

Nordiska rådet

35:e sessionen
1987

Helsingfors

Del 1

Redaktion: Åke Edwall
Ingegerd Wahrgren

ISBN 91-38-09784-2

Norstedts Tryckeri Stockholm 1987

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	13
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	25
Sakernas fördelning på utskott	43
Översikt över sessionen	56
Protokoll	59
Saker m. m.	413
Medlemsförslag (A-saker)	415
Ministerrådsförslag (B-saker)	1010
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	1196
Del 2	
Berättelser (C-saker)	1657
Meddelanden (D-saker)	2227
Frågor (E-saker)	2456
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2518
Beslut	2637
Rekommendationer	2641
Yttranden	2729
Övriga beslut	2742
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2751
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2761
Register	2773
Översikt över sakernas behandling	2775
Personregister	2798
Ämnesregister	2819
Plan över sessionssalen	2828

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Sedan Nordiska rådet den 7 mars 1986 fattat beslut om tidpunkten för rådets trettiofemte session, får presidiet härmed meddela, att rådets trettiofemte session kommer att inledas i Helsingfors måndagen den 23 februari 1987 och avslutas fredagen den 27 februari 1987.

Stockholm den 15 maj 1986

Anker Jørgensen

President

Ilkka-Christian Björklund

Presidiesekreterare

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 23 februari 1987 med ändringar vid möten 23, 24, 25, 26 och 27 februari 1987).

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Ahde, Matti</i>	<i>Holmberg, Bo</i> (närv. 23/2–25/2)
<i>Ala-Kapee, Pirjo</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Hovmand, Svend Erik</i> (närv. 25/2–26/2)
<i>Andersson, Georg</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Hulterström, Sven</i> (närv. 26/2–27/2)
<i>Ásgrímsson, Halldór</i>	<i>Haarder, Bertel</i> (närv. 25/2–26/2)
<i>Bakke, Hallvard</i> (närv. 25/2)	<i>Johansson, Bengt K. Å.</i> (närv. 23/2–25/2)
<i>Berge, Gunnar</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Kristensen, Finn</i> (närv. 24/2–26/2)
<i>Björkstrand, Gustav</i>	<i>Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva</i>
<i>Bodström, Lennart</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Laine, Jermu</i>
<i>Borgen, Kjell</i> (närv. 25/2–27/2)	<i>Leppänen, Urpo</i>
<i>Bøsterud, Helen</i> (närv. 25/2)	<i>Lindblom, Seppo</i>
<i>Carlsson, Ingvar</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Luttinen, Matti</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lynge, Aqqaluk</i> (närv. 23/2–24/2)
<i>Christensen, Frode Nør</i> (närv. 27/2)	<i>Lönnqvist, Ulf</i> (närv. 24/2–25/2)
<i>Clausen, H. P.</i> (närv. 25/2–26/2)	<i>Motzfeldt, Jonathan</i> (närv. 23/2–24/2)
<i>Dahl, Birgitta</i> (närv. 23/2–26/2)	<i>Ollila, Esko</i>
<i>Dam, Atli P.</i> (närv. 23/2)	<i>Olsen, Moses</i> (närv. 23/2–25/2)
<i>Danielsen, Niels Pauli</i>	<i>Peterson, Thage, G.</i> (närv. 25/2–26/2)
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Puhakka, Matti</i>
<i>Enggaard, Knud</i> (närv. 23/2–26/2)	<i>Purkhús, Jóngerð</i> (närv. 23/2–26/2)
<i>Feldt, Kjell-Olof</i> (närv. 23/2–24/2)	<i>Raatikainen, Kaisa</i>
<i>Flodin, May</i> (närv. 24/2–26/2)	<i>Rønbeck, Sissel</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Frydenlund, Knut</i> (närv. 23/2–24/2)	<i>Salmén, Olof</i> (närv. 24/2–26/2)
<i>Gerhardsen, Tove Strand</i> (närv. 25/2–26/2)	<i>Schlüter, Poul</i> (närv. 24/2)
<i>Gradin, Anita</i> (närv. 24/2–26/2)	<i>Sigurdsen, Gertrud</i> (närv. 25/2–26/2)
<i>Grøndahl, Kirsti Kolle</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Simonsen, Palle</i> (närv. 24/2)
<i>Guðmundsson, Albert</i>	<i>Sorsa, Kalevi</i>
<i>Gustafsson, Hans</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Taxell, Christoffer</i>
<i>Göransson, Bengt</i> (närv. 23/2–26/2)	<i>Wickbom, Sten</i> (närv. 24/2–26/2)
<i>Heilmann, Stephen</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Wiklöf, Lars-Åke</i> (närv. 24/2–26/2)
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i> (närv. 25/2–26/2)	<i>Wilhelm, Nils</i> (närv. 26/2–27/2)
<i>Hellström, Mats</i>	<i>Woivalin, Folke</i> (närv. 23/2–24/2)
<i>Hermannsson, Steingrímur</i> (närv. 23/2–24/2)	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i> (närv. 23/2–26/2)	<i>Yläjärvi, Toivo</i>
<i>Hjelm-Wallén, Lena</i> (närv. 23/2–26/2)	

Valda medlemmar

<i>Aho, Esko</i>	<i>Kvanmo, Hanna</i>
<i>Alsaker, Svein</i>	<i>Lange, Preben</i>
<i>Andersson, Lennart</i>	<i>Liikanen, Erkki</i>
<i>Auken, Margrete</i>	<i>Lindenskov, Jacob</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Lipponen, Paavo</i>
<i>Bennedsen, Dorte</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Bildt, Carl</i>	<i>Melchior, Arne</i>
<i>Björk, Gunnar</i>	<i>Muurman, Peter</i>
<i>Buttedahl, Johan</i>	<i>Nilsson, Barbro</i>
<i>Bärlund, Kaj</i>	<i>Nyhage, Hans</i>
<i>Einarsson, Ólafur G.</i>	<i>Ólafsson, Haraldur</i>
<i>Elo, Mikko</i>	<i>Olesen, Aase</i>
<i>Exner, Lahja</i>	<i>Oscarsson, Berit</i>
<i>Fredheim, Kjell Magne</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Førde, Einar</i>	<i>Petersson, Hans</i>
<i>Gadd, Arne</i>	<i>Pettersen, Oddrunn</i>
<i>Guðnason, Eiður</i>	<i>Pétursson, Páll</i>
<i>Gyldenkilde, Lilli</i>	<i>Petäjänieniemi, Tuulikki</i>
<i>Hansen, Flemming</i>	<i>Poulsen, Kaj</i>
<i>Hansen, Ivar</i>	<i>Presthus, Rolf</i>
<i>Hansen, Karen Thurøe</i>	<i>Riihijärvi, Heikki</i>
<i>Hansen-Krone, Margit</i>	<i>Sigurðsson, Pétur</i>
<i>Helgadóttir, Guðrún</i>	<i>Sjøthun, Asbjørn</i>
<i>Hetemäki-Olander, Elsi</i>	<i>Steen, Reiulf</i>
<i>Håkansson, Per Olof</i>	<i>Steenholdt, Otto</i>
<i>Isohookana-Asunmaa, Tytti</i>	<i>Steffensen, Jens</i>
<i>Iversen, Åsa Solberg</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Jansson, Olof</i>	<i>Sundberg, Ingrid</i>
<i>Jensen, Jens Peter</i>	<i>Sundstein, Jógvan</i>
<i>Jonsson, Elver</i>	<i>Suominen, Ilkka</i>
<i>Jørgensen, Anker</i>	<i>Svensson, Sten</i>
<i>Jørgensen, Brit</i>	<i>Synnes, Harald</i>
<i>Jørgensen, Ragna Berget</i>	<i>Syse, Jan P.</i>
<i>Kanerva, Ilkka</i>	<i>Söder, Karin</i>
<i>Kemppainen, Arvo</i>	<i>Sønderby, Peder</i>
<i>Kemppainen, Hannu</i>	<i>Talleraas, Anders</i>
<i>Knutzen, Thea</i>	<i>Tastesen, Bernhardt</i>
<i>Knuuttila, Sakari</i>	<i>Tuominen, Pekka</i>
<i>Komstedt, Wiggo</i>	<i>Turpeinen, Pirkko</i>

Ueland, Ole Gabriel
Werner, Lars
Westerberg, Bengt
Westerlund, Henrik
Väänänen, Marjatta

Þórðarson, Friðjón
Öhrsvik, Lena
Östrand, Olle
Øvregard, Kåre

Ändringar den 23 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för hela sessionen Brit Jørgensen av *Thor-Eirik Gulbrandsen*, Arne Melchior av *Helge Adam Møller*, Robert Pedersen av *Jimmy Stahr*, Hans Petersson av *Margareta Andrén*, Tuulikki Petäjaniemi av *Anna-Kaarina Louvo*, Ib Stetter av *Knud Kirkegaard*, Karin Söder av *Gunnel Jonäng* och Lars Werner av *Inga Lantz*.

Ändringar den 24 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Arvo Kempainen av *Anna-Liisa Jokinen* samt för denna dag och de två därpå följande dagarna Sakari Knuutila av *Saara-Maria Paakkinen*.

Ändringar den 25 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Carl Bildt av *Siri Häggmark*, Anna-Kaarina Louvo av *Liisa Hilpelä* och Rolf Presthus av *Arnljot Norwich*, Henrik Westerlund av *Ole Norrback*, för denna dag och del av nästa Tytti Isohookana-Asunmaa av *Seppo Peltari*, för denna dag Mikko Elo av *Riitta Järvisalo-Kanerva* och Pekka Tuominen av *Karl-Gunnar Fagerholm* samt för första delen av denna dag Bengt Westerberg av *Hugo Bergdahl* och för andra delen av denna dag Elver Jonsson av *Hugo Bergdahl*.

Ändringar den 26 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Einar Førde av *Marit Rotnes*, Thea Knutzen av *Lars Lefdal*, Ilkka Kanerva av *Helena Pesola*, Erkki Liikanen av *Antti Kalliomäki*, Oddrunn Pettersen av *Ernst Wroldsén* och Bengt Westerberg av *Hugo Bergdahl* samt för del av denna dag Gunnar Björk av *Kjell A. Mattsson*, Barbro Nilsson av *Lars Ulander* och Berit Oscarsson av *Hans Pettersson*.

Ändringar den 27 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Mikko Elo av *Saara-Maria Paakkinen* och Arvo Kempainen av *Anna-Liisa Jokinen* samt för del av denna dag Gunnel Jonäng av *Kjell A. Mattsson*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda av regeringen den 28 januari 1987)

<i>Schlüter, Poul</i> , f. 29. Statsminister (KF)	<i>Christensen, Frode Nør</i> , f. 48. Minister for offentlige arbejder (CD)
<i>Simonsen, Palle</i> , f. 33. Finansminister (KF)	<i>Hovmand, Svend Erik</i> , f. 45. Energiminister (V)
<i>Enggaard, Knud</i> , f. 29. Indenrigsminister (V)	<i>Clausen, Hans Peter</i> , f. 28. Minister for kulturelle anliggender (KF)
<i>Christensen, Christian</i> , f. 25. Miljøminister og minister for nordiske anliggender (KrF)	<i>Wilhelm, Nils</i> , f. 36. Industriminister (KF)
<i>Haarder, Bertel</i> , f. 44. Undervisningsminister (V)	

(Utsedda av Føroya landsstyre den 5 februari 1987)

<i>Dam, Atli</i> , f. 32. Lagmand (Jvfl)	<i>Purkhús, Jóngerð</i> , f. 37. Landsstyremedlem (Tvfl)
<i>Danielsen, Niels Pauli</i> , f. 38. Landsstyremedlem (Frfl)	

(Utsedda av Grønlands landsstyre den 28 januari 1987)

<i>Motzfeldt, Jonathan</i> , f. 38. Landsstyreformand (Si)	<i>Heilmann, Stephen</i> , f. 41. Landsstyremedlem (Si)
<i>Olsen, Moses</i> , f. 38. Landsstyremedlem (Si)	<i>Lynge, Aqqaluk</i> , f. 47. Landsstyremedlem

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 8 oktober 1986 med senare ändringar)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Bennedsen, Dorte, f. 38. Fhv. minister
Jørgensen, Anker, f. 22. Fhv. statsminister
Pedersen, Robert, f. 21. Fhv. højskoleforstander

(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av Jimmy Stahr; se under stedforträdere)

Poulsen, Kaj, f. 45. Maskinarbejder
Tastesen, Bernhard, f. 26. Assurandør

Stedforträdere

Jakobsen, Svend, f. 35. Fhv. minister
Nielsen, Poul, f. 43. Fhv. minister
Stahr, Jimmy, f. 35. Programsekretær

Hansen, J.K., f. 34. Fhv. minister, Major
Hjortnæs, Karl, f. 34. Fhv. minister, cand. jur.

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer**Hansen, Flemming*, f. 39. Skohandler*Hansen, Karen Thurøe*, f. 18.*Stetter, Ib*, f. 17. Fhv. minister*(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av Knud Kirkegaard; se under stedfortrædere)**Stedfortrædere**Houe, Poul Henrik*, f. 38. Gårdejer*Brask, Alice*, f. 38. Overlærer*Kirkegaard, Knud E.*, f. 42. Skolekonsulent*Møller, Helge Adam*, f. 42. Major (Stedfortræder for Arne Melchior [CD])**Venstre (V)***Medlemmer**Hansen, Ivar*, f. 38. Fhv. minister, statsrevisor*Jensen, Jens Peter*, f. 22. Redaktør*Sønderby, Peder*, f. 32. Gårdejer*Stedfortrædere**Rasmussen, Anders Fogh*, f. 35. Cand oecon.*Brøndsted, Povl*, f. 24. Gårdejer*Nielsen, Bente Moustén*, f. 56. Cand. agro.**Socialistisk Folkeparti (SF)***Medlemmer**Auken, Margrete*, f. 45. Præst*Gyldenkilde, Lilli*, f. 36. Pensionist*Stedfortrædere**Harms, Inger*, f. 42. Kontorassistent*Jacobsen, Hanne Thanning*, f. 36. Lærer**Det radikale Venstre (RV)***Medlem**Olesen, Aase*, f. 34. Tegnesteuesekretær*Stedfortræder**Bilgrav-Nielsen, Jens*, f. 36. Højskolelærer**Centrum-Demokraterne (CD)***Medlem**Melchior, Arne*, f. 24. Fhv. minister*(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av Helge Adam Møller; se under Stedfortræder)**Stedfortræder**(Møller, Helge Adam [KF])***Kristeligt Folkeparti (KrF)***Medlem**Steffensen, Jens*, f. 29. Forstander*Stedfortræder**Pedersen, Inger Stilling*, f. 29. Overlærer

(Valda av Føroya lagting den 29 juli 1986)

Fólkaflokkurin (Folkeflokken) (Fkfl)

Medlem

Sundstein, Jógvan, f. 33. Statsaut. revisor

Suppleant

Kallsberg, Anfinn, f. 47. Regnskabskonsulent

Javnaðarflokkurin (Det socialdemokratiske parti) (Jvfl)

Medlem

Lindenskov, Jacob, f. 33. Forsikringsfunktionær

Suppleant

Dalsgaard, Jóannes, f. 40. Landsarkivar

(Valda av Grønlands landsting den 26 juni 1984 för tiden intill nästa val)

Siumut (Si)

Medlem

Lange, Preben, f. 48. Lærer

Stedfortræder

(*Rasmussen, Henriette [IA]*)

Atassut (At)

Medlem

Steenholdt, Otto, f. 36. Lærer

Stedfortræder

Ostermann, Peter, f. 39. Politiassistent

Inuit Ataqtigiit (IA)

Stedfortræder

Rasmussen, Henriette, f. 50 (Stedfortræder for Preben Lange [Si])

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda av Finlands regering den 13 februari 1987)

Sorsa, Kalevi, f. 30. Statsminister (Sdp)

Yläjärvi, Toivo, f. 41. Jord- och skogsbruksminister (K)

Väyrynen, Paavo, f. 46. Utrikesminister (K)

Luttinen, Matti, f. 36. Trafikminister (Sdp)

Lindblom, Seppo, f. 35. Handels- och industriminister (Sdp)

Laine, Jermu, f. 31. Utrikeshandelsminister (Sdp)

Taxell, Christoffer, f. 48. Justitieminister (Sfp)

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, f. 46. Social- och hälsovårdsminister (K)

Raatikainen, Kaisa, f. 28. Inrikesminister (Sdp)

Puhakka, Matti, f. 45. Andre social- och hälsovårdsminister (Sdp)

Ollila, Esko, f. 40. Finansminister (K)

Leppänen, Urpo, f. 44. Arbetskraftsminister (Smp)

Ala-Kapee, Pirjo, f. 44. Undervisningsminister (Sdp)

Ahde, Matti, f. 45. Miljöminister (Sdp)

Björkstrand, Gustav, f. 41. Kulturminister och nordisk samarbetsminister (Sfp)

(Utsedda av Ålands landskapsstyrelse den 21 januari 1987)

Woivalin, Folke, f. 28. Lantråd
Flodin, May, f. 34. Landskapsstyrelseleda-
mot (FS)

Salmén, Olof, f. 27. Landskapsstyrelseleda-
mot (ÅC)
Wiklöf, Lars-Åke, f. 44. Landskapsstyrelsele-
damot (ÅSD)

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 14 februari 1987)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sdp)

Medlemmar

Bärlund, Kaj, f. 45. Ekonomie magister
Elo, Mikko, f. 43. Filosofie licentiat
(Förfall vid 35:e sessionen 25/2 och 27/2;
ersatt av Riitta Järvisalo-Kanerva resp.
Saara-Maria Paakkinen; se under Supp-
leanter)
Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör
(Förfall vid 35:e sessionen 24/2–26/2; er-
satt av Saara-Maria Paakkinen; se un-
der Suppleanter)
Liihanen, Erkki, f. 50. Partisekreterare
(Förfall vid 35:e sessionen 26/2–27/2; er-
satt av Antti Kalliomäki; se under Supp-
leanter)
Lipponen, Paavo, f. 41. Pol. kand.
Muurman, Peter, f. 44. Magister i samhälls-
vetenskaper

Suppleanter

Nyby, Mats, f. 46. Studiehandledare
Järvisalo-Kanerva, Riitta, f. 45. Ekonom
Paakkinen, Saara-Maria, f. 41. Redaktör
Kalliomäki, Antti, f. 47. Gymnastiklärare
Starast, Pekka, f. 56. Studerande
Lähdesmäki, Martti, f. 31. Medicine licentiat

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmer

Hetemäki-Olander, Elsi, 27. Lektor
Kanerva, Ilkka, f. 48. Politices magister
(Förfall vid 35:e sessionen 26/2–27/2; er-
satt av Helena Pesola; se under Supp-
leanter)

Suppleanter

Louvo, Anna-Kaarina, f. 37. Specialtandlä-
kare inom tandvården
(Förfall vid 35:e sessionen 25/2–27/2; er-
satt av Liisa Hilpelä; se under Supplean-
ter)
Pesola, Helena, f. 47. Magister i samhällsve-
tenskaper

Petäjaniemi, Tuulikki, f. 42. Justitierådman
(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av
Anna-Kaarina Louvo; se under *Suppleanter*)

Suominen, Ilkka, f. 39. Politices magister

Hilpelä, Liisa, f. 28. Filosofie magister, lektor

Järvenpää, Heikki, f. 48. Informationschef

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Aho, Esko, f. 54. Näringsombudsman

Isohookana-Asunmaa, Tytti, f. 47. Politices doktor
(Förfall vid 35:e sessionen 25/2–26/2; ersatt av *Seppo Pelttari*; se under *Suppleanter*)

Kemppainen, Hannu, f. 51. Läkare

Väänänen, Marjatta, f. 23. Avdelningsdirektör

Suppleanter

Pelttari, Seppo, f. 41. Vicehäradshövding, länsman

Kietäväinen, Timo, f. 57. Planeringssekreterare

(*Almgren, Esko [Skf]*)

Nousiainen, Tellervo, f. 42. Rektor

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlem

Kemppainen, Arvo, f. 46. Medicine licentiat
(Förfall vid 35:e sessionen 24/2 och 27/2; ersatt av *Anna-Liisa Jokinen*; se under *Suppleant*)

Suppleant

Jokinen, Anna-Liisa, f. 23. Redaktör

Suomen Maaseudun Puolue (Finlands landsbygdsparti) (Smp)

Medlem

Riihijärvi, Heikki, f. 37. Kyrkoherde

Suppleant

Ratu, Martti, f. 17. Teknologie licentiat

Svenska folkpartiet (Sfp)

Medlem

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare
(Förfall vid 35:e sessionen 25/2–27/2; ersatt av *Ole Norrback*; se under *Suppleant*)

Suppleant

Norrback, Ole, f. 41. Ombudsman, lärare

Demokraattinen vaihtoehto (Demokratiskt alternativ) (Deva)

Medlem

Turpeinen, Pirkko, f. 40. Bitr. överläkare

Suppleant

Söderström, Sten, f. 48. Medicine licentiat

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (SkI)*Suppleant**Almgren, Esko*, f. 32. Filosofie magister, lektor (Suppleant för Hannu Kempainen [K])*(Valda av Ålands landsting den 6 november 1986)***Åländsk center (ÅC)***Medlem**Jansson, Olof*, f. 31. Landstingsman (ÅC)*Suppleant**(Jansson, Roger [FS])***Ålands socialdemokrater (ÅSD)***Medlem**Tuominen, Pekka*, f. 43. Landstingsman (ÅSD)*Suppleant**(Fagerholm, Karl-Gunnar [lib])**(Förfall vid 35:e sessionen 25/2; ersatt av Karl-Gunnar Fagerholm; se under Liberalerna på Åland, Suppleant)***Frisinnad samverkan (FS)***Suppleant**Jansson, Roger*, f. 43. Diplomekonom (Suppleant för Olof Jansson [ÅC])**Liberalerna på Åland (lib)***Suppleant**Fagerholm, Karl-Gunnar*, f. 30. Lektor, landstingets förste vicetalman (Suppleant för Pekka Tuominen [ÅSD])

Islands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 5 februari 1987)*

Steingrímur Hermannsson, f. 28. Forsætisráðherra (statsminister) (F.)

Halldór Ásgrímsson, f. 47. Sjávarútvegsráðherra og norrænn samstarfsráðherra (fiskeriminister och nordisk samarbetsminister) (F.)

Sverrir Hermannsson, f. 30. Menntamálaráðherra (utbildningsminister) (Sj.)

Ragnhildur Helgadóttir, f. 30. Heilbrigðis- og tryggingaráðherra (hälso- och försäkringsminister) (Sj.)

Albert Guðmundsson, f. 23. Iðnaðarráðherra (industriminister) (Sj.)

Alþingi (altinget)*(Valda den 20 december 1986)*

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) (N)

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Ólafur G. Einarsson, f. 32. Héraðsdómsslögmaður, formaður þingflokks Sjálfstæðisflokksins (advokat, Selvstændighedspartiets gruppeleder), N.

Friðjón Þórðarson, f. 23. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), N.

Pétur Sigurðsson, f. 28. Framkvæmdastjóri (direktör), N.

Varafultrúar (stedfortrædere)

Friðrik Sófússon, f. 43. Lögfræðingur, varaformaður (Jurist, vice ordförande), E.

Árni Johnsen, f. 44. Blaðmaður, skrifari í sameinuðu Alþingi (journalist, sekretær i det forenede Alting), E.

Salome Þorkelsdóttir, f. 27. Húsmóðir, forseti Ed. (husmor, formand i altingets överste afdeling), E.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Páll Pétursson, f. 37. Bóndi, formaður þingflokks Framsóknarflokksins (landmand, Fremskridtspartiets gruppeleder). N.

Haraldur Ólafsson, f. 30. Docent, N.

Varafultrúar (stedfortrædere)

Davíð Aðalsteinsson, f. 46. Bóndi (landmand), E.

Guðmundur Bjarnason, f. 44. Bankastjóri (bankdirektör), E.

Alþýðubandalagið (Folkeforbundet) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Guðrún Helgadóttir, f. 35. Rithöfundur (forfatter), N.

Varafultrúi (stedfortræder)

Hjörleifur Guttormsson, f. 35. Fyrrv. Ráðherra (fhv. minister), N.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)

Fulltrúi (medlem)

Eiður Guðnason, f. 39. Fréttamaður (redaktör), E.

Varafultrúi (stedfortræder)

Stefán Benediktsson, f. 41. Arkitekt (arkitekt), E.

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 7 februari 1987)

Frydenlund, Knut, f. 27. Utenriksminister, fung. statsminister (A)

Bakke, Hallvard, f. 43. Kultur- og vitenskapsminister (A)

Rønbeck, Sissel, f. 50. Miljøvernminister (A)

Kristensen, Finn, f. 36. Industriminister (A)

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Fiskeriminister og nordisk samarbeidsminister (A)

Borgen, Kjell, f. 39. Samferdselsminister (A)

Bøsterud, Helen, f. 40. Justisminister (A)

Berge, Gunnar, f. 40. Finansminister (A)

Grøndahl, Kirsti Kolle, f. 43. Kirke- og undervisningsminister (A)

Gerhardsen, Tove Strand, f. 46. Sosialminister (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 30 november 1987 intill nästa val)

Det norske Arbeiderparti (A)

Medlemmer

Førde, Einar, f. 43. Journalist
(Förfall vid 35:e sessionen 26/2–27/2; ersatt av Marit Rotnes; se under Varamedlemmer)

Pettersen, Oddrunn, f. 37. Rektor
(Förfall vid 35:e sessionen 26/2–27/2; ersatt av Ernst Wroldsen; se under Varamedlemmer)

Jørgensen, Ragna Berget, f. 41. Forbrukerkonsulent

Steen, Reiluf, f. 33. Journalist

Øvregard, Kåre, f. 33. Lærer

Jørgensen, Brit, f. 42. Kontomedarbeider
(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av Thor-Eirik Gulbrandsen; se under Varamedlemmer)

Fredheim, Kjell Magne, f. 28. Journalist

Iversen, Åsa Solberg, f. 29. Gruppesekretær

Sjøthun, Asbjørn, f. 27. Gårdbruker

Varamedlemmer

Gulbrandsen, Thor-Eirik, f. 40. Økonomisjef

Wroldsen, Ernst, f. 44. Markedskonsulent

Frøiland, Ranveig, f. 45. Fullmektig

Blankenborg, Haakon, f. 55. Student

Rotnes, Marit, f. 28. Sosialsjef

Frette, Hans, f. 27. Teleformann

Gudmundseth, Roger, f. 38. Kontorsjef

Eide, Mary, f. 24. Husmor

Larsen, Berit Brørby, f. 50. Personalsekretær

Høyre (H)*Medlemmer*

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester
Hansen-Krone, Margit, f. 25. Husstellærer
Syse, Jan P., f. 30. Advokat
Talleraas, Anders, f. 46. Sivilingeniør
Presthus, Rolf, f. 36. Advokat

(Förfall vid 35:e sessionen 25/2–27/2; ersatt av Arnljot Norwich; se under Varamedlemmer)

Knutzen, Thea, f. 30. Sekretær
 (Förfall vid 35:e sessionen 26/2–27/2; ersatt av Lars Lefdal; se under Varamedlemmer)

Varamedlemmer

Norwich, Arnljot, f. 22. Ingeniør
Lefdal, Lars, f. 39. Overingeniør
Foss, Per-Kristian, f. 50. Konsulent
Willoch, Ingrid I. f. 43. Husmor
Berg, Hallgrim, f. 45. Lektor

Borge, Brita, f. 31. Eksportsjef

Kristelig Folkeparti (KrF)*Medlemmer*

Synnes, Harald, f. 31. Lektor
Alsaker, Svein, f. 40. Byrettsdommer

Varamedlemmer

Furnes, Kjell, f. 36. Ingeniør
Røyseland, Borghild, f. 26. Husmor

Senterpartiet (Sp)*Medlemmer*

Buttedahl, Johan, f. 35. Distriktstannlege
Ueland, Ole Gabriel, f. 31. Fylkesagronom

Varamedlemmer

Jakobsen, Johan J., f. 37. Avdelingsbestyrer
Lahnstein, Anne Enger, f. 49. Gruppesekretær

Sosialistisk Venstreparti (SV)*Medlem*

Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor

Varamedlem

Koritzinsky, Theo, f. 41. Partileder, lektor

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 19 februari 1987)

Carlsson, Ingvar, f. 34. Statsminister (s)
Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Finansminister (s)
Sigurdson, Gertrud, f. 23. Socialminister (s)
Gustafsson, Hans, f. 23. Bostadsminister (s)
Hjelm-Wallén, Lena, f. 43. Biståndsminister (s)
Peterson, Thage G., f. 33. Industriminister (s)

Bodström, Lennart, f. 28. Utbildningsminister (s)
Göransson, Bengt, f. 32. Kulturminister (s)
Gradin, Anita, f. 33. Utrikeshandelsminister (s)
Dahl, Birgitta, f. 37. Miljö- och energiminister (s)
Holmberg, Bo, f. 42. Civilminister (s)

Hellström, Mats, f. 42. Jordbruksminister och minister för nordiska samarbetsfrågor (s)

Wickbom, Sten, f. 31. Justitieminister (s)

Johansson, Bengt, K. Å., f. 37. Bitr. finansminister (s)

Hulterström, Sven, f. 38. Kommunikationsminister (s)

Andersson, Georg, f. 36. Invandrarminister (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 9 oktober 1986)

Sveriges socialdemokratiska parti (s)

Medlemmar

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör

Andersson, Lennart, f. 27. Studieombudsman

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör

Exner, Lahja, f. 39. Textilarbetare

Håkansson, Per Olof, f. 41. Byggnadsingenjör

Öhrsvik, Lena, f. 44. Kurator

Östrand Olle, f. 29. Mätningföreståndare

Nilsson, Barbro, f. 31. Ämneslärare

(Förfall vid 35:e sessionen 26/2; ersatt av

Lars Ulander; se under Suppleanter)

Oscarsson, Berit, f. 40. Studiesekreterare

(Förfall vid 35:e sessionen 26/2; ersatt av

Hans Pettersson; se under Suppleanter)

Suppleanter

Johansson, Kurt Ove, f. 34. Ombudsman

Ulander, Lars, f. 34. Ombudsman

Sundberg-Fries, Yvonne, f. 50. Avdelningschef

Petterson, Hans, f. 22. Kranmaskinist

Svarberg, Karl-Erik, f. 30. Rektor

Johansson, Anita, f. 44. Undersköterska

Sundström, Sten-Ove, f. 42. Järnverksarbetare

Johansson, Ulla, f. 28. Lågstadielärare

Fransson, Jan, f. 39. Byrådirektör

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Bildt, Carl, f. 49. Partiordförande

(Förfall vid 35:e sessionen 25/2–27/2; ersatt av

Siri Häggmark; se under Suppleanter)

Sundberg, Ingrid, f. 25. Fil. kand.

Nyhage, Hans, f. 24. Rektor

Svensson, Sten, f. 37. Informationschef

Komstedt, Wiggo, f. 37. Försäljningschef

Suppleanter

Andersson, Arne, f. 28. Lantbrukare

Häggmark, Siri, f. 20. Riksdagsledamot

Fridolfsson, Filip, f. 23. Fabrikör

Rydle, Birgitta, f. 28. Ämneslärare

Dahlberg, Rolf, f. 34. Yrkesvalslärare

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Westerberg, Bengt, f. 43. Partiordförande
(Förfall vid 35:e sessionen 25/2 och
26/2–27/2; ersatt av *Hugo Bergdahl*; se
under *Suppleanter*)

Petersson, Hans, f. 26. Riksdagsman
(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av
Margareta Andrén; se under *Supplean-*
ter)

Jonsson, Elver, f. 36. Postiljon
(Förfall vid 35:e sessionen 25/2; ersatt av
Hugo Bergdahl; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Annerstedt, Ylva, f. 39. Adjunkt. Fil. mag.

Andrén, Margareta, f. 33. Chefskurator

Bergdahl, Hugo, f. 28. Flottiljpolis

Centerpartiet (c)*Medlemmar*

Söder, Karin, f. 28. Yrkesvals lärare
(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av
Gunnel Jonäng; se under *Suppleanter*)

Björk, Gunnar, f. 44. Bankkonsulent
(Förfall vid 35:e sessionen 26/2; ersatt av
Kjell A. Mattsson; se under *Supplean-*
ter)

Suppleanter

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör
(Förfall vid 35:e sessionen 27/2; ersatt av
Kjell A. Mattsson; se under *Supplean-*
ter)

Mattsson, Kjell A., f. 30

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman
(Förfall vid 35:e sessionen; ersatt av
Inga Lantz; se under *Suppleanter*)

Suppleant

Lantz, Inga, f. 43. Fil. kand.

Saklista

för 35:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 23 februari 1987 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 23 februari och 24 februari 1987 saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)*

A. Medlemsförslag

- A 708/s Medlemsförslag om försöksordning med införande av sex timmars normalarbetsdag (väckt av Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Hanna Kvanmo, Erlendur Patursson och Lars Werner)
- A 708Ä/s Ändringsförslag om insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning och om arrangerandet av en egen konferens om sex timmars arbetsdag (väckt av Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Hanna Kvanmo, Erlendur Patursson och Lars Werner)
- A 712/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård (väckt av Jo Benkow, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Karen Højte Jensen, Per Petersson, Tuulikki Petäjaniemi, Gunvor Schmitz, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein och Friðjón Þórðarson)
- A 718/s Medlemsförslag om trygghandet av Dövas Nordiska Råds verksamhet (väckt av Kaj Bärlund, Elsi Hetemäki-Olander, Hannu Kempainen, Sakari Knuuttila, Heikki Riihijärvi, Pirkko Turpeinen samt Arne Andersson, Ólafur G. Einarsson, Eiður Guðnason, Guðrún Helgadóttir, Astrid Murberg Martinsen och Odd With)
- A 724/k Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna (väckt av Erlendur Patursson samt Margrete Auken, Guðrún Helgadóttir och Jens Steffensen)
- A 727/j Medlemsförslag om barns skydd i krig (väckt av Gunnel Jonäng samt Margareta Andrén, Aase Olesen och Karin Söder)
- A 728/t Medlemsförslag om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk (väckt av Marjatta Väänänen samt Esko Aho, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Seppo Peltari och Henrik Westerlund)
- A 729/t Medlemsförslag om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden (väckt av Sakari Knuuttila samt Marjatta Väänänen)
- A 730/e Medlemsförslag om beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet (väckt av Sten Svensson samt Alice Brask, Ólafur G. Einarsson, Arnljot Norwich, Tuulikki Petäjaniemi och Illka Suominen)
- A 737/s Medlemsförslag om utredandet av det psykiatriska missbru-

- kets omfattning och av möjligheterna till dess avskaffande i de nordiska länderna (väckt av Pirkko Turpeinen samt Sten Söderström)
- A 738/k Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet (väckt av Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Rune Gustavsson, Elver Jonsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Jens Steffensen och Marjatta Väänänen)
- A 739/t Medlemsförslag om sänkta flygpriser inom Norden (väckt av Rune Gustavsson och Elver Jonsson samt Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Johan Buttedahl, Karl-Gunnar Fagerholm, Olof Jansson, Jens Steffensen, Ole Gabriel Ueland och Marjatta Väänänen)
- A 740/s Medlemsförslag om ökat hälsopolitiskt samarbete (väckt av Dorte Bennedsen, Kaj Bärlund, Eidiur Guðnason, Brit Jørgensen, Grethe Lundblad och Kaj Poulsen)
- A 741/s Medlemsförslag om vattenmiljöproblemen (väckt av Dorte Bennedsen, Kaj Bärlund, Eidiur Guðnason, Brit Jørgensen, Grethe Lundblad, Kaj Poulsen och Pekka Tuominen)
- A 742/s Medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet (väckt av Rune Gustavsson och Elver Jonsson samt Hannu Kempainen)
- A 743/t Medlemsförslag om en förenkling och harmonisering av tullformalitetserna i posttrafiken mellan de nordiska länderna (väckt av Marjatta Väänänen samt Guðrún Helgadóttir)
- A 744/s Medlemsförslag om samnordisk information och forskning om AIDS (väckt av Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Johan Buttedahl, Lilli Gyldenkilde, Elver Jonsson, Páll Pétursson, Jens Steffensen, Harald Synnes, Henrik Westerland och Marjatta Väänänen)
- A 745/e Medlemsförslag om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land (väckt av Ylva Annerstedt, Elver Jonsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Karin Söder och Marjatta Väänänen)
- A 747/j Medlemsförslag om genomförande av ett nordiskt komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik (väckt av Bernhardt Tastesen samt Dorte Bennedsen och Lena Öhrsvik)
- A 748/j Medlemsförslag om ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff (väckt av Bernhardt Tastesen samt Lennart Andersson, Dorte Bennedsen, Åsa Solberg Iversen, Asbjørn Sjøthun och Lena Öhrsvik)
- A 749/k Medlemsförslag om samnordiskt utvecklande av vänskapskolverksamhet med sovjetiska skolor (väckt av Pirkko Turpeinen samt Esko Aho, Esko Almgren, Margrete Auken, Kaj Bärlund, Mikko Elo, Lilli Gyldenkilde, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Antti Kalliomäki, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Timo Kietäväinen, Sakari Knuuttila, Erkki Liikanen, Paavo Lipponen, Martti Lähdesmäki, Peter Muurman, Tellervo Nousiainen, Aase Olesen, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi och Ilkka Suominen)

- A 749Ä/k Ändringsförslag om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden (väckt av Eiður Guðnason samt Gunnar Björk, Barbro Nilsson, Berit Oscarsson och Hans Petersson)
- A 750/e Medlemsförslag om befrämjande av vandringsfiskbestånd i Östersjön och i Bottniska viken (väckt av Hannu Kemppainen samt Esko Aho, Tytti Isohookana-Asunmaa, Timo Kietäväinen, Tellervo Nousiainen, Seppo Peltari och Marjatta Väänänen)
- A 751/k Medlemsförslag om återupptagande av Island i kalottidrottssamarbetet (väckt av Hannu Kemppainen samt Mikko Elo, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Tytti Isohookana-Asunmaa, Ilkka Kanerva, Arvo Kemppainen, Thea Knutzen, Arnljot Norwich, Tellervo Nousiainen, Seppo Peltari, Páll Pétursson och Asbjørn Sjøthun)
- A 752/s Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden (väckt av Páll Pétursson samt Arne Andersson, Margrete Auken, Hallvard Bakke, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Karen Thurøe Hansen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Jens Peter Jensen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Arvo Kemppainen, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Agnar Nielsen, Aase Olesen, Erlendur Patursson, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Harald Synnes, Karin Söder, Pekka Tuominen, Marjatta Väänänen och Henrik Westerlund)
- A 753/k Medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden (väckt av Ilkka Kanerva samt Margrete Auken, Mikko Elo, Antti Kalliomäki, Hannu Kemppainen och Karin Kjølbro)
- A 754/k Medlemsförslag om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning (väckt av Guðrún Helgadóttir samt Stefán Benediktsson, Bjarne Mørk Eidem, Eiður Guðnason, Margit Hansen-Krone, Arvo Kemppainen, Hannu Kemppainen, Otto Steenholdt, Lars Werner och Olle Östrand)
- A 755/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete på tjänstehandelsområde (väckt av Karin Söder samt Esko Aho, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Rune Gustavsson, Elver Jonsson, Aase Olesen, Hans Petersson, Páll Pétursson, Ole Gabriel Ueland, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)
- A 756/t Medlemsförslag om förenklingar av vägmärkessystemet (väckt av Sten Svensson samt Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Siri Häggmark, Tuulikki Petäjaniemi och Ilkka Suominen)
- A 757/e Medlemsförslag om exportsamarbete (väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Kaj Poulsen och Lena Öhrsvik)
- A 758/e Medlemsförslag om en ny nordisk näringspolitik (väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Lahja Exner, Eiður Guðnason, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Kaj Poulsen, Pekka Tuominen och Olle Östrand)
- A 759/b Medlemsförslag om finansieringen av det nordiska samarbe-

- tet (väckt av Lennart Andersson, Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Eidiur Guðnason, Anker Jørgensen, Preben Lange, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Bernhardt Tastesen och Pekka Tuominen)
- A 760/e Medlemsförslag om bioteknologisamarbete (väckt av Georg Andersson, Gro Harlem Brundtland, Kaj Bärlund, Arne Gadd, Eidiur Guðnason, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Kaj Poulsen och Pekka Tuominen)
- A 761/e Medlemsförslag om inrättande av nordiskt materialvalsinstitut (väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Eidiur Guðnason, Per Olof Håkansson, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Barbro Nilsson och Kaj Poulsen)
- A 762/k Medlemsförslag om en fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram (väckt av Eidiur Guðnason samt Stefán Benediktsson, Ólafur G. Einarsson, Kirsti Kolle Grøndahl, Rune Gustavsson, Guðrún Helgadóttir, Tytti Isohookana-Asunmaa, Barbro Nilsson, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Ingrid Sundberg och Bernhardt Tastesen)
- A 763/s Medlemsförslag om stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka) (väckt av Margrete Auken samt Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Anker Jørgensen, Karin Kjølbro, Hanna Kvanmo, Kaj Poulsen, Jens Steffensen och Pirkko Turpeinen)
- A 763Ä/s Ändringsförslag om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå (väckt av Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir och Kaj Poulsen)
- A 764/t Medlemsförslag om inrättande av ett permanent ungdomsresekort (NORD-RAIL-kortet) (väckt av Dorte Bennedsen och Kaj Poulsen samt Svein Alsaker, Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Eidiur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Guðrún Helgadóttir, Sakari Knuutila, Aase Olsen, Jens Steffensen, Peder Sønderby, Pekka Tuominen och Olle Östrand)
- A 765/s Medlemsförslag om en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (väckt av Elver Jonsson samt Jo Benkow, Sakari Knuutila och Páll Pétursson)
- A 766/k Medlemsförslag om arrangerandet av nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever i nordiska musikäroinrättningar (väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Margrete Auken, Eidiur Guðnason, Tytti Isohookana-Asunmaa, Thea Knutzen, Paavo Lipponen och Karin Söder)
- A 767/s Medlemsförslag om ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön (väckt av Karin Söder samt Páll Pétursson)
- A 768/s Medlemsförslag om ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden (väckt av Marjatta Väänänen samt Esko Aho, Lilli Gyldenkilde, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Seppo Pelttari och Pétur Sigurðsson)
- A 769/j Medlemsförslag om nordiskt samarbete i kommunsektorn (väckt av Marjatta Väänänen samt Esko Aho, Ylva Anners-

- tedt, Lilli Gyldenkilde, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Paavo Lipponen och Seppo Pelttari)
- A 770/k Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om polarforskning och samarbete under Antarktisk-traktat-systemet (väckt av Dorte Bennedsen samt Margrete Auken, Niels Bollmann, Karen Thurøe Hansen, Bente M. Nielsen och Jens Steffensen)
- A 771/t Medlemsförslag om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden (väckt av Olle Östrand samt Kaj Bärlund, Lahja Exner, Lilli Gyldenkilde, Arvo Kempainen, Barbro Nilsson, Berit Oscarsson och Oddrunn Pettersen)
- A 772/s Medlemsförslag om samarbete beträffande naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi (väckt av Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Niels Bollmann, Lilli Gyldenkilde, Bente Nielsen, Jens Steffensen samt Johan Buttedahl och Aase Olesen)
- A 773/k Medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer (väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Esko Aho, Sakari Knuutila, Peter Muurman, Heikki Rihijärvi, Ilkka Suominen och Marjatta Väänänen)
- A 774/k Medlemsförslag om Nordiska ministerrådets budgettillägg till NAR (Nordiska amatörteaterrådet) (väckt av Stefán Benediktsson och Guðrún Helgadóttir samt Margrete Auken)
- *A 775/k Medlemsförslag om bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer samt kulturförmål och kulturminnesmärken i Norden (väckt av Eidur Guðnason samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ólafur G. Einarsson, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Tytti Isohookana-Asunmaa, Paavo Lipponen, Barbro Nilsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Hans Petersson, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Jens Steffensen och Ib Stetter)
- *A 776/s Medlemsförslag om intensifiering av behandlingsarbetet i kampen mot alkohol och narkotika (väckt av Stefán Benediktsson samt Borghild Røyseland och Jens Steffensen)
- *A 777/e Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om utnyttjande av naturgas i energiförsörjningen (väckt av Svein Alsaker samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Hanna Kvanmo, Poul Nielsen, Aase Olesen och Bernhardt Tastesen)
- *A 778/s Medlemsförslag om integrering av miljöaspekter i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning (väckt av Karin Söder samt Esko Aho, Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Ivar Hansen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Hannu Kempainen, Aase Olesen, Páll Pétursson, Jens Steffensen, Harald Synnes, Ole Gabriel Ueland, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)
- *A 779/s Medlemsförslag om ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp (väckt av Karin Söder samt Esko Aho, Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Ivar Hansen, Elver Jonsson, Hannu Kempainen, Aase Olesen, Páll Pétursson, Jens Steffensen, Harald Synnes, Ole Gabriel Ueland, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)

- *A 780/e Medlemsförslag om ränteavdrag vid innehav av bostadsfastighet i annat nordiskt land (väckt av Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Elver Jonsson, Jens Steffensen och Ole Gabriel Ueland)
- A 781/e Medlemsförslag om nordisk skatte- och avgiftspolitik (väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage, Tuulikki Petäjaniemi, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talle-raas och Friðjón Þórðarson)
- A 782/e Medlemsförslag om uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden (väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage, Tuulikki Petäjaniemi, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talle-raas och Friðjón Þórðarson)
- *A 783/s Medlemsförslag om miljövänlig avfallshantering (väckt av Dorte Bennedsen, Kaj Bärlund, Lahja Exner, Eiður Guðna-son, Grethe Lundblad, Marit Rotnes och Pekka Tuominen)
- *A 784/j Medlemsförslag om livsmedelspolitik och livsmedelslag-stiftning (väckt av Lennart Andersson, Dorte Bennedsen, Kaj Bärlund, Eiður Guðnason, Grethe Lundblad, Marit Rotnes och Pekka Tuominen)
- *A 785/k Medlemsförslag om ett nordiskt fredspolitiskt utvecklings-program med anledning av det internationella fredsåret 1986 (väckt av Anker Jørgensen samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Hanne Thanning Jacobsen, Karin Kjølbro, Hanna Kvanmo, Aase Olesen, Robert Pedersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Ber-nhardt Tastesen och Pirkko Turpeinen)
- *A 786/k Medlemsförslag om kulturpolitiskt baserad fördelning av TV-sändare på kommunikationssatelliter som vänder sig till europeiska kabel-TV-anläggningar (väckt av Bernhardt Tas-tesen samt Stefán Benediktsson, Dorte Bennedsen, Eiður Guðnason, Anker Jørgensen, Barbro Nilsson, Berit Oscars-son, Robert Pedersen, Kaj Poulsen och Reulf Steen)
- *A 787/t Medlemsförslag om ett utvidgat samarbete mellan djurpar-ker på Nordkalotten och i Kvarkenområdet i turistfrämjan-de syfte (väckt av Margit Hansen-Krone och Elsi Hetemäki-Olander samt Tytti Isohookana-Asunmaa, Paavo Lipponen och Seppo Pelttari)
- *A 788/e Medlemsförslag om en plan för ett kärnkraftsfritt Norden (väckt av Johan Buttedahl samt Esko Aho, Svein Alsaker, Gunnar Björk, Kjell Furnes, Olof Jansson, Gunnel Jonäng, Hannu Kempainen, Aase Olesen, Páll Pétursson, Jens Steffensen, Ole Gabriel Ueland, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)
- *A 789/s Medlemsförslag om rökfria miljöer m.m. (väckt av Jens Steffensen samt Svein Alsaker, Páll Pétursson, Otto Steen-holdt och Jógvan Sundstein)

- A 790/s Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden (väckt av Guðrún Helgadóttir samt Margrete Auken. Dorte Bennedsen, Eiður Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Jacob Lindenskov, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson och Bernhardt Tastesen)
- *A 791/k Medlemsförslag om stöd till nordiska samarbetsorganisationer inom folkbildningen (väckt av Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Wiggo Komstedt, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Aase Olesen, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Jens Steffensen, Peder Sønderby, Friðjón Þórðarsson och Marjatta Väänänen)
- *A 792/e Medlemsförslag om "frikommunförsök" över riksgrensarna i Norden (väckt av Kjell Magne Fredheim och Grethe Lundblad samt Dorte Bennedsen, Mikko Elo, Lahja Exner, Eiður Guðnason, Erkki Liikanen och Oddrunn Pettersen)
- *A 793/s Medlemsförslag om åtgärder för att åstadkomma en balanserad reducering av sälstammarna i de nordliga havsområdena (väckt av Jo Benkow och Kjell Magne Fredheim samt Svein Alsaker, Johan Buttedahl, Margit Hansen-Krone, Brit Jørgensen och Hanna Kvanmo)
- A 794/k Medlemsförslag om radio- och TV-samarbetet i Norden (väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Ilkka Kanerva, Knud E. Kirkegaard, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Rolf Presthus, Pétur Sigurðsson, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarsson)

B. Ministerrådsförslag

- B 68/e Ministerrådsförslag om höjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 69/k Ministerrådsförslag om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–1989 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 70/e Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 71/s Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 72/t Ministerrådsförslag om underlag till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 73/e Ministerrådsförslag om stadgar för Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

C. 1987 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- C 2 Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet
- C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1986)
- C 4/e Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1986)
- C 5/k Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl revisionsberättelse (1985)
- C 11/j: 1 Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
2 Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
3 Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
4 Berättelse från Nordiska straffrättskommittén
- C 12/k: 1 Berättelse från Nordens folkliga akademi
2 Berättelse från Nordisk journalistkursus
3 Berättelse från Nordiska språksekretariatet
4 Berättelse från Nordiska språk- och informationscentret
5 Berättelse från Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
6 Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
7 Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
8 Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
9 Berättelse från Nordiska institutet för sjörätt
10 Berättelse från Nordiska geoexkursioner till Island
11 Berättelse från Nordiskt kollegium för ekologi
12 Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
13 Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
14 Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
15 Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inkl konflikt- och fredsforskning
16 Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
17 Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
18 Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
19 Berättelse från Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
20 Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
21 Berättelse från Nordens Hus i Reykjavik
22 Berättelse från Nordiska teaterkommittén
23 Berättelse från Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
24 Berättelse från Nordiskt samiskt institut
25 Berättelse från Nordiskt konstcentrum
26 Berättelse från Nordens Hus på Färöarna
27 Berättelse från Nordens institut på Åland
28 Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning

- 29 Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
 30 Berättelse från Nordiska samfundet för latinamerikaforskning
 31 Berättelse från Nordiska kommittén för öststatsforskning
 32 Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
 33 Berättelse från Nordiska konstförbundet
 34 Berättelse från Nordkalottmuseet
 C 13/s: 1 Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
 2 Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
 3 Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
 4 Berättelse från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
 5 Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
 6 Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
 7 Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
 8 Berättelse från Kommittén för Bottniska viken
 C 15/e: 1 Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet
 2 Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
 3 Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
 4 Berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling
 5 Berättelse från Svensk-norsk industrifond (SNI)
 6 Berättelse från Nordtest
 7 Berättelse från Nordel
 8 Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
 9 Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
 10 Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NORDREFO)
 11 Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
 12 Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
 13 Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
 14 Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
 15 Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser

D. 1987 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *20/1971/k Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)
 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
 *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
 * 3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående inter-nordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- * 7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående nordisk folkhögskola i Västnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1980/k Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1980/s Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1980/e Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1981/e Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1981/e Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsamarbetsåtgärder rörande fiskodling (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 10/1981/k Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1981/t Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1981/t Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1981/t Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1981/s Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1981/s Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 26/1981/s Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1981/s Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 32/1981/j Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 5/1982/k Meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1982/k Meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1982/s Meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1982/s Meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1982/s Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1982/e Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1982/e Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1983/t Meddelande om rekommendation nr 1/1983 angående enhetliga villkor för reserabatter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1983/t Meddelande om rekommendation nr 2/1983 angående bilbälte i bilens baksäte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- * 3/1983/t Meddelande om rekommendation nr 3/1983 angående viltolyckor i vägtrafiken (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1983/k Meddelande om rekommendation nr 11/1983 angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1983/k Meddelande om rekommendation nr 13/1983 angående videogram med nordiska TV-program och filmer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1983/s Meddelande om rekommendation nr 17/1983 angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 19/1983/s Meddelande om rekommendation nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 20/1983/s Meddelande om rekommendation nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1983/s Meddelande om rekommendation nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1983/s Meddelande om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen (överlämnat av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)
- *24/1983/s Meddelande om rekommendation nr 24/1983 angående kli-

- matologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1983/s Meddelande om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 31/1983/e Meddelande om rekommendation nr 31/1983 angående kartläggning och samordning av utbudet och behovet av ulandsutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 32/1983/e Meddelande om rekommendation nr 32/1983 angående samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 33/1983/e Meddelande om rekommendation nr 33/1983 angående åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1984/t Meddelande om rekommendation nr 2/1984 angående handlingsplan på datateknologiområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1984/e Meddelande om rekommendation nr 3/1984 angående en friare kapitalmarknad (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1984/e Meddelande om rekommendation nr 4/1984 angående nordiska mjuka projektinvesteringsslån (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- * 7/1984/b Meddelande om rekommendation nr 7/1984 angående kontroll av nordiska projekt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1984/s Meddelande om rekommendation nr 10/1984 angående beräkning av naturresurser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1984/s Meddelande om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1984/j Meddelande om rekommendation nr 17/1984 angående genomförande av forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete inom gällande lagar rörande homosexuella (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1984/j Meddelande om rekommendation nr 18/1984 angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter (överlämnat av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)
- *19/1984/t Meddelande om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 20/1984/t Meddelande om rekommendation nr 20/1984 angående samarbete rörande turistguider (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 21/1984/k Meddelande om rekommendation nr 21/1984 angående reklam i de elektroniska massmedierna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1984/k Meddelande om rekommendation nr 22/1984 angående stöd till nordiskt utställningsutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 24/1984/k Meddelande om rekommendation nr 24/1984 angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1985/e Meddelande om rekommendation nr 1/1985 angående handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1985/e Meddelande om rekommendation nr 2/1985 angående gemensam nordisk konjunkturbedömning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1985/e Meddelande om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införel av varor för eget bruk vid resa (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1985/e Meddelande om rekommendation nr 5/1985 angående den offentliga sektorns roll i ekonomin (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1985/e Meddelande om rekommendation nr 6/1985 angående handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1985/t Meddelande om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1985/k Meddelande om rekommendation nr 12/1985 angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1985/k Meddelande om rekommendation nr 13/1985 angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1985/k Meddelande om rekommendation nr 14/1985 angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1985/k Meddelande om rekommendation nr 15/1985 angående hemmamarknad för fonogram med nordisk musik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1985/j Meddelande om rekommendation nr 18/1985 angående stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn (överlämnat av Nordiska ministerrådet/de nordiska ländernas regeringar)
- 19/1985/j Meddelande om rekommendation nr 19/1985 angående samarbete för de mänskliga rättigheterna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1985/s Meddelande om rekommendation nr 21/1985 angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1985/s Meddelande om rekommendation nr 22/1985 angående åtgärder mot drogmisbruk i trafiken (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1985/s Meddelande om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1985/s Meddelande om rekommendation nr 24/1985 angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1985/j Meddelande om rekommendation nr 25/1985 angående

- minskande av rollbundenhet inom utbildning och yrkesval (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1986/k Meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1986/k Meddelande om rekommendation nr 2/1986 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- * 3/1986/k Meddelande om rekommendation nr 3/1986 angående kulturförbindelserna mellan östra och mellersta Finland och övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- * 4/1986/k Meddelande om rekommendation nr 4/1986 angående intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- * 5/1986/k Meddelande om rekommendation nr 5/1986 angående ökat stöd till den färöiska, grönländska och samiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1986/k Meddelande om rekommendation nr 6/1986 angående förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1986/k Meddelande om rekommendation nr 7/1986 angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (NORDLEK) (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- * 8/1986/s Meddelande om rekommendation nr 8/1986 angående plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- * 9/1986/s Meddelande om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1986/s Meddelande om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1986/s Meddelande om rekommendation nr 11/1986 angående systerorganisation för ungdom inom kultursektorn (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 12/1986/s Meddelande om rekommendation nr 12/1986 angående handlingsplan mot luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1986/s Meddelande om rekommendation nr 13/1986 angående skydd för älvar på Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1986/s Meddelande om rekommendation nr 14/1986 angående åtgärder mot handel med utrotningshotade djur i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1986/s Meddelande om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1986/t Meddelande om rekommendation nr 16/1986 angående blyfri bensin i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1986/t Meddelande om rekommendation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1986/t Meddelande om rekommendation nr 18/1986 angående läs-

- ningsfria bromssystem i bilar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1986/t Meddelande om rekommendation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklister i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1986/t Meddelande om rekommendation nr 20/1986 angående data-teknologin i regionalpolitiken (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1986/t Meddelande om rekommendation nr 21/1986 angående nordiskt teknologiår 1988 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1986/e Meddelande om rekommendation nr 22/1986 angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1986/e Meddelande om rekommendation nr 23/1986 angående nordisk utvecklingsfond för Västnorden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1986/e Meddelande om rekommendation nr 24/1986 angående reviderat nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 25/1986/e Meddelande om rekommendation nr 25/1986 angående handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 26/1986/e Meddelande om rekommendation nr 26/1986 angående samarbete på energiområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 27/1986/e Meddelande om rekommendation nr 27/1986 angående höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1986/e Meddelande om rekommendation nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1986/e Meddelande om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *30/1986/j Meddelande om rekommendation nr 30/1986 angående samarbete inom flyktingpolitiken (överlämnat av Nordiska ministerrådet/de nordiska regeringarna)
- *31/1986/j Meddelande om rekommendation nr 31/1986 angående enhetliga rättsregler angående födsel efter insemination (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *32/1986/j Meddelande om rekommendation nr 32/1986 angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *33/1986/j Meddelande om rekommendation nr 33/1986 angående nordisk konvention om folkregistrering (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *34/1986/j Meddelande om rekommendation nr 34/1986 angående nordiska kvinnokonferenser 1988 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödet till den nordiska textiltriennalen (ställd av Eiður Guðnason) (D 1987/22/1984/k)
2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående stärkta internationella insatser i alkoholfrågan (ställd av Svein Alsaker)
3. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen (ställd av Svein Alsaker)
4. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande bestånd av säl längs den norska kusten (ställd av Margit Hansen-Krone)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten (ställd av Margit Hansen-Krone) (D 1987/15/1986/s)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om handelssjöfarten (ställd av Olof Jansson)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående alkoholproblemen i Norden (ställd av Elver Jonsson)
8. Fråga till Nordiska ministerrådet angående godkännandet av en i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet i annat nordiskt land (ställd av Marjatta Väänänen)
9. Fråga till Sveriges regering angående service på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige (ställd av Marjatta Väänänen)
10. Fråga till Nordiska ministerrådet angående tryggheten av det nordiska tjänstemannautbytet i Finland (ställd av Elsi Hetemäki-Olander)
11. Fråga till Sveriges regering angående överflyttning av polistjänster från Norrbotten till södra Sverige (ställd av Tytti Isohookana-Asunmaa)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetligare bestämmelser för husvagnar (ställd av Sakari Knuutila)
13. Fråga till Norges och Sveriges regeringar angående kilometerskatt på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik i Norge och Sverige (ställd av Sakari Knuutila)
14. Fråga till Danmarks och Norges regeringar angående åtgärder för att uppmuntra danskar och normän att tala s. k. skandinaviska i det nordiska samarbetet (ställd av Tytti Isohookana-Asunmaa)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska (ställd av Elsi Hetemäki-Olander)
16. Fråga till Nordiska ministerrådet angående överföring av målsättnings- och budgetar för Stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgetar samt om Nordiska rådets anknytning till denna stiftelse (ställd av Pirkko Turpeinen)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet angående det inflytande som företagsverksamhetens övernationalisering och kapitalkoncentration utövar på demokratin och folkväldet (ställd av Pirkko Turpeinen)
18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyli (ställd av Asbjørn Sjøthun)
19. Fråga till Sveriges regering angående möjligheten till en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad (ställd av Anders Talleraas)
20. Fråga till Nordiska ministerrådet angående sanktioner mot Sydafrika (ställd av Jens Steffensen)
21. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering (ställd av Dorte Bennedsen) (D 1987/12/1984/s)

22. Fråga till Nordiska ministerrådet angående planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland (ställd av Aase Olesen)
23. Fråga till Finlands regering angående de Sverige-finska barnens dubbelspråkighet (ställd av Lahja Exner)
24. Fråga till Nordiska ministerrådet angående det s. k. Bryt-projektet (ställd av Berit Oscarsson)
25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående avskaffandet av handels hinder på entreprenadmaskinområdet (ställd av Wiggo Komstedt)
26. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stoff i läromedel och läroplaner (ställd av Barbro Nilsson) (D 1987/13/1985/k)
27. Fråga till Nordiska ministerrådet angående straffet för rattfylleri och rattonykterhet (ställd av Olle Östrand)
28. Fråga till Nordiska ministerrådet angående föräldraledighet (ställd av Lena Öhrsvik)
29. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ersättning till barn som skadats i samband med arbetsmiljörisiker (ställd av Lena Öhrsvik) (D 1987/18/1980/s)
30. Fråga till Nordiska ministerrådet angående fonogramsamarbete (ställd av Sten Svensson)
31. Fråga till Finlands regering angående svenska språkets ställning i Finland (ställd av Ingrid Sundberg)
32. Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetliga nordiska bestämmelser rörande cesium i livsmedel (ställd av Elver Jonsson)
33. Fråga till Finlands regering angående ett fredsinstitut på Åland (ställd av Arne Gadd)
34. Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land (ställd av Arne Gadd)
35. Fråga till Nordiska ministerrådet angående dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna (ställd av Kaj Bärlund)
36. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för bioteknik i Island (ställd av Páll Pétursson) (D 1987/28/1986/e)
37. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nedläggning av Samnordisk Dokumentation om Arbejdsmiljø (SDA) (ställd av Dorte Bennedsen)
38. Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden (Ställd av Svein Alsaker) (D 1987/24/1985/s)
39. Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska insatsen i havsföreningenskonventionerna (ställd av Margrete Auken)
40. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt förbud mot förbränning av kemiskt avfall på Nordsjön (ställd av Margrete Auken)
41. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay (ställd av Margrete Auken)
42. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stöd till IUCN och strategi inom Världsbanken (ställd av Margrete Auken)
43. Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska arbetsmiljökonventionen (ställd av Lilli Gyldenkilde)
44. Fråga till Danmarks regering angående det franska visumtvånget (ställd av Lennart Andersson)
45. Fråga till Nordiska ministerrådet angående mervärdesskattefri försäljning på nordiska flygplatser (ställd av Gunnar Björk)
46. Fråga till Norges regering angående dioxinutsläpp i södra Norge i Porsgrunn (ställd av Gunnar Björk)

47. Fråga till Nordiska ministerrådet angående flyktingbarns deltagande i korta skolresor till grannländer (ställd av Kaj Poulsen)
48. Fråga till Finlands och Islands regeringar angående homosexuellas situation (ställd av Inga Lantz) (D 1987/17/1984/j)
49. Fråga till Norges regering angående betalning av sociala avgifter (ställd av Jens Steffensen)
50. Fråga till Sveriges regering angående handläggningen av koncessionen för Kvarkenflyget (ställd av Ole Norrback)

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 727/j Medlemsförslag om barns skydd i krig
 A 747/j Medlemsförslag om genomförande av ett nordiskt komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik
 A 748/j Medlemsförslag om ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff
 A 769/j Medlemsförslag om nordiskt samarbete i kommunsektorn
 *A 784/j Medlemsförslag om livsmedelspolitik och livsmedelslagstiftning

C. 1987 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
 C 2 Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet
 C 11/j: 1 Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
 2 Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
 3 Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
 4 Berättelse från Nordiska straffrättskommittén

D. 1987 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
 32/1981/j Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention
 17/1984/j Meddelande om rekommendation nr 17/1984 angående genomförande av forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete inom gällande lagar rörande homosexuella
 *18/1984/j Meddelande om rekommendation nr 18/1984 angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter
 18/1985/j Meddelande om rekommendation nr 18/1985 angående stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn
 19/1985/j Meddelande om rekommendation nr 19/1985 angående samarbete för de mänskliga rättigheterna
 *25/1985/j Meddelande om rekommendation nr 25/1985 angående minskande av rollbundenhet inom utbildning och yrkesval
 *30/1986/j Meddelande om rekommendation nr 30/1986 angående samarbete inom flyktingpolitiken
 *31/1986/j Meddelande om rekommendation nr 31/1986 angående enhetliga rättsregler angående födsel efter insemination
 *32/1986/j Meddelande om rekommendation nr 32/1986 angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse
 *33/1986/j Meddelande om rekommendation nr 33/1986 angående nordisk konvention om folkregistrering
 *34/1986/j Meddelande om rekommendation nr 34/1986 angående nordiska kvinnokonferencer 1988

E. Frågor

11. Fråga till Sveriges regering angående överflyttning av polistjänster från Norrbotten till södra Sverige
18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyl
20. Fråga till Nordiska ministerrådet angående sanktioner mot Sydafrika
24. Fråga till Nordiska ministerrådet angående det s. k. Bryt-projektet
27. Fråga till Nordiska ministerrådet angående straffet för rattfylleri och rattonykterhet
32. Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetliga nordiska bestämmelser rörande cesium i livsmedel
44. Fråga till Danmarks regering angående det franska visumtvånget
47. Fråga till Nordiska ministerrådet angående flyktingbarns deltagande i korta skolresor till grannländer
48. Fråga till Finlands och Islands regeringar angående homosexuellas situation (D 1987/17/1984/j)

Kulturutskottet*A. Medlemsförslag*

A 724/k	Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna
A 738/k	Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet
A 749/k	Medlemsförslag om samnordiskt utvecklande av vänskaps-skolverksamhet med sovjetiska skolor
A 749Ä/k	Ändringsförslag om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden
A 751/k	Medlemsförslag om återupptagande av Island i kalott-idrottssamarbetet
A 753/k	Medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden
A 754/k	Medlemsförslag om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning
A 762/k	Medlemsförslag om en fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram
A 766/k	Medlemsförslag om arrangerandet av nordiska orkester- och ensembletävlingar för elever i nordiska musikinrättningar
A 770/k	Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om polarforskning och samarbete under Antarktis-traktat-systemet
A 773/k	Medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer
A 774/k	Medlemsförslag om Nordiska ministerrådets budgettillägg till NAR (Nordiska amatörteaterrådet)
*A 775/k	Medlemsförslag om bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer samt kulturförmål och kulturminnesmärken i Norden
*A 785/k	Medlemsförslag om ett nordiskt fredspolitiskt utvecklingsprogram med anledning av det internationella fredsåret 1986

- *A 786/k Medlemsförslag om kulturpolitiskt baserad fördelning av TV-sändare på kommunikationssatelliter som vänder sig till europeiska kabel-TV-anläggningar
- *A 791/k Medlemsförslag om stöd till nordiska samarbetsorganisationer inom folkbildningen
- A 794/k Medlemsförslag om radio- och TV-samarbetet i Norden

B. Ministerrådsförslag

- B 69/k Ministerrådsförslag om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–1989

C. 1987 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- C 2 Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet
- C 5/k Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl revisionsberättelse (1985)
- C 12/k: 1 Berättelse från Nordens folkliga akademi
- 2 Berättelse från Nordisk journalistkursus
- 3 Berättelse från Nordiska språksekretariatet
- 4 Berättelse från Nordiska språk- och informationscentret
- 5 Berättelse från Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 6 Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 7 Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 8 Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 9 Berättelse från Nordiska institutet för sjö rätt
- 10 Berättelse från Nordiska geoexkursioner till Island
- 11 Berättelse från Nordiskt kollegium för ekologi
- 12 Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 13 Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 14 Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- 15 Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inkl konflikt- och fredsforskning
- 16 Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 17 Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
- 18 Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
- 19 Berättelse från Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
- 20 Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 21 Berättelse från Nordens Hus i Reykjavík
- 22 Berättelse från Nordiska teaterkommittén
- 23 Berättelse från Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 24 Berättelse från Nordiskt samiskt institut
- 25 Berättelse från Nordiskt konstcentrum

- 26 Berättelse från Nordens Hus på Färöarna
- 27 Berättelse från Nordens institut på Åland
- 28 Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 29 Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
- 30 Berättelse från Nordiska samfundet för latinamerikaforskning
- 31 Berättelse från Nordiska kommittén för öststatsforskning
- 32 Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
- 33 Berättelse från Nordiska konstförbundet
- 34 Berättelse från Nordkalottmuseet

D. 1987 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *20/1971/k Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- * 7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
- 17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
- *21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående nordisk folkhögskola i Västnorge
- 5/1980/k Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad
- 10/1981/k Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet
- 5/1982/k Meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden
- 8/1982/k Meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden
- 11/1983/k Meddelande om rekommendation nr 11/1983 angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten
- *13/1983/k Meddelande om rekommendation nr 13/1983 angående videogram med nordiska TV-program och filmer
- 21/1984/k Meddelande om rekommendation nr 21/1984 angående reklam i de elektroniska massmedierna
- 22/1984/k Meddelande om rekommendation nr 22/1984 angående stöd till nordiskt utställningsutbyte
- 24/1984/k Meddelande om rekommendation nr 24/1984 angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte
- 12/1985/k Meddelande om rekommendation nr 12/1985 angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet
- 13/1985/k Meddelande om rekommendation nr 13/1985 angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner
- *14/1985/k Meddelande om rekommendation nr 14/1985 angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land
- 15/1985/k Meddelande om rekommendation nr 15/1985 angående hemmamarknad för fonogram med nordisk musik
- 1/1986/k Meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden

- 2/1986/k Meddelande om rekommendation nr 2/1986 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet
- * 3/1986/k Meddelande om rekommendation nr 3/1986 angående kulturförbindelserna mellan östra och mellersta Finland och övriga Norden
- * 4/1986/k Meddelande om rekommendation nr 4/1986 angående intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område
- * 5/1986/k Meddelande om rekommendation nr 5/1986 angående ökat stöd till den färöiska, grönländska och samiska litteraturen
- 6/1986/k Meddelande om rekommendation nr 6/1986 angående förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris
- 7/1986/k Meddelande om rekommendation nr 7/1986 angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (NORDLEK)

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödet till den nordiska textiltiennalen
8. Fråga till Nordiska ministerrådet angående godkännandet av en i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet i annat nordiskt land
9. Fråga till Sveriges regering angående service på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige
10. Fråga till Nordiska ministerrådet angående tryggheten av det nordiska tjänstemannautbytet ställning i Finland
14. Fråga till Danmarks och Norges regeringar angående åtgärder för att uppmuntra danskar och norrmen att tala s. k. skandinaviska i det nordiska samarbetet
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska
23. Fråga till Finlands regering angående de Sverige-finska barnens dubbel-språkighet
26. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stoff i läromedel och läroplaner
30. Fråga till Nordiska ministerrådet angående fonogramsamarbete
31. Fråga till Finlands regering angående svenska språkets ställning i Finland
33. Fråga till Finlands regering angående ett fredsinstitut på Åland

Social- och miljöutskottet

A. Medlemsförslag

- A 708/s Medlemsförslag om försöksordning med införande av sex timmars normalarbetsdag
- A 708Ä/s Ändringsförslag om insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning och om arrangerandet av en egen konferens om sex timmars arbetsdag
- A 712/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård

- A 718/s Medlemsförslag om tryggheten av Dövas Nordiska Råds verksamhet
- A 737/s Medlemsförslag om utredandet av det psykiatriska missbrukets omfattning och av möjligheterna till dess avskaffande i de nordiska länderna
- A 740/s Medlemsförslag om ökat hälsopolitiskt samarbete
- A 741/s Medlemsförslag om vattenmiljöproblemen
- A 742/s Medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet
- A 744/s Medlemsförslag om samnordisk information och forskning om AIDS
- A 752/s Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden
- A 763/s Medlemsförslag om stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka)
- A 763Ä/s Ändringsförslag om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå
- A 765/s Medlemsförslag om en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
- A 767/s Medlemsförslag om ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön
- A 768/s Medlemsförslag om ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden
- A 772/s Medlemsförslag om samarbete beträffande naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi
- *A 776/s Medlemsförslag om intensifiering av behandlingsarbetet i kampen mot alkohol och narkotika
- *A 778/s Medlemsförslag om integrering av miljöaspekter i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning
- *A 779/s Medlemsförslag om ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp
- *A 783/s Medlemsförslag om miljövänlig avfallshantering
- *A 789/s Medlemsförslag om rökfria miljöer m. m.
- A 790/s Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden
- *A 793/s Medlemsförslag om åtgärder för att åstadkomma en balanserad reducering av sälstammarna i de nordliga havsområdena

B. Ministerrådsförslag

- B 71/s Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot luftföroreningar

C. 1987 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- C 2 Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet
- C 13/s: 1 Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
2 Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
3 Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

- 4 Berättelse från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
- 5 Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
- 6 Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
- 7 Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- 8 Berättelse från Kommittén för Bottniska viken

D. 1987 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
- 18/1980/s Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.
- *22/1981/s Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket
- *25/1981/s Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga
- 26/1981/s Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel
- *28/1981/s Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
- *10/1982/s Meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö
- *11/1982/s Meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter
- 15/1982/s Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem
- 17/1983/s Meddelande om rekommendation nr 17/1983 angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet
- 19/1983/s Meddelande om rekommendation nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp
- 20/1983/s Meddelande om rekommendation nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen
- 21/1983/s Meddelande om rekommendation nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land
- *23/1983/s Meddelande om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen
- *24/1983/s Meddelande om rekommendation nr 24/1983 angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
- *25/1983/s Meddelande om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade
- *10/1984/s Meddelande om rekommendation nr 10/1984 angående beräkning av naturresurser
- 12/1984/s Meddelande om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering

- *21/1985/s Meddelande om rekommendation nr 21/1985 angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
- *22/1985/s Meddelande om rekommendation nr 22/1985 angående åtgärder mot drogmissbruk i trafiken
- *23/1985/s Meddelande om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika
- 24/1985/s Meddelande om rekommendation nr 24/1985 angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden
- * 8/1986/s Meddelande om rekommendation nr 8/1986 angående plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet
- * 9/1986/s Meddelande om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
- *10/1986/s Meddelande om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter
- *11/1986/s Meddelande om rekommendation nr 11/1986 angående systerställning för ungdom inom kultursektorn
- 12/1986/s Meddelande om rekommendation nr 12/1986 angående handlingsplan mot luftföroreningar
- *13/1986/s Meddelande om rekommendation nr 13/1986 angående skydd för älvar på Nordkalotten
- *14/1986/s Meddelande om rekommendation nr 14/1986 angående åtgärder mot handel med utrotningshotade djur i Norden
- 15/1986/s Meddelande om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten

E. Frågor

2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående stärkta internationella insatser i alkoholfrågan
3. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen
4. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande bestånd av säl längs den norska kusten
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående alkoholproblemen i Norden
21. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering
22. Fråga till Nordiska ministerrådet angående planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland
28. Fråga till Nordiska ministerrådet angående föräldraledighet
29. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ersättning till barn som skadats i samband med arbetsmiljörisker
37. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nedläggning av Samnordisk Dokumentation om Arbejdsmiljø (SDA)
38. Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden (D 1987/24/1985/s)
39. Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska insatsen i havsföroreningskonventionerna
40. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt förbud mot förbränning av kemiskt avfall på Nordsjön

41. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay
42. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stöd till IUCN och strategi inom Världsbanken
43. Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska arbetsmiljökonventionen
46. Fråga till Norges regering angående dioxinutsläpp i södra Norge i Porsgrunn
49. Fråga till Norges regering angående betalning av sociala avgifter

Kommunikationsutskottet

A. Medlemsförslag

A 728/t	Medlemsförslag om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk
A 729/t	Medlemsförslag om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden
A 739/t	Medlemsförslag om sänkta flygpriser inom Norden
A 743/t	Medlemsförslag om en förenkling och harmonisering av tullformaliteterna i posttrafiken mellan de nordiska länderna
A 756/t	Medlemsförslag om förenklingar av vägmärkessystemet
A 764/t	Medlemsförslag om inrättande av ett permanent ungdomsresekort (NORD-RAIL-kortet)
A 771/t	Medlemsförslag om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden
*A 787/t	Medlemsförslag om ett utvidgat samarbete mellan djurparker på Nordkalotten och i Kvarkenområdet i turistfrämjande syfte

B. Ministerrådsförslag

B 72/t	Ministerrådsförslag om underlag till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden

C. 1987 Berättelser

C 1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
C 2	Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet

D. 1987 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
* 3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
14/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter
15/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter

- *18/1981/t Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
- 1/1983/t Meddelande om rekommendation nr 1/1983 angående enhetliga villkor för reserabatter
- 2/1983/t Meddelande om rekommendation nr 2/1983 angående bilbälte i bilens baksäte
- * 3/1983/t Meddelande om rekommendation nr 3/1983 angående viltolyckor i vägtrafiken
- 2/1984/t Meddelande om rekommendation nr 2/1984 angående handlingsplan på datateknologiområdet
- *19/1984/t Meddelande om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden
- 20/1984/t Meddelande om rekommendation nr 20/1984 angående samarbete rörande turistguider
- 9/1985/t Meddelande om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten
- *16/1986/t Meddelande om rekommendation nr 16/1986 angående blyfri bensin i Norden
- *17/1986/t Meddelande om rekommendation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar
- *18/1986/t Meddelande om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar
- *19/1986/t Meddelande om rekommendation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklister i Norden
- *20/1986/t Meddelande om rekommendation nr 20/1986 angående datateknologin i regionalpolitiken
- *21/1986/t Meddelande om rekommendation nr 21/1986 angående nordiskt teknologår 1988

E. Frågor

6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om handelssjöfarten
13. Fråga till Norges och Sveriges regeringar angående kilometerskatt på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik i Norge och Sverige
45. Fråga till Nordiska ministerrådet angående mervärdesskattefri försäljning på nordiska flygplatser
50. Fråga till Sveriges regering angående handläggningen av koncessionen för Kvarkenflyget

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 730/e Medlemsförslag om beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet
- A 745/e Medlemsförslag om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land
- A 750/e Medlemsförslag om befrämjande av vandringsfiskbestånd i Östersjön och i Bottniska viken
- A 755/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete på tjänstehandelns område

- A 757/e Medlemsförslag om exportsamarbete
 A 758/e Medlemsförslag om en ny nordisk näringspolitik
 A 760/e Medlemsförslag om bioteknologisamarbete
 A 761/e Medlemsförslag om inrättande av nordiskt materialvalsinsti-
 tut
 *A 777/e Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om utnyttjande
 av naturgas i energiförsörjningen
 *A 780/e Medlemsförslag om ränteavdrag vid innehav av bostadsfas-
 tighet i annat nordiskt land
 A 781/e Medlemsförslag om nordisk skatte- och avgiftspolitik
 A 782/e Medlemsförslag om uppföljning av rapport från arbetsgrup-
 pen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden
 *A 788/e Medlemsförslag om en plan för ett kärnkraftsfritt Norden
 *A 792/e Medlemsförslag om "frikommunförsök" över riksgrensarna
 i Norden

B. Ministerrådsförslag

- B 68/e Ministerrådsförslag om höjning av Nordiska investerings-
 bankens grundkapital
 B 70/e Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram för
 avveckling av handelshinder i Norden
 B 73/e Ministerrådsförslag om stadgar för Nordiska kontaktorga-
 net för atomenergifrågor

C. 1987 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 C 2 Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nor-
 diska samarbetet
 C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1986)
 C 4/e Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1986)
 C 15/e: 1 Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet
 2 Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
 3 Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrå-
 det
 4 Berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell
 utveckling
 5 Berättelse från Svensk-norsk industrifond (SNI)
 6 Berättelse från Nordtest
 7 Berättelse från Nordel
 8 Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrå-
 gor
 9 Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
 10 Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forsk-
 ning (NORDREFO)
 11 Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
 12 Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
 13 Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforsk-
 ning (SNS)
 14 Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och träd-
 gårdsväxter
 15 Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser

D. 1987 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 23/1980/e Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
- 5/1981/e Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter
- 6/1981/e Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling
- 17/1982/e Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring
- 18/1982/e Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri
- 31/1983/e Meddelande om rekommendation nr 31/1983 angående kartläggning och samordning av utbudet och behovet av ulandsutbildning
- 32/1983/e Meddelande om rekommendation nr 32/1983 angående samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik
- 33/1983/e Meddelande om rekommendation nr 33/1983 angående åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden
- 3/1984/e Meddelande om rekommendation nr 3/1984 angående en friare kapitalmarknad
- 4/1984/e Meddelande om rekommendation nr 4/1984 angående nordiska mjuka projektinvesteringsslån
- 1/1985/e Meddelande om rekommendation nr 1/1985 angående handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning
- 2/1985/e Meddelande om rekommendation nr 2/1985 angående gemensam nordisk konjunkturbedömning
- 4/1985/e Meddelande om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa
- 5/1985/e Meddelande om rekommendation nr 5/1985 angående den offentliga sektorns roll i ekonomin
- 6/1985/e Meddelande om rekommendation nr 6/1985 angående handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet
- 22/1986/e Meddelande om rekommendation nr 22/1986 angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang
- 23/1986/e Meddelande om rekommendation nr 23/1986 angående nordisk utvecklingsfond för Västnorden
- 24/1986/e Meddelande om rekommendation nr 24/1986 angående reviderat nordiskt samsarbetsprogram för regionalpolitik
- 25/1986/e Meddelande om rekommendation nr 25/1986 angående handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn
- 26/1986/e Meddelande om rekommendation nr 26/1986 angående samarbete på energiområdet
- 27/1986/e Meddelande om rekommendation nr 27/1986 angående höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån
- 28/1986/e Meddelande om rekommendation nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken
- 29/1986/e Meddelande om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn

E. Frågor

12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetligare bestämmelser för husvagnar
16. Fråga till Nordiska ministerrådet angående överföring av målsättningar för Stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgetar samt om Nordiska rådets anknytning till denna stiftelse
17. Fråga till Nordiska ministerrådet angående det inflytande som företagsverksamhetens övernationalisering och kapitalkoncentration utövar på demokratin och folkväldet
19. Fråga till Sveriges regering angående möjligheten till en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad
25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående avskaffandet av handels hinder på entreprenadmaskinområdet
34. Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land
35. Fråga till Nordiska ministerrådet angående dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna
36. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för bioteknik i Island

Budget- och kontrollutskottet*A. Medlemsförslag*

- A 759/b Medlemsförslag om finansieringen av det nordiska samarbetet

C. 1987 Berättelser

- C 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 C 2 Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet

D. 1987 Meddelande i anledning av tidigare rekommendation

- *7/1987/b Meddelande om rekommendation nr 7/1984 angående kontroll av nordiska projekt

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i riksdagens plenisal i Riksdagshuset. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationsernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Måndagen den 23 februari kl. 12.00–17.05

Tisdagen den 24 februari kl. 09.00–11.20 och 14.00–17.50

Onsdagen den 25 februari kl. 09.00–12.30 och 14.00–17.50

Torsdagen den 26 februari kl. 09.00–12.30 och 14.00–19.40

Fredagen den 27 februari kl. 09.00–13.05

Utskottsmöten

Budget- och kontrollutskottet

Söndagen den 22 februari kl. 18.00–19.00

Onsdagen den 25 februari kl. 13.15–13.30

Fredagen den 27 februari kl. 08.45–08.50

Juridiska utskottet

Söndagen den 22 februari kl. 18.00–20.15

Måndagen den 23 februari kl. 09.30–11.00

Fredagen den 27 februari kl. 08.35–08.45

Kommunikationsutskottet

Söndagen den 22 februari kl. 18.00–19.00

Måndagen den 23 februari kl. 10.00–10.30

Fredagen den 27 februari kl. 08.30–09.00

Kulturutskottet

Söndagen den 22 februari kl. 17.00–19.45

Tisdagen den 24 februari kl. 14.35–14.55

Fredagen den 27 februari kl. 08.30–08.45

Social- och miljöutskottet

Söndagen den 22 februari kl. 18.00–19.30

Måndagen den 23 februari kl. 09.30–10.30

Fredagen den 27 februari kl. 08.30–08.45

Ekonomiska utskottet

Söndagen den 22 februari kl. 18.00–18.40

Onsdagen den 25 februari kl. 16.30–17.00

Fredagen den 27 februari kl. 08.30–08.40

Särskilda arrangemang

- Måndagen den 28 februari: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris
(Finlandiahuset)
Mottagning i Helsingfors stadshus (värd:
Helsingfors stad)
- Onsdagen den 25 februari: Regeringens mottagning
Restaurant Fiskartorpet

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Måndagen den 23 februari 1987 kl. 12.00–17.05

Presidenter: Anker Jørgensen (1–4) Elsi Hetemäki-Olander (5–17) Kjell Magne Fredheim (17) och Grethe Lundblad (17)

Dagordning

1. Åpningsinlägg av Nordisk Råds president
2. Navneopprop og godkjenning av medlemslisten
3. Valg av presidium
4. Innlegg av den nyvalgte presidenten
5. Utsendingen av materiale til sesjonen
6. Fastsettelse av sakliste for sesjonen
7. Meddelelse om avstemningsordning
8. Valgkomiteens innstilling
9. Valg av Redaksjonskomite
10. Valg av medlemmer til Den nordiske investeringsbanks kontrollkomite for perioden 1. mai 1987 til den 30. april 1989
11. Suppleringsvalg av medlem i styret for Nordisk Kulturfond for årene 1987–88
12. Valg av revisorer og revisorssuppleanter for Nordisk Kulturfond for årene 1987–88
13. Særskilt utvalg for granskning av Nordisk Kulturfonds forvaltning
14. Bemyndigelse for utvalgene å ta til etterretning slike meddelelser som ikke er satt opp på saklisten for sesjonen eller som ikke sluttbehandles på sesjonen
15. Forslag om taletidens begrensning i generaldebatten
16. Meddelelse om replikkordningen
17. Generaldebatten. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet, C 2: Nordisk Ministerråds forslag ved-

rørende planer for det nordiske samarbeidet samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium.

1 Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Ærede forsamling, mine damer og herrer.

Nordisk Råds 35. session gennemføres i år, i 25-året for vor undertegnelse her i Helsingfors af de nordiske landes samarbejdsoverenskomst. Denne overenskomst har på én gang dannet en god ramme om vort samarbejde og fastholdt hensigten med vort virke, nemlig at fremme og yderligere udvikle vort fællesskab. Samarbejdsoverenskomsten er udtryk for både det praktiske og det ideelle i vort samarbejde. Jeg er sikker på, at dette også vil præge vor session i år.

Jeg vil ved denne lejlighed rette en varm tak til Finlands rigsdag, som stiller dette smukke hus til vores rådighed i en uge. En hjertelig tak for gæstfriheden til rigsdagens talman, Erkki Pystynen, og en hjertelig tak til rigsdagens medarbejdere og til Nordisk Råds finske delegation og sekretariat. Det er dem, der sammen har udført det store arbejde med at forberede sessionen. Vi skal jo på en 5-dages uge afvikle et helt års arbejde. Det har krævet – naturligtvis – en grundig forberedelse.

Som Rådets præsident har jeg den glæde at byde velkommen til sessionen, velkommen til Rådets medlemmer, såvel dem, der er valgt af rigsdagen, som dem, der er udsendt

af regeringerne. Velkommen til vore repræsentanter for vore nordiske sekretariater og institutioner, til sagkyndige og medarbejdere og til nyhedsmediernes repræsentanter. Velkommen også til vore indbudte gæster, til de nordiske landes ambassadører i Finland og til repræsentanterne for ungdommens nordiske råd.

Siden Nordisk Råds session i København i fjor har vi mistet to af Rådets fortalere og forkæmpere.

Urho Kaleva Kekkonen var ubestridt ved sin død en af Nordens ledende statsmænd, respekteret langt ud over Nordens grænser. Hans betydning for sit eget land og dets udenrigspolitiske orientering i efterkrigstiden er uomtvistelig. Han arbejdede utrætteligt for at stabilisere sit eget lands position i en urolig omverden. Også for Norden som helhed blev hans gerning af den største betydning. Urho Kekkonen virkede aktivt for Finlands indtræden i Nordisk Råd, og han angav også personlige forudsætninger for landets deltagelse i samarbejdet. I Rådet har vi lært at se ham som en af os i rådsarbejdet, som rigsdagens talman, som statsminister og i en lang række år som Finlands præsident.

Vor færøske kollega, Erlandur Patursson, døde i juni i fjor. Han var i en række år medlem af Rådet, og vi lærte ham at kende som en meget aktiv politiker, en politiker, der arbejdede flittigt og målbevidst for de sager, der lå ham varmt på sinde. I Rådet arbejdede han ihærdigt for større samhørighed for vore folk.

Jeg vil gerne udtale er æret være deres minde.

Vi har mange sager på dagsordenen i denne uge. Jeg tror og håber, at denne session i Helsingfors-aftalens ånd vil fremme og udbygge vort samarbejde og vort fællesskab. Vi har glæde af det, men vi har sandelig også brug for det.

Med disse ord erklærer jeg Nordisk Råds 35. session for åbnet.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepræsentanter

Ahde, Matti
 Ala-Kapee, Pirjo¹
 Andersson, Georg¹
 Ásgrímsson, Halldór
 Bakke, Hallvard¹
 Berge, Gunnar
 Björkstrand, Gustav
 Bodström, Lennart
 Borgen, Kjell
 Bøsterud, Helen¹
 Carlsson, Ingvar
 Christensen, Christian
 Christensen, Frode Nør¹
 Clausen, H. P.¹
 Dahl, Birgitta¹
 Dam, Atli P.
 Danielsen, Niels Pauli
 Eidem, Bjarne Mørk
 Enggaard, Knud
 Feldt, Kjell-Olof
 Flodin, May¹
 Frydenlund, Knut
 Gerhardsen, Tove Strand¹
 Gradin, Anita¹
 Grøndahl, Kirsti Kolle¹
 Guðmundsson, Albert
 Gustafsson, Hans
 Göransson, Bengt
 Heilmann, Stephen¹
 Helgadóttir, Ragnhildur¹
 Hellström, Mats
 Hermannsson, Steingrímur
 Hermannsson, Sverrir
 Hjelm-Wallén, Lena
 Holmberg, Bo
 Hovmand, Svend Erik¹
 Hulterström, Sven¹
 Haarder, Bertel¹
 Johansson, Bengt K. Å.
 Kristensen, Finn¹
 Kuuskoski-Vikmatmaa, Eeva¹
 Laine, Jermu¹
 Leppänen, Urpo¹
 Lindblom, Seppo¹
 Luttinen, Matti¹
 Lyng, Aqqaluk
 Lönnqvist, Ulf¹
 Motzfeldt, Jonathan
 Ollila, Esko
 Olsen, Moses¹

¹ *Ej närvarande vid namnuppropet.*

Peterson, Thage G.¹
 Puhakka, Matti¹
 Purkhús, Jóngerd
 Raatikainen, Kaisa
 Rønbeck, Sissel¹
 Salmén, Olof¹
 Schlüter, Poul¹
 Sigurdsen, Gertrud¹
 Simonsen, Palle¹
 Sorsa, Kalevi
 Taxell, Christoffer
 Wickbom, Sten¹
 Wiklöf, Lars-Åke¹
 Wilhelm, Nils¹
 Woivalin, Folke
 Väyrynen, Paavo¹
 Yläjärvi, Toivo¹

Valda medlemmar

Aho, Esko
 Alsaker, Svein
 Andersson, Lennart
 André, Margareta
 Benkow, Jo
 Bennedsen, Dorte
 Bildt, Carl
 Björk, Gunnar
 Bollmann, Niels¹
 Buttedahl, Johan
 Bärlund, Kaj
 Einarsson, Ólafur G.
 Elo, Mikko
 Exner, Lahja
 Fredheim, Kjell Magne
 Førde, Einar
 Gadd, Arne
 Guðnason, Eiður
 Gulbrandsen, Thor-Eirik
 Gyldenkilde, Lilli
 Hansen, Flemming
 Hansen, Ivar
 Hansen, Karen Thurøe
 Hansen-Krone, Margit
 Helgadóttir, Guðrún¹
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Håkansson, Per Olof
 Isohookana-Asunmaa, Tytti¹
 Iversen, Åsa Solberg
 Jansson, Olof
 Jensen, Jens Peter
 Jonsson, Elver
 Jonäng, Gunnel

Jørgensen, Anker
 Jørgensen, Ragna Berget
 Kanerva, Ilkka
 Kempainen, Arvo
 Kempainen, Hannu
 Kirkegaard, Knud E.
 Knutzen, Thea
 Knuutila, Sakari
 Komstedt, Wiggo
 Kvanmo, Hanna
 Lange, Preben
 Lantz, Inga
 Liikanen, Erkki
 Lindenskov, Jacob
 Lipponen, Paavo
 Louvo, Anna-Kaarina
 Lundblad, Grethe
 Muurman, Peter
 Møller, Helge Adam
 Nilsson, Barbro
 Nyhage, Hans
 Ólafsson, Haraldur
 Olesen, Aase
 Oscarsson, Berit
 Pettersen, Oddrunn
 Pétursson, Páll
 Poulsen, Kaj
 Presthus, Rolf
 Riihijärvi, Heikki
 Sigurðsson, Pétur
 Sjøthun, Asbjørn
 Stahr, Jimmy
 Steen, Reulf
 Steenholdt, Otto
 Steffensen, Jens
 Sundberg, Ingrid
 Sundstein, Jógvan
 Suominen, Ilkka
 Svensson, Sten
 Synnes, Harald
 Syse, Jan P.
 Söder, Karin¹
 Sønderby, Peder
 Talleraas, Anders
 Tastesen, Bernhardt
 Tuominen, Pekka
 Turpeinen, Pirkko
 Ueland, Ole Gabriel
 Westerberg, Bengt
 Westerlund, Henrik

¹ *Ej närvarande vid namnuppropet.*

Väänänen, Marjatta
Pörðarson, Friðjón
Öhrsvik, Lena
Östrand, Olle
Øvregard, Kåre

Medlemslistan godkändes.

3

Val av presidium

Enligt § 32 i Nordiska rådets arbetsordning utgör presidiet valberedning för de val som företas av plenarförsamlingen, utskotten och redaktionskommittén.

Presidiet hade föreslagit att till president skulle väljas Elsi Hetemäki-Olander, Finland och till övriga medlemmar av presidiet Margrete Auken, Danmark, Anker Jørgensen, Danmark, Peter Muurman, Finland, Ólafur G. Einarsson, Island, Páll Pétursson, Island, Jo Benkow, Norge, Kjell Magne Fredheim, Norge, Grethe Lundblad, Sverige och Karin Söder, Sverige.

Presidiets förslag bifölles.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Herra puhemies, arvoisat Pohjoismaiden neuvoston jäsenet, hyvät naiset ja herrat!

Herr talman, ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar!

Jag vill gärna på det nyvalda presidiets vägnar tacka för det förtroende som rådet har visat oss. Vi skall försöka leva upp till detta förtroende och så gott det är möjligt utföra det uppdrag som rådet har lagt på oss. Uppgiften att lotsa rådet först genom sessionen och sedan genom alla de situationer som dyker upp under ett helt år intill följande session är inte alltid så lätt och enkel. Kanske underlättar det saken att vi idag inte längre är bara fem om uppgiften utan har fått förstärkning och är hela tio om att dela ansvaret.

Låt mig också på presidiets vägnar tacka min företrädare Anker Jørgensen för den insats han har gjort som rådets president under det gångna året och för de vänliga ord han nyss riktade till oss.

Det är för mig en glädje att hälsa alla sessionsdeltagare, rådets valda medlemmar, regeringens representanter, de särskilt inbjudna gästerna, sekretariatens medlemmar, ungdomspolitikerna och pressens representanter varmt välkomna till Finland och till Helsingfors.

Vi är hedrade av att riksdagens talman Erkki Pystynen har velat närvara vid öppningen av vår session. Vi riktar ett tack till honom och riksdagens ledning i övrigt för att vi igen en gång får disponera över huset, dess lokaler och dess personal. Detta utnyttjande av riksdagshuset blir för varje gång alltmer omfattande, jag ville säga nästan totalt, som en följd av att antalet deltagare i råds-sessionerna hela tiden tycks öka. Det har anmälts 950 personer till detta möte. Än så länge har vi klarat det någotsånär med riksdagshusets resurser, men fortsätter denna trend kan situationen i framtiden bli svår att bemästra.

Jag uttrycker också min glädje över att kansler V.J. Sukselainen är i vår krets här i dag. Han är en av de verkliga veteranerna i det nordiska samarbetet. Han var med om att grunda Nordiska rådet och har tre gånger beklätt presidentämbetet i rådet.

Jag hoppas att alla skall finna sig till rätta i vårt riksdagshus, som, det vet jag, genom hela sin personal har sett fram emot att igen en gång få ta emot er till nordiskt rådslag. Faktiskt är det för sjunde gången som rådet samlas i denna plenisal sedan Finland för 30 år sedan för första gången stod som värd för en råds-session.

Sedan dess har nog tekniken gått en del framåt i fråga om ljud- och bildöverföringar och exempelvis voringstekniken. Vi har också sedan ett decennium haft simultantolkning i plenumsarbetet. Detta betraktas numera som en naturlig del av våra rutiner. För närvarande pågår utredningar som siktar till att ytterligare göra det lättare för dem, som inte behärskar de skandinaviska språken så väl att göra sig gällande och bli förstådda i rådsarbetet. Jag nämner detta därför att det under det senaste året i vårt land har förts en rätt livlig debatt om språken i det nordiska samarbetet och om våra landsmäns möjligheter att aktivt ta del i det.

Vi i den finska delegationen har i denna diskussion gjort det helt klart att det finska språket inte är formellt åsidosatt inom Nor-

diska rådet. Det kan användas och används både i tal och skrift i rådsarbetet. Men då skall man samtidigt minnas, att för att detta skall fungera i praktiken krävs det särskilda åtgärder i form av tolkning och översättningsverksamhet.

Här kan jag inte låta bli att också peka på en åtgärd som enligt min mening har stor betydelse i det här sammanhanget, i språkförståelsen. Vi borde alla tänka på att vi i nordiskt lag inte kan tala lika värdslost och vardagligt som vi kan göra på hemmaplanet. Vi måste vinnlägga oss om att artikulera och betona tydligt och om möjligt försöka undvika ord som är ovanliga och istället försöka använda mera gemensamma uttryck och begrepp. Då tror jag att vårt umgänge skulle bli mycket lättare och vårt samarbete löpa mycket smidigare, och kanske många beklagliga missförstånd undvikas. Kanske skulle vi då också kunna undvika en rad kostsamma åtgärder för utbyggd tolkning m. m.

Jag tycker det vore värt ett försök. Låt oss se om vi vid denna session kan göra framsteg på den här pragmatiska samarbetslinjen för en ökad språkförståelse. Som finskspråkig tycker jag också att jag nästan är skyldig att göra det.

Jag har velat fästa uppmärksamhet vid språket. Om vi inte förstär varandras ord, förstår vi knappast tankarna heller.

När jag för fem år sedan hade anledning att från denna samma plats skärskåda det nordiska samarbetet och dess organisation befann vi oss i ett mellanskede i fråga om utvecklandet av samarbetsmaskineriet. Sedan dess har vi slutfört de organisatoriska omställningar som hade blivit en följd av utvecklingen under 1970-talet och början av 80-talet. Både Nordiska rådets och ministerrådets organisation har förstärkts och centraliserats. De självstyrda områdenas ställning har blivit avsevärt starkare inom samarbetet. Vi har utvecklat ett system för budgetbehandlingen.

Vi befinner oss nu på tröskeln till en fas, där det gäller att ge det nya utbyggda maskineriet innehåll och ge det verklig effektivitet, så att det på bästa sätt kan tjäna samarbetet, de enskilda nordiska länderna och deras medborgare. Utvecklingen får på inga villkor leda till att den nya samarbetsmaskinen blir ett självändamål. Det var med tyngd och i hög

grad befogat som bland annat den delegation som jag företräder i olika faser av det organisatoriska utbyggnadsarbetet varnade för risken av byråkratisering och centralisering på bekostnad av nationella och mera regionala intressen. Jag tror att det är viktigt att slå vakt om det som bör ligga till grund för hela vårt samarbete, den demokratiskt folkliga samarbetstradition som dagens officiella samarbete också är uppbyggt på och från vilken det bör hämta sin näring.

Ratificeringen av den nordiska språkkonventionen, som sker den 1 mars, ser jag som en viktig milstolpe i det nordiska samarbetet. Språkkonventionen förbereddes flera år och förslaget godkändes år 1982, men ratificeringen har låtit vänta på sig 5 år. Nu har medborgarna i de nordiska länderna rätt att vända sig till myndigheter etc. på sitt eget språk.

Språkkonventionens praktiska tillämpning måste naturligtvis följas upp och det måste skapas förutsättningar för konventionens förverkligande.

Med dessa ord vill jag uttrycka förhoppningen att också denna vår trettiofemte session skall bidra till att stärka vårt samarbete så att vi kan verka för bättre villkor för alla våra folk i Norden. Vi skall nog låta friska vindar blåsa men hålla fast vid den arbetsordning som vi har i Nordiska rådet.

Elsi Hetemäki-Olander övertog herefter ledningen av förhandlingen.

5

Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumentationsmaterial som skall behandlas vid sessionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Det stadgar också, att utsändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger.

Presidiet hade föreslagit att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölles.

6

Fastställande av saklista för sessionen

Det anmäldes, att medlemsförslag A 785/k om ett nordiskt fredspolitiskt utvecklingsprogram med anledning av det internationella fredsåret 1986 och meddelande 21/1979/k angående nordisk folkhögskola i Västnorge utgår ur saklistan samt att ändringsförslag A 763 Ä/s om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå m. m. påföres saklistan.

Presidiet hade föreslagit att plenarförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i enlighet med den utdelade tryckta förteckningen. och med de ändringar som nämns.

Eventuella ytterligare frågor (E-saker) kan komma att ställas, med hänvisning till arbetsordningens § 15.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

7

Meddelande om voteringsordningen

Voteringen sker med hjälp av voteringsapparat. I enlighet med § 11 i rådets arbetsordning kan medlem rösta "ja" eller "nej" eller avstå från att rösta.

På varje plats har medlemmarna tre voteringsknappar märkta med "jaa" (ja), "ei" (nej) och "tyhjä" (avstår). Presidenten meddelar när voteringen börjar respektive avslutas.

8

Valberedningens framställning

Enligt Nordiska rådets arbetsordning § 32 utgör presidiet valberedning för de val som företas av plenarförsamlingen, utskotten och redaktionskommittén. Presidenten hänvisar till den utdelade framställningen som närmare förklarar presidiets förslag till sammansättning av redaktionskommittén, styrelsen för Nordiska kulturfonden, särskilda utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning och till val av revisor för Nordiska kulturfonden samt till val av förtroendeposter i utskott och kommitté.

Presidenten meddelade att presidiet hem-

ställt hos rådets utskott, med hänvisning till arbetsordningen § 25, att val av ordförande och vice ordförande skall träda i kraft först vid sessionens avslutning.

Meddelandet lades till handlingarna.

9

Val av redaktionskommitté

Presidiet hade föreslagit att rådet till medlemmar i redaktionskommittén för tiden intill nästa session väljer:

från Danmark: Karen Thurøe Hansen (KF) och Robert Pedersen (S)

från Finland: Paaavo Lipponen (Sdp) och Henrik Westerlund (Sfp)

från Island: Guðrún Helgadóttir (Ab.) och Haraldur Ólafsson (F.)

från Norge: Thea Knutzen (H) och Reiulf Steen (A)

från Sverige: Per Olof Håkansson (s) och Ingrid Sundberg (m)

Presidiets förslag bifölls.

10

Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté

Presidiet hade föreslagit att rådet till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1987–30 april 1989 väljer:

från Danmark: Jens Steffensen

från Finland: Peter Muurman

från Island: Ólafur G. Einarsson

från Norge: Håkon Kyllingmark

från Sverige: Arne Gadd

Presidiets förslag bifölls.

11

Suppleringsval av medlem i styrelsen för Nordiska kulturfonden

Presidiet hade vid möte den 26 juni 1986 beslutat att för tiden fram till 35:e sessionen utse stortingsrepresentant Kjell Magne Fredheim som medlem av Nordiska kulturfondens styrelse i stället för stortingsrepresentant Kirsti Kalle Grøndahl som inträtt i regeringen.

Presidiet föreslår, att rådet väljer Kjell Magne Fredheim till medlem av Nordiska kulturfondens styrelse för åren 1987–1988.

Presidiets förslag bifölles.

12 Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden

Presidiet hade föreslagit, att rådet till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1987–1988 väljer folketingsmedlem Jimmy Stahr med folketingsmedlem Aase Olesen som suppleant, rigsrevisor Jørgen Mohr med afdelingschef Ib Gerner Hansen som suppleant.

Presidiets förslag bifölles.

13 Särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Presidiet vil opplyse at siden 1969 har plenarforsamlingen ved hver sesjon valgt medlemmer til et særskilt utvalg for granskning av Nordisk Kulturfonds forvaltning. Presidiet besluttet ved møte 25. november 1986 at granskningsutvalgets oppgaver overføres til Budsjett- og kontrollutvalget som fra og med sesjonen 1988, i overensstemmelse med avtalen om Nordisk Kulturfond, vil fremlegge innstilling om godkjenning av Kulturfondets regnskap for plenarforsamlingen. Det er således ikke lenger nødvendig å velge medlemmer for granskning av Kulturfondets forvaltning.

Presidiets opplysning lades till handlingarna.

14 Bemyndigande for utskotten att lägga sådana meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlas på sessionen

Presidiet hade föreslagit att utskottet bemyndigas att lägga till handlingarna sådana meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlas på sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

15 Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten

Presidiet hade föreslagit att plenarforsamlingen beslutar om tidsbegränsning av inläggen i generaldebatten till femton minuter för presidiet första anförande samt anförandena av ministerrådets ordförande och statsministerrarna samt en företrädare för vart och ett av de självstyrande områdena. Presidiet hade föreslagit att var och en av de nordiska parti-gruppernas talesmän får tio minuter till sitt förfogande för ett huvudinlägg. För alla övriga medlemmar föreslås en tidsbegränsning av sju minuter.

Presidiets förslag bifölles.

16 Meddelande om replikordningar

Presidenten hänvisar till arbetsordningens § 9, där det bl. a. heter att "... medlem, som önskar avgiva replik, (skall) beredas tillfälle därtill i anslutning till det inlägg repliken gäller".

Samma paragraf ger dessutom presidenten möjlighet att föreslå för plenarforsamlingen att för en bestämd debatt begränsa inläggens tid.

I överensstämmelse härmed föreslår presidenten en tidsbegränsning på två minuter per replik. Presidenten kommer i regel att ge samma medlem högst två repliker i ett och samma replikskifte samt försöka begränsa hela replikskiftets längd till högst 10–15 minuter.

Presidentens förslag bifölles.

17 C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet 1986 och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldébat)

Minister Björkstrand: Fru president! Verksamhetsåret 1986 har varit innehållsrikt. Det har inneburit både konsolidering och nyskapande, både planenligt framåtskridande och förberedelser för nya satsningar. De nordiska

länderna har i flera avseenden varit på offensiven, inte minst på den internationella scenen. Men vi har också tvingats till värm mot angrepp på för oss oskattbara värden såsom ren luft och rent vatten, hälsa och sund livsföring, en fredlig vardag för alla.

Hoten från föroreningar utom vår kontroll, från olika former av missbruk, från sjukdomar som vi ännu inte rör på, från våldsverkare, som visar förakt för demokratiska spelregler, påminner oss om våra samhällens sårbarhet, och om betydelsen av att vi i Norden håller samman och söker gemensamma lösningar på gemensamma problem.

Utvecklingen under det gångna året har alltså visat hur beroende vi i Norden är av handlingar och förutsättningar i vår omvärld. Handeln och våra industriers möjligheter att släsa på världsmarknaden och därmed tryggheten i jobben här hemma, beror starkt av den ekonomiska utvecklingen hos våra handelspartners och konkurrenter. Tillväxten har under 1985 och 1986 varit starkare i de nordiska länderna som helhet än i Västeuropa och i hela OECD-området. Enligt utsikterna för 1987 ser tillväxten i Norden däremot ut att bli lägre än i de övriga industriländerna.

Nordiskt samarbete kan inte fungera isolerat från t. ex. utvecklingen inom EG. Det gäller dock att värna om den samhörighet och öppenhet som vi under decennier skapat mellan de nordiska länderna. Det gäller att satsa på de nya samarbetsfält, där vi kan nå det största gemensamma utbytet, genom att koppla samman nationella aktiviteter.

Under det gångna verksamhetsåret har de två stora sektorsövergripande handlingsplanerna rullat vidare, i allt väsentligt i avsedd riktning och avsett tempo. Här verkställs både den ekonomiska handlingsplanen och datahandlingsplanen i huvudsak som planerat.

Det är glädjande att notera Investeringsbankens framgångar, vilka nu på nytt kräver ett ökat engagemang från bankens huvudmän. Ministerrådet lägger till denna session fram förslag om en fördubbling av bankens grundkapital, som skall bilda basen för fortsatta framgångar.

Framåtskridande och konsolidering har präglat också andra samarbetsfält:

– Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden vidgas successivt. Den har nu öppnats

även för ämneslärare i grundskola och gymnasium.

– En ny överenskommelse om arbetslöshetsförsäkring för nordiska medborgare, som flyttar från ett nordiskt land till ett annat i Norden, beräknas att träda i kraft under det första halvåret 1987.

– Den nordiska språkkonventionen träder i kraft omedelbart efter denna rådssession.

– Projektet "Nordbors rättigheter i Norden" drivs vidare som planerat. Ett par frågeställningar utreds ytterligare i enlighet med en av rådets rekommendationer.

– Förberedelserna för ett vidgat radio- och TV-samarbete drivs vidare i enlighet med ministerrådets beslut. Förhandlingarna för programöverföringar till och från Island utreds.

– Den nordiska handlingsplanen mot narkotika har förlängts med ett år och byggs ut med ett samarbete mot AIDS.

– Regeringarnas samverkan i migrations- och flyktningpolitiska frågor har fått fastare former. Ett gemensamt nordiskt informationsprojekt har inletts. Länderna stämmer kontinuerligt av sina positioner i anslutning till internationella möten av gemensamt intresse. Detta gäller inte minst de aktuella initiativen inom EG av betydelse för gränskontrollen.

Här bör också nämnas att ministerrådet beslutat lämna kontinuerligt ekonomiskt stöd till en nordisk samarbetskommitté för mänskliga rättigheter.

– Fiskerisamarbetet har etablerats. Tyngdpunkterna ligger på havsbruk och på forskningssidan, inte minst när det gäller havsmiljön.

– Västnordenfonden kommer att inleda sin verksamhet under år 1987.

Fru president! Hoten mot vår miljö måste mötas på ett internationellt plan. Detta har vi fått eftertryckligt belyst under 1986. Då fick invånarna i de nordiska länderna lära sig tidigare okända begrepp som "bequerel" och "cesium". Då drabbades ännu fler av våra insjöar av föroreningar. Då fick vi klart för oss att betydande delar av havsbotten i Kattegatt och Östersjön håller på att förstöras. Då fick vi nya bevis på skogsdödens härjningar. Då nåddes vi av bilder på tonvis av död fisk i den förgiftade Rhen.

De nordiska länderna har gått till offensiv

mot gränsöverskridande luftföroreningar. Norden har i själva verket tagit täten i de internationella ansträngningarna på att kraftigt reducera utsläppen av svavel och kväve, och fått en positiv reaktion från omvärlden. Senast manifesterades detta i samband med Nordiska rådets uppmärksammade konferens i höstas. De nordiska länderna måste sträva efter att flytta fram positionerna ytterligare. Den s. k. 30 %-klubben bör kunna bli åtminstone en "50 %-klubb". Det behövs ett politiskt instrument för det fortsatta arbetet. Ministerrådet lägger till denna session fram förslag om en nordisk handlingsplan mot luftföroreningar. Norden står inför en stor utmaning. Vi måste vara beredda att anta den.

Ministerrådet ser med stor oro och allvar på den tilltagande försämringen av havsmiljön. Utsläpp av skadliga ämnen och dumpning av avfall hotar förstöra den ekologiska balansen i haven. Förutsättningarna för fiskerinäringen äventyras. De nordiska fiskeriministerna har under året krävt förbud mot dumpning och förbränning av avfall på havet, och uttalat ett starkt stöd för det arbete som pågår inom ramen för de internationella havsmiljökonventionerna. De nordiska ländernas fiskerimyndigheter intensifierar sin samverkan.

Efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl togs en rad initiativ också på nordiskt plan. En särskild nordisk arbetsgrupp har tillsatts med uppdrag att bedöma vad de nordiska länderna lämpligen kan åstadkomma gemensamt framöver. Det kan här gälla såväl säkerheten i atomanläggningar som transport av radioaktivt material, varning, information och bistånd i samband med olyckor, hälso- och miljömässiga aspekter och forskningsinsatser. De nordiska ländernas regeringar står klara att samverka för en effektiv beredskap i framtiden.

Fru president! Norden låter tala om sig internationellt även i andra sammanhang. Satsningarna på kulturinformation utomlands går vidare. Efter "Scandinavia Today" hade den nordiska konstatställningen "Dreams of a Summer Night" stora framgångar i London, med uppföljningar i Düsseldorf och Paris. Den breda satsningen på kulturinformation i Japan förbereds som bäst. Ett avtal slöts i september med de japanska arrangörerna. Därmed ligger allt till rätta för en bety-

delsefull offensiv, som förhoppningsvis skall ge ett ökat intresse för Norden, för nordisk kultur och för nordisk industri.

Arbetsåret 1986 har, som jag nämnde inledningsvis, också präglats av nydaning och förberedelser för kommande nordiska satsningar. Ministerrådet har dragit upp riktlinjerna för beredningen av en handlingsplan på kulturavtalets område. Insatsen är bred och allsidig och skall gälla såväl allmänskultur som utbildning och forskning. Vi ser på regeringssidan fram emot att få en nyttig genomgång av etablerad verksamhet och en sprängbräda för det framtida arbetet.

Norden ligger i teknologiskt hänseende långt framme på många områden. Vi har här en stark tradition att bära vidare. Den forskar- och teknikerkompetens som finns samlad i de nordiska länderna bör kunna utnyttjas gemensamt, mer än som nu sker. Genom att hjälpas åt borde vi kunna göra ännu snabbare framsteg.

Och genom att dela på kostnaderna för resurskrävande forskning och utveckling, bör vi kunna få ut mer av satsat kapital.

Nordiska forskningspolitiska rådet skall ge oss vägledning, så att vi på nordiskt plan satsar på de områden, där vi har mest att vinna. Ett förslag om nya riktlinjer för forskningspolitiska rådets verksamhet står på dagordningen för denna session.

När man världen över tar i bruk nya teknologier, är det viktigt att vi i Norden är med från början eller hjälps åt att ta igen förlorad mark. Vi har satsat gemensamt på datateknologin. Nu gäller det bioteknologi.

Det brukar man samlat kalla olika tillämpningar av vetenskapliga genombrott för 20–25 år sedan inom områden som cellbiologi, molekylärbiologi, genetik, immunologi etc. Bioteknologin öppnar stora möjligheter. Men den för också med sig nya problem och risker för oönskade effekter.

Bioteknologiska metoder ger nya förutsättningar för tillverkningen av livsmedel och läkemedel. Redan på kort sikt skall man kunna förbättra dagens sädeslag, genom att öka deras motståndskraft mot sjukdomar. För skogsbruket, kan bioteknologisk forskning komma att få stor betydelse: bättre plantmaterial, bättre förädlingsmetoder, bättre tillväxt, högre kvalitet. Samtidigt ger bioteknologin möjligheter till precisa ingrepp i levande

organismers arvsmassa.

På ministerrådssidan är vi i full färd med att dra upp riktlinjerna för ett tvärsektorielt, bioteknologiskt samarbete. En del av underlaget för våra överväganden redovisas i dokumentationen till denna session.

Här vill jag också nämna den långsiktiga satsningen inom det s. k. Ocean Drilling Program. Projektet erbjuder en unik chans att till en rimlig kostnad komma med i en betydelsefull forskningsinsats, vars resultat skall ge oss viktig kunskap om jordens geologiska historia och utveckling.

Fru president! Till de framåtsyftande initiativen under 1986 hör också ministerrådsförslaget till denna session om avveckling av handelshinder. De utredningar, som ministerrådet låtit genomföra, visar entydigt att Norden inte kan bli en verklig hemmamarknad, med mindre än att vi på allvar tar itu med tekniska och andra hinder för handeln mellan våra länder som ännu finns och motverkar att nya uppkommer.

Ministerrådsförslaget förvandlar principer till operativ handling. Tidigare uttalad politisk vilja omsätts i konkret arbete. Samarbetsprogrammet är ett universalverktyg för både operation och profylax. Genom det kan existerande handelshinder avvecklas och nya motverkas. Arbetet måste ske i nära kontakt med och vid behov genom aktiv påverkan av utvecklingen i övriga Europa.

Handelshinderarbetet kommer att bli en av tyngdpunkterna i ministerrådets verksamhet under de kommande åren. Planerna för den närmaste tiden finns till den här sessionen samlade i ministerrådets plandokument (C 2). Den nya, förkortade budgetproceduren förutsätter ju att vi går fram stegvis. Ministerrådet presenterar nu hur vi ser på den nordiska verksamheten på några års perspektiv. Låt mig här nämna några viktiga element.

– Handlingsplanen för ekonomisk utveckling fullföljs enligt tidigare intentioner. Ministerrådet kommer under 1987 att överväga behovet av uppföljning. Ytterligare två större tvärsektoriella initiativ – kulturhandlingsplan och ett program för bioteknologiskt samarbete – förbereds.

– De etablerade samarbetssektorerna arbetar vidare i enlighet med fastlagda samarbetsprogram. Inom flera sektorer, bl. a. på områdena energi, regionalpolitik samt bygg-

och bostadspolitik, börjar man nu förverkliga nyligen fastlagda politiska riktlinjer. På några områden tar man tag i beredningen av vissa specifika uppgifter:

- inom industrisektorn förbereds förslag om ett nordiskt centrum för industriell forskning och utveckling i Oslo; resultatet läggs fram för Nordiska rådet till nästa session;
- en särskild planeringsgrupp drar upp riktlinjerna för ett Nordiskt teknologiår 1988;
- ett Nordiskt Kvinnoforum skall arrangeras i Oslo i augusti 1988; planeringsfasen har redan startat;
- på arbetsmiljöområdet utreds förutsättningarna för en nordisk arbetsmiljökonvention;
- med sikte på förslag om lättnader utreds i vilken utsträckning regler och praxis på valuta- och etableringsområdena hindrar eller försvårar industrisamarbetet över gränserna; en delrapport offentliggörs under dessa dagar.

Ministerrådet hoppas på konstruktiva synpunkter från rådets ledamöter på det plandokument som vi lägger fram, så att vi efter sessionen kan ge ämbetsmannakommittéer och institutioner politiska signaler och riktlinjer för det egentliga budgetarbetet till hösten.

Fru president! Verksamhet, som ministerrådet inför förra årets session beskrev som nydaning eller förberedelser för nysatsningar, rapporteras idag som planenligt framåtskridande. De planer som vi nu presenterar för framtiden blir – det är jag förvissad om – vid kommande sessioner redovisade som färdiga förslag och konsoliderad verksamhet.

Anker Jørgensen: Fru Præsident! På Nordisk Råds Præsidiiums vegne vil jeg fremføre nogle kommentarer her i generaldebatten.

Vi har et intenst år i det nordiske samarbejde bag os. For Rådets vedkommende har ikke mindst den internationale parlamentarikerkonference om grænseoverskridende luftforurening, som blev holdt i Nordisk Råds regi i Stockholm i september sidste år, markeret et nyt trin i det nordiske arbejdes udvikling.

Konferencen blev en betydningsfuld begivenhed. Alene dette, at der deltog parlamentarikere fra Øst- og Vesteuropa og repræsentanter for en række internationale organi-

sationer, ja, det var en nyskabelse. Vi opnåede enighed om et slutkommuniké med konkrete og entydige opfordringer til vidtgående internationalt samarbejde for at løse de svære problemer, som luftforureningen og forsureningen nu en gang udgør. De 16 landes deltagere med Storbritannien og Sovjetunionen som de geografiske yderpunkter var også enige om det ansvar, de hver især har i deres eget land for at formindske udslip af bl. a. svovl-, kvælstof- og kulbrinte-forurening.

Konferencen blev også en samtale mellem repræsentanter for øst- og vesteuropæiske lande. Den viste både behovet for en sådan samtale, og at denne samtale kan give resultater. Den alvorlige Tjernobylulykke sidste år understreger jo også yderligere behovet for samarbejde i miljøspørgsmålene, netop fordi disse problemer er grænseoverskridende.

Det er nu op til ministerrådet at videreføre arbejdet fra det sted, hvor konferencen sluttede. For at standse vor måske største miljøfare kræves ikke bare traditionelt diplomati, men også engagement og hurtige resultater i regeringssamarbejdet og i de internationale organisationer. Ministerrådets forslag til denne session om yderligere fællesnordisk indsats mod luftforureningen er et skridt i den rigtige retning. Det forslag vil blive behandlet senere under sessionen, og det vil blive interessant at se, hvor langt skridtet vurderes af sessionen.

Miljøspørgsmålene er et eksempel på, at vigtige problemer bliver stadig mere internationale. Denne internationalisering bekræfter behovet for at videreudvikle og forstærke arbejdsformerne for de nordiske landes samvirke internationalt. Også dette spørgsmål kommer vi tilbage til under sessionen, men jeg føler trang til at sige, at ingen vist har til hensigt at begrænse det enkelte nordiske lands bevægelsesfrihed. Blot vil jeg i al stilfærdighed også i denne sammenhæng minde om den gode erfaring, vi har, at vi plejer at opnå bedre resultater og få mere indflydelse, når vi kan optræde i fællesskab.

Det europæiske samarbejde bliver stadig mere intenst og virkningerne vil være af stor betydning for det nordiske samarbejde. Præsidiets har ved flere lejligheder diskuteret spørgsmålet med de nordiske statsministre og med samarbejdsministrene, og jeg tror godt, jeg tør sige, at præsidiets vil nøje følge udvik-

lingen i de kommende år.

Vi kommer til at stå over for mange spørgsmål ved gennemførelse af en række EF-direktiver til fjernelse af handelshindringer inden for EF. For vi har nemlig den samme tendens i vore fem lande i retning af at gøre Norden til hjemmemarked. Vi er altså i princippet enige om at nedbryde de flest mulige handelshindringer. Men der er også stor opmærksomhed om, at nedbrydningen af handelshindringer ikke må forringe mulighederne for at varetage vore miljømæssige interesser, som de nordiske lande i fællesskab står for.

Det er også rigtigt, som hr. Gustav Björkestrand sagde det på ministerrådets vegne: vi kan ikke i Norden se bort fra det, der sker i Europa, og en udsendelse i finsk tv i går aftes behandlede i virkeligheden emnet ud fra samme synspunkt.

De nordiske lande har også i europæisk sammenhæng et fælles ansvar for at virke for samordning. Samordning mellem os her i Norden og med Europa. Vi skal være nationale og nordiske, ingen tvivl om det, men uden at være for snævre. Vi skal være europæiske, men uden at opgive vor selvstændighed og egenart. Det er nok en kunst, men den er nødvendig.

Behandlingen af Sydafrikaspørgsmålet i FN har tildraget sig stor interesse i Norden, dels fordi de nordiske lande helst vil have en FN-beslutning, som støtter sanktioner, dels fordi også USAs Kongres i løbet af det sidste år har taget beslutning om sanktioner mod Sydafrika. Sanktionsforslaget, som fremlagt af bl. a. Zambia i FNs Sikkerhedsråd, tilslutter sig i det væsentlige de sanktioner, som just USAs Kongres tidligere havde besluttet at gennemføre.

Alligevel har vi set, at USA, Storbritannien og Vesttyskland afsløgte forslaget om sanktioner. Jeg er derfor sikker på, at de nordiske landes skuffelse over udgangen på Sikkerhedsrådets behandling er stor.

Sydafrika er det eneste land i verden med racediskriminering fastlagt i loven. Afskyen for den sydafrikanske apartheidpolitik er total blandt de nordiske lande. Jeg tror – og nu er jeg også personlig – at de nordiske statsborgere forventer sig nordiske sanktioner mod Sydafrika nu. Der er allerede af mange lande gennemført forskellige sanktioner, som har rystet det racistiske styre. Jeg mener be-

stemt, at det bør følges op.

Det er med forventning, at vi her i generaldebatten afventer regeringernes indlæg.

Disse spørgsmål er politisk moralsk meget betydningsfulde. Men det nordiske samarbejde og Nordisk Råds virksomhed skal selvfølgelig ikke alene kredse om Nordens forhold til omverdenen.

Som allerede nævnt forstærkes hjemmemarkedsfilosofien inden for Norden. Dette viser sig også ved, at vi ved denne session skal behandle forslag om fordobling af Nordisk Investeringsbanks grundkapital. Vi arbejder også med forslag om afvikling af handelshindringer. Det er positivt.

Derimod er vi i Præsidiets foruroliget over passiviteten, når det gælder det industrielle center, der skulle bygges i Oslo.

En vigtig opgave for Rådets organer i den nærmeste fremtid bliver derfor at give denne institution et indhold, som svarer til de oprindelige planer og forventninger om et nordisk industrielt kraftcenter.

På lignende måde venter vi fortsat på konkrete initiativer for yderligere at udvikle de nordiske medborgerrettigheder. Det handler først og fremmest om arbejde og bosættelse i et andet nordisk land end hjemlandet.

Præsidiets vil over for ministerrådet udtrykke stor tilfredshed med, at sprogkonventionen kan træde i kraft fra på søndag. Også denne nordiske konvention er i international sammenhæng enestående som en markering af et fællesskab. Og den er også et bidrag til at støtte vore borgere i Norden i deres forbindelse med myndighederne, uanset hvor i Norden man som borgere har kontakt med myndighederne. Det er vel passende om denne konvention at bruge et let omskrevet citat fra Alexander Kiellands "Skipper Worse": "I kommer sent, men I kommer godt". Jeg håber, det kan overføres til mange andre situationer.

Derimod kommer I mindre godt, når det drejer sig om en nordisk konvention om arbejdsmiljø. Ministerrådet er jo faktisk kun kommet dertil, at man nu vil udrede forudsætningerne for en sådan konvention. Det er egentlig skuffende, når vi ellers er nået så langt med det nordiske arbejdsmarked. Derfor skal jeg her igen sige, hvad Nordisk Råd før har sagt: vi mener, der er brug for en nordisk arbejdsmiljøkonvention.

Ministerrådet har til næste session lovet en handlingsplan for kultursamarbejdet. Forventningerne til den er store. Jeg regner med, at konkrete forslag til indholdet i kulturhandlingsplanen vil blive fremført bl. a. fra kulturudvalget allerede ved denne session.

Til næste session bør Rådet også få underretning om, hvordan den økonomiske handlingsplan kan fortsætte efter indeværende planer, som vi nu kender. Bevillingerne trappes nu ned, og foreløbig er der desværre ikke foreslået nogle nye aktiviteter via Ministerrådets budget. Jeg vil minde om, at såvel økonomisk udvalg som Præsidiets har anmodet om, at handlingsplanen for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse bliver, hvad vi kalder en rullende plan.

Præsidiets havde til denne session håbet at få et ministerrådsforslag på det bistandspolitiske område. Det blev lovet ved sidste års session. Men heller ikke denne gang har det været muligt for Ministerrådet at samle sig om et fælles forslag. Rådets organer har i flere år arbejdet med disse spørgsmål. Præsidiets finder det ulykkeligt, at denne sag er blevet så stærkt forsinket. Det, det drejer sig om, er jo at få mere ud af den samlede nordiske bistandsindsats.

Reformeringen af selve Rådets og Ministerrådets arbejdsformer er faktisk fuldført i 1986. Rådet har oprettet budget- og kontroludvalget. Ministerrådet er samlet under samme tag i København. Vi har nu fået et fælles ministerrådsbudget for nordiske anliggender. Erfaringerne er indtil nu særdeles gode med denne omfattende organisatoriske forandring, og det ser bestemt ud til at bidrage til den effektivisering af det nordiske samarbejde, som vi har ønsket.

Lad mig slutte med nogle korte bemærkninger om forskellige måske mindre ting. Nordisk Råd tager stadig flere initiativer. Jeg håber, at denne udvikling også vil give konkrete resultater i form af et tættere og mere vidtgående samarbejde på område efter område.

Blandt de medlemsforslag, som vil blive behandlet ved sessionen, er der mange vigtige. Jeg begrænser mig her til at illustrere bredden ved at nævne forslagene om indsats på bioteknikområdet, om nordisk handlingsplan mod cancer, om indsats mod AIDS, kampen for at bevare de truede dyrearter i

Norden, og der er også forslag om en fond for samproduktion af nordiske film, tv- og video-programmer. Der er forslag om intensivert samarbejde på universitetsniveau og om billigere rejser i Norden ikke mindst for ungdommen. Spørgsmålene om havets ressourcer og vandmiljøproblemerne indgår i flere medlemsforslag.

Vi i Nordisk Råd repræsenterer, som vi alle ved, forskellige politiske holdninger, men også forskellige lande og selvstyrende folkesamfund. Men vi har alligevel meget til fælles, og når vi tager hensyn til de forskellige udgangspunkter, kan vi som regel samle os om fælles stillingtagen. Vi må passe på, at vi ikke i disse bestræbelser lammes. Mange af os finder, at samarbejdet burde kunne udvikles hurtigere. Vi har alle meget at vinde ved samarbejdet, selv om vi bliver nødt til at give og tage i de enkelte spørgsmål.

Førde: Fru president! Det nordiske samarbeid rullar fram i kraft av eiga tyngd. Dagsordenen for denne sesjonen i Nordisk Råd er eit talande eksempel på at vi på område etter område har etablert eit samarbeid som nå er ein dominerande realitet i alle dei nordiske lands utvikling. Men samstundes er det nordiske samarbeidet på mange måtar i krise. Fråværet av nye, friske initiativ og store felles saker er påtrengande. I alle land ser vi tendenser til at anna internasjonal samarbeid blir viktigare enn det nordiske. Dagens store utfordring er å bevare og utvikle det nordiske samarbeidet som ein levande faktor i våre lands vidare vekst inn i ein internasjonal samanheng.

Vi har ialfall to kjende målsettinger for det nordiske samarbeidet. For det første har vi ønskt å bruke dei ressursane dei nordiska landa har i fellesskap for å nå lenger enn kvart land kan giere kvar for seg. For det andre har vi lagt vekt på at ved å samle seg kan Norden i sterkare grad prege utviklinga i ein vidare internasjonal samanheng.

Dei nordiske sosialdemokratiske partia har i regi av vår samarbeidskomite SAMAK diskutert dagsordenen for vårt vidare nordiske samarbeid. Vi ser nye viktige utfordringar for det nordiske samarbeidet når det gjeld å forsvare velferdssamfunnet, i ein felles strategi for full sysselsetting og vekst, i forskning og teknisk utvikling for velferd, i fortsatt energi-

samarbeid, i nye satsingar i miljøpolitikken og i ei lang rad andre saker. Men vi ser eit nytt og sterkt drag ved diskusjonen om vår eigen strategi for å utvikle Norden. På alle desse saksområda kjem det europeiske og internasjonale sterkare inn. Ja, i mange av planane for det nordiske samarbeidet gir det inga mening å avgrense samarbeidet til våre fem land. Internasjonaliseringa i form av auka varebyte, i miljøspørsmål, kultur, forskning og media er så sterk at eg trur vi trygt kan slå fast at det nordiske samarbeidet har inga trygg framtid utan at vi maktar å sette det inn i ein vidare internasjonal samanheng.

Den europeiske utfordringa er særleg tydeleg. Det nordiske samarbeidet som alternativ til det europeiske er ingen aktuell diskusjon. Diskusjonen nå må gå om det nordiske samarbeidet er ein føresetnad for vårt bidrag til Europa, eller om vi gjennom eit betre og utvida nordisk samarbeid kan giere oss betre gjeldande i den politiske og økonomiske prosessen som foregår i Europa, enn vi kan kvar for oss. Over alt på vårt kontinent foregår det nå ein diskusjon om Europas forhold til dei to supermaktene. Mange er redde for at Europa skal bli eit hjelpelaust, taust kontinent som er i ferd med å bli passert av utviklinga i andre delar av verda. Dersom vi ikkje diskuterer det nordiske samarbeidet i ein slik samanheng, vil vi kvar for oss måtte møte dei europeiske utfordringane utan ein nordisk komponent. Det vil vi alle tape på. Det er i dette perspektivet vi etter mitt syn må diskutere nedsettinga av ein komite for å sjå om Nordisk Råd kan spele ei meir aktiv rolle i internasjonal samanheng. Det har oppstått diskusjon om denne komiteen og mandatet for den. Etter mitt syn kan det seiast så sterkt som at det nordiske samarbeidets framtid er avhengig av eit skikkeleg grunnlag for å debattere kva plass vi skal gi det nordiske samarbeidet i vår fortsatte internasjonalisering.

Vi bør framleis ha mykje å hente i det nordiske samarbeidet. Framleis gjeld det at eit samla og samarbeidande Norden kan realisere høgre vekst, større velstand og meir omfattande reformer enn kvart land kan åleine. Desse gevinstane kan vi framleis best få ut gjennom eit samarbeid på brei front også utanom dei reint produksjonsretta og matnyttige områda for nordisk samarbeid. Det er i eit slikt samarbeid at vi fremmer økonomisk

vekst og teknisk framgang gjennom koplingar mellom produsenter og brukarar, gjennom læringsprosessar. Eit slikt breitt samarbeid er også ein føresetnad for å styrke den nordiske røysta i ein vidare europeisk samanheng.

Men samstundes står vi også her overfor mange dilemma. La meg nemne eitt eksempel. Kvar for oss førebur vi oss nå til å spele ei rolle i EUREKA, kanskje det mest interessante europeiske samarbeidsprosjektet på mange år. Til nå har all nordisk tilknytning til EUREKA skjedd utan nordisk koordinering. Det har riktig nok vore eit mål å få til slik koordinering, men så langt eg kan sjå, er det mest ikkje for eit einaste prosjekts vedkomande slik at nordisk samarbeid har gitt oss større sjansar til å spele ei rolle i EUREKA. La oss identifisere dette dilemmaet. På mange område er det slik at det nordiske samarbeidet blir meir form og konvensjon enn realitetar. Vi bør kjenne eit særleg ansvar for at nordisk samarbeid ikkje er basert på illusjonar. Kan og bør vi ikkje samarbeide, bør vi også konstatere det.

Alle synest å vere einige om at samarbeidet i Nordisk Råd framleis bør ha ei avgrensing i forhold til dei sikkerhetspolitiske spørsmåla og ei avgrensing i forhold til dei nordiske landas sjølvstendige utanrikspolitikk. Eg er av dei som meiner at vi treng ein debatt også om dette temaet. Dei nordiske landas ulike sikkerhetspolitiske tilknytning er nå så vel fundert og så akseptert i alle land at eit sterkare nordisk samarbeid ikkje kan vere noen alvorleg trussel mot den eksisterande sikkerhetspolitiske situasjon i Norden. For strenge grenser for kva Nordisk Råd kan handsame, vil skade det nordiske samarbeidet også i form av at nødvendig nordisk diskusjon og samarbeid blir drive over i andre samarbeidsformer og organ.

La meg nemne to aktuelle eksempel. I andre samanhengar arbeider vi med å klargjere føresetnadene for ei atomvåpenfri sone i Norden som eit tillitsskapande tiltak for nedrusting mellom aust og vest. For det formålet er det m. a. nedsett ei nordisk parlamentarikargruppe, og det blir arbeidd med nedsetting av ei embetsmannsgruppe. Vi diskuterer saka i partisamanheng. Parlamentarikargruppa har den ulempa at dei konservative partia har inntatt det underlege standpunkt at dei ikkje

ein gong vil vere med å diskutere saka. Det nordiske rådet har i slike samanhengar den føremonen at den politiske representasjonen er fullstendig. Vi har inga meir representativ forsamling enn Nordisk Råd. Rådet har klare begrensingar som sikkerhetspolitisk diskusjons- og utgreiingsforum. Men status quo er ikkje god nok målsetting for det nordiske samarbeidet i den situasjonen det i dag er i.

Det andre eksemplet går på vårt felles tilhøve til Sør-Afrika, SADCC og utforminga av ein nordisk boikott. Haldninga til regimet i Sør-Afrika er lik i alle nordiske land. Samstundes arbeider vi med nasjonale sanksjons- og boikottiltak. Vi veit alle at felles nordiske tiltak ville ha ein heilt annan slagkraft også på det planet der våre tiltak har mest verknad, nemleg det politiske og psykologiske. I denne og andre samanhengar kunne Nordisk Råd bidra til å gi ei felles nordisk haldning mot apartheidregimet større slagkraft. Gjer Nordisk Råd ikkje det, blir saka likevel diskutert, og Nordisk Råd får mindre slagkraft.

Nordens lagnad er nært knytt til vårt kontinents lagnad. Nasjonalstatens tilhøve til det internasjonale banksystemet, dei transnasjonale finansmarknadene og dei multinasjonale selskapa er eit nordisk og europeisk tema. Vårt forhold til den tredje verda deler vi med andre europeiske land. Den moderne teknologien er grenseoverskridande i kvar forstand. Og den viktige og resultatrike nordiske kulturpolitikken har tatt sikte på å forsvare og utvikle verdjar som i dag er til diskusjon også i ein europeisk samanheng, ikkje minst på grunn av utviklinga i den multinasjonale medieindustrien.

Nordisk Råd står ved ein skiljeveg. Vi bør alle kjenne eit ansvar for at det blir meir attraktivt og givande å møte fram her. Føresetnaden for det er at vi maktar å starte ein diskusjon om vårt forhold til utanverda.

Aho: Fru president! Mittengruppen har lagt spesiell vikt vid tre nordiska samarbeidsområden under det gångna året: miljø- och arbetsmiljöfrågor, flyttande nordbors rättigheter i annat nordiskt land samt den högre utbildningens samordning i Norden.

Internationellt, regionalt och nationellt har miljöfrågorna tilldragit sig stor uppmärksamhet. En rad olyckor, vilka i en del fall varit av

katastrofkaraktär har medverkat till att befästa insikten om att vår värld och vår miljö är en och odelbar. Vatten- och luftföroreningarna känner inte heller till några nationsgränser. Att ett nordiskt grannlands miljöskyddsintressen skall värderas lika högt som det egna landets är sedan ett decennium en självklarhet. Innan den nordiska miljöskyddskonventionen trädde i kraft år 1976 var detta ingalunda fallet. Mittengruppen väckte i anslutning till de samlade utskottsmötena i höstas i Helsingör två viktiga medlemsförslag på miljövårdsområdet. Båda är att uppfatta som en naturlig och konsekvent uppföljning av Nordiska rådets internationella, parlamentariska luftvårdskonferens som anordnades i Stockholm i september månad. I denna konferens deltog parlamentariker från 16 europeiska länder från såväl öst som väst.

Från mittengruppens sida anser vi även att den nordiska ekonomiska handlingsplanen bör omarbetas så att också miljöhänsyn tas med i beräkningen. Inom varje enskilt nordiskt ekonomiskt samarbetsområde måste miljöns rättmätiga krav analyseras och beaktas. Nordiskt samarbete på det ekonomiska fältet måste bygga på miljöriktiga principer.

I ett annat medlemsförslag kräver mittengruppen att svavel- och kväveutsläppen reduceras. Vad beträffar kväveutsläppen bör de kunna regleras i ett särskilt protokoll i anslutning till ECE-konventionen om långväga, gränsöverskridande, luftföroreningar. Det kan ske efter mönster enligt vad som tidigare skett med svavelföroreningarna, som är särskilt skadliga för vår på många ställen sårbara nordiska natur.

På havsmiljöområdet har medlemmar av mittengruppen också tagit ett initiativ.

Nära förbundna med miljöfrågorna är arbetsmiljöproblemen. Efter tio års betänketid har Nordiska ministerrådet omsider satt igång utredningen om en nordisk arbetsmiljökonvention. Vår gruppordförande Karin Söder tog i ett tal inför den så kallade nordiska arbetsmiljörisdagen i juni månad förra året upp den angelägna frågan om en harmonisering av bestämmelserna i Norden på arbetsmiljöområdet. Det har tagit lång tid för ministerrådet att få till stånd det av Nordiska rådet åsyftade utredningsarbetet. Ömsom har ministerrådet hänvisat till att arbetsmiljöregler-

na i praktiken är såpass lika i Norden att någon harmonisering ej är behövlig; ömsom har ministerrådet understrukit att förhållandena i Norden är såpass olika – inte minst på den avtalsreglerade arbetsmarknaden – att den efterlysta nordiska arbetsmiljökonventionen inte är ändamålsenlig.

Våra argument för en nordisk arbetsmiljökonvention är i korthet: till följd av den nordiska gemensamma arbetsmarknaden har över en halv miljon flyttningar ägt rum i Norden; dessa flyttade nordbor har berättigade krav på att arbetsmiljön skall vara lika säker och sund varhelst i Norden de befinner sig. Av konkurrensmässiga orsaker bör arbetsmiljöreglerna vara lika stränga över hela Norden.

Under årets andra hälft kommer den första nordiska mittenkonferensen någonsin att arrangeras. Konferensens syfte är dels att analysera det nordiska samarbetet från mitten-synvinkel, dels att diskutera nordiska mittenpartiers roll inför 1990-talet. Konferensens huvudtema blir miljövard och regionalpolitik.

De flyttade nordbornas politik har vi från mittengruppernas sida fäst stor uppmärksamhet vid.

En handfull medlemsförslag har varit eller är till behandling i Nordiska rådet. Litet otåliga är vi nog över att ministerrådet inte heller till denna råds-session lyckats prestera ett samlat politiskt väl förankrat ministerrådsförslag om det nordiska medborgarskapet. Ekonomiska handlingsplaner är viktiga, men vi får inte förlora den enskilda människans problem ur sikte. Nordiskt samarbete bör inte karakteriseras av storskalighet och storföretagsamhet i alltför stor utsträckning. Också den enskilde individens intressen vill vi från mittengruppen slå vakt om.

Ministerrådet borde inte ha nöjt sig med att, som i utredningen Nordbors rättigheter i Norden förteckna hinder och ange svårigheter. Avsikten var ju att hindren skulle bort.

Vi vill inom mittengruppen stödja *ungdomens nordiska samverkan*. Vi tror att det är angeläget att stärka ungdomens nordiska samkänsla.

Det av Föreningarna Norden på ett förtjänstfullt vis administrerade projektet Nordjobb kan bidra här till under förutsättning att skatteproblemen i sammanhanget får en godtagbar lösning. Man skall inte bestraffas

med att få erlægga en högre skatt för att arbeta någon tid i ett nordiskt grannland! Likaså finner vi etablerandet av ett permanent nordiskt ungdomsreskort viktigt. På den *högre utbildningens område* har mittengruppen tagit ett övergripande initiativ, som vi förväntar skall leda till en rekommendation om ett nordiskt handlingsprogram vid denna session.

Fru president! Det finns ett behov av bättre koordinering av de nordiska ländernas agerande i internationella fora. På regeringsplanet förekommer ett oftast väl fungerande samarbete. Behov finns av samordning i dessa frågor också på parlamentarisk nivå. I första hand gäller detta speciellt på miljö- och biståndsområdet. När det gäller den aktuella kommitténs mandat önskar vi fortsätta diskussionen inom mittengruppen med sikte på att hitta ett för mittengruppen acceptabelt mandat. Detta innebär naturligtvis att frågor av säkerhetspolitisk karaktär är uteslutna.

Efter beslut av FNs säkerhetsråd synes möjligheterna till bindande ekonomiska sanktioner gentemot Sydafrika vara utdömda. Från mittengruppens sida ser vi gärna en samordnad nordisk aktion i syfte att bryta apartheidpolitikens rasvälde. Vi utgår från att de nordiska ländernas regeringar fortsätter sina överläggningar snarast också i den här saken.

Bildt: Fru president! Norden, och det nordiska samarbetet, är för många av oss en del av den politiska livsluften. För en vän av Finland är det en speciell känsla att här i Helsingfors få ta till orda i detta Nordens parlament.

Det nordiska samarbetet är för våra länder allt nödvändigare, men samtidigt – och det är mitt budskap i dag – är det icke tillräckligt.

För några decennier sedan var det på sina håll populärt att tala om Norden och Europa som alternativ till varandra. Det synsättet var knappast riktigt då. I dag är det inte bara förlegat – det är dessutom farligt.

Det har alltid funnits en stark koppling mellan det nordiska och det europeiska samarbetsperspektivet. Det var t. ex. inte Nordiska rådet, utan EFTA, som satte handelsförbindelserna i Norden på ny fot. Europasamarbetet gav det nordiska samarbetet en ny dimension. Jag tror att denna koppling måste bli

tydligare och än starkare under kommande år.

Inom EG/EF diskuteras just nu planerna på att till början av 1990-talet göra Västeuropa till en i verklig mening gemensam marknad för varor, tjänster, kapital och individer. En marknad för 320 miljoner människor.

Det handlar om att skapa de nödvändiga förutsättningarna för vårt Europa att hävda sig i den globala megakonkurrensen med Nordamerika och bortre Asien. Lyckas inte Europa med det, kommer vår kontinent och dess värderingar att långsamt men säkert sättas på undantag. Då riskerar vårt Norden att bli en randzon till ett stagnerande Europa.

Därför har vi alla anledning att hoppas att EG/EF lyckas. Oavsett anslutnings- eller samarbetsform är alla våra länder intimt, oåterkalleligen och starkt sammankopplade med det vidare Europa.

Men EG:s arbete innebär nya utmaningar för Norden. När EG-staterna fördjupar sitt samarbete, måste vi fördjupa vårt. Ty annars reses nya murar i Norden som en följd bl. a. av Danmarks medlemskap i EG.

För det nordiska samarbetet innebär det intensifierade europeiska samarbetet en delvis ny situation. Att stå still, att inte göra någonting, är faktiskt att äventyra också det som har uppnåtts.

Därför diskuteras just nu de europeiska samarbetsperspektiven i samtliga våra nordiska länder. Att debatten förs med nationella förtecken, att slutsatserna säkerligen kommer att låta vänta på sig, att denna diskussion kräver respekt också för det som skiljer oss åt – allt detta är självklart. Men ingen kan undgå att notera, att Europa i dag står på dagordningen i Norden. Vi måste knyta oss närmare, och så långt vi från våra olika utgångspunkter finner detta möjligt, söka delta i detta vidare europeiska samarbete. Jag är övertygad om att det kommer att föra de nordiska länderna närmare varandra och stärka den nordiska rösten i den europeiska samarbetskören.

Norden *eller* Europa är en felaktig och farlig tes. Den hotar det nordiska samarbetet. Norden *och* Europa räcker icke heller. De står icke vid sidan av varandra. Begreppet för framtiden måste heta Norden *i* Europa – det europeiska samarbetet som ett utflöde också av våra nordiska samsarbetsansträngningar.

Jag tror att det vore klokt om de nordiska regeringarna gemensamt prövade det fördjupade Europasamarbetets konsekvenser för det nordiska samarbetet. En ämbetsmanna-grupp om hur vårt nordiska samarbete skall utvecklas med beaktande av det vidare europeiska samarbetet vore t. ex. långt angelägnare än andra grupper under diskussion i dag.

Fru president! Ett aktuellt – och inte odelat positivt – exempel på det nordiska samarbetet är Tele-X-projektet. Det tillkom till stor del av industripolitiska skäl och som en ersättning för den gamla Nordsattanken.

Det är positivt att de nordiska länderna deltar i utvecklingen av den nya tekniken, och det är positivt att genom mediepolitik kunna bidra till en ökad förståelse mellan de nordiska ländernas folk. Men det är inte positivt för det nordiska samarbetet när stora möjligheter förvandlas till små. De planer som vi nu ser för utnyttjandet av vår nordiska satellit tyder på att det hela riskerar att bli något av ett mediepolitiskt fiasko.

Två redigerade repriskanaler, som knappt efterfrågats av någon, blir ett meningslöst mischmasch. Den tanken tycker jag bör förpassas till papperskorgen. Planeringen för Tele-X bör i stället ändras så, att fyra kanaler kan sändas. Det är tekniskt möjligt. Det innebär inga oacceptabla förseningar. Det innebär dessutom att vi kan spara bort den centrala reprisredigeringsstab som nu föreslagits. Till den exakta användningen av dessa fyra kanaler finns det tid att återkomma. Olika möjligheter finns – sändning av fyra nationella kanaler eller en försäljning av delar av sändningskapaciteten. Men, fru president, det brådskar med att fatta beslut om en ny inriktning av Tele-X. Från den konservativa gruppen kommer vi att lägga förslag om detta under denna session.

Fru president! Det är inte svårt att peka på problem som bara kan finna sin lösning i ett nordiskt och vidare europeiskt, och ibland till och med ett globalt perspektiv. I själva verket är det ofta svårt att finna exempel på motsatsen. Vid denna session skall vi diskutera ett sådant problem – sjukdomen aids.

Det brukar inte minst i Sverige hävdas att vi inte skall skrämma människor när vi talar om denna sjukdom. Kanske är detta klokt. Men ingen som försökt att sätta sig in i vad denna farsot kommer att innebära för indivi-

der, samhällen och nationer kan undgå att bli djupt berörd.

Uppskattningar talar i dag om 200 000 aids-sjuka människor i världen och uppemot 20 miljoner smittade. Och ökningen är exponentiell. I de hårdast drabbade afrikanska länderna fördubblas antalet sjuka och döende var sjätte månad. I Europa fördubblas det bara var nionde.

Gångna tiders farsoter brukade drabba främst de äldre och de av olika skäl svagare grupperna i befolkningen. Med aids är det tvärtom. Dess lie går fram i de mest aktiva generationerna. Dess skörd kommer att bli som störst hos de unga, de aktiva, de som skall bära upp morgondagens samhälle.

Att denna farsot om något decennium kommer att få djupgående mänskliga, demografiska, sociala, ekonomiska och ytterst också politiska konsekvenser tror jag att nästan var och en av oss inser. Vår medmänsklighet och våra samhällens öppna karaktär kommer att ställas inför nya och svåra utmaningar. De utmaningarna måste vi klara.

Jag tror att vi som nationella och nordiska politiker måste ta dessa frågor på långt större allvar än hitintills. Skrämmar jag någon när jag säger det, så är det kanske därför att jag själv är något skrämmd.

Aidsproblemet är globalt. Men det vi *kan* göra här i Nordiska rådet och i Norden har vi också en skyldighet att faktiskt göra.

Fru president! Einar Førde antydde i slutet av sitt inlägg att det var nödvändigt att dra in de utrikespolitiska problemen för att det skulle i framtiden vara meningsfullt att komma hit till Nordiska rådet. Det tycker jag är att nedvärdera det nordiska samarbetet och den nordiska samhörigheten. Vi moderater gör inte vårt engagemang avhängigt av att vi drar in den utrikes- och säkerhetspolitiska konflikten i denna församling – tvärtom. Vi tror att det vore oklokt för våra olika länder, för Norden och för det praktiska arbete som vi skall uträtta att göra denna församling till en tummelplats för inhemska eller för nordiska utrikespolitiska dispyter, ty utrikespolitiken utformar vi ytterst ändå nationellt.

Så är det, och så vet vi alla att det måste förbli. Det handlar ju egentligen, när vi diskuterar separationen av utrikespolitiken och det konkreta nordiska samarbetet, om att värna de grundläggande förutsättningarna såväl för

samarbetet som för stabiliteten i Norden. Vi får inte äventyra dessa förutsättningar.

Meddelande

Det meddelades, att minister Eeva Kuuskoski-Vikatmaa intagit sin plats i rådet.

Steen: Fru president! Hr. Bildt brukte en stor del av sitt innlegg til å snakke om Nordens forhold til Europa, og han sa at det ikke engang er tilstrekkelig å snakke om Norden og Europa, men lanserte slagordet Norden i Europa.

Som hr. Bildt vet, er Europa på mange måter splittet – sikkerhetspolitisk, handelspolitisk og på andre områder. Likevel vil jeg si at det var et interessant perspektiv han reiste, som burde danne basis for en fortsatt debatt i Nordisk Råd. Men så avslutter han sitt innlegg med å ta avstand fra at vi skal føre en slik debatt i Nordisk Råd. Han avslutter sitt innlegg med å si at vi bør ikke drøfte Nordisk Råds forhold til omverdenen, det kan være farlig. Hvordan i all verden skal det være mulig for Nordisk Råd å stimulere en utvikling som etter hr. Bildts mening er nødvendig, og som kan plassere Norden i Europa uten at vi tar opp Nordens forhold til omverdenen, for den viktigste del av denne omverdenen sett fra Nordens synspunkt, er da virkelig Europa.

Bildt: Fru president! Det är en självklarhet att vi måste utforma det nordiska samarbetet med utgångspunkt från vad som händer i vår omvärld. Jag tycker att det är positivt att Danmark är med i EG/EF. Men det är självklart att detta deltagande innebär att förutsättningarna för vårt interna samarbete förändras när vi riskerar att det reses nya gränshinder, t. o. m. handelspolitiska hinder, genom Norden. Att inte göra någonting, att bara stå stilla, är att faktiskt låta det nordiska samarbetet gå tillbaka.

Men det, herr Steen, är en helt annorlunda sak än att göra detta forum till en utrikespolitisk tummelplats. Skulle vi göra Nordiska rådet till ett forum för att koordinera vår politik mot Sydafrika eller Sovjetunionen eller Förenta staterna eller något annat land, tror jag

vi skulle äventyra både möjligheterna att göra någonting konkret för det nordiska samarbetet och detta att var och en i våra länder funktionellt värnar det stabilitetsmönster som har betytt så mycket för freden icke bara i Norden utan i hela Europa under efterkrigstiden.

Førde: Fru president! Eg vart også slått av likskapen i den analysen som Bildt nå gjenomførte, og den som eg sjølv prøvde å gje uttrykk for. Det må her vere eit eller anna i definisjonen av utanrikspolitikk som blokkerer for ein meningsfylt dialog, og fører til at Bildt inntar eit så dogmatisk standpunkt. Kva er det den europeiske utfordringa består i? På kva område er det at EF har kome lengst? Kor er nå diskusjonen mest intens i Europa om forholdet til supermaktene? Jo, det er på det utanrikspolitiske området. Mitt poeng er at den diskusjonen kjem nordiske land – alle nordiske land, og særleg noen av oss – til å bli involverte i anten vi vil eller ikkje. Det kjem til å bli den viktigaste diskusjonen i dei åra og tiåra vi står framfor. Og vi kjem til å føre ein nordisk diskusjon om det. Vi kjem til å diskutere det på regjeringsnivå, vi kjem til å diskutere det på alle andre nivå, bare ikkje her i Nordisk Råd. Og mitt poeng er: Det bør vi gjere dersom vi vil behalde dette forum som eit vitalt forum. Vi bør i alle fall i det minste kunne diskutere korleis vi som nordiske parlamentarikarar saman kan møte alle desse utfordringane. Eg kan ikkje skjøne at det er noen samanheng mellom den analysen Bildt gjennomfører og den yttarst tradisjonelle konklusjonen han kjem til.

Steen: Ærede president! Jeg bad om ordet til replikk for å gi hr. Bildt anledning til å oppklare noe som opplagt må være en misforståelse. Han innleder med å understreke meget sterkt og argumentere meget godt for at Norden må engasjere seg sterkere når det gjelder vårt framtidige forhold til Europa. Han understreket det endog så sterkt at han sa han ikke var tilfreds med å drøfte Norden og Europa, men han ville drøfte Norden i Europa. Så avslutter han sitt innlegg og bekrefter det synspunkt i svaret på min replikk at han ikke ønsker at Nordisk Råd skal disku-

tere utenrikspolitikk. Med andre ord: Nordens forhold til Europa er et upolitisk spørsmål. Her må det foreligge en misforståelse, og jeg går ut fra at hr. Bildt er takknemlig over at han får denne anledning til å oppklare denne klare inkonsekvens.

Bildt: Fru president! Herr Steen og jeg har inte haft några större språkliga svårigheter att förstå varandra förr, och den meningsmotsättning som föreligger nu är inte av språklig karaktär, utan av politisk.

Får jag säga till herr Førde att jag inte riktigt delar hans värdering av vad man har uppnått genom EF-samarbetet och vad som är väsentligt i det. Jag tror inte att EF:s stora fördelar och framgångar egentligen ligger på det utrikespolitiska området, utan mera på det funktionella, man kan t. o. m. säga det vardagliga. Det är inte det som får rubriker – detta gäller också vårt nordiska samarbete – men det är vad som betyder mest för de enskilda människorna.

Det jag förde fram som en idé var att de nordiska regeringarna skulle tillsätta en ämbetsmannagrupp för att se på konsekvenserna för det nordiska samarbetet av EF:s planer på att skapa en s. k. inre marknad till 1992, inte minst i ljuset av Danmarks medlemskap i EF och nödvändigheten för Danmark att delta i detta. Det är ett klart, koncist och mycket konkret mandat. Är ni med på det, så tycker jag det är bra.

Men det som har diskuterats i övrigt under och kring denna session är någonting annat. Det är att vi skall tillsätta ett stående, definitivt, permanent parlamentariskt utrikesutskott i denna församling för att ta upp än den ena och än den andra frågan allteftersom de nationella politiska behoven varierar. Det tror jag vore att äventyra både det konkreta samarbetet i Nordiska rådet och ytterst den förutsättning för stabilitet i Norden som ligger i att utrikespolitiken förblir en nationell fråga.

Arvo Kempainen: Fru president! För att undgå de språksvårigheter som finns i det nordiska samarbetet vill jag hålla mitt anförande till största delen på finska. Pohjoismaisessa yhteistyössä näyttää nyt päällimmäiseksi kysymykseksi nousevan pää-

omamarkkinoiden vapauttaminen ja yhteisten osakemarkkinoiden aikaansaaminen. Tämä on johdonmukaista jatkoa sille pääomien kansainvälistymiselle, jota kansainväliset monopoliyhtymät ja pankki- ja muut rahalaitokset oikeistopoliitikkojen kautta – tai ilman heitä – ovat viime vuosina ajaneet. Rahansijoittajat liikkuvat yhä hysteerisempinä eri maiden pörssiissä kasvattaen kasinotaloudesta elävien osakesalkkujen antia. Osakkeenomistajien tekemättömästä työstä aamat rahasumat muodostavat jo nyt niin muhkean osan rahaliikenteestä, että tähän olisi syytä puuttua vakavasti. Liikkeellä on katteetonta rahaa ilmeisesti enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Milloin on pörssiromahduksen aika ja mitä siitä seuraakaan?

Pääomien kansainvälistyminen ja vapaiden osakemarkkinoiden muodostuminen merkitsee päätöksenteon siirtymistä kansallisvaltioiden rajojen ulkopuolelle, varsinkin pienten valtioiden suvereniteetin vakavaa loukkamista ja demokraattisesti valittujen päätöksentekuelinten, kuten parlamenttien, vaikutusmahdollisuuksien mitätöimistä. Myös pohjoismaisissa yrityskaupoissa on nähty, miten hallitukset seuraavat sivusta toimittomina, joko kyvyttöminä tai haluttomina puuttumaan yrityskauppoihin ja pääomien maastavientiin. Rahavalta on kaapannut vallan ja korvannut demokratian.

Me vasemmistososialistit suhtaudumme jyrkän kielteisesti tällaiseen kehitykseen. Emme vastusta kansainvälistymistä sinänsä, vielä vähemmän kansainvälisen yhteistyön kehittämistä. Mutta me vastustamme ylikansallistumista, päätöksenteon siirtämistä pois kansallisesta demokraattisesta päätöksentekojärjestelmästä. Me kannatamme kansainvälisen yhteistyön kehittämistä kaikkien valtioiden, niin pienten kuin suurten, tasavertaisuuden pohjalta, samalla kunkin valtion itsenäisyyttä ja suvereniteettiä kunnioittaen. Vastustamme tästä syystä hankkeita pohjoismaiden liittämiseksi EEC:hen – siis muiden pohjoismaiden kuin Tanskan tällä hetkellä – mutta kannatamme pohjoismaisen yhteistyön tiivistämistä käytäessä neuvotteluja pohjoismaiden ja EEC:n välillä.

Pääomien liikkuvuuden ja vapaiden pohjoismaiden osakemarkkinoiden sijaan tulisi nykyistä paljon vakavampi huomio kansainvälisessä ja pohjoismuisessa yhteistyössä

kiinnittää työttämyyden poistamiseen. Suomen ja Neuvostoliiton välinen kauppa ja muu taloudellinen yhteistyö on mielstämme oiva esimerkki molempien osapuolten yhteisistä eduista lähtevästä tasavertaisesta yhteistyöstä, jolla on ollut suuri vaikutus myös työllisyyteen Suomessa.

Me olemme ehdottaneet yhteispohjoismaisia toimia työttömyyden vähentämiseksi erityisesti työaika lyhentämällä. Jäsenaloitteeseemme kuuden tunnin työpäivän käyttöönotosta kokeiluluontoisesti ensin julkisella sektorilla suhtauduttiin useimmissa lausunnoissa myönteisesti. Siitä huolimatta asia ei ole kuitenkaan edennyt vaan juuttounut neuvostoon. Sosiaali- ja ympäristövaliokunnan ehdotus neuvoston päätökseksi on vielä aivan liian vauhti, mutta toivokaamme, että työelämä- ja työoikeuskysymyksiä koskevassa projektiohjelmassa todella lähdetään konkreettisiin toimiin työajan lyhentämiseksi ja kuuden tunnin työpäivän toteuttamiseksi.

Me olemme tehneet aloitteen ns. Ympäristö-Eurekasta eli kansainvälisen yhteistyön tehostamisesta ja tiivistämisestä ympäristönsuojelun alalla. Tässähän neuvostokin on ollut liikkeellä mm. Tukholman ympäristökonferenssin järjestämisen muodossa. Ympäristökysymyksissä kansallisvaltioiden rajat ovat todella kuin veteen piirretty viiva. Ympäristökatastrofit eivät pysähdy maiden rajoille, vaan koskettavat useita valtioita ja kokonaisia maanosia. Tarvitaan ei vain yhteispohjoismaisia vaan yhteiseurooppalaisia ja vielä laajempia yhteistyöohjelmia, tiukkaa sopimista päästöjen vähentämisestä ja kansainvälisen valvonnan tehostamista niin ydinvoimailojen kuin muidenkin ympäristölle ja elolliselle luonnolle vaaraa aiheuttavien latioisten toiminnassa.

Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota dioksiini- ja päästöjen vähentämiseen. Ei riitä se, että seurataan dioksiini- ja päästöjä ja tutkitaan dioksiinin esiintymistä äidinmaidossa, sillä tämä merkitsee itse ongelman ratkaisun siirtymistä tuonemmaksi. Dioksiini- ja päästöistä on jo melkoinen osa kartoitettu, ja nyt tarvitaan päätökset päästöjen minimoimiseksi ja lopettamiseksi kokonaan. Dioksiini on vain yksi, mutta eräs pahimmista yksittäisistä ympäristöongelmista happamien sateiden, rikki- ja typpipäästöjen ohella.

Ympäristö-Eurekasta ei meidän mieles-

tämme tule eikä saa tehdä suljettua, vain osaa Eurooppaa koskevaa, kuten ei olisi pitänyt tehdä varsinaisesta Eureka-hankeestakaan. Se, että sosialistiset maat on suljettu Eureka ulkopuolelle, osoittaa, että vilpittömästi halua uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöönoton edistämiseen ei ihmiskunnan ja eri kansojen yhteisen edun ja ihmisten yleisen hyvinvoinnin lisäämisen näkökulmasta olekaan, vaan Eureka-hankettakin siivittää vain kaupallinen voitontavoittelu ja toisaalta mitä ilmeisimmin tietyt sotilaspoliittiset lähtökohdat. Mielestämme tällaiset lähtökohdat on päättäväisesti hylättävä ja avattava Eureka-yhteistyö myös siitä varsin paljon kiinnostuneille Euroopan sosialistisille maille. Tieteen ja tutkimuksen ja tuotekehittelyn alalla tapahtuva yhteistyö muodostuu tällöin paljon tuloksellisemmaksi.

Tietoliikenteen ja tiedonvälityksen alalla pohjoismaainen yhteistyö kulkee yhä lapsenkengissä. Ylikansalliset satelliittiyhtiöt ovat jo valloittaneet avaruusmedian ja Tele-X taaperitelee kaapeleihin sotkeutuneena. Missä viipyy pohjoismaisten radio- ja televisioyhtiöiden yhteistyö ohjelmavälityksen ja ohjelmantuottamisen alalla? Miksei yhteistyötä voida kehittää myös olemassa olevien kanavien puitteissa laajentamalla näkyvyys- ja kuuluvuusalueita?

Fru president! Med en viss tillfredsställelse har vi noterat att aktiviteten beträffande bildandet av en kärnfri zon i Norden har ökat. Speciellt nöjda är vi över att parlamentariker-nas samarbete i frågan har kommit igång. Däremot kan vi inte vara lika nöjda över regeringarnas handlande. Mera aktiviteter och konkreta steg väntas. Saken börjar redan vara mogen att avgöras och Nordens säkerhetssystem kräver snabba avgöranden. Norden är strategiskt ett allt viktigare område och dess egna säkerhetssystem påverkar inte bara området som sådant utan också säkerheten i Europa och hela världen. Vi glädjer oss över grundandet av den kärnvapenfria zonen i Stilla havet, vi understöder andra projekt gällande grundandet av kärnvapenfria zoner. Vår sak är gemensam – och för vår del kan vi göra besluten som rör Norden.

Alldeles som president Kekkonen i sitt tal bland annat i Stockholm år 1978 framförde bör grundandet av en kärnvapenfri zon i Norden ske inom de säkerhetssystem som vart

och ett av länderna valt och förutsätter inga förändringar. Speciellt gäller detta Norge, Danmark och Island, som har valt Nato-medlemskap. Men det gäller förstås också Finland, som på basen av vsb-pakten förbundit sig till vissa gemensamma arrangemang med Sovjetunionen. Besluten och avtalen om grundandet av en kärnvapenfri zon i Norden förutsätter alltså inte ingripandet i andra försvarssystem, men det skulle ha betydelse för minskandet och avskaffandet av kärnvapen på havs- och landområden som angränsar till regionen.

Ärade talman, vi vänstersocialister understöder utvecklandet av det nordiska samarbetet även i andra internationella frågor och därför understöder vi – med undantag av Pirkko Turpeinen – att en kommitté i denna fråga bör tillsättas. Vi förutsätter dock att en intensifiering av samarbetet inte bör gälla de Nordiska ländernas säkerhetspolitiska lösningar och att man inte försöker begränsa någon stats fulla suveränitet i alla utrikespolitiska frågor. Däremot anser vi det som en nödvändighet att samarbetet skall intensifieras och effektivieras tex när det gäller biståndshjälpen.

Vi behöver samarbete i bojkottåtgärder mot Sydafrika speciellt nu då USA och Storbritannien har använt sin vetorätt i FN:s säkerhetsråd. Ju längre man väntar på lösningar i Sydafrika, desto värre blir situationen och desto blodigare blir dagarna i Soweto innan befrielse och likavärde för de svarta blir realitet. Vi alla vet att den dagen kommer, då vår tids mest brutala, antihumanistiska politiska system, apartheid, kastas i papperskorgen. Vi skall gör allt för att den dagen kommer snart.

Arvo Kempainens finskspråkiga del av anförandet i svensk översättning:

Fru president! Frågan om kapitalmarknadens frisläppande och upprättandet av en gemensam aktiemarknad förefaller nu att ha trätt i förgrunden i det nordiska samarbetet. Detta är en konsekvent fortsättning på den internationalisering av kapitalet, som internationella monopolkoncerner, banker och andra finansinrättningar med och utan hjälp av högerpolitiker har arbetat för under de senaste åren. Penningplacerarna pendlar med sti-

gande hysteri mellan olika länders börsar och ökar på detta sätt avkastningen av de aktieportföljer som vegeterar på kasinoekonomin. De penningssummor som aktieägarna förtjänar utan att lyfta ett finger utgör en så stor del av penningtrafiken, att det vore befogat att ingripa med kraft. Knappast någonsin har det funnits så mycket pengar utan täckning i omlopp. Man frågar sig när börsen kraschar och vad som händer sedan.

Kapitalets internationalisering och uppkomsten av en fri aktiemarknad innebär, att besluten kommer att fattas utanför nationalstaternas gränser, och att i synnerhet de små staternas suveränitet allvarligt kränks samtidigt som demokratiskt valda beslutsorgan såsom parlamenten mister sitt inflytande.

Även i fråga om nordiska företagsförsäljningar har man kunnat se hur regeringarna intar en överksam åskådarroll, antingen på grund av oförmåga eller ovilja att ingripa i företagsförsäljningarna och kapitalexporten. Plutokratin har störtat demokratin och tagit makten.

Vi vänstersocialister fördömer denna utveckling mycket strängt. Vi motsätter oss inte internationaliseringen som sådan, än mindre utvecklandet av det internationella samarbetet. Men vi är emot multinationaliseringen som undergräver de demokratiskt valda nationella organens inflytande. Vi understöder en sådan utveckling av det internationella samarbetet, som bygger på lika villkor för alla stater, stora som små, och som respekterar de enskilda staternas suveränitet. Därför motsätter vi oss strävanden att ansluta de nordiska länderna – med undantag av Danmark – till EG i detta nu, men vi stöder ett tätare nordiskt samarbete i fråga om förhandlingarna mellan de nordiska länderna och EG.

I stället för att offra stor uppmärksamhet åt kapitalrörlighet och en gemensam nordisk aktiemarknad borde vi både i vårt nordiska och internationella samarbete fästa betydligt större uppmärksamhet vid arbetslöshetens avskaffande. Vi anser att handelsutbytet och det övriga ekonomiska samarbetet mellan Finland och Sovjetunionen är ett ypperligt exempel på ett samarbete som bygger på parternas gemensamma intresse. Detta samarbete har dessutom varit av stor betydelse för sysselsättningen i Finland.

Vi har föreslagit samnordiska åtgärder för minskande av arbetslösheten med en förkortning av arbetstiden som främsta vapen. Vårt medlemsförslag går ut på en sex timmars arbetsdag som först experimentellt skulle tillämpas på den offentliga sektorn, och har i de flesta utlåtandena fått ett positivt bemötande. Trots detta har frågan inte kommit framåt, utan den har i stället fastnat hos rådet. Social- och miljöutskottets förslag till rådets beslut är ännu alldeles för urvattnat, men låt oss hoppas att man i projektprogrammet som gäller arbetslivs- och arbetsrättsfrågor går in för konkreta åtgärder för att förkorta arbetstiden och införa sex timmars arbetsdag.

Vi har väckt initiativ om det så kallade Miljö-Eureka, dvs åstadkommande av ett intensivare och tätare samarbete på miljöskyddets område. Detta har ju även rådet arbetat för bl. a. genom att arrangera miljökonferensen i Stockholm. När det gäller miljöfrågor är riksgränserna inte mer än streck som ritats i vatten. Miljökatastroferna stannar inte vid riksgränserna, utan flera länder och världsdelar får känna av verkningarna. Det krävs sålunda inte bara nordiska, utan sameuropeiska och ännu mer omfattande samarbetsprogram, strikta överenskommelser om minskning av utsläppen och effektivisering av den internationella övervakningen både i fråga om kärnkraft och andra anläggningar som utgör en fara för den levande naturen.

Särskild uppmärksamhet borde fästas vid minskning av dioxinutsläppen. Det är inte nog med att vi följer med dioxinutsläppen och undersöker dess förekomst i modersmjölken, för detta innebär att vi bara skjuter upp själva problemet till en senare tidpunkt. En betydande del av dioxinutsläppen har redan kartlagts. Nu gäller det att fatta beslut om minimering och eliminering av dessa utsläpp. Dioxinet är ett, men samtidigt ett av de farligaste enskilda miljöproblemen vid sidan av sura regn, svavel- och kväveutsläpp.

Enligt vår uppfattning får Miljö-Eureka absolut inte bli en sluten affär, som endast gäller Europa, vilket tyvärr var fallet med det egentliga Eureka-projektet. Det faktum, att de socialistiska länderna lämnades utanför Eureka, visar att det i själva verket inte existerar någon uppriktig vilja att utveckla och ta i bruk ny teknologi som skulle främja mänsklighetens och folkens gemensamma in-

tressen, samt allmänna välbefinnande; även Eureka-projektet tycks drivas med utgångspunkt i ekonomisk vinning och vissa militärpolitiska bevekelsegrunder. Jag anser, att sådana utgångspunkter beslutsamt skall överges och att Eureka-samarbetet också skall bli öppet för de socialistiska länderna, som lagt i dagen ett stort intresse för det. På detta sätt skulle samarbetet på vetenskapens, forskningens och produktutvecklingens område ge betydligt bättre resultat.

Det nordiska samarbetet på telekommunikationens område har ännu inte kommit ur barnskorna. De multinationella satellitbolagen har redan erövrat rymderna, medan Tele-X har snärjt in sig i en kabelhärva. Var dröjer de nordiska radio- och televisionsbolagens samarbete för programöverföring och -produktion? Varför kan samarbetet inte utvecklas med hjälp av de kanaler som redan finns genom att utvidga se- och hörbarhetsområdena?

Statsminister Sorsa: Fru president! Vi har för vana att definiera det nordiska samarbetet som de små stegens politik. Ramarna för samarbetet har slagits fast och de stora frågor som kräver avtalslösningar mellan länderna har till största delen lösts, anser vi. Idag producerar samarbetet användbara resultat för det dagliga livet utan dramatik.

Jag säger detta med största respekt för det jordnära samarbete som de nordiska länderna sinsemellan bedriver.

Vårt samarbete är dock inte ett självändamål. Som en del av det samhällsbyggande arbetet bör vi ha helt klart för oss vilken Nordens roll är i det föränderliga Europa – i en värld som hela tiden förändras.

Världshandeln utgör en ram för denna rolldiskussion. Vi är medvetna om nödvändigheten av en fri handel, men ibland förefaller kampen mot handelshinderna – synliga och osynliga – hopplös. Vi har i detta skede ingen som helst bild av arbetets slutliga facit, vilket slutresultat kommer att bli. Men vi kan vara överens om att de nordiska länderna bör samverka för att minska handelshindren och för att röja barriärerna mellan handelsblocken. Vi är på en väg där, vid sidan om de ekonomiska intressena, kraven på solidaritet bör beaktas i enligt med de traditioner vi så

högt har värderat i Norden.

Vi har inte bara marknadsandelar att försvara eller uppnå, utan också ett ansvar för utvecklingen i den tredje världens länder och bland dess folk.

Jag skulle gärna se att våra aktiviteter emot den tredje världen skulle få en allt mera framträdande roll. Det är självklart att i offentligheten uppmärksammas oftast åtgärderna som riktas mot förtryckarregimen i Sydafrika. Så bör det naturligtvis vara eftersom det inte finns något försvar för den politik som den sydafrikanska regeringen för. Den svarta befolkningen i sydafrikanska republiken, så gott som hela den tredje världen och befolkningen i våra egna länder, har stora förväntningar på de nordiska ländernas regeringar ifråga om konkreta åtgärder. Inte bara i ord utan också i gärning bör vi visa den sydafrikanska regeringen och den övriga världen i vilket läger vi befinner oss.

Vi bör naturligtvis sträva till att skapa de förutsättningar som krävs för en balanserad fredlig utveckling den dag när apartheidpolitiken har brutits ned. Den dagens gryning vill vi se redan nu, den kan inte och får inte vara långt borta. Solidaritetsarbetet får inte glömmas i realpolitikens hårda värld. Om vi glömer det, av vem kan vi då kräva att de skall beakta det.

De nordiska länderna har kommit igång i sitt samarbete med SADCC-länderna, ambitiöst kallar vi det en ny ekonomisk världsordning i miniatyr. Detta arbete, vilket vi hoppas skall utgöra såväl grunden som ramarna, är för oss en politisk utmaning. Inte enbart som en ny samarbetsform utan speciellt som ett mått på trovärdigheten i vår politik rörande Sydafrika. Genom att medvetet stöda frontstaterna kan vi bedriva vår anti-apartheidpolitik. Därför bör vi satsa just nu på samarbete med SADCC-länderna.

Fru president! I fråga om den nordiska hemmamarknaden är det inte enbart fråga om att röja undan handelshindren utan tanken innehåller en självklar idé: en onödig nordisk konkurrens bör kunna undvikas alldeles speciellt om denna konkurrens sker med stöd av statliga subventioner. Det är att slösa med resurserna om vi inte kan komma överens om att man från en hemmamarknad strävar utåt.

Inom ramen för ministerrådssamarbetet drar man som bäst upp riktlinjerna för samar-

bete rörande utvecklingen av de handikappades hjälpmedel. I detta sammanhang erbjuds ett verksamhetsfält där idéer och skicklighet kan hjälpa oss att överskrida de gränser som de kroppsliga begränsningarna ställer. Den nya teknologins allt kunnande och alla dess ambitioner kan också kanaliseras för att förbättra de handikappades levnadsvillkor. Vi har redan exempel på sådana högklassiga hjälpmedelsidéer, t.ex. talsyntetisatorer.

Här i Finland har hjälpmedelsutvecklingen, baserad på en högteknologisk elektronik, kommit igång på ett lovande sätt. Finland är berett att satsa på en samnordisk utveckling just på detta område. I praktiken skulle det betyda att vi är beredda att utvidga statens tekniska forskningscentralers laboratorium för sjukhusteknik i Tammerfors att motsvara detta behov. Vi är beredda att omedelbart satsa nationella medel för verksamheten och produktutveckling. Vi erbjuder de övriga länderna att delta i detta viktiga arbete för att förbättra de handikappades levnadsvillkor.

Fru president! Företagsköpen och samarbetet mellan företagen har kraftigt förändrat arbetsmarknadsstrukturen i Norden. Integrationen kommer, trots en del hinder, att fortsätta inom ett flertal branscher. De produktionsella strukturförändringarna berör hundratusentals löntagare i våra länder och de kommer att sätta sin prägel på fackföreningsrörelsens framtida arbetsformer.

Det är en första rangens fråga att såväl löntagarnas som näringslivets intresseorganisationer, i denna process, förmår utveckla sina samarbets- och förhandlingskanaler så att de motsvarar den förändrade situationen. Detta betyder att vi bör bereda oss på att arbetsmarknadens parter kan bedriva sin verksamhet över riksgränserna. Om dessa möjligheter inte ges kommer de i Norden också internationellt sett, föredömliga förhandlingsrelationerna och kanalerna att bli efter i utvecklingen.

De nationalekonomiska resurserna i Norden ger oss möjligheter att i denna strukturförändringsprocess trygga såväl arbetarnas som tjänstemännens ställning. Endast då förändringarna sker under trygga förhållanden kan vi vänta oss förstäelse för de nödvändiga strukturförändringarna. Om processen nödvändigtvis leder till nedläggande av arbetsplatser bör samhället och näringslivet i tid

kunna inleda förhandlingar som leder till skapandet av ersättande arbetsplatser.

Den politiska demokratin är långt utvecklad i de nordiska länderna, och i dessa frågor har länderna varit ett föredöme för många andra länder. I fråga om den ekonomiska demokratin och i arbetslivet ställs vi hela tiden inför nya utmaningar. Norden har varit och kan fortsättningsvis vara en vägvisare i utvecklandet av demokratin på alla mänskliga områden.

Rouva presidentti! Yritysosot ja yritysten välinen yhteistyö ovat muuttaneet Pohjolan työmarkkinoiden rakennetta voimakkaasti. Monista esteistä huolimatta integraatio tulee useilla tuotannonaloilla jatkumaan. Tuotannon rakennemuutokset koskettavat maissamme tuhansia palkansaajia ja eivät voi olla jatkossa vaikuttamatta ammattiyhdistysliikkeen toimintamuotoihin. Onkin ensiarvoisen tärkeätä, että sekä elinkeino- että myös palkansaajia rakennemuutoksissa ja integraatiossa edustavat ammatilliset järjestöt voivat uudistaa yhteistyö- ja neuvottelukanaaviaan vastamaan muuttuvia tilanteita. Tästä syystä molempien osapuolten tulee valmistautua harjoittamaan toimintaansa Pohjolassa valtakunnan rajojen yli. Ellei näin tapahdu, Pohjolan kansainvälisesti tarkasteltuna esimerkilliset osapuolten neuvottelusuhteet ja kanavat jäävät kehityksestä jälkeen.

Pohjolan kansantaloudelliset voimavarat mahdollistavat sekä työntekijöiden että toimihenkilöiden aseman turvaamisen rakennemuutoksissa. Mitä turvatummissa muodoissa rakennemuutokset voidaan toteuttaa, sitä ymmärtäväisemmin myös niiden kohteeksi joutuvat ihmiset voivat niihin suhtautua. Työpaikkojen lakkauttamisen ollessa kyseessä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tulee voida ajoissa käynnistää toimenpidekokonaisuudet, joilla ihmisille luodaan korvaavat työpaikat.

Politiittinen demokratia on kehitetty Pohjolassa pitkälle. Taloudellisen demokratian ja työelämän alueilla meillä on edessämme jatkuvasti uusia haasteita. Pohjola on ollut ja voi olla edelleenkin tiennäyttävä demokratian laajentamisessa ihmisten kaikilla elinalueilla. Me emme saa nyt pysähtyä.

Fru president! Slutligen önskar jag framhålla att Finlands regering fortfarande anser att Nordiska rådet inte är ett lämpligt forum

för en utrikespolitisk debatt. En diskussion kring utrikespolitiska frågor befrämjar inte saken på något märkbart sätt, men kan störa rådets egentliga arbete. Innan vi går vidare in på denna väg bör vi göra ett noggrant övervägande. Utrikesministermötena har å sin sida visat sig vara en nyttig kanal för gemensamma konsultationer och ett ansvarsfullt samarbete.

Kjell Magne Fredheim övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

Statsminister Ingvar Carlsson: Det nordiska samarbetet bygger på långvariga historiska traditioner och en nära kulturell gemenskap mellan de nordiska länderna. Detta samarbete har utvecklats snabbt under de senaste åren. Många nya initiativ har också sett dagens ljus. Tillsammans har dessa fört de nordiska länderna ännu närmare varandra.

Eftersom detta är första gången som jag som statsminister talar inför Nordiska rådet vill jag deklarerera att för den svenska regeringen är det nordiska samarbetet allttjämt ett prioriterat mål. Vi tror att det är möjligt att ytterligare utveckla och fördjupa denna samverkan på bred front. Vi ser det nordiska samarbetet som ett nödvändigt komplement till den nationella politiken och till annat internationellt samarbete. Nordisk samverkan är också ofta en nödvändig förutsättning för att vinna gehör för nordiska synpunkter i vidare internationella sammanhang. Vart och ett för sig är de nordiska länderna inte stora, men genom att verka tillsammans blir vi starkare. Våra ställningstaganden får en större politisk tyngd.

Vår kulturella samhörighet kan sägas vara själva basen för hur det nordiska samarbetet skall kunna utvecklas på andra områden. En förutsättning för denna samhörighet är språkförståelsen. I detta sammanhang tror jag inte att betydelsen av ett utökat TV-utbyte mellan de nordiska länderna kan överskattas. TeleX-samarbetet har visserligen inte utvecklats så snabbt som det var planerat, men idag är förberedelserna långt framskridna. De nordiska radio- och TV-företagen skall inom kort överlämna sin rapport om den närmare utformningen av programsamarbetet. Jag

räknar med att vi därmed skall ha klarlagt förutsättningarna för det programutbud som kommer att sändas via satelliten, när den kommer i drift vid slutet av 1988. Överläggningar pågår också om Danmarks medverkan i samarbetet. Det vore en seger för den nordiska tanken om samtliga nordiska länder kan medverka i den slutliga utformningen av Tele-X-projektet.

Samarbetet i TV-frågor mellan våra länder begränsar sig inte till Tele-X. I avvaktan på att satellitsändningarna skall kunna starta inleddes förra året utsändningar av finländsk TV över Storstockholmsområdet. Helt nyligen har Sverige och Finland tillsammans satt igång en snabbutredning som dels skall behandla en utvidgning av de finländska sändningarna i Sverige, dels och framför allt utökade sändningar av svensk TV i Finland.

Men kultursamarbetet får inte en ny dynamik enbart genom ökat TV-utbyte. Vid Nordiska rådets förra session uppdrogs åt ministerrådet att utarbeta en handlingsplan för hur kulturutbytet skall kunna utvidgas. En första rapport från detta arbete kommer att lämnas vid denna session.

Mycket av styrkan i ett lands forsknings- och utvecklingsverksamhet ligger i dess internationella samhörighet. Att stimulera kontakterna med utländsk forskning är därför en bra väg att göra de egna insatserna mer effektiva. Det treårsprogram för forskningen som den svenska regeringen offentliggjorde i torsdags utgår också från ett sådant internationellt perspektiv.

Inom grundforskningen är kontakter över gränserna i många fall oundgängliga för att en forskningsinsats överhuvudtaget skall kunna utföras. Det finns många exempel på att internationell samverkan kan öppna genvägar till en högre kunskapsnivå och därmed verka direkt resursbesparande. Den effekten är särskilt tydlig när det gäller forskning av mer tillämpad karaktär. Ett av de mera slående exemplen på styrkan i samgående på europeisk nivå ser vi i EUREKA-initiativet, som kan öppna nya marknader för europeisk teknologi och produktivt kunnande. Men de ökande internationella kontakterna är även vitaliserande, genom att de tvingar oss att aktivt tillägna oss andra språk och förståelse för andra kulturer.

I det internationella forskningsperspektivet

är samhörigheten mellan de nordiska länderna en styrkefaktor. Det är naturligt att forskning och högre utbildning har hög prioritet i det nordiska ministerrådets verksamhet. Genom nordisk samverkan kan vi ligga väl framme inom flera tekniska specialiteter. De dagliga kontakterna och samarbetet mellan forskningsinstitutioner och företag i Norden ger möjligheter att snabbare omsätta forskningsresultaten i tekniskt och kommersiellt gångbara produkter och processer. Den nordiska samhällsmodellen har samtidigt sin styrka i att kombinera en hög teknologisk nivå med tekniska och organisatoriska lösningar som främjar demokrati, jämlikhet och god miljö.

I det svenska programmet framhålls särskilt vikten av forskning om miljön – det gäller både den yttre miljön och arbetsmiljön – liksom kulturvetenskaperna och den konstnärliga verksamheten och deras betydelse för vår livskvalitet.

Vi behöver historiska kunskaper för att förstå och vidareutveckla vårt kulturella arv. Vi behöver samhälls- och beteendevetenskaper för att genomskada och påverka samhällsförändringarna. Vi behöver ett humanistiskt tänkande och konstnärligt skapande för att behålla och stärka aktningen för människan.

Men vi behöver också kunskaper om samspelen mellan människan och miljön. Vi inser nu hur vi många gånger tidigare aningslöst utnyttjat naturresurserna, inte minst genom att använda luften, marken, vattendragen, sjoarna och haven som avstjäpningsplats för rök, avgaser och avfall. Det blir alltmer uppenbart att vi måste öka kunskapen om vad som händer runt omkring oss i naturen. De naturresurser som vi fått oss till skänks och som vi lärt oss att nyttja, måste vi nu lära oss att hantera klokare – åtskilligt mycket klokare.

Vi måste visa att det går att kombinera välfärden med hänsyn till naturen och miljön. Det gäller att ta den nya tekniken i anspråk på ett sådant sätt att vår jord inte utarmas. Det måste ställas krav på tekniken, så att det blir det bästa av teknik och kunnande som används för att utveckla vårt samhälle. Vi måste använda tekniken som redskap att förbättra våra livsbetingelser.

Det finns de som tror att detta inte är möj-

ligt, att bara en återgång till ett mer primitivt samhälle kan rädda oss från en obehaglig miljökatastrof. Sådana reaktioner är kanske begripliga om vi tänker på vad som skett med floden Rhen och det som hände i Tjernobyl. Men jag tror ändå inte att det är så. För att citera svenska LO:s ordförande Stig Malm: "Det är inte ny teknik som hotar jobben. Det är gammal teknik. Det är snarare den man borde ha veto mot".

Det är genom grundläggande forskning och ny och bättre teknik som miljön kan räddas. Men det måste självfallet paras med strikta, bestämda och konsekventa regler för hur vi skall hindra en fortsatt miljöförstöring.

Farlig teknik, miljögifter och ett kemisamhälle som hotar den omgivande miljön och i förlängningen människors hälsa är i dag föremål för en engagerad debatt. Människor protesterar mot krig och förstörelse – fredsrörelsen växer och insikten börjar växa också på andra områden. Det är ett positivt tecken, ett uttryck för att en rörelse i en ny riktning har påbörjats – en rörelse som förstärker det positiva och livsbejakande hos människor.

Miljökrisen är global och måste bekämpas globalt. Inget land kan stänga sina gränser för luft- och vattenföroreningar eller för giftutsläpp.

Föroreningarna följer luftströmmarna över hela jordklotet. Plundring och förgiftning på en plats leder ofta till svåra problem på andra platser. Miljökrisen kan därför bara lösas i samarbete mellan jordens länder.

Vi har i det nordiska samfundet en viktig uppgift i detta internationella arbete. Vi kan genom vårt agerande här hemma visa att det finns alternativ till en resursslösande och miljöförstörande kultur genom att konsekvent försöka välja andra och bättre lösningar. Vi kan också gemensamt i de internationella sammanhangen driva på i miljöarbetet. Vi i Norden måste medverka till att fler kommer till insikt om att det nu är fråga om en kapploppning med tiden om vi skall hinna vrida utvecklingen rätt. Vi måste samfällt visa att det finns alternativ till en kortsiktig, rå och hänsynslös exploatering av naturresurser och människor.

Detta är en uppgift som kräver insatser såväl i den privata som i den offentliga sektorn. Om vi skall komma till konkreta resultat vad gäller haven och försurningen måste vi

radikalt minska utsläppen av föroreningar från trafiken, från jord- och skogsbruket, från massa- och pappersindustrin liksom från kemisk industri – men också förbättra våra kommunala avlopp. De nordiska länderna måste här var för sig liksom gemensamt arbeta för att åstadkomma den nödvändiga omställningen, genom att skärpa kraven och vidta åtgärder.

Jag har här talat om tre aktuella områden, där det nordiska samarbetet kan ge särskilda fördelar – kulturen, forskningen, och miljön.

Men ett allt närmare samarbete mellan länder i Norden får aldrig stå i motsats till ett ökat engagemang också i andra delar av världen, till stöd för fred och rättvisa, mot ofrihet och förtryck.

I dessa dagar går tankarna särskilt till vad vi kan göra för att bidra till att avskaffa apartheidssystemet i Sydafrika.

Vad vi nu bevittnar i det landet är en ond cirkel av ökat våld i ett redan dömt system. Det är endast kortsynthet, en ovilja att se verkligheten som den är, som får den vita minoriteten att klamra sig fast vid makten genom fortsatt förtryck av den egna befolkningen och terror mot grannländerna. De vita måste förmås inse sitt eget intresse av en fredlig lösning medan en sådan fortfarande är möjlig.

I detta läge är omvärldens reaktion av stor betydelse. Trycket mot regimen måste öka. Och det gäller att öka stödet till de stater i regionen som också utsätts för sydafrikansk förföljelse.

I detta arbete har våra nordiska länder spelat en alls icke obetydlig roll. Fem relativt små länder, i en från södra Afrika räknat ganska avlägsen del av världen, har ställt upp för att hjälpa en annan grupp relativt små länder. Det har gällt en gemensam insats inför ett unikt hot. En ländergrupp har stött en annan – och inte av några egna ekonomiska eller maktpolitiska intressen. Det har gällt att gemensamt slå vakt om mänsklig värdighet, att ge ett solidariskt stöd till dem som utsätts för förtryck och att värna freden.

En viktig del av det nordiska handlingsprogrammet mot Sydafrika har varit att verka i FN för bindande sanktioner mot detta land. Därför var det djupt beklagligt när för ett par dagar sedan ett förslag i FN:s säkerhetsråd om införande av sådana sanktioner inte kun-

de antas till följd av veto från USA och Storbritannien. Det märkliga har inträffat att Förenta staterna inlagt veto mot åtgärder som en stor majoritet i USA:s kongress redan beslutat skall gälla för det egna landet.

Därmed förhindrar USA:s regering effektiva, internationella sanktioner, som skulle kunna medverka till ett slut på apartheidsystemet i Sydafrika.

USA:s och Storbritanniens veto riskerar dessutom att försvaga Förenta nationerna som organisation, eftersom världsorganisationen inte ens får fatta samma beslut som Förenta staterna tillåtit sig för egen del.

Därför har alla vi som arbetat aktivt för ett FN-beslut om sanktioner mot Sydafrika anledning att känna stor besvikelse.

I de nordiska länderna gäller det nu att ta ställning till vilka ytterligare åtgärder som står till buds och som kan vidtas av oss, gemensamt eller var och en för sig. Den svenska utrikesnämnden har kallats till sammanträde tisdagen den 3 mars för att diskutera den nu uppkomna situationen. Från svensk sida är vi givetvis angelägna att ha ett fortlöpande nordiskt samråd inför de viktiga avgöranden som nu förestår. Men en aktiv politik mot rasism och förtryck kräver inte enbart åtgärder mot en repressiv regim som den sydafrikanska. Konkreta hjälpsatser till stöd för regimens offer är en lika självklar plikt.

Apartheidregimens destabiliseringspolitik gentemot de fria staterna i södra Afrika har i stora delar gjort dessa länders självständighet fiktiv. Sydafrikas militära och ekonomiska styrka är massiv. Grannstaternas sårbarhet är mycket stor, inte minst på det ekonomiska området. Produktions- och transportmönstret i regionen är fortfarande i stor utsträckning bundet till Sydafrika, som när som helt kan lamslå SADCC-ländernas försörjning.

Jag vill instämma i statsminister Sorsas uttalande att det är en viktig uppgift att öka insatserna för dessa länders ekonomiska oberoende. Det är angeläget att utnyttja alla möjligheter att stärka deras position. Därför har den svenska regeringen genom ett särskilt beslut ökat biståndet till frontstaterna med 660 miljoner kronor. Den nordiska utvecklingsfond som vi föreslår vid denna session kan också bli ett viktigt instrument i arbetet för att öka SADCC-ländernas ekonomiska självständighet.

Omröstningen i FN:s säkerhetsråd i fredags var ett allvarligt bakslag i kampen mot apartheid i Sydafrika. Men detta får inte leda till pessimism och uppgivenhet. Nu är det viktigare än någonsin att visa solidaritet med de förtryckta i södra Afrika.

Benkow: Ærede president! I generaldebatten rekker jeg ikke stort annet enn å fremsette noen påstander. Begrunnelsene får komme senere. La meg likevel peke på noen hovedoppgaver og også understreke hva vi må samle kreftene om. Samtidig vil jeg benytte anledningen til å advare mot visse utviklingstrekk i Nordisk Råds arbeidsform som etter min mening kan føre galt avsted, dersom de tendensene jeg mener å ha registrert, blir ytterligere forsterket.

Men først en programmerklæring og en trosbekjennelse: Jeg tror på en fremgangsrisk og utbytterisk fremtid for det nordiske samarbeidet. Vi er rett og slett forpliktet til å oppnå resultater på de sentrale områder vi selv har gjort til hovedsaker. Det må være innlysende at vi når det f. eks. gjelder kultur, miljø, økonomi, og ikke minst et enda mer omfattende nordisk demokratiideal, har nok å samarbeide om og atskillig å berike hverandre med.

I Norge håper vi f. eks. at Norden vil satse med kraft og tyngde på å bygge ut et senter for industriell forskning og utvikling, slik planene tilsier. Dersom det noen gang skulle skje at noe som ligner en ny og storslått Volvo-plan skulle se dagens lys, må vi være i stand til å gripe den gylne sjansen og ikke la oss stoppe av gjensidig mistenksomhet og overdrevent angstbiteri. Det tror jeg på. Det er i slike stunder vi trenger et fellesnordisk fagmiljø, som kan bidra til å realisere mulighetene i tiden, som ellers kan gå tapt.

For meg personlig har det vært en opplevelse gjennom mange år å reise til Nordisk Råd i bevisstheten om at alle man møter der, er nordisk engasjert. Det har gitt en god følelse av solid fellesskap på tvers av partier og landegrensar som i hvert fall for meg har betydd noe nyttig og berikende, og rett og slett et inspirerende avvik fra den partipolitiske strid som naturlig nok preger hverdagen for oss alle.

Ett eksempel: Ved denne sesjon står den norske delegasjon samlet på tvers av partipo-

litiske grupperinger i en viktig sak. Norge – og jeg vil tro hele Vest-Norden – appellerer til det øvrige Norden om støtte, forstaaelse og hjelp i våre bestrebelse på å gi bedre og riktigere informasjon om den selinvasjon vi for tiden opplever, og som faktisk truer bade bosetting og økologisk balanse.

Ja, selvsagt er vi mer enn villig til å innrømme at det er mye vi ikke vet om selens kosthold, dens vandringer og øvrige livsvilkår. Men med de store forskningsopp-gaver som vi står foran, venter vi oss heller assistanse og tilslutning enn bebreidelser basert på hets og desinformasjon. Det minste man kan forlange, er å slippe den slags fra valgte representanter i Nordisk Råd – dersom noen skulle finne på en så formastelig tanke som å fremsette noe slikt. La oss bli spart for den slags tvilsom moralsk patos, i det minste.

Alvoret i situasjonen blir ytterligere understreket av at en samlet norsk delegasjon – hinsides geografi og partier, som jeg har nevnt – har fremmet et medlemsforslag om tiltak for å muliggjøre fortsatt selfangst og i denne forbindelse intensivere forskning, og gjennom dette arbeidet bidra til at selfangstnæringen igjen kan bli internasjonalt forstått og akseptert. Vi som utgjør Vest-Norden, håper at alle partigrupper og nasjonale delegasjoner finner å kunne støtte i det minste intensjonen i dette medlemsforslaget.

Så et annet tema: De partipolitiske gruppene markerer seg nå stadig sterkere og har tilført Rådet en ny og vi kan trygt si annen dimensjon. Vi har på mange måter fått en mer spennig og vital debatt, som nok har sin egenverdi. Det skulle da også bare mangle om ikke vi, som alle sammen er partirepresentanter, er beredt til å kjempe den gode strid for vår egen ideologi. Men alt til rett tid og på rett sted. Det siste jeg ønsker, er å være en slags konservativ korsfarer i skinnende rustning som drar på korstog til Nordisk Råd for å bekjempe sosialismen. Det er jo det jeg driver med til daglig hjemme. Riktignok er den politiske kamp nødvendig. Men når vi vet at det ikke er mulig å utrette noe i Nordisk Råd uten gjennom enighet, nytter det altså lite å skumri sine politiske kjepphester til de stuper av utmattelse. Dersom man dyrker de partipolitiske forskjeller i et samarbeid som bare kan gi resultater gjennom enighet, vil de ideologiske bravadenummere være av

begrenset nordisk verdi, selv om de kan være til glede for dem som fra før er rettroende.

Nei, jeg tror det er viktigere – når vi er sammen slik som nå – å være på leting etter gode løsninger som verken behøver å være sosialistisk arv eller konservativt sær-eie, men som rett og slett er nordisk fornuftige. Det var situasjonen da vi behandlet spørsmålet om en nordisk økonomisk handlingsplan. Vi hadde ganske enkelt ikke fått en slik plan uten et konstruktivt samarbeid mellom de tre store partigruppene her i Rådet – det var forbilledlig i så måte.

Hvis vi ikke er villige til å møtes i det pragmatiske ingenmannsland der partiprogrammene ikke automatisk råder grunnen alene, kan det være en viss fare for at Nordisk Råd vil utvikle seg til en overdimensjonert diskusjonsklubb som ikke lenger blir i stand til å samle seg om noe som helst, bortsett fra å diskutere. Slik er det jo heldigvis ikke, men så galt kan det kanskje komme til å bli dersom man ikke utviser et visst minstemål av politisk måtehold. Slik situasjonen er, er det faktisk mange av Rådets kritikere som mener at vi har lite å fare med ved denne sesjonen – at det er sørgelig lite og nokså smålatent. Til tross for at jeg er nordisk optimist på sikt, er jeg ikke uten forståelse for kritikken.

Etter min mening har presidiet – et presidium jeg selv har vært medlem av – i det siste arbeidsår i altfor stor grad konsentrert seg om internasjonale og utenrikspolitiske problemstillinger som det ikke er grunnlag for å behandle eller oppnå enighet om. Dette har gått ut over innsatsen på de områder hvor vi har traktatforpliktelser. Også vi må prioritere i det politiske arbeidet. Driver man denne utvikling videre, kan man kanskje utilsiktet komme i skade for å endre Rådets karakter, for det er vel ingen som på alvor mener at Nordisk Råds årlige plenums-sesjon, som skal vare i fem dager, skal være det organ som trekker opp retningslinjene for de nordiske lands utenrikspolitiske initiativ. Slik kan det faktisk av og til virke. La meg bare her minne om de meget kloke ord uttalt av statsminister Sorsa om dette spørsmål.

La oss nå heller lete etter det som kan bidra til å knytte oss sammen, i stedet for å eksperimentere med emner som kan vise seg å ha en meget ukontrollert sprengkraft.

Eiður Guðnason: Herr president! Inom kultursamarbetet i Norden har under det gångna året kunnat skönjas många tecken på nya initiativ och en aktiv opinion för att driva vidare den verksamhet som utförs inom det nordiska kultursamarbetet och som är av grundläggande betydelse för samarbetet som helhet i Norden. Den allt snabbare internationaliseringen har bidragit till detta intresse. Det är en utmaning för oss som vill se ett starkt och levande kulturliv i Norden att kunna möta den internationella utmaningen, att inte isolera oss från omvärlden, utan erbjuda ett nordiskt alternativ på olika områden.

Som ett svar på den opinion som önskar en ytterligare aktivering av kultursamarbetet kan man även ta det faktum att vi i år under Nordiska rådets session kommer att behandla flera frågor som, om de kan få en bra och snabb lösning, kommer att vara av väsentlig betydelse för kultursamarbetet under kommande år. Jag avser särskilt mediefrågorna, handlingsplanen på kulturområdet och samarbetet inom forskning och högre utbildning.

Det är synnerligen angeläget att TV-samarbetet kan föras vidare enligt den fastslagna tidtabellen, och att de programpolitiska lösningarna blir sådana att vi kan erbjuda de nordiska tittarna ett attraktivt programutbud. Det är även i detta sammanhang som idén om en nordisk filmbank är av stor betydelse. Genom starka satsningar på produktionen av filmer i Norden kan ett attraktivt programutbud skapas i TV, och samtidigt kan vi även genom nya nordiska produktioner bidra till att hjälpa upp situationen för biograferna i Norden. Även sistnämnda fråga är av stor betydelse för det lokala kulturlivet på många orter i våra länder.

Den föreslagna filmbanken skulle arbeta som ett självständigt samlingsorgan, närmast som en bank eller ett företag, för att säkra finansieringen framför allt för kostnadskrävande produktioner. Grundkapitalet för denna bank kunde fås genom att dividenden från Nordiska investeringsbanken under några år överförs till detta nya organ.

Jag väntar även med stort intresse på förslaget till en handlingsplan på kulturområdet. Beredningen av denna plan har inletts, och ministerrådet kommer till nästa session att lägga fram ett förslag. Planen kommer att debatteras under denna session. Jag hoppas

att planen särskilt tar upp ungdomsutbytet i Norden och möjligheterna att bygga ut stödordningarna på kulturområdet. Vidare bör man i anslutning till planen genomföra åtgärder som är nödvändiga för att Norden också i praktiken skall kunna etableras som en hemmamarknad på kulturområdet. Dessutom anser jag att man bör fästa uppmärksamhet vid möjligheterna att aktivera skolsamarbetet och genomföra satsningar som resulterar i att undervisningen i skolorna få en mera nordisk inriktning.

Det finns även förslag under denna session som syftar till en intensifiering av samarbetet inom forskning och högre utbildning. På dessa, liksom på många av de andra aktuella områdena inom kultursamarbetet, finns det beröringspunkter med arbetet inom andra internationella organisationer, och över huvud taget med integrationsutvecklingen i Europa. Även på kulturområdet är de internationella aspekterna i arbetet redan en del av vår nordiska vardag, oberoende av om alla gillar detta eller inte. Jag hoppas därför att Nordiska rådet aktivt skall driva på åtgärder som syftar till en ytterligare förstärkning av det nordiska samarbetet i internationella sammanhang.

Herr president! I tidigare generaldebatter har jag ofta nämnt utnyttjandet av havets livsviktiga resurser. När jag en gång i generaldebatten använde uttrycket "ekonomiska terrorister" mötte jag skarp kritik från några här i rådet. Nu skulle jag vilja påminna om att vi förra hösten i Island fick besök av sådana terrorister, som förorsakade stor skada. Det här är alltså ett aktuellt problem, för de slår säkert till igen, och vem står då näst i tur?

För de nordatlantiska nationerna så är ett förnuftigt utnyttjande av havets resurser oerhört viktigt. Sälvinvasionen vid Norges kust är en ekologisk katastrof, ett uttryck för en obalans i naturen. Andra länder och andra fiskstammar kan också komma att drabbas av det som hänt.

Jag stöder helt det norska medlemsförslaget som nu är framlagt med anledning av denna sak. Jag skulle också vilja påminna om en resolution som blev antagen i Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd sommaren 1986 och som på danska lyder: "Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd henstiller til den islandske regering, det grønlandske og færøiske landstyre om i samarbejde at indle-

de en aktiv informationskampagne i USA og Vest-Europa baseret på videnskabelig forskning om vigtigheden af udnyttelsen af havets resurser for det færøiske, grønlandske og islandske folk."

Vi måste informera om våra livsvillkor och om hur livet i våra länder är beroende av havets resurser. Detta är en viktig fråga inte endast för Färöarna, Grönland och Island utan för oss alla här i Norden.

Statsminister **Steingrímur Hermannsson**:
Herr præsident, medlemmer af Nordisk Råd, ærede gæster!

I løbet af de sidste år har Nordisk Råds aktiviteter ændret sig betydeligt. Selv om der stadig lægges stor vægt på det kulturelle samarbejde inden for Norden, der som før er meget vigtigt, så er det økonomiske samarbejde vokset betydeligt.

Den nordiske Investeringsbanks aktiviteter er nok det mest håndgribelige eksempel på effektivt økonomisk samarbejde. Denne bank har bevist sin eksistensberettigelse. Den har opnået gode resultater og støttet mange vigtige samarbejdsprojekter.

Det nordiske forsknings samarbejde fandt i mange år sted inden for NORDFORSK. Efter min mening var dette samarbejde noget af det vigtigste i Norden. Det er nu overført til Nordisk Råd. Jeg vil tillade mig at håbe, at det fortsætter med lige så gode resultater som tidligere – og ikke drukner i et hav af papirer.

Et af aspekterne inden for dette område er forventet samarbejde vedrørende bioteknisk forskning. Vi i Island hilser med glæde om man bestemmer at drive denne forskning i fællesskab i Island. Vi anser, at bioteknisk videnskab indebærer mange muligheder, og vi er overbevist om, at samarbejde på dette felt kan give alle de nordiske lande store fordele.

Norden som hjemmemarked er sandsynligvis den vigtigste idé inden for det økonomiske område. En sådan idé, hvis den bliver udført, vil utvivlsomt få stor betydning for den økonomiske udvikling i Norden.

Visse ting kan dog stille sig hindrende i vejen. Jeg vil nævne nogle. Indførsel af landbrugsprodukter er begrænset i alle landene: for øvrigt nyder den alle steder offentlig støtte. Jeg anser det ikke for sandsynligt, at der

vil ske ændringer hvad dette forhold angår i de nærmeste år.

Også indenfor fiskeriet er der desværre tale om erhvervsstøtte. I forskellige lande nyder fiskeriet stor støtte fra staten. Da fiskerinationerne konkurrerer på det internationale marked, er subsidier fra statskassen i højeste grad unaturlig.

Noget lignende gælder for øvrigt om dele af industriproduktionen, som f. ex. skibsbyggeriet. Det er almindelig kendt, at det mange steder får store tilskud fra det offentlige.

Man bliver nødt til at stille sig selv det spørgsmål, om sådanne beskyttede erhvervsgrøene skal holdes uden for begrebet "Norden som hjemmemarked". For så vidt det drejer sig om enkelte landbrugsprodukter, som fortrinsvis konsumeres i produktionslandet, kan man sige, at det er i orden. Men det samme kan ikke siges om varer, som konkurrerer på det internationale marked. Med henvisning til disse forhold er jeg bange for, at Norden som hjemmemarked ikke bliver realiseret i den nærmeste fremtid.

Gyllenhammars forslag er efter min mening et af de væsentligste initiativer, som er fremkommet på det økonomiske område. Det er realistiske forslag, som det bliver interessant at følge og se, hvordan det vil lykkes at udføre i praksis.

Af mange grunde er det vigtigt, at Nordens lande står sammen og fremtræder som en helhed. Verdenssituationen er således, at ingen nation kan være neutral. Et forenet Norden kan fremtræde stærkt og have betydelig indflydelse.

Jeg vil i denne sammenhæng fremhæve udviklingen af kernevåben, som for længe siden er kommet ind i en så alvorlig fase, at hele verden står for fald. Hvad dette angår, nytter intet mindre end total udryddelse af alle kernevåben. Selv om dette først og fremmest er i stormagternes hånd, så må Nordens lande af al magt gøre deres indflydelse gældende.

Jeg vil også påpege tiltagende forurening og miljøskader. Der er uhyre store problemer, som der må tages fat på.

Ulykken i Tjernobyl beviste, at mange atomkraftstationer er uden tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger og er en trussel mod hele menneskeheden. Atomkraftværker må stilles under en streng international kontrol.

Andre eksempler er skove, der uddør, bevoxsninger der lægges øde, og vand, der forurennes. Det går forbavsende langsomt at standse denne ulykkelige udvikling.

Et af de aller-, alvorligste eksempler på miljøskaader er udryddelse af atmosfærens ozonlag. Dette er en kendsgerning. Alligevel fortsættes produktion og brug af stoffer, som er skyld i denne ødelæggelse.

På disse vigtige områder og mange andre bør Nordens lande gøre sig meget gældende.

Folk i Norden er kendt for at være vidsynede mennesker, der tager deres bestemmelser ud fra en logisk tankegang. Et forenet Norden kan derfor spille en betydningsfuld rolle i bestræbelsen for at forbedre menneskehedens vilkår på vores fælles planet, jorden.

Grethe Lundblad: Herr president! Man anklagar ofta Nordiska rådet och nordiskt samarbete för att det blir för många ord och för lite handling. Resultaten syns så lite, säger man. Det var bättre i början, tycker man, då var visionerna större och resultaten bättre. Har kritikerna rätt eller förnimmer de inte att också många små rörelser i rätt riktning bär framåt?

Jag minns den tiden då man som studerande icke fick studiestöd i högskolan, om man bodde på fel sida om gränsen.

Jag minns den tiden då man fick flytta kära men sjuka släktingar bort till sjukhus på andra sidan gränsen, där de hade hemortsrätt.

Den tiden är förbi. I nordiskt samarbete har vi löst många sociala vardagsproblem. Men även om vi i dag nästan inte känner av gränsen när vi reser mellan våra länder, så framträder den ofta som en svarbarriär, när vi skall sända varor, fatta administrativa beslut eller betala för tjänster som borde göras gemensamt i gränsregionerna.

Det finns många fina intentioner i samarbetsöverenskommelsen – Helsingforsavtalet. Men kanske vi bör gå mer från ord till handling. Det är också syftet med medlemsförslaget om frikommuner som försöksområden för ett mera praktiskt samarbete över de nordiska gränserna – något som människor som bor där finner så naturligt men som stela paragrafer ibland sätter stopp för.

Vid den tiden då Nordiska rådet började

sin verksamhet sågs rykande fabrikkorskorstenar som ett tecken på arbete och välstånd – bilarnas och traktorernas segerrika erövring av trafiken och tekniken syntes öppna oanade möjligheter för utveckling och välfärd i form av bekvämlighet och snabbhet.

Nu har vi sett medaljens baksida – hoten från utsläpp och avfall mot luft, vatten, jord och människor. Nu krävs det av dagens politiker att de utan dröjsmål och med effektivitet tar itu med teknikens avigsidor – och vi kan vinna mycket på att göra det i nordiskt samarbete.

Jag får lust att i detta sammanhang citera Sören Kierkegårds litet ironiska betraktning av människan i naturen:

”Den mänskliga värdigheten erkänns i varje fall alltså i naturen, ty när man vill hålla fåglarna borta från träden sätter man upp något som skall likna en människa och till och med den avlägsna likhet en fågelskrämma har med en människa är nog för att ingjuta respekt.” Det är tänkvärda ord i dagens miljödebatt. Nu bör skorstenar, avgasrör och avloppsrör bli våra fågelskrämmor.

Vi hälsade för något år sedan en samlad handlingsplan för arbete och ekonomi med glädje och förhoppningar. Har de infräts? Vi hoppas det, men regeringar och myndigheter bör känna ett tungt ansvar för att vi lyckas. Men om det går inflation i handlingsplaner, förlorar ordet sin värde, speciellt om de inte innehåller så mycket. Vi bör kanske lära oss att ha olika uttryck för nordiska samarbetsinsatser, där insatsernas tyngd, bredd och brådska avgör om det skall vara samarbetsprogram, handlingsplaner eller projektplaner. **Både i medlemsförslag och ministerradsförslag i år finns det en oklarhet i uttrycken.**

Många har i denna debatt tagit upp Norden och Nordiska rådet, och var uppgift att i internationella fora söka påverka utvecklingen på områden som vi i Norden finner väsentliga. Det märks också speciellt i miljöfrågor och frågor, knutna till bistånd och mänskliga rättigheter, att rådets utskott alltmer anser att det finns ett värde i att regeringarna tillsammans bör söka föra frågorna vidare i olika internationella organisationer.

Jag vill här uppmärksamma den ökande mängd av förslag som önskar fördjupat samarbete då det gäller forskning och utbildning, bioteknik samt inom näringspolitiken i stort.

Upphovet till ökning av tillväxt, sysselsättning och därmed välfärd kommer alltmer från biologernas och kemisternas miljö. Norden får inte tappa fart i den utvecklingen.

Därför brådskar det med att ta bort onödiga nordiska handelshinder. Det får inte ta för lång tid att få ett rikhaltigt nordiskt TV-utbud ut till de nordiska folken. Oroande rapporter visar att nordiska värderingar om rättvisa och gemenskap, om icke-våld och fördragsamhet mot andra folk, religioner och kulturer, som finns i våra grundlagar, genom ett massivt kommersiellt mediautbud håller på att upplösas, trots att skola och kulturinstitutioner kämpar emot.

De nordiska välfärdsamhällena möter också många utmaningar. Vi har byggt upp goda trygghets- och sjukvårdssystem men har tidigare för litet uppmärksammat att våra livselement, luft, vatten och jord, är hotade av avvisidor hos människans industriella teknik.

Det blåser kring Norden, över Norden och inom Norden. Andra nationella grupperingar tränger sig på med stormvindens hastighet. En kraftig mediavind kommer snart att jaga radio- och TV-satelliter genom den nordiska rymden, och inom Norden har vi våra rätt oskyldiga tråtor om olika nationella beslut. De känns mest som små vindilar, som friskrar upp i den "ljumma" familjeatmosfären.

1986 års session präglades av att Olof Palme för alltid lämnat oss och den nordiska politiken. Många uttryckte sin sorg men också tacksamhet för vad han gjort för nordiskt samarbete.

Under 1986 har Svante Lundkvist lämnat rikspolitiken och därmed det nordiska samarbete, som han så varmt omhuldade. Under många år var han en intresserad och kunnig deltagare i Nordiska rådets sessioner som medlem av presidiet eller av ministerrådet.

Jag vill påminna om Svante Lundkvist genom att citera en strof ur hans dikt, som jag tycker passar också på vår församling:

"Så fortsätter spelet på den scen
där människors vardagsbekymmer
och nationens öden vävs samman i ord-
strömmar
som understundom öppnar nya källsprång
till handling men kanske oftast flyter i gamla
fåror

Politik

detta uttryck för människors förväntningar
deras motstridiga intressen
deras bekymmer och oro för framtiden"

Vi är många socialdemokrater i Sverige
som fortsatt kommer att vara djupt engagerade
i nordisk politik.

Margrete Auken: Hr præsident! At arbejde i Nordisk Råd er i hvert fald hyggeligt, og det kan jo ingen tage fra os. Men tænk, om det går os sådan, at hyggen er det eneste, vi har tilbage; det er ikke hyggeligt. Tænk, om vi i det højeste kan beskæftige os med at bekræfte en udvikling. EF har sat i gang, og så derudover tage os af de løsere ender af kulturpolitikken og kun få adrenalinet i gang, når vi skal skændes om sæler.

Det er nu et år siden, EF-pakken blev vedtaget i Danmark. Hermed blev det slået fast, at Danmark bliver i EF, og det har naturligvis betydet meget for den mere vægne del af EF-modstanden i Danmark. Vores arbejde går nu nok så meget ud på at forvandle EF fra at være en renlivet industrikulturel organisation, bygget op af den store kapital, til at blive et ordentligt folkeligt fællesskab.

Selv om vi også kender væmmelige kapitalister i Norden, har vi alligevel en langt stærkere tradition for høj social standard, for solidaritet, abenhed, almen uddannelse og horisontale ledelsesstrukturer. Vi har en rimelig miljø- og arbejdsmiljøstandard. Vi kan selvfølgelig heldigvis finde tilsvarende synspunkter i andre EF-lande. Mange gange vil vi kunne have et godt samarbejde både med nationer – i miljøspørgsmål er det typisk Vesttyskland og Holland – og med partier, men vi er få og små.

Når nu EFs 325 direktiver skal køres igennem – og tag ikke fejl, nu kommer det til at gå stærkt – ja, så er vores chancer for at præge dem med det, vi lidt floskelagtigt kalder nordiske værdier, meget små, og processen går næsten uden om de demokratiske organer. Og selv om Norge, Sverige, Finland og Island ikke er med, kan de heller ikke holde sig udenfor. Handelsmæssigt er vi alle viklet ind i hinanden. EFTA står klar til at skrive EF-direktiverne direkte af.

I denne her situation bygger Norge og Sverige hver for sig mammutambassader op i

Bruxelles og udbygger den bilaterale fremgangsmåde. Det nordiske er pist forsvundet.

Det Danske Folketing er indstillet på udviklet samarbejde med de nordiske lande, men igen foregår det bilateralt, og ingen af vore lande er store nok til at ligne en magt i EF, og derfor kommer det hele til at ske på EFS betingelser.

Billedet er heldigvis ikke kun forstemmede. Ministerrådets tale her i dag tyder godt. Bioteknologien, som blev ordentligt omtalt, bliver et centralt område i fremtidens økonomi, og jeg synes, det var glædeligt at høre, at man ville opbyde andre værdier som prøve på, hvad der skal ske, end de tekniske fikse.

Handelshindringsforslaget skal Ministerrådet også have tak for. Det kan i hvert fald løbe begge veje, og ikke kun den gale. Kommer der ordentlig kvalitet ind i det nordiske samarbejde, kan netop det forslag oven i købet blive et af vore bedste redskaber til at udvikle en række nordiske modeller, som EF så skal forholde sig til.

Det, som det gælder om, er nemlig at komme først. Vi må simpelt hen finde ud af, hvordan vi kan være på plads med nordiske modeller, som Danmark så kan præsentere over for kollegaerne i EF. Og hvis hele Norden står sammen, ja, så ligner vi pludselig noget.

Det her skal vi gøre først og fremmest for at sikre høje normer inden for miljø og arbejdsmiljø, men også i hele udviklingen af en økonomi, der bygger på mere omfattende værdier end det afstumpede "hvad kan betale sig?"

Det er også os, der i høj grad har ansvaret for, at EFs noget snævre, meget snævre, Europabegreb bliver udvidet, så også f. eks. de Central- og Østeuropæiske lande kommer med.

Der må fra mange sider her i dag lyde en ordentlig opfordring til vores Ministerråd om, at det skal være os i det Nordiske, der skal påvirke EF – ikke omvendt. Men vi skal passe på. Nordiske floskler kan kvæle alt. Hyggen er livsfarlig, pænheden om muligt endnu værre.

Det har været noget af et chok for mig at høre, at af alle lande Finland er nervøs for den komité, som vi jo nødvendigvis må have, hvis vi skal have udredet, hvordan dette arbejde skal gøres. Finland, som på det nærmeste er hægtet af, når der snakkes nordiske

lande sydpå. Finland, som oven i købet var det land, der kom med forslaget om internationalt samarbejde i fjor. Finland, hvis statsminister, Sorsa, har været den første til at bringe disse emner på bane, og Finland, som også skal roses for, at deres ministerrådsrepræsentant for trafikministrene i Helsingør fremlagde en næsten færdig model for, hvordan vi kan udvikle denne "komme-først-strategi". Jeg fatter ikke, hvorfor de er så bange for, om vi nu kan få udviklet det her nærmere, for for Finland mere end for noget andet land – men jeg synes, det gælder os alle – må det da være vigtigt, at det samnordiske hele tiden er det første internationale, man forholder sig til, og det kunne jo være dejligt, om vi kunne være sikre på, at vores flotte nye ministerrådssekretariat i København faktisk fik noget væsentligt at bestille og ikke kommer til at føle sig, som jeg har hørt en sige: "som en regering for en imaginær bananrepublik, der hedder Norden".

Man kan godt gøre det lidt klogere, end det er gjort fra Præsidiets side vedrørende denne komité. Man behøver måske at understrege, at komiteen ikke skal beskæftige sig med traditionel sikkerheds- og udenrigspolitik, den del af udenrigspolitikken, som de borgerlige kalder politisk.

Men så meget desto mere bør det understreges, at Nordens forhold til EF må gives meget høj prioritet. Det kan de Konservative ikke have noget imod. Det var da først og fremmest dem, der så frejdigt foreslog, at vi skulle liberalisere kapitalmarkedet og dermed åbne Norden for hele OECD-området. Jamen det er da udenrigspolitik. Den økonomiske politik og handelspolitikken er måske oven i købet den aller mest væsentlige del af udenrigspolitikken, den hvor ved vore lande for alvor formes. Jeg er overbevist om, at det må gøre indtryk på de Konservative, at de mindes deres egen aktivisme for at få liberaliseret kapitalmarkedet, som jeg støtter – ikke synspunktet, men at man gør sådan nogle ting – og laver vi vores komité sådan, at den kommer til at dreje sig om udenrigsøkonomien i høj grad, bør hverken højre eller Finland kunne få ondt.

Der er som sagt gode tegn. Jeg har nævnt en række initiativer fra Ministerrådet og vil selvfølgelig her også fremhæve den socialdemokratiske tale, som Einar Førde holdt. Det

var meget opmuntrende.

Men selv om vi får et flertal bestående af socialdemokrater, venstresocialister og et par stykker til, er det helt utilstrækkeligt, hvis vi skal bygge dette op, og derfor må vi håbe, at de borgerlige får lidt mere lyst til at være med.

Jeg vil godt her til sidst citere Jo Benkows egen avis, Aftenposten, som for ganske nylig skrev en leder om den manglende borgerlige indsats i det nordiske. Der står her:

”Det vil være oss fjernt å si noe vondt om det ofte visjonære utredningsarbeide, som sosialdemokratene har drevet på nordisk plan gjennom en årrekke” – her må jeg nok indskyde, at det er vist en overdrivelse – ”men det manglende borgerlige engasjement skaper en ubalanse som svekker mulighetene for felles innsats.”

Og for en gangs skyld vil jeg bede om, at det borgerlige engasjement kommer med i denne sag. Vi har ikke lyst til at have banen alene med forsterkende initiativer i det nordiske. Aftenpostens ord gør jeg hermed til mine, og som en opfordring til de borgerlige vil jeg sige, at her, som overalt, står valget mellem livets risiko og dødens sikkerhed, og det bliver altså døden, der kommer, hvis man hele tiden bare skal være i sikkerhed af angst for, at det kan gå galt.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Birgitta Dahl och statsråd Kirsti Kalle Grøndahl intagit sina platser i rådet.

Muurman: Herr president! man har i vissa sammanhang klandrat Nordiska rådet för att organisationen är tung och resultatet i förhållande till denna anspråkslösa. Man har också talat om en gradvis förtvinning i samband med den allt mera rutinbetonade verksamheten.

Många av det nordiska samarbetets resultat har blivit sadana självklarheter att vi i vårt dagliga liv inte märker dem för att inte tala om att vi inte värderar dem tillräckligt.

Ändå är det nordiska samarbetet viktigt för alla de nordiska länderna både inom ramen för Nordiska rådet och i en mängd sammanhang vid sidan av rådet.

Nordiska rådets arbetsmetoder och uppgif-

ter har varit föremål för diskussion under många år. Så också denna gång.

Då många, i praktiken de flesta frågor, som ansluter sig till det nordiska samarbetet ett flertal gånger behandlats i Nordiska rådet och avgjorts, har på en del håll uppstått ett behov att söka nya arbetsområden och uppgifter för Nordiska rådet.

En sådan fråga som redan fått förhandspublicitet är Nordiska rådets roll i det internationella samarbetet och om i vilken omfattning internationella frågor överhuvudtaget borde behandlas och övervakas i Nordiska rådet.

Finlands inställning har från första början varit entydig och klar. Enligt vår uppfattning bör frågor som ansluter sig till utrikes- och säkerhetspolitik inte behandlas i Nordiska rådet. Detta har i själva verket utgjort en förutsättning för vårt deltagande.

Under årens lopp har en del frågor, som kan klassificeras som internationella, kommit med i bilden. Till dessa hör bland annat biståndssamarbetet, luftvärden, olika humanitära problem m. m.

Vi har dock inte övergett huvudprincipen, och vi kan inte heller se några skäl som skulle motivera en ändrad inställning till den principen.

Som exempel vill jag nämna en fråga, som flera talare har tagit upp under generaldebatten, nämligen de nordiska ländernas åtgärder gentemot Sydafrika och hur Nordiska rådet ställer sig till denna fråga.

För Finlands del är situationen den att vår handel med Sydafrika praktiskt taget har upphört helt och hållet. Vi har inte längre någon export till eller import från Sydafrika. På den punkten är problemet löst för vår del.

Vi anser dock, att Nordiska rådet inte är rätt forum för att diskutera Sydafrika-frågan på nordiskt plan. Denna uppgift ankommer uteslutande på de nordiska ländernas regeringar.

Vi utgår från samma princip i vårt ställningstagande till tillsättandet av den föreslagna kommittén med uppgift att utreda internationella frågor.

Såsom jag tidigare nämnde, så finns det en del frågor som befäst sin ställning i Nordiska rådets arbete. Till dessa hör biståndssamarbetet och luftvärden m. fl. Dessa frågor har tagits med genom skilda, men enhälliga be-

slut. Vi anser det dock inte vara motiverat att utöka den internationella verksamheten. Därför är vår inställning till den föreslagna kommittén reserverad. Vi vill först utreda vilket mandat kommittén skulle få, vilken uppgift som naturligt skulle tillfalla presidiet, och först därefter kan vi ta slutgiltig ställning till denna viktiga och mångfacetterade fråga. Vårt ställningstagande utformas i sinom tid, men med utgångspunkt i de principer som tidigare nämnts.

Nordiska rådets resultat är trots allt betydande. Det är i och för sig en stor och viktig uppgift att vidareutveckla och göra dessa resultat mångsidigare. Man kan fråga sig om Nordiska rådets resultat inte kunde vara ännu bättre, om vi koncentrerade oss på de uppgifter, som vi redan påbörjat i stället för att splittra våra resurser på för många delområden.

Nordiska investeringsbanken är ett exempel på den redan befintliga verksamheten omfattande utvidgning och utveckling. Nu har man ju föreslagit att kapitalet skall höjas från 800 milj. SDR (Special Drawing Rights), motsvarande 4,8 FIM, till det dubbla, dvs. till 1 600 milj. SDR, motsvarande 9,6 mrd. finska mark. Samtidigt fördubblas låneramen, som nu är 2 000 milj. SDR, motsvarande 12 mrd. finska mark, till 4 000 milj. SDR, dvs. till 24 mrd. finska mark.

Den kraftiga utvidgningen av Nordiska investeringsbankens verksamhet är ett ypperligt exempel på det nordiska samarbetets möjligheter till tillväxt och utveckling inom ramen för det arbetsfält där arbetet redan pågår.

Dessutom är det viktigt att Nordiska rådet bibehålls som ett stabilt samnordiskt internationellt samarbetsorgan, som skapar resultatgivande ramar för det nordiska samarbetet på alla tänkbara områden oberoende av vilken organisation som förverkligar samarbetet.

Grethe Lundblad övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Landsstyreformand **Motzfeldt**: Hr. president! Kære nordiske venner!

Jeg kan huske, at da jeg for et år siden på sessionen i København deltog i generaldebatten, talte jeg til oplysning for vore nordiske

venner om Grønlands hjemmestyres fortsatte udvikling. Det er en udvikling, som vi selv ønskede i 1979, og vi har siden med de danske myndigheder efter min bedste overbevisning haft et meget godt samarbejde, således at det grønlandske hjemmestyre er blevet udviklet i harmoni med det grønlandske folks ønsker.

Vi har med respekt for rigsenheden i samarbejde med Danmark og de danske myndigheder nu overtaget Den Kgl. Grønlandske Handel, som også med vores naboer har udviklet samarbejdet. Og i år har vi overtaget Grønlands Tekniske Organisation og også boligområdet. Det næste bliver nok energiområdet og sundhedsområdet, som også er meget vigtige for det grønlandske samfund.

Selv om fru Margrete Auken måske ikke vil have, at vi taler om det menneskelige, vil jeg alligevel nævne, at vi savner en mand som Erlendur Patursson, som har hjulpet os med mange ting i vore hjemmestyrebestræbelser og klaret vores fælles interesser. Jeg mener, at der i nordisk sammenhæng er mange ting, vi kan arbejde sammen om, færing og islændige, og jeg må sige, at det har vi gjort med glæde og med god samvittighed.

Jeg skal også nævne, at i vores samarbejde med Norden har vi fået oprettet nogle konsulater for Norge og Sverige, og Island er på vej. Det er disse ting, der er i gang i øjeblikket, og det er vi kun glade for.

Vestnordens realisering er et dejligt skridt, og vi har været med til at underskrive i Island. Vi har også udvidet samarbejdet med islændingene, således at vores flyforbindelse med Island er blevet forstærket.

Til sommer skal vi holde møde i Narssarsuaq med samarbejdsministrene, og vi skal også have det samarbejde i gang. Projektet med hensyn til hvaltælling i Nordøstatlanten vil vi gerne støtte, ligesom vi er glade for, at Norge har taget initiativ til regulering af sildebestanden i Nordatlanten. Vi vil gerne medvirke til et sådant projekt. Jeg synes, det er vigtigt at få den videnskabelige side af sagen afdækket i den kommende tid.

Jordbruksminister och minister för nordiska ärenden **Hellström**: Det nordiska samarbetet har utvecklats ganska snabbt de senaste åren. Det gäller den datateknologiska hand-

lingsplanen. Tele-X samarbetet, handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Ytterligare exempel är omorganisationen i det nordiska samarbetet och flyttningen av Industrifonden och Nordforsk till Oslo med sikte att skapa ett industriellt centrum. Sist men inte minst, vill jag peka på det faktum att den gemensamma nordiska budgeten – trots en kärv ekonomisk situation – ändå kunnat få en positiv tillväxt.

Det mest glädjande nya inslaget i det nordiska samarbetet under senare år är kanske ändå att vi på allvar börjat samarbeta om sysselsättningspolitik. Här har handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning varit banbrytande. Jag är för min del övertygad om att vi kommer att ha god nytta av de erfarenheter vi vunnit genom handlingsplanen, när vi i framtiden behöver göra nya samnordiska insatser på sysselsättningspolitikens område.

För att ett fortsatt samarbete om sysselsättning skall vara meningsfullt måste vi naturligt nog skaffa oss nödvändiga resurser. Med tanke på att vi alla brottas med strama statsbudgetar är dock denna självklarhet långt ifrån problemfri eller ens invändningsfri. Om vi vill behålla en offensiv och expansiv inriktning av det nordiska samarbetet, kan det därför bli nödvändigt att överväga alternativa finansieringskällor. Från svensk sida föreslår vi mot denna bakgrund införandet av en nordisk moms, en "noms", dvs. en parallell till vad som tillämpas i EG.

Fördelen med en sådan ordning är att Norden, precis som EG, i så fall skulle få en egen finansieringskälla. Annars är risken stor att det nordiska samarbetet kommer att tappa tempo. Jag hoppas att den fortsatta debatten skall föra frågan vidare och att man även på rådssidan kommer att intressera sig för frågan.

Att utveckla Norden som hemmamarknad har länge varit ett viktigt mål för att utveckla vår handel och avveckla handelshinder. Ett intensivt arbete har pågått i ministerrådet och dess organ, i nationella myndigheter, i samverkan med industri och näringslivsorganisationer, och inte minst i våra gränsregionala organ som Mittnorden och Nordkalotten, där man tagit egna lokala initiativ. Det nya är att Nordiska rådet nu får ta ställning till och ge sin syn på handelshinderarbetet på basis av

det första ministerrådsförslaget på detta område, som nu ligger på rådets bord.

Det arbete vi nu driver på det nordiska planet måste ses i samband med motsvarande arbete i andra internationella sammanhang, då främst EFTA och EG.

Som vi alla väl känner till har EG för sin del lagt upp ett ambitiöst program för en europeisk hemmamarknad utan gränskontroller mellan medlemsländerna redan om 5 år, ett arbete som ju EFTA-länderna också deltar i.

Danmark har här en viktig roll som förmedlare av information och impulser från EG:s förhandlingsarbete till Norden.

I detta läge är det naturligt att överväga formerna för en ytterligare förbättring av det nordiska samrådet i frågor som rör utvecklingen av det europeiska samarbetet. Många av de ärenden som aktualiseras inom EG med ambition att förverkliga den inre marknaden har sedan länge varit aktuella i nordiskt samarbete och nordiskt samråd. Här menar jag att nordiska idéer och samarbetsmodeller också borde kunna vinna gehör i ett vidare europeiskt sammanhang. Jag tänker då bl. a. på områden som arbetsmiljö, miljövård och konsumentfrågor.

Inom Norden måste vi fortsätta och fördjupa diskussionen om hur detta bäst kan ske.

Saken bör föras upp i nordiska ämbetsmannakommittéer och rådsutskott. I den mån vi önskar stärka den nordiska positionen i det europeiska samarbetet, bör också undersökas om några nordiska institutioner på just dessa områden kan styrkas och utvecklas. Naturligtvis bör i så fall höga krav på effektivitet ställas.

Lika viktigt som att skapa en fördjupad inre marknad i Norden och i Europa är att vi kan samverka för att stärka vår konkurrenskraft på tredjelandsmarknaden. Nordiska investeringsbanken och Nordiska projektexportfonden samverkar med nationella kredit- och kreditgarantiinstitut.

Den svenska regeringen anser att dessa insatser bör kompletteras med nordiska s. k. mjuka projektinvesteringslån. Sådana lån kan i kombination med NIB:s projektinvesteringslån ge krediter som är anpassade till uländernas önskemål och utvecklingsbehov. De kan också bli ett instrument i SADCC-samarbetet i södra Afrika. Enligt min uppfattning har nu ministerrådet tillräckligt med be-

slutsunderlag i frågan, varför jag föreslagit mina samarbetsministerkolleger att en nordisk utvecklingsfond skall upprättas. Jag har vidare föreslagit att en styrgrupp tillsätts med uppgift att skyndsamt utarbeta stadgar och regler för medelstillförsel för en sådan fond.

Fru President! Det nordiska samarbetet har enligt den svenska regeringens mening stora utvecklingsmöjligheter. Som jag ser det, har vi också en särskilt stor samarbetspotential på forskningsområdet.

Sedan några år tillbaka har vi därför på sätt och vis tagit ett nytt grepp i forskningssamarbetet. I sektor för sektor har vi med budgetmedel satsat på särskilt intressanta områden. Jag tänker t. ex. på polarforsknings-samarbetet som initierades genom handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

För ett par månader sedan tillstyrkte statsministrarna att ett nordiskt samarbetsprogram skall utarbetas på bioteknologiområdet, ett område som f. ö. är högt prioriterat i alla nordiska länders forskningspolitik.

Stora offentliga satsningar för att utveckla biotekniken görs i dag inte bara i USA och Japan utan även i Västtyskland, Frankrike och Storbritannien.

Nu gäller det för de nordiska länderna att satsa efter måttet av våra förutsättningar, så att också vi kan hävda oss i den utomordentligt hårda internationella konkurrensen.

Under jordbruksministrarna har en utredning gjorts som innehåller förslag till nordisk samverkan bl. a. vad gäller kompetenshöjande åtgärder, vetenskaplig utrustning och projektverksamhet. Denna utredning, som förefaller vara väl förankrad bland berörda nationella forskningsråd, är en av många goda utgångspunkter vid framtagandet av ett angeläget samarbetsprogram för bioteknik.

Även andra aspekter såsom etikfrågor bör naturligtvis komma in i detta arbete. Som jag ser det bör detta bli en av samarbetsministrarnas viktigaste uppgifter efter sessionen.

Fru President! En stor del av mitt anföran- de har av naturliga skäl handlat om ting som ekonomi, teknik och teknisk forskning. Det betyder inte att vi från svensk sida glömt bort eller på något sätt förringar det som ytterst är grunden för mänsklig samlevnad och mänsklig utveckling, dvs. kulturen. Det faktum att vi i de nordiska länderna har en så stor, rik

och gemensam kulturell skatt är något som alltid bör prägla det nordiska samarbetet. Därför är arbetet med den kulturella handlingsplanen centralt för oss.

När den kulturella handlingsplanen en gång är genomförd, kanske vi alla kan säga som Johan Ludvig Runeberg: Jag älskat har på Nordens ström, och sjungit i dess vår.

Ólafur G. Einarsson: Fru præsident! Nordisk Råd har gennem årene i reglen bygget sine beslutninger på consensusprincippet. Dette har betydet, at de forslag, rådet er blevet enige om, ofte er blevet betegnet som udvandede og hverdagsagtige. Men dette har samtidig betydet, at de for en stor dels vedkommende har været gennemførlige i landene, uanset om det var en borgerlig eller en socialdemokratisk regering, og uanset hvilket nordisk land det gjaldt.

Gennemførelsen har naturligvis taget sin tid, og det vil det også gøre i det nordiske, selv i fremtiden. Det gælder nemlig dér ligesom i det nationale, at forslag og regler, som ikke vinder genklang i befolkningens retsbevidsthed, ikke vil blive respekteret, og et retssystem, som indeholder for mange regler, som ikke respekteres, bliver med tiden et svagt system.

Det vil derfor ofte være klogere at "skynde sig langsomt", som vi siger i Island, og søge kompromisløsninger, end at fremtvinge forhastede beslutninger, som strider mod enkelte landes eller grupperes interesser eller principper.

På sidste års session vedtog vi en rekom-madation om samarbejde inden for flygtningepolitikken, som en hel delegation af principielle grunde stemte imod. I år får vi et forslag til behandling, som en hel partigruppe efter al sandsynlighed vil stemme imod, også af principielle grunde.

Jeg mener at en endnu flere tegn på, at vi nu er inde i en fase, hvor vi har så travlt, at vi uden at bryde os om de langsigtede konsekvenser kører over visse grupper eller delegationer. Hvis vi for tit træffer beslutninger, der virker provokerende på visse dele-gationer eller partigrupper, vil det kunne skade vort samarbejde.

I det nu aktuelle tilfælde gælder det prin-cip, at vi i Nordisk Råd ikke skal træffe be-

slutninger, som vedrører udenrigspolitiske forhold. Ved næste session kan det være spørgsmålet om andre principper og andre delegationer eller partigrupper.

Det er faktisk min opfattelse, at de, der i fjor stemte for rekommandationen om nordisk samarbejde i international sammenhæng, ikke forudså den behandling, som rekommandationen fik i årets løb i præsidiets. Det uheldige faktum er, at der er blevet fremlagt et forslag for plenarforsamlingen om at give præsidiets fuldmagt til at nedsætte en komité bestående af parlamentarikere for at undersøge, hvordan det nordiske samarbejde i international sammenhæng kan styrkes og udvikles.

Vi bør ikke glemme et andet princip, som har været rådende gennem årene, selv om det nogle gange er blevet omgået, nemlig at det er Ministerrådet og ikke Rådet eller Rådspræsidiets, som primært er det eksekutive organ i nordisk sammenhæng, og at Ministerrådet ifølge Helsingforsaftalen ikke træffer majoritetsbeslutninger, men consensusbeslutninger.

Ganske vist vedrører dette forslag måske ikke farlige udenrigspolitiske eller forsvarspolitiske spørgsmål. Men ved at godkende det kan vi trods alt statuere et eksempel, som man i fremtiden vil henvise til, når andre mere kontroversielle forslag dukker op, som kan vedrøre et af landene på meget dårlig vis, så dårlig, at det spørgsmål kan opstå, om vedkommende land i fremtiden skal fortsætte samarbejdet i Nordisk Råd. Dette spørgsmål må slet ikke opstå, for blot det faktum, at det opstår, er et tegn på, at vort system er blevet svækket.

Vi bør tænke os godt om, inden vi påtager os det ansvar at dirigere Nordisk Råds virksomhed ind på områder, som ikke falder inden for Helsingforsaftalen, og hvor vi i forvejen er splittede på grund af forskellige udenrigspolitiske forpligtelser. Vi har for meget gjort på vigtige områder inden for Helsingforsaftalen, hvor vi kan blive enige, og hvor vi har meget at vinde.

Som et eksempel nævner jeg lovgivningsområdet. Islands regering har for nylig fremlagt 2 lovforslag i Altinget, som vi vil slutbehandle til foråret. Det ene forslag drejer sig om kildeskat, og det andet er et forslag til en ny færdselslov.

Jeg vil desuden nævne den udvikling i Island, som har fundet sted de sidste 3 år vedrørende liberalisering af kapitalomsætning og endvidere liberalisering af valutaregler af gældende regler vedrørende eksport og indenlandsk prisregulering. Hele denne udvikling fører Island nærmere de øvrige nordiske lande, og det betragter vi som yderst vigtigt.

Endvidere noterer jeg mig med tilfredshed, at Ministerrådet ved denne session fremlægger et forslag om samarbejdsprogram for udvikling af handelsrestriktioner i Norden. I min tale ved sidste session fremførte jeg det ønske, at et produkt, som er blevet godkendt og accepteret i ét nordisk land, også burde accepteres for markedet i de andre nordiske lande. Jeg ser det derfor med stor tilfredshed, at dette er grundprincippet i det nu fremlagte forslag.

Jeg vil nævne dette i generaldebatten som et udmærket eksempel på, at det konstruktive arbejde, som rummes inden for Helsingforsaftalen, er for vigtigt til, at vi skal lade kontroversielle spørgsmål, som vi egentlig ikke bør beskæftige os med, stå i vejen for det.

Jens Steffensen: Fru præsident! Kristeligt Folkeparti udtrykker tilfredshed med, at det nordiske samarbejde i det forløbne år er blevet både styrket og tilgodeset på en række områder.

Luftforureningskonferencen i Stockholm sidste sommer er et eksempel herpå. Man kunne også nævne de nordiske landes fælles bestræbelser på at finde en fælles holdning til flygtninge- og indvandrerpolitikken. Eller man kunne nævne spørgsmålet om, hvordan vi fører handlingsplanens forskellige forslag ud i praktisk politik i vore lande.

Og mange nye store udfordringer venter forude. Jeg tænker her især på det genteknologiske og biomedicinske område, som kan komme til at ændre hele den skabte verden.

Det er her vigtigt at erindre om, at hverken kultur eller demokrati kan i det lange løb bygges på en etisk og religiøs relativisme, og vi har alle i de nordiske lande en kristen kulturarv, og Kristeligt Folkeparti vil pege på, at det også i fremtiden er vigtigt, at vi fastholder dette som vort fundament.

På et enkelt område har vi i det forløbne år mødt et betænkeligt misforhold mellem Mi-

nisterrådet og de nordiske parlamentarikere. Jeg tænker her på, at der på Nordisk Råds session i Reykjavik i 1985 blev vedtaget en rekommandation, i hvilken Ministerrådet blev pålagt "at give økonomisk støtte over det nordiske budget til internationalt Rehabiliterings- og Forskningscenter for Torturofre i København".

Ved Nordisk Råds session i København 1986 aflagt Juridisk Udvalg en betænkning over denne rekommandation, og heri foreslog man bl. a., at der på 1987-budgettet blev afsat 1 mill. danske kroner til støtte for Rehabiliteringscentret, og Juridisk Udvalg gav udtryk for, at 1986-bevillingen på 400 000 norske kroner opfattedes som et første skridt på vejen til en fast årlig bevilling til Rehabiliteringscentret over det nordiske budget.

Man erindrede også om Nordisk Råds Budgetkomité's forslag om, at man på 1987-budgettet afsatte 1 mill. danske kroner til dette formål.

Såvel Nordisk Råds Budget- og Kontroludvalg som Nordisk Råds Præsidium henviser til, at Nordisk Råds plenarforsamling står bag forslaget om en delfinansiering på 1 mill. kroner af Rehabiliteringscentrets virksomhed i 1987.

Det er derfor aldeles forbløffende og helt uacceptabelt, at Ministerrådet nu indstiller, at man af Ministerrådets reserver for 1987 afsætter op til 400 000 danske kroner til Rehabiliteringscentrets fællesnordiske virksomhed i 1987.

Det er uantageligt, at Ministerrådet tilside-sætter parlamentarikernes klare ønsker, sådan som de er kommet til udtryk i et enigt Juridisk Udvalg, bakket op af Nordiske Råds Budget- og Kontroludvalg, ligesom samtlige medlemmer af Nordisk Råds Præsidium står bag parlamentarikernes ønske.

Når parlamentarikerne fra alle de nordiske lande så klart har bakket denne sag op, er det vel først og fremmest, fordi de føler, at de har befolkningerne bag sig i denne alvorlige menneskelige humanitære sag, som har vakt så stor interesse og international opmærksomhed.

Ministerrådets meddelelse til sessionen her i Helsingfors om denne rekommandation fra Reykjavik i 1985 er derfor helt utilfredsstillende efter Kristeligt Folkepartis opfattelse, og jeg må spørge: hvordan kan ministerrådet dog sidde parlamentarikernes ønsker og klare

indstilling fra alle grupper i alle lande overhørig?

Ved sessionen i København sidste år havde parlamentarikerne mulighed for at besøge centret, og vi fik et stærkt og klart indtryk af centrets nødvendige menneskelige og humanitære opgave, og det står os selvfølgelig klart, at selve behandlingen af ofrene er et nationalt dansk anliggende. Men forskning, uddannelse og udveksling af forskningsresultater må være et fællesnordisk anliggende.

Centrets klart dokumenterede behov for fælles nordisk støtte gør Ministerrådets beslutning om kun at yde 400 000 kroner til denne vigtige opgave helt uforståelig.

Det nordiske samarbejde bør – ikke mindst på det humanitære og menneskelige plan – vise verden, at vi står sammen om denne alvorlige opgave, så vi får den løst på den bedste måde. Parlamentarikerne har talt. Hvorfor har Ministerrådet ikke fulgt deres indstilling?

Statsråd Bjarne Mørk Eidem: Fru president! Når det gjelder det spørsmålet som representanten Steffensen berørte, regner jeg med at det kan vi komme tilbake til når meddelelsen skal behandles i Radet på et senere tidspunkt.

Til denne sesjonen er det lagt fram medlemsforslag, ministerrådsforslag og rapporter som vitner om stadig utvidelse og forsterkning av et allerede unikt internasjonalt samarbeid.

Både på det organisasjonsmessige plan og når det gjelder saksområder er det gjort betydelige innsatser for å fremme, lette og effektivisere det nordiske samarbeidet.

Vi legger i år for første gang fram et plan-dokument som skal gi Rådet bakgrunnsmateriale og grunnlag for framtidsrettet debatt under sesjonen. Det er nok så at den nye ordningen lider av enkelte barnesykdommer, men jeg håper at drøftingene under sesjonen og kontakter mellom Rådets organer og Ministerrådet vil gi impulser til forbedringer i opplegget.

Etter sesjonen her i Helsingfors overtar Norge formannskapet i Ministerrådet og i embetsmannskomiteene, og det fører til at vi på norsk side føler et ekstra ansvar for den videre framdrift i det nordiske samarbeidet.

C 1 og C 2 gir en bred og omfattende omtale

av de nordiske aktiviteter. Jeg ser det som meget viktig at samarbeidet utvikler seg videre på alle felter, og at vi hele tiden er åpne for samarbeid på nye områder til gagn for Norden som helhet og for hvert enkelt av landene. Med den strammere økonomiske politikk som alle de nordiske land nå fører, er det likevel klart at alle områder ikke kan prioriteres høyst. I C 2 har Ministerrådet pekt på enkelte områder som bør gis særlig oppmerksomhet. I tillegg bør vi være villige til å se kritisk på eksisterende prosjekter for derigjennom å skaffe økte ressurser til de høyst prioriterte områdene.

Når det gjelder samarbeidet på sektorene industri, teknologi, forskning og utvikling, som danner en vesentlig del av den økonomiske handlingsplanen, er den nordiske innsatsen nå samlet om Nordisk Industrifond, som flyttet til Oslo i fjor. Fra 1. januar d.å. er NORDFORSK slått sammen med fondet. Til Nordisk Råds sesjon i 1988 vil det bli utarbeidet en plan for Nordisk Industrifonds framtidige virksomhet.

Til denne sesjonen er det lagt fram et forslag om avvikling av handelshindre. Gjennomføringen av dette forslaget vil gi en vesentlig forenkling av godkjenning og kontroll av varer mellom de nordiske land. Arbeidet spenner over en rekke områder og bør føres videre så raskt som mulig, og vil bli gitt høy prioritet hos norske myndigheter og institusjoner med ansvar for regler, bestemmelser, standarder m. v. Det er viktig at dette arbeidet gjennomføres i nær kontakt med EF og EFTAs bestrebelser på dette området.

Fra norsk side legger vi også stor vekt på det konkrete og praktiske samarbeid i våre grenseregioner, og vi er glad for den særlige prioritet som gis samarbeidet på Nordkalotten. I fortsettelsen av dette aktive regionale samarbeid hilser jeg velkommen opprettelsen av Vest-Nordenfondet, som vi håper kan bidra til å styrke næringsvirksomheten og binde denne delen av Norden nærmere sammen.

De alvorlige og stadig økende miljøproblemene må tillegges betydelig vekt både nasjonalt, nordisk og internasjonalt. De nordiske miljøvernministre legger fram et omfattende ministerrådsforslag til denne sesjon om luftforurensning. På mitt område som fagminister er jeg glad for at vi nå har fått et fast

apparat gjennom opprettelsen av en egen embetsmannskomite for fiskerispørsmål, der sikring av livsvilkårene i havet vil bli en prioritert oppgave.

Selinvasjonen som deler av kystbefolkningen i Norge nå er rammet av, har sammenheng med nettopp livsvilkårene i havet. Det synes å ha blitt en ubalanse i det økologiske systemet i de nordlige havområdene, og dette har ført til at store deler av selbestanden nå har trukket mot norskekysten. Det er nødvendig å øke beskatningen av selen for å få en bedre balanse. Med bakgrunn i dette må det satses mer på forskning på selbestanden og på flerbestandsforskning, og det må arbeides for at selproduktene igjen kan bli gjenstand for alminnelig internasjonal handel.

Bedre tilrettelagte transporter og kommunikasjonssystemer er et vesentlig ledd i den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Foruten infrastrukturprosjektene vil vi gå inn for fellesnordisk innsats på telekommunikasjoner og EDB for effektivisering av person- og godstransporter. På bakgrunn av den sterkt økende trafikk tetthet legger vi vekt på det arbeid som pågår i Nordisk Trafikksikkerhetsråd. Tiltak rettet mot trafikk, kjøretøy og trafikkmiljø bør prioriteres og koordineres.

Samarbeidet om bioteknologi er tatt opp i en rekke nordiske fora. Dette er et nytt stort område der et nordisk samarbeid kan gi en mer effektiv utnyttning av knappe økonomiske og personellmessige ressurser. Utnyttning av bioteknologi kan åpne for sterk økonomisk vekst på mange sektorer. Det er derfor viktig at dette arbeid blir samordnet og ført videre med høy prioritet.

Som det framgår, ønsker Ministerrådet å utvide og utdype det nordiske samarbeidet. De saker jeg har omtalt spesielt, representerer bare et lite utvalg av områder der det til daglig foregår et nært samarbeid mellom de nordiske land. Dette samarbeidet skjer vanligvis uten de store avisoppslag og den store interesse fra mediens side – ikke desto mindre er dette av den største viktighet for borgerne i våre land.

Elver Jonsson: Fru president! Trafikdöden är omfattande och grym. Enligt siffror som nyligen publicerats i Väg- och trafikinstitutets "Newsletter" har ca 1,2 miljoner ameri-

kaner dödats i krig mellan åren 1775 och 1984, medan det enbart under 1900-talet har dödats ca 2,4 miljoner människor på amerikanska vägar. Detta betyder att dubbelt så många människor har dödats i trafiken på mindre än halva den först nämnda perioden vad gäller krigsoffer.

Även om man inte kan överföra dessa siffror direkt till Norden, pekar de på det enorma problem som trafiksäkerheten är. Inom detta område har Norden genom tiderna i många hänseenden varit banbrytande. Trafiksäkerheten i de nordiska länderna har sedan början av 1970-talet haft en gynnsam utveckling, men det ser nu ut som om denna utveckling svänger. Ser man på utvecklingen från början av 1980-talet till i dag, finner man nämligen att antalet dödade i trafiken i Norden ökat med 200 människor från 1981 till 1985.

Dessa siffror ger dock bara en del av helhetsbilden, eftersom de inte säger någonting om antalet skadade eller permanent handikappade på grund av trafikolyckor. Inte heller säger de någonting om det lidande och de ekonomiska förluster – privata och samhällsmässiga – som trafikolyckorna förorsakar. De ekonomiska siffror som publiceras i detta hänseende är alltid missvisande, eftersom det inte är möjligt att sätta pris på människoliv och människornas lidanden.

Trafiksäkerheten är ett stort frågekomplex. Utbildning, såväl praktiskt som teoretiskt, vägnars standard och fordonens säkerhet är vitala inslag. Rattonykerhet och rattfylleri är destruktiva inslag i trafiken. Redan vid mycket låga promilletal – långt under nuvarande straffgränser – försämras körförmågan. Upprätthållande av helnykterhet i trafiken skulle rädda tusentals nordbor undan skador och död och vara den snabbaste och ekonomiskt gynnsammaste reformen på trafiksäkerhetsområdet.

I ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (C 2/1987) skall ministerrådets planerade verksamhet några år framöver presenteras. Kommunikationsutskottet noterar att inga sådana planer presenteras. Utskottet är medvetet om att NÄT:s expertkonferens hölls i slutet av januari, då bl. a. detta diskuterades. Vi förutsätter därför att ministerrådet nu under sessionen, t. ex. när utskottets saker diskuteras, redogör för de konklusioner som expertkonferensen har

dragit gällande den framåtriktade verksamheten samt att vi också i ett senare skede får möjlighet att yttra oss om dessa.

Vid Nordiska rådets sessioner har vi länge diskuterat det som kallas nordbors rättigheter. En del har uppnåtts, men mycket återstår också att göra.

För fem år sedan väcktes tanken på ett nordiskt medborgarskap. År 1985 fick vi utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" (NU 1985: 6), som allmänt kallas för "hinderkatalogen". I stället för att på ett lättläsligt sätt presentera rättigheterna lade man fram en tjock bok om de otaliga hindren på detta område. Dessa hinder återspeglas på många sätt i det nordiska samarbetet. Som ett praktiskt exempel kan nämnas tanken på ett ungdomsreskort. Kommunikationsutskottet vill att den prövotid på tre år som nu har rätt för ungdomsreskortet skall omvandlas till en permanent ordning, att priserna blir sådana att ungdomen motiveras att resa inom Norden samt att Västnordens behov beaktas.

Om vi menar allvar med det nordiska samarbetet, måste vi också verka för ökat resande inom Norden. Det gäller inte enbart ungdomar utan alla Nordens invånare. Ökat resande styrker den nordiska kulturen, människor lär känna varandra, nya vänskapsband knyts och så småningom förstärks den nordiska gemenskapen.

Det är svårt för den nordiska medborgaren att förstå varför priset för en flygresa som passerar en nationsgräns är uppemot 50 procent dyrare än priset för motsvarande flygsträcka inom *ett* nordiskt land. Från flygbolagens sida har det framhållits att det, utöver landnings- och passageraravgifter, finns andra faktorer som gör internordisk flygtrafik dyrare än inrikes flygtrafik. Här har först och främst nämnts bättre service ombord på planen. Olikheter i passagerarservice kan dock inte förklara den stora prisskillnaden. Detta är ett hinder som måste rivas.

Kommunikationsutskottet har under det gångna året behandlat en rad frågor som borde uppmärksammas. Jag vill först nämna den krissituation som den nordiska handelssjöfarten nu befinner sig i.

Utfågning, skrotning och driftsvårigheter pekar på att t. ex. den norska handelsflottan, som drabbats svårast, under 1987 kommer att ha endast 20% av den storlek som den hade

1977, mätt i dödviktston. Det är klart att detta inte bara har sysselsättningsmässiga effekter i Norden. Det påverkar också utrikeshandeln och nordiska säkerhetsfrågor.

Det bör också betonas att handelsfartyg som seglar under bekvämlighetsflagg ofta är direkt farliga för besättning och omgivning, eftersom de ofta inte följer internationella regler. Olika sjöfartsorganisationer har varnat för denna katastrofala utveckling och framställt olika sjöfartspolitiska åtgärdsprogram.

Miljöfrågor uppmärksammas alltmer i det nordiska samarbetet. Även kommunikationsutskottet har behandlat dessa frågor, och i samband därmed erinras om ett medlemsförslag om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringarna i Norden. I sitt betänkande över medlemsförslaget betonar utskottet att man redan nu bör ta stor hänsyn till miljömässiga aspekter vid planeringen av infrastrukturinvesteringarna. Vidare kan konstateras att utskottet i sin framtida verksamhet kommer att fästa stor vikt vid miljön. Miljöfrågorna kommer att vara en integrerad del i allt utskottsarbete.

Till sist, fru president, vill jag framhålla att datateknologin påverkar vårt samhälle i allt större grad. Det finns knappast något i vårt dagliga liv som inte påverkas i någon grad av denna teknologi. Det är därför viktigt att vi i det nordiska samarbetet uppmärksammar datateknologin. Ute i världen satsas enorma summor på dataområdet. Som ett exempel kan nämnas att det japanska industriministeriet har startat ett projekt för att utveckla den så kallade "femte generationens datorer". Satsningen på detta enda projekt *motsvarar den samlade datateknologiska forskningsinsatsen* vid samtliga universitet och högskolor i ett nordiskt land.

För att markera sitt intresse för området kommer kommunikationsutskottet att arrangera ett seminarium om datafrågor, som kallas "Nordiska utmaningar i datapolitiken" den 20–23 september 1987 i Åbo.

För att kunna hänga med i den oerhört snabba utvecklingen på det här området måste vi se till att vi behåller vår konkurrensförmåga, att vi visar samarbetsvilja inom Norden och att vi med vida miljöhänsyn arbetar effektivt. Varje land för sig är för litet, men tillsammans är vi starka!

Suominen: I dag förs i alla nordiska länder en debatt om relationerna till EG-länderna, som sluter sina led. Det krävs starka insatser av alla länder för att kunna avskaffa de hinder som finns mellan det egna landet och EG-området i fråga om teknik, forskning, undervisning och rent kommersiella hinder som eventuellt framkommer.

När det gäller friare kapitalrörelser stampar man på stället. Danmark och Norge ligger före de övriga länderna i fråga om att frisläppa unilaterala kapitalrörelser. Sverige, Finland och Island är däremot alldeles för långsamma i sin frisläppningsprocess.

I denna fråga går den internationella utvecklingen om det nordiska samarbetet. De länder, som ännu inte har släppt kapitalrörelserna fria, har råkat i en situation som snart tvingar dem till en unilateral frisläppning. Ett land som önskar vara med i den internationella integrationen och det internationella samarbetet kan inte stänga kapitalmarknaden utanför det ekonomiska samarbetet.

Det är viktigt att fortsätta arbetet för att skapa en gemensam nordisk börs. Det betyder inte, att de nordiska länderna borde utgöra en egen begränsad aktiemarknad, utan frisläppandet av aktieägandet skall undan för undan utvidgas så, att handeln med aktier blir allt friare även i fråga om länder utanför Norden. Här är det dock fråga om en åtgärd som ligger utanför den gemensamma nordiska aktiemarknaden och som skulle stärka hela Nordens ställning på den internationella investeringskartan.

Valutakurserna har under de senaste åren visat oss hur sårbara de nordiska länderna är. Både Norge och Finland har fått känna av den internationella spekulationens tryck mot sina valutor. Detta visar, att man i andra delar av världen betraktar Norden som en hetlig valutamarknad. Ett erkännande av denna situation kräver att regeringarna satsar allt kraftigare på ett intimt samarbete i fråga om valutakursernas stabilitet.

Vid den senaste sessionen godkändes en rekommendation enligt vilken nordiska ministerrådet skulle, inte tillsammans med, men i samarbete tillsätta en kommitté med uppgift att utreda hur det nordiska samarbetet ytterligare kan utvecklas i internationella sammanhang. Denna rekommendation har rönt stort intresse både i Finland och de övriga nordis-

ka länderna.

Det finns ingen orsak att undvika diskussion då det gäller frågan om kartläggningen av uppgifterna i dagens och morgondagens värld, bevakandet av Nordens intressen och den gemensamma nordiska politikens formulering i internationella organ.

De nordiska ländernas gemensamma utrikespolitiska agerande är ett område som klart och tydligt ankommer på ländernas regeringar. Vi bör minnas, att Nordiska rådet inte har grundats i syfte att skapa aktiv utrikespolitik, eftersom detta arbete hör till regeringarnas område. Det var just av denna anledning som förslaget ställdes till ministerrådet och inte till Nordiska rådet.

Då ministerrådet nu har föreslagit, att det bland sina medlemmar skulle utse denna kommitté, anser jag att ministerrådets förslag till arbetsfördelning skulle vara bättre än det som nu lagts fram av presidiet och som godkänts genom ekonomiutskottets majoritetsbeslut.

Om Nordiska rådet vill vara aktivt och inom något av organen diskutera huruvida ministerrådet skall få del av sådana delområden inom det internationella samarbetet, där de nordiska länderna borde vara mer aktiva, är det helt naturligt att presidiet utgör en dylik grupp. Presidiet har alla möjligheter att ta upp saken till diskussion och låta ministerrådet få del av sina tankar.

Det har inte gjorts upp någon arbetsplan för den kommitté, som eventuellt skall tillsättas.

Ifall man har för avsikt att genom denna kommitté bakvägen smuggla in säkerhets- och utrikespolitiska frågor in i Nordiska rådet för att diskuteras och debatteras där, betraktar jag detta sätt som oriktigt. Om man tänker ändra den klart formulerade tanken att säkerhets- och utrikespolitiska frågor inte hör till debatterna inom Nordiska rådet, bör saken uttryckas tydligt och de länder som deltar i rådets arbete bör diskutera frågan och uttrycka sin gemensamma vilja.

Förhandsuppgifterna om att man på vissa håll önskar att denna session skall uppta till behandling och formulering en gemensam resolution beträffande en samnordisk hållning till frågan om Sydafrika visar, att viljan till en sådan användning av bakvägar syns vara uppenbar.

Låt oss diskutera dessa frågor öppet och rejält och låt oss definiera spelreglerna innan Nordiska rådets plenum kanske blir intressantare men med tanke på innehållet och resultatet fruktlösa allmänna diskussioner om världspolitikens vardag.

Margrete Auken: Fru præsident! Det var et meget interessant indlæg fra Ilkka Suominen, og jeg vil godt høre, om jeg har forstået rigtigt: om vi præciserer, at der ikke skal arbejdes i denne komité med sikkerhedspolitik og det, vi kalder traditionel udenrigspolitik, som jo hører hjemme i udenrigsministerierne, det er der ingen tvivl om, om det præciseres, om det indskærpes, at det er den samnordiske strategi over for EG, bistand osv., som selvfølgelig hele tiden skal respektere udenrigsdepartementerne – så langt forstod jeg Ilkka Suominen, dér var vi enige – er det så præsident, der skal magte den opgave? Det ville jeg nok af saglige grunde sige nej til, fordi det er så fortravlede mennesker, og det skulle gerne gøres kvalificeret.

Men er det kun der, vi skiller? Jeg må naturligvis tage afstand fra alle beskyldninger om, at vi vil liste noget ind ad bagvejen. Der foregår åben samtale her, og vi er meget uenige om forholdet til Sydafrika og hvordan der skal ageres. Den sag lader vi ligge nu. Men den komité er vældig, vældig vigtig, og det var derfor, jeg appellerede til de Konservative om at komme med i et fælles initiativ, så vi havde ordentlig basis for det, og jeg henviste dér netop til det konservative forslag om liberaliseringer af kapitalbevægelser, som i allerhøjeste grad er udenrigspolitik i den sammenhæng.

Men jeg ville vældig gerne høre, om vi har forstået hinanden rigtigt, for så skulle der være muligheder for at finde veje videre frem.

Suominen: Jag inser inte betydelsen av en sådan kommitté, när vi har presidiet som kan göra allt som ligger utanför utrikes- och säkerhetspolitikens område inom rådet, s. a. s. väcka motion hos ministerrådet om våra förhållanden till omvärlden och också till organisationer utom Norden.

Jag ser inte riktigt vilken uppgift kommit-

tén har utanför presidiet, då jag håller fast vid, att vi inte där skall diskutera utrikes- och säkerhetspolitiska frågor och föra dem från den eventuella kommitténs sida till plenum.

Margrete Auken: Fru præsident! Det er ret vigtigt at få det her klaret, for det kan komme til at splitte os på et usagligt grundlag i Nordisk Råd, om vi ikke får samlet sammen her.

Lad os nu tænke os, at Præsidiets som præsidium tager ansvaret for en komité, der skal beskæftige sig med de sager, som jeg tror at også Finland vil medgive er vældig kompliserede. Finland har fremfor noget været det land, som har understreget betydningen af, at vi fik en samnordisk ageren, først og fremmest overfor EG. Og det ville være helt fortvivlende i den situation, vi står i nu, om ikke vi kan enes om at lave det tiltag. Om så Ilkka Suominen vurderer, at det er let gjort, bør jo ikke skille os. Jeg tror, det er meget kompliceret, og har endnu ikke mødt den færdige model for hvordan det kan gøres, så det finske ønske om at få en "komme-først" strategi igennem kan blive udarbejdet.

Men er det ikke andet, der skiller os, bør vi ikke revne på det spørgsmål; så bør Finland kunne støtte, om vi ændrer og præciserer mandatet og så giver det til Præsidiets. Så kan de jo tage hånd om det.

Suominen: Det här är inget speciellt finskt eller ofinskt problem, utan det är ett nordiskt. Jag skulle bara påpeka att vi har en arbetsfördelning mellan parlamentarikerna och regeringarna, och den arbetsfördelningen håller jag fast vid. Vi kan inte blanda oss i ministerrådets eller regeringarnas ärenden och hoppas de inte blandar sig i våra ärenden.

Buttedahl: Det kunne være fristende å gå videre i den replikkdebatt vi nyss hørte om Norden og det internasjonale samarbeid, men jeg vil gå direkte over i de rent nordiske problemer.

Handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting har virket positivt på det nordiske samarbeidet. Fra mange hold har det vært sterkt påtrykk for at handlingsplanen skal utvikles og forlenges inn i 1990-årene.

Imidlertid er jeg gjort kjent med at en embetsmannskomite er gitt i oppdrag å foreta en vurdering av denne handlingsplanen – herunder en eventuell oppfølging av den. Dette synes å være en svært nølende holdning fra Ministerrådets side. Jeg oppfatter det slik at det er først når embetsmennenes evaluering er gjennomført, at Ministerrådet vil ta endelig standpunkt til handlingsplanens fortsettelse. Hvis dette er forutsetningen, vil mye av den entusiasme som har vært registrert de siste par år, smuldre opp.

Jeg vil derfor henstille til Ministerrådet å se på planen på nytt, med sikte på snarest mulig å få innarbeidet en raskere utvikling i denne.

Fra årsskiftet 1986/87 er Nordisk Industriefonds administrasjon flyttet til Oslo, og det er blitt en sammenslåing av Industrifondet og NORDFORSK. Fra norsk side er vi tilfreds – så langt – med at forholdene er lagt til rette for at den grunnleggende tanken om et slikt nordisk industrielt senter kan bli en virkelighet. Jeg regner med at de forventninger som er stilt til dette senteret i Oslo, nå vil bli utviklet i rask tempo.

"Norden som hjemmemarked" har vært en målformulering for store deler av det økonomiske og juridiske samarbeid i mange år. Det hevdes at det foreliggende forslag vil gi en betydelig forenkling av godkjenning og kontroll av varer fra de øvrige land. Lettelserne vil særlig få betydning for mindre og mellomstore bedrifter som ikke har ressurser til å kunne leve med dagens kompliserte lovverk.

I nordisk sammenheng vurderes samarbeidet mellom EFTA og EF som meget positivt. Vi vet at det innen 1992 skal arbeides fram et fritt indre marked uten tekniske handelshindringer i form av forskjellige standarder og normer.

Selv om det vil være EFTA som representerer Finland, Island, Norge og Sverige i de forhandlinger som forestår, er det interessant at det femte nordiske land, Danmark, vil sitte på den andre siden av forhandlingsbordet. I en slik situasjon vil de nordiske samarbeidsorganer kunne komme til å spille en svært viktig rolle – selv om Nordisk Ministerråd som sådant ikke er involvert i de formelle forhandlinger. Det nett av kontakter som er etablert, vil til enhver tid være oppmerksom på betydningen av at det skjer liberaliseringer både innen Norden og i forhold til det europe-

iske marked.

Høsten 1981 ble det i Nordisk Råd regi arrangert et seminar hvor en bl.a. stilte spørsmål om hvordan de nordiske land bør utforme sin energiforsyning, og hva som er de miljømessige konsekvenser. To av de nordiske land, Sverige og Finland, har kjernekraft som en viktig del i sin energiforsyning.

Kjernekraften innebærer risiki av mange slag – både kortsiktige og langsiktige. Til tross for meget avansert teknikk og omfattende sikkerhetsforskrifter kan ulykker av det slag som har inntruffet i Harrisburg og Tsjernobyl, ikke utelukkes i noe land. I Danmark har sikkerhetsdebatten vært spesielt livlig, men også i de øvrige nordiske land har kjernekraftdebatten vært heftig.

Store deler av opinionen mener at ulempe- ne både for mennesker, natur og miljø ikke står i forhold til de fordeler en har av kjerne- kraft som energikilde. Kjernekraftens økono- mi er også omstridt. Det er derfor stor inte- resse for at energiplanleggingen i Norden må innrettes slik at en ikke er avhengig av kjer- nekraftenergi. Dersom Norden kunne gå fo- ran med en avvikling av kjernekraften, ville det ha stor betydning for kjernekraftutviklin- gen også i mange andre land.

Mittenpartiene har fremmet et medlems- forslag hvor de rekommanderer de nordiske regjeringer å utarbeide en plan for en total og forsert avvikling av kjernekraften i Norden. Jeg håper at de ulike organer i Nordisk Råd og de berørte regjeringer vil være positive til dette medlemsforslag.

Til slutt vil jeg ta opp en sak som har vakt stor interesse i hele Norden, nemlig selinva- sjonen langs norskekysten. Som resultat av de kampanjer som miljøvernorganisasjoner har gjennomført, er viktige markeder for sel- skinn opphørt. Dette har medført at selfangst- en har gått svært tilbake, noe som igjen har medført en kraftig invasjon av sel langs Nor- skekysten.

Pr. i dag er det rapportert nærmere 25 000 erstatningskrav som følge av døde sel i fiske- garn. Havforskerne mener at selinvasjonen er ca. ti ganger større enn det som er blitt tatt i fiskeredskapene, dvs. at mellom 250 000 og 300 000 sel har kommet til Norskekysten.

Selinvasjonen har allerede ført til store økonomiske problemer for næringsvirksom- heten langs kysten både for fiskere, fiske-

oppdrettere og fiskeindustrien. Det er stor fare for bosettingen langs store deler av Nor- skekysten – ja, også i deler av Vest-Norden.

Den norske delegasjonen har derfor reist et medlemsforslag hvor vi ber om at det utarbei- des en handlingsplan for å få selstammen un- der kontroll, slik at en kan få gjenskappt den økologiske balanse i fiske- og dyreartene i våre nordlige havområder. Jeg håper og tror at Nordisk Råd vil slutte seg til dette med- lemsforslag, slik at vi kan få en bred gjen- nomgang av de årsaker som har ført til denne naturkatastrofe, og også hva som kan gjøres for at de tragedier som nå utspiller seg langs Norskekysten, kan unngås. Jeg regner med at Nordisk Råd vil ha forståelse for at man fra norsk side ikke kan akseptere at bosettingen langs store deler av vår kyst kan komme i fare. I denne saken trenger Norge og Vest- Norden det øvrige Nordens fulle støtte.

Finansminister Feldt: Fru president! Det har många gånger hävdats att det nordiska samarbetet håller på att mista sin betydelse, att det spelar en ringa roll för den ekonomiska och politiska utvecklingen i våra länder.

I dag tycker jag att den typen av påståenden är orättvisa mot det nordiska samarbetet. Mitt bestämda intryck är snarast att en vitalisering har skett av vårt samarbete. Ambitionsnivån har höjts och nya samarbetsområden har utvecklats. Infrastrukturinvesteringar och datateknologiskt samarbete är bra exempel. Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning har – med viss rätt, tycker jag – välkomnats som något av ett nytt skede i det nordiska samarbetet.

Jag ser viktiga uppgifter för det nordiska samarbetet också i framtiden. Våra länder har haft en gynnsam ekonomisk utveckling de senaste åren. Produktion och sysselsättning har expanderat snabbare än vi varit vana vid på länge. Men mindre gynnsamma tendenser gör sig nu gällande. Tillväxten i flera av våra länder håller på att sakta av. Och problem – i större eller mindre skala – med externbalans och kostnadsutveckling begränsar det ekonomiska-politiska handlingsutrymmet.

En mer dynamisk ekonomisk utveckling i Västeuropa blir i det perspektivet särskilt viktigt. En sådan kan åstadkommas genom en

mer expansiv ekonomisk politik i de länder som har råd med det. Men den kan också främjas genom fortsatta ansträngningar att undanröja strukturella stelheter i ekonomierna, eliminera handelshinder och skapa en ökad ekonomisk integration. Därför är det betydelsefullt att EG lagt upp ett ambitiöst program för att till början av 1990-talet förverkliga den gemensamma marknaden som en gång tecknades i Romfördraget.

Det finns enligt min mening all anledning att välkomna de strävandena. Men det finns också skäl för de nordiska länder som står utanför EG att gemensamt bevaka sina intressen i det här sammanhanget. De nordiska ländernas inbördes samråd bör förstärkas i frågor som rör utvecklingen av det europeiska samarbetet. Utvecklingen inom EG är en utmaning för de nordiska länderna att öka sina ansträngningar att stärka den ekonomiska integrationen och näringslivets utveckling i vår del av Europa.

Det nordiska samarbetet måste mer aktivt inriktas på att åstadkomma en sådan utveckling. Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning bör ses i det perspektivet. Den har nu börjat omsättas i verkligheten och kommer säkert att lämna viktiga bidrag i denna riktning. Handlingsplanen har också otvivelaktigt stimulerat regeringarnas samarbete. Bland parlamentarikerna diskuteras nu dess fortsättning. Tankar har bl. a. väckts om att göra handlingsplanen rullande.

För egen del tycker jag att ambitionen bör ställas högre än så. Behovet av samnordiska åtgärder för att främja tillväxt och sysselsättning under de närmaste åren motiverar enligt min mening en ny kraftsamling i det nordiska samarbetet av det slag den nuvarande handlingsplanen representerar. Jag vill därför föreslå att arbetet nu inleds på en handlingsplan nr 2 som kan ta vid när den nuvarande börjar löpa ut 1988. Från svensk sida är vi beredda att omgående engagera oss i ett sådant arbete.

Några områden tycks mig särskilt lämpliga att ingå i en ny handlingsplan. Infrastrukturstudier utgör ett centralt element i den nu löpande handlingsplanen. De kan visa sig få stor betydelse för förbättrade kommunikationer såväl mellan våra länder som mellan Norden och den europeiska kontinenten. En vidare utbyggnad av vägar och järnvägsför-

bindelser bör kunna övervägas. Men även förbättringar av annan infrastruktur kan ha stor betydelse för tillväxten på både kort och lång sikt. Ett närmare samarbete bör exempelvis var möjligt när det gäller telekommunikationernas utbyggnad i våra länder.

En fortsatt avveckling av handelshinder är ett viktigt inslag i en strategi för att främja industriellt samarbete och utveckla en nordisk hemmamarknad. Väsentliga steg har tagits på det området. Om det vittnar bl. a. det ministerrådsförslag som överlämnats till den här råds-sessionen. Men ett mödosamt arbete återstår för att avlägsna konkreta handelshinder, och en ny handlingsplan bör kunna bidra till att driva på den processen.

En liberalisering av kapitalrörelser har av många anvisats som en väg att underlätta ett industriellt samarbete mellan våra länder. Nordiska särlösningar på det området har dock bestämt avvisats av ett enigt ministerråd. Sådana skulle strida mot våra förpliktelser i OECD. Men den generella liberaliseringens väg, som nu beträffas av flertalet av våra regeringar, bör kunna verka stimulerande också på den nordiska marknadens utveckling. När det gäller att underlätta direktinvesteringar både mellan våra länder och i förhållande till omvärlden har vissa förslag lagts fram i en rapport som överlämnats till den här sessionen. Innehållet i rapporten skall mina finansministerkolleger och jag diskutera närmare i morgon. När det gäller att främja kapitalrörelser och investeringar över gränserna bör framsteg vara möjliga inom ramen för en ny handlingsplan.

Ett annat område jag slutligen vill nämna är forskningen. Insikten är i dag stor om forskningens betydelse för den långsiktiga tillväxten och för våra länders möjligheter att framgångsrikt hävda sig i den internationella konkurrensen.

Just på forskningens område erbjuder rimligen ett samarbete de nordiska länderna emellan stora fördelar. Jag är medveten om att lovande projekt inletts på enskilda sektorer. Polarforskning och bioteknik är exempel på detta. En ny handlingsplan borde kunna bidra till koncentrerade insatser på strategiska områden.

En kraftsamling av det slag en ny handlingsplan skulle innebära aktualiserar ånyo frågan om det nordiska samarbetets finansi-

ering. Vi har från svensk sida väckt frågan, om inte finansieringen borde ordnas på ett sådant sätt att en rimlig expansionstakt för det framtida samarbetet tryggas. Vi har föreslagit att det nordiska samarbetet, i likhet med vad som tillämpas inom EG, finansieras genom att en mindre del av de generella omsättningsskatterna i de nordiska länderna avsätts för det nordiska samarbetet. Vi har kallat detta en nordisk moms – en "noms".

Beräkningar har visat att om man avsatte en promille av de nordiska ländernas momsunderlag till nordiskt samarbete, skulle detta inbringa tillräckligt mycket för att kunna finansiera en nästan dubbelt så stor budget som den vi har i dag.

Jag säger inte därmed att den nordiska budgeten borde vara dubbelt så stor. Men den viktigaste fördelen med en momsfinansiering – och den avgörande skillnaden i förhållande till den nuvarande ordningen – är att det nordiska samarbetet skulle få en egen finansieringskälla. Regeringar och parlament skulle genom att fastställa ett visst gemensamt momsuttag bestämma ambitionsnivån för det nordiska samarbetet. Därefter skulle en direkt koppling föreligga mellan utgifternas expansionstakt och de nordiska ekonomiernas bärkraft.

En sådan koppling skulle i och för sig kunna skapas också genom att utgifterna fick växa i takt med bruttonationalprodukten i de nordiska länderna. Det ekonomiska utskottet har också föreslagit det. Men med en sådan ordning har man inte skapat en egen finansieringskälla för det nordiska samarbetet.

En momsfinansiering skulle underlättas av att momsunderlaget harmoniseras i de nordiska länderna. En sådan harmonisering tycker jag det finns goda skäl att eftersträva alldeles oberoende av hur man finansierar det nordiska samarbetet. En harmonisering av våra generella omsättningsskatter skulle hjälpa oss att utveckla den nordiska hemmamarknaden.

Fru president! En ytterligare kraftsamling för att främja sysselsättning och tillväxt i våra länder, en höjd ambitionsnivå när det gäller att gemensamt möta den utmaning de europeiska integrationssträvandena utgör, en egen stabil finansiering för det nordiska samarbetet – detta är några av de recept jag vill se utskrivna för att ge ytterligare livskraft till det nordiska samarbetet.

Elver Jonsson: Fru president! Jag uppfattade det så att Kjell-Olof Feldt sade att den tänkta omsen eller nomen på 0,1 promille skulle fördubbla Nordiska rådets möjligheter att verka ekonomiskt. Handlar det inte snarare om en ökning med 7 eller 8 gånger. Är ministerrådet berett att göra en sådan gigantisk satsning?

Å ena sidan behöver vi kraftigt öka det vi gör i Norden, och det kostar pengar. Å andra sidan ligger det en fara i att låsa sig vid ett visst tal.

Det var välgörande att höra den svenske finansministern säga att ambitionsnivån skall höjas. Det är bra. Men jag saknade besked om det faktum att vi har för mycket av dagliga, praktiska hinder. Den nordiska samverkan skulle underlättas om vi hade mindre byråkrati, tullar, kvoter, avgifter, olika regler och oförklarliga prisskillnader.

Om det skall bli verklighet av Norden som hemmamarknad och med en större social- och arbetsmarknadspolitisk gemenskap, tror jag det behövs att vi i större utsträckning tar itu med de praktiska problemen.

Kjell-Olof Feldt slutade med att säga att vi skall sätta ambitionerna högre. Jag uppfattade det som ett löfte om en ambitionshöjning. Men jag vill skicka med en uppmaning till ministerrådet: glöm inte de kortsiktiga problemen och de praktiska bekymren för vanliga människor!

Finansminister Feldt: Fru president! Med de möjliga intäkterna från en nordisk moms är det så, att en promille av det omsättningsunderlag vi har i dag i Norden skulle ge ungefär 800 miljoner kronor. Den samlade nordiska budgeten i dag utgör ungefär 500 miljoner kronor.

Jag tror att Elver Jonsson har blandat ihop denna tanke med ekonomiska utskottets idé om att sätta av 1 procent av bruttonationalprodukten – då blir det mycket mer pengar. Den stora skillnaden är att en nordisk moms skulle ge intäkter som gjorde det möjligt att åstadkomma ökade utgifter.

Vad gäller frågan hur de praktiska problemen i den nordiska samverkan skall lösas finner jag att den nuvarande handlingsplanen och den nya som jag har föreslagit i dag tar upp just de praktiska problemen kring samverkan inom Norden, förhållandet mellan fö-

retagen, kapitalmarknaden, forskningen osv. Det är sådana praktiska paroblem som handlingsplanen i en andra etapp skulle ge sig i kast med.

Gunnel Jonäng: Fru president! Centerkvinnorna i Norden avslutade i går en säkerhetspolitisk konferens i Stockholm. Finlands, Norges, Islands, Ålands och Sveriges centerkvinnor var representerade. Vi gjorde där ett uttalande som skickas till statsministrarna i de nordiska länderna. Vi mottog med bestörtning budet att förslaget om FN-sanktioner mot Sydafrika inte antogs av FN:s säkerhetsråd.

Centerkvinnorna i Norden uppmanar statsministrarna att besluta om en gemensam nordisk bojkott mot Sydafrika. Budskapet från FN väckte bestörtning på många håll i Norden och i världen.

USA:s agerande mot den egna kongressens ställningstagande är svårt att förstå. Tillsammans med Storbritannien och Västtyskland lade USA som bekant in sitt veto. Vi kan inte dröja längre med åtgärder. Socialdemokraterna i Sverige har länge förhalat frågan och fortsätter att så göra.

Det var med stor besvikelse jag lyssnade på Sveriges statsminister. Den svenska regeringen kommer hit till Nordiska rådet utan någon som helst beredskap. Regeringen är tomhänt när det gäller sanktioner mot Sydafrika. Jag tycker inte det finns någon ursäkt för socialdemokraternas agerande och för att de försatt sig själva och framför allt Sverige i denna situation.

Jag hoppas att nordiska åtgärder diskuteras denna vecka här i Helsingfors mellan olika regeringsföreträdare och att vi därefter kan gå till snabbt beslut. Vi kan inte längre förhålla oss passiva. Sydafrika är inte bara apartheid. Det är också det enda land i världen som har grundlagsfäst rasdiskriminering, förenat med våld från polis och militär mot folkmajoriteten.

Vi kan inte dröja längre. Vi måste handla nu.

Sydafrikafrågan är ett exempel på hur viktigt det nordiska samarbetet är när det gäller internationella frågor.

Vi kommer vid denna session att diskutera och ta ställning till en internationell kommitté för att ytterligare utveckla och förstärka vårt

internationella arbete. Mittengruppen har ställt sig bakom förslaget. Vi i centerpartiet fäster stora förhoppningar vid en sådan kommitté. Vi är väl medvetna om den styrka det innebär när de nordiska länderna kan förenas i gemensamma åtgärder i internationella frågor.

För oss i mittengruppen står det också klart att ordföranden i den internationella kommitté som förhoppningsvis kommer till stånd skall hämtas från mittengruppen. Karin Söder med sin internationella bakgrund och stora engagemang i nordiska frågor är ett namn som vi vill föra fram.

Från mittengruppen har några av oss lagt fram ett förslag om en plan för ett kärnkraftsfritt Norden. Olyckan i Tjernobyli har lett till omprövningar av kärnkraften och dess fortsatta utbyggnad. Sverige har satt punkt för kärnkraften år 2010. Från centerpartiet kräver vi en snabbare avveckling.

Det är också helt nödvändigt att vi i Norden tar mer hänsyn till varandra och varandras uppfattningar. Med den placering kärnkraftsverket i Barsebäck har är avvecklingen av Barsebäck inte bara en fråga för det svenska folket utan även för det danska. Vi vet hur de danska samhällsfunktionerna skulle sättas ur spel om det hände en reaktorolycka. Vi kan inte fortsätta att leva under sådana förutsättningar. Hur skulle vi kunna driva ett trovärdigt nordiskt samarbete i fortsättningen om en olycka hände där? Det danska folket har ju också hemställt att Barsebäckverket skall avvecklas. Detta måste ske snart.

Också i den här frågan är det tyvärr socialdemokraterna i Sverige som är senfärdiga. Det är uppenbarligen en splittring i uppfattningarna inom partiet som gör att ingenting händer. De övriga partierna har alla gjort sina ställningstaganden.

Inte minst efter de skador Tjernobylolyckan åstadkom, genom vilka hela samekulturen är i farozonen och jordbruket drabbats påtagligt framstår det ännu klarare att kärnkraften måste avvecklas. Riskerna för människor, natur och miljö är uppenbara. Vi kan inte lägga en så tung börda på våra efterkommande. Ett kärnkraftsfritt Norden är det bästa bidrag vi kan ge till renare miljö och till större mänsklig trygghet.

Alla stora miljöproblem har internationella

dimensioner. För att vi skall nå framgång i miljöarbetet krävs gemensamma nordiska insatser. Jag skall endast beröra några områden.

När den nordiska ekonomiska handlingsplanen skall revideras är det viktigt att miljöhänsyn kommer med i bilden. De krav miljö ställer inom de ekonomiska områden där vi samverkar måste nog analyseras och beaktas.

Vi måste samfällt ta itu med de problem som uttunningen av ozonskiktet innebär. Nya forskningsresultat visar att ett stort hål uppstått i ozonskiktet över Antarktis och att skiktet håller på att tunnas ut över norra halvklotet. Problemet är att freonutsläppen ökar och beräknas fortsätta att öka, samtidigt som stora läckage av freon från värmepumpar rapporteras.

Vi måste samfällt arbeta för att minska användning och utsläpp av freoner och söka möjligheter att ersätta freoner med andra ämnen. Vi måste få ett freonprotokoll till UNEP:s ozonkonvention från 1985, och miljöstyrelsen måste ges klara direktiv när det gäller utsläpp av freoner.

Ministerrådet har äntligen beslutat om utredning om en nordisk arbetsmiljökonvention. Vi har en gemensam nordisk arbetsmarknad i Norden – de som flyttar från ett land till ett annat har rätt att kräva en god, trygg och säker arbetsmiljö var de än arbetar.

Jordbruksminister **Hellström**: Fru president! Jag undrar om inte de flesta som lyssnade till statsminister Carlssons tal drog helt andra slutsatser än vad Gunnel Jonäng i, som jag tycker, ett verkligen onödigt inrikespolitiskt tvistenit gjorde. Ingvar Carlsson beskrev de utomordentligt kraftigt utvidgade insatser som nu görs för att stödja de folk som drabbas av den sydafrikanska apartheidregimen. Han inbjöd bl. a. fru Jonängs partirepresentanter till ett sammanträde i den svenska utrikesnämnden nästa tisdag för att diskutera den för ett neutralt land som Sverige utomordentligt betydelsefulla principiella frågan under vilka former vi skall driva vårt engagemang mot apartheidregimen vidare i form av bojkottåtgärder.

Jag noterade också att fru Jonäng, i en tid när de flesta av oss i miljöfrågor talar om

gränsöverskridanden och försöker finna konstruktiva internationella lösningar, använder det mesta av sin tid till att från denna talarstol dra i gång ett som jag tycker litet onödigt inrikespolitiskt gräl.

Gunnel Jonäng: Fru president! Som jag sade slogs jag av passiviteten i statsminister Carlssons anförande när det gällde Sydafrika. Jag tyckte att det inte var riktigt likt det svenska agerandet i internationella frågor, och därför skyndade jag mig att läsa igenom statsministerns anförande på den punkten. Jag beklagar att jag var tvungen att göra samma utvärdering även efter det.

Jag och många med mig fordrar av en regering att den skall ha handlingskraft, inte minst i de internationella frågorna och i sådana frågor som gäller sanktioner mot Sydafrika.

Jag beklagar passiviteten. Det hade varit mycket märkligt om jag inte hade påtalat den.

Fredheim: Ærede president! Den største morgenavisen i Norge hadde lørdag en artikkel hvor den med bred penn slo fast at

''fraværet av ambisjoner og nye initiativer gjør det fullt berettiget å snakke om krisetilstander innenfor det organiserte nordiske samarbeidet''.

Det tror jeg ingenting på. Jeg er enig i at vi trenger vyer og initiativ rettet mot fremtiden, men vi trenger også hverdagsarbeid.

Jeg tror dessuten at den største faren for det nordiske samarbeidet generelt ikke er mangel på initiativ og idéer, men for mange spørsmål, forslag og utredninger – og mangel på tilstrekkelig økonomiske midler.

Nordisk Råd er snarere i ferd med å drukne i mer eller mindre velbegrunnede initiativ, hvilket selvsagt fører til problemer med å bevare oversikten. Her har vi alle et medansvar for at det er blitt slik, og vi har et ansvar for at det skjer endringer ved at vi selv utøver en viss selvdisciplin. Jeg tror denne selvdisciplinen kan bli lettere å utøve, fordi arbeidet i Nordisk Råd er i ferd med å endre karakter. I mange år var arbeidet i Rådet sterkt preget av de nasjonale interesser, mens partigrupperingene nå etter hvert spiller en stadig større rolle, på tvers av nasjonsgrensene. Og det er partigruppene som ofte reiser nye initiativ og

nye forslag. Et av unntakene er faktisk det norske forslaget som går på regulering av selvbestanden, som fremmes under denne sesjonen. Men det har sin bakgrunn i den dramatiske situasjonen som selinvasjonen har skapt langs norskekysten.

Heller ikke Nordisk Råd kommer langt uten mulighet til å finansiere nye tiltak og initiativ. Dersom det ikke skjer, er jeg redd for at det nordiske samarbeidet virkelig kan bli noe krisepreget. Det er med det som bakgrunn at man må se sosialdemokratens forslag om nasjonale bevilgninger på 0,1 pst. av bruttonasjonalproduktet som en målsetting. Det innebærer en relativt sterk økning i forhold til de nåværende bevilgninger. Her er det jo snakk om bruk av midler som kan gjøre større nytte ved at man på nordisk basis glår sine ressurser sammen, og altså delvis erstatter den nasjonale innsatsen.

Nå vil det, så vidt jeg skjønner, ikke oppnås enighet om en slik tallfestet målsetting, men det er trolig enighet om at bevilgningene må økes om ikke det nordiske samarbeidet skal stagnere. Jeg merket meg med glede den svenske finansministerens tale her i sted.

Jeg vil gjerne også føye til at den krisestemning som hersket mellom Rådet og Ministerrådet i fjor i forbindelse med budsjettet, ikke gav inntrykk av noen sterk vilje i det daværende ministerråd til å satse tilstrekkelig økonomisk. For i realiteten er det små summer de enkelte land bruker på nordiske samarbeidsprosjekter. Jeg vil innstendig be om at de unisone ønsker og krav om økte bevilgninger som gjør seg gjeldende i denne forsamling, blir registrert hos våre venner i Ministerrådet. Og ikke bare det, men at det også gir seg utslag i nye og friske midler.

Jeg kan nevne at da Stortinget sist uke diskuterte Nordisk Råds virksomhet, var det på grunnlag av en innstilling som bar preg av en ganske stor grad av utålmodighet når det gjelder framdrift og resultater av det nordiske samarbeidet. Det er trolig den samme utålmodigheten som gjør seg gjeldende også i de andre nordiske parlamentene. Desto større grunn er det for Ministerrådet til å lytte – og å handle.

Nordisk Råd og internasjonalt samarbeid er i og for seg intet nytt. Jeg kan her, som flere har gjort, vise til luftforurensningskonferansen – den meget vellykkede sådanne –

som ble avviklet i Stockholm i fjor. Denne konferansen og de problemer den tok opp, kan stå som eksempel på saker av internasjonal karakter som det er riktig av Nordisk Råd å ta opp. Det er nettopp for å få en vurdering av dette at det under sesjonen her i Helsingfors er blitt drøftet og fortsatt vil bli drøftet om man i Nordisk Råds regi ikke burde oppnevne en komite, et utvalg, som skal se på hvilke typer internasjonale spørsmål som det kan være naturlig at man tar opp og drøfter.

Det er blitt brukt som argument mot å oppnevne denne komiteen at Nordisk Råd må holde seg langt unna utenrikspolitiske spørsmål, fordi det skal de enkelte lands regjeringer og utenriksministere ta seg av. Jeg er selvsagt fullt ut enig i at utenrikspolitikken skal de enkelte land selv ta seg av. Det er ikke den type spørsmål som utvalget i tilfelle skal vurdere. Jeg må si at jeg har undret meg en god del over den kraftige motstand som jeg har hørt artikulert fra konservativt hold mot oppnevning av en slik komite. Men jeg skjønner beveggrunnene noe bedre. De er etter min oppfatning bygget på en total misforståelse, som når bl. a. Carl Bildt sa at denne komiteen skulle være et stående utenrikspolitisk utvalg eller utskott. Det er slett ikke meningen. I hvert fall fra sosialdemokratisk side har det vært spørsmål om å utnevne et utskott for å vurdere hvilke saksfelter i internasjonale spørsmål som det vil være naturlig å samarbeide om her i Nordisk Råd. Som eksempler har vært nevnt luftforurensningskonferansen og lignende. Men det er jo ikke meningen at dette utvalget skal være et fast utvalg, et stående utvalg som skal ta seg av utenrikspolitiske spørsmål. Utvalget skal i tilfelle legge fram en betenkning som så skal behandles i Nordisk Råds organer for eventuelle vedtak. Utvalget som sådant skal ikke bli permanent.

Pirkko Turpeinen: Fru president! I Nordiska rådets arbete diskuterar man allt mer gemensamma aktiemarknader, kapitalmarknader, samnordiska företag, industriella utvecklingsfonder och undanröjande av handelshinder. Allt mindre talar man om demokrati och möjligheterna till en djupt mänsklig tillväxt i Norden.

Pätryckningsmedlen hos övernationella fö-

retag med privat vinstbegär som mål, nordiska eller andra, består av ägande, finansiering och kapitalöverföringar. På det samnordiska planet, liksom i Finland, finns inte ens något intellektuellt intresse för, ännu mindre forskning kring övernationaliseringens inverkningsar på den politiska och ekonomiska demokratin, baserad på oron över demokratin utveckling. Norden synes ha råkat på drift på den allt snävare demokratin ekonomiska plan. Den andliga demokratin inom lagstiftningen om familjer och människorelationer har i teorin utvidgats. De människor i Norden som går arbetslösa eller saknar ekonomisk trygghet får inte någon nytta av t. ex. bättre och mänskligare villkor för skilsmässor om familjen inte har råd till två bostäder eller om man inte kan betala underhållsbidrag. En demokratisering av lagstiftningen nyttar endast den välmående medelklassen.

Av ekonomins och handelns övernationalisering följer naturligt ett behov att utveckla Nordens gemensamma internationella politik. Tidigare har det inte ansetts vara av nöden att behandla frågor som hör till det internationella samarbetet, eftersom vissa nordiska länder är medlemmar av Nato, medan grundstenen i Finlands utrikespolitik är vänskaps- och samarbetspakten med grannlandet Sovjetunionen.

Finlands vänskaps- och samarbetspakt leder som sådan till en på högklassig vänskap och samarbete grundad utrikespolitik och internationella förhållanden inte bara med Sovjetunionen utan med alla länder. Djupsinniga och solidariska medborgare behöver inte skämmas för denna officiella politik.

Genom vsb-pakten har Finland valt en aktiv fredspolitik. Mot denna bryter en finländsk anslutning till sådana diskriminerande system som lämnar några länder utanför samarbetet. Sedan vissa nordiska länder förbundet sig till upprustning, rentav till samarbete i några projekt i anslutning till USA:s "Stjärnornas krig", är det klart att Finlands förmåner och intressen har olika utgångspunkter.

Finland har inte anledning att sänka sin grundlinje, som bygger på vänskap och samarbete, på basen av kortsiktiga skenbara ekonomiska eller handelspolitiska intressen. Den ekonomiska politiken och handelspolitiken kan i den internationella politiken inte skiljas från utrikespolitiken och säkerhetspolitiken.

EG är inte endast en ekonomisk samarbetsorganisation utan också en politisk samarbetsorganisation. Danmark har redan bundits vid EG-normerna. Det har inte visat sig att Danmark inom EG skulle verka för att ändra EG-normerna, utan EG utformar dansk praxis.

I de nordiska länderna finns ett väldigt arbete inom socialpolitiken, kulturen, demokratin och dess utvecklande samt inom det övriga samarbetet. Det nordiska samarbetet grundar sig inte på frivillighet, om de andra medlemsländerna försöker påtrycka Finland att godta dikterade lösningar i det internationella samarbetet. Varje land skall ha rätt att på basen av en frivillig växelverkan lära sig av varandra.

Som ett praktiskt exempel på problem i det internationella samarbetet kunde jag nämna det nordiska samarbetet inom UNESCO. Av Finlands delegation har jag fått en sådan uppfattning att Finland vill främja det nya demokratiska systemet med informationsförmedling, som understödes av den överväldigande majoriteten av UNESCO:s medlemsländer, i stället för de övernationella amerikanska informationsmonopolerna. Då jag vid Nordiska rådets plenum senaste år frågade vad de nordiska länderna inom UNESCO tillsammans strävar till, svarade ministern: "Vi anser att nuläget är bra." Svaret var med avseende på mina förväntningar som en kall dusch. De nordiska länderna är sålunda inte med om att tillsammans befrämja utvecklingsländernas och den objektiva informationsförmedlingens fördelar i allmänhet utan de understöder de ställningstaganden om den så kallade fria västliga pressen och informationsförmedlingen, vilka stödes av Förenta Staterna och Israel.

Jag är rädd för att de välmående nordiska ländernas egoism såväl på det nationella som på det internationella planet kommer att växa. Hårda värden för ekonomins koncentration främjar dock inte den mänskliga tillväxten hos medborgarna i Norden.

Beslutet att isolera Sydafrika skall enligt demokratiska alternativets mening fattas nationellt. Majoriteten av de nordiska länderna, inte minst Finland, har alldeles för länge undandragit sitt ansvar genom att gömma sig än bakom FN:s rygg än bakom ett samnordiskt agerande i frågan. Även i detta ser vi hur den

ekonomiska egoismen leder till handlingsförlamning och ett tillåtande av brott mot de mänskliga rättigheterna.

Ingrid Sundberg: Fru president! För ett par dagar sedan öppnades i Petit Palais i Paris utställningen Nordens Ljus. Utställningen har redan setts och beundrats av hundratusentals människor i Tyskland och England. I de lyriska recensioner som utställningen fått förs fram värdet av det säregnet nordiska – det som så tydligt skiljer oss från resten av världen.

Låt mig göra ett hopp i tiden och ställa frågan om vi om hundra år skulle kunna få fram skapelser från vår tids Norden som visar vår kulturgemenskap. Svaret är kanske nej, utvecklingen i världen och en ökad internationalisering har gjort oss mer internationella – men ändå måste den nordiska kulturgemenskapen leva.

Nordiska rådet har ett stort ansvar för att det ges överlevnadsmöjlighet också i framtiden. En krass ekonomisk verklighet har tillsammans med andra orsaker förskjutit tyngdpunkten i Nordiska rådets verksamhet från kultursamarbete till ökad satsning på ekonomiskt samarbete. "Norden i vekst" har lagt upp strukturplaner på hur detta ekonomiska och industripolitiska samarbete skall vidareutvecklas och konservativa gruppen har lagt ett kompletterande medlemsförslag om skatte- och avgiftspolitik. En viktig uppgift är att avveckla handelshindren. Låt mig här särskilt understryka behovet av att lösa frågan om omvänd bevisföring när det gäller godkännande av en produkt från ett annat nordiskt land.

Det måste bli självklart att en vara som godkänts i ett land också accepteras på marknaden i övriga nordiska länder såvida det inte kan bevisas att detta medför särskild fara eller risk. Ett sådant tillvägagångssätt har inte bara en industripolitisk betydelse. Det bidrar också till att stärka den allmänna uppfattningen om nordisk samhörighet.

Men, fru president, vi har också kulturhinder. Kulturgemenskapen vilar på historisk grund men det innebär inte att den är oförstörbar. Vi kan idag se en utveckling som inte är lovande. Vi får svårare att förstå varandra och ofta används engelska som språklig för-

bindningslänk. Skolbarnen lär inte ord på grannspråken därför att lärarutbildningen inte längre kräver studier i nordiska språk. Översättningen av litteratur till grannspråk minskar och kunskapen om grannländernas litteratur försämras alltmer. När såg vi svenskar sist en norsk film? Hur utvecklas teaterutbytet mellan våra länder? Inte ens våra TV-bolag anstränger sig särskilt för att sprida kännedom om grannländernas produktion. Fortfarande har man inte lyckats lösa problemet med tullfrihet för konstverk som temporärt skall ställas ut i ett annat nordiskt land.

Vad blir det av den nordiska kulturgemenskapen? Den stora satsning som gjordes med nordsatprojektet sköts i sank och ersättning- en Tele-X ser ut att bli svårmanövrerad. Från konservativt håll föreslår vi som Carl Bildt meddelade tidigare i dag att ett sista försök görs genom en uppdelning av de befintliga kanalerna så att åtminstone 4 direktsända nordiska kanaler kan ge ökad kunskap om våra länder.

Jag är också tveksam om huruvida en samnordisk TV-produktion skulle ha ett kulturvärde mot bakgrund av att våra nationella monopolföretag knappt har pengar nog för egen högkvalitativ produktion.

Kultursamarbete innebär vida möjligheter att ta del av, att generöst ösa ut över Norden vad som i dag mestadels stannar inom den egna nationen. Det gäller konst och musik, litteratur och barnteater, programproduktion och design. Norden som kulturell hemmarknad, talar presidiet om i sin rapport. Jag vill tillägga: Norden som kulturell hemort.

Fru president! De nordiska litteratur- och musikprisen har betytt mycket i detta sammanhang. Prisen har bidragit till ökad kännedom om musiklivet och litteraturen i Norden. De erfarenheter som gjorts borde medföra att tiden nu är kommen att skapa ett nordiskt designpris. Ett sådant pris skulle också ha en industripolitisk betydelse och bidra till respekt och intresse för nordisk design – en gång i tiden ett internationellt honnörsord.

Kulturen kan inte frikopplas från industri-samarbetet. Våra internationella kultursatsningar som Scandinavia today och nu också utställningen Nordens Ljus har bidragit till en enastående good will för Norden vilket visat sig särskilt i exportindustrins vilja till med-

verkan i internationella kultursatningar, bl. a. den kommande Japan-satsningen.

Till nästa års session kommer att föreligga ett utarbetat handlingsprogram för kultursamarbetet. Jag vill uttrycka förhoppningen att detta inte kommer att innehålla krav på ytterligare fasta kostnader på bekostnad av insatser för den icke institutionaliserade kulturverksamheten. Ibland känns det som om kultur i nordiskt sammanhang bara är en frå-

ga om ökade anslag till ett eller annat samarbetsorgan medan nya projekt hindras av medelsbrist. Vi måste börja se kultursamarbetet som en betydelsefull del av det nordiska ekonomiska samarbetet, vilket trots allt har sitt ursprung i den nordiska samhörighet som har grundats på vår kulturgemenskap.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 17.05.

Protokoll

2:a mötet

Tisdagen den 24 februari 1987 kl. 09.00—11.20

Presidenter: Jo Benkow och Margrete Auken

Dagordning

Fortsatt generaldebatt. C1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Sakari Knuutila lämnat sessionen för tisdag, onsdag och torsdag och ersatts av Saara-Maria Paakkinen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsrådet **Lena Hjelm-Wallén**: Herr president! Samarbetet mellan de nordiska länderna och frontstaterna i södra Afrika fördjupades ytterligare under det gångna året. Den sydafrikanska destabiliseringspolitiken i regionen har samtidigt blivit alltmer aggressiv. Apartheidregimen fortsätter att ignorera såväl den interna oppositionen från den svarta majoriteten som omvärldens krav på avskaffande av rasåtskillnadspolitik.

För oss i Norden är det självklart att dels arbeta aktivt för internationella sanktioner mot Sydafrika, dels bistå den kämpande majoriteten inne i Sydafrika och ländernas hårt prövade befolkningar. För svensk del innebär detta att närmare hälften av vårt bilaterala bistånd går till länder i Sydafrikas omedelbara närhet, de s. k. SADCC-staterna.

Herr president! Det nordiska stödet till SADCC-länderna har inriktats på att förbättra infrastrukturen för att underlätta produktion och självförsörjning. På så sätt kan beroendet av Sydafrika minska. Också det bilaterala biståndet har anpassats så att vi kan hjäl-

pa länderna att uthärda påfrestningarna och motverka att den ekonomiska krisen fördjupas. Ansträngningar görs samtidigt för att engagera nordiska företag, entreprenörer och banker för att identifiera projekt av mer kommersiell natur.

SADCC har betytt mycket positivt för frontstaterna och möjliggjort satsningar som annars kanske inte blivit av. Vi kan glädja oss åt detta, men det finns nu också skäl att betona vikten av att de nordiska biståndsadministrationerna finner former för en ändamålsenlig koordinering av biståndsgivningen till SADCC i avsikt att minimera den administrativa belastningen på i första hand mottagarländerna.

Samarbetsminister Mats Hellström föreslog i sitt anförande i går att en nordisk utvecklingsfond skall upprättas. Jag ser en sådan fond som ytterligare ett biståndsinstrument inom det nordiska samarbetet. Fonden kan användas för att lämna mjuka krediter till angelägna utvecklingsprojekt. Jag hoppas att fonden skall bli en tillgång också i samarbetet med SADCC-länderna. Samtidigt bör vi vara medvetna om att flera av dessa länder är så tyngda av skulder och andra ekonomiska problem att de nu har svårt att ta på sig nya lån.

Herr president! Den ömtåliga miljön och vår egen sårbarhet har redan berörts av flera talare, främst ur vårt i-landsperspektiv. Jag skulle vilja betona en annan aspekt på denna fråga genom att peka på den snabba och omfattande miljöförstöring som pågår på många håll i tredje världen. Mark och vattentillgångar förstörs. Öknen sprider sig, och skogarna försvinner i skrämmande takt. Naturresurs-

basen for utveckling håller på att urholkas. Trycket på miljön ökar. Medvetenheten om denna oroande utveckling växer i tredje världens länder, där man nu aktivt strävar efter att integrera miljöhänsynen i utvecklingsarbetet.

De nordiska länderna har förvärvat mångårig erfarenhet av stöd till u-ländernas ansträngningar att komma till rätta med de växande miljöproblemen. Ett gemensamt synsätt har vuxit fram i dialog med samarbetspartner i tredje världen. Metoder har utvecklats för hänsynstagande till miljöaspekterna. Den oberoende kommissionen för miljö och utveckling som arbetar under ledning av statsminister Gro Harlem Brundtland studerar miljöproblemen i tredje världen. Kommissionen lägger som bekant fram sin slutrapport under våren 1987.

Sverige har beslutat att inbjuda till en internationell konferens i Stockholm om miljö, utveckling och nordiskt bistånd i början av maj i år. Konferensen arrangeras i samarbete med övriga nordiska länder. U-landsrepresentanter, politiker, folkrörelser och massmedierepresentanter från de nordiska länderna kommer att inbjudas. Under konferensen kommer en rad nordiska biståndsprojekt med betydande miljödimensioner att granskas. Tyngdpunkten kommer att ligga på jordbruks- och markvårdsprojekt.

Denna konferens ger oss en första möjlighet att dra nytta av Brundtlandkommissionens rekommendationer och föra in slutsatserna i de nordiska ländernas biståndspolitik.

Avslutningsvis, herr president, vill jag framhålla att de nordiska länderna har en gemensam syn på inriktningen av utvecklings-samarbetet med u-länderna. Det nordiska biståndssamarbetet är omfattande och mycket värdefullt.

Meddelanden

Det meddelades att Guðrún Helgadóttir och statsråd Finn Kristensen intagit sina platser i rådet.

Presthus: Herr president! Gårsdagens debatt atskilte seg noe fra tidligere generaldebatter i Nordisk Råd. For det første var debatten noe mer generell og noe mindre kon-

kret. For det andre var den noe annerledes fordi så vidt mange talere var mer opptatt av forholdet mellom Norden og Europa enn de var opptatt av forholdet mellom de nordiske land. Dagens første taler var også en bekref-telse på det faktum.

Alle nordiske land har erfart at nasjonens skjebne er stadig mer avhengig av det som skjer utenfor landets grenser. Det gjør at hvert enkelt nordisk land sterkere ønsker å påvirke utenverdenen. Med sine ulike sikkerhetspolitiske og økonomiske tilknytninger har de nordiske land delvis valgt et ulikt utgangspunkt. Men det forhindrer ikke at de nordiske regjeringer oftest kan opptre i fellesskap i organer som FN, FNs underorganer, OECD, Verdensbanken osv. Vi må imidlertid ikke la kontakten med land utenfor Norden ta kreftene fra det praktiske arbeid i Nordisk Råd, slik man kanskje så tilløp til i gårsdagens debatt.

Derfor er det så viktig å bruke de årlige sesjonene i Nordisk Råd som de viktige anledninger de er, til å gjøre opp status for det nordiske samarbeid og drøfte hvorledes vi kan ta nye skritt i riktig retning. Noen mener at stegene jevnlig burde være lengre og hyppigere. Vi må dog ikke glemme hvilke viktige fremskritt som er oppnådd i det nordiske samarbeid siden starten. Vi er vant til å betrakte både passfriheten, det felles arbeidsmarked og sosiale rettigheter på tvers av grensene som noe selvsagt. Det sier atskillig om hvor langt vi faktisk har nådd. Dette er en situasjon mange andre land misunner oss – og med rette.

Også i global sammenheng er Norden en viktig enhet. Vi føler et nært fellesskap med våre nordiske naboer. Men Norden må heller aldri bli seg selv nok. Parallelt med den økte nordiske integrasjon blir de nordiske land – både hver for seg og samlet – stadig mer knyttet til de større markeder i Europa. Derfor må vi være forberedt på også å møte denne utvikling. Skulle de nordiske land komme i utakt med det øvrige Europa på viktige områder, er det til skade først og fremst for oss selv.

Et eksempel på at utviklingen innen EF får virkninger for Norden, har vi i luftfartspolitikken. Danmarks medlemskap i EF medfører at det bare er et tidsspørsmål før det kommer krav om at SAS må tilpasse seg den

liberalisering som nå skyter fart innen Felles-skapet.

Noen vil kanskje straks føle seg fristet til å mene at en slik utvikling bør motarbeides. Jag tror det er en gal strategi.

SAS har vært et godt eksempel på praktisk nordisk samarbeid, selv om det ikke omfatter alle Nordisk Råds medlemsland. Samarbeidet har gitt gode resultater, som vi må ta vare på inn i en ny tid. Styrken til SAS har vært effektiviteten og konkurransedyktigheten. En slik styrke oppnås og beholdes ikke ved å skjerme selskapet mot konkurrenter, verken innenlands eller internasjonalt.

Dagens skandinaviske luftfartssamarbeid er slett ikke skjørt. Derfor tåler det en viss liberalisering.

Den nordiske økonomiske handlingsplanen ble vedtatt av Nordisk Råd på Island for to år siden. Som Anker Jørgensen i går pekte på, trappes nå bevilgningene ned. Etter mitt skjønn må forutsetninger om at planen skal være rullerende, gjøres til en realitet. Denne planen er et av de mest konkrete og omfattende tiltak i Nordisk Råds regi. Derfor bør planen føres videre, slik finansminister Feldt understreket i går.

Derimot er jeg ikke like begeistret for min tidligere kollegas uttalelser i går om å innføre en nordisk moms. Folk i Norden betaler nok i skatter og avgifter om det ikke også skal bli en ny nordisk avgift. Det vil dessuten like gjerne skade det nordiske samarbeidets anseelse, som det vil gavne det.

Carl Bildt nevnte i går den store trussel som sykdommen AIDS utgjør. Jeg må på grunn av tidsbegrensningen bare nøye meg med å understreke hans uttalelser, og be om at de nordiske lands regjeringer intensiverer sitt arbeid og sitt samarbeid for å hindre denne alvorlige sykdom i å bre seg.

Til slutt: Flere norske talere har under debatten her i Nordisk Råd tatt opp den utfordring som en kraftig økt selbestand fører med seg. Vi vil nødvendig plage våre nordiske venner med problemer som i særlig grad rammer oss selv, men skal Norge greie å møte denne situasjonen, trenger vi hjelp og støtte internasjonalt. I en slik situasjon er det naturlig for oss først å oppsøke våre venner og naboer i Norden.

Páll Pétursson: Hr. præsident! I det sidste år har man i Nordisk Råd haft en diskussion om nordisk samarbejde i international sammenhæng. Delte meninger har vist sig her på sessionen, og Højregruppen har været meget skeptisk over for ideen, mens andre har været villige til at gå ind for nedsættelse af en komité til at vurdere sagen. Ophavet til diskussionen finder man i et medlemsforslag fremført af Per Steenbeck m. fl. for 2 år siden.

Jeg kan personlig ikke se nogen fare i ved arbejdet i en sådan komité. Ganske vist har man i det nordiske samarbejde været varsom med ikke at behandle udenrigspolitik. Der har været en vis fornuft i den holdning. Vore respektive lande følger ikke den samme linie i sikkerhedspolitik. Nordisk samarbejde er unikt i verden, fordi vi arbejder så nært sammen uden på nogen måde at give afkald på de enkelte nationers selvstændighed eller selvbestemmelsesret. Det var aldrig forslagsstillerens mening – i hvert fald ikke min – at ændre den situation. Men der er mange ting, som falder uden for den sikkerhedspolitiske ramme, som vi er nødt til at tage stilling til og nødt til at prøve at påvirke.

Jeg vil nævne et eksempel. I 1985 tog præsidentiet på Europarejse. Vi bragte vore synspunkter på bane og lagde grunden til, at indbydelsen til Stockholmkonferencen om grænseoverskridende luftforurening blev godt modtaget: deltagelsen i konferencen var stor, og det bidrog til at gøre konferencen til en stor succes og en af de vigtigste begivenheder i Nordisk Råds regi.

Repræsentanter for nationalforsamlingerne i Belgien, Frankrig, Holland, Polen, Schweiz, Sovjetunionen, Storbritannien, Vesttyskland, Østtyskland, Tjekkoslaviet, Østrig, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige kom til en enstemmig vedtagelse af et slutdokument med støtte fra alle deltagere. Der var lagt op til et meget værdifuldt, jeg vil sige livsnødvendigt, arbejdsprogram.

Jeg konstaterer, at initiativet til denne internationale konference var meget værdifuldt og vil bidrage til at gøre verden lidt bedre. Vi lever jo ikke alene i verden, vi må tage initiativ til samarbejde også uden om Norden.

Jeg ser nødvendigheden af, at nordiske aspekter og nordisk livssyn gør sig gældende f.eks. på miljøområdet, bistandsområdet,

kulturområdet osv., og vi følger nøje med i det, som sker omkring os. Må jeg have lov til at nævne et eksempel.

I Dounreay i Skotland udbygges et atomkraftværk, og det er ikke noget sædvanligt atomkraftværk, det er langt farligere end andre atomkraftværker. Det er et værk, som skal tage imod affald fra andre atomkraftværker og reprocessere dette affald til plutonium. Dette kraftværk er under opbygning, og det er meningen, at det skal tage imod affald fra atomkraftværker overalt i Europa og måske også fra andre verdensdele. Affaldet fra dette kraftværk, som er langt farligere end affald fra andre atomkraftværker, kan ledes ud i Pentland-fjorden og spredes derfra vidt omkring til Færøerne, Norge, Island og Grønland. Jeg ser opbygningen af dette kraftværk som en alvorlig trussel mod vore nationer og vort livsgrundlag. I Island, Færøerne og Grønland er erhvervslivet helt baseret på det, vi fanger i havet. Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd vedtog på sit årsmøde sidste efterår en rekommandation, som jeg vil tillade mig at læse:

”Med baggrund i den fare for menneskeheden og alt andet liv på jordkloden, der er forbundet med drift af atomkraftværker rekommanderer Vestnordens parlamentariske Samarbejdsråd det færøske landsstyre, det grønlandske landsstyre og den islandske regering at arbejde imod oprettelse af nye atomkraftværker og at medvirke til, at eksisterende atomkraftværker bliver nedlagt, og imod dumpning af radioaktivt affald i havet.

I den aktuelle situation rekommanderer Vestnordens parlamentariske Samarbejdsråd Grønlands landsstyre og Islands regering til i lighed med Færøernes landsstyre at protestere imod, at atomkraftværket i Dounreay i Caithness i Skotland udbygges, og at affald fra værket dumpes på havområdet The Stormy Bank.”

Jeg tror, at opbygningen af dette kraftværk er noget, som kommer os alle i Norden ved, og derfor ville det være meningsfyldt, at Nordisk Råd fik anledning til at udtale sig om sagen. Jeg tror, at vor røst må høres, og derfor er det værdifuldt at få en udredning om, hvordan man skal gribe sådanne sager an. Jeg går derfor stærkt ind for oprettelsen af en komité bestående af 10 personer, 2 fra hvert

land. Men jeg lægger stor vægt på, at man på forhånd må fastsætte et fastformet mandat for komiteen.

Udkast til et sådant mandat kunne lyde i denne retning:

I lighed med rekommandationen og efter samråd mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råds præsidium nedsætter præsidiets en komité til at udrede, hvordan det nordiske samarbejde i international sammenhæng yderligere kan udvikles og forstærkes.

Udgangspunkt for komiteens arbejde udgør rekommandationen og økonomisk udvalgs betænkning om medlemsforlaget.

Komiteen bør kunne fremlægge sin rapport til næste session. Arbejdet bør i første omgang lægges an på at fremsøre forslag, som kan lette de nordiske landes muligheder for at optræde som en helhed i internationalt forum i modsætning til det gældende i miljøpolitikken og i bistandspolitikken. Komiteen kan også overveje forslag med det formål at fremme de nordiske landes samlede holdning på kulturområdet. Desuden står det komiteen frit for at komme med forslag vedrørende en samnordisk holdning i handelspolitiske spørgsmål.

I lighed med Nordisk Råds praksis kan komiteen under ingen omstændigheder beskæftige sig med spørgsmål af sikkerhedspolitisk karakter. Komiteen opløses efter at have afgivet sin rapport.

Herr præsident! Jeg tror, at med et sådant mandat behøver ingen her i Norden at føle sig utryk ved nedsættelsen af komiteen, og der findes ingen fare for, at det nordiske samarbejde svækkes, snarere det modsatte.

Lantrådet Woivalin: Herr president! Inom ministerrådet har arbetet med handelshindren i Norden pågått under flere år.

Ministerrådet har slagit fast målsättningen i sitt arbete så att man i första hand bör avskaffa tekniska och andra icke-tariffära handels hinder. Huvudprincipen är att länderna ömsesidigt skall godkänna testresultat och varors tekniska konstruktion. Detta innebär primärt att på de områden där det finns likvärdiga regler skall nationella myndigheter i samband med import och försäljning av en vara godkänna kontroll- och testresultat utfört i annat nordiskt land.

Ambitionsnivån hos ministerrådet är hög och förväntningarna hos oss politiker är stora. De rapporter som kommer från beredande organ pekar dock på svårigheter att koordinera de många divergerande nationella bestämmelser som finns. Inom olika varugrupper finns ett flertal problemställningar. Tulltariffer, tillsatsämnen, arbetsskyddsbestämmelser m. m., visar upp en flora av nationella olikheter.

För den enskilde är det i praktiken ofta svårt att importera mindre partier från ett nordiskt land till ett annat, utan hjälp av en branschkundig speditör.

Krämliga förtullningsbestämmelser och krav på kontroller medför tidsspillan och kostnader. Bestämmelserna tar inte heller hänsyn till om det är stora eller små partier. Det är mot den här bakgrunden som den enskilde nordbon ibland har svårt att skönja resultat av det nordiska samarbetet.

För näringslivet som i praktiken råkar ut för dessa direkta och indirekta handelshinder kommer troligtvis principen rörande omvänd bevisbörda att ha den största betydelsen. Härmed avses att den myndighet som inte godkänner ett kontroll- eller testresultat utfört i annat nordiskt land är skyldig att fullständigt motivera varför en förnyad kontroll är nödvändig.

För en liten folkgrupp som den åländska är det omöjligt att upprätta egna kontrollorgan inom alla berörda områden. Hittills har vi i stor utsträckning varit tvungna att schablonmässigt anta s. k. blankettlagar som gör att varor godkända i Finland också är godkända på Åland.

Inom området för elmaterial kan man säga att Åland är en föregångare. I vår ellag sägs att elmaterial som godkänts för användning enligt finländska normer inte behöver genomgå ytterligare besiktning. Detsamma gäller elmaterial som godkänts för användning i Sverige, Danmark eller Norge enligt för de nordiska länderna gällande gemensamma normer. Dessutom finns i den åländska lagstiftningen en regel som säger att "elmaterial som godkänts för användning enligt svenska normer godkänns för användning inom landskapet Åland". Att särskilda regler gäller för material som kontrollerats i Sverige beror naturligtvis på de nära kontakterna med Sverige och den stora införseln av varor därifrån.

Landskapsstyrelsen behandlar för närvarande ett initiativ från Ålands köpmannaförening om godkännande av svenska och nordiska livsmedelskontroller. Särskilt inom hotell- och restaurangbranschen på vårt turist-Åland finns det behov av att kunna importera specialiteter med kort varsel från exempelvis Stockholm, för att härigenom kunna erbjuda en konkurrenskraftig service åt en kvalitetskrävande kongressurism.

Det åländska systemet, som strävar till att godkänna och jämställa de nordiska ländernas kontroller och normer kan varmt rekommenderas det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor.

För Ålands del är det också fråga om att på sikt kunna upprätthålla en enspråkigt svensk status som landskapet Åland åtnjuter inom Finland. Enligt vår lagstiftning åligger det minutförsäljarna att förse samtliga varor med svenskspråkig varudeklaration och bruksanvisning. I praktiken är det svårt, när de flesta varor kommer via stora finska leverantörskedjor, som i sin stordrift tyvärr rätt så ofta glömmer bort minoritetsspråket i Finland.

I samband härmed vill jag peka på ytterligare ett indirekt handelshinder. Generalagenturavtalen, som naturligen är landsomfattande avtal, tillåter i regel inte någon direktimport till Åland från exempelvis Sverige, trots att importen skulle vara marginell.

En svensk produkt måste därför oftast importeras till Åland via riket och på vägen försvinner ofta den svenskspråkiga varudeklarationen innan den når den åländska konsumenten! För att lösa det här problemet har landskapsstyrelsen under senaste år stött ett försöksprojekt inom näringslivet, som strävar till att öka direktimporten Sverige-Åland. Avsikten är att upplysa svenska och nordiska företag om att Åland är enspråkigt svenskt, och att Åland har en egen lagstiftning och därför bör kunna få en särställning inom handelsrelationerna Finland-övriga Norden.

Herr president! Tjernobyloolyckan har på ett konkret sätt aktualiserat vårt utsatta läge inför miljökatastrofer. Den kontinuerligt pågående miljöförstöringen av naturen omkring oss är inte lika påtaglig, men inte desto mindre allvarlig.

Det är viktigt att Nordiska rådets internationella konferens om luftföroreningar, som

hölls senaste år, följs upp och får genomslagskraft i det dagliga arbetet. Av formella skäl fick Åland och de övriga självstyrande områdena inte delta i konferensen. För oss förefaller detta märkligt med tanke på de möjligheter och rättigheter som gavs åt de självstyrande områdena vid ändringen av Helsingforsavtalet 1983, samt med beaktande av att Ålands landsting har lagstiftningsbehörighet inom miljöområdet och att vi ålänningar aktivt deltar i det internationella Östersjösamarbetet. Rent praktiskt är dessutom större delen av de luftföroreningar som drabbar Åland långväga och gränsöverskridande.

Också här efterlyser vi enhetliga normer och ett fungerande samarbete mellan de nordiska länderna. Det är min förhoppning att Åland i fortsättningen får vara med och diskutera problem och åtgärder som berör vår viktigaste livsbetingelse, nämligen naturmiljön.

Herr president! Sjömansskattesystemet har förändrats i Finland, så att man från och med 1986 har övergått till s. k. definitiv källskatt. En liknande reform har aviserats från svenskt håll till 1988 eller 1989. På grund av att många ålänningar av tradition seglar på svenska fartyg och samtidigt har sin och sin familjs egentliga hemvist kvar på Åland, har Sveriges och Finlands regeringar sedan år 1975 överenskommit om en skatteåterbäring till de drabbade åländska kommunerna.

Jag uttalar här förhoppningen om att omläggningen av skattesystemet i Sverige och Finland inte skall ha någon inverkan på skatteåterbäringsavtalet mellan dessa länder vad gäller ersättning till de åländska kommunerna för frångången sjömansskatt.

Meddelanden

Det meddelades, att landskapsstyrelseledamoten May Flodin, landskapsmedlem Moses Olsen och landskapsstyrelseledamoten Lars-Åke Wiklöf intagit sina platser i rådet.

Lagmandam: Hr. præsident! Her i Nordisk Råd har vi i de seneste år været stærkt optaget af de økonomiske relationer mellem de nordiske lande og mulighederne for forbedring af det økonomiske samarbejde.

Norden er et velstående hjørne af verden,

men til trods for dette er der en udbredt fornemmelse af, at vore økonomier ikke fungerer optimalt for tiden.

De dele af Norden, der lever af fiskeri og søfart, har haft fordel af olieprisfaldet, men har til gengæld oplevet dollarkursfaldet som et stigende problem. De stærke svingninger i kurserne på dollars og DM har skabt valutariske spændinger i Norden og specielt oppe hos os. Som del af det danske valutaområde med dets stærke binding til DM har vi på Færøerne med vores stærke eksportorientering tydeligt mærket ulemperne ved disse kursændringer.

I Nordisk Råd er man nu optaget af at nedbryde hindringer for vores indbyrdes handelssamkvem under mottoet "Norden som hjemmemarked".

På Færøerne er vi nødt til at importere næsten alt, hvad vi har brug for, så vores marked er meget åbent, og for så vidt er Færøerne for tiden hjemmemarked for alle de andre nordiske lande. Vores eksport har traditionelt i meget ringe omfang været rettet imod de øvrige nordiske lande, men vi er opmærksomme på, at vores store afhængighed af markederne i USA og i Fællesmarkedet er farlig, og vi ønsker os derfor bedre adgang til markederne i de øvrige nordiske lande specielt for vores fiskeprodukter.

Men vi møder endnu toldhindringer for nogle af vore vigtigste eksportprodukter i visse af de nordiske lande, og vi håber, at den tendens, der ligger i tiden med Norden som hjemmemarked, vil løse dette problem for os.

Vi, der bor i Nordens nordvestlige udkant, noterer os med tilfredshed det stadig styrkede Vestnordensamarbejde. Vi ser frem til, at Vestnordenfonden kan påbegynde sin virksomhed. Vi har forstået, at den begyndelsesdato, man havde sat sig som mål, nemlig 1. marts 1987, ikke vil kunne holde, fordi de enkelte landes godkendelsesprocedurer har vist sig at tage længere tid end tidligere antaget. Vi håber dog, at disse godkendelsesprocedurer hurtigt bliver gennemført, således at fonden kan påbegynde sin virksomhed senere i dette kalenderår.

Vi finder det positivt, at man nu igen vil udvide Nordisk Investeringsbanks kapitalgrundlag. Banken har vist sig at være et meget nyttigt instrument i nordisk økonomisk samarbejde, og på Færøerne er der gennem-

ført flere projekter af fællesnordisk karakter med lån fra denne investeringsbank.

På fiskeriområdet har vi noteret os, at den nydannede embedsmandskomiteé for fiskerispørgsmål har påbegyndt sin virksomhed. Vi finder det nyttigt, at man har dette forum for udveksling af oplysninger om de nordiske landes fiskeripolitik, og håber, at det vil bidrage til realisering af interessante konkrete nordiske samarbejdsprojekter på fiskeriområdet.

Vi, der skal leve af havets levende ressourcer, er opmærksom på behovet for at vedligeholde disse ressourcer og beskytte dem mod overbeskatning.

Derfor hilser vi også alle tiltag til beskyttelse af havmiljøet velkommen. Vi håber på og støtter fællesnordiske aktioner eller initiativer imod bl. a. den potentielle fare, der ligger i den britiske regerings bygning af et rensningsanlæg for atomaffald lige uden for vort dørtrin. Vore produkters renommé bringes i alvorlig fare herved.

Vi ved, at der både i Norden og andetsteds er stærke kræfter i folkeopinionen, der støtter tanken om miljøbeskyttelse og en fornuftig forvaltning af de levende ressourcer. Men vi ved også af bitter erfaring, at denne opinion let kan vildledes til i miljø- og ressourcebeskyttelsens navn at prøve på at ødelægge eller underminere livsgrundlaget for de udkantbefolkninger, der er henvist til at leve af havets levende ressourcer. Jeg tænker naturligvis her først og fremmest på havpattedyrene, der indgår som en naturlig del af næringsgrundlaget i Nordens nordvestlige områder. Vi ved, at der er stærke kræfter, der af misforstået iver har ladet sig vildlede til at modarbejde enhver form for menneskelig udnyttelse af disse traditionelle madressourcer, selv om det f. eks. medfører, at sæler i stedet for den dramatiske, men dog korte og relativt smertefri død for jægeres hånd henvises til at sulte ihjel.

På Færøerne har vi især mærket denne misforståede miljøaktivisme i form af modstand mod vores traditionelle fangst til lokalt forbrug af de ikke-udryddelsestruede grindehvaler.

Vi har været opmærksom på de problemer af dyreværnsmæssig art, som kan være forbundet med grindehvaljagten, og har revideret og moderniseret vores jagtregler i over-

ensstemmelse med nutidens skærpede krav.

Vi ønsker ikke at opgive denne del af vores traditionelle livs- og kulturgrundlag. Vi håber, at de oplysninger om de virkelige forhold på dette område, som er blevet tilgængelige, i alt fald vil få en ansvarig forsamling som denne til at forstå, hvordan tingene virkelig hænger sammen. Det er vores håb, at vi også her i Norden kan få et tilfredsstillende samarbejde på dette område, der er så vigtigt for nogle af os.

Det kulturelle samarbejde i Norden er vel-etableret og er af væsentlig betydning for alle. Nordens Hus på Færøerne fungerer godt som formidler af kulturel udveksling mellem Færøerne og det øvrige Norden.

Som et lille sprogområde selv i nordisk målestok nyder vi fordel af de særlige tiltag i nordisk regi til støtte for de små sprog. Globalt set er alle nordiske sprogområder små, og det mærker vi alle mere og mere efterhånden som tv-satellitterne breder sig hen over den nordiske himmel. Vi vil fortsat følge interesseret med i de muligheder, der måtte vise sig for at deltage i og nyde godt af eventuelle fællesnordiske tiltag på dette vigtige område.

Et led i den økonomiske handlingsplan har været at styrke samfærdselsmulighederne i Norden og mellem Norden og det europæiske kontinent. Hvis disse arbejder ikke følges op af forbedringer i samfærdselsmulighederne mellem de centrale og de perifere dele af Norden, vil det få meget negativ virkning og bidrage til splittelse imellem Centralnorden og Udkantnorden. Derfor må de følges op af forbedringer i de trafikale forbindelser i Nordens periferi og imellem udkant og centrum.

For ca 10 år siden behandlede man i nordisk regi mulighederne for at styrke færgeforbindelserne mellem Vestnorden og de centrale dele af Norden, men uden at det førte til noget fællesnordisk initiativ eller løsning.

Færgeforbindelsen om sommeren mellem Danmark, Norge, Færøerne og Island er nu i mange år blevet varetaget af et færøsk færgeselskab, og det agter vi at blive ved med. Men på flyvetrafikkens område håber vi på, at vi i denne brydningstid, hvor monopolerne smuldrer, også i Nordens nordvestlige udkant kan få fordel af flere flyforbindelser både indbyrdes og til andre dele af Norden.

Jeg vil naturligvis holde mig efterrettelig, hr. præsident, at udenrigspolitik ikke hører til

Det Færøske Hjemmestyres ansvarsområde, og at storpolitik ikke hører med til Nordisk Råds samarbejdsområde. Jeg skal derfor blot sige, at vi på Færøerne ønsker at følge med og være orienteret om den storpolitiske udvikling i Norden. Vi deler det almindelige nordiske ønske om Norden som et storpolitisk og militært lavspændingsområde og tillader os i denne sammenhæng at minde om, at Norden også omfatter de store havområder, hvor bl. a. Færøerne befinder sig.

Specielt ønsker jeg at minde om, at den her så meget omtalte nordiske atomvåbenfri zone må indbefatte aftaler vedrørende besejling og overflyvning af disse farvande, såfremt en sådan skal tjene os alle i Norden.

Westerberg: Herr president! Då Gud skulle formulera sina tio budord till mänskligheten behövde han 113 ord. Då Thomas Jefferson skulle skriva den amerikanska oavhängighetsförklaringen använde han 1331 ord. De Europeiska Gemenskapernas reglering av äggexporten omfattar 26911 ord.

Av det här kan man bl. a. dra slutsatsen att det är svårt med internationellt samarbete. Ibland försöker man kompensera bristen på praktiska resultat med en större omfattning av pappersflödet. Dokumenten blir fler och tjockare. Deklarationerna blir stoltare och talen längre.

För mig som liberal är det självklart att förespråka ett ökat internationellt samarbete både mellan grannländer och på ett globalt plan. Internationella kontakter stimulerar kreativiteten, ökar den ekonomiska effektiviteten och befrämjar freden.

Som politiker kan vi göra en del för att främja internationella kontakter. Vi kan t. ex. medverka till förbättrade språkkunskaper och utbyggda internationella kommunikationer. Men i ett historiskt perspektiv är politikernas bidrag till det internationella utbytet i huvudsak negativt.

Det är genom politiska åtgärder som mänskligheten har begåvats med pass, visa, tullar, importkvoter och skillnader i lagstiftning som försvårar internationellt utbyte.

Då vi som politiker arbetar för ökade internationella kontakter innebär det att vi försöker ta bort hinder som andra representanter för vårt skrå har skapat eller som vi kanske

själva har varit med om att genomföra i våra parlament. En annan slutsats bör vara att internationaliseringen i första hand bör främjas genom avskaffande av politiska hinder för det internationella utbytet, inte genom införande av nya regler som skall motverka eller kompensera de gamla reglerna.

För att föra över frågan till den nordiska arenan: det är inte i första hand vi politiker i Nordiska rådet som bör fundera ut vilket ekonomiskt utbyte som Sverige bör ha med Norge, vad Finland har att erbjuda Danmark eller vilka isländska företag som bör samarbeta med sina nordiska motsvarigheter och om vad.

Vi skall i stället öka möjligheterna för företagen och medborgarna själva att skapa de kontakter och inleda det samarbete som de finner meningsfulla.

I det stora företaget finns det alltid kunskande och kapital för att uppfylla formaliteter eller krav som ställs för handel över gränserna, men för de många små företagen kan dessa hinder sammantagna te sig som oöverstigliga. Många gånger är de små företagen hänvisade till en marknad på 3 eller 8 miljoner människor när den i stället skulle kunna omfatta 20 miljoner.

Ministerrådet har nu utarbetat ett förslag till samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden. Det är utmärkt att våra nordiska länder gemensamt avvecklar t. ex. olika typer av tekniska hinder som standardiserings- och säkerhetsbestämmelser. Förslaget att i stor utsträckning godkänna varandras normer för och kontroller av olika produkter är bra. Det är viktigt att regeringarna så snart som möjligt förverkligar programmens intentioner och att detta sker med så litet krångel och byråkrati som möjligt.

En annan fråga som varit uppe vid flera tillfällen i Nordiska rådet gäller behovet av friare kapitalrörelser mellan länderna. Även här behövs fortsatta liberaliseringar.

Det är alltså viktigt för oss i Norden att slå vakt om frihandeln, inte bara mellan våra egna länder och Europa, utan i världen. Det är viktigt att vi samfällt agerar för det t. ex. inom ramen för GATT-förhandlingarna. Men det finns starka motiv för att göra ett undantag, nämligen för Sydafrika.

Vi vet inte och kan aldrig få veta om samordnade sanktioner skulle vara effektiva i

stråvan att störta apartheidregimen i Sydafrika och länka in utvecklingen i demokratiska banor, men detta är den enda möjligheten som står världssamhället till buds.

Förhoppningen om bindande beslut i Föränta nationerna var alltför optimistisk. Nu måste vi själva ta ställning i Norden.

Vi vet att en nordisk handelsbojkott inte stjalper Botharegimen, men vår förhoppning är att en sådan bojkott skulle kunna påverka andra länder att följa vårt exempel och att vi på detta sätt skulle kunna medverka till en mer positiv utveckling i Sydafrika. Vi bör dock minnas att en stor majoritet av världens länder står bakom det kravet och att Föränta nationerna förklaras av vetoländerna USA och Storbritannien.

Enligt vår bestämda uppfattning skulle ett nordiskt agerande på det här området inte bryta internationella avtal och strida mot internationell rätt. GATT-stadgan ger möjligheter som både Sverige genom jordbruksbojkotten 1985 och Danmark och Norge genom sin handelsbojkott 1986 har tagit fasta på. Dessutom finns det möjlighet att falla tillbaka på den öppna FN-resolutionen 1985, där medlemsstaterna rekommenderas att vidta åtgärder mot Sydafrika.

Till sist, herr president, några ord om miljö.

Oron tycks alla dela. Ambitionerna att göra någonting är utbredda, inte minst i de nordiska länderna. Men ibland tycks avståndet från retorik och högtidliga förklaringar till handling vara större än man skulle önska. Det är, som många talare har understrukit, en kapploppning med tiden vi deltar i.

Det är ett internationellt, gränsöverskridande problem vi talar om, men åtgärderna måste vidtas på nationell nivå. Det är viktigt att snabbt begränsa utsläppen. Det krävs att man sätter lägre tak för utsläppen och skärper gränsvärdena i förhållande till vad som nu gäller men också att man inför effektiva straff mot företag, kommuner och enskilda personer som överskrider gränsvärdena.

Men det räcker inte med tak och gränsvärden, utan det krävs att man går vidare. I dag tror jag det är så i alla länder i Norden, att det är gratis att smutsa ner upp till de tillåtna gränsvärdena. Det är gratis att utnyttja värdefull miljö. Det måste enligt vår uppfattning bli ett stopp på detta. Vi måste sätta pris på

miljön och ta ut avgifter så att kommuner, företag och andra känner av att miljön inte är gratis. Det är, herr president, hög tid att sätta pris på miljön.

Justitieminister **Taxell**: Fru president! Utvecklingen när det gäller ekonomin i Norden kan betecknas dels som steg mot en ökad integration, dels som steg mot en ytterligare internationalisering, där Norden för många företag utgjort så att säga en mellanetapp eller ett övningsområde. De senaste åren har integrationen skett närmast genom åtgärder av företag som etablerat sig i ett annat nordiskt land.

Processen hittills har inte varit oomstridd. Den strukturförändring etableringarna varit en del av har också inneburit att arbetsplatser gått förlorade – på längre sikt kanske att arbetsplatser räddats. Det är knappast fel att göra gällande att enskilda etableringar av myndigheter i de olika länderna mött om kanske inte negativt, för avslag torde inte ha getts, men med en viss tveksamhet åtminstone om man ser hur länge etableringstillstånd ofta behandlats.

I dag västar allt fler uppmärksamhet vid den ekonomiska integration som sker inom den europeiska gemenskapen och som enligt planerna där kanske redan efter några år är total.

EFTAs position skulle avgörande försvaras om något medlemsland gick över i gemenskapen: det är emellertid ingen osannolik utveckling. Med tanke både på att utveckla ekonomin internt inom Norden och på möjligheterna att klara sig i ett Europa, där gemenskapen gått in för en total integration, finns det anledning att stärka det ekonomiska samarbetet inom Norden, vilket också Bengt Westerberg här var inne på. Att göra det kan i dagens läge snarare ses som en defensiv åtgärd än som en offensiv. Också därför är det svårt att se den tveksamhet som kommit till synes också under denna session. Om vi står ensamma är vårt beroende av gemenskapen större genom att våra möjlighet att hävda nationella intressen, till exempel i förhållande till principer och normer inom gemenskapen, försämrars. Alternativet att helt ställa sig vid sidan om den ekonomiska utvecklingen i Europa är inte möjligt.

Mot den bakgrunden är det lätt att instäm-

ma i Kjell-Olof Feldts uttalande igår, att det är viktigt att de nordiska länderna själva ökar sina ansträngningar att stärka den ekonomiska integrationen och näringslivets utveckling i vår del av Europa.

Det nordiska samarbetet och dess struktur har i många avseenden varit unikt. Det är därför svårt att se varför vi i fråga om det ekonomiska samarbetet nu skulle nöja oss med en väsentligt lägre ambitionsnivå än vad som är målsättningen på andra håll i Europa. Det är klart att många av det ekonomiska samarbetets mål går att nå också utan ett nytt regelverk, bl. a. genom en smidig tillämpning av de existerande reglerna till exempel i fråga om kapitalöverföring och etablering. Men vill vi skapa en sådan ekonomisk enhet i Norden, som internt kan ha så låga och så få gränser som möjligt samtidigt som vi skulle vara starka i förhållandet till andra, krävs det en förnyelse av reglerna om kapitalöverföringar, investeringar och etableringar i Norden. Den smidighet vi så gärna tillskriver det nordiska samarbetet borde nu ägnas åt att ta om inte långa steg så i alla fall små steg i en betydligt snabbare takt än hittills.

Jag nämnde senast tanken om nordiska bolag vid sessionen i Köpenhamn. Den frågan har nu tagit några steg framåt i och med att justitieministrarna senaste sommar beslöt att inleda ett utredningsarbete i den frågan – också här ett sätt att öka det ekonomiska samarbetet.

Sist och slutligen är det ekonomiska samarbetet en fråga om inte mer eller mindre än att skapa förutsättningar för att fortsättningsvis kunna bevara grunden för starka ekonomier i Norden som kan ge jobb och som kan skapa nödiga resurser för social trygghet, för forskning och miljövärd.

Men i ett internationellt samarbete – också ekonomiskt – finns en rad andra fördelar, inte minst att det är ägnat att öka förståelsen mellan folken. Också därför skall vi i Nordiska rådet akta oss för att så strikt tolka vad som är utrikes- och säkerhetspolitik, att vi inte alls kan överväga våra olika internationella kontakter. För att fortsätta att tala om stegen, vill jag säga att en inställning som inte innebär några steg framåt alls kan betyda att vi som Nordiska rådet tar steg tillbaka från våra relationer till den internationella gemenskapen.

Synnes: Ærede president! Hvor langt har vi egentlig nådd i nordisk samarbeid? Svaret vi kan gi på dette spørsmålet, vil nok avhenge av de øyne som ser, de forventninger vi har hatt, og de saker vi brenner for. Men la oss uansett slå fast at det er viktig at vi møtes som nordiske kolleger. Vi må ha lov til å tro at det arbeid som skjer i de mange utvalg, styrker grunnlaget for felles holdning og tenkemåte – for felles forståelse og forpliktelse.

Vekst i arbeidet har det utvilsomt vært, i hvert fall hvis det måles i møter, papirer og prosjekter. Jeg må nok si meg enig med dem som har rettet en advarende pekefinger mot mengden av medlemsforslag og rekommendasjoner. Skal Nordisk Råd få større tyngde som Nordens Parlament, er det nok behov for at vi pålegger oss større selvjustis. Når vi gjør en henvendelse til Ministerrådet, må det skje med en begrunnet forventning om at det også skal skje noe derfra. Det må i hvert fall være et minimumskrav at det for saker som vi går inn for i nordisk sammenheng, også finnes et realistisk grunnlag for oppfølging på nasjonale nivåer.

Nordisk samarbeid i internasjonale fora har vel vært det spørsmål som har tiltrukket seg mest oppmerksomhet i forbindelse med årets sesjon. Rekommandasjon 22/1986 forutsetter at presidiet etter samråd med Nordisk Ministerråd nedsetter en komite for å utrede nordisk samarbeid i mer internasjonale sammenhenger. Fra Kristelig Folkepartis side støtter vi dette initiativet. Behovet for en mer systematisk samordning av nordiske holdninger i internasjonale fora er hevet over enhver tvil. Det betyr ikke at Norden er noe mål i seg selv. Vi tilhører alle både større og mindre fellesskap. Men vi har så mye av felles verdier og idealer å ta vare på og tilføre de større fellesskap – vi har legitime interesser å forsvare. Hver for oss og splittet blir vi for lette overfor de større og integrerte interessefellesskap vi stilles overfor. Samlet utgjør Norden et viktig og interessant fellesskap. Vi er klar over de reservasjoner og betenkeligheter som gjør seg gjeldende overfor en mer generell utvidelse av samarbeidet i internasjonale sammenhenger. Det skal vi respektere og forholde oss til. Det er vel mulig at både partigrupper og nasjoner på dette området kan komme til å skade i stedet for å fremme nordisk samarbeid. Men det er langt der-

fra til å fastslå at vi som nordiske parlamentarikere ikke skal beskjeftige oss med utenrikspolitiske spørsmål. Det ville være å gjøre det nordiske samarbeid til en torso og trekke helt kunstige skillelinjer i det samarbeid vi tilstreber.

Vi kan da heller ikke lukke øynene for at flere saker det har vært mulig å ta opp i nordisk sammenheng, har klare utenrikspolitiske sider. Jeg viser eksempelvis til Sør-Afrika og SADCC-samarbeidet.

Hva Sør-Afrika angår, var det et beklagelig nederlag for internasjonal solidaritet at FNs sikkerhetsråd ikke lyktes i å vedta forpliktende sanksjoner overfor regimet i Sør-Afrika. Det hviler et tungt ansvar på de stater som blokkerte med sitt veto.

De kristelig-demokratiske partiene i Norden oppfordrer i denne situasjonen til felles, forsterkede og koordinerte tiltak fra de nordiske lands side. Det haster! Tiden er i ferd med å renne ut for ikke-voldelige løsninger på Sør-Afrikas og frontstatenes problemer. Jeg vil ikke legge skjul på at vi i denne sammenheng gjerne hadde hørt mer aktive signaler fra den svenske statsministeren enn det som kom til uttrykk i gårsdagens innlegg. Desto mer gledelig var det å lytte til det innlegg hr. Westerberg nettopp holdt.

Vi opplever et økende press fra flyktninger som søker en tryggere livssituasjon. Det må bare medgis at vi i Norge til nå ikke har tatt like tunge løft som våre naboland Sverige og Danmark. Men denne skjevheten er nå i ferd med å utjevnes. Uansett er det klart at måten man innretter seg på i det enkelte land, har konsekvenser for de øvrige. Derfor er det nødvendig og tjenlig at vi koordinerer arbeidsformer og tiltak på dette området. Jeg går uten videre ut fra at vi i de rike nordiske land er innstilt på også å ta vår rikelige del av dette felles ansvar i det globale fellesskapet. Men generell velvilje er ikke nok. Vi trenger å utveksle innsikt og erfaringer slik at vi kan lykkes i å prioritere de grupper som mest trenger det, og legge forholdene til rette slik at unødige konflikter kan unngås i forholdet til de grupper vi skal ta ansvar for.

La meg også kort vise til de initiativ som er tatt i Nordisk Råds regi i forbindelse med trusselen fra sykdommen AIDS. Vi står i mange forhold overfor frykten for en fiende vi ikke kjenner. Det kan gi årsak til mange

uheldige utslag og tragiske menneskeskjebner. Samtidig rammer sykdommen den enkelte så alvorlig at samfunnet må ta nødvendige forholdsregler. Fra Kristelig Folkepartis side støtter vi varmt en forsterket, koordinert forskningsinnsats og utvikling av behandlingsmuligheter. Men vi vil samtidig fra vår side understreke at muligheten for å mestre denne trussel også har noe å gjøre med livsstil og etisk ansvar, med troskap i samlivsforhold og ekteskapet som en sunn ramme for samlivet.

Flere har vært inne på selinvasjonen og de problemer som er oppstått langs norskekysten. Det kan jo være spørsmål om dette er en sak for nordisk samarbeid. Vårt hovedproblem er da likevel de holdninger vi møter i internasjonal sammenheng fra grupper som ikke har noen føling med eller ansvar for de forhold som er oppstått. Derfor trenger vi og støtte fra våre nordiske venner i denne sammenheng.

La meg også kort få understreke at vi fra Kristelig Folkepartis side aktivt tilskynder en energisk oppfølging av den vellykkede miljøkonferansen i Stockholm i fjor høst. Ansvaret for det livsgrunnlag vi etterlater våre etterkommere kan ikke tas for alvorlig. Forskerens advarsler er ikke til å ta feil av.

Helt til slutt: La meg vise til det kommunike som foreligger fra Ungdommens Nordiske Råd. Det viser at Nordens ungdom har lykkes i å samle seg på bred basis om sentrale utfordringer vi stilles overfor. Det lover godt for det fremtidige nordiske samarbeid. Jeg kan på vegne av Kristelig Folkeparti bare understreke at vi i all hovedsak gir vår tilslutning til dette kommunikeet.

Guðrún Helgadóttir: Ærede præsident! Alle nordiske lande er udprægede kyststater. Vore lande har udstrakte kyster, og ressourcerne i de kystnære havområder har igennem tiderne været meget vigtige for kystsamfundenes og ønationernes daglige udkomme. Vi oplever nu, at økosystemet bl. a. i den sydlige del af Nordsøen, i Østersøen og i de indre danske farvande er ved at bryde sammen på grund af den synlige og ikke mindst den usynlige forurening fra land, floder og skibe. Udsivning, udledning, klapping og udtømning af slam, syre og olie, tungmetaller og radioak-

tivt kølevand osv. Tungmetaller og radioaktivitet koncentrerer desuden i fisk og havpattedyr; de får ud- og indvendige sår, deres forplantningsevne nedsættes, i hvert fald for havpattedyrenes vedkommende. Og de bliver uegnede, hvis ikke direkte sundhedsfarlige, som menneskeføde.

Livet i mange havområder trues desuden af tiltagende iltmangel. Kyststrækningerne forurenes regelmæssigt af større og mindre olieudslip med bl. a. mange tusinde fugles død til følge. Netop fordi alle de nordiske lande er så knyttet til havet, er det svært at forestille sig noget område, hvor nordisk samarbejde nu er mere påkrævet end netop med hensyn til at få havforureningen i de nordeuropæiske havområder bragt under kontrol og hurtigst muligt reduceret. En forudsætning for, at vi skal kunne vende udviklingen i positiv retning, nationalt som internationalt, er først og fremmest løbende kvalificeret oplysning om den faktiske situation til vore nordiske medborgere, vore politikere, erhvervsledere og embedsmænd, og det vel at mærke i overskuelig og forståelig form.

I vort medlemsforslag om bekæmpelsen af hav- og fiskeforureningen i Norden, som nu går til behandling i rådet, efterlyser vi i den islandske delegation, ligesom adskillige andre, et nordisk handlingsprogram til kontrol og reducere af havforureningen.

Hr. præsident! Vi efterlyser også et reelt samarbejde angående fangsten fra vore fælles ressourcer i vore have. Norge søger nu vor støtte til forskning vedrørende sælstammen, men Sovjetunionens sildekvote inden for Norges fiskerizone i Barentshavet blev ikke drøftet med islændingene, ikke heller EEGs fiskekvote fra Grønland i Grønlandshavet. Hvis vi skal have samarbejde om udnyttelsen af havets ressourcer, må alles interesser respekteres i alle sager.

Hr. præsident! På sin 35. session står Nordisk Råd efter min mening foran mange problemer. Rådets og det nordiske samarbejdes fremtid afhænger af, hvordan det lykkes at løse dem. Det er lykkedes os at skabe "den nordiske model", som utvivlsomt er unik i verden, samfund, hvor vi nyder demokratisk frihed og social tryghed i den grad, at man næppe finder noget lignende andre steder. Vi vil værne om det, vi har opnået – socialt, kulturelt og økonomisk.

Norden som hjemmemarked må vi snarest virkeliggøre. Men der skal mere til. Vi må tage op en mere målbevidst politik i international sammenhæng. Danmark er kommet ind i EF, og 69 pct. af Nordens eksport gik i året 1984 til det europæiske frihandelsområde, fakta som ikke er til at ignorere. Vi hverken kan eller vil nedsætte priserne ved billig arbejdskraft eller dårligere konsumentværn. Måske er dagens handelshindringer ikke længere hovedsagelig økonomiske, men mere administrative og tekniske, hvor handelsprocedure og tekniske standarder er vigtige, og staten kommer i stigende grad ind i beslutningsprocessen.

De nordiske folk må aldrig lade sig tvinge til niveausænkning af nogen art. Man må i stedet satse på uddannelse og kundskaber, på forskning i avanceret teknologi. I dag står Europa svagere end Japan og USA på det område, og EF har hovedsagelig brugt sine ret lave budgetter til forskning på landbrugsområdet; eller omtrent to tredjedele af de 2 pct., forskningen har fået. Mit spørgsmål er derfor: Kan et samlet Norden blive et svar på Europas manglende dynamik i avanceret teknologisk forskning?

Til slut: Hvis Nordisk Råd skal have den ringeste mulighed for at have kontrol med den internationaliserede kapital og følge med i beslutninger, som også berører de nordiske folks liv, må rådet snarest stifte et organ, hvor embedsmænd med uddannelse af højeste kvalitet inden for international politik og økonomi på internationalt niveau kan have oversigt over udviklingen i verden ud fra et fremtidssyn. Uden det organ vil vi styre vore liv fra den ene dag til den anden, mens internationale organisationer som f. eks. EFTA og EF træffer beslutninger, som vi ingen som helst indflydelse har på. Så kan der sættes spørgsmålstejn ved vor nordiske demokratiske frihed.

De nordiske folks homogenitet angående kultur og historie er en stærk grund til et virkeligt og realistisk samarbejde. Men det samarbejde må ikke stagnere i selvglæden over det, som er opnået for os i Norden. Vi må samarbejde i en ny verden i rivende udvikling, hvor kundskaberne er vore våben i kampen mod de nedrivningselementer, som nu truer jorden og dens folk. Den nordiske model må blive et rigtigt alternativ.

Statsminister **Schlüter**: Hr. president! Dette er Nordisk Råds 35. session, så det er jo ikke nogen egentlig rund fødselsdag. Og dog, for 25 år siden var Nordisk Råd 10 år gammelt, og dengang tog man initiativ til at udbygge det i øvrigt fortræffelige uformelle regeringssamarbejde med et formelt organiseret samarbejde.

Det blev til Helsingfors-aftalen i 1962 og til Nordisk Ministerråd i 1971. Så Helsingfors-aftalen fylder altså et kvart århundrede i år.

Den blev virkelig en milepæl for det nordiske samarbejde, og Nordisk Ministerråd viste sig som et meget effektivt instrument for den nordiske tanke og en god partner for Nordisk Råd. Det kan godt give noget at fundere over, parlamentarikerne på den ene side og regeringerne på den anden.

I den klassiske tredeling mangler vi egentlig kun den dømmende magt. Men vi har ikke, og vi får heller ikke, en nordisk domstol, for vi har jo ikke fællesnordiske love. Nordisk Råd er heller ikke lovgivende, men derfor kan vi godt have love, der er fælles i indhold.

Jeg vil gerne slå et slag for det fortsatte nordiske lovgivningssamarbejde. Det er praktisk, og det styrker i høj grad den nordiske familiefølelse, hvis reglerne er ens fra land til land, så man ved, om et stof er farligt eller ufarligt, så man ved, om man er gift eller skilt, om man er død eller levende, uanset hvilket nordisk land man befinder sig i.

Lovgivningssamarbejdet var fra begyndelsen en vigtig del af det nordiske samarbejde, og vi har lov at sige, at der er nået mange gode resultater. Men vi skal nok være opmærksom på, at den retslighed, som én gang er opnået, skal holdes vedlige fortløbende, og i det danske Folketing er der for nylig givet udtryk for ønske om større opmærksomhed omkring lovforslags forhold til tilsvarende love i andre nordiske lande. Det tror jeg er en rigtig tanke.

En meget aktuel og vigtig del af denne problemstilling bliver bestræbelserne for at fjerne tekniske handelshindringer i Norden og hindre, at nye opstår. Det lyder næsten lige så besværgende, som når Gorbatjov taler om at standse våbenkapløbet på jorden og forhindre det i at brede sig til rummet.

Men det er ikke bare en besværgelse. Jeg tror, vi skal prioritere dette arbejde meget

højt. Et fælles, åbent nordisk hjemmemarked er jo nemlig stadig en nok så fjern drøm. Det forslag, som Nordisk Ministerråd lægger frem her på sessionen, er derfor fantastisk vigtigt, og alligevel vil det kun fjerne måske op med 10 pct. af handelshindringerne. Det er en kæmpeopgave, vi står overfor, og det er vores egen skyld, at vi ikke er nået længere.

Vi må heller ikke være blinde for, at der stadig nogle steder findes protektionistiske holdninger, og det koster os, de nordiske befolkninger, velstand. Arbejdet med at fjerne handelshindringer er et af de vigtigste projekter, vi har haft med at gøre i det nordiske samarbejde i mange år. Jeg håber, parlamentarikerne her i Rådet vil give det al den støtte, det behøver.

Lignende bestræbelser foregår som bekendt i EF. Da vi mødtes for et år siden, havde Danmark netop ved en folkeafstemning besluttet sig for at tilslutte sig denne proces. Danmark lægger afgørende vægt på, at udviklingen af de to hjemmemarkeder bliver så ensartet som muligt. Vi vil gerne være det hængsel, som følger de to markeder sammen til ét stort marked, og vi er overbevist om, at det ikke blot vil være til gavn for os selv, men også for Norden og for EF-landene. Også EF erkender behovet for at inddrage en bredere kreds af europæiske lande, f. eks. gennem samarbejdet med EFTA.

Denne sammenkædning vil naturligvis kræve nogen koordination. Danmark vil være særlig opmærksom på de områder, hvor Norden er langt fremme, f. eks. miljø- og arbejdsmiljøområdet. Det nordiske samarbejdsprogram om afvikling af tekniske handelshindringer i Norden indebærer også, at der ned sættes en styringsgruppe, hvis mandat afspejler behovet for snæver koordination med EF. Det siges heri, at arbejdet skal samordnes med udviklingen på internationalt og europæisk niveau.

Ligesådan har der siden 1973 eksisteret en EF-informationsprocedure mellem Danmark og de nordiske lande, især gennem ambassaderne i København, som vi er parat til at udbygge og udnytte fuldt ud.

1986 var det første aktivitetsår for den nordiske handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse. Trods visse forsinkelser er arbejdet nu kommet godt i gang, og de nordiske finansministre var i november enige

om at undersøge mulighederne for en evaluering og en eventuel opfølgning af planen. Den danske regering tilslutter sig det synspunkt, at handlingsplanen må være rullende.

Herr præsident! Jeg havde gerne set, at arbejdet med at opstille en nordisk kulturel handlingsplan var længere fremme, end det er tilfældet. Men kvaliteten af planen er vel afhængig af det grundige forarbejde, som er i gang. Det er jo netop på dette område, at ensartethed i holdninger og ligheder mellem vore sprog giver os helt særlige forudsætninger. Det er ikke mindst her, vi føler den særlige nordiske identitet, som vi skal gøre meget for at understøtte, fordi vi udsættes for så stærke påvirkninger udefra.

Det er ikke mindst sprogfællesskabet, som bærer dette samarbejde. Det skal vi pleje. Derfor er det også glædeligt, at Nordisk Sprogkonvention træder i kraft på mandag, således at vi i alle de nordiske lande kan henvende os til myndighederne på vort eget sprog.

Herr præsident! Jeg må nødvendigvis gøre nogle bemærkninger om miljøet. Det er jo et område, som i stigende grad optager os alle politisk, både nationalt og i internationale sammenhænge. Det er helt nødvendigt, at vi i Norden går i spidsen med hensyn til miljøbeskyttelse. Det nordiske miljøsamarbejde er veletableret, og det har også haft virkninger ud over Norden. Det foreliggende ministerrådsforslag viderefører og udvider ambitionsniveauet for denne indsats.

Som dansk statsminister hilser jeg det velkomment, at overenskomsten om Vestnordfonden træder i kraft i år. Vi håber, den vil blive til gavn for udviklingen i hele Vestnorden, omfattende Island, Grønland og Færøerne.

Nordisk Ministerråds sekretariat flyttede til København i 1986. Vi håber, at forholdene nu er så meget i orden, at forudsætningerne er til stede for den effektivisering af det praktiske daglige arbejde, vi har satset på. Ministerrådet må løbende sikre den mest hensigtsmæssige udnyttelse af ressourcerne. Den som til enhver tid er formand for Ministerrådet, må nok gives en mere central stilling og bl. a. sætte sig mal for det kommende års arbejde. På den måde vil det nordiske samarbejde kunne inspireres til større effektivitet og vitalitet.

Omlægningen af budgetproceduren er også udtryk for effektiviseringen af samarbejdet. Med den 1-årige budgetprocedure bliver budgettet mere aktuelt, og den parlamentariske vejledning mere direkte.

Med disse bemærkninger om effektivisering af samarbejdet vil jeg gerne lægge en dæmper på den opfattelse, at fremdriften i samarbejdet alene måles på budgettets størrelse. Ligesom i de nationale budgetter er det nødvendigt, at vi effektiviserer, moderniserer og prioriterer meget nøje. Derfor er Ministerrådets planer om samarbejdet fra 1988 og fremefter, fremlagt i C2-dokumentet, også beskrevet kvalitativt og ikke kvantitativt.

Herr præsident! Vi plejer at understrege, at den støtte, fremadskridende udvikling snarere end de store, dramatiske spring karakteriserer vort samarbejde. Nordisk Råd har sin egen afslappede rytme, men alligevel står vi over for kæmpemæssige opgaver og udfordringer i de nærmeste år. Vi skal tage disse udfordringer op med glød og entusiasme. Der er nok at gå i gang med!

Miljö- och energiminister Birgitta Dahl: Herr president! Miljöfrågan utgör en av vår tids stora utmaningar. Vi vet alla att miljöförstörelsen är ett resultat av mänsklig verksamhet, av vårt sätt att leva och arbeta. Det är vår användning av slösaktig och miljöfarlig teknik som innebär att miljön förstörs, att vi förbrukar resurser för kommande generationer och stör det ekologiska systemet. Det är därför nödvändigt att vi på område efter område bryter med den teknikkultur som är miljöförstörande och i stället utvecklar miljövänliga alternativ. Det krävs helt enkelt att vi på ett genomgripande sätt utvecklar industrisamhället och ändrar vårt sätt att leva och arbeta.

På några områden är problemen så allvarliga att det krävs omedelbara åtgärder i form av räddningsaktioner för att i tid hinna vrida utvecklingen rätt. Det gäller framför allt luftföroreningarna och situationen i våra hav.

I Östersjön här utanför oss är situationen nu så allvarlig att däggdjuren inte kan överleva om vi inte omedelbart griper in med radikala motåtgärder. I Kattegatt och Västerhavet har vi funnit miljöfarliga ämnen som dioxiner i krabbor och fisk, och vi vet att förut-

sättningarna för reproduktion av fisk håller på att förstöras. Därför är det mycket viktigt att våra åtgärder för att rädda haven omedelbart blir konkreta. Och då måste vi begränsa både luft- och vattenburna föroreningar från i stort sett alla samhällsområden.

Föroreningarna från jord- och skogsbruk, från massa- och pappersindustri, från kemisk industri, från järn- och stålindustri, från kommunernas avlopp och från trafiken måste minskas radikalt om vi skall klara uppgiften. Det är dessa frågor som står i centrum för det praktiskt inriktade arbete som vi bedriver i Sverige på detta område och även i samarbete med våra nordiska grannländer, t. ex. med Norge och Danmark när det gäller Kattegatt och Västerhavet och en vidare krets av nordiska länder när det gäller Nordsjön, med Finland och Danmark när det gäller Östersjön.

Dessa frågor stod också i centrum vid miljöministrarnas möte i Oslo i höstas. Som ett resultat av det arbetet kommer vi att diskutera en samlad plan för insatser mot havsföroreningarna. Självfallet är det också mycket viktigt att vi vid detta möte med Nordiska rådet diskuterar dessa frågor.

På Sveriges förslag beslöt också de nordiska miljöministrarna i höstas att föreslå att konventionen för skydd av Östersjöområdets marina miljö – den s. k. Helsingforskonventionen – nästa år skall hålla sitt möte på ministernivå. Inriktningen är då att kunna åstadkomma konkreta resultat i form av åtaganden från de ingående staterna.

Vi ser detta möte som utomordentligt betydelsefullt, och vi är från svensk sida beredda att på allt sätt bidra till att ett möte på ministernivå med syfte att nå konkreta resultat skall kunna genomföras redan våren 1988. Vi är beredda att aktivt medverka i det förberedelsearbete som måste till för att ett sådant möte skall kunna genomföras. Vi är också, herr president, beredda att om så behövs ta på oss värdskapet för ett sådant ministermöte.

Det andra område inom vilket det krävs gemensamma och beslutsamma åtgärder är luftföroreningsområdet.

Vi ser ministerrådets förslag till nordisk handlingsplan mot luftföroreningar som ett ambitiöst och konstruktivt försök från de nordiska regeringarnas sida att komma till

rätta med luftföroreningarna och försurningen i Norden. Planen är också ett viktigt bidrag till det fortsatta gemensamma arbetet inom ramen för ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar och inom ESK-arbetet.

Svavlets andel i luftföroreningarna har kunnat minska successivt genom en övergång till mer miljövänlig teknik för förbränning. Det mål som vi arbetar med inom ECE-konventionen, en 30-procentig reducering av svavelutsläppen till 1993, har för Sveriges del redan kunnat nås. Här måste vi nu inrikta alla våra ansträngningar på att kräva att de stater som ännu inte har anslutit sig till protokollet gör detta.

Men 30-procentsmålet är naturligtvis bara ett etappmål. Det måste höjas dramatiskt av miljöskäl, och vi har redan nu teknik som gör det möjligt att kräva detta. Samtidigt måste kraven på minskade utsläpp utvidgas till nya områden. Det gäller kväveoxider, kolväten och oxidanter.

Den nordiska handlingsplanen ger också hög prioritet åt åtgärder för att minska produktion, användning och utsläpp av freoner. Även här är vårt nordiska samarbete nära kopplat till det förhandlingsarbete som sker inom FN:s miljöstyrelsens globala konvention för skydd av det stratosfära ozonskiktet och speciellt till de pågående försöken att i ett protokoll till konventionen binda staterna till åtgärder för att minska freonutsläppen.

Sverige har krävt att vi gemensamt skall åta oss att till 1991 minska utsläppen med 25%. Vi ser förslaget att de nordiska länderna gemensamt skall lägga fram ett handlingsprogram för hur detta mål skall kunna förverkligas som ett viktigt led i det arbetet.

Herr president! Vi måste samfällt bidra till att de allt allvarigare globala miljöproblemen och deras konsekvenser för långsiktig ekonomisk och social utveckling får den centrala plats i det internationella förhandlingssystemet som det kräver men dessvärre inte har haft.

I år vidtar ett viktigt arbete inom FN:s miljöstyrelse. Vid miljöstyrelsens möte i Nairobi i juni vid ekonomiska och sociala rådet och vid generalförsamlingens möte i höst kommer bl. a. den kommission som leds av Gro Harlem Brundtland att redovisa sitt resultat. Det krävs stora gemensamma insatser

från nordiskt håll för att de idéer som där förs fram skall leda till konkreta resultat och för att det internationella arbetet i globalt perspektiv skall få större handlingskraft och större målmedvetenhet.

Avslutningsvis vill jag, herr president, understryka betydelsen av att vi inom Norden agerar som ett föredöme och visar att det finns alternativ till en resursslösande och miljöförstörande kultur genom att konsekvent välja andra och bättre lösningar och genom att tillsammans i de internationella sammanhangen verka pådrivande i miljöfrågorna. Det handlar då om att ta itu med problemen var och en i sitt land – och tillsammans. Låt oss då inte väja för de svåra problemen.

Nästan varje vecka avslöjas utsläppskällor i något av våra länder som drabbar det egna landets medborgare men också dess grannar. Det tjänar då inte mycket till att vi anklagar varandra för att vara miljöbovar eller skyller ifrån oss. I stället måste vi samarbeta för att lösa problemen.

Nästan lika ofta möter vi problemet att om vi i ett enskilt land skärper miljökraven på t. ex. vår industri, hotas dess konkurrenskraft av industrier i grannländerna – också i Norden – som kanske inte har lika höga miljökrav. Det gäller i hög grad massa- och pappersindustrin, den tunga kemiska industrin och jordbruket.

Förra veckan hade den svenska regeringen att ta ställning till en industri vars produkter innehåller freoner. När vi gick igenom den frågan upptäckte vi att om vi skulle förbjuda tillverkning i Sverige skulle den svenska industrins produkter ersättas av import från främst våra nordiska grannar. Vi valde då att kräva av den svenska industrin att den skulle satsa på en utveckling av freonfria produkter för att på så sätt driva på utvecklingen av miljövänliga alternativ.

Men, herr president, om dessa frågor verkligen skall kunna lösas krävs det att vi på nordiskt plan kan komma överens om att gemensamt ställa höga krav som driver på utvecklingen. Det är också på det sättet som vi skall vara goda föredömen och pådrivare!

Margrete Auken övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Minister Halldór Ásgrímsson: Ærede præsident! Det sidste års samarbejde har været af stor betydning, og det udvikles stadig i positiv retning. I det sidste år er der sket store organisatoriske ændringer i det nordiske regeringssamarbejde ved åbningen af det nye fælles ministerrådssekretariat i Store Strandstræde i København under en dynamisk og harmonisk ledelse. Man har store forhåbninger om, at der dermed er blevet skabt grundlag for effektivisering og øget slagkraft i vores samarbejde.

I min tale sidste år kom jeg ind på vigtigheden af et formelt nordisk samarbejde angående havets ressourcer og fiskerierhvervet. Oprettelsen af en embedsmandskomité for fiskerispørgsmål sidste år var et skridt på vejen til et aktivt samarbejde om fiskeri.

Fiskeri og havets levende ressourcer danner grundlaget for hele Vestnordens menneskelige eksistens, og vi som lever dér er som bekendt næsten totalt afhængige af havets goder.

Det var derfor på høje tid, at vi fik et samarbejde i gang i denne sektor, og man har store forventninger til embedsmandskomiteen for fiskerispørgsmål. Dette kræver selvfølgelig en kraftig stigning af ressourcetilgangen til denne sektor, hvis den skal opnå en størrelse, der kan måle sig med andre nyere samarbejdssektorer.

Man har foreslået, at samarbejdet indledes med en kortlægning af de eksisterende nationale forskningsindsatser med henblik på at afdække de områder, der vil have størst betydning for de nordiske lande. Jeg er overbevist om, at med et nordisk samarbejde kan vi danne os et endnu bedre helhedsbillede af havets komplicerede økologiske system.

I denne sammenhæng vil jeg nævne to ting, søpattedyrenes rolle i havets økologi og den fare, som øget forurening medfører for alle levende organismer i havet. Det er meget vigtigt, at vi kan opretholde den ønskede økologiske balance mellem de forskellige dyrearter i havet. Både sæl og hval har som andre dyrearter en vigtig rolle i Nordhavets økologiske system.

Islands hvalfangst har været i søgelyset i det sidste par år, og vi har måttet stå frem i international sammenhæng for at forsvare vores videnskabelige fangst.

Efter standsning af kommerciel hvalfangst

bestemte man at satse på øgede forskningsaktiviteter, hvor hovedvægten bliver lagt på spørgsmål vedrørende bestandstørrelse, fornuftigt fangstniveau og hvalers rolle i den økologiske sammenhæng i havet.

Hvalforskere har, uden større resultat, i en årrække anbefalet en fælles hvaltælling i Nord-Atlanten, og nu er der alle udsigter til, at det kan ske i sommer. Det bliver igennem nordisk samarbejde og kommer tilmed at have en afgørende betydning for forvaltningen af hvalbestanden i området. Ved en bevilling fra Nordisk Ministerråd finansieres et af de 7 eller 8 forskningsfartøjer, som deltager i denne den mest omfangsrige hvaltælling, der er blevet foretaget i Nord-Atlanten.

Med dette projekt vil der blive igangsat en enestående hvalforskning, som ikke ville have været mulig uden nordisk initiativ og samarbejde.

Invasjonen af sæl på den norske kyst, som vi har erfaret i vinter, viser, hvor vigtigt det er at øge vores viden om søpattedyrene og deres rolle i havets fødekæde. Det er magtpåliggende, at der nu bliver sat en intensiv forskning på hele dette område i gang. Dette er en oplagt nordisk fællesopgave, da forskningen gælder hele Nordhavet.

Bekæmpelsen af luftforurening har i mange år stået centralt i det nordiske samarbejde og miljøbeskyttelsesspørgsmål. Samarbejde om at reducere de langtransporterede forureninger har haft en særlig høj prioritet.

Det er ikke blot luften, som trues af forurening, men også havet omkring os. Vores lande er alle udprægede kyststater, og netop af den grund kræves nu et nordisk samarbejde med hensyn til at få havforureningen, som truer os, bragt under kontrol. Tiden er inde nu til at vise, at de nordiske lande er foregangslande med henblik på havforureningsbekæmpelse.

Bioteknologiske spørgsmål indtager en stigende rolle i mange samarbejdssektorer inden for det nordiske samarbejde. På baggrund af et medlemsforslag om oprettelse af et nordisk institut for bioteknik i Island er der blevet udarbejdet et forprojekt på Nordisk Ministerråds vegne.

På Nordisk Råds session i København i 1986 blev det henstillet, at man samme år ville undersøge, hvilken betydning et nordisk bioteknisk institut med mulig placering i Is-

land, og som skulle specialisere sig i forskning af bl. a. termofile bakterier, ville få for det nordiske erhvervsliv.

Statsministrene blev på deres møde i november 1986 enige om, at der bør udarbejdes et nordisk samarbejdsprogram inden for bioteknologien.

Selv om Ministerrådet sidste år ikke havde mulighed for at tage stilling til placerings-spørgsmålet, er der fremkommet et forslag om nedsættelse af en programkomité til udarbejdelse af et forslag til et bioteknologisk samarbejdsprogram.

Island har store forventninger til aktiv deltagelse i det nordiske samarbejde på området.

Den 19. august 1986 undertegnede man i Island en overenskomst om oprettelsen af Den Nordiske Udviklingsfond for Vestnorden. Fondens formål er at fremme konkurrencedygtigt erhvervsliv og samarbejdsprojekter i Vestnorden på industrielt, teknisk og kommercielt plan. Med etableringen af en speciel investeringsfond for Vestnorden vil man i højere grad kunne bidrage til fælles projekter, som uden tvivl kommer til at styrke idégrundlaget for det nordiske samarbejde. En fond med en grundkapital på 14 mill. US dollar gør ikke mirakler, men man må blot håbe, at den i fremtiden vokser sig stor og stærk.

I forbindelse hermed vil jeg understrege den kendsgerning, at Vestnorden har et enormt investeringsbehov, som betinges af landenes særstilling både geografisk, befolknings- og erhvervsmæssigt.

Ærede præsident! Jeg har nævnt en række vigtige fællesnordiske opgaver inden for erhverv og miljø. Det er dog først og fremmest kulturen, som forbinder os i det nordiske broderskab. På Nordisk Råds sidste session blev det rekommanderet, at Nordisk Ministerråd udarbejder en handlingsplan for det nordiske kultursamarbejde, og man forventer, at det endelige forslag afgives til Ministerrådet til efteråret. Det er en meget betydningsfuld opgave for os alle sammen, for kimen til det nordiske samarbejde var netop det kulturelle fællesskab.

Bärlund: Värderade president! Under de senaste 15 åren har det nordiska rundradiosamarbetet via satellit varit den allt överskuggande mediapolitiska frågan vid Nordiska rådets sessioner. – Jag har litet svårt att tolka vad den ganska lama och nästan resignerade debatten om TV-samarbetet här i går och i dag egentligen är uttryck för.

Tyvärr måste vi parlamentariker hur som helst konstatera med ett visst vemod att Tele-X-satelliten under inga som helst omständigheter kan sändas upp i sin rymdbana tidigare än i augusti 1988. En mera realistisk bedömning av uppskjutningstidtabellen kan dock enligt uppgift presenteras först efter nästa uppskjutning av ARIANE-bäraketen, som skall ske i vår. I ärlighetens namn måste väl konstateras att en ytterligare försening av Tele-X ej kan uteslutas.

En av de viktigaste kultur- och mediapolitiska målsättningarna med ett nordiskt satellitsamarbete var uttryckligen att skapa ett nordiskt programalternativ i den skärpta internationella konkurrensen. Men har vi redan förlutit chansen? Har vår trofasta koppling och bindning till Tele-X hindrat oss att fatta andra viktiga och betydelsefulla mediapolitiska beslut?

En viktig realitet är att det bilaterala TV-samarbetet de nordiska länderna emellan ökat.

I Finland är vi speciellt glada över att televisionssamarbetet mellan Sverige och Finland har gett konkreta resultat. I Stockholmsområdet kan nämligen sedan sommaren 1986 sverigefinländarna följa med Rundradions TV-sändningar och i Syd-Österbotten sprids Sveriges TV via Bötomborgssändaren sedan september 1986. Statsministrarna Kalevi Sorsa och Ingvar Carlsson har genom sitt beslut att tillsätta en gemensam arbetsgrupp för de svensk-finländska TV-frågorna tagit ett långt steg mot en ytterligare utbyggnad av spridningen av de svenska TV-programmen till Finland och de finska TV-programmen till Sverige. Beslutet är ett väsentligt genombrott för de bilaterala TV-samarbetet.

Våra statsministrar har alltså igen gjort en central insats för vidareutvecklingen av språkminoritetens TV-service. Det känns därför genant att en del av den finlandssvenska tidningspressen och SFP-politikerna försöker ifrågasätta avsikterna i statsminist-

rarnas strävanden. Jag tycker att Vasabladet Birger Thölix träffar rätt då han frågar: Är det ingen som kommer på tanken att säga ett enkelt tack? Skall någon förvänd lojalitet förhindra det? Resultatet i mediafrågor kräver politiskt samarbete. Men ibland får man ju onekligen den uppfattningen att det är viktigare att hålla den finlandssvenska mediapolitiska ballongen i luften än att nå resultat.

Det är även litet förvånande att samlingspartiets Ilkka Suominen tar ton och instämmer i denna "det-är-surt-sa-räven-om-rönnbären"-kören när han beskyller de socialdemokratiska statsministrarna för nordiskt röstfiske med mediapolitiken. Till det här kan man bara säga att vi socialdemokrater skulle vara oerhört tacksamma om de nordiska konservativa partierna ens någon gång under valperioden skulle göra något konkret för den nordiska mediapolitiken. Jag kan inte påminna mig om ett enda större nordiskt eller bilateralt mediaprojekt som samlingspartiet skulle ha drivit, allra minst vad avser de minoritetspolitiska frågorna.

Värderade president! Det nordiska programsamarbetet via satellit måste, enligt min mening, värderas och analyseras i relation till vad som idag har skett eller planeras ske i mediapolitiken såväl nationellt som internationellt. De nordiska länderna är i dessa satellittider inte längre några isolerade öar. Kabelutbyggnaden och mottagningsteknikens utveckling möjliggör mottagning av utländskt programstoff via satellit i allt större utsträckning. Konkurrensen om de nordiska tittarna ökar. Och i detta konkurrensperspektiv är utformningen av programutbudet i Tele-X av avgörande betydelse med tanke på projektets kulturpolitiska framgång.

Jag har varit och är fortfarande tveksam till ett kostnadskrävande redigerat tvåkanalsalternativ bestående av redan sända nordiska program. Är det tillräckligt publikattraktivt? Är det ekonomiskt motiverat att investera ca 200 miljoner svenska kronor årligen i ett sådant utbud? Finns det inte andra lösningar? Också de nordiska rundradiobolagen tycks vara passiva och tveksamma inför nuvarande Tele-X-planer.

Det tidsuppskov som förseningen av uppskjutningen erbjuder borde därför utnyttjas för att utreda förutsättningarna för etablerande av en ny typ av nordisk TV-kanal innehåll-

lande nyproduktion och spännande programinköp. Jag tror också att frågan om finansieringsformerna för programverksamheten bör bli föremål för politisk beredning. Frågan om vilka alla parter vid sidan av de nordiska radiobolagen som skulle kunna vara intresserade av att utnyttja Tele-X borde utredas.

Mot den här bakgrunden föreslår jag följande:

1. Nordiska ministerrådet bör utreda hur vi av Tele-X kan göra en Nordkanal (Pohjoiskanava) med nyproduktion och aktiva programinköp i nordiskt samarbete.
2. Ministerrådet bör utreda och ta initiativ till skapande av ett särskilt nordiskt bolag för att driva Nordkanal. Bolaget kunde ägas av de nordiska rundradiobolagen, filmstiftelserna och övriga nordiska intressenter.
3. Det bilaterala TV-samarbetet byggs ut så att Sveriges TV:s program återsänds till Finland och Finlands TV:s program till Sverige på permanent basis. Särskilt bör man beakta språkminoriteternas behov i de två länderna.

Den här föreslagna nordiska TV-modellen har åtminstone två företräden jämfört med tidigare tankar.

- A. Den skulle göra den nordiska satellitlösningen, Nordkanal (Pohjoiskanava), till ett verkligt alternativ, i tittarnas ögon, till det multinationella utbudet. Nordkanalen skulle främja den nordiska programproduktionen, vilket vore en välkommen kulturpolitisk vitamininjektion. Den här modellen förutsätter självfallet att satellit-samarbetet blir permanent.
- B. Det bilaterala samarbetet skulle kunna byggas ut såsom invånarna i våra länder hoppas, utan att detta stör det nordiska satellitsamarbetsprojektet.

Björk: Fru president! Mittengruppens talesman Esko Aho nämnde i går att den nordiska mittengruppen avser att under hösten anordna en konferens. Detta utgör ett konkret exempel på hur vi nu i de olika grupperingarna intensifierar vårt långsiktiga arbete inför 1990-talet.

När det gäller inriktningen av arbetet är det viktigt, vilket några talare också har framhål-

lit, att vi inte glömmer bort de rent nordiska frågorna. De internationella frågorna är viktiga, men de får inte ta överhanden.

På några områden går utvecklingen i världen och därmed också i Norden mycket snabbt. Detta gäller utvecklingen på data- och elektronikområdet liksom också på det kulturella området. En av de viktiga frågor som Nordiska rådet haft att hantera under lång tid – kanske under alltför lång tid – är frågan om Tele-X.

Kulturutskottet konstaterar att beredningen av det nordiska TV-samarbetet startades under en period då man utgick från att den nordiska satelliten skulle vara i stort sett ensam om att sända program över Norden. Utvecklingen har dock gått snabbt, och ett stort antal utomnordiska program sänds nu över hela Norden. När Tele-X enligt beräkningarna kommer att ha tagits i bruk kommer den att konkurrera med cirka tjugotalet satellitkanaler, inom ytterligare några år ännu flera. Flera satellitkanaler kommer dessutom att ha Norden som enda marknad och vara beroende av reklam från nordiska företag. Det är i denna miljö som Tele-X skall fungera och försöka bli ett konkurrenskraftigt medel för att sprida förhoppningsvis god nordisk underhållning och att spegla nordisk kulturpolitik.

Av den redovisning som vi har fått verkar det som om Danmark har tagit viktiga steg mot ett fastare engagemang i Tele-X-projektet. Det är bra. Vi vet om att arbetet på grund av försenad Ariane-transport skulle komma att dra ut något på tiden. Det finns nu dessutom tankar som tyder på att arbetet kan komma att ytterligare försenas. Jag vill varna för fortsatta förseningar. Den kraft som en gång fanns bakom det här projektet verkar i dag saknas.

Förslaget om modifiering av Tele-X innebär att fyra TV-kanaler skall komma till användning i stället för två. Ett sätt att använda dessa skulle kunna vara fyra nationella kanaler. Även andra och kanske intressantare användningssätt har förts fram. Tekniska modifieringar framstår som genomförbara med bibehållande av Tele-X som en direktsändande satellit. Jag menar att detta är ett oavvisligt krav i sammanhanget. Under förutsättning att finansieringen av sådana modifieringar kan lösas är det välbetänkt att dessa görs så, att de ger öppningar för nya och intressanta

lösningar för nordisk TV via en direktsändande nordisk satellit.

Jag utgår från att ministerrådet kan hantera denna fråga. Samtidigt vill jag understryka vikten av att ministerrådet visar en öppenhet när det gäller användningen av kanalerna.

Jag tycker att lösningar med andra medie-företag än de nationella radioföretagen bör kunna prövas. Samma prövning bör kunna ske beträffande reklam- samt Betal-TV. Vidare bör en fond för nordisk film-, TV- och videoproduktion inrättas. Denna prövning bör ske före sommaren 1987. Jag menar att det finns tillräckligt underlag för en sådan prövning. Det är tid att nu visa handlingskraft i Tele-X-frågan.

Fru president! Det är med tillfredsställelse vi kan notera att de nordiska länderna nu har samordnat sina insatser mot luftföroreningar. Arbetet måste nu gå vidare med all kraft. Vi måste fortsätta att agera mot luftföroreningar. Vi har kommit en bit på vägen genom att länderna beslutat att reducera sina svavelutsläpp med 50 procent eller mera fram till 1995.

Det krävs nu i det fortsatta samarbetet att vi får till stånd en tillfredsställande samordning i de pågående förhandlingarna för att komma fram till ett europeiskt avtal om reduktion av utsläppen av kväveoxider och kolväten. Vi måste nu arbeta för bindande avtal om reduktion av utsläppen av kväveoxider och kolväten, inom ramen för ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

Erfarenheterna från Tjernobyli bör kunna leda till ett mer aktivt arbete i bevakningen av radioaktiva och andra gränsöverskridande föroreningar. Det är också viktigt att vi nu samordnar de forskningsinsatser som görs på miljöområdet.

Det finns en otålighet vad gäller takten i det fortsatta miljöarbetet. Jag själv och centerpartiet i Sverige delar denna otålighet. Det gäller nu att på miljöområdet gå från ord till handling. Jag instämmer i det som Birgitta Dahl i det avseendet sade om att man måste hantera konkreta exempel. Det kan i det fortsatta arbetet också bli aktuellt med avgifter i olika former för att få fram erforderliga medel i kampen för en bättre miljö.

Den sista fråga som jag vill ta upp är det som händer beträffande det nordiska

ungdomssamarbetet. Det går litet för sakta med lanseringen av förbättrade rese-möjligheter för nordisk ungdom. "Nordjobb" måste få allt det stöd som behövs. Det är också viktigt att utbytet mellan de ungdomsorganisationer som finns stimuleras på olika sätt. Samtidigt är det tydligen fortfarande lättare med studentutbyte med USA än mellan de nordiska länderna. På detta område måste vi försöka få till stånd en förbättring. Det bör också påpekas att man inom EG i dag gör mycket stora satsningar på ökat ungdomssamarbete.

Det är också viktigt att man i det kulturprogram, som inom kort kommer att utarbetas, på allvar tar upp barn- och ungdomsorganisationernas speciella situation i det nordiska kultursamarbetet.

Fungerende statsminister, utenriksminister **Frydenlund:** Ærede president! Den norske statsminister, Gro Harlem Brundtland, beklager meget ikke å kunne være til stede ved denne sesjonen. Den Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, som hun er leder for, har i disse dager sitt avsluttende møte i Tokyo. Fraværet fra sesjonen skyldes således at Gro Harlem Brundtland tar del i et arbeid som vi alle er opptatt av skal føre til resultater, og som også er et av de viktigste temaer som er oppe på denne sesjonen, nemlig forurensningsproblemene. Den nordiske innsatsen på dette området kan gi impulser og føre til initiativ som kan få betydning også i global sammenheng.

Det er som flere talere har vært inne på, først i de senere år vi er blitt oss fullt bevisst omfanget av de farer som truer vårt miljø. Skogsdøden, fiskedøden, forgiftet vann i elver, innsjøer og havområder er det dystre uttrykk for de problemer som nå må løses. På den annen side er det gledelig at flere og flere land nå etter hvert blir engasjert i forurensningsproblemene og er villige til større satsninger for å snu denne negative utviklingen.

Til denne sesjon legger Ministerrådet fram et luftforurensningsprogram som ytterligere tar sikte på å øke den nordiske innsatsen.

Det er gledelig at vi nå også skal satse mer for å løse de miljøproblemer som utviklingslandene står overfor. Vi har erkjent at mange av u-landenes problemer også skyldes en

økende ødeleggelse av miljøet. Et samarbeid her mellom bistandsministrene og miljøvernministrene er i gang med sikte på økt hjelp til å identifisere utviklingslandenes miljøproblemer og yte teknisk og økonomisk bistand til å løse disse.

Den norske regjering legger derfor vekt på å styrke det nordiske samarbeidet om miljø- og bistandsspørsmål så vel bilateralt som i internasjonale organisasjoner. Vi har et felles syn på disse problemene, og vi burde være sterke nok til å gå i spissen i dette arbeidet.

De utfordringer som vi står overfor på miljøområdet, vil kunne bli lettere å hanske med, både globalt og regionalt, dersom det blir en tilfredsstillende internasjonal økonomisk utvikling. Skal vi få til en slik utvikling på global basis, vil det igjen stille krav til den økonomiske politikken både i våre egne og i andre land, og ikke minst til det internasjonale økonomiske samarbeidet. Det kreves at den økonomiske politikken – ikke minst i de toneangivende landene – utformes under hensyntaken til de internasjonale økonomiske virkningene av de nasjonale tiltakene, noe som i dag skjer i altfor liten grad.

Dette er en sak som de nordiske land ved flere anledninger har tatt opp i internasjonale fora og i internasjonal sammenheng. Man har pekt på den svake økonomiske veksten og den vedvarende massearbeidsløsheten i mange land. Man har pekt på de store skjevheter i betalingsbalansen mellom de viktigere landene. Videre har man pekt på de enorme gjeldsproblemer, særlig i mange u-land, men også pekt på strukturproblemer her i Europa. Og endelig har vi vist til de tendenser til proteksjonisme vi ser, som igjen har sammenheng med den store arbeidsløsheten.

Senest i mars i fjor utarbeidet de nordiske finansministre et felles memorandum som ble presentert både i internasjonale fora og overfor mange andre regjeringer. De nordiske finansministrene erklærte at de var beredt til å medvirke til å få i stand et mer samordnet internasjonalt økonomisk samarbeid.

I dag – et år senere – må vi konstatere at de samme problemene stadig er med oss. Vi må også dessverre konstatere at de økonomiske utsiktene i dag er dårligere enn mange kanskje forventet bare for kort tid siden. OECDs siste prognoser fra to måneder tilbake kan kanskje allerede nå sies å være for

optimistiske.

Den økonomiske veksten i flere av de viktigste OECD-landene er lavere enn før antatt. Det er få tegn til lavere arbeidsløshet. Skjevhetene i betalingsbalansene holder seg. Vi har stadig store valutakurssvingninger og også stor usikkerhet om den videre kursutvikling. De internasjonale gjeldsproblemene er fortsatt uløste. U-landenes samlede gjeld øker, og er nå oppe i 1 100 milliarder dollar, med tilsvarende økende rentebelastning. USA er i ferd med å bli verdens største internasjonale debitor, med de følger det etter hvert kan få. Mange land, også våre egne, sliter med store strukturelle problemer i økonomien. Vi har det sterke oljeprisfallet, som igjen kan skape usikkerhet om den langsiktige energiforsyningsikkerheten.

Det er åpenbart for alle at det internasjonale økonomiske samarbeidet fortsatt er utilstrekkelig. Det er derfor vår oppfatning at de nordiske land bør følge opp tidligere initiativ som er tatt, med sikte på å påvirke utviklingen i ønsket retning. Det sier seg selv at våre muligheter her er begrenset, men vi har tro på og erfaring for at også mindre land kan øve innflytelse i internasjonale fora når vi går sammen om det. De synspunkter som de nordiske land har forfektet, har for øvrig også fått støtte fra en rekke andre land. Mot denne bakgrunn bør derfor nye nordiske initiativ være aktuelle også i tiden framover.

De nordiske land bør derfor i fellesskap støtte opp om en internasjonal strategi som innebærer en bedre koordinering av den økonomiske politikken i industrilandene.

For det første bør denne strategien sikte mot en raskere økonomisk vekst, slik at arbeidsløsheten virkelig kan reduseres. En slik sterkere økonomisk vekst skulle i den foreliggende situasjon være mulig uten at det skapes inflasjon.

For det annet er det nødvendig med tiltak for å forbedre det internasjonale monetære system. Større stabilitet i kursforholdene mellom hovedvalutaene må tilstrebes.

For det tredje må tegn til proteksjonisme bekjempes, noe som raskere økonomisk vekst i seg selv skulle gi bedre grunnlag for.

For det fjerde vil en sterkere vekst i industrilandene samtidig kunne gi bedre rammevilkår for utviklingslandene. Men også her er det nødvendig med en langsiktig strategi

for å redusere gjeldsproblemene i utviklingslandene.

Endelig er det grunn til å legge vekt på nødvendigheten av å sikre den langsiktige energiforsyningen.

I tillegg til det nordiske samarbeid når det gjelder miljøvern – som jeg har nevnt – og når det gjelder internasjonal økonomisk politikk, er det også et tredje område hvor nordisk samarbeid både er nærliggende og viktig, og som mange talere har vært inne på i denne debatten. Det gjelder i forholdet til Det europeiske fellesskapet. Når det nå er spesiell grunn til å trekke fram forholdet til EF som et nordisk samarbeidsområde, skyldes det den raske utvikling som nå kan foregå i EF, som følge av vedtaket om den såkalte enhetsakten. Denne akten forutsetter bl. a. at EF-landene innen utgangen av 1992 skal ha etablert et reelt indre marked, som vil ha vidtrekkende konsekvenser for EF-landene selv, og også for utenforstående land. Vi utenforstående blir stilt overfor spørsmålet om vårt samarbeid med EF på alle områder som det indre marked omfatter, skal utvikles mest mulig parallelt med EFs egen framdriftsplan. Skjer det, vil det kunne ha klart positive virkninger for de berørte landenes næringsliv. Skjer det ikke, vil ulempe for tredjeland bli betydelige. Dette er spørsmål som vi må vurdere nærmere. Et samarbeid med EF på disse saksområdene vil kunne skje både tosidig, på nordisk plan og gjennom våre medlemskap i EFTA. Men både i forberedelsen og gjennomføringen av denne prosessen vil nær nordisk kontakt være nyttig, og alle de nordiske land bør legge vekt på å etablere rasjonelle og resultatorienterte samarbeidsrutiner.

La meg også nevne at det nylig er iverksatt et omfattende initiativ for å redusere handelsbarrierer og styrke det internasjonale regelverket for verdenshandelen. Jeg tenker her på den nye forhandlingsrunden i GATT. For mindre land, med stor avhengighet av utenrikshandel og begrenset politisk forhandlingsstyrke – som de nordiske – er det av spesiell betydning at disse forhandlingene lykkes.

Fleire av talerne i debatten har vært inne på tiltak mot Sør-Afrikas apartheidpolitikk. La meg kort redegjøre for Norges politikk i denne sak. Den 3. mars vil vi ha en første behandling i Stortinget av Regjeringens forslag

til lov om økonomisk boikott av Sør-Afrika. I dette lovforslag har Regjeringen lagt særlig vekt på å hindre transporten av olje til Sør-Afrika på norske skip. Samtidig har vi i FN søkt å medvirke til å få etablert en internasjonal overvåkingsmekanisme – i FN's regi – for salg og transport av olje til Sør-Afrika. Gjennom denne parallelle framgangsmåte på et område hvor Sør-Afrika kan være sårbart, er det vårt håp å kunne medvirke til økt press mot apartheidregimet.

Ellers vil også jeg understreke betydningen av det nære samarbeid som består mellom de nordiske land om tiltak mot Sør-Afrika, og som også vil være gjenstand for videre behandling under det forestående møte mellom de nordiske utenriksministre i Reykjavik i slutten av neste måned.

Når det så gjelder den debatt – eller tilløp til debatt – vi har hatt på dette møte i Nordisk Råd om Norden og eller i Europa og Norden og eller i verden, har jeg lyst til å komme med en kort observasjon. Den kjensgjerning at de forskjellige nordiske land har valgt ulike sikkerhetspolitiske og markedspolitiske løsninger, er – slik jeg har registrert det – ikke lenger gjenstand for polemikk mellom de nordiske land. Det er mitt inntrykk og min erfaring at de enkelte nordiske land viser respekt for den løsning som de andre nordiske landene har valgt, og at de også forsøker å støtte hverandre hvor de kan. Dette er en vinning – og takk for det, ærede president!

Flemming Hansen: Fru præsident! Gennem mange år har handelshindringer i Norden været et af de faste emner i debatten under Nordisk Råds session.

Mange har vel ligefrem sagt, at debatten om handelshindringer i Norden er et eksempel på, at der i Nordisk Råd tales meget og handles lidt.

Jeg kan måske være enig i den betragtning, især med henvisning til dette emne, som er så uhyre betydningsfuldt for erhvervslivet i hele Norden.

Den styringsgruppe, som Ministerrådet har nedsat, har imidlertid i sin netop offentliggjorte rapport fået fat i mange væsentlige punkter, der skulle give mulighed for færre handelshindringer de nordiske lande imellem.

Princippet om omvendt bevisbyrde, som vi længe har kendt i EF, er nok det afgørende princip, såfremt vi virkelig ønsker at mindske de alt for mange eksempler på handelshindringer. Med princippet om omvendt bevisbyrde pålægges det importlandet at påvise nødvendigheden af at håndhæve nationale foranstaltninger, der forhindrer, besværliggør eller fordyrer eksport af varer fra andre lande.

Jeg føler mig endnu ikke overbevist, men det er virkelig mit håb, at det arbejde, der siden sidste session har været udført af styringsgruppen under Ministerrådet, vil give resultater, således at vi ikke gang på gang skal stilles over for konkrete beviser på, at nordiske lande forsøger at hindre produkter fra det ene nordiske land at komme ind på markedet i et andet nordisk land.

Det er for det første imod vore utallige erklæringer fyldt med smukke hensigter om, hvor meget vi her i Norden betyder for hinanden, men det er for det andet heller ikke holdbart i forholdet til for eksempel EF, hvor princippet om omvendt bevisbyrde længe har været praktiseret.

Det nordiske samarbejde er bygget på begreberne tillid og frivillighed. Lad os bevise, at vi kan leve op til disse fine ord, og lad os en gang for alle få løst problemet med handelshindringer i Norden. Dermed kan vi over for os selv og vore kritikere bevise, at Nordisk Råd ikke alene er et sted, hvor vi taler, men også et sted, hvor vi handler.

Steenholdt: Fru president! Som de fleste nordiske parlamentarikere ved, er jeg den eneste repræsentant for de såkaldte fra midten til højre partier i Grønland, og som oppositionsleder mod det nuværende Grønlands Landsstyre, har jeg altid gode ønsker for vores ungdoms fremtid i form af gode forbindelser med de nordiske lande.

Vi har i Grønland i disse år meget store ungdomsårgange, som trænger til de allerbedste forberedelser til deres egen fremtid, og i den forbindelse tænker jeg på en supplerende af deres uddannelser med ophold og uddannelser i de nordiske lande. Men vejen dertil har desværre ikke været så ligetil indtil nu, selv om vores kultur stadig væk er stærk påvirket af den nordiske kultur og dens ideer.

Vi har den glæde i vores parti Atassut at se frem til, at Nordens Institut – langt om længe

– åbner i september måned i år i Nuuk. Jeg glæder mig på den grønlandske ungdoms vegne med håb om, at der bliver udbudt forskellige arrangementer i dette institut med den største betydning for den grønlandske ungdom.

Men dette institut må ikke skuffe de unge grønlandere, som forventer at få bedre kendskab til de nordiske forhold, bl. a. ved at deres lærere kan indhente deres materiale om Nordens lande og folk fra dette institut.

Vores ungdoms higen efter at kontakte de nordiske landes ungdom er efter min mening meget spændende, og vel vidende, at arrangementet NORDJOB ikke omfatter Grønland, har vores ungdomsorganisation foreslået arbejde i Grønland for de andre unge i Norden. Vi har allerede fået adskillige henvendelser fra de andre nordiske landes ungdom om at få Nordjob i Grønland. Det er op til de nordiske besluttede myndigheder at stoppe initiativet eller at give grønt lys også for den grønlandske ungdom, som vil søge at tage "Sydjob" i de andre nordiske lande på grund af de økonomiske spørgsmål. Grønland har altid været interessant for de nordiske folk gennem historien – vi kender Hans Egede og Fritjof Nansen – og fra de andre nordiske landes befolknings side er interessen meget stor.

I disse tider, hvor Nordisk Råd også har repræsentanter fra Grønland, må man betragte det som et tilbageskridt for de nordiske idealer at stoppe den nordiske ungdoms ønske om bedre kontakt mellem den grønlandske og det øvrige Nordens ungdom.

Giv tilskud til vores nordiske ungdom, således at mange af vore unge fra alle samfundslag kan benytte sig af det spændende jobtilbud. Grønland er heller ikke omfattet af rejsepasset eller nogen af de andre internationale muligheder, som de andre unge i Norden har for at rejse billigt til andre lande eller omvendt. Tænk, at alene rejsen til Danmark og tilbage til Grønland koster dem ca. 10000 kr. Jeg tror ikke, alle unge mennesker kan klare det, hvis de ikke har en god økonomisk baggrund. Derfor trænger de til mere forståelse fra de andre nordiske lande, og ikke mindst fra Nordisk Råd.

Til slut har jeg det ønske, at den grønlandske ungdom og deres lærere får mulighed for at blive taget med i beslutningen, hvis i frem-

tiden i Nordisk Råd opnås oprettelse af en national informations- og udbyttecentral for lærer- og elevudbytte samt datasamarbejde på skoleområdet i Norden.

Fru president! Til allersidst vil jeg opfordre den danske regering til at tage den grønlandske ungdom i betragtning i forbindelse med det igangværende projekt *Associeret Schools*

Projekt (ASPRO), da vi efter min mening trænger meget til en internationalisering inden for nyere undervisningsmetoder samt lærer- og elevudbytte.

Sedan generaldebatten afbrudt, avsluttes møtet kl. 11.20.

PROTOKOLL
24 februari**Protokoll****3:e mötet****Tisdagen den 24 februari 1987 kl. 14.00–17.50****Presidenter: Ólafur G. Einarsson och Elver Jonsson****Dagordning****C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (forsatt generaldebatt)****Meddelande**

Det meddelades, att utrikesminister Paavo Väyrynen intagit sin plats i rådet.

Anmälan

Presidenten: Presidenten viser til at plenarforsamlingen fastsatte saklisten for sesjonen på sesjonens første møte.

Presidiet viser til at i dag er fremmet et medlemsforslag A 794/k om radio- og TV-samarbeidet i Norden og foreslår at dette medlemsforslaget blir tatt opp i saklisten.

Vedtaket krever 2/3 flertall.

Presidenten gjør oppmerksom på at Kulturutvalget vil behandle medlemsforslaget i dag og fremlegge en betenkning slik at forslaget i henhold til Rådets arbeidsordning § 47 kan behandles av plenarforsamlingen i morgen, onsdag 25. februar 1987.

Presidiets forslag bifølls.

Utrikesminister **Väyrynen:** Herr president! I mitt tal vid Nordiska rådets föregående session konstaterade jag bland annat att jag kommer att föreslå för mina nordiska ministerkolleger som ansvarar för biståndsfrågor att vi skulle börja sammanträda regelbundet och vid behov samlas som ett ministerråd. Det är därför med tillfredsställelse jag nu kan konstatera att det första nordiska biståndsmi-

nistermötet hölls i Köpenhamn förra augusti.

Frågan om relationen mellan det nordiska samarbetet och de internationella problemen har redan diskuterats här i rådet. Den berör dels våra regeringars och dels våra parlamentarikers ställning och roll. Vi måste söka ett svar på denna fråga ur bestämmelserna i det nordiska samarbetets grundläggande avtal, det så kallade Helsingforsavtalet. Situationen är enligt min uppfattning rätt entydig. Helsingforsavtalet behandlar nästan enbart samarbetet inom Norden. Undantag från denna princip är endast bestämmelserna om biståndssamarbetet och informationsverksamheten, som ingår i artiklarna 35 och 36 i avtalet. Dessutom konstateras det i artikel 33 att "de fördragslutande parterna böra i de fall detta är möjligt och lämpligt rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse, som behandlas i internationella organisationer och vid internationella konferenser". Det är skäl att konstatera att artiklarna om avtalsparternas internationella aktiviteter för tillfället är i vidsträckt användning. Samarbetet under artikel 33 har till största delen hört till utrikesministrarnas ansvarsområde.

Då man på basen av Helsingforsavtalet inte har inkluderat utrikes-, försvars-, och säkerhetspolitiska frågor i det institutionaliserade nordiska samarbetet är det skäl att följa denna avtalsbaserade praxis även i fortsättningen, som även statsminister Sorsa konstaterade i sitt anförande i går. Detta får naturligtvis inte utgöra ett hinder för de nordiska ländernas parlamentariker att i andra sammanhang behandla frågor av gemensamt intresse, som är förknippade med dessa sektorer. Att detta

verkligen inte heller har utgjort ett hinder, utvisar behandlingen i parlamentarisk krets av frågor i anslutning till en kärnvapen-fri zon i Norden.

Fastän Helsingforsavtalet inte innehåller uttryckliga bestämmelser om Nordiska rådets roll i internationella sammanhang, behöver detta inte nödvändigtvis innebära att rådet skulle behöva nöja sig med en totalt passiv roll i sådana aktuella frågor med internationella dimensioner som berör de nordiska länderna. Jag anser det inte omöjligt att gemensamma problem också i framtiden behandlas i en vidare internationell parlamentarisk krets, såsom skedde under konferensen om luftföroreningar i Stockholm.

Ett initiativ som har kommit upp under denna session hänför sig till den problematik som jag i det föregående har behandlat. Jag syftar på det ekonomiska utskottets förslag om att tillsätta en kommitté bestående av parlamentariker för att undersöka hur det nordiska samarbetet i internationella sammanhang kunde effektiviseras. Jag vill inte gå in på tillsättandet av kommittén. Däremot har jag fäst uppmärksamhet på att mandatet för kommitténs framtida verksamhet i detta skede har lämnats öppet och fastställs senare. För det fall att kommittén förr eller senare kommer att tillsättas underställer jag för prövning om det vore praktiskt att i stället för att ge kommittén ett mycket omfattande och ambitiöst mandat, försöka begränsa detta. Kommitténs mandat kunde till exempel begränsas så, att det skulle omfatta endast en effektivisering av det nordiska samarbetet i internationella miljövårdsfrågor.

Internationell aktivitet på miljöområdet förekommer inom drygt trettio internationella organisationer och torde därför garantera att kommittén inte kommer att uppleva sitt arbete som ett småpysslande inom snäva ramar. Konferensen om luftföroreningar i Stockholm utgör en logisk bakgrund för parlamentarisk fortsatta arbete med problemen inom miljövården. Det vore enligt min mening logiskt om Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för miljövård skulle förbereda basmaterialet för parlamentarisk kommittén. I detta sammanhang kan man återkalla i minnet proceduren vid förberedelserna för konferensen om luftföroreningar i Stockholm. En rapport till konferensen utar-

betades på uppdrag av ämbetsmannakommittén för miljövård.

Jag höll nyligen i Bonn ett tal, där jag fordrade att det internationella miljövårdssamarbetet skulle få samma centrala ställning i den internationella politiken som nedrustningssträvandena. Härvid skulle de nordiska länderna kunna spela en avgörande roll. Parlamentarisk kommittén kunde ge värdefulla impulser till regeringarnas arbete, när de effektiviserar sin verksamhet i det internationella miljöarbetet. I mitt tal framförde jag tanken på att ett mycket betydelsefullt forum för miljöarbetet kunde vara OECD, där alla marknadsekonomiska industriländer är representerade. Då nationella miljövårdsbeslut inverkar på företagens konkurrenskraft i dessa länder, kunde man kanske lämpligen komma överens om striktare miljönormer just i OECD:s krets. Då även USA och Japan skulle vara representerade kan de europeiska OECD-länderna inte hänvisa till att de skärpta miljövårdsnormerna kommer att försvaga deras konkurrenskraft. Samtidigt måste man fortsätta och effektivisera samarbetet inom KSSE-processen och ECE, samt i FN.

Om kommitténs arbete utgående från ovan skisserade grunder visar sig resultatrikt, finns det enligt min uppfattning ingenting som hindrar att arbetet fortsätter även på några andra områden.

Margrete Auken: Hr. præsident! Der er ingen tvivl om, at vi har brug for et forbedret samarbejde inden for det internationale miljøarbejde. Det vil jeg ikke bestride. Men den mest hastende sag, den virkelig presserende sag – og fremfor alt har Finland gjort opmærksom på, hvor presserende den var – er, at EF nu harmoniserer 325 direktiver.

Ministerrådet har lagt et forslag frem om fjernelse af handelshindringer. Hvordan forestiller man sig, at det kommer til at fungere, sådan at det nordiske hænger sammen, forud for at EF laver sine harmoniseringer?

Den debat, vi har haft her, har fra dansk side, fordi vi er fortrolige med problemet, først og fremmest drejet sig om, hvordan man sikrer nordisk samarbejde på dette område, og det har været et chok, at man har kørt sagen ind i hele debatten om udenrigspolitik. Den debat hører den ikke hjemme i.

Vi er i klar forlængelse af en tradition, som ikke mindst de borgerlige har skubbet på. De borgerlige har fremlagt det mest radikale forslag, nemlig liberalisering af kapitalmarkedet. Det ville inddrage hele OECD i det nordiske. Et så radikalt forslag har de borgerlige støttet. Hvorfor er man nu ikke på plads til et forslag om, hvordan vi gør noget for at styrke det nordiske, sådan at Norden ikke kommer til at skrive EFs direktiver af, men får væsentlig indflydelse på, hvordan de udformes?

Danmark vil meget gerne fremføre stærke nordiske synspunkter. Det er et ønske i Danmark, og mange gange vil vi få støtte fra Vesttyskland og Holland. Men det kræver en opmærksom nordisk indsats, og her vil jeg gerne spørge: hvordan forestiller Paavo Väyrynen sig, at det skal ske? Har han et andet forslag end komiteen til, at vi kan få dette arbejde gjort godt og effektivt? Vi er naturligvis helt åbne over for andre forslag, men vi er lamslåede over, at man især fra Finlands side har opgivet at komme på forkant med udviklingen. Jeg vil meget gerne have svar.

Jeg vil til sidst nævne to væsentlige finske initiativer. Det ene er, at statsminister Sorsa gentagne gange har gjort opmærksom på dette problem. Det andet er, at den finske trafikminister på vort møde i Helsingør på Ministerrådets vegne fremlagde en tanke om, at Norden skulle harmonisere forud for EF, sådan at man samlet kunne fremlægge de nordiske harmoniseringsplaner på transportområdet over for EF. Hvordan tænker man sig, det skal foregå?

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Till detta vill jag endast påpeka, att det är en annan sak om en parlamentarisk kommitté börjar harmonisera regler än om det görs på minister- eller på regeringssidan. Som oppositionsmedlem vågar jag säga detta.

Meddelanden

Det meddelades att statsråd Helen Bøsterved och statsrådet Anita Gradin intagit sina platser i rådet.

Margrete Auken: Ja, hr. præsident, det er ikke helt i overensstemmelse med reglerne, at medlemmer svarer en, der tager replik, men så får jeg give svar tilbage.

Jo, Ministerrådet kan godt lave dette, men vi påskønner i det nordiske samarbejde, at parlamentarikerne er inddraget. Det er en væsentlig pointe, at denne forsamling sidder her og synes, vi skal beskæftige os med vigtige ting, og vi understreger gang på gang den parlamentariske indblanding, fordi vi er demokratiske, åbne lande, og så er det ikke nok blot at give op og overlade det til Ministerrådet. Det gør vi da ikke. Det er en dødsstrategi, vi er inde i. Ikke en strategi der handler om at styrke det nordiske samarbejde, men om at lamme det og få det til at visne.

Anker Jørgensen: Hr. præsident! Jeg tror allerførst, det er meget vigtigt at understrege, at hvis vi i Nordisk Råd skal samarbejde, så skal vi ikke grave grøfterne større end nødvendigt. Jeg tror, det er vigtigt, både at der kan være delte meninger og at disse meninger brydes, men også at man gør et forsøg på at bygge bro over de forskellige synspunkter. Og dér vil jeg gerne sige, at det sidste spørgsmål her faktisk er et spørgsmål, som har god mulighed for at finde sin løsning.

Det danske Folketing – og dette vil jeg gerne orientere til sessionen her – har et specielt markedsudvalg, dvs. et udvalg, der beskæftiger sig med EG- eller EF-problemer. Her har man nedsat et underudvalg, som specielt skal beskæftige sig med de problemer, der kan opstå i forhold til de nordiske lande, og i dette udvalg har man vedtaget følgende:

”De øvrige nordiske lande bør tilbydes uformelle konsultationer vedrørende forslag om Det Indre Marked” – altså i EF – ”og miljøet. Regeringen opfordres til at aftale de nærmere retningslinier med hvert enkelt af de nordiske lande.”

Dette har Nordisk Råds præsidium understreget meget stærkt, da vi i november eller december havde møde med de nordiske statsministre. Derfor er det faktisk en officiel politik, som jeg tror ingen kan have noget imod.

Jeg synes også, man skal bemærke, at statsminister Poul Schlüter her i dag ret grundigt har redegjort for de samme synspunkter. Det vil sige, at denne sag er der gode mulig-

heder for at løse, uden at det nødvendigvis – jeg siger udtrykkelig nødvendigvis – behøver at hænge sammen med det andet spørgsmål om det nordiske samarbejde i international relation. Alligevel er det naturligvis også et stykke arbejde, der ligger i forlængelse af det nordiske arbejde, men det er egentlig sat rimelig godt på skinner, som vi i hvert fald siger det i Danmark.

Så vil jeg gerne sige til hr. Jo Benkow, som i går havde et lidt skarpt indlæg, der drejede sig om dette spørgsmål, om Nordisk Råd skal engagere sig i international sammenhæng: Jeg synes, det er nødvendigt at understrege, at det forslag, der kom frem, er et forslag, der blev taget initiativ til af den tidligere finske udenrigsminister Pär Stenbäck, og det fik tilslutning fra meget forskellige grupper her i salen, bl. a. fra den tidligere formand for Nordisk Råd, Páll Pétursson, fra Reulf Steen fra Norge, og såmænd også bl. a. fra min person, men også fra Ingrid Sundberg, som repræsenterer de Konservative eller Moderaterne i Sverige. Det vil med andre ord sige, der var meget, meget bred tilslutning til selve den idé, at vi i Nordisk Råd burde tænke ud over Norden og også prøve på at finde ud af, hvordan – ikke nødvendigvis præcis anviser hvordan – men undersøge, hvordan vi på rimelig vis kan udbygge de internationale relationer, kontakter og samarbejde. Det er det, der var ideen i forslaget, og det er, ligesom om det fuldstændig er blevet fordrejet.

Jeg synes, det er vigtigt at understrege, at f. eks. hr. Carl Bildt fra Sverige ligefrem sagde, at Norden i højere grad må koble sig til det europæiske. Kan det siges tydeligere: Jeg siger ikke, hvad der kan ligge i dette, men det siger man altså fra konservativ side. Og så siger man fra anden konservativ side nemlig Jo Benkow, at hele denne idé er han slet ikke tilhænger af.

Det kan godt være, at vi skal diskutere formen, og vi skal fremfor alt også diskutere indholdet i det mandat, der skal gives. Dét mener jeg, er en vigtig ting, Páll Pétursson sagde i sit indlæg her i formiddag. Vi kan da ens om et mandat, et kommissorium for dette udvalg, inden at vi nedsætter udvalget. Gør vi det, skulle der være mulighed for at blive enige.

Jeg håber, at der er muligt, men naturligvis bøjer vi os for, hvis der er et land, der absolut

ikke vil, og vi bøjer os også for, at det er en sag, som det er vigtigt at have praktisk talt enstemmighed om. Men jeg appellerer til forståelse af, at det er nødvendigt for Nordisk Råd ikke at være snævre, tværtimod at være åbne. Konferencen om luftforurening er et eksempel, men tiden vil simpelt hen medføre, at der bliver mange andre opgaver, som vi uden at blande udenrigspolitik ind i det og uden at blande sikkerhedspolitik ind i det, alligevel må tage op og fra sag til sag naturligvis afgøre formen, hvorunder det skal ske: men kontakt og samarbejde er nødvendig.

Jeg vil også gerne pege på det forhold, at pressen følger denne debat meget levende, og det er en kendsgerning, at det temmelig konservative Aftenposten i Norge nærmest kritiserer os for, at vi ikke stort set kan bakke op om denne idé. Helsingin Sanomat, som jeg også opfordrer jer til at læse – der findes en oversættelse til svensk, den vil jeg også anbefale jer at læse – siger også detsamme til os – En finsk avis, en norsk avis, aviser, der bestemt ikke er socialistiske, for nu at tale i den terminologi, som hr. Jo Benkow begyndte at gøre det op til i går – skriver at dette samarbejde bør udbygges i den kommende tid. Ingen har i virkeligheden sagt noget imod det, men man hænger sig i nogle formaliteter, og jeg beklager det. Jeg håber, det vil være muligt at opnå samarbejde.

Så vil jeg slutte med at sige, at jeg håber, det bliver muligt. Jeg håber, at de konservative, som stadig væk mener, at det er en uheldig idé, besinder sig, og jeg håber, at kan vi ikke nå det nu – jeg håber, vi kan på denne session – så må vi i hvert fald kunne snakke os til rette inden den næste session: men allerhelst på denne session.

Benkow: Hr. president! Det var en blanding av forsonlighet og temperamentsutbrudd fra hr. Anker Jørgensens side som fordrer en replikk.

Det er en fullstendig grunnleggende misforståelse å tro at den konservative gruppe har avvist felles nordisk opptreden i utenrikspolitiske spørsmål. Dette har imidlertid alltid hittil skjedd gjennom utenriksministeriene, og det har vært de såkalte regjeringers prerogativ. Og det som den konservative gruppe har stilt seg bak, er en oppfordring til å ta

imot Ministerrådets åpne favn når de sier at de er villig til å nedsette en slik komite, istedenfor å gå omveien om parlamentarikerne. Og dersom den forsonlighet som tilsynelatende kom til uttrykk i hr. Anker Jørgensens siste innlegg, er en realitet, så ta imot den utstrakte arm! Det er jo ikke noen dårlige regjeringer i Norden sett med Anker Jørgensens øyne – Ingvar Carlsson er en troverdig sosialdemokrat, og ikke rettere enn jeg vet, gjelder det også statsministrene Sorsa og Gro Harlem Brundtland.

I denne sammenheng ønsker vi orden. For da endelig å illustrere hva vi frykter, vil jeg nevne at hr. Buttedahl fra Senterpartiet da vi diskuterte disse spørsmål i Stortinget før vi reiste hit, drog oppmerksomheten mot følgende uttalelse av Reulf Steen fra Arbeiderpartiet:

''Det nordiske samarbeid vil være tjent med at delegatene pålegger seg selvdisiplin når det gjelder å bringe sikkerhetspolitiske spørsmål inn i den politiske debatt i Nordisk Råd. Heller ikke de ulike lands sikkerhetspolitiske interesser og de avspenningsbestrebelsene som de fleste av oss er opptatt av, vil være tjent med at dette blir sentrale temaer innenfor rammen av de institusjoner vi har skapt i Nordisk Råd.''

Og når man tar i betraktning hvilke initiativ som vi har merket har vært presset mot dette forum bl. a. når det gjelder atomvåpenfrie soner i Norden, forstår man hvorfor man ønsker at ansvarlige regjeringer skal være initierende. Selvsagt skal vi hver i våre land som kontrollerende parlamentarikere holde regjeringene i øret. Men dersom Anker Jørgensen og undertegnede kan bli enig om å velge den modell at denne komiteen nedsettes av Nordisk Ministerråd, skal man regne med den konservative gruppes helhjertede tilslutning – og med referanse til de regjeringssjefer jeg har nevnt, som jeg i denne sammenheng har full tillit til.

Steen: Hr. president! Jeg har hele tiden hatt en sterk følelse av at vi i stor utstrekning har snakket forbi hverandre i denne debatten om på hvilken måte, i hvilket omfang og på hvilke områder Nordisk Råd skal engasjere seg i debatten om Nordens forhold til verden omkring, og denne følelse ble ytterligere forster-

ket gjennom den replikk hr. Benkow nå kom med til Anker Jørgensens innlegg.

Jeg har ikke oppfattet det slik at det finnes noen toneangivende grupper i Nordisk Råd som ønsker å bringe sikkerhetspolitiske spørsmål inn i Nordisk Råds forhandlinger. Jeg har ikke oppfattet det slik at det er noen som ønsker å bringe inn i Nordisk Råds forhandlinger drøftinger om de ulike nordiske lands sikkerhetspolitiske plassering, og jeg er takknemlig for at hr. Benkow så korrekt siterte hva jeg selv hadde anledning til å gi uttrykk for på dette punkt under Rådets sesjon i København i fjor.

Men det fins jo et meget stort antall interessante spørsmål utenom de sikkerhetspolitiske, som også har kommet til uttrykk i den generaldebatt vi har hatt her, og som det er naturlig, rimelig og interessant – og til og med av og til påtregende – for Nordisk Råd å drøfte. Da gjenstår spørsmålet om hvordan man skal organisere dette, og det måtte da la seg gjøre å diskutere dette pragmatisk og relativt avslappet.

Det forekommer meg dessuten at det hersker en ganske stor grad av inkonsekvens på dette punkt, for vi opplever da vitterlig at representanter som meget bestemt tar avstand fra at vi skal bringe sikkerhetspolitiske problemstillinger inn i Nordisk Råds drøftinger, ofte er de første til å gjøre sikkerhetspolitiske og utenrikspolitiske spørsmål til hovedsak i sine egne innlegg når deres tur kommer på talerlisten under generaldebatten i Nordisk Råd. Også av den grunn kunne det være hensiktsmessig gjennom et utvalg som får et mandat som vi alle burde kunne bli enig om, å drøfte hvordan Nordisk Råd skal forholde seg til verden utenfor.

Anker Jørgensen: Hr. Jo Benkow førte spørsmålet om sikkerhetspolitikk inn i debatten. Jeg lagde vekt på at understrege, at sikkerhetspolitikken, sådan som stemningen og holdningen nu engang er, ikke skal foregå i Nordisk Råd. Det er bl. a. derfor, der er nogle, der har taget initiativ til, at et bestemt sikkerhetspolitisk anliggende, nemlig Norden som atomfri zone, er lagt ud i et andet regi.

Og så tilbake til selve forslaget. Der er den kendsgerning, at det forslag, som Pär Sten-

bäck tog initiativet til, er fremkommet fuldstændig uafhængigt af hele spørgsmålet om, hvorvidt sikkerhedspolitik skal ind eller ikke skal ind, og oven i købet har Pär Stenbäck jo skrevet et læserbrev i en af de finske aviser i går, hvori han udtrykkeligt siger, at sikkerhedspolitik ikke skulle ind i Nordisk Råd via den komité, som han tog initiativet til skulle nedsættes. Derfor er det en meget usaglig tone, synes jeg, som hr. Jo Benkow anlægger.

Og så vil jeg sige: forsoning og temperament. Ja, der er forsoning, hr. Jo Benkow. Vi vil meget gerne se at opnå enighed om denne sag, og det, der gør, at jeg har temperament i denne sag, er den synes jeg, urimelige måde at angribe tingene på og vurdere tingene på. Det er en smags sag, men jeg mener virkelig, at der er tale om, at man drejer tingene hen i en retning, hvor de slet ikke hører hjemme. Det drejer sig om et udbygget samarbejde i Norden og i relation til den verden, der omgiver os, og der er en lang række opgaver, der kan tages op, uden at udenrigspolitikken og sikkerhedspolitikken skal inddrages. Dermed burde der så være enighed, mener jeg.

Nå nej, siger så hr. Jo Benkow, det er slet ikke det. Det er regeringen, der skal føre politikken. Ja, enig, men jeg går ud fra, at hverken i Nordisk Råd eller i de enkelte parlamenter finder parlamenterne sig i, at de ikke får indflydelse på tingene, at de ikke får mulighed at udtrykke deres meninger om tingene. Og nu er det altså ganske forfærdeligt, at vi som parlamentsmedlemmer vil nedsætte en komité. Jeg synes, det er ganske naturligt, at vi gør det, og vi har oven i købet en ret, måske endda en pligt til at gøre det, hvis vi finder, det er nødvendigt på et eller andet område. Dermed antaster vi ikke, hvad der er regeringens opgave, og hvad der er vores opgave. Ærligt talt, hr. Jo Benkow, jeg føler det som en lidt for fiks undskyldning for en ny holdning.

Benkow: Hr. president! Ja, det siste innlegget skal jeg i hvert fall vare meg meget for å kalle forsonlig. Men jeg vil gjerne til opplysning for hr. Anker Jørgensen, dersom han ikke har fulgt forhandlingene, peke på følgende nordiske politiske realitet, nemlig hva statsminister Sorsa så sent som i går uttalte

fra denne talerstol – og det er ikke her snakk om fikse unnskyldninger. Han sa:

”Slutligen önskar jag framhålla att Finlands regering fortfarande anser att Nordiska rådet inte är ett lämpligt forum för en utrikespolitisk debatt. En diskussion kring utrikespolitiska frågor befrämjar inte saken på något märkbart sätt, men kan störa rådets egentliga arbete.”

Jeg tror ikke statsminister Sorsa farer rundt med fikse unnskyldninger.

Jeg har alltid regnet meg for en troverdig nordist. Jeg ønsker at vi skal oppnå praktiske resultater. Jeg har tillit til at det utenrikspolitiske engasjement med hell kan kanaliseres gjennom troverdige regjeringer uansett hvilket politisk utspring de måtte ha.

Jeg kunne prestere atskillig mer temperament, men jeg setter nå mine krefter inn på det måtehold og den selvdisciplin som tydeligvis er påkrevet i den situasjon som foreligger.

Páll Pétursson: Hr. præsident! Jeg håber, at mit indlæg virker forsonende.

Jeg påminder endnu en gang om, at først er man nødt til at finde frem til et mandat, udforme et mandat som alle kan enes om, og hvis det lykkes at udforme sådan et mandat, er der slet ikke noget galt i, at parlamentarikere nedsætter komiteer med den forudsætning, at man har partibalance, man har landebalance osv., så alle synspunkter får mulighed for at komme frem.

Jeg påminder om, at Stockholmskonferencen var en parlamentarikerkonference. Det var ikke ministerrådskonference, det var parlamentarikerkonference, og de tiltag fra parlamentarikernes side lykkedes vældig godt, og der er ingen, som tvivler om det. Desuden vil jeg påminde om, at hele det nordiske samarbejde i Nordisk Råd beror på konsensus, og vi må leve med det princip.

Anker Jørgensen: Jeg vil gerne sige til hr. Jo Benkow, at jeg fuldt ud respekterer Finlands holdning og også den finske statsministers udtalelse om, at man ikke via dette her skal have udenrigspolitik ind i Nordisk Råd. Jeg mener også, det er stærkt nok at understrege, at det heller ikke er meningen med

det, och jag mener, att vi på en lang række områder kan udbygge samarbejdet og de internationale relationer, uden at det har noget at gøre med det. Jeg er enig med hr. Páll Pétursson, når han bl. a. nævner den konference om luftforurening, som vi holdt; det var et rent parlamentarikerinitiativ, og jeg mener, det var godt og rigtigt, at vi gjorde det. Jeg siger ikke, at det er konferencer, der er løsningen, men der er mange andre former for kontakter og samarbejde, som lidt efter lidt kan udbygges, stadig væk fordi Norden ikke er, ikke kan være og vel heller ikke skal være nok i sig selv. Det er det, jeg så forfærdelig gerne ville have også hr. Jo Benkow til at acceptere, og jeg tror egentlig også, at kan vi lave det kommissorium for denne komité og gøre det i enighed; så tror jeg, arbejdet kan gå i gang, og så skulle vi kunne enes. Der er kommet i hvert fald misforståelser ind i billedet. Jeg tror også, at vores finske venner vil kunne acceptere en form, hvor bl. a. det, som den finske statsminister har sagt, stærkt understreges. Herefter skulle der kunne blive fryd og glæde og enighed og forsoning, og det er det, jeg appellerer til.

Meddelande

Det meddelades, att invandrarminister Georg Andersson intagit sin plats i rådet.

Marjatta Väänänen: Herr president! Nordiska rådet behandlar på torsdagen ett initiativ om utvecklandet av det nordiska samarbetet i internationella sammanhang. I den form som initiativtagarna i tiderna föreslog saken var det inte fråga om någon sensation, vilken stämpel man på en del har nu velat ge saken. Det gällde en utredning om de nordiska ländernas relation till andra, närmast vissa internationella institutioner.

Frågan gäller, och det är också min uppfattning, helt enkelt att de nordiska länderna, exklusiv säkerhetspolitik och frågor i anslutning till vars och ett medlemslands utrikespolitik, skulle idka ett närmare samarbete än hittills inom bistånds- och miljöfrågor, inom kulturen och möjligen också delvis inom den humanitära verksamheten. Nordiska rådets Helsingfors-avtal, där kulturens ramar och innehåll är definierade, kunde för kulturens

del tjäna som rättesnöre. I detta sammanhang skulle det vara skäl att samarbeta om en nordisk koordinering och på detta sätt undvika sådant dubbelarbete och splittring av verksamheten som existerar idag. Man måste bara klart definiera den kommittés mandat, som förbereder, och jag konstaterar bara förbereder, utredning för oss. I det hela gäller dessutom parlamentarikernas roll i det nordiska samarbetet.

På en del håll har man i samband med denna fråga i onödan framfört t. o. m. mycket dramatiska synpunkter. Jag förmodar att det verkligen var initiativtagarnas ursprungliga syfte att inte åka med en så hög profil som saken nu har fått.

Man får stundom höra påstås om det nordiska samarbetet att de resultat som samarbetet leder till skulle vara mycket knappa på grund av den tunga byråkratin eller så som man i Finland brukar säga: "mycket bråk för ingenting".

Dessa är inte alls mina uppfattningar. Detta samarbete, som under årtiondenas lopp utvecklats mellan parlamenten och regeringarna i Norden, har blivit mångsidigt och täcker vida sektorer. Detta samarbete sysselsätter inte enbart regeringarna och parlamenten utan ett stort antal tjänstemän i nyckelpositioner vid ämbetsverken samt företrädare för olika slags sammanslutningar, från handikappade till akademiker, från lärare till trafikexperter och sjuksköterskor. Arbetet pågår hela tiden.

Detta arbete återspeglas i de nordiska samhällena i stor utsträckning. Byråkratin innebär dock alltid ett hot. Inför byråkratin bör man naturligtvis fortfarande vara på sin vakt.

Då de som tidigare arbetat i Nordiska rådet erinrar sig om de "stora tider", då man etablerade den nordiska passfriheten, den samnordiska arbetsmarknaden osv., bör man konstatera att det ju är sant att grunden lades vid den tiden samt de stora principerna. De senare generationernas uppgift är att komplettera föregångarnas arbete och finna nya samarbetsformer. Nordiska Investeringsbanken är endast ett exempel. En speciellt förtjänstfull åtgärd, som börjar genomföras inom kort, är att vi kommit överens om den samnordiska språkkonventionen. Detta är ett betydande framsteg i det nordiska samarbetet.

Våra dagars stora och brådskande fråga är miljöskyddet. I denna fråga kan de nordiska länderna samarbeta och de bör uttryckligen samarbeta. De nordiska industriländerna styr ut föreningar av olika slag. Här i Norden har vi dock effektivt börjat minska dessa föreningar. Avsikten är t. ex. att till 1993 minska svavelutsläppen med 50 % från nivån för 1980, samtidigt som man i allmänhet har utarbetat planer på en minskning med 30 % under samma period. Faktum är att långväga luftföreningar vid sidan av detta i mycket stora mängder hotar de nordiska länderna söderifrån och österifrån och att olje- och kemikalieutsläpp av olika slag förstör vattendrag och därigenom livet i en ännu större utsträckning. Här i Finland får vi nästan varje dag särskilt under de senaste dagarna, läsa nyheter om stora oljeolyckor eller om kemikalieutsläpp på Finska vikens kustområden. För närvarande försöker man från havet utanför Borgå stad rena en stor råoljemängd om 70 000 ton.

Arbetet har misslyckats. Vi är av den åsikten beträffande miljöskyddet i Finland att vårt miljöministerium från att ha ägnat sig åt skyddet av Lapplands natur, av dess kärrmark, forsar, blommor och fjärlilar nu snabbt borde koncentrera sig på bekämpande av giftutsläpp i södra Finland samt utvecklandet av nödvändig bekämpningsteknik och inskärpning av skyddsåtgärder.

Då vi i det nordiska samarbetet ger miljöskyddsrekommendationer åt regeringarna, borde också de skillnader som finns i olika länder beaktas. Vi kan konstatera att jordbruket utgör ett problem t. ex. för Danmark där ammoniak- och ammoniumutsläppen är tjugo gånger så stora per kvadratkilometer som i de andra nordiska länderna inklusive Finland. Den kritik som riktats mot hela Norden beträffande jordbruket är alltså i detta avseende inte alls på sin plats.

Utrikeshandelsminister **Anita Gradin**: Herr president! Norden skall ju vara en enhet eller en enda marknad vad gäller arbete, utbildning, pensioner, och mycket annat.

De nordiska utrikeshandelsministrarna känner ett särskilt ansvar för handeln med varor. Därför ligger i dag, efter fyra års intensivt samarbete, ett program för avveckling av

handelshinder på Nordiska rådets bord. Samarbetsprogrammet är en viktig del i tanken på Norden som hemmamarknad.

Programmet kan i korthet sägas omfatta tre delar. En del rör avskaffandet av s. k. tekniska handelshinder. En annan del rör avskaffandet av övriga icke-tariffära handelshinder. Den inte minst viktiga delen rör förebyggande åtgärder.

För området tekniska handelshinder har utrikeshandelsministrarna velat se en lösning enligt idén om den s. k. omvända bevisbördan. Den bygger på att de nordiska myndigheter som utfärdar s. k. tekniska föreskrifter har så lika ambitionsnivåer och värderingar att några väsentliga eller grundläggande skillnader av principiell karaktär inte finns i Norden.

I samarbetsprogrammet presenteras en praktisk nordisk modell för att lösa TBT-problemen. I ämbetsmannakommitténs rapport definieras den i fri översättning från danska så: "Beteckningen 'omvänd bevisbörda' som princip för avveckling av tekniska handelshinder används för det förhållandet, att en vara, som lagenligt produceras och marknadsförs i ett land, också fritt skall kunna avsättas i de övriga länderna. Därför åvilar det importlandet att påvisa nödvändigheten av att vidta nationella åtgärder som förhindrar, krånglar till eller fördyrar exporten för varor från andra länder."

Arbetet skall gå till så att de nordiska samarbetsorganen på denna grund skall upprätta förteckningar/listor över likvärdiga nationella regler. Om varor för vilka enligt förteckningarna gäller likvärdiga regler ändå skall godkännas i importlandet, skall på begäran den ansvariga myndigheten i importlandet avge en skriftlig förklaring.

Det skall finnas en eller flera ansvariga myndigheter i varje land som företagen kan vända sig till när importlandet ställer förnyade krav på provning eller godkännande. Och om den skriftliga förklaringen inte är tillfredsställande skall problemet behandlas av ett för ändamålet mobiliserat organ. Den praktiska tillämpningen får nu utvisa om idén verkligen fungerar. Det skall bli mycket intressant att se hur det går. Vid nästa års Nordiska råds session får vi hoppas att åtskilliga konkreta erfarenheter skall kunna presenteras.

Klagomålen från den nordiska industrin

har i rätt hög grad gällt just de s. k. tekniska handelshindren.

På bygg- och livsmedelsområdena klagas det kontinuerligt på de besvärliga typgodkännandeprocédurerna och de krångliga och olikartade märkningsbestämmelserna. När vi nu i Norden har nästan samma språk, med undantag för finskan, kan vi då inte enas om enhetliga regler för märkning av livsmedel så att tillverkarna kan göra en förpackning för hela Norden?

Inom olika nordiska ämbetsmannakommittéer behandlas nu dessa klagomål. En del resultat har redan kunnat redovisas, och vi väntar nu på flera.

Jag vill i detta sammanhang betona hur viktigt det är att styrfarten i arbetet behålls, eller rent av ökas. I ämbetsmannakommitténs rapport säger man att "långsamheten i det nordiska samarbetet är i vissa fall uppseendeväckande".

Jag påminner om att de små skillnaderna i reglerna för belysning och bredd för campingvagnar gör att de inte fritt kan säljas inom Norden. Ändå rullar de faktiskt omkring på våra vägar utan någon som helst begränsning. Förhållandet påpekades för experterna för 3 år sedan. Detta är ett bra exempel på hur det inte får gå till.

Hur lång tid kommer det att ta innan man lyckas lösa problemet med campingvagnarna?

Andra experter har på förfrågan svarat att de behöver upp till 20 år på sig för att lösa de anmälda problemen. Jag har svårt att acceptera tanken att de problem som företagen runt om i Norden anmälde år 1983 kommer att kvarstå olösta in på 2000-talet.

Jag skulle också vilja säga några ord om näringslivets insatser för att driva på handels hinderarbetet. Det har skrivits brev till regeringarna i dessa frågor från de nordiska industri- och grossistförbunden, från handelskammare och andra nordiska näringslivsorgan. De gränsregionala organen har kämpat på egen hand för att på ett praktiskt och jordnära sätt försöka lösa sina problem. De har också skrivit till oss och berättat hur de har jobbat och kommit med förslag till förbättringar.

Det är klart, att industrins och handelns synpunkter är av största vikt när frågan om handelshinder i Norden behandlas. Det är ju till stor del för att främja den industriella ut-

vecklingen i Norden som vi har satt i gång dessa ansträngningar. Men jag vill understryka, att det också är i konsumenternas intresse. Konsumenterna har ett intresse av billiga och goda varor – vi vet att handelshinder i form av krångliga förfaranden vid import eller avvikande nationella standards fördyrar produkterna. Konsumenterna har också ett intresse av säkra och riskfria produkter. Det är därför glädjande att den nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor så aktivt engagerat sig i arbetet på att avskaffa handelshinder i Norden. Om det är viktigt att avskaffa handelshinder så är det minst lika viktigt att hindra att nya uppkommer.

Myndigheter som överväger att införa nya eller ändrade lagar och föreskrifter som kan ha inverkan på handeln skall underrätta motsvarande myndigheter i de andra nordiska länderna. Information skall lämnas så tidigt att man ännu inte har bundit sig för bestämda lösningar.

Detta är viktigt. Jag kan ta fram ett aktuellt exempel. I Sverige har vi planer på att se över reglerna om uttag av s. k. tullförrättningsavgifter. Dessa tas ut av trafiken vid tullklaringsförrättningar som äger rum utanför normala tjänsteställen eller på ort där tullanstalt inte finns. I alla länder tas sådana avgifter ut. En vidgad användning i ett nordiskt land kan emellertid beröra samhandeln i Norden. Vi har därför i Sverige kallat till överläggningar i den nordiska kretsen i syfte att finna likartade regler och likartad tillämpning. Detta har också med Norden som hemmamarknad att göra.

Herr president! Jag vill sluta mitt anförande med att försöka sätta in arbetet med att skapa en nordisk hemmamarknad i sitt större sammanhang. Det mycket betydelsefulla arbete som nu på allvar införs i EG för att skapa en gemensam inre marknad har också lett till förnyade förhandlingskontakter med EFTA-länderna. Strävan är att skapa ett stort europeiskt marknadsområde – ett fördjupande av det västeuropeiska frihandelsområdet som vi redan har. Alla de nordiska länderna är inbegripna i detta samarbete, Danmark genom sitt medlemskap i EG, de övriga som medlemmar av EFTA. Det är självfallet att det samarbetsprogram som nu lagts på Nordiska rådets bord skall föra till lösningar som harmoniseras med de lösningar som söks i det

större europeiska sammanhanget. På samma gång bör man dock, enligt min mening, ta vara på de särskilda möjligheter som det nordiska samarbetet ger oss, att på ett resultatinkompatibelt sätt angripa de handelshinder som anmälts eller som kommer att anmälas av företagen i Norden. Det gäller för oss att bevisa att vår nordiska samarbetsmodell kan ge resultat också på det här samarbetsområdet, såsom den gjort i så många andra fall.

Lange: I Grønland plejer vi at sige, at 1/5 af landets befolkning lever i områder, hvor sælfangst er det eneste produktive erhverv. Som alle generaliseringar er dette en sandhed med modifikationer.

For det første lever fangerbefolkningen ikke af sælfangst alene. Fangst af hvaler, hvalrosser, bjørne og søfugle spiller også en rolle. For det andet er der en del af den traditionelle fangerbefolkning, som i stigende grad retter sig mod fiskeriet. I Uummannaq og Upernavik distrikter er der i de senere år opstået et ganske betydeligt fiskeri efter hellefisk. Denne nye udvikling har bragt nye erhvervsmuligheder med sig i småsamfund, der hidtil udelukkende har været henvist til fangst af havpattedyr.

Det er altså ikke længere sandt, at hele 20 pct. af den grønlandske befolkning er henvist til udelukkende at leve af fangst. I praksis drejer det sig om Thule og Østergrønland samt enkelte bygder i Nordgrønland.

For disse yderdistrikter og småsamfund – dem som udelukkende er henvist til fangst – er det så til gengæld sådan, at erhvervsproblemerne er ved at vokse folk helt over hovedet. Fangererhvervet som egentlig livsgrundlag er ude i en dyb krise.

For det første er små samfund aldrig kommet sig over det chokfald i sælskindspriserne, som antisælunkerkampagnerne har medført. Disse indtægtsfald kom samtidig med priseksplosionen i alle olie- og brændstofprodukter. Med andre ord prisen til benzin til påhængsmotorerne gik højt i vejret, samtidig med at indtægterne fra fangsterhvervets eneste produkt faldt til en brøkdel. Det kan jo ikke hænge sammen.

Mange af fangerne ligger nu så lavt i indkomster, at en stor del af familierne f. eks. har ladet sig kvalificere til socialhjælp, men det vil de ikke have.

Grønlands Hjemmestyre subsidierer opkøbet af sælskind i fangerdistrikterne, men det kan ikke løse problemet. Som det er nu, betaler Hjemmestyret 90–290 kr. for et skind af en ringsæl afhængigt af størrelse og kvalitet. Herudaf er 75–215 kr. ren støtte, og de samme skind sælges af Hjemmestyret på det internationale marked for 10–100 kr. pr. skind. Det kræver ikke megen økonomisk indsigt for at kunne forstå, at det her er helt galt.

Vor katastrofefond og subsidieordninger kan ikke løse problemet. Det kan kun en vending i sælskindspriserne på det internationale marked. Der er da også håb om måske, at dette kan ske.

Greenpeace driver ikke længere antisæl-skindskampagner. I alt fal ikke i den stil, de har gjort tidligere.

I Tyskland er pelshandlere igen begyndt at udstille sælskindspelse i vinduerne, uden at ruderne bliver knust.

Prisen på sælskind er holdt op med at falde. Den har stabiliseret sig og viser endda en svagt stigende tendens.

Øg mest interessant af alt: I løbet af 1986 er det lykkedes Royal Greenland – Hjemmestyrets salgsorganisation – at afsætte adskillige års lager af sælskind.

Sælbestandene ved Grønland har det godt. Ingen arter er truede. Vi har i Grønland ligesom i Norge konstateret, at sælbestanden er øget i de senere år. Vi kan ikke endnu påvise skader for fiskerihvervet, men vi frygter, at sådanne skader er sket, og vi vil varmt anbefale alle undersøgelser, der kan belyse problemerne omkring sælbestanden. På denne måde får vi et grundlag for en velafbalanceret ressourceudnyttelse.

Der skal også være plads til vor fangerbefolkning, som er en stærk, stolt og selvstændig befolkningsgruppe. Fangererhvervets produkter har en fremtid for sig, og vi kan håbe på stigende priser.

I mellemtiden er der ingen som helst tvivl om hverken Hjemmestyrets eller de politiske partiers vilje til at hjælpe fangerbefolkningen igennem de svære tider. Mit parti – Siumut – fremkom under Landstingets forårssamling 1986 med forslaget om at erklære 1987 for fangererhvervets år. Forslaget blev vedtaget af et flertal i parlamentet, og en række initiativer til forbedringer af fangererhvervets situation iværksættes løbende.

Endelig skal det nævnes, at projekt Vestnorden står med midler til erhvervsprojekter i forbindelser med fangererhvervet. Vi i Grønland er vel vidende om den sympati og støtte, vi fra nordisk side kan påregne i denne sammenhæng.

Olof Jansson: Herr president! Miljöfrågorna, miljöproblemen blir för oss alltmer påträngande, alltmer allvarliga och det är glädjande att dessa frågor fått en så stark framtoning i denna debatt, inte minst med markeringen av den marina havsmiljön. Vi formar bestämmelser, ingår konventioner, utarbetar åtgärdsproblem både nationellt och internationellt. Allt detta är nödvändigt, och det är gott. Men i alla dessa goda föresatser har vi alltfört en allvarligt bristfällig faktor, nämligen, tidsfaktorn, internationella överenskommelser arbetar i regel långsamt, många gånger alldeles för långsamt. Visst var överenskommelsen om 30 % nedskärning på sva-velutsläppen i en stor del av Europa – 20 länder – fram till 1993 ett steg i rätt riktning, med vad hjälper detta, om den kvarvarande 70 % är mer än tillräcklig för den fortsatta luftburna miljöförstörelsen. Beträffande de luftburna kväveföroreningarna, särskilt inverkan på den redan rubbade marina ekologin inte minst i Östersjön, har icke alls några åtgärder vidtagits.

Sedan naturens ekologiska tröskel överskridits och nedbrytningsprocesserna börjat, frågar dessa icke längre efter tidsplanen i internationella överenskommelser och inte heller efter eventuella kommande åtgärder. De bara fortsätter, fortsätter i accelererad takt. Det är först i detta skede vi kan iaktta de förödande miljöförändringarna – ett skede som sålunda är sent t. o. m. för *omedelbara*, jag upprepar, *omedelbara* åtgärder. Vi måste här se allvaret i vitögat beträffande åtgärdernas omedelbara skyndsamhet i de övergripande miljöfrågorna såväl inom det nordiska samarbetet som i dess pådrivning av det globalt internationella. Det är olyckligt om blott kostnadsfrågan får bestämma tidsfaktorn. Även de omedelbara genomförandekostnaderna är mätbara, en förstörd natur, våra förstörda livsbetingelser är omätbara.

Vi kan ta fallet Östersjön, vars marina utveckling vi från åländsk sida kan följa nära,

mycket nära. Jag vill påstå att ingenstans i Europa har en så effektiv skogsdöd inträffat som här. Jag avser den marina bottenkogen av Östersjöns enda storalg, blåstången. Den har under de senaste 7–8 åren kraftigt reducerats eller helt dött ut på stora områden av Östersjöns kuster. Detta har i sin tur medfört allvarliga rubbningar för vissa fiskarter. En kraftigt ökande eutrofiering från år till år är klart iakttagbar även för lekmanen. Detta sannolikt genom övergödningen av havsvattnet och överdoserna av tillförda kväve- och fosforföroreningar, numera luftvägen, vars slutliga följdverkningar vi ännu inte vet. Bilden är allvarlig.

Inverkan på de fasta stammarna av fjällfisk vid Östersjöns kuster genom de marin-ekologiska förändringarna är dessutom ett område, som snarast borde bli föremål för samnordisk forskning. Hittills har denna del av frågorna blivit på sidan.

Den andra allvarliga bristen i de preventiva miljöskyddsåtgärderna är beroendet av den mänskliga faktorn. Se bara exemplen på några glömda ventilöppningar, som förgiftar en hel flod, eller de felnavigeringar på kommandobryggan, som försakar svåra oljekatastrofer. Sistnämnda område, faran för oljekatastrofer, har länge varit under uppmärksamhet. Åtgärder har vidtagits, farleder förbättrats, lotsningsplikter införts och internationell samverkan etablerats. Men ändå har olyckorna, enbart inom Östersjöområdet, kommit tätt efter varandra under senare år. Först Eira-olyckan i Kvarken, så Sotka-olyckan i Ålands hav och nu helt nyligen Antoni Gramsci – katastrofen i Finska viken, helt nära oss på denna plats. Om dess slutliga följder vet vi ännu inte, de kan bli mycket svåra.

I samtliga dessa fall synes den mänskliga faktorn har varit orsaken. Detta kommer även, tvivelsutan att fortsätta, om inte säkerhetsåtgärderna läggs på en annan bas än hittills. Vi kommer inte att kunna känna någon trygghet på detta område, förrän kravet på oljetransporter endast med dubbelbottnade tankfartyg längs våra kuster är genomfört. Detta bör vara fullt möjligt och är också redan delvis praktiserat med god erfarenhet. Visserligen kostar det mera att bygga sådana fartyg, men det är ändå mätbara kostnader. Katastroferna förstör för helt omätbara vär-

den. Den som på nærhåll sett, vad en oljekatastrof betyder för den drabbade kustbefolkningen och konstaterat det fruktansvärda lidande bl. a. sjöfågelfaunan utsätts för genom att långsamt pinas till döds av kyla och hunger genom oljan, den tar inte dessa allvarliga frågor med en klackspark.

Sammanfattningsvis: Det är de omedelbara, de omedelbara och de säkra miljöskyddsåtgärderna, som i hög grad avgör vår framtid.

Syse: Hr. president! Det som kanskje savnes i Nordisk Råd, er visjonene og temperamentet, selv om det hjelper når Anker Jørgensen og Jo Benkow tørner sammen. Men vi har behov for visjonene – knyttet til handlingsrettede programmer med konkret innhold. Det siste er viktig. Man kan ikke vente at utenrikspolitisk friskhet og dristige initiativ utenfor Norden gir nye krefter til det egentlige, byggende nordiske samarbeid. Det kan snarere avspore. Vi må ikke falle for den tvangstanke at det er nødvendig å tenke nye og gale tanker bare fordi de riktige har fått noen år på seg. Vi konservative tror at utholdenhet og kontinuitet har en egenverdi, og at et riktig standpunkt ikke blir svekket av å ha vart lenge. Det betyr ikke at utenrikspolitikken ikke er viktig, men Nordisk Råd har alle de medfødte nordiske karaktertrekk som gjør at vi raskt blir mer misjonære enn visjonære, nære.

Øg misjonær utenrikspolitikk kan raskt bringe Nordisk Råd langt ut på de internasjonale vidder. Men selvfølgelig må også nordisk samarbeid være preget av den virkelighet som eksisterer utenfor oss. Derfor er Carl Bildts tanke om en embetsmannsgruppe om hvordan vårt nordiske samarbeid skal utvikles med beaktende av det videre europeiske samarbeid, både realistisk og logisk.

Vi må ikke gjøre den feil å overse de vesentlige endringer som skjer i utviklingen av det europeiske fellesskap. Noe kan nok gjøres ved at vi selv omstiller oss og setter fortgang i arbeidet med Norden som hjemmemarked.

Men problemet vil være at Norden utenom Danmark står utenfor de viktige prosesser som er i gang mot et felles europeisk marked. Danmark har her en unik stilling, som med-

lem av EF og som deltaker i samarbeidet gjennom Nordisk Råd. Våre danske venner har flere ganger tilbudt seg å være brobyggerne til Europa, og utviklingen kan tyde på at den rollen kan bli viktigere for oss alle enn vi tidligere trodde.

Selvfølgelig kan grensegangen mot de misjonære og debattglade i utenrikspolitikken være vanskelig. Den bør imidlertid foretas. Også vi konservative er av den oppfatning. Også vi ønsker en utredning, men mener det er i overensstemmelse med våre politiske tradisjoner at Ministerrådet har ansvaret for denne utredning og denne grenseoppgang, som er viktig.

Jeg vil tro at man da også vil ha lagt en ramme for den nøye vurdering som statsminister Sorsa anbefalte i sitt innlegg. Vi tror det er viktig at vi kommer frem til en måte å løse dette på som vi kan enes om, og nå frem til en konsensus. Jeg noterte meg jo også at Anker Jørgensen i sin siste replikk sa at det ikke er meningen å bringe utenrikspolitikk inn i det nordiske råd. Den setning skulle tyde på at det skulle være mulig å oppnå enighet om en grenseoppgang, og jeg kunne tenke meg at det muligens lå i det at vi kunne gå inn på det konservative forslag om å la Ministerrådet ha ansvaret for dette, men også bringe inn de premisser som er lagt i forslaget fra midten-partiene. Jeg håper at man i hvert fall vil overveie dette. Men jeg mener det er viktig at vi i utgangspunktet legger vekt på å imøtekomme de finske synspunktene i denne saken.

Så tilbake til de egentlige rådsoppgaver, som fortsatt kan ha visjonen i seg. Handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting representerer en viktig milepæl for det nordiske samarbeidet. Det er viktig at handlingsplanen gjøres rullerende, og at meningsfylte prosjekter innpasses etter hvert.

Visjonen om Norden som hjemmemarked er det mest sentrale element i oppfølgingen av handlingsplanen. Det er viktig at man nå prioriterer arbeidet med å fjerne ordninger og næringsstøtte som virker konkurransevridende. Vi må arbeide videre med å fjerne handelshindringene i Norden. Vi må bl. a. bli enige om at når et produkt har fått kvalitetsgodkjennelse i ett nordisk land, bør den godkjennelsen også kunne gjelde hos naboen. Vi har dessverre mange eksempler på at man har

lett for å gripe til byråkratiske papirbestemmelser for å hindre konkurranse fra bedrifter på den annen side av en nordisk grense.

Jeg har et meget ferskt eksempel her: Svenske myndigheter har f. eks. kommet til at kvaliteten på norske varmtvannsberedere er for dårlig. Varmtvannsberederne er riktignok gode nok i seg selv sier de, men stålet i dem må være svensk! Det må jo være en uakseptabel måte å bli kvitt brysom konkurranse på, og konsekvensen er at produktene blir dyrere for forbrukerne – i dette tilfellet hele 40 pst!

Arbeidet for nedbygging av handelshindringer og utviklingen av Norden som hjemmemarked har vært en flaggsak for den konservative gruppe i Nordisk Råd. Vi konstaterer nå forholdsvis bred enighet om viktige mål. Vi håper at man nå også kan komme lenger i arbeidet med adgang til friere kapitalbevegelser og valutapolitisk samarbeid i Norden, samt et friere nordisk aksjemarked.

Det er også andre områder hvor takten i gjennomføringen av nordiske beslutninger kunne vært større. Jeg nevner Industrielt Senter i Oslo. Jeg skulle ønske at opplysningene i pressemappen til årets sesjon hadde vært dekkende, når det om de to institusjoner står at "från januari 1987 är dessa två sammanslagna till ett nordiskt industriellt center i Oslo."

Det var det det skulle ha vært. Men fortsatt har ikke Ministerrådet fremsatt konkrete planer om senterets arbeidsområde og påtenkte virksomhet. Disse planer burde og skulle vært lagt frem på sesjonen her i Helsingfors. Nå må Ministerrådet få fortgang i dette arbeidet – det må skje noe. Jeg fant stor glede i Anker Jørgensens innlegg i går, da han understreket dette. Han gikk endog løs på den norske dikter Alexander Kielland og hans "Skipper Worse", og gav uttrykk for at vi kommer sent, men vi kommer godt. Det håper jeg. Men jeg vil også si at Alexander Kielland har sagt andre ting. Han har bl. a. hevdet at litteraturen har innbilt oss et systematisk tøy om at en sak alltid skal sees fra to sider. Slik forsetter Kielland: "Jeg hevder at den som ikke ser ensidig, han ser overhodet ikke".

Jeg har en følelse av at vi når det gjelder Industrielt Senter er nødt til å se ensidig en tid til. Jeg la til og med merke til at den

nordiske samarbeidsminister fra Norge, Mørk Eidem i sitt innlegg stadig talte om en plan for Nordisk Industrifonds virksomhet. Nå må vi altså slå fast at det det her dreier seg om, er et industrielt senter som er blitt godtatt i alle organer og i økonomisk utvalg.

Vi har kjørt saken overfor de nordiske statsministre og overfor de nordiske samarbeidsministre, og den er gått igjennom med klare uttalelser hele veien. Nå gjenstår arbeidet, og det må skje raskt – det er det vi krever.

Jeg vil til slutt i likhet med andre norske talere også be Nordisk Råd om å bistå i arbeidet med å møte den utfordringen som selinvasjonen langs den norske kyst har vist seg å bli. Her er et godt eksempel på at ett enkelt nordisk land blir for lite, stilt overfor det jeg vil kalle mye feilplassert idealisme som har spredt seg i opinionen i viktige land. Det er noe av livsgrunnlaget i en viktig del av Norge det her dreier seg om, og vi ber om støtte i dette arbeidet.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil gerne først sige tak til Jan P. Syse. Jeg synes, det var dejligt at få en så klar beskrivelse af, hvad det er for en konflikt, problem eller udfordring, hvad man nu vil kalde det, vi står i nu, i forholdet mellem Norden og EF, og at også Syse viser, at der ikke er en mulighed for kontinuitet, vi er i en brudsituation.

Men så vil jeg godt vide: hvorfor må Nordisk Råd ikke være med til det? Det, som kommer til at ske inden for de næste 2–3 år med de 325 direktiver, berører i allerhøjeste grad de arbejdsområder, som Nordisk Råd i lang tid har betragtet som sine: miljø, arbejdsmiljø, forbrugerbeskyttelse, høje standardkrav. Alt det, der i øjeblikket ligger i forslaget om fjernelse af de tekniske handelshindringer, og som vi betragter som et vigtigt forslag, drejer sig nu om det, der sker i EF. Hvorfor skal den demokratiske struktur, vi har i Norden, og som vi er så stolte af, kobles ud? Jeg vil i grunden meget gerne have en forklaring på det, for jeg fatter det ikke. Og så vil jeg sige, at jeg gerne vil acceptere, at vi tager de finske reservationer til efterretning, hvis jeg vidste, hvad de gik ud på. Men Finland har hver gang udtrykt sig i så vage og generelle vendinger om det udenrigs- og sik-

kerhedspolitiske, at det slet ikke berører dette emne. Jeg havde lyst til at finde det gamle citat af Kekkonen frem, så jeg helt præcist kan citere, hvad det var for en afgrænsning. Kekkonen lavede. Den ligger fjernt fra det, der foregår i øjeblikket, og det ved Syse naturligtvis også godt, det er jeg helt klar over. Så Syse vil jeg kun spørge: hvorfor må Nordisk Råd ikke være med her? Og er hr. Jan P. Syse klar over, at hvis Nordisk Råd afskriver denne mulighed, så er vi dermed så småt begyndt at afskrive os selv. Hvis hr. præsidenten tillader, at jeg bruger en dansk vending, som ikke er helt decent, så kan man sige, at det at gå på røven kan godt være udtryk for, at man får bedre jordkontakt, men det er ikke nødvendigvis det, der sker.

Gadd: Herr president! Om jag hörde rätt gjorde Jan P. Syse gällande att någon svensk myndighet skulle ha förhindrat import till Sverige från Norge av varmvattenberedare på grund av att det inte var svenskt stål i varmvattenberedaren.

Jag skulle gärna vilja veta vilken myndighet det kan vara. Så långt jag kan förstå måste den ha handlat fel.

Syse: Hr. president! Vi står åpenbart overfor et nytt tilfelle hvor Nordisk Råd kan vise handlekraft og få tingene til å skje.

Jeg skal sørge for at Arne Gadd får hele materialet om denne saken, og jeg regner med at han da sørger for at det blir ryddet opp i dette når han kommer hjem til Sverige.

Ellers likte jeg godt replikken fra Margrete Auken. Det er alltid så hyggelig å få spørsmål som man allerede har besvart i sitt innlegg, det blir liksom en slags reprise av det hele.

To punkter: for det første har også vi påpekt at vi ønsker en embetsmannsgruppe om hvordan vårt nordiske samarbeid skal utvikles nettopp under hensyntagen til det videre europeiske samarbeidet – det er meget viktig. Dessuten har vi sagt at vi må ha en grenseoppgang når det gjelder dette. Derfor har også vi gått inn for at vi må få en utredning – men i Ministerrådets regi og med de premisene som f. eks. midten-partiene her har lagt opp til. Det er helt klart at man i en del tilfeller kan komme ut for vanskelige grense-

oppganger. Men det som vel fullt ut er erkjent, er at de tradisjonelle sikkerhetspolitiske forhold er det ingen som ønsker å diskutere her. Men at vi må ta hensyn til det som skjer ute i verden når vi legger opp våre nordiske handlingsprogrammer, er jo ganske klart. Man kan ikke sette på seg skylapper. Jeg er absolutt tilhenger av man har bakkekontakt eller jordkontakt. Men jeg synes at jo lenger ut man kommer på venstresiden, jo bedre treffer definisjonen av et menneske som står med begge ben fast plantet i løse luften.

Gadd: Herr president! Jag lovar Jan P. Syse att ta reda på vad det kan vara. I den mån Jan P. Syse har tagit ett exempel som på något sätt är irrelevant hoppas jag att Jan P. Syse vid nästa session tillstår detta.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg havde håbet, at det var, fordi jeg ikke havde hørt efter, at Jan P. Syse begyndte sådan. Det viste sig ikke at være tilfældet. Jeg havde hørt det, og der blev fra Syses side gentaget det, som jeg havde hørt, og hvoraf det altså klart fremgår, at Nordisk Råd ikke skal inddrages i denne proces, at det er en embedsmandskomite under Ministerrådet, så nu bliver jeg nødt til at gentage mit spørgsmål og vil forfærdelig gerne have svar på det: Hvorfor må Nordisk Råd ifølge norsk Høyre ikke være med i denne proces, hvor man finder frem til, hvordan det samnordiske kan inddrages mest effektivt i forberedelsen af hele den harmoniseringsproces, der kommer til at foregå i Europa? Hvorfor skal Nordisk Råd holdes udenfor? – og nu snakker vi ikke mere sikkerheds- og udenrigspolitik, det er jo hele tiden Høyre, der trækker det ind, og os, der siger, at det taler vi ikke om. Så kommer Høyre igen og siger, at det taler vi om, men at det må vi ikke. Så nu lader vi den blive helt, helt væk. Jeg spørger til handelshindringer, jeg spørger til arbejdsmiljø, jeg spørger til miljø, jeg spørger til forbrugerbeskyttelse – hvorfor må Nordisk Råd ikke sidde med i den proces? Hvad er det, I er bange for?

Syse: Hr. president! Da blir det en reprise på replisen! Jeg skal imidlertid prøve å gi den noen nye ord, selv om jeg igjen må henvise til at vi har gått inn for at Ministerrådet foretar denne utredning og grenseoppgang. Jeg hadde dog ikke forestilt meg at det skulle skje i den dypeste hemmelighet, slik at ingen fikk rede på resultatet, og at den ikke skulle forelegges og kunne drøftes. Det må man jo regne med. Det er som sagt ikke snakk om å gå inn i sitt lønnskammer og operere i den dypeste hemmelighet – det har vel ingen forestilt seg.

Sundstein: Hr. præsident! Der er nu gået 3–4 år, siden Helsingfors-aftalen blev ændret, og Åland, Grønland og Færøerne fik en ny status i Nordisk Råd.

Det er mit indtryk, at intentionerne i nyordningen endnu ikke er slået fuldt ud igennem, og derfor er det for tidligt at drage nogen endelig konklusion med hensyn til, om ordningen er lykkedes. Men jeg mener dog at kunne fornemme, at der om nogle år igen vil blive rejst krav om en mere selvstændig status, i hvert fald for Færøernes vedkommende. Her kan jeg lige nævne et eksempel på nordisk glømsomhed, og det er, at den nye sprogkonvention ikke omfatter færøsk og grønlandsk.

35 gange har Nordisk Råd holdt session, hvor parlamentarikere og regeringsmedlemmer er samlet til drøftelse af alle mulige problemer og sager af nordisk interesse. Imellem sessionerne har der været arbejdet i udvalgene og ikke mindst på regeringssiden i Ministerrådet. Ser vi på en tidsperiode på et enkelt år, sker der vel ikke så meget inden for det nordiske samarbejde, men ser vi tilbage på de forløbne 35 år, er det opnået store resultater. Grundlæggende fordele inden for det nordiske område som frit arbejdsmarked og fælles sociale rettigheder er meget betydningsfulde.

På det kulturelle område har nordisk samarbejde haft stor succes og gennemslagskraft. Vi har set mange praktiske resultater af dette samarbejde, ikke mindst kanaliseret igennem Nordisk Kulturfond. Synlige eksempler som Nordens Hus i Thorshavn imponerer også mange ikke-nordboere, som besøger os. Den store oplevelse, som højtideligheden ved overrækkelsen af Nordisk Råds Litteratur-

pris 1987 var, er også et smukt resultat af kultursamarbejdet.

I de senere år er samarbejdet inden for det økonomiske område også forøget. Erkendelsen af, at økonomisk vækst er nødvendig for at opretholde de nordiske velfærdssamfund, er klart udtrykt i handlingsplanen for økonomisk vækst. Et andet udtryk for voksende erkendelse af økonomisk samarbejde er den fællesnordiske skattekonference i Bergen sidste år og flere skatteforslag, som også er fremsat i Nordisk Råd. Det er på tide at ændre på det forhold, at de toneangivende lande i Norden har så stort et skattetryk med kanalisering af kapitalressourcerne over i den offentlige sektor, at det neddæmper den frie økonomiske aktivitet og vækstmulighederne. Nødvendigheden af større privat opsparing og tilsvarende risikovillig kapital er iøjnefaldende.

Hr. præsident! Desværre er miljøspørgsmål blevet et hovedtema i den politiske debat, både nationalt og internationalt. Forureningen kender ingen grænser, og vi mærker den hver dag alle vegne. Det var et chok for verdens befolkning og ikke mindst for os i Vest- og Nordvesteuropa, da atomværksulykken i Tjernobyl skete. Denne ulykke beviste, at sikkerhedsforanstaltningerne omkring atomkraftværkerne kan svigte, og det, som er sket én gang, kan ske en gang til.

Det må derfor være rigtigt for det første ikke at bygge nye atomkraftværker og derefter at nedlægge de eksisterende. Ikke desto mindre er for tiden et atomværk under opførelse i Dounreay i Skotland, et værk, som i tilfælde af uheld truer hele Vestnordenområdet.

I Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd, som holdt sin 2. session i Island i 1986, vedtoges en rekommendation, som jeg vil tillade mig at citere:

”Med baggrund i den fare for menneskehed og alt andet liv på jordkloden, der er forbundet med drift af atomkraftværker, rekommanderer Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd det færøske landsstyre, det grønlandske landsstyre og den islandske regering at arbejde imod oprettelse af nye atomkraftværker og at medvirke til, at eksisterende atomkraftværker bliver nedlagt og imod dumpning af radioaktivt affald i havet. I den aktuelle situation rekommanderer Vest-

nordens Parlamentariske Samarbejdsråd Grønlands landsstyre og Islands regering til i lighed med Færøernes landsstyre at protestere imod, at atomkraftværket i Douvreay i Caithness i Skotland udbygges, og at affald fra værket dumpes på havområdet The Stormy Bank."

Jeg gentager, at både værket som sådan og dumpningen af affald er en stor trussel mod livet i havet i Nordatlanten.

Den af Nordisk Råd arrangerede konference om luftforurening var både nyttig og nødvendig, og den fik et videre perspektiv, fordi mange andre europæiske lande deltog.

Men fordi Norden og Nordisk Råd deltager i dette betydningsfulde arbejde sammen med andre lande, er det ikke ensbetydende med, at udenrigspolitik som sådan indføres i Nordisk Råds arbejdsregi. Der er forskel på at arbejde med sine egne sager i samarbejde med andre og at blande sig i andres problemer.

Hvis præsidiets forslag om nedsættelse af en komité til at tilrettelægge nordisk samarbejde i internationalt sammenhæng bliver vedtaget, er jeg bange for, at en stor del af debatten under Nordisk Råds fremtidige sessioner bliver om problemer, som skal varetages af landenes udenrigsministre og regeringer. Jeg tror ikke, at det nordiske parlamentariske samarbejde bliver beriget af intensive debatter om Sydafrika, Afghanistan, Nicaragua eller Mellemøsten.

Som et resultat af misforstået beskyttelse af visse dyrearter oplever man nu i det nordatlantiske område, at bestanden af sæler er forøget i stort omfang. Da samtidig fiskebestanden i de arktiske og grønlandske farvande er aftaget, har det medført en vandring af sæler i hundredetusindvis over mod norskekysten. Resultatet er en økologisk ubalance på grund af den manglende beskatning af sælbestanden. I stedet bliver fiskebestanden hårdt beskattet af sælerne. Fra færøsk side støtter vi det norske forslag om tiltag for at fremme en balanceret beskatning af sælbestanden.

Sten Svensson: Herr president! En god miljö är en av de mest väsentliga förutsättningarna för ett rikt mänskligt liv. Våra insatser för att värna miljön är en viktig del av vårt ansvar inför kommande generationer.

Enligt min mening måste en god miljöpolitik vara byggd på kunskap och på de enskilda människornas ansvar för miljön och för varandra. Kunskapen om hur olika åtgärder påverkar miljön är fortfarande otillräcklig. Fortsatt forskning och försöksverksamhet om biologiska, kemiska och fysikaliska samband är därför nödvändig. De åtgärder som vidtas skall bygga på kunskap och inte på subjektiva uppfattningar eller känslor, vilket är lätt hänt när det gäller ett så vitalt område som miljön.

Oceanerna utgör 70 % av jordens yta. Förändras miljön i havet påverkas också livet på land.

Utsläpp i havet kommer bland annat från jordbruket. Men även tätorternas reningsverk och olika industrier och förbränningsanläggningar medverkar till såväl övergödning som nedsmutsning av haven. Här kan pekas på giftkatastrofen i Rhen hösten 1986 som exempel på lokala vattenföroreningar långt från kusten med konsekvenser på havet.

Det allvarligaste för havsmiljön är utsläppen av kemiska substanser, organiska klorföreningar som PCB. Dessa ackumuleras i näringskedjan och kan hota högre djurarter. Oljespill från transporter och oljeutvinning kan också ge allvarliga skador på djurliv och vegetation. Ett nytt projekt har under 1986 kommit igång i ministerrådets regi om bekämpning av kemikalieolyckor. Det är viktigt att detta arbete snabbt förs vidare i syfte att åtgärder vidtas för att undanröja riskerna för sådana olyckor.

I Östersjön har syrebristen påverkat stora områden. Syrebristen i Kattegatt har kommit överraskande för många. I Danmark inleddes nyligen en omfattande debatt i frågan. Den borgerliga danska regeringen antog efter endast en månad en aktionsplan mot havsföroreningarna. Huvuddelen av kostnaderna beräknas åtgå till att förbättra de kommunala reningsverken. Detta är bra för Kattegatt, Öresund och Bälten.

Debatten om försurning har under lång tid varit inriktad på effekten av den svaveldioxid som bildas vid förbränning. Den omvandlas ofta till svavelsyra som försurar vattendragen samt förorsakar skador på byggnader och kulturföremål.

Kunskapen om andra ämnen som bildas vid förbränning har på senare tid ökat. Kväveoxiderna bidrar också starkt till försuringen. De medverkar dessutom i bildande

av ozon, som redan vid låga koncentrationer kan ge skador på skog och annan vegetation.

Enligt ministerrådets förslag till handlingsplan mot luftföroreningar arbetar ministerrådet för att under 1987 få till stånd ett bindande avtal inom ECE-konventionen om reducerade utsläpp av kvävedioxid- och kolväten. Det är min förhoppning att detta arbete snart går i lås.

Vad som faktiskt orsakar skogsskadorna och i vilken utsträckning träden återhämtar sig har länge diskuterats, liksom hur markkemin påverkas genom luftföroreningarna. Forskarna varnar nu för nästa torrår. Det är torkan som utlöser skogsdöden, men grundorsaken är luftföroreningarna. Det är därför viktigt att forskningen ges sådana resurser att man långsiktigt kan följa utvecklingen. Det projektarbete som bedrivs inom ministerrådets ram avseende teknik för att mäta kväve, kolväten och ozon är här av utomordentligt stort intresse.

Svenska riksdagen fattade för snart två år sedan, på bl. a. moderat initiativ, beslut om att i internationella förhandlingar verka för en luftvårdsfond att användas för investeringar i reningsutrustning. För finansiering av denna fond föreslog Moderata samlingspartiet avgifter på de luftföroreningar ett land "exporterar" till ett annat.

Miljöstörningar skall förebyggas så långt det är praktiskt och ekonomiskt möjligt. För miljöfarlig verksamhet gäller normalt tillstånds- eller anmälningsplikt. Därför måste ett enkelt och effektivt system komplettera de nordiska ländernas miljöskyddslagstiftning. Åtgärdssystemet bör byggas upp redan vid koncessionsgivningen. Varje "överutsläpp" bör åsättas ett pris i koncessionsvillkoren. Detta skall sättas så högt att det får en kraftig styreffekt. Kostnaden för företaget bör vara relaterat till miljöpåverkan av överträdelser.

En undersökning bör företas om möjligheten att införa en sådan miljöskyddsavgift i de nordiska länderna. Den nordiska miljöskyddskonventionen motiverar väl att en sådan avgift införs på lika villkor i länderna.

Redan idag bedrivs ett omfattande nordiskt samarbete, och även på ett internationellt plan, rörande olika föroreningsproblem. Jag vill emellertid understryka att de nordiska länderna inom ramen för fortsatta förhand-

lingar i internationella organ bör arbeta för längre gående konventioner vad gäller gränsöverskridande luftföroreningar i fråga om svavelutsläpp och föra in kväveoxid- och kolväteutsläppen i förhandlingsbilden.

Herr president! Från flera utgångspunkter är det angeläget att insatserna på miljövärdets område ges prioritet i Nordiska rådets budgetbehandling. Men detta måste åstadkommas genom en omprioritering av de totala resurserna. Man bör avveckla engagemang som inte längre har så hög prioritet, för att kunna överföra resurser till områden vars angelägenhetsgrad är sådan att de måste kunna öka reallt utan att den totala ramen växer. Jag skall återkomma till detta i samband med rådets behandling av förslaget till planer för det nordiska samarbetet (C 2).

Till sist vill jag också tillkännage att vi inom den konservativa/moderata gruppen av rådet överväger att väcka ett medlemsförslag där vi kommer att vidareutveckla och mer ingående precisera de synpunkter och åtgärdsförslag som jag tagit upp i detta anförande.

Hanna Kvanmo: President! Kalevi Sorsa begynte sin inledning i går med å si at ramme for samarbeidet i Nordisk Råd var fastslått, og at de store spørsmål som krever avtaleløsninger mellom landene, for største delen er løst. I dag produserer samarbeidet anvendelige resultater for det daglige livet uten dramatikk, sa han.

Ja, statsminister Sorsa har antakelig rett. Dessverre, vil jeg si, for da blir det virkelig nødvendig å spørre: Hva skal man egentlig med en stor parlamentarisk forsamling som bare ser det som sin oppgave å drive med praktisk gjennomføring av allerede fattede vedtak? Det burde vel være en oppgave som Ministerrådet kan gjennomføre sammen med sitt byråkrati, vil jeg tro.

Det er ikke politikernes oppgave å administrere. Politikerne skal ta initiativ, de må ha framtidsvyer – visjoner, de må ha anledning til å styre samfunnsutviklingen gjennom vedtak som blir fattet etter at saker er gjennomdebattert. Politikerne må kort sagt ha mulighet til å reise nye saker og dermed nye debatter. Og det må være saker som opinionen interesserer seg for. Med god hjelp av masse-

mediene kan det skapes støtte i opinionen for saker som i utgangspunktet ikke er direkte populære, men som det er viktig å få gjennomført.

Når situasjonen er slik, nytter det ikke for Nordisk Råd å komme sammen til sesjon en gang i året og bare tale om de små skritt og alle de godene som er oppnådd i fortiden. Det er ikke noe budskap å sende ut til folkene i Norden at vi har passfrihet og et felles arbeidsmarked. Det vet alle allerede. Det er heller ikke noen god nyhet at ethvert initiativ som blir tatt for å øke Nordisk Råds innflytelse på saker som opinionen er opptatt av, blir kvalt i fødselen. Når dette skjer om igjen og om igjen, kommer Nordisk Råd til å bli oppfattet som en diskusjonsklubb, og det en diskusjonsklubb som ikke engang står fritt til selv å velge emne for sin debatt. Utenrikspolitikk er regjeringenes sak, blir det sagt. Men hvem er så regjeringene?

I det parlamentariske systemet vi har i Norden, er regjeringene avhengig av de enkelte nasjonalforsamlingenes støtte. Det er en selvfølge at regjeringene må lytte til parlamentarikerne og føre en utenrikspolitikk som de folkevalgte kan godta.

Nordisk Råd har nå en enestående sjanse til å skaffe seg innflytelse på Nordens felles ansikt utad. La ikke den sjansen glippe! Som et minste felles multiplum bør rådet nå følge Páll Péturssons forslag om å nedsette en komite som kan utrede saken og komme med forslag til mandat for et eventuelt permanent utskott som skal behandle de utenrikssakene som det er naturlig for rådet å ta seg av.

Allerede i dag diskuterer vi utenrikspolitikk i Nordisk Råd. Vi diskuterer bl. a. Nordens forhold til utviklingsland. Vi har oppnådd full enighet om å yte hjelp till SADCC-landene. Det anses for å være helt ukontroversielt. Parlamentene bevilger av statskassen, og en spesielt utpekt gruppe fra utenriks- og bistandsdepartementene koordinerer aktiviteten som skal bestå bl. a. av å legge forholdene til rette for industrietableringer og økt samhandel. Men dette er altså tiltak som kan gi industrilandene i Norden fordeler – og da blir man enig – i motsetning til det som vil skje om Nordisk Råd skulle bli enig om å gå til full boikott av Sør-Afrika. Da vil det ramme det samme næringslivet som nå applauderer for SADCC-samarbeidet. En boikott vil

koste tap av arbeidsplasser og inntekter i Norden. Det er det ingen tvil om, men vi har ikke lov til å la være.

Statsminister Carlsson talte i går varmt om tiltak for å ramme det avskyelige apartheidregimet i Sør-Afrika og å gjøre SADCC-landene mer uavhengige. Men han sa ikke når Sverige vil følge Danmark og Norge i å vedta boikottlover – lover som, selv om de er mangelfulle og fulle av huller, likevel er et skritt i riktig retning.

Etter at det ble satt en bom for et boikottvedtak i Sikkerhetsrådet gjennom USA og Storbritannias veto, er det lange utsikter til at det skal kunne bli en omfattende internasjonal boikott. Det er nå på høy tid at landene i Norden går sammen om å gjennomføre en total boikott av Sør-Afrika. Det kan sette et eksempel for de store landene som virkelig har tunge økonomiske forbindelser med Sør-Afrika. Det kan også virke som en pådriver overfor den amerikanske kongressen. Kongressen kan gjennom lovgivning framvinge en annen holdning i Det hvite hus.

Vi kan ikke vente til det virkelig eksploderer i Sør-Afrika. Vi kan ikke stå på sidenlinjen og betrakte det som foregår av overgrep mot det svarte flertallet, uten å gjøre noe. Og det haster med å gjøre noe.

En annen side av saken er at når eksplosjonen kommer, vil de økonomiske forbindelsene opphøre av seg selv. Og hva gjør landene i Norden da, hvis vi ikke har forberedt oss på den situasjonen som oppstår? Landene i Norden bør treffe tiltak nå, slik at ikke bortfallet av handelen med Sør-Afrika rammer oss med full tyngde og med et slag.

Som medlem av den norske delegasjonen vil jeg be Nordisk Råd om nå å ta alvorlig den økokatastrofen som er i ferd med å skje i havområdene utenfor norskekysten. Norge har ikke forvaltet ressursene i havet på en god nok måte. Noe galt er gjort i uforstand fordi vi mangler skikkelig forskning, noe er gjort av griskhet – det kunne aldri bli nok industrifiske med svært effektive redskaper. Men det hjelper lite å snakke om fortiden, når det er nå noe må gjøres for at ikke også selen skal forgå som art. Vi må nå begynne å beskutte den, for ellers er det antakelig stor fare for at den selen som ikke drukner i fiskegarn på norskekysten, forgår av matmangel. Vi har allerede fått 30000 sel i garnene – sel

som har druknet og dermed fått en inhuman død, en mye verre død enn de ville få om de ble skutt. Det tar tid å bygge opp nedfiskede bestander slik at det kan bli nok mat til selen.

Slik det er nå, står også en hel landsdel i fare for å bli avfolket. Det er nemlig slik at den halve millionen mennesker som bor i Nord-Norge, for 60 pst. vedkommende lever av fiskeriene og de tilleggsnæringer som er forbundet med fiskeriene. Det er altså en meget vanskelig situasjon vi har i Nord-Norge. Derfor ber vi om hjelp til forskning, og vi trenger også hjelp til å nå ut med informasjon om hvorfor vi nå igjen må begynne med selfangst.

Kaj Poulsen: Hr. præsident! Parlamentarisk arbejde sætter normal tålmodigheden på prøve. Når man deltager i det parlamentariske arbejde i Nordisk Råd, strækkes denne tålmodighed naturligvis yderligere. Men jeg synes, at den udvikling, vi har været igennem i Nordisk Råd i det sidste par år, bl. a. med Jo Benkow-kommissionens arbejde, har gjort det nemmere og lettere at køre igennem det nordiske arbejde.

Baggrunden for, at jeg har bedt om ordet, er, at jeg i går blev chokeret over at høre den samme Jo Benkow udtale sig om vores muligheder for at diskutere bl. a. internationale problemer i det nordiske samarbejde. Jeg tror faktisk, at det er på tide, at vi i Nordisk Råd finder ud af, at Norden er en del af verden, og at vi bør agere derudfra.

Det var jo overraskende, at Jo Benkow – måske meste af alle Jo Benkow – måtte komme med de udtalelser om det internationale arbejde, hvor han sagde, at præsidiet i det forgangne år har koncentreret sig for meget om internationale problemstillinger, og dermed antydede han, at man måtte holde sig væk.

Jeg er bange for, at hvis denne holdning fra det norske Høyre kommer til at slå igennem her i Nordisk Råd, vil vi udvikle os i isolationistisk retning, begynde at agere in-nordisk og ikke se på, hvad der sker omkring os.

Jeg tror, at vi er nødt til at acceptere en udvikling; ellers vil sessionerne blive brugt til taler, hvor vi skal komme med trosbekendelser om vores nordiske holdninger, de nordiske demokratiidealer, miljø, kultur osv. Så er

jeg bange for, at Nordisk Råd bliver, som man siger i Aftenposten, en prateklubb. Det norske blad Aftenposten skriver:

''Vi ser klart faren for, at Nordisk Råd skal udvikle sig til en prateklubb. En af årsagerne er, at de konservative partier ikke har fundet det brydet værd at engagere sig på samme måde som socialdemokrater og fagbevægelsen i de nordiske lande. Kan de konservative nu bidrage med sine visioner og sine fremtidsrettede forslag, vil det ikke være bedre end det''.

Jeg synes, at den reprimande, der gives det konservative Høyre i Norge af en konservativ avis, burde man have taget til efterretning og på den baggrund have taget imod de udfordringer, der ligger i det internationale arbejde.

Det er svært at forstå, at det norske Høyre, især på baggrund af, at det jo er Jo Benkow, der gør det, kan tale imod det internationale arbejde i Nordisk Råd, samtidig med at man anbefaler et forslag – det har samtlige nordmænd i øvrigt gjort – som har en væsentlig international karakter. Medlemmet var klart enig i, at forslaget går ud på, at det er den internationale opinion, der skal bearbejdes. Jeg synes, det er fantastisk, at man samtidig med, at man går imod internationalt arbejde i Nordisk Råd, forelægger et forslag af væsentlig karakter om internationalt samarbejde, som måske burde indgå i denne 10-mandskommissions arbejde, for at man kunne udvikle tingene hurtigt nok.

Ingen skal være i tvivl om, at det råb om hjælp, vi har hørt fra vore venner i Norge, naturligvis bliver hørt i Nordisk Råd. Vi må naturligvis se det forslag – det har været spændende læsning – nordmændene har lagt frem. Vi skal have gang i forskningen på det område. Vi må have gang i et opklarende arbejde om, hvordan problemet kan løses for nordmændene, og når nordmændene beder sine broderlande om denne hjælp, må vi naturligvis også på dette område tage fat i det internationale arbejde for at få løst problemstillingen for de nordnorske indbyggere.

Det er mit håb, at vi, når nu vi har set på medlemsforslaget om forskning osv., kan få taget fat på en debat om yderligere internationalt samarbejde. Jeg havde håbet, at den solidaritet, det norske Høyre på den måde anmoder om for den nordnorske befolkning, kunne

have strakt sig til også at dreje sig om de sorte i Sydafrika. Men så langt rækker solidariteten ikke, så langt må vores solidaritet ikke række for det norske Høyre. Vi synes, det er beklageligt, at det er kommet så langt, og jeg må beklageligvis sige, at talen, vi hørte fra Jo Benkow, i og for sig, når man ser på en udviklingstendens, var en røst fra fortiden.

Jeg tror, Nordisk Råds fremtid ligger i bl. a. det slutdokument, som Ungdommens Nordiske Råd er kommet med, hvor de har taget problemerne op, hvor de har taget nutidens udviklingstendenser op, hvor de har snakket om internationalt arbejde, snakket om Sydafrika, snakket om ungdomsbytte osv. Jeg tror, at her ligger der en fremtid, her ligger der en tale for fremtiden om, hvordan Nordisk Råd vil kunne udvikle sig.

Jeg tror, det er nødvendigt, at vi anmoder det norske Høyre om at prøve at få det borgerlige frisind til at give sig udslag i, at vi også kan udvikle den nordiske tankegang og det nordiske arbejde. Hvis den slags får lov til at udvikle sig og specielt fra nordister som Jo Benkow, er jeg bange for, at det skader betydeligt mere, end vi ved, at Jo Benkow ønsker.

Elver Jonsson overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Westerlund: Herr president! Frågan om den internationella kommittén har överraskande blivit en svår fråga för Nordiska Rådet. Misstankar har spridits om att kommittén skulle utnyttjas för att föra in säkerhets- och försvarspolitiska frågor köksvägen till Nordiska Rådet.

Enligt min uppfattning måste den oron kunna stillas utan att ärendet varken begravs eller bordläggs. Nordiska Rådets Finlands delegation har med sitt bordlägningsförslag kanske något dramatiserat frågan. Om kommittén får det uppdrag, som skisserats inom mittengruppen, bör Finland kunna ompröva sitt bordlägningsförslag så att rekommendationen från ifjol kan verkställas utan onödiga dröjsmål.

Uppenbart är att det ligger i Finlands intresse att arbeta för ett bättre koordinerat och effektivare nordiskt agerande i internationella organisationer. Inom de sektorer det varit

fråga om, miljöpolitiken, biståndspolitiken och kulturpolitiken, finns det samarbete på ministerrådsnivå. Varför måste det göras problemfyllt då parlamentarikerna inom ramen för Nordiska Rådet vill verka aktivt för ett gemensamt nordiskt intresse?

Sedan, herr president, några synpunkter beträffande TV-samarbetet mellan Sverige och Finland. Det bör understrykas att det har utvecklats i en synnerligen positiv riktning sedan senaste session. På försorg av statsministrarna Ingvar Carlsson och Kalevi Sorsa har en gemensam arbetsgrupp inlett sitt arbete. Man kan säga att riktlinjerna är liknande de statsminister Kalevi Sorsa och dåvarande svenske statsminister Olof Palme drog upp i Reykjavik. Viktigt är nu att denna arbetsgrupp, som nu tillsatts, utför sitt uppdrag så snabbt som möjligt. Jag kan försäkra att förväntningarna i Finland, i synnerhet bland finlandssvenskarna, är högt uppskrivade. Den allmänna opinionen i södra Finland väntar att Sveriges TV skall bli sebar inom en snar framtid. Om vi inte inom det nordiska samarbetets ram kan lösa det aktuella TV-samarbetet mellan Sverige och Finland på ett för alla parter tillfredsställande sätt, ja, då är det verkligen fråga om en allvarlig brist i kommunikationerna, men så kan ju ingalunda vara fallet.

Då kärnkraften världen över hela tiden blir allt äldre och samtidigt mera nedslitna och osäkra, kan vi med en till visshet gränsande sannolikhet räkna med att följande svårare kärnkraftsolycka redan inom förloppet av de närmaste åren kommer att inträffa. Mindre olyckstillbud upplever vi ju numera så gott som varje vecka och varje gång hävdar de s. k. experterna att några risker eller följdverkningar inte är att emotse.

Det kan nämnas att chefen för statens tekniska forskningsanstalt och ordföranden för atomenergikommissionen Pekka Jauho nyligen underströk att vi inom 15 år kommer att ha följande svåra kärnkraftsolycka med härdsmälta osv. någonstans i världen. Frågan är bara var och när. Enligt flera av de svenska experterna kommer det inte att räcka med 15 år. Vi skall hoppas att vi besparas från dylikt, men illa ser det ut.

Det finns bara ett svar och en lösning då det gäller kärnkraftens överhörda risker. Vi måste upphöra att utnyttja kärnkraften som

energikälla. Herr president! Jag ser inte endast kärnvapen utan även kärnkraften som det största hotet för kommande generationers kvalitativa tillvaro och överlevnadsbetingelser.

Vi arbetar redan mycket långt gemensamt för ett kärnvapenfritt Norden. Må vi även omfatta samma linje då det gäller kärnkraftens utnyttjande som energikälla i Norden. Alltså målsättningen ett Norden utan kärnkraft.

Jag vill vidare anlägga några synpunkter med anledning av medlemsförslaget syftande till att Nordiska Rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i skyndsam ordning låta utarbeta en nordisk plan för avveckling av all kärnkraft i Norden med sikte på en total, forcerad avveckling.

Medlemsförslaget som sådant kommer ännu inte vid denna session till officiell behandling, men frågan är av en sådan viktighetsgrad att den även nu bör observeras.

Såsom även i medlemsförslaget framhålls är de nordiska länderna som helhet betraktat synnerligen väl utrustade med egna alternativa energikällor. Utöver vattenkraften, som länge har använts för elproduktion, samt olje- och gastillgångarna huvudsakligast inom den norska regionen finns det stora outnyttjade möjligheter att använda sig av skogsbränsle, torv, m. m. Nordiska industriföretag ligger dessutom i täten när det gäller utvecklingen av ny teknik vad avser värmepumpar, vindkraft, solenergi o. s. v. Energiekonomisering är en självklarhet.

Riskerna för människa, natur och miljö står i ingen som helst proportion till de s. k. vinster som användningen av kärnkraft enligt kärnkraftsverksindustrin ger. Ännu intill för något år sedan har väl de flesta människor trott att kärnkraftverken vad den egentliga driften beträffar varit relativt sett ofarliga anläggningar. Harrisburg-olyckan och övriga smärre sådana till trots har man här hos oss mycket långt velat anamma och förlita sig på den rentav idiotsäkra teknologin våra kärnkraftsexperten pläderat för. Problemkomplexet för folk i allmänhet har närmast kretsat kring hur avfallshanteringen i framtiden skall bemästras.

Tjernobyl-reaktorn exploderade, och det s. k. Kina syndromet var svindlande nära. Inom förloppet av 7 år har vi redan upplevt

två svåra kärnkraftsolyckor. År 1979 i Harrisburg i USA och nu senast Tjernobyl-katastrofen. Därtill kommer ett betydande antal s. k. mindre olyckstillbud som oftast förorsakar icke alldeles obetydliga läckage av radioaktiv strålning. Inom denna grupp bör i varje fall Windscale-olyckan i England betecknas som ett svårt olyckstillbud och som sådant särskiljas från den senare kategorin. Att Windscale-anläggningen är en uppbyggnadsindustri för kärnkraftsavfall förändrar på inget sätt saken då det gäller riskbedömningen.

Kulturminister Bengt Göransson: Herr president! I sitt anförande i går tog statsminister Ingvar Carlsson upp frågan om ett utökat TV-samarbete i Norden och markerade dettas betydelse för att stärka den kulturella samhörigheten. Bakom det påpekandet ligger också en iakttagelse att det nordiska TV-samarbetet har större betydelse än att enbart medverka till att varje enskild individ vid olika tidpunkter kan se flera TV-program än han annars skulle ha kunnat göra. Detta resonemang vinner styrka när man beaktar vad som sades vid det möte som Europarådets kultur- och massmedieministrar höll i Wien i december förra året. Där framfördes mycket starka önskemål om en europeisk massmediekonvention med regler för gränsöverskridande TV-sändningar, sponsring, reklam m. m.

För ett svenskt statsråd, som brukar bli förebrädd för att i hög grad vilja tala för regler, var det något överraskande att upptäcka att det företrädesvis var andra ministrar som förordade en bestämd hållning och utarbetande av klara regler. I synnerhet var det den engelska ministern som mycket energiskt drev dessa krav och skärpte ett förslag som så småningom ledde till beslut om utarbetande av en europeisk massmediekonvention, vilken kommer att behandlas vid följande konferens, nämligen i Stockholm 1988.

Hur ser det då i det perspektivet ut med vårt samsamarbetsprojekt, Tele-X? Det har lagts fram förslag från de konservativa om ändrad inriktning, och många har i diskussion om dessa frågor sett detta som något mycket dramatiskt. Jag vill understryka att det förslaget icke är så dramatiskt som det kan förefalla. I själva verket har Nordiska ministerrådet begärt en studie av alternativa finansieringskällor, och i anslutning därtill har också förts

fram tankar på ett fyrkanalsalternativ. Det finns alltså ingen anledning att överdriva betydelsen av och dramatiken i detta förslag.

Det kan dock bli dramatiskt, men på den punkten är jag osäker, nämligen om man skall se de konservativas förslag som en plädering för ett kommersiellt utnyttjande av Tele-X. Det skulle ju innebära att man förändrar det nordiska TV-samarbetet från att vara ett program- och kulturpolitiskt samarbete till att bli ett rent industripolitiskt, dvs. att man skall låta bygga en satellit med kanaler som utbjuds till försäljning, att utnyttjas av köparen.

Jag har under hand hört rapporter om den utredning som programbolagen i Norden har gjort. Jag är överraskad över uppgiften att två redigerade kanaler skulle bli så dyra. Jag har anledning att innan jag närmare studerat utredningen ifrågasätta den uppgiften.

Jag vill också, eftersom jag tycker att presentationen av det konservativa förslaget varit slarvig och ogenomtänkt, påpeka att man inte kan hävda att redigering är detsamma som administration. Att redigera en tidning är ju inte att utsätta den för byråkrati. Att förse en utländsk film med en extremsa på det egna språket är inte att byråkratisera filmen. Jag tycker att man måste vara litet mera omsorgsfull i den beskrivning som man väljer.

En invändning som man har riktat mot de redigerade kanaler som vi hittills har arbetat med är att de inte är attraktiva för publiken. Men om den redigerade kanalen, där man gör ett urval av program som bedöms vara av intresse för en vidare publik än den egna nationella, inte är attraktiv för publiken, kan knappast en vidare sändning enligt fyrkanalsmodellen där man förser publiken med hela programutbudet vara mer attraktiv.

Låt mig också understryka att en redigerad kanal naturligtvis inte är en repriskanal. Det är lika litet fråga om repriserna som när en norsk film, visad i Norge, har premiär i Helsingfors. Det är då inte fråga om en reprisvisning, utan det avgörande är att filmen når en ny publik.

De redigerade kanalerna utgör i själva verket en koncentration av vad man tycker är intressantast för en större publik än den nationella. Dessutom – och det är oerhört betydelsefullt – har vi i det arbete som hittills bedrivits förutsatt att programmen så långt möjligt skall översättas. Vi har också tagit på

oss en stor kostnad för denna översättning. Jag tror att det i det nordiska samarbetsperspektivet kan ha viss betydelse att svenskar får möjlighet att se de finska TV-programmen med en svensk översättning. Att, som någon möjligen föreställer sig, tro att svenskar ser på finska program utan översättning till dess att de kan finska menar jag är att något överskatta ambitionsnivån och möjligheterna i detta sammanhang.

Jag vill understryka att det som man med en övergång uteslutande till en vidare sändning av programmen äventyrar är översättningsmöjligheterna.

Jag för detta resonemang i övertygelsen om att det är viktigt för oss att i Norden hävda public service-idén också i framtiden. Denna idé uppkom ursprungligen därför att man på grund av tekniska begränsningar hade anledning att värna om en mångfald för publiken, men det finns nu andra motiv för den. Vi har alltså behov av ett system med fristående, oberoende etermedia för information och debatt. Detta framhölls i hög grad av de vid mötet i Wien deltagande ministrarna, som såg hoten mot de nationella identiteterna från mångnationella satellitsändare i andra länder.

Låt mig också understryka att public service-åtagandet för medieföretagen inte är och inte heller bör uppfattas som ett minoritetsskydd. Självfallet skall radio och TV ha skyldighet att tillgodose åtaganden mot minoritetsintressen, men det räcker inte. Public service-funktionen måste alltid förenas med ett ansvar för helheten. Den samlade programverksamheten måste präglas av ansvar för och omsorg om allmänintresset för att mångfalden skall kunna upprätthållas, för att medborgarnas utbyte av tankar och åsikter skall kunna främjas och för att vi skall kunna nå fram till kulturell gemenskap.

Det är mot bakgrund av denna syn på public service-funktionens värde som vi har att här i Norden se på betydelsen av ett utbyggt TV-samarbete. Tele-X-frågan och TV-samarbetet handlar alltså inte bara om tekniskt och programmässigt samarbete, utan i förlängningen är detta också ett praktiskt och konkret uttryck för våra nordiska folks möjligheter att hävda den viktiga public service-principen.

Bildt: Herr president! Jag vet inte om meningsskiljaktigheterna mellan Bengt Göransson och mig egentligen är så stora. Bengt Göransson säger att det inte är särskilt dramatiskt att göra den förändring av inriktningen på Tele-X-systemet som vi från konservativ sida nu har krävt och gå över från två kanaler, som jag har kallat redigerade repris och som Bengt Göransson vill kalla någonting annat – jag tycker inte att det är det mest centrala i debatten – till fyra kanaler.

Det är klart att vi med fyra kanaler får dubbelt så stora möjligheter att göra olika saker. Dessa saker kan vara exempelvis det alternativ som Bengt Göransson nämnde, att vi vidareänder fyra nationella program.

Om någon är mycket förtjust i den nu föreslagna konstruktionen, som uppges komma att kosta en kvarts miljard om året, är det klart att det finns möjligheter att välja den. Därutöver finns den möjlighet som Gunnar Björk nämnde att hyra ut eller sälja delar av kapaciteten.

Den saken behöver vi inte ta ställning till i dag, och jag tror det vore oklokt att göra det. Men kan vi ta ställning till att gå från två till fyra kanaler – ett viktigt beslut men måhända inte dramatiskt – tror jag vi har uppnått någonting väsentligt.

Kulturminister Bengt Göransson: Nej, det är möjligt att skillnaderna inte är så stora som Carl Bildt i sin presentation i går gjorde gällande.

Kostnaderna sades uppgå till en kvarts miljard. Jag har sett uppgiften att de är 200 miljoner, och jag har haft anledning att ifrågasätta den uppgiften. Jag tycker det finns anledning att närmare studera vad som ingår i beloppen. Betänkandet har ännu inte officiellt kommit till uppdragsgivarna.

Men ett fyrkanalssystem är inte heller gratis. Det är ett väsentligt ökat kostnadsåtagande man gör om man går över till en fyrkanalsmodell. Bl. a. blir det mycket höga upphovsrättskostnader för att vidareända programmen. Jag ifrågasätter om det är värt att göra det. Om vi vidareänder en hel kanal och måste betala upphovsrättskostnader till en amerikansk producent för att man sänder Dallas över hela Norden i stället för bara över ett land, kan man ifrågasätta om det är

lämpligt att ta på sig en sådan kostnad för ett nordiskt samarbete. Jag tycker man behöver ha en viss tid på sig för att studera och fundera över det.

Bildt: Herr president! Självfallet skall vi titta på detta litet noggrannare, för kostnadsberäkningar kan vara osäkra, men utredningen visar att kostnaden blir 250 miljoner om året under tre år. Det är närmare tre kvarts miljard för det redigeringsarbete som skall göras för två kanaler.

Mot detta står ett alternativ där vi kanske slipper detta helt och hållet. Vi får lägga ut 100–150 miljoner på att bygga om satelliten, men den satelliten har dubbel kapacitet och kan dessutom vara längre. För lägre kostnad – även om jag tar hänsyn till att det kan kosta litet mer på upphovsrättsidan – får vi dubbelt så stor kapacitet. Det är vad Jan Syse tidigare i debatten kallade för sunt förnuft, och det är väl bra om det någon gång avgår med segern.

Kulturminister Bengt Göransson: Herr president! Vi får det naturligtvis något billigare om vi avstår från att översätta programmen, vilket är en av förutsättningarna för Carl Bildts resonemang. Det är synd om vi i ett nordiskt samarbete skall avstå från möjligheten att översätta svenska, norska och danska program till finska och finska till svenska. Jag har tidigare tyckt mig se en viss fördel i att man kan genomföra en sådan översättning.

Miljöminister og minister for nordiske anliggender **Chr. Christensen:** Hr. præsident! For ca. 14 dage siden havde vi en debat i det danske Folketing om det internationale miljøarbejde. Det var en meget positiv og god debat, som resulterede i, at alle Folketingets partier sluttede op om en styrkelse af vor indsats i det internationale miljøarbejde.

Det var ligeledes meget opmuntrende at konstatere den tilslutning, der er i det danske Folketing bag udnyttelsen af de muligheder, som det nordiske samarbejde giver for at fremme de miljøpolitiske mål, og disse muligheder er jo mange. Der er både tale om, at vi skal drøfte og løse problemer mellem vore

lande, og der er tale om at udnytte det nordiske samarbejde som platform, hvorfra vi i andre internationale sammenhænge kan fremme fælles miljøpolitiske interesser.

Vi står i dag i de nordiske lande over for en række særdeles vanskelige udfordringer på miljøområdet. Luftforureningen og forureningen af vore havområder udgør en voksende trussel mod vort miljø. På begge disse områder arbejdes der på internationale aftaler og nationale aktionsplaner, som vil koste meget store beløb for borgerne og erhvervslivet i vore lande.

Luftforureningen har været i det internationale miljøarbejdes fokus i efterhånden mange år, og der er opnået en række bemærkelsesværdige resultater, men der er stadig meget at gøre. Der er skabt en international rammeaftale og konkrete aftaler om reduktioner af udslippene af svovldioxid. Men disse aftaler skal følges op, flere lande skal være med, og målene skal strammes op. Der skal endvidere skabes aftaler om reduktion af udslippene af kvælstofilter, der skal arbejdes med hydrokarboner og fotokemiske oxidanter og klimaproblemer som følge af udslippene af kultveilt i atmosfæren, og beskyttelsen af ozonlaget står på dagsordenen for det internationale arbejde om begrænsningen af luftforureningen.

De nordiske lande bør spille en fremtrædende rolle i dette internationale arbejde, og det er bl. a. til støtte for dette, at Ministerrådet har udarbejdet forslaget om handlingsplan vedrørende luftforurening.

Forureningen af vore havområder med næringssalte, tungmetaller, organisk stof og affaldsbortskaffelse ved dumpning i havet er et andet påtrængende problem for de nordiske landes miljø. I Danmark har regeringen i sidste uge forelagt Folketinget en aktionsplan for at redde havmiljøet. Planen vil reducere udledningerne af næringssalte fra kommunale rensningsanlæg, industrier og landbrug med 50 pct. for kvælstof og 80 pct. for fosfor inden 1990.

Planen vil koste det danske samfund en størrelsesorden af 12 mia. kr. Det er nærmest en forudsætning for, at planen kan få den ønskede effekt, at også andre lande omkring vore farvande gør en tilsvarende indsats. Vi har derfor forstærket samarbejdet med flere nabolande, og ikke uventet har vi først og

fremmest vendt os til Sverige og indledt et samarbejde om Kattegat.

Ulykken på atomkraftværket Tjernobyl satte for alvor fokus på faren ved atomkraft. Siden ulykken har vi arbejdet intenst på at klarlægge, hvad der skete, og på at træffe de fornødne forholdsregler mod en gentagelse. Jeg har med tilfredshed konstateret, at det internationale samfund forstod alvoren, og allerede i august sidste år kunne man afslutte arbejdet med en international aftale om tidlig varsling i tilfælde af ulykker ved atomkraftanlæg. Der er siden indgået supplerende aftaler, bilaterale aftaler mellem Sverige og Danmark og mellem Norge og Sverige om varsels- og informationsudveksling.

Jeg er glad for ved denne lejlighed at kunne oplyse, at der senere i denne uge forventes indgået tilsvarende aftaler mellem Finland og Danmark samt mellem Norge, Sverige og Finland. Fra dansk side finder vi disse aftaler meget vigtige for vore befolkningers sikkerhed og tryghed.

Når jeg nu har nævnt de mest centrale miljøpolitiske emner, vil jeg gerne understrege betydningen af, at de nordiske lande samarbejder ikke bare på disse specielle områder, men at samarbejdet sker over et bredt spektrum af miljøpolitiske emner. Dette er vigtig, fordi vi gennem et sådan bredt samarbejde løbende kan udnytte hinandens erfaringer og sikre, at vi udvikler vores samfund i den samme retning. Det er også vigtigt med henblik på at foregribe morgendagens miljøproblemer. Ministerrådet har sat arbejdet med et nyt samarbejdsprogram i gang, og vi forventer at kunne fremlægge det som et ministerrådsforslag til Nordisk Råd 36. session. Dette program vil blive lagt an, så det netop dækker et bredt udsnit af miljøpolitikken.

Jeg vil gerne slutte mit indlæg med en tak til Nordisk Råd for det engagement og den inspiration, Rådet har tilført miljødebatten i Norden. Dette kom ikke mindst til udtryk ved afholdelsen af den parlamentariske konference om luftforurening i Stockholm sidste år. Jeg har efterfølgende ikke kunnet konstatere nogen modstrid mellem det, som parlamentarikerne enedes om på konferencen, og de nordiske regeringers holdning.

Herr præsident! Netop denne enighed mellem regeringerne og parlamentarikerne i de

nordiske lande skaber mulighed for et nyt gennembrud på dette vigtige miljøpolitiske område.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Arvo Kempainen lämnat sessionen för resten av denna dag och ersatts av Anna-Liisa Jokinen.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sønderby: Hr. præsident! Plenarbejdet er snart ved at være slut. Der er i år sagt mange gode ord om det nordiske samarbejde både nu og i fremtiden. 35 år er jo ikke lang tid. Hvis vi vender blikket tilbage, så har vi jo løst mange opgaver i fællesskab og nye ligger foran os.

Aktiviteten i Nordisk Råd er ikke afhængig af budgettets størrelse, men vel mere af, at vi, der er medlemmer af Nordisk Råd, forstår at finde de rigtige opgaver. Det er godt, at vi stadig kan være enige om, at udenrigs- og sikkerhedspolitiske problemer holdes uden for Nordisk Råds regi, for det klarer vore ministre udmærket. De taler ofte sammen, og de finder fælles initiativer på en række felter.

Når vi har været i FN eller Europarådet eller IPO og andre internationale organer, mødes vi jo tit i nordisk regi, og dér forsøger vi at finde fælles indstillinger enten til opgaver eller til tillidsposter.

Den partipolitiske opdeling, som i de senere år er blevet en mere fast del af det nordiske samarbejde, føler jeg ikke har gravet større grøfter, end at vi på en række områder kan slutte med fælles initiativer. En fordel ved denne opdeling er, at vi får mere personligt kendskab til vore kolleger i de øvrige nordiske lande, vi kommer hinanden lidt mere ind på livet, vi lærer hinanden bedre at kende, og vi har så også mulighed for at fjerne nogle af de eventuelle sten, der kan ligge på vor vej. Vi har jo løst flere problemer, som var lidt ømfindtlige, og det kan vi bedre, når vi kender hinanden.

En af de store sager, som Nordisk Råd har sat i gang, er handlingsplanen for økonomisk udvikling og fuld sysselsætning, en plan som vi bl. a. i kommunikationsudvalget har fulgt meget nøje og fortsat vil følge. Det er vigtigt,

at vi følger planen, og at der løbende sker en ajourføring.

Ministerrådet har nedsat en embedsmandskomité for at foretage en vurdering af den fremtidige plan, og det er mit håb, at den undersøgelse vil vise, at der fortsat vil ligge en rullende plan med nye tiltag, efterhånden som de dukker op. Sagen er nemlig for god til at lægge hen.

Norden som hjemmemarked er også en af de sager, som vi fortsat vil arbejde med, og vi må i denne forbindelse sørge for en afvikling af handelshindringer. Og vi må også få undersøgt, hvordan transporten af vore varer sker bedst og billigst i lige konkurrence.

Danmark har på grundlag af vort medlemskab af EF jo to hjemmemarkeder, og dette medlemskab har på mange måder vist sig at være en fordel for det gode nordiske samarbejde, og vi kan være formidleren og vil også være det, når vi skal øge vort hjemmemarked i Norden.

Som vores minister, miljøminister fra Danmark, lige har sagt, har miljøspørgsmålet høj prioritet i alle nordiske lande, og samarbejdet er i en god gænge. Vi så det med konferencen om luftforurening, der gav gode resultater, og det må vi følge op. Vi har, som ministeren har nævnt, lige haft en lang debat om havet omkring Danmark. Vi er villige til at bruge mange ressourcer for at sikre et rent hav. Men da miljøet jo heller ikke her kender nogen grænser, så er det afgørende, at der sker et samarbejde.

Jeg vil opfordre til, håbe, at vi på nordisk initiativ kan afholde en konference eller en høring med deltagelse af alle de lande, der grænser op til Østersøen, for at drøfte, hvilke handlinger vi skal foretage i relation til den plan, som vi har lagt frem i Danmark. Men også samtidig udveksle synspunkter og viden. Der er nemlig forsket meget i miljøspørgsmålene. Men det er vigtigt, at vi løbende udveksler denne forskning og viden, således at vi så vidt det er muligt anvender ressourcerne fornuftigt.

Vi går jo ind i EFs miljøår, og også på dette område kan vi fra nordisk side være aktive i det større fællesskab. Det er ikke nok, at vi er foran. Vi skal også have andre med os.

Må jeg til sidst sige, at både på denne og den sidste session havde vi ungdomsrepræsentanterne med. De følger vort arbejde væl-

dig aktivt. Det er godt, for det er dem, der skal føre arbejdet videre. Og jeg håber, at vi senere på sessionen kan hjælpe dem med et permanent ungdomsrejsekort, for kun ved at kende hinanden kan vi være med til at løse de opgaver, der dukker op.

Oddrunn Pettersen: Ærede president! Generaldebatten går nå mot sin avslutning. Et av temaene som har vært berørt av flere talere, er handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Selv om sysselsettingsutviklingen i dag er meget bedre enn da planen tok sin form, er det et påtrengende behov for at planen følges opp, slik at håndfaste resultater kan fremstå. Det er ingen tilfeldighet at mange er opptatt av det videre arbeidet med planen. Den bærer i seg en felles nordisk satsing på en rekke områder. Nordisk Råd behøver synlige og håndfaste resultater av sitt arbeid – ikke fordi det nordiske samarbeid er mindre resultatorientert enn tidligere, men fordi verden rundt oss har rykket oss nærmere inn på livet, og utviklingen i verden utenfor oss påvirker oss sterkere enn tidligere. Dersom vi skal ta vare på vår nordiske identitet, samtidig som vi åpner oss for den utvikling som skjer og de begivenheter som finner sted i verden rundt oss, kreves det at vi maktet å få til et enda tettere samarbeid og at konkrete resultater kan påvises.

Et område i handlingsplanen som er av særlig betydning, er investeringer i infrastrukturen. Det som bør være retningsgivende for det videre arbeid med denne delen av planen, bør være å få i stand samarbeidsprosedyrer som sikrer at landene trekker i samme retning i de deler av investeringene som har betydning utover landets egne grenser, og at vi legger forholdene til rette for rasjonelle internordiske løsninger.

Etter min oppfatning er formålene med en slik felles satsing flere. Jeg vil nevne tre av dem. For det første har vi felles interesse i gode forbindelser til de store markedene i Europa utenfor Norden. Både transporttid og transportkostnader er viktig når vi som en utkant av Europa skal delta i konkurransen på kontinentet. Dernest vil vi ha store markeder i våre naboland. Effektive og mest mulig ensartede forbindelser landene imellom er av

stor betydning for at dette nordiske markedet skal fungere tilfredsstillende. Det tredje formålet jeg vil nevne, gjelder kanskje i første rekke Finland, Norge og Sverige. Jeg tenker her på regionalpolitikken. Gode tverrforbindelser mellom de nordlige landsdeler, med andre ord på Nordkalotten, kan forsterke effekten av øvrige regionalpolitiske tiltak. Slike andre tiltak kan generelt også bli mer effektive når de utformes samtidig og med samme innhold.

Det er en utbredt oppfatning at handlingsplanen må underlegges en behandlingsmåte som innebærer en rullering. Det er avgjørende at vi til enhver tid arbeider med prosjekter som prioriteres samtidig i de land som er berørt. Det gjelder ikke minst i vårt nordligste område. Mellomriksveiene over Pasvik og Neiden og bro ved Utsjok er nettopp slike prosjekter som har stor betydning for utviklingen i dette området.

Nordkalotten er rik på naturressurser, men er fremdeles i all overveiende grad en råstoffleverandør til mer sentrale strøk i de respektive land. Det har over tid vokst fram en erkjennelse av at skal Nordkalotten bestå slik vi kjenner den i dag, kjennetegnet ved sin bosetting, må en langt større del av råstoffet videreføres innenfor området. Det forutsetter også at handelen i dette området går på tvers av de nasjonale grensene i langt større grad enn det som er tilfellet i dag.

Kompetanseheving er en av nøkkelfaktorene for en utvikling av alle samfunnsområdene på Nordkalotten. Skal dette området ha mulighet for å utvikle seg slik vi ønsker det, må vi sørge for at området settes i stand til å utnytte sine rike muligheter. Med de begrensede økonomiske ressurser vi har til rådighet for å oppnå en slik kompetanseheving, vil et samarbeid på tvers av de nasjonale grensene være av stor betydning. Et eksempel på et slik konstruktivt samarbeid er det som nå forsøkes etablert mellom universitetet i Tromsø og universitetet i Umeå. For å lage et best mulig hovedfagstudium for sosialøkonomer med de begrensede ressurser som er til rådighet, vil universitetet i Tromsø søke å få i stand et samarbeid med et annet universitet som allerede har et veletablert studietilbud på dette feltet. Universitetet i Umeå kan i den forbindelsen være en meget interessant samarbeidspartner. En slik studieløsning er en

utmerket måte å styrke det konkrete samarbeid mellom universitetene på Nordkalotten på.

Det samarbeid som etableres på Nordkalotten, vil være med på å sette folkene i dette området i stand til å utnytte de ressurser som fins i deres eget område. Samtidig vet vi at dette området er meget sårbart fordi det her er snakk om marginale forhold – både klimatisk, sysselsettingsmessig og befolkningsmessig. Derfor har vi få om noen reserver å trekke på dersom problemer oppstår. Derfor rammes Nord-Norge særlig hardt av den nå så omtalte selinvasjonen som foregår på norskekysten. Selv om det er andre land enn de nordiske vi må rette vår oppmerksomhet og informasjon mot, trenger vi støtte og forståelse fra de andre nordiske land for å kunne takle den dramatiske situasjon vi står overfor. Det angår i høy grad bosettingen på den norske delen av Nordkalotten.

På tross av mange dystre spådommer er det nordiske samarbeidet fremdeles levende. Vi har maktet å skape et samarbeidsorgan som fungerer på tross av mange ulikheter landene imellom. I løpet av den tid Nordisk Råd har bestått, har en rekke tiltak ført til at samkvemmet mellom landene i Norden er blitt styrket og ikke minst er samkvemmet mellom folkene som bebor dette området, nært. Det er et resultat vi kan være tilfreds med. Derfor vil vi også være i stand til å løse de oppgavene som ligger foran oss.

Meddelande

Det meddelades att landskapsstyrelseledamot Olof Salmén intagit sin plats i rådet.

Jóngerð Purkhús: Hr. Præsident! I afslutningstalen sidste år sagde præsidenten, at han mente at kunne tillade sig at sige, at samarbejdsklimaet mellem de nordiske lande og de selvstyrende områder er blevet forbedret.

Jeg kan sige på Færøernes vegne, at vi ønsker kun det bedste samarbejdsklima i Nordisk Råd. Der er nu mere end nogen sinde brug for, at der er steder på jorden, hvor man kan arbejde sammen i en positiv, opbyggende ånd.

Vi har i går sammen æret mindet om Erlundur Patursson. Jeg føler i denne forbindelse

trang til at minde om et forhold, som Erlundur Patursson gang på gang påpegede over for denne forsamling, nemlig at der er en grund til, at der har været skår i samarbejdsklimaet eller samarbejdsglæden, og den grund er ikke fjernet, kun dækket med et tyndt lag.

Det er en betingelse for godt samarbejde, at alle deltagere kan arbejde på lige fod. Denne betingelse er ikke opfyldt med den status, som Færøerne, Grønland og Åland nu har i Nordisk Råd. Den plet bør fjernes. Dens eksistens svækker samarbejdet mellem folkene i Norden, og den svækker Nordens moralske grundlag for samarbejdet med verden udenfor. At optræde som et samlet Norden i international sammenhæng er der brug for.

På det økonomiske område har vi ligesom de andre lande i Vestnorden været tilfreds med, at aftalen om oprettelse af Vestnordensfonden blev underskrevet i august i fjor. Vi håber, at den begynder sit arbejde i løbet af sommeren.

Nordisk Investeringsbank er et godt eksempel på nyttigt nordisk samarbejde. Takket være regionallåneordningen har også vi i de små udkantsamfund, hvor man ellers kan have svært ved at gøre sig gældende i internordiske projekter, kunnet få del i betydelige midler fra Nordisk Investeringsbank. Vi hilser forslaget om Nordisk Investeringsbanks kapitaludvidelse med tilfredshed og håber ligeledes på en videreførelse og udbygning af regionallåneordningen.

Overalt styrkes interessen for miljøet. Det gælder også her i Norden, og ikke mindst i denne forsamling.

Tjernobylyluckyen har ramt visse dele af Norden meget hårdt. Den har været et alvorligt lærestykke for os alle. Den har mindet os om miljøforureningens grænseoverskridende karakter og kernekraftens farlighed. De skader, Tjernobylyluckyen har forvoldt i visse dele af Norden, viser tydeligt, hvor sårbare vi, der lever af at producere madvarer, er over for miljøkatastrofer.

Vi, der bor ude i Nordatlanten og lever af havets ressourcer, er navnlig optaget af havmiljøet. Vi ønsker samarbejde både i nordisk regi og i bredere fora om tiltag til at forebygge forureningen af havet, hvad enten det er med kemikalier eller radioaktivitet.

Det er med største bekymring, vi har erfa-

ret om de britiske planer om at etablere et nyt stort oparbejdningsanlæg for beriget uran i Dounreay på Skotlands nordkyst. Færøernes Landsstyre har bedt den danske regering om at protestere over for briterne, men denne protest er vistnok ikke bragt videre endnu. Vores officielle kanal er nu en gang gennem Danmark, så vi håber, at protesten når frem til rette sted for at påvirke de britiske planer, inden det er for sent.

Vi ved, at man også i andre nordiske lande er bekymret over de britiske planer. En fællesnordisk aktion over for briterne i Dounreay-sagen vil være et godt og nyttigt eksempel på fællesnordisk optræden internationalt.

Her på mødet har der også været talt en del om, hvor vigtigt sproget er for kommunikation mellem mennesker. Det er derfor med skuffelse, at vi erfarer, at den nordiske sprogkonvention ikke omfatter færøsk og grønlandsk.

Nordisk Råd beskyldes ofte for bureaukrati, og der efterlyses flere konkrete resultater. Mit syn på Nordisk Råds arbejde er positivt. Der er ikke tvivl i mit sind om Nordisk Råds betydning. Den debat og personlige kontakt, der opnås i dette nordiske samarbejde, kan bidrage til at sætte et særligt samlendende nordisk præg på meningsdannelsen vedrørende mange af de spørgsmål, der er oppe i tiden, selv ude i den yderste krog i Norden, og sætter på denne måde spor i vor daglige tilværelse, hvor vi end bor.

Også uden for Nordens grænser bliver der lyttet til Nordisk Råds meninger.

Landsstyremedlem **Moses Olsen:** Hr. præsident, nordiske venner! Dette er den 4. session i Nordisk Råd, hvor Grønland deltager, og det er den 3. session, hvor Grønland deltager efter at have forladt EEC. Men til trods for at vi har forladt EEC, så er der på fiskeriområdet stadig væk væsentlige relationer til EEC i kraft af den indgåede fiskeriaftale, som vi kører med i disse år, men Grønland har også begyndt samtaler med vore naboer om fiskeri. Disse samtaler venter vi os meget af i Grønland og i landsstyret, og efterhånden som EF-tiden i de kommende år kommer mere på afstand, mener vi, mulighederne for nærmere samarbejde vil forbedres.

Samtalerne med vore nordiske naboer har i

første række drejet sig om de fiskestammer, om jeg så må sige, øst for Grønland, som vi har fælles med Island, Færøerne og Norge. Disse drøftelser har endnu ikke ført til endelige resultater, men vi har i Grønland fået en følelse af, at 1987 kan blive et afgørende år for disse samtalers videreførelse, idet vi bl. a. har haft et konkret møde på embedsmandsplan med den islandske regering, som kan føre samtalerne videre ad mere stipulerede stier.

Men én ting er at dele nogle ressourcer mellem sig i Nordatlanten, noget andet er, hvad der sker efter dette. Fisken skal jo også sælges på verdensmarkedet bagefter.

På dette punkt har vi i Vestnorden efter min mening en miljømæssig situation, der er enestående på den måde, at jo mere forureningen skrider frem andre steder i Nordeuropa, jo mere fremtræder Nordatlanten som et område, hvorfra der kan leveres friske fisk fra et ikke-forurenet havområde. Det er jo en kendsgerning, at forbrugere over hele verden er meget kvalitetsbevidste. De efterspørger mere og mere forureningsfri varer, og det mener jeg vi kan levere fra Vestnorden.

Fra Grønlands side vil vi finde det naturligt, at vi i forlængelse af drøftelserne om fordelingen af fiskeressourcerne i Nordatlanten også begynder at tage en fælles drøftelse af muligheden for fælles indsats på verdens fiskemarkeder. På denne måde ville vi kunne drøfte fælles strategier, der både gælder resourcefordeling, fiskeri og markedsføring.

Men også andre ressourcer i Nordatlanten har tiltrukket sig interessen ved denne session i Nordisk Råd, nemlig sælbestanden. I den forbindelse har vi med interesse læst de norske indberetninger om sælernes skadevirkninger på fiskebestanden i de norske fjorde.

Også i Grønland er det efterhånden et almindeligt samtaleemne blandt fiskere og fangere, at der er flere sæler i havet nu end tidligere. Dette er yderligere understreget af den omfattende udredning, som en sælkommission i Canada for nylig har offentliggjort. Det er rapportens konklusion, men der følger metertykke bilag til den.

Sælspørgsmålet har jo også været berørt under tidligere drøftelser mellem de nordiske fiskeriministre og i den tilhørende embedsmandskomité, men her er vi løbet ind i visse

bureaukratiske problemer, fordi sælsørgsmålålet hører under forskellige ministre i de forskellige nordiske lande.

Dette praktiske problem må vi se at finde en løsning på, og derfor foreslår vi fra grønlandsk side, at man i nordisk regi foretager en udredning om sælernes situation i Norden på linie med det, som man har gjort i Canada, og at man i dette arbejde i videst muligt omfang forsøger at inddrage den viden, som canadere har skaffet til veje ved deres undersøgelser, hvis konklusion jeg lige har omtalt.

Vi ved på forhånd, at der er store forskelle på situationen for sælerne, alt efter om de befinder sig i Østersøen, Kattegat, Barentshavet eller Grønland, og i Grønland har vi i fjernsynet set, hvorledes forureningen har angrebet sælbestanden f. eks. i Østersøen. Men vi mener, at netop en nordisk udredning ville kunne belyse disse forskelle og fremkomme med forslag og anbefalinger der passer på de forskellige enkelte sælbestandes situation i de forskellige nordiske områder.

Det er min opfattelse, at vi på denne måde kan bidrage til at bringe forståelse for sælernes situation både i Østersøen, i Nordatlanten og ved Grønland, samt fremme bedre forståelse for relationerne mellem sælbestandene og fiskerierhvervets situation.

Herr Præsident! Må jeg til slut komme med en sammenfatning.

Sammenfattende vil jeg udtale, at vi fra Grønlands side er åbne for konkret samarbejde omkring de af havets levende ressourcer, som er fælles bestande for de nordiske lande, det være sig fiskeribiologisk og med hensyn til hensigtsmæssig bevaring og udnyttelse, og vi er parat til at indlede diskussion af mulighederne for fælles salgspolitik.

På fiskeriområdet mener jeg, vi med held kan arbejde løbende videre med spørgsmålet gennem Vestnordenssamarbejdets forskellige organer, samtidig med at vi naturligvis sideløbende kan diskutere på regeringsplan.

Hvad angår udredningen omkring sælbestandenes situation vil jeg appellere til, at man på forskellig vis ad forskellige kanaler fra Nordens side overvejer at bevilge midler til en sådan udredning.

Og til allersidst vil jeg udtale som vores generelle holdning til samarbejde i det hele taget, at det vigtigste for os i Grønland er, at vi i Norden samarbejder om, hvad der for-

ener os, og ikke mundhugges om, hvad der måtte skille os ad i forskellige spørgsmål.

Hannu Kempainen: Herr president! President Urho Kekkonen, som bär huvudansvaret för skapandet av Finlands efterkrigstida utrikespolitiska linje, betonade ständigt de utrikes- och säkerhetspolitiska frågornas stora betydelse för Finland. Han konstaterade, att om någon del av den finländska politiken skall få vara vanskött, så må det då vara inrikespolitiken. Den finländska politikens främsta uppgift är att bibehålla och utveckla vår utrikespolitiska huvudlinje på våra egna premisser. Vi finländare är tillfreds med, ja, rentav stolta över våra utrikes- och säkerhetspolitiska lösningar. Dessa lösningar bygger på Finlands nationella intressen, och vi har varit tvungna att utarbeta dem själva, utan utomstående hjälp. Denna vår utrikespolitik har man inte ens inom Norden kunnat acceptera; inte förr, inte ens ännu i dag. Både den nuvarande finländska utrikespolitikens historia och erfarenheterna av trettio års arbete i Nordiska rådet visar, att en diskussion om fundamentala utrikes- och säkerhetspolitiska frågor inte hör hemma på Nordiska rådets saklista.

Kan vi då ta upp internationella frågor med anknytning till utrikespolitik i Nordiska rådet? Svaret är ja. Frågor om biståndssamarbete och internationellt miljöskydd har redan kommit in på Nordiska rådets saklista. Kultursamarbete har likaså bedrivits på det internationella planet. Därför innebär den föreslagna intensifieringen av behandlingen av internationella frågor inget avsteg från nuvarande praxis. Förslaget att tillsätta en kommitté med uppgift att evaluera det nuvarande samarbetet och möjligheterna att effektivera detta arbete inom Nordiska rådet har dock på vissa håll fått märkliga och ovidkommande drag. Det förefaller som om vissa politiska grupper, som – kanske på grund av oppositionsställning – inte hemma kan påverka skötseln av det egna landets utrikespolitik i tillräcklig utsträckning, skulle vilja skapa sig själva ett bättre forum. I bakgrunden finns säkert också en strävan att utnyttja Nordiska rådet i utrikespolitiska frågor i syfte att lätta på det inrikespolitiska trycket eller för att

stärka positionerna i hemlandet. Ett typ-exempel på detta var upptagandet av flyktingfrågan före behandlingen av denna kommittéfråga.

När det gäller flyktingfrågan kan det ju inte förnekas, att Finland och även Norge kunde höja sin flyktingskvot av humanitära skäl, förutsatt att länderna kan öka sin kapacitet att ta emot flyktingar. Dylika åtgärder skulle dock inte alls minska de problem som den danska och svenska flyktingpolitiken kämpar med. Ingen skall heller tro, att höjda flyktingskvoter skulle kunna lösa den internationella flyktingproblematiken. Vi skall försöka göra vad vi kan.

Tanken att tillsätta en kommitté med upp-gift att utreda behandlingen av internationella frågor i Nordiska rådet siktade alltså inte på att ändra nuvarande praxis. Om kommittén ges ett begränsat mandat och en begränsad tidtabell, kan dess arbete bli till god hjälp då det gäller att förbättra Nordiska rådets traditionella samarbete kring internationella frågor.

För ett forum som Nordiska rådet är det alldeles för svårt och invecklat att behandla internationella ekonomiska frågor och förbe-redelser för en ekonomisk integration. Då det gäller internationell ekonomisk integration är de nationella intressena viktigare att be-va-ka än de nordiska. De nordiska intressena kan mycket väl tillvaratas med de samarbets-former som vi redan har.

Det verkar som om det under det här mötet skulle gå så, att denna mindre kommittéfråga skulle komma att överskugga frågor som är större eller som hör till vardagen i det nordis-ka samarbetet. Dagens svåra arbetslöshet är – för att nämna ett exempel – ett problem som hotar att svälla ut alltmer i en mycket nära framtid och som skulle kräva större in-satser via det nordiska samarbetet. Arbets-lösheten är i Norden i första hand ett regio-nalpolitiskt problem och därför är det angelä-get med ett effektivare genomförande av samnordiska regionalpolitiska projekt. För att kunna stoppa den centraliseringsutveck-ling som på nytt börjat accelerera i vårt sam-hälle, skulle vi behöva både samnordiska at-gärder och samnordiskt tänkande. Övergång-en till ett informationssamhälle ger oss samti-digt möjlighet att arbeta för en regionalt de-centraliserad och balancerad utveckling.

Den växande arbetslösheten och den ut-slagning som tar sig andra uttryck i samhälls-utvecklingen samt uppdelningen på s. k. A- och B-klassmedborgare motiverar en be-handling på nordiskt plan och kanske även ett insättande av samverkande åtgärder för att stoppa en sådan utveckling. Tryggandet av en minimiutkomst åt alla medborgare och för-hindrandet av den sociala utslagningen kom-mer att vara viktiga frågor för socialpolitiken i en nära framtid. Lösningen torde ligga i den princip, enligt vilken samhällsbyråkratin inte tror sig vara klokast då det gäller att ordna en enskild individs liv. Nu då vi blivit medvetna om risken för institutionaliserade under an-staltsförhållanden, borde vi också inse faran att en stor del av människorna i hela vårt samhälle blir "institutionaliserade". Männis-kovärdet och människans egna resurser kommer även i framtiden att vara den bästa motorn då det gäller att självständigt ordna sitt liv.

Haraldur Ólafsson: Herr president! Nordis-ka rådet är ett forum för ganska omfattande verksamhet, samarbete, diskussioner och be-slut, som påverkar de nordiska staterna och deras medborgare på olika sätt. Alla de vikti-gaste politiska åsikterna inom Norden har där möjligheter att bli framförda. Från gammalt så har de nordiska länderna haft samarbete inom lagstiftningsarbetet på vissa fält. Nu har det blivit nödvändigt att samordna den del av lagstiftningen som hör till den sociala och kulturella enhet som de nordiska länderna trots allt är. Nordiska rådet är grundat på den djärva tanken att Norden bildar en social och kulturell enhet trots olikheter i regerings-struktur och säkerhetsfrågor. Parlamentaris-men utjämnar skillnaderna mellan monarki och republik.

Nordiska rådet har alltid aktat sig för att öppet verka för gemensamt ställningstagande till säkerhetsfrågor och den utrikespolitik som vätter utåt. Trots det så har så stora problem som miljöfrågor och bistånd till ut-vecklingsländer diskuterats inom rådet, och enligt min mening är det rådets rätt att ta ställning till så viktiga saker som Syd-Afrika-frågan. Det är vår plikt att kämpa mot diskri-minerande lagar som apartheid, inte först och främst av humanitära skäl, utan rättsliga.

Apartheid-lagarna kan inte leda till annat än sprängning i Syd-Afrika med oanade verkningar på folken där och grannländerna.

Gemensamma nordiska sanktioner mot Syd-Afrika skulle väcka stor uppmärksamhet i världen och just nu, när USA och Storbritannien har hindrat en FN-resolution i denna sak genom att framlägga veto, så skulle en kraftig aktion från de nordiska staterna sida visa att vi här i Europa menar något med allt vårt tal om fred, rättvisa och jämlikhet.

Fredstanken har varit framträdande i Norden. Vi har ju valt olika vägar i vår strävan att bevara våra staters säkerhet. Den nordiska balansen är ett uttryck som kanske inte är så kristallklart men som betyder ganska mycket. Vi är ju i den situationen att vi ligger mellan giganterna i öst och väst, och för Islands, Grönlands, Färöarnas och Norges del är vi mitt uppe i det viktiga strategiska maritima området som blir allt mera trafikerat av örlogsfartyg, ubåtar och spaningsflyg.

Men naturen har också sin balans eller obalans. I Island har vi upplevt hur fiskestammar kan hotas om man tar för mycket av naturens gåvor. Genom fredningsaktioner och avtal med grannländer har vi försökt bevara vissa fiskedammar och skaldjur. Det är av vikt att vi får en enhetlig bild av biosfären i norra Atlanten och norra Ishavet. Undersökningar där är något som strandstaterna måste samarbeta om, och det är inte ologiskt att få stöd från andra stater i det arbetet. Här rör det sig om biologisk forskning som är av värde för mänskligheten.

Norrmännen är med rätta oroad av sälinvasionen till norska kusten. Det som håller på att hända där är teckan på en ekologiskt katastrof, som man måste undersöka noga för att förstå orsakerna. Jag stöder därför det norska förslaget om forskning på detta område.

Men på samma gång får jag påminna om att från isländsk sida skulle man ha uppskattat att få kännedom om Norges avtal med ryssarna om sillfiske i Barents hav, innan nyheten kom i tidningarna.

En fördomsfri forskning i de nordliga haven kan inte drivas utan öppenhet. Vi har ett fint samarbete i denna forskning på många områden, men nu får vi ta hela komplexet till granskning. En nordisk forskning i de arktiska och semiarktiska områdena är påkallad

nu. Jag vill understryka att vi är mycket måna om att få avtal med normän, grönländare och färöingar om fisket i norra Atlanten. Det är viktigt om vi skall kunna bevara fisket.

Jag medger att jag går i en annan riktning än de flesta talare här. Europa och den europeiska integrationen är i allas tankar och de flestas tal. Havet i norr är dock grundvalen för bosättning på Färöarna, i Grönland och i Island. Därför ser jag mot norr.

Det är säkerligen en stor fråga för de nordiska industrialiserade länderna att följa noga med vad som sker i Västeuropa. Den ekonomiska och följaktligen den politiska integration som skall ske där inom de närmaste 5 åren kommer att påverka dem avsevärt.

Hur detta kommer att inverka på det nordiska samarbetet kan inte sägas mycket om. Jag tror att allt det som kallas den nordiska tanken kommer att leva vidare. Samarbetet på det sociala och kulturella området kommer att bestå. Men utan vissa förmånliga avtal med EG kommer stater som är beroende av primärnäringarna att råka i en besvärlig ekonomisk situation. Vi får hoppas att man i det nordiska samarbetet kommer att ta hänsyn till alla stater i Norden när EG ställer oss inför nya realiteter.

Diskussionen om hur den europeiska integrationen kommer att påverka Norden är ganska viktig, och det skulle vara nödvändigt med en utredning på gemensam nordisk basis om den frågan.

Förorening i haven blir ett ständigt större problem. Särskilt är vi i norra Atlanten oroad över utsläpp från atomkraftverk i Skottland. Radioaktivt avfall kan ha oanade konsekvenser om det kommer till de rika fiskebankarna i Norra Atlanten. Vi ber om åtgärder för att stoppa det, och vi skulle också önska att få till stånd en undersökning av förorening vid kusterna.

Från isländsk sida har man verkat för att Norden enas om ett biotekniskt institut. På det området håller det på att ske stora saker som kommer att få en stor ekonomisk betydelse i framtiden. Ett intensivt samarbete på den högre utbildningens område anser jag vara påkallat. Samordning av resurser, både materiella och intellektuella, är nödvändiga för de nordiska länderna så att de kan följa med i den snabba utvecklingen på nästan alla vetenskapliga områden nuförtiden.

Först och främst bör vi dock stärka Nordiska rådet och det nordiska samarbetet till glädje för den enskilde i dessa stater som är stolta över att ha något av den högsta levnadsstandarden i världen och som kan ta hand om sitt folk på bättre sätt än de flesta andra stater. Men då får vi inte glömma att vi har olika kulturella och ekologiska områden som vi får ta hänsyn till.

Om vi drar en cirkel runt de nordiska länderna, vet ni var mitten då ligger? Den ligger på Färöarna.

Lindenskov: Hr. præsident! Det sidste, som den forrige taler fremførte, troede jeg, at alle vidste. For os der lever og virker i de såkaldte udkantsområder – nu kommer jeg i tvivl – i Norden, er det ofte forbundet med besvær at gøre vore synspunkter gældende over for omverdenen.

Derfor er det så nødvendigt, at vi er med i det nordiske fællesskab. På det sociale, kulturelle og økonomiske område er det nordiske samarbejde afgjort nyttigt, og det er inspirerende i høj grad.

Vi tror på denne samarbejdsplatform, men vi tror også, at vi bedst kan yde noget til det fremtidige samarbejde ved medlemskab på lige fod med de andre nordiske folk. Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd ser vi som et godt eksempel på nordisk samarbejde på praktisk plan. Her har vi gode muligheder for at samordne alsidig faglig viden på mange felter i industri, turisme, med havressourcer m.v.

Med andre ord kan vi i hvert fald tilslutte os, at resultatet af nordisk samarbejde nok føles og gør sig meget stærkt gældende i de såkaldte udkantsområder. Og derfor er det også nødvendigt, at vi aktiverer det nordiske sammenhold, bl. a. ved at gøre rejsemulighederne mellem de nordiske lande så overkommelige som muligt.

Vi har et godt eksempel på nordisk samarbejde mellem Island og Færøerne i alkoholistbehandlingen, hvor disse to lande over deres helse- og sociale budgetter driver et godt arbejde og finder nye veje i alkoholistforsorgen.

Jeg håber, at det kan få udbredelse i Norden, og at det bliver til gavn, som vi tror, og som vi har set mange gode resultater på.

Da Færøerne i sin tid besluttede sig til at stå uden for EF, så var det ud fra den kendsgerning, at vor geografiske beliggenhed og naturgivne muligheder for fortsat udvikling af et rigt og levneværdigt samfund, afhænger af havressourcerne. Men dermed være ikke sagt at træerne er vokset ind i himlen, fordi vi står uden for det europæiske fællesskab, og Danmark står inden for. Men det ændrer intet ved den kendsgerning, at vi som fiskerination dårligt passer ind i fællesskabet af højt industrialiserede lande. Men vi må nok erkende, vi har brug for Europa, vi har brug for at følge med i det internationale samarbejde. Og det vil vi også.

Hr. præsident! Planerne om atomaffaldsanlægget i Douneraye bekymrer os, det ryster os. Det kan blive skæbnesvangert for vor fremtid. Jeg vil inderligt håbe, at den danske regering får fremsat den protest, som vi på Færøerne har tilsendt regeringen, så den kommer på rette plads, og det hurtigt.

Vi burde i denne sag aftale en fællesnordisk holdning, også for at forhindre en Tjernobyl-lignende katastrofe i vore egne områder. Men den alvorlige sag hænger meget sammen med Nordisk Råds forhåbentlige beslutning om en handlingsplan for forureningsproblematikken i sin helhed, og den bør og bliver vel prioriteret højt i Nordisk Råds arbejde.

Det må være i hele menneskeheden interesse, at forureningsproblematikken bliver løst så realistisk som muligt. Hele verden satser jo på de rigdomme, som findes i havene. Det er menneskeheden eksistensgrundlag. Det er afgørende for menneskeheden, at vi gør, hvad vi kan for at bevare det levende hav for eftertiden. Der er en væsentlig fællesopgave, at vi løser denne problematik med en fælles holding til handlingsprogram til bekæmpelse af hav- og kystforureningen i Norden.

I debatten om Sydafrika her på sessionen forekommer det mig, at det mere drejer sig om formaliteter end om reel stillingtagen til apartheidproblemet. Jeg vil blot tilføje og føler trang til at give en anerkendelse af den holding, som den danske regering har til apartheidstyret i Pretoria. Men jeg må dog samtidig beklage, at den ene færøske repræsentant i Folketinget – for Folkeflokket – tager et direkte modsat standpunkt ved at tage imod en indbydelse og rejser til Sydafri-

ka. Det kan ikke forstås på anden måde, end at det er for at støtte dette styre.

Tuominen: Herr president! Mitt anförande är ett löfte till ungdomarna, och löften skall man ju hålla! Ungdomens Nordiska råd har för första gången varit församlat i ett självstyrt område; nämligen i Mariehamn på Åland. Och för första gången har ett nordiskt parlament öppnat sina dörrar för ungdomen. 80 ungdomar från hela Norden – representerande Nordens partipolitiska samarbetsorganisationer, de nationella politiska ungdomsorganisationerna och föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap – har diskuterat arbete och utbildning, rasism och invandrarpolitik, Norden i ett internationellt perspektiv, energi och Nordiska rådets session.

Inledningsvis nämns i dokumentet ett konkret exempel på att UNR påverkar Nordiska rådet. År 1985 infördes på initiativ av ungdomen en försöksverksamhet med ett s.k. nordresekort och inför årets session föreligger ett medlemsförslag om ett permanentande av kortet.

Då UNR representerar ungdomens röst i nordiska frågor anser jag det vara påkallat att presentera ett urval av de frågor de tar upp i sitt slutdokument.

Först bör då nämnas miljöarbetet. Som många gånger tidigare konstaterats känner varken luft- eller vattenföroreningar till några gränser och ungdomarna anser därför detta vara ett givet område för nordiskt samarbete. De föreslår att Nordiska rådet skall komma med initiativ till etablering av en öppen internationell miljöorganisation vars ändamål bör vara att utbyta information och utarbeta analyser av miljöföroreningarnas konsekvenser. Dessutom bör organisationen ha till uppgift att diskutera gemensamma gränsvärden för utsläpp i naturen. Det är vidare väsentligt att försäkra sig om tillräckliga ekonomiska och mänskliga resurser till forskning och utveckling av miljöteknologin.

De kräver vidare internationell kontroll av oljetransporter och andra förorenande ämnen liksom att det bör införas lotstväng vid transporter av sådana ämnen i Östersjön.

Ett av de områden ungdomarna behandlat särskilt ingående är rasismen och flyktingpolitiken.

I dokumentet sägs att UNR tar avstånd från rasism och diskriminering av såväl invandrare som etniska minoritetsgrupper i våra länder.

Invandrare och flyktingar skall ha rätt och möjlighet till att både bevara sin egen kultur och delta i samhällslivet. Speciellt skall de, dvs invandrarna och flyktingarna, ha rättighet och skyldighet till undervisning i sådan form som tar utgångspunkt i deras egna villkor och möjligheter.

Såväl de nordiska regeringarna som de politiska partierna och de folkliga organisationerna bör aktivt medverka till att konkreta förslag blir omsatta i praktisk handling på alla nivåer i samhället.

Ingen asylsökande, säger ungdomarna, får sändas tillbaka till ett land om det inte kan skapas garantier för att han/hon inte blir förföljd på grund av ras, religion, etnisk tillhörighet eller politisk åsikt.

Invandrarernas och flyktingarnas egna föreningar och organisationer måste stödas liksom de föreningar som aktivt motarbetar rasism.

Koordineringen och samordningen av den nordiska flyktingpolitiken anser ungdomarna att Nordiska rådet bör påta sig och att man för den uppgiften bör upprätta ett nordiskt sekretariat för flyktingfrågor.

I dokumentet berörs vidare sydafrikapolitiken och SADCC-samarbetet. Man säger att SADCC-samarbetet bör följas upp av ett förstärkt tryck mot apartheid-regimen i Sydafrika. UNR manar Nordiska ministerrådet till att arbeta för internationella sanktioner mot Sydafrika. UNR kräver också att de nordiska länderna tillsammans genomför ekonomiska sanktioner mot Sydafrika *omgående* och manar Nordiska rådet att vid sessionen i Helsingfors ta upp detta tema till diskussion.

Inom utbildningsområdet kräver UNR en utvidgning av den nordiska tentamens- och examensgiltigheten och att högre universitetstjänster blir utlysta i hela Norden. De vill förenhetliga utbildningen på det postgymnasiala området och anser att ministerrådet bör utarbeta ett handlingsprogram för intensifierat samarbete på det här området.

Slutligen framhåller de att en förbättrad studiefinansiering är nödvändig för förverkligandet av idealet om lika rätt till utbildning. Förbättringen bör ske i en sådan riktning att

stöddelen ökar i förhållande till låneandelen.

Ungdomarna vill vidare utveckla det nordiska ungdomsutbytet och föreslår även här ett särskilt program, nämligen ett s. k. utvecklingsprogram för nordiskt ungdomsutbyte, som skulle ingå som en del av ministerrådets handlingsplan inom kulturområdet. Det nordiska ungdomsutbytet är av en väsentlig betydelse för de ungas förståelse för det nordiska samarbetet.

Ungdomarna ger ett antal konkreta exempel på hur ungdomsutbytet kunde ske

- genom ökad möjlighet att genomgå grundskolans/folkskolans sista klass i annat nordiskt land
- genom ökat sommarjobsutbyte speciellt genom Nordjobb
- genom särskilda insatser för deltagande från nordiska utkantsområden.

För att genomföra detta föreslås att en arbetsgrupp med anknytning till nordisk ungdomskommitté tillsätts av Nordiska ministerrådet.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamhet vid ungdomarnas uppmaning att använda de speciella nordiska förhållandena som modell vid konfliktlösning i internationella konflikter, vilket bland annat kan ske genom utarbetande av ett nordiskt fredspolitiskt utvecklingsprogram. I ett sådant program skulle intas folkhögskolekurser och folkupplysningsprojekt för ungdom i konfliktområden samt kontaktskapande seminarier för unga i Norden och särskilt Östersjöländerna. Medel bör beviljas också för icke-nordiska fredsforskare för uppehåll vid nordiska fredsforskningsinstitut. Det demilitariserade Åland har ju nämnts i olika sammanhang som lämplig placeringsort för dylika aktiviteter.

Herr president! Jag var själv med som åländsk delegat då ungdomens Nordiska råd ägde rum i Stockholm 1971 – det var alltså första gången. Efter det bytte verksamheten karaktär och blev en form av seminarium i anslutning till Nordiska rådets sessioner. I 16 år har ungdomarna strävat till att få presentera sitt slutdokument för rådsförsamlingen och jag kan bara säga att jag känner sympati för dessa strävanden.

Landsstyremand **Niels Pauli Danielsen**: Hr. præsident!

Det er nu 17 år siden, at Færøarna tilkommedes medlemskab i Nordiska rådet som en selvstyrende del af det danske rige. Færøarna har liksom Grønland fået tildelt 2 valde medlemmer af tilsammans 20 til det danske rige. Også i utskottsmøtene deltager færøske repræsentanter som dele af den danske repræsentation.

Det er således med os menneskior, at vi hver for sig udgør en helhet med egne særpræg. Det er nøjagtig det samme med et folk og en nation. Dette turde være baggrunden for det gentagne ønske fra færøske politikere om at blive betragtet som selvstændige medlemmer af Nordiska rådet og ikke kun som de repræsentanter for selvstyrende områder, vi i dag må siges at være.

Hr. præsident! Jeg vil gerne få det sagt, at vi på Færøarna er glade for det nordiske samarbejde og ser med forventning frem til ikke bare at det bliver med selvstændig repræsentation, men også til at dette samarbejde bliver udbygget og får endnu mere styrke. Vi har med glæde noteret os, at deltagelse i minister-møderne står helt åben for os og ligesådan med stedfortrædermøderne, og vi vil forsøge at overvinde de ressourcemæssige og økonomiske hindringer, der måtte være.

Det sker, at der kommer røster frem og er utilfredse med manglende konkrete resultater af arbejdet i Nordisk Råd. Det kan ikke være anderledes. På Færøerne kan vi allerede pege på flere sådanne konkrete resultater, især på det kulturelle og på det økonomiske område. Jeg tænker på oprettelsen af Nordens Hus i Tórshavn i 1984 og på de lån, vi har fået stillet til rådighed fra NIB – Den Nordiske Investerings Bank, hvor Færøerne har udnyttet hele sin kvote. Vi kan derfor hilse med tilfredshed det forslag velkommen, der nu er kommet om en fordobling af NIB's grundkapital, ligesom vi er godt tilfredse med overenskomsten af den 19. august 1986 for Den Nordiske Udviklingsfond for Vestnorden, selvom også denne fonds grundkapital kunne have været større end de 14.1 US-dollars, berættelsen rørende det nordiske samarbejde 1986 talar om.

Hr. præsident og medlemmer i Nordisk Råd! Det er, som det skal være, når Nordisk Råd udviser sin største aktivitet på det af livets områder, der må siges at være det vigtig-

tigste af dem allesammen, det kulturelle område, og det er også i sin orden, at man er så aktiv på det økonomiske område, som tilfældet er. Jeg har noteret mig, at der er nogen uenighed i den ærede forsamling om andre områder, såsom det udenrigspolitiske og det forsvarspolitiske område, og jeg undrer mig over, at man ikke satser noget mere på områder, der skulle være lettere her i Norden at blive enige om. Det, jeg og vi i Kristeligt Folkeparti på Færøerne tænker på, er det social- og familiepolitiske samarbejde. Vi har med tilfredshed noteret os i forslag rørende planer for det nordiske samarbejde, fremlagt den 20. januar 1987 af Nordiska Ministerrådet, at Nordiska Socialpolitiska Komitéen nu har fået i opdrag at utarbete et förslag til reviderat program för samarbeidet inom social- og helsevårdsområdet. Syftet er bl. a. at lyfte fram de frågor man kommer att prioritera under 1987 och de nærmaste åren. Det er vort håp, at der bliver rum for nytænkning på det social- og familiepolitiske område med grundlag i den kristne etik og i det kristne kultursyn, og at man kommer til også at værdsætte det ulønnede omsorgsarbejde i hjemmene og den tryghed, dette giver for de kommende slægter.

Vi mener heller ikke, at det skulle være så vanskeligt for os i Norden at nå til enighed om en fælles politik mod alkohol og narkotikamisbrug, der truer med at ødelægge livet for så mange af vore medmennesker.

Det siges om den forhenværende svenske statsminister Tage Erlander, at han i sit otium mente, man på det område godt kunne have udrettet mere. Det er der en mulighed for for os nu. På Færøerne har vi således de sidste 2 år mangedoblet bevillingerne til bekæmpelse af alkohol- og narkotikamisbrug og bl. a. betalt behandling af misbrugere over det sociale budget. Denne behandling er for en del foregået på Island, og vi har opnået fine resultater, ganske som man også har gjort det samme på Island, hvor behandling betales over helse-budgettet. Jeg tror den kamp skal tages alvorligt, og ville gerne, at man her i Nordisk Råd også var opmærksom på det problem, om vi kunne nå frem til en fælles handlingsplan.

Anna-Liisa Jokinen: Herra presidentti! Keskustelu Etelä-Afrikan tilanteesta ja pohjoismaiden vaikutuksesta siihen jatkuu. Samoin jatkuu kansan sorto ja alistaminen Etelä-Afrikassa. Se ei lopu odottamalla. Se vaatii toimenpiteitä, jotka myös johtavat tuloksiin. Suoranaista kansanmurhaa tapahtuu parhaillaan Etelä-Afrikassa ja lisäksi huolestuttavan monella tavoin. Näiden tapahtumien aiheuttamien vammojen korjaaminen kestää usean sukupolven ajan, vaikka demokratia palaisikin välittömästi. YK:n jäsenmaat, myös pohjoismaat, ovat vastuussa siitä, mitä parhaillaan tapahtuu. Ne kansakunnat, joilla vielä on moraalia ja vastuuta, ovat velvolliset toimimaan omantuntonsa mukaan, ellei sitäkin ole rahalla ja voiton tavoittelun ensisijaisuudella lopullisesti nukutettu. On vaarallista, kun kansakuntia edustavat ihmiset eivät kuule kansan enemmistön mielipiteitä näissä koko maailmaa mitä merkittävimmin koskevatavissa kysymyksissä. Pohjoismaat ovat monessa mielessä sellaisessa asemassa, että niiden tulee olla rohkeita ja aloitteellisia maailman ongelmien poistamisessa. Tämä alue kokonaisuudessaan on niin merkittävä, että sen vaikutus ei voi jäädä vähäiseksi, jos se yhtenäisenä ja rohkeasti ottaa kantaa, sillä Etelä-Afrikan kysymyksessä ei pohjoismaiden tule hyväksyä alistajia ja määrääjiä omaan kantaansa nähden.

Jokainen Pohjolan maista voi kokea epävarmuutta yksinään, mutta yhdessä siihen ei ole syytä. Meillä on hyvin paljon yhteisiä merkittäviä tehtäviä täällä Pohjolasissa. Mutta niidenkin tehtävien merkitys himmenee, ellei uskalleta vaikuttaa pitkälle tulevaisuuten tähtyen koko maailman laajuisesti. Kuka sitten voi vaikuttaa kansainvälisiin ratkaisuihin elleivät juuri Pohjoismaat ja muut vastaavat alueet maapallomme eri kullilla? Vastuu on myös meillä. Uskalletaanko sitä kantaa ajan vaatimalla tavalla, se on tärkeä kysymys. Arvo Kemppainen käytti täällä puheenvuoron, jossa hän painotti kantaamme Etelä-Afrikan kysymyksessä. Hänen puheensa sisältö on kannatettava.

Toinen tärkeä kysymys, josta Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa aina käytetään hyviä puheenvuoroja, on yhä ajankohtaisemmaksi käyvä luonto- ja ympäristöasia. Tässäkin kysymyksessä konkreettiset toimet jäävät voiton ja taloudellisen edun jalkoihin.

Odotetaan, että muut tekisivät ensin päätöksen lopettaa luonnon, vesistöjen ja ilman saastuttaminen. Viimekeväinen Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus pisti hieman vauhtia tutkimustyöhön. Kuitenkin liian paljon on ulkopuolella vakavan pohdinnan ja nimenomaan sellaista, joka ei räjähdä eikä näy, mutta kyllä tuntuu. Syöpäsairaudet lisääntyvät ja niiden hoitoon keksitään yhä tehokkaampia lääkkeitä, mutta siihen, mistä syystä nämä sairaudet lisääntyvät, ei riittävästi paneuduta.

Saastunut ilma on kaikille yhteistä. Se ei tunne rajoja eikä se tarvitse viisumia, kun se vaelttaa maasta toiseen. Vastuun tulee olla saastuttajilla ja näillä jokaissessa maassa.

Tarvitaan nykyistä paljon tehokkaampaa muutosten toteuttamista, ei enää pelkkiä puheita ja päätöksiä. Maailmaa uhkaa tuhoutuminen. Luonnon, ympäristön ja vesistöjen muutokset varoittavat. Ilman saasteet tappavat jo puita. Mutta myös ihminen itse on joutunut selviämään varoituksista tulossa olevasta.

Kolmas keskeisimmistä aiheista on jatkuva ja kasvava työttömyys, joka sekin on kansainvälinen eli yhteinen ongelma. Kun yli 19 miljoonaa ihmistä on ilman työtä Länsi-Euroopassa, tarvitaan vähintään julkilausuma nyt heti. Mutta kun tilanne on jatkunut vuodesta toiseen eikä todellista ratkaisumahdollisuutta ole noussut näköpiiriin, on jo aika sitä vaatia. Siinäkin törmätään samaan kuin edellisissä, kuka lähtee ensin lyhentämään esim. työaikaa kuuteen tuntiin päivässä. Jonkunhan on aloite tehtävä. Se tehtiin aikanaan kahdeksan tunnin työpäivänkin käyttöönotosta. Millään keinotekoisilla tempuilla ei asiaa voida korjata. Se on käynyt jo kyllin selväksi. Voittoon perustuva ja kasvava kilpailu, niin maiden sisällä kuin kansainvälisestikin, estää kaikki mielekkäät ratkaisuyritykset. Mutta on varmaa, että raja tulee eteen aivan pian. Näin ei voida jatkaa loputtomasti.

Anna Liisa Jokinens anförande i svensk översättning: Fru president! Debatten om situationen i Sydafrika och de nordiska ländernas möjlighet att påverka den fortsätter, men förtrycket och folkets underkuvande upphör inte medan vi väntar. Det krävs åtgärder som också leder till resultat. I Sydafrika pågår för tillfället ett regelrätt folkmord, som dessutom

tar sig oroväckande varierande former. De skador som dessa händelser ger upphov till kräver flera generationer för att läkas, även om demokratin skulle införas med omedelbar verkan. Som medlemsländer i FN är också de nordiska länderna ansvariga för vad som sker i Sydafrika. De nationer, som ännu har moral och ansvarskänsla, är skyldiga att handla efter sitt samvete, om nu inte också det har dömts för gott med pengar och genom att ställa vinststrävandena i högsätet. Det är farligt då människor som representerar nationer slår dövörat till folkmajoritetens åsikter i dessa frågor som är av så stor vikt för hela världen. De nordiska länderna innehar i många avseenden en position som bör ge dem mod och initiativkraft då det gäller att råda bot på problemen i världen. Som helhet är Norden så viktigt, att dess inflytande inte kan vara obetydligt, om de nordiska länderna enligt och modigt tar ställning. När det gäller Sydafrika kan vi inte tolerera förtryck och över-sitteri.

Det är tänkbart, att de nordiska länderna var för sig kan känna sig osäkra, men enade behöver de aldrig känna sig osäkra. Vi här i Norden har många gemensamma och viktiga uppgifter. Men dessa uppgifter förlorar snart sin strålgång om vi inte har mod att påverka globalt med blicken riktad långt in i framtiden. Vem kan påverka de internationella besluten om inte de nordiska länderna och motsvarande områden på andra håll i världen kan det? Ansvaret är vårt, och den viktiga frågan är om vi vågar ta det såsom tiden kräver. Arvo Kempainen framhävde starkt vår inställning till Sydafrikafrågan i sitt inlägg. Jag understöder det han sade.

En annan fråga som det alltid hålls goda inlägg om vid Nordiska rådets möten är de allt mer brännande miljöproblemen. Även dessa problem får vika för vinstbegär och ekonomiska intressen. Man väntar att de andra först skulle besluta sig för att upphöra med föreningen av naturen, vattendragen och luften. Tjernobylyolyckan, som inträffade på våren, satte fart på forskningen. Men alltför mycket har lämnats utanför de allvarliga dryftningarna; med det menar jag sådant som inte exploderar eller syns men nog känns. De olika formerna av cancer ökar, och man tar fram effektivare mediciner för cancer-vården, men däremot har man inte i till-

räcklig utsträckning forskat i orsakerna till cancersjukdomarnas ökning.

Vi delar alla den förenade luften som varken erkänner några gränser eller behöver något visum för att ta sig från ett land till ett annat. De som bär skulden för föroreningarna skall också bära ansvaret oavsett vilket land de befinner sig i.

Nu är det inte längre nog att debattera och besluta, nu krävs snabbare genomförande av reformer än någonsin tidigare. Världen hotar att gå under. Förvarningarna ser vi i de förändringar som skett i naturen, miljön och vattendragen. Luftföreningarna dödar redan i dag träd. Människan har själv också fått klara varningar för vad som väntar oss.

Det tredje av våra viktiga teman är den bestående och ständigt ökande arbetslösheten, som är ett internationellt problem och därmed också ett gemensamt problem. Då 19 miljoner västeuropéer går arbetslösa krävs det minst en kommuniké. – Omgående. Men då arbetslösheten har pågått i flera år utan någon lösning inom synhåll är man i sin fulla rätt att kräva en lösning. Då stöter vi på samma svårigheter som i miljövårdsfrågorna: vem vill vara först med att införa sex timmars arbetsdag. Någon måste ju vara först med åtta timmars arbetsdagen. Det duger inte med artificiella medel när det gäller att lösa detta problem. Det är helt klart. Vinststrävandena och den skärpta konkurrensen såväl inom länderna som mellan länderna förhindrar alla vettiga försök att lösa problemet. Det är dock helt säkert, att vi snart har nått gränsen.

Finansminister Ollila: Herr president! Den ekonomiska utvecklingen i Norden har under de två senaste åren kännetecknats av en starkare tillväxt än i OECD-området i övrigt. Arbetslösheten har varit lägre än i de övriga industriländerna (med undantag av Japan). Däremot har prisstegringstakten och därmed konkurrenskraften för det nordiska näringslivet utvecklats på ett mindre gynnsamt sätt. Detta bidrar till att tillväxten försvagas i år i förhållande till andra industriländer. Jag ser det därför som mycket betydelsefullt att inflationstakten dämpas så att tillväxt och sysselsättning kan hållas uppe.

De nordiska länderna är små och därmed i

hög grad beroende av den ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politiken i framförallt de stora industriländerna. Det är därmed viktigt att de nordiska länderna gemensamt agerar för att påverka dessa länders ekonomiska politik. De nordiska länderna har också med framgång gemensamt agerat i internationella fora för att få en mer positiv utveckling till stånd. Senast våren 1986 gjordes en gemensam aktion av detta slag. När det gäller de nordiska ländernas synpunkter på de internationella valutafrågorna sker det en fortlöpande koordination. Norden har gemensam representation i internationella valutafonden. Också inför OECD:s ministermöten sker det en nära samordning.

Vid det nordiska finansministermöte som hölls tidigare idag, beslöts att samordningen mellan de nordiska länderna inför kommande möten i internationella fora ytterligare skall förstärkas och utvidgas. Ministrarna fann, att den internationella ekonomiska utvecklingen gav anledning till bekymmer. De stora ländernas betalningsbalansskillnader och utvecklingen på valutamarknaden ger anledning till stigande spänningar och understryker behovet av intensivare internationell samordning. I det sammanhanget uttryckte de nordiska finansministrarna tillfredställelse över resultaten av de sex ledande industriländernas överläggningar i Paris senaste veckoslut.

Vi måste också på det nordiska planet göra fortsatta kraftansträngningar för att ytterligare främja tillväxten och sysselsättningen i Norden. Frågan om uppföljning av handlingsplanen "Norden i växt" kommer att behandlas vid de nordiska finansministrarnas möte senare i vår. I detta sammanhang har frågan om en ny handlingsplan tagits upp. I ljuset av de positiva erfarenheter vi har av detta arbete ställer vi oss på finsk sida positiva till idén om en ny handlingsplan.

På kapitalliberaliseringsområdet har mycket hänt under de senaste åren i alla de nordiska länderna. På det nordiska planet har de nordiska finansministrarna idag ställt sig positiva till förslag på detta område som en nordisk ämbetsmannagrupp nyligen lagt fram. Åtgärderna kommer att innebära ytterligare lättnader för direkta investeringar över landsgränserna. Arbetet på kapitalliberaliseringsområdet fortsätter och kommer förhopp-

ningsvis att leda till att idén om Norden som hemmamarknad förs ytterligare framåt.

Sedan debatten förklarats avslutad anmäldes, att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse C 1 fortsätter i rådets fem utskott.

Berättelsen C 2, Nordiska ministerrådets

planer för det nordiska samarbetet behandlas på 7:e mötet av budget- och kontrollutskottet.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 17.50.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 25 februar 1987 kl. 09.00–12.30 och 14.00–17.50

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander (1–7), Páll Pétursson (7–11), Jo Benkow (11–17) och Grethe Lundblad (17–29)

Dagordning

1. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeid (*Juridisk utvalgs betenkning*)

2. A 727/j: Medlemsforslag om barns beskyttelse i krig

3. A 747/j: Medlemsforslag om gjennomføring av et nordisk komparativt forskningsprosjekt angående narkotika og kontrollpolitikk

4. A 748/j: Medlemsforslag om økt behandlingsinnsats for narkotikamisbrukere som alternativ til fengselstraff

5. A 769/j: Medlemsforslag om nordisk samarbeid i kommunesektoren

6. Melding om rek. nr. 32/1981/j om Nordisk språkkonvensjon

7. Melding om rek. nr. 18/1985/j om støtte til Internasjonale rehabiliterings- og forskningssenter for torturoffer (RCT) i København

8. Melding om rek. nr. 19/1985/j om samarbeid for de menneskelige rettigheter

9. C 11/j: Beretninger for 1985 vedrørende Juridisk utvalgs saksområde (*Juridisk utvalgs betenkning*)

10. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Juridisk utvalgs saksområde

E 11: Spørsmål til Sveriges regjering vedrørende overflytting av politistillinger fra Norrbotten til Syd-Sverige

E 18: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende samordnede tiltak for reindriftsnæringen etter Tjernoby

E 20: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende sanksjoner mot Syd-Afrika

E 24: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende det s. k. Bryt-prosjektet

E 27: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende straff for promillekjøring

E 32: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende enhetlige nordiske bestemmelser om cesium i næringsmidler

E 44: Spørsmål til Danmarks regjering vedrørende fransk visumtvang

E 47: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende flyktningebarns deltakelse i korte skolareiser til nabolandene

E 48: Spørsmål til Finlands og Islands regjeringer vedrørende de homoseksuelles situasjon

11. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeid (*Kulturutvalgets betenkning*)

12. Melding om rek. nr. 2/1986/k om handlingsplan for det nordiske kultursamarbeidet

13. Melding om fremstilling nr 1/1986/k om økt radio- og TV-samarbeid i Norden

A 794/k: Medlemsforslag om radio- og TV-samarbeidet i Norden

14. A 762/k: Medlemsforslag om fond for samproduksjon av nordisk film, TV- og videoprogram

15. C 5/k: Beretning fra Nordisk Kulturfond (betenkning fra utvalget for gransking av Nordisk Kulturfonds forvaltning)

16. A 738/k: Medlemsforslag om mer intensivt nordisk samarbeid på universitets- og høyskoleområdet

17. B 69/k: Ministerrådsforslag om retningslinjer for Nordisk forskningspolitisk råd 1987–1989

18. A 724/k: Medlemsforslag om etablering av et nordisk institutt for nordatlantisk kulturforskning på Færøylene

19. A 749/k: Medlemsforslag om samnordisk utvikling av vennskapsskolevirksomhet med sovjetiske skoler

A 749Ä/k: Endringsforslag om vennskapsskolevirksomhet mellom nordiske skoler og skoler utenfor Norden

20. A 751/k: Medlemsforslag om gjenopptakelse av Island i kalottidrettssamarbeidet

21. A 753/k: Medlemsforslag om utvikling av idrettssamarbeidet i Norden

22. A 754/k: Medlemsforslag om felles nordisk innsats for å minske faren ved jordskjelv

23. A 766/k: Medlemsforslag om å holde nordiske orkester- og ensemblekonkurranser for elever i nordiske musikkskoler

24. A 770/k: Medlemsforslag om økt nordisk samarbeid om polarforskning og samarbeidet under Antarktistraktat-systemet

25. A 773/k: Medlemsforslag om tjenestemannsutveksling for tolker og translatører

26. A 774/k: Medlemsforslag om budsjett tillegg til NAR (Nordisk amatørteaterråd)

27. Melding om rek. nr. 15/1985/k om hjemmemarked for fonogram med nordisk musikk

Melding om rek. nr. 6/1986/k om bedre spredning av verk nominert til Nordisk Råds musikkpris

28. C 12/k: Beretninger for 1985 vedrørende Kulturutvalgets saksområde (*Kulturutvalgets betenkning*)

29. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Kulturutvalgets saksområde

E 1: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende støtte til den nordiske tekstiltriennalen

E 8: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende godkjenning av yrkesutdanning og arbeidserfaring fra annet nordisk land

E 9: Spørsmål till Sveriges regjering vedrørende service på eget språk for finskspråklige pensjonister i Sverige

E 10: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende sikring av den nordiske tjenestemannsutvekslings stilling i Finland

E 14: Spørsmål til Danmarks og Norges regjering vedrørende tiltak for å oppmuntre dansker og nordmenn til å tale s. k. skandinavisk i det nordiske samarbeidet

E 15: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende bedret oversetnings- og tolkingshjelp på finsk

E 23: Spørsmål til Finlands regjering vedrørende de Sverige-finske barnas dobbel-språklighet

E 26: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende nordisk stoff i læremidler og læreplaner

E 30: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende fonogramsamarbeid

E 31: Spørsmål til Finlands regjering vedrørende det svenske språkets stilling i Finland

E 33: Spørsmål til Finlands regjering vedrørende et fredsinstitutt på Åland

30. Avskrivning av følgende rekommandasjoner:

17/1979/k Medisinsk genetik

5/1980/k Felles nordisk bokmarked

10/1981/k Nordisk litteraturantologi for gymnasstadiet

5/1982/k Felles program for den akselleratorbaserte forskningen i Norden

8/1982/k Støtte til regionalt kultursamarbeid i Norden

11/1983/k Økt domisillandsstøtte til institusjoner

21/1984/k Reklame i de elektroniske massemedier

24/1984/k Økt støtte til nordisk idrettsutveksling

12/1985/k Permanent støtte til regional nordisk informasjonsvirksomhet

7/1986/k Støtte til nordisk folkekulturelt samarbeid (NORDLEK)

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Carl Bildt lämnat sessionen och ersatts av Siri Häggmark, att Anna-Kaarina Louvo lämnat sessionen och ersatts av Liisa Hilpelä, att Rolf Presthus lämnat sessionen och ersatts av Arnljot Norwich, att Tytti Isohookana-Asunmaa för denna och del av nästa dag lämnat sessionen och ersatts av Seppo Pelttari, att Mikko Elo för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Riitta Järvisalo-Kanerva, att Pekka Tuominen för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Karl-Gunnar Fagerholm samt att Bengt Westberg för del av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Hugo Bergdahl.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att minister Ulf Lönnqvist, socialminister Tove Strand Gerhardsen och justitieminister Sten Wickbom intagit sina platser i rådet.

I

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande)

Juridiska utskottet hade föreslagit,

1. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde, C 1/1987, vedtager følgende udtalelse:

– Nordisk Råd opfordrer de nordiske justitsministre til at fremskynde de nationale

planer om ratifikation af konventionerne om *barnebortførelser*.

- Nordisk Råd opfordrer endnu en gang Nordisk Ministerråd til at intensivere det nordiske samarbejde med henblik på at opnå fælles nordiske regler om *erstatning for miljøskader*.
- Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning til Nordisk Råds session i 1988 på det *konsumentpolitiske område* at lægge større vægt på de områder og projekter, som juridisk udvalg specielt har udtrykt interesse for.
- Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at arbejde frem imod fælles nordiske *grænseværdier for radioaktivitet i madvarer*.
- Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om at overføre "*program for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked*" til finansiering over den nordiske handlingsplan for økonomisk vækst og fuld beskæftigelse.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1) kapitel V Lovgivningssamarbejdet, kapitel VI Konsumentpolitik, kapitel VII Næringsmiddelsspørgsmål og kapitel VIII Ligestilling i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1987 og

2) de dele af kapitlerne I (Indledning), II (Sammenfatninger af fagkapitler) og III (Den nordiske handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse), som er behandlet i juridisk udvalgs betænkning over beretningen.

Bernhard Tastesen: (juridiska utskottets talsman): Fru præsident! Flygtningespørgsmålet har nu i et par år været den sag, som Juridisk Udvalg har vist størst interesse.

På Nordisk Råds 34. session i København sidste år vedtog Rådet en rekommandation om et udvidet og fordybet samarbejde om flygtningepolitikken, desværre dog uden tilslutning fra de finske medlemmer. Der er dog min fornemmelse, at man fra finsk side har bevæget sig lidt hen i retning af de øvrige nordiske lande i årets løb, og det finder vi er meget glædeligt.

Meddelelsen om rekommandationen fra Ministerrådet og de nordiske landes regeringer er ikke sat på som et selvstændigt

punkt på dagsordenen for denne session. Dette skyldes som sagt ikke, at vi i Juridisk Udvalg ikke har beskæftiget os med sagen i det forløbne år. Derimod mener vi, at Ministerrådet og regeringerne skal have lidt længere tid til at følge rekommandationen op. Til gengæld regner vi så med, at der på dette område er taget nogle initiativer eller er sket en opfølgning, som vil gøre det naturligt, at flygtninge- og indvandrerspørgsmål kommer til at indtage en central plads på sessionen i Oslo i 1988.

Jeg skal nævne et enkelt eksempel, der ligger helt åbent for et initiativ. Under generaldebatten her på sessionen har det vist sig, at der er almindelig enighed om fortsat at prioritere bistandssamarbejdet højt. I denne forbindelse ville det være naturligt, at der på fælles nordisk initiativ startes et projekt, hvor man kobler bistandssamarbejdet sammen med hjælpen til flygtningen i første asylland. Fra Juridisk Udvalgs side følger vi i øvrigt sagen op på den måde, at udvalget står som arrangør af et seminar om flygtninge- og indvandrerpolitik i Norden, der vil blive holdt i Saltsjöbaden ved Stockholm i april måned i år.

Hovedtemaerne for seminaret vil stort set være de samme, som er nævnt i rekommandationen, dvs.:

- Hvordan samarbejder de nordiske lande internationalt dels for at sikre de menneskelige rettigheders overholdelse, dels for at forebygge flygtningeproblemer, og dels for at sikre hjælp til lande uden for Europa, der er 1. asylland?

Vi vil også komme ind på,

- hvordan Norden bør tage imod dem, der kommer og banker på vores dør,

og

- hvordan vi skal integrere de nye medborgere i de nordiske samfund med hensyn til bolig, uddannelse, arbejde og fritid.

Vi skal høre om tre konkrete eksempler på integration af flygtninge, nemlig:

- integration af bådflygtninge, hvor Island har erfaring.

- integration af handicappede flygtninge, hvor det er Finland, som har erfaring, og

- hvad vi kan gøre for at hjælpe flygtninge, der har været udsat for fysisk og psykisk tortur, hvor der vil være et dansk indlæg.

Endelig vil seminaret komme ind på, hvor

grænsen for vor tolerance over for de fremmede går, og hvordan flygtninge kan hjælpes tilbage til deres fædreland.

Vi er meget glade for, at vi som indledere til seminaret har fået tilsagn fra Sveriges indvandrerminister, Georg Andersson, fra FN's tidligere højkommissær for flygtninge, Poul Hartling, og fra statssekretær Jonas Widgren fra arbejdsmarknadsdepartementet i Sverige, der jo netop er blevet udpeget til specialrådgiver hos flygtningehøjkommissæren i Genève.

Vi synes selv, at det er et meget spændende og meget varieret program, vi har fået sammensat, og vi har mærket meget stor forhåndsinteresse for at deltage i seminaret. Vi har ved sammensætningen af deltagerne til seminaret lagt meget stor vægt på at få flygtninge og indvandrere med, da det normalt ikke er særlig let for disse personer at komme til orde i den offentlige debat, der vedrører deres forhold.

Jeg har store forventninger – det har udvalget også – til dette seminar, og jeg håber, at det også vil give os inspiration til at arbejde videre med disse spørgsmål både i Nordisk Råd, i Nordisk Ministerråd og i de nordiske landes regeringer.

Ellers er Juridisk Udvalgs dagsorden i år meget præget af interesse for de menneskelige rettigheder. Spørgsmål om beskyttelse af børn i krig, om oprettelse af institutter for menneskelige rettigheder og støtte til Centret for torturofre kommer op senere på dagsordenen, så det vil jeg ikke komme nærmere ind på nu.

Lovgivningssamarbejdet er jo det oprindelige kerneområde for Juridisk Udvalg. Det nordiske samarbejde på dette område er meget bredt og meget omfangsrigt, og jeg tror godt at man kan sige, at det sandsynligvis er det område, hvor der er nået de største resultater i tidens løb.

I udvalget har vi imidlertid drøftet, om tiden nu er inde til nytænkning eller fornyelse på området.

Det skal ikke forstås således, at vi i udvalget er utilfredse med indsatsen på det nordiske lovgivningssamarbejde – tværtimod har udvalget jo ved flere lejligheder udtrykt stor tilfredshed med det samarbejde, man har med de nordiske justitsministre, og det samarbejde, der hele tiden er mellem de nordiske ju-

stitsministerier. I vores samarbejde indgår som bekendt bl. a. et årligt fællesmøde mellem udvalget og ministrene, hvor vi udveksler synspunkter, og hvor ministrene giver udvalget information både om de sager, udvalget specielt er interessert i, og de sager, som justitsministrene vurderer som specielt aktuelle og relevante. Denne gode tradition regner vi med kan fortsætte.

Men som sagt er udvalget begyndt at drøfte en eventuel fornyelse på området. Dette hænger naturligvis også sammen med, at de seneste ændringer af Helsingfors-aftalen har medført, at Ministerrådet nu skal udarbejde planer for det fremtidige samarbejde. Så forekommer det også naturligt for Juridisk Udvalg at overveje de fremtidige samarbejdsformer og samarbejdsområder.

Udvalget planlægger at bede en række sagkyndige i lovgivningsspørgsmål om at mødes med udvalget, for at vi kan få større viden og forhåbentlig også inspiration til det fremtidige lovgivningssamarbejde.

Udvalget håber på, at justitsministrene vil være parat til at drøfte dette nærmere på vores sædvanlige fælles møde i november. Vi har også i udvalget kort været inde på, om ikke tiden nu også er inde til at genoptage spørgsmålet om en forankring af embedsmandskomiteen i lovgivningsspørgsmål i ministerrådssekretariatet, ligesom de andre samarbejdsområder, og det vil vi også gerne drøfte med justitsministrene. Vi har nævnt spørgsmålet allerede nu, for at justitsministrene kan drøfte dette indbyrdes, inden vi holder vores fællesmøde.

Jeg vil trække et par enkelte sager fra lovgivningssamarbejdet frem her.

Juridisk Udvalg synes, at det er meget vigtigt, at de internationale *konventioner om børnebortførelser* bliver ratificeret af de nordiske lande. Vi har fået oplyst, at det kun er Sverige, der har planer om at ratificere konventionerne inden for en overskuelig fremtid.

Ministerrådet har i C 1 ikke givet nogen forklaring på, hvorfor de andre lande er så tøvende i denne sag. Umiddelbart skulle man jo tro, at en ratifikation af konventionerne ville medvirke til at beskytte børnenes rettigheder i disse ulykkelige sager. Så jeg er egentlig noget forundret over denne tøven. Men måske ministrene kan forklare sagen

nærmere.

En anden sag, der har relation til beskyttelse af børns rettigheder, er den rekommandation, som Rådet vedtog ved sidste session, om de retslige virkninger af *fødsel efter insemination*. Ministerrådet har ikke givet nogen oplysning om, hvordan man tænker at følge denne rekommandation op. Efter Juridisk Udvalgs opfattelse er det vigtigt, at man får afklaret retstilstanden for disse børn, og det er også vigtigt, at der sker en nordisk samordning af alle regler, der har forbindelse med den nye teknologi.

Endelig vil jeg på lovgivningsområdet trække spørgsmålet om *erstatning for miljøskader* frem. Juridisk Udvalg har flere gange tidligere opfordret Ministerrådet til at arbejde for fælles nordiske regler på dette område.

Miljøspørgsmål er jo et højt prioriteret område i det nordiske samarbejde. Efter hvad vi har fået oplyst, er der i Sverige gennemført en lovgivning, der bygger på, at den der forårsager en miljøskade, som hovedregel også skal være ansvarlig for den. Jeg tror, at risikoen for at blive pålagt erstatningspligt vil skærpe interessen for at undgå miljøskader betydeligt. Og dermed vil det også kunne indgå som et effektivt led i bekæmpelsen af miljøskader.

Det er på denne baggrund, at Juridisk Udvalg endnu en gang opfordrer Ministerrådet til at samarbejde om at få gennemført fælles nordiske regler om erstatning for miljøskader.

På det *konsumentpolitiske* område er der jo et samarbejdsprogram, der arbejdes ud fra. Det er et område, hvor der er store nationale besparelsesmuligheder gennem den nordiske virksomhed. Efter Juridisk Udvalgs opfattelse indeholder projektvirksomheden her en række interessante problemstillinger. En nordisk løsning af disse vil kunne gavne forbrugerne i den enkelte nordiske lande, så udvalget kan helt støtte den linie, Ministerrådet følger på dette område. Specielt vil jeg fremhæve betydningen af programmet for at undgå handelshindringer mellem de nordiske lande og den betydning, dette kan få for "Norden som hjemmemarked".

På *levnedsmiddelområdet* samler interessen i udvalget sig helt om problemerne i forbindelse med radioaktivitet i madvarer efter ulykken i Tjernoby. I Juridisk Udvalg mener

vi, at der er vigtigt at arbejde henimod fælles nordiske grænseværdier for radioaktivitet i madvarer.

Vi mener også, at det er vigtigt, at forbrugerne kan få samlede oplysninger om, hvor meget det enkelte menneske i gennemsnit indtager af de fødevarer, der kan være påvirket af radioaktivitet. Som det er nu, gives der kun spredte oplysninger om forskellige levnadsmidler. Det er næsten umuligt for et almindeligt menneske at overskue alle disse forskellige oplysninger og advarsler fra myndigheder og forskere. Det ville være et stort fremskridt med samlede oplysninger.

På *ligestillingsområdet* er planlægningen af Nordisk Forum jo kommet i gang, og her er Juridisk Udvalg selv involveret. Vi ser frem til dette samarbejde, og vi går i udvalget ud fra, at vi får mulighed for at deltage i konferencerne i Oslo i 1988 – selv om de fleste af os i udvalget er mænd.

Jeg vil også her nævne en sag, som Juridisk Udvalg gentagne gange har taget op over for Ministerrådet. Det drejer sig om programmet for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked, også kaldet "Bryt-projektet". Juridisk Udvalg mener, dette bør overføres til finansiering under den økonomiske handlingsplan. Bryt-projektet er det største projekt, som Ministerrådet har sat i gang på ligestillingsområdet. Det optager en meget stor andel af budgettet på området, og budgettet er i forvejen ret beskedent. Det er i alt på ca. 2,2 mill. DKK. Bryt-projektet er nært beslægtet med arbejdsmarkeds- og uddannelsesprojekterne i den økonomiske handlingsplan, og Ministerrådet har jo tilkendegivet, at man til hensigt at fortsætte bestræbelserne på at integrere ligestillingsarbejdet i andre sektorer. Efter min opfattelse ville det være en flot tilkendegivelse fra Ministerrådets side, hvis man ville vise, at man mente dette helt alvorligt ved at følge Juridisk Udvalgs henstilling her og lade Bryt-projektet blive en del af den økonomiske handlingsplan.

Til slut vil jeg nævne, at Juridisk Udvalg har haft lejlighed til at besøge sameområdet og har haft kontakt både med Nordisk Samaråd og den svenske sameråtsutredning. Vi har med stor interesse lyttet til de synspunkter, der er kommet frem, og vi er meget tilfredse med, at f.eks. konflikten omkring grænsepasser for sameerne er løst på en måde,

som vi kan forstå også sameerne er tilfredse med.

Vi er stærkt berørte af den påvirkning af samernes miljø, der er udløst af Tjernobylykikken. Vi vil i Juridisk Udvalg følge samernes problemer, både når det gælder udviklingen af deres miljø, og når det gælder samernes rettigheder i øvrigt.

I forlængelse af det udredningsarbejde, der er i gang både i Finland, Norge og Sverige, er vi i udvalget indstillet på at forsøge at finde passende former for den samiske folkegruppes placering i det nordiske samarbejde.

Med disse bemærkninger vil jeg anbefale plenarforsamlingen at stemme ja til Juridisk Udvalgs forslag til udtalelsen om Ministerrådet beretning for det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 35. session.

Justitieminister Taxell: Juridiska utskottet konstaterar i sitt betänkande över C1 att det är naturligt att samarbetet mellan de nordiska länderna på lagstiftningens område tidvis tas upp till en närmare värdering. Det är min uppfattning att utskottet här tar upp en viktig fråga, en fråga som bör ta sikte på att ytterligare fördjupa samarbetet och att göra det effektivare.

Man kan dock konstatera att utvecklingen av samarbetet diskuteras nu, när viktiga framsteg redan har gjorts. Jag skall peka på några punkter.

På äktenskapsrättens område har man i Finland godkänt nya regler om ingående och upplösning av äktenskap och om vissa frågor rörande bodelning. De lösningar som har genomförts i Finland ligger mycket nära dem som i Sverige behandlas i förslaget till äktenskapsbalk. Finland förenar sig nu om den svenska ståndpunkten att skuldfrågan inte bör spela någon roll vid upplösning av äktenskap. I såväl Finland som Sverige blir det också möjligt att genom jämkning av bodelning eliminera den orättvisa som kan uppkomma i fråga om makars förmögenhetsförhållanden, en lösning som man har kunnat enas om vid förhandlingar på tjänstemannaplanet mellan de nordiska länderna, men som inte ännu, såvitt jag vet, avklarats politiskt i de övriga länderna.

Finland har också som första land genomfört en ny köplag och en lagstiftning om inter-

nationella köp. Det har skett under stor enighet och med endast en förändring under riksdagsbehandlingen av det förhandlingsresultat som åstadkommit på nordiskt plan. Den nya köplagstiftningen är av stor betydelse i det nordiska lagstiftningssamarbetet, av större betydelse än vad man kanske ser vid första anblicken. Köplagen utgör en hörnsten för hela avtalsrätten. En modern köplag som är gemensam för hela Norden kan förväntas underlätta särskilt de mindre företagens verksamhet över gränserna och utgör således ett viktigt led i strävan att utveckla Norden som hemmamarknad. Inte minst viktig är köplagen som symbol för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Det är min förhoppning att vi inom ett par år genom att motsvarande lagar godkänns i Norge, Sverige och Danmark skall få bevis på att det fortfarande är möjligt att nå överenskommelse om detaljinhållet i central lagstiftning.

Juridiska utskottet är på några punkter kritiskt i sin inställning till ministerrådets redogörelse över lagstiftningssamarbetet. Man önskar t. ex. att en större vikt skall läggas vid nordiska strävanden och resultat. Till det vill jag på ministerrådets vägnar säga att lagstiftningssamarbetets idé ligger i att man nationellt genomför lagstiftning som bygger på informella överenskommelser. Resultaten av samarbetet syns alltså i nationell lagstiftning snarare än i nordiska överläggningar. Lagstiftningen genomförs under en tidsperiod som nästan undantagslöst sträcker sig över mera än ett år. Om ministerrådet endast skulle orientera Nordiska rådet om lagar som under ett år har genomförts i alla nordiska länder, skulle redogörelsen bli väldigt knapp.

När det gäller det konkreta innehållet i nordiska förhandlingar förefaller det mig som om redogörelser lämpligare kunde lämnas vid det gemensamma mötet mellan juridiska utskottet och justitieministrarna än i C1. Dels låter sig en redogörelse sällan lösryckas ur ett större sammanhang, dels är det ofta fråga om lösningar som inte i förväg har diskuterats med de olika ministeriernas politiska ledning.

Juridiska utskottet är inte heller helt tillfreds med att ministerrådet på ett antal punkter endast meddelar om undersökningar som planeras och efterlyser konkreta åtgärder. Till det vill jag gärna konstatera att avsikten självfallet är att undersökningarna skall leda

till beslut om vidare åtgärder. Det är fallet med de undersökningar som har gjorts beträffande kampen mot den ekonomiska brottsligheten, även om åtgärderna inte behöver bestå enbart i lagstiftning. Samtidigt har ministerrådet velat understryka att det finns skäl att kartlägga nya områden medan resultaten av slutförda undersökningar utvärderas. Jag vill särskilt understryka betydelsen av att man gemensamt utvärderar behovet av nya och gemensamma lagstiftningsåtgärder på det sätt som nu för första gången har aviserats i C2, där man har nämnt aktiebolags- och skadeståndsrättens vidare utveckling.

Ministerrådet har inte haft tillfälle att diskutera vidare åtgärder i fråga om konventionerna rörande barnaröv och miljöskadeansvar. För finländsk del vill jag konstatera att det inte föreligger några hinder för att börja beredningen av den lagstiftning som fordras för en ratifikation av Haag-konventionen om kidnappning. Beredningen kan dock beräknas ta lång tid och resultat kan knappast föreligga i år. Finland kan också ännu i vår komma att tillsätta en utredning om skadeståndsansvar i miljöfrågor.

Slutligen har utskottet begärt en redogörelse för det seminarium om ADB och lagstiftningen som planeras. Seminariet skall hållas 1–3 april i år. Till det har inbjudits 8–10 deltagare från vart och ett av de nordiska länderna. Seminariet skall kartlägga datateknologins betydelse dels för lagstiftningen, dels för lagberedningsarbetet. Man skall genomföra en allmän analys av teknologins nu-läge och framtidsutsikter. Vidare skall man diskutera möjligheten att styra teknologins effekter och dess betydelse för rättsstatsidén. Tyngdpunkten i seminariet ligger i ett försök att konkretisera teknologins inverkan på olika områden såsom t. ex. handeln, betalningsrörelsen, brottsligheten och integritetsskyddet.

Jag vill gärna se seminariet som ett första led i en serie diskussioner som tar sikte på förhållandet mellan den teknologiska utvecklingen och lagstiftningsarbetet. I en allt snabbare teknologisk utveckling kommer vi allt oftare att finna en spänning mellan existerande normer och verkligheten. Jag tror inte att vi någonsin kommer att uppnå en situation där lagstiftningen föregriper utvecklingen. Däremot kan vi kanske förhindra en osund

utveckling genom att kunna ingripa i tid i stället för att ställas inför fullbordade fakta.

Invandrarminister **Georg Andersson**: Fru president! Jag önskar i detta sammanhang säga några ord om flykting- och invandrarpolitiken.

De nordiska ministrar som är ansvariga för migrationsfrågor möttes i oktober 1986 i Helsingfors. Vid mötet betonades behovet av att stärka samarbetet när det gäller invandrarernas integration. Det rådde enighet om att ägna fortsatt uppmärksamhet bl. a. åt kvinnors och ungdomars situation på arbetsmarknaden. Den oroande tendensen till främlingsfientlighet även i våra länder lyftes fram i överläggningarna. Den nordiska kontaktgruppen för migrationsfrågor har här en viktig uppgift som initiativtagare och samordnare.

Det nära och omfattande bilaterala migrationsarbetet mellan Sverige och Finland, som svarar för merparten av den intranordiska migrationen, intar en särställning i det nordiska migrationsarbetet. Genom detta samarbete har vi byggt upp en god kunskapsbas om de svårigheter som möter när människor byter hemmiljö. Dessa svårigheter är betydande även när det rör sig om flyttning inom Norden. Språkets betydelse och barnens behov av samhörighet med föräldrarnas sociala och kulturella ursprung måste ständigt uppmärksammas. Frågor som sammanhänger med dubbla medborgarskap är föremål för en särskild utredning i Sverige. Vi har också informerat de andra nordiska länderna om denna utredning. En med denna utredning sammanhängande fråga gäller rösträtten för övriga nordbor till de nationella parlamenten. Jag hoppas att vi i nordiska sammanhang skall kunna fortsätta dessa diskussioner.

För närvarande bor drygt 1 miljon invånare i Sverige som antingen är utländska medborgare eller har utländskt ursprung. Omkring en tredjedel av dessa har aknytning till våra nordiska grannländer.

Även om de traditionella invandrarna alltså utgör den antalsmässigt största gruppen, har på senare år de asylsökande till de västeuropeiska länderna kommit att dominera den migrationspolitiska debatten. Över 180 000 flyktingar kom förra året till de västeuropeiska länderna för att söka skydd undan

krig och förtryck i hemlandet. En ansenlig del av dessa människor har kommit till Sverige. Under 1986 kom närmare 15 000 asylsökande, och därtill drygt 1 300 särskilt uttagna flyktingar som överförts till Sverige inom den s. k. flyktingkvoten. Ökningen av asylsökande har ställt våra mottagningsresurser på hårda prov och skapat långa väntetider för de människor som avvaktar att deras fall skall prövas. Vi utreder nu vilka förändringar av utlänningslagen och utredningssystemet som kan göras för att drastiskt minska väntetiderna.

Sedan 1985 deltar de flesta svenska kommuner aktivt i arbetet med att ta emot och integrera flyktingarna i det svenska samhället. Samtidigt har vi skärpt verksamheten mot främlingsfientlighet och diskriminering, bl. a. genom inrättandet av en särskild diskrimineringsombudsman.

Vi har också inlett ett nära samarbete med folkrörelserna, inklusive de politiska partierna, fackföreningsrörelsen och invandrarorganisationerna. Vi diskuterar vad vi tillsammans kan göra för att öka gemenskapen mellan olika folkgrupper i Sverige. Jag har som ett led i detta arbete föreslagit en s. k. vänskapsvecka att äga rum i slutet av maj i år. Folkrörelserna och andra organisationer har ställt sig mycket positiva till detta förslag. En arbetsgrupp har nu bildats för att genomföra vänskapsveckan. Dess syfte är att infödda svenskar och olika grupper av invandrare skall lära känna varandra på ett personligt plan. Endast när invandrarpolitiken ges ett vardagligt innehåll kan en närmare samhörighet med invandrarna förverkligas. Om erfarenheterna från vänskapsveckan blir goda kan idén kanske prövas också på det nordiska planet.

Sedan minisessionen i Helsingör har det nordiska samarbetet i flyktingpolitiska frågor stärkts genom upprättandet av en särskild samrådsgrupp på hög nivå. Denna grupp skall diskutera och bearbeta flyktingpolitiska frågor som är av intresse för de nordiska länderna. Gruppen har redan mötts två gånger. Diskussionerna visar tydligt att de nordiska länderna har mycket att vinna på att uppträda enhetligt i internationella sammanhang i dessa frågor. Och flyktingsituationen kan här inte ses isolerat från annat internationellt samarbete. Fredsarbetet, kampen för social

och ekonomisk rättvisa samt värnandet om de mänskliga rättigheterna är de på lång sikt bästa botemedlen mot en förvärrad flykting-situation. Det är få i Norden som inte sluter upp kring detta, och det är i den andan vi tar oss an våra uppgifter även i fortsättningen. Det är också viktigt att vi uppnår en större samstämmighet mellan de flyktingmottagande ländernas politik i Västeuropa, så att vi gemensamt kan lösa de akuta problem vi nu står inför.

För ett år sedan antog Nordiska rådet vid sessionen i Köpenhamn rekommendationen nr 30 angående samarbete inom flyktingpolitiken. Arbetet under det gångna året visar att en nordisk samordning bör eftersträvas även på flyktingpolitikens område. Det bör vara möjligt utan att vi för den skull gör intrång på ländernas suveränitet. Detta tror jag att människorna i allmänhet och flyktingarna i synnerhet förväntar sig av oss i Norden. Detta visade sig tydligt i samband med frivilligorganisationernas nordiska kampanj "Flykting - 86". Vi måste nu gå vidare och utnyttja våra samlade kunskaper när det gäller t. ex. erfarenhetsutbyte och samordning av tillståndspraxis i asylärenden mellan de nordiska länderna. Det är angeläget att alla anstränger sig att nå en större samverkan när det gäller den organiserade överföringen av flyktingar till Norden.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Jeg vil gerne på juridisk udvalgs vegne takke indvanderminister Georg Andersson for det meget positive svar, som vi har fået her på sessionen. Den melding, som vi fik skriftligt på betænkningen fra forrige år om, at arbejdet var sat i gang, var meget beskeden. Nu har vi fået et mere fyldigt svar, og Sverige, som jo i indvandererspørgsmål har en lang tradition og en bred viden, må i denne situation selvfølgelig være et foregangsland i hjælpen og i samarbejdet med de andre lande i Norden. Jeg synes, det var en meget positiv tilkendegivelse, der kom her.

Jeg mener, at det er i overensstemmelse med de humane idealer, som Nordens lande også i verdensmålestok står for, at vi som nogle af dem, der har de bedste forudsætninger som velfærdssamfund, gør, hvad vi kan med hensyn til at tage ordentligt imod de fremmede, der kommer, hvad enten de kom-

mer til os som indvandrere, eller de er i den ulykkelige situation, at de kommer til os som flygtninge.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Erkki Liikanen, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Seppo Pelttari, Oddrunn Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talle-raas, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Einar Førde, Liisa Hilpelä, Riitta Järvisalo-Kanerva, Preben Lange, Paavo Lipponen, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reiulf Steen och Ilkka Suominen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 76 röster.

Utskottets förslag, punkten II, bifölls.

2

A 727/j: Medlemsförslag om barns skydd i krig

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderar de nordiske landes regeringer at virke for,

1) at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes

2) at aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker forhøjes fra 15 til 18 år, og

3) at Genève-konventionerne og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret.

Mikko Elo, Åsa Solberg Iversen, Arnljot Norwich, Tuulikki Petäjaniemi, Heikki Riihijärvi och Asbjørn Sjøthun hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer at virke for,

1) at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes og

2) at Genève-konventionerne og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Fru president! I det aktuella betänkandet från juridiska utskottet behandlas medlemsförslag A 727 om barns skydd i krig.

Syftet med medlemsförslaget är att Nordiska rådet skall rekommendera de nordiska ländernas regeringar att samfällt inom FN verka för att arbetet med en konvention om barns rättigheter skall påskyndas. Samtidigt föreslås att en kommande konvention även skall omfatta bestämmelser om en neutral fredszone för barn.

Medlemsförslaget har i stort fått ett mycket positivt mottagande såväl bland remissinstanserna som även inom juridiska utskottet. Utskottet framhåller att det är av största betydelse att barns levnadsvillkor förbättras, och utskottet är tillsammans med flera remissinstanser mycket positivt till alla ansträngningar som syftar till att förstärka barns rättigheter och skydd i fred såväl som i krig.

Utskottet menar också att det är viktigt att skyddet av alla civila mot påverkningar av

krig förstärks. År 1979 proklamerades av Förenta Nationerna som ett internationellt barnår. Samma år föreslog Polen att den år 1959 av FN:s generalförsamling antagna förklaringen om barns rättigheter skulle få status av en konvention. Arbetet inom FN för att nå fram till målet om en konvention har således pågått i åtta år. Mot den bakgrunden har utskottet stor förståelse för att det nu aktuella medlemsförslaget har framlagts i Nordiska rådet. Det är utskottets uppfattning att arbetet på en FN-konvention om barns rättigheter är av stor betydelse och att de nordiska länderna bör ha en pådrivande roll i FN.

Det är naturligtvis viktigt att konventionen utarbetas med omsorg och får stor anslutning. Men utskottet framhåller också att de nordiska länderna bör bidra aktivt till att arbetet i FN påskyndas så att ett resultat snart kan presenteras.

Efter den här översiktliga redovisningen av ärendet återstår det två delfrågor som kräver några kommentarer.

Den första delfrågan gäller ett avsnitt i medlemsförslaget där förslagsställaren föreslår att en kommande konvention även skall omfatta bestämmelser om en neutral fredszone för barn. Detta delyrkande kan utskottet inte biträda. Utskottet har efter en ingående debatt kommit fram till att förslaget om en neutral fredszone för barn måste innebära att barnen blir skilda från familjen. Utskottet menar att detta inte bör ske. Samma uppfattning har också redovisats av en del remissinstanser, bl. a. Svenska Röda korset.

Den sista delfrågan gäller vid vilken minimiålder ungdomar kan rekryteras till vapentjänst. I medlemsförslaget föreslås att den nuvarande minimiåldern på 15 år skall höjas till 18 år. Bakgrunden till förslaget är vad vi alla genom olika medier fått bevis på vid olika tillfällen, nämligen att barn och ungdomar i stor utsträckning rekryteras och inskrivs till väpnade militärförband i olika länder världen över. Vi måste dessutom med beklagande konstatera att många länder bryter mot den nuvarande minimigränsen 15 år.

Vid behandlingen av denna delfråga har utskottets ledamöter inte lyckats bli helt eniga i sin uppfattning. Utskottets majoritet finner den delfrågan mycket central och delar förslagsställarnas uppfattning att en höjning av minimiåldern är angelägen.

Juridiska utskottets majoritet skriver rakt på sak att utskottet finner det förkastligt att barn under 15 år sänds ut i krig. Det är utskottets uppfattning att man i första hand bör göra en insats för att få krigförande länder att respektera 15-årsgränsen men att målet för de nordiska ländernas arbete i FN självfallet skall vara att få till stånd en ändring av Genèvekonventionen så att åldersgränsen för rekrytering av ungdomar till väpnade styrkor blir 18 år.

Från utskottsmajoritetens sida hävdar vi att det är fullt möjligt för de nordiska länderna att inom FN enas om denna målsättning, även om nu gällande lagstiftning i två länder medger utskrivning till militärtjänst före det att ungdomarna fyllt 18 år. Det övergripande målet måste vara ett aktivt arbete i FN för att rädda många tusentals, kanske tiotusentals ungdomar från att delta i väpnade strider. När det målet har uppnåtts är jag helt övertygad om att lagstiftningen i de nordiska länderna lätt kan anpassas till den nya verkligheten.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Åsa Solberg Iversen: Fru president! Det vil kanske her være nødvendig å gi en forklaring på mindretallets reservasjon, nettopp fordi Norge har arbeidet aktivt i FN med å få utarbeidet en konvensjon om barns rettigheter. Dette viser også det norske utenriksdepartement til i sin uttalelse. La det derfor være klart at vi støtter medlemsforslaget helhjertert. Men på ett punkt har imidlertid utvalgets flertall føyet til et ledd i rekommendasjonen som vi må reservere oss mot. Det gjelder den delen som omhandler å reise forslag om en heving av aldersgrensen for rekruttering av vernepliktige til 18 år.

Det utvalgets flertall vil rekommandere, er at de aktuelle regjeringer skal ta opp forslag om en endring i de konvensjoner som ligger til grunn for det som gjerne kalles "krigens folkerett".

Vi føler imidlertid at vi ikke kan se bort fra de faktiske forhold i våre egne land, hvor en slik aldersgrense ikke praktiseres som en absolutt grense, og hvor det heller ikke, fra ansvarlig hold, foreligger planer om å foreta endringer i gjeldende lovgivning.

Utslagsgivende for oss har det imidlertid

vært at et tilsvarende forslag har vært reist tidligere, uten at man har oppnådd allmenn tilslutning. Vi viser til den utredning som foreligger i remissmaterialet, bl. a. fra det norske justisdepartement. Vi er kommet til at tiden ikke er moden til å gjenoppta dette forslaget.

Jeg vil derfor på vegne av reservantene anbefale den rekommendasjon som er gjengitt i reservasjonen.

Hanna Kvanmo: President! Jeg synes det er forstemmende å høre at tiden nå ikke er moden til å kunne foreta en endring av aldersgrensene for barns deltagelse i krig. Det er barns deltagelse i krig det her er snakk om – de mellom 15 og 18 år er fremdeles barn. Tiden må være overmoden etter at verden, ikke minst vi i Norden, har blitt forferdet over å se barnehærene til Khomeini. Hvis tiden ikke nå er moden, blir den det aldri.

Jeg vil håpe at flest mulig stemmer for forslaget om å ta opp saken.

Gunnel Jonäng: Fru president! Som en av forslagsstallarna är jag mycket glad och tacksam för juridiska utskottets ställningstagande i betänkandet. Utskottet har inte bara tillstyrkt förslaget utan också förbättrat det och gjort det à jour med den aktuella situationen på konventionsområdet.

Det behövs verkligen en konvention om barns rättigheter. Jag vet inte om ni såg i TV bilderna på de 65 handikappade barnen, lemlästade och döda, som hade lagts upp i rader utanför sin skola i Iran. De hade dödats under ett irakiskt angrepp.

Vi känner alla till pojksoldaterna i Iran som har himmelrikets nyckel runt sin hals och ger sig ut på slagfälten. det sägs att 80 000 iranska pojkar har dött där under det sjuåriga kriget mellan Iran och Irak.

När jag nyligen var i Peshawar i Pakistan nära den afghanska gränsen fick jag höra om bomber som man använder i Afghanistan som såg ut som leksaker. När de afghanska barnen ville leka med dem slets deras armar av.

Barn är sårbara. De är beroende av vuxna människor och måste skyddas. Arbetet med konventionen fortgår i Geneve i en arbets-

grupp under mänskliga rättighetskommittén. 17 artiklar är man överens om. Men artikel 20, som preliminärt har antagits, innebär en försämring av redan gällande regler om förbud att attackera civilbefolkningen. En uppluckring av dessa regler är oacceptabel. Det skulle innebära ett steg tillbaka när det gäller att skydda civilbefolkningen och därmed även barnen i krigssituationer. Artikeln medger också, som Lennart Andersson framhöll, rekrytering till väpnade styrkor av unga pojkar redan från 15 år.

Det är nödvändigt att denna artikel ändras och förstärks och att åldersgränsen sätts till 18 år. Det är orimligt att en konvention om barns rättigheter skall legitimera utnyttjandet av så unga pojkar i krig.

Utskottets klara hemställan när det gäller åldersgränsen är bra. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat huruvida utskottets eller reservanternas förslag till rekommendation skulle antas.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Jens Peter Jensen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Bernhard Tastesen, Pirkko Turpeinen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

För reservanternas förslag till rekommendation röstade:

Jo Benkow, Johan Buttedahl, Ólafur G. Einarsson, Kjell Magne Fredheim, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Ása Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Hannu Kemppainen, Thea Knutzen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Seppo Pelttari, Oddrun Pettersen, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen och Kåre Øvregard.

Erkki Liikanen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Kaj Bärlund, Einar Førde, Liisa Hilpelä, Ilkka Kanerva, Preben Lange, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr och Peder Sønnderby.

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 51 röster mot 23. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs slutlig votering rörande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Kaj Bärlund, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kemppainen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Seppo Pelttari, Oddrun Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønnderby, Bernhard Tastesen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Mot rekommendationen röstade:

Jo Benkow, Johan Buttedahl, Ólafur G. Einarsson, Kjell Magne Fredheim, Guðrún Helgadóttir, Ása Solberg Iversen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland och Kåre Øvregard.

Elsi Hetemäki-Olander och Erkki Liikanen
avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Einar Førde, Liisa Hilpelä, Ilkka Kanerva, Preben Lange, Paavo Lipponen, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr och Ilkka Suominen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster mot 15. 2 medlemmar avstod från att rösta.

3

A 747/j: Medlemsförslag om genomförande av ett nordiskt komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i samarbete med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning at gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.

Riihijärvi (juridisen valiokunnan selostaja): Rouva puheenjohtaja! Kyseisessä jäsenehdotuksessa esitetään huumeita ja valvontapolitiikkaa koskevan pohjoismaisen vertailevan tutkimusprojektin toteuttamista. Ehdotuksen lähtökohtana on ministerineuvoston huumeita koskeva toimintaohjelma vuodelta 1985. Taustalla on myös juridisen valiokunnan ja Pohjoismaisen päihdetutkimuslautakunnan (NAD) järjestämä huumeita ja valvontapolitiikka koskeva seminaari Rønnessa 22.–24. huhtikuuta 1985. Seminaarissa todettiin mm. että valvontapolitiikassa on suuria näkemuseroja Pohjoismaiden välillä.

Jäsenehdotuksessa kiinnitetään huomiota

siihen, ettei riittävää tutkimusta ilmeisesti ole tehty toimenpiteiden vaikutuksista päämäärään nähden.

Ehdotuksessa esitetään, että kyseinen tutkimusprojekti tehdään yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston ja niiden pohjoismaiden laitosten kanssa, joita tämä alue koskettaa eli NAD:ia ja Pohjoismaista kriminologista yhteistyöneuvostoa. NAD on käynnistänyt projektin huumeapolitiikasta ja oikeusjärjestelmistä.

Juridinen valiokunta yhtyy täysin siihen, että tutkimusprojekti suoritetaan yhteistyössä ministerineuvoston ja kyseisten laitosten kanssa, ja katsoo erityisesti, että yllä mainittu Pohjoismaisen päihdetutkimuslautakunnan hanke on hyvä lähtökohta jäsenehdotuksen tutkimusprojektille. Tätä kautta saadaan tarvittavaa taustatietoa huumeita koskevalle valvontapolitiikalle.

Tutkimuksen yhteydessä on myös otettava huomioon jo olemassa oleva tutkimus, jotta ylimääräiseltä työltä säästyttäisiin ja resursseja käytettäisiin tehokkaimmalla tavalla. Ennen projektin käynnistämistä olisi siksi laadittava luettelo ajankohtaisista projekteista. Projekteja olisi edelleen rajoitettava ja tarkennettava entisestään.

Valiokunta edellyttää lopuksi, että ministerineuvoston budjettiin varataan riittävät määrärahat seuraavien vuosien aikana projektin valmistelua ja toteuttamista varten.

Rouva puheenjohtaja! Pyydän, että ehdotus hyväksytään.

Riihijärvis anförande i svensk översättning: Fru president! I medlemsförslaget i fråga föreslås ett nordiskt jämförande forskningsprojekt kring narkotika och övervakningspolitik. Förslaget tar sin utgångspunkt i ministerrådets handlingsprogram mot narkotika av år 1985. I bakgrunden finns också det seminarium kring narkotika och övervakningsfrågor, som hölls i Rønne den 22–24 april 1985 och som arrangerades av Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD). Under seminariet konstaterades bl. a., att de nordiska ländernas syner på övervakningspolitiken uppvisar stora skillnader.

I medlemsförslaget fästs uppmärksamhet vid att åtgärdernas effektivitet i fråga om att

uppnå målet inte förefaller ha blivit tillräckligt utredd.

Förslaget går ut på att det ifrågavarande forskningsprojektet skulle genomföras som ett samarbete mellan Nordiska ministerrådet och de nordiska organ vilkas arbete tangeras av detta område, dvs. NAD och Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. NAD har startat ett projekt som gäller drogpolitik och rättssystem.

Juridiska utskottet är helt ense om att forskningsprojektet skall genomföras som ett samarbete mellan ministerrådet och de nämnda organen och betraktar NAD:s projekt som en god utgångspunkt för det projekt som medlemsförslaget avser. På detta sätt erhålls viktiga bakgrundsuppgifter till stöd för drogövervakningspolitiken.

För att undvika överflödigt arbete och för att kunna utnyttja resurserna så effektivt som möjligt, skall man under forskningsarbetet också beakta den forskning som redan gjorts. Innan projektet påbörjas bör man för den skull uppgöra en förteckning över aktuella projekt. Projekten bör begränsas och preciseras ytterligare.

Avslutningsvis utgår utskottet i fråan, att tillräckliga anslag reserveras i de följande årens ministerrådsbudgeter för projektets beredning och genomförande.

Fru president! Jag ber att få yrka bifall till förslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärhund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thuroe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Inga Lantz, Erkki

Liikanen, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Berit Oscarsson, Seppo Pelttari, Saara-Maria Paakinen, Oddrunn Pettersen, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Einar Førde, Eíður Guðnason, Flemming Hansen, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Hannu Kempainen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Aase Olesen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Jan P. Syse och Marjatta Väänänen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

4

A 748/j: Medlemsförslag om ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1) at utvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, der tillige er stofmisbrugere samt

2) at under frihedsberøvelsen give mulighed for behandling som alternativ til fængelsophold for stofmisbrugere i nordisk lovgivning, hvor muligheden ikke allerede findes.

Friðjón Þórðarson: (juridiska utskottets talesman): Fru præsident! Til juridisk udvalg er henvist medlemsförslag om øget behandlings-

indsats for narkotikamisbrugere som alternativ til fængsel., Medlemsforslaget er fremsat i februar 1986 af Bernhardt Tastesen m. fl.

I forslaget henstilles det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, der tillige er stofmisbrugere, samt at Nordisk Råd giver muligheder for behandling som alternativ til straf og fængselsophold for stofmisbrugere. Forslagsstillerne henviser til, at der er tradition for, at narkotikaproblemerne og rusmiddelproblemerne søges bekæmpet gennem forskellige nordiske initiativer.

Det er almindeligt kendt, at narkotikaproblemet har hærgnet i de nordiske lande i mange år, og det er udelukkende unge mennesker, der har været ofre herfor. Det er kun Finland, som for det meste er sluppet for dette store problem. Gennem mange år har repræsentanter på Nordisk Råds sessioner, ministre og regeringer, politi og mange andre instanser, forsøgt at finde en løsning på dette problem. Engang drømte man om et narkotikafrit Norden, men det var kun en drøm, som ikke er gået i opfyldelse.

En islandsk digter har godt nok skrevet således: "Det er dejligt at drømme de drømme, som aldrig går i opfyldelse". Men den kolde sandhed på dette område har vist sig at være samvittighedsløs og meget vanskelig at have med at gøre. Ikke desto mindre anser jeg det for en sag af interesse for alle tænkelige nordiske borgere, at det er rigtigt og naturligt at fortsætte med at bekæmpe denne uvanne med alle tænkelige midler og forsøge at udrydde dem.

Medlemsforslagets baggrund er Nordisk Ministerråds handlingsplan mod narkotika og juridisk udvalgs seminar om narkotika og kontrolpolitik, som blev holdt i 1985. Forslagsstillerens opfatelse er, at harmonisering af de nordiske landes lovgivning og praksis bør tilstræbes, selv om narkotikaproblemet ikke er ens i de forskellige nordiske lande, og udvalget er enig med forslagsstillerne deri.

Med hensyn til, at udvalget mener, at narkotikamisbrugere skal hjælpes og behandles for deres misbrug, er udvalget positivt over for forslaget om, at der skabes øgede muligheder for behandling som alternativ til fængselsophold, først og fremmest for de misbrugere, for hvem kriminaliteten er en di-

rekte følge af deres narkotikaafhængighed.

Udbredelsen af AIDS gør det også nødvendigt, at behandlingsindsatsen over for narkotikamisbrugere forstærkes.

Til slut vil jeg understrege, at hensigten med forslaget ikke er at gøre strafbare handlinger straffri for denne gruppe. Behandling som alternativ til fængselsophold bør fortsat betragtes som en strafretslig sanktion.

Med disse ord vil jeg henstille, at Nordisk Råd vedtager udvalgets forslag til rekommandation.

Steenholdt: Fru præsident! Inden punkterne 2, 3 og 4 er helt overstået, vil jeg gerne sige et par ord.

Jeg vil først undskylde, at jeg ikke meldte mig under behandlingen af forslaget om børns beskyttelse under krig. Jeg vil gerne lige sige et par ord om punkterne 2, 3 og 4.

Det er de samme problemer, vi har i Grønland. I forbindelse med det første forslag vil jeg sige, at vi trods alt også har børn i Grønland. Under krig er de måske mere udsat end andre. Vi har også nogle radarområder. Jeg tænker også på islændingene. Hvad sker der under krig? Er det kun amerikanerne, der har beskyttelsesrum, og ikke til børn, for islandske i Reykjavikområdet, for grønlandske i Thuleområdet?

Jeg vil gerne appellere til vore nordiske venner om også at tænke på grønlandske og islandske børn. De trænger også til beskyttelse under krig.

Med hensyn til punkterne 3 og 4 vil jeg også bede vore nordiske venner om at tænke på det grønlandske område. Vi har desværre også et stigende forbrug af narkotika i disse områder.

Jeg vil meget gerne stemme for og støtte disse initiativer. Hjælp os, vi har også voksende problemer på de områder, vi snakker om i dag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparatet beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bär-

lund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidiur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Ilkka Kanerva, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Inga Lantz, Erkki Liikainen, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Seppo Pelttari, Oddrunn Pettersen, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Jens Stefensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Bengt Westerberg, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Dorte Benndsen, Einar Førde, Lilli Gyldenkilde, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kemppainen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Ilkka Suominen, Jan P. Syse och Olle Östrand.

Rekommendationen har sålunda antagits med 66 röster.

5

A 769/j: Medlemsförslag om nordiskt samarbete i kommunsektorn

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Nyhage (juridiska utskottets talesman): Fru president! Det medlemsförslag som vi nu skall behandla berör frågan om nordiskt samarbete på kommunsektorn. Förslagsställarna hävdar att de nordiska ländernas ministrar med ansvar för kommunärenden inte alls sammanträder som ministerråd, vilket man anser vara en brist, eftersom länderna ständigt fattar beslut på såväl nationell som nordisk nivå som skall genomföras och huvudsakligen finansieras av kommuner och län. I praktiken har detta lett till, hävdar man, att många av de angivna förslagen inte kan realiseras vare sig på nordiskt eller bilateralt plan. Man föreslår således att nationella ministrar med ansvar för kommunärenden sammanträder i ministerrådet.

Förslagsställarna anser vidare att det skulle vara av stort värde, om företrädare för de kommunala myndigheterna ingick i nationella tjänstemannakommittéer som observatörer och experter när det gäller det socialregional- och trafikpolitiska samarbetet. Detta skulle bidra till en lösning av flera problem, hävdar man, och öka såväl de nordiska medborgarnas välbefinnande som det resultatrika samarbetet på kommunplanet.

Medlemsförslaget har på sedvanligt sätt varit föremål för remissbehandling. Remissinstanserna är splittrade i sina synpunkter. Några av dem tillstyrker helt, andra gör det delvis, medan ytterligare några anser att tillräckliga grunder saknas för att förverkliga förslaget.

Juridiska utskottet yrkar enhälligt avslag på medlemsförslaget i båda dess beståndsdelar. Utskottet konstaterar att de nordiska ministrarna med ansvar för kommunala ärenden regelbundet träffas för att diskutera frågor av gemensamt intresse på det kommunala planet. Dessa sammankomster har ägt rum sedan 1981 och har enligt utskottets mening fungerat på ett gott sätt. Inte minst värdefullt är det att ministrarna vid dessa sammankomster haft möjlighet att diskutera frågor av principiell karaktär och problem av gemensamt intresse i kommunsektorn. Enligt juridiska utskottets mening är förslagsställarnas önskemål på den här punkten redan väl tillgodosett. Någon anledning att ändra på det förhållande som nu råder finns således inte.

Juridiska utskottet konstaterar vidare att det redan har etablerats ett välutbyggt nor-

diskt samarbete mellan de kommunala organisationerna. Kommunernas centralorganisationer har regelbundet organiserat samarbete i allmänna frågor inom kommunalförvaltningen och inom dess olika verksamhetsområden. Man anordnar kurser och seminarier för politiker, ämbetsmän och forskare. Man genomför studieresor och studiebesök samt utbyter kunskaper och erfarenheter. Även i dessa avseenden är således förslagsställarnas önskemål väl tillgodosedda.

När det gäller förslaget om kommunala observatörer och sakkunniga i olika nationella och nordiska tjänstemannakommittéer, är detta redan förverkligat genom att företrädare för kommunerna adjungeras, när behov och anledning föreligger för deras medverkan. Detta har visat sig vara ett smidigt och väl fungerande sätt att inhämta kommunföreträdarnas synpunkter och kunskaper. Att regelmässigt anknyta de kommunala myndigheterna till kommittéarbetet anser utskottet således inte vara meningsfullt. En sådan åtgärd skulle därtill medföra ökade kostnader i betydande omfattning. Beträffande kostnaderna anser utskottet det vara en brist att medlemsförslag av den här karaktären helt saknar besked om såväl de ekonomiska som praktiska konsekvenserna av ett genomförande av förslaget.

I medlemsförslaget sägs ingenting om kommunal representation på rådets sessioner. Det är emellertid uppenbart att krav härom mycket snabbt skulle komma att ställas, där est medlemsförslaget förverkligades. Därigenom skulle antalet personer vid sessionerna ytterligare komma att öka, vilket enligt utskottets mening vore betänkligt. När ett sammanträde med rådets 87 ledamöter för med sig att antalet närvarande personer är mer än tio gånger så stort, vilket är fallet vid årets session, så förefaller det vara mer angeläget att något söka begränsa deltagarantalet än att öka det.

Fru president! Med det anförda yrkar jag i enlighet med juridiska utskottets betänkande att Nordiska rådet icke vidtager någon åtgärd med anledning av medlemsförslaget A 769/j om nordiskt samarbete inom kommunsektorn.

Pelttari: Fru president! Inom Tornedalen har vi av tradition ett livligt samarbete mellan kommunerna och över riksgränsen. Samarbetet bygger på historia, kultur, släktskap och gemensamma intressen. För närvarande planeras en reform av samarbetet mellan Torneå och Haparanda. Syftet är att göra samarbetet mera planmässigt och att ge det ny spänst. Meningen är att utnyttja gemensamma påverkningskanaler och att utreda finansieringskällorna. Avsikten är att göra området till ett funktionellt och ekonomiskt centrum som tjänar som exempel på hur samarbete kan vara till nytta för vardera parten. Genom kommunernas samarbete har man kunnat grunda en unik språkskola i Haparanda med elever både från Haparanda och Torneå. Skolan inleder sin verksamhet på hösten 1987. Målet är att ge eleverna en aktiv tvåspråkighet och internationalitetsfostran.

Som exempel på det täta samarbetet mellan kommunerna i Tornedalen vill jag nämna planerna på att grunda ett Tornedalsråd med Kvarkenrådet som förebild. Det är i själva verket märkligt att ett sådant råd ännu inte har grundats. Ett sådant råds arbete skulle främst gälla samarbetsprojekt över riksgränsen. På vardera sidan av gränsen arbetar kommunala kommittéer. Dessa har samarbetat i flera årtionden, vilket gett mycket goda erfarenheter. Det vore viktigt att kunna sammankoppla Tornedalskommitténs samarbete med Nordkalottkommitténs verksamhet. Samtidigt bör rådet garanteras tillräckliga personresurser.

Jag tycker att det är beklagligt att medlemsförslag A 769/j inte leder till en rekommendation trots de positiva utlåtanden som getts om detta medlemsförslag. Eftersom kommunerna är de verkställande organen i det nordiska samarbetet, borde de också vara representerade i det officiella nordiska samarbetet, och kommunministrarna borde kunna sammanträda som ett ministerråd.

Det är ju så, att länderna fattar beslut såväl på nationellt som på nordiskt plan, och besluten verkställs och finansieras främst av kommunerna och länen. Detta har i praktiken ofta lett till att en stor del av förslagen inte har kunnat omsättas i praktiken vare sig på nordiskt eller bilateralt plan, emedan de ministrar som ansvarar för kommunala ärenden inte har ett eget ministerråd. Jag hoppas, att de

kommunala myndigheterna åtminstone ges tillfälle att delta som observatörer och experter i det officiella nordiska samarbetet och nordiska tjänstemannakommittéer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

6

D 1987/32/1981/j: Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Liisa Hilpelä (juridiska utskottets talesman): Fru president! Juridiska utskottet har behandlat ministerrådets meddelande om rekommendation nr 32/1981, som gäller antagande av en nordisk språkkonvention. Genom att en av de äldsta sakerna inom rådet nu håller på att nå sin fullbordan, är det på sin plats att inför rådsförsamlingen med några ord notera denna händelse.

Ministerrådet kunde i sitt meddelande till denna session rapportera, att man kunde vänta sig att det fjärde landet, Danmark, skulle ratificera konventionen så att den skulle kunna träda i kraft våren 1987. Ministerrådet meddelade också, att saken torde föreläggas det isländska altinget under denna altingsperiod.

Senare har juridiska utskottet erfarit, att Danmark ratificerat konventionen strax före jul, vilket innebär att konventionen träder i kraft om några dagar, den 1 mars.

Juridiska utskottet har vid sitt möte på söndagen med glädje noterat att språkkonventionen, som undertecknades den 17 juni 1981, nu omsider kan träda i kraft. Utskottet efterlyser ytterligare upplysningar om Islands hållning till saken och understryker vikten av att medborgarna i de nordiska länderna får information om deras rättigheter i stöd av konventionen.

Utskottet har därför funnit anledning föreslå, att rekommendationen ännu inte skall anses för slutbehandlad för rådets vidkommande utan emotser nya meddelanden i saken till nästa session.

Då det verkligen är av den största betydelse att, sedan konventionen nu förts i hamn och det formella underlaget lagts för verksamheten, se till att de rättigheter som tillkommer medborgarna blir en levande verklighet till gagn för dem får jag hemställa, att rådet måtte bifalla utskottets förslag.

Sundstein: Fru præsident! Jeg skal kun oplyse, når det her bliver sagt, at sprogkonventionen er blevet ratificeret af 4 af de nordiske lande, bl. a. Danmark, at det færøske landsstyre og det færøske Lagting ikke har ratificeret den. Man har fået konventionen forelagt, og landsstyrets indstilling er, at man kunne tænke sig at henstille til Lagtinget at ratificere den, hvis det færøske sprog også bliver omfattet af den.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

7

D 1987/18/1985/j: Meddelande om rekommendation nr 18/1985 angående stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Jens Steffensen (juridiska utskottets talesman): Fru præsident! Af Ministerrådets meddelelse til rekommendation nr. 18. 1985, fremgår, at Ministerrådet har besluttet at reservere 400 000 danske kroner på 1987-budgetten til RCT, og i øvrigt har man henvist RCT til at fremsende ansøgninger om støtte til forsknings- og andre projekter af nordisk interesse til vedkommende embedsmandskomiteer.

Juridisk Udvalg er skuffet over denne meddelelse. Dels på Rådets 34. session sidste år i København, dels ved Udvalgets formands udtalelser på Budget- og Kontroludvalgets møde med Nordisk Ministerråd i november 1986 har vi fremhævet, at der bør være 1 mill. danske kroner til rådighed for den fællesnordiske virksomhed ved Centret. Vi har påpe-

get, at der foregår forskning og undervisning af sundhedspersonale fra alle de nordiske lande på Rigshospitalets center, og at dette center, som er ganske enestående, vel er det første center af den karakter overhovedet i verden. Flere af Nordisk Råds medlemmer har haft lejlighed til at se rehabiliteringscentret og har ved selvsyn kunnet konstatere, at dette vigtige, forebyggende og nødvendige arbejde, der finder sted her, er af overordentlig stor vigtighed. Ofte er der tale om store menneskelige tragedier, og der er derfor mange forskellige menneskelige og psykiske problemer, man må prøve at afhjælpe på dette center.

Der er også udtrykt stor vilje i alle de nordiske lande til at støtte fortsat virke på centret, og det forekommer derfor uforståeligt, når man sammenligner med andre opgaver, der støttes over det fællesnordiske budget, at der endnu ikke har været mulighed for at imødekomme Juridisk Udvalgs synspunkter og ønsker.

Hvis Ministerrådets beslutning bygger på, at der har været en del uro på centret, kan jeg oplyse, at disse problemer er løst. Derfor vil jeg under henvisning til udvalgets betænkning udtrykke håbet om, at vi fremover kan forvente en mere positiv indstilling udtrykt i større bevillinger til en indsats, der over for omverdenen i høj grad er medvirkende til at markere den nordiske holdning over for menneskelivet.

Páll Pétursson overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Fiskeriminister **Mørk Eidem**: Ministerrådet har registrert utskottets betenkning angående støtte til internasjonalt rehabiliterings- og forskningssenter for torturofre i København. Jeg kan på vegne av Ministerrådet meddele at vi vil fortsette behandlingen av saken i Ministerrådet. Utskottets ønske om å få utlevert underlagsmateriale skal vi prøve i henhold til de gjeldende nordiske regler for dokumenters offentliggjørelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

8

D 1987/19/1985/j: Meddelande om rekommendation nr 19/1985 angående samarbete för de mänskliga rättigheterna

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Inga Lantz, (juridiska utskottets talesman): Juridiska utskottet har under senare år på sin dagordning haft frågor om de mänskliga rättigheterna. Detta är ju helt naturligt mot bakgrund av det allt större intresset för och engagemanget i dessa frågor i folkrörelser, fackliga sammanslutningar, ideella organisationer, vetenskapliga institutioner m. fl.

Det nu aktuella ärendet avser dels frågan om möjligheten att göra ett i Oslo planlagt forskningsinstitut för mänskliga rättigheter till ett samnordiskt institut dels frågan om redogörelser om de nordiska regeringarnas insatser för att hävda de mänskliga fri- och rättigheterna.

Utskottet har fått acceptera att det inte längre är aktuellt att inrätta ett samnordiskt institut i Oslo. Det har nämligen inrättats nationella institut i flera av länderna. Mellan dessa har påbörjats ett samarbete.

Beträffande frågan om redogörelser för regeringarnas insatser för de mänskliga rättigheterna har utskottet av helt naturliga skäl särskilt uppmärksammat upplysningar om de nordiska utrikesministrarnas uttalande vid sitt möte 1986 om kampen mot apartheidssystemet i Sydafrika. Utrikesministrarna hade anfört att det efter ländernas uppfattning nu var hög tid att det internationella samfundet genom FN:s säkerhetsråd tog sitt ansvar och utövade erforderligt tryck på Sydafrika med utnyttjande av de medel som förutses i FN:s stadga.

Utskottet har dessvärre fått konstatera att det inte lyckats att inom FN nå fram till en samlad internationell insats. Utskottet beklagar detta i allra högsta grad och anser därför att en nordisk hållning i Sydafrikafrågan är alltmer aktuell.

Så vill jag personligen anföra följande.

Sydafrika är det enda land i världen som har rasdiskriminering fastlagd lag. Efter FN:s

ställningstagande blir det än viktigare med ett agerande från nordisk sida. Nu finns det inget mer att vänta på.

Jag skulle helst vilja se en samordnad aktion mot apartheidsystemet i Sydafrika. För mig handlar inte den här frågan om utrikespolitik utan om att värna de mänskliga rättigheterna. För mig är det här en fråga om moral i politiken. Man måste faktiskt som politiker ta ställning till den här frågan. Jag tror också att det finns en internationell förväntan på nordiska sanktioner mot Sydafrika.

President! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

9

C 11/j: Berättelser på juridiska utskottets verksamhetsområde 1985

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

10

E-saker

E 11: Fråga till Sveriges regering angående överflyttning av polistjänster från Norrbotten till södra Sverige¹

Pelttari: Herr president! Jag vill ställa följande fråga till Sveriges regering:

Ämnar Sveriges regering överflytta ovan nämnda polistjänster från Norrbotten till södra Sverige och om detta sker, på vilket sätt ämnar Sveriges regering trygga polisväsendets gränsregionala samarbete i Norrbotten?

Justitieminister Wickbom: Herr president! På uppdrag av svenska regeringen har rikspolisstyrelsen genomfört en översyn av polistjänsternas fördelning mellan polisdistrikten. Syftet skall vara att alla polismyndigheter skall ha lika förutsättningar att lösa sina uppgifter och att arbetsledningen vid de olika myndigheterna skall vara så jämn som möjligt. Rikspolisstyrelsen har just i dagarna lämnat sitt slutliga förslag till regeringen efter att detta har beretts i samråd med de regionala

och lokala myndigheterna. Vid den beredning som härefter sker i departementet kommer självfallet sådana omständigheter som aktualiseras i frågan att beaktas.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 18: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyli¹

Sjøthun: Hr. president! Idet jeg viser til den begrunnelse som er gitt, vil jeg stille Ministerrådet følgende spørsmål:

Vil Ministerrådet samordne de tiltak som er nødvendige for fortsatt utvikling av rein driftens som et bærende element for samisk kultur?

Jordbruksminister Hellström: Herr president! Renskötseln är en viktig förutsättning för bevarandet av den samiska kulturen och det samiska språket. De åtgärder som hittills vidtagits efter Tjernobyli-olyckan har därför gått ut på att minska eller motverka effekterna av olyckan på renskötseln.

Rendriftsadministrationen i Sverige och Norge har haft kontinuerliga kontakter om åtgärder för att minska verkningarna för renskötseln. Också på andra områden har nordiska myndigheter haft kontakter som berör rennäringen. Nordiskt organ för renforskning anordnade i oktober månad ett forskarmöte med renforskare från Finland, Norge och Sverige för att diskutera de problem som uppstått efter Tjernobyli-olyckan. Nordiska samarbetsorganet för renskötsel frågor och samespörsmål har vid de två senaste mötena diskuterat Tjernobyli-olyckans effekter för renskötseln och samerna. Samarbetsorganet beslutade att avvakta till dess att de svenska och norska myndigheterna utrett lämpliga åtgärder för att minska effekterna av olyckan.

Den svenska riksdagen beslutade i höstas att en plan för ett sammanhållet åtgärdsprogram för renskötseln och den samiska kulturen skall upprättats. Arbetet med ett sådant åtgärdsprogram har påbörjats. Det norska jordbruksdepartementet tillsatte i höstas en arbetsgrupp för att utreda de långsiktiga verkningarna av Tjernobyli-olyckan och för att

¹ Frågan tryckt s. 2469

¹ Frågan tryckt s. 2478

lämna förslag till åtgärder. Detta arbete har också påbörjats.

Så sent som i förra veckan beslöt den svenska regeringen att ett sammanhållet och långsiktigt program för renforskningen skall utarbetas. I beslutet betonas vikten av samordning på nordisk basis.

Självfallet kommer ministerrådet att med uppmärksamhet följa resultaten av de nordiska myndigheternas samarbete. Härvid får övervägas vilka samnordiska initiativ som bör tas från ministerrådets sida för att säkra utvecklingen i rennäringsen som en del av den samiska kulturen.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Samernas kultur og rennæringen er selvfølgelig et vigtigt spørgsmål, som også vi, der bor langt væk derfra, er optaget af. Men det, som har gjort sagen yderst alvorlig, er jo radioaktiviteten, som ikke kender landegrænser.

Det, som har optaget os noget i Juridisk Udvalg, er den forskelligartede holdning i henholdsvis Norge og Sverige til grænseværdierne for radioaktivitet indeholdt i renkød, og jeg havde faktisk ventet, at der på det spørgsmål, der blev stillet, var kommet en lidt mere positiv tilbagemelding. Vi, som ikke er eksperter på området, står jo noget usikre over for dette meget vigtige spørgsmål.

Sjøthun: Hr. president! Jeg takker statsråden for et for så vidt positivt svar, idet man konstaterer at oppmerksomheten om en samordning er til stede. Det er så meget mer verdifullt fordi reinnæringen jo egentlig ikke har en fast grense i Norden. Næringen som sådan går over landegrensene. Derfor er samordnede tiltak svært så viktige. Vi vil følge med og ta til etterretning de samordnede tiltak som vil bli satt i verk, for vi håper og tror at man neste gang – om det skulle hende – vil være bedre forberedt i Norden enn man var ved ulykken i Tsjernobyl.

Margit Hansen-Krone: Hr. president! Jeg vil i likhet med representanten Tastesen uttale skuffelse over at vi ikke fikk noe mer konkret ut av Sjøthuns spørsmål.

På Nordkalotten har vi jo hatt radioaktivi-

tet siden russernes atomsprenget i atmosfæren i 1960-årene, og i 1966 var det målt 3000 becquerel pr. kilo reinkjøtt i Kautokeino. Dette viser jo at det også på finsk og svensk side må ha vært omtrent tilsvarende forhold gjennom alle disse år.

I over 21 år har Statens institutt for strålehygiene i Norge konstant drevet målinger av cesium 137 hos en gruppe samer oppe i Finnmark og hos en kontrollgruppe i Oslo. På tross av flere spørsmål for å få vite om man hos gruppen oppe i Finnmark har kunnet registrere flere krefttilfeller enn hos kontrollgruppen, har man aldri fått noe skikkelig svar fra de norske helsemyndigheter. Det er faktisk etter Tsjernobyl at dette er blitt en veldig aktuell sak. Det synes, ærede forsamling, som om det er først når det skjer en katastrofe som også rammer hovedstedene i de nordiske land, at interessen blir meget stor og aktiviteten likeså både fra politikere og helsemyndigheter. Men så lenge det bare rammer en dele, i dette tilfelle Nordkalotten, er det større likegyldighet overfor det som skjer.

Derfor må jeg i likhet med dem som har vært på talerstolen før meg, be om at man for det første samordner tiltakene, for å styrke og bevare reindriften og at man fastsetter samme grense for radioaktivitet i reinkjøtt. Vi har jo opplevd det paradoksale at Regjeringen i Norge ensidig har hevet grensen for radioaktivitet i reinkjøtt til 6000 becquerel pr. kilo kjøtt, mens den i Sverige ligger på 300. Personlig mener jeg som en av dem som har spist mye reinkjøtt gjennom 20 år, at det var riktig av den norske regjering å heve grensen, for jeg tror man etter Tsjernobyl overdriver engstelsen for radioaktivitet kolossalt. Særlig på bakgrunn av dette er det svært viktig at både samene og befolkningen for øvrig i disse områder nå blir beroliget, og at man får ekspertene på dette området til å bli enige. Dette er meget viktig, for ellers tror jeg vi kan frykte for at det unike kulturelle innslag som samene representerer i den nordiske kultur, vil forsvinne med reindriften.

Jordbruksminister **Hellström:** Herr president! Jag vill först fråga hur frågeordningen är. De spørsmål som de föregående talarna har tagit upp berör nämligen inte den fråga som jag har besvarat utan den som skall be-

svaras senere i dag, næmligen E 32 som har ställt till det Nordiska ministerrådet om nordiska bestämmelser beträffande cesium i livsmedel. Den frågan har ställt av Elver Jonsen och kommer att tas upp om en stund.

Den fråga som jag har svarat på handlar om vad vi nordiskt vill göra för rennäringen. När det gäller att fastställa gränser för radioaktiviteten i livsmedel måste hälsoöverväganden vara styrande. När fråga E 32 om en stund besvaras kommer besked härom att ges från ministerrådets sida.

Den fråga vi nu diskuterar gäller vad vi är beredda att samnordiskt göra för att förbättra läget för renarna, för att få bort radioaktiviteten ur renarna. Här har redan ett omfattande och glädjande nog konstruktivt samarbete satts i gång, där man med en kombination av helfoder framtaget inom lantbruksforskningen kan halvera cesiumet hos renarna var fjortonde dag. Detta tillsammans med andra insatser för att utfodra renar, i viss mån flytta renar, o.s.v., borde kunna möjliggöra att vi t. ex. i Sverige nästa år kan åstadkomma en renslakt av normal omfattning. Det är positivt att åtgärder, som delvis vidtagits på samnordisk bas, visar sig ge resultat.

Som jag har sagt i mitt svar följer ministerrådet dessa frågor uppmärksam. Samnordiska aktioner är i gång. När vi nu kan se resultatet i framför allt Sverige och Norge blir det möjligt för ministerrådet att ta ställning till vilka samordningsinitiativ som kan tas i fortsättningen. Ty detta är en utomordentligt viktig fråga.

Diskussionen förklarades därefter avslutad.

E 20: Fråga till Nordiska ministerrådet angående sanktioner mot Sydafrika¹

Jens Steffensen: Hr. præsident! De nordiske udenrigsministre vedtog på deres møde i Oslo den 17. og 18. oktober 1985 et nordisk handlingsprogram mod Sydafrika. Under henvisning hertil ønsker jeg at stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd: Hvad vil Ministerrådet gøre for at sikre, at de nordiske lande indfører fælles sanktioner mod Sydafrika.

¹ *Frågan tryckt s. 2481*

Fiskeriminister Mørk Eidem: President! Det nordiske samarbeid omfatter de områder som konkret er regnet opp i de innledende bestemmelser i Helsingfors-avtalen. Av dette går det fram at det ikke foregår noe samarbeid i Nordisk Ministerråds regi på de områder som berører forsvars-, sikkerhets- og utenrikspolitikk.

I sin motivering henviser hr Steffensen til artikkel 33 i Helsingfors-avtalen, hvor det heter at landene i de tilfeller hvor dette er mulig og hensiktsmessig, bør rådføre seg med hverandre i spørsmål som behandles i internasjonale organisasjoner og under internasjonale konferanser.

Et slikt samarbeid mellom de nordiske land skjer på det utenrikspolitiske området, ikke minst i FN's regi. Her kan det også tilføyes at Ministerrådet er kjent med at det i høyeste grad forekommer slike konsultasjoner mellom de nordiske lands utenriksmyndigheter i forbindelse med det spørsmål som hr Steffensen har reist.

Som sammenfatning er da svaret på hr Steffensens spørsmål at Ministerrådet som sådan ikke kan gjøre noe i denne sak, men at det hos samtlige fem lands regjeringer er en vilje til å strebe mot en mest mulig ensartet opptreden.

Jens Steffensen: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke minister Bjarne Mørk Eidem for svaret. Ministeren har oplyst, at der ifølge Helsingforstraktaten ikke foregår samarbejde i Nordisk Ministerråds regi vedrørende forsvars-, sikkerheds- og udenrigspolitik. Nej, det er vi helt enige om, men nu er der jo nok tale om en fortolkning, og jeg vil gerne fremhæve, at for så vidt angår Nordisk Råd er det flere gange fastlåst, at her gælder sådanne begrænsninger i hvert fald ikke.

I øvrigt virker det ejendommeligt at ville hævde, at der uden videre kan finde et nordisk samarbejde sted i forhold til omverdenen, når det gælder miljø-, bistands- og kulturspørgsmål, medens dette ikke skulle kunne ske, når det gælder menneskerettighederne, der ellers ofte har været genstand for Rådets rekommandationer også med henblik på internationale forhold. Det er jo menneskerettighederne, mit spørgsmål drejer sig om. Nordiske fælles sanktioner mod Sydafri-

ka skal have til formål at fjerne den organiserede, formaliserede og legaliserede tilside-sættelse af menneskerettighederne, som apartheidsystemet er udtryk for.

Jeg håber derfor med mit spørgsmål at have bidraget til, at de nordiske regeringer, der må siges at repræsentere det, som Norden gerne vil stå for over for omverdenen – og det vil jo sige nordiske holdninger også til det, der foregår i en verden uden for vores egen region – vil gøre deres indflydelse gældende med henblik på indførelse af foranstaltninger, der er i overensstemmelse med fremherskende ønsker i de nordiske folk.

Dette vil jeg gerne understrege, ikke mindst under henvisning til statsminister Ingvar Carlssons tale på sessionens første dag.

Anker Jørgensen: Hr. præsident! Jeg vil gerne sige, at jeg mener, det er et meget relevant spørgsmål, hr. Jens Steffensen har stillet, og man må jo ikke glemme, hvad det er, spørgsmålet egentlig drejer sig om. Det drejer sig formentlig ikke om udenrigspolitik, men om, at de nordiske udenrigsministre i Oslo i oktober 1985 har vedtaget et nordisk handlingsprogram mod Sydafrika. En klar, fællesnordisk politisk markering over for noget, der selvfølgelig er udenrigspolitik, men som ikke mindst er udenrigspolitik om menneskerettigheder.

Det er svært at kritisere statsråd Bjarne Mørk Eidems svar, for det er jo pænt diplomatisk og skal dække over måske nogen uenighed, men det kan ikke nytte, at man bliver ved med at dække over det; man bliver nødt til at komme ud af busken og markere en holdning, som vi så må samles om så meget og så stærkt, som det overhovedet er muligt. Jeg mener, det er et meget relevant spørgsmål, hvad Ministerrådet vil gøre for at sikre, at de nordiske lande indfører fælles sanktioner mod Sydafrika. Vi er nødt til at tage stilling til dette, eller i hvert fald hver for sig, hvis vi ikke kan gøre det i fællesskab, som partier eller lande og have dette sagt så klart og utvetydigt som muligt.

Jeg vil derfor gerne opfordre ministeren – og dermed ministrene i al almindelighed – til at tale lidt mindre diplomatisk og lidt mere politisk. De er politikere – undskyld jeg siger det!

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident! Jeg har lyst til at gå på talerstolen og sige: nu er tiden inde til at kalde tingene ved rette navn. Det gør vi ikke, og det kan vi ikke være bekendt. Det må vi gøre.

Vi ved, hvor dette problem ligger. Vi ved, at dette problem ligger i Sverige, og vi kan ikke være bekendt at komme hjem fra denne session med det svar på dette igen, at handlingsplanen, som er vedtaget i oktober 1985, ikke kan føres ud i livet for samtlige nordiske lande, fordi Sverige tager mere hensyn til økonomiske spørgsmål end til menneskerettigheder, til apartheidsystemet, som bør fordømmes på alle, alle de måder, vi kan fordømme apartheidsystemet på.

Spørgsmålet er nu taget op her, og vi er flere, som går ind i det, for at pege på, hvor vigtigt et spørgsmål det er, og på at vi må have Sverige med. Vi må derfor appellere til det bedste i Sverige; så ved vi, hvornår Sverige vil komme med. Vi håber, at det sker meget snart.

Inga Lantz: Herr president! Planerna på en enad nordisk bojkott har ju faktiskt diskuterats tidigare. En samlad nordisk aktion är något som vi redan arbetar med. Den bör, om FN-sanktionerna inte går igenom, göras så bred, effektiv och snabbt verkande som möjligt.

Det var vad Ingvar Carlsson sade i augusti förra året. Nu vet vi vad som har hänt i FN, och nu är det faktiskt dags att Nordiska rådet tar ett initiativ till en samordnad aktion. Vi kan inte som politiker avskärma oss i den här frågan, och det behövs en samlad nordisk bojkott.

Det är här, som jag ser det, en fråga som gäller de mänskliga rättigheterna. Jag tycker att man avskärmar sig om man säger att det här är en utrikespolitisk fråga. Man måste se frågan mot bakgrund av den situation som råder i Sydafrika, och vi vet alla här hurdant läget är. Det vore ynkligt om Nordiska rådet inte skulle våga säga ifrån i den här frågan, och jag tycker inte att det finns något att vänta på. Det här är min första session i Nordiska rådet, och jag hade hoppats på ett klarare ställningstagande i denna fråga under den här sessionen.

Benkow: Hr president! Det virker som det er noen som mener at de er mer opptatt av å respektere menneskerettighetene enn andre, og at man i den anledning – spesielt denne gang – bør uttale seg om Sør-Afrika. Jeg tror jeg på samtlige norske delegaters vegne tør si at vi her står samlet, hvilket vil manifestere seg i Det norske storting 3. mars, når lov om sanksjoner mot Sør-Afrika kommer opp. Men en må se at det er beleilig å ta opp de utenrikspolitiske spørsmål som passer, og bruke det som brekkstang. Jeg vil være den siste – av åpenbare grunner, for den som er orientert i Norden – til her å ta opp Afghanistan, Iran eller indianernes situasjon. Jeg tror ikke det ville være klokt, fordi jeg mener det kan ha en ikke tilsiktet sprengkraft.

Jeg må innrømme at det ofte er veldig vanskelig å tilbakeholde en reaksjon når det er så åpenbart at det dreier seg om en menneskerettighetsholdning her i Norden som samtlige står bak. Men det behøver ikke være til hinder for at vi følger de spilleregler som hittil har vært gjeldende. En må da stille spørsmål om hvorfor man vil utrede spillereglene, når man løper foran dem og trekker konsekvensen av det allerede i dag.

Anker Jørgensen: Jeg indrømmer gerne, at man ved at rejse et spørsmål kan rejse en lang række andre spørsmål verden over. Men der gælder nu for Sydafrika det, at der i De forenede Nationer gang på gang er vedtaget resolutioner i enstemmighed – i enstemmighed – med en total og kategorisk afstandtagen fra systemet og det racistiske styre dernede i det hele taget.

Derfor er vi inde i en sag, der egentlig ikke skulle give de mange uoverensstemmelser imellem os, når det drejer sig om at finde ud af, hvad man bør gøre. Spørgsmålet fra Jens Steffensen er jo et spørgsmål, der bygger på de nordiske udenrigsministres vedtagelse den 17. og 18. oktober 1985 om et nordiskt handlingsprogram mod Sydafrika, og det er i relation til dette rent nordiske initiativ, spørgsmålet stilles: Hvad sker det? Sker det noget?

Ja, jeg håber, der sker noget, når de enkelte landes udenrigsministre og regeringerne i de 5 lande skal beslutte sig i de kommende dage, og der er vi naturligvis nødt til at afvente. Men jeg siger bare: det er da vigtigt, at der

forinden fra så mange som muligt i en politisk forsamling som Nordisk Råd gives udtryk for nogle synspunkter, og så er det vi siger: vi håber det bliver snart, vi håber det bliver tilstrækkelig rigtigt i retning af, at det er stærkt imod det Sydafrika, som det nordiske handlingsprogram faktisk også sigter på.

Og med disse bemærkninger vil jeg sige, at der er mange andre sager, vi ved det, men denne her er mere prekær end nogen anden sag i øjeblikket internationalt verden over. Det er et område, hvor vi har muligheder for at skubbe til det racistiske styre, hvis bl. a. de nordiske lande beslutter sig. Jeg håber, det sker, og jeg benytter bare talerstolen til at understrege det, således at ministrene, når de nu skal tage beslutning, er klar over hvad man mener blandt de nordiske landes politiske repræsentanter, bl. a. her i Nordisk Råd.

Fiskeriminister Mørk Eidem: President! Jeg taler gerne lite diplomatisk og usedvanlig klart politisk. Men til spørreeren og til noen av de øvrige som har hatt ordet, vil jeg gjerne understreke at i det svar som jeg avga på Ministerrådets vegne, ligger den kjensgjerning at utenriksministrene i Norden ikke danner noe ministerråd, og i henhold til Helsingfors-avtalen, som vi har å forholde oss til, heller ikke kan gjøre det.

Vil man derfor ha en endring i dette forhold, er vi nødt til å endre Helsingfors-avtalen. Men det er ikke et spørsmål som jeg skal svare på her og nå.

At det i Rådets debatt tales om emner som omfatter utenrikspolitiske spørsmål, har jo den generaldebatt som vi har hatt i to dager, vært et klart bevis for. Og regjeringenes innstilling er jo for øvrig også kommet til uttrykk i løpet av den debatten, bl. a. gjennom flere av statsministrenes innlegg. La meg derfor bare helt kort si at når jeg her svarte, var det med utgangspunkt i det regelverk som gjelder for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, og jeg redegjorde ikke for mitt personlige syn. Det er et syn som er kommet til uttrykk i den sak som Det norske storting skal behandle den 3. mars.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 24: Fråga till Nordiska ministerrådet angående det s. k. Bryt-projektet¹

Berit Oscarsson: Herr president!

Jag vill ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka erfarenheter har Bryt-projektet hittills givit?

Social och hälsovårdsminister **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa:** Herr president! Bryt-projektet är en satsning, som sattes i gång hösten 1985 för en 4-årsperiod. Ett flertal delprojekt har startat i länderna.

Syftet är att utveckla och pröva metoder, som kan bidra till att bryta den könssegrerade arbetsmarknaden. Försöken gäller både de flickor i skolan, som behöver bredda sina yrkesval och en utveckling av en mer flickvänlig pedagogik på yrkesskolorna och i arbetsmarknadsutbildningarna. Det gäller även åtgärder inom enskilda företag, där könsarbetsdelningen kartlägges varefter ledningen och de anställda föreläggs en idékatalog med nödvändiga förslag till åtgärder.

I alla fem länder görs undersökningar av hur det gått för flickor, som har valt otraditionella yrkesutbildningar. Det rör sig dels om landstäckande representativa undersökningar i Danmark och Norge, dels om djupgående intervjuer med mindre grupper av flickor, som har valt otraditionellt i de fem regionerna. Där det inte redan finns, sätter Bryt-projektet också igång stödgrupper för dessa flickor.

Bryt-projektet har som synes kommit väl igång. Det är för tidigt att komma med slutliga konklusioner. Jag skall dock här redogöra för en del preliminära iakttagelser, samtidigt som jag vill påminna om att projektets syfte är att utveckla redskap, som kan användas i arbetet med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden, vars fundament är så starkt att arbetet sannerligen inte klaras av under en fyraårig projektperiod.

Erfarenheten från industrin visar, att könsuppdelningen snabbt återskapas, således att kvinnor, som kommit in i typiska mansyrken, efter några år befinner sig i en nisch med speciellt kvinnoarbete med typiska drag, dvs. monotont, repetitivt arbete till låg lön och utan utvecklingsmöjligheter.

Fackföreningarna har ett viktigt ansvar för

att förbättra lönen, mobiliteten och arbetsmiljön för sina kvinnliga medlemmar. Det är också viktigt, att kvinnornas ställning i fackföreningarna, centralt och på de enskilda arbetsplatserna, stärks.

Det är också avgörande, att arbetsledningens uppfyller de krav om nya utbildningsmöjligheter, som kvinnorna efter de hittills gjorda erfarenheter reser. Det måste experimenteras med nya former för arbetsorganisation, som säkrar kvinnornas utvecklingsmöjligheter och inte lämnar dem i s. k. dead-end-jobs.

Det har visat sig, att unga flickor, som har valt otraditionella yrkesutbildningar, har svårare att få praktikplats och att få arbete än deras manliga kollegor. Vi riskerar därför att lura flickorna med alla våra kampanjer för otraditionella val, om vi inte samtidigt kraftigt går in för att avlägsna de många hinder, som flickorna möter på otraditionella arbetsplatser och utbildningar. Det skall inte vara den enskilda unga flickans eget problem, vilket ger en hög drop-out-frekvens som följd.

Bryt-projektet lägger särskilt stor vikt på att förmedla erfarenheter mellan de nordiska länderna.

Projektet har bl. a. startat utgivningen av ett nyhetsblad, Bryt-nytt, som utsänds gratis till personer i Norden, som arbetar med kvinnors utbildnings- och arbetsförhållanden.

Sammanfattningsvis kan jag därför säga, att Bryt-projektet, som är ett av jämställdhetsområdets största satsningar, redan har givit viktiga erfarenheter och en fingervisning om på vilka områden det bör sättas in åtgärder för att främja jämställdheten mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden i våra länder.

Projektet är även viktigt och användbart därför att det som utgångspunkt har konkreta försök och samtidigt ser till att de erfarenheter och iakttagelser, som görs, löpande vidareförs till berörda personer, organisationer, forskningscentra och myndigheter.

Projektets resultat kan i övrigt även ge inspiration till den handlingsplan som skall utarbetas vid den officiella nordiska jämställdhetskonferensen i samband med Nordiskt Forum i Oslo den 30 juli–7 augusti 1988.

Berit Oscarsson: Herr president! Jag tackar för svaret och den genomgång som vi har fått av Bryt-projektet.

¹ Frågan tryckt s. 2486

Det är glädjande att så många projekt har lämnat planeringsstadiet och nu håller på att genomföras. Bryt-projektet är viktigt för kvinnorna i Norden. Det behövs nämligen goda exempel, och vi behöver mer kunskap om vilka metoder vi kan arbeta med för att bryta den stränga könsindelning som förekommer på arbetsmarknaden i de nordiska länderna.

Jag vill ta upp några frågor till debatt.

För det första vill jag understryka vikten av att projekten blir kända och väl kända. Vi måste använda alla kanaler så att vi under försöksåren successivt kan rapportera av projekten. De kan ju, som vi hörde, tjäna som goda exempel, och beslut kan fattas om förbättringar under försöksåren. Vi måste också se till att projekten noga följs upp och få veta vad som sker när projekten är genomförda.

Den andra fråga jag vill ta upp gäller inriktningen och uppläggningsen av projekten. Vi behöver många olika projekt. Spontana projekt, som uppstår och initieras av kvinnorna själva, är kanske de allra viktigaste att stödja. Gemensamt för projekten är nämligen att de syftar till att stärka kvinnornas självförtroende. Särskilt betydelsefullt är det att vi når ut till de kvinnor som har de sämsta jobben, den lägsta utbildningen eller inte har något arbete alls. Därför måste vi arbeta med okonventionella metoder på just dessa kvinnors egna villkor.

Den tredje fråga jag vill ta upp gäller juridiska utskottets förslag om att koppla Bryt-projektet till den ekonomiska handlingsplanen. Brytprojektet är ju närbesläktat med arbetsmarknads- och utbildningsprojekten i handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. När försöksperioden är slut måste bryt-projektet och erfarenheterna från det finnas med som en naturlig del i handlingsplanen.

Guðrún Helgadóttir: Hr. præsident! Jeg vil gerne oplyse, at Islands socialminister nyligen har afgivet rapport om BRYT-projektets forløb i Island. Akureyri blev valgt som forsøgssted, og projektet styres ambitiøst af kommunalpolitikeren Valgerður Bjarnadóttir. Man venter sig meget af dette projekt og følger dets forløb med stor interesse i Island.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 27: Fråga till Nordiska ministerrådet angående straffet för rattfylleri och rattonykterhet¹

Östrand: Herr president! Jag ber att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har Nordiska ministerrådet några planer på att försöka samordna straffpåföljderna för onykterhet i trafiken?

Justitieminister Taxell: Herr president! De frågor som Olle Östrand tar upp har varit föremål för omfattande utredningar på nordiskt plan. En kartläggning har genomförts av Nordiska trafiksäkerhetsrådet i rapporterna "Trafikonykterhet i Norden" från 1984 och "Statistik över spritkörning i Norden" från 1985.

Därvid konstaterades bl. a. att såväl gränserna för tillåten promillehalt som straffpåföljderna för körning i påverkat tillstånd varierar en hel del länderna emellan.

Olikheterna är så pass stora, att man hittills bedömt förutsättningarna vara små för att åstadkomma enhetliga regler.

Frågan om åtgärder mot rattfylleri är för närvarande under diskussion i flera nordiska länder. I Sverige förbereds en lagändring om förverkande i vissa fall av lagöverträdarens fordon. I Danmark har man just hållit en konferens, där det diskuterades vilka åtgärder som kan sättas in mot rattfylleri.

I Norge debatteras också sanktionsformerna och deras effekt med sikte på en skärpning av bestämmelserna om oaktsamt dråp i trafiken. Norska Straffelovrådet har just avslutat en utredning om rattfylleri och straff. I Island är man just i färd med att slutbehandla en ny färdelslov med vissa skärpande inslag.

För närvarande finns dock inga konkreta planer på nordiska överläggningar i frågan.

På grundval av det nu aktuella ministerrådsförslaget kommer ministerrådet att arbeta vidare på en nordisk handlingsplan för trafiksäkerhet. Man får anta att det då kan vara naturligt att diskutera även påföljderna för onykterhet i trafiken.

¹ Frågan tryckt s. 2489.

Östrand: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, som jag av naturliga skäl inte är helt tillfreds med.

Jag måste beklaga att inga konkreta planer på överläggningar mellan de nordiska länderna i den här frågan är på gång. Det är naturligtvis klart otillfredställande att vi har så olikartade sanktionssystem när det gäller trafiknykterhetsbrott. Framför allt Danmark och Island har mycket liberalare bestämmelser än övriga nordiska länder, och där borde Danmark och Island skärpa sina bestämmelser.

Ser man på olycksfallsstatistiken för trafikolyckor finner vi en klart nedåtgående trend fram till 1985, men sedan har antalet trafikolyckor återigen ökat. Statistiken gäller Sverige, men jag är övertygad om att siffrorna är likartade i övriga länder.

För trafiknykterhetsbrott är trenden densamma. Antalet misstänkta för trafiknykterhetsbrott var år 1985 i Sverige 19 769. År 1986 hade antalet ökat till 23 200 vilket är en markant ökning.

I Sverige har det under den senaste tiden förts en mycket intensiv debatt om vilka åtgärder man måste sätta in för att bryta trenden för trafiknykterhetsbrott. Statsrådet säger i svaret att det kan vara naturligt att diskutera påföljderna för onykterhet i trafiken i den nordiska handlingsplan för trafiksäkerhet som håller på att arbetas fram. Det är naturligtvis min förhoppning att det i den nordiska handlingsplanen för trafiksäkerhet, som jag personligen förväntar mig mycket av, också finns ett konkret åtgärdsprogram mot trafiknykterhetsbrott. Jag tror det är viktigt att vi kan ena oss om en gemensam nordisk handlingslinje i det avseendet.

Justitieminister **Taxell:** Herr president! Det är riktigt som Olle Östrand här konstaterar, att det uppenbarligen i de flesta nordiska länder har skett en ökning av antalet trafikolyckor den allra senaste tiden. Samtidigt är det skäl att slå fast att åtminstone för Finlands del, och jag vet också för en del andra nordiska länders del, har olyckorna i främsta rummet berott på andra faktorer än på rattfylleri; inte minst den ökade hastigheten i trafiken har varit en faktor som har ökat olycksantalet.

Jag tror att frågan om trafikfylleri måste granskas i belysning också av siffran av de åtgärder som har gjorts i ett lite längre perspektiv. Och med erfarenheter från finländsk sida kan vi väl säga att rattfylleriet i ett tioårs-perspektiv klart har minskat, att det har varit följden av en relativt konsekvent politik där man strävat till att öka risken att komma fast genom att öka antalet kontroller där förare har fått blåsa.

Jag vill alltså gärna understryka, att när man diskuterar frågan både på nationellt plan och på nordiskt plan i fortsättningen kan man inte ensidigt föra en diskussion om påföljderna, utan jag tror man borde se frågan i vidare perspektiv med beaktande av vilka åtgärder som i praktiken visar sig effektiva.

Sedan tror jag, som sagt, att frågan om trafiksäkerheten överhuvudtaget borde ägnas större uppmärksamhet; vi skall komma ihåg att vi på ett brett fält i dagens läge har problem när det gäller trafiksäkerheten.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 32: Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetliga nordiska bestämmelser rörande cesium i livsmedel¹

Elver Jonsson: Herr president! Jag ber att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att samma riktvärde skall gälla över hela Norden för cesium 137 i livsmedel?

Sosialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Ingen av de nordiske land hadde vedtatt grenser for akseptabelt innhold av radioaktive stoffer i næringsmidler før Tsjernobyl-ulykken. I den første hektiske fasen etter ulykken var det nødvendig for de enkelte land å etablere sine egne grenseverdier. Disse måtte etableres raskt for å kunne anvendes vis-à-vis importerte matvarer. Det var i denne fasen liten tid til å diskutere nordisk samordning. Etter hvert ble omfanget av nedfallet kjent, og det ble klart at grenseverdiene også ville komme til anvendelse overfor innenlandske produkter i Norden.

¹ *Frågan tryckt s. 2495.*

I løpet av mai ble det etablert noe forskjellige grenseverdier for radioaktivt cesium i næringsmidler i Norge, Sverige, Finland og Danmark. Det permanente nordiske utvalget for næringsmiddelsspørsmål – PNUN – fant det uheldig at de nordiske land hadde såvidt ulike grenser. På PNUNs initiativ ble det derfor sammenkalt til et nordisk møte i Uppsala 18. juni 1986. Formålet med møtet var å finne fram til en felles anbefaling om harmoniserte grenseverdier overfor myndighetene i de enkelte land. Til stede på møtet var representanter for både næringsmiddelmyndighetene og strålevernmyndighetene i de nordiske land. Under henvisning til anbefalinger gitt av Den internasjonale kommisjon for strålevern – ICRP – konkluderte møtet med følgende enstemmige anbefalinger:

1) Inntak av radioaktivt cesium gjennom matvarer bør ikke overstige 400 000 becquerel/år.

2) Det bør innføres harmoniserte grenseverdier i de nordiske land i tråd med de allerede etablerte grenser i Danmark og EF, dvs. 370 becquerel/kg i melk og barnemat og 600 becquerel/kg i øvrige basisnæringsmidler.

Anbefalingene fra møtet ble 20. juni fulgt opp av Norge, men ikke av Sverige og Finland. Finland kom til at det ikke var nødvendig å endre de etablerte verdiene da det ikke var noen risiko for at grensen på 400 000 becquerel/år skulle overskrides.

Det har også vært møter med henblikk på harmonisering av grenseverdien for akseptabelt innhold av cesium i reinkjøtt, uten at det var mulighet for å komme til enighet.

I EF-regi foregår det fortsatt drøftinger om grenseverdier i forhold til en varlig ordning for radioaktive utslipp. Dette spørsmålet skal behandles i et ekspertseminar i april. Status pr. i dag er at gjeldende grenser på henholdsvis 370 og 600 becquerel/kg gjelder fram til 28. februar 1987. EF vil da måtte ta stilling til eventuell forlengelse.

I regi av PNUN utredes for tiden muligheten for tilnærming av regelverket i de nordiske land med hensyn til innhold av diverse forurensninger i næringsmidler. Det tas sikte på at arbeidet også skal omfatte prinsipper for grensefastsettelse av akseptabelt innhold av radioaktive stoffer.

Parallelt drøftes spørsmålet om grenseverdier i internasjonal sammenheng. Således

holdes et ekspertseminar i Luxemburg ved utgangen av april d. å. med deltakelse fra EF-landene, land utenfor EF samt fra internasjonale organisasjoner som FAO, WHO, IAEA og ICRP.

Slike diskusjoner i internasjonale organisasjoner vil også kunne være nyttige i de videre drøftelser om grenseverdier på nordisk plan.

Elver Jonsson: Herr president! Jag tackar ministerrådets representant för svaret på min fråga. Tjernobylyoluckykan har aktualiserat spørsmålet om gränsvärden för cesium i livsmedel. Jag har självfallet ingen medicinsk kompetens att avgöra vad som borde vara ett rimligt eller riktigt gränsvärde. Låt mig ändå, med anledning av det svar som jag just har fått på den fråga som jag lämnade in för tre veckor sedan, säga att det var ett mycket komplicerat svar. Jag frågar mig hur många som egentligen förstod statsrådets besked.

Något kan vi ändå vaska fram ur svaret. Man är både i de nordiska länderna och i de nordiska regeringarna djupt oense på denna punkt.

Fru statsrådet hänvisar till ett misslyckat möte i november 1986 och säger att expertgrupper i Luxemburg framöver skall ta itu med frågan, som om det skulle inge oss några förhoppningar. Jag tycker att denna fråga är för allvarlig för att man med så många ord skall ge uttryck för så lite av politisk vilja.

Skillnaderna är i dag oerhörda på detta område. I Sverige tillämpas bequereltalet 300 och i Finland 1000. Av svaret framgår att man i Norge tillämpar ett slags årstal om 400 000 bequerel – vad det motsvarar per dag och kilo livsmedel kan jag inte för stunden räkna ut. Skillnaden mellan högsta och lägsta värde är dock mångfaldig. Jag tror inte att vi på något annat område här i Norden har så orimligt stora skillnader. Det är därför inte underligt att frågan är svår och komplicerad att hantera, handelspolitiskt och praktiskt. Det skapar också en stor oro bland människor som frågar sig vad som kan vara ett rimligt gränsvärde när beskeden är så olika och tillämpningen så vitt skiftande.

Jag skulle vilja fråga den norska socialministern om det är rimligt att vi har så olika gränsvärden t. ex. i Østfold och Värmland att det tillåtna bequereltalet på det ena stället är många gånger högre än på det andra.

Jag har i andra sammanhang sagt att denna fråga är så allvarlig och brådskande att vi, om vi menar något med kravet på samordning av vårt arbete i Norden, inte kan nöja oss med årslånga expertutredningar. I stället borde ministerrådet ta sig samman och agera på ett helt annat sätt. Jag erkänner att det är mycket svårt att avgöra vilka påfrestningar människokroppen tål i detta sammanhang medicinskt sett, men jag menar ändå att man bör försöka komma snabbare fram till ett enhetligt och lågt värde. Jag tror att detta är ett samfällt önskemål från de nordiska folken, och ministerrådet borde ta det mera på allvar än vad som kommer fram av det svar som jag i dag har fått.

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Jeg kan iallfall si meg enig i at vi alle ønsker oss like verdier og lave verdier, og det vi framfor alt ønsker oss, er at vi ikke skal ha den type stoff i våre miljøer i det hele tatt.

Men når det er sagt, vil jeg si at det er enighet om en grense på 400 000 becquerel pr. år. Det er en årstdose, og det er årstdosen som er det aller viktigste for helserisikoen ved radioaktivt cesium. Nå tror jeg ikke en skal overvurdere forskjellene på f. eks. de svenske, danske og norske grenser. De svenske grensene er 300 becquerel pr. kilo, men det er bare med cesium 137, mens de danske og norske grensene og det etter EF-reglene ellers er 370 becquerel, men det inneholder både cesium 134 og 137.

Det er snakk om veldig små måleenheter. Jeg tror ikke en skal overdrive betydningen av den lille forskjellen, men det er altså en enstemmig anbefaling om at de nordiske land skal legge seg på samme grenser. Det er videre anbefalt at de grensene som skal følges, er de som EF tidligere har valgt, og det har Danmark og Norge gjort. De øvrige nordiske land har kommet til at det ikke er hensiktsmessig og nødvendig, og det har vi tatt til etterretning.

Elver Jonsson: Herr president! Statsrådet hänvisar till gällande EG-bestämmelser, som ett par av de nordiska länderna avser att följa. Kvar står dock att skillnaderna är mycket stora, och jag skulle vilja fråga om de nordis-

ka regeringarna verkligen är nöjda med detta förhållande och med att det är så svårt att utläsa vad de olika bestämmelserna innehåller. Gränsvärdena är otvivelaktigt *höga och olika*, men de borde vara *låga och lika*. Den uppräknig som statsrådet nu gjort land för land av vad som gäller visar just det som jag pekat på, att bestämmelserna är så olikartade, att de är svårtolkade och definitivt inte befordrar vare sig det fysiska välbefinnandet eller välbefinnandet i övrigt!

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Jeg skal selvsagt ta med meg tilbake det som er blitt sagt av representanten herfra, med sterkt uttrykt ønske om like grenser.

Jeg vil bare gjenta det jeg sa i stad, nemlig at vi har en enstemmig nordisk anbefaling fra vårt rådgivende organ om at vi skal slutte oss til de anbefalinger som er gitt av Den internasjonale kommisjon for strålevern om like grenser, og det kan vi fortsette å arbeide for.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Meddelande

Det meddelades, att ministern for kulturelle anliggender H. P. Clausen intagit sin plats i rådet.

E 44: Fråga till Danmarks regering angående franskt visumtvång¹

Lennart Andersson: Herr president! Min fråga har följande lydelse: På vilket sätt har Danmarks regering sökt påverka den franska regeringen att avskaffa visumtvånget för nordiska medborgare vid inresa till Frankrike, och när kan man räkna med att visumtvånget upphävs?

Minister for kulturelle anliggender **H. P. Clausen:** Hr. Præsident! Den danske regering er helt opmærksom på det problem, det franske krav om visumtvang har rejst for vore nordiske broderfolk. Danmark har derfor påtaget sig at søge problemet løst, da vi som det eneste nordiske land er medlem af Det Europæiske Fællesskab og således ikke er omfattet af visumtvangen.

¹ Frågan tryckt s. 2511.

På foranledning af opfordringen fra Nordisk Råds præsidium har den danske udenrigsminister allerede skrevet til sin franske kollega om sagen. Han har imidlertid endnu ikke fået noget svar, men han får lejlighed til at tage sagen op i nær fremtid i forbindelse med et besøg i København af den franske udenrigsminister.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 47: Fråga till Nordiska ministerrådet angående flyktingbarns deltagande i korta skolresor till grannländerna¹

Kaj Poulsen: Hr. præsident! På baggrund af, at vi også diskuterede dette spørgsmål på sessionen sidste år, og da problemet ikke har fundet sin løsning, har jeg spurgt Ministerrådet om, hvad det har gjort i det forløbne år for at ændre de regler, der i dag bevirker, at flygtingebørn, som går i danske skoler, kun med stort besvær på grund af grænsekontrol kan deltage i korte skolerejser i nabolandene.

Invandrarminister **Georg Andersson:** Herr president: Kaj Poulsens fråga berör de generella problem som uppstår för alla som måste ha visum för att resa in i något av de nordiska länderna. Kravet på särskilt inresetillstånd beror på vilket slags pass den resande har. Därmed berörs också en del flyktingar och andra invandrare som är bosatta i Norden men som fortfarande har pass för vilket visumkravet gäller. För barn kan det uppstå särskilda problem, eftersom de ofta saknar egna pass.

Vid Nordiska rådets session i Köpenhamn förra året hänvisade ministerrådet till det arbete som då pågick i Nordiska utlänningsutskottet. De frågor rörande kraven på inresetillstånd som ligger bakom Kaj Poulsens fråga är ännu icke slutbehandlade. Man har emellertid kommit en god bit på väg. Vid utskottets senaste möte enades man om att det bör införas viseringsfrihet för pass för utlänningsor som innehar av bosättningslandet utfärdad främlingspass. Vidare kom man överens om att verka för en mera generös tillämpning av gällande regler för t. ex. barn som deltar i skolresor inom Norden. Bered-

¹ Frågan tryckt s. 2514.

ningen av ärendet pågår, och avsikten är att nå en överenskommelse i saken vid utlänningsutskottets nästa möte. Däremot är fortfarande några av de nordiska länderna inte beredda att generellt slopa kravet på visering för den som är bosatt i annat nordiskt land.

Kaj Poulsen: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke for det svar, jeg fik af indvandrerminister Georg Andersson, som indleder med at tale om det generelle problem, der er på området. Det er vi fuldt klar over. Jeg har taget det spørgsmål op her nu to år i træk, fordi når indvandrerbørn i en skoleklasse forhindrer klassen i samlet at tage på en kort udflugt til et naboland, kommer denne ordning til at virke uhyggeligt diskriminerende over for de børn, der går der, og derfor haster det med at få ændret reglerne, således at børnene – som jo ikke kan forstå det bureaukrati, vi har – kommer fri af disse bureaukratiske regler.

Jeg vil godt stille et tillægsspørgsmål til ministeren: Er det sådan, at man med det positive svar, der trods alt blev givet, kan forvente, at vi inden næste session har fået lavet en ordning på internordisk plan, der betyder, at børnene kan rejse på disse korte skolerejser, eller er det nødvendigt, at vi udarbejder et medlemsforslag og får det igennem hele møllen i Nordisk Råd, for at vi i Rådet kan tage stilling til dette problem til næste år?

Jeg håber naturligvis, at ministeren her kan garantere for, at vi inden næste session har fået gennemført disse regler.

Invandrarminister **Georg Andersson:** Herr president! Som framgick av mitt svar är avsikten och förhoppningen att man vid utlänningsutskottets nästa möte skall nå en lösning på det problem som Kaj Poulsen har tagit upp, vilken skall möjliggöra en mera generös tillämpning av den av Kaj Poulsen efterfrågade möjligheten för barnen att resa mellan de nordiska länderna. Svaret på den senast ställda frågan är alltså att jag utgår från att en sådan lösning kan nås att Kaj Poulsen vid nästa session av Nordiska rådet skall vara fullt tillfredsställd i detta avseende.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Meddelande

Det meddelades, att kultur- och vitenskapsminister Hallvard Bakke intagit sin plats i rådet.

E 48: Fråga till Finlands och Islands regering- ar angående de homosexuellas situation¹

Inga Lantz: Herr president! Vilka konkreta åtgärder avser Finlands och Islands regering-
ar att vidta i sina respektive länder för att avskaffa den lagstiftning som diskriminerar homosexuella och för att i enlighet med rådets rekommendation nr 17 från 1984 främja de homosexuellas likaberättigande och skydd mot särbehandling? Vilken är i så fall tidsplanen för dessa åtgärder?

Justitieminister Taxell: Herr president! Vad beträffar Finland kan jag konstatera att ett förslag om att upphäva stadgandet om straff för uppmaning till homosexualitet har utarbetats. Förslaget skulle också innebära att skyddsåldersgränsen för unga skulle förenhetligas beträffande hetero- och homosexuella. Vid informella konsultationer har det emellertid framgått att den riksdag som nu har slutfört sitt arbete inte skulle ha hunnit behandla förslaget. Det ankommer på den riksdag och regering som utses att ta ställning till förslaget och möjligheterna att genomföra det.

I Island är bestämmelserna om sexuella förbrytelser under revision i förbindelse med ett utredningsarbete om våldtäkt. Bestämmelserna om homosexuella revideras i detta sammanhang. Arbetet beräknas bli slutfört så att ett förslag kan föreläggas Altinget under hösten 1987.

Inga Lantz: Herr president! Jag skall be att få tacka för svaret.

Den statliga radion i Island har under lång tid vägrat homosexuellas egna folkrörelseorganisationer möjligheten att få informera om sin verksamhet, liksom att få köpa annonstid för sin information.

Enligt den finländska strafflagen är det förbjudet att offentligen uppmana till sexuella förbindelser mellan personer av samma kön. I praktiken har detta ofta tolkats som att all

positiv information om homosexuell kärlek och homosexuell situation i samhället har varit lagstridig. En konsekvens av detta har tidigare varit bl. a. att program med homosexuella personer censurerats eller stoppats i den finländska rundradion och televisionen.

Därutöver gäller i Finland olika åldersgränser för sexuellt umgänge för homo- resp. heterosexuella människor. Frivilliga heterosexuella relationer är tillåtna från 16 års ålder medan motsvarande åldersgräns för homosexuella är 18 år.

I Island förbjuder brottsbalken frivilliga homosexuella förbindelser mellan personer som är 16 eller 17 år och personer som är äldre. Någon motsvarande begränsning finns inte för heterosexuella förhållanden.

Sammantaget utgör dessa förhållanden en diskriminering av en mycket stor minoritet. Mellan 5 och 10 % av befolkningen är homo- eller bisexuella. Det betyder 1 till 2 homosexuella i varje skolklass om 30 elever. Så stor är denna minoritet. Vi måste äntligen synliggöra denna stora minoritet.

Jag vill särskilt påpeka detta med anledning av den allvarsamma situation vi hamnat i med anledning av AIDS. Om vi inte ska få en situation där de homosexuella ytterligare diskrimineras är det faktiskt viktigt att synliggöra dessa människor och göra dem likställda med heterosexuella människor.

Olika former av diskriminering som både Islands och Finlands lagstiftning ger uttryck för står i strid med andan i det medlemsförslag A 655 som antogs av Nordiska rådet 1984, enligt vilket man bör sträva efter en förbättrad situation för homosexuella i de nordiska länderna. Det strider också mot resolutioner som antagits av Europarådets parlamentariska församling 1981, enligt vilka diskriminerande lagstiftning mot homosexuella bör avskaffas.

Jag beklagar att ingenting sägs från den isländska regeringen i denna fråga. Det är också olyckligt att blanda samman de homosexuellas krav på likaberättigande med våldtäkter i en kommande lagstiftning.

Så sent som förra året avslogs i det isländska altinget en motion om att förbättra de homosexuellas situation.

När det gäller Finland tycker jag att det är bra att man skall upphäva stadgandet om straff för uppmaning och också att man sän-

¹ *Frågan tryckt s. 2515.*

ker åldersgränsen. Detta har man emellertid sagt tidigare, och det har inte förändrat situationen för de homosexuella.

Jag skall inte ge upp hoppet om förändringar. Jag ser fram emot att diskrimineringen av de homosexuella i våra samhällen upphör och att Islands och Finlands regeringar genomför ändringar i denna fråga.

Eiður Guðnason: Herr president! Det som Inga Lantz sade om Islands radio och de homosexuellas möjligheter att informera om sina möten och aktiviteter är fel. De har alla möjligheter att göra detta. Man har bara satt sig emot bruket av vissa ord i detta sammanhang.

Inga Lantz: Herr president! Jag har fått uppgiften att man i Island vägrar ta in information från de homosexuella, medan annonser finns för andra organisationer.

Den isländska radion har konsekvent hävdade att man offentligt skall använda nedsättande uttryck om de homosexuella. Man använder ord som könsvillingur i stället för de uttryck som de homosexuella själva begärt att man skall använda, nämligen lesbia och homma.

Justitieminister Taxell: Herr president! Det kom ett klarläggande om den isländska radions principer, en fråga som jag för egen del har begränsade möjligheter att uttala mig om. Låt mig bara göra ett tillrättaläggande vad gäller det konstaterande om hur strafflagens stadganden om det s. k. uppmaningsförbudet har tolkats. De facto föreligger det ingen tolkning. Det torde inte finnas ett enda rättsfall i Finland i det avseendet, utan det har s. a. s. på mindre auktoritativt sätt än genom domstol ibland ansetts innebära de problem som också frågeställaren i sin kommentar nämnde. Från finländsk sida är situationen helt enkelt den att i den sal vi nu befinner oss finns uppenbarligen ett betydligt svagare stöd för en reform än det finns i den här salen när den har den sammansättning som vi nu har.

Eiður Guðnason: Herr president! Återigen måste jag understryka att Inga Lanz har fått

felaktiga uppgifter. Det har aldrig varit fråga om att använda de ord som hon nämnde. De homosexuella har en sammanslutning som heter Förbundet 78, och för radion har det inte varit fråga om någonting annat än att använda den beteckningen – alla vet ju vad den betyder.

Inga Lantz: Herr president! Jag är glad över att denna debatt har blivit så intensiv. Jag tar det som intäkt för att den diskriminering som de homosexuella utsätts för framför allt i Finland och Island men också i andra nordiska länder kommer att upphöra.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Meddelande

Det meddelades, att undervisningsminister Bertel Haarder intagit sin plats i rådet.

11

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit,

A att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (Kapitel I Inledning, Kapitel II Sammanfattning av fackkapitlen, kapitel III Den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, kapitel IV Datateknologiskt samarbete, kapitel IX Allmänkultur, kapitel X Utbildning och kapitel XI Forskning och högre utbildning samt vissa delar av andra kapitel) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att nationella informations- och utbytescentra för lärar- och elevutbyte bör upprättas och att arbetet bör koordineras av ett nordiskt samarbetsorgan på skolområdet

2. att ministerrådet bör påskynda arbetet med det nordiska datasamarbetet på skolområdet, och genomföra detta i nära samarbete med skolorna i Norden

3. att ministerrådet aktivt bör verka för ett nära samarbete mellan de nordiska länderna inom det europeiska mediasamarbetet

4. att ministerrådet i syfte att främja filmkulturen i Norden snabbt bör bygga ut stödordningen för nordisk filmdistribution

5. att ministerrådet bör vidta åtgärder för att stärka det samiska språket i undervisningen och aktivt medverka till att stödja det samiska kulturlivet

6. att ministerrådet bör förstärka Nordiska kulturfonden för att nya samarbetsprojekt på kulturområdet skall kunna initieras

B att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Eiður Guðnason (kulturutskottets talesman): Herr president! På kulturutskottets område har arbetet under den tid som har gått sedan senaste session präglats av behandlingen av saker inom tre större block, nämligen mediefrågorna med framdriften av Tele-X-projektet och förslaget om en nordisk filmbank, samarbetet inom forskning och högre utbildning med ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådets verksamhet under kommande år och medlemsförslag om samarbete inom den högre utbildningen, samt som en stor och övergripande fråga uppföljningen av Nordiska rådets rekommendation från 1986 om en handlingsplan på kulturområdet. De två förstnämnda områdena finns under särskilda punkter på dagordningen. Då det således är möjligt att senare återkomma till dessa centrala saker inom kulturutskottets verksamhetsområde, begränsar jag mig till att i det följande ta upp kulturhandlingsplanen och vissa andra frågor som utskottet även har ägnat uppmärksamhet åt under det gångna året och som är väsentliga för kultursamarbetet och möjligheterna att fortsatt bygga ut detta.

Kulturutskottet har med tillfredsställelse konstaterat att ministerrådet har inlett beredningen av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet. Kulturutskottet vill starkt understryka att handlingsplanen bör åtföljas av en finansieringsplan, och att ministerrådet årligen i kulturdelen av den nordiska budgeten bör reservera anslag för att verkställa handlingsplanen. För att nya aktiviteter skall kunna inledas så snabbt som möjligt inom ramen för handlingsplanen är det väsentligt att de första anslagen för planen reserveras redan i budgeten för 1988. Anslagen bör utgö-

ra ett tillskott av nya medel för samarbetet på kulturområdet. Utskottet anser att ministerrådet även bör uppmärksamma möjligheterna att i anslutning till handlingsplanen i nationella budgetar avsätta anslag som stöder de aktiviteter som genomförs inom ramen för handlingsplanen.

Jag vill betona att handlingsplanen bör ges ett konkret innehåll och att planen bör leda till nya samsarbetsaktiviteter, eller till en förstärkning av pågående verksamhet på vissa områden. Detta har även varit den ursprungliga avsikten med handlingsplanen. Åtgärder som främst utgör en naturlig uppföljning av ministerrådets verksamhet inom olika sektorer på kulturområdet bör däremot beaktas inom ramen för det normala budgetarbetet. Det finns nu en viss tendens att i arbetet med planen ta in många sådana saker som även annars borde förverkligas, inom ramen för det arbete som kontinuerligt utförs.

På utbildningsområdet prioriterar kulturutskottet insatser för ett ökat lärar- och elevutbyte i Norden samt projekt i syfte att öka språkförståelsen i Norden. Vidare anser utskottet att ministerrådet bör vidta nya åtgärder för att öka det nordiska inslaget i skolundervisningen. Som konkreta exempel på aktiviteter som ministerrådet bör beakta kan nämnas Nordjobb- och Nordpå-projekten.

På det allmänskulturella området kan konstateras att en kartläggning har ingångsatts angående Norden som kulturell hemmarknad. Insatser på detta område bör ges stor uppmärksamhet. Då kartläggningen bl. a. kommer att klarlägga olika former av blockeringar blir även den nationella uppföljningen av utredningens resultat av stor betydelse.

I den ursprungliga behandlingen av förslaget om en handlingsplan för kultursamarbetet har utskottet uttalat att åtgärder som tryggar bredden i samarbetet och därmed den folkliga förankringen av detta särskilt bör prioriteras. På det allmänskulturella området ger framför allt Nordiska kulturfonden och de olika stödordningarna möjligheter till sådana insatser.

I ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet ingår vissa förslag till aktiviteter på forskningsområdet som även naturligt kan föras vidare inom ramen för handlingsplanen på kulturområdet, t. ex. förslaget om ett nordiskt forskarforum.

Kulturutskottet väntar sig att ministerrådet

avger förslaget till handlingsplan redan under hösten 1987.

Jag övergår härefter till att kommentera några andra frågor som berör verksamheten under det gångna året.

Vid sidan av produktionsfrågorna och radio- och TV-samarbetet via satellit är samarbetet med medieområdet även i övrigt av stor betydelse för den nordiska kulturen. Kulturutskottet har tidigare ifrågasatt möjligheterna att genom begränsade försöksordningar lösa de stora problem som är förknippade med en videogramdistribution i Norden. Utskottet stöder därför de initiativ som har tagits i syfte att lösa problemen på området. En samlad registrering av de juridiska och ekonomiska blockeringar som föreligger har igångsatts som en uppföljning av de synpunkter kulturutskottet framförde bl. a. under överläggningarna med ministerrådet i september 1986. Utskottet riktar kritik mot att arbetet på området ännu inte har lett till resultat och anser att ministerrådet bör driva frågan aktivare. Nationella avtal om distribution av TV-program i form av videogram har ännu inte kunnat uppnås ens i försökssyfte. Ur kulturpolitisk synpunkt bör insatser på detta område snabbt sättas in, för att tillgången på nordiska filmer inom det nuvarande utbudet av videogram, som i hög grad präglas av internationella produktioner, åtminstone i någon mån skall kunna förbättras.

Kulturutskottet konstaterar med stor tillfredsställelse att ett avtal om gemensam arbetsmarknad för ämneslärare i gymnasieskolan undertecknades i september 1987. Det arbete som nu har utförts bygger på en rekommendation som Nordiska rådet avgav år 1979. Nordiska rådet har önskat bereda lärarna samma möjligheter att söka tjänst i annat nordiskt land som andra yrkesgrupper redan tidigare har fått, och att samtidigt även i detta avseende stärka den nordiska gemenskapen. Det är angeläget att man på det nationella planet så smidigt som möjligt följer överenskommelsen och verkar för att alla de lärare som uppfyller de generella krav som ställs även i praktiken bereds möjligheter att arbeta som lärare i ett annat nordiskt land.

I ministerrådets berättelse ges en sedvanlig översikt av ett antal frågor med internationell anknytning. Utskottet har ansett denna information om nordisk samverkan i internationel-

la organ värdefull. Rapporteringen är emellertid fortfarande bristfällig, då närmare information om samarbete inom internationella organ på kulturområdet inte ges. Rapporteringen borde därför till denna del förbättras. Utskottet har även uttalat att ministerrådet i sitt arbete i högre grad bör uppmärksamma den snabba utvecklingen av samarbetet på europeiskt plan. Vi har här hänvisat till de initiativ som har tagits och till de projekt som har igångsatts bl. a. på forskningsområdet, inom ungdomsutbytet och på medieområdet.

Mot bakgrund av att många av de mediepolitiska frågor som kräver en lösning är gemensamma för ett stort antal länder har de nordiska länderna genom ett nära samarbete goda möjligheter att framlägga lösningsmodeller som även kan utgöra grund för ett bredare europeiskt samarbete och som därmed kan stärka de nordiska ländernas ställning i det europeiska kultursamarbetet.

Mot bakgrund av de goda erfarenheterna av den gemensamma nordiska kulturinformationen i utlandet anser utskottet att arbetet bör leda till ett mera direkt samarbete mellan de myndigheter som på nationellt plan handlar de nordiska ländernas kultur- och utlandsinformation. Utskottet föreslår därför i sitt betänkande över ministerrådets berättelsen att en försöksverksamhet i utlandet inleds i syfte att koordinera de nordiska ländernas kulturinformation. Utskottet ser det som en viktig uppgift för ministerrådet att verka för att ett sådant samarbete kan fås till stånd vid sidan av större gemensamma kulturkampanjer av engångskaraktär.

Kulturutskottet har under 1986 hört företrädare för samerna och det samiska kulturlivet. Utskottet noterade bl. a. önskemål om insatser för att stärka det samiska språket och den högre utbildningen på samiska, och om förbättrade möjligheter till ett aktivt kulturutbyte över gränserna på Nordkalotten. I slutet av 1986 utgick en treårig försöksperiod under vilken ett utrednings- och utvecklingsarbete om samiskt kulturliv har genomförts med stöd av anslag från ministerrådet. Utskottet anser att ministerrådet aktivt bör medverka till att stöda det samiska kulturlivet även i fortsättningen utgående från de erfarenheter den nu genomförda försöksverksamheten har givit.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskot-

tets förslag till yttrande över ministerrådets berättelse.

Kultur- och vetenskapsminister och nordisk samarbetsminister **Björkstrand**: Herr president! Den viktigaste frågan inom kulturavtalets område är otvivelaktigt arbetet på den kulturella handlingsplan, som ministerrådet har igångsatt mot bakgrunden av rekommendationen från senaste session. Detta är ett initiativ, som sannolikt kommer att få den största betydelse för det framtida nordiska kultursamarbetet.

Ministerrådet finner det utomordentligt viktigt, att det nu företas en grundlig genomgång av det kultursamarbete, som på basen av kulturavtalet, undertecknat här i Helsingfors år 1971, på regeringsnivå har fungerat i 15 år.

I detta arbete är det väsentligt att låta fantasin flöda och att utan förutfattade meningar se över huruvida någonting bör justeras och om någonting kan göras bättre än i dag. Också det faktum att den kulturella situationen i dagens nordiska samhälle har genomgått några förändringar sedan år 1972 uppfordrar till nya och friska initiativ.

Det är ministerrådets förhoppning, att den kulturella handlingsplanen som slutligt kommer att föreläggas Nordiska rådets session nästa år, kan utgöra grunden både för en fruktbar debatt om de kulturpolitiska målen och medlen i Norden inför övergången till informationsåldern, men också – och det är kanske det väsentligaste – för konkreta initiativ som kan gagna hela det nordiska kultursamarbetet i framtiden. Den finansiella sidan bör självfallet också ägnas uppmärksamhet.

I egenskap av ordförande för samlingsministrarna nämnde jag redan kort i mitt öppningsanförande det förslag till nya riktlinjer för det Nordiska forskningspolitiska rådet – vanligen kallat FPR – som ministerrådet överlämnat till Nordiska rådet. I detta sammanhang vill jag speciellt framhäva att intentionerna med riktlinjerna för FPR är att markera en betydande höjning av ambitionsnivån för hela det nordiska forskningssamarbetet. Även om forskningssamarbetet redan i dag är omfattande – vi har ju tiotals gemensamma forskningsinstitutioner, vi har forskarkursen och stipendier och vi har ett stort antal nor-

diska forskningsprojekt, speciellt inom sektorsforskning – så är möjligheterna att bygga ut samarbetet ytterligare fortfarande nästan obegränsade.

Vi måste bli bättre när det gäller att gemensamt utnyttja den kompetens och de specialkunskaper som finns inom forskningen och den högre utbildningen i de nordiska länderna. Alldeles speciellt gäller det på forskarutbildningsområdet. Genom en systematisk uppbyggnad av ett nätverk av nordiska forskarresurser, som självfallet måste planeras i direkt anslutning till eller som en del av universitetens och högskolornas utbildningsprogram, bör vi kunna åstadkomma en kraftig förbättring av forskarutbildningens situation i alla nordiska länder. Också mera generellt bör vi kunna förbättra forskarnas och universitetslärnarnas rörlighet mellan de nordiska länderna.

Det är viktigt att notera att det inte bara är den tunga experimentella forskningen eller de stora nationella insatsområdena av typen bioteknologi och datateknologi som kräver nordiskt samarbete. Som kulturminister och forskare ligger det mig varmt om hjärtat att understryka den betydelse ett samarbete inom humanitär och samhällsvetenskaplig forskning har för att bevara och utveckla de små nordiska ländernas kultur, identitet och självförståelse.

En av de största förnyelserna år 1986 på det allmänkulturella området har varit skapande av en realistisk grund för Grönlands deltagande i det nordiska kultursamarbetet. Detta har skett genom upprättande av Nordens institut i Nuuk. Institutet har möjlighet att stödja grönländsk-nordiska kulturaktiviteter på bred front.

Det nya institutet inledde sin verksamhet i december 1986. Den officiella öppningen kommer att äga rum i september 1987 med kulturevenemang i de största städerna på Grönland. Det bereder mig en stor glädje att som avgående ordförande för kulturministrarnas ministerråd tacka den grönländska självstyrelsen för inbjudan till ministerrådet som för första gången i det nordiska regeringssamarbetets historia kommer att hålla möte på Grönland i samband med öppningen. I vid bemärkelse kommer denna händelse att markera Norden som en enhet omspannande hela området från Finland i öster till Grönland i väst.

En av de viktigaste förutsättningarna för ett fruktbarande nordiskt samarbete är, som vi vet, språkförståelsen. En förbättrad språkförståelse och en förstärkning av språkundervisning i grannländers språk i våra skolor är således en av grundpelarna i detta hänseende. Ministerrådet har genom åren ansett detta område vara särdeles viktigt i det nordiska kultursamarbetet.

År 1986 utkom utredningen "Nordiska språket i gymnasie- och yrkesutbildningen" och i år kommer en nordisk konferens att arrangeras bl. a. med sikte på att åstadkomma en principdebatt om hur det fortsatta arbetet på att förstärka grannspråkens ställning i undervisningen skall föras vidare. Detta område kommer med all sannolikhet att bli en viktig del av den kulturella handlingsplanen på undervisningsområdet.

År 1986 kom vi också vidare i arbetet på att utvidga den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Således öppnas nu en möjlighet för facklärare och, som också ordföranden i kulturutskottet betonade, i grundskolan och i gymnasiet att undervisa i alla nordiska länder. Ett avtal om denna utvidgning av arbetsmarknaden undertecknades av undervisningsministrarna i september i Reykjavik.

Den nordiska språkkonventionen träder i kraft den 1 mars i år. Den är avsedd att ytterligare underlätta nordbors vistelse i annat nordiskt land. Nu gäller det för de nordiska länderna att omsätta konventionens anda i praktiken.

Radio- och TV-frågorna får en alltmer framträdande roll i nationella och internationella sammanhang. De kulturpolitiska ambitionerna med ett nordiskt radio- och TV-samarbete är väl kända men förtjänar att upprepas: den ökade tillgången till grannlänernas program och härigenom den ökade språkförståelsen är central. I anstormningen av utomnordiska satellitsändningar söker man stärka den nationella televisionen. Att plantera den samnordiska tanken och möjliggöra ökat samarbete över gränserna genom såväl distribution som produktion av radio- och TV-program är ett sätt att ytterligare stärka den nationella filmen och televisionen. Avsikten är inte att etablera en gemensam nordisk politik på medieområdet utan att genom nordiskt samarbete stärka respektive nationell mediepolitik.

Radio- och TV-frågan är vid sessionen upptagen som egen dagordningspunkt. Ett särskilt ministerråd bereder frågan. Jag kommer att återkomma till detta i ett senare sammanhang.

Ur finländsk synvinkel vill jag lyfta fram den lägesrapport som samarbetsgruppen för sverigefinländska kulturfrågor nyligen överlämnat till kulturministrarna i Sverige och i Finland.

Gruppen tillsattes av det andra svensk-finländska flerministermötet i början av år 1984. Syftet var att i konformitet med arbetet i finsk-svenska utbildningsrådet se över sverigefinländarnas möjligheter att utöva egen kulturell verksamhet och att undersöka i vilken mån existerande möjligheter och stödformer kan utnyttjas effektivare i form av samverkan mellan sverigefinländska organisationer samt institutioner och organisationer i de båda länderna.

Av gruppens rapport framgår, att det i dag pågår en rätt livlig verksamhet på många kulturområden inom den sverigefinländska befolkningen. Föreningslivet är rikt förgrenat och en i många avseenden positiv utveckling är på gång. Detta betyder dock inte att det skulle saknas problem eller svårigheter.

Det är viktigt att fastslå att sverigefinländarnas kulturverksamhet är något som endast sverigefinländarna själva i första hand kan utveckla. Det finns goda möjligheter härtill då gruppen är både stor och geografiskt rätt koncentrerad. I dag finns det ca 230 000 i Finland födda som är bosatta i Sverige. Av dem är ca 138 000 finska medborgare. Vi kan inte i dag säga hur den kulturella verkligheten kommer att utveckla sig hos denna grupp, men det finns tydliga trender på utveckling. Detta gäller en lång rad kulturområden såsom bildkonst, amatörteater, litteratur, musik och sång samt media. Även det kyrkliga arbetet har utvecklats gynnsamt. Myndigheternas sak är att bereda de allmänna verksamhetsförutsättningarna för denna verksamhet. Den nu avgivna lägesrapporten är en god grund för både organisationernas och myndigheternas arbete.

Positiv är också den utveckling som skett inom TV-samarbetet mellan Sverige och Finland. Förverkligat kan det bilaterala samarbetet stöda såväl svenskans ställning i Finland som finskans ställning i den sverigefin-

ländska befolkningsgruppen. Viktigt är dock att fastslå att utvecklandet av svenska språkets ställning i Finland är en grundläggande förutsättning för Finlands samarbete både med Sverige och med det övriga Norden. Sändningarna av Sveriges TV till södra Finland har blivit en central kulturpolitisk fråga. En medborgaradress med över 46 000 namn insamlades för ett år sedan för att stödja kraven på svensk TV till södra Finland.

”Svenska språket förenar” är mottoet för den temavecka som i maj månad avser att presentera finlandssvenskarna för en svensk publik. Från finländsk sida hoppas vi att kampanjen skall väcka till insikt om att svenskan är ett levande språk också i dagens Finland.

Meddelanden

Det meddelades, att industriminister Thage G. Peterson och socialminister Gertrud Sigurdsen intagit sina platser i rådet.

Landsstyremedlem **Heilmann:** Herr præsident! 1987 bliver i nordisk kultursammenhæng et stort år i Grønland. Først ved Kulturfondens og kulturudvalgets møder, der er planlagt at skulle finde sted i Grønland, og dernæst kultur- og undervisningsministrenes møde i Nuuk i september i forbindelse med den officielle indvielse af Nordens Institut i Grønland.

Med indvielsen af denne nordiske institution ønsker vi at manifestere så stærkt som muligt, at Grønland tager sin deltagelse i det nordiske samarbejde særdeles alvorligt.

Vi påregner ved instituttets indsats at skabe medleven i Grønland om det samarbejde, vi som ligeværdige partnere ønsker at støtte. Vi ønsker altså at præsentere Norden for vore medborgere i Grønland, men samtidig mener vi, at det er en lige så væsentlig opgave for instituttet at medvirke til at præsentere Grønland i det øvrige Norden, vel at mærke det nutidige, alvorligt arbejdende Grønland.

Vi vil gerne afmystificere Grønland, vi vil gerne aflive myten om en primitiv befolkning, der lever under eksotiske forhold, og samtidig opfattes som et levende monument over dansk-nordisk tiltag gennem århundreder. Vi

vil kort sagt gerne skabe et realistisk billede af os og vort land. Vi er stolte af det og af vort hjemmestyre, og netop derfor finder vi det rigtigt nu at udbygge vore kontakter til Norden og medvirke til at skabe et egentligt samarbejde på lige fod om realisering af en nordisk kulturpolitik med respekt for det enkelte lands kulturelle egenart. Vi er parat, og vi glæder os til samarbejdet.

Den geografiske afstand til Grønland kan selvfølgelig i nogen grad hæmme den praktiske udveksling af viden og forståelse, men ved fælles hjælp stoler vi på, at dette problem kan løses.

Undervisningsminister **Haarder:** Hr. præsident! På Nordisk Råds session for 2 år siden i Reykjavik talte jeg varmt for, at vi på uddannelsesområdet skulle gøre Norden til et netværk. Det indgår nu i det igangværende arbejde med den nordiske kulturelle handlingsplan. Jeg håber meget, at denne tanke får en fremtrædende placering i handlingsplanen.

Vi skal ikke ensrette de nordiske landes uddannelser, men vi skal tværtimod drage nytte af forskellighederne. Vi kan tilbyde tomme uddannelsespladser til hinanden. Vi kan gøre det til noget naturligt, at unge i vore lande tager en del af deres uddannelse i et andet land, og vi kan gøre det til noget naturligt, at vi, før vi etablerer nye små specielle uddannelser i de enkelte lande, ser efter, om nabolandene mon havde en tilsvarende uddannelse, vi kunne benytte, sådan at der altså kunne opstå en form for nordisk arbejdsdeling om nogle af disse meget specielle uddannelser, der ofte er meget kostbare.

Jeg tror altså, at vi kan nå vældig langt på dette felt, og jeg håber, det får en stærk plads i vores handlingsplan.

Også på forskningsområdet bør vi stille mod at skabe et nordisk netværk. Med forslaget fra Det Forskningspolitiske Råd har vi taget et nyt og målbevidst skridt i retning af at udvikle det nordiske forsknings samarbejde.

Vi har fra Ministerrådets side peget på 3 felter, 3 områder, hvor vort samarbejde kan give store fordele, og hvor vi derfor har brug for at koncentrere vore kræfter. Det gælder for det første samordningen af særlige satsninger på udvalgte forskningsområder, og det gælder det internationale forskningsamar-

bejde, herunder også samarbejdet omkring kostbare videnskabelige apparater af enhver art, og så gælder det forskeruddannelsen og forskermobiliteten.

Vi skal samarbejde om forskningen, fordi vore forskere har brug for at måle sig med forskere i andre lande. Forskning er kun noget værd, hvis forskningen er international og den har den højeste standard, og det får den kun, hvis man hele tiden måler sig selv, prøver kræfter med forskere i andre lande, og derfor må vi også på nordisk plan samarbejde.

Vi er godt i gang med et samarbejde omkring dannelsen af et nordisk konsortium, når det gælder deltagelsen i det såkaldte Ocean Drilling Project, hvor de nordiske lande altså indgår med en fælles andel.

Jeg vil også gerne nævne de igangværende forhandlinger om en nordisk fælles deltagelse i den europæiske synkrotron i Grenoble. Også på det felt er det vigtigt, at vi optræder i fællesskab. Jeg kunne også nævnte forskeruddannelsen og mange andre områder, hvor vi kan have gavn af et samarbejde.

I det kommende år vil Danmark sandsynligvis overtage formandskabet i EUREKA, som jo Sverige lige har afleveret til Spanien. I den forbindelse kunne det overvejes, at vi på ministerplan skulle tale ekstra meget sammen på det nordiske niveau.

Op sådan tror jeg, at der hele vejen igennem i de kommende år vil være mange anledninger til, at vi på forskningsområdet tænker mere nordisk og taler mere med hinanden.

Men til slut vil jeg godt nævne, at jeg også tror, vi kan komme videre ved at have flere kontakter på bilateralt plan. Jeg har været meget glad for i Danmark at have haft besøg både af min norske kollega og af min svenske kollega. Jeg synes, det er meget frugtbart, hvis vi på den måde kan tale sammen to og to og måske derved blive inspireret til at finde nye meningsfulde opgaver, som vi kan drøfte og få noget ud af i nordisk sammenhæng.

Vi skal huske, at vi skal ikke måle det nordiske samarbejdes effektivitet på størrelsen af vort fælles budget, og vi skal heller ikke måle det på mængden af forslag her ved Nordisk Råds session, og vi skal slet ikke måle det på, hvor mange ansatte vi har på vore sekretariater. Vi skal måle det på, hvor mange forbindelser vi skaber imellem de nor-

diske lande. Vi skal måle det på, hvor mange af vore unge mennesker, der får oplevelser med at samarbejde med unge mennesker i andre lande, vi skal måle det på, hvor meget vi ser af hinandens tv-programmer osv., osv. Det er på den måde vi skal fremme det nordiske. Det er derfor jeg mener, at netværkstanken, dette at gøre Norden til et netværk, er et meget frugtbart udgangspunkt, hvad enten man taler om uddannelsen, forskning eller andre felter.

Mötet avbröts härefter kl. 12.30 och återupptogs kl. 14.00.

Jo Benkow övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Bengt Westerberg återtagit sin plats i rådet och att Hugo Bergdahl lämnat sessionen samt att Elver Jonsson för resten av denna dag lämnat sessionen och ersattes av Hugo Bergdahl.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Lipponen: Herr president! Finland och de andra nordiska länderna håller på att betydligt öka satsningen på forskning och utveckling. Samtidigt deltar de nordiska länderna i europeiskt forskningssamarbete i många fora, t. ex. i Eureka. Mot den bakgrunden kommer ministerrådets förslag till riktlinjer för nordiska forskningspolitiska rådet vid en lämplig tidpunkt.

Det finns risker i expansionen av forskningsverksamheten. Man kan slösa med pengar och göra dubbelt, även femdubbelt arbete i Norden. Även stora nationella satsningar kan ge obetydliga resultat. Brist på utbildade forskare kan utgöra en flaskhals för expansionen, något som redan upplevts, t. ex. på teknologi- och dataområdet.

De riktlinjer som forskningspolitiska rådet har utarbetat innebär en betydlig höjning av ambitionsnivån i nordiskt forskningssamarbete. Förslag om ökning av forskarutbildning, samarbete kring forskarutbildning,

samarbete kring vetenskaplig utrustning och vissa centrala forskningsprojekt, som bioteknologi, tillhör utan tvivel denna sessions viktigaste giv; säkert det viktigaste som hänt på forskningsområdet sedan 60-talet.

Förslaget om upprättandet av ett nordiskt forskarforum för avancerade studier med internationella toppforskare och unga entusiastiska forskare från Norden bör verkställas så snart som det administrativt är möjligt. Man har redan fått mycket positiva erfarenheter av gemensam forskarutbildning. Nu gäller det att gå vidare och höja ambitionsnivån. Genom att ge unga forskare tillfälle att delta i nordisk utbildning förstärker man deras nordiska identitet och förbättrar förutsättningarna för dem att stanna i Norden.

Ministerrådet bör också se till att forskningspolitiska rådet och dess projekt får tillräckliga resurser. Det gäller summor som bara är bråkdelar av de satsningar de nordiska länderna gör t. ex. i europeiskt forsknings-samarbete. Gemensamma forskningspolitiska satsningar hjälper till att spara pengar i nationella forskningssträvanden.

Den föreslagna nordiska satsningen på bioteknologi är av stor betydelse för upprätthållandet av toppnivån i detta framtidsområde. Man borde studera möjligheterna att följa samma princip också på andra forskningsområden.

Herr president! Avslutningsvis vill jag ansluta mig till Bertel Haarders tankar tidigare idag om behovet av att ytterligare förstärka det nordiska forskningspolitiska nätverket, något som binder våra länder till varandra med starka band av en kunskapsgemenskap.

Utbildningsminister **Bodström**: Herr president! Förra årets session präglades av diskussionen om behovet av att ge nytt liv åt det nordiska kultursamarbetet. Vid denna session står forskningsfrågorna i centrum. Ministerrådet har presenterat förslag till riktlinjer för det fortsatta nordiska forsknings-samarbetet. Även i våra enskilda länder tilldrar sig forskningen stort intresse. Jag vill ta tillfället i akt att nämna något om den forskningspolitiska proposition som den svenska regeringen i förra veckan förelade riksdagen.

Stora satsningar görs för de unga forskar-

na. För att säkerställa behovet av unga lärare och forskare på 1990-talet föreslår regeringen bl. a. förbättrade villkor för forskarstuderande och en utökning av antalet tjänster som forskarassistenter. De forskningsområden som prioriteras är kulturvetenskaper, bioteknik och informationsteknologi. Regeringen är särskilt inställd på att stödja grundforskning inom högskolan.

Ökade resurser kommer att ges åt internationellt forskarutbyte. Därigenom skapas möjligheter också för ytterligare svenskt engagemang i nordiskt forskningssamarbete. Det är angeläget att de nationella intressena koordineras med de nordiska. Det gäller åtgärder för att stärka de unga forskarnas situation och forskarrörligheten. Det gäller också prioriterade forskningsområden.

Ett starkt nordiskt samarbete inom forskning och forskarutbildning är oundgängligt om vi som ländergrupp skall kunna bli intressanta som samarbetspartners i och utom Europa.

I den fortsatta utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet måste ingå att stimulera nordbor att forska och studera i annat nordiskt land än det egna. Särskilt bland högskolestuderande och yngre akademiker finns en övertro på att den bästa och goda vetenskapen finns att tillgå endast i de stora industriländerna. Forskningsmiljöerna vid de nordiska universiteten och högskolorna erbjuder i många fall stimulerande möjligheter för både studier och forskning. Det är min förhoppning att våra forskarstuderande skall välja att först undersöka möjligheterna till utlandsstudier i de nordiska länderna. Med detta vill jag inte ha sagt att jag nedvärderar forskarutbyte och forskarrörlighet mellan de nordiska länderna och de stora industriländerna.

En ökad rörlighet är angelägen på *alla nivåer* – grundutbildning likaväl som forskarutbildning. Tidiga studier i annat nordiskt land grundlägger ofta ett bestående nordiskt intresse. En sådan rörlighet går dock inte att åstadkomma enbart med planmässiga ansträngningar. Avgörande är den enskildes spontana vilja att studera i ett annat land. En viktig uppgift för oss i det nordiska samarbetet är dels att informera om möjligheter till studier i varandras länder, dels att ta bort existerande hinder och på olika sätt underlät-

ta studier i annat nordiskt land. Vi bör öka ansträngningarna att lära känna varandras kurser och examina och göra dem nordiskt giltiga. Vi bör också ha generösa tillträdesregler. Det är ett allvarligt hinder för rörligheten om ett land t. ex. ställer upp krav på att den studerande skall ha bott i landet ett visst antal år för att få tillträde till en viss utbildning i det landet. Sådana exempel finns.

Från svensk sida är vi inställda på att försöka rekrytera fler nordiska studerande. Målet är att medborgare från annat nordiskt land skall kunna studera hos oss på samma villkor som svenska studerande.

En ökad rörlighet är inte bara positiv för de studerande utan även för länderna på så sätt att vi kan dra nytta av varandras olika resurser. Detta kräver en ömsesidig generositet i olika avseenden. Ett ökat utbildnings-samarbete inom Norden får dock inte innebära att vi avskärmar oss från resten av Europa. Inom den europeiska gemenskapen förekommer ett omfattande arbete för att öka rörligheten inom EG-länderna.

Vi måste därför snarare tillsammans lyfta blickarna utanför Norden och tillsammans arbeta för att det i fortsättningen skall bli möjligt för våra nordiska studenter att få tillträde till studier ute i Europa.

Låt mig slutligen återvända till forsknings-samarbetet. Det är inte en slump att riktlinjer för fortsatt forsknings-samarbete utarbetas som en del av handlingsplanen för kulturellt samarbete i Norden. Forskningsfrågorna är med sin starka betoning på personutbyte och kunskapsförmedling en naturlig del av det kulturella samarbetet. I själva verket är det gemensamma kulturarvet grunden för det nordiska samarbetet. Genom att prioritera forskning på kulturområdet stärker och bevarar vi den nordiska samhörigheten.

Pirkko Turpeinen: Herr president! Tele-X är ett svenskt industripolitiskt projekt. Detta faktum visste man redan i Reykjavik för två år sedan då Nordiska rådet gav en rekommendation om deltagande i Tele-X-projektet med Nordiska rådets medverkan. Kulturutskottet ålades att presentera saken för rådet, trots att tjänstemännen inte kunde erbjuda några ekonomiska, eller – ännu mindre – kulturpolitiska fakta.

Ur kulturutskottets budget används anslag för allt från havsborrning till industripolitik. Allt mindre funderar man på hur man kunde utveckla en sådan kultur som skulle hjälpa nordborna att lära sig humanitet i såväl det samhällseliga beslutsfattandet som i människorelationerna. Då man utvecklat det industripolitiska projektet Tele-X i väntan på dess förverkligande har man inte gjort tillräckligt för att åstadkomma ett kulturutbyte här och nu. Goda TV-program kan i nödfall utbytas mellan de nordiska länderna till exempel enkelt per post. TV-filmer kan var och en skicka till andra; inte behöver vi för detta några nya kablar, antenner eller finansiering.

Det faktum, att Tele-X-kejsaren sannerligen inte har några nya kläder har nu kunnat behandlas även i offentligheten. De fakta, som utgör hinder för en samnordisk produktion av TV-program har kunnat upptas till behandling. Jag kommer ihåg hur förvånade ansikten riktades mot mig i Reykjavik då jag voterade mot projektet och krävde att beslutet bör bygga på verkliga fakta. Detta industripolitiska projekt överdrogs med en tjock kulturpolitisk glasyr.

Det största problemet i den nordiska programproduktionen är att den blir dyr. Det är enklare att köpa in amerikanska filmer med skrattsalvor på rätta ställen än att göra egna kulturpolitiskt högklassiga program med gott underhållningsvärde. Om den nationella programproduktionen är dyr, så är den samnordiska programproduktionen ännu dyrare och besvärligare, eftersom de deltagande redaktörerna har språksvårigheter och kulturella olikheter som belastning.

Som jag ser det, är det kulturutskottets och Nordiska rådets kulturpolitiska uppgift att garantera produktionen av nationell och nordisk kultur, men inte att garantera produktionen av medel. Den nordiska turistpolitiken ser ju inte heller till att det tillverkas fartyg och tåg, utan den sköter om det som turisterna skall kunna få uppleva i de olika länderna.

Därför borde de övriga nordiska länderna ta exempel av Danmark och hålla sig utanför det industripolitiska Tele-X-projektet. Gör de inte det, borde de i stället besluta sig för att gå med i projektet av industripolitiska skäl, dvs. visa prov på vilja att understöda den svenska industrin och forskningen med samnordiska medel och genom att använda sam-

nordiska parlamentarikers tid och andliga resurser. Kulturutskottet har offrat åtskilliga timmar och dygn på att debattera Tele-X, en debatt som har gett intryck av ett ändlöst sammanpassande av två små delar som bara inte passar ihop.

Då tittarundersökningarna har visat, att Tele-X:s åskådarsiffror skulle utgöra bara några procent av licensbetalarna, kan ingen enda politiker med fog påstå sig tala med folkets mun i denna sak. Fyra kanaler löser inte problemet men höjer kostnaderna.

Pelttari: Herr president! Jag vill börja med att ta upp några utbildningsfrågor. Jag kommer själv från Tornedalen, ett område där det finsk-svenska samarbetet bygger på historia, kultur, släktskap och gemensamma intressen. I Tornedalen har samarbetet över riksgränsen i alla tider betraktats som någonting naturligt och värdefullt. Därför tycker tornedalningarna, att det är självklart att man skall kunna välja mellan att studera i Finland eller Sverige. Vi har alltid haft en positiv inställning till svenskan redan av den anledningen att det är det språk som våra släktingar på andra sidan gränsen talar. Därför anser jag, att vi i Norden borde sträva efter att få till stånd en gemensam kulturmarknad. Gränstrafiken borde ytterligare underlättas, samtidigt som hindren för utbildning i ett annat nordiskt land bör avskaffas. Detta är ju i och för sig ett krav för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall bli verklighet. Den inbördes motsvarigheten hos tentor och examina bör utvidgas, och högre universitetstjänster bör lediganslås i alla nordiska länder. Systemen för studiestöd bör göras enklare. Vi bör med en gång överge all slags knutpatriotism och inse, att även utbildning och yrkeskunskap som förvärvats i ett annat land är värdefulla och bör ge behörighet i det egna landet.

Såsom jag ser det strävar det nordiska forskningspolitiska rådets riktlinjer mot samma mål: en gemensam nordisk hemmamarknad för kulturen. Var för sig är de nordiska länderna alldeles för små för att kunna hävda sig i den internationella konkurrensen. Därför bör vi här i Norden öka våra forskares möjligheter; forskningens personalresurser bör utökas, utrustningen och evaluerings-

metoderna bör utvecklas, erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna bör utökas. Detta är något som vi bör sträva efter, i synnerhet på nya områden. Här tänker jag bl. a. på biotekniken. Forskningsarbetet inom Norden bör göras så attraktivt, att vi inte skulle förlora våra bästa forskare t. ex. till USA.

För att spinna vidare på ämnet utbildning vill jag framhäva vikten av att det samiska kulturlivet ges tillräckligt stöd. Det samiska språkets ställning bör stärkas, och omfattningen av den högre utbildningen på samiska bör utökas. Också i detta arbete bör vi sträva efter ett fruktbart samarbete över gränserna inom Nordkalotten.

I en del nordiska läroböcker förekommer fortfarande en hel del felaktiga uppgifter om t. ex. Finland. Därför anser jag, att vi bör satsa starkt på att utöka det nordiska inslaget i de olika nordiska ländernas läroböcker samtidigt som detta material skulle presenteras på ett så objektiva sätt som möjligt.

Arrangerandet av orkester- och ensembletävlingar mellan nordiska musikskolelever är något som jag varmt understöder. Jag är stolt över att Nordkalotten har en egen symfoniorkester som består av cirka 100 yrkesmusiker från Sverige, Norge och Finland. Jag anser, att kulturen och i synnerhet musiken skapar en ny stark gemenskapskänsla inom kalottområdet. För den skull anser jag det viktigt att Nordiska ministerrådet skulle bevilja denna symfoniorkester ett regelbundet årligt understöd för att denna unika symfoniorkesters verksamhet skulle kunna tryggas och göras permanent. Orkestern har anhållit om ett anslag av ministerrådet för verksamheten år 1988 och för arrangerandet av 8 konserter inom Nordkalotten.

En bok om Tornedalens kommuners historia vore också i behov av ett nordiskt anslag. Här är det fråga om ett unikt projekt mellan två länder. Avsikten är att boken skall behandla sammanlagt tio Tornedalskommuners historia. Boken ges ut i två upplagor, en på svenska och en på finska, dvs. på Tornedalens båda språk. Författarna är erkända historiker från vardera sidan av Torne älv. Hitills har bidrag erhållits från kommunerna, staten och några fonder. Men finansieringen är ännu inte helt ordnad, och därför hoppas jag på ett nordiskt bidrag.

Till slut några ord om idrottssamarbetet.

Detta samarbete har långa traditioner inom Nordkalotten. Därför tycker jag det vore viktigt att idrotten skulle upptas som ett nordiskt samarbetsområde såsom det har föreslagits i medlemsförslag A 753/k.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Eidiur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Riitta Järvisalo-Kanerva, Hannu Kemppainen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Erkki Liikanen, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Ivar Hansen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Preben Lange, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Saara-Maria Paakkinen, Seppo Pelttari, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Bernhardt Tastesen, Bengt Westerberg, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson och Olle Östrand.

Yttrandet har sålunda antagits med 56 röster.

Utskottets förslag, punkten B, bifölls.

12

D 1987/2/1986/k: Meddelande om rekommendation nr 2/1986 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1987/1/1986/k: Meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden och A 794/k: Medlemsförslag om radio- och TV-samarbetet i Norden

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föresagit,

A. att Nordiska rådet lägger meddelandet om framställningen till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session samt

B. att Nordiska rådet bemyndigar presidiet att på rådets vägnar, och på grundval av förslag från kulturutskottet, göra framställning till Nordiska ministerrådet med anledning av medlemsförslaget.

Pirkko Turpeinen hade fogat ett särskilt yttrande till utskottets förslag.

Steen (kulturutskottets talesman): Hr. president! Nordisk Råds arbeid med og drøftinger omkring et nordisk TV-samarbeid har i hvert fall for oss som har deltatt det meste av tiden, fortonet seg som en lang vandring gjennom en ørken med meget få oaser. Det sitter mange i denne sal i dag som vil huske debatten vi i sin tid hadde om NORDSAT og de visjoner vi knyttet til det prosjektet – visjoner om utforming av et nordisk programalternativ i fjernsynet, om et nordisk programalternativ til en økende flom av satellittoverførte fjernsynsprogrammer fra ulike deler av Europa, fra USA og etter hvert også fra andre deler av verden.

I dag kan vi konstatere at vi har vært igjen-
 nom meget omfattende utredninger. På hver
 eneste sesjon i Nordisk Råd har spørsmålet
 om et radio- og TV-samarbeid vært et hoved-
 punkt på dagsordenen. Det er derfor depri-
 merende å måtte konstatere at vi i praksis
 ikke har kommet et eneste skritt videre. I
 mellomtiden er det skjedd enormt mye rundt
 omkring oss. Da vi begynte debatten om det
 nordiske radio- og TV-samarbeidet, var si-
 tuasjonen den for de fleste av våre land at vi
 tok inn en nasjonal kanal – for Sveriges ved-
 kommende to nasjonale kanaler. I hvert fall
 for omkring en fjerdedel av den norske be-
 folkning er situasjonen nå den at man kan
 velge mellom 6–8 kanaler, hvorav én er
 norsk, to er svenske, og de øvrige er britiske
 eller kontinentaleuropeiske. Dette er en ut-
 vikling som finner sted i et aksellererende
 tempo. Jeg imøteser at en om relativt få år i
 de fleste av våre land vil ha et meget stort
 antall kanaler å velge mellom, men uten at
 det nordiske alternativ er representert.

Pirkko Turpeinen gav i et innlegg her nett-
 opp uttrykk for at man ikke kunne utvikle
 den nordiske turisme ved å konsentrere seg
 om å tilvirke fartøy og tog. Nå, det er jo et
 interessant utsagn, men jeg synes nok det må
 modifieres.

Det ville ikke vært særlige muligheter for å
 utvikle nordisk turisme uten at man hadde
 fartøy og tog eller andre framkomstmidler.
 Slik vil også formidlingsmulighetene derfor
 være viktige på fjernsynsområdet. Men jeg er
 helt enig med Pirkko Turpeinen i at sett fra et
 kulturpolitisk synspunkt er programproduk-
 sjonen det uten sammenligning viktigste om-
 rådet og – må jeg dessverre føye til – etter
 min oppfatning det mest forsømte området.

Vi har også når vi har drøftet et nordisk
 fjernsynssamarbeid på et kulturpolitisk
 grunnlag og i et kulturpolitisk perspektiv kon-
 sentrert oss om de teknologiske perspektive-
 ne. Men vi har ikke klart å bringe de kultur-
 politiske handlingene å jour med den teknolo-
 giske utviklingen. Det vi i dag har til behan-
 dling, er, igjen sett fra et kulturpolitisk syns-
 punkt, et avgrenset prosjekt. Det dreier seg
 om en satellitt som skytes opp vesentlig av
 industripolitiske grunner, og med en teknolo-
 gisk begrunnelse. Det er viktig og interessant
 som sådant. Så har vi kunnet henge oss i
 halen på denne teknologiske og industripoliti-

ske utvikling ved å prøve å finne ut om det
 finnes formidlingsmuligheter for fjernsyns-
 program på den satellitt som blir skutt opp.
 Hittil har man drøftet mulighetene for å for-
 midle nordiske samsendinger for fjernsyn
 over to kanaler, fordi man inntil ganske nylig
 har ment at det var dette som var teknisk og
 økonomisk mulig. Nylig ble det brakt på det
 rene at det muligens er teknisk gjørlig å eta-
 blere to kanaler for formidling av fjernsyn på
 hver transponder i Tele-X-satellitten, og at
 det derfor vil være mulig å formidle fjernsyn i
 fire kanaler. Det er det som nå er situasjonen,
 at vi står overfor valget mellom å formidle
 nasjonalt fjernsyn på to kanaler, eller på fire
 kanaler. Det er ikke noe stort og dristig for-
 slag som er fremmet av den konservative
 gruppen her i Nordisk Råd når de nå plutselig
 sier at vi bør utrede muligheten for å utnytte
 disse fire kanaler. Det er vi alle enige om i
 Nordisk Råd, og kulturutvalget anbefaler at
 utvalget får anledning til å utrede dette vide-
 re.

Kultur- og vetenskapsminister **Björk-
 strand:** Herr president! Mediapolitiken är
 tveklöst den mest dynamiska sektorn inom
 kulturpolitiken – det har också diskussioner-
 na vid Nordiska rådets session här i Helsing-
 fors den här gången tydligt visat. Beslut har
 fattats i Finland, Island, Danmark om etable-
 ringen av nya nationella TV-kanaler och dis-
 kussioner förs i Norge och Sverige om det.
 Norge och Sverige är de enda väst-
 europeiska länder som inte har reklam i eter-
 media, hemvideomarknaden fortsätter att ex-
 pandera och är nu i samtliga nordiska länder
 av större ekonomisk omfattning än biograf-
 marknaden. Andelen utomnordiska program
 i det totala utbudet ökar, där har Steen själv-
 fallet rätt. Det nordiska TV-samarbetet är i
 första hand en kulturpolitisk fråga och jag vill
 markerat betona att vi i ministerrådet ut-
 tryckligen har betonat de här aspekterna och
 velat driva de synpunkterna.

Behovet av en nordisk TV-satellit är det
 väl ingen som egentligen förnekar med un-
 dantag möjligen av Turpeinen men hennes
 uppfattning tycker jag inte har kommit riktigt
 klart fram. Frågan är grundligt utredd och
 politiskt bedömd. I internationella samman-
 hang var Norden tidigt ute, det har tagit rätt

länge för oss att komma fram därför att det är fråga om en komplex fråga som tangerar känsliga och vitala områden som telekommunikationspolitik och industripolitik och därför har ministerrådet i den här frågan haft en betydligt mera omfattande sammansättning än i andra sammanhang, det har nämligen varit sammansatt av kulturministrar, industriministrar och trafikministrar.

Diskussionerna om ett utökat radio- och TV-samarbete i Norden förs i en miljö där krafter finns för att på olika sätt försöka bryta upp existerande monopol. Det här gäller såväl beträffande de nationella radioföretagens ställning som televerkens ställning och det har naturligtvis också komplicerat utvecklingen i den här frågan.

De kulturpolitiska målsättningarna för ett nordiskt radio- och TV-samarbete är välkända och förtjänar att upprepas. Tillgång till grannlandsprogram och härigenom ökad språkförståelse är det mest väsentliga. En stark nationell mediapolitik i vart och ett av de nordiska länderna skall tillsammans med en gemensam nordisk mediapolitik kunna utgöra ett alternativ i den alltmer internationaliserade miljön och paneuropeiska programutbudet. En samnordisk mediapolitik skall inte ersätta den nationella politiken, utan nordiska mediapolitiska lösningar skall vara lösningar i nationella sammanhang. Utan detta är det osannolikt att man lyckas med ett kraftfullt nordiskt samarbete på mediaområdet – särskilt på radio- och TV-området.

Också i europeiska sammanhang har en viktig mediaprocess inletts. I slutet av förra året hölls i Europarådets regi en första mediaministerkonferens i Wien om televisionens framtid i Europa. Konferensens avslutande deklaration tar upp behovet av ett fortsatt arbete kring regleringen av satellitsändningar över landsgränserna och man beslöt inleda ett arbete med bindande regelverk, en konvention. En andra europeisk mediaministerkonferens kommer att hållas i Sverige andra halvåret 1988.

Det planerade nordiska samarbetet på radio- och TV-området skall ses som ett flaggskepp i den samnordiska kulturpolitiken. Ett samarbete som genom användning av direktsändande satellittekniken och särskilda insatser för översättning av TV-program möjliggör tillgång för Nordens 22 miljoner invånare att

ta del av samma program. Nordiskt samarbete behöver sådana flaggskepp, projekt av denna storleksordning och betydelse. I ministerrådets beslut av november 1985 fastställs att länderna avser att verka för en ökad andel nationell egen produktion samt att pröva möjligheterna för gemensam nordisk programproduktion. Även förslaget inom Nordiska rådet om en fond för produktion av film, video och TV kommer att uppmärksammas av ministerrådet och prövas i relation till en distribution via Tele-X.

De nationellt verkande radioföretagen kommer att inrätta en särskild gemensam fond av sina ersättningar för kabelspridning för att stimulera samproduktion. Det kan naturligtvis inte uteslutas att attraktiviteten i Tele-X utbudet blir större om nordisk nyproduktion ingår i programutbudet.

Herr president! I föregående års session fick det s. k. NORDPROG-förslaget en viss uppmärksamhet. De nordiska televerken som stod bakom förslaget, fortsätter i viss utsträckning sitt arbete. Regeringarna har prioriterat ett samarbete genom användning av Tele-X-satelliten. Planeringen av den förskrämsliga användningen av Tele-X-satelliten fortsätter med utgångspunkt i ministerrådets beslut från november 1985 och med beaktande av Nordiska rådets synpunkter. Status i frågan är följande:

Danmark förklarade sig omedelbart efter ministerrådets beslut berett att förhandla om villkoren om en dansk medverkan i program-samarbetet. De här förhandlingarna pågår i en positiv atmosfär. De i samarbetet medverkande länderna anser det ytterst väsentligt att Danmark ansluter sig till programsamarbetet, och ett danskt ställningstagande kan förväntas inom kort.

Som en uppföljning av Nordiska ministerrådets beslut fick radioföretagen i länderna uppdraget att precisera hur programverksamheten i de två Tele-X kanalerna kunde ske med utgångspunkt i en nyhets- och aktualitetskanal och en kultur- och underhållningskanal. Radioföretagen lämnade förslag i april 1986. Ministerrådet behandlade rapporten vid mötet i juni och fastställde ett ställningstagande. Enligt ställningstagandet skall radioföretagen till regeringarna redovisa bl. a. hur samarbetet mellan dessa anordnas, vilka närmare programmässiga principer som skall till-

lämpas samt vilka kostnader som följer samarbetet utöver redan fastställda kostnader i ministerrådets beslut, och en rapport kommer att offentliggöras i mars.

I samband med ministerrådets beslut om samarbete via Tele-X reserverade sig Island i avsikt att återkomma efter det att radioföretagens rapporter med ett förslag till ett detaljerat samarbete förelåg. Island nås som bekant inte av Tele-X sändningarna.

Enligt ministerrådets beslut skall kostnaderna för en särskild programöverföring till och från Island fördelas enligt en nordisk fördelningsnyckel. Ministerrådets förhoppning är att Island fastställer slutligt sin medverkan i samarbetet så fort som möjligt efter att rundradiobolagen har avrapporterat nu pågående planeringsarbete. De i ministerrådsbeslutet deltagande länderna har förpliktat sig att föra överläggningarna om formerna för samarbetet efter den inledande treåriga försöksverksamheten. Radioföretagen har tidigare påtalat nödvändigheten av en permanent i samarbetet bl. a. ur publiksynpunkt och dess intresse för att anskaffa mottagningsutrustning. De kommande överläggningarna om formerna för ett fortsatt samarbete skall vara avslutade senast två år efter att försöksverksamheten har inletts. Den bedömningen kan man utan tvekan göra att beslut om detta kommer att kunna fattas tidigare. Den försenade uppskjutningen av Tele-X-satelliten till sommaren 1988 är bekymmersam ur kulturpolitisk synpunkt men man har övervärderat betydelsen av den här förskjutningen. Det är alltså fråga om en teknisk förskjutning, det innebär inte någon förändring i de deltagande ländernas syn på själva frågan.

Herr president! Det närmaste året kan bli det år som kommer att föra oss fram till den oas som Steen här efterlyste, då vi får en verksamhet i gång på det här området. Självt har jag med stort bekymmer tagit del av den diskussion som har förts här, och också tidigare, om att öka antalet TV-kanaler till fyra kanaler i samtidig drift. Det här kommer att leda till betydligt högre kostnader, upphovsrättsliga kostnader och översättningsproblematiken har man t. ex. överhuvudtaget inte beaktat, vilket gör, att om man vill driva den här frågan också i fortsättningen som en ökenvandring från oas till oas, då skall man fortsätta på den här linjen med ständigt nya

krav på förändringar. Vill vi däremot ha en nordisk kulturpolitisk satsning, ett flaggskepp, skall vi gå in för Tele-X med två kanaler NU.

Björk: Herr president! Det medlemsförslag från de konservativa i Norden som vi nu behandlar innebär att man redan nu vill säga nej till tvåkanalsalternativet. Det finns anledning att göra några kommentarer till det.

Med tanke på den information vi har fått i kulturutskottet har jag svårt att förstå att man redan innan man har sett ett ordentligt utredningsförslag är beredd att avsluta ett av de alternativ som diskuteras.

Det finns också ett särskilt yttrande till förslaget. Det är avgivet av Pirkko Turpeinen, som inte vill ha Tele-X. Det innebär i praktiken att hon hellre släpper lös de krafter som finns ute i världen och att hon inte vill ha något nordiskt alternativ till dem. Det är en uppfattning som jag inte delar.

Jag tycker det är viktigt att slå fast några saker inför den fortsatta behandlingen.

En huvudinriktning måste vara att hela arbetet med Tele-X skall vara till för att stödja nordiskt kulturutbyte. Sedan är det viktigt att man med något större kraft än hittills inriktar sig på att till sommaren 1987 lägga fram ett förslag. Vi kan inte tillåta ytterligare förseningar av så stor omfattning.

Det är också viktigt att det utredningsresultat som läggs fram till kulturutskottets sammanträde i Oslo i maj ger en klar bild av den konkurrensmiljö som Tele-X skall sändas upp i och ger en bild av vad som händer internationellt om några år.

Det är angeläget att man visar öppenhet också när det gäller användningen av kanalerna och att man är beredd att pröva andra lösningar än att gå via de nationella radioföretagen. Även betal-TV-frågan måste lösas. Det bör också klagas på att frågan om en nordisk fond för radio, TV och video bör prövas i det sammanhanget.

Detta är några riktlinjer som jag tycker bör följas.

Talleraas: Jeg vil gjerne knytte noen merknader til Tele-X med bakgrunn i det forslaget som er reist fra de konservative.

Hensikten med dette forslaget var først og fremst å sørge for at Nordisk Råd fikk en mulighet til å vedta en fullmakt til Presidiet når det gjelder å ta det mest mulig fornuftige standpunkt i spørsmålet om to eller fire kanaler i Tele-X-satellitten. Innstillingen fra kulturutskottet gir en slik fullmakt. For min del vil jeg likevel nevne at jeg ser store fordeler i fire kanaler framfor to, om det teknisk og økonomisk er mulig å få til.

Det er i dag for tidlig å svare helt klart på spørsmålet om hvor mange kanaler Tele-X-satellitten skal ha, selv om mye tyder på at utviklingen går i retning av fire. Dette spørsmålet, som går mer direkte på den industrielle utvikling av satellitten, må imidlertid få sin avklaring før juni i år, ellers vil vi få ytterligere forsinkelser, og det bør vi unngå.

Jeg synes også det er positivt at det synes å være bred enighet om dette, i hvert fall blant parlamentarikerne i Nordisk Råd – jeg viser ikke minst til Reulf Steen som talsmann, hvor han gav uttrykk for dette tidligere i debatten – og jeg ser med stor forventning fram til den videre behandling i kulturutskottets møte i Oslo i mai.

Viktigere enda enn den industripolitiske delen er programspørsmålet. Etter hvert som nye utredninger foreligger, blir det mer og mer tydelig at det såkalte basalternativet med to redigerte kanaler med delvis reprisestoff, vil bli et altfor dårlig alternativ, i alle fall om det skal måles etter forventninger om hvor mange som ønsker å se på disse programmene. Med gode anslag fra innsiktsfulle personer blir det påstått at seertallet vil ligge mellom 0 og 5 pst., noe som er et altfor beskjedent tall.

Vi må derfor finne fram til et alternativ som kan ha en sjanse til å få et bedre tilslag. Ett av disse alternativene kan være fire direktesendte programmer fra de nasjonale fjernsynskanaler, men jeg understreker at dette er bare ett av mange alternativer.

Jeg vil gjerne understreke den kulturelle begrunnelsen for Tele-X, som også er til stede ved siden av den industrielle. Det er et viktig moment at Tele-X kan være med på å formidle noe av den felles nordiske kultur som et alternativ f. eks. til noe av det engelske stoffet som svømmer over oss. Men det hjelper lite med mye godt nordisk program på en kanal som ingen ser. Og det er dessverre

realiteten for det opplegget som vi hittil har basert oss på. Det er dette som minister Bjørkstrand overraskende kalte for et nordisk kulturpolitisk flaggskip. Personlig vil jeg anbefale han og de øvrige ministrene å ha noe større åpning for nye tanker når det gis mulighet for dem.

Tele-X har en lang forhistorie, og fortsatt står vi oppe i en ny valgsituasjon som ikke blir lett.

I alle fall kan Tele-X, om fire kanaler er mulig, bli noe mer enn et teknisk eksperiment. De mulighetene som de utvidede sendermulighetene gir, gjør at satellitten kan bli et viktig instrument i det nordiske samarbeid og i kulturutvekslingen mellom de nordiske folk. Dette bør bli noe mer enn et økt fjernsynstilbud. I tillegg skapes nemlig mulighet for å utvikle samhörigheten mellom de nordiske land, og det er en meget viktig målsetting i seg selv.

Bärlund: Värderade president! Med beaktande av den osäkerhet, rentav villrådighet, som tycks förekomma här i rådet, och i ministerrådet, beträffande Tele-X-projektets kulturpolitiska inriktning kan man beteckna det som lyckligt att inledningen av verksamheten fördröjts av tekniska orsaker. Jag vill i det här inlägget främst analysera den konservativa partigruppens medlemsförslag från i går om omläggning av Tele-X-planerna.

Huvudpunkten i det konservativa förslaget i jämförelse med ministerrådets nuvarande tankar är väl att man borde utgå från fyra kanaler i stället för två samt att Tele-X borde bestå av direktsända program i stället för redigerade repris. "Den exakta användningen av de fyra kanalerna kan avgöras senare", heter det i alla fall i medlemsförslaget.

Jag undrar vilka väsentliga kulturpolitiska och konkurrensmässiga fördelar de konservativa förslag skulle ha. – I relation till ministerrådets planer innehåller konservativernas förslag två grundsvagheter. Det skulle innebära, enligt grundtanken, att fyra oredigerade nationella kanaler skulle fylla utbudet. Med andra ord skulle ingen redigering med tanke på en nordisk publik ske. Det skulle i praktiken innebära att största delen av programmen skulle bli i det närmaste ointressanta för en stor del av den nordiska publi-

ken. Särskilt från finsk synpunkt är det en stor svaghet att ingen översättning av programmen uppenbarligen skulle möjliggöras. På så sätt faller den publik automatiskt bort som inte kan tillgodogöra sig programmets språk.

Den största svagheten i förslaget är dock enligt min mening att det lika lite som ministerrådets planer skulle medföra ett alternativ som kunde konkurrera effektivt med det multinationella satellitutbudet. Tele-X-utbudet skulle inte ha någon egen enhetlig nordisk profil. Den nordiska satsningen skulle framstå som ganska halvdan jämfört med de multinationella alternativen. Jag tror faktiskt att den konservativa modellen i många stycken skulle ha en lägre allmän publikattraktivitet på nordisk basis än ministerrådets förslag. I den vägen är det alltså frågan om kejsarens nya kläder i den nordiska satellitåldern.

Jag vill fördenskull hänvisa till det förslag jag i går framställde i generaldebatten om en verklig och realistisk nordisk satsning på satellit. Tele-X borde ombildas till en Nordkanal som skulle sända särskilt producerade och införskaffade för en nordisk publik uttryckligen avsedda program. Det är ju faktiskt inte kanalernas antal som avgör projektets konkurrenskraft utan innehållet.

Därför behöver vi en samling av våra knappa resurser kring en kanal som har realistiska möjligheter att klara sig, att nå tillräckligt många intresserade tittare. Vi behöver också ett tillskott av nya resurser till det Rundradio-bolagen kan komma med. Därför föreslog jag att i första hand filmstiftelserna i våra länder, men också andra intresserade instanser, kunde delta. Även övriga finansieringsmöjligheter, såsom betal-TV och möjligen reklam, borde utredas.

Värderade president! Det viktigaste i det här skedet, då vi fortfarande har en del tid till att planera projektet är att vi ser till att den satellit som i tiden skjuts upp inte i praktiken blir till rymdskrot, i brist på en intresserad publik. Den risken finns i dag. Fördenskull är tiden nu inne för Nordkanal.

Kirkegaard: Herr præsident! Vedrørende medlemsforslaget fra den konservative gruppe i Nordisk Råd om radio- og tv-samarbejdet i Norden skal jeg på de danske medforslags-

stilleres vegne ganske kort meddele, at vi med vor tilslutning til forslaget har ønsket at tilkendegive vor støtte til det vigtige kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande på radio- og tv-området, men vi har ikke ved at være medforslagsstillere taget stilling til den nærmere tekniske og økonomiske udformning af dette samarbejde.

Kulturminister Bengt Göransson: Herr president! En mycket kort kommentar till vad som sagts om den undersökning som gjorts beträffande förväntat tittande på de kanaler som skall presenteras via Tele-X-satelliten.

Den gjorda utredningen har återkommit gång på gång i denna debatt men tolkats på ett något förenklat och missvisande sätt. Man har i undersökningen frågat hur lång tid människor tänker ägna åt att se på program som sänds via Tele-X-satelliten. Utifrån en rad bedömningar som man egentligen inte kan styrka har man sagt att det kan komma att röra sig mellan noll och fem procent av tittartiden. Man konstaterar att motivet för grannländernas TV-sändningar inte är de nordiska programmen, utan det är de internationella programmen som är attraktiva.

Vad som således egentligen påstås i utredningen – vilket det finns anledning för oss att mycket kritiskt notera och diskutera – är att nordiska program är ointressanta. Talare efter talare säger från denna talarstol att tittarna egentligen inte vill ha grannlandsprogram utan i stället vill se på de amerikanska, västeuropeiska, franska och engelska program som sänds via de nationella kanalerna.

Att man vill ha fyra kanaler så att man kan få tillgång till det internationella utbud som gör grannlandskanalerna attraktiva är faktiskt inget gott nordiskt argument. Vill vi markera intresse för ett nordiskt program-samarbete, måste vi faktiskt våga tro att några av de program som våra nationella bolag gör kan ha något intresse för nordiska medborgare. Vad vi i diskussionerna om fyrkanalsalternativet argumenterar för är en vidaresändning av amerikanska TV-program som är roligare att se på än de nordiska – men det tycker jag är en dålig utgångspunkt för varje nordiskt TV-samarbete.

Kultur- och vetenskapsminister **Björkstrand**: Herr president! Ännu några ord om det fyrakanalsalternativ, som varit mycket framme i debatten. Den tekniska utvecklingen går på detta område just nu väldigt snabbt såväl på satellitsidan som på mottagarsidan. Tekniskt sett är man nu på väg mot förändringar när det gäller satelliterna som gör att direktsändande satelliter och kommunikationssatelliter synes konvertera mot någonting som kunde kallas mellanstarka satelliter. Genom ökad känslighet av markmottagarutrustningen kommer en lägre sändeffekt av Tele-X-satelliten inte att nödvändiggöra större och därmed dyrare mottagarutrustning. Man kan därför förutspå att när vi kommer in på 1990-talet kan nu uppställda kvalitetsmål med direktmottagning fortsätta att upprätthållas också om man går över till ett flerkanalssystem.

När man diskuterar fyrakanalsalternativet är det viktigt att beakta dels de upphovsrättsliga kostnaderna, dels de kulturpolitiska förändringar som det innebär och som Bengt Göransson pekade på. Men det är också viktigt att beakta översättningsproblematiken. Det förvånar mig, att samlingspartiet i Finland, när man är beredd att gå in för detta alternativ, totalt har bortsett från ett grundläggande intresse i Finland av att få programmen översatta, om de skall bli tillgängliga för en stor publik.

Vad Bärlands idé slutligen beträffar, vill jag konstatera, att när man i det här läget kommer med helt nya idéer innebär det att skjuta det nordiska satellitsamarbetet fram mot följande årtusende. Det realistiska alternativet nu måste vara att verkställa de beslut som redan är fattade om att vi skulle få nordiska satellitsändningar redan i slutet av 1988, om vi inte får ytterligare tekniska problem med Ariane-raketen, men det rör vi inte på.

Bärland: Värderade president! Jag vill replikera till minister Björkstrands uppenbara och uppenbart också medvetna överdrift i fråga om tidtabellen, ifall man skulle utreda det alternativ som jag här presenterade. Jag tror faktiskt inte att tiden skulle vara något större problem, om man kommer fram till ett alternativ som jag är övertygad om är det

enda alternativ, som kommer att kunna konkurrera i längden med de internationella satellitkanaler som finns och kommer. Det är faktiskt inte fråga om att driva projektet tidsmässigt framåt, utan ett verkligt seriöst försök att nå ett resultat som vi kan bära ansvar för även i framtiden. Jag hoppas, att det är så att minister Björkstrand i hastigheten försade sig.

Kultur- och vetenskapsminister **Björkstrand**: Herr president! Tyvärr var det inte så att jag försade mig. Jag är verkligen övertygad om att om vi skulle gå in för att utreda nya alternativ, nya programpolitiska principer är vi inne i samma utredningsprocedur som vi varit inne i ett par decennier. Det har vi inte råd med. Nu skall vi ta Tele-X under en försöksperiod av 3 år, som det uttryckligen är fråga om. Vi skall samla erfarenheter. När vi har samlat erfarenheter är vi mera mogna för ett permanent samarbete, som säkert kunde innehålla mera specialproducerade program. Det tycker jag är viktigt och värdefullt i det som Bärland föreslog.

Ingrid Sundberg: Herr president! Jag begärde ordet när Bengt Göransson påstod att det konservativa förslaget propagerar för att nordiska medborgare skall ta in grannländernas eventuella amerikanska program eller liknande.

Jag tycker att församlingen här bör ha klart för sig vad det konservativa förslaget innebär. Det lämnar helt öppet användningen av de fyra kanalerna. Bengt Göransson gick i sitt tal ut från att alla fyra kanalerna skall användas för direktsändning och därmed kunna ge våra nordiska medborgare möjlighet att undvika att se nordiska program.

Vi har inte tagit ställning från den konservativa sidan. Det innebär att vi inte utesluter möjligheten att en av de fyra kanalerna t.ex. blir en nordisk kanal. Möjligheterna därtill kan dessutom anses förstärkta av det faktum att med förslaget finns möjligheter att en av kanalerna skulle kunna hyras ut eller att sändningstid i den skulle kunna säljas. Därmed skulle vi kunna få medel som gjorde det möjligt att producera högkvalitativa nordiska program.

Meningen med det konservativa förslaget

är alltså inte att vi från början skall utgå från direktsändning över 4 kanaler, utan vi lämnar den frågan öppen till utredningsarbetet inom ministerrådet och kulturutskottet. Sedan får vi ta ställning till användningen av de fyra kanalerna.

Kulturminister Bengt Göransson: Herr president! Är det då rätt uppfattat, Ingrid Sundberg, att det konservativa förslaget icke på någon punkt har tagit ställning, att det inte behöver innebära att man i stället för två redigerade kanaler får fyra kanaler där man får tillgång till program från alla länderna utan att förslaget i själva verket kan resultera i en redigerad kanal för nordiska program? Därutöver skulle vi få tre kanaler om vars innehåll vi inte har en aning och åt vilka ingen uppenbarligen skänkt en tanke.

Ingrid Sundberg: Herr president! Bengt Göransson ställde en direkt fråga. Det enklaste sättet för honom att få den besvarad är att han läser medlemsförslaget. Vi lämnar öppen frågan om användningen av kanalerna. Däremot är vi medvetna om att det nu föreliggande förslaget med två redigerade kanaler utan möjlighet till frihet i fråga om vad man vill se från Norden inte kommer att vara värd den ekonomiska satsning som detta förutsätter.

Bengt Göransson framförde i går i sitt tal vissa tvivel om huruvida kostnaden verkligen skulle stanna vid 200–250 miljoner kronor per år. Jag delar Bengt Göranssons tvekan när det gäller de siffrorna. Däremot är det säkert att det blir mycket dyrt att fullfölja programmet utan att man därmed har skapat någon vidgad valfrihet för medborgarna.

Dessutom, **Bengt Göransson:** Om det nu skulle vara så att man tar in ett amerikanskt program på en grannkanal kan jag inte inse att det skulle vara sämre än om man tog in Sky Channel. Jag kan till och med förutsätta att de utländska program som visas i våra nordiska TV-kanaler ofta håller högre klass än mycket annat som sänds.

Det konkreta svaret på Bengt Göranssons fråga är att frågan om användningen av de fyra kanalerna har vi lämnat öppen och särskilt pekat på möjligheten att skapa en ny

finansieringsform. I dag är det bara Sverige och Norge som inte har reklam i TV. Vi kanske får den genom Tele-X.

Steen: Hr president! Vi har ikke tatt stilling, sa Ingrid Sundberg om de konservatives forslag, og flere representanter for den konservative gruppe har gitt uttrykk for tilsvarende synspunkter tidligere. Det kan da være fristende å spørre: Hvorfor så i all verden dette forslag?

Slik debatten har utviklet seg, føler jeg behov for å si følgende: Det at det kan la seg gjøre å etablere to kanaler på hver transponder i Tele-X, er en teknisk oppdagelse og ikke noen konservativ oppfinnelse. Det er til og med en meget ny oppdagelse. Vi har i kulturutvalget i Nordisk Råd nettopp blitt informert om denne mulighet. Jeg for min del ser på dette først og fremst som teknikk. Kulturutvalgets oppgave etter denne sesjon må være å foreta en vurdering av denne mulighet ut fra rent kulturpolitiske betraktninger. Derfor har jeg for min del ikke villet låse meg fast under debatten i dag til absolutte standpunkter når det gjelder hvilket alternativ man sluttelig skal komme til å velge. Det jeg vil advare mot, er at man har illusjoner om at noen av disse alternativene vil komme til å representere et nordisk alternativ til de mange internasjonale alternativer som i økende utstrekning sendes inn over nordiske seere. Det som skjer, er jo i virkeligheten – og det ser jeg på som et sørgelig faktum – at Robert Murdoch med sin Sky Channel erobrer en større og større andel av det nordiske seermarked, mens vi fører diskusjonene videre i Nordisk Råd.

Talleraas: Hr. president! Jeg vil ta utgangspunkt i noe Reulf Steen sa i sitt siste innlegg om at det at vi kan få fire kanaler istedenfor to er en ny oppdagelse og ikke noen konservativ oppfinnelse, og i det skal jeg gi hr. Steen rett. Jeg håper at den innrømmelsen kan gjøre det mulig også for andre partigrupper å støtte denne vurderingen av om det er forsvarlig å gå inn på fire kanaler.

Jeg må si til Bengt Göransson at når en gis slike muligheter til på en forsvarlig økonomisk måte – slik vi har fått antydning så langt – å kunne få fire kanaler for omtrent de samme

kostnadene som for to, må det vel være riktig å vurdere dette på nytt for å se om det kan være verd å benytte denne sjansen som en har fått på grunn av forsinkelsen med Ariane-rakett-oppskytingen. Jeg kan også tilføye at en kan vurdere dette innenfor rammene av de felles nordiske målsettingene som vi i stor grad er enige om.

Så er det snakk om denne undersøkelsen som viser at mellom 0 og 5 pst. kan komme til å se disse to Tele-X-kanalene. Da er det et moment til som jeg synes bør tillegges vekt, og det er at mottakerne er nødt til å kjøpe relativt kostbart parabolstyr for å kunne se programmene. Det er helt opplagt at hvis en ved å kjøpe dette utstyret kan få inn fire programmer istedenfor to, vil det i seg selv være en sterk drivkraft for å anskaffe seg dette mottakerutstyret, og dermed kunne skape – som jeg avsluttet mitt forrige innlegg med – bedre muligheter for å utvikle samhoerigheten mellom de nordiske land. Et poeng her for å få dette til, er at et nordisk satellittilbud må ha seere, ellers blir det som å kaste flere 100 mill. kr. ut av vinduet, uten at noen andre enn dem som utvikler industrien bak dette, får glede av det – det kan jo for øvrig være et fornuftig formål, men vi skulle også ha et kulturelt formål i tillegg.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets forslag*.

Pirkko Turpeinen meddelade att hon mot-satte sig forslaget.

14

A 762/k: Medlemsforslag om en fond for sam-produktion av nordisk film, TV- og videoprogram

Kulturutskottet hade foreslagit, att Nordiska rådet måtte anta følgende rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att opprette en nordisk mediefond for att framja produktionen av film, TV- och videoprogram i Norden.

Eiður Guðnason (kulturutskottets talesman): Herr president! Vid utvecklingen av det nordiska mediesamarbetet har kulturutskottet starkt betonat de kulturpolitiska mål-

sättningarna for detta samarbeite. Genom mediesamarbetet kan ett bredare utbud av program ställas till forfogande for distribution såväl via television som i form av biograffilm och videogram. Samarbetet bidrar därmed till att stärka den nordiska identiteten i en tid då det internationella medieutbudet får en allt starkare ställning i Norden, och stora risker finns for att det nordiska och nationella utbudet, utan särskilda insatser, försvinner i den stora mängden internationella program.

Jag vill understryka att det behövs en aktiv vilja och stora ekonomiska resurser for film- och programproduktion både nationellt och nordiskt, om de kulturpolitiska målen for ett ökat mediesamarbete skall kunna uppnås.

Kulturutskottet stöder därför forslaget om att opprette en nordisk mediefond, eller filmbank, for att framja produktionen av nordiska filmer och andra program. Utskottet anser att denna fond bör etableras så att nya medel tillförs det nordiska kultursamarbetet.

Kulturutskottet har noterat de olika synpunkter som har framförts beträffande den foreslagna fondens organisation och har kommit till att beredningen av frågan bör föras vidare utgående från forslaget om en "investeringsbank" på film- och TV-området. Med denna "bank" avses ett professionellt bolag som tar initiativ och anlitar olika fristående producenter i de nordiska länderna for produktionerna. Dessa filmer och program skall enligt forslaget normalt säljas på kommersiella grunder till de nationella film- och TV-bolagen i Norden. For att fonden skall kunna producera program med internationell konkurrenskraft krävs ett betydande kapital. Det är de dyra filmerna som den nordiska filmbanken bör kunna ta hand om. Enligt vissa preliminära beräkningar bör man under en treårsperiod bygga upp ett eget kapital i storleksordningen 150 miljoner SEK. Som en möjlighet har under remissbehandlingen foreslagits att Nordiska investeringsbanken står for kapitaltillforseln, genom att bankens dividend under ett antal år avsätts for mediefonden.

Genom särskilda satsningar bör den nordiska fonden kunna medverka i produktioner for barn och ungdom eller av dokumentärprogram. En utredning av publik- och programforskningsavdelningen vid Sveriges radio angående Tele-X och publiken visar att

den nordiska kulturen kommer att spela en särskilt liten roll i nio- till fjortonåringars och ungdomars vardag, såvida Tele-X inte vänder sig just till dem i form av t. ex. en ungdomskanal.

De ekonomiska och organisatoriska frågorna i anslutning till upprättandet av den föreslagna mediefonden behöver bli föremål för närmare utredning. Kulturrutskottet har emellertid klart givit till känna sin vilja i denna sak. De utredningar som nu bör genomföras har endast ett syfte, att göra det möjligt att etablera det nya samarbetsorganet i praktiken.

Mediefonden bör ses som en möjlighet att genomföra nya insatser på det allra mest utsatta kulturområdet just nu. Att koppla denna fråga till möjligheten att utveckla stödordningarna på en lång rad andra områden leder till att man riskerar att helt förlora möjligheten att stärka det nordiska samarbetet inom filmproduktionen. Det förslag till filmbank som nu är aktuellt kan svårligen kombineras med tanken på en utbyggnad av olika traditionella stödordningar. På filmområdet behövs nu ett samarbetsorgan som kan operera aktivt och själv ta de initiativ som behövs, och samtidigt även ta de risker som är förknippade med ett sådant arbete. Inom kultursamarbetet i Norden fyller det nu framlagda förslaget ett stort behov. Jag vill därför uppmana de nordiska ländernas kulturministrar att visa handlingskraft i denna sak.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! Når jeg vil gøre nogle få bemærkninger til denne sag på dagsordenen, så er det fordi det efter min formening er et af de vigtigste medlemsforslag, der er til behandling på denne session.

Under det forrige punkt har det været en debat, som i høj grad har drejet sig om tekniske løsninger, om, hvordan vi skulle udvikle den nordiske kultur, for man er bekendt med den danske indstilling, at vi på enhver måde ønsker at være med i det programsamarbejde, der skal være, uanset hvilke tekniske løsninger der må blive slutresultatet.

Med forslaget her kommer man til det, som kan være det kulturpolitiske vigtige indhold, når det gælder tv, video-produktion og film-produktion. Og det, at man går sammen om

at fremstille produktioner, som henvender sig til 22–23 millioner mennesker, betyder naturligvis, at man kan nå langt ud. Det betyder, at man i første omgang kan øge antallet af film til biograferne, og at film, som får en første chance i biograferne, kan få deres anden mulighed i forbindelse med udsendelse i alle de nordiske tv-kanaler. Det bør vi selvfølgelig samles om, således at de gode fælles film, som fremstilles, kommer ud i alle tv-kanaler. Af hensyn til eftertiden og brugen i fremtiden er der jo også mulighederne på videoområdet.

Jeg må henvise til, at man senere på dagsordenen kommer til at beskæftige sig med finansieringsspørgsmålet, og i forbindelse dermed er det velkendt, at der er overskud på Den Nordiske Investeringsbank. Det må være en helt rimelig ting, at en væsentlig del af dette overskud eventuelt kan føres direkte over i det fond, som oprettes, når dette forslag bliver en realitet.

Det er en meget vigtig kulturpolitisk beslutning, man her står over for at tage. Det skal ikke forhindre udvekslingen af de nationale kulturprogrammer over grænserne. Men det, at man i højere grad laver ting i fællesskab, er i denne forbindelse også meget vigtigt.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat bekræftende utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärnlund, Ólafur G. Einarsson, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Gunnell Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haral-

dur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Seppo Pelttari, Oddrun Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Peder Sønderby, Bernhardt Taste- sen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Margrete Auk- en, Jo Benkow, Lahja Exner, Einar Førde, Ivar Hansen, Liisa Hilpelä, Per Olof Håkans- son, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Hannu Kempainen, Wiggo Komstedt, Pre- ben Lange, Erkki Liikanen, Grethe Lundblad, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðs- son, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, An- ders Talleraas och Bengt Westerberg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

15

C 5/k: Berättelse från Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kul- turfondens förvaltning hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1985 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1985 samt

2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1985 till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

16

A 738/k: Medlemsförslag om intensifierat nor- disktt samarbete på universitets- och högskole- området

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordis- ka rådet måtte anta följande rekommenda- tion:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta ett förslag till samarbetspro- gram för den högre utbildningen, och att i programmet bl. a. fästa särskild vikt vid en

utvidgad tentamens- och examensgiltighet, samt att i anslutning till programarbetet fram- lägga förslag om hur samarbetet inom den högre utbildningen i Norden kan utformas som ett särskilt område inom den nordiska samarbetsorganisationen;

2. att verka för att högre tjänster vid uni- versitet och högskolor lediganslås i samtliga nordiska länder,

att införa förenklade regler för studiestöd vid studier i annat nordiskt land, och

att avskaffa diskriminerande avgifter på studieplatser för studerande från annat nor- disktt land.

Barbro Nilsson (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har behand- lat ett medlemsförslag om intensifierat nor- disktt samarbete på universitets- och högsko- lenivå.

Kulturutskottet är enhälligt i sitt ställnings- tagande.

I anslutning till detta förslag från utskottet vill jag nämna följande:

För det nordiska kultursamarbetet är ett särskilt program för att intensifiera samver- kan inom den högre utbildningen mycket vä- sentligt. Enligt skilda artiklar i Helsingforsav- talet bör studerande i Norden beredas möjlig- heter till att studera och att avlägga examen vid annat nordiskt land än sitt eget. Man skall kunna tillgodoräkna sig examina och ha till- gång till studiestöd. Utbildningar som syftar till behörighet för viss yrkesutövning bör samordnas står det t. ex. i artikel 10. Viss samverkan beträffande utbyggnadsplanering vid högskolorna skall också kunna aktualise- ras.

Det nordiska kulturavtalet från 1971 preci- serar ytterligare de nordiska åtagandena. De studerande skall kunna förutse vidgade möj- ligheter att utbilda sig och avlägga examen, avancerade och specialiserade utbildnings- linjer kan inrättas gemensamt osv.

Här har Nordiska rådet redan tidigare av- gett rekommendationer om samarbetet mel- lan universitet och högskolor i Norden. 1973 avgavs en rekommendation om samplanerad utbyggnad. Detta försvåras av att utveckling- en är för oenhetlig. Samtidigt pågår vissa pro- jekt av samverkanskaraktär på det nordiska planet. Kulturutskottet menar att samarbetet

måste få anta en mera fast form.

För att stödja och utveckla det samarbete som har etablerats inom den högre utbildningen bör ministerrådet presentera ett samarbetsprogram. Utöver en målbeskrivning bör åtgärdsprogram vara så konkret som möjligt. Dessa åtgärder bör även vara avgränsade i tid, t. ex. tre eller fem år.

Det samarbete som existerar på initiativ av Nordiska universitetsrektorrådet och Styringsgruppen för det nordiske administrationsamarbeide kan vara exempel på hur en organisatorisk lösning kan se ut.

De direkta frågorna inom ramen för samarbetet är var för sig viktiga, inte minst tentamens- och examensgiltigheten. Sedan 1975 existerar övergripande regler för detta. Högskolans i mottagarlandet avgör om en merit får tillgodoräknas eller ej. Men reglerna och tillämpningen har skapat oklarheter – och gjort de studerande osäkra. Det krävs information om tillgodoräknande av skilda studier. Ekvivalensfrågorna bör vara klarlagda. Norden som realitet ur studie- och arbetsynpunkt får inte ha för stora hinder.

Utskottet betonar i sitt betänkande att "smala utbildningar" kräver ett samarbete inom Norden.

Vi menar också att vissa frågor inom högskoleområdet kan lösas betydligt enklare och snabbare än i avvaktan på ett helt samarbetsprogram. Då nämner vi studiestödet, diskriminerande avgifter och annonseringen av högre tjänster.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag.

Buttedahl: Hr. president! Bare et par korte merknader:

Jeg vil gi uttrykk for at jeg finner det svært positivt at det fremmes forslag om å utarbeide en nordisk handlingsplan for et utvidet samarbeid innen høyere utdanning. Kulturavtalen av 1971 fastsetter hvilke områder innen utdanningssektoren samarbeidet skal innrettes på. Men på tross av detta har skillelinjene mellom universitets- og høyskolesystemet økt, og mulighetene for å få sin universitets- og høyskoleeksamen godkjent i annet nordisk land er blitt mindre. Dette bør det gjøres noe med. De nordiske land bør derfor arbeide for en mer enhetlig og samord-

net høyere utdanning. Jeg mener det er viktig at en spesielt ved planlegging av nye universiteter og høyskoler ser på samarbeidsmulighetene innen Norden. De enkelte land må naturligvis fortsatt kunne ta hensyn til spesielle nasjonale behov. Det bør imidlertid kunne utarbeides en nordisk utvekslingsordning for universitetslærere. Det bør understrekes at det fortsatt skal undervises på ett av de nordiske språk. Et annet konkret tiltak kan være utlysning av høyere universitetstjenester i hele Norden.

Det er mange grunner til at det er viktig å satse på økt samarbeid innen denne sektoren. Blant annet vil et samarbeid føre til en videreutvikling av fellesskapet i Norden, som vi alle er opptatt av. Videre er utdanningen en viktig innsatsfaktor for å utvikle et livskraftig næringsliv. Oppbyggingen av næringslivet i Norden har flere likhetstrekk, og det vil være positivt om vi kunne utveksle informasjon og dra gjensidig nytte av hverandre. Det vil være et mål at enhver eksamen avlagt i et nordisk land kan godkjennes ved tilsvarende studier i andre nordiske land.

Jeg vil også anbefale det fremlagte forslag.

Fagerholm: Herr president! Det nordiska samarbetet på universitets- och högskoleområdet har vid olika tillfällen aktualiserats i NR. Kulturutskottets betänkande över föreliggande medlemsförslag är positivt och det är att hoppas att de förslag till åtgärder som utskottet nu framlägger skall kunna resultera i ett långt mera intensifierat och helhjärtat samarbete på den postgymnasiala utbildningsområde.

Trots alla strävanden hittills att minska skillnaderna mellan universitetens och högskolornas system i de nordiska länderna, måste man i likhet med utskottet konstatera att skillnaderna i många fall har blivit större. Nationella intressen, nationell prestige och hänsynstagande till tesen om högskolornas frihet har bidragit till detta.

Universiteten och högskolorna har vid sidan om sin uppgift som forskningscentra också fått en alltmera betydande uppgift som yrkesutbildande enheter. Och det är just på det området som man efterlyser mera samordning. Om målet "nordisk examensgiltighet" någonsin skall kunna uppnås, måste

problemet angripas från grunden, m. a. o. måste man förutsättningslöst kunna diskutera och samordna kurser, kursinnehåll, studiernas omfattning och studietidens längd. De olikheter som nu råder mellan systemen i de olika nordiska länderna medför många onödiga orättvisor som drabbar i första hand otaliga ungdomar, dels under studietiden, och dels när de efter avlagd examen skall söka tjänst i ett annat nordiskt land än där de studerat. I andra hand ställer de här olägenheterna till besvärliga problem för myndigheter när tjänster skall tillsättas, och det leder ofta till godtycke. Särskilt markanta är skillnaderna mellan systemen i Sverige och Finland. Eftersom hälften av alla åländska högskolestuderande och en betydande del finländska studerar i Sverige förstår vi att det är en stor grupp ungdomar som kommer i kläm.

Den intensifiering av samarbetet mellan de nordiska högskolorna som medlemsförslaget efterlyser och som kulturutskottet rekommenderar ville jag också se förverkligad när det gäller att utlokalisera kurser av olika slag, dels när det gäller fortbildning, dels när det gäller delkurser som ingår i fordringarna för en examen.

Ur åländsk synvinkel skulle ett samarbete mellan Ålands högskola och övriga nordiska högskolor vara värdefullt, särskilt när det gäller utbildning inom turism, sjöfart, och folkhälsovetenskap. På det sistnämnda området borde t.ex. fortbildningskurser kunna utlokaliseras från Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg till Ålands högskola.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna

Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvrengard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Gunnar Björk, Ólafur G. Einarsson, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Ilkka Kanerva, Hannu Kemppainen, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Erkki Liikanen, Paaavo Lipponen, Peter Muurman, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Seppo Pelttari, Oddrunn Pettersen, Kaj Poulsen, Péter Sigurðsson, Ilkka Suominen, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Marjatta Väänänen, Bengt Westerberg och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

17

B 69/k: Ministerrådsförslag om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–1989

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att lägga riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet till grund för arbetet under verksamhetsperioden 1987–1989, i enlighet med ministerrådsförslag B 69/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet, och

2. att under den verksamhetsperiod riktlinjerna avser

– vidta åtgärder för att skapa ett nordiskt forskarforum

- bygga ut en systematiserad nordisk forskarutbildning och genomföra insatser för att möjliggöra ökad rörlighet för forskare och universitetslärare
- inleda ett omfattande nordiskt samarbete på bioteknologiområdet
- vidta åtgärder för att ytterligare stärka Nordiska forskningspolitiska rådets koordinerande roll inom den nordiska samarbetsorganisationen.

Thea Knutzen (kulturutskottets talesman):
 Ærede president! Kulturutvalget har behandlet Ministerrådets förslag till retningslinjer för det forskningspolitiska råd för perioden 1987–89. Det är i samsvar med rådets statutter att rådet selv hvert tredje år skal fremme forslag om retningslinjer for virksomheten.

I Ministerrådets forslag til program for de kommende tre år følger man opp de arbeidsområder rådet har hatt, men med en del justeringer. Programmet, som representerer et nytt skritt i utbyggingen av det forskningspolitiske samarbeidet, har fortsatt som hovedmål at det forskningspolitiske råd skal gi råd til Ministerrådet i forskningspolitiske spørsmål, og det skal ta egne initiativ til fremme av nordisk samarbeid om forskning og forskerutdannelse. I samsvar med disse strategiske hovedlinjene foreslår Ministerrådet et program i 10 punkter.

Disse punktene dreier seg i korthet om at rådet for det første skal bidra til samordning og gi ringvirkninger av forskningsinnsatsen, med utgangspunkt i de nasjonale forskningsmiljøer og prioriteringer. Rådet skal også analysere forskningsvirksomheten innenfor Ministerrådets ulike sektorer og utarbeide et samlet forskningsbudsjett.

Videre omfatter programmet utvikling av nordisk forskerutdannelse, samarbeid for avanserte studier, økt forskerutveksling og, viktigst kanskje, et eget nordisk forskerforum, der så vel utenlandske toppforskere som unge nordiske forskere kan møtes.

Programmet lister opp en del felles prioriterte forskningsområder, som bioteknologi, superdatorer, datalingvistik, eldeforskning og utviklingsforskning. Samarbeid på smale forskningsområder og finansiering av tungt vitenskapelig utstyr nevnes også.

Vurderingsmetodikk og vurderingsoppfølging, forskningsinformasjon og sammen-

lignende forskningspolitiske studier av felles interesse er sluttelig tatt med.

Kulturutvalget konstatere at forslaget til retningslinjer for det forskningspolitiske rådet inneholder en prioritering av oppgavene for den kommende oppbyggingsperioden. Utvalget har i den tid rådet har eksistert, fulgt arbeidet med interesse og har ved flere anledninger bedt Ministerrådet sørge for tilstrekkelige ressurser til å realisere de mål som er satt. Punktene i Ministerrådets programforslag faller inn sammen med de problemstillinger som utvalget har pekt på i forbindelse med utviklingen av det nordiske forskningssamarbeidet.

På denne bakgrunn anbefaler utvalget at Ministerrådets forslag til retningslinjer legges til grunn for det fortsatte arbeidet i det forskningspolitiske rådet i treårsperioden 1987–89.

Utvalget forutsetter da at Ministerrådet i budsjettarbeidet legger vekt på det nye program og de krav programmet setter til bl. a. finansiering, spesielt når det gjelder å få i gang nye prosjekter.

Utvalget har tidligere etterlyst en oversikt over de beløp som totalt går til nordisk forskningssamarbeid, og er tilfreds med at det skal utarbeides en slik oversikt som bilag til Ministerrådets budsjett.

Det er også etter min mening grunn til å glede seg over at Ministerrådet i C 2, side 25, uttaler at forskning og høyere utdannelse kommer til å prioriteres meget høyt i de kommende år.

Jeg vil så kort kommentere et par punkter som Kulturutvalget spesielt har nevnt: Det foreslåtte forskerforum hilses med glede, og utvalget håper det kan realiseres raskt, bl. a. fordi det vil kunne intensivere samarbeid for avanserte studier. Utvalget er enig med Ministerrådet i at man bør unngå å bygge opp parallelle administrasjoner for forskerutdannelse, og slutter seg til at det bør vurderes om organisasjonen for Nordiske forskerkurser kan ivareta funksjonene som er tatt med i ministerrådsforslaget.

Utvalget peker videre på at man for å oppnå større grad av forskerutveksling i Norden bør se på forskernes arbeids- og tilsetningsvilkår med sikte på å gjøre slik utveksling mer attraktiv.

Det tredje punkt kulturutvalget fremhever,

gjelder evaluering av forskningsinstitusjoner og samarbeidsorgan på forskningsområdet. Utvalget mener at Ministerrådet mer aktivt bør følge opp de forslag som legges fram som resultat av de foretatte evalueringer.

Stærk prioritering av forskning i bioteknologi er i samsvar med kulturutvalgets tidligere anbefalinger, og utvalget ser derfor positivt på dette.

Det siste punkt utvalget understreker, er at forskningssamarbeidet for å bekjempe luftforurensning bør vies stor oppmerksomhet, bl. a. gjennom oppfølging av Stockholmskonferansen om luftforurensninger. De mange innlegg i generaldebatten som har dreid seg om forurensningsproblemer, legger tyngde bak denne henstilling.

Jeg vil med dette anbefale Nordisk Råds plenarforsamling å vedta kulturutvalgets rekommandasjon.

Grethe Lundblad overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Kaj Bärlund, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Eidur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Hanna Kvanmo, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Jimmy Stahr, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Friðjón Þórðarson och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Ólafur G. Einarsson, Einar Førde, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Ivar Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Hannu Kemppainen, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Inga Lantz, Erkki Liikanen, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Seppo Pelttari, Oddrun Pettersen, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reiulf Steen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Marjatta Väänänen, Bengt Westerberg, Henrik Westerlund, Lena Øhrsvik och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

18

A 724/k: Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Karin Kjølbro hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet.

Lindenskov (kulturutskottets talesman): Fru præsident! Det er egentlig Erlendur Pátursson, som har fremsat forslaget om oprettelse af et nordisk institut for nordatlantisk kulturforskning på Færøerne, og han har redegjort meget godt for dette forslag.

Senere hen har man i kulturudvalget haft forslaget til behandling og indhentet forskellige oplysninger rundt om i de nordiske lande, men desværre ser udvalget sådan på det, at man ikke vil foretage sig noget, i hvert fald som situationen ligger.

Senere har Erlendur Páturssons suppleant, Karin Kjølbro, i en reservation til forslaget foreslået, at man sender dette til ny behandling i udvalget med den understregning og motivering, at der er fremkommet nye oplysninger. Jeg synes selv, at der må være fremkommet nye oplysninger, siden man har ind-

hentet udtalelser fra diverse nordiske lande, og jeg støtter reservationen om, at forslaget går i udvalg igen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat huruvida utskottets förslag eller reservantens förslag skulle godkännas.

För utskottets förslag röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta André, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidiur Guðnason, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Oddrunn Pettersen, Heikki Riihijärvi, Otto Steenholdt, Jens Stefensen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson och Kåre Øvregerd.

För reservantens förslag röstade:

Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Jacob Lindenskov, Jimmy Stahr, Páll Pétursson och Bernhardt Tastesen.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Jo Benkow, Kaj Bärlund, Einar Førde, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Hannu Kemppainen, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Inga Lantz, Erkki Liikanen, Paavo Lipponen, Helge Adam Møller, Aase Olesen, Leppo Pelltari, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reiulf Steen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bengt Westerberg, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 46 röster mot 7.

Utskottets förslag hade sålunda bifallits.

19

A 749/k: Medlemsförslag om samnordiskt utvecklande av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor och A 749 Ä/k: Ändringsförslag om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor i europeiska grannländer.

Pirkko Turpeinen (kulturutskottets talesman): Fru president! Medlemsförslaget om samnordiskt utvecklande av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor omfattades av sammanlagt 27 finländska och även en del ledamöter i andra nordiska länder. Remissomgången var mycket positiv, och 18 remissinstanser svarade på begäran om yttrande. I Finlands undervisningsministeriums yttrande föreslogs inrättandet av en samnordisk arbetsgrupp med representanter för undervisningsministerierna, Norden-föreningarna och Sovjet-samfunden i de enskilda nordiska länderna.

Medan remissbehandlingen pågick presenterades ett ändringsförslag, vars innehåll var utvecklandet av vänskoleverksamhet mellan skolorna i de nordiska länderna och andra länder överhuvudtaget.

Utskottet betonar att samnordisk information och kunskap skapar en grund även för annat internationellt ungdomsutbyte, där Norden fungerar som en helhet.

De erhållna yttrandena till medlemsförslaget om samnordiskt utvecklande av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor i allmänhet betonar verksamhetens positiva betydelse. I en del yttranden betonas den nytta som den samnordiska verksamheten för med sig. ASPRO-projektet i UNESCO:s regi anges som en möjlig modell.

Utskottet betraktar det som viktigt att man kartlägger vänskapskolverksamheten i de enskilda nordiska länderna med varje grannland utanför Norden. Därefter kan man ta i betraktande möjligheter till att utvidga växelverkan. Det projekt som finländska och sovjetiska myndigheter kommit överens om ("Känn din granne") och andra motsvarande erfarenheter kunde utgöra ett underlag för detta. Det finsk-sovjetiska projektet syftar i början till ett kulturutbyte och ett utbyte av information av olika slag om båda ländernas förhållanden. Besök och motbesök av elever kommer senare även om 1200 sovjetiska medborgare i skolåldern redan nu besöker Finland varje år och ännu fler finländska ungdomar besöker Sovjetunionen.

Utskottet föreslår att man borde inrätta en arbetsgrupp med uppgift att utreda möjligheter för en samnordisk vänskoleverksamhet med grannländer utanför Norden. I arbetsgruppen borde ingå bl. a skolmyndigheter, Norden-föreningarnas förbund, motsvarande vänskapssamfund samt nationella UNESCO-kommittéer. I arbetet borde man fästa uppmärksamhet vid hur vänskoleverksamheten kan medverka till ett mer givande kulturutbyte med både öst och väst. En samnordisk vänskoleverksamhet med Sovjetunionen eller andra länder, där samhällssystemet avviker från det nordiska, kan på ett värdefullt sätt bidra till ett ökande samförstånd mellan Europas olika delar. Utskottet framhäver att ett sådant samarbete, för att vara fruktbarande, borde bygga på ett ömsesidigt utbyte av information och besök och motbesök av elever då det blir aktuellt.

Med stöd av det ovan anförda föreslår utskottet enhälligt att Nordiska rådet skulle hemställa till Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor i europeiska grannländer.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Eidiur Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Riitta Järvisalo-Karnerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Karnerva, Hannu Kemppainen, Knud Kirkegaard, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Berit Oscarsson, Sara-Maria Paakkinen, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Friðjón Þórðarson, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Margrete Auker, Jo Benkow, Lahja Exner, Einar Førde, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurrøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Aase Olesen, Seppo Peltari, Oddrunn Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Marjatta Väänänen, Bengt Westerberg, Henrik Westerlund och Lena Öhrsvik.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

20

A 751/k: Medlemsförslag om återupptagande av Island i kalottidrottssamarbetet

Kulturutskottet hade föreslagit att man inte skulle företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

21

A 753/k: Medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utgående från de principer som ligger till grund för stödet till nordiskt idrottssamarbete fortsatt förbättra förutsättningarna för detta, och att härvid genomföra särskilda satsningar på handikappidrott samt på junior- och ungdomsutbyte, och

2. att verka för ett aktivt nordiskt samarbete vid behandlingen av idrottspolitiska frågor på det internationella planet.

Stahr (kulturutskottets talesman): Fru præsident! Kulturudvalget har behandlet medlemsförslaget med förslag om, att idrætten optages som en særlig samarbejdssektor, og at der oprettes et nordisk idrætsinstitut, som forslagsstillerne ønsker placeret uden for Norden, hvor klimaforholdene gør det muligt at udnytte det hele året.

Vi er helt enige med forslagsstillerne i, at idrætssamarbejdet i Norden fortsat bør udbygges, og at den støtteordning for idrætten, der blev gennemført i 1979, bør øges i lighed med subsidier på andre områder inden for kultursamarbejdet.

Der er ingen tvivl om, at idrætsfolket uden sammenligning udgør den største folkebevægelse i Norden. Idrætsorganisationerne har vist stor interesse for nordisk samarbejde, og vi har forstået, at de inden for den nordiske støtteordning prioriterer ungdomsudvekslingen højt.

Det er vi naturligvis tilfreds med, ligesom vi ser med stor sympati på, at der er mulighed for at støtte særlige idrætsarrangementer for handicappede.

Vi er således stort set enige i forslagsstillerne intentioner, men også samtidig enige om, at samarbejdet nok bør fremmes på en lidt anden måde end den, som fremgår af medlemsforlaget. På baggrund af idrætsbevægelsernes etablerede nordiske samarbejde finder vi ikke, at der er behov for at oprette noget særligt idrætsligt samarbejdsorgan, ligesom vi heller ikke kan anbefale et fællesnordisk idrætsinstitut uden for Norden.

Vi finder det imidlertid værdifuldt at forbedre støtten til det nordiske idrætssamarbejde med særlig vægt på handicapidræt og ungdomsudveksling, ligesom vi går in for et aktivt nordisk samarbejde vedrørende idrætsspørgsmål på det internationale plan.

Jeg skal således på udvalgets vegne henvise til betænkningen og henstille, at Nordisk Råd vedtager den rekommendation, vi har foreslået.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparatet bekræftende utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Eidur Guðnason, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Margrete Auker, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Lahja Exner, Einar Førde, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Karen Thørøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Erkki Liikanen, Paavo Lipponen, Saara-Maria Paakkinen, Seppo Pelttari, Oddrunn Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jógvan Sundstein,

Harald Synnes, Jan P. Syse, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Bengt Westerberg och Lena Öhrsvik.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

22

A 754/k: Medlemsförslag om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i Island genomföra ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt på det seismologiska området som syftar till att reducera skadorna vid jordbävning.

Eiður Guðnason (kulturutskottets talesman): Fru president! I medlemsförslaget om nordiska insatser för att minska faran vid jordbävning föreslås ett samnordiskt projekt inom seismologisk forskning på sydlandslåglandet i Island. Det föreslagna forskningsprojektet är en del av ett större europeiskt samarbete i syfte att minska faran vid jordbävning. Inom ramen för Europarådets arbete har fem försöksområden utpekats för speciella insatser inom forskningen. Ett av dessa seismologiskt aktiva områden är låglandet i södra Island.

I de remissyttranden som har avgivits uttrycks genomgående en positiv inställning till medlemsförslaget. Kulturutskottet har särskilt noterat att projektet, vid sidan av den självklara betydelse det har för Island, även skulle gagna de andra nordiska länderna och deras forskning. Som exempel på områden som gagnas av utvecklingen av jordbävningssdetektorssystem kan t. ex. nämnas samhällsplaneringen, kommunikationerna och byggnadstekniken.

Planläggningen av projektet pågår redan i form av ett samarbete mellan nordiska seismologer och andra forskare på området. Utskottet anser att det föreslagna forskningsprojektet utgör ett exempel på den typ av specialiserad och kostnadskrävande forsk-

ning kring vilken de nordiska länderna bör sträva till att samarbeta. Jag hoppas därför att beslut snabbt fattas om att föra detta projekt, som kulturutskottet tillstyrker, vidare i form av ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt, med finansiering över den nordiska samarbetsbudgeten eller med anslag direkt från intresserade forskningsinstitutioner i Norden.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andréén, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Anna-Liisa Jokinen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Dorte Bennesen, Johan Buttedahl, Einar Førde, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Gunnel Jonäng, Ilkka Kanerva, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Erkki Liikanen, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Saara-Maria Paakkinen, Seppo Pelttari, Oddrun Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Ri-

ihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Ole Gabriel Ueland, Bengt Westerberg och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

23

A 766/k: Medlemsförslag om arrangerandet av nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever i nordiska musikläroinrättningar

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att genom nordiska orkester- och ensemblerävlingar förbättra förutsättningarna för ökade kontakter mellan musikelever i de nordiska länderna.

Elsi Hetemäki-Olander (kulturutskottets talesman): Fru president! Kulturutskottet har slutbehandlat ett medlemsförslag om arrangerandet av nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever i nordiska musikläroinrättningar. I medlemsförslagets motivering konstateras, att i Finland har man redan under många års tid arrangerat orkester- och ensemblerävlingar för elever i musikläroinrättningar. Ett bevis härpå hörde vi i Finlandia-huset i måndags, där vi fick bevis på det musikärbete som vi åstadkommit här i Finland. För tillkännagörandet av den finländska musikfostran och musikkulturen har tävlingarna varit så betydelsefulla, att man även i de övriga nordiska länderna har visat intresse för arrangerandet av motsvarande orkester- och ensemblerävlingar för unga musikstuderande i syfte att öka musikuppfost-
ran. En av tävlingens huvudsyften har varit att bland unga musikstuderanden utvidga och stärka den i musikläroinrättningarna givna undervisningen i kammarmusik, ensemble- och orkesterspel.

I medlemsförslaget understrykes vidare, att speciellt för denna nordiska tävling är, att det inte är fråga om en tävling på individuell plan utan en tävling mellan orkestrar och ensembler som består av flera personer. En

nordisk tävling är även ett pedagogiskt och artistiskt evenemang, som har en avsevärd stor stimulerande fostrande betydelse för unga musikstuderande. Med tävlingarna skulle man sträva till att inspirera musikläroinrättningarna till samarbete och uppmuntra ensemblerna till målinriktade övningar. Deltagarna skulle ha en möjlighet att lyssna till varandras musik och stifta bekantskap med varandra.

Utskottet konstaterar att remissbehandlingen av medlemsförslaget har visat att det bland organisationer och myndigheter på området i Norden finns ett stort stöd för åtgärder i den riktning som föreslås i medlemsförslaget. Vissa av remissorganen prioriterar emellertid andra aktiviteter för att ge nordiska musikelever möjligheter till ökade kontakter inom Norden.

Kulturutskottet stöder syftet med medlemsförslaget, dvs. ett utvecklat samarbete och ökade kontakter mellan musikintresserade ungdomar i de nordiska länderna och anser att en närmare utredning av frågan bör företas, och att man i detta utredningsarbete bör ta ställning till bl. a. tävlingsnivån och tävlingsformerna samt organisations- och finansieringsfrågorna. Utskottet betonar vidare att man bör sträva till att undvika en ytterligare utbyggnad av administrationen av det nordiska musiksamarbetet. Härutöver framhåller utskottet att utredningsarbetet bör genomföras i nära samarbete med nordiska samarbetsorgan på musikområdet och med utbildningsinstitutioner på området.

Utskottets önskan är också, att man i samband med utredningsarbetet beaktar möjligheterna att genom de föreslagna tävlingarna bidra till att öka kännedomen om nordisk musik inom Norden.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Per Olof Håkansson: Fru president! Jag begärde ordet därför att jag är litet orolig för att vi kanske är på väg att begå ett misstag, som kan bero på ett missförstånd. Det råder inte någon som helst oklarhet om vad vare sig förslagsställarna eller utskottet vill, men det är litet olika saker man resonerar kring. Jag lyssnade med intresse på utskottets talesman, som gled litet mellan de två tingen.

Medlemsförslaget tar sikte på ensemble-tävlingar för elever vid musikkäroinrättningar. Det gäller alltså ensembler som är etablerade av elever vid skolor. Utskottets förslag tar däremot sikte på helt vanliga orkester- och ensembler-tävlingar där det normalt inte finns något inslag av elever.

Det vore bra med tanke på det fortsatta utredningsarbetet om vi fick klara ut att det handlar om elevorkestrar och inte om helt vanliga orkestrar. Har jag fel i den bedömningen, vore det bra om utskottets talesman vill reda ut vad utskottets förslag tar sikte på.

Elsi Hetemäki-Olander: Fru president! Jag vill bara bekräfta, att det faktiskt är fråga om orkester- och ensembler-tävlingar för elever i nordiska musikkäroinrättningar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Karl-Gunnar Fagerholm, Arne Gadd, Eidiur Guðnason, Fleming Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnlot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Asbjørn Sjøthun, Reilulf Steen, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvre-gard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Kjell Magne Fredheim,

Einar Førde, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Seppo Pelttari, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Anker Jørgensen, Hannu Kempainen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Erkki Liikanen, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Liisa Hilpelä, Oddrunn Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Otto Steenholdt, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Ole Gabriel Ueland, Bengt Westerberg och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

24

A 770/k: Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om polarforskning och samarbete under Antarktisk-traktat-systemet

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för ökade insatser inom och förbättrad koordinering av polarforskningen i Norden, och att härvid särskilt stärka den forskning som avser klimat och miljö.

Talleraas (kulturutskottets talesman): Polarområdena har kommit sterkere i fokus de senere årene, og det er gode grunner for at det er blitt slik. I forslaget som behandles her i Nordisk Råd, påpekes bl. a. mulighetene for fremtidig utnyttelse av naturressursene og betydningen som referanseområde for den globale forurensningsforskningen. Områdene er meget spesielle med hensyn til klima og miljø. Intensivert forskning er derfor en viktig forutsetning for en skikkelig forvaltning av Arktis og Antarktis. Forslaget legger vekt på at de nordiske land her har lange tradisjoner. Mot denne bakgrunn er det viktig at erfaringene og innsatsen blir koordinert så godt som mulig. Alle de nordiske land har på en eller annen måte berøring med Arktis, og alle med unntak av Island har sluttet seg til Antarktisk-traktaten av 1959.

Norge er fullverdig medlem og en av de syv

som arbeidet fram traktaten, og som på denne bakgrunn gjør krav på suverenitet. Dette stiller derfor Norge i en spesiell situasjon i forhold til Antarktis. Men det må ikke dempe interessen for å få i stand et praktisk nordisk samarbeid om polarforskning både i Antarktis og i Arktis. Det må tvert imot understrekes at kontakten må bygges videre ut, og at f. eks. gjeldende praksis med å holde felles forberedende møter før internasjonale forhandlinger bør fortsette og om mulig forbedres. Forslaget legger også vekt på det å være fysisk til stede og synlig som bakgrunn for suverenitetskrav. Høringsinstansene legger også vekt på dette, men poengterer at det i tillegg er viktig å drive målrettet forskning for å klarlegge nye muligheter bl. a. ved hjelp av ny teknologi. Høringsinstansene gir sin støtte til økt nordisk innsats og bedre koordinering av de nasjonale satsingene. I internasjonal sammenheng blir de nordiske land hver for seg små, og de store land som f. eks. USA, Vest-Tyskland, Frankrike og Storbritannia vil lett kunne dominere om de små land ikke samarbeider.

Det er positivt at Ministerrådet allerede er kommet i gang med samarbeid innenfor arktisk forskning og jeg nevner som eksempel de felles forskerkursene og fellesprosjektene i samband med den økonomiske handlingsplanen. Innenfor disse rammene kan en bygge samarbeidet videre ut. Dette er etter kulturutvalgets mening en riktigere veg å gå enn det å etablere et nytt nordisk polarinstitutt. Det er også viktig at samarbeidet må omfatte både Arktis og Antarktis. Vi må likevel erkjenne at det i mange tilfeller er rimeligere og praktisk enklere å få i gang prosjekter i Arktis. Det er mye å spare ved f. eks. å samordne transport og feltinnsats, da dette er spesielt ressurskrevende i disse områdene.

Kulturutvalget mener det er behov for økt nordisk innsats i polarforskningen. Dette vil være i alle lands interesse. Det er også naturlig med en bedre koordinering for å få mest mulig effekt ut av knappe ressurser. Utvalget understreker samtidig hvor viktig det er at de ønsker og behov som befolkningen i disse områdene har, blir tatt hensyn til. Det skulle dermed ligge godt til rette for et forsknings-samarbeid innenfor rammen av de generelle kriteriene for det nordiske forskningssamarbeidet.

For egen regning vil jeg også legge til at det neppe er klokt å stikke under en stol at de enkelte nordiske land også har særinteresser i disse områdene, til tross for det fellesgrunnlaget vi her har snakket om. Det blir derfor viktig å finne den riktige balansen mellom nasjonale og nordiske innsatser. Selve organiseringen blir viktig på dette området. Utvalget mener da også at arbeidet bør videreføres i form av ulike fellesprosjekter. De globale miljøproblemene vil måtte stå sterkt i prioriteringen av denne felles nordiske forskningen i polarstrøkene. Miljøet i disse områdene er ømfintlig overfor forurensning, og skader på f. eks. ozonlag og klima kan leses klart av her. Det er derfor viktig for hele klodens framtid at vi prioriterer denne forskningen, slik at vi også kan gi våre nordiske bidrag til økt kunnskap for bedre skjøtsel om vårt samlede miljø.

Med dette vil jeg tilrå utvalgets forslag til rekommandasjon.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eíður Guðnason, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Ilkka Kanerva, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnliot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Asbjørn Sjøthun, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pirkko Turpeinen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Karl-Gunnar Fagerholm, Einar Førde, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Anker Jørgensen, Hannu Kempainen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Erkki Liikanen, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Seppo Pelttari, Oddrunn Pettersen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Ilkka Suominen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Bengt Westerberg och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

25

A 773/k: Medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk utbytesordning som ger tolkar och translatorer som arbetar med de nordiska språken möjligheter att under en viss tid arbeta i annat nordiskt land.

Elsi Hetemäki-Olander (kulturutskottets talesman): Fru president! Kulturutskottet har i början av denna vecka hunnit slutbehandla ett medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer. Initiativet till förslaget är väckt i Finland vilket å sin sida ger ett intryck av hur stor vikt vi lägger vid språkförståelsen i Norden och våra möjligheter att bistå varandra i tal och skrift.

I det medlemsförslag som legat som grund för utskottets behandling betonas att språket har en avgörande betydelse för medborgarnas kontakter med myndigheter. Ett invecklat språk medför både mindre möjligheter och mindre vilja att förstå myndigheternas texter. Förvaltningspråkets förståelighet sammanhänger med medborgarnas rättsskydd och likvärdiga behandling. Myndigheternas arbe-

te bygger i hög grad på skriftligt material och detta framhäver språkets centrala ställning.

Vi vet också, att i Finland är svenska språket utsatt för ett mycket stort finskt inflytande. Hittills har språkvården av svenskspråkiga översättningar varit så gott som obefintlig i avsaknad av erforderliga resurser.

I medlemsförslaget understrykes, att translatorer inom förvaltningen, vilka innehar en nyckelposition, inverkar på myndigheternas svenska språkbruk i Finland. Vidare understrykes betydelsen av att finländska translatorer skulle kunna arbeta en viss tid inom den svenska stats- eller kommunalförvaltningen. Många myndigheter idkar redan ett samarbete, som kunde ökas. Det är ett gemensamt intresse att harmonisera terminologin på olika områden, och denna harmonisering kan utvidgas till att inbegripa även de övriga nordiska länderna.

Kulturutskottet konstaterar, att behovet av tolkar och översättare ökar sannolikt nu då den nordiska språkkonventionen träder i kraft den 1 mars, alltså om några dagar. Syftet med konventionen är ju att skapa förutsättningar för medborgarna i de nordiska länderna att använda sitt eget språk och att vid behov få tolknings- och översättningshjälp hos myndigheter eller annat offentligt organ i ett annat nordiskt land. Konventionen avser även muntliga kontakter med myndigheter eller andra offentliga organ.

Utskottet anser att man genom en nordisk utbytestjänstgöring för tolkar och translatorer kan bidra till ökad språkförståelse och till ett närmare samarbete mellan länderna i terminologiska frågor. Tjänstgöring i annat nordiskt land ger översättare och tolkar möjligheter att på ett naturligt sätt komma i kontakt med de språk de normalt arbetar med i hemlandet. Med tanke på språkvården är en utbytesordning av särskilt stor betydelse för Sverige och Finland.

Fru president! Med hänvisning till medlemsförslaget och till de överlag positiva yttrandena om detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Karl-Gunnar Fagerholm, Eiddur Guðnason, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrun Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Gunnel Jonäng, Riitta Järvisalo-Kanerva, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Thea Knutzen, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Bernhardt Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Henrik Westerlund, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvre-gard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Anker Jørgensen, Ilkka Kanerva, Wiggö Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Erkki Liikanen, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Seppo Pelttari, Oddrun Pettersen, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønnerby, Anders Talleraas, Bengt Westerberg och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

26

A 774/k: Medlemsförslag om Nordiska ministerrådets budgettillägg till NAR (Nordiska amatördeaterrådet)

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Presidenten: Presidenten vil opplyse at utvalget i brev til presidiet har meddelt at spørsmålet om budsjettlegg til Nordisk amatørteaterråd vil bli vurdert i forbindelse med ministerrådets budsjettforslag for kommende år og at utvalgets innstilling til en forhøyning er positiv.

Utskottets förslag bifölls.

27

D 1987/15/1985/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1985 angående hemmamarknad för fonogram med nordisk musik och D 1987/6/1986/k: Meddelande om rekommendation nr 6/1986 angående förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendationerna nr 15/1985 och 6/1986 till handlingarna, i väntan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Björk (kulturutskottets talesman): Fru president! Kulturutskottet konstaterar i sitt betänkande med tillfredsställelse att ministerrådet har beviljat medel till det nordiska musiksamarbetet för arbete med att föra rekommendationerna vidare och dessutom för att lägga fram konkreta åtgärdsförslag, som man också har utarbetat.

De framlagda förslagen omfattar produktionsstöd, marknadsföring och distribution samt ökad information om nordisk musik såväl inom som utom Norden. I förslagen har man också beaktat möjligheterna till inspelning av de verk som tilldelas Nordiska rådets musikpris.

Ministerrådet meddelar att man strävar efter att i budgeten för 1988 avsätta medel för att realisera förslagen. Vidare hänvisas till arbetet med handlingsplanen på kulturområdet.

Ministerrådet påminner vidare om att Nordiska rådet har avsatt en prissumma för såväl litteratur- som musikpriset och att den bör uppgå till 150 000 danska kronor.

Jag vill samtidigt nämna ett annat ärende,

angående förbättrad spridning av verk som nominerats. Nordiska ministerrådet rekommenderar utredning av på vilket sätt de verk som nomineras för Nordiska rådets musikpris kan göras tillgängliga för en större publik i Norden och att med utgångspunkt i utredningens förslag behövliga åtgärder för att förbättra distributionen av dessa verk vidtas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

28

C 12/k: Berättelser rörande kulturutskottets verksamhetsområde 1985

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet lägger de till kulturutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna

Utskottets förslag biföljs.

29

E-saker

E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet angående stöd till den nordiska textiltiennalen¹

Eiður Guðnason: Fru president! Min fråga lyder: Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta för att trygga den nordiska textiltiennalens framtid och för att i ett tidigt skede säkra de ekonomiska förutsättningarna för planeringen av den femte textiltiennalen?

Kirke- och undervisningsminister **Kirsti Kalle Grøndahl:** Den femte nordiska textiltiennalen skal etter planen arrangeres i 1988–89. Den er hittil blitt finansiert bl. a. ved nasjonale midler og med støtte fra Nordisk Kulturfond.

Muligheten for finansiering av tiennalen over Nordisk Ministerråds budsjett ble også tatt opp av Eiður Guðnason på Nordisk Råds sesjon i 1986 i forbindelse med et spørsmål om støtte til nordisk utstillingsutveksling. Nordisk Ministerråd opplyste den gang at saken ville bli vurdert i forbindelse med budsjettet for 1988.

I det arbeid som nå pågår med 1988-budsjettet, vil Ministerrådet søke å skaffe økonomisk støtte til tiennalen i tilknytning til budsjettet for Nordisk Kunstsentrum på Sveaborg.

¹ Frågan tryckt s. 2456.

Spørsmålet reiser for øvrig problemer av mer prinsipiell karakter. Etter de någjeldende regler fra Nordisk Kulturfond gis det ikke støtte mer enn maksimalt tre ganger til ett enkelt prosjekt. Det betyr at mange gode nordiske kulturprosjekt har måttet oppgis, idet Kulturfondets støtte har bortfalt.

Ministerrådet vil drøfte denne uheldige situasjonen i forbindelse med arbeidet med den kulturelle handlingsplan og fremkomme med forslag til hvordan problemet på lengre sikt skal kunne løses.

Eiður Guðnason: Fru president! Jag ber att få tacka minister Kirsti Kalle Grøndahl för ett mycket positivt svar. Den nordiska textiltiennalen är ett mycket vällyckat och välkänt samarbets- och utställningsprojekt, och det är enligt min mening mycket viktigt att det får fortsätta. Det framgår också av statsrådets svar att ministerrådet kommer att arbeta för att projektet skall få fortsätta.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet angående godkännande av en i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet i annat nordiskt land²

Marjatta Väänänen: Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att sådan i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet för vilkens del nordisk motsvarighet ännu saknas, skall kunna erkännas i annat nordiskt land och vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att sådan fortbildning, som de olika yrkeskategorierna eventuellt behöver, skall kunna arrangeras?

Utbildningsminister **Bodström:** Fru president! Som svar på Marjatta Väänänens fråga vill jag nämna följande. Vi måste gå vidare i våra ansträngningar att låta nordiska medborgare, som genomgått utbildning i ett nordiskt land, få möjlighet att utöva sitt yrke även i övriga nordiska länder. Vår strävan att uppnå detta underlättas om våra utbildningar har ett i sina huvuddrag likartat innehåll och endast undantagsvis knyts till nationella förhållan-

² Frågan tryckt s. 2464.

den som t. ex. studier för yrkesutövning som har den nationella lagstiftningen som grund.

Vårt gemensamma arbete måste bygga på ett grundläggande förtroende för varandras utbildningar. Det är dessa utbildningar som i avgörande grad bidragit till att ge samtliga nordiska länder en hög och likartad levnadsstandard.

Det är mycket värdefullt om utvecklingen av våra nationella utbildningssystem kan ske i nära kontakt med varandra och att vi därigenom tar del av varandras synpunkter och erfarenheter. Nordiska ministerrådet har i detta syfte initierat en rad olika åtgärder av vilka jag här vill nämna några.

En del av arbetet utgår ifrån rekommendation nr 4/1986, som syftar till att få yrkesutbildningar i Norden mer likartade inom olika branscher. Strukturen i yrkesutbildningarna kommer att analyseras under innevarande år. Ministerrådet kommer även att medverka till centrala nordiska samråd, bransch för bransch, mellan utbildningsmyndigheter och arbetsmarknadsparter. Ministerrådet medverkade också innevarande månad i detta syfte till att genomföra den första nordiska konferensen för regionala skolmyndigheter.

Sedan ett par år tillbaka pågår också ett arbete som gäller små yrkesområden där underlaget för nationell utbildning är litet. Genom att bygga upp ett system för elevutväxling mellan våra länder räknar vi med att även inom dessa områden få till stånd lämpliga utbildningar.

Gemensamma nordiska insatser med utveckling och forskning kring yrkesutbildningar har pågått sedan många år. Detta arbete leds av en särskild arbetsgrupp inom ministerrådet.

Det samarbete på högskolenivå som gäller de studerandes möjligheter att i annat nordiskt land få tillgodoräkna sig studie- och arbetsmeriter från hemlandet är också viktigt.

På gymnasienivå har nyligen en kartläggning skett av vilka ekonomiska och juridiska hinder som möter ungdomar som vill studera i ett annat nordiskt land. Ministerrådet avser att ta fram förslag som syftar till att undanröja dessa hinder.

Fru president! När det gäller möjligheten att få arbete i annat nordiskt land kan de olika behörighetsreglerna som gäller på arbetsmarknaden inom våra länder skapa problem.

Ministerrådet arbetar fortlopande med att lösa dessa. För hälso- och sjukvårdsområdet råder gemensam arbetsmarknad för de flesta yrken. Inom skolområdet har under 1986 avtal slutits om gemensam nordisk arbetsmarknad för ämneslärare i grundskolan och gymnasieskolan.

I uppföljningsarbetet med utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" kommer en arbetsgrupp att utarbeta förslag till åtgärder med syfte att undanröja hinder för yrkesverksamhet inom ytterligare områden.

I den utsträckning utbildning som givits i ett land behöver kompletteras för att medge yrkesutövning i ett annat nordiskt land, bör såväl samhälle som arbetsgivare underlätta för den enskilde att få sin utbildning kompletterad.

Marjatta Väänänen: Fru president! Jag tackar för svaret som belyste olika åtgärder som vidtagits och som håller på att vidtagas för att förbättra den nuvarande situationen. Det finns verkligen god vilja och riktningen är också bra. Det finns dock fortfarande många exempel på hur bristfälligt det trots allt fortfarande är. T. ex. busschaufförer som arbetat i Stockholm hade svårt att få likadant arbete i Helsingfors, trots att det är högertrafik i båda länderna. Inom vårdbranschen finns det många brister, fastän det finns en gemensam arbetsmarknad för de flesta yrken. Dessutom varierar lönerna avsevärt många gånger. Det är beklagligt att rådets juridiska utskott inte godkände kommunernas deltagande i det nordiska samarbetet, ty kommunerna står i detta hänseende i en nyckelposition när det gäller att förverkliga trygghetsavtalet och överenskommelsen om den gemensamma arbetsmarknaden.

Fru president! Jag tackar för ministerns svar.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 9: Fråga till Sveriges regering angående service på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige¹

Marjatta Väänänen: Vilka åtgärder ämnar Sveriges regering vidta för att servicen på

¹ Frågan tryckt s. 2465.

eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige skall ytterligare kunna förbättras?

Kulturminister Bengt Göransson: Fru president! En grundläggande utgångspunkt i svensk socialpolitik är att utländska medborgare som är bosatta i Sverige skall omfattas av samma rättigheter och skyldigheter som befolkningen i övrigt. Ansvar för socialtjänst och hälso- och sjukvård ligger i Sverige hos kommuner och landsting. Principen om likvärdighet mellan invandrare och den övriga befolkningen i fråga om samhällsservice innebär att kommunerna och landstingen inom varje verksamhetsområde har att beakta invandrades behov och vidta de särskilda åtgärder som är erforderliga för att invandrarerna skall få en likvärdig behandling.

Vad gäller äldre finskspråkiga pensionärer i Sverige är det en grupp som har särskilt uppmärksamats sedan flera år av den finsksvenska arbetsgruppen rörande finska invandrades situationer inom den svenska hälso- och sjukvården samt socialtjänsten (SFINKS). Arbetsgruppen är gemensamt tillsatt av de finska och svenska regeringarna.

SFINKS har tagit flera initiativ inom detta område. Bl. a. har socialstyrelserna i Finland och Sverige gemensamt år 1985 gett ut skriften Äldres flyttningar mellan Finland och Sverige. I skriften beskrivs bl. a. äldreomsorgen i respektive land, pensionsbestämmelser och de regler som gäller vid flyttning mellan länderna. Som ett annat led i SFINKS arbete har den svenska socialstyrelsen i en rapport (Socialstyrelsen redovisar 1986: 5), som publicerades förra året, redovisat en inventering av problemen för äldre finska invandrare i Sverige.

I syfte att ytterligare förbättra servicen för äldre finländare i Sverige anordnar den svenska socialstyrelsen, på initiativ av SFINKS, ett arbetsmöte i Haparanda i juni 1987. Till detta arbetsmöte inbjuds företrädare för bl. a. kommuner och berörda statliga myndigheter i de båda länderna.

Jag vill här också nämna att bl. a. statens invandrarverk sedan länge arbetat för ökad flerspråkig samhällsservice för äldre. Invandrarverkets bedömning är att behovet av tvåspråkig personal inom äldreomsorgen har uppmärksamats alltmer under senare år

inom kommuner och landsting. I ökande utsträckning använder man sig av den personal som är flerspråkig.

Vad jag här redovisat är bara en del av de åtgärder som i Sverige har vidtagits och kommer att vidtas för att förbättra de äldre finländarnas situation i Sverige. Genom SFINKS-gruppen finns det möjlighet för de bägge länderna att följa utvecklingen för de äldre finländarna och att ta initiativ till olika åtgärder. Slutligen skall också i detta sammanhang nämnas den nordiska språkkonventionen, som både Finland och Sverige har ratificerat och som träder i kraft den 1 mars i år. Den skall göra det möjligt för medborgare från annat nordiskt konventionsland att använda det egna språket vid kontakter med den offentliga verksamheten. Detta gäller i Sverige redan i dag oavsett medborgarskap. Konventionens artikel 4, vilken innehåller en rekommendation om att den som är intagen på anstalt eller inrättning bör i den utsträckning det är möjligt ges tillfälle till samvaro med annan, som behärskar den intagnes språk, kommer att också i Sverige utgöra ett viktigt incitament till åtgärder som kan underlätta tillvaron för nordiska äldre invandrare.

Marjatta Väänänen: Fru president! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Jag tackar också för alla de åtgärder som redan har genomförts i Sverige i denna sak. Det är sant att den nordiska språkkonventionen förpliktar oss att ordna förhållandena så att medborgare från de nordiska länderna kan använda det egna språket vid kontakter i den offentliga verksamheten.

Det vore önskvärt att man i socialvårdens personalrekrytering samt i yrkesutbildningen i tillräcklig mån skulle ta hänsyn till de finskspråkiga personerna, så att det ovannämnda målet kunde nås. Antalet finskspråkiga pensionärer växer hela tiden. Pensionärsfrågan börjar så småningom bli den centrala socialpolitiska frågan bland Sverigefinnarna.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet angående tryggheten av det nordiska tjänstemannautbytetets ställning i Finland¹

Elsi Hetemäki-Olander: Fru president! Herr minister! Jag tänkte egentligen bara göra så att jag tackar ministern för svaret. Jag vet att frågan är en intern finsk sak, men jag ville med den här frågan ta upp en sak som är utomordentligt viktig för vårt land och för det nordiska tjänstemannautbytet i Finland. Därför, fru president, tackar jag för svaret och tänker inte besvara ministern, om inte ministern nödvändigtvis vill läsa upp svaret.

Justitieminister Taxell: Fru president! Jag kan uppenbarligen svara, även om tacket har framförts på förhand. Det är Nordiska ministerrådet, som varje år godkänner den totala budgeten för nordiska tjänstemannautbytet. Det praktiska arbetet med administration och information om systemet, kontakten med de enskilda sökanden, val av kandidater och uppföljning i övrigt sker i enskilt land inom de ekonomiska ramarna som varje land tilldelats för detta ändamål.

Nordiska ministerrådet anser det som viktigt, att det nordiska tjänstemannautbytet i fortsättningen behåller en smidig och obyråkratisk form och att man undviker att bygga upp en onödigt stor byråkrati i de enskilda länderna för att genomföra verksamheten. Detta är alla nordiska länder eniga om.

Inom de här ramarna bör varje enskilt land finna fram det organ som vid alla skeden kan följa upp det här arbetet på ett rationellt och ändamålsenligt sätt.

Som frågeställaren konstaterar i sin fråga har Finland för avsikt att överföra uppgifterna med tjänstemannautbyte i Finland till statens utvecklingscentral i förbindelse med att man har omorganiserat finansministeriets organisationsavdelning.

Nordiska ministerrådet betraktar detta som en intern finländsk angelägenhet. Omorganiseringen var uppe till behandling i den finska regeringen nyligen. I anslutning till beslutet om förordningen för Statens utvecklingscentral konstaterade man att centralen också skulle behandla frågor förknippade med tjänstemannautbytet. De administrativa besluten beträffande tjänstemannautbytet skall emellertid fattas av finansministeriet.

Med denna omorganisering har man alltså inte nerprioriterat arbetet angående dessa frågor.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 14: Fråga till Danmarks och Norges regeringar angående åtgärder för att uppmuntra danskar och norrmän att tala s. k. skandinaviska i det nordiska samarbetet²

Hannu Kempainen: Fru president! Jag hänvisar till den skriftliga frågan och den motivering som finns där och som lämnats till respektive regeringar samt delats ut här. Jag vill ställa följande fråga:

Vilka konkreta åtgärder avser den danska respektive norska regeringen vidta för att förbättra språkförståelsen i Norden?

Kirke- og undervisningsminister Kirsti Kolle Grøndahl: President! Jeg har full forståelse for betydningen av det spørsmålet som er stilt. Språkförståelse er vesentlig for alt samarbeid. Undersøkelser synes å vise at språkförståelsen innenfor Norden ikke er så god som man ofte går ut fra, heller ikke mellom de språk som spørsmålsstilleren kaller "skandinaviske".

I sitt arbeid har kultur- og undervisningsministrene lagt stor vekt på å fremme nordisk språkförståelse og har etablert et eget handlingsprogram for dette området. Men det er klart at for det finskspråklige Finland representerer nordisk språkförståelse et problem som krever særskilt oppmerksomhet. Derfor har også Nordisk Ministerråd etablert en egen institusjon, Nordisk språk- og informasjonssentrum i Finland, som har til oppgave å arbeide for å gi bedre muligheter for forståelse mellom det finsktalende Finland og det øvrige Norden.

Senteret gjør et stort arbeid ved å skaffe undervisningsmaterieell for svenskundervisningen i finske skoler, arrangere kurs i nordisk språk for ulike grupper av finsktalende, utdanne tolker mellom finsk og øvrige nordiske språk, og ikke minst ved å formidle opplysning om finsk språk, kultur- og samfunnsforhold til de øvrige nordiske land.

¹ *Frågan tryckt s. 2467.*

² *Frågan tryckt s. 2474.*

Skolens betydning for språkforståelsen er stor. Jeg tror likevel at den mest effektive måte å øke forståelsen av våre ulike språk er at vi stadig oftere opplever behov for å forstå hverandre, lese hverandres litteratur og snakke sammen. Derfor vil et økt samkvem mellom vanlige mennesker i Norden også styrke språkforståelsen. Tiltak som kan øke reisevirksomheten av nordboere i Norden, omfanget av lærer- og elevutvekslingen, idretts- og ungdomssamarbeid osv., vil i seg selv være viktige bidrag til økt språkforståelse.

Det kanskje viktigste tiltak for å forstå hverandres språk vil være virkeliggjørelsen av Tele-X. Fra undervisningsministrenes side har økt språkforståelse vært en viktig begrunnelse for vårt engasjement i satellittprosjektet.

På norsk side er vi innstilt på å følge opp de forslag som måtte bli lansert i Nordisk Råd eller Ministerrådet, med sikte på å lette språklig kommunikasjon mellom Finland og det øvrige Norden. Vi er oppmerksom på at norsk og dansk representerer en større vanskelighet enn svensk for finsktalende. Derfor er jeg glad for den påminnelsen som har stått på alle dagsordenlistene på denne sesjonen, nemlig: Tal ikke for fort, artikuler ordentlig, unngå raske utfyllingsfraser og vær oppmerksom på ordenes betydning. På Norges vegne vil jeg legge til at vi bør unngå særnorske ord til fordel for fellesnordiske eller endog svenske ord.

Jeg mener at det er viktig å holde fast på at vi skal benytte nordiske språk i vår nordiske kommunikasjon. Det er en viktig bastion å stå på. Det sier jeg uten at jeg dermed tar standpunkt til fremmedspråkundervisningen i finsk skole. Jeg har naturligvis ikke noe ønske om å engasjere meg i den interne finske debatten. Jeg kan allikevel ikke unnlate å påpeke at omfanget av svensk opplæring i finsk skole er avgjørende for hvorvidt vi fortsatt skal kunne snakke sammen på nordiske språk i Norden.

Undervisningsminister **Haarder**: Fru præsident! Jeg vil gjerne tilslutte mig hvert eneste ord, Kirsti Kolle Grøndahl her har sagt på Norges vegne. Danmark føler sig dækket ind af det.

Jeg vil gerne erkende, at vi danske, vi taler

ikke så pænt og tydeligt, som vi burde gøre. Vi gemmer vort sprog nede i halsen, vi taler hurtigt og fladt, og somme tider er det heller ikke værd at høre, hvad vi siger. Naturligvis skal vi, som det blev sagt, i særlig grad tænke på finnerne, også fordi når finner taler svensk, så er det meget let at forstå i hvert fald for danske. Så skylder vi også, at vi taler, så finner kan forstå os.

Det glædede mig, hvad den norske minister her sagde om de nye ord, for – det kan man vel godt sige nu – tidligere i tiden var det lettere for en dansker at forstå norsk, end det er nu for tiden. Der har vel været en tendens til, at vores sprog fjerner sig fra hinanden, og det er nok svært at undgå.

Men så meget vigtigere er det, som det også blev sagt, at vi værner os til at se og høre hinandens tv-udsendelser. I Danmark kan børn i København og Østdanmark forstå svensk vældigt godt. Inden længe vil vi få svenske programmer og norske programmer og gerne flere programmer i hele Danmark, og det vil øge sprogforståelsen. Det er nok den endelige løsning på det problem, vi drøfter her, og som jeg finder er meget væsentligt.

Hannu Kemppainen: Fru president! På grund av språksvårigheter måste jag använda finska i repliken och kanske i en eventuell tillägsfråga.

Kiitan ministereitä pitkistä vastauksista tähän kysymykseen, jonka me suomenkieliset koemme polttavana ongelmana pohjoismaisessa yhteistyössä. Ensiksi haluan kiittää, että kysymyksen taustalla olisi kielikeskustelu ja erimielisyys ruotsin kielen asemasta Suomessa tai halu tuoda englannin kieli pohjoismaiseen yhteistyöhön mukaan.

Me ymmärrämme Pohjolan kulttuurille yhtenäisen kielen tärkeyden. Kysymys pohjautuu yksistään siihen vaikeuteen, jota suomenkielinen kansanedustaja kokee pohjoismaisessa yhteistyössä.

Jotta suomalainen pystyisi osallistumaan pohjoismaiseen yhteistyöhön, hänellä täytyy olla takanaan pitkä kouluruotsi. Kaikilla kansanedustajilla sitä ei ole, eli jo se rajoittaa mahdollisuutta osallistua. Mutta tämä ei vielä käytännössä riitä. Ilmeisesti jokainen suomalainen Pohjoismaiden neuvoston jäsen on käynyt Suomessa Valtion Koulutuskeskuk-

sen ruotsin kielen kurssin, ja vasta tämä antaa alkeelliset mahdollisuudet osallistua Pohjoismaiden neuvoston työhön, mutta se ei vielä opeta meitä ymmärtämään norjaa ja tanskaa.

Haluisin Kysyä, olisiko norjalaisille ja tanskalaisille Pohjoismaiden neuvoston jäsenille mahdollisuutta järjestää kursseja skandinavisissa, ennen kuin he tulevat Pohjoismaiden neuvoston työhön mukaan, että yhteistyö ja yhteisymmärrys sujuisi paremmin.

Hannu Kemppainen anförande i svensk översättning: Jag tackar ministrarna för de långa svaren på denna fråga, som vi finländare uppfattar som ett brännande problem i det nordiska samarbetet. För det första vill jag förneka att språkdiskussionerna och meningsskiljaktigheterna om svenska språkets ställning i Finland eller införandet av det engelska språket i det nordiska samarbetet skulle ligga i bakgrunden för denna fråga.

Vi förstår vikten av ett enhetligt språk för den nordiska kulturen. Frågan grundar sig enbart på den svårigheten som en finskspråkig parlamentariker upplever i det nordiska samarbetet.

För att finländare skall kunna delta i det nordiska samarbetet, måste han bakom sig ha en lång skolsvenska. Alla parlamentariker har det inte, vilket alltså begränsar möjligheterna att delta. Men detta räcker inte i praktiken. Uppenbarligen har varje finländsk medlem i Nordiska rådet gått på kurs i svenska på Statens utbildningscentral och först detta ger elementära möjligheter att delta i Nordiska rådets arbete, men det lär oss fortfarande inte att förstå norska och danska.

Jag skulle vilja fråga om det för norska och danska medlemmar i Nordiska rådet skulle vara möjligt att arrangera kurser i skandinaviska, innan de kommer med i Nordiska rådets arbete, så att samarbetet och samförståndet skulle fungera bättre.

Kirke- og undervisningsminister **Kirsti Kalle Grøndahl**: President! Kemppainen spør om vi ikke bør arrangere kurs i skandinavisk språk for finner før de tar del i det

nordiske samarbeid. Det er naturligvis der vi hver for oss får litt problem, for hva er skandinavisk språk? Det består i hvert fall av 4-5-6 forskjellige språk, og jeg tror vel at ingen av oss er innstilt på å lage en slags mikstur av de ulike nordiske språkene. Hvis det er det Kemppainen mener, at vi skal lage et slags felles skandinavisk språk, tror jeg vel at det ville bli en vanskelig oppgave, og antakelig heller ikke særlig ønskelig.

Men det som burde kunne gjøres, er vel at vi forsøkte å bruke mange flere felles ord enn det vi gjør. Vi kan vel knote litt, som vi sier på norsk, noen hver av oss, slik at vi bruker mest mulig fellesord og uttrykker oss så tydelig vi kan. Et slikt kurs for finner som skal inn i det nordiske samarbeid, ikke bare i svensk som de kan fra før, men også norsk og dansk, burde vel være en tanke som vi må prøve å virkeliggjøre.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska¹

Elsi Hetemäki-Olander: Fru president! Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att förbättra översättningen och tolkningen på finska i ministerrådets arbete?

Fiskeriminister **Mørk Eidem**: Ærede president! Etter denne smule språkdebatt skal jeg fremføre svaret som det er skrevet, på norsk bokmål. Dere kan være glad jeg ikke bruker min norske dialekt.

Elsi Hetemäki-Olander tar i sitt spørsmål opp tre aspekter på finskspråklig service i ministerrådsarbeidet, for det første oversetting til finsk av sesjonsdokumentene, for det andre annonsering på finsk om ledige stillinger i sckretariatet, og for det tredje tolkservice til og fra finsk i forbindelse med embetsmannskomiteenes møter.

Mulighetene til å kommunisere direkte, uten mellomledd, gir det nordiske samarbeidet en spesiell stilling og en spesiell styrke i forhold til de fleste andre mellomstatlige or-

¹ *Frågan tryckt s. 2475.*

ganisasjoner. Dette bør vi i fellesskap slå vakt om.

Samtidig er det selvsagt at man for å lette arbeidet for Finlands representanter, søker å gi spesiell språkservice på finsk – så langt ressursene tillater. For eksempel inneholder de langt fleste utredninger i NU-serien en sammenfatning på finsk. Dette er en viktig service, som vi på ministerrådssiden prøver å gjøre så god som mulig.

Så til Elsi Hetemäki-Olanders konkrete eksempler.

Sekretariatets stillingsannonser må av åpenbare grunner henvende seg til potensielle søkere som behersker ett av Ministerrådets arbeidsspråk. At kunnskaper i finsk bør regnes som en fordel er selvsagt.

Når det gjelder tolkehjelp på nordiske møter, er jeg overbevist om at ministerrådssekretariatet stiller opp så langt ressursene overhodet tillater. Hittil har sekretariatet besvart alle slike henvendelser positivt.

Videre vil jeg hevde at den finskspråklige servicen i forbindelse med sesjonsdokumentene har blitt bedre. For bare noen år siden ble C2-dokumentet – altså det daværende C2-dokumentet – ikke oversatt til finsk, og normalt heller ikke ministerrådsforslagene. På disse områdene har servicen altså blitt bedre. Samtidig har vi fortsatt med å oversette hele virksomhetsberetningen i C1.

Dette arbeidet har imidlertid bare vært mulig å gjennomføre med ekstraordinære innsatser. Den pressede timeplanen for sesjonsforberedelsene gjør at ministerrådssekretariatet i stor utstrekning er nødt til å engasjere eksternt hjelp. Det ville ikke være økonomisk forsvarlig dersom antallet fast ansatte oversettere var dimensjonert for denne tilfeldige arbeidstoppen.

Vi vurderer med jevne mellomrom om vi bruker våre ressurser på beste måte. Vi har derfor fra Ministerrådets side ved flere tilfeller tilbudt oss, i samråd med de finske parlamentarikerne, å legge om oversettelsesrutinene. Det er vårt syn at man til sesjonene bør konsentrere seg om de fremadrettede dokumentene, dvs. de saker hvor Ministerrådet trenger parlamentarikernes synspunkter, kritikk og gode råd foran planlagte innsatser. Vi er fortsatt åpne for å diskutere dette med den finske rådsdelegasjonen.

Elsi Hetemäki-Olander: Fru president! Jag tackar för minister Mørk Eidems svar och noterar, att tiden får visa om det finns behov att återkomma till denna fråga. Jag noterar också med tillfredsställelse att minister Mørk Eidem är beredd att diskutera frågan med den finska delegationen. Denna vänliga handräckning och detta tillmötesgående blir säkert uppskattat inom vår delegation och jag varnar minister Eidem att kanske vi också kommer att delta i den diskussionen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 23: Fråga till Finlands regering angående de Sverige-finska barnens dubbelspråkighet¹

Lahja Exner: Fru president! Med hänvisning till det stora behovet av tvåspråkiga (svenska/finska) nordister vill jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Vilka åtgärder har regeringen i Finland vidtagit för att de återvändande Sverige-finska barnen skall bibehålla och utveckla kunskaperna både i finska och svenska?

Justitieminister Taxell: Fru president! Undervisningsministeriet i Finland har i november senaste år tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att bl. a. utreda behovet för de barn som återvänder till Finland att få undervisning i det språk de lärt sig utomlands. Den avgjort största gruppen av återvändande barn kommer just från Sverige. Det kan nämnas att läsåret 1986–87 återvände eller kom till Finland drygt 1 100 skolelever, av vilka ungefär hälften kom från Sverige. Av alla återvändande skolelever placerade sig 16 % i svenska skolor i Finland. Dessa barn har då möjlighet att få extra stödundervisning bl. a. i både modersmålet, svenska i skolorna och finska. De barn som åter börjar i finska skolor har likaledes möjligheter att få extra stödundervisning i bl. a. modersmålet, i det här fallet finska och svenska. I samband med skolornas klubbverksamhet har man på en del håll försökt samla upp de barn som kommer från Sverige till verksamhet som har varit ägnad att bevara deras kunskaper i svenska. Eftersom man i finska skolor läser svenska med början an-

¹ Frågan tryckt s. 2485.

tingen i 3 eller i 7 klassen, stöder detta naturligtvis utvecklande av kunskaperna i svenska. I finska gymnasier och yrkesläroanstalter ges alltid undervisning även i svenska.

Lahja Exner: Fru president! Jag vill tacka den finska regeringen för svaret på min fråga. Svaret innehåller fakta om nuläget i undervisningen av de återvändande sverigefinska barnen, fakta som för den icke insatta ger en bild av en rejäl möjlighet för de berörda barnen att utveckla sina kunskaper i finska och svenska till en god tvåspråkighet.

Anledningen till min fråga är att jag har haft förmånen att få växa upp i det tvåspråkiga Finland. Jag upplevde under mina uppväxtår hur svårt livet kan vara när människor i samma bygd eller släkt saknar ett gemensamt språk. Jag har därefter som resultat av det nordiska arbetskraftutbytet bosatt mig i Sverige och under mina 30 år i mitt nya hemland fått uppleva en fantastisk utveckling i samhällets inställning till invandrabarnens rätt till sitt hemspråk, som ofta består av modersmålet.

10000-tals sverigefinska barn har under de gångna 10 åren fått del av den lagstadgade hemspråksundervisningen, som har innebörden att ett barn som har finsktalande far eller mor och som talar finska i hemmet har rätt till den lagstadgade hemspråksundervisningen. Barnen får dessutom lära sig svenska i skolundervisningen. Målet för undervisningen är en god tvåspråkighet både i tal och i skrift.

Den här utvecklingen har dock krävt mycket arbete. Föräldrar, lärare, skolmyndigheter och politiker på både central och lokal nivå har alla fått göra en rejäl arbetsinsats. Det vore en stor förlust för det nordiska samarbetet om den finska skolan och det finska samhället inte skulle lyckas med att ta vara på och utveckla de återflyttande sverigefinska barnens tvåspråkighet.

Det är också viktigt för de sverigefinska barnen och deras föräldrar och lärare att få reda på vilken inställning Finland och vi här i Nordiska rådet har till deras strävan att uppnå en god tvåspråkighet.

Justitieminister **Taxell:** Fru president! Jag bad egentligen bara om ordet för att instämma i de värdefulla synpunkter som Lahja Ex-

ner framförde. Med anknytning till en aktuell debatt i Finland, vill jag framhålla hur viktigt det är att språkkunskaperna är goda. När det i det finländska och det svenska samhället för en växande grupp människor är möjligt att relativt enkelt lära sig två språk så är det en möjlighet som samhället med olika medel kan stöda och utnyttja. Det gäller i det finländska samhället, det gäller i det svenska samhället och det gäller i synnerhet den grupp som särskilt är föremål för frågan, dvs. de återvändande.

Låt mig samtidigt som en mera personlig kommentar säga, med hänvisning till vad Lahja Exner sade om undervisningen på finska i skolor i Sverige, att som representant för den svenska minoriteten i Finland, värdesätter jag särskilt betydelsen av att barnen kan få undervisning i skolorna på sitt eget språk.

Lahja Exner: Jag tackar för de positiva orden som ministern Taxell yttrade. Det förekommer en hel del debatt i massmedia på finska och svenska på båda sidor av Bottnenviken. Vi följer den med stor uppmärksamhet i Sverige, och jag hoppas man också gör det här i Finland.

Det finns all anledning att slå vakt om de nordiska språken och att uppskatta och värdesätta kunskaper i dem. Det märks nämligen vissa tendenser att den yngre generationen blir mer influerad av engelskan. Jag tycker det vore synd om vi i våra nordiska sammanhang och i vårt nordiska umgänge skulle i framtiden tvingas gå över till engelska.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 26: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stoff i läromedel och läroplaner¹

Barbro Nilsson: Fru president! Jag vill ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att påskynda förverkligandet av rekommendationen om det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner?

¹ *Frågan tryckt s. 2488.*

Kirke- og undervisningsminister **Kirsti Kolle Grøndahl**: President! I forbindelse med et handlingsprogram for bedre språkforståelse i Norden inngår en rekke tiltak som er gjort og som er planlagt omkring lærer- og elevutveksling i Norden.

I 1985 utkom i Ministerrådets regi boken *Öppna dörren mot Norden*. Boken omhandler spørsmålet om hvorfor og hvordan lærer- og elevutvekslingen gjennomføres. Boken er sendt til grunnskolene i Norden, til utdanningsinstitusjoner og de berørte myndigheter på sentralt, regionalt og lokalt plan.

Av Ministerrådets disposisjonsmidler for 1987 er det bevilget 150 000 DKK til en konferanse om bedre informasjon om lærer- og elevutveksling i Norden. Konferansen skal også utarbeide forslag til en modell for avtale mellom de berørte parter for å finne billigere løsninger for reiser i forbindelse med lærer- og elevutvekslingen.

I fjor utkom utredningen *Nordiske språk i gymnas og yrkesutdanning i NORD-serien*. Utredningen er et resultat av et langt og utførlig arbeid. Der blir det pekt på mange tiltak som kan styrke og utvikle undervisningen i de nordiske grannespråkene. Anvisningene om tiltakene retter seg både mot nasjonale og nordiske myndigheter, og er bl. a. utviklet til lærerutdanningen, pedagogisk utviklingsarbeid, læreplaner og læremidler som f. eks. produksjon av nordiske litteraturantologier, temaantologier, en nordisk ungdomsavis og videoprogrammer. Utredningen er sendt ut på remiss til de sentrale myndigheter og relevante organisasjoner. Svarfristen er 1. april i år.

For øvrig bevilget Ministerrådet 300 000 DKK i 1986 til konkrete tiltak for å styrke formidlingen av nordiske språk i allmenn- og yrkesutdanningen. På disposisjonsmidlene for 1987 er det avsatt i 1 000 000 DKK til handlingsprogrammet for forbedret språkforståelse i Norden.

Litt på siden av spørsmålet vil jeg gjerne legge til: I Norge har vi en rekke yrkesfag og spesialfag med svært få elever og studenter. Det fører til at lærebøkene i disse fagene enten ikke blir utgitt, at de kommer på engelsk, eller at de blir svært dyre. Vi vurderer nå om vi ikke burde samarbeide mer om utgivelse av felles lærebøker, noe som både ville sørge for det nordiske innholdet og gi elevene bedre forståelse av et annet nordisk språk.

Barbro Nilsson: Fru president! Jag tackar ministern för det svar hon gett mig. Men svaret handlar ju om elevutbyten i första hand och undervisningen i grannspråken i andra hand. Om bättre kunskaper om våra grannländer i en rad av våra läromedel, säger svaret ingenting. I våra läromedel vill vi se ett tidigare rådsbeslut förverkligat. Ett vidgat nordiskt stoff kan medverka till en mycket bättre kunskap om varandra.

Sådan samverkan och forståelse kan börja tidigt i våra nordbors liv, redan i förskolan för att sedan utvecklas vidare i grundskola, gymnasium och högskola. Vad som skall bearbetas i våra skolor beskrivs i läroplanerna. Dessa läroplaner är acceptabla till övervägande del vad gäller målbeskrivningen om Norden i våra nordiska skolor. Är vi som parlamentarikerna inte nöjda med våra läroplaner, måste vi hos varje vårt parlament se till att vi förbättrar dessa läroplaner.

Enligt det nordiska kulturavtalet skall samarbetet på skolområdet också innefatta innehåll och medel.

Vad menar vi med medel?

Ja, traditionellt är det förstas tryckta medel i form av läroböcker, läseböcker, arbetsböcker etc. men numera också en allt rikare flora av bildmedel i olika former. För att Nordens lärare på olika nivåer skall kunna uppfylla det som sägs i deras lands goda läroplan krävs en utveckling och fördjupning av det stoff om Norden som man har rätt att förvänta sig.

Vid sessionen i Reykjavik år 1985 antog rådet en rekommendation om det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner. Redan 1981 antogs dessutom en rekommendation om en nordisk litteraturantologi för gymnasiet. Detta gav oss i fjol en *utredning* som heter: "Nordiska språk i gymnasium och yrkesutbildning".

Något resultat av 1985 års rekommendation har vi inte sett, annat än en hänvisning till vårt kommande handlingsprogram för kulturområdet.

Världen öppnar sig för våra barn och ungdomar dagligen i både ord och bild. Men det handlar det om den mera avlägsna världen såsom Afrika, Amerika och Östasien. Det är mycket litet stoff om Norden i massmedia. Därför behöver skolan läromedel som är aktuella och användbara, för att ge våra nordiska elever goda kunskaper. Alla lärare är inte nordister. De behöver ett bra läromedel.

- Jag vill därför ytterligare fråga ministern:
- Hur kan nordiska författargrupper och lärargrupper få möjligheter att arbeta ut stoff för centrala nordiska områden?
 - Kan ministern medverka till att påskynda gemensam produktion av filmer, videoband och andra läromedel?
 - Seminarium betyder ju plantskola. Ett seminarium för lärare, läroboksförfattare och representanter för läroplansmyndigheter om det nordiska stoffet i våra läromedel borde kunna ge något positivt resultat.

Kirke- og undervisningsminister **Kirsti Kolle Grøndahl**: President! Jeg kan ikke helt slutte meg til Barbro Nilssons kritikk av at jeg snakket bare om nordisk elev- og lærerutveksling og ingenting om innholdet i læreplanene.

For det første tror jeg at en meget viktig del av informasjonen til nordiske elever og lærere nettopp går gjennom den muntlige kommunikasjon som man oppnår gjennom en aktiv lærer- og elevutveksling.

For det andre kom utredningen om nordiske språk i gymnas og yrkesutdanningen i fjor, og dette følger man opp med først å bevilge 300 000 kr i 1986, for så i 1987 å bevilge ytterligere 1 mill. kr. for at dette skal kunne settes ut i livet. Den planen går absolutt på det skriftlige innholdet i lærerutdanningen, pedagogisk utviklingsarbeid, læreplaner, læremidler, produksjon av ulike antologier osv., slik som Barbro Nilsson etterspurte, så jeg vil mene at vi på nordisk hold er godt i gang med å gjennomføre den rekommendasjonen som Nordisk Råd anbefalte i 1985.

Barbro Nilsson: Fru president! Den muntlige kommunikationen værdesætter också jag, men i det här fallet gäller det just läromedel. Jag vill särskilt betona de tryckta läromedlen, vilket säkert också var avsikten hos den som ställde det medlemsförslag som blev antaget vid 1985 års session i Reykjavik.

Jag vill påstå att det tar lång tid att producera läromedel antingen de är tryckta eller det handlar om AV-medel. När arbetsgruppen nu föreslår och ministerrådet meddelade så sent som i november 1986 att ärendet hän-

skjuts till kulturhandlingsprogrammet, kan man fråga sig hur lång tid det kommer att ta i slutändan.

Det angelägna är ju att inspirera läromedelsproducenter att presentera hjälpmedel av olika karaktär så att vi genom undervisningen i skolan stärker kunskapen om våra nordiska grannländer i den starka konkurrensen med det internationella informationsflödet.

Kirke- og undervisningsminister **Kirsti Kolle Grøndahl**: President! En siste liten replikk bare. Jeg kan ikke snakke på vegne av alle de nordiske land om hvordan de behandler dette i sine nasjonalforsamlinger, men i Norge har vi nettopp kommet med en innstilling til Mønsterplanen, altså hovedarbeidsredskapet for grunnskolen i Norge, hvor man spesielt legger vekt på at man skal styrke informasjonen om de andre nordiske land og styrke den nordiske språkforståelsen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet angående fonogramsamarbete¹

Sten Svensson: Fru president! Med hänvisning till den motivering som är utdelad ber jag att få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att underlätta producenternas omställning från den nuvarande fonogramtillverkningen till en nordisk produktion av kompaktskivor för exportmarknaden?

Minister for kulturelle anliggender **H. P. Clausen**: Fru præsident! De forslag, som Ministerrådet prøver at realisere i forbindelse med budgetarbejdet for 1988, omfatter bl. a. produktionsstøtte i særlige tilfælde til indspilning af fonogrammer med nordisk musik – bl. a. indspilning af prisbelønnede værker for Nordisk Råds musikpris. Det omfatter støtte til markedsføring og distribution, bl. a. gennem etablering af en Nordisk Fonogrammesse, samt øget information om nordisk musik i

¹ Frågan tryckt s. 2492.

og uden for Norden gennem en fælles indsats med de nationale musikcentre.

Ministerrådet har bevilget midler til, at NOMUS i samarbejde med programproducenter kan arbejde videre med disse spørgsmål med henblik på at fremlægge konkrete forslag.

Hr. Sten Svensson peger i motiveringen for sit spørgsmål på, at den tekniske udvikling, siden rekommandationen blev vedtaget, har ført til så hurtige strukturelle forandringer, at kompaktskiver i stedet for fonogrammer i relation til præsentation af nordisk musik uden for Nordens grænser i dag forekommer mere relevante. Samtidig peges der på, at fremstillingen af kompaktskiver er kompliceret og dyr og ikke på nuværende tidspunkt forekommer i noget af de nordiske lande.

Ministerrådet kan være enig i, at for så vidt angår den tekniske udvikling på fonogramområdet er det relevant at overveje, hvorvidt præsentationen af og eksportfremstød har nordisk musik uden for Nordens grænser bedre kan realiseres gennem nye tekniske hjælpemidler – som f. eks. kompaktskiver. På den baggrund vil Ministerrådet anmode NOMUS om i relation til det arbejde, jeg nævnte, i samarbejde med programproducenterne at overveje, om indspilningen af nordisk musik og bl. a. de prisbelønnede værker for Nordisk Råds musikpris også bør gøres tilgængelige på kompaktskiver med henblik på markedsføring og distribution uden for Norden.

Af en oversigt over fonogramspørgsmålene – herunder fremstilling til eksportmarkedet – som NOMUS har udarbejdet til Ministerrådet i anledning af Nordisk Råds rekommandation om fonogramspørgsmål – rek. nr. 15/1985 – fremgår det, at produktionsspørgsmålene i første omgang er af mindre betydning end en mere effektiv markedsføring af nordisk musik i udlandet.

Der eksisterer for øjeblikket flere producentselskaber i Norden, som fremstiller kompaktskiver – også til eksport. Det gælder f. eks. TOOLEX, ALFA i Stockholm, CD Plant i Malmø og Egva CD i Norge. En lang række andre producenter planlægger for øjeblikket en omstilling til kompaktskiveproduktion. Der eksisterer ingen tekniske hindringer for dette. Derfor er det misvisende, når det i spørgsmålet til Ministerrådet konstateres,

at der ikke foregår fremstilling af kompaktskiver i noget nordisk land.

Det er Ministerrådets opfattelse, at programproducenterne på almindelige forretningsmæssige vilkår på grund af det ekspanderende marked, som også vil billiggøre fremstillingsprisen i de kommende år, selv vil være i stand til at omstille sig til kompaktskiveproduktion.

Ministerrådet vil i denne sammenhæng henvise til de fælles nordiske muligheder for lån til produktion, som bl. a. eksisterer gennem Nordisk Investeringsbank.

Ministerrådet finder på den baggrund ikke anledning til at foretage specielle tiltag, hvad angår producenternes omstilling fra den nuværende fonogramfremstilling til en nordisk produktion af kompaktskiver til eksportmarkedet.

Derimod vil Ministerrådet i samråd med bl. a. de nationale musikinformationscentre og NOMUS undersøge muligheden for at effektivisere markedsføringen af nordisk musik på såvel det nordiske hjemmemarked som i udlandet.

Sten Svensson: Fru president! Jag ber att få tacka minister Clausen för det värdefulla svaret. Jag finner att reaktionen på denna fråga har föranlett en rad positiva kommentarer. De utfästelser som minister Clausen gör i sitt svar är mycket värdefulla. Jag tror att de blir en fin stimulans för nordiska producenter, så att vi kan sprida nordisk musik och hävda oss bättre på exportmarknaden.

Jag pekade i min fråga på att vi inte har någon komplett tillverkning. Det finns två fabriker i Sverige, som minister Clausen mycket riktigt påpekade. Men man saknar matriseringsledet. Men om ett år kommer man att förfoga över matrisering, och då blir det en komplett produktion. Man skall för övrigt gå samman härom i de två fabriker.

Vad jag ville peka på var att vi fortfarande är beroende av utlandet, eftersom vi inte har en fullständig produktionskedja i Norden. Men om ett år kommer den att vara en realitet. Under alla omständigheter är jag glad över att ha fått ett så positivt svar, och jag ser verkligen fram mot de åtgärder som minister Clausen har lovat skall komma till stånd med anledning av min fråga.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 31: Fråga till Finlands regering angående svenska språkets ställning i Finland¹

Ingrid Sundberg: Fru president! Mot bakgrund av den i Finland pågående debatten och vissa pressuppgifter i Sverige har jag ställt följande fråga:

Vilka åtgärder avser den finländska regeringen vidta för att stärka det svenska språkets ställning i skolorna i Finland?

Justitieminister Taxell: Fru president! Införande av grundskolan i Finland åren 1972–77 innebar en förstärkning av svenska språkets ställning i finskspråkiga skolor i och med att svenska språket då blev ett obligatoriskt språk för alla finskspråkiga skolbarn. Under det gamla s. k. parallellskolsystemet var det i allmänhet endast eleverna i läroverken som läste svenska respektive finska.

I statsrådets generalplan den 19 december 1984 angående utvecklande av språkundervisningen åren 1985–91 har uppställts som mål att 9 % av årskullen dvs. 5 700 elever skall läsa svenska som långt språk, alltså med början i grundskolans 3:e klass. Detta betyder, att resten av årskullen dvs. 85 % eller 55 000 elever läser svenska som ett s. k. mellanlångt språk med början i grundskolans 7:e klass. Det har beräknats att 5,5 % av årskullen går i svenskspråkiga skolor med finska som obligatoriskt språk. Det kan nämnas att medan läsåret 1983–84 7,6 % av hela årskullen läste lång svenska, var motsvarande procenttal läsåret 1985–86 8,3 %. En ökning för svenskan som långt språk kunde alltså skönjas. I gymnasiet fortsätter sedan de obligatoriska kurserna i svenska.

Studentexamen, gymnasiets slutexamen, består av fyra obligatoriska prov och för abiturienten högst två valfria extra prov. De obligatoriska proven utgörs av proven i modersmålet, i det andra inhemska språket dvs. svenska i finska skolor och i ett främmande språk samt antingen provet i matematik eller realprovet.

I samband med ett förslag angående ut-

vecklandet av programförslag för studentexamen har till undervisningsministeriet bland annat ingivits utlåtanden, som förordar en omstrukturering av studentexamen sålunda, att t. ex. endast provet i modersmålet skulle vara obligatoriskt och de övriga proven valbara. Man kan dock säga, att utlåtandena går mycket i sår, varför en omstrukturering på basen av den utredning som nu finns att tillgå inte är möjlig. Själva strukturen av studentexamen är en fråga som möjligen kommer att närmare undersökas.

En sänkning av antalet timmar i svenska språket för de finskspråkiga elevernas del är inte aktuell.

Såsom av ovan framgår är svenska språkets ställning i finskspråkiga skolor stark.

Ingrid Sundberg: Fru president! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. I det skriftliga svar jag har fått står det: "Såsom ovan framgår är det svenska språkets ställning i finskspråkiga skolor stark." Jag hoppas att det förhållandet att den meningen inte har upplästs här inte innebär att man har ändrat uppfattning i Finlands regering.

Det är lika fullt en risk att svenska språkets ställning i Finland försvagas. Bakgrunden till de uppgifter som har förekommit i våra tidningar är naturligtvis diskussionen om en omstrukturering av den finska studentexamen, där endast modersmålsprovningen skulle bli obligatorisk. Om så skulle bli fallet måste det innebära en försvagning av svenskan. Det skulle nämligen enbart bli de som läser svenska som långt språk, dvs. cirka en tiondel av en årskurs och därmed kanske också en tiondel av de som går i gymnasieskolan, som skulle välja att gå upp i svenska språket i studentexamen.

Jag vill uttrycka min glädje över att svaret klart säger att en sänkning av antalet timmar i svenska språket för de finskspråkiga elevernas del inte är aktuell. Enligt pressuppgifter i Sverige förs dock denna diskussion när det gäller vissa nivåer i grundskolan. Jag hoppas att det avgivna svaret är relevant för alla årskurser.

Det har i dag från denna talarstol sagts mycket om värdet av god språkförståelse i Norden. Jag skall därför inte förlänga debatten med att upprepa de många värdefulla ord

¹ Frågan tryckt s. 2494.

som har sagts tidigare i dag. Särskilt betydelsefullt är det ändå att finländare i framtiden inte ges försämrade möjligheter att delta i nordiskt samarbete i alla dess yttringar, därför att det finska skolsystemet och borttagandet av svenska språket som obligatoriskt i studentexamen medför att eleverna och senare de vuxna människorna får försämrade möjligheter att delta i detta samarbete.

Justitieminister **Taxell**: Fru president! Jag vill egentligen bara säga hur högt jag värdesätter att man på en bred politisk front från svensk sida understryker betydelsen av goda kunskaper i de nordiska språken i båda länderna, särskilt i svenska i de finska skolorna. Jag beklagar att min kollega utbildningsminister Pirjo Ala-Kapee inte personligen hade möjlighet att ge svar på dessa frågor. Men de synpunkter som jag redogjort för här motsvarar de åsikter som i dag är gällande i regeringen.

För egen del finner jag det ytterst obetänksamt att försvaga det andra inhemska språkets ställning i Finland för de enskilda människorna, oberoende av vilket språk det är fråga om, genom att avskaffa det som obligatoriskt prov i studentexamen. Jag vill tro att de motstridiga kommentarer som getts i anledning av det förslag som lagts är en illustration av att det inte finns grund för att genomföra det.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 33: Fråga till Finlands regering angående ett fredsinstitut på Åland¹

Gadd: Fru president! Jag har ställt följande fråga till Finlands regering:

Vilka förutsättningar anser den finländska regeringen måste föreligga för att det tidigare diskuterade fredsinstitutet på Åland skulle kunna realiseras?

Justitieminister **Taxell**: Fru president! Som frågeställaren konstaterar, har tanken på ett fredsinstitut på Åland redan under flera års tid varit föremål för diskussion. Men anled-

ning av det vände sig s. k. ordförandena i samtliga politiska fraktioner som är representerade i Ålands landsting samt landstingets talman i juni 1986 till lantrådet och bad att landskapsstyrelsen skulle tillsätta en särskild utredning. I slutet av senaste år tillsatte landskapsstyrelsen en utredningsman, som till sin hjälp fick en referensgrupp. Uppdraget går ut på att som det heter kartlägga redan förefintliga fredsinstitut i Norden och övriga Europa och på basen av Ålands historiska roll i fredsarbetet överväga alternativa modeller som kan bli aktuella på Åland, samt granska tänkbara finansieringsalternativ.

Finlands regering anser att behandlingen av denna fråga, som i princip kan understödjas, genom de åländska självstyrelsemyndigheternas åtgärder har framskridit på ett sådant sätt att det för tillfället inte finns behov av att ta ställning till frågan. För närvarande måste ärendet anses vara en sak för självstyrelsemyndigheterna. Medan utredningsarbetet fortgår, är det inte ändamålsenligt att regeringen tar ställning till förutsättningarna för att fredsinstitutet skall kunna realiseras.

Gadd: Fru president! Jag tackar statsrådet för svaret, som dock är dubbeltydigt. Det framhålls dels att förslaget om ett fredsinstitut på Åland i princip kan understödjas, och det beskedet tackar jag för. Men det heter vidare också att den finländska regeringen inte tar ställning i frågan.

Det är möjligt att man kan kombinera dessa två satsar – jag kombinerar dem så, att jag minns det först lämnade beskedet.

Jag tycker att det här gäller en fråga som det är viktigt att vi håller vid liv. Åland är ju en del av Norden som har en uppenbar svensk karaktär. En folkomröstning på 1920-talet gav också klart och tydligt det utslaget att Åland borde förenas med Sverige. Genom en internationell skiljedom tilldömdes Finland Åland, och det böjde sig den svenska regeringen och jag vågar hävda det svenska folket för.

Den finländska regeringen och det finländska folket har sedan under årens lopp visat en generositet mot Åland och gett det en självständighet som skulle kunna vara något av ett föredöme för andra länder i konfliktsitu-

¹ Frågan tryckt s. 2497.

ationer. – Åland blev alltså aldrig en konfliktfråga.

När vi talar om ett fredsinstitut kan det naturligtvis målas upp ett panorama innefattande en byggnad och en stor administrativ apparat, men man skulle också kunna se frågan på ett helt annat och enklare sätt, som kunde leda fram till resultat. Åland skulle kunna bli samlingsplatsen för t. ex. regelbundet återkommande seminarier, diskussioner och symposier kring fredsfrågan. En bättre miljö än Åland kan knappast tänkas. Åland är ett av de få exempel som finns på att en internationell konflikt kunnat lösas i samförstånd, ett samförstånd som har utvecklats på ett gott sätt för både ålänningar, finländare och svenskar. Jag tror alltså att det vore av värde för Nordiska rådet att stödja detta projekt som ett exempel för andra att ta efter.

Olof Jansson: Fru president! Jag kan här bekräfta det svar, som minister Taxell gav till det sakliga innehållet. När förslaget om ett fredsinstitut/centrum på Åland väcktes 1983 ställde vi oss givetvis i princip positiva från åländsk sida till tanken. Men förverkligandet i detta skede var en annan fråga, eftersom Nordens institut på Åland enligt vår åsikt först borde verkställas enligt de uppbyggnadsgrunder som hade behandlats i Nordiska rådet och då var klara för verkställighet. Sedan Nordens institut på Åland inledde sin verksamhet hösten 1985 kom detta initiativ senaste år, som vi hörde från minister Taxells svar. Vi betraktar i detta skede denna fråga som en åländsk angelägenhet och vi ser också Åland som en lämplig plats för ett fredscentrum/fredsinstitut genom dess demilitariserade status och dess historiska bakgrund som fredsexempel att lösa folkkonflikter på fredlig väg.

Ställningstagandet kan vi givetvis icke uttala oss om i tillämpning och utformning av fredscentret förrän utredningen är klar; det är den som bör visa grunderna för uppläggning.

Det är klart att fastän vi i detta nu betraktar denna fråga som en åländsk fråga, är vi i framtiden beredda till samarbete med alla myndigheter och institutioner också utanför Åland som är erforderliga.

Justitieminister **Taxell:** Fru president! Åt Gadd vill jag gärna erkänna att svaret saknar sting! Men i övrigt vill jag konstatera att också ur Finlands regerings synvinkel ser vi detta som en fråga – för ögonblicket i alla händelser – för självstyrelsemyndigheterna. Och innan självstyrelsemyndigheterna för egen del har tagit ställning till frågan finns det inte anledning att utannonsera Finlands regerings ståndpunkt, utan vi inväntar resultatet av den utredning som är på gång.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

30

D 1987/17/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik

D 1987/5/1980/k: Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad

D 1987/10/1981/k: Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet

D 1987/5/1982/k: Meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden

D 1987/8/1982/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden

D 1987/11/1983/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1983 angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten

D 1987/21/1984/k: Meddelande om rekommendation nr 21/1984 angående reklam i de elektroniska massmedierna

D 1987/24/1984/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1984 angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte

D 1987/12/1985/k: Meddelande om rekommendation nr 12/1985 angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet

D 1987/7/1986/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1986 angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (NORDLEK)

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade förslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 17.50.

Protokoll

5:e mötet

Torsdagen den 26 februari 1987 kl. 09.00—12.30 och 14.00—16.30

Presidenter: Margrete Auken (1—4), Peter Muurman (4—9), Elsi Hetemäki-Olander (9—14), Kjell Magne Fredheim (14—17) och Ólafur G. Einarsson (17—18)

Dagordning

1. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeid (*Sosial- og miljøutvalgets betenkning*)

2. B 71/s: Ministerrådsforslag om en nordisk handlingsplan mot luftforurensninger

3. A 763/s: Medlemsforslag om å styrke europeisk samarbeid på miljøområdet (Miljø-Eureka)

A 763Å/s: Endringsforslag om å fremme europeisk samarbeid på miljøområdet ved et europeisk miljømøte på høyt nivå

4. A 741/s: Medlemsforslag om vannmiljøproblemene

A 767/s: Medlemsforslag om et nordisk tiltaksprogram med sikte på å redde havsmiljøet

A 790/s: Medlemsforslag om fellesnordisk handlingsprogram til bekjempelse av hav- og kystforurensning i Norden

5. A 708/s: Medlemsforslag om forsøksordning med innføring av seks timers normalarbeidsdag

A 708Å/s: Endringsforslag om innsamling av nordisk forskning og utredning av arbeidstidsforkortning og om avholdelse av en egen konferanse om seks timers arbeidsdag

6. A 712/s: Medlemsforslag om nordisk samarbeid vedrørende høyspesialisert sykepleie

7. A 744/s: Medlemsforslag om samnor-

disk informasjon og forskning om AIDS

8. A 752/s: Medlemsforslag om felles handlingsprogram mot kreft i Norden

9. A 737/s: Medlemsforslag om utredning av det psykiatriske misbruks omfatning og av mulighetene til dets avskaffing i de nordiske landene

10. A 742/s: Medlemsforslag om nordisk ambulanssevirkosomhet

11. A 740/s: Medlemsforslag om økt helsepolitisk samarbeid

12. A 718/s: Medlemsforslag om å sikre Døves Nordiske Råds virkosomhet

A 765/s: Medlemsforslag om støtteordningen for handikapporganisasjonenes nordiske samarbeid

13. A 768/s: Medlemsforslag om økede flyttingsmuligheter for pensjonister i Norden

14. A 772/s: Medlemsforslag om samarbeid vedrørende naturetikk, sikkerhetsspørsmål, teknologivurdering og regler om genteknologi

15. Melding om rek. nr. 15/1982/s om epidemiologisk overvåkningssystem

16. C 13/s: Beretninger for 1985 vedrørende Sosial- og miljøutvalgets saksområde (*Sosial- og miljøutvalgets betenkning*)

17. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Sosial- og miljøutvalgets saksområde

E 3: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende økende konflikt mellom selinva-

sjon til kystområdene og fiskerinæringen og

E 4: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende økende bestand av sel langs norske kysten

E 2: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forsterket internasjonal innsats i alkoholspørsmålet

E 5: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende oppfølging av rekommendasjonen om senter for handikappede på Nordkalotten

E 7: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende alkoholproblemene i Norden

E 21: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende nordisk handlingsprogram for legemiddelregistrering

E 22: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende planer på å bygge ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland

E 41: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om nordisk støtte til et irsk forslag om å fjerne og forhindre radioaktive utslipp fra Windscale/Sellafield og Dounreay

E 28: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende foreldreledighet

E 29: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende erstatning til barn som skades i forbindelse med arbeidsmiljøet

E 37: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende nedleggelse av Samnordisk Dokumentasjon om Arbeidsmiljø (SDA)

E 38: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om harmonisering av miljøvernlovgivningen i Norden

E 39: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om den nordiske innsats i havforurensningskonvensjonene

E 40: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om et nordisk forslag om forbud mot havavbrenning av kjemisk avfall på Nordsjøen

E 42: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om nordisk støtte til IUNC og strategi innenfor Verdensbanken

E 43: Spørsmål til Nordisk Ministerråd om den nordiske arbeidsmiljøkonvensjon

E 46: Spørsmål til Norges regjering om dioxinutslipp i Sør-Norge i Porsgrunn

E 49: Spørsmål til Norges regjering om betaling av trygdebidrag

18. Avskrivning av følgende rekommendasjoner:

6/1977/s Forkorting av arbeidstiden

26/1981/s Internasjonale begrensninger vedrørende skattefrie alkoholinnførsel

17/1983/s Intensivert nordisk forsknings-samarbeid på energi- og miljøvernsområdet

19/1983/s Felles normer for svovelutslipp

20/1983/s Intensivert arbeid på internasjonalt plan for begrensninger av svovelutslipp

21/1983/s Program för måling og evaluering av ulike energislags miljøskadlige effekter samt forutsetningene for forebyggende av miljøskadlig virksomhet i annet nordisk land

12/1986/s Handlingsplan mot luftforurensninger

Ändringar i medlemslistan

Det anmeldes, att Mikko Elo återtagit sin plats i rådet och att Riitta Järvisalo-Kanerva lämnat sessionen, att Elver Jonsson återtagit sin plats i rådet och att Hugo Bergdahl lämnat sessionen, att Arvo Kemppainen återtagit sin plats i rådet och att Anna-Liisa Jokinen lämnat sessionen samt att Pekka Tuominen återtagit sin plats i rådet och att Karl-Gunnar Fagerholm lämnat sessionen.

Det anmeldes vidare, att Einar Førde lämnat sessionen och ersatts av Marit Rotnes, att Thea Knutzen lämnat sessionen och ersatts av Lars Lefdal, att Ilkka Kanerva lämnat sessionen och ersatts av Helena Pesola, att Erkki Liikanen lämnat sessionen och ersatts av Antti Kalliomäki, att Oddrunn Pettersen lämnat sessionen och ersatts av Ernst Wroldsen, att Bengt Westerberg lämnat sessionen och ersatts av Hugo Bergdahl samt att Henrik Westerlund lämnat sessionen och ersatts av Ole Norrback.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att hälso- och försäkringsminister Ragnhildur Helgadóttir och arbetskraftsminister Urpo Leppänen intagit sina platser i rådet.

Anmälan

Presidenten meddelte at Økonomisk utvalg den 25. februar 1987 hadde trukket tilbake sitt forslag datert 30. januar 1987, vedrørende melding om rek. 22/1986/e angående nordisk samarbeid i internasjonalt sammenheng.

Presidenten opplyste at utvalgets nye betenkning av 25. februar var omdelt på plasse- ne.

Presidenten viste til at etter Rådets arbeidsordning § 47 skal betenkning foreligge dagen før behandling i plenarforsamlingen. Plenarforsamlingen kan beslutte at saken skal behandles tidligere.

Presidiet hadde foreslått at plenarforsamlingen godkjenner at saken kan behandles i ettermiddag.

Presidiets forslag bifølls.

I

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (social- och miljöutskottets betänkande)

Social- och miljöutskottet hade föreslagit.

A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till social- och miljöutskottet, kapitel I: Inledning (i berörda delar), kapitel III: Den ekonomiska handlingsplanen, kapitel XII: Arbetsmarknad, kapitel XIII: Arbetsmiljö, kapitel XIV: Socialpolitik och kapitel XV: Miljövård antar följande yttrande (ordningsföljden mellan punkterna innebär ingen prioritering):

1. Samarbetet på arbetsmarknadsområdet bör fortsatt inriktas på att förbättra de sämst ställda gruppernas, bl. a. kvinnornas situation.

2. En nordisk arbetsmiljökonvention bör utarbetas med sikte på att antas under 1988.

3. Samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet bör utgå från ett brett perspektiv och förebyggande insatser prioriteras i enlighet med WHO:s målsättning "Hälsa för

alla år 2000" och utskottets synpunkter med anledning av medlemsförslag A 740/s om hälso- politiskt samarbete.

4. Rådet uttrycker sin oro över att frågor om barn-, ungdoms- och familjepolitik fått litet utrymme i berättelsen och förväntar att detta område ges en högre prioritering i fortsättningen.

5. De nordiska ländernas regeringar bör arbeta för ett bindande avtal om reduktion av utsläppen av kväveoxid och kolväten inom ramen för ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.

6. Projektverksamheten inom ramen för handlingsplanen "Norden i växt" bör kompletteras med ytterligare projekt inom miljöområdet vilka är arbetsintensiva och därmed bidrar till högre sysselsättning.

7. Rapporteringen i ministerrådsberättelsen bör i högre grad inriktas på vilka konkreta resultat verksamheten givit, och inte endast att vissa projekt pågår respektive avslutats. Det kan förväntas att den kommande ordningen med förvaltningsrevision bidrar härtill.

B. att Nordiska rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Marjatta Väänänen (social- och miljöutskottets talesman): Fru president! Social- och miljöutskottet har under flera år haft ett väl fungerande samarbete med ministerrådets organ, vilket bl. a. tar sig uttryck i att utskottets arbetsområden täcks av samsamarbetsprogram antagna av ministerrådet efter överläggningar med utskottet. Detta ser vi med tillfredsställelse men vi måste också komma ihåg, att allt fler nya frågor är av tvärfacklig karaktär och därför inte rymms inom ett av samsamarbetsprogrammen. Hit hör frågan om "Nordiskt medborgarskap", som togs upp i utskottets betänkande över ministerrådets berättelse tre år i rad och sedan av ministerrådet i en rapport med rubriken "Nordbors rättigheter i Norden". Det skulle vara en kartläggning av vilka rättigheter som tillkommer nordiska medborgare vid bosättning eller vistelse i annat nordiskt land. Man åstadkom dock i själva verket en s. k. hinderkatalog, som skulle påvisa eventuella brister i rättsställningshänseende. Förra året begärde utskottet att arbetet med utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" skulle föras vidare med sikte på att

göra uppgifterna mer heltäckande och jämförbara, så skulle det vara t. ex. vad gällde de sociala rättigheterna. Vid utskottets överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna i november i Helsingör framhöll vi att vi hade tänkt oss en mer positivt utformad rättighetskatalog, som tog fasta på de rättigheter nordborna faktiskt hade i andra nordiska länder. Ministrarna kom vid mötet med ett positivt besked, som vi sätter pris på. Således har man beslutat att en enkel publikation utarbetas i enlighet med Nordiska rådets önskemål och att man skulle göra nationella kartläggningar över områden där det är angeläget att ändra lagstiftning och regler som hindrar nordbors rörlighet. Utskottet ser fram emot en "folkupplaga" i form av en färdig broschyr vid sessionen 1988.

Fru president! Utskottets vice ordförande kommer att beröra arbetsmarknads- och arbetslivsfrågor, och jag vill kommentera en del fråga inom sistnämnda ämne. Våra sakkunniga förefaller eniga om att småbarnsföräldrar är en speciellt utsatt grupp när det gäller att disponera tiden. De s. k. normalarbetstiderna är dåligt anpassade till småbarnsföräldrarnas behov. Lösningen har blivit att en förälder – i regel modern – arbetar deltid eller har stora svårigheter med att kombinera arbetet och barnpassningen. Denna utveckling är betänkelig ur jämställdhetssynvinkel.

Det finns många förslag till hur småbarnsföräldrarnas situation kan underlättas. En del tar sikte på arbetstid, t. ex. utbyggd föräldraförsäkring och rätt till kortare arbetstid under vissa år i familjens liv. Andra förslag går ut på att ge t. ex. vårdnadsersättning till småbarnsföräldrarna. Förklaringarna till att inte mer gjorts för att underlätta småbarnsföräldrarnas situation är flera, bl. a. att småbarnsföräldrarnas situation inte har varit en så aktuell fråga i fackliga organisationer. För min egen del vill jag konstatera, att om man vill förkorta arbetstiden är det angeläget att man först förkortar arbetstiden för småbarnsföräldrar.

Vid utskottets överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna i Helsingör pekade vi på att samtliga nordiska regeringar godtagit WHO:s målsättningar för Europa "Hälsa för alla år 2000" och att dessa därför kunde ingå som en allmänt accepterad grund för ett nytt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet. WHO hävdade att de stora

hälsoproblemen idag i rika länder orsakades av vårt sätt att leva. Även Norden har drabbats av "de nya sjukdomarna", tobaks-, alkohol-, läkemedels- och narkotikamissbruk, de gamlas, de mentalsjukas, de arbetslösas problem, självmorden och institutionaliseringen, även om man också har gjort stora satsningar. Det nya hälsobegrepp som WHO på detta sätt definierat skulle enligt vår uppfattning passa väl in i ett samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet. Det är nödvändigt att se sambandet mellan hälsa och andra faktorer, såsom undervisning, kommunikationer, miljön på arbetsplatsen. I många politiska beslut på dessa områden ryms också en hälsoaspekt. Vi vill också erinra om WHO:s målsättningar t. ex. jämlikhet i hälsa – mellan olika befolkningsgrupper och regioner – livsvillkor och livsstil, såsom kost, rökning och alkoholkonsumtion, trygghet inklusive skydd mot olyckor och miljö, både människans uppväxtmiljö och arbetsmiljö. Dessa målsättningar borde ingå i ett nordiskt samarbetsprogram som konkreta projekt t. ex. för att minska överkonsumtion av alkohol och läkemedel liksom drogmissbruk och andra skadliga beteenden och miljöfaktorer.

Vi har med glädje noterat att regeringarna i augusti förra året kunnat enas efter de långa diskussioner som förts om sjuksköterskornas utbildning, men vill också påpeka att alltför många undantagsförfaranden skulle medföra att överenskommelsen om dessa kategorier urholkas och gradvis upphävs. Egentligen förutsätter överenskommelsen att inget av de nordiska länderna i sin utbildning avlägsnar sig från den nivå och de normer som gäller i alla nordiska länder.

Vi har i utskottet med tillfredsställelse noterat att ministerrådet påbörjat arbete med en revision av den nordiska trygghetskonventionen. Enligt vår uppfattning har konventionens nuvarande utformning ibland varit ett hinder för samarbete mellan de finska och svenska social- och hälsovårdsmyndigheterna rörande vissa patientgrupper, i synnerhet pensionärer. I konventionens nuvarande text säges att all vård först och främst skulle ske i bosättningslandet och att rätt till vård i annat land endast undantagsvis föreligger.

Ett område som utskottet skulle vilja se att ministerrådet gav högre prioritet är barn-

ungdoms- och familjepolitiskt samarbete. Vi emotser slutrapporteringen om projekten om fritidshemmens och "samhällets respektive familjens ansvar för barnen" men vill också gärna att dessa följs upp med en föreslagen konferens på temat "Föräldraledighet i Norden". Detta tema skulle ha en naturlig plats i arbetet med "Nordbors rättigheter" som ett exempel på sådana skillnader i de sociala rättigheterna som gör det svårt att flytta mellan länderna. Vi ser med oro på att ämnet barn, ungdom och familj givits så litet utrymme i berättelsen. Detta tillsammans med den mycket restriktiva behandlingen av anslagen inom detta område gör att utskottet allvarligt vill understryka att barn-, ungdoms- och familjefrågor bör ges högre prioritet.

Inom miljöområdet har vi med tillfredsställelse noterat att de nordiska miljö-, bistånds- och utrikesministrarna genom en särskild kontaktgrupp för miljö och utveckling dryftat gemensam strategi i globala miljöfrågor, bl. a. miljökonsekvenser av Världsbankens och utvecklingsbankernas verksamhet. Utskottet emotser en intressant diskussion om dessa frågor när den s. k. Brundtlandskommissionens slutrapport inom kort framläggas.

Vad gäller luftföreningar, som behandlas i ett särskilt betänkande, vill jag framhålla att vi bör samordna insatserna i de komplicerade förhandlingar som kommer att krävas om ett europeiskt avtal om reducering av utsläppen av kväveoxider och kolväten. Nordiska rådets internationella konferens om luftföreningar i Stockholm den 8–10 september 1986 anses allmänt ha inneburit ett genombrott för den nordiska synen på dessa miljöfrågor på internationellt plan. Utskottet kommer att starkt prioritera alla insatser för att ta vara på den effekt konferensen enligt samstämmiga omdömen fått, och vi hoppas att ministerrådet och regeringen inte heller förbiser detta tillfälle.

Till slut vill jag för min egen del fästa uppmärksamheten på en fråga som är aktuell just nu i dag. Ett skriande exempel på miljöfrågan just nu är oljeutsläpputvecklingen utanför kusten några mil härifrån. Oljeutsläpp och kemikalieutsläpp förekommer allt oftare utanför Finlands, Sveriges och Norges kustområden. Det är en skrämmande situation och snabba praktiska åtgärder behövs inom miljövärdnet.

Alsaker: Ærede president! Et nytt område for nordisk samarbeid er bekjempelsen av den stadig tiltakende AIDS-epidemien. Under et sosialministermøte i juni måned i fjor ble det nedsatt en nordisk samarbeidsgruppe og opprettet et eget sekretariat med oppdrag bl. a. å følge AIDS-utviklingen i Norden – særlig med sikte på samarbeid om forskning og informasjon, samt samarbeid internasjonalt. Man antar at vel 20 000 personer i Norden i dag er HIV-smittet. Man antar videre at dette tallet vil fordoble seg i løpet av en 10–12 måneders periode. Sikker kunnskap om dette har vi ikke. Dette gir skremmende perspektiver. Vi står ennå i begynnelsen av AIDS-epidemien, og vi må ha lov til å tro at hurtige og effektive tiltak derfor kan gi resultater.

Det er selvfølgelig enighet om behovet for informasjon og forskning. Videre er det enighet om spesielle informasjonstiltak og støtte-tiltak overfor høyrisikogrupperne, dvs. de sprøytenarkomane og homoseksuelle menn og deres seksualpartnere. Det springende punkt er imidlertid om dette er tilstrekkelig til en effektiv epidemibekjempelse. Sosial- og miljøutvalget har i sin rekommendasjon om AIDS konkludert med at de erfaringer som man nå innvinner i de respektive nordiske land, løpende må vurderes. Fremtidige problemstillinger tror jeg bl. a. vil bli om lovgivningen i de forskjellige nordiske land skal gi grønt lys for HIV-testing av befolkningen, slik at man kan skaffe seg sikrere kunnskap om utbredelsen av epidemien og om hvem som er smittet, og slik at disse igjen direkte kan oppsøkes med tilbud om informasjon, støttetiltak og ikke minst omsorg. Videre er spørsmålet om hvorledes AIDS skal klassifiseres lovgivningsmessig, et viktig fremtidig tema som er til vurdering i en rekke av de nordiske land. AIDS-epidemien reiser også viktige rettssikkerhetsspørsmål i forbindelse med å beskytte dem som er HIV-smittet. Personlig – jeg streker under personlig – tror jeg myndighetene i de nordiske land bør få grønt lys for å HIV-teste grupper av befolkningen. Informasjon og kondomer kan ikke gi sikker kunnskap. En bred testing vil også lette det sosiale presset mot høyrisikogrupperne.

AIDS-epidemien er en trussel mot folkehelsen i Norden. Geografisk nærhet og den

nære kontakt mellom de nordiske land gjør bekjempelsen av AIDS også til en viktig nordisk sak. AIDS-epidemien er som nevnt skremmende. Når politikken på dette felt skal utformes, bør man etter min oppfatning la fellesskapets interesser få forrang foran hensynet til sensitive enkeltgrupper.

Formannen i sosial- og miljøutvalget har nærmere redegjort for samarbeidet i nordisk regi om en del viktige miljøspørsmål. I årene fremover vil man stå overfor problemer når det gjelder energiforsyningen i Norden. Ut fra miljøhensyn vil det bli vanskelig å dekke etterspørselsveksten av energi ved økt satsning på kull- og oljefyrte kraftverk, vannkraft eller kjernekraft. Men i Norden finnes det gassreserver som kan gjøre det mulig å fase inn gass som en viktig energibærer til erstatning for andre som vil fases ut.

Det foregår i dag et betydelig samarbeid på energisektoren i Norden. Dette kan med fordel styrkes. Et grunnleggende vilkår for å lykkes er å finne fram til prosjekter som fører til fordeler for alle deltakende land. Et praktisk og konstruktivt samarbeid på energisektoren, uten de store ord og fakter, har muligheten i seg til også å bidra til å løse en del grunnleggende miljøpolitiske spørsmål. Jeg tror det er viktig å være seg bevisst dette perspektivet når miljøspørsmålene i Norden diskuteres.

Sosial- og miljøutvalget har i flere år bedt Ministerrådet utrede mulighetene for en felles nordisk konvensjon for arbeidsmiljøspørsmål. Vi er derfor tilfreds med at et slikt arbeid er påbegynt, og vi vil sterkt understreke betydningen av at dette må lede til at en felles nordisk konvensjon kan etableres. Dette vil sikre et fortsatt høyt ambisjonsnivå når det gjelder arbeidsmiljøet i de nordiske land, og samtidig forhindre at forskjellige krav til arbeidsmiljøet blir en konkurransefaktor i Norden. En nordisk konvensjon vil også kunne få internasjonal innflytelse og påvirkning.

I distriktpolitikken i de nordiske land er det en overordnet målsetting å skape et bredt sammensatt arbeidsmarked tilpasset både menn og kvinner. Kvinner er, generelt sett, en utsatt gruppe på arbeidsmarkedet, og i distrikter med et for ensidig arbeidstilbud er det vanskelig å få fagfolk, og kvinnene forlater i stor utstrekning slike steder, med alle de

uheldige følger dette kan få. Dette gjelder bl. a. for en rekke distrikter i Nord-Norge.

Ministerrådet er i sin beretning opptatt av kvinnearbeidsløsheten. Dette er positivt, og et praktisk utslag av dette er også det såkalte BRYT-prosjektet. Men det er også nødvendig å arbeide for konkrete tiltak for å avhjelpe dette problemet.

Sosial- og helse- og sosialomsorgsminister **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa**: Fru president! Det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet har gamla anor. Det är inte förmåtet att säga att samarbetet på detta område kommit mycket långt och kanske till och med längre än på en del andra samsamarbetsområden.

Detta sakförhållande får emellertid inte leda till att vi invaggas i den tron att allt redan skulle vara gjort eller att vi inte skulle uppleva brister och problem inom denna samsamarbetssektor. Den utveckling som skett under de senaste åren har medfört att också kraven kommit att ställas allt högre då det gäller att tillmötesgå de behov som föreligger inom social- och hälsovårdsområdet.

Under de senaste åren har följande frågor varit högt prioriterade:

- den nordiska socialkonventionen och tillämpningen av denna,
- hälso- och sjukvårdsfrågor,
- familjepolitiska frågor,
- socialvårdsfrågor,
- missbruk av droger,
- handikappfrågor och
- äldreomsorgen.

Samarbetet på dessa områden har fortsatt kontinuerligt och flexibelt. Men detta har inte inneburit att man skulle ha förlorat visionerna och s. a. s. följt i gamla hjulspår. Samarbetet befinner sig i ett mycket dynamiskt skede just nu i och med att ministerrådets samsamarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet är föremål för en grundlig revidering.

Jag tror att det är viktigt att understryka detta nu när vi håller på med en revidering av samsamarbetsprogrammet. Det är givetvis så att de överordnade målen i programmet gäller fortfarande, men vi har många exempel på att nya samsamarbetsområden dyker upp, andra om-disponeras och de frågor som prioriteras högst i länderna ändras fortlöpande.

Utvecklingen hos oss i Finland och även i andra nordiska länder visar hur viktigt det är att trygga medborgarnas grundläggande socialskydd. Man kan inte börja pruta på den punkten. Arbetslivet förändras hela tiden. Vissa yrkeskategorier försvinner och andra kommer i stället. Arbetslösheten har kommit att bli ett varaktigt element i våra samhällen. Allt detta skapar en känsla av oro och vanmakt. Livets grundläggande trygghet får inte rubbas till följd av arbetslöshet, ålderdom, sjukdom, studier och andra förändringar i vår livssituation. Vi behöver ett omfattande och heltäckande basskydd för alla medborgare. Här tänker jag speciellt på kvinnorna, för vilka dessa omständigheter är särskilt svåra. Jag tror att också dessa frågor diskuteras i vårt gemensamma samarbetsprogram.

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) beslöt senaste sommar att ge nordiska socialpolitiska kommittén i uppdrag att revidera gällande samarbetsprogram som antagits år 1982. En nordisk arbetsgrupp som arbetar med revideringen har kommit igång med sitt arbete och det är vår förhoppning att utkastet till ett nytt samarbetsprogram skall kunna behandlas vid ministerrådets möte i augusti detta år.

Inom ministerrådet befinner vi oss med andra ord i ett skede som kan karaktäriseras som dynamisk och expansivt. Samarbetet bedrivs dels inom de fem permanenta institutionerna och dels i form av projektverksamhet.

Vad beträffar institutionerna kan konstateras att Nordiska ministerrådet senaste år beslöt om en anmärkningsvärd utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet räknat från och med den 1 juli detta år. Högskolans stadgar är för närvarande föremål för en ingående revidering, som vi hoppas skall medföra allt större nordiska engagemang för skolans verksamhet. I detta sammanhang är det enligt min uppfattning också viktigt att framhålla nödvändigheten av en nordisk profil vid de permanenta institutionerna.

I fråga om projektverksamheten kan konstateras att man inom social- och hälsovårdsområdet brukat reservera ett relativt stort ekonomiskt utrymme för s. k. förstudieverksamhet. Avsikten har varit att med experthjälp genomföra feasibilitystudier över enskilda projektförslag som underlag för beslut. På sistone har man märkt en tendens att satsa

mer på nordiska samarbetsaktiviteter som i längden kan leda till avsevärda nationella besparingar. Bland dessa kan nämnas "samarbete inom den högspecialiserade sjukvården", "samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder" samt "utredning beträffande förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt hjälpmedelsinstitut inom handikappområdet".

Inom hälsovårdsområdet har vi nyligen blivit påmind om våra samhällens sårbarhet och om det stora behovet av samarbete över nationella gränser och sektorgränser. Jag tänker just nu på behovet av samordnade åtgärder i kampen mot AIDS och behovet av internationellt samarbete i syfte att förebygga de hälsomässiga följderna av kärnkraftsolyckor.

Dessa frågor har varit uppe vid ministerrådets möten och ministerrådet har beslutat tillätta en särskild arbetsgrupp för AIDS-frågor som avgett sin första rapport inför denna session.

Allmänt taget kan konstateras att HIV-epidemin internationellt sett blivit ett allvarligt hälsovårdsproblem och befinner sig fortfarande i snabb utveckling och utbredning. I de nordiska länderna har man på ett snabbt och effektivt sätt mött de problem som är förknippade med HIV-smittan och vidtagit olika åtgärder i syfte att förebygga sjukdomen. Problemet art och innebörd håller först nu på att utgestalta sig, varför det är synnerligen viktigt att de nordiska länderna samarbetar i syfte att följa med utvecklingen, och bereda och förverkliga informationsåtgärder och andra åtgärder för att bekämpa AIDS i Norden.

Den nordiska AIDS-gruppens första rapport behandlades vid ministerrådets möte här i Helsingfors i går. Ministerrådet tog del av innehållet i rapporten och beslöt bl. a. att det intensiva samarbete som inlets fortsätts i nära samarbete med den verksamhet som bedrivs vid Nordiska hälsovårdshögskolan inom AIDS-området.

Arbetsgruppens åtgärdsförslag innebär bl. a. att ministerrådet nu går in för

- en central uppsamling av material relaterat till AIDS
- gemensamma nordiska riktlinjer för den epidemiologiska handläggningen av HIV-smittade och därmed sammanhängande arbete för att förhindra smittospridning
- gemensamma nordiska riktlinjer för skydd mot blodsmitta i arbetslivet.

Inom ministerrådet har vi med tillfredsställelse noterat det initiativ som tagits beträffande samnordiska åtgärder för att utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer. Vid beredningen av ärendet är det viktigt att hålla i minnet att vi har att göra med ett mycket omfattande och komplicerat problemområde. Man vet redan nu att det är många faktorer som medverkar vid uppkomsten av cancer i dess olika former, såsom t. ex. levnadssätt, livsmiljön och olika miljöfaktorer osv. Förebyggandet av uppkomsten av cancer är således en utmaning inte enbart för hälsovårdssystemen, utan även för många andra sektorer i samhället. På detta område behövs det verkligen tvärvetenskapligt samarbete och tvärsektorieella åtgärder för att möta utmaningen.

Jag vill i detta sammanhang peka på de konstruktiva kontakter som upprätthållits mellan parlamentarikersidan och ministerrådet också mellan sessionerna. Jag vill påstå att det samarbete som etablerats har varit ägnat att på ett fruktbart sätt föra vårt arbete vidare till förmån för medborgarnas hälsa och välfärd.

Det är min förhoppning att det nya samarbetsprogrammet skall bli ett viktigt, vägledande dokument för samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn under de närmaste åren.

Ministeri Puhakka: Rouva puheenjohtaja, arvoisat Pohjoismaiden neuvoston jäsenet! Yksi sosiaali- ja terveystien pohjoismaisen yhteistyön kulmakivistä on pohjoismainen sosiaaliturvasopimus, joka on ollut nykyisessä muodossaan voimassa viisi vuotta. Sopimus merkitsee mm. sitä, että eri pohjoismaat voivat koordinoimalla kansallisia määräyksiään parantaa pohjoismaiden sisällä maasta toiseen muuttavien tai olinpaikkaa vaihtavien henkilöitten tilannetta.

Pohjoismaiden neuvosto on viime vuosina kiinnittänyt erityistä huomiota niihin oikeudellisiin ja sosiaalisiin oloihin, joissa toisessa pohjoismaassa asuvat pohjoismaiden kansalaiset elävät. Tavoitteena on turvata mahdollisimman suuri yhdenvertaisuus oleskelumaan omiin kansalaisiin nähden. On puhuttu pohjoismaiden kansalaisuudesta. Tämä nimitys on joissakin yhteyksissä saanut kielteisen

sisällön, nimittäin silloin kun on keskusteltu selvityksestä, joka on saanut nimekseen "Pohjoismainen esteluettelo". Tällöin on haluttu tuoda esille ne monet esteet, jotka edelleen rajoittavat toisissa pohjoismaissa oleskelevien pohjoismaalaisten oikeuksia. Käsitteideni mukaan on ollut välttämätöntä selvittää vielä olemassa olevat esteet, jotta ne voitaisiin mahdollisuuksien mukaan poistaa Pohjoismaiden neuvoston puiteissa tapahtuvalla yhteistyöllä.

Suomen puolelta olemme erityisesti halunneet korostaa, että pohjoismaista sosiaaliturvasopimusta tulee tähän asti saavutettujen kokemusten valossa pyrkiä kehittämään ja täydentämään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen osalta. On mm. selvitettävä, olisiko aiheellista tehdä erityinen näitä aloja koskeva sopimus. Toivomme, että ministerineuvoston alulle panema selvitystyö tulee olemaan tuloksellista ja että voimme päätyä ratkaisuihin, jotka tyydyttävät kaikkia pohjoismaita.

Yhteistyötä on mahdollisuus kehittää myös muilla aloilla. Esimerkiksi terveydenhuollon koulutuksessa on jo pitkät perinteet jatko- ja täydennyskoulutuksesta pohjoismaisella tasolla, kuten Pohjoismainen terveydenhuolto- korkeakoulu ym. toiminta osoittaa. Sosiaalihuollossa tätä koulutusta ei ole sen sijaan toteutettu.

Sosiaalihuollon merkityksen lisääntyessä on myös tällä alueella aika kiinnittää huomiota koulutuskysymyksiin pohjoismaisella tasolla. Ennen kaikkea koulutuksen tulisi keskittyä sosiaalihuollon avainhenkilöstöön, kuten alan päättäjiin, kouluttajiin, hallintoviranomaisiin ja keskeisiin kenttätyöntekijöihin, jotka koulutuksen avulla voisivat saada tietoa eri pohjoismaiden kehitystrendeistä sosiaalihuollossa ja näin ollen voisivat hyödyntää muualta saatua tietoa oman maan sosiaalihuollon kehittämisessä. Pohjoismaisella tasolla toimiikin tällä hetkellä alan virkamieskomitea, jonka esityksiä toivottavasti voidaan ainakin kokeiluluontoisesti mahdollisimman nopeasti käynnistää.

Meillä pohjoismaissa on myös erinomaisia esimerkkejä menestyksellisestä kahdenvälisestä yhteistyöstä. Haluan tässä yhteydessä mainita yhteistyön, jota Ruotsin ja Suomen sekä Norjan ja Suomen välillä on toteutettu tietyillä sosiaali- ja terveydenhuollon alueilla.

Minulla on ollut viime vuosina mahdollisuus tavata virkatovereitani toisista pohjoismaista ja paneutua asiaan liittyviin ongelmiin lähemmin. Olen huomannut, että meillä on Pohjoismaissa ainutlaatuiset mahdollisuudet työskennellä yhteistyössä toistemme kanssa ja vaihtaa kokemuksia lähes päivittäin. Joka tapauksessa on niin, että yhteistyömme puitteet määritellään Pohjoismaiden neuvostossa.

Haluan tässä yhteydessä viitata erääseen konkreettiseen esimerkkiin siitä, kuinka yhteistyötä on pystytty edistämään eräällä sektorilla, joka sosiaali- ja terveysministeriössä kuuluu vastuualueeseeni. Tarkoitin nyt pohjoismaasta toiseen muuttavia pohjoismaiden kansalaisia koskevaa uutta työttömyysvakuutus sopimusta. Sopimus tulee todennäköisesti voimaan tänä vuonna.

Päihdekysymykset ovat Pohjoismaiden neuvostossa olleet erityisen mielenkiinnon kohteina jo useitten vuosien ajan. Myös tässä istunnossa tullaan päihdekysymyksiin kiinnittämään huomiota. Ei tietenkään ole mikään sattuma, että alkoholi- ja huumeongelmat otetaan esille myös tänä vuonna. Vaikka alkoholin kulutus onkin vakiintunut joissakin pohjoismaissa, on kuitenkin valitettavasti niin, että alkoholin aiheuttamat haitat tulevat edelleen lisääntymään, koska ne tulevat esiin vasta tietyllä aikaviiveellä. Krooniset alkoholihaitat tulevat näkyviin vasta noin 8–10 vuoden päästä siitä, kun kulutus on alkanut kasvaa.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on hyväksynyt pohjoismaisen huumeiden vastaisen toimintasuunnitelman, joka on ulotettu koskemaan myös vuotta 1987. Huumeohjelmaan sisältyvät seuraavat yhteistyökysymykset: hoito- ja muun henkilökunnan vaihto pohjoismaiden välillä, vierotus, huumeitten väärinkäyttö kriminaalihuollossa, huumeitten väärinkäyttö ja AIDS, yhteistyö kansainvälisillä foorumeilla jne.

Tässä yhteydessä haluan tähdentää sen läheisen yhteistyön merkitystä, jota pohjoismaiden välillä käydään päihdekysymysten alueella ennen kansainvälisiä kokouksia sekä niiden aikana.

Tulevana kesänä pidetään Wienissä Yhdistyneiden Kansakuntien huumeekysymyksiä käsittelevä maailmankonferenssi. Jo tässä vaiheessa pohjoismaat ovat käynnistäneet lä-

heisen yhteistyön tarkoituksena esiintyä yhdessä kyseisessä kokouksessa. Pohjoismaat haluavat osoittaa alueellisen yhteistyön olevan mahdollista huumeitten vastaisessa taistelussa. Tällaisia yhteistyökohteita ovat väärinkäytön ehkäisy, huumeitten kysynnän rajoittaminen, tarjonnan valvonta, laittoman huumeikaupan estäminen sekä väärinkäyttäjien hoito ja kuntouttaminen.

Arvoisa puheenjohtaja! Uskon, että myös huumeekysymyksissä pohjoismaisella yhteistyöllä on edessään voitokkaita vuosia.

Minister **Puhakkas** anförande i svensk översättning: Fru president, ärade Nordiska rådets medlemmar! En av hörnstenarna på social- och hälsovårdsområdet i det nordiska samarbetet är den nordiska sociala trygghetskonventionen, som i sin nuvarande form har varit i kraft fem år. Konventionen innebär bl. a. att de enskilda nordiska länderna genom att koordinera sina nationella bestämmelser kan inom Norden förbättra sådana personers situation som flyttar från ett nordiskt land till annat eller byter vistelseort.

Nordiska rådet har under de senaste åren fäst särskild uppmärksamhet vid de juridiska och sociala förhållandena för nordiska medborgare som är bosatta i annat nordiskt land. Syftet är att trygga en så stor likvärdighet som möjligt gentemot medborgarna i det land där vederbörande vistas. Det har talats om nordiskt medborgarskap. Denna benämning har i vissa sammanhang fått en negativ klang, då man diskuterat den utredning som kallats "Nordisk hinderkatalog". Då har man velat föra fram de mångahanda hinder som fortfarande begränsar de nordbors rättigheter som uppehåller sig i övriga nordiska länder.

Enligt min uppfattning har det varit nödvändigt att utreda de redan befintliga hindren, för att de såvitt möjligt kunde undanröjas genom samarbetet inom Nordiska rådet.

Vi finländare har speciellt velat betona att man i ljuset av de erfarenheter som hittills vunnits bör försöka utveckla och fullborda den nordiska sociala trygghetskonventionen vad gäller sociala- och hälsovårdstjänster. Man bör bl. a. utreda om det skulle vara anledning att utarbeta ett speciellt avtal om dessa sektorer. Vi hoppas att det av ministerrådet påbörjade utredningsarbetet kommer att

leda till resultat och att vi kan finna lösningar som tillfredsställer samtliga nordiska länder.

Det är möjligt att utveckla samarbetet även på andra områden. Exempelvis utbildningen inom hälsovården har redan långa traditioner inom fort- och vidareutbildning på nordisk nivå, såsom Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet visar. I socialvården har denna utbildning däremot inte förverkligats.

I och med att socialvårdens betydelse ökar är det dags att även på detta område fästa uppmärksamhet vid utbildningsfrågor på nordisk nivå. Framför allt borde utbildningen koncentreras på den personal som inom socialvården har en nyckelställning, såsom beslutsfattare, utbildare, förvaltningsmyndigheter och centrala fältarbetare inom området, vilka genom utbildning kunde få information om utvecklingstrender i de enskilda nordiska länderna inom socialvården och därigenom kunde tillgodogöra sig sådan information som man fått från andra håll i samband med att socialvården i det egna landet utvecklas. På det nordiska planet fungerar för närvarande en tjänstemannakommitté på denna sektor, vars förslag förhoppningsvis möjligast snabbt kan igångsättas åtminstone på försök.

I de nordiska länderna har vi även ypperliga exempel på framgångsrikt bilateralt samarbete. Jag vill i detta sammanhang nämna det samarbete som på vissa social- och hälsovårdsområden förverkligats mellan Sverige och Finland samt Norge och Finland. De senaste åren har jag haft en möjlighet att träffa mina kolleger från de övriga nordiska länderna och närmare sätta mig in i problem som är förknippade med ärendet. Jag har lagt märke till att vi i de nordiska länderna har unika möjligheter att samarbeta med varandra och utbyta erfarenheter nästan varje dag. I alla fall är det så som ramen för vårt samarbete definieras i Nordiska rådet.

I detta sammanhang vill jag hänvisa till ett konkret exempel på hur samarbetet har kunnat föras vidare inom en sektor, som vid social- och hälsovårdsministeriet hör till mitt ansvarsområde. Här avser jag ett nytt avtal om arbetslöshetsförsäkring, som berör de medborgare i de nordiska länderna som flyttar från ett nordiskt land till annat. Avtalet kommer sannolikt att träda i kraft i år.

Rusmedelsfrågor har i Nordiska rådet varit föremål för ett särskilt intresse redan under

flera år. Även under denna session kommer man att fästa uppmärksamhet vid rusmedelsfrågor. Naturligtvis är det inte någon slump att alkohol- och narkotikaproblem tas upp även i år. Trots att alkoholkonsumtionen har stabiliserats i en del nordiska länder, förhåller det sig beklagligtvis så att alkoholframkallade olägenheter kommer fortfarande att öka eftersom de kommer fram först efter en viss tid. Kroniska alkoholskador kommer fram först efter cirka åtta till tio år efter det att konsumtionen har börjat öka.

Nordiska ministerrådet har antagit ett nordiskt handlingsprogram mot narkotika, vilket har utsträcktts att gälla även 1986. I narkotikaprogrammet ingår följande samarbetsfrågor: utbyte av vård- och annan personal mellan de nordiska länderna, avvänjning, narkotikamissbruk inom kriminalvården, narkotikamissbruk och AIDS, samarbete på internationella fora osv.

I detta sammanhang vill jag betona vikten av det nära samarbete mellan de nordiska länderna som inför internationella möten samt under dessa sker på rusproblemområdet.

En världskonferens om narkotikafrågor i Förenta Nationernas regi skall äga rum i Wien nästa sommar. Redan i detta skede har de nordiska länderna påbörjat ett nära samarbete, som syftar till ett gemensamt uppträdande vid denna konferens. De nordiska länderna önskar visa att ett regionalt samarbete är möjligt i kampen mot narkotika. Till sådana samarbetsobjekt hör förebyggande av missbruk, begränsning av efterfrågan på narkotika, kontroll av utbud, förhindrande av illegal narkotikahandel samt vård och rehabilitering av missbrukare.

Ärade president! Jag tror att nordiskt samarbete även i narkotikafrågor kommer att ha resultatrika år framför sig.

Työvoimaministeri Leppänen: Arvoisa puheenjohtaja! Sosiaali- ja ympäristövaliokunta käsittelee myös työmarkkinakysymyksiä. Sen vuoksi käytän puheenvuoron tältä alueelta.

Suomen työvoimapolitiikan uudessa suuntaamisessa on viime viikoille kirjattavissa kaksi varsin merkittävää asiaa.

Eduskunta hyväksyi viimeisenä varsinaisena istuntopäivänään uuden, länsimaiden

velvoittavimman työllisyyslain. Uusi työllisyyslaki lähtee yksilön työnoikeuden pohjalta. Suomen perustuslain säännös kansalaisen oikeudesta työhön on nyt konkretisoitu lainsäädännöllä.

Uusi työllisyyslaki takaa subjektiivisen oikeuden työhön alle 20-vuotiaalle ja pitkäaikaistyöttömälle sekä tasoittaa maamme eri osien työttömyysasteessa esiintyviä eroja. Tämän lisäksi uusi työllisyyslaki luo uuden, työttömän kansalaisen näkökulmasta lähtevän suunnittelujärjestelmän.

Vain kolme päivää eduskunnan historiallisen lainsäädäntötyön jälkeen työvoimaministeriön virkamiestyöryhmä jätti parivuotisen aherruksensa tuloksena työvoimahallinnon pitkän aikavälin työvoimapolitiittisen ohjelman, joka ulottuu vuoteen 2000. Ohjelman kuusi keskeistä periaatetta, jotka on myös nimetty työvoimahallinnon toiminta-ajatuksiksi, ovat tärkeysjärjestyksessä:

- asiakkaiden, niin työnantajien kuin työntekijöidenkin, palvelu;
- ennaltaehkäisy eli toimenpiteiden suunnittelu ja toteutus ennen kriisin muodostumista;
- työn oikeuden turvaaminen, joka tässä tarkoittaa yksilön oikeuden turvaamista työn saannissa;
- joustavuuden edistäminen, jolla tarkoitetaan laajasti ottaen työmarkkinoiden auttamista kansantalouden muutoksiin sopeutumisessa;
- työvoiman kokonaiskysynnän tukeminen eli sosiaalisesti oikeudenmukaisen, alueellisesti tasapainoisen ja laadullisesti oikein kohdentuneen työvoiman kokonaiskysynnän edistäminen; ja
- työllisyyspolitiikan yhteensovittaminen eli kokonaisvastuun ottaminen siitä, että työllisyyden hoito saa eri yhteiskuntapolitiikan sektoreilla sille kuuluvan keskeisen aseman.

Pohjoismaiden työmarkkinatilanne on kansainvälisesti katsoen kehittynyt suotuisammin kuin muissa läntisissä markkinatalouksissa. Silti meilläkin on ongelmia. Rakennemuutokset tietyillä alueilla ovat lisääntyneet ja työvoiman uudelleen sijoittaminen vaatii erityisiä ponnisteluja. Työvoimapolitiikalle asetetaan uudenlaisia haasteita, ja sen pitäisi pystyä jatkuvasti uudistumaan.

Tämän takia on hyvä, että pohjoismaiden

poliittisille päättäjille tässä neuvostossa ei enää tuoda vain katsausta menneeseen vaan mukaan on liitetty suunnitelma siitä, mihin suuntaan lähivuosina aiotaan suunnistaa. Suunnitelmasta toivottavasti muodostuu selkeitä painopistealueita hahmottava työväline, jonka linjavalinnat helpottavat tavoitteiden saavuttamista koko Pohjolassa.

Ajankohtaisista toiminnoista haluaisin sivuta kolmea. Viime vuonna tehtiin työmarkkinayhteistyössä ensimmäistä kertaa keinovalikoimaan kohdistuva syväluotaus. Kahden maan, Tanskan ja Suomen, työllisyyskoulutus tutkittiin. Tästä kahden maan vertailevasta analyysistä käytiin viime marraskuun työvoimaministerikokouksessa hedelmällinen keskustelu, jota eilen jatkettiin työmarkkinaosapuolten kanssa. Eksaminaation tulokset tuottavat epäilemättä virikkeitä sekä tutkittujen maiden että muidenkin pohjoismaiden työllisyyskoulutuksen kehittämistyöhön. Tämän laatuista yhteistyötä on mielestäni syytä jatkaa, kunhan vältetään se vaara, että tutkinnat latistuvat yhteistyöhön kuuluvaksi rutiiniksi. Tutkintatapoja ja -malleja ja tutkintakohteiden piiriä tulee kehittää ja uusia, ja ennakkoluulottomasti on uskaltauduttava tarkastelemaan myös poliittisesti vaikeita kysymyksiä.

Toinen tärkeä tapahtuma on meneillään oleva ns. NIV-ohjelma. Työmarkkinayhteistyöhön se on tuonut voimavaroja kohdistettavaksi paikallisiin kokeiluprojekteihin m. m. nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden tiimoilta. Näissä kokeiluissa pitää voida osoittaa uskallusta uuden kokeiluun, ja tätä toimintaa on jatkuvasti arvioitava niin, että kokeilu ei surkastu itsetarkoitukseksi vailla yhteyttä ympäröivään todellisuuteen ja siinä tapahtuviin muutoksiin. Myöskään tällainen kokeilu ei saa paisuttaa hallintoa edes tilapäisesti, mikä asettaa työmarkkinayhteistyön hallintoorganisaatiolle haasteita, joista toivon sen kunnialla selviävän.

Kolmas – ja samalla tärkein ja vaikein – on kysymys siitä, miten kansalaisten tasa-arvo toteutuu yhteispohjoismaisilla työmarkkinoilla. Tehty selvitys pohjoismaiden kansalaisten oikeuksista osoittaa, että todellisen tasa-arvon tiellä on esteitä vielä aivan liikaa. Selvitystä selatessaan joutuu jokainen päättäjä sen perimmäisen kysymyksen eteen, halutaanko työmarkkinoitamme kehittää niiden

tavoitteiden todellisen toteuttamisen suuntaan, joita sopimuksen tekijät aikanaan epäilemättä tarkoittivat. Ellei tätä tahtoa ole, jäävät yhteispuhjoismaisiet työmarkkinat jälkijunaan siinä kehityksessä, joka on alkanut Euroopan yhteisössä. Pohjoismaalaisten tasavertainen asema toisessa pohjoismaassa on vaarassa jäädä pelkäsi myyttiksi. Näin ei saa käydä.

Arbetskraftsminister **Leppänens** anförande i svensk översättning: Ärade president! Social- och miljökottet behandlar också arbetsmarknadsfrågor. Därför håller jag ett inlägg om dessa frågor.

Under de senaste veckorna kunde den finländska arbetskraftspolitiken nyinriktningens arbete bokföra två rätt viktiga saker på sitt konto.

En ny sysselsättningslag, som är den mest förpliktande i västvärlden, godkändes under sin sista egentliga sessionsdag. Den nya lagen om sysselsättning tar sin utgångspunkt i individens rätt till arbete. Vår konstitutions föreskrifter beträffande medborgarnas rätt till arbete har nu konkretiserats genom lagstiftning.

Den nya sysselsättningslagen garanterar alla under 20 år och långtidsarbetslösa en subjektiv rätt till arbete samt utjämnar den relativa arbetslöshetens regionala skillnader i Finland. Den nya sysselsättningslagen skapar dessutom ett nytt planeringssystem som utgår ifrån de arbetslösa medborgarnas synvinkel.

Bara tre dagar efter riksdagens historiska lagstiftningsprestation inlämnade en tjänstemannagrupp från arbetskraftsministeriet resultatet av två års idogt arbete, nämligen arbetskraftsförvaltningens arbetskraftspolitiska långtidsprogram, som gäller till år 2000. Jag nämner programmets centrala principer, som också kallas arbetskraftsförvaltningens verksamhetsprogram, i viktighetsordning:

- kundservice, både till arbetsgivare och arbetstagarare;
- förebyggande arbete, dvs. planering och verkställning av åtgärder innan en kris uppstår;
- tryggheten av rätten till arbete, som här avser garanterandet av individens rätt att få arbete;

- främjande av flexibiliteten, vilket i vid bemärkelse innebär verksamhet i syfte att underlätta arbetsmarknadens anpassning till förändringar i nationalekonomin;
- främjande av totalefterfrågan på arbetskraft, dvs. axlande av totalansvaret för att sysselsättningens skötsel på alla samhällspolitiska sektorer får den centrala ställning som tillkommer den.

I en internationell jämförelse uppvisar den nordiska arbetsmarknadssituationen en gynnsammare utveckling än i andra västliga marknadsekonomier. Men vi har inte heller sluppit problemen. Strukturproblemen har ökat på vissa områden och arbetskraftens omplacering kräver särskilda ansträngningar. Arbetskraftspolitiken ställs inför nya slag av utmaningar. Därför borde den ständigt vara i stånd att förnya sig.

Därför är det bra, att de nordiska beslutsfattarna i detta råd inte längre enbart får ta del av översikt över det förgångna, utan att man också tagit med en plan som gäller målen för de närmast kommande årens arbete. Jag hoppas, att planen kommer att bli ett verktyg för att få fram klarar prioriteringar och för att träffa linjeval som i hela Norden bidrar till att nå de mål som ställts.

Av de aktuella verksamhetsformerna vill jag beröra tre. I fjol gjordes för första gången en gemensam arbetsmarknadspolitisk djuplodning av de arbetsmarknadspolitiska verkningssmedlen. Arbetsmarknadsutbildningen i två länder, Danmark och Finland var föremål för undersökning. Om denna jämförande analys mellan två länder fördes en givande debatt vid arbetsministermötet i november, och denna debatt fortsatte i går tillsammans med arbetsmarknadsparterna. Examinationsresultaten kommer utan tvivel att ge idéer för arbetsmarknadsutbildningens utveckling såväl i Danmark och Finland som i de övriga nordiska länderna. Jag anser, att denna typ av samarbete bör bedrivas även i framtiden, under förutsättning att vi kan undvika risken för att denna forskning urvattnas och blir en del av rutinen i det nordiska samarbetet. Forskningsmetoderna och -modellerna liksom fältet av forskningsobjekt bör utvecklas och förnyas, och vi bör fördomsfritt våga oss på att behandla även politiskt svåra frågor.

Den andra viktiga verksamhetsformen, som nu pågår, är det så kallade NIV-pro-

grammet. Genom det har arbetsmarknads-samarbetet fått resurser som kan kanaliseras till lokala experimentprojekt som bl. a. gällt ungdoms- och långtidsarbetslösheten. Vid dessa experiment bör man våga sig på att pröva på något nytt. Denna verksamhet måste kontinuerligt följas upp för att undvika att projektet degenererar till ett självändamål utan kontakt med den omgivande verkligheten och de förändringar som sker i omgivningen. Ett dylikt experiment får inte ens tillfälligt leda till att förvaltningen sväller ut. Detta krav ställer arbetsmarknads-samarbetets förvaltningsmaskineri inför utmaningar, som jag hoppas att detta maskineri skall kunna klara av med den äran.

Den tredje och samtidigt den viktigaste och svåraste frågan gäller det hur medborgarnas jämlikhet har förverkligats på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Enligt en utredning av de rättigheter som medborgarna i de nordiska länder åtnjuter, visar, att det fortfarande finns alldeles för många hinder på vägen mot en verklig jämlikhet. Varje beslutsfattare som läser denna utredning kan inte undgå att ställas inför den grundläggande frågan om det finns vilja att utveckla vår arbetsmarknad på ett sätt som för till ett reellt förverkligande av de mål som avtalsparterna på sin tid utan tvivel avsåg. Om denna vilja inte finns, kommer den gemensamma nordiska arbetsmarknaden att bli efter i den utveckling som har börjat inom EG. Det finns risk för att nordbornas jämlikhet i andra nordiska länder inte blir något mer än en myt. Så får inte ske.

Landskapsstyrelseledamot May Flodin:
Fru president! Det gångna året har för Ålands del visat hur vanskligt det är att vara beläget mitt emellan två länder med något olika uppfattningar om åtgärdsmonster i frågor som berör båda. Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl och AIDS-problematiken visade, att information, som inhämtats ur svenska massmedier, kunde stå i konflikt med de åtgärder, som enligt lagstiftningsbehörighet bestäms av de finska myndigheterna.

Då informationen uppfattas som motstridig, uppstår lätt förvirring och osäkerhet hos allmänheten. Därför är strävan till enhetliga principer och åtgärdsmonster på olika nivåer

inom social- och hälsovården i liknande frågor av största vikt.

De aktuella medlemsförslagen, som rådet nu kommer att behandla, om nordisk ambulansverksamhet, ökat hälsopolitiskt samarbete, samnordisk information och forskning om AIDS, nordiskt samarbete om högspecialiserad sjukvård och ett gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden är mycket intressanta ur åländsk synpunkt.

Diskussionerna om utvecklingen inom utbildningen av hälso- och sjukvårdspersonal är viktiga också ur åländskt perspektiv. Vårt hälso- och sjukvårdssystem är beroende av att personal med antingen finländsk eller annan nordisk utbildning, både formellt och kunskapsmässigt skall kunna bilda en meningsfullt fungerande arbetsgemenskap. Det senaste årets diskussioner kring den nya utbildningens konsekvenser för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för medicinalpersonal kan dock inge vissa farhågor för framtiden. Det är min förhoppning att utvecklingen inom vårdutbildningen inte skall bli ett hot mot en positiv utveckling av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden utan tvärtom, är ägnad att stärka den.

Det är med tillfredsställelse jag noterar, att kravspecifikationen för hörapparater är klar, ett första resultat av det nordiska samarbetet om kontroll/testning av handikaphjälpmedel.

Inom arbetsmiljötillsynen har samarbetet på tillsynsområdet lång tradition och två större projekt har avslutats inom datateknologiområdet, nämligen personsäkerhet i anslutning till mikroprocessstyrda produktionsprocesser och föreskrifter för fjärrstyrda industrianlagen. Vardera uppmärksammar den personliga säkerheten.

Jag är införstådd med utvecklingen inom datateknologiområdet men något tveksam till att införa databehandling i gamla kontorsutrymmen, som inte alls är anpassade för den nya apparaturen. Den kan medföra stora fysiska belastningar och hälsorisker för personalen såsom synbesvär, hudirritationer och psykisk oro för graviditetsskador. Jag noterar att utformningen av datorer och därtill hörande utrustning omhänderhas i de allra flesta fall av män, medan de som drabbas av illa planerade lösningar ofta är lågavlönade kvinnliga arbetstagare, som inte alla gånger kan göra sin röst hörd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lahja Exner, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Berit Oscarsson, Sara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Kjell Magne Fredheim, Ivar Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Aase Olesen, Seppo Pelttari, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, och Friðjón Þórðarson.

Yttrandet hade sålunda antagits med 59 röster.

Utskottets förslag, punkten B, bifölls.

2

B 71/s: Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot luftföroreningar

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta en handlingsplan mot luftförorening byggande på framlagt ministerrådsförslag och innehållande förslag om ökad forskning, analyser etc. men även en prioritering av insatserna. Planen bör beakta de synpunkter som framförts av Nordiska rådets kommunikations-, kultur- samt social- och miljöutskott. Planen bör också innehålla förslag till konkreta politiska initiativ inom de områden som nämns i slutkommunikén från den internationella luftföroreningskonferensen i september 1986.

Dorte Bennedsen (social- och miljöutskottets talesman): Fru præsident! Social- og miljøudvalget har set frem til dette ministerrådsforslag om en nordisk handlingsplan med luftforurening, ikke mindst på baggrund af de forventninger, som Rådets internationale luftforureningskonference i Stockholm i september 1986 havde vakt med vedtagelsen af et slutkommuniké, der fik tilslutning både fra Øst og Vest, og som nok var væsentligt mere vidtgående, end man på forhånd havde turdet håbe på.

Slutkommunikéets ordlyd går da også igen med ministerrådsforslaget med dets prioritering af den langtransporterede luftforurening, byernes luftforurening, helseeffekter, det forvaltningsmæssige samarbejde og miljøkvalitetsovervågning.

Hvad er det så for et forslag, man forestiller sig gennemført? Inden for den langtransporterede luftforurening er det bl. a. modelberegninger af den langtrækkende transport og virkninger af svovl- og nitrogenforbindelser og fotokemiske oxidanter, som har højest prioritet. Ministerrådet lægger vægt på, at der i det nordiske projektarbejde udarbejdes et grundmateriale, som mest muligt kan bruges direkte i ECE-arbejdet. Det er måleprogrammer for luft- og nedbørskvalitet, det er fortsatte målinger af nitrogenkomponenter osv.

osv., og sådan kunne jeg blive ved med at opregne eksempler også inden for andre af de prioriterede områder.

Udvalget er naturligvis opmærksom på, at det forslag, som ligger her fra Ministerrådet, følger Rådets rekommandation nr. 12/1986, når det gælder om måling og overvågning, rapportering og forskning. Men under indtryk af den udvikling, som er sket på miljøområdet, og ikke mindst resultaterne fra Stockholm-konferencen, som viste, at der allerede nu foreligger tilstrækkelig viden på en række områder, kunne man med rette have forventet, at der også var forslag om mere konkrete politiske initiativer.

Jeg skal ikke benægte, at der på en række områder er behov for at gennemføre, hvad man kan kalde cost-effectiveness analyser for at få viden om forskellige alternativer. Men på en lang række områder har vi allerede i dag den tilstrækkelige viden til, at der kan træffes politiske beslutninger, og det er derfor, at vi i Social- og Miljøudvalget ikke deler Ministerrådets opfattelse, når man siger, at handlingsplanen indeholder en væsentlig udvidelse af ambitionerne i det nordiske samarbejde på luftforureningsområdet.

Det ville den have gjort, hvis planen havde indeholdt konkrete forslag til initiativer på en række af de områder, der nævnes i slutkommunikéet fra Stockholm-konferencen, og hvor vi i dag har den nødvendige og den tilstrækkelige viden til, at der kan træffes politiske beslutninger. Det gælder f. eks. en øget indsats mod udslip af forurenende stoffer fra personvogne og andre motorkøretøjer og luftfartøjer, som handlingsplanen overhovedet ikke har taget op. Jeg vil godt i den forbindelse henvise til, hvad Kommunikationsudvalget har svaret, når det erindrer om flytrafikens andel i luftforureningen.

Planen bør også indeholde forslag til, hvordan de nordiske lande lever op til at træffe effektive foranstaltninger for at kontrollere udslippene af kvælstofoxider både fra stationære og fra mobile anlæg.

Det samme gælder slutkommunikéets bemærkninger om det kulturelle samarbejde med henblik på at bevare og restaurere kulturgenstande og historiske monumenter, som risikerer en hurtig ødelæggelse, hvis ikke luftforureningen reduceres, og også at der skal iværksættes omfattende restaureringsforan-

staltninger.

Det opfordrede Stockholm-konferencen til, og jeg kan også her henvise til Kulturudvalgets remissvar, som netop tager disse ting op. Heller ikke Kulturudvalget finder, at Ministerrådet overhovedet har taget hensyn til dette punkt.

Slutkommunikéets udtalelser om, at der skal gives høj prioritet til udviklingen af energibesparende og miljøvenlige energi- og industriprocesser, som har ringe eller ingen affaldsproduktion, og også til at udvikle effektiv rensningsteknik både i den nationale teknologiske udvikling og i internationalt økonomisk og teknologisk samarbejde, er overhovedet heller ikke behandlet i ministerrådsforslaget, selv om Stockholm-konferencen også her kom med opfordringer.

Endelig skal jeg nævne slutkommunikéets vedtagelse af, at handel med og bistand til udviklingslandene sker på en sådan måde, at modtagerne oplyses om de miljømæssige virkninger af produktionsprocesserne og produkterne, og at der er forhåndsregler til sikring af en miljømæssigt ansvarlig udvikling i disse lande; det skal prioriteres i forbindelse med alle overførsler af bistand og teknologi.

Heller ikke på det område er der noget som helst med i handlingsplanen. Jeg synes godt, man f. eks. i den forbindelse kunne have henvist til den joint declaration, som blev indgået i 1986 mellem de nordiske lande og SADCC-landene, og her have angivet forslag til, hvordan dette punkt i slutkommunikéet kunne udmøntes under denne joint declaration.

Jeg er enig i handlingsplanens omtale af nødvendigheden af internationale aftaler for at kontrollere udslippene af de stoffer, man på nuværende tidspunkt ved nedbryder ozonlaget. Men så kunne planen også godt have indeholdt konkrete forslag til initiativer – til begrænsende normer i de nordiske lande. Det samme kan man sige om dioxinforureningen.

Endelig skal jeg komme med et par bemærkninger vedrørende finansieringen af handlingsplanen. Udvalget fik først overordentlig sent et papir, hvor omkostningerne er angivet for de enkelte projekter, men det er et papir, som er blottet for prioriteringer. Jeg går ikke ud fra – men det kan ministeren jo svare mig på – at der er penge til at gennemføre alle forslagene, og hvis det er tilfældet,

så må vi jo have en prioritering, så vi ved, hvad det er der skal tages fat på.

I sin tale på sessionens første dag sagde hr. Anker Jørgensen på vegne af præsidiat om denne handlingsplan, "den er et skridt i den rigtige retning. Den vil blive behandlet senere under sessionen, det vil blive interessant at se, hvor langt skridtet vurderes at være."

Jeg beklager at måtte svare på det spørgsmål, at skridtet er så lille, at det knap er til at få øje på.

Jeg skal ikke sige ét ondt ord om forskning, analyser og måling, men det er ikke tilstrækkeligt. Vi er i 12. time, når det drejer sig om luftforureningen. Vi har viden til at handle, og nu er det alvorlige spørgsmål, om vi også har vilje til at handle. Som handlingsplanen foreligger nu, er svaret desværre, at Ministerrådet ikke har demonstreret vilje til handling. Som jeg har givet eksempler på, er der ingen konkrete forslag til konkret politisk handling, hverken nationalt, samnordisk eller internationalt.

Ministerrådet har givet Social- og Miljøudvalget tilsagn om at drøfte planen på et møde i maj måned, og derfor skal budskabet fra Social- og Miljøudvalget være det samme, som Nordisk Råd gav Ministerrådet, da det i sin tid første gang lagde den første plan til økonomisk vækst frem. Rådet er: gå hjem og gør arbejdet om! Brug tiden til maj til at gøre det til en virkelig handlingsplan, en plan som indeholder helt konkrete indsatser mod luftforureningen, og en plan som vil betyde, at Norden stadig er i front internationalt, når det gælder miljøbeskyttelse.

Miljö- och energiminister **Birgitta Dahl**: Fru president! Man kan ha många uppfattningar om värdet av den plan som vi nu redovisar. Låt mig ändå säga att jag tror att vi är helt eniga i bedömningen av allvaret i de frågor som gäller miljön och inte minst luftföroreningarna och att vi anser att det är viktigt att gå från ord, deklarationer och planering till handling.

Ministerrådet har sagt att vi med den här planen tillgodoser krav som Nordiska rådet tidigare har ställt på oss. Det är riktigt. Men vi menar inte att vi här ser ett slutdokument eller vill skilja oss från frågorna. Man skall se den plan som nu redovisas såsom ett led i en

process där vi anstränger oss till det yttersta för att nå konkreta resultat.

Med den grund som nu har lagts och som jag och ministrarna i övrigt inte tycker vi skall underskatta måste vi nu gå vidare.

När vi i går träffades för att diskutera två frågor med stark anknytning till denna plan, nämligen om freoner och havsföroreningar, fattade vi beslut om att till hösten på de områdena lägga fram förslag till mycket konkreta åtaganden, som i sin tur skulle bygga på en genomgång av våra nationella planer. Man kan med visst fog säga att vi skulle behöva göra det också när det gäller luftföroreningarna. En förutsättning för att man skall kunna göra sådana klara politiska åtaganden som utskottet kräver är nämligen att det finns en motsvarande grund i varje enskilt nordiskt land, och så långt har inte alla nordiska länder kommit ännu att det varit möjligt att på punkt efter punkt lägga fast den typen av åtaganden.

Samtidigt vill jag med stor bestämdhet understryka att det inom det internationella arbetet finns mycket klara åtaganden och pågår ett arbete av stor betydelse för att följa upp inte minst de framgångar som nåddes vid konferensen i Stockholm i höstas och vars betydelse ministrarna verkligen vill understryka.

Vi har nu gemensamt inom ramen för ECE-konventionen börjat nå framgångar när det gäller ett protokoll för minskning av utsläppen av kväveoxider. Som ett första steg vill man åstadkomma ett bindande protokoll om minskning av utsläppen av sådana ämnen.

Som ett andra steg vill vi att man på grundval av mycket noggranna studier av vad varje enskilt land och varje region tål skall få beslut om en minskning av utsläppen av svavel – utöver de redan uppnådda 30 procenten – och kolväten och oxidanter.

Vi för nu också förhandlingar i freonfrågan som pågår just denna vecka i Wien, där vi från nordiskt håll verkar pådrivande. De beslut vi fattade i går innebär bl. a att de nordiska länderna till hösten skall redovisa hur vi i varje enskilt land kan uppnå en reduktion av freonutsläppen med 25 procent. Jag tror att det är den här typen av arbetsmetoder som utskottet efterlyser. Jag vill alltså betona att de i hög grad ingår i ministerrådets sätt att arbeta i dag. Vi tror att vi genom att föregå

med gott exempel kan nå större framgångar i det internationella arbetet. Det är alldeles riktigt att kraven där måste sättas mycket högre än som hittills har gällt, men naturligtvis är det i och för sig en framgång att vi kanske äntligen får anslutning till 30-procentsprotokollet.

Flera av utskotten har i sina yttranden gjort värdefulla och riktiga påpekanden t. ex. om städernas luftföroreningar och om trafiken. Här vill jag säga att trafiken är ett växande problem och svarar för en allt större del av de miljöfarliga utsläppen i våra länder.

Vi har i Sverige fått ner utsläppen av svavel och kväveoxid vid förbränning i energiproduktionen långt utöver de åtaganden vi har gjort. Vi håller nu dessutom på att genomföra beslut om katalytisk rening och blyfri bensin. Men trots dessa framgångar ser vi att t. ex. trafikens bidrag till utsläppen av kväveoxider, bly och tungmetaller hela tiden växer. Det beror på att trafikens volym växer. Detta lär oss att det inte kommer att räcka med de här åtgärderna, som inte ens alla länder har vidtagit, utan det krävs mycket mer när det gäller den tunga trafiken, personbilstrafiken, varutransporterna och trafikstrukturen i våra länder. Det är utomordentligt bra att vi här i Nordiska rådet uppmärksammar de här frågorna och att vi kan få med oss hem en läxa till alla regeringar och alla parlament, att vi måste ta itu med frågorna. De är inte lätta att angripa.

Det finns ett starkt motstånd mot att röra vid sådant som gäller människors vardagsliv och som innebär att man måste ändra sitt dagliga beteende. Men utan genomgripande insatser när det gäller trafiken och de stora städernas miljöproblem tror jag inte vi kan säga att vi riktigt på allvar har angripit miljöproblemen.

Vi noterar också som mycket värdefullt kulturutskottets påpekande av betydelsen av att i miljöarbetet också ta in värdet av våra kulturminnesmärken. Miljöskadorna drabbar i hög grad den värdefulla äldre bebyggelsen och skadar också våra kulturminnesmärken.

Fru president! Jag tror faktiskt inte alls att rådet, utskottet och ministerrådet är oense när det gäller allvaret och inte heller när det gäller viljan och ambitionen att gå från ord till handling. Om det tilläts mig att göra en personlig kommentar vill jag upprepa att om vi

skall kunna göra politiskt bindande överenskommelser, vilket vore mycket önskvärt, måste var och en på hemmaplan i den egna regeringen och i det egna parlamentet se till att få till stånd de beslut som utgör en förutsättning för att vi skall kunna träffa överenskommelser med andra.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta André, Margrete Auku, Dorte Benndesen, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lahja Exner, Eiður Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurø Hansen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Pétur Sigurdsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Øhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Lars Lefdal, Paavo Lindenskov, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Ole Norrback, Seppo Peltari, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Jan P. Syse, Pirkko Turpeinen, och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

3

A 763/s: Medlemsförslag om stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka) och A 763 Å/s: Ändringsförslag om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå m. m.

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslaget och ändringsförslaget fortsätter i utskottet.

Lilli Gyldenkilde (social- och miljöutskottets talesman): Fru præsident! På udvalgets vegne skal jeg henwise til social- og miljøudvalgets betænkning over dette medlemsforslag og oplyse, at udvalget ønsker at fortsætte behandlingen af forslaget. Det drejer sig om en styrkelse af det europæiske samarbejde på miljøområdet, Miljø-Eureka, fremsat af medlemmer fra midtergruppen, den socialdemokratiske gruppe og den venstresocialistiske gruppe.

Udvalget har noteret sig, at remissinstanser kan tilslutte sig forslagens hensigt om at tilføre det internationale miljøsamarbejde øget dynamik. Derimod er meningerne meget delte om behovet for og nyten af at oprette et særligt sekretariat, som det er foreslået i medlemsforlaget. Dette har vi så taget hensyn til, og dette har ført til, at forslagsstillerne har udarbejdet ændringsforslag.

På denne baggrund og på baggrund af, at også luftforureningsspørgsmålene fortsætter i udvalget efter sessionen og på et møde med Nordisk Ministerråd i maj måned i Oslo, har udvalget besluttet at fortsætte behandlingen af forslaget og ændringsforlaget om Miljø-Eureka. Udvalget har ønsket at anmelde dette for Rådet.

Gunnel Jonäng: Fru president! Ett Miljö-Eureka efter förebild av det samarbetsavtal som existerar mellan europeiska stater om tekniskt och vetenskapligt utvecklingssamarbete är en mycket god tanke. Centerpartiet i Sverige har framlagt förslag om detta i riksdagen. Det är angeläget att vi stärker det europeiska samarbetet på miljöområdet och att vi strävar efter att utveckla och stimulera åtgär-

der som minskar luftföroreningarna. Ett Miljö-Eureka bör också samordna forskningsinsatserna på området liksom de miljöövervakningsprogram som finns och som behöver vidareutvecklas.

Informationsinsatserna är av stor betydelse, och ett Miljö-Eureka skulle på effektivt sätt kunna sprida information om teknik och forskning inom luftföroreningsområdet. Detta samarbete skulle vara öppet för alla länder i Europa. Vi vet att både bensin- och dieseldrivna person- och lastbilar släpper ut stora mängder luftföroreningar. Kväveoxid, koloxid, kolväten, ozon, bly och sotpartiklar skadar människa och miljö. Det är därför utomordentligt angeläget att åtgärder sätts in för att begränsa utsläppen.

Det händer mycket på olika håll i världen. Effektiva katalytiska avgasrenare har använts i USA och i Japan under tio års tid. Det senaste beslutet i EG innebär emellertid att en minskning av utsläppen kommer att dröja in på 1990-talet. Jag tycker att initiativ som driver på arbetet inom detta område verkligen behövs.

Jag vill med dessa ord endast uttrycka vår positiva inställning till ett Miljö-Eureka. Mycket återstår naturligtvis att diskutera när det gäller uppbyggnad och finansiering. Jag ser med tillfredsställelse att social- och miljöutskottet fortsätter överläggningarna i frågan, och jag hoppas på ett positivt resultat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Tytti Isohookana-Asunmaa återtagit sin plats i rådet och att Seppo Pelttari lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

4

A 741/s: Medlemsförslag om vattenmiljöproblemen, A 767/s: Medlemsförslag om ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön och A 790/s: Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

A. Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagen A 741/s och A 767/s måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om föroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden;

2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits eller planeras mot föroreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor; samt

3. att på grundval av vad som framkommer av kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar innefattande både nationella, nordiska och internationella åtgärder.

B. Social- och miljöutskottet hade anmält, att behandlingen av medlemsförslag A 790/s fortsätter i utskottet.

Grethe Lundblad (social- och miljöutskottets talesman): Fru president! Utan dricksvatten lever vi inte mer än något dygn. Förorenat dricksvatten kan bli en stor hälsofara i Norden. Fisken – ett nyttigt och gott livsmedel vars hela livsmiljö är sjöar och hav – rapporteras på många håll nu vara skadad eller död. Vi finner sälar i Östersjön med skadade benstommar orsakade av gifter i vattnet.

Ja, fru president, rapporterna om föroreningar och om hoten mot livet i sjöar och hav, ja, till och med mot människor kommer snabbare än politikernas åtgärder. Tänk bara på att vi har hittat det farliga giftet dioxin i krabbor på Västkusten!

Vi har kanske för länge använt Östersjön, Öresund, Kattegatt och Skagerack som o begränsade avlopps- och utsläppsbassänger. Vi har talat så mycket om försurningsskador på skogen att vi kanske har nonchalerat deras verkan på sjöar och hav. Vi har försökt rädda sjöar med kalkning, men så länge det sura regnet fortsätter blir det bara ett uppehållande försvar. Fienden lurar i nästa förorenade moln. Rökgaser och avgaser från bilar är de egentliga producenterna av förstörelsevapnen mot vatten. Försurningen frigör också

farliga tungmetaller på sjöbotten såsom kvicksilver, kadmium m. m.

Den andra stora orsaken till att sjöar och havsområden förstörs är den så kallade eutrofieringen, det vill säga övergödning och urlakning av kväve från jordbrukets gödsling samt från våra avloppsreningsverk med ofullständig rening. Fosforurlakning kan också medverka, om än i mindre grad. Kvävegödsling ökar växtligheten i sjöar och hav, tar syre från fisken och skapar ibland förgiftade alger, som vid våra stränder även skadar människor. Ökade nitrathalter i vatten kan vara livsfarliga för späda barn. Nitriten har cancerframkallande egenskaper i vissa sammanhang. Nu finner vi rester av farliga kemiska bekämpningsmedel i svenska åar i jordbruksområden.

Vad är det för nytta med gödsling och kemisk bekämpning som plantorna inte förmår ta upp utan som rinner bort? Är det drömmen om stora skördar och ständigt växande spannmålsberg som har lurat oss att strunta i följderna för naturen?

Social- och miljöutskottet behandlar två medlemsförslag, ett om vattenmiljön i stort i sjöar och hav och ett om havsmiljön. Remissinstanserna är mycket positiva till åtgärder fast lite oense om huruvida det är nationella eller nordiska insatser som behövs. Men vi i utskottet tycker det är hög tid att samla krafterna i Norden för att stoppa de allvarliga miljökadorna i sjöar och hav. Vi kan inte vänta tills försurningsproblemen har lösts. Vi kan inte bara skylla på andra länder utan måste handla själva. Vi måste sammanställa våra kunskaper om miljökatastrofer som har drabbat sjöar och hav och som fortsätter att växa. Vi måste samordna nationella åtgärder så att alla utsläpp bromsas, och vi måste i nordisk enighet och med nordisk kraftsamling sätta stopp för all användning av produktionsmetoder i jordbruk och industri som inte tar hänsyn till Nordens naturvärden, till fisks och andra vattendjurs livsmiljö och ytterst också till befolkningens rätt till rent dricksvatten.

Sådana insatser ger också likvärdiga konkurrensvillkor på den nordiska marknaden.

Det är många och ibland komplicerade orsaker till miljöhoten som måste angripas, och många invanda arbetsmetoder måste omprövas. Den kemiska explosionen, som har

givit oss DDT, kadium och dioxin som avfall i naturen, måste vi ha modet att sätta stopp för, även om det kanske innebär avbräck i många industriledares och marknadsförares planer. Vi måste sätta in miljöpriset som en negativ faktor i produktionskalkylerna. Vi måste förmå jordbrukare och utsläppsindustrier att frivilligt medverka i miljökampen. Vi måste också i botten ha en lagstiftning som kan pressa på för att uppnå snabba resultat.

Regeringarna i Norden måste var för sig och samfällt skrida till snabba aktioner. En del har redan gjorts, och jag vet att man håller på för fullt med ännu mera – det kanske miljöministrarna kan redogöra för. I Sverige har vi i den s. k. Ringsjöparagrafen en möjlighet att begränsa gödningen i områden som är särskilt känsliga.

Miljöpolitiken måste bli vinnare i miljökampen, inte förlorare. Men det brådskar. Alldeles för länge har okunskapen och oviljan fått breda ut sig. Vi har många fina konventioner och kommissioner men, fru president, jag tycker att de arbetar med snigelfart i förhållande till hur snabbt utsläppen ökar.

Utskottet tycker att det behövs snabba och effektiva åtgärder, inte bara ökad forskning och fler mätningar. Dagens politiker vill ha handling. Vi måste överlämna ett fint och inte ett förgiftat Norden till våra efterkommande.

Fru president! Jag har haft en aggressiv ton, men det behövs många väckarklockor och inte bara välvilligt miljöintresse som håller oss i en belåten slummer.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets omfattande men väl motiverade förslag till åtgärder.

Miljö- och energiminister Birgitta Dahl:
Fru president! Den ytterst allvarliga situation som vi i dag börjar förstå råder när det gäller vattnet i våra sjöar och vattendrag och i haven är resultatet av felhandling under decennierna i våra länder och i grannländerna – i jordbruket, i industrierna, i energisystemen, i de kommunala avloppssystemen och i trafiken. Vi har utan att förstå det, förrän nu på allvar, byggt upp och ackumulerat miljöskador i våra vattendrag och i haven som till slut exploderar som kemiska bomber och orsakar omfattande skador på både människorna och det ekologiska systemet och som också hotar

stora ekonomiska värden i våra länder. Därför är det utomordentligt viktigt att vi nu kan samla oss till gemensamma insatser i Norden och därefter med gemensamma nordiska insatser försöka påverka utvecklingen i hela Europa och helst även globalt för att vända den nu så oroande och farliga utvecklingen.

Och det är inte möjligt att nå resultat. Vi vet att vi när det gäller insjöar och vattendrag i Sverige faktiskt har lyckats ge livet tillbaka till vattendrag som tidigare var så förgiftade att det var farligt för hela det ekologiska systemet och att fisken inte kunde överleva.

Vi behöver då gå in på en lång rad samhällsområden och verkligen, som vi gång på gång har talat om i dag och tidigare under sessionen, ändra vårt sätt att leva och arbeta och utveckla mera miljövänliga metoder. Det gäller jordbruket, det gäller trafiken, det gäller stora delar av vår industri som vi är beroende av för vår försörjning och det gäller de kommunala avloppssystemen.

Dessa frågor togs upp av de nordiska miljöministrarna i höstas vid en överläggning i Oslo. Vi kom då överens om flera viktiga saker: Dels att utarbeta ett gemensamt handlingsprogram mot havsföroreningarna, dels att ta en rad internationella initiativ däribland de viktiga överläggningar som skall föras om Nordsjön och Östersjön under det kommande året. Vi förbereder nu vårt handlande både inför Nordsjökonferensen i november och det som vi hoppas skall bli en ministerkonferens inom Helsingforskommissionen i februari nästa år. Vi har goda förhoppningar om att en ministeröverläggning verkligen skall komma till stånd.

När miljöministrarna i går träffades till överläggningar hade vi ett utkast till ett handlingsprogram som var uppbyggt kring insatser på en rad punkter. Dels gäller det stabila organiska ämnen i havsmiljön, det vill säga farliga miljögifter. Dels gäller det långväga transporter av metaller framför allt kvicksilver och kadium. Dels gäller det närsalter, dvs. övergödningsproblematiken. Dels gäller det vattenbruk. Också frågan om dumpning och förbränning togs upp, och här vill vi snarast ha till stånd förbud. Vi tog upp frågan om olja och andra farliga transporter till sjöss.

Vi beslöt gemensamt att den här planen ytterligare skall konkretiseras med klara åtaganden som skall grunda sig på vad varje

enskilt land är berett att göra. I höst skall vi ha ett nytt ministermöte. Då skall vi ta ställning till en sådan vidareutvecklad plan som skall innehålla mycket konkreta åtaganden på en rad punkter.

Syftet med mötet i höst skall också vara att förbereda oss gemensamt för ett samlat och kraftfullt agerande vid de kommande överläggningarna om Nordsjön och Östersjön.

Jag vill betona att skall vi klara denna uppgift krävs det att vi är beredda att slakta heliga kor i våra länder och i vår egen livsföring. Å andra sidan kan man säga att om flera av våra länder har ett jordbruksöverskott som kostar oss miljarder varje år bara i subventioner av exporten och denna frambringas med metoder som leder till dessa miljöskador, då finns det egentligen resurser att flytta om, ifall vi bestämmer oss för att jordbruket i våra länder i framtiden skall bygga på mera miljövänlig teknik. Kan vi komma fram till överenskommelser i respektive länder med bönderna, med industrin, med dem som är ansvariga för energiförsörjningen och också få en överenskommelse med oss själva som trafikanter att vi gemensamt skall byta teknik i miljövänlig riktning då kommer vi att kunna göra utomordentligt fina insatser för miljön samtidigt som vi på ett mycket förnuftigare sätt använder de ekonomiska resurser som ändå förbrukas. Jag tror att många arbetstillfällen kommer att skapas i arbetet på de investeringar och i utvecklingen av den nya teknik som krävs för att vi skall lyckas med dessa arbetsuppgifter.

Men de nordiska miljöministrarna är som sagt i full färd med att utföra det uppdrag som Nordiska rådet och utskottet vill ge oss.

Miljøminister Chr. Christensen: Fru präsidant! Jeg vil gerne udtale min varme støtte til hensigten med disse 3 medlemsforslag, vi her debatterer. Det er den holdning, der kommer til udtryk i disse forslag, der ligger bag den store handlingsplan, den danske regering har fremlagt på miljøområdet, et forslag til opretning af havmiljøet, som har en økonomisk ramme på ca. 12 mia. kr.

Men jeg mener det er meget vigtigt i den forbindelse her at være opmærksom på det værdifulde arbejde, der allerede er i gang. Det er i de enkelte lande i Norden, det er i

den nordiske sammenhæng, og det er da endelig også i de mange forskellige internationale samarbejdsfora på havområdet, hvor der foregår meget i øjeblikket.

Således vil det efter min opfattelse ikke være hensigtsmæssigt, at Ministerrådet pålægges at udarbejde mange udredninger, som allerede er under udarbejdelse i anden sammenhæng. Det er meget vigtigt, at dette arbejde bliver koordineret. Det er da for øvrigt også de færreste udredninger vedrørende havmiljøet, som er interessante, medmindre der er oplysninger også fra andre lande end de nordiske.

Forslaget om at udarbejde en nordisk handlingsplan for beskyttelse af havmiljøet, som fru Birgitta Dahl her lige for lidt siden omtalte, og øget nordisk samarbejde internationalt, finder jeg er den rigtige opgave, som Nordisk Råd bør stille Ministerrådet. Og det er en opgave, som man allerede er godt i gang med. Den er overordentlig vigtig, og det er en opgave, som Ministerrådet meget gerne ser, at Nordisk Råd støtter op om.

Peter Muurman overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Marjatta Väänänen: Herr president! Det har konstaterats här, att vi har tekniska medel i Norden att bekämpa miljöskador. Som helhet stämmer det inte alls. Just nu utanför Borgå stad några mil härifrån i havet finns ett stort oljeutsläpp av 700 ton. Bara några hundra liter av denna olja har man kunnat lyfta bort. Tekniken står alldeles rädlös, då det är omöjligt att göra någonting åt saken i dessa vinterförhållanden. Vad vi först och främst behöver är tekniska färdigheter att lyckas också med miljöskyddet på havet och i vintertid.

Det har också talats här om jordbruket. Det är sant att om man använder för mycket konstgödsel så är det ofördelaktigt för naturen. Man kan också konstatera att det egentligen inte är en fråga som gäller hela Norden. Ammoniak- ammoniumutsläppen i Danmark är över 2 500 kg per kvadratkilometer, medan de i det övriga Norden bara är 110 eller 120 kg per kvadratkilometer. Skillnaderna är alltså mycket stora nordiska länder emellan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Guðrún Helgadóttir, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Hugo Bergdahl, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hentemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Preben Lange, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Ole Norrback, Kaj Poulsen, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reiluf Steen, Jens Steffensen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Utskottets anmälan, punkten B, lades till handlingarna.

5

A 708/s: Medlemsförslag om försöksordning med införande av sex timmars normalarbetsdag och A 708 Ä/s: Ändringsförslag om insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning och om arrangerandet av en egen konferens om sex timmars arbetsdag

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet i arbetstidsfrågor inom ramen för projektprogrammet om arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. I detta sammanhang bör småbarnsföräldrarnas behov ägnas särskild uppmärksamhet.

Lilli Gyldenkilde (social- och miljöutskottets talesman): Fru præsident! 7 medlemmer af forsamlingen har fremsat dette medlemsforslag om indførelse af en forsøgsordning med 6 timers arbejdsdag i den offentlige sektor og et ændringsforslag om nordisk forskning og udredning af arbejdstidnedsættelsen og en konference om 6 timers arbejdsdag.

Forslagsstillerne henviser bl. a. til, at 6 timers arbejdsdag repræsenterer en fordeling af arbejde og fritid til fordel for børn, kernefamilie og storfamilie, hvor forældrene får frigjort tid til at være sammen med deres børn, deres familie og deres venner. En 6 timers arbejdsdag vil efter forslagstillernes opfattelse overflødiggøre en del deltidsarbejde for mange kvinder og betyde en rigtigere balance i arbejdet hjemme og ude og vil betyde økonomisk selvstændighed for mange kvinder og en større kvinderepræsentation i parlamentariske organer og offentlige råd.

Medlemsforslaget har været sendt på remiss til de berørte ministerier, amtskommunale og kommunale myndigheder og organisationer. Den overvejende del af remissionstanserne stiller sig positive til forslaget om en forsøgsordning på baggrund af en generel vurdering af den betydning, en nedsættelse af arbejdstiden må antages at have for ligestilling og familiens vilkår. De remissionstansere,

der ikke støtter forslaget, har peget på omkostningerne især i forbindelse med gennemførelsen af forslaget. Flere remissinstanser har også givet udtryk for, at arbejdstidsspørgsmålet bør løses aftalemæssigt.

Udvalget har noteret sig det omfattende udredningsarbejde, som findes både nationalt og fællesnordisk i Ministerrådets regi, og som også har bevirket fremsættelse af det nævnte ændringsforslag.

Desuden lægger udvalget vægt på, at Nordisk Ministerråd har påbegyndt et stort nyt samarbejdsområde, nemlig arbejdslivs- og arbejdsretsspørgsmål, hvor også arbejdstidsspørgsmålet naturligt hører hjemme, og i den forbindelse skal jeg henvise til udvalgets kommentarer til C 1 og C 2 på dette område.

Udvalget ønsker at understrege opfattelsen af, at arbejdstiden er en velfærdsfaktor, som må afvejes i sammenhæng med andre faktorer. Økonomisk fremgang og produktionsforbedringer giver mulighed for at vælge mellem fritid og forbrug. Mange faktorer, ikke mindst af ressource- og miljømæssig karakter, taler for, at fritiden prioriteres fremfor forbruget. Dog når det drejer sig om den konkrete udformning af arbejdstidsnedsættelsen, foreligger der forskellige hensyn, der skal tilgodeses over for forskellige grupper. Udvalget vil dog i denne forbindelse pege på en række undersøgelser, der viser, at småbørnsforældre er en særlig udsat gruppe, og at der i alle nordiske lande er fremsat forslag til, hvordan småbørnsforældrenes situation kan lettes, herunder med retten til en kortere arbejdstid.

Eftersom Ministerrådet nu begynder et stort samarbejdsområde, som tidligere sagt, om arbejdslivs- og arbejdsretsspørgsmål, hvor hele dette problemkompleks skal tages op, vil udvalget anbefale, at arbejdstidsspørgsmål behandles inden for dette nye samarbejde. Det indebærer, at udvalget ikke vil gå så langt som medlemsforslaget, hvilket jeg som medforslagsstiller finder grund til at beklage. Jeg er dog glad for, at udvalget i sit forslag til rekommandation stærkt understreger, at børnefamiliernes behov bør vies særlig opmærksomhed.

I det jeg i øvrigt henviser til udvalgets betænkning, skal jeg hermed på udvalgets vegne henstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager den rekommandation til Nordisk Ministerråd, som social- og

miljøudvalget har foreslået, om, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at fortsætte den nordiske erfaringsudveksling i arbejdstidsspørgsmål inden for rammerne af projektprogrammet om arbejdslivs- og arbejdsretsspørgsmål, og i denne forbindelse bør småbørnsforældrenes behov vises særlig opmærksomhed.

Inga Lantz: Herr president! Kvinnor står för 70% av allt nödvändigt arbete i världen. Men bara 10% av utbetalda löner går till kvinnor. Inom parentes kan jag också nämna att av allt ägande i världen tillhör bara 1% kvinnorna. Kvinnor arbetar mycket men mest oavlönat.

I Sverige förvärvsarbetar 85% av de kvinnor som har barn under skolåldern och 92% av de kvinnor som har barn i yngre skolåldern. Men nästan hälften av dem arbetar deltid. Varför gör de det? Det finns helt naturliga svar. Dels saknas tillräckligt med daghemspplatser och fritidsplatser, och kvinnor tvingas därför att skraddarsy sina arbetstider efter barnens behov, eftersom männen gör det i mycket ringa grad. Dels har kvinnor till allra största delen ansvaret för familjen, hemmen och barnens skötsel. Det är där som den 70-procentliga siffran får sin förklaring. 70% av allt nödvändigt arbete i världen görs av kvinnor – men kvinnor får bara betalt motsvarande 10% av de löner som betalas ut.

Det lönade och det oavlönade arbetet borde delas lika av män och kvinnor. Män och kvinnor borde på samma villkor kunna förvärvsarbeta, ta ansvar för familj och barn och dela på posterna i samhällslivet.

Så är det inte i dag. Jämställdhetsarbetet går med snigelfart och just nu verkar det mer som om kvinnor skall anpassa sig till männens sätt att fungera. Det rimliga vore i stället att männen anpassade sig till det kvinnliga livet, som rymmer så mycket av omsorg, glädje och rikedom, även om det är slitsamt. Med detta menar jag att männen borde tvingas att ta ansvar för sina barn mer än bara på ett ekonomiskt sätt. Dessutom har barnen behov av både sin mammas och sin pappas tid och omsorg. En sextimmars arbetsdag är en hörnpelare i jämställdhetsarbetet.

Det finns en annan aspekt på en generell arbetstidsförkortning. Det är den tekniska ut-

vecklingen. Den kommer med all sannolikhet att leda till en kraftigt minskad sysselsättning. Det finns beräkningar som visar på en arbetslöshet upp emot 30–50% hos den aktiva delen av befolkningen inom en 15–20-årsperiod. I USA räknar man med att 80% av de manuella arbetena har försvunnit kring år 2000. Det betyder där att 20 miljoner av 25 miljoner manuella arbeten försvinner. Det behövs en beredskap inför detta nya.

Där kommer bl. a. frågan om en arbetstidsförkortning in som en åtgärd för att trygga antalet jobb. En arbetstidsförkortning skulle leda till att flera arbetstillfällen skapades. Men det kommer ändå inte att räcka till för att ersätta de arbetstillfällen som förloras på grund av den snabba tekniska utvecklingen.

Det är beklagligt att utskottet inte har vågat uttala sitt fulla stöd för medlemsförslaget. Men efter vad jag förstår är utskottet ändå enigt i intentionerna om att en arbetstidsförkortning är nödvändig ur många aspekter.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lahja Exner, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thorøe Hansen, Guðrún Helga-dóttir, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Jansson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Helena Pesola, Saara-Maria Paakkinen, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Bernhardt Taste-sen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänenen, Ernst

Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Kjell Magne Fredheim, Eidiur Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Åsa Solberg Iversen, Jens Peter Jensen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Hannu Kempainen, Preben Lange, Paavo Lipponen, Ole Norrback, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Asbjørn, Sjøthun, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

Presidenten: Ärade medlemmar av rådet! Presidiet har fått besked om att den norske utrikesministern Knut Frydenlund, som för ett par dagar sedan deltog vid rådets session, har avlidit.

Jag får meddela att en minnesstund kommer att hållas kl. 11.30.

6

A 712/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måste anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för ett samarbete kring högspecialiserad sjukvård i Norden.

Hannu Kempainen (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Vissa delar av sjukvården går mot en långtgående specialisering. Orsakerna är att behandlingsmetoder utvecklas, som kräver stora resurser eller som berör sjukdomar som drabbar ett litet antal. Det första gäller t. ex. särskilt avancerade operationsmetoder för organtransplantationer. Det måste finnas dessutom beredskap och kunskap att behandla även

sällsynta sjukdomar. De nordiska länderna är internationellt sett ganska små befolkningar och det kan vara allt svårare för dem att bära den extremt högspecialiserade sjukvården. Därför är det naturligt att undersöka förutsättningarna för samverkan mellan de nordiska länderna inom den högspecialiserade sjukvården.

Social- och miljöutskottet har noterat, att det inte kan vara rimligt att i de nordiska länderna bygga upp parallella system för diagnostik och behandling av mycket sällsynta sjukdomar. Ett samarbete bör därför i första hand avse verksamheter som kräver speciell och dyrbar utrustning eller särskild kompetens och där patientunderlaget i varje land för sig är för litet. Även inom forskningen och utvecklingen torde finnas projekt av gemensamt nordiskt intresse.

Social- och miljöutskottet påpekar i sitt betänkande om medlemsförslaget att den nordiska konventionen om social trygghet inte täcker all ersättning för rese- och värdkostnader. Därför måste kostnadsfrågan utredas i samband med revideringen av trygghetskonventionen eller genom bilaterala avtal.

Herr president! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skeddé votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Gunnar Björk, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Guðrún Helgadóttir, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knut Kirkegaard, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Haraldur Ólafsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Péturs-

son, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Iikka Suominen, Sten Svensson, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, och Lena Öhrsvik.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Mikko Elo, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Hans Nyhage, Aase Olsen, Kaj Poulsen, Reulf Steen, Jens Steffensen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

7

A 744/s: Medlemsförslag om samnordisk information och forskning om AIDS

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendationer:

A. att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att företa en utvärdering av de nordiska ländernas erfarenheter av hittillsvarande insatser för bekämpning av AIDS

2. att därefter i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningens område innefattande bland annat åtgärder om forskning och information, i tillämpliga fall i samarbete med forskningsinstitutioner och frivilliga organisationer

B. att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella fora såsom Världshälsoorganisationen samfällt verka för att forskningen och informationen om AIDS intensifieras.

Lena Öhrsvik (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Vi har ägnat myc-

ken tid och energi i utskottet åt frågan om AIDS. Remissmaterialet är ovanligt omfattande, och också vårt möte med social- och hälsovårdsministrarna i november visade klart att medlemsförslagets yrkanden fortfarande är aktuella och relevanta. Flera talare i generaldebatten tog upp frågan, och även i dag har den berörts.

Vi måste fortsätta att arbeta med ett nordiskt åtgärdsprogram mot AIDS, omfattande bl. a. informationsutbyte de nordiska länderna emellan om de åtgärder som vidtagits eller kommer att vidtas för att förhindra spridning av AIDS, information till allmänheten, samordnad och intensifierad nordisk forskning om smittvägar och adekvata behandlingsmetoder, upplysningsinsatser till nordiska biståndsarbetare stationerade i riskregioner samt samverkan inom internationella fora såsom WHO. Vi har redan en hel del erfarenheter som vi kan dra nytta av i våra egna länder. Vi bör också hålla kontakt med forskningsmiljöer utanför Norden, varifrån information om nya preparat och behandlingsmetoder kan komma snabbt.

Inrättande av högrisklaboratorier i flera nordiska länder skulle påskynda utvecklingen och stimulera den forskning som redan påbörjats i Norden, t. ex. i den nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, som har inrättat särskilda planeringsgrupper för AIDS-forskning.

Men så länge vi inte har något vaccin eller någon verksam behandlingsmetod måste vi prioritera de förebyggande åtgärderna högst. Nordiskt erfarenhetsutbyte, som vi fick ett fint exempel på vid överläggningen med social- och miljövärdministrarna, är av stor betydelse då stora befolkningsgrupper rör sig över de nordiska länderna. Erfarenhetsutbyte om olika sätt att nå allmänheten, särskilt utanför riskgrupperna, är värdefullt och kan ge nya uppslag och vinklingar för det nationella arbetet.

Vi bör också utvärdera vad vi lärt oss om åtgärder mot AIDS. Här gör utskottet en markering. En slutsats av litet olika meningar vi har om arbetsmetoderna är att vi skall utvärdera vad vi hittills har lärt oss, både positiva erfarenheter och de icke avsedda problem man har stött på. Åtgärder för att motverka AIDS-smittan kan komma i konflikt med behovet att skydda medborgarnas per-

sonliga integritet. Den personliga integriteten är en av de grundläggande mänskliga rättigheterna, som inte får kränkas annat än då särskilt starka skäl föreligger.

Vi tycker det är positivt att ministerrådet beslutat anslå hälften av anslaget för 1987 till handlingsplanen mot narkotika till åtgärder för att hindra spridning av AIDS bland missbrukare. Information och rådgivning torde ha den största betydelse för att nå riskgrupperna.

Beträffande de homosexuella har vi positiva erfarenheter av de frivilliga organisationernas medverkan bl. a. vad gäller upprättande av telefonjour samt psykosocial rådgivning till sjuka, smittade och anhöriga. Remissyttrandena från de frivilliga organisationerna innehåller många förslag till åtgärder och exempel på åtgärder som organisationerna själva vidtar eller planerar och för vilka offentligt stöd önskas. Stöd till de insatser som organisationerna tar upp och är beredda att medverka i torde vara de effektivaste förebyggande åtgärderna.

Utskottet vill också understryka att samhället bör bidra till psykosocialt stöd för riskgrupper, smittbara och personer som insjuknat eller visar oroväckande symptom. Diskussionen har hittills varit ensidigt medicinskt präglad.

Vi har inom utskottet med tacksamhet noterat att ministerrådet insett problemets allvar och agerat snabbt. Vi har också fått en rapport från gårdagens sammanträde med ministerrådet. Det är glädjande att man har kunnat nå enighet på många avgörande punkter. Det är viktigt, för vi har inte tid att diskutera meningsskiljaktigheter för mycket. Däremot skall vi givetvis utvärdera och pröva olika arbetssätt.

Vi har alltså noterat att ministerrådet har agerat snabbt för att man i nordiskt samarbete skall hindra att AIDS får samma katastrofala omfattning i Norden som i andra länder. Vi vill bara hoppas att det skall visa sig möjligt genom den forskning och information som kommit väl i gång på både internationellt och nordiskt plan.

Herr president! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan.

Siri Häggmark: Herr president! Jag vill understryka det som Carl Bildt anförde i gene-

raldebatten angående sjukdomen AIDS, nämligen att vi måste se på denna fråga med långt större allvar än hitintills. Det är därför också med djup tillfredsställelse som jag tagit del av social- och miljöutskottets rekommendationer till Nordiska rådet. Utskottets betänkande kan ses som en uppslagsbok vilken man verkligen kan ta till sig när det gäller åtgärder som vi gemensamt kan vidta här i Norden.

Så sent som häromdagen lämnades i en svensk tidning uppgift om att man misstänker att en patient genom en hudtransplantation har blivit smittad av AIDS. Det är mot bakgrund av sådana skrämmande händelser verkligen positivt att Nordiska rådet kommer att verka efter utskottets rekommendationer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation under punkten A.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Bernhard Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Óhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Mikko Elo, Eiður Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä,

Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Kaj Poulsen, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Jens Steffensen, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Pekka Tuominen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation under punkten B.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Óhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lahja Exner, Eiður Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Helge Adam Møller, Ole Norr-

back, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Kaj Poulsen, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Anders Talleraas och Pekka Tuominen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

8

A 752/s: Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbета ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.

Pétur Sigurðsson (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Medlemsförslagens baggrund er det faktum, at 30 pct. af de 22 millioner personer, som nu lever i Norden, i sin livstid vil blive ramt af cancer, hvis intet sker, som ændrer gennemsnitsalder eller sygelighed ved cancer.

Det konstateres endvidere i medlemsförslaget, at fra år 2000 vil 110 000 personer årligt blive ramt af cancer i Norden, og 55 000 vil dø som følge af sygdommen. År 2000 vil desuden 850 000 personer i de nordiske lande leve med cancer. På baggrund af modsvarende beregninger har man i EF-landene truffet beslutning om et handlingsprogram mod cancer.

Hensigten med medlemsförslaget er gennem en forbedret udnyttelse af den allerede eksisterende viden at mindske dødeligheden ved cancer med 10–15 pct. Ifølge eksperter på området skulle dette være muligt, og det bør bl. a. ske ved, at man i Norden arbejder for øget koordinering over en bred front af forebyggende foranstaltninger, behandling, forskning og uddannelse.

Medlemsförslaget har fået en usædvanlig god modtagelse. Så godt som samtlige re-

missinstanser støtter det foreslående handlingsprogram. Hvor synspunkterne varierer, går det på, hvilke typer foranstaltninger der bør prioriteres. Endvidere anbefaler alle re-missinstanser på nær én, at de nordiske landes regeringer tilslutter sig det europæiske handlingsprogram på de anvendelige punkter. Udvalget har derimod besluttet ikke at foreslå Rådet at godkende den del af forslaget, som handler om det europæiske handlingsprogram, men begrænse sig til det nordiske handlingsprogram.

Årsagen er ikke, at vi ikke vil samarbejde med EF-landene. Vi ved, at nordiske eksperter står i samarbejde med europæiske kolleger, og jeg er personlig helt sikker på, at om nogle år bliver dette samarbejde til virkelighed.

Med disse ord vil jeg anbefale udvalgets forslaget.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Arne Gadd, Eíður Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Per-Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Ole Norrback, Aase Olesen, Helena Pesola, Jimmy Stahr, Reiufl Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen och Anders Talleraas.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

9

A 737/s: Medlemsförslag om utredandet av det psykiatriska missbrukets omfattning och av möjligheterna till dess avskaffande i de nordiska länderna

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Hannu Kemppainen (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Man måste konstatera att situationen inom psykiatri inte är tillfredsställande i alla avseenden. Detta torde till största delen bero på bristande resurser och otillräckliga kunskaper om de psykiska sjukdomarnas natur. Därför kan det hända att man i många fall tillgriper medicinering, även om man skulle få mera permanenta resultat för patienten med psykoterapi. En förbättring av situationen kräver resurser för utbildning och forskning.

Social- och miljöutskottet är medvetet om att behandling och rehabilitering i andra former än genom medicinering är ofta dyr. Utskottet vill dock understryka att medicinering inte kan ersätta psykologisk rehabilitering. Dessutom understryker utskottet att sluten psykiatrisk vård inte får betraktas som en förvaring.

Utskottet har noterat att det pågår arbete inom Förenta Nationernas kommission om mänskliga rättigheter för skydd mot missbruk av psykiatri. De rättssäkerhetsgarantier som i detta arbete föreslås bli inbyggda i ländernas lagstiftning och har i de nordiska länderna i stort sett förverkligats.

Social- och miljöutskottet har konstaterat att en värdeneutral psykiatri knappast är möjlig. Därför ser utskottet medlemsförslaget som en markering av synpunkter som utgör ett viktigt kritiskt inslag i debatten.

Mot bakgrund av det oovansagda hemställer utskottet att Nordiska rådet inte måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Pirkko Turpeinen: Syftet med detta medlemsförslag var att fästa uppmärksamhet vid det psykiatriska missbruket och psykiatriska patienters rättsskydd i Norden.

Normerna för den psykiska hälsans bedömning är i de nordiska länderna liksom i alla andra länder anpassade efter det rådande samhällsskicket, samhällsstrukturen och dess normer. Häri ligger inget märkligt. Så fungerar psykiatrin i alla länder.

Det finns dock psykisk hälsa som kan observeras objektivt, och som bygger på individens unicitet, självständighet och på kreativt och empatiskt samarbete på jämlik fot med andra människor. Olika stater och samhällen ger olika ekonomisk grundval för ett skapande och sensibelt liv. De deklarerade och påstådda rättigheterna och friheterna är inte till mycket glädje om det inte finns reella möjligheter att delta i dessa friheters utnyttjande och utvecklande.

I Norden anser man, såsom det framgår av medlemsförslaget, att det är sunt att acceptera ojämlikhet som något naturligt, liksom också att själv delta i att utöva medvetet eller omedvetet förmyndarskap över andra människor. Den nordiska psykiatrin ifrågasätter inte riktigheten i att orättvisa bör upplevas som rättvisa. Som psykiater anser jag att en person måste undertrycka sina känslor då hon accepterar undertryckande av andra människor.

Jag vill inte påstå att det psykiatriska missbruket alltid är något medvetet. Det är bara något som man vant sig vid.

Utlåtandena, som givits med anledning av medlemsförslaget, är intressanta. En del av dem som uttalat sig blånekar problemet och tycks betrakta det i det närmaste som förölmäpning att det gjorts ett medlemsförslag i

saken. I en del utlåtanden, som i regel är svenska, medger man att problemet existerar, men att de psykiatriska patienternas rättsskydd kommer att förbättras genom olika juridiska och praktiska åtgärder och att medlemsförslaget därför inte ger anledning till några åtgärder. Medan man i de norska utlåtandena inte erkänner att något sådant problem existerar, polemiserar den norska dagspressen om samma fråga och understryker problemets existens.

I Finlands justitieministeriums utlåtande om den finländska mentalvårdskommitténs betänkande, som inlämnades till ministeriet för två år sedan, påtalar ministeriet brister i betänkande då det gäller de psykiatriska patienternas rättsskydd. Inom FN har det också höjts kritiska röster mot den praxis som tillämpas vid vården av psykiatriska patienter.

Garanterandet av de psykiatriska patienternas rättsskydd är en fråga som bör ordnas, och som man också kan ordna även om ens kännedom om orsaks- och följsammanhanget i fråga om psykiatriska sjukdomar är aldrig så ytlig. Ändå har man så sent som i år i Finland stiftat en lag som bl. a. tillåter isolering av fångar för en månad i sträck utan psykiatrisk undersökning. Fängelsedirektörer kan suveränt fatta beslut om isolering av en fånge. De skador som en psykisk isolering vållar en individ är välkända.

En annan fråga, som jag anser vara värd en närmare granskning, är det faktum, att bedömningskriterierna för den psykiska hälsan till hundra procent avgör både vårdmetoder och deras mål. Det är inte likgiltigt om vården främjar sensibilitet och kreativitet, eller om den leder till alienering, hårdhet och anpassning. Det är inte bara fråga om att välja mellan alternativen psykoterapi eller vård med mediciner, utan det rör sig om psykoterapeuternas världsåskådning, insyn och det sätt på vilket de bygger upp den psykiska vården.

Visst är det trösterikt att höra, att man på basen av de utlåtanden som lämnats till utskottet kan vänta sig att de psykiatriska patienternas rättsskydd stärks i Sverige. Men det hjälper inte patienterna i andra länder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

Minnesord över utrikesminister Knut Frydenlund

Presidenten: Ärade församling! Ännu för ett par dagar sedan var Norges utrikesminister och fungerande statsminister Knut Frydenlund som medlem här i vår krets. Sedan har vi med djup oro följt meddelandena om Knut Frydenlunds kamp. För en stund sedan nådde oss det tunga budskapet att kampen var ändad. Knut Frydenlund avgick med döden för en timme sedan.

Knut Frydenlund var en av rådsförsamlingens högt ärade medlemmar, aktad och ansedd i alla läger. Knut Frydenlund skulle ha begått sin 60-årsdag om en månad. Han var inne i en mycket aktiv och viktig ministerperiod, efter att han tillträdde som utrikesminister i den sittande regeringen i maj 1986. Knut Frydenlunds föregående utrikesministerperiod varade från 1973–1981, – åtta år i ett sammanhang.

I sin tjänst som utrikesminister var Frydenlund utpekad som regeringsmedlem av denna församling vid flera sessioner under perioden 1976–1981. Han engagerade sig dessutom starkt i de saker som stod på dagordningen för den långa räckta av utrikesministermöten som hölls i dessa år, och kommer att vara saknad av sina kolleger under det kommande mötet i nästa månad.

Vi lärde alla att känna Knut Frydenlund som en duktig politiker i den nordiska regeringskretsen, och lyssnade gärna till hans inlägg i våra generaldebatter, senast sista tisdag.

Knut Frydenlund var en människa som man höll av, på grund av de personliga egenskaper som han var i besittning av och som han så gärna delade med sig till sina nordiska vänner.

Nordiska rådet hedrar minnet av Knut Frydenlund med en tyst minut.

10

A 742/s: Medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska

ministerrådet att utreda möjligheterna för en för de nordiska länderna gemensam specifikation över de krav som skall ställas på en modern välutrustad ambulans samt att undersöka möjligheterna för en ambulanspersonalutbildning i de nordiska länderna som ger en så enhetlig kompetens att ambulanspersonal kan infogas som en av de personalkategorier som omfattas av det nordiska avtalet av 1981 om gemensam arbetsmarknad för vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården.

Alsaker (social- och miljöutskottets talesman): Ærede president! Jeg skal i et helt kort innlegg peke på at et stort flertall av høringsinstansene i denne saken har anbefalt at man utreder mulighetene for felles bestemmelser i Norden hva angår de krav man bør stille til en ambulansevogn, utstyr m. v. Det samme er tilfelle når det gjelder å undersøke mulighetene for å stille felles nordiske krav til utdanning av ambulanspersonell – noe som kan muliggjøre et felles nordisk arbeidsmarked også på dette området.

Godt utstyrte ambulanser og godt utdannet personell er selvfølgelig viktig for å redde liv og helse og sikre en best mulig behandling av pasientene.

En fremtidig gjennomføring av felles krav til utdanning vil ventelig også gi en økt kompetanse for denne kategori arbeidstakere. Jeg kan her vise til at utdannelsessituasjonen viser et variert bilde i Norden. I Danmark og Norge har man en utdanning av et par ukers varighet, i Sverige et syv ukers kurs, og i Finland varierer utdannelsen fra ingenting til hjelpepleierutdanning.

Ambulansekjøring er selvsagt meget slitensomt og krevende, og man bør derfor i bestrebelsene med å få til en utdanning sørge for at denne blir slik at den også kan kvalifisere for andre sektorer og jobber innen helsevesenet.

Med dette vil jeg anbefale utskottets rekommendasjon.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Mar-

gareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lahja Exner, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Jacob Lindenskov, Lars Lefdal, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Aase Olesen, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson och Lena Öhrsvik.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Kaj Bärlund, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, Liisa Hilpelä, Gunnel Jonäng, Antti Kalliomäki, Preben Lange, Inga Lantz, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Ole Norrback, Haraldur Ólafsson, Berit Oscarsson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Harald Synnes, Pirkko Turpeinen, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

11

A 740/s: Medlemsförslag om ökat hälsopolitiskt samarbete

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälsopolitiken;

2. att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser – i samverkan med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner – kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal; samt

3. att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att – utöver rent medicinska uppdrag – initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

Grethe Lundblad (social- och miljöutskottets talesman): Fru president! Medlemsförslaget tar ett mycket brett grepp på hälsoproblemen, något som den helt övervägande delen av remissinstanserna i alla länder tillstyrker. Många understryker behovet av tvärvetenskaplig forskning och utbildning vad gäller förebyggande åtgärder och sambanden mellan hälsa och miljö, livsstil och samhälle.

Vi har inom utskottet noterat sambandet mellan medlemsförslaget och Världshälsoorganisationens Europastrategi "Hälsa för alla år 2000". WHO:s program har antagits av alla europeiska länder. WHO-programmet kan vid första påseende förefalla allmänt hållt, men har i samband med den nationella rapporteringen visat sig kunna ge en bild av hälsopolitiska problem även i de mest utvecklade länderna. Genom medlemsförslaget vill man göra vårt arbete med hälsopolitiska program till en samnordisk uppgift, där nationella insatser kan samordnas eller nationella uppgifter delas upp mellan länderna och resurser således bättre utnyttjas och erfarenhetsutbyte leda till att man lär snabbare av varandra.

Det faktum att vi finner högre hälsorisker i vissa grupper pekar på behov av rättvisare fördelning av vårdresurserna. Det gäller att påverka vardagens hälsorisker, dåliga kostvanor, rökning och skadliga alkoholvanor. Det gäller att analysera speciella hälsopolitiska riskgrupper, t. ex. arbetande inom speciella riskgrupper samt arbetslösa, isolerade ensamstående och invandrare.

Kostens betydelse för uppkomsten av både hjärt- och kärlsjukdomar och cancer har betonats. WHO fäster stort avseende vid åtgärder för att minska hälsoskadligt beteende som överkonsumtion av alkohol och läkeme-

del, användning av narkotika, andra droger och farliga kemiska ämnen. Allt detta är frågor som behandlas inom social- och miljöutskottet.

Vi har också inom utskottet funnit det viktigt att de psykosociala faktorerna – även den psykosociala arbetsmiljön – beaktas i allt förebyggande hälsovårdsarbete. WHO talar om att vi måste vända utvecklingen av självmord och självmordsförsök. Vi måste därför motverka förhållanden som utsätter individen för påfrestningar, såsom t. ex. arbetslöshet och social isolering.

Hälso-, sjukvårds- och socialtjänstpersonal bör bli bättre utbildad för att ta hand om människor i riskzonen. Nordiska hälsovårdshögskolans resurser kan användas för att efterutbilda och vidareutbilda personal då den i sina kurser tar upp socialpolitiska faktorer som t. ex. levnadsnivå, bostäder, stadsbyggnad, arbete, sysselsättning och utbildning samt fritidsmöjligheter. Hälsohögskolan skall i samband med sin kommande utbyggnad öka och fördjupa det sociala innehållet i sina kurser. Skolans ambitioner är väl i överensstämmelse med vårt yrkande om ökad samverkan mellan nordiska institutioner inom områdena sjukvård, socialpolitik samt både yttre och inre miljö för att initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa. Det finner vi särskilt värdefullt då sjukdomsorsakerna är rätt likartade i de nordiska länderna, och resultatet av forskningen alltså kan komma till nytta för Norden som helhet.

Vi har också noterat det svenska förslaget att omvandla socialdepartementets hälso- och sjukvårdsberedning till ett "nationellt hälsopolitiskt råd". Om liknande råd inrättas i samtliga nordiska länder skulle man få över hela Norden centrala organ, som kunde stå i kontakt med varandra och ta initiativ till samnordiska projekt.

Fru president! Inför ett nytt samarbetsprogram på det socialpolitiska området hoppas vi att utskottets rekommendation skall kunna berika arbetet.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Benedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Håggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Mikko Elo, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidiur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Ole Norrback, Arnlotjot Norwich, Haraldur Ólafsson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Peder Sønderby, Ole Gabriel Ueland och Kåre Øvregard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

12

A 718/s: Medlemsförslag om trygghandet av Dövas Nordiska Råds verksamhet och A 765/s: Medlemsförslag om en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlems-

förslagen måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda formerna för en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

Thor-Eirik Gulbrandsen (social- och miljöutskottets talesman): Ärede president! Sosial- og miljøutvalget har funnet det naturlig å se disse to medlemsforslagene under ett, og har avgitt en felles betenkning. I det første forslaget påpeker forslagsstillerne nødvendigheten av at de nordiske land sikrer et økonomisk fundament for samarbeidet i Døves Nordiske Råd, og henstiller til Ministerrådet om at dette rådet gjøres permanent ved at man oppretter et eget sekretariat og trygger dets økonomiske betingelser.

Dette rådet har til formål å forbedre de døves stilling. Det har medvirket til at de døve har en tilnærmet likeartet stilling i de nordiske landene når det gjelder undervisning, yrkesmessig rehabilitering, hjelpemidler osv.

I det andre medlemsforlaget minner forslagsstillerne om at Nordisk Råd har tatt flere initiativ for å forbedre ulike handikappede gruppers stilling. Under behandlingen i utvalget av medlemsforlaget om å trygge Døves Nordiske Råd har det vist seg at flertallet av høringsinstansene støtter forslaget, men de peker på at det finnes flere grupper av handikappede som har behov for støtte. Blant annet av denne grunn ble det utformet et medlemsforslag som oppfordrer Ministerrådet til å opprette en særskilt støtteordning for handikaporganisasjonenes nordiske samarbeid. Dette forslaget er mer generelt utformet, og tar ikke stilling til hvilke grupper av handikappede som har behov for økonomisk støtte.

FN:s aksjonsprogram for handikappede oppfordrer alle internasjonale organisasjoner og organer til å bistå og samarbeide med organisasjoner som representerer mennesker med funksjonshemninger. Nordisk samarbeid er av stor betydning for utviklingen på handikapområdet. Mange av organisasjonene har imidlertid store vanskeligheter med å finansiere felles møter og prosjekter, selv om organisasjonene enkelte ganger har mottatt bidrag fra Nordisk kulturfond.

Sosial- og miljøutvalget viser til en rekommandasjon fra 1983 om samarbeidsprosjekter for små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede. I den forbindelse ble Ministerrådet oppfordret til å utarbeide en oversikt over organisasjoner for små grupper av funksjonshemmede for å bedre mulighetene for disse gruppene til å få kontakt med tilsvarende foreninger i de andre nordiske land. Sosial- og miljøutvalget er enig i at de funksjonshemmedes organisasjoner burde gis bedre økonomiske forutsetninger for å drive et mer omfattende samarbeid over landegrensene. Utvalget går inn for en støtteordning av mer permanent karakter og ber Ministerrådet utrede spørsmålet om en slik støtteordning til handikaporganisasjonenes nordiske samarbeid. Det er viktig å få klarlagt etter hvilke prinsipper slik støtte bør gis. Blant de kriterier for prioritering som bør overveies, er at man i første rekke bør gi støtte til nordisk virksomhet blant organisasjoner for små og mellomstore grupper, dvs. de minst ressurssterke. En annen mulighet vil være å prioritere handikaporganisasjonenes nordiske ungdomsvirksomhet, der handikapidretten utgjør en viktig del. Dette alternativet må eventuelt samordnes med kulturorganenes støtteordninger.

Spørsmålet om økonomisk støtte til handikaporganisasjonene har prinsipiell karakter. Hittil har det på det sosialpolitiske området ikke vært gitt økonomisk støtte av permanent karakter til private interesseorganisasjoners nordiske samarbeid. Sosial- og miljøutvalgets medlemmer går samlet inn for at Ministerrådet skal utrede formene for en slik støtteordning.

Jeg ber om Rådets tilslutning til utvalgets forslag.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-
treffande utskottets forslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta André, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Karen Thurø

Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Asa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik och Kare Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Mikko Elo, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Hanna Kvanmo, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Peder Sønderby, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

13

A 768/s: Medlemsförslag om ökade flyttnings- möjligheter för pensionärer i Norden

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttningsmöjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.

Marjatta Väänänen (social och miljöutskottets talesman): Fru president! Omkring

260 000 nordiska medborgare lever för närvarande i ett annat nordiskt land. Det är en stor medborgargrupp. Den numerärt största gruppen utgörs av ca 200 000 finländare. Dessutom är det många som arbetar säsongmässigt och periodvis i annat nordiskt land på den fria arbetsmarknaden. Pensionärernas andel i våra samhällen har betydligt ökat, och denna ökande trend kommer att fortgå ännu länge, också bland de nordbor som lever i annat nordiskt land. Vid dimensioneringen av pensionärernas behov av tjänster i de enskilda nordiska länderna har man på den nationella nivån inte tillräckligt beaktat sådana pensionärers ställning och specialbehov som kommer från andra nordiska länder. Pensionärerna behöver en möjlighet till tjänster på eget språk. Utredningarna visar att en betydande del av dem som närmar sig pensionsåldern önskar därför återflytta till det tidigare hemlandet. Detta borde redan nu beaktas i allt planeringsarbete i den statliga och den kommunala förvaltningen.

Det finns en del begränsningar samt hinder för pensionärers återflyttning. Exempelvis förvärv av en aktielägenhet är svårt i Finland för sådana återflyttare som bytt nationalitet, eftersom stadgandena i Finland om bostadsaktiebolag förutsätter att bostadsägaren är finsk medborgare. Svårigheter kan också gälla pensions- och informationsfrågor.

Social- och miljöutskottet har behandlat förslaget och anser att underlättandet av pensionärers återflyttning borde behandlas i SFINKS-arbetsgruppen mellan Sverige och Finland. Problemet är som bekant störst mellan dessa länder. Vidare borde problemet behandlas i samband med att den sociala trygghetskonventionen revideras. Denna är i sin nuvarande form ett socialförsäkringsavtal, som inte beaktar tjänster. I samband med reformen borde också frågan om kostnadernas fördelning lösas. Utskottet anser dessutom att frågan om pensionärers flyttningsmöjligheter med alla de delproblem som ingår däri har en naturlig plats i vidarearbetet med boken "Nordbors rättigheter".

Fru president! Vi noterar, att den övervägande andelen remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnlot Norwich, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Mikko Elo, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Hanna Kvanmo, Paavo Lipponen, Ole Norrback, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Harald Synnes och Peder Sønderby.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

14

A 772/s: Medlemsförslag om samarbete beträffande naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi

Social- och miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

a) att utreda hur hänsyn till etik, säkerhet och teknologivärdering rörande genteknologi kan inarbetas i det nordiska samarbetet,

b) att undersöka om någon form av förhandsgodkännande eller registrering av genklyvning är möjlig i nordiskt samarbete,

c) att verka för fortlöpande samråd mellan de nordiska länderna vid utveckling av genteknologi rörande etik, säkerhet och teknologivärdering.

Lilli Gyldenkilde (social- och miljöutskottets talesman): Fru præsident! Til denne session ligger der flere forslag, der har med bioteknologisamarbejde at gøre og med den praktiske anvendelse heraf. Dette forslag derimod, der er fremsat af 8 medlemmer fra den venstresocialistiske gruppe, den socialdemokratiske gruppe og midtergruppen, drejer sig om de grundlæggende spørgsmål, om etik og teknologivurdering, som vi mener der må tages stilling til, forinden en videre produktionsmæssig anvendelse sættes i gang. Jeg vil i denne forbindelse henvise til, hvad også flere af remissinstanserne har været inde på, nemlig de uoverskuelige konsekvenser for miljøet som genteknologisk manipulerede organismer kan få, hvis omfattende landbrugs- eller skovbrugsprojekter sættes i gang uden forudgående nøje vurdering.

Mens man i de fleste lande er bevidst om risici ved genmanipulation i medicinsk sammenhæng, er det samme ikke tilfældet, når det drejer sig om miljøet, som der i denne sammenhæng har været langt mindre offentlighed om. Vi finder det derfor vigtigt, at et bredere perspektiv end et ensidigt forskningspolitisk eller produktionsbestemt perspektiv kommer til at præge det nordiske samarbejde på det genteknologiske område.

Forslagsstillerne henviser til, at genteknologien i de senere år har gennemgået en udvikling, som de færreste jo havde drømt om,

og hvis konsekvenser ikke kan overskues. Efter forlagsstillerens opfattelse er det alene de tilgængelige ressourcer og fantasien, der sætter grænser for teknikens anvendelse og udvikling, ikke etik eller teknologivurdering på baggrund af et helhedsperspektiv. På denne baggrund finder forlagsstillerne, at et udbredt samarbejde om regler og principper for anvendelse af genteknologi er påtrængende, da genteknologien er grænseoverskridende.

Medlemsforslaget har været udsendt på remiss til de berørte instanser, og der ligger nu svar fra alle lande. I en række af svarene gives der udtryk for, at man må overveje behovet for at gennemføre reguleringer, der giver mulighed for at forebygge de risici, som er forbundet med anvendelse af genteknologi, og at det i en nær fremtid er sandsynligt, at vi både nationalt, internationalt og nordisk – vil jeg understrege – kommer til at drøfte behovet for at finde fælles grundlæggende principper for en regulering af spørgsmålet om genteknologien mere konkret end tidligere.

De remissinstanser, der afviser forslaget, gør det bl. a., fordi man ikke mener det er muligt eller ønskeligt på forhånd at fastslå detaljerede principper med forbud og registrering, som det gøres i medlemsforslaget.

Jeg skal for egen regning sige, at det vil sige, forskerne vil have fred og ro om disse sager og ingen politisk inblanding. Det skal de naturligvis ikke have!

Vi har i udvalget drøftet sagen og er enige om, at det på nuværende tidspunkt, inden hvert enkelt land i Norden eventuelt fastlægger helt egne principper for reguleringer på dette område, er det meget vigtigt at udrede mulighederne for fælles principper og for, hvorledes hensynet til sikkerhed, etik og teknologivurdering kan indgå i det nordiske samarbejde, naturligvis også under hensyntagen til det nationale udredningsarbejde, som foregår i hvert enkelt land.

Idet jeg i øvrigt henviser til udvalgets betænkning, skal jeg hermed på udvalgets vegne henstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager den rekommendation til Nordisk Ministerråd, som social- og miljøudvalget har foreslået om, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes hensyn til etik, sikkerhed

og teknologivurdering vedrørende genteknologi kan indarbejdes i det nordiske samarbejde, at udrede om en form for forhåndsgodkendelse eller registrering af gensplejsning er mulig i det nordiske samarbejde, samt at virke for fortsat samråd mellem de nordiske lande i udviklingen af genteknologi vedrørende etik, sikkerhed og teknologivurdering.

Margrete Auken: Fru præsident! Da vi for en del år siden påbegyndte hele den store teknologidebat først og fremmest om datateknologien, hørte jeg en klog amerikansk forsker sige følgende: "Technology is the answer, yes, but what is the question?" Teknologi er svaret, ja, men hvad er spørgsmålet?

Jeg mener, at gjaldt det dengang, så gælder det så meget desto mere nu med disse sager, at vi skal i gang med at lave en meget omhyggelig teknologivurdering, at vi skal gå til det yderste konservativt og forsigtigt til værks og agte os for ikke komme til at sidde med katastrofale hovsa-reaktioner, fordi noget er gået galt for os. Vi må hver gang stille spørgsmålet: Godt for hvem?

Her vil jeg gerne fremdrage to vinkler, hvor jeg prøver at tage udgangspunkt i Gustav Björkstrands tale her forleden dag på Ministerrådets vegne. Han nævnte i sin tale – uden at sige, om det var godt eller negativt – at bioteknologien gav muligheder for præcise indgreb i levende organismers arvmasse. Ja, det er jo rigtigt, men det kunne være en ganske farlig sag, at vi suspenderede naturens tilfældigheder, som har sikret os robusthed frem til nu.

Jeg vil nævne et eksempel, jeg hørte på en forskerkonference i Danmark. En af gensplejserne bruge udtrykket "genetisk nonsens". Da jeg spurgte: hvad ligger der i udtrykket "genetisk nonsens?" blev jeg først professoralt belært om, at det skulle forstås på engelsk: det var sådan genetikerslang – som om det gav den store forskel, om man sagde "vrøvl" eller "meningsløst" – og så føjede han til som et eksempel, at selv om liljen spillede en stor rolle i kulturen og i religionen, så var det alligevel påfaldende, at et DNA-molekyle fra en lilje havde 100 gange så meget genetisk information som et menneske. Hvad skal den med denne genetiske byrde, sagde han. Og jeg mener, at mennesker,

der kan reagere sådan, ikke bør overlades præcise redskaber til indgreb. Det kan blive en fuldstændig katastrofe.

Så vil jeg nævne et andet eksempel. Gustav Björkstrand omtalte i sin tale mulighederne for forbedrede og forædlede plantekulturer, og det er jo rigtigt. Vi står nu i det danske Folketing over for at skulle reagere på et forslag fra De Danske Sukkerfabrikker. Vi har med vores lovgivning fået igennem, at forslag af denne art skal forelægges, og De Danske Sukkerfabrikker vil lave en supersukkerroe. Denne roe er splejset sådan, at den er resistent – ikke over for skadedyr, og den er ikke specielt konkurrencedygtig over for ukrudt – nej, den er resistent over for et ganske bestemt, meget giftigt sprøjtemiddel, som så sælges sammen med roen, så kan man sprøjte hele området til og tilbage er kun sukkerroerne; alt andet er dødt.

Om man forestiller sig en sådan roe og et sådant kombiprogram eksporteret til f. eks. ulandene, ser man noget af den katastrofe, som truer hele verden, for de har endnu vanskeligere end vi ved at modstå den slags projekter; det kan såmænd blive vanskeligt nok i det danske Folketing. Det var nogle af de tanker, vi havde, da vi i forslaget henviste til forholdene i ulandene.

Vi har meget grund til at være forsigtige, når det gælder vort eget helbred, men jeg vil også nævne, at vi må have med, at også dyr har rettigheder: det er ikke kun mennesker, der har rettigheder i verden. Den nonchalante måde, hvorpå man omgås dyrs integritet, er oprørende og vil naturligvis i anden omgang komme til at gå ud over mennesket, det er der ingen tvivl om; men det bør ikke anskues ud fra en menneskecentreret synsvinkel, men ud fra en agtelse, en respekt for de andres rettigheder, så vi bliver meget mere forsigtige med, hvad vi gør ved vore medskabninger.

Lad mig så sige til slut, at det er meget vigtigt, at vi samarbejder nordisk. Norden skulle måske som område være tilstrækkelig stort til at kunne udvikle en god og menneske- og dyre- og naturvenlig bioteknologi, som vi kan komme med til verden. Det er her, vores kulturelle samarbejde skal stå sin prøve, og ikke i fritidssektoren og på hemsøjld først og fremmest.

Riihijärvi: Rouva presidentti! Sosiaali- ja ympäristövaliokunta esittää lausunnossaan aloitteesta A 772/s, että geeniteknologian hyödyntämistä koskevat eettiset, turvallisuutta ja teknologian vaikutusten arviointia koskevat säännöt ovat tarpeen. Tämä on tullut erityisesti ajankohtaiseksi, koska ministerineuvosto ehdottaa yhteisen pohjoismaisen toimintaohjelman laatimista bioteknologista tutkimusta ja tuotekehittelyä varten.

Pohjoismaiden ministerineuvosto esittää tiedoksiannossaan (28/86) jäsenaloitteen johdosta bioteknologisen toimintaohjelman laatimista. Tutkimuksen tehostamista pidetään tarpeellisenä erityisesti kansainvälisen taloudellisen kilpailukykyämme säilyttämiseksi. Bioteknologiseen tutkimukseen sijoitetaan nykyään valtavia summia. Tutkimustulosten ymmärtäminen ja soveltaminen pelkästään vaatii oman tutkimuksen tason ja tiedon lisäämistä. Suunnitelmat kansallisten tutkimusvarojen lisäämiseksi biotekniikan alalla ovat huomattavat.

Suomessa on tänä talvena käyty tavallista enemmän keskustelua tieteen vastuusta. Kansainvälisesti tunnetut filosofimme ovat kiinnittäneet huomiota teknologisen kehityksen suuntauksiin. Huoli kehityksen suunnasta on ymmärrettävä erityisesti, kun on kysymys elämän perusteita koskevasta tutkimuksesta ja mahdollisuuksista manipuloida elämän perusteita.

Ministerineuvoston ehdottaman pohjoismaisen toimintaohjelman laatimista on pidettävä tarpeellisenä ja hyödyllisenä. On edellytettävä, että siihen sisällytetään pyrkimys vaikuttaa ympäristöä, turvallisuutta ja eettisiä kysymyksiä koskevan kansallisen lainsäädännön harmonisointiin. Kehityksen hurmasa emme saa unohtaa vastuuta Jumalan ja tulevien sukupolvien edessä. Mikä on siveellisesti oikein, on myös elämän kokonaisuuden kannalta hyödyllisintä.

Tässä yhteydessä sallittaneen kiinnittää huomiota lisäksi siihen, että pohjoismaisella tasolla on tarvetta selvittää suhtautumista geeniteknologisten tuotteiden patentoitavuuteen. Tämä on ongelmallinen yhteiskunnallinen kysymys. Kun tuotteelle myönnetään patentti, annetaan patentinhaltijalle yksinoikeus tuotteeseen ja sen hyväksikäyttöön. Tämä yksinoikeus taloudellisesti hyödyntää tuotetta on syy, miksi yksityinen pääoma

sijoittaa tutkimukseen varoja. USA:ssa on esim. eräissä tapauksissa geeniteknikalla tuotettuihin kasvituotteisiin myönnetty patentti. Yleistä se ei vielä ole.

Kehitys on viime vuosien aikana johtanut siihen, että esim. kasvinjalostustoiminta on keskittymässä entistä enemmän suuriin monikansallisiin kemian ja öljyalan yrityksiin. Tähän kehitykseen voi liittyä huomattavia yhteiskunnallisia ongelmia pohjoismaiden kannalta. Sen vuoksi bioteknologian tutkimuksen ja tuotekehittelyn toimintaohjelmaan tulisi sisällyttää eettisten kysymysten selvittämisen ohella patenttikysymyksiä koskeva kannanmäärittely.

Riihijärvis anförande i svensk översättning: Fru president! Social- och miljöutskottet konstaterar i sitt utlåtande om initiativ A 772/s, att det vore nödvändigt att utarbeta etiska regler för evalueringen av säkerheten och de teknologiska verkningarna av genteknologins utnyttjande. Detta har blivit särskilt aktuellt, då ministerrådet föreslår ett utarbete av en gemensam nordisk verksamhetsplan för den biotekniska forskningen och produktutvecklingen.

Nordiska ministerrådet föreslår i sitt tillkännagivande (28/86) med anledning av medlemsförslaget att ett bioteknologiskt verksamhetsprogram skulle uppgöras. En effektivisering av forskningen anses vara nödvändig särskilt med tanke på att bibehålla vår internationella konkurrenskraft. Det investeras idag ofantliga summor i den biotekniska forskningen. Vi måste höja vår vetenskapliga nivå och öka vårt vetande för att kunna förstå och tillämpa forskningsresultaten. Vi rör oss med stora planer på att höja de nationella anslagen för bioteknisk forskning.

Under denna vinter har det i Finland förts en sällsynt livlig debatt om vetenskapens ansvar. Våra internationellt erkända filosofer har pekat på trenderna inom den teknologiska utvecklingen. Oron över den riktning som utvecklingen har tagit är lätt att förstå i synnerhet i fråga om den forskning som gäller själva livets grunder och möjligheterna att manipulera dem.

Därför är det nordiska verksamhetsprogram, som föreslagits av ministerrådet, ytterst nödvändigt och värt att understödjas. Vi

måste kunna utgå ifrån, att programmet kommer att omfatta en strävan att påverka harmoniseringen av den nationella lagstiftning som gäller miljö, säkerhet och etiska frågor. Vi får inte låta utvecklingens tjusning förleda oss att glömma vårt ansvar inför Gud och kommande släktled. Det som är etiskt rätt är också nyttigast för livets helhet.

I detta sammanhang vill jag också framhålla vikten av att på nordiskt plan klargöra inställningen till möjligheten att patentera genteknologiska produkter. Vi står här inför en problematisk samhällsfråga. Då en produkt beviljas patent, ges patentinnehavaren ensamrätt till produkten och dess utnyttjande.

Denna ensamrätt till ekonomiskt utnyttjande av en patentbelagd produkt är orsaken till att privat kapital investeras i forskning. I USA har det t. ex. förekommit fall där patent beviljats för växter som tagits fram med genteknik. Detta har dock inte ännu blivit en vanlig företeelse.

De senaste årens utveckling har lett till att t. ex. växtförädlingen allt mer håller på att koncentreras i händerna på stora multinationella företag inom oljebranschen och den kemiska branschen. Denna utveckling kan medföra stora samhällsproblem för de nordiska länderna. För den skull är det angeläget att verksamhetsprogrammet för bioteknologisk forskning och produktutveckling vid sidan av en utredning av inställningen till etiska frågor även omfattar ett ställningstagande till patentfrågor.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud

Kirkegaard, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Kjell A. Mattsson, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Aase Olesen, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Lars Ulander och Lena Öhrsvik.

Frånvarande var:

Esko Aho, Mikko Elo, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Ivar Hansen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Asa Solberg Iversen, Olof Jansson, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Haraldur Ólafsson, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Harald Synnes, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster.

15

D 1987/15/1982/s: Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

Meddelande

Det meddelades, att minister Matti Puhakka intagit sin plats i rådet.

16

C 13/s: Berättelser på social- och miljöutskottets verksamhetsområde 1985

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

17

E-saker

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen¹ och E 4: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande bestånd av säl längs den norska kusten²

Ovanstående två frågor besvarades i ett sammanhang.

Alsaker: Ærede president! Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål:

Hva kan og vil Ministerrådet gjøre for å redusere den økende konflikt mellom selinvasjonen til kystområdene og fiskerinæringen?

Margit Hansen-Krone: Herr president! Mitt spørsmål er følgende:

Vil Ministerrådet ta initiativ til at det umiddelbart fremmes tiltak som bremser utviklingen av den truende ubalanse og dermed forhindre en større miljøkatastrofe?

Fiskeriminister **Halldór Ásgrímsson:** Hr. præsident! Da de to spørsmål fra henholdsvid Svein Alsaker og Margit Hansen-Krone vedrører det samme, skal jeg på Ministerrådets vegne besvare dem sammen.

Den meget store forøgelse af sæler inden for Norges kyst, som er sket i de seneste måneder, tyder på en økologisk ubalance i havet. Stigningen ved kysten hænger sammen med sælens søgen efter føde og har ført til en stor dødelighed hos sælen og et stærkt forværret fiskeri i området. En lignende forøgelse af sæler ved den norske kyst er indtruffet tidligere år.

Balancen bør genoprettes. For at dette skal kunne ske, må årsagerne til det indtrufne klarlægges. Nordisk Embedsmandskomité

for fiskerispørgsmål har et møde i Svolve i Norge om 3 uger. På dette møde vil man drøfte spørgsmålet sammen med de meget forskelligartede problemer med sæler, der gør sig gældende i de enkelte nordiske lande. Mulighederne for øget nordisk forskningssamarbejde må drøftes tillige med synspunkter på forvaltningen af søpattedyr. Forslag til eventuelle forholdsregler må forelægges Ministerrådet.

Alsaker: Ærede president! Jeg takker statsråden for svaret.

Kystsamfunnene både i Norge, i Island og på Grønland er, som vi alle vet, sterkt avhengige av å kunne utnytte ressursene i havet for å kunne opprettholde økonomisk virksomhet og bosetting. Disse samfunnene er nå truet av den økende selinvasjonen. At den nordiske embetsmannskomiteen for fiskerispørsmål om kort tid skal drøfte selproblemet i Svolve, slik statsråden nettopp opplyste i sitt svar, håper jeg kan tolkes som en understrekning av alvoret i denne situasjonen.

Drøftelser er bra, men det trengs også handling. Jeg merket meg at statsråden nevnte muligheten for økt nordisk forskningssamarbeid på dette området, samt at man vil drøfte forvaltningen av sjøpattedyr. Jeg vil spørre statsråden om dette i klar tekst betyr at man også vil vurdere muligheten for økt fangst av selstammene for å oppnå en mer balansert beskatning.

Når det gjelder økt fangst, er det etter min mening behov for straktiltak. Er statsråden enig i dette?

Jeg vil også spørre statsråden om Ministerrådet vil satse på et internasjonalt informasjonsarbeid, særlig rettet inn mot EF, slik at det innførte importforbudet mot produkter av selunger kan oppheves?

Margit Hansen-Krone: Herr president! Også jeg vil takke fiskeriminister Ásgrímsson for det felles svar han gav på de to spørsmålene om selen og den økologiske ubalanse som er oppstått i det maritime miljø i de nordlige havområder. Jeg er tilfreds med svaret, som jeg også betrakter som et resultat av den aktualitet saken har fått ved at den skulle reises i Nordisk Råd, og ved at mediene endelig har

¹ *Frågan tryckt s. 2458.*

² *Frågan tryckt s. 2459.*

opdaget at en naturkatastrofe er under udvikling dersom mottiltak ikke blir iverksatt omgående.

Det er å håpe at møtet i Svolvær kan bringe forskere, fiskerimyndigheter og fiskere inn i et nært samarbeid hvor ingen møter med fastlåste standpunkter og prestisjerytter.

I flere år har selen invadert deler av den nordnorske kyst. Problemet flytter seg stadig lenger sydover. Meldinger tyder på at den samme katastrofe også vil ramme Island, Grønland og Færøyene, så dette er ikke lenger bare en sak for Norge, men også et miljøspørsmål av internasjonal betydning. Det må ikke være slik at dette anses som et nordisk problem først når selen overfaller den lille havfrue og invaderer havnebasengene i Stockholm og Helsingfors.

I løpet av noen vintermåneder har 25 000 sel gått i norske fiskegarn og druknet i en langsom døds-kamp. Dette er en tragedie og stort dyrplageri. Selen som tidligere var en stor ressurs for fangstmiljøene, er borte nå på grunn av den boikott av selskinn som er iverksatt av en rekke land. Mengder av de druknede selene ble først dumpet, men det er forbudt, så nå graves de ned eller de blir brent. Gassutviklingen i tarmene kan gjøre kjøttet ubrukelig også til dyrefor. Men en del av de seler som hurtig bringes i land, males opp med skinn og ben til pelsdyrfor. Dette har nå skjedd i flere år i Nord-Norge, og foret selges også til Finland.

Jeg må si at det er paradoksalt at de land som har stengt sine grenser for import av selskinn, nå hyller sine damer i pelsverk av mink og rev som fores opp på sel.

Jeg viser til vårt medlemsforslag og ber om støtte fra de andre nordiske land.

Møller: Hr. præsident! Den miljøkatastrofe, som de to norske spørger har reist opmærksomhed om her ved Nordisk Råds session, angår jo ikke kun de to spørger, den angår også alle de øvrige medlemmer af den norske delegation, fra venstrepartierne over arbejderpartierne og til det norske højre. Det har gjort indtryk på ganske mange her på sessionen, at det er den samlede norske delegation, der i enighed betragter dette som en miljøkatastrofe. Og det er jo en katastrofe for både sæler og mennesker.

Som det blev beskrevet før, dør 25 000 sæ-

ler hvert år, efter en lang og sej døds-kamp, i de norske net. Jeg kunne godt tænke mig, at man lavede en film, der viste, hvor frygteligt det er for disse sæler.

Det er også en naturkatastrofe for kystbefolkningen i Norrland, i Troms og i Finnmarken. Jeg læste den norske avis, Nordlys, som forleden skrev, at sælen tager kvælertag på nordnorsk fiskeindustri. Men det er jo ikke bare nordnorsk fiskeindustri, det går ud over. Det er de tusinder og atter tusinder af fiskere, det er deres familier, det er de små samfund, som har eksisteret gennem flere hundrede år, der nu er ved at bukke under, fordi der er kommet en ubalance i både Jan Mayen-området og i Barentshavet.

Jeg kan derfor sige, at alle danske konservative — og jeg tror, det gælder mange flere danske — helhjertet kan støtte det forslag, som den samlede norske delegation har lagt frem, om, at der skal arbejdes for, at sælfangst igen bliver en internationalt anerkendt og forstået næringsvej, og jeg beder om, at alle i de øvrige delegationer sætter sig ind i, hvad det drejer sig om, og giver deres støtte til den norske delegation.

Sten Svensson: Herr president! Frågestälarna har riktat strålkastarljuset mot en mycket allvarlig problematik, som sammanhänger med den miljöproblematik jag tog upp i mitt anförande under generaldebatten. Därför är det värdefullt att den norska delegationen nu tar initiativ till ett medlemsförslag. Jag vill deklarera att moderata ledamöter från Sverige överväger att skriva på detta medlemsförslag.

Med instämmande i vad tidigare talare har sagt anbefaller jag en kraftfull och snabb behandling av detta förslag.

Kaj Poulsen: Jeg synes, det er nødvendigt at præcisere, på baggrund af Helge Adam Møllers tale, at den solidaritet, vores norske venner beder om, og den tilkendegivelse, der lå i ministerens tale, om, at vi samlet må gå ind i forskningen vedrørende disse problemer, står vi sammen om.

Det, der så står tilbage, og som ministeren også sagde stod tilbage, er, hvordan vi løser problemet. Jeg går ikke ud fra, at ministeren

har taget stilling til det, der står i medlemsforslaget om, at det er ungsæl, man skal have fat i for at løse problemet. Det er noget, vi må se på, når resultatet af forskningen foreligger. Det, der ligger i medlemsforslaget, at man vil tage ungsælen på isen, er der altså ikke taget stilling til her. Vi må først se, hvor stort problemet i realiteten er.

Fiskeriminister Halldór Ásgrímsson: Hr. præsident! Der var to spørgsmål fra Svein Alsaker. Det første var, om man ville vurdere muligheden for øget fangst af sælstammen. Det er helt klart, at det er op til de enkelte lande, om de vil gøre noget sådant, og jeg vil henvise til det, jeg sagde i mit første svar, at det er forskelligartede problemer, de enkelte nordiske lande har med sæler.

I nogle af landene er sælstammerne blevet truet af forurening og andre menneskelige forstyrrelser. I de uforurenedede områder oppe i nord, hvor livsgrundlaget for sæler har været meget godt, kan sælstammen vokse enormt, når jagt på dyrene slutter. Der kan dér forekomme en populationsekspllosion, dvs. en ustabil øgning i væksten, før stammen bliver begrænset af naturlige forhold som f. eks. fødemangel. En sådan vækst er ikke gunstig for sælerne og heller ikke for befolkningen ved kysten, derfor er reguleringe til tag mod sæler i de nordlige havområder nødvendige. Om det skal ske ved sæljagt eller ikke, må det enkelte land selv bestemme.

Det andet spørgsmål, om man skal drøfte et internationalt informations samarbejde, må det være op til embedsmandskomiteen at drøfte på mødet i Svolver.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, avbröts mötet kl. 12.30 och återupptogs kl. 14.00.

E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet angående stärkta internationella insatser i alkoholfrågan¹

Alsaker: Ærede president! Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål:

Hvilke initiativ overveier Nordisk Ministerråd på internasjonalt nivå å ta for å minske alkoholkonsumet?

Ministeri Puhakka: Arvoisa puheenjohtaja! Joulukuussa 1985 jätetyssä Kettil Bruunin, Tómas Helgasonin, Torbjørn Morkin ja Jan Ordingin allekirjoittamassa vetoomuksessa pohjoismaiden hallituksille tähdennetään, että alkoholikysymykset ovat tulleet yhä kansainvälisemmiksi. Tämä koskee vetoomuksen mukaan niin tuotantoyksiköiden perustamista, kauppaa, markkinoitua ja jakelua kuin kulutustasoa, käyttötapoja ja sivuvaikutuksia.

Pohjoismaiden ministerineuvosto korosti vastauksessaan vetoomukseen Reykjavikissa 25.6.1986 edelleen sitä seikkaa, että Maailman terveysjärjestö käsittelee alkoholikysymystä pääasiassa terveydellisenä kysymyksenä. Toisaalta muihin tärkeisiin alkoholikysymyksiin ei kiinnitetä huomiota läheskään samana määrin. Ministerineuvosto piti edelleen tärkeänä edistää alkoholiongelmien huomioonottamista tehostetusti koko laajuudessaan eri kansainvälisissä yhteyksissä. Ministerineuvosto on sitä mieltä, että olisi toivotavaa voida ottaa alkoholikysymyksen sosiaaliset näkökohdat esille Yhdistyneitten Kansakuntien työssä.

Norja on ottanut kysymyksen esille Wienissä parhaillaan kokoontuvan YK:n sosiaalisen kehityksen toimikunnan kokouksessa, jotta voitaisiin selvittää, millä tavoin muut maat suhtautuvat tällaiseen ehdotukseen. Ei ole epärealistista lähteä siitä, että olisi mahdollista käsitellä alkoholikysymyksiä aiempaa laajemmin YK:n järjestelmän puitteissa lähitulevaisuudessa.

Tässä yhteydessä on syytä mainita, että pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta, NAT, pyrkii koordinoimaan ja inspiroimaan tämän tyyppistä alkoholitutkimusta järjestämällä vuonna 1988 tutkijakokouksen tutkijoille ja muille sellaisille henkilöille, jotka ovat työskennelleet alkoholikysymyksen parissa ulkomailla, esim. kehitysaputyöntekijät, sanomalehtimiehet jne.

Tarkoituksena on pyrkiä toisaalta esittämään ja kartoittamaan ulkomailla suoritettavaa tutkimusta ja toisaalta suunnitella tulevaisuuden toimenpiteitä. Alkoholikysymyksen kansainvälistyminen voitaisiin konkreettisella tavalla ottaa huomioon kutsumalla kokoukseen osanottajia sekä teollisuusmaista että kehitysmaista.

Pohjoismaista yhteistyötä YK:n erityisjär-

¹ Frågan tryckt s. 2457.

jestössä tullaan tietojen mukaan edelleen jatkamaan. Esimerkiksi Kansainvälisen työjärjestön, ILO:n, vuoden 1987 työkonferenssissa Norjan, Ruotsin ja Suomen hallitusten edustajilla on tarkoituksena esittää uudelleen ehdotuksensa päätöslauselmaksi, joka koskee huumeiden ja alkoholin väärinkäytön vastaisia toimenpiteitä.

Minister **Puhakkas** anförande i svensk översättning: Ärade president! I den petition som gjordes i december 1985 och som undertecknades av Kettil Bruun, Tõmas Helgason, Torbjørn Mork och Jan Ording betonas att alkoholfrågorna blivit allt internationellare. Detta gäller enligt petitionen såväl grundandet av produktionsenheter, marknadsföring och distribution som konsumtionsnivå, konsumtionsvanor och biverkningar.

I sitt svar till petitionen underströk ministerrådet i Reykjavik 25.6.1986 vidare den omständigheten att WHO i huvudsak behandlar alkoholfrågorna som en hälsovårdsfråga. Å andra sidan fäster man inte alls i samma utsträckning uppmärksamhet vid andra viktiga alkoholfrågor. Ministerrådet ansåg det vidare viktigt att befrämja ett effektivare uppmärksammande av alkoholproblemen i hela sin omfattning i olika internationella sammanhang. Ministerrådet är av den uppfattningen att det skulle vara önskvärt att kunna ta upp alkoholfrågornas sociala aspekter i Förenta Nationernas arbete.

Norge har fört fram frågan i FN:s komité för social utveckling, som för tillfället sammanträder i Wien, för att klagöra hur andra länder ställer sig till ett sådant förslag. Det är inte orealistiskt att utgå ifrån att man inom FN:s organisation inom en snar framtid kunde behandla alkoholfrågor på ett bredare plan än tidigare.

I detta sammanhang är det skäl att nämna att Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) strävar att koordinera och inspirera detta slag av alkoholforskning genom att år 1988 arrangera ett forskarmöte för forskare och andra sådana personer som arbetat med alkoholfrågor utomlands såsom t. ex. biståndsarbetare, journalister osv.

Avsikten är att presentera och kartlägga den forskning som sker utomlands och dels att planera framtida åtgärder. Internationali-

seringen av alkoholfrågor kunde på ett konkret sätt uppmärksammas genom att till mötet inbjuda deltagare både från industri- och utvecklingsländer.

Det nordiska samarbetet i FN:s specialorgan kommer enligt uppgift att fortgå. T. ex. vid ILO:s arbetskonferens 1987 har representanter för regeringarna i Norge, Sverige och Finland för avsikt att på nytt framföra sitt förslag till resolution vilken gäller åtgärder mot missbruket av narkotika och alkohol.

Alsaker: Ærede president! Jeg takker statsråden for et positivt svar.

Sosiologisk forskning viser at det er en klar sammenheng, om ikke matematisk, mellom totalforbruket av alkohol i et samfunn og de totale skadevirkninger. Alkohol er uten tvil et av de største sosiale problemer både i Norden og de fleste steder i verden for øvrig. Det er derfor nødvendig at alkoholproblemet tas opp i hele sin sosialpolitiske bredde, også internasjonalt.

Jeg noterer med glede at Ministerrådet støtter at alkoholspørsmålet blir fremmet under det pågående møte i FN's kommisjon for sosial utvikling som nå pågår i Wien. I likhet med statsråden håper jeg at dette kan bidra til at alkoholproblemet kan bli tatt opp til bredere drøftelse internasjonalt, hvor bl. a. et av siktemålene må være å få et spesialprogram for alkoholspørsmål i FN.

Det internasjonale seminaret som den nordiske nemnden for alkohol- og narkotikaforskning skal arrangere, og som statsråden nevnte i sitt svar, er også positivt. Likeledes er det positivt at Norge, Sverige og Finland planlegger å legge fram et resolusjonsforslag om alkohol og narkotika på den internasjonale ILO-konferansen for 1987.

Mitt tillegsspørsmål til statsråden blir følgende:

Er statsråden enig i at man i et internasjonalt arbeid med alkoholspørsmålet innenfor Ministerrådet også bør vurdere de eksisterende ordninger med taxfri spritinnførsel?

Ministeri **Puhakka:** Herra puheenjohtaja! Ensinnäkin haluan lyhyesti todeta kysyjälle olevan itsestään selvää, että alkoholiongelma on usein laajempi, koko sosiaaliseen kanssa-

käymiseen, elämään, vaikuttava kysymys. Muun muassa Suomessa sosiaali- ja terveystoiministeriö on parhaillaan valmistelemaan yhteiskunnan poikkileikkauksena suoritettavan hyvin laajan tutkimuksen käynnistämistä. Tämän tavoitteena on selvittää nimenomaan toisaalta sosiaaliset taustat ja näiden mahdolliset alkoholin käyttöön johtavat kiihdykkeet ja toisaalta myös ne toimenpiteet, joilla alkoholin kulutusta voitaisiin osaltaan alentaa.

Mitä tulee kysyjän mainitsemaan kysymykseen siitä, millä tavoin ns. tax free-kauppaan tullaan pohjoismaissa suhtautumaan, asiaa on ministerineuvostossa useampaankin otteeseen käsitelty. Tax free-kauppaan liittyy hyvin paljon matkailuelinkeinoin liittuvia toimenpiteitä, ja on varmasti paikallaan, että koko tätä kysymystä edelleen tutkitaan ja seurataan ennen kuin tehdään lopullisia ja täsmällisiä päätöksiä asiasta. Tässä ministerineuvosto ei ole ottanut tämän täsmällisempää kantaa.

Minister **Puhakkas** anförande i svensk översättning: Herr President! Till att börja med vill jag helt kort säga till frågeställaren, att alkoholproblem ofta är en mera omfattande fråga som påverkar en människas hela sociala umgänge och liv. Så förbereder t. ex. Finlands social- och hälsovårdsministerium som bäst startandet av en mycket omfattande undersökning, som skall genomföras med tillämpande en social tvärsnittsprincip. Syftet med denna undersökning är att utreda å ena sidan i synnerhet den sociala bakgrunden och denna bakgrunds eventuella stimulans till alkoholbruk samt å andra sidan också de åtgärder som skulle göra det möjligt att minska alkoholbruket.

När det gäller frågeställarens fråga om hur man i Norden kommer att ställa sig till den så kallade tax free-handeln, får jag konstatera, att frågan i flera repriser behandlats i ministerrådet. Till tax free-handeln anknyter sig många åtgärder som berör turistnäringen, och det är säkert befogat att undersöka och följa upp denna fråga ytterligare, innan vi fattar slutliga och preciserade beslut i saken. Ministerrådet har inte tagit närmare ställning till frågan.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Barbro Nilsson lämnat sessionen för resten av denna dag och ersatts av Lars Ulander.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

E 5: Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten¹

Margit Hansen-Krone: Mitt spørsmål til Ministerrådet er følgende:

Hvorfor er Ministerrådet ikke villig til å utrede mulighetene for å opprette et nordisk rehabiliterings-, informasjons- og forsknings-senter for funksjonshemmede på Nordkalotten, slik som plenarforsamlingen i rådet enstemmig har anbefalt?

Socialminister Gertrud Sigurdson: Herr president! Nordiska ministerrådet har hänvisat frågan om inrättande av ett nordiskt behandlings- och informationscenter på Nordkalotten till Nordiska socialpolitiska kommittén. Denna har behandlat frågan vid två möten, dels i april, dels i september 1986. Vid båda tillfällena ställde sig kommittén mycket tveksam till att bidra med medel till att undersöka möjligheterna att inrätta ett sådant center. En väsentlig orsak till detta var de mycket blandade remissvar som kom in under 1985. En klar majoritet ansåg visserligen att det finns behov av bättre rehabiliteringsresurser och information för handikappade på Nordkalotten. Men även bland denna majoritet av remissinstanserna var det olika åsikter om bl. a. lokalisering, samisk och finskspråkig service och centrets storlek. Störst enighet fanns om ett center för information och erfarenhetsutbyte.

Med hänsyn till bl. a. finansieringsfrågorna lades speciell vikt vid yttrandena från de finska och norska socialdepartementen och den svenska socialstyrelsen.

Finlands social- och hälsovårdsministerium förklarade att inom Lapplands län, som ligger närmast, finns en rehabiliteringscentral i Rovaniemi med 40 platser. Vidare planeras nya institutioner i Kittilä kommun och i Kemi stad. Det planerade rehabiliteringcentret i

¹ Frågan tryckt s. 2460.

Nordreisa i Troms fylke skulle nærmast bara kunna utnyttjas av Enontekis kommun. Dessutom är språket en viktig fråga från finsk synpunkt.

Trots dessa förbehåll ansåg det finska social- och hälsovårdsministeriet att en undersökning av möjligheterna att inrätta ett behandlings- och informationscenter på Nordkalotten kunde vara motiverat.

Det norska socialdepartementet ansåg att det är bättre med nationella insatser när det gäller behandlings- och diagnostiseringsuppgifter. Redan en undersökning begränsad till behoven i de tre nordnorska fylkena skulle säkerligen visa att bara detta är en stor och sakligt krävande uppgift. En undersökning som utvidgades till att gälla hela Nordkalotten skulle omfatta ett betydligt större geografiskt ansvarsområde och med ett väsentligt större antal patienter. Detta ställer väsentligt större krav på institutionens kapacitet och kompetens. Forsknings- och informationsdelen av projektet menade man å andra sidan kunde gärna organiseras som ett nordiskt samarbetsprojekt. Socialdepartementet föreslog därför att förslaget skulle justeras i den riktning som man antytt och anslag 50 000 NOK till planeringen. Samtidigt preciserade departementet att man inte kunde vänta sig bidrag till etablering eller drift de närmaste åren.

Den svenska socialstyrelsen ansåg att i den mån behov av diagnostisering, behandling och information inte är täckta bör dessa verksamheter utvecklas vidare i varje land.

Utvecklingsarbete och forskning borde för svensk del ske vid högskolan i Umeå. Socialstyrelsen ställde sig således mycket tveksam till centret i Nordreisa.

På dess grunder, herr president, har ministerrådet inte ansett det motiverat att avsätta medel för en närmare utredning.

Margit Hansen-Krone: Herr president: Jeg vil takke statsråden for svaret, som jeg ikke oppfatter som utelukkende negativt, fordi det egentlig bygger på en konkret søknad til Ministerrådet fra prosjektgruppen for Kvennes om 100 000 norske kroner for at man skulle kunne kartlegge behovet for funksjonshemmede på Nordkalotten. Det er søknaden om dette beløp som i første omgang er avslått,

etter hva jeg kan lese ut av Ministerrådets svar. Jeg har imidlertid festet meg ved at både finske sosial- og helseministeriet og det norske sosialdepartement er positiv til at en slik undersøkelse foretas. Særlig er det forsknings- og informasjonsdelen som kan være av felles nordisk interesse. Sverige viser til at dette arbeid bør skje ved høyskolen i Umeå. Må ikke dette da virkelig være en interessant kartleggingsoppgave for høyskolene og universitetene i fellesskap på Nordkalotten? Jeg har nemlig festet meg ved at Ministerrådet i sin beretning klager over at man har så få konkrete prosjekter å arbeide sammen om i regionalpolitikken.

Jeg kommer da med følgende tilleggsspørsmål:

Ser Ministerrådet muligheten til en oppfølging av dette prosjekt i nordisk sammenheng når forholdene er bedre tilrettelagt på det nasjonale plan i Norge?

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 7: Fråga till Nordiska Ministerrådet angående alkoholproblem i Norden¹

Elver Jonsson: Herr president! Vill ställa följande frågor till ministerrådet:

A. Hur är utvecklingen av alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna i de olika nordiska länderna?

B. Vad vill ministerrådet vidta för åtgärder i syfte att uppnå Världshälsoorganisationens målsättning om en 25-procentig nedgång i alkoholkonsumtionen fram till år 2000?

Ministeri Puhakka: Herra puheenjohtaja! Pohjoismaiselta päihdetutkimuslautakunnalta saatujen tietojen mukaan tällä hetkellä on valmistumassa selvitys, josta ilmenee alkoholin kulutuksen ja alkoholihaittojen kehitys pohjoismaissa. Yhteispohjoismainen alkoholitutkimusprojekti, joka päihdetutkimuslautakunnalta saamansa määrärahan turvin pyrkii valaisemaan kyseistä problematiikkaa, tulee jättämään laajahkon loppuraporttinsa kevään 1987 kuluessa.

Nykyisten tietojen perusteella voidaan arvioida, että alkoholihaitat ovat riippuvaisia sekä kulutustavasta että kokonaiskulutuksesta. Suurena ongelmana vertailtaessa Pohjois-

¹ Frågan tryckt s. 2463.

maita keskenään on se, ettei eri maiden tietoja voida suoraan vertailla keskenään, koska ne on mitattu eri tavoin ja on tutkittu saman ilmiön eri puolia.

Lisäksi pohjoismaisista alkoholitilastoista puuttuu monia olennaisia tietoja yksittäisistä maista. Vaikkakin kulutuksella ja haittavai-
kutuksilla ajan mittaan näyttää olevan yhteyttä, on olemassa useita kulttuurisidonnaisia ja muita tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa tuloksiin lyhyemmällä tähtäyksellä.

Tarkasteltaessa kulutuksen kehitystä vuosina 1980–1985 voidaan tämän hetkisten tilastojen pohjalta karkeasti todeta, että alkoholin kulutus on Tanskassa hieman noussut, pysynyt suhteellisen vakiona Islannissa, Norjassa ja Suomessa ja Ruotsissa kokonaiskulutus on viimeisten viiden vuoden aikana selvästi laskenut.

Tarkasteltaessa alkoholihaittoja voidaan indikaattoriksi valita maksakirroosikuolemat, jotka liittyvät alkoholin käyttöön. Tanskan kohdalta 1980-luvun tiedot puuttuvat. Norjan ja Suomen osalta ei voida osoittaa selviä suuntauksia, kun taas Ruotsissa maksakirroosiin kuolleitten määrä on selvästi laskenut. Islannissa, jossa alkoholin kulutus on alhaisinta pohjoismaissa, ei myöskään ole pantu merkille mitään havaittavaa lisäystä maksakirroosiin kuolleitten osalta.

Ministerineuvosto katsoo, ettei alkoholikysymystä tule tarkastella pelkästään terveydellisenä kysymyksenä, aivan kuten edellä vastasin, vaan huomiota tulee kiinnittää myös muihin alkoholipoliittisiin kysymyksiin, jotka ovat tärkeitä silloin, kun on kyse erilaisista valvontatoimista ja sosiaalisista toimenpiteistä.

Alkoholin lisääntyvän kulutuksen pysäyttämiseksi ministerineuvoston mielestä tulisi ensi kädessä pyrkiä muuttamaan kansalaisten asenteita pohjoismaissa, kaikkein ensiksi valistuksen ja koordinoitujen kansallisten alkoholiohjelmien avulla. Tällaisella järjestelmällisellä työllä voidaan mahdollisesti niinkin pian kuin 1990-luvun alussa kokea alkoholiin suhtautumisessa vastaavanlainen muutos kuin nyt on koettu tupakointiin suhtautumisessa.

Minister **Puhakkas** anförande i svensk översättning: Herr president! Enligt uppgifter

som erhållits från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD), skall en sådan utredning bli snart färdig, varav alkoholkonsumtionens och -skadornas utveckling i de nordiska länderna framgår. Ett samordiskt alkoholforskningsprojekt, som med ett anslag som NAD givit för projektet försöker belysa ifrågavarande problematik, kommer att under våren 1987 lämna en relativt omfattande slutrapport.

Med stöd av nuvarande uppgifter kan bedömas att alkoholskadorna är beroende av såväl konsumtionssättet som av den totala konsumtionen. Ett stort problem vid jämförelser mellan de nordiska länderna är att uppgifterna från de enskilda länderna inte kan direkt jämföras sinsemellan, eftersom de har mätts på olika sätt och man har undersökt olika aspekter i samma företeelse.

I den nordiska alkoholstatistiken fattas dessutom flera väsentliga uppgifter om de enskilda länderna. Även om konsumtionen och de skadliga inverkningarna synes stå i samband med varandra i längden, finns flera kulturbundna och andra faktorer som kan inverka på resultatet på en kortare sikt.

När man granskar konsumtionsutvecklingen under åren 1980–1985, kan man på basen av de nuvarande uppgifterna konstatera att alkoholkonsumtionen i Danmark har ökat litet och att den förblivit relativt konstant i Island, Norge och Finland medan den totala alkoholkonsumtionen i Sverige under de senaste fem åren har tydligt minskat.

När man granskar alkoholskador kan man som indikatorer välja dödsfall som följd av skrumplever, som står i samband med alkoholbruket. I fråga om Danmark fattas uppgifterna från 1980-talet. För Norges och Finlands vidkommande kan man inte påvisa tydliga trender medan antalet personer som i Sverige dött av skrumplever har tydligt minskat. Inte heller i Island, där alkoholkonsumtionen är på den lägsta nivån i de nordiska länderna, har man kunnat lägga märke till någon märkbar ökning när det gäller antalet dödsfall som följd av skrumplever.

Ministerrådet anser att man inte bör granska alkoholfrågan enbart som en hälsofråga, precis som jag tidigare svarade, utan uppmärksamhet bör även fästas på alkoholpolitiska frågor, som är viktiga då det är fråga om kontrollåtgärder och sociala åtgärder av olika

slag.

I syfte att hejda den ökande alkoholkonsumtionen anser ministerrådet att man i första hand borde söka ändra på medborgarnas attityder i de nordiska länderna, allra först genom upplysning och koordinerade nationella alkoholprogram. Med ett sådant systematiskt arbete kan man eventuellt till och med så snart som i början av 1990-talet åstadkomma en sådan förändring i vår inställning till alkohol som motsvarar den inställning som vi nu upplevt när det gäller tobaksrökning.

Elver Jonsson: Herr president! Jag tackar statsrådet för svaret, som är mycket seriöst och tyder på både god insikt och ett djupt allvar. Även om det förekommer en statistisk eftersläpning och finns detaljer som är svåra att jämföra, ger svaret klart besked att situationen inte är bra.

Jag tog fasta på att statsrådet hävdade den numera så självklara iakttagelsen, att det finns ett samband mellan totalalkoholkonsumtion och skadornas omfattning.

Ministerrådet hänvisar till sitt eget besked förra sommaren, att man såg med oro på utvecklingen. Då blir frågan: vad ministerrådet tänker göra?

Statsrådet säger att man först och främst skall gå fram med *upplysning, samordning* av nationella program och ett *systematiskt arbete*. I slutet av svaret gör man också en jämförelse och säger att en framgångsrik attitydförändring skulle kunna leda till att vi fick en utveckling på alkoholområdet som liknar den som har förekommit vad gäller tobaksvanorna. Jag vill fråga socialministern, om det är ett konkret mål för ministerrådet att få till stånd en sådan förändring i likhet med vad som har skett beträffande rökvanorna. Är det också ett mål att arbeta för vissa alkoholfria områden i vårt samhälle? Det vore intressant att få en kompletterande synpunkt på den saken.

Det är ingen tvekan om att vi har stöd för att gå aktivt till verket. Världshälsoorganisationen uppmanar bl. a. av folkhälsoskäl världens regeringar att verka för en minskad konsumtion, och WHO har sagt att det vore rimligt att den sjönk med en fjärdedel till år 2000. Skälet är, som det ofta sägs inom WHO, att

det är inom sjuk- och hälsovården man mest känner av att alkoholen blir en stor belastning. Man säger att omfattande vårdreformer tvingas stå tillbaka därför att alkoholskadorna tar så stor del av utgifterna. Det kan också sägas med rätta att alkoholproblemet är Nordens största sociala, medicinska och ekonomiska problem.

Jag är tacksam för de besked som har givits och ser gärna att statsrådet kompletterar det som har sagts i svaret, om detta är ett konkret mål som ministerrådet är berett att verka för också i det korta perspektivet.

Ministeri Puhakka: Herra puheenjohtaja! On syytä varmaan lisätä, että alkoholin kulutuksessa hyvin keskeisellä sijalla ovat tietysti kunkin kansakunnan kansalliset erityistoimenpiteet, joilla pyritään alkoholin kulutusta vähentämään. Pohjoismaissa tässä suhteessa on varmasti toisistaan poikkeavia toimenpiteitä. Osassa pohjoismaita alkoholin mainonta on kielletty, osassa pohjoismaita on pyritty alkoholin kulutukseen vaikuttamaan hintapolitiikalla, ja osassa pohjoismaita on hyvin tehokkaita informatiivisia toimenpiteitä alkoholin haittavaikutuksista kohdennettu erityisryhmille, kuten raskaana oleville naisille.

Mutta on syytä edelleen kysyjälle tähdentää sitä, että ministerineuvostonkin näemyksen mukaan alkoholiongelma on eräs merkittävimmistä terveyspoliittisista ongelmista, joka aiheuttaa hyvin suuria sairaanhoidollisia kustannuksia, työstä poissaoloja, ennaikaisia kuolemia ja työkyvyttömyyttä. Tässä suhteessa ministerineuvosto on osaltaan hakemassa aktiivisesti toimenpiteitä, joilla alkoholin kokonaiskulutusta voitaisiin vähentää.

Mutta kuten vastauksessani totesin, mitään sellaista yleispätevää keinoa, jolla yhteispohjoismaisin toimenpitein alkoholin kulutusta voitaisiin kertaheitolla vähentää, ei ole olemassa, vaan ministerineuvosto korostaa nimenomaan kansallisten toimenpiteitten tärkeyttä sekä sitä, että alkoholin kulutuksen hillinnässä valistus ja koordinoidut toimenpiteet esim. alkoholin saatavuuteen liittyvissä asioissa ovat varmasti parhaita seikkoja, joissa pohjoismaista yhteistyötä voidaan nykyisestä huomattavastikin tiivistää.

Minister **Puhakkas** anförande i svensk översättning: Herr president! Beträffande konsumtionen av alkohol är det säkert skäl att tillägga att vart och ett lands specialåtgärder gällande minskande av alkoholkonsumtionen intar en mycket central plats. I de nordiska länderna finns säkert i detta avseende åtgärder som avviker från varandra. I en del av de nordiska länderna är alkoholreklam förbjuden, i en del av de nordiska länderna har man försökt inverka på alkoholkonsumtionen genom prispolitik och i en del av de nordiska länderna finns mycket effektiva informationsåtgärder, som riktar sig till särgrupper, såsom gravida kvinnor.

Men det är skäl att för frågeställaren ännu betona att alkoholproblemet också enligt ministerrådets uppfattning är ett av de största hälsopolitiska problem, som förorsakar mycket stora kostnader i samband med sjukvård, bortvaro från arbetet och förtidig död samt arbetsoförmåga. I detta avseende söker ministerrådet för sin del aktivt efter åtgärder, varigenom alkoholens totalkonsumtion kan minskas.

Men som jag konstaterade i mitt svar finns inte något sådant allmängiltigt medel, genom vilket man genom samnordiska åtgärder med en gång kunde minska alkoholkonsumtionen, och ministerrådet betonar uttryckligen betydelsen av nationella åtgärder samt att upplysning och koordinerade åtgärder t. ex. då det gäller frågor i samband med tillgången på alkohol säkert är de bästa medlen för att intensifiera det nordiska samarbetet gällande dämpande av alkoholkonsumtionen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Meddelande

Det meddelades, att Heikki Riihijärvi lämnat sessionen.

E 21: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering¹

Dorte Bennedsen: Herr præsident! Jeg vil gerne til Ministerrådet stille følgende spørgsmål:

''Vil Ministerrådet ændre sin hidtidige op-

fattelse af et handlingsprogram for lægemiddelregistrering i Norden?''

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Arbejdet med å samordne og udvikle kontrollen av farmasøytiske spesialpreparater har helt siden Nordisk legemiddelnemnd ble opprettet i 1974, vært en av nemndas viktigste oppgaver.

Tross en noenlunde lik lovgivning, som tar sikte på å sikre legemidlenes effektivitet, sikkerhet og kvalitet, har de nordiske land utviklet ulike krav og ulike arbeidsformer når det gjelder å vurdere disse spørsmålene.

Nordisk legemiddelnemnds arbeid på dette området bør således ses både i et kortsiktig og et langsiktig perspektiv. Forsøk på å løse en rekke enkeltoppgaver er på denne måten å anse som delmål på veien mot en mer samordnet legemiddelregistrering.

Nordisk legemiddelnemnds arbeid med å harmonisere retningslinjer på flere områder, f. eks. retningslinjer for klinisk prøving av legemidler, retningslinjer for registrering av allergenpreparater og retningslinjer for likeartet merking av farmasøytiske spesialiteter har pågått gjennom flere år. Dessuten publiserer en nå årlig nordiske retningslinjer for utredningsprotokoller. De har til hensikt å lette kontrollmyndighetenes vurdering av søknader om registrering av nye legemidler. Med dette forsøker en å legge en viktig del av grunnlaget for en mer omfattende utveksling og anvendelse av kontrollmyndighetenes materiale.

Den endelige vurderingen av registrerings-søknadene skjer i det enkelte lands legemiddel- eller registreringsnemnd, som er beslutende eller rådgivende organ. Selv om beslutningsunderlaget etter hvert blir mer likeartet, har tidligere beslutninger vist at vurderingen av utredningsprotokollene har variert. Bak dette ligger ulike legemiddelpolitiske vurderinger som det er viktig å drøfte når det stilles krav om mer langsiktig harmonisering av lovgivningen og krav om felles retningslinjer for registrering av legemidler.

Det er på denne bakgrunn Ministerrådet i sine meddelelser til Nordisk Råd om rekommendasjon nr. 12/1984 har ment at en egen nordisk handlingsplan for legemiddelregistrering ikke vil være nødvendig for å videreutvikle det pågående praktiske samarbeid.

¹ *Frågan tryckt s. 2482.*

Ministerrådet mener at man heller bør utarbeide en tidsplan for tiltak på ulike delområder for ytterligere å harmonisere de regler som gjelder for registrering av legemidler i landene.

Til slutt vil jeg peke på at man – som det fremgår av C 2-dokumentet til denne sesjonen – kan regne med visse endringer i NLNs virksomhet de nærmeste tre-fem årene. Nemndas engasjement innen legemiddelstatistikk vil minske og delvis bli overført til nasjonale organ. I stedet kommer NLN til å øke satsingen på harmonisering av prosedyrene ved registrering av legemidler. Dessuten er det meningen å øke harmoniseringsarbeidet i forbindelse med landenes kontroll av legemidler som allerede finnes på det nordiske markedet.

Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Jeg må med dette svar tage til efterretning, at Ministerrådet ikke ønsker at følge social- og miljøudvalgets rekommandation nr 12/1984/s, og det beklager jeg. Jeg beklager det, fordi meget af det arbejde og den indsats, vi gør her i Nordisk Råd, jo netop handler om at nedbryde og fjerne handelshindringer af enhver art, og det ville også være nyttigt på lægemiddelområdet.

Jeg vil godt alligevel takke ministeren, fordi der i svaret lå et tilsagn om, at man dog i hvert fald, så vidt jeg forstod det, i det praktiske, daglige arbejde vil søge at øge harmoniseringen. Og så vil jeg gerne føje til, at jeg håber, at det er mere end pæne ord, at der også vil være handling bag dem.

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Jeg vil bare bekræfte at det er mer enn pene ord. Vi har felles interesser i et samarbeid på området, både for å få en mer rasjonell vurdering og for å få tryggere vurderinger – så samarbeidet vil bli fulgt opp.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 22: Fråga till Nordiska ministerrådet angående planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland¹

Aase Olesen: Herr præsident! Jeg har med henvisning til motiveringen spurgit Ministerrådet:

¹ Frågan tryckt s. 2484.

”Hvorledes har Nordisk Ministerråd reageret på den engelske regerings planer om at udbygge atomkraftværket i Dounreay i Skotland, og hvilke initiativer agter Nordisk Ministerråd at tage for at forhindre denne udbygning?”

Minister Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Den ærede spørger forudsætter, at der findes en fælles og bindende politik på atomkraftområdet i Norden. Dette er måske ikke tilfældet, selv om der er, som antydnet i spørgsmålets motivering, en samlet tendens imod afvikling af kernekraft som energikilde. Dette bliver efterhånden klarere og klarere.

Hvad angår de miljømæssige følger for vore havområder, den påtænkte udbygning af atomkraftværket i Dounreay, kan jeg oplyse, at Ministerrådet deler den bekymring, som spørgeren giver udtryk for. De nordiske lande har i en årrække inden for rammen af Londonkonventionen, Pariskonventionen og Nordsøsamarbejdet modarbejdet radioaktiv forurening af havområderne.

Da det planlagte genindvindingsanlæg kan medføre risiko for radioaktiv forurening af Nordsøen, Nordatlanten og kystfarvande i flere af de nordiske lande, ønsker de 5 nordiske lande derfor at udtrykke deres bekymring over for de britiske myndigheder. Som følge af dette standpunkt blev det besluttet på Ministerrådets møde i går formiddags, at Ministerrådets formand skulle sende følgende udtalelse til den britiske miljøminister og den britiske statsminister. Med præsidentens tilladelse læser jeg denne udtalelse på engelsk, som den sendes. Den lyder sådan:

”Dear Mr. Minister, The Nordic Ministers of the Environment, at their meeting on February 25, 1987, in Helsinki, agreed upon an consensus reaction to the planned nuclear waste reprocessing plant to be located at Dounreay in Scotland. They made the following declaration, which they wish to convey the British Government.

The Ministers of Environment of the Nordic countries express their concern over the British plans to locate a nuclear waste reprocessing plant at Dounreay in Northern Scotland. Over a number of years the Nordic countries have, within the framework of the London Dumping Convention, the Paris Convention and in other fora for environmen-

tal cooperation in relation to the North Sea, actively opposed policies to discharge nuclear waste into the sea. Even if one applies the best available technology the planned plant might constitute risks for nuclear pollution in the North Sea, the Northern Atlantic Ocean and our coastal waters. The plant is also considered to become a threat to the fishing industry of Norway, Iceland and the Faroe Islands.”

Det var altså den engelske tekst til udtalelsen, som blev vedtaget i går formiddags, som alle de nordiske ministre blev enige om at sende. Den betoner ganske tydeligt, at de nordiske lande står enige over for denne eventuelle trussel.

Aase Olesen: Jeg skal først beklage, at jeg ikke har fået den engelske udtalelse, men kun den del, som først blev læst op på dansk.

Hr præsident! Jeg skal takke Ministerrådet for svaret, som er positivt i den forstand, at de nordiske miljøministre nu er blevet enige om at udtrykke denne bekymring over for den engelske regering. Men når det er sagt, må jeg nok sige, at svaret er meget tyndt og meget skuffende. Skuffende først og fremmest af to grunde.

For det første: Kan det virkelig ikke give anledning til mere end bekymring, at man i Centraleuropa er i færd med at udbygge anvendelsen af atomkraft og i forbindelse hermed har behov for at opføre verdens største genindvindingsanlæg ved Dounreay i det nordligste Skotland, så langt væk som muligt fra de lande, der skal drage fordel af denne energiform?

Efter min mening burde de nordiske regeringer gøre fælles sag med Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråds protest og med de 220 000 norske protester, som sidste fredag blev afleveret til den engelske regering. Der bør fra de nordiske regeringer og her fra Nordisk Råd gives udtryk for en skarp fordømmelse af planerne over for de implicerede lande. Det er Vesttyskland, England, Belgien och Frankrig. Og vi burde foreslå disse lande, hvis de overhovedet vil satse på hurtigreaktorer, da at placere deres genindvindingsanlæg centralt i deres egne landområder.

For det andet er svaret skuffende, fordi det

alene taler om havforurening. Havforureningsspørgsmålet er meget væsentligt, men lige så væsentlig er den store risiko, som selve værket og transporten af radioaktivt affald til værket og beriget uran fra værket udgør. Man regner med, at der skal transporteres op til 80 tons udbrændt reaktorbrændsel til værket. Jeg spørger Ministerrådet, om man ikke mener, det er for ringe at nøjes med at udtrykke bekymring, men at man i stedet burde protestere mod anlæggelsen af dette værk?

Minister Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Jeg vil tillade mig at fremhæve specielt det islandske synspunkt, selv om svaret naturligvis afgives på vegne af de samlede ministre, som behandler sagen.

Fra islandsk side vil jeg understrege, at det stærkeste vi kan nævne i en protest er, at et eller andet truer vort livsgrundlag. Til trods for alle de moderne tekniske erhvervsmuligheder er det stadig væk fiskeriet, som er vort livsgrundlag i Island.

I slutningen af denne udtalelse hedder det – hvis jeg må have lov til at gentage det:

”The plant is also considered to become a threat to the fishing industry of Norway, Iceland and the Faroe Islands.”

Det er altså klart, at vi lægger vægt på, at det truer vort fiskerierhverv og vor fiskeindustri. Det er meget vigtigt netop for disse lande, som ligger mod Nordatlanten, at dette er understreget. Det er klart, at hvis der sker en ulykke, kan den medføre en meget alvorlig fare for radioaktiv forurening af de fiskebaner, vi er meget afhængige af. Og hvis dette sker på bunden af havstrømmene, kan det have effekt så langt mod nord som i Island.

Jeg ser min grønlandske ven bede om ordet. Det gælder naturligvis også østkysten af Grønland.

Buttedahl: Herr president! Jeg har forstæelsen av at denne saken engasjerer Nordisk Råd svært.

Jeg vil bare få lov til å si at foruten de 220 000 protestunderskrivere i Norge, har også 17 fylkeskommuner og 253 kommuner protestert mot dette anlegget i Skottland. Jeg vil også nevne at avstanden fra Dounreay til

norske byer som Stavanger. Bergen og Oslo er kortere enn til London. Av denne grunn må det være forståelse for at det i Norge er en sterk fordømmelse av dette anlegget. De nordiske områder vil være meget utsatt for uregelmessigheter og eventuelle ulykker som vil kunne oppstå.

Nå har Midten-gruppen i Nordisk Råd fremmet et forslag om en forsert avvikling av kjernekraften i Norden, et forslag som jeg regner med at Nordisk Råd vil gi en bred tilslutning når den tid kommer. Derfor ber jeg innstendig om at Ministerrådet må ha en offensiv protestholdning overfor de planer som nå foreligger i Skottland.

Guðrún Helgadóttir: Hr. præsident! Jeg vil på det sterkeste uttrykke min mening: det svar, der her er blevet givet, er fuldstændig utilfredsstillende. Vi, som bor ved de nordiske have, svæver i direkte fare ved udledning af radioaktivt affald fra et atomkraftværk ud i Nordatlanten, for slet ikke at tale om fiskebestanden, som vi bygger vor eksistens på.

Atomværket i Dounreay er utrolig dårligt sikret. I 1984 skete der i hvert fald 194 uheld, hvoraf 8 officielt blev betegnet som alvorlige. Sidste år skal 25 kg plutonium være forsvundet i værkets produktionssystem, hvilket medførte, at radioaktivt stof opsamledes i mængder, der nærmede sig faregrænsen. I alt er der sket 1 262 uheld i dette atomkraftværk i et 8-årigt tidsrum, 1977–1984. Det er derfor ikke nok at udtrykke sin bekymring.

Den islandske institution for forskning i radioaktivitet og Islands Søfarts- og Handelsinstitution har udgivet en rapport om Dounreay, og den er en skrækindjagende læsning. Dens konklusion er, at det er direkte farligt at udvide dette atomkraftværk: det kan true de nordiske søfartsnationers eksistens.

Jeg vil mene, at Nordisk Råd nu skal vise sin magt over for EF. Vi må sige på vegne af Færøerne, Grønland, Norge og Island, at det her må stoppes. Intet mindre end det duer.

Steenholdt: Herr præsident! Jeg har også lyttet med megen interesse til svaret. Jeg synes også, de nordiske regeringer gør noget fælles sammen med os. Jeg er medlem af Nordens Parlamentariske Samarbejdsråd og har været med til at sende protest netop om

det. Jet har også ved tidligere lejligheder ud-talt bekymring for det engelske projekt for oparbejdning af atomaffald i Skotland. Med de erfaringer, der allerede foreligger fra Windscale-anlægget i England, kan vi med sikkerhed sige, at et sådant anlæg vil medføre en forurening af Nordatlanten, som det ikke er menneskeligt muligt at kontrollere.

For os i Grønland har havets ressourcer altid været livsgrundlaget. Det engelske projekt vil være en katastrofe for vore fiskeresourcer øst for Grønland. Nordatlanten er endnu et rent hav, og vi, der lever dér, ønsker at bevare det sådan.

Jeg vil derfor fra grønlandsk side kraftigt støtte en nordisk protest mod projektet i Skotland. Vi anser det for at være en tikken-de miljøkatastrofe under Nordatlantens fiskeri og dermed vores samfund.

Sundstein: Hr. præsident! Jeg har også lyttet med stor interesse til det, der er foregået vedrørende dette spørgsmål, og selvfølgelig er der noget positivt i, at de nordiske miljøministre har fundet sammen om en slags protestskrivelse til den britiske regering. Men jeg synes, at når man skal protestere mod noget, der er så alvorligt som dette her, så er det ikke nok bare at sige, at man er bekymret. Jeg skal oplyse for det første, at det er mere end et år siden, at Det Færøske Landsstyre har sendt en protest imod værket i Dounreay. På grund af vores statsretlige stilling skal denne protest gå igennem den danske regering, men den er desværre ikke kommet endnu til London.

Dernæst skal jeg oplyse, det har jeg også sagt under generaldebatten, at i Vestnordens Parlamentariske Samarbejdsråd, som holdt sin session i Island i september måned 1986, blev det vedtaget at rekommandere den islandske regering og det grønlandske landsstyre at følge den færøske protest mod Dounreay-værket op. Dette er af stor og alvorlig betydning for os. Vi ligger kun 200 sømil, ca. 350 km. fra dette værk, og et uheld eller dumpningen af affaldet fra værket kan være helt ødelæggende for hele det færøske samfund, og det kan hurtigt brede sig til Norge og Island og til Grønland.

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Representanten Buttedahl orienterte om det engasjement som er utvist fra norske kommuners og fylkeskommuners side. Jeg vil i tillegg til det bare få lov til å gjøre det helt klart at den norske regjering ikke ønsker det planlagte anlegget ved Dounreay, og det har vi både skriftlig og muntlig gitt uttrykk for overfor britiske myndigheter, bl. a. i møte med den britiske miljøminister.

Hvilke ytterligere reaksjoner som er aktuelle fra norsk side, vil bli vurdert når vi har fått en gjennomgang av høringsrapporten som nå foreligger fra Skottland. I tillegg samarbeider vi altså på nordisk plan for å gi klart uttrykk for vår holdning.

Aase Olesen: Hr. præsident! Når jeg beder om ordet for anden gang, er det for endnu en gang at sige, at jeg har ikke som spørger fået det svar, som ministeren gav mig her, kun halvdelen – jeg fik det på engelsk. Men jeg skal da, når jeg så har fået lov at få ordet, sige tak til ministeren, fordi hun er enig i, at vi har at gøre med spørgsmål, der truer vores livsgrundlag.

Minister Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Efter adskillige af de foregående indlæg synes jeg, der er grund til at understrege, at der findes ikke den meningsforskel, man skulle tro efter talernes ordlyd. Jeg tror, det er politisk uheldigt, at man uden for Norden kan få den opfattelse, at dette ikke er en protest. Dette er en protest og en meget alvorlig protest, når det tilmed er understreget i protesten, at det truer de erhverv, som er vort livsgrundlag.

Jeg ved ikke, om man tænker så ofte på det i dette forum, men jeg må indrømme, at jeg synes, man burde gøre det, nemlig at når vi behandler sager, som er af fælles interesse for de nordiske folk, og som kan føre til konflikter med ikke-nordiske nationer, så tror jeg, at det ikke er så klogt at udtrykke sig på den måde, at vi ikke er enige. Men vi *er* enige. Hvordan den første sætning nu end lyder, så fremgår det klart af hele teksten, at dette er en meget alvorlig protest. Jeg er lykkelig over at høre, at det er vi alle enige om, og jeg

sætter stor pris på, at alle de nordiske nationer står bag om dette.

Diskussionen forklarades herefter avsluttet.

E 41: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att ta bort och förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay¹

Margrete Auken: Hr. præsident! Nu kommer det spændende svar på, om vi er enige, når der skal handles konkret og bindende. Derfor vil jeg gerne spørge:

”Vil Nordisk Ministerråd støtte det irske forslag til Paris-kommissionen om, at Windscale/Sellafield – og Dounreay, om dette værk presses igennem – skal nedbringe og fjerne udledning af radioaktivt spildevand?”

Minister Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Svaret er ja.

Siden 1983 har spørgsmålet om anvendelse af den bedst tilgængelige teknologi ved kerntechniske anlæg været behandlet inden for Paris-kommissionens rammer. I 1984 blev en rekommandation vedtaget på forslag af de nordiske lande. Den indebærer, at Paris-kommissionens medlemsstater skal tage hensyn til bedst tilgængelige teknik ved eksisterende og planlagte oparbejdningsanlæg med henblik på at minimere radioaktive udslip.

Ved ministerkonferencen om Nordsøens miljø i Bremen i november 1984 udvidedes rekommandationen til at omfatte alle kerntechniske anlæg. I 1985 antog Paris-kommissionen en rekommandation, som var i overensstemmelse med den, som ministerkonferencen havde vedtaget, men ordet ”minimere” blev erstattet af ordet ”reducere”.

På Paris-kommissionens møde i 1986 modsatte Frankrig, Storbritannien og EF sig et forslag til ny rekommandation, som var fremsat af Irland. Forslaget indeholdt ordene ”minimere” og ”eliminere” om radioaktive udslip. Danmark, Island og Norge støttede det irlandske forslag. Sverige erklærede at kunne acceptere forslaget, men foreslog en anden formulering. Finland har trods sin status som observatør i Paris-kommissionen tilsluttet sig denne nordiske holdning.

¹ *Frågan tryckt s. 2508.*

For øvrigt kan det oplyses, at Paris-kommissionens tekniske arbejdsgruppe mødes i Stockholm den 16.–20. marts i år. Til dette møde er de lande, som inden for konventionsområdet har oparbejdningsanlæg, blevet indbudt til at præsentere, hvordan de har opfyldt rekommandationen om bedst tilgængelige teknik.

For at sammenfatte det hele: Ministerrådet vil altså støtte dette forslag.

Margrete Auken: Hr. præsident! Der er altid overraskelser til én her i livet, og den er blevet beredt mig nu ved, at jeg får et betragteligt klarere svar mundtligt end det, der var givet mig skriftligt, hvor jo det lød, som om Sverige stadig væk blokerede for nordisk enighed. Men nu er der altså kommet samlet nordisk tilslutning til det forslag, som vi har arbejdet med siden 1983–84.

Så jeg vil sige mange, mange tak for, at vi har fået den klare tilkendegivelse og for, at Sverige altså nu går ind og følger den nordiske linie.

Så vil jeg selvfølgelig takke for, at jeg ikke fik svaret på engelsk, fordi selv om jeg synes, jeg er rimelig god til engelsk, så er det dejligt at få det på et skandinavisk sprog. Jeg vil dog føje til, at det engelske svar, ministeren kom med før, indeholdt en sætning, der ikke var i den uddelte tilsvarende danske tekst, nemlig at det er Dounreay-værkets placering, som man er utilfreds med.

Nu bliver jeg altså nødt til at sige, at Windscale er placeret civiliseret, nede i nærheden af London, ganske vist ude i Det Irske Hav, men det er da vel ikke meningen, at vi synes, at bare vi flytter de værker, så bliver det acceptabelt. 80 pct. af den cæsium, der er i danske fisk, før Tjernobyl altså, stammer fra Windscale, som er placeret langt nede i landet, ved Det Irske Hav. Jeg håber minsanden ikke, at det blot er et placeringsspørgsmål, for så bliver det aldeles meningsløst med Dounreay-svaret, og så bliver Windscale-svaret igen ejendommeligt.

Men altså: Windscale ligger pænt, men forfærdeligt, udleder radioaktive stoffer. De skal nu tvinges til, hvis vi kan, at bruge "best available technology". Vi bruger det engelske udtryk her for "bedst tilgængelige teknologi", fordi det er et teknisk udtryk, og fordi

man ellers let risikerer, at det tydes om. F. eks. betyder "forurening" noget andet en "pollution" i den verden.

Jeg vil godt spørge ministeren: er der også planer om at indarbejde tidsgrænser? Det er interessant, om vi skal vente, til et langt innovationsprogram er gået igennem i Windscale. Eller kan vi allerede nu sige: tidsgrænserne ligger sådan og sådan? Er der nogen planer om tidsgrænser for overgangen til "bedst tilgængelige teknologi"?

Det er det ene. Det andet er: hvem skal definere, hvad "bedst tilgængelige teknologi" er? Skal det være Storbritannien, som det jo var sidst i 1984, hvor det endte med, at de støttede forslaget? Eller skal det være de miljøvenlige lande, der skal definere det?

Minister Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Først om de nordiske sprog. Jeg er helt enig i, at vi naturligvis anvender de nordiske sprog i nordiske spørgsmål, men når det gælder ordlyden af noget, som skal præsenteres over for en anden nation, så er det mere nøjagtigt at gengive det, som det sendes.

Hvem er det, der bestemmer? Som den ærede spørger naturligvis ved, er det internationale institutioner, der fastlægger standarder, som medlemslandene må opfylde, og det er en selvfølge, at det er det, de andre lande regner med.

Jeg ved ikke, om spørgeren mente, at vi skulle sætte tidsfrister med hensyn til Dounreay. Det var først meningen, at vi ikke ville have det. Det har ikke noget med tidsfristen at gøre, men det er altså den "bedst tilgængelige teknologi".

Jeg kan sige, at Ministerrådet ikke er i stand til at sætte en tidsfrist, for vi har ikke de nøjagtige tekniske oplysninger om dette. Det gik altså ikke specielt på at diskutere den sag, men det er selvklart, at det er så hurtigt som muligt.

Guðrún Helgadóttir: Hr. præsident! På Nordiske Råds sidste session stillede jeg et spørgsmål, som lød sådan – med præsidentens tilladelse:

"Hvad agter Nordisk Ministerråd at foretage sig for at forhindre forurening af havet

med radioaktive stoffer fra oparbejdningsanlæg og for at sikre en forøgelse af den bedst tilgængelige teknologi?"

Minister Chr. Christensen svarede bl. a.:

"Det må være en forudsætning, at de tiltag, som sættes i gang, tilfredsstiller kravet om den bedst tænkelige teknologi, sådan som det er vedtaget på Nordsø-konferencen i efteråret 1984 og på Paris-kommissionsmødet her i 1985.

Det må nu være en opgave for bl. a. de nordiske lande at arbejde for, at de miljøforbedringer, som opnås gennem de planlagte tiltag, ikke reduceres gennem nye radioaktive udslip".

Jeg har ikke helt forstået det svar, vi har fået her. Hvad har Nordisk Ministerråd gjort konkret for at se til, at kravet om den bedst tilgængelige teknologi bliver opfulgt? I forbindelse med sessionen i Reykjavik har man udtalt i Nordisk Ministerråd, at havafbrænding af kemisk affald må stoppe den 1. januar 1990. Jeg vil gerne spørge: er der noget som helst håb om det?

Minister **Ragnhildur Helgadóttir**: Hr. præsident! Selv om det måske ikke er helt i overensstemmelse med Nordisk Råds procedure at stille spørgsmål på denne måde, vil jeg sige, at det gælder naturligvis radioaktiviteten og muligvis forureningen med radioaktive stoffer både i havet og på land.

Der er et meget vigtigt samarbejde blandt nordiske og europæiske videnskabsmænd og i internationale fora. Det er blevet intensivt efter det, der skete i Tjernobyl. Da blev man påmindet om, hvor vigtigt dette samarbejde mellem videnskabsmændene er, og dette støttes på det varmeste af de nordiske regeringer.

Diskussionen forklarades herefter avsluttet.

Meddelande

Det meddelades, att Jens Steffensen läm nat sessionen.

E 28: Fråga till Nordiska ministerrådet angående föräldraledighet¹

Lena Öhrsvik: Herr president! Med anledning av ett pågående projekt om föräldraledighet vill jag ställa följande fråga: Vad avser Nordiska ministerrådet att göra för att ge föräldrar i de nordiska länderna reell möjlighet att utnyttja rätten till föräldraledighet?

Socialminister **Tove Strand Gerhardsen**: Projektet "foreldreledighet i Norden" er ikke avsluttet ennå, men det kan trekkes noen hovedkonklusjoner som det kan arbeides videre med.

Som et underliggende premis har man forutsatt at den offisielle politikk i alle landene både vil sikre kvinnene i yrkesmessig sammenheng og styrke deres mulighet til å kombinere yrke med omsorg for barna. De tiltak en arbeider med, tar derfor sikte på både arbeidsmarkedet og familien.

Det er nå kvinnene som opparbeider foreldrerettigheter til permisjon og økonomisk kompensasjon. Fedrenes rett er hovedsakelig en avledet rett. Rettigheter til permisjon og økonomisk kompensasjon kunne i stedet knyttes til barnet, og det er noe en må se på framover.

Det bør videre arbeides med å åpne mulighet for større fleksibilitet etter behov mellom yrkesarbeid og permisjon både tidlig og sent under graviditeten. Sverige og Danmark sikrer den gravide en viss mulighet for å ta fri fra arbeidet på slutten av svangerskapet uten at permisjonstiden etter fødselen blir oppbrukt, men vilkårene i arbeidslivet under svangerskapet er dårlig ivaretatt i alle de nordiske land. Morens rekreasjon etter fødsel må sikres samtidig med fedrenes mulighet for å delta i nedkomstpermisjonen. Svenske og finske erfaringer viser at dette skjer oftere når permisjonstiden er mer enn et halvt år.

Den økonomiske kompensasjon er viktig fordi den gjenspeiler hvordan samfunnet verdsetter omsorgsarbeid. Den manglende økonomiske kompensasjon i forbindelse med nedkomstpermisjon kan være en av grunnene til at fedrene ikke benytter seg av sine permisjonsrettigheter. Menn tjener som regel bedre enn kvinner, og ved "tak" på kompensasjonen vil det bety større inntektstap at fedre-

¹ Frågan tryckt s. 2490

ne tar permisjon enn at kvinnene gjør det.

I dag er det som oftest kvinnene som har kortere arbeidstid under den mest omfattende omsorgsfasen. Menn må også oppfordres til å redusere sin arbeidstid i denne fasen.

Til slutt: Arbeidslivet bør informeres bedre om fedres rett til nedkomstpermisjon. Nå tar de kvinnedominerte arbeidsplassene det meste av omsorgsbelastningen. Ved at fedrene øker sin del av nedkomstpermisjonen vil man få en mer rettferdig fordeling mellom arbeidsgiverne av ulempene ved nedkomstpermisjon.

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag får tacka för svaret på min fråga. Eftersom det tycks råda viss osäkerhet om vilken väg man skall välja, vill jag begagna tillfället att ge uttryck för några principer som jag anser bör vara vägledande i det fortsatta arbetet.

Utgångspunkten måste vara att både kvinnor och män skall ha rätt till en god utbildning och fotfäste på arbetsmarknaden. Barnens behov av kontakt med sina föräldrar är avgörande för rätten till ledighet och ledighetens utformning. Jag skulle helst vilja se att man tillämpade ett försäkringssystem med inkomstbortfallsprincip för att man verkligen skall kunna ge reell möjlighet för föräldrarna att utnyttja ledigheten. Hur lång ledigheten skall vara är en politisk ambitionsfråga och även en fråga om värdering av barns och föräldrars behov av varandra.

Ledighet bör kunna tas ut efter den enskilda familjens önskemål: gemensam sammanhängande ledighet i samband med barnets födelse eller på annan tid eller kortare arbetstid. I ett system där man täcker inkomstbortfallet kan alla föräldrar ta ut ledigheter, kvinnor som män samt ensamföräldrarna. Det är möjligt att kvotering måste tillgripas för att männen skall ta sitt ansvar, men man kan ju hoppas på att en föräldraledighet med ett reellt innehåll är en tillräckligt stimulerande åtgärd.

Men det handlar, som jag sagt, om barnens behov, och dessa bör man uppmärksamma mera. Det är bra att man skall arbeta vidare med att försöka knyta rätten till ledighet mera till barnens behov. Jag kommer med intresse att följa ministerrådets fortsatta arbete på detta område. Jag vill därför veta när projektet beräknas bli avslutat.

Socialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Jeg tør ikke gi noe klart svar på når prosjektet kan ventes avsluttet, men det er svært godt i gang, og har en bra innretning. Jeg håper derfor at det kan komme mye nyttig ut av det.

For øvrig er det jo lett å bli enig om de prinsipper som ble lagt til grunn for arbeidet fra spøreren. Problemet vil bli hvor langt vi kan gå ut fra økonomiske årsaker, og hvor mye vi som samfunn er villig til å prioritere barnas behov.

Diskussionen förklarades härefter avslutat.

E 29: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ersättning till barn som skadats i samband med arbetsmiljörisker¹

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag vill ställa följande fråga till ministerrådet:

Pågår det något arbete med frågan om ersättning till barn som har skadats redan som foster i samband med risker i arbetsmiljön?

Social- och hälsovårdsminister Eeva Kuuskoski-Vikatmaa: Herr president! I Finland, Island, Norge och Sverige ges ingen ersättning till barn som allaredan på fosterstadiet har skadats på grund av risker i arbetsmiljön. Det pågår inte heller något arbete med denna fråga.

I Sverige är situationen f. n. den att arbetsskadeförsäkring inte täcker tredje person, dvs. i detta fall fostret. Inom socialförsäkringen har man inte tagit ställning till om arbete vid bildskärmar kan ge upphov till fosterskador.

Självfallet omfattas mödrar och barn av de allmänna reglerna om exempelvis sjukhusvård, sjukpenning, hjälpmedel och stödåtgärder för handikappade. Detta gäller i alla de nordiska länderna.

I Danmark har Folketinget under innevarande session behandlat enskilda förslag till ändringar i lagen om arbetsskadeförsäkring. Socialministern har emellertid ansett det önskvärt att företa en ordentlig genomlysning av arbetsskadeförsäkringslagen och därför tagit initiativ till en kommitté med uppgift att förbereda ett lagförslag. Kommittén skall i första hand behandla frågan huruvida försäk-

¹ Frågan tryckt s. 2491.

rings- och ersättningsförhållandena bör omfattas av arbetsskadeförsäkringslagen i det fall ett levande fött barn före födseln har ådragit sig en sjukdom till följd av moderns arbete under graviditeten. Inom kort skall en underkommitté med medicinsk expertis tillkallas som skall utreda begreppet "skadeverkningar under graviditeten" och orsakssammanhangen mellan (miljö)påverkan från arbetsmiljön och fosterskador.

Det förefaller rimligt att avvakta resultaten av detta utredningsarbete.

Lena Öhrsvik: Herr president! Jag tackar för den här redovisningen. Jag har förståelse för att frågeställningen inte ingår i den nuvarande lagstiftningen, för problemet har uppmärksamrats först på senare tid.

Arbetsskadeförsäkringen utgör i regel en kompensation för inkomstbortfall, och då har inte tredje person så att säga varit med. I vissa fall finns det också litet av skadestånd i arbetsskadeförsäkringen, eftersom den delvis finansieras med arbetsgivareavgifter. Det skall bli intressant att se vilken lösning man väljer i Danmark när det gäller ersättningsfrågan.

Jag har blivit uppmärksamrad på att även det faktum att män kan påverkas i arbetslivet av t. ex. kemikalier, strålning osv. kan ha betydelse för blivande foster. Jag hoppas att man tar med detta i det arbete som pågår i Danmark.

Jag vill ställa följande tilläggsfråga:

Kan man räkna med att ersättningsfrågorna kommer att belysas i samband med arbetet med arbetsmiljökonventionen?

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa:** Herra puheenjohtaja! Niin kuin tässä tuli jo esille, tämä on asia, josta olemme saaneet viime vuosina paljon uutta tietoa. Muun muassa Suomessa on tällä hetkellä meneillään toimenpiteitä, joiden avulla pyritään kartoittamaan näitä riskejä, joita sikiölle saattaa äidin työstä taikka isän työstä aiheutua. Pyrimme sairausvakuutuksen piirissä aikaansaamaan järjestelmän, jossa äidillä on mahdollista jäädä aikaisemmin pois työstä, jos turvallista työtä ei ole järjestettävissä.

Tuleeko tämä kysymys tässä työympäristöä koskevan yhteistyökonvention valmistelyssä esille, on vielä liian aikaista kommentoida, koska työryhmä parhaillaan kartoittaa niitä kysymyksiä, jotka tässä konventiossa sitten mahdollisesti tullaan käsittelemään ja ottamaan esille.

Social- och hälsovårdsminister **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa**s anförande i svensk översättning: Herr president! Såsom det redan har framgått, är detta en fråga som vi fått mycken ny kunskap om under de senaste åren. För närvarande arbetas det bl. a. i Finland med åtgärder i syfte att klarlägga de risker, som moderns eller faderns arbete kan innebära för ett foster, och vi arbetar inom sjukförsäkringen för att skapa ett system som gör det möjligt för mödrar att sluta sitt arbete tidigare, ifall de inte kan anvisas riskfritt arbete.

Om denna fråga kommer att dryftas vid beredningen av samarbetskonventionen rörande arbetsmiljö är det ännu alltför tidigt att uttala sig om, emedan arbetsgruppen för närvarande kartlägger de frågor, som senare eventuellt kommer att tas upp och behandlas i samband med denna konvention.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 37: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nedläggning av Samnordisk Dokumentation om Arbetsmiljö (SDA)¹

Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Jeg vil gerne stille Ministerrådet følgende spørgsmål:

Hvorfor går Ministerrådet imod BRODD-rapportens anbefaling og imod flertalsindstillingen i rapporten fra 1985 og nedlægger Samnordisk Datainstitut for Arbejds miljø, og hvordan forestiller Ministerrådet sig samarbejdet på dette område fremover?

Social- och hälsovårdsminister **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa:** Herr president! Arbetsmiljöministrarnas beslut i november 1986 om att lägga ner det nordiska dokumentationssamarbetet på arbetsmiljöområdet föregicks av ett omfattande utredningsarbete.

Den utredning som fru Bennedsen hänvisar

¹ *Frågan tryckt s. 2502.*

till gjordes av en ämbetsmannagrupp åren 1984–1985. Gruppen lyckades inte bli enig om hur samarbetet borde organiseras i framtiden. Den finske och den svenske representanten i gruppen reserverade sig därför mot det förslag till lösning som lades fram av ledamöterna från de övriga länderna.

När ämbetsmannagruppens förslag lades fram för ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor visade det sig att man från isländskt håll var beredd att stödja ett alternativt organisationsförslag, som skisserats i en bilaga till den svenska reservationen till utredningen.

Ämbetsmannagruppens förslag presenterades för ministerrådet, som i mars 1986 uppmanade ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att bereda ärendet ytterligare.

För att utreda frågan på nytt engagerade ämbetsmannakommittén, som expertorgan, Statens bibliotekshøjskole i Oslo. I en utredning från bibliotekshøjskolen föreslogs bl. a. att vissa tjänster som en nordisk dokumentationscentral skulle erbjuda skulle avgiftsbeläggas. Ämbetsmannakommittén behandlade förslagen i utredningen men kunde inte enas om hur frågan borde lösas.

Bibliotekshøgskolans expertutredning sändes på remiss till parterna på arbetsmarknaden. Nordens fackliga samorganisation beklagade i sitt yttrande, att med de, jag citerar: "nuvarande nordiska inställningarna till SDA-verksamheten syns det inte praktiskt möjligt att gå vidare med hittillsvarande försöksverksamhet". Tre av de fyra centrala arbetsgivareorganisationerna som svarade på remissen intog en direkt negativ hållning till bibliotekshøgskolens förslag. Den fjärde, den danska arbetsgivarföreningen, konstaterade att om förslaget genomfördes skulle det medföra väsentliga försämringar för bl. a. företagshälsovården.

Innan arbetsmiljöministrarna slutligt tog ställning i ärendet hade stora ansträngningar gjorts för att finna en kompromisslösning. En sådan lösning visade sig emellertid inte möjlig att uppnå bl. a. till följd av de stora skillnader som gäller mellan länderna i fråga om möjligheterna att nationellt tillgodose behoven av dokumentationsservice. Det kan tilläggas att nationella prioriteringar har fått till följd att länderna valt skilda tekniska lösningar för de dokumentationssystem som byggets upp. Det-

ta förhållande har också utgjort ett hinder mot att uppnå de fördelar som åsyftats med en gemensam nordisk lösning på dokumentationsfrågan.

Den verksamhet som bedrivits vid SDA har i många delar varit värdefull, men behovet av SDA:s tjänster har inte varit lika stort i alla länder. Detta visar bl. a. den statistik som årligen lagts fram över utnyttjandet av SDA-tjänsterna. Under tiden har det skett en viss utjämning av utnyttjandet mellan länderna, men trots det har gruppen av danska intressenter förblivit SDA:s avgjort största uppdragsgivare. I sammanhanget bör nämnas att man från danskt håll vid sidan av den nordiska budgeten lämnat särskilda bidrag till finansieringen av SDA.

Herr president! Nordiskt samarbete är inte tvingande utan bygger på att länderna kan enas om att t. ex. gemensamt driva en verksamhet. Inom området arbetsmiljödokumentation har man inte kunnat nå enighet om hur samarbetet bör organiseras. Det är emellertid en uppgift för ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att bevaka hur utvecklingen i de enskilda länderna kan skapa förutsättningar för nya samarbetsformer inom området.

Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Jeg kan jo desværre ikke takke ministeren for svaret. Her har vi en 12 år gammel institution, som klart har vist sin eksistensberettigelse; det ses gennem et stærkt øget sagsantal, det ses gennem en væsentlig bedre geografisk spredning gennem årene. Vi har to rapporter, der har gennemgået problemstillingen og har anbefalet, at SDA bliver permanent, og så siger Ministerrådet bare nej.

Jeg vil godt om selve det svar, ministeren gav mig, sige, at den måde, man har citeret Nordens Faglige Samarbejdsorganisation på, finder jeg lige på kanten af det rigtige. Som den er citeret her, kommer den nærmest til at virke negativ, og derfor skal det siges i denne sal, at arbejderbevægelsen i Norden er positiv over for, at SDA bliver permanent.

Jeg synes, det er en overordentlig beklagelig historie, og jeg tror ikke, at jeg tager ret meget fejl, når jeg siger, at den egentlige årsag til denne uenighed har noget at gøre med geografisk placering og datasprog, og jeg synes, det er meget beklageligt, at sådanne hen-

syn skal sejre over sagligheden omkring SDA og til skade for arbejdsmiljøet.

Jeg mener fortsat, at det er en meget fejlagtig beslutning. Ministerrådet har taget.

Kaj Poulsen: Hr. præsident! Også jeg var meget overrasket over det svar, vi fik her. Vi ved, at NFS af udtalelser, som blev citeret i svaret, skal forstås sådan, at NFS var utilfreds med det udredningsarbejde, der er blevet lavet. På den måde, som det er blevet citeret her, kunne det se ud, som om NFS var utilfreds med dokumentationsarbejdet, som er blevet foretaget; det er ikke tilfældet.

Så vil jeg godt sige, at nu tror jeg, det er nødvendigt, at Ministerrådet begynder at tænke sig om. Hvad er det, man er i gang med? Vi ved, at der senere i år kommer et udspil til en arbejdsmiljøkonvention på baggrund af, at Norden skal være ét hjemmemarked, og på baggrund af, at man skal have fjernet handelshindringer; men sandelig også på baggrund af det, der sker i Europa. Og så siger man, endnu for dette arbejde er gået i gang, nej til en dokumentationscentral, som er utrolig værdifuld, hvis Norden vil markere sig stærkt i arbejdsmiljøspørgsmål. Så fjerner man hele dokumentationsarbejdet, fordi der er små tekniske problemer i forhold til Finland, som kunne løses med ganske få midler, hvis det var sådan, at der i Ministerrådet havde været vilje til at løse nogle problemer på dette område.

Der er ingen sammenhæng i det. Ministerrådet gør i disse sager, og jeg skal anmode Ministerrådet om at gøre denne beslutning om SDA. Så må man naturligvis have diskuteret det tekniske og sproglige igennem, men vi står ringere over for de opgaver, vi fælles skal løse, over for Europa, over for resten af verden, når vi dropper SDA.

Sosiaali- ja terveystoiministeri **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa:** Arvoisa puheenjohtaja! Niin kauan kuin olen ollut tässä ministerineuvoston työssä mukana, tämä kysymys on ollut esillä. Väitteet siitä, ettei ministerineuvosto olisi yrittänyt löytää yhteistä ratkaisua, eivät pidä paikkaansa. Työtä yhteisen ratkaisun löytämiseksi on tehty hyvin paljon. Haluaisin painottaa sitä, että tätä työympäristöön liit-

tyvää tietopohjaa ja näitä kysymyksiä pidetään äärimmäisen tärkeinä. Ministerineuvoston pyrkii kyllä jatkuvasti löytämään ratkaisun, jos suinkin mahdollista. Nyt vain näyttää siltä, että nämä kansalliset järjestelmät, jotka ovat syntyneet, poikkeavat nyt aika tavalla toisistaan. Tältä pohjalta, josta me olemme yrittäneet tätä ratkaisua saada, sitä ei ole syntynyt. Mutta toivottavasti tulevaisuudessa uusissa tilanteissa ja uusissa haasteissa syntyy lisää yhteistyömahdollisuuksia.

Social- och hälsovårdsminister **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa**s anförande i svensk översättning: Ärade president! Så länge jag har varit med i ministerrådets arbete, har denna fråga varit aktuell och påståendena om att ministerrådet inte skulle ha försökt uppnå en gemensam lösning håller inte streck. Mycket arbete har lagts ner för att uppnå en gemensam lösning och de frågor som ansluter sig till denna arbetsmiljö anses som oerhört viktiga. Ministerrådet strävar nog kontinuerligt att finna en lösning om det bara är möjligt. Nu är det dock så att de nationella system som uppkommit avviker rätt betydligt från varandra. Från den bas som vi försökt uppnå denna lösning har det inte lyckats, men förhoppningsvis uppstår utvidgade samarbetsmöjligheter i framtiden i nya situationer och nya utmaningar.

Dorte Bennedsen: Hr. præsident! Jeg forstår, at Ministerrådet ikke agter at gøre sin beslutning om. Så vil jeg gerne have et svar på den anden del af mit oprindelige spørgsmål, nemlig: Hvordan forestiller Ministerrådet sig samarbejdet på dette område fremover? Når jeg spørger nu igen, er det, fordi jeg ikke fik svar i første omgang, og fordi ministeren just stod og sagde, at dette dokumentationsområde var umådelig væsentligt. Der vil jeg gerne have at vide, hvad man egentlig forestiller sig i de kommende 2–3 år.

Kaj Poulsen: Hr. præsident! Jeg vil gerne klargøre mit spørgsmål: Hvad agter Ministerrådet at foretage sig med hensyn til den dokumentation, som er nødvendig, når vi går i gang med at se på handelshindringer i forhold til det europæiske marked, når vi skal til at se

på Norden som hjemmemarked, hvis man fjerner hele dokumentationen for et så væsentligt område som arbejdsmiljø fra det nordiske område. Nordisk Ministerråd vil ingen mulighed have for at hente den dokumentation, som er fælles for Norden? Hvad forestiller man sig, og hvor forestiller man sig, at man skal finde denne dokumentationen?

Sosiaali- ja terveystoiministeri **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa**: Herra presidentti! Luen vielä uudelleen tämän alkuperäisen vastaukseni viimeisen lauseen: "Det är emellertid en uppgift för ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att bevaka hur utvecklingen i de enskilda länderna kan skapa förutsättningar för nya samarbetsformer inom området."

Jos minulla olisi ollut täällä yksityiskohtainen esitys, miten tässä tilanteessa nyt meneellään, minä varmasti sen olisin kertonut. Se on työn alla, mutta niin kuin tuosta laajasta vastauksestani kävi ilmi, SDA-dokumentointikeskuksen osalta ei ole saatu ministerineuvostossa yhteistä ratkaisua aikaiseksi.

Social- och hälsovårdsminister **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa**s anförande i svensk översättning: Herr president! Jag läser ännu en gång mitt ursprungliga svars sista mening: "Det är emellertid en uppgift för ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att bevaka hur utvecklingen i de enskilda länderna kan skapa förutsättningar för nya samarbetsformer inom området."

Om jag skulle ha haft ett detaljerat förslag färdigt om hur man skall förfara i denna situation, skulle jag säkert ha berättat om det. Det är under arbete, men som det framgick av mitt omfattande svar, har man inte i ministerrådet uppnått en gemensam lösning beträffande SDA-dokumentationscentret.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ólafur G. Einarsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Meddelande

Det meddelades att industriminister Nils Wilhelm intagit sin plats i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Berit Oscarsson för resen av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Hans Pettersson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

E 38: Fråga till Nordiska ministerrådet om harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden¹

Alsaker: President! Jeg skal stille følgende spørgsmål:

Hvordan ser Ministerrådet på mulighetene for å få til en systematisk og omfattende gjennomgang av lovgivningen med sikte på en harmonisering av lover, regler og normer på miljøområdet?

Vil Ministerrådet aktivt arbeide for at revisjonen av samarbeidsprogrammet for miljøbeskyttelse som skal gjennomføres i 1987 kan løfte fram dette saksfeltet i det nordiske samarbeidet og føre til konkrete resultater?

Miljøminister **Chr. Christensen**: Hr. præsident! Som spørgeren er inde på, har Ministerrådet og social- og miljøudvalget tidligere drøftet spørgsmålet om harmonisering af miljøbeskyttelseslovgivningen i Norden. Ministerrådets hovedsynspunkter var og er, at harmonisering af lovgivningen ikke er et mål i sig selv, men at harmonisering må fremmes på områder, hvor det giver miljømæssige fordele.

Der føres løbende på centrale miljøområder faglige og administrative drøftelser, hvori harmonisering af love og regler indgår som en naturlig følge. Som eksempel kan nævnes harmonisering af landenes systemer for klassificering og mærkning af kemiske stoffer og produkter. Hensigten med dette arbejde er først og fremmest at skabe ensartede beskyttelsesniveauer for mennesker og miljø i de nordiske lande. Men en afledet virkning er også at fjerne den hindring for den frie handel, som ligger i forskellige mærkningskrav.

Ministerrådet står, som nævnt af spørgeren, over for at skulle revidere samarbeidsprogrammet om miljøbeskyttelse. Vi vil i den forbindelse se på mulighederne for lovharmonisering på konkrete delområder.

¹ *Frågan tryckt s. 2503.*

Alsaker: Ærede president! Jeg takker statsråden for svaret, og har merket meg statsrådens understrekning av at lovharmonisering vil bli tatt opp i forbindelse med revisjon av samarbeidsprogrammet for miljøbeskyttelse.

Jeg er selvfølgelig fullt ut enig i at lovharmonisering i seg selv ikke nødvendigvis behøver å ha noen egenverdi, særlig ikke hvis en harmonisering skulle bety et minste felles multiplum. Det jeg tenker på, er selvfølgelig en lovharmonisering som kan gi styrket miljøbeskyttelse, og samtidig er slik innrettet at miljøspørsmål ikke blir en konkurransefaktor i Norden. Det er f. eks. ulikheter når det gjelder økonomisk støtte til bedrifter som vil foreta miljøinvesteringer. Mitt tillegsspørsmål til statsråden blir derfor følgende:

Vil Ministerrådet ved revisjonen av nevnte program også vurdere de økonomiske støtteordningene til bedrifter med sikte på å oppnå en mest mulig likeartet praksis?

Miljøminister **Chr. Christensen:** Jeg ser ikke nogen hindring for, at jeg kan anbefale Ministerrådet også at tage dette ønske med i en revurdering.

Diskussionen forklarades härefter avsluttad.

E 39: Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska insatsen i havsföroreningskonventionen¹

Margrete Auken: Hr. præsident! På baggrund af min skriftlige begrundelse vil jeg gerne stille følgende spørgsmål:

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for, at beslutningerne i Oslokommissionen og Londonkonventionen om kriterierne for at flytte stoffer ud og ind af forbudslisterne ændres sådan, at det gøres sværere at flytte stoffer ud af forbudslisterne, og vil Nordisk Ministerråd sørge for, at der afsættes ressourcer til veldokumenterede forslag om at flytte stoffer ind på konventionernes sorte lister?

Miljø- og energiminister **Birgitta Dahl:** Herr president! De nordiska länderna har uppträtt samlat inom de marina miljöskydds-konventionerna allt sedan dessa bildades i

slutet av 1970-talet. Vi har också genom den nordiska kontaktgruppen för internationella havsföroreningsfrågor intensifierat samarbetet. I dag står det på dagordningen vid varje ministermöte, och frågorna om havsdumpning ingår i den plan mot havsföroreningar som ministerrådet arbetar med.

Vi gör det med den grundläggande gemensamma uppfattningen att dumpning av avfall är oacceptabel och alltså bör upphöra. Den inställningen är principiell och innebär att detta är det första vi vill verka för. Arbetet är lägsiktigt till sin karaktär. I det ingår att vi tar initiativ till att det skall utvecklas metoder och teknik som kan erbjuda alternativ till havsdumpning.

Oslo- och Londonkonventionerna tillåter tyvärr dumpning, medan den är förbjuden i Östersjön. De nordiska länderna har valt att ändå vara medlemmar. Det har vi gjort, inte för att diskutera olika metoder för havsdumpning eller förbränning, utan för att åstadkomma förbud.

Inom ramen för den nordiska kontaktgruppen har vi också aktivt tagit fram ett underlag som visar vilka alternativ som redan finns till dumpning av industriavfall och slam från avloppsreningsverk. På grundval av det underlaget kommer vi att vid kommande Oslokommissionsmöte lägga fram förslag om att denna typ av dumpning skall upphöra.

Eftersom vår grundinställning är som den är har vi inte funnit det meningsfullt att delta i detalj i arbete som handlar om att göra dumpning möjlig, t. ex. det vetenskapliga arbetet med att flytta ämnen mellan de s. k. grå och svarta listorna. När frågorna ändå har kommit upp till beslut har de nordiska länderna enskilt eller samlat förklarat att vi i princip är mot förflyttning av ämnen från den svarta till den grå listan, eftersom det är en förflyttning som möjliggör dumpning. Den uppfattningen har vi oberoende av det s. k. vetenskapliga underlaget.

De nordiska länderna har också prioriterat och konsekvent arbetat för förslag till flyttningar från den grå listan till den svarta av exempelvis bly. Tyvärr har det arbetet ännu inte varit framgångsrikt.

Herr president! Mitt svar på frågan är att vi arbetar med inriktning på att åstadkomma ett förbud för den här sortens verksamhet.

¹ Frågan tryckt s. 2505.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke for svaret og sige, at det er et af beviserne på, at embedsmandsværket ikke fungerer godt nok.

Oslo- og Londonkonventionen kom til i begyndelsen af 1970-erne, ikke i slutningen af 1970-erne, og konventionerne er netop udtryk for et kompromis mellem den nordiske holdning og dumpningslandene, hvor man gik ind og lavede konventionerne og forbudslisterne. Der er altså ikke tale om, at vi har tilsluttet os konventionen "på trods af", men vi har arbejdet sammen og lavet de kompromiser, der førte til konventionen. Det er ikke noget, jeg bebrejder statsrådene, men det viser, at det embedsmandsværk, man er så stolt af, ikke fungerer.

Det nordiske samarbejde i de internationale konventioner er simpelt hen for dårligt. Man møder uforberedt, man har ikke haft politiske kontakter forinden, man lader tingene ske, og man accepterer det blot.

Det, der skete for nylig, var, at kriterierne for at sortliste er blevet ændret, sådan at bevisbyrden helt flyttes over på miljøet. Jeg vil lige her indføje, at ingen nye stoffer er kommet på den sorte liste, siden konventionerne blev oprettet. Nu skal man påvise, bevise, at miljøet skades i stort omfang, før man kan få et forbud mod dumpning. Der var ikke engang en afstemning. Der foretoges intet fra nordisk side, man havde ingen kontakter på forhånd.

Det går heldigvis lidt fremad. Vi har i Danmark for nylig vedtaget det, vi kalder en dagsorden, hvor vi har pålagt det danske embedsmandsværk at sørge for, at der nu kommer gang i bedre arbejde, sådan at de nordiske lande – i hvert fald Danmark, men jo gerne samnordisk – kan fremlægge ordentlige, velforberedte og samordnede forslag, som man også har lavet politiske kontakter på. Det er jo også en side af denne sag, at man kommer ind med de politiske kontakter.

Jeg kan nævne et eksempel. Man er nu for tiden i gang med at flytte cadmium fra den sorte liste til den grå. Det vil Danmark, Norge, Sverige osv. selvfølgelig stemme imod, hvis det kommer til afstemning og det gør det kun, hvis de siger det overhovedet. Men de skal begære afstemning, og de skal fremlægge velbegrundede argumenter. Om de blot rejser sig op og holder en principiel

tale, så ved jeg fra venstrefløjens sørgelige historie, at principielle taler, der ikke er indarbejdet i en sammenhæng med virkeligheden og historien, går galt. Og således bliver også de nordiske lande fuldstændig ignoreret, fordi vi møder så uforberedt.

Organosilikonerne er nu flyttet helt ud af konventionernes lister; de er sortlistede i Danmark, jeg mener også de er det i Norge, og jeg mener også de er det i de andre nordiske lande. De er røget ud af listerne nu, så det ser altså temmelig skralt ud.

Jeg mener, det er vigtigt. Det er vigtigt, at vi får opstramning om det nordiske arbejde, at det kommer ud over retorikken og hen til konkretionen.

Björk: Herr president! Jag tycker det ligger ganska mycket i Margrete Aukens kritik av vissa oklarheter i svaret. Det här är en viktig havsmiljöfråga.

I slutet av svaret säger Birgitta Dahl att de nordiska länderna med bristande framgång har stött krav om förflyttningar. Det vore intressant att få precisera vilka ämnen man har försökt flytta mellan listorna och på vilket sätt man har misslyckats. Under de senaste åren har väl ändå ämnen förts över från den svarta listan över förbjudna ämnen till den grå?

Miljö- och energiminister **Birgitta Dahl:** Herr president! Jag vill med viss stränghet säga att man inte bör låta sig dras in i ett spel som man ogillar i grunden. Visst skall vi verka inom ramen för den organisation som finns för att minimera skadorna av vad man håller på med. Detta har vi också ansträngt oss att göra. Med det är verkligen mycket viktigare att vi använder våra resurser för att få till stånd ett förbud mot dumpning och förbränning till havs, som vi så länge har arbetat för. Det hoppas jag att vi är överens om.

Jag överblickar inte arbetet 20 år tillbaka. Det har väl förekommit ofullkomligheter vid något tillfälle i det arbetet liksom det förekommer i all mänsklig verksamhet, men som jag sade i mitt förra inlägg står den här frågan på ministrarnas dagordning och är en av de viktigaste punkterna i det program mot havsföroreningar som vi arbetar med.

Jag skall be att få citera avslutningen på den punkten och hoppas att vi för stöd av er parlamentariker: "Oslokonventionen har beslutat att senast 1990 mötas för att fastställa den tidpunkt när förbränningen av avfall till havs på Nordsjön skall upphöra. För att ge de länder som nu förbränner avfall till havs tid för att utveckla alternativa behandlingsmetoder bör sluttidpunkten snarast fastställas. De nordiska länderna bör därför vid kommande Oslokonventionsmöte i juni 1987 lägga fram ett gemensamt förslag om hur förbränning till havs inom konventionsområdet skall avvecklas snarast."

Ministrarna beslöt i går att fortsätta arbetet med att snarast möjligt få till stånd ett upphörande av dumpning och förbränning av avfall till havs.

Herr president! Jag menar att det viktiga är att vi koncentrerar oss på det arbetet.

Margrete Auken: Efter at jeg hørte minister Birgitta Dahls tale i morges til luftforureningsdebatten, er jeg virkelig overbevist om et godt engagement, og derfor må jeg sige, at det igen er dårlig embedsmandsforberedelse, at ministeren nu kommer til at besvare det næste spørgsmål om havafbrænding under spørgsmålet om kriterierne, for det er jo igen en dårlig briefing, som jeg synes der er nogle mennesker, der skal kigge på.

Jeg tror ikke, vi er uenige, men der er blot vigtigt at få understreget, at der skal laves et arbejde forinden med nationale og nordiske ressourcer, således at de nordiske lande i disse dumpningskonventioner kommer til at fremstå som både fagligt og politisk kvalificerede lande, der kan tage de relevante kontakter, som kan fremlægge ordentligt materiale, som er i stand til at svare, når – og her er Irland slem – Irland kommer, når England kommer. Så vi kan tilbagevise det og omsætte vores fine principielle holdning i gode aktioner. Det er det, jeg beder om, og jeg tror i grunden, at minister Birgitta Dahl er helt enig med mig.

Så må vi blot sørge for, at der kommer ressourcer – menneskelige, åndelige, økonomiske – til at det her kan lykkes.

Miljö- och energiminister **Birgitta Dahl:** Herr president! Den ena av Margrete Aukens två frågor gäller dumpning och den andra förbränning. Ministrarnas punkt gäller både dumpning och förbränning. Jag tog mig friheten att i svaret på den här frågan, som gäller dumpning, citera vårt beslut.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 40: Fråga till Nordiska ministerrådet om ett nordiskt förslag om förbud mot förbränning till havs av kemiskt avfall i Nordsjön¹

Margrete Auken: Hr. præsident! Vi er enige om, at det er en vigtig sag med havafbrænding, så nu kommer mit spørgsmål, hvor jeg henviser til min skriftlige begrundelse og spørger Ministerrådet, om Ministerrådet vil tage initiativ til, at der på næste møde i Oslokommissionen, altså allerede i juni 1987, fremlægges et nordisk forslag om afvikling af havafbrænding, der indeholder en behovsanalyse, dvs. gennemgang af alternative teknologier m. m., samt en kritik af havafbrændingsteknologien, jf. kommissorium for den fælles arbejdsgruppe nedsat af London- og Oslokommissionen.

Miljö- och energiminister **Birgitta Dahl:** Herr president! Svaret är att vi redan vid åtskilliga tillfällen har tagit sådana initiativ som Margrete Auken efterlyser och att vi kommer att fortsätta att göra det tills vi når resultat.

Vid Oslokommissionens möte i juni 1981 beslutades att medlemsstaterna senast 1990 skulle träffas för att besluta om när avfallsförbränning till havs skall upphöra.

Beslutet innebär ett principiellt avståndstagande mot avfallsförbränning till havs som metod att hantera avfall. Någon analys av tillgängliga alternativ behövs inte i principfrågan. Det finns faktiskt alternativa landbaseerade behandlingsmetoder, och de kommer att byggas ut. Tidpunkten är inte fastställd, men marknaden kommer att inse att den billiga havsförbränningen inte längre blir tillgänglig.

Nordiska kontaktgruppen för internationella havsföröreningsfrågor sammanträder

¹ Frågan tryckt s. 2507.

kontinuerligt och har kommit fram till att man vid Oslokommisionens möte i juni 1987 bör lägga fram förslag om upphörande snarast möjligt av förbränning av avfall till havs.

Som framgick av mitt förra svar har också de nordiska miljöministrarna fattat det beslutet vid sitt sammanträde i går.

Margrete Auken: Hr. præsident! Den danske miljøminister Chr. Christensen blev bedt om at svare på et tilsvarende spørgsmål, og dér fik vi også klarere svar end det, vi får her.

Jeg bliver nok nødt til at bede om at få at vide, om vi kan få en ordentlig principiel stillingstagen, dvs. om vi kan få en tidsfrist sat ind, om man vil arbejde med en ny, fast dato for dette. Og om man vil lave forbud mod nye tilladelser, om man på den måde vil arbejde aktivt med sagen, sådan at man kommer til at præsentere alternativer.

I de år, der er gået, siden beslutningen om denne 1990-beslutning blev taget, er der næsten ingenting hændt i nogen af konventionerne. Det drejer sig om at få et højt-niveauforslag ind om havafbrændingen, hvor man både får sagt noget om datoer og noget om nye tilladelser. Og så i grunden gerne får et svar på, hvorfor Island ikke har ratificeret spørgsmålet om havafbrænding. Det vækker stor undren rundt omkring, at Island ikke er med.

Miljö- och energiminister **Birgitta Dahl:** Herr president! Det finns inga oklarheter i vårt ställningstagande. Vår uppfattning är att havsförbränningen bör upphöra, och vi har inte gått ifrån åsikten att det bör ske 1990. Vi kommer att lägga fram ett genomarbetat förslag. Men det är inte nu fråga om att tala om att metoder finns, för det vet alla parter redan, utan om att få till stånd ett beslut som tvingar fram användning av de metoder som finns.

På svensk sida har vi verkligen anledning att driva denna fråga, eftersom det långt inne i det svenska landet förekommer nedfall av mycket farliga ämnen, som många tror kommer från havsförbränning ute på Nordsjön. Jag kan försäkra att vi kommer att driva den här frågan med stor aktivitet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 42: Fråga till Nordiska ministerrådet om nordiskt stöd till IUNC och strategi inom Världsbanken¹

Margrete Auken: Hr. præsident! Idet jeg henviser til min skriftlige begrundelse, vil jeg gerne spørge, om Nordisk Ministerråd vil undersøge mulighederne for at øge den økonomiske støtte fra de enkelte nordiske lande til 2 mill. kr. pr. år fra Norge, Danmark, Sverige, Finland og 500000 kr. fra Island i en 3-årig periode for derved at effektivisere IUCN og derved bl. a. øge Verdensbankens muligheder for miljøekspertbistand, og om Ministerrådet kan oplyse, hvad der er sket på dette område siden sessionen i København.

Fiskeriminister **Halldór Ásgrímsson:** Hr. præsident! I overensstemmelse med, hvad den svenske samarbejdsminister udtalte ved sessionen sidste år, instruerede de nordiske lande i april 1986 deres repræsentanter i Verdensbanken og de tre regionale udviklingsbanker om at lægge særlig vægt på en forbedring af bankernes varetagelse af hensynet til miljø – og urbefolkninger – i deres projekter. Samtidig instrueredes de nordiske landes repræsentanter om at samarbejde med lande med tilsvarende synspunkter, og også i forbindelse med forhandlinger om nye ressourcetilførelser til bankerne samt på deres årsmøde er miljøspørgsmålet blevet rejst med vægt fra Norden og andre donorlande.

Dette pres fra donorside er ved at give resultater. Såvel Verdensbanken som de regionale udviklingsbanker lægger i stigende grad vægt på, at miljøaspekterne indgår i alle faser af projektplanlægningen. Samtidig er det af afgørende vigtighed, at modtagerlandenes egne myndigheder indser nødvendigheden af miljøhensyn, hvilket er en forudsætning for udviklingsprojekters succes på længere sigt.

Verdensbankens miljøenhed er foreslået udvidet med næsten 10 personer af de nordiske lande, og de nordiske lande har kraftigt støttet denne ressourceforøgelse. De nordiske lande går også ind for en ydeligere styrkelse af den miljømæssige sagkundskab i andre relevante afdelinger i banken. Der er i Verdensbankens miljøenhed 6 sagsbehandlere plus 1 læge, 1 byplanlægger og 2 miljøingeni-

¹ *Frågan tryckt s. 2509.*

ører. Også andre eksperter i Verdensbanken har betydelig erfaring inden for miljøspørgsmål. Herudover anvender banken eksterne konsulenter i miljøspørgsmål, bl. a. fra forskellige private organisationer, som særlig beskæftiger sig med miljø og urbefolknings problemer.

De nordiske lande har stor tillid til IUCN:s kompetence og betydning som en uafhængig international miljøorganisation. De nordiske regeringer støtter organisationen finansielt i varierende grad både med midler til et globalt miljø samarbejde og med bistandsmidler samt i visse tilfælde eksperthjælp, når der foreligger anmodning herom. De nordiske lande har initieret en gennemgang af IUCN:s programmer. På basis heraf vil de enkelte lande vurdere deres fremtidige støtte til organisationen. Den finansielle støttes omfang bør dog tilpasses således, at IUCN ikke mister sin status som en af nationale regeringer uafhængig organisation.

I kraft af at der ikke bevilges fællesnordiske midler fra det nordiske budget til foranstaltninger, der vedrører bistandsspørgsmål, er det således op til hvert af de nordiske lande nationalt at beslutte, i hvilket omfang man vil yde støtte til f. eks. IUCN.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil godt takke for svaret. Jeg synes, det er godt.

Jeg har alligevel et par tillægsspørgsmål, jeg godt vil stille, fordi det er en sag, vi skal have fulgt videre op. Vores omsorg for vores eget nærmiljø er af og til meget stort i forhold til den, vi har for folk i den anden ende af verden, som tit lider under os, og derfor er det vigtigt, at dette her bliver bedre.

Jeg vil spørge Halldór Ásgrímsson, om der foreligger en konkret skriftlig instruks til den nordiske repræsentant, og om vi kan få den at se, fordi det er vældig vigtigt i vores samspil med de amerikanske organisationer, som arbejder i USA på at få USA til at forbedre deres indsats også, at om vi kan fremlægge en sådan skriftlig instruks.

Jeg vil også gerne vide, om der på det møde, udviklingskomiteen skal have den 10. april 1987 i Washington, vil blive fremlagt et nordisk forslag om, at der i hvert af udviklingsprojekterne afsættes en væsentlig procentdel til miljødelen. De 10 medarbejdere er

jo stadig væk småpenge i sammenligning med det enorme antal medarbejdere i Verdensbanken, der ikke interesserer sig for miljø. Altså, vil man bede om at få en væsentlig procentdel til miljøet til mødet den 10. april 1987 i Washington? Er Norden i det hele taget med ved det møde?

Og endelig et lille hjertesuk. Jeg havde håbet, at der var kommet en lille skose til Danmark. Danmark er nemlig det nordiske land, der bidrager mindst til IUCN, og de møder ikke engang op. Jeg har ladet mig fortælle af vore grønlandske venner, at i ICC må Grønland sidde og lave hele arbejdet for Danmark, og økonomisk er Danmark svagest med. Jeg havde egentlig håbet at kunne bruge Nordisk Ministerråd til at få sat skub i dem på hjemmefronten, men lad det så være et hjertesuk, hvis ikke det kommer videre. Så lader vi meldingen gå tilbage til Danmark om at se at komme i en bedre forfatning over for IUCN.

Fiskeriminister Halldór Ásgrímsson: Hr. præsident! Jeg vil bare henvise til det, som jeg sagde i svaret. Det er jo helt klart, at spørgsmålet om støtte till IUCN behandles i en positiv ånd, men som det allerede er kommet frem fra Margrete Auken, er det op til de enkelte nordiske lande at vurdere omfanget af sådanne støttemidler. Jeg kan bare oplyse, at vi vil lægge vægt på, at der bliver en udvidelse af miljøenheden, som der her snakkes om, men i hvilken omfang kan jeg desværre ikke oplyse.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 43: Fråga till Nordiska ministerrådet om den nordiska arbetsmiljökonventionen¹

Lilli Gyldenskilde: Hr. præsident! Jeg skal henvise til min skriftlige begrundelse for at stille spørgsmålet, som lyder således:

”Hvad kan Ministerrådet oplyse om arbejdet med at få nedskrevet en nordisk arbejdsmiljøkonvention?”

Social- och hälsövarsminister **Eeva Kuuskoski-Vikatmaa:** Herr president! Arbetsmiljöministrarnas beslut om att låta utreda förutsättningarna för en eventuell nordisk arbets-

¹ Frågan tryckt s. 2510.

miljökonvention har följts upp av ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Kommittén har tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att göra en inventering av vilka frågor som kan anses möjliga och lämpliga att reglera i en konvention.

Eftersom utredningsarbetet är i full gång, är det ännu för tidigt att göra några mer bestämda uttalanden rörande vilken juridisk status en konvention kan komma att få i förhållande till nationell lagstiftning.

Efter vad jag erfarit har det arbete som hittills har genomförts i arbetsgruppen emellertid indikerat en rad frågor, där nationell lagstiftning kan komma att beröras. Arbetsgruppen kommer särskilt ingående att belysa bl. a. frågor som rör handelshinderaspekter. Det kan gälla t. ex. krav i arbetsmiljöförfattningar om provning och godkännande av vissa produkter och tekniska anordningar.

Arbetsmiljöområdet regleras av tradition inte bara genom beslut och åtgärder från det offentliga sidan. Arbetsmarknadsparterna har genom avtal ett starkt inflytande över utvecklingen på detta område liksom angränsande områden inom arbetslivet. Mot bl. a. denna bakgrund är det angeläget att den pågående utredningen lägger stor vikt vid att analysera vilka delar av arbetsmiljö- och arbetslivsområdet som kan omfattas av bindande regleringar i en eventuell framtida konvention.

Herr president! Uppdraget att utreda förutsättningarna för en eventuell arbetsmiljökonvention är omfattande. Det är emellertid ministerrådets förhoppning att en rapport från arbetsgruppen skall föreligga i så god tid, att ärendet skall kunna behandlas vid ett möte mellan rådets social- och miljöutskott och arbetsmiljöministrarna under hösten 1987.

Lilli Gyldenkilde: Hr. præsident! Jeg skal takke for svaret fra Ministerrådet. Det viser med al ønskelig tydelighed, at udredningsarbejdet ikke kun er af juridisk karakter, men er meget omfattende, og at det knap nok er kommet i gang. Svaret viser også, at handelshindringsproblematikken er et vigtigt område, også når det gælder arbejds miljø, da der i forskellige standarder er f. eks. støj fra maskiner og mærkning af stoffer og materialer, som kan være handelshindringer af stor betydning. Man er altså enig om også at fastlæg-

ge arbejdsmiljøregler her.

I Danmark er vi i fuld gang med at indarbejde disse regler i EF-regi. Hvis ideen om en nordisk arbejdsmiljøkonvention skal føres ud i livet, haster det meget med at komme i gang, inden Danmark har bundet sig så stærkt til EF:s regler, at det bliver umuligt for Danmark at være med i en samnordisk plan på disse områder.

Jeg håber, det vil lykkes for Norden at lave en arbejdsmiljøkonvention, først og fremmest af hensyn til lønmodtagernes sundhed, men selvfølgelig også af hensyn til en handelshindringsreducering. Jeg vil godt sige, at her som i så mange andre spørgsmål, der har været oppe på sessionen, gælder det om at lave en komme-først-strategi i forhold til de lande, som vi skal forhandle med om en reducere af handelshindringer. Både dette svar og det svar, der er kommet angående den samnordiske dokumentationscentral, som er nedlagt, giver mig grund til meget lidt optimisme, hvad hurtighed angår, og jeg må indrømme, at det ser ud til, at de nordiske lande, når de skal forhandle via EFTA om at få afskaffet handelshindringer, vil blive stillet over for et take-it-or-leave-it; der vil ikke være andet at gøre, medmindre vi vågner op, og da må jeg indrømme, at det har været katastrofalt at høre, at man ikke på nordisk plan kan blive enig om en samnordisk dokumentationscentral vedrørende disse spørgsmål. Hvis ikke man kan blive enig om at finde en teknisk, en praktisk løsning, som selvfølgelig skal hvile på international standard, tvivler jeg meget på, at vi overhovedet får lavet konventionsarbejde på dette område, og det vil være til skade for det nordiske samarbejde.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 46: Fråga till Norges regering om dioxinutsläpp i södra Norge i Porsgrunn¹

Björk: Herr president! Med anledning av de höga halter av dioxin som uppmätts i södra Norge och på den svenska västkusten vill jag ställa följande fråga: Vilka åtgärder avser den norska regeringen att vidta med anledning av dessa rapporter om de stora dioxinutsläppen i södra Norge?

¹ *Frågan tryckt s. 2513.*

Sosialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Analyser av avløpsvann fra Norsk Hydros magnesiumfabrikk ved Porsgrunn i Sør-Norge har vist utslipp tilsvarende 132 gram dioksiner pr. år.

Utslipet fra magnesiumfabrikken må regnes for å være en relativt betydelig kilde for utslipp av dioksiner til vann. Dette er den største enkeltkilden for utslipp til vann som er kartlagt i Norden.

Umiddelbart etter at det blev påvist dioksiner i avløpsvannet fra bedriften på høstparten 1986, ble det satt i gang undersøkelser som registrerte verdier av dioksiner i fisk i Frierfjorden. Verdien er i samme størrelsesorden som funnet i fisk i Østersjøen.

Norsk Hydro er pålagt av Statens forurensningstilsyn å gjennomføre en mer omfattende kartlegging av forekomster av dioksiner i organismer, fisk og sedimenter. Bedriften er videre bedt om å intensivere arbeidet med å finne metoder for å redusere utslippet av dioksiner. Rapport om arbeidet skal foreligge innen 1. juni 1987. Det er gitt underretning til bedriften om at den må regne med at det vil bli stilt krav om betydelig reduksjon av dette utslippet.

Rapport om dioksinutslippet er etter anmodning oversendt det svenske miljøverndepartementet.

Etter de analyser som er foretatt, synes det å være enighet mellom svenske og norske miljøvernmyndigheter om at utslippet av dioksiner fra magnesiumfabrikken i Porsgrunn ikke kan være årsak til de høye verdier av dioksiner som er funnet i krabber fra vestkysten av Sverige.

Fra norsk side ser vi det som viktig at det nordiske samarbeidet spesielt mellom Statens Naturvårdsverk og Statens forurensningstilsyn fortsetter og videreutvikles når det gjelder metoder for prøvetaking og analyser.

Björk: Herr president! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det gav belysande besked om vilka åtgärder som har vidtagits, och det är bra. Däremot är det naturligtvis med viss förvåning man konstaterar att det enligt svaret redan nu kan fastställas att dioxinutsläppen från Porsgrunn-området inte kan ha orsakat de höga dioxinvärden som man funnit i

krabbor på den svenska västkusten. Enligt de uppgifter som har givits i svensk press finns det ett sådant samband.

Låt mig också säga att detta är en mycket stor fråga för fisket på den svenska västkusten. Vi har därför all anledning av följä och följä upp det arbete som utförts i detta avseende. Det är då bra att veta att de svenska och de norska myndigheterna samarbetar i denna fråga.

Sosialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Det kan se ut til at årsaken til påstander om at utslipp av dioksiner til vann fra Norsk Hydros magnesiumproduksjon på Herøya fører til høyere innhold i fisk og skalldyr langs svenskekysten, skyldes en feilsitering fra en svensk tjenestemann. Det er, så vidt jeg har brakt på det rene, enighet i fagmiljøene om at de analysene vi har foreløpig, både fra Frierfjorden og andre steder, viser så pass ulikhet at det er lite som tyder på at det kan være samme årsak til dioksininnhold i fisk.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 49: Fråga till Norges regering angående betalning av socialavgift¹

Kirkegaard: Hr. præsident! I herr Jens Steffensens fravær skal jeg på hans vegne stille følgende spørgsmål til Norges regering, idet jeg i øvrigt henviser til den skriftlige begrundelse for spørgsmålet:

''Vil Norges regering undersøge muligheden for at undgå forskelsebehandling af dansk arbejdskraft i Norge med eller uden arbejdslejekontrakt i relation til betaling af trygdeafgift?''

Sosialminister Tove Strand Gerhardsen: President! Som hovedregel er alle som arbejder i Norge, trygdet, og må dermed betale avgift til folketrygden. Den eneste gruppe arbeidstakere som fritas fra å betale trygdeavgift i Norge, er de såkalte utsendte arbeidstakere, dvs. personer som sendes ut fra sin arbeidsgiver i hjemlandet til et annet land for å utføre et arbeid for denne arbeidsgivers reg-

¹ *Frågan tryckt s. 2516.*

ning. Slike arbeidstakere blir fortsatt lønnet av arbeidsgiveren i hjemlandet, og står under dennes instruksjonsmyndighet.

Dersom arbeidet ikke ventes å vare lenger enn i 12 måneder, skal arbeidstakeren fortsatt være omfattet av utsenderlandets trygdellovgivning, og altså unntas fra oppholdslandets, jfr. den nordiske konvensjon om sosial trygghet, artikkel 8.

For å bli godkjent som utsendt arbeidstaker må vedkommende framlegge en attest fra utsenderlandets myndigheter som viser at det dreier seg om et regulært utsendingsforhold.

Når det gjelder personer som arbeider i Norge på arbeidsutleiekontrakter, er også disse ansatt og lønnet av arbeidsgiveren i hjemlandet, men instruksjonsretten ligger hos oppdragsgiveren i Norge. De faller følgelig ikke inn under definisjonen av utsendte arbeidstakere.

Ifølge sysselsettingslovens § 7 er det "forbudt å drive virksomhet som går ut på å stille egne tilsatte til disposisjon for en oppdragsgiver når disse er underlagt oppdragsgiverens ledelse, og oppdragsgiveren selv har tilsatte til å utføre arbeid av samme art eller driver en virksomhet hvor slikt arbeid inngår som et naturlig ledd." Personer som arbeider på arbeidsutleiekontrakter, er følgelig å anse som ansatt i Norge.

Ifølge artikkel 7, nr. 1 i den nordiske konvensjon om sosial trygghet skal den som arbeider i et annet nordisk land enn der hvor han eller hun er bosatt, være underlagt sysselsettingslandets trygdellovgivning. Det er altså ikke snakk om dobbel trygdedekning eller dobbel avgiftsbetaling, verken når det gjelder utsendte arbeidstakere eller personer som arbeider på arbeidsutleiekontrakter. Forskjellen er bare at den ene kategori er underlagt utsendingslandets lovgivning og den andre sysselsettingslandets. Den norske regjering kan vanskelig ensidig endre på disse reglene, da de er slått fast i den nordiske konvensjon om sosial trygghet.

Diskussionen forklarades härefter avsluttad.

18

D 1987/6/1977/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

D 1987/26/1981/s: Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel

D 1987/17/1983/s: Meddelande om rekommendation nr 17/1983 angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljövårdsområdet

D 1987/19/1983/s: Meddelande om rekommendation nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp

D 1987/20/1983/s: Meddelande om rekommendation nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläpp

D 1987/21/1983/s: Meddelande om rekommendation nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land

D 1987/12/1986/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1986 angående handlingsplan mot luftföroreningar

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 16.30.

PROTOKOLL

26 februar 1987

Protokoll

6:e mötet

Torsdagen den 26 februar 1987 kl. 16.30–19.40

Presidenter: Ólafur G. Einarsson (1) och Elver Jonsson (1–18)

Dagordning

1. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeid (*Økonomisk utvalgs betenkning*) samt meldinger om følgende rekkommandasjoner:

23/1980 Felles industrielle prosjekt

3/1984 Friere nordisk kapitalmarked

4/1984 Nordiske myke prosjektinvesteringsslån

4/1985 Økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser

28/1986 Samarbeid innen bioteknikk

29/1986 Forskningsinnsatser i den kooperative sektor

2. C 4/e: Beretning fra Nordisk prosjekt-eksportfond (1986)

C 3/e: Beretning fra Nordisk investeringsbank (1986)

B 68/e: Ministerrådsforslag om høying av Nordisk investeringsbanks grunnkapital

3. A 757/e: Medlemsforslag om eksportsamarbeid

4. B 73/e: Ministerrådsforslag om vedtekter for Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål

5. A 730/e: Medlemsforslag om beskatning av fritidseiendommer i annet nordisk land enn hjemlandet

6. A 745/e: Medlemsforslag om lettelse i beskatningen for ungdom i samband med feriarbeid i annet nordisk land

7. A 781/e: Medlemsforslag om nordisk skatte- og avgiftspolitik

8. A 750/e: Medlemsforslag om å fremme vandringsfiskebestanden i Østersjøen og i Botniske viken

9. A 755/e: Medlemsforslag om nordisk samarbeid på tjenestehandelsområdet

10. A 758/e: Medlemsforslag om ny nordisk næringspolitikk

11. A 782/e: Medlemsforslag om oppfølging av rapport fra arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid

12. A 760/e: Medlemsforslag om bioteknologisamarbeid

13. A 761/e: Medlemsforslag om etablering av nordisk materialvalgsinstitutt

14. B 70/e: Ministerrådsforslag om et nordisk samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer i Norden

15. Melding om rek. 22/1986/e om nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng

16. C 15/e: Beretninger for 1985 vedrørende Økonomisk utvalgs saksområde (*Økonomisk utvalgs betenkning*)

17. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning til Økonomisk utvalgs saksområde

E 19: Spørsmål til Sveriges regjering vedrørende muligheten for et friere nordisk aksje- og kapitalmarked

E 36: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende et nordisk institutt for bioteknikk i Island

E 12: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende enhetlige bestemmelser for husvogner

E 25: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende fjerning av handelshindringer på entreprenadmaskinområdet

E 16: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende overføring av målsettinger for Stiftelsen for industriell utvikling inn i nordiske lands budsjetter samt om Nordisk Råds tilknytning til denne stiftelse

E 17: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende innflytelse av bedrifters internasjonalisering og kapitalkonsentrasjon på demokrati og folkestyre

E 34: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende Nordisk investeringsbanks finansiering av prosjekt i land utenfor Norden

E 35: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende dobbelbeskatning mellom de nordiske land

18. Avskrivning av følgende rekommandasjoner:

5/1981 Initiativ for å avhjelpe nedleggings-truede gruvesamfunns vanskeligheter

6/1981 Utvikling av samarbeidstiltak vedrørende fiskeoppdrett

17/1982 Nordisk utdanning vedrørende eksportmarkedsføring

18/1982 Nordisk møbelindustri

31/1983 Kartlegging og samordning av tilbud og behov for u-landsutdanning

32/1983 Samarbeid om energi- og miljørelatert industri- og regionalpolitikk

33/1983 Tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden

1/1985 Nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting

2/1985 Felles nordisk konjunkturbedømming

5/1985 Utredning av den offentlige sektors rolle i økonomien

6/1985 Nordisk handlingsprogram på jordbruks- og skogbruksområdet

23/1986 Nordisk utviklingsfond for Vestnorden

24/1986 Revidert nordisk samarbeidsprogram for regionalpolitikk

25/1986 Handlingsplan for økt sysselsetting i byggsektoren

26/1986 Samarbeid innen energiområdet

27/1986 Økt beløpsramme for Nordisk investeringsbanks prosjektinvesteringsslån

Meddelanden

Det meddelades, att handels- och industriminister Seppo Lindblom och jord- och skogsbruksminister Toivo Yläjärvi intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Gunnar Björk för resten av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Kjell A. Mattsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottets betänkande), D 1987/23/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, D 1987/3/1984/e: Meddelande om rekommendation nr 3/1984 angående en friare kapitalmarknad, D 1987/4/1984/e: Meddelande om rekommendation nr 4/1984 angående nordiska mjuka projektinvesteringsslån, D 1987/4/1985/e: Meddelande om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa, D 1987/28/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken och D 1987/29/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit:

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1986 vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om en revidert nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting og at en for framtiden reviderer handlingsplanen årlig

2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at det ministerrådsforslag om opprettelse av et industrielt senter i Oslo, som skal foreligge til Nordisk Råds sesjon i 1988, må inneholde konkrete planer for arbeidsoppgaver, oppbygging og ressurser for institusjonen i de kommende år

3. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å styrke den samnordiske beredskap både på minister- og sekretariatsplan for positivt å kunne bidra til å utvikle det nordiske samarbeid innen EUREKA

4. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om en plan for det nordiske bistandssamarbeidet til Nordisk Råds sesjon i 1988

5. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om et samarbeidsprogram for fiskerisektoren

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I og II: Innledning og Sammenfatning av fagkapitlene samt kapitlene III: Den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting, XVIII: Økonomisk politikk, XIX: Industripolitikk, XX: Energi, XXI: Handelspolitikk, XXII: Regionalpolitikk, XXIII: Bistand til utviklingslandene, XXIV: Jord- og skogbruk, XXV: Fiskeri og XXVI Bolig- og byggesektoren

III. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 23/1980 om felles industrielle prosjekt, rek. nr. 3/1984 om et friere nordisk kapitalmarked, rek. nr. 4/1984 om nordiske myke prosjektinvesteringsslån, rek. nr. 4/1985 om økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser, rek. nr. 28/1986 om samarbeid innen bioteknikk, rek. nr. 29/1986 om forskningsinnsatser innen den kooperative sektor til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Syse (økonomiske utskottets talesman):
Hr. president! Jeg har sittet og lest i en gammel bok om det svenska folklynnnet, hvor man har sammenlignet i hvert fall fire av de nor-

diske land. Der heter det: "I Norge tror man att allting är hjälpt med stora ord, i Danmark med klyftiga ord, i Sverige med vackra ord" – i Finland med få ord. Jeg skal forsøke å holde meg til det siste.

Et overblikk over de nordiske lands økonomier i 1986 gir et broket bilde. Veksten i nasjonalproduktene i de enkelte land varierte en god del. Sterkest vekst hadde ifølge utvalgets betenkning Island og Norge. Det er i og for seg riktig. Det står i betenkningen at veksten var henholdsvis 5 pst. og 4 1/4 pst. fra 1985 til 1986. Jeg må rette opp litt for Norges vedkommende, hvor de siste tall viser at veksten var 3,8 pst. Til sammenligning lå den gjennomsnittlige veksten i OECD-området på 2 1/2 pst. Danmark og Sverige lå nær OECD-gjennomsnittet, mens veksten i Finland var noe lavere. Men fra 1986 til 1987 forventes veksten å bli lavere i Norden som helhet enn gjennomsnittet for OECD-området. Det ligger dermed an til at økonomien i Norden vil kunne komme til å ta en liten pust i bakken i forhold til våre konkurrenter.

Med unntak av Norge har inflasjonstakten i de nordiske land fortsatt å avta, men den ligger over OECD-gjennomsnittet på 3 pst. for alle land. Fra 1986 til 1987 forventes prisstigningstakten i Norden fortsatt å ligge over gjennomsnittet i OECD-området. Dette gjelder særlig for Norge.

Den økonomiske utviklingen i Norden som helhet karakteriseres samtidig av en vesentlig lavere arbeidsledighet enn i øvrige industri-land.

Handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting er en milepæl i nordisk økonomisk samarbeid. Gjennom handlingsplanen mente man å skape en nordisk plattform som skulle bidra til en positiv utvikling på arbeidsmarkedet og i de nordiske lands økonomier. Det er fra Økonomisk utvalg understreket at den økonomiske handlingsplanen må være rullerende, slik at dette verktøy for økonomisk samarbeid kan fortsette etter utløpet av den nåværende plan. For å understreke handlingsplanens betydning for det økonomiske samarbeidet har utvalget valgt en egen talsmann som vil omtale denne.

Ved sesjonen i fjor i København vedtok Nordisk råd en ytring om å iverksette et utredningsarbeid om de nordiske lands skatte- og avgiftssystemer. Som et ledd i oppfølgin-

gen arrangerte Økonomisk utvalg høsten 1986 et seminar om nordisk skatte- og avgiftspolitik, hvor det bl. a. ble lagt vekt på å få belyst hvilke samarbeidsproblemer ulike skatte- og avgiftssystemer skaper, og behov og muligheter for harmonisering av skattesystemene i de nordiske land.

Det ble utarbeidet en rapport fra seminaret, som også inneholder et informasjonsmateriale om skattesystemene og den skattepolitiske debatt i de nordiske land. Jeg anbefaler denne.

Det er interessant å kunne konstatere at skattespørsmål står sentralt i samfunnsdebatten i alle de nordiske land, i likhet med i de øvrige vestlige. Det er et problem at skatteinivået i Norden er både annerledes og høyere enn i USA, Japan og toneangivende land i Vest-Europa. Mange land legger opp til en harmonisering av sine skattesystemer. Den omfattende skattereformen i USA er et eksempel på dette. Jeg tror det er viktig at Norden forholder seg til denne utvikling.

Det var med stor interesse jeg på mandag lyttet til midtengruppens hovedtaler, Esko Aho, som sterkt understreket at av konkurransemessige årsaker bør arbeidsmiljøreglene være like strenge over hele Norden. Et slikt resonnement har etter min oppfatning stor tyngde også når vi snakker om regler som får direkte økonomisk virkning for bedriftene, slik som skattepolitikken.

De nordiske konservative partier har lagt frem et medlemsforslag som tar til orde for at Norden møter disse utfordringene. I denne omgang har utvalget kommet med en anmodning til Nordisk Ministerråd om å følge opp, bl. a. ved å utrede forskjellene og eventuelt senere analysere virkningene av disse forskjellene. Jeg vil henvise til utvalgets betenkning om dette medlemsforslag, som står som et eget punkt senere på dagsordenen.

Det har innen Økonomisk utvalg vært ulike synspunkter når det gjelder oppfølgingen av rekommandasjonen fra 1984 om et friere kapitalmarked. Jeg viser til utvalgets betenkning og mindretallets reservasjoner de senere år. Det samlede utvalg vil likevel sterkt understreke at dagens ulike regler virker sterkt begrensende for industrisamarbeid og investeringer over landegrensene i Norden. Utvalget vil henstille til Nordisk Ministerråd å arbeide for et regelverk som bringer de

nordiske land mer på linje med hverandre, og dermed skape et bedre utgangspunkt for Norden som hjemmemarked. Utvalget mener de land hvor valutakontrollen er sterkest, må arbeide for en mer liberal utvikling. Dette er nødvendig for ikke å øke forskjellene mellom de nordiske land og til Europa for øvrig. Økonomisk utvalg mener det må være en felles oppgave for de nordiska land å påvirke utviklingen innen hele OECD-området i retning av friere kapitalbevegelser. Dette er etter min oppfatning en meget gledelig enighet, som gir håp om mer positive resultater i fremtiden. Vi forventer nå at arbeidet føres videre og intensiveres.

En nordisk arbeidsgruppe har kartlagt i hvilken utstrekning de nordiske lands ulike etableringsrettslige og valutamessige bestemmelser og praksis hemmer industrielt samarbeid i Norden. Vi ser frem til oppfølgingen av nettopp dette arbeid.

Økonomisk utvalg konstaterer med tilfredshet at konjunkturrapporten for 1986 i forhold til tidligere år har fått en mer enhetlig utforming samt et eget vedlegg om de nordiske lands innbyrdes avhengighet. Konjunkturrapporten synes å utvikle seg til å bli et nyttig og informativt dokument. Utvalget har bedt om at rapporten for 1987 kompletteres med en analyse som viser utviklingen av markedsandelen til de nordiske land på de internasjonale markeder. Arbeidet med konjunkturrapporten er kommet inn i faste former og fremstår som et godt eksempel på hvordan den økonomiske handlingsplanen konkret har bidratt til å styrke kontakten mellom landenes finansdepartementer. Forholdene er også lagt til rette for felles opptreden i internasjonale økonomiske fora.

Når det gjelder det industrielle senteret i Oslo, minner jeg om at saken ikke har utviklet seg i det tempo utvalget har bedt om. Men spørsmålet ble utførlig omtalt i generaldebatten, så jeg skal ikke gå nærmere inn på det nå. Jeg vil bare minne om at vi ikke bare forventer, men vi har vel nærmest slått fast at et forslag må være klart i meget god tid før neste sesjon. Det må ikke bli slik at industriministrene føler at de kan bevilge seg en sovepute i det første halvår. Nå må de hjem og arbeide.

Av sentrale forskningsspørsmål vil jeg nevne at Økonomisk utvalg ber Nordisk Ministerråd å styrke den samnordiske beredskapen

både på minister- og sekretariatsplan for å følge den nordiske koordinering i EUREKA samt bidra til å utvikle samarbeidet. Utvalget ønsker videre å bli informert om EUREKA-samarbeidet i Ministerrådets fremtidige virksomhetsberetninger.

Utvalget legger stor vekt på det handelspolitiske samarbeid mellom EFTA og EF og de positive effekter dette vil ha for handelen også mellom de nordiske land. Hovedmålsettingen er å legge forholdene til rette for fremveksten av et vesteuropeisk hjemmemarked for 350 millioner konsumenter. Også det nordiske samarbeidet bør etter utvalgets oppfatning naturlig kunne tilpasse seg dette arbeid. Det vil være verdifullt om nordiske synspunkter og løsninger kan gi et positivt bidrag til utviklingen på europeisk nivå.

Når det gjelder det handelspolitiske samarbeidet for øvrig, vil jeg henvise til utvalgets betenkninger. De vil bli omtalt senere i møtet.

Utvalget konstaterer også med tilfredshet at det er utarbeidet en rapport om bioteknologisk samarbeid samt at Ministerrådet vil gi dette området høy prioritet. Men vi uttrykker også en skuffelse over at Ministerrådet ikke har foretatt den vurdering Nordisk Råd har bedt om med hensyn til eventuell opprettelse av et bioteknologisk institutt med mulig plassering i Island.

For øvrig viser jeg til utvalgets betenkning over medlemsforslag om bioteknologisamarbeidet, og utvalgets nestformann vil komme nærmere tilbake til dette.

Avslutningsvis bare noen få ord om fiskerisektoren.

Økonomisk utvalg finner det positivt og naturlig at det er etablert en egen embetsmannskomite for fiskerispørsmål. Dette viser dette samarbeidsområdets betydning. I den forbindelse vil utvalget henstille til Ministerrådet å utarbeide et nordisk samarbeidsprogram for dette området.

Før jeg avslutter med å anbefale utvalgets forslag til uttalelse, vil jeg nevne at det har jo vært harmoni som har preget arbeidet i Økonomisk utvalg om alle disse spørsmål. Det som har skapt dramatik, er jo det arbeidet som har vært i forbindelse med det internasjonale samarbeidet. Vi kommer tilbake til det senere. Jeg vil bare nevne og henvise til det forslag som Økonomisk utvalg har lagt

frem. Det har jo vært en meget intens debatt om dette tidligere i denne sesjonen, hvor man må si at både temperament og prinsipale oppfatninger har kommet meget sterkt til uttrykk, og hvor enhver virkelig har lagt frem sine innerste oppfatninger. Jeg kunne siden vi er i Finland, kanskje si at den nordiske ånd og entusiasme som her har vært vist i forskjellige retninger, kan belyses gjennom Runebergs saga om Kulneff i Fänrik Ståls sagner, hvor det heter:

”och detta hjärta bar han med,
då han höll frid, som då han stred:
han kysste och han slog ihjäl
med samma varma själ.”

Dette stadium er nå tilbakelagt, og vi har inngått en enighet som vi mener skal løfte denne saken videre. Det er det Økonomisk utvalg legger frem i sitt forslag. Det er et opplegg for en løsning av disse viktige spørsmål i fred og fordragelighet – og forhåpentligvis syntese.

Anker Jørgensen: Hr. præsident! Handlingsplanen for økonomisk utvikling og full beskæftigelse var jo hovedemnet både ved sessionen i 1984 og i 1985. Den plan blev til på baggrund af et godt og målbevidst samarbejde mellem partigrupperne her i Nordisk Råd.

Man må ikke glemme, at der fremkom hele 3 handlingsplaner til sessionen. De blev samlet og samarbejdet, og det mener jeg var et ganske godt stykke arbejde af Økonomisk Udvalg, men sandelig også af de embedsmænd, som var med til at gøre dette arbejde.

I sidste omgang blev planen så udformet positivt og konstruktivt af regeringerne, og jeg har tidligere vurderet planen som det måske vigtigste fremstød for nordisk økonomisk samarbejde i de sidste 15 år.

Planen spænder over et vidt spekter, og den fik et betydelig budget, især til investeringer i trafikforbindelser. Den rummede samtidig den pointe, at projekterne inden for planen for norges vedkommende skulle finansieres af nordiske midler, for andres vedkommende skulle de koordineres, men de skulle finansieres af nationale midler.

De fleste af handlingsplanens projekter er påbegyndt i 1986. Derfor har vi i Økonomisk Udvalg været meget interesseret i netop det

afsnit i årets beretning fra Ministerrådet, som omhandler handlingsplanen. Jeg skal her blot fremdrage 2 væsentlige forhold.

Det første: De fleste af handlingsplanens investeringer i infrastruktur skulle finansieres via de nationale finanslove. Efter de oplysninger at dømme, som vi i Økonomisk Udvalg har fået fra finansministerierne, ser det ud til, at ikke alle bevillinger er givet i det omfang, der var forudsat i planen.

Jeg skal derfor på udvalgets vegne understrege, at det er nødvendigt med en planmæssig national opfølgning af planen, og vi vil bede Ministerrådet virke for, at handlingsplanen bliver gennemført som oprindeligt fastsat.

Det andet forhold peger vi på fra Nordisk Råd. Det gjorde vi også allerede i 1985. Vi fandt, at planen er så godt et værktøj for vort økonomiske samarbejde, at planen bør være en såkaldt "rullende" plan. Den skal bidrage til en positiv udvikling på arbejdsmarkedet og i de nordiske landes økonomier. En så ambitiøs målsætning fordrer mere end blot videreførelse af sektorprogrammer. Den må være et centralt og samlende element for det næste trin i udviklingen, og det er netop dette, der er formålet, et samlende element i det nordiske økonomiske samarbejde.

Grundlaget foreligger, mener jeg, i den eksisterende handlingsplan, men også i flere af de udredninger, som foreligger. I disse udredninger får vi netop bekræftet et reelt behov for flere konkrete initiativer.

For egen regning vil jeg da også nævne, at en større indsats mot kvindearbejdsledigheden er der behov for. Jeg vil også nævne for egen regning, at miljøteknik og miljøinvesteringer faktisk også har særdeles meget med en økonomisk plan at gøre. Det vil i fremtiden blive sværere og sværere at adskille økonomi og f. eks. investeringer i industrien og på andre områder fra det behov, der er for miljøinvesteringer. Ofte vil der være et direkte sammenfald.

Men jeg kan i øvrigt også henvise til en række medlemsforslag om nordisk eksportsamarbejde, om nordisk samarbejde angående handel med det, vi kalder tjenesteydelser, om nordisk samarbejde om bioteknik og materialteknik og endelig da også om oprettelsen af Det Industrielle Center i Oslo. Der er mange ting, der sådan set på en eller anden

måde burde være en del af planen.

I Økonomisk Udvalgs beretning foreslår vi derfor en henstilling til Nordisk Ministerråd om at fremlægge en revideret nordisk handlingsplan med et forlænget tidsperspektiv ud over 1990. Den økonomiske handlingsplan må og skal være en plan, der vender tilbage til Nordisk Råd og sessionen og også her bliver revideret, kritiseret og ajourført. Så bliver den en rullende plan, et godt værktøj for Nordisk Råds fortsatte arbejde.

Buttedahl: Hr president! Jeg har i denne debatten som oppgave å være Økonomisk utvalgs hovedtalsmann for de bistandspolitiske spørsmål.

De nordiske lands engasjement blir bekreftet ved den høye andel av bruttonasjonalprodukt som går til offentlig utviklingshjelp, og den brede enighet som råder om at vår assistanse til utviklingslandene fortsatt skal være omfattende.

Vi har valgt mange av de samme landene som våre hovedsamarbeidsland. Vi har også en forholdsvis lik forståelse av hva vi mener er god bistand, og på hvilke vilkår den bør gis.

Om vi ser på situasjonen i de fattigste landene i dag, er det dessverre lite som tyder på at behovet for hjelp utenfra har avtatt. Avstanden mellom rike og fattige land øker, og antall mennesker i den fattige del av verden som skal ha dekket sine grunnleggende behov, øker også.

Nordisk Råd har bedt Ministerrådet om at det blir utarbeidet en samarbeidsplan for bistandsområdene. Vi ser frem til å få en samlet presentasjon, slik at dette kan drøftes i god tid før sesjonen i Oslo neste år.

En samarbeidsplan for nordisk bistand vil kunne klargjøre flere forhold. I tillegg til konkret prosjektsamarbeid bør også en samordning av de administrative prosedyrer drøftes nærmere. Jeg tenker bl. a. på regler, avtaleleverk og samarbeidsordninger som kan bidra til å avlaste mottakerlandet. Jeg vil understreke at hovedhensikten med en samarbeidsplan er at den skal gi gevinst for mottakerlandene.

De nordiske landene og SADCC-landene undertegnet i fjor en felleserklæring om utvidet økonomisk og kulturelt samarbeid. Den-

ne modell kan bli et interessant forsøk på nyskaping i samarbeidet mellom industri-land og utviklingsland. Mange har vært opp-tatt av den rolle de nordiske land kan spille for å kunne sette kravene om en ny økono-misk verdensordning på den internasjonale dagsorden igjen, ved å gjøre samarbeidet med SADCC-landene til et slags mini-NØV.

Engasjementet overfor SADCC-landene har i store trekk dreiet seg om å tilrettelegge for et nærmere økonomisk samarbeid. Tilret-tegging av investeringer og produksjon er gitt høyeste prioritet. Jeg vil imidlertid under-streke at også *sysselsettingseffekten* av in-vesteringene er avgjørende for at innsatsen skal gi positive ringvirkninger i økonomien.

Dersom næringslivet i de nordiske land skal være interessert i å satse i disse landene, vil det trolig være behov for stimuleringsstil-tak og finansielle ordninger i tillegg til de næringsordninger vi har i dag. Den offentlige bistand og et bredere næringslivsengasjement kan supplere hverandre på en fornuftig måte. Derfor er det viktig at en fra politisk hold trekker opp retningslinjene, slik at en kan forebygge eventuelle konflikter.

SADCC-modellen kan vise seg å ha sin styrke nettopp ved at en utvider antall kana-ler for kontakt mellom våre land og utvik-lingslandene, og at disse kanalene gjensidig kan forsterke hverandre.

Bistand til tørkerammede områder. til miljøvern og til kvinnerettet bistand er blin-ket ut som sentrale områder for nordisk sam-arbeid. Økologiske katastrofer og hungers-nød i Afrika har blitt en vekker, og vi er blitt mer mottagelige for advarsler om at naturen har sine grenser. Det som er grunnlaget for hele vår eksistens, må derfor ikke bare bli talemåter på verdens miljøverndag eller på internasjonale konferanser.

Vi kan vanskelig diskutere fremtidige ut-viklingsmuligheter i SADCC-landene uten å se dette i sammenheng med situasjonen i Sør-Afrika. Både direkte og indirekte ligger til-standen i Sør-Afrika som en klam hånd over nabolandene.

Med den sterke økonomiske avhengighe-ten som eksisterer mellom Sør-Afrika og de fleste av SADCC-landene, har det vært en prioritert oppgave å styrke kommunikasjon, samhandel og samarbeid mellom SADCC-landene for å redusere avhengigheten av Sør-

Afrika.

Behovet for økt nordisk innsats spesielt i dette området er derfor betydelig. Men vi må samtidig være oppmerksom på at SADCC-landene er et meget vanskelig område så lenge Sør-Afrika spøker i bakgrunnen.

Kultursamarbeidet mellom de nordiske land og SADCC-landene bør også kunne ut-bygges. Når det gjelder kulturutveksling, har ungdomsorganisasjoner i de nordiske land – de nasjonale landsråd for ungdomsarbeid – allerede hatt en god start. Bredt sammensatte ungdomsdelegasjoner fra de nordiske land har vært på studiereise i SADCC-landene hvor felles seminar med ungdom fra SADCC-landene har vært en del av opplegget. En tilsvarende delegasjon fra SADCC-landene skal etter planen på gjensitt til Norden i år. Jeg mener at denne type kontaktskapende utveksling vil ha stor betydning for gjensidig forståelse og inspirasjon mellom de ulike kul-turer.

Avslutningsvis vil jeg understreke at det nordiske samarbeidet på bistandssektoren har en stor egenverdi for de nordiske land. I mange internasjonale fora har de nordiske land skapt seg en posisjon blant den store gruppen av den tredje verdens land. Vi blir oppfattet som troverdige partnere i utvik-lingslandenes bestrebelsler på økt nasjonal kontroll, sjølråderett og likeverdige forhold i det internasjonale samfunn.

Handels- og industriminister **Lindblom:** Herr president! Som ordförande för minister-rådet ger jag en kort redogörelse för de vikti-gaste besluten och aktiviteterna på det indu-striella området i Norden.

Industriministrarna har fattat beslut om ändring av Nordisk industrifonds stadgar, vil-ket möjliggjort en fusion av Industrifonden och Nordforsk. Därmed kan de nordiska in-satserna för forskning och utveckling kon-centreras till en enda organisation. En konsolidering av verksamheten under den närmaste tiden är nu nödvändig i och med att de båda organisationerna varit olika.

Samtidigt har åtgärder vidtagits i syfte att till NR-sessionen 1988 framlägga ett minister-rådsförslag om etablerandet av ett nordiskt industriellt center i Oslo. En projektgrupp har tillsatts för att göra det nödvändiga förar-

betet.

Avsikten är att utreda om bl. a. insatserna gällande informationsteknologi och bioteknik ger anledning till nya institutionella lösningar, men också hur mer traditionella områden borde inordnas i verksamheten.

Nordisk industrifond, vars verksamhet nu också omfattar Nordforsk, kan inte utan förberedelse förvandlas till ett nordiskt industriellt center. Ett sådant kunde enligt preliminära bedömningar omfatta initiering och finansiering av FoU-projekt samt utredningar, statistik och information om den nordiska industriella utvecklingen och dess internationalisering. Möjligheterna till intensivt samarbete med privata och offentliga organisationer bör samtidigt klarläggas.

Ett nordiskt teknologiprogram genomförs 1988 efter beslut av ministerrådet enligt rådets rekommendation. Kunskapen om teknologins betydelse måste förbättras och nordiskt teknologiskt samarbete intensifieras. Det skall ske genom en brett upplagd kampanj vars främsta målgrupper är ungdomar och lärare. Allmänheten avses genom industribesök, seminarier och utställningar ges tillfälle att bekanta sig med teknologi. Aktiviteterna under teknologiåret syftar också till att skapa nya kontakter mellan företag och institutioner. Den ansvariga nordiska samarbetskommittén leds av industriminister Finn Kristensen.

Rapport om Industrisamarbete och direktinvesteringar vars valutapolitiska del godkändes av finansministrarna i tisdags innehåller på etableringssidan förslag om bl. a. upphävande av tillståndsplikt vid förvärv av småföretag, underlättande av kriterier som ligger till grund för tillståndsprövning i samband med förvärv av företag, ingen tillståndsplikt vid nyetableringar och att tillståndskravet ifråga om förvärv av fast egendom upphävs. Förslaget planeras att behandlas av industriministrarna i mars.

För fem år sedan antog industriministrarna en arbetsplan för det nordiska industriella samarbetet.

Det nordiska samarbetet har sedan dess gått framåt på många områden. Glädjande är att forsknings- och utvecklingsinsatsen kunnat ökas betydligt. För Nordiska industrifonden beviljade medel har ökat från 20 milj. NOK 1982 till 92 milj. NOK 1987. Nya forskningsprogram har redan igångsatts på områ-

den som datateknologi och för närvarande förbereds ett nordiskt samarbetsprogram inom bioteknik. Fonden framstår klart som det centrala instrumentet för den samnordiska forskningsinsatsen.

Även det gränsöverskridande industriella samarbetet har utvecklats på ett positivt sätt. Fusioner, etableringar och köp av företag har skett i en skala som man för några år sedan knappt kunde ana. Regler och praxis beträffande dessa frågor är fortlöpande föremål för liberalisering i de nordiska länderna. De förslag som nyligen lagts fram utgör en lämplig utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

Herr president! Jag vill gärna avsluta min redogörelse med några reflektioner av mera personlig art angående vissa områden.

Våra myndigheter borde t.ex. vid stora upphandlingar inte oförtjänt gynna egen industri på bekostnad av nordiska industrier. Den offentliga upphandlingen är en viktig faktor för många tunga industribranscher. Det är därför av betydelse att man vid upphandlingen bidrar till en rationell nordisk industriell arbetsfördelning.

I industriministrarnas framtida verksamhet bör man koncentrera sig på ett fåtal centrala teman. Jag vill nämna två: För det första har vi behovet av att den industriella omvärtningsprocess som nu är på gång i alla våra länder kan äga rum också på ett nordiskt plan. Vi bör stärka den nordiska industriella konkurrenskraften och genom att se över etableringsreglerna, i linje med de förslag som arbetsgruppen föreslagit, ger vi våra företag en reell chans att agera på nordisk botten.

För det andra tror jag att vi i Norden måste hålla ett öga på den teknologiska och industripolitiska utvecklingen ute i Europa. Sedan 1982 års arbetsplan antogs är detta kanske den omständighet i den industripolitiska ramen som mest förändrats. Forskning och utveckling och industripolitik utgör nu centrala element i den västeuropeiska integrationen. Det är angeläget att också mellan de nordiska industriministrarna diskutera verkningarna av denna utveckling på industrin i de nordiska länderna.

Maa- ja metsätalousministeri Yläjärvi:
Herra presidentti! Puheenvuoroni koskee biotekniikan yhteistyötä Pohjoismaiden välillä.

Teollistuneissa maissa on vallalla käsitys siitä, että kansakuntien tulevaisuus riippuu niiden kyvyistä kehittää, omaksua ja soveltaa uutta teknologiaa. Täällä Pohjolassa olemme todenneet tieteellis-teknologisen kilpajuoksun merkittävää erityistä haastetta korkealle kehittyneille maille – mutta kooltaan ja resursseiltaan pienille maille. 1970- ja 1980-luvun teknologiasuhdanteiden aikana olemme oppineet tukeutumaan toisiimme, mistä osoituksena ovat mm. yhteiset panostukset ydinvoiman turvallisuustutkimukseen ja tietoteknologian kehittämiseen. Rehellisesti olemme kuitenkin joutuneet myöntämään, että usein olemme lähteneet liikkeelle liian myöhään ja liian pienin voimavaroin.

Jo varhaisessa vaiheessa Pohjolan maatalousministerit herättivät kysymyksen pohjoismaisen yhteistyön tarpeesta elävää elämää koskevan uuden tutkimuksen ja sille perustuvien teknologisten sovellutusten eli ns. bioteknologian alueella. Nyt on tälle Pohjoismaiden neuvoston istunnolle toimitettu kaksi raporttia, joissa valotetaan yhteistyön näköaloja tällä alueella. Kummassakin raportissa päädytään esittämään, että ministerineuvosto laatisi jo kuluvan vuoden aikana esityksen pohjoismaiseksi bioteknologian yhteistyöohjelmaksi. Tämä on myös se johtopäätös, johon ministerineuvosto itse on päätenyt nyt esillä olevasta jäsenaloitteesta n:o 28/1986 antamassaan tiedoksiannossa. Arvoisten Pohjoismaiden neuvoston jäsenten tiedossa on, että hallitustemme pääministerit asettivat samalle kannalle marraskuussa 1986 pitämässään kokouksessa.

Ministerineuvoston puolesta haluaisin kuitenkin nostaa esiin eräitä keskeisiä näkökoh-
tia, jotka sisältyvät tiedoksiannon liitteenä neuvoston jäsenille jaettuun, pohjoismaisen maa- ja metsätaloustutkimusten virkamieskomitean toimeksiannosta laadittuun raporttiin. Käsityksemme on, että pohjoismaisen yhteistyön tulisi volyymiltaan vastata tehtyjä tai suunnitteilla olevia kansallisia panostuksia. Kysymys on kansallisissa puitteissa erittäin merkittävistä tutkimusohjelmista, joihin ohjataan satojanmiljoonia markkoja. Siksi myös pohjoismaisen yhteistyöohjelman tulisi saada käyttöönsä voimavarat, jotka todella mahdollistavat tehokkaan kansallisten ohjelmien koordinoinnin sekä kansallisia ohjelmia tukevien yhteispohjoismaisten toimenpiteiden valmistelun.

On niin ikään huomattava, että edistys biotekniikan alueella tulee nostamaan esiin vaikeita eettisiä, yhteiskuntapolitiittisia ja patenttioikeudellisia kysymyksiä. Käsityksemme on, että näitä kysymyksiä koskevia selvityksiä on käynnistettävä yhteisvoimin ja että pohjoismaisen yhteistyöperinteen mukaisesti ko. alojen lainsäädännön kehittämisen on tapahduttava kiinteässä keskinäisessä vuoro-vaikutuksessa.

Nyt neuvostolle annetun raportin keskeisimpiä johtopäätöksiä on, että tarvitaan voimakasta sekä kansallista että pohjoismaista panostusta biotekniikan perustana olevaan tutkimukseen ja että ko. tutkimuksen olisi ylitettävä perinteiset koulukunta- ja instituutiiorajat. On kysymys myös – ja erittäin merkittävässä määrin – kansallisten rajojen ylittämisestä. Yhteisellä tutkijakoulutuksella, stipendiohjelmalla ja erityistapauksissa myös pohjoismaisten tutkimusyksikköjen perustamisella luotaisiin pohjoismaisia bioteknologian tutkijayhteisöjä.

Laadittavan yhteistyöohjelman puitteissa jää selvitettäväksi, missä organisatorisissa puitteissa yhteistyötä ruvetaan toteuttamaan. Nyt neuvostolle jaetun raportin kanta on, että yhteistyön olisi oleellisilta osiltaan perustettava kansallisiin resursseihin. Vaikka voimmekin kaikki yhtyä tähän näkemykseen, on meidän huolehdittava siitä, että todella syntyy sellaisia pohjoismaisia tutkijayhteisöjä, jotka ovat kooltaan optimaalisia ja edustavat siinä määrin monipuolista tieteellistä pätevyyttä, että uuden tiedon tuottamisen kannalta välttämätön ”kriittinen massa” voidaan riittävän usein synnyttää.

Ministerineuvoston tarkoituksena on siis jo kuluvana vuonna valmistaa biotekniikkasektorin yhteistyöohjelma. Käsityksemme on, että ohjelman näkökulman on oltava siinä määrin laajan, että se kattaa hyvin erityisesti ne alat, jotka ovat ko. uuden teknologian ”käyttäjiä”. Siksi ohjelman laadinta- ja toteuttamisvaiheiden ohjauselinien kokoonpanoa harkittaessa on näille aloille ml. maa- ja metsätalous ja kalastus sekä yliopisto- ja tutkimuspiireille annettava asianmukainen edustus. Tarpeellista on myös viivyttämättä käynnistää jo nyt ajankohtaiseksi käyneitä hankkeita odottamatta itse ohjelman päätöksittelyä. Uutta teknologiaa luotaessa aika on rahaa.

Jord- och skogsbruksminister **Yljärv** införande i svensk översättning: Herr president! I industriländerna är man av den uppfattningen, att nationernas framtid är beroende av deras förmåga att utveckla, tillgodogöra sig och tillämpa ny teknologi. Vi i Norden har kunnat konstatera, att den vetenskapliga och teknologiska kapplöpningen ställer högt utvecklade länder, som är små både till storlek och resurser, inför särskilda utmaningar. Under 1970- och 1980-talens teknologikonjunktur lärde vi oss att söka stöd hos varandra, vilket bl. a. illustreras av våra gemensamma satsningar på säkerhetsforskning i fråga om kärnkraften och datateknologins utveckling. I ärlighetens namn har vi dock blivit tvungna att medge, att vi ofta har varit för sent ute eller att våra resurssatsningar har varit för blygsamma.

Redan i ett tidigt skede tog Nordens lantbruksministrar upp frågan om behovet av samarbete inom den nya forskning som gäller det levande livet och de tillämpningar som bygger på den. Jag avser här den så kallade bioteknologin. Nu har denna Nordiska rådets session fått ta del av två rapporter som belyser samarbetsutsikterna på detta område. I vardera rapportens konklusioner föreslås, att ministerrådet redan i år skulle utarbета ett förslag till ett nordiskt samarbetsprogram på bioteknologins område. Denna slutsats överensstämmer med den som ministerrådet också framför i sitt meddelande om medlemsförslag nr 28/1986 som nu behandlas. De värderade medlemmarna i Nordiska rådet är medvetna om att våra regeringars statsministrar fattade samma ståndpunkt vid sitt möte i november 1986.

På ministerrådets vägnar skulle jag dock vilja ta upp några centrala synpunkter, som ingår i den rapport, som sammanställts på uppdrag av den nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor och som delats ut som bilaga till ministerrådsmeddelandet till rådets medlemmar. Vi anser, att det nordiska samarbetets volym skall motsvara de nationella satsningar som antingen gjorts eller planeras. Det är fråga om forskningsprogram, som utgör stora nationella satsningar till vilka det kanaliseras hundratals miljoner mark. För den skull vore det viktigt att också det nordiska samarbetsprogrammet skulle få till sitt förfogande tillräck-

liga resurser för att verkligen effektivt kunna koordinera de nationella programmen och förbereda samnordiska åtgärder avsedda att stöda de nationella programmen.

Vi bör också vara medvetna om att framstegen på det biotekniska området sannolikt kommer att ge upphov till komplicerade etiska, samhällspolitiska och patenträttsliga frågor. Vi anser, att vi i samarbete sinsemellan bör starta utredningarna av dessa frågor och att utvecklingen av lagstiftningen på dessa områden bör ske med utnyttjande av den intima växelverkan och det samarbete som blivit tradition i Norden.

Bland de viktigaste konklusionerna i den rapport som nu delgetts rådet är den, att det nu krävs kraftiga nationella och nordiska satsningar på den biotekniska forskningen, och att denna forskning bör frigöra sig från de traditionella disciplin- och institutionstänkandet. Det är också – och i allra högsta grad dessutom – fråga om att gå ut över landsgränserna. Med gemensam forskarutbildning, gemensamt stipendieprogram och genom att i särskilda fall grunda nordiska forskningsenheter skulle vi kunna skapa nordiska forskarmiljöer för bioteknologi.

Under vilka organisatoriska former detta samarbete sedan genomförs skall utredas då samarbetsprogrammet uppgörs. Rapporten, som nu delats ut till rådets medlemmar, förespråkade ett samarbete som i allt väsentligt skulle bygga på nationella resurser. Också om vi alla kan dela denna uppfattning, måste vi samtidigt se till att det även i praktiken fås till stånd sådana nordiska forskarmiljöer som är optimala till sin storlek och som representerar en tillräckligt mångsidig vetenskaplig kompetens för att den "kritiska massa", som krävs för att få fram nytt vetande, tillräckligt ofta fås till stånd.

Ministerrådet har alltså för avsikt att redan i år uppgöra ett samarbetsprogram för den biotekniska sektorn. Vi anser, att programmet skall ges en vid infallsvinkel i den mening, att det väl täcker i synnerhet de branscher som kunde kallas denna nya teknologis "konsumenter". Därför är det viktigt att man vid valet av ledamöter till styrorganen för programmets sammanställnings- och genomföringsskede ser till, att de aktuella branscherna inklusive jord- och skogsbruk och fiske samt universitets- och forskarkretsar

blir tillräckligt väl representerade. Det är också viktigt att utan dröjsmål starta projekt som redan nu är aktuella och inte vänta på själva programmets beslutsbehandling. Tid är pengar då ny teknologi skapas.

Elver Jonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Lipponen: Herr president! Tage Erlander kallade misslyckandet av ett nordiskt försvarsförbund sitt "första stora politiska nederlag". Men trots misslyckandet tyckte Erlander, att "vi förstod varandra bättre . . . än förut och var mera angelägna om att på andra områden söka binda oss samman".

Sedan Nordiska rådet och ministerrådet grundades, har det nordiska samarbetet systematiserats på ett enastående sätt. Tusentals band binder oss samman i dag. Och det är på många sätt dynamiska band: denna session diskuterar den ekonomiska handlingsplanen, ett forskningspolitiskt program, undanröjandet av handelshinder. Handlingsprogram mot luftföreningar och en handlingsplan för kulturellt samarbete håller på att förberedas.

Dynamiken har ofta varit ett resultat av trycket utifrån, förändringar i vår omgivning, särskilt Västeuropa. I sådana sammanhang har de förväntningar som ställs på utvecklandet av det nordiska samarbetet som alternativ till samarbete inom västliga organisationer höjts dramatiskt. Men så har också de mest svidande misslyckandena inträffat efter dramatiska försök att uppfylla sådana förväntningar.

Vi närmar oss igen ett skede där trycket från Västeuropa växer och ställer det nordiska samarbetet inför en ny utmaning. Det gäller EGs beslut att skapa en gemensam hemmamarknad för både varor och kapital, ett ökat mediapolitiskt samarbete inom EG, olika former av industriellt och forskningspolitiskt samarbete i Västeuropa.

Därtill finns det ett växande behov att samarbeta inom bistånds- och miljöpolitiken samt att diskutera säkerhetspolitiken.

Vi kan inte helt slippa dessa frågor i Nordiska rådet. Men vi borde ha lärt oss av tidigare misslyckanden, att vi måste vara försiktiga med ändringar av de institutionella ra-

marna för samarbetet. Det är också ytterst viktigt att visa de olika nordiska ländernas intressen hänsyn. Partipolitiseringsen av Nordiska rådet får inte heller innebära hänsynslöshet gentemot andra partigrupper.

Mandatet för en kommitté med uppgift att utreda det nordiska samarbetet på internationella fora bör därför förberedas noggrant.

Biståndspolitikerna samt miljöfrågorna är områden där det nordiska samarbetet på internationella fora absolut borde effektiviseras. I ekonomiska integrationsfrågor bör vi kunna vänta oss att de nordiska regeringarna samarbetar för att kunna hävda nordiska intressen. I fråga om säkerhetspolitiken och andra utrikespolitiska frågor liksom Sydafrikapolitiken räcker de nuvarande ramarna.

Trots detta behövs det ett forum för allmän utrikesdebatt för nordiska parlamentariker. Generaldebatten är ett alternativ. Men det skulle skapa många problem. Av tidigare erfarenhet vet vi, att sådana parlamentariker som inte känner något ansvar för det egna landets utrikespolitik kan här av hjärtats lust skälla ut öst eller väst. Det ligger inte i finländskt intresse att bli indragen i en debatt där motsättningarna mellan blocken återspeglas.

Utrikespolitiseringsen av generaldebatten skulle också överskugga rådets konkreta arbete. Det var Hans Hedtofts dröm att förverkliga ett nordiskt medborgerskap, att ge alla nordiska medborgare samma rättigheter i alla nordiska länder. I dag, 30 år senare, har vi fortfarande en lång väg att gå. Två hundra tusen nordiska medborgare har i praktiken ingen rösträtt i statliga val. Många kompetenta nordbor kan inte anställas av stat eller kommun i andra nordiska länder. Man kunde fortsätta den här listan. Man får hoppas, att rådet och särskilt massmedia inte helt tappat intresset för de frågor som utgör det egentliga stoffet i nordiskt samarbete.

Herr president. Ett annat alternativ för utrikespolitisk debatter har redan prövats med framgång. Det är det speciella forumet för nordisk säkerhet som hölls i Köpenhamn. Det vore viktigt att överväga möjligheten att utvidga det till ett mera omfattande nordiskt parlamentarikerforum.

Det är dags för nytänkande, inte för splittning i våra led.

Gadd: Herr president! Jag har uppfattat att vi talar om C I som gäller ekonomiska utskottets betänkande. Ordföranden J. P. Syse har redan gjort en sammanfattning av det. Men jag känner det påkallat att här och nu ta upp en speciell aspekt och en speciell fråga. Det gäller våra strävanden, som vi är helt eniga om, att undvika handelshinder i Norden.

I utskottets betänkande heter det att det vore till styrka för näringslivet i våra länder om en avveckling kunde ske, och detta bör ges en hög prioritet i alla nordiska samarbetsorgans samarbete under åren som kommer.

Det heter vidare att ett viktigt led i arbetet med att lägga förhållandena till rätta för nordisk samhandel till gagn för både konsumenter och näringsliv är att en produkt som är godkänd för saluförande i ett nordiskt land automatiskt skall godkännas i de övriga nordiska länderna, under förutsättning att samma kvalitetskrav gäller.

Under gårdagens diskussion sade ekonomiska utskottets vördade ordförande J. P. Syse att det trots allt fortfarande förekom handelshinder mellan våra nordiska länder. Han anförde som det färskaste exemplet att svenska myndigheter har förbjudit försäljning i Sverige av en varmvattenberedare därför att den inte var gjord av *svenskt* stål.

Skulle detta vara en riktig beskrivning av förhållandena har en svensk myndighet gjort fel. Nu tror jag emellertid att vår vördade ordförande i ekonomiska utskottet J. P. Syse har haft som källa den i Norge säkerligen högt ansedda tidningen Aftenposten, som i en artikel för några dagar sedan beskrev förhållandet mellan Sverige och Norge som att det fanns "en mur av svensk protektionism". I tidningen fanns ett fint fotografi av två norska industriledare som presenterade varmvattenberedaren OSO, som inte skulle vara tillverkad av svenskt stål och därför inte fick importeras till Sverige. Jag redovisar de fakta som gäller.

Skälet till att varmvattenberedaren OSO från Norge inte får säljas på den svenska marknaden är att den är producerad av ett stål som inte fyller svenska säkerhetsnormer. Den är producerad av ett västtyskt stål som inte heller är accepterat i Västtyskland.

Detta exempel kan illustrera två saker. För det första så kan man självfallet skapa han-

delshinder som är osakligt grundade. Vi bör givetvis i Nordiska rådet se till att inte sådana oskäligen kvalitetskrav används. På den punkten borde vi i ekonomiska utskottet kunna ena oss. För det andra finns det tillräckligt många problem i handeln mellan våra länder för att vi i debatten inte skall behöva ta upp exempel som grundar sig på ytliga tidningsreportage.

Syse: Hr. president! Jeg er meget glad for at Arne Gadd så raskt virkelig har gått inn i sitt eget handelsdepartement og funnet ut sammenhengen i denne historien. Nå er jeg enig med ham i dette. Jeg har ikke artikkelen i Aftenposten foran meg, for den har jeg forært til Arne Gadd, men det er helt riktig som han sier, at det er et stål som ikke er godkjent i Sverige. Så vidt jeg har fått oppgitt, er det stål med kvalifikasjoner som man bare kan få i Sverige, og da kan man si at logikken kan bli litt komplisert.

Men det som egentlig var mitt poeng, var at vi bør nå frem til at et produkt som har en kvalitetsgodkjenning i et av de nordiske land, dermed også burde ha det i de øvrige. Vi burde komme frem til et slikt standardkrav med felles standarder i Norden – da hadde vi kommet et meget langt stykke på vei. Men den eksakte ståldebatt vil jeg håpe at våre handelsdepartementer tar opp seg imellom.

Gadd: Herr president! Då är utskottets ordförande och jag helt eniga. Jag utgår från att vid under nästa session kan diskutera de problem vi har utifrån ett seriösare material än det han här använt sig av.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andréén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Johan Buttedahl, Kaj Bär-lund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thurøe

Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Hägmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Hugo Bergdahl, Mikko Elo, Flemming Hansen, Liisa Hilpela, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Hannu Kempainen, Preben Lange, Lars Lefdal, Ole Norrback, Arnliot Norwich, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, och Friðjón Þórðarson.

Yttrandet hade sålunda antagits med 64 röster.

Utskottets förslag, punkterna II och III, bifölls.

2

C 4/e: Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1986), C 3/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1986) och B 68/e: Ministerrådsförslag om höjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade förslagit,

1. att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å öke Nordisk Investeringsbanks

grundfond i överensstämmelse med minister-rådsförslag B 68/e

2. att Nordiska rådet måtte lägga berättelserna C 3/e och C 4/e till handlingarna.

Sundstein (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Økonomisk udvalg har fået beretningen fra Nordisk Projektexportfond om virksomheden i 1986. Projektexportfonden blev oprettet i 1982 for en 3-årig forsøgsperiode, som nu er forlænget frem til udgangen af 1989. I forbindelse med forlængelsen af fondens forsøgsperiode besluttede Nordisk Ministerråd, at der i løbet af 1987 skulle foretages en vurdering af fondens virksomhed, og en vurderingskomité er udnævnt i december 1986.

Ved udgangen af 1986 har der nu været registreret totalt 227 projekter til behandling. Af disse blev 58 behandlet i 1986, hvoraf 42 blev godkendt. Det samlede støttebeløb til dette projekt er ca. 11.6 mill. finske mark. Fordelingen på de enkelte nordiske lande viser, at svenske virksomheder har deltaget i 155 projekter, norske i 129, danske i 111, finske i 105 og islandske i 37.

Af de projekter, som hidtil har fået støtte fra Nordisk Projektexportfond, har 5 ført frem til kontrakter. Dette gælder et træforædlingsprojekt i Venezuela, et affaldshåndteringsprojekt i Saudi-Arabien, et energiprojekt i Egypten, et fiskeriprojekt i Senegal og et slagteriprojekt i Ungarn. Og jeg skal i parentes bemærke, at fiskeriprojektet i Senegal hovedsagelig er et færøsk projekt. Værdien af disse 5 projekter anslås til ca. 400 mill. finske mark.

Siden Nordisk Projektexportfond blev startet, har man givet tilsagn om en støtte, som svarer til ca. 28.8 mill. finske mark. Efterspørgslen har i 1986 været næsten 3 gange det disponible støttebeløb. NOPEF har i samarbejde med de nordiske eksportfremmende organisationer udarbejdet et indsatsprogram i 15 punkter med sigte på øget projektexport i 1986 og 1987. 8 af disse punkter er iværksat i løbet af 1986.

Projektexportfondens virksomhed i de senere år har været præget af en aktivitetsforøgelse. Økonomisk udvalg konstaterer, at denne udvikling også er fortsat gennem 1986. Næringslivet viser øget interesse for fonden,

som har utvecklat sig till att bli ett viktigt nordiskt instrument med sikte på, att Norden bedre skal kunne hævde sig på de internationale markeder.

Økonomisk udvalg har også mærket sig, at samarbejdet med de nordiske eksportfremmende organisationer og nordiske finansieringsinstitutioner er under stadig udvikling. Det nære og gode samarbejde med Nordisk Investeringsbank er fortsat i 1986.

Engagementet i over 200 projekter indebærer en videreudvikling af samarbejdet mellem ca. 500–600 virksomheder. Når det gælder den geografiske fordeling af projekterne, så er disse spredt på totalt 67 lande. Udvalget noterer, at interessen for projekter er særlig stor i Asien og Afrika. Den branchemæssige fordeling viser, at projekterne særlig er knyttet til byggeri, industri, energi og fiskeri.

Med disse ord vil jeg anbefale, at man tager fondens beretning til efterretning.

Lahja Exner: Herr president! Som talman för ekonomiska utskottet hänvisar jag till utskottets betänkande och föreslår att Nordiska rådet tar berättelse C 3/e om Nordisk Investeringsbanks verksamhet för 1986 och lägger kontrollkommitténs berättelse till handlingarna.

Nordiska investeringsbankens verksamhet har under de senaste åren präglats av en stark aktivitetsökning. Denna utveckling har fortsatt även under 1986.

Utbetalda lån till investeringsprojekt i Norden har ökat kraftigt under det gångna verksamhetsåret. Förteckningen över dessa lån i berättelse C 3/e 1987 bjuder på intressant läsning. Otaliga nordbor och många samhällen berörs av den strukturomvandling och de investeringar som sker med dessa lån.

När det gäller de internationella projektinvesteringsslånen så har ekonomiska utskottet kunnat konstatera att de beloppsramar som har gällt för verksamhetsperioden så gott som helt tagits i anspråk. Det betydande antalet förhandlingsbesked som lämnades under 1986 visar att intresset för denna låneform fortfarande är stort. Denna låneform synes vara ett efterfrågat komplement till våra nationella finansieringssystem och ökar därmed våra möjligheter till nordisk projektexport.

De fem regionala lån som utbetalades un-

der 1986 hade beviljats året innan. Ekonomiska utskottet konstaterar att Västnorden, Finland och Norge har tagit i anspråk sin kvot inom denna låneform medan Sverige inte har gjort detta. Utskottet noterar att erfarenheterna av denna låneordning skall utvärderas under 1987, så att Nordiska rådet har underlag för sin bedömning av låneformens framtid.

Herr president! Ekonomiska utskottet har inte några anmärkningar till bankens verksamhet under år 1986.

Arvo Kemppainen: Herr president! Ministerrådsförslaget gäller en fördubbling av Nordiska investeringsbankens grundkapital, från 800 miljoner SDR till 1600 miljoner SDR. Härvid skulle också bankens låneram fördubblas från 2000 miljoner SDR till 4000 miljoner SDR. En SDR, speciell dragningsrätt, motsvaras av cirka 8 SEK eller 6 FIM och efter förhöjningen skulle bankens grundkapital alltså vara cirka 12,8 miljarder SEK eller 9,6 miljarder FIM.

Det rör sig alltså om mycket stora summor men så har också bankens verksamhet och efterfrågan på bankens lån vuxit snabbt under åren. I själva verket är det frågan om den andra ökningen av grundkapitalet i bankens drygt 10-åriga historia. Också första gången gällde det en fördubbling av kapitalet, och denna trädde i kraft i början av 1984.

Sedan 1984 har efterfrågan på lån från banken mer än fördubblats och lånegivningen har ökat kraftigt. I detta nu är 3/4 av låneramen på två miljarder SDR utnyttjad och en stor efterfrågan på lån är att vänta också i fortsättningen. Mot denna bakgrund är ekonomiska utskottet ense med ministerrådsförslaget om en fördubbling av bankens grundkapital.

Ekonomiska utskottet påminner om att det nordiska näringslivet står inför stora omställningsuppgifter och att det därför är viktigt att banken kan erbjuda lån till fördelaktiga villkor. I detta sammanhang noterar utskottet med tillfredsställelse att banken åtnjuter högsta kreditvärdighet på de internationella kapitalmarknaderna.

I ministerrådsförslaget föreslås att den inbetalda delen av grundkapitalet sänkes från 17,5 procent till 12,5 procent. Utskottet påminner också här om betydelsen av en hög

kreditvärdighet men framhåller att det liksom i andra finansieringsinstitutioner, bör vara möjligt att i samband med kapitalförhöjningar sänka andelen inbetalt kapital.

För min egen del, herr president, vill jag i samband med kapitalförhöjningen också påminna om bankens regionallåneordning, där låneramen börjar vara fullt utnyttjad. Enligt de uppgifter jag fått är det bara Sverige som i detta nu inte utnyttjat sin kvot fullt ut. Jag är medveten om att regionallåneordningen hittills fungerat som en försöksordning och att den grundligt skall utvärderas, men vill redan nu fästa uppmärksamhet vid den betydelse ordningen haft för vissa regioner.

I sitt betänkande över kapitalförhöjningen konstaterar utskottet avslutningsvis att investeringsbankens verksamhet utvecklats enligt de angivna målsättningarna och riktlinjer såväl i förhållande till bankens stadganden, förslagen i samband med bankens uppbyggande samt de nya riktlinjer och rekommendationer som utfärdats av Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

Herr president. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Till slut, herr president, vill jag bara säga att annars är jag av den åsikten att alla affärsbanker skulle socialiseras inom den närmaste framtiden.

Fiskeriminister **Halldór Ásgrímsson**: Hr præsident! Siden Nordisk Investeringsbank blev oprettet i 1975, har bankens virksomhed udviklet sig både kraftigt og positivt. I 1984 forøgedes bankens grundfond første gang, og der foreligger i dag et ministerrådsforslag om at fordoble grundfonden, for at banken skal kunne imødekomme de forventninger som stilles til denne fællesnordiske institution, og opfylde de forpligtelser, den har.

Nordisk Investeringsbanks virksomhed har i de seneste år været præget af en kraftig vækst i aktiviteterne. I perioden 1984–86 fordobledes efterspørgslen efter bankens lån. Projekter, hvortil banken har givet lån, dækker et bredt spektrum af firmasamarbejde inden for praktisk taget alle sektorer. Bankens kunder er både små, mellemstore og store virksomheder. NIB har opnået den højeste kreditværdighed på det internationale kapitalmarked og har i kraft heraf kunnet tilbyde

sine kunder i Norden lån til gunstige vilkår.

I betragtning af den omstilling, som nordisk erhvervsliv står over for for at imødekomme den internationale konkurrence og dermed bidrage til økonomisk vækst i Norden, er det vigtigt, at Nordisk Investeringsbank fortsat kan tilbyde sine nordiske klienter lån på fordelagtige vilkår. En fordobling af bankens grundfond til 1.600 mill. SDR må derfor betragtes som en rimelig forhøjelse. 20 mill. SDR – en tredjedel af den del af grundfonden, som skal indbetales – vil blive overført fra bankens reservefond, hvorved de direkte indbetalinger af nye midler fra medlemslandene begrænses.

Økonomisk udvalg har foreslået, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at forhøje NIBs grundfond i overensstemmelse med ministerrådsforslaget, hvilket Ministerrådet hilser med tilfredshed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Lena Øhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Hannu Kemppainen, Knud Kirkegaard, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Ernst Wroldsen, Marjatta Väänänen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

Utskottets förslag, punkten 2, bifölls.

3

A 757/e: Medlemsförslag om exportsamarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning

å komplettere Nordisk Investeringsbanks internasjonale låneordning med et "mykt vindu" dvs. at visse land kan motta prosjektinvesteringsslån med innslag av rentesubsidier eller risikodekning.

Muurman (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Marknaden för projektexport är växande. De nordiska ländernas marknadsandelar har dock minskat trots att det i länderna finns outnyttjad potential för projektexport.

I det medlemsförslag som ligger framför oss framhålls att den nordiska projektexporten skulle befrämjas och flera tusen arbetsplatser skapas genom ett ökat utnyttjande av det utrymme för krediter som redan finns i de nordiska ländernas finansieringssystem. Nyckeln till framgång för projektexporten är

finansiering och risktagande. I fråga om finansiering spelar Nordiska investeringsbanken (NIB) och Nordiska projektexportfonden en allt mera framstående roll.

För att skapa en nordisk bas för projektfärer på exportmarknaderna krävs vidare ett nordiskt system för exportfinansiering och garantigivning. Mjuka projektinvesteringsslån borde därtill tagas i bruk.

Ekonomiska utskottet delar långt de i medlemsförslaget framförda uppfattningarna och betonar bland annat att nordiskt samarbete med sikte på export av varor och tjänster är ett särdeles viktigt område. Samarbetet är viktigt också för det arbete som utförs inom ramen för Norden som hemmamarknad.

Utskottet betonar Nordiska investeringsbankens och Nordiska projektexportfondens växande betydelse i sammanhanget och fäster uppmärksamhet vid det ökade intresset hos företagen för nordiskt samarbete och projektexport.

Utskottet noterar vidare att det redan sker ett betydande samarbete mellan nordiska garantiinstitut, men påpekar att det samarbete som inletts för att utarbeta ett nordiskt system för exportfinansiering, risktagning och garantigivning aktivt bör följas upp.

I fråga om mjuka projektinvesteringsslån påminner utskottet om den rekommendation om saken som antogs redan på rådets session 1984. Efter det har utskottet vid flera tillfällen efterlyst mjuka projektinvesteringsslån. Nu senast i samband med ekonomiska utskottets betänkande över C 1 uttrycker utskottet: "Utskottet vill peka på att det tagit orimligt lång tid att utreda och värdera möjliga former för en ordning med mjuka projektinvesteringsslån. Utskottet ber om att saken snarast behandlas på politisk nivå."

Det är närmast biståndsmyndigheterna i de olika länderna, under det gångna året den referensgrupp som de tillsatt, som behandlat frågan och föret har onekligen varit trögt. Samarbetsministrarna sammanträdde här i Helsingfors nu på söndagen. Därvid diskuteras bl. a. mjuka projektinvesteringsslån, vilket lovar gott för det fortsatta arbetet. Det finns nu ett klart förslag om upprättandet av en nordisk utvecklingsfond. Avsikten är att fondens medel skall användas för lån i kombination med Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån för låg- och mellanin-

komstländer.

Fördelarna med mjuka projektinvesteringslån är många och i medlemsförslaget nämnes bl. a. att den krets av länder som kan komma in fråga för NIB:s lån skulle utvidgas samtidigt som lånen skulle innebära fördelar för mottagarländerna. Vidare skulle de utgöra en värdefull stimulans för nordiskt industriellt samarbete. Utskottet delar dessa synpunkter.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eišur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Paavo Lipponen, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Jógvan Sundstein, Ilkka Tuominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Hannu Kempainen, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Otto Steen-

holdt, Jens Steffensen, Ingrid Sundberg, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

4

B 73/e: Ministerrådsförslag om stadgar för Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å fastsette vedtekter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål i samsvar med ministerrådsforslag B 73/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Aase Olesen (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Økonomisk udvalg konstaterer med tilfredshed, at der nu endelig foreligger et forslag til vedtægter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål, NKA. Jeg siger endelig, fordi dette kontaktorgan har eksisteret i 30 år uden vedtægter eller andre retningslinjer med baggrund i politiske synspunkter i Nordisk Råd, endsige egentlige vedtagelser. Dette er i sig selv bemærkelsesværdigt, men endnu mere mærkværdigt er det dog, at det er en af Nordisk Råds større budgetposter, der således er uden egentlig politisk vedtaget målsætning.

På budgettet for 1986 udgjorde bevillingen godt 8,5 mill. danske kroner. I 1987 var den samlede post for NKA og energispørsmål 11 mill. kr., og det er ikke umiddelbart gennemskueligt, hvor meget der i år går til forskning i sikkerhedsproblemerne i forbindelse med anvendelse af atomkraftens fredelige udnyttelse. Bevillingernes størrelse skal ses i lyset af, at kun to af de fem nordiske lande har atomkraft i deres energiforsyning, og af de to har Sverige endda vedtaget at afvikle brugen over en årrække.

På den baggrund peger økonomisk udvalg i sin beretning på, at sikkerheds- og miljøspørsmål må være det centrale i NKAs virksomhed, og økonomisk udvalg understreger,

at det specielt er affaldshåndteringen, der er problemet ved drift af kernekraftværkerne.

I de senere år har interessen for atomkraften i energiplanlægningen været stærkt aftagende i de nordiske lande til fordel for andre energiformer. Økonomisk udvalg forudsætter derfor, at bevillingerne over de fælles nordiske budgetter til NKA nøje vurderes i lyset af denne udvikling.

På udvalgets vegne skal jeg understrege, at ingen af vedtægternes enkeltpunkter skal kunne opfattes som et ønske om at udvide anvendelsen af atomkraft. Disse forhold ønsker vi taget i betragtning ved den endelige fastlæggelse af vedtægterne og i fortolkningen af dem.

Jeg skal hermed på udvalgets vegne anbefale, at Nordisk Ministerråd fastsætter vedtægter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål i overensstemmelse med udvalgets synspunkter.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparatet betræffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta André, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidiur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Karen Thurøe Hansen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Haraldur Olafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Per Olof Håkansson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Paa-vo Lipponen, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

5

A 730/e: Medlemsförslag om beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede slike endringer i de nordiske lands skatteregler at fritidseiendom, som eies av en nordisk statsborger, bare beskattes i det land den ligger.

Kjell A. Mattsson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget sågs att det speciellt i gränstrakterna inte är ovanligt att en person som är bosatt i ett nordiskt land äger en fritidsfastighet i ett annat nordiskt land. Vidare konstateras också att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har gjort det vanligare att personer som arbetar och bor i ett land äger exempelvis fritidshus i ett annat land. Sedan noteras i medlemsförslaget att beskattningen av dessa fastigheter regleras av nationella regler och dubbelbeskattningsavtal mellan länderna, och att beskattningen således kan utfalla olika.

Med stöd av dessa argument anser förlagsställarna att möjligheterna bör utredas

att genomföra sådana ändringar i de nordiska ländernas skatteregler att en fritidsfastighet i ett nordiskt land, vilken ägs av en nordisk medborgare, endast beskattas i det land där den är belägen.

Ekonomiska utskottets sammanfattande inställning är att en harmonisering av skattepolitiken på olika områden är värdefull. Utskottet menar därför att man bör lägga vikt vid att skapa ensartade regler för beskattning av fritidsegendom i nordiska länder. Sedan redovisas hur det i dag förhåller sig, men det tänker jag inte här gå in på.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hanse, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Peter

Muurman, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Lars Ulander och Friðjón Þórðarson.

Rekommendation hade sålunda antagits med 53 röster.

6

A 745/e: Medlemsförslag om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å raskt vedta tiltak med sikte på lempninger i beskatningen av feriearbeid av den type som Nord-jobb 1985 utgjør eksempel på, slik at ungdom som tar feriearbeid i annet nordisk land skattemessig behandles generøst og likt i Norden.

Páll Pétursson (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! I året 1985 indledtes der i Norden NORD-jobb-ordningen, som går ud på planlægning af sommerjob for nordisk ungdom i et andet nordisk land end hjemlandet. Erfaringerne med ordningen var stort set vældig gode.

Der blev imidlertid rettet kraftig kritik mod beskatningen af indtægten for dette arbejde. Efter artikel 20 i dobbeltbeskatningsaftalen mellem de nordiske lande gives der visse lettelser i beskatningen af lønindtægter for studenter, som arbejder i et andet nordisk land end det, de studerer i for at skaffe sig praktisk erfaring i tilknytning til studierne.

Efter forslagsstillernes opfattelse bør feriearbejde af den type, som NORD-jobb udgør et eksempel på, kunne ligestilles med praktikarbejde. Det kan heller ikke anses for hensigtsmæssigt, at feriearbejde i et nordisk naboland beskattes hårdere end i hjemlandet.

Det er et vigtigt led i udviklingen af det nordiske samarbejde at give ungdommen mulighed for at tage feriearbejde i et andet nor-

disk land. Økonomisk udvalg mener derfor, at det er vigtigt, at forholdene lægges til rette for en positiv udvikling af projekter som NORD-jobb.

Økonomisk udvalg mener, at de lande, som ikke har eller ønsker at lave så gunstige interne regler som dobbeltbeskatningsaftalens artikel 20, bør søge særløsninger. Dette er en meget vigtig sag, og det er værd at tænke på, at en relativt set mindre beskatning kan virke meget tyngende for den enkelte unge.

Med disse ord vil jeg foreslå godkendelse af udvalgets forslag.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be- træffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hentmäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Hægemark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Jo Benkow, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Helge Adam

Møller, Ole Norrback, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Jan P. Syse och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

7

A 781/e: Medlemsförslag om nordisk skatte- och avgiftspolitik

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å kartlegge i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkningen av eventuelle store ulikheter.

Karen Thurøe Hansen (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Skatte- og afgiftspolitik er et meget vigtigt led i et lands samlede økonomiske politik. Med skatter og afgifter reguleres og påvirkes hele samfundsøkonomien f. eks. i form af den omfordering af indtægter, der sker, når skatter opkræves og derefter anvendes til offentligt forbrug.

Skatter og afgifter belaster både indkomstmottagere og selskaber og påvirker den måde, de agerer på. Det er i sig selv interessant at studere, hvilke handlingsmønstre der følger forskellige skatte- og afgiftspolitikker, og – især – ændringer i disse.

For de nordiske økonomier, som i international sammenhæng er små, er påvirkningen udefra og forholdene i andre lande betydningsfulde for den økonomiske udvikling.

Den øgede internationalisering gør de enkelte lande mere følsomme over for ændringer i omverdenen. Således kan det også forventes, at den tendens til gennemførelse af skattereformer i vigtige konkurrentlande, som ses, vil have betydning for de nordiske økonomier. Når tendensen desuden er den, at skattekvoter/skattetryk lettes i disse kon-

kurrentlande. bliver spørgsmålet om konsekvenserne for de nordiske økonomier med generelt højt skattetryk/høj skattekvote ekstra relevant.

Det er ikke muligt entydigt at beskrive, hvordan ændringer i skattesatser påvirker økonomien, men det er helt tydeligt, at der blandt indkomstmottagere i erhvervslivet, blandt investorer osv. er stor opmærksomhed om, hvordan skatteregler påvirker deres handlingsmuligheder og deres udbytte af investeret kapital eller arbejde, og at de alle reagerer på ændringer i skatte- og afgiftspolitikken.

Derudover er mange flere tilbøjelige til at anse et andet land for et muligt sted f. eks. at placere en virksomhed i, hvis skattereglerne her er gunstigere end i hjemlandet. Mange større virksomheder arbejder allerede internationalt og kan konkret sammenligne forholdene i forskellige lande.

Der *kan* argumenteres for, at forskelle i skattetryk/skattekvoter ikke automatisk giver forskelle med hensyn til, hvilken økonomisk vækst der kan realiseres.

Til indtægtssiden, dvs. de offentlige udgifter, som opkræves, hører en udgiftsside, dvs. de offentlige udgifter, som bruges til offentlige ydelser m. v., f. eks. i form af tilskud til arbejdsgivere, finansiering af forskning og uddannelse, tilskud til arbejdsmarkedsforanstaltninger, teknologiudvikling, infrastruktur.

Dvs. at forskelle i skatte- og afgiftspolitikken, der medfører en lempeligere beskatning i andre lande end i de nordiske, samtidig med at disse lande kan yde samme service, tilskud osv. til arbejdskraft og kapital som i de nordiske lande, vil have meget afgørende indflydelse på de nordiske økonomiers vækstmuligheder.

Hr. præsident! I sin indstilling til plenarfor-samlingen af forslag A 781/e om nordisk skatte- og afgiftspolitik anbefaler Økonomisk Udvalg, at Rådet vedtager at rekommandere Nordisk Ministerråd at kortlægge, i hvilken udstrækning udviklingen i de nordiske landes person- og virksomhedsbeskatningssystemer adskiller sig fra udviklingen i de øvrige OECD-lande. Kortlægningsarbejdet bør danne grundlag for en analyse, som belyser virkningen af eventuelle store uligheder.

Dette medlemsforslag har sin baggrund i det seminar, som blev afholdt i Økonomisk

Udvalgs regi i september sidste år. Forslagsstillerne ønsker belyst, hvilke konsekvenser den nordiske skattepolitik har i internationalt perspektiv. Adskillige lande omlægger i disse år deres skattesystemer for at stimulere til arbejde og opsparing, og det vil ikke i længden være muligt at opretholde store forskelle i skattesystemerne i en verden, som arbejder for stadig større samvirke mellem landene.

Vi er derfor interesseret i at få at vide, hvilke virkninger det vil få for de nordiske landes økonomier, når der finder ændringer sted i skattepolitikken i andre OECD-lande, og samtidig få belyst, hvordan den nuværende skattepolitik i Norden ser ud i det internationale perspektiv.

Vi ved jo, at skattepolitik har betydning for arbejdsmarkedet, for industriens muligheder for at opretholde markedsandele og konkurrenceevne og måske især for vor nordiske velfærd. Det er derfor vigtigt, at vi får denne kortlægning som et hjælpemiddel til at vurdere skattepolitikken i en større sammenhæng.

På denne baggrund skal jeg på udvalgets vegne anbefale forslaget til rekommandation.

Hanna Kvanmo: President! Jeg er en ivrig tilhenger av at man skal skaffe seg kunnskap. At man får tak i et relevant sammenligningsgrunnlag, vil ikke jeg motsette meg. Selve rekommandasjonen er grei, og den skal jeg stemme for. Men jeg vil her og nå på det sterkeste ta avstand fra de premisene som er lagt av forslagsstillerne. I Norden bruker vi ikke arbeidsledighet som et virkemiddel i den økonomiske politikken. Vi gjør det iallfall ikke bevisst. I Norge vil vi aldri kunne være med på å gjøre det. Vi venstresosialister vil aldri kunne være med på at vi skal ha slike skatteregler at de rike blir stadig rikere, mens de fattige synker ned i fattigdom. Skattelettelse er vi ikke for i noen særlig grad – iallfall ikke å gi store skattelettelse til dem som ikke trenger det, mens de som trenger det, ingen får. Vi skal være oppmerksom på at det er det som har skjedd i mange av OECD-landene. I Storbritannia er arbeidsledigheten fremdeles økende. Der blir hæren av fattige mennesker stadig større, så Storbritannia er sannelig ikke det beste landet å se til hvis man skal ha et ideal.

Som sagt vil jeg ikke motsette meg at man

kartlegger dette og ser hvordan de nordiske landene skiller seg fra de øvrige OECD-land. Jeg regner nemlig med at en del av det jeg har sagt her, vil komme fram i en slik undersøkelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Lilli Gyldekenilde, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnell Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvre-gard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Ole Norrback, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

8

A 750/e: Medlemsförslag om befrämjande av vandringsfiskbestånd i Östersjön och i Bottniska viken

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å iverksette et samnordisk prosjekt for fremme av vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniska viken.

Arvo Kempainen (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Beståndet av värdefiska, som stiger upp från Östersjön och Bottniska viken in i vattendrag inne i landet, är allvarligt hotat. Framförallt laxen och havsöringen är utrotningshotade. Deras naturliga reproduktion har nästan tagit slut på grund av uppdämning av älvar samt röjning och förorening av flottningsleder. Hittills har man försökt motarbeta problemet bland annat genom plantering. Planteringsverksamheten garanterar dock inte fiskbestånden då fiskarnas genotyp snabbt försvagas och fiskarna "institutionaliseras".

Situationen är således mycket allvarlig vilket också bekräftas av de remissvar, som inhämtats. Utskottet har med oro tagit del av dem och efterlyser omfattande åtgärder för att befrämja vandringsfiskbestånden. Utskottet betonar därvid speciellt att man så långt som möjligt bör sträva att bevara de ursprungliga beståndens genetiska egenskaper och särprägel. Utskottet ställer sig med andra ord enhälligt bakom ett samnordiskt projekt på området men anser därutöver att det skulle vara värdefullt om de nordiska länderna kunde bidra till att frågan om befrämjandet av vandringsfiskbeståndet också förs upp på en internationell nivå.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan

Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Jacob Lindenskov, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

9

A 755/e: Medlemsförslag om nordiskt samarbete på tjänstehandels område

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å øke mulighetene for nordisk samarbeid på tjenstehandelens område.

Synnes (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Medlemsforslaget viser til den økte betydning tjenstesektoren har fått så vel i de nordiske land som i andre industri-land. Det samme gjelder også den internasjonale handel med slike tjenester. Det gjør seg i ulike fora gjeldende en økende erkjennelse av at denne handel må bli gjenstand for mer av den type oppmerksomhet som den internasjonale handel med varer får.

Det vises imidlertid både i begrunnelsen for forslaget og i remissvarene til at det statistiske materialet som foreligger, er altfor mangelfullt til at man kan bedømme både omfanget og fordelingen av den handel som foregår innenfor denne sektor. Imidlertid pågår det studiearbeid i organisasjoner som OECD, GATT og UNCTAD, og det er også lagt opp til at handel med tjenester blir vurdert som forhandlingstema under forberedelsene til en ny GATT-runde.

Forslagsstillerne konstaterer at det ikke forekommer noe direkte nordisk samarbeid når det gjelder handelsforbindelser og handel på tjensteområdet. Dette blir delvis motsagt i remissvarene som foreligger, hvor det vises til at det er etablert et samarbeid, om enn ikke altfor formalisert, i tråd med den utvikling vi opplever.

Jeg viser videre til at det i flere av remissvarene, især de som kommer fra de nasjonale institusjonene, gjør seg gjeldende en viss engstelse for at medlemsforslaget skulle resultere i en ny nordisk institusjon eller organisasjon. Det er vel ikke forslagsstillerne intensjon, men jeg viser likevel til det som går igjen i flere av remissvarene. Derimot synes det helt klart at det også på dette området er behov for og vil innebære betydelige muligheter å etablere et systematisk og samordnet nordisk samarbeid. For eksempel viser svaret fra Nordiska projektexportfonden til at en vil kunne ha store muligheter ved en bedre samordnet opptreden når det gjelder prosjekter som finansieres av Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene.

For øvrig er det klart at tjenstehandel er aktuell innenfor en lang rekke områder. Jeg vil bare vise til den betenking som foreligger fra utvalgets side, og anbefaler på vegne av Økonomisk utvalg at Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å øke mulighetene for nordisk samarbeid på tjenstehandelens område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Benned- sen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Asa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lilli Gyl- denkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Hanna Kvanmo, Jacob Lindenskov, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Saara- Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Rii- hjärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Harald Synnes, Jan P. Syse, Marjatta Väänänen, Friðjón Þórðarson och Olle Östrand.

Rekommendationen har sålunda antagits med 54 röster.

Meddelande

Det meddelades, att utrikeshandelsminis- ter Jermu Laine intagit sin plats i rådet.

10

A 758/e: Medlemsförslag om en ny nordisk näringspolitik

Ekonomiska utskottet har föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförsla- get måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Mi- nisterråd som et ledd i oppfølgingen av hand- lingsplanen "Norden i vekst" til neste sesjon å utarbeide en ny handlingsplan innrettet på næringspolitikk i samsvar med Nordisk Råds synspunkter.

Marit Rotnes (ekonomiska utskottets tales- man): President! Nordisk næringsliv står ved en skillevei. Enten kommer de nordiske lan- dene til å sakke etter utviklingen i de store industrilandene eller så vil Norden gjennom konsekvent gjennomført politikk kunne hev- de seg i den internasjonale konkurransen. Om vi skal lykkes, avhenger bl. a. av om vi kan dra nytte av de muligheter for utvikling som ligger i et nært samarbeid mellom de nordiske landene.

Hver for seg er de nordiske land for små til helt på egen hånd å klare å hevde seg i den internasjonale konkurransen og sikre en trygg basis for de nordiske velferdssamfunne- ne. Dette er bakgrunnen for at den sosialde- mokratiske partigruppen i Nordisk Råd har reist et medlemsforslag om en ny, nordisk næringspolitikk. I en periode med rask utvik- ling og hard internasjonal konkurranse, kreves det at de nordiske land viser stor flek- sibilitet og stor tilpasningsevne.

Jeg vil understreke at et lands allmene vel- ferd og utvikling, som bl. a. kommer til ut- trykk i utdanningssystemer, forskningsinn- sats og infrastruktur, har stor betydning for konkurranseevnen. Det er et utbredt syn at den nordiske velferdsmodellen utgjør en kon- kurrensfordel i forhold til andre land. En fortsatt utvikling av de nordiske velferdssam- funnene skal derfor ikke sees på som et hin- der, men en forutsetning for den økonomiske utvikling i våre land.

I medlemsforslaget fremsettes konkrete forslag – jeg vil bl. a. nevne følgende:

- Det pekes på at samspillet mellom offentlig sektor som forbruker av produkter og tek- nikk og produsentene i Norden må bli bed- re.

- Videre at det bør utvikles felles program for forsknings- og utviklingsarbeid, samt utvikling av avanserte forskningssentra.
- Til sist, men ikke minst viktig, pekes det på at det er nødvendig at de nordiske land sammen setter av ressurser for å få i stand et nordisk samarbeid innen EUREKA.

Behandlingen av medlemsforslaget viser at samtlige høringsinstanser ønsker et offensivt nordisk samarbeid innen næringspolitikken.

Jeg er glad for at Økonomisk utvalg enstemmig slutter opp om det syn at betydelige fortrinn kan oppnås ved økt nordisk samarbeid på mange sektorer innen næringspolitikken. I sin betenkning peker utvalget spesielt på at store fordeler kan oppnås ved samordning av nordiske ressurser i et felles program for teknisk forskning og utvikling.

Nordisk Industrifond og NORDFORSK spiller en viktig rolle innen nordisk forsknings- og utviklingsarbeid. Det er derfor Økonomisk utvalgs oppfatning at det industrielle senteret for forskning og utvikling, som skal etableres i Oslo, bør se det som en hovedoppgave å arbeide med bl. a. de konkrete forslag som blir fremført i medlemsforslaget. Men det er viktig at senterets finansielle side raskt må utvikles i tråd med de forventninger og krav som stilles, slik Økonomisk utvalg peker på. Når nå Ministerrådet er i gang med å utarbeide et ministerrådsforslag til førstkomende sesjon om det industrielle senterets arbeidsoppgaver, vil det være naturlig at Ministerrådet ser nøye på de elementer som tas opp i medlemsforslaget.

I Økonomisk utvalgs forslag til rekommendasjon tar en ikke opp de konkrete forslagene som opprinnelig var reist i medlemsforslaget, men utvalget ber Ministerrådet å utarbeide en handlingsplan innrettet på næringspolitikk. Utvalget ser dette som et naturlig ledd i oppfølgingen av handlingsplanen for økonomisk vekst og full sysselsetting.

Jeg ber om Rådets tilslutning til utvalgets forslag.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lilli Gyldekilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Hanna Kvanmo, Jacob Lindenskov, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Friðjón Þórðarson och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

11

A 782/e: Medlemsförslag om uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1) å gjøre en samlet gjennomgang av hvilke forslag fra arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid i Norden og forslag i rapporter og program fra Nordens faglige samorganisasjon som bør gjennomføres og

2) deretter presentere disse forslag for Nordisk Råd i et ministerrådsforlag.

Suominen (ekonomiska utskottets talesman): Herr President! Den s. k. Gyllenhammargruppen gjorde ur næringslivets synpunkt ett mycket gott arbete, då den satte sig in i de nordiska samarbetsfrågorna och om dem skrev rapporten "Norden finns".

I rapporten fäster man uppmärksamhet bl. a. vid behovet att få till stånd nordiska företag och en egen lagstiftning för dem. Vidare konstaterar man betydelsen av behovet att avveckla handelshindren samt en liberalisering av kapitalmarknaderna, handeln och servicen samt harmonisering av olika regler.

Rapporten, av vars frågor många redan finns på Nordiska rådets saklista, går också in på gemensamma projekt och på betydelsen av det viktiga forsknings- och utvecklings-samarbetet.

Infrastrukturens betydelse är inte ringa i strävandena att bibehålla Norden som en väsentlig del av Europa. Därför är det förståeligt att den s. k. Scandinavian Link, vilken i rapporten är en central sammanställning av väg- och järnvägsinvesteringarna, ur rapportförfattarnas synvinkel är oundgänglig för en orientering mot Europa.

I dag vet vi, att den europeiska gemenskapen inom några år allt klarare kommer att utgöra ett gemensamt samarbets- och marknadsområde. Därför bör varje nordiskt land för sig, men också det nordiska samarbetet uttryckligen sträva till att det inte mellan det övriga Europa och de nordiska länderna uppstår tekniska, standardiserings- eller regelbetingade hinder för ett fritt flöde av produkter och tjänster eller t. ex. vid utbyte av studenter.

I rapporten har man inte satt sig in i miljöfrågor, som påpekas i remissvaret från social- och miljöutskottet. Detta är säkert en brist som t. ex. med tanke på miljöverkningsarna av Scandinavian Link bör beaktas i det fortsatta arbetet.

Också möjligheterna till ett industriellt och

konkret samarbete ifråga om informationssystem och bekämpning av miljökatastrofer finns. Då det vid Finlands kust åter har skett en allvarlig oljeolycka, som inte kan klaras av med den utrustning som står till Finlands regerings förfogande, infinner sig osökt bl. a. frågan om Norden inte bör anskaffa en gemensam oljebekämpningsflotta. Enligt min uppfattning borde man göra så.

Gyllenhammar-arbetsgruppens rapport är ett betydelsefullt initiativ till det nordiska samarbetet. Så har också många förslag väckts av Nordens fackliga samorganisation. Därför förtjänar det en fortsatt behandling enligt ekonomiska utskottets förslag, sålunda att Nordiska ministerrådet skall genomgå arbetsgruppens rapport och rapporten från Nordens fackliga samorganisation för att se vilka förslag som skall förverkligas, varefter ministerrådet skall presentera dessa förslag för Nordiska rådet i form av ett eget ministerrådsförslag.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrun Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Ilka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik och Olle Östrand.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Hannu Kemppainen, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Anders Talleraas, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Friðjón Þórðarson och Kåre Øvregard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

12

A 760/e: Medlemsförslag om bioteknologisamarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et bioteknologisk samarbeidsprogram.

Gadd (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottets förslag går tillbaka på ett medlemsförslag från den socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet. Detta förslag har utsänts på remiss och mötts av en enig och positiv remissopinion. Utskottet är därför enigt om att föreslå att Nordiska rådet fattar ett beslut i enlighet med det förslag som presidenten helt nyss korrekt redovisat. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðna-

son, Thor-Eirik Gulbrandsen, Karen Thurø Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrun Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kemppainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Paa-vo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Hannu Kemppainen, Hanna Kvanmo, Jacob Lindenskov, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Peder Sønderby, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

13

A 761/e: Medlemsförslag om inrättande av nordiskt materialvalsinstitut

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd å utrede hvordan en kan styrke det nordiske samarbeidet på materialområdet.

Kalliomäki (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Valet av material vid framställandet av olika produkter har blivit allt viktigare för industriell framgång. Val av ny materialteknik kräver ingående kunskaper och erfarenheter om materialets egenskaper. Inom flera materialområden ligger Norden långt efter utvecklingen utomlands. I det medlemsförslag som nu är under behandling föreslås ett nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete inom detta område samt upprättandet av en gemensam databank och en regional organisation för rådgivning.

Ekonomiska utskottet delar helt medlemsförslagets uppfattning att utvecklingen inom materialområdet har stor betydelse för industrins fortsatta tillväxt och utveckling. Utskottet betonar att samarbete gällande forskning och utveckling på detta område bör stärkas. Utgångspunkten bör därvid vara att bygga vidare på de erfarenheter och kunskaper som redan finns i många institutioner i Norden.

Materialtekniken spelar alltså redan en viktig roll i det nordiska samarbetet och Nordisk industrifond och Nordforsk är centrala på denna punkt. Stora delar av de arbetsuppgifter som nämns i medlemsförslaget bör också kunna omhändertagas av det nya industriella centret för forskning och utveckling i Oslo, vars kärna alltså kommer att utgöras just av den sammanslagna industrifonden och Nordforsk. Materialtekniken bör här ingå som ett centralt insatsområde i linje med datateknologi, bioteknik och industriella FoU-program.

Också genom en viss arbetsfördelning och ökat samarbete och koordinering mellan högskolor och institutioner, kan materialtekniken utvecklas.

Beträffande en gemensam databank på materialområdet betonar utskottet att en sådan är önskvärd då uppbyggandet och upprätthållandet av banker är mycket resurskrävande.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per-Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Ilkka Suominen, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Margrete Auken, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Hannu Kempainen, Jacob Lindenskov, Helge Adam Møller, Ole Norrbäck, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

14

B 70/e: Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram för avveckling av handels hinder i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Mi-

nisterråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer i Norden i samsvar med ministerrådsforslag B 70/e og Nordisk Råds synspunkter.

Ernst Wroldsen (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Utgangspunktet for dette ministerrådsforslaget er arbeidet med å virkeliggjøre Norden som hjemmemarked. Gjennom det arbeidet som har gått forut for forslaget, er det tatt hensyn til de klager som er kommet fra næringslivet i de nordiske land, og de kartlegginger som er foretatt av de nasjonale administrasjoner, samt rammene for det grenseregionale samarbeid. Det er i denne sammenheng ikke behandlet toll- og andre avgiftsspørsmål eller kvantitative restriksjoner.

Målet for nordisk samarbeid om avvikling av tekniske handelshindringer er at vare fra et nordisk land uten hindringer skal kunne markedsføres i de øvrige nordiske land. Dersom det foreligger prinsipielle forskjeller mellom de nasjonale forskrifter og standarder, skal kravene i størst mulig omfang samordnes.

Målet for det nordiske samarbeid om avvikling av ikke tariffære handelshindringer, som går på offentlig innkjøp, transport, statsstøtte, tollprosedyre m. v., er å oppnå størst mulig fri markedsadgang for varer og tjenester. Dersom hindringer oppstår, bør det omvendte bevis automatisk brukes, dvs. at landet det angår, skal begrunne overfor de øvrige land hvorfor den handelshindrende praksis eller bestemmelser ikke kan endres. Dessuten skal det samarbeides med de øvrige land slik at den handelshindrende effekt fjernes eller reduseres. Det er også viktig i denne forbindelse at dersom det overveies å innføre eller endre lover og forskrifter som kan påvirke handelen, bør tilsvarende myndigheter i de øvrige nordiske land underrettes.

Embetsmannskomiteen for handelspolitikk skal sørge for at handelshindringsproblemene kan behandles løpende og på kort varsel. Dette gjelder særlig i de tilfellene hvor en myndighet i et nordisk land ikke kan godkjenne kontroll eller prøving som er utført i et annet nordisk land.

Rapporten fra styringsgruppen for avvikling av handelshindringer i Norden viser at

den internordiske handelen er omfattende. I 1985 var importen på 21,1 pst. av Nordens totale import. Den viser videre at de nordiske lands eksport til Norden i 1985 var på ca. 20,8 pst. av den totale eksport. Dette viser i høy grad at alle de nordiske land er et viktig marked for de øvrige.

Avvikling av handelshindringer mellom de nordiske land har en sentral plass i den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Forskjellige rapporter har avdekket en rekke eksempler på hindringer for handel over grensene. Økonomisk utvalg har tidligere framholdt at arbeidet med å avvikle handelshindringer er en oppgave av stor betydning for næringslivet i de nordiske land. Utvalget har spesielt understreket betydningen for de små og mellomstore bedrifter.

Liknende synspunkter er fremført av næringslivet. Økonomisk utvalg mener det er riktig å fortsette samarbeidet med å legge forholdene til rette for økt samhandel.

Økonomisk utvalg viser til det handelspolitiske samarbeid mellom EFTA-landene og EF, hvor målsettingen er å legge forholdene til rette for framveksten av et vesteuropeisk hjemmemarked med ca. 350 mill. konsumenter. Økonomisk utvalg legger stor vekt på dette samarbeidet og de positive effektene dette vil ha for handelen også mellom de nordiske land. Det vil være verdifullt om nordiske synspunkter og løsninger kan gi et positivt bidrag til utviklingen på europeisk nivå.

Et viktig ledd i arbeidet med å legge forholdene til rette for nordisk samhandel er at et produkt som er godkjent for salg i et nordisk land, automatisk skal godkjennes i de øvrige land dersom de forskrifter som gjelder for varene, er likeverdige. Økonomisk utvalg slutter seg derfor fullt ut til prinsippet om anerkjennelse av prøvingsresultater og godkjenning av varer, slik dette prinsipp er fastsatt i Nordisk Ministerråds retningslinjer for nordisk samarbeid om avvikling av handelshindringer.

I de tilfeller hvor handelshindringer skyldes prinsipielt forskjellige forskrifter på grunn av ulike krav til sikkerhet, helse, miljø- og forbrukervern, bør årsakene til og mulighetene for harmonisering undersøkes.

Når det gjelder avvikling av ikke-tariffære handelshindringer som offentlig innkjøp,

transport, statsstøtte og tollprosedyrer, men utvalget at det bør arbeides videre med sikte på å skaffe ytterligere informasjon om hvilke typer handelshindringer som foreligger, og hvordan disse kan løses eller reduseres. I tillegg til den oppfølging som blir beskrevet i ministerrådsforslaget, og i Ministerrådets retningslinjer for avvikling av handelshindringer, vil Økonomisk utvalg understreke behovet for et sterkere engasjement fra de nasjonale myndigheter når det gjelder oppfølgingsarbeidet.

Økonomisk utvalg foreslår at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringene i Norden i samsvar med Ministerrådets forslag B 70/e og Nordisk Råds synspunkter.

Utrikeshandelsminister **Laine**: Herr president! De nordiska regeringarna arbetar målmedvetet för att avskaffa handelshinder i Norden. De deltar också aktivt i internationellt samarbete kring denna fråga. Det är ett viktigt arbete. Dels har de protektionistiska strömningarna, trots alla försök att motarbeta dem, förblivit starka, dels har arbetet för avveckling av handelshinder fått mera aktualitet i integrationssträvandena i Europa.

Ministerrådsforslaget B 70/e om ett "nordiskt samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer" i Norden är ett viktig led i denna process.

Ministerrådsforslaget är utformat som ett samarbetsprogram. Dess genomförande förutsätter därför ett aktivt deltagande från nationella administrationer. Samarbetsprogrammet är ett verktyg varmed vi nu mera effektivt kan attackera handelshindren. Det gör tidigare principiella strävanden operativa. Idén om Norden som hemmamarknad får en konkret innebörd. Programmet i sig självt innehåller riktlinjer för hur arbetet skall föras vidare. Jag vill ändå understryka den avgörande rollen den politiska viljan i de enskilda länderna spelar. För regeringarnas del har den kommit till uttryck vid flera tillfällen. Senast i november i fjol ställde utrikeshandelsministrarna sig kraftfullt bakom ministerrådets förslag. Vid samma tidpunkt gav statsministrarna dessa strävanden sitt fulla stöd.

Ministerrådets förslag kan därför tyckas segla i förlig vind.

Trots allt ser jag inte avvecklingen av handelshinder såsom någon lätt uppgift. Alltför ofta väljer regeringarna ett handlande som på kort sikt kan medföra fördelar, men som på längre sikt försvårar strävandena till liberalisering. Alltför sällan ser regeringarna långt nog för att vidta åtgärder som avvecklar hinder istället för att hålla kvar dem. Alla de nordiska länderna är högt beroende av sin utrikeshandel. Det är i allas intresse att världshandeln ytterligare liberaliseras. Handelen med övriga nordiska länder är viktigt för vart nordiskt land. Det är därför också grundläggande att handeln inom Norden är så fritt från hinder som möjligt.

Jag vill här ta fasta på vad ekonomiska utskottet säger om betydelsen av detta arbete för näringslivet. Jag delar helt utskottets uppfattning. Avvecklingen av handelshinder kommer att ha speciellt stor betydelse för små och medelstora företag. Dessa spelar en viktig roll i utvecklingen av samhandeln mellan de nordiska länderna. Små och medelstora företag är också ofta föregångare i den aktuella internationaliseringsprocessen.

Ministerrådsforslaget till nordiskt samarbetsprogram om avveckling av handelshinder i Norden bygger närmast på två till Nordiska rådets 34:e session framlagda rapporter; Nu 1985:9 "Handelshindringer i Norden" och NU 1985:10 "Undanröjande av tekniska handelshinder i Norden". Forslaget bygger särskilt på den positiva reaktionen som rapporterna framkallade i de nordiska ämbetsmannakommittéerna och andra nordiska samarbetsorgan. Ministerrådet har också beaktat de klagomål näringslivet framfört, kartläggningarna utförda av nationella administrationer och också gränsregionalt samarbete.

Herr president! Avvägningen mellan hänsyn till å ena sidan fri varucirkulation och å andra sidan till säkerhet, hälsa, miljö, konsumentskydd osv. är ett svårslöst problem i internationella sammanhang. I Norden borde sådana problem inte uppstå eller åtminstone vara relativt enkla att lösa. Förhållandena i de nordiska länderna och inställningen till dessa frågor är i hög grad desamma.

Enligt ministerrådsforslaget är undanröjandet av tekniska handelshinder tvådelat. I de fall bestämmelserna för en produkt är likvär-

diga skall kontroll eller provning utförd i exportlandet medföra att produkten utan ny kontroll kan fritt marknadsföras i importlandet. "Likvärdiga bestämmelser" behöver inte vara identiska. Men de bör ge samma grad av säkerhet, hälso-, miljö- och konsumentskydd. För att tillämpa denna princip uppgör nordiska samarbetsorgan förteckningar över likvärdiga bestämmelser inom sina sektorer. Dessa förteckningar skall exportörerna och myndigheterna sedan kunna använda i sin verksamhet.

Ett väsentligt element i förslaget är användningen av den så kallade omvända bevisbördan. Det innebär, att om en myndighet i ett nordiskt land, trots det likvärdiga innehållet i ovanstående regler kräver ny provning av en vara från ett annat nordiskt land, skall myndigheten ge en utförlig redogörelse för skälen till sitt handlande. Avvecklingen av tekniska handelshinder skall därmed bygga på principen om ett ömsesidigt erkännande av provningsresultat och godkännande av varor. Jag noterar med tillfredsställelse att ekonomiska utskottet utan förbehåll stöder denna princip.

I de fall bestämmelserna inte är likvärdiga, och det utgör hinder för produkternas ömsesidiga godkännande, skall man omgående inleda ett nordiskt harmoniseringsarbete.

Andra icke-tariffära handelshinder såsom diskriminerande offentlig upphandling, restriktioner och avgifter på transportområdet, långsamma och fördyrande förtullningsprocedurer etc. omfattas också av samarbetsprogrammet. Men de kan inte behandlas på samma sätt som tekniska handelshinder. Varje nordisk regering har själv ansvaret för att dessa slag av handelshinder undanröjes eller minskas. Men det nordiska samarbetet kan trycka på för att framkalla ändringar. I motsatt fall bör regeringen motivera varför en bestämmelse eller praxis inte kan ändras. Jag är här enig med ekonomiska utskottet att konkreta handelsnedvridande effekter av statsstöd till industrin fortgående hålls under bevakning.

Ministerrådsförslaget vill också förebygga uppkomsten av nya handelshinder. Det föreslås ske genom en effektiv informationsutväxling nordiska myndigheter emellan. Det bör äga rum så tidigt, informellt och smidigt som möjligt.

Det föreslås att ett kompetent nordiskt organ vid behov och med kort varsel skall behandla uppkomna fall av konkreta handelshinder. Behandling av tekniska handelshinder skall ske i överensstämmelse med av ministerrådet fastställda riktlinjer.

Jag vill också understryka, att allt nordiskt arbete för undanröjande av handelshinder bör ske i samstämmighet med de nordiska ländernas internationella förpliktelser. Arbetet bör aktivt befrämja de nordiska ländernas deltagande i det vidare internationella och europeiska samarbetet på detta område. Ekonomiska utskottet är helt inne på rätt linje, när det säger att det vore värdefullt om nordiska lösningar kunde ge ett positivt bidrag till utvecklingen på europeisk nivå.

Herr president! Med dessa kommentarer anhåller jag att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att godkänna förslaget B 70/e om ett nordiskt samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Svein Alsaker, Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Karen Thure Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Arvo Kempainen, Knud Kirkegaard, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Hans Pettersson, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Hans Pettersson, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Lars Ulander, Ernst Wrold-

sen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Mikko Elo, Flemming Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Elver Jonsson, Hannu Kempainen, Preben Lange, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Saa-ra-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jøgvann Sundstein, Ilkka Suominen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

15

D 1987/22/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1986 angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte besluta,

at utformning av mandatet for en komité som skal utrede hvordan det nordiske samarbeid i internasjonalt sammenheng kan utvikles, henvises til forhandling i Økonomisk utvalg. Forutsatt enighet gis Presidiet fullmakt til å sluttbehandle saken.

Presidenten: Presidenten vill göra rådet uppmärksam på att ekonomiska utskottet på nytt behandlade denna sak i går och att ekonomiska utskottet dragit tillbaka sitt betänkande av den 30 januari 1987. Plenarförsamlingen beslutade i morse med hänvisning till rådets arbetsordning § 47 att saken skulle behandlas nu i eftermiddag.

Syse (ekonomiska utskottets talesman): Hr. president! Presidenten har nå referert det forslag som Økonomisk utvalg enstemmig er kommet frem til. Bakgrunnen for vårt forslag ligger i det som allerede har skjedd, og som har vært debattert under denne sesjonen. Økonomisk utvalg har ment at det på dette

tidspunkt ikke ville være formålstjenlig med noen videre utdypning. Utvalget har vært av den oppfatning at en videre fortolkning av det forslag som vi nå legger frem, innebærer at man gir seg inn i den vurdering som det er meningen at Økonomisk utvalg skal ta seg tid til å gå skikkelig inn i. Det er derfor en enstemmig oppfatning at saken nå er best tjent med at det på denne sesjonen må bli med at man vedtar dette forslag, og at det går tilbake til Økonomisk utvalg til ordinær behandling. Det er Økonomisk utvalgs enstemmige forslag og oppfatning av hva som tjener saken best på dette tidspunkt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag*. Behandlingen av saken fortsätter i utskottet.

16

C 15/e: Berättelser rörande ekonomiska utskottets verksamhetsområde 1985

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

17

E:saker

E 19: Fråga till Sveriges regering angående möjligheten till en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad¹

Talleraas: Hr. president! Jeg vil få lov til å stille følgende spørsmål til Sveriges regering:

Hvilke forutsetninger mener den svenske regjering må foreligge for at den skal kunne gi et positivt bidrag til en utvikling i retning av Norden som hjemmemarked, ved å gå inn for mer liberale regler for industrisamarbeid og porteføljainvesteringer over landegrensene?

Jordbruksminister **Hellström:** Herr president! Först och främst vill jag slå fast att en "nordisk" aktiemarknad eller någon särordning för friare kapitalrörelser mellan de nordiska länderna inte är möjlig att genomföra. Ett sådant arrangemang skulle stå i strid med de åtaganden alla våra länder gjort i OECD

¹ *Frågan tryckt s. 2479.*

om att genomföra lättnader ickediskriminatoriskt gentemot alla länder. Detta har stått helt klart alltsedan de särskilda kontakter i frågan som finansminister Kjell-Olof Feldt hade hösten 1984 med OECD:s generalsekreterare på de nordiska finansministrarnas vägnar.

Alternativet är följaktligen en generell avreglering av valutalagstiftningarna i de nordiska länderna. Detta är en process som redan är igång men som kommit olika långt i våra respektive länder.

I Sverige har under en följd av år skett en avreglering av valutalagstiftningen. Denna utveckling har accentuerats sedan 1986, sålunda avskaffades i juni 1986 kraven på utlandsupplåning vid direktinvesteringar i utlandet. Andra lättnader har aviserats och avser bl. a. valutainlånnings köp av utländska aktier. Det kan tilläggas att det sedan början av 1980-talet genom en ändring i börslagstiftningen är möjligt för vissa utländska företag att introduceras på Stockholms fondbörs. Ett antal nordiska företag har utnyttjat denna möjlighet och finns nu registrerade vid den svenska fondbörsen. Vidare har utländska förvärv av svenska företag underlättats genom en lagändring 1982.

Avregleringsprocessen är således igång och kommer att ske stegvis i den takt som kan anses förenlig med den samhällsekonomiska utvecklingen i allmänhet och betalningsbalanssituationen i synnerhet.

En successiv kapitalliberalisering, om än på generell basis, bör kunna bidra till att underlätta industrisamarbete även över gränserna i Norden. Ett arbete har f. ö. igångsatts under finans- och industriministrarna för att värdera effekterna på det industriella samarbetet i Norden av bestämmelser på etableringsrättens och valutareglernas område. Tidigare denna vecka behandlade finansministrarna en första delrapport avseende in- och utgående direktinvesteringar.

I denna rapport föreslås följande åtgärder på det valutapolitiska området:

- Införande av frigräns, innebärande att direktinvesteringarna kan genomföras efter verifikation av transaktionens äkthet av valutabank utan tillstånd av valutamyndighet. Frigränsen skall avse enbart industriinvesteringar och avse både ingående och utgående direktinvesteringar.
- För utgående investeringar föreslås som

huvudalternativ att frigränsen fastställs till motsvarande DKK 50 miljoner. Avseende de ingående direktinvesteringarna föreslås som huvudalternativ att ingen övre gräns skall tillämpas.

- Villkor knutna till tillstånd att göra direktinvesteringar bör vara så få och så begränsade som möjligt.
- Handläggningstiderna förkortas.

De nordiska finansministrarna ställer sig bakom dessa förslag och kommer att verka för att de genomförs.

Talleraas: Hr president! Jeg takker statsråden for svaret, som jeg oppfatter som imøtekommende og positivt så langt det rekker. Jeg er glad for den tendens til liberalisering av valutalovgivningen som Mats Hellström nevnte. Dette er små, men viktige bidrag til en nødvendig utvikling mot et felles kapitalmarked i Norden.

Utgangspunktet for mitt spørsmål var imidlertid hva som kunne gjøres for at Sverige i det minste kunne overveie å følge først og fremst Danmarks, men også Norges eksempel om en tilnærmet fri aksjehandel med utlandet. Dette er liberaliseringstiltak som er gjennomført på en ickediskriminerende måte, og som følgelig ikke på noen måte kommer i strid med OECDs kapitalkode. En slik liberalisering av svensk aksjehandel ville få en meget positiv effekt, og jeg vil gjerne spørre om ikke dette kan vurderes på nytt snart, selv om jeg selvsagt er klar over at avgjørelsen her alene ligger hos svenske myndigheter.

Jeg vil reservere meg noe mot statsrådens fortolkning av OECDs holdning til muligheten for et nordisk aksje- og kapitalmarked. Det er noe som heter at "som man roper i skogen, får man svar" – ved sitt besøk fikk, så vidt jeg forstår, presidiet et mer positivt svar på de foreliggende muligheter.

Men det viktigste må være at så lenge det ikke er enighet om å etablere et felles nordisk marked, må vi hver for oss kunne gjøre det som er mulig til at vi skritt for skritt kan bevege oss i riktig retning. Danmark har gått foran, og Norge følger noen få skritt etter. Så har vi Sverige og Finland som foreløpig har tatt få skritt for liberalisering, og de få skritt som er tatt, er også svært små.

Jeg vil derfor henstille til statsråden og Mi-

nisterrådet om ikke å ile fullt så langsomt med oppfølging av den rekommandasjon som ble vedtatt i 1984, og som ble bekreftet i 1985 og 1986. Jeg imøteser også med forventning oppfølgingen av den rapport statsråden viste til, og som skisserer en rekke positive forslag på det valutapolitiske området.

Jordbruksminister **Hellström**: Herr president! Liberaliseringen i Sverige sker succesivt og kommer, som jag har sagt i svaret, att fortsätta i takt med vad vår betalningsbalanssituation orkar med. Man skall komma ihåg att också med nuvarande regler har det kunnat ske en betydande och viktig företagsintegration i de nordiska länderna. Inte minst har det gått andra nordiska länders köp av svenska företag.

NFS har en skrift som heter Full fart framåt. Av den framgår bl. a. hur kraftigt de utländska och framför allt de nordiska förvärven av svenska företag har ökat under de senaste åren. De nordiska företag som har velat komma in på Stockholms fondbörs har fått göra det, och de har på det sättet kunnat bli registrerade i Sverige.

Redan enligt nuvarande regler sker alltså en viktig integration av företag i Norden. Vi är beredda att gå vidare i den takt som de samhällsekonomiska ramarna och betalningsbalansen medger.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 36: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för bioteknik i Island¹

Páll Pétursson: Hr præsident! Mit spørgsmål lyder således: Kommer Nordisk Ministerråd til i indeværende år at tage stilling til forslaget om et nordisk institut for bioteknik i Island? Hvis Ministerrådet ikke kan tage stilling til forslaget, hvilke yderligere udredninger kræves udført for, at man kan tage stilling hertil?

Jordbruksminister **Hellström**: Herr president! En stor aktivitet inom bioteknologin har kunnat iakttas i de nordiska länderna under senare år. Det gäller såväl inom universi-

teten och inom industrin. Den bioteknologiska forskningen i Norden har därvid varit framgångsrik. Behovet av ytterligare kunskapsuppbyggnad inom den bioteknologiska forskningen och av ett tillräckligt stort antal kvalificerade forskare har emellertid visat sig vara stort. För att forskningen skall ha möjlighet att hålla jämna steg med den övriga världen måste en ytterligare förstärkning ske.

Genom en nordisk samverkan menar vi att betydande fördelar skulle kunna uppnås. Härigenom torde resurser som satsas bli bättre utnyttjade än om varje land för sig genomför motsvarande satsning. Vidare kan samverkan möjliggöra att det djup och den bredd som är önskvärd inom forskningen kan uppnås på flera områden, om länderna i framtiden skall kunna säkra en placering i den internationella forskningen.

Jag kan alltså bekräfta ministerrådets stora intresse för att vidga samarbetet kring bioteknologi. Detta har bl. a. framgått av uttalandet som har gjorts från statsministrarnas möte i november 1986, och det har berörts under ekonomiska utskottets vidare behandling i dag.

Inom ministerrådet utarbetas för närvarande riktlinjerna till ett förslag till bioteknologiskt samarbetsprogram. Det skall bedrivas i nära sammanhang med de nationella bioteknikprogram som påbörjats eller skall påbörjas i samtliga nordiska länder.

Enligt ministerrådet är det lämpligt att i detta sammanhang också ta ställning till förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för bioteknik i Island. För att man skall uppnå bästa möjliga underlag för detta beslut bör frågan om samarbetet kring utforskningen av mikroorganismer som lever under extrema klimatförhållanden därvid eventuellt övervägas inom en särskilt tillsatt expertgrupp.

Páll Pétursson: Hr. præsident! Jeg takker statsråd Hellström for svaret. Jeg kan dog ikke komme uden om at sige, at jeg ville ønske et klarere svar på mit spørgsmål. Sagen har allerede nu fået en grundig granskning på grundlag af økonomisk udvalgs rekommandation, men rådet rekommanderede Nordisk Ministerråd at udrede sagen i 1986. Jeg citerer fra professor Ingemar Månssons rapport:

¹ *Frågan tryckt s. 2500.*

”Där bekräftas bl.a., att man i Island byggt upp betydande kompetens inom området bioteknologi. Utredningsmannen noterar i rapporten att Island erbjuder unika möjligheter inom båda de forskningsområden som omfattas av medlemsförslaget och att man i Island vill ställa dem till den nordiska och internationella forskningens förfogande. Slutligen konstaterar utredningsmannen att Islands geografiska resurser, den föreliggande dokumentationen och viljan till egna och gemensamma nordiska insatser tillsammans borgar för möjligheten att ta fram både grundläggande och tillämpad kunskap av mycket stort värde.”

I ökonomisk utvalgs betänkning om C 1 till denne session er sagen också behandlet, og jeg citerer:

”Udvalget konstaterer med tilfredshet at det er utarbejdet en rapport om bioteknologisk samarbeid samt at Ministerrådet vil gi dette området høy prioritet. I meldingen om rekommandasjonen konstaterer Ministerrådet at mange samarbeidssektorer må inntas i utformingen av et nordisk samarbeidsprogram og at en overordnet plan best gjennomføres med støtte fra særskilte midler på det nordiske budsjett i tillegg til de midler som kan anvendes fra bl. a. Nordisk Industrifond. *Utvalget er enig i dette. Utvalget vil dog uttrykke skuffelse over at Ministerrådet ikke har foretatt den vurdering Nordisk råd har bedt om med hensyn til eventuell opprettelse av et bioteknisk institutt med mulig plassering i Island. Utvalget vil be om at detta blir gjort så fort som mulig.*”

Udvikling på bioteknologiområdet går meget hurtigt, og det er yderst vigtigt, at den nordiske virksomhed sættes i gang snarest muligt. Mit tillægsspørgsmål lyder derfor: Hvornår kan vi forvente en beslutning i sagen?

Jordbruksminister **Hellström**: Herr president! Vad gäller tidsordningen tycker jag att ministerrådet har gjort en riktig avvägning.

När vi nu skall dra upp riktlinjer för ett stort nordiskt samarbetsprogram för bioteknik vore det egendomligt om man inte i det sammanhanget skulle överväga frågan om ett biotekniskt nordiskt institut i Island med hänsyn till de speciella klimatiska förhållanden

som mikroorganismerna där lever under. Att överväga detta nordiska biotekniska institut i något annat sammanhang vore icke rationellt eller rimligt.

Páll Pétursson: Hr. præsident! Jeg takker for svaret. Jeg lægger største vægt på, at man fra Ministerrådets side arbejder med sagen og holder den gående.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetligare bestämmelser för husvagnar¹

Kalliomäki: Herr president! Jag ställer följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att åstakomma enhetligare bestämmelser för husvagnar i Norden?

Industriminister **Wihjelm**: Hr. præsident! Under forberedelsen af et ministerrådsforslag om et samarbejdsprogram for afvikling af handelshindringer, som er forelagt og behandlet her i dag, udgik der en henstilling fra embedsmandskomiteen til diverse nordiske samarbejdsorganer om at forsøge at løse definerede problemer for samhandelen i Norden, som var indrapporteret af erhvervslivet i de forskellige nordiske lande.

Nordisk Bilteknisk Komité blev således opfordret til at søge at få fjernet forskellene i tekniske bestemmelser og at samordne andre relevante regler.

Målsætningen var at opnå eksport af campingvogne uden hindringer mellem de nordiske lande. Opgaven indebar også en opfordring til at arbejde for en gensidig automatisk godkendelseordning for disse produkter.

Den biltekniske komité er således allerede i gang med arbejdet og har konstateret, at de er en uoverskuelig mængde af mere eller mindre velbegrundende tekniske krav og specifikationer om campingvogne.

Man har derfor fundet det nødvendigt at angribe et antal regler, som brancheorganisationerne har oplyst skulle være de mest pro-

¹ *Frågan tryckt s. 2471.*

blematiske i forbindelse med udvikling af eksporten.

Den overordnede målsætning for den biltekniske komité er således at opnå, at campingvogne, som er godkendt til salg i ét nordisk land, automatisk skal have adgang til markeder i de andre nordiske lande.

Det er Ministerrådets klare mål, at samarbejdsprogrammet for afvikling af handelshindringer i Norden skal blive et effektivt værktøj i bestræbelserne for at berede grunden for en uhindret eksport af campingvogne mellem de nordiske lande.

Det er endvidere Ministerrådets håb, at resultatet af dette arbejde skal kunne ses ved det næste udenrigshandelsministermøde i Island nu til efteråret.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående avskaffandet av handelshinder på entreprenadmaskinområdet¹

Komstedt: Herr president! Jag har till ministerrådet framfört följande frågor:

Vilket är dagsläget beträffande avskaffandet av handelshindren på entreprenadmaskinområdet?

Hur avser ministerrådet att samordna arbetet i alla de grupper och instanser som arbetar med frågorna för att få ett snabbt resultat?

Industriminister Wilhelm: Hr. præsident! Embedsmandskomiteen for handelspolitiske spørgsmål nedsatte efter sidste års session en styringsgruppe, der i løbet af godt og vel et halvt år har udarbejdet et samarbejdsprogram for nedbrydning og afvikling af alle slags handelshindringer i Norden.

Under arbejdet blev der fremlagt et antal konkrete problemer, der havde vist sig særlig vanskelige at løse, og som kunne tjene til at belyse, hvilke forskellige spørgsmål der indgår i begrebet handelshindringer.

Efter indgående drøftelse af de forskellige trafikikkerhedsmæssige, arbejdsmiljømæssige og handelspolitiske sider kunne man konstatere, at hindringerne for en friere entreprenørvirksomhed på tværs af landegrænserne i

de nordiske lande hovedsagelig kan henføres til to grupper.

Den første gruppe er en fælles forståelse om og afgrænsning af, hvilke maskiner og køretøjer der betegnes som entreprenørmaskiner. Og som den anden gruppe fremskaffelse af ligeværdige krav til og bestemmelser om disse maskiner, hvad angår trafikikkerhed og arbejdsmiljø.

Embedsmandskomiteen besluttede på denne baggrund at anbefale, at en ad hoc-gruppe nedsættes under embedsmandskomiteen for arbejdsmiljø, som i samarbejde med Nordisk bilteknisk Komité i løbet af kort tid vil kunne fremlægge konkrete resultater.

Det er Ministerrådets håb, at dette arbejde inden udenrigshandelsministermødet til efteråret vil kunne tage et substantielt skridt fremad.

Komstedt: Herr president! Samtidigt som jag tackar för svaret kan jag inte underlåta att göra en kommentar beträffande frågeinstitutet i Nordiska rådet. Med endast två år bakom mig i rådet borde jag kanske inte tillåta mig att framföra synpunkter på den avsaknad av fasta principer som jag finner föreligga vad gäller avlämnandet av frågesvar från ministerrådet. Till mitt försvar kan möjligen anföras att jag fortfarande ser på Nordiska rådet med någorlunda friska ögon.

Så över till svaret. Eftersom avskaffandet av byråkratiska handelshinder står högt på Nordiska rådets dagordning, kan min fråga på entreprenadmaskinområdet ses som ett test på viljan i det avseendet. Denna inriktning nämns också som exempel i samband med ministerrådets tidigare i dag behandlade förslag.

Nu framstår svaret för mig, som är inriktad på resultat, som inte till mycket förpliktande, och det avviker också från de positiva ord som återfinns i ekonomiska utskottets betänkande B 70/e, som vi behandlade för bara några minuter sedan. På slutraderna i svaret framhålls att man hoppas att till efteråret kunna taga ett substantiellt steg framåt. Detta ger tyvärr, tycket jag, mycket litet av hopp. Den substans som man talar om saknas i vart fall i svaret.

Jag vill följa upp med en fråga till statsrådet

¹ Frågan tryckt s. 2487.

om han kan ange någon mera exakt tidpunkt som bortre gräns för när resultat kan väntas på detta området.

Industriminister Wilhjelm: Hr. præsident! Jeg vil til spørgsmålsstilleren blot svare dette, at der er min helt klare opfattelse fra de diskussioner, vi har haft imellem ministre og statsråd, at der er en ganske ensartet positiv holdning til på nuværende tidspunkt, hvor vi endelig klart har fået markeret en grænse-dragning omkring dette, at vi nu har et operativt system for afvikling af handelshindringer, at vi så også meget hurtigt kommer videre.

Og jeg kan tilsikre spørgsmålsstilleren, at jeg er ikke i tvivl om, at mine kollegaer og jeg vil presse på meget stærkt for at sikre, at vi meget hurtigt kan opnå nogle resultater.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 16: Fråga till Nordiska ministerrådet angående överföring av målsättningar för Stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgetar samt om Nordiska rådets anknnytning till denna stiftelse¹

Pirkko Turpeinen: Herr president! Min fråga lyder: Enligt vilket demokratiskt parlamentariskt system för beslutsfattande har målsättningarna för den privata stiftelsen, Gyllenhammar-stiftelsen, för industriell utveckling överförs in i nordiska länders budgeter inte mer än två månader efter att stiftelsen inrättades och vad är Nordiska rådets anknnytning till ifrågavarande stiftelse?

Kultur- och vetenskapsminister Björkstrand: Herr president! Pirkko Turpeinens fråga bygger på en rad missuppfattningar.

När den s. k. Gyllenhammar/Sundqvist-gruppen i december 1985 offentliggjorde sin rapport "Norden finns", välkomnades den av regeringarna, eftersom den generellt sett innebar ett stöd till nordiskt samarbete och innehöll intressanta bidrag till den nordiska debatten.

Gruppen kom också med en rad konkreta

förslag, varav en del nu bearbetas vidare inom den från regeringarna helt fristående Stiftelsen för Industriutveckling i Norden. Stiftelsen har erbjudit ministerrådet att utse en medlem i sin styrelse. Ministerrådet hade principiella invändningar mot en sådan ordning, men har bett ministerrådets generalsekreterare att delta i styrelsens möten som observatör.

Förslagen i rapporten "Norden finns" var väl värda att se närmare på. Det har vi gjort på ministerrådssidan och då kunnat konstatera att många av förslagen sammanfaller med aktiviteter och planer som ministerrådet redan har aktuella.

Detta gäller inte minst de investeringar i vägar och järnvägar, vilka ingår som viktiga element i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. För dessa investeringar har regeringarna naturligtvis avsatt pengar i de nationella budgetarna, så som handlingsplanen föreskriver.

Detta är emellertid *inte* detsamma som att regeringarna skulle ha gjort stiftelsens målsättningar till sina egna!

Behoven var kända långt innan de aktualiserades av stiftelsen. Budgetbesluten har gjorts utifrån dessa gamla kända behov. De skulle ha fattas helt oberoende av om stiftelsen hade fäst uppmärksamheten vid dem eller inte.

Pirkko Turpeinen: Herr president! Jag skulle gärna vilja ställa följande tillägsfråga:

Kan Nordiska rådet emotse något slags utredning av ministerrådet beträffande den observation som försiggått i denna privata stiftelses regi?

Kultur- och vetenskapsminister Björkstrand: Herr president! I fall det finns något särskilt att rapportera, kommer detta att ske på det vanliga sättet, dvs. i ministerrådets berättelse C 1. Någon särskild rapportering kan jag inte se att det skulle finnas behov av. Det skulle markera en privat stiftelses betydelse på ett sätt som inte står i samklang med de verkliga förhållandena.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2476.

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående det inflytande som företagsverksamhetens övernationalisering och kapitalkoncentration utövar på demokratin och folkväldet¹

Pirkko Turpeinen: Min fråga till ministerrådet lyder:

Vilka åtgärder har ministerrådet vidtagit för att undersöka det inflytande som företagsverksamhetens övernationalisering, kapitalkoncentration har på demokratin och folkväldet?

Miljöminister Chr. Christensen: Hr præsident! Det fremgår af spørgerens motivering, at hun ikke mener, at internationale virksomheders overskud er undergivet borgernes demokratiske kontrol.

Dette synspunkt deler Ministerrådet ikke. Det gjorde Ministerrådet heller ikke ved sidste års session, da jeg besvarede spørgsmål fra fru Turpeinen med stort set det samme indhold.

Disse internationale virksomheder er som alle andre virksomheder underlagt den nationale lovgivning i vore lande. Det er således ikke korrekt at beskrive dem som overnationale. Lovgivningskontrollen er demokratisk, så sandt som den lovgivende magt i vore lande indehaves af demokratisk valgte parlamenter.

I konsekvens heraf er svaret på fru Turpeinens spørgsmål, at Ministerrådet ikke har fundet anledning til at iværksætte den undersøgelse, som spørgeren foreslår.

Pirkko Turpeinen: Nordiska rådets repræsentanter har tydeligen inte fört några omfattande diskussioner om frågan. Enligt uppgift finns det redan en parlamentarisk arbetsgrupp i Sverige som undersöker saken. Man bör återkomma till frågan när värda ministern har diskuterat densamma med andra repræsentanter för ministerrådet. Jag skulle önska att en samnordisk arbetsgrupp bildas.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 34: Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land²

Gadd: Herr president! Jag har ställt en fråga till ministerrådet huruvida Nordiska investeringsbanken när den beviljar projektinvesteringsslån till icke-nordiska länder bör ta hänsyn till normer som nordiska länder i andra internationella fora varit eniga om.

Fiskeriminister Halldór Ásgrímsson: Hr præsident! Nordisk Investeringsbanks bestyrelse tager stilling til hvert enkelt lån – inklusive til hvilke ikke-nordiske lande der kan ydes lån.

Beslutning om at yde et lån tages på baggrund af bankens vedtægter og forarbejder. I de tilfælde, hvor lån ydes som projektinvesteringsslån, tages beslutning tillige ifølge Ministerrådsbeslutningen og -direktiverne fra 1982. I overensstemmelse med disse skal lånene hovedsagelig gives til relativt kreditværdige udviklings- eller statshandelslande til projekt af nordisk interesse.

Så godt som alle projektinvesteringsslån – og alle i 1986 – er samfinansieret med internationale udviklingsbanker: (Verdensbanken, Den Asiatiske Udviklingsbank, Den Interamerikanske Udviklingsbank, Den Afrikanske Udviklingsbank og Den Europæiske Investeringsbank) og/eller nordiske eksportkreditinstitutioner, banker og bistandsmyndigheder.

Nordisk Investeringsbanks virksomhed baseres på en bankmæssig vurdering af projekt- og landerisiko, og lånene ydes på bankmæssige vilkår. Hensigten er at støtte nordisk projekteksport i en konkurrencepræget internationalt marked, og bankens virksomhed er således ikke specielt bistandsorienteret. Rentesubsidierede lån gives ikke.

Hvad det konkrete spørgsmål angår, om banken bør tage hensyn til, om et givet land bryder med normer, som i øvrigt følges af de nordiske lande i international sammenhæng, kan jeg kun henvise til, at de nordiske regeringer, da de vedtog ordningen om projektinvesteringsslån, efter drøftelser i Nordisk Råd ikke har ment at burde indføre sådanne be-

¹ Frågan tryckt s. 2477.

² Frågan tryckt s. 2498.

grænsninger i bankens mulighed for at yde lån.

Denne holdning er måske også forståelig, når man betænker, at ordningen, som jeg har nævnt, ikke indeholder noget subsidieelement.

Når dette er sagt, vil jeg gerne tilføje, at der selvsagt kan tænkes enkelte ekstreme tilfælde eller situationer, hvor det ville være åbenbart uheldigt for de nordiske lande at yde lån til et givet regime – selv på normale kommercielle betingelser – men min egen fornemmelse ville være, at NIBs bestyrelse og kontrolkomité – dens sammensætning taget i betragtning – har en rimelig garanti for, at noget sådant ikke finder sted.

Gadd: Herr president! Jag tackar ministerrådets representant för svaret på min fråga. Jag vill först peka på en detalj: jag fick detta svar i mycket god tid, vilket visar att ministerrådet kan ge svar i tid, om det vill göra det. Jag uppskattar att så skedde.

Så till själva sakfrågan. Det är helt klart att Nordiska investeringsbankens uppgift är att ge lån på bankmässiga villkor. Det gläder mig därför att ministerrådets representant i slutet av sitt svar har framhållit följande: "Når dette er sagt, vil jeg gerne tilføje, at der selvsagt kan tænkes enkelte ekstreme tilfælde eller situationer, hvor det ville være åbenbart uheldigt for de nordiske lande at yde lån til et givet regime."

Jag tackar för detta. Det är självklart att nordiska länder när de i internationella fora överväger åtgärder för uteslutande av länder bör ta hänsyn till sådana extrema fall som tortyr mot oliktankande utgör. I de fall detta är aktuellt bör inte heller NIB vara intresserad av att ge lån. Jag är övertygad om att man kan dra den slutsatsen att Nordiska investeringsbankens styrelse och kontrollkommitté är garanter för att några olycksfall i arbetet i fortsättningen inte kan ske.

Guðrún Helgadóttir: Hr præsident! Jeg synes altså, at retningslinierne for styrelsen af Nordisk Investeringsbank må være lidt uklare. På Nordisk Råds session sidste år blev der stillet adskillige spørgsmål om retningslinier om hensyn til natur og kultur i de udviklings-

lande, hvor de nordiske lande deltager bilateralt, fællesnordisk eller igennem internationale organisationer i udviklingsprojekter.

De tunge internationale organer som Den Internationale Valutafond, Verdensbanken og OECD-ministermøder blev bl. a. nævnt.

Minister Svante Lundkvist svarede på de fleste af de spørgsmål, og bl. a. sagde han, hvis jeg må læse på dårligt svensk med præsidents tilladelse:

"De nordiska länderna är alltså inställda på att betona de miljömässiga aspekterna på utlåningen från Världsbanken och andra multilaterala organisationer. Vi stöder alltså det inte oväsentliga arbete som pågår inom Världsbanken på att ytterligare utveckla dessa miljömässiga aspekter på bankens projektutlåning. Likaså önskar vi att stödja initiativ som aktiverar utvecklingsländernas deltagande i denna process."

Hvis dette gælder de nævnte organisationer og organer, ja, så skulle man tro, det også gjaldt Den Nordiske Investeringsbank. Så jeg er faktisk fuldstændig enig med Arne Gadd. Selvfølgelig skal styrelsen have nogle retningslinier om, hvad vi vil støtte, kulturelt, miljømæssigt, selv politisk. Det er ikke til at undgå. Jeg efterlyser, at Nordisk Ministerråd tænker over, om Den Nordiske Investeringsbanks styrelse alene kan tage beslutninger om ofte meget "uheldige" sager, som minister Ásgrímsson lige har sagt.

Fiskeriminister Halldór Ásgrímsson: Hr. præsident! Jeg vil bare påminde om, at Investeringsbankens styrelse er indsat af de nordiske regeringer. Det er også en kontrolkomité ved banken, som er politisk valgt, og den skal følge med i, hvad der hænder i banken. Jeg skulle tro, at det var en god nok garanti for Nordisk Råd.

Diskussionen forklarades herefter avslutad.

E 35: Fråga till Nordiska ministerrådet angående dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna¹

Pirkko Turpeinen: Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att garantera att avtalet om undvikande av dubbelbeskattning mel-

¹ Frågan tryckt s. 2499.

lan de nordiska länderna av år 1983 förverkligas så att dubbelbeskattning också i den praktiska beskattningen undviks?

Justitieminister **Taxell**: Herr president! Beskattningen av inkomst baserar sig alltid på stadganden i den nationella skattelagstiftningen. Enligt gällande skatteregler i de nordiska länderna är en person

1. skatteskyldig i sin hemviststat såväl för inkomst förvärvad i hemviststaten som för inkomst förvärvad annorstädes, och

2. skatteskyldig i annan stat än hemviststaten för inkomst förvärvad i denna stat.

Enligt artikel 18 stycke 1 av avtalet 22.3.1983 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och på förmögenhet beskattas pensionsinkomst som avses i denna artikel i den stat där pensionen betalas. Enligt artikel 25 av avtalet kan pensionsinkomst som en person erhåller från en annan avtalslutande stat beaktas vid fastställandet av personens skattesats. Denna bestämmelse grundar sig på det faktum att syftet med dubbelbeskattningsavtalet är att undvika dubbelbeskattning. Avsikten är däremot inte att inkomst från utlandet skall kunna placeras förmånligare skattemässigt sett än inkomst från hemviststaten. Det senare vore emellertid för handen om inkomst från utlandet inte skulle beaktas vid fastställandet av den skattskyldiges skattesats i hemviststaten. Att ge inkomst från utlandet förmånligare skattemässig behandling än inkomst från hemviststaten strider mot principen att skatteskyldiga skall medges jämlik behandling vid beskattningen.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

18

D 1987/5/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att **avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter**

D 1987/6/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående **utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling**

D 1987/17/1982/e: Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående **nordisk utbildning för exportmarknadsföring**

D 1987/18/1982/e: Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående **samarbete inom nordisk möbelindustri**

D 1987/31/1983/e: Meddelande om rekommendation nr 31/1983 angående **kartläggning och samordning av utbudet och behovet av utlandsutbildning**

D 1987/32/1983/e: Meddelande om rekommendation nr 32/1983 angående **samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik**

D 1987/33/1983/e: Meddelande om rekommendation nr 33/1983 angående **åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden**

D 1987/1/1985/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1985 angående **nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning**

D 1987/2/1985/e: Meddelande om rekommendation nr 2/1985 angående **gemensam nordisk konjunkturbedömning**

D 1987/5/1985/e: Meddelande om rekommendation nr 5/1985 angående **den offentliga sektorns roll i ekonomin**

D 1987/6/1985/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1985 angående **handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet**

D 1987/23/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1986 angående **nordisk utvecklingsfond för Västnorden**

D 1987/24/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 24/1986 angående **reviderat nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik**

D 1987/25/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1986 angående **handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn**

D 1987/26/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 26/1986 angående **samarbete på energiområdet**

D 1987/27/1986/e: Meddelande om rekommendation nr 27/1986 angående **höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringar**

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 19.40.

Protokoll

7:e mötet

Fredagen den 27 februari 1987 kl. 09.00 – 13.05

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander (1–10 och 14–18) och Anker Jørgensen (10–13)

Dagordning

1. Meddelelse om utvalgenes sammensetning og valg av formenn og nestformenn samt meddelelse om valg av formann og nestformann i Redaksjonskomitéen

2. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeid (*Kommunikasjonsutvalgets betenkning*)

3. B 72/t: Ministerrådsforslag om underlag for en handlingsplan for økt trafikksikkerhet i Norden

4. A 728/t: Medlemsforslag om bygging av en jernbanelinje med svensk sporvidde til Outokumpu Oy:s Torneåverk

5. A 729/t: Medlemsforslag om bruk av særskilte hastighetsbegrensninger vintertid i Norden

6. A 739/t: Medlemsforslag om senkte flypriser i Norden

7. A 743/t: Medlemsforslag om forenkling og harmonisering av tollformalitetene i posttrafikken mellom de nordiske land

8. A 756/t: Medlemsforslag om forenklingen av vegmerkesystemet

9. A 764/t: Medlemsforslag om innføring av et permanent ungdomsreisekort (NORD-RAIL-kortet)

10. A 771/t: Medlemsforslag om langsiktig planlegging av infrastrukturinvesteringer i Norden

11. E-saker (spørsmål og svar) i tilknytning till Kommunikasjonsutvalgets saksområde

E 6: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende samarbeid om handelssjøfarten

E 13: Spørsmål til Norges og Sveriges regjering vedrørende kilometerskatt på tunge dieseldrevne privatkjøretøy i turisttrafikk i Norge og Sverige

E 45: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende momsfritt salg på nordiske flyplasser

E 50: Spørsmål til Sveriges regjering vedrørende behandling av konsesjonen for Kvarkenflyet

12. Avskrivning av følgende rekommandasjoner:

28/1973 Flytrafikken mellom de nordlige delene av Finland, Norge og Sverige

14/1981 Tiltaksprogram for miljøsikre sjøtransporter

15/1981 Internasjonale tiltak for miljøsikre sjøtransporter

1/1983 Enhetlige vilkår for reiserabatter

2/1983 Bilbelte i bilens baksete

2/1984 Handlingsplan på datateknologiområdet

20/1984 Samarbeid vedrørende turistguider

13. C 2: Nordisk Ministerråds forslag vedrørende planer for det nordiske samarbeidet (*Budsjett- og kontrollutvalgets betenkning*)

14. A 759/b: Medlemsforslag om finansieringen av det nordiske samarbeidet

15. Bemyndigelse for presidiet til å oppnevne komitéer

16. Bemyndigelse for presidiet til å beslutte om fordelingen av fellesutgiftene mellom delegasjonene for 1988

17. Fastsettelse av tid og sted for neste sesjon

18. Sesjonens avslutning

Ändringar i medlemslistan

Det anmeldes, att Gunnar Björk återtagit sin plats i rådet och att Kjell A. Mattsson lämnat sessionen, att Sakari Knuuttila återtagit sin plats i rådet och att Saara-Maria Paakinen lämnat sessionen, att Barbro Nilsson återtagit sin plats i rådet och att Lars Ulander lämnat sessionen, att Berit Oscarsson återtagit sin plats i rådet och att Hans Petters-

son lämnat sessionen samt att Mikko Elo lämnat sessionen och ersatts av Saara-Maria Paakkinen och att Arvo Kempainen lämnat sessionen och ersatts av Anna-Liisa Jokinen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I

Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän samt anmälan om val av förmän och vice förmän i redaktionskommittén

Anmälades att delegationerna till medlemmar av utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet

Danmark med Färöarna och Grönland:

Flemming Hansen (KF)

Jens Steffensen (KrF9)

Bernhardt Tastesen (S)

Finland med Åland:

Mikko Elo (Sdp)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Island:

Friðjón Þórðarson (Sj.)

Norge:

Åsa Solberg Iversen (A)

Rolf Presthus (H)

Asbjørn Sjøthun (A)

Sverige:

Lennart Andersson (s)

Hans Nyhage (m)

Lars Werner (vpk)

Kulturutskottet

Danmark med Färöarna och Grönland:

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Robert Pedersen (S)

Otto Stenholdt (At)

Ib Stetter (KF)

Finland med Åland:

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Paavo Lipponen (Sdp)

Pirkko Turpeinen (Skdl)

Island:

Eiður Guðnason (A.)

Norge:

Thea Knutzen (H)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Kåre Øvregard (A)

Sverige:

Gunnar Björk (c)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Hans Petersson (fp)

Social- och miljöutskottet

Danmark med Färöarna och Grönland:

Dorte Bennedsen (S)

Arne Melchior (CD)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Finland med Åland:

Kaj Bärlund (Sdp)

Hannu Kempainen (K)

Marjatta Väänänen (K)

Island:

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Norge:

Svein Alsaker (KrF)

Jo Benkow (H)

Brit Jørgensen (A)

Sverige:

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Kommunikationsutskottet

Danmark med Färöarna och Grönland:

Margrete Auken (SF)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønderby (V)

Finland med Åland:

Olof Jansson (ÅC)

Ilkka Kanerva (Kok)

Sakari Knuuttila (Sdp)

Island:

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Norge:

Margit Hansen Krone (H)
 Ragna Berget Jørgensen (A)
 Ole Gabriel Ueland (Sp)

Sverige:

Elver Jonsson (fp)
 Wiggo Komstedt (m)
 Olle Östrand (s)

*Ekonomiska utskottet**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Karen Thurøe Hansen (KF)
 Anker Jørgensen (S)
 Preben Lange (Si)
 Aase Olesen (RV)
 Jógvan Sundstein (Fkfl)

Finland med Åland:

Esko Aho (K)
 Arvo Kempainen (Skdl)
 Erkki Liikanen (Sdp)
 Peter Muurman (Sdp)
 Ilkka Suominen (Kok)

Island:

Haraldur Ólafsson (F.)
 Páll Pétursson (F.)

Norge:

Johan Buttedahl (Sp)
 Einar Førde (A)
 Oddrun Pettersen (A)
 Harald Synnes (KrF)
 Jan P. Syse (H)

Sverige:

Carl Bildt (m)
 Lahja Exner (s)
 Arne Gadd (s)
 Karin Söder (c)
 Bengt Westerberg (fp)

*Budget- och kontrollutskottet**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Ivar Hansen (V)
 Jens Peder Jensen (V)
 Bernhardt Tastesen (S)

Finland med Åland:

Pekka Tuominen (ÅSD)
 Henrik Westerlund (Sfp)
 Marjatta Väänänen (K)

Island:

Ólafur G. Einarsson (Sj.)
 Eiður Guðnason (A.)

Norge:

Kjell Magne Fredheim (H)
 Hanna Kvanmo (SV)
 Jan P. Syse (H)

Sverige:

Per Olof Håkansson (s)
 Elver Jonsson (fp)
 Ingrid Sundberg (m)

*Redaktionskommittén**Danmark med Färöarna och Grönland:*

Karen Thurøe Hansen (KF)
 Robert Pedersen (S)

Finland med Åland:

Paavo Lipponen (Sdp)
 Henrik Westerlund (Sfp)

Island:

Guðrún Helgadóttir (Ab.)
 Haraldur Ólafsson (F.)

Norge:

Thea Knutzen (H)
 Reiulf Steen (A)

Sverige:

Per Olof Håkansson (s)
 Ingrid Sundberg (m)

Fackutskotten hade vid konstituerande möten den 27 februari och redaktionskommittén vid konstituerande möte den 26 februari till förmån och vice förmån valt följande:

Juridiska utskottet:

Förman: Bernhardt Tastesen
 Vice förman: Friðjon Þórðarson

Kulturutskottet:

Förman: Eiður Guðnason
 Vice förman: Otto Steenholdt

Social- och miljöutskottet:

Förman: Marjatta Väänänen
 Vice förman: Svein Alsaker

Kommunikationsutskottet:

Förman: Elver Jonsson

Vice förman: Sakari Knuutila

Ekonomiska utskottet:

Förman: Jan P. Syse

Vice förman: Arne Gadd

Budget- och kontrollutskottet:

Förman: Ivar Hansen

Vice förman: Ingrid Sundberg

Redaktionskommittén:

Förman: Guðrún Helgadóttir

Vice förman: Reilulf Steen

2**C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kommunikationsutskottets betänkande) och D 1987/9/1985/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1985 angående nordiskt samarbete beträffande handelssjöfarten**

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kommunikationsutskottet hade föreslagit.

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som kommunikationsutskottet behandlat antar följande yttrande:

1. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att den planerade översynen av den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet presenteras vid kommunikationsutskottets seminarium den 20–23 september 1987.

2. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att skyndsamt verka för utformning av åtgärder för att styrka den nordiska handelsflottan.

3. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att starta en utredning om hur den moderna högteknologin kan användas för att öka trafiksäkerheten.

4. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att försäkra att förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel förverkligas omedelbart.

5. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att verka för att existerande behov av tvärgående flygtrafik i Norden tillfredsställs.

B. att rådet lägger kapitel IV, kapitel XVI och kapitel XVII till handlingarna.

C. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete beträffande handelssjöfarten till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Elver Jonsson (kommunikationsutskottets talesman): Fru president! Kommunikationsutskottet har av tradition haft en annan ordning vid behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse än övriga utskott. Sedan år 1974 har det varit så att utskottet senast den 15 oktober varje år skulle få utkastet till NÄT:s verksamhetsberättelse för behandling. Det har emellertid under de senaste åren visat sig bli allt svårare för ministerrådssekretariatet att hålla detta tidsschema. Vidare har ministerrådsberättelsen mera utvecklats till en ren verksamhetsberättelse medan budgetförslaget, C 2, nu skall vara det samlade planeringsdokumentet.

Vi har därför vid mötet med trafikministrarna i Helsingør i november förra året meddelat att vi i fortsättningen för vår del avstår från att få utkastet till ministerrådsberättelsen redan under hösten. I fortsättningen blir således arbetsordningen för kommunikationsutskottet densamma som för rådets övriga utskott när det gäller behandlingen av C 1.

Utskottet prioriterar det datateknologiska samarbetet högt och ser därför positivt på att ministerrådet nu redovisar arbetet med databehandlingsplanen i ministerrådets berättelse. En sådan behandling av planen förenklar rådets kontrollfunktion samt betonar handlingsplanens betydelse i det nordiska samarbetet.

I samband med den utvärdering av handlingsplanen som skall genomföras 1987 måste, anser utskottet, en resultatorienterad utredning göras av det arbete som redan har utförts. Inom utskottet anser vi det också viktigt att vi får en redogörelse för och en diskussion om utvärderingens resultat innan det fortsatta arbetet med handlingsplanen fastställs. Detta skulle lämpligen kunna ske i samband med utskottets seminarium "Nordiska utmaningar i datapolitiken" i september 1987 i Åbo. Utskottet återkommer då med närmare synpunkter på vilka områden

inom datateknologin som bör prioriteras.

Några områden har vi redan nu velat peka ut. Det gäller exempelvis standardiseringsområdet, där utskottet har noterat att ministerrådet beslutat genomföra en särskild utredning med syfte att komma med förslag till ytterligare insatser på området. Utskottet anser att man i Norden – såväl som internationellt – måste prioritera standardiseringsfrågor så att dessa inte hindrar näringslivet från ett effektivt användande av datatekniken.

Vidare menar vi att den kulturella och pedagogiska sidan av datateknologin har stor betydelse. Vi anser därför att utbildningssidan bör prioriteras högt. Med hänsyn till detta uppskattar utskottet det arbete som under året har utförts av styrgruppen för datateknologi på kulturområdet, DAKU-gruppen.

Utskottet har särskilt noterat att NÄT har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att evaluera nordiska initiativ 1980–1986 vad gäller handikappanpassning av kollektiva transportmedel. I detta sammanhang vill vi erinra om att mycket redan har utretts i frågan och att många konkreta förslag har presenterats. Uppföljningen av de presenterade förslagen har dock varit bristfällig. Därför säger utskottet att ministerrådet aktivt bör verka för att de nordiska regeringarna förverkligar dessa förslag för att underlätta de handikappades utnyttjande av kollektiva transportmedel.

Kommunikationsutskottet har upprepade gånger vid sina möten med trafikministrarna tagit upp frågan om de tvärgående flygförbindelserna i Norden. En hel del problem återstår dock att lösa, och utskottet uppmanar därför ministerrådet att skyndsamt verka för att den tvärgående flygtrafiken får möjlighet att bedrivas på ett effektivt sätt. Utskottet anser vidare att ministerrådet i nästa års berättelse bör redogöra för saken.

När det gäller Öresundsförbindelserna har utskottet endast noterat att beslut än en gång måste tas till de trafikstrukturändringar som kan beräknas ske i framtiden.

Utskottet lägger mycket stor vikt vid trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Vi hade därför stora förväntningar på den handlingsplan på trafiksäkerhetsområdet som ministerrådet presenterade i januari. Det var därför med besvikelse som vi noterade att ministerrådet endast hade lyckats åstadkomma vad man med god vilja kan kalla ett underlag till en

handlingsplan. Utskottets övriga synpunkter på detta område kommer att presenteras senare i dag när handlingsplanen skall behandlas.

Vid Nordiska rådets 33:e session 1985 antogs en rekommendation angående ökat samarbete inom handelsjöfarten.

När det medlemsförslag som låg bakom rekommendationen väcktes 1984 erinrade förslagsställarna om krisen inom den internationella sjöfarten samt om de djupa spår som denna hade satt även i de nordiska ländernas sjöfart.

Sedan rekommendationen antogs har förhållandena blivit ännu sämre. Under tioårsperioden 1976–1986 har två tredjedelar av den nordiska handelsflottan försvunnit. Värst har det varit i de två länderna med den största flottan, dvs. Norge och Sverige, där omkring tre fjärdedelar av handelsflottan har försvunnit. Om denna utveckling får fortsätta obehindrat kommer vi i Norden inte att ha någon handelsflotta om en handfull år.

I ministerrådets meddelande över rekommendationen anser man att det arbete som utförs av representanter för de nationella sjöfartsmyndigheterna fungerar väl. Man anser också att de nordiska ländernas samverkan i de internationella organ som behandlar sjöfartspolitiska frågor fungerar tillfredsställande.

Beträffande rekommendationens första punkt gör man den bedömningen att det behövs ytterligare faktaunderlag och synpunkter. Ministerrådet har därför låtit genomföra en preliminär kartläggning av det sjöfartspolitiska samarbetet samt aktuella behov av forskning och utveckling inom området. Denna kartläggning är för närvarande på remiss hos ett antal nationella myndigheter och organisationer.

Kommunikationsutskottet har invändningar mot ministerrådets ståndpunkt. Vi hävdar att de tidigare anförda uppgifterna om handelsflottans utveckling visar att sjöfartspolitiska åtgärder omedelbart måste vidtas för att stärka den nordiska handelsflottan. Härvid vill utskottet framhålla betydelsen av att de sjöfartspolitiska organisationernas strävanden samordnas så att såväl arbetsgivar sidans som arbetstagar sidans intressen kan beaktas. Vi har också sagt att det förhållandet att sjöfartsfrågorna placeras på olika nationella de-

partement troligen har varit en försvärande omständighet.

Beträffande väg- och järnvägsinvesteringarna inom den ekonomiska handlingsplanen redogörs i ministerrådsberättelsen för investeringar som har påbörjats och pågår. Vi har därvid kunnat konstatera att i vissa delar innebär de aktuella planerna neddragningar eller förseningar i förhållande till vad som angavs i den ursprungliga handlingsplanen.

Utskottet anser detta otillfredsställande och uppmanar ministerrådet att fullfölja den ursprungliga handlingsplanen. Vi upprepar vår åsikt att handlingsplanen inte får bli en engångsföreteelse utan skall vara en rullande plan som sträcker sig in i framtiden.

Fru president! Av vårt betänkande framgår att vi har lagt tyngdpunkten på några områden, och vi föreslår att det skall bli Nordiska rådets ställningstagande. De områden som vi har pekat ut är datateknologiområdet, den nordiska handelsflottan, trafiksäkerheten, handikappanpassning av kollektiva transportmedel samt tvärgående flygtrafik i Norden.

Fru president! Jag yrkar bifall till kommunikationsutskottets betänkande.

Meddelanden

Det meddelades, att kommunikationsminister Sven Hulterström och trafikminister Matti Luttinen intagit sina platser i rådet.

Samferdselsminister **Borgen**: På vegne av Nordisk Ministerråd for transportspørsmål har jeg gleden av å presentere vår beretning for Nordisk Råd.

Innledningsvis vil jeg få uttrykke tilfredshet over den store grad av enighet det er mellom kommunikasjonsutvalgets ønsker og det arbeid som foregår i Ministerrådets regi.

Jeg har merket meg at kommunikasjonsutvalget ønsker å komme mer med i arbeidet med Ministerrådets plan- og budsjettokument, framfor at man som nå, konsentrerer seg om den historiske beretningen. Gjennom en slik omlegging vil arbeidsordningen mellom kommunikasjonsutvalget og Ministerrådet bli mer lik den som gjelder for Nordisk Råds andre utvalg. Vi vil følge opp dette ønsket i Ministerrådet og i sekretariatet, med

sikte på å komme fram til en ordning som kan være tilfredsstillende for alle parter.

Utvalget har merknader til måten Nordisk trafikksikkerhetsråd beskriver sin prosjektvirksomhet på. Trafikksikkerhetsspørsmål vil bli tatt opp av min finske kollega. Jeg vil likevel understreke at det må være en fordel at prosjektvirksomheten innen utvalgets arbeidsområde beskrives på samme måte, og at denne bør være oversiktlig. Det bør være mulig å få NTRs prosjektoversikt i samme form som NETs i neste C 1.

Kommunikasjonsutvalget viser til sine merknader til fjorårets C 1, og tar opp Ministerrådets oppfølging av disse i årets beretning.

Utvalget tar opp den nordiske handlingsplanen på datateknologiområdet. Det er samarbeidsministrene og stedfortrederkomiteen som har det overordnede ansvaret for denne. Jeg vil derfor begrense mine kommentarer til å understreke at arbeidet med datateknologiske spørsmål er prioritert høyt, også innen NET og NTRs arbeidsområder. Dette går også fram av prosjektoversikten og utvalgets merknader.

Utvalget har bedt Ministerrådet legge fram en nordisk handlingsplan for økt trafikksikkerhet. Denne saken er fulgt opp og står som eget punkt på dagsordenen her i dag.

Kommunikasjonsutvalget tar opp markedsføringen av ungdomsreisekortet, og det understrekes igjen at utvalget ønsker at kortet skal gjøres permanent. Når det gjelder det siste, vil jeg for det første vise til at Ministerrådet fortsatt først vil se bruken av kortet enda ett år. For det andre bør det ikke tas stilling til spørsmålet for mer enn ett år av gangen. Med den driftsøkonomiske situasjon som jernbaneforvaltningene er i, er det forståelig at de vil vurdere denne saken opp mot de nettoutgifter som forvaltningene påføres.

Det siste punktet utvalget tar opp i sin gjennomgang av oppfølgingen av fjorårsberetningen, er turistkampanjen i Vest-Tyskland. Som kjent deltar alle de nordiske land i kampanjen. Ministerrådet har undersøkt muligheten for at også Benelux-landene kunne inkluderes, men har kommet til at dette vil bli svært vanskelig. Jeg er glad for at utvalget har akseptert Ministerrådets redegjørelse på dette punktet.

Under avsnittet om NET:s virksomhet i

1986 sier Kommunikasjonsutvalget seg tilfreds med at tele- og datatekniske emner er blitt stadig mer sentrale i prosjektvirksomheten. Prosjektet "Telekommunikasjon og ADB til effektivisering av transport" har kartlagt den eksisterende kunnskapen og utviklingstrekk på området, og det har gitt grunnlag for nye prosjekter, slik utvalget nevner.

Kommunikasjonsutvalget understreker at det også i framtida må anvises tilstrekkelige midler til prosjekter på det mer tradisjonelle vegområdet. Dette synspunktet vil vi ta hensyn til også i framtida.

Utvalget har merket seg at det er opprettet en egen gruppe under NET som skal evaluere nordiske initiativ 1980–86 når det gjelder handikaptilpasning av kollektive transportmidler. Utvalget har rett i sin påpeking av at vi har gjennomført en rekke utredninger, at det er blitt presentert mange gode forslag, og at det er den nasjonale oppfølgingen som nå er det største problemet. Det er grunn til å tro at gruppens arbeid nettopp vil bidra til å sette fart i den nasjonale oppfølging.

Som eksempel kan jeg vise til at det i Norge er fylkeskommunene som har ansvaret for den lokale kollektivtrafikken. I Norge bidrar derfor samferdselsmyndighetene i første rekke med informasjon og veiledning. I en slik sammenheng vil selvsagt et slikt evalueringsarbeid som nå pågår, være verdifullt.

Av samarbeidsorganene framhever kommunikasjonsutvalget spesielt Nordisk komite for transportforskning og det arbeid som utføres der. I denne sammenheng bør det også nevnes at NET har et planleggingsutvalg – NET-PU – til hjelp i sitt arbeid. Det har videre nylig vært avholdt en såkalt ekspertkonferanse i Tavastehus. Formålet med disse konferansene er bl. a. å få fram nye prosjektideer for NETs virksomhet på lengre sikt. Konferansen samlet bred deltakelse fra ulike nordiske forsknings- og utredningsmiljøer, og den har gitt et nyttig grunnlag for avklaring av prosjektvirksomheten fra 1988.

Sjøfartsspørsmål har ulik departementstilknytning i de nordiske land. De statsråder som har ansvar for disse spørsmål, vil møtes senere i vår. De vil da diskutere den aktuelle situasjon i de respektive land og forutsetningene for en felles opptreden i disse spørsmål.

Når det gjelder Nordisk handlingsplan for

økonomisk vekst og full sysselsetting, har jeg merket meg at utvalget ikke er tilfreds med at de aktuelle planer til en viss grad innebærer lavere eller forsinket innsats i forhold til det som var angitt i handlingsplanen. Ministerrådet oppfordres til å følge den opprinnelige handlingsplanen.

Fra norsk side vil jeg få peke på at handlingsplanen ble utarbeidet i en helt annen økonomisk situasjon enn den vi har i dag. I Norge har det dessuten vist seg at nye trafikk tall, kostnadsoverslag m. v. har ført til endrede prioriteringer av prosjektene i handlingsplanen.

Helt konkret har vi valgt å bruke "handlingsplanmidler" til utbedring av åpenbare flaskehals i Oslo-området istedenfor de prosjektene som opprinnelig var foreslått på strekning Oslo–Svinesund. Etter min vurdering er disse flaskehalsene av direkte betydning for transportavviklingen på hele strekningen Oslo–Svinesund. Prosjektene i Oslo er derfor en bedre oppfølging av intensjonene med handlingsplanen enn om vi slavisk skulle ha holdt oss til de opprinnelige prosjektene. På den annen side har det vist seg mulig å finansiere handlingsplanprosjekter over de ordinære vegbudsjetter fordi andre anlegg i det aktuelle fylket er blitt billigere enn tidligere anslått. Hvis vi ser på de beløpene som på denne måten er disponert til vegprosjekter i handlingsplanen, har også Norge fulgt opp de årlige investeringsplaner for 1986 og 1987.

I årene som kommer vil vi følge opp intensjonene i planen. Vi kan likevel ikke love at de konkrete vegprosjektene blir som angitt i planen. På norsk side er vi derfor nødt til å se på planen på nytt. En løpende vurdering av planen vil samtidig føre til at den ikke bare blir en engangsforeteelse. Dette er den beste måten å legge grunnlaget for en rullerende plan som strekker seg inn i framtiden på, slik utvalget uttrykker det i sin innstilling.

Kommunikasjonsutvalgets ordfører, Elver Jonsson, bad i et innlegg under generaldebatten Ministerrådet å gi informasjon om konklusjonene fra den ekspertkonferansen som Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål nylig har avholdt. Disse konferansene har vært holdt hvert annet år for å diskutere framtidig prosjektvirksomhet på området.

Den fjerde ekspertkonferansen omfattet mange emneområder. Tre emner pekte seg ut som særskilt interessante.

Den forestående liberalisering og harmonisering av EFs transportpolitikk vil få stor betydning for de nordiske land og forbindelsene med kontinentet. Det gjelder også det som skjer i CEMT. Ønsket fremtidig struktur innen transportsektoren, transportpolitikk osv. bør analyseres nøye. Ministerrådet har nå bedt embetsmannskomiteen for transportspørsmål å analysere mulighetene for å følge opp ekspertkonferansens forslag.

Studier av jernbanens rolle i det framtidige transportsystem, både på person- og godssiden, var et annet tema. Her kan det også bli muligheter til å ta opp miljøspørsmål.

Det siste temaet jeg vil nevne her, gjelder tiltak for å bedre trafikkavviklingen i større byområder. Her vil spesielt de økonomiske styringsmidler bli analysert.

Elver Jonsson: Fru president! Bara en kort replik. Först vill jag tacka den norske kommunikationsministern för det besked som jag efterlyste i tisdagens generaldebatt. Vi rådsmedlemmar brukar ibland här i rådet klaga över sena besked från ministerrådet, men på denna punkt kom alltså ett mycket raskt svar, och det uppskattar jag mycket.

Så ett par kommentarer till det som Kjell Borgen sade. Frågan om resekortet för ungdom i Norden kommer att behandlas under en särskild punkt, och jag skall därför inte gå närmare in på den. Jag vill ändock säga att jag känner en oro med anledning av Kjell Borgens besked att den här frågan skall tas upp till behandling årsvis. Jag vill anmäla att vi i utskottet har en annan inställning i denna fråga. Vi menar att det är angeläget att på flera områden underlätta ungdomsutbytet mellan de nordiska länderna. Vi lägger ut ganska mycket pengar på andra områden – vi har t. ex. i rådet fattat beslut om förbättrade beskattningsregler. I jämförelse härmed framstår den ekonomiska belastningen på de nationella budgetarna eller på nordiska rådets budget av den här aktuella åtgärden som ytterst marginell. Vi har sagt att det här gäller en ganska stor principiell fråga. Det är inte heller bara en kommunikationsfråga, utan ärendet har också en kulturpolitisk dimen-

sion. Vi menar därför att ett eller annat trögt järnvägsföretag inte får lägga hinder i vägen för en god politik i detta avseende.

Jag vill till sist, fru president, kommentera den nedtoning som Kjell Borgen aviserade vad gäller den av rådet antagna handlingsplanen. Han framhöll att det kan bli fråga om både reduceringar och ändrade prioriteringar. Detta besked inger bekymmer. Jag har ingen lösning på problemet men menar att Nordiska rådets inställning bör vara den att ministerrådet skall driva på frågans behandling så långt som det är möjligt. Det kommer självfallet att krävas ett tungt arbete – man kommer att få gå många matcher med inte minst de nationella finansministrarna – vi vill önska god framgång i det arbetet. Även om arbetet är tungt får man inte förtröttnas i ansträngningarna att hålla tempot uppe i fullföljandet av den handlingsplan som vi så hårt har backat upp. Vi har ändå lagt fast att den skall ligga till grund för en god utveckling även på kommunikationsområdet.

Östrand: Fru president! När vi behandlar detta betänkande, som också berör frågan om nordiskt samarbete beträffande handelssjöfarten, kan vi, som också kommunikationsutskottet varit inne på, konstatera att det har skett en dramatisk minskning av den nordiska handelsflottan under den senaste tioårsperioden. Ser man på minskningen i dödviktston kan man konstatera att Danmark har klarat sig bäst med en minskning på endast 17 procent, medan däremot Finland har minskat med 37 procent, Norge med 71 procent och Sverige med hela 77 procent. Det är också mot denna bakgrund som helt nyligen Nordisk fartygsbefälskongress, Nordisk maskinbefälskongress samt Nordiska transportarbetarfederationen har krävt en sjöfartspolitisk handlingsplan.

Den svenska handelsflottan var som störst kring mitten av 1970-talet, då den omfattade drygt 600 fartyg om sammanlagt 13 miljoner dödviktston. Sverige var då nummer tolv i världen som sjöfartsnation, räknat efter den nationella flaggan. I dag består den svenska handelsflottan av mindre än 450 fartyg om sammanlagt knappt 3 miljoner ton dödvikt. Det innebär att vi nu med det svensklagade tonnaget är nummer 26 i världen som sjö-

fartsnation, och detta representerar mindre än 1 procent av världstonnaget. I dag är antalet ombordanställda i den svenska handelsflottan i runt tal 12 000. För tio år sedan var antalet 25 000.

För tio år sedan bedrevs alltså en väsentligt större del av svensk sjöfart med fartyg under svensk flagg än vad som är fallet i dag. Utöver de knappt 450 fartyg om sammanlagt 3 miljoner ton dödvikt som finns under svensk flagg opererar svenska rederier i dag med omkring 275 fartyg under utländska flaggor. Av dessa fartyg är uppskattningsvis något över 100 helt eller delvis svenskägda och resten inhyrda från utländska rederier. De utländska utlandsflaggade fartygen är genomsnittligt större än fartygen under svensk flagg och utgör därför ett större sammanlagt tonnage än det svenskflaggade. I tonnage räknat har alltså svensk sjöfartsnäring i dag större omfattning under utländska flaggor än under svensk. Utvecklingen är likartad i både Finland och Norge.

Den norska handelsflottan har från toppåret 1977, då den omfattade 48 miljoner dödviktston, gått rakt nedåt och omfattar i dag 10 miljoner dödviktston under norsk flagg. Antalet sysselsatta i den norska handelsflottan är i dag 22 900, varav 2 500 är permitterade. Som mest fanns det över 57 000 sjömän i den norska handelsflottan.

I Norge avvaktar man politiska åtgärder. Motsvarande situation föreligger i både Sverige och Finland. Den lösning som för närvarande diskuteras i Norge är att upprätta ett norskt internationellt register.

För närvarande pågår samordningssträvanden mellan de nordiska linjerederierna, och en sådan samordning tycks nödvändig om det skall vara möjligt att på sikt bibehålla transocean linjesjöfart till och från Norden. Men samordningen kan försvåras av en del faktorer. Det gäller bl. a. olikheterna mellan de nordiska länderna beträffande skatte- och andra offentliga regler. Andra hinder kan vara svårigheterna att bilda bolag som skall verka i flera av de nordiska länderna, liksom de besättningskostnadsskillnader som uppstår om Norge förverkligar sitt öppna register.

Därför anser jag att tiden nu är mogen för att ta initiativ till nordiska sjöfartspolitiska åtgärder i syfte att underlätta en samordning

och möjliggöra fortsatt linjesjöfart i nordiska rederier. Det är mot denna bakgrund jag och ytterligare några medlemmar av rådet kommer att väcka ett medlemsförslag som går ut på utarbetande av en gemensam nordisk bolagsform för rederiverksamhet, införande av enhetliga skatteregler och andra bestämmelser för rederiverksamheten samt i övrigt vidtagande av åtgärder för en konkurrenskraftig kostnadsnivå för nordisk sjöfart.

Guðrún Helgadóttir: Fru Præsident! Jeg synes, det er på høje tid at få undersøgt, i hvilket omfang siden ca. 1970 skibe under såkaldt bekvemmelighedsflag er forlist, har været involveret i kollisioner, grundstødninger, tab af skadelig eller farlig last og forbudt olieudslip eller har været udsat for brande og eksplosioner om bord under sejlads i Nordsoen, inklusive Den engelske Kanal, Østersøen, de indre skandinaviske farvande og farvandene, som nu udgøres af henholdsvis norsk og islandsk økonomisk zone og færøsk og grønlandsk fiskerizone.

Jeg synes, at så langt som der er sig gørligt, burde vi have disse oplysninger om omfanget af udslip og uheld, som de skibe, der sejler under såkaldte bekvemmelighedsflag, er udsat for.

Jeg synes også, vi burde have oplysning om, hvorvidt alle IMCO:s og IMO:s – Internationale Maritime Organisation og dens komité's – bestemmelser, regler, standarder, retningslinjer og anbefalinger gælder i alle de nordiske lande.

Jeg vil på det stærkeste understrege, ligesom den sidste taler, at jeg synes, vi snart burde have en samnordisk søfartspolitisk handlingsplan. Vi har i Island været udsat for uheld hvor skibe som sejler under de såkaldte bekvemmelighedsflag har været involveret, og det har skabt problemer, som vi ikke ønsker at være udsat for.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Aukén, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Ex-

ner, Kjell Magne Fredheim, Eiður Guðna-son, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gylden-kilde, Margit Hansen-Krone. Guðrún Helga-dóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Knud Kirkegaard, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Aase Olesen, Berit Oscars-son, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Dorte Bennedsen, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Arne Gadd, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thur-røe Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohoo-kana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Hannu Kempainen, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Paavo Lippinen, Peter Muurman, Ole Norrback, Haraldur Ólafsson, Heikki Ri-ihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðar-son.

Yttrandet hade sålunda antagits med 55 röster.

Utskottets förslag, punkterna B och C, bifölls.

Meddelande

Det meddelades, att minister for offentlige anliggender Frode Nør Christensen intagit sin plats i rådet.

3

B 72/t: Ministerrådsförslag om underlag till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Noden

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av minister-rådsförslaget

A. antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafiksäkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 72/t och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet,

B. att Nordiska rådet bemyndigar presidiet att på rådets vägnar och på grundval av förslag från kommunikationsutskottet, avge yttrande till Nordiska ministerrådet om en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden.

Knuuttila (liikennevaliokunnan esittelijä): Rouva presidentti! Ministerineuvoston vuoden 1985 kertomuksesta antamassaan mietinnössä liikennevaliokunta ilmaisi huolestumisen siitä, että liikenneturvallisuus monissa suhteissa oli selvästi huonontunut koko Pohjolassa. Valiokunta esitti liikenneturvallisuustyön tehostamista ja riittäviä voimavaroja ja katsoi, että soveliain ratkaisu olisi erityinen ministerineuvostossa laadittava toimintasuunnitelma.

Tähän istuntoon neuvostolle on nyt esitetty ministerineuvoston ehdotus B 72/t, joka on perusta Pohjolan liikenneturvallisuuden lisäämistä koskevalle toimintasuunnitelmalle. Ehdotus sisältyy raporttiin NU 1986:3 "Liikenneturva Pohjolassa – toimintasuunnitelma 90-lukua silmällä pitäen". Ehdotuksen valmisteluun on osallistunut myös liikennevaliokunnan edustaja. Valiokunta käsittelee tämän ehdotuksen tämän vuoden tammi-kuussa pitämässään kokouksessa.

Raportissa on kartoitettu Pohjolassa parhaillaan tehtävää pohjoismaista kansallista ja virallista liikenneturvallisuustyötä samoin kuin liikenneturvallisuustyötä yksityisten yritysten ja järjestöjen piirissä. Tämän jälkeen kuvataan liikenneonnettomuuksien kehittymistä pohjoismaissa ja eri pohjoismaiden liikenneturvallisuuspoliittisia suuntaviivoja. Raportin lopussa esitetään ehdotuksia liiken-

neturvallisuusyhteistyötä varten tulevaisuudessa.

Näihin ehdotuksiin kuuluvat mm. seuraavat:

- liikennevaliokunnan kanssa on käynnistettävä keskustelut paremman yhteistyön muodoista

- pohjoismaisen liikenneturvallisuusneuvoston koordinoivaa roolia on vahvistettava

- yhteinen perusnäkemys on vahvistettava kysymyksistä, jotka on asetettava kiireellisyysjärjestykseen

- konkreettisia kolmivuotissuunnitelmia on laadittava pidemmällä näkymällä

- projekti- ja tutkimusehdotuksia esittävien elinten piiriä on laajennettava

- pohjoismaisia liikenneturvallisuuspäiviä on kehitettävä

- pohjoismaisten elinten välistä yhteistyötä on laajennettava

- pohjoismaiseen liikenneturvallisuusneuvostoon on luotava palvelutoiminta, jossa kootaan ja annetaan tietoja siitä, mitä tapahtuu kansainvälisissä järjestöissä

- kansainvälisen toiminnan pohjoismaista perustaa on vahvistettava

- pohjoismaisen liikenneturvallisuusneuvoston, tieliikennelainsäädännön pohjoismaisen komitean (NKV) ja pohjoismaisen autoteknisen komitean (NBK) toimintaa on edelleen yhdenmukaistettava

- enemmän toimintaan suuntautuvaa tutkimustoimintaa on lisättävä

- työtä on suunnattava enemmän tienkäyttäjien asenteiden muuttamiseen tähtäviin toimiin.

Raportissa huomautetaan, että toimintasuunnitelma on nähtävä ensi askeleena kohti parempaa koordinaatista toisaalta pohjoismaisessa yhteistyössä ja toisaalta asianomaisen maan liikenneturvallisuusjärjestön ja pohjoismaisen työn välillä. Lisäksi raportissa katsotaan, että on tarpeen tarkastaa suunnitelma säännöllisesti ja tarkistaa se saatavien kokemusten valossa.

Ministerineuvoston taholta viitataan kahden toimintalinjaan jatkotyötä silmällä pitäen, mikä tietyillä ehdoilla voitaisiin aloittaa jo vuoden 1988 budjetista, tai myöhemmin.

Raportissa todetaan, että liikenneturvallisuuden myönteiseen kehittymiseen Pohjolaossa on tietoja, henkilöstövoimavaroja ja järjestöjä tekemään tuota työtä. Tilastot kuitenkin

osoittavat kehityksen olleen vähemmän edullinen viime vuosina, kuten edellä viitattiin. Siksi valiokunta katsoo, että pohjoismaisella ja kansallisella tasolla on viipymättä lisättävä taloudellisia voimavaroja, jotta jo voimassa olevaa kapasiteettia voitaisiin käyttää hyväksi nykyistä paremmin.

Valiokunta panee suuren painon Pohjoismaisen liikenneturvallisuusneuvoston toiminnan vahvistamiseen ja suuntautuu erittäin myönteisesti liikenneturvallisuusneuvoston ja liikennevaliokunnan välisiin keskusteluihin liikenneturvallisuusjärjestön parantamisesta. Niin ikään valiokunta tukee ehdotusta lisätä enemmän toimintaan suuntautuvia tutkimuksia sekä toimia tienkäyttäjien asenteiden muuttamiseksi. Valiokunta haluaa tässä viitata pohjoismaiseen liikenneturvallisuusvuoteen 1983 (NTÅ-83), jolloin välittömästi ja koordinoitua toimintaa voitiin muuttaa tienkäyttäjien asenteita ja saada uusiakin tahoja mukaan liikenneturvallisuusjärjestöön. Valiokunta hyväksyy raportissa esitetyt ehdotukset siitä, että koordinaatista on vahvistettava, tiedotusta tehostettava ja niiden elinten piiriä laajennettava, jotka voivat ehdottaa projekteja ja selvityksiä.

Sen sijaan valiokunnan mielestä puuttuu konkreettisia ehdotuksia uusiksi välittömiksi liikenneturvallisuusjärjestöiksi sekä niiden rahoitusehdotuksia.

Valiokunta haluaa tässä yhteydessä arvoitella liikenneturvallisuusneuvoston suunnitteluryhmälle antamaa toimeksiantoa, jonka mukaan oli laadittava strategia, jonka mukaan pohjoismaisen liikenneturvallisuusohjelma voidaan laatia. Työn tuloksena on nyt saatu ainoastaan pohja toimintasuunnitelmaa varten. Tämä merkitsee sitä, että konkreettista toimintasuunnitelmaa koskeva uusi ministerineuvoston ehdotus on suunniteltava 36. istuntoon.

Uusi budjettimenettely merkitsee puolestaan sitä, että työ konkreettisen toimintasuunnitelman parissa on käynnistettävä jo tämän vuoden maaliskuussa, jotta Pohjoismaiden liikenneturvallisuusneuvosto voi antaa ministerineuvostolle realistisen budjettiehdotuksen. Liikennevaliokunnan on käsiteltävä konkreettinen suunnitelma jo kesäkokouksessaan elokuussa 1987.

Korostaakseen sitä merkitystä, jonka valiokunta antaa konkreettiselle toimintasuun-

nitelmalle, valiokunta on tammikuussa pitämässään kokouksessa asettanut työryhmän. Viisijäseninen työryhmä sai tehtäväkseen esitellä pohjoismaiselle liikenneturvallisuusneuvostolle valiokunnan prioritoinnit sekä seurata liikenneturvallisuusneuvoston työtä toimintasuunnitelman konkretisoinniseksi. Työryhmä tulee ottamaan yhteyttä liikenneturvallisuusneuvostoon välittömästi istunnon jälkeen.

Utskottet betonar också att handlingsplanens aktiviteter och beslutat årligen skall rapporteras i C1 samt att planen skall ses över med t. ex. tre års mellanrum.

För att det fortsatta arbetet skall kunna starta redan från 1988 års budget föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

”att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafik säkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 72/t och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet.

att Nordiska rådet bemyndigar presidiet att på rådets vägnar och på grundval av förslag från kommunikationsutskottet avge yttrande till Nordiska ministerrådet om en handlingsplan för ökad trafik säkerhet i Norden”.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Knuutilas anförande i svensk översättning: Fru president! I sitt betänkande över ministerrådets berättelse 1985 uttryckte kommunikationsutskottet sin oro över att trafik säkerheten i flera hänseenden tydligt försämrats i hela Norden. Utskottet efterlyste intensifierat trafik säkerhetsarbete jämte tillräckliga medel och ansåg att den lämpligaste lösningen skulle vara en särskild handlingsplan i ministerrådets regi.

Inför sessionen har rådet nu förelagts ett ministerrådsförslag om underlag för en handlingsplan för ökad trafik säkerhet i Norden. B 72/t. Förslaget finns i rapporten NU 1986:3 ”Trafik säkerhet i Norden – handlingsplan med sikte på 90-talet”. I dess beredning har också kommunikationsutskottets representant deltagit. Utskottet behandlade detta förslag vid sitt januarimöte i år.

I rapporten har klarlagts det trafik säkerhetsarbete som pågår i Norden i nordisk, na-

tionell och officiell regi samt inom privata företag och organisationer. Därefter beskrivs trafikolycksutvecklingen i Norden och de trafik säkerhetspolitiska riktlinjerna i de enskilda länderna. Rapporten slutar med förslag för trafik säkerhetssamarbetet i framtiden.

Till dessa förslag hör bland andra följande:

- diskussioner bör tas upp med kommunikationsutskottet om formerna för en bättre samverkan

- Nordiska trafik säkerhetsrådets (NTR) koordinerande roll bör stärkas

- en gemensam grundsyn bör fastställas över frågor som bör prioriteras

- konkreta 3-årsplaner bör utarbetas i ett längre perspektiv

- kretsen av organ som kan framlägga projekt- och utredningsförslag bör vidgas

- de nordiska trafik säkerhetsdagarnas seminarier bör utvecklas

- samarbetet mellan de nordiska organen bör utvidgas

- inom NTR bör byggas upp en servicefunktion som insamlar och sprider information om vad som sker inom internationella sammanslutningar

- den nordiska basen för ett internationellt agerande bör förstärkas

- NTR:s, Nordiska kommitténs för vägtrafiklagstiftning (NKV) och Nordiska biltekniska kommitténs (NBK) verksamheter bör ytterligare harmoniseras

- den mera handlingsinriktade utredningsverksamheten bör ökas

- arbetet bör inriktas mera på åtgärder för att förändra trafikanters attityder.

I rapporten påpekas att handlingsplanen bör ses som ett första steg mot en bättre samordning av det nordiska samarbetet och mellan respektive lands trafik säkerhetsarbete och det nordiska arbetet. Vidare anses i rapporten att planen behöver ses över regelbundet och revideras i ljuset av de erfarenheter man vinner.

Från ministerrådets sida hänvisas till två handlingslinjer för det fortsatta arbetet, som på vissa villkor kunde påbörjas redan från 1988 års budget eller senare.

Det konstateras i rapporten att i Norden finns kunnande, personresurser och organisationer för en gynnsam utveckling i trafik säkerheten. Statistiken visar dock att utvecklingen har varit mindre gynnsam de senaste

ären. Utskottet anser därför att man på nordisk och nationell nivå skyndsamt bör öka de finansiella resurserna för att de redan befintliga kapaciteterna skall kunna utnyttjas bättre.

Utskottet lägger en stor vikt vid att stärka NTR:s verksamhet och välkomnar diskussioner mellan NTR och kommunikationsutskottet om en förbättring av trafiksäkerhetsarbetet. Likaså tillstyrker utskottet förslaget att öka de mera handlingsinriktade utredningarna samt åtgärderna för att förändra trafikanternas attityder. Utskottet vill här hänvisa till Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 (NTÅ-83), då man med direkta och samordnade åtgärder kunde ändra på trafikanternas attityder och engagera även nya parter i trafiksäkerhetsarbetet. Utskottet omfattar de i rapporten framtagna förslagen att samordningen bör förstärkas, informationen intensifieras och kretsen av de organ som kan föreslå projekt och utredningar bör vidgas.

Däremot saknar utskottet konkreta förslag till nya direkta trafiksäkerhetsåtgärder samt förslag till deras finansiering.

Utskottet vill här kritisera NTR:s mandat till plangruppen, vilket var att utarbeta "en strategi efter vilken ett nordiskt trafiksäkerhetsprogram kan byggas upp". Arbetet har nu resulterat i inte mer än ett underlag för handlingsplan. Detta innebär att ett nytt ministerrådsförslag om en konkret handlingsplan skall planeras till den 36:e sessionen.

Den nya budgetproceduren innebär att arbetet med en konkret handlingsplan skall inledas redan under mars månad i år för att NTR skall kunna ge ministerrådet ett realistiskt budgetförslag. Kommunikationsutskottet bör behandla den konkreta planen vid sitt sommarmöte i augusti 1987.

För att framhäva den betydelse som utskottet ger den konkreta handlingsplanen har utskottet vid sitt januarimöte utsett en arbetsgrupp. Gruppen, som består av fem medlemmar, fick till uppgift att för NTR presentera utskottets prioriteringar samt att följa NTR:s arbete med konkretiseringen av handlingsplanen. Arbetsgruppen kommer att ta kontakt med NTR omedelbart efter sessionen.

Utskottet betonar också att handlingsplanens aktiviteter och resultat skall arligen rapporteras i CI samt att planen skall ses över med t. ex. tre års mellanrum.

För att det fortsatta arbetet skall kunna starta redan från 1988 års budget föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafiksäkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 72/t och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet,

att Nordiska rådet bemyndigar presidiet att på rådets vägnar och på grundval av förslag från kommunikationsutskottet avge yttrande till Nordiska ministerrådet om en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden.

Fru president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Meddelande

Det meddelades, att Svein Alsaker lämnat sessionen.

Liikenneministeri **Luttinen**: Rouva puheenjohtaja! Myönteinen liikenneturvallisuuskehitys Pohjoismaissa on tällä vuosikymmenellä pysähtynyt. Vakavat liikenneonnettomuudet ovat viime vuosina nousseet. Tämä antaa aiheita huoleen ja meidän on etsittävä uusia tehokkaita liikenneturvallisuustoimenpiteitä sekä kansallisissa että kansainvälisissä puitteissa. Sen vuoksi on oikein ja paikallaan, että liikenneturvallisuudesta ja sen parantamisesta keskustellaan myös Pohjoismaiden neuvoston istunnossa.

Pohjoismailla on ollut tunnustettu asema liikenneturvallisuustyön edelläkävijöinä monissa asioissa. Pohjoismailla on myös edellytykset yhteistyössä kehittää liikenneturvallisuutta ja – näin uskon – myös esiintyä yksituumaisesti laajemmissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Pohjoismaista yhteistyötä liikenneturvallisuudesta vastaavien ministeriöiden välillä on perinteisesti hoitanut Pohjoismaiden liikenneturvallisuusneuvosto NTR, joka on Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistoimintaelin. NTR:llä on puolestaan liikenneturvallisuustyön eri sektoreita varten kolme alakomiteaa: pohjoismainen liikenneturvallisuuden tutkimuskomitea, pohjoismainen tieliikennelainsäädäntökomitea ja pohjoismainen autoteknillinen komitea. Tämän organisaat-

tion puitteissa harjoitettu yhteistyö on tuottanut tuloksia. On valmisteltu ja toteutettu yhteisiä lainsäädäntöhankkeita, toimeenpantu tutkimuksia ja selvityksiä yhteisesti kiinnostavista liikenneturvallisuuskysymyksistä, järjestetty yhteispohjoismaisia seminaareja, vaihdettu informaatiota pohjoismaiden kesken kansallisista hankkeista jne.

Liikenneturvallisuustilanteen viimeaikainen heikkeneminen on antanut aihetta arvioida osittain uudelleen pohjoismaisen liikenneturvallisuusyhteistyön toimintamuotoja ja suuntaviivoja. Liikenneturvallisuustyö on laaja-alaista, ja sen vuoksi on tarpeen, että mahdollisimman monet alasta kiinnostuneet viranomaiset ja organisaatiot ovat tässä työssä mukana.

Liikenneturvallisuudessa 1970-luvulla saavutettu menestys perustui osaltaan yleisen kiinnostuksen heräämiseen tähän työhön. Asia koettiin myös poliittisen päätöksenteon tasolla tärkeäksi. Nyt kun liikenneturvallisuustyölle pyritään etsimään uusia suuntaviivoja, on syytä pitää mielessä nämä kokemukset.

Pohjoismaiden neuvoston liikennevaliokunnan ja NTR:n välinen yhteistyö liikenneturvallisuuskysymyksissä alkoi varsinaisesti pohjoismaisen liikenneturvallisuusvuoden 1983 valmistelun yhteydessä. Tämä yhteistyö on sen jälkeen jatkunut tiiviinä mm. valmisteltaessa Maarianhaminassa syksyllä 1985 pidettyjä ensimmäisiä pohjoismaisia liikenneturvallisuuspäiviä. Myös seuraavien ensi syksynä pidettävien liikenneturvallisuuspäivien valmistelu tapahtuu liikennevaliokunnan ja NTR:n yhteistyönä.

Pohjoismaiden neuvoston ns. mini-istunnon yhteydessä syksyllä 1985 tehdyn päätöksen mukaisesti on NTR yhteistyössä liikennevaliokunnan kanssa valmistellut ehdotuksen pohjoismaiseksi liikenneturvallisuustyön suunnitelmaksi. Ehdotus on nähtävä periaattemietintönä, jossa on pyritty kartoittamaan ne puitteet ja muodot, joissa liikenneturvallisuusalan yhteistyötä pohjoismaiden kesken tulisi jatkaa. Suunnitelmassa osoitetaan keskeiset suuntaviivat yhteistyön tehostamiselle. Mietintöön ei ole sisällytetty konkreettista projektiohjelmaa. NTR on päättänyt välittömästi jatkaa toimintaohjelman konkreettisia liikenneturvallisuushankkeita koskevan osan valmistelua siten, että tätä useammalle vuo-

delle ajoitettua projektisuunnitelmaa voitaisiin tarkastella rinnan vuoden 1988 projektibudjetin kanssa. Projektisuunnitelma on tarkoitettu valmistella niin, että se voidaan esitellä liikennevaliokunnalle lopullista hyväksymistä varten syksyn 1987 mini-istunnossa. Tällöin suunnitelman toimeenpano voisi alkaa tarkoitettulla tavalla vuonna 1988.

Toimintasuunnitelmassa esitettyjen ajatusten mukaisesti NTR on päättänyt kutsua alalla työskentelevät pohjoismaiset toimielimet kokoukseen noin kuukauden kuluttua. Pohjoismaiden neuvoston liikennevaliokunta kutsutaan luonnollisesti kokoukseen, koska NTR haluaa syventää yhteistyötä toimintasuunnitelman mukaisesti. Kokouksen tarkoituksena on toteuttaa laajennettua yhteistyötä ja ottaa varteen ne ajatukset, joita eri yhteistyöelimillä on.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että työtä tehdään jo monilla tärkeillä alueilla, kuten pyöräilijöiden turvallisuuteen, vanhusten liikenneongelmiin, raskaaseen tavaraliikenteeseen ja eläinonnettomuuksiin liittyvissä kysymyksissä. NTR:llä on myös edessään monia uusia haasteita, kuten uuden tekniikan käyttö tulevassa liikenneturvallisuustyössä.

Olen mielihyvällä todennut, että Pohjoismaiden neuvoston liikennevaliokunta on ilmoittanut valmiutensa osallistua pohjoismaisen liikenneturvallisuustyön toimenpideohjelman jatkovalmisteluun. Niiden hyvien kokemusten perusteella, mitä ministerineuvostolla on valiokunnan ja NTR:n aikaisemmista yhteistyöhankkeista, uskon, että yhteistyö tulee jatkumaan hyvänä. Pohjoismaiden ministerineuvosto on puolestaan valmis osoittamaan lisää resursseja tähän yhteistyöhön ja muutoinkin tukemaan pyrkimyksiä yhteisten ratkaisujen löytämiseksi tulevien vuosien liikenneturvallisuusongelmiin.

Trafikminister **Luttinens** anförande i svensk översättning: Den positiva trafiksäkerhetsutvecklingen i Norden har under detta årtionde avstannat. Antalet allvarliga trafikolyckor har under de senaste åren stigit. Det ger anledning till bekymmer och till att söka nya effektiva trafiksäkerhetståtgärder både nationellt och internationellt. Därför är det rätt och viktigt, att även i Nordiska rådet

session diskutera trafiksäkerhet och dess förbättrande.

De nordiska länderna har haft en erkänd ställning som föregångare i trafiksäkerhetsarbetet i många ärenden. Dessa länder har också förutsättningar att i samarbete utveckla trafiksäkerhet och, som jag tror, även uppträda i enighetens tecken i vidare internationella sammanhang.

Det nordiska samarbetet mellan de för trafiksäkerheten ansvariga ministerierna har traditionellt skötts av Nordiska trafiksäkerhetsrådet, NTR, vilket är Nordiska ministerrådets samarbetsorgan för dessa frågor. Under NTR arbetar tre underkommittéer, vilka representerar olika sektorer inom trafiksäkerhetsarbetet: Nordisk Kommitté för Trafiksäkerhetsforskning, Nordisk Kommitté för Vägtrafiklagstiftning och Nordisk Bilteknisk Kommitté. Samarbetet inom denna organisation har gett resultat. Man har förberett och genomfört gemensamma lagstiftningsåtgärder, gjort undersökningar och utredningar kring trafiksäkerhetsfrågor med gemensamt intresse, ordnat samnordiska seminarier, och utbytt information mellan de nordiska länderna om nationella åtgärder med mera.

Den negativa utvecklingen i trafiksäkerhetsituationen under den senaste tiden har gett anledning till att delvis på nytt "se över" det nordiska trafiksäkerhetssamarbetets verksamhetsformer och riktlinjer. Trafiksäkerhetsarbetet berör många sektorer och det är därför av nöden, att så många intresserade myndigheter och organisationer som möjligt deltar i detta arbete.

Den framgång, som i trafiksäkerhetsarbetet under 1970-talet nåddes, hade sin grund till en del på att ett allmänt intresse för detta arbete föddes. Saken ansågs viktig även på den politiska beslutfattningens nivå. Nu när nya riktlinjer för trafiksäkerhetsarbetet söks, bör dessa erfarenheter hållas i minnet.

Samarbetet mellan Nordiska rådets trafikutskott och NTR i trafiksäkerhetsfrågor började egentligen i samband med förberedelserna till det Nordiska Trafiksäkerhetsåret 1983. Detta samarbete har därefter fortsatt intimt bland annat vid förberedelserna av de första Nordiska Trafiksäkerhetsdagar, som hösten 1985 hölls i Mariehamn. Även förberedelserna för följande trafiksäkerhetsdagar, som skall hållas i höst, sker i samarbete mellan

kommunikationsutskottet och NTR.

Enligt beslut som fattades i samband med Nordiska rådets s. k. mini-session under hösten 1985 har NTR i samarbete med kommunikationsutskottet förberett ett förslag till Nordisk handlingsplan på trafiksäkerhetsområdet. Förslaget bör anses vara ett principbetänkande, där man har försökt kartlägga de former och det underlag, på vilka trafiksäkerhetssamarbetet mellan de nordiska länderna skall föras vidare, samt ange centrala riktlinjer för ett effektivare samarbete. Rapporten innehåller ej något konkret projektprogram. NTR har därför beslutat att omedelbart fortsätta med förberedelserna av handlingsprogrammets del som berör konkreta trafiksäkerhetsåtgärder så, att denna mångåriga projektplan kunde behandlas i takt med 1988 års projektbudget. Projektplanen kommer att förberedas så, att den kan presenteras för kommunikationsutskottet för definitivt godkännande vid "mini-session" under hösten 1987. Då kunde verkställandet av planen påbörjas, såsom avsett, år 1988.

I linje med de tankar som har lyfts fram i handlingsplanen har NTR beslutat att inbjuda de nordiska organ som arbetar på detta område till ett möte om ungefär en månad. Självfallet inviteras Nordiska rådets kommunikationsutskott till mötet eftersom NTR vill fullfölja de idéer om fördjupat samarbete med utskottet som har lagts fram i handlingsplanen. Syftet med mötet är att sätta i verket den breddning av samarbetet som förutsatts och att ta till vara de idéer som finns inom skilda samarbetsorgan.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att arbete redan pågår på många viktiga områden såsom cyklisternas säkerhet, äldre i trafiken, tunga godstransporter och viltolyckor. NTR står också inför flera utmaningar såsom högteknologins användning i det framtida trafiksäkerhetsarbetet.

Med tillfredsställelse kan jag konstatera, att Nordiska rådets kommunikationsutskott har anmält sin beredskap att delta i den fortsatta förberedelsen av en nordisk handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet. På basen av de goda erfarenheter, som ministerrådet har av utskottets och NTR:s tidigare samarbetsprojekt, tror jag, att samarbetet även i fortsättningen blir gott. Nordiska ministerrådet å sin sida är berett att öka resurserna för trafik-

säkerhetssamarbetet och även eljest att stöda strävandena som syftar till att hitta gemensamma lösningar på trafiksäkerhetsproblem under de kommande åren.

Margrete Auken: Fru præsident! Jeg vil gerne takke for svaret, men har lyst til at føje et par bemærkninger til.

Trafiksikkerheden bør nemlig ses også i lyset af den overordnede trafikplanlægning og ikke helt isoleret som et spørgsmål om rettigheder, om politi og om færdselslovgivning.

Der er en uhyggelig tendens til at betragte trafikudviklingen som noget uafvendeligt, som man ikke kan gøre noget ved, og et grelt eksempel er, at når man skal angive ulykernes tal så kan man finde på at angive det sammen med antal kørte kilometer. Forestil jer, at vi siger, at der er kørt så og så mange flere kilometer i Norge, og derfor er der ikke nogen reel stigning i ulykernes tal, selv om der faktisk er det. Jamen der er jo ikke kommet flere nordmænd, selv om nordmændene kører flere kilometer, og hvis man ikke kan se de ting i en bedre sammenhæng, kommer man helt galt af sted. Den slags overvejelser bør altså inddrages.

Vi har oplevet, meget glædeligt, at ulykkestallet i Danmark er gået ned, da vi satte hastighederne ned, men det er naturligvis et alt for lille indgreb, vi dér har foretaget.

Jeg vil også gerne påpege de sociale sider af trafiksikkerheden. Der tales så tit om rettigheder: man kan i det danske Folketing i hvert fald høre, fortrinsvis mandlige, politikere sige: vi skal have frit transportvalg. Når man så spørger, om det er meningen, at børnene skal have kørekort, så siger de: nå nej, men det er jo heller ikke...!

Men hvem er "vi" i denne sammenhæng? Trafikken er vel fremfor noget præget af et "vi", som er den privilegerede gruppe, som er de højtuddannede, som er fortrinsvis mændene, socialt godt placeret, i alderen fra 30 til 55–60. Det er dem, der har fået vores trafik, og så kalder man alt det, der ændrer i det, indgreb i det, som de endda måske kunne benævne som velerhvervede rettigheder. Jeg gør opmærksom på, at der er mange rettigheder, der er "slet erhvervede" og ikke "velerhvervede"!

En ting, der hører med her, er kvindernes liv. Det er så omfattende, hvad der er sket at det næsten aldrig ses. De fleste af jer, som er her til stede, erindrer fra jeres barndom, at når man var ældre end 2 år gammel, så blev man ikke passet længere; så passede man sig selv, også om man levede i storbyerne. Man kunne altid finde en voksen, hvis man slog sig eller sådan, men der var ingen voksne, der var beskæftigede med at rende og se efter børn, der var over 2 år gamle.

I dag skal børn være under konstant opsyn, til de er 8–10 år gamle – en fuldstændig ændring i kvindernes liv, for det er kvinderne, der kommer til at gøre det. Derefter skal børnene, hvis man har ressourcer til det, transporteres rundt, for den eneste eventuelle transport, der er arrangeret, er hjem/skole, da dette samfund kun kigger på erhvervslivets behov. Men f. eks. en 10–12-årig er en nomade, der rejser omkring; de kan ikke anvende en cykel længere, for det er for farligt. Derfor skal igen kvinderne i gang. Det er dem, der kører børnene rundt, hvis de overhovedet skal komme rundt. Mange kommer det ikke, mange børn, mange gamle er simpelt hen låst fast hjemme; deres mobilitet er taget fra dem, og de hører derfor definitivt ikke længere med til et "vi".

Jeg mener, at færdsels- og trafikplanlægningen bør ses i en sammenhæng, hvor de stærkes rettigheder ikke længere kaldes velerhvervede, og hvor det altså er alles rettigheder, der kommer ind, og hvor det er alles, ikke bare tryghed, men også mobilitet, fremkommelighed, der skal gives vægt.

Vi kommer til at inddrage den fysiske planlægning, vi kommer til at inddrage erhvervsplanlægningen, institutionernes placering, handelscentre og hvad ved jeg, i den overordnede trafikplanlægning, så også gamle og børn og handicappede og dumme og hvem der ellers er tyraniseret har en chance for at komme rundt i verden og ikke er tvunget til at blive hjemme, fordi "vi" skal have frit transportvalg.

Så vil jeg i øvrigt hilse og sige, at hvis det lykkes os, så får vi et lettere, et venligere, et smukkere samfund. Også I bliver smukkere og tyndere af at cykle.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-
træffande utskottets förslag till rekommendation.

För yttrandet röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Eidur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Knud Kirkegaard, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Jo Benkow, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Flemming Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Hannu Kempainen, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Ole Norrback, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen, Jan P. Syse och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

Utskottets förslag, punkten B, bifölls.

4

A 728/t: Medlemsförslag om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Östrand (kommunikationsutskottets talesman): Fru president! I det här medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för byggandet av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk.

Jag är den förste att beklaga att spårvidden på järnvägarna i Finland skiljer sig från den västeuropeiska spårvidden. Detta medför av naturliga skäl olägenheter vid gränsen mellan Sverige och Finland vid Haparanda. Cirka 200 000 ton omlastas varje år vid gränsen. Ett nytt spår från gränsen till stålverket skulle bli 10 km långt, och investeringen beräknas kosta ca. 15 miljoner finska mark. Det skulle naturligtvis vara en fördel om man hade den svenska spårvidden ända ner till stålverket.

Med tanke på den ringa volym som skulle transporteras på sträckan är det en mycket stor investering. Det bör påpekas att varken järnvägen i Finland eller Outokumpu är beredda att delta i investeringskostnaden annat än i mycket ringa mån.

Kommunikationsutskottet har kommit fram till att detta medlemsförslag är alltför begränsat för Nordiska rådet och att det får ankomma på Finland att avgöra om man vill investera i ett nytt spår från gränsen till stålverket. Mot den bakgrunden föreslår kommunikationsutskottet att Nordiska rådet inte företar sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Med dessa ord, fru president, yrkar jag bifall till kommunikationsutskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

5

A 729/t: Medlemsförslag om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Olof Jansson (kommunikationsutskottets talesman): Fru president! Förslagsställarna erinrar om forskningsresultat från Finland,

Norge och Sverige som visar att olycksrisken i synnerhet under oktober–februari ökar i jämförelse med de andra årstiderna, eftersom bilisterna fortsätter att köra med de hastigheter som lämpar sig för sommarförhållanden. Det påpekas också av förslagsställarna, att bilisterna inte i tillräcklig mån beaktar exempelvis halt väglag och reglerar sin körhastighet enligt rådande förhållanden och likaså att speciellt vägbundna hastighetsbegränsningar får ökad vikt under perioden oktober–februari då körförhållandena och vägytans egenskaper oförutsett och mycket snabbt kan variera.

Tanken hos förslagsställarna är mycket god – det må erkännas – men svår att motivera, att kunna genomföras generellt eftersom naturförhållandena och vägförhållandena geografiskt inom Norden kan variera mycket. Vi vet att enbart inom Skandinavien är naturförhållandena mycket olika mellan Nordkap i norr och Sönderjylland i söder. Medan man i norra Sverige, Norge, Finland kan ha halka, snö på vägarna kan det råda rena sommarföret i exempelvis södra Sverige och Danmark.

Utskottet har funnit att nordiska trafiklagar har den grundläggande principen att biltrafiksäkerheten skall anpassas med hänsyn till ställe, före, väder och trafikförhållanden.

Om informationen är tillräcklig anses det att trafikanterna blir motiverade att anta dessa grundprinciper.

Utskottet anser vidare att för höga hastigheter i trafiken på de nordiska vägarna visserligen är ett stort problem både när det gäller trafiksäkerheten och andra aspekter, men för att komma tillrätta med detta problem anser utskottet att man i Norden både nationellt och nordiskt borde öka de finansiella resurserna som ställs till förfogande för trafikmyndigheter för att intensifiera trafikövervakningen samt trafikinformation och upplysning.

Kommunikationsutskottet har tillika funnit att det råder brist på erforderliga utredningar i denna fråga. Därför vore det tillika intressant om denna försöksverksamhet kunde genomföras i något av de nordiska länderna regionalt; därvid kunde man få erfarenhet och också i ett dylikt projekt praktisera finansiella och trafiksäkerhetsmässiga konsekvenser av ett dylikt experiment. Därefter kunde

man möjligen föra saken vidare till generell genomförande på större områden.

Fru president! Kommunikationsutskottet, som vid sina överläggningar har tagit hänsyn till de inkomna remissvaren, föreslår att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget för vilket jag får yrka godkännande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

6

A 739/t: Medlemsförslag om sänkta flygpriser inom Norden

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1) utreda möjligheterna att sänka och samordna de statliga flygplatsavgifterna för internordiska linjer samt

2) utreda möjligheterna till generella sänkningar av priserna på de internordiska flyglinjerna.

Ragna Berget Jørgensen (kommunikationsutskottets talesman): President! I förbindelse med det fremsatte förslag pekar förslagsstillerne på et mye omdiskutert og komplisert tema for alle medlemslandene i Nordisk Råd. Forslagsstillerne viser til at prisene på de internordiske flyrutene er for høye sammenlignet med de innenlandske rutene. I forslaget heter det bl. a. at all internordisk flytrafikk når det gjelder prisfastsettelse burde betraktes som innenrikstrafikk. Flere høringsinstanser støtter dette, og viser til at en normalreise mellom de nordiske land er nærmere 50 pst. dyrere enn en tilsvarende reise over den samme avstand innenriks. Har man som målsetting å medvirke til et utvidet turist- og reiselivssamarbeid i Norden, burde slike hindringer søkes løst.

Selvsagt er det en rekke forhold som påvirker flyprisfastsettelse. Flyplassavgift er ett av de momenter som bør vurderes i denne sammenheng. Forslagsstillerne mener at in-

ternordisk flytrafikk i avgiftssammenheng bør betraktes som innenrikstrafikk.

For øvrig er det også andre forhold som påvirker og skaper ulike flypriser også landene imellom. Det blir urimelige kostnader for en fra Nord-Norge som skal reise f. eks. til Østersund i Midt-Sverige og på grunn av manglende tverrforbindelse må reise via Oslo og Stockholm for å komme fram. Tverrforbindelsens betydning er ikke uvesentlig i denne sammenheng. Jeg benytter derfor anledningen til å peke på at tverrforbindelsen i Midt-Norge er et eksempel som snarest må finne sin løsning.

For at vi skal lykkes med å senke flyprisene, bør utredningsarbeidet også måtte omfatte bl. a. flyplassavgifter, moms på drivstoff, flymønster, degressive priser, betaling for servering og charteravgifter. Jeg kan i den forbindelse nevne at den norske samferdselskomite har sett på mulighetene til å ta bort charteravgiften med det mål å fremme reiseliv mellom de nordiske land. Også den norske samferdselsministeren stilte seg positiv til dette.

Høringsinstansene er delt i synet på om det er behov for en nordisk utredning nå. Noen peker på at det er i gang samtaler mellom SAS og luftfartsmyndighetene i Danmark, Sverige og Norge, og at det må være fornuftig å avvente disse diskusjonene før en involverer Finland og Island. De instanser som støtter medlemsforslaget, legger stor vekt på at avgiftsforskjeller og ulik passasjerservice ikke er tilstrekkelig for å forklare de store prisforskjellene. Det er derfor behov for en utredning der en også vurderer hvordan mangelen på konkurranse virker inn på prisene.

Kommunikasjonsutvalget har ofte betonet hvor viktig det er for det nordiske samarbeidet at en har rimelige og effektive kommunikasjoner. Ja, dette er selve hovedidéen i mange av de vedtak som er gjort opp gjennom årene, og det må gjelde det samme enten vi snakker om veg, jernbane, eller flytrafikk. Denne grunnforutsetningen griper også inn i de fleste samarbeidsområder. En kan nevne kulturutveksling, turisme og alle de initiativ som er i gang på det økonomiske området.

Utvalget støtter derfor de som mener det er behov for en nordisk utredning om senkning av flypriser på de internordiske rutene. Ut-

valget mener også det er interessant når flere høringsinstanser peker på at det nesten ikke finnes konkurranse på disse rutene, og at det betyr mer for prisnivået enn avgiftspolitikken. Dette er noe vi mener man bør utrede nærmere.

Utvalget kan ikke støtte dem som mener en bør vente med en nordisk utredning til diskusjonen mellom SAS og myndighetene i Danmark, Norge og Sverige er kommet lenger. Utvalget er selvfølgelig av den mening at disse diskusjonene bør innarbeides i den foreslåtte utredningen.

På denne bakgrunn vil utvalget gi sin støtte til medlemsforslaget og tilrår at rådsforsamlingen gjør det samme.

Hanna Kvanmo: President! Jeg støtter selvfølgelig intensjonene i det forslaget som er lagt fram. Men som medlem av det norske kommunikasjonsutskottet i Stortinget gjennom 14 år vet jeg at det ikke er noen lett oppgave å få til en senking av flyprisene i Norden.

I Norge har vi 50 flyplasser. De drives 100 pst. av de inntektene luftfarten selv gir. Det er altså flyplassavgiftene, underveisavgiftene, passasjeravgiftene osv. som dekker hele luftfarten i Norge. Det er klart at da må det bli dyrt. Men i nordisk sammenheng har vi ett område hvor vi virkelig kan gjøre noe, og kan gjøre det fort: Vi kan fjerne charteravgiften på internordiske reiser. Det vil ikke innebære det helt store frafallet av inntekter i de forskjellige lands statskasser – en ubetydelig del faktisk. Som Ragna Berget Jørgensen sa, har den norske samferdselsministeren stilt seg åpen for det spørsmålet. Jeg vil håpe at han nå tar det opp i Ministerrådet og prøver å få denne charteravgiften bort så hurtig som mulig. Hele Norden er tjent med at det nordiske folk reiser innenfor Norden. Man kan f. eks. se på den norske utenriksbalansen. Der har vi i år vel 33 milliarder kr. i underskudd. Av de 33 milliarder kr. skyldes 10 milliarder kr. turisttrafikken. Nordmenn reiser i utlandet for 17 milliarder kr., mens utlendingene bare legger igjen 7 milliarder kr. i Norge. 10 milliarder kr. av det store utenriksunderskuddet skyldes altså rett og slett turisttrafikken. Situasjonen er noe bedre i Danmark og Sverige, men ikke så veldig mye. Da

må det virkelig være på tide at vi begynner å se på hva vi gjør i Norden for å få flest mulig nordiske mennesker til å feriere her. Vi må også trekke andre utlendinger inn, slik at vi kan få balanse, iallfall i det regnskapet.

Jeg anbefaler på det beste at Ministerrådet nå fjerner charteravgiften.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-
treffande utskottets förslag till rekommenda-
tion.

För yttrandet röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Asa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Sakari Knuuttila, Wiggö Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Ole Gabriel Ueland, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik och Kåre Øvregard.

Mot rekommendationen röstade:

Ólafur G. Einarsson och Páll Pétursson.

Eiður Guðnason och Haraldur Ólafsson
avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Jo Benkow, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Guðrún Helgadóttir, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Antti Kalliomäki, Hannu Kempainen, Preben Lange, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Aase Olesen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jim-

my Stahr, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen, Jan P. Syse, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen, Friðjón Þórðarson och Olle Östrand.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendationen och 2 medlemmar avstod från att rösta.

7

A 743/t: Medlemsförslag om en förenkling och harmonisering av tullformalitetserna i posttrafiken mellan de nordiska länderna

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att påskynda arbetet med att förenkla och harmonisera tullformalitetserna i den internordiska posttrafiken.

Margit Hansen-Krone (kommunikationsutskottets talesman): Fru president! Det finnes fremdeles mange typer handelshindringer mellom de nordiske land, og forsinkelser i tollbehandlingen av post er ett av disse. Harmonisering av lover og regler og forenklete prosedyrer er motiveringen bak det medlemsforlaget vi nå diskuterer.

Forslagsstillerne peker på at det i henhold til postverkets og tollvesenets arbeidsopp-gaver og målsettinger kan oppstå visse interessekonflikter når rutinene skal forenkles. En av grunnene kan være at serviceaspektet betones noe ulikt. Postverket legger avgjørende vekt på at postforsendelsene skal befordres raskt døgnet rundt, mens tollvesenet skal se til at kontrollen er best mulig for bl. a. å unngå smugling og økonomisk kriminalitet. Forslagsstillerne peker på at en effektiv kontroll i visse tilfeller kan føre til tidkrevende rutiner med påfølgende ulemper for kundene. Det er derfor forslagsstillerne mening at tollformalitetsene er en flaskehals i den internordiske posttrafikken, og det må være et mål å gjøre rutinene enklere, mer fleksible og mindre byråkratiske.

Flere høringsinstanser understreker beho-

vet for enkle og raske transporter, bl. a. av hensyn til industri- og handelsvirksomheten i Norden.

Flere er også av den mening at det finnes unødige hindringer, selv om samarbeidet mellom postverket og tollvesenet er intensivert de siste årene. Næringslivet er postverkens største kunder, og ikke bare den internordiske situasjonen, men også den internasjonale konkurransen tilsier at posttrafikken bør gå mest mulig problemfritt. Ulike nasjonale lover og regler må harmoniseres og unødig politisk og byråkratisk treghet fjernes. Noen av høringsinstansene pekte også på at berørte myndigheter mangler ressurser og personell, bl. a. for å holde tollkontorene åpne om kvelden og i helgene. Det blir videre pekt på at utførsels- og innførselskontrollen bør forenkles, og at en bør ha færrest mulig kontrollpunkter. Utførsels- og innførselskontrollen bør være på samme sted, og det blir vist til Narvik som et godt eksempel. Også i denne sammenheng er det viktig å bygge på den gjensidige tillit som er til stede mellom de nordiske land.

Kommunikasjonsutvalget støtter forslagsstillerne i at det arbeidet som pågår i Ministerrådets regi, bør påskyndes. Utrednings- og diskusjonsfasen bør raskt følges opp med konkrete og praktiske tiltak. Også dette er viktig for å videreutvikle det nordiske hjemmemarked. Utvalgets høring av bl. a. det svenske postverket viste at det finnes reelle problemer, og at problemene kan føre til at postverkets tjenester ikke blir utnyttet i full skala.

Dette er derfor en viktig sak både for næringslivet i de nordiske land og for den alminnelige kontakt over landegrensene. Utvalget tilrår derfor at Rådsforsamligen støtter den foreslåtte rekommendasjon.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat be-
träffande utskottets förslag till rekommenda-
tion.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Eíður Guðnason,

Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Ernst Wroldsen, Lena Øhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Jo Benkow, Arne Gadd, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Asa Solberg Iversen, Jens Peter Jensen, Gunnel Jonäng, Antti Kalliomäki, Hannu Kempainen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Haraldur Ólafsson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

8

A 756/t: Medlemsförslag om förenklingar av vägmärkessystemet

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att koordinera pågående forskning och evaluera föreliggande forskningsresultat om trafikanternas (härunder även "mjuka trafikanter") förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger i syfte att ta ställning till om

ytterligare forskning behövs och i så fall ta initiativ till detta samt

att utreda vilka förenklingar och harmoniseringar som kan genomföras av vägmärkes-systemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenklingar och harmonisering av vägmärkesystemet på internationellt plan.

Komstedt (kommunikationsutskottets talesman): Fru president! I detta betänkande behandlar kommunikationsutskottet ett medlemsförslag som är väckt av Sten Svesson m. fl. Förslagsställarna yrkar att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till en intensifierad forskning beträffande trafikanternas förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger samt att utreda vilka förenklingar som kan genomföras av vägmärkes-systemet.

Förslagsställarna anser att Nordiska rådet skall rekommendera de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenklingar i vägmärkesystemet på internationellt plan.

Ett stort antal remissinstanser har ställt sig positiva till förslaget. Så gör även kommunikationsutskottet. Fru president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Anna-Liisa Jokinen, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Knud

Kirkegaard, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Lars Lefdal, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Jo Benkow, Ólafur G. Einarsson, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurrøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Hannu Kemppainen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Haraldur Ólafsson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen, Peder Sønderby, Pirkko Turpeinen, Marjatta Väänänen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets andra förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Antti Kalliomäki, Knud Kirkegaard, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Lars Lefdal, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Ing-

rid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Jo Benkow, Ólafur G. Einarsson, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Jens Peter Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Hannu Kemppainen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Haraldur Ólafsson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen, Pirkko Turpeinen och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

9

A 764/t: Medlemsförslag om inrättande av ett permanent ungdomsresekort (NORD-RAIL-kortet)

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra det nordiska ungdomsresekortet permanent,

att kortets pris utgör hälften av priset för Inter-Rail-kortet,

att kortet kan användas för resor i eget land samt

att undersöka möjligheterna för att utvidga kortets användningsområde till de delar av Norden där kortet hittills inte har kunnat användas.

Kaj Poulsen (kommunikationsutskottets talesman): Fru præsident! Nordisk Råd har i mere end 10 år arbejdet med ordninger for at lette rejsemulighederne mellem de nordiske

lande bl. a. for ungdommen som led i bestræbelserne for at stimulere unge menneskers lyst til at rejse i Norden og opleve nordiske naturområder og få kendskab til hinandens lande.

Også Foreningerne Nordens Forbund, adskillige nordiske ungdomsorganisationer og Ungdommens Nordiske Råd har støttet disse bestræbelser med en række initiativer.

Den opinionsundersøgelse, som Nordisk Råd lavede i 1983, viste netop, at unge i alderen 14–25 år er mere positivt indstillet til at rejse inden for Norden end andre aldersgrupper, og at de samtidig er meget interesseret i det nordiske samarbejde.

Der er altså god grund til, at Rådet i dag tager spørgsmålet op om et nordisk ungdomsresekort. Kommunikationsudvalget har ved flere lejligheder understreget ønsket om at gøre det nordiske ungdomsresekort permanent. En forsøgsordning blev gennemført i 1985 i anledning af FN:s Internationale Ungdomsår. Siden har udvalget flere gange drøftet sagen med Nordisk Ministerråd, som har forlænget forsøgsordningen også i 1987, men nu må tiden være inde til at gøre dette ungdomsresekort permanent.

Udvalget er enig med forslagsstillerne i – og det omfatter medlemmer fra alle 4 nordiske partigrupper – at prisen for et ungdomskort ikke bør overstige halvdelen af, hvad Interrailkortet koster. Kortet bør efter udvalgets mening kunne konkurrere med Interrailkortet. Udvalget deler også forslagsstillernes opfattelse, at kortet skal kunne anvendes ved rejser i eget land, dog således at der kun er mulighed for at købe ét kort pr. sæson.

Jeg vil tilføje, at jeg synes, det er en uvenlig handling, at man har forhøjet prisen på Interrailkortet og Det Nordiske Ungdomsresekort med en samme kroner og øre-sats. Dvs. at Det Nordiske Ungdomsresekort procentuelt er steget næsten dobbelt så meget som Interrailkortet. Det finder vi er en uvenlig handling fra Ministerrådets side. Man burde have taget den samme procentuelle stigning. Det betyder også, at prisen på Det Nordiske Ungdomsresekort ikke udgør 50 pct. af Interrailkortet, men en højere procentsats.

Udvalget er opmærksom på, at en ordning, hvorefter der kun kan købes ét kort pr. person pr. år, vil indebære visse kontrollproblemer, men udvalget finder dog ikke, at faren

for misbrug er særlig stor. Udvalget skal foreslå, at der foretages en undersøgelse af kontrolmulighederne.

Der er ingen tvivl om, at en billigørelse af rejsemulighederne inden for Norge, Sverige og Finland vil gøre brugen af kortet betydelig større. Det hænger sammen med, at rejseafstandene i disse 3 lande er store. Det er baggrunden for, at vi kan se, at kortet ikke er blevet brugt i samme udstrækning som i Danmark, og derfor mener vi, at Ministerrådet må gøre en indsats på dette område.

Endelig bør man efter udvalgets opfattelse vurdere, hvordan ordningen kan udformes, for at også Island, Færøerne, Grønland og Åland kan komme med, så at unge også fra disse dele af Norden får mulighed for at deltage.

Det er jo ingen hemmelighed, at de nordiske jernbaneforvaltninger ikke ser helt på samme måde på dette ungdomsrejsekort, altså lige så positivt som os andre, idet jernbaneforvaltningerne ikke mener, at kortet er kommercielt interessant.

De hidtidige salgstal har da heller ikke været særskilt store, men udvalget mener ligesom forslagsstillerne, at dette bl. a. skyldes, at markedsføringen af ungdomsrejsekortet langtfra har været tilfredsstillende, og at der fremover må gøres meget mere på dette punkt.

Den omstændighed, at der skal betales 50 pct. af billetprisen ved rejser i eget land, har heller ikke fremmet salget af ungdomsrejsekortet, og endelig er 2 år en for kort periode til at bedømme, om nordisk ungdom finder kortet attraktivt. Erfaringerne fra Interrail-kortet viser, at 5 år er en passende indkørringsperiode, naturligvis under forudsætning af en tilfredsstillende markedsføring af kortet.

Udvalget lægger vægt på de kulturpolitiske aspekter, som er afgørende ved Det Nordiske Ungdomsrejsekort. Et attraktivt Nordisk Ungdomsrejsekort vil på lang sigt øge den internordiske turisme, øge kendskabet til og forståelsen for de nordiske lande, de nordiske lande imellem og fremme interessen for nordisk samarbejde. Kommercielle hensyn må derfor være sekundære. Udvalget finder det dog interessant, at der i nogle remissudtalelser er givet udtryk for, at et eventuelt underskud i indkørringsperioden bør dækkes af Mi-

nisterrådet og/eller via de nationale statsbudgetter. Beløbsmæssigt må det efter udvalgets opfattelse være overkommeligt for Ministerrådet eller for statsbudgetterne at dække disse beløb.

Jeg må imidlertid her sige, at det var skuffende at høre minister Kjell Borgens udtalelser i det første indlæg her under trafikudvalgets beretning, idet Ministerrådet fortsætter med at sige, at nu må der være prøveår år for år. Det betyder, at vi allerede nu kan meddele, at vi ønsker dette punkt taget op på vores møder med trafikministeren i den kommende tid, og at vi håber på, at vi kan få trafikministeren til at agere, som om det er regeringerne der bestemmer i de enkelte lande, og ikke jernbaneforvaltningerne. Det er jo det, der er vores problem i den sag her.

Vi håber på, at vi kan få ministrene til at agere, således at dette kulturelle fremskridt, på dette område kan komme igennem.

Fru præsident! Med disse ord skal jeg, idet jeg i øvrigt henviser til udvalgsbetænkningen, henstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager den rekommendation til Nordisk Ministerråd, som udvalget enstemmigt har foreslået.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Gunnel Jonäng lämnat sessionen och ersatts av Kjell A. Mattsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Saara-Maria Paakkinen: Ärade president! Eftersom jag i morse förstod att alla inte var eniga om detta förslag, vill jag med några ord kommentera det. Det är mycket viktigt, att det nordiska ungdomskortet blir permanent. Såsom det redan har konstaterats under diskussionens gång, är det inte bara fråga om kommunikationer eller ens om resande. Om Nordiska rådets medlemmar har haft tillfälle att röra sig i nordiska ungdomskretsar, t. ex. på läger eller vid någon ungdomsträff, har de säkert till sin förvåning fått höra mera engelska än svenska eller något annat nordiskt språk.

Många av de ideal och modeller som de unga insuper via massmedia kommer från

områden som ligger långt borta från Norden. Alla unga tycks inte se några skäl i att stanna i Norden under sina resor som de med tiden kommer att känna allt sämre och dit det också är dyrare att resa än att t. ex. åka till Söder.

En del av vår internationalitetsfostran skall gå ut på att de unga lär känna sina grannar. Detta är något som alla nationer bör kunna investera i. Det är samtidigt att investera i framtiden.

Om dagens ungdom i den ökande fritidens värld lägger sig till med en vana att rikta sitt intresse utanför Norden, kommer denna vana utan tvivel att överföras till deras familjer och barn. Man kan inte låta bli att fråga sig, om vi därmed får ge upp våra strävanden för nordismens främjande och annat som kan tänkas följa i spåren.

Ärade president! Nord-Rail-kortet kan inte konkurrera med Inter-Rail-kortet om det inte är permanent och förmånligt. Därför önskar jag att man för Nord-Rail-kortets del skyndsamt vidtar de åtgärder som kommunikationsutskottet föreslår.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Johan Buttedahl, Kaj Bärnlund, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Antti Kalliomäki, Knud Kirkegaard, Sakari Knuuttila, Wiggo Komstedt, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Barbro Nilsson, Hans Nyhage, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Kaj Poulsen, Marit Rotnes, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wrold-

sen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Gunnar Björk, Ólafur G. Einarsson, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Ragna Berget Jørgensen, Hannu Kempainen, Hanna Kvanmo, Preben Lange, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Kjell A. Mattsson, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Arnljot Norwich, Haraldur Ólafsson, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Asbjørn Sjøthun, Jimmy Stahr, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen och Anders Talleraas.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

10

A 771/t: Medlemsförslag om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn, samt

att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.

Wiggo Komstedt hade till utskottets betänkande fogat ett särskilt yttrande.

Margrete Auken (kommunikationsutskottets talesman): Fru præsident! I dette medlemsforslag af Olle Östrand m. fl. foreslås, at Nordisk Råd rekommanderer Nordiska Ministerråd at foretage en udredning, som alsidigt belyser de langsigtede følger af forskellige udviklingsstrategier vedrørende infra-

strukturinvesteringer inden for kommunikationssektoren og på baggrund af denne udredning at fremlægge en samlet plan for de fortsatte infrastrukturinvesteringer i Norden.

Forslagsstillerne understreger kommunikationsnettets betydning for såvel erhvervslivet som samfundet i øvrigt og erindrer her om den nordiske handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse.

Kommunikationsudvalget finder, at dette forslag er af allerstørste betydning for arbejdet i fremtiden, og udvalget minder om, at der ikke i Norden findes nogen overordnet transportpolitik, og at en stor del af infrastrukturplanerne fastsættes helt regionalt.

Mens man inden for EF lægger stor vægt på at skabe en samordnet langsigtet investeringsplan inden for transport- og kommunikationssektoren, har man ikke den slags planer i Norden. Men hvis Norden ikke nu reagerer hurtigt, vil vi være sikre på at opleve, at vi mister enhver konkurrenceevne i forhold til EF. Så bliver vi den udkant, som EF-landene i høj grad oplever de nordiske lande som. Der har de en følelse af, at Sibirien begynder i Øresund og Nordpolen i Skagerrak.

Norden må simpelt hen stå sammen for effektivt at udnytte sine ressourcer.

Men det er jo ikke bare et spørgsmål om at komme hurtigst muligt ud af Norden.

Fru præsident! Jeg vil godt her på egne vegne minde om forsiden på S...anLinks brochure, hvor man har tegnet et vejnet ind, som slet ikke drejer sig om at komme rundt i Norden, men drejer sig om at komme væk. Det kan ikke være det, vi skal have planer om. Hvis Norden skal blive et hjemmemarked, ja så skal Norden også have et godt, veludbygget og velfungerende infrastrukturensystem.

Men for at komme videre er det nødvendigt at have et grundlag, hvor både de regionalpolitiske og de internationale interesser er med, samtidig med at erhvervsinteresserne og de miljømæssige interesser indarbejdes. Og på en sådan måde, at de forskellige alternativer, vi skal have præsenteret, betragtes ud fra en nordisk helhed.

Kommunikationsudvalget er altså enig med forslagsstillerne i behovet for denne udredning og for den efterfølgende handlingsplan på dette område. Udvalget er opmærksom på, at der er tale om et meget vanskeligt og kompliceret arbejde, som må tage hensyn

til næsten alle aspekter, som påvirker vort moderne samfund. Men udvalget finder altså, at dette arbejde er så vigtigt, at det må og skal laves.

Vi står i dag over for omfattende strukturforandringer inden for transport- og kommunikationssektoren. Erhvervslivet lægger større vægt på at opnå mere sikre og mere effektive transporter for at mindske produktionsomkostningerne. Og som forslagsstillerne peger på, er der store rationaliseringsmuligheder, bl. a. inden for materialeadministrationen.

Udvalget er opmærksom på, at disse strukturforandringer har konsekvenser, der må opfattes som kontroversielle. Som forslagsstillerne peger på, kan en udbygning af en trafikstærkt vejstrækning have stor positiv betydning for vejtransporterne, samtidig med at øgede vejtransporter kan medføre alvorlige miljøforstyrrelser og medvirke til regional ubalance såvel beskæftigelsesmæssigt som miljømæssigt. Men det kan også vise sig at være en erhvervsøkonomisk fejlinvestering, fremfor at investere i effektive jernbaner, som muligvis kommer til at spille den største rolle i Europa. Der vil nemlig af miljøgrunde sandsynligvis komme voldsomme restriktioner på vejtransporterne i fremtiden, og jernbanen bliver let den sikreste, også for dem der mener, at "just in time" er det vigtigste udtryk inden for transportpolitikken.

Da luftforureningen er blevet et så akut problem, hvad Stockholmkonferencen bl. a. viste, mener kommunikationsudvalget, at man allerede nu bør tage et stort hensyn til de miljømæssige aspekter ved planlægningen af infrastrukturinvesteringerne. Hvis man ikke allerede i dag gør noget virksomhedsfuldt i den henseende, kan det få uoverskuelige følger. Der må derfor efter udvalgets opfattelse findes en balance, hvor de miljømæssige aspekter kommer stærkt med, uden at det må ødelægge erhvervslivets økonomiske vilkår.

Fru præsident! Tillad mig på egne vegne at fremhæve, at det har været lidt af en sensation, at luftforureningskonferencen i Stockholm vedtog at inddrage trafikstrukturen. Skal der ske noget med luftforureningsproblemerne, er den langsigtede planlægning nødvendig. Jeg minder om de meget stærke ord, som minister Birgitta Dahl havde i går, og som jeg i hvert fald fuldt ud kan tilslutte

mig, om trafikens betydning for miljøet. Men det er vigtigt at være opmærksom på, at de store ord altså ikke hjælper ret meget. Man får ikke flyttet gods fra veje til jernbaner, hvis ikke man meget tidligt går i gang og gør det meget omfattende. Og man får ikke begrænset privatbilismen, hvis ikke man sørger for at få gode kollektive forbindelser med ordentlig kapacitet og fremkommelighed, så de nødvendige restriktioner på privatbilismen kommer til at virke troværdige og derfor blir accepteret.

Men at få inddraget hele dette miljøaspekt i trafikdebatten har hidtil været næsten umuligt. Vi har højst kunnet høre lidt om de tekniske løsninger – hvis de nu altså er fikse – med bilafgasning. Men de løsninger, der forgriber sig på bilisternes privilegier, har der ikke været chance for at få ind.

Jeg henviser her specielt til, hvad hastighederne betyder for luftforureningen, og der vil jeg minde om Ministerrådets blå bog "Europas luft, Europas miljø", hvor man på side 81 kan se en meget interessant kurve, om hvad der sker med luftemissionerne; hvis man fordobler hastigheden, så firdobler man nemlig emissionerne. Så om man ikke synes det er vigtigt af hensyn til børnenes færden i trafikken, har vi altså et godt miljømæssigt argument for at sætte hastighederne ned, og det må ske omgående.

Men det har knebet at få det ind, ligesom der ikke har været plads til en omlægning af hele transporten fra det private medie til det mere fælles. Jeg gør opmærksom på, at det heller ikke fandtes i Ministerrådets handlingsplan for luftforurening. Der var man tydeligvis ikke opmærksom på de her aspekter.

Men sensationen kommer altså dels i slutkommuniket fra luftforureningskonferencen i Stockholm, dels her i udvalgets betænkning til dette medlemsforslag. Og jeg mener det bør bemærkes, det er sensationelt.

Idet jeg i øvrigt henviser til udvalgets betænkning, skal jeg hermed på udvalgets vegne henstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager den rekommandation til Nordisk Ministerråd, som udvalget har foreslået om at foretage en udredning, som alsidigt belyser de langsigtede følger af forskellige udviklingsstrategier vedrørende infrastrukturinvesteringerne inden for kommunikationssektoren, samt på baggrund af

resultaterne af denne udredning at præsentere en samlet plan for de fortsatte infrastrukturinvesteringer i Norden for Nordisk Råd.

Også jeg gør opmærksom på, at et medlem af udvalget, nemlig Komstedt, har ønsket at afgive en særskilt ytring, som er trykt i betænkningen.

Östrand: Fru president! Eftersom jag är en av förslagsställarna är det naturligtvis för mig mycket glädjande att kunna konstatera att ett enigt kommunikationsutskott har ställt sig bakom detta förslag. Jag tror att en planering som den nu föreslagna är nödvändig för att man skall kunna studera de samlade effekterna av investeringar inom olika trafikgrenar från näringspolitiska, regionalpolitiska och inte minst miljömässiga synpunkter.

Vi står i dag inför mycket stora investeringar inom kommunikationssektorn. Som exempel kan jag nämna att det svenska televerket under den närmaste treårsperioden kommer att investera cirka 24 miljarder, varav stor delen går till investeringar i telenätet. Jag antar att förhållandena är likartade i de övriga nordiska länderna. Därför är det naturligtvis mycket viktigt att det finns en plan för investeringar i telenätet inom och mellan de nordiska länderna. Nätet bör ju kunna knytas ihop och ha en tillräcklig kapacitet och kvalitet för att stimulera den nordiska integrationen och främja den nordiska industrins konkurrenskraft genom att möjliggöra en utveckling av nya produkter och ny teknik.

Vi står också inför mycket stora investeringar både när det gäller vägar, broar och järnvägar för att bl. a. förbättra industrins konkurrenskraft. Det är också viktigt att vi då får reda på vilka regionalpolitiska konsekvenser dessa investeringar får. De regionala frågornas betydelse ökar i takt med att transportnätet i Norden byggs ut. Som politiker måste vi veta konsekvenserna utav detta. Risken är annars stor att ett utbyggt transportnät kommer att leda till koncentration av produktionen till de södra och mellersta delarna av Skandinavien. Redan nu kan man se tendenser i den riktningen. Näringslivets planer på den skandinaviska triangeln och Scandinavian Link belyser i mycket hög grad denna tendens. Investeringarna får inte enbart styras utifrån företagsekonomiska as-

pekter. Även de samhällsekonomiska aspekterna måste in i bilden.

Investeringsbeslut inom transport- och kommunikationssektorn får mycket stora konsekvenser för mycket lång tid framöver. Eftersom information om framtiden alltid är osäker och ofullständig, finns det ständigt ett behov av bra prognoser och av ett efter hand förbättrat beslutsunderlag. Det är av mycket stor betydelse att de infrastrukturinvesteringar som görs resulterar i långsiktiga, hållbara och samhällsekonomiskt effektiva lösningar.

För de nordiska länderna, som vart och ett är förhållandevis litet i ett internationellt perspektiv, är det positivt med samarbete inom olika områden. Med tanke på det omfattande varu- och tjänsteutbyte som de nordiska länderna har med varandra och med övriga världen så gäller detta i allra högsta grad transportsektorn. För att underlätta detta utbyte erfordras mycket goda förbindelser såväl på gods- som på persontrafikområdet. En gemensam strategi medför givetvis större möjligheter att på ett bra sätt lösa dessa kommunikationsbehov såväl inom Norden som i fråga om övriga marknader. Därför är det nödvändigt att insatserna samordnas över våra landgränser, så att exempelvis en i ett land utbyggd transportled inte får ett tvärt slut vid landgränsen.

Fru president! Mot denna bakgrund behöver vi en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn i Norden.

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Komstedt: Herr president! Jag har känt mig föranledd att foga ett särskilt yttrande vid detta betänkande. Jag motsätter mig inte till sättandet av en utredning på detta område, men jag kan inte ställa mig bakom utskottsmajoritetens motivering i betänkandet. Där framhålls nämligen: "I det sammanhanget erinrar utskottet om den järnvägstekniska utveckling som nu pågår och upppepar det som förslagsställarna erinrar om, nämligen att såväl järnvägs- som sjötransporter är betydligt energisnålare och miljövänligare än motsvarande vägtransporter."

Jag menar att om man nu förutsättningslöst skall utreda infrastrukturen på detta område, bör det också vara utredningens uppgift att förutsättningslöst ta ställning till vad som är energisnålt och miljövänligt. Jag vill erinra om vad utskottet självt uttalar i sitt yttrande över Nordiska ministerrådets förslag om handlingsplan mot luftföroreningar, nämligen följande: "Man måste planera de infrastrukturella investeringarna, så att de hjälper Nordens näringsliv att vara konkurrenskraftigt gentemot Europa och övriga världen

— — —"

Detta strider helt mot det som utskottet skriver i det betänkande som vi just nu behandlar.

Jag vill också apropå det som Olle Östrand sade erinra om att den socialdemokratiska regeringen i Sverige nu har beslutat sig för att göra en satsning utöver de ordinarie väganlagen på 6 miljarder under den närmaste tioårsperioden. Det skulle mot den här bakgrunden vara meningslöst och dumt att göra en sådan satsning, om den verkligen är energikrävande och miljööfördärande. Jag tycker inte att så är fallet, utan att det är en vettig och bra investering. Vi måste se till att det nordiska näringslivet har en ordentlig möjlighet att konkurrera med det övriga Europa och med den övriga världen, och då behöver vi använda även den bästa delen av kommunikationssystemet. Låt oss utreda vad som är bäst på detta område!

Mot denna bakgrund tycker jag att det vore rimligt att man stryker den del av motiveringen som jag har riktat mig mot.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke hr. Komstedt for at gøre det helt klart, hvad sagen drejer sig om. Det er nemlig fuldstændig rigtigt, at det vil være dumt at foretage en investering, som ikke tager hensyn til, hvad der kommer til at ske på lang sigt. Det er et klart bevis på, at man inden for trafikpolitikken fuldstændig isolerer sig i forhold til den internationale miljødebat, og det er erhvervsøkonomisk skadeligt. Det er derfor, vi kan ramle ned på den erhvervsøkonomiske udvikling, hvis vi ikke investerer tilstrækkeligt langsigtet og begavet.

Komstedt: Herr president! Margrete Auken's uppfattning och min uppfattning om världsekonomin's funktionsätt skiljer sig från varandra, och jag har inget hopp om att de kommer att närma sig varandra. Vi får så småningom se vem som kommer att visa sig starkast i den konfrontationen.

Östrand: Herr president! Jag har litet svårt att förstå varför de miljardinvesteringar som vi skall göra i Sverige beträffande vägnätet ur regionalpolitisk synpunkt inte skulle stämma överens med det här förslaget. Det är riktigt, som Wiggo Komstedt säger, att vi skall investera ingefär 6 miljarder i vägnätet i Sverige, varav 4 miljarder i skogslänen. Den investeringen är ju till för att stärka industrins konkurrenskraft i skogslänen. Det är alltså en mycket viktig regionalpolitisk satsning som vi gör i Sverige, men det är inget motsatsförhållande mellan den satsningen och detta medlemsförslag.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil godt lige, for at det ikke skal blive misforstået, understrege, at der ikke i den tale, jeg har holdt på udvalgets vegne og ej heller i mine egne bemærkninger, ligger noget om, at vi ikke skal bygge veje. Det bliver en gang imellem fremstillet, som om det er det, vi siger, når man vil prøve at få fjernet sine kritikere ved karikaturer. Det er der altså ikke tale om.

Der er tale om, at det ikke er klogt at lave fejlinvesteringer, og at det ikke er klogt ikke at inddrage hele det mangfoldige aspekt i sin planlægning. Det er det, vi fra udvalgets side efterlyser at man gør.

Komstedt: Herr president! Jag är helt överens med vännen Olle Östrand om att den satsning som vi gör nu i skogslänen i Sverige är riktig och rimlig, men då förstår jag inte varför man i utskottet måste skriva att satsningen skall göras på järnvägar och sjötransporter såsom varande betydligt energisnålare och miljövänligare.

Jag tycker att den texten är fullständigt onödigt när vi ändå skall utreda den här saken. Om det som utskottet skriver är riktigt borde vi kanske i stället satsa de här pengarna på Uddevallavarvet.

Östrand: Herr president! Det är väl ingenting att sticka under stol med, Wiggo Komstedt, att sjötransporter och järnvägstransporter är miljövänligare transportsätt än vägtransporter. Så är det ju, men jag är fullständigt övertygad om, Wiggo Komstedt, att det även i fortsättningen kommer att rulla lastbilar på vägarna i de nordiska länderna.

Ueland: Hr. president! Det medlemsforslaget som no vert diskutert, er svært omfattande og ikkje enkelt å gjennomføra, men det peikar på eit reelt behov for ein overordna transportpolitikk i Norden. I ein slik samanheng er ikkje Gyllenhammar-rapporten eit tilstrekkeleg grunnlag. Eg viser her til medlemsforslag A 782/e, som vart behandla i rådet i går. Gyllenhammar-rapporten har kome med forslag som omfattar fleire samfunnsområde, og det er etter mitt syn svært positivt at også privat næringsliv engasjerer seg for å utvikla og føra det nordiske samarbeidet vidare. Hovudidéen i Gyllenhammar-rapporten er "Scandinavian Link"-prosjektet, men dette i seg sjølv er ikkje tilstrekkeleg grunnlag når vi skal drøfta infrastrukturen i Norden på brei basis.

Det har sjølvsagt stor praktisk og økonomisk betydning at sentrale delar av våre nordiske land sør for lina Oslo – Stockholm – Helsingfors får ein open port og betra ferjefrie transporttilbod til sentrale delar av Europa. Likevel er dei interne transportproblema – i Norge – i realiteten langt større i distrikta enn i Oslo-regionen. Eit godt eksempel har vi på Vestlandet og vidare nordover langs vestkysten opp mot Nordkalotten. Her har vi vegar med dårleg standard, knytte saman med mange og kostbare ferjestrekningar, og dette set i praksis bom for utvikling av næringsliv og arbeidsplassar som det elles er gode forutsetningar for.

Oljeindustrien har skapt grunnlag for vidareutvikling av næringsdrift og arbeidsplassar også innan andre sektorar av næringslivet. Nye vekstnæringer som havbruk eller fiskeoppdrett, skogbruk og turisme er sterkt avhengige av betre transport- og kommunikasjonssystem. Ny veg- og brubyggingsteknikk opnar for meir faste forbindelsar. Skal vi klara å halda på ei spreidd busetting langs kysten, er gode transporttilbod venteleg det vik-

tigaste vilkåret, og er difor også høgt prioritert. Ser ein på dei konkrete transportavstandane for Vest- og Nord-Norge og aktuelle markeder eller reisemål, er det klart at alternativ med kombinasjonen bil, jernbane, båt og ferjedrift til f. eks. Danmark eller andre land rundt Nordsjøen er sterkt aktuelle.

Det er difor grunn til å streka under Kommunikationsutvalets påpeiking av at den økonomiske handlingsplanen vert vidareført, og ikkje minst det medlemsforslaget vi no diskuterer, og som etterlyser ei utgreiing og ein plan for infrastrukturinvesteringar i Norden. Både denne rapporten og andre utgreiingar må sjølvsagt inngå i dei samordna planane som Ministerrådet vert bedt om å leggja fram.

Vegutbygging tener som kjent ikkje berre eit føremål, det transportmessige. Slike investeringar er langsiktige, og er viktige politiske instrument i m. a. distriktspolitikken. Dei ulike regionane i Norden har ulike transportproblem, og det vil etter mitt syn vera klokt å ta eit meir allment utgangspunkt for planlegginga av infrastrukturen enn "Scandinavian Link." Dette gjeld ikkje minst for framtidig utvikling i Sør- og Vest-Norge, som eg kjenner godt, då det er mitt eiga distrikt.

Det er også viktig at vi ikkje berre ser på veginvesteringane, men vurderer dei ulike transportgreinene i samheng. Veg-, jernbane, båt- og flytrafikken har alle sine sterke sider, og når investeringspresset er stort, er det viktig at vi utnytter investeringane mest mogleg rasjonelt.

Kommunikasjonsutvalet har ved fleire høve peika på behovet for betre og raskare transport, ikkje minst for at næringslivet skal hengja med i den europeiske og internasjonale konkurransen. Men eg vil ved dette høve også vektleggja den internordiske handel og det vanlege internordiske samkvem. Dette er også ein grunn til å sjå alle transportgreiner i samheng, om vi skal få balanse mellom regionane. For Norges del er det som sagt ikkje naturleg at all transport mot utlandet skal ta utgangspunkt i eller gå gjennom Oslo.

Ut frå det eg no har sagt, meiner eg medlemsforslag A 771/t er eit meir tenleg utgangspunkt for ein infrastukturdiskusjon enn Gyllenhammar-rapporten på akkurat dette området. Kommunikationsutvalet seier også i sin konklusjon at forslag A 771/t går ut på at ein skal laga eit heilskapsoversyn over infra-

strukturinvesteringane innan transportsektoren i Norden, og at dette arbeidet også vil omfatte dei infrastrukturforslaga som er sette fram av Gyllenhammar-gruppa. Utvalet meiner at ein med denne framgangsmåten vil kunna unngå unødige dobbeltarbeid.

Ein bør dessutan vera merksam på at når budsjettssituasjonen er så vanskeleg som no, vil lett nødvendige investeringar i transportsektoren verta reduserte eller utsette. Skal vi unngå at dei viktigaste delane av den nordiske handlingsplanen går i stå, er det viktig både å vurdere finansiering utanom dei årlege statsbudsjetta i medlemslanda, og få til ei prioritering av ulike prosjekt som også kan akseptrast av medlemslanda sine parlament ved vanleg nasjonal budsjettbehandling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Dorte Bennedsen, Hugo Bergdahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Thor-Eirik Gulbrandsen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Ragna Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Kjell A. Mattsson, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Marit Rotnes, Jimmy Stahr, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Harald Synnes, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvre-gard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Hannu Kemppainen, Preben Lange, Paavo Lipponen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Ole Norrback, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurdsson, Asbjørn Sjøthun, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Ilkka Suominen, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

11

E-saker

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om handelssjöfarten¹

Olof Jansson: Herr president! Med hänvisning till motiveringarna önskar jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att underlätta handelssjöfartens krissituation samt när kan dessa åtgärder emotses?

Kommunikationsminister Hulterström: Herr president! De nordiska sjöfartsfrågorna har av tradition i första hand bevakats nationellt.

Vid arbetet med rekommendation nr 9/1985 angående nordiskt samarbete beträffande handelssjöfarten tillsatte ministerrådet därför en grupp med representanter från de nationella sjöfartsmyndigheterna. Såsom informerats Nordiska rådet i meddelande den 28 november 1986 om arbetet med rekommendationen har denna grupp gjort en preliminär kartläggning av det nordiska sjöfartspolitiska samarbetet samt behov av forskning och utveckling inom sjöfartsteknologi m. m. Gruppens konklusioner har sänts på remiss till ett antal myndigheter och organisationer och utfallet av remissen bearbetas för närvarande inom ministerrådet.

Vi har i de nordiska länderna ett gemensamt intresse att lösa problemen för handelssjöfarten. En del problemställningar är också gemensamma för oss. Jag har därför inbjudit

de ministrar som ansvarar för sjöfartsfrågor till ett möte i mars då vi skall diskutera den aktuella situationen i respektive land och förutsättningarna för ett gemensamt agerande i sakfrågan. Vid mötet kommer även de synpunkter angående handelssjöfarten som framförts från olika håll till Nordiska rådet och ministerrådet att beaktas.

Ministerrådet delar representant Olof Janssons farhågor vad gäller framtiden för den nordiska handelsflottan. Ministerrådet konstaterar att överläggningar på nordiskt plan nu kommer till stånd. Efter dessa överläggningar och det fortsatta arbetet med rekommendation nr 9/1985 kommer ministerrådet snarast att ta ställning till vilka eventuella ytterligare åtgärder som kan vara behövliga.

Olof Jansson: Jag tackar för svaret och den förhoppning det ger att frågan äntligen tas upp på allvar.

Statsrådet Hulterströms initiativ är glädjande. Initiativet till överläggningen snarligen med de ministrar i våra nordiska länder som ansvarar för sjöfartsfrågor är en handlingsväg i dessa frågor som bör vara den riktiga.

Tiden hastar! Vår redan tidigare hårt sargade nordiska handelsflotta minskade ytterligare kraftigt under det senaste året. Vi har redan hört exempel på detta genom den statistik som Olov Östrand framlade. Statistiken kan man beräkna på olika grunder i systemet. Men vilka grunder man än lägger i beräkningarna visar det otvetydigt på samma tragiska resultat. Jag har här i min hand sammanställningen av ISL-institutet i Bremen från tiden 1 januari – 30 september 1986, alltså för en tid av endast 9 månader och den visar en minskning i bruttoregister ton räknat, en minskning för Danmark del med 20%, för Finland 21%, för Norge 34% och för Sverige 28%. Detta räknat för fartyg över 300 BRT. Statistiken visar också här hur likartat detta problem är för de nordiska länderna.

I och med handelsflottans utslagning röner även våra varvsindustrier, utrustningsindustrier o.s.v. samma öde småningom, för att inte tala om arbetsplatserna för vårt sjöfolk och dess sociala trygghet.

Den sjöfart i standardsänkning som vi inom

¹ Frågan tryckt s. 2461.

världshandelsflottan råkar ut för genom bekvämlighetsutflaggning medför dessutom en standardsänkning som är en skandal.

Frågan är svår men kanske inte omöjlig. I slagkraft mot tredje part inom konkurrensen inom världshandelsflottan bör en samfäll nordisk insats vara naturlig, och den är nödvändig men den måste också vara mycket handkraftig.

Vår nordiska handelsflotta har varit en stolthet; den har sedan gammalt t. o. m. varit världsledande i fråga om säkerhet och trygghet. Det är helt oacceptabelt att även de sista resterna av denna nu i brist på kraftfulla insatser till stöd skall tillåtas att fortsätta på den katastrofkurs, som nu synes alltför ohjälplig utan åtgärder. Jag hoppas nu innerligt att ministrarna för handelsjöfarten snart skall lyckas samordna de olika intressena på detta område till effektiva åtgärder.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 13: Fråga till Norges och Sveriges regeringar angående kilometerskatt på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik i Norge och Sverige¹

Knuutila: Herr president! Med hänvisning till de skriftliga motiveringarna ställer jag följande fråga till regeringarna i Norge och Sverige:

Vad ämnar regeringarna i Norge och Sverige göra för att undanröja kilometerskatten på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik för att på så sätt befrämja smidiga nordiska kommunikationer och nordisk turism?

Samferdselsminister **Borgen:** Hr. president! På det refererte spørsmål skal jeg på vegne av den svenske og den norske regjering avgi følgende svar.

I Sverige betalar utenlandske dieseldrevne lastebiler og busser kilometeravgift dersom kjørestrekningen overstiger 50 kilometer. Denne avgiften betales også for de letteste dieseldrevne kjøretøyene. For utenlandske personbiler kreves det ikke kilometeravgift.

Når det gjelder de såkalte husbiler, er det av betydning for avgiftsbetaling om kjøre-

tøyet betraktes som lastebil, som skal betale avgift, eller om den skal betraktes som personbil, som er fritatt for denne avgiften. Klassifiseringen avgjøres etter de generelle regler som er tillempet de svenske kjøretøyene. Normalt vil husbilene bli betraktet som lastebiler, som må betale kilometeravgift.

Den svenske vegtrafikkskatteutredningen har imidlertid i sin sluttrapport, som ble avgitt høsten 1986, foreslått at samtlige utenlandske kjøretøy med totalvekt på høyst 3.500 kg skal fritas for den svenske kilometeravgiften.

Dette forslaget har vært ute til høring og er nå under behandling i det svenske finansdepartementet. Dersom det foreliggende forslag skulle bli vedtatt, vil dette medføre at alle lette og normalt store utenlandske husbiler vil bli fritatt for kilometeravgift i Sverige.

Når det gjelder Norge, oppkreves kilometeravgift på alle dieseldrevne motorvogner i alle vektclasser og på tilhengere over 2.000 kg. Det er et generelt fritak for utenlandske motorvogner og tilhengere dersom kjørestrekningen i Norge er under 30 km. I Norge er det for øvrig fritak for kilometeravgift for utenlandske personbiler, varebiler, personrutebiler og turbiler.

De spesielle fritak som gjelder for varebiler med en totalvekt under 3.500 kg, gjelder også for husbiler. Dette innebærer i praksis at utenlandsregistrerte privatbiler i turisttrafikk til Norge allerede er fritatt for kilometeravgift ved kjøring i Norge.

La meg til slutt få nevne at spørsmål om beskatning av nordiske kjøretøy for tiden behandles av en arbeidsgruppe som er nedsatt av Nordisk Ministerråd.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 45: Fråga till Nordiska ministerrådet angående mervärdesskattefri försäljning på nordiska flygplatser²

Björk: Herr president! Min fråga lyder: Har Nordiska ministerrådet för avsikt att möjliggöra momsfri försäljning av varor som icke är att betrakta som njutningsmedel på nordiska flygplatser med internationell trafik?

¹ Frågan tryckt s. 2472.

² Frågan tryckt s. 2512.

Finansminister **Ollila**: Herr president! De nuvarande reglerna vad gäller skattefria försäljning grundar sig på nordiska överenskommelser från 1980 och 1984. Den senaste överenskommelsen innebär en utvidgning av det varusortiment som omfattas av skattefriheten.

Gunnar Björks fråga gäller en ytterligare utvidgning av möjligheterna att göra skattefria inköp vid våra flygplatser.

Jag har meddelat, att de nordiska finansministrarna behandlade frågan vid sitt möte denna vecka och att de nordiska finansministrarna kommer att behandla frågan vid ett senare möte ännu i år.

Björk: Jag tackar statsrådet för svaret. Jag har sett det som en viss orättvisa att de som säljer sådana varor som tidigare inte ingått i det skattefria sortimentet inte medges skattefrihet.

Jag är tacksam för svaret och hoppas att man fortsätter att pröva den här frågan. Det finns anledning att följa den vidare.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 50: Fråga till Sveriges regering angående handläggningen av koncessionen för Kvarckenflyget

Frågeställaren **Ole Norrback** hade låtit meddela, att han återtagit sin fråga.

12

D 1987/28/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

D 1987/14/1981/t: Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter

D 1987/15/1981/t: Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter

D 1987/1/1983/t: Meddelande om rekommendation nr 1/1983 angående enhetliga villkor för reserabatter

D 1987/2/1983/t: Meddelande om rekommendation nr 2/1983 angående bilbälte i bilens baksäte

D 1987/2/1984/t: Meddelande om rekommendation nr 2/1984 angående handlingsplan på datateknologiområdet

D 1987/20/1984/t: Meddelande om rekommendation nr 20/1984 angående samarbete rörande turistguider

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kommunikationsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

13

C 2: Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottets betänkande)

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit,

A. at Nordisk Råd i anledning av beretning C 2/1987 vedtar følgende uttalelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

- å anvende en gjennomsnittlig reell vekstfaktor på 5 % for de tradisjonelle områder i budsjettet for 1988 samt i tillegg
 - å satse særskilt på områdene allmenn kultur, utdannelse, forskning og utvikling samt miljø og trafikksikkerhet i de nærmeste år
 - å presentere et budsjettprogram for en revidert økonomisk handlingsplan i forbindelse med C 2/1988
 - å anvende dividende fra Den nordiske investeringsbank til finansiering av særskilte nordiske fond for spesielle formål.
- B. at Nordisk Råd tar til etterretning C 2/1987
- C. at Nordisk Råd beslutter:
- Nordisk Råd bemyndiger presidiet til på Rådets vegne, og på grunnlag av forslag fra Budsjett- og kontrollutvalget, å avgi en fremstilling til Nordisk Ministerråd om Ministerrådets budsjettforlag for 1988.

Ivar Hansen (budget- og kontrollutskottets talesman): Hr. præsident! Ministerrådet har til denne session fremlagt et nyt budgetdokument, en særskilt redegørelse om planerne for det videre samarbejde. Det er et

resultat af det arbejde, som har stået på det seneste år for at effektivisere og strømline det nordiske arbejde.

Budget- og Kontroludvalget finder det positivt, at der nu er indledt en planlægning af arbejdet på længere sigt, men udvalget mener, at dette arbejde kan gøres bedre ved, at dokumentet indeholder rammetal for en periode op til 3–5 år.

Dette er som sagt det første forsøg med et budgetdokument af denne type, og udvalget vil senere i år drøfte udformningen af dette med Ministerrådet. Desuden bør budgetdokumentet afgives til Rådet på samme tid som Ministerrådets virksomhedsberetning. Meget tyder imidlertid på, at der må ske en nærmere afvejning mellem Ministerrådets virksomhedsberetning, C 1, og budgetdokumentet. C 2. C 1 bør i fremtiden i større grad henvises til, hvilke konkrete resultater det nordiske arbejde kan opvise i medlemslandene.

Vi anser i udvalget i denne sammenhæng, at det kan være nødvendigt at trække stedfortræderkontorerne stærkere ind i arbejdet med opfølgningen af de forskellige tiltag.

Det fremlagte budgetdokument skal angive Ministerrådets planer for de kommende år, og det skal kunne give det parlamentariske organ et grundlag for at få en opfattelse af totalniveauet for Ministerrådets budget og også kunne prioritere mellem hovedsektorerne.

I september i år vil Ministerrådet fremlægge et budgetforslag for 1988, og efter behandling i Budget- og Kontroludvalget vil præsidiets i løbet af novembermøderne afgive en fremstilling om forslaget til Ministerrådet.

Jeg vil gerne sige her, at efter min opfattelse mangler vi i Nordisk Råd en konkret og overskuelig plan for de økonomiske aktiviteter, resultater og fremtidsplaner. Vi mangler et samlet budget. Man kan sige det med danske ord: en egentlig finanslov. Jeg ved meget vel, at C 1, som i øvrigt er meget omfattende, indeholder mange oplysninger, men hvad vi har brug for i et samlet dokument, er konkrete oplysninger om grundlaget for de pågældende aktiviteter, grundlaget for de beslutninger, som førte til oprettelse af en institution eller en aktivitet.

For det andet har vi brug for helt konkrete oplysninger om de seneste 2 års ressourceforbrug. Det gælder penge, det gælder antal

ansatte og aktivitet i øvrigt.

Endelig som punkt 3 mindst et 3-årigt budgetoverslag.

Disse oplysninger burde vi kunne samle i et specielt dokument. Det er meget vigtigt for parlamentarikerne at have et helt konkret vurderingsgrundlag, også for at kunne prioritere opgaverne. Jeg vil derfor bede Ministerrådet overveje denne mulighed i henseende til et betydeligt mere konkret budgetforslag til brug for Rådet.

Udvalget har både ved diskussion af dokument C 2 og medlemsforslaget om finansiering af det nordiske samarbejde bestemt fremholdt, at ambitionsniveauet i det nordiske samarbejde bør hæves.

Udvalget har noteret, at bevillingerne til den økonomiske handlingsplan nu trappes ned fra 60 mill. NOK i 1987 til 45 mill. NOK i 1988. Foreløbig er der ikke planlagt yderligere aktiviteter over Ministerrådets budget fra og med 1989. Denne handlingsplan eller økonomiske samarbejdsprogram – siden det spænder over flere sektorer – er vigtig for det nordiske samarbejde. Den har resulteret for det første i et tættere samarbejde mellem finansministrene, dernæst er betydelige midler bevilget over Ministerrådets budget til forskning og udvikling, og endelig har planen koordineret nationale indsatser med national finansiering hvad angår vej- og jernbanebygning.

Udvalget anser, at fremtidige samarbejdsplaner bør bygges op efter det samme mønster. Denne tværsektorielle handlingsplan må føres videre, og udvalget foreslår, at Ministerrådet til næste session fremlægger et budgetprogram for revideret økonomisk handlingsplan.

Udvalget har, når det gælder Ministerrådets kommende budget, foreslået, at Ministerrådet særskilt bør satse på områderne almen kultur, uddannelse, forskning og udvikling samt miljø- og trafikikkerhed. Udvalget har valgt disse områder, fordi der på det økonomiske område har været en kraftig satsning, og efter udvalgets syn mening bør der ske en afbalanceret udvikling i det nordiske samarbejde. Efter initiativ fra Kulturudvalget vil Ministerrådet til næste session fremlægge en kulturhandlingsplan: denne bør startes op allerede i 1988.

På trafikikkerhedsområdet vil Kommuni-

kationsudvalget i indeværende år behandle et ministerrådsforslag om øget trafikssikkerhed. Trafikulykker koster de nordiske samfund store menneskelige lidelser og også meget store økonomiske beløb, penge. Allerede i 1988 må Ministerrådets varslede handlingsplan derfor følges op med de nødvendige midler.

På denne session har der også været behandlet et ministerrådsforslag om retningslinier for Nordisk Forskningspolitisk Råd. Udvalget har noteret med tilfredshed, at Rådet vil udarbejde oversigter over, hvad der totalt bevilges til det nordiske samarbejde på forskningsområdet. Dette vil også understrege Det Forskningspolitiske Råds rolle som et paraplyorgan for det nordiske forskningssamarbejde.

Udvalget er imidlertid ikke tilfreds med, at Ministerrådet heller ikke i C 2 nævner nogen finansiell ramme for udvikling af det industrielle center i Oslo. Udvalget går ud fra, at dette bliver nærmere konkretiseret i det varslede ministerrådsforslag samt i budgetforslaget for 1988.

Udvalget har noteret, at i en fremlagt rapport om bioteknologisk samarbejde er udgifterne årligt anslået til 25–30 mill. DKK. Et sådant samarbejdsprogram vil berøre flere sektorer, og Det Forskningspolitiske Råd bør her have en vigtig koordinerende rolle. Samarbejdet på det datateknologiske område og det kommende samarbejde på det bioteknologiske område burde være et vigtigt element i det industrielle centers virksomhed.

Udvalget går ud fra, at i budgetforslaget for 1988 vil blive omtalt finansieringen af de totale forsknings- og udviklingsprogrammer. Udvalget vil imidlertid understrege, at det er nødvendigt at sætte meget klare mål op for samarbejdet, også for sektorer som ikke uden videre medfører større bevillinger over Ministerrådets budget, som f. eks. det nordiske lovgivningssamarbejde og samarbejdet på næringsmiddelområdet.

Budget- og Kontrolkomiteen konstaterer, at i de seneste år er der næsten ikke sket nogen bevillingsmæssig øgning af de etablerede samarbejdsområder. Udvalget anser derfor, at den reelle vækst i de traditionelle områder i lighed med, hvad Rådet har hævdet i tidligere år, bør sættes til 5 pct. for 1988.

Udvalget vil imidlertid fremhæve, og det er

vigtigt, at brug af nordiske midler skal være underlagt en nøje prioritering. Fagudvalgene skal prioritere inden for deres egen sektor, mens Budget- og Kontroludvalget skal prioritere mellem sektorerne. Udvalget anser, at når denne nye budgetprocedure kommer i gang, vil fagudvalgene meget nøje vurdere projektvirksomheden, således at projekter, som ikke længere har så høj en prioritet, kan afvikles for netop at skabe plads, midler, til finansiering af nye aktiviteter.

Som Rådets kontrolorgan – og det er jo noget nyt, det er den nye og også meget spændende og interessante opgave for Budget- og Kontrolkomiteen – kommer vi, vil jeg gerne sige til institutionerne, fra udvalgets side med en positiv indstilling til dette kontrolarbejde. Vi kommer ikke med den indstilling, at Budget- og Kontroludvalget nu skal, hvad skal vi sige, komme på uanmeldt kasseeftersyn i de fællesnordiske virksomheder. Det er ikke tanken. Det er tanken at komme ind i en dialog med de pågældende institutioner om anvendelsen af de midler, vi har til vores rådighed, og efterfølgende give Rådet en mulighed for at prioritere mellem forskellige opgavers løsning.

Jeg kan her nævne, at udvalget har besluttet, at projekter og institutioner inden for skoleområdet skal gøres til genstand for denne kontrolvirksomhed i løbet af indeværende år.

Hr. præsident! Udvalget har bemærket, at overskuddene i Den Nordiske Investeringsbank i 1985 og 1986 har nået sådanne niveauer, at der efter afsætning til fonds er udbetalt dividende til medlemslandene. I 1985 var overskuddet 272 mill. DKK, hvoraf 60 mill. DKK blev tilbagebetalt til medlemslandene, og i 1986 var tilsvarende tal, 303 mill. DKK og 54 mill. DKK.

Vi vil fra udvalgets side pege på, at dette er et nordisk initiativ, som efter 10 års virksomhed giver medlemslandene måske et uventet afkast, som for 1985 og 1986 samlet beløber sig til 114 mill. DKK. Vi anser i udvalget, at denne type midler bør gå uafkortet til nordiske formål. I og med at denne type afkast kan variere fra år til år, bør disse midler komme i tillæg til Ministerrådets ordinære budget, og bør derfor anvendes til at opbygge særskilte fonde for specielle formål. Vi vil bede Ministerrådet om at overveje muligheden for en

sådan model. Udvalget vil i denne sammenhæng pege på Nordisk Kulturfond, Nordisk Fond for Teknologi og Industriel Udvikling, Nordisk Projekteksporthold og Nordisk Mediafond, som foreslået af Kulturudvalget.

Jeg vil gerne sige, at vi bringer dette forslag frem til overvejelse med den klare forudsætning, at en overskudsanvendelse efter denne model selvfølgelig ikke på nogen måde må komme til at komme til at berøre Nordisk Investeringsbanks kreditmuligheder og kreditværdighed i øvrigt. Jeg understreger dette, fordi jeg tror det er meget vigtigt.

Hr. præsident! Med disse bemærkninger vil vi fra udvalget foreslå, at Rådet bifalder udvalgets samlede forslag.

Kultur- og vetenskapsminister, nordisk samarbejdsminister **Björkstrand**: Herr president! Som bekendt prøver vi fr. o. m. i år en ny forkortad procedur för arbetet med den nordiska budgeten. Det hittills synbara tecknet härpå är den nya form av redogörelse för ministerrådets planer för framtiden som vi lagt på rådets bord inför denna session.

När man är i inledningsfasen av en helt ny procedur får man naturligtvis räkna med att det kan finnas en del brister i materialet. Ministerrådet kan i stort sett instämma i budget- och kontrollutskottets mer tekniska synpunkter på dokumentet. Dessa synpunkter kommer ministerrådet att ta till vara i arbetet med nästa års C 2-dokument.

När det så gäller budget- och kontrollutskottets synpunkter i sak på ministerrådets framtidsplaner, har vi på ministerrådssidan med tillfredsställelse noterat att parlamentarikerna och regeringsföreträdarna i stora stycken är överens om de stora linjerna. På flertalet områden stämmer uppfattningarna om vad som bör vara de viktigaste arbetsuppgifterna väl med varandra. Låt mig, herr president, här lämna några allmänna kommentarer.

Frågan om att föra vidare de initiativ som följer av den ekonomiska handlingsplanen har behandlats vid ett flertal tillfällen vid denna session. Bl. a. togs den upp vid finansministrarnas möte tidigare i veckan. De konstaterade att handlingsplanen nu är på god väg att genomföras som planerat. Finansministrarna kommer att koncentrera sig på uppföljningen av planens genomförande under sitt

nästa möte i juni detta år, varvid också det av den svenske finansministern presenterade förslaget om en ny handlingsplan kommer att diskuteras. Förslaget mottogs positivt av de övriga nordiska finansministrarna.

Vidare kan det konstateras att Nordiska rådet och ministerrådet samtidigt har arbetat med initiativ som rör det bioteknologiska samarbetet. Där har ministerrådet aviserat att ett förslag kommer att läggas fram till Nordiska rådets session 1988.

Ministerrådet är vidare just nu i färd med att utarbeta en handlingsplan för kultursamarbetet. Den handlingsplanen rör områdena allmänkultur, utbildning och forskning. Även dessa områden prioriteras av budget- och kontrollutskottet.

Ministerrådet har vid denna session lagt ett ministerrådsförslag rörande luftföroreningar. Arbetet med att förverkliga denna är en viktig del av ministerrådets arbete kommande år.

Just nu utarbetar en särskild arbetsgrupp underlag till förslag till det industriella centret i Oslo. Resultatet av detta arbete kommer att läggas fram vid nästa års session.

Med anledning av det önskemål, som här har framförts om konkreta sifferuppgifter vill jag säga, att det enligt ministerrådets uppfattning är för tidigt att i detta skede presentera sådana konkreta siffror.

När det gäller Nordiska investeringsbankens situation – det har talats om en speciell fond från budget- och kontrollutskottets sida – vill jag från ministerrådets sida säga, att vi självfallet inte går in för åtgärder som försvarar bankens ställning.

Efter sessionen skall ministerrådet besluta om en totalram för budgeten för det nordiska samarbetet 1988. De rekommendationer som Nordiska rådet antagit vid sessionen kommer då självklart att ingå i underlaget.

Ministerrådet noterar budget- och kontrollutskottets uttalande om att de traditionella områdena i budgeten bör ha en tillväxtfaktor på 5 % och att utskottet menar att nya aktiviteter bör finansieras med nya medel.

Sammantaget betyder detta en kraftig ökning av ministerrådets budget. En sådan fråga måste naturligtvis prövas av ministerrådet.

När det sedan gäller uppläggnings- och budget- och kontrollutskottets arbete är det viktigt med tanke på en del synpunkter som här

framförts att noggrant överväga grundläggande parlamentariska regler när det gäller arbetsfördelningen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

Budget- och kontrollutskottet har påpekat, att C2-dokumentet saknar beloppsindikationer. Till detta vill jag säga, att dokumentet redan till nästa session kommer att innehålla ett visst sifferunderlag. Där skall det framgå vilka preliminära totalramar för 1989 och 1990 som redovisats i 1988 års budget.

När det gäller förslaget om ett mera konkret sifferunderlag, där man också skulle belysa utvecklingen genom att ange siffror för tidigare års bokslut och tidigare budgetar, är det en fråga som skall prövas av ministerrådet när man diskuterar den framtida utvecklingen av budgetunderlaget.

Jag vill avslutningsvis framhålla att ministerrådet ansluter sig till budget- och kontrollutskottets syn på behovet av att kritiskt granska och värdera pågående aktiviteter, inte minst i syfte att skapa utrymme för nya aktiviteter. I de tekniska anvisningarna för 1988 års budgetarbete krävs bl. a. en prioritering av nya aktiviteter i förhållande till pågående verksamhet. Ministerrådet tror också att budget- och kontrollutskottets mera aktiva roll i denna utvärderingsverksamhet här kan bli ett viktigt komplement.

Ministerrådet har av förklarliga skäl inte haft tid att gå på djupet i budget- och kontrollutskottets överväganden, men vi lovar göra det senare, när vi efter sessionen drar igång det egentliga budgetarbetet. Då kommer synpunkterna från rådets ledamöter att vara värdefulla att ha tillgång till.

Eiður Guðnason: Herr president! Kulturutskottet har avgivit ett yttrande över ministerrådets plandokument. Jag vill i det följande redogöra för några av de viktigaste frågorna vi har tagit upp. Mera detaljerade förslag som berör budgeten för 1988 kommer vi att lägga fram i våra överläggningar med kultur- och undervisningsministrarna.

Ministerrådets förslag till planer för det nordiska samarbetet utgör, i enlighet med den procedur som har införts för behandlingen av den gemensamma nordiska budgeten, underlag för utvecklingen av samarbetet un-

der kommande år och för beredningen av 1988 års budget. Kulturutskottet anser att detta första underlag för en bedömning av samarbetet under kommande år kan vara en utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

Kommande plandokument bör i högre grad bygga på Nordiska rådets rekommendationer och yttranden. Ministerrådet bör även klarare precisera de mål man önskar uppnå inom samarbetet under kommande år. Det vore viktigt att få t. ex. tal som anger den planerade aktivitetsökningen eller den nivå till vilken ministerrådet anser att en institution bör byggas upp under planeringsperioden. Planerna för det framtida samarbetet bör även i högre grad beakta utvecklingen inom viktiga samarbetsområden på det internationella planet, och särskilt utvecklingen inom samarbetet på europeiskt plan.

Ett viktigt syfte med den nya behandlingsproceduren, som nu tillämpas första gången, har varit att stärka parlamentariskernas inflytande i budgetarbetet. Det vore därför naturligt att utveckla budgetbehandlingen i sådan riktning att ministerrådet, vid den slutliga behandlingen av budgeten, fattar kompletterande beslut på grundval av de förslag Nordiska rådet har lagt fram.

Mot bakgrund av de många hänvisningar som görs i plandokumentet till beredningen av handlingsplanen på kulturområdet vill jag för kulturutskottets del betona att såväl den nu aktuella planen på kulturområdet som andra nordiska handlingsplaner utgör ett naturligt inlag i utformningen av det nordiska samarbetet. Handlingsplanerna avser i allmänhet särskilda tilläggsinsatser på vissa utvalda områden. Jag vill understryka att det är ytterst angeläget att ministerrådets plandokument beaktar behovet av nya anslag till kultursektorn för att förverkliga handlingsplanen.

Vidare har kulturutskottet understrukit att ministerrådet bör avsätta medel för att genomföra Nordiska forskningspolitiska rådets program för verksamhetsperioden 1987–89. Utskottet förutsätter att ministerrådet i förslaget till budget för 1988 även lägger fram en plan för uppbyggnaden av FPR under den aktuella perioden. Utskottet framhåller att särskilt förslaget om ett nordiskt forskarforum bör realiseras snabbt.

Av ministerrådets redogörelse framgår att

existerande projekt rörande kulturinformation i utlandet avslutas under år 1988. Kulturutskottet anser att detta samarbete, som har givit goda resultat, bör föras vidare och att ministerrådet bör lägga fram förslag till nya gemensamma aktiviteter så fort som möjligt. Mot bakgrund av de upplysningar som nu har lämnats föreslår utskottet att ett permanent samarbetsorgan upprättas för kulturinformation i utlandet. Ministerrådet bör även aktivt verka för att kultursamarbetet med utvecklingsländerna ges större tyngd vid en utbyggnad av de nordiska ländernas biståndsinsatser.

Jag vill avslutningsvis kort ta upp en organisatorisk fråga och en fråga som berör de anställda vid våra gemensamma institutioner. Av plandokumentet framgår att en speciell förvaltningsavdelning inom ministerrådssekretariatet är etablerad fram till den 1 maj 1988. Före det avser ministerrådet utreda om avdelningens uppgifter kan lösas utanför sekretariatet. Vid behandlingen av förslag angående omorganiseringen av det nordiska samarbetet underströk vi från kulturutskottets sida att man bör sträva efter att ytterligare stärka de sekretariatsresurser som tilldelas kultursamarbetet i det nya ministerrådssekretariatet, bl. a. den verksamhet som utförs inom ramen för olika stödordningar. Utskottet förutsätter därför att de nordiska stödordningarna, i likhet med andra projektmedel, även i fortsättningen administreras av ministerrådets sekretariat.

Utskottet har även uppmärksammat att ministerrådet överväger en justering av reglerna i gällande rättsställningsavtal för de anställda vid nordiska institutioner. En stor del av alla fasta nordiska institutioner finns på kulturområdet. Ministerrådet bör därför i detta sammanhang även fästa uppmärksamhet vid anställningsvillkoren för personalen och vidta åtgärder som underlättar rekrytering av personal från alla länder i Norden.

Per Olof Håkansson: Herr president! Eftersom utskottets talesman Ivar Hansen så förtjänstfullt har redovisat budget- och kontrollutskottets förslag, behöver jag inte gå in på några detaljer i detsamma. Vi är eniga. Men det finns ändå skäl för mig som socialdemokrat att i denna debatt föra fram några reflek-

tioner om vad som komma skall.

Jag tycker att vi nu är inne i ett mycket spännande skede. Vi är på väg ut ur ett budgetsysteem och in i ett annat. Det nya är mycket efterlängtat, och det är alldeles klart att vi med spänning ser fram emot de nya rutiner och det nya system som vi skall jobba med. Jag är glad över att vi i det läge vari vi nu befinner oss, då vi så att säga byter skal och är sårbara, har lyckats ta oss in i det nya utan att gå till alltför stora angrepp mot varandra och därmed skada den viktiga och angelägna verksamhet som vi är mitt uppe i.

Vi har nu fått ett budget- och kontrollutskott som knappt är ett år gammalt. Jag tror att detta utskott kommer att få utomordentligt viktiga funktioner i framtiden. Det viktigaste är kanske, som också Ivar Hansen underströk, det som vi på svenska kallar förvaltningsrevision – att på olika sätt föra samtal om effektiviseringar och moderniseringar av det arbete som bedrivs inom ramen för Nordiska rådets verksamhet.

Jag kan inte underlåta att i det sammanhanget peka på det faktum att vi tycker att det är en för liten resurs som har ställts till utskottets förfogande för att köpa externa tjänster. Vi har visserligen ett aktivt sekretariat, men även ett sekretariat har sina begränsningar. Den resurs som har ställts till utskottets förfogande är endast 150 000 kronor. För det beloppet får man som bekant inte så många arbetstimmar. Vi ser fram emot att få mera resurser för att aktivt kunna verka i det viktiga förvaltningsrevisionsarbetet.

Vad det då handlar om är att göra prioriteringar. Jag är glad över att utskottets talesman så kraftfullt tog upp det resonemang som utskottet för. I det avvisar vi bestämt de tankegångar som har fogats till social- och miljöutskottet i form av ett särskilt yttrande.

Vad prioriteringarna i grunden kommer att handla om är att skapa balans mellan tillgång och efterfrågan, mellan inkomster och utgifter. Eller för att gå rakt på sak: Hur skall den framtida verksamheten finansieras? Det har under denna vecka nämnts många olika förslag. Som ministerrådets talesman minister Björkstrand just sade skall samordningsministrarna inom kort ta tag i dessa frågor och lägga fram förslag. Jag räknar med att man då har en god utgångspunkt i det medlemsförslag som skall behandlas under nästa punkt

på dagordningen men också i de förslag som under debatterna den här veckan har lagts fram av Kjell-Olof Feldt och Mats Hellström.

När vi skall blicka in i morgondagens verksamhet kommer mycket att handla om hur vi skall gå från ord till handling. Den verksamhet som bedrivs i denna lokal just nu bedömer jag som tämligen meningslös, om den inte får effekter utanför lokalen. Det är förändringen av den praktiska verkligheten som är viktig, det är den vi skall ta sikte på. För att komma dithän måste vi gå från ord till handling.

Hur anser då vi socialdemokrater att arbetet i Nordiska rådet skall bedrivas om verkligheten skall kunna förändras för invånarna i Norden? Jag vill sammanfatta det i fem punkter.

För det första: Vi skall värna om välfärds-samhället. Det handlar om att skapa ekonomisk trygghet och social service. Vi skall utveckla den gemensamma sektorn. Vi skall utveckla demokratin. Vi skall alltså värna om välfärdssamhället i dess olika former.

För det andra: Vi måste satsa kraftigt på att skapa och föra ut en solidarisk strategi för full sysselsättning och tillväxt. Vi måste åstadkomma en samordnad tillväxtpolitik. Vi måste skapa en kraftfull näringspolitik för Norden. Vi måste utveckla begreppet "Norden som hemmamarknad". Och självklart skall vi i detta arbete bekämpa inflationen.

För det tredje: Det är nödvändigt att ta fram ytterligare resurser och göra ytterligare satsningar på forskning och teknisk utveckling för välfärden.

För det fjärde: Vi skall satsa på en miljöpolitik till värn för människor och natur.

För att åstadkomma detta har jag min femte punkt: Vi måste skapa en stabil finansiering för det nordiska samarbetet.

Vi socialdemokrater i Nordiska rådet kommer att arbeta i denna anda. Vi inbjuder självklart de andra partiernas företrädare att ta del i arbetet på denna grundval. Vi är övertygade om att det är en bra politik för Norden och för invånarna i Norden.

Med detta yrkar jag, herr president, bifall till budget- och kontrollutskottets förslag.

Hanna Kvanmo: President! Budsgett- och kontrollutvalget har lagt fram sin betenkning över C 2 – Nordisk Ministerråds förslag ved-

rørende det videre nordiske samarbeidet. Den venstresosialistiske gruppen i Nordisk Råd har ikke noe å innvende mot utvalgets enstemmige uttalelse om hva utvalget mener bør være retningsgivende for det budsjettet som skal legges fram for 1988. I likhet med de andre politiske grupperingene savnet også vi rammetail for virksomheten. Det er aldri lett å prioritere mellom mange svære gode formål, men det blir umulig å gjøre det når det ikke henger en prislapp ved tilbudet. Men Ministerrådet har forsikret oss om at det neste C 2 skal inneholde en del tall, og det får vi da si oss tilfreds med.

Den venstresosialistiske gruppen støtter kravet om 5 pst. reell vekst i totalbudsjettet hvert år. Vi mener at det stadig mer høylytte kravet om at det skal skaffes rom for nye tiltak innenfor de samme gamle rammene, vil virke lammende for sekretariatene. Det paralyserer fantasien – de ansatte vil ikke tore å tenke nytt og konstruktivt, fordi de samtidig må destruere eller ødelegge annen virksomhet som er bygd opp.

Vi sier oss ikke uenig i at det kan finnes tilfeller der midlene ikke blir anvendt godt nok. Det er mulig at det gjøres en del dobbeltarbeid eller at arbeidet ikke er effektivt nok. Men da er det politikerne som må ta arbeidet med og ansvaret for det som da må gjøres.

Den kontrollfunksjonen som Budsgett- og kontrollutvalget skal utøve, blir nå for første gang satt inn på skolesektoren. Det skal ikke bli noe vanlig bokettersyn, som vår formann pleier å si, men snarere en evaluering av arbeidet, og det kan forhåpentligvis munne ut i forslag til forbedring av arbeidet slik at man når de mål som er satt for virksomheten.

Etter å ha hørt debatten om stadgar – altså statutter – for Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål i går, kan jeg levende forestille meg at det kan trenges en gjennomgang av en del virksomhet som drives i Nordisk Råds regi. Dette organet har altså eksistert i 30 år uten statutter. Jeg finner det nesten utrolig at slikt kan skje, og det på et så ømfintlig område. I løpet av tre år har altså dette organet fått om lag 27 mill. kr, som vel må sies å veie tungt på Nordisk Råds budsjett. Økonomisk utvalg uttaler da også at det forutsetter at størrelsen på bevilgningene til Nordisk kontaktorgan over nordiske budsjetter må vurderes nøye i årene som kommer,

og at de blir vurdert i forhold til alternativ anvendelse innen energisektoren. En slik nedskjæring, eventuelt omprioritering, sier vi oss helt enig i.

Det vi derimot er svært betenkt over, er nedleggelsen av det nordiske dokumentasjons-senteret på arbeidsmiljøområdet. Det er dessverre slik at ikke alle land i Norden har vært like flinke til å nyttiggjøre seg denne tjenesten, men det er en dårlig unnskyldning for å legge ned senteret at så få har brukt det. I saken om kontaktutvalget for atomenergi er det bare to land som virkelig kan dra nytte av det organet, likevel er det ingen som foreslår å legge det ned. Det nordiske samarbeidet må ikke utarte til bare et økonomisk samarbeid – det må fortsatt bygge på de menneskelige sidene i våre samfunn. Blant slike saker følger arbeidsmiljø og skader oppstått som følge av dårlig arbeidsmiljø oss tungt på hjertet.

Den venstresosialistiske gruppen legger stor vekt på at Ministerrådet prioriterer arbeidet i de internasjonale miljøkonvensjonene, slik at den *nordiske* strategien også kan bli til virkelighet, altså gå fra ord til handling, som foregående taler sa. De nordiske delegasjoner må møte fram vel forberedt, både faglig og politisk.

I likhet med utvalget finner vi at det bør skje en balansert utvikling i samarbeidet, og at kraftig satsing på det økonomiske området må følges opp med ny innsats på kulturområdet – forskning, utdanning og miljø i videste forstand. Men til ny satsing trengs det friske penger, og vi støtter som sagt 5 pst. økning i de årlige budsjettene.

Vi er også godt fornøyd med at trafikksikkerhet er kommet med blant de høyest prioriterte områdene i utvalgets betenkning. Utviklingen på trafikksikkerhetsområdet har ikke vært den beste i de siste årene. Den lidelse og den sorg som trafikkkofrene og deres familier utsettes for, må minskes gjennom færre ulykkestilfeller og god oppfølging av de som er rammet, både rent medisinsk og gjennom levedyrdige forhold etterpå.

Den sikreste måten å få ned ulykkestallene på ser ut til å være kontroll på vegene både med hensyn til kjøreatferd og framfor alt bekjempelse av prømiljekjøring. For å få til bedre kontroll og nye måter å gjøre den effektiv på, og uten de enorme utgiftene vi nå har gjennom manuell kontroll, trengs det forsk-

ning og utvikling av automatisk trafikkovervåking. Det burde være en prioritert oppgave for Nordisk Råd å koordinere den trafikkforskningen som pågår i de enkelte land for på den måten å gjøre det mindre kostbart for Norden som helhet. Her er det penger å spare.

Vi er også enig i kravet om å anvende en del av overskuddet i Nordisk Investeringsbank til finansiering av særskilte nordiske fond for spesielle formål. Nordisk Råd legger ned et stort arbeid i å finne alternative finansieringsmåter for nye tiltak. Det kjennes ikke helt riktig at de nordiske regjeringene skal ta ut overskuddet fra banken og føre det tilbake i statskassene. Nordisk Investeringsbank burde være en ideell stiftelse som ikke betalte ut dividende, men brukte overskuddet direkte til utviklingen av den nordiske samordningen på de ulike felt.

Vi er tilfreds med den behandling som saken om arbeidet på det internasjonale området har fått. Det har endt opp med et minste felles multiplum i Nordisk Råd som så ofte før. Men vedtaket var enstemmig, og det må bety at det blir arbeidet videre med saken – jeg håper med den iver og den innsatsvilje som saken fortjener.

Vedtaket om det videre arbeid med 6-timersdagen er ikke det beste vi hadde kunnet tenke oss, men det er håp i det at Rådet fremdeles har den på dagsordenen. Vi er glad for den behandling som Miljø-Eureka har fått. Det er en sak som ikke kommer til å koste så mye. Det burde derfor være forholdsvis enkelt for Nordisk Råd å følge den opp. Bioteknologisaken er også i god gjenge, og det er vi tilfreds med. Nordens innsats på dette området er skremmende lav internasjonalt sett, og det er et område som får stadig større betydning. Vi støtter også forslaget om opprettelse av et bioteknologisk institutt "med mulig plassering i Island" som det forsiktig heter i utvalgets innstilling.

Den venstresosialistiske gruppen ser på arbeidet i Nordisk Råd som meget verdifullt. Vi er opptatt av å trykke på for å få fram resultater – resultater som er til gagn for alle folkene i Norden. Vi ser et sterkt og samordnet Norden som en økonomisk kraft som stormaktene må ta hensyn til. Det er derfor et overordnet mål for oss å få så klare og utvetydige vedtak som mulig i Rådet, slik at Minis-

terrådet må følge opp. Vi er klar over at i forhandlinger regjeringene imellom, gjelder det å gi og ta. Det blir en del kompromisser som ikke er så gode som vi hadde ønsket oss dem, men det får vi leve med til vi kan få bedre ordninger.

Syse: Hr. president! Det er for tidlig å ha noen sikker mening om den plandebatt vi i dag har, har funnet formen. Det samme gjelder opplegget for budsjett- og kontrollutvalget, som er blitt et svært tungt organ, med betydelig grad av personfelleskap og overlapping til andre utvalg. Skulle jeg komme med et hjertesukk, måtte det være at man skal være meget begeistret for å gå i møter for å holde ut med både å være utvalgsformann og dermed også medlem i budsjettutvalget, men det er vel likevel den praktiske måte å gjøre tingene på.

Siden ordningen har virket i så vidt kort tid, og siden det til årets sesjon heller ikke foreligger noen tallfremstillinger i plandokumentet, skal jeg avholde meg fra ytterligere kommentarer til dette i dag. Det vil likevel være naturlig ved en senere sesjon å gjennomføre en evaluering av den omlegging av arbeidsformen som vi har fått.

Innstillingen fra budsjett- og kontrollutvalget, som er enstemmig, viser en sterk vilje til satsing på det nordiske samarbeidet. Det er bemerkelsesverdig at det er oppnådd enighet om en reell økning av de nordiske budsjetter med hele 5 pst. for 1988. Det er ikke mange nasjonale budsjettområder som kan oppvise en tilsvarende vekst. Når det er enighet om å foreslå en så sterk prioritering, har det sammenheng med at vi mener å kunne konstatere at vi gjennom et samarbeid bedre kan løse en del oppgaver som ellers måtte løses nasjonalt.

Fra den konservative gruppens side vil jeg likevel ta en aldri så liten reservasjon til formuleringen om at større nye tiltak i prinsippet skal finansieres med nye midler dersom dette skal oppfattes dithen at ethvert nordisk prosjekt som først har funnet sin plass på et nordisk budsjett, nærmest skal være garantert et evig liv. Jeg regner med at det er atskillig enighet om en slik presisering også i andre grupperinger i Rådet. Jeg viser i den sammenheng til det utvalget uttaler om å underlegge

bruken av nordiske midler en nøye vurdering og etterprøving.

Det er derfor også gledelig at det er enighet om å benytte den anledning som den nye budsjettprosedyre gir, til en nøye vurdering av prosjektvirksomheten, slik at prosjekter som ikke lenger har så høy prioritet, kan utvikles for å skape rom for finansiering av nye initiativ. Dette er formuleringer som er i tråd med den linje som er skissert i de konservative partiers program for et bedre nordisk samarbeid, og som skulle gi muligheter for en effektivisering og vitalisering av arbeidet.

Et sentralt punkt i det foreliggende plandokument er oppfølgingen av handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Denne planen representerer en viktig milepæl i det nordiske samarbeidet og er dessuten blitt selve symbolet for en ny giv og markering av viljen til å føre samarbeidet videre.

Når det gjelder utvalgets uttalelse om at det bør anvendes dividende fra Nordisk Investeringsbank til finansiering av særskilte nordiske fonds for spesielle formål, vil jeg gjerne understreke følgende: Det er ikke tale om her å inndra Investeringsbankens overskudd, men vi har notert at de nordiske land i 1985 og 1986 har fått en uventet avkastning av et nordisk initiativ, som samlet beløper seg til 114 mill. danske kroner. Utvalget mener at denne gledelige situasjon heller bør utnyttes til å forsterke innsatsen på prioriterte nordiske områder enn bare til å gjøre hverdagen lysere for de enkelte lands finansministre. Det er altså bare tale om en annen anvendelse av den dividende som utbetales, som kunne gi kjærkomne bidrag til en forsterket nordisk innsats på prioriterte områder.

Jeg minner om at Nordisk Investeringsbanks grunnkapital er besluttet fordoblet til 1.600 mill. SDR. I samsvar med § 8 i bankens vedtekter skal bankens reservefond utgjøre 10 pst. av grunnkapitalen. Dette er vedtektsbestemt og avgjørende for bankens kredittverdighet i det internasjonale lånemarked. En svekkelse av kredittverdigheten ville medføre en høyere pris på innlånt kapital og dermed bankens utlån.

På denne bakgrunn må det være riktig at budsjett- og kontrollutvalgets forslag om å utnytte overskuddet til ulike nordiske formål underordnes behovet for i de kommende år å anvende overskuddet til å øke reservefondet.

Fellesnevneren i plandokumentet fra budsjett- og kontrollutvalget er ønsket om å heve ambisjonsnivået i det nordiske samarbeidet, gjennom mer målrettet bruk av budsjettet, politiske handlingsplaner og samarbeidsprogram på de ulike områder.

Jeg sa i generaldebatten at det som ofte savnes i det nordiske samarbeid er visjonene – knyttet til handlingsrettede programmer med konkret innhold.

Vi må i Nordisk Råd gjøre disse ting samtidig – både stake ut en kurs, lansere tanker som appellerer til fantasien og bli enige om hvordan vi realistisk skal nå målene. Dette er en felles nordisk forpliktelse, på tvers av parti- og landegrenser.

I det videre arbeid med plandokumenter for det nordiske samarbeid blir utfordringen derfor å gjøre dem så målrettet som mulig.

Vi er på rett vei, men det er fortsatt langt igjen. La meg derfor få slutte mine gode ønsker om å holde tempoet med å sitere ingen ringere enn Povel Ramel, som har uttalt at "även om man är på rätt spår, blir man överkörd om man bara sitter där".

Synnes: Mot sesjonens avslutning faller det naturlig å reflektere over de inntrykk og erfaringer denne sesjon har etterlatt, så vel som å rette blikket framover med tanke på de oppgaver som bør prioriteres i det videre samarbeid.

Årets sesjon fortjener visst å bli karakterisert som en av de mer fredelige og samarbeidsorienterte. Vi har ikke opplevd de sterke konfrontasjoner som lett gir årsak til nasjonal prestisje og irrasjonelle hindringer i det samarbeid vi tilstreber.

Den mest følsomme sak har utvilsomt vært spørsmålet om videre utvikling av samarbeidet i internasjonale sammenhenger. Men også denne saken har fått en behandling som på en balansert måte forener ønske om videre utvikling med hensyn til de enkelte lands særlige behov. Det må derfor også være grunn til å tro at årets representative samling av parlamentarikere fra de nordiske land har gitt et positivt bidrag til at vi i det fortsatte samarbeid vil ha vilje og evne til å se Nordens interesser og muligheter under en felles synsvinkel.

Mitten-gruppen har i året som ligger bak,

særlig lagt vekt på det nordiske samarbeidet innen følgende sektorer: miljø- og arbeidsmiljøspørsmål, nordboeres rettigheter i annet nordisk land og en bedre samordning og utbygging av den høyere utdanning i Norden. Dette er saker som fortsatt må stå på vår dagsorden, og som også vil prege våre bidrag til samarbeidet.

La meg særlig rette oppmerksomheten mot miljøpolitikken. Den solide dokumentasjon av de utfordringer vi står overfor på det miljøpolitiske området, måtte gjøre sterkt inntrykk på alle som deltok på Stockholmskonferansen i fjor høst. Vi ble presentert regningen for varsler som forskerne kom med for tiår tilbake, og som vi som politikere ikke tok tilstrekkelig alvorlig. Dette ble holdt opp mot de enda alvorligere advarsler som forskerne i dagens situasjon på en inntrengende måte retter mot de ansvarlige myndigheter. Vi opplever på dette området en farlig konflikt mellom ønsket om maksimal vekst og hensynet til det livsmiljø vi skal overlate våre etterkommere. Rovdrift på natur og miljø kan ikke isoleres til noe internt nasjonalt spørsmål. Det har skogsdød, fiskedød og Tsjernobyl til overmål bevist. Miljøpolitikken blir i stadig sterkere grad et spørsmål om internasjonal solidaritet.

La meg også på vegne av Mitten-gruppen få peke på at nordisk samarbeid ikke bare er avhengig av politikernes evne og vilje til å fremme samarbeidet. En grunnleggende forutsetning for politiske beslutninger vil være at borgerne i nordiske land i praksis opplever seg som nordiske borgere. Derfor legger Mitten-gruppen så sterk vekt på en videre tilpassning som et felles marked for arbeidsøkere, personlig næringsdrivende, ungdom under utdanning m.v. kan få. Her er det fortsatt mange forhold hvor det burde være et realistisk grunnlag for å tilpasse seg på en langt bedre måte.

Det gjenstår fortsatt å fjerne ulike handelshindringer mellom nordiske land. Jeg sikter her til handelshindringer som lar seg fjerne uten at vi kommer i konflikt med internasjonale konvensjoner. Oppmerksomheten har også vært rettet mot påståtte tekniske handelshindringer. Kanskje kunne det være en god idé om vi fikk en nordisk komite på høyt faglig nivå som kunne trekkes inn når slike spørsmål kommer opp.

La meg til slutt få komme med noen kommentarer til nordisk samarbeid i internasjonale sammenhenger. Mitten-gruppen har gitt sin støtte til den behandling saken har fått i forbindelse med årets sesjon. Men det må samtidig være klart at Mitten-gruppen ønsker og regner med at forholdene vil bli lagt til rette slik at presidiet kan nedsette komiteen for dette formål. Mitten-gruppens utkast til mandat bør være et realistisk utgangspunkt for det videre arbeid med saken i økonomisk utvalg.

Fra Mitten-gruppens side vil vi både respekttere og forholde oss til de begrensninger som vi kjenner til. Men vi ville samtidig oppleve det lite meningsfullt at parlamentarikerne generelt skulle umyndiggjøre seg på dette området. Det ville heller ikke være konsekvent i forhold til flere saker som har utløst et samlende nordisk engasjement. Jeg nevner miljøpolitikken, bistandsspørsmål – spesielt SADCC-samarbeidet og Sør-Afrika-problemet som eksempler på dette. Det kan ikke være tvil om at disse sakene har klare utenrikspolitiske sider. Vi kan heller ikke lukke øynene for at både handelspolitisk og teknologisk samarbeid ofte medfører vurderinger av utenrikspolitisk karakter. Enda viktigere er det at vi som parlamentarikere ikke avskjærer oss fra gi klare signaler i spørsmål som angår på menneskeverd og fundamentale menneskerettigheter.

Ja, jeg vil konkludere mitt innlegg her på vegne av Mitten-gruppen med å fremholde at det er viktig at vi kan utløse de felles ressurser vi har i de nordiske land ved å fjerne stadig flere av de hindringer som fortsatt gjør seg gjeldende innad i fellesskapet. Men det blir også stadig viktigere at de nordiske land samordner sine holdninger og interesser i internasjonale fora. Hver for oss og splittet blir vi for lette overfor de større og integrerte fellesskap vi stilles overfor. Samlet og enig utgjør de nordiske land et interessant marked og et vektig fellesskap.

Sten Svensson: Herr president! I en mer ansträngd samhällsekonomisk situation är det nödvändigt att göra en översyn av projektverksamheten med avsikt att åstadkomma angelägna besparingar. Man måste avveckla engagemang, som inte längre har så

hög prioritet, för att överföra resurser till områden vars angelägenhetsgrad är sådan att de måste kunna öka realt utan att den totala ramen växer. Som jag påpekade i mitt anförande under generaldebatten är projekt på miljövårdsområdet sådana exempel.

Därför är det värdefullt att ett enigt utskott nu anser att fackutskotten noga skall värdera projektverksamheten så, att "projekt som icke längre har så hög prioritet kan avvecklas för att skapa utrymme för finansiering av nya initiativ". Jag hälsar det uttalandet med stor tillfredsställelse.

Utöver de rent budgetmässiga uppgifterna måste budget- och kontrollutskottet svara för uppgifter av förvaltningsrevisionskaraktär för att på detta sätt ta fram underlag för de omprioriteringar som skall göras inom respektive fackutskott.

Ett antal av projekten under ministerrådet bör därför bli föremål för en grundlig efterhandsgranskning. Därvid är det önskvärt att söka utforma en modell för kontroll av projektmedlens användning genom att komplettera den räkenskapsmässiga revisionen med en förvaltningsrevision.

Förvaltningsrevision innebär granskning av en verksamhets effektivitet och produktivitet. I denna granskning ligger en kontroll av att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Förvaltningsrevision avser att ge idéer och impulser till förbättringar på alla nivåer och i de olika avseenden som angivits vara verksamhetens mål. Dess yttersta syfte blir då att främja effektiviteten i Nordiska rådets förvaltning.

En kontroll/sakrevision av ministerrådsprojekt innebär att man identifierar och preciserar de mål som skall eftersträvas med ifrågavarande projekt, klarlägger vilka ekonomiska och andra resurser som skall användas samt därefter studerar effekten, d.v.s. i vilken utsträckning målen verkligen har uppnåtts. Slutligen bör man relatera de vunna resultaten till de formulerade målen och de gjorda insatserna.

Detta kommer att ställa ökade krav särskilt i två avseenden: exaktare formulering och bestämning av de mål man vill uppnå med ett föreslaget projekt samt ökad expertinsats för att vid projektets avslutning – och även under dess gång – bedöma i hur hög grad målet uppfylls.

Ett granskningsprogram bör sålunda läggas upp som omfattar både den rent räkenskapsmässiga revisionen och kontrollen av att de budgeterade medlen använts för avsett ändamål och även i slutändan fått avsett resultat.

Herr president! Jag anser att dessa principiella synpunkter måste beaktas i det fortsatta budgetarbetet för att möjliggöra en effektivare resursanvändning totalt sett inom Nordiska rådet.

I övrigt, herr president, instämmer jag i de principiella synpunkter som Jan P. Syse nyss anförde i debatten.

Per Olof Håkansson: Herr president! Jan P. Syse slutade med att citera Povel Ramel: "Även om man är på rätt väg, blir man överkörd om man bara sitter". Låt oss se vilken effekt det kan ha om vi granskar grunden för Sten Svenssons resonemang!

Han säger i ett särskilt yttrande till betänkandet från social- och miljöutskottet att utöver budgetmässiga uppgifter måste budget- och kontrollutskottet svara för uppgifter av förvaltningsrevisionskaraktär för att på detta sätt ta fram underlag för omprioriteringar av den innebörd som nyss nämnts. Nyckelorden är "av den innebörd som nyss nämnts". Det går tillbaka till vad man skrivit om tidigare, nämligen en översyn av projektverksamheten i syfte att avveckla engagemang.

Vad nu Sten Svensson gör, om vi skall tillämpa citatet av Povel Ramel, är att han sätter sig på vägen och väntar att andra skall göra ett jobb. Detta har budget- och kontrollutskottet enhälligt avvisat. Jag skall inte hindra Sten Svensson att sitta på vägen, men jag tycker det vore bättre att klättra upp på någon av de vagnar som kör förbi.

Sten Svensson: Jag tror att Per Olof Håkansson har missuppfattat det hela. Man måste vara flexibel och kunna flytta sig för att inte bli överkörd.

Vi har noga understrukit att fackutskotten när de skall göra sina prioriteringar måste ha hjälp av en förvaltningsrevision för att få ett bättre beslutsunderlag. Jag menar i likhet med budget- och kontrollutskottet att fackutskotten skall göra prioriteringarna inom sina

områden, men förvaltningsrevisionen som sådan bör ligga på *ett* ställe, och den bör budget- och kontrollutskottet ta ansvaret för.

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! Jeg har bemærkninger at gøre til to af de henstillinger, som blev rettet til Nordisk Ministerråd. Den ene er i min egenskab af ordførende i juridisk udvalg, og det er den henstilling, hvor man siger, at vi opfordrer Ministerrådet til at præsentere et budgetprogram for en revideret økonomisk handlingsplan i forbindelse med C 2 1988.

Vi har i juridisk udvalg, ligesom det var tilfældet i social- og miljøudvalget, den opfattelse, at ligestillingsområdet bør være med i den økonomiske handlingsplan, og vi finder det forkert, at det ikke er lykkedes endnu, men vi har forhåbninger om, at det vil lykkes for 1988. Vi mener, at det meget vigtige projekt om det kønsopdelte arbejdsmarked hører hjemme i selve den økonomiske handlingsplan, og da det løber videre i 1988 ind i 1989 – det er et 4-årigt projekt – bør det være en del af den økonomiske handlingsplan, således at man ikke taber specielle ressourcer fra ligestillingsområdet i øvrigt i denne forbindelse.

Og medens jeg er ved ligestillingsområdet, må jeg gøre den bemærkning, at netop spørgsmålet om kvinders og mænds ligestilling, og det gælder vel nok i høj grad kvindernes situation, for det er kvinderne, der bliver udstødt fra arbejdsmarkedet, når der sker bevægelse i negativ retning. Derfor er den problemstilling, der gør, at kvinderne opnår reel ligestilling med mænd, at de også har den personlige frihed, der kommer af, at man har en uddannelse, at man har en beskæftigelse på lige fod med mændene. Derfor værdsætter vi det meget højt, at det bliver placeret her.

Jeg mener, at Nordisk Forum, som er besluttet, og som skal finde sted i Oslo som opfølgning af Verdenskonferencen i Nairobi for at omsætte ideerne på nordisk plan, kan få betydning i denne forbindelse, og her må nødvendige projektmidler naturligvis også afsættes.

Den anden bemærkning, jeg skal gøre, hr. præsident, er som personligt medlem af

Nordisk Råd, og det vedrører den henstilling, som er nævnt sidst, om at anvende dividende fra Den Nordiske Investeringsbank til finansiering af særskilte nordiske fonde til specielle formål. Jeg kan ikke stærkt nok pointere, at denne beslutning bør træffes, men den bør træffes på en sådan måde, at mediefonden får en høj prioritet.

Det, der sker i vort samfund i øjeblikket, er, at teknikken vokser voldsomt, den tekniske udvikling går stærkt, man diskuterer 2 satellit-, 4 satellitprogrammer og andre tekniske løsningsmodeller. Men hvad skal der puttes i dem? Hvad hjælper det, vi finder frem til tekniske løsninger, hvis det kulturpolitiske glemmes i den forbindelse? Hvis man bare klarer teknikken, vil det betyde, at når vi ikke har nordiske egenproduktioner, så skal vi fylde dem op med først og fremmest amerikanske produktioner, for manges vedkommende af tvivlsom karakter, som er de nordiske samfunds situation ret så fremmede.

Derfor mener jeg, at det haster med at anvende de midler, som kan skaffes på nordisk plan, til at gennemføre det forslag, som vi har vedtaget her på sessionen tidligere i denne uge, om, at der bør oprettes en mediefond, og i den forbindelse må pengene fra Den Nordiske Investeringsbank have førsteprioritet.

Der knytter sig mange aspekter hertil. Et af dem er ophavsretten. Også her er det spørgsmålet om, hvordan kan man skaffe produktioner frem, så de er økonomisk betalingsbare, og dér har man vanskelighederne. Hvis hvert land indgår aftaler med dem, der er indehavere af ophavsretten, skal der betales mange flere penge ved genudsendelser o.s.v.

Jeg kan som et eksempel nævne en af de populære serier i dansk tv fra de seneste år. "Matador". fremstillet i 24 afsnitt elsket af hele befolkningen. Man har ikke udsendt den i de andre nordiske landes tv endnu. Årsag: ophavsretlige problemer, som gør det uhyre dyrt.

Hvis man samtidig med oprettelsen af en sådan fond får klaret de ophavsretlige problemer, så produktionen er til hele Norden, til film, video, tv, til salg i den øvrige verden, så tror jeg, at investeringerne gradvist vil komme hjem, så vi får en cirkulation i det, og dermed kan opnå en kulturpolitisk værdi på det område.

Jeg siger disse ting, for når Nordisk Minis-

terråd skal til at prioritere, vil jeg gerne have, at mediefonden bliver prioriteret særdeles højt. Det er et spørgsmål om at yde et stærkt bidrag til fremme af det, der er så nødvendigt for os: den nordiske identitet.

Ivar Hansen: Hr. præsident! Jeg har bedt om ordet for at sige tak til Ministerrådets talsmand for det svar, der er givet på udvalgets indstilling.

Vi har jo nu haft en debat, den første efter, at budget- og kontrolkomiteen har haft lejlighed til at gøre bemærkninger til Ministerrådets udspil for det kommende års budget.

Det er udvalgets håb, at vi kommer ind i en tæt samarbejdsprocedure i forhold til Ministerrådet. Det bliver der behov for, hvis det skal lykkes at få gennemført den prioritering af opgaverne, der er lagt op til, og det bliver en ganske vanskelig prioritering. Debatten her har jo vist, hvor mange forskellige ønsker der er.

Jeg kan meget vel forstå, når Jan P. Syse siger, at det stiller store krav at være formand for et fagudvalg og derudover at være medlem af budget- og kontrolkomiteen. Jeg håber, at formændene for fagudvalgene er indstillet på at tage dette ekstra arbejde på sig – det var også på den måde, jeg opfattede hr. Syses bemærkninger – idet det, hvis det nye udvalgs arbejde skal lykkes, og prioriteringen af opgaverne skal lykkes, er helt nødvendigt, at formændene for fagudvalgene har sæde i det koordinerende organ, som budget- og kontrolkomiteen gerne skulle være.

Jeg vil også gerne benytte lejligheden til at appellere til, at Ministerrådsekretariatet nu vil være parat som hidtil, men i særlig grad nu, hvor vi skal i gang med den nye kontrolprocedure, til et tæt samarbejde om kontrolfunktionen for de institutioner, vi nu skal i gang med.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner.

Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrun Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Ragna Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Lars Lefdal, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakinen, Páll Pétursson, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Dorte Bennedsen, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpelä, Jens Peter Jensen, Anker Jørgensen, Antti Kalliomäki, Hannu Kempainen, Preben Lange, Paavo Lipponen, Kjell A. Mattsson, Ole Norrback, Helena Pesola, Kaj Poulsen, Heikki, Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Jan P. Syse, Peder Sønderby, Anders Talleraas och Pirkko Turpeinen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 57 röster.

Utskottets förslag, punkterna B och C, bifölls.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

14

A 759/b: Medlemsförslag om finansieringen av det nordiska samarbetet

Budget- och kontrollutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av med-

lemsförslaget måtte anta följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige ressurser.

Fredheim (budget- och kontrollutskottets talesman): Hr. president! Bak dette medlemsforslaget står det en rekke sosialdemokrater, og de foreslår at det nordiske samarbeidet skal tilføres økte ressurser, slik at det ved midten av 1990-årene har et omfang tilsvarende ca. 0,1 pst. av landenes brutto-nasjonalprodukt. Dette er ca. en sjudobling i forhold til dagens budsjett.

I begrunnelsen vises til bl. a. til det økte samarbeidet i Europa, som stiller Norden overfor nye ressurskrevende utfordringer. Selv med en slik økning som foreslått her til det fortsatte nordiske samarbeid, vil det egentlig være en relativt liten budsjettpost, ca. 3–4 milliarder kr, fordelt på fem land.

Forslagsstillerne viser til at økt økonomisk samarbeid både understreker og muliggjør behovet for større fellesinnsats på flere områder, f. eks. i arbeidslivet, når det gjelder forskning, utdanning, kultur og miljøvern. Forslaget har vært sendt ut på remiss med noe varierende svar, fra full støtte til advarsler mot at man går så raskt fram.

Budsjett- og kontrollutskottet er enig om at ambisjonsnivået i det nordiske samarbeidet bør heves. Et viktig instrument, men ikke det eneste, til å realisere dette målet er Ministerrådets budsjett. Utvalget peker på at et felles nordisk samarbeid minsker utgiftene nasjonalt. De medlemmer som presidenten nettopp nevnte, har alltså en særuttalelse som går ut på at Ministerrådet bør ha som målsetting at de nordiske land innen overskuelig framtid bruker 0,1 pst. av landenes BNP. Men Budsjett- og kontrollutvalget samler seg om en henstilling til Ministerrådet om å utarbeide alternative normer for finansiering av det nordiske samarbeidet, som sikrer dette arbeidet nødvendige ressurser, og da altså på et høyere nivå. Med dette anbefaler jeg utvalgets innstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Lennart Andersson, Margareta Andrén, Margrete Auken, Jo Benkow, Hugo Bergdahl, Gunnar Björk, Johan Buttedahl, Kaj Bärlund, Ólafur G. Einarsson, Lahja Exner, Kjell Magne Fredheim, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Per-Olof Håkansson, Siri Häggmark, Tytti Isohookana-Asunmaa, Åsa Solberg Iversen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Ragana Berget Jørgensen, Knud Kirkegaard, Sakari Knuutila, Wiggo Komstedt, Hanna Kvanmo, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Barbro Nilsson, Arnljot Norwich, Hans Nyhage, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Berit Oscarsson, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Páll Pétursson, Marit Rotnes, Asbjørn Sjøthun, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Harald Synnes, Jan P. Syse, Bernhard Tastesen, Pekka Tuominen, Pirkko Turpeinen, Ole Gabriel Ueland, Marjatta Väänänen, Ernst Wroldsen, Friðjón Þórðarson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand och Kåre Øvregard.

Frånvarande var:

Esko Aho, Svein Alsaker, Dorte Bennedsen, Thor-Eirik Gulbrandsen, Lilli Gyldenkilde, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Liisa Hilpela, Jens Peter Jensen, Antti Kalliomäki, Hannu Kempainen, Preben Lange, Lars Lefdal, Paavo Lipponen, Kjell A. Mattsson, Ole Norrback, Kaj Poulsen, Heikki Riihijärvi, Pétur Sigurðsson, Jimmy Stahr, Reulf Steen, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Peder Sønderby, Anders Talleraas.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

15

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag biföll.

16

Bemyndigande för presidiet att besluta om fördelningen av gemensamma utgifter mellan delegationerna för 1988

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med artikel 58 i Helsingforsavtalet ger presidiet fullmakt att besluta om fördelningen av de gemensamma utgifterna mellan delegationerna för 1988.

Presidiets förslag bifölls.

17

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Benkow: Ærede president! Gode nordiske venner! Fem intense arbejdsdager skal nå avsluttes. Nok en jubileumssesjon er gjennomført i dette Riksdagshus og i den finske delegasjons regi, og det er tillagt den norske delegasjonsleder å overta arrangøransvaret for den neste sesjonen, den 36. i rekken.

Men først ligger det meg virkelig sterkt på hjertet på vegne av alle deltakerne i Nordisk Råds 35. sesjon å rette en særdeles varm takk til vårt vertskap. Først av alt en takk til den finske Riksdag, dens ledelse og personale. Tilretteleggelse og gjennomføring er blitt preget ikke minst av den menneskelige omtanke som er så viktig i alle sammenhenger som binder oss sammen, og som har kommet så merkbart og følbart til uttrykk.

Vi som er her som gjester, kan innestå for at alt har fungert utmerket, alt er prikkfritt avviklet. En spesiell takk til Helsingfors by og til den finske regjering som i beste overensstemmelse med finsk tradisjon har vist en usedvanlig gjestfrihet, og har åpnet sin favn for oss.

Den finske delegasjon har ved sin faste

sekretariatsstab under en erfaren generalsekretærs ledelse imøtekommet nær sagt alle tenkelige behov. Det gjelder plenarforsamlingens, delegasjonenes, presidiets, utvalgenes og partigruppenes behov, og i tillegg hele det mylder av individuelle personlige ønsker som vi tilreisende alltid har. Og alt dette har skjedd i nært samarbeid med presidiesekretariatet og andre tilreisende sekretariater. Og hva har vi opplevd? Jo, denne uke har riksdagshuset her i Helsingfors fungert som et nordisk parlament. Både vi på den politiske arena og de i kulissene skal ha sin beste og vel fortjente takk for det.

Takken går også til mediernes medarbeidere. De er en naturlig og nødvendig del av vårt miljø. Men de fungerer likevel på egne premisser, slik spillereglene er – til glede for noen, til fortvilelse for andre. Men vi vil nå likevel takke dem for den store interesse de viser det nordiske samarbeid. For pressen er jo, når det kommer til stykket en del nettopp av den demokratiske garanti som vi alle sammen her i Norden ønsker å slå ring om.

Neste år er det Norges tur. Vi gleder oss, men er samtidig litt bekymret over det enkle faktum at Stortinget er så lite at vi ikke har fasiliteter til å romme et firesifret antall mennesker, som det jo har lett for å bli når vi kommer sammen i Norden. Så vi går ut fra at presidiet og samarbeidsministrene nå må vurdere hvilke tilstramninger som må foretas for at deltagelsen skal bli holdt i rimelig omfang. Jeg ber på forhånd om forståelse for at vi må tenke slik. Det betyr ikke at vi ikke ønsker å være gjestfrie, tvert om. Vi håper at vi skal kunne legge forholdene best mulig til rette for et arbeidsmiljø som både er hyggelig og effektivt. Som de fleste vil vite: Oslo er en liten by, men det er tross alt den største vi har. Og med de begrensninger som da påligger oss, håper vi inderlig å se mange av dere igjen.

Ærede fru president! Nok en gang har vi hatt gleden av din vennlige, men tidvis bestemt ledelse fra presidentstolen. Sesjonen har jo ikke vært problemfri, men rådspresidenten har personlig bidratt til å finne løsninger på problemer som syntes fastlåste. Jeg tror de fleste av oss reiser hjem med en god følelse, at de skjønne vennskap som er særegne i Norden på tvers av landegrensner, har holdt og stått sin prøve. Personlig er jeg svært glad for det. På vegne av alle oss takker jeg

for din innsats disse travle dager og ønsker god fortsetning – som det heter på et slags skandinavisk – og håper det beste for deg og det nordiske samarbeid. Og jeg har gleden av på vegne av den norske delegasjonen å ønske hjertelig velkommen til Oslo, Norges hovedstad, neste år.

Rådet beslöt att förlägga nästa ordinarie session till Oslo den 7–11 mars 1988.

17

Sessionen avslutas

Presidenten: Jag vill på Nordiska rådets vägnar tacka ordföranden i den norska delegationen Jo Benkow för den vänliga inbjudan han framfört till rådet att komma till Oslo nästa gång. Det skall bli en glädje för oss alla att få komma till det vackra, som vi hoppas, vårliga, Norge.

Nordiska rådets 35:e session i Helsingfors har varit en aktiv session. Den har präglats av frisk debatt. I generaldebatten var det främst frågan om Nordens relationer till omvärlden som dominerade. Den som i måndags och tisdags lyssnade till diskussionen kunde lätt få intrycket av stora och förlamande motsättningar.

Rådets vilja till konstruktiva resultat visade sig dock även på detta område. Så småningom uppnåddes enighet i partigrupper och delegationer om frågans fortsatta hantering. Jag ser med tillförsikt fram mot den fortsatta behandlingen av denna fråga. Norden är ingen isolerad del av världen – det vet vi. Samtidigt måste Helsingforsavtalets grundläggande regler gälla också i fortsättningen. Jag tror att vi skall kunna föra diskussionen i denna fråga till en lösning som förhoppningsvis alla skall kunna enas om.

I sakfrågorna i övrigt har aktiviteten varit stor. 6 ministerrådsförslag har behandlats. Inte mindre än 45 rekommendationer har antagits. Från denna talarstol har närmare 500 anföranden hållits. Allt detta på mindre än en vecka.

Att sessionen kunnat genomföras så framgångsrikt beror inte minst på duktiga medarbetare vid våra sekretariat och här i den finska riksdagen. Jag vill rikta ett varmt tack till alla dem som bidragit till att sessionen har

fungerat så väl. Det är en imponerande arbetsinsats som utförts.

Jag vill också rikta ett varmt tack till representanter från massmedia. Ni har varit glädjande många och ni har alla bidragit till att sprida information om rådets arbete. Jag vet att massmedia i alla nordiska länder och områden ägnat stor uppmärksamhet åt sessionen. Vi tackar för det. Press, radio och TV har en viktig roll att fylla i våra nordiska demokratier.

Jag vill också säga tack till alla regeringsrepresentanter och valda medlemmar som bidragit till en konstruktiv debatt här vid sessionen. Trots olika ideologiska och nationella utgångspunkter finns en vilja att föra de nordiska besluten och rådets utveckling framåt. Jag hoppas att denna konstruktiva anda skall fortsätta under kommande år.

Rådet har viktiga arbetsuppgifter framför sig under det kommande året. Arbetet med den aviserade kulturhandlingsplanen och den ekonomiska handlingsplanens fortsättning är sådana uppgifter. Vi väntar oss konkreta resultat för att förbättra de nordiska medborgarnas rättigheter och en fortsatt avveckling av hinder vid arbete, studier och bosättning i annat nordiskt land än hemlandet. Detsamma gäller den fortsatta avvecklingen av tekniska och administrativa handelshinder.

Rekommendationerna vid denna session gäller allt från inrättande av en nordisk fond för filmproduktion till samlade nordiska insatser mot cancer och AIDS. På miljöområdet måste nu vatten- och havsmiljöfrågorna ägnas större uppmärksamhet.

Den höga ambitionsnivå som besluten på sessionen avspeglar förutsätter också att tillräckliga medel avsätts för det nordiska samarbetet. Det är positivt att budgetprocessen under de senaste åren fått en allt starkare parlamentarisk förankring.

Ett konkret resultat av det nordiska samar-

betet kan vi avläsa redan om två dagar då den nordiska språkkonventionen träder i kraft. Inte minst vi finländare gläder oss åt att formella förutsättningar nu skapas för att denna så betydelsefulla reform äntligen kan genomföras. Nu fordras åtgärder för att göra den till praktisk verklighet, till gagn för Nordens invånare.

Inte heller vid denna session har vi varit förskonade från tragiska händelser. Utrikesminister Knut Frydenlunds hastiga insjuknande och bortgång efter hemkomsten från sessionen har skapat förstämning hos oss alla. Vi delar den norska regeringens sorg och saknad över en god vän och en aktad företrädare. Minnet av Knut Frydenlund i det nordiska samarbetet är ljusst. Våra tankar går till hans anhöriga.

Den tragiska händelsen är en påminnelse om hur snabbt förhållanden, som ter sig självklara, kan förändras. Det är en påminnelse om livets förgänglighet. Det är kanske också en påminnelse om att politiker har en utsatt och ansträngande arbetssituation.

Kära vänner, sköt om er väl, arbetet måste gå vidare. I rådets arbete lär vi känna varandra även som medmänniskor och vi blir nära vänner. Det ger en extra styrka åt vårt samarbete och bidrar till en ömsesidig förståelse mellan våra länder och självstyrande områden.

Till sist vill jag tacka den finska riksdagen och Finlands regering samt Helsingfors stad för ett föredömligt värdskap som bidragit till att göra den 35:e sessionen till en både framgångsrik och minnesrik session.

Vi ser fram mot den 36:e sessionen i Oslo nästa år. Lycklig hemresa!

Rådets 35:e session är avslutad!

Sessionen avslutades kl. 13.05

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 35:e session i Helsingfors den 23–27 februari 1987 har förts av rådets fungerande sekreterare, sekreteraren för Finlands delegation, generalsekreteraren Håkan Branders.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

SAKER M. M.

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om försöksordning med införande av sex timmars normalarbetsdag samt ändringsförslag om insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning och om arrangerandet av en egen konferens om sex timmars arbetsdag (A 708 Ä/s)

(Medlemsförslaget och ändringsförslaget väckta av Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Hanna Kvanmo, Erlendur Patursson och Lars Werner, se s. 433 och 436

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om försöksordning med införande av sex timmars normalarbetsdag. Ekonomiska utskottet har fått medlemsförslaget på underremiss och uttalat sig den 12 november 1985.

Ändringsförslaget presenterades för utskottet vid dess möte 4 mars 1986. Utskottet beslöt, att genom en skrivelse via Nordiska rådets presidium hemställa om införskaffande av tillgängliga utredningar, statistik och annat material från de nordiska länderna om arbetstidsförkortning och att därefter slutbehandla de båda förslagen på grundval av detta material. Utskottet anmälde detta för rådet vid 34:e sessionen 1986. Utskottet har därefter behandlat förslagen vid sina möten i Stockholm den 29 januari och i Helsingfors den 22 februari 1987.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att införa en försöksordning med sex timmars arbetsdag i offentlig verksamhet i respektive länder som ett första steg på vägen till en allmän förkortning av arbetstiden.

Förslagsställarna anser, att sex timmars arbetsdag representerar en fördelning av arbete och fritid som skulle vara till fördel för barn, kärnfamiljen och storfamiljen, där föräldrarna får frigjort tid till att vara tillsammans med barn, vänner och familj. Att arbeta på deltid betyder reducerad lön, något som gör att kvinnan fortsättningsvis blir beroende av mannen som

huvudförsörjare. De deltidsarbetande utgör ett B-lag i arbetslivet, med sämre anställningsvillkor, mindre möjligheter till skolning, mindre möjligheter att delta i fackföreningsverksamhet osv än de heltidsanställda. Sex timmars arbetsdag skulle kunna göra deltidsarbetet onödigt för många. Det skulle kunna betyda en bättre balans i arbetet hemma och utanför hemmet samt en ekonomisk självständighet för många kvinnor.

Förslagsställarna anser att ett införande av en sex timmars normalarbetsdag bör ske gradvis. Ett dylikt gradvis införande kan ske på olika sätt, t. ex. genom att stegvis förkorta arbetstiden, att göra avtal på förbunds nivå och lokalt plan samt att införa sex timmars arbetsdag som en offentlig politik.

2. Ändringsförslaget

I ändringsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att samla de erfarenheter, förslag och planer som kommit fram genom utredningsarbetet om arbetstidsförkortningar i de nordiska länderna. Detta material skall läggas fram på en egen konferens i regi av Nordiska rådet för att dryfta hur man skall arbeta vidare med frågan om införande av sex timmars arbetsdag i de respektive länderna och i nordiskt sammanhang.

Förslagsställarna visar till att många av remissinstanserna i anslutning till medlemsförslaget är positiva till kortare arbetstid och till att engagemanget i frågan är stort. Det har också framgått, att ett vittomfattande utredningsarbete bedrivits om dessa frågor i de nordiska länderna och att utbyte av detta utredningsmaterial skulle vara till nytta för grannländerna. Det föreligger sålunda behov av ytterligare debatt om nedkortning av den dagliga arbetstiden för att följa upp det arbete som redan gjorts och vidareutveckla planerna för hur detta skall ske.

3. Remissinstanser

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har inkommit med yttranden över medlemsförslaget. Ändringsförslaget har inte remissbehandlats.

Norden

Nordiska rådets ekonomiska utskott

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)

Nordiska akademikerrådet (NAR)

Danmark

Arbejdsministeriet
Socialministeriet
Socialstyrelsen
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen i Danmark
Ministeriet for Grønland
Grønlands hjemmestyre
De grønlandske kommuners Landsforening
Det offentlige Aftalenevn for Grønland
Ligestillingsrådet
Socialdemokratiets Ligestillingsudvalg
Kristeligt Folkepartis Kvindeudvalg
Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Arbetskraftsministeriet
Socialstyrelsen
Arbetarskyddsstyrelsen
Delegationen för jämlikhetsärenden
Akava
Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund AAC
Finlands stadsförbund
Finlands kommunförbund
Delegationen för jämlikhetsärenden
Finlands svenska kommunförbund
Centerpartiets kvinnor
Samlingspartiets kvinnoförbund
Ålands landskapsstyrelse

Island

Islands arbeidsgivareforening
Islands kvinnorörelse

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet
Sosialistisk Venstrepartis kvinnepolitiske utvalg
Senterkvinnene
Kristelig Folkepartis Kvinner
Norges Husmorforbund
Norske Kommuners Sentralforbund
Norsk arbeidsgiverforening

Sverige

Socialstyrelsen
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Arbetarskyddsstyrelsen
 Delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA)
 Delegationen för jämställdhetsforskning
 Jämställdhetsombudsmannen (JämO)
 Landstingsförbundet
 Svenska Kommunförbundet
 Centerns Kvinnoförbund
 Folkpartiets Kvinnoförbund
 Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)

3.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Socialstyrelsen i Danmark, som ej själv direkt tar ställning till tanken på en försöksordning inom offentliga sektorn, redogör för behandlingen av frågor om arbetstidens relation till barnfamiljernas villkor i børnekommissionen, regerinsens ungdomsudvalg og sammenslutningen af sociale udvalg. Av denna redogörelse framgår att de berörda utskotten anser en nedsättning av den dagliga arbetstiden vara en avgörande förutsättning för en förbättring av barnfamiljernas villkor. Regeringens ungdomsudvalg föreslår i en rapport att man samtidigt med igångsättande av försöksprojekt med lagstiftningsinitiativ bör tillse att veckorarbetstiden minskas till 35 timmar av familjepolitiska hänsyn.

Likestillingsrådet anser att en minskning av den dagliga arbetstiden är en viktig förutsättning för jämställdhet mellan könen. En utveckling med knapphet på arbete och ökning av antalet deltidsjobb betyder en fastlåsnings av traditionella könsroller, så att kvinnorna även i fortsättningen blir huvudansvariga för det oavlönade omsorgsarbetet i familjen. Kvinnorna hamnar på så sätt i deltidsarbete med marginell ställning på arbetsmarknaden med dåliga avancemangsmöjligheter, sämre pensionspoäng och beroende av en huvudförsörjare. Särskilt för barnfamiljerna är det av betydelse att en sänkning av arbetstiden sker i form av en minskning av den dagliga arbetstiden, medan andra former för arbetstidsminskning knappast skulle ha motsvarande effekt. Deltidsarbete för mödrar ger visserligen större utrymme för omsorg om barnen, men fäderna går då miste om möjligheter att delta i omsorgen och prägla sina barn. Likestillingsrådet finner det sålunda nyttigt att Nordiska rådet rekommenderar en försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag inom offentliga sektorn.

Socialdemokratiets ligestillingsudvalg har i många år arbetat för sänkt arbetstid och anser att målet måste vara 6-timmars dag med hänsyn både till familj, sysselsättning och livskvalitet. Medlemsförslaget stöds därför som ett nyttigt bidrag till debatten och ett första steg mot sänkt daglig arbetstid för alla.

Kristeligt Folkepartis kvindeudvalg önskar försöka med nedsatt arbetstid för män och kvinnor, som har barn under viss ålder, t. ex. 10 år. Man tror inte att 6-timmars arbetsdag för alla kan bli målet i första omgången. Det bör vidare vara frivilligt om mannen eller kvinnan väljer att stanna i hemmet medan barnen är små, men barntillägg måste beviljas, liksom rätt till anciennitet och pension. Barnpassning bör betalas liksom allt arbete i samhället.

Arbetskraftsministeriet i Finland erinrar om nationella utredningar om minskad arbetstid enligt olika alternativ. Då resultaten gav en entydig bild ansåg ministerrådet det motiverat att sätta igång försök. Samtidigt konstaterar ministeriet att arbetstidfrågorna huvudsakligen är angelägenheter som ankommer på arbetsmarknadsorganisationerna och som i första hand endast främjas genom lagstiftningen. Arbetskraftsministeriet stöder tanken om att införa den föreslagna sextimmarsdagen som experiment, åtminstone i början främst inom den offentliga förvaltningen.

Socialstyrelsen i Finland intämmer i medlemsförslagets motiveringar men anser, att man också kan anknyta till arbetstidsfrågorna, frågor som är förknippade med inkomstbildning och -fördelning samt i allmänhet med befolkningens levnadssätt, boendet, familje-, utbildnings- och kulturpolitik. Socialstyrelsen anser, att om en förkortning av arbetstiden innebär, att allt flera personer kan anvisas arbete, betyder detta att efterfrågan på arbetskraft till marknadspris kommer att minska. Arbetslöshetsgraden kommer enligt de mest optimistiska beräkningarna att förbli på nuvarande nivå. Till detta medverkar den avancerande automationen samt arbetets rationalisering. Utvecklingen leder till en skärpning av de kvalitativa kraven på arbetskraft och därigenom till åsidosättande av den svagaste befolkningssdelen. Förutsatt att arbetslöshetssiffrorna fortsätter att stiga från den nuvarande nivån, är man tvungen att i större utsträckning inrikta resurserna på upphälle och vårdnad av de personer som är utanför den sysselsatta arbetskraften.

Styrelsen instämmer med förslagsställarnas bedömning att tanken om 6 timmars arbetsdag syftar till ett steg mot en större jämställdhet. Samtidigt behövs dock många andra åtgärder för att förbättra kvinnornas ställning. Strävandena att förkorta arbetstiden, vilka inte försvagar familjens ekonomiska ställning, är nödvändiga inte endast med tanke på jämställdhet mellan man och kvinna utan också med tanke på barnen i familjen. I synnerhet barn i skolåldern och tonåren behöver stöd och omsorg av sina föräldrar.

Förslaget om en försöksordning med en förkortad normalarbetsdag betraktar socialstyrelsen i princip som gott, men anser, att det borde vidare utvecklas och ärendet borde upptas till en mer allmän offentlig diskussion. En eventuell försöksordning borde gälla såväl män som kvinnor. Endast därigenom kan man mäta vilka eventuella ändringar den medför för familj

och jämställdhet. Samtidigt borde man dock söka även andra medel för främjande av jämställdheten och familjepolitiken samt sysselsättningen.

Arbeterskyddsstyrelsen i Finland anser det bra att förkortningen opartiskt skulle gälla alla arbetstagare och inte endast vissa grupper såsom exempelvis småbarnsföräldrar eller kvinnor. Styrelsen anser dock, att förkortning av den dagliga arbetstiden är ett ärende av sådan beskaffenhet, att arbetsmarknadsorganisationerna i allmänhet får ta avgörande ställning när det gäller att fatta beslut i ärendet. Om man anser att det finns möjligheter till experiment med en förkortning av den dagliga arbetstiden i enlighet med förslaget under beaktande av bl. a. ekonomiska omständigheter, har styrelsen inte något att anmärka. Emellertid anser styrelsen det önskvärt, att man, då man planerar en förkortning av arbetstiden, förutom en förkortning av den dagliga arbetstiden också beaktar sådana omständigheter som påverkar den totala arbetstiden, dvs olika arbetstidsarrangemang för olika situationer och behov.

Samlingspartiets kvinnoförbund ser det som en ur familjens synvinkel positiv lösning att den dagliga arbetstiden förkortas. Att kvinnorna relativt allmänt har deltidarbete och att de är villiga att övergå till deltidarbete tyder på att de har ett behov av en kortare arbetstid. Med tanke på omsorgen om familjen är det viktigt att den dagliga samvaron med barnen ökas. Arbetstiden för de föräldrar som har barn under 10 år bör göras mer flexibel och i specialfall borde man kunna genomföra separata arbetstidsarrangemang, såsom man gjort bl. a. i Sverige. Övergången till sextimmarsdag bör förberedas grundligt och dess genomförande bör ske gradvis med beaktande av nationalekonomiska synpunkter och ökad produktivitet. De krav som ställs på arbetsgivaren och storleken av arbetstagarens lön bör därvid också utredas. Förbundet påpekar att fort- och vidareutbildningen kommer att utgöra en allt större del av arbetslivet. Då skulle man kunna förkorta arbetstiden t. ex. i form av en utbildningsledighet. I nära samband med arbetstidsarrangemangen står deltidarbetet, som bör stå till buds för dem som så önskar.

Centerpartiets Kvinnor omfattar förslaget med samma utgångspunkter som de motiveringar som framförts av initiativtagarna. Som huvudlinjer för en verksamhetsstrategi har man i förslaget framfört en gradvis förkortning av arbetstiden i samråd med arbetsmarknadsparterna och staten, förbundsvisa och lokala avtal samt en övergång till 6 timmars arbetsdag som en del av statens sysselsättningspolitik. Centerpartiets Kvinnor anser att verksamhetsstrategierna bör tillämpas efter varje lands egna förhållanden. Kvinnornas utbildning, arbete och kvinnodominerade yrkesområden varierar land för land, varför det inte finns en nordisk strategi. Däremot understöder organisationen, att försöksordningen påbörjas i tjänster och befattningar inom den offentliga förvaltningen.

Kristelig folkepartis kvinner i Norge ser en lika lång arbetsdag för alla som ett första steg för ytterligare förkortning av arbetsdagen. Det är helt

nödvändigt att inhämta erfarenheter genom försöksordningar härvidlag. Dock är det viktigt att finna fram till försöksordning också i det privata näringslivet som av ekonomiska skäl inte kan följa upp försök som görs inom den offentliga sektorn.

Socialistisk venstreparti, kvinnepolitisk utvalg i Norge har i olika sammanhang behandlat de huvudstrategier som namns i medlemsförslaget. Partiet har också programfäst en strategi för att uppnå sex timmars normalarbetsdag 1992, där försöksordningar ingår som en del.

Socialstyrelsen i Sverige stödjer förslaget både av familjepolitiska och arbetsmarknadsmässiga skäl. Det är huvudsakligen utifrån småbarnsföräldrarnas perspektiv som detta krav har drivits. I Sverige har småbarnsföräldrar rätt till sex timmars arbetsdag om de har barn under 8 år. Detta är en rättighet som mest kvinnor begagnar. En allmän sex timmars arbetsdag skulle innebära att småbarnsföräldrar inte blir diskriminerade på arbetsmarknaden. Framförallt kan män möta motstånd från arbetsgivaren när de önskar sex timmars arbetsdag.

Sex timmars arbetsdag innebär att man får bättre kontakt med sina barn och en mycket viktig förutsättning för en ökad jämställdhet mellan man och kvinna ifråga om ansvar för hem och familj. Styrelsen anser också att en förkortning av arbetstiden kan leda till att behovet av deltidsarbete inom hälso- och sjukvårdssektorn minskar, vilket torde vara värdefullt och underlätta arbetsplaneringen. Problem att möta krav på tillgänglighet och kontinuitet i vården vid ett införande av sextimmars arbetsdag är inte olösliga inom primärvården. Om man genomför 6-timmarspass kan vårdcentralerna lättare hållas öppna 12 timmar under "dagtid". Därigenom förbättras tillgängligheten för de vårdsökande och förslagets genomförande är därför bra ur denna synvinkel. Motsvarande resonemang kan föras beträffande sjukhusens öppna vård. Inom den slutna vården måste det finnas bemanning dygnet runt och i princip är det inte någon större skillnad mellan fyra 6-timmarspass och tre 8-timmarspass.

Om all personal arbetar högst 6 timmar per dag blir följderna en ökning av personalen inom vården – totalt sett. Man kan t. ex. tänka sig en fördubbling av de "vårdlag" som nu organiseras på många håll. Detta kan medföra risk för kontinuitetsavbrott i vissa fall, men det saknas säkert underlag för att bedöma sådana effekter. Det kan också hävdas att det ur patientens synvinkel kan vara positivt att få kontakt med fler personalföreträdare. Ett införande av 6-timmars arbetsdag behöver följaktligen inte hindra att vården ändå organiseras så att kontinuitetsaspekterna beaktas så långt som möjligt. Socialstyrelsen anser att ett genomförande av en försöksverksamhet enligt medlemsförslaget kan ge ytterligare kunskaper om effekterna av 6 timmars normalarbetsdag och är villig att medverka i diskussioner om dennas inriktning och uppläggning.

Arbetsmarknadsstyrelsen ser positivt på förslaget och påpekar att tillgängliga erfarenheter i Sverige av arbetstidsförkortning, föräldraförsäkring

m. m. visar att det fortfarande är kvinnorna som har det största ansvaret för hem och barn. Sex timmars arbetsdag skulle kunna innebära att unga familjer kunde klara av hem och barn och förvärvsarbete utan att någon av föräldrarna behövde reducera sin arbetstid. Försöket skulle förhoppningsvis kunna leda till en rättvisare fördelning av det betalda och obetalda arbetet. Styrelsen finner det av intresse om försöket visar att en lika och solidarisk fördelning av arbete och uppgifter i familjen, i arbetslivet och i samhällslivet kommer att ske.

Jämställhetsombudsmannen (JämO) som i en referensgrupp genomfört fyra seminarier för att ta fram idéer till försöksverksamhet med arbetstid anser att en generell arbetstidsförkortning och en utveckling mot flexibilitet i livsarbetstiden gagnar jämställdhetssträvandena. En generell arbetstidsförkortning bör från jämställdhetssynpunkt avse en förkortning av den dagliga arbetstiden. Det är JämOs mening att tillräckliga fakta idag är framtagna och att tiden nu är mogen att pröva praktiska lösningar. Endast konkreta försök kan ge olika modeller för hur arbetstiden bäst bör förläggas för att ge kvinnor och män samma möjligheter med föräldransvar, yrkesliv och samhällsengagemang. Sådana försök ligger helt i linje med den svenska jämställdhetslagens och de svenska jämställdhetsavtalens krav på arbetsgivaren att aktivt arbeta för jämställdhet på arbetsplatsen.

JämO stöder det aktuella förslaget om initiativ från Nordiska ministerrådet till försöksverksamheten med sextimmars normalarbetstid inom den offentliga sektorn. Det är ombudsmannens mening att rådet dessutom bör uppmuntra liknande försök inom den privata delen av arbetsmarknaden. Det behövs en mångfald modeller, som kan anpassas till de särskilda förhållandena på olika platser om jämställdhetsmålet skall komma närmare.

Folkpartiets kvinnoförbund har länge arbetat med frågan om sex timmars arbetsdag och tagit fram olika modeller. Förbundet anser att man bör arbeta för en successivt förkortad arbetstid och att förkortningen inte utesluter en viss flexibilitet i arbetslivet, kombinationer av olika former av "sabbatsperioder" längre ledighet för speciella grupper – t. ex. småbarnsföräldrar – eller en sänkning av pensionsåldern. Skall vi kunna genomföra sex timmars arbetsdag måste vi förmodligen vara beredda på omprioriteringar av välfärden, anser förbundet. Sextimmarsdag är inte enbart en kvinnofråga utan även en fråga för männen. Somliga arbetar mycket övertid (särskilt männen) vilket ofta innebär stress och kanske personliga problem, när familj, vänner och föreningsliv blir åsidosatt. Förbundet anser det ytterst angeläget med föreslagen reform för att kunna förena ett aktivt föräldraskap med en yrkesroll. Förbundet tror också att fler arbetstillfällen inom vissa sektorer kan skapas genom sextimmarsreformen.

Hur denna arbetstidsförkortning skall kunna genomföras inom olika branscher måste naturligtvis bli föremål för fackliga förhandlingar inom både den privata och den offentliga sektorn.

Även *Centerns kvinnoförbund* arbetar kontinuerligt med dessa frågor och anser att förkortning av normalarbetstiden till sex timmar är ett mycket viktigt steg på vägen om en jämlik och jämställd arbetsmarknad. Deltidsarbete av den form som idag främst bedrivs av kvinnor innebär alltför många nackdelar, bl. a. har den deltidssarbetande som regel inte möjlighet att svara för sin egen försörjning. För männen som ofta arbetar heltid är en allmän arbetstidsförkortning också en viktig jämställdhetsfråga, då detta bl. a. skulle ge större möjligheter att dela ansvaret för barnen. Förbundet anser också att det är viktigt med ett flexibelt arbetstidsuttag över livscykel. Dessa åtgärder skulle skapa de bästa förutsättningarna för en jämn fördelning av betalt och obetalt arbete mellan kvinnor och män och därmed vidga möjligheterna att ta ett ökat lokalt ansvar för den informella sektorn, där stora delar av vård och omsorg sker.

3.2 Remissinstanser som med vissa reservationer stödjer medlemsförslaget

Nordens fackliga samorganisation (NFS) anser att en förutsättning för en försöksordning är att den kan genomföras med bibehållen lön. Detta förutsätter i sin tur att berörda verksamheter kompenseras ekonomiskt för ökade kostnader. Förslaget ter sig därigenom som svår genomförbart av ekonomiska skäl. Däremot borde det vara möjligt att samla in och systematisera de erfarenheter som finns i de nordiska länderna av olika arbetstidsvarianter. Det borde också vara möjligt att lokalt inom de olika länderna genomföra försök. Det kan t. ex. vara vårdavdelningar vilka bemannas med personal som redan arbetar 6 timmar/dag för att se hur arbetskraftsbehovet påverkas och hur arbetstiden kan organiseras över dygnet.

NFS understryker att frågan om förkortad arbetstid har hög prioritet för de fackliga organisationerna, men att takten för förkortningarna måste vägas samman med utrymmet för löneökningar. Olika reallöneutveckling och olika arbetstid i utgångsläget gör att utfallet av denna bedömning ser något olika ut i respektive nordiskt land.

Akava i Finland anser att arbetstidsförkortning bör ske inom de ramar som nationalekonomin tillåter utan att den internationella konkurrenskraften försämras. *Akava*s målsättning har inte varit en minskning av den dagliga arbetstiden. *Akava* har dock ansett att man genom arbetstidsförkortningar och genom flexibel arbetstid också kan främja sociala och familjepolitiska målsättningar. Därför anser *Akava* att den i medlemsförslaget avsedda försöksordningen kunde verkställas så att småbarnsföräldrar kunde ges möjlighet att arbeta sex timmar per dag. Övergången till en kortare arbetstid bör dock ske på frivillig bas och möjlighet ges att när som helst återgå till sitt tidigare heltidsarbete. När försöksordningen verkställs bör man även försäkra sig om att socialskyddet och de förmåner som hör till anställningsförhållandet inte väsentligt försämras för den som valt den kortare arbetstiden.

Finlands svenska kommunförbund anser att de deltid arbetandes ställning i Finland är ännu sämre än i det övriga Norden, genom att det helt saknas lagstiftning på området. Förbundet anser därför att det första målet ur finländsk synpunkt vore att förbättra de deltidanställdas villkor lagstiftningsvägen. Ifråga om förkortande av normalarbetstiden anser förbundet, trots att man inte vill motsätta sig inledande av försöksverksamhet, att tiden ännu inte är mogen för att i Finland införa en sextimmars arbetsdag.

Ålands landskapsstyrelse finner förslaget intressant framför allt med tanke på småbarnsföräldrarnas möjligheter att vara tillsammans med sina barn. Vissa ännu oklara konsekvenser av en sådan arbetstidsförkortning borde emellertid klargöras i ett större sammanhang, innan man går in för att förverkliga förslaget, i synnerhet om reduceringen av arbetstiden skall ske med bibehållna löneförmåner eller med en motsvarande minskning av lönen.

Senterkvinnene i Norge instämmer i sextimmarsdag som målsättning. Men den måste genomföras på ett samhällsekonomiskt försvarligt sätt och vikt måste läggas vid de värden som är grundvalen för ordningen, dvs mer ansvar för varandra både i hem och samhälle. Man är positiv till en försöksordning med det förbehållet att den föreslagna ordningen skulle skapa en skillnad mellan privat och offentlig verksamhet. Dessa försöksordningar bör följas av utvärderingar av konsekvenserna, t. ex. om de ger positiva utslag vad gäller antalet kvinnor i ledande befattningar eller i antalet barn per familj.

3.3 Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Nordiska rådets ekonomiska utskott erinrar om att förslaget berör en rad problem där parterna på arbetsmarknaden har starka intressen att tillvarata. Hit hör bl. a. om en arbetstidsförkortning kan ske med hel eller delvis lönekomensation. Utskottet kan inte se något skäl att särbehandla anställda i offentlig verksamhet vad gäller t. ex. arbetstidsförkortningar. Enligt utskottets uppfattning bör de nordiska länderna och arbetsmarknadsorganisationerna satsa på gemensamma utredningar om verkningarna av olika typer av arbetstidsförkortningar innan man tar ställning till eventuella försöksordningar. Särskilt bör man därvid belysa effekterna på produktionen av varor och tjänster, sysselsättning, andra makroekonomiska faktorer samt familjepolitik.

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer, (NAU) delar inte förslagsställarnas tro på att införande av sex timmars dag löser de jämställdhetsproblem motionärerna pekar på. Därutöver anser NAU att frågan om sex timmars dag som medel att skapa fler sysselsättningstillfällen måste beaktas i ett vidare perspektiv där t. ex. effekten av den teknologiska utvecklingen måste vägas in. En minskning av den dagliga arbetstiden leder sannolikt endast till att de som nu heltidsarbetar tvingas öka sitt övertidsuttag för att fylla produktionsmål och

servicekrav. Detta gäller sannolikt även inom offentlig verksamhet, vars ekonomiska ramar i de nordiska länderna under överskådlig tid inte ger utrymme för kostnadskrävande experiment inom den avgränsade del av arbetstidsfrågan som motionen behandlar.

NAU anser därför att frågan om sex timmars normalarbetsdag måste behandlas i ett sammanhang där frågan om hur en totalt sett minskad sysselsättningsgrad bäst kan fördelas mellan arbetstid och övrig tid och arbetstidens förläggning under olika tidpunkter i livet. Häri ligger också frågor om pensionssystem, pensionsålder, vecko-, års- och livsarbetstidens längd m fl frågor som måste bedömas tillsammans med samhällsekonomiska och fördelningspolitiska överväganden.

Dansk arbejds giverforening erinrar om att arbetsmarknadens parter och folketingets majoritet är eniga om att arbetstidens längd fastställs genom kollektivavtalsförhandlingar. Nordiska ministerrådet bör därför avhålla sig från att ta initiativ till en försöksordning i offentliga sektorn. En avsevärd arbetstidsnedsättning skulle bromsa den ekonomiska uppgången och knappast accepteras av löntagarorganisationerna utan lönekomensation, något som i den offentliga sektorn skulle vara utomordentligt kostsamt och medföra ökat skatetryck och medföra sämre service.

Grønlands Hjemmestyre finner icke att man kan delta i en försöksordning som den föreslagna, inte minst då den skulle medföra behov av extra arbetskraft och därmed av större kostnader, vilket skulle medföra svårösta problem.

De Grønlandske Kommuners Landsforening kan ej stödja förslaget då det skulle medföra oöverskådliga ekonomiska konsekvenser.

Finlands kommunförbund förhåller sig positivt till en förbättring av jämställdheten men anser att en förkortning av den dagliga arbetstiden torde binda kvinnorna mer är tidigare till vården av barn och åldringar samt torde leda till att kvinnorna söker sig till dubbelt förvärvsarbete. Vidare hänvisas till en utredning där det konstateras att förkortningar av arbetstiden inte skulle nämnvärt öka arbetsplatserna och därigenom minska arbetslösheten. Däremot har man konstaterat i utredningen, att en förkortning av arbetstiden innebär en kraftig kostnadsstegring.

Ändringar av arbetstidsarrangemang (en förkortning av arbetstiden, flexitiden) bör enligt förbundets uppfattning utgå från arbetsgemenskapernas behov. Arbetstidsfrågorna borde också granskas som en helhet: daglig-årlig-livslång arbetstid. Exempelvis ifråga om en förkortning av arbetstiden med 16 timmar skulle arbetsgivarorganisationen och de organisationer, som representerar arbetstagarna och tjänsteinnehavarna uppnå ett avtal intill utgången av september månad 1985.

Över 75 % av de anställda i kommunerna i Finland är kvinnor. Särskilt kvinnodominerande är hälsovården, socialväsendet och skolväsendet. Det är redan brist på arbetskraft inom området för hälsovården och socialväsendet. Förutom bristen på arbetskraft på vissa sektorer förekommer det

också regional brist på arbetskraft. Till exempel inom skolväsendet är det redan nu övermäktigt att på långa avstånd få kompetent vikarierande arbetskraft.

Sammanfattningsvis anser kommunförbundet, att då man åtminstone i den utredning, som hänför sig till kommunsektorn, konstaterat, att en förkortning av arbetstiden inte kommer att öka antalet arbetsplatser, borde man inte förvaga kommunernas verksamhetsbetingelser på det sätt som framförts i medlemsförslaget.

Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund anser att sambandet mellan kortare arbetstid och bättre sysselsättning är mycket vagt och osäkert. En arbetstidsförkortning bör snarast ses som ett alternativt sätt att ta ut en standardförbättring, som är svår att åstadkomma genom att minska det arbete som utförs i samhället. Snarare borde man arbeta mera för att kunna höja levnadsstandarden. Centralförbundet pekar på en rad svårösta problem vid en 15–20 % förkortning av arbetstiden. En motsvarande produktivhetsförbättring är inte möjlig, varför en lönekompensation skulle bli oerhört dyr och öka skattetrycket. Vidare skulle det vara synnerligen svårt att återgå till den tidigare längre arbetstiden efter en försöksperiod. Löntagarna i andra sektorer skulle knappast acceptera en så stor standardförbättring för den offentliga sektorns löntagare, som har den bästa anställningstryggheten och som är minst utsatta för konkurrens.

Ett experiment med sex timmars arbetsdag skulle också på ett allvarligt sätt intervensera i de utredningar, förhandlingar och experiment som just nu pågår runt om i Norden om arbetstidsfrågorna i allmänhet och flexibla arbetsbetingelser och -arrangemang i synnerhet.

Jämställdheten i arbetslivet och familjelivet bör enligt centralförbundet främjas med andra metoder, varvid principer som valmöjligheter, valfrihet och frivillighet skall vara avgörande.

Islands kvinnorörelse anser, att sextimmars normalarbetsdag verkar något orealistisk i Island med hänsyn till att arbetstiden allmänt sett är mycket lång och arbetslösheten under 1 %.

Islands arbetsgivareförening anser att förslaget ej tar hänsyn till den ekonomiska verklighet man skulle konfronteras med om arbetstiden förkortades med en fjärdedel utan att det påverkade de fasta lönerna. Det skulle leda till motsvarande kostnadsökning per arbetstimme och de nordiska ländernas internationella konkurrensförmåga skulle försämrats. Vad beträffar offentliga sektorn skulle en sådan arbetstidsförkortning leda till antingen en inskränkning av den offentliga servicen eller ökning av arbetsstyrkan och höjda skatter. Arbetsgivareföreningen avråder därför på det kraftigaste att de nordiska skattebetalarnas pengar används till sådana politiska experiment som förslaget avser.

Även *Svenska arbetsgivareföreningen (SAF)* vill bestämt avstyrka förslaget. Att i liten skala inom offentlig verksamhet bedriva försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag kan inte på något sätt ge underlag för

slutsatser för hela samhällsekonomin. Samtliga löntagarorganisationer har uttalat att en arbetstidsförkortning utan lönekompensation inte kan accepteras. Konsekvenserna för den offentliga sektorns del av sådan lönekompensation blir antingen minskad service eller högra skatt. Vad gäller privata sektorn pekas på de negativa effekterna på den internationella konkurrenskraften som en allmän arbetstidsförkortning medför. Istället för en generell arbetstidsreglering vill SAF förorda att, inom ramen för gällande normalarbetstid, ökade möjligheter till flexibla arbetstidslösningar skapas och utnyttjas i långt större utsträckning än som f. n. är fallet. Genom mera flexibla arbetstidsmönster ökar möjligheterna att finna arbetstidslösningar som tillgodoser såväl de enskilda arbetstagarnas som produktionens intressen. Många sådana lösningar har, permanent eller på försök, kommit att tillämpas under de senaste åren. Det är angeläget att denna verksamhet fortsätter och utvecklas.

Arbetskyddsstyrelsen i Sverige erinrar om att riksdagen 1983 avslagit motioner om sextimmars arbetsdag. I socialutskottet rådde i princip enighet om att 30 timmars arbetsvecka är det långsiktiga målet, men det måste vara en sak för arbetsmarknadens parter att avgöra vilka prioriteringar som skall göras vid valet mellan olika former för uttag av standardhöjningar. Vidare erinras om det utredningsarbete som bedrivs av delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA). Vad beträffar frågan om att effekten av arbetstidsförkortning på sysselsättningen erinras om att arbetsdelning hittills avvisats i den svenska debatten.

Sammanfattningsvis konstateras att utredningsarbetet kring arbetstidsfrågorna i Sverige har sin tyngdpunkt i DELFA samt att det är arbetsmarknadsparterna som avgör i vilken takt det långsiktiga målet om en förkortning av den dagliga arbetstiden kan nås. Styrelsen påpekar vidare, att förslaget innebär en försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag inom den offentliga sektorn medan en grundtanke i den nuvarande arbetstidslagstiftningen är att lagen skall omfatta i princip alla anställda. Detta är möjligt genom att lagen har karaktären av ett ramverk med allmänt hållna regler och att dessa genom kollektivavtal kan anpassas till varierande förhållanden inom olika branscher. Styrelsen anser att någon reglering i lag vilken skulle innebära en arbetstidsförkortning för en viss kategori av arbetstagare – exempelvis anställda inom den offentliga sektorn – inte bör ske.

Landstingsförbundet erinrar om att man inom DELFA funnit det angeläget att praktisk försöksverksamhet med arbetstider innefattas i delegationens verksamhet. Arbetsmarknadsparterna är positiva till försöksverksamhet inom arbetstidsområdet. Någon försöksverksamhet med förkortad arbetstid med bibehållen lön har dock inte inletts. Under 1984 inleddes en gemensam studie mellan Landstingsförbundet och Spri, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, för att kunna belysa sysselsättningseffekterna av en generell arbetstidsförkortning på vårdavdelnings- och sjukhusnivå.

Landstingsförbundet, som följer det pågående arbetet inom arbetstidsområdet och har ansvaret som central arbetsgivarpart, har tidigare understrekat att det är parterna på arbetsmarknaden som har att bestämma takten och omfattningen av kommande arbetstidsförkortningar. Arbetstidsförkortningarna måste vägas mot andra angelägna reformer och behandlas inom det ekonomiska förhandlingsutrymme som parterna disponerar över. Samhällsekonomin ger för närvarande inte plats för kostnadskrävande generella arbetstidsförkortningar. Därför anser Landstingsförbundet inte att försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag med bibehållen lön för närvarande bör genomföras.

3.4 Remissinstanser som ej tar direkt ställning till medlemsförslagets yrkande

Amtsrådsforeningen i Danmark presenterar, utan att för egen del ta ställning till resultaten, en omfattande analys av de tänkbara sysselsättnings- och budgetmässiga konsekvenserna för amten som genomförts i samarbete med Fyns amtskommun i anslutning till arbetet i en nationell dansk utredning 1984. Enligt denna analys beräknas t. ex. sysselsättningsökningen vid en 5 timmars arbetstidsnedsättning för samtliga anställda vid Fyns amt beroende på olika antaganden bli mellan 7,6 och 13,7% och mellan 5,3 och 9,7% om endast de heltidsanställda omfattas av arbetstidsbegränsningen. Antalet nyanställningar anses dock ej komma att motsvara dessa siffror, då ett okänt antal deltidsanställda kan förutses gå över till heltid.

De budgetmässiga effekterna antas variera parallellt med sysselsättningseffekten under förutsättning att full lönekomensation ges. Dessutom tillkommer ökade försäkringsavgifter och administrativa m. fl. merutgifter vid anställning. Vid vårdinrättningar, som betjänas dygnet runt måste man enligt undersökningen räkna med olägenheter vad gäller kontinuiteten i patientbehandlingen och förhållandet mellan personal och patienter. Vid en 5-timmars arbetsreduktion kan det också uppstå brist på vårdpersonal och vissa läkarspecialister.

Finlands stadsförbund anser det i nuvarande skede inte möjligt att som en allmän målsättning ställa sex timmars arbetsdag. Över huvud bör man se på arbetstidens längd som totalarbetstid om året. Förbundet anser emellertid att man vid sidan av utvecklande av de allmänna arbetstidsarrangemangen bör eftersträva kortare arbetsdagar (t. ex. sex timmars arbetsdag) för dem, som har vårdnad om barn under skolåldern eller andra anhöriga. Strävan till mer flexibla arbetstidsarrangemang bör understödjas. En sammanjämkning av arbetet och familjelivet, arbetet och vård- och försörjningsplikterna bör ställas som en målsättning för arbetstidsarrangemangen. Andra mål är att minska arbetslösheten och främja jämställdhet. Också genom arbetstidsarrangemang bör man försöka öka jämställdheten mellan människor.

Detaljerade uppfattningar om sättet att genomföra en arbetstidsförkortning har ännu inte bildats inom Finlands kommunala sektor. Som allmänna principer anser förbundet bl. a. att möjligheter till en förkortning av arbetstiden bör sökas å ena sidan på basen av vård- och försörjningssynpunkter, å andra sidan på grundval av de utbildnings- och studiekraV som den samhälleliga utvecklingen kräver. Vid en förkortning av arbetstiden bör man eftersträva en likriktad utveckling i samtliga nordiska länder. En förkortning av arbetstiden bör påbörjas på de områden som är mest stressande och där arbetstiderna också är de längsta, t. ex. städningsområden, och man bör eftersträva en enhetlig arbetstid, som täcker hela kommunsektorn, t. ex. 35 t/vecka. Å andra sidan anser stadsförbundet att en förkortning av arbetstiden inte bör försvaga servicenivån eller väsentligt höja skattebelastningen.

Delegationen för jämlikhetsärenden anser, att en förkortning av arbetstiden per dag och vecka är den viktigaste förkortningsformen, och konstaterar att man i Finland redan förkortat och kommer att genom inträffade avtal förkorta arbetstiden delvis enligt förslagets yrkande. Delegationen anser också att den offentliga sektorn kunde vara en vägvisare mot en större jämlikhet mellan könen vad gäller arbetstidens periodiska flexibilitet och en förbättring av möjligheterna att ändra heltidsarbetet till ett deltidarbete för en viss tid enligt personliga behov samt utvidgning av personalens medverkande- och utbildningsmöjligheter under arbetstiden. Däremot anser delegationen att den i medlemsförslaget framförda försöksordningen inte är det bästa sättet att påskynda en allmän förkortning av arbetstiden.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge vill innan man tar ställning till förslaget om en försöksordning invänta en utredning som utförs av det s. k. "arbeidstidsutvalget" om möjligheter för och verkningar av framtida ändringar i arbetstiden. Utredningen skall behandla hela problemområdet kring olika sätt att ändra arbetstiden och dessas konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen, priser, produktivitet, konkurrensförmåga, sysselsättning, fördelningsfrågor, jämställdhet, familjeliv, öppningstider etc.

Norske kommuners sentralforbund anser att en rad frågor måste utredas innan man kan ta ställning till en så omfattande försöksordning som den föreslagna. Förutom den ovannämnda utredningen hänvisar förbundet till en utredning tillsatt av förbundet och arbetstagarorganisationerna för att undersöka verkningarna av enhetlig arbetstid (37 timmar per vecka) för alla anställda. Detta arbete skall ingå som underlag för löneförhandlingarna våren 1986.

Norges Husmorforbund förordar flexibilitet i val av arbetstid så att den enskilde själv kan fördela sin tid mellan lönat och oavlönat arbete. Förbundet anser vidare att rätt till nedsatt arbetstid måste gälla alla arbetstagare och vill ej förorda en generell minskning av arbetstiden med lönekompen-sation innan samhället har infriat sina ekonomiska förpliktelser gentemot

de hemmaarbetande. Som bilaga redovisar förbundet en deltidundersökning från 1978 som bl. a. utvisar att gifta kvinnor då föredrog en arbetstid under 30 timmar per vecka, dvs deltid.

Svenska kommunförbundet hänvisar bl. a. till det arbete som utförs av Delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA). DELFA är en av regeringen tillsatt delegation som förutom av parlamentariker består av representanter för arbetsmarknadens parter. Vidare påpekas att inom framtidsstudien Kommunerna och Framtiden som drivs av Forskningsrådsnämnden, Sekretariatet för Framtidsstudier som också skall belysa arbetstidsfrågan. Förbundet ser det inte som sin uppgift att utöver den verksamhet som för närvarande pågår initiera försöksverksamhet med sextimmars arbetsdag eller alternativa arbetstidslösningar. Om någon kommun vill starta någon form av försöksverksamhet är de emellertid från förbundet beredda att stödja en sådan.

4. Utskottet

Utskottet har under behandlingen av förslagen konstaterat att medlemsförslaget uppfattats på olika sätt av olika remissinstanser. Den övervägande delen av remissinstanserna synes inta en positiv hållning till förslaget om en försöksordning även om detta ej alltid framgår direkt då många remissinstanser talar allmänt om sextimmarsdag med utgångspunkt från värdet av kortare daglig arbetstid för jämställdhet, familj m. m. Några instanser är positiva till arbetstidsförkortning men ifrågasätter lämpligheten av en försöksordning begränsad till den offentliga sektorn, medan andra anser att just detta är ett lämpligt första steg. De remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget gör detta med hänvisning till ekonomin och kostnaderna och befarade problem att upprätthålla offentlig service vid en arbetstidsförkortning. Flera anser att arbetstidsfrågor bör lösas avtalsvägen, åtminstone vad gäller detaljerna.

Det omfattande utredningsarbete, som motiverade framläggandet av ändringsförslaget har bedrivits både nationellt och samnordiskt. Det utredningsarbete som bedrivits inom ramen för ministerrådet och som tidigare utmynnat i en huvudsakligen deskriptiv delrapport "Arbetstid i Norden" (NU 1983: 10) har nu förts vidare och en mer sammanfattande och värderande rapport framläggs inom kort. Utskottet noterar dessutom, att ministerrådet påbörjat ett stort nytt samarbetsområde, arbetslivs- och arbetsrättsfrågor, där arbetstidsfrågorna kommer att få en naturlig plats. Arbetslivs- och arbetsrättsområdet kommenteras av utskottet i betänkande över ministerrådets berättelse C 1 och ministerrådets förslag om planer för det nordiska samarbetet (C 2).

Utskottet noterar på grundval av det framlagda utredningsmaterialet att det är svårt att med säkerhet förutse utvecklingen av arbetstiden i framtiden, liksom även att urskilja effekter och konsekvenser av olika typer av

arbetstidsförkortningar eller förändringar i arbetstidsmönstren. En slutsats som den samnordiska utredningen dragit är att arbetstidsförkortningarna har tagits ut i nära anslutning till perioder med snabb reallönstillväxt. Detta samband har varit särskilt tydligt fråga om generella arbetstidsförkortningar, t. ex. sänkningar av veckoarbetstiden eller förlängningar av semestern. Utredningen anser att detta ger belägg för den allmänna slutsatsen att den ekonomiska tillväxten avgör i vilken takt arbetstiden kan förkortas. Utredningen finner att erfarenheterna från de västeuropeiska länder, där arbetstidsförkortningar har använts som ett medel i arbetsmarknadspolitiken för att motverka arbetslösheten ej är positiva. Företagen har i motsats till vad som förväntas, inte kompenserat arbetstidsbortfall med nyanställningar utan produktion och service har rationaliserats eller reducerats. Åtgärder som inte haft acceptans bland löntagarna har motverkats bl. a. genom att den enskilde individen kompenserat sig genom extraarbete eller övertidsarbete.

Liksom flera av remissinstanserna påpekar utredningen att generella arbetstidsförkortningar hittills främst varit en fråga för de avtalslutande parterna på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och att intet väsentligt talar för att detta förhållande kommer att ändras i framtiden. Utskottet vill understryka utredningens uppfattning, att arbetstiden är en välfärdsfaktor som måste avvägas i det sammanhang där andra standardfrågor avgörs. Den ekonomiska tillväxten och förbättringarna av produktiviteten öppnar möjlighet att välja mellan fritid och konsumtion. Många faktorer talar enligt utskottets uppfattning för att fritiden kan komma att prioriteras framför konsumtion. Så torde t. ex. hänsynen till naturresurser och krav på en god levnadsmiljö sätta gränser för den materiella konsumtionen.

Utskottet noterar, att när det gäller utformning av arbetstidsförkortningar föreligger olika krav som pekar åt skilda håll. En enhetlig prioritering av vilka behov som bör tillgodoses är därför en mycket svår uppgift som utskottet ej har möjlighet att ta ställning till. Utskottet vill dock erinra om att tillgängliga undersökningar visar att småbarnsföräldrar är en utsatt grupp när det gäller att disponera tiden, och att många förslag till hur småbarnsföräldrarnas situation kan underlättas har framförts i de nordiska länderna. En del tar sikte på t. ex. utbygd föräldraförsäkring och rätt till kortare arbetstid och vårdnadsersättning.

Utskottet har noterat, att utvecklingen när det gäller arbetstid varit ganska likartad i de nordiska länderna. Veckoarbetstiden har förkortats, semestrarna har förlängts och olika regler har införts om ledighet från arbetet av skilda anledningar. Samtidigt finns det stora skillnader i utvecklingen, som har att göra med nationella särdrag. Utredningen har inte funnit några starka skäl som talar för att de nordiska länderna gemensamt bör utveckla en enhetlig arbetstidspolitik. Utskottet finner det dock väsentligt att man strävar mot att parter och politiker utvecklar en gemensam grundsyn på arbetstidsfrågorna. Behovet av flexibla arbetstider torde en-

ligt utskottets uppfattning ofta motivera att den närmare utformningen av arbetstiden sker i anslutning till arbetsplatserna. En sådan utveckling skulle ligga i linje med de allmänna strävandena att demokratisera arbetslivet och föra ut beslut till de lokala parterna.

Utskottet anser dock att det finns en så enhetlig syn på välfärdsfrågorna och jämställdheten i de nordiska länderna att arbetstidsfrågorna även fortsättningsvis bör vara föremål för nordiskt erfarenhetsutbyte och att alla nordiska länder kan dra nytta av varandras erfarenheter. Med hänsyn till att arbetstidens förläggning i stor utsträckning blir beroende av de nya organisationsformer och de tekniska innovationer som väntas prägla arbetslivet i framtiden, och att ministerrådet nu påbörjar ett stort nytt samarbetsområde, arbetslivs- och arbetsrättsfrågor, där hela detta problemkomplex skall tas upp, vill utskottet förorda att arbetstidsfrågorna behandlas inom ramen för detta nya samarbetsområde.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet i arbetstidsfrågor inom ramen för projektprogrammet om arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. I detta sammanhang bör småbarnsföräldrarnas behov ägnas särskild uppmärksamhet.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om försöksordning med införande av sex timmars normalarbetsdag

(Väckt av Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Hanna Kvanmo, Erlendur Patursson och Lars Werner)

En överordnet oppgave i likestillingsarbeidet er å omforme samfunnet slik at kvinner og menn kan ha samme mulighet til å ta del i det lønnete og ulønnete arbeidet, dvs. en lik og solidarisk fordeling av arbeid og oppgaver i familien, i arbeidslivet og i samfunnslivet. Tradisjonelt er det mannen som har hatt lønnet arbeid og forsørget familien. Kvinnene har tatt seg av det ulønnete omsorgsarbeidet. De siste 10–15 årene har imidlertid kvinnene i stadig økende grad gått ut i arbeidslivet, noe som har ført til at de har fått en større del av døgnet opptatt av arbeid, fordi det fortsatt er kvinnen som har hovedansvaret for barn og hjem.

Når begge foreldrene har en normalarbeidsdag på 8 timer – i tillegg kommer ofte lange reiseavstander – går dette utover barna. Barn trenger foreldre som har tid og overskudd til å være sammen med dem – og som har krefter til å engasjere seg i det nærmiljøet barna lever i.

6-timersdagen representerer en fordeling av arbeid og fritid som vil være til gode for barn, kjernefamilien og storfamilien, hvor foreldre får frigjort tid til å være sammen med barn – med venner – med familie.

Kvinnens måte å løse konflikten mellom arbeid og omsorg på – er gjennom ulike former for tilpasning – som å bli hjemme eller å arbeide deltid – ofte på ubekvemme tider.

Yrkesdeltakingen for kvinner i de nordiske land er idag på rundt 60%. Men den unntak av Finland, hvor andelen deltidsarbeidende er lav, så arbeider omtrent halvparten av kvinnene i en eller annen form for deltid.

Deltid betyr redusert lønn, noe som gjør at kvinnen fortsatt blir avhengig av mannen som hovedforsørger. De deltidsarbeidende utgjør et B-lag i arbeidslivet, med løsere ansettelsesforhold, mindre mulighet for opplæring – til å delta i fagforeningsarbeid m. v. enn de heltidsansatte.

6-timersdagen vil kunne overflødiggjøre deltidsarbeidet for svært mange. Det vil kunne bety riktigere balanse i arbeidet hjemme og ute og økonomisk selvstendighet for mange kvinner.

Kvinnene er stadig i et stort mindretall der viktige beslutninger tas. Kvinnerepresentasjonen i parlamentariske organer og i offentlige råd og

utvalg har vært økende i 1970-åra. Men det er ennå langt igjen til gjennomsnittlig lik representasjon av kvinner og menn. En av grunnene til at det er slik, er at mange kvinner ikke har tid og overskudd til å delta i det politiske liv ved siden av sin lønnete jobb og arbeidet hjemme.

De nordiske land har i sin samfunnsplanlegging i liten grad tatt konsekvensen av kvinners økte yrkesaktivitet, bl. a. når det gjelder organisering av – og lengden på arbeidsdagen.

Arbeidsløsheten har de seinere åra blitt et alvorlig problem i alle de nordiske land. Undersøkelser fra ulike land viser at kortere arbeidsdag vil kunne gi flere arbeidsplasser avhengig av på hvilken måte en kortere arbeidsdag blir innført.

En innføring av 6 timers normalarbeidsdag må skje gradvis. En gradvis innføring kan skje på ulike måter. Man kan tenke seg tre hovedstrategier:

- a) Trinnvis nedsetting av arbeidstida
- b) Forbundsvis og lokale avtaler
- c) 6-timersdag som offentlig politikk

a) En trinnvis nedsetting av arbeidstida kan skje ved at partene i arbeidslivet med staten som tredje part inngår en rammeavtale. Rammeavtalen legger en tidsplan for nedkorting av arbeidsdagen. Jo kortere skritt en tar av gangen, jo mindre problemer blir det å sikre full lønnskompensasjon, jo mindre vil til gjengjeld sysselsettingsgevinsten bli.

b) En annen vei å gå er at forbund og/eller klubber i bransjer eller bedrifter forhandler seg fram til kortere arbeidstid uten å avvente sentrale rammeavtaler. Svakheten ved en slik framgangsmåte er at den i første omgang vil føre til større ulikheter i arbeidstiden enn vi allerede har. Graden av lønnskompensasjon vil også variere sterkt med lokale forhold, dersom en ikke har inngått en sentral rammeavtale. Fordelen med slike desentraliserte forhandlinger er i første rekke at en skaper mulighet til å ta initiativ på lokalplanet uten å avvente full enighet på sentralt hold. Dette vil også påvirke forhandlingene på sentralt hold. Både de praktiske og økonomiske mulighetene for å forkorte arbeidsdagen vil variere fra bransje til bransje, fra bedrift til bedrift. Gjennom desentraliserte forhandlinger kan en foreta en tilpassing og dermed etter hvert skape det nødvendige grunnlag for gjennomføringen av 6-timersdagen. Sysselsettingsvirkningene av forkortet arbeidstid er trolig mer oversiktlig i lokalsammenheng enn gjennom store sentrale løsninger. Lokale forhandlinger vil være særlig aktuelle i forbindelse med omfattende rasjonalisering eller omorganisering i bedriften. Det vil da både være mulig og ønskelig å forkorte arbeidsdagen framfor å skjære ned på arbeidsstokken.

c) Staten og kommunene kan bruke forkortet arbeidstid som ledd i sin sysselsettingspolitikk. I Frankrike har bedriftene anledning til å forhandle seg fram til kontrakter mellom bedriftsledelse/lokal fagforening og med staten som 3. part. Kontrakten går ut på at bedriftene skal få visse støt-teordninger og direkte pengeoverføringer. Til gjengjeld skal bedriftene

forkorte arbeidstida og ansette nye folk time for time i den grad det er mulig. Bedriftene har ikke anledning til å utvide bruk av nattarbeid, men heller ikke innskrenke driftstiden. Lønnskompensasjon avtales lokalt.

I prinsippet vil denne strategien ikke være forskjellig fra den ordningen som i dag gjelder i Norge for bedrifter som innskrenker til 4-dagers uke og som kan trekke på arbeidsledighetstrygd for den 5. dagen. I stedet for at arbeidsledighetstrygden oppfattes som å gjelde en dag i uken, kan en tenke seg en ordning hvor en gjennom offentlige overføringer dekker den siste timen av arbeidsdagen istedenfor at bedriften sier opp folk. Det offentlige kan gå foran med å sette ned arbeidstiden, slik enkelte kommuner i Norge har innført lik arbeidstid for arbeidere og funksjonærer. Spesielt kan både stat og kommune drive forsøksvirksomhet med 6 timers normalarbeidsdag for å høste praktiske erfaringer for hvordan den organiseres, hvordan slikt bygges opp og hvilke konsekvenser dette får for åpningstider m. m.

Disse tre hovedstrategiene for innføring av 6-timersdagen utelukker ikke hverandre, men kan med fordel kombineres.

Det foregår i dag et utstrakt utredningsarbeid i de nordiske land når det gjelder ulike sider og konsekvenser av arbeidstidsspørsmålet.

På denne bakgrunn henstiller vi,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at ta initiativ til å sette i gang forsøksordningen med 6 timers arbeidsdag i offentlig virksomhet i sine respektive land som et første steg på veien til en allmen forkortelse av arbeidstiden.

København, Reykjavík, Helsingfors, Oslo, Tórshavn og Stockholm,
19. februar 1985

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Hanna Kvanmo (SV)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Lars Werner (vpk)

Ändringsförslag

om insamling av nordisk forskning och utredning av arbetstidsförkortning och om arrangerandet av en egen konferens om sex timmars arbetsdag

(Väckt av Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Arvo Kempainen, Hanna Kvanmo, Erlendur Patursson och Lars Werner)

Til tross for at likestillingsarbeidet i de nordiske land har foregått i en årrekke har det gitt få resultater når det gjelder kvinners situasjon på arbeidsmarkedet. Fremdeles er det slik at:

- Kvinner arbeider deltid i stor utstrekning (i Norge er gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid for kvinner 29 timer og for menn 42 timer).
- Det er store ulikheter mellom kvinners og menns lønninger – og disse ulikhetene er økende – ikke minkende.
- Det er en sterk grad av kjønnsdeling på arbeidsmarkedet.
- Mannsrollen har endret seg lite – fremdeles tar kvinner størstedelen av husarbeid og omsorgsarbeid i hjemmet. Det gjør de også når de er i lønnet arbeid på heltid eller deltid.

Til tross for at store grupper kvinner med omsorgsoppgaver har tatt lønnet arbeid de siste 10–15 åra, har verken arbeidstiden eller organisering av arbeidet endret seg. Fremdeles er lønnsarbeidet i samfunnet organisert slik som det var da arbeidsfordelinga i kjernefamilien var at mannen var i lønnsarbeide og familiens forsørger og kvinnen var hjemmearbeidende og ble forsørget.

Dette har tvunget mange kvinner til å tilpasse seg arbeidsmarkedet på individuell basis. Kvinner som gruppe arbeider i gjennomsnitt 6 timer pr. dag, de får ingen lønnskompensasjon og de arbeider ofte på ubekvemme tider.

Høringsrunden i forbindelse med medlemsforslaget om forsøksordning med innføring av 6-timers-normalarbeidsdag, viser at mange er positivt innstilt til organisering av lønnsarbeidet slik at den daglige arbeidstida blir kortere. Høringsrunden vitner også om et bredt engasjement for arbeidstidsforkortelser.

Det er også på det rene at det i de ulike nordiske land er foretatt et utstrakt utredningsarbeide og forskningsarbeide om reduksjon av den daglige arbeidstida. Disse vil tilsammen kunne belyse de fleste sider ved innføring av 6-timers-arbeidsdag, og de resultatene som man har kommet

fram til i de ulike nordiske land vil være nyttige for andre land i det nordiske samarbeidet.

Det er behov for videre debatt om nedkorting av den daglige arbeidstida for å følge opp det arbeidet som allerede er gjort og for å videreutvikle planer for hvordan dette kan skje. En konferanse i Nordisk Råds regi om dette temaet der ulike land og forskjellige forskere og utredere legger fram de resultatene man har kommet til, vil være et viktig bidrag for fortsatt arbeide med denne saken.

På bakgrunn av den store interessen det er for arbeidstidsforkortelser i de ulike nordiske land og på bakgrunn av at mange land har investert betydelig i forskning og utredning om dette spørsmålet, henstiller vi:

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å ta initiativet til å samle de erfaringer, forslag og planer som er kommet fram gjennom utredningsarbeidet om arbeidstidsforkortelser i de respektive nordiske land. Dette materialet legges så fram på en egen konferanse i regi av Nordisk Råd, for å drøfte hvordan det kan arbeides videre med spørsmålet om innføring av 6-timers arbeidsdag i de respektive land og i nordisk sammenheng.

København, den 3. mars 1986

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Arvo Kempainen (Skdl)

Hanna Kvanmo (SV)

Erlendur Patursson (Tyfl)

Lars Werner (vpk)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård

(Medlemsförslaget väckt av Jo Benkow m. fl., se s. 451

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård. Utskottet har behandlat förslaget på sina möten i Mariehamn den 12 november 1985 och i Stockholm den 30 januari 1986, i Helsingør den 11 november samt i Stockholm den 29 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om nordiskt samarbete vad avser högspecialiserad sjukvård. Uppdraget bör redovisas till Nordiska rådets nästkommande session 1986.

Förslagsställarna erinrar om att vissa delar av sjukvården går mot en långtgående specialisering. Orsakerna är att behandlingsmetoder utvecklas, som kräver stora resurser eller som berör sjukdomar som drabbar ett litet antal. Det första gäller t. ex. särskilt avancerade operationsmetoder för organtransplantationer. Det måste finnas beredskap och kunskap att dessutom behandla även sällsynta sjukdomar. De nordiska länderna med sina internationellt sett ganska små befolkningar kan komma att få det allt svårare att bära den extremt högspecialiserade sjukvården.

Förslagsställarna anser att det vore naturligt att undersöka förutsättningarna för samverkan mellan de nordiska länderna när det gäller den högspecialiserade sjukvården. I första hand är en sådan samverkan naturlig när det gäller geografiskt näraliggande områden. Exempel på naturliga samverkansområden utgör Mitt-Norden, Själland-Sydsverige och Nordkalotten.

I medlemsförslaget nämns särskilt brännskadevården som ett exempel där sjukhusresurserna i dag borde kunna utnyttjas på ett rationellare sätt eftersom antalet brännskadekliniker i Norden är begränsat och kraven på beredskapskapacitet stora. Nationella gränser bör inte utgöra hinder för att uttagningsområdena kan vara större än det egna landet, anser förslagsställarna.

2. Remissinstanser

Följande myndigheter, organisationer och institutioner har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Norden

Sykepleiernes samarbeid i Norden
Njursjukas nordiska samarbetsutskott (NNS)

Danmark

Indenrigsministeriet
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening

Finland

Social- och hälsovårministeriet
Helsingfors universitet
Uleåborgs universitet
Abo universitet
Finlands stadsförbund
Finlands svenska kommunförbund
Finlands Läkarförbund
Ålands landskapsstyrelse

Island

Rikstrygdeverket
Universitetets medicinska fakultet

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Helsedirektoratet
Norske Kommuners Sentralforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri)
Universitets- och högskoleämbetet
Landstingsförbundet
Svenska kommunförbundet
Svenska läkaresällskapet
Sveriges läkarförbund

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Den övervägande delen av remissinstanserna tillstyrker medlemsförslaget. Medlemsorganisationerna i *Sykepleiernes samarbeid i Norden* tillstyrker med följande förutsättningar som framläggs av *Norsk Sykepleierforbund*: nämligen att samarbetet blir resurssparande, att den aktuella vården blir lika tillgänglig som om den erbjöds av det egna landet, samt att vårdformerna fördelas på flera nordiska länder.

Kommunernes landsforening i Danmark finner att samarbete enligt förslaget kan ge fördelar med hänsyn till ekonomin och antalet specialister och deras personal. Samarbete över landgränserna torde dock medföra vissa problem, t. ex. vad gäller transport, visitation, efterbehandling och finansiering.

Åbo universitet, förvaltningsverket stöder förslaget och anser att man i samband med utredningsarbetet bör beakta följande synpunkter: På områdena för biokemisk, genetisk o d diagnostik är en fortgående utveckling att emotse. Laboratorier specialiserade på högklassig diagnostik på smala områden bör användas i enlighet med samnordiska intressen och inte byggas upp parallellt. För verksamheten bör ordnas tillräckliga ekonomiska resurser. Det finns inte skäl att upprätta en prognosticerande, täckande förteckning över föremål för vård och diagnostiska åtgärder. Verksamheten borde dock kunna omfatta a) sällsynta sjukdomar, vilkas diagnostik förutsätter en biokemisk och genetisk forskning (t ex DNA-sekvensutredningar, Huntingtins chorea, Refsums sjukdom), b) sällsynta organ- och vävnadstransplantationer (hjärta, lever, bukspottkörtel, benmärg, allogena ledtransplantationer), c) korrigerig av införda deformiteter, d) diagnostik beträffande hjärtrytmstörningar. Framtida diagnostiska framsteg och framsteg i medicinsk vård bör beaktas på nordiskt plan. Regionala aspekter med tanke på de nordligaste delarna av de nordiska länderna (Kalottområdet) bör intas i planen.

Uleåborgs universitet, kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar, anser det nödvändigt att i nordiskt samarbete bilda specialcentrum för högspecialiserad sjukvård på vissa medicinska områden, i synnerhet för att garantera en tillräcklig yrkeskunnighet vid vård av ett fåtal sällsynta och svåra sjukdomar. Detta gäller t. ex. vissa krävande transplantationer av organ såsom lever, hjärta, lungor och bukspottkörtel. Dessa operationer bör utföras enbart vid ett eller två centrum i de nordiska länderna. Detsamma gäller vård av svåra anomalier och arytmikkirurgi. Dessutom borde regionalt nordiskt samarbete på geografiskt närbelägna områden underlättas utan att det betalningssystem som nu ålagts kommunerna utgör ett hinder för samarbetet. Därigenom skapas en möjlighet att åstadkomma regionala nordiska samarbetscentra.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker men anser att de föreslagna utredningarna och åtgärderna i frågan även borde inbegripa förutsättningarna för samverkan när det gäller inte bara den högspecialiserade sjukvården utan

också den som förmedlas på universitets- och regionsjukhusnivå. Sådan samverkan är naturlig när det gäller geografiskt närliggande områden. Utom de områden som nämns i förslaget anser landskapsstyrelsen att också Åland och Stockholm-Uppsala-regionen inte minst av språkliga skäl är ett sådant.

Finlands kommunförbund anser att centralsjukhusen borde ha möjlighet att med berättigande till statsbidrag skaffa tjänster från specialiserade enheter i ett annat land. Vid utvecklandet av samarbetsmodeller bör systemet för ersättning av de kostnader som specialvården förorsakar göras klarare. Särskilt betonas behovet av en överenskommelse om ersättning även för annan sjukvård som erhållits i ett annat land. Enligt förbundets uppfattning har man mellan länderna enbart överenskommit om arrangerandet av skyndsam sjukvård i ett annat land. Däremot har frågan om en ersättning av sedvanlig vård mellan de nordiska länderna inte utretts och avtalats. Härigenom har hälsovårdssystemet i det land, som givit vård, svarat för vårdkostnaderna. Frågan bör snabbt utredas så att avtal kan ingås. Kostnadsansvaret är av betydelse i synnerhet ur Finlands synpunkt. Personer, som flyttat från Finland till Sverige, har i allt större utsträckning börjat utnyttja hälsovårdstjänster i Finland.

Finlands stadsförbund erinrar om att specialvården i Finland i riksomfattande planer ålagts fem universitetscentralsjukhus, s k miljondistrikt. Vad beträffar sjukvård som koncentreras på färre än fem sjukhus, definieras ifrågavarande ansvarsområden av medicinalstyrelsen. Nordiskt samarbete skulle främst kunna drivas vid arrangerandet av den sistnämnda vården. Vad gäller samarbete i specialsjukvården på geografiskt närliggande områden erinras om existerande samarbete i koronarkirurgi mellan Vasa och Södra Österbottens centralsjukhus och mellan Umeå och Uppsala centralsjukhus. Erfarenheterna torde ha varit goda. Stadsförbundet anser det vara angeläget att ett sådant utredningsarbete, som framförts i medlemsförslaget, sätts i gång. Samtidigt förutsättes, att detta inte skall förhindra att även i egen specialsjukvård utveckla färdigheter, exempelvis i koronarkirurgin. Vidare bör man också satsa på en gemensam utbildning av personalen som ett led för att förbättra specialvården.

Finlands svenska kommunförbund stöder tanken på ett utvecklat nordiskt samarbete såväl i fråga om högspecialiserad sjukvård som vården av sällsynta sjukdomar och handikapp. En förutsättning för att systemet skall kunna genomföras är dock att vårdavgifterna vid patientöverföring mellan de nordiska länderna blir jämförbara, vilket inte nu är fallet.

Finlands läkarförbund stöder medlemsförslaget men påpekar att föreslagen utredning förutsätter en mångsidig granskning på specialområden.

Rikstrygdeverket i Island tillstyrker förslaget och påpekar svårigheter för de ganska små nordiska nationerna att var för sig upprätthålla specialiserad vårdtjänst för sällsynta sjukdomar och olycksfall.

Islands universitet, medicinska fakulteten påpekar svårigheterna för

Island att upprätthålla kunskaper och färdigheter på specialiserade områden. även om många isländska läkare sökt sig till specialutbildning runt om i världen. Medlemsförslaget tillstyrkes därför och Island torde kunna fungera både som mottagare och givare av specialiserad behandling även om man på nuvarande stadium inte kan peka på några bestämda områden som skulle passa bättre eller sämre för Island.

Norske kommuners sentralforbund tillstyrker och anser dessutom att samnordisk forskningsutveckling också på det högspecialiserade vårdområdet bör tas i det föreslagna samarbetet.

Sjukvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut. (Spri) i Sverige ställer sig positivt till att nordiskt samarbete utreds när det gäller den högspecialiserade vården. En utredning bör ej begränsas till att gälla geografiskt närliggande upptagningsområden som skär landgränserna utan även omfatta forskning och utveckling samt mer utvecklat samarbete när det gäller ett snabbt och effektivt tillhandahållande av organ för olika transplantationer (t ex njurar, hjärtan). Vissa verksamheter kan vara så resurskrävande att ett nordiskt samarbete kan vara motiverat. Eventuella stordriftsfördelar (ur säkerhets- och ekonomisk synpunkt) måste härvid vägas mot närhet till vården för patienter och anhöriga.

Riksförsäkringsverket tillstyrker en utredning men anser, att följande därvid bör beaktas. Sjukvård som meddelas utomlands ersätts i Sverige inte enligt lagen om allmän försäkring (AFL) när en person som är försäkrad i Sverige insjuknar under vistelse vid gränsen till Finland eller Norge. I detta fall kan den försäkrade söka läkarvård i något av de nämnda länderna och få kostnaderna för denna vård ersatta från den svenska försäkringen enligt den s. k. gränssjukvårdskungörelsen. Enligt den nordiska konventionen om social trygghet, artikel 14, har person som är bosatt i ett nordiskt land och som under vistelse i något annat nordiskt land blir i behov av sjukvård rätt till ersättning för vårdkostnaderna enligt vistelselandets lagstiftning. Konventionen är inte tillämplig om någon reser till annat nordiskt land i avsikt att erhålla vårdförmåner eller överförs av sjukvårdshuvudman i bosättningslandet till vårdinrättning i annat nordiskt land. Den nordiska konventionen täcker i princip inte ersättning för vare sig vård- eller resekostnader när någon reser till ett annat land för att få sjukvård. Om en person inte kan få adekvat specialistvård i Sverige, t. ex. vissa organtransplantationer, kan emellertid vederbörande sjukvårdshuvudman besluta att stå för kostnaderna. Frågan om ett nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad vård torde därför få lösas genom ett åtagande från respektive land att under vissa förutsättningar – t ex kostnadsgaranti, vissa typer av specialistvård m. m. – meddela vård. Enligt riksförsäkringsverket synes det rimligt att det är det vårdbegärande landet som skall svara för kostnaderna i sådana fall som avses i förslaget. Frågan behöver därför inte beröra den nordiska konventionen.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) instämmer i de yttranden

som inkommit från universitet och högskolor och understryker vikten av att en utredning i enlighet med medlemsförslaget kommer till stånd.

Karolinska institutet anser att det genom nordisk samverkan borde bli möjligt att inom en relativt kort tid genomföra forskning och medicinskt utvecklingsarbete rörande sällan förekommande sjukdomar och abnormiteter. Som tänkbara områden utöver de i medlemsförslaget nämnda föreslås diagnostik (inkl fosterdiagnostik) och behandling av sällan förekommande ärftliga ämnesomsättningsjukdomar, omhändertagandet av vissa defekter i immunförsvaret och blodets koagulation, utredning av avvikelser i könsdifferentieringen samt behandlingen av sällsynta tumörsjukdomar. Ett nordiskt samarbete bör kunna omfatta både remitterade patienter och laboratorieundersökningar. Till den föreslagna utredningen synes angeläget att knyta företrädare för den kliniska medicinska forskningen.

Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden ser med tillfredsställelse varje överenskommelse mellan berörda myndigheter, som vore ägnad att underlätta möjligheterna för en enskild medborgare att i de sällsynta fall det gäller, erhålla adekvat vård även om detta skulle innebära överskridande av nationella gränser. Organtransplantationsverksamheten är under snabb uppbyggnad i alla de nordiska länderna vid ett eller flera centra och väl utprovade metoder såsom transplantation av njure, hjärta, lever och benmärg torde inom kort bli av tillräckligt stor omfattning inom varje land. Eftersom basorganisationen för transplantationsverksamhet därigenom skapas torde även förutsättningarna för vidareutveckling av denna gren av kirurgin finnas på nationell nivå. Däremot torde behov av fortsatt samarbete mellan nordiska transplantationscentra i form av gemensamma organbanker och utbyte av erfarenheter bestå och behöva utökas.

Vad gäller t. ex. specifika och små patientgrupper beror rådande svårigheter inte enbart på olika byråkratiska hinder utan också på brister i informationen mellan de olika universitetsklinikerna om vilka resurser, som de facto finns tillgängliga inom Nordens gränser.

Nordiska rådet skulle kunna göra betydande insatser genom att stödja professionellt medicinskt informationsutbyte över gränserna, t. ex. genom bidrag till finansiering av medicinska symposier och av nordiska medicinska tidskrifter bland vilka tidskriften "Nordisk Medicin" som når cirka 60 000 nordiska läkare och medicine studerande intar en särställning.

Avslutningsvis erinras om att vid Gustav Werner-institutet, Uppsala universitet, just nu pågår en för Norden och Europa unik uppbyggnad av en medicinsk verksamhet avsedd att exploatera de nya behandlingsresurserna, när det gäller vissa maligna sjukdomar, som den nya protonstråleacceleratorn ger.

Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsstyrelsen har inget att invända mot förslaget, men menar att redan i dag föreligger ett sådant samarbete ehuru ej formaliserat vid vissa sjukdomar där exceptionell kompetens föreligger på en universitetsort. Bl. a. därför bör man ej försöka

utreda vilka sjukdomar och vilka platser som kan vara lämpliga för ett nordiskt samarbete utan i stället hur patienterna lättast kan remitteras över de nationella gränserna, eftersom ämnesföreträdarna för de olika specialiteterna redan idag är mycket väl medvetna om var en särskild kompetens finns.

Lunds universitet, rektorsämbetet instämmer i *odontologiska fakultetens* synpunkter om en utredning med uppgift att undersöka möjligheterna att tillskapa ett nordiskt center för specialiserad tandvård vid tandläkarhögskolan i Malmö. Sedan erfarenhet vunnits från detta skulle liknande specialistcentra kunna byggas upp i de övriga nordiska länderna. I detta sammanhang erinrar fakulteten om att det Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) i Oslo har varit synnerligen framgångsrikt i sin strävan att skapa bättre material inom den nordiska tandvården.

Umeå universitet, medicinska fakultetsnämnden instämmer i förslagstälarnas uppfattning. Nämnden vill ytterligare påpeka en faktor som förstärker vikten av att ett samarbete upprättas inom den högspecialiserade sjukvården, nämligen problemet med språksvårigheter. I gränsområdena mellan t. ex. Sverige och Finland kan det vara en fördel om ett samarbete kan äga rum över gränserna med tanke på att stora delar av befolkningen i gränsområdena inom Sverige talar enbart finska. I Finland finns vissa områden där svenskspråkigheten är betydande och där språksvårigheter gentemot finskan kan utgöra ett problem. Samarbete över gränserna skulle här kunna vara av betydelse. Som konkret förslag på ett sådant samarbetsprojekt inom området Mitt-Norden vill fakultetsnämnden framföra utvecklingen i thoraxkirurgisk klinik i Umeå, vilken den svenskspråkiga befolkningen i Österbotten (staden Vasa med omgivning) skulle kunna få utnyttja. Den medicinska fakultetsnämnden anser sålunda att det ovan nämnda medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård är av utomordentligt stor betydelse. Nämnden vill därför starkt tillstyrka att frågan om nordiskt samarbete vad avser högspecialiserad sjukvård utreds och vill dessutom understryka att en sådan utredning bör ske med större snabbhet.

Landstingsförbundet har bl. a. genomfört en riksplanering av öppen hjärtkirurgi och njurtransplantationer. Detta arbete har sedan utmynnat i rekommendationer till sjukvårdshuvudmännen om dimensionering och lokalisering av verksamheterna. I rubricerade medlemsförslag nämns brännskadevården som ett exempel på en verksamhet som skulle gagnas av ett ökat nordiskt samarbete. Landstingsförbundet har hos Socialstyrelsen hemställt om ett medicinskt underlag till grund för en riksplanering av denna verksamhet. Den aktuella medicinska dokumentationen är nu tio år gammal och måste därför revideras av medicinsk expertis. Under hand har Socialstyrelsen meddelat att detta arbete kommer att pågå ett år framöver. I oktober innevarande år kommer förbundet att från Socialstyrelsen erhålla ett medicinskt underlag till grund för planeringen av eventuella hjärt-

transplantationer i Sverige. Förbundsstyrelsens arbete med planeringen av den högspecialiserade vården syftar ytterst till att öka effektiviteten och säkerheten i vården. Det är förbundsstyrelsens uppfattning att vissa verksamheter skulle gagnas av ett ökat nordiskt samarbete. Förbundsstyrelsen tillstyrker därför att frågan utreds.

Svenska Läkaresällskapet gör en bred genomgång av redan befintligt samarbete med början vid Skandiatransplant som inledde sin verksamhet 1968 till aktuella diskussioner om thoraxkirurgi över Kvarken och specialiteter inom barnsjukvård i Sverige. För viss diagnostisering och behandling remitteras barn redan till Danmark och Norge. Läkaresällskapet föreslår att kvalificerad medicinsk expertis ges möjlighet delta i utredningsarbetet, att samverkan omfattar också avancerade medicinska utredningar och ickekirurgisk behandling, att gemensam internordisk forskning kring sällsynta sjukdomar stimuleras samt att för vissa mycket sällsynta sjukdomar samverkan inte avgränsas till vissa mindre geografiska områden utan omfattar hela Norden där ett eller två nordiska centra kan etableras, att bättre reguljära kommunikationer mellan länderna i Mitt-Norden och på Nordkalotten är en förutsättning för utvidgat sjukvårdssamarbete.

Sveriges läkarförbund har intet att invända mot en utredning i enlighet med förslaget.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker med vissa reservationer

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland hänvisar bl. a. till gemensamma förhandlingar i Umeå i april 1985, där man föreslog att i Umeå skulle inrättas en thoraxkirurgisk enhet samt vissa andra samarbetsformer för att betjäna de patienter som bor inom Kvarken-området. De finska centralsjukhusen förband sig inte till planerna och den fortsatta beredningen hänsköts till Nordiska ministerrådet. Ministeriet förhåller sig med stöd av nu tillgängliga uppgifter om förutsättningarna för nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård reserverat till sådant internordiskt samarbete, där en viss patientgrupp regelmässigt är hänvisad till vård i ett annat nordiskt land. Däremot anser ministeriet att samarbete i anslutning till medicinska projekt och utvecklandet av metoder för vård av speciella sällsynta sjukdomar är särskilt viktigt.

Kultur- og vitenskapsdepartementet i Norge anser att de frågor som aktualiseras i förslaget i första omgången bör värderas av vederbörande hälsovårdsmyndigheter. Därvid bör man bland annat utreda vilka uppgifter som bör vara nationella och vilka det är naturligt och ändamålsenligt att samarbeta om i Norden. De utbildningsfrågor som berörs av förslaget kan värderas först när mer konkreta samarbetsplaner föreligger.

Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden och linjenämnden för läkarlinjen anser att alla åtgärder som kan stimulera och underlätta samarbete mellan medicinska forskningscentra i Norden på sikt öppnar vägen för intensivare samarbete vad avser "högspecialiserad sjukvård".

Som praktiska åtgärder kan man tänka sig Nordiska gästprofessorer, bättre stipendiemöjligheter för utbyte av yngre forskare och forskarstuderande, ökade resurser för respektive lands medicinska forskningsråd, ökade resurser för respektive lands medicinska forskningsråd att anordna nordiska specialistkonferenser inom aktuella områden, ev samnordiska "konsensuskonferenser" etc. Erfarenheten visar att centra för "högspecialiserad vård" uppstår på grund av goda personalkonstellationer snarare än som följd av sjukvårdsbyråkratiska överväganden eller regionalpolitiska intressen och man varnar därför för övertro på sådana styrmedel. En ökad flexibilitet i utnyttjande av kunnandet i Norden (bl a genom förenklade procedurer för överföring av patienter mellan olika länder) ser medicinska fakultetsnämnden och linjenämnden för läkarlinjen som viktigast.

2.3. Remissinstanser som ställer sig mer tveksamma till medlemsförslaget

Indenrigsministeriet i Danmark hänvisar till existerande samarbete med hälsovårdsmyndigheter i Norge och Sverige. Bl. a. har sundhedsstyrelsen godkänt remittering av patienter med sällsynta sjukdomar till vård i Stockholm, Göteborg och Malmö (medfödda luftrörsförträngningar, ryggradsmissbildningar, vissa hjärntumörer m m). Sundhedsstyrelsen samarbetar också med en undersökningsgrupp som Nordiska socialpolitiska kommittén har tillsatt för att undersöka samarbete om högspecialiserad sjukvård vars första förstudierapport väntas i slutet av 1985.

Amtsrådsforeningen i Danmark hänvisar till att socialpolitiska kommittén avsatt 75 000 NOK till denna förstudie och föreslår att man för att undvika dubbelarbete inväntar resultatet av detta projekt.

Socialstyrelsen i Sverige anser, att med sin enhetliga struktur beträffande befolkning, miljö, sociala och ekonomiska förhållanden, kulturella traditioner och språk etc samt med sina i princip relativt likartade system för hälso- och sjukvården, förankrade i ett gemensamt välfärdspolitiskt synsätt bör de nordiska länderna ha goda förutsättningar för en samverkan i planeringshänseende. Samtidigt är dock skillnaderna mellan de olika länderna beträffande bl. a. organisatoriska förhållanden, sjukvårdskonsumtion och sjukdomsförekomst så pass stora, att de rymmer intressanta möjligheter till jämförelser av olika slag. Ett omfattande nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdsområdet pågår redan. Det gäller t. ex. personal- och utbildningsfrågor med utgångspunkt från den gemensamma nordiska arbetsmarknaden som är etablerad på hälso- och sjukvårdsområdet samt statistikfrågor. Det förekommer också konkreta samarbetsprojekt som exempelvis nordisk vävnadsbank för transplantation och klinisk kemi. Socialstyrelsen ställer sig därför positiv till ett fortsatt och utvidgat nordiskt samarbete som även innefattar högspecialiserad vård.

Som exempel på verksamheter lämpade för ett nordiskt samarbete, anförs intrauterin transfusion vid Rh-immunisering som är mycket sällsynt. Benmärgstransplantation, särskilt på barn, för att behandla vissa

sällsynta blodsjukdomar är ett annat exempel på sådan verksamhet liksom endokrinologisk onkologi, som kräver såväl specifik kompetens som avancerad teknisk utrustning, och vissa mer sällsynta blodsjukdomar. Bland de initiativ som tagits när det gäller nordiskt samarbete inom den högspecialiserade sjukvården nämns den nordiska konferens om hjärttransplantationer som anordnades 1984. Ett förslag med ett enda hjärttransplantationscentrum för Norden övergavs därvid, eftersom det visade sig finnas ett stort behov av samarbete för att få fram ett tillräckligt antal donatorer. Den snabba utvecklingen på transplantationsområdet med bl. a. lever- och bukspottkörteltransplantationer kan också motivera en nordisk samverkan bl. a. för att få fram lämpliga givare. Vidare erinras om att socialstyrelsen vid flera tillfällen tillstyrkt specialistvård i andra nordiska länder för svenska patienter, där motsvarande vård inte kunnat erbjudas i Sverige.

Styrelsen är tveksam till lämpligheten att – som anges i medlemsförslaget – låta särskilt utreda frågan om nordiskt samarbete vad avser högspecialiserad sjukvård. Dessa frågor bör prövas inom ramen för det reguljära samarbetet mellan hälso- och sjukvårdsadministration. Inget hindrar dock att dessa får i uppdrag att särskilt redovisa frågan om det nordiska samarbetet inom det högspecialiserade området för Nordiska rådet.

Lunds universitet, medicinska fakulteten, hänvisar till utredningar som gjorts av en särskild expertkommitté för transplantationsfrågor och att ytterligare utredning av transplantationsarbetet därför inte behövs.

Samarbete beträffande behandling av mycket sällsynta sjukdomar är angeläget och förekommer i ringa omfattning. Behovet av sådant samarbete är dock så begränsat att lösningar lämpligen torde kunna åstadkommas från fall till fall. En allmän rekommendation till berörda myndigheter från Nordiska rådet torde vara till fyllest för att lösa dessa samarbetsfrågor. Universitetet anser vidare, att ett område där samarbete över landgränserna är angeläget är större katastrofer, exempelvis med ett större antal brännskador. Eventuella formella hinder för sådant samarbete bör undanröjas.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att de flesta av remissinstanserna stödjer förslaget. Några pekar på ett stort antal specialiteter, som är nya och står inför sin utveckling, och där uppbyggnaden med fördel kan ske i ett samnordiskt perspektiv. Komplikationer som måste lösas i detta sammanhang gäller hur kostnaderna vid patientöverföring mellan länderna skall fördelas. De remissinstanser som är mer tveksamma hänvisar till att ett projekt igångsatts inom Nordiska ministerrådets ram och att ett avsevärt samarbete redan finns mellan sjukvårdsinstitutioner i Norden. Det erinras också om att ett tidigare medlemsförslag om hjärttransplantationer ej ledde till rekommendation. Under 1986 har ett förberedande projektarbete igångsatts,

inom ramen för Nordiska ministerrådet avseende ``Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården``. Våren 1986 förelåg en förstudierapport som fick genomgå nationell remissbehandling, vilken gav ett övervägande positivt utfall.

Redan före remissomgången beslöt socialpolitiska kommittén bifalla ett förslag om att så snart som möjligt inleda arbetet med att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag vad gäller samarbete om brännskadevård. Samtidigt inkom en projektansökan vari föreslogs att en lednings- och samordningsgrupp skulle inrättas med företrädare för såväl medicinalmyndigheter som sjukvårdshuvudmän. Dessutom föreslogs att tre expertgrupper fick i uppdrag att för lednings- och samordningsgruppens räkning bereda frågor om organförsörjning, brännskadevård och tropikmedicin.

Utskottet har i förstudien noterat, att man kommit till slutsatsen att det inte kan vara rimligt att i de nordiska länderna bygga upp parallella system för diagnostik och behandling av mycket sällsynta sjukdomar. Utskottet instämmer i bedömningen, att ett samarbete i första hand bör omfatta verksamheter, som kräver speciell och dyrbar utrustning och/eller särskild kompetens och där patientunderlaget i varje land för sig är för litet. Andra naturliga samverkansområden är enligt förstudien organförsörjning samt utbyte av know-how och i förekommande fall gemensamma utvärderingar i fråga om medicinsk teknik/teknologi. Även inom forsknings- och utvecklingsområdet torde det finnas frågeställningar och projekt av gemensamt nordiskt intresse.

Ett annat område där utökat nordiskt samarbete kan påbörjas är enligt förstudien vård av små patientgrupper med behov av särskilda resurser och kompetens och där den nationella basen för vissa vårduppgifter kan vara för liten för att professionell nivå och kunskap skall kunna bibehållas och utvecklas. Några rent praktiska hinder för att erbjuda sådan vård i annat nordiskt land torde ej föreligga. Exempel på sådana vårdområden är sällsynta och komplicerade missbildningar inom ansikte, hjärta, mag-tarmkanal samt urinvägar och därav föranlett behov av komplicerad missbildningskirurgi, arytmikkirurgi, vissa typer av epilepsi tillgänglig för kirurgisk behandling samt vissa utvecklingsstörningar.

Utskottet vill också erinra om att förstudien tar upp patientgrupper inom koagulationsområdet, barnneurologi och neurokirurgisk strålknivsbehandling. Pågående och planerade satsningar i cyklotronanläggningar för tumörbehandling och -diagnostik nämns också som en grund för nordisk samverkan. I förstudien påpekas, att sådana vårdproblem ofta löses genom remiss till annat land – i tämligen hög grad ett icke nordiskt land. Förstudien visar på ett markerat intresse för att komplicerade vårdinsatser så långt det är praktiskt och ekonomiskt genomförbart löses inom Norden. Utskottet vill starkt understryka förstudiens slutsats att ett nordiskt initiativ på detta område bör ha som målsättning att Norden skaffar sig specialkompetens på så många områden som möjligt för att kunna behandla

patienterna inom Norden. Nödvändig kunskap skall inte bara erbjudas för vård av vissa grupper av patienter, utan också till andra specialområden och forskningsmiljöer så att Norden kan erbjuda kompetens både till att värdera och att utföra tjänster.

Ett område där samarbete synes ha kommit väl igång är brännskadevård, särskilt i samband med större katastrofer, där behov finns av samordnad resursplanering. Mot bakgrund av medlemsförslaget har förstudien också tagit upp transplantationsområdet vilket utskottet noterar med tillfredsställelse. Det konstateras att förutsättningarna skiljer sig mellan Nordens länder. Såväl Finland som Norge har accepterat begreppet "hjärndöd" varav följer att sådana transplantationer, som kräver organ uttagna ur kropp med fungerande cirkulation, kan genomföras med inhemsk organförsörjning. En liknande utveckling är på väg i Danmark och Sverige. Islands begränsade befolkningsunderlag utgör ett hinder i sig. Vad gäller förekomsten av transplantationer noteras, att njurtransplantationer sedan länge varit rutinåtgärd i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Benmärgstransplantationer bedrivs sedan 5–10 år i Sverige och Norge. Sedan flera år utförs hjärttransplantationer i Helsingfors och Oslo. Trots legala hinder i fråga om organförsörjning har hjärttransplantationer genomförts också i Sverige genom "organimport". Levertransplantationer har under de sista åren genomförts i Finland, Norge och Sverige medan transplantationer av bukspottkörtel rapporteras från Norge och Sverige.

En enkät som utredningen företog bland olika huvudmän anses ha visat att det inte föreligger något större intresse att samordna och fördela transplantationsverksamheten i Norden. Däremot anses organförsörjningen vara ett problemområde, där en nordisk samverkan är angelägen. Möjligheterna att bygga på Scandiatransplantorganisationen för att lösa aktuella problem bör enligt förstudien undersökas, så att Scandiatransplant skulle förmedla även andra organ än njurar. Likaså skulle rutiner för registrering av patienter aktuella för transplantation, organtillvaratagande, organförvaring/konservering respektive förmedling hanteras samnordiskt via Scandiatransplant. Utskottet vill tillstyrka dessa förslag.

Enkäten anses också ha visat att det föreligger professionellt intresse för ett utvidgat nordiskt samarbete inom den högspecialiserade vården med tonvikt på kompetens- och kunskapsuppbyggnad samt teknologivärdering och vård för små patientgrupper med särskilda behov av resurser och kompetens. Utskottet noterar med tillfredsställelse, att ministerrådet beviljar ett anslag om DKK 585.000 för 1987 för igångsättande av ett projekt, som har som huvuduppgift att under en period av fyra år praktiskt pröva ut formerna för på vilket sätt en utökad nordisk samverkan inom den högspecialiserade vården skall etableras enligt förstudierapportens riktlinjer.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att, som påpekats under remissbehandlingen, den nordiska konventionen om social trygghet inte täcker all ersättning för rese- eller vårdkostnader. Inom ministerrådet bör

därför övervägas vilka ersättningsgrunder som skall gälla för att täcka kostnaderna för vårdåtgärder m. m. som tillhandahålls av annat nordiskt land vid ett utvidgat samarbete. Enligt utskottets uppfattning kan ett särskilt nordiskt avtal – eller bilaterala avtal – behövas för att reglera de vårdekonomiska frågor som aktualiseras mellan länder/sjukvårdshuvudmän. Utskottet anser, att denna fråga bör bedömas i samband med den revision av trygghetskonventionen som förbereds av ministerrådet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för ett samarbete kring högspecialiserad sjukvård i Norden.

Stockholm den 29 januari 1987

Svein Alsaker (Kr.F.)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Kaj Bärlund (Sdp)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Brit Jørgensen (A)

Hannu Kemppainen (K)

Grethe Lundblad (s)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Förman

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård

(Väckt av Jo Benkow, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Karen Højte Jensen, Per Petersson, Tuulikki Petäjäniemi, Gunvor Schnitler, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein och Friðjón Þórðarson)

Vissa delar av sjukvården går mot en långtgående specialisering. Orsakerna är att behandlingsmetoder utvecklas som kräver stora resurser eller som berör sjukdomar som är av väldigt liten numerisk omfattning. Det första gäller särskild avancerad operationsmetod för att t. ex. byta hjärtan eller andra organtransplantationer. Det andra området gäller många sjukdomar som kanske tidigare var ganska vanliga men som blivit alltmer sällsynta. Likväl måste det finnas beredskap och kunskap för att behandla även sällsynta sjukdomar. De nordiska länderna med sina internationellt sett ganska små befolkningar kan komma att få det allt svårare att bära den extremt högspecialiserade sjukvården. Det gäller kanske inte i så stor utsträckning ur ekonomisk synpunkt. Det viktigaste är att få en verksamhet som har en tillräcklig omfattning för att den professionella nivån och kunskapen skall kunna hållas vid liv. Om patientunderlaget blir mycket litet är det svårt att upprätthålla kunskapsnivån även om man disponerar mycket goda materiella resurser.

Mot den bakgrunden vore det naturligt att undersöka förutsättningarna för samverkan mellan de nordiska länderna när det gäller den högspecialiserade sjukvården. I första hand är en sådan samverkan naturlig när det gäller geografiskt näraliggande områden. Ett naturligt sådant samverkansområde utgör Själland/Sydsverige. Ett annat kan vara västra Sverige och Oslo-området. Också i Mitt-Norden och på Nordkalotten kan det vara naturligt med ett sådant samarbete. Här bör det finnas möjligheter att på ett rationellare sätt än i dag kunna utnyttja sjukhusresurserna.

Ett exempel kan vara brännskadevård. En verksamhet som normalt inte skall behöva vara av särskilt stor omfattning, men där man av beredskaps-skäl behöver kapacitet för att kunna klara de människor som skadas t. ex. vid en stor olycka. Antalet brännskadekliniker i Norden är begränsat. Det är dock angeläget att de är fördelade på sådant sätt såväl ur befolknings- som geografisk synpunkt att de ligger optimalt i förhållande till varandra. Det faktum att det finns nationella gränser bör inte utgöra hinder för att uttagingsområdena kan vara större än det egna landet.

Med hänvisning till vad som anförts hemställes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om nordiskt samarbete vad avser högspecialiserad sjukvård. Uppdraget bör redovisas till Nordiska rådets nästkommande session 1986.

Reykjavík den 8 mars 1985

Jo Benkow (H)

Ólafur G. Einarsson (Sj.)

Karen Thurøe Hansen (KF) *Elsi Hetemäki-Olander (Kok)*

Karen Højte Jensen (KF) *Per Petersson (m)*

Tuulikki Petäjaniemi (Kok) *Gunvor Schnitler (H)*

Ingrid Sundberg (m) *Jógvan Sundstein (Fkfl)*

Friðjón Þórðarson (Sj.)

Medlemsförslag

om tryggandet av Dövas Nordiska Råds verksamhet

(Väckt av Kaj Bärlund, Elsi Hetemäki-Olander, Hannu Kemppainen, Sakari Knuuttila, Heikki Riihijärvi och Pirkko Turpeinen samt Arne Andersson, Ólafur G. Einarsson, Eišur Guðnason, Guðrún Helgadóttir, Astrid Murberg Martinsen och Odd With)

(Social- och miljöutskottets betänkande över medlemsförslaget, se sak A 765/s, s. 870)

Nordiska rådet har tagit ett flertal initiativ för att förbättra olika handikappade gruppers ställning i Norden. År 1978 antog rådet bl. a. en rekommendation om samnordisk utbildning av lärare för dövblinda.

I de nordiska länderna finns omkring 24 000 döva som använder teckenspråk. Antalet personer som anlitar hörapparater – de lindrigare hörsel-skadade – är avsevärt större. I de nordiska länderna började man ge de döva undervisning i början av 1800-talet och mot slutet av 1800-talet grundades dövföreningar i samtliga nordiska länder. Den äldsta av dessa, Københavns Døve forening, grundades år 1866. Det äldsta av de riksfattande förbunden, Dövas Förbund i Finland, fyller i år 80 år. Till förbundens mest centrala uppgifter hör å ena sidan att vara en påtryckningsgrupp i riktning mot samhället och å andra sidan att understöda och stimulera föreningsverksamheten ute på fältet. Dövförbunden i Norden är nuförtiden betydande producenter av tjänster. Bland dessa tjänster kan nämnas tjänsterna inom social- och hälsovårdssektorn, t. ex. rehabilitering, rådgivning beträffande hjälpmedel, förmedling av allmänna tjänster, konsulent- och tolkningsverksamhet samt utbildnings-, kurs- och kulturtjänster. Förbunden har folkhögskolor och kulturcentra, som bedriver en mångsidig utbildnings- och kursverksamhet för de döva, tolkutbildning och utbildning av teckenspråklärare för hörande samt produktion av läromaterial i anslutning därtill. Med arbetsmarknadsmyndigheter och fackliga organisationer bedriver förbunden också en mångsidig kontaktverksamhet i yrkesärenden och i ärenden med anslutning till arbetslivet. Som exempel på projekt som underlättar de dövas tillgång på information kan nämnas videomeddelanden på teckenspråk, vilka producerats av förbunden.

Nordiskt samarbete mellan de döva började år 1907 då man i Köpenhamn arrangerade den första nordiska kongressen för döva. Efter krigen blev samarbetet fastare då man år 1955 grundade Samarbetsorganisationen SO. Denna ombildades år 1973 till Dövas Nordiska Råd, som har gjort samarbetet effektivare och mångsidigare på olika områden. Nordiskt sam-

arbete mellan de döva har kunnat bedrivas på olika nivåer i en större omfattning än mellan dem som har normal hörsel, enär de döva inte har kommunikationssvårigheter sinsemellan.

I sin verksamhet har Dövas Nordiska Råd uppsatt som ett centralt mål att förbättra de dövas ställning. Tack vare ett långvarigt samarbete har de döva en likartad ställning i de nordiska länderna vad beträffar undervisning, yrkesmässig rehabilitering, fortbildning, social- och hälsovårdstjänster och hjälpmedel och i flera hänseenden en bättre ställning än annorstädes i allmänhet.

Dövas Nordiska Råd har koordinerat och utvecklat samarbetet genom att planera och genomföra seminarier och rådplägningsdagar för arbetstagare och företrädare på olika områden. För seminarier har man stundom erhållit bidrag från Nordiska kulturfonden, men till största delen har förbunden själva finansierat de kostnader som seminarierna medfört ävensom de kostnader som föranletts av rådets möten, sekreterarhjälp och resor.

Till rådet hör två representanter från ettvarit nordiskt land samt en sekreterare, som väljs från det land varifrån ordföranden kommer. Rådet sammanträder två gånger årligen, turvis i de nordiska länderna.

I de dövas ställning finns ännu mycket att förbättra, för de döva har ännu långt till jämställdhet på flera sektorer i samhället. För att kunna effektivisera sitt arbete behöver rådet en halvdagsanställd sekreterare för att idka samarbete å ena sidan mellan de dövas nordiska förbund och å andra sidan mellan andra sektorer i arbetet för de döva, Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden.

Resekostnaderna i rådet är särskilt betungande för de dövas förbund i de olika länderna, i synnerhet för Island förbund, eftersom man inte erhåller något specialbidrag utan måste ta de erforderliga medlen från de allmänna verksamhetsmedlen. Även seminarier där man inte får bidrag från Nordiska kulturfonden är svåra att finansiera, vilket i sin tur försvårar och stundom hindrar deltagandet.

Enligt en beräkning skulle Dövas Nordiska Råds kostnadskalkyl för tillfället vara 519 000 FIM, av vilka cirka 200 000 mark skulle gå till täckandet av seminariekostnader och 150 000 mark till resekostnader. Resten skulle gå åt till att avlöna en halvdagsanställd sekreterare, till bokförings- och övriga förvaltningskostnader, till information och till översättningsarbete.

Eftersom det i samhället som utvecklar sig snabbt alltjämt uppstår nya, svårösta problem på olika områden, kunde man genom ett effektivt nordiskt samarbete mellan de döva både undvika och minska fellösningar samt spara samhällets medel.

Ett fungerande sekretariat skulle skapa möjligheter för de nordiska länderna att genom förmedling av Dövas världsförbund verka för en förbättring av de dövas förhållanden i utvecklingsländer, vilket syns bli av ännu större vikt i framtiden.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer undertecknade, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att Dövas Nordiska Råds verksamhet, som kommit väl i gång, görs permanent genom att man för Rådet inrättar ett eget sekretariat och tryggar dess ekonomiska betingelser.

Helsingfors, Stockholm, Reykjavík och Oslo den 21 maj 1985

<i>Kaj Bärlund (Sdp)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Hannu Kemppainen (K)</i>	<i>Sakari Knuutila (Sdp)</i>
<i>Heikki Riihijärvi (Smp)</i>	<i>Pirkko Turpeinen (Skdl)</i>
<i>Arne Andersson (m)</i>	<i>Ólafur G. Einarsson (Sj.)</i>
<i>Eiður Guðnason (A.)</i>	<i>Guðrún Helgadóttir (Ab.)</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen (A)</i>	<i>Odd With (Kr.F.)</i>

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna

(Medlemsförslaget väckt av Erlendur Patursson m. fl. jämte Tillägg, se s. 463)

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 15 oktober 1985, den 12–13 november 1985, den 30–31 januari 1986, den 2 mars 1986, den 13–14 maj 1986, den 5 augusti 1986 och den 29 september 1986.

1. Medlemsförslaget

Förslagsställarna föreslår att man undersöker möjligheterna att upprätta ett institut för kulturforskning i anslutning till Nordens hus på Färöarna.

I motiveringarna till förslaget konstateras att man vid planläggningen av Nordens hus på Färöarna även har utgått från forskningsmässiga arrangemang som en del av husets verksamhet. Vidare hänvisas till att man från den Färöiska akademien har framfört tankar om ett institut för nordatlantisk kulturforskning. Färöarnas geografiska placering mitt i det västnordiska området i Nordatlanten gör att man, enligt förslagsställarna, med fördel kan placera institutet där. I förslaget framhåller man vidare att det på Färöarna har vuxit fram en vetenskaplig miljö kring Färöarnas akademi och andra forskningsinstitutioner, och att ett nordatlantiskt kulturinstitut skulle komplettera institutionernas verksamhet. Färöarna skulle få en särskild vetenskaplig profil, och det vetenskapliga arbetet skulle genom ett ändamålsenligt samarbete i hög grad även komma andra nordiska universitet till godo.

Beträffande finansieringen uttalas att institutet skall finansieras på samma sätt som Nordens hus och ha en viss organisatorisk anknytning till detta. Den dagliga verksamheten skall integreras med det arbete som Färöarnas akademi bedriver.

Institutets forskningsområde skall vara tvärvetenskapligt inom områdena antropologi, etnologi, kulturhistoria samt vissa samhällsvetenskapliga

och socialtekniska discipliner, som är nödvändiga för förståelsen av de maritima miljöerna i Nordatlanten.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordens hus på Färöarna
Nordiska institutet för folkdiktning

Danmark

Kultur- og undervisningsministeriet
Fróðskaparsetur Føroya

Finland

Undervisningsministeriet
Helsingfors universitet
Ålands landskapsstyrelse

Island

Islands universitet

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet
Statens kulturråd

Remissorganens inställning till förslaget är delad. De nordiska remissorganen stöder tanken på ett nordiskt kulturforskningsinstitut, och idéen omfattas även av en del av de nationella remissinstanserna. Frånsett Färöarnas akademi uttalar inget remissorgan något stöd för en organisatorisk koppling av den föreslagna forskningsinstitutionen till Norden hus på Färöarna.

I de uttalanden som går emot förslaget betonas de ekonomiska aspekterna i högre grad än de forskningspolitiska synpunkterna. Remissorganen anser att forskningsbehovet på de föreslagna områdena och nordiska samarbetsinsatser skulle kunna tillgodoses på annat sätt.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Positiva

2.1.1 Nordiska remissyttranden

Nordens hus på Färöarna konstaterar i sitt yttrande att det i brytningen mellan olika inflytanden har uppstått en särpräglad nordatlantisk kultur, en kultur präglad av det geografiska läget och av en ekonomi där havet utgör en central försörjningskälla. Under trycket av moderna kommunikationer och moderna massmedia håller denna kultur successivt på att omformas. Mot denna bakgrund stöder Nordens hus på Färöarna förslaget om tillskapande av ett nordiskt institut för nordatlantiskt kulturforskning.

Nordens hus har inte möjlighet att upplåta lokaler till institutet. Däremot är Nordens hus berett att nära samarbeta med institutet, framför allt vad gäller symposier och konferenser där lokaler och övriga resurser kan utnyttjas. Styrelsens uppfattning är dock att man inte bör blanda samman de båda institutionernas organisationer och budget. Styrelsen pekar även på att det föreslagna kulturforskningsområdet endast utgör en relativt smal sektor inom de forsknings- och kulturområden som Nordens hus enligt sina statuter skall täcka. Styrelsen avstyrker därför förslaget till denna del och förordar i stället att institutet får en helt självständig ställning med egen budget.

Nordiska institutet för folkdiktning välkomnar idén om ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna. Man hänvisar bl. a. till UNESCO:s planer angående skydd av särpräglade kulturområden som hotas av snabb internationalisering. Institutet meddelar sin beredskap att medverka i den fortsatta beredningen av frågan.

2.1.2 Danska remissyttranden

Fróðskaparsetur Føroya (Färöarnas akademi) finner förslaget om ett tvärvetenskapligt institut väl övervägt och riktigt. Institutet skulle ha en inspirerande verkan för det akademiska livet på Färöarna och vara till nytta även för andra universitet. Fróðskaparsetur Føroya är villig att ingå ett nära samarbete med institutet enligt de riktlinjer som skisseras i förslaget. I yttrandet meddelas även att Färöarnas landsstyre har tillsatt ett utskott som skall utarbeta ett betänkande om den framtida högre undervisningen och forskningen på Färöarna. I detta sammanhang skall man utreda i hur stor utstäckning man kan utnyttja existerande resurser inom undervisningen och forskningen vid befintliga institutioner, och på vilka områden nya investeringar krävs.

2.1.3 Finländska remissyttranden

Helsingfors universitet finner det angeläget att den vetenskapliga miljön på Färöarna byggs ut i möjligaste mån. Universitetet ser ett institut för nordatlantisk forskning som ett naturligt komplement till den verksamhet som bedrivs inom Färöarnas akademi och Nordens hus. Vid sidan av de

kurser som nämns i medlemsförslaget föreslår universitet även kortare kurser och forskningsuppehåll samt en stipendieordning för studier vid institutet. Som en möjlighet nämns även att institutet skulle forska i maritim kultur överhuvudtaget, inte bara i den nordatlantiska.

Ålands landskapsstyrelse betonar i sitt yttrande att man bör ta vara på de unika möjligheter Färöarna och andra nordatlantiska samfund och miljöer erbjuder för kulturforskning. För små självstyrda områden med otillräckliga egna resurser anser man det också vara viktigt att forsknings-samarbetet blir en större nordisk angelägenhet. Samarbetet mellan det föreslagna institutet och Nordens hus på Färöarna ses som en självklarhet.

2.1.4 Isländska remissyttranden

Islands universitet framlägger sina synpunkter på medlemsförslaget genom ett uttalande från filosofiska fakulteten. Fakulteten anser att den föreslagna gemensamma nordiska insatsen skulle ge möjligheter till framsteg inom den kulturhistoriska forskningen i Norden. I uttalandet föreslås att en kommitté tillsätts för närmare utredning av den föreslagna institutionens verksamhetsformer. Som en första åtgärd föreslås att en bibliografi utarbetas på området.

2.2 Negativa eller avsaknad av ställningstagande

2.2.1 Danska remissyttranden

Kulturministeriet og *undervisningsministeriet* har avgivit ett gemensamt yttrande över förslaget. Yttrandet utgår från den del av förslaget som berör samarbetet mellan det föreslagna forskningsinstitutet och Nordens hus på Färöarna. I yttrandet konstateras att verksamhet inom ett bestämt forskningsområde bör ses i sammanhang med den förpliktelse till mångsidighet i verksamheten på kulturområdet som kulturhuset enligt sina statuter har. Ministerierna har även noterat att en utredning om en utvidgning av Färöarnas akademi för närvarande pågår och finner det naturligt att se frågan om ett forskningsinstitut som en helhet också i relation till kulturhuset.

2.2.2 Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet har översänt ett yttrande avgivet av högskole- och vetenskapsavdelningen vid ministeriet. Avdelningen anser att ett särskilt forskningsinstitut inte bör inrättas på Färöarna utan att forskning i nordatlantisk kultur kan bedrivas genom att utvidga och utöka seminarie-, kurs-, konferens- och publiceringsverksamheten i samarbete med Nordens hus på Färöarna och Färöarnas akademi.

2.2.3 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet anser att förslaget bör prövas noggrant, speciellt i en tid då existerande nordiska institut är inne i en utvärderingsperiod. Man antar därför att stor återhållsamhet bör visas vid upprättandet av nya institutioner, speciellt i små miljöer. I ett inledande skede tror man att de rent vetenskapliga hänsynen skall kunna täckas genom forskningsprojekt på de aktuella områdena.

2.2.4 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) konstaterar i sitt yttrande att kulturvetenskaplig forskning bör kunna räkna med ett lockande verksamhetsfält på Färöarna med särpräglade drag inom arbetsliv, seder och bruk samt kulturlivets olika grenar. En forskningsinstitution med den i medlemsförslaget angivna inriktningen borde ha förutsättningar att bli en attraktiv partner i det internordiska och vidare internationella vetenskapliga utbytet. UHÄ kan emellertid inte finna att det i medlemsförslaget redovisas skäl för att ett nordatlantiskt kulturforskningsinstitut skulle etableras som en inrättning inom ramen för det nordiska forskningssamarbetet. Inte heller den föreslagna anslagsmässiga och organisatoriska anknytningen till Nordens hus kan enligt UHÄ betraktas som skäl för en samnordisk lösning. UHÄ är därför benäget att betrakta förslaget som bättre lämpat att prövas på nationell bas. Samtidigt bör övervägas nordiska insatser för att stimulera forskningssamverkan och forskarutbyte mellan ett eventuellt institut på Färöarna och närbesläktade institutioner i andra nordiska länder. UHÄ har även bifogat ett yttrande från universitetet i Umeå, som upprätthåller ett center för arktisk kulturforskning.

Statens kulturråd har inte något att erinra mot att förslag om att upprätta institutet utreds. Man anser emellertid att det finns anledning att överväga om behovet av nordatlantisk forskning kan tillgodoses på annat sätt än genom inrättandet av ett institut.

3. Utskottet

I motiveringarna till förslaget att upprätta ett institut för kulturforskning i anslutning till Nordens hus på Färöarna anförs att det på Färöarna har vuxit fram en vetenskaplig miljö kring Färöarnas akademi och andra forskningsinstitutioner, och att ett nordatlantiskt kulturinstitut skulle komplettera dessa institutioners verksamhet. Det föreslagna institutet skulle ge Färöarna en särskild vetenskaplig profil, och det vetenskapliga arbetet skulle genom ett ändamålsenligt samarbete även komma andra nordiska universitet till godo.

De yttranden som har inbegärts med anledning av medlemsförslaget ger belägg för att Färöarna kan erbjuda ett lockande verksamhetsfält för kulturvetenskaplig forskning och att en utbyggd nordatlantisk kulturforskning

på Färöarna även är av intresse för andra universitet och forskningsinstitut i Norden.

Däremot är remissorganens inställning till förslaget om ett särskilt nordiskt institut delad. Frånsett Färöarnas akademi får den i medlemsförslaget föreslagna organisatoriska kopplingen av en eventuell forskningsinstitution till Nordens hus på Färöarna och en integrering av den dagliga verksamheten med det arbete som Färöarnas akademi bedriver inte något stöd.

Inom det nordiska forskningssamarbetet har under senaste tid främst prioriterats en systematiserad nordisk forskarutbildning, forskarkurser och symposier samt forskningsstipendier. Vidare har forskningssamarbetet på kostnadskrävande områden eller på små områden som inte kan erbjuda en livskraftig vetenskaplig miljö i varje enskilt land prioriterats. Utskottet anser mot denna bakgrund att man bör sträva till att genom nordiska insatser stimulera till ett ökat forskningssamarbete inom den nordatlantiska kulturforskningen. Insatserna kan genomföras inom ramen för ett utvidgat forskarutbyte, genom konferenser och symposier samt genom ökad publiceringsverksamhet.

Utskottet har noterat att Nordens hus på Färöarna har uttalat sitt intresse för att stöda forskningen genom att förmedla dess resultat och genom att initiera och stimulera kunskapsutbyte vid vetenskapliga symposier. Utskottet anser att det genom ett samarbete mellan färöiska myndigheter, nordiska samarbetsorgan på forskningsområdet och Nordens hus på Färöarna bör vara möjligt att ta vara på de naturliga förutsättningar Färöarna har att bli ett viktigt centrum för nordatlantisk kulturforskning, utan att bygga upp en ny nordisk institution. Vidare framhåller utskottet betydelsen av att samarbetet mellan Färöarnas akademi och forskningsinstitutioner och universitet i Norden byggs ut. Utskottet hänvisar här framför allt till den arktiska kulturforskning som bedrivs vid Umeå universitet och till det centrum för nordatlantiska studier som för närvarande är under uppbyggnad vid Århus universitet, samt till den verksamhet Nordiska institutet för folkdiktning bedriver.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Reykjavík den 29 september 1986

Hans Frette (A)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Magnar G. Huseby (H)

Anita Johansson (S)

Berit Brørby Larsen (A)

Helge Adam Møller (KF)

Berit Oscarsson (S)

Hans Petersson (fp)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Reservation

På baggrund af det behov for forskning, som fremgår af flere remissor-
ganers udtalelser og som også udvalgsflertallet har givet udtryk for, er jeg
uenig i udvalgsflertallets forslag.

Efter at vi har modtaget remissudtalelserne, finder jeg, at der er frem-
kommet nye oplysninger, der vil gøre en ny vurdering af medlemsforslaget
rimelig. Jeg foreslår derfor, at der sker en ny høring af nogle af remissor-
ganerne, efter at disse er gjort bekendt med de nu foreliggende oplys-
ninger, og

at sagen i overensstemmelse med dette tilbagesendes til udvalget til
fortsat behandling.

Den 29. september 1986

Karin Kjølbro (Tvfl)

Medlemsförslag

om upprättande av ett nordiskt institut för nord-atlantisk kulturforskning på Färöarna

(Väckt av Erlendur Patursson samt Margrete Auken, Guðrún Helgadóttir och Jens Steffensen)

Ved planlægningen af Nordens Hus på Færøerne har man fra begyndelsen regnet forskningsmæssige arrangementer som del af husets virksomhed, og der har været en hel del videnskabelige seminarer og symposier i husets regie. I et notat af februar 1982 fremsatte man fra det færøske akademis side tanker om et Institut for Nordatlantisk Kulturforskning i tilknytning til Nordens Hus på Færøerne. Tiden er nu moden til, at disse tanker efterprøves.

Færøernes geografiske placering midt i det vestnordiske område i Nordatlanten med korte afstande til de gamle norrøne øgrupper Shetland og Orkneys gør, at man med fordel kan placere instituttet her.

På Færøerne er der desuden fremvokset et videnskabeligt miljø omkring Færøernes Akademi og andre forskningsinstitutioner, der er parate til at modtage et Nordisk Institut for Nordatlantisk Kulturforskning som komplement til institutionernes virksomhed. Oprettelsen af et institut ville ikke alene give færøsk videnskabeligt liv en saltvandsindsprøjtning, men også bevirke at man på Færøerne fik en særlig videnskabelig profil, der med hensigtsmæssigt samarbejde i høj grad ville komme andre nordiske universiteter til gode.

Det er naturligt, at man placerer et Nordisk Institut for Nordatlantisk Kulturforskning på stedet. Det giver større engagement og større relevans. Samtidig får de øvrige nordiske universiteter muligheder for at frigøre ressourcer til andre formål.

Nordisk Institut for Nordatlantisk Kulturforskning skal finansieres sammen med Nordens Hus og have en vis organisatorisk tilknytning til dette. Institutets udadvendte virksomhed, f. eks. arrangering af symposier, seminarer, udgivelse af publikationer m. m., skal høre med til Nordens Hus' programvirksomhed. Den daglige undervisning og forskning skal integreres i det videnskabelige miljø omkring Fróðskaparsetur Føroya. Lige som instituttet skal indgå i akademiets virksomhed, så skal instituttet også kunne trække på akademiets videnskabelige og undervisningsmæssige ressourcer, f. eks. i tilrettelæggelsen af områdestudier. Disse områdestudier

skal tilrettelægges som et særligt tilbud af f. eks. 1 års varighed, der skal kunne indgå i eksaminer og uddannelser ved de øvrige nordiske universiteter.

Instituttet kan under de givne omstændigheder sandsynligvis ikke placeres i Nordens Hus – der er ikke plads, men man kan leje sig ind i lokaler i miljøet omkring Fróðskaparsetur Føroya.

Instituttets forskningsområde skal være tværvideenskabeligt inden for fagområderne antropologi, etnologi, kulturhistorie samt visse samfundsvideenskabelige og sociotekniske discipliner, der er nødvendige for forståelsen af de maritime miljøer i Nordatlanten.

Foruden egen forskning og undervisning i samarbejde med Færøernes Akademi skal instituttet tilrettelægge områdestudier i det nordatlantiske område, der skal kunne indgå i universitetsundervisningen ved andre nordiske universiteter.

Skal instituttet virkelig have karakter af et tværvideenskabeligt institut, der også skal kunne gøre en indsats på områdestudierne, må man regne med ikke mindre end 4 videnskabelige stillinger besatte med kompetente forskere på hvert sit område, dertil kontorphonale i mindre udstrækning.

Under henvisning til foranstående foreslås,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at undersøge mulighederne for at oprette et Nordisk Institut for Nordatlantisk Kulturforskning i tilknytning til Nordens Hus på Færøerne.

Instituttet skal i sin forsknings- og undervisningsmæssige virksomhed virke som en integreret del af Fróðskaparsetur Føroya (Academia Færoensis).

Kirkjubøur, København og Reykjavík, den 5. september 1985

Erlendur Patursson (Tvfl)

Margrete Auken (SF)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Jens Steffensen (KrF)

TILLÆGG

Norrøn kulturforskning i tilknytning til Nordens Hus på Færøerne

Med sin rod i gammel norrøn kultur bevaret i et geografisk afgrænset og isoleret område er Færøerne et meget veldefineret historisk- og kulturvidenskabeligt forskningsområde. Fra landnamstiden og næsten helt frem til reformationen var den færøske befolkning under påvirkning af stort set de samme kulturelle impulser som de øvrige folk i Norden. Men i slutningen af 1500-årene ophørte færingernes egne forbindelser med omverdenen efterhånden. Færøsk kultur kom til at ligge isoleret og overladt til sine egne betingelser. Denne kulturelle isolation falder omtrent sammen med reformationen. Under vedvarende påvirkning af ortodoks luthersk fromhedsliv og samfundssyn kom nu samfundet til at konsolidere sig på en sådan måde, at kulturelle forandringer kom til at ske meget langsomt. I praksis betød dette, at middelalderlige kulturtræk er blevet bevaret på Færøerne helt op til den nye tid.

Færøerne hører til de områder i Europa, der betegnes reliktområder, dvs. områder, hvor gamle kulturtræk er blevet bevaret som en del af en levende kultur. Netop denne relikttede karakter er Færøernes vigtigste kulturhistoriske aktiv. Træk både i den materielle, sociale og åndelige kultur vidner om en lang historisk kontinuitet. Fåreavl drives i dag stort set på samme måde som i middelalderen. Både i bebyggelsehistorien og bygningshistorien hersker der forhold, hvor man med baggrund i recent empiri kan sammenligne med forhold i de øvrige nordiske lande i middelalderen. Det gælder også visse træk inden for arbejdsliv, sæder, skikke, folketro etc. Det er i denne forbindelse almindeligt kendt, at færøsk folkevise- og dansetradition har middelalderlige aner. Det er således, at man med udgangspunkt i veldokumenterbar færøsk kulturhistorisk empiri kan bidrage til at forklare aspekter af kulturen i andre norrøne landområder i Atlanterhavet, der i dag aftegner sig svagt i de pågældende landes kulturhistoriske dokumentation.

Denne relikttede karakter er imidlertid kun ét aspekt af sagen. I løbet af det 19. århundrede skete der store kulturelle og samfundsmæssige omvæltninger på Færøerne, som endnu ikke har taget deres afslutning. Fra et polykulturelt bygdesamfund, der hovedsagelig var baseret på en naturlieøkonomi uden egentlige markedsforbindelser, når man ser bort fra den kongelige monopolhandel, udviklede Færøerne sig til at blive et differentieret fiskerisamfund. Fra 1872 begyndte man at fiske med de såkaldte slupper, og helt frem til 2. verdenskrig var klipfiskeproduktion det dominerende træk i færøsk erhvervsliv.

Samtidig som dette skete, opstod der en national bevægelse, hvis hovedmål i begyndelsen var at hævde det færøske sprogs rettigheder, men som efterhånden også blev politisk. I løbet af 100 år udviklede Færøerne sig fra

en naturaliehusholdning til et pengeøkonomisk samfund. Mange af de mest interessante samfundsmæssige og kulturelle processer finder sted i det 20. århundrede, hvor man på et overskueligt område som Færøerne kan af-dække fænomener, som er sværere at gennemskue og penetrere i større samfund. På Føroya Fornminnissavn er man således i gang med et projekt om den sociokulturelle udvikling på Færøerne ved overgangen fra bondesamfund til fiskersamfund. Foreløbig har man indsamlet et meget stort materiale hovedsagelig baseret på mundtlige beretninger. Man har i første omgang valgt at se udviklingen ud fra menigmands opfattelse, senere er det også meningen at inddrage mere primære historiske kildegrupper. I dette projekt tager man udgangspunkt i det gamle bondesamfund og ser frem mod nutiden. Samtidig overvejes et andet projekt, hvor man med udgangspunkt i bondesamfundet går den modsatte vej, således at tiden tilbage til landnamnet bliver undersøgt.

På mange måder er imidlertid tiden efter 2. verdenskrig overmåde interessant. Fiskeriet bliver industrialiseret, der kommer fiskeforædlingsfabrikker, og færøsk kultur i øvrigt indlemmes i den euroamerikanske fælleskultur. Færøsk fiskeri i sine mange facetter er et udforsket område, når man ser bort fra biologiske fiskeriundersøgelser.

Indtil for et par år siden var TV et fjernt begreb på Færøerne, men nu er dette stærke medium en realitet. Man har fra færøsk side i samarbejde med Statens Humanistiske Forskningsråd i Danmark iværksat et projekt til klarlægning af, hvordan færøsk kultur var, før TV kom, og hvordan det færøske kulturliv vil udforme sig sammen med TV. Det er meningen at genoptage undersøgelsen efter en 10-årsperiode. Også her er der interessante aspekter at hente.

Der findes en hel del akademisk uddannede færinger, der dækker de her skitserede områder. Nogle er allerede aktive forskere, og andre kunne blive det under gunstige omstændigheder. Der er også en bred interesse for færøsk kultur ved flere af de nordiske universiteter og forskningsinstitutioner, og der er ingen tvivl om, at Færøernes Akademi samt institutioner som Landsarkivet, Kulturhistorisk Museum, Naturhistorisk Museum, Kunstmuseum og Landsbiblioteket sammen med Nordens Hus ville kunne danne et frugtbart forskningsmiljø. Det falder naturligt at nævne Færøernes videnskabelige Selskab som et centralt led i denne forbindelse.

Med sit udspring i gammel vestnorsk bondekultur og under stadig på-virkning først sammestedsfra og senere tillige fra Danmark, ligesom de øvrige nordatlantiske samfund, vil færøsk kulturhistorisk forskning være stærkt norrønt orienteret.

Nordens Hus skal være en initiator og inspirator for færøsk kulturliv. Man kunne tænke sig et formaliseret samarbejde om visse projekter mellem eksisterende færøske institutioner, forskningsinstitutioner i andre lande og Nordens Hus. Det ville virke inspirerende på færøsk forskning. Ud over færøsk forskning burde disse aktiviteter også omfatte forskning af

visse forhold i vore gamle norrøne nabolande som Shetland, Orkney og Hebriderne. Således kunne man stile imod et Institut for nordatlantisk kulturforskning, der skulle være tilknyttet Færøernes Akademi, men med stærke bånd til Nordens Hus. Som bekendt findes der allerede et museumssamarbejde mellem Færøerne, Island og Grønland.

I første omgang vil Nordens Hus på Færøerne blive en fortræffelig ramme om udstillinger, kongresser, symposier, møder og lignende, der kunne behandle problemstillinger inden for rammerne af det, som er skitseret i det foregående. Her ville Nordens Hus kunne være det forbindende led, ikke blot til andre nordiske forskere, men også indvirke på færøske og nordiske myndigheder, således at denne vigtige norrøne kulturforskning kunne få vækstmuligheder.

Tórshavn, februar 1982

Jóan Pauli Joensen

Fil. dr., museumsinspektør

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om barns skydd i krig

(Medlemsförslaget väckt av Gunnel Jonäng m. fl., se s. 477

Remissyttranden, se supplement)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 727/j om beskyttelse af børn i krig. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 27. august 1986 i Jokkmokk, den 11. november 1986 i Helsingør og den 29. januar 1987 i Stockholm.

I. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 8. oktober 1985.

I forslaget anbefales det, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at virke for, at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes, og at denne konvention også skal omfatte bestemmelser om en neutral fredszone for børn.

Forslagsstillerne henviser til, at Nordisk Råd i tidligere sammenhænge har aktualiseret spørgsmål med henblik på at forbedre børns levevilkår.

År 1979 blev af FN proklameret som et internationalt børnear, og det blev i denne forbindelse foreslået, at en særlig erklæring vedtaget af FNs generalforsamling i 1959 om de rettigheder, som bør komme børn til gode uanset race, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social oprindelse m.m., skulle få status af en konvention.

Der blev nedsat en arbejdsgruppe til at udarbejde et forslag til en børnekonvention, men arbejdet er gået langsomt, fordi de sociale og økonomiske forudsætninger i verden er forskellige. Det vil være særdeles velbegrunder, at de nordiske lande aktivt og i fællesskab vedtager foranstaltninger for at få gennemført den påtænkte konvention, mener forslagsstillerne.

Dette skal ligeledes bl. a. ses på baggrund af, at det anses for nødvendigt med en stærkere beskyttelse end den, FN-deklamationer kan give. En konvention, som f. eks. Røde Kors-konventionen om behandling af sårede i krig og om krigsfangers behandling, ville være mere bindende for de stater, som tilslutter sig den.

En konvention om beskyttelse af børns rettigheder bør også indeholde bestemmelser om en neutral fredszone for børn, som skulle gøre det muligt for FN og andre internationale eller nationale organisationer at komme ind i krigsførende lande og dér sikre børnene humanitær bistand.

De nordiske lande samarbejder alle rede, når det drejer sig om en international konvention om børns rettigheder, men en sådan konvention bør dog kompletteres med bestemmelser om en neutral fredszone for børn.

Det nordiske samarbejde på internationalt plan bør derfor videreføres og uddybes, og de nordiske lande bør efter forslagsstillernes mening have en pådrivende rolle i forbindelse med tilkomsten af en konvention om beskyttelse af børns rettigheder.

2. Genèvekonvention og FN's arbejdsgruppe

IV Genève-konvention af 1949 om beskyttelse af civile personer i krigstid, der er tiltrådt af 129 lande, giver bl. a. de kontraherende parter ret til at oprette sikkerhedszoner og – lokaliteter til beskyttelse af sårede, syge og gamle, svagelige personer, børn under 15 år, svangre kvinder og mødre til børn under 7 år. Konventionen pålægger også de stridende parter særlige forpligtelser over for børn under 15 år, der er blevet forældreløse eller adskilt fra deres familie.

Tillægsprotokol I til konventionen af 1977, der er tiltrådt af 52 lande, indeholder særlige bestemmelser om beskyttelse af børn og evakuering af børn.

Arbejdsgruppen, der arbejder med udkastet til FN-konventionen om barnets rettigheder, nåede på sit møde i januar 1986 til enighed om følgende formulering af artikel 20 i konventionsteksten:

- stk. 1: "The States Parties to the present Convention undertake to respect and to ensure respect for rules of international humanitarian law applicable to them in armed conflicts which are relevant to the child".
- stk.2: "States Parties to the present Convention shall take all feasible measures to ensure that no child takes a direct part in hostilities and they shall refrain in particular from recruiting any child who has not attained the age of fifteen years into their armed forces".
- stk.3: "In accordance with their obligations under international humanitarian law to protect the civilian population in armed conflicts, States Parties to this Convention shall take all feasible measures to ensure protection and care of children who are affected by an armed conflict".

3. Remissudtalelser

Der er indkommet remissudtalelser fra følgende:

Danmark:

Udenrigsministeriet

Dansk Røde Kors

Amnesty International's danske afdeling

Finland:

Justitieministeriet
Inrikesministeriet
Försvarsministeriet
Centralförbundet för Barnskydd
Finlands Röda Kors

Island:

Utenriksministeriet
Justis- og kirkeministeriet
Amnesty International, Islands seksjon

Norge:

Utenriksdepartementet
Justis- og politidepartementet
Forsvarsdepartementet
FN-Sambandet i Norge
Redd Barna

Sverige:

Utrikesdepartementet , Folkrättsdelegationen
Civilförsvarsstyrelsen
Barnmiljørådet
Svenska röda korset
Svenska UNICEF-kommittén
Rädda Barnen
Föreningen BRIS-Barnens Rätt I Samhället

3.1. Remissinstanser, som støtter medlemsforslaget

Det finske *inrikesministerium* anser det for nødvendig, at der medtages særskilte bestemmelser om børns beskyttelse mod påvirkninger af krig i en evt. international konvention om børns rettigheder.

Centralförbundet för Barnskydd i Finland har altid anset det for vigtigt at få en almen overenskomst vedrørende børns rettigheder. I 1983 henstillede forbundet til udenrigsministeriet samt til Finlands FN-delegation at fremskynde arbejdet med den almene overenskomst. I overensstemmelse hermed støtter forbundet det medlemsinitiativ, der er taget i Nordisk Råd. Centralförbundet er enig i, at den almene overenskomst bør indeholde egne bestemmelser om beskyttelse af børn i krig og om en neutral fredszone for børn.

Det islandske *udenrigsministerium* er positivt indstillet over for forslagens indhold om et neutralt fredsområde for børn, hvor der hersker krigstilstand. Samtidig anføres det, at de nordiske landes regeringer ganske vist er stemt for, at udarbejdelsen af en international aftale om børns rettigheder

fremskyndes, men de lægger også stor vægt på, at den bliver udformet med omhu, og således at den får så omfattende tilslutning som muligt på FN's generalforsamling.

Justits- og kirkeministeriet i Island er stemt for, at Nordisk Råd skal opfordre de nordiske landes regeringer til at virke for, at FN så snart som muligt fuldfører udformningen af en pagt angående børns rettigheder, som indeholder bestemmelser om beskyttelse af børn i krigstid.

Amnesty International, Islands sektion, er stemt for, at børns rettigheder bliver særlig sikret i krigstid på den måde, som beskrives i forslaget.

Redd Barna i Norge støtter i hovedsagen de tanker, som er fremsat i forslaget og anfører bl.a., at de sammen med andre frivillige organisationer har arbejdet på at få en stærkere beskyttelse af børn i krigssituationer, bl. a. gennem klarere internationale regler og bedre håndhævelse.

Barnmiljörådet i Sverige mener, at de nordiske lande af indlysende grunde aktivt bør forsøge at bidrage til, at arbejdet med en børnekonvention fremskyndes. Med hensyn til spørgsmålet om børns stilling i krig mener rådet, at det er åbenbart, at beskyttelsen af børn bør forstærkes. Det er ikke usædvanligt, at børn deltager aktivt i krig, og det er heller ikke usædvanligt, at børn er den gruppe, som lider mest under krigsforhold. Ved siden af de direkte oplevelser i forbindelse med krigshandlinger er børn ofte en udsat gruppe som flygtninge fra krigsforholdene. Der findes derfor al mulig grund til at virke for, at børn, så langt som det overhovedet er muligt, fritages for lidelser i forbindelse med krig. Barnmiljörådet er enig i, at der bør vedtages specielle foranstaltninger for børn, men om det skal ske i form af en fredszone for børn eller på anden måde, kan de ikke bedømme.

Svenska UNICEF-kommittén støtter medlemsforslaget og gør i denne forbindelse bl. a. opmærksom på, at de nordiske landes regeringer i højere grad bør virke for, at Genevekonventionerne og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret. Målet bør være en universel erkendelse af de humanitære principper, som er kommet til udtryk i disse konventioner. UNICEF understreger betydningen af, at den udredning, som UNICEF har udarbejdet om børn i specielt svære omstændigheder, bliver genstand for grundige overvejelser i de respektive landes regeringer, parlamenter og bistandsorganer.

Rädda Barnen i Sverige peger bl. a. på, at et samlet nordisk initiativ i forbindelse med gennemførelsen af FN-konventionen om børns rettigheder kan få betydning for at sikre tilstrækkeligt kraftfulde mekanismer for opfølgning og kontrol af, at konventionen efterleves.

Föreningen BRIS-Barnens Rätt i Samhället i Sverige gør opmærksom på, at de i forbindelse med konventionsarbejdet om børns rettigheder i Geneve i januar 1986 over for den svenske regering påpegede, at de anså det for meget vigtigt, at der findes en stærk beskyttelse af børn ved væbnede konflikter. BRIS anser det også for meget vigtigt, at arbejdet med en konvention om børns rettigheder fremskyndes mest muligt.

3.2. *Remissinstanser, der støtter de principielle tanker i medlemsforslaget, men ikke nødvendigvis de konkrete forslag.*

Det danske *undenrigsministerium* anfører, at den danske holdning selv sagt er, at ethvert forslag, der realistisk kan bidrage til at øge beskyttelsen af børn i en krigssituation, bør støttes.

Dansk Røde Kors har den opfattelse, at ingen anstrengelse kan være for stor, når det drejer sig om at sikre den bedst mulige beskyttelse for børn. Derfor støtter DRK også FN's og specielt UNICEF's arbejde på dette område, dels for at bidrage til en forbedret beskyttelse af børn, dels for at sikre, at der ved arbejdet med "Carta Infantium" ikke skabes regler, der svækker eller rejser tvivl om udstrækningen af den beskyttelse, der er sikret f. eks. med Genevekonventionerne af 1949 og Tillægsprotokollerne af 1977.

Amnesty International, dansk afdeling, oplyser bl.a., at organisationen i sit arbejde for respekt for de grundlæggende menneskerettigheder ikke skelner mellem børn og voksne. I det omfang børn er ofre for krænkelse af menneskerettigheder, det falder under organisationens formål at arbejde for, tager organisationen sig naturligvis også af sådanne sager. Amnesty International har således fulgt arbejdet med en konvention om børns rettigheder med stor opmærksomhed og har bl. a. peget på, at følgende principper bør medtages i konventionen:

- a) Konventionen bør indeholde en generel bestemmelse om, at intet i konventionen må fortolkes som udtryk for indskrænkning i forhold til en mere vidtgående beskyttelse, som allerede måtte findes i national lovgivning eller i internationale konventioner om menneskerettigheder.
- b) Konventionen må ikke give en ringere beskyttelse mod dødsstraf mod børn, end den der allerede findes i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, artikel 6 (5), som siger, at "Dødsstraf må ikke idømmes for forbrydelser begået af personer under 18 år og må ikke fuldbyrdes over for gravide kvinder."
- c) Konventionen må anerkende børns særlige sårbarhed, hvad angår grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Det finske *forsvarsministerium* hæfter sig specielt ved, at det foreslås, at Genevekonventionens aldersgrænse på 15 år for rekruttering til væbnede styrker forhøjes til 18 år. Da mange lande allerede bryder 15-årsgrænsen er det et spørgsmål, om ikke en forhøjelse til 18 år simpelt hen vil betyde en forøgelse af disse forbrydelser og på den måde gøre den foreslåede konvention mindre betydningsfuld end tilsigtet.

Ifølge den finske værnepligtslov begynder værnepligten i begyndelsen af det år, hvor man fylder 17 år. Hvis dette kommer til at kolliderer med internationale konventioner, kan loven naturligvis ændres, men forsvarsministeriet mener, at spørgsmålet om aldersgrænsen vil være en diskussion værd.

Finlands Röda Kors konstaterer med tilfredshed, at man inden for

Nordisk Råd viser alvorlig opmærksomhed over for nødvendigheden af at forbedre den beskyttelse, som tilkommer børn under væbnede konflikter. Internationalt Røde Kors har kontinuerligt betonet vigtigheden af dette og aktivt støttet anstrengelserne for en FN-konvention om børns rettigheder, som også skulle omfatte et kapitel om beskyttelse af børn mod virkninger af krig.

Forslaget om at optage bestemmelser om etablering af særskilte beskyttelseszoner for børn anser FRK ikke for hensigtsmæssig. Således som bestemmelsen er formuleret skulle selv børnenes mødre holdes uden for beskyttelseszonerne. Også i andre henseende ville sådanne zoner, der er forbeholdt for børn, føre til uoverstigelige principielle og praktiske problemer.

Derimod ville det være ønskværdigt, at den nye FN-konvention, som der arbejdes på, eftertrykkeligt rekommanderer en øget anvendelse af beskyttelseszoner som en yderst brugbar – men hidtil lidet anvendt – måde at forbedre civilbefolkningens og i særdeleshed børnenes beskyttelse i væbnede konflikter.

Det norske *utenriksdepartement* har oplyst, at man fra norsk side har deltaget aktivt i arbejdet i FN med udarbejdelse af en konvention om børns rettigheder.

Det norske *justis- og politidepartement* giver generelt sin tilslutning til ethvert forslag, som har til formål at styrke beskyttelsen af børn i krig. En måde at styrke beskyttelsen af børn vil naturligvis være at indføre bindende folkeretlige regler under forudsætning af, at disse får tilslutning fra et betydeligt antal stater og bliver efterlevet i praksis. I denne forbindelse peger departementet på, at der allerede er vedtaget en række regler i krigens folkeret, som direkte eller indirekte har til formål at beskytte børn mod krigens virkninger. Departementet tilføjer dog samtidig, at det er et beklageligt faktum, at ikke alle disse regler i lige stor grad bliver respekteret i praksis. Departementet mener derfor, at det nok er et spørgsmål, om vedtagelse af nye regler vil være det mest effektive middel for at styrke børns stilling i krig.

Det norske *forsvarsdepartement* peger på, at der i medlemsforslaget både tales om "børn som en neutral fredszone" og "neutral fredszone for børn". Begge disse synsmåder er stort set nedfældet i allerede eksisterende konventioner. Departementet vil anse det for en fordel – af systematiske grunde – at regler, som vedrører børn i krig, bliver samlet, og – for helhedens skyld – at disse regler kobles til den børnekonvention, som allerede er under udarbejdelse.

Med hensyn til den foreslåede 18-års grænse for rekruttering af værnepligtige gør departementet opmærksom på, at det afviger fra gældende konventioner, som har en 15-års grænse. Det er ligeledes i strid med den norske lovgivning, hvorefter man kan udskrives som værnepligtig den 1. januar i det år, man fylder 17 år.

FN-sambandet i Norge støtter i generelle former arbejdet for at udvikle en konvention om børns rettigheder og børns beskyttelse i krig.

Det svenske *utrikesdepartement*, *Folkrättsdelegationen*, oplyser bl.a., at man fra svensk side har støttet tanken om en speciel artikel, der vedrører børn i væbnede konflikter, i FN's arbejdsgruppe, der udarbejder udkast til en konvention om børns rettigheder. Specielt gøres der opmærksom på, at termen "neutral" både af praktiske og legale grunde er mindre anvendelig i denne sammenhæng.

Efter folkrättsdelegationens mening bør man i det internationale arbejde stræbe efter bestemmelser af samme type, som man opnåede enighed om på et FN-møde i Geneve i januar 1986, jfr. ovenfor under pkt. 2. En sådan løsning burde også imødekomme de ønsker, som forslaget i Nordisk Råd stiler imod.

Den svenske *civilförsvarsstyrelse* er positiv over for alle bestræbelser for at forstærke børns rettigheder og beskyttelse – i fred såvel som i krig.

Civilförsvarsstyrelsen henleder også opmærksomheden på den foreslåede aldersgrænse på 18 år for deltagelse i krig og militære øvelser, der ligeledes kolliderer med den svenske lovgivning.

Sammenfatningsvis anser civilförsvarsstyrelsen det for vigtigt, at beskyttelsen af befolkningen ved krig forstærkes, i hvilken forbindelse der specielt bør vises børnene opmærksomhed. Det kan ske ved indgåelse af konventioner og ved fysisk beskyttelse/civilforsvar, som imidlertid ikke kan erstatte hinanden, men bør komplettere hinanden.

Svenska röda korset fremhæver bl.a., at aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker i FN's arbejdsgruppe for en speciel børnekonvention er sat til 15 år. Dette er i overensstemmelse med SRK's ønsker. Med hensyn til tanker om en speciel fredszone bør dette ses som en beskyttelse af alle civile, hvor der specielt tages hensyn til børn. Børn bør ikke skilles fra deres familier.

3.3 Remissinstanser, som går imod medlemsforslaget

Justitieministeriet i Finland oplyser, at Finlands repræsentanter i FN-arbejdsgruppen, der forbereder den internationale konvention om børns rettigheder, har betonet, at man ikke bør understrege behandlingen af børn som en særskilt gruppe ved siden af den øvrige civilbefolkning. En sådan specialbehandling kunne i en krisesituation føre til, at børnene skilles fra deres forældre eller fra andre personer, som står dem nær.

Ministeriet mener, at de gældende internationale aftaler om beskyttelse for de, som er offer for internationale væbnede konflikter, i princippet er dækkende.

På denne baggrund mener justitieministeriet, at artikel 20, som er godkendt af FN-arbejdsgruppen, på alle punkter er hensigtsmæssig, og at der ikke er noget behov for at ændre eller komplettere artiklen i den retning, som foreslås i medlemsforslaget.

4. Juridisk udvalg

Udvalget er principielt enig med forslagsstillerne i, at det er af største vigtighed, at børns levevilkår forbedres. Ligesom de fleste af remissinstanserne er udvalget positiv over for alle bestræbelser for at forstærke børns rettigheder og beskyttelse – i fred såvel som i krig.

Udvalget mener også, at det er vigtigt, at beskyttelsen af alle civile mod påvirkninger af krig forstærkes. Specielt hensyn bør i denne forbindelse tages til børn, der ofte er en udsat gruppe som flygtninge fra krigsforhold. Dette hensyn er – så vidt udvalget kan bedømme – tilgodeset gennem formuleringer i artikel 20 i udkastet til FN-konventionen om barnets rettigheder, der er nævnt ovenfor under pkt. 2.

Forslaget om en neutral fredszone for børn er derimod af udvalget opfattet således, at dette vil indebære, at børn i en krigssituation bliver skilt fra deres familier. Dette mener udvalget ikke bør ske.

Juridisk udvalg kan derfor ikke støtte medlemsforslagets henstilling om, at det anbefales, at den konvention om børns rettigheder, der arbejdes med inden for FN, også skal indeholde en bestemmelse om en neutral fredszone for børn.

I medlemsforslaget er det endvidere nævnt, at det ifølge Genevekonventionen ikke er tilladt at rekruttere børn under 15 år til væbnede styrker. Forslagsstillerne mener, at FN snarest bør udarbejde en konvention, der bl. a. bestemmer, at børn under 18 år ikke må sendes ud i krig eller militær øvelse.

Fra flere af remissinstanserne er det blevet oplyst, at den nuværende aldersgrænse på 15 år, brydes af mange lande, hvilket ligeledes er fremholdt af forslagsstillerne. Juridisk udvalg finder det forkasteligt, at børn under 15 år sendes ud i krig. Det er udvalgets opfattelse, at man i første omgang bør gøre en indsats for at få de krigsførende lande til at overholde 15 års-aldersgrænsen. Selv om en aldersgrænse på 18 år nok vil være i modstrid med lovgivningen i flere af de nordiske lande, er udvalget enig med forslagsstillerne i, at målet bør være at få ændret Genevekonventionen på dette punkt, således at aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker bliver 18 år.

Som nævnt finder udvalget det meget vigtigt, at børns levevilkår forbedres. Det er udvalgets opfattelse, at vedtagelse af en FN-konvention om børns rettigheder, som der nu er arbejdet på siden 1979, vil være af stor betydning, og at de nordiske lande bør have en pådrivende rolle her. Udvalget er naturligvis enig i, at det er vigtigt, at konventionen udformes med omhu, således at den får så omfattende tilslutning som muligt, men udvalget mener også, at dette hensyn bør afvejes over for ønsket om snarest at få vedtaget en konvention. Juridisk udvalg mener derfor, at de nordiske lande aktivt bør forsøge at bidrage til, at arbejdet i FN med en børnekonvention fremskyndes og afsluttes.

Genevekonventionen og specielt tillægsprotokollen er ratificeret af et mindre antal stater. Udvalget mener, at de nordiske landes regeringer effektivt bør arbejde for, at flere lande ratificerer disse dokumenter.

Under henvisning til det ovenfor anførte skal juridisk udvalg derfor indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at virke for,

- 1) at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes
- 2) at aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker forhøjes fra 15 til 18 år, og
- 3) at Geneve-konventionerne og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret.

Stockholm, den 29. januar 1987.

Lennart Andersson (s)

Flemming Hansen (KF)

Inga Lantz (vpk)

Hans Nyhage (m)

Jens Steffensen (KrF)

Bernhardt Tastesen (S)

Formand

Friðjón Þórðarson (Sj.)

Reservation

Undertegnede medlemmer er enig med forslagsstillerne og utvalgets øvrige medlemmer i nødvendigheden av at internationale konvensjoner på dette område bygges ut og blir etterlevet.

Når det gjelder spørsmålet om aldersgrensen for rekruttering til de væbnede styrker, viser vi til det foreliggende remissmaterialet. Uttalelser fra bl. a. det norske justisdepartement viser at et forslag om 18 års aldersgrense inntatt i Tilleggsprotokollen fra 1977, ikke har oppnådd almen tilslutning. Det kan synes tvilsomt om tiden er moden for å gjenoppta disse forslagene.

På denne baggrund vil undertegnede foreslå, at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at virke for,

- 1) at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes og
- 2) at Geneve-konventionerne og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret.

Stockholm, den 29. januar 1987

Mikko Elo (Sdp)

Åsa Solberg Iversen (A)

Arnljot Norwich (H)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Asbjørn Sjøthun (A)

Medlemsförslag om barns skydd i krig

(Väckt av Gunnel Jonäng samt Margareta Andrén, Aase Olesen och Karin Söder)

År 1979 proklamerades av Förenta Nationerna som ett internationellt barnår. I de nordiska länderna gjordes under barnåret omfattande insatser på lokalt, regionalt och nationellt plan. Samverkan mellan de nordiska länderna skedde före och under barnåret. På det internationella planet innebar barnåret att FN:s barnfond UNICEF intensifierade sin verksamhet.

Nordiska rådet har i tidigare sammanhang aktualiserat frågor i syfte att förbättra barns levnadsvillkor, bl. a. genom *rekommendationerna nr 11/1977* om förbättring av barnens trafikmiljö, *nr 20/1979* om ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur, *nr 10/1982* om barns miljö och *nr 11/1982* om internationell konvention om barns rättigheter.

En internationell deklaration om barnens rättigheter antogs redan år 1924 av Nationernas Förbund. Den år 1948 av Förenta Nationerna antagna deklarationen om de mänskliga rättigheterna tar i två artiklar upp barns rättigheter. År 1959 antog FN:s generalförsamling en särskild förklaring om de rättigheter som bör komma barn till del oavsett ras, religion, politik eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung m. m. Enligt denna förklaring har barnen rätt till juridisk och social trygghet, undervisning, rekreation samt skall skyddas mot alla former av vanvård, grymhet och utnyttjande.

Under barnåret 1979 föreslogs på polskt initiativ att den ovannämnda förklaringen om barns rättigheter skulle få status av en konvention. En arbetsgrupp tillsattes för att utarbeta ett förslag till en barnkonvention. Arbetet har emellertid gått långsamt eftersom de sociala och ekonomiska förutsättningarna i världen är olika. Det finns synnerligen starka skäl för att de nordiska länderna aktivt och tillsammans vidtar åtgärder för att den tilltänkta konventionen kommer till stånd.

Barn drabbas hårt i krigssituationer. Barn är oskyldiga men de drabbas hårt av krig. Deras föräldrar kan dödas, de rycks upp från sin miljö, från hem och familj. Hur skall barn kunna skapa den fredliga värld, som tidigare generationer inte lyckats med, om fler och fler av dem utsätts för

krigets fasor? Hur skall de över huvud taget kunna skapa en egen framtid med de upplevelser kriget gett dem? Vuxna människor tar inte tillräcklig hänsyn till barnen i vår värld.

Det är viktigt att vi i freds- och nedrustningsarbetet mer ägnar oss åt barnens situation, belyser effekterna av krigshandlingar för deras del och betonar nödvändigheten av fredliga lösningar av omsorg om barnen och deras framtid. Barn i krigssituation bör hjälpas.

Det finns sedan länge såsom tidigare nämnts FN-deklarationer om barnens rätt och skydd. Men det är inte tillräckligt med deklarationer. Det behövs ett starkare skydd – en konvention, som t. ex. Röda Kors-konventionerna om bl. a. behandling av sårade i krig och om krigsfångars behandling. UNICEF har uttalat att en av dess ambitioner måste vara att verka för erkännande av barn som en neutral fredszon.

En neutral fredszon för barn skulle innebära åtgärder som gör det möjligt för FN och andra internationella eller nationella organisationer att komma in i krigförande länder och där tillförsäkra barnen humanitärt bistånd. Alla stater som ansluter sig till en konvention om neutral fredszon för barn skulle förbinda sig att iaktta vissa minimiregler när det gäller barn i krigförande länder.

En sådan konvention bör även ha till syfte att skydda barn som utnyttjas i krig. Enligt Genèvekonventionen är det inte tillåtet att rekrytera barn under 15 år till väpnade styrkor. Många länder bryter dock mot denna regel. Barn används för att röja minfält och övas från späd ålder i olika stridsmoment. FN måste snarast arbeta fram konventioner som skyddar barn mot sådant förtryck och fastslår att barn under 18 år inte får skickas ut i krig eller militära övningar.

Som framgår av ovanstående förekommer redan nordiskt samarbete när det gäller frågan om internationell konvention för barns rättigheter inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Finland är för närvarande medlem i kommissionen och bevakar frågan i nära samråd med övriga nordiska länder, vilka deltar som observatörer i arbetet. Under kommissionen verkar en särskild arbetsgrupp, som bereder ärenden rörande denna konvention.

På norskt initiativ anordnade Europarådet ett expertmöte om barnkonventionen i november 1984. Avsikten med mötet var att diskutera frågor av gemensamt intresse vad gäller konventionens innehåll och möjligheterna att påskynda konventionsarbetet.

De nordiska länderna kommer att gemensamt ta upp frågan under FN:s generalförsamling hösten 1985 och i det sammanhanget föreslå att konventionsarbetet ges högre prioritet.

Vi kan för vår del helt ansluta oss till tanken på ingåendet av en internationell konvention till skydd för barns rättigheter – en Carta Infantium. En sådan konvention bör dock kompletteras med bestämmelser om en neutral fredszon för barn. Det samarbete som de nordiska länderna

inlett för att på internationellt plan verka för tillkomsten av en konvention till skydd för barnens rättigheter bör därför vidareföras och fördjupas. De nordiska länderna har enligt vår uppfattning en pådrivande roll.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för att arbetet inom FN med en konvention om barns rättigheter påskyndas och att denna konvention även skall omfatta bestämmelser om en neutral fredszon för barn.

Stockholm och København den 8 oktober 1985

Gunnel Jonäng (c)

Margareta Andrén (fp)

Aase Olesen (RV)

Karin Söder (c)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk

(Medlemsförslaget väckt av Marjatta Väänänen m. fl., se s. 486.

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 728/t om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Tornåverk. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Mariehamn den 12–13 november 1985, Stockholm den 30–31 januari 1986, Helsingfors den 12–13 februari 1986, Köpenhamn den 2 mars 1986, Stavanger den 23–26 juni 1986 och Helsingør den 10–11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Marjatta Väänänen samt Esko Aho, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Seppo Peltari och Henrik Westerland, föreslås

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för byggandet av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk.

Förslagsställarna påpekar att spårvidden på järnvägarna i Finland skiljer sig från den svenska och den västeuropeiska spårvidden. Detta medför olägenheter vid gränsen mellan Finland och Sverige. Speciellt markanta anses olägenheterna vara för Outokumpu Oy:s Torneåverk, som har omfattande export till Sverige och Europa. I verket, som ligger strax intill den svenska gränsen, produceras årligen ca 180.000 ton stål och ca 60.000 ton ferrokrom, av vilket den stora huvudparten exporteras.

Numera måste omlastning av produkterna ske i Haparanda i samband med järnvägstransporter till Sverige och Europa. Genom att bygga ut det svenska spåret från Torneå till Røyttä kunde detta undvikas.

Statsjärnvägarna i Finland har planerat projektet. Spåret skulle vara ca 10 km långt och kostnaderna beräknas till ca 15 milj FIM (1984 års prisläge).

Enligt förslagsställarna skulle följande fördelar uppnås genom att spåret byggs ut:

- ekonomiskt sett mera fördelaktiga transporter
- snabbare och tidsmässigt mera tillförlitliga transporter
- säkrare transporter
- ökad konkurrenskraft och ökade transporter för järnvägarna
- bättre möjligheter för företagsverksamheten i området

Förslagsställarna hänvisar till handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, vari det konstateras att investeringar i infrastrukturen syftar till att bl. a. förbättra betingelserna för gods- och persontransporter i Norden. Det anses att den föreslagna utbyggda järnvägen svarar mot handlingsplanens syfte och därför kan ses som ett led i detta större sammanhang.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i Mariehamn den 12–13 november 1985 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning. Följande har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Norden

- Nordkalottkommittén

Finland

- Trafikministeriet
- Länsstyrelsen i Lapplands län
- Lapplands regionplaneförbund
- Torneå stadsstyrelse

Norge

- Samferdselsdepartementet
- NSB Hovedadministrasjonen

Sverige

- Statens järnvägar, Luleå marknadsregion
- Länsstyrelsen i Norrbottens län
- Transportrådet

2.1. Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget

Norden

- Nordkalottkommittén

Finland

- Länsstyrelsen i Lapplands län
- Lapplands regionplaneförbund
- Torneå stadsstyrelse

Sverige

- Transportrådet
- Statens järnvägar, Luleå marknadsregion
- Länsstyrelsen i Norrbottens län

Nordkalottkommittén påpekar att genom ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk uppnås säkrare och bättre transportmöjligheter, som ökar företagsverksamhetens konkurrenskraft. Kommittén ställer sig positiv till strävandena att förbättra transportmöjligheterna och på så sätt öka konkurrenskraften hos företagsamheten på Nordkalotten. Därför tillstyrker kommittén förslaget. Vidare påpekas att andra alternativ borde prövas, såsom byggandet av en s. k. axelbytaranläggning vid Torneå/Haparanda järnvägsstation. Det erinras att vid utredningen bör tas hänsyn till både samhällsmässiga och företagsekonomiska konsekvenser.

Torneå stadsstyrelse anser att byggandet av denna järnvägsförbindelse är ytterst viktigt för utvecklingen av såväl Outokumpu Oy:s fabriker i Torneå som Röyttä hamn. Det anses att den nya järnvägsförbindelsen av kostnadsmässiga skäl borde byggas samtidigt med Torneå-Röyttä-järnvägens rälsbyte samt att järnvägen på grund av byggnadsprojektets specialart, borde byggas gemensamt av de finska och svenska järnvägsmyndigheterna och finansieras av båda två. Vid behov är Torneå stad beredd att delta i kostnaderna för byggandet av det till Röyttä hamn ledande spåret.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att fördelarna vore stora om ett järnvägsspår med svensk spårvidd kunde byggas ut. Det betonas dock att inga möjligheter finns att från svensk sida finansiera investeringar i Finland. Länsstyrelsen påpekar, liksom Nordkalottkommittén, att ett alternativ från svensk sida synes vara att bygga en s. k. axelbytaranläggning vid gränsen. Statens järnvägars regionchef i Luleå avser att ta upp denna fråga med finska statens järnvägar och aktuella privata intressenter. Länsstyrelsen anser att en undersökning av det alternativet torde ha större möjligheter att kunna åstadkomma en rationell transportlösning.

Transportrådet (TPR) i Sverige pekar också på alternativa lösningar och utöver en axelbytesanläggning nämns möjligheten att i Finland använda s. k. överföringsvagnar, på vilka godsvagnar med svensk spårvidd lastas. TPR är positivt till förslaget att transportsamarbetet mellan statens järnvägar i Sverige och statsjärnvägarna i Finland utökas till att finna lösningar på omlastningsproblemen. Däremot kan det enligt TPR:s mening inte bli aktuellt att svenska staten deltar som medfinansierare i projektet, utan det är

de direkt berörda intressena och i första hand företaget som får ta det finansiella ansvaret för byggandet av detta järnvägsspår.

Lapplands regionplaneförbund påpekar att i del 2 av den regionalplan som förbundsfullmäktige godkände den 29 april 1983 och som sänts till miljöministeriet för stadfästelse har föreslagits att man reserverar ett trafikområde i samband med det nuvarande sidospåret, i vars förbindelse även det nya spårprojektet borde placeras.

Länsstyrelsen i Lapplands län beräknar transportmängden på det nya spåret som relativt ringa och investeringskostnaderna för spårprojektet så stora att projektet inte är ekonomiskt lönande. Med hänsyn till detta är länsstyrelsen av den uppfattningen att betydelsen av en anslutning till det europeiska spårnätet borde utredas från hela Kemi-Torneå ekonomiområdes synpunkt och med beaktande av de transportbehov som Outokumpu Oy har. Dessutom borde man utreda möjligheterna att utveckla alternativa transportarrangemang, bl. a. av boggiebyte och containertransporter. Länsstyrelsen anser att det är av största vikt för näringslivet i Lappland att verksamheten i Kemi och Torneå hamnar tryggas året runt. Därför anses att den inverkan på hamnverksamheten som ett eventuellt spårprojekt kommer att ha bör undersökas innan byggnadsbeslut fattas.

Statens järnvägar, Luleå marknadsregion, anser att de transportökningar som projektet skulle åstadkomma är av stort intresse för SJ. Därför har SJ åtagit sig att sköta järnvägstransporterna till respektive från Torneåverken på det "nya spåret". Däremot har SJ förklarat att de inte kan delta i någon investering av detta spår.

2.2 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Finland

– Trafikministeriet

Trafikministeriet i Finland påpekar att enligt järnvägsstyrelsens beräkning skulle exporttransporterna via det "nya spåret" uppgå till ca 150.000 ton och importtransporterna till 40.000–60.000 ton årligen. Detta anses inte vara tillräckligt för att täcka de kostnader som föranleds av spårets byggande och underhåll. Det uppges att järnvägsstyrelsen dock vore beredd att godkänna spårets byggande, om det av andra än järnvägsekonomiska skäl anses vara angeläget samt om kostnaderna som föranleds av dess byggande och underhåll ersätts till järnvägarna till deras fulla belopp. Outokumpu Oy uppges vara berett att delta i dessa kostnader "endast i ringa mån".

Med tanke på spårinvesteringens storlek, den ringa volymen av transporter som kan förväntas på spåret samt att de ovannämnda parterna är ovilliga att delta i företagets kostnader, har inte heller trafikministeriet reella möjligheter att stödja företaget, som i och för sig anses vara viktigt och intressant.

Trafikministeriet rekommenderar därför att man i stället för byggande av ett spår överväger andra möjligheter att utveckla Outokumpu Oy:s transporter.

2.3. Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Norge

- Samferdselsdepartementet
- NSB Hovedadministrasjonen

Samferdselsdepartementet i Norge och *NSB Hovedadministrasjonen* påpekar att medlemsförslaget inte har några konsekvenser för NSB och kommenterar därför inte förslaget.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet konstaterar att den region som påverkas av medlemsförslaget är en regionalpolitiskt prioriterad region. Utskottet är medvetet om vilka problem det innebär att det är olika spårvidd på järnvägarna i Finland gentemot Sverige och Norge.

Kommunikationsutskottet instämmer med de remissinstanser som anser att de försvarade transporterna på det i förslaget omtalade järnvägsspåret inte är tillräckliga för att ge finansiellt underlag för investeringen. Även om man tar hänsyn till andra aspekter såsom regionalpolitiska och företags-ekonomiska, anser utskottet att det inte heller finns tillräckligt underlag för investeringar så som det är formulerat i medlemsförslaget. Det anses därför att man måste söka andra lösningar.

Vissa remissinstanser pekar på möjligheten att de berörda intressenterna deltar i och även får hela det finansiella ansvaret för byggandet och underhållet av det eventuella järnvägsspåret samt att andra tekniska lösningar finns. I detta sammanhang pekas på lösningar som byggandet av en axelbytanläggning vid Torneå/Haparanda järnvägsstation eller att använda överföringsvagnar på vilka godsvagnar med svensk spårvidd lastas.

Förslagsställarna påpekar att investeringar i trafikinfrastrukturen i Norden prioriteras högt i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. De anser att den föreslagna utbyggda järnvägen svarar mot alla de syften som behövs för investeringar inom handlingsplanen. Kommunikationsutskottet anser denna finansieringsmöjlighet intressant men anser att det i så fall bör ankomma på Finland att ta upp.

Kommunikationsutskottet, som vid sina överläggningar har tagit hänsyn till de olika resonemang som förts i remissvaren, anser att medlemsförslaget är för begränsat för Nordiska rådet att förespråka samt att underlaget för investeringen inte är tillräckligt.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Helsingør den 10 november 1986

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk

(Väckt av Marjatta Väänänen samt Esko Aho, Arvo Kemppainen, Sakari Knuuttila, Seppo Pelttari och Henrik Westerlund)

Spårvidden på järnvägen i Finland skiljer sig från den svenska och den västeuropeiska spårvidden. Detta medför olägenheter vid gränsen mellan Finland och Sverige. Speciellt markanta är olägenheterna för Outokumpu Oy:s Torneåverk, som har en omfattande export till Sverige och Europa, samtidigt som verket ligger strax intill den svenska gränsen. I verket produceras årligen ca 180 000 ton stål och ca 60 000 ton ferrokrom av vilket den stora huvudparten exporteras.

I detta nu måste en omlastning av produkterna ske i Haparanda i samband med järnvägstransporter till Sverige och Europa. Genom att bygga ut det svenska spåret från Torneå till Røyttä kunde detta undvikas. Både den finska och svenska järnvägen är intresserade av en utbyggnad. Statsjärnvägarna i Finland planlade projektet och analyserade kostnaderna senaste år. Planen finns nu hos järnvägsstyrelsen i Finland för godkännande. Spåret skulle vara ca 10 km långt och kostnaderna har beräknats till ca 15 milj. FIM.

Statsjärnvägarna i Finland har redan uttryckt sin beredskap att bygga spåret, men saknar dock möjligheter att delta i finansieringen. Statens järnvägar i Sverige är för sin del beredda att utföra transporter men kan inte delta i investeringar utomlands.

Följande fördelar skulle uppnås genom att spåret byggs ut:

- ekonomiskt sett mera fördelaktiga transporter
- snabbare och tidsmässigt mera tillförlitliga transporter
- säkrare transporter (omlastningen i Haparanda innebär t. ex. för närvarande en risk för att ferrokromlasterna – som bl. a. levereras som råmaterial till svensk stålindustri – smulas sönder, vilket avsevärt minskar användningsvärdet)
- ökad konkurrenskraft och ökade transporter för järnvägarna
- bättre möjligheter för företagsverksamheten i området.

Infrastrukturen har prioriterats högt i det nordiska samarbetet, vilket bl. a. handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning visar. I planen konstateras att investeringarna i infrastrukturen syftar till att på olika sätt förbättra betingelserna för gods- och persontransporter mellan och genom de nordiska länderna. Det påpekas vidare att investe-

ringarna har en stor betydelse för att öka snabbheten, minska transportkostnaderna och förbättra trafiksäkerheten. Härvid betonas särskilt betydelsen av effektiva transporter söderut mot den europeiska kontinenten. Den föreslagna utbyggda järnvägen svarar mot alla dessa syften och kan alltså ses som ett led i detta större sammanhang. De nödvändiga investeringarna måste dessutom anses som rimliga i förhållande till de uppenbara fördelarna.

Under hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för byggandet av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk.

Helsingfors den 8 oktober 1985

Marjatta Väänänen (K)

Sakari Knuutila (Sdp)

Esko Aho (K)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Seppo Peltari (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Sakari Knuuttila m. fl., se s. 495

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 729/t om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Mariehamn den 12–13 november 1985, Stockholm den 30–31 januari 1986, Helsingfors den 12–13 februari 1986, Köpenhamn den 2 mars 1986, Stavanger den 23–26 juni 1986, Helsingør den 10–11 november 1986 och Stockholm den 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Sakari Knuuttila samt Marjatta Väänänen, hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i Norden påskynda ibruktagandet av hastighetsbegränsningar och vägbundna hastighetsbegränsningar vintertid i syfte att minska sådana olyckor som förorsakas av halt väglag.

Förslagsställarna erinrar om forskningsresultat från Finland, Norge och Sverige som visar att olycksrisken i synnerhet under tiden oktober–februari ökat i jämförelse med de andra årstiderna, eftersom bilisterna fortsätter att köra med de hastigheter som lämpar sig för sommarförhållanden. Det påpekas att bilisterna inte i tillräcklig mån beaktar exempelvis halt väglag och reglerar sin körhastighet enligt rådande förhållanden. Bidragande orsak härtill anses kunna vara en alltför stor tillit till den trygghet som dubbdäcken ger.

Det anses att speciellt vägbundna hastighetsbegränsningar får ökad vikt under tiden oktober–februari, då körförhållandena och vägytans egenskaper oförutsett och mycket snabbt kan variera.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i Mariehamn den 10–13 november 1985 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning. Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF)
- Nordiska polisförbundet
- Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning
- Nordisk trafikksikkerhetsråd

Danmark

- Automobilforsikringsselskabernes Fællesråd
- Justitsministeriet
- Rådet for Større Færdselssikkerhet
- Ministeriet for offentlige arbejder
- Vejdirektoratet
- Forenede Danske Motorejere (FDM)

Finland

- Trafikministeriet
- Statens tekniska forskningscentral
- Automobilförbundet (AF)
- Trafikskyddet
- Ministeriet för inrikesärenden
- Finlands lastbilförbund r. f.

Island

- Justis- og kirke departementet
- Trafikkrádet

Norge

- Norsk Politiforbund

Sverige

- Trafiksäkerhetsverket
- Väg- och trafikinstitutet
- Motormännens riksförbund (M)
- Vägverket

2.1 Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget

Finland

- Statens tekniska forskningscentral

Island

- Justis- og kirkedepartementet

Sverige

- Väg- och trafikinstitutet

Statens tekniska forskningscentral i Finland ansluter sig till medlemsförslaget och konstaterar att sänkta hastigheter vintertid skulle innebära en större säkerhetspotential i Finland, Sverige och Norge och skulle avskaffa det befintliga systemets största nackdelar.

Justis- og kirkedepartementet i Island erinrar om att hastighetsgränsen i Island är 70 km/t utanför tätbebyggda områden men kan höjas till 90 km/t på särskilda vägar. Vidare påpekas att denna hastighetsgräns enligt trafiklagen i Island kan ändras vintertid. Varierande hastighetsgränser sommar/vinter praktiseras i Island.

Väg- och trafikinstitutet i Sverige påpekar att i trafiksäkerhetsutredningens betänkande (DSK 1980:6) "Trafiksäkerhetsproblem och åtgärder" lämnades förslag om att hastighetsgränserna 110 och 90 skulle sänkas till 90 respektive 70 under vinterperioden. Trafiksäkerhetsutredningen fann att den trafiksäkerhetsmässiga vinsten med denna typ av tidsdifferentierade gränser är så stor att åtgärden bör övervägas.

2.2 Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Norden

- Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF)

NKTF anser medlemsförslaget vara utanför sitt kompetensområde och avstår därför från att yttra sig över detsamma.

2.3 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Norden

- Nordiska polisförbundet
- Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning
- Nordisk trafiksikkerhetsråd

Danmark

- Automobilforsikringselskabernes Fællesråd
- Justitsministeriet
- Ministeriet for offentlige arbejder
- Vejdirektoratet
- Forenede Danske Motorejere (FDM)

Finland

- Trafikministeriet
- Automobilförbundet (AF)
- Trafikskyddet
- Ministeriet för inrikesärenden
- Finlands lastbilförbund r. f.

Island

- Trafikkrådet

Norge

- Norsk Politiforbund

Sverige

- Trafiksäkerhetsverket
- Motormännens riksförbund (M)
- Vägverket

Trafikministeriet i Finland anser att det i princip vore idealiskt om hastighetsbegränsningen kunde varieras enligt förhållandena med beaktande av växlingarna i ljuset, väderleken och väglaget, men pekar på att en sänkning av hastighetsbegränsningarna inte enbart skulle ha positiva följder. Men det finns flera skäl. Förutom ekonomiska skäl anses att en för låg hastighetsbegränsning i goda förhållanden – som förekommer även på vintern – leder till att aktningen för hastighetsbegränsningar i allmänhet minskar. Ändringen av hastighetsbegränsningen kan även ha menlig inverkning på trafiksäkerheten sommartid.

Norsk Politiforbund ställer sig tveksam till att hastighetsbegränsningarna är den egentliga orsaken till trafikolyckorna. Det anses viktigare att rätta uppmärksamheten mot bilisternas ställning, förmågan att bedöma vägförhållanden och upplärningen av bilisten.

Nordiska polisförbundet instämmer i behovet av att nå sänkta hastigheter under de tider på året då väglaget är halt eller riskerar att vara det. Förbundet är dock negativt till ett förslag som innebär att hastighetsbegränsningarna generellt sänks under en del av året.

Utgångspunkten till ställningstagandet är att förbundet bedömer det svårt att få trafikanternas tilltro till en generell, tidsanknuten regel. Det anses att eftersom väglagets beskaffenhet varierar mellan olika landsändar och från år till år, riskerar den föreslagna bestämmelsen att upplevas som onödig och svårförståelig när väglaget är torrt och fint.

Erfarenheterna från polisens trafikövervakningsarbete tyder på att det är utomordentligt angeläget att hastighetsbestämmelser uppfattas som logiska och motiverade på den plats de gäller för att trafikanterna skall följa dem.

Trafiksäkerhetsverket i Sverige påpekar att klimatförhållandena varierar

från norra till södra Sverige och även i öst-västlig riktning. För att beakta detta torde det vara nödvändigt att lägre hastighetsgränser vintertid skulle ha olika tidsperioder i olika delar av landet. Vidare påpekas att med de metoder som används vid bekämpningen av snö- och ishalka är vägbanorna även vintertid ofta torra och med praktiskt taget samma friktionsegenskaper som sommartid.

Automobilforsikringskubernes Fællesråd i Danmark påpekar att vädret i Danmark under perioden oktober–februari varierar så mycket att om det skulle bestämma hastighetsbegränsningen, kunde den även ändras från dag till dag.

Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning påpekar att den grundläggande principen för hastighetsbegränsning i Norden är att hastigheten skall anpassas med hänsyn till ställe, före, väder och trafikförhållanden. Det anses att ju fler detaljregleringar som tas i bruk desto lättare blir det för bilisterna att uppfatta hastighetsbegränsningen som anbefalld hastighet i stället för maximumhastighet. Av samma åsikt är *Justitsministeriet* i Danmark samt *Nordisk Trafikksikkerhetsråd*, som också föreslår att de nordiska länderna, vart för sig, tar initiativ till intensifiering av information och propaganda till trafikanterna om vinterkörning.

Rådet for Større Færdselssikkerhet i Danmark anser det besvärligt att motivera trafikanterna för att iaktta speciella hastighetsbegränsningar vintertid, eftersom vinterföret ofta inte är annorlunda än sommarföret. I stället föreslås mer information.

Ministeriet for offentlige arbejder och Vejdirektoratet i Danmark påpekar att det danska klimatet skiljer sig från klimatet i de övriga nordiska länderna bl. a. genom att temperaturen om vintern ofta håller sig runt noll grader. Det anses att danska trafikanter kör med låg hastighet de få dagar som vinterföre och halka råder på de danska vägarna.

Automobilförbundet i Finland påpekar att man genom vinterunderhåll av vägnätet har uppnått ett relativt gott före på huvudvägarna under höst- och vintermånaderna med undantag för temporära korta "problemfören". Vidare finner Automobilförbundet att det för en förbättrad trafiksäkerhet vintertid i synnerhet för Finlands del krävs en förnyad förarskolning, vartill som en väsentlig del hör körskolningen vid halt före. Effektivisering av vinterunderhållet och förbättrande av informationen om vägförhållandena hör också till.

Motormännens riksförbund (M) i Sverige är av den uppfattningen att de föreslagna hastighetsbegränsningarna ytterligare kan minska det ansvar och omdöme som trafikanterna bör visa. M förordar i stället ökade informationsinsatser för att väcka trafikanternas ansvar, kunskap och omdöme.

Forenede Danske Motorejere (FDM) anser att ytterligare hastighetsbegränsning skulle bli utan effekt och medverka till att minska respekten för de generella hastighetsbegränsningarna.

Vägverket i Sverige anser det otvetydigt att risken för olyckor under

vintertid och mörker är högre än under barmarksförhållanden. Det erinras om att undersökningar av effekterna av sänkning av hastigheten under vintertid saknas helt i Sverige. Vidare påpekas att för att införa en sådan begränsning erfordras mer kännedom om på vilket vägnät och under vilka tider begränsningen erfordras samt om effekterna på antalet olyckor, dels inom olika delar av landet, dels inom olika olyckstyper. Dessutom fordras kunskap om trafikanternas förståelse och motivation för systemet.

Trafikskyddet i Finland anser att det nuvarande hastighetsbegränsnings-systemet fungerar bra med undantag för tätorter och att det därför inte finns anledning att ändra det.

Trafikrådet i Island påpekar att man i Island ändrar hastigheten på vissa vägar vintertid, men rådet anser det tveksamt om detta har några effekter.

Ministeriet för inrikesärenden i Finland påpekar att undersökningar visar att vinterkörning i Finland är riskfullare än körning sommartid, samtidigt som det anser att minskade hastigheter inte på något avgörande sätt förbättrar vägtrafiksäkerheten.

Finlands Lastbilförbund r.f. poängterar att eftersom de faktorer som inverkar på behovet av hastighetsbegränsningar vintertid avviker från varandra på ett mycket betydande sätt i olika nordiska länder, betraktas det inte ändamålsenligt att införa särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet noterar att ett stort flertal av de inkomna remissvaren är negativa till medlemsförslaget. Till detta ställningstagande medverkar flera faktorer, t. ex. de halkbekämpningsmedel som används i dag och väglagets beskaffenhet, som ju varierar i olika länder, landsdelar och år från år.

Kommunikationsutskottet instämmer med de remissinstanser som anser att om hastigheten generellt i Norden skulle sänkas vintertid, skulle det bl. a. med hänsyn till det ovan anförda upplevas av trafikanterna som onödigt och svårförståeligt.

Utskottet påpekar också de ekonomiska svårigheter som hastighetsbegränsning vintertid skulle medföra, eftersom alla relevanta vägmärken då måste ändras samt information ges i massmedia.

I Nordens trafiklagar är det en grundläggande princip att biltrafikens hastighet skall anpassas med hänsyn till ställe, före, väder och trafikförhållande. Om informationen är tillräcklig, anses trafikanterna bli motiverade att anta den grundprincipen. Utskottet anser att för höga hastigheter i trafiken på de nordiska vägarna visserligen är ett stort problem både när det gäller trafiksäkerheten och andra aspekter. Men för att komma till rätta med detta problem anser utskottet att man i Norden, både nationellt och nordiskt, borde öka de finansiella resurser som ställs till förfogande för

trafikmyndigheter för att intensifiera trafikövervakningen samt trafikinformation och upplysning. Erfarenheten visar att om trafiksäkerhetsverken i Norden hade större finansiella resurser, skulle informationen bli effektivare och trafiksäkerheten större. Om trafikregler skall vara effektiva, måste de uppfattas som meningsfulla av trafikanterna.

Kommunikationsutskottet anser att det råder brist på erforderliga utredningar i frågan. Det vore därför intressant och till stor nytta för det framtida ställningstagandet att nationellt eller regionalt sätta i gång ett försöksprojekt för att få reda på vilka konsekvenser hastighetsbegränsningar som varierar enligt körförhållanden skulle ha.

I ett dylikt projekt borde finansiella och trafiksäkerhetsmässiga konsekvenser samt experiment med teknik som är lämplig för förverkligandet av sådana begränsningar utredas. Eftersom trafikförhållandena är så olika i Norden, anser utskottet förslaget vara för begränsat för att förespråkas av Nordiska rådet, även om det inom vissa geografiska områden vore intressant med sådan forskning.

Kommunikationsutskottet, som vid sina överläggningar har tagit hänsyn till de inkomna remissvaren, hänvisar till det ovan anförda och föreslår

att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 29 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Ilkka Kanerva (Kok)

Sakari Knuuttila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønnderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om ibrukttagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden

(Väckt av Sakari Knuuttila samt Marjatta Väänänen)

Under de senaste åren har man i Finland, Norge och Sverige utfört forskningar om det inflytande som de nuvarande året-runt-hastighetsbegränsningarna innebär för antalet vägtrafikolyckor i vinterföret. Forskningsresultaten har tydligt visat, att olycksrisken i synnerhet under tiden oktober–februari ökat i jämförelse med de andra årstiderna, eftersom bilisterna fortsätter att köra med de hastigheter som lämpar sig för sommarförhållanden. Man har till exempel konstaterat, att antalet krockar med plåtskador som förorsakats av halt väglag tydligt ökat under ovannämnda tidsperiod. Detta visar, att bilisterna inte i tillräcklig mån kan beakta exempelvis halt väglag och reglera sin körhastighet enligt de rådande förhållandena. En bidragande orsak härtill kan vara en alltför stor tillit till den trygghet som dubbdäcken ger, dvs. till att dubbdäcken helt och hållet skulle ersätta skillnaden mellan vinter- och sommarföre.

Under tiden oktober–februari, då körförhållandena och vägytans egenskaper oförutsett och mycket snabbt kan variera, får speciellt vägbundna hastighetsbegränsningar ökad vikt. Med lämpliga vägbundna hastighetsbegränsningar kan man då minska de nuvarande skillnaderna i tryggheten på olika vägar och vägavsnitt.

På basen av de ovan anförda forskningsresultaten har man i Norge och Sverige kommit med likartade förslag om att de nuvarande, för sommarföret lämpliga hastigheterna borde nedsättas vintertid. Dessa förslag har tills vidare inte förverkligats, även om forskningsresultaten är likriktade och, i enlighet med att de utförts i likadana förhållanden, entydiga.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i Norden påskynda ibrukttagandet av hastighetsbegränsningar och vägbundna hastighetsbegränsningar vintertid i syfte att minska sådana olyckor som förorsakas av halt väglag.

Helsingfors den 18 oktober 1985

Sakari Knuuttila (Sdp)

Marjatta Väänänen (K)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet

(Medlemsförslaget väckt av Sten Svensson m. fl., se s. 502

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsforslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 12.–13. november 1985, 30.–31. januar, 12. februar, 12. august og 10.–12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsforslaget

I medlemsforslaget pekes det innledningsvis på at det ikke er uvanlig at en person som er bosatt i et nordisk land også eier en fritidseiendom i et annet nordisk land. Det vises til at beskattningen av disse eiendommer reguleres av nasjonale regler og dobbeltbeskatningsavtaler.

I følge dobbeltbeskatningsavtalen av 1983 mellom de nordiske land kan inntekten som en person bosatt i et annet nordisk land oppbeholder av fast eiendom, som ligger i et annet nordisk land, skattelegges i dette land. Formue i fast eiendom som eies av en person bosatt i et annet nordisk land, og som ligger i et annet nordisk land, kan skattelegges i dette annet land.

Det hevdes i medlemsforslaget at ved praktisering av disse reglene oppstår visse ulikheter mellom landene. Visse situasjoner kan dermed oppstå som enkelte oppfatter som urettferdig. Problemstillingen blir i medlemsforslaget belyst ved eksempler.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å utrede slike endringer i de nordiske lands skatteregler at fritidseiendom, som eies av en nordisk statsborger, bare beskattes i det land den ligger.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget har vært sendt på en remissrunde. Remissvar er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordisk skattevitenskaplig forskningsråd
Nordiska Egendomsmäklare Unionen

Danske

Ministeriet for skatter og avgifter
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen

Finske

Finansministeriet
Ålands landskapsstyrelse
Skattestyrelsen

Islandske

Riksskattedirektøren

Norske

Finans- og tolldepartementet

Svenske

Kommunförbundet
Fastighetsägareförbundet
Statens planverk

*Remissinstanser som er positiv til medlemsforslaget**Nordiske*

Nordiska Egendomsmäklare Unionen (NEU) viser til at de tidligere har pekt på de store forskjeller som råder i skatteregler av fast eiendom. Dersom regelverket gir tillatelse til å føre ut kapital fra et land til et annet mener NEU at skatteleggingen bør skje der kapitalen forbrukes eller investeres. NEU tilrår en utredning som foreslår regler hvor beskatningen skjer i det land hvor kapitalen er investert i samsvar med regelverket som gjelder der uten muligheter for skattelegging i hjemlandet.

Finske

Ålands landskapsstyrelse mener en bør utrede mulighetene for å foreta endringer i de nordiske lands skatteregler som fører til at fritidseiendom i et nordisk land, som eies av en nordisk statsborger, kun beskattes i det land den ligger.

Islandske

Riksskattedirektøren gjør i sin uttalelse bl. a. rede for de skatteregler som gjelder i Island vedrørende sommerhus som eies av personer bosatt i andre nordiske land. Etter riksskattedirektørens vurdering er det av svært liten betydning for Island hvorvidt bestemmelsene i art. 6, pkt. 1, art. 13, pkt. 1 og art. 23, pkt. 1 blir endret hva angår eiendom i sommerhus. På den annen side foreslår skattedirektøren at man gikk lenger i denne retningen slik at det ble gått frem på denne måten med alle faste eiendommer, og ikke bare med sommerhus, og vil derfor foreslå at Islands representant i Nordisk Råd bidrog til at det i stedet for ordet "fritidsfastighet" kommer ordene "fast eiendom" og i stedet for ordene "får beskattas" i art. 6, pkt. 1, art. 13, pkt. 1 og art. 23, pkt. 1 kommer ordene "endast beskattas". På den måten ville det bli likestilling i alle nordiske land i beskatningen av inntekt og formue og likeså fortjeneste ved salg av faste eiendommer, uansett om vedkommende stat anvender eksempljonsmetoden (slik som Island og Norge) eller kredittmetoden (slik som Danmark, Finland og Sverige) for å unngå dobbeltbeskatning av inntekt og formue.

Svenske

Kommunförbundet mener problemstillingen er fiskalt ubetydelig, men at den kan oppleves som urettferdig.

Fastighetsägareförbundet slutter seg til prinsippene i medlemsforslaget. Förbundet avstår fra å uttale seg om den tekniske utforming, men peker på at underskudd av eiendommer i utlandet bør kunne trekkes fra inntekter i hjemlandet. Förbundet mener endringer bør omfatte alle typer eiendommer.

*Remissinstanser som ikke tar konkret stilling til medlemsforslaget**Danske*

Kommunernes Landsforening viser til et notat utarbeidet av Københavns kommune. Notatets konklusjoner innebærer at gjennomføring av medlemsforslaget vil lede til betydelige forskjeller i skattelegging av et lands innbyggere avhengig av om fritidseiendommen ligger i hjemlandet eller et annet nordisk land. Det blir også pekt på en del administrative problemer ved eventuell endring i regelverket i samsvar med medlemsforslaget.

Amtrådsforeningen viser til uttalelsen fra Kommunernes Landsforening, men bemerker at de administrative problemstillinger som blir omtalt hører innunder ligningsmyndighetene.

Finske

Skattestyrelsen konstaterer at selv om skattereglene endres i samsvar med medlemsforslaget vil en ikke fullt ut avskaffe ulikheter når det gjelder

skattelegging av fritidseiendom i Finland. Dette skyldes at det i Finland er en særskilt lov for beskatning av personer bosatt i utlandet. Etter skattestyrelsens oppfatning er beskatning av eiendom problematisk, på grunn av forskjeller i regelverk i ulike land, i tilfeller hvor f. eks. en person bosatt i Sverige eier en større skogseiendom i Finland eller en person bosatt i Finland eier en tilsvarende eiendom i Sverige. På denne bakgrunn vil ikke skattestyrelsen avvise forslaget, men peker på at dette fraviker fra de prinsipper Finland har hatt i sin skatteavtalepraksis.

Remissinstanser som ikke støtter medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk skattevitenskapelig forskningsråd viser til at reglene i dobbeltbeskatningsavtalen tilsvarer bestemmelsene om beskatning av fast eiendom i den modellavtale som OECD har anbefalt for bilaterale dobbeltbeskatningsavtaler. Modellavtalen forutsetter at statene fritt skal kunne velge om de vil nytte avregningsmetoden eller unntakelsesmetoden for å unngå dobbeltbeskatning. Forskningsrådet peker på at i den multilaterale nordiske dobbeltbeskatningsavtalen har Sverige, Danmark og Finland valgt å nytte avregningsmetoden, mens Island og Norge har valgt unntakelsesmetoden. Når et land velger avregningsmetoden skjer dette vanligvis ut fra ønsket om at alle landets innbyggere skal behandles likt. Forskningsrådet mener det ikke er grunnlag for å endre de prinsipper dobbeltbeskatningsavtalen bygger på og finner heller ingen anledning til å støtte forslaget om å utrede en særløsning for fritidseiendommer.

Danske

Ministeriet for skatter og avgifter opplyser at Danmark i alle nyere dobbeltbeskatningsavtaler tilstreber å nytte credit-regelen (avregningsmetoden), idet denne regel medfører den størst mulige skattemessige neutralitet.

Finske

Finansministeriet anser at medlemsforslaget strider mot prinsippene i dobbeltbeskatningsavtalen. Det pekes på at en i Finland tilstreber at den skattepliktige alltid skal betale skatt som minst tilsvarer hjemlandets skatteinivå. En gjennomføring av forslaget vil føre til at personer bosatt i Finland som eier fritidseiendom i et annet nordisk land vil skattelegges annerledes enn personer bosatt i Finland som eier fritidseiendom i Finland.

Norske

Finans- og tolldepartementet viser til at dobbeltbeskatningsavtalens art. 25 åpner adgang til å velge forskjellige system for å unngå dobbeltbeskatning. Det pekes på at forslaget om at fritidseiendommer kun skal

skattelegges i det land hvor de ligger er i samsvar med gjeldende norsk rett. Dersom et land har valgt credit-systemet, er dette imidlertid et generelt skattepolitisk valg som har virkning for alle inntektstyper. Dette vil kunne gi utslag i forskjellig skattenivå for inntekter av meget større økonomisk og samfunnsmessig betydning enn skatt av fritidshus. Departementet mener det er praktisk mulig å innføre et unntak for fritidseiendommer i dobbeltbeskatningsavtalen, men hensett til de nevnte betydelige viktigere områder synes dette ikke å være aktuelt.

3. Utvalgets synspunkter

I den multilaterale nordiske dobbeltbeskatningsavtalen er det i art. 25 åpnet adgang til å velge forskjellige system for å unngå dobbeltbeskatning. Danmark, Finland og Sverige har valgt å nytte den s. k. avregningsmetoden, mens Island og Norge har valgt unntakelsesmetoden. Avregningsmetoden innebærer at eierne til to identiske fritidseiendommer kan – om de er bosatt i ulike land – bli underlagt ulik beskatning.

Under henvisning til forannevnte vil Økonomisk utvalg peke på at det ved praktiseringen av dobbeltbeskatningsavtalen oppstår ulikheter mellom borgere i de nordiske land. Identiske naboeiendommer beskattes ulikt i de nordiske land. Det oppstår situasjoner som den enkelte oppfatter som urettferdig. Forholdet belyses i medlemsforslaget ved ulike eksempler. Utvalget vil vise til disse samt at remissvarene bekrefter at praktiseringen av dobbeltbeskatningsavtalen gir ulike utslag.

På samme måte som et felles arbeidsmarked i Norden har vært et viktig steg i utviklingen av det nordiske samarbeid anser utvalget at en harmonisering av skattepolitikken på ulike områder vil være gunstig. Utvalget mener derfor det bør legges vekt på å skape ensartede regler for beskatning av fritidseiendom i de nordiske land. For personer bosatt i Norge og Island er medlemsforslaget allerede en realitet og endring i intern lovgivning er således ikke nødvendig. Dette innebærer at for personer bosatt i disse to land blir formue og inntekter fra fast eiendom utelukkende beskattet i det land eiendommen befinner seg. Utvalget vil peke på at dette er en ordning som er enkel å praktisere og administrere. Ordningen innebærer dessuten at kapitalen beskattes der hvor den blir investert, hvilket utvalget anser mest naturlig i dette tilfellet.

Systemet i de øvrige nordiske land med å bibeholde en viss beskatningsrett i hjemlandet dersom investeringslandet har en lavere beskatning synes, etter utvalgets oppfatning, unødvendig når det gjelder beskatning av fritidseiendom. Formue- og eiendomsskatt utgjør en beskjedent andel av landenes skatteinntekter og en overgang til å nytte unntakelsesmetoden ved beskatning av fritidseiendom i andre nordiske land vil således ikke influere på den generelle skattepolitikken.

Det forhold at gjennomføringen av unntakelsesmetoden kan føre til visse ulikheter i beskatningen av fritidseiendommer for innbyggere fra samme land – dersom de har fritidseiendom i forskjellige land – på grunn av de enkelte lands interne regler vedrørende formue- og eiendomsbeskatning vil neppe framstå som noen ny urimelighet. Det vil være helt andre forhold i et lands personbeskatningssystem som vil være avgjørende i så henseende. Utvalget vil presisere at det ved de endringer som her foreslås ikke må oppstå utilsiktede virkninger i forhold til det enkelte lands interne fradragsregler i form av muligheter for urimelige skattemotiverte handlinger.

Under henvisning til ovenstående henstiller Økonomisk utvalg om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede slike endringer i de nordiske lands skatteregler at fritidseiendom, som eies av en nordisk statsborger, bare beskattes i det land den ligger.

Helsingør, 10. november 1986

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Harald Synnes (Kr.F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag

om beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet

(Väckt av Sten Svensson samt Alice Brask, Ólafur G. Einarsson, Arnljot Norwich, Tuulikki Petäjaniemi och Ilkka Suominen)

Det är speciellt i gränstrakterna inte ovanligt att en person som är bosatt i ett nordiskt land äger en fritidsfastighet i ett annat nordiskt land. Även den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har gjort det vanligare att personer som arbetar och bor i ett land äger exempelvis ett fritidshus i ett annat land. Många andra skäl kan också ligga bakom förvärv av fritidsfastighet i annat nordiskt land.

Beskattningen av dessa fastigheter regleras av nationella regler och dubbelbeskattningsavtal mellan länderna.

Enligt artikel 6 punkt 1 i dubbelbeskattningsavtalet 1983 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge får inkomst som person med hemvist i en avtalsslutande stat förvärvar av fast egendom belägen i en annan avtalsslutande stat, beskattas i denna andra stat.

Enligt artikel 23 punkt 1 får förmögenhet bestående av fast egendom, vilken person med hemvist i en avtalsslutande stat innehar och vilken är belägen i annan avtalsslutande stat, beskattas i denna andra stat.

Vid tillämpningen av dessa regler framkommer vissa olikheter mellan länderna. Vissa situationer kan därvid uppkomma som av de enskilda medborgarna uppfattas som orättvisa. Följande exempel kan nämnas.

Ägarna av två identiska grannfastigheter kan komma att beskattas på olika sätt. Om exempelvis fastigheterna är belägna i Finland och ägs av en finländare respektive en svensk, betalar båda skatt i Finland. Svensken betalar dessutom skatt i Sverige för fastigheten. Genom dubbelbeskattningsavtalet undanröjs visserligen den dubbla beskattningen men det är inte ovanligt att skatten för svenskens fastighet är högre än för grannens. Det kan även inträffa att den blir högre än om fastigheten varit belägen i Sverige.

En dansk med fritidshus i Sverige beskattas både i Danmark och Sverige. Även här undanröjs den dubbla beskattningen genom dubbelbeskattningsavtalet. En norrman som äger ett fritidshus i Sverige beskattas dock endast i Sverige för detta.

För att undanröja de olikheter och olägenheter som nu finns i beskattningen av fritidshus kan reglerna ändras så att en fastighet som ägs av en nordisk medborgare endast beskattas i det land den är belägen. Detta kan ske genom ändringar i dubbelbeskattningsavtalet eller på annat sätt. En utredning bör tillsättas för att undersöka vilka alternativ som finns.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att genomföra sådana ändringar i de nordiska ländernas skatteregler att en fritidsfastighet i ett nordiskt land, vilken ägs av en nordisk medborgare, endast beskattas i det land den är belägen.

Stockholm, København, Reykjavík, Oslo och Helsingfors den 29 oktober 1985

Sten Svensson (m)

Alice Brask (SF)

Ólafur G. Einarsson

Arnljot Norwich (H)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Ilkka Suominen (Kok)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om utredandet av det psykiatriska missbrukets omfattning och av möjligheterna till dess avskaffande i de nordiska länderna

(Medlemsförslaget väckt av Pirkko Turpeinen och Sten Söderström, se s. 512)

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om missbruk av psykiatri. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Akureyri den 13 augusti och Helsingør den 11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska ministerrådet i skyndsam ordning måtte vidta åtgärder för en utredning om missbruket av psykiatri samt klarlägga i vilken utsträckning bristerna i utbildningen utgör grunden till den rådande situationen. Därefter borde brådskande åtgärder vidtas för avskaffandet av missbruket av psykiatri.

Förslagsställarna hänvisar till rådande ojämlikhet i de nordiska länderna som en viktig orsak till mentala rubbningar då den enskilde inte kan uppfatta dessa som rättvisa, även om han enligt rådande värderingar borde uppfatta situationen som rättvis och demokratisk. Rättvisan är enligt förslagsställarnas uppfattning den starkares rättvisa och lagstiftningen i de nordiska länderna bidrar till att det internationella kapitalets makt ökar i jämförelse med medborgarnas makt.

I de nordiska länderna är psykiatri ävensom skolundervisning värdebundna. Då en medborgare börjar känna ångest, alienation och rädsla genom att hon identifierar en konflikt mellan den rådande verkligheten och den verklighet man talar om, kan en sådan persons sinne splittras. Då hon intas till psykiatrisk vård, måste hon förneka sina erfarenheter, eftersom vårdpersonalen är utbildad till att identifiera endast den värld och värdevärld, som hjälper till att förändra bilden av den orättvisa världen till en bild av en rättvis värld. Då patienten själv kanske med hjälp av läkemedel eller annars förmår samla sig och tala med samma värdevärlds termer som

vårdpersonalen, förklaras han sund. En sådan vård är emellertid våld mot patientens känsloliv och rättskänsla och innebär ett missbruk av psykiatrin.

Psykiatrerna och annan vårdpersonal har godkänt det kapitalistiska samhällssystemet som rättvist. Deras uppgift är att anpassa individerna till att uppleva människans ekonomiska utnyttjande, arbetslöshet, brist på ekonomisk demokrati, våldsunderhållning och krig som normala. Deras uppgift är att anpassa till och med sådana människor, vilkas sinne splittras, till denna samma kapitalistiska rättskänsla, en rättskänsla som individerna inte utstått.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Danmark

Indenrigsministeriet
Den almindelige danske lægeforening
Danske psykiateres og børnepsykiateres organisation
Patientsammenslutningen Danmark

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Finlands läkarförbund
Mentalhygieniska föreningen i Finland

Island

Trygdeministeriet
Islands psykiatriske forening

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Helsedirektoratet
Norsk psykiatrisk forening

Sverige

Socialstyrelsen
Universitets- och högskoleämbetet
Universitetet i Uppsala
Universitetet i Linköping
Karolinska institutet
Landstingsförbundet

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Patientsammanslutningen Danmark förordar på det kraftigaste att det stora missbruket av psykiatriska medel omgående stoppas, och anser att lagstiftningen härom bör föras in under den sociala lagstiftningen. Sammanslutningen ger ett antal exempel på patienter i sluten psykiatrisk vård som tvångmedicinerats och i ett par fall varit fastspända och som efter dess ingripande fått ändrad behandling och förbättrats.

Sammanslutningen anser att sådana fall av felaktig behandling strider mot allmänt gällande regler om mänskliga rättigheter. Som ytterligare exempel nämns, att det förekommer att äldre människor som inte kan beredas plats på vårdhem tvångsintas på psykiatrisk avdelning.

2.2. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget men förordar en undersökning av berörda frågeställningar eller andra åtgärder

Den almindelige danske lægeforening ställer sig bakom ett yttrande avgivet av ordföranden för *Danske Psykiatrikeres og Børnepsykiateres Organisation*, överläkare Steen Broberg, som anser att det kan vara av interesse att få psykiatrins förhållande till samhället närmare undersökt, däribland också om det förekommer missbruk av det slag som det hävdas i medlemsförslaget. Dock anser han att medlemsförslagets påståenden inte direkt lämpar sig för en vetenskaplig undersökning då det utgår från missbruk som fastställda fakta. Tvivel på dessa påståenden skulle i enlighet med detta synsätt kunna tolkas som utslag av den maktstruktur som förslagsställarna tar som given. Även om för slagsställarnas påståenden befinnes onyanserade finns det dock ett samband mellan samhället och psykiskt lidande. Behandlingen därav och villkoren för behandlingen kan sägas vara skapande av samhället. Däremot är det inte så enkelt, att människor blir sjuka av missförhållandet mellan ideologi och den faktiska verkligheten. I så fall torde alla människor vara sjuka och sjukdomarna i stort sett vara likartade, vilket inte är fallet.

Även om en undersökning på medlemsförslagets premisser inte kan förordas kunde det vara av särskilt intresse att få en belysning av psykiatrins förhållande till samhälle och patienter genom en vetenskaplig undersökning, gärna på nordisk basis.

Mentalhygieniska föreningen i Finland betraktar det som positivt att man i medlemsförslaget fäst uppmärksamhet på den psykiatriska vården och dess tillämpning och önskar att diskussionen skall fortsättas i Nordiska rådet närmast längs det preventiva mentalhygieniska arbetets linjer. Lösningar och tjänster som befrämjar mentalhygien kan inte planläggas och genomföras enbart inom hälsovården, utan även andra samhällspolitiska verksamhetsområden inverkar på dem. I medlemsförslaget hänvisas till samhällseliga, politiska och i synnerhet ekonomiska faktorerens betydelse för den själsliga hälsan och föreningen anser det vara bra att utsträcka synvinkeln till dessa grundläggande förutsättningar för den själsliga hälsan.

Mentala rubbningar och insjuknande är en komplicerad, mångtrådig och -dimensionell process, där människans individuella faktorer och de faktorer som härrör av miljön och olika förhållanden flätar sig in i varandra. Mentalhygieniska frågor kan därför inte granskas enbart utgående från samhällets ekonomiska och politiska strukturer, vilket lätt skulle leda till överdrivna förenklingar.

Föreningen anser det dock vara viktigt att framhäva och betona betydelsen av preventivt mentalhygieniskt arbete, utvecklandet av den psykiatriska vården och garanterandet av tillräckliga resurser för detta. Enligt föreningens uppfattning borde varje medborgare ha möjligheter till personligt ansvarstagande och verksamhet i ärenden som angår den egna miljön och mentalhygienien. Medborgarna borde kunna tillförsäkras stöd och vård då de står i behov därav.

2.3. Remissinstanser som helt avstyrker medlemsförslaget

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser att det inte förekommer sådant missbruk av psykiatrin som beskrivs i medlemsförslaget. Ministeriet anser därför att det inte är ändamålsenligt att vidta åtgärder enligt medlemsförslaget. Den psykiatriska vård som utövas av hälsovårdspersonalen inom det finska hälsovårdssystemet står i relation dels till den utbildning som meddelats på området och dels till de yrkesetiskt reglerade vårdrelationer som inte i och för sig är förknippade med vårdpersonalens samhälleliga eller politiska övertygelse eller synsätt.

Finlands läkarförbund anser att förslaget innehåller ogrundade och för ifrågasavarande medicinska område sårande påståenden om missbruk av psykiatrin i de nordiska länderna. Vad Finland beträffar måste konstateras, att enligt dess lagstiftning är sinnessjukdom en grundförutsättning för tvångsvård, vilket är ett betydligt strängare kriterium än t. ex. mental störning, som brukas i några andra länder.

Trygdeministeriet i Island anser att hela motiveringen till förslaget är oklar, för att inte säga vilseledande och ministeriet kan inte finna att psykiatrin i Island eller andra nordiska länder missbrukas på det sätt förslaget förutsätter.

Islands Psykiatriska Forening anser att de frågeställningar förslaget bygger på ej motsvarar fakta vad gäller sinnessjukdomars orsaker och natur och att det därför är orealistiskt att tala om psykiatriskt missbruk i detta sammanhang.

Norsk psykiatrisk forening anser att förslagsställarna i sin kritik av förekommande inställning, att missbruk av psykiatrin endast förekommer hos totalitära regimer och att psykiatrin i övriga länder automatiskt anses fri för missbruk går för långt och utnyttjar en teoretisk modell som inte har tongivande stöd i Norge. De biologiska, socialpsykiatriska och psykodynamiska modeller som normalt används innebär att man anser flera faktorer som orsak till psykisk sjukdom och den ensidiga orsak-verkan-modell som

förslaget lanserar är främmande för nordisk fackmiljö. Föreställningen om psykiatrin som värdeneutral har för länge sedan övergivits. Man arbetar på att skapa en miljö vid behandlingsinstitutionerna som inte har de negativa följdverkningar för patienterna som förslaget anser föreligga. Det andra syftet med behandlingen är att få patienterna att fungera i det samhälle de lever i. Det är därför ett i viss mån berättigat påpekande av samhällskritikerna att psykiatrin i viss mån måste anpassa sig efter samhällets premisser. Men det finns ingen genklang bland psykiater att i denna kritik gå så långt som förslagsställarna gör.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge anser att de hänvisningar till utbildningssystemet som ges i medlemsförslaget är så vaga och högst diskutabla att de inte kan utgöra grundval för en seriös bedömning.

Helsedirektoratet i Norge pekar på de föreskrifter som finns och åtgärder som vidtas för att förbättra de psykiatriska patienternas rättssäkerhet. Bl. a. har behandlingsmöjligheterna förbättrats för allvarligt sinnessjuka som klassas som särskilt svårhanterliga och/eller farliga. Direktoratet kan därför inte se något skäl att företa en utredning om "missbruk" av psykiatrin.

Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden erinrar om att de frågor som tas upp i förslaget också i utomordentligt stor utsträckning blivit föremål för intresse inte minst i Sverige. De har uppmärksamrats i en rad statliga utredningar från mitten av 60-talet och framåt liksom i åtskilliga forskningsprojekt. De är också föremål för allt större intresse i såväl läkarutbildningen som utbildningen av sjuksköterskor och annan vårdpersonal. Det är därför knappast att förvänta att mer kunskap eller en bättre utveckling skulle kunna komma till stånd genom utredning av den art som tycks föresväva motionärerna.

Universitetet i Linköping, medicinska fakultetsstyrelsen, noterar att kritik riktats mot den psykiatriska vårdorganisationen. Ett stort dilemma för den psykiatriska vården har varit och är fortfarande den dubbla lojaliteten som den har gentemot patienten och dennes berättigade krav på vård och omvårdnad, och gentemot samhällets krav på vård av individer som p. g. a. psykisk sjukdom inte inser sitt behov av vård. Kritiken har bl. a. tagit form i antipsykiatriska ideologier, enligt vilken samhället i sig är sjukdomsframkallande genom sina etablerade institutioner, som familjen, skolan, universitetet, fabriken, fängelset och den psykiatriska vårdapparaten. Enligt samma ideologier deltar den psykiatriska vården, under mera subtila former, i den ideologiska indoktrineringen. I detta sammanhang erinras om att Socialberedningen utformat ett förslag till nya regler för vård av personer med psykiatriska störningar, oberoende av personens samtycke i betänkandet "Psykiatrin, tvånget och rättssäkerheten", där man bl. a. föreslår en rad genomgripande förändringar inom den psykiatriska vården. Ett omfattande arbete är således på gång och kommer att leda till ökad insyn i psykiatrins verksamhet. Vidare erinras om att vid psykiatriska institutio-

ner som bedriver sluten psykiatrisk vård fungerar en s. k. utskrivningsnämnd bestående av fem ledamöter. Ordföranden är en domare, en ledamot skall ha specialistkompetens i psykiatri och ej vara anställd vid institutionen, en av de övriga ledamöterna skall vara särskilt insatt i sociala frågor.

Sålunda anser fakulteten att en tämligen omfattande kontrollapparat finns som övervakar att behandlingen inom den psykiatriska vårdorganisationen sker under betryggande rättssäkerhet. Mot denna bakgrund förefaller en utredning av missbruk av psykiatri onödig. Å andra sidan är det också psykiatrins intresse att full insyn och öppenhet i verksamheten garanteras och att eventuella misstankar om maktmissbruk skingras.

Karolinska institutet erinrar om en debatt i Sverige i början av 1970-talet, i anslutning till den s. k. mentalhälsokampanjen, som byggde på det grundlösa antagandet att en väsentlig orsak till psykisk sjukdom skulle vara olikheter i värderingar mellan patient och samhälle. De allra flesta patienter önskar, enligt institutet, inget högre än att kunna leva efter samhällets normer, att detta inte alltid lyckas är en annan sak. Medlemsförslaget förutsätter på något vis en övernaturlig effektivitet hos den psykiatriska behandlingen vilket inte motsvarar verkligheten. Institutet pekar på pågående svensk utredning av ett nytt lagförslag inom psykiatrin som syftar till att bättre än hittills tillgodose patientens integritet och anser att åtgärder därutöver inte är behövliga.

Landstingsförbundet påpekar, att inom den psykiatriska vården i Sverige har mycket hänt sedan år 1967, då sjukvårdshuvudmännen från staten övertog ansvaret för de gamla mentalsjukhusen. Flera sådana sjukhus har också lagts ner och planer föreligger för avveckling av andra. Platsantalet inom psykiatrin har totalt under en tioårsperiod sjunkit med mer än en tredjedel. Minskningen fortsätter med ca 1 000 vårdplatser per år. Vidare har såväl antalet tvångsvårdade som tvångsvårdtiderna minskat kraftigt. Vårdideologiskt föreligger en grundläggande enighet om huvuddragen i en önskvärd fortsatt utveckling, som också återspeglas vad gäller utbildning för personal inom den psykiatriska vården.

Landstingsförbundets styrelse kan ej finna att en utredning i enlighet med medlemsförslaget skulle ha något vårdideologiskt eller verksamhetsmässigt att tillföra psykiatrin.

2.4. Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Indenrigsministeriet i Danmark finner f. n. inte anledning att kommentera medlemsförslagens värdepremisser. Vad gäller frågan om psykiatriska patienters rättsställning i Danmark erinras om att en revision av sidsyge-loven utreds av ett utskott, som nyligen avgivit ett betänkande om tvång i psykiatrin m. m.

Socialstyrelsen i Sverige påpekar, att förslaget i och för sig faller inom socialstyrelsens ansvarsområde. Socialstyrelsen följer också kontinuerligt

genom en fortlöpande tillsyn och på annat sätt att verksamheten bedrivs på det sätt som lagstiftningen förutsätter. Emellertid tar förslagsställarna upp frågor som det krävs politiska ställningstaganden för att svara på, och styrelsen anser sig därför inte kunna avge något egentligt yttrande över motionen.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att den övervägande delen av remissinstanserna helt tar avstånd från medlemsförslaget. Ett par remissinstanser anser att en undersökning kunde vara av intresse, men då på andra premisser än medlemsförslagets.

Dock påpekas av en patientorganisation som stöder förslaget ett antal fall av tvångsmedicinering m. m. samt att äldre ibland tas in på psykiatrisk avdelning till följd av platsbrist inom vården. Andra remissinstanser pekar på det skydd för rättssäkerheten som finns i nuvarande system med anvarsnämnder, utskrivningsnämnder respektive föreslagna klagonämnder samt möjligheterna att anlita biträde och anser dessutom att den nya lagstiftning som genomförts respektive utreds torde innebära avsevärda förättringar av patienternas rättssäkerhet. Frågor om tvång i mentalvården har åtminstone i Danmark och Sverige ägnats stor uppmärksamhet i media och i den nya lagstiftning som förbereds i båda länderna avser man att väsentligt minska den slutna vården och tvångsmedelsanvändningen.

Dock framgår av remissmaterialet att situationen inom psykiatrin ej i alla avseenden är tillfredsställande. Till största del torde detta bero på bristande resurser och otillräckliga kunskaper om de psykiska sjukdomarnas natur och etiologi. Sålunda kan det ej uteslutas, att många fall av psykiska lidanden där medicinering tillgripits med större framgång och mer permanenta resultat för patienten skulle kunna behandlas med psykoterapi, men att tillgången på kvalificerad personal härför inte räcker, även om samhället skulle kunna stå för kostnaderna. En förbättring av situationen skulle ställa stora krav på resurser till utbildning och forskning.

Utskottet är medvetet om att behandling och rehabilitering i andra former än genom medicinering ofta är kostsam, men vill framhålla att målsättningen bör vara att medicinering ej skall ersätta psykologisk och social rehabilitering samt att slutna psykiatrisk vård ej får betraktas som en förvaring utan att rehabiliteringsmålet alltid måste vara vägledande. Medicinering med psykofarmaka är, som framgår av den offentliga debatten, ej problemfri och ställer krav på både professionellt omdöme och säkerhet. Medvetenheten härom torde dock utgöra ett skydd mot missbruk.

Utskottet har noterat, att ett arbete pågår inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna för skydd mot just missbruk av psykiatri. De rättssäkerhetsgarantier m. m. som i detta arbete föreslås blir inbyggt i ländernas lagstiftning har i de nordiska länderna i stort sett

förverkligats. Inom FN rapporteras och diskuteras flera tillfällen av psykiatriskt missbruk bl. a. i Sydafrika.

Utskottet har ingen erinran mot påpekandet i medlemsförslaget att psykiatrin liksom även skolundervisningen i de nordiska länderna är värdebunden men ser ingen anledning anta att dessa värderingar på något mer specifikt sätt skulle vara förbundna med uppkomsten av mentala störningar. Som påpekats av några remissinstanser torde en värdeneutral psykiatri knappast vara möjlig. Mot denna bakgrund ser utskottet medlemsförslaget inte så mycket som ett förslag till praktiska åtgärder avseende psykiatrin utan som en markering av synpunkter som i vissa sammanhang kan ha relevans och som utgör ett viktigt kritiskt inslag i debatten om dessa grundläggande frågor.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet inte måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Helsingör den 11 november 1986

Svein Alsaker (Kr.F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Hannu Kemppainen (K)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om utredandet av det psykiatriska missbrukets omfattning och av möjligheterna till dess avskaffande i de nordiska länderna

(Väckt av Pirkko Turpeinen och Sten Söderström)

I de nordiska länderna grundar sig rättsuppfattning och moral på att man börjat uppfatta den rådande demokratin i de nordiska länderna som rättvis. I de nordiska länderna har medborgarna vissa politiska rättigheter såsom möjlighet att rösta i kommunala och statliga val ävensom vissa juridiska rättigheter, men medborgarna har inte någon egentlig makt exempelvis i form av ekonomisk maktutövning.

Det sägs, att medborgarna i de nordiska länderna har flera friheter. Emellertid förblir dessa friheter ifrågasatta då medborgarna inte har ekonomiska förutsättningar för att förverkliga ens dessa existerande friheter.

De privata företagen och deras ägare har de största friheterna samt politiska och ekonomiska inflytandemöjligheterna. Den makt, som det internationaliserande kapitalet innebär, är mångfaldig jämfört med den makt som partibyråerna och statsmakten har, för att inte tala om enskilda medborgare.

Då den enskilda medborgaren i de nordiska länderna borde uppfatta ovannämnda situation som rättvis och demokratisk, leder detta till mentala rubbningar. Ingen sund medborgare kan betrakta det privata kapitalets makt som rättvis. Därför försöker man dölja och hemliggöra ärendet i skolundervisningen och den rådande informationsförmedlingen. Orättvisor bagatelliseras och döljes. I festtal talar man vackert om den nordiska demokratin som de privilegierades gemenskap på jordklotet.

Varje kännande medborgare som är kapabel till skapande tänkande och inlevelse i medmänniskans situation, kan se, att en tillspetsad ojämställdhet mellan människor råder i de nordiska länderna, rättvisan är den starkares rättvisa och lagstiftningen i riksdagen i de nordiska länderna bidrar till att det internationella kapitalets makt ökar i jämförelse med medborgarnas makt.

I de nordiska länderna är psykiatrin ävensom skolundervisningen värdebundna. Då en medborgare börjar känna ångest, alienation och rädsla genom att hon identifierar en konflikt mellan den rådande verkligheten och den verklighet man talar om, kan en sådan persons sinne splittras. Då hon intas till psykiatrisk vård, måste hon förneka sina erfarenheter, eftersom vårdpersonalen är utbildad till att identifiera endast den värld och värde-

värld, som hjälper till att förändra bilden av den orättvisa världen till en bild av en rättvis värld. Då patienten själv kanske med tillhjälp av läkemedel eller annars förmår samla sig och tala med samma värdevärlds termer som vårdpersonalen, förklaras han sund. En sådan vård är emellertid våld mot patientens känsloliv och rättskänsla. Sundhetsförklaringen förutsätter i detta fall en förändring av värdevärlden, vilket är ett missbruk av psykiatrin.

I de nordiska länderna finns veterligen inte vårdssystem, som skulle grunda sig på en sådan rättskänsla och värdevärld, som skulle värdesätta en djupgående uppfattning om demokratin. Psykiatrerna och annan vårdpersonal har godkänt det kapitalistiska samhällssystemet som rättvist. Deras uppgift är att anpassa individerna till att uppleva människans ekonomiska utnyttjande, arbetslöshet, brist på ekonomisk demokrati, våldunderhållning och krig som normala. Deras uppgift är att anpassa till och med sådana människor, vilkas sinne splittrats, till denna samma kapitalistiska rättskänsla, en rättskänsla som individerna inte utstått.

Med anledning av det ovan anförda hemställas,

att Nordiska ministerrådet i skyndsam ordning måtte vidta åtgärder för en utredning om missbruket av psykiatrin samt klarlägga i vilken utsträckning bristerna i utbildningen utgör grunden till den rådande situationen. Därefter borde brådskande åtgärder vidtas för avskaffandet av missbruket av psykiatrin.

Helsingfors den 2 december 1985

Pirkko Turpeinen (Skdl)

Sten Söderström (Skdl)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet

(Medlemsförslaget väckt av Karin Söder m. fl., se s. 534

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 30–31 januari 1986, 13–14 maj 1986, 4–7 augusti 1986, 29 september 1986 och 11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet bör inleda arbetet på ett nordiskt handlingsprogram för intensifierat samarbete på den postgymnasiala utbildningens område. I arbetet bör särskilt beaktas möjligheterna att utvidga den nordiska tentamens- och examensgiltigheten, att utlysa högre universitetstjänster i hela Norden, att samplanera nya enheter på universitets- och högskoleområdet, samt att förenhetliga utbildningens inriktning och omfattning på det postgymnasiala området i Norden. Vidare föreslås förenklade regler beträffande studiemedelsanvändning i Norden och utom Norden samt förbud mot diskriminerande avgiftsbeläggning av studieplatser för nordbor.

I motiveringarna till förslaget konstateras att artikel 9 i Helsingforsavtalet stadgar, att de nordiska länderna bör bibehålla och utvidga möjligheterna för studerande hemmahörande i annat nordiskt land, att idka studier och avlägga examen vid sina utbildningsanstalter. Delexamen skall vidare i största möjliga utsträckning få tillgodoräknas vid avläggande av slutexamen i annat nordiskt land. Det nordiska kulturavtalet från år 1971 preciserar ytterligare de nordiska åtagandena på universitets- och högskoleutbildningens område.

Dessa formellt mycket förpliktande bestämmelser till trots synes, enligt förslagsställarna, skillnaderna mellan universitets- och högskolesystemens uppbyggnad i de nordiska länderna snarare ha tilltagit än minskat. Vid utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden har nationella intres-

sen satts i förgrunden. Genom att de nordiska länderna låtit bygga upp sina utbildningssystem på sinsemellan vitt skilda sätt har flyttning mellan länderna även försvårats. Norden har inte kunnat utformas som en gemensam utbildningsmarknad.

I medlemsförslaget hänvisas till den gemensamma arbetsmarknaden för ett 20-tal yrkeskategorier på hälso- och sjukvårdsområdet i Norden. Denna ordning borde enligt medlemsförslaget kunna utgöra ett mönster för ett godkännande av universitets- och högskoleexamina avlagda i Norden.

Enligt förslagsställarna talar många skäl för att de utbildningspolitiska aspekterna i fråga om den postgymnasiala utbildningen i Norden bör komma i förgrunden i framtiden. Vid planering av nya universitet och högskolor bör nordiska samarbetsmöjligheter beaktas och rörligheten mellan nordiska postgymnasiala utbildningsanstalter ökas.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H)

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

Nordiska forskarkurser

Styringsgruppen för det nordiske administratörsamarbejde

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna

Nordens fackliga samorganisation

Nordiska akademikerrådet

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Danmark

Undervisningsministeriet

Finland

Undervisningsministeriet

Finlands högskolerektorers råd

Helsingfors universitet

Uleåborgs universitet

Tammerfors universitet

Jyväskylä universitet

Joensuu universitet

Lapplands högskola

Helsingfors handelshögskola

Svenska handelshögskolan

Tekniska högskolan

Statens studiestödscentral
Ålands landskapsstyrelse

Island

Statens forskningsråd

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Akademikernes fellesorganisasjon
Universitetet i Oslo
Universitetet i Bergen
Universitetet i Tromsø
Norges landbrukshøgskole

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet
Centrala studiestödsnämnden
Sveriges förenade studentkårer
Sveriges universitetslärarförbund
Svenska akademiska rektorskonferensen

Remissorganen har generellt en positiv inställning till medlemsförslaget, och förslaget om ett nordiskt samarbetsprogram för arbetet på den post-gymnasiala utbildningens område förordas.

Utöver de delområden som berörs i medlemsförslaget framförs i de inkomna yttrandena ytterligare förslag om samarbetsmöjligheter som bör utredas. Bland dessa förslag kan bl. a. nämnas ökat samarbete inom forskarutbildningen och möjligheterna att etablera ett koordinerande och initiativtagande organ inom den högre utbildningen i likhet med Nordiska forskningspolitiska rådet. Vidare föreslås möjligheten att inrätta samnordiska professurer som rör sig mellan flera nordiska högskolor, ökad information om studier i Norden såväl i högskolorna som i gymnasier samt förbättrad spridning av boken "Att studera i Norden".

Flera av remissorganen understryker att arbetet med ett samarbetsprogram kräver ett omfattande utredningsarbete, och meddelar även sitt intresse att delta i ett sådant utredningsarbete.

Undervisningsministeriet i Danmark har meddelat att man inte har några kommentarer till medlemsförslaget.

I det följande redogörs för de synpunkter remissinstanserna har anlagt på de sex olika områden som berörs i förslaget till rekommendation.

2.1 Tentamens- och examensgiltigheten

2.1.1 Nordiska remissyttrandet

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning förordar att den nordiska tentamens- och examensgiltigheten utvidgas så, att varje tenta-

men som avläggs i ett nordiskt land tillgodoräknas vid studium inom samma ämnesområde i ett annat nordiskt land. Slutexamina bör vara likvärdiga var än i Norden de avlagts.

Nordiska forskarkurser anser att en utvidgning av den nordiska tentamens- och examensgiltigheten i sig är en förutsättning för att underlätta samarbetet. För att förverkliga detta krävs ett smidigt, praktiskt fungerande regelsystem för tillgodoräkning av studier i annat nordiskt land.

Styringsgruppen för det nordiske administratorsamarbejde meddelar att man inom ramen för administratorsarbetet har tillsatt en planläggningsgrupp för att utreda frågor i anslutning till ekvivalens av examina och meritöverföringar. Arbetsgruppen har även tillsatts mot bakgrund av ett intensivare generellt internationellt samarbete på ekvivalensområdet. Vid en nordisk konferens arrangerad av planläggningsgruppen föreslogs att en samlad översikt över de procedurer som används vid behandlingen av ekvivalensfrågor i de nordiska länderna utarbetas, att behovet för gemensamt ansöknings- och vägledningsmaterial kartläggs, att det utarbetas förteckning över handläggare och över informationsmaterial, och att det utges en nordisk terminologiöversikt för ekvivalenssaker samt en bedömning av vilka minimiuppgifter de enskilda institutionerna skall registrera vid ekvivalensbeslut. Vidare anser planläggningsgruppen en bedömning av databas- och annat samarbete med informationscentra i Europa och i den övriga världen vara nödvändig. Inom administratorsarbetet lägger man stor vikt vid planläggningsgruppens arbete och man har även förlängt gruppens mandat med två år.

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna konstaterar i sitt yttrande att de nordiska journalistutbildningarna har haft ett mycket välutvecklat samarbete under de senaste 15 åren, och att detta har bidragit till en i stort sett likartad syn på journalistyrket, vilket i sin tur bör ha underlättat studenternas möjligheter att få sina examina godkända som likvärdiga i de nordiska länderna. Ett fortsatt samarbete och en koordinering av utbildningarna skulle underlätta genomförandet av medlemsförslaget. Rektorskommittén meddelar att man i dag saknar medel för att fortsätta samarbetet.

Nordens fackliga samorganisation anser att utvidgningen av tentamens- och examensgiltigheten bör få en högre prioritet i det framtida samarbetet.

Nordiska akademikerrådet hänvisar till en ny finsk lag om den tjänsteberörighet som högskolestudier utomlands medför. Lagen anger på vilka grunder högskolestudier som finländska medborgare bedrivit utomlands kan jämföras med motsvarande högskolestudier i Finland. Avsikten är att sådana högskolestudier skall ge samma berörighet för offentliga tjänster som motsvarande finländska högskolestudier. Akademikerrådet anser den finska lagen vara ett steg på vägen mot det mål som medlemsförslaget anger.

2.1.2 *Finländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet anser beträffande tentamensgiltigheten att det finns skäl att fästa uppmärksamhet vid den praxis som högskolorna följer, samt vid ett förbättrat informationsutbyte mellan universiteten. Möjligheterna borde förbättras för studerande att för en viss tid gå över till en annan högskola. Vidare föreslås att det i varje land finns en person som ges i uppdrag att koordinera och stimulera samarbetet inom universitetssektorn.

Helsingfors universitet anser att hindren för mobilitet borde avskaffas genom att de föreskrifter som gäller studierna ges en flexibel tolkning. En utvidgad tentamens- och examensgiltighet vore ett steg i denna riktning. Ekvivalensvärderingen kunde även underlättas genom förbättrad information om innehållet i examina och studierna i de olika länderna.

Uleåborgs universitet hänvisar till den lag som har stiftats i Finland angående den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför.

Tammerfors universitet hänvisar för sin del till det arbete som bedrivs av en särskild planeringsgrupp inom ramen för det nordiska universitetsadministratorsarbetet. Giltighetsfrågan borde lösas genom ett nordiskt avtal, där vissa examina skulle konstateras svara mot varandra.

Jyväskylä universitetet anser att arbetet med ett tillgodoräknande av tentamina oberoende av var de avlagts går i rätt riktning. Arbetet förutsätter emellertid ytterst omfattande reformer.

Joensuu universitet anser den mest centrala frågan i arbetet på ett samarbetsprogram vara tillgodoräknandet av avlagda examina och delexamina

Helsingfors handelshögskola omfattar målet att utvidga den nordiska examens- och tentamensgiltigheten. Ett successivt genomförande torde dock på grund av de stora olikheter som idag finns förutsätta rekommendationer och direktiv på ministernivå. Dessutom påpekar handelshögskolan att vissa examina, i synnerhet rättsvetenskapliga och medicinska, alltid kommer att innehålla sådana element som förutsätter legalisering i respektive land. Man konstaterar vidare i yttrandet att de finländska studerande som i Sverige avlagt ekonomexamen har varit tvungna att komplettera utbildningen med ett års studier för att få samma kompetens till de statliga tjänsterna som de finländska ekonomerna.

Svenska handelshögskolans examensstadga ger rektor möjligheter att bevilja studerande rätt att ersätta i utbildningsprogram ingående studieperiod med studieprestation som avlagts i annan högskola. I syfte att underlätta utbyte av studieperiod och för att aktivera de studerande till studier i annat nordiskt land har Svenska handelshögskolan ingått samarbetsavtal med Handelshögskolan i Stockholm och Norges handelshøgskole. Man anser det dock inte vara troligt att man på kort sikt förmår samplanera högskolestudierna så, att examen avlagd i ett nordiskt land automatiskt skulle äga giltighet i de övriga nordiska länderna. Därför är det av största

vikt att det utarbetas klara regler för hur examina avlagda i ett nordiskt land skall kompletteras för att vinna giltighet i de övriga nordiska länderna.

Finlands högskolerektors råd tar inte i detalj ställning till enligt vilket tillvägagångssätt studieresultat skall godkännas. Det uttalande som har framförts av Tammerfors universitet, enligt vilket avlagda resultat enligt huvudregeln skall kunna betraktas utgående från den allmänna nivån och omfattningen snarare än enligt detaljerade jämförelser av vitsord och examina, anses dock vara berättigat. Hela problematiken anses kräva särskilda utredningar. I yttrandet hänvisas även till den i Finland antagna lagen om tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför. Högskolerektorernas råd anser att de praktiska omständigheter som gäller jämförelser av examina torde vara möjliga att lösa genom nordiska överenskommelser, man ser däremot ingen anledning att försöka förenhetliga examina och undervisningssystem utan anser att de nordiska länderna kan bevara sina särdrag på området.

Ålands landskapsstyrelse noterar med särskild tillfredsställelse förslaget om utvidgning av den nordiska tentamens- och examensgiltigheten. Ålands läge mellan det finländska och det svenska utbildningssystemet och det faktum att åländska studerande ofta byter såväl högskola som studieland gör att en lösning av examensgiltighetsfrågorna är ett angeläget mål.

2.1.3 Isländska remissyttranden

Enligt *Statens forskningsråd* synes de problem som medlemsförslaget behandlar på de flesta allmänna tekniska och vetenskapliga områden inte vara något större hinder för mobilitet. Enligt forskningsrådet har de flesta universitet och högskolor jämförbara examenskrav, och ett omfattande samarbete äger rum mellan Islands universitet och skolor i de andra nordiska länderna i syfte att säkra tillgång för isländska studerande till studieplatser i nordiska skolor. Problem uppstår främst när det är fråga om auktorisering av yrkesrättigheter på bestämda områden. En sådan auktorisering används ofta för att begränsa möjligheterna att utöva ett bestämt yrke. Sådana begränsningar bör generellt vara onödiga om en person har avlagt examen vid erkänt universitet i Norden.

2.1.4 Norska remissyttranden

Akademikernes fellesorganisasjon anser att man bör överväga att rekommendera varje land att som generell regel fastslå att alla nordiska examina av likvärdigt omfång och på likvärdig nivå med det egna landets examina godkännas. Om en examen från ett annat nordiskt land inte godkänns som likvärdig, skall detta motiveras. På detta sätt skulle man enligt organisationen uppnå det resultatet att bristande likvärdighet skulle kräva aktiva motiveringar och beslut, och inte den reella likvärdigheten. Vidare bör en utvidgad examensgiltighet omfatta en samordnad katalogisering av hur delexamina från ett land godkänns i de andra länderna.

Universitetet i Oslo anser att man borde kunna uppnå konkreta resultat på området men att upplysningar man har fått av norska studenter som har försökt få sina examina godkända i de andra nordiska länderna tyder på att man i Norge har varit mera tillmötesgående än i de andra länderna. I yttrandet hänvisas till det arbete som pågår inom administratörsarbetet.

2.1.5 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet hävdar med hänvisning till det arbete som redan har utförts inom ramen för det nordiska kulturavtalet, att det på det formella planet, dvs genom flera bestämmelser och nordisk tentamensgiltighet, knappast går att komma längre för att öka det nordiska utbytet av studerande. Däremot torde det vara möjligt att utöver redan ingångna avtal om nordisk arbetsmarknad utvidga denna till flera yrkeskategorier, t. ex. jurister, präster och ekonomer, och att på detta sätt skapa bättre förutsättningar för att betrakta Norden som en gemensam utbildningsmarknad. I stället för flera avtal och regler föreslår UHÅ att de svårigheter som enskilda studerande i praktiken möter, när de begär tillgodoräknande av tidigare studier från ett annat nordiskt land, i så stor utsträckning om möjligt bör undanröjas. I detta sammanhang borde särskilt inrättade centra för värdering av utländsk högre utbildning, så kallade ekvivaleringscentra, kunna spela en viktig roll. Väsentligt är då att dessa centra ges resurser för en kontinuerligt återkommande mötesverksamhet i syfte att bygga upp en samlad kunskap som bas för information och rådgivning.

Centrala studiestödsnämnden framhåller att avsikten, när de nuvarande nordiska bestämmelserna om tentamensgiltighet infördes, var att man genom en normering av studietiderna inom olika ämnesområden på sikt skulle komma fram till mera enhetliga regler. Studiestödsnämnden konstaterar att man vid bedömningen av tidigare studier i praktiken ofta utgått från innehållet i utbildningen. Ur studiesocial synpunkt anses den bristande samordningen mellan länderna vara olycklig eftersom den kan medföra längre studietider än normalt i förhållande till studiemålet. En följd av detta blir ökade kostnader för den enskilda och för samhället. Man förmoder även att osäkerheten om i vilken utsträckning studierna kommer att tillgodoräknas medför att många avstår från möjligheten att söka sig till utbildning i ett annat nordiskt land.

Svenska akademiska rektorskonferensen anser att arbetet måste konkretiseras så att man vid planering av utbildningen tar hänsyn till det totala utbudet i Norden. Utbildningsmyndigheten bör i kursplanen ange att vissa moment eller kurser med fördel kan fullgöras vid en annan högskoleenhet i Norden. Om tillgodoräkandet av annan nordisk utbildning garanterades i förväg skulle en studerande utan risk för förlängd studietid kunna förlägga utbildningen utomlands. Ett av de största hindren för studerandemobilitet skulle därmed undanröjas.

2.2 Utlysning av högre tjänster i alla nordiska länder

2.2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning anser det vara önskvärt att tjänster på docent- och professorsnivå utlyses i samtliga nordiska länder. Nämnden inser att det kan vara en ekonomisk belastning.

Styringsgruppen för det nordiske administratörsamarbejde konstaterar att det redan i dag på vissa områden är tradition att ledigförklara högre universitetstjänster i Norden, men att det inte existerar någon samnordisk regel för detta. Av yttrandet framgår vidare att Nordiska ministerrådet har beviljat anslag för en utredning om möjligheten att öka den internordiska mobiliteten för universitetslärare. En rapport väntas föreligga vid årsskiftet 1986–87.

Nordens fackliga samorganisation anser att utlysningen av högre tjänster fungerar relativt bra men att frågan bör beaktas i ett eventuellt samarbetsprogram.

Nordiska akademikerrådet stöder åtgärder som syftar till att öka rörligheten mellan nordiska universitet och högskolor. Ett sätt att uppnå detta är att tjänster på professors- och docentnivå utlyses i samtliga nordiska länder.

2.2.2 Finländska remissyttranden

Finlands högskolerektorers råd anser att förslaget om utlysning av högre tjänster i alla nordiska länder kan förverkligas och även skulle leda till ett effektivare utnyttjande av tillgängliga andliga resurser. Enligt rådets uppfattning borde dock speciellt möjligheterna för kort- och långvariga lärarutbyten utvecklas.

Helsingfors universitet har en positiv inställning till förslaget. Universitetet har även goda erfarenheter av ett avtal om lärarutbyte med Uppsala universitet.

Uleåborgs universitet anser det vara problematiskt att lediganslå högre universitetstjänster i hela Norden av kostnadsskäl. Man understöder däremot en fortsättning av det system många universitet och högskolor följer, nämligen att lediga högre universitetstjänster meddelas de universitet som har utbildning på motsvarande område.

Joensuu universitet anser att frågan bör utredas i syfte att finna ett tillvägagångssätt som inte ökar annonskostnaderna för ett enskilt universitet.

Tammerfors universitet anser att utlysningen av högre universitetstjänster i hela Norden är en förbättring värd understöd.

Helsingfors handelshögskola anser inte utlysningen av högre universitets- och högskoletjänster vara till speciellt stor nytta för de finskspråkiga högskolorna. Vid dessa krävs i regel tillräckliga kunskaper i finska språket för lärartjänst.

2.2.3 *Norska remissyttranden*

Akademikernes fellesorganisasjon stöder en utlysning av högre universitets- och högskoletjänster i alla nordiska länder. Större resurser bör även avsättas för detta ändamål.

Universitetet i Oslo meddelar att tjänster i princip borde lediganslås i dag, men att universitetet bör be departementet om tillstånd om man önskar göra detta.

Universitetet i Bergen hänvisar även för sin del till de regler som gäller i Norge. Universitetet finner det rimligt att institutionerna från fall till fall avgör om en professur skall ledigförklaras i hela Norden.

2.2.4 *Svenska remissyttranden*

Universitets- och högskoleämbetet konstaterar att tämligen detaljerade regler har fastslagits för ledigkungörande och tillsättning av högre universitetstjänster. Det finns dock inga hinder för att lediga tjänster t. ex. annonseras i utländsk press. På grund av de livliga förbindelserna inom Norden torde, enligt UHÄ, de som är intresserade av att söka lärartjänster i annat nordiskt land lätt kunna hålla reda på när en tjänst som ter sig lockande blir ledig. UHÄ ifrågasätter om det, för att uppnå det av förslagsställaren angivna syftet, är nödvändigt att tillgripa en så vittgående åtgärd som att föreskriva ett obligatoriskt utlysande av lediga tjänster. En rekommendation om att utlysa sådana tjänster synes däremot vara en tänkbar åtgärd.

2.3 *Gemensam planering av nya enheter*

2.3.1 *Nordiska remissyttranden*

Styringsgruppen for det nordiske administratorsamarbejde föreslår att man överväger om det finns behov för en samnordisk ordning på särskilda områden, där vissa utbildningar, eller delar av utbildningar, i ett enskilt nordiskt land begränsas både i förhållande till landets egna studerande och därför också i förhållande till studerande från övriga nordiska länder. En lösning som påminner om den som har etablerats i anslutning till de samnordiska kurserna vid Det danske Kunstakademis konservatorskole kunde i så fall eventuellt användas som utgångspunkt. En samordning vid upprättandet av nya utbildningar eller vid en tillfällig utvidgning av intagningen till existerande utbildningar skulle kunna ge fördelar om samnordiska insatser genomförs i syfte att säkra studiemöjligheterna för studerande från alla nordiska länder, t. ex. genom nordiska bidrag till en enskild institution och med plikt för denna att inta ett antal studerande från de andra nordiska länderna.

Nordens fackliga samorganisation anser att ett nordiskt samarbete vid planeringen av utbildningen i vissa fall medför ökade resurser. Speciellt goda resultat kan ses i det gränsregionala utbildningssamarbetet. NFS anser dock att frågan bör bedömas från fall till fall.

Nordiska akademikerrådet anser att möjligheterna till en samplanering vid etablerandet av nya enheter närmare bör utredas. I synnerhet bör en samplanering inom delar av den högre utbildningen kunna ge betydande samordningsvinster, i fråga om investeringar i bl. a. material och utrustning, där behoven i dag är svåra att tillgodose.

2.3.2 *Finländska remissyttranden*

Enligt *Finlands högskolerektorers råd* kunde gemensam planering och sammanslagning av resurser i Norden medföra förbättrade möjligheter inom utvecklingen av kostnadskrävande projekt och nya forskningsfält. Vid sidan av ett samarbete inom naturvetenskaperna och på det tekniska området torde även samarbetsmöjligheter finnas inom andra områden. I yttrandet hänvisas till att en behovsutredning nyligen har genomförts i Finland rörande undervisning och forskning i utomeuropeiska språk och att ett åtgärdsprogram för universitet och högskolor har utarbetats. Med tanke på det internationella samarbetets växande omfattning torde gemensamma satsningar vara möjliga inom undervisningen och forskningen på detta område.

Enligt *Uleåborgs universitet* förefaller det svårt att genomföra en gemensam planering vid inrättandet av nya enheter, då planeringen redan i ett land stöter på svårigheter på grund av konkurrensen mellan högskolorna.

Tekniska högskolan anser att man, när man övervägar samplanering, i första hand bör ta i betraktande undervisningsbehovet inom nya discipliner samt redan befintliga samarbetsmöjligheter inom fortbildningen och vidareutbildningen mellan universitet och högskolor i de nordiska länderna.

Ålands landskapsstyrelse stöder en samplanering vid etablerandet av nya enheter på universitets- och högskoleområdet.

2.3.3 *Norska remissyttranden*

Universitetet i Oslo anser förslaget om gemensam planering vara bra som bas för ökad mobilitet, men anser det vara vanskligt att få en sådan planering att fungera i praktiken.

Universitetet i Bergen konstaterar i sitt yttrande att det vid etableringen av ny studieenheter på nationellt plan nästan inte förekommer någon samordning mellan norska universitet och högskolor. Man antar att detta också gäller övriga länder. Ett organiserat nordiskt samarbete synes därför realistiskt. Universitetet anser emellertid ett utvidgat informationsutbyte genom existerande samarbetsordningar vara möjligt. Vidare kan det vara aktuellt att samarbeta om nya utbildningar som det inte finns underlag för i flera länder.

2.3.4 Svenska remissyttranden

Möjligheterna att vid utbyggnaden av institutioner i Norden göra besparingar och rationaliseringar genom erfarenhetsutbyte och samarbete i konkreta utbyggnadsprojekt förefaller, enligt *universitets- och högskoleämbe- ter*, uppenbara. För svensk del anses fördelarna vara mest framträdande när det gäller forskningsinstitutioner och annan forskningssamverkan. Att uppnå motsvarande fördelar och vinster beträffande den grundläggande högskoleutbildningen anser UHÄ inte vara lika lätt. Planeringen och utbyggnaden av denna utbildning är i hög grad beroende av ofta tämligen kortsiktiga nationella behov och prioriteringar. UHÄ anser det därför vara svårt att vinna uppenbara fördelar med ett mera institutionälsamt samarbete på området i Norden.

Sveriges förenade studentkårer anser att samplaneringen vid etablerandet av nya enheter kan utvecklas och avse alla högskolor i Norden.

2.4 Enhetlig inriktning och omfattning av den postgymnasiala utbildningen

2.4.1 Nordiska remissyttranden

Styringsgruppen för det nordiske administratörsarbete stöder förslaget, bl. a. för att en realisering av den föreslagna samordningen skulle minimera problemen med ekvivalens och meritöverföringar på längre sikt. Ett förverkligande av förslaget förutsätter emellertid ett djupgående undersökningsarbete, i vilket alla grupperingar inom utbildningsområdet i Norden indras.

Nordens fackliga samorganisation ställer sig tveksam till en så stram nordisk styrning som förslagsställarna åberopar.

Nordiska akademikerrådet påminner om att det i de nordiska länderna finns stora behov av fortbildning och vidareutbildning på högskolenivå. För många sådana utbildningar kan två eller flera nordiska länder vara lämpliga rekryteringsområden. Universiteten bör i högre grad anpassa kurser på sina specialområden till behoven i de nordiska länderna och söka samordna utbildningen.

De nordiske industriforbunds fellesorgan finner det tveksamt att som mål ha ett förenhetligande av utbildningens inriktning. Gemensam planering av specialistutbildningar samt utbildningar på doktorandnivå anses lättare att genomföra. Fellesorganet framhåller bl. a. betydelsen av den nordiska industriforskarutbildning som har inletts.

2.4.2 Finländska remissyttranden

Tammerfors universitet anser det vara varken möjligt eller önskvärt att förverkliga en samnordisk planering samt harmonisering av utbildningen. Universitetet anser inte heller att en sådan samordning utgör en förutsättning för medlemsförslaget centrala mål, den föreslagna nordiska tentamens- och examensgiltigheten.

Joensuu universitet anser att en samplanering av den postgymnasiala utbildningen ger utökade möjligheter för de studerande att välja vilket nordiskt land som helst som utbildningsland.

2.4.3 *Norska remissyttranden*

Akademikernes fællesorganisasjon påpekar att det föreligger ett stort behov av specialiserad fortbildning där två eller flera nordiska länder är naturliga rekryteringsområden. Institutionerna bör i högre grad utveckla ett samnordiskt utbud på sina specialområden, och koordinera dessa.

Universitetet i Oslo anser en förutsättning för ett genomförande av förslaget om ett förenhetligande av utbildningens inriktning och omfattning vara att man kommer vidare med frågan om examensgiltigheten.

Universitetet i Bergen finner det naturligt att frågan dryftas i anslutning till arbetet med det föreslagna programmet. Universitetet påpekar emellertid att graden av en gemensam inriktning klart bör begränsas.

2.4.4 *Svenska remissyttranden*

Universitets- och högskoleämbetet är ense med förslagsställarna om att vissa vinster i syfte att öka samarbetet inom Norden på universitets- och högskoleområdet kan uppnås genom ett ökat förenhetligande av studieorganisationen och de mera detaljerade examensbestämmelserna i Norden. UHÄ förordar att det arbete som redan bedrivs inom de nordiska samarbetsorganen ges ökat stöd med sikte på att underlätta studerande- och forskarutbyte i Norden.

Sveriges förenade studentkårer anser att ett förenthetligande av högskolan i Norden bör göras med stor eftertanke. SFS anser det viktigaste vara att stimulera till lärar- och studeranderörlighet.

2.5 *Enklare regler för studiemedelsanvändningen*

2.5.1 *Nordiska remissyttranden*

Nordiska forskarkurser önskar största möjliga harmonisering beträffande studiemedelsanvändningen.

Styringsgruppen for det nordiske administratorsamarbejde framhåller att en generell lindring av de olika studiestödsreglerna särskilt med hänsyn till möjligheterna att erhålla studiestöd vid studier i utlandet skulle vara till fördel och är en avgörande förutsättning för att främja mobiliteten.

Nordens fackliga samorganisation förordar en ytterligare förenkling av reglerna.

2.5.2 *Finländska remissyttranden*

Helsingfors universitet efterlyser ett utvecklat studentutbyte med stöd av stipendier mellan två nordiska högskolor.

Uleåborgs universitet, Tammerfors universitet, Joensuu universitet och

Helsingfors handelshögskola understöder en förenkling av reglerna om studiemedelsanvändning.

Statens studiestödscentral hänvisar i sitt yttrande till de samnordiska regler om studiestöd som har varit i kraft från och med läsåret 1975–76. Studiestödscentralen är av den uppfattningen att reglerna väl har motsvarat sitt syfte och att de har bidragit till att ge studenterna möjligheter att studera även i annat nordiskt land än hemlandet. Något behov av väsentliga ändringar synes enligt studiestödscentralen inte för tillfället finnas. Studiestödscentralen konstaterar att nationella stadganden om studiernas art och varaktighet påverkar beviljandet av studiestöd för studier i annat nordiskt land. Finland beviljar studiestöd närmast för avläggandet av grundexamina vid högskolor. Studiestödscentralen hänvisar till det samarbete de nordiska studiestödsmyndigheterna har och konstaterar att man inom detta samarbete har för avsikt att kartlägga de situationer där studerande som idkar studier i annat nordiskt land av olika skäl inte omfattas av studiestöd från något land. Vidare avviker studiestödsbeloppen i de enskilda länderna i hög grad från varandra. Studiestödscentralen är dock av den uppfattningen att beloppet eller kriterierna för studiestödet för tillfället inte utgör ett hinder för studier i annat nordiskt land. För Finlands vidkommande konstateras även att i stort sett samma kriterier tillämpas för beviljandet av studiestöd för studier som idkas i länder utanför Norden. Mellan de nordiska länderna finns betydande skillnader på detta område. Avsikten är att inom det nordiska samarbetet fortsätta arbetet och utreda möjligheterna till enhetligare praxis även på detta område.

2.5.3 *Norska remissyttranden*

Akademikernes fellesorganisasjon föreslår att varje land utreder hur villkoren för studiestöd kan förbättras, så att reglerna inte ställer några hinder i vägen för internordiska studier.

Enligt *Universitetet i Oslo* verkar de gällande reglerna i Norge vara adekvata, också när det gäller studier utanför Norden.

Universitetet i Bergen anslutar sig till förslaget om en utredning av frågan.

2.5.4 *Svenska remissyttranden*

Universitets- och högskoleämbetet förordar att reglerna om studiemedelsanvändningen blir så utformade att de underlättar ett så fritt utbyte som möjligt av studerande inom Norden.

Centrala studiestödsnämnden anser att nu gällande regler för studiestöd knappast kan anses utgöra något hinder för studeranderörligheten. På längre sikt är det möjligt att uppnå förenklingar genom att harmonisera studiestödssystemen i de olika länderna till varandra. Studiestödsnämnden konstaterar emellertid att de nordiska ländernas studiestödssystem till sin konstruktion är olika. Även när det gäller stödets nivå är skillnaderna

ganska stora. Studiestödsnämnden ser det för sin del som önskvärt att Nordiska rådet initierar ett utvecklingsarbete på området. Centrala studiestödsnämnden nämner en fråga som varit aktuell under senaste tid, nämligen möjligheten att få studielandets studiestöd i det fall man är gift eller sammanbor med en medborgare i studielandet. Enligt nuvarande regler är en sådan nära familjeanknytning inte tillräcklig för att studielandets studiestöd skall utgå. För en ändring krävs ställningstagande från respektive lands regeringar. Det är enligt Centrala studiestödsnämndens mening önskvärt att frågan tas upp till behandling.

Svenska akademiska rektorskonferensen anser att de studiesociala frågorna överhuvudtaget bör uppmärksammas och att utredningsuppdraget inte bör begränsas till försök till förenkling av reglerna för studiemedel. Frågor, som möjligheten att inrätta ytterligare statliga stipendier för studier i annat nordiskt land, ökad information om sådana studier och organisationen för att omhänderta nordiska gäststuderande, bör också beaktas.

2.6 Förbud mot diskriminerande avgiftsbeläggning

2.6.1 Nordiska remissyttranden

Styringsgruppen för det nordiske administratörsamarbetet framhåller att studieavgiftsproblemet snarare kan ses som ett ekonomiskt problem än som ett utslag av bristande vilja till samarbete. Så länge ett nordiskt land ensidigt skall bära utgifterna för en utbildning som de övriga länderna är intresserade av och i större omfattning sänder studerande till, bör värdlandet också kunna få någon form av ekonomiskt bistånd.

Nordens fackliga samorganisation och *Nordiska akademikerrådet* instämmer i förslaget om förbud mot diskriminerande avgiftsbeläggning.

De nordiska industriforbunds fellesorgan anser att man bör skilja på villkoren för enskilda studerande och för större organiserade grupper från ett annat land. I det senare fallet bör man inte utestänga möjligheterna till effektivt utnyttjande av gemensamma nordiska resurser genom särskilda avtal mellan nordiska länder och utbildningsinstitutioner i andra länder om utbildning av grupper av studenter mot särskild ersättning.

2.6.2 Finska remissyttranden

Helsingfors universitet och *Uleåborgs universitet* anser att diskriminerande avgifter på studieplatser bör avskaffas.

Även *Tammerfors universitet*, *Jyväskylä universitet* och *Joensuu universitet* ansluter sig till förslaget.

Helsingfors handelshögskola anser att de nordiska ländernas studerande bör behandlas på lika grunder i fråga om de avgifter som eventuellt upp bärs för studier.

Tekniska högskolan har avskaffat avgifterna för studieplatser för samtliga studerandes del.

Ålands landskapsstyrelse finner det önskvärt att förbud införs mot diskriminerande avgiftsbeläggning.

2.6.3 *Norska remissyttranden*

Akademikernes fellesorganisasjon uttalar att diskriminerande avgiftsbeläggning av studenter från andra nordiska länder inte bör förekomma.

Enligt *Universitetet i Oslo* synes det vara berättigat att man inför förbud mot en praxis med avgifter för studieplatser.

Universitetet i Bergen anser det inte vara önskvärt att nordiska studenter som studerar i ett annat nordiskt land påläggs diskriminerande avgifter.

3. Utskottet

3.1 *De nordiska samarbetsavtalen och den högre utbildningen*

Förslaget om ett särskilt program för att intensifiera samarbetet inom den högre utbildningen i Norden berör ett centralt och omfattande område av det nordiska kultursamarbetet. Enligt Helsingforsavtalet (artikel 9) bör de nordiska länderna bibehålla och vidga möjligheten för studerande, hemmahörande i annat nordiskt land, att idka studier och avlägga examen vid sina utbildningsanstalter. Samma artikel innehåller även stadganden om tillgodoräknande av examina samt möjligheter till studiestöd. Vidare bör länderna enligt artikel 10 samordna sådan utbildning som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning. Enligt Helsingforsavtalet har länderna även förpliktat sig till ett samarbete, där det är ändamålsenligt, vid utbyggnaden av utbildningsanstalter genom fortlöpande samverkan beträffande utbyggnadsplaneringen och dess genomförande (artikel 11).

Samarbetet på utbildningsområdet skall enligt det nordiska kulturavtalet bl. a. vidga möjligheterna för studerande och andra hemmahörande i ett nordiskt land att utbilda sig och avlägga examen vid övriga nordiska ländernas utbildningsanstalter. Vidare skall man inom samarbetet sträva till att inrätta gemensam utbildning eller gemensamma utbildningsinstitutioner, i synnerhet inom de mest avancerade och specialiserade utbildningslinjerna. Dessutom skall avtalsparterna åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, samt söka samordna den offentligt anordnade utbildning som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning (artikel 3 pkt e, f, g och k).

3.2 *Samarbetsprogram*

Nordiska rådet avgav redan under de första verksamhetsåren en rad rekommendationer angående samarbetet mellan universitet och högskolor i Norden.

År 1973 avgavs en rekommendation om samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (*rek nr 17/1973*). Utskottet önskade genom re-

kommendationen ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Rekommendationen ansågs för rådets del slutbehandlad 1982. De med anledning av rekommendationen avgivna meddelandena visade att strävandena att förverkliga rekommendationen försvårades av att utvecklingen inom området varit oenhetlig i de nordiska länderna. Utskottet fann det inte då realistiskt att räkna med att rekommendationens uttryckliga syfte skulle kunna förverkligas, men ansåg dock att samarbetet inom den högre utbildningen annars utvecklats i positiv riktning och i linje med kulturavtalets syften.

Av Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1985 (*C 1:1986*) framgår att man i syfte att öka samarbetet inom den högre utbildningen i Norden under de senaste åren har igångsatt en del projekt om generella frågor. För dessa projekt gäller allmänt att kulturavtalets organ inte bär huvudansvaret för verksamheten. Det positiva med denna modell är enligt ministerrådet att projekten får en mera direkt förankring i nationella miljöer. Samtidigt medges att arbetet kan komma att sakna en överordnad prioritering och planering. Kulturutskottet har tidigare uttalat att ett mera systematiskt samarbete inom den högre utbildningen är nödvändigt för att nya samarbetsresultat skall kunna uppnås.

För att stöda det samarbete som har etablerats inom den högre utbildningen i Norden, och för att underlätta ett genomförande av de förpliktande bestämmelser på detta samarbetsområde som ingår i de nordiska samarbetsavtalen, finner utskottet att nya samarbetsinitiativ på området bör tas. Utskottet anser därför, i likhet med vad som anförs i medlemsförslaget och i de remissuttalanden som avgivits med anledning av detta, att ett förslag till samarbetsprogram för den högre utbildningen i Norden bör utarbetas av Nordiska ministerrådet och föreläggas Nordiska rådet. Programmet bör enligt utskottet utformas så att man i detta uppställer mål och anger konkreta åtgärder, som kan leda fram till att Norden även i praktiken etableras som ett gemensamt utbildningsområde. Programmet bör även, enligt utskottet, utformas så att arbetet med de olika åtgärder som föreslås i programmet begränsas till en viss tidsperiod t. ex. tre till fem år, och att programmet därefter med jämna mellanrum evalueras och revideras, så att utrymme vid behov kan skapas för nya insatser på området.

Utskottet förutsätter att ministerrådet i förbindelse med arbetet på ett samarbetsprogram även utreder vilka organisatoriska lösningar som är nödvändiga för att detta område bäst skall kunna utformas som ett särskilt samarbetsområde. Härvid bör ministerrådet fästa särskild vikt vid att arbetet i framtiden utformas så att ett nära samarbete kan utvecklas mellan de officiella nordiska samarbetsorganen och de samarbetsorgan universiteten och högskolorna i Norden har upprättat. Utskottet hänvisar här särskilt till det förtjänstfulla arbete som utförs på initiativ av Nordiska univer-

sitetsrektorrådet och Styringsgruppen för det nordiske administratorsamarbeide.

Innehållsmässigt bör tre av de områden som anges i medlemsförslaget, och som enligt utskottet utgör de centrala frågorna för ett utbyggt samarbete inom den postgymnasiala utbildningen, utgöra utgångspunkter för programmet, nämligen tentamens- och examensgiltigheten i Norden, samplaneringen av nya enheter på universitets- och högskoleområdet samt möjligheterna att förenhetliga utbildningens inriktning och omfattning. Härvid bör man, enligt utskottet, i ett första skede fästa särskild vikt vid de frågor som gäller tentamens- och examensgiltigheten i Norden.

3.2.1 *Tentamens- och examensgiltigheten*

Övergripande regler för tentamens- och examensgiltigheten fastställdes år 1975 av Nordiska ministerrådet. Enligt reglerna skall en merit som man har fått genom utbildning i ett land kunna knytas samman med en merit som uppnåtts i ett annat land i Norden. Tillsammans skall delarna kunna ingå i en examen eller en del av en examen. Enligt reglerna avgör universitetet eller högskolan i mottagarlandet om en merit kan tillgodoräknas eller inte. Avtalet har emellertid inte, enligt utskottet, skapat tillräcklig klarhet beträffande de enskilda studenternas möjligheter att tillgodoräkna sig meriter från andra universitet och högskolor. Den osäkerhet som har funnits, och som fortfarande finns på denna punkt, har motverkat en ökad mobilitet bland studenterna i Norden.

Utskottet konstaterar att remissorganen, som förordar en utvidgad tentamens- och examensgiltighet, i sina svar närmast visar på två olika handlingslinjer för att nå detta mål. Vissa remissorgan anser att det samarbete som gäller ekvivalensfrågor bör intensifieras, att informationen bör förbättras såväl till de studerande som mellan universitetet, och att procedurerna när det gäller att tillgodoräkna sig studier från annat land bör förenklas. Andra remissinstanser anser att en mera utvidgad tentamens- och examensgiltighet förutsätter mera generella regler och en bedömning av den allmänna nivån och omfattningen av studierna snarare än detaljerade jämförelser av vitsord och examina.

Utskottet stöder självfallet de förslag som lagts fram om förbättrad information i syfte att underlätta behandlingen av frågor som berör tentamens- och examensgiltighet, och anger i det följande några av dessa förslag.

En samlad översikt över de procedurer som används vid behandlingen av ekvivalensfrågor i de nordiska länderna bör utarbetas, behovet för gemensamt ansöknings- och vägledningsmaterial bör kartläggas och spridningen av publikationen "Att studera i Norden" bör förbättras. En förteckning över handläggare och över informationsmaterial har efterlysts, och vidare har framförts önskemål om en nordisk terminologiöversikt för ekvivalenssaker. Vidare ges i remissvaren exempel på möjligheterna att

bedriva studier i annat nordiskt land genom samarbetsavtal mellan olika högskolor. Som en möjlighet nämns även att utbildningsmyndigheterna i kursplanerna anger att vissa moment eller kurser med fördel kan fullgöras vid en annan högskoleenhet i Norden. På så sätt kunde garantier på förhand ges för att utbildning i ett annat land tillgodoräknas i hemlandet.

Utskottet anser emellertid inte enbart förbättrade informationsåtgärder vara tillräckliga för att garantera en förbättrad tentamens- och examensgiltighet i Norden. Utskottet finner därför att man i utformningen av ett samarbetsprogram, när det gäller tentamens- och examensgiltigheten, bör välja en linje som innebär att flexibla lösningar av dessa frågor eftersträvas. Man bör härvid undvika att bygga upp ett system för bedömning av ekvivalensfrågor som är bundet till detaljerade jämförelser av studierna vid enskilda universitet och högskolor i Norden. Enligt utskottets uppfattning ställer man i alla nordiska länder höga kvalitetskrav på universitetsutbildningen. Detaljerade jämförelser av studierna vid olika utbildningslinjer i Norden anser utskottet därför inte vara ändamålsenliga eller förenliga med tanken om Norden som en gemensam utbildningsmarknad. De jämförelser som görs i ett land bör bygga på ett förtroende för utbildningssystemen i de nordiska grannländerna och främst avse den allmänna nivån och studietidens längd. Den som anställer en person med utbildning från ett annat nordiskt land avgör i sista hand den sökandes kvalifikationer, och möjligheterna att göra en sådan bedömning bör ej förhindras på formella grunder. Vid beredningen av lösningsmodeller för denna fråga anser utskottet att man bör beakta erfarenheterna av den i Finland nyligen stiftade lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför. Syftet med lagen är att vid besättandet av tjänster inom den offentliga förvaltningen i Finland jämställa finska medborgare som har bedrivit högskolestudier utomlands med medborgare som har bedrivit högskolestudier i hemlandet. Lagen avser att förbättra möjligheterna att inom förvaltningen anställa personal som utomlands har erhållit utbildning på högskolenivå. Beslut om jämställande av examen fattas av undervisningsministeriet. Regeringen kan även generellt besluta att viss utomlands avlagd examen jämställs med examen avlagd i Finland.

Högskolestudier bedrivs ofta i en miljö som i hög grad präglas av ett aktivt internationellt samarbete. Utskottet finner det angeläget att man inom det nordiska samarbetet, när arbetet med tentamens- och examensgiltigheten förs vidare, noggrant följa den internationella utvecklingen på området och aktivt tar del framför allt i det arbete som genomförs av Europarådet inom ramen för det europeiska kulturavtalet, och som innebär att ett nätverk av nationella informationscentra för akademisk mobilitet och ekvivalensfrågor byggs upp.

I vissa fall anser utskottet att man, vid sidan av ett arbete för utvidgad tentamens- och examensgiltighet, även bör överväga att genom nya avtal utvidga den nordiska arbetsmarknaden till att beröra flera yrkeskategorier.

Detta gäller framför allt sådana kategorier för vilka förutsätts särskild legalisering i respektive land.

3.2.2 *Gemensam planering*

Med hänvisning till den ovan refererade behandlingen av *rek nr 17/1973* om samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor konstaterar utskottet att det hittills har varit svårt att uppnå konkreta resultat på detta område. Utskottet betonar emellertid att en sådan samplanerad utbyggnad bygger på en kontinuerlig process och anser att samarbetsprogrammet framför allt bör beakta hur detta arbete kan föras vidare och utvecklas. En viktig utgångspunkt för en sådan diskussion i Norden bör vara hur den högre utbildningen kan utvecklas utan att det uppstår ytterligare skillnader i utbildningen på olika områden. Utskottet konstaterar även att frågan om enhetlig inriktning och omfattning av den postgymnasiala utbildningen i många avseenden har beröringspunkter med den nordiska tentamens- och examensgiltigheten. Den av utskottet förordade mera flexibla lösningen av ekvivalensfrågorna ger enligt utskottet varje land större utrymme inom planeringen av utbildningen och därmed möjligheter att värna om sådana element i utbildningen som anses specifika för landet i fråga.

Utskottet omfattar förslaget om gemensam planering av nya enheter. Vidare anser utskottet att ett närmare samarbete bör eftersträvas i utbildningen på smala områden. Samarbetsprogrammet bör även fästa uppmärksamhet vid möjligheterna till gemensam fortbildning och vidareutbildning på nordisk nivå, något som vissa remissorgan framhåller som ett särskilt angeläget samarbetsområde.

3.3 *Andra samarbetsfrågor*

Utskottet anser att vissa av de samarbetsfrågor som tas upp i medlemsförslaget bör kunna lösas vid sidan av arbetet med ett samarbetsprogram för den högre utbildningen och utan tidskrävande utredningar. Utskottet avser här de förslag som läggs fram om att lediganslå högre universitetstjänster i hela Norden, att förenkla reglerna beträffande studiemedelsanvändningen samt att införa förbud mot diskriminerande studieavgifter. Alla dessa förslag får ett brett stöd av remissorganen.

Utskottet uppmanar ministerrådet att i samarbete med nationella myndigheter, universitet och högskolor verka för att högre universitetstjänster lediganslå i alla länder. Vidare anser utskottet att ministerrådet bör ge de nordiska studiestödsmyndigheterna i uppdrag att gemensamt vidta åtgärder för att förenkla reglerna för studiestöd i utlandet, såväl inom Norden som när nordiska medborgare studerar utanför Norden.

Beträffande frågan om särskilda studieavgifter för studerande från annat nordiskt land konstaterar utskottet att alla universitet och högskolor som har yttrat sig i denna fråga är av den uppfattningen att diskriminerande avgifter på studieplatser bör avskaffas. Ministerrådet bör vidta nödvändiga

åtgärder för att genomföra detta förslag till den del sådana avgifter direkt kommer att beröra enskilda studerande. I den mån ett nordiskt land i större omfattning sänder studerande till en särskild utbildningslinje i ett annat land bör finansieringen av utbildningen lösas direkt mellan berörda länder och utbildningsinstitutioner.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta ett förslag till samarbetsprogram för den högre utbildningen, och att i programmet bl. a. fästa särskild vikt vid en utvidgad tentamens- och examensgiltighet, samt att i anslutning till programarbetet framlägga förslag om hur samarbetet inom den högre utbildningen i Norden kan utformas som ett särskilt område inom den nordiska samarbetsorganisationen;
2. att verka för att högre tjänster vid universitet och högskolor lediganslås i samtliga nordiska länder,
att införa förenklade regler för studiestöd vid studier i annat nordiskt land, och
att avskaffa diskriminerande avgifter på studieplatser för studerande från annat nordiskt land.

Helsingör den 11 november 1986

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Karin Kjølbro (Tvfl)

Thea Knutzen (H)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Ib Stetter (KF)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Skdl)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet

(Väckt av Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Rune Gustavsson, Elver Jonsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Jens Steffensen och Marjatta Väänänen)

I artikel 9 i Helsingforsavtalet stadgas, att de nordiska länderna bör bibehålla och utvidga möjligheterna för studerande hemmahörande i annat nordiskt land, att idka studier och avlägga examen vid sina utbildningsanstalter. Delexamen skall vidare, enligt samma artikel, i största möjliga utsträckning få tillgodoräknas vid avläggande av slutexamen i annat nordiskt land.

Det nordiska kulturavtalet från år 1971 preciserar ytterligare de nordiska åtagandena på universitets- och högskoleutbildningens område. Artikel 3 i kulturavtalet fastlägger i detalj vilka områden samarbetet skall inriktas på. Utbildningssystemens struktur, vidgningen av möjligheterna för studeranden att avlägga examen i annat nordiskt land, giltigheten hos i annat nordiskt land avlagd examen etc. behandlas. Dessa formellt mycket förpliktande bestämmelser till trots synes skillnaderna mellan universitets- och högskolesystemens uppbyggnad i de nordiska länderna snarare ha tilltagit än minskat. Vid utbyggnaden av universitet och högskolor i Norden har nationella intressen satts i förgrunden. Möjligheterna till nordisk samplanering har inte beaktats.

Ungefär en halv miljon människor var vid 1980-talets första år sysselsatta med postgymnasiala studier. I grova drag fördelade sig dessa studerande mellan tre huvudgrupper; 1. läkare, jurister, ämneslärare m. fl. för vilka krävs minst fyra års utbildning, 2. förvaltningsutbildning på två till tre år och 3. kortare utbildning på ett till två år.

Genom att de nordiska länderna låtit bygga upp sina utbildningssystem på sinsemellan vitt skilda sätt har flyttning mellan länderna försvårats. Möjligheterna att få sin universitets- eller högskoleexamen godtagen fullt ut i annat nordiskt land är begränsade. Tanken på Norden som en gemensam utbildningsmarknad har måst släppas. Att vissa mindre reformer på området, såsom att studiestödet får användas vid studier i annat nordiskt land, kunnat genomföras förtar inte intrycket av att svårigheter fortsatt finnes. En universitetsexamen avlagd i ett nordiskt land godkännes inte alltid som likvärdig med examen avlagd i ett annat nordiskt land. Med stöd av särskilda överenskommelser har dock en gemensam arbetsmarknad för

ett 20-tal yrkeskategorier på hälso- och sjukvårdsområdet i Norden kunnat etableras även om utbildningsgångarna inte är identiska. Denna ordning borde kunna utgöra ett mönster för ett kommande, ömsesidigt godkännande av universitets- och högskoleexamina avlagda i Norden. Vissa bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet infördes vid 1970-talets mitt. Dessa lämnar dock stort utrymme för bedömningar av skönmässig natur.

På nordiskt plan har forskningsfrågorna stått i förgrunden de senaste åren. Ett nordiskt forskningspolitiskt råd har inrättats. Nordiska forskarkurser anordnas med hjälp av nordiskt beviljade medel. Nordiska institutioner och nämnder med uppgift att koordinera forskningen har etablerats och inom vissa särskilt angelägna områden har punktinsatser gjorts.

Enligt vår mening talar många skäl för att de utbildningspolitiska aspekterna i fråga om den postgymnasiala utbildningen i Norden bör komma i förgrunden i framtiden. Vid planering av nya universitet och högskolor bör nordiska samarbetsmöjligheter beaktas. Rörligheten mellan nordiska postgymnasiala utbildningsanstalter bör ökas. Ett sätt att medverka härtill är att tjänster på professors- och docentnivå utlyses i samtliga nordiska länder. Inom ramen för det nordiska tjänstemannautbytet bör universitetslärare kunna stimuleras att undervisa och forska i annat nordiskt land. Tentamensgiltigheten och examensgiltigheten bör vidgas. Målet bör vara att varje tentamen som avlagts i ett nordiskt land bör få tillgodoräknas vid studium inom samma ämnesområde i annat nordiskt land. Slutexamina bör givetvis betraktas som likvärdiga varhelst i Norden de än avlagts. Detta förutsätter insatser av harmoniseringskaraktär. Att, såsom förts på tal, belägga studier i annat nordiskt land med en avgift som inte avkrävs studerande från det egna landet är en styggelse och bör inte få förekomma. Publikationen "Att studera i Norden" har nyligen utkommit med sin femte utgåva. Den bör kontinuerligt ajourföras och spridas till samtliga berörda på lärar-, administrations- och elevsidan.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utan dröjsmål

inleda arbetet på ett nordiskt handlingsprogram för intensifierat samarbete på den postgymnasiala utbildningens område varvid särskilt bör beaktas:

- a. utvidgningen av den nordiska tentamens- och examensgiltigheten,
- b. utlysning av högre universitetstjänster i hela Norden,
- c. samplanering vid etablerandet av nya enheter på universitets- och högskoleområdet,
- d. förenhetligande av utbildningens inriktning och omfattning på det postgymnasiala området i Norden.

- e. förenklade regler beträffande studiemedelsanvändning i Norden och utom Norden samt
- f. förbud mot diskriminerande avgiftsbeläggning av studieplatser för nordbor.

Stockholm, København, Reykjavík och Helsingfors den 3 december 1985

Karin Söder (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Rune Gustavsson (c)

Elver Jonsson (fp)

Aase Olesen

Páll Pétursson (F.)

Jens Steffensen (KrF)

Marjatta Väänänen (K)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om sänkta flygpriser inom Norden

(Medlemsförslaget väckt av Rune Gustavsson och Elver Jonsson m. fl., se s. 546

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 739/t om sänkta flygpriser inom Norden. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Köpenhamn den 2 mars 1986, Stavanger den 23–26 juni 1986 och Helsingör den 10–11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Rune Gustavsson och Elver Jonsson samt Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Johan Buttedahl, Karl-Gunnar Fagerholm, Olof Jansson, Jens Steffensen, Ole Gabriel Ueland och Marjatta Väänänen, hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att sänka och samordna de statliga flygplatsavgifterna för internordiska linjer samt

att utreda möjligheterna till generella sänkningar av priserna på de internordiska flyglinjerna.

Förslagsställarna betonar att förutsättningen för de allmänna strävandena om ett ökat samarbete i Norden är goda kommunikationer.

Sedan påpekas de stora variationer som finns på flygbiljettpriserna på lika långa flygsträckor när det på den ena sidan gäller inrikesflyg och på den andra sidan utrikesflyg inom Norden.

Exempel i förslaget visar på skillnader uppemot det dubbla för resa som passerar en nationsgräns jämfört med en inrikesresa med motsvarande flygsträcka. Det påpekas att en generell sänkning av dessa priser skulle vara ett inte oväsentligt bidrag när det gäller att göra Norden till hemmarknad.

Förslagsställarna erinrar om de argument som ofta hänvisas till vid diskussioner om en allmän sänkning av normalpriserna på flygbiljetter samt att de högre flygpriserna vid internordisk trafik till viss del motiveras av att de statliga avgifterna är högre där än vid inrikestrafik. Det anses

därför att en sänkning av dessa avgifter skulle vara ett steg mot utjämning av flygpriserna.

Slutligen betonar förslagsställarna att det är deras åsikt att all internordisk flygtrafik i avgiftssammanhang borde betraktas som inrikestrafik.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i Stockholm den 29–30 januari 1986 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till rådets kommunikationsutskott samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Föreningarna Nordens förbund
- SAS
- Nordiska turistrådet

Danmark

- Danmarks Turistråd
- Conair
- Mærsk Air
- Dansk Forening for nordisk Samarbejde
- Sterling Airways A/S
- Ministeriet for offentlige arbejder
- Foreign Airlines Committee Denmark
- Lufthansa

Finland

- Luftfartsstyrelsen
- Finansministeriet – skatteavdelningen
- Finnair
- Trafikministeriet
- Centralen för turistfrämjande

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Samferdselsministeriet
- Icelandair
- Luftfartsrådet

Norge

- Samferdselsdepartementet

Sverige

- Näringsfrihetsombudsmannen
- Statens pris- och kartellnämnd (SPK)
- Luftfartsverket
- Linjeflyg
- Konsumentverket

*2.1. Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget**Norden*

- Föreningarna Nordens förbund
- Nordiska turistrådet

Danmark

- Dansk Forening for nordisk Samarbejde
- Danmarks Turistråd

Finland

- Flygtrafikstyrelsen
- Trafikministeriet
- Centralen för turistfrämjande

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Samferdselsministeriet

Sverige

- Näringsfrihetsombudsmannen
- Konsumentverket

Föreningarna Nordens förbunds presidium godkände i Köpenhamn den 6 mars 1986 Nordens Förbunds handlingsprogram, där det bl. a. framgår att Föreningarna Norden vill verka för:

att flygförbindelser inom Norden prismässigt skall betraktas som inrikeslinjer.

I remissvaret påpekas betydelsen av goda och billiga kommunikationer för kontakterna inom Norden. Vidare anses det som ett viktigt mål att Norden ur taxesynpunkt betraktas som ett inrikesområde när det gäller bl. a. person- och godstransporter.

Dansk Forening for nordisk Samarbejde stödjer kraftigt medlemsförslaget och Danmarks Turistråd samt Centralen för turistfrämjande i Finland

förenar sig med *Nordiska turistrådet*, som rekommenderar närmare utredningar om varför differenser i priser uppstår samt att luftfartsmyndigheter och flygbolag anmodas arbeta för att konstlade prisskillnader i möjligaste mån elimineras.

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) i Sverige konstaterar att normalpriset på en flygresor mellan de nordiska länderna är närmare 50 procent högre än normalpriset på en inrikesresa med motsvarande flygsträcka. Det konstateras vidare att differensen delvis motiveras av avgiftsskillnader i inrikes- och utrikestrafiken även om dessa endast står för en mindre del av skillnaderna. Man pekar också på en olikhet i passagerarservicen mm. som enligt SPK dock inte till fullo förklarar prisskillnaderna.

Det påpekas att SAS, Finnair m. fl. i stort sett har ensamrätt för flygning på förutbestämda linjerelationer mellan de nordiska länderna, medan inrikesflyget utmärks av relativt sett större konkurrens från andra trafikslag.

Enligt SPK:s mening är detta en viktig förklaring till de stora prisdifferenserna mellan inrikes- och internordisk flygtrafik. Ett ökat inslag av konkurrens inom aktuell flygtrafik skulle därför, enligt SPK, sannolikt bidra till att prisdifferenserna blev mindre.

Sammanfattningsvis anser således SPK att det ingående bör prövas att genomföra prissänkningar på de internordiska flyglinjerna. I avvaktan på resultatet av en sådan utvärdering borde prishöjningar på berörda flyglinjer inte medges. Direkta prissänkningar anses dock bli kortsiktiga lösningar med hänsyn till nuvarande prissättningsprinciper och avsaknaden av konkurrens i den internordiska flygtrafiken. En bestående lägre prisnivå förutsätter, enligt SPK, samtidigt en förändring av de nuvarande marknadsvillkoren, så att t. ex. nya företag ges möjlighet att etablera sig i denna flygtrafik.

Näringsfrihetsombudsmannen (NO) i Sverige anser att de rådande prisskillnaderna mellan inrikes och internordisk flygtrafik endast till en mindre del kan förklaras med avgifts- och serviceskillnader. Det konstateras att prissättningen på flygresor de nordiska länderna emellan ej sker i konkurrens mellan flera flygbolag och inte heller från andra trafikmedel i samma utsträckning som i inrikestrafiken, i varje fall inte i fråga om affärs/tjänstresor, som har stor andel av resandet länderna emellan.

Det anses att i denna situation, där substitutkonkurrensen är svag eller saknas och där konkurrens om själva flygtrafiken i praktiken inte förekommer, återstår i princip bara för myndigheterna att i någon form bevaka priser och kostnader för att så långt som möjligt tillse att priserna inte blir för höga. Vidare poängteras att sådan priskontroll inte kan ersätta konkurrensen som effektivitetsfrämjande faktor.

Det anses att ett konkurrensmoment i flygtrafiken inom Norden skulle ge större möjligheter i dessa hänseenden. Priserna på flygbiljetter över Nordatlanten anses visa hur ett mått av konkurrens verkar prissänkande. Om möjlighet skulle ges för nya flygföretag att etablera sig på de konkur-

rensskyddade linjerna, skulle en sådan förändring, enligt NO, endast genomföras successivt. Det föreslås att koncession beviljas inom en snar framtid till ytterligare flygföretag på sträckor inom Norden, som SAS inte trafikerar, även om detta skulle innebära en viss minskning av trafik från SAS.

NO tillstyrker att de föreslagna utredningarna kommer till stånd men pekar på att eftersom flera nordiska länder berörs, kan sannolikt ett mera övergripande utredningsunderlag behövas.

Konsumentverket i Sverige ser positivt på en utveckling mot lägre priser inom den nordiska flygtrafiken. Enligt konsumentverket borde resor mellan de nordiska länderna företas på relativt sett likartade ekonomiska villkor som inrikesresor. Det anses att en inte oväsentlig del av nuvarande prisskillnader kan förklaras med att prisbildningen påverkas av de speciella konkurrensförhållanden som råder inom den nordiska flygtrafiken.

Samferdselsministeriet i Island är av den åsikten att myndigheter och transportföretag, bl. a. flygbolag, borde göra sitt yttersta för att underlätta och öka kommunikationerna, i synnerhet mellan länder med en gemensam kulturell och historisk bakgrund. Det påpekas att de isländska flygbolagen är privatägda och att medlemsförslagets intentioner därför skulle vara lättare att uppfylla där stat och/eller offentliga organ äger flygbolagen. Ministeriet stödjer förslaget men påpekar att de utredningar som föreslås måste utföras med hänsyn till internationella regler samt ICAO-paktens bestämmelser.

Trafikministeriet i Finland instämmer i *Luftfartsstyrelsens* i Finland yttrande i vilket det påpekas att enligt nuvarande förordning är passageraravgifterna i internationell flygtrafik desamma som i inrikestrafik, förutsatt att flygresan är kortare än 360 km. Detta tillämpas i flygtrafiken mellan Mariehamn och Stockholm. Ytterligare hänvisas till 20 § i förordningen om trafikavgifter på statens flygstationer, där det sägs:

''Då fråga är om flygtrafik mellan Finland och annat nordiskt land kan statsrådet på basen av ömsesidighet förordna att för denna trafiks del skall uppbäras lägre avgifter än vad som föreskrivits i denna förordning. Nedsättning av och befrielse från trafikavgifter skall till samma belopp beviljas all luftfart av samma slag som bedrivs under samma förhållanden.''

Det påpekas att på grund av denna paragraf har i Kvarken-trafiken redan sedan år 1974 tillämpats 50 % nedsatta landnings- och navigationsavgifter. Vidare erinras om att trafikavgifterna är en mycket liten del av biljettpriserna samt att priserna bestäms flygbolagen emellan men underställs vederbörande staters luftfartsmyndigheter för fastställande.

Ålands landskapsstyrelse stödjer medlemsförslaget och upplyser att landskapsstyrelsen har tagit initiativ till och anhållit om att luftfartsstyrelsen i Finland skulle gå in för att sänka start- och landningsutgifterna i trafiken mellan Mariehamn och Arlanda och samtidigt underhandla med

luftfartsverket i Sverige om en motsvarande sänkning av nämnda avgifter i syfte att nå en acceptabel prisnivå på biljettpriser för flygtrafiken på ifrågavarande turer.

2.2. Remissinstanser som delvis stödjer medlemsförslaget

Danmark

- Conair
- Mærsk Air
- Foreign Affairs Committee Denmark

Finland

- Finnair

Finnair kommer att utreda vad som kan göras för att tillmötesgå Nordiska rådets initiativ men tror dock inte på sänkning av flygpriserna mellan Finland och de övriga nordiska länderna i dagens läge. En av orsakerna till detta anses vara att flygpriserna inom Finland till stor del regleras av inrikespolitiska överväganden vilket innebär att inrikestrafiken inte täcker kostnaderna.

Conair i Danmark ställer sig positiv till en generell sänkning av flygpriserna inom Norden men är av den åsikten att detta vore möjligt enbart med fri konkurrens i flygbranschen inom Norden. När det gäller flygplatsavgifterna har *Conair* starka invändningar mot förslaget, eftersom man anser att dessa avgifter i så fall måste täckas av passagerare som flyger utanför de nordiska länderna.

Mærsk Air i Danmark instämmer i *Conairs* åsikter och framför i stort sett samma argument. Ytterligare påpekas i deras remissvar att Nordiska rådet anses kunna vara till stor nytta för alla nordiska medborgare, om det verkade för att frige charterflygningen inom Norden samt upphävde den charterskatt som i dag måste betalas för charterflygning de nordiska länderna emellan.

Foreign Affairs Committee Denmark yttrar sig enbart om förslagets första punkt och konstaterar att medlemmarna accepterar de avgifter som godkänns av de nordiska ländernas regeringar.

2.3. Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Danmark

- Lufthansa

Finland

- Finansministeriet – skatteavdelningen

Sverige

- Linjeflyg

Finansministeriet – skatteavdelningen i Finland påpekar att beslut om priset på flygbiljetter görs i Finland av respektive flygbolag samt att flygplansavgifter faller inom trafikministeriets kompetensområde.

Linjeflyg i Sverige anser sig sakna underlag för att bedömma de förutsättningar Nordiska ministerrådet har för att samordna och sänka flygplatsavgifterna för internordiska linjer.

Lufthansa i Danmark konstaterar att eftersom bolaget inte längre har rutter inom Norden, vill det inte yttra sig i saken.

2.4. Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Norden

SAS

Danmark

- Sterling Airways A/S
- Ministeriet for offentlige arbejder

Island

- Icelandair
- Luftfartsráðet

Norge

- Samferdselsdepartementet

Sverige

- Luftfartsverket

SAS påpekar att utöver skillnaden mellan landnings- och passageraravgifter finns det andra faktorer som gör internordisk flygtrafik dyrare än inrikes flygtrafik. Vidare påpekas att SAS har påbörjat en diskussion med de skandinaviska luftfartsmyndigheterna om flygtrafiken inom Skandinavien. SAS anser det därför ändamålsenligt att först studera flygtrafiken inom Skandinavien innan man tar upp frågan om internordisk flygtrafik.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark, *Samferdselsdepartementet* i Norge och *Luftfartsverket* i Sverige instämmer med SAS i detta och anser att Nordiska rådet borde avvakta resultatet av pågående utredning mellan SAS och de tre skandinaviska länderna innan utredningar initieras på nordisk nivå där också Finland och Island involveras.

Sterling Airways A/S i Danmark ställer sig emot förslaget och anser att den enda möjligheten att sänka prisnivån på flygbiljetter är att införa konkurrens på marknaden på lika villkor med de statsägda nationella flygbolagen.

Icelandair i Island påpekar att även om flygpriserna till och från Island är höga på grund av landets geografiska läge, så är priserna relativt mycket

lägre än inom Skandinavien. Bl. a. med hänsyn till detta kan Icelandair inte sänka sina priser.

Luftfartsrådet i Island går emot medlemsförslaget, eftersom det bl. a. anser att sänkningar av flygplatsavgifter i flygtrafiken mellan de nordiska länderna strider mot gällande regler och bestämmelser enligt ICAO-pakten om likhet i avgifter.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet har ofta betonat vikten av billiga men effektiva kommunikationer och transporter som en av förutsättningarna för ekonomisk tillväxt, ömsesidigt kulturellt utbyte länderna emellan samt turism. Utskottet deltar i den allmänna strävan att göra Norden till hemmamarknad och anser att en generell samordning och harmonisering av bl. a. avgifter, som i dag påläggs transporterna i Norden, skulle bidra till detta ändamål.

Vid genomgång av remissvaren har utskottet noterat hur stor vikt många av remissinstanserna lägger vid de nuvarande konkurrensförhållandena i den internordiska flygtrafiken. Det påpekas av dessa instanser att det i dag nästan inte finns någon konkurrens eller alternativa trafikmöjligheter över de nordiska gränserna. Man anser detta vara huvudförklaringen till den stora skillnaden mellan biljettpriserna i internordisk versus inrikes trafik i Norden, alltså icke skillnaden i servicenivå ombord på planen eller högre flygplatsavgifter.

Kommunikationsutskottet finner dessa åsikter intressanta, och anser att det borde utredas om en viss konkurrens skulle medverka till en varaktig sänkning av de i medlemsförslaget omtalade flygpriserna. För detta tycks erfarenheter från flygtrafiken över Nordatlanten tala samt flygbiljettpriserna inrikes i Norden, där en viss konkurrens finns mellan flygbolagen men i första hand från andra transportmedel.

Enskilda remissinstanser har den åsikten att en eventuell sänkning av flygplatsavgifterna för internordiska flygrutter strider mot ICAO (Internationella civila luftfartsorganisationen)-överenskommelsen. Detta måste utredas samt om där finns några andra internationella överenskommelser, mot vilka en eventuell avgiftssänkning skulle strida.

Andra remissinstanser är av den meningen att Nordiska rådet borde avvakta de diskussioner som har påbörjats mellan SAS och luftfartsmyndigheterna i Skandinavien, innan frågan om internordisk flygtrafik, där också Finland och Island involveras, tas upp. Utskottet är inte av samma åsikt, utan anser att man i den föreslagna utredningen borde ta hänsyn till dessa diskussioner.

Kommunikationsutskottet, som vid sina överläggningar har tagit hänsyn

till de olika resonemang som förts i remissvaren, hänvisar till det ovan anförda och föreslår,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

- 1) utreda möjligheterna att sänka och samordna de statliga flygplatsavgifterna för internordiska linjer samt
- 2) utreda möjligheterna till generella sänkningar av priserna på de internordiska flyglinjerna.

Helsingør den 10 november 1986

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag om sänkta flygpriser inom Norden

(Väckt av Rune Gustavsson och Elver Jonsson samt Svein Alsaker, Ylva Annerstedt, Johan Buttedahl, Karl-Gunnar Fagerholm, Olof Jansson, Jens Steffensen, Ole Gabriel Ueland och Marjatta Väänänen)

De allmänna strävandena om ett ökat samarbete och nära umgänge inom Norden förutsätter goda kommunikationer. Sådana finns också både till lands och sjöss och i luften. Om man studerar flygförbindelserna finner man dock att priserna varierar kraftigt vid jämförelser mellan lika långa flygsträckor. Priset för en resa som passerar en nationsgräns är uppemot en halv gång så högt som priset för motsvarande flygsträcka inom ett land. Följande exempel kan nämnas (normalpriser i oktober 1985):

Oslo—Trondheim	1 420 SEK T/R
Stockholm—Örnsköldsvik	1 590 SEK T/R
Stockholm—Oslo	2 210 SEK T/R
Stockholm—Malmö	1 620 SEK T/R
Stockholm—Köpenhamn	2 400 SEK T/R
Åbo—Mariehamn	490 SEK T/R
Stockholm—Mariehamn	940 SEK T/R

En person som reser på en normalprispiljett kan alltså på en tur och returresa Stockholm—Köpenhamn spara innemot 800 SEK om han väljer flyg till Malmö och sedan yttransport till Köpenhamn. Vidare kan konstateras att det är nästan dubbelt så dyrt att passera halva Ålands hav från Sverige som från Finland.

Som argument mot en sänkning av normalpriserna brukar ofta hänvisas till förekomsten av olika lågpris och minipris. Dessa är dock förknippade med vissa villkor. Biljetten måste bokas en viss tid i förväg och resenären måste stanna borta minst en natt mellan lördag och söndag. Dessa krav kan ofta vara svåra att uppfylla. Speciellt gäller detta vid olika affärs- och möteskontakter. I strävandena att göra Norden till hemmamarknad skulle därför en generell sänkning av flygpriserna inom Norden vara ett inte oväsentligt bidrag.

De högre flygpriserna vid internordisk trafik motiveras till viss del av att de statliga avgifterna (landnings- och passageraravgifter o. d.) är högre där

än vid inrikestrafik. En sänkning av dessa avgifter skulle således kunna vara ett första steg mot en utjämning av flygpriserna. All internordisk flygtrafik borde i avgiftssammanhang betraktas som inrikestrafik.

Skillnaderna i pris utgörs dock inte enbart av de olika statliga avgifterna. Det förefaller därför finnas utrymme för ytterligare sänkningar av priserna på internordiska linjer.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att sänka och samordna de statliga flygplatsavgifterna för internordiska linjer samt

att utreda möjligheterna till generella sänkningar av priserna på de internordiska flyglinjerna.

Stockholm, Oslo, Mariehamn, København och Helsingfors den 10 januari 1986

Rune Gustavsson (c)

Elver Jonsson (fp)

Svein Alsaker (Kr.F.)

Ylva Annerstedt (fp)

Johan Buttedahl (Sp)

Karl-Gunnar Fagerholm (lib.)

Olof Jansson (ÅC)

Jens Steffensen (KrF)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Marjatta Väänänen (K)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om ökat hälsopolitiskt samarbete

(Medlemsförslaget väckt av Dorte Bennedsen, Kaj Bär-
lund, Eiður Guðnason, Brit Jørgensen, Grethe
Lundblad och Kaj Poulsen, se s. 563

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om ökat nordiskt hälsopolitiskt samarbete. Utskottet har behandlat förslaget på sina möten i Akureyri den 13 augusti och i Helsingør den 11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställes,

att Nordiska rådet beslutar rekommendera Nordiska ministerrådet

1. att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälsopolitiken;
2. att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser – i samverkan med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner – kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal; samt
3. att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att – utöver rent medicinska uppdrag – initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

Förslagsställarna erinrar om den nya nordiska konventionen om social trygghet 1982 och det reviderade samarbetsprogrammet inom hälso- och sjukvårdens område och att man i de flesta nordiska länderna de senaste åren fått nya riktlinjer för hälso- och sjukvårdspolitiken genom lagförslag och utredningar. Vidare noteras att i flera länder koncentreras nu hälsoforskningen på kosthåll och arbetsmiljöproblem, på uppväxtvillkor och familjereationer, livsstil och missbruksproblem samt yttre miljöpåverkan. Ofta uppmärksammar man de yttre faktorer som skapar ohälsa alldeles för sent i det enskilda sjukdomsfallet och många nödvändiga förebyggande insatser för riskgrupper fördröjs därför att hälsopolitiken inte har fått sin rätta plats i den ekonomiska planeringen.

Man vill sålunda i de nordiska länderna förebygga ohälsa i högre grad än tidigare utanför hälsovårdens ram samt göra hälsovården mera lättillgänglig och effektivera sjukvården. Ett sådant offensivt hälsopolitiskt synsätt kräver enligt förslagsställarna mera fortbildning och kunskapsöverföring än tidigare för social- och hälsovårdspersonalen samt utökad forskning kring folkhälsoproblemen. Såväl efterutbildning som vidareutbildning och forskning bör, enligt medlemsförslaget, präglas av ett bredare perspektiv på begreppet hälsa. Enligt förslagsställarna kan många av uppgifterna utföras i nordiskt samarbete. Härvid bör resurserna vid Nordiska hälsovårdshögskolan och andra nordiska institutioner utnyttjas. I medlemsförslaget föreslås att ministerrådet överväger de utbildnings- och forskningsbehov samt andra samarbetsbehov som utvecklingen på området har skapat.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Nordiska

Nordiska rådets kulturutskott
Nordiska hälsovårdshögskolan

Danmark

Indenrigsministeriet
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Den almindelige danske Lægeforening

Finland

Tammerfors universitet
Ålands landskapsstyrelse
Finlands stadsförbund
Finska kommunförbundet
Helsingfors universitet
Helsingfors universitetscentralsjukhus
Uleåborgs universitet

Island

Hälso- och försäkringsministeriet
Islands universitet, medicinsk fakultet
Islands läkarforening

Norge

Sosialdepartementet

Sverige

Socialstyrelsen
Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Uppsala universitet, medicinska fakulteten
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Svenska läkaresällskapet
Sveriges läkarförbund
Svenska kommunalarbetsareförbundet
Svensk sjuksköterskeförening

2.1 Remissinstanser som helt stödjer medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan understryker betydelsen av ett brett perspektiv och det därmed förknippade kravet på intersektoriellt samarbete. Utbildningen och forskningen på olika nivåer måste anpassas därefter.

Nordiska hälsovårdshögskolan eftersträvar en utbildning som för ut ett brett och helhetsinriktat synsätt till dem som skall leda och utveckla hälso- och sjukvården. Detta förutsätter en tvärvetenskaplig uppbyggnad med inslag från samhälls- och beteendevetenskaper som sociologi, psykologi, pedagogik, ekonomi, från humanistiska vetenskaper som historia och filosofi, från naturvetenskaper som statistik, matematik och teknik, och från medicinska vetenskaper. Intentionerna i medlemsförslaget om ett fördjupat nordiskt samarbete i syfte att skapa förutsättningar för bästa möjliga hushållning med resurserna understryker hur angeläget det är att utbyggnaden kan genomföras snabbt. Detta gäller inte minst forskningen. Forskningsverksamheten vid skolan tar sikte på en allsidig belysning av gemensamma nordiska problem. Dock förefaller det naturligt att öka och fördjupa det sociala innehållet i skolans kurser som redan är tvärvetenskapliga och t. o. m. erbjuda kurser och forskningsmöjligheter med huvudsakligen socialt innehåll. En sådan utveckling kan innebära att Nordiska hälsovårdshögskolan på sikt blir en högskola för hälso-, sjuk- och socialvård sammantaget. Omfattningen och utformningen av en sådan utbildning och forskning bör dock bli föremål för närmare analys.

Kommunernes Landsforening i Danmark finner att den forskning och vidareutbildning som skall bilda grunden för förebyggande och uppsökande hälsovårdsarbete och undersöka verkningarna av ett vidare hälsopolitiskt samarbete som också innefattar stadsplanering, miljöpolitik m. m. inte är särskilt utvecklad. Forskningsprojekt på detta område motsvarar endast en mindre del av den samlade forskningen jämfört med de resurser som går till produktutveckling i sjukhusväsendet. Landsforeningen understryker vidare betydelsen av att det satsas resurser för vidareutveckling av hälsovårdspersonal i riktning mot bredare förståelse för hälsomässiga sammanhang. Därför tillstyrker föreningen ett förstärkt hälsopolitiskt samarbete och däribland både bättre utnyttjande av hälsovårdshögskolans re-

surser och ökat forsknings-samarbete. Slutligen uttrycks förhoppningen att en sådan prioritering av det hälsopolitiska samarbetet kan leda till en ändrad prioritering av den samlade resursanvändningen till förmån för mer förebyggande aktiviteter.

Den almindelige danske Lægeforening finner det naturligt att stödja tanken på nordiskt samarbete om hälsopolitiska uppgifter och att medlemsförslaget innehåller flera rekommendationer som också återfinns i WHO:s program "Hälsa för alla år 2000".

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland erinrar om att alla nordiska länder förbundit sig att medverka i Världshälsoorganisationens (WHO) program "Hälsa för alla år 2000". Länderna förbereder i enlighet med detta program egna nationella hälsovårdspolitiska program. Kärnpunkterna i det finska programmet har behandlats i riksdagen i samband med regeringens hälsovårdspolitiska redogörelse våren 1985, och man skall nu börja verkställa det nationella programmet. Utbyte av erfarenheter och samarbete med de andra nordiska länderna är säkerligen till nytta då man strävar att uppnå de mål som uppställts. Det är sålunda viktigt att det hälsovårdspolitiska samarbetet det nordiska länderna emellan ytterligare fördjupas på olika nivåer. Vad beträffar Nordiska hälsovårdshögskolan erinras om Nordiska ministerrådets utvärdering och beslut att väsentligt utbygga verksamheten vid hälsovårdshögskolan. Därvid har man också utrett möjligheterna för att utnyttja hälsovårdshögskolans kapacitet i samband med vidareutbildning och fortbildningen av personalen på området i nära samarbete med de nationella utbildningsanstalterna.

Vad gäller medlemsförslagets tredje punkt påpekar ministeriet, att det tvärssektoriella samarbetet tas upp såväl i WHO:s program som i det nationella hälsovårdspolitiska programmet som ett centralt medel för att uppnå hälsovårdspolitiska mål. Man behöver nya forskningsrön om möjligheterna för olika åtgärder som ligger utanför hälsovårdens område i syfte att förebygga sjukdomar. Ministeriet anser det vara viktigt att man också utökar samarbetet i fråga om sistnämnda forskningsområden mellan olika institutioner i Norden. Ett exempel där man redan initierat forskningssamarbete är miljöhälsovården.

Finlands stadsförbund stöder att varje slags hälsopolitiskt samarbete i de nordiska länderna kontinuerligt ökas inom utbildnings- och forskningsområdena. Genom en centralisering av resurserna kan man snabbast gå framåt inom forskning, vid utnyttjandet av dess resultat samt inbespara ekonomiska resurser. En integrerad del av samarbetet utgörs av utbyte av information mellan medlemsstaterna.

Tammerfors universitet finner att problemet kring hälsa/sjukdom i de nordiska länderna är i stor utsträckning likartade men att hälsovårdssystemen i de enskilda nordiska länderna dock såtillvida är så olika att resultat som fås till stånd inte kan direkt tillämpas för hälsovården i de enskilda nordiska länderna till alla delar. Därför borde uppmärksamhet fästas vid de

spörsmål där tydliga fördelar kan uppnås genom samarbete, t. ex. profylax, planering av hälsovård och hälsopolitik på lång sikt samt bedömning av hälsovårdsundersökning/nya medicinska teknologier.

Universitetet har ett flertal forskare och forskningsgrupper som vid behov kan delta i ett samarbete av detta slag. I detta sammanhang framhåller universitetet att Nordiska hälsovårdshögskolans ställning borde förstärkas och dess resurser ökas. Samtidigt borde man utreda möjligheterna att mellan högskolor och andra nordiska utbildnings- och forskningsenheter förstärka samarbetet och göra det fastare. Medicinska fakulteten vid Tammerfors universitet är beredd att vara med om att föra detta samarbete vidare. Slutligen framhåller Tammerfors universitet nödvändigheten att inom det socialpolitiska området öka samarbetet, i enlighet med punkt 3 i förslaget. Ur finländsk synvinkel skulle genomförandet av efter- och vidareutbildning i samband med socialarbetet, i vilket man tillsvidare inte lyckats, medföra ringa kostnader och vara en betydande förbättring i den nuvarande situationen.

Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten, har gjort flera undersökningar med anslutning till hälsopolitiken och hälsovården samt deras planering och evaluering. Många av dessa har speciellt utvecklat teori, metodologi och begrepp som ansluter sig till det socialvetenskapliga sättet att gestalta hälsoproblem. Bl. a. WHO:s och andra internationella utvecklingsprogram syns öka efterfrågan på hälso- och hälsovårdsforskningen. Tillgängliga resurser för forskning och forskarutbildning har emellertid visat sig vara mycket knappt tilltagna med avseende på behovet. Flera omfattande undersökningar har gjorts som internationella samprojekt, där forskningssamarbetet bara tillfälligt varit internordiskt. Därför är det motiverat att öka det nordiska forsknings- och undervisningssamarbetet på området ävensom planmässig samnordisk användning av forskningsresurserna.

Helsingfors universitetscentralsjukhus påpekar att i det reviderade samarbetsprogram för social- och hälsovårdsområdet som antogs 1983 betonas ökat samarbete på hälso- och sjukvårdsområdet, inom efter- och vidareutbildning samt i barn-, ungdoms- och familjepolitiken. Vidare framhäves forsknings- och utvecklingssamarbetet. Som särskilt positivt ses att medlemsförslaget framhåller hälsoundersökning i samband med mathushållning. Matens betydelse för förebyggande och vård av sjukdomar håller på att få ökad betydelse. Problem i samband med narkotikamissbruk har ökat och medtagandet av dessa tillsammans med familjeförhållanden, arbetsmiljöproblem samt synpunkter beträffande uppväxtförhållanden samt den yttre miljön är av vikt. Det skulle enligt sjukhusets uppfattning vara värdefullt om Nordiska ministerrådet kunde stimulera olika universitet och högskolor till initiativ till fördjupandet av det nordiska samarbetet inom hälsopolitiken, bl. a. ökat samarbete mellan nordiska institutioner speciellt på sjukvårdsområdet, inom medicin, på det socialpolitiska området och

inom miljöområdet samt att förebygga åtgärder skulle vara av central betydelse i planerna.

Åbo universitet tillstyrker förslaget och konstaterar att man där framfört några av dagens centrala hälsoproblem i industriländerna: mat, arbetsförhållanden, miljöproblem, levnadssätt, människoförhållanden och missbruksproblem. En del av problemen är sådana att det skulle åtminstone i princip vara möjligt att påverka dem, medan andra är så komplicerade att det knappast finns ett direkt och omedelbart sätt att påverka dem. Det är vidare viktigt att framhäva ett vidsträckt sjukdomsbegrepp som även innebär förebyggande. Universitetet påpekar, att genomförande av rekommendationen i praktiken skulle förutsätta konkreta medel och resurser. Universitetet anser att samarbetet mellan nordiska forskningsanstalter och forskare borde ökas genom att för detta reservera medel och genom att underlätta resandet.

Dock konstateras, att forskning inriktad enbart på konkreta folkhälsoproblem har sina begränsningar, vad gäller förebyggandet och vården av sjukdomar. Endast en djupgående och omfattande, alla aspekter beaktande forskning kan i många fall få metoder för lösning. Exempelvis AIDS är ett sådant hälsoproblem, där en lösning på problemet kan finnas bättre med hjälp av grundforskning även genom folkhälsoforskning. Även socialpsykologiska problem kräver ofta djupgående forskning.

Uleåborgs universitet tillstyrker förslaget och betonar resursfrågorna.

Hälso- och försäkringsministeriet i Island utgår från att de nordiska länderna inleder ett närmare samarbete i hälsopolitiken i anslutning till den kampanj WHO driver i samband med programmet "Hälsa för alla år 2000".

Islands universitet, medicinska fakulteten, stödjer förslaget både vad gäller utnyttjande av Nordiska hälsovårdshögskolans resurser för efter- och vidareutbildning och vad gäller utvidgat samarbete mellan nordiska institutioner för forskning om orsaker till och åtgärder mot ohälsa. Samarbetsforskning härom är särskilt värdefull då sjukdomsorsakerna sannolikt är mycket likartade i de nordiska länderna och resultatet av forskningen alltså kan komma till nytta för Norden som helhet.

Sosialdepartementet i Norge erinrar om det samarbete som redan pågår inom Nordiska ministerrådet och genom direkta kontakter mellan myndigheterna, t. ex. de årliga hälsodirektörmötena, som tillsatt en nordisk arbetsgrupp för hälso- och sukvårdsforskning. I Norge är helsedirektoratet i färd med att utarbeta ett underlag för en norsk hälsovårdsplan. Arbetet har anknytning till WHO:s målsättning "Hälsa för alla år 2000". Ett nordiskt samarbete finner departementet är naturligt inom de områden där länderna har likartade hälsoproblem.

Landstingsförbundet i Sverige ställer sig positivt till ett ytterligare vidgat nordiskt samarbete på det hälsopolitiska området och inom de forskningsområden som berörs. Det breda flersektoriella synsätt som rekommende-

ras i förslaget har präglat de senaste årens hälsopolitiska utrednings- och programarbete i Sverige och överensstämmer med innehållet i WHO:s Europastrategi Hälsa för alla år 2000. Förbundet erinrar om den gemensamma hälso- och sjukvårdsberedningen inom socialdepartementet som tillkommit i syfte att åstadkomma en övergripande samordning av hälso- och sjukvården, och att en rådgivande hälsopolitisk expertgrupp skall knytas till beredningen. I denna grupp skall bl. a. företrädare för social-, bostads-, utbildnings-, kommunikations-, arbetsmarknads- och jordbruksdepartementen ingå. Dessa samrådsorgan bör enligt förbundet ge en bas för ett ökat nordiskt samarbete kring olika hälsopolitiska frågor.

I samband med utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet har Landstingsförbundet fört fram krav på ett ökat inflytande för de nordiska sjukvårdshuvudmännen i skolans styrelse och kursråd. De nyligen beslutade förändringarna av verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan synes enligt Landstingsförbundets mening väl tillgodose de förslag i fråga om skolans roll som redovisas i motionsförslaget.

Socialstyrelsen i Sverige anser att förslaget är allmänt hållet och påpekar, att ett omfattande nordiskt samarbete förekommer inom ett flertal områden och på olika plan. Som exempel kan nämnas statistikområdet med bl. a. NOMESCO och NOSOSCO och ett stort antal expertgrupper för olika delområden.

Ett regelbundet samarbete förekommer också inom ett antal specialområden inom det förebyggande fältet. Sålunda träffas företrädare för de nordiska cancerregistren och hälsoskyddet regelbundet en gång per år. Mellan dessa sammankomster sker också ett informationsutbyte.

Inom hälsoupplysningsområdet finns etablerade samverkansformer och planer på att utvidga samarbetet från myndighetsnivå till att omfatta även olika organisationer i de nordiska länderna.

Socialstyrelsen tillstyrker medlemsförslagets förslag beträffande Nordiska hälsovårdshögskolan och erinrar om att en gemensam nordisk framställning gjorts för att stärka ställningen för kurser i hälsoupplýsning. I anslutning till förslaget att skolans kapacitet utökas borde undersökas om inte verksamheten kunde breddas. Styrelsen framhåller, att en gemensam utgångspunkt för den hälsopolitiska utvecklingen under de närmaste decennierna återfinns i WHO:s strategi "Hälsa för alla år 2000" (HFA 2000) med 38 preciserade mål för Europaregionen som bl. a. de nordiska länderna ställt sig bakom. Inom ramen för NOMESCO:s arbete pågår också ett försök till konkretisering av dessa mål för de nordiska ländernas del och till precisering av mätmetoder och målangivelser för att följa upp och utvärdera grader av måluppfyllelse.

Slutligen framhåller *socialstyrelsen*, att ett fördjupat nordiskt samarbete inom det hälsopolitiska området bör omfatta studier av bl. a. vilka styrmedel som behövs för att få till stånd ett fortsatt och utvidgat samarbete.

Svenska kommunförbundet erinrar om att de nordiska länderna under de senaste åren var för sig antagit riktlinjer för hälso- och sjukvårdspolitiken. I stora drag överensstämmer dessa riktlinjer med varandra. Gemensamt för dem alla är att tonvikten läggs istället för att bota och lindra på förebyggande åtgärder. Intresset fokuseras på uppväxtvillkor, familjerelationer, livsstilmönster etc. För att ett mera offensivt synsätt skall få genomslagskraft krävs dock både forskning och fortbildning av stora personalgrupper. På detta område torde det finnas goda förutsättningar för ett internordiskt samarbete.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker förslaget.

2.2 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget och dessutom anför vissa synpunkter och förslag

Nordiska rådets kulturutskott anser att den i medlemsförslaget föreslagna kartläggningen av Nordiska hälsovårdshögskolans utbildningsresurser, samt de åtgärder som föreslås i syfte att initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa, bör genomföras i anslutning till det fortsatta arbetet med utbyggnad av hälsovårdshögskolan. Utskottet förordar mot denna bakgrund de i medlemsförslaget framlagda förslagen om utbildning och forskning på hälsovårdsområdet.

Kulturutskottet betonar att det föreslagna utredningsarbetet bör genomföras i nära samarbete med Nordiska forskningspolitiska rådet. Genom att indra FPR, det övergripande organet för det nordiska forskningspolitiska samarbetet, i ett arbete som syftar till ökade satsningar på forskning inom hälsovårdsområdet, blir en koordinering av den nordiska forskningsverksamheten möjlig samtidigt som förutsättningarna för en optimal resursanvändning ökar.

Vidare anser kulturutskottet att man i det föreslagna utredningsarbetet även bör uppmärksamma möjligheterna att underlätta samarbetet på området genom forskningsstipendier, symposier och forskarkurser. Nära kontakt med styrelsen för Nordiska forskarkurser bör därför hållas i anslutning till utredningsarbetet.

Ålands landskapsstyrelse vill speciellt betona vikten av åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet, speciellt när det gäller utbildning och praktisk samverkan mellan sjukvårdsinstitutioner.

Landskapet Åland kommer genom sin nationstillhörighet och sina språkliga och kulturella särförhållanden i en konfliktsituation då det gäller utbildning och i detta sammanhang speciellt vårdutbildning, grund- och vidareutbildning, varför det vore av största vikt att den inom Norden i så hög grad som möjligt kunde samordnas. Ur åländsk synpunkt vore det därför också viktigt att utreda och arbeta för möjligheter för vissa speciella regioner att utnyttja grannregionernas specialistsjukvård. Förutom Åland nämner landskapsstyrelsen Kvarkenområdet som ett exempel på detta.

Inom ett övergripande nordiskt hälsopolitiskt samarbete bör också de självstyrande områdena ges möjlighet att framföra sina synpunkter. Åtgärder som för större regioners del kan vara självklara och konfliktfria kan för de små regionernas del helt sakna relevans eller till och med ha negativa konsekvenser.

Finska kommunförbundet anser, att samarbete enligt förslaget kan vara begründat för att klarlägga hälsorisker och intensifiera de förebyggande åtgärderna. Risken är dock överhängande att forskningssamarbetet på ett så vitt fält kommer att falla på för ambitiösa målsättningar. Därför borde man överväga en avgränsning av målsättningarna för att kunna förvänta sig konkreta resultat.

Kommunförbundet finner, att erfarenheterna av att vid efter- och vidareutbildning av personal tillgodogöra sig Nordiska hälsovårdshögskolans resurser hittills inte varit synnerligen uppmuntrande. Delvis beror detta på de nationella skillnaderna i lagstiftning och hälsovårdssystem. Eftersom hälsopolitiska problem är långt gemensamma för samtliga nordiska länder, borde man överväga att utveckla Nordiska hälsovårdshögskolan från en efter- och vidareutbildningscentral till en enhet som i en större utsträckning än nu tjänar den samnordiska forskningen.

Sveriges läkarförbund erinrar om att man i nationella sammanhang konstaterat att det endast är en begränsad del av det förebyggande arbetets åtgärder som är möjliga att initiera och genomföra helt och hållet inom hälso- och sjukvården och därför betonat tvärsektoriell samverkan mellan statliga verk och departement syftande till att förstärka de hälsopolitiska insatserna. Förbundet har därvid förordat ett förslag att vidga den s. k. hälso- och sjukvårdsberedningen till ett nationellt hälsopolitiskt råd. Det yttersta ansvaret för de internationella kontakterna skulle kunna ligga på det föreslagna nationella hälsopolitiska rådet. Inrättande av liknande råd i de övriga nordiska länderna skulle kunna underlätta och stimulera samarbetet inom hälsopolitiken i Norden. Läkarförbundet erinrar om att det i sitt policyprogram "Samhälls- och miljömedicinsk service" (mars 1984) framhåller att samhällsmedicinsk/miljömedicinsk utbildning bör göras till föremål för en särskild utredning med fördel på internordisk basis.

Läkarförbundet uttalar tveksamhet till formuleringen i medlemsförslaget att man bör kunna spara kommande dyra insatser i sluten vård genom nordiska förebyggande insatser. Läkarförbundet anser att det förebyggande arbetet är ett långsiktigt arbete som främst måste motiveras av humanitära skäl, och inte av förhoppningar av samhällsekonomiska vinster.

Liknande kritik framförs av *Svenska läkaresällskapet*, som anser det omöjligt att diskutera hälsa och sjukdom i endast ekonomiska termer. En målsättning, som går ut på att kostnaderna åtminstone inte skall öka, är kanske mer realistisk om man samtidigt kan åstadkomma bättre livskvalitet under kortare eller längre tid. I övrigt instämmer sällskapet i förslaget resonemang och påpekar att landstingen bygger upp samhälls/miljömedi-

cinska enheter, som på det lokala planet skall bedriva forsknings- och utvecklingsarbete och stimulera det offensiva hälsoarbetet. Problemet är att kunskapsuppbyggnaden har släpat efter, då det ej finns tillräcklig kompetent personal för att bedriva detta arbete på lokal nivå. Nordiska hälsovårdshögskolan har spelat en viktig roll för att medverka till att åtminstone ett antal personer i varje land fått en Public Health-inriktad utbildning. Med de behov som uppkommit räcker inte denna utbildning, även om kapaciteten fördubblas. Därför planeras ett flertal kurser i Public Health vid olika universitetsinstitutioner i samarbete med Nordiska hälsovårdshögskolan.

Läkaresällskapet anser det viktigt att gå vidare på den inslagna vägen, nämligen att snarast få fram utbildningsresurser, som garanterar att man får kunnigt folk som arbetar med forsknings- och utvecklingsarbetet inom de samhälls/miljömedicinska enheterna i länen. I detta sammanhang är det av central betydelse att de läkare som skall arbeta vid de samhälls/miljömedicinska enheterna får sin specialitet fastställd, så att universitetsinstitutioner, Nordiska hälsovårdshögskolan, etc kan rekrytera kompetenta personer, som vet att man efter genomgången utbildning kan söka tjänster med ett definierat innehåll. För Sveriges del är det därför viktigt att man i den nu pågående utredningen avseende läkares specialistutbildning från Nordiska rådets sida bevakar att utbildningen inom det samhälls/miljömedicinska området får den kvalitet som är nödvändig, om ett offensivt hälsoarbete skall kunna garanteras på bred front.

Sällskapet stödjer förslaget om initiativ till fördjupat hälsopolitiskt samarbete och finner det angeläget att underlätta Nordiska hälsovårdshögskolans möjligheter att samverka med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner, något som redan påbörjats. Sannolikt måste man räkna med att huvuddelen av denna utbildning på det nationella planet i framtiden kommer att ske utanför Nordiska hälsovårdshögskolan. Sällskapet anser också att ett förbättrat offensivt hälsoarbete förutsätter tvärvetenskaplig forskning.

Vidare erinrar sällskapet, liksom läkarförbundet, om det nationella råd som kommer att inrättas i Sverige för att förbättra kommunikationerna mellan olika departement och sektorer i samhället i avsikt att förbättra de förebyggande insatserna. Om sådana råd inrättades i samtliga nordiska länder, skulle man få naturliga centrala organ som kunde kommunicera med varandra och ta initiativ till samnordiska projekt mellan olika institutioner.

Svenska kommunalarbetsförbundet är principiellt positivt till ett mer utvecklat och ökat bl. a. hälsopolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna. Något definitivt ställningstagande kan dock inte göras då ett konkret förslag om samarbetets innehåll, organisation och omfattning ännu saknas. Allmänt sett ser emellertid förbundet inte några oöverstigliga hinder för att ett sådant förslag utarbetas och också får gehör. I en samnor-

disk kunskapsuppbyggnad ligger troligen vissa tids- och resursbesparingar samtidigt som möjligheter ges att bättre följa folkhälsans utveckling i de berörda länderna.

2.3 Remissinstanser som stödjer medlemsförslagets intentioner men anför kritiska synpunkter till delar av förslaget

Indenrigsministeriet i Danmark ansluter sig till förslagets intentioner vad gäller fördjupat hälsopolitiskt samarbete och erinrar om att dess tankar ligger i linje med WHO:s program "Hälsa för alla år 2000". Ministeriet finner att nordiskt samarbete kan vara fruktbart särskilt vad gäller utvecklingsarbete inom vissa begränsade områden. Som exempel på sådana samarbetsmönster där nya tendenser tar sig uttryck i både nationellt och nordiskt utvecklingsarbete nämns ministerrådets överläggningar om samsordningsfrågor inom hälsovårdssektorn, nordiskt projekt om sjukledighetsundersökningar, nationella rapporter om sambandet mellan hälsovårdssektorn och angränsande sektorer, projektet om högspecialiserad sjukvård och samarbetet mot AIDS.

Vad gäller förslaget om en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser kan utnyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal pekar ministeriet på att en utbyggnad som innebär en fördubbling av skolans aktivitetsnivå skall påbörjas 1987 och finner inte att det föreligger behov av nytt utredningsarbete utöver en löpande evaluering av utbyggnadsplanens genomförande.

Ministeriet erinrar om att utbyggnaden siktar till en s. k. konsortiemodell, dvs ett utbildningssystem bestående av integrerade element från hälsovårdshögskolan och nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner. Ministeriet lägger vikt vid att ett sådant integrerat utbildningssystem inrättas, då det garanterar den nödvändiga flexibiliteten i utbildningen, tillräcklig elevbas och optimalt massutnyttjande både på nationellt och nordiskt plan.

Amtsrådsforeningen i Danmark tillstyrker medlemsförslaget men erinrar om att hälsovårdshögskolans verksamhet varit föremål för utredning och reviderats som följd härav.

Islands läkarförening ansluter sig till medlemsförslagets tankegångar om fördjupat hälsopolitiskt samarbete, förstärkt förebyggande arbete i hälsovården och utvidgade perspektiv i efter- och vidareutbildningen av hälsovårdspersonal. Vidare understryker föreningen att särskilda faktorer som alkohol- och narkotikakonsumtion bör undersökas för att fastställa nya prioriteringar för hälsovårdsmyndigheterna. Läkarföreningen finner det naturligt att undersöka om Nordiska hälsovårdshögskolan kan utnyttjas bättre för efter- och vidareutbildning av hälsovårdspersonal men tvivlar på att en enda sådan utbildningsinstitution kan tillfredsställa de nordiska ländernas behov. Nordiska rådet bör därför enligt föreningens uppfattning söka flera möjligheter, t. ex. särskilda avtal med större institutioner och universitet/ högskolor i Norden.

Uppsala universitet, medicinska fakulteten, erinrar om att ett hälsopolitiskt samarbete redan äger rum, både formellt och informellt. Fakulteten finner det motiverat att stärka och främja det nordiska samarbetet i främst tre avseenden:

1. Bättre information om arten och bredden i det samarbete som redan förekommit. En sådan information bör inte minst vara angelägen för beslutsfattare, forskare och utbildare.

2. Nordiskt samarbete sker i viss utsträckning med stöd från olika hälso- och forskningspolitiska organ i Norden. Detta stöd för forskare och utbildare bör fortsätta och om möjligt förstärkas, särskilt vad gäller utgivningen av vetenskapliga tidskrifter som hotas av betydande ekonomiska problem. Väsentligt är också att ge yngre forskare ekonomiska möjligheter att delta i det gemensamma nordiska arbetet, t. ex. med olika särskilda ekonomiska stödåtgärder.

3. Det är emellertid mycket oklart i vilka avseenden och vilka former det nordiska samarbetet beträffande samhälls- och miljömedicinsk forskning och utbildning på sikt ger utbyte. De personella och ekonomiska satsningar som sker bör kontinuerligt och framförallt på sikt bli föremål för en oberoende vetenskaplig och hälsopolitisk granskning.

Avslutningsvis framhålles att man beträffande forskning och utbildning framförallt bör underlätta ett samarbete i relativt fria former, som t. ex. gemensamma kongresser och gemensamma nordiska vetenskapliga tidskrifter, symposier, seminarier och medel till forskarkurser. Det är också väsentligt att stödet till forskningen och utbildningen fortlöpande granskas av forskningsråd och liknande institutioner vad gäller den tänkbara vetenskapliga betydelsen. Vidare bör man undvika åtgärder som riskerar leda till byråkratiska och inte till hälso- och forskningspolitiska mål. Åtgärder som kan medföra sådana risker är t. ex. ökad sektorisering av forskningen eller stöd i bundna former som t. ex. inrättande av nya sektorsforskningsorgan eller krav på obligatoriskt samarbete med Nordiska hälsovårdshögskolan.

3. Utskottet

Utskottet noterar inledningsvis, att den helt övervägande delen av remissinstanserna tillstyrker förslaget. Forskningsinstitutioner m. fl. anger behovet av tvärvetenskaplig forskning och utbildning även vad gäller förebyggande åtgärder och sambandet mellan hälsa och miljö, livsstil och samhälle. Förslag framförs om inrättande av hälsopolitiska råd i samtliga länder. Betydelsen av att på bästa möjliga sätt utnyttja de tillgängliga resurserna framhävs, även om arbetet främst måste motiveras av humanitära skäl och inte med hänvisning till kostnadsbesparingar. De flesta remissinstanser som uttalar sig i den delfrågan ställer sig positiva till en ökad roll för Nordiska hälsovårdshögskolan för efter- och vidareutbildning. De

som uttalar sig mer kritiskt pekar på det samarbete som redan etablerats och den stora utbyggnad av hälsovårdshögskolan som redan planerats. En institution varnar för byråkratisering.

Sambandet mellan medlemsförslaget och WHO:s Europastrategi "Hälsa för alla år 2000" (HFA-2000) betonas av flera remissinstanser. Utskottet finner det välmotiverat att i ett vidgat hälsopolitiskt samarbete i Norden gå ut från WHO:s program, som antagits av alla europeiska länder. WHO-programmet kan vid första påseende förefalla allmänt hållet, men har i samband med den nationella rapporteringen visat sig kunna ge indikation på hälsopolitiska problem även i de mest utvecklade länderna. Särskilt gäller detta den första av WHO:s målsättningar att år 2000 skall skillnaderna i hälsotillstånd mellan länder och mellan olika befolkningsgrupper inom länderna ha minskats med minst 25% genom att hälsolivån förbättrats för sämre gynnade länder och grupper. De åtgärder som förutses för att detta mål skall kunna uppnås utgör en konkretisering av det "offensiva hälsopolitiska synsätt" som medlemsförslaget förordar. Det gäller sålunda att de grundläggande förutsättningarna för hälsa tillgodoses för alla, att hälsorisker som hör samman med levnadsvillkor minskas, att livsvillkor och förhållanden i arbetslivet förbättras, samt att en bra primärhälsovård finns tillgänglig för alla.

Utskottet noterar att man även i de nationella hälsopolitiska programmen talar om hälsopolitiska riskgrupper, vilka oftast återfinnes bland arbetare – särskilt men inte bara i speciella riskyrken, och lägre tjänstemän samt arbetslösa, ensamstående och invandrare samt barn till dessa riskgrupper.

Förekomsten av högre hälsorisker i sådana grupper pekar på behov både av rättvisare fördelning av vårdresurser och hälsopolitiska åtgärder mot risker i boendemiljön, arbetsmiljön och till följd av sociala förhållanden och livsstil. Kostens betydelse för uppkomsten av både hjärt- och kärlsjukdomar och cancer har betonats av flera forskare. Här anges vilka åtgärder som erfordras såväl i form av stöd från samhällets sida och genom lagstiftning, utbildning m. m. samt vad individen själv kan och bör göra. Här redovisas mål som tar sikte på att uppnå positiva beteenden som t. ex. att inte röka, att äta balanserad kost och motionera samt att minska hälso-skadligt beteende såsom överkonsumtion av alkohol och läkemedel, användning av narkotika, andra olagliga droger och farliga kemiska ämnen. Man bör enligt WHO också kunna se en minskning av vårdslös bilkörning och våldsamt socialt beteende år 2000. Som det konkreta förstahandsmålet anges att minska konsumtionen av alkohol och andra skadliga ämnen med minst 25 procent till år 2000.

Som även noteras i medlemsförslaget och av flera av remissinstanserna vill man i Norden numera förebygga ohälsa i högre grad än tidigare även utanför hälsovårdens ram och forskningen koncentreras förutom på ovanstående faktorer även på uppväxtvillkor och familjerelationer. Utskottet

finner det väsentligt att de psykosociala faktorerna – inklusive den psykosociala arbetsmiljön – beaktas i allt förebyggande hälsovårdsarbete. WHO har bland sina målsättningar till år 2000 att vända den nuvarande uppåtgående trenden av självmord och självmordsförsök. Detta förutsätter att förbättringar görs vad gäller sociala faktorer som utsätter individen för påfrestningar, såsom arbetslöshet och social isolering. Vidare måste människans förmåga att klara av den egna livssituationen stärkas genom utbildning och socialt stöd. Utskottet vill understryka att åtgärder även inom andra områden än de traditionellt hälsopolitiska erfordras för att på bästa sätt främja alla befolkningsgruppers psykiska välbefinnande.

Slutligen förutsätts också att hälso-, sjukvårds- och socialtjänstpersonal blir bättre utbildad att ta hand om personer i riskzonen. Detta aktualiserar en breddning av utbildningen till att omfatta större områden av socialpsykologi och socialmedicin. Utskottet vill därför understryka medlemsförslagets yrkande att en studie bör göras hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser kan användas för att efterutbilda och vidareutbilda personal. Några av remissinstanserna har ställt sig tveksamma härtill med hänvisning till den stora utbyggnad av skolan som nyligen beslutats efter rekommendation av Nordiska rådet. I hälsovårdshögskolans yttrande understrykes, att socialpolitiska faktorer som t. ex. levnadsnivå, bostäder, stadsbyggnad, arbete, sysselsättning och utbildning samt fritidsmöjligheter framstår som allt viktigare när det gäller att förklara orsaker till ohälsa och skillnader i hälsotillståndet mellan olika befolkningsgrupper. Skolan menar att sådana aspekter regelmässigt belyses i dessa kurser, och att den tvärvetenskapliga sammansättningen av både kursdeltagare och lärare garanterar en allsidighet i budskapet. Man anser det dock naturligt att öka och fördjupa det sociala innehållet i dessa kurser och t. o. m. erbjuda kurser och forskningsmöjligheter med huvudsakligen socialt innehåll. En sådan utveckling skulle innebära att Nordiska hälsovårdshögskolan på sikt blir en högskola för hälso-, sjuk- och socialvård sammantaget. Omfattningen och utformningen av en sådan utbildning och forskning bör dock bli föremål för närmare analys. Utskottet noterar med tillfredsställelse skolans beredvillighet att i större utsträckning ta in socialpsykologiska faktorer i sin utbildning och anser att detta kan bli en naturlig del i den nu beslutade utbyggnaden. Detta står också väl i överensstämmelse med medlemsförslagets tredje yrkande som avser ökad samverkan mellan nordiska institutioner inom områdena sjukvård, socialpolitik samt både yttre och inre miljö för att initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

Sådan forskning i samverkan torde vara särskilt värdefull då sjukdomsorsakerna sannolikt är mycket likartade i de nordiska länderna och resultatet av forskningen alltså kan komma till nytta för Norden som helhet. Mot bakgrund av det svenska förslaget att omvandla socialdepartementets hälso- och sjukvårdsberedning till ett "nationellt hälsopolitiskt råd" föreslår några remissinstanser att liknande råd inrättades i samtliga nordiska

länder. På det sättet skulle man få naturliga centrala organ som kunde kommunicera med varandra och ta initiativ till samnordiska projekt mellan olika institutioner. Utskottet finner detta förslag värt att överväga.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet beslutar rekommendera Nordiska ministerrådet

1. att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälsopolitiken;
2. att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser – i samverkan med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner – kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal; samt
3. att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att – utöver rent medicinska uppdrag – initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

Helsingör den 11 november 1986

Svein Alsaker (Kr. F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Hannu Kemppainen (K)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om ökat hälsopolitiskt samarbete

(Väckt av Dorte Bennedsen, Kaj Bärlund, Eiður Guðnason, Brit Jørgensen, Grethe Lundblad och Kaj Poulsen)

Sedan grunderna för ett nordiskt samarbete angivits i en ny nordisk konvention om social trygghet, som trädde i kraft den 1 januari 1982, godkände Nordiska rådet 1983 ett reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet. I detta betonades bl. a. ökat samarbete inom hälso- och sjukvårdens område, på efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal samt inom barn-, ungdoms- och familjepolitiken. Vidare framhölls forsknings- och utvecklingsarbetet.

I de flesta nordiska länderna har man de senaste åren genom lagförslag och utredningar fått nya riktlinjer för hälso- och sjukvårdspolitiken; Danmark: utredning 1984; Finland: riksdagsskrivelse 1985; Norge: Lag om kommunehelsetjeneste 1984; Sverige: riktlinjer för hälso- och sjukvård inför 90-talet under 1985.

Man vill i Norden förebygga ohälsa i högre grad än tidigare utanför hälsovårdens ram samt göra hälsovården mera lättillgänglig och effektivisera sjukvården. I flera länder koncentreras nu hälsoforskningen på kosthåll och arbetsmiljöproblem, på uppväxtvillkor och familjerelationer, livsstil och missbruksproblem samt yttre miljöpåverkan. Ofta uppmärksammar man de yttre faktorer som skapar ohälsa alldeles för sent i det enskilda sjukdomsfallet och många nödvändiga förebyggande insatser för riskgrupper fördröjs därför att hälsopolitiken inte har fått sin rätta plats i den ekonomiska planeringen.

Ett sådant offensivt hälsopolitiskt synsätt kräver mera fortbildning och kunskapsöverföring än tidigare för social- och hälsovårdspersonalen. Det kräver också en utökad forskning kring folkhälsoproblemen. Denna kan med fördel ske i nordiskt samarbete, eftersom den nyare nordiska lagstiftningen och administrativa inriktningen är så likartad.

Ett aktuellt exempel på en ny hälsorisk är immunitetssjukdomen AIDS. För att stävja denna farliga sjukdoms framfart behövs en intensiv forskning och kampanj genom social- och hälsovården med allmän information.

Vid användning av kemikalier finns också risker för spridning av allergier och cancerogena sjukdomar, som bäst kan angripas genom miljövårdsarbete och livsmedelskontroll samt genom ökad information om riskerna. När på detta sätt sjuk- och hälsovården, socialpolitiken, omsorgen om barn och ungdom, arbetsmiljöfrågorna, miljöpolitiken samt livsmedelspoli-

tiken och alkohol- och narkotikapolitiken skall analyseras för att fastlägga ramar och prioriteringar för sjuk- och hälsovården, uppkommer behov av rapporter som kan ge en nordisk helhetsbild av hälsoförhållanden och hälsorisker samt de åtgärds- och vårdbehov de medför.

Såväl efterutbildning som vidareutbildning och forskning bör också präglas av detta bredare perspektiv på begreppet hälsa och hur man förebygger ohälsa.

Många av uppgifterna kan och bör utföras i nordiskt samarbete för att spara tid och resurser. Härvid bör resurserna vid Nordiska hälsovårdshögskolan och andra nordiska institutioner utnyttjas.

Nordiska ministerrådet bör snarast överväga de utbildnings- och forskningsbehov samt andra samarbetsbehov som den ovannämnda utvecklingen skapat.

Man bör samtidigt kunna spara kommande dyrbara insatser i sluten sjukvård, varför på sikt sådana nordiska insatser lönar sig i ett samhälls-ekonomiskt perspektiv.

Vi föreslår

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälsopolitiken;
2. att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser – i samverkan med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner – kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal; samt
3. att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att – utöver rent medicinska uppdrag – initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo och Stockholm den 9 januari 1986

Dorte Bennedsen (S)

Eiður Guðnason (A.)

Grethe Lundblad (s)

Kaj Bärnlund (Sdp)

Brit Jørgensen (A)

Kaj Poulsen (S)

Social- och miljöutskottets betänkande

**över medlemsförslag om vattenmiljöproblem (A 741/s)
samt medlemsförslag om ett nordiskt åtgärdsprogram i
syfte att rädda havsmiljön (A 767/s)**

(Medlemsförslag A 741/s väckt av Dorte Bennedsen, Kaj Bärlund, Eiður Guðnason, Brit Jørgensen, Grethe Lundblad, Kaj Poulsen och Pekka Tuominen, se s. 589
Medlemsförslag A 767/s väckt av Karin Söder m. fl., se s. 901

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats medlemsförslag om vattenmiljöproblemen och om ett åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön. Utskottet har behandlat förslagen vid sina möten i Akureyri den 13 augusti 1986, Helsingør den 11 november 1986, i Stockholm den 29 januari 1987 och i Helsingfors den 22 februari 1987.

1. Medlemsförslag A 741/s

I förslaget hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om vattenföroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden;
2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits – eller planeras för den närmaste framtiden – mot föroreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor; samt
3. att på grundval av vad som framkommer av de under punkterna 1 och 2 redovisade kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vattenföroreningar i Norden.

Förslagsställarna konstaterar, att vattnet är en omistlig del av Nordens natur, antingen det gäller hav, sjöar eller vattendrag. Den förorening av hav och insjövatten som konstaterats de senaste åren är därför allvarlig, speciellt som ständigt nya föroreningskällor upptäcks. För det mesta är det människans ökade användning av kemikalier som orsakar bekymmer med vattenkvaliteten. Genom förbättrad hantering av avloppsvattnet och krav på rening av industriutsläpp har en del föroreningar minskat, men tyvärr har nya kommit istället, senast på grund av tungmetallhalter från försurade

nedfall. Nu har också läckage från den ökande gödningen av åkrarna skapat sådan övergödning i sjöar och vattendrag att fisken dör och farliga alger börjar utvecklas. Genom vattendrag når föroreningarna kusterna och ger miljöskador till havs.

Förslagsställarna erinrar om pågående internationellt samarbete kring vattenföreningar genom bl. a. Östersjökonventionen samt Londonkonventionen om medveten dumpning av avfall. I Oslo- och Pariskonventionerna behandlas landbaserade utsläpp inom och utanför territorialvatten. Men detta samarbete har inte hindrat att man i flera rapporter konstaterat stigande grad av förorening av bl. a. Östersjön, Öresund och Kattegatt/Skagerack. Förslagsställarna ser det som en gemensam uppgift för de nordiska staterna att bevara vattendrag, sjöar och hav i sådant skick att den typiskt nordiska naturbilden bevaras. Norden måste ha gemensamma strama normer för utsläppens innehåll och samma gränser för urlakning till sjöar m. m. Då det är svårt att direkt härleda föroreningskällan i det enskilda fallet, kanske den nordiska miljökonventionens allmänt hållna bestämmelser inte räcker för att bemästra situationen. Förslagsställarna påpekar att det inom ramen för de ovan nämnda konventionerna finns möjligheter till ett utvidgat och fördjupat samarbete i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådets regi kring såväl forskning och handlingsprogram som lagstiftning och åtgärder.

Utredning av föroreningsorsaker, mätning av havskvaliteten och gemensamma insatser för att begränsa användningen av farliga kemikalier skulle spara nationella resurser, ge en bättre samlad bild av hur insatserna bör prioriteras samt skapa en mera rättvis konkurrenssituation mellan näringarna i de nordiska länderna där miljöhänsynen är beaktad.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Norden

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Danmark

Landbrugsministeriet

Fiskeriministeriet

Landbrugsrådet

Miljøstyrelsen

Foreningen Norden

Dansk Fiskeriforening

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Sportsfiskerforbund

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet
Vattenstyrelsen
Helsingfors universitet
Finlands naturskyddsförbund
Centralförbundet för fiskerihushållning
Ålands landskapsstyrelse

Island

Naturvernrådet
Islands lantbrukssällskap
Reykjavik sportfiskarförening

Norge

Miljøverndepartementet
Landbruksdepartementet
Norsk institutt for vannforskning, NIVA

Sverige

Lantbruksstyrelsen
Naturvårdsverket
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning
Koncessionsnämnden för miljöskydd
Fiskeristyrelsen
Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet
Fiskeristyrelsen, sötvattenlaboratoriet
Stockholms universitet, Askölaboratoriet
Stockholms universitet, zoologiska institutionen
Tekniska högskolan, miljövårdscentrum
Tekniska högskolan, institutionen för vattenbyggnad
Sveriges lantbruksuniversitet
Uppsala universitet
Svenska naturskyddsföreningen
Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund
Lantbrukarnas riksförbund (LRF)

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker förslaget

Foreningen Norden, Danmark, välkomnar varje initiativ till samarbete om miljöskydd och föroreningsbekämpning, ett samarbete som man hoppas ställer Norden i en starkare position på internationellt plan. Föreningen hänvisar till larmrapporter om försurning av svenska och norska sjöar och algblomning och syrebrist längs kusterna och anser det helt klart att man för havsområden som tar emot vatten från flera länder fastställer enhetliga normer för tillflöden samt att dessa normer fastställs efter mot-

tagningsområdenas kapacitet och inte efter ländernas behov. Ett större problem är dock att våtområdena tar emot näringsämnen från odlade områden och utsläpp från industriområden i Centraleuropa. Dessa typer av utsläpp måste man både på nordiskt och internationellt plan sträva att minska.

Fiskeriministeriet stödjer helt förslaget syfte och anser alla initiativ av de slag som nämns värdefulla.

Dansk Fiskeriforening och *Dansk Havsfiskeriforening* stödjer fullt ut förslaget och anser att ett samarbete för att fastställa enhetliga, stränga regler för utledning av närsalter, kemikalier och tungmetaller skulle vara av ovärderligt stor betydelse genom att medverka till att minska problemen för fisket. Genom att fastställa en gemensam politik härvidlag skulle Nordiska rådet kunna sätta större press på omgivande länder och EG för att dels minska de gränsöverskridande föroreningarna dels undgå konkurrenssnedvridning. Föreningarna anser vidare att ländernas insatser för föroreningsbekämpning bör påverka fördelningen av fiskekvoter.

Danmarks Sportfiskerforbund instämmer i medlemsförslaget beskrivning av situationen med det undantaget att man tror att medlemsförslaget överskatter fiskrikedomen. En glädjande utveckling är de internationella avtal som slutits för att skydda vissa arters, t. ex. atlantlaxens överlevnad. Närmare in på de enskilda ländernas fiskerivatten träder dessa skyddshänsyn i bakgrunden, förekomsten av fiskegarn hindrar ofta laxen att komma upp till färskvattenområden där den förökar sig. Det är sålunda inte bara föroreningarna som starkt decimerat fiskebestånden och det är väsentligt för den framtida fritidsverksamheten att det finns ett rikare fiskbestånd än för närvarande. Förbundet föreslår följande rekommendation: 1. medlemsförslaget text + "samt största möjliga ingrepp vid källorna för att minska föroreningarnas effekter i vid bemärkelse"; 2. (= medlemsförslaget text); 3. medlemsförslaget text + "samt utarbetande av restriktiva bestämmelser för uppfyllande av vidtagna initiativ för föroreningsbekämpande"; 4. "att man anlägger en helhetssyn för att skydda Nordens flora och fauna".

Danmarks Naturfrednings Forening tillstyrker att man företar en närmare registrering av forskningsresultat om vattenföreningar och vidtagna åtgärder mot dessa och även nordiska initiativ för att bekämpa ytvattenföreningen.

Helsingfors universitet, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten påpekar bl. a. att den för ytvatten i tempererade klimatzoner typiska relativt höga humushalten är ett för de nordiska vattendragen gemensamt drag. På grund av humushalten och den långa vintern tål vattendragen i Norden all slags belastning dåligt. Den belastning som riktas mot vattendragen är mycket likartad överallt i Norden. De gemensamma havsområdena förutsätter redan nu ett intimt samarbete mellan alla parter då det gäller forskningen och åtgärder för skyddandet av vattnen. Försurade nedfall bör

likaledes bekämpas med hela Nordens gemensamma krafter. Detta förutsätter ett intimt samarbete vid koordineringen och genomförandet av bekämpningsåtgärderna. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid avrinningsområdena och den väsentliga roll som de spelar som alstrare av metaller som upplöser sig i syraregn. I förslaget borde emellertid också medtas de problem som gäller grundvattnen. Grundvattnet är en livsviktig naturresurs i synnerhet i glesbygder, och av största vikt med tanke på framtiden. Dessutom borde man beakta det faktum att de syraregnförändringar som kan observeras i vattnen återspeglar de belastningar som riktas mot skogsnaturen i avrinningsområdena. Därför borde forskning företas om de negativa inverkningarna på vattenmiljön och problematiken kring skogsdöden som en helhet.

Ålands landskapsstyrelse påpekar att den ökande luftföroreningen har skapat problem i såväl sjöar som havsvikar och skärgårdsvatten. Sjöar, inom vilkas nederbördsområden finns jordbruksområden och bosättning tenderar att eutrofieras medan sjöar, inom vilkas nederbördsområden berg och kalkfattiga jordar dominerar försuras. Vattentäkter har drabbats av oönskad blomning av blågröna alger, varav vissa har konstaterats vara toxinproducerande. Inre havsvikar och skärgårdsvatten uppvisar tidvis extremt låga syrekoncentrationer. Algblomning uppträder mer eller mindre regelbundet. Förekomsten av blåstång minskar i stora delar av skärgården. Störningarna resulterar i förändringar i fiskbestånden, så att mindre värdefull fisk gynnas. Den negativa utvecklingen förefaller att fortgå trots att åtgärder har vidtagits på Åland för att minska närsaltbelastningen på sjöar och havsområden från landbaserade föroreningskällor.

Centralförbundet för Fiskerihushållning anser att förslaget i princip är värt understöd och att försurningen av vattendragen är ett åskådligt exempel på hur internationella miljöproblemen är och hur det krävs en insats från flera olika discipliner för att lösa dem. För att skydda vattenmiljön och följa med de förändringar som sker behövs samarbete mellan flera länder, bland annat sådana åtgärder som föreslagits i Nordiska rådet.

Finlands naturskyddsförbund anser det viktigt att åstadkomma ett gemensamt verksamhetsprogram och pekar på att människans ständigt accelererande ekonomiska verksamhet alltid medför nya miljöproblem, t. ex. försurning av luft, vatten och jordmån. Under de senaste åren har man fäst större uppmärksamhet vid den vattenförorenande verkan av den belastning som förorsakas av jord- och skogsbruket, torvproduktionen och omfattande fiskodling. Likaså kan nya kemiska föreningar medföra problem även i vattendragen och i näringskedjor.

Vid sidan av en effektivare rening av avloppsvatten som kommer från industri och bosättning borde man prioritera åtgärder för bekämpning av försurning, för minskning av kemikaliemängden samt för minskning av den spriddbelastning som förorsakas av jord- och skogsbruket, torvproduktionen och fiskodlingen. Speciellt viktigt är att i de nordiska länderna

åstadkomma en tillräckligt sträng, enhetlig lagstiftning, eftersom ekosystem med anknytning till vatten och luft inte följer statliga gränser.

Naturvernrådet, Island, stödjer kraftigt förslaget. Islänningarna är så avhängiga av havets resurser, skydd och förnuftiga utnyttjande att det är livsavgörande att hindra förorening av havet. Även skyddet av sjöar och vattendrag är viktigt dels i sig själv dels därför att allt vatten inklusive dess föroreningar förr eller senare rinner ut i havet.

Islands lantbrukssällskap anser att skyddet av vattendrag i Island är mycket bristfälligt och att skyddet av den har föga resonans i opinionen. Väntad ökad aktivitet i flera grenar av lantbruket, som fiskodling och pälsdjuravel kan medföra stora vattenföroreningar och det är mycket angeläget att undersöka hur man kan åstadkomma skydd mot vattenförorening och få fastslagna stränga regler däremot.

Reykjavik sportfiskarförening instämmer helt i förslagsställarnas synpunkter. För Islands del är det särskilt aktuellt att undersöka om fara föreligger för föroreningar från konstgödsel och andra ämnen som sprids i jordmånen i närheten av vattendrag m. m.

Fiskeristyrelsen i Sverige, som överlämnar yttranden från styrelsens Havsfiske- och sötvattenslaboratorier tillstyrker de förslag som väckts i medlemsförslaget men anser att också de fiskeriekologiska och fiskeriekonomiska aspekterna bör tas med i sammanhanget.

Det vore ur fiskets synpunkt värdefullt med ett gemensamt nordiskt handlingsprogram mot vattenföroreningar och det finns ett gott underlag för ett sådant arbete. I vissa delar krävs emellertid ett bättre och fördjupat material, t. ex. angående förhållandena vad gäller föroreningssituationen och status för fiskebestånden i Skagerack-Kategatt samt relationerna mellan Östersjön och dessa områden. Havsfiskelaboratoriet erinrar om att i vattenområdena kring Sverige arbetar flera organisationer på att kartlägga föroreningssituationen, t. ex. Helsingforskommissionen, Internationella havsforskningsrådet, de Baltiska marinbiologerna och de Baltiska oceanograferna. Därtill kommer de lokala kommissionerna för Öresund, Bottniska viken, Finska viken osv. Det torde inte vara särskilt svårt att med allt detta grundmaterial göra en översikt över de nordiska vattenföroreningarnas utbredning och relativa effekter och en åtgärdsplan. Om sådana översikter kan ge anledning till en internordisk handlingsplan som intensifierar ansträngningarna att få bukt med föroreningssproblemen är det bra, och ett sådant företag bör stödjas.

Miljövärdscentrum vid Tekniska högskolan tillstyrker varmt förslaget. *Institutionen för vattenbyggnad* vid samma högskola anser att förorening av grundvattnet är ett problem som kommer att öka i omfattning och betydelse i framtiden och att behovet av insatser här bör markeras tydligare i ett eventuellt aktionsprogram från Nordiska ministerrådet.

Sötvattenslaboratoriet anser, att fisk- och fiskerifrågor har ett antal beröringspunkter med medlemsförslaget. I vattenmål och koncessionsmål be-

drivs bevakning av fiskets intressen i enskilda föroreningsfall. När det gäller genbanksfrågor och bevarandenaspekter på hotade fiskarter och stammar finns vidare ett starkt behov av enhetliga och juridiskt lätt tillämpbara föreskrifter. Speciellt försurningsfrågorna behandlas ingående i såväl Sverige som Norge och Finland, varför möjligheten att åstadkomma gemensamma riktlinjer för monitoring och forskning bör vara mycket goda. Slutligen är det viktigt att beakta att vissa fiskarter kan tjäna som indikatororganismer på olika typer av föroreningspåverkan. Som exempel kan tas försurning, gödning (eutrofiering) och som tungmetallanrikare.

Enligt laboratoriets uppfattning kan troligen åtminstone i Sverige, nuvarande kontrollprogram vara tillräckliga för att studera föroreningarnas status och utbredning på sötvattensidan, vilket givetvis inte hindrar att det finns ett klart behov av gemensamma normer för monitoring och resultatredovisning.

Stockholms universitet, zoologiska institutionen tillstyrker att förslaget genomförs. Helst bör detta inte bli en engångsföreteelse utan kontinuerligt följas upp på ett systematiskt sätt med publikationer. Med hänsyn till dessa publikationers viktiga innehåll bör man lägga stor vikt vid redaktionella synpunkter, inte minst med tanke på illustrationer. Det bör hellre vara en publikation i serieform, som utkommer ofta för att snabbt få ut information inom olika specialområden och för att kunna revidera denna vid nya upplagor. Det finns ett stort behov att kontinuerligt följa miljöförändringar i havet. Publicerade fakta om dessa förhållanden finns i vetenskapliga publikationer, rapporter, databanker, populära böcker etc. Det är emellertid svårt att överblicka dessa resultat liksom de åtgärder som vidtagits eller planerats. Det finns få översiktsarbeten som försöker analysera och sammanställa tillgängliga data på ett övergripande sätt vad gäller vattenförhållandena, och som också måste inbegripa information om luft- och markförhållandena.

Askölaboratoriet påpekar, att sammanställning över de viktigaste forskningsresultaten om vattenföroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden pågår. För Östersjön existerar en förteckning från 1980 och en andra är under tryckning. Det är dock mycket värdefullt att Nordiska rådet vidarebefordrar sina medlemmars oro och intresse till respektive kommissioner (Oslo, Paris, Helsingfors) och organisationer (NORDFORSK). En översikt över vidtagna eller planerade åtgärder mot föroreningar är mycket angelägen speciellt om landbaserade föroreningskällor men också över internationella förhandlingar rörande luftburna utsläpp. Laboratoriet anser också, att utformningen av ett integrerat handlingsprogram mot vattenföroreningar i Norden är en mycket väsentlig nordisk angelägenhet, där en gemensam aktion mot luftburna föroreningar är ytterst angelägen.

Sveriges lantbruksuniversitet instämmer gärna i de framförda förslagen men inser samtidigt de stora svårigheter som föreligger vid sammanställning av forskningsresultatet, kartläggning av motåtgärder och utformning

av handlingsprogram. Angelägna åtgärder i de enskilda länderna bör ej uppskjutas i avvaktan på färdigställandet av ett gemensamt handlingsprogram. Vad gäller förslaget bakgrundsbeskrivning påpekar universitetet att det för jordbrukets del främst är gödselmedlen och bekämpningsmedel som utgör det stora bekymret, men också djurstallar och gödselstäder finns med i bilden. Kärnan i problemet är den ständigt ökade produktionen liksom koncentreringen av djurhållningen till stora enheter. Konstgödseln driver upp problemen med läckaget i övergödda vatten. Följden blir blommande giftalger och stigande nitrathalter i grundvattnet. Bekämpningsmedel i dricksvatten är ett exempel där normerna borde vara enhetliga. I Danmark, och för övrigt i EG-länderna, är gränserna satta så lågt att de måste tolkas som att inga rester får finnas. I Sverige saknas normer. Det finns starka skäl att införa sådana normer. Minst lika viktigt är det att fastställa gränsvärden för söt- och saltvatten.

Fiskodling är på frammarsch. I sådana förtätade kulturer är vattenföroreningsproblemen enorma och sjukdomar svårbehandlade. Även om det är svårt att få tag i faktauppgifter om föroreningarna kan man uppskatta dem till mängden producerad torrsvikt många gånger om. Problem finns även vad gäller kvalitetskrav på vattnet till odlingarna. Även om tätorter och industrier gjort stora insatser för att klara sina avfallsproblem finns fortfarande svårartade vattenföroreningar som har samband med deras utsläpp. Städernas rötslam och metallindustriens kalkslam som innehåller tungmetaller borde inte hamna på åkerjorden. I det långa loppet gäller det också markens och vattnets produktionsförmåga. Också här är det angeläget med strama normer.

Lantbruksuniversitetet understryker sålunda vikten av att forska kring vattenmiljön i vid bemärkelse, att klara ut orsakssammanhangen och att utveckla gamla och ta fram nya metoder mot föroreningarna och finner det också väl befogat med lika och väl underbyggda normer och gränsvärden och likartad lagstiftning på miljöområdet i Norden, främst ur saklig synvinkel men också som ett medel att skapa rättvis konkurrens.

Svenska naturskyddsföreningen anser det ytterst angeläget att alla nordiska länder snarast vidtar åtgärder för att begränsa utsläppen av miljöstörande ämnen till vattenmiljön. Ett vidare internationellt samarbete är dock en helt nödvändig förutsättning för att nå resultat. Tre typer av föroreningar är de allvarligaste, nämligen naturfrämmande ämnen, tungmetaller och närsalter. Föreningen anser att målet måste vara att naturfrämmande ämnen överhuvudtaget inte skall släppas ut i miljön. Hit hör, förutom DDT och PCB andra organiska klorerade föreningar som toxafen, klordan, dioxiner och dibensofuraner. Största källan till utsläpp av klorerade substanser är cellulosaindustrins blekerier. Utsläppen och den diffusa spridningen av organiska klorerade föroreningar utgör ett av dagens allvarligaste miljöproblem. I dag hotas samtliga fiskkonsumerande däggdjur av utrotning. Tungmetaller utgör för ett innahav som Östersjön och för

insjöar ett mycket allvarligt problem. Pågående undersökningar tyder på att kadmiumhalten i Östersjöns vatten redan torde vara tydligt förhöjd och fortfarande stiga. Det är angeläget att materialbalanser görs för olika tungmetaller. Om beräkningarna visar att den antropogena tillförseln är betydande måste utsläppen snarast begränsas. Vad gäller närsalter är det största problemet kväveutsläppen, eftersom kväve anses vara den begränsande faktorn för produktionen i både Västerhavet och Östersjön. För Bottenviken och för insjöar anses fosfor vara begränsande. Därvid har dock stora ansträngningar gjorts för att begränsa utsläppen genom kommunala reningsverk.

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund tillstyrker förslaget och menar att förutom de värden som riskeras, enligt förslaget ländernas naturskönhet, karaktär och människornas uppehälle bör läggas vattenmiljöns stora sociala värde som rekreativskälla för allt större delar av de nordiska ländernas befolkning samt de stora ekonomiska värden som ligger i sportfiskebaserad turism. Därtill bör även fogas de naturskyddsvärden som är sammankopplade med vattenmiljöer runt om i Norden.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslagets syfte men anför reservationer eller påpekanden till ett eller flera av de konkreta åtgärdsförslagen

Landbruksministeriet i Danmark har ingen erinran mot förslagen men anser att man bör åstadkomma samordning med pågående aktiviteter på området. Sålunda pågår utrednings-, kartläggnings- och forskningsarbete om landbaserade föroreningar, således även från jordbruket, i ministeriets regi. Vidare skall man starta ett särskilt forskningsprogram om jordbruk och miljö som omfattar 120 förslag till nya undersökningar. Detta program skall utföras parallellt och koordinerat med folketingets "9-punkts NPD-forskningsprogram", som avser kväve, fosfor och organiska ämnen i grundvatten.

Landbruksrådet hänvisar också till NPD handlingsplanen som innebär mycket betydande investeringar för jordbruket, som sålunda erkänner det komplicerade samspelet mellan jordbruk och miljöhänsyn och försöker leva upp till sitt ansvar. De restriktioner och ekonomiska belastningar som följer härav bör såvitt möjligt koordineras mellan de europeiska länderna så att konkurrenssnedvridning undviks. Nordiska initiativ kan möjligen bidra till ett vidare europeiskt samarbete. Lantbruksrådet kan inte bedöma om de åtgärder som föreslås är den rätta metoden att förbättra vattenkvaliteten i Norden, men anser att forskningsresultat m. m. med fördel kan samordnas och att gemensamma åtgärder kan ha en positiv verkan.

Landbruksdepartementet i Norge har inga erinringar mot de två första punkterna i förslaget men anser att man bör invänta utredningen innan man vidtar uppföljande åtgärder, vilka bör bestämmas just på grundval av utredningen.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) anser att förslaget två första punkter kan genomföras utan större problem. då det redan finns ett gott samarbete mellan de inblandade forskningsinstitutionerna (bl a genom NORDFORSK:s vattenforsknings-symposier). Vad gäller ett nordiskt handlingsprogram hänvisas till att vattenföroreningarna visar stora lokala variationer och endast i begränsad utsträckning går över gränserna. Därför måste åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag anpassas till lokala förhållanden. Ett eventuellt nordiskt handlingsprogram måste därför bli generellt utformat och innebära att man formulerar gemensamma målsättningar snarare än detaljerade åtgärder. Utan tillskott av betydande nordiska fondmedel eller andra övernationella styrmedel måste prioritering av konkreta åtgärder ske enligt lokal bedömning. Föroreningarna i kust- och havsområden kan bara delvis motverkas med nordiska insatser, och samarbete med andra Nordsjö- och Östersjöländer är nödvändigt.

Miljøverndepartementet anser att man i Norge kommit långt i att kartlägga vattenföroreningar och hänvisar bl. a. till en långtidsplan 1986–1990 för Statens forurensningstilsyn. Ett nytt utredningsarbete skulle därför vara (onödigt) resurskrävande och till stor del bli en upprepning av de utredningar som gjorts nationellt. Inte heller är det meningsfullt att etablera ett nordiskt handlingsprogram, då en ny och viktig princip i Norge är att åtgärder mot vattenföroreningar måste anpassas efter lokala förhållanden. Vad gäller havsföroreningar pågår ett omfattande utredningsarbete inför en ministerkonferens om Nordsjön 1987. Vidare hänvisas till nordiskt arbete som pågår inom Nordiska ministerrådet och Nordforsk och till att nordiskt samarbete kan leda till bättre resursutnyttjande och bättre lösningar där brister finns i vår kunskap.

Även om en handlingsplan sålunda i första hand bör bygga på nationella prioriteringar kan nordiskt samarbete vara nyttigt inom flera fackområden och nordiska insatser vara nyttiga och nödvändiga på områden av gemensamt intresse. Som fackområden nämns miljögifter och vattenkvalitetskriterier för dessa, vatten och avlopp, målformuleringsmetodik samt malkontroll genom övervakning och industrikontroll.

Lantbruksstyrelsen i Sverige anser problembeskrivningen om gödslingens effekter alltför generell, och påpekar att det arbetas intensivt i de nordiska länderna för att klarlägga orsakssambanden och lösa problemen med jordbrukets bidrag till föroreningar av vatten. I den rådgivning som bedrivs från lantbruksnämnderna intar frågorna om gödslingens anpassning till grödornas behov en central plats. Enligt styrelsens mening är det den obalanserade gödslingen som orsakar problem medan en väl avvägd gödsling i nivå med de officiella rekommendationerna inte bör leda till miljöstörningar. Lantbruksstyrelsen har inget att erinra mot de förslag till åtgärder mot vattenföroreningar som framförs.

Uppsala universitet, limnologiska institutionen anser att en samman-

ställning, i varje fall en översiktlig sådan, över de viktigaste forskningsresultaten om vattenföroreningar bör enkelt kunna utföras liksom även av vidtagna åtgärder. Naturvårdsverket och motsvarande organ i de övriga nordiska länderna har erforderliga data. Om man efter överläggningar är övertygad om att man kan nå praktiska resultat genom att utforma ett handlingsprogram, skall man självfallet göra detta. Om det är uppenbart att det hela blir en handling som stannar på skrivbordet bör tid och pengar användas på ett mera optimalt sätt.

Naturvårdsverket påpekar, att inom Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för miljöfrågor pågår ett betydande nordiskt samarbete som berör vattenmiljöproblem. Med hänsyn till de resursbegränsningar som nu finns i alla de nordiska länderna torde det inte vara realistiskt att genomföra alla de föreslagna idéerna. I det fortsatta arbetet, främst inom ämbetsmannakommittéens olika grupper, som berörs av dessa frågor, bör dock förslaget i vissa delar kunna beaktas.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) följer det arbete som bedrivs för att dokumentera vattenkvaliteten och sammanställa åtgärdsprogram både nationellt och inom Östersjö-, London-, Oslo- och Pariskonventionerna. Förbundet finner, att medlemsförslaget innebär ett omfattande utredningsarbete. Arbetet med att söka lösningar på vattenmiljöproblemen bör bedrivas effektivt och med ett klart sikte på resultat. Huruvida medlemsförslaget skulle komma att påskynda och underlätta miljöarbetet anser förbundet det svårt att uttala sig om utifrån den korta förslagstexten. Däremot vill LRF betona vikten av att man noggrant tar del av det pågående arbetet så att ett dubbelarbete i största möjliga utsträckning undviks.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

De Nordiske Industriforbunds Fellesorgan anser att det nordiska samarbetet på föroreningssidan, som industrin ser positivt på och stöder, redan är så gott att utbytet av sammanställningar/översikter av den typ medlemsförslaget går ut på knappast skulle motsvara arbetsinsatsen. De nordiska industriförbunden anser därför att detta förslag inte bör prioriteras högt när vidare samarbete på föroreningssområdet planläggs.

Miljøstyrelsen i Danmark stödjer visserligen medlemsförslagets avsikt men finner att de aktiviteter som omtalas i förslaget redan pågår i olika internationella fora och att förverkligande av förslaget i stor utsträckning skulle leda till dubbelarbete. Det samarbete som pågår fungerar enligt styrelsen tillfredsställande och skall om möjligt förstärkas. Däremot ser styrelsen ingen anledning att företa ytterligare sammanställningar av forskningsresultat och handlingsmöjligheter och inte heller något behov av ett särskilt nordiskt handlingsprogram mot vattenförorening.

Koncessionsnämnden för miljöskydd i Sverige ifrågasätter starkt om föreslagna åtgärder fyller något vettigt ändamål. På grund härav och med hänsyn till det omfattande arbete som åtgärderna skulle medföra, och

framför allt till det miljöskyddsarbete som redan pågår i de nordiska länderna avstyrker nämnden förslaget.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning anser att medlemsförslagets påstående att ständigt nya föroreningskällor upptäcks är förvånande, då man åtminstone i Sverige sedan år 1967 tillämpat Miljöskyddslagen, varigenom god kontroll av alla punktkällor för förorening sker. Ett problem är snarare den långväga atmosfäriska transporten av olika ämnen som bidrar till vattenföroreningen i Norden. Institutet anser att det finns stor risk att förslaget kan leda till ett betydande dubbelarbete, då sammanställning av forskningsresultat om vattenföroreningar fortlöpande pågår genom insatser av olika organisationer i Norden. Som exempel nämns Helsingforskommissionen, Bottniska viken-kommittén och Naturvårdsverket och en bred översikt över föroreningssituationen i Östersjön som lämnades av en stor grupp Östersjöforskare vid en Östersjökonferens i Karlskrona 1986.

Med tanke på det ovan sagda finner institutet det svårt att inse att ett nytt initiativ via Nordiska ministerrådet skulle på ett avgörande sätt förbättra den rådande situationen. Det synes vara mera rationellt att ytterligare koncentrera och samordna de redan pågående aktiviteterna.

2.4. Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Vattenstyrelsen i Finland presenterar utan att ta ställning till de föreslagna översikterna och handlingsprogrammet några centrala projekt i vilka styrelsen deltagit. Förutom projekt som nämnts av andra remissinstanser omtalas att Vattenstyrelsen, Sveriges naturvårdsverk samt Finlands och Sveriges skogsindustris centralorganisationer 1985 påbörjat ett projekt som syftar till att minska belastningen från skogsindustrin. Där behandlas kontroll över avloppsvatten och vattendrag, skogsindustrins inverknings på miljön och vattendrag. Dessutom utreder man där vilka minskningar av belastningen som kan uppnås genom interna processtekniska åtgärder eller genom extern rening av avloppsvatten. Vidare nämns, att Nordiska utskottet för vattenresurser och miljöstatistik har publicerat en nordisk statistisk årsbok. Den information som där presenteras och som närmast berör vattenvård och rening av avloppsvatten, kunde enligt vattenstyrelsens uppfattning kompletteras även med information om avloppsbelastning och vattentillstånd.

3. Sammanfattning

Utskottet noterar att den övervägande delen av remissinstanserna stödjer medlemsförslaget. Endast ett fåtal ställer sig tveksamma till de slutsatser förslagsställarna drar och befarar att insatser i enlighet med förslaget skulle leda till dubbelarbete. Förslagets två första yrkanden,
– att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om vattenföroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden och

- att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits eller planeras mot föroreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor är minst kontroversiella, medan behovet att därefter enligt det tredje yrkandet
- på grundval av vad som framkommer av kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vattenföroreningar i Norden, ifrågasätts av en del remissinstanser.

4. Medlemsförslag A 767/s

Medlemsförslaget utmynner i en hemställan att ett nordiskt åtgärdsprogram på havsmiljöområdet utarbetas i skyndsam ordning. Åtgärdsprogrammet bör omfatta samtliga aspekter av havsföroreningarna. Såväl Östersjön, Nordsjön som mera avlägset liggande havsområden bör beaktas. Informationsutväxling, forskningssamarbete och förebyggande åtgärder bör ingå som naturliga beståndsdelar i åtgärdsprogrammet. Följande rekommendationer föreslås:

- A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning låta utarbeta ett åtgärdsprogram till skydd för havsmiljön.
- B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att konkreta åtgärder vidtages i syfte att förbättra havsmiljön.

Förslagsställarna erinrar om det internationella avtalsarbetet på miljövårdsområdet. Vad gäller havsföroreningar har sålunda de nordiska länderna medverkat till tillkomsten av ett flertal överenskommelser. En av de viktigaste är 1974 års konvention till skydd för Östersjöns marina miljö. Med stöd av detta avtal har samtliga strandstater vid Östersjön förpliktigt sig att tillse att miljögifter som PCB och DDT ej når ut i det känsliga innanhavets bräckta vattenmiljö. Genom den s. k. Gdansk-konventionen samarbetar Östersjöländerna på fiskeriområdet. I Oslo- och Pariskonventionerna tas landbaserade utsläpp upp. Londonkonventionen reglerar dumpningen av avfall också av radioaktivt slag i vattenmiljön.

Tillgången till rent vatten utgör ett av mänsklighetens grundläggande livsvillkor. En alltmer försämrad vattenmiljö till följd av dumpning av avfall, oljeutsläpp, förekomsten av miljöfarliga tungmetaller som kadmium, koppar, nickel, bly och klorföroreningar kräver krafttag. Att fisk som fångats visat sig innehålla plutonium från uppberedningsanläggningen Sellafield (f d Windscale) inger allvarliga farhågor för mänskligheten. All dumpning av radioaktivt avfall i världshaven måste förbjudas.

Från såväl Västerhavet som Östersjön rapporteras förekomst av döda havsbottnar, döda havskräftor och musslor liksom nedgång i sälbeståndet. Havsmiljön är allvarligt hotad av miljöförstöring. De nordiska länderna bör därför samfällt verka för tillkomsten av ett åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön.

5. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Norden

Nordiska industriförbundens miljövårdskommité

Danmark

Miljøministeriet

Foreningen Norden

Danmarks naturfredningsforening

Greenpeace Danmark

Verdensnaturfonden (WWF)

Finland

Jord- och skogsbruksministeriet

Miljöministeriet

Vattenstyrelsen

Havsforskningsinstitutet

Finlands naturskyddsförbund

Centralförbundet för fiskerihushållning

Ålands landskapsstyrelse

Island

Handelsdepartementet

Norge

Fiskeridepartementet

Fiskeridirektoratet

Miljøverndepartementet

Norsk Institutt for Vannforskning

Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd

Norges Naturvernforbund

Sverige

Fiskeristyrelsen

Statens naturvårdsverk

Lantbruksstyrelsen

Sveriges lantbruksuniversitet

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)

Delegationen för samordning av havsresursverksamheten

Svenska naturskyddsföreningen

5.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Miljöministeriet i Danmark har ingen erinran mot att rekommendation antas i enlighet med medlemsförslaget då det utgör ett stöd för det arbete som redan har igångsatts på regeringsnivå mellan de nordiska länderna. Vad gäller interna åtgärder i Danmark antog Folketinget en "dagsorden" som uppmanar regeringarna att stoppa all olovlig utledning i havet av spillvatten, gödningsämnen från reningsanläggningar, lantbruk och industri senast från 1 maj 1987 samt utarbeta en samlad plan som reducerar utsläppet av kväve med 50% och fosfor med 80% inom 3 år. Arbetet med uppföljningen och utformningen av dessa planer skall diskuteras med övriga nordiska länder och anpassas till arbetet i internationella fora, som tar upp havsmiljön.

Danmarks Naturfredningsforening tillstyrker förslaget och hänvisar till de resolutioner som antogs vid föreningens representantskap och dess sexpunktsprogram "Rädda havet kring Danmark nå". I resolutionen anmodas regeringen och lokala myndigheter att vidta åtgärder för att skydda livet i havet genom kraftig reduktion av spillvatten samt betydande begränsning av utsläpp av närsalter. Sexpunktsprogrammet med bl. a. krav på effektiviserad kommunal avloppsrening och minskning av lantbrukets utsläpp av gödningsämnen, överlämnades till regeringen i oktober 1986 och kom att leda till ovannämnda folketingsbeslut.

Verdensnaturfonden, WWF tillstyrker varmt de initiativ som skisserats i förslaget.

Jord- och skogsbruksministeriet i Finland anser att de nordiska länderna borde sträva till en möjligast enhetlig tillämpning av de havsskyddskonventioner som berör dessa länder. Ministeriet finner det påkallat att möjligheterna att åstadkomma ett gemensamt nordiskt åtgärdsprogram utreds samt att ett sådant program utarbetas. Ministeriet önskar emellertid framhålla att, som en följd av olikheterna mellan de havsområden som kommer att beröras av programmet, de olika nordiska ländernas målsättningar i fråga om skyddet för havsmiljön och de erforderliga åtgärderna delvis kan vara olikartade eller innehålla olikartade preferenser.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att för landskapet Åland, som är omflutet av nord- och sydgående havsströmmar, är en ren havsmiljö ett livsvillkor. Det påpekas att det redan pågår ett omfattande internationellt samarbete kring skyddet av Östersjöns marina miljö. Ytterligare åtgärder bör dock vidtagas. Viktigt är härvid att befintliga och planerade åtgärdsprogram kompletteras med likartade analys- och kontrollprogram, för att snabbare kunna påvisa om vidtagna åtgärder ger önskad effekt. Särskilt angeläget är detta då det är fråga om bioackumulation av nya miljögifter i marina och kustnära områden. Ett åtgärdsprogram bör därför skyndsamt utarbetas.

Socialministeriet i Island tillstyrker förslaget och understryker vikten av att man undersöker möjligheterna att uppnå enighet om ett nordiskt åt-

gårdsprogram för att åstadkomma största möjliga samordning vid genomförandet av åtgärder för att skydda havet kring de nordiska länderna.

Fiskeridepartementet i Norge tillstyrker med stöd av yttranden från Norges fiskeriforskningsråd och Fiskeridirektoratets havsforskningsinstitut. Departementet erinrar om att man inom ramen för det internationella havsforskningsrådet, ICES, 1983 igångsatt ett samarbete mellan danska, norska och svenska havsforskningsmiljöer om "föreningssläget i Skagerack och Kattegatt". I rapporten härom rekommenderas starkt inrättande av en permanent grupp av havsforskare från de tre länderna för att föra arbetet vidare och kartlägga föreningarna. Departementet erinrar om existerande övervakningsprogram enligt gällande avtal om Östersjön och Nordsjön och anser att kontakt bör upprättas med dessa organ i samband med utarbetande av ett nordiskt åtgärdsprogram.

Norges allmenvitenskapelige forskningsråd och *Fiskeridirektoratets havsforskningsinstitut* påpekar att det är viktigt att skilja mellan olika regioner och olika typer av föreningar. Utefter norska kusten är de allvarligaste föreningarna koncentrerade till vissa fjordssystem och inte ett allomfattande problem i hela Nordsjöbassängen. Dock är den väsentliga delen av produktionen i havet koncentrerad till de förenade havsområdena. Åtgärder mot föreningar kräver pålitlig dokumentation och detta förutsätter noggranna avgränsningar av olika problemställningar, t. ex. utbredningen och verkan av olika typer av föreningar i olika vatten. Vidare hänvisas till existerande samarbete inom ICES (International Council for the Exploration of the Sea) vad gäller förvaltningen av fisktillgångar och undersökningar av havsklimatet och föreningar. Inom den ovannämnda skandinaviska arbetsgruppen inom ICES planlägges för 1987 ett förprojekt om miljöförhållandena i Skagerack och Kattegatt och institutet rekommenderar att Nordiska rådet för en dialog med denna grupp.

Norges naturvernforbund föreslår följande prioritering av åtgärder för att minska havsföreningarna:

1. Särskild vikt läggs vid minskning av tillförseln av miljögifter till den internationella havsmiljön, bl. a. metallföreningar, kemikalier och vissa växtskyddsmedel. Hög persistens (motståndskraft mot nedbrytning) och liten toxicitet är ett viktigare urvalskriterium för åtgärd mot ett ämne än det motsatta förhållandet. Bl. a. därför måste lufttransporterade miljögifter minskas.

Förbundet pekar på behovet att effektivisera och följa upp arbetet med de internationella konventionerna mot havsförorening och nämner särskilt Oslo-, Paris- och Gdanskkonventionerna, där tillämpningen även hos de länder som ratificerat konventionerna lämnar åtskilligt övrigt att önska.

2. Som det andra prioriterade området ser naturvernförbundet minskning av tillförseln av kväveföreningar, både i form av lufttransporterad kväveoxid och vattentransporterad kväveoxid eller amoniak. Detta innebär konkret reduktion av kväveutsläpp vid fossil förbränning och rening av kloakutsläpp från befolkning, industri och jordbruk.

3. Som tredje prioriterade kategori ser naturvernförbundet minskning av organiska ämnen och fosfater även om de huvudsakligen ger lokala föroreningar.

Lantbruksstyrelsen i Sverige som ser det som viktigt att åtgärdsprogrammet blir väl vetenskapligt förankrat och grundat på fakta, anser att jordbruket i olika grad bidrar till havens näringstillförsel. I vissa fall t. ex. Laholmsbukten har detta fått negativa konsekvenser. I syfte att åstadkomma en bättre behovsanspassad gödsling har lantbruksstyrelsen förstärkt lantbruksnämndernas rådgivning. Väsentliga delar av gödslingens negativa miljöpåverkan kan reduceras på detta sätt. Styrelsen är beredd att ytterligare vidareutveckla och förstärka denna verksamhet i takt med att resurser ställs till förfogande.

Fiskeristyrelsen anser att behovet av åtgärder är överhängande. Ur fiskets synpunkt är det främst inom vissa kustområden – som exempel kan nämnas Idefjorden, Kungsbackafjorden, Våröområdet, Laholmsbukten, Skälderviken, Lommabukten, Hanöbukten, Gamlebyviken, Bråviken, Himmerfjärden samt utanför flertalet massfabriker, såväl eutrofierande som gifter, är störst. I havet är det föroreningsituationen i södra Kattegatt, med åtföljande syrebrist, som är mest akut. Ett stort antal giftiga substanser släpps ut från industrier och i samband med förbränning och annat, t. ex. kvicksilver, PCB och dioxiner.

På fiskets område sker samarbete inom ICES (Internationella rådet för havsforskning) och fiskeristyrelsen har kontakter med motsvarande myndigheter i Norge och Danmark för att gemensamt lägga upp undersökningsprojekt angående fiskeribiologiska och hydrografiska frågeställningar i Skagerack och Kattegatt. Avsikten är att förelägga Nordiska ministerrådet dessa förslag.

Sveriges lantbruksuniversitet instämmer i medlemsförslagets beskrivning av läget och påpekar dessutom att vattnet i marken och vattendrag är en sammanbindande länk mellan luft-, mark- och vattenmiljöer. Genom denna länk påverkas havet av vad vi företar oss i landmiljön. Förbränning på land och spridning av föroreningar med luftströmmar är en annan betydelsefull länk. Universitetet hänvisar till sitt yttrande över medlemsförslaget om vattenmiljöproblem där man tog upp frågor med anknytning till jordbruket – främst växtnäringsläckage och bekämpningsmedel samt miljökonsekvenser av kassodling av fisk och även konsekvenser av röt- och kalkslams användning i jordbruket.

Lantbruksuniversitetet anser att aktuella forskningsresultat om havsmiljön – t. ex. avseende dioxinanrikningen hos skaldjur och fisk understryker det klara samband som finns mellan land och hav. Detsamma gäller förhållandena i Laholmsbukten och Östersjön. Dessa fakta samt hotet mot de stora världshaven ger ett starkt stöd till förslaget att skyndsamt utarbeta ett åtgärdsprogram till skydd för havsmiljön. Vidare understryks vikten av att forska kring vattenmiljön i vid bemärkelse. I samband därmed måste

man beakta de viktiga länkar som påtalats mellan land- och vattenmiljöerna där det är angeläget att klarlägga orsakssambanden. Den ökade informations- och kunskapsbasen skall också användas för att fortlöpande förutse utvecklingen i havsmiljön och leda till lämpliga motåtgärder i luft, mark och vatten.

För Nordens vidkommande – och också internationellt – är det viktigt att verka för likartade normer och riktvärden för skilda miljöbelastningar, liksom också likformighet inom miljölagstiftningens område. Detta är angeläget både ur miljösynvinkel och som ett medel att skapa rättvis konkurrens.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) anser det viktigt, att redan etablerade samarbetsformer inte störs eller diskvalificeras på grund av nya aktiviteter. Arbetet bör vidtäre inte grundas på en för smal kompetensbas i respektive länder. Enligt institutets uppfattning bör samarbete ge bäst resultat inom följande områden:

- utnyttjande av Norden som en större resursbas ekonomiskt, personellt och materiellt för forskning och utveckling.
- Miljökvalitetsövervakning av havet. En ytterligare samordning av övervakningsresurser kommer att leda till en högre övervakningskvalitet och ett förbättrat åtgärdsunderlag.
- Gemensamma nordiska mål och nivåer för miljökvalitet och belastning stärker åtgärdsprogram nationellt.
- En nordisk enighet kring åtgärder för att skydda haven ökar förutsättningarna för att kunna åstadkomma internationella överenskommelser för skydd och restaurering av haven.

Enligt SMHIs uppfattning och erfarenhet krävs att särskilda resurser avsätts för både planering och åtgärder om nya konkreta resultat av betydelse skall kunna uppnås.

Delegationen för samordning av havsresursverksamheten (DSH) finner de framförda förslagen angelägna och vill särskilt framhålla behovet av ökad medvetenhet om kust- och havsanknutna frågor och samband. När det gäller kust- och havsområdesplanering råder fortfarande på många håll osäkerhet om ansvarsförhållanden, lagar och föroreningar, gränser m. m. I ett åtgärdsprogram bör därför ingå ett informationsprogram som belyser frågor om kust- och havsområdenas nyttjande och skydd. Särskilt bör kopplingen mellan land- och havsanknutna frågor observeras. Ett sådant program kan göras på olika sätt genom samordnade insatser mellan de nordiska länderna i form av t. ex. regionalt anpassade utställningar, konferenser/seminarier, informationsmaterial samt TV- och radioprogram.

I samband med ett samlat nordiskt åtgärdsprogram finns det anledning att analysera hur det internationella arbetet med de aktuella problemtyperna i olika samarbetsorgan omsätts på regional och lokal nivå i de enskilda länderna. Därvid bör man också följa de radioaktiva föroreningarnas spridning.

Vidare påpekar delegationen att i ett nordiskt åtgärdsprogram mot havsföreningar bör ingå en fördjupning av det samarbete som redan är etablerat i Idefjorden, Öresund, Stockholms-Ålands-Åbolands skärgårdar och i kustområdet utanför Torne älv, där gränsälvsarbetet bör kunna utsträckas till att omfatta även kustvattnen. En sådan fördjupning skulle bl. a. ge myndigheter och andra intressenter bättre underlag för utvärdering, planering och utförande av miljöskyddande åtgärder. Vad särskilt gäller miljögifter behövs gemensamma nordiska åtgärder för att spåra DDT- och PCB-källorna och få dessa under kontroll. Under tiden behövs, enligt delegationens mening, ett gemensamt nordiskt räddningsprogram för säl och havsörn.

Beträffande den marina forskningen finns, enligt delegationens mening, anledning att utveckla samarbetet särskilt i Kattegatt och Skagerack. Samarbetet bör inriktas mot kartläggning av miljöföreningar och effekter av dessa i kustområden och uthav samt hur införseln av förorenat Nordsjövatten genom Jutska strömmen påverkar föroreningssituationen i Skagerack och Kattegatt. Ett samordnat kartlägnings- och forskningsprogram bör arbetas fram av berörda myndigheter i Sverige, Norge och Danmark.

Svenska naturskyddsföreningen hänvisar till en konferens nyligen där åtgärdsförslag presenteras mot förorening och överutnyttjande av haven, och framhåller att ett kommande nordiskt åtgärdsprogram borde innehålla ett informationsprogram för att skapa ytterligare opinion och öka trycket på myndigheterna. Ett nordiskt åtgärdsprogram bör även innehålla konkreta förslag till en vidareutveckling och fördjupning av det bilaterala samarbetet. Det gäller bl. a. Idefjorden, Öresund, Stockholms-Ålands-Åbolands skärgårdar och gränsälvsarbetet kring Torne älv, som borde kunna utvidgas till att omfatta även kustvattnen. Vidare måste samarbetet när det gäller marinbiologisk forskning utvidgas och underlättas, bl. a. genom att de administrativa reglerna för forskningsfartygen att gå in i andra länders farvatten förenklas.

Ett intensivt nordiskt informationsutbyte och samarbete pågår för att rädda hotade arter. Det är angeläget att detta kan fortsätta. Det är dessutom nödvändigt att de nordiska regeringarna fullt ut tar sitt ansvar för dessa och andra hotade arters fortbestånd. Föreningen erinrar om att Sverige och Danmark, arbetar med särskilda aktionsprogram mot havsföreningarna och framhåller att det är en angelägen uppgift för regeringarna att aktionsprogrammen för de nordiska länderna samordnas så mycket som möjligt.

Slutligen vill föreningen uttala sitt starka stöd till förslaget att de nordiska ländernas regeringar samfällt verkar på det internationella planet för konkreta åtgärder för att förbättra havsmiljön.

Till naturskyddsföreningens yttrande fogas ett detaljerat handlingsprogram mot havsföreningar innefattande ett brett spektrum av åtgärder från förstärkning av biologiundervisningen i skolorna till minskning av

kvävegödslingen i jordbruket och istället för att lägga ned ytterligare åkerjord minska intensiteten i jordbruket. Ett avsnitt ägnas spridning av giftiga ämnen som dioxin, organiska tennföreningar från båtbottnfärger och klorhaltiga avfallsoljor.

5.2. Remissinstanser som ställer sig mer tveksamma till delar av förslaget

Miljöministeriet i Finland påpekar att ministerrådet tillsatt en kontaktgrupp som arbetar med ett förslag till nordiskt handlingsprogram mot havsföroreningar. Gruppen arbetar aktivt, men dess verksamhet hämmas av bristande nationella resurser för samarbete och planering. Det förefaller naturligt, att diskussionerna om samfällt nordiskt agerande på det internationella planet även i fortsättningen sker inom ramen för ministerrådets ämbetsmannakommitté. Denna kommittés syften torde enligt ministeriets uppfattning fullt motsvara medlemsförslagets målsättning.

Havsforskningsinstitutet i Finland erinrar om att de nordiska länderna har anslutit sig till många internationella och bilaterala överenskommelser som alla också innefattar åtgärdsprogram. Den ur Finlands synpunkt viktigaste havsskyddskonventionen är konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö (Helsingfors-konventionen). Avtalet reglerar dumpning från land och fartyg samt sänkning av avfall i havet. I avtalet ingår också uppföljning av radioaktiva ämnen i Östersjön samt luftburen belastning och regelbunden värdering av Östersjöns tillstånd. Att utforma ännu ett nytt program verkar enligt institutet slöseri av befintliga resurser.

Den andra delen i medlemsförslaget att regeringarna på internationell nivå gemensamt befrämjar mer konkreta åtgärder med syfte att förbättra havsmiljön, är däremot ett förslag som institutet starkt vill understödja. Inget vidsträckt havsområde, inte ens Östersjön, Skagerack eller Kattegatt kan rengöras endast genom nordiska vattenskyddsåtgärder utan det krävs mera omfattande internationella åtgärder.

Miljøverndepartementet i Norge ställer sig något tveksamt till förslagets syfte och menar att det existerande internationella samarbetet inom Oslo-Paris-London-Bonn-Helsingfors- och Köpenhamnsavtalen m. fl. är utpräglat åtgärdsinriktat. Ministeriet vill dock inte motsätta sig förslaget om övriga länder ställer sig positiva, men anser att arbetet bör äga rum inom den existerande nordiska kontaktgruppen för havsföroreningsfrågor.

Statens naturvårdsverk i Sverige erinrar om att havsföroreningsproblemen är sinsemellan olika i de nordiska länderna samt att ministerrådet inrättat en kontaktgrupp för internationella havsföroreningsfrågor, som bl. a. arbetar med en nordisk strategi för att uppnå dumpningsförbud, begränsning av atmosfäriska föroreningar, frågor om radioaktivitet, eutrofiering och minskning av kemikalieförbränning till havs. Gruppens främsta uppgift är att verka för en koordinering av de nordiska ländernas arbete inom de marina konventionerna. Samarbetet kan även avse konkreta miljöskyddsåtgärder, internationellt agerande, övervakning, forskning och information. Naturvårdsverket avstyrker därför förslaget.

6. Sammanfattning

Den helt övervägande delen av remissinstanserna tillstyrker förslaget. Det påpekas att ett omfattande samarbete bedrivs internationellt inom ramen för flera olika avtal och konventioner, samt bilateralt mellan nordiska länder. Ett nordiskt åtgärdsprogram bör sålunda utformas så att det står i samklang med alla de insatser som redan görs och innebär en förstärkning av dessa. Många konkreta idéer till insatsområden framförs, t. ex. forskningsuppgifter och åtgärder för att skydda hotade arter. Några remissinstanser tar upp de problem som härrör från det intensiva jordbruket och kvävegödslingen. Det av danska folketinget antagna programmet för att rädda havsmiljön kring Danmark presenteras av ett par remissinstanser.

7. Utskottet

Utskottet finner att de båda medlemsförslagen om vatten- respektive havsmiljö är likartade i sitt syfte, även om det ena förslaget enbart berör havsförening och det andra tar upp alla föreningar i vatten. De båda medlemsförslagen om vatten- respektive havsmiljön finner utskottet likartade i sitt syfte och har därför behandlat dem tillsammans. Sammanlagt föreligger således fyra huvudyrkanden nämligen:

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om vattenföreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden;
2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits – eller planeras för den närmaste framtiden – mot föreningar, däribland från landbaserade föreningskällor
- 3a att på grundval av vad som framkommer av dessa kartläggningar utforma ett handlingsprogram mot vattenföreningar i Norden respektive
- 3b att i skyndsam ordning låta utarbeta ett åtgärdsprogram till skydd för havsmiljön
4. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att konkreta åtgärder vidtages i syfte att förbättra havsmiljön.

Utskottet noterar att den övervägande delen av remissinstanserna tillstyrker åtgärder i enlighet med respektive medlemsförslag och erkänner allvaret i situationen. Sambanden mellan föreningar i vattendrag och havsföreningar understryks av flera remissinstanser även om en del anser att fördjupad forskning för att ytterligare klarlägga orsaksförhållanden behövs. Detta gäller t. ex. föreningssituationen och fiskbestånden i Skagerack och Kattegatt samt förhållandet mellan dessa havsområden och Östersjön. Utskottet finner därför att forskningsinsatser bör utgöra en del av ett kommande åtgärdsprogram.

Även om alla orsaksförhållanden ej av alla anses helt klarlagda finner utskottet det intressant att flera remissinstanser i anledning av båda med-

lemsförslagen riktar uppmärksamheten mot jordbrukets effekter på vattenmiljön som en del av den vattenförorenande belastning som förorsakas av jord- och skogsbruk, torvproduktion och fiskodling. Likaså påpekas att nya kemiska föroreningar medför problem även i vattendragen och i näringskedjor. Vad speciellt gäller jordbruket pågår undersökningar för att klarlägga orsakssambanden med jordbrukets bidrag till föroreningar av vatten. Enligt en bedömning är det den obalanserade gödslingen som orsakar problem medan en väl avvägd gödsling enligt officiella rekommendationer inte bör leda till miljöstörningar. Såväl stallgödsel som konstgödsel innebär problem om de används på felaktigt sätt och vid felaktig tidpunkt. Ett effektivare utnyttjande av naturgödsel skulle minska behovet av konstgödsel. Remissinstanserna erinrar även om de problem som förorsakas av bekämpningsmedel. Den ständigt ökade produktionen liksom koncentrationen av djurhållningen till stora enheter accentuerar problemen. Konstgödseln ökar läckage i övergödda vatten vilket medför blommande giftalger och stigande nitrathalter i grundvattnet.

Nitrat- och nitrithalt i grundvattnet är ett stort hälsoproblem som i föga utsträckning diskuterats på nordisk nivå. Däremot varierar bestämmelserna för nitrit i livsmedel. Vidare pekar några remissinstanser på bekämpningsmedel i dricksvatten som ett exempel där normerna borde vara enhetliga. I Danmark och i EG-länderna är gränserna satta lågt. I Sverige saknas normer. Det finns starka skäl att införa sådana normer liksom även att fastställa gränsvärden för söt- och saltvatten.

Utskottet har i detta sammanhang noterat att Folketinget i Danmark i november 1986 uppmanat regeringen att utarbeta en handlingsplan för att reducera utsläppen av kväve med 50 % och fosfor med 80 % inom en period av 3 år genom att förbättra avloppsreningen och begränsa lantbrukets gödsling. Utskottet utgår från att regeringarna utbyter erfarenheter om åtgärder av detta slag och att de danska erfarenheterna bör kunna utnyttjas av de andra länderna.

Utskottet konstaterar att vattenmiljöproblemen i och kring de nordiska länderna trots de åtgärder, t. ex. utbyggnad av kommunala reningsverk och förbud mot DDT som vidtagits fortfarande är stora. Effekterna av industriutsläpp och tungmetaller bland annat kadmium och ämnen som DDT och PCB innebär förgiftning av vattnen. Tungmetaller utgör ett svårt problem för insjöar och ett inlandhav som Östersjön. De senast aktuella uppgifterna om ökad halt av DDT i södra Östersjön antyder nödvändigheten av att ett handlingsprogram även innehåller åtgärder på internationellt plan. Dessa åtgärder bör samordnas med de internationella insatserna inom luftföroreningsområdet som numera även avses innefatta kväveutsläpp, då kvävehalten, som även påverkas av närsalterna, är av betydelse för fiskebestånden både i Östersjön och Nordsjön.

Utskottet har dock noterat, att några remissinstanser menar att vattenföroreningarna visar stora lokala variationer och anser att konkreta åtgär-

der för att förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag måste anpassas efter lokala förhållanden. Även dessa remissinstanser anser emellertid att föreningarna i kust- och havsområden bara delvis motverkas med lokala eller nordiska insatser, och att samarbete med andra Nordsjö- och Östersjöländer är nödvändigt. Som exempel på att även lokala vattenföreningar långt från kusten ger konsekvenser i havet vill utskottet erinra om giftkatastrofen i Rhen hösten 1986. I december har även framkommit uppgifter om att halten av DDT i södra Östersjön åter börjat öka, ett problem som man antagit vara löst efter att förbud mot DDT införts i de nordiska länderna.

Flera organisationer arbetar för att kartlägga föreningssituationen i havet, t. ex. Helsingforskommissionen, Internationella havsforskningsrådet, de Baltiska marinbiologerna, de Baltiska oceanograferna samt kommissionerna för Öresund, Bottniska viken, Finska viken osv. Det material dessa tagit fram torde kunna användas för att göra en översikt över vattenföreningarnas utbredning och relativa effekter samt en åtgärdsplan.

En handlingsplan torde enligt utskottets uppfattning även innehålla internationella åtgärder för att sätta större press på omgivande länder och EG för att dels minska de gränsöverskridande föreningarna dels undgå konkurrenssnedvridning. En av remissinstanserna föreslår att ländernas insatser för föreningsbekämpning skall påverka fördelningen av fiskkvoter. Det internationella arbetet torde bäst kunna handhas av den 1984 bildade nordiska kontaktgruppen för internationella havsföreningssfrågor. Kontaktgruppen, som lyder under Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för miljöfrågor, skall vara "ett kontaktorgan mellan de nordiska länderna och bidra till samordningen av ländernas synpunkter och förslag i de internationella konventioner som behandlar havens förorening". De konventioner som närmast åsyftas är Oslo- (dumpning i Nordostatlanten), Paris- (landbaserade utsläpp i Nordostatlanten), London- (dumpning i världshaven) och Helsingforskonventionen (föreningar i Östersjöområdet).

Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att ett antal av rådets rekommendationer berör områden som ligger nära det aktuella förslaget. Rekommendationer om havsområdena kring Norden antogs i början av 1970-talet, nämligen *nr 21/1971* om samverkan vid bekämpning av föreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund och *nr 8/1975* om begränsning av utsläpp i Bottniska viken. 1979 antogs en rekommendation om rening av kommunalt avloppsvatten, *nr 7/1979*. Därefter har luftvårdsfrågor särskilt försurningsfrågor intagit den främsta platsen bland miljöfrågorna i rådet. Det kan därför vara på sin plats att nu åter fokusera uppmärksamheten på situationen i de nordiska vattnen där f. ö. luftföreningarna utgör en viktig orsaksfaktor.

Utskottet anser sålunda, att ett handlingsprogram mot vatten- och havs-

föreningar är en brådskande angelägenhet för de nordiska länderna och att programmet bör innefatta både nationella, samnordiska och internationella insatser. Till de nationella åtgärderna hör en effektivare rening av avloppsvatten från industri och bebyggelse och åtgärder för bekämpning av förorening, för minskning av kemikalimängden samt för minskning av belastning från jordbruk och fiskodling. Det inledda erfarenhetsutbytet bör i ett längre perspektiv syfta till att i de nordiska länderna åstadkomma en enhetlig lagstiftning mot vattenföreningar inte minst mot bakgrund av att ekosystem med anknytning till vatten och luft inte följer statliga gränser.

Utskottet noterar dessutom, att problemen med vatten- och havsföreningar snabbt och på ett dramatiskt sätt skärptes genom grundstötningen av den sovjetiska tankern "Antonio Gramsci" utanför Borgå i februari 1987. Hav- och kustområdenas sårbarhet och de resursproblem som försvårar saneringen har härigenom åter fått en central plats i debatten.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet:

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om föreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden;
2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits eller planeras mot dessa föreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor; samt
3. att på grundval av vad som framkommer av kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vatten- och havsföreningar innefattande både nationella, nordiska och internationella åtgärder.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag om vattenmiljöproblemen

(Väckt av Dorte Bennedsen, Kaj Bärlund, Eiður Guðnason, Brit Jørgensen, Grethe Lundblad, Kaj Poulsen och Pekka Tuominen)

De nordiska länderna har genom sin rikedom på åar, älvar och sjöar fått en naturskönhet som ofta berömmes. Nordens länder är på de flesta håll inramade av havsområden med vackra stränder eller klippkust som ger en säregen prägel åt landskapet. Vattnet är således en omistlig del av Nordens natur, antingen det gäller hav, sjöar eller vattendrag. För många av Nordens medborgare är hav och sjöar genom den rikliga tillgången på fisk en viktig förutsättning för deras livsuppehälle. Vårt dricksvatten hämtas ofta från vattendrag och sjöar.

Den förorening av hav och insjövatten som konstaterats de senaste åren är därför allvarlig, speciellt som ständigt nya föroreningskällor upptäcks. För det mesta är det människans ökade användning av kemikalier som orsakar bekymmer med vattenkvaliteten.

För några decennier sedan var det avloppsvatten från hushållen som fritt släpptes ut och orsakade föroreningar. Sedan ökade problemen genom industriutsläpp från bl. a. skogsindustrin. Genom förbättrad hantering av avloppsvattnet och krav på rening av industriutsläpp har en del föroreningar minskat, men tyvärr har nya kommit i stället. De sjöar, som i Sverige på 1970-talet förbjöds som fiskevatten på grund av höga kvicksilverhalter kunde åter öppnas för fiske i början av 1980-talet. Nu får man återigen i Sverige skärpa restriktioner kring fisket på grund av tungmetallhalter från försurade nedfall. Nu har också läckage från den ökande gödslingen av åkrarna skapat sådan övergödning i sjöar och vattendrag att fisken dör och farliga alger börjar utvecklas. Genom olika vattendrag når sedan föroreningarna kusterna och ger miljöskador till havs. Således kan så småningom genom olika föroreningskällor havet kring Nordens kuster bli en dålig miljö för fiske och växter och en sämre miljö för bad och rekreation.

Det finns ett internationellt samarbete kring vattenföroreningar genom bl. a. Östersjökonventionen samt Londonkonventionen om medveten dumpning av avfall. I Oslo- och Pariskonventionerna behandlas landbase-
rade utsläpp inom och utanför territorialvatten. Men detta samarbete har inte hindrat att det nu läggs fram flera rapporter om stigande grad av förorening av bl. a. Östersjön, Öresund och Kattegatt/Skagerack. Fiska-

rena klagar över fiskdöd och skadad fisk. Ökade rester av farliga kemiska ämnen registreras i fisk och vattenväxter i många sjöar och havsområden.

Det måste vara en gemensam uppgift för de nordiska staterna att bevara vattendrag, sjöar och hav i sådant skick att den typiskt nordiska naturbildningen bevaras. Vi måste i Norden ha gemensamma strama normer för utsläppens innehåll och samma gränser för urlakning till sjöar m m. Det är viktigt att den smygande nedsmutsningen stoppas innan obotlig skada skett på fiskebestånd, människors hälsa och havsmiljön. Då det är svårt att direkt härleda föroreningskällan i det enskilda fallet, kanske den nordiska miljökonventionens allmänt hållna bestämmelser inte räcker för att bemästra situationen.

Inom ramen för de ovan nämnda konventionerna finns det möjligheter till ett utvidgat och fördjupat samarbete i Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets regi kring såväl forskning och handlingsprogram som lagstiftning och åtgärder.

Utredning av föroreningsorsaker, mätning av havskvaliteten och gemensamma insatser för att begränsa användningen av farliga kemikalier skulle spara nationella resurser, ge en bättre samlad bild av hur insatserna bör prioriteras samt skapa en mera rättvis konkurrenssituation mellan näringarna i de nordiska länderna där miljöhänsynen är beaktad.

Vi måste tillsammans inleda arbetet för att skydda, reparera och bevara vattenområdena i Norden.

Med hänvisning till de i detta medlemsförslag påtalade allvarliga och ökande vattenmiljöproblem föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om vattenföroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden;
2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits – eller planeras för den närmaste framtiden – mot föroreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor; samt
3. att på grundval av vad som framkommer av de under punkterna 1 och 2 redovisade kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vattenföroreningar i Norden.

København, Helsingfors, Reykjavík, Oslo, Stockholm och Mariehamn den 9 januari 1986

Dorte Bennedsen (S)

Eiður Guðnason (A.)

Grethe Lundblad (s)

Kaj Bärlund (Sdp)

Brit Jørgensen (A)

Kaj Poulsen (S)

Pekka Tuominen (ÅSD)

Social- och miljöutskottets betänkande över medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet

(Medlemsförslaget väckt av Rune Gustavsson och Elver Jonsson m. fl., se s. 604

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Akureyri den 13 augusti och Helsingør den 11 november 1986.

1 Medlemsförslaget

I förslaget hemställes,

- att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
- att initiera ett projekt för att ta fram en för de nordiska länderna gemensam specifikation över de krav som skall ställas på en modern välutrustad ambulans samt
- att undersöka möjligheterna för en likartad ambulanspersonalutbildning i de nordiska länderna.

Förslagsställarna definierar ambulanssjukvård som samhällets första hjälp utanför sjukhuset som ger den första sjukvårdshjälpen till sjuk eller skadad person före och under transporten till sjukhus e. d. Detta ställer stora krav på både fordonet, utrustningen och personalen.

Det finns för närvarande ingen ambulans på marknaden som helt igenom är tillverkad för att vara ambulans. Som regel har en sjukvårdshytt monterats på ett personbils- eller lastvagnschassi, vilket medför att man måste kompromissa mellan möjligheterna att medföra vårdutrustning och trafiktekniska egenskaper.

Det är således tveksamt om dagens ambulanser och deras utrustning motsvarar de krav som bör ställas på modern ambulansverksamhet. Det torde därför finnas utrymme för ett nordiskt samarbete vad gäller tillverkning av en "Nordambulans". En standardisering av ambulanstyper och -utrustning bör kunna ge betydande fördelar både utifrån sjukvårds- och ekonomiska synpunkter. Gemensam produktutveckling bör innebära ekonomiska fördelar och kan ses som ett led i utvecklingen av Norden som hemmamarknad.

Ett första steg vore att få klarlagt vilka krav som skall ställas på en väl fungerande ambulans ur olika aspekter t. ex. möjligheter till sjukvård, köregenskaper, arbetsmiljö etc. Ett projekt borde genomföras för att ta fram en för de nordiska länderna gemensam specifikation över dessa krav, som kan skickas ut till tänkbara tillverkare i de nordiska länderna för konstruktions- och kostnadsberäkningar.

Förslagsställarna beräknar behovet av ambulanser i Norden till 400–500 per år. Vid en genomsnittskostnad om ca 500 000 SEK per ambulans skulle ett nordiskt bolag för ambulanstillverkning få en omsättning uppemot 200 milj. SEK enbart för den nordiska marknaden. Det torde även finnas goda möjligheter till export.

Medlemsförslagets andra del avser utbildningen för ambulanspersonal som är mycket olika i de nordiska länderna. I Danmark och Norge finns en kortare utbildning om några veckor. I Finland varierar utbildningen från ingenting till undersköterskeutbildning. I Sverige finns en obligatorisk sjuveckorsutbildning som skall ge grundläggande kunskaper inom sjukvård, räddningstjänst, sambandstjänst och körteknik. De kortare kurserna är specialutbildningar utan direkt sammanhang med den övriga utbildning som bedrivs inom sjukvården. Det finns därför önskemål om att utbildningen görs så bred att den kan utgöra grunden för och tillgodoräknas vid en fortsatt högre utbildning inom vårdområdet. Om ambulanspersonal genom sin utbildning blir en del av den övriga sjukvårdspersonalen finns också möjligheter till tjänstgöring inom andra delar av sjukvården. Slitaget av personalen inom ambulanssjukvården är sådant att detta är motiverat. En undersökning bör företas om lämpligheten och möjligheten att föra in ambulanspersonalen under kategorin hälso- och sjukvårdspersonal och att fastställa ett gemensamt minimikrav för ambulansutbildningen och i övrigt bör utbildningens innehåll harmoniseras. Förslagsställarna erinrar om den nordiska överenskommelse, som omfattar 18 yrkeskategorier, och de nordiska officiella organens strävan att vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Nordiska

Nordiska ambulanssamarbetsgruppen N.A.S.G.

Danmark

Indenrigsministeriet

Foreningen Norden

Falcks Redningskorps A/S

Danmarks Patientforening
Den almindelige danske Lægeforening
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen i Danmark
Danske Anaesthesiologers Organisation
Dansk Kommunal Arbejderforbund

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Finlands stadsförbund
Finlands kommunförbund
Kommunala arbetarnas och tjänsteinnehavarnas förbund
Finlands svenska kommunförbund
Finlands läkarförbund
Finlands sjuksköterskeförbund
Helsingfors stads brandverk
Ålands landsskapsstyrelse
Finlands Röda Kors

Island

Hälsa- och försäkringsministeriet
Islands läkarförening
Islands sjuksköterskeförening
Islands kommunförbund
Röda Korset

Norge

Sosialdepartementet
Norsk sykepleier forbund

Sverige

Socialstyrelsen
Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, Sp
Svenska läkaresällskapet
Landstingsförbundet
Svenska kommunförbundet
Svensk sjuksköterskeförening

2.1 Remissinstansernas hållning till förslagets första del, dvs projekt för att ta fram gemensam specifikation över krav på en välutrustad ambulans

2.1.1 Remissinstanser som tillstyrker förslaget i denna del

Den almindelige danske Lægeforening och Danske Anaesthesiologers Organisation finner att man haft erfarenheter att det finns tekniska svårigheter i samband med konstruktionen av en idealisk ambulans, i synnerhet

en med sängplats. I en nordisk undersökning bör man kunna dra nytta av i Danmark pågående undersökningar om utrustning och bemanning av "hjärtambulanser".

Dansk Kommunal Arbejderforbund stöder helt förslaget.

Helsingfors stads brandverk erinrar om att de praktiska arrangemangen för sjuktransporter i Finland tillhör kommunerna som en del av folkhälsoarbetet. Det finns riksomfattande rekommendationer eller beslut men dessa direktiv är speciellt för materielens del otillräckliga, av vilken anledning det skulle vara behövt med nordiskt utredningsarbete enligt förslaget. Det primära målet för utredningsarbetet får dock inte vara att materielanskaffningarna riktas ensidigt till nordiska eller andra leverantörer. Brandverket förordar förslaget med den reservationen att man även för goda standarder bör lämna en tillräcklig kommunal prövningsrätt.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser det väsentligt att ambulanspersonalen har behörig yrkesskicklighet och ändamålsenlig, transportabel vårdutrustning, med vilken tillräckligt effektiv behandling av patienten kan inledas redan före transporten. De behandlingsfunktioner som sker under transporten avser snarare övervakning av patienten än egentlig behandling.

Problemen vad gäller fordonens teknik är bl. a. att hålla fordonets vikt inom gränsen för lagstadgad maximivikt och att konstruera fjädringen så att transporten är trygg för patienten och fordonens köregenskaper samtidigt goda. I Finland har medicinalmyndigheterna utfärdat standarder beträffande de fordon som används vid sjuktransport och ministeriet anser att tanken om att åstadkomma samnordiska standarder för dessa fordon är värd att stödja. Utrustningen av fordonen borde baseras på s. k. "kassetänkande" varvid ett och samma fordon lätt kunde utrustas för olika behov.

Finlands stadsförbund understöder att en utredning görs. Samtidigt borde man även utreda vilka egenskaper som krävs av olika slags ambulanser såsom läkarambulans, olycksfallsambulans etc. Likaså borde man utreda vilka slags ambulanser som skulle vara ändamålsenliga och ekonomiska för varje enskild transportform.

Kommunala arbetarnas och tjänsteinnehavarnas förbund (KAT rf) finner, att på grund av kommunernas självständiga ställning är ambulansutrustningen mycket oenhetlig. Först för några år sedan har man åstadkommit enhetliga krav på ambulansutrustningen.

KAT rf stöder för sin egen del alla godtagbara åtgärder vilkas avsikt är att utveckla och förbättra ambulansutrustningen till alla delar både när det gäller fordon och övrig utrustning, inklusive en gemensam nordisk specifikation.

Finlands sjuksköterskeförbund anser att ett projekt för att ta fram en för de nordiska länderna gemensam specifikation över de krav som skall ställas på en modern välutrustad ambulans är positivt.

Finlands Röda Kors anser att nordiskt samarbete kan vara till nytta för

att förenhetliga normerna för materielen och främja anskaffningen av ändamålsenlig sjuktransportmateriel. Förslaget om ett projekt som går ut på att samordna de kvalitativa kraven på sjuktransport kunde utgöra en del av ett mer omfattande samarbete som även skulle inkludera ett eller flera av de med sjuktransporten förknippade sakkomplexen.

Ålands landsskapsstyrelse tillstyrker förslaget.

Hälsa- och försäkringsministeriet i Island påpekar att sjuktransportfrågorna är föremål för undersökning i Island och anser att det skulle vara lämpligt och intressant att delta i en samnordisk undersökning.

Islands läkarförening som ansluter sig till ett yttrande av överläkaren vid stadssjukhusets neurokirurgiska avdelning, erinrar om pågående nationella utredning och att de krav som bör ställas på ambulanserna är olika för olika typer av transport, olika orter och olika årstider. Man har länge känt behov av att samordna inköpen av ambulanser och utrustning. Det vore därför nyttigt för Island att delta i ett nordiskt projekt och kunna följa den vidare utvecklingen på detta område.

Islands sjuksköterskeförening tillstyrker ett projekt om gemensamma krav på ambulanstransporter i Norden. Ambulanstransporter handhas i Island av kommunernas brandväsen eller polis i anslutning till de lokala sjukhusen. Personalen har utbildning i första hjälp och läkare eller sjukvårdare tas in vid behov. Särskild ambulansverksamhet för akut transport finns endast i Reykjavik, varvid läkare och sjukvårdare alltid medföljer bilen.

Islands Röda Kors tillstyrker förslaget.

Sosialdepartementet i Norge hänvisar till en regeringsproposition om transporttjänster i hälsovården, vari föreslås revidering av gällande ambulansföreskrifter med sikte på möjlig förenkling av regelsystemet och samordning på nordisk basis. Syftet med revideringen är att sänka ambulanskostnaderna så långt detta är möjligt med medicinska och trafiksäkerhetsmässiga hänsyn. Saken skall ånyo tas upp med Vegdirektoratet.

Norsk sykepleierforbund ser fördelarna med gemensam nordisk standard på ambulansfordon och stöder förslaget om ett projekt med detta syfte.

Socialstyrelsen i Sverige påpekar att det sedan år 1979 pågår ett forsknings- och utvecklingsprojekt "Ambulansprojekt ALLFA" i samarbete mellan arbetsmiljölaboratoriet vid KTH och Ergonomi Design Gruppen med stöd av Styrelsen för teknisk utveckling STU. Projektet syftar bland annat till att förbättra arbetsförhållandena i ambulanser och att öka säkerheten för såväl personal som patient. Projektet har hittills lett till att en kravspecifikation för utformningen av ambulansens sjukhytt tagits fram och tillverkning av en prototyp påbörjats. De erhållna resultaten bör kunna utnyttjas i ett kommande nordiskt samarbete.

Svenska kommunförbundet delar de synpunkter som framförs i medlemsförslaget och är positiv till att en förstudie genomförs i syfte att

klarlägga förutsättningarna för en för de nordiska länderna gemensam specifikation över de krav som bör ställas på ambulansfordon. I detta sammanhang erinras om att initiativ till en utredning om en "Nordambulans" togs redan för drygt tio år sedan vid en nordisk konferens om medicinsk nödhjälpstjänst men att det inte lett till något känt resultat. Kommunförbundet deltar i ett projekt som tagit fram en för landets kommuner gemensam räddningsbil. Erfarenheterna från detta projekt bör kunna vara av värde vid utvecklingen av ett nytt enhetligt ambulansfordon.

Sjukvårdens och hälsovårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri) erinrar liksom socialstyrelsen om ALLFA-projektet, inom vars ram uppdrag givits åt en svensk ambulansstillverkare att bygga en prototyp som är färdig hösten 1986 och därefter skall provas praktiskt.

Förutsättningen för en gemensam nordisk kravspecifikation är en gemensam uppfattning om vad som ska utföras inom ramen för ambulanssjukvården. Med den utgångspunkten skulle det vara arbetsbesparande för Spri att utarbeta en specifikation tillsammans med de övriga nordiska länderna. Marknaden skulle också vidgas och Norden som hemmamarknad borde kunna leda till billigare ambulanser.

Spri påpekar att det för internordisk standardisering finns ett etablerat samarbetsorgan, INSTA. Avsikten med INSTA-samarbetet är att man genom utbyte av resultat och information skall kunna undvika dubbelarbete och bättre kunna utnyttja standardiseringsorganens samlade resurser.

Svenska läkaresällskapet finner att förslaget berör angelägna åtgärder, som kan förbättra det initiala omhändertagandet av svårt sjuka och skadade samt öka deras chanser till överlevnad. Läkaresällskapet understryker vikten av god arbetsmiljö för berörd personal. Detta gäller den ergonomiska utformningen av förar- och sjukvårdshytt liksom ventilation för att undvika exponering av narkosgaser. I ett utvecklingsarbete delvis finansierat av Landstingens fond för teknikupphandling och produktutveckling beaktas såväl arbetsmiljö, säkerhets- och ekonomiska aspekter. Prototyp beräknas sättas i trafik under 1987. Erfarenheterna av detta projekt kan vara ett värdefullt underlag för en sådan specifikation.

Svenska sjuksköterskeföreningen anser att förslaget att ta fram en gemensam nordisk kravspecifikation om hur en modern ambulans skall vara utrustad för att fungera både beträffande köregenskaper, sjukvård och arbetsmiljö är ett lovvärt initiativ.

2.1.2 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig reserverade till förslagens första del

Nordiska ambulanssamarbetsgruppen ställer sig reserverad till tanken på en särskild "Nordambulans" och menar att det är tillrådligt att utreda de tekniska specifikationerna och söka fram till reglerande föreskrifter på området. Fordonen behöver inte se likartade ut i de nordiska länderna om den inre utrustningen och utrymmet har reglerats av föreskrifter. I detta

sammanhang hänvisas till de norska föreskrifterna för ambulansfordon, som anses vara de strängaste i Norden.

Indenrigsministeriet i Danmark anser att det inte finns omedelbar anledning att igångsätta det föreslagna projektet då man har den principiella uppfattningen att det decentraliserade ansvaret för ambulanstjänsten bör bibehållas. Amtsrådsforeningen har sålunda en standardöverenskommelse med Falcks A/S som enskilda amtsråd kan ansluta sig till genom avtal med Falck A/S. Amten kan i dessa avtal mot särskild betalning avtala om särskilda ambulanstjänster i tillägg t. ex. s. k. hjärtambulanser.

Falcks Redningskorps A/S avstyrker förslaget.

Amtsrådsforeningen avstyrker förslaget då man anser att en stadig utveckling av ambulansfordonen pågår på nationellt plan och man är helt tillfreds därmed.

Finska kommunförbundet finner kraven i Finland på ambulansernas kvalitet höga. Man har inte funnit något behov av en allmän förhöjning av dessa krav. De i förslaget beräknade produktionskostnaderna för ambulanser som tillverkas av nordisk bilindustri är så höga att en sådan ambulans inte skulle vara konkurrenskraftig på den finländska marknaden. En nordisk ambulansproduktion jämte standarder som skyddar den är enligt förbundets uppfattning inte acceptabel om den medför en brant stegring i sjuktransporternas omkostnader.

Landstingsförbundet i Sverige finner det i medlemsförslaget skisserade projektet praktiskt taget identiskt med det i Sverige pågående projektet som nu är i sitt slutskede. Landstingsförbundets styrelse kan därför inte finna att förslaget om ett nytt projekt för skapande av en gemensam nordisk ambulans är motiverat ur svensk synvinkel. Däremot bör självfallet erfarenheterna och kunskaperna från det pågående projektet komma också de övriga nordiska länderna till del. Ett sådant informationsutbyte bör därför snarast initieras.

2.2 Remissinstansernas hållning till förslagets andra del, dvs att undersöka möjligheterna för en likartad ambulanspersonalutbildning i de nordiska länderna

2.2.1 Remissinstanser som tillstyrker förslagets andra del

Nordiska ambulanssamarbetsgruppen erinrar om att endast Norge godkänner ambulanspersonal som hälsovårdspersonal även om utbildningen ännu inte kommit igång. Andra nordiska länder har en viss utbildning, men inget godkännande som hälsovårdspersonal. Samarbetsgruppen föreslår att följande huvudmoment bör ingå i en eventuell nordisk utbildning för ambulanspersonal:

- medicinsk del med praktiska övningar
- praktiktjänstgöring vid olika avdelningar på ett stort sjukhus
- trafikdel med praktisk körträning, också under utryckning

- räddningsteknisk del med användning av olika typer av räddningsutrustning
- administration
- praktisk samövning innefattande alla ovan nämnda moment och där man betonar samarbetet med andra delar av ambulans- och räddningstjänsten (sjukhus, brandförsvaret, polis, helikoptertjänst m. m.).

Dansk Kommunal Arbejderforbund förklarar sig beredd att delta i arbetet med de föreslagna rekommendationerna, i synnerhet angående utbildning av ambulanspersonal.

Den almindelige danske Lægeforening och *Dansk Anaesthesiologers Organisation* anser det vara av intresse, även om dansk ambulanspersonal är välutbildad, att diskutera utbildningsfrågor. Särskilt gäller detta vid eventuell ändring av arbetsuppgifterna som innebär en kraftigare behandlingsinsats under transporten.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland påpekar att bestämmelser om ambulansförarnas utbildning endast finns i de avtal som gäller inköp av sjuktransportservice. Enligt dessa avtal bör ambulansförare vara utbildad medikalvaktmästare-ambulansförare, ha genomgått den av yrkesutbildningsstyrelsen ordnade och av medicinalstyrelsen godkända utbildningen för ambulansförare (åtta veckors utbildning i kursform) eller den av Helsingfors stads brandverk ordnade och av medicinalstyrelsen godkända utbildningen för ambulansförare eller vara utbildad sjukskötare, undersjukskötare eller mentalsjukskötare. Därutöver skall han/hon vara registrerad i den av medicinalstyrelsen förda förteckningen över utövare av sjukvårdsverksamhet. I samband med skolreformen som gäller mellanstaten har man inlett en ny slags utbildning av ambulansförare, som sker på experimentbasis. Denna utbildning varar i 2 år. Vid planeringen av utbildningen har man försökt understryka att sjuktransporten är det första ledet i vårdkedjan och att den borde utvecklas allt tydligare som en del av vårdkedjan och genom att samtidigt understryka vikten av verksamhetens terapeutiska karaktär. Ministeriet finner det önskvärt att man åstadkommer samarbete inom denna bransch och är för sin del redo att medverka vid genomförandet av ett sådant projekt.

Finlands stadsförbund anser att det med nuvarande utbildningssystem, där i utbildningen för brandmän även torde inkluderas en ambulansförarutbildning, i Finland torde finnas ambulanspersonal med tillräcklig kompetens. Därvid torde man även kunna stadga om utbildningens miniminivå och ge auktorisering till mer krävande upplivningsåtgärder.

Stadsförbundet anser att man i sjuktransportverksamheten fortfarande bör kunna anlita dem som har ett annat slags yrkesutbildning än hälsovårdsutbildningen och kommunerna bör kunna överväga det sätt på vilket sjuktransporten arrangeras med beaktande av kommunernas olika förhållanden. Däremot menar förbundet inte att det inte skulle vara skäl att mellan de nordiska länderna även diskutera utbildningsspörsmål och strä-

va efter, om inte en fullt identisk utbildning och samma kompetenskrav så efter att samma slags undervisningsmaterial inkluderas för dem som med en avvikande utbildning söker sig till sjuktransportuppgifter.

Helsingfors stads brandverk anser att då brandkårerna i Finland ännu länge kommer att stå för en betydande andel av sjuktransporten, måste deras behov allvarligt beaktas i utbildningssystemet. Samtidigt som brandverket understöder allehanda utveckling av sjuktransportsystemet, motsätter det sig skarpt planerna, enligt vilka sjuktransportutbildningen och hela sjuktransportsystemet skulle överföras att ombesörjas av social- och hälsovårdssektorn. Däremot understöder brandverket planerna på en sådan samnordisk utredning om sjuktransportutbildningen, som beaktar de i Finland förekommande olika sjuktransportsystemen. Det bör för Finlands del beaktas, att minst två utbildningssystem är nödvändiga. Det ena av dessa skulle vara enbart för personal, som koncentrerat sig särskilt på sjuktransport. Det andra skulle gälla utbildning av brandman-sjuktransportvårdare inom den centraliserade kommunala räddningstjänsten.

Kommunala arbetarnas och tjänsteinnehavarnas förbund anser förslaget mycket betydelsefullt. Utbildningen av ambulanspersonal har varit bristfällig, fastän en märkbar utveckling har skett inom denna sektor under de senaste åren. Vid sjukvårdsinsituten utbildas medikalvaktmästare, vilka verkar i sjuktransportuppgifter vid hälsocentralerna eller brandkårerna. I anslutning till brandmansklassen vid statens brandinstitut finns en sjuktransportkurs för blivande brandmän.

Finlands sjuksköterskeförbund anser förslaget positivt. Förbundet anser att ambulanssjukvården är specialsjukvård, inom vilken den första sjukvårdshjälpen ges en sjuk eller skadad person före och under transporten. Detta ställer stora krav på personalen. I dagens finska sjuksköterskeutbildning och speciellt i specialsjuksköterskeutbildningen erhålls omfattande kunskaper i akut sjukvård, vilket ambulansverksamheten kräver.

Finlans Röda Kors anser att nordiskt samarbete kan bli till stor nytta genom att utveckla lärostoffen i grundutbildningen för ambulansförare och utveckla organisationen av och innehållet i fortbildningen för ambulansförare.

Ålands landskapsstyrelse förordar en rekommendation till ministerrådet att i enlighet med andan i 1981 års överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet undersöka möjligheterna för en likartad ambulanspersonalutbildning i de nordiska länderna.

Hälso- och försäkringsministeriet i Island förordar en samnordisk undersökning angående vilka krav som skall ställas på ambulanspersonalens utbildning.

Islands läkarförening erinrar om de kurser som finns för ambulanspersonal och brandvakter men noterar att både personal, myndigheter och allmänheten ställer större krav på ambulansverksamheten. Enligt den nya

isländska hälsovårdslagen utgör ambulanspersonalen redan en yrkesgrupp inom hälsovårdsområdet, varför all ambulanspersonal måste garanteras en viss minimiutbildning. Utan tvivel skulle ett samarbete med de andra nordiska länderna vara till nytta och leda till en höjning av utbildningsnivån. En harmonisering skulle också vara önskvärd, då den skulle ge ambulanspersonal möjlighet att arbeta i andra nordiska länder.

Socialstyrelsen ger en orientering om den utbildning som ges i Sverige. För högre specialkurs i ambulanssjukvård är tillträdeskravet till kursen slutförd tvåårig vårdlinje, gren för hälso- och sjukvård (motsv) och minst ett års yrkeserfarenhet samt körkort. Kursen Ambulanssjukvård bygger således på undersköterskekompetens. Den som genomgått Grundkurs i sjukvård för ambulanspersonal (a) och Kompletteringskurs för vårdare i ambulans (b) kan, enligt gällande skolförordning, få tillgodoräkna denna utbildning vid genomgång av undersköterskeutbildning.

Socialstyrelsen vill även erinra om att den arbetsgrupp som på Nordiska socialpolitiska kommitténs uppdrag utredde frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården i sitt betänkande (*NU A 1979:24*) konstaterade vissa skillnader mellan undersköterskornas (motsv) kompetens i de nordiska länderna bl. a. att "den svenska utbildningen till undersköterska leder till högre kompetens än motsvarande i de övriga nordiska länderna. Den teoretiska delen av utbildningen inom såväl gymnasieskolans vårdlinje som specialkursen är mer omfattande än i de övriga länderna". Socialstyrelsen anser att, med hänsyn till den gemensamma arbetsmarknaden, bör ambulanspersonalens utbildning harmoniseras inom Norden.

Landstingsförbundet påpekar, att ambulanspersonalens utbildning länge diskuterats i Sverige. Den nuvarande sjuveckors specialutbildningen är enligt förbundsstyrelsens uppfattning för kort. En kompletteringskurs på 20 veckor har startats och fått ett positivt mottagande av både ambulanspersonalen och landstingen. Styrelsen tillstyrker att en undersökning görs för att se vilka vägar som kan vara framkomliga för att åstadkomma en likartad nordisk utbildning av ambulanspersonal.

Svenska kommunförbundet tillstyrker det framlagda förslaget till en utredning som kan leda fram till en likartad nordisk utbildning.

Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri) tillstyrker förslaget att undersöka möjligheterna till en likartad ambulanspersonalutbildning i de nordiska länderna och anför att en gemensam kravspecifikation för ambulanser och samarbete över gränserna vid katastrofsituationer talar för likartad kompetensnivå hos ambulanspersonal i de nordiska länderna. Dessa frågor bör diskuteras med den nya myndigheten Räddningsverket.

Svenska läkaresällskapet stöder förslaget om att undersköterskeutbildning är den lägsta grundutbildningen för ambulanspersonal i enlighet med den svenska modellen. Denna utbildningsnivå underlättar ambulanspersonalens integrering i sjukvården.

2.2.2 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig reserverade till förslagens andra del

Indenrigsministeriet i Danmark påpekar att Falck Redningskorps A/S har ansvaret för att ambulanspersonalen mottagit erforderlig utbildning och att i det senaste avtalet mellan Falck och amtsrådsforeningen avsattes medel för personalens vidareutbildning.

Amtsrådsforeningen erinrar också om detta avtal och om att parterna i avtalet skall tillsätta ett utskott för att undersöka möjligheterna till förbättring och effektivisering av vidareutbildningen.

Finska kommunförbundet konstaterar att man i Finland utreder ambulanspersonalens utbildning. Målet är att förenhetliga de nationella kompetensfordringarna. De erfarenheter som Finland får i samband med utvecklandet av ambulanspersonalens utbildningsnivå kunde tillgodogöras även i de övriga nordiska länderna dock närmast på annat sätt än genom det föreslagna projektet.

Islands sjuksköterskeförening anser att förslaget om stegvis vidareutbildning går på tvärs med föreningens utbildningspolitik och den utbildningsstruktur som finns i Island.

Norsk sykeplejerforbund kan ej ansluta sig till förslagens tankar på en stegvis utbildning fram till specialistnivå. Att ambulanspersonal skulle kunna ingå i kategorin vårdpersonal på så sätt att de kan tjänstgöra inom andra delar av vårdarbetet anser förbundet icke acceptabelt.

Svensk sjuksköterskeförening anser att det råder en tämligen samstämmig uppfattning att all ambulanspersonal skall ha en grundläggande utbildning som undersköterska och att det dessutom krävs särskild förarutbildning. Att ambulansförarna har en undersköterskeutbildning som grund och förs in under begreppet hälso- och sjukvårdspersonal ökar deras möjligheter att tjänstgöra inom hela vårdområdet. I Sverige betyder det också att de kan gå vidare i det varvade utbildningssystemet och utbilda sig till sjuksköterskor. Föreningen anser sålunda, att akutambulanserna alltid skall bemannas med sjuksköterskor och att den grundläggande ambulansförarutbildningen i Sverige bland annat med de motiv som motionärerna har bör vara undersköterska med särskild förarutbildning. Däremot anser förbundet inte att det finns behov av att fastställa krav om en likartad ambulansförarutbildning inom Norden. Förutsättningarna för detta torde dessutom vara små. Några av de skäl som motionärerna anför faller t.ex. redan på det förhållandet att utbildningssystemen ser så olika ut i våra länder.

3 Utskottet

Utskottet noterar, att ett övervägande antal av remissinstanserna stöder medlemsförslaget i båda delarna. De flesta positiva kommentarerna gäller det första delförslaget, dvs en gemensam specifikation av de krav som

skall ställas på en välutrustad ambulans. De kritiska kommentarerna till denna del avser mest förslagsställarnas tankar på nordisk produktion och eventuell export av ambulansfordon. Förslagets andra del, likartad utbildning för ambulanspersonal, får även en övervägande positiv remissbehandling, där sjuksköterskeföreningar utgör undantag. Några remissinstanser ser likartad utbildning för ambulanspersonal som ett första steg på vägen att föra in dessa i det nordiska avtalet om gemensam arbetsmarknad för vissa yrkesgrupper inom hälsovården.

Utskottet vill för sin del konstatera att stora olikheter i möjligheterna att organisera effektiva ambulanstransporter råder i Norden, särskilt mellan storstäder där både ordinare ambulanser och specialutrustade akutambulanser finns att tillgå och snabbt kan kallas till platsen, och glesbygder, där man i bästa fall kan kalla på helikopter och annars måste tillgripa taxi. Även om problemen ofta bottnar i begränsade resurser, skulle nordisk samordning särskilt vad gäller de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige kunna innebära väsentliga förbättringar. Utskottet vill här erinra om Nordiska rådets *rekommendation nr 11/1966* angående ambulansverksamhet på Nordkalotten, som ledde till en utredning (*NU 1971:11*) och *rekommendation nr 4/1973* som knappast följts upp av ministerrådet. Den slutbehandlades av rådet 1977.

Utskottet anser att ett projekt för att ta fram nordiska kravspecifikationer för ambulanser kan vara till nytta. I ett sådant projekt bör de aspekter prioriteras som gäller bästa möjliga omhändertagande av patienter redan vid olyckstillfället och snabb insats av första hjälp. Projektet bör också ta sikte på att utveckla normer för mer avancerade "akutambulanser" med utrustning för upplivning vid hjärtstillestånd m. fl. livshotande tillstånd.

Även om det blir fråga om en övervägning mellan medicinska och trafiktekniska krav bör kommersiella hänsyn som utsikterna att utveckla och även utom Norden marknadsföra en "Nordambulans" enligt utskottets uppfattning komma i andra hand vid projektets uppläggning. Detta kan bli aktuellt för bilindustrin först när det egentliga projektet utförts och bör ej vägas in i detsamma framför de medicinska aspekterna.

Medan utskottet vad gäller de tekniska kraven på ambulansfordonen finner, att en utredning om lämpliga kravspecifikationer torde vara tillräcklig för närvarande, anser utskottet att prioritet bör ges åt möjligheterna till förbättrad och nordiskt mer likartad utbildning då personalens utbildningsnivå blir en begränsande faktor vid utnyttjandet av den tekniska utrustningen. Då ambulanspersonalens insatser ofta blir livsavgörande för patienterna vill utskottet därför tillstyrka målsättningen i medlemsförslaget att utbildningen görs så bred att den kan utgöra grunden för och tillgodoräknas vid en fortsatt högre utbildning inom vårdområdet. Man bör sålunda eftersträva att all ambulanspersonal skall ha undersköterskekompetens eller motsvarande.

Genom en sjuksköterskeutbildning med särskild tonvikt på akutsjukvård finns sedan möjlighet att få en högre kompetens. Även om remissyttrandena bekräftar att utbildningen av ambulanspersonal och regleringen därav är mycket varierande i de nordiska länderna kan det vara motiverat att företa en undersökning om lämpligheten och möjligheten att föra in ambulanspersonalen under kategorin hälso- och sjukvårdspersonal och föra in dem i 1981 års överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. Mot bakgrund av att denna överenskommelse, som nu omfattar 18 yrkeskategorier, och de nordiska officiella organens strävan att vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet kan det vara naturligt att ambulanspersonalens utbildningsförhållanden tas upp på nordiskt plan.

Inte minst mot bakgrund av de förhandlingar som förts om sjuksköterskornas utbildning som lett till ett tilläggsprotokoll till avtalet bör det påpekas att detta för ambulanspersonalens del är en målsättning på sikt som förutsätter ett avsevärt utrednings- och förhandlingsarbete. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sitt uttalande vid behandlingen av förslaget till överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för vissa kategorier inom social- och hälsovården (*B 35/s*) 1981, att överenskommelsen byggde på förutsättningen, att den utbildning som gavs i de nordiska länderna för de berörda grupperna var likvärdig. Detta innebar ett indirekt krav att se till att utbildningssystemen inte avlägsnade sig för mycket från varandra.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda möjligheterna för en för de nordiska länderna gemensam
specifikation över de krav som skall ställas på en modern väl-
utrustad ambulans samt

att undersöka möjligheterna för en ambulanspersonalutbildning i de
nordiska länderna som ger en så enhetlig kompetens att ambu-
lanspersonal kan infogas som en av de personalkategorier som
omfattas av det nordiska avtalet av 1981 om gemensam arbets-
marknad för vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården.

Helsingör den 11 november 1986

Svein Alsaker (Kr.F.)

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Kaj Bärlund (Sdp)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hannu Kemppainen (K)

Grethe Lundblad (s)

Marit Rotnes (A)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Lena Öhrsvik (s)

Förman

Medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet

(Väckt av Rune Gustavsson och Elver Jonsson samt Hannu Kemppainen)

Ambulanssjukvård kan definieras som samhällets första-hjälp utanför sjukhuset. Man kan således se ambulanssjukvården som den sjukvårdsspecialitet, som ger den första sjukvårdshjälpen till sjuk eller skadad person före och under transporten till sjukhus e. d. Detta ställer stora krav på både fordonet, utrustningen och personalen.

Fordon och utrustning

Det finns för närvarande ingen ambulans på marknaden som helt igenom är tillverkad för att vara ambulans. Som regel har en sjukvårdshytt monterats på ett personbils- eller lastvagnschassi.

När man valt personbilschassi blir fordonet ofta så nedtyngt att tillåtna gränser för lagstadgad maximivikt riskerar att överskridas. För att hålla fordonets totalvikt så låg som möjligt har den inre säkerheten blivit efter-satt. Man får även utesluta extrautrustning som skulle kunna vara till stor nytta vid första behandlingar på exempelvis en olycksplats. Väghållnings- och övriga köregenskaper påverkas också i negativ riktning av att fordonet blir nedtyngt.

Om sjukvårdshyten monteras på ett lastvagnschassi finns visserligen möjligheter till extrautrustning m. m. men lastvagnens hårda fjädring gör den mindre lämplig för transporter av svårt sjuka och skadade personer.

Det är således tveksamt om dagens ambulanser och deras utrustning motsvarar de krav som bör kunna ställas på en modern ambulansverksamhet. Det torde därför finnas utrymme för ett nordiskt samarbete vad gäller tillverkning av en "Nordambulans". En standardisering av ambulanstyper och -utrustning bör kunna ge betydande fördelar både utifrån sjukvårds- och ekonomiska synpunkter. Gemensam produktutveckling bör innebära ekonomiska fördelar och kan ses som ett led i utvecklingen av Norden som hemmamarknad.

Ett första steg i ett sådant samarbete kunde vara att få klarlagt vilka krav som skall ställas på en väl fungerande ambulans ur olika aspekter t. ex. möjligheter till sjukvård, köregenskaper, arbetsmiljö etc. Ett projekt borde genomföras för att ta fram en för de nordiska länderna gemensam specifi-

kation över dessa krav. Denna kravspecifikation skulle sedan kunna skickas ut till tänkbara tillverkare i de nordiska länderna för konstruktions- och kostnadsberäkningar. Eventuellt skulle ett nordiskt bolag bildas för tillverkningen.

Uppskattningsvis uppgår behovet av ambulanser i Norden till 400–500 per år. Vid en genomsnittskostnad om ca 500 000 SEK per ambulans skulle ett sådant bolag få en omsättning uppemot 250 milj. SEK enbart för den nordiska marknaden. Det torde utöver detta finnas goda möjligheter till export.

Ambulanspersonalutbildning

Allteftersom ambulansverksamheten har utvecklats från enbart transport av sjuka och skadade till vård under transport ställs allt större krav på personalen.

Utbildningssituationen för ambulanspersonal uppvisar en mycket varierad bild i de nordiska länderna. I Danmark och Norge finns en kortare utbildning om några veckor. I Finland varierar utbildningen från ingenting till undersköterskeutbildning. I Sverige finns en obligatorisk sjuveckorsutbildning som skall ge grundläggande kunskaper inom sjukvård, räddningstjänst, sambandstjänst och körteknik.

De korta kurserna är specialutbildningar utan direkt sammanhang med den övriga utbildning som bedrivs inom sjukvården. Detta har upplevts som en nackdel då de inte kan utgöra grunden för fortsatt högre utbildning. Ambulanspersonalen kan sägas hamna i en återvändsgränd där verksamheten inom ambulansområdet är deras enda förvärvsmöjlighet. Det finns därför önskemål om att utbildningen görs så bred att den kan utgöra grunden för och tillgodoräknas vid en fortsatt högre utbildning inom vårdområdet.

Eftersom undersköterskeutbildningen åtminstone i Sverige är tänkt som den lägsta grundutbildningen inom den framtida sjukvården, kan det tyckas naturligt att man i första hand eftersträvar att ambulanspersonal skall ha undersköterskekompetens.

Genom en sjuksköterskeutbildning med särskild tonvikt på akutsjukvård finns sedan möjlighet att få en högre kompetens. Denna krävs för att ambulanspersonalen skall kunna klara av kvalificerade ställningstaganden och åtgärder. Den avancerade utrustning som nu finns i ambulanserna samt mer omfattande och svårartade olyckor genom ökad turism, terrorism och miljökatastrofer ställer allt större krav på ambulanspersonalens insatser och kompetens.

Om ambulanspersonalen genom sin utbildning blir en del av den övriga sjukvårdspersonalen finns också möjligheter för dem till tjänstgöring inom andra delar av sjukvården. Slitaget av personalen inom ambulanssjukvården är sådant att det är väsentligt att det finns möjligheter att tjänstgöra

inom hela vårdområdet. En undersökning bör företas om lämpligheten och möjligheten att föra in ambulanspersonalen under kategorin hälso- och sjukvårdspersonal.

Även om 1981 års överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet inte omfattar ambulanspersonal, bör detta inte utesluta att ett gemensamt minimikrav för ambulansutbildningen kunde fastställas och i övrigt utbildningens innehåll harmoniseras. Mot bakgrund av att denna överenskommelse, som nu omfattar 18 yrkeskategorier, och de nordiska officiella organens strävan att vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet kan det tvärtom vara naturligt att ambulanspersonalens utbildningsförhållanden tas upp på nordiskt plan.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att initiera ett projekt för att ta fram en för de nordiska länderna gemensam specifikation över de krav som skall ställas på en modern välutrustad ambulans samt

att undersöka möjligheterna för en likartad ambulanspersonalutbildning i de nordiska länderna.

Stockholm och Helsingfors den 15 januari 1986

Rune Gustavsson (c)

Elver Jonsson (fp)

Hannu Kemppainen (K)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om en förenkling och harmonisering av tullformaliteter i posttrafiken mellan de nordiska länderna

(Medlemsförslaget väckt av Marjatta Väänänen m. fl., se s. 613)

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 743/t om förenkling och harmonisering av tullformaliteter i posttrafiken mellan de nordiska länderna. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Stavanger den 23–26 juni 1986 och Helsingør den 10–11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Marjatta Väänänen samt Guðrún Helgadóttir, hemställs:

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att påskynda arbetet med att förenkla och harmonisera tullformaliteter i den internordiska posttrafiken.

Förslagsställarna påpekar att en av förutsättningarna för en fungerande nordisk hemmamarknad är att de existerande icke-tariffära handelshindren avskaffas. Till olika hinder kan hänföras vissa administrativa handels hinder, såsom tullformaliteterna.

I Nordiska ministerrådets regi arbetar man nu med en utredning, som syftar till att inom den internordiska posttrafiken förenkla och förbättra de nuvarande tullprocedurerna, som i vissa fall kan innebära försening i postgången.

Det erinras om att det mellan tullverket och postväsendet kan uppstå en viss intressekonflikt, som kan leda till byråkratiskt upplagda, onödiga formaliteter.

Förslagsställarna anser att de nuvarande posttullformaliteterna utgör en flaskhals i den internordiska posttrafiken och finner det motiverat att göra dem enklare, mer flexibla och mindre byråkratiska. Det påpekas att en möjlighet vore att ge postväsendet i de enskilda länderna kreditkundens status, varvid posten svarar för kundens samtliga tullavgifter. Detta är en status som exempelvis speditorsfirmor har i dag.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i Köpenhamn den 2–3 mars 1986 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till rådets kommunikationsutskott och undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning och sänts ut på remiss.

Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordisk postförening
- Nordiska postsekretariatet (NPS)
- Nordisk Tolladministrativt Råd (NTR)

Danmark

- Ministeriet for offentlige arbejder

Finland

- Finansministeriet
- Handels- och industriministeriet
- Tullstyrelsen
- Post- och telestyrelsen

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Post- och telegrafvesenet
- Finansministeriet

Norge

- Norsk Tollerforbund
- Samferdselsdepartementet
- Finans- og tolldepartementet
- Toll- og avgiftsdirektoratet

Sverige

- Statskontoret
- Posten
- Generaltullstyrelsen

2.1. Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget

Norden

- Nordisk postförening
- Nordiska postsekretariatet (NPS)

Danmark

- Ministeriet for offentlige arbejder

Finland

- Handels- och industriministeriet
- Tullstyrelsen
- Post- och telestyrelsen

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Island

- Post- og telegrafvesenet
- Finansministeriet

Norge

- Norsk Tollerforbund
- Samferdselsdepartementet
- Finans- og tolldepartementet
- Toll- og avgiftsdirektoratet

Sverige

- Statskontoret
- Posten
- Generaltullstyrelsen

Samferdselsdepartementet i Norge och *ministeriet for offentlige arbejder* i Danmark hänvisar till *Nordisk postförening*, som ställer sig starkt bakom förslaget och erinrar om att föreningen har hänvänt sig till Nordiska tulladministrativa rådet och bl. a. påpekat behovet av

- enklare ut- och införselkontroll
- så få kontrollpunkter som möjligt under vägen
- längre expeditionstid hos tullverken

Postföreningen anser att postsändningarna borde tullkontrolleras endast en gång på vägen från sändaren till mottagaren, dvs. att ut- och införselkontrollen skall ske samtidigt.

Vidare erinras om att man i över 20 år har tullexpedierat postsändningar i Narvik för det svenska tullverket.

Nordiska postsekretariatet (NPS) tillstyrker förslaget samtidigt som förhoppningar uttalas om att allt som kan göras i förenklingssyfte i detta avseende bör göras.

Handels- och industriministeriet i Finland erinrar om att frågan om förenkling av nordisk posttrafik har varit uppe i den under handels- och industriministeriet lydande FINNPRO-delegationen. Vidare erinras om att ärendet också har diskuterats i den nordiska NORDIPRO-kommissionen 20-16-335 Nordiska rådet

utan att ha lett till något resultat, närmast som följd av bristen på resurser och divergerande åsikter i frågan. Slutligen anses att medlemsförslagets mål bör understödjas och att man borde fästa mera avseende vid målsättningens praktiska förverkligande och konkretisering av de fortsatta insatserna.

Tullstyrelsen i Finland påpekar att en effektiv tullverksamhet inte kräver sådana formaliteter att postförtullningen på grund av dessa orsaker skulle vara långsam eller komplicerad i jämförelse med tullklareringen av varor som införs eller utförs med andra transportsätt. Enligt tullstyrelsens åsikt borde Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommittés arbete rörande tekniska handelshinder påskyndas och fortsättas genom grundandet av en speciell internordisk arbetsgrupp för behandling av postförtullningar. I den gruppen skulle ingå representanter från såväl post- som tullförvaltningarna.

Post- och telestyrelsen i Finland ansluter sig till Nordiska postföreningens uttalande. Ytterligare påpekas att om tullpersonalens arbetstid i Finland också skulle innefatta kvälls- och lördagsskiftet, skulle det påskynda både anländande postförsändelsers tullhantering och avgående försändelsers exportkontroll.

Ålands landskapsstyrelse stödjer medlemsförslaget och anser det helt förenligt med det handelspolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna.

Post- og telegrafvesenet i Island ansluter sig till Nordisk postförenings yttrande. Det påpekas att förhållandena i Island inte är helt jämförbara med förhållandena i de övriga nordiska länderna, eftersom all post från utlandet kommer till Reykjavík och tullbehandlas i postcentralen där. Vidare påpekas att enligt isländska lagar och reglementen för valuta- och handelsfrågor måste man, innan man får en postförsändelse tullklarerad, skaffa en bekräftelse från en valutabank på att försändelsen är betald. Undantagna från bestämmelserna är gåvor och försändelser med begränsat värde. Detta innebär att det inte är möjligt att leverera expressförsändelser eller andra viktiga försändelser vid ankomsten eller efter tullbehandling på kvällen eller under veckoslutet. Post- och telegrafvesenet anser därför att man för att öka postens effektivitet måste avskaffa dessa reglementen och lagar.

Finansministeriet i Island instämmer i medlemsförslagets syfte men påpekar att det här är frågan om suveräna nationer, som har olika lagar och intressen.

Norsk Tollerforbund anser att man för att främja det nordiska handelspolitiska samarbetet bör utarbeta så enkla tullprocedurer som möjligt. Enligt Tollerforbundets mening skall det vara de enskilda ländernas centrala tullmyndigheter som godkänner ändringar i regler, rutiner och dokument efter förslag utarbetade av de fora där dessa centrala myndigheter är representerade.

Finans- og tolldepartementet i Norge instämmer med det norska *Toll- og avgiftsdirektoratet*, som stödjer en förenkling och harmonisering av tullprocedurerna i den internordiska posttrafiken. Det påpekas att detta måste ses tillsammans med det generella förenklingsarbetet av tullprocedurerna för den nordiska trafiken samt trafiken till och från den övriga världen. Vidare erinras om det arbete som i årtal pågått i regi av Nordisk Tolladministrativt Råd (NTR), som anses vara det forum som bäst ägnar sig för ett kvalitetsmässigt arbete inom detta område.

Statskontoret i Sverige ser allmänt positivt på förenklingar av rutiner och erinrar om att det sker ett kontinuerligt rationaliseringsarbete inom post och tull för att förenkla rutiner och hanteringar.

Posten i Sverige har stort intresse av att rutiner för sändning av varor mellan de nordiska länderna förenklas och harmoniseras. Det konstateras att tullverket i Sverige sedan ett antal år tillbaka inte får de personalresurser som behövs för att tullkontroll skall kunna ske i den takt som Postens kunder i näringslivet har rätt att kräva. Vidare erinras om att de nordiska postverken på svenskt initiativ har utvecklat ett system för sändningar som består av flera enskilda paket. Överenskommelse om detta slöts i oktober 1985 mellan postverken i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Generaltullstyrelsen i Sverige konstaterar att det ligger i dess intresse att inom ramen för erforderlig tullkontroll medverka till att få till stånd en snabbare tullbehandling i posttrafiken.

2.2. Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Finland

– Finansministeriet

Finansministeriet i Finland erinrar om att en nordisk ämbetsmannakommitté för närvarande arbetar med en utredning, i samband med vilken man också utreder tullbehandlingen av postförsändelser. Eftersom utredningen syftar till att inom den internordiska posttrafiken förenkla de nuvarande tullprocedurerna, anser finansministeriet det vara av vikt att de i medlemsförslaget framförda åsikterna bringas till kommitténs kännedom för brådskande behandling. Av denna orsak anser ministeriet att ett detaljerat utlåtande inte är ändamålsenligt i detta skede.

2.3. Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Norden

– Nordisk Tolladministrativt Råd (NTR)

Nordisk Tolladministrativt Råd (NTR) anser att procedurer för transport och tullexpediton av postsändningar och andra sändningar är så enkla och praktiska som över huvud taget är möjligt. Vidare anses att NTR är det forum som bäst ägnar sig för att arbeta för att koordinera det nordiska samarbetet inom området.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet stödjer det nordiska handelspolitiska samarbete som syftar till att göra Norden till hemmamarknad.

Den moderna handeln och produktionsverksamheten kräver snabba och ohindrade transporter. Det är därför viktigt att man i Norden eftersträvar att avskaffa eller minska de handelshinder som existerar i dag de nordiska länderna emellan, så att den internordiska handeln kan försiggå utan problem och onödiga hinder. I den allt hårdare internationella konkurrensen är det viktigt att man i Norden samarbetar och effektiviserar näringslivet så mycket som över huvud taget är möjligt.

Nationella lagar och regler beträffande tullprocedurerna och formaliteterna kan ofta förhindra att postförsändelser kommer fram till mottagaren så snabbt som vederbörande anser önskvärt. Skälet till det har ofta sina rötter i förhållanden som inte stämmer överens med dagens handelsformer och som man på grund av politisk och byråkratisk tröghet inte har lyckats avskaffa. En annan orsak till de existerande hindren anses av en av remissinstanserna vara att berörda myndigheter inte har de tillräckliga finansiella och/eller personella resurser som behövs för att tillfredsställa kundernas önskemål.

Kommunikationsutskottet instämmer i förslagsställarnas åsikt att det arbete som nu pågår i Nordiska ministerrådets regi är så viktigt att det borde påskyndas. Utskottet anser att man i detta utredningsarbete måste ta allsidig hänsyn till gällande tullformaliteter samtidigt som man strävar efter en harmonisering av de tulldokument som används i Norden.

Kommunikationsutskottet, som vid sina överläggningar har tagit hänsyn till de olika resonemang som förs i remissvaren, hänvisar till det anförda och föreslår,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att påskynda arbetet med att förenkla och harmonisera tullformaliteterna i den internordiska posttrafiken.

Helsingør den 10 november 1986

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønnderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om en förenkling och harmonisering av tullformaliteterna i posttrafiken mellan de nordiska länderna

(Väckt av Marjatta Väänänen samt Guðrún Helgadóttir)

I det nordiska handelspolitiska samarbetet har uppföljningen av "Norden som hemmamarknad" hört till de viktigaste frågorna under de senaste åren. En fungerande nordisk hemmamarknad förutsätter bl. a. att de existerande icke-tariffära handelshindren avskaffas.

Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för handelspolitik har igångsatt ett utredningsarbete, som syftar till att olika icke-tariffära handelshinder avskaffas i Norden. Detta arbete grundar sig på de nationella undersökningar, som de enskilda nordiska länderna företog om näringslivet under åren 1983–1984. Därvid framgick, att det inom den internordiska handeln fortfarande förekommer en rad konkreta handelshinder. Vissa av dessa torde avskaffas på en nationell eller bilateral basis. De återstående hindren däremot kunde med fördel avskaffas genom initiativ på nordiskt plan. Till sådana hinder kan hänföras vissa administrativa handelshinder, såsom tullformaliteterna.

Inom ovannämnda ämbetsmannakommitté har man redan börjat undersöka en förenkling och harmonisering av de allmänna tullprocedurerna samt en harmonisering av vissa speciella tullprocedurer. Därvid utreder man också tullbehandlingen av postförsändelser. Utredningen syftar till att inom den internordiska posttrafiken förenkla och förbättra de nuvarande tullprocedurerna, som i vissa fall kan innebära förseningar i postgången. Dessa förseningar torde delvis bero på att postväsendet och tullverket i enlighet med sina funktioner inom utrikeshandeln och -trafiken betonar serviceaspekterna något olika. Mellan dessa två centrala ämbetsverk kan en viss intressekonflikt uppstå när det gäller målsättningar: medan det ur postväsendets synvinkel är av största vikt att postförsändelser befordras snabbt dygnet runt, skall tullverket se till att tullkontrollen av bl. a. postförsändelser över landsgränserna är så effektiv som möjligt. En effektiv kontroll kan emellertid leda till byråkratiskt upplagda och detaljerade formaliteter och dokument. Ett exempel på den nuvarande dokumentationen är att separata tulldokument krävs för varje enskild försändelse, vilket för vissa kunder kan innebära ett relativt stort antal dokument och därigenom en försening vid varuförsändelser. Härvidlag måste de nuvarande posttullformaliteterna anses vara en flaskhals i den internordiska posttrafi-

ken. Det skulle vara motiverat att göra posttullformalitetserna enklare och speciellt dokumentationen mer flexibel och mindre byråkratisk. En möjlighet skulle vara att postväsendet i de enskilda länderna ges kreditkundens status, varvid posten svarar för kundens samtliga tullavgifter. Detta skulle även ställa olika grupper av postens kunder i en likvärdig position i jämförelse med exempelvis speditorsfirmor, som har detta status.

Med stöd av det ovan anförda hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att påskynda arbetet med att förenkla och harmonisera tullformalitetserna i den internordiska posttrafiken.

Helsingfors och Reykjavík den 27 januari 1986

Marjatta Väänänen (K)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om samnordisk information och forskning om AIDS

(Medlemsförslaget väckt av Karin Söder m. fl., se s. 634

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder mot immunbristsjukdomen AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome). Utskottet behandlade preliminärt förslaget vid sitt möte i samband med rådets 34:e session den 2 mars 1985 och anmälde för rådet i ett kort betänkande att utskottsbehandlingen fortsatte. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Helsingør den 11 november 1986 och i Stockholm den 29 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs att rådet måtte antaga följande rekommendationer:

- A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningsområde innefattande bl. a. samordningsåtgärder beträffande forskning och information.
- B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella fora såsom Världshälsoorganisationen samfällt verka för att forskningen och informationen om AIDS intensifieras.

Förslagsställarna konstaterar efter en kort historik över spridningen av AIDS i världen och i de nordiska länderna, att kunskaperna om AIDS är ofullständiga trots att omfattande forskning på området bedrivs. Sjukdomen kan för närvarande begränsas endast genom förebyggande åtgärder. Medicinsk behandling för att bota sjukdomen saknas.

En av de viktigaste uppgifterna för samhället är att bidra till att det sprids en vederhäftig information om risken för AIDS-smitta. Smittan har hittills sin största utbredning bland homo- och bisexuella män som haft sexuellt umgänge med många partners. Inom den gruppen finns det stor risk för att smittan sprids mycket snabbt. En tredje grupp som drabbats är mottagare av blodprodukter. Efter införande av testning av blodgivare är nu smittorisken för denna grupp mycket liten. Bland de homo- och bisexuella männen förefaller det som om en stor grupp efter att ha fått

information om smittvägarna ändrat sitt levnadssätt i syfte att minimera riskerna. Även i gruppen injektionsmissbrukare verkar informationen ha haft en viss effekt. Det finns idag en större vilja hos dem att söka vård för sitt missbruk. Detta ställer emellertid stora krav på narkomanvården.

Ett nordiskt åtgärdsprogram på AIDS-bekämpningens område borde, enligt förslagsställarnas uppfattning, omfatta bl. a. följande.

1. Informationsutbyte de nordiska länderna emellan om de åtgärder som vidtagits eller kommer att vidtagas på nationellt eller nordiskt plan för att förhindra spridning av AIDS.

2. Samordnad och intensifierad nordisk forskning om orsakerna till AIDS, dess smittvägar och adekvata behandlingsmetoder.

3. Samarbete om informationen om AIDS till allmänheten.

4. Upplysningsinsatser av gemensamt slag till nordiska biståndsarbetare stationerade i regioner där AIDS är särskilt utbredd.

5. Samverkan mellan de nordiska länderna inom internationella fora såsom Världshälsoorganisationen i syfte att uppnå största möjliga gehör för de nordiska ländernas synsätt beträffande bekämpningen av AIDS.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Norden

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning

Nordiska rådet för homosexuella

Danmark

Indenrigsministeriet

Amtsrådsforeningen

Den almindelige danske lægeforening

Dansk sygeplejeråd

Landssammenslutningen af hospitalslaboranter

Dansk tandlægeforening

Danmarks bløderforening

Danmarks frivillige bloddonorer

Landsforeningen for bøsser og lesbiske

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet

Finlands stadsförbund

Finska kommunförbundet

Finlands sjuksköterskeförbund
 Sexuellt likaberättigande SETA rf.
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands Röda Kors

Island

Hälso- och försäkringsministeriet
 Hälso- och sjukvårdsdirektoratet
 Stadssjukhusets och rikssjukhusets samarbetsutskott
 Islands sjuksköterskeförening

Norge

Sosialdepartementet
 Foreningen for blødere i Norge
 Det norske forbundet av 1948

Sverige

Socialstyrelsen
 Medicinska forskningsrådet
 Landstingsförbundet
 Sveriges läkarförbund
 Svenska läkaresällskapet
 Föreningen för blödarsjuka i Sverige
 Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU)
 Riksförbundet för sexuell likaberättigande (RFSL)

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker förslaget

Nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning anser det viktigt att öka informationen om den forskning som bedrivs till beslutsfattare och allmänhet. De medicinska forskningsråden är i färd med att utarbeta översikter över nordisk AIDS-forskning. Nämnden arrangerar ett möte med nordiska AIDS-forskare i Köpenhamn i september 1986 för att utväxla information och diskutera förutsättningarna för nordiskt forskningssamarbete.

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) påpekar att man tills vidare inte lyckats få fram effektiva läkemedel mot AIDS, varför resurserna i huvudsak riktats till förebyggande åtgärder för att hindra spridning av sjukdomen. En av spridningsvägarna har varit läkemedel av humant ursprung. Olika metoder har utvecklats för att avdöda virus i preparaten eller, om detta inte visat sig vara möjligt, för att garantera att utsprungsmaterialet är fritt från AIDS-virus. De nordiska länderna har också samarbetat i att informera allmänheten om AIDS och om olika redskap, bl. a. engångssprutor, som används för administrering av läkemedel.

Nordiska läkemedelsnämnden anser, att alla sådana verksamhetsformer

skall utvecklas, som syftar till att förhindra spridning av AIDS. Resurserna för forskning borde också utökas i syfte att förbättra möjligheterna att finna effektiva botemedel mot sjukdomen. Det finns behov för pengar till AIDS-forskning på medicinska grunder och det finns betydande expertis på basala och kliniska områden som kan utnyttja dessa forskningspengar.

Amtsrådsforeningen i Danmark ser principiellt positivt på informationsutbyte och forskning enligt förslaget och erinrar om att detta redan pågår i viss utsträckning. Föreningen noterar de skillnader som finns i sjukdomens utbredning och i de hittills gjorda insatserna för dess bekämpande.

Danmarks bløderforening som bl. a. på frivillig bas givit råd och stöd till smittade blödarpatienter anser att det finns ett stort otillfredsställt behov av ömsesidig information mellan blödarföreningar och behandlargrupper särskilt i Danmark, Norge och Sverige. Förslaget är vad gäller blödarpatienter särskilt betydelsefullt vad gäller information, krisstöd och behandling av redan smittade.

Danmarks frivilliga bloddonorer som bedriver egen informationsverksamhet och en forskningsfond som ger bidrag till AIDS-forskning, erinrar om att donorblod i Danmark måste screenas från och med 1 januari 1986.

Dansk sygeplejeråd anser att förslaget ligger helt i linje med den inställning den vid tidigare tillfällen givit uttryck för. I en artikel i sin medlems-tidning har rådet således uttalat att information om AIDS är nyckelordet både vad gäller begränsning av smittospridningsrisken och skydd för vårdpersonal. Men det gäller också moraliskt skydd för den som konstaterats ha antikroppar mot AIDS eller manifest sjukdom.

Dansk tandlægeforening, som anordnat kurser för 3 000 tandläkare om AIDS-problem, stöder helt de olika delförslagen samt planerna att under 1986 hålla en nordisk konferens om AIDS.

Landsammanslutningen af hospitalslaboranter stöder starkt förslaget om information till allmänheten m. fl. då man anser att orsaken till den ofta upphetsade diskussionen är bristande kunskap och osäkerhet. Risken för smitta kan f.n. endast minskas genom upplysning till allmänheten till bestämda riskgrupper, samt till vårdpersonal som i viss utsträckning är särskilt utsatt för smittrisk. Stöd uttalas också för ett handlingsprogram innefattande forskning, nationellt och internationellt, men det påpekas att länderna måste ställa ekonomiska resurser till förfogande.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland konstaterar, att frågan om information och forskning om AIDS redan uppmärksammats såväl inom ramen för Nordiska ministerrådet som i det bilaterala samarbetet. En rad aktiviteter har initierats inom ramen för projektet "Samnordiska insatser mot AIDS", som leds av en nordisk styrgrypp, samt inom Nordiska hälsovårdshögskolan och kontaktmannaoorganet för narkotikafrågor. Vidare förekommer kontinuerligt utbyte av erfarenheter och information mellan myndigheterna och mellan institutioner och laboratorier. Ministeriet anser det viktigt att det samarbete som redan initierats ytterligare utveck-

las och fördjupas. Finland kommer att stå som värd för bl. a. en nordisk kurs om metoder för upptäckande av HTLV-infektioner.

Världshälsoorganisationen (WHO) har initierat ett omfattande program för att bekämpa AIDS med syfte att insamla data, förmedla data om AIDS och aktivera forskningsverksamheten kring AIDS-problematiken. De nordiska länderna har gått in för en likartad verksamhetspolitik beträffande insatser mot AIDS, även om Sveriges verksamhetslinje något avviker från de övriga ländernas linje exempelvis i fråga om val av metoder. Detta bör enligt ministeriet beaktas i det nordiska samarbetet på området så att man väljer sådana verksamhetsområden där synsätten är likartade.

Finlands stadsförbund tillstyrker att man snarast mellan de nordiska länderna uppnår ett intimt samarbete kring forskning och förmedling av information samt iakttagande av likadana spelregler. De nordiska länderna borde även uppträda gemensamt i internationella fora, för att man bland annat genom stöd WHO:s åtgärder kunde utrota sjukdomen i världen, såsom har skett exempelvis vad gäller smittkoppor. Vad gäller AIDS har man tillsvidare inte funnit en vårdmetod. Forskningsverksamheten torde för dagen vara ganska livlig världen runt, men förmedlingen av forskningsdata från ett land till ett annat torde ännu kunna förbättras.

Ålands landskapsstyrelse understryker vikten av samarbete om informationen till allmänheten. I dag är informationsprinciperna något annorlunda i Finland och Sverige vilket gör att den åländska allmänheten upplever en viss förvirring och åtminstone psykologiskt kommer i kläm mellan respektive lands informations- och direktivflöde. Åtgärderna för bekämpande av AIDS torde ha större utsikter att lyckas om informationen och åtgärdsmonstret är någorlunda enhetliga över hela Norden. *Finlands läkarförbund* understödjer att ett samnordiskt åtgärdsprogram utarbetas.

Finlands Röda Kors stöder de framlagda rekommendationerna och speciellt den i punkt 4 framförda effektiveringen av upplysningsverksamheten bland personer i u-landssamarbete. I fråga om blodtransfusionsverksamheten kan nuvarande praxis och samarbete anses vara tillräckligt då forskningen går framåt närmast på nationell basis. Blodkomponenterna (cellprodukterna) är potentiellt smittfarliga om blodgivaren är infekterad med HTLV-III-virus. Alla smittfarliga plasmaprodukter kan värmebehandlas och därigenom hindras nedsmittning av produkternas användare (blödar-sjuka).

Hälsodirektören i Island påpekar att samarbete och information m. m. redan förekommer mellan hälsomyndigheterna men att mycket talar för att detta bör ges en fastare form. Han har därför uppmanat de nordiska myndigheterna att tillstålla varandra upplysningar om åtgärder mot AIDS var tredje månad.

Islands sjuksköterskeförening anser att förslaget ligger helt i linje med den syn föreningen har och tillstyrker.

Sosialdepartementet i Norge påpekar att de nordiska länderna i stor

utsträckning har en likartad syn på AIDS epidemiologi, smittrisk och smittvägar, men att den juridiska traditionen och hälsoväsendets organisationsmönster är olika, så att man troligen inte kan uppnå full enighet om hur epidemin bäst skall bekämpas. Detta hindrar dock inte att man kan ha stor nytta av t. ex. fortlöpande orientering om vidtagna åtgärder, samordning av informationsmaterial och epidemiologisk och samhällsmedicinsk forskning.

Foreningen for blødere i Norge stöder helt de olika delförslagen och hoppas, att det planlagda samnordiska informations- och forskningsprogrammet blir igångsatt så snart som möjligt.

Socialstyrelsen i Sverige tillstyrker förslaget och erinrar om att ett nära samarbete redan förekommer inom ramen för smittskyddsverksamheten mellan de nordiska ländernas centrala hälsovårdsmyndigheter. Utbyte äger rum av olika former av material för information om AIDS liksom av föreskrifter, allmänna råd och annan vägledande information till hälso- och sjukvårdspersonal. Det är viktigt att detta samarbete utvecklas och fördjupas.

Socialstyrelsen finner det vidare angeläget att AIDS-informationen når ut till olika målgrupper och att man därvid beaktar behovet av informationsverksamhet på det lokala planet. Förutsättningarna för information är dock olika och måste bl. a. grunda sig på åtgärder som vidtagits inom respektive land. Dessa åtgärder varierar bl. a. beroende på olika synsätt. Det är viktigt att fortlöpande följa allmänhetens kunskaper och attityder. Ett utbyte av erfarenheter inom detta område är viktigt.

Som ett område som särskilt väl lämpar sig för ett internordiskt samarbete anser styrelsen upplysningsinsatser till biståndsarbetare i regioner där AIDS är särskilt utbredd. Sådan information bör även omfatta konsulter, anläggningsarbetare, anställda inom handel och samfärdsl, turistnäring m. m. Slutligen påpekas, att det föreslagna nordiska samarbetet inom AIDS-området inte bör medföra att ytterligare en administrativ nivå införs. Styrelsen förutsätter också att en samordning på nordisk bas inom forskningsområdet inte får innebära krav på en detaljerad forskningsamordning utan att man i första hand skall söka eliminera risker för kunskapsluckor och onödigt dubbelarbete.

Medicinska forskningsrådet anser att det finns goda skäl att stimulera till ökad forskning i Norden kring AIDS och att insatser bör göras för samordning av sådan forskning. Det erinras om att Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) anordnar en nordisk konferens rörande nordisk forskning om AIDS den 22 september 1986. Ett resultat av konferensen torde bli en ökad samordning av nordisk forskning kring AIDS. Som ett resultat av ett initiativ från forskningsrådets sida har ett antal anslag nyligen beviljats för ökad forskning kring AIDS i Sverige och för tre doktorandtjänster för forskning kring AIDS.

Landstingsförbundet anser, att de insatser som föreslås ligger väl i linje

med förbundsstyrelsens uppfattning om behovet av samordnade och intensifierade insatser för att bekämpa AIDS-HTLV-III-infektionen. Förbundets styrelse anser att det utifrån de skäl som framförs finns anledning att samordna de nordiska ländernas insatser för att bekämpa AIDS-HTLV-III-infektionen och understödjer således förslaget om ett nordiskt handlingsprogram.

Vad gäller nationella insatser rekommenderade förbundet 1985 landstingen att ta initiativ till samordning mellan olika intressenter och huvudmän för att fördela uppgifter och ansvar i kampen mot AIDS. Landstingen uppmanades också att snarast möjligt vidta intensifierade åtgärder för att bekämpa AIDS-HTLV-III-infektionen hos intravenösa missbrukare.

I stort sett alla sjukvårdshuvudmän tog initiativet till samordning med bl. a. primärkommuner, polis, kriminalvård och frivilliga organisationer. Vidare rekommenderade Landstingsförbundets styrelse 1986 sina medlemmar att inrätta politiska ledningsorgan som en beredskap för handlingskraftiga insatser för HTLV-III-bekämpningen.

Föreningen för blödarsjuka i Sverige anser att risken för att ytterligare blödarsjuka smittas genom blodplasma, utöver de 96 som redan smittats, är liten. En viktig del av omsorgen om de smittade är att informationen om smittvägar, såväl till de som smittats som till en bred allmänhet, är fullständig och lättillgänglig. Idag väljer så gott som alla smittade att förbli anonyma p g a omgivningens dåliga kunskaper om smittriskan. Omgivningens rädsla och negativa attityder skapar, både på lång och kort sikt, stora sociala och psykologiska problem. Föreningen understryker vidare angelägenheten av att intensifiera forskningen om HTLV-III och AIDS för att få fram vaccin. Här krävs samarbete såväl mellan de nordiska länderna som mellan Norden och övriga länder där forskning bedrivs.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker förslaget men har förslag till ytterligare åtgärder

Nordiska hälsovårdshögskolan anser att medlemsförslaget – liksom socialministrarnas nyligen framlagda förslag om ett nordiskt program för kontroll och prevention av AIDS – kommer i rätt tid.

Nordiska hälsovårdshögskolan har vid en konferens våren 1986 presenterat ett förslag att samla och analysera de erfarenheter man har i de enskilda nordiska länderna från hanteringen av AIDS-problematiken. De synpunkter som då framkom har sedan inarbetats i ett projektförslag.

Projektet, som är tvärvetenskapligt och tvärnordiskt, faller väl inom ramen för Nordiska hälsovårdshögskolans målsättning: att bedriva högre undervisning och forskning inom det folkhälsovetenskapliga området i Norden, dvs i skärningspunkten mellan hälsa, vårdssystem och samhälle. Projektet avser utveckling av ett samlat underlag för prevention och kontroll av AIDS i de nordiska länderna. Det skall ge ett underlag för prioriteringar av komponenter i preventions- och kontrollprogram och för analys

av detaljer i högprioriterade program om hälsoupplýsning vad avser målgrupper, upplýsningssinstrument etc. Det skall också ge förslag till fortsatt utrednings- och forskningsverksamhet kring AIDS på nordisk basis.

Som specifika målsättningar anges att sammanställa den information om incidens och prevalens av AIDS och HTLV-III-smitta som för närvarande finns tillgänglig i de nordiska länderna, att utnyttja informationen för att framställa så goda prognoser som möjligt, att analysera informationen vad avser kända riskgrupper och att speciellt utreda om den kan användas för att identifiera potentiella riskgrupper, samt att identifiera framtida informationsbehov speciellt vad avser förmodade riskgrupper och föreslå modeller för informationsinsamling.

Vidare syftar projektet till att granska, sammanställa och jämföra nationella synsätt, regleringar och åtgärder vad avser lagstiftning, tillämpning av diagnostiska kriterier, rapporteringssystem, övervakningsåtgärder, screening av HTLV-III-infekterade, isolering av patienter och försiktighetsåtgärder i samband med blod och kroppsvätska, skyddsåtgärder för mottagare av blod, plasma och andra vävnader, hälsoupplýsningssåtgärder samt värderingar och beteenden.

Sekundärt har projektet målsättningen att utarbeta eller möjliggöra utarbetandet av prevention och kontrollrekommendationer samt att ge underlag för utarbetandet av prevention och kontrollprogram eller komponenter i sådana program.

Nordiska rådet för homosexuella (NRH) välkomnar föreslagets intention att samordna de nordiska åtgärderna mot AIDS, och tillstyrker att ett nordiskt handlingsprogram upprättas.

NRH anser det dock nödvändigt att se AIDS-frågan i ett vidare perspektiv. Med hänvisning till underremisser från Norske Forbundet av 1948, Riksförbundet för sexuellt likaberättigande och Gay Moderaterna framhålls betydelsen av kraftfulla åtgärder i det förebyggande arbetet – att hindra att människor smittas. I dagsläget, när botemedel och vaccin saknas, är kunskapsförmedling det bästa skyddet. Kunskaperna är starkt beroende av attityden till och värderingarna av homosexuella.

Som den viktigaste förebyggande åtgärden ser NRH att homo- och bisexuella kan bejaka hela sitt jag och inte bara sin sexualitet. Endast då finns nämligen förutsättningar för att ta till sig och tillämpa råden om säkrare sex. Förverkligandet av de rekommendationer som Nordiska rådet antagit 1984 i syfte att motverka diskriminering av homosexuella skulle således bli ett verksamt medel även i kampen mot AIDS.

NRH understryker vidare behovet att bryta det hittills helt dominerande medicinska perspektivet på AIDS. De sociala och socialpsykologiska faktorerna måste ges en betydligt mer framträdande plats och den psykosociala rådgivningen till och stödet för dem som drabbas eller hotas att drabbas och deras anhöriga måste snabbt byggas ut.

Av NRH:s underremisser föreslår det *Norske forbundet av 1948* en ny

punkt i medlemsförslagets rekommendationstext: "De nordiska länderna måste samarbeta om förebyggande åtgärder i riskgruppen. Det är nödvändigt med en utväxling av erfarenheter och utvärdering av specifika förebyggande åtgärder direkt riktade till riskgruppen".

Förbundet anser medlemsförslagets bedömning av informationsläget inom riskgruppen homo- och bisexuella män alltför optimistisk och bifogar dessutom en handlingsplan "Homofila og AIDS" utarbetad av representanter för de homofila organisationerna i Norge.

Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) tillstyrker att ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningens område upprättas. I förhållande till medlemsförslaget bör dock innehållet utvidgas till att omfatta ett avståndstagande från användandet av tvångsåtgärder, åtgärder för att motverka diskriminering av homosexuella och satsning på förtroendeskapande åtgärder för homosexuella, breddning av informationsutbytet till att omfatta förebyggande attitydförändringar till det sexuella beteendet och utbyggnad av psykosocialt stöd till HTLV-III-positiva personer.

RFSL uttalar vidare stark kritik mot det svenska beslutet att förklara AIDS som venerisk sjukdom. Att bota sjukdomar med förbud är knappast ett verkningsfullt medel. Istället har tvångslagen fått den effekten att den skrämt bort homo- och bisexuella från olika mottagningar som anordnas av hälso- och sjukvården. Antalet besök vid de särskilda mottagningarna för homo- och bisexuella män har i det närmaste upphört helt på flera håll och på andra mottagningar sjunkit drastiskt. Till denna bild har naturligtvis bidragit andra svenska åtgärder som t. ex. den att upprätta ett särskilt dataregister över alla HTLV-III-positiva personer. Enligt förbundets uppfattning strider registret mot den europeiska dataskyddskonventionen. Effekten av registreringen blir att allt färre vågar testa sig för t. ex. HTLV-III-virus.

Även *Gay moderaterna* kritiserar den svenska regeringens klassning av AIDS som venerisk sjukdom vilket i stället för att motverka AIDS bidrar till sjukdomens ytterligare spridning. Åtgärden stärker också hetsen och diskrimineringen av homosexuella. För att stoppa sjukdomens spridning krävs ett öppnare samhällsklimat för homosexuella.

Med hänvisning till den svenska utredningen *Homosexuella och Samhället* uppmanar *Gay moderaterna* till åtgärder för att avveckla all diskriminering och särbehandling av homosexuella och pekar härvidlag på förhållandena i Finland och Island.

Därutöver bör Nordiska rådet fortlöpande bevaka den enskilda drabbades rätt till anonymitet och skydd mot diskriminering. Man bör uppmärksamma tendenser till särbehandling av HTLV-III-smittade, inte bara på sjukvårdens område. Även övriga civilrättsliga områden måste hållas under uppsikt, t. ex. bostads-, försäkrings- och arbetsrätt.

Vidare betonas att kvalificerade – och i saken välutbildade – psykologiska resurser måste ställas till de smittades förfogande. Särskilda utbild-

ningsinsatser måste sättas in för läkare och psykiatrisk personal. Man kan inte utgå från att dessa är välutbildade i ämnet homosexualitet.

Sexuellt likaberättigande SETA rf. i Finland kritiserar också det svenska beslutet, som man anser ej kan komma ifråga som en samnordisk linje. Det nordiska samarbetet kan inte grunda sig på ett tänkande som bygger på olika slags tvångsåtgärder. Människans möjlighet att bli registrerad och föremål för isolering eller andra tvångsåtgärder förhindrar mottagandet av saklig information samt att vederbörande söker sig till undersökningar och vården. SETA anser att den föreslagna informationen bör vara saklig och konkret och även beakta de sociala och individuella dimensionerna av LAV/HTLV-III-virusmittan.

Forskningsverksamheten bör bilda en integrerad del av det förebyggande arbetet och därvid behövs rikligt med internationellt utbyte av information och samarbete. Forskningen bör producera information om hur smittan sprider sig, om förebyggandet, sjukdomsförloppet, utvecklandet av vården, attityder som inverkar på riskbeteendet och epidemins sociala dimensioner. För detta behövs såväl tillämpad som grundforskning åtminstone på olika medicinska områden, i psykologin och samhällsvetenskaperna. Etiska frågor och anonymitetsskydd måste beaktas.

Som en del av det förebyggande arbetet förordar SETA även arrangandet av psykosocialt stöd för dem som är rädda för smittan eller som är smittobärare samt deras närstående. Vidare framhålls att regeringarna bör anvisa tillräckligt med resurser för information, forskning samt för vården och stödet. Regeringarna bör enligt SETA:s uppfattning ge ekonomiskt stöd åt sådana organisationer som i huvudsak på grundval av frivillig verksamhet arrangerar olika slags informations-, stöd- och serviceverksamhet.

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten anser att det i medlemsförslaget angivna åtgärdsprogrammet på AIDS-bekämpningens område är viktigt ävensom informationsutbyte beträffande åtgärder på nationell nivå, samordnad och intensifierad nordisk forskning och samarbete om informationen till allmänheten samt inom biståndssamarbetet och vidare nordisk samverkan inom internationella fora. För att man skall kunna nå dessa målsättningar föreslår medicinska fakulteten som en konkret åtgärd att nordiska AIDS-koordineringsgrupper inrättas. Varje koordineringsgrupp kunde ha 1–2 företrädare från varje nordiskt land och grupperna kunde sammanträda två gånger om året till en början och senare vid behov. Koordineringsgrupper kunde tillsättas för fyra delområden: 1) virologi, 2) immunologi, 3) kliniska aspekter och 4) folkhälsoaspekter (epidemiologi, information, sociala aspekter, statistik).

Landsforeningen för bøsser og lesbiske i Danmark pekar på behovet av en samlad plan för förebyggande som innefattar aktiviteter på många nivåer, som att det förebyggande arbetet förstärks både vad gäller organisation och resurser. Sålunda bör man på central nivå inrätta ett AIDS-sek-

retariat med medicinsk-epidemiologisk och hälsopedagogisk erfarenhet, även vad gäller krisintervention, gärna med anknytning till minoritetsgrupper. Vidare bör sekretariatet ha erfarenhet av informationskampanjer och kontakter med pressen, samt kännedom om de homosexuella gruppernas miljöer och levnadsvillkor. Sekretariatet skall administreras och samordna den fortlöpande insatsen mot AIDS, och dess konkreta arbetsuppgifter anges i ett stort antal rubriker i yttrandet, varibland utöver information och erfarenhetsutbyte etc märks rådgivning till personer i riskgrupper och personer som yrkesmässigt kommer i kontakt med AIDS eller personer i riskgrupper. Andra viktiga åtgärder är rådgivning om drogmissbruk till personer i riskgrupper samt inrättande av psykosocial hjälp till personer med AIDS eller AIDS-liknande symptom, förstärkt rådgivning i samband med hälsoundersökningar och särskild telefonservice, "hot-line".

Förutom det ovan nämnda AIDS-sekretariat som bör inrättas i den regi, som har det förvaltningsmässiga ansvaret för AIDS-bekämpningen föreslås inrättande av ett professionellt AIDS-sekretariat inom landsföreningen vars resurser är hårt ansträngda av det förebyggande arbetet, samt att resurser ställs till förfogande härför. Bland insatser inom riskgruppen föreslås föredragsserier, radioutsändningar, rådgivning om sunda levnadsvanor och säker sex samt riktade insatser mot speciella mötesplatser (barer, saunor, klubbar) och gentemot sexbranschen. Särskilda insatser krävs för unga homosexuella, bisexuella och homosexuella i landsorten samt undersökningar om de homosexuellas psykosociala situation i samhället.

Den almindelige danske lægeforening anser, att förslaget om informationsutbyte är rationellt och bör prioriteras högt. Föreningen är även positiv till samarbete om information till allmänheten men påpekar att denna till form och innehåll bör anpassas till lokala förhållanden. Vidare uttalar föreningen stöd för tankarna om information till biståndspersonal och gemensamt nordiskt uppträdande på internationellt plan. Vad gäller forskningsarbete påpekar föreningen att sjukdomens epidemiologiska, psykosociala och hälsoekonomiska aspekter torde vara försummade forskningsområden. Läkarföreningen har därför tillsatt en "tvärfacklig initiativgrupp" för att förstärka forskningsaktiviteten på dessa områden och anser att ett nordiskt samarbete härvidlag skulle vara värdefullt.

Finlands sjuksköterskeförbund anser det vara av största vikt att man skyndsamt godkänner ett nordiskt handlingsprogram där vikt bör läggas på förebyggande arbete. Sjukvårdarnas och hälsovårdarnas verksamhet vid förebyggandet är avgörande. Deras handlingsberedskap bör utvecklas genom utbildning.

Finska kommunförbundet tillstyrker förslaget om ett nordiskt handlingsprogram om AIDS-bekämpning. Åtgärder som syftar till att förebygga en smittsam sjukdom av denna typ borde vara koordinerade mellan de nordiska länderna. Speciellt viktigt är att man gemensamt överenskommer om

eventuella obligatoriska vårdåtgärders tillämpning för riskgrupperna och för dem som insjuknat i AIDS. Ifall förfaringssätten inte är identiska i hela Norden, är det möjligt att problemen överflyttas till ett sådant grannland där obligatoriska vårdåtgärder inte tillämpas.

Med tanke på AIDS-prevention och framgång i vården är det av vikt att smittobärarna kan i ett så tidigt skede som möjligt undergå undersökningar. Detta förutsätter en positiv inställning till undersökning och vid behov även anonyma undersökningar. De svenska erfarenheterna av undersökningar som garanterar anonymitet borde kunna tillgodogöras även i de andra nordiska länderna.

Stadsjukhusets och rikssjukhusets samarbetsutskott i Island understryker vikten av samarbete mellan hälsomyndigheterna och förebyggande åtgärder. De nordiska länderna synes utgöra ett gemensamt riskområde för de kända riskgrupperna, dvs homosexuella och narkomaner. Man bör kunna snabbt utbyta information om smittade individer som är oansvariga och farliga för andra. Bestämda kanaler bör utformas för utbyte av upplysningar om innovationer i behandling och utforskning av AIDS. Island kan bidra härtill, då landet är lämpat för epidemiologisk forskning. Samarbetsutskottet föreslår att det inrättas ett utskott av vetenskapsmän som möts regelbundet för att främja det nordiska samarbetet kring information, forskning och skydd mot AIDS.

Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) i Sverige instämmer helt i förslaget, men vill dessutom föreslå en grundlig undersökning av människors sexualvanor i de nordiska länderna. I Sverige har ingen sådan genomförts sedan 60-talet och på flera områden märks bristen av fakta kring människors sexualitet och samlevnad idag – mest på området sexuellt överförbara sjukdomar, däribland AIDS. Punkt 2 i Förslag till åtgärder föreslås alltså utökad så att man samordnar och intensifierar nordisk forskning om sexualvanor idag – som ett led i att finna AIDS-smittvägar m.m.

2.3. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslagets syfte men ställer sig kritiska till delar av förslaget

Indenrigsministeriet i Danmark, som inhämtat yttranden från Sundhedsstyrelsen, Statens seruminstitut och Undervisningsministeriet erinrar om att det redan förekommer informationsutbyte mellan berörda institutioner i de nordiska länderna och att ett intensifierat samarbete måste bestå i regelbundna möten emellan. Ministeriet tillstyrker också ökat utbyte av forskningsresultat liksom även ökat nordiskt samarbete försåvitt detta sker med utgångspunkt i etablerade organ, som Nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning.

Vad gäller delförslaget om information till allmänheten anser ministeriet att en sådan kampanj för att vara effektiv måste utformas utifrån en noggrann kännedom om de kulturella normerna bland befolkningen. Infor-

mationsmaterial utformat i Danmark skulle därför knappast vara användbart i andra nordiska länder och vice versa.

Olikheterna mellan de nordiska länderna påverkar också möjligheterna att verka samfällt på internationellt plan. Sålunda har Sverige infört lagbestämmelser vilket varken Danmark eller Norge har. Allmän enighet råder om WHO:s program mot AIDS, men ministeriet anser inte, att det finns något behov av nordiskt samarbete för att påverka arbetet inom WHO.

Ministeriet konstaterar sammanfattningsvis att samarbete mot AIDS redan förekommer på en rad punkter och att överensstämmelse råder i flera avseenden. Detta gör ett nordiskt handlingsprogram till ett mindre väsentligt behov.

Hälso- och försäkringsministeriet i Island stöder förslaget vad gäller information och internationellt samarbete, men ställer sig mer reserverad vad gäller samarbete om grundforskning vad gäller orsaker, smittvägar och behandling. Detta är en långt större och mer omfattande sak och ministeriet anser att det måste föreligga långt fler upplysningar om kostnadssidan innan det är möjligt att ta ställning.

Sveriges läkarförbund instämmer i att det finns behov av samordnad och intensifierad forskning i Norden, om med samordnad forskning avses en fri och informell information/samordning mellan oberoende forskare. Om det däremot avses att det finns ett behov av någon form av formaliserad samordning, vill förbundet bestämt avvisa alla sådana förslag. Övriga delar av det framlagda förslaget rörande information och upplysningsinsatser och internationellt samarbete stöds av förbundet. Det påpekas dock att en samordning inom Norden inte får hindra att åtgärder som i ett land bedöms som väsentliga får genomföras i det landet på egen hand.

Läkarförbundet finner att delar av den bakgrundsbeskrivning som finns i förslaget kan missförstås och tolkas som en kritik av den pågående forskningen. I texten står det t. ex. "Kunskaperna om AIDS är ännu så länge ofullständiga trots att omfattande forskning på området bedrivs". Förbundet påpekar att med tanke på den exceptionellt korta tiden som forskningen haft på sig sedan sjukdomen/viruset diagnosticerades/upptäcktes, så har mycket stora framsteg gjorts.

Även *Svenska läkaresällskapet* reagerar mot denna formulering och det synsätt som kommer till uttryck i meningar som "Förvånansvärt är att man med dagens avancerade medicinska utveckling inte har funnit medel som kan hejda sjukdomsförloppet". Dessa konstateranden finner sällskapet förvånande och tyder på bristande förståelse för problemens natur och storleksordning.

Sammanfattningsvis stöder Svenska läkaresällskapet gemensamma informationsinsatser om AIDS i Norden och instämmer i behovet av intensifierad forskning. Däremot ställer sig Sällskapet tveksamt till värdet av att denna forskning samordnas. Beträffande särskilda internationella initiativ anser Svenska läkaresällskapet, att ett gemensamt nordiskt synsätt först

måste komma till stånd. HTLV-III-infektion är i Danmark ej klassad som venerisk sjukdom, vilket enligt ansvariga smittskyddsläkare försvårat arbetet att spåra smittbärare. Den annorlunda attityden till HTLV-III-infektion och AIDS-sjukdom i Danmark har även känts besvärande när det gällt arbete med intravenösa missbrukare, som reser över gränserna. Det är av stor vikt, att samordningsåtgärder mellan de nordiska länderna kommer till stånd i dessa frågor, men att sådana strävanden inte får försena åtgärder som av expertis uppfattas som adekvata för svenska förhållanden.

3. Sammanfattning

Samtliga remissinstanser stödjer medlemsförslagets syfte och endast ett fåtal är kritiska till tanken på ett samordnat handlingsprogram. Förslagets andra del kommenteras endast av ett mindre antal remissinstanser, de flesta positiva.

Vad gäller förslagets olika delförslag (p 1–5) råder övervägande enighet om behovet och värdet av utbyte av information, samordnad forskning och samarbete om information till allmänheten. Flera remissinstanser framför egna förslag till ytterligare åtgärder. Nordiska hälsovårdshögskolan presenterar ett projekt för kontroll och prevention av AIDS. En av de homosexuella organisationer föreslår samarbete om förebyggande åtgärder i riskgruppen. De övriga av dessa organisationer är starkt kritiska till den svenska regeringens beslut att klassa AIDS som könssjukdom (för att ge möjligheter till tvångsngripanden) och anser att det ej får utgöra förebild för de andra nordiska länderna. Vidare föreslås psykosocial rådgivning och åtgärder mot diskriminering, varvid man erinrar om Nordiska rådets *rekommendation nr 17/1984* om forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete inom gällande lagar rörande homosexuella.

En remissinstans påpekar att förebyggande åtgärder, i synnerhet obligatoriska vårdåtgärder, bör vara koordinerade mellan de nordiska länderna för att undvika att problemen flyttas från ett land till ett annat.

4. Mötet mellan utskottet och Nordiska ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna i Helsingör den 11 november 1986

Utskottet, som fick tillfälle att föra en ingående diskussion om AIDS-problem med social- och hälsovårdsministrarna vid ett gemensamt möte den 11 november 1986, kunde notera att enighet förelåg om det utomordentliga allvaret i AIDS-situationen. Ökningen av antalet insjuknade hade endast obetydligt mattats av under det senaste året. De åtgärder som vidtagits framstår som otillräckliga mot bakgrund av utvecklingen utanför Norden, framförallt i USA. Åtgärder för att begränsa smittans spridning måste prioriteras, då inget vaccin kan emotas under de närmaste åren trots intensiv forskning. Forskningen torde hittills ha resulterat i ett par

preparat som fördröjer sjukdomens framskridande. Situationen ställer alla regeringar inför utmaningen att mer än någonsin samarbeta i kampen mot denna hittills obotliga sjukdom. Sjukdomen har börjat spridas utanför de traditionella riskgrupperna homosexuella män, blödarsjuka och intravenösa missbrukare, vilket medför att åtgärder riktade enbart mot dessa inte är tillfyllest, utan måste beröra hela befolkningen.

Vid överläggningarna mellan utskottet och ministrarna framgick att man i Danmark per den 1 november 1986 hade 119 AIDS-fall, varav ca hälften hade avlidit. Antalet smittade som påträffats var 1 500 men det var svårt att bedöma det totala antalet som kunde vara så högt som 8–10 000. Det var också svårt att definiera utvecklingstakten med de små statistiska tal som fanns, men man kunde räkna med en dubblingstid på något mer än ett år. De 119 sjuka var mest homosexuella män i Köpenhamn, men sjukdomen var spridd över hela landet. Det låg dock en fara i att endast tala om riskgrupper, då AIDS var en fara för hela befolkningen. Ännu hade man inte hittat något sjukdomsfall bland intravenösa missbrukare. I Finland hade i dagsläget 9 av 18 AIDS-patienter avlidit, medan HIV-smitta konstaterats hos 113 personer. I Island hade 2 patienter avlidit av AIDS. 25 smittade hade påträffats. I Norge hade 20 AIDS-sjuka avlidit av 27 kända fall, huvudsakligen homosexuella män. Antalet smittade kunde uppskattas till mellan 2 000 och 4 000. Antalet AIDS-fall hade de senaste åren fördubblats var 8:e månad, medan ökningstakten sedan minskat något. Sverige hade den 1 november 80 AIDS-fall av vilka ca hälften avlidit. Antalet smittade torde utgöra 3–5 000, ca 1 200 var kända.

Behovet av samarbete om insatser mot AIDS hade uppmärksammats såväl inom ramen för Nordiska ministerrådet som i det bilaterala samarbetet mellan länderna. Sålunda hade social- och hälsovårdsministrarna vid sitt möte i Reykjavik den 25 juni 1986 tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att följa AIDS-situationens utveckling i Norden och internationellt och svara för löpande informations- och erfarenhetsutbyte vad gäller forskningsutveckling, smittoläge etc samt lämna förslag till förbättringar av existerande samarbete.

Arbetsgruppen skall vidare i samråd med Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och andra samsamarbetsorgan såväl inom som utanför ministerrådets ram utarbeta förslag till konkreta samsamarbetsaktiviteter och i samråd med övriga berörda parter i Norden – bl a de homosexuellas organisationer – utarbeta förslag till förebyggande åtgärder med sikte på utsatta riskgrupper. Gruppen skall även samordna sin verksamhet med WHO, EG, Europarådet etc så att dubbelarbete undviks och identifiera forskningsområden där Nordens förutsättningar att bidra till kunskapsutvecklingen var mest gynnsamma.

Vad gäller det internationella samarbetet noterar utskottet att WHO initierat ett program för att bekämpa AIDS med syfte att insamla och förmedla data om AIDS och aktivera forskningsverksamheten kring AIDS-

problematiken. Vid mötet mellan utskottet och ministrarna framgick att de nordiska länderna hade något olika synsätt vad gällde särskilt lagstiftningen som del av de förebyggande insatserna och hur informationen skulle utformas med hänsyn till opinionen. Vad gällde förebyggande åtgärder förelåg enighet om allmänna informationsåtgärder och stöd till riskgrupper. Inga beslut hade ännu tagits om allmänna hälsokontroller eller obligatoriska tester eller AIDS-testning som en del av obligatoriska hälsokontroller. I Danmark satsade staten i samarbete med amtsråden på upplysning och information till skolor m. fl. där material om livsstil och "säker sex" ingick. Särskild information riktades förutom till de traditionella riskgrupperna även till turister och u-landsarbetare som skulle till Afrika. I Norge hade 80 miljoner NOK anslagits för ett handlingsprogram som bl. a. innefattade specialinriktad information till riskgrupper däribland de homosexuellas organisationer och ungdomar. Man hade i Norge inte påbörjat hälsokontroller av hela befolkningen och inte heller tagit ställning till frågan om AIDS-testning i samband med obligatoriska hälsokontroller. Tillgång till frivillig test finns dock, liksom i övriga länder. Frågan om anonymitet i samband med test diskuterades i flera länder. Anonymitet även vid positiv test är ett krav från flera organisationer och föreslogs bl. a. i en motion i Sveriges riksdag. Existerande sekretesskydd ansågs dock tillräckligt av riksdagen, som avlog motionen bl. a. med hänvisning till att en utvidgning av anonymiteten till fall när smitta konstaterats skulle rubba grunderna för smittskyddslagets tillämpning.

Man hade i Sverige positiva tecken på att informationen till allmänheten nått fram, då man tyckte sig skönja en viss minskning av smittspridningen. En god praxis hade inletts; att testresultat meddelades vid personligt besök så att information och rådgivning samtidigt kunde ges. Man övervägde inte att testa hela befolkningen dels därför att testerna inte var tillräckligt tillförlitliga, dels därför att testning av alla två gånger om året skulle ge en extra belastning av sjukhusapparaten med 16 miljoner besök per år. Man testade dock vissa grupper, t. ex. blodgivare, värnpliktiga vid mönstring och vid vissa könsmottagningar för att få en indikation på spridningen av AIDS i olika befolkningsgrupper.

Vad gäller lagstiftningen hade Finland infört en ny smittskyddslag som träder i kraft 1987, som dock inte definierar AIDS som könssjukdom, varför den ej ger möjlighet till tvångsåtgärder eller obligatoriska kontroller. Regeringen avsåg dock att förenkla möjligheterna för tvångsomhändertagande i enlighet med lagstiftningen om könssjukdomar.

Island hade 1986 vidtagit en ändring av lagen så att AIDS klassades som könssjukdom. Denna lagändring gjorde det lättare att finna smittvägarna och lade en förpliktelse på läkarna att finna ut på vilket sätt patienten blivit smittad. Vissa bestämmelser om tvångsinläggning vid sjukdom fanns. Möjligheter till direkt tvångsingripande fanns bara gentemot s.k. asociala smittbärare, dvs. sådana som medvetet utsatte andra för smitta. Dessa

bestämmelser fanns i strafflagen, och andra möjligheter till isolering och karantän av smittbärare i skyddssyfte fanns ej.

I Danmark hade Folketinget avvisat tanken på att klassa AIDS som könssjukdom. En sådan regel skulle bara vara meningsfull om det fanns en verksam behandling mot AIDS. Dessutom skulle man riskera att färre sökte sig till läkarundersökning. Regeringen var ej villig att vidta sådana åtgärder i preventivt syfte som skulle kriminalisera vissa grupper. När HIV upptäcktes vid en test var det läkarnas uppgift att ge instruktioner om livsstil etc.

I Sverige hade genom regeringsbeslut AIDS hänförts till begreppet veneriska sjukdomar i smittskyddslagen. Därmed kan tvångsåtgärder tillgripas för att hindra smittspridning om smittade inte följer läkarnas föreskrifter. Det fanns sekretessregler om veneriska sjukdomar som gav de smittade ett bättre integritetsskydd än som gällde beträffande s. k. allmänfarliga sjukdomar. I samband med ändringen i smittskyddslagen hade man också upphävt en straffbestämmelse om venerisk sjukdom och istället infört möjlighet att kvarhålla smittbärare på sjukhus så länge man kunde befara att han skulle sprida smitta. Detta tillämpades mest gentemot narkomaner och isoleringen kunde avbrytas om de frivilligt underkastade sig narkomanvård. Vidare hade man genom en ändring i patientjournalagen ålagt läkare att ange patientens identitet vid positivt HIV-prov. Resultatet av de nya bestämmelserna hade temporärt blivit en viss minskning av besöken vid de frivilliga AIDS-undersökningarna men dessa hade åter börjat öka.

5. Utskottet

Utskottet finner mot bakgrund av den information som framkom vid mötet med social- och hälsovårdsministrarna att medlemsförslagets yrkanden fortfarande är mycket aktuella och relevanta. Det redan påbörjade nordiska samarbetet bör sålunda föras vidare med sikte på ett nordiskt åtgärdsprogram mot AIDS, omfattande bl. a. informationsutbyte de nordiska länderna emellan om de åtgärder som vidtagits eller kommer att vidtagas för att förhindra spridning av AIDS, information till allmänheten, samordnad och intensifierad nordisk forskning om smittvägar och adekvata behandlingsmetoder, upplysningsinsatser till nordiska biståndsarbetare stationerade i riskregioner samt samverkan inom internationella fora såsom Världshälsoorganisationen.

Vad gäller det internationella arbetet vill utskottet framhålla behovet av kontakt med forskningsmiljöer utanför Norden varifrån information om nya preparat och behandlingsmetoder kan komma snabbt. Ett eventuellt genombrott vad gäller ett vaccin eller ett mer verksamt preparat än de hittillsvarande måste snabbt förmedlas. Likaså bör nordiska forskningsresultat snabbt förmedlas på internationellt plan. Inrättande av s. k. hög-

risklaboratorier i flera nordiska länder skulle påskynda utvecklingen och stimulera den forskning som redan påbörjats i Norden. Utskottet noterar med tillfredsställelse att Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) inrättat 5 nordiska planeringsgrupper för AIDS-forskning, med respektive ansvarsområden – virologi, immunologi, infektionsförsvår, epidemiologi och kliniska försök.

I dagens läge torde dock de förebyggande åtgärderna prioriteras högst. Nordiskt erfarenhetsutbyte, som utskottet också fick ta del av vid överläggningen med social- och hälsovårdsministrarna, är av stor betydelse då stora befolkningsgrupper, särskilt i riskgrupperna, rör sig över de nordiska gränserna. Även om skillnader i kulturella normer i viss utsträckning försvårar utarbetande av gemensamt informationsmaterial, anser utskottet att ett erfarenhetsutbyte om olika sätt att nå allmänheten, särskilt utanför riskgrupperna, är värdefullt och kan ge nya uppslag och vinklingar för det nationella arbetet. Utskottet anser det sålunda väsentligt att det företas en utvärdering av de erfarenheter man har haft av hittillsvarande insatser för att bekämpa AIDS. Detta gäller både positiva erfarenheter och de icke avsedda problem man stött på och vars konsekvenser man inte kan överblicka. Som framgått av den interna diskussionen i de nordiska länderna kan åtgärder för att motverka AIDS-smitta komma i konflikt med behovet att skydda medborgarnas personliga integritet. Utskottet vill understryka att den personliga integriteten är en av de grundläggande mänskliga rättigheterna som inte får kränkas annat än då särskilt starka skäl föreligger.

Vad särskilt gäller de s. k. riskgrupperna noterar utskottet med tillfredsställelse att ministerrådet beslutat anslå hälften av anslaget för 1987 till handlingsplanen mot narkotika (totalt 1,562 milj DKK) till insatser för att hindra spridning av AIDS bland missbrukare. Åtgärder för att förhindra spridning av AIDS bland narkomaner prioriteras i de flesta länder. Information och rådgivning torde i detta sammanhang ha den största betydelsen. Vad gäller information och rådgivning noterar utskottet att man i samtliga länder haft positiva erfarenheter av de frivilliga organisationernas medverkan, bl. a. vad gäller upprättande av telefonjour för rådgivning om AIDS och HIV-smitta samt psykosocial rådgivning till AIDS-sjuka, smittade och anhöriga. Remissyttranden från de frivilliga organisationerna innehåller sålunda många förslag till åtgärder och exempel på sådana som organisationerna själva vidtar respektive planerar och där offentligt stöd önskas. Utskottet anser att stöd till de insatser som organisationerna tar upp och är beredda att medverka i många gånger torde vara de effektivaste förebyggande åtgärderna. Utskottet vill även understryka vikten av att man från samhällets sida bidrar till inrättande av psykosocialt stöd för riskgrupper, smittbärare och personer som insjuknat eller visar oroväckande symptom. Detta ställer ofta krav på sakkunskap som organisationerna ej disponerar.

Utskottet vill slutligen uttala sin tillfredsställelse över att ministerrådet agerat snabbt för att initiera nordiskt samarbete för att hindra, att AIDS får samma katastrofala omfattning i Norden som t. ex. i USA och Centralafrika, och sin förhoppning att detta skall visa sig möjligt genom den forskning och information som kommit väl igång både på internationellt och nordiskt plan.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet antar följande rekommendationer:

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. företa en utvärdering av de nordiska ländernas erfarenheter av hittillsvarande insatser för bekämpning av AIDS.
2. att därefter i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningens område innefattande bl. a. åtgärder beträffande forskning och information, i tillämpliga fall i samarbete med forskningsinstitutioner och frivilliga organisationer.

B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella fora såsom Världshälsoorganisationen samfällt verka för att forskningen och informationen om AIDS intensifieras.

Stockholm den 29 januari 1987

Svein Alsaker (Kr.F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hannu Kemppainen (K)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om samnordisk information och forskning om AIDS

(Väckt av Karin Söder samt Ylva Annerstedt, Johan Buttedahl, Lilli Gyldenkilde, Elver Jonsson, Páll Pétursson, Jens Steffensen, Harald Synnes, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)

1. Bakgrund

Under slutet av 1970-talet uppmärksammades i USA ett sjukdomstillstånd som tidigare inte var känt där. Det benämndes Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS). På svenska har tillståndet kallats "förvärvad immunbrist". I USA har hittills över 13 000 fall av AIDS diagnostiserats och 6 000 människor har dött. Spridningen har gått mycket snabbt också i Europa. 1 400 fall av AIDS har upptäckts, därav har 700 personer avlidit. Antalet AIDS-fall per miljon invånare är högst i Danmark och Belgien. Sverige finns på åttonde plats.

I juni 1985 beräknades ca 10 000 nordbor vara bärare av AIDS-smittan. Sedan dess har läget i Norden försämrats ytterligare, inte minst i Danmark och Sverige där sjukdomen fått ordentligt fäste. Antalet AIDS-fall i de nordiska länderna var enligt tillgängliga uppgifter i juni 1985 i Danmark 48, Finland 6, Island 0, Norge 11 och Sverige 27.

Kunskaperna om AIDS är ännu så länge ofullständiga trots att omfattande forskning på området bedrivs. Sjukdomen kan för närvarande begränsas endast genom förebyggande åtgärder. Medicinsk behandling för att bota sjukdomen saknas. AIDS utvecklas hos personer som smittats med ett virus som benäms HTLV-3. Viruset finns framför allt i blodet men även i andra kroppsvätskor som t. ex. sperma och saliv. Smittspridning sker genom sexuella kontakter eller via överföring av blod och blodprodukter. Bland dem som smittats har omkring 20 procent senare utvecklat sjukdomen. Dödligheten hos de smittade som utvecklat AIDS är sannolikt 100 procent.

En av de viktigaste uppgifterna för samhället är att bidra till att det sprids en vederhäftig information om risken för AIDS-smitta. Smittan har hittills sin största utbredning bland homo- och bisexuella män som haft sexuell umgänge med många partners. Inom den gruppen finns det stor risk för att smittan sprids extremt snabbt. En tredje grupp som drabbats är mottagare av blodprodukter. Efter införande av testning av blodgivare är nu smittrisen för denna grupp mycket liten. Bland de homo- och bisexuella männen förefaller det som om en stor grupp efter att ha fått information

om smittvägarna ändrat sitt levnadssätt i syfte att minimera riskerna. Även i gruppen injektionsmissbrukare verkar informationen ha haft en viss effekt. Det finns idag en större vilja hos dem att söka vård för sitt missbruk. Detta ställer emellertid stora krav på narkomanvården.

2. Lägesbeskrivning

I *Danmark* övervägs för närvarande om sjukdomen AIDS skall klassificeras som en venerisk sjukdom. Av de nordiska länderna har Danmark hittills registrerat flest AIDS-fall. Även i *Grönland* har ett fall av AIDS rapporterats.

I *Finland* har 90 procent av AIDS-fallen drabbat homo- och bisexuella män. Två kvinnor har fått AIDS och tre av de insjuknade har haft blödersjuka.

I *Island* har framlagts ett lagförslag om att AIDS skall betraktas som en venerisk sjukdom. I juni 1985 hade ännu inget fall av AIDS rapporterats.

Som i de flesta andra länder har man i *Norge* funnit flertalet AIDS-smittade bland homo- och bisexuella män. Av 17 konstaterade fall av AIDS tillhörde 15 denna grupp, en var blödersjuk och en sprutnarkoman. Även om den största riskgruppen är homo- och bisexuella män fruktar man en ökning av sjukdomen främst bland sprutnarkomaner.

I *Sverige* diagnostiserades de första AIDS-fallen 1982. Under det senaste året har antalet fall nästan tredubblats, vilket väl överensstämmer med utvecklingen i Europa. Fram till och med juni 1985 fanns det 27 konstaterade AIDS-fall i Sverige. 15 personer har avlidit. I mitten av december 1985 hade man genom provtagning upptäckt 910 smittbärare i Sverige. Det totala antalet uppskattas dock till 3000–5000. Vid samma tidpunkt rapporterades 42 fall av AIDS, av vilka 22 avlidit. Man beräknar att antalet AIDS-fall fördubblas omkring var åttonde månad. Som ett led i kampen mot AIDS har svenska regeringen beslutat att smittskyddslagens bestämmelser om venerisk sjukdom skall tillämpas på infektion av HTLV-3 från den 1 november 1985.

3. Överväganden

Immunbristsjukdomen AIDS ställer nya krav på samhället. Kraftfulla åtgärder måste till för att smittan inte skall få en bred spridning. Hittills har insatserna i första hand koncentrerats till information om AIDS, hur sjukdomen sprider sig och vilka som utgör riskgrupperna. Förvånansvärt är att man med dagens avancerade medicinska utveckling inte har funnit medel som kan hejda sjukdomsförloppet. Åtgärder måste därför nu sättas in för att få fram effektiva behandlingsformer för dem som har sjukdomen. Inte minst är forskning kring sjukdomens uppkomst, förlopp och spridning nödvändig.

Även i de nordiska länderna är utvecklingen av AIDS bland intravenösa narkotikamissbrukare alarmerande. I samtliga länder görs olika insatser för att hindra spridningen av AIDS. Någon nordisk samordning synes inte för närvarande förekomma, vilket vi finner anmärkningsvärt mot bakgrund av det nära samarbete som i övrigt finns på hälso- och sjukvårdsområdet i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet antog år 1985 en handlingsplan mot narkotika. De här aktualiserade problemen har en mycket nära anknytning till den.

Ett effektivt vapen mot smittspridningen av AIDS bland narkotikamissbrukarna vore en väl fungerande narkomanvård. Det är också viktigt att åtgärder vidtas för att möta de redan smittades behov av information, krisstöd och vård.

4. Förslag till åtgärder

Ett nordiskt åtgärdsprogram på AIDS-bekämpningens område borde, enligt vår uppfattning, omfatta bl. a. följande.

1. Informationsutbyte de nordiska länderna emellan om de åtgärder som vidtagits eller kommer att vidtagas på nationellt eller nordiskt plan för att förhindra spridning av AIDS.

2. Samordnad och intensifierad nordisk forskning om orsakerna till AIDS, dess smittvägar och adekvata behandlingsmetoder.

3. Samarbete om informationen om AIDS till allmänheten.

4. Upplysningsinsatser av gemensamt slag till nordiska biståndsarbetare stationerade i regioner där AIDS är särskilt utbredd.

5. Samverkan mellan de nordiska länderna inom internationella fora såsom Världshälsoorganisationen i syfte att uppnå största möjliga gehör för de nordiska ländernas synsätt beträffande bekämpningen av AIDS.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer vi, att

A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningens område innefattande bl. a. samordningsåtgärder beträffande forskning och information.

B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella fora såsom Världshälsoorganisationen samfällt verka för att forskningen och informationen om AIDS intensifieras.

Stockholm den 30 januari 1986

Karin Söder (c)

Ylva Annerstedt (fp)

Johan Buttedahl (Sp)

Elver Jonsson (fp)

Páll Pétursson (F.)

Jens Steffensen (KrF)

Harald Synnes (Kr.F.)

Henrik Westerlund (Sfp)

Marjatta Väänänen (K)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbeite i annat nordiskt land

(Medlemsförslaget väckt av Ylva Annerstedt, Elver Jonsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Karin Söder och Marjatta Väänänen, se s. 644

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsforslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 12. august og 10. – 12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsforslaget

I medlemsforslaget blir det tatt utgangspunkt i at innenfor rammen av prosjektet Nord-jobb 1985 var ca. 950 ungdommer i arbeid i et annet nordisk land enn hjemlandet. Det vises til at erfaringene som er høstet er meget gode.

Det ble imidlertid rettet kraftig kritikk mot beskatningen av inntekten for dette arbeidet. Etter artikkel 20 pkt. 2 i dobbeltbeskatningsavtalen mellom de nordiske land gis det visse lettelser i beskatningen av lønnsinntekter som tilkommer studenter som arbeider i et annet nordisk land enn der han studerer for å skaffe seg praktisk erfaring i tilknytning til studiene.

Etter forslagsstillernes oppfatning bør feriearbeid av den type som Nord-jobb utgjør eksempel på kunne likestilles med praktikantarbeid. Det kan ikke være rimelig å skille mellom dem som arbeider i et annet nordisk land enn hjemlandet som et ledd i sin universitetsutdanning og dem som arbeider der av andre grunner. Fra et nordisk samarbeidssynspunkt kan det heller ikke anses hensiktsmessig at feriearbeid i et nordisk naboland beskattes hardere enn i hjemlandet.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å raskt vedta tiltak med sikte på lempninger i beskatningen av feriearbeid av den type som Nord-jobb 1985 utgjør eksempel på.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget har vært sendt på en remissrunde. Remissvar er motatt fra følgende myndigheter og organisasjoner.

Nordiske

Nordens faglige samorganisasjon

Nordisk Akademikerråd

Nordisk union for arbeidsledere, tekniske funksjonærer og andre sjefer

Foreningene Nordens Forbund

Danske

Arbejdsgiverforeningen

Danske Ungdoms Fællesråd

Ministeriet for skatter og avgifter

Arbejdskraftsministeriet

Finske

Finansministeriet

Arbetskraftsministeriet

Skattestyrelsen

Ålands landsskapsstyrelse

Foreningen Norden

Islandske

Foreningen Norden

Ríkisskatteldirektöri

Norske

Finansdepartementet

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Foreningen Norden

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner

Svenske

Arbetsmarknadsstyrelsen

Ríksskattverket

Arbetsgivarforeningen

Föreningen Norden

Föreningen Nordens ungdomsförbund

*Remissinstanser som støtter medlemsforslaget**Nordiske*

Nordens faglige samorganisasjon foreslår at Ministerrådet umiddelbart rekommanderer de nordiske lands skattemyndigheter å tillempe en liberal tolkning av skattereglene for praktikantarbeid i annet nordisk land (en utvidet praktikant regel) for skatteåret 1986. Det pekes på at muligheten for ungdommer å ta feriearbeid i et annet nordisk land er et viktig ledd i bestrebelsene for å øke betydningen av nordisk fellesskap.

Nordisk Akademikerråd slutter seg til medlemsforslaget og viser til uttalelsen fra Akava som bl. a. peker på de positive virkninger prosjekter av typen Nord-jobb har.

Nordisk union for arbeidsledere, tekniske funksjonærer og andre sjefer gir uttrykk for at medlemsforslaget er i samsvar med unionens grunnholdning til nordisk samarbeid på arbeidsmarkedet.

I følge *Foreningene Nordens Forbund* forutsetter et fortsatt framgangsrikt Nord-jobb en rask reform i skattespørsmålet. Et steg i riktig retning vil utvilsomt være at Nord-jobb likestilles med praktikantarbeid.

Danske

Arbejdsgiverforeningen støtter forslaget såvel med hensyn til intensjonene bak det som til at gjennomføringen skjer ved å likestille feriearbeid i annet nordisk land med praktikantarbeid og feriearbeid i hjemlandet i skattemesig henseende.

Dansk Ungdoms Fællesråd mener det bør skapes best mulige betingelser for at Nord-jobb kan utvikles til et permanent tilbud for nordiske ungdommer. I samsvar med sluttkommunikéet fra Ungdommens Nordiske Råd 1986 mener Fællesrådet at inntekter fra et kortere arbeidsforhold i et annet nordisk land bør beskattes i hjemlandet.

Finske

Finansministeriet meddeler i sin uttalelse at ved embetsmannsforhandlingene om endringer av dobbeltbeskatningsavtalen har den finske delegasjonen foreslått at det skal tas inn en bestemmelse hvor ungdommer som deltar i prosjekt av typen Nord-jobb 85 skal likestilles med studerende som omtales i artikkel 20 pkt. 2.

Arbetskraftsministeriet viser til at finansministeriet i Finland har til hensikt å foreslå et tillegg til dobbeltbeskatningsavtalen som vil løse problemene for Nord-jobbpraktikanter som kommer til Finland. Det blir pekt på at dette imidlertid ikke påvirker skatteleggingen av ungdommer fra Finland som tar arbeid i andre nordiske land. Ministeriet mener derfor en bør søke å nå fram til en felles skattepraksis for deltakerne i Nord-jobb slik som det blir foreslått i medlemsforslaget.

Skattestyrelsen anser det hensiktsmessig å gjennomføre endringer i dobbeltbeskatningsavtalen for å lette beskatning av inntekter til nordiske

ungdommer som arbeider i Finland og ikke omfattes av gjeldende bestemmelser for studenter eller praktikanter.

Ålands landskapsstyrelse konstaterer at det har vært få studenter fra andre nordiske land som har tatt feriearbeid på Åland. Landsskapsstyrelsen mener det er både vanskelig og lite hensiktsmessig å skille mellom feriearbeid av typen Nord-jobb og feriearbeid forøvrig i annet nordisk land. Landsskapsstyrelsen anser derfor at feriearbeidende ungdommer bør tilstås skattelettelse uavhengig av studienivå.

Foreningen Norden viser til at finansministeriet i Finland har foreslått et tillegg til det punkt i protokollen som berører artikkel 20 i dobbeltbeskatningsavtalen. Etter dette er det ikke nødvendig at feriearbeid er knyttet til studier. Det blir pekt på at arbeidet for en enhetlig nordisk beskatningspraksis bør intensiveres.

Islandske

Foreningen Norden har tidligere anmodet finansministeriet i Island om å undersøke hvorvidt det er mulig at inntekter fra feriearbeid som omfattes av prosjektet Nord-jobb skattelegges i hjemlandet. Foreningen Norden mener medlemsforslaget inneholder en ny og interessant vei til løsning av saken.

Norske

Foreningen Norden konstaterer at forslaget er helt i samsvar med de synspunkter som presidiet i Foreningene Nordens Forbund – og dermed de nasjonale foreninger – har i denne saken.

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner mener at det primært må bli en ordning hvor ungdommer som deltar i Nord-jobb, betaler skatt til sitt eget hjemland. Ungdommer som deltar i Nord-jobb må ikke under noen omstendighet få en høyere skatt enn hva han/hun ville fått ved å jobbe i sitt eget hjemland.

Svenske

Arbetsmarknadsstyrelsen slutter seg til forslagsstillernes opplysninger vedrørende Nord-jobb 1985 og mener det bør vedtas lempninger i beskatningen av inntekter fra feriearbeid i øvrige nordiske land.

Arbetsgivareforeningen har ingenting å innvende mot forslaget.

Foreningen Norden og *Föreningen Nordens Ungdomsförbund* vil ha et nytt skattesystem som gjelder for alle ungdommer som jobber i et annet nordisk land. Innholdet i skattesystemet bør være som følger:

- det bør omfatte ungdommer som arbeider mindre enn 100 dager i et annet nordisk land
- beskatningen av arbeid i annet nordisk land skal ikke være høyere enn hva den ville blitt i hjemlandet
- det partielle skattefritaket blir generell for all ungdom

- det partielle skattefritaket begrenses ikke til å omfatte Nord-jobb
- ungdomsgrensen settes høyere enn 26 år.

Remissinstanser som ikke støtter medlemsforslaget

Danske

Ministeriet for skatter og avgifter opplyser at Danmark ikke ønsker en særregel for dem som arbeider innenfor rammene av et nordisk prosjekt som f. eks. Nord-jobb. Begrunnelsen er at gjeldende regler om personfradrag og lønsmottakerfradrag innebærer at en arbeidstaker under et midlertidig arbeidsforhold i Danmark på 100 dager vil kunne tjene et beløp som kun er litt mindre enn særregelen i dobbeltbeskatningsavtalens artikkel 20. Enn videre mener man at det ikke bør innføres nye fradragmuligheter på et tidspunkt hvor en i Danmark gjennomfører en skattereform som bl. a. tilsier en fradragssanering.

Arbejdskraftsministeriet slutter seg til uttalelsen fra Ministeriet for skatter og avgifter.

Islandske

Riksskattedirektøren viser til islandske skattelovbestemmelser som innebærer at alle som tar midlertidig opphold i Island og oppbeholder lønn for sitt arbeid har en begrenset skatteplikt til Island. Når det gjelder den skattemessige behandling av inntekter til de ungdommer som omfattes av prosjektet Nord-jobb pekes det på at det ikke er tale om noen vesentlig beskatning av disse.

Norske

Finansdepartementet viser til at forslaget har vært drøftet på Nordisk skatteembetsmannsmøte i forbindelse med en generell revisjon av skatteavtalen. Norge har ikke ønsket en særregel som artikkel 20 gjeldende både for studenter og andre som utfører arbeid innenfor rammene for et nordisk prosjekt som f. eks. Nord-jobb. Begrunnelsen er først og fremst at de norske fradagsregler er såvidt gunstig at de i praksis fritar ungdom som deltar i Nord-jobb eller andre kortvarige arbeidsforhold i Norge for skatt. Det er derfor ikke behov for særregler av den type som medlemsforslaget ber om.

Kommunal- og arbeidsdepartementet kan for sin del ikke se at det å ta arbeid i annet nordisk land, isolert sett, bør betinge skattemessige særfor-deler.

Svenske

Riksskatteverket mener at en utvidelse av den gruppen som omfattes av praktikantbestemmelsene i dobbeltbeskatningsavtalen til også å omfatte dem som deltar i Nord-jobb vil skape nye og større problemer i f. eks.

spørsmål om avgrensning av personkretsen. Særregler av denne type, vil ifølge Riksskatteverket, motvirke arbeidet som er startet med sikte på å forenkle skattesystemet. Riksskatteverket opplyser at det er fremmet et forslag som dersom det blir gjennomført, innebærer at såvel praktikanter som "feriearbeidere" fra et annet nordisk land, og som oppholder seg i Sverige mindre enn seks måneder, betaler skatt etter en fast skattesats, for tiden 10 pst. Noe grunnavdrag gis derimot ikke.

3. Utvalgets synspunkter

Økonomisk utvalg ser på mulighetene for ungdommer til å ta feriearbeid i et annet nordisk land som et viktig ledd i utviklingen av det nordiske samarbeid. Til og med et kortvarig arbeidsforhold i et annet nordisk land vil være nyttig da det bidrar til å gi ungdommer økt viten om nabolandene. Hensikten med Nord-jobb-prosjektet har nettopp vært å øke og forsterke kontakter mellom de nordiske land ved å gjøre de unge kjent med de andre nordiske lands samfunnsliv og kultur gjennom et arbeidsforhold på 1-3 måneder i et av de nordiske naboland. Utvalget vil peke på at det er viktig at forholdene legges til rette for en positiv utvikling av prosjekter av det slag som Nord-jobb utgjør eksempel på.

Økonomisk utvalg ser positivt på det arbeid som for tiden foregår i de nordiske land med sikte på å forenkle skattesystemene og likningsarbeidet. Utvalget mener derfor en i arbeidet for å løse de beskatningsproblemer som har oppstått i forbindelse med Nord-jobb-prosjektet også har dette for øye.

Medlemsforslaget går ut på at det foretas lempninger i beskatningen av feriearbeid av den type som "Nord-jobb 1985" utgjør eksempel på. Det vises således til at det i artikkel 20 pkt. 2 i den nordiske skatteavtalen gis en særregel for studenter, mens det ikke gis tilsvarende regler for feriearbeid av typen "Nord-jobb 1985". Etter artikkel 20 pkt. 2 gis det visse lettelser i beskatningen av lønnsinntekter som tilkommer studenter som tar ansettelse i et annet nordisk land enn der han studerer høyst 100 dager innenfor et og samme kalenderår for å skaffe seg praktisk erfaring i tilknytning til studiene. Lettelser består i at de første 2000 svenske kroner av gjennomsnittlig månedsinntekt unntas fra beskatning i oppholdslandet – dog høyst 6000 svenske kroner.

Det går fram av remissvarene at Finland har vært interessert i en særregel som artikkel 20 gjeldende både for studenter og andre som utfører arbeid innenfor rammene for et nordisk prosjekt som f. eks. "Nord-jobb". Finlands ønske er blitt imøtekommet ved en protokolltilførsel til en tilleggsavtale til den nordiske skatteavtalen.

Økonomisk utvalg anser at de land som ikke har eller ønsker å lage så vidt gunstige interne fradragsregler som overstiger det skattefrie beløp etter dobbeltbeskatningsavtalens artikkel 20 pkt. 2 bør søke særløsninger

av den type Finland har valgt. Utvalget vil i denne forbindelse også bemerke at selv en relativt sett mindre beskatning kan virke svært tyn-
gende for den enkelte ungdom.

Under henvisning til ovenstående vil Økonomisk utvalg henstille om,
at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å raskt vedta
tiltak med sikte på lempninger i beskatningen av feriearbeid av
den type som Nord-jobb 1985 utgjør eksempel på, slik at ungdom
som tar feriearbeid i annet nordisk land skattemessig behandles
generøst og likt i Norden.

Helsingør, 10. november 1986

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Harald Synnes (Kr.F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag

om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land

(Väckt av Ylva Annerstedt, Elver Jonsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Karin Söder och Marjatta Väänänen)

Sommaren 1985 erhöll cirka 950 ungdomar som fullgjort sin grundskoleutbildning och som var nordiska medborgare arbete i ett nordiskt grannland. Det skedde på tillskyndan av den s. k. Gyllenhammar–Sundqvistgruppen inom ramen för projektet Nord-jobb 1985. Entusiasmen såväl på arbetstagar- som arbetsgivarsidan över erfarenheterna av Nord-jobb 1985 har enligt en publicerad uppföljningsenkät visat sig vara stor. 99 procent av de deltagande ungdomarna önskade att Nord-jobb skulle fortsätta. Omkring 90 procent av de involverade företagen i Norden fann erfarenheterna av Nord-jobb vara bra eller mycket bra.

På en punkt riktades dock kraftig kritik – mot beskattningen av den lön som utgick för arbetet. I artikel 20 – andra stycket i avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige av den 22 mars 1983 om undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet – medges partiell skattebefrielse vid arbete i annat nordiskt land för studerande vid undervisningsanstalt som tillfälligt och i praktiskt syfte arbetar i ett nordiskt grannland under högst 100 dagar i anslutning till sina studier. Skattereduktionen erhålles genom att skatt blott påföres den del av inkomsten som överstiger 2000 SEK/månad. Därmed kan ett grundavdrag på sammanlagt 6000 SEK göras för de praktikarbetande som tjänstgör i ett nordiskt grannland under tre månader. Feriearbetande ungdomar kan vid arbete i hemlandet i allmänhet tillgodoräkna sig helt grundavdrag som varierar i beloppsstorlek i de nordiska länderna.

Enligt vår uppfattning bör feriearbete av Nord-jobb-typ i annat nordiskt land än hemlandet kunna jämföras med praktikarbete. Inom ramen för projekt av Nord-jobb-karaktär kan det inte anses vara rimligt, att dra upp skiljelinjer mellan å ena sidan dem som arbetar i grannlandet som ett led i sin universitetsutbildning och å andra sidan dem som tar arbete där av andra skäl. Inte heller kan det anses lämpligt från nordisk samarbets synpunkt att feriearbete i ett nordiskt grannland till följd av ett grundavdrag ej kan göras beskattas hårdare än arbete i hemlandet. Med tanke på att Nord-jobb skall fortsätta sommaren 1986 i samarbete med Föreningen Norden vore en snabb lösning på de skatteproblem som sommararbetande ungdom mötts av inom ramen för Nord-jobb-85 önskvärd.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i
skyndsam ordning vidta lämpliga åtgärder i syfte att i skattehän-
seende underlätta feriearbete av det slag som Nord-jobb 1985
utgör exempel på.

Stockholm och Helsingfors den 30 januari 1986

Ylva Annerstedt (fp)

Elver Jonsson (fp)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F.)

Karin Söder (c)

Marjatta Väänänen (K)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om genomförande av ett nordiskt komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik

(Medlemsförslaget väckt av Bernhardt Tastesen m. fl., se s. 654)

Remissyttranden, se supplement)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 747/j om gennemførelse af et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 11. november 1986 i Helsingør og den 29. januar 1987 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 22. februar 1986.

I forslaget anbefales det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i samarbejde med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning at gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.

Forslagsstillerne henviser til, at det af Nordisk Ministerråds handlingsplan mod narkotika bl. a. fremgår, at det er vigtigt at få mere kendskab til, hvorledes forskellige kontrolpolitiske foranstaltninger påvirker narkotikamisbruget, og hvorledes nordisk samarbejde påvirker udformningen af forskellige narkotikapolitiske foranstaltninger.

Det understreges i handlingsplanen, at behovet for dybtgående og systematisk kendskab til situationen i de enkelte lande er centralt også med hensyn til mulighederne for sammenlignende analyser landene imellem.

Forslagsstillerne henviser ligeledes bl. a. til, at forskerne på det seminar, der blev gennemført i Nordisk Råds regi april 1985, fremførte, at Norden udgør et passende basisområde for sammenlignende undersøgelser på grund af vidtrækkende homogenitet i grundlæggende økonomiske, sociale og kulturelle forhold. Da de nordiske lande samtidig har væsentlige forskelle i retssystemet, vil det være specielt interessant at gennemføre sammenlignende studier.

Nogle af de spørgsmål, som forlagsstillerne mener, det kunne være interessant at få belyst, er:

- hvad er effekterne af den førte narkotikapolitik?
- straffes tilsigtede, præventive effekter og parallelt hermed de ikke-tilsigtede, ofte skadelige virkninger.
- hvilke andre faktorer udover lovgivningen kan tænkes at påvirke omfanget og sammensætningen af narkotikamisbruget?
- hvilken betydning har informationskampagner?
- skyldes stagnationen i misbruget blandt unge en restriktiv kontrolpolitik eller nye kulturelle vurderinger?

Forslagsstillerne gør opmærksom på, at medens man inden for den almene kriminalpolitik har talt om ønskeligheden af af- og nedkriminaliseringer, har man inden for narkotikapolitiken kunnet se en kraftig progression af kontrollen, både strafferetligt og processuelt. Det vil være en vigtig problemstilling at få belyst, om de drastiske forhøjelser af strafmaximum, som har fundet sted i de nordiske lande, kan risikere også at påvirke strafudmålingen for andre forbrydelser.

Forslaget skal ses som en videreførelse af den nordiske handlingsplan mod narkotika.

2. Remissudtalelser

Der er indkommet remissudtalelser fra følgende:

Nordiske

Nordisk Råds kulturudvalg
Nordisk Råds social- og miljøudvalg
Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning
Nordisk Kontaktmandsorgan for Narkotikaspørgsmål
Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi
Nordisk udvalg for kriminalstatistik

Danmark

Socialministeriet

Finland

Justitieministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Ålands landskapsstyrelse

Island

Justis- og kirkeministeriet
Socialministeriet

Norge

Justis- og politidepartementet

Socialdepartementet
Sentralrådet for narkotikaproblemer
Statens institutt for alkoholforskning

Sverige

Kriminalvårdsstyrelsen
Brottsförebyggande rådet, BRÅ
Socialstyrelsen
Universitets- och högskoleämbetet, UHÄ

2.1. Remissinstanser, der støtter medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk Råds kulturudvalg giver sin anbefaling til det foreslåede nordiske komparative forskningsprojekt under forudsætning af, at projektet nærmere præciseres og at mulighederne også for national finansiering nærmere klarlægges.

Nordisk Råds social- og miljøudvalg mener, at et forskningsprojekt kan bidrage til løsningen af de problemer, som afspejles i de nationale forskelligheder. Dette skal specielt ses på baggrund af den tilslutning omkring de almene målsætninger, der bl. a. er givet udtryk for i Nordisk Ministerråds handlingsplan mod narkotika, og de forskellige opfattelser om måderne at nå de mål, som lovgivning og praksis giver udtryk for. Udvalget fremhæver, at et forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik også bør omfatte spørgsmål om misbrugets årsager og veje ud af misbruget.

Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning hilser forslaget om et nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik særdeles velkommen. Hvis der fra Nordisk Ministerråd bliver stillet midler til rådighed for et forskningsprojekt som foreslået i medlemsforslaget, er NAD, på baggrund af det allerede udførte arbejde, særdeles villig til at bistå med den videre planlægning, rekruttering af forskere og koordinering sammen med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi. NAD fremhæver iøvrigt, at nævnet er enig med forslagsstillerne om betydningen af forskning om narkotika og kontrolpolitik, et hidtil meget forsømt forskningsområde.

Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi byder forslagsstillernes initiativ velkomment. Samarbejdsrådet har ikke selv nogen egen forskningsorganisation, men er parat til inden for rammerne af sine ressourcer, nærmest gennem formidling af ekspertise, at medvirke ved planlægningen og gennemførelsen af et nordisk forskningsprojekt af den slags, som omtales i medlemsforslaget.

Nordisk udvalg for kriminalstatistik (NUK) mener, at de spørgsmål og de forskellige forskningsområder, der peges på i medlemsforslaget, er særdeles væsentlige. Fra NUK's side anser man, at det ville være værdifuldt, at man gennem et projekt som det foreslåede på forskellig måde forsøger at

øge vore kundskaber inden for et meget vigtigt område. Det anføres, at der i de forskellige lande i Norden foregår forskning om flertallet af de spørgsmål, som projektet skulle omfatte. En opgave for projektet ville derfor være at kortlægge den igangværende forskning inden for området og indsamle de resultater, som denne har bragt frem.

Finland

Social- og hälsovårdsministeriet mener, at gennemførelse af et komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik er værd at støtte.

Island

Justis- og kirkeministeriet er positivt indstillet over for en komparativ undersøgelse som den foreslåede under forudsætning af, at opgaven bliver nærmere defineret, og at kompetente forskere bliver valgt til arbejdet.

Socialministeriet anfører, at det kun er tilknyttet narkotikaspørgsmål indirekte som ministerium for kommunalsager. Ud fra denne forudsætning mener ministeriet, at forslaget er et positivt bidrag til modstanden mod narkotikamisbrug. Det er nyttigt at sammenligne og samle oplysninger om de nordiske landes tiltag på dette område. Bliver det vellykket, kan en sådan komparativ forskning gøre myndighedernes politik i landene mere målbevidst og resultatrig uden at medføre uønskede bivirkninger.

Norge

Justis- og politidepartementet stiller sig positiv over for fællesnordiske forskningsprojekter på så vigtigt et område. Man står her over for et alvorligt problem, hvor forskningsindsats er nødvendig som grundlag for den politik, som skal føres. Departementet peger imidlertid på, at der er behov for en nærmere afgrænsning og præcisering af de problemstillinger, der tages op. Det vil derfor nok være fornuftigt at starte med et delprojekt med en mindre og mere præcis ramme, end det som er antydnet i forslaget.

Sosialdepartementet støtter forslaget. Der er behov for forskning om virkningerne af de kontrolpolitiske tiltag og effekterne af narkotikapolitikken generelt. En sammenlignende konsekvensanalyse mellem de nordiske lande med hensyn til kontrolpolitiske tiltag vil bl. a. også være vigtig med tanke på en bedre samordning af indsatsen på narkotikaområdet inden for Norden.

Sentralrådet for narkotikaproblemer understreger betydningen af, at der sættes forskning igang, der er knyttet til forholdet mellem narkotika og kontrolpolitik. Dette er et forsømt forskningsområde. Projektet trænger imidlertid efter rådets vurdering til en indholdsmæssig præcisering, og rådet peget ligeledes på, at et fremtidigt forskningsprojekt mellem narkotika og kontrolpolitik bør udvikles i samarbejde med NAD.

Statens institutt for alkoholforskning støtter også tanken om et nordisk projekt om narkotika og kontrolpolitik, og gør bl. a. opmærksom på, at det

må være en forudsætning, at projektet finansieres separat, og at der stilles midler til rådighed for dette.

Sverige

Kriminalvårdsstyrelsen deler forslagsstillernes opfattelse af vigtigheden af et komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik. Efter styrelsens bedømmelse skulle det i forslaget skitserede projekt kræve væsentlig større ressourcer end de angivne, ikke mindst hvis projektet skal kunne gennemføres under en 3-årsperiode. Styrelsen mener alligevel, at projektet er så vigtigt, at det bør gennemføres, også hvis det skulle vise sig, at omkostningerne skulle overstige det anslåede beløb.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) mener, at det remitterede forslag af forslagsstillerne er motiveret på en måde, der viser en meget god indsigt i de muligheder og problemer, som har sammenhæng med en vurdering af narkotikapolitikken i Norden. BRÅ foreslår, at et relativt begrænset nordisk projekt, der er initieret af NAD, og som indbefatter en gennemgang af den førte narkotikapolitik i de seneste tiår, vil kunne være udgangspunkt for det væsentligt større projekt, som medlemsforslaget sigter til. Selv om der vil være store både metodemæssige og andre problemer forbundet med projektet, mener BRÅ ikke, at dette skal føre til, at man afstår fra at forsøge. Et projekt som det foreslåede bør få en chance, ellers kan narkotikapolitikken aldrig udvikles og forbedres.

Socialstyrelsen anfører, at det foreslåede projekt vil kunne bidrage med værdifuld viden, hvis det kan indgå som et led i en tværvideenskabelig og samordnet forskning. Det ville være naturligt, at et studium af kontrolpolitikken samordnes med de indsatser, som forventes gennemført inden for behandlingsforskningen. De højt prioriterede områder er her: effekt og vurdering af narkotikapolitiske indsatser samt misbrugsårsager og karriere. Styrelsen understreger, at det vil være vigtigt, at projektet får den brede oplægning, som er skitseret i projektplanen, dvs. at man tager hensyn til flere faktorer end bare lovgivningen.

Stockholms universitet, og *Lunds universitet* har også udtalt sig positivt over for forslaget om gennemførelse af et nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik.

Remissinstanser, der stiller sig tvivlende over for medlemsforslaget

Nordisk kontaktskandinavisk narkotikaspørgsmål er positiv over for, at de nordiske forskningsindsatser om narkotika og kontrolpolitik yderligere fordybes, men at sådanne initiativer bør samordnes med det projekt, som nu er i gang inden for NAD. Da det foreslåede projekt – efter kontaktskandinavisk narkotikaspørgsmåls opfattelse – ikke er præciseret nærmere, finder kontaktskandinavisk narkotikaspørgsmålsorganet det svært at rekommandere, at der bevilges ressourcer på dette stadium til projektets gennemførelse.

Danmark

Socialministeriet gør opmærksom på, at der allerede i et vist omfang er iværksat sådanne initiativer, som det foreliggende medlemsforslag har som sit overordnede mål at fremme. Ministeriet mener derfor, at der må tilvejebringes tungtvejende grunde for at beslutte iværksat et parallelt projekt. Hvis der iværksættes initiativer på området, bør disse derfor koordineres med de af NAD allerede iværksatte projekter.

Finland

Justitieministeriet mener, at en undersøgelse af den pågældende art i det mindste ville kunne præcisere vores viden om forskellene i de nordiske lande i spørgsmål om såvel narkotikasituationen som kontrolpolitikken. Imidlertid mener ministeriet, at en del af spørgsmålene i det foreslåede forskningsprojekt måske bedre kan undersøges på basis af nationale vurderinger, end ved hjælp af international sammenligning. Ved den videre planlægning af projektet kan der derfor være grund til at koncentrere sig udtrykkeligt om sådanne spørgsmål, hvor en nordisk sammenligning kan antages at være frugtbar.

Ålands landskapsstyrelse er i og for sig positivt indstillet over for et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik, men stiller sig tvivlsom over for, om et forskningsprojekt ud fra de i medlemsforslagets motivering fremsatte tankegange bedst skulle tjene bekæmpelsen af narkotikamisbruget.

3. Juridisk udvalg

Udvalget har noteret sig, at medlemsforslaget tager udgangspunkt i Nordisk Ministerråds handlingsplan mod narkotika, der blev vedtaget efter ministerrådsforslagets behandling i social- og miljøudvalget og Nordisk Råds plenum (*rek. 23/1985*). Heri blev det bl. a. fremhævet, at det er vigtigt at få mere viden om, hvorledes forskellige kontrolpolitiske foranstaltninger påvirker narkotikamisbruget, og hvorledes nordisk samarbejde påvirker udformningen af forskellige narkotikapolitiske foranstaltninger.

Medlemsforslaget har ligeledes baggrund i det seminar om narkotika og kontrolpolitik, der blev arrangeret af juridisk udvalg og Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi i Rønne den 22.-24. april 1985. Nogle af de tanker, der kom frem på seminaret, er gentaget i medlemsforslaget. Seminaret viste bl. a. tydeligt, at der stadig er store meningsforskelle i Norden om den kontrolpolitik, som bør føres.

Samtidig fremhæves det fra forskerside – bl. a. NAD – at der kun findes en mangelfuld forskningsmæssig dokumentation af foranstaltningernes effektivitet i forhold til målsætningen.

Juridisk udvalg har bemærket, at en stor del af remissinstanserne, såvel myndigheder som forskningsinstitutioner, støtter medlemsforslaget. I no-

gle af svarene understreges det dog, at projektet først nærmere bør præciseres og evt. koordineres med andre igangværende forskningsprojekter.

Dette er et aspekt, som også forslagsstillerne har været opmærksomme på. Det foreslås således i medlemsforslaget, at det pågældende forskningsprojekt gennemføres i et samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og de nordiske institutioner, der som opgave bl. a. har at samordne den fællesnordiske forskningsindsats på narkotikamisbrugsområdet, nemlig Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning og Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi.

På denne baggrund finder udvalget det interessant, at NAD bl. a. har oplyst, at der som opfølgning af et forskermøde i marts 1985 om narkotika og kontrolpolitik blev iværksat et projekt om narkotikapolitiken og retssystemet.

Dette projekt, mener NAD, vil kunne udgøre et godt udgangspunkt for fortsatte forskningsprojekter som foreslået i medlemsforslaget. Også Brotsförebyggande rådet i Sverige har rekommanderet, at denne relativt begrænsede studie tjener som udgangspunkt for de væsentligt større projekter, der er tale om i medlemsforslaget.

Juridisk udvalg er enig i, at det vil være særdeles nyttigt at få et mere velunderbygget grundlag for den kontrolpolitik, der skal føres på narkotikaområdet, og at et forskningsprojekt som det foreslåede vil være et godt udgangspunkt.

Udvalget er ligeledes enig i, at det er meget vigtigt at tage hensyn til det forskningsarbejde, der allerede er udført eller er i gang på området, således at man undgår dobbeltarbejde og anvender ressourcerne på den mest hensigtsmæssige måde.

Inden projektet sættes i gang bør der derfor udarbejdes en oversigt over, hvad der allerede er i gang på området i de nordiske lande. Udvalget anser det i øvrigt for en selvfølge, at der også foretages en nærmere afgrænsning og præcisering af projektet.

Juridisk udvalg forudsætter, at der i Nordisk Ministerråds budgetter for de kommende år afsættes tilstrækkelige midler til at forberede og gennemføre det pågældende projekt.

Under henvisning til det foran anførte skal juridisk udvalg indstille,
at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i samarbejde
med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn

for Alkohol- og Drogforskning at gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.

Stockholm, den 29. januar 1987

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Flemming Hansen (KF)

Åsa Solberg Iversen (A)

Arnljot Norwich (H)

Inga Lantz (vpk)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Hans Nyhage (m)

Arbjørn Sjøthun (A)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Jens Steffensen (KrF)

Bernhardt Tastesen (S)

Formand

Friðjon Þórðarson (Sj.)

Medlemsförslag

om genomförande av ett nordiskt komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik

(Väckt av *Bernhardt Tastesen* samt *Dorte Bennedsen* och *Lena Öhrsvik*)

Av Nordiska ministerrådets handlingsplan mot narkotika (*rek. nr 23/1985/s*) framgår det bl. a., att det är viktigt att få mera kunskap om hur olika kontrollpolitiska åtgärder påverkar narkotikamissbruket och hur nordiskt samarbete påverkar utformningen av olika narkotikapolitiska åtgärder.

Det framhålls i handlingsplanen att behovet av djupgående och systematisk kunskap om situationen i de enskilda länderna är centralt, också med tanke på möjligheterna till jämförande analyser länderna emellan.

Nordiska rådets juridiska utskott genomförde i april 1985 i samarbete med Nordiska samarbetsrådet för kriminologi ett seminarium om narkotika och kontrollpolitik där bl. a. en rad nordiska forskare deltog.

Dessa forskare framförde bl. a., att Norden utgör ett utmärkt basområde för komparativa undersökningar på grund av långtgående homogenitet i grundläggande ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden. Genom att de nordiska länderna samtidigt uppvisar väsentliga skillnader i rättssystemet blir det speciellt intressant att göra jämförande studier.

Vi vet att såväl lagstiftning som praxis skiljer sig starkt åt vad gäller de nordiska ländernas narkotikapolitik. Avslöjar denna kontrollpolitik också olika moraliska system i de respektive länder och hur påverkar den i sin tur människornas värderingar och förhållningssätt? Rättssociologiskt skulle man vilja studera vad som är input och output av det rättsliga system som narkotikalagstiftningen utgör.

Som påpekats i Nordiska rådets handlingsplan mot narkotika är ett viktigt område att söka få nordisk jämförande statistik på narkotikaområdet. Att jämförelser mellan de nordiska ländernas rättsstatistik kan bjuda på stora svårigheter framkom klart vid Nordisk seminar i rättsstatistik i Leangkollen november 1984, arrangerat av Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, Nordisk Utvalg for Kriminalstatistikk och Justisdepartementet i Norge (Nordisk statistisk sekretariat, rapport 38).

Den officiella rättsstatistikern borde emellertid kompletteras med s. k. självrapporterat narkotikabruk från de nordiska länderna. Här föreligger serier från vissa länder, men jämförbart material från samtliga nordiska länder saknas. Data angående självrapporterat bruk ger en kompletterande

bild inte bara vad avser missbrukets omfattning men även avseende dess fördelning på olika grupper.

En viktig fråga är vilka grupper i samhället som kontrollpolitiken på narkotikaområdet drabbar. I vad mån är exempelvis fängelseforskare Kåre Bødals norska studie av 350 narkotikaförsäljare representativ för övriga nordiska länder? Han fann att de som dömdes på de paragrafer som riktade sig mot toppfigurerna i den organiserade internationella narkotikahandeln främst är narkomaner, som säljer för att finansiera sitt eget stoffmissbruk och som ofta recidiverar.

Vilka är effekterna av den förda narkotikapolitiken? För att belysa den individualpreventiva teorin borde man bl. a. göra förlopps- och karriärstudier. Allmänpreventivt bör tidsserier uppställas för att fastställa effekterna av de lagändringar som genomförts. Att tron på straffens och behandlingens individual- och allmänpreventiva verkningar varit överdriven hos lagstiftare och politiker har senare års kriminologiska forskning tydligt visat.

Parallellt med att man studerar straffens avsiktliga, preventiva effekter bör man observera de icke avsedda, ofta skadliga verkningarna. Den höga mortaliteten bland missbrukare, ofta orsakad av orena droger och blandmissbruk, bör närmare studeras. Följdriminaliteten som med nödvändighet är en effekt av kriminaliseringen behöver också närmare kartläggas.

Vilka andra faktorer utöver lagstiftning kan tänkas påverka omfattningen och inriktningen av narkotikabruket? Vad betyder informationskampanjer? Vilken inverkan har ändrade kulturella värderingar? Då stoffbruket under senare år visat en stagnerande eller t. o. m. nedåtgående tendens bland ungdomar i olika länder enligt surveyundersökningarna, beror detta främst på en restriktiv kontrollpolitik eller på nya kulturella värderingar som också kan utläsas ur lägre alkoholkonsumtion och en utbredd hälsokultur?

En vidare problemställning är hur de olika rusgiftkulturerna förhåller sig till varandra och till det större kulturella systemet. Med andra ord hur ser de "moraliska klimaten" ut i våra nordiska länder?

Hur har vidare narkotikapolitiken påverkat andra delar av rättssystemet? Det har varit en del diskussion kring användningen av otraditionella forskningsmetoder som bryter mot tidigare föreställningar om rättssäkerhet och integritet men vilka bedömts som nödvändiga för att stoppa smuggling och handel med narkotika. Man har däremot talat mindre om hur narkotikapolitiken påverkat den allmänna kriminalpolitiken. Målsättningen att minska bruket av fängelsestraffen har således motverkats av de långa fängelsedomarna vid narkotikabrott. De liberaliserings- och normaliseringsprinciper som eftersträvades inom kriminalvården har också påverkats negativt av narkotikapolitiken.

Medan man inom den allmänna kriminalpolitiken har talat om önskvärdheten av av- och nedkriminaliseringar har vi inom narkotikapolitiken kunnat bevittna en krafttig progression av kontrollen, både straffrättsligt och

processuellt. En viktig problemställning är om de drastiska höjningarna av straffmaxima som ägt rum i våra nordiska länder kan riskera att påverka också straffmätningen för andra brott. Från Västtyskland har kommit information som tyder på att kraftiga uppkriminaliseringar på narkotikaområdet "smittar av sig" till andra brottsområden.

Priset för den förda narkotikapolitiken är högt. I Sverige har riksskatteverket beräknat de ekonomiska kostnaderna till över 430 miljoner kronor för kriminalisering och brottsbekämpning av narkotikabrottsligheten 1983. En rad andra effekter kan inte värderas i pengar. Det tycks därför vara hög tid att vi söker göra en samlad bedömning av vidtagna åtgärder.

I den mån man vill söka besvara här relaterade problem angående vad som påverkar narkotikalagstiftningen och studera lagens effekter samt undersöka vad som påverkar narkotikabruket och studera dess effekter i de olika nordiska länderna är detta ett synnerligen omfattande forskningsprojekt. Vissa begränsningar kommer att visa sig nödvändiga att göra men det vore önskvärt med en så global analys som möjligt.

Budgeten för ett sådant projekt är på nuvarande stadium svårt att ange. Det torde vara rimligt att utgå från ett treårigt projekt och med heltidsanställda forskare involverade i de aktuella länderna. Under alla omständigheter bör en kvalificerad samhällsvetare fungera som projektledare. Beroende på hur många forskare som skall anställas och vilka undersökningsmetoder som skall användas torde kostnaderna variera mellan två till tre miljoner kronor.

Med hänvisning till det ovan anförda och som ett led i vidareförandet av den nordiska handlingsplanen mot narkotika föreslår undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet i samarbete med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi och Nordiska nämnden for alkohol- och drogforskning att genomföra ett nordiskt komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik.

København, den 22. februar 1986

Bernhardt Tastesen (S)

Dorte Bennedsen (S)

Lena Öhrsvik (s)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om ökad behandlingsinsats för narkotikamisbrukare som alternativ till fängelsestraff

(Medlemsförslaget väckt av Bernhardt Tastesen m. fl., se s. 665

Remissyttranden, se supplement)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 748/j om øget behandlingsindsats for narkotikamisbrugere som alternativ til fængsel. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 11. november 1986 i Helsingør og den 29. januar 1987 i Stockholm.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 21. februar 1986.

I forslaget henstilles det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, der tillige er stofmisbrugere samt at i nordisk lovgivning give muligheder for behandling som alternativ til straf og fængselsophold for stofmisbrugere.

Forslagsstillerne henviser til, at der er tradition for, at narkotikaproblemerne og rusmiddelproblemerne søges bekæmpet gennem forskellige fælles nordiske initiativer.

Selvom narkotikaproblemerne ikke er ens i de forskellige nordiske lande, og indsatsen for at bekæmpe misbruget heller ikke er ens, er det forslagsstillerens opfattelse, at der bør ske en fortsat drøftelse landene imellem og søges tilvejebragt et grundlag for harmonisering af lovgivning og retspraksis.

Forslagsstillerne ønsker at bidrage til dette ved at stille nedenstående forslag om harmonisering af en vigtig del af lovgivningen, nemlig muligheden for at idømme alternative straffe til narkotikamisbrugere.

Det fremhæves specielt, at der er en gruppe af narkotikamisbrugere, som let kommer i klemme i den nuværende kontrolpolitik. Det er personer, som enten begår anden kriminalitet for at skaffe økonomi til fortsat brug af narkotika eller fængselsindsatte, der gennem fængselsmiljøet kommer i kontakt med narkotika og ender som misbrugere. Denne gruppe vil med fordel kunne gives alternative former for straf.

Det er derfor forslagsstillernes opfattelse, at alle nordiske lande i deres lovgivning bør have muligheder for behandling som alternativ til et traditionelt fængselsophold.

For de lande, der ikke har lovhjemmel til at give behandling i stedet for traditionel fængselsstraf, bør man søge en harmonisering, således at retspraksis på narkotikapolitikens område kan blive så ensartet som mulig i de nordiske lande.

2. Remissudtalelser

Der er indkommet remissudtalelser fra følgende:

Nordiske

Nordisk Råds social- og miljøudvalg

Nordisk Kontaktmandsorgan for Narkotikaspørgsmål

Danmark

Socialministeriet

Den Danske Dommerforening

Det Danske Advokatsamfund

Kriminalpolitisk forening (KRIM)

Finland

Justitieministeriet

Ministeriet för inrikesärendena

Social- och hälsovårdsministeriet

Ålands landskapsstyrelse

Norge

Justis- og politidepartementet

Sosialdepartementet

Sverige

Svea hovrätt

Kriminalvårdsstyrelsen

Rikspolisstyrelsen

Brottsförebyggande rådet, BRÅ

Socialstyrelsen

2.1. Remissinstanser, der tilslutter sig medlemsforslaget

Nordiske

På baggrund af den udvikling, der har fundet sted i 1970'erne og 1980'erne med øget narkotikakriminalitet og skærpede straffe for narkotikaforbrydelser, mener *Nordisk Råds social- og miljøudvalg*, at medlems-

forslaget er værd at tage hensyn til. Der bør være både lovmæssige og reelle muligheder for hensigtsmæssige behandlingsalternativer til fængselsstraf for sådanne narkotikaforbrydere, som samtidig er misbrugere, og hvor behandling bedømmes at være motiveret. Dette er ikke mindst ønskværdigt på baggrund af, at bestræbelserne på at gøre fængselsmiljøerne narkotikafrie sjældent har vist sig fremgangsrige. Udvalget gør opmærksom på, at forslaget vil stille krav om øgede ressourcer til behandlingen af narkomaner.

Danmark

Advokatrådet anbefaler, at forslaget fremmes. Rådet er af den opfattelse, at anvendelse af fængselsstraf over for gruppen af narkotikamisbrugere af flere grunde er uhensigtsmæssig. Advokatrådet finder det væsentligt, at der etableres særlige behandlingsinstitutioner for narkomaner, der har begået strafbart forhold, som alternativ til frihedsstraf. Dom til behandling kan ske med hjemmel i de danske regler, men iværksættelsen kræver selvsagt, at der forinden er etableret egnede institutioner. Etablering af sådanne vil formentlig indebære en øget resocialisering af gruppen af kriminelle narkomaner, om end forventningerne ikke må sættes for højt. Advokatrådet peger ligeledes på, at iværksættelse af egnede behandlingsinstitutioner for kriminelle narkomaner næppe over en årrække vil indebære nogen væsentlig øgning i samfundets ressourcer, idet disse må antages at afløse og aflaste anvendelsen af lukkede fængsler.

Finland

Social- og hälsovårdsministeriet mener, at medlemsforslaget i princippet er godt og værd at støtte. Ministeriet peger ligeledes på, at man også bør undersøge mulighederne for ikke at rejse tiltale, og ikke fælde dom, men i stedet for henvise til behandling.

Ålands landskapsstyrelse stiller sig positiv til medlemsforslaget. Med hensyn til narkotikaens fare for samfundet og kriminaliseringens betydning som en del af samfundets beskyttelsessystem, mener landskapsstyrelsen imidlertid, at behandlingsindsatsen bør ske i tilknytning til strafudmålingen.

Norge

Justisdepartementet ser positivt på forslaget om at udvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, som er stofmisbrugere. Man ser også positivt på forslaget om, at der i nordisk lovgivning bør gives mulighed for behandling som alternativ til fængselsophold, i den udstrækning, man ikke allerede har adgang til dette. I Norge har man adgang til indsættelse i – eller overførelse til – behandlingsinstitution af personer, som er idømt fængselsstraf. Justisdepartementet er – ligesom fængselsmyndighederne – indstillet på at vurdere en yderligere øgning i antallet af overfø-

relser af strafdømte til afsoning i behandlingsinstitution. Dette vil imidlertid antagelig forudsætte, at socialforsorgen er i stand til at stille et større antal pladser til rådighed for kriminalforsorgens klienter.

Sosialdepartementet er enig i, at der fortsat bør ske en drøftelse af forskellene landene imellem, når det drejer sig om narkotikaproblemer og bekæmpelsen af disse. Særlig når det gælder udvikling af behandlings- og rehabiliteringstiltag vil det være vigtigt med udveksling af erfaringer. Dette gælder også tiltag, som kan fungere som alternativ til fængsel for stofmisbrugere. Departementet oplyser i øvrigt, at der i Norge allerede i dag er mulighed for at dømme til alternativ afsoning i en behandlingsinstitution. I 1982 blev 410 indsatte overført fra landets fængsler til en sådan alternativ afsoning.

Sverige

Kriminalvårdsstyrelsen oplyser, at der i Sverige siden 1974 har været mulighed for at lade en indsat i en af kriminalforsorgens anstalter få behandling for sit alkohol- eller narkotikamisbrug uden for anstalten under afsoningstiden. De indsatte kan overføres til behandlingshjem, til private hjem for familiepleje eller til sygehus til nødvendig behandling af misbruget (§34-ophold). I 1985 opnåede omkring 500 indsatte såkaldt §34-ophold.

Styrelsen mener, at mulighederne for at lade indsatte få behandling for misbruget under fængselstiden er et meget værdifuldt indslag i kriminalforsorgens rehabiliteringsarbejde. Styrelsen stiller sig derfor positiv over for at udvide antallet af §34-ophold og at påbegynde den tidligere under fængselsopholdet end man før har gjort.

Rikspolisstyrelsen har i princippet intet imod, at den angivne mellemgruppe af narkotikamisbrugere får behandling i stedet for at dømmes til fængselsstraf. Alt vil imidlertid afhænge af, hvor effektiv behandling man kan tilbyde. Desværre har det vist sig, at de behandlingsformer, som hidtil er blevet anvendt, med nogle få undtagelser ikke har været særlig virksomme. Efter polisstyrelsens opfattelse tillader de gældende love på området ikke, at der gives misbrugerne en tilstrækkelig effektiv behandling. En overgang til udvidet behandling i stedet for fængselsstraf for den pågældende gruppe narkotikamisbrugere vil derfor kræve en revision af de gældende love.

Socialstyrelsen stiller sig positiv over for, at øgede muligheder for behandling som alternativ til fængselsstraf skabes først og fremmest for de misbrugere, for hvilke kriminaliteten er en mere eller mindre direkte følge af deres narkotikaafhængighed.

Styrelsen fremhæver, at alle narkotikamisbrugere bør få adgang til behandling uanset, hvor de befinder sig – inden for kriminalforsorgen eller inden for et andet behandlingssystem. Mulighederne for behandling bør udvikles og motivationsarbejdet intensiveres, såvel inden for kriminalforsorgen som i samarbejdet mellem kriminalforsorgen, socialforsorgen og

ideelle organisationer. Sådant behandling vil kunne begrænse kriminaliteten. Spredningen af AIDS understreger yderligere, at det haster med at forstærke behandlingsressourcerne overalt i samfundet, hvor man kan nå narkotikamisbrugerne.

2.2. Remissinstanser, der hverken støtter eller går imod medlemsforslaget Nordiske

Nordisk kontaktmandsorgan for narkotikaspørgsmål gør opmærksom på, at samtlige nordiske lande har en lovgivning, der gør det muligt, at misbrugere kan modtage behandling i stedet for at aftjene straffen i fængsel. Praxis for, hvorledes lovgivningen anvendes, er dog forskellig i de forskellige lande. Det er kontaktmandsorganets opfattelse, at den særlige virksomhed, der er igang i forbindelse med opfølgningen af Nordisk Råds handlingsplan mod narkotika, indebærer et udvidet erfaringsudbytte, og at dette forhåbentlig vil bidrage til udvikling af arbejdet i de respektive lande med at give misbrugere inden for kriminalforsorgen adækvat behandling.

Danmark

Socialministeriet oplyser, at man fra dansk side bl. a. har deltaget i en arbejdsgruppe, som det nordiske kontaktmandsorgan har bedt om at forberede en konference om stofmisbrugere i Kriminalforsorgen, der blev holdt i Norge i september 1986. Hovedtemaet var samarbejdsrelationerne mellem kriminalforsorgen og social- og sundhedsvæsenet og spørgsmålet om, hvorvidt der i fængslerne bør udvikles særlige behandlingstilbud til stofmisbrugere. Dokumentationen herfra vil forhåbentlig kunne bidrage til, at man i de enkelte lande bedre vil være i stand til at arbejde videre med disse problemer.

Den danske dommerforening er ikke i besiddelse af oplysninger, som kan supplere det foreliggende materiale og sagen giver iøvrigt ikke foreningen anledning til bemærkninger.

Sverige

Svea hovrätt finder, at der i Sverige findes alternativer til kriminalforsorgen foruden anstalter for lovovertrædere, som på grund af deres narkotikamisbrug har gjort sig skyldige i en forbrydelse, og at vejen er beredt for nye reformer. Hertil kommer, at den nordiske fuldbyrdelseslov giver en statsborger i et nordisk land mulighed for at afsone frihedsstraf enten i det nordiske land, hvor han er statsborger, eller i det land hvor han har sin bopæl. Medlemsforslaget kræver derfor efter hovrättens mening i øjeblikket ingen foranstaltninger fra svensk side.

2.3. Remissinstanser, der går imod medlemsforslaget

Danmark

Kriminalpolitisk forening (KRIM) gør opmærksom på, at foreningen er imod det grundlag, som forslaget stilles på og indgår i, nemlig en harmoniseringsbestræbelse, som ydermere hviler på en traditionel kontrolpolitik. KRIM mener, at en nordisk harmoniseringspolitik på dette område vil trække udviklingen i Danmark i den helt gale retning, da holdninger og praksis på dette område er endnu mere restriktiv i de øvrige nordiske lande end i Danmark.

Med hensyn til spørgsmålet om at anvende behandlingsalternativer til fængslede narkotikamisbrugere kan KRIM tilslutte sig synspunktet om, at disse personer kan have et særligt behov for hjælp. Samtidig stiller KRIM sig principielt skeptisk over for forslaget. Det skyldes ikke mindst de dårlige erfaringer, man gjorde i perioden 1933-73 vedrørende behandlingsmulighederne i et restriktivt regime. Denne periodes anvendelse af tidsubestemte sanktioner i behandlingsøjemed viste dels, at behandling inden for fængselsvæsenets rammer ikke er mulig, dels at behandling legitimerer langvarige institutionsophold. Dette sidste proportionalitetssynspunkt var netop en væsentlig grund til, at disse tidsubestemte sanktioner blev ophævet.

Finland

Justitieministeriet oplyser, at der findes relativt få personer i de finske fængsler, der er dømt for narkotikaforbrydelser. Der er betydeligt flere, som misbruger andre rusmidler, f. eks. alkohol. Ligesom man i Finland ikke finder det ønskværdigt at indføre et system, hvorefter en alkoholiseret tyv dømmes til tvangsbehandling i stedet for frihedsstraf, mener man også at det ville være fremmed for det finske system at en tyv, som misbruger narkotika, skulle tvinges til at gennemgå behandling. I det hele taget er narkotikaproblemerne i finske fængsler så små, at man indtil videre ikke engang er begyndt at indrette sådanne narkotikafrie afdelinger, som findes i de andre nordiske lande. Ministeriet mener ikke, at den nuværende situation i Finland er således, at det ville være motiveret at overveje væsentlige ændringer i den nuværende kontrolpolitik på narkotikaområdet.

Inrikesministeriet anfører, at den i Finland gældende narkotikalov har vist sig at fungere godt i praktikken, og at antallet af behandlingspladser for narkotikamisbrugere er øget. Efter ministeriets opfattelse er der ingen grund til at gøre betydelige forandringer i narkotikalovgivningen eller på andre faktorer, der har betydning for narkotikakriminaliteten. Inrikesministeriet mener, at anvisning til behandling i stedet for straf kun kunne komme på tale, hvis det drejer sig om narkotikaforbrydelser, som indebærer misbrug af narkotika. Også i sådanne tilfælde bør man dog betone, at misbrugeren har gjort sig skyldig i en lovstridig og strafbar handling. Den

alternative behandling bør ikke anvendes for dem, som har gjort sig skyldig i andre narkotikaforbrydelser. Derimod bør alle, som aftjener deres frihedsstraf, uafhængig af forbrydelsens art, have mulighed for at få passende behandling.

Sverige

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) mener, at det nuværende straffesystem, iberegnet fuldbyrdelsesformerne, giver gode muligheder for at tilgode behøvet for behandlingsindsatser for narkotikamisbrugende lovovertrædere. Der findes efter rådets mening ingen anledning til nu at gå længere, specielt da det må anses for tvivlsomt, om straffastsættelsen hovedsagelig skal ske ud fra et behandlingsbehov. Derimod mener rådet, at behandlingsbehøvet bør gives en fremtrædende plads inden for rammerne af straffuldbyrdelsen.

3. Juridisk udvalg

Udvalget er enig med forslagsstillerne i, at de nordiske lande fortsat bør drøfte narkotikaproblemerne og mulighederne for fælles nordiske løsninger og initiativer, selv om der stadig væk er store forskelle landene imellem både på problemets omfang og den måde, hvorpå det søges løst.

Udvalget har imidlertid også noteret sig, at der er en vis spredning i remissinstansernes opfattelse, og at denne går på tværs af landegrænserne.

Medlemsforslaget indeholder dels en anbefaling af en lovgivningsmæssig harmonisering og dels en anbefaling af, at behandling som alternativ til fængsel i højere grad anvendes i praksis, end tilfældet er i dag. Det er specielt over for unge mennesker, det vil være relevant at anvende behandlingsalternativet, da det jo er et alment kendt faktum, at ophold i et fængselmiljø ikke gør situationen bedre for de pågældende, men derimod værre.

Udvalget mener, at stofmisbrugere skal hjælpes og behandles for deres misbrug og er derfor positiv over for forslaget om, at der skabes øgede muligheder for behandling som alternativ til fængselsophold først og fremmest over for de stofmisbrugere, for hvilke kriminaliteten mere eller mindre er en direkte følge af deres narkotikaafhængighed.

En sådan behandling vil forhåbentlig også kunne medvirke til at begrænse kriminaliteten.

Det er ligeledes udvalgets opfattelse, at spredningen af AIDS gør det påtrængende nødvendigt, at behandlingsindsatsen over for narkotikamisbrugere forstærkes overalt i samfundet.

Udvalget vil understrege, at hensigten med forslaget er at opprioritere behandlingsindsatsen af kriminelle narkotikamisbrugere og ikke at gøre strafbare handlinger straffri for denne gruppe. Behandling som alternativ

til fængselsophold bør således fortsat betragtes som en strafferetlig sanktion.

Under henvisning til det ovenfor anførte skal juridisk udvalg indstille, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- 1) at udvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, der tillige er stofmisbrugere samt
- 2) at under frihedsberøvelsen give muligheder for behandling som alternativ til fængselsophold for stofmisbrugere i nordisk lovgivning, hvor muligheden ikke allerede findes.

Stockholm, den 29. januar 1987

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Flemming Hansen (KF)

Åsa Solberg Iversen (A)

Arnljot Norwich (H)

Inga Lantz (vpk)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Hans Nyhage (m)

Arbjørn Sjøthun (A)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Jens Steffensen (KrF)

Bernhardt Tastesen (S)

Formand

Friðjon Þórðarson (Sj.)

Medlemsförslag

om ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff

(Väckt av Bernhardt Tastesen samt Lennart Andersson, Dorte Bennedsen, Åsa Solberg Iversen, Asbjørn Sjøthun och Lena Öhrsvik)

Nordisk Råd har i mange år beskæftiget sig med narkotikaproblemerne i de nordiske lande. Dette har ført til vedtagelse af flere rekommandationer og til udtalelser fra ministerrådsmøder.

Blandt tidligere tilkendegivelser fra Nordisk Råd kan i denne forbindelse nævnes:

Nordisk Råds rekommandation *nr. 22/1981* om intensiveret samarbejde for at bekæmpe rusmiddelmisbrug, *nr. 24/1981* om internationalt samarbejde på rusmiddelområdet, *nr. 25/1981* om forebyggende fritidsaktiviteter for børn og unge, *nr. 14/1982* om mere effektiv indsats imod narkotikamisbruget, *nr. 9/1984* om et handlingsprogram imod narkotika og senest vedtagelsen af dette handlingsprogram på sessionen i Reykjavík 1985.

Der har været afholdt ministermøder om narkotikaproblemerne i Stockholm i februar 1982 og i Oslo i februar 1984 samt justitsministermøde på Island i juni 1984.

Der er således tradition for, at narkotikaproblemerne og rusmiddelproblemerne søges bekæmpet gennem forskellige fælles nordiske initiativer.

Udmøntning af handlingsplanen fra 1985

Som ovenfor nævnt blev der på sessionen i Reykjavík i marts 1985 vedtaget en handlingsplan mod narkotika. I denne handlingsplan blev følgende fire områder fremhævet som elementer i en fælles nordisk narkotikapolitik:

- aktiviteter for at begrænse tilgængeligheden
- aktiviteter for at begrænse efterspørgslen
- aktiviteter på forskningsområdet
- internationalt samarbejde.

I forbindelse med forskningsindsatsen blev det fremhævet, at kendskabet til forskellige kontrolpolitiske tiltag og deres effekt på narkotikamisbruget skulle øges gennem forskning og udveksling af informationer imellem de nordiske lande.

Juridisk udvalgs seminar på Bornholm

Som et led i udmøntningen af handlingsplanen fra sessionen i Reykjavik gennemførte Nordisk Råds juridiske udvalg et seminar på Bornholm 22. – 24. april 1985 om narkotika og kontrolpolitik.

På seminaret gav nordiske forskere deres synspunkter på de kontrolpolitiske tiltag i de nordiske lande. Man diskuterede to hovedemner: Afgrænsning af selve narkotikaproblemet og det, som på seminaret blev kaldt kontrolpolitikens dilemma, spørgsmålet om de sociale konsekvenser m. v. af den traditionelle narkotikakontrolpolitik.

Seminaret blev gennemført i samarbejde med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi.

En fælles nordisk kontrolpolitik

Seminaret drøftede de nordiske landes retspraksis og indsats på narkotikaområdet. Ligesom narkotikaproblemet ikke er ens i de forskellige nordiske lande, er indsatsen for at bekæmpe misbruget heller ikke ens. Strafuudmålingen og den til grund liggende lovgivning er langtfra ens.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at der bør ske en fortsat drøftelse af forskellene landene imellem og søges tilvejebragt et grundlag for harmonisering af lovgivning og retspraksis.

Forslagsstillerne ønsker at bidrage til dette ved at stille nedenstående forslag om harmonisering af en vigtig del af lovgivningen, nemlig muligheden for at idømme alternative straffe til narkotikamisbrugere.

På seminaret på Bornholm blev de sociale skadevirkninger af den traditionelle kontrolpolitik fremhævet i flere indlæg. Uden at acceptere tilstedeværelsen af narkotikamisbruget må vi indrette vores fremtidige kontrolpolitik på området således, at de sociale konsekvenser bliver mindskede. Hensigten med kontrolpolitikken er både at fjerne det eksisterende narkotikamisbrug og sikre en tilbagevenden til normal livsførelse for misbrugere.

Med hensyn til skadevirkninger kan man se forskellige grupper, som kommer i kontakt med narkotika. Der er dels grupper, som groft beriger sig på andres narkotikamisbrug. For dem må retsvæsenet fungere uden specielle hensyn. Der er en stor gruppe af narkotikamisbrugere, som ikke bringer sig i konflikt med myndighederne og derfor frem for alt må hjælpes med sociale og sundhedspolitiske foranstaltninger. Mellem disse grupper findes der en gruppe af narkotikamisbrugere, som let kommer i klemme i den nuværende kontrolpolitik. Det er personer, som enten begår anden kriminalitet for at skaffe økonomi til fortsat brug af narkotika eller fængselsindsatte, der gennem fængselsmiljøet kommer i kontakt med narkotika og ender som misbrugere.

Denne gruppe vil med fordel kunne gives alternative former for straf. Det bør kunne bestå i, at fængselsstraf ændres til behandling efter aftale med brugeren, eller at der skabes øgede muligheder til behandling og rehabilitering inden for retsvæsenets ramme. Derved skulle man mest

effektivt bekæmpe disse gruppers kriminelle adfærd og samtidig tilbyde dem en tilbagevenden til normal livsførelse.

Det er derfor forslagsstillernes opfattelse, at alle nordiske lande i deres lovgivning bør have muligheder for behandling som et alternativ til traditionel fængselsophold, og at man søger at anvende disse muligheder ofte, når det drejer sig om stofmisbrugere, der ikke selv profiterer af andres misbrug, men for hvem kriminalitet er et middel til at holde sig forsynet med narkotika. Samtidigt skal dette anvendes, når indsatte i fængsler optræder som stofmisbrugere, fordi de inden for fængselsmiljøet er kommet i kontakt med stoffer. Naturligvis må man altid bestræbe sig for at holde fængselsmiljøet stoffrit.

For de lande, som ikke har lov hjemmel for at give behandling i stedet for traditionel fængselsstraf, bør man søge en harmonisering, således at retspraksis på narkotikapolitikens område kan blive så ensartet som mulig i de nordiske lande.

Under henvisning til det anførte henstiller undertegnede forslagsstillere,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, der tillige er stofmisbrugere samt

at i nordisk lovgivning give muligheder for behandling som alternativ til straf og fængselsophold for stofmisbrugere.

København, den 21. februar 1986

Bernhardt Tastesen (S)

Dorte Bennedsen (S)

Asbjørn Sjøthun (A)

Lennart Andersson (s)

Åsa Solberg Iversen (A)

Lena Öhrsvik (s)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag A 749/k om samnordiskt utvecklande av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor samt ändringsförslag A 749 Ä/k om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden

(Medlemsförslaget A 749/k, väckt av Pirkko Turpeinen m. fl., se s. 677

Ändringsförslag A 749 Ä/k, väckt av Eiður Guðnason m. fl., se s. 679

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordiskt utvecklande av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor och ändringsförslag om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 13–14 maj 1986, 29 september 1986, 11 november 1986 och 29–30 januari 1987. Ändringsförslaget har behandlats vid möten den 11 november 1986 och 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att de nordiska länderna som en åtgärd under FN:s fredsår, både nationellt och samnordiskt, börjar utveckla vänskoleverksamhet med sovjetiska skolor.

Förslagsställarna konstaterar att riktiga uppgifter om världen utgör en grund för internationell vänskap, samförstånd och fred. Det mest givande är att man har möjlighet att själv inhämta information.

I motiveringarna till förslaget hänvisas till den vänskoleverksamhet som myndigheter och skolor i Finland och Sovjetunionen har kommit överens om. Man önskar att samtliga nordiska länder skall kunna vara på samma utgångspunkt, då relationerna till skolor i grannländerna utvecklas.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget A 749/k:

Nordiska

Nordiska språk- och informationscentret
Föreningarna Nordens förbund

Danmark

Undervisningsministeriet
Danmarks Lærerforening
Landsforeningen Danmark-Sovjetunionen

Finland

Undervisningsministeriet
Skolstyrelsen
Finlands UNESCO-kommission
Lärarnas fackorganisation
Finlands svenska skolungdomsförbund
Samfundet Finland-Sovjetunionen
Ålands landskapsstyrelse

Island

Islands lärarförbund
Isländska lärarföreningen
Isländsk-sovjetisk kulturförening

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Kultur- og vitenskapsdepartementet
Sambandet Norge-Sovjetunionen

Sverige

Skolöverstyrelsen
Svenska UNESCO-rådet
Elevorganisationen
Förbundet Sverige-Sovjetunionen

I remissvaren uttalas en allmänt positiv inställning till förslaget om vänskoleverksamhet med sovjetiska skolor. I vissa yttranden betonas nyttan av att sådan verksamhet utvecklas samnordiskt. Särskilt det av UNESCO initierade vänskoleprojektet, Associated Schools Project (AS-PRO), anses utgöra en bra form för samarbete och ett lämpligt forum även för nordiska skolor att utveckla vänskoleverksamhet med Sovjetunionen och andra länder. Vissa remissorgan pekar på praktiska svårigheter när det gäller att utveckla vänskoleverksamheten med Sovjetunionen. Önskemål framförs även om en bredare vänskoleverksamhet, som inte begränsas enbart till ett land.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska språk- och informationscentret konstaterar att Finland haft skolkontakter som ett resultat av ett långvarigt bilateralt samarbete med sovjetiska myndigheter och vänorter. Närmare resultat av den överenskommelse som nämns i medlemsförslaget torde ännu inte föreligga. För att intensifiera skolsamarbetet med Sovjetunionen har Finland gjort försök att skapa kontakter via UNESCO's vänskolor. Sedan augusti 1985 är vänskoleverksamheten med Sovjetunionen även berättigad till statsunderstöd i Finland. Språk- och informationscentret anser att det behövs en kartläggning av de bilaterala skolkontakter som varje nordiskt land har haft med Sovjetunionen och en utredning över de praktiska möjligheter som finns för att så småningom intensifiera skolsamarbetet. Centret stöder medlemsförslagets syfte.

Föreningarna Nordens förbund understryker vikten av att skolutbytet inom Norden vidareutvecklas. Föreningen förhåller sig även allmänt positiv till en utveckling av vänskoleverksamheten med länder utanför Norden. En viktig fredsbevarande faktor i vår världsdelen är de omfattande kontakterna mellan de nordiska länderna. Dessa förbindelser bör byggas ut, både inom Norden i förhållande till andra länder, i syfte att åstadkomma avspänning och ökad förståelse olika folk emellan.

2.2 Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet hänvisar till uttalanden från Direktoratet för Folkeskolan och Direktoratet för Gymnasieskolorne og Højere Forberedelseeksamen.

Direktoratet för Folkeskolan påpekar att kommunerna enligt det danska skolsystemet är initiativtagande i frågor som berörs i medlemsförslaget. Direktoratet ser med välvilja på alla former för skolutbyte, men har inte möjligheter att medverka praktiskt eller ekonomiskt.

Direktoratet för Gymnasieskolorne og Højere Forberedelseeksamen upplyser att besök på en sovjetisk skola ingår som en del av programmet när danska gymnasieelever är på studieresor i Sovjetunionen. Man vet normalt inte på förhand vilken skola man kommer på besök till. En vänskapsordning skulle innebära att kontakt på förhand kunde etableras till sovjetiska skolor och skulle därmed öka värdet av ett sådant besök. Dessutom skulle en vänskapsordning ge möjligheter till ett utbyte, så att sovjetiska elever kom på besök till Danmark. En sådan utväxling skulle vara av stor betydelse för båda länderna. Den överenskommelse som finns mellan de finska och de sovjetiska myndigheterna kunde eventuellt tjäna som förebild för liknande avtal mellan de övriga nordiska länderna och Sovjetunionen. Direktoratet tillfogar att det finner utbytesordningar av

föreslagen art goda, men att det är viktigt att samarbetet kan fungera på enahanda villkor i förhållande till andra länder.

Danmarks Lärerforening meddelar att föreningen inte har kunskaper om befintliga vänortsavtal och därför inte kan belysa det framlagda förslaget.

Landsforeningen Danmark-Sovjetunionen har i anslutning till vänortssamarbetet försökt etablera en utväxling av dansk och sovjetisk skolungdom. Det har ännu inte varit möjligt att få detta utbyte att fungera. Arbetet har hittills begränsat sig till skriftliga kontakter. Från danska barns sida finns ett intresse och föreningen får många hänvändelser från danska skolor om material om barnens vardag i Sovjetunionen.

2.3 Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet anser medlemsförslaget vara av stor vikt. Ministeriet anser det vara möjligt att utnyttja de erfarenheter man har i Finland i syfte att utveckla vänskoleverksamhet med Sovjetunionen även i de övriga nordiska länderna. Ministeriet hänvisar såväl till det skolsamarbete som finns mellan de nordiska länderna som till den vänskoleverksamhet varom finländska och sovjetiska skolmyndigheter har överenskommit. I yttrandet föreslås att en arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utreda på vilket sätt vänskoleverksamheten med sovjetiska skolor kan fås till stånd. Arbetsgruppen skulle enligt förslaget bestå av representanter för Föreningarna Nordens förbund, Samfundet Finland–Sovjetunionen och motsvarande organ i de övriga nordiska länderna samt av representanter för undervisningsförvaltningen i varje nordiskt land.

Skolstyrelsen anser att en vänskoleverksamhet med sovjetiska skolor på samnordisk nivå ger goda möjligheter att vidareutveckla innehållet i och formerna för denna verksamhet. Ett förverkligande av förslaget förutsätter en utredning om de nuvarande arbetsformerna och det aktuella läget inom de enskilda länderna. På basen av denna utredning är det möjligt att utarbeta en plan för ett samnordiskt genomförande av verksamheten.

Finlands UNESCO-kommission meddelar att det för närvarande i Finland fungerar 45 vänskolor som hör till UNESCO's ASPRO-projekt. I skolorna förekommer också annat internationellt utbyte t. ex. i anslutning till vänortsverksamheten. Det redan existerande samarbetet utesluter emellertid inte möjligheten att utveckla vänskoleverksamheten på gemensam nordisk bas. UNESCO-kommissionen anser förslaget värt att utvecklas vidare.

Lärarnas fackorganisation anser att ASPRO-verksamheten har givit positiva erfarenheter av vänskoleverksamheten. Man anser det vara naturligt att inleda sådan verksamhet även med Sovjetunionen. På grund av det intensiva nordiska samarbetet förordar man att verksamheten inleds samnordiskt.

Finlands svenska skolungdomsförbund ansluter sig till de synpunkter

förslagsställarna framför och poängterar att intresset för ett vänskoleutbyte skulle öka bland skoleleverna om utbytet sker på nordisk bas. Om det är möjligt skulle skolungdomsförbundet gärna se att förslaget utökas till att även omfatta vanligt ungdomsresande av typ Interrail i Sovjet. Ett sådant resande skulle antagligen intressera skolelever ännu mer än ett vänskole-system.

Samfundet Finland-Sovjetunionen hälsar förslaget med tillfredsställelse och önskar att det leder till de åtgärder som avses i förslaget.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att kontaktverksamhet mellan åländsk och sovjetisk ungdom sedan länge försiggår, och förordar de föreslagna åtgärderna även för andra områden inom Norden.

2.4 Isländska remissyttranden

Islands lärarförbund förordar att medlemsförslaget antas.

Isländska lärarföreningen ger uttryck för den uppfattningen att internationellt samarbete om skolfrågor inte bara är önskvärt utan nödvändigt för en liten nation som den isländska. Föreningen hälsar med glädje varje åtgärd som leder till ökade kontakter mellan lärare och annat skolfolk på det internationella planet, och meddelar att föreningen anslutar sig till det framlagda förslaget.

Isländsk-sovjetisk kulturförening har medverkat till att genomföra besök av en del elevgrupper från Island till Sovjetunionen. Erfarenheterna av denna verksamhet har varit goda. Den kunskap man har om motsvarande organisationers arbete i Finland tyder också på att det ömsesidiga samarbetet inom skolsektorn har givit goda resultat för alla parter. Föreningen stöder förslaget.

2.5 Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet ser positivt på att det som en åtgärd under FN's fredsår tas initiativ till samnordisk utveckling av vänskapsverksamhet med sovjetiska skolor. Man anser det emellertid vara realistiskt att räkna med att en vänskoleutväxling kan få särskilt stort omfång. När det gäller utlandet i övrigt sker ett utbyte i dag endast i mycket liten utsträckning. Det har inte heller inom Norden varit möjligt att få i gång en organiserad elevutväxling mellan länderna. Hittills har inte genomförts skolbesök i Sovjetunionen av norska grundskoleelever från Finnmark. Geografiskt är emellertid förhållandena för ett sådant utbyte goda. Exkursioner för elever i grundskolan har reglerats genom ett särskilt cirkulär från departementet, i vilket det bl. a. heter att elevutbyte med utlandet helst bör läggas till avgångsklasser. Beslut om elevutbyte med utlandet fattas av skolmyndigheter på det lokala planet.

Kultur- og vitenskapsdepartementet har inte några kommentarer till medlemsförslaget.

Sambandet Norge-Sovjetunionen har förmedlat kontakter och studie-

program för olika skolgrupper som har besökt Sovjetunionen. Föreningen tror att en vänskoleordning kan fylla det kontaktbehov som unga människor har, och samtidigt vara en viktig fredsfaktor.

2.7 Svenska remissyttranden

Skolöverstyrelsen har framhävt vikten av att i skolans undervisning ökad uppmärksamhet ges frågor rörande internationell förståelse och fred. En form för detta är skolungdomskontakter med andra länder baserade på studier och kunskapsupbyggnad. Skolöverstyrelsen har inom ASPRO-projektet inlett arbetet på att få till stånd kontaktskolor även med stater i Östeuropa. Skolöverstyrelsen tillstyrker förslaget om samnordiskt utvecklande av vänskoleverksamhet med sovjetiska skolor.

Svenska UNESCO-rådet meddelar att man från svensk sida inom ASPRO-projektet främjar bl. a. kontakter med skolor i Östeuropa. Tio skolor deltar för närvarande i projektet. Totalt deltar 1970 skolor i 94 länder i ASPRO. Skolorna måste räkna med att det tar lång tid att få en kontaktskola t. ex. i Sovjetunionen. Fem skolor har genom ASPRO i Sverige kontakter med Sovjetunionen, DDR, Ungern och Bulgarien. Ett utvidgat nordiskt samarbete kring vänskoleverksamheten kan ske inom ramen för det reguljära samarbete som finns mellan de nordiska UNESCO-kommisionerna, där samtliga utom Island deltar i ASPRO, samt skol- och biståndsmyndigheter.

Elevorganisationen anser att skolan skall ge eleverna möjligheter att aktivt inhämta information och utforska omvärlden. En möjlighet till detta är vänskoleverksamhet. Elevorganisationen tycker inte att man skall ha vänskoleverksamhet enbart med sovjetiska skolor utan anser att man bör ha sådan verksamhet även med andra länders skolor.

Förbundet Sverige-Sovjetunionen redogör för sina insatser och erfarenheter av utbyte på skolområdet. Enligt förbundet har lärare, elever och allmänhet i dag bristfälliga kunskaper om Sovjetunionen. Förbundet välkomnar medlemsförslaget och finner det synnerligen angeläget. Vid sidan av vänskoleverksamhet önskar man även ungdomsseminarier, ökad omfattning av studier i ryska språket, skolidrottsutbyte och ökat vänortsutbyte.

3. Ändringsförslaget

I ändringsförslaget föreslås att de nordiska ländernas regeringar i anslutning till UNESCO's ASPRO-projekt aktivt verkar för en utökad vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor i andra länder.

I motiveringarna till förslaget konstateras att ASPRO-projektet ingår som ett led i internationaliseringen inom undervisningen och att målsättningen är att genomföra specialprogram och pröva nya undervisningsmetoder samt att underlätta informationsutbyte, korrespondens, samt lärar- och

elevutbyte mellan olika länder. För att de mål som uppställs för projektet i högre grad skall kunna realiseras är det enligt ändringsförslaget nödvändigt att de nordiska länderna aktivare arbetar för projektet. Framför allt vore det önskvärt att ett kontaktnät kunde byggas ut mellan skolor i Norden och övriga delar av Europa.

Vid en utveckling av skolsamarbetet på det internationella planet föreslås vidare att man övervägar i vilken utsträckning Norden som helhet kan utgöra part i ett skolsamarbete med något annat land eller någon annan region i världen. Ytterligare understryks att ett skolsamarbete mellan skolor i Norden och skolor utanför Norden bör ses som ett komplement till ett aktivt skolutbyte och ett omfattande elevutbyte inom Norden. Då det inte har varit möjligt att uppnå genomgripande förbättringar inom skolsamarbetet i Norden bör åtgärder på detta plan, enligt ändringsförslaget, fortsättningsvis ges högsta prioritet.

4. Utskottet

Kulturutskottet anser ett internationellt skolutbyte och ett utvecklat kulturutbyte överhuvudtaget mellan ungdomar i olika länder vara av stor betydelse för att främja internationell förståelse och fred samt respekt för mänskliga rättigheter. Utskottet fäster därför stort avseende vid att de nordiska länderna aktivt deltar i kulturutbytet på det internationella planet.

Utskottet konstaterar att det i medlemsförslaget föreslås en utvecklad vänskoleverksamhet med sovjetiska skolor, medan det i ändringsförslaget föreslås en vänskoleverksamhet inom ramen för UNESCO's ASPRO-projekt, mellan skolor i Norden och skolor i andra länder.

Skolutbytet inom Norden är en av de högst prioriterade frågorna på kulturutskottets verksamhetsområde, och utskottet anser att man inom det nordiska samarbetet i första hand bör inrikta arbetet på att åstadkomma ett omfattande elevutbyte inom Norden.

Utskottet framhåller att Nordiska rådet under en lång följd av år har arbetat för att få till stånd ett omfattande elevutbyte inom Norden. Även om lärar- och elevutbytet är ett traditionellt inslag i kulturutbytet mellan de nordiska länderna har det ännu inte varit möjligt att uppnå ett utbyte i en omfattning som vore önskvärd ur kulturpolitisk synpunkt och naturlig med tanke på bredden i det nordiska samarbetet. Som ett resultat av de initiativ på området som utskottet har tagit under senaste tid pågår för närvarande bl. a. utredningar om vilka åtgärder av organisatorisk art som kunde vidtas för att underlätta ett elevutbyte i Norden. Vidare pågår en studie av de ekonomiska och juridiska hinder som i dag möter ungdomar som vill gå i skola i annat nordiskt land.

Utskottet betonar att goda kunskaper om Norden och erfarenheter av nordiska kontakter utgör en god grund för annat internationellt ungdomsutbyte, där Norden som helhet skulle utgöra en part.

I de remissvar som har avgivits med anledning av medlemsförslaget om vänskoleverksamhet med skolor i Sovjetunionen uttalas en allmänt positiv inställning till en sådan verksamhet. I vissa yttranden betonas nyttan av att verksamheten utvecklas samnordiskt. Särskilt det av UNESCO initierade vänskoleprojektet, Associated Schools Project (ASPRO), anses utgöra en bra form för samarbete och ett lämpligt forum även för nordiska skolor att utveckla vänskoleverksamhet med Sovjetunionen. Vikten av att de nordiska länderna aktivt arbetar för att realisera de mål som uppställs i ASPRO-projektet betonas även i ändringsförslaget. I ändringsförslaget anses det önskvärt att ett kontaktnät i första hand kunde byggas ut mellan skolor i Norden och skolor i övriga delar av Europa.

I ASPRO-projektet deltar närmare 2000 skolor i över 90 länder. ASPRO-projektet ingår som ett led i internationaliseringen inom undervisningen och målsättningen är att genomföra specialprogram och pröva nya undervisningsmetoder samt att underlätta informationsutbyte, korrespondens samt lärar- och elevutbyte mellan olika länder. Med hänsyn till att skolor i Danmark, Finland, Norge och Sverige redan deltar i ASPRO-projektet, finner utskottet det vara mest ändamålsenligt att de nordiska länderna med detta projektet som utgångspunkt strävar till att utveckla vänskoleverksamheten med skolor utanför Norden, däribland även sovjetiska skolor. Utskottet hoppas att även Island skall ansluta sig till ASPRO-projektet, för att inom ramen för denna verksamhet kunna delta i nordiska samarbetsaktiviteter.

Som underlag för det fortsatta arbetet anser utskottet att en kartläggning bör göras av i första hand de skolkontakter de nordiska länderna har med sina europeiska grannländer, och en utredning genomförs av de praktiska möjligheter som finns för att utvidga dessa kontakter. Såväl det skolsamarbete som finska och sovjetiska myndigheter har fattat beslut om, som motsvarande erfarenheter av utomnordiska kontakter i andra nordiska länder, kan utgöra ett värdefullt bidrag till detta arbete. Det finsk-sovjetiska projektet syftar till att utöka kulturutbytet mellan länderna, och fördjupa kunskaperna om förhållandena i de båda länderna genom utbyte av informationsmaterial i olika former. Utbytet avser i första hand ett informationsutbyte mellan skolor och syftar inte enbart till ett elevutbyte.

Utskottet föreslår att den av utskottet förordade utredningen av möjligheterna till samnordisk vänskoleverksamhet genomförs av en arbetsgrupp med representanter för bl. a. skolmyndigheter, Föreningarna Nordens förbund och relevanta vänskapsföreningar samt nationella UNESCO-kommissioner. I arbetet bör även uppmärksamhet fästas vid hur man genom ökad vänskoleverksamhet kan bidra till ett intensifierat kultursamarbete mellan alla Europas länder, såväl i öst som i väst. Samnordisk vänskoleverksamhet med skolor i Sovjetunionen, eller i andra länder med ett annat samhällssystem än det nordiska, kan på ett värdefullt sätt bidra till ökad förståelse mellan olika delar av Europa. Utskottet understryker att ett

sådant samarbete, för att det skall bli fruktbart, bör leda till ett ömsesidigt utbyte av informationsmaterial och även av elever då ett sådant utbyte blir aktuellt.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att utveckla vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor i europeiska grannländer.

Stockholm den 29 januari 1987

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Poul Henrik Houe (KF)

Thea Knutzen (H)

Barbro Nilsson (s)

Hans Petersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Paavo Lipponen (Sdp)

Robert Pedersen (S)

Hans Pettersson (s)

Anders Talleraas (H)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om samnordiskt utvecklande av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor

(Väckt av Pirkko Turpeinen samt Esko Aho, Margrete Auken, Esko Almgren, Kaj Bärlund, Mikko Elo, Lilli Gyldenkilde, Liisa Hilpelä, Tytti Isohookana-Asunmaa, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Antti Kalliomäki, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Timo Kietäväinen, Sakari Knuuttila, Erkki Liikanen, Paavo Lipponen, Martti Lähdemäki, Peter Muurman, Tellervo Nousiainen, Aase Olesen, Saara-Maria Paakkinen, Helena Pesola, Heikki Riihijärvi och Ilkka Suominen)

En grund för vänskap och samarbete är att man känner sina medmänniskor. Finländarna har haft ett unikt tillfälle i jämförelse med de övriga nordiska länderna att bygga en vänskapens och bekantskapens bro med medborgare i Sovjetunionen. Sovjetunionen är ett populärt turistland. Lärare, uppfostrare, konstnärer och forskare för att inte tala om myndigheter har en regelbunden växelverkan med motsvarande sovjetiska organisationer. Fackföreningsrörelsen, ungdoms- och kvinnoorganisationer och exempelvis idrottsmän har besök och svarsbesök flera gånger om året.

En grund för internationell vänskap, samförstånd och fred utgöres av riktiga uppgifter om världen. Det mest givande är att man har möjlighet att själv inhämta information. I synnerhet barn och ungdomar borde vara berättigade att få objektiv information. I de nordiska skolböckerna finns ännu inte tillräckligt med information om de övriga nordiska länderna, och speciellt om vårt grannland Sovjetunionen. Med anledning av detta har man bli mellan Finlands skolstyrelse och finländska skolor och Sovjetunionens undervisningsministerium överenskommit om utvecklandet av vänskapsskolverksamheten. För att samtliga nordiska länder skall kunna vara på samma nivå, då vi utvecklar våra relationer till skolor i grannland, hemställer vi, att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att de nordiska länderna som en åtgärd under FN:s fredsår börjar utveckla vänskapsskolverksamheten med sovjetiska skolor, både särskilt för sig och samnordiskt.

Helsingfors, Köbenhavn och Mariehamn den 24 februari 1986

<i>Pirkko Turpeinen (Skdl)</i>	<i>Esko Aho (K)</i>
<i>Margrete Auken (SF)</i>	<i>Esko Almgren (Skl)</i>
<i>Kaj Bärlund (Sdp)</i>	<i>Mikko Elo (Sdp)</i>
<i>Lilli Gyldenkilde (SF)</i>	<i>Liisa Hilpelä (Kok)</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa (K)</i>	<i>Olof Jansson (ÅC)</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen (Skdl)</i>	<i>Antti Kalliomäki (Sdp)</i>
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>Arvo Kemppainen (Skdl)</i>
<i>Hannu Kemppainen (K)</i>	<i>Timo Kietäväinen (K)</i>
<i>Sakari Knuutila (Sdp)</i>	<i>Erkki Liikanen (Sdp)</i>
<i>Paavo Lipponen (Sdp)</i>	<i>Martti Lähdesmäki (Sdp)</i>
<i>Peter Muurman (Sdp)</i>	<i>Tellervo Nousiainen (K)</i>
<i>Aase Olesen (RV)</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen (Sdp)</i>
<i>Helena Pesola (Kok)</i>	<i>Heikki Riihijärvi (Smp)</i>
<i>Ilkka Suominen (Kok)</i>	

Ändringsförslag

om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden

(Väckt av Eidur Guðnason samt Gunnar Björk, Barbro Nilsson, Berit Oscarsson och Hans Petersson)

I kulturutskottet behandlas för närvarande ett förslag om utveckling av vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och ett grannland utanför Norden. Behovet av en sådan verksamhet motiveras med betydelsen av ett utvecklat informationsutbyte mellan ungdomar i olika länder som en grund för internationell vänskap, samförstånd och fred.

Remissuttalandena med anledning av medlemsförslaget visar att det förekommer ett skolsamarbete i viss utsträckning mellan Norden och ett stort antal länder utanför Norden. Särskilt det av UNESCO initierade vänskoleprojektet, Associated Schools Project (ASPRO), anses utgöra ett lämpligt forum för nordiska skolor när det gäller att utveckla vänskoleverksamhet. I ASPRO-projektet deltar i dag närmare 2000 skolor i över 90 länder. ASPRO-projektet ingår som ett led i internationaliseringen inom undervisningen och målsättningen är att genomföra specialprogram och pröva nya undervisningsmetoder samt att underlätta informationsutbyte, korrespondens samt lärar- och elevutbyte mellan olika länder. I projektet deltar i dag skolor i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Med tanke på eventuella framtida gemensamma nordiska samarbetsinitiativ vore det angeläget att även Island skulle ansluta sig till ASPRO-projektet. För att de mål som uppställs för projektet i högre grad skall kunna realiseras är det nödvändigt att de nordiska länderna aktivare arbetar för projektet. Framför allt vore det önskvärt att ett kontaktnät kunde byggas ut mellan skolor i Norden och i övriga delar av Europa.

Vid en utveckling av skolsamarbetet på det internationella planet är det även nödvändigt att överväga i vilken utsträckning Norden som helhet kan utgöra part i ett skolsamarbete med något annat land eller någon annan region i världen. Ytterligare är det skäl att understryka att ett skolsamarbete mellan skolor i Norden och skolor utanför Norden bör ses som ett komplement till ett aktivt skolutbyte och ett omfattande elevutbyte inom Norden. Då det inte har varit möjligt att uppnå genomgripande förbättringar inom skolsamarbetet i Norden bör åtgärder på detta plan fortsättningsvis ges högsta prioritet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslås,
att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regering-
ar att i anslutning till UNESCO's ASPRO-projekt aktivt verka för
en utökad vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor
i andra länder.

Helsingör den 11 november 1986

Eiður Guðnason (A.)

Barbro Nilsson (s)

Gunnar Björk (c)

Berit Oscarsson (s)

Hans Petersson (fp)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om befrämjande av vandringsfiskbestånd i Östersjön och i Bottniska viken

(Medlemsförslaget väckt av Hannu Kemppainen m. fl., se s. 686)

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsforslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 12. august og 10.–12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsforslaget

I medlemsforslaget blir det tatt utgangspunkt i at vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniska viken er alvorlig truet. Særlig nevnt blir laks og sjøørret ettersom deres naturlige reproduksjon nesten har tatt slutt som følge av oppdemning av elver, rydning og forurensning av tømmerrenner.

Fiskeribegrensninger og planteringer er tiltak som en hittil har satt iverk. Gjennom økt plantering kan man imidlertid ikke, etter forslagsstillernes oppfatning, sikre fiskeribestanden fordi fiskenes genotyp reduseres raskt og fisken "institusjonaliseres". For å bevare og fremme fiskeribestanden har ulike tiltak vært foreslått. Dette gjelder f. eks. bygging av fiskeveier, fisketrapper, restaurering av gamle tømmerrenner, lufting av vann osv. Man har imidlertid ikke tilstrekkelige kunnskaper om virkninger og effektivitet av slike tiltak.

Forslagsstillerne peker på at fremme av vandringsfiskbestanden vil ha flere positive virkninger, ikke bare på fiskerinæringen, men også på turistnæringen og arbeidsmarkedet. Et nordisk samarbeid for å sikre vandringsfiskbestanden vil være naturlig. Gjennom samarbeid kan erfaringer og forskningsressurser utnyttes bedre. Ule elvs vassdrag blir spesielt nevnt som et godt objekt for et samnordisk forskningsprosjekt på finsk side.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å iverksette et samnordisk prosjekt for fremme av vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniska viken.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget har vært sendt på en remissrunde. Remissvar er motatt fra følgende myndigheter og organisasjoner.

Nordiske

Komitéen for Bottniske viken
Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørsmål
Nordisk Sportfiskerunion

Danske

Fiskeriministeriet
Naturfredningsforeningen

Finske

Miljöministeriet
Centralförbundet för fiskerihushållning
Ålands landskapsstyrelse

Svenske

Vattenfallsverket
Delegationen för samordning av havsresursverksamheten
Ostkustfiskarens centralförbund
Sportfiske- och fiskevårdsförbund
Fiskeristyrelsen
Statens naturvårdsverk

Nordiske

Komitéen for Bottniske viken opplyser at økt beskyttelse for vill laks i Østersjøen har blitt diskutert hvert år på de senere møtene til Fiskerikommisjonen for Østersjøen, men uten at enighet er oppnådd. Ved de kommende forhandlinger i september 1986 vil det bli lagt fram et finsk-svensk forslag om å nedsette en arbeidsgruppe som kan intensivere arbeidet omkring dette spørsmålet. Med hensyn til den alvorlige situasjonen for den ville laksen i Østersjøen anser komitéen det for ønskelig med mangesidige innsatser og støtter således forslaget om et samnordisk prosjekt. Komitéen foreslår at en på svensk side velger ut Ume-Vindelälven som samarbeidsprosjekt. Torne älv nevnes også som et naturlig samarbeidsprosjekt på grunn av sin beliggenhet som grenselv.

Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørsmål har innhentet remissvar fra norske og svenske medlemmer. Begge remissvarene er i utgangspunktet positive. Fra norsk side blir det imidlertid påpekt at det er nødvendig med en nærmere presisering av prosjektets faglige innhold før en tar stilling til hvorvidt det bør bevilges penger. Fra svensk side støttes prosjektet samti-

dig som Kalix älv og/eller Umeälven – Vindelälven blir nevnt som forslag til forskningsobjekt på svensk side.

Nordisk Sportfiskerunion peker på at de anstrengelser som er gjort for å begrense laksefisket i Østersjøen – etter forslag fra det Internasjonale Havforskningsrådet – har vært totalt misslykket. Ulike forslag til kompromisser har blitt forkastet og ingen nasjoner har egentlig vært villig til å medvirke til å redusere laksefangstene i Østersjøen. Sportfiskerunionen understreker hva som blir sagt i medlemsforslaget, men peker samtidig på den konflikt som ligger i å øke havfisket samtidig som en vil stimulere fisketurisme og sysselsetting gjennom et utviklet elvefiske etter laks.

Danske

Fiskeriministeriet støtter medlemsforslaget og anbefaler nordisk samarbeid.

Naturfredningsforeningen slutter seg til forslaget og gjør samtidig oppmerksom på at også de opprinnelige danske stammer av laks idag er sterkt truet.

Finske

Miljöministeriet konstaterer i sin uttalelse at den opprinnelige vandringsfiskbestanden i Østersjøområdet for det meste er utryddet og at hovedårsaken er at tidligere fritt strømmende elver er forvandlet til bassengkjeder som brytes av kraftverksdammer. Det blir videre bl. a. påpekt at fiskeoppdrett medfører at fiskeribestanden mister verdifulle egenskaper. Miljöministeriet mener medlemsforslaget gir grunn til videre tiltak. Særlig nevnt blir at en i de gamle lakseelvene kunne forsøke å få vandringsvillige fisker til bassenger overfor kraftverksdammene gjennom godt bygde fiske-trapper. Derifra kan en få slikt raseelement til moderfisker som fremdeles har vandringsdriften.

Centralförbundet för fiskerihushållning anser at det vil være verdifullt om behandlingen av spørsmålet om fremme av vandringsfiskbestanden kunne føres på et internasjonalt nivå. Etter Centralförbundets oppfatning er dette den beste måten å løse store felles problem på. Centralförbundet kan ikke støtte forslaget om et rent nordisk prosjekt for å fremme vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniske viken. Forøvrig blir det bl. a. i uttalelsen vist til opprettelsen av den Internasjonale fiskerikommisjonen for Østersjøen og noe av det arbeid som planlegges i kommisjonen vedrørende behandlingen av laksespørsmålet.

Ålands landskapsstyrelse mener det er viktig med nordisk samarbeid for å beholde vandringsfiskbestanden og dens opprinnelige genotyp i Østersjøen. Det blir dessuten pekt på at laks og sjøørret er de viktigste vandringsfiskarter på Åland.

Svenske

Vattenfall sier i sin uttalelse at hovedproblemet med å opprettholde og forbedre laksebestanden i Østersjøen er det intensive havfisket. Dette har medført at den naturlige reproduksjon av laks er truet. Et samnordisk prosjekt for å fremme vandringsfiskbestanden kan derfor være ønskelig. I et slikt prosjekt bør det nøye vurderes hvilke vassdrag som bør inngå. Også svenske vassdrag er aktuelle. Det vil være nødvendig at eksperter fra de nordiske land deltar ved gjennomføringen av prosjektet.

Delegationen för samordning av havsresursverksamheten peker på at situasjonen for den naturlige laksebestanden er kriseartet. Delegasjonen mener en ved nordisk samarbeid bør tilstrebe å studere sammenlignbare elver, først og fremst i Finland og Sverige. En rekke alternativer på slike elver blir nevnt.

Ostkustfiskarens centralförbund anser at alle strandstater omkring Østersjøen må slutte opp om et program som tar sikte på å bedre ivareta ressursene. Programmet må baseres på grundig og relevant forskning omkring sammenhengen mellom økonomi og økologi i Østersjøen. Resultatene som framkommer må deretter behandles i ICES og Østersjøkommisjonen slik at de kan lede til realistiske tiltak.

Sportfiske- och fiskevårdsförbundet viser til at de har arbeidet lenge for å få i stand former for beskyttelse av Østersjølaksen og sjøørret langs kysten av Sverige. Förbundet ser derfor med glede på at dette viktige spørsmål blir tatt opp i Nordisk Råd. I uttalelsen blir det videre pekt på at om ikke hav- og kystfisket etter laks og sjøørret begrenses kommer ingen eller bare et fåtall lakser og sjøørreter tilbake til elvene og en utvikling av fisketurismen blir umulig.

Naturvårdsverket har i flere sammenhenger pekt på behovet for kraftfulle og umiddelbare tiltak for beskyttelse av vandringsfisk og støtter derfor forslaget.

Fiskeristyrelsen gir uttrykk for de samme synspunkter som Komitéen for Bottniske viken, og nevner dessuten Kalix elv som et alternativ som forskningsobjekt på svensk side.

3. Utvalgets synspunkter

Vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniske viken er idag sterkt truet. Økonomisk utvalg vil vise til den alvorlige beskrivelse som blir gitt av situasjonen i medlemsforslaget og remissvarene. Særlig nevnt blir laks og sjøørret ettersom deres naturlige reproduksjon nesten har tatt slutt som følge av oppdemning av elver, rydning og forurensning av tømmerrenner. Økt vern for dette fiskeslag har dessuten blitt diskutert hvert år på de seneste møtene i Fiskerikommisjonen for Østersjøen.

Selv om de kommersielle laksefangstene i Østersjøområdet holdes på et høyt nivå takket være den intensive oppdrettsvirksomheten ser en nå

negative forandringer av fiskepopulasjonens genoppsetning. Utvalget anser det viktig at man innen de nordiske land samarbeider for å beholde disse for Østersjøområdet forannevnte viktige fiskebestander. Østersjøen og Bottniske viken er en unik ressurs hvor det er nødvendig å satse langsiktig for å bevare og øke verdien. Utvalget mener det er behov for omfattende tiltak for fremme av vandringsfiskbestanden. Man bør så langt som mulig streve etter å bevare den opprinnelige bestandens genetiske egenskaper og særpreg som har gjort den veltilpasset for et liv i Østersjøen.

Med hensyn til den alvorlige situasjon for den ville laksen i Østersjøen og Bottniske viken mener utvalget det er ønskelig at så mange innsatser som mulig gjøres med sikte på å fremme vandringsfiskbestanden. Utvalget er således positiv til forslaget om et samnordisk prosjekt. Utvalget vil dessuten peke på at flere av remissinstansene nevner elvene Ume – Vindelälven, Torne älv og Kalix älv som naturlige objekt i forskningsprosjektet på svensk side. Også norske elver blir nevnt som mulige objekt. Utvalget anser videre at det vil være verdifullt om de nordiske land kan bidra til at spørsmålet om fremme av vandringsfiskbestanden blir ført på et internasjonalt nivå. Det er utvalgets oppfatning at alle strandstater omkring Østersjøen bør slutte opp om tiltak som tar sikte på å bedre ivareta ressursene for at en skal kunne oppnå best mulige resultater.

Under henvisning til ovenstående henstiller Økonomisk utvalg om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å iverksette et samnordisk prosjekt for fremme av vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniske viken.

Helsingør, 10. november 1986

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Harald Synnes (Kr.F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag

om befrämjande av vandringsfiskbestånd i Östersjön och i Bottniska viken

(Väckt av Hannu Kemppainen samt Esko Aho, Tytti Isohookana-Asunmaa, Timo Kietäväinen, Tellervo Nousiainen, Seppo Pelttari och Marjatta Väänänen)

Framtiden för de bestånd av värdefiskar, som stiger upp från Östersjön och Bottniska viken in i vattendrag inne i landet, är allvarligt hotad. Av värdefiskarna kan laxen och havsöringen redan anses vara utrotningshotade eftersom deras naturliga reproduktion nästan har tagit slut på grund av uppdämning av älvar, röjning och förorening av flottningsleder. Exempelvis på den finska sidan finns det för närvarande endast två av ursprungligen aderton laxälvar och endast fem av fyrtiosju havsöringsälvar kvar. Fiskarnas möjligheter att ens vandra in i de existerande vattendragen hotas av olika slags projekt.

Hittills har man försökt minska hotet av minskade fiskbestånd i första hand genom fiskebegränsningar och planteringar. Fiskebegränsningar har gjorts närmast på basen av rekommendationer från internationella fiskekommissionen för Östersjön, och på denna grund har man bl a i Finland antagit en lag om begränsning av fisket år 1975 och med stöd av denna stadganden av lägre ordning senare.

Krafthushållningsbyggandet vid vattendrag har under de senaste årtiondena inverkat mest på vandringsfiskbestånden. I byggandets inledningsskede kunde man inte fästa tillräcklig uppmärksamhet på fiskeriekonomiska ålägganden och deras förverkligande. Vården av fiskevatten och befrämjandet av fiskbeståndet har närmast genomförts genom planteringar och genom att organisera fisket.

Genom ökad planteringsverksamhet kan man emellertid inte garantera bibehållandet av fiskbestånden, för fiskarnas genotyp försvagas snabbt och fiskarna "institutionaliseras".

För att vandringsfiskbestånden skall kunna befrämjas och bevaras har man föreslagit olika slags åtgärder. Sådana är bl a byggandet av fiskvägar och fisktrappor, restaurering av gamla flottningsleder och i anslutning därtill byggandet av lekplatser samt stenläggning av leder, byggandet av bottendammar, luftning av vatten, sköljningsavtappningar och byggandet av anordningar för styrning av fiskarnas gång, ändrandet av vattenströmning och byggandet av lekkkanaler.

Om inverkan och effektivitet av ovan angivna åtgärder har man emellertid inte fått tillräcklig klarhet. Exempelvis tidigare erfarenheter av byggandet av fisktrappor i Finland har inte varit speciellt goda. Motsatta erfarenheter finns emellertid, och exempelvis på den svenska sidan vet man att flera fisktrappor fungerar bra.

Befrämjandet av vandringsfiskbestånden skulle ha mångahanda positiva inverknings. Tryggandet av fiskbestånden skulle befrämja fiskerinäringen vad beträffar såväl havs- som insjöfisket. Befrämjandet av fiskbestånden skulle även ha positiva inverknings på turismens utveckling på utvecklingsområdenas svåraste arbetslöshetsområden. Fiskeriekonomisk iståndsättning av vattendrag skulle även medföra arbetsplatser.

Ett nordiskt samarbete för behållande av Östersjöns vandringsfiskbestånd är mycket naturligt. Genom samarbete kunde forskningsresurserna utnyttjas bättre och de i olika länder vunna erfarenheterna tillgodogöras. Ule älvs vattendrag kunde vara ett gott föremål för ett samnordiskt forskningsprojekt på den finska sidan.

Med stöd av det ovan anförda hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett samnordiskt projekt för befrämjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken.

Helsingfors den 27 februari 1986

Hannu Kempainen (K)

Esko Aho (K)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Timo Kietäväinen (K)

Tellervo Nousiainen (K)

Seppo Peltari (K)

Marjatta Väänänen (K)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om återupptagande av Island i kalottidrottssamarbetet

(Medlemsförslaget väckt av Hannu Kemppainen m. fl., se s. 694

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om återupptagande av Island i kalottidrottssamarbetet. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 14 maj 1986, 11 november 1986 och 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås åtgärder för att trygga Islands möjligheter att fortsättningsvis delta i kalottidrottssamarbetet.

I motiveringarna till medlemsförslaget redogörs för den utveckling kalottidrottssamarbetet har genomgått. Det konstateras att Islands deltagande i början av 1970-talet hade en positiv inverkan på kalottidrottssamarbetet. Nu anses dock, enligt förslagsställarna, ekonomiska hinder ha uppstått för Islands medverkan i detta samarbete. Då Islands deltagande klart har stimulerat idrottssamarbetet på kalottområdet önskar man att denna verksamhet kunde fortsätta så regelbundet och på så bred front som möjligt. Då de kretsar som upprätthåller kalottidrotten förlitar sig på frivilligt arbete har finansieringen av verksamheten råkat ut för svårigheter. Idrottsmännen själva har även i hög grad deltagit i finansieringen av verksamheten vilket visar att det vore värdefullt om verksamheten kunde fortsätta. Enligt medlemsförslaget skulle ett stöd för kalottidrotten rikta sig mot områden som i lägre grad har gagnats av det nordiska samarbetet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Danmark

Kulturministeriet

Dansk Idrætsforbund

Finland

Undervisningsministeriet
Länsstyrelsen i Lapplands län
Länsstyrelsen i Uleåborgs län
Idrottens kalottcentrum
Finlands riksidsrottsförbund
Arbetarnas idrottsförbund
Finlands svenska centralidrottsförbund
Ålands landsskapsstyrelse

Island

Islands idrætsförbund

Norge

Kultur- och vitenskapsdepartementet
Norges idrettsförbund

Sverige

Svenska kommunförbundet
Sveriges riksidsrottsförbund
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Länsstyrelsen i Västerbottens län

Remissvaren ger vid handen att främst regionala myndigheter och idrottsorganisationer i Finland, Norge och Sverige är positivt inställda till förslaget och önskar ett fortsatt isländskt deltagande i kalottidrottsamarbetet samt nordiska anslag för att möjliggöra tävlingar såväl på Nordkalotten som i Island. Däremot är Islands riksidsrottsförbund av den uppfattningen att idrottsamarbetet mellan Island och det övriga Norden bör utvecklas mångsidigt och att nordiska anslag inte bör anvisas detta samarbete så att det begränsas till bestämda regioner. De övriga riksidsrottsförbunden i Norden stöder det isländska förbundet, och förbunden har även gemensamt fattat beslut om att "för närvarande inte initiera någon utökning av kalottsamarbetet att omfatta Island."

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Positiva

2.1.1 Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet konstaterar i sitt yttrande att det nordiska samarbetet inom idrott stöds genom att i ministerrådets budget anslag årligen beviljas för att aktivera samarbetet mellan Grönland, Island, Färöarna, Spetsbergen och det övriga Norden. Sedan år 1986 har dessa medel även använts för det samiska idrottsamarbetet och det nordiska skol-

idrottssamarbetet, dock inte för kalottsamarbetet. Enligt ministeriet torde det huvudsakliga intresset i Island vara inriktat på deltagande i nordiska mästerskapstävlingar och inte i så hög grad i kalottsamarbetet. Ministeriet anser dock att kalottsamarbetet även kunde få stöd ur ministerrådets medel och att Islands deltagande på detta sätt kunde stödjas om Island så vill. En förutsättning är att anslagen kan ökas.

Länsstyrelsen i Lapplands län understöder medlemsförslaget. Enligt länsstyrelsen borde varje land svara för de kostnader som kalottidrotts-samarbetet föranleder, så att bristen på medel inte skulle utgöra ett hinder för ett resultatrikt samarbete.

Länsstyrelsen i Uleåborgs län anser att de ekonomiska svårigheter som förorsakas av långa resor kunde minskas om Nordiska rådet tog en positiv ställning till medlemsförslaget och ekonomiska förutsättningar för kalottidrottssamarbetet kunde garanteras.

Idrottens kalottcentrum konstaterar att idrottssamarbetet på Nordkalotten har långa traditioner och en stark ställning bland idrottsfolket. De bidrag som föreningen får från undervisningsministeriet täcker ungefär hälften av totalkostnaderna vilket leder till stora problem när idrottstävlingar skall arrangeras. Sedan Island i början av 1970-talet kom med i kalottidrotten i simning och friidrott ökades den ekonomiska belastningen ytterligare. Tillsammans med Sverige och Norge fattades på kalottkonferensen 1985 beslut om att inte delta i de kalottmatcher som går av stapeln i Island, om inte medel för att täcka resekostnaderna kan anvisas ur samnordiska källor. Samtidigt konstaterades att Island fortsättningsvis kan delta i de matcher som arrangeras i Sverige, Finland och Norge. Föreningen anser att enbart ekonomiska omständigheter hindrar ett isländskt deltagande i samarbetet.

Arbetarnas idrottsförbund har en positiv inställning till medlemsförslaget och understöder den föreslagna rekommendationen. Förbundet fäster stor uppmärksamhet vid att ekonomiskt stöd för kalottidrottssamarbetet kan ökas för att säkerställa Islands deltagande.

Finlands svenska centralidrottsförbund konstaterar att kalottsamarbetet av geografiska skäl inte direkt rör organisationen. Förbundet hoppas emellertid att behandlingen av medlemsförslaget skall leda till ett för islänningarna positivt avgörande.

Ålands landskapsstyrelse meddelar att man inte har några invändningar mot det väckta förslaget.

2.1.2 Norska remissyttranden

Kultur- och vitenskapsdepartementet ställer sig positivt till medlemsförslaget, då det är av väsentlig betydelse att Island får möjligheter att delta regelbundet i kalottidrottssamarbetet. Frågan bör enligt departementet i första hand bedömas i anslutning till ministerrådets stödordning för nordiskt idrottssamarbete.

2.1.3 Svenska remissyttranden

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller i sitt yttrande att idrottsrörelserna på Nordkalotten bedriver ett kontinuerligt och brett samarbete. Under år 1986 anordnas 24 kalottkamper. Uppskattningsvis 1 500 idrottare deltar. Island har sedan början av 1970-talet deltagit i samarbetet men av ekonomiska skäl är Island inte med i 1986 års kalottkamper. Medlemsförslaget överensstämmer väl med de krav som har framförts från idrottsrörelsen på Nordkalotten och länsstyrelsen tillstyrker därför förslaget.

Länsstyrelsen i Västerbottens län tillstyrker medlemsförslaget. Enligt länsstyrelsen är det väsentligt att det nordiska samarbetet på regional nivå intensifieras. Länsstyrelsen ser idrottssamarbetet som en del av ett vidare kulturellt samarbete, och anser att samarbetet bör ges sådana förutsättningar att även Island kan delta fullt ut.

2.2 Negativa eller avsaknad av ställningstagande

2.2.1 Danska remissyttranden

Kulturministeriet meddelar att man för närvarande inte har några kommentarer till förslaget.

Dansk Idrætsforbund konstaterar att kalottidrottssamarbetet ofta har diskuterats på Nordisk fælleskomité's möten (de nordiska centralidrottsförbundens samarbetsorgan). Dansk Idrætsforbund har intagit den hållningen att det inte är en angelägenhet som berör förbundet. Vid mötena har det framgått att Island inte har några önskemål om att delta i kalottidrottssamarbetet. Med hänvisning till sin tidigare inställning till frågan finner Dansk Idrætsforbund att förbundet inte kan ta ställning till det framlagda medlemsförslaget.

2.2.2 Finländska remissyttranden

Finlands riks-idrottsförbund konstaterar att idrottens kalottverksamhet huvudsakligen består av tävlingar i olika grenar mellan idrottare från Nord-Finland, Nord-Sverige och Nord-Norge. Tidvis har även Island deltagit speciellt i friidrotts- och simtävlingar, även om Island inte officiellt hör till kalottidrottsområdet. Förbundet meddelar att det framlagda medlemsförslaget har diskuterats vid ett möte mellan de nordiska centralidrottsförbunden i maj 1986. Vid mötet väckte det förvåning att förslaget inte på förhand hade diskuterats med Islands idrottsförbund, den organisation förslaget egentligen berör och vars resurser förslaget speciellt inverkar på. På idrottsförbundens fælleskomité-möten har man flera gånger behandlat frågan om Islands deltagande i kalottverksamheten. Vid kommitténs möte 1983 konstaterade Islands representanter att landets medverkan i kalottidrott inte är aktuell på någon nivå av ekonomiska skäl. Då Island inte heller är officiell medlem i Nordkalotten beslöt kommittén enhälligt att det för närvarande inte finns grund för att utvidga kalottsamarbetet till att

omfatta även Island. Island har även senare bekräftat att man inte önskar delta i kalottverksamheten. Islands önskan är att de resurser landet har, och de som kan anvisas ur nordiska medel, kunde användas för att öka det allmänna idrottssamarbetet mellan Island och de övriga nordiska länderna. Därefter skulle det vara Islands angelägenhet att prioritera i vilken mån kalottidrotten skall ingå i idrottsutbytet. Då Finlands riksidsrottsförbund har varit med om att fatta de ovan refererade samnordiska besluten kan förbundet inte understöda medlemsförslaget.

2.2.3 *Isländska remissyttranden*

Islands idrætsförbund framhåller att Island aldrig har deltagit i Nordkalottssamarbetet. På idrottsområdet består sammanslutningen uteslutande av föreningar i de norra delarna av Norge, Sverige och Finland. Däremot har islänningarna ibland deltagit i tävlingar på Nordkalotten. Detta deltagande har emellertid oftast inställts på grund av de stora omkostnader deltagandet medför. Den isländska hållningen har upprepade gånger kommit till uttryck vid möten mellan de nordiska riksidsrottsförbunden. Enligt Islands idrottsförbund bygger det framlagda medlemsförslaget, som ensidigt berör Island, till väsentlig del på okunskap, och något samråd med Islands idrottsförbund har inte ägt rum i denna fråga. Man hälsar med glädje det växande intresset hos politikerna för nordiskt idrottssamarbete och meddelar samtidigt att förbundets bestämda princip beträffande anslag av nordiska medel är att dessa inte skall begränsas till vissa regioner, utan att det ankommer på idrottsförbundet att disponera anslagen till en mångsidig utbyggnad av det nordiska idrottssamarbetet. Avslutningsvis hänvisar idrottsförbundet till det möte som skall hållas mellan representanter för de nordiska riksidsrottsförbunden och Nordiska rådets kulturutskott i november 1986. Förbundet föreslår att medlemsförslaget tas till behandling vid detta möte.

2.2.4 *Norska remissyttranden*

Norges idrettsförbund kan för sin del inte förorda förslaget. Förbundet framför liknande motiveringar som i yttrandena från det finska och det isländska riksidsrottsförbundet.

2.2.5 *Svenska remissyttranden*

Svenska kommunförbundet avstår från att avge yttrande.

Sveriges riksidsrottsförbund avstyrker förslaget. Ställningstagandet motiveras på samma sätt som av det finska, isländska och norska riksidsrottsförbundet.

3. Utskottet

Kulturutskottet konstaterar att remissbehandlingen av medlemsförslaget har utvisat att främst regionala myndigheter och idrottsorganisationer i Finland, Norge och Sverige är positivt inställda till förslaget och önskar ett fortsatt isländskt deltagande i kalottidrottssamarbetet.

Vidare konstaterar utskottet att Islands riksidsrottsförbund är av den uppfattningen att idrottssamarbetet mellan Island och övriga delar av Norden bör utvecklas mångsidigt, och att nordiska anslag inte bör anvisas samarbetet så att detta begränsas till bestämda regioner. Denna inställning har redovisats såväl i remissvar som vid en höring med representanter för de nordiska riksidsrottsförbunden under kulturutskottets möte i Helsingör den 11 november 1986.

Då det således har framgått att det inte i Island finns önskemål om särskilda åtgärder i den form som föreslås i medlemsförslaget, och då även de övriga nordiska riksidsrottsförbunden har anslutit sig till den isländska uppfattningen, finner kulturutskottet inte anledning att förorda den i medlemsförslaget föreslagna rekommendation.

Utskottet kommer i ett betänkande över medlemsförslaget A 753/k om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden att anlägga närmare synpunkter på inriktningen av idrottssamarbetet på nordiskt plan.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet

att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 29 januari 1987

Eiður Guðnason (A.)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om återupptagande av Island i kalottidrotts-samarbetet

(Väckt av Hannu Kempainen samt Mikko Elo, Margit Hansen-Krone, Guðrún Helgadóttir, Tytti Isohookana-Asunmaa, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Thea Knutzen, Arnljot Norwich, Tellervo Nousiainen, Seppo Pelttari, Páll Pétursson och Asbjørn Sjøthun)

Det nordiska samarbetets kraft grundar sig i hög grad på att det har uppstått och skapats fungerande kontakter som berör vida medborgarkretsar mellan samtliga nordiska länder. Den likartade kulturbakgrunden och kultursamarbetet har varit centrala faktorer i skapandet av kontakterna. Motion och idrott är kanske den mest betydelsefulla kulturbranschen och kanske också den kulturbransch som lättast drar folk till samarbetet.

Regionalt samarbete är också en stark resurs för det nordiska samarbetet. Inom Nordkalotten har samarbete i talrika frågor varit naturligt, och samarbetsformerna har uppstått spontant.

Motions- och idrottssamarbetet mellan nordliga områden har redan före andra världskriget inletts mellan Finland och Sverige. Norge kom med i kalottidrotten vid 1950-talets början. För närvarande omfattar det regelbundna kalottidrottssamarbetet ett tjugotal olika idrottsgrenar.

Ett intressant och aktivitetsökande tillskott till kalottidrottssamarbetet kom vid 1970-talets början genom Islands deltagande. Regelbundet har Island deltagit i friidrott och simning. Sådana idrottsgrenar i vilka Island dessutom skulle kunna delta är speciellt olika bollspel och kraftsport.

Nu tycks det tyvärr uppstå ekonomiska hinder för Islands medverkan i kalottidrottssamarbetet. För Island utgör kontakternas upprätthållande den största belastningen, då de i samarbetet mellan fyra parter måste resa den långa vägen tre gånger av fyra.

Islands deltagande har klart stimulerat idrottssamarbetet på kalottområdet. Allmänt sett måste det också ur det nordiska samarbetets synpunkt anses nyttigt och stärkande av den nordiska identiteten att denna verksamhet kunde fortsätta så regelbundet och på så bred front som möjligt. Då de kretsar som upprätthåller kalottidrotten i alla de nordiska länderna förlitar sig på frivilligt arbete, vilket å andra sidan sker utanför den egentliga föreningsverksamheten, har finansieringen av deras verksamhet trots dess betydelsefullhet råkat ut för svårigheter. Fortsättande av verksamheten måste anses värdefullt speciellt från den synpunkten att idrottsmännen själva i hög grad har deltagit i finansieringen av verksamheten.

Kalottidrotten måste anses värdefull också därför att den, på en nivå strax under den egentliga internationella toppidrotten, erbjuder möjligheter för flera att delta i idrottssamarbetet över gränserna. På denna nivå har inte heller toppidrottens följdföreteelser som överbetonad kommersialism, blivit ett problem för verksamheten.

De insatser som gjorts i det nordiska samarbetet riktar sig ofta mot de södra delarna av länderna och huvudstadsregionerna. Island har heller inte ofta gagnats av gemensamma projekt. Ett stödjande av kalottidrotten skulle rikta sig mot områden som i lägre grad har gagnats av det nordiska samarbetet.

Mot bakgrund av det ovanstående hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder, varigenom Islands möjligheter att fortsättningsvis delta i kalottidrottssamarbetet tryggas.

Köpenhamn den 3 mars 1986

Hannu Kemppainen (K)

Mikko Elo (Sdp)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Ilkka Kanerva (Kok)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Thea Knutzen (H)

Arnljot Norwich (H)

Tellervo Nousiainen (K)

Seppo Peltari (K)

Páll Pétursson (F.)

Asbjørn Sjøthun (A)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Páll Pétursson m. fl., se s. 720

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden. Utskottet har behandlat förslaget på sitt möte i Helsingör den 11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget utmynnar i två rekommendationsförslag, nämligen

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.

2. Nordiska rådet rekommenderar vidare de nordiska ländernas regeringar att i tillämpliga delar ansluta sig till det europeiska handlingsprogrammet mot cancer.

Förslagsställarna gör en statistisk beräkning, att om ingenting händer som ändrar medelåldern eller sjukligheten i cancer kommer över 30% av de 22 miljoner personer som nu lever i de nordiska länderna att insjukna i cancer under sin livstid. Från år 2000 kommer årligen 110 000 personer att insjukna i cancer i Norden och omkring 55 000 att dö till följd av sjukdomen. År 2000 kommer i de nordiska länderna att leva omkring 850 000 människor med en cancersjukdom.

Motsvarande beräkningar gjorda av EG anger att i hela Europa omkring 2 miljoner människor insjuknar i cancer år 2000 och hälften kommer att avlida till följd av sjukdomen. Stats- och regeringschefer i EG-länderna har fattat ett principbeslut om ett handlingsprogram mot cancer. Man anser att med bättre utnyttjande av redan nu befintlig kunskap beträffande förebyggande åtgärder, diagnostik och behandling kan antalet döda i cancersjukdomar minska med 10–15%. Världshälsoorganisationen (WHO) som i sitt program för Europa "Hälsa för alla år 2000" delar denna bedömning och

pekar på att cancer förekommer i alla åldersgrupper och att dödligheten skulle kunna reduceras med minst 15 % bland cancerpatienterna under 65 år.

För att det nordiska länderna skall uppnå detta mål bör man enligt förslagsställarna arbeta för ökad samordning på bred front genom förebyggande åtgärder, vård (dvs diagnostik, behandling och rehabilitering) forskning och utbildning. Ny kunskap om betydelsen av olika miljöfaktorer, levnadsvanor och yrkesexpositionen bör tas till vara genom vetenskapligt, väl underbyggd, omsorgsfullt utformad och varsamt genomförd hälsoinformation. Nordiskt samarbete kring dessa frågor skulle underlätta den verksamheten.

Hälsoundersökning, avseende cancer förordas även, dock med en sådan uppläggning att masshälsundersökningens för- och nackdelar kan kartläggas och utvärderas. Samordning mellan de nordiska länderna vid planering och gemensam utvärdering av dessa masshälsundersökningar skulle påskynda utvecklingen.

Vad gäller diagnostik, behandling och rehabilitering anser förslagsställarna att man i de nordiska länderna tar tillvara de möjligheter som öppnats genom utvecklingen av behandlingsmetoderna genom utvecklingen inom kirurgin och radioterapi samt genom tillkomsten av nya behandlingsmetoder, såsom cytostatika, hormoner och s. k. antihormoner. Nya metoder finns under utveckling med hjälp av interleukiner, monoklonala antikroppar och interferoner. Ökad förståelse för tumörsjukdomens natur växer fram genom molekylärbiologisk forskning och upptäckten av onkogener vilket kommer att öppna nya behandlingsvägar.

Inom EG och i Östeuropa bygger man upp särskilda regionala cancer sjukhus, där alla kliniska specialiteter, laboratorier, röntgenavdelningar och all personal är specialiserad uteslutande för cancervården. I de nordiska länderna är sjukvården redan regionalt organiserad och det är angeläget att cancervården vid de befintliga regionsjukhusen utformas så att den kan fylla samma funktioner som separata cancersjukhus i andra länder. Vid regionsjukhusen bör dessutom finnas onkologiska centra med ansvar för att stödja och samordna cancervården utanför dessa sjukhus och även ha till uppgift att bevaka psykosociala aspekter av cancervården. Vidare bör man möjliggöra regelbundna sammankomster mellan företrädare för onkologiska centra i de nordiska länderna.

I många avseenden har Norden enastående förutsättningar för cancerforskning. De befolkningsbaserade cancerregistren ger internationellt sett unika förutsättningar för epidemiologisk och klinisk cancerforskning. Grundforskningen ger ökade kunskaper om tumörsjukdomarnas uppkomst och natur. Klinisk cancerforskning förutsätter ofta samarbete mellan flera centra, varvid Danmark är föregångslandet i Norden. EG-länderna har samordnat sin kliniska forskning genom en särskild organisation, EORTC. Förslagsställarna anser att åtgärder bör vidtas för att underlätta samarbete

mellan de nordiska länderna och EORTC beträffande klinisk forskning, registrering och utbildning. Dessutom bör – dock genom fortsatta gemensamma satsningar – tas tillvara de särskilda förutsättningar som finns i de nordiska länderna för epidemiologisk, klinisk och experimentell cancerforskning samt integration mellan dessa.

I flera nordiska länder råder idag en brist på onkologiskt utbildade läkare. Utbildningen av läkarna och den övriga personalen bör dimensioneras så att år 2000 behovet av onkologisk expertis kan tillgodoses även utanför regionsjukhusen. Den mycket snabba utvecklingen inom cancer vården och cancerforskningen kommer att ställa särskilda krav på efterutbildning. Väsentliga fördelar kan uppnås genom utveckling av det samarbete som finns mellan de nordiska länderna, eftersom de enskilda länderna har otillräckligt underlag för genomförande av vissa för vidare- och efterutbildning betydelsefulla kurser. Åtgärder bör sålunda vidtas för att underlätta gemensamma nordiska kurser för vidare- och efterutbildning inom cancer vården, men dessutom för att underlätta de nordiska ländernas medverkan i olika utbildningsprogram inom EORTC.

För att åstadkomma samordnade insatser mot cancer i Norden bör sålunda, i likhet med vad som redan beslutats inom EG, ett nordiskt handlingsprogram mot cancer antas. I vissa avseenden kan behoven lämpligen tillgodoses på europeisk bas. I andra måste dock de särskilda problem och förutsättningar som är gemensamma för de nordiska länderna beaktas.

2. Remissinstanser

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har inkommit med yttranden:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan
Nordiska läkemedelsnämnden
Nordisk samarbetsnemnd för medicinsk forskning

Danmark

Sundhedsstyrelsen
Statens seruminstitut
Foreningen Norden
Patientsammenslutningen Danmark
Den Almindelige Danske Lægeforening
Amtsrådsforeningen
Kræftens Bekæmpelse
Cancerregistret
Kræftforskningsinstituttet

Dansk Selskab for Cancerforskning
Dansk Selskab for hoved- og halsonkologi

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Helsingfors universitet
Kuopio universitet
Åbo universitet
Uleåborgs universitet
Finlands Stadsförbund
Suomen Kunnallisliitto (Finska kommunförbundet)
Finlands svenska kommunförbund
Finlands Läkarförbund
Cancerföreningen i Finland
Ålands landskapsstyrelse

Island

Hälso- och försäkringsministeriet
Medicinalstyrelsen
Läkarföreningen
Islands cancerförening
Statssjukhusens styrelse

Norge

Sosialdepartementet
Kultur- og vitenskapsdepartementet
Den Norske Lægeförening
Landsforeningen mot kreft
Norsk Forening til Kreftens Bekjempelse
Norske Kommuners Sentralforbund

Sverige

Socialstyrelse
Universitets- och högskoleämbetet, UHÄ (med underremisser)
Medicinska forskningsrådet
Landstingsförbundet
Svenska läkaresällskapet
Sveriges läkarförbund
Riksföreningen mot cancer – Cancerfonden

2.1. Remissinstanser som särskilt vill prioritera förebyggande insatser inklusive tidig upptäckt ("sekundärt förebyggande")

Nordiska hälsovårdshögskolan tillstyrker ett gemensamt nordiskt handlingsprogram liksom att senare bredda programmet genom att ansluta sig till och därmed ytterligare förstärka EG:s handlingsprogram. Utbildning i cancersjukdomens profylax och epidemiologi ingår i hälsovårdshögskolans utbildning, och med sin centrala ställning i nordisk folkhälsovetenskap bör skolan kunna komma att spela en viktig roll i ett gemensamt nordiskt handlingsprogram mot cancer.

Cancerkoordinationsgruppen i Danmark anser att medlemsförslaget lägger för stor vikt vid diagnostik och behandling, medan förebyggande insatser – utöver hälsoundersökningar för tidig upptäckt, s. k. sekundär prevention – är alltför lågt prioriterade. Den primära preventionen, dvs att minska exponeringen för cancerframkallande ämnen, måste tas in starkare i det nordiska handlingsprogrammet.

Förebyggande insatser bör sålunda särskilt inriktas på minskad exponering i miljön och arbetsmiljön. Särskild vikt bör läggas vid forskning och upplysning om miljöfaktorer, såsom kostens sammansättning, alkohol, tobak och cancerframkallande ämnen i arbetsmiljön. Gruppen uppmanar Nordiska rådet att ta in ett förslag från WHO om ett regionalt program för förebyggande av arbetsmiljöbetingad cancer.

Sundhedsstyrelsen i Danmark betonar värdet av internationellt och nordiskt samarbete vid förebyggande arbete, då samarbete kan minska resursåtgången om man tar hänsyn till de olika ländernas särskilda förutsättningar. Vad gäller hälsoinformation hänvisas till kommande förslag från Nordisk Cancerunion. Vad gäller miljöfaktorer och levnadsvanor bör rökningen prioriteras särskilt högt, varvid man måste uppmärksamma de skillnader som finnes mellan länderna vad gäller annonsering. Vad gäller arbetsmiljö hänvisas till pågående samarbete om utarbetande av kriteriedokument med titeln "Hälsa och arbete".

Bredare hälsoundersökningar bör endast utföras enligt WHO:s kriterier. Det noteras, att man kan tänka sig t. ex. ett nordiskt samarbete kring screeningundersökningar för tidig upptäckt av livmodercancer eller bröstcancer, såsom sker i Sverige, men styrelsen noterar att en värdering av tillämpning i Danmark av sådana undersökningar redan pågår. Vad gäller diagnostik, behandling och rehabilitering ser styrelsen möjlighet till nordisk insats på det psykosociala området. Vad gäller forskning och utbildning framhålles den kliniska forskningens framskjutna ställning i Danmark och fördelarna med samnordiska kurser som ett led i vidareutbildningen av läkare och annan personal.

Sammanfattningsvis bör sålunda det förebyggande arbetet ges största vikt i ett nordiskt samarbete, som bör vila på ett grundläggande utredningsarbete för att fastställa ramarna för konkreta åtgärder och belysa de ekonomiska konsekvenserna.

Cancerregistret anser, att avsnittet om förebyggande insatser i medlemsförslaget är för kort och vagt. I själva verket har de senaste årtiondenas forskning lett till identifiering av ett antal riskfaktorer så att det idag finns ett solitt vetenskapligt grundlag för förebyggande åtgärder. Den viktigaste faktorn är tobaksrökning, men även tobakstuggning är en risk. Även alkohol, inte minst i förening med rökning är en riskfaktor för cancer i övre andningsorgan, munhåla och matstrupe. Vidare pekas på en rad faktorer i arbetsmiljön, solljus och sexualvanor. Det finns grundad misstanke att en stor andel av alla cancerfall kan tillskrivas kosten men det saknas ännu mer specifik information om olika kostformers betydelse.

Cancerregistret anser att det av rådets rekommendation klart bör framgå att cancer på grundval av nuvarande vetande kan förebyggas genom lagstiftning/reglering och genom upplysning. Följande exempel ges:

- förbud mot användning av cancerframkallande ämnen respektive reglering av koncentrationen av sådana ämnen i produkter eller miljö,
- märkning av produkter som innehåller cancerframkallande ämnen,
- begränsning av reklam och försäljning av cancerframkallande produkter,
- upplysning om tobakens skadeverkningar,
- upplysning om övriga risker (alkohol, solbad, sexualvanor, kostvanor).

Cancerregistret noterar att tidig diagnostik av t. ex. livmodercancer och bröstcancer har förebyggande verkan men anser att den största verkan av screeningundersökningar uppnås om de erbjuds hela befolkningen. Tillsammans med ökade insatser för tidig diagnostik bör övervakning ske av förekomsten av cancerframkallande ämnen i samhället.

Genom sina cancerregister har de nordiska länderna enastående förutsättningar för epidemiologisk cancerforskning liksom för att utvärdera olika behandlingsmetoders effekter.

Slutligen betonas vikten av internationellt samarbete; både den europeiska European Organization for Research and Treatment of Cancer, EORTC och WHO:s forskningscenter i Lyon (IARC).

Patientsammanslutningen Danmark anser det särskilt viktigt att man i ett handlingsprogram avsätter resurser för att informera ländernas befolkningar om den dagliga kostens inflytande på utvecklingen av cancer. Sammanslutningen anser vidare att man i största möjliga utsträckning bör ta med de alternativa behandlingsformerna, även om det inte accepteras i alla länder att dessa kan ha förebyggande eller botande effekter. Många patienter som fått beskedet att de måste leva med sin sjukdom har vänt sig till naturläkare, homeopater, zonerapi, selenbehandling osv. Även om långt ifrån alla blir hjälpta härav finns det så många "hopplösa fall" som blivit botade härav att ingen fördomsfri vetenskapsman torde vilja avfärda naturmedicin som övertro eller tillfälligheter.

Finska kommunförbundet pekar på att samtidigt som uppfattningen om att cancersjukdomarna är betingade av miljön har blivit starkare, har

stråvan till prevention tilldragit sig mer uppmärksamhet än tidigare. Därför tillstyrks nordiskt handlingsprogram om förebyggande och vård av cancersjukdomar samt om arrangerande av forskning och utbildning som ett stöd för genomförandet av de nationella cancerprogrammen. Genomförandet av förslaget är väl motiverat inte enbart för att minska det mänskliga lidandet som cancer medför utan även därför att de ökade sjukdomsfallen inom kort förorsakar en outhärdlig belastning på hälsovården. Vidare rekommenderas att de nordiska ländernas regeringar i tillämpliga delar ansluter sig till det europeiska handlingsprogrammet mot cancer.

Finlands svenska kommunförbund instämmer i medlemsförslagets bedömning, att en samordning av tillgängliga resurser på området är en förutsättning för ett framgångsrikt bekämpande av cancersjukdomarna. En samordning har redan skett, inom ramen för EG och världsomfattande inom ramen för WHO:s verksamhet.

Finlands stadsförbund anser att cancer visat sig vara en med levnadsstandarder sammanhängande sjukdom, så att insjuknande syns öka samtidigt som levnadsstandarder blir högre. Delvis kan detta förklaras med hänvisning till miljöföroreningar, som är en följd av industrialiseringen, samt av det omfattande bruket av kemikalier. Cancerns uppkomstmekanism har ännu inte slutligt utretts, och allt borde göras för att effektivisera forskningen och för att informera om dess resultat i syfte att förebygga cancer och förbättra vårdmöjligheterna.

Vidare hänvisas till EG-samarbetet, som man bör öka sina kontakter med – och tillstyrkes att ett motsvarande samarbete ingångsätts och systematiskt ökas även i de nordiska länderna. De nordiska länderna utgör vad beträffar levnadsförhållanden, levnadssätt och kulturtraditioner ett relativt enhetligt område, där bl. a. forskningsresultat från ett land också kan tillämpas i ett annat land i fråga om canceretiologin. Vidare kan man komma överens om arbetsfördelningen inom forsknings- och vårdområdet samt arrangera en gemensam utbildning och därigenom inbespara omkostnader.

Cancerföreningen i Finland pekar på att en av statsrådet tillsatt cancerkommitté 1984 ansett det nödvändigt att rekommendera förebyggande åtgärder för att minska den fara som cancersjukdomarna utgör. Den svenska statliga utredningen kom fram till liknande resultat. I båda dessa betänkanden betonades det, att man genom att främja forskningen har en möjlighet att utveckla de förebyggande åtgärderna.

Cancerföreningen anser det också viktigt, att man parallellt med förebyggande åtgärder utvecklar diagnostiken, vården och rehabiliteringen. Om dessa funktioner skall kunna utvecklas behövs mera resurser för vidareutbildning. Slutligen rekommenderar föreningen att regeringarna i Norden ansluter sig till det europeiska cancerbekämpningsprogrammet i tillämpliga delar.

Helse- og trygdeministeriet i Island erinrar om att Island 1984 under-

tecknat ett samarbetsavtal med WHO och andra europeiska länder om förebyggande av kroniska sjukdomar och att hälsoministern nyligen lagt fram ett förslag om utarbetande av en hälsoplan på grundval av WHO:s program "Hälsa för alla år 2000" där huvudvikten till stor del läggs på förebyggande hälsovård. Vidare hänvisas till framgångsrika resultat i Island vid spårande av cancer i livmoderhalsen genom hälsoundersökningar samt landets lagstiftning mot rökning, som väckt uppmärksamhet i utlandet. Arbete pågår för att organisera tidig diagnostik av bröstcancer och en specialiserad canceravdelning byggs upp vid Rigshospitalet i Reykjavik.

Karolinska institutet i Sverige anser, att tillgänglig forskning bekräftar medlemsförslagens bedömning av förväntad sjuklighet och dödlighet i cancer medan det är svårare att uttala sig om den i medlemsförslaget angivna möjligheten att minska det förväntade antalet döda i cancersjukdomar med 10–15%. Den uppgiften kan i bästa fall uppfattas om en kvalificerad gissning, även om den stöds av experter inom EG och WHO. Under de senaste åren har ny kunskap erhållits om uppkomsten av flera av de vanligaste tumörformerna. Tillämpningen av den kunskapen förutsätter dock förändringar i våra levnadsvanor. Främsta medlet för att påverka attityder och vanor torde vara information. Som exempel på framgång härvidlag nämns att de två senaste decenniernas ständiga ökning av lungcancer har ersatts av en minskning bland män i storstäder men inte hos landsortsbefolkningen eller kvinnor i storstäder. Förklaringen är ändrade attityder till tobaksbruk som återspeglar sig i en minskning av konsumtionen av cigaretter med 3%, cigarrer med 7% och piptobak med 14% under 1985 i Sverige.

Insamling och tillämpning av ny cancerepidemiologisk kunskap kan underlättas genom nordiskt samarbete och gemensamma europeiska aktioner. Som exempel kan nämnas åtgärder för att minska försäljningen av tobak på internationella flygplan och flygplatser. Informationskampanjer genomförda i internationellt samarbete kan få större genomslagskraft, varför man tillstyrker anslutning till EG:s handlingsprogram, där Sverige – liksom Schweiz redan fått – kan erhålla status som observatör. Det är dock angeläget att all hälsoinformation som erbjuds av samhället är vetenskapligt väl underbyggd och genomförd med varsamhet för att inte öka skräcken för cancer. Mycket talar för att man i en nära framtid får en vetenskaplig allt bättre underbyggd information om kostens betydelse för uppkomsten av de vanligaste tumörformerna.

Som exempel på framgången med masshälsoundersökningar för tidigdiagnostik av cancer nämns att dödligheten i den i Sverige vanligaste tumörformen, bröstcancer, kan minskas med 30% genom regelbundna masshälsoundersökningar med mammografi. Nackdelarna med dessa undersökningar och den optimala uppläggnings har dock inte blivit kartlagda. Framtida masshälsoundersökningar bär därför ges en uppläggning som möjliggör analys och bedömning av nackdelarna. Samarbete främst

med övriga nordiska länder skulle öka säkerheten och påskynda utvärderingen av masshälsoundersökningars för- och nackdelar.

Vad gäller behandlingen påpekas, att flera nya behandlingsmetoder är under utprovning. Den moderna cancerterapi kräver allt oftare kombination av flera behandlingsmetoder hos samma patient, och antalet tänkbara behandlingskombinationer har ökat. Forskning syftar till optimering av behandlingsmetoderna och förutsätter ofta tillgång till stora patientmaterial och därmed samarbete mellan flera centra. EG-länderna har samordnat denna form av cancerforskning genom en särskild organisation, EORTC.

Samarbete med EORTC skulle underlätta utvecklingen i Norden. Resultaten av epidemiologiska studier är ofta utgångspunkten för förebyggande åtgärder. Bra cancerstatistik och goda epidemiologiska kunskaper är dessutom en förutsättning för utvärdering av masshälsoundersökningar. Samarbete mellan de nordiska länderna, som har likartade förutsättningar, är därför mycket angeläget. Det skulle erbjuda en befolkningsbas på över 20 miljoner. Samarbete med flera europeiska länder behövs dessutom vid studier som kräver större befolkningsunderlag. Sverige är anslutet till EG:s samarbetsorganisation för cancerepidemiologiska studier, IARC.

Vidare betonas värdet av onkologisk grundforskning där Sverige lämnat betydelsefulla bidrag. Det är angeläget att den forskningen, som är mycket resurskrävande, får möjligheter för fortsatt utveckling. De senaste årens snabba utveckling ställer också krav på utbildning av läkare och övrig personal. Den snabba expansionen av cancervården har medfört att Sverige, liksom övriga europeiska länder, har brist på onkologer. Därför instämmer institutet i förslaget om gemensamma nordiska kurser för vidare- och efterutbildning och förordar att dessutom åtgärder vidtages för att underlätta de nordiska ländernas medverkan i utbildningsprogram som organiseras av EORTC.

Universitetet i Linköping anser att man bör utnyttja de kunskaper och den potential för utvecklingsarbete, som finns vid universitetssjukhuset, bl. a. dess program för utveckling och tillämpning av förebyggande åtgärder. I Linköping finns en unik och positiv erfarenhet av hälsokontroll med mammografi. Utbildnings- och forskningsnämnden vid universitetet skulle välkomna ett svenskt och nordiskt samarbete för att optimera effekten av denna hälsokontroll och utsträcka verksamheten till andra vanliga cancersjukdomar.

Det är som förslagsställarna påpekar väsentligt att ta tillvara ny kunskap om levnadsvanor, miljöfaktorer och yrkesexponering. Hittills har samhället på ett flagrant sätt misslyckats med att föra ut kunskap om väl etablerade riskfaktorer, som rökvanor. Det behövs ett omfattande vetenskapligt underbyggt utvecklingsarbete kring hälsoinformation.

Enligt *Universitetet i Lund*, medicinska fakulteten talar allt för att miljöfaktorer utgör främsta orsaken till cancer. Av idag kända faktorer är tobak den i särklass mest betydelsefulla. Gemensamma satsningar att begränsa

tobaksbruket behövs därför. Dock är det angeläget att all hälsoinformation är vetenskapligt väl underbyggd och att den genomförs med varsamhet. Ny kunskap behöver tas fram rörande effekterna av olika former av hälsoinformation samtidigt som forskningen rörande andra miljöfaktorer måste gå vidare.

Problematiken kost och cancer är högaktuell. Kausalsamband är långt ifrån dokumenterade, men denna osäkerhet framkommer inte i allmänna debatten med önskvärd tydlighet. Endast fortsatt forskning kan ge klarare besked. Insamling och tillämpning av ny cancerepidemiologisk kunskap kan här underlättas genom nordiskt och europeiskt samarbete.

Tanken att upptäcka cancer innan den ger symptom är i och för sig god med tanke på chanser till förenklad behandling och till den teoretiska chansen till ökad överlevnad. Mycket talar för att den gynekologiska hälsokontrollen förklarar en del av den minskade dödligheten i livmodercancer. Strikt vetenskaplig bevisning saknas emellertid för detta ännu efter 25–30 år.

Det är alltså av största betydelse att nyare och kostsamma hälsoundersökningar blir underkastade noggrann vetenskaplig prövning redan från början. Tämligen färsk och mycket uppmärksammade rapporter talar för minskad dödlighet i bröstcancer till följd av masshälsoundersökningar med mammografi. Den optimala uppläggningsen borde dock klaras ut innan mammografi sätts igång i stor skala. Samarbete främst med övriga nordiska länder skulle påskynda denna angelägna utvärdering.

Vad gäller diagnos och behandling konstateras, att någon EORTC-liknande organisation finns inte inom Norden, men på intressebasis har ett par interskandinaviska samarbetsprojekt inletts, dels "Scandinavian Sarcoma Group (SSG) och dels projektet för testikelcancer SWENOTECA (Swedish Norwegian Testicular Carcinoma). Kontakt och samarbete med EORTC är emellertid också angeläget särskilt i fall av mycket sällsynta tumorsjukdomar. Fördelen med internordiska kliniska samarbeten är den snarlika sjukvårdsstrukturen. Detta inbegriper bl. a. så kallade onkologiska koordinationscentra i anknytning till befintliga regionsjukhus i Norden, snarare än speciella cancersjukhus, som annars är vanligt utomlands.

Vad gäller forskning och utbildning anser universitetet att det inom grundforskning är mindre angeläget med blockbildningar av olika slag av typ EORTC. Forskarna har här större utbyte av friare vetenskapliga kontakter. Vad gäller utbildningen har Lund redan nordiska onkologikurser och vidarekurser i radioterapi.

Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten anser att förebyggande åtgärder är en av de viktigaste punkterna i förslaget och föreslår ytterligare precisering av åtgärder. Här bör exempelvis riskerna med tobaksrökning betonas, särskilt som det är välkänt att denna kraftigt bidrar till den ökade förekomsten av såväl cancer som hjärt-kärlsjukdomar. Dock bör man noggrant väga för- och nackdelar med masshälsoundersökningar.

Fakultetsnämnden anser att förutom den kliniska forskningen är det av stor vikt att grundforskningen inom cancerområdet (vid såväl medicinsk som naturvetenskaplig fakultet) får ett kraftigt stöd. Detta mot bakgrund av att kännedom om mekanismerna bakom cancersjukdomarna på molekylär och cellulär nivå kommer att ge oss bättre möjligheter till såväl förebyggande åtgärder som terapi i framtiden.

Förutom vårdgruppernas utbildning poängteras betydelsen av utbildning av teknisk-fysikalisk expertis inom cancervården (sjukhusfysiker, ingenjörer). Det skulle vara särskilt betydelsefullt med gemensamma nordiska kurser för sådana specialutbildade men små grupper. De regelbundna sammankomsterna med representanter för onkologiska centra bör också omfatta dessa grupper.

Svenska läkaresällskapet, anser att miljöfaktorer med all säkerhet har stor betydelse för uppkomst av flera cancertyper. Tobak är den i särklass mest betydelsefulla och gemensamma satsningar för att begränsa tobaksbruket måste därför vara viktiga. Problematiken kring kost och cancer är högaktuell, men kausalsambanden är långt ifrån lika väldokumenterade som beträffande tobak. Denna osäkerhet framkommer inte i den allmänna debatten. Ständigt återkommande larmrapporter i massmedia synes innebära en risk för att genomslagskraften av viktig information minskar. Sällskapet noterar därför med stor tillfredsställelse förslagets påpekande, att information till allmänheten måste vara vetenskapligt grundad och rekommenderar ytterligare forskning om effekten av olika slags hälsoinformation. Samma gäller också hälsoundersökningar ("screening") för att upptäcka cancertumörer innan de ger symptom. Hälsoundersökningar kan inrymma problem, exempelvis överbehandling av tumörer, som ej skulle leda till patientens död liksom också psykologiska problem. Det är av största betydelse, att masshälsoundersökningar underkastas noggrann vetenskaplig prövning redan under planläggningsstadiet samt att kontinuerlig uppföljning av deras värde sker. Sällskapet finner det sannolikt, att samarbete med övriga nordiska länder i många fall skulle kunna innebära en snabbare utvärdering av masshälsoundersökningar.

Sveriges läkarförbund påpekar att man inte kan sänka cancerinsjuknandet väsentligt genom minskad exponering för ett enstaka ämne. Det förebyggande arbetet måste bedrivas på flera områden såväl i arbetsliv som vad avser omgivningshygieniska faktorer. Ett informations- och utbildningsprogram måste utformas för att eliminera eller minska kända cancerframkallande faktorer. Tobaksrökning är en sådan faktor, och insatser måste göras för att ytterligare minska rökningens omfattning. När ökade kunskaper finns om kostens betydelse för cancersjukdom måste allmänheten informeras på motsvarande sätt etc.

Studier och tillämpning av epidemiologisk kunskap kan underlättas genom nordiskt samarbete och gemensamma nordiska och europeiska aktioner. Studier för att utvärdera nyttan av tidig upptäckt och tidig behand-

ling av tumörsjukdomar underlättas genom ett internordiskt och internationellt samarbete. Strikta och väl genomförda vetenskapliga studier är nödvändiga för att inte ytterligare öka skrällen för cancer. Detta gäller inte minst studier av effekten av olika former av hälsoinformation och kampanjer för tidig upptäckt. Vad gäller åtgärder för tidig upptäckt av cancer vill förbundet understryka att riktade hälsoundersökningar inte bör införas allmänt, förrän vetenskapliga studier inom en begränsad befolkningsgrupp invändningsfritt visar värdet av resp. resursåtgången för en viss undersökning.

Riksföreningen mot cancer – Cancerfonden pekar på att med hjälp av datatekniken kan epidemiologiska observationer på människor och djurexperimentella studier ge information om faktorer av betydelse för uppkomsten av olika tumörformer. Resultaten tyder på att våra levnadsvanor är av betydelse för uppkomsten av flera av i olika länder och regioner vanliga tumörformer. Tillämpningen av den kunskapen kommer att förutsätta förändringar av våra levnadsvanor. Detta kan främst uppnås genom information. Dock är det viktigt att all hälsoinformation är vetenskapligt väl underbyggd och ges på ett sätt som inte ytterligare ökar oron för tumörsjukdomar. Det finns starka indicier på att de senaste årens hälsoinformation om tobakens betydelse äntligen börjar få avsedda effekter. Under lång tid har en oavbruten trend till ökning av lungcancer hos samtliga berörda befolkningsgrupper registrerats, men under de senaste åren har den trenden förbytt i en fortgående minskning hos en befolkningsgrupp, män i storstäder, men inte hos kvinnor i storstäder eller landsortsbefolkningen. Samma tendens har observerats i andra nordiska länder. Förklaringen torde vara ändrade attityder till tobaksbruk.

Internationellt samarbete kan vara av värde vid insamling av cancerepidemiologisk kunskap. Visst samarbete finns redan mellan cancerregister i de nordiska länderna. En utökning och fördjupning av detta samarbete mellan länder med likartade förutsättningar skulle påskynda framtagning av ny kunskap. Sverige är redan anslutet till den gemensamma europeiska organisation för cancerepidemiologiska studier IARC, och bör söka observatörstatus i det kommande EG-programmet. I Sverige har man särskilt studerat effekten av masshälsoundersökningar för bröstcancer, den vanligaste tumörformen med ca 4.200 nya fall per år. Dödligheten i bröstcancer hos kvinnor kan minska med 30% genom regelbundna masshälsoundersökningar med hjälp av mammografi. Riksföreningen verkar för att framtida masshälsoundersökningar för tidigdiagnostik av cancer får en uppläggning som kan ge information om optimal uppläggning och om eventuella nackdelar.

I flera europeiska länder pågår f.n. prövning av olika metoder för tidigdiagnostik av olika tumörer, t.ex. tjocktarmscancer, som är den i Sverige näst vanligaste tumörformen med över 4.000 nya fall per år. Internationellt samarbete skulle gagna utvärderingen av effekter av mass-

hälsundersökningar. Sverige har goda förutsättningar att bidra till den utvecklingen. Samtidigt skulle utvecklingen i Sverige gagnas av sådant internationellt samarbete.

2.2. Remissinstanser som särskilt vill prioritera forskning och utbildning

Nordisk samarbetsnämnd för medicinsk forskning erinrar inledningsvis om de internationella forskningsprogram som utarbetades inom EG och ifrågasätter om inte det internationella cancerforskningssamarbetet främst bör stärkas framför ett nordiskt handlingsprogram. Vad gäller nordisk forskning förordar nämnden särskilt forskning i anslutning till förebyggande åtgärder, t. ex. mot rökning, som kan ge möjlighet att lägga upp kostnadseffektiva strategier i det förebyggande arbetet. I övrigt bör tyngdpunkten läggas på grundforskning och på att utnyttja Nordens unika möjligheter till epidemiologisk forskning. Vidare understryks behovet att stimulera tvärfackliga insatser inom klinisk verksamhet, forskning och utbildning, inklusive ett samarbete med beteendevetenskaperna för att utveckla den psykosociala vården av cancerpatienter.

Dansk selskab for hoved- og halsonkologi anser, att det ökade vetandet på cancerområdet kräver förstärkt undervisning i klinisk onkologi på olika nivåer. Vidare- och efterutbildningen på nordisk nivå är sporadisk och består av kurser anordnade av Nordisk förening för radioterapi och Nordisk förening för klinisk fysik. På europeisk nivå sker utbildning inom ESTRO (European Society for Therapeutic Radiology and Oncology) samt European School of Oncology. Då det ofta är svårt att skaffa medel för deltagande i dessa kurser, skulle en förstärkt nordisk utbildning ge gott utbyte. Vad gäller forskning förordas särskilt forskning om betydelsen av miljö, levnadsvanor och yrkesarbete för utvecklingen av cancer som en förutsättning för effektivt förebyggande arbete.

Rigshospitalet, lægerådet i Danmark rekommenderar anslutning till det europeiska programmet mot cancer samt att nordiska insatser främst ägnas åt att stödja existerande program. Nya gemensamma program för cancerforskning och behandling bör stödjas. Då forsknings- och utvecklingsarbete är resurskrävande bör förslagets goda avsikter följas upp av resurstilldelning därtill.

Dansk selskab for cancerforskning erinrar om en rapport från ett utskott 1981 "Cancerforskning i Danmark" vars förslag knappast ännu följts upp. Bl. a. föreslogs kraftigt ökade insatser för både grundforskning och epidemiologisk cancerforskning och upprättande av cancerforskningsinstitut vid onkologiska centra och universitet i Köpenhamn, Århus och Odense. Sällskapet vill därför föreslå att Nordiska rådet samtidigt som man antar en rekommendation i anledning av medlemsförslaget också hemställer att regeringarna för upp cancerforskningen på en nivå, som rimligt motsvarar cancersjukdomarnas konsekvenser. För att på bästa sätt utnyttja de resurser som avdelas för programmet är det av avgörande betydelse att man

håller en hög vetenskaplig standard. Man bör därför anmoda de vetenskapliga cancerforskningssällskapen att utse forskare med erforderlig sakkunskap att medverka i deltagarutformningen och administrationen av programmet.

Danske Radioterapeuters Organisation erinrar om att det i 10 år varit mycket svårt att organisera projekt på nordisk basis, men vill gärna delta i ett större samarbete mellan de onkologiska avdelningarna och föreslår följande initiativ:

1. Ekonomiskt stöd, särskilt vad gäller utarbetande av protokoll, till årliga tredagars-konferensen mellan onkologer i Skandinavien.

2. Ekonomiskt stöd till "postgraduate" kurser för specialister i radioterapi och onkologi för att även diskutera förbättring av diagnostik, radiologi, strålterapi och hemoterapi mot nya svulster efter behandling.

3. Stipendier till yngre onkologer för vistelse på ett onkologiskt centrum i ett annat nordiskt land i t. ex. en månad.

4.5. Läkare från vart och ett av de nordiska länderna bör varje år få sådant stipendium. För Danmarks del beräknas kostnader härför till 125.000 DKK, för 10 deltagare i ett tredagarsmöte 40.000 DKK och för 10 deltagare i postgraduate-kurser på 5 dagar 60.000 DKK.

Dansk Selskab for Onkologi og Radioterapi hälsar med tillfredsställelse att förslagsställarna framför konkreta förslag till bättre samarbete mellan onkologiska centra, med EORTC och till bättre efterutbildning och vill gärna medverka med sin sakkunskap till den detaljerade utformningen och genomförandet av dessa förslag.

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten betraktar de i medlemsförslaget angivna prognossiffrorna och möjligheterna att minska sjukligheten i cancer realistiska. Fakulteten omfattar därför förslaget om ett gemensamt nordiskt handlingsprogram mot cancer. I de nordiska länderna bör man förstärka satsningen inom områdena prevention, totalvård, vetenskaplig forskning och utbildning. Fakulteten rekommenderar anslutning till det europeiska handlingsprogrammet. Vad gäller totalvården anser fakulteten att alla parter skulle dra nytta av de föreslagna regelbundna mötena med representanter för nordiska onkologiska centra. Kliniska undersökningar vid flera centra har många fördelar. I de nordiska länderna finns flera gemensamma vårdundersökningar, av vilka den största torde vara en skandinavisk sarkomaundersökning, där Finland deltar. Även om det i de nordiska länderna finns gemensamma undersökningar, är det skäl att utveckla kontakter i riktning mot EORTC i enlighet med förslaget. Förutsättningarna för epidemiologisk forskning är speciellt goda i de nordiska länderna. Grundforskning utvecklas bäst genom fri kommunikation utan stora grupperingar. I synnerhet är det skäl att fästa uppmärksamhet vid cancerbiologisk forskning, som kan medföra nya vårdmetoder.

Den snabba utvecklingen under de senaste åren ställer speciella krav på utbildningen av de läkare och annan personal som fungerar på cancerområ-

det. Fakulteten omfattar medlemsförslaget att åtgärder bör vidtas för att underlätta samnordiska kurser för vidare- och efterutbildning och för att underlätta de nordiska ländernas deltagande i olika utbildningsprogram inom EORTC. Ytterligare borde man skapa förutsättningar för deltagande i kurser, som arrangeras av European School of Oncology och British Council.

Kuopio universitet finner, att forskning kring cancersjukdomar inte koordinerats i Finland. Ett cancerinstitut, som i annat sammanhang föreslagits, borde inrättas skyndsamt. Inom området för den kliniska cancerforskningen håller nordiskt samarbete på att gro. Detta borde koordineras antingen som sådant eller anslutet till EORTC:s motsvarande organisation. Ett centralt problem i vården av cancersjukdomar i Finland utgöres av en anmärkningsvärd brist på läkare med onkologisk specialitet. I läkarnas grundläggande utbildning borde undervisningen i cancersjukdomar ökas speciellt för diagnostikens vidkommande. I den patologiska utbildningen och forskningen borde man öka arbetet med prognostisering av tumörer. Den psykosociala omvården i anslutning till patienterna har inte organiserats och på cancervårdcentra borde inrättas tjänster med anslutning till området.

Medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet konstaterar särskilt att samnordiska och -europeiska forsknings- och utbildningsprogram är nödvändiga. Dessutom borde speciell uppmärksamhet fästas vid bristen på cancerläkare och annan cancervårdpersonal och öka utbildningen och vakanserna.

Kultur- og vitenskapsdepartementet i Norge ställer sig positivt till större samordning av de nordiska ländernas insatser mot cancer men påpekar att det också är viktigt att delta aktivt i ett större internationellt samarbete om cancerforskning. Norge deltar i det internationella programmet IARC och departementet hänvisar också till att cancerforskningsprogram utarbetas inom EG och skall vara öppna för deltagande även av EFTA-länderna. Departementet varnar för att de nordiska ländernas begränsade forskningsresurser sprids på för många områden och anser det mest ändamålsenligt att man i första hand koncentrerar insatsen till ovannämnda internationella program.

Helsedirektoratet visar särskilt till de insatser som görs av Krefregistret som driver epidemiologisk forskning om orsaker till cancer, kliniska studier, nationell utbildningskurs samt undervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. I 30–40 år har ett betydande forskningssamarbete bedrivits mellan de nordiska cancerepidemiologiska institutionerna, avseende t. ex. Nordisk canceratlas, cancer hos barn samt studier av cancer till följd av arbetsmiljön och ett antal internationella projekt.

Uppsala universitet, medicinska fakulteten anser, att man inom ramen för ett gemensamt handlingsprogram bör stimulera tvärvetenskapliga insatser inom klinisk verksamhet, forskning och utbildning. På det sättet kan

befintlig kunskap utnyttjas bättre och den kliniska och epidemiologiska forskningen förankras i en solidare och mer grundvetenskapligt orienterad hypotesbildning. Ett samarbete med beteendevetenskaperna kan medföra förbättrade förutsättningar för utveckling av bättre psykosocialt omhändertagande av cancerpatienter.

Även på utbildningsområdet ser fakulteten stort utrymme för samnordiska initiativ. Det behövs ett rikligt utbud av kurser på olika kunskapsnivåer om den snabba utvecklingen inom onkologin skall hållas tillgänglig för såväl forskare som kliniker.

Universitetet i Linköping anser att nordiskt samarbete mellan flera centra för klinisk cancerforskning medför att nya behandlingar snabbare och säkrare värderas. Nordiskt samarbete har redan varit betydelsefullt för utvecklingen av förbättrad behandling av tumörsjuka barn och vuxna med testikelcancer och sarkom. Nyligen gjorda framsteg med upptäckten av s. k. cancergener har fördjupat kunskaperna om tumörers uppkomst. Förslaget att genom gemensamma satsningar ta tillvara de särskilda förutsättningar som finns i Norden för epidemiologisk, klinisk och experimentell cancerforskning tillstyrkes därför. Vad gäller utbildning påpekas bristen på onkologiskt skolade läkare i hela Norden och de krav på specialistutbildning som läget kräver. Det var värdefullt att statsmakterna i de nordiska länderna för tiotalet år sedan ordnade med utbildning av läkare med ansvar för medicinsk och radiologisk cancerbehandling. På det sättet skapades specialister med beredskap att ta tillvara nya landvinningar. Denna åtgärd är emellertid inte tillräcklig utan det fordras fler specialister och efterutbildning av alla typer av vårdpersonal. Speciellt i samband med efterutbildning av vårdpersonal kan samnordisk och internationell samverkan vara mycket värdefull.

Tandläkarhögskolan i Malmö påpekar, att tandläkarna är den enda hälsogrupp som regelbundet kommer i kontakt med befolkningen. Härigenom har tandläkarna en unik möjlighet att bidra till tidigupptäckt av de förändringar som kan leda till cancer. En bred utbildning, med effektiv grundutbildning kopplad med en systematisk efterutbildning kan här leda till förbättrad beredskap. Det borde vara möjligt att fånga flera hundra av de cancerfall, som nu årligen utvecklas inom munnen, i sina tidigare stadier och genom lämpliga behandlingsåtgärder förhindra att de utvecklas till svårbehandlade cancertumörer.

En samordning av insatserna i Norden vad avser verksamheten inom denna del av odontologin är således önskvärd. En consensuskonferens bör i första hand handlägga frågor som avser förbättrad diagnostik och behandling av förstadier till cancer och därmed sammanhängande utbildningsfrågor, samt forskning inom denna del av odontologin och de möjligheter som där kan erbjudas till bättre samutnyttjande av resurser. En översyn av såväl grundutbildning som vidareutbildning förväntas leda till en förbättrad vårdkvalité, genom förbättrade kunskaper hos de odontologiska vårdtea-

men, inklusive förebyggande åtgärder vad avser miljöfaktorer såsom tobak.

Göteborgs universitet, medicinska fakulteten tillstyrker förslagen på forskningsområdet och hänvisar till att den kliniska forskningen har till uppgift att utmönstra ineffektiva diagnostiska åtgärder och behandlingar samt att införa sådana som är kostnadseffektiva. Med stigande kostnader för sjukvården borde ett allmänt erkännande av nödvändigheten av kontinuerliga kliniska prövningar vara en självklarhet. Samtidigt är det också väsentligt att den vetenskapliga kunskapen höjs bland läkare så att dessa också förstår och kan delta i kliniska undersökningar. En utökad undervisning, även utanför forskarutbildningens område, beträffande forskningsmetodik borde därför vara av värde inom läkarutbildningen. Vidare- och efterutbildning av läkare är viktiga för att hålla kunskapsnivån aktuell. Inom onkologin sker mycket snabb kunskapstillväxt. De enskilda nordiska länderna är i detta sammanhang små och medlemsförslaget innebär att man bör eftersträva att underlätta gemensamma nordiska kurser för vidare- och efterutbildning av olika kategorier av personal som är verksamma inom cancervården. Det är viktigt att detta behov erkänns av sjukvårdens huvudmän och att ekonomiska lösningar på vidareutbildningsproblemet kommer.

Umeå universitet instämmer i förslagets bedömning, att de nordiska länderna har speciella möjligheter till forskning genom sina befolkningsregister liksom vikten av samarbete mellan de nordiska och europeiska länderna. Man saknar dock här en betoning av de ekonomiska resurser som måste tillskapas för att forskningen, och då speciellt grundforskningen skall kunna vidareutvecklas och att målet en 15 %-ig minskning av dödligheten i cancer skall nås. Myndigheterna måste här ta ett större ansvar och ej i så stor utsträckning som idag förlita sig på frivilliga insatser. Även betydelsen av fortsatt satsning på grundforskning understryks.

Vad beträffar utbildningen anser universitetet det betydelsefullt att de nuvarande specialistbestämmelserna i onkologi som utarbetats gemensamt i Norden och därmed är likartade bibehålls. Detta har underlättat tillskapande av gemensamma kurser på Nordisk basis som utvecklats speciellt gynnsamt under 80-talet. Utbyte av onkologer mellan de nordiska länderna möjliggöres även därmed.

Svenska läkaresällskapet anser, att värdet för forskning av ett handlingsprogram mot cancer ligger i ökade möjligheter till multicenterstudier inom klinisk forskning samt i bättre möjligheter att genomföra epidemiologiska studier i stor skala. Ekonomiska resurser måste tillskapas för att dessa möjligheter skall kunna utnyttjas. Dock skulle ett handlingsprogram mot cancer sannolikt få mindre betydelse för grundforskningen. Sällskapet framhåller behovet av fortsatt och ökad satsning på grundforskning inom cancerområdet och att genomförandet av ett gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden ej får leda till minskat stöd till grundforskningen.

Vad gäller utbildningen stöder sällskapet förslaget om åtgärder för att förbättra och underlätta utbildningen och vill särskilt framföra det angelägna i att likartade utbildnings- och kompetensbestämmelser gäller i de nordiska länderna, så att utbyte av personal på olika nivåer kan stimuleras. Vidare- och efterutbildningskurser inom onkologi kan med stor fördel göras på nordisk bas. Genom initiativ från specialistföreningar har redan ordnats flera nordiska kurser inom cancerområdet t. ex. onkologikurser för onkologer och kirurger och vidareutbildningskurser i radioterapi. Vidare erinras om att inom EG startats den s. k. European School of Oncology som mottagit deltagare även från Norden. Ett närmare samarbete med EG skulle säkerligen vara av värde för att ytterligare öka möjligheterna för nordiska onkologers deltagande i dessa högklassiska kurser. Vad gäller internationellt samarbete anser sällskapet det särskilt angeläget med kontakt och samarbete med EORTC särskilt beträffande mycket sällsynta tumörsjukdomar, där erfarenheter endast kan nås genom tillgång till ett stort befolkningsunderlag.

Medicinska forskningsrådet anser att tyngdpunkten i handlingsprogrammet bör ligga på stimulering av högkvalitativ grundforskning och utnyttjande av de unika möjligheter som finns i Norden för epidemiologisk cancerforskning. Ny kunskap måste ses som den avgörande faktorn för framtidens cancerkontroll.

Man bör även inom ramen för ett gemensamt handlingsprogram stimulera tvärvetenskapliga ansatser inom klinisk verksamhet, forskning och utbildning. Detta kan leda till att befintlig kunskap utnyttjas bättre och att den kliniska och epidemiologiska forskningen förankras i en solidare och mer grundvetenskapligt orienterad hypotesbildning. Ett samarbete med beteendevetenskaperna torde desutom vara en förutsättning för utveckling av bättre psyko-socialt omhändertagande av cancerpatienter.

2.3. Remissinstanser som främst vill prioritera behandling och rehabilitering

Dansk Selskab for Onkologi og Radioterapi hälsar förslaget om ökat samarbete mellan onkologiska centra och med EORTC m. fl. och uttalar sin beredvillighet att med sakkunskap medverka till detaljplaneringen av ett integrerat handlingsprogram.

Statens Seruminstitut pekar på de behandlingsmöjligheter som i framtiden kan erbjudas vad gäller diagnostik och uppföljning genom mätningar av cancermarkörer, även om de mycket optimistiska slutsatser man sökt dra på grundval av hittills otillräckligt material inte håller streck. De kan dock få större betydelse för behandlingen i framtiden om man med antikroppar mot dessa markörer kan påvisa kvardröjande cancer efter en behandling. Detta kan undersökas nordiskt i kliniskt forskningssammanhang, varvid man bör ställa resurser till förfogande till lagring av prover från undersökta cancerpatienter. Riktlinjer för sådana undersökningar

borde också ingå i den rapport om immundiagnos av cancer som nyligen utgivits av WHO.

Amtsrådsforeningen i Danmark tillstyrker en ökad samordnad insats mot cancer men påpekar det ändamålsenliga i att behandla cancerpatienter inom det existerande sjukhusväsendet.

Cancerpatienterna r.y. i Finland betonar beträffande rehabiliteringen att cancerföreningarnas och patientföreningarnas mångåriga erfarenheter inom cancerpatienternas återanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet bör utnyttjas vid den framtida planeringen av psykosociala aspekter inom cancervården.

Statssjukhusen och Islands lægeforening erinrar om de problem landet med ca. 250.000 invånare har med hänsyn till att canceravdelningar har ett naturligt upptagsområde på ca. 500.000 – 1 miljon människor med specialisering av personalen. Därför måste man betrakta Rikshospitalet i Reykjavik som ett regionsjukhus för cancer och ett närmare samarbete med landsdelssjukhusen måste inrättas. Det är också nödvändigt att upprätta ett direkt samarbete mellan de nordiska länderna och mellan de olika canceravdelningarna. Vad gäller särskilt sällsynta cancerformer kan det bli nödvändigt att söka samarbete utanför Norden.

Sveriges läkarförbund instämmer med medlemsförslaget vad gäller betydelsen av psykosocialt omhändertagande för livskvalitet och rehabilitering av cancerpatienterna liksom de anhöriga. Även problemen kring vården i livets slutskede är betydelsefulla i detta sammanhang. Vid många cancer-sjukhus finns särskilda enheter för att bevaka dessa aspekter av cancervården och det hör kanske till de mest angelägna områdena att en motsvarande utveckling också kan ske i de nordiska länderna. Det är väsentligt att resurser skjuts till för beaktande av psykosociala aspekter av cancervården inom sjukvård, forskning och utbildning. Som medlemsförslaget anger bör det i anslutning till onkologiska centra finnas en enhet med uppgift att bevaka psykosociala aspekter av cancer. Läkarförbundet pekar så på en sak som inte tas upp i medlemsförslaget nämligen den särskilda problematik som sammanhänger med barn och cancer. 1982 bildades den Nordiska Föreningen för Pediatrisk Hematologi och Onkologi, NOPHO, vilken är en förening för alla intresserade läkare från länderna i Norden verksamma inom arbetsområdet blod- och tumörsjukdomar i barnåren. Föreningens syfte är att utvidga det nordiska arbetet för barn med blod- och tumörsjukdomar, så att man ser till att alla barn i Norden får samma möjligheter till en optimal behandling. Samarbetet utgår från de olika ländernas nationella vetenskapliga sällskap för pediatrik, barnkirurgi och onkologi. Målet är att man på bästa sätt skall utnyttja de resurser som finns i de nordiska länderna med hänsyn till alla aspekter på pediatrisk onkologi såsom registrering, profylax, behandling, forskning och utbildning.

Bröstcancerföreningarnas riksorganisation – BRO anser att det ur patientens synpunkt är viktigt att det psykologiska omhändertagandet

förbättras. I jämförelse med den tekniskt/medicinska behandlingen behöver psykologiskt omhändertagande lyftas fram t. ex. genom forskning och utbildning av sjukvårdspersonal.

Det är självklart tillfredsställande om fler cancerdrabbade kan få en längre överlevnadstid. Men för att denna överlevnad skall bli någorlunda meningsfull behövs rehabilitering av cancersjuka. För bröstcancerbehandlade finns t. ex. ingenstans i landet någon rehabiliteringsklinik. Dock kan man inte bortse ifrån att många människor dör och kommer att dö i cancer. Ett förbättrat omhändertagande i livets slutskede skulle i allra högsta grad komma att betyda oerhört mycket för just cancersjuka.

Islands Stomaorganisation ISILCO pekar på en kännbar brist på möjligheter för rehabilitering av cancersjuka och specialistutbildade sjukvårdare i Island. Organisationen är villig till samarbete och rådgivning på detta område.

2.4. Remissinstanser som tillstyrker förslaget utan att prioritera något delavsnitt framför de andra

Nordisk Cancerunion anser att medlemsförslaget ligger väl i linje med dess medlemsföreningars verksamhet och tillstyrker att ett nordiskt handlingsprogram utarbetas enligt de föreslagna riktlinjerna. Unionen förutsätter att de fem cancerföreningar, som ingår i unionen, ges tillfälle att medverka vid utformning och genomförande av ett sådant program. Därvid följer unionen med stort intresse den planering som sker inom ramen för det europeiska handlingsprogrammet mot cancer och förutsätter att en samordning av de två handlingsprogrammen kommer till stånd.

Dansk Sygeplejeråd och *Norsk Sykepleier Forbund* tillstyrker hela medlemsförslaget och fäster uppmärksamheten på att sjuksköterskorna har en viktig roll att spela då deras utbildning omfattar både förebyggande, vård, behandling och rehabilitering.

Kræftens Bekæmpelse i Danmark erinrar bl. a. om att landsföreningarna mot cancer inom EG i anslutning till EG:s handlingsprogram skall genomföra en gemensam upplysningskampanj 1988 och 1989. Föreningen kommer under de förberedande överläggningarna härom att uppmärksamma hur de båda handlingsprogrammen bäst kan samordnas.

Islands Kreftforening anser det viktigt att alla komponenter i kampen mot cancer tas med i ett integrerat handlingsprogram. Särskilt är det viktigt att den samordning som omtalas i förslaget förverkligas i Island där någon utformad politik eller målsättning speciellt för kampen mot cancer inte finns.

Landstingsförbundet i Sverige erinrar om att den svenska cancerkommittén bl. a. framhållit att särskilt i det epidemiologiska arbetet borde möjligheterna till samarbete med andra länder, särskilt de nordiska, tillvaratas. Sålunda tillstyrker Landstingsförbundet ett handlingsprogram för i första hand förebyggande åtgärder, forskning och utbildning. Vårdfrå-

gorna lämpar sig enligt förbundets mening inte på samma sätt för internationella program med hänsyn till rådande olikheter i vårdorganisatorisk struktur och förutsättningar i övrigt. När det gäller det epidemiologiska arbetet vill förbundet särskilt framhålla betydelsen av det arbete som bedrivs med utgångspunkt i de regionala tumörregister som de svenska hälso- och sjukvårdshuvudmännen byggt upp i anslutning till onkologiska centra. Däremot ställer sig förbundet avvaktande till förslaget om anslutning i tillämpliga delar till det europeiska handlingsprogrammet bl. a. med hänsyn till att Sverige inte är medlem i EG och till att samordningssvårigheterna inom ett alleuropeiskt program torde bli mycket stora. Emellertid kan det vara värdefullt att hålla sig underrättad om det europeiska programmet.

2.5. Remissinstans med mer kritisk inställning till medlemsförslaget

Nordiska läkemedelsnämnden erinrar om de ökade behandlingsmöjligheterna under senare decennier till följd av nya metoder och läkemedel, en utveckling som väntas fortsätta de kommande 5–10 åren. Som exempel nämns "målsökande medikamenter" och odling av cancerceller för att pröva känsligheten för vissa cytostatika, interferoner, interleukiner. Stora insatser görs redan i Norden med satsning av stora belopp i forskning och behandling. Förstärkta insatser är i och för sig motiverade, men läkemedelsnämnden är tveksam till om det finns skäl att satsa på ett särskilt nordiskt handlingsprogram mot cancer.

3. Utskottet

Utskottet noterar att så gott som alla remissinstanser förordar ett nordiskt handlingsprogram mot cancer i huvudsak i enlighet med medlemsförslaget. De olikheter i synpunkter som finns avser snarast vilka typer av åtgärder som bör prioriteras i ett handlingsprogram, varvid ett flertal synes prioritera förebyggande insatser högre än medlemsförslaget. Vad gäller förslagets inledande beräkningar av andelen cancerfall i befolkningen i Norden och prognoserna fram till år 2000 anser flertalet remissinstanser dessa under nuvarande förhållanden realistiska och troliga. Bedömningen att dödligheten på grund av cancer skall kunna nedbringas med 10–15% anses mer osäker men anses ha stöd av ett övervägande antal internationella experter. Utskottet finner det därför rimligt att utgå från att dessa beräkningar är realistiska. Detta innebär som påpekas i medlemsförslaget att man med massiva insatser skulle kunna rädda 8000 människors liv i Norden fram till år 2000. En prioritering av insatserna mot cancer bör därför ges högsta prioritet.

Vad gäller förebyggande insatser påpekar förslagsställarna att miljöfaktorer med all säkerhet har stor betydelse för uppkomst av flera cancertyper och information om detta till allmänheten är av stort värde. Dock betonas i

förslaget att denna information skall vara vetenskapligt väl underbyggd. Trots de stora forskningsinsatser som gjorts om de komplicerade orsaksambanden har endast ett fåtal orsaksfaktorer kunnat identifieras med säkerhet. Tobaksrökning torde vara den största säkerställda enskilda orsaken till cancer. Solljuset, joniserande strålning – till stor del som oundviklig "bakgrundsstrålning" – yrkesexpositioner och allmänna luftföroreningar anses utgöra bidragande orsaksfaktorer i den yttre miljön. I arbetsmiljön har specifika kemiska faktorer utpekats som starkt cancerframkallande, t. ex. vinylklorid. Ett stort antal undersökningar, både nationellt och på samnordisk bas, pågår. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att WHO inom ramen för sitt program "Hälsa för alla år 2000" särskilt tar upp de risker som finns i arbetsmiljön i form av exponering för skadliga kemiska, fysiska och biologiska faktorer. WHO's Europakontor arbetar på ett åtgärdsprogram om cancer i förhållande till arbetsmiljön och tar därvid bl. a. upp verkningarna av asbest.

En stor grupp yttre orsaker till cancer har samband med levnadsvanorna. Förutom tobaksrökning anses kosten ha stor betydelse för totalantalet cancerfall men kan inte med motsvarande säkerhet kvantitativt beräknas. Kunskapen om enskilda kostkomponenters betydelse är också begränsad, även om det anses belagt att ett högt fettintag kan spela en roll för bl. a. tarmcancer och bröstcancer. Vad gäller de yttre miljöfaktorerna noterar utskottet, att den uttunnning av ozonskiktet som anses ha skett torde ha ökat riskerna av solljuset. Ändrade vanor under senare år som plötslig, häftig solning av oskyddad hud har troligen bidragit till att hudcancer ökat, en ökning som t. ex. i Sverige inneburit en tredubbling under de senaste 20 åren.

Andra miljöfaktorer som nämnts i debatten är s. k. passiv rökning och radon i bostadshus. Tobaksrökningen intar såtillvida en särställning som en påverkbar faktor där orsakssambandet anses helt klarlagt. Åtgärder för minskning av tobaksbruket bör därför inkluderas som en viktig del av de förebyggande insatserna i ett nordiskt handlingsprogram mot cancer. Även om orsakssambanden mellan kosthåll och cancer ej kan anses så klart dokumenterade som vad gäller rökningen torde minskning av fettintaget och ökad konsumtion av fibrer, grönsaker och frukt ha sin plats som en målsättning i ett program för allmän hälsofostran. I ett sådant program bör även varning för överdrivet solbadande ingå. Ett realistiskt nordiskt program för hälsofostran som skulle kunna utgöra en del av ett handlingsprogram mot cancer, torde förutsätta viss samordning av bestämmelserna på livsmedelsområdet.

Under rubriken förebyggande åtgärder har förslagsställarna även tagit upp hälsoundersökningar för tidig upptäckt av vissa tumörformer. De flesta av remissinstanserna förordar sällningsundersökningar för att upptäcka livmodercancer och bröstcancer, även om några anser att mamмоgrafiundersökningar först bör utvärderas innan metoden tillämpas i full

skala. Utskottet vill dock understryka, att man t. ex. inom WHO anser att tillräckligt underlag redan föreligger för att mammografi bör kunna tillämpas i nationell skala.

Utskottet noterar, att medlemsförslagets underrubrik "diagnostik, vård och behandling" omfattar de typer av insatser som idag är de tunga delarna i de nationella cancerprogrammen. Som även framhålls i medlemsförslag A 712/s om högspecialiserad sjukvård torde det enligt utskottets uppfattning finnas stora kostnads- och effektivitetsvinster att göra genom ökat nordiskt samarbete och samordning. En möjlighet är t. ex. utarbetande av samnordiska vårdprogram för vård av sällsynta cancersjukdomar, exempelvis hjärntumörer, ben- och mjukdelssarkoma samt barncancer och testiscancer. I medlemsförslaget förordas inrättande av onkologiska centra vid regionsjukhusen och att kontaktnät upprättas mellan dessa centra. Denna tanke stöds av de flesta remissinstanserna men det påpekas att ett genomförande skulle ställa krav på ökade resurser. Cancervård förutsätter avancerad teknologi, som i de flesta fall är kostsam. Strålterapiapparater används t. ex. i hela Norden men utvecklingen förutsätter att accessoriska apparater förnyas och anskaffas, t. ex. simulatorer, adb-apparater för dosplanering, hypertermiapparater, datortomografi, magnetbilder samt mättningsapparater i samband med radiofysik. En del av ett nordiskt cancerprogram kunde vara att inrätta t. ex. en kommitté för bedömning av ny teknologi för cancervård som kan utfärda rekommendationer angående anskaffning och användning av dyrbar utrustning.

I medlemsförslaget tas också upp de psykosociala sidorna av behandlingen och rehabiliteringen av cancerpatienter. Även på detta område torde finnas ett stort utrymme för nordiskt erfarenhetsutbyte och erfordras ökade resurser, särskilt på utbildningssidan.

Vad gäller forskningsområdet vill utskottet understryka, att de flesta av de remissinstanser som uttalat sig i denna del tillstyrker förslagsställarnas bedömning att de nordiska ländernas befolkningsbaserade cancerregister ger Norden unika möjligheter för epidemiologisk och klinisk cancerforskning. För att på bästa sätt dra nytta av dessa möjligheter torde erfordras ekonomiska resurser i form av forskarstipendier och inrättande av forskartjänster. Detta gäller både epidemiologisk forskning och grundforskning, där det internationella samarbetet redan är betydande. Inrättande av ett samnordiskt forskningsregister med hjälp av datateknik skulle underlätta samordning av den nordiska cancerforskningen som äger rum inom flera institutioner och medverka till att göra den totala kunskapen tillgänglig i hela Norden.

Bristen på onkologiskt utbildade läkare betonas av många remissinstanser, och utskottet vill därför understryka förslaget om åtgärder för att underlätta gemensamma nordiska kurser för vidare- och efterutbildning. Kurser skulle kunna anordnas i anslutning till specialiseringsutbildningen, t. ex. i strålterapi, cytostatterapi, kirurgisk onkologi, tumörbiologi och

radiofysik. Resestipendier torde införas för deltagande i kurser utanför Norden och för nordiska och internationella kontakter inklusive samnordiska möten för lärare i onkologi vid olika institutioner.

Mot bakgrund av att remissinstanserna tillstyrker medlemsförslaget huvudtankar och framför ett stort antal synpunkter och förslag vill utskottet föreslå att ministerrådet tillsätter en samnordisk expertgrupp för att utarbeta ett samnordiskt handlingsprogram mot cancer med detaljerade konkreta förslag på grundval av inkomna yttranden och förslag. Till expertgruppen bör bl. a. knytas medicinska och andra forskare och läkare som är verksamma vid universitet och både ägnar sig åt forskning och praktiskt vårdarbete samt sakkunniga från olika organisationer.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.

Stockholm den 29 januari 1987

Svein Alsaker (Kr.F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hannu Kemppainen (K)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden

(Väckt av Páll Pétursson samt Arne Andersson, Margrete Auken, Hallvard Bakke, Jo Benkow, Johan Buttedahl, Karen Thurøe Hansen, Guðrún Helgadóttir, Elsi Hetemäki-Olander, Jens Peter Jensen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Agnar Nielsen, Aase Olesen, Erlendur Patursson, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Harald Synnes, Karin Söder, Pekka Tuominen, Marjatta Väänänen och Henrik Westerlund)

Om ingenting händer som ändrar medelåldern eller sjukligheten i cancer kommer över 30% av de 22 millioner personer som nu lever i de nordiska länderna att insjukna i cancer under sin livstid. Från år 2000 kommer årligen 110 000 personer att insjukna i cancer i Norden och omkring 55 000 att dö till följd av sjukdomen. År 2000 kommer i de nordiska länderna att leva omkring 850 000 människor med en cancersjukdom under behandling eller tidigare genomgången cancersjukdom. Flertalet av dessa är i behov av fortsatta kontroller och en del i behov av förnyad behandling senare under sin livstid.

Enligt beräkningar gjorda av EG-kommissionen kommer i hela Europa omkring 2 millioner människor att insjukna i cancer år 2000 och hälften kommer att avlida till följd av sjukdomen. Mot den bakgrunden har stats- och regeringschefer i EG-länderna fattat ett principbeslut om ett handlingsprogram mot cancer. Man anser att med bättre utnyttjande av redan nu befintlig kunskap beträffande förebyggande åtgärder, diagnostik och behandling kan antalet döda i cancersjukdomar minskas med 10–15%, dvs. mellan 100 000 och 150 000 kan räddas från cancerdöden per år. Denna uppfattning delas bl. a. av Organisationen av Europeiska Cancerinstitut (OEIC), som omfattar de största cancercentra i Öst- och Västeuropa. Världshälsoorganisationen (WHO) har i sitt program för Europa "Health for All by Year 2000" särskilt pekat på att cancer förekommer i alla åldersgrupper och att dödligheten skulle kunna reduceras med minst 15% bland cancerpatienter under 65 år.

En minskning av dödligheten i cancersjukdomar med 15% skulle betyda att man i de nordiska länderna räddar 8 000 människor från cancerdöden varje år från år 2000. I syfte att uppnå detta mål anser vi att de nordiska

länderna bör arbeta för ökad samordning på bred front genom förebyggande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning. Detta skulle även tillförsäkra den hälft av cancerpatienterna, som inte kan botas, bättre livskvalitet under deras återstående liv.

Förebyggande åtgärder

Ny kunskap om betydelsen av olika miljöfaktorer, våra levnadsvanor och yrkesexpositionen, för uppkomsten av flera vanliga cancersjukdomar bör tas till vara genom vetenskapligt, väl underbyggd, omsorgsfullt utformad och varsamt genomförd hälsoinformation. Nordiskt samarbete kring dessa frågor skulle underlätta den verksamheten.

En riktad hälsoundersökning kan leda till tidig upptäckt av vissa bestämda tumörformer och medföra minskad dödlighet och skonsammare behandling. Hälsoundersökning avseende cancer bör därför stödjas, dock med en sådan uppläggning att masshälsoundersökningens för- och nackdelar kan kartläggas och utvärderas. Samordning mellan de nordiska länderna vid planering och gemensam utvärdering av dessa masshälsoundersökningar skulle påskynda den utvecklingen.

Diagnostik, behandling och rehabilitering

Även om förebyggande åtgärder kan leda till att ökningen av antalet cancersjuka kan hejdas eller t. o. m. trenden vändas till år 2000, så förblir cancersjukdomarna och vården under överskådlig tid ett av de största hälsoproblemen i Europa. Under de senaste tre decennierna har behandlingsmöjligheterna vid tumörsjukdomar ökat genom utvecklingen inom kirurgin och radioterapi samt genom tillkomsten av nya behandlingsmetoder, såsom cytostatika, hormoner och s. k. antihormoner. Nya metoder finns under utveckling med hjälp av interleukiner, monoklonala antikroppar och interferoner. Under de närmaste årtiondena kommer prediktiva test att utvecklas med hjälp av vilka man kan förutsäga vilken behandling som blir bäst för patienten. Detta kommer att möjliggöra individualisering av behandlingen anpassad till patientens behov och göra behandlingen vid tumörsjukdomar mera skonsam. Ökad förståelse för tumörsjukdomens natur växer fram genom molekylärbiologisk forskning och upptäckten av onkogener vilket kommer att öppna nya behandlingsvägar.

En förutsättning för att nå målet med en minskning av den onödigt höga dödligheten i tumörsjukdomar år 2000 är, att man i de nordiska länderna tar tillvara de möjligheter som öppnats genom utvecklingen av behandlingsmetoderna. I många länder inom EG, liksom i alla länder i Östeuropa, prioriteras idag cancer vården högt och dess behov tillgodoses genom uppbyggnaden av särskilda regionala cancersjukhus, där alla kliniska special-

teter, laboratorier, röntgenavdelningar och all personal är specialiserad uteslutande för cancervården.

I de nordiska länderna är sjukvården redan regionalt organiserad och det vore därför inte rimligt att bygga upp en parallell organisation kring regionala cancersjukhus. Däremot är det angeläget att cancervården vid de befintliga regionsjukhusen utformas så att den kan fylla de funktioner som separata cancersjukhus kommer att ha i andra länder. Vid regionsjukhusen bör dessutom finnas onkologiska centra med ansvar för att stödja och samordna cancervården utanför dessa sjukhus. Syftet med den organisationen är att tillgodose den moderna cancervårdens behov genom samordning av befintliga resurser och att tillförsäkra alla cancerpatienter inom regionen likvärdig vård oberoende av inom vilken del av regionen de bor eller vilken läkare de från början råkar söka.

Nya kunskaper om betydelsen av ett bra psykosocialt omhändertagande för livskvalitet och rehabilitering av cancerpatienterna samt för anhöriga har lett till ökat intresse för dessa aspekter av cancervården. Vid cancercentra i flera länder finns särskilda enheter för att bevaka de psykosociala aspekterna av cancervården. Även i de nordiska länderna bör dessa aspekter av cancervården beaktas inom sjukvård, forskning och utbildning. I anslutning till ett onkologiskt centrum vid varje regionsjukhus, bör finnas en enhet med uppgift att bevaka psykosociala aspekter av cancer vården.

Utbyte av denna organisations praktiska erfarenheter i de nordiska länderna kan bli av stort värde.

Vi föreslår att åtgärder vidtas för att möjliggöra regelbundna sammankomster mellan företrädare för onkologiska centra i de nordiska länderna. Ansvarig myndighet för sjukvårdens organisation i varje land bör då få i uppdrag att följa den utvecklingen.

Forskning

I många avseenden har Norden enastående förutsättningar för cancerforskning. De befolkningsbaserade cancerregistren ger även internationellt sett unika förutsättningar för epidemiologisk och klinisk cancerforskning. Grundforskningen ger ökade kunskaper om tumörsjukdomarnas uppkomst och natur. Detta tillämpas i förebyggande arbete och vid behandling.

Klinisk cancerforskning förutsätter ofta samarbete mellan flera centra, varvid Danmark är föregångslandet i Norden. EG-länderna har samordnat sin kliniska forskning genom en särskild organisation, EORTC, som kommer att få kraftigt stöd inom ramen för det av EG antagna handlingsprogrammet mot cancer. EORTC kommer därvid att erhålla väsentligt ökade resurser för samordning av klinisk cancerforskning, ökad kapacitet för registrering och en särskild enhet för utbildning.

Vi föreslår att åtgärder vidtas för att underlätta samarbete mellan de

nordiska länderna och EORTC beträffande klinisk forskning, registrering och utbildning. Dessutom bör – dock genom fortsatta gemensamma satsningar – tas tillvara de särskilda förutsättningar som finns i de nordiska länderna för epidemiologisk, klinisk och experimentell cancerforskning samt integration mellan dessa.

Utbildning

I flera nordiska länder råder idag en brist på onkologiskt utbildade läkare. Utbildningen av läkarna och den övriga personalen bör dimensioneras så att år 2000 behovet av onkologisk expertis kan tillgodoses även utanför regionsjukhusen. Även här bör man arbeta för samordning främst av vidare- och efterutbildning.

Den grund som vi idag lägger för skicklighet hos alla berörda vårdyrkesgrupper kommer att få avgörande betydelse för cancervårdens kvalitet år 2000. Den mycket snabba utvecklingen inom cancervården och cancerforskningen kommer att ställa särskilda krav på efterutbildning som kan bli svårt att tillgodose i små länder. Väsentliga fördelar kan uppnås genom utveckling av det samarbete som redan idag finns mellan de nordiska länderna, eftersom de enskilda länderna har otillräckligt underlag för genomförande av vissa för vidare- och efterutbildning betydelsefulla kurser.

Vi föreslår att åtgärder vidtas för att underlätta gemensamma nordiska kurser för vidare- och efterutbildning av olika kategorier av personal verksam inom cancervården, men dessutom för att underlätta de nordiska ländernas medverkan i olika utbildningsprogram inom EORTC.

Förslag

För att åstadkomma samordnade insatser mot cancer i Norden bör, i likhet med vad som redan beslutats inom EG, ett nordiskt handlingsprogram mot cancer antas. I vissa avseenden kan behoven lämpligen tillgodoses på europeisk bas. I andra måste dock de särskilda problem och förutsättningar som är gemensamma för de nordiska länderna, beaktas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår vi att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.

2. Nordiska rådet rekommenderar vidare de nordiska ländernas regeringar att i tillämpliga delar ansluta sig till det europeiska handlingsprogrammet mot cancer.

Köpenhamn den 5 mars 1986

<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Margrete Auken (SF)</i>	<i>Hallvard Bakke (A)</i>
<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Guðrún Helgadóttir (Ab.)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Jens Peter Jensen (V)</i>
<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Arvo Kemppainen (Skdl)</i>	<i>Hanna Kvanmo (SV)</i>
<i>Grethe Lundblad (s)</i>	<i>Peter Muurman (Sdp)</i>
<i>Agnar Nielsen (Sb)</i>	<i>Aase Olesen (RV)</i>
<i>Erlendur Patursson (Tvfl)</i>	<i>Pétur Sigurðsson (Sj.)</i>
<i>Otto Steenholdt (At)</i>	<i>Jens Steffensen (KrF)</i>
<i>Harald Synnes (Kr.F.)</i>	<i>Karin Söder (c)</i>
<i>Pekka Tuominen (ÅSD)</i>	<i>Marjatta Väänänen (K)</i>
	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>

TILLÄGG

Befolkning och antal cancersjuka i Norden år 2000

	Män		Kvinnor		Prevalens män och kvinnor
	Population	Nya cancer- fall	Population	Nya cancer- fall	
Danmark	2 400 000	15 000	2 400 000	14 000	185 000
Finland	2 440 000	10 000	2 560 000	10 000	195 000
Island	135 000	500	135 000	550	10 000
Norge	2 000 000	10 000	2 000 000	10 000	155 000
Sverige	3 900 000	21 000	4 000 000	21 000	305 000
SAMMANLAGT	10 875 000	56 000	11 095 000	55 550	850 000

År 2000 beräknas befolkningen i Norden uppgå till 22 miljoner. Detta år kommer omkring 110 000 personer att upptäckas med en ny cancersjukdom. Vid samma tidpunkt kommer omkring 55 000 att dö i cancer. Om dödligheten i cancersjukdomar minskar med 15 % år 2000 (EEC Commission 1985, WHO Reg. Office for Europe 1985) kommer därigenom i Norden 8 000 människor per år att kunna räddas från cancerdöd.

Beräkningen av prevalensen (antal levande personer med cancersjukdom, genomgången eller under behandling) år 2000 baserar sig på uppgifter från Finska Cancerregistret (rapport från den Finska Cancerkommittén, 1984).

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden

(Medlemsförslaget väckt av Ilkka Kanerva m.fl., se s. 734

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 14 maj 1986, 11 november 1986 och 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att idrotten upptas som en nordisk samarbetssektor och att ett nordiskt idrottsinstitut skapas.

I medlemsförslaget konstateras att Norden har uppträtt på friidrottsarenan med ett gemensamt lag åren 1983 och 1985. Sommaren 1983 hölls friidrottskampen Norden – USA i Stockholm. Som huvudarrangör stod Sveriges Friidrottsförbund men Nordiska ministerrådet medverkade i evenemanget. På ministerrådets initiativ inleddes därefter förhandlingar med representanter för Sovjetunionen för att åstadkomma en motsvarande friidrottslandskamp. Det norska friidrottsförbundet åtog sig ansvaret för de praktiska arrangemangen. Dessa tävlingar hölls i juli 1985 i Oslo.

Enligt förslagsställarna har erfarenheterna från dessa tävlingar varit positiva, inte minst för det nordiska samarbetet. Förslagsställarna anser att det nordiska samarbetet inom sport och idrott kunde utvecklas betydligt. De nordiska ländernas möjligheter att hävda sig inom idrotten minskar eftersom varje enskilt land saknar erforderliga resurser.

Förutom landskamper av den typ som redan arrangerats av de nordiska friidrottsförbunden och Nordiska ministerrådet föreslås i medlemsförslaget gemensamma satsningar på åtminstone följande verksamheter:

- Gemensam utbildning för ungdoms- och idrottsledare
- Gemensam utbildning för tränare
- Gemensam utbildning och forskning inom idrottsmedicinen
- Gemensamma junior- och ungdomssatsningar
- Gemensamma satsningar på specialgrupper såsom handikappidrott
- Gemensamma träningsläger och koordinerade resor inför stora internationella evenemang

I medlemsförslaget hävdas att det inom idrottsförbunden finns en vilja till samarbete men att en fungerande och permanent organisation för att omsätta denna vilja i praktisk verksamhet saknas.

För att driva den praktiska verksamheten föreslås att en fast institution upprättas i form av ett gemensamt nordiskt idrottsinstitut samt forsknings- och träningscentrum. Denna institution bör placeras utanför Norden där de klimatologiska förhållandena är mer lämpade för en året-runt verksamhet. Kostnaderna för satsningen beräknas till ca 20 miljoner NOK, men dessa kostnader skulle enligt förslagsställarna mycket snabbt betala sig genom drastiskt minskade kostnader för varje enskilt land och genom de inkomster ett sådant institut kunde skapa genom att erbjuda sina utrymmen och tjänster för semestrande nordiska medborgare.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Danmark

Kulturministeriet
Dansk Idrætsforbund

Finland

Undervisningsministeriet
Finlands riksidsrottsförbund
Arbetarnas idrottsförbund
Finlands svenska centralidrottsförbund
UKK-institutet
Ålands landsskapsstyrelse

Island

Islands Idrætsforbund

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Norges idrettsforbund

Sverige

Gymnastik- och idrottshögskolan
Statens handikappråd
Sveriges riksidsrottsförbund

Remissorganen finner det positivt att idrottssamarbetet tas upp inom Nordiska rådet och uttalar ett allmänt stöd för strävandena att utveckla idrottssamarbetet inom Norden.

De nordiska riksidsrottsförbunden, som har avgivit till innehållet överensstämmande remissyttranden, anser att de inte kan ställa sig bakom de konkreta förslag som förs fram innan en övergripande diskussion om det nordiska idrottssamarbetet och stödet till detta har ägt rum. Riksidsrottsförbunden hänvisar till de förslag förbunden tidigare har fört fram om en nordisk idrottskonferens med företrädare för Nordiska rådet och de nordiska riksidsrottsförbunden. Vidare pekar riksidsrottsförbunden på de stora skillnaderna mellan kostnaderna för de förslag som läggs fram i medlemsförslaget (ca 20 miljoner NOK) och det nuvarande stödet till idrotten på den nordiska budgeten (908 000 DKK, 1987).

I några yttranden pekas på möjli gheterna att främst utveckla samarbetet när det gäller vissa specialgrupper. För förslaget om ett gemensamt nordiskt idrottsinstitut uttalar remissinstanserna i allmänhet inte något stöd.

2.1 *Danska remissyttranden*

Kulturministeriet meddelar att man för närvarande inte har några kommentarer till förslaget.

Dansk Idrætsforbund pekar på det vanskliga i att stöda förslaget, innan man har haft en överordnad diskussion om det samlade stödet till det nordiska idrottssamarbetet. Förbundet hänvisar till uttalanden från Nordisk Fælleskomité (samarbetsorgan för de nordiska riksidsrottsförbunden) angående en nordisk idrottskonferens med deltagare från Nordiska rådet, de nordiska riksidsrottsförbunden och nordiska idrottsministrar. Avsikten med en sådan konferens skulle vara att presentera den nordiska idrotten, dess verksamhet och behov, samt att diskutera principerna för det nordiska stödet och frågan om stödets storlek, med Nordiska rådet. Vid sidan av en nordisk idrottskonferens föreslår förbundet att stödet till nordiskt idrottsutbyte och särskilt till utbyte av idrottsutövare mellan Västnorden och det övriga Norden byggs ut.

2.2 *Finländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet konstaterar att det inte, inom ramen för det nordiska samarbete i vilket deltar både de ministerier som ansvarar för idrott och motion och centralorganisationerna för idrott och motion, har föreslagits att ett nordiskt idrottsinstitut av det slag som avses i medlemsförslaget skulle inrättas. Enligt ministeriet förefaller det motiverat att ministerrådet skulle sträva till att utveckla det nuvarande stödsystemet så att man inom ramen för detta kan utveckla samarbete inom utbildning och träning. Om de instanser i Norden som ansvarar för tränings- och utbildningssystem framlägger förslag om ett nordiskt institut, kunde man överväga stöd till projektet ur de medel som avsätts för nordiskt idrottsstöd.

Finlands riksidsrottsförbund har avgivit ett yttrande som till innehållet överensstämmer med yttrandet från *Dansk Idrætsforbund* (se ovan).

Arbetarnas idrottsförbund har en positiv inställning till förslaget om att

uppta idrotten som en särskild samarbetssektor. Däremot omfattar förbundet inte förslaget om ett nordiskt idrottsinstitut. Förbundet anser att de samarbetsformer som föreslås kan genomföras utan att ett institut upprättas.

Finlands svenska centralidrottsförbund anser att samarbetstanken i princip är accepterad på en allmän nivå, men förbundet är inte helt övertygat om att en långtgående specialisering accepteras. Sannolikt förekommer en viss sekretess, som också eftersträvas i framtiden. Förbundet tror inte att man allmänt önskar gemensamma träningsläger, då sådana redan nu, om så önskas, skulle kunna hållas. En koordinering av resor till större evenemang kan tänkas, men det råder divergerande uppfattningar om tiden för aklimatisering. Förbundet ställer sig även frågande till om ett gemensamt finansierat idrottsinstitut skulle betala sig på det sätt förslagsställarna föreslår. Innan Nordiska rådet tar ställning till förslaget föreslår förbundet att ett möte sammankallas med representanter för samtliga centralorganisationer på idrottens område, och att rådet under tiden tar initiativ till en rekommendation om att öka anslagen för junior- och ungdomsutbyte mellan länderna.

UKK-institutet finner det motiverat att utveckla samarbetet inom tävlingsidrotten genom att varje enskilt lands resurser och möjligheter kombineras. Ett närmare samarbete skulle ge bättre förutsättningar för en kartläggning av olika samarbetsformer och en planering på lång sikt. En sådan lösning kunde visa sig vara speciellt nyttig för att utveckla sådana samarbetsformer som de stora organisationerna inte primärt är intresserade av, och som inte heller fångar den stora allmänhetens intresse. Institutet anser att medlemsförslaget inte innehåller tillräckliga uppgifter för att man skall kunna ta ställning till förslaget om ett nordiskt idrottsinstitut. Institutet framför dock den bedömningen att det nordiska samarbetet på området mest ekonomiskt och mest ändamålsenligt kunde stödjas genom att samarbetet mellan instituten i de enskilda nordiska länderna utvecklas.

Ålands landsskapsstyrelse meddelar att man har noterat det väckta förslaget med tillfredsställelse.

2.3 Isländska remissyttranden

Islands idrottsförbund framför i sitt yttrande liknande synpunkter som framförs från övriga riksidsidrottsförbund (se yttrande från Dansk Idrätsförbund).

2.4 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet framhåller att idrotten är ett samarbetsområde som ger goda möjligheter att öka bredden i det nordiska kultursamarbetet och stärka samhörigheten mellan de nordiska folken. Ett mera omfattande samarbete antas också kunna stärka idrottsnivån och de enskilda ländernas möjligheter att markera sig i internationella samman-

hang. I tillägg till de uppgifter som nämns i medlemsförslaget anser departementet att man också bör lägga vikt vid anläggningsfrågor och vid det idrottspolitiska samarbetet som försiggår inom Europarådet och UNESCO. Innehållet i och inriktningen av ett mera utbyggt och systematiserat samarbete bör närmare utredas inom ministerrådets organ.

Norges idrettsförbund anför synpunkter på medlemsförslaget som överensstämmer med de andra nordiska riksidsrottsförbundens (se yttrande från Dansk Idrætsforbund).

2.5 Svenska remissyttranden

Gymnastik- och idrottshögskolan anser att en utvidgad samverkan mellan de nordiska länderna har ett värde i första hand för det internordiska samarbetet och för ungdomarnas möjligheter att komma i kontakt med idrottsutövare inom Norden. Högskolan stöder förslaget avseende gemensamma junior- och ungdomssatsningar och gemensamma satsningar på specialgrupper såsom handikappidrott samt gemensamma träningsläger och koordinerade resor. Däremot är högskolan tveksam till gemensam utbildning av ledare och tränare samt forskning inom idrottsmedicin. Enligt GIH finns det inom dessa områden ett väletablerat samarbete mellan olika instanser inom riksidsrottsförbundet och mellan de högre idrottsläro- utbildningarna i Norden. Enligt GIH synes det också vara orealistiskt att förlägga ett forskningscentrum söderut till varmare klimat. Det är inte rationellt att satsa medel på forskning inom ett så relativt smalt område som friidrott. GIH pekar på att friidrott är en av de 58 idrottsgrenar som är anslutna till Sveriges riksidsrottsförbund. GIH stöder inte förslaget att upprätta ett nordiskt forskningscentrum.

Statens handikappråd understryker betydelsen av en välutvecklad idrott. Rådet anser att handikappidrotten är ett område där ett fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna kan medverka till en snabbare och effektivare utveckling. Förslaget om ett gemensamt nordiskt idrottsinstitut finner handikapprådet intressant och värt att ytterligare utredas.

Sveriges riksidsrottsförbund tar i sitt yttrande, utöver de synpunkter som även har framförts av de andra nordiska riksidsrottsförbunden (se yttrande från Dansk Idrætsforbund) upp frågan om idrottsanläggningar och konstaterar att det i Sverige är kommunerna som svarar för dessa. På anläggningsområdet fungerar sedan 1967 ett informellt nordiskt samarbete i form av olika konferenser. Konferenserna har vid olika tillfällen uttalat som sin uppfattning att det nordiska samarbetet i fråga om idrottsanläggningar borde kunna samordnas och utvecklas genom Nordiska rådet. Den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna gör ett effektivt utnyttjande av resurserna angeläget. Förslagen har dock inte lett till något resultat.

3. Utskottet

Utgående från grunduppfattningen att idrotten i vid bemärkelse utgör en värdefull del av kulturen och att idrotten därför, i likhet med många andra kulturyttringar, är berättigad till stöd från de officiella nordiska samarbetsorganens sida, föreslog kulturutskottet 1975 en utredning av formerna för ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete (*rek. nr 16/1975*). Som ett resultat av arbetet med denna rekommendation infördes en särskild stödordning för det nordiska idrottssamarbetet 1979.

Utskottet understryker att ett nordiskt samarbete på idrottens område, vid sidan av den rent idrottsliga betydelsen, har ett värde genom att samarbetet bidrar till att öka bredden i det nordiska kultursamarbetet och till att främja den nordiska gemenskapen. Mot denna bakgrund anser utskottet att idrottssamarbetet fortsatt bör byggas ut i Norden, och att den nordiska stödordningen på idrottsområdet bör få ökning på samma sätt som andra områden på kulturdelen av den nordiska budgeten.

Utskottet konstaterar att idrottsrörelsen är den i särklass största folkrörelsen i Norden och att idrottsorganisationerna har visat ett stort intresse för nordiskt samarbete. Utskottet betonar samtidigt att idrottsorganisationerna, som nationellt erhåller ett stort samhällsstöd, även själva bör visa en stor beredskap att inom ramen för egna medel ge idrottsutbytet i Norden hög prioritet.

Det nordiska idrottssamarbetet stöds över ett fast anslag på den nordiska budgeten, och stödet uppgår i budgeten för 1987 till 908 000 DKK. Stödordningen skall stimulera till ökat idrottssamarbete mellan Grönland, Färöarna, Island, Svalbard och det övriga Norden och mellan de förstnämnda områdena inbördes. Genom stödordningen ges också bidrag till samiskt idrottssamarbete och till nordiskt skolidrottssamarbete. Anslaget fördelas av Nordiska kulturfonden på förslag av de nordiska riksiddrottsförbunden.

På förslag av kulturutskottet, och som en följd av arbetet med *rek. nr 24/1984* om förbättrade förutsättningar för ett ökat nordiskt idrottsutbyte, har stödordningen även i viss mån byggts ut. Aktivitetsökningar genomfördes i budgetarna för 1984 och 1985. Idrottsstödet på den nordiska budgeten understiger dock fortfarande väsentligt den nivå som ursprungligen föreslogs i den utredning som låg till grund för Nordiska ministerrådets beslut att inrätta en stödordning på området.

Vid en höring med företrädare för de nordiska riksiddrottsförbunden framgick att idrottsförbunden inom den nordiska stödordningen prioriterar ungdomsutbytet, nordiska ungdomsläger och ungdomsledarkurser samt nordiska tävlingar som avhålls i Island eller på Färöarna. Utskottet omfattar denna prioritering av stödområden, och har med tillfredsställelse noterat att prioriteringen även gör det möjligt att stöda handikappidrotten, ett samarbetsområde som utskottet gav stor vikt i anslutning till behandlingen av den tidigare nämnda *rek. nr 16/1975*.

Utskottet anser att man vid en fortsatt utbyggnad av idrottsstödet bör beakta möjligheterna att ytterligare öka stödet till handikappidrotten, att satsa på junior- och ungdomsutbyte samt på idrottsgrenar där verksamheten i varje land för sig bedrivs i liten utsträckning. Vidare anser utskottet att man bör sträva till att förlägga nordiska tävlingar till skilda delar av Norden.

I medlemsförslaget föreslås att idrotten skulle upptas som en nordisk samarbetssektor. Då en stödordning för idrottssamarbetet redan har upprättats anser utskottet att idrotten i dag är ett särskilt område inom den nordiska samarbetsorganisationen. I det ursprungliga förslaget om en stödordning för idrottssamarbetet föreslogs även ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för idrotten, ett idrottsutskott. Kulturutskottet konstaterar att ett sådant samarbetsorgan inte har tillsatts, bl. a. mot bakgrund av den negativa inställning till förslaget kulturutskottet har givit uttryck för. Utskottet är av den uppfattningen att det samarbete och de samarbetsorgan idrottsrörelsen själv har etablerat på nordiskt plan har fungerat väl, och att idrottsförbunden även genom sina samarbetsorgan har kunnat påverka användningen av det nordiska idrottsstödet. Beslut om användningen av det nordiska idrottsstödet fattas, som tidigare konstaterats, på förslag av riksidrottsförbunden. Idrottsstödet har på detta sätt kunnat utnyttjas för direkt verksamhet och inte för administrativa kostnader.

Utskottet avstyrker förslaget om att upprätta ett gemensamt nordiskt idrottsinstitut utanför Norden. Utskottet konstaterar att förslaget inte har fått stöd av remissorganen. Utskottet anser emellertid att de nordiska länderna bör öka sitt samarbete i frågor som gäller idrottsanläggningar, och att man härvid främst bör beakta hur samarbetet mellan befintliga idrottsinstitut i Norden kan utvecklas.

Utskottet har även diskuterat frågan om en nordisk idrottskonferens, och finner det naturligt att riksidrottsförbunden tar initiativet till en sådan konferens. Utskottet betonar att konferensen bör få ett deltagande på bred bas och ha ett vidsträcktare syftemål än enbart stödet till nordiskt idrottsutbyte. Vid sidan av frågor som aktualiserats i medlemsförslaget, och de ämnen riksidrottsförbunden anser angelägna, föreslår utskottet att man t. ex. behandlar möjligheterna till ett ökat ungdomsutbyte i Norden genom satsningar på junior- och ungdomsverksamhet, samt möjligheterna till ett ökat samarbete i anslutning till behandlingen av idrottspolitiska frågor i internationella sammanhang, särskilt inom UNESCO och Europarådet. På europeiskt plan strävar man till ett aktivare idrotts- och ungdomssamarbete bl. a. genom att hålla gemensamma möten på ministernivå.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utgående från de principer som ligger till grund för stödet till nordiskt idrottssamarbete fortsatt förbättra förutsättningarna för

detta, och att härvid genomföra särskilda satsningar på handikapp-
idrott samt på junior- och ungdomsutbyte, och

2. att verka för ett aktivt nordiskt samarbete vid behandlingen av
idrottspolitiska frågor på det internationella planet.

Stockholm den 29 januari 1987

Eiður Guðnason (A.)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden

(Väckt av Ilkka Kanerva samt Margrete Auken, Mikko Elo, Antti Kalliomäki, Hannu Kemppäinen och Karin Kjølbro)

Åren 1983 och 1985 har Norden uppträtt på friidrottsarenan med ett gemensamt lag. Sommaren 1983 hölls friidrottslandskampen Norden–USA i Stockholm. Som huvudarrangör stod Sveriges friidrottsförbund men Nordiska ministerrådet medverkade också i evenemanget. Erfarenheterna från dessa tävlingar var mycket positiva. Inte minst för det nordiska samarbetet.

På Nordiska ministerrådets initiativ inleddes därför förhandlingar med representanter för Sovjetunionen för att åstadkomma en motsvarande friidrottslandskamp. Det norska friidrottsförbundet åtog sig ansvaret för de praktiska arrangemangen. Dessa tävlingar hölls i juli 1985 i Oslo.

Sett ur ren idrottslig synvinkel kan konstateras att det knappast går att intressera vare sig USA eller Sovjetunionen att ställa upp mot ett enskilt nordiskt land. Enbart ett gemensamt nordiskt lag kan erbjuda tillräckligt intressant motstånd för dessa idrottens stormakter. Att intresset dessutom inte är en engångsföreteelse visar det faktum att USA har återkommit med en inbjudan till de nordiska friidrottsförbunden i syfte att möta ett nordiskt friidrottslag i USA i september 1986. Också från sovjetisk sida har man visat intresse för en fortsättning.

Det nordiska samarbetet inom sport och idrott kunde utvecklas betydligt. De nordiska länderna har i stort sett liknande klimatologiska förhållanden som innebär väsentliga begränsningar för utövning av sommaridrott. Toppidrott är i dag en resurskrävande verksamhet vars positiva betydelse inte skall underskattas. Länder och nationer har inte sällan fått världsrykte via sina idrottsutövare. De nordiska ländernas möjligheter att hävda sig inom idrotten minskar dock hela tiden eftersom varje enskilt land saknar både erforderliga ekonomiska och personresurser. Genom gemensamma satsningar kunde man samtidigt förbättra förutsättningarna och effektivare utnyttja de knappa ekonomiska medlen.

Många funktioner inom idrotten kunde vara gemensamma utan att man för den skull minskar förutsättningarna för fortsatta tävlingar de nordiska länderna emellan.

Förutom landskamper av den typ som redan arrangerats av de nordiska friidrottsförbunden och Nordiska ministerrådet kan Norden satsa gemensamt på åtminstone följande verksamheter:

- gemensam utbildning för ungdoms- och idrottsledare,
- gemensam utbildning för tränare,
- gemensam utbildning/forskning inom idrottsmedicinen,
- gemensamma junior- och ungdomssatsningar,
- gemensamma satsningar på specialgrupper såsom handikappidrott m. m.,
- gemensamma träningsläger, koordinerade resor, m. m. inför stora internationella evenemang såsom olympiska spel etc.

All denna verksamhet som skisseras ovan bedrivs i dag på var sitt håll i varje nordiskt land vilket innebär en hel del dubbelarbete och onödigt stora kostnader. Inom idrottsförbunden finns en uppenbar och dokumenterad vilja till samarbete men man saknar en fungerande och permanent organisation för att omsätta denna vilja i praktisk verksamhet. Här erbjuder samarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet en utmärkt plattform.

Det räcker dock inte med att det nordiska regeringssamarbetet upptar idrotten som en speciell samarbetssektor. Det krävs också en fast institution för att driva den praktiska verksamheten. Denna institution, ett gemensamt nordiskt idrottsinstitut samt forsknings- och träningscentrum, bör upprättas. Denna bör placeras utanför Norden där de klimatologiska förhållandena är mer lämpade för en året-runt-verksamhet. En dylik satsning skulle betinga ca 20 miljoner NOK, men skulle mycket snabbt betala sig genom drastiskt minskade kostnader för varje enskilt land och genom de inkomster ett sådant institut kunde skapa genom att erbjuda sina utrymmen och tjänster för semestrande nordiska medborgare. Exempel på detta finns redan i bl. a. Los Pacos i Spanien.

Därför föreslås.

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att uppta idrotten som en samarbetssektor och att ministerrådet inleder arbetet att skapa ett nordiskt idrottsinstitut.

Köpenhamn den 5 mars 1986

Ilkka Kanerva (Kok)

Margrete Auken (SF)

Mikko Elo (Sdp)

Antti Kalliomäki (Sdp)

Hannu Kempainen (K)

Karin Kjølbrot (T/Fl)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning

(Medlemsförslaget väckt av Guðrún Helgadóttir m. fl., se s. 743)

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 13–14 maj 1986, 29 september 1986 och 11 november 1986.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås en samnordisk insats inom seismologisk forskning på sydlandslåglandet i Island.

Ur motiveringarna till förslaget framgår att Europarådet har tillsatt en expertkommitté för att planlägga en gemensam insats i syfte att minska faran vid jordbävning. I kommitténs diskussioner har speciellt betonats samarbetet vid forskningen inom fem försöksområden. Ett av dessa fem seismologiskt aktiva områden är låglandet i södra Island. Intresset bland nordiska geologer är stort för en gemensam nordisk insats vid undersökningarna på sydlandslåglandet.

En insats skulle vara av stor betydelse för islänningarna när det gäller att minska riskerna vid jordbävning inom området, men även till nytta för de övriga nordiska länderna. Det moderna tekniska samhället är på många sätt känsligt för seismologiska störningar, framhåller förslagsställarna.

Det anses, enligt medlemsförslaget, önskvärt att forskningsprojektet utförs och styrs av de institutioner som gemensamt åtar sig det, men under kontroll av den isländska seismologiska kommittén och av specialister som ministerrådet utnämner. Förslagsställarna preciserar att förslaget inte avser en ny institution utan en samordning av redan existerande resurser.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska vulkanologiska institutet

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
(NOS-N)

Danmark

Forskningssekretariatet

Geodætisk Institut

Finland

Undervisningsministeriet

Helsingfors universitet

Åbo akademi

Geologiska forskningscentralen

Island

Meteorologiska institutet

Islands geodetiska institut

Statens civilförsvär

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Sverige

Naturvetenskapliga forskningsrådet

Universitets- och högskoleämbetet

Statens geotekniska institut

Sveriges geologiska undersökning

Svenska geofysiska föreningen

Geologiska föreningen

Remissorganen har genomgående en positiv inställning till medlemsförslaget. I många yttranden betonas att det i medlemsförslaget föreslagna projektet skulle vara av stor betydelse för Island, men även gagna de andra nordiska länderna och deras forskning.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska vulkanologiska institutet konstaterar att jordbävningar är en av de naturkatastrofer som har orsakat de flesta dödsfall. Forskning som har till syfte att minska faran vid jordbävningar är därför av stor internationell betydelse. Den teoretiska bakgrunden för att förutse jordbävningar är ännu svag och försöken bygger huvudsakligen på empiriska erfarenheter.

Intensiv forskning är en förutsättning för att det skall bli möjligt att förbättra det teoretiska underlaget i sådan grad att det blir möjligt att förutsäga jordbävningar med tillräcklig säkerhet. Syd-Island utgör som område en av de mest lovande forskningsmöjligheterna som finns i världen i dag. Man borde därför inte vänta med att sätta i gång det föreslagna projektet.

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden tillstyrker den föreslagna forskningsinsatsen, och förutsätter att forskningsprogrammet ges en bred utformning och tvärvetenskaplig inriktning. Samhällsplanering, kommunikation- och byggnadsteknik anges som exempel på områden som gagnas av utvecklingen av billiga jordbävningssystem.

2.2 *Danska remissyttranden*

Forskningssekretariatet finner förslaget ytterst väl motiverat. Utöver den betydelse projektet skulle få för det isländska samhället kan man vänta sig att man med projektet bygger upp ett kunnande till gagn för hela Norden.

Geodätisk Institut meddelar att institutet har deltagit i de expertkommittéer som sedan 1980 har behandlat Europarådets önskemål om ett europeiskt program för forskning om jordbävningar med sikte på att minska de katastrofala följderna av dessa. Institutet förordar det framlagda förslaget. Vidare upplyses att en forskargrupp, med stöd från Nordiska kulturfonden och Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden, har utformat ett förslag om ett seismiskt datainsamlingssystem på sydlandslåglandet i Island.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet konstaterar att medlemsförslaget berör en samordning av redan existerande resurser och finner det i princip motiverat att tillvarata och koordinera nordiska resurser på området. Ministeriet anser att den erfarenhet Nordiska vulkanologiska institutet (NORD-VULC) har bör kunna vara till stöd för arbetet.

Helsingfors universitet meddelar att seismologiska institutionen betraktar det föreslagna projektet som mycket nyttigt och är intresserat av att det förverkligas.

Åbo akademi anser att ett nordiskt samarbete, samtidigt som det skulle ge nordiska seismologer en värdefull erfarenhet, även skulle ge de isländska specialisterna ökade möjligheter att genomföra forskning och övervakning på området. Ett samarbete i den föreslagna formen skulle vara till nytta för utvecklingen av prognostiseringsmetoder för jordbävningar och vulkanisk aktivitet.

Geologiska forskningscentralen anser att Finland borde delta i projektet i fråga, förutsatt att detta inte påverkar det planlagda Mittnordenprojektet för lokalisering och forskning av malmkritiska formationer i mellersta

Norge, Sverige och Finland. Forskningscentralen är intresserad av information som erhålles genom seismologisk forskning, och som främjar malmletningen. Geologiska forskningscentralen rekommenderar att den föreslagna verksamheten igångsätts.

2.4 Isländska remissyttranden

Meteorologiska institutet konstaterar att jordbävningar länge har varit orsaken till stora olyckor i Island och ofta har haft mycket allvarliga ekonomiska konsekvenser. Detta gäller särskilt sydlandslåglandet och närliggande bergsområden. Denna del av landet har samtidigt alltid haft den största ekonomiska betydelsen. Det är därför av största betydelse för utvecklingen av området att faran för seismisk aktivitet noggrant studeras. Sådana studier förutsätter ett system av seismologiska stationer utrustade med seismometrar, med tjugo till femtio kilometers mellanrum. Vidare behövs ett kommunikationsnät och en centraldator. Institutet förordar förslaget.

Islands geodetiska institut har till uppgift att utarbeta kartor som ger en så riktig bild av landet som möjligt. Det föreslagna projektet skulle vara av betydelse även för denna verksamhet. Institutet förordar att förslaget antas.

Statens civilförsvär anser att det föreslagna området kan vara ett mycket viktigt försöksområde för att utveckla metoder för prognostisering av jordbävningar. En samnordisk insats i forskningen på området skulle vara ett värdefullt bidrag från de nordiska länderna när det gäller att minska sannolikheten för förluster av människoliv och egendom vid jordbävningar såväl i Island som i andra jordbävningssområden i världen.

2.5 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet instämmer i att seismologisk forskning är ett område som passar bra för nordiskt och internationellt samarbete. Departementet ställer sig positivt till det föreslagna projektet på Island. Projektet bör i så stor utsträckning som möjligt genomföras i anslutning till det vulkanologiska samarbete som redan pågår mellan de nordiska länderna och som leds av NORDVULC.

2.6 Svenska remissyttranden

Naturvetenskapliga forskningsrådet tillstyrker den föreslagna forskningsinsatsen. Forskningsrådet förutsätter att programmet ges en bred utformning med tvärvetenskaplig inriktning.

Universitets- och högskoleämbetet anser en gemensam nordisk insats på området angelägen både ur vetenskaplig och resursmässig synpunkt, och tillstyrker förslaget.

Statens geotekniska institut konstaterar att undersökningen gäller ett objekt som inte är relaterat till jordbävningar som synes beröra Sverige. Risken för jordbävningar i Norden utom Island är relativt liten. Ur mättek-nisk synpunkt medger förslaget intressanta studier som kan ge resultat som kan tillämpas inom flera andra områden, även inom jord- och bergmekanik samt grundläggningsteknik. Institutet tillstyrker den föreslagna forsknings-insatsen.

Sveriges geologiska undersökning anser att det föreslagna projektet kan ge goda möjligheter till förbättrade analyser vad gäller pågående geolo-giska processer. Ett kvalificerat datainsamlingssystem är också en nöd-vändig förutsättning för testning och utveckling av eventuella jordbäv-ningsprognoser.

Svenska geofysiska föreningen förordar förslaget. Nordiskt samarbete på området skulle vara av synnerligen stor betydelse. Insatsen utgör ett stöd åt Island, men forskningen kommer även att ha stor betydelse för förståelsen av seismologiska störningar som kan påverka t. ex. säkerheten i kärnkraftverk, och som har inverkan på val av plats för förvaring av radioaktivt avfall.

Geologiska föreningen ser det som väsentligt att stöda det nordiska samarbetet både i de rent vetenskapliga frågorna och i de frågor som berör vetenskapens tillämpningar. Föreningen tillstyrker medlemsförslaget.

3. Utskottet

I medlemsförslaget föreslås en samnordisk insats inom seismologisk forskning på sydlandslåglandet i Island. Det föreslagna forskningsprojektet är en del av ett större europeiskt samarbete i syfte att minska faran vid jordbävning. Inom ramen för Europarådets arbete har fem försöksområ-den utpekats för speciella insatser inom forskningen. Ett av dessa seismo-logiskt aktiva områden är låglandet i södra Island.

Utskottet konstaterar att de remissyttranden som har avgivits genomgå-ende ger uttryck för en positiv inställning till medlemsförslaget. Utskottet har särskilt noterat att projektet, vid sidan av den självklara betydelse det har för Island, även enligt remissorganen skulle gagna de andra nordiska länderna och deras forskning. Som exempel på områden som gagnas av utvecklingen av jordbävningssystem nämns samhällsplaneringen, kommunikationerna och byggnadstekniken.

Utskottet har erfarit att planläggningen av projektet redan pågår i form av ett samarbete mellan nordiska seismologer och andra forskare på områ-det. Ett möte har även hållits mellan dessa med stöd från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) och Nordiska kulturfonden.

Enligt projektbeskrivningen "Seismiskt datasamlingsystem för södra Islands lågland" beräknas de totala kostnaderna för ett projekt under sex år uppgå till 6,9 miljoner SEK. Man räknar i projektplaneringen med att den isländska staten skulle stå för driftkostnaderna, och att man med nordiska medel skulle täcka uppbyggnaden av systemet och ett nordiskt forskningsstipendium samt kostnaderna för nordiska möten. De gemensamma nordiska kostnaderna skulle enligt planen uppgå till 4,9 miljoner SEK. Enligt projektplanen skulle Islands meteorologiska institution ha tillsyn över driften och svara för de medel som tilldelas projektet.

Förslagsställarna har utgått från att projektet kan genomföras genom en samordning av existerande resurser, utan att en ny institution behöver upprättas. Utskottet konstaterar att Nordiska vulkanologiska institutet har i uppgift att utföra forskning med sikte på vulkanologins viktigaste sektorer. Institutet skall ge forskare och studerande, i första hand från övriga nordiska länder, möjligheter att studera vulkanologi och därtill knutna vetenskapliga problem. Vulkanologiska institutet har i sitt yttrande över medlemsförslaget uttalat att man inte borde vänta med att sätta i gång det föreslagna projektet. Institutet har emellertid inte uttalat någon beredskap att ta upp projektet som en del av institutets egen verksamhet. Institutet motiverar behovet av ett projekt bl. a. med den stora betydelse ett sådant skulle ha på det internationella planet. Vulkanologiska institutet deltar aktivt i det internationella samarbetet på området och har även ingått ett särskilt avtal med UNESCO där vulkanologiska institutet fungerar som rådgivare i ett projekt som innebär att expertgrupper sänds till områden som har utsatts för vulkanutbrott. Utskottet finner det naturligt att det föreslagna projektet genomförs i form av ett samarbete mellan Islands meteorologiska institution och Nordiska vulkanologiska institutet, och anser att formerna för ett sådant eventuellt samarbete närmare bör klarläggas.

Utskottet anser att det föreslagna forskningsprojektet utgör ett exempel på den typ av specialiserad och kostnadskrävande forskning, kring vilken de nordiska länderna bör sträva till att samarbeta. Innan beslut fattas om att föra detta projekt vidare som ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt, med finansiering över den nordiska samarbetsbudgeten eller med anslag direkt från intresserade forskningsinstitutioner i Norden, bör den ovannämnda organisatoriska frågan i anslutning till projektet närmare preciseras. Denna klarläggning av projektorganisationen och av finansieringsfrågorna bör genomföras i nära samarbete med Nordiska forskningspolitiska rådet, för att en koordinering av detta projekt med andra stora projekt på forskningsområdet skall vara möjlig.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i Island genomföra ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt på det seismologiska området som syftar till att reducera skadorna vid jordbävning.

Helsingör den 11 november 1986

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Karin Kjølbrot (Tvfl)

Thea Knutzen (H)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Ib Stetter (KF)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Skdl)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning

(Väckt av Guðrún Helgadóttir samt Stefán Benediktsson, Bjarne Mørk Eidem, Eiður Guðnason, Margit Hansen-Krone, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Otto Steenholdt, Lars Werner och Olle Östrand)

Med anledning av Europarådets kongressbeslut 1979 (Recommendation 864) om seismologiska prognoser tillsatte Europarådets ministerråd en expertkommitté för att planlägga en gemensam insats i fråga om jordbävningar och jordbävningsverkningar i syfte att minska faran vid jordbävning.

I en utförlig resolution från kommitténs senaste möte i december 1983 står bl. a. "Grundvalen för Europasamarbetet inom seismologisk forskning är att alla Europas länder kan bli utsatta för samhällsskador och ekonomiska förluster på grund av jordbävning. Därför är projektets mål att forska och finna lösningar på att minska riskerna vid jordbävning för en kortare eller längre period."

I alla kommitténs diskussioner betonas speciellt samarbetet vid forskningen av fem sk försöksområden (test areas). Det anses att forskningen i sin helhet får nytta av de erfarenheter som ges där. En av dessa fem seismologiska aktiva områden är det sydländska låglandet i Island.

I det resolutionsavsnitt som behandlar projekt för sydlandslåglandet framhålles speciellt nödvändigheten av ett europeiskt samarbete för att denna plan skall kunna förverkligas.

I en rapport från Ola Dahlman, Sverige och L. Mendes Viktor, Portugal (ordförande i kommittén) som i detta sammanhang besökte institutioner i Island, fästes speciellt uppmärksamhet på de möjligheter att ett nordiskt samarbete komme till stånd vid utförandet av forskningsprojektet för sydlandslåglandet.

När nordiska seismologer möttes på Nordiskt detektions seismologiskt seminarium i Tällberg i Sverige i mars 1984 visade sig intresset vara stort för en gemensam nordisk insats vid undersökningarna på sydlandslåglandet. Man lade vikt vid att detta samarbete skulle falla inom Nordiska rådets uppgift och att den isländska kommittén för seismologisk forskning tog initiativ i frågan. (Denna kommitté är tillsatt av kommunikationsministern, och har som uppgift att ta initiativ till och samordna forskning i syfte att minska faran vid jordbävning).

En sådan insats skulle vara av stor betydelse för islänningar som ett led i att minska riskerna vid jordbävning inom detta område. Men det är även till nytta för de övriga nordiska länderna. Deras specialister skulle inom detta seismologiskt aktiva område tillvarata erfarenhet och kunskap som kommer det övriga Norden till godo även om jordbävningar är sällsynta där. Det moderna tekniska samhället är på många sätt känsligare för seismologiska störningar än det var tidigare.

Genom en sådan insats skulle den högt utvecklade kunskap och teknik inom geofysiken som är tillgänglig i Norden tas i anspråk på ett seismologiskt aktivt område. I Norge och Sverige tex har samlats stor kunskap och erfarenhet i databehandling och i automatisk bearbetning av seismologiska observationer. I Island finns ett stort behov för en sådan teknik och där väntar uppgifter som inte är tillstädes i det övriga Norden.

Vid Europarådets seismologiska kommittémöte i december 1983 förelåg två projekt om forskningsuppgifter på det isländska sydlandet.

1) Databassystem för att observera jordskalv och andra kortperiodsändringar.

2) Ett nät för land- och gravitationsmätning för att observera landändringar under längre period.

Första steget till ovan nämnda insats är att de isländska parter som utfört det primära arbetet på dessa projekt samarbetar med andra nordiska parter som har erfarenhet inom detta område för att göra dessa projekt realiserbara med ett omsorgsfullt utarbetat budgetförslag.

Det anses önskvärt att ovan nämnda forskningsuppgifter utförs och styrs av de institutioner som gemensamt åtar sig dem men under kontroll av den isländska seismologiska kommittén och specialister som ministerrådet utnämner speciellt som rådgivande i denna fråga. Det preciseras att det inte handlar om en ny institution utan tvärtom en samordning av redan existerande resurser.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast möjligt lägga grunden för en samnordisk insats inom seismologisk forskning på sydlandslåglandet i Island.

Köpenhamn den 6 mars 1986

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Eiður Guðnason (A.)

Margit Hansen-Krone (H)

Arvo Kempainen (Skdl)

Hannu Kempainen (K)

Otto Steenholdt (At)

Lars Werner (vpk)

Olle Östrand (s)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om nordiskt samarbete på tjänstehandels område

(Medlemsförslaget väckt av Karin Söder m. fl., se s. 752
Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsförslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsförslaget på sine møter 12. august og 10. – 12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsförslaget

I medlemsförslaget blir det tatt utgangspunkt i den økte betydningen tjenestesektoren har fått i de nordiske land. Utviklingen i de nordiske land sammenfaller i dette henseende med utviklingen i andre industriland. Det gjøres videre rede for den stadig mer omfattende internasjonale handelen med tjenester. Dette har medført at spørsmål i tilknytning til tjenestesektoren har blitt viet stadig større oppmerksomhet innen internasjonale organisasjoner. Kartleggings- og studiearbeid utføres innen OECD, GATT og UNCTAD. Det vises til at handelen med tjenester vurderes som et forhandlingstema under forberedelsene til en ny GATT-runde. Den grunnleggende tanken i denne sammenheng er at det vil være mye å vinne på å gjennomføre liberalisering når det gjelder handel med tjenester.

Det blir i medlemsförslaget pekt på at tjenestesektoren omfatter en bredt og meget variert gruppe næringer. Det statistiske materialet over handel med tjenester beskrives som mangelfullt.

Forslagsstillerne konstaterer at noe direkte nordisk arbeid eller samarbeid ikke forekommer hva gjelder handelsforbindelser og handel på dette vitale framtidsområdet. Det anses som en selvfølge at de nordiske land har felles interesser. Et felles nordisk kartleggings- og utredningsarbeid bør derfor utføres parallelt med nasjonale studier som følger av den internasjonale utviklingen. Muligheten for samarbeid og liberaliseringer i Norden bør vurderes positivt. Felles nordiske interesser bør bli kartlagt slik at felles standpunkter kan etableres før stillingstaken i internasjonale fora.

Medlemsförslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å øke mulighetene for nordisk samarbeid på tjenstehandels område.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget har vært sendt på en remissrunde. Remissvar er motatt fra følgende myndigheter, institusjoner og organisasjoner.

Nordiske

Nordisk Investeringsbank
Nordisk Prosjektportfond
Nordens faglige samorganisasjon
De nordiske industriforbunds fellesorgan

Danske

Industriministeriet

Finske

Utrikesministeriet
Handels- og industriministeriet
Finlands Bank
Näringslivets forskningsinstitut
Utrikeshandelsförbundet
Ålands landskapsstyrelse

Norske

Utenriksdepartementet
Norges Bank

Svenske

Statens industriverk
Kommerskollegium
Exportrådet
Exportkreditnämnden
Postverket
Televerket
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
Riksbanken
Bankföreningen
Industriförbundet
Landstingsförbundet

Samtlige remissinstanser mener det er ønskelig med økt nordisk samarbeid innen tjenestesektoren

Nordiske

Nordisk Investeringsbank uttaler at valutareguleringene i de nordiske land praktiseres idag i hovedsak på en liberal måte og kan ikke sies å

utgjøre noen avgjørende hindring for økt samarbeid i Norden på banktjenesteområdet. Det blir imidlertid pekt på at valutareguleringen har en kostnadsside. Låntakere må ofte velge en finansieringskilde og teknikk de ikke anser for å være den beste. For Investeringsbanken kan det være besværlig at reguleringene varierer i betydelig grad fra land til land i Norden. Et mer liberalt regelverk vil styrke banksektoren som eksportnæring også utenfor Norden. En praktisk måte synes å være å innføre fribeholdsordninger for et stadig stigende antall typer av finansielle transaksjoner. En nordisk harmonisering av slike tiltak vil være av verdi.

Nordisk Prosjekteksportfond (NOPEF) er allerede i en viss grad engasjert i støtte til fremme av tjenesteksport innen konsultområdet. Spesielt når det gjelder den videre satsing på de større konsulttjenestene i samband med prosjekt som finansieres av Verdensbanken eller regionale utviklingsbanker mener NOPEF forholdene ligger særskilt godt til rette for et bredere nordisk samarbeid. NOPEF laget i 1983 en utredning om samarbeid innen tjenesteksporten og kan tenke seg å videreføre arbeidet med denne utredningen. NOPEF er enig i at områdene transport-, forsikringsfinans-tjenester synes å ha størst muligheter for en videre utvikling innen det nordiske samarbeid. I uttalelsen nevnes spesielt ulike sider knyttet til flysamarbeidet samt sjøtransport.

Nordens faglige samorganisasjon (NFS) viser til at behovet for nordisk samarbeid på tjenestehandelens område har blitt påpekt i flere av NFS-rapporter bl. a. "Nordisk prosjekteksport", "De nya arbetsplatserna" samt "Norden inför 90-talet".

De nordiske industriforbunds fellesorgan mener det vil være nødvendig med et betydelig utredningsarbeid i alle de nordiske land for å kartlegge behovet for en videre liberalisering av handelen med tjenester. De nordiske land har allerede i dag et nært samarbeid når det gjelder opplegg av drøftelser i internasjonale organer som GATT, EFTA og OECD m.v. Det nordiske samarbeid på tjenestehandelens område kunne naturlig innpasses i dette forberedende samarbeid.

Danske

Industriministeriet omtaler i sin uttalelse bl. a. arbeidet vedrørende internasjonal utveksling av tjenesteytelser som utføres innenfor det multilaterale samarbeidet i OECD og GATT. Videre blir det pekt på at det innen forskjellige servicesektorer allerede eksisterer et veletablert samarbeid. Industriministeriet mener det neppe er behov for å etablere et særskilt nytt nordisk samarbeid på tjenestehandelens område. Et økt nordisk samarbeid bør finne sted innen allerede eksisterende multilaterale fora, hvor det kan gjøres en innsats for å fremme liberaliseringen av den internasjonale handel med tjenesteytelser.

Finske

Ministeriet för utrikesärendena peker i sin uttalelse på at de nordiske land har økt sitt samarbeid i takt med forandringer innen tjenestehandelens område. Samarbeidet har ofte vært uoffisielt og diktert av praktiske behov. På grunnlag av allerede utført arbeid og de erfaringer en har høstet med hensyn til tjenestehandelens stiling under det forberedende arbeid til en ny GATT-runde, mener utenriksministeriet at det nordiske samarbeidet innen dette området synes å utvikle seg i den retning som foreslås.

Handels- og industriministeriet anser at det nordiske samarbeidet innen tjenestehandelen har vært tilfredsstillende og ofte ført til felles uttalelser i internasjonale organisasjoner. Ettersom tjenestehandelens betydning øker, burde statistikken over den internasjonale tjenestehandelen bli like omfattende som statistikken over varehandelen. Bedret statistikk gir muligheter for å utvikle og bygge ut det nordiske samarbeidet.

Näringslivets Forskningsinstitut (ETLA) mener det vil være viktig å forbedre og harmonisere tjenestehandelstatistikken. Dessuten er tjenestesektoren et av de viktigste områder hvor det også finnes muligheter for samarbeid mellom nordiske foretak.

Finlands Bank anser det viktig når en diskuterer en effektivisering av samarbeidet innen tjenestesektoren at en ikke glemmer eksisterende samarbeidsformer. Disse kan utvikles ytterligere. Samarbeidet bedres ikke nødvendigvis av at nye organisasjoner blir opprettet.

Utrikeshandelsförbundet mener det er særskilt ønskelig med en felles nordisk strategi ved internasjonale forhandlinger om tjenestehandel. Förbundet er også enig i at det er behov for bedret statistikkgrunnlag.

Ålands landskapsstyrelse understreker spesielt den betydning en liberalisering av handel med tjenester innen Norden har for de språklige minoritetene når det gjelder mulighetene for å kunne tilby innbyggerne fullgod service på sitt modersmål.

Norske

Utenriksdepartementet mener de nordiske land bør samarbeide for å dra størst mulig nytte av den sterke ekspansjonen som finner sted innen tjenestehandelen, og dermed søke å styrke sin internasjonale konkurranseposisjon på et viktig framtidsrettet område. Det bør være en målsetting for de nordiske land å bidra til en liberal tjenestehandel, både innenfor det europeiske frihandelssystem og det multilaterale handelssystem (GATT). Departementet viser til at spørsmålet om handel med tjenester inngår som et sentralt element i Fellesskapets pågående bestrebelser på å etablere et internt marked i 1992 samt at det forventes at tjenestehandelen vil bli et sentralt tema i den nye GATT-runden.

Norges Bank finner det naturlig at de nordiske land samarbeider for å finne løsninger på de problemer som en står overfor innen den internasjonale handel. Banken mener at en eventuell videreutvikling av det nordiske samarbeid mest naturlig kan skje i form av en utbygging av det samarbeid

som allerede foregår i internasjonale fora. Siktemålet for det videre nordiske samarbeid bør være å søke multilaterale løsninger snarere enn regionale nordiske løsninger.

Svenske

Statens industriverk konstaterer at det statistiske materialet for å belyse tjenestesektoren og dens utvikling må forbedres. Forslaget om å utføre felles nordisk kartleggings- og utredningsarbeid vil ifølge industriverket kunne bidra til å styrke de nordiske land i det internasjonale perspektiv.

Kommerskollegiet anser det ønskelig med et felles utrednings- og kartleggingsarbeid og at dette skjer på nordisk basis. Hensikten må være å samordne nordiske synspunkter innen kommende forhandlinger og overenskomster på bredere internasjonal basis. Vedrørende nordisk samarbeid forøvrig innen dette området er det kollegiets mening at det er noe for tidlig å uttale seg. Sett ut fra svensk synsvinkel er det således ikke gitt at den nordiske rammen skulle være optimal for eventuelle liberaliseringstiltak akkurat på dette området.

Exportrådet anser at arbeidet med å avskaffe handelshindringer i Norden kan være en modell på hvordan nordisk samarbeid på tjenestehandelens område kan utformes.

Exportkreditnämnden (EKN) gir i sin uttalelse en oversikt over eksportkreditgarantiordningen i Sverige. Et omfattende samarbeid mellom de nordiske garantiinstituttene er etablert og dette samarbeidet kan, etter EKN's oppfatning, ha gunstige virkninger for den fortsatte utviklingen av nordisk tjenesteeksport.

Postverket skriver i sin uttalelse at problemene med tjenesteeksport innen postverkets område har hittil hovedsaklig bestått i at det er vanskelig med finansiering av prosjekt og at det finnes sterke og etablerte internasjonale konkurransedyktige foretak. Derimot har en ikke støtt på vanskeligheter når det gjelder handelshindringer av den karakter som blir beskrevet i medlemsforslaget. Postverket er interessert i at det blir kartlagt om slike finnes og hva som bør gjøres for å avskaffe dem. Forøvrig anser postverket at det nordiske samarbeidet vedrørende den postale tjenesteeksport er vel etablert og at en har de organ og kontaktnett som er nødvendig for at samarbeidet skal utvikles positivt også i framtiden. Uttalelsen inneholder dessuten kortfattede opplysninger om formene for tjenesteeksport og om hvordan det nordiske samarbeid fungerer.

Televerket har i lang tid drevet med tjenestehandel innen telekommunikasjonsområdet og har ingen innvendinger mot medlemsforslaget.

Meteorologiska och hydrologiska institutet gir en redegjørelse for det nåværende nordiske samarbeid på instituttets virksomhetsområde. Samarbeidet har ledet til og gir ytterligere muligheter til felles nordisk tjeneste- og vareeksport.

Riksbanken er enig i at det er ønskelig å styrke mulighetene for nordisk samarbeid innen tjenestehandelen. I følge riksbanken bør i første hånd den

uformelle kontaktvirksomheten mellom de nordiske land i internasjonale fora søkes videreutviklet. Riksbanken minner om at mulighetene for nordiske særløsninger ofte er meget begrenset.

Bankforeningen anser det viktig at ikke lover og andre reguleringer hindrer tjenestehandel over grensene. For bankvirksomheten er det viktig at bankene fritt kan velge etableringsform i ulike land og at kapitalbevegelser over grensene tillates. Det har i de senere år blitt gjennomført lovendringer slik at utenlandsk banketablering er tillatt i de ulike land. Bankforeningen anser det ønskelig med ytterligere lovendringer slik at utenlandske fysiske og juridiske personer kan gå inn som aksjeeiere i svenske banker. Det blir pekt på at det svenske banksystemet gjennom automatisering har utviklet seg til et av verdens mest effektive, noe som bør ivaretas ved økt nordisk banksamarbeid. Bankforeningen foreslår konkrete tiltak som tjenestehandelsseminar og samarbeid innen statistikk-området for å fremme nordisk tjenestehandelssamarbeid.

Industriförbundet peker i sin uttalelse på flere områder hvor administrative reguleringer og krav kan virke hemmende på tjenestehandelen. Dette gjelder tillatelser for å utøve visse yrker, anvending av særskilt utrustning med hensyn til miljø, trafikksikkerhet etc., overføring av informasjon samt valutareguleringer. Industriförbundet stiller seg positiv til en liberalisering innen Norden, men understreker at dette ikke må vanskeliggjøre tilsvarende harmonisering mellom EF og EFTA-landene og innen OECD og GATT. Dog vil det være verdifullt om nordiske løsninger kan vise veien for disse organ mot en mer omfattende avvikling av hindringer for tjenestehandelen.

Landstingsförbundet omtaler i sin uttalelse bl. a. SwedeHealths virksomhet og mener det er mulig at nordisk samarbeid kan gi økt tyngde for nordisk eksport av helsetjenester.

3. Utvalgets synspunkter

Økonomisk utvalg er enig i den beskrivelse som blir gitt i medlemsforslaget om den internasjonale tjenestehandelens voksende omfatning og betydning. I hele OECD-området spiller tjenestehandelen en stadig mer dominerende rolle. Samtidig med økt innenlandsk produksjon av tjenester har den internasjonale handelen med tjenester tiltatt. Denne sterke ekspansjonen i tjenestehandelen – både i form av rene tjenester og i kombinasjon med varer – understreker de muligheter som finnes på dette området. Utvalget er enig i at det bør søkes utviklet liberale regler for internasjonal handel og utvalget finner det naturlig at de nordiske land samarbeider for å finne løsninger på de problemer som en står overfor innen den internasjonale tjenestehandel. Utvalget vil i denne forbindelse peke på de betydelige likheter som finnes innen de nordiske land m. h. t. tjenesteproduksjon og tjenestehandel. Forutsetningen for at et nærmere nordisk samarbeid skal gi positive virkninger er derfor tilstede. Utvalget anser at

arbeidet med tjenestehandelen bør utgjøre en viktig del av det arbeid som pågår under betegnelsen Norden som hjemmemarked. Forøvrig vil utvalget vise til de positive remissvarene.

De nordiske land har allerede i dag et nært samarbeid når det gjelder opplegg av drøftelser i internasjonale organer som GATT, EFTA og OECD m.v. Det nordiske samarbeid på tjenestehandelen område bør etter utvalgets oppfatning kunne naturlig innpasses i dette forberedende arbeid. Det vil være verdifullt om nordiske synspunkter og løsninger kan vise veien for disse organ mot en mer vidtgående avvikling av hindringer for tjenestehandelen.

Områder som f. eks. transport, forsikring og finanstjenester synes å ha gode muligheter for en videre utvikling og velegnet for samarbeid. Særskilt innen transport råder Norden over betydelig ekspertise. Utvalget vil spesielt vise til at flysamarbeidet har gitt Norden en sterk posisjon og slagkraft som med fordel bør kunne utnyttes i form av salg av tjenester til flyindustrien over hele verden. Forøvrig vil utvalget vise til de mange områder som blir nevnt i remissvarene.

Utvalget vil understreke at mulighetene til statistisk å kunne belyse tjenestesektoren og dens utvikling bør forbedres. Utvalget mener det bør settes i gang et felles nordisk arbeid innen dette felt.

Tjenesteeksport fra den offentlige sektor i Norden burde kunne ha et mye større omfang enn hva tilfellet er i dag. Samtidig bør det være et mål å finne fram til samarbeidsformer mellom den offentlige sektor og privat industri – og konsultforetak. Utvalget støtter derfor forslaget om å øke muligheten for et nordisk samarbeid på tjenestehandelen område. Som forslagsstillerne vil utvalget peke på at et felles nordisk kartleggings- og utredningsarbeid bør utføres parallelt med nasjonale studier etc. som påkalles av den internasjonale utviklingen.

Under henvisning til forannevnte henstiller Økonomisk utvalg om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å øke mulighetene for nordisk samarbeid på tjenestehandelen område.

Helsingør, 10. november 1986

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógván Sundstein (Fkfl)

Ilkka Souminen (Kok)

Harald Synnes (Kr.F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete på tjänstehandelsns område

(Väckt av Karin Söder samt Esko Aho, Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Rune Gustavsson, Elver Jonsson, Aase Olesen, Hans Petersson, Páll Pétursson, Ole Gabriel Ueland, Henrik Westerlund och Marjatta Väänänen)

De nordiska länderna genomgår för närvarande betydande strukturella förändringar. Ett genomgående drag är att produktionen av varor inom industri, jordbruk, skogsbruk etc. trendmässigt minskar sin andel av den totala produktionen, medan tjänsterna ökar i andel. Utvecklingen i de nordiska länderna sammanfaller i dessa avseenden i stort med utvecklingen i andra industriländer.

Ett annat betydelsefullt inslag är att tjänsterna internationaliseras, dvs. att det sker ett alltmer omfattande utbyte av tjänster över gränserna. Det har beräknats att den internationella handeln med tjänster år 1981 hade ett värde av 600 miljarder US \$. Därigenom skulle den uppgå till ca en fjärdedel av den totala handeln. Det har vidare beräknats att tjänstehandeln ökar med ca 18 procent/år, vilket är långt mer än varuhandeln. Tjänstehandeln ökar följaktligen som andel av den totala handeln.

Tjänsteproduktionens och den internationella tjänstehandelsns växande omfattning och ökade betydelse har medfört att tjänstefrågorna särskilt under 1980-talet tilldragit sig allt större uppmärksamhet. Inom OECD har i handelskommitténs regi genomförts ett omfattande kartläggningsarbete. Detta tog till en början sikte på ett begränsat antal tjänstesektorer, men har successivt vidgats. Parallellt med handläggningen har möjligheterna att tillämpa GATT-systemets allmänna principer på tjänsteområdet studerats. Därjämte pågår arbete i syfte att förbättra tjänstehandelsstatistiken. Även inom UNCTAD har tjänstehandeln uppmärksammats. Huvudintresset har riktats mot försäkrings- och transportbranscherna. I GATT:s regi har genomförts vissa nationella studier i kartläggande syfte. Det är av särskild betydelse att tjänstehandeln i det förberedande arbetet för en ny förhandlingsomgång i GATT nu övervägs som ett kommande förhandlingsämne. Den grundläggande tanken i sammanhanget är att mycket skulle vara att vinna på att genomföra liberaliseringar även inom handeln med tjänster. Erfarenheterna från varuområdet talar för detta. Tjänstehandeln avviker i flera avseenden från varuhandeln, vilket kan medföra komplikationer vid en liberalisering. Det karakteristiska för en tjänst är att den konsumeras

när den levereras. Den är ofta – dock inte alltid – osynlig när den passerar en nationsgräns, tjänster benämnes ofta "invisibler". De statistiska underlagen och statistiken måste anses bristfälliga. Därjämte är tjänsterna inbördes av högst olika karaktär. Den spänner över breda områden, från t. ex. sjöfart och landsvägstransporter till bank- och försäkringstjänster samt till turism. Tjänsterna är vidare hänförliga till både offentlig och privat sektor. Det finns emellertid inte anledning att utgå från att tjänster hänförliga till den offentliga sektorn skulle vara oåtkomliga för export. Inom tekniskt betonade sektorer t. ex. post- och televerksamhet och meteorologi, torde betydande specialist- och systemkunnande kunna komma i fråga. På övriga områden finns kvalificerad kunskap om administration och administrativa system, varjämte t. ex. speciella vårdtjänster kan komma i fråga. Inom det högst varierande utbudet av tjänster bör särskilt uppmärksammas att tjänster i ökande utsträckning utgör viktiga och ibland avkomplement till leverans av varor. De ingår också i ökande utsträckning i system- och anläggningstjänster. Av stort intresse är också den omfattande expansionen som i de nordiska länderna växer fram på elektroniska området i fältet mellan tillverkningsindustri och traditionell tjänstesektor. Kombinationen vara och tjänst eller enbart tjänst (mjukvara) är här något högst karakteristiskt.

Tjänsteproduktionen och tjänstehandeln har således ökat i betydelse och kommer framgent att öka både nationellt och internationellt. Det är därför förvånande att något direkt nordiskt arbete eller samarbete inte förekommer beträffande handelsförbindelser och handel på detta vitala framtidsområde. De nordiska länderna företer stora likheter av betydelse i sammanhanget; allmänkulturellt i fråga om utvecklingsgrad och struktur m. m. Det kan således anses givet att de har omfattande gemensamma intressen. Ett gemensamt nordiskt kartläggnings- och utredningsarbete bör därför bedrivas parallellt med de nationella studier etc. som påkallas av den internationella utvecklingen. Möjligheterna till samarbete och liberaliseringar i Norden bör därvid prövas positivt. Men också utvecklingen i ett bredare internationellt perspektiv. Det är sannolikt att tjänstehandelsfrågorna får ökad aktualitet i det västeuropeiska samarbetet, dvs. i EFTA- och EG-sammanhang. Såsom nämnts är tjänstehandelsfrågorna nu också under prövning. Inför internationella ställningstaganden, som sålunda kan förestå, bör gemensamma nordiska intressen vara kartlagda så att gemensamma ståndpunkter kan etableras och möjligheten till utökat nordiskt samarbete på tjänstehandels område.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställas
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ut-
öka möjligheterna till nordiskt samarbete på tjänstehandels om-
råde.

Köpenhamn den 6 mars 1986

Karin Söder (c)

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Gunnar Björk (c)

Rune Gustavsson (c)

Elver Jonsson (fp)

Aase Olesen (RV)

Hans Petersson (fp)

Páll Pétursson (F.)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Henrik Westerlund (Sfp)

Marjatta Väänänen (K)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om förenklingar av vägmärkessystemet

(Medlemsförslaget väckt av Sten Svensson m. fl., se s. 764

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 756/t om förenklingar av vägmärkessystemet. Utskottet behandlade förslaget vid sina möten den 23–26 juni 1986 i Rogaland, den 10–11 november 1986 i Helsingør och den 29–30 januari 1987 i Stockholm.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Sten Svensson samt Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Siri Häggmark, Tuulikki Petäjaniemi och Ilkka Suominen, föreslås att

- 1) Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till en intensifierad forskning beträffande trafikanternas förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger samt att utreda vilka förenklingar som kan genomföras av vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.
- 2) Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenklingar i vägmärkessystemet på internationellt plan.

Förslagsställarna påpekar att trafikmiljön i dag belastas av en stor mängd skyltar samt att det finns de som hävdar att vägmärkessystemet är uppbyggt av juridiska skäl och inte för att hjälpa trafikanterna. Det erinras om forskning och undersökningar som bedrivs och som visar att trafikanter inte klarar av att tillgodogöra sig trafikinformation om den finns på fyra skyltar samtidigt. Då missas de av hälften av förarna. Det anses att två skyltar samtidigt torde vara det förarna behöver.

Det poängteras att kravet på enkelhet står mot behovet av tidighet och fullständig information till trafikanterna. Det anses därför att en intensifierad forskning borde få uppgiften att klara ut om det i första hand är

vägmärkenas utformning eller den förekommande mängden som utgör den största svårigheten för trafikanterna att tillgodogöra sig skyltarnas budskap.

Förslagsställarna erinrar om att för närvarande förbereds en revidering av den europeiska konventionen rörande vägmärken m. m. Det anses att det i samband med denna värdering finns möjligheter att, samtidigt som man tillvaratar behoven av tydlighet och komplett information till trafikanterna, driva frågan om förenklingar i vägmärkessystemet. Ett gemensamt nordiskt agerande anses öka möjligheterna att få gehör för synpunkterna.

Vidare påpekas att det finns möjligheter inom ramen för gällande internationella konventioner att genomföra vissa förenklingar av märkesfloran.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i Köpenhamn den 7 mars 1986 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling. Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning. Följande har avgivit yttrande över medlemsförslaget.

Norden

- Nordisk Union for Alkoholfri Trafikk (NUAT)
- Nordiska trafiksäkerhetsrådet
- Nordisk Vejteknisk Forbund (NVF)
- Nordisk Komité for vejtrafiklovgivning (NKV)

Danmark

- Dansk Cyklist forbund
- Ministeriet for offentlige arbejder
- Vejdirektoratet
- Forenede Danske Motorejere (FDM)
- Dansk Køreskole Forening (DKF)
- Dansk Kørelærer-Union

Finland

- Trafikministeriet
- Finlands Bilskoleförbund
- Automobilförbundet (AF)
- Finlands lastbilsförbund
- Trafikskyddet

Island

- Trafikkrádet
- Samferdselsministeriet

- Statens veivesen
- Islands Sjöförelärförening

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Motorførernes Avholdsforbund (MA)
- Trygg Trafikk
- Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund
- Norges Automobil-Forbund (NAF)
- Vegdirektoratet

Sverige

- Motormännens riksförbund (M)
- Svenska kommunförbundet
- Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
- Svenska transportarbetareförbundet
- Svenska vägföreningen
- Cykelfrämjandet
- Vägverket
- Svenska åkeriförbundet
- Svenska taxiförbundet
- Sveriges trafikskolors riksförbund
- Trafiksäkerhetsverket
- Väg- och trafikinstitutet
- Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF)

2.1 Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget

Förutom *Trafikskyddet* i Finland och *Dansk Cyklist Forbund*, som delvis stödjer medlemsförslaget, stödjer samtliga remissinstanser medlemsförslaget.

Nordisk komité for vejtrafikklovgivning (NKV) påpekar att det för närvarande pågår ett utredningsarbete på området i vissa länder. Vidare påpekas att en del av problemet är den reklam som finns längs vägarna. Ett av NKV:s projekt är "Vegtrafikkskilt-utredningen", som är en sammanställning av skyltar i de nordiska länderna jämte rekommendationer om nordiska regler. Ansökan om forskningsmedel till Nordiska ministerrådet förbereds nu. Vidare överväger NKV att söka medel för ett projekt som skall behandla trafikanternas förmåga att tillgodogöra sig trafikskyltarnas information.

Nordisk vejteknisk forbund (NVF) anser att de synpunkter som framförs i medlemsförslaget vill medverka till att öka trafiksäkerheten. Vidare erinras att utskott inom NVF har behandlat de i medlemsförslaget behandlade problemen. Dessa är utskott 51, Trafikanalyse och trafikregulering, utskott 52, Trafiksäkerhet och utskott 64, miljö.

Nordiska trafikförsäkerhetsrådet (NTR) erinrar att frågan om vägtrafikanternas förmåga att uppfatta vägmärken har varit föremål för studier i olika länder under de senaste åren. För att få en sammanfattning av detta och eventuellt komplettera denna forskning har NTR i sin preliminära budgetplan för 1988 inkluderat denna fråga. Det påpekas att på grund av internationella konventioner finns en viss begränsning av möjligheterna för att på nordisk basis förenkla vägmärkesystemet. Slutligen poängteras att NTR har för avsikt att, speciellt via Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning, sträva mot en harmonisering av de nordiska ländernas synpunkter inför det revideringsarbete som förbereds inom ECE av vägmärkeskonventionen samt även beakta möjligheterna till förenklingar i vägmärkesystemet.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark instämmer med *Vejdirektoratets i Danmark* yttrande, som är enigt med förslagsställarnas påpekande. Vejdirektoratet anser att det finns flera orsaker bakom problemet och att det kan angripas på både generellt och konkret sätt, t. ex. genom att

- antalet skyltar kan reduceras på konkreta ställen
- mängden information på särskilda ställen kan reduceras
- skyltarnas storlek kan reduceras eller differentieras
- konkreta fel och brister kan rättas.

Vidare anses att man eventuellt kunde överväga konkreta åtgärder, t. ex. genom att genomföra en reduktion av trafikskyltar i en eller flera nordiska städer och undersöka vilka konsekvenser detta kan ha på bl. a. trafikförsäkerheten, trafiklagsöverträdelser och estetik.

Forenede Danske Motorejere (FDM) påpekar nödvändigheten av att trafikanter kan identifiera trafikmärken lika bra i alla länder som i sitt eget.

Trygg Trafikk i Norge har vid flera tillfällen påpekat den "informationsdjungel" som trafikanterna ofta utsätts för. Medlemsförslaget tillstyrkes, men man ställer sig något tvekan till nödvändigheten av ytterligare forskning om trafikanternas möjligheter att motta informationen från vägmärken.

Autoriserte Trafikkskolers Landsforbund i Norge påpekar att det borde värderas om skyltarnas utformning och storlek är ändamålsenliga och anser att trafikinformationerna borde betyda detsamma och ges på samma sätt i alla nordiska länder.

Norges Automobil-Forbund ställer sig bakom förslaget och anser att man utan tvekan kan ståda i "skyltdjungeln" såväl vad gäller praktiskt bruk av skyltar som det antal som används i dag.

Motormännens riksförbund i Sverige finner det angeläget att de föreslagna rekommendationerna förverkligas.

Svenska Kommunförbundet delar förslagsställarnas uppfattning och anser att en inriktning kan vara att studera om det är märkenas utformning eller mängden som utgör de största svårigheterna för trafikanterna. En annan sak som man anser bör uppmärksammas är hur information med hjälp av fordonens instrument bör utformas beträffande vägmiljö, trafik-

reglering och vägvisning. Det påpekas att även om denna teknik i dag inte är kommersiellt intressant, torde den kunna bli det. Det betonas att en förenkling av vägmärkessystemet inte enbart leder till större säkerhet utan också kan medföra minskad flexibilitet. Det anses viktigt att systemet speglar trafikens behov så att servicen för trafikanterna inte försämras.

Svenska vägföreningen erinrar om en konferens som vägföreningen och Svenska kommunförbundet genomförde i november 1985 angående vägskytning i tätorter, där så gott som samtliga föredragshållare, representerande väghållare, trafiksäkerhetsintressen, trafikforskning och vägkonsumenter, var i det närmaste helt överens om de synpunkter som förs fram i medlemsförslaget.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) i Sverige erinrar om att svenska och utländska undersökningar visar att vägmärkessystemet inte är särskilt väl anpassat till trafikanternas förmåga att uppfatta information i komplexa situationer. Vidare påpekas att NTF tidigare i olika yttranden har hävdad dels att vägmärkena generellt – och särskilt nya – bör utformas med hjälp av beteendevetenskaplig expertis, dels att största restriktivitet bör iakttas för såväl antal olika märken som antal uppsatta och dels att nordisk och internationell enhetlighet bör eftersträvas.

Svenska transportarbetareförbundet stödjer förslaget och påpekar att den ökade trafikintensiteten medför att vägmärkesinformationen möts av ökad konkurrens från annan viktig information. Vidare erinras att höga hastigheter förkortar trafikanternas varningstider så att situationen ytterligare kompliceras. En förenkling och förbättring av vägmärkessystemet anses därför i hög grad vara påkallad.

Cykelfrämjandet i Sverige välkomnar alla förenklingar i vägmärkessystemet så länge det kan ske inom ramen för bibehållen trafiksäkerhet och inte innebär nackdelar för cykeltrafiken. Vidare presenteras i remissvaret några konkreta förslag till förenklingar.

Vägverket i Sverige tillstyrker medlemsförslaget och erinrar om att de frågeställningar som tas upp där har diskuterats sedan en tid tillbaka i Sverige. Vidare framhålls att trafikanternas hela informationssituation borde studeras. Dessa studier anses inte enbart böra avse förmågan att tillgodogöra sig de informationer som ges med vägmärken och trafikordningar utan också hur informationsöverföringen och trafiksäkerheten i övrigt påverkas av reklamskyltar och liknande anordningar intill vägar.

Automobilförbundet (AF) i Finland anser medlemsförslaget i högsta grad värt att understödjas. Det anses att i förenklingsarbetet borde medtas granskning av likheter och olikheter i den nordiska väglagstiftningen, eftersom man utan en enhetlig, förståelig vägtrafiklagstiftning ej heller kan få enhetliga och entydiga trafikmärken.

Svenska Åkeriförbundet stödjer medlemsförslaget liksom *Svenska taxiförbundet*, som också rekommenderar att de föreslagna åtgärderna sker med skyndsamt.

Finlands Bilskoleförbund stödjer medlemsförslaget liksom *Sveriges trafikskolors riksförbund* som välkomnar medlemsförslaget och erinrar om vissa åtgärder som skulle förbättra trafiksäkerheten och trafikmiljön.

Väg- och trafikinstitutet (VTI) i Sverige rekommenderar igångsättning av förslagets båda punkter i såväl ett långsiktigt som ett mera kortsiktigt perspektiv. Det erinras om att VTI sedan många år både genom uppdrag och egen forskning jämte kommittéarbete och föredragsverksamhet nationellt och internationellt har engagerat sig i problem rörande utformningen av den visuella informationen i trafikmiljön. VTI medverkar gärna framöver vid projektens vidare formulering och genomförande.

Finlands lastbilsförbund erinrar att då användningen av bilar i internationell trafik har ökat under de senaste åren, skulle det från bilistens synpunkt betraktat vara ytterst viktigt att trafikmärkena i de enskilda länderna skulle vara så lika som möjligt och att man vid deras placering iakttar en enhetlig praxis.

Samferdselsministeriet i Island instämmer i *Statens Veivesens* i Island uttalande som stödjer medlemsförslaget men med hänsyn till speciella förhållanden i Island inte finner grund till att delta i ett eventuellt arbete i anledning av förslaget vid nuvarande tidpunkt.

Trafikministeriet i Finland erinrar om finska regler och problem vad gäller vägmärken och anser det angeläget att utreda bl. a. hur många vägvisare, turistinformationsmärken eller andra vägmärken som kan placeras vid eller före en korsning utan att trafiksäkerheten därigenom väsentligt minskar.

Islands sjåförläroforening tar inte saklig ställning till medlemsförslaget men stödjer framkomna förslag om ytterligare forskning samt om gemensamt nordiskt agerande på internationellt plan.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) i Sverige anser det viktigt med en bred forskning om hur vägmärkessystemet bör vara utformat för att bäst passa trafikanternas behov. Det påpekas att i arbetet med att utveckla systemet måste man också beakta de begränsningar som människan har när det gäller att inhämta information samt att systemet har en så likformig internationell utformning som möjligt.

Nordisk Union for Alkoholfri Trafikk (NUAT) och Motorførernes Avholdsforbund (MA) i Norge tillstyrker förslaget och erinrar om de tekniska möjligheter som nu finns för automatisk överföring av information till trafikanter samt automatisk övervakning av trafiken.

Trafikkrådet i Island stödjer förslaget men påpekar att brukarnas erfarenheter och utformningen av trafikskyltarna i Island inte ger anledning till speciella lokala åtgärder.

Dansk Køreskole Forening (DKF) ställer sig bakom förslaget liksom *Dansk Kørelærer-Union*, som också påpekar att om en arbetsgrupp skulle tillsättas för att värdera denna problematik närmare, så är *Nordisk Trafikskole Union* villig att delta i den.

Samferdselsdepartementet i Norge är enigt med *Vegdirektoratet* i Norge, som påpekar att orsaken till för många trafikskyltar ofta ligger i lokala önskemål om att införa för många regleringar med hjälp av trafikskyltar.

2.2. Remissinstanser som delvis stödjer medlemsförslaget

Trafikskyddet i Finland konstaterar att utgående från forskningsresultaten är trafikmärkessystemet allmänt taget ur trafiksäkerhetssynpunkt inte behäftat med speciellt påfallande brister. Antalet märken, deras form, färg eller symboler anses inte heller utgöra något trafiksäkerhetsproblem. Däremot anses utplaceringen och användningen av trafikmärkena lämna mycket övrigt att önska. Det konstateras att man ger för mycket information på alltför kort tid, utplaceringen av märkena i miljön anses inte vara den bästa möjliga ur synlighetssynpunkt och den information som märkena ger motsvarar inte alltid trafiksituationen som den upplevs av trafikanten. Med hänsyn bl. a. till det ovan anförda anser *Trafikskyddet* att den föreslagna undersökningen inte är påkallad. Däremot stödjer *Trafikskyddet* åtgärder som syftar till att den tillgängliga informationen i högre grad än nu utnyttjas för att utveckla märkessystemet och användningen av trafikmärkena. Vidare stödjer *Trafikskyddet* åtgärder som syftar till att föra förenhetligandet av trafikmärkespraxis vidare på det internationella planet.

Dansk Cyklist Forbund anser att förslaget tar för stor hänsyn till den motoriserade trafiken. Det påpekas att cyklisternas behov av skyltning inte alltid sammanfaller med bilisternas. Det föreslås därför att den föreslagna utredningen om förenkling av vägmärkessystemet inte verkställs förrän en nordisk plan om cyklisternas behov av skyltning föreligger. Vidare påpekas att cyklisterna ofta önskar sig mera detaljerad skyltning än den som nu praktiseras. Särskilt gäller detta informationen om avstånd, som anses kunna visa avstånden i kilometer med en decimal till nära destinationer.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet noterar den breda uppslutning kring medlemsförslaget som framkommer hos remissinstanserna.

Utskottet ansluter sig till förslagsställarnas förslag om att utreda vilka förenklingar av vägmärkessystemet som kan göras. I detta hänseende anses det viktigt att hänsyn tas till alla som har behov av att förmedla information till trafikanterna samt de olika informationsbehov som enskilda trafikantgrupper har. Här erinras särskilt om att t. ex. informationsbehovet hos de "mjuka trafikanterna" kan vara ett annat än den motoriserade trafikens. Dessutom poängteras de konflikter som kan uppstå och måste beaktas när det gäller turismens och trafiksäkerhetens synpunkter och informationsbehov. Då användningen av bilar i nordisk och internationell

trafik och turism under de senaste åren har ökat kraftigt, anses det viktigt att trafikmärkena inom Norden – liksom internationellt – har en så likformig utformning som möjligt.

Utskottet pekar på de möjligheter som redan finns och som nu utvecklas med hjälp av modern informationsteknologi. Det torde vara på sin plats att kartlägga den forsknings- och utvecklingsverksamhet som nu pågår inom informationsteknologin och värdera i hur stor utsträckning information kan överföras automatiskt till trafikanterna, speciellt bilisterna, för att öka trafiksäkerheten och trafikens framkomlighet.

Utskottet håller med förslagsställarna om att arbetet med utredningen samt de förslag till förenkling av vägmärkessystemet som denna kan resultera i måste ske inom ramen för gällande internationella konventioner. Skulle det emellertid visa sig att ändringar av dessa konventioner skulle vara nödvändiga för att få fram en förbättring av systemet, anser utskottet att Norden gemensamt skall verka för sådana förbättringar på det internationella planet.

Förslagsställarna föreslår en intensifiering av forskningen beträffande trafikanternas förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information som dessa ger.

Utskottet är i och för sig enigt med förslagsställarna om nödvändigheten av denna forskning men vill erinra om den forskning som redan nu finns och har funnits i frågan såväl på nationellt som på nordiskt och internationellt plan. De resultat som denna forskning har kommit fram till bekräftar det som förslagsställarna pekar på, nämligen trafikanternas begränsade förmåga att tillgodogöra sig en stor mängd information när den presenteras samtidigt.

Av den anledningen anser utskottet att innan man inom Norden startar ett större forskningsprojekt om trafikanternas förmåga att uppfatta given trafikinformation måste den forskning som redan pågår och har slutförts evalueras och koordineras. Först därefter kan beslut fattas om ytterligare forskning behövs. Vid beslutstagandet bör hänsyn tas till hur informationsöverföringen och trafiksäkerheten påverkas av reklamskyltar och liknande anordningar intill vägar.

Mot bakgrund av vad som ovan anförs hemställer kommunikationsutskottet att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

- 1) Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att koordinera pågående forskning och evaluera föreliggande forskningsresultat om trafikanternas (härunder även "mjuka trafikanter") förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger i syfte att ta ställning till om ytterligare forskning behövs och i så fall ta initiativ till detta samt att utreda vilka förenklingar och harmoniseringar som kan genomföras av vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.

- 2) Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenklingar och harmonisering av vägmärkessystemet på internationellt plan.

Stockholm den 29 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Ilkka Kanerva (Kok)

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønnerby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om förenklingar av vägmärkessystemet

(Väckt av Sten Svensson samt Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Siri Häggmark, Tuulikki Petäjaniemi och Ilkka Suominen)

Trafikmiljön belastas i dag av en stor mängd skyltar. En förenkling av utmärkningssystemet skulle sannolikt kunna innebära stora kostnader för stat och kommuner förutom att trafiksäkerheten skulle kunna höjas.

Den forskning som bedrivs i dag har dokumenterat att trafikanter inte klarar av att tillgodogöra sig all den information som vägmärkena ger. Med flera handlingsalternativ förlängs också reaktionstiden i en kritisk situation. I en sådan situation är vägmärkena det första trafikanterna gallrar bort dvs. inte ser. Undersökningar har visat att om det finns fyra skyltar samtidigt missas de av hälften av förarna. Två skyltar samtidigt torde vara vad vi maximalt behöver ha.

Det finns de som hävdar att vi i dag har ett vägmärkessystem av juridiska skäl i stället för ett som hjälper trafikanterna. Systemet tjänar alltså som en gardering för att myndigheterna efter en olycka skall kunna säga "Vi varnade ju dig ...".

Mot kravet på enkelhet står behovet av tydlighet och fullständig information till trafikanterna. Det måste alltså hela tiden bli en avvägning mellan önskemålen.

En intensifierad forskning borde få uppgiften att klara ut om det i första hand är vägmärkenas utformning eller den förekommande mängden som utgör den största svårigheten för trafikanterna att tillgodogöra sig budskapet.

Vägmärkena har varit föremål för internationell samordning i syfte att öka trafiksäkerheten och förståelsen. I Norden finns en stark enighet att upprätthålla uniforma regler. De nordiska länderna deltar i samarbetet inom ramen för FN-organen ECE i Genève och permanenta transportministerkonferensen, CEMT, i Paris.

För närvarande förbereds en revidering av den europeiska konventionen rörande vägmärken m. m. I samband med denna revidering finns möjligheter att, samtidigt som man tillvaratar behoven av tydlighet och komplett information till trafikanterna, driva frågan om förenklingar i vägmärkessystemet. Ett gemensamt nordiskt agerande torde därvid öka möjligheterna att få gehör för synpunkterna.

Det finns emellertid även möjligheter att inom ramen för gällande internationella konventioner genomföra vissa förenklingar av märkesfloran. Ett exempel på detta är att man dämpar kraven på precision i lokala trafikföreskrifter. En utredning bör genomföras för att utröna vilka möjligheter till förenklingar i vägmärkessystemet som de nordiska länderna gemensamt skulle kunna genomföra inom ramen för gällande internationella konventioner.

Med hänvisning till ovanstående föreslås, att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till en intensifierad forskning beträffande trafikanternas förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger samt att utreda vilka förenklingar som kan genomföras av vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.
2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenklingar i vägmärkessystemet på internationellt plan.

Köpenhamn den 5 mars 1986

Sten Svensson (m)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Margit Hansen-Krona (H)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Siri Häggmark (m)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Ilkka Suominen (Kok)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om exportsamarbete

(Medlemsförslaget väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Arne Gadd, Eíður Guðnason, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Kaj Poulsen och Lena Öhrsvik, se s. 775

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsforslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 12. august og 10.–12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsforslaget

I medlemsforslaget blir det tatt utgangspunkt i en utredning som ble presentert av NFS i 1985 hvor bl. a. følgende framkom:

- markedet for prosjekteksport er stort og voksende
- de nordiske lands markedsandeler har minsket
- de nordiske land har idag et stort uutnyttet potensial for prosjekteksport

Det blir videre vist til den raske utviklingen av Nordisk Investeringsbanks (NIB) internasjonale utlånsvirksomhet og den økte etterspørsel etter Nordisk Prosjekteksportfonds (NOPEF) tjenester. Forslagsstillerne mener et nordisk system for eksportfinansiering og garantigivning er nødvendig for å skape et nordisk grunnlag for prosjekteksport. De nordiske lands regjeringer bør derfor tilsette en arbeidsgruppe for aktivt å følge opp det samarbeidet som allerede er innledet på dette området og som bl. a. kommer til uttrykk ved de eksportfinansieringsseminar som har vært arrangert i Sverige og Norge.

Forslagsstillerne mener utredningen om myke prosjektinvesteringsslån som foreligger bør få en positiv behandling av regjeringene fordi

- myke prosjektinvesteringsslån vil utvide den krets som omfattes av NIB's låneordninger
- nordiske prosjektinvesteringsslån er en fordel for mottakerlandene sett i forhold til nasjonale låneordninger
- myke prosjektinvesteringsslån er en måte å øke overføringen til u-landene på og vil utgjøre et komplement til den regulære bistand
- myke prosjektinvesteringsslån kan i tillegg bli en verdifull stimulans til nordisk industrielt samarbeid.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å tilsette en nordisk arbeidsgruppe for å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning

å komplettere Nordisk Investeringsbanks internasjonale låneordning med et "mykt vindu" dvs. at visse land kan motta prosjektinvesteringsslån med innslag av rentesubsidier eller risikodekning.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget har vært sendt på en remissrunde. Remissvar er motatt fra følgende myndigheter, institusjoner og organisasjoner.

Nordiske

Nordisk Investeringsbank
 Nordisk Prosjekteksportfond
 Nordens faglige samorganisasjon
 De nordiske industriforbunds fellesorgan

Danske

Udenrigsministeriet
 Nasjonalbanken
 Bankforeningen
 Eksportfinansieringsfondet

Finske

Finansministeriet
 Handels- og industriministeriet
 Finlands bank
 Utrikeshandelsförbundet
 Exportgarantianstalten
 Ålands landskapsstyrelse
 Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
 Finlands exportkredit Ab

Islandske

Industriens eksportbyrå

Norske

Industridepartementet
 Eksportrådet
 Garanti-instituttet for eksportkreditt

Svenske

Kommerskollegium
Riksbanken
Bankföreningen
Exportrådet
Exportföreningen
Exportkreditnämnden
AB Svensk exportkredit

De fleste remissinstansene er positive til medlemsforslaget. Noen peker dog på at et nærmere nordisk samarbeid i hovedsak bør bygge på de etablerte samarbeidsformene framfor opprettelse av nye nordiske instrument og institusjoner. En del av remissinstansene tar ikke stilling til forslaget om en låneordning med myke prosjektinvesteringslån.

Nordiske

Nordisk Investeringsbanks (NIB) erfaringer fra virksomheten med prosjektinvesteringslån bekrefter at det foreligger en betydelig og økende interesse for nordisk samarbeid om prosjekteksport. En fordelaktig finansiering er i flertallet av de utviklingsland og statshandelsland som NIB arbeider med å anse som en avgjørende forutsetning for å få en kontrakt. I denne sammenheng blir det i uttalelsen pekt på at land i Asia som er interessant for nordisk prosjekteksport har god tilgang til blandede kreditter og bundet bistand fra de større industriland og at disse land derfor forutsetter at prosjektfinansieringen skjer på myke vilkår. Pr. idag kan ikke NIB oppfylle dette krav. Ettersom prosjektinvesteringslån skal gis på bankmessige vilkår, utgjør NIB's krav til låntakerlandenes kredittverdighet en ytterligere begrensning. I fall de nordiske land etablerer et bistandsmessig, samnordisk finansieringssystem muliggjør dette en utvidelse av antall land NIB kan gi lån til, blir det konstatert. NIB ønsker dog ikke å ta stilling til det bistandspolitiske spørsmålet om hvorvidt et slikt utvidet nordisk samarbeid er ønskelig. I tilknytning til medlemsforslagets henstilling om å tilsette en nordisk arbeidsgruppe for å diskutere et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og kredittgivning, understreker NIB bl. a. behovet for et fortsatt praktisk innrettet arbeid på dette området.

Nordisk Prosjekteksportfonds (NOPEF) erfaringer viser at nordiske foretak ser på samarbeid om større eksportprosjekter som stadig mer viktig. Når det gjelder myke prosjektinvesteringslån anser NOPEF at en slik ordning vil ha stor verdi for de nordiske foretaks konkurransekraft. Det blir videre pekt på at u-landene i stadig større grad insisterer på et større leverandør-ansvar og at det derfor vil være et behov for å støtte overføringer av risikokapital. NOPEF støtter også forslaget om å tilsette en arbeidsgruppe som skal utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og kredittgivning.

Nordens faglige samorganisasjon (NFS) gir uttrykk for at forslaget er helt i overensstemmelse med organisasjonens synspunkter.

De nordiske industriforbunds fellesorgan skriver at om et fungerende samarbeid kommer i form av en nordisk risikopool er det ikke sikkert at det foreligger behov for en særskilt nordisk garanti- og eksportkredittordning. Når det gjelder forslaget om myke prosjektinvesteringslån er det, ifølge forbundet, åpenbare fordeler knyttet til en slik særskilt ordning. Forøvrig blir det gitt uttrykk for at et økt samarbeid mellom de nordiske eksportkreditt- og kredittinstitutt bør etterstreves.

Danske

Udenrigsministeriet peker på at det gjennom en årrekke har eksistert et godt fungerende samarbeid mellom de nordiske eksportfinansieringsinstitutter og eksportkredittgarantiinstitutter. Samarbeidet blir beskrevet i uttalelsen og udenrigsministeriet konkluderer med at på bakgrunn av det samarbeid som allerede eksisterer synes det ikke å være behov for å nedsette en nordisk arbeidsgruppe for å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering m.v. Når det gjelder spørsmålet om å komplettere Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslånordning med et "blødt vindue" gir ministeriet en beskrivelse av det arbeid som har vært utført i denne forbindelse.

Nationalbanken slutter seg til industriministeriets uttalelse.

Bankforeningen ser positivt på forslaget om å utarbeide et nordisk system for garantigivning i og med at det her er tale om et supplement til de nasjonale ordninger.

Eksportfinansieringsfondet synes ikke det er hensiktsmessig at en begrenser nasjonale subsidier og deretter lar Nordisk Investeringsbank yte subsidier på basis av nasjonale midler. Dersom forholdene taler for en felles nordisk koordinasjon for harmonisering av kredittvilkår er forutsetningene etablert for at et nærmere samarbeid lett kan gjennomføres.

Finske

Finansministeriet viser til at – ifølge de opplysninger en har – det allerede er omfattende samarbeid slik at en ny arbeidsgruppe neppe kan forbedre det nåværende samarbeidet på en avgjørende måte. Når det gjelder spørsmålet om myke prosjektinvesteringslån viser ministeriet til det utredningsarbeid som foregår.

Handels- og industriministeriet mener det er viktig at det nordiske eksportsamarbeidet utvikles i takt med det internasjonale markedets svingninger. Utviklingsarbeidet bør fremmes innen rammen av eksisterende nordisk samarbeid. Av denne årsak finner ministeriet det ikke hensiktsmessig å tilsette en ny nordisk arbeidsgruppe. Det blir dog understreket at de nordiske finansieringsordningene kontinuerlig bør utvikles. Mi-

nisteriet ser med interesse fram til utredningen om myke prosjektinvesteringslån.

Finlands bank viser i sin uttalelse bl. a. til det arbeid som ble utført av en utredningsgruppe som ble nedsatt av de nordiske lands regjeringer, og er gjengitt i NU A 1980:7. Utredningsgruppen trakk den konklusjon at de nasjonale eksportfinansieringsinstituttene ikke kan "harmoniseres" i for sterk grad, ettersom eksportgaranti- og kredittvilkårene utgjør en del av landenes eksportfremmende virksomhet og forholdene på de nasjonale kredittmarkedene er ulike. Utredningsgruppen mente derfor at det trolig ikke finnes forutsetninger for å skape et mer omfattende samnordisk system for finansiering av eksport og garantigivning. Finlands Bank mener at utredningsgruppens kartlegging av forutsetningene for samnordisk eksportbestrebelse var uttømmende og fremdeles aktuell. Enn videre konstaterer banken at eksportfremmeorganisasjonene, eksportkredittinstituttene og eksportgarantiinstituttene kontinuerlig utfører et konstruktivt inoffisielt samarbeid hvor man har oppnådd positive resultater. De nordiske eksportkredittinstituttene har dessuten mange års erfaring av samarbeid bl. a. når det gjelder nordisk prosjekteksport. Finlands Bank anser en bør streve etter å styrke dette eksportsamarbeidet. Tilsetting av en særskilt arbeidsgruppe uten eksakt mandat for å overvåke det allerede eksisterende eksportsamarbeidet kan imidlertid Banken ikke finne hensiktsmessig.

Utrikeshandelsförbundet mener at med et nordisk samarbeid kan de finansielle forutsetningene for prosjekteksport i såvel Finland som i det øvrige Norden forbedres. Medlemsforslaget anses derfor å være en verdifull støtte for samarbeidsbestrebelsene innen denne sektor. I følge Förbundet bør en arbeide for myke kreditter. I stedet for en ny arbeidsgruppe finner Utrikeshandelsförbundet det mer hensiktsmessig at arbeidet fortsetter i allerede eksisterende samarbeidsorganer.

Exportgarantianstalten gir i sin uttalelse eksempler på det samarbeid som foregår med tilsvarende anstalter i de nordiske land. På grunn av ulikheter i struktur, eksportmarkeder, muligheter for risikotagning og garantikostnader innen eksport mener Exportgarantianstalten at det ikke er mulig å skape et samnordisk garantisystem og heller ikke hensiktsmessig.

Ålands landskapsstyrelse slutter seg både til forslaget om tilsetting av en nordisk arbeidsgruppe og en komplettering av Nordisk Investeringsbanks internasjonale låneordning slik det blir foreslått i medlemsforslaget.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut mener samarbeid mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstituttene samt koordinert politikk vil fremme samarbeidet mellom foretak. En myk finansieringsordning vil spille en viktig rolle i å forhindre at multilateral bistand omformes til bundet bilateral bistand.

Finlands exportkredit Ab er av den oppfatning at samarbeidet mellom eksportkredittinstituttene er godt organisert og at det ikke er behov for en særskilt arbeidsgruppe. Når det gjelder spørsmålet om myke prosjektin-

vesteringslån blir det blant annet pekt på at en bør kartlegge hvordan Investeringsbankens funksjon som multilateral prosjektfinansieringskilde er tilknyttet de nasjonale eksportkredittinstituttene rolle ved finansiering av eksportleveranser.

Islandske

Industriens eksportbyrå ser positivt på forslaget om økt samarbeid mellom eksportstimulerende institusjoner og antar at en myk låneordning vil øke NIB's muligheter til å delta i prosjekter i u-landene samt føre til at nordiske bedrifter blir mer konkurransedyktige når det gjelder virksomhet i disse land.

Norske

Industridepartementet stiller seg positiv til samarbeid mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjonene. Ytterligere samarbeid bør imidlertid utvikle seg på grunnlag av erfaringene med samarbeidet som er etablert i dag. Ved en eventuell opprettelse av en ny arbeidsgruppe bør en ta med i vurderingene de erfaringer som er gjort hittil. Videre kan det være nyttig å avvente NOPEFs utvidede forsøksperiode før en eventuell ny arbeidsgruppe nedsettes.

Forslaget om en låneordning med myke prosjektinvesteringslån under NIB bør vurderes nærmere. Det er subsidierte lån som foreslås finansiert av NIBs overskudd. Slike låneordninger kan bl. a. virke inn på NIBs "rating" på det internasjonale lånemarked. Det synes derfor hensiktsmessig å vurdere forslaget noe mer inngående.

Eksportrådet gir sin tilslutning til begge leddene i medlemsforslaget.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) peker på at selv om samarbeidet mellom de nordiske garanti-instituttene er meget nært og omfattende eksisterer det visse forskjeller. Disse forskjeller kan i noen grad sies å avspeile forskjeller i landenes industristruktur og innvirker på instituttene risiko- og kostnadsstruktur. Slike forskjeller kan etter GIEK's oppfatning gjøre det vanskelig å etablere et enhetlig nordisk system for eksportgarantigivning. GIEK har for sin del ingen innvendinger mot at det opprettes en nordisk arbeidsgruppe. Blant deltakerne bør det være en eller flere personer med innsikt i garantitekniske spørsmål.

Svenske

Kommerskollegium har ingen innvendinger mot at det tilsettes en arbeidsgruppe for å følge opp samarbeidet mellom nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitutt. Når det gjelder forslaget andre del viser kollegiet til sin uttalelse om tidligere medlemsforslag om nordiske myke prosjektinvesteringslån. I denne uttalelsen anfører kollegiet prinsipielle betenkeligheter mot den tiltakende anvending av bistand som konkurransemiddel i den internasjonale handel.

Riksbanken omtaler i sin uttalelse det samarbeid som allerede eksisterer mellom de nordiske eksportkredittgarantiinstitutt og mener at det ikke er behov for å tilsette en nordisk arbeidsgruppe eller et nordisk system for eksportfinansiering og garantigivning. Et nærmere nordisk samarbeid, som i seg selv er ønskelig, bør i hovedsak bygge på de etablerte formene. Når det gjelder forslagetets andre del ønsker ikke *Riksbanken* å ta stilling til hensiktsmessigheten av en slik låneordning før utredningen om myke prosjektinvesteringslån legges fram.

Bankforeningen mener en harmonisering av regler for eksportfinansiering og eksportkredittgarantier mellom de nordiske land er å foretrekke framfor opprettelse av nye nordiske instrument og institusjoner. Dette bør kunne skje uten at regjeringene tilsetter noen særskilt arbeidsgruppe. Når det gjelder medlemsforslagetets andre del vises det til tidligere uttalelse om nordiske myke prosjektinvesteringslån. Her anførte bankforeningen at midler til slike lån ikke bør tas fra den svenske u-kredittgivningen, men ved en økning av midlene.

Eksportrådet anser at spesielt Nordisk Investeringsbanks virksomhet med prosjektinvesteringslån har pekt på de mange samarbeidsmuligheter som finnes mellom nordiske foretak ved prosjekteksport. Eksportrådet støtter forslaget om å tilsette en særskilt arbeidsgruppe som kan følge opp arbeidet for å harmonisere reglene for eksportkredittgivning og eksportkredittgarantier samt forslaget om myke prosjektinvesteringslån.

Sveriges allmänna exportförening deler de synspunkter som er kommet til uttrykk fra de nordiske industriforbunds fellesorgan.

Exportkreditnämnden (EKN) mener det finnes instrument for en smidig løsning av garantispørsmål ved de ulike finansieringsformer som forekommer i samband med samnordisk eksport. I den grad risiko og garantigivning er en begrensende faktor for samnordisk prosjekteksport beror dette snarere på den lave kredittverdigheten hos mange mottakerland enn på institusjonelle forhold. I følge EKN er muligheten for ytterligere samordning av garantigivningen begrenset. Om en arbeidsgruppe tilsettes bør dog garanti- og finansieringsinstituttet være representert. EKN ønsker ikke å uttale seg om forslaget vedrørende en låneordning med myke prosjektinvesteringslån.

Svensk exportkredit mener eksportfinansieringsinstituttene allerede idag gjør hva som er mulig for å samvirke med finansiering av samnordiske prosjekt og anser derfor at det ikke er behov for noen særskilt arbeidsgruppe for å følge opp dette arbeidet. I stedet foreslås at Nordisk Råd anmoder om å bli fortløpende orientert om utviklingen av samarbeidet mellom de nordiske garanti- og finansieringsinstitutt. Exportrådet ønsker ikke å kommentere spørsmålet om myke prosjektinvesteringslån før utredningen om en slik låneordning er presentert.

3. Utvalgets synspunkter

Eksport- og importandelene er høye i alle de nordiske land. Økonomisk utvalg mener nordisk samarbeid med sikte på eksport av varer og tjenester er et særdeles viktig område. Det vises i denne forbindelse til den ytring som ble vedtatt ved Nordisk Råds sesjon i 1986 etter forslag fra Økonomisk utvalg. Fordeler kan oppnås gjennom økt nordisk samarbeid innen dette område. Det er viktig at det nordiske eksportsamarbeidet utvikles i takt med situasjonen på de internasjonale markedene. Et høyt ambisjonsnivå innen handels- og eksportsamarbeidet er viktig for det arbeid som utføres under tittelen Norden som hjemmemarked.

Markedene for prosjekttransport er voksende. Nøkkelen til framgang for prosjekttransport er finansiering og risikotakning. Gjennom nordisk samarbeid vil en kunne skape finansielle løsninger som er lønnsomme både for samfunnsøkonomien og for foretakene. Et uttrykk for den dynamikk som ligger innen dette området er den raske utviklingen av Nordisk Investeringsbanks internasjonale utlåning og Nordisk Prosjekttransportfonds virksomhet. Erfaringer fra disse institusjonene viser at det foreligger en betydelig og økende interesse blant foretakene for økt nordisk samarbeid om prosjekttransport.

Utvalget vil vise til at det i løpet av de senere år har blitt iverksatt en rekke tiltak som på ulike sett bidrar til å fremme utviklingen av nordisk prosjekttransport. Utvalget vil også framheve at samarbeidet mellom de nordiske garantiinstituttene allerede er omfattende. Det foregår bl. a. regelmessige konsultasjoner på områder som landrisikovurderinger, garanti-tekniske spørsmål og juridiske og administrative spørsmål. Utvalget vil peke på de positive erfaringer som er høstet fra dette samarbeidet. Ytterligere samarbeid bør imidlertid utvikles på grunnlag av erfaringene fra det samarbeid som allerede er etablert. Utvalget mener en aktivt må følge opp samarbeidet som er innledet med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotakning og garantigivning.

Når det gjelder forslaget punkt vedrørende myke prosjektinvesteringslån vil utvalget vise til rekommandasjonen som ble vedtatt på Nordisk Råds sesjon i 1984. Utredningsarbeidet er nå slutført og under behandling. Av samme årsaker som er framført i medlemsforslaget anser utvalget at det nå bør opprettes en samnordisk låneordning på rimelige villkår i tilknytning til prosjektinvesteringslåneordningen. Utvalget mener låneordningen bør administreres av Nordisk Investeringsbank.

I den internasjonale konkurransen om eksportmarkedene er kontinuerlige anstrengelser nødvendig. En utvikling av prosjekttransportensamarbeidet er etter utvalgets oppfatning vel begrunnet i medlemsforslaget.

Under henvisning til forannevnte henstiller Økonomisk utvalg om

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte

- på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning
- å komplettere Nordisk Investeringsbanks internasjonale låneordning med et "mykt vindu" dvs. at visse land kan motta prosjektinvesteringslån med innslag av rentesubsidier eller risikodekning.

Helsingør, 10. november 1986

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>	<i>Stefán Benediktsson (Bj.)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Arne Gadd (s)</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>	<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>
<i>Arvo Kemppainen (Skdl)</i>	<i>Aase Olesen (RV)</i>
<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>	<i>Páll Pétursson (F.)</i>
<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>	<i>Ilkka Suominen (Kok)</i>
<i>Harald Synnes (Kr.F.)</i>	<i>Jan P. Syse (H)</i>
	Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag om exportsamarbete

(Väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Arne Gadd, Eißur Guðnason, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Kaj Poulsen och Lena Öhrsvik)

NFS presenterade vid början av 1985 en utredning om projektexport av vilken framgår bl. a. följande:

- Marknaden för projektexport, dvs. export av stora anläggningar eller system är stor och växande.

- De nordiska ländernas marknadsandelar har minskat. En sannolik orsak är att små länder som de nordiska har svårare att hävda sig i konkurrensen vid denna typ av export jämfört med de stora industriländerna.

- De nordiska länderna tillsammans har en stor outnyttjad potential för projektexport. Idag sysselsätter projektexporten drygt 100 000 personer.

Genom att öka utnyttjandet av det utrymme för krediter som redan finns i de nordiska ländernas finansieringssystem skulle åtskilliga tusen nya arbetsplatser kunna skapas.

Nyckeln till framgång för projektexporten är finansieringen och risktagandet. Genom nordiskt samarbete skulle man kunna skapa finansiella lösningar som är lönsamma både för samhällsekonomin och för företagen.

Ett uttryck för den dynamik som ligger inom detta område är den snabba utvecklingen av Nordiska investeringsbankens (NIB) internationella utlåningsverksamhet, de s.k. projektinvesteringslånen, samt Nordiska Projektexportfondens (NOPEF) verksamhet. NOPEF redovisade i sin årsberättelse till 1985 års session en starkt ökad efterfrågan av sina tjänster. I handlingsplanen "Norden i vekst" fick också NOPEF ökade resurser och en förlängd försöksperiod.

I "Norden i vekst" uttalade ministerrådet också att ett "närmare samarbete mellan de nordiska exportkreditgaranti- och kreditinstituten är ett viktigt led i ansträngningarna för att utveckla projektexportsamarbetet mellan företagen i de nordiska länderna".

För att skapa en nordisk bas för projektaffärer på exportmarknaderna krävs ett nordiskt system för exportfinansiering och garantigivning. Ett sådant system bör kunna läggas upp så att kostnaderna för systemet fördelas i efterhand i relation till ianspråktagandet totalt sett av systemets resurser.

De nordiska regeringarna bör därför tillsätta en arbetsgrupp för att aktivt följa upp det samarbete som redan har inletts på detta område och som bl a

tagit sig uttryck i de exportfinansieringsseminarier som har hållits i Sverige och Norge.

Frågan om *mjuka* projektinvesteringslån, dvs. en subventionerad del i NIBs lån för projektinvesteringar, väcktes ursprungligen av Erkki Liikanen i Nordiska rådet.

1984 beslöt ministerrådet att utreda frågan särskilt med tanke på att en sådan ordning skulle kunna ingå i samarbetet med SADCC-länderna.

Utredningen är nu slutförd och under behandling.

Vi anser att frågan bör få en positiv behandling av regeringarna av följande skäl:

– Mjuka projektinvesteringslån skulle vidga den krets av länder som i dag kan komma ifråga för NIB:s lån.

– *Nordiska* projektinvesteringslån är en fördel för mottagarländerna jämfört med de nationella låneordningarna eftersom det nordiska näringslivet erbjuder större valfrihet och flexibilitet.

– Mjuka projektinvesteringslån är ett sätt att öka kapitalöverföringen till u-länderna. De skall inte ersätta biståndet, utan utgöra ett komplement till det reguljära bistånd som redan utgår. Resurserna bör därför i första hand tas från de ökade anslag som annars skulle kanaliseras nationellt till motsvarande ändamål och från en ny nordisk finansiering exempelvis motiverad av NIB:s överskott.

– Vid sidan av de bistånds- och handelspolitiska motiv som kan anföras för lånen kan de bli en värdefull stimulans till nordiskt industriellt samarbete.

Mot denna bakgrund hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en nordisk arbetsgrupp för att följa upp det samarbete som redan har inletts mellan de nordiska exportkreditgaranti- och kreditinstituten med sikte på att utarbeta ett nordiskt system för exportfinansiering, risktagning och garantigivning,

att komplettera Nordiska investeringsbankens internationella låneordning med ett s. k. mjukt fönster, dvs. att vissa länder kan komma i åtnjutande av projektinvesteringslån med ett inslag av räntesubvention eller risktäckning.

Köpenhamn den 6 mars 1986

Hallvard Bakke (A)

Gro Harlem Brundtland (A)

Arne Gadd (S)

Eiður Guðnason (A.)

Anker Jørgensen (S)

Erkki Liikanen (Sdp)

Peter Muurman (Sdp)

Kaj Poulsen (S)

Lena Öhrsvik (S)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om en ny nordisk näringspolitik

(Medlemsförslaget väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Lahja Exner, Eiður Guðnason, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Kaj Poulsen, Pekka Tuominen och Olle Östrand, se s. 787

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsforslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 12. august og 10.–12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsforslaget

Det blir innledningsvis pekt på at hver for seg er de nordiske land for små til enkeltvis å klare den utfordring som ligger i endrede forutsetninger – med hensyn til anvendelse av avansert teknikk og produktutvikling – for internasjonal konkurranse og økonomisk vekst. Utviklingen vil bl. a. avhenge av hvorledes man lykkes i å nyttiggjøre seg av de muligheter som ligger i et nært samarbeid mellom de nordiske land. Det gjelder å kunne eksportere og importkonkurrere på de internasjonalt sett voksende produktområdene og innen hvert område de produkter som har sterk økende etterspørsel. Dette krever en dynamisk økonomi med stor tilpasningsevne i en periode med rask teknologisk utvikling og hard internasjonal konkurranse. De institusjonelle faktorer som ligger i et lands almenne velferd og utvikling og som kommer til uttrykk i utdanningssystem, forskningsinnsatser og infrastruktur har også stor betydning for konkurranseevnen. I dette henseende utgjør den nordiske velferdsmodellen en konkurransefordel i forhold til andre land. For små avanserte industrinasjoner som de nordiske er det den spesialiserte kunnskapen som er det viktigste komparative fortrinn. Den utfordring som de nordiske samfunn står overfor er å framkalle en strukturell endring i Norden som både fremmer økt velferd, sysselsetting og balanse i utenrikshandelen. Hensikten med den politikk som her foreslås er å tilpasse og endre industristrukturen i tide. Det kreves en vesentlig økning av ressursene for nordisk samarbeid for at en ny og mer ambisiøs næringspolitikk skal bli mulig.

Med utgangspunkt i SAMAK's rapport "Næringspolitikk i Norden" (1985) og NFS' rapporter og program fremmes konkrete forslag i fire punkter.

1. Samspillet mellom den offentlige sektor som forbruker av produkter og teknikk og produsentene i Norden må bli bedre. Resultatet kan bli en felles strategi for utvikling av kunnskap og produkter innen områder som energi, miljø, medisinsk teknikk, transportsystem, telekommunikasjoner, datateknologi, bioteknikk og næringsmiddelkvalitet. Arbeidsgrupper bør nedsettes for å utarbeide løsninger på problemer eller samarbeidsbehov innen næringslivet.

2. En styrket enhet for næringspolitikk innen Nordisk Ministerråd er nødvendig for å samspille med næringslivet og fagbevegelsen i arbeidet for å utvikle det økonomiske samarbeidet i Norden. Denne enhet bør også bistå de arbeidsgrupper som nedsettes.

3. Det bør utvikles felles program for forskning og utviklingsarbeid samt utvikling av avanserte forskningssentre. Programmet for utvikling av data-teknologi bør kontinuerlig videreutvikles og få økte ressurser. Det er behov for nye program f. eks. innen bioteknikk, næringsmiddelkvalitet, materialteknikk, energi, miljø samt dyphavs- og arktisk teknikk.

4. De nordiske land bør sammen sette av ressurser for å få istand et nordisk samarbeid innen Eureka. Nordisk Industrifond som får kraftig økning i ressursene de nærmeste år kan bli den instans som fungerer som et nordisk "clearinghouse" og koordinator for nordiske prosjekt.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd som et ledd i oppfølgingen av handlingsplanen "Norden i vekst" til neste sesjon å utarbeide en ny handlingsplan innrettet på næringspolitikk. Den nye handlingsplanen bør bl. a. omfatte de konkrete forslag som er framført i de forannevnte punktene 1-4.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget er forelagt Nordisk Råds Kulturutvalg og Nordisk Råds Kommunikationsutvalg for uttalelse. I tillegg har medlemsforslaget vært sendt på en ekstern remissrunde. Remissvar er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner.

Nordiske

Nordisk Industrifond

Nordforsk

Nordens faglige samorganisasjon

Danske

Industriministeriet

Akademiet for de tekniske Videnskaber

Teknologisk Institut
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Finske

Utrikesministeriet
Handels- og industriministeriet
Ålands landskapsstyrelse

Islandske

Industriministeriet

Norske

Industridepartementet

Svenske

Statens industriverk
Statskontoret
Styrelsen för teknisk utveckling
Näringsfrihetsombudsmannen
Kommerskollegium
Forskningsrådsnämnden
Universitets- och högskoleämbetet
Tekniska högskolan i Stockholm
Högskolan i Luleå
Universitetet i Uppsala
Universitetet i Umeå
Universitetet i Linköping

Samtlige remissinstanser ønsker økt nordisk samarbeid innen næringspolitikken.

Nordisk Råds Kulturutvalg understreker at man i arbeidet med å utforme et nærmere samarbeid innen næringspolitikken i Norden også bør legge stor vekt på samarbeidet på kulturområdet. Et aktivt kultursamarbeid utgjør i mange henseende en grunnforutsetning for økt satsing på de områder som blir tatt opp i medlemsforslaget. Videre omtaler utvalget yrkesutdanning og industriforskerutdanningen i sin uttalelse. Det blir også pekt på at mulighetene for økt nordisk forskningssamarbeid innen datateknologi bør vies oppmerksomhet i det fortsatte arbeidet med de forslagene som fremmes i medlemsforslaget. Spesielt nevnt blir samarbeidet omkring programvareforsyningen i skoleverket. Utvalget støtter et intensivere samarbeid innen bioteknologien og viser i den forbindelse til de utredninger Nordisk forskningspolitisk råd utfører. Om Eureka-prosjektet, mener utvalget, at et nærmere samarbeid vil gi de nordiske land en sterkere stilling og økt innflytelse på eventuelle kommende internasjonale forskningsprosjekt. Utvalget finner det naturlig at de spørsmål som aktualiseres i med-

lemsforslaget føres videre av det nye industrielle senteret som vil bli opprettet i Oslo.

Nordisk Råds Kommunikasjonsutvalg mener den nye avanserte teknikken krever omfattende investeringer, som er for stor til at de enkelte land vil klare dem på egen hånd. Det blir også pekt på at effektivitetshensyn taler for at man skal styrke og ytterligere intensivere det nordiske tekniske samarbeidet. Utvalget avstår fra og uttale seg om forslagens pkt. 2, men støtter de øvrige forslag. Den nordiske handlingsplanen på datateknologiområdet nevnes spesielt, og utvalget mener denne bør utvides og arbeidet intensiveres. Utvalget peker på at man i Norden må ta hensyn til det harmoniseringsarbeid som pågår innen EF på teknikkområdet.

Nordiske remissvar

Nordisk Industrifond mener betydelige fordeler kan oppnås gjennom økt nordisk samarbeid på mange sektorer innen næringspolitikken. Spesielt store fordeler kan nås ved samordning av nordiske ressurser i felles program for forskning og utvikling. De eksempler på aktuelle samarbeidsområder som angis i medlemsforslaget har, ifølge Industrifondet, høy prioritet i de nasjonale FoU-planene og bør derfor egne seg godt for større samordnede program.

Det er *Nordforsks* oppfatning at man bør stimulere ytterligere det teknologiske forsknings- og utviklingssamarbeidet i Norden. Drøftelser/forhandlinger mellom Nordforsk og Nordisk Industrifond er i gang med sikte på en eventuell sammenslåing av disse organisasjonene. En sammensluttet nordisk organisasjon bør se som en hovedoppgave å utarbeide en handlingsplan i samarbeid med de nasjonale forskningspolitiske organer. Det er Nordforsks oppfatning at nettopp disse instansene skulle kunne sikre nødvendig medvirkning fra de berørte deler av næringslivet.

Nordens faglige samorganisasjon opplyser at forslaget er helt i samsvar med organisasjonens synspunkter.

Danske

Industriministeriet kan i det vesentlige slutte seg til de betraktninger som framsettes som bakgrunn for medlemsforslaget. Det blir vist til rapporten "Øget nordisk teknisk FoU-samarbejde" og den nordiske handlingsplanen for Økonomisk utvikling og full sysselsetting hvor arbeidet hovedsakelig er lagt til Nordisk Industrifond og Nordforsk. Det er Industriministeriets oppfatning, at behovet for framdrift hermed er tilgodesett, og at det derfor ikke er behov for en ny handlingsplan, og heller ikke behov for å utvide ministerrådets sekretariat i denne anledning.

Teknologisk Institut mener at det nordiske samarbeid i forbindelse med en utvidelse av EF-programmer til også på mange områder omfatte de øvrige nordiske land har fått et nytt perspektiv, som bør utnyttes.

Akademiet for de tekniske Videnskaber anfører at foruten de områder som blir nevnt under forslaget pkt. I spiller metall- og maskinindustrien en sentral rolle i de nordiske land. Når det gjelder de temaer for felles forskningsprogrammer, som nevnes i forslaget, mener Akademiet alle er viktig, men at det trolig må foretas en prioritering. Akademiet ser ikke fordelene ved et nordisk Eureka, men anfører at det kan være fordeler ved å samarbeide på konkrete områder.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd anbefaler at det framlagte medlemsforslag blir gjennomført.

Finske

Utrikesministeriet konstaterer at de nordiske landene deltar i multilateralt internasjonalt standardiseringssamarbeid og at det nordiske samarbeid på dette området er vidstrakt og mangesidig. Det vises dessuten til rapporten "Undanröjande av tekniska handelshinder i Norden". Ministeriet peker på at Eureka er et samarbeid mellom foretak og forskningsinstitutt. I dette samarbeidet er myndighetenes rolle nærmest å bidra som en katalysator. I Eureka-samarbeidet har en dessuten lagt vekt på å skape en samarbeidsform uten fraksjoner. Et mer offisielt nordisk samarbeid harmoniseres således ikke naturlig i forbindelse med Eureka. Utrikesministeriet mener at en ny næringspolitisk enhet innen Nordisk Ministerråd ikke vil bety en mer effektiv forvaltning av næringspolitikken, men at det kan finnes behov for en bedre koordinering mellom de ulike avdelinger.

Handels- og industriministeriet viser til at en i Finland har prøvd å intensivere arbeidet når det gjelder samspillet mellom offentlig sektor og produsenter men at resultatene hittil ikke har svart til forventningene. Man stiller seg reservert til at de foreslåtte arbeidsgruppene vil kunne vise til praktiske resultater. Ministeriet mener det ikke er nødvendig å innføre en separat avdeling for næringspolitikk innen Nordisk Ministerråd. Det blir vist til at de nye programområdene som nevnes i medlemsforslaget hører til de forskningsområder Nordisk Industrifond prioriterer og at det er behov for enda bedre samarbeid mellom de nasjonale organisasjonene. Videre pekes det på at Nordisk Industrifond og Nordforsk spiller en viktig rolle for den nordiske tekniske forskningen og utviklingsarbeidet. Ministeriet mener finansieringsvolumet bør utvikles i samsvar med de ønskemål og forventninger som stilles til institusjonen.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget om en vesentlig forsterkning av ressursene for nordisk samarbeid innen næringspolitikken, herunder felles program for forskning og utviklingsarbeid samt utvikling av avanserte forskningssentre. Landskapsstyrelsen mener det er viktig å bedre kunnskapsnivå og beredskap for å kunne nytte ny teknologi og fremme innovasjoner innen ulike bransjer.

Islandske

Industriministeriet mener at samordning av ressurser til forsknings- og utviklingsvirksomheten gir langt bedre muligheter for de nordiske land i den internasjonale konkurransen. De viktige områder som blir nevnt i forslaget skulle utgjøre et godt grunnlag for et nordisk samarbeidsprosjekt. Industriministeriet foreslår at man i stedet for en ny handlingsplan tar særlig hensyn til medlemsforslaget vedrørende målsettinger og planer for utvikling av nye næringsgrener i de kanaler for nordisk samarbeid som allerede er for hånden.

Norske

Industridepartementet stiller seg i utgangspunktet positive til en oppfølging av handlingsplanen "Norden i vekst" på det næringspolitiske området. Departementet mener at ved en eventuell ny handlingsplan bør nye virkemidler og alternative administrative organ som skissert i forslaget vurderes. Vedrørende det konkrete forslaget om utvidet nordisk teknologisamarbeid i forhold til EF og EUREKA blir det pekt på at det allerede finner sted ulike former for konsultasjoner mellom de nordiske land. Til forslaget om Nordisk Industrifond som "Clearing-house" for å samordne fellesnordiske Eureka-prosjekter, vil Industridepartementet bemerke at den nordiske koordinering bør ivaretas utenom Nordisk Industrifond. De nordiske land har utpekt EUREKA-koordinatorer som kan ivareta dette innen EUREKA-organisasjonen.

Svenske

Statens Industriverk (SIND) viser til at det pågår et arbeid i Sverige som er nær knyttet til forslagene under pkt. 1. Erfaringene fra dette arbeidet, og eventuelt tilsvarende arbeid i øvrige nordiske land, bør ifølge SIND, nøye vurderes før ambisjonsnivåer og arbeidsformer for de foreslåtte nordiske grupper fastlegges. Når det gjelder virksomhetens omfatning og innretning anser SIND det hensiktsmessig å innlede en forsøksvirksomhet innen et eller to områder. Når det gjelder forslaget om felles program for forskning og utviklingsarbeid gir SIND synpunkter på hva et felles nordisk program innen det havtekniske program bør inneholde. Om et felles nordisk program for forsknings- og utviklingsarbeid kommer i stand mener SIND det er naturlig at en skaper et arrangement på nordisk nivå for å initiere og følge opp Eureka-prosjektet.

Statskontoret har ingen innvendinger mot forslaget om en ny handlingsplan innrettet på næringspolitikk, men peker spesielt på at planen ikke bør være for omfattende innen telekommunikasjoner og datateknologi.

Styrelsen for teknisk utvikling (STU) anfører at siden de nordiske land har en omfattende og relativt lik offentlig sektor foreligger det meget gode forutsetninger for i samarbeid å identifisere behov som forutsetter FoU. STU mener flere av de spørsmål som blir berørt i medlemsforslaget bør bli

henvist til den nye organisasjon som opprettes etter sammenslåingen av Nordisk Industrifond og Nordforsk.

Näringsfrihetsombudsmannen (NO) peker på at det er viktig at en samordnet nordisk næringspolitikk blir utformet i samarbeid med industriledere. Når det gjelder de konkrete forslag til næringspolitiske tiltak som blir fremmet anfører NO at en gjennomføring av forslagene kan komme i konflikt med bl. a. svenske regler for statlig innkjøp. NO er dog positiv til at den offentlige sektor utformer kravspesifikasjoner m. m. slik at en vid krets av foretak, bl. a. nordiske, effektivt og på like vilkår kan konkurrere om anbud. NO støtter også forslaget om et nordisk samarbeid innen Eureka.

Kommerskollegium stiller seg positiv til grunntankene i medlemsforslaget. I følge kollegiet bør en gå varsomt fram når det gjelder å anvende offentlig innkjøp som støttetiltak. Det blir vist til GATT-overenskomsten om statlig innkjøp og reglene i EFTA-konvensjonen. Det blir uttalt at det er viktig at nordiske initiativ ikke må forvanske kontakter og forhandlinger som pågår mellom EFTA og EF. Forslaget om å utvikle felles nordiske kravspesifikasjoner bør ses i et lignende perspektiv. Innenfor en slik ramme vil nordisk samarbeid være en styrke, heter det i uttalelsen. Kollegiet er tvilsom til om det finnes behov for en forsterket enhet for næringspolitikk innen Nordisk Ministerråd. Videre har Kollegiet ingen innvendinger mot at en utvikler felles nordiske program for forskning og utvikling innen områder som ikke kolliderer med det europeiske forskningssamarbeidet. Når det gjelder forslaget om nordisk samarbeid innen EUREKA støttes dette.

Forskningsrådsnämnden mener det direkte FoU-samarbeidet bør kunne utvikles og at forutsetningen for dette i de fleste tilfelle er til stede.

Universitets- och Högskoleämbetet anser at et felles nordisk program for forskning og utviklingsarbeid bør kunne medvirke til å utvikle de nordiske lands økonomier. I uttalelsen blir det pekt på en del sider som bør ivaretas ved utarbeiding av et slikt program.

Uppsala universitet støtter forslaget om at handlingsplanen "Norden i vekst" følges opp av en næringspolitisk handlingsplan. Det blir pekt på at det er nødvendig med presise direktiver når det gjelder arbeidet med handlingsplanen samt at det er viktig at handlingsplanen inneholder konkrete forslag til samarbeid innen næringspolitikken.

Universitetet i Linköping peker på de økte mulighetene for økt tjenesteproduksjon for det internasjonale markedet og mener at de nordiske land bør ha gode framtidsmuligheter ettersom de i egenskap av små avanserte land med stor utenrikshandel har en påfallende sterk internasjonal orientering. Universitetet oversender også en uttalelse utarbeidet av temaet Teknisk og sosial forandring.

Universitetet i Umeå støtter forslaget og mener at f. eks. opprettelse av et forskningsfond vil forenkle det nordiske samarbeidet.

Högskolan i Luleå støtter medlemsforslaget og framhever særlig den del som omfatter privat og offentlig teknikkutvikling.

Kungliga Tekniska Högskolan har oversendt remissvar fra seksjonsnemndene for arkitektur og maskinteknikk. Seksjonen for arkitektur peker i sin uttalelse på bl. a. tre områder som egner seg for nordisk næringspolitisk samarbeid. Disse er produkt og markedsinvesteringer, investeringer i materiell infrastruktur samt investeringer i immateriell infrastruktur. Seksjonen for maskinteknikk peker bl. a. på det forhold at alle de nordiske land foruten Danmark står utenfor EF, som satser store summer på felles FoU-prosjekt, og at det er verdifullt om dette kan kompenseres med nordiske satsninger på høyteknologiprojekt.

3. Utvalgets synspunkter

Den raske ressurskrevende teknologiske utviklingen gjør det svært krevende for de nordiske lands næringsliv å hevde seg internasjonalt. Gjennom et samarbeid i utviklingen av ny teknologi og nye næringer kan de nordiske land styrke sine posisjoner. Økonomisk utvalg deler således forslagsstillernes oppfatning om at betydelige fortrinn kan oppnås ved økt nordisk samarbeid på mange sektorer innen næringspolitikken. Utvalget anser at spesielt store fordeler kan oppnås ved samordning av nordiske ressurser i felles program for teknisk forskning og utvikling.

Nordisk Industrifond og Nordforsk spiller en viktig rolle innen nordisk teknisk forsknings- og utviklingsarbeid. Det er derfor Økonomisk utvalgs oppfatning at det industrielle senteret for forskning og utvikling, som skal etableres i Oslo, bør se som en hovedoppgave å arbeide med bl. a. de konkrete forslag som blir framført i medlemsforslaget. Utvalget vil understreke at institusjonens finansieringsvolum raskt må utvikles i tråd med de forventninger og krav som stilles. Utvalget slutter seg således til forslaget om en oppfølging av den økonomiske handlingsplanen for økonomisk vekst og full sysselsetting på det næringspolitiske området. I den økonomiske handlingsplanen heter det:

''Industri- og næringspolitikkenes hovedoppgave er å stimulere til omstilling, nyskaping og forsterke økonomiens tilbudsside for derigjennom å bidra til økonomisk vekst. Under den nærmeste tiårsperioden må grunnlaget legges for en kvalitativt ny industriell utvikling. Dette må skje dels gjennom fornying i basisnæringene, dels gjennom fremveksten av nye kunnskapsintensive bransjer. Foruten teknisk forskning er grunnleggende forskning i ulike vitenskaper nødvendig.''

Etter utvalgets oppfatning vil tiltakene i medlemsforslaget også bidra til å danne et godt grunnlag for Nordisk Teknologiar 1988.

Til de enkelte punkter i forslaget vil utvalget uttale følgende:

Ad. 1. Økonomisk utvalg stiller seg positiv til forslaget om å opprette

arbeidsgrupper for utvikling av felles kravspesifikasjoner m. m. samt støtte til såvel privat som offentlig teknikkutvikling.

Gjennom arbeidsgruppene og deres resultater bør informasjonsutveksling mellom landene på effektivt sett kunne utvikles. Dette vil bidra til å legge forholdene bedre til rette for en felles strategi m.h.t. utvikling av kunnskaper og produkter innen de områder som blir nevnt i medlemsforslaget. En felles nordisk opptreden i det standardiseringsarbeid som foregår internasjonalt vil også være en styrke. De nordiske land bør være aktive og framstå som foregangsland innen områder hvor internasjonale standarder ikke er etablert. Utvalget anser det viktig at Nordisk Ministerråd tar initiativ for å styrke det nordiske samarbeid innen dette området.

Ad. 2. Økonomisk utvalg vil peke på at det nordiske samarbeid innen næringspolitikken i framtiden vil framstå som svært omfattende og ressurskrevende. Store krav bør derfor settes til anvendelsen av ressursene med sikte på å møte stadig nye internasjonale utfordringer innen de raskt ekspanderende områder som stadig krever nye innsatser innen teknisk forskning og utviklingsarbeid. Et forsterket samarbeid for å samspille med næringsliv og fagbevegelse i arbeidet med å utvikle det økonomiske samarbeidet i Norden er vesentlig i denne forbindelse. Et viktig virkemiddel vil her være det forannevnte industrielle senteret for forskning og utvikling i Oslo.

Ad. 3. Nordisk Industrifond og Nordforsk er sentrale institusjoner i arbeidet for å møte den teknologiske utvikling. Spesielt kan det nevnes at finansieringsansvaret for datahandlingsplanen, som omtales i medlemsforslaget, er lagt til Nordisk Industrifond og Nordforsks aktivitet innen teknisk forskning. De områder hvor det blir foreslått nye program hører til de forskningsområder Nordisk Industrifond prioriterer. Det er Økonomisk utvalgs oppfatning at kunnskapen ved det industrielle senteret bør nyttes ved utarbeiding av et felles program for forskning og utviklingsarbeid. For å styrke samarbeidet er det også nødvendig at nasjonale organisasjoner, industriforbund og deres bransjeorganisasjoner, forskningsinstitusjoner, myndigheter m. m. gir sin støtte til et slikt arbeid samt utvikler sitt eget nordiske samarbeid. Utvalget vil peke på at de eksempler på samarbeidsområder som angis i medlemsforslaget har gjennomgående høy prioritet i de nasjonale FoU-planene i de nordiske land og bør derfor egne seg godt for større samordnede program.

Ad. 4. Et virkelig vekstområde innen europeisk samarbeid i de senere år har nettopp vært samarbeidet innen forskning og utvikling. Utvalget vil vise til at forskjellige internasjonale utviklingsprosjekter som nå er i gang, som i EF-regi og Eureka-prosjektet, er av en slik størrelsesorden at de nordiske land er nødt til å samordne sine innsatser for å følge med. En samlet nordisk opptreden er nødvendig for i sterkere grad kunne likestilles med de europeiske storforetak. Økt samarbeid mellom bedrifter vil være et viktig steg mot deltakelse i et større internasjonalt samarbeid. Også her

mener utvalget at det kommende industrielle senteret for forskning og utvikling kan ha en funksjon når det gjelder å få fram nordiske prosjekt som kan bli kvalifisert som f. eks. Eureka-prosjektet. Senteret bør kunne bli den instans som fungerer som samordner for disse prosjekt. Utvalget deler således forslagsstillernes oppfatning om at selv om tyngdepunktet i Eureka-samarbeidet kommer til å ligge hos storforetakene kommer samspillet mellom de offentlige institusjoner og næringsliv til å utgjøre et viktig innslag.

Under henvisning til ovenstående henstiller Økonomisk utvalg om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd som et ledd i oppfølgingen av handlingsplanen "Norden i vekst" til neste sesjon å utarbeide en ny handlingsplan innrettet på næringspolitikk i samsvar med Nordisk Råds synspunkter.

Helsingør, 10. november 1986

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Harald Synnes (Kr.F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag

om en ny nordisk näringspolitik

(Väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Lahja Exner, Eidur Guðnason, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Kaj Poulsen, Pekka Tuominen och Olle Östrand)

Bakgrund

Nordiskt näringsliv står vid en skiljeväg. Antingen kommer de nordiska ekonomierna att sacka efter utvecklingen i de stora industriländerna eller så kommer man genom en skickligt genomförd politik att kunna hävda sig i tillämpningen av avancerad teknik och produktutveckling. Vilken väg som blir framtidens beror bl. a. på hur pass väl man lyckas tillgodogöra sig den potential för utvecklingen som ligger i ett nära samarbete mellan de nordiska länderna. Var och en för sig är de nordiska länderna för små för att ensamma klara den utmaning som ligger i förändrade förutsättningar för konkurrens och ekonomisk tillväxt.

Dessa krav på strukturell omvandling är sannolikt ännu större än de som ledde fram till 60-talets snabba industriella omvandling från i huvudsak råvaruproduktion till en mer högteknologisk produktion.

Det nya och alarmerade är att denna process tycks ha stannat upp under 70-talet och bytts i sin motsats: Andelen lågteknologiprodukter i Nordens export ökade mellan åren 1973 och 1983 både i exporten till Norden och till övriga OECD-länder. Denna utveckling har inträffat parallellt med att den nordiska samhandeln har stagnerat. Detta är sannolikt inte en tillfällighet: Den nordiska marknaden har i egenskap av utvidgad hemmamarknad spelat en viktig roll i omvandlingen från låg- till medel/högteknologi.

Det gäller att kunna exportera och importkonkurrera på de internationellt sett växande produktområdena och inom varje område de "riktiga" produkterna, dvs. de som har den snabbast ökande efterfrågan. För detta krävs en dynamisk ekonomi med hög anpassningsförmåga i en period med hastig teknologisk utveckling och hård internationell konkurrens.

De institutionella faktorer som ligger i ett lands allmänna välfärd och utveckling och som tar sig uttryck i utbildningssystem, forskningsinsatser och utbyggnad av infrastrukturen etc. väger också tungt för konkurrenskraften.

En fortsatt utveckling av de nordiska välfärdssamhällena skall därför inte ses som hinder; fortsatta reformer är tvärtom att se som förutsättningar för den ekonomiska tillväxten och den industriella utvecklingen. Sociala och institutionella förändringar, teknologisk utveckling och ekonomisk tillväxt föregår alltid i ett nära samspel med varandra.

Den nordiska välfärdsmodellen utgör på så sätt en konkurrensfördel i förhållande till andra länder. När vi manifesterar vår omsorg om människor och miljö genom sociala reformer stimulerar vi samtidigt fram en produktutveckling som kan utgöra basen för exportframgångar på världsmarknaden.

För små avancerade industrinationer som de nordiska är det den *specialiserade kunskapen* som är den viktigaste komparativa fördelen. Ett tungt inslag i denna kunskap skall enligt vår mening vara användningen av avancerad teknik för att skapa småskaliga och människovänliga lösningar på väsentliga problem för individerna och samhället.

Den utmaning som de nordiska samhällena står inför är att åstadkomma en strukturell omvandling i Norden som både främjar ökad välfärd, sysselsättning och balans i utrikesbetalningarna. I det sammanhanget finns det helt klart en betydande outnyttjad potential för nordiskt samarbete.

Utmaningen gäller i lika hög grad den nationellt förda politiken. Den nya näringspolitiken förutsätter inte bara dynamiska företag utan också större aktivitet och initiativ från samhällets sida för att utveckla produktionen genom strukturförändringar och förnyelse. Det behövs en mera medveten och målinriktad teknologipolitik och resurser lokalt och regionalt för risktagande och samspel med inte minst de mindre och medelstora företagen.

Det nordiska samarbetet kommer ibland att handla om branscher som är utsatta för strukturförändringar med krav på krympning. Den politik som vi föreslår har emellertid inte till syfte att bevara industrikapacitet som inte klarar av internationell konkurrens. Tvärtom skall syftet vara att i tid anpassa och förändra industristrukturen.

Förslag till näringspolitiska åtgärder

Det krävs en väsentlig förstärkning av resurserna för nordiskt samarbete om den nya och mer ambitiösa näringspolitiken skall bli möjlig. I SAMAK:s rapport "Näringspolitik för Norden" (1985) liksom i NFS rapporter och program finns en lång rad förslag till konkreta projekt samt förslag till förstärkningar av de nordiska instrumenten och resurserna för att bedriva näringspolitik.

Vi skall här peka på några av de viktigaste:

1. *Samspelet mellan den offentliga sektorn* som beställare och användare av (nya) produkter och teknik *samt tillverkarna i Norden* måste tas till vara bättre. Utveckling av gemensamma kravspecifikationer, referensanläggningar och stöd till såväl privat som offentlig teknikutveckling bl. a. genom upphandlingen är viktiga inslag i detta samarbete.

Resultatet kan bli en gemensam strategi för utveckling av kunskap och produkter inom exempelvis följande områden:

- energi
- miljö- och avfallshantering

- medicinsk teknik, handikaphjälpmedel
- transportsystem, kollektiva transporter
- telekommunikationer
- datateknologi, utveckling av nordisk programvara
- bioteknik, bioråvara
- livsmedelskvalitet

Arbetsgrupper bör inrättas för att med tidsbegränsade mandat söka utarbeta lösningar på vissa väl definierade problem eller samarbetsbehov inom näringsliv. De rapporter som har nämnts ovan ger ett rikligt idéunderlag för sådana samarbetsgrupper. De nordiska regeringarna uppmanas ta initiativ till inrättandet av arbetsgrupper.

2. *En förstärkt enhet för näringspolitik* inom Nordiska ministerrådet behövs för att samspela med näringslivet och fackföreningsrörelsen i arbetet med att utveckla det ekonomiska samarbetet i Norden. Denna enhet bör också bistå de arbetsgrupper som inrättas.

3. Det kommer att krävas stora insatser, både nationellt och nordiskt, för att sprida tillämpningen av ny teknik samt för att ytterligare utveckla det tekniska kunnandet. Små länder som de nordiska måste samarbeta för att klara denna teknologiska utmaning. Detta kan ske bl. a. genom utveckling av *gemensamma program för forskning och utvecklingsarbete* samt utveckling av avancerade forskningscentra. Genom samordning av resurserna kan de nordiska länderna tillsammans utveckla ett spjutspetskunnande på flera områden samtidigt.

Vid Nordiska rådets session i Stockholm 1984 beslöt man att avsätta NOK 100 miljoner under en femårsperiod för att gemensamt utveckla datateknologin i Norden. Det fortsatta arbetet bör bl. a. ta fasta på utveckling av gemensam programvara som bygger på nordiska värderingar om arbetsliv och demokrati. Insatser behövs för teknisk forskning och utvecklingsarbete om regler- och styrteknik inom datateknologin.

Programmet bör kontinuerligt vidareutvecklas och få ökade resurser. Nya program behövs t. ex. inom följande områden:

- bioteknik
- livsmedelskvalitet
- materialteknik
- energi
- miljö
- djuphavs- och arktisk teknik

Inom bioteknik och materialvalsteknik lägger vi fram separata medlemsförslag.

4. Ett utvecklat nordiskt tekniksamarbete ersätter inte ett fördjupat Europasamarbete. Det nordiska samarbetet innebär däremot att vi får en starkare position i samarbetet med de stora industriländerna och deras företag. Europaprojekten som det stora EG-projektet inom datateknologin "Esprit" och det framväxande s. k. Eurekasamarbetet är tvärtom ytterligare skäl för ett utvidgat nordiskt tekniksamarbete.

De nordiska länderna bör därför tillsammans sätta av resurser för att få till stånd ett *nordiskt samarbete inför Eureka*. Nordiska projekt och konsortier av företag skulle därigenom kunna agera på en mer likställd basis med de europeiska storföretagen. Den nordiska industrifonden som får kraftigt ökade resurser de närmaste åren kan bli den instans som fungerar som ett nordiskt "clearinghus" och samordnare för dessa projekt. Även om tyngdpunkten i Eureka-samarbetet kommer att ligga på storföretagen, kommer samspelet mellan de offentliga institutionerna och näringslivet att utgöra ett viktigt inslag. Stödet från regeringarna underlättar också kontakterna mellan företagen.

Mot bakgrund av vad ovan anförts föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att som ett led i uppföljningen av handlingsplanen "Norden i vekst" till nästkommande session utarbeta en ny handlingsplan med inriktning på näringspolitik. Den nya handlingsplanen bör rymma bl. a. de konkreta förslag som har förts fram ovan i punkterna 1-4.

Köpenhamn den 6 mars 1986

Hallvard Bakke (A)

Gro Harlem Brundtland (A)

Lahja Exner (S)

Eiður Guðnason (A.)

Anker Jørgensen (S)

Erkki Liikanen (Sdp)

Peter Muurman (Sdp)

Kaj Poulsen (S)

Pekka Tuominen (ÅSD)

Olle Östrand (S)

Budget- og kontrollutskottets betänkende över medlemsförslag om finansieringen av det nordiska samarbetet

(Medlemsförslaget väckt av Lennart Andersson, Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Eiður Guðnason, Anker Jørgensen, Preben Lange, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Bernhardt Tastesen och Pekka Tuominen, se s. 729

Remissyttranden, se supplement)

Budsjett- og kontrollutvalget har fått ovennevnte medlemsforslag til behandling. Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 10. og 11. november 1986 i Helsingør og 28. januar 1987 i Stockholm.

1. Sammendrag av medlemsforslaget

I medlemsforslaget pekes på at skal de nordiske velferdssamfunn bevares og utvikles, må landenes økonomi tilpasses slik at den tekniske kompetansen og økonomiske styrken i landenes næringsliv forsterkes. I denne forbindelse vil det nordiske samarbeidet få en stor betydning. De faglige organisasjonene og næringslivet har på sin side understreket sin overbevisning om at et kraftig utvidet nordisk samarbeid vil være en viktig støtte for den økonomiske utviklingen. Forslagsstillerne viser til den økonomiske handlingsplan som et optimistisk tegn på regjeringenes vilje til økonomisk samarbeid. Samtidig fremholdes at økt økonomisk samarbeid både understreker og muliggjør behovet av større fellesinsatser på flere områder f. eks. i arbeidslivet, forskning, utdanning, kultur og miljøvern.

Forslagsstillerne fremholder imidlertid også de store internasjonale forandringer som f. eks. det proklamerte tettere samarbeid mellom EF-landene, og peker på frykten for at det nordiske samarbeidet ikke har tilstrekkelige ressurser for i tid kunne møte disse forandringer. Ambisjonsnivået i det nordiske samarbeidet må således økes og det må motsvares av en gradvis økning av de finansielle ressurser til 0,1 % av de nordiske landenes BNP i løpet av første halvdel av 1990-årene.

Medlemsforslaget muner ut i en rekommandasjon om å utarbeide en form for finansiering av det nordiske samarbeidet som sikrer dette samarbeidet ressurser motsvarende 0,1 prosent av BNP i de nordiske landene.

2. Sammendrag av remissvaren

Medlemsforslaget har vært sendt på en remissrunde. Remissvar er motatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

- Nordiska akademikerrådet (NA)
- Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
- Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
- Nordiske industriforbunds fellesorgan (v/Norges Industriforbund)

Danske

- Finansministeriet
- Dansk arbejdsgiverforening

Finske

- Ministeriet för utrikesärendena
- Finansministeriet
- Undervisningsministeriet
- Handels- och industriministeriet
- Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund
- Affärsarbetsgivarnas Centralförbund

Islandske

- Finansministeriet
- Undervisningsministeriet

Norske

- Finansdepartementet
- Kultur- og vitenskapsdepartementet
- Norsk arbeidsgiverforening

Svenske

- Sveriges Riksbank
- Riksskatteverket
- Statens industriverk
- Arbetsmarknadsstyrelsen
- Riksrevisjonsverket
- Kommerskollegium
- Svenska kommunförbundet
- Svenska arbetsgivareförbundet
- Statens kulturråd

I det følgende omtales først remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslagets intensjoner. Deretter behandles uttalelser som går imot

medlemsforslaget og til slutt uttalelser som ikke tar stilling til medlemsforslaget.

Remissinstanser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Nordiska akademikerrådet slutter seg til forslagens intensjoner om kraftig forsterkte ressurser til nordisk samarbeid og peker særskilt på behovet for økte ressurser til utdannelses- og forskningsområdet. Det bør utvikles en modell for finansiering av det nordiske samarbeidet som kan gi økte ressurser, stabilitet og langsiktighet i samarbeidet. Den foreslåtte modell i medlemsforslaget er en av flere modeller som bør utredes ytterligere.

Nordens fackliga samorganisation støtter forslaget helt ut.

Nordiska unionen för arbetsledare m. m. (NAU) stiller seg positivt til forslaget om økt nordisk samarbeid og at middel avsettes for å bedre de nordiske lands konkurransekraft mot omverden. NAU er imidlertid usikker på om nivået for den nordiske finansiering bør være 0,1 prosent av landenes BNP, men størrelsen kan være en rettesnor. NAU foreslår at det utredes hvilken form av samarbeid som er passende uten å låse seg ved utgiftsnivået 0,1 % av BNP.

Norske

Finansdepartementet deler synet om å styrke det nordiske samarbeidet. Hovedbegrunnelsen for å øke det nordiske budsjett må være at en oppnår en samlet effekt som er større ved nordisk samarbeid enn ved nasjonale løsninger. Den foreslåtte økning må derfor komme istedet for økninger på hvert enkelt lands budsjett og ikke i tillegg. Departementet støtter målsettingen om å nå et nordisk budsjett svarende til 0,1 % av landenes BNP, men advarer at slike bindinger i budsjettet også har flere betenkelige sider.

Kultur- og vitenskapsdepartementet støtter i prinsippet medlemsforslaget og peker på mulighetene for videreutvikling av samarbeidet innenfor forskning, media og allmennkultur.

Svenske

Statens industriverk viser til flerårige gode erfaringer med nordisk samarbeid og stiller seg positivt til å koble det årlige anslag til landenes BNP. Derimot er industriverket usikker på om nivået skal settes så høyt som 0,1 %.

Svenska kommunförbundet anser at det er vesentlig å øke det nordiske samarbeidet på mange områder. Det foreslåtte nivå på 0,1 prosent av landenes BNP bør etter kommuneforbundets oppfatning, være å betrakte som en rettesnor for ambisjonsnivået i det nordiske samarbeidet.

Statens kulturråd viser til at forslaget i første omgang omtaler de positive økonomiske effektene ved et økt nordisk samarbeid. Kulturområdet utgjør imidlertid grunnlaget for et utviklet samarbeid mellom de nordiske land. Kulturrådet stiller seg positivt til forslagens intensjoner og anser at en norm for de repektive lands innsatser i form av en presentsats av BNP kan være et praktisk forslag.

*Remissinstanser som går imot medlemsforslaget**Nordiske*

Nordiske industriforbunds fellesorgan uttrykker stor interesse for en intensivering av det nordiske samarbeid, men fraråder at det blir satt opp mål for finansiering av det nordiske samarbeid, løsrevet og uavhengig av program for anvendelse av midlene. Fellesorganet begrunner sitt standpunkt dels med at finansiering av nordisk samarbeid bør være underlagt den samme budsjettmessige prøvning som nasjonale offentlige utgifter dels med at næringslivet ikke har lagt frem forslag som krever økninger i det nordiske budsjett.

Danske

Finansministeriet som har drøftet saken med Undervisnings- og Kulturministeriene, stiller seg avvisende til en automatisk virkende finansieringsform for det nordiske samarbeidet. Det nordiske budsjetts størrelse må fastsettes i sammenheng med de nasjonale budsjetter og bør ikke låses uavhengige av disse.

Den nåværende finansieringsform, som også et flertall i Nordisk Ministerråd (finansministrene) tidligere har gått inn for, bør fortsatt gjelde. Eventuelt bør den utbygges med en flerårig rammebudsjettering og prosjektevaluering.

Danske

Dansk Arbejdsgiverforening finner det betenkelig at budsjettet for det nordiske samarbeid knyttes til utviklingen i BNP, da dette innebærer at ressursomfanget styrer behovet og ikke omvendt. Den foreslåtte andel, 0.1 % av BNP, finner foreningen å være ute av proporsjon med de faktiske behov. En bedre måte å styrke næringslivet økonomisk og teknologisk, vil være å fjerne hindringer for direkte kontakt mellom virksomhetene i Norden

Finske

Finansministeriet med tilslutning av *Ministeriet för utrikesärendena* og *Undervisningsministeriet* stiller seg negative til forslaget om en automatisk andel av BNP til finansiering av det nordiske samarbeidet. Ministeriet viser til at spørsmålet om finansiering av det nordiske samarbeid har vært utredet i en arbeidsgruppe (den s. k. Katznelsongruppen) nedsatt av Nordisk Ministerråd (finansministrene) og at gruppens rekommandasjon var at nåværende finansieringsform bør beholdes. Ministeriet hevder dessuten at innføring av en form av automatisk budsjettering som en viss prosentandel av BNP er, vil vanskeliggjøre bruk av rammebudsjettering.

Handels- och industriministeriet peker på at den økonomiske handlingsplan inneholder mange element for å fremme det økonomiske samarbeidet. Dette samarbeidet bør fordypes slik som det er lagt opp til i ministerrådets sektorsprogrammer. Finansielt bør dette skje innenfor den eksisterende

budsjettbehandling. Større prosjekt, som f. eks. på datateknologiområdet, bør kunne finansieres med friske penger. Ministeriet stiller seg avvisende til en automatisk økning av de finansielle ressursene til det nordiske samarbeidet, og viser bl. a. til at de nordiske land i 80-årene har måtte føre en restriktiv budsjettpolitikk og begrense veksten i de offentlige utgifter.

Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund og *Affärsarbetsgivarnas Centralförbund* fremholder i en fellesuttalelse at det er lite sannsynlig at næringslivets tekniske kompetanse og økonomiske styrke bedres ved en kraftig økning av det nordiske budsjett. Bedre ville det være å fjerne hindringene for direkte samarbeid mellom foretakene i Norden.

Forbundene stiller seg avvisende til den foreslåtte metode og andre sjablonmessige metoder til å fastsette de økonomiske ressursene for det nordiske samarbeidet. Utgangspunktet for å bestemme ressursene bør være behovet som i sin tur bestemmes av den ønskede virksomhetens omfatning.

Islandske

Finansministeriet peker på at forslaget gjelder dels større pengemidler til nordisk samarbeid enn tilfellet er nå dels at landene skal bruke en bestemt prosentdel av BNP til nordisk samarbeid. Ministeriet vil ikke omtale det første punkt, men anser at det finnes en rekke ulemper ved den foreslåtte finansieringsform og går følgelig imot forslaget.

Norske

Norsk Arbeidsgiverforening slutter seg til den danske og de finske arbeidsgiverforeningenes synspunkter.

Svenske

Svenska arbetsgivareföreningen peker på at skal det nordiske næringsliv strukturanpasses til omverden bør den overgripende målsetting være at alle nordiske land kommer med i det europeiske fellesmarked. Dette utelukker ikke økonomisk samarbeid på nordisk nivå, som bør være rettet mot å få fjernet hindringer for direkte samarbeid over de nordiske grensene. Foreningen er positiv til et høyt ambisjonsnivå for det nordiske samarbeid, men anser at den foreslåtte finansieringsmodell ikke er den rette veien å gå.

Kommerskollegium som har sendt forslaget på underremiss til Sveriges Industriförbund, Sveriges Exportråd og Svenska Handelskammarförbundet, stiller seg tvilende til å avsette en viss prosentdel av hvert lands BNP for å betale det nordiske samarbeidet. Kollegiet anser i likhet med Industriförbundet og Handelskammarförbundet at behovet bør styre og at ressurstildelingen bør underkastes den vanlige nasjonale budsjettbehandling.

*Remissinstanser som ikke tar stilling til medlemsforslaget**Islandske*

Undervisningsministeriet anser at det nordiske samarbeid bør styrkes, særskilt på utdannelse- og kulturområdet. Dette bør skje på en målbevisst måte, uansett hvor stor andel av BNP som benyttes til dette formål.

Svenske

Sveriges Riksbank avstår fra å uttale seg om forslaget.

Riksskatteverkets uttalelse faller på siden av forslaget.

Arbetsmarknadsstyrelsen ser positivt på at det nordiske samarbeidet kan fortsette og videreutvikles. Nordisk samarbeid kan imidlertid også føres innen rammen for respektive myndigheters anslag og at dette i enkelte tilfelle kan være en mer rasjonell måte å løse finansieringsspørsmålet på, enn via et felles nordisk budsjett. Spørsmålet om et nordisk finansielt ambisjonsnivå svarende til 0,1 prosent av landenes BNP er derimot et politisk avveiningsspørsmål som styrelsen avstår fra å gjøre.

Riksrevisjonsverket avstår fra å uttale seg om ambisjonsnivået for det nordiske samarbeid bør være 0,1 prosent av landenes BNP. Verket peker imidlertid på at koplingen til BNP innebærer at det totale bidragsvolum ikke vurderes, men at det årlig justeres automatisk og minner om statsmaktenes uttalelse om å begrense utgiftsautomatikken. Om forslaget gjennomføres, vil dette etter verkets oppfatning, øke behovet for oppfølging og vurdering av det nordiske samarbeidet.

3. Utvalgets synspunkter

Budsjett- og kontrollutvalget deler forslagsstillernes oppfatning at de nordiske lands økonomier står foran en nødvendig tilpasning til fremfor alt en omstrukturert verdensøkonomi. Den tekniske kompetanse og økonomiske styrke i landenes næringsliv må forsterkes.

Utvalget vil i denne sammenheng peke på at det dels er tale om å bedre rammebetingelsene for næringslivet, dels at næringslivet selv styrker sin stilling overfor utlandet. Den økonomiske handlingsplan, ministerrådsforslaget til sesjonen 1987 om et samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer og tiltak for å lette foretakskjøp mellom de nordiske land er eksempler på at nordisk samarbeid har bedret rammebetingelsene og som igjen har ført til et tettere samarbeid mellom foretakene. Et forsterket økonomisk samarbeid vil utvilsomt styrke næringslivets konkurransekraft og landenes økonomier mot de mer eller mindre plutselige forandringer i verdensøkonomien.

Utvalget konstaterer at den økonomiske handlingsplan som ble vedtatt i 1985, er en milepel i det nordiske økonomiske samarbeidet. Handlingsplanen er dessuten blitt symbolet for en ny giv i det nordiske samarbeidet og markerer en vilje til å føre dette fremover.

Utvalget anser at det bør skje en balansert utvikling i det nordiske samarbeidet og at denne kraftige satsning på det økonomiske samarbeidet

bør følges av nye innsatser på bl. a. det allmenne kulturområdet, forskning, utdanning og miljøområdet.

Utvalget anser således at ambisjonsnivået i det nordiske samarbeidet bør heves. Et viktig instrument – men ikke det eneste – til å realisere dette målet er ministerrådets budsjett.

Utvalget vil peke på at nordisk samarbeid gir mer-vinster som ikke er mulig å oppnå på nasjonalt plan. Et effektivt nordisk samarbeid minsker utgiftene nasjonalt.

Flere av remissinstansene går imot forslaget om at ressursene til det nordiske samarbeidet automatisk skal økes til et nivå svarende til 0,1 prosent av landenes bruttonasjonalprodukt (BNP).

Utvalget vil vise til at ved tidligere års budsjettbehandling, etter streng prioritering av finansieringsbehovene i Rådets organer, har utvalget gått inn for å øke ministerrådets budsjetter. Utvalget vil desuten vise til at Rådet ved dets rekommandasjoner og uttalelser har pekt på både behovet og nytten av økt nordisk samarbeid. I denne sammenheng vil utvalget referere til ministerrådets nylig fremlagte dokument, C 2, "Förslag rörande planer för det nordiska samarbetet". Embetsmannskomiteer og fagministre peker her på samarbeidsmuligheter som ikke rommes innenfor dagens nivå på det nordiske budsjett.

Utvalget konstaterer at i de seneste år er det omtrent ikke skjedd noen økning i de etablerte samarbeidsområdene og at i Rådets organer finnes en uro over at midler vil tas fra etablerte områder for å finansiere nye tiltak. Utvalget vil i denne sammenheng minne om statsministrenes uttalelse fra 1981 om at nye prosjekt og innsatser bør sikres finansiering med nye midler.

Utvalget vil imidlertid fremholde at bruk av nordiske midler skal være underlagt en nøye prioritering og at resultatene skal løpende vurderes. Utvalget vil, som Rådets kontrollorgan, delta i denne prosess.

Utvalget anser derfor at det er behov for et fastere budsjettopplegg som sikrer en gjennomføring av et høyt ambisjonsnivå for det nordiske samarbeidet. Utvalget er kjent med at de nordiske land har ulike interne regler for oppbygging av de nasjonale budsjetter. For å unngå at ulike nasjonale spilleregler overføres til det nordiske budsjett, mener utvalget at ministerrådet bør finne frem til en norm for finansieringen av det nordiske samarbeidet.

Medlemmene Kjell Magne Fredheim, Eidiur Guðnason, Per Olof Håkansson, Hanna Kvanmo, Bernhard Tastesen og Pekka Tuominen mener at Ministerrådet ved utarbeidelsen av det nordiske samarbeidet, bør sikte på en målsetning som innen en overskuelig fremtid svarer til 0,1 % av de nordiske landenes BNP.

Under henvisning til ovenstående vil Budsjett- og kontrollutvalget henstille om,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige ressurser.

Stockholm, den 28. januar 1987

Ólafur G. Einarsson (Sj.)

Kjell Magne Fredheim (A)

Eiður Guðnason (A.)

Ivar Hansen (V),

Formann

Per Olof Håkansson (s)

Jens Peter Jensen (V)

Elver Jonsson (fp)

Hanna Kvanmo (SV)

Birgitta Rydle (m)

Jan P. Syse (H)

Bernhardt Tastesen (S)

Pekka Tuominen (ÅSD)

Marjatta Väänänen (K)

Henrik Westerlund (Sfp)

Medlemsförslag

om finansieringen av det nordiska samarbetet

(Väckt av Lennart Andersson, Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Eidur Guðnason, Anker Jørgensen, Preben Lange, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Bernhardt Tastesen och Pekka Tuominen)

De nordiska ländernas ekonomier står alla inför en nödvändig anpassning till framväxande nya teknologier och till en omstrukturerad världsekonomi. Om de nordiska välfärdssamhällena skall kunna bevaras och utvecklas, måste denna strukturanpassning ske så, att den tekniska kompetensen och ekonomiska styrkan i ländernas näringsliv förstärks.

I detta sammanhang kommer det nordiska samarbetet att få en stor betydelse. Utan tvivel kan ett förstärkt ekonomiskt samarbete stärka näringslivets konkurrenskraft och förstärka ekonomiernas förmåga att stå emot de påfrestningar som mer eller mindre plötsliga förändringar i omvärlden kan medföra. Nyligen har flera utredningar som påvisar detta lagts fram.

Vidare har de fackliga organisationerna och näringslivet understrukit sin övertygelse att ett kraftigt utvidgat nordiskt samarbete vore ett viktigt stöd för den ekonomiska utvecklingen. Deras respektive rapporter rymmer också likartade förslag, tex vad gäller tekniksamarbete och utbyggnad av infrastrukturen.

Det finns även anledning till optimism när det gäller regeringarnas inställning. De nordiska finansministrarna lade inför rådssessionen i Reykjavík 1985, efter starka fackliga och politiska påtryckningar, fram sitt förslag till handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning "Norden i vekst". Planen rymmer bl a ökade resurser för nordiskt teknologiskt samarbete, samordnade investeringar i infrastruktur och åtgärder för att rasera handelshindren i Norden. Denna handlingplan har nu börjat genomföras. Det är viktigt att Nordiska ministerrådet kontinuerligt utarbetar översiktliga handlingsplaner för att främja det ekonomiska samarbetet i Norden, såsom Nordiska rådet fordrat.

Det är uppenbart att ett ökat ekonomiskt samarbete inte kan stå i motsatsställning till det nordiska samarbetet på andra områden. Tvärtom understryker – och möjliggör – ett ökat ekonomiskt samarbete behovet av större gemensamma insatser på flera områden, tex inom arbetslivet, forskningen, utbildningen, kulturen och miljöskyddet.

Enigheten är stor om att den tekniska utvecklingen och insatserna på utbildningsområdet blir av avgörande betydelse för det nordiska näringslivets möjligheter att hävda sig i den internationella konkurrensen i framtiden. Det råder en bred optimism om att ett förstärkt ekonomiskt samarbete

kan möjliggöra en framgångsrik anpassning till de delvis nya krav och villkor världsekonomin ställer oss inför.

I dag finns dock en del oroande tecken. Utvecklingen går snabbt såväl när det gäller den teknologiska utvecklingen som beträffande handelspolitiska förändringar i vår närmaste omvärld, t ex EG-ländernas undertecknande av "Den europeiske fælles akt". Det finns en risk att det nordiska samarbetet inte har tillräckliga resurser för att i tid möta dessa förändringar.

En kraftig höjning av ambitionsnivån för nordiskt samarbete i enlighet med ovanstående riktlinjer förutsätter en ökning i motsvarande mån av de finansiella resurserna för samarbetet. Vi föreslår att de nordiska länderna sätter av 0.1 procent av BNP för nordiskt samarbete. Detta motsvarar ungefär ett sjufaldigande av resurserna för det nordiska samarbetet. Ökningen bör ske gradvis, så att man uppnår denna nivå under första hälften av 1990-talet.

Sett i perspektivet av övriga poster i de nordiska ländernas statsbudgetar är 0,1 procent av BNP inte en stor summa. Dessutom är det inte nödvändigtvis fråga om ökade kostnader, totalt sett. En viss summa som används i det nordiska samarbetet kan ju ge minst lika god utdelning som om samma summa använts på det nationella planet.

Mot bakgrund av vad ovan anförts föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta en form för finansieringen av det nordiska samarbetet som tillförsäkrar dessa resurser motsvarande 0.1 procent av BNP i de nordiska länderna.

Köpenhamn den 6 mars 1986

Lennart Andersson (S)

Gro Harlem Brundtland (A)

Anker Jørgensen (S)

Grethe Lundblad (S)

Bernhardt Tastesen (S)

Hallvard Bakke (A)

Eiður Guðnason (A.)

Preben Lange (Si)

Peter Muurman (Sdp)

Pekka Tuominen (ÅSD)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om bioteknologisamarbete

(Medlemsförslaget väckt av Georg Andersson, Gro Harlem Brundtland, Kaj Bärlund, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Kaj Poulsen och Pekka Tuominen, se s. 810

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsförslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsförslaget på sine møter 12. august og 10.-12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsförslaget

Forslagsstillerne konstaterer innledningsvis at bioteknologien antas å få gjennomgripende konsekvenser for produksjonslivet i framtiden og at de sammenlagte forsknings- og utviklingsinnsatser i Norden ligger på et internasjonalt sett lavt nivå. Det er særlig to vekstområder innen bioteknologien som blir tatt opp. Dette gjelder anvendelsen av bioteknologi innen jord- og skogbruk samt muligheten for å anvende bioråvare/bioteknikk innen industrien. I medlemsförslaget blir det gitt uttrykk for hvilket innhold et nordisk bioteknologisk forskningsprogram kan ha. Hovedpunktene i dette er som følger:

- en undersøkelse av mulighetene for å etablere et kombinat for produksjon av biomasse i Norden
- iverksetting av forskningsprogram på mikroorganisme- og planteområdet som kan gi grunnleggende og bred kunnskap om organismenes egenskaper
- utvikling av metoder for kvalitetskontroll av bioteknologiske prosesser og produkter
- utvikling av produksjonsmetoder som innebærer at man anvender vann i stedet for organiske løsningsmiddel
- et forsknings- og utviklingsprogram som utvikler de produktområder hvor det allerede eksisterer kompetanse i Norden. Det gjelder enzymforskning, vekstforedling samt en del produkter.

Medlemsforslaget muner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et bioteknologisk samarbeidsprogram.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget har vært sendt på en remissrunde. Remissvar er motatt fra følgende myndigheter, institusjoner og organisasjoner.

Nordiske

Nordisk Industrifond

Nordforsk

Nordens faglige samorganisasjon

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning

De Nordiske Industriforbunds fellesorgan

Danske

Industriministeriet

Forskningssekretariatet

Finske

Jord- og skogsbruksministeriet

Handels- og industriministeriet

Finlands akademi

Helsingfors universitet

Ålands landskapsstyrelse

Oy Alko AB

Islandske

Industriministeriet

Landbruksministeriet

Industri teknologiske institutt

Universitetets matematisk-naturvitenskapelige institutt

Norske

Industri departementet

Landbruksdepartementet

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd

Svenske

Statens industriverk

Statens livsmedelsverk

Universitets- och högskoleämbetet

Stockholms universitet
Lunds universitet
Uppsala universitet
Universitetet i Linköping
Umeå universitet
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Sveriges lantbruksuniversitet
Chalmers tekniska högskola
Styrelsen för teknisk utveckling
Sveriges kemiska industrikontor
Domänverket
Lantbruksstyrelsen
Skogsstyrelsen

Remissinstansene er positiv til økt nordisk samarbeid innen bioteknikken. En del av remissinstansene mener det kan være hensiktsmessig at samarbeidet i første omgang konsentreres om noen prioriterte delsektorer innen området.

Nordiske

Nordisk Industrifond viser til at det pågår arbeid med programplaner innen bioteknikken i alle de nordiske land og mener derfor tidspunktet for økt nordisk samarbeid er lempelig. Fondet stiller seg tvilende til om målet bør være et samarbeidsprogram for hele bioteknikkområdet og bedømmer det mest rasjonelt at nordiske programplaner utarbeides separat for de to hovedinnretninger som tas opp i medlemsforslaget.

Nordforsk slutter seg til perspektivene som er skissert i forslaget. Imidlertid finner man at de antydde elementer til innhold i et nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram er for vidtfavnende og sprikende. Siden utviklingen innen bioteknologi er meget omfattende, tilrår Nordforsk en mindre ambisiøs angrepsvinkel. Det er Nordforsks oppfatning at det nordiske FoU-samarbeidet bør styrkes.

Nordens faglige samorganisasjon finner at forslaget er helt i samsvar med organisasjonens synspunkter.

Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning mener en koordinering av innsatsene på nordisk plan for å styrke den biotekniske forskningen er ønskelig og hensiktsmessig fordi landene hver for seg har begrensede ressurser både i form av økonomiske midler og kompetente forskere.

De nordiske industriforbunds fellesorgan mener et forslag om nordisk bioteknologisk samarbeid bør ses i sammenheng med de programmer, som er satt igang på såvel nasjonalt som internasjonalt plan. Imidlertid er det viktig at det ikke bygges opp nye organisasjoner for forsknings- og utviklingsarbeidet fordi det allerede eksisterer slike, f. eks. Nordforsk og Nordisk Industrifond. De nordiske industriforbund er positiv til et økt nordisk samarbeid på bioteknologiområdet, men er betenkelig med hensyn til opprettelse av nye organisasjoner.

Danske

Industriministeriet er enig med forslagsstillerne i deres positive vurdering av bioteknologiens muligheter. Områdets størrelse og karakter tatt i betraktning er det Industriministeriets oppfatning, at den eksisterende samarbeidsstruktur er velegnet til å initiere selv til større prosjekter vedrørende FoU såvel som andre aktiviteter til fremme av den bioteknologiske utvikling i de nordiske land. Man forventer derfor at de av forslagsstillerne påpekte oppgaver kommer til å inngå i Nordisk Industrifonds overveielser om det framtidige samarbeid på bioteknologiområdet.

Forskningssekretariatet synes det er grunnlag for å styrke det nordiske forskningssamarbeidet innen bioteknologien. En bør søke å utnytte de enkelte lands fortrinn på forskjellige delområder samt etablere samarbeidsprosjekter over en bred front. Forskerutdannelsen blir spesielt nevnt. Det anbefales at en anmoder Nordisk Komité for Jordbruksforskning, Nordforsk og Nordisk Industrifond om å virke for økt nordisk innsats.

Finske

Jord- og skogsbruksministeriet støtter forslaget om økt ambisjonsnivå med hensyn til å sterkt forsere samarbeidet innen bioteknologi mellom de nordiske land samt organisere samnordiske støttetiltak i en programform slik det tidligere er gjort innen datateknologien. Det blir pekt på at avgjørende for framsteg er spørsmålet om samarbeidets organisering og vilkår mellom den offentlige støttede forskningen og det private utviklingsarbeidet. Ministeriet etterlyser bl. a. et godt utbygd samarbeid om spørsmål av etisk og juridisk karakter.

Handels- og industriministeriet anser at den bioteknologiske forskningen heller burde utvikles innen rammen for begrensede forskningsprogram hvor to eller tre nordiske land deltar enn innen rammen for et felles nordisk program som binder samtlige nordiske land. Når en fatter beslutninger om bioteknologisk forskning og dets finansiering bør strengeste etiske normer anvendes ved siden av andre kriterier.

Finlands akademi håper at det nordiske samarbeidet på nasjonalt nivå foruten grunnforskning også fremmer utvikling av industrielle anvendelser og den samnordiske forskerutdanningen. Ved utarbeiding av programmet bør en ta hensyn til eksisterende samarbeid samt de initiativ til samarbeid som holder på å utvikles.

Ved *Helsingfors universitet* har agroforstvitenskapelig fakultet og matematisk-naturvitenskapelig seksjon avgitt uttalelse. Agroforstvitenskapelig fakultet støtter forslaget samtidig som det konstateres at en også bør utrede behovet for og forutsetningene for bioteknologiske forskningsinstitutt som tidligere er foreslått opprettet i Island. Matematisk-naturvitenskapelig seksjon finner det gledelig at en innen Nordisk Råd har tatt initiativ for å utvikle bioteknologisamarbeidet. Det blir dog pekt på at forslaget er begrenset og ikke vier de viktigste anvendelsesområdene innen biotekno-

logien noen oppmerksomhet. Seksjonen anser det viktigst å utvikle grunnforskningen i molekylbiologien.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget samt understreker vekten av at man utreder spørsmålet om hvorvidt forskningsresultatene skal anvendes og under hvilke samarbeidsformer eventuelle produkter skal framstilles i framtiden.

Oy Alko Ab betrakter nordisk samarbeid innen bioteknikken som positivt, men peker på at de kommersielle mål og retningslinjer må betones sterkere. Når det gjelder anvendelse av bioteknologi for utvikling av kornslag og skogsplanter anses dette svært viktig og egnet for nordisk samarbeid. Utvikling av metoder for kvalitetskontroll av bioteknologiske prosesser og produkter blir omtalt som viktig i tilknytning til det foreslåtte forsknings- og utviklingsprogrammet. *Oy Alko Ab* finner det imidlertid ikke hensiktsmessig å etablere et kombinat for produksjon av biomasse.

Islandske

Industriministeriet mener bioteknologien er et felt som egner seg godt for nordisk samarbeid. Det blir vist til tidligere medlemsforslag om opprettelse av et bioteknisk institutt i Island og at en nordisk samarbeidsplan innen bioteknologi knytter seg direkte til denne tanken.

Landbruksministeriet peker på at bioteknologien blir av betydning for næringslivet i Island og støtter derfor forslaget.

Industriteknologisk institutt gir full tilslutning til forslaget. Instituttet mener hovedvekten bør legges på genetisk teknikk og på å endre heterogen biomasse av liten verdi til mer verdifulle stoffer. Som metoder for å øke samarbeidet innen bioteknologi oppfordrer instituttet til oppbygging av fellesnordiske institusjoner og bedrifter og til at det blir ansporet til økt bevegelse av bioteknologer mellom landene.

Universitetet ved matematisk-naturvitenskapelig institutt hilser forslaget velkommen, men peker at forslaget er generelt formulert og ikke behandler gjennomføringen eller organiseringen av samarbeidet. Det konstateres i uttalelsen at forslaget forutsetter at det blir undersøkt hvordan bioteknologien kan anvendes i landbruket og skogbruket noe som forekommer å være en sterk avgrensning sett i forhold til islandske interesser. Utnytting av fiskefangst bør inkluderes.

Norske

Industridepartementet er positiv til å få nærmere utredet mulighetene for et nordisk samarbeid innen de områder som blir skissert i forslaget.

Landbruksdepartementet viser til at andre nordiske land i overveiende grad er kommet lenger enn Norge i arbeidet med å bygge opp bioteknologisk kompetanse. Når samarbeidsprogrammer skal etableres må man ta i betraktning at Norge er inne i en viktig oppbyggingsfase. Etter landbruksdepartementets syn bør veterinærmedisin komme med over aktuelle om-

råder for nordisk bioteknologisk samarbeid. Forøvrig synes de ulike områder som er listet opp i medlemsforslaget alle å ligge til rette for en eller annen form for nordisk samarbeid.

Kultur- og vitenskapsdepartementet mener et forsknings- og utviklingsprogram bør utarbeides av Nordisk forskningspolitisk råd, i nær kontakt med nasjonale forskningsinstanser.

Norges Teknisk-Naturvitenskapelig Forskningsråd (NTNF) peker på at bioteknologi er et av NTNF's satsingsområder og flere av de områder det eventuelle samarbeidsprogram skal dekke, står sentralt innenfor de felter av bioteknologien som NTNF har påtatt seg ansvar for.

Svenske

Statens industriverk stiller seg positiv til økt nordisk samarbeid innen bioteknikken, men synes ikke det er opplagt at et omfattende program og en særskilt organisasjon for gjennomføringen er den beste måten å drive samarbeidet på. Det kan være grunner for å begynne med en systematisk søkning og identifisering av delsektorer innen bioteknikken hvor felles innsatser kan gi særskilte fordeler innen Norden.

Statens livsmedelsverk slutter seg til synspunktet om at bioteknologiens anvendelse innen næringsmiddelindustrien er viktig og kan bety en forbedring av næringsmidler.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) informerer i sin uttalelse om arbeidet til den nasjonale komitéen for bioteknikk som ble opprettet i Sverige i 1986. UHÄ mener det er verdifullt med nordisk samarbeid innen bioteknologi. Dersom en utarbeider et samarbeidsprogram bør en ny administrativ overbygning unngås. I stedet bør eksisterende samarbeidsorgan nyttes.

Stockholms universitet informerer i sin uttalelse om forskningen ved institusjonen for organisk kjemi som er helt innrettet mot bioorganisk kjemi.

Uppsala universitet mener områdene jord- og skogbruk samt bioråvarer/bioteknikk egner seg vel for nordisk forskning og utvikling og peker spesielt på behovet for økt grunnforskning over et stort område. Det blir understreket at midler ikke må overføres fra grunnforskning til dette sektorforskningsområde.

Universitetet i Linköping mener samarbeidet bør følges opp gjennom ulike typer stipendier og av forskningsinstitusjoner.

Umeå universitet gir uttrykk for at et nordisk samarbeidsprogram vil være til gagn for samtlige nordiske land. Programmet bør dog i sterkere grad ta sikte på de kostbare høyteknologiområdene innen bioteknologien. Spesielt nevnt blir også et nordisk post-doc program, som skulle innebære at unge nordiske vitenskapsmenn gjennom stipendier tilbys muligheter til arbeid i internasjonale laboratorier.

Kemicentrumstyrelsen vid Lunds universitet støtter i hovedsak forsla-

get. I uttalelsen blir det bl. a. pekt på behovet for ressurser til felles prosjekter, symposier og kongresser samt stipendier.

Naturvetenskapliga forskningsrådet er i prinsippet positiv til medlemsforslaget, men understreker sterkt at forskerutdanning og grunnforskningsprosjekt bør utgjøre en større del av programmet enn hva som framgår av forslaget.

Lantbruksuniversitetet omtaler i uttalelsen sitt eget handlingsprogram. Bioteknikk er et høyt prioritert forskningsområde. Det blir vist til at det finnes kartlegginger over hva som gjøres i de nordiske land, samt vurderinger av hvilken bioteknisk forskning som er hensiktsmessig å satse på. Universitetet mener eksisterende utredninger bør utgjøre grunnlag for beslutninger om bevilgninger til nordisk virksomhet.

Chalmers tekniska högskola er positiv til en nordisk samordning av bioteknologisk virksomhet.

Styrelsen för teknisk utveckling peker på at de nordiske land har ulike styrkeområder og interesser innen bioteknikken. Dette kan komplisere samarbeidet. På denne bakgrunn foreslås det at nasjonale organ med nordisk finansiering initierer og støtter samnordiske prosjekt innen noen utvalgte områder.

Sveriges kemiska industrikontor understreker spesielt betydningen av en grunnleggende og bred kunnskap om mikroorganismers egenskaper samt økt kunnskapsnivå innen enzymforskning og vekstforedling.

Domänverket mener bioteknikken vil være til stor nytte i foredling av skog og utnyttelse av vedråvarer selv om det tar lang tid før en vil oppnå konkrete resultater.

Lantbruksstyrelsen støtter forslaget om et nordisk bioteknologisk program. Utvikling av bioteknologi innen jord- og skogbruk kan gi disse næringer økt konkurransevne og bedre muligheter til å møte miljø- og kvalitetskrav. På bakgrunn av en analyse bør arbeidet innen bioteknologien avgrenses til områder hvor de nordiske land har fortrinn i forhold til omverdenen.

Skogsstyrelsen skriver at de områder innen skogbruk som idag synes mest aktuelle for bioteknologisk innsats er vekstforedling og den s. k. delignifisering av lignocellulosa.

3. Utvalgets synspunkter

Bioteknikken har i alle de nordiske land fått en framtreddende plass i diskusjonen om framtidige satsningsområder. Det pågår allerede en oppbygning av FoU-ressurser med innretning på bioteknikk, både innen industriforetak og offentlige institusjoner. Programplaner utarbeides og det er etter Økonomisk utvalgs oppfatning et meget gunstig tidspunkt for parallelt med denne nasjonale oppbygning å ivareta alle muligheter til felles planlegging og økt nordisk samarbeid som dette innebærer. Alt tyder på at biotek-

nologi i økende grad blir en vesentlig faktor i de forskjellige næringsgrener. Utviklingen innen bioteknologi går i dag meget raskt. Innen Norden er forsknings- og utviklingsarbeid innen bioteknikk i mange tilfeller svært spredt og splittet. Utvalget anser derfor at nordisk samarbeid i form av felles program innen bioteknologien bør innebære en mer effektiv ressursutnyttelse til gagn for samtlige nordiske land. Et felles program bør, etter utvalgets oppfatning, utarbeides med sikte på å oppnå langsiktige virkninger. Utvalget vil understreke at en slik langsiktig satsning krever betydelige ressurser til forsknings- og utviklingsarbeid innen bioteknikken.

Bioteknikk er allerede et av de spesielle innsatsområdene til Nordisk Industrifond. Utvalget er derfor av den oppfatning at det nye industrielle senteret som skal opprettes i Oslo bør prioritere nordisk samarbeid innen bioteknologi. Det bør avsettes særskilte midler som forvaltes av senteret etter samme mønster som bevilgningene til datateknologi og det industrielle FoU-programmet. Utvalget vil dessuten vise til sin uttalelse vedrørende medlemsforslag A 714/e om oppretting av et nordisk institutt for bioteknikk i Island og den rekommendasjon dette ledet til ved Nordisk Råds sesjon i 1986.

Utvalget vil i likhet med forslagsstillerne peke spesielt på to vekstområder innen bioteknologien hvor det forventes at anvendelsen av bioteknikk blir stadig mer aktuell. Dette gjelder jord- og skogbrukssektoren samt muligheter for anvendelse av bioråvare/bioteknikk innen industrien. I tillegg til de to nevnte områder bør bioteknikkens bruk innen fiskeoppdrett og fiskeindustri for øvrig vies særskilt oppmerksomhet. Dette innebærer så ulike anvendelsesområder at utvalget mener det innenfor rammen av et felles bioteknologisk forskningsprogram bør utarbeides separate program for disse hovedretninger. Anvendelse av bioteknologi innen disse næringer vil bidra til økt konkurransekraft samt bedre muligheter for å møte miljø- og kvalitetskrav.

Utvalget vil understreke at forskerutdanning og grunnforskning også bør utgjøre et vesentlig element i et felles program. Utviklingen innen berørte næringer og i forskningsmiljøer øker behovet for å forsterke og intensivere det nordiske forskningssamarbeidet. Utvalget anser det viktig at en allerede på et tidlig tidspunkt tar opp spørsmål knyttet til lovgivning, godkjenning og kontroll som vil være viktig når det gjelder bioteknikkens framtidige kommersialisering. Dette krever økt satsning på offentlig kompetanse.

Utvalget deler forslagsstillerens oppfatning om at bioteknikken er et viktig framtidensområde som egner seg for økt nordisk samarbeid. Under henvisning til forannevnte synspunkter støtter utvalget således forslaget og henstiller om at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et bioteknologisk samarbeidsprogram.

Helsingør, 10. november 1986

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Harald Synnes (Kr.F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag om bioteknologisamarbete

(Väckt av Georg Andersson, Gro Harlem Brundtland, Kaj Bärlund, Arne Gadd, Eidur Guðnason, Anker Jørgensen, Brit Jørgensen, Kaj Poulsen och Pekka Tuominen)

Bioteknologin beräknas få genomgripande konsekvenser för produktionslivet i framtiden. Inom många områden ligger emellertid den kommersiella tillämpningen långt fram i tiden. Därmed blir samhällets insatser för att finansiera forsknings- och utvecklingsarbetet av avgörande betydelse. Det krävs grundforskning, forskarutbildning samt spridning av kunskaper-na till organisationer och företag.

De sammanlagda forsknings- och utvecklingsinsatserna i Norden ligger vid internationell jämförelse på en relativt låg nivå.

Utvecklingen inom bioteknologin går i dag så snabbt att kunskapen åldras mycket snabbt. Trots att få företag inom branschen över huvud taget går med vinst, säljs de för mycket stora belopp. Det visar den tilltro som finns inom näringslivet till utvecklingsmöjligheterna.

Det mest avancerade kunnandet är svårt att förvärva. Det finns hos de personer som arbetar i företagen. Det finns därför inget alternativ till att skapa denna kunskap själv – om man på ett tidigt stadium skall få tillgång till den inom ett land.

Det är därför befogat att dels öka resurserna för forsknings- och utvecklingsarbetet, dels utarbeta en organisation för samarbete på nordisk bas.

Det är framför allt två tillväxtområden inom bioteknologiområdet som vi särskilt vill ta upp. Det gäller användningen av bioteknologi inom jord- och skogsbruk samt möjligheten att använda bioråvara/bioteknik inom industrin, såsom livsmedelsindustri, kemisk industri samt massa- och pappersindustri.

Med bioteknologins hjälp kan man *utveckla sädeslag och skogsplantor* som kräver betydligt mindre tillskott av konstgödning, vilken både är energikrävande och belastar miljön. Man kan också utarbeta växtslag som är mer motståndskraftiga mot angrepp från skadedjur och sjukdomar, vilket också sparar energi och minskar föroreningarna. Det är framför allt grundvattnet och vattendragen som förstörs av de kemiska ämnen som används inom jord- och skogsbruk.

Bioteknologins användning inom livsmedelsindustrin är ytterst viktig. Härigenom kan man tillverka bättre och mer näringsrika livsmedel till gagn för konsumenterna. Därför bör också denna sida av bioteknologin utvecklas inom ramen för det nordiska samarbetet.

Den biomassa som växer på åker och äng, i skogsmarkerna och i havet kan användas som råvara bl. a. för *kemisk produktion*. Här finns möjlighe-

ter till ny kemisk produktion, som i längden skulle bli billigare än den dyrare petrokemiska råvaran. Det skulle också vara av jordbrukspolitiskt intresse.

Eftersom det kommersiella utnyttjandet av bioteknologin inom dessa två områden ligger långt in i framtiden, behöver inte ett samarbete mellan företagen och nationer hindras av att ekonomiska intressen står emot varandra. Dessutom har respektive land ännu så länge satt av förhållandevis små forskningsmässiga och ekonomiska resurser.

Det borde därför vara möjligt att utarbeta *nordiska samarbetsprogram* inom bioteknologin som innebär konkreta och inte alltför avlägsna fördelar för samtliga nordiska länder.

Ett bioteknologiskt forsknings- och utvecklingsprogram kan ha följande innehåll:

- En undersökning av möjligheterna att etablera kombinat för tillverkning av biomassa i Norden. En möjlig start för denna idé skulle vara att utarbeta ett försöksprojekt med ett eller flera raffinaderier.
- Igångsättning av forskningsprogram på mikroorganism- och plantområdet, genom vilka man kan uppnå grundläggande och bred kunskap om organismernas egenskaper. Bristen på kunskap i dag leder till att många jäsnings- och andra bioteknologiska processer äger rum på icke konkurrenskraftiga villkor. Dessutom saknas kunskap om eventuella skadliga biverkningar.
- Utveckling av metoder för kvalitetskontroll av bioteknologiska processer och produkter. Detta förutsätter uppbyggnad av offentlig kompetens inom området.
- Utveckling av produktionsmetoder, som innebär att man använder vatten i stället för organiska lösningsmedel. Det skulle gynna miljön och medföra färre problem med avfallshanteringen.
- Ett forsknings- och utvecklingsprogram som utvecklar de produktområden där det redan existerar kompetens i Norden. Det gäller enzymforskning, växtförädling samt en del produkter inom läkemedelsindustrin. Det är viktigt att man utvecklar kunskaperna inom många produktområden och inom områden som inte har en omedelbar kommersiell tillämpning.

Mot denna bakgrund hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett bioteknologiskt samarbetsprogram.

Köpenhamn den 6 mars 1986

Georg Andersson (s)

Gro Harlem Brundtland (A)

Kaj Bärlund (Sdp)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A.)

Anker Jørgensen (S)

Brit Jørgensen (A)

Kaj Poulsen (S)

Pekka Tuominen (ÅSD)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om inrättande av nordiskt materialvalsinstitut

(Medlemsförslaget väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Eiður Guðnason, Per Olof Håkansson, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Barbro Nilsson och Kaj Poulsen, se s. 820

Remissyttranden, se supplement)

Økonomisk utvalg har mottatt ovenstående medlemsforslag til behandling. Utvalget har behandlet medlemsforslaget på sine møter 12. august og 10. – 12. november 1986.

1. Sammendrag av medlemsforslaget

I medlemsforslaget blir det tatt utgangspunkt i at valg av materialer ved produksjon av et bestemt produkt er blitt stadig viktigere for industriell framgang. Valg av ny materialeteknikk fordrer gode kunnskaper og erfaringer fra materialenes anvendelse over lengre tid. Innen flere av de nye materialområdene ligger Norden langt etter utviklingen utenlands. Det foreslås derfor et nordisk forsknings- og utviklingssamarbeid innen dette område samt etablering av en felles databank og regional organisasjon for rådgivning.

Forslagsstillerne forestiller seg at følgende organisasjon er nødvendig for materialforskningen i Norden:

- et felles materialvalginstittutt som samler inn kunnskaper og erfaringer innen materialforskningen i Norden og utenlands samt bygger opp et kontaktnett. Instituttets oppgave bør være å formulere forskningsbehov og eksisterende materialkunnskap til praktiske beslutninger om riktig materialvalg
- en regional virksomhet med materialvalgskonsulenter for rådgivning
- utdanning om materialvalgsspørsmål for konstruktører, produksjonsteknikere og arbeidere i produksjonen
- materialvalginstittuttet og konsulentene overfører sine erfaringer til den forsknings- og utdanningsvirksomhet som finner sted bl. a. ved de tekniske høyskolene i Norden og ved foretakene.

– mellom høyskolene bør det utvikles en forskningsspesialisering med en viss arbeidsfordeling mellom høyskolene.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om opprettelse av et nordisk materialvalginstitt og regional rådgivningsvirksomhet med den innretning som er beskrevet foran.

2. Forslagets remissbehandling

Medlemsforslaget er remissbehandlet på vanlig måte og svar er kommet inn fra følgende remissinstanser:

Nordiske

Nordisk Industrifond

Nordforsk

NordREFO

Nordens faglige samorganisasjon

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Nordisk union for arbeidsledere, tekniske funksjonærer og andre sjefer

Danske

Industriministeriet

Forskningssekretariatet

Finske

Handels- og industriministeriet

Statens tekniska forskningscentral

Tekniska högskolan

Ålands landskapsstyrelse

Islandske

Industriministeriet

Industriteknisk institutt

Norske

Industridepartementet

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd

Norges tekniske høyskole

Svenske

Statens industriverk

Statens provningsanstalt

Styrelsen för teknisk utveckling

Konsumentverket

Patentverket

Universitets- och Högskoleämbetet

Kungliga Tekniska Högskolan

Chalmers Tekniska Högskola

Universitetet i Linköping

Remissinstansene er positive til at man utreder spørsmålet om et nordisk samarbeid innen materialteknikkområdet. Noen av remissinstansene er dog tvilsom til at samarbeidet bygges ut ved å opprette et nytt nordisk institutt, mens andre reiser spørsmål om hvorvidt en regional virksomhet innen respektive land med materialvalgkonsulenter for rådgivning er en hensiktsmessig organisasjon. Det pekes i denne forbindelse på at en bør bygge videre på den erfaring og kunnskap som allerede finnes ved eksisterende nasjonale og nordiske organer.

Nordiske

Nordisk Industrifond deler forslagsstillernes oppfatning om at det finnes spesielt gode forutsetninger for å øke det nordiske samarbeid innen materialteknikkområdet. Fondet viser til at det allerede foregår en viss spesialisering mellom forskningsinstitusjoner.

Fondet stiller seg tvilende til om en styrt spesialisering mellom landene er praktisk gjennomførbar. En for sterk spesialisering vil også kunne få negative konsekvenser da det er vesentlig at en nasjonalt bygger opp kompetanse innen de områder som er av interesse for det enkelte land. Det pekes videre på at oppbygging av databaser er meget ressurskrevende og at nordisk samarbeid synes hensiktsmessig. En bør bygge videre på den erfaring og kunnskap som allerede finnes ved institusjoner i Norden og etablere hensiktsmessige former for å kunne utnytte disse ressurser i nordisk sammenheng.

Det er *Nordforsks* oppfatning at styrkingen av det nordiske samarbeidet på materialforskningsområdet snarere bør skje gjennom direkte samarbeide mellom de nasjonale FoU-miljøene enn ved å opprette et nytt nordisk institutt. Materialforskningen må fortsatt kobles sterkt til den høyere undervisning ved våre universiteter og tekniske høyskoler. Det er lettere å stimulere til konkurranse og spesialisering mellom nasjonale FoU-miljøer innbyrdes og til samarbeide mellom miljøene i flere nordiske land enn det er å opprettholde over lang tid forskning og utvikling av internasjonal kompetanse i et nordisk institutt. Systematisk materialvalg og materialdatabanker er imidlertid områder som befinner seg i støpeskjeen. Nordforsk vil derfor ta opp med *Nordisk Industrifond* spørsmålet om å få utført en utredning for å få belyst nærmere hvordan vi best kan styrke det nordiske samarbeidet på disse områdene.

NordREFO understreker bl. a. den regionale organisasjonens formidlende rolle når det gjelder utviklingen innen materialteknikkområdet.

Nordens faglige samorganisasjon gir uttrykk for at medlemsforslaget er helt i samsvar med organisasjonens synspunkter.

De nordiske industriforbunds fellesorgan konkluderer i sin uttalelse med at de ser visse muligheter for økt nordisk samarbeid om prosjekter innen de mer tradisjonelle materialer innenfor det eksisterende apparat. Fellesorganet har liten tro på at det er hensiktsmessig å bygge opp et nordisk institutt for informasjon og rådgivning om nye ukonvensjonelle materialer.

Nordisk union for arbeidsledere, tekniske funksjonærer og andre sjefer (NAU) støtter tanken om et felles nordisk materialvalginstitut. Når det gjelder oppbygning av en særskilt regional virksomhet innen de enkelte nordiske land med sikte på bl. a. rådgivning, utdanning anser NAU at det er mer hensiktsmessig å nytte allerede eksisterende institusjoner. Om en regional rådgivningsvirksomhet ikke kan innordnes i det eksisterende forsknings- og utviklingsapparat bør dog forslagsstillernes modell med en særskilt konsulentvirksomhet overveies.

Danske

Industriministeriet mener materialteknologien er et område velegnet for nordisk samarbeid. Det er i de nordiske land bygget opp omfattende industristrukturer på området og Industriministeriet finner det vesentlig, at det nordiske samarbeid baseres på disse nasjonale strukturer. På denne bakgrunn finner Industriministeriet ikke hensiktsmessig å opprette en ny industristruktur som skal ivareta deler av de oppgaver som idag gjøres innenfor de nasjonale nettverk.

Forskningssekretariatet mener et materialvalginstitut må beskjeftige seg med forskning foruten informasjonsformidling. Dessuten må en nordisk løsning forutsette etablering av en regional formidlingsvirksomhet, som for Danmarks vedkommende naturlig baseres på eksisterende institutter innenfor det teknologiske servicenett og på teknologiske høyskoleinstitutter. Sekretariatet er av den oppfatning at etterutdanning knyttes naturlig til den regionale struktur, men også et nordisk institutt kan bidra her når det er tale om mer krevende formål. I spørsmålet om forskningsspesialisering mener sekretariatet det bør vises en viss tilbakeholdenhet. De nordiske aspekter kan her best ivaretas gjennom samarbeidsprosjekter og informasjonsutveksling.

Finske

Handels- og industriministeriet gir uttrykk for at medlemsforslaget berører en aktuell sak men ikke innrettet mot løsning av praktiske behov. Ministeriet mener forslaget om opprettelse av et materialvalginstitut savner forutsetninger for en effektiv og økonomisk virksomhet og kan således ikke støtte dette. Derimot anser ministeriet at på flere av de områder hvor det nordiske samarbeidet allerede fungerer bør dette videreutvikles og intensiveres, f. eks. ved at informasjonsformidlingen mellom

instituttene forbedres når det gjelder aktuelle og planlagte forskningsprogram. Samtidig bør den informasjon som rettes til øvrige – nærmest industrien – utvikles. De allerede fungerende kontakter mellom nordiske tekniske høyskoler kan styrkes på materialforskningsfeltet.

Statens tekniske forskningscentral mener opprettelse av et nordisk materialvalg-institutt ikke vil få den gjennomslagskraft som er ønskelig. Det pekes på at en del av de arbeidsoppgaver som planlegges for instituttet vil kunne overføres til Nordisk Industrifond og Nordforsk.

Tekniska högskolan viser i sin uttalelse til et møte sommeren 1986 i Nordforsks regi hvor medlemsforslaget ble diskutert mellom eksperter fra de nordiske land. Konklusjonen ble at man ikke anså det hensiktsmessig å påskynde opprettelsen av et institutt. Derimot ble det pekt på som ønskelig med fortsatt samnordisk forskning og diskusjon.

Ålands landskapsstyrelse har ingen innvendinger mot at Nordisk Ministerråd utreder spørsmålet om opprettelse av et nordisk materialvalg-institutt og regional rådgivningsvirksomhet.

Islandske

Industriministeriet slutter seg til de synspunkter som kommer til uttrykk i forslaget om en viss arbeidsfordeling mellom institusjoner og skoler i Norden innen materialteknikk. Industriministeriet tviler når det gjelder tanken om å opprette et nytt nordisk institutt for å veilede bedrifter i materialvalg ved vareframstilling. En slik rådgivning bør det være mulig å gi gjennom de eksisterende institusjoner, både de nordiske og de nasjonale.

Industriteknisk institutt viser til at materialvalgets betydning i framtiden vil øke betydelig når det blir tilbudt særlig utviklede materialer framstilt ved høytekniske metoder. På grunn av de islandske industribedrifters størrelse er det viktig at det innenlands finnes uavhengige rådgivere, og at disse har god kontakt med utenlandske institusjoner og databanker, slik at det kan formidles kunnskap om materialeegenskaper og materialvalg til islandsk industri. Instituttet støtter forslaget om opprettelse av et nordisk rådgivende materialvalg-institutt.

Norske

Industridepartementet er positiv til at man utreder spørsmålet om et nordisk samarbeide på disse felt nærmere. Departementet vil se det som naturlig at man i første omgang ser på behovet når det gjelder oppbygging og bruk av materialdatabaser og materialvalgssystemer. En eventuell felles nordisk virksomhet bør så vidt mulig søkes etablert på kommersiell basis.

Det er *Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråds (NTNF)* oppfatning at industrien i årene fremover vil ha et økende behov for effektive materialvalgssystemer basert på bl.a. bruk av materialdatabanker. En innsats på dette felt bør likeledes ligge vel tilrette for en nordisk

samordning. Eventuell fellesnordisk virksomhet bør relativt raskt søkes etablert som egen forretningsenhet, som på kommersiell basis selger sine tjenester til brukerne i industri og forvaltning. Det ligger en viktig utfordring i å profilere tjenestene for virksomheten ut fra brukerbehovene i de nordiske land. NTNf vil derfor anbefale at en felles nordisk vurdering av denne problemstilling tas opp av Nordisk Industrifond.

Norges tekniske høyskole (NTH) mener forslaget om å etablere et felles nordisk materialvalginstitt er et positivt initiativ. Fagområdene burde egne seg godt for reelt nordisk samarbeid, og den skisserte struktur i forslaget synes fornuftig. NTH ønsker å komme i betraktning som kandidat for et Nordisk materialvalginstitt.

Svenske

Statens industriverk har intet å innvende mot at spørsmålet om et nordisk materialvalginstitt utredes. Derimot blir det reist spørsmål om hvorvidt en regional virksomhet innen respektive land med materialvalgkonsulenter for rådgivning er en hensiktsmessig organisasjon.

Statens provningsanstalt peker på at ved vurdering av materialvalg ved utforming av ulike produkter kreves ekspertise fra mange teknikkområder. Dette innebærer at det kan være vanskelig å bygge opp en organisasjon spesialinnrettet mot materiell. Alternativet kan være å etablere et forskningsprogram. Når det gjelder utdanning i materialvalgsspørsmål kan et alternativ være å legge opp kurser i samarbeid med utdanningsinstitusjoner i de nordiske land.

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) viser til at Nordforsks materialnemnd har besluttet å henstille til Nordforsk å utrede spørsmål om opprettelse av et nordisk materialvalginstitt og etablering av en nordisk materialdatabank. Forøvrig ser STU positivt på forslaget, dog med unntak for forslaget om regional virksomhet med materialvalgkonsulenter i hvert nordisk land.

Patentverket gir uttrykk for at om et nordisk materialvalginstitt opprettes bør patentverkets dokumentasjon være en viktig kilde for den databank som etableres.

Konsumentverket mener det er viktig med samordning av forskning og informasjon og stiller seg positiv til nordisk samarbeid innen dette området. Dog stiller verket seg tvilsom til tanken om et spesielt materialvalginstitt uten egne forskningsressurser. I følge verket bør man utrede hvordan eksisterende nasjonale og nordiske organ kan utnyttes og hvilke ressurser som er nødvendig for at spørsmålene skal kunne behandles mer systematisk enn hittil.

Universitets- och Högskoleämbetet er enig i at materialområdet er viktig. En stiller seg imidlertid tvilsom til tanken om at et materialvalginstitt vil være en effektiv form for å nyttiggjøre universitetenes og høyskolenes vitenskapelige kompetanse innen dette området.

Universitetet i Linköping ved tekniska fakultetsnämnden tror det er grunnlag for at det etableres en felles databank for material. For å administrere og lede arbeidet med en databank er det, ifølge universitetet, behov for en liten organisasjon som bør utnytte eksperter til mye av det tekniske arbeidet. Universitetet stiller seg derfor avvisende til at det skal opprettes et materialvalginstitt med de oppgaver som angis i forslaget. Videre mener universitetet at utvikling av forskningsspesialisering ikke er noen oppgave for et internordisk organ.

Ved *Kungliga Tekniska Högskolan* har sektionsnämnden for kemi, maskinteknikk og materialteknologi avgitt uttalelse. Nämnden för kemi anfører bl. a. at en forbedret samordning best kan skje ved at en samnordisk "materialdelegasjon" opprettes med representanter for næringslivet, de tekniske akademiene og høyskolene og ikke ved opprettelse av et særskilt materialvalginstitt. Nämnden för maskinteknik støtter forslaget om å utrede spørsmålet om opprettelse av et nordisk materialvalginstitt og peker bl. a. på viktigheten av et høyt kunnskapsnivå ved et slikt institutt. Institutionen för materialteknologi anfører bl. a. i sin konklusjon at opprettelse av et materialvalginstitt bør utredes nærmere både m.h.t. organisatorisk form og program. Det blir pekt på at det ikke er hensiktsmessig å danne et nytt uavhengig institutt, men det bør knyttes til en eksisterende organisasjon. Etablering av et institutt og fortsatt forsknings- og utviklingsarbeid om materialdatabaser i Norden bør behandles separat.

Chalmers Tekniska Högskola foreslår at de felles ressurser som kan avsettes for materialområdet anvendes til samordning av bl. a. nåværende virksomhet og til styrking av profilområdene innen materialteknikk.

3. Utvalgets synspunkter

Utviklingen innen materialområdet har stor betydning for den videre vekst og utvikling i industrien. Kunnskap om nye materialer og materialvalg vil være vesentlig for nordiske foretak og de nordiske lands industri- næringers konkurransesetting i forhold til det øvrige OECD-området. Innenfor samtlige nordiske land er materialforskningen gitt høy prioritet. Dette gjenspeiler seg i at handlingsplaner og særskilte forskningsprosjekter er kommet i gang i de nordiske land.

Det er Økonomisk utvalgs oppfatning at det nordiske samarbeid om forskning og utvikling på dette området bør styrkes. Utgangspunktet bør være å bygge videre på den erfaring og de kunnskaper som allerede finnes ved flere institusjoner i Norden. Oppbygging og vedlikehold av en felles databank, som tas opp i medlemsforslaget, er ressurskrevende og et nordisk samarbeid vil være ønskelig. Særskilt for mindre og mellomstore bedrifter vil det være viktig å få tilgang til den kompetanse som kreves for å kunne vurdere de alternativer som finnes både når det gjelder å forandre egen produksjon og valg av nye materialer.

Materialteknikk spiller allerede en betydelig rolle i nordisk samarbeid, særlig i regi av Nordisk Industrifond og Nordforsk. Økonomisk utvalg slutter seg til de synspunkter som kommer til uttrykk om de økte muligheter som kan ligge i en viss arbeidsdeling og økt samarbeid og koordinering mellom institusjoner og høyskoler i Norden på dette området.

Økonomisk utvalg vil vise til at Nordforsk nylig har tatt initiativ til å utarbeide en plan for sin materialforskningsvirksomhet for de nærmeste årene. Dette arbeidet vil bli utført sammen med Nordisk Industrifond som i de senere år har deltatt finansielt i et stort antall nordiske prosjekter innen deler av materialteknikken. Det er derfor Økonomisk utvalgs oppfatning at store deler av de arbeidsoppgaver som blir nevnt i medlemsforslaget bør kunne legges til det nye industrielle senteret for forskning og utvikling som skal opprettes i Oslo. Utvalget ser materialområdet som særdeles viktig for den industrielle utviklingen i Norden og mener det bør inngå som et av senterets spesielle innsatsområder på linje med datateknologi, bioteknologi og det industrielle FoU-program. Senteret bør stå sentralt i arbeidet med en utredning for å få belyst nærmere hvordan en best kan styrke det nordiske samarbeid innen materialteknikkområdet.

Med disse merknader foreslår Økonomisk utvalg at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede hvordan en kan styrke det nordiske samarbeidet på materialområdet.

Helsingør, 10. november 1986

Esko Aho (K)

Arne Andersson (m)

Ylva Annerstedt (fp)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Harald Synnes (Kr.F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Karin Söder (c)

Medlemsförslag

om inrättande av nordiskt materialvalsinstitut

(Väckt av Hallvard Bakke, Gro Harlem Brundtland, Eiður Guðnason, Per Olof Håkansson, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Barbro Nilsson och Kaj Poulsen)

Vid tillverkningen av olika produkter används i dag en stor mängd nya material, utöver de traditionella. Valet av material vid tillverkningen av en viss produkt har blivit allt viktigare för möjligheten att nå industriell framgång.

Materialval, produkttegenskaper, produktionsteknik, yrkeskunskaper m. m. hänger samman och påverkar varandra. Detta gör valet av material till ett både svårt och viktigt beslut för varje typ av produkt, samtidigt som tekniken på området är under snabb utveckling.

Till området materialteknik hör inte bara materialens egenskaper och sammansättning utan också nya metoder för att hantera eller kombinera olika material. Utvecklingen av nya material eller materialvarianter är därför ofta en integrerad del av utvecklingen av ny teknik inom någon viss industribransch.

Valet av ny materialteknik fordrar goda kunskaper och erfarenheter av materialens användning under längre tid. Man måste ha överblick över de många olika krav som ställs på användningen samt kunskap om vilka olika material eller materialgrupper som kan tillmötesgå kraven.

Det säger sig självt att enskilda företag ofta saknar tillräcklig kompetens för att rätt värdera de alternativ som står till buds både när det gäller att förändra den egna produktionen och att välja rätt bland nya material. Detta i synnerhet som forskningen inom detta område har gått framåt mycket snabbt. Inom flera av de nya materialområdena ligger vi i Norden långt efter utvecklingen utomlands.

Vi föreslår därför att de nordiska regeringarna samarbetar om delar av forsknings- och utvecklingsarbetet inom detta område samt etablerar en gemensam databank och regional organisation för rådgivning.

Vi föreställer oss att följande organisation behövs för materialforskningen i Norden:

- Ett gemensamt *materialvalsinstitut* som samlar in kunskaper och erfarenheter inom materialforskningen i Norden och utomlands och bygger upp ett kontaktnät. Institutets uppgift bör både vara att formulera forskningsbehov och att formulera existerande materialkunskap till praktiska slutsatser om rätt materialval.

- En *regional verksamhet* inom respektive nordiskt land med materialvalskonsulenter för rådgivning om rätt materialval. Med datateknikens hjälp får konsulenterna tillgång till de nyaste kunskaperna som samlas in på det gemensamma institutet. Konsulenterna utgör kontaktpersoner för institutet vid utvärderingen av olika material i produktionen.
- *Fortbildning* om materialvalsfrågor för konstruktörer, produktionstekniker och arbetare i produktionen. Denna utbildning kan organiseras inom ramen för den regionala konsultverksamheten.
- Materialvalsinstitutet och konsulenterna återför sina erfarenheter till den *forsknings- och utbildningsverksamhet* om material och materialval som bedrivs bl. a. vid de tekniska högskolorna i Norden och inom företagen.
- Mellan högskolorna bör kunna utvecklas en *forskningsspecialisering* med viss arbetsfördelning mellan högskolorna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt materialvalsinstitut och regional rådgivningsverksamhet med den inriktning som har beskrivits ovan.

Köpenhamn den 6 mars 1986

Hallvard Bakke (A)

Gro Harlem Brundtland (A)

Eiður Guðnason (A.)

Per Olof Håkansson (s)

Anker Jørgensen (S)

Erkki Liikanen (Sdp)

Peter Muurman (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Kaj Poulsen (S)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om en fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram

(Medlemsförslaget väckt av Eiður Guðnason m. fl.,
se s. 834

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om en fond för samproduktion av nordisk film, tv- och videoprogram. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 13–14 maj 1986, 11 november 1986 och 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att en särskild nordisk fond upprättas för att stöda nordisk samproduktion av film, tv- och videoprogram.

Medlemsförslaget utgår från tanken att mediasamarbetet under de kommande åren kommer att få den mest framträdande platsen inom kultursamarbetet och kulturpolitiken i Norden. Här hänvisas framför allt till beslutet om programsamarbete via Tele-X. Med hänvisning till den internationella medieutvecklingen anser förslagsställarna det vara av avgörande betydelse för det nordiska programsamarbetet att man ställer höga krav på kvaliteten i programutbytet. Stora resurser bör därför avsättas för film och programproduktion både nationellt och nordiskt. Samtidigt bör samarbetet kring samproduktion av nordiska filmer och tv-program konkretiseras och förstärkas.

Vid sidan av de traditionella samarbetsformerna – utbildning, distribution, gemensamma filmfestivaler och andra arrangemang – inom och utom Norden, har produktionsfrågorna, enligt förslagsställarna, blivit allt viktigare för det nordiska filmsamarbetet.

Ekonomiskt samarbete om filmproduktion medför att nordiskt film- och programfolk förs samman i en konstnärlig gemenskap som bidrar till att ytterligare förstärka den nordiska samhörighetskänslan. Vid sidan av programsamarbetet mellan TV-bolagen bör man framför allt på nordiskt plan uppmuntra enskilda producenter, mindre filmgrupper och små företag i film- och videobranchen till ökat samarbete, framhåller man i medlemsförslaget. Detta kan ske genom att en fond med nordiska medel upprättas.

En sådan fond skall i ett första skede ses som ett komplement till det produktionsstöd länderna nationellt avsätter för film.

Då starka satsningar på programproduktion är nödvändiga i framtiden bör den nordiska fonden, enligt medlemsförslaget, successivt byggas ut till att bli den främsta källan för stöd till gemensam nordisk produktion. Ett viktigt område som särskilt är i behov av stöd är barn- och ungdomsprogram. Förslagsställarna anser att den nordiska produktionsfonden bör kunna byggas upp utan att nya administrativa organ behöver inrättas. Vidare bör fonden ges möjlighet att ta egna initiativ till produktion.

Avslutningsvis uttalas att det i ministerrådets beredning av frågan även bör göras en bedömning av behovet av ett särskilt nordiskt avtal om samproduktion.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har av givit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Rådgivande kommittén för allmänkultur
Kommittén för distribution av nordisk spelfilm
NORDFAG – Nordiske Radio- og TV – fagforeningers konference

Danmark

Kulturministeriet
Foreningen Norden
Statens Filmcentral
Danmarks Radio
Danske Video- og Kortfilmproducenter

Finland

Undervisningsministeriet
Statens audiovisuella central
Yleisradio
MTV (reklam-tv)
Finlands filmstiftelse
Finlands filmkammare
Finlands tonsättares internationella upphovsrättsbyrå
Centralen för film- och tv-fostran
Pohjola-Norden
Ålands landsskapsstyrelse

Island

Islands filmarkiv
Filmproducenternas förening

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Norsk kulturråd
Norsk rikskringkasting
Producentsekretariatet

Sverige

Statens kulturråd
Svenska filminstitutet
Sveriges radio
Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)
Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM)

En nästan enhällig opinion inom remissorganen stöder medlemsförslaget. Många remissorgan framhåller samtidigt att den föreslagna mediefonden bör upprättas utan att nordiska eller nationella anslag som i övrigt går till filmsektorn eller till andra kulturområden beskärs.

Vissa remissorgan anlägger även synpunkter på den föreslagna fondens organisation och på behovet av en eventuell ny institution. Svenska filminstitutet framför ett konkret förslag om att ett professionellt bolag bildas som tar initiativ till att finansiera nordiska kvalitetsproduktioner. Filminstitutet föreslår att bolaget etableras på så sätt att den vinst Nordiska investeringsbanken får under en period på tre till fyra år avsätts för ändamålet. Under en treårsperiod bör man kunna bygga upp ett kapital i storleksordningen 150 miljoner SEK.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Rådgivande kommittén för allmänkultur meddelar att kommittén för närvarande inte har synpunkter på förslaget men att man kommer att dryfta det i anslutning till ministerrådets fortsatta arbete med saken.

Kommittén för distribution av nordisk spelfilm meddelar att kommittén har beretts möjlighet att yttra sig inom ramen för ministerrådets arbete angående en handlingsplan för nordiskt kulturellt samarbete. Kommittén har därför funnit det vara riktigast att i nämnda sammanhang framföra eventuella synpunkter på frågan om samnordisk produktion av film.

NORDFAG, samarbetsorganisationen för de fackliga organisationerna i de nordiska ländernas radiobolag, ansluter sig i princip till förslaget. NORDFAG förutsätter att medel under inga omständigheter tas av existerande public service radiobolag i Norden. Vidare förutsätter NORDFAG att medlen i övrigt anvisas som komplement till de kulturbudgetar de enskilda länderna har till förfogande. NORDFAG ser en risk i att stödet kan bli tungt och byråkratiskt, och att stödet i hög grad kan komma att koncentreras till det allmänt folkliga på bekostnad av särprägel och kontro-

versiella ämnen. Mot stöd till videoproduktion anför man principiella betänkligheter då videomarknaden anses vara påverkad av starka kommersiella intressen. NORDFAG anser emellertid att det är möjligt att etablera en fond som kan säkra den konstnärliga friheten och den journalistiska identiteten och bli ett dynamiskt redskap för kultursamarbetet på det visuella området i Norden.

2.2 *Danska remissyttranden*

Kulturministeriet meddelar att ministeriet för närvarande inte har kommentarer till förslaget.

Föreningen Norden stöder förslaget. Föreningen har med intresse noterat att barn- och ungdomsfilmerna har prioriterats i medlemsförslaget. Det är viktigt att ge den nordiska ungdomen möjligheter att uppleva nordisk kultur som motvikt till övriga satellitprogram. Film, tv och videogram är som känt medium för barn och unga, och detta gör en hög prioritering av det nordiska innehållet väsentlig. Föreningen är enig med förslagsställarna i det viktiga att undvika för mycket byråkrati i anslutning till uppbyggnaden av fonden.

Statens filmcentral har en positiv inställning till initiativet. Filmcentralen hänvisar till sitt samarbete med tv-bolag i de övriga nordiska länderna och anser att ett intensifierat samarbete inte kräver att nya organ upprättas. Centralen har lång erfarenhet av samproduktioner, och har även deltagit i utarbetandet av en rapport om sådana produktioner på uppdrag av UNESCO.

Danmarks Radio konstaterar att utvecklingen under de senaste åren har lett till ett ökat antal samproduktioner. Under 1985 sände de nordiska tv-organisationerna tillsammans 658 samproduktioner, representerande en samlad sändningstid på 398 timmar. Under samma år sändes genom programutbyte 1079 tv-program med en sändningstid på 573 timmar, så att det varje dag i medeltal utsändes mer än 2 1/2 timmar nordiska tv-program i de fem länderna. Danmarks Radio konstaterar att förslaget primärt syftar till en produktionsfond för att stöda ett samarbete mellan nordiska film- och videoproducenter vid sidan av tv-bolagen. Danmarks Radio uttalar sig positivt med hänsyn till en sådan fond, under förutsättning att de ekonomiska resurserna kan fås utan att belasta andra kulturella områden.

Danske video- og kortfilmproducenter finner förslaget mycket positivt.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet hänvisar till ett yttrande avgivet av delegationen för nordiskt kulturellt samarbete. Delegationen anser en samproduktion av nordisk film viktig och förhåller sig i princip positivt till ett nordiskt produktionsstöd. Stödåtgärderna borde enligt delegationen kanaliseras genom Nordiska kulturfonden. Delegationen föreslår även ett aktivare produktions-samarbete mellan de nordiska TV-bolagen.

Statens audiovisuella central anser att den föreslagna fonden på ett ypperligt sätt skulle komplettera varje enskilt lands nationella strävanden att förbättra programutbudet. I motsats till vad som uttalas i förslaget anser centralen det vara viktigt att stödsystemen i varje enskilt land används för att stöda den egna produktionen. Nordiska samproduktioner borde finansieras genom den samnordiska fonden. Centralen understöder prioriteringen av barn- och ungdomsfilmer. Samtidigt föreslår centralen att även egentliga undervisningsfilmer, speciellt sådana som representerar nordiska förhållanden, beaktas då produktionsstödet fördelas. Centralen fäster även uppmärksamhet vid upphovsrättsfrågorna.

Finlands rundradio konstaterar att åtgärder behövs med vilka man främjar den nationella och nordiska samproduktionen. Rundradion anser att sådana kulturpolitiska åtgärder bör finansieras med statsmedel. Rundradion konstaterar att förslaget syftar till att främja den oberoende programproduktionen och anser att ifrågavarande fond kan behövas för att förverkliga de uppställda målen.

MTV AB (reklam-tv) understöder att den föreslagna fonden stiftas om MTV kan medverka i produktionsbesluten.

Finlands filmstiftelse anser att medlemsförslaget är av stor principiell betydelse. Beträffande ett speciellt avtal eller riktlinjer för nordiskt samproduktion finner stiftelsen det troligt att det åtminstone för filmens del krävs en översyn av gällande nationella bestämmelser. Vid en fortsatt behandling av frågan kunde man dra nytta av de bestämmelser som gäller Nordiska investeringsbanken. Banken kan delta i finansieringen då minst två länder samarbetar eller har ett gemensamt intresse. Det är enligt stiftelsen rätt svårt att finna film- och tvprojekt som har beröringspunkter till alla eller ens tre nordiska länder. Utöver prioriteringen av barn- och ungdomsfilm föreslår stiftelsen t. ex. dokumentärfilmer. Existerande nationell finansiering anses vara tillräcklig för den traditionella spelfilmen, om man undantar större projekt som i nuläget kräver internationellt samarbete också utöver Nordens gränser. Filmstiftelsen anser det vara realistiskt att överlåta beslutanderätten när det gäller fondens verksamhet till den kommitté som handlägger distributionsfrågor på nordiskt plan. I yttrandet betonas att det filmsamarbete som existerar i Norden har ett strikt ekonomiskt syfte, nämligen att samordna verksamheten för att den skall vara billigare för vart och ett land i förhållande till ett individuellt agerande. Filmstiftelsen anser det vara skäl att undersöka vilka möjligheter en produktionsfond skulle ha för att stöda tv-filmprojekt som ligger utanför de samhällsägda tv-bolagens ram.

Finlands filmkammare välkomnar initiativet. Med hänvisning till många negativa erfarenheter av samproducerade internationella filmer har organisationen en något tveksam inställning till möjligheterna för samnordiska programproduktioner. Den bästa lösningen kunde vara en fond, från vilken varje lands nationella filmproduktion kunde ansöka om stöd projektvis. I

samband med att stöd beviljas borde man lägga vikt vid att projekten till sin karaktär är sådana att de främjar nordiskt kultursamarbete. Organisationen anser att barn- och ungdomsfilm är ett område där egentliga samproduktioner kunde visa sig vara resultatrika och ändamålsenliga. Medel bör anvisas så att den nya fonden inte leder till minskat stöd för den nationella filmproduktionen i varje land.

Finlands tonsättares internationella upphovsrättsbyrå finner förslaget konstruktivt. En samnordisk fond är ägnad att främja filmbranschen och känslan av nordisk samhörighet. Byrån omfattar tanken att någon ny organisation inte skulle grundas.

Centralen för film- och tv-fostran framhåller att ett gemensamt problem i Norden är det knappt tilltagna produktionsstödet för barn- och ungdomsfilm. I samband med den nu föreslagna produktionsfonden önskar man även ökade medel för spridningen av barn- och ungdomsfilm. Centralen förutsätter att den konstnärliga expertisen och produktionsexpertisen när det gäller barn- och ungdomsfilm får en stark representation i de beslutande organen för den nya fonden.

Pohjola-Norden hänvisar till ett yttrande från förbundets medlemsorganisation Walhalla – Forum för nordisk kvalitetsfilm i Finland. Walhalla förhåller sig positivt till inrättandet av den föreslagna fonden, förutsatt att det nordiska stödet till distribution av nordiska filmer bibehålls och utvecklas.

Ålands landsskapsstyrelse finner förslaget väl värt att understödjas. Ett nordiskt programsamarbete skulle ge de små områdena inom Norden möjligheten att presentera sig själva. Landsskapsstyrelsen förordar att den föreslagna fonden upprättas.

2.4 Isländska remissyttranden

Islands filmarkiv stöder argumenten för ökat samarbete på filmområdet. Beträffande upprättandet av en fond ansluter sig filmarkivet till det yttrande som har avgivits av Svenska filminstitutet. Filmarkivet framhåller att huvudmålet bör vara att framställa kvalitetsprodukter till distribution och försäljning på den nordiska marknaden. Det vore önskvärt att en arbetsgrupp skulle tillsättas så fort som möjligt för att närmare organisera fonden.

Filmproducenternas förening uttalar tillfredsställelse med anledning av förslaget. Vid sidan av stöd för samproduktioner anser man att fonden även borde kunna stöda andra ändamål, t. ex. att göra den nordiska kulturen känd utanför Norden och att stöda mindre nationers filmproduktioner utan krav på deltagande från andra nordiska länder. Föreningen anser att fonden borde bli oberoende av de nordiska ländernas filminstitut, att de som fattar beslut om stöd byts ut så ofta som möjligt och att man har ett nära samarbete med filmproducenterna när fondens reglemente uppgörs.

2.5 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet stöder i princip förslaget. Den praktiska utformningen av fonden bör noggrant övervägas, både med hänsyn till administration och ekonomiska förutsättningar.

Norsk kulturråd är enig i de grundläggande intentionerna i medlemsförslaget, men tvivlar på att en egen nordisk produktionsfond är det bästa medlet. Frågan bör utredas så att de ekonomiska och organisatoriska frågorna blir klarlagda.

Norsk rikskringkasting hälsar med glädje ökade möjligheter för en större nordisk produktion av olika program. Det bör dock vara en förutsättning att ökade resurser ställs till förfogande för en sådan produktion.

Producentsekretariatet (Norske film- og videogramproducenters forening og Spillefilmproducentenes fellesutvalg) uttalar sin glädje över förslaget. Historiskt kan Norden se tillbaka på ett fruktbart samarbete inom filmproduktionen. Sekretariatet stöder förslaget om att fonden skall komma som ett tillägg till statliga stödordningar. Fonden bör bli ett reellt tillägg till nationellt produktionsstöd. Sekretariatet är av den uppfattningen att professionella producenter inom film-, tv- och videoproduktion bör kunna få medel för sina produktioner genom fonden. Även större, mera etablerade bolag bör kunna tilldelas medel. Varje producent som kan medverka till att genomföra ändamålet med produktionsfonden, att värna den nordiska kulturen, bör kunna söka om stöd från fonden. Sekretariatet är enligt i att barn- och ungdomsfilmerna är en grupp som är i speciellt behov av stöd, men understryker samtidigt att bidrag till barn- och ungdomsfilm inte kan vara fondens primära uppgift, utan att denna grupp av film bör konkurrera med andra produktioner.

2.6 Svenska remissyttranden

Statens kulturråd är inte övertygat om att den föreslagna fonden skulle vara ett verkningsfullt komplement till befintliga nationella produktionsstöd. Utgångspunkten bör vara att i första hand inom respektive land säkra en produktion av hög klass som kan läggas till grund för det nordiska samarbetet på distributionsområdet. Kulturrådet påpekar att de nationella tv-bolagen skulle få en nyckelställning vad gäller visningen av produktioner stödda av en eventuell ny fond, eftersom den planerade nordiska tv-satellitens utbud inte kommer att omfatta andra program än sådana som redan sänts. Kulturrådet uttalar farhågor för att ett samarbete på det personella planet lätt kan bli konstlat för att fondens krav på nordism skall uppfyllas, i stället för att låta det nordiska samarbetet styras av konstnärliga eller andra relevanta skäl. Kulturrådet anser ett tillskott till möjligheten att genomföra nordiska samarbetsprojekt på medieområdet välkommet, med hänvisning till det kommande programsamarbetet via TELE-X. Kulturrådet ställer sig emellertid skeptiskt till förslaget om att inrätta en särskild nordisk fond för ändamålet. Det nordiska samarbetet bör även i

fortsättningen inriktas på distribution. En breddad marknad skulle förbättra förutsättningarna också för nordiskt samarbete på produktionssidan.

Svenska filminstitutet anser att den föreslagna fonden bör bli en "investeringsbank" på film- och tv-området. Institutet föreslår ett professionellt bolag som tar initiativ och anlitar olika fristående producenter i alla de nordiska länderna för produktionerna. Dessa filmer och program skall på normalt sätt säljas på kommersiella grunder till de nationella film- och tv-bolagen i Norden. Intäkterna från försäljningarna och från export till utomnordiska länder skall i princip täcka kostnaderna för såväl produktion som egen administration. Bolaget skall inte ersätta nationella filminstitut utan fungera vid sidan av de nationella institutionerna, med en klar inriktning att satsa på Norden som en kulturell hemmamarknad och därigenom stärka Nordens roll i den internationella film- och tv-världen. För att fonden skall kunna producera filmer och tv-program med internationell konkurrenskraft krävs ett betydande kapital. Under en treårsperiod bör ett eget kapital i storleksordningen 150 miljoner SEK ha byggts upp. I yttrandet dras en parallel till etableringen av Nordiska investeringsbanken. Banken fungerar som en viktig motor i det nordiska näringslivet. En nordisk fond eller ett film- och tv-bolag kan bli en viktig motor i det nordiska kulturlivet. Det föreslås att Nordiska investeringsbanken kan stå för kapitaltillförseeln, genom att Nordiska rådet föreslår att ministerrådet beslutar att vinsten, som 1985 var ca 50 miljoner SEK, från bankens verksamhet under 3-4 år avsätts för detta ändamål, i stället för att utbetalas till de nationella finansministerierna.

Sveriges radio konstaterar att ambitioner och goda intentioner att öka det nordiska tv-samarbetet hindras av de höga nordiska upphovsrättsserättningarna. Sveriges radio framhåller att de nordiska rundradioföretagen i planeringen av samarbetet kring TELE-X har uppmärksammat behovet av stärkt nordisk produktion för att kunna möta det allt större flödet av utomnordiska filmer. För att ha någon verklig effekt måste de tillgängliga resurserna förstärkas med stora belopp. Sveriges radio ser en nordisk fond som ett positivt steg, under förutsättning att fonden innebär ett nettotillskott, och inte skapas genom en omfördelning av medel som i dag är tillgängliga. En nordisk fond kan bli en viktig del i en långsiktig nordisk kulturpolitik. För televisionens del är därtill en sänkning av ersättningsnivån till uphovsmännen nödvändig för att ett sådant produktionsstöd skall bli effektivt.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd anser att ett självständigt nordiskt tv-bolag skulle kunna erbjuda den nordiska publiken bättre program och på ett rationellare sätt stimulera hela det nordiska kulturklimatet. Medlemsförslaget är till sitt syfte helt i samklang med de ideer KLYS företräder. KLYS menar att man i första hand bör satsa på ett nordiskt tv-bolag. Man anser det vara för tidigt att ta ställning till om den föreslagna fonden är ett användbart alternativ. Avgörande är hur fonden byggs upp och på vilket sätt den administreras.

Svenska tonsättares internationella musikbyrå anser tanken på en nordisk fond vara mycket bra. Ett villkor för att få stöd ur fonden bör vara att musikinnehållet i alla typer av produktioner utgörs av skyddad nordisk musik. Enligt STIM är det däremot tveksamt om fonden i större utsträckning skall ta egna initiativ till produktioner. Risken är stor att medlen används för verklighetsfrämmande byråkratiska idéprodukter utan förankring hos publiken. I första hand bör ideerna komma från producenterna själva.

3. Utskottet

Vid utvecklingen av det nordiska mediasamarbetet har kulturutskottet starkt betonat de kulturpolitiska målsättningarna för detta samarbete. Genom mediasamarbetet kan ett bredare utbud av program ställas till förfogande för distribution såväl via television som i form av biograffilm och videogram. Samarbetet bidrar därmed till att stärka den nordiska identiteten i en tid då det internationella medieutbudet får en allt starkare ställning i Norden, och stora risker finns för att det nordiska och nationella utbudet utan särskilda insatser försvinner i den stora mängden internationella program.

Utskottet har ansett det vara av avgörande betydelse för det nordiska programsamarbetet att man ställer höga krav på kvaliteten i programutbytet. Kulturutskottet ansluter sig därför till de kulturpolitiska överväganden medlemsförslagen bygger på, och anser, i likhet med förslagsställarna att stora resurser bör avsättas för film- och programproduktion både nationellt och nordiskt, för att de kulturpolitiska målen för ett ökat mediasamarbete skall kunna uppnås.

Kulturutskottet har under behandlingen av frågan om det nordiska programsamarbetet via TELE-X ansett att Nordiska ministerrådet bör avsätta anslag för nordisk programproduktion och verka för en starkt ökad nationell programproduktion. De i Tele-X-projektet deltagande länderna har även uttalat att de avser pröva hur medel skall kunna avsättas för gemensam programproduktion. I anslutning till beredningen av förslaget om en handlingsplan på kulturområdet har kulturutskottet uttalat att starka satsningar på medieområdet bör genomföras. Vid behandlingen av TELE-X projektet har kulturutskottet även förutsatt att ministerrådet skyndsamt inleder överläggningar om målsättningarna och formerna för ett framtida permanent radio- och tv-samarbete i Norden. I detta arbete bör frågan om nordisk programproduktion ges stor vikt. De kommande satellitsändningarna innebär att Norden i högre grad även blir en hemmamarknad för upphovsmännen.

Utskottet konstaterar att ett mediepolitiskt arbete har inletts på nordiskt plan av den av ministerrådet tillsatta arbetsgruppen för kultur och massmedier. Arbetsgruppen har i uppgift att främja erfarenhetsutbyte på medieom-

rådet som helhet, att inleda försöksverksamhet och förbereda samlade nordiska mediapolitiska insatser.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat att rundradioföretagen planerar ett samarbete kring finansieringen av produktionen av tv-program. När de nordiska sändningarna via satellit påbörjas kommer de att genomföras i konkurrens med uppskattningsvis ett tjugotal andra satellitkanaler. I framtiden är det sannolikt att denna utveckling med ett stort antal internationella kanaler ytterligare förstärks. Ett systematiskt samarbete kring produktionen av program bör därför inledas, oberoende av hur ett framtida samarbete i övrigt utformas.

Utskottet stöder förslaget om att upprätta en nordisk fond för produktion av nordisk film, tv- och videoprogram. Utskottet anser, i likhet med remissorganen, att denna mediefond bör etableras så att nya medel tillförs det nordiska kultursamarbetet. Utskottet understryker att det inte är möjligt att enbart genom nordiska satsningar åstadkomma den stora såväl kvantitativa som kvalitativa förbättring av det nordiska filmutbudet, som är nödvändig för att möta den internationella konkurrensen på området. För att detta resultat skall uppnås krävs också nationella insatser. Med hänsyn till den stora betydelse frågan har anser utskottet att Nordiska rådet aktivt bör arbeta för att även skapa en opinion för ökade satsningar på programproduktion på det nationella planet.

Utskottet har noterat de olika förslag som har framförts beträffande den föreslagna fondens organisation. Utskottet anser att beredningen av frågan bör föras vidare utgående från det förslag som förs fram i Svenska filminstitutets yttrande, och att man i det fortsatta arbetet nära bör följa utvecklingen av det samarbete de nordiska radiobolagen avser etablera. Bland de nuvarande nordiska samarbetsorganen finns även organ som kunde utgöra modell för den föreslagna fonden. Utskottet är för sin del berett att under arbetets gång bidra med ytterligare synpunkter på uppbyggnaden av den föreslagna fonden, och förutsätter att utskottet kontinuerligt informeras om den fortsatta beredningen av frågan.

Svenska filminstitutet föreslår en "investeringsbank" på film- och tv-området. Institutet anser att man bör bilda ett professionellt bolag som tar initiativ och anlitar olika fristående producenter i de nordiska länderna för produktionerna. Dessa filmer och program skall enligt förslaget normalt säljas på kommersiella grunder till de nationella film- och tv-bolagen i Norden. Avsikten är att intäkterna från försäljningarna och från exporten till utomnordiska länder i princip skall täcka kostnaderna för såväl produktion som egen administration. För att fonden skall kunna producera program med internationell konkurrenskraft krävs ett betydande kapital. Enligt filminstitutets förslag bör man under en treårsperiod bygga upp ett eget kapital i storleksordningen 150 miljoner SEK. Utskottet anser att även denna fråga närmare bör utredas, men hänvisar som en möjlighet till det förslag filminstitutet lägger fram, nämligen att Nordiska investeringsban-

ken står för kapitaltillförseln, genom att bankens dividend under ett antal år avsätts för mediefonden. För den händelse fonden upprättas på basen av ett inbetalat kapital, skulle detta grundkapital kvarstå, och de egentliga kostnaderna för satsningen skulle då inskränka sig till en eventuellt utbliven avkastning på grundkapitalet.

Utskottet understryker att fondens verksamhet bör utformas i nära samarbete med bl. a. de nationella filminstituten i Norden, för att säkra ett så effektivt utnyttjande som möjligt av såväl nationella som nordiska resurser. Vidare anser utskottet att man i den fortsatta beredningen bör fästa vikt vid möjligheterna att uppmuntra enskilda producenter, mindre filmgrupper och små företag i film- och videobranchen till ökat samarbete. Den föreslagna fonden kan även bidra till att stärka Nordens roll i den internationella film- och tv-världen, och främja exporten av nordiska filmer.

Den nordiska mediefonden bör enligt kulturutskottet arbeta utgående från principen att genomföra sådana produktioner som är ägnade för en spridning i de nordiska länderna. Vid utformningen av verksamhetslinjerna bör man emellertid inte ställa detaljerade krav på nordiskt innehåll eller på medverkan från många nordiska länder i produktionerna.

Genom särskilda satsningar bör den nordiska fonden kunna medverka i produktioner för barn och ungdom eller av dokumentärprogram. En utredning av publik- och programforskningsavdelningen vid Sveriges radio angående TELE-X och publiken visar att den nordiska kulturen kommer att spela en särskilt liten roll i nio- till fjortonåringars och ungdomars vardag, såvida TELE-X inte vänder sig just till dem, i form av t. ex. en ungdomskanal. Någon bestämd kvotering av stödet till olika produktioner anser utskottet dock inte ändamålsenlig, även i detta avseende bör den vägledande principen vara att produktionen skall fylla ett behov inom samarbetet i Norden.

Utskottet konstaterar att några remissorgan anser att det nordiska samarbetet på medieområdet främst bör inriktas på en förbättrad distribution av nordiska filmer och program. Även kulturutskottet anser det vara av stor betydelse att den nordiska distributionen av filmer kan byggas ut. För att förbättra distributionen av nordiska filmer till biografer har en särskild stödordning inrättats. Den nuvarande stödordningen har dock inte gjort det möjligt att t. ex. stödja distributionen av videogram med nordiska filmer, en resurskrävande men ur kulturpolitisk synpunkt önskvärd satsning. Kulturutskottet är av den uppfattningen att åtgärder i syfte att förbättra distributionen är av avgörande betydelse för att etablera Norden som en kulturell hemmamarknad, och att därmed ge nordiska filmer tillgång till en stor nordisk publik. En förbättring på distributionsområdet kommer även att ske när det nordiska tv-samarbetet via satellit inleds. En ökad spridning av nordiska filmer via tv kan även väntas leda till ett ökat intresse för dessa på biografer eller i form av videogram.

Då ett av syftena med den nordiska mediefonden är att genom ekonomiskt samarbete föra nordiskt film- och programfolk samman i en konstnärlig gemenskap som resulterar i produktioner av nordiskt intresse, anser utskottet det vara angeläget att frågan om ett eventuellt nordiskt samproduktionsavtal närmare utreds. Vidare bör uppmärksamhet fästas vid de upphovsrättsliga frågorna i syfte att även i detta avseende underlätta ett nordiskt mediasamarbete. Utskottet understryker härvid att man vid en utbyggnad av mediasamarbetet bör säkra upphovsmännens självklara rätt till en skäligen ersättning för produktionerna. Den yrkesskicklighet och kreativitet nordiska konstnärer och filmarbetare besitter utgör den grund på vilken det nordiska mediasamarbetet skall byggas. Samtidigt bör det vara av stort intresse för såväl upphovsmännen som för den nordiska publiken att reglerna om upphovsrättsersättningar inte utformas på ett sådant sätt att kostnadsnivån direkt inverkar begränsande på distributionen av nordiska filmer och andra program inom Norden.

Med hänvisning till det som ovan anförts föreslår kulturutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att upprätta en nordisk mediefond för att främja produktionen av film, tv- och videoprogram i Norden.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (Ar)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om en fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram

(Väckt av Eidur Guðnason samt Stefán Benediktsson, Ólafur G. Einarsson, Kirsti Kolle Grøndahl, Rune Gustavsson, Guðrún Helgadóttir, Tytti Isohookana-Asunmaa, Barbro Nilsson, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Ingrid Sundberg och Bernhardt Tastesen)

Mycket talar för att mediesamarbetet under de kommande åren får den mest framträdande platsen inom kultursamarbetet och kulturpolitiken i Norden. Radio- och TV-samarbetet i Norden har tagit ett stort steg framåt genom beslutet om programsamarbete via Tele-X – ett samarbete som kommer att öka språkförståelsen i Norden och göra den kulturella samhörighetskänslan ännu starkare.

De internationella TV-satelliterna som nu svävar över oss ökar årligen i antal och kabelnätet byggs ut i alla länder. Mottagningen av program blir enklare och billigare, men antalet kvalitetsprogram ökar inte i takt med det ökade utbudet av TV-kanaler, utan minskar.

Det är därför av avgörande betydelse för det nordiska programsamarbetet att man ställer höga krav på kvaliteten i programutbytet och stora resurser bör därför avsättas för film och programproduktion både nationellt och nordiskt. Samtidigt bör samarbetet kring samproduktion av nordiska filmer och TV-program konkretiseras och förstärkas.

Under de senaste åren har det nordiska filmsamarbetet utvecklats. Bl. a. har på den nordiska budgeten uppförts ett fast anslag för stöd till distribution av nordisk film och för stöd till vissa andra gemensamma aktiviteter. Sedan tidigare anordnas varje år även med nordiska anslag en nordisk filmkurs. De nordiska filminstituterna samarbetar aktivt med informationsutbyte, gemensam publikationsverksamhet, gemensamma filmveckor och andra framträdanden både inom Norden och på det internationella planet för att sprida kunskap om nordisk filmkultur hemma och ute i världen.

Vid sidan av de traditionella samarbetsformerna – utbildning, distribution, gemensamma filmfestivaler och andra arrangemang – inom och utom Norden har produktionsfrågorna blivit allt viktigare för det nordiska filmsamarbetet.

Den nordiska kulturgemenskap och det aktiva kultursamarbete som redan finns utgör en god utgångspunkt för gemensam produktion på det traditionella filmområdet och inte minst på videoområdet där stora framsteg och oerhört snabb utveckling i elektroniken gör det möjligt för allt fler

artister och konstnärer att producera program. Ekonomiskt samarbete om film- och programproduktion medför att nordisk film- och nordiskt programfolk förs samman i ett konstnärligt samarbete som bidrar till att ytterligare förstärka den nordiska samhörighetskänslan.

Vid sidan av programsamarbete mellan TV-bolagen bör man framför allt på nordiskt plan uppmuntra enskilda producenter, mindre filmgrupper och små företag i film- och videobranchen till ökat samarbete.

Detta kan ske genom att en fond med nordiska medel upprättas för att öka och stödja nordisk samproduktion. En sådan fond skall först och främst ses som ett komplement till det produktionsstöd länderna nationellt avsätter för film. Samtidigt bör även nationella myndigheter rekommenderas att vid anslagsfördelningen prioritera nordisk samproduktion.

Då stark satsning på programproduktion är nödvändig i framtiden bör den nordiska fonden successivt byggas ut till att bli den främsta källan för stöd till gemensam nordisk produktion. Ett viktigt område som särskilt är i behov av stöd är barn- och ungdomsfilm och program för dessa grupper i Norden. Inom denna sektor är möjligheterna att i dag stödja produktion såväl nationellt som nordiskt ofta mycket små.

Den nordiska produktionsfonden bör kunna byggas ut utan att nya administrativa organ behöver inrättas. En möjlighet är att den nordiska kommitté som redan handlägger distributionsfrågor även administrerar den nya fonden. Vidare bör fonden ges möjlighet att även aktivt på egen hand ta initiativ till produktion, och inte enbart bli ett organ som behandlar ansökningar från olika producenter.

I ministerrådets beredning av frågan bör även en bedömning göras av behovet av ett särskilt nordiskt avtal om samproduktion eller riktlinjer för bedömningen av samproduktionen och de deltagande parternas artistiska och ekonomiska insatser.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en särskild nordisk fond för att stödja nordisk samproduktion av film, TV- och videoprogram.

Reykjavík, Oslo, Stockholm, Helsingfors och Köpenhamn den 10 april 1986

Eiður Guðnason (A.)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Ólafur G. Einarsson (Sj.)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Rune Gustavsson (c)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Barbro Nilsson (s)

Páll Pétursson (F.)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Bernhardt Tastesen (S)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka) samt ändringsförslag om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå (A 763 Ä/s)

(Medlemsförslaget A 763/s väckt av Margrete Auken m. fl., se s. 846)

Ändringsförslag A 763 Ä/s väckt av Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir och Kaj Poulsen, se s. 849

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka). Utskottet har behandlat förslaget på sina möten i Stockholm den 29 januari 1987 och i Helsingfors den 22 februari 1987

Ändringsförslaget presenterades för utskottet den 22 februari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att utarbeta ett konkret förslag till en dynamisk konstruktion för ett brett samarbete på miljöområdet – som är öppet för alla europeiska länder – genom inrättande av ett sekretariat som mottar, bearbetar och framlägger förslag till handlingsprogram för att begränsa gränsöverskridande föroreningar och för att möta andra miljöproblem av internationell karaktär samt koordinera och utbreda existerande vetande och resultat från miljöövervakningsprogram och om teknologi m. m. för att möta internationella miljöproblem. Förslaget bör snarast läggas fram vid ett europeiskt miljöministermöte.

Förslagsställarna pekar på att föroreningarna av luft och vatten är ett ständigt ökande hot mot livsvillkor och miljö i Europa samt att existerande internationella arrangemang inte i tillräckligt hög grad har förmått förhindra eller reglera en förorening av miljön. Som en orsak till bristen på effektivitet i de internationella avtalen om begränsning av miljöförstörelsen har framförts att endast ett fåtal centraleuropeiska länder har anslutit

sig till de regionala avtalen om havsskydd och att det inte finns avtal som omfattar de centraleuropeiska ländernas förening av floderna.

En annan orsak är att man ofta tillämpar consensusprincipen i internationella avtal varigenom flera förslag strandat på ländernas oenighet.

Västtyska miljö- och inrikesministern tog 1984 initiativ till en internationell konferens om Nordsjöns förening, som utmynnade i en rad avsiktsdeklarationer och konkreta förslag. Att inte heller denna konferens gav så goda resultat som man hoppats måste tillskrivas nordsjöländernas olika syn på föreningarna och den omfattande användningen av consensusprincipen i de regionala konventionerna. Förslagsställarna anser att det finns ett trängande behov av ett initiativ och att detta initiativ måste ha en dynamik som främjar miljöförbättrande åtgärder i Europa. Som exempel på sådan dynamik nämns att grupper av europeiska länder ingår bindande avtal som går längre än de internationella konventionerna, den s. k. klubbstrategin. Denna har använts angående svaveldioxid (30%-klubben) bilavgaser, avfallsdumpning i havet och i en resolution underskriven av ett antal länder, att deponering av högradradioaktivt avfall under havsbotten täcks av Londonkonventionen och därför är förbjuden.

Mot bakgrund av att de nordiska länderna varit pådrivande bakom flera konventioner vore det naturligt, att de tog initiativ till att konkretisera den dynamik som med framgång använts under senare år genom att etablera ett samarbete, "Miljöureka" som är öppet för alla europeiska länder. Kontinuiteten i samarbetet skulle tillgodoses administrativt genom upprättande av ett gemensamt sekretariat som mottar, bearbetar och lägger förslag till handlingsprogram för begränsning av gränsöverskridande föroreningar och andra internationella miljöproblem. En väsentlig del av sekretariatets arbete skulle bestå i att koordinera och sprida kunskap och resultat från miljöövervakningsprogram och om teknologi m. m. för att möta internationella miljöproblem. Deltagande av internationella miljöorganisationer och organisationer med miljöteknologi m. m. som specialitet skulle ytterligare stärka dynamiken.

2. Remissinstanser

Följande myndigheter, organisationer och institutioner har inkommit med uttalanden över medlemsförslaget:

Nordiska

De nordiske industriforbunds fellesorgan
Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Miljøministeriet
Foreningen Norden

Danmarks Naturfredningsforening
Greenpeace Danmark

Finland

Utrikesministeriet
Miljöministeriet
Vatten- och miljöstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Luftvårdsföreningen

Island

Naturvernráðet
Íslands Meteorologiske Institut

Norge

Miljøverndepartementet
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Norges naturvernforbund

Sverige

Statens naturvårdsverk
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning

2.1 Remissinstanser som tillstyrker förslaget

Nordens fackliga samorganisation (NFS) stödjer medlemsförslaget om en dynamisk konstruktion för ett brett samarbete på miljöområdet, som är öppet för alla europeiska länder. Detta samarbete kunde ytterligare förstärkas genom att verka för en utveckling som gagnade såväl den yttre miljön som arbetsmiljön. Samtidigt borde man sträva till att skapa en politisk strategi som främjar hela miljöområdet för att på detta sätt undvika att ett område prioriteras på bekostnad av ett annat.

En av orsakerna till de fackliga organisationernas prioritering av frågor om förhållandet mellan den yttre miljön och arbetsmiljön är att miljökraven kan vara – och är – medverkande till utveckling av produktionen och därmed förbättring av sysselsättningen. Vidare noterar NFS, att EG utlyst 1987 som europeiskt miljöår och att den Europeiska Fackliga Samorganisationen, EFS, där också de nordiska fackliga organisationerna verkar, tar aktivt del i detta arbete.

Mot denna bakgrund anser NFS att det också är viktigt att ett sekretariat upprättas så som föreslås i medlemsförslaget. Ministerrådet bör då samtidigt beakta de resurser som de fackliga organisationerna kan erbjuda, vid sidan av miljöorganisationerna.

Foreningen Norden, Danmark anser att de ökande gränsöverskridande föroreningarna vittnar om de existerande globala och regionala konven-

tionernas otillräcklighet. Foreningen stödjer därför alla åtgärder för utvidgat europeiskt miljösamarbete och anser det också viktigt att man – särskilt via det påtänkta sekretariatet – öppnar för samarbete även med icke-europeiska länder och att internationella miljöorganisationer m. fl. kan ingå i samarbetet.

Danmarks Naturfredningsforening tillstyrker varmt förslaget.

Greenpeace Danmark stödjer förslaget med det förbehållet att det skulle vara mest ändamålsenligt och resursbesparande om ett redan existerande sekretariat eller samarbetsorgan kunde bringas upp på förslagets ambitionsnivå för ett Miljö-Eureka. Man kan dock inte se att så skulle vara fallet med någon av de existerande samarbetsorganen, även om ECE skulle vara en relevant samarbetsstruktur. Greenpeace instämmer i förslagets beskrivning av bristerna i det existerande internationella miljösamarbetet och konstaterar vidare, att det idag inte finns någon direkt förbindelse mellan de centrala administrationerna och det aktuella vetandet om alternativ till förening eller en förenande process.

Administrationerna får i bästa fall sådan kunskap genom bilaterala kontakter eller deltagande i konventionsmöten eller måste skaffa den genom arbetskrävande litteratursökning. För de nordiska länderna som har välutvecklad miljöteknologiindustri t. ex. för rökgasrening skulle det ligga en stor exportvinst i att förmedla kunskap om sådan teknologi i en struktur som den föreslagna Miljö-Eureka. Detta incitament genom utbredd kunskap skulle med fördel kunna kompletteras med en låneordning så att mindre bemedlade länder får ekonomiska möjligheter att ta de praktiska konsekvenserna av den miljö- och teknologiska kunskap som finns idag. En sådan låneordning med gynnsamma villkor och lång återbetalningstid ingår inte i medlemsförslaget men borde enligt Greenpeace ingå i de fortsatta övervägandena om Miljö-Eureka. Man kunde tänka sig bildande av en klubb kring denna låneordning och att lån ges på fördelaktiga villkor för köp av kunskap och teknologi inom klubben. Ju fler länder som ansluter sig till en sådan "miljöteknologiklubb" desto effektivare blir förmedlingen och användningen av kunskap.

Greenpeace instämmer också i behovet av ökad dynamik i det internationella miljösamarbetet och anser att man bör isolera de mest genstridiga länderna och ställa ut dem till offentligt och internationellt beskådande och hjälpa de länder som har reella ekonomiska problem att investera i den miljömässiga sidan av produktionen. "Klubbstrategin" som omtalas i förslaget är den beslutsprocess som ligger bäst till för att främja konkret miljösamarbete, till skillnad från consensusprincipen som leder till att besluten hamnar på en minsta gemensamma nämnare. Deltagande av organisationer som är oavhängiga av regeringar och icke-europeiska länder skulle främja klubbstrategin, då det kan ge större publicitet och bli mer attraktivt för länder med större "miljömedvetenhet" som har intresse av att exportera egna miljökrav (av konkurrensskäl) och mer konkret av att exportera miljöteknologi.

Den föreslagna modellen ger enligt Greenpeace större möjligheter att hindra miljökatastrofer genom förebyggande och bindande avtal istället för att endast reagera i efterhand. Bl. a. Helsingforskonventionen om Östersjön visar att det är möjligt att på miljöområdet överbrygga den ideologiska klyftan öst-väst. Bred tillslutning till diskussioner och avtal om den gemensamma miljön blir därmed i sig en freds- och förtroendeskapande åtgärd. Bland de konventioner som bör kunna utvidgas nämns Pariskonventionen som 1986 försetts med ett tilläggsprotokoll om gränsöverskridande luftföröreningar som kompletterar Genèvekonventionen om samma ämne som huvudsakligen omfattar landmiljön.

Luftvårdsföreningen i Finland anser att förslaget till en effektivisering av det europeiska miljöskyddssamarbetet och till befrämjandet av informationsutbytet är värt att understödjas. Enligt luftvårdsföreningens uppfattning är det emellertid ännu skäl att överväga huruvida det är nödvändigt att inrätta ett separat sekretariat eller om man genom att utveckla de redan befintliga organisationerna och samarbetsformerna kunde vinna motsvarande slutresultat med mindre överlappande verksamhet och mindre kostnader.

Naturvernrådet i Island anser det naturligt att Norden tar initiativet till att bättre samordna krafterna och etablera ett bättre samarbete mellan de europeiska nationerna på detta område. Förslaget att ge ministerrådet i uppdrag att utarbeta förslag om samarbete mellan alla europeiska länder och snarast möjligt lägga fram förslaget för de europeiska miljöministrarna bör därför självklart stödjas av Island

Norges Naturvernforbund hänvisar till sina egna rekommendationer som grundats på en omfattande analys av miljögift- och föroreningsproblem med bistånd av landets främsta experter och stödjer helhjärtat medlemsförslaget. Dock föreslås, att det planerade sekretariatet ansluts till ett redan existerande större projekt eller forskningscenter.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) i Sverige instämmer i medlemsförslagens beskrivning av bristerna i existerande internationella konventioner m. m. även om de framsteg som gjorts ej bör negligeras. För att komma vidare i snabbare takt behövs inte minst bättre mätdata. Under de senaste åren har remote-sensing teknik såväl för analys av föroreningshalter i luft som för studium av storskaliga ekologiska effekter förbättrats avsevärt. En vidareutveckling av denna avancerade mätteknik skulle ligga väl till för ett Miljö-Eureka. IVL påpekar vidare, att en viktig orsak till vissa länders negativa hållning i de aktuella frågorna torde vara att de bedömer egna kostnader för reningsåtgärder bli större än vad skadorna i det egna landet motiverar. Balansen skulle kunna förändras om bättre reningsteknik funnits till hands. I många fall synes förutsättningarna finnas att utveckla denna reningsteknik och Sverige borde kunna bidra väsentligt härtill. Slutligen framhålls, att även en avancerad reningsteknik i första hand för försurande ämnen i rökgaserna samt för kväveföreningar i

industriella och kommunala utsläpp till marin miljö borde ingå i programmet för Miljö-Eureka.

2.2 Remissinstanser som i huvudsak avstyrker medlemsförslaget

De nordiske industriforbunds fellesorgan stödjer förslagets syfte att skapa större dynamik i internationella åtgärder mot gränsöverskridande luft- och vattenföroreningar men är inte övertygat om att det erforderliga samarbetet kräver upprättande av ett nytt gemensamt sekretariat, som skulle bli stort och resurskrävande. Däremot förordas ett fortsättande av "klubbstrategin" som visat sig ge den dynamik som efterlyses med hänvisning till att consensusprincipen verkar försenande. Förseningen är inte alltid till skada, men kan bättre motverkas med en "klubbstrategi" än med ett nytt internationellt sekretariat. F. ö. anser industriförbunden att namnet "Miljö-Eureka" kanske är olyckligt då det för tanken till Eureka-samarbetet som avser forskning och utveckling av teknologi och produkter.

Miljøministeriet i Danmark hänvisar till att regeringen avvisat ett liknande förslag och hänvisar till att de problem med förmedling av information och kunskap som förslaget avser redan löses av existerande internationella organ, främst ECE, OECD, det nordiska samarbetet och EG.

"Klubbstrategin" bör även i framtiden användas men den förutsätter en viss gemensam förståelse av problemen och det måste därför noga övervägas när den är lämplig. Tillskapande av ett nytt samlingsorgan skulle enligt ministeriet kunna ödelägga den tillit och det arbetsutrymme som byggts ut i det internationella miljösamarbetet och inte åstadkomma att flera länder skulle övervinna sina politiska och ekonomiska betänkligheter. Consensusprincipen är således inte ett hinder för internationella beslut utan en förutsättning för att få med så många som möjligt i bindande avtal.

Ministeriet anser liksom förslagsställarna att Tjeckoslovakien och Östtyskland (DDR) m. fl. centraleuropeiska länder borde delta i Pariskonventionen. Genom ECE och Londonkonventionen och bilateralt lägger Danmark press på DDR att begränsa även landbaserade utsläpp. Ett nytt samlingsorgan skulle knappast ändra DDR:s inställning.

Utrikesministeriet i Finland erinrar om att konventionen om skydd för Östersjöns marina miljö som har undertecknats av alla Östersjöns kuststater, samt Pariskonventionen som de europeiska kuststaterna har undertecknat eller anslutit sig till berör havens förorening via floderna, som alltså på så sätt omfattas av internationella avtal, vilket förnekats i medlemsförslaget. Ministeriet vill inte instämma i kritiken av consensusprincipen. I det internationella miljösamarbetet är det dock omöjligt att tänka sig att internationella arrangemang skulle basera sig på röstningsprincipen. En nödvändig grund för samarbetet utgör de miljöskyddande åtgärder som avtalsstaterna vidtar inom ramen för den nationella beslutanderätten.

I samband med frågan om "klubbstrategi" understryker ministeriet att miljövärdssamarbetet inom ECE är öppet för alla europeiska länder. Ett

deltagande begränsas endast av nationellt betingade faktorer i respektive länder. Vidare anser ministeriet att förslagets bedömning av Londonkonventionen är så till vida felaktig att bl. a. de nordiska länderna inom ramen för avtalet krävt att lagring av radioaktivt avfall i havsbotten skulle förbjudas. Konventionen förbjuder nämligen redan avfallsspill.

Förslaget om att grunda ett nytt sekretariat för att handlägga europeiska handlingsprogram på miljöskyddets område skulle enligt ministeriet innebära ett dubbelarbete med FN:s ekonomiska kommission för Europa ECE, i vars verksamhet alla europeiska stater deltar. Finland följer principen om att undvika skapande av parallella internationella organ, som försvagar en effektiv koncentration av resurserna och ett effektivt utnyttjande av existerande samarbetsarrangemang.

Miljöministeriet i Finland anser, att ECE erbjuder bästa möjliga samarbetsforum för alla länder i Europa och Nordamerika även på miljöskyddsområdet. Organisationens verksamhet har redan stabiliserats på flera miljöskyddssektorer och den kan avsevärt effektiviseras genom att politisk vilja visas för genomförandet av initiativen och ekonomiskt stöd anvisas för deras genomförande. Däremot betraktar miljöministeriet det inte som ändamålsenligt att inrätta nya samarbetsorganisationer (Miljö-Eureka). Den i medlemsförslaget avsedda politiska påståendet för en effektivisering av samarbetet och för genomförandet av nya initiativ kan förverkligas inom ECE. Finlands initiativ till behandlingen av miljöfrågor vid ett expertmöte som förverkligas som en del av uppföljningsprocessen inom säkerhetskonferensen KSSE är avsett som en sådan "saltvandsindsprötning" på hög nivå. Finlands delegation torde väcka ifrågasättande initiativ vid det uppföljningsmöte inom KSSE, som börjar i Wien i november.

Ministeriet gör en detaljerad genomgång av ECE:s samarbete vad gäller miljövärd och -strategi, luftvärd, vattenskydd, energisparande teknologi och återanvändning av avfall, naturskydd samt bedömning av miljöpåverkningar och framhåller, att ECE:s verksamhet inte på det sätt som medlemsförslaget avser är öppen enbart för länder i Europa och Nordamerika utan alla medlemsländer deltar aktivt i arbetet. FN:s nuvarande finansieringskris innebär dock svårigheter för utvecklandet av de centralaste funktionerna även inom denna organisation. Medlemsländerna har givit ekonomiskt stöd till sådana projekt som de anser vara centrala. Bl a Norge och Tyska förbundsrepubliken finansierar gemensamt en extra sekretariatsmedlems verksamhet inom luftvårdsområdet.

Vatten- och miljöstyrelsen ansluter sig till förslagsställarnas bedömning av nödvändigheten av internationell samverkan och finner förslaget i och för sig begrundat, men anser att ärendet borde utredas på den grundvalen att det föreslagna organets verksamhet skulle betonas på utvecklandet av de befintliga överenskommelserna och på deras koordinering samt på att komplettera vad som saknas dem emellan. Det skulle även vara av vikt att skapa permanenta kontakter till de organisationer som utvecklar ny miljö-

skyddsteknologi. Vatten- och miljöstyrelsen anser dock att det redan på europeiskt plan finns tillräckligt med möjligheter att effektivisera miljöskyddet. Utvecklings- och koordineringsorganet för miljöskyddsöverenskommelserna behöver inte starta utanför de nuvarande organisationerna, utan t. ex. ECE kunde utgöra ram för det nya organet.

Luftvårdsföreningen anser, att förslaget till effektivisering av det europeiska miljöskyddssamarbetet och till befrämjandet av informationsutbytet är värt att understödjas. Enligt luftvårdsföreningens uppfattning är det emellertid ännu skäl att överväga huruvida det är nödvändigt att inrätta ett separat sekretariat eller om man genom att utveckla de redan befintliga organisationerna och samarbetsformerna kunde vinna motsvarande slutresultat med mindre överlappande verksamhet och mindre kostnader.

Miljöverndepartementet i Norge ställer sig positivt till syftet med förslaget men anser inte att upprättandet av ett nytt "Miljö-Eureka" skulle vara det bästa sättet att angripa de internationella miljöproblemen. Bl a hänvisas till att länder från både öst och väst redan samarbetar inom ECE, FN:s miljöprogram UNEP och den europeiska säkerhetskonferensen (KSSE). Departementet påpekar även att Norge deltar i ett antal kommittéer och arbetsgrupper i samsarbetsorgan som OECD, Nordiska ministerrådet, Nato, Europarådet, EF, Eureka och IUCN (Internationella unionen för skydd av naturresurser) samt har bilaterala avtal med flera länder om begränsning av miljöskador. Departementet menar sålunda att det redan finns alla organisationer som erfordras och att insatserna bör inriktas på att förbättra samarbetet inom befintliga fora. En ytterligare organisation skulle bara leda till mer byråkrati och möjligen försvaga arbetet i dessa. Det är inte bristen på organisation utan bristen på politisk vilja och ekonomiska möjligheter i olika länder som hindrar bättre samarbete mot miljöproblemen i Europa.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) anser att förslaget att sprida information om gränsöverskridande luftföroreningar och arbetet för att reducera dessa är ett positivt initiativ men erinrar om att de nordiska länderna redan deltar i ett förpliktande samarbete bl. a. inom ECE. Huruvida det finns behov av ett nytt organ är en fråga om nationell förvaltningspraxis och vad man anser lämpligt. Dock anser NIVA att inrättande av Eurekaprojektet inte tillför saken något nytt, då det redan finns ett Eureka-samarbete där Norge deltar genom Industridepartementet och Norges tekniskt-naturvetenskapliga forskningsråd.

Statens naturvårdsverk i Sverige instämmer i förslagsställarnas bedömning att det ännu återstår åtskilligt arbete innan uppställda miljömål nåtts men kan inte dela förslagsställarnas tro att dessa mål skulle nås i snabbare takt med hjälp av ett nyupprättat, från FN-systemet eller andra bestående system fristående sekretariat, ett Miljö-Eureka, med en av förslagsställarna inte närmare angiven politisk ledning eller finansiell förankring. Miljöpolitikens förverkligande är, enligt verkets uppfattning, en fråga om

staters politiska vilja och deras ekonomiska förmåga snarare än antalet internationella sekretariat.

2.3 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

Ålands landskapsstyrelse omfattar i princip alla strävanden som är ägnade att begränsa spridningen av skadliga gränsöverskridande föroreningar men kan icke bedöma huruvida inrättande av det föreslagna sekretariatet i något avseende direkt skulle beröra landskapet Åland. Vid utarbetandet av det eventuella sekretariatets verksamhetsprogram förutsätter dock landskapsstyrelsen att man känner till och beaktar att sekretariatet bör informera och höra åländska myndigheter när det gäller sådana föroreningsfrågor som är av gränsöverskridande karaktär och berör åländskt territorium.

Islands meteorologiske institutt samarbetar med den meteorologiska världsorganisationen (WMO) om bl. a. föroreningar över stora områden, s. k. bakgrundsförorening och ser bl. a. fram mot samarbete mellan WMO och IAEA om information i fall av atomkraftolyckor. Föroreningar av det slag som nämns i det föreliggande medlemsförslaget är av liten omfattning i Island och det tekniska och geografiska arbetsområdet för ett eventuell Miljö-Eureka skulle vara av annat slag än institutets, som därför ej kan ytterligare uttala sig i saken.

3. Ändringsförslaget

I ändringsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- arbeta för att samtliga relevanta länder i öst- och västeuropa tas med i konventionerna genom att framlägga självständiga förslag härom och genom att fasthålla att EG-länderna också i fortsättningen bevarar sin självständiga förhandlingsfrihet inom ramen för konventionerna, så att den så kallade klubbstrategin ytterligare kan främjas,
- att avsätta resurser för att den nordiska politiken på luft- och havsföroreningsområdet kan presenteras som väldokumenterade förslag, gärna förberedda tillsammans med andra likasinnade nationer,
- att utarbeta en plan för hur man på nationell likaväl som internationell nivå kan samordna den forskningsmässiga, tekniska och politiska insatsen mot gränsöverskridande föroreningar fram till Nordiska rådets 36:e session, på så sätt att man överallt söker fasthålla principen att förorenaren betalar,
- att fortsätta strävandena att hålla ett europeiskt miljömöte på hög nivå och härvid särskilt arbeta för antagande av ett samarbetsprojekt avseende utvecklingen av energibesparande och miljövänliga energi- och industriprocesser med ringa eller ingen avfallsproduktion, och för utvecklingen av effektiv reningsteknik både i den nationella teknologiska utvecklingen och i internationellt ekonomiskt och teknologiskt samarbete.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att remissinstanserna är delade. Medan alla tillstyrker syftet att tillföra det internationella miljöarbetet ökad dynamik, tvekar ca hälften av remissinstanserna angående nyttan av den i förslaget skisserade konstruktionen med ett extra sekretariat. Några remissinstanser ser uppgifter för ett fristående sekretariat i t. ex. utveckling av ny avancerad mätteknik, medan andra menar att sådana uppgifter bäst handhas inom ECE. Remissinstanser som representerar regeringarna ställer sig mest tveksamma till att gå vidare med "klubbstrategin" genom att inrätta ett särskilt organ och påpekar att "consensusprincipen" är grundläggande i det internationella samarbetet generellt och att "klubbstrategin" bara kan användas i vissa fall och efter noggrann övervägning av lämpligheten.

Utskottet har vid sin behandling av ministerrådsförslaget *B 71/s* om handlingsplan mot luftförorening noterat, att det föreligger beröringspunkter mellan detta förslag, som till större delen berör insatser för att främja det internationella samarbetet mot luftföroreningar, och medlemsförslaget om Miljö-Eureka.

Utskottet har vid presentationen av ändringsförslaget noterat, att ställningstagande till dessa frågor kräver vidare överväganden. Mot bakgrund härav och då överläggningarna om luftföroreningsfrågorna fortsätter inom utskottet efter sessionen inför ett möte med Nordiska ministerrådet/miljöministrarna har utskottet beslutat fortsätta behandlingen av de båda förslagen.

Ovanstående har utskottet önskat anmäla för rådet.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsforslag

om stærkende av europeiskt samarbeite på miljøområdet (Miljö-Eureka)

(Væckt av Margrete Auken samt Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir, Anker Jørgensen, Karin Kjølbro, Hanna Kvanmo, Kaj Poulsen, Jens Steffensen och Pirkko Turpeinen)

Den grænseoverskridende forurening af luft og vand er en stadig større trussel mod levevilkårene og miljøet generelt i Europa.

Forureningen søges idag begrænset og reguleret af en række globale og regionale konventioner og aftaler. Mange af de internationale regler har været i kraft i mere end et årti.

Forureningssituationen i Østersøen, Nordsøen og Middelhavet og de omfattende skader som følge af forureningen viser, at de internationale aftaler ikke i tilstrækkelig grad har kunnet imødegå og regulere forureningen. Der kan gives mange forklaringer på dette. En årsag er, at kun få af de centraleuropæiske lande er involveret i de regionale havmiljøbeskyttelseskonventioner, og at der ikke idag findes aftaler, der omfatter de centraleuropæiske landes forurening af floderne.

En anden årsag er, at man ofte opererer med konsensus-princippet i de internationale konventioner. Selv om dette princip i nogle sammenhænge har vist sig produktivt, har det ofte ført til at forslag om miljøforbedrende tiltag er strandet på landenes uenighed.

I 1984 tog den vesttyske miljø- og indenrigsminister initiativ til afholdelse af den første internationale konference om Nordsøens forureningstilstand. Initiativet affødtes netop af en erkendelse af, at de internationale konventioner havde behov for en "saltvandsindsprøjtning".

Udfaldet af konferencen blev da også en række hensigtserklæringer om en øget indsats i konventionerne og en række konkrete forslag hertil.

Desværre er det nødvendigt idag at erkende åbent, at heller ikke Nordsøkonferencen gav så gode resultater som ønsket. Dette må igen i høj grad skyldes Nordsølandenes forskellige syn på forureningen og konsensusprincippets brede anvendelse i de regionale konventioner.

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at der er et meget påtrængende behov for et initiativ til at forbedre og fremme det europæiske samarbejde på miljøområdet. Med erfaringerne fra de sidste mere end 10 års konventionsarbejde og på baggrund af resultaterne fra Nordsøkonferencen er det væsentligt, at initiativet har en dynamik der fremmer miljøforbedrende tiltag i Europa.

Denne dynamik kunne være, at skiftende grupper af europæiske lande kan indgå bindende aftaler om tilslutning til miljøforbedrende tiltag, der er mere vidtgående end dem, der lige nu og her kan opnås enighed om i de internationale konventioner.

De nordiske lande har allerede med stor held anvendt denne dynamik, der populært kaldes "klubstrategien":

– 21 lande – den såkaldte 30% klub – har underskrevet en erklæring om at nedbringe emissionen af svovldioxid med 30% og har dermed lagt pres på de lande, der overhovedet ikke vil nedsætte deres bidrag til forureningen, bl. a. Polen og England, der er de største netto-eksportører af forsurende stoffer.

– I sommeren 1985 underskrev et flertal af lande i den såkaldte 10-landes klub en aftale mod bilernes forurening: Danmark, Finland, Norge, Sverige, Canada, Liechtenstein, Schweiz og Østrig.

– I marts 1985 enedes Nordisk Ministerråd om at fremlægge en erklæring i de internationale dumpningskonventioner, hvori man søger tilslutning til det nordiske synspunkt, at dumpning af affald i havet er en uacceptabel bortskaffelsesmetode.

– I Londonkonventionen har en række lande underskrevet en resolution, der fastslår, at deponering af højradioaktivt affald under havbunden dækkes af Londonkonventionen, og at de derfor er forbudt.

De nordiske lande har ligeledes været den drivende kraft bag flere konventioner, bl. a. Genevekonventionen om grænseoverskridende luftforurening samt London- og Oslokonventionerne om dumpning af affald.

Det ville på baggrund af ovenstående være en naturlig følge, at de nordiske lande tager initiativ til at konkretisere den dynamik, der med succes er anvendt gennem de seneste få år. Dette kunne gøres ved etablering af et samarbejde ("Miljøeureka") der er *åbent for alle europæiske lande*.

Administrativt ville kontinuiteten i samarbejdet kunne tilgodeses ved oprettelse af et *fælles sekretariat*, der modtager, bearbejder og fremlægger forslag til *handlingsprogrammer* til begrænsning af grænseoverskridende forurening samt til imødegåelse af andre miljøproblemer af international karakter. Endvidere ville en meget væsentlig del af sekretariatets arbejde bestå i at *koordinere og udbrede eksisterende viden og resultater fra miljøovervågningsprogrammer samt om teknologi m. m. til imødegåelse af internationale miljøproblemer*.

Deltagelse af internationale miljøorganisationer samt organisationer med miljøteknologi m. m. som speciale vil yderligere kunne styrke dynamikken.

Med henvisning til dette henstilles,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udarbejde et konkret forslag til en dynamisk konstruktion til et bredt samarbejde på miljøområdet – der er åbent for alle europæiske lande – gennem oprettelsen af et sekretariat, der modtager, bearbejder og fremlægger forslag til handlingsprogrammer til begrænsning af grænseoverskridende forurening samt til imødegåelse af andre miljøproblemer af international karakter, samt koordinerer og udbreder eksisterende viden og resultater fra miljøovervågningsprogrammer samt om teknologi m. m. til imødegåelse af internationale miljøproblemer. Forslaget søges snarest muligt fremlagt ved et europæisk miljøministermøde.

København, Reykjavík, Tórshavn, Oslo og Helsingfors, den 7. maj 1986

Margrete Auken (SF)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Anker Jørgensen (S)

Hanna Kvanmo (SV)

Jens Steffensen (KrF)

Dorte Bennedsen (S)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Karin Kjølbro (Tvfl)

Kaj Poulsen (S)

Pirkko Turpeinen (Skdl)

Ändringsförslag

om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå

(Väckt av Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Lilli Gyldenkilde, Guðrún Helgadóttir och Kaj Poulsen)

Den grænseoverskridende forurening udgør en stadig større trussel mod miljøet og den menneskelige sundhed. De internationale konventioner har ikke i tilstrækkelig grad været istand til hverken at kontrollere eller fjerne forureningsstruslen. Flere og flere steder gir naturen op.

I 1986 blev vi i særlig grad gjort opmærksom på at naturens smerte-grænse er overskreden: hullerne i stratosfærens ozonlag over polerne, ilt døden i Kattegat og Østersøen og forureningskatastrofen på Rhinen.

Det danske folketing vedtog den 10. februar 1987 *enstemmigt* en opfordring til regeringen om at forbedre indsatsen mod den grænseoverskridende forurening i Europa. Dette skal ifølge vedtagelsen ske ved, at regeringen arbejder for at samtlige relevante nationer i Øst- og Vesteuropa inddrages i konventionerne, og ved at regeringen fastholder, at EF-landene også fremover bevarer deres selvstændige forhandlingsfrihed i konventionerne, så den såkaldte klubstrategi kan fremmes yderligere. Regeringen skal desuden afsætte ressourcer til at den danske politik på luft- og havforureningsområdet kan fremlægges som veldokumenterede forslag, gerne forberedt i et nordisk samarbejde og med andre ligesindede nationer. Endeligt skal den danske regering orientere folketingets miljø- og planlægningsudvalg om møderne i konventionerne og resultatet heraf, samt udarbejde en plan for, hvordan man nationalt såvel som internationalt kan samordne den forskningsmæssige, den tekniske og den politiske indsats mod den grænseoverskridende forurening inden den 1. januar 1988, idet princippet om at forurenere betaler fastholdes.

De nordiske lande har den 28. januar 1987 fremlagt forslag om det europæiske miljøsamarbejde til ESK-konferencen i Wien. De nordiske lande foreslår et *ekspertmøde* i samarbejde med ECE (Forenede Nationers Økonomiske Kommission for Europa), der skal diskutere og forberede beslutninger på vigtige miljøområder. De nordiske lande nævner behovet for effektive midler til at beskytte planter og dyr og deres leveområder: koordineret kontrol med grænseoverskridende transporter af miljøfarlig affald; udvikling af en hurtig informationsudveksling og samarbejde i for-

bindelse med miljøkatastrofer. De nordiske lande understreger behovet for, at ekspertmødet koordineres med igangværende aktiviteter i konventionerne m. m.

Desuden foreslår de nordiske lande afholdelse af et *Europæisk miljømøde på højt niveau* (ministerplan). Det første – og hidtil eneste – europæiske miljømøde på højt niveau fandt sted i 1979. Her vedtog de europæiske lande *Genèvekonventionen* (om grænseoverskridende luftforurening i ECE-regionen) og en *deklaration om miljøteknologi*.

De nordiske lande foreslår, at et nyt møde på højt niveau skal diskutere resultaterne af beslutningerne i 1979 samt vedtage passende beslutninger på baggrund af arbejdet i ekspertmødet. Det kan forudses at især deklARATIONEN om miljøteknologien vil blive diskuteret på et sådant møde, ikke mindst efter Nordisk Råds internationale luftforureningskonference i september efterlyste et samarbejdsprojekt på dette område.

Forslagsstillerne anser, at indholdet af dagsordenen vedtaget enstemmigt i det danske folketing den 10. februar, samt indholdet i det nordiske forslag til sikkerhedskonferencen i Wien, svarer til indholdet af den foreslåede rekommandation vedrørende Miljø-Eureka (*se Tillæg 1 och 2*). Forslagsstillerne er på denne baggrund enig med flertallet af remisinstanser, der har givet udtryk for, at det er ECE-samarbejdet der skal styrkes istedet for at oprette et nyt sekretariat. Vi mener derfor at indholdet af den danske dagsorden bør anbefales af Nordisk Råd, og Nordisk Råd bør udtrykke sin støtte til de nordiske regeringers forslag om afholdelse af et miljømøde på højt niveau.

Med henvisning til dette henstilles,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at

- arbejde for, at samtlige relevante nationer i Øst- og Vesteuropa inddrages i konventionerne, ved at fremlægge selvstændige forslag herom og ved at fastholde, at EF-landene også fremover bevarer deres selvstændige forhandlingsfrihed i konventionerne, så den såkaldte klubstrategi kan fremmes yderligere,
- at afsætte ressourcer til, at den nordiske politik på luft- og havforureningsområdet kan fremlægges som veldokumenterede forslag, gerne forberedt med andre ligesindede nationer,
- at udarbejde en plan for, hvordan man nationalt såvel som internationalt kan samordne den forskningsmæssige, den tekniske og den politiske indsats mod den grænseoverskridende forurening inden 36. session idet man overalt søger at fastholde princippet om, at forurenere betaler,
- at fortsætte bestræbelserne for at afholde et europæisk miljømøde på højt niveau, og her særligt arbejde for vedtagelsen af et samarbejdsprojekt med henblik på udviklingen af energibesparende og miljøvenlige energi- og industriprocesser med ringe eller slet ingen affaldsproduktion og til udviklingen af effektiv rens-

ningsteknik, både i den nationale teknologiske udvikling og i internationalt økonomisk og teknologisk samarbejde.

København og Reykjavík, den 20. februar 1987

Margrete Auken (SF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Kaj Poulsen (S)

TILLÄGG 1**Folketinget 1986-87, Forslag om motiveret dagsorden**

(Den 10. februar 1987)

Af *Margrete Auken* (SF), *Erik Holst* (S), *Ahlmann-Ohlsen* (KF), *Skrumsager Skau* (V), *Lone Dybkjær* (RV), *Addi Andersen* (CD), *Steffensen* (KRF), *Ove Jensen* (FP) og *Tinning* (VS):

Folketinget opfordrer regeringen til at forbedre indsatsen mod den grænseoverskridende forurening i Europa ved

1. at arbejde for, at samtlige relevante nationer i Øst- og Vesteuropa inddrages i konventionerne, ved at fremlægge selvstændige forslag herom og ved at fastholde, at EF-landene også fremover bevarer deres selvstændige forhandlingsfrihed i konventionerne, så den såkaldte klubstrategi kan fremmes yderligere,

2. at afsætte ressourcer til, at den danske politik på luft- og havforureningsområdet kan fremlægges som veldokumenterede forslag, gerne forbedret i et nordisk samarbejde og med andre ligesindede nationer,

3. at udarbejde en plan for, hvordan man nationalt såvel som internationalt kan samordne den forskningsmæssige, den tekniske og den politiske indsats mod den grænseoverskridende forurening inden den 1. januar 1988, idet man overalt søger at fastholde princippet om, at forureneren betaler og

4. ved løbende at orientere miljø- og planlægningsudvalget om møderne i konventionerne og resultatet heraf.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.

TILLÄGG 2**Draft Proposal 1987-01-28**

Proposal submitted by the Delegations of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden concerning the further development of environmental protection

The participating States,

Aware of the importance of the protection and improvement of the environment in the interest of present and future generations;

Reaffirming the provisions on environmental co-operation in the Final Act of the Conference on Security and Co-operation in Europe;

Stressing the importance of the Economic Commission for Europe in developing co-operation in the field of environment;

Referring to the constructive results of the ECE high-level meeting on the Protection of the Environment in November 1979, and in particular to

the Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution and the Declaration on Lowland Non-Waste Technology.

1. The participating States decide to convene a meeting of experts, in co-operation with the ECE, for the enhancement of environmental co-operation, *inter alia*, by discussing and preparing appropriate resolutions, declarations or conventions on important issues. Such issues should be:

- further development of effective measures for the comprehensive protection of flora, fauna and their habitats
- establishment of a harmonized and co-ordinated control over the transboundary movement of hazardous wastes and the consideration of selected aspects of the control of potentially hazardous chemicals
- development of early notification, exchange of information and co-operation in the event of environmental emergencies.

2. The proposed expert meeting should be closely co-ordinated with other arrangements or activities carried out between the participating States, in the framework of the ECE or in other appropriate fora.

3. The participating States further recommend the Economic Commission for Europe to convene a high-level meeting on the protection of the environment in order to:

- review and evaluate the implementation of the decisions taken at the high-level meeting on the protection of the environment in 1979,
- adopt appropriate resolutions, declarations or conventions taking into account the results of the aforementioned expert meeting.

The participating States decide to invite representatives of the ECE to present contributions in the course of the work of the meeting of experts.

The meeting of experts will be convened in ... It will begin its work on ... and its duration will not exceed ... weeks.

The Government of ... will designate the Executive Secretary of the meeting. This designation should be agreed upon by the participating States. The services of a technical secretariat will be provided for by the host country.

Other rules of procedure, working methods and the scale of distribution of the expenses of the CSCE will, *mutatis mutandis*, be applied to the meeting of experts. The results of the meeting of experts will be transmitted to the ECE for consideration and utilization of its work.

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om inrättande av ett permanent ungdomsresekort (NORD-RAIL-kortet)

(Medlemsförslaget väckt av Dorte Bennedsen och Kaj Poulsen m. fl., se s. 866

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 764/t om inrättande av ett permanent ungdomsresekort. Utskottet behandlade medlemsförslaget vid sina möten den 23–26 juni 1986 i Rogaland, den 10–11 november 1986 i Helsingør och den 29–30 januari 1986 i Stockholm.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Dorte Bennedsen och Kaj Poulsen samt Svein Alsaker, Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Eiður Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Guðrún Helgadóttir, Sakari Knuuttila, Aase Olesen, Jens Steffensen, Peder Sønnerby, Pekka Tuominen och Olle Östrand, hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att göra det nordiska ungdomsresekortet permanent
- att kortets pris utgör hälften av priset för Inter-Rail-kortet
- att kortet kan användas för resor i eget land samt
- att undersöka möjligheterna för att utvidga kortets användningsområde till de delar av Norden där kortet hittills inte har kunnat användas.

Förslagsställarna påpekar att Nordiska rådet i mer än 10 år har arbetat för att underlätta rese-möjligheterna de nordiska länderna emellan samt att stimulera ungdom för att resa inom Norden. Vidare erinras om de initiativ som Föreningen Nordens Förbund, nordiska ungdomsorganisationer och Nordiska rådets kommunikationsutskott har tagit för upprättandet av Nordturerist-kortet och senare det nordiska ungdomsresekortet, som har resulterat i att en försöksordning med nordiskt ungdomsresekort har funnits under 1985 och 1986.

Förslagsställarna kritiserar den marknadsföring som har förts för ungdomsresekortet under försöksperioden och anser att erfarenheterna av bl.a. Inter-Rail-kortet visar att en inkörningsperiod på 3–5 år behövs innan kortet slår igenom hos nordisk ungdom. För att möjliggöra detta

anses att kortet måste göras permanent, eftersom osäkerheten om kortets existens anses inverka negativt på efterfrågan, samtidigt som marknadsföringen måste intensifieras.

Det betonas att det inom de nordiska länderna finns ett stort intresse för att främja ungdomsresandet inom Norden, samtidigt som det påpekas att den opinionsundersökning som Nordiska rådet stod för 1983 visar att ungdomar i åldern 14–25 år är mera positivt inställda till resande inom Norden än andra åldersgrupper.

Med hänsyn till detta anses att de kulturpolitiska aspekterna är av större och mer avgörande betydelse än frågan om kortets kommersiella intresse.

Slutligen anses att man bör värdera om inte ordningen kan utvidgas till att omfatta också Island, Färöarna, Grönland och Åland.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i Sigtuna den 26 och 27 juni 1986 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning. Följande har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Norden

- Nordiska turistrådet (NT)
- SAS
- Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

- Ministeriet for offentlige arbejder
- Danmarks Internationale Studenterkomite
- Danmarks Rederiforening
- Landsforeningen Danmarks Bilruter
- Landsforeningen Dansk Vandrelaug
- Danske statsbaner
- Foreningen Norden i Danmark
- Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)

Grönland

- Handels- og trafikdirektoratet

Finland

- Trafikministeriet
- Centralen för turistfrämjande
- Bussförbundet
- Finlands ungdomsorganisationers samarbetskommitté

- Finnair
- Pohjola-Norden
- Pohjola-Nordens Ungdomsförbund

Åland

- Ålands landskapsstyrelse
- Viking Line

Island

- Samferdselsministeriet
- Icelandair
- Statens Ungdomsråd

Norge

- Samferdselsdepartementet
- Den Norske Reisebransjeforening
- Braathens SAFE
- Norges Rutebileierforbund
- Landsrådet for Norske Ungdomsorganisasjoner (LNU)
- Norges statsbaner
- Widerøe

Sverige

- Statens Järnvägar (SJ)
- Svenska lokaltrafikföreningen
- Föreningen Nordens ungdomsförbund
- Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU)
- Sveriges turistråd
- Svenska busstrafikförbundet
- Sveriges redareförening

2.1 Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget

Norden

- Nordiska turistrådet (NT)
- Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

- Foreningen Norden i Danmark
- Landsforeningen Danmarks Bilruter
- Danmarks Rederiforening
- Landsforeningen Dansk Vandrelaug
- Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)

Finland

- Finlands ungdomsorganisationers samarbetskommitté
- Centralen för turistfrämjande
- Pohjola-Norden
- Pohjola-Nordens Ungdomsförbund

Åland

- Ålands landskapsstyrelse
- Viking Line

Island

- Statens Ungdomsråd

Norge

- Braathens SAFE
- Landsrådet for Norske Ungdomsorganisasjoner (LNU)
- Den Norske Reisebransjeforening

Sverige

- Föreningen Nordens ungdomsförbund
- Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer
- Sveriges turistråd

Nordiska turistrådet (NT) understöder medlemsförslaget med den motiveringen att NT i sin verksamhet i allt vill främja internordisk turism. Ungdomen av i dag anses vara en konsumentgrupp att räkna med och det anses därför viktigt att ungdomsresekortet är konkurrenskraftigt i förhållande till INTER-RAIL-kortet.

Pohjola-Norden i Finland, *Föreningen Norden* i Danmark samt *Föreningarna Nordens Förbund* påpekar att en rabattordning av denna typ måste ha en anpassningstid för att fastna i medvetandet hos målgruppen. Det erinras om undersökningen "Skal vi samarbeide" som visade att nordisk ungdom är mycket intresserade av det nordiska samarbetet samt att nordisk ungdoms egna organisationer har arbetat kraftigt för det nordiska ungdomsresekortet.

Landsrådet for Norske Ungdomsorganisasjoner (LNU) kritiserar den marknadsföring som ungdomsresekortet har haft under försöksperioden och påpekar från egen erfarenhet att NSB:s eget försäljningskontor inte känt till ordningen och därför inte sålt några sådana resekort. Med hänvisning till detta föreslår LNU att försäljningsstatistiken från åren 1985–1986 inte ligger till grund för utvärderingen av kortets framtid.

Finlands ungdomsorganisationers samarbetskommitté ger sitt varma stöd till medlemsförslaget och påpekar vikten av att ungdomsresekortets pris kunde sänkas sålunda att kortet skulle vara konkurrenskraftigt med

Inter-Rail-kortet. Likaså anses det begrundat att utvidga kortets giltighet till att omfatta Island och de nordiska självstyrande områdena.

Ålands landskapsstyrelse har intet att invända mot förslaget och uppmärksammar att trafikföretagen Birka Line, Eckerölinjen och Ånedin Line behandlas lika som Viking Line och Silja Line.

Sveriges turistråd erinrar om att av svenskarnas resor utomlands under sommaren med minst 1 övernattning har 55 % av resorna sitt mål i något av de nordiska grannländerna. Vidare påpekas att åldrarna 15–24 år utgör knappt 14 % av befolkningen men 19,3 % av alla utlandsresor. Om gränsen dras vid minst 4 övernattningar svarar ungdomarna för 21,5 % av alla resor. Det noteras att "resmål Norden" är klart underrepresenterade i ungdomsgruppen. Därför anses det att det finns all anledning att göra ungdomsresandet inom Norden mera attraktivt. Inrättandet av ett prisbilligt nordiskt ungdomsreskort anses vara ett bra led i denna ambition. Det betonas att prisnivån är viktig för denna målgrupp vilket bl. a. Linjeflygs lågprissatsning för ungdomsresenärer pekar på.

Den Norske Reisebransjeforening anser att om förslaget realiseras vill det verka positivt på reseaktiviteten i Norden. Vidare anses att de nordiska länderna måste vara redo att stödja kortet ekonomiskt t. ex. med medel avsatta till kulturellt ändamål.

Landsforeningen Danmarks Bilruter har intet att invända mot medlemsförslaget och *Danmarks Rederiforening* ser positivt på förlängning av ordningen med ungdomsreskortet men har inte något förslag om kortets användning inom skeppsfarten.

Landsforeningen Dansk Vandrelaug ställer sig starkt bakom förslaget och anser att ungdomsreskortet på ett alldeles särskilt sätt ökar den nordiska ungdomens intresse för att besöka andra nordiska länder. Det påpekas att färjor och flyg är de enda resealternativ som man har vad gäller resor till och inom Västnorden, och att man måste finna lösningar som gör att ungdomsreskortet gäller också där. Det poängteras att man under de senaste åren har lagt märke till ett stadigt ökande intresse för nordiska resealternativ samt att det finns ett klart stigande intresse hos ungdomar att uppleva nordiska naturområden och att lära känna det nordiska folket.

Viking Line på Åland intar en positiv ställning till medlemsförslaget och är berett att diskutera de praktiska aspekterna.

Braathens SAFE i Norge påpekar att ungdomsreskortet primärt berör med företaget konkurrerande transportmedel, d. v. s. järnvägen. Företaget har förståelse för argumenten från de fyra nordiska järnvägsförvaltningarna, som inte anser det försvarligt att fortsätta med ungdomsreskortet. Företaget har också stor förståelse för förslagets syften och anser att de kulturpolitiska aspekterna måste vara avgörande. Därför anses att Nordiska ministerrådet måste påta sig de ekonomiska konsekvenser som införandet av ett nordiskt ungdomsreskort innebär.

Centralen för turistfrämjande i Finland understödjer medlemsförslaget och påpekar att ungdomsresekortets olika användningsmöjligheter närmare borde utredas liksom en 50 %-ig rabatt på båtlinjerna mellan Finland och Sverige, Finland och Åland samt Åland och Sverige. Samtidigt anses att man borde beakta båttrafiken över Bottenviken.

Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) erinrar om att ungdomsorganisationernas initiativ ledde till att ungdomsresekortet infördes 1985. SJ:s marknadsföring av resekortet kritiseras och anses behöva förbättras innan det permanent införs. Det anses vara en nackdel att enligt nuvarande ordning gäller kortet inte för svensk ungdoms resor inom Sverige. För svensk ungdom gäller 50 % rabatt och eftersom Sverige ligger i mitten av Norden så innebär det att ungdomar inte finner kortet tillräckligt attraktivt.

Föreningen Nordens ungdomsförbund i Sverige menar att inrättandet av ett permanent nordiskt ungdomsresekort på ett mycket positivt sätt skulle öka kunskapen, intresset och förståelsen för det nordiska samarbete som bedrivs av enskilda individer, föreningar och organisationer, Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Förbundet anser att eftersom de nordiska järnvägarna har visat sig negativa till förslaget av kommersiella hänsyn, skulle Nordiska ministerrådet via sin budget subventionera det permanenta nordiska ungdomsresekortet under en inkörsperiod. Vidare anses att ett viktigt led i att göra det permanenta ungdomsresekortet attraktivt för ungdomar är att låta kortet ge fria resor i det land där kortet är inköpt. Detta anses särskilt viktigt för svensk ungdom, eftersom de måste passera Sverige då de reser kors och tvärs i Norden. Slutligen föreslår förbundet att i Nordiska rådets hemställan till Nordiska ministerrådet intas följande tillägg:

att Nordiska ministerrådet via sin budget för kultur/ungdom subventionerar det permanenta ungdomsresekortet under en inkörsperiod på några år

att Nordiska ministerrådet i marknadsföringen av kortet tar hjälp av de olika ungdomsorganisationerna i Norden, samt att man vid inrättandet av det permanenta nordiska ungdomsresekortet *ej* använder sig av anglicismen "NORD-RAIL" utan istället försöker finna en skandinavisk beteckning, exempelvis "NORD-RES".

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) påpekar betydelsen av att nordisk ungdom får uppleva sina nordiska grannländer. Det erinras om Nordiska rådets undersökning "Skal vi samarbejde?", som bl. a. visar att endast 4% av de tillfrågade hade någon kunskap om gällande reserabatter i Norden samt att motsvarande siffra i Danmark var bara 2%. Man anser därför att en flerårig intensiv marknadsföring behövs om ungdomsresekortet skall bli en kommersiell succé. Slutligen betonas det kulturpolitiska värde som ungdomsresekortet kan ha.

Pohjola-Nordens Ungdomsförbund i Finland påpekar vikten av att nordisk ungdom får personliga erfarenheter och upplevelser från de övriga nordiska länderna och har möjlighet att skapa personliga kontakter med de unga i andra nordiska länder. Förbundet menar att det är alldeles bakvänt att det har varit förmånligare för de unga att resa till Europa än att stifta bekantskap med de nordiska grannländerna.

Statens Ungdomsråd i Island anser att man borde undersöka om färje- och bussresor i Island kunde inkluderas i de resor som ungdomsresekortet omfattar samt att något borde göras från myndigheternas sida för att informera isländsk ungdom om de möjligheter som ungdomsresekortet ger.

2.2 Remissinstanser som delvis stöder medlemsförslaget

Grönland

– Handels og trafikdirektoratet

Finland

– Trafikministeriet

Island

– Samferdselsministeriet

Norge

– Norges Rutebileierforbund

Sverige

– Svenska busstrafikförbundet

Handels- og trafikdirektoratet i Grönland ställer sig positivt till idéerna bakom förslaget men påpekar att eftersom både flyg och fartyg i Grönland utnyttjar sin kapacitet fullt ut största delen av året, ställer direktoratet sig tveksamt till att den föreslagna ordningen skulle kunna införas i Grönland utan direkt finansiellt tillskott via t. ex. Nordiska rådet.

Norges Rutebileierforbund är positivt inställt till medlemsförslaget men påpekar att den ekonomiska situationen bland förbundets medlemmar gör att det inte är möjligt att ge rabatter utan att det kompenseras på något sätt.

Trafikministeriet i Finland instämmer i den ståndpunkt som de nordiska järnvägsmyndigheterna har lagt fram, men vid deras möte i augusti 1986 beslöts att ungdomsresekortet skall marknadsföras även 1987. Målsättningen är då att 5000 kort säljs under 1987 i hela Norden. Om denna målsättning inte nås, rekommenderar järnvägsförvaltningarna att kortet nedläggs.

Samferdselsministeriet i Island har inga anmärkningar när det gäller förslaget eftersom Island inte har järnvägar men anser det naturligt att isländsk ungdom får möjlighet att använda kortet i övriga nordiska länder.

Svenska busstrafikförbundet ställer sig positivt till initiativ som kan stimulera utnyttjandet av reguljära bussförbindelser inom Sverige och Norden. Det erinras dock om att rådande strukturella, ansvarsmässiga och driftsekonomiska förhållanden inom den svenska busslinjetrafiken innebär speciella svårigheter för genomförande av det väckta förslaget. Såsom ett första steg mot eventuellt förverkligande av medlemsförslaget föreslås att de nordiska ländernas officiella turistorgan får i uppdrag att närmare undersöka förslaget praktiska och ekonomiska konsekvenser.

2.3 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Norden

– SAS

Danmark

– Danmarks Internationale Studenterkomite

Finland

– Bussförbundet

Norge

– Samferdselsdepartementet

– Norges statsbaner

Sverige

– Statens Järnvägar (SJ)

– Svenska lokaltrafikföreningen (SL)

– Sveriges redareförening

SAS erinrar i sitt uttalande om de speciella lågpris som gäller för ungdomar upp till 26 år och tar som ett orienterande exempel upp biljettpriser inom Skandinavien. SAS' erfarenheter av ungdomslågpriserna visar att ungdomen inte önskar en kombinerad flyg/landtransportmöjlighet utan ett flexibelt system, där man snabbt lägger "trista" avstånd bakom sig. Det anses att när man har nått sitt resmål och det uppfyller de förväntningar som man har, så stannar man där eller, i motsatt fall, flyttar till ett annat ställe för att därifrån resa hem igen. SAS anser därför att det inte finns behov för ett ungdomsreskort för resor med flyg eller i kombination med landtransport.

Danmarks Internationale Studenterkomite ser positivt på initiativ som kan främja internordiskt ungdomsresande. Men mot bakgrund av DIS' erfarenheter av ungdomsreskortet samt Inter-Rail-kortet och BIJ (Transalpine) tågbiljett anses det nordiska ungdomsreskortet inte kunna konkurrera med de existerande resealternativ som redan finns på marknaden och att behovet för ungdomsreskortet därför inte existerar.

Svenska lokaltrafikföreningen påpekar att enligt SL täcker inte dagens pris på NORD-RAIL-kortet SL:s tågkostnader. Det anses därför vara orealistiskt att utsträcka giltigheten till att även omfatta busstrafik, såvitt inte priset höjs väsentligt samt att det inte anses finnas någon marknad för ett kort med högre pris.

Bussförbundet i Finland konstaterar att ungdomsresekort av den föreslagna typen skulle vara mycket svårt att genomföra inom den busstrafik som Bussförbundets medlemsföretag idkar. Därför anses att busstrafiken åtminstone i detta skede inte bör omfattas av ungdomsresekortet.

Samferdselsdepartementet i Norge instämmer i *Norske statsbaners* åsikter. Statsbanerna anser fortfarande att ungdomsresekortet inte är ekonomiskt för järnvägsförvaltningarna och färjeföretagen. Det erinras om att det fortfarande är de nordiska järnvägsförvaltningarnas åsikt att möjligheten för att göra det nordiska ungdomsresekortet till en succé på marknaden är små oavsett vilken marknadsföring som igångsätts. Det påpekas att det skulle innebära ytterligare ekonomiska belastningar om ungdomar från Island, Färöarna, Grönland och Åland skulle inkluderas i ordningen. Slutligen anses det inte realistiskt att räkna med att det skulle vara möjligt att etablera en kontrollordning som innebär att det enbart skulle vara möjligt att köpa ett ungdomsresekort per person och år.

Statens Järnvägar (SJ) i Sverige redogör i sitt remissyttrande för de erfarenheter som man hittills har haft av ungdomsresekortet under försöksperioden 1985 och 1986. Det betonas att SJ hittills ställt upp på ungdomsresekortet på grund av utfästelser från kommunikationsdepartementet om att få eventuella underskott täckta av staten. Det påpekas att SJ med sitt företagsekonomiska ansvar inte kan vidta åtgärder som försämrar SJ:s driftsresultat. Vidare erinras om att isländska ungdomar får köpa kortet i valfritt nordiskt land.

Sveriges redareförening ställer sig ur kommersiell synpunkt tveksam till förslaget att införa ett permanent ungdomsresekort av beskriven typ. Man hänvisar till att nuvarande ordning för ungdomsresande också skall gälla under 1987 och anser därför att Nord-Rail-kortet icke skall införas på marknaden.

2.4 Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Danmark

- Ministeriet for offentlige arbejder
- Danske Statsbaner

Finland

- Finnair

Island

- Icelandair

Norge

– Widerøe

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark hänvisar till *Danske Statsbaners* remissvar, vari uppräknas information om de erfarenheter man haft i Danmark av ungdomsresekortet utan att ta ställning till medlemsförslaget.

Finnair yttrar sig inte om medlemsförslaget men erinrar om att flygbolagen, bland dem *Finnair*, sedan länge tillämpar nedsatta priser för ungdomar.

Widerøe i Norge anser att förslaget inte berör flygföretag och yttrar sig därför inte om det. Man påpekar att *Widerøes* Flyveselskap nu arbetar med att införa ett liknande kort, som eventuellt skall gälla för obegränsade resor på företagets rutter under en given tidsperiod. Kortets pris skall bli ca 1 200 NOK och vara på stand-by basis. Planer finns också att inkludera samarbetsöverenskommelser med diverse hotellkedjor i kortet.

Icelandair i Island erinrar i sitt remissvar om speciella biljettpriser för ungdom på rutter mellan Island och andra nordiska länder samt planer på en liknande ordning mellan Island och Grönland samt Island och Färöarna.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet har vid flera tillfällen yttrat sin vilja att inom Norden införa ett permanent ungdomsresekort. En försöksordning med ett sådant kort infördes våren 1985. Frågan om en fortsättning av denna ordning togs upp vid mötet mellan utskottet och ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna – i november 1985 samt vid mötet mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska statsministrarna i december 1985. Vid båda mötestillfällena gav ministrarna ett positivt svar beträffande fortsättningen. Försöksordningen fortsatte under 1986, och vid mötet mellan utskottet och ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna – i november 1986 upplystes att beslut hade fattats om att ungdomsresekortet skall säljas även under 1987.

Ungdomsresekortet, som har kostat 800 SEK men skall kosta 900 SEK 1987, säljs till unga människor under 26 år, gäller i en månad för obegränsat antal tågresor i 2:a klass inom nordiska grannländer samt med 50% rabatt i eget land. Vissa båt- och färjeresor omfattas av denna ordning. Av diverse skäl har erfarenheterna av ungdomsresekortet ännu inte varit särskilt positiva.

Orsakerna härtill anser utskottet först och främst vara följande:

- Marknadsföringen av ungdomsresekortet har inte varit tillfredsställande och måste göras mycket effektivare än hittills.
- Att man måste betala 50% av kostnaden för vanlig biljett för resor inom det egna landet är ogynnsamt för efterfrågan. Detta anses bevisas av

erfarenheterna av försäljningen av ungdomsresekortet i Danmark, på den ena sidan, och Finland, Norge och Sverige, på den andra.

- Två år är alldeles för kort inkörningsperiod för att bedöma resekortets attraktivitet för den nordiska ungdomen. Här hänvisas till erfarenheter från införandet av Inter-Rail-kortet. Fem år anses vara en passande inkörningsperiod, förutsatt att det under den tiden bedrivs en effektiv marknadsföring av kortet.

De nordiska järnvägsförvaltningarna har i sina yttranden ansett att ungdomsresekortet måste kunna försvaras driftsmässigt. Kommunikationsutskottet anser att hänsyn måste tas till flera aspekter. Utskottet menar att de kulturpolitiska aspekterna måste ha en stor tyngd. Ett attraktivt nordiskt ungdomsresekort anses långsiktigt kunna öka den internordiska turismen, öka kunskapen och förståelsen de nordiska folken emellan samt främja intresset för det nordiska samarbetet. Kommersiell hänsyn måste vara sekundärt, även om det anses sannolikt att ungdomsresekortet i framtiden kan bli driftsmässigt attraktivt.

De fyra nordiska järnvägsförvaltningarnas företagsekonomiska åsikter om den fortsatta försäljningen av ungdomsresekortet röner viss förståelse hos utskottet. Därför anser utskottet det intressant att man i några remissyttranden menat att Nordiska ministerrådet och/eller de nationella statsbudgetarna skulle täcka eventuella underskott som kan uppstå som resultat av denna ordning, t. ex. under en inkörningsperiod av fem år. Relevanta belopp anses vara så små att de blir en marginell belastning på respektive budgetar.

I remissyttrandet från Statens Järnvägar i Sverige framkommer att isländsk ungdom kan köpa ungdomsresekortet i valfritt nordiskt land. Detta noterar utskottet med tillfredsställelse. Men utskottet understryker vikten av att den nordiska ungdomen också får möjlighet att resa billigt inom Västnorden.

Utskottet stödjer förslagsställarnas förslag att ungdomsresekortet skall kunna användas på samma villkor i inköpslandet som i grannländerna samt att det bara skall finnas möjlighet att köpa ett kort per person och år. Samtidigt är utskottet väl medvetet om de kontrollsvårigheter som detta innebär. Även om utskottet menar att faran för missbruk inte är särskilt stor, anser man att det borde undersökas vilka kontrollmöjligheter som finns; t. ex. om berörda förvaltningar kan upprätta en gemensam databank i detta syfte.

Föreningen Nordens ungdomsförbund i Sverige föreslår i sitt remissvar att man ej använder sig av anglicismen "Nord-Rail" utan försöker finna en skandinavisk beteckning, t. ex. "NORD-RES". Kommunikationsutskottet stödjer detta förslag och föreslår att man i fortsättningen använder uttrycket "Ungdomskortet NORD-RES".

Mot bakgrund av vad som ovan anförts föreslår kommunikationsutskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra det nordiska ungdomsresekortet permanent, att kortets pris utgör hälften av priset för Inter-Rail-kortet, att kortet kan användas för resor i eget land samt att undersöka möjligheterna för att utvidga kortets användningsområde till de delar av Norden där kortet hittills inte har kunnat användas.

Stockholm den 29 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen A)

Forman

Ilkka Kanerva (Kok)

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Medlemsförslag

om inrättande av ett permanent ungdomsresekort (NORD-RAIL-kortet)

(Väckt av Dorte Bennedsen och Kaj Poulsen samt Svein Alsaker, Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Eidur Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Ivar Hansen, Guðrún Helgadóttir, Sakari Knuuttila, Aase Olesen, Jens Stefensen, Peder Sønderby, Pekka Tuominen och Olle Östrand)

Nordisk Råd har i mere end 10 år arbejdet med ordninger for at lette rejsemulighederne mellem de nordiske lande, bl. a. for ungdommen som led i bestræbelserne for at stimulere unge menneskers lyst til at rejse i Norden og derigennem få kendskab til hinandens lande.

I rekommandation nr. 3/1975 om en Nordturist billet anbefalede Nordisk Råd Nordisk Ministerråd også at undersøge mulighederne for bedre og rimeligere rejsetilbud for ungdom ved at indføre et tidsbegrænset univerversalkort.

Nordturist-kortet blev indført fra og med 1. januar 1979 for en forsøgsperiode på 2 år. Senere er denne ordning blevet permanent. Nordturist-kortet gælder for alle rejsende uanset alder til rejse med tog i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Det viste sig imidlertid, at denne Nordturist billet ikke over for unge har kunnet konkurrere med det europæiske Inter-Rail-kort i nævneværdig grad. Nordisk Råds trafikudvalg har gjort opmærksom herpå i forbindelse med *rekommandation nr. 1/1983/t* angående enhetliga villkor för reserabatter i Norden.

Med den ringe prisforskel, som eksisterede mellem Inter-Rail-kortet og Nordturist-kortet, kunne det ikke undre, at Nordturist-kortet kun i ringe grad blev udnyttet af unge til rejser i de nordiske lande.

Derfor rejste medlemmer af Nordisk Råds trafikudvalg på initiativ af Foreningerne Norden over for samarbejdsministrene i december 1981 spørgsmålet om i anledning af det Nordiske turistår, at indføre et særligt ungdomsresekort, som kunne konkurrere med Inter-Rail-kortet. Forslaget var af Foreningerne Norden blevet forhandlet med De Danske Statsbaner (DSB).

Initiativet førte imidlertid ikke til noget positivt resultat ved sessionen i Helsingfors i 1982. Indførelsen af et særligt ungdomsresekort er siden rejst som spørgsmål ved Nordisk Råds sessioner (*E 11/1982*, *E 29/1985* og *E 3/1986*).

Foruden Foreningerne Nordens Forbund har adskillige nordiske ungdomsorganisationer givet udtryk for det ønskelige i at indføre et særligt nordisk ungdomsrejsekort, ligesom Ungdommens Nordiske Råd ved flere lejligheder har tilkendegivet dette ønske.

Bl. a. på baggrund heraf gennemførtes i anledning af FNs internationale ungdomsår i 1985 på opfordring af Nordisk Råds trafikudvalg som en forsøgsordning et særligt nordisk ungdomsrejsekort for unge under 26 år med 30 dages gyldighed til rejser i Danmark, Finland, Norge og Sverige til en pris af 1 000 DKK (1986). I lighed med Inter-Rail-kortet, som i 1986 koster 1 550 DKK med adgang til at rejse i 21 europæiske lande i 1 måned for unge under 26 år, forudsattes, at der skulle betales 50 pct. af den fulde billetpris ved rejse i eget land.

Til sammenligning kan nævnes, at Nordtursturist-kortet i 1986 med gyldighed i 21 dage for alle uanset alder koster 1 550 DKK (2. kl.).

De nordiske samfærdselsministre besluttede i november 1985, at man burde forlænge ungdomsrejsekortet til udgangen af 1986. Ministrene fandt, at 1 års prøveordning i 1985 var for kort tid, men at spørgsmålet om en permanent ordning ville være afhængig af interessen for kortet i 1986.

De 4 nordiske jernbaneforvaltninger har i december 1985 givet udtryk for, at man ikke for tiden fandt det forsvarligt at fortsætte med det nordiske ungdomsrejsekort i 1986. Man henviste bl. a. til, at kortet ikke var af kommerciel interesse for de nordiske jernbaneforvaltninger, samt at efterspørgslen og antallet af solgte billetter (ca. 3 000) viste, at der kun var ringe interesse for et sådant nordisk ungdomsrejsekort.

Erfaringerne fra Inter-Rail-kortets første år viser imidlertid klart, at der må påregnes en indkøringsperiode af en vis varighed (3–5 år), før kortet for alvor slår igennem hos de unge.

Der blev således i Danmark i perioden 1972 (1. marts–30. oktober)–1978 solgt følgende antal Inter-Rail-kort:

1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
5 218	7 123	11 366	9 553	12 284	11 029	9 847*

*) Kilde: DSB's salgsafdeling

Herefter har salget af Inter-Rail-kort været jævnt stigende med et salg på godt 23 000 kort i 1985.

Undertegnede medlemmer i Nordisk Råd finder i den forbindelse grund til at anføre følgende:

Den opinionsundersøgelse, som Nordisk Råd gennemførte i 1983 i hele Norden (*Skal vi samarbejde*), viste, at unge i alderen 14–25 år har en mere positiv indstilling til Nordisk Råd og til det nordiske samarbejde end andre aldersgrupper. Endvidere fremgik det, at især de yngre aldersgrupper tillægger det relativt høj værdi, at det er nemt og billigt at rejse i Norden.

Nordisk Råd gennemførte i 1984 og 1985 en informationskampagne for at øge interessen og kendskabet blandt ungdommen til det nordiske samarbejde og de nordiske lande. En naturlig opfølgning heraf er at give de unge mulighed for til en rimelig pris selv at rejse og opleve Norden og det nordiske fællesskab, som det i mere end 30 år har været Nordisk Råds opgave at sikre og videreudbygge.

Der er ingen tvivl om, at meget af den viden, unge har om Norden, er erhvervet gennem besøg i de forskellige nordiske lande.

Det er forslagsstillernes overbevisning, at der i de nordiske lande er stor forståelse for at fremme specielt nordiske ungdomsrejser.

Det er derfor forslagsstillernes opfattelse, at de kulturpolitiske aspekter i det nordiske ungdomsrejsekort på være afgørende fremfor betragtninger om, hvorvidt kortet er kommercielt interessant eller ej. Det er nødvendigt, at ungdomsrejsekortet har mulighed for blandt de unge at konkurrere prismæssigt med Inter-Rail-kortet, dvs. at kortet skal være væsentligt billigere end Inter-Rail-kortet, jfr. ovenfor. Forslagsstillerne finder, at prisen for det nordiske ungdomsrejsekort ikke bør overstige halvdelen af, hvad Inter-Rail-kortet koster.

De hidtidige erfaringer har vist, at specielt i lande med store afstande, er kortet blevet anvendt i relativt mindre grad. Derfor foreslås, at kortet yderligere skal kunne anvendes ved rejser i eget land, dog således, at der kun er mulighed for at købe ét kort pr. person pr. år. Herved undgås, at kortet misbruges til almindelig transport i eget land. For at kortet skal have en chance for at blive indarbejdet hos de unge, således at de kan planlægge ferie uden usikkerhed om kortets eksistens, må kortet gøres permanent og markedsføringen tilrettelægges herefter. Forslagsstillerne finder ikke, at den hidtidige markedsføring i forbindelse med forsøgsordningen har været tilfredsstillende. Der må påregnes en vis indkøringsperiode, før kortet slår igennem hos de unge, jfr. ovenfor om salgsstatistikken for Inter-Rail-kortet.

Endelig bør man vurdere, hvordan ordningen kan udformes for at også Island, Færøerne, Grønland og Åland kan komme med for herigennem at give unge også fra disse dele af Norden mulighed for at deltage.

Under henvisning til det anførte henstiller forslagsstillerne, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

- at gøre det nordiske ungdomsrejsekort permanent,*
- at kortets pris udgør halvdelen af prisen for Inter-Rail-kortet,*
- at kortet kan anvendes til rejse i eget land samt*
- at undersøge muligheden for at udvide kortets anvendelsesområde til de dele af Norden, hvor kortet hidtil ikke har kunnet benyttes.*

København, Oslo, Reykjavík, Helsingfors, Mariehamn og Stockholm, den 15. maj 1986

Dorte Bennedsen (S)

Kaj Poulsen (S)

Svein Alsaker (Kr.F.)

Margrete Auken (SF)

Hugo Bergdahl (fp)

Eiður Guðnason (A.)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Ivar Hansen (V)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Aase Olesen (RV)

Sakari Knuutila (Sdp)

Jens Steffensen (KrF)

Peder Sønderby (V)

Pekka Tuominen (ÅSD)

Olle Östrand (s)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete (A 765/s) samt medlemsförslag om trygghandlingen av Dövas Nordiska Råds verksamhet (A 718/s)

(Medlemsförslag A 718/s väckt av Kaj Bärlund, Elsi Hetemäki-Olander, Hannu Kemppainen, Sakari Knuutila, Heikki Riihijärvi och Pirkko Turpeinen samt Arne Andersson, Ólafur G. Einarsson, Eiður Guðnason, Guðrún Helgadóttir, Astrid Murberg Martinsen och Odd With, se s. 453)

Medlemsförslag A 765/s väckt av Elver Jonsson m. fl., se s. 889

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats medlemsförslag om trygghandlingen av Dövas Nordiska Råds verksamhet respektive om en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete. Utskottet har behandlat förslagen vid möten 1986 och slutbehandlat båda förslagen i Stockholm den 29 januari 1987.

I. Medlemsförslag A 718/s

(Väckt av Kaj Bärlund, Elsi Hetemäki-Olander, Hannu Kemppainen, Sakari Knuuttula, Heikki Riihijärvi och Pirkko Turpeinen samt Arne Andersson, Ólafur G. Einarsson, Eiður Guðnason, Guðrún Helgadóttir, Astrid Murberg Martinsen och Odd With)

I förslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

att Dövas Nordiska Råds verksamhet, som kommit väl igång, görs permanent genom att man för Rådet inrättar ett eget sekretariat och tryggar dess ekonomiska betingelser.

Förslagsställarna påpekar att det i Norden finns ca 24.000 döva som använder teckenspråk. Nordiskt samarbete mellan de döva började år 1907 då man i Köpenhamn arrangerade den första nordiska kongressen för döva. Efter kriget blev samarbetet fastare då man år 1955 grundade Samarbetsorganisationen SO. Denna ombildades år 1973 till Dövas Nordiska Råd, som har gjort samarbetet effektivare och mångsidigare på olika områden. Tack vare ett långvarigt samarbete har de döva en likartad

ställning i de nordiska länderna vad beträffar undervisning, yrkesmässig rehabilitering, fortbildning, social- och hälsovårdstjänster och hjälpmedel och i flera hänseenden en bättre ställning än i andra länder. Dövförbunden har förutom ovannämnda verksamhet även folkhögskolor och kulturcentra, som bedriver en mångsidig utbildnings- och kursverksamhet för de döva, tolkutbildning och utbildning av teckenspråklärare för hörande samt produktion av läromaterial i anslutning därtill. Med arbetsmarknadsmyndigheter och fackliga organisationer bedriver förbunden också en mångsidig kontaktverksamhet i yrkesärenden och i ärenden med anslutning till arbetslivet. Som exempel på projekt som underlättar de dövas tillgång på information kan nämnas videomeddelanden på teckenspråk, vilka producerats av förbunden.

Till rådet hör två representanter från ettvar nordiskt land samt en sekreterare, som väljs från det land varifrån ordföranden kommer. Rådet sammanträder två gånger årligen, turvis i de nordiska länderna. För att kunna effektivisera sitt arbete behöver rådet en halvdagsanställd sekreterare för att idka samarbete å ena sidan mellan de dövas nordiska förbund och å andra sidan mellan andra sektorer i arbetet för de döva, Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden. Enligt en beräkning skulle Dövas Nordiska Råds kostnadskalkyl för tillfället vara 519.000 FIM, av vilka cirka 200.000 mark skulle gå till täckandet av seminariekostnader och 150.000 mark till resekostnader. Resten skulle gå åt till att avlöna en halvdagsanställd sekreterare, till bokförings- och övriga förvaltningskostnader, till information och till översättningsarbete.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, organisationer och institutioner har inkommit med uttalande över medlemsförslaget:

Nordiska

Dövas Nordiska Råd
Nordiska nämnden för handikappfrågor
Nordiska handikappförbundet

Danmark

Socialministeriet/Undervisningsministeriet
Foreningen Norden
Danske Døves Landsforbund
De samvirkende Invalideorganisationer

Finland

Undervisningsministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Skolstyrelsen
Invalidförbundet

Förbundet för hälsovård i Finland
Finlands Dövas Förbund
Ålands landskapsstyrelse

Island

Socialministeriet
Utbildningsministeriet
De Dövas Förening
Sjálfsbjörg (De handikappades förening)

Norge

Sosialdepartementet
Norges Døve-Idrettsforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Statens handikappråd
Handikappinstitutet
De Handikappades Riksförbund
Handikappförbundens Centralkommitté
Sveriges Dövas Riksförbund

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) erinar om att barndomsdöva har inte kunnat lära sig språk med hjälp av hörseln. De är härigenom en liten minoritet i de nordiska länderna med ett eget språk som inte helt kan integrera sig med den stora majoriteten hörande. Barndomsdöva och hörande är beroende av teckenspråkstolk för att kunna kommunicera med varandra. Sinsemellan är barndomsdöva däremot inte handikappade utan har i hela Norden en fri kommunikation med varandra.

Den naturliga åtskildheten från den hörande majoriteten har främjat en dövkultur och dessutom ett väl utvecklat nordiskt samarbete. Det har en stark grund i den gemenskap som Nordens barndomsdöva känner med varandra över de nationella gränserna.

Det är NNH:s övertygelse att dövas nordiska samarbete behöver ett finansiellt tillskott och finner det därvid naturligt att ett sådant stöd ges i ett övergångsskede, till dess att de döva själva hunnit skapa ekonomiskt utrymme för sitt nordiska samarbete. NNH finner det också av anförda skäl naturligt att se ett nordiskt stöd som motiverat från kultursynpunkt snarare än från handikappsynpunkt.

NNH tillstyrker sålunda medlemsförslaget på så sätt att verksamheten såsom ett projekt tillförs medel under en tidsbegränsad period av tre till fem år. Enligt NNH:s mening bör stödet beräknas som en delfinansiering av verksamheten. Stödets effekter bör värderas fortlöpande.

Danske Døves Landsforbund anser att, utan att underskatta andra handikapporganisationer på nordiskt plan står det klart att de dövas samarbete har den största omfattningen och den största effektiviteten. Döva har behov att mötas oftare än andra samarbetsorganisationer då de inte kan ringa varandra för att diskutera seminarier, kulturfestivaler etc. När de möts har de å andra sidan endast behov av tolkbistånd om hörande personer är närvarande. Teckenspråket har sådan uppbyggnad att de utan större besvär kan kommunicera. De dövas nordiska samarbete har medverkat till att de döva i Norden måste anses de som har det bäst i hela världen.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland påpekar, att döva på grund av kommunikationssvårigheter på många olika nivåer ofta blir åsidosatta från de övriga nordiska samarbetet och till och med från handikappades inbördes samarbete. Ministeriet anser, att det bl. a. därför är välgrundat att trygga verksamhetsbetingelserna för dövas nordiska samarbetsorgan.

Skolstyrelsen anser, att Dövas Nordiska Råds verksamhet är värdefull och att dess ekonomiska ställning bör tryggas i enlighet med förslaget. Dövas Nordiska Råd har på ett betydande sätt medverkat till utvecklandet av det nordiska samarbetet bl. a. inom områden för de dövas kultur, ungdomsarbete, teckenspråksverksamhet samt tolkverksamhet och tolkutbildning för teckenspråket. I teckenspråksverksamheten har inflytandet varit kraftigast i samband med strävandena att förbättra teckenspråkets ställning inom områden för skolning, systemjämförelser och erfarenhetsutbyte. Sistnämnda gäller även för tolkverksamheten och -utbildningen i anslutning till teckenspråket.

På det konkreta planet kommer Dövas Nordiska Råds inflytande till uttryck i samband med koordineringen och understödet av olika seminarier, kurser och sammanträden. Dövas Nordiska Råd har bidragit till att de dövas ställning i de nordiska länderna är avsevärt bättre än i de flesta andra länder.

Ålands Landskapsstyrelse förordar att Dövas Nordiska Råds verksamhet görs permanent genom att man inrättar ett eget sekretariat och tryggar dess ekonomiska betingelser. På detta sätt bör man förbättra samverkan och informationsflöde mellan de nationella förbunden så att också olika språkgrupper inom dem kan få tillfredsställande service på sitt eget modersmål.

Socialministeriet i Island tillstyrker medlemsförslaget.

Norges Døve-Idrettsforbund ger sin fulla tillstyrkan till förslaget att Dövas Nordiska Råd görs permanent genom inrättande av ett eget sekretariat och trygga ekonomiska villkor.

Socialstyrelsen i Sverige anser att döva fortfarande är en eftersatt grupp i samhället när det gäller att kunna ta del av samhällets kultur- och informationsutbud. På grund av att det är en relativt liten grupp med ett eget språk, teckenspråket, har de nödgats sluta sig samman i egen kulturverksamhet. Vidare erinrar socialstyrelsen om att teckenspråket har ett

starkt fäste i Norden och att många länder vill ha hjälp från de nordiska länderna med utveckling av teckenspråk och undervisning. Via Dövas världsförbund skulle Dövas Nordiska Råd kunna medverka till en förbättring i utvecklingsländerna. Dövas Nordiska Råd har sålunda angelägna uppgifter att fylla, är ett väl inarbetat organ för dessa och skulle troligen med ökade resurser kunna utveckla sitt arbete ytterligare.

Socialstyrelsen anser det därför motiverat att Nordiska ministerrådet stöder Dövas Nordiska Råds möjligheter att utveckla de dövas kultur inom och utom Norden. Socialstyrelsen har dock inte underlag för att ta ställning till omfattningen av stödet.

Statens handikappråd erinrar om att de nordiska dövorganisationerna sedan länge haft ett intimt samarbete. Den första nordiska kongressen genomfördes redan 1907 och sedan 1970 har man genomfört 60 gemensamma kulturarrangemang. Arrangemangen har i huvudsak berört språk och kulturfrågor, men det har också varit lägerverksamhet för ungdomar och pensionärer och kulturfestivaler.

De döva har utvecklat en egen teckenspråkig kultur och deras gemensamma erfarenheter har ytterligare stärkt gruppens interna sammanhållning. Dövgrupperna inom varje land bör därför betraktas som språkliga och kulturella minoriteter. Risken för kulturell isolering och utarmning är stor. Det nordiska kulturella samarbetet är därför av stor betydelse. Samarbetets ursprung och stora värde ligger i dövgruppens kulturella och språkliga gemenskap. Men det har naturligtvis också gett andra resultat. Man har till exempel gemensamt arbetat fram metoder för teckenspråksundervisning för hörande och för tolkar och man har diskuterat åtgärder för döva med ytterligare handikapp. Statens handikappråd anser att det, med tanke på dövgruppens ställning som kulturell och språklig minoritet, är väsentligt att det nordiska samarbetet på detta område ekonomiskt kan tryggas och stöder därför medlemsförslaget.

Handikappinstitutet, som har som uppgift att verka för att handikappade får tillgång till bra hjälpmedel och en tillgänglig miljö ser det som positivt att man genom nordisk samverkan vidgar konsumentgruppen döva och dövblinda och därigenom skapar en bredare bas och gynnsammare förutsättning för att tillgodose gruppens behov av hjälpmedel och anpassningar i miljön. En sådan samverkan bidrar också till att tillgängliga resurser används på bästa sätt och att dubbelarbete undviks. Handikappinstitutet finner det därför angeläget att det nordiska samarbete som redan etablerats och bedrivs genom Dövas Nordiska Råd kan fortsätta och utvecklas ytterligare.

Sveriges dövas riksförbund tillstyrker att Dövas Nordiska Råd får ett årligt anslag till sin verksamhet och att de begärda 519 000 FIM beviljas. Förbundet erinrar om att Nordisk kulturfond har visat mycket stor förståelse för Dövas Nordiska Råds arbete och har beviljat anslag till en del av dess seminarier. De nordiska dövförbunden har dock fått svara för största

delen av kostnaden för detta nordiska samarbete. DNR:s arbete har betytt att döva i norden i dag ligger långt före övriga länder i världen socialt, kulturellt och organisatoriskt. De nordiska dövförbunden vill nu också börja driva u-landsprojekt för döva gemensamt och vill bl. a. därför få samarbetet under fastare former med bl. a. fast anställd sekreterare, pengar till DNR:s sammanträden så att dessa kan hållas med tätare intervaller än nu och att det viktiga seminariearbetet kan fortsätta. Slutligen konstateras att Sverige som första land i världen erkänt teckenspråket som språk och samma sak håller på att ske i de övriga nordiska länderna. Det nordiska samarbetet på detta område har varit och är av största betydelse.

2.2. Remissinstanser som anser att det föreslagna stödet bör riktas till flera grupper av handikappade

I samband med *Nordiska nämndens för handikappfrågor* (NNH) prövning av medlemsförslaget har diskussionen vidgats till att omfatta de samarbetsbehov som finns bland andra handikappgrupper och man kommer i särskild ordning att aktualisera denna vidgade frågeställning.

Nordiska handikappförbundet (NHF) erinrar om att handikapporganisationerna har starkt begränsade ekonomiska resurser och att det nordiska samarbetet därför inte kunnat få den utveckling som är önskvärd. Bidragsmöjligheterna är idag begränsade till det stöd Nordiska kulturfonden kan ge till samnordiska kurser. Kostnaderna för det dagliga samarbetet måste täckas av organisationerna själva. Jämfört med andra nordiska samarbetsorgan har framför allt blindas, dövas och rörelsehindrades samarbetsorgan betydande merkostnader för sin verksamhet. Det beror på att dessa i regel måste ha med sig medhjälpare och ej kan utnyttja billiga färdmedel samt måste bo på anpassade hotell. Från Nordiska handikappförbundet har tidigare till Nordiska rådet framförts önskemål om att man från Nordiska rådets sida borde lämna bidrag till de merkostnader ovan nämnda samarbetsorgan har i sin verksamhet. Därför vill Nordiska handikappförbundet framhålla att bidrag i första hand bör utgå till de merkostnader de blindas, dövas och rörelsehindrades nordiska samarbetsorgan har i sin verksamhet.

Undervisningsministeriet i Danmark hänvisar till ett tillstyrkande uttalande från direktoratet för folkeskolan och seminarier m.v. som dock samtidigt påpekar, att en motsvarande anhållan om ekonomiskt stöd till andra handikappområden i så fall också bör bifallas.

De samvirkende Invalideorganisationer i Danmark anser att ekonomiskt stöd främst borde ges till ett "Handikappades Nordiska Råd" och skulle man vara i stånd att ställa ytterligare medel till förfogande inom handikappområdet bör dessa fördelas på befintliga nordiska samarbetsorganisationer.

Invalidförbundet r.f. i Finland betonar värdet av handikapporganisationernas nordiska samarbete. Genom det har idéer, impulser och initiativ till förnyelse förts mellan länderna. Det är viktigt att utvecklingen i de olika

länderna kontinuerligt följs upp av handikapporganisationerna och deras nordiska samarbetsorgan. Vidare är det viktigt att det nordiska kontaktnätet inom handikappgrupperna på gräsrotsnivå utvecklas. För närvarande finns cirka tio nordiska samarbetsorgan i vilka nationella handikapporganisationer ingår. Handikapporganisationerna har dock mycket begränsade resurser för det nordiska samarbetet. För de döva har det nordiska samarbetet en särskild betydelse i kulturellt hänseende. Dövas nordiska samarbete kan därför betraktas som en särfråga inom det nordiska kultursamarbetet. Gruppen kan jämföras med etniska och kulturella minoriteter, som betonats inom ramen för Nordiska ministerrådets kultursamarbete. Förbundet påpekar, att förutom dövas belastas även synskadades och rörelsehandikappades nordiska samarbete av betydande merutgifter. Vid de vanligaste samarbetsformerna, möten, konferenser och seminarier måste de i allmänhet ha medhjälpare med sig. Svårt handikappade personer kan inte heller utnyttja allmänna färdmedel och är hänvisade till att bo på anpassade hotell, som vanligen är jämförelsevis dyra. Därför anser förbundet, att Nordiska ministerrådet genom sin allmänna budget borde kanalisera stöd till de merkostnader dövas, synskadades och rörelsehindrades nordiska samarbetsorgan har i sin verksamhet. Därutöver förordar förbundet att dövas nordiska samarbete behandlas såsom en kulturfråga och speciellt stöd kanaliseras till denna grupp såsom en språklig minoritet.

Själfshjörg – De vanføres landsförbund – i Island erinrar om att deltagande i nordiskt samarbete medför betydande extra kostnader för rörelsehämmade, blinda och döva. Ekonomiskt stöd bör därför ges för att täcka de merkostnader som de blindas, dövas och rörelsehämmades nordiska samarbete medför och för att täcka kostnaderna för deras organisationers sekretariat.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Socialministeriet i Danmark anser att det finns behov av utbyggnad av det stöd till de dövas organisationer, som hittills lämnats av Nordiska kulturfonden. Men med hänsyn till att det också finns behov av stöd för andra handikappgrupper skulle det vara ändamålsenligt att behandla förslaget i detta större sammanhang samt att göra ett eventuellt stöd till Dövas Nordiska Råd tidsbegränsat.

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) planlägger en undersökning om allmänt ekonomiskt stöd till handikapporganisationernas nordiska samarbete. Socialministeriet anser att projektet med hänsyn till konsekvenserna bör diskuteras i ämbetsmannakommittén och man har betänkligheter mot förslaget om detta skulle leda till en ökning av ministerrådets budget.

Sosialdepartementet i Norge antar, att om det ställs offentliga medel till förfogande för Dövas Nordiska Råd kommer fler grupper att anmäla sitt intresse för en liknande stödordning. Detta aktualiserar frågan om man över Nordiska ministerrådets budget skall ge fast anslag till privata organi-

sationers nordiska samarbete. Då uppstår frågan hur målgrupperna för sådant stöd skall avgränsas och prioriteras, samt om man skall prioritera samarbetsåtgärder för varje enskild grupp eller sådana som omfattar alla grupper av funktionshämjade.

Departementet anser inte att det föreligger så särskilda skäl att man bör göra undantag från de principer man inom ministerrådet hittills har följt vad gäller stöd till privata organisationers nordiska samarbete. Med hänsyn till konsekvenserna kan departementet därför inte förorda sådant stöd till Dövas Nordiska Råd. Frågan berör ett antal samarbetsområden även utanför socialsektorn och skulle gällande riktlinjer tas upp till revidering får detta ske över hela samarbetsfältet.

3. Sammanfattning

Ett övervägande flertal av remissinstanserna stödjer medlemsförslaget. De som ställer sig tveksamma hänvisar i de flesta fall till att det finns flera grupper av handikappade, som i så fall vore i behov av stöd för sitt nordiska samarbete. Några ser stöd till de döva snarast som en kulturfråga (teckenspråk och tolkning). En möjlighet är att, som ett par remissinstanser antytt, Nordiska Nämnden för Handikappfrågor ges i uppdrag att utreda stödet till flera grupper av handikappade. Stöd kan också eventuellt ges i anslutning till institutionen för utbildning av dövblinda i Dronninglund eller till vissa projekt i samarbete mellan flera institutioner.

4. Medlemsförslag A 765/s

(Väckt av Elver Jonsson samt Jo Benkow, Sakari Knuutila, Aase Olesen och Páll Pétursson)

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta en särskild stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

Förslagsställarna erinrar om att det finns särskilda stödordningar för samarbete mellan folkrörelser för t. ex. nordiskt idrottssamarbete, nordiskt folkupplysningssamarbete och nordiskt ungdomssamarbete. Därtill kan stöd lämnas från Nordiska kulturfonden till olika projekt inom folkrörelsesamarbetet. Nordiska rådet har vid flera tillfällen betonat vikten av ett ökat samarbete mellan folkrörelserna som ett mål för det nordiska kultursamarbetet. Handikapporganisationerna är en folkrörelse med ca 1,5 miljoner medlemmar i Norden. I FN:s världsaktionsprogram för handikappade uppmanas alla internationella organisationer och organ att bistå och samarbeta med organisationer som företräder människor med funktionsnedsättningar. Nordiska rådet uttalade 1981 att FN:s handikappår bör föranleda ett intensifierat och fördjupat samarbete i handikappfrågor och två år senare att detta samarbete bör breddas och fördjupas.

Förslagsställarna anser också, att det nordiska samarbetet varit av stor betydelse för utvecklingen på handikappområdet. Detta gäller såväl det

officiella samarbetet inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor som handikapporganisationernas samarbete. För närvarande finns cirka 20 nordiska samarbetsorgan i vilka nationella handikapporganisationer ingår. Nordiska rådet har tagit ett flertal initiativ för att förbättra olika handikappade gruppers ställning i Norden. 1985 väcktes ett medlemsförslag om tryggnad av Dövas Nordiska Råds verskamhet (A 718/s). Under remissbehandlingen har framgått att flertalet remissinstanser stödjer förslaget men anser att det finns fler grupper av handikappade som är i behov av stöd för sitt nordiska samarbete. Mot bakgrund härav bör stödet till ytterligare grupper av handikappade utredas.

Många av organisationerna har stora svårigheter att finansiera gemensamma sammankomster och projekt. För seminarier har organisationerna någon gång erhållit bidrag från Nordiska kulturfonden. Dock kan nämnas att fonden i princip inte stödjer projekt som har ett socialpolitiskt innehåll. Det vore därför värdefullt om en särskild nordisk stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete upprättades på den samnordiska budgeten. Huvudsyftet med en sådan stödordning skulle vara att reducera organisationernas resekostnader samt de merkostnader som funktionshindren medför i sammanhanget. Stödordningen skulle med fördel kunna administreras av Nordiska nämnden för handikappfrågor och utformas med befintliga stödordningar som förebild.

5. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan
Nordiska nämnden för handikappfrågor
Nordiska handikappförbundet
Handikapporganisationernas Nordiska Råd
Njursjukas nordiska samarbetsutskott
Nordiska MS-rådet
Nordiska förbundet psykisk utvecklingshämning
Nordiska samarbetsrådet för föreningar för utvecklingsstörda
Nordiska samarbetskommittén för synskadade

Danmark

Socialstyrelsen
De samvirkedes invalideorganisationer (med underremisser)
Danske Døves Landsforbund
Dansk Blindesamfund
Dansk Bløderforening
Foreningen for spastisk lammede

Finland

Invalidförbundet r.f.
 De synskadades Centralförbund r.f.
 Dövas förbund r.f.
 Lungskadeförbundet r.f.
 Ålands landskapsstyrelse

Island

Socialministeriet
 Sjalfsbjörg – vanføres landsförbund
 Droskahjálp (mognadshjálp)

Norge

Sosialdepartementet
 Norges handikappförbund
 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
 Landsforeningen for hjerte- og lungesyke

Sverige

Socialstyrelsen
 Statens handikappråd
 Handikappinstitutet
 Handikappförbundens centralkommitté
 De handikappades riksförbund
 Svenska centralkommittén för rehabilitering
 Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka
 Föreningen Sveriges Dövblinda
 Svenska epilepsiförbundet
 Riksförbundet för laryngektomerade

5.1. Remissinstanser som helt stödjer medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan påpekar att i omsorgen om sjuka människor spelar de informella och icke-professionella omhändertagandet en viktig roll. Föregångare på detta område är handikapporganisationerna. Det är väsentlig att de nationella erfarenheterna kan komma de andra nordiska länderna till godo och att ett nordiskt samarbete får tillfälle att utvecklas. Det förefaller därför rimligt att medel avsätts i den samnordiska budgeten för att underlätta för handikapporganisationerna att mötas och utbyta erfarenheter.

Nordiska samarbetskommittén för synskadade har goda erfarenheter av nordiskt samarbete. Dels skapas möjligheter till erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring som är av betydelse för utvecklingen i respektive land. Dels har man med en gemensam bas i det nordiska samarbetet haft goda möjligheter att delta i ett vidare internationellt samarbete. Förbundet

tillstyrker därför förslaget om en stödordning och vill särskilt framhålla behovet av stöd till handikapporganisationernas nordiska råd, vilket är ett ändamål som bör prioriteras. Därutöver är det angeläget att stödordningen på ett verkningsfullt sätt också kan omfatta enskilda förbunds nordiska samarbete.

Nordiska MS-rådet hemställer på det varmaste att Nordiska rådet antar en rekommendation i enlighet med medlemsförslaget och citerar sina stadgar som ett organ för samarbete mellan länderna till gagn för personer med multipel skleros.

Nordiska Förbundet Psykisk Utvecklingshämning (NFPU), som är ett allnordiskt samarbetsorgan för organisationer och enskilda som verkar inom specialomsorgerna om utvecklingsstörda, uttrycker sin tillfredsställelse över initiativet som sett utifrån förbundets mångåriga erfarenhet av nordiskt samarbete inom handikapprådet måste ses som mycket angeläget.

Nordiska samarbetsrådet för föreningar för utvecklingsstörda består av två representanter för var och en av handikapporganisationerna för utvecklingsstörda i Sverige, Norge, Danmark, Island, Färöarna och Åland samt för den finskspråkiga och den svenskspråkiga organisationen i Finland och har till syfte att göra det möjligt för de nordiska organisationerna för utvecklingsstörda att dra nytta av varandras erfarenheter när det gäller omsorger och annan service åt utvecklingsstörda. Som exempel kan nämnas att man från svensk sida spritt kännedom om åtgärder för att stärka utvecklingsstördas medinflytande samt om möjligheter att ersätta stora boendeinstitutioner med mindre enheter. De norska representanterna har bl. a. informerat om den lokala tillsynen av omsorgsverksamheten. Samarbetsrådet har möten ungeför var tionde månad i något av de nordiska länderna. Den genomsnittliga kostnaden för deltagare uppgår till c:a 2 000.- SKR. Den årliga kostnaden uppgår till c:a 32 000 SKR. Tyvärr är det av ekonomiska skäl sällan möjligt att sända fullt antal deltagare. Rådet vill därför livligt tillstyrka förslaget om en nordisk stödordning.

Njursjukas Nordiska Samarbetsutskott (NNS) uttalar sin förhoppning att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast inrätta en särskild stödordning på den nordiska budgeten för handikapporganisationernas nordiska samarbete och att Nordiska nämnden för handikappfrågor redan 1987 kommer att få tillräckliga anslag för att starta en verksamhet med en stödordning och att NNH till sig kommer att knyta referensgrupper bestående av företrädare från de handikappades organisationer.

NNS har förutom seminarier, kurser, rehabiliterings- och idrottsverksamhet m. m. för njursjuka gjort försök med samarrangemang med de njursjukas och med diabetikernas organisationer i hela Norden om ett seminarium om de diabetiskt njursjuka. Många projekt stupade på bristen på ekonomiska resurser eller drog ut på tiden. Det skulle underlätta, stimulera, intensifiera samarbetet om NNS kunde få tillgång till årliga

administrationsbidrag och möjlighet till olika projektbidrag. Det finns även en europeisk samarbetsorganisation CEAPIR för de njursjukas organisationer, som dock alla har mycket svårt att finansiera sitt deltagande. De njursjukas organisationer vill även gärna intensivifiera sitt samarbete med Skandiatriansplant/Den nordiska transplantationskommittén samt med läkarnas och sjuksköterskornas organisationer inom njursjukvården.

De samvirkende invalideorganisationer i Danmark uttalar förhoppningen att Nordiska rådet finner en utväg att inrätta en stödordning. Handikappades deltagande i nordiskt och internationellt samarbete är alltid kostsammare än för icke handikappade, både till följd av högre resekostnader och kostnader för att avlöna personal för personligt bistånd.

Foreningen for Spastisk Lammede som deltar i nordiskt samarbete inom Nordisk Råd for Rørelsehindrede beräknar sina årliga utgifter härför till DKK 69.500. —.

Dansk Blindesamfund tillstyrker varmt förslaget.

Lungskadeförbundet r.f. i Finland ser det som viktigt att en särskild nordisk stödordning inrättas i den samnordiska budgeten för handikapporganisationernas nordiska samarbete. Syftet med en dylik stödordning skulle vara att minska organisationernas resekostnader (samt de tilläggskostnader som funktionshindren medför) och skulle kunna administreras av Nordiska Nämnden för Handikappfrågor.

Socialministeriet i Island tillstyrker förslaget om stöd till handikapporganisationernas samarbete och anser att det bör överlåtas åt Nordiska ministerrådet att sörja för organiseringen av stödet.

Droskahjælp anser att en stödordning enligt förslaget vore särskilt välkommen för islänningar eftersom höga resekostnader är en hämsko för nordiskt samarbete.

Norges handikappforbund ställer sig bakom Nordiska handikappförbundets yttrande och understryker det principiellt viktiga i förslaget om stöd för att täcka de merkostnader som funktionshämning medför för organisationernas nordiska samarbete.

Funksjonshemmedes Fellesorganisation (FFO) är mycket positiv till förslaget då organisationerna lider brist på pengar. Om Nordiska nämnden för handikappfrågor skall administrera stödordningen förusätts att de funktionshämmandes organisationer blir representerade i nämnden.

Socialstyrelsen i Sverige tillstyrker förslaget om en stödordning inom Nordiska rådet för samarbete mellan handikapporganisationerna i Norden och rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta en särskild stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete. Remissvar bör även inhämtas från berörda nordiska handikapporganisationer för yttrande om stödordningen innan förslaget framläggs i Nordiska ministerrådet.

Handikappinstituttet anser att de erfarenheter i olika samhällsfrågor som finns inom handikapprörelsen utgör ett viktigt kunskapsunderlag, som

bättre bör tillvaratas i det nordiska samarbetet. Handikapporganisationerna bör därför i likhet med andra folkrörelser få kontinuerligt ekonomiskt stöd för ökat samarbete. Institutet tillstyrker också förslaget att Nordiska nämnden för handikappfrågor bör administrera ett sådant stöd till organisationerna.

Statens handikappråd anser att samråd och samordning på handikappområdet bl. a. kan leda till ett bättre utnyttjande av gemensamma resurser, vilket i sin tur kan medföra bättre förhållanden för människor med funktionshinder. För att intensifiera sitt nordiska samarbete behöver handikapporganisationerna ett ökat ekonomiskt stöd. Utgifterna är höga för resor mellan länderna och betydande merkostnader uppstår till följd av funktionshinder.

Svenska Epilepsiförbundet stöder varmt medlemsförslaget och anser att Nordiska nämnden för handikappfrågor är en naturlig administratör. Förbundet anser emellertid att stödet även bör omfatta möjlighet att ge ekonomisk hjälp till arrangerandet av nordiska sammankomster. I nära samarbete med övriga nordiska epilepsiförbund arrangerade Svenska Epilepsiförbundet 1986 den första nordiska epilepsikonferensen. Av kostnadsskäl begränsades deltagarantalet till ca 12 representanter från varje land (en från Island). Kostnaden för det svenska förbundet blev – utöver kostnader för förberedandet – 85.000 kr. Däri ingår kostnaderna för den isländske deltagaren och för en representant för det engelska epilepsiförbundet. För konferensen erhöles stöd från det svenska socialdepartementet med 20.000 kr. Ansökan till Nordisk Kulturfond avslogs. En ny konferens förbereds i Norge om ett par år om ekonomin tillåter detta.

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka har ett omfattande samarbete med motsvarande organisationer i Finland, Norge, Danmark och på Island. Framförallt har det under senare år satsats mycket på Nordkalottsamarbetet med kultur, utbildning, handikapp- och sociala frågor. Kostnaderna är betydande för resor, sammanträden, konferenser och sammankomster.

I Sverige, Norge och Finland finns sedan några år tillbaka föräldraföreningar, som också har ett nordiskt samarbete med ungdomsläger, konferenser och sammanträden. Även dessa aktiviteter har blivit dyrbara för respektive organisation. Här skulle också ett ekonomiskt stöd vara välkommet.

Föreningen Sveriges Dövblinda ser med tillfredsställelse att ett nordiskt samarbete inrättats för utbildning av dövblindpersonal förlagt till Dronninglund i Danmark. För en så liten grupp som dövblinda i Norden, där det finns så få möjligheter att få erfarenheter av olika insatser, där det är svårt att finna andra personer med samma kommunikationssätt, är naturligtvis behovet av utbyte av erfarenheter och kunskaper mycket stort och samarbetet blir av stor betydelse. Dövblindföreningarnas ordförande möts två gånger om året och man utbyter representanter på årsmötesveckor, har en

årlig nordisk kulturvecka och regelbundet återkommande nordiska konferenser. Till detta fordras naturligtvis pengar, men det är svårt att få fram dem.

5.2. Remissinstanser som tillstyrker förslaget och dessutom framför synpunkter utöver yrkandena i förslaget

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) ser starka skäl för de nordiska länderna att genom finansiellt stöd främja handikapporganisationernas samarbete. Detta är helt i linje med det nordiska samarbete inom handikappområdet. Självfallet uppkommer frågor om riktlinjer för ett nordiskt stöd till handikapporganisationernas samarbete och om stödets administration. Vilken inriktning stödet än ges, är det enligt nämndens uppfattning viktigt att säkerställa att det administrerande organet inte tvingas värdera vilka nordiska samarbetsmöten och vilka organisationer som är mest förtjänta av stöd. Den föreslagna stödordningen måste ges en både hanterlig och rättvis utformning. NNH är beredd att medverka till att utarbeta förslag härom.

Nordiska handikappförbundet (NHF) som erinrar om sitt yttrande över medlemsförslag A 718/s om stöd till Dövas Nordiska Råd, tillstyrker en särskild stödordning för handikapporganisationernas merkostnader. Frågan om vilket nordiskt organ som skall administrera stödet bör utredas närmare. Slutligen föreslår förbundet, att grundstöd till handikapporganisationernas ungdomsförbunds nordiska samarbete bedöms efter samma grunder som för politiska ungdomsorganisationerna. Ungdomsleden inom NHF:s medlemsförbund har bildat ett eget samarbetsorgan, och förbundet anser det väsentligt att ungdomsförbundet ges förutsättningar att få samma ekonomiska stöd som andra ungdomsorgans nordiska samarbete.

Handikapporganisationernas Nordiska Råd (HNR) anser att för att ytterligare förbättra det nordiska samarbetet och för att erhålla impulser och nya idéer liksom för att garantera full delaktighet och jämlikhet bör de handikappade och deras organisationer ha tillgång till ett ekonomiskt stöd på nordisk nivå. Det ekonomiska stödet bör beviljas för samarbete mellan organisationer för tilläggskostnader föranledda av ett handikapp, såsom för assistent- och tolkservice, möteskostnader och resor etc. Stöd bör även kunna erhållas för årligen återkommande möten. HNR anser också, att anhållan om stöd bör kunna göras kontinuerligt utan bestämda fatalitetider. Vidare bör det även i framtiden finnas möjlighet för handikapporganisationerna att erhålla medel från Nordiska Kulturfonden när det gäller kulturaktiviteter av olika slag. Sålunda stöder HNR den föreslagna stödordningen liksom en delegering av beslutsfattandet gällande stödordningen till Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Socialstyrelsen i Danmark tillstyrker i princip förslaget om stöd till handikapporganisationernas nordiska samarbete, då detta är ett viktigt led i dessas service. Organisationernas service utgör ett väsentligt komple-

ment till myndigheternas verksamhet. Vad gäller de närmare riktlinjerna för stödet rekommenderar styrelsen att dessa utarbetas i samarbete med handikapporganisationerna under medverkan av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Danmarks bløderforening anser att små organisationer är särskilt beroende av nordiskt stöd för sina nordiska kontakter. I detta sammanhang uttalas tillfredsställelse över det stöd som Nordiska rådets initiativ om små och mindre kända grupper av handikappade innebar. Blödarföreningarna har ett särskilt behov att dryfta sina erfarenheter och forskning i samband med AIDS-problematiken.

Danske døves landsforbund, som väckt frågan om stöd till Dövas Nordiska Råd är positiv även till det föreliggande förslaget även om man i och med detta nya förslag "sannolikt måste konstatera att det i så fall inte blir tal om stöd (till Dövas Nordiska Råd) i den storleksordning man hade räknat med". Förbundet uttalar också viss farhåga att stöd till alla nordiska handikapporganisationer skulle bli så dyrt att beslutet inte blir att stödja någon.

Dövas förbund r.f. i Finland som i anslutning till förslaget om stöd till Dövas Nordiska Råd framhållit de dövas särbehov uttalar – om de dövas särbehov kan beaktas i det nya förslaget inte bara för resekostnadernas utan även sekretariatets del på det sätt, som tidigare föreslagits – förhoppning om en positiv behandling.

Invalidförbundet r.f. i Finland anser att stödet främst skall avse handikapporganisationernas merkostnader i det nordiska samarbetet och därigenom jämställa handikappades nordiska samarbete med samarbetet inom nordiska folkrörelser i allmänhet. Vidare finns skäl att närmare utreda frågan om vilket nordiskt organ som skall administrera stödet och hur detta i praktiken skall fungera. Enligt förbundets mening borde stödet administreras antingen av Nordiska nämnden för handikappfrågor eller Nordiska Kulturfonden, dock så att det administrerande organet delegerar beslutsfattningen till byrånivå, som bör få anvisningar om vilka organisationer och hurudana kostnader som godkänns inom ramen för stödordningen.

De synskadades centralförbund r.f. påpekar att det finns behov för stöd till nordiska möten inom specialområden som nordiska synskadade ungdomars frågor, distribution och utvecklande av hjälpmedel, biståndssamarbete, etiska frågor, dövblindas särskilda frågor, de synskadades rehabiliteringsfrågor samt motionsfrågor. Höga resekostnader blir lätt en belastning på organisationerna och minskar benägenheten att delta. Synskadade resenärer har ofta höga resekostnader på grund av den nödvändiga guidehjälp.

Sjálfsbjörg i Island fäster särskilt avseende vid stöd till de vanföras ungdomsorganisationer efter samma regler som stöd ges till de politiska partiernas ungdomsorganisationer i det nordiska samarbetet.

Landsforeningen for hjerte- og lungesyke i Norge har bl. a. utvecklat ett

kultursamarbete med motsvarande organisationer på Nordkalotten, varför man 2 gånger fått anslag från Nordisk kulturfond. Landsforeningen anser att samarbetet bör utvecklas vidare både kulturellt, mediciskt och vad gäller utbildning och förordar därför en stödordning till nordiska organisationer för funktionshämjade, inklusive deras ungdoms- och föräldraföreningar.

De handikappades riksförbund i Sverige erinrar om sitt yttrande över medlemsförslag A 718/s att ett nordiskt stöd till handikapporganisationernas nordiska samarbete i första hand borde utgå till de merkostnader vissa handikappgrupper hade. Även i anslutning till det nya förslaget framhåller man vikten av att organisationernas verksamhet kostnadsmässigt bygger på samma grund som de övriga nordiska folkrörelsesamarbetet, och det gör den först när merkostnader för fördyrande rese- och boendekostnader, personliga medhjälpare och tolkar täcks av offentliga medel. Frågan om vilket nordiskt organ som skall administrera stödet bör enligt förbundet utredas närmare.

Handikappförbundens centralkommitté (HCK) hänvisar till sin verksamhet i Handikapporganisationernas nordiska råd (HNR) som utgöres av årliga möten mellan förtroendevalda, samt arbetsmöten och seminarier om angelägna frågor, som exempelvis Hjälpmedelssituationen i Norden och Handikappades rätt till arbete. Ett seminarium om datans konsekvenser är under planering. HNR skulle behöva särskilda resurser för att kunna upprätthålla ett fast sekretariat i något av länderna och på ett bättre sätt kunna biträda medlemsorganisationerna i det nordiska samarbetet, både vad gäller seminarier, informationsmaterial, intressepolitisk bevakning och mötesförberedelser m m.

Under förutsättning av att en stödordning kommer till stånd kan ett intensivt utbyte mellan länderna organiseras och därmed bidra till att uppfylla den världsaktionsplan, som länderna genom FN åtagit sig att genomföra under dekaderna 1983–92. HCK hänvisar även till sin internationella verksamhet inom DPI – Disabled Peoples International – som är ett världsomfattande samarbetsorgan för handikapporganisationerna. Det bildades handikappåret 1981 och omfattar 65 länders samverkansorganisationer. DPI har snabbt vunnit konsultativ status hos FN och dess organ. Organisationerna från fyra nordiska länder ingår i DPI. Det internationella sekretariatet är förlagt till Sverige och HCK handhar Europaregionens sekretariat.

Svenska Centralkommittén för rehabilitering ställer sig i sak bakom HCK:s yttrande.

Riksförbundet för laryngektomerade erinrar om motsvarande riksförbund i Norge, Danmark, Finland och Island. Man har gjort försök att intensivt samarbete mellan de nordiska länderna men ej kunnat finansiera de gemensamma sammankomsterna. Det finns många gemensamma frågor att lösa, t. ex. förbättringar av hjälpmedel, uppsökande verksamhet.

konsulenttjänster, rehabilitering, information ut till myndigheter, utbildningsväsendet och allmänhet. En nordisk kongress hålls vartannat år och cirkulerar länderna med undantag för Island. Förslag har även framkommit att bilda ett nordiskt arbetsutskott som har i uppgift att analysera och förbättra livsvillkoren för laryngektomerade. Arbetsmöten under kalenderåret har visat sig ej genomförbara på grund av stora svårigheter att finansiera dessa nordiska AU-möten.

5.3. Remissinstanser som avstyrker förslaget

Sosialdepartementet i Norge erinrar om att man i det nordiska samarbetet på hälso- och socialområdet ej har någon tradition att stödja intresseorganisationers m. fl. privata organisationers nordiska samarbete, och socialpolitiska kommittén (ÅK-S) har också avslagit ansökningar från sådana organisationer om stöd till konferenser, symposier etc. Med hänsyn till konsekvenserna vill departementet därför inte tillstyrka att ministerrådet inrättar en stödordning för handikapporganisationerna.

6. Utskottet

Utskottet noterar, att Nordiska rådet under senare år stött många projekt, utredningar och åtgärder på handikappområdet i sina rekommendationer. Båda de aktuella medlemsförslagen avser åtgärder för att de handikappades organisationer skall erhålla stöd för sitt samarbete och för att de handikappades samlade erfarenheter på ett ändamålsenligt sätt skall kanaliseras in i det demokratiska beslutsfattandet. Utskottet noterar med tillfredsställelse, att det nordiska samarbetet har varit av stor betydelse för utvecklingen på handikappområdet i de nordiska länderna. Detta gäller inte minst handikapporganisationernas samarbete. Utskottet har bl. a. i sina betänkanden över ministerrådets berättelse noterat att FN:s världsaktionsprogram för handikappade uppmanat alla internationella organisationer och organ att bistå och samarbeta med organisationer som består av eller företräder människor med funktionsnedsättningar.

Nordiska rådet har tagit ett flertal rekommendationer för att förbättra olika handikappade gruppers ställning i Norden, bl. a. en rekommendation 1983 om samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande (nr 25/1983). Enligt förarbetena till denna rekommendation borde ministerrådet låta utarbeta en översikt över organisationer för små grupper av funktionshämmande för att underlätta för dessa grupper att få kontakt med motsvarande föreningar i andra nordiska länder. Detta ligger i linje med ett beslut i FN:s generalförsamling att varje samhälle inrättas så att varje medborgare kan delta på jämlika villkor och med full delaktighet i det utbud av arbete, utbildning, service och fritid som erbjudes.

Under 1985 publicerade Nordiska nämnden för handikappfrågor en rapport om små och mindre kända handikappgrupper i Norden. Rapporten

innehåller socialmedicinska beskrivningar av ett tjugotal grupper samt uppgifter om deras organisationer, existerande serviceutbud och aktuellt informationsmaterial om små och mindre kända grupper. Därefter har nämnden arbetat med en förkortad "populärversion" av publikationen, som trycks i Danmark, Finland, Norge och Sverige för bred spridning bl. a. inom socialtjänsten och primärhälsovården. Publikationen bör även ställas till förfogande för berörda handikapporganisationer.

Utskottet anser att alla möjligheter bör tas till vara att ge de funktionshämjade större inflytande över sina levnadsvillkor, samt via sina organisationer över de samhällsfrågor, som berör funktionshämjade. Hit hör också möjligheterna att på lika villkor med andra medborgare delta i nordiskt utbyte. Ett led i att förverkliga dessa möjligheter är det i medlemsförslaget beskrivna ekonomiska stödet för tilläggskostnader föranledda av handikapp, t. ex. för assistent- och tolkservice, möteskostnader och resor etc. Ett sådant stöd bör enligt förslaget kunna göras kontinuerligt, åtminstone för årligen återkommande möten. Vidare bör det även i framtiden finnas möjlighet för handikapporganisationerna att erhålla medel från Nordiska Kulturfonden, då det gäller kulturaktiviteter av olika slag. Från vissa av handikapporganisationernas sida föreslås delegering av beslutsfattandet inom ramen för stödordningen till Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Utskottet instämmer i att de funktionshämjades nordiska samarbete borde kunna ges samma förutsättningar som det nordiska folkrörelsesamarbetet i övrigt. Det kan därför vara motiverat att de merkostnader som uppstår för resor, boende och personliga medhjälpare som medföljer handikappade på något sätt bekostas av nordiska medel. Utskottet vill särskilt betona att en realistisk stödordning f. n. endast torde kunna omfatta merkostnader av denna typ och knappast mer permanenta administrativa kostnader.

Vad gäller särskilt de dövas organisationer noterar utskottet att bidrag brukat ges, dock ej på permanent basis, av Nordiska kulturfonden. Dövororganisationernas arbete synes nu i ett viktigt avseende ha blivit framgångsrikt i och med att Sverige som första land erkänt teckenspråk som ett eget språk, de dövas modersmål och därmed dövas rätt till två-språkighet. Detta håller på att ske även i de övriga nordiska länderna. De dövas nordiska samarbete har stor betydelse för att öka kännedomen och medvetenheten om teckenspråket och de möjligheter det innebär för döva och hörselskadade. Sålunda används teckenspråk i allt större utsträckning inom undervisningen av döva från förskole- till universitetsnivå. Döva utbildas till dövlarare och kurser i teckenspråk ordnas för både hörande och döva genom studieförbund m fl. Utskottet noterar med tillfredsställelse att de dövas ställning förbättrats genom dessa och andra åtgärder.

Utskottet anser det sålunda motiverat att låta utreda frågan om stöd till handikapporganisationernas nordiska samarbete i ett sammanhang. Det problemområde som bör klargöras är dels det stora antalet organisationer

av olika slag och de möjligheter till rationalisering som kan finnas på nordiskt plan, dels efter vilka principer stöd i första hand bör ges. Bland de kriterier för prioritering som kan övervägas vore, som ovan nämnts, att i första hand ge stöd för nordisk verksamhet bland organisationer för små och mindre resursstarka grupper av handikappade. En annan möjlighet vore att prioritera t. ex. handikapporganisationernas nordiska ungdomsverksamhet där handikappidrotten utgör en del. Sistnämnda stödmöjlighet bör, liksom tolsidan, samordnas med kulturorganens stödordningar. Organisationsfrågor bör även utredas, t. ex. inom vilken organisatorisk ram beslut om beviljning av konkreta ansökningar om stöd skall företas. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda formerna för en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

Stockholm den 29 januari 1987

Svein Alsaker (Kr.F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hannu Kemppainen (K)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag

om en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete

(Väckt av Elver Jonsson samt Jo Benkow, Sakari Knuuttila, Aase Olesen och Páll Pétursson)

Samarbete mellan folkrörelserna i Norden är en viktig och naturlig del av det nordiska samarbetet. Särskilda stödordningar för samarbete mellan folkrörelser finns för t. ex. nordiskt idrottssamarbete, nordiskt folkupplysnings-samarbete och nordiskt ungdomssamarbete. Därtill kan stöd lämnas från Nordiska kulturfonden till olika projekt inom folkrörelsesamarbetet. Nordiska rådet har vid flera tillfällen betonat vikten av ett ökat samarbete mellan folkrörelserna som ett mål för det nordiska kultursamarbetet.

Handikapporganisationerna är en folkrörelse med cirka 1,5 miljoner medlemmar i Norden. Handikapporganisationerna utför ett viktigt arbete i våra samhällen. I FN:s världsaktionsprogram för handikappade uppmanas alla internationella organisationer och organ att bistå och samarbeta med organisationer som består av eller företräder människor med funktionsnedsättningar. Nordiska rådet uttalade 1981 att FN:s handikappår bör föranleda ett intensifierat och fördjupat samarbete i handikappfrågor och två år senare att detta samarbete bör breddas och fördjupas.

Nordiska rådet har tagit ett flertal initiativ för att förbättra olika handikappade gruppers ställning i Norden. Senast i maj 1985 väcktes ett medlemsförslag om trygghandet av Dövas Nordiska Råds verksamhet (*A 718/s*). Förslaget är för närvarande föremål för behandling i rådets social- och miljöutskott. Under remissbehandling har framgått att flertalet remissinstanser stödjer förslaget men anser att det finns fler grupper av handikappade som är i behov av stöd för sitt nordiska samarbete. Mot bakgrund härav bör enligt flera remissorgans uppfattning stödet till ytterligare grupper av handikappade utredas.

Nordiska rådet har under senare år stött många projekt, utredningar och åtgärder på handikappområdet i sina rekommendationer. Ytterligare breddning och fördjupning av samarbetet på handikappområdet behövs dock. I synnerhet bör åtgärder vidtas för att de handikappades egna organisationer skall få förbättrade möjligheter att erhålla stöd för sitt samarbete och för att de handikappades samlade erfarenheter på ett ändamålsenligt sätt kan kanaliseras in i det demokratiska beslutsfattandet på nordiskt plan.

Det nordiska samarbetet har varit av stor betydelse för utvecklingen på handikappområdet i de nordiska länderna. Detta gäller såväl det officiella samarbetet inom ramen för Nordiska nämnden för handikappfrågor som handikapporganisationernas samarbete. Handikapporganisationernas nordiska samarbete har existerat länge. Genom detta samarbete har idéer, impulser, initiativ till förnyelse förts mellan länderna. För närvarande finns cirka 20 nordiska samarbetsorgan i vilka nationella handikapporganisationer ingår. Utöver samarbete inom dessa organisationer pågår samarbete inom internationella och europeiska organisationer och mellan enskilda förbund.

Många av organisationerna har stora svårigheter att finansiera gemensamma sammankomster och projekt. För seminarier har organisationerna någon gång erhållit bidrag från Nordiska kulturfonden, dock kan nämnas att fonden i princip inte stödjer projekt som har ett socialpolitiskt innehåll.

Vi anser att det vore värdefullt om en särskild nordisk stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete upprättades på den samnordiska budgeten. Huvudsyftet med en sådan stödordning skulle vara att reducera organisationernas resekostnader samt de merkostnader som funktionshindren medför i sammanhanget. Stödordningen skulle med fördel kunna administreras av Nordiska nämnden för handikappfrågor och utformas med befintliga stödordningar som förebild.

En stödordning för handikapporganisationerna skulle bidra till en effektivisering och samordning av det nordiska samarbetet på handikappområdet.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta en särskild stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

Stockholm den 16 juni 1986

Elver Jonsson (fp)

Jo Benkow (H)

Sakari Knuuttila (Sdp)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F.)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om arrangerandet av nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever i nordiska musikinstitut

(Medlemsförslaget väckt av Elsi Hetemäki-Olander m. fl., se s. 899)

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever i nordiska musikinstitut. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 4–7 augusti 1986 och den 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås en utredning av förutsättningarna för nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever vid musikinstitut samt en nordisk kommitté för dessa tävlingar.

I motiveringarna till förslaget konstateras att man i Finland redan under några års tid har arrangerat orkester- och ensemblerävlingar för elever i musikinstitut. Ett av huvudsyftena med tävlingarna har varit att bland unga musikstuderande utvidga och stärka den i musikinstituten givna undervisningen i kammarmusik, ensemble- och orkesterspel.

Förslagsställarna betonar att den föreslagna nordiska tävlingen inte är en tävling på individuellt plan utan en tävling mellan orkestrar och ensembler som består av flera personer. En nordisk tävling ses även i medlemsförslaget som ett pedagogiskt och artistiskt evenemang med en stimulerande och fostrande betydelse för unga musikstuderande. Tävlingarna skulle även inspirera musikinstituten till samarbete och uppmuntra ensemblerna till målinriktade övningar.

Enligt förslaget kunde tävlingen bestå av flera olika serier t. ex. en symfoniorkesterserie, en kammarorkesterserie, en blåsinstrumentorkesterserie och en stråkkvartettserie. De för tävlingen avsedda verken kunde för att stödja den nordiska tonkonstens utveckling beställas hos nordiska kompositörer. Vidare föreslås bl. a. att vinnarna ges möjligheter att uppträda i de övriga nordiska länderna samt i mån av möjlighet i länder där gemensamma nordiska kulturevenemang genomförs.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)

Danmark

Kulturministeriet

Dansk Musikpædagogisk Forening

Musikskolekonsulenten

Kommunernes landsforening

Finland

Undervisningsministeriet

Skolstyrelsen

Statens tonkonstkommission

Finlands konservatorieförbund

Finlands musikläroinrättningars förbund

Island

Musikkskolebestyrernes forening STS

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Norsk kulturråd

Norsk musikerforbund

Norsk musikkskoleråd

Sverige

Statens kulturråd

Musikhögskolan i Stockholm

Sveriges radio

Riksförbundet Unga musikanter

Svenska kommunförbundet

Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM)

En majoritet av remissorganen stöder medlemsförslaget. Vissa remissinstanser prioriterar andra typer av åtgärder, men stöder syftet att ge nordiska musikelever möjligheter till ökade kontakter. I några yttranden tas avstånd från tanken på tävlingar, i stället föreslås andra former av gemensamma musikevenemang. En närmare utredning av frågan anses nödvändig av remissorganen, särskilt gäller detta tävlingsnivån och tävlingsformerna samt organisations- och finansieringsfrågorna.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS) ser det som positivt att åtgärder vidtas för att ge nordisk ungdom möjligheter att utöva och uppleva musik tillsammans. Nämnden ställer sig däremot tvivlande till en tävling i musik efter finsk modell. NOMUS ber därför om att man i det fortsatta arbetet som ett alternativ till den föreslagna tävlingen övervägar att arrangera ett årligt nordiskt musikläger för olika musikutövande ungdomsgrupper. NOMUS konstaterar även att medlemsförslaget inte ger någon upplysning om på vilken nivå man tänker sig tävlingarna, musikskolenivå, konservatorie- och högskolenivå eller flera nivåer. Beträffande frågan om ökat samarbete mellan musikutbildningsinstitutioner i Norden hänvisar NOMUS till det samarbete som har etablerats genom Nordisk Konservatorieråd, Nordisk Musikkpedagogisk Union och Nordisk Musikskolelederråd. NOMUS anser det vara onödigt att tillsätta en ny nordisk kommitté för att genomföra tävlingarna, då ett sådant arbete bör kunna läggas till ett eller flera av de existerande samarbetsorganen. NOMUS pekar till slut på att förslaget verkar mycket resurskrävande och nämner att NOMUS genom flera år har pekat på bristande ekonomiska resurser när det gäller att genomföra de prioriterade projekten inom det nordiska musiksamarbetet, bl. a. åtgärder för ungdom på flera musikområden.

2.2 Danska remissyttranden

Kulturministeriet meddelar att varken kulturministeriet eller undervisningsministeriet för närvarande har några kommentarer till förslaget. Till yttrandet har bifogats ett uttalande av Statens Musikråd, i vilket konstateras att musikrådet inte i princip finner tävlingstanken främmande men att man dock inte vill uttala sig i den riktning förslaget går. Rådet fäster dessutom uppmärksamhet vid de stora olikheterna mellan utbildningsinstitutionerna i de nordiska länderna.

Dansk Musikpædagogisk Forening stöder det internationella samarbetet inom olika områden av musiklivet. Föreningen har däremot vissa principiella betänkligheter beträffande den ökande konkurrensmentaliteten speciellt inom de unga åldersgrupperna i musiklivet. Föreningen förordar andra former för internationellt samarbete för unga och blivande musiker, bl. a. olika former av festivaler eller gemensamma konserter. Föreningens *lederudvalg* anser att orkesterträffar skulle stärka det nordiska kultursamarbetet och medverka till ökad kännedom om det nordiska tonspråket. Även *lederudvalget* tar emellertid avstånd från det tävlingsmässiga inslaget. Udvalget föreslår att Nordiska rådet tar initiativ till att ändra förslaget så att de goda intentionerna bevaras och att musikskoleelever i de nordiska länderna kan mötas till orkesterstämmor, lägerskolor m m.

Musikkolekonsulenten hänvisar till yttrandet från Dansk Musikpædagogisk Forening och konstaterar att de flesta danska musikskoleledare är organiserade i denna förening. Han ger därför lederudvalgets uttalande den största vikt och ansluter sig helt till de konklusioner som görs.

Kommunernes Landsforening meddelar att föreningen inte har några kommentarer till det framlagda förslaget.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Undervisningsministeriet omfattar de synpunkter som framförs i yttranden av ministeriets konstavdelning samt av delegationen för nordiskt kulturellt samarbete. Konstavdelningen understöder förslaget. Genom tävlingsverksamhet skulle det vara möjligt att jämföra nivån i den undervisning som musikläroanstalterna i de enskilda nordiska länderna ger samt att ge unga musiker den tävlingserfarenhet de behöver. Delegationen för nordiskt kulturellt samarbete förhåller sig i princip positivt till tävlingar av den föreslagna typen. Man anser det dock vara bättre att musikläroanstalter eller organisationer på området själva utarbetar en noggrannare plan för tävlingarna. Enligt delegationen borde det vara möjligt att söka stöd hos Nordiska kulturfonden för tävlingarna. I tillägg till de områden som nämns i medlemsförslaget är det även skäl att beakta jazz, pop och folkmusik.

Skolstyrelsen stöder medlemsförslaget. Skolstyrelsen framhåller att tävlingarna helt bör finansieras genom Nordiska ministerrådet. Vidare poängterar skolstyrelsen att grunderna för deltagandet i tävlingarna klart bör preciseras. Vidare anser man det vara viktigt att man olika år anordnar tävlingar för olika orkester och ensemblesammansättningar.

Statens tonkonstkommission understöder medlemsförslaget. Kommissionen hänvisar till de kontakter som har funnits mellan finländska och andra nordiska musiklärare och ser detta som en utgångspunkt för idén om ett forum där nordiska musikelever och lärare kunde få impulser av varandras arbete. Kommissionen anser att tillräckliga resurser bör anvisas projektet så att möjligheterna att främja musikundervisningen och göra den känd i alla nordiska länder kan utnyttjas.

Finlands konservatorieförbund förhåller sig mycket positivt till att den föreslagna tävlingen arrangeras. Ett stort antal rektorer för de musikläroinrättningar som är medlemmar av förbundet har uttryckt önskemål om att delta i tävlingen. Förbundet anser det vara mycket viktigt att tävlingen planeras av en nordisk kommission, som består av professionella inom musikundervisningen, och som kan avgränsa tävlingsserierna såväl när det gäller sammansättningar som åldersstruktur och utbildningsgrund.

Finlands musikläroinrättingars förbund understöder de föreslagna tävlingarna. Förbundet meddelar att man har fört diskussioner med nordiska musikpedagoger och att man vid dessa konstaterat att samnordiska tävlingar kunde vara en givande form för erfarenhetsutbyte inom musik-

undervisningen. Det vore naturligt att de första tävlingarna skulle arrangeras i Finland med tanke på de erfarenheter man har av musiktävlingar. Enligt förbundet kan tävlingarna dock inte arrangeras enbart med nationella medel. Därför föreslås att tillräckliga nordiska anslag reserveras för ändamålet.

2.4 Isländska remissyttranden

Musikkskolebestyrernes Forening (STS) uttalar tillfredsställelse över förslaget och meddelar sin beredskap att delta i förberedelserna och den vidare behandlingen av frågan.

2.5 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet finner medlemsförslaget intressant och ställer sig positivt till att förutsättningarna för nordiska musiktävlingar utreds närmare. Utredningen bör ske i nära samarbete med musikhögskolor och konservatorier i Norden. Vidare bör de nordiska radio- och tv-bolagen dras in i planeringsarbetet. Departementet framhåller att det reper-toarmässiga underlaget bör främja nordisk tonkonst och vara varierande samt ägnat för en värdering av deltagarnas prestationer. Departementet varnar för ett omfattande bruk av samtidsmusik och beställningsverk som underlag för tävlingarna.

Norsk kulturråd förordar att biennalen för unga nordiska solister prioriteras.

Norsk musikerforbund har noterat att norska musikstudenter sällan får samma tävlingsträning på nationellt plan som studenter från många andra länder. En ny nordisk orkester- och ensemblerävling välkomnas även ur denna synpunkt. Förbundet stöder därför förslaget om att utreda möjligheterna till nordiska tävlingar. Samtidigt förutsätter förbundet att berörda organisationer och institutioner får möjligheter att bedöma detaljfrågorna på grundval av den utredning som görs.

Norsk musikkskoleråd pekar i sitt yttrande på de skillnader som finns i utbildningssystem och terminologi mellan länderna. Man utgår i yttrandet från att den föreslagna tävlingen inte skall förbehållas de egentliga musikstudenterna på universitetsnivå. Med hänvisning till de positiva erfarenheter man har haft av tävlingarna i Finland uttalas stöd för medlemsförslaget.

2.6 Svenska remissyttranden

Statens kulturråd instämmer i att ett genomförande av förslaget kan innebära en stimulans för musikelever. Det pedagogiska värdet av tävlingarna bör dock närmare bedömas av företrädare för musikutbildningen. Kulturrådet förutsätter att tävlingarna, om de genomförs, inte kommer att leda till ett minskat utrymme för det nordiska utbytet när det gäller färdigutbildade musiker. Kulturrådet har inget att erinra mot att förutsättningarna för tävlingarna utreds. Resultatet av utredningen bör vara vägledande för ett ställningstagande till en eventuell tävlingskommitté.

Musikhögskolan i Stockholm konstaterar att intresset för musiktävlingar i Sverige hittills har varit ganska ringa. I yttrandet hänvisas till de biennaler för unga nordiska solister som har ordnats av Nordiska konservatorierådet. Högskolan framhåller att intresset för dessa biennaler har varit mycket stort. Biennialerna har fått ekonomiskt stöd av NOMUS, men huvuddelen av kostnaderna har burits av sponsorer i värdlandet. Vidare framgår av yttrandet att konservatorierådet i nära samarbete med Sveriges radio i november 1987 avser genomföra en nordisk orkesterdirigenttävling i syfte att stimulera återväxten av dirigenter och väcka intresse för dem bland orkesterinstitutionerna i Norden. Musikhögskolans uppfattning är att nordiska tävlingar skall verka stimulerande oavsett ålder och skicklighetsstadium. Utöver de i medlemsförslaget nämnda musikformerna bör även körsång ingå. Man önskar inte heller utesluta individuella tävlingar. En möjlighet anses vara att arrangemangen genomförs så att tävlingar på visst instrument eller för viss ensembleryp återkommer med jämna tidsintervaller. Tanken att till tävlingarna knyta kompositionsuppdrag till nordiska komponister hälsas med tillfredsställelse. Samtidigt pekar högskolan på möjligheterna till kompositionstävlingar för unga komponister.

Sveriges radio avger sitt yttrande i form av synpunkter från riksradios musikredaktion. I yttrandet konstateras att attityden gentemot musiktävlingar har förändrats i Sverige och att öppenheten och beredvilligheten att acceptera förekomsten av tävlingar numera är betydligt större än tidigare. SR ställer sig i princip positiv till åtgärder som syftar till att ge unga tonkonstnärer större möjlighet till engagemang. Man anser emellertid att man bör överväga om det inte vore angelägnare att förbättra förutsättningarna ekonomiskt för andra internordiska musikevenemang med pedagogiska syften. Som exempel nämns de olika kurserna i Elverum i Norge (Nordiska ungdomssymfonikerna) eller Nordiska ungdomsorkestern i Lund. Vidare hänvisas till Nordiska biennalen för unga solister. Det betonas att resultatet av denna verksamhet har varit mycket gott och att en sista omgång återstår 1988 i Reykjavik. Därefter kommer Nordiska konservatorierådet att ta ställning till en eventuell fortsättning. Ett möjligt alternativ är en permanent nordisk musiktävling. Det vore enligt SR synnerligen angeläget att i detta sammanhang ge ett samlat nordiskt stöd för en fortsatt verksamhet. I yttrandet berörs även den nordiska dirigenttävlingen som kommer att äga rum i Stockholm hösten 1987.

Riksförbundet Unga musikanter anser seriöst arrangerade tävlingar vara ett viktigt stimulansmedel för unga musiker. Förbundet anser att tävlingar för unga musiker som studerar eller studerat vid musikhögskola bör kunna utvecklas genom samverkan mellan musikhögskolorna i Norden, och att tävlingar för ungdomar under musikhögskolenivå bör utvecklas genom stöd från Nordiska rådet till befintliga nordiska organisationer såsom Nordisk amtmusikunion (NAMU).

Svenska kommunförbundet delar förslagsställarnas uppfattning om bety-

delsen av orkester- och ensemblerävlingar. Vidare stöder kommunförbundet tanken att beställa tävlingsverk hos nordiska tonsättare. Enligt förbundet kan det vara motiverat att tona ner tävlingsmomentets betydelse. Förbundet anser sig inte kunna bedöma de finansiella förutsättningarna för ett förverkligande av idén och anser att denna aspekt bör ägnas uppmärksamhet vid den fortsatta handläggningen av frågan.

3. Utskottet

I medlemsförslaget föreslås en utredning av förutsättningarna för nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever vid musikinrättningar, samt en nordisk kommitté för dessa tävlingar.

Utskottet konstaterar att remissbehandlingen av medlemsförslaget har visat att det bland organisationer och myndigheter på området i Norden finns ett stort stöd för åtgärder i den riktning som föreslås i medlemsförslaget. Vissa av remissorganen prioriterar dock andra aktiviteter för att ge nordiska musikelever möjligheter till ökade kontakter inom Norden.

Utskottet stöder syftet med medlemsförslaget, ett utvecklat samarbete och ökade kontakter mellan musikintresserade ungdomar i de nordiska länderna. Utskottet anser därför att en närmare utredning av frågan bör företas, och att man i detta utredningsarbete bör ta ställning till bl. a. tävlingsnivån och tävlingsformerna samt organisations- och finansieringsfrågorna. Utskottet betonar att man bör sträva till att undvika en ytterligare utbyggnad av administrationen av det nordiska musiksamarbetet. Utskottet framhåller att utredningsarbetet bör genomföras i nära samarbete med nordiska samarbetsorgan på musikområdet och med utbildningsinstitutioner på området. I utredningsarbetet bör erfarenheterna beaktas av de biennaler som har ordnats för unga solister i Norden, och av den nordiska orkesterdirigenttävling som kommer att genomföras under 1987. Vidare bör hänsyn tas till andra befintliga nordiska aktiviteter för ungdomar inom musikområdet, t. ex. Nordiska ungdomsorkestern i Lund.

Enligt medlemsförslaget skall tävlingarna bestå av flera olika serier. Utöver de områden som nämns i förslaget tas i remissyttrandena upp jazz, pop och folkmusik samt körsång. Vidare framförs förslag om att tävlingarna arrangeras så att man roterar mellan olika instrument och ensambletyper under olika år. Dessa frågor skulle, enligt det förslag utskottet lägger fram, även bli föremål för närmare utredning. Vidare anser utskottet att man bör beakta möjligheterna att genom de föreslagna tävlingarna bidra till att öka kännedomen om nordisk musik inom Norden.

Utskottet fäster stor vikt vid att ungdomssamarbetet i Norden byggs ut, och anser att man även bör klarlägga hur de tävlingar som föreslås i medlemsförslaget skulle kunna bidra till ett ökat nordiskt ungdomssamarbete.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna att genom nordiska orkester- och ensembler tävlingar förbättra förutsättningarna för ökade kontakter mellan musikelever i de nordiska länderna.

Stockholm den 30 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om arrangerandet av nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever i nordiska musikleäroinrättningar

(Väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Margrete Auken, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Tytti Isohookana-Asunmaa, Thea Knutzen, Paavo Lipponen, Hans Petersson och Karin Söder)

I Finland har man redan under några års tid arrangerat orkester- och ensemblerävlingar för elever i musikleäroinrättningar. För tillkännagörandet av den finländska musikfostran och musikkulturen har tävlingarna varit så betydelsefulla, att man även i de övriga nordiska länderna har visat intresse för arrangerandet av motsvarande orkester- och ensemblerävlingar för unga musikstuderanden i syfte att öka musikuppfostern. En av tävlingens huvudsyften har varit att bland unga musikstuderanden utvidga och stärka den i musikleäroinrättningarna givna undervisningen i kammarmusik, ensemble- och orkesterspel.

Till de i Finland anordnade tävlingarna som arrangerats mellan musikleäroinrättningarna har även gäster från övriga nordiska länders musikleäroinrättningar inbjudits att vara såväl observatörer som medlemmar i tävlingsjuryn. Eftersom de nordiska kontakterna och möjligheterna att arrangera tävlingar inom kultursektorn nu ökat har det vuxit fram ett behov att arrangera nordiska musiktävlingar mellan musikleäroinrättningarna.

Speciellt för denna nordiska tävling är, att det inte är fråga om en tävling på individuellt plan utan en tävling mellan orkestrar och ensembler som består av flera personer. En nordisk tävling är även ett pedagogiskt och artistiskt evenemang, som har en avsevärd stor stimulerande och fostrande betydelse för unga musikstuderande. Med tävlingarna skulle man sträva till att inspirera musikleäroinrättningarna till samarbete och uppmuntra ensemblerna till målinriktade övningar. Deltagarna skulle ha en möjlighet att lyssna till varandras musik och stifta bekantskap med varandra.

I tävlingen kunde ingå flera olika serier t. ex. en symfoniorkesterserie, en kammarorkesterserie, en blåsinstrumentorkesterserie och en stråkkvartettserie. De för tävlingen avsedda verken kunde beställas hos nordiska kompositörer lämpliga att bli spelade av just musikstuderande. Sålunda skulle vi också stödja den nordiska tonkonstens utveckling. En grammofoonkiva skulle sammanställas av tävlingens vinnare och vinnarna skulle ges möjligheter att uppträda i de övriga nordiska länderna samt i mån av

möjlighet i länder där de nordiska länderna har gemensamma kulturevenemang.

För att arrangera de nordiska orkester- och ensemblerävlingarna borde en nordisk kommitté tillsättas, med uppgift att ta ställning till principiella frågor med tanke på stadgarna och ett samarbete som baserar sig på dem.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utreda förutsättningarna för att arrangera nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever vid musikinrättningar och
2. att för tävlingarna utse en nordisk kommitté.

Helsingfors, København, Reykjavík, Oslo och Stockholm den 24 juni 1986

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Margrete Auken (SF)

Eiður Guðnason (A.)

Rune Gustavsson (c)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Hans Petersson (fp)

Karin Söder (c)

Medlemsförslag

om ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön

(Väckt av Páll Pétursson och Karin Söder)

(Social- och miljöutskottets betänkande över medlemsförslaget, se sak A 741/s, s. 565)

1. Bakgrund

Vatten- och luftföroeningarna är gränsöverskridande. Det är därför en gemensam angelägenhet för världens alla länder att försöka få till stånd bindande internationella avtal på miljövårdsområdet. FN:s deklaration om den mänskliga miljön slår fast i § 21 att det åligger varje land att tillse att utsläppen i det egna landet inte åstadkommer skada i andra länder. Inom ramen för ECE, FN:s ekonomiska kommission för Europa, har fler än 20 länder underskrivit avtalet om reduktion av de långväga gränsöverskridande luftföroeningarna. Svavelutsläppen skall minskas med 30 procent fram till år 1993. Försurningens härjningar är en av vår tids stora ödesfrågor. Överenskommelsen om att minska svavelutsläppen med 30% är ett första steg mot en friskare miljö. Men för att säkerställa en miljö fri från skador behöver nedfallet av svavel minskas med 75–80% och motsvarande reduktion för kväve bör vara 50% av dagens nedfall. Kväve är ett av de ämnen som sätter gränser för den marina miljön. För att begränsa de långsiktiga hoten mot Östersjön och Nordsjön är kraftiga reduktioner av kvävetillförseln nödvändiga.

Ett intentionellt sett unikt avtal ingicks år 1974, då de fem nordiska länderna undertecknade den nordiska miljöskyddskonventionen. Denna trädde i kraft år 1976 och likställer grannländernas miljövårdsintressen med det egna landets. Genom bilaterala avtal har för avgränsade geografiska områden gemensamma miljöproblem tagits upp. Finland och Sverige samarbetar sedan 1970-talets mitt för att förbättra vattenmiljön i Bottniska viken. Öresunds vattenmiljö regleras genom ett dansk-svenskt avtal.

På ett vidare intentionellt plan har de nordiska länderna medverkat till tillkomsten av ett flertal miljööverenskommelser. En av de viktigaste är 1974 års konvention till skydd för Östersjöns marina miljö. Med stöd av detta avtal har samtliga strandstater vid Östersjön förpliktigt sig att tillse att miljögifter som PCB och DDT ej når ut i det känsliga innanhavets

bräckta vattenmiljö. Genom den s. k. Gdansk-koventionen samarbetar östersjöländerna på fiskeriområdet. I Oslo- och Pariskonventionerna tas landbaserade utsläpp upp. Londonkonventionen reglerar dumpningen av avfall också av radioaktivt slag i vattenmiljön.

2. Lägesbeskrivning

Tillgången till rent vatten utgör ett av mänsklighetens grundläggande livsvillkor. En alltmer försämrad vattenmiljö till följd av dumpning av avfall, oljeutsläpp, förekomsten av miljöfarliga tungmetaller som kadmium, koppar, nickel, bly och klorföreningar kräver krafttag. Att fisk som fångats visat sig innehålla plutonium från uppberedningsanläggningen Sellafield (f. d. Windscale) inger allvarliga farhågor för mänskligheten. All dumpning av radioaktivt avfall i världshaven måste förbjudas.

Från såväl Västerhavet som Östersjön rapporteras förekomst av döda havsbottnar, döda havskräftar och musslor liksom ödesdigra nedgångar i sälbeståndet. Havsmiljön är allvarligt hotad av miljöförstöring. Vissa skador är en faktisk realitet, några av dem är så allvarliga att vi inte vet om skadorna kan repareras. De nordiska länderna bör därför samfällt verka för tillkomsten av ett åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön. Det samarbete på miljövårdsområdet (gällande för perioden 1983–87) bör vidareutvecklas och fördjupas.

3. Förslag till åtgärder

Ett nordiskt åtgärdsprogram på havsmiljöområdet utarbetas i skyndsam ordning. Åtgärdsprogrammet bör omfatta samtliga aspekter av havsföroreningarna. Såväl Östersjön, Nordsjön som mera avlägset liggande havsområden bör beaktas. Informationsutväxling, forskningssamarbete och förebyggande åtgärder bör ingå som naturliga beståndsdelar i åtgärdsprogrammet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs, att

- A. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska minsiterrådet att i skyndsam ordning låta utarbeta ett åtgärdsprogram till skydd för havsmiljön.
- B. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att konkreta åtgärder vidtages i syfte att förbättra havsmiljön.

Sigtuna den 27 juni 1986

Páll Pétursson (F.)

Karin Söder (c)

Social- och miljöutskottets betänkande över medlemsförslag om ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Marjatta Väänänen, se
s. 915

Remissyttranden, se supplement)

Till social- och miljöutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Stockholm den 29 januari och i Helsingfors den 22 februari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttningsmöjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.

Förslagsställarna hänvisar bl. a. till en utredning "Äldre finska invandrare i Sverige" som visar på problem för finländare som flyttat till Sverige med sina barn vid en relativt hög ålder och nått pensionsåldern och i många fall överväger att flytta tillbaka till Finland. De tjänster samhället erbjuder bör bättre beakta emigranternas behov. Många behöver tolkningshjälp vid kontakt med myndigheter och vårdpersonal. Utredningen visar att 30 % av i Sverige bosatta finländare vid hög ålder ville bo i ett finskspråkigt servicehus för åldringar. Undersökningar om flyttning visar att den som flyttar tillbaka vill i första hand återvända till sin tidigare hemkommun eller det område som han eller hon flyttade bort ifrån. Ett problem är dock att huvuddelen av i Sverige bosatta finländska åldringar inte längre har en naturlig hemkommun i Finland.

Vidare finns ett stort antal hinder för pensionärers återflyttning. Exempelvis i Finland förutsätter bostadsaktiebolagens stadganden i allmänhet att aktieägare skall ha finskt medborgarskap. Finskt medborgarskap kan man erhålla enbart genom att flytta till Finland och vara bosatt i Finland i minst 5 år. Härigenom försvårar Finland inte bara sina tidigare medborgares och deras barns återflyttning till Finland utan även andra nordbors eventuella ankomst till Finland för att tillbringa pensionsåren där. Detta

krav är inte förenligt med Finlands nordiska målsättningar. Det gäller den situation som pensionärer inom den största nordiska emigrantgruppen har, men samma frågor är typiska för motsvarande grupper även i de andra nordiska länderna.

2. Remissinstanser

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har inkommit med yttranden över förslaget:

Nordiska

Föreningarna Nordens Förbund
NORSAM – Nordisk samråd for eldreomsorg

Danmark

Socialministeriet
Kommunernes Landsforening

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Finlands stadsförbund
Finska kommunförbundet
Finlands svenska kommunförbund
Folkpensionsanstalten
Pensionsskyddscentralen
Delegationen för pensionsförbunden
Akava r.f.
Ålands landskapsstyrelse

Island

De islandske kommuners forbund

Norge

Sosialdepartementet
Norsk Pensjonistforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Statens invandrarverk
Landstingsförbundet
Svenska kommunförbundet
Pensionärernas riksorganisation, PRO
Sveriges pensionärsförbund
Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige
Riksförbundet finska föreningar i Sverige

2.1. Remissinstanser som helt tillstyrker medlemsförslaget

Föreningarna Nordens Förbund hänvisar till Föreningen Nordens handlingsprogram av 1986 där det noteras att i de flesta fall har en nordbo formell rätt att bo, arbeta och studera var som helst i Norden. Samtidigt konstateras att mycket återstår att göra för att undanröja praktiska hinder och skapa praktiska förutsättningar för ett Norden utan gränser. Föreningarna Norden verkar för att pensionsrättigheter för arbete eller egen näringsverksamhet i flera nordiska länder skall kunna samlas och överföras till bosättningslandets pensionsanstalt.

Nordisk samråd för äldreomsorg – NORSAM – tillstyrker förslaget och anser, att målsättningen bör vara att skapa ett system som ger pensionärerna möjligheter att flytta mellan de nordiska länderna utan att deras ställning i förhållande till inflyttningslandets pensionärer försämras. Detta kräver åtgärder rörande lagstiftning och därmed sammanhängande direktiv och praxis. Informationssystemet bör utvecklas så att varje pensionär som planerar en flyttning i god tid kan få tillräcklig information om vad flyttningen innebär juridiskt, socialt och ekonomiskt. Undersökningar i Finland har visat att problemen vid flyttning främst gäller behovet av hemservice, boendet och vårdfrågor (sjukhus, åldringshem). Vidare betonas särskilt betydelsen av att pensionärerna så långt möjligt kan betjänas på sitt modersmål då det gäller information och vård i olika former.

Kommunernes Landsforening och dess *sammenslutning af sociale udvalg* i Danmark ansluter sig till förslaget.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser att man bör reda ut de missförhållanden som för äldre försvårar flyttning från det ena landet till det andra. Därvid bör man bl. a. utnyttja en av socialstyrelserna i Sverige och Finland uppgjord broschyr samt den utredning över tillämpningen av den nordiska socialkonventionen och om problem i anslutning därtill som för närvarande kartläggs. Vidare hänvisas till att den s. k. SFINKS-gruppen på vars initiativ socialstyrelserna i Sverige och Finland år 1985 givit ut en gemensam, närmast för anställda inom socialvårdssektorn avsedd broschyr. I broschyren behandlas de problem emigranter vid hög ålder möter och ges information om hur de äldre som flyttar kan hjälpas med de praktiska arrangemangen. Ministeriet påpekar vidare att socialkonventionen skall revideras i synnerhet av den anledningen att den nuvarande konventionen inte nämnvärt behandlar frågor som gäller service, men delvis också därför att man kunde reda ut om det finns skäl att justera konventionen till den del den gäller utbetalning av pensioner. Det faktum att pensionen minskar efter tre år efter flyttningen, då skyldigheten att betala ut pension överförs till Finland, förhindrar många äldre personer från att flytta tillbaka till Finland.

Vad beträffar personer som är i behov av permanent institutionsvård i Finland konstateras, att överföring av dylika patienter till Finland från annat nordiskt land inte f. n. är möjligt p. g. a. att man inte tills vidare

kunnat enas om kostnadsansvarets fördelning. Frågan är för närvarande under utredning.

Ministeriet påpekar slutligen det ökade behovet av service på eget språk för den äldre finska befolkningen bosatt i annat nordiskt land.

Finska kommunförbundet hänvisar till en rapport av den bilaterala s. k. SFINKS-arbetsgruppen om de finländska emigranternas ställning i Sveriges social- och hälsovård, bl. a. svårigheter inom social- och hälsovården som finländska medborgare kan möta då de återvänder till Finland. Arbetsgruppen betraktar som viktigt bl. a. att den tvåspråkiga sociala serviceverksamheten utvecklas för finländska åldringar i Sverige, särskilt för dem som vårdas på anstalt. Man betraktar också som viktigt att information ges till återflyttarna. Förbundet tar också upp problemet med patientförflyttningar. Mellan myndigheterna i Sverige och Finland råder inte fullt samförstånd i ärendet. Arbetsgruppen är dock ense om att det skall vara möjligt att av humanitära skäl genomföra patientförflyttningar mellan länderna då vården i det andra landet är den bästa lösningen ur den persons synvinkel som behöver vård. Enligt Finlands uppfattning förutsätter patientförflyttningspraxis en särskild reglering i form av en överenskommelse eller på annat sätt, varvid man t. ex. bör ta upp kostnadsansvar, folkbokföring m. m.

Vidare pekar förbundet på problem i samband med pensionsskyddet. Folkpensionen är bunden vid domicillandet och lagstiftningen skiljer sig i någon mån mellan Finland och Sverige. Folkpensionsbeloppet minskar normalt när man flyttar till Finland. Övriga pensionsinkomster (inkl ATP i Sverige) inverkar på folkpensionsbeloppet i Finland, medan folkpension i Sverige betalas oberoende av andra inkomster. Sålunda betraktar kommunförbundet det som viktigt att flyttningsmöjligheterna för personer vid pensionålder utredes och serviceutbudet i anslutning därtill ökas. Närmast skulle det ankomma på social- och hälsoministeriet, inrikesministeriet och justitieministeriet att i detalj utreda, vilka åtgärder som behövs för minskande av hindren för återflyttarna på lagstiftnings- och annan nivå. När service och förmåner arrangeras borde man utgå ifrån att de i Finland redan bosatta pensionärerna inte hamnar i en olikvärdig ställning med återflyttarna.

Finlands svenska kommunförbund anser att det är ett angeläget uppdrag att utreda frågan och komma med förslag till åtgärder som underlättar återflyttningen för åldringar. Frågan om kommunalbeskattningen för pensionärer som återflyttar hör till de frågor som bör få en tillfredsställande lösning liksom även frågan om det ekonomiska ansvaret för vårdkostnader.

Delegationen för pensionärsförbund i Finland finner det beklagligt att man mellan de nordiska länderna ännu inte kunnat ingå överenskommelser som inte i onödan begränsar den internordiska migrationen. Följande förslag framförs:

- Den nordiska sociala trygghetskonventionen borde revideras så, att pensionsförmånerna bibehålls oberoende av att domicillandet byts ut mot ett annat.
- I Finlands kommuner borde fås till stånd en ny attityd i förhållande till mottagandet av de finländska långtidssjuka som kommer från de övriga nordiska länderna.
- I synnerhet i Sverige borde man öka den finskspråkiga vårdpersonalen inom service för åldringar.

Akava anser att det finns skäl att försöka undanröja såväl formella som praktiska hinder, som försvårar människornas fria rörelse och flyttning mellan de enskilda nordiska länderna samt att reda ut hur detta bäst förverkligas även för pensionärernas vidkommande. Det erinras om att situationen inom åldringsvården är otillfredsställande i flera kommuner i Finland och torde knappast vara på ett avgörande sätt annorlunda i de övriga nordiska länderna. Därför torde en specialbehandling av de åldringar som flyttar till ett annat land vara svår att motivera vid fördelning av vårdplatser m. m. En överföring av pensioner mellan de Nordiska länderna har ordnats på ett relativt täckande sätt genom den nordiska sociala trygghetskonventionen, och då en ökande del av pensionerna utgöres av arbetspensioner, har också utkomstskyddet blivit bättre. Såsom det konstateras i medlemsförslaget, är många rättigheter förknippade med den på medborgarskap och mantalskrivning baserade hemvisträtten, vilket kunde ge anledning till en lindring av stadgandena därom, åtminstone i fråga om de före detta medborgare som återvänder till sitt hemland.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att medlemsförslagets allmänt hållna motivering i konkret hänseende närmast tar upp interna finländska angelägenheter, men motsätter sig inte medlemsförslaget till den del det förutsätter samnordiska åtgärder.

Norsk pensionistförbund föreslår att en arbetsgrupp tillsättes i nära kontakt med pensionärsorganisationerna i Norden för att utreda frågan och komma med förslag till de åtgärder ministerrådet skall vidta.

Socialstyrelsen i Sverige tillstyrker förslaget och delar förslagsställarnas synpunkter att samhällets tjänster bättre än idag bör beakta de äldre invandrarnas behov. I medlemsförslaget tas det upp problem som hindrar rörligheten mellan de nordiska länderna och då speciellt pensionärens återflyttning till Finland. Anskaffandet av bostad utgör idag ett stort problem för äldre som har en önskan om att få återflytta till Finland. Många finska aktiebolags stadgar förbjuder försäljning av aktier till utländska medborgare. Utländska medborgare behöver i sådana fall statsrådets tillstånd för att köpa bostadsaktier eller fast egendom. De som flyttar tillbaka kan enligt den officiella bostadspolitiken inte placeras i en särställning i förhållande till de bostadssökande som redan finns i landet, vilket ytterligare begränsar återflyttarnas möjligheter att skaffa bostad.

Om en pensionär som är svensk medborgare skulle behöva banklån i Finland för bostadsköp där, kan han eller hon inte förhandsspara i Finland utan tillstånd från Svenska Riksbanken. Och utan ett sådant förhandssparande är det svårt att få banklån i Finland.

Socialstyrelsen har på uppdrag av den Svensk-finska arbetsgruppen beträffande de finsktalande invandrarnas situation inom hälso- och socialvården i Sverige (SFINKS) genomfört en inventering av förutsättningar och hinder för äldre personer som önskar flytta mellan länderna.

Statens invandrarverk erinrar om att problemet för många pensionärer som vill återvända till hemlandet är att de dels har fått svenskt medborgarskap, dels har ingenstans att flytta. Därför är det av största vikt att länderna undanröjer alla hinder som finns i samband med flyttningen på grund av medborgarskap. Folkbokföringen som oftast ligger till grund för sjukförsäkringen är en annan viktig del som måste underlättas för att flyttningen skall möjliggöras.

Länderna bör vidare anstränga sig att anpassa alla lokala föreskrifter och praxis så att flyttningen för pensionärer skall gå så smidigt som möjligt. Invandrarverket som utfört projekt om ökad flerspråkig service och äldre invandrare fortsätter att arbeta med frågorna inom ramen för den ovan nämnda arbetsgruppen SFINKS. Verket kommer också att överlägga med socialstyrelsen om behovet av ytterligare kartläggningar och information till kommuner och landsting. Verket är berett att initiera och genomföra det utrednings- och påverkansarbete som föranleds av överläggningarna med socialstyrelsen. Bl. a. kommer behovet av att specialstudera levnadsförhållandena för äldre av olika nationaliteter att prövas. Vidare erinrar verket om att den nordiska språkkonventionen träder i kraft under våren 1987. Detta aktualiserar frågan hur offentlig verksamhet i konventionsstaterna tillgodoser äldre från andra nordiska länder, inte minst vid institutionsvistelse.

Landstingsförbundet ser positivt på förslaget och påpekar att en emigrant inför en flyttning har stort behov av uppgifter om vad ett byte av bostättningsland innebär i form av tillgång till social service, bostad och pension m. m. Då det gäller tillgång till service vill styrelsen framhålla att en allmän strävan idag är att låta äldre, sjuka och handikappade så länge som möjligt bo kvar hemma och att ge dem möjlighet att återvända till hemmet efter en tids sjukhusvistelse. Särlösningar av modell finskspråkiga servicehus bör därför undvikas. Erforderlig service får i stället anpassas till vad som gäller för samhället i övrigt.

Svenska kommunförbundet ser positivt på att mer allmänt inom Norden underlätta pensionärers möjligheter att flytta mellan länderna. Den information och tolkservice som då blir aktuell i svenska kommuner är redan i stor utsträckning utbyggd. Dessutom går utvecklingen inom socialtjänsten i Sverige, liksom inom äldreomsorgen, i riktning mot att flerspråkig personal blir allt vanligare. Kommunförbundet arbetar, förutom i den ovan-

nämnda bilaterala arbetsgruppen tillsammans med socialstyrelsen på att få fram en idéskrift om hemtjänstens utveckling med tanke på de äldre invandrarnas situation. Då antalet äldre invandrare beräknas komma att fördubblas under en fyrtioårsperiod, är det angeläget att verka för en beredskap i kommunerna på de nya krav, bl. a. på hemtjänsten, som denna utveckling kan kräva. Det finns också anledning att inom ramen för detta projektarbete beröra frågan om pensionärernas flyttningsmöjligheter inom Norden.

Pensionärernas riksorganisation (PRO) konstaterar att det fortfarande finns hinder som försvårar möjligheten att fritt välja bostadsort i Norden och föreslår en arbetsgrupp som i nära kontakt med pensionärsorganisationerna i Norden får i uppgift att utreda problemet. Förslagen från denna utredning bör utgöra underlag för de åtgärder ministerrådet skall vidta.

Sveriges pensionärsförbund (SPF) finner det angeläget att det närmare utreds vilka verkliga möjligheter som föreligger att flytta tillbaka till ursprungsbygden. Dock finner förbundet angeläget att påpeka att önskemål om återflyttning redan inom landet ofta bygger på nostalgiska förväntningar. Efter återkomst till ursprungsmiljön har det många gånger visat sig att miljön inte var den man väntat sig. Förändringstakten är många gånger mycket hög. Återflyttning har i sådana fall blivit en besvikelse.

Detta bör dock inte hindra att möjligheterna bör förbättras i fråga om återflyttning, och valfriheten bör öka att stanna kvar eller flytta tillbaka.

Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige konstaterar att dess äldre medlemmar har bristfälliga kunskaper i det svenska språket och att många behöver hjälp och vård på modersmålet. Bristen på tvåspråkig service inom kommunal och landstingskommunal åldringsvård skapar tryck för att återvända till Finland. Det är angeläget att de sverigefinska pensionärernas behov av tvåspråkig service inom hemtjänster och långvården beaktas när man planerar verksamheten och när man tillsätter tjänster. Förbundet noterar, att det finns flera hinder som försvårar pensionärernas flyttningar i Norden och hemställer om följande åtgärder för att underlätta för pensionärer:

- Pensionärer skall ges information om äldreomsorgen, regler och pensionsbestämmelser som gäller vid flyttning till ett annat nordiskt land.
- Pensionärer skall garanteras bibehållna pensionsförmåner oavsett medborgarskapet när det flyttar inom Norden.
- Undersökning om karenstider som gäller pensionärernas sociala förmåner vid flyttningar mellan de nordiska länderna. Karenstider bör avskaffas.
- Hinder för bostadsanskaffning i Finland bör avlägsnas.
- Svenska medborgares möjlighet att förvärva fast egendom i Finland borde underlättas liksom även bostadssparandet för en bostad i Finland.
- Hinder för patientöverföringar mellan Sverige och Finland skall avlägsnas. Rådande situation drabbar ensamma och isolerade finsktalande äldre i svenska institutioner.

- Förtidspensionerade skall kunna flytta inom Norden utan risk för att pensionen dras.

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS) anser att ett väl genomtänkt förslag om dubbelt medborgarskap i Norden skulle lösa en del av problemen för pensionärer och övriga. FRIS anser även att Finland borde vidta åtgärder för att bättre anpassa sig till de övriga nordiska ländernas lagstiftning när det gäller återflyttning, särskilt med tanke på de återvändande finlandssvenskarna som har mycket svårt att kommunicera med de finska myndigheterna

2.2. Remissinstanser som ställer sig mer reserverade till förslaget

Pensionsskyddscentralen i Finland anser, att det i arbetspensionssystemen inte ingår sådana flyttningsbegränsande faktorer som skulle kräva någon utredning. Arbetspension som intjänats i ett nordiskt land beviljas och utbetalas enligt den nordiska konventionen om social trygghet till de andra nordiska länderna utan begränsning. Om en pensionstagare exempelvis flyttar från Sverige till Finland eller tvärtom inverkar detta varken på den tilläggs pension pensionstagaren beviljats i Sverige eller på den arbetspension pensionstagaren beviljats i Finland.

De islandske kommuners förbund har – efter debatt i sin styrelse beslutat att icke tillstyrka förslaget.

Sosialdepartementet i Norge anser att de problemställningar som tas upp i förslaget mest verkar vara finska problem. Departementet har sig inte bekant att liknande problem skulle ha tagits upp från norsk sida. Problemen torde lämpligast kunna följas upp i det fortsatta utredningsarbetet om "nordbors rättigheter".

Riksförsäkringsverket konstaterar att medlemsförslaget inte direkt tar upp frågor om socialförsäkringen. Utformningen av reglerna inom socialförsäkringen har emellertid betydelse för flyttningsmöjligheterna. De frågor som tas upp i medlemsförslaget har inom socialförsäkringens område redan ägnats stor uppmärksamhet på nordiskt plan. Detta hindrar inte att främst olikheter i de nationella lagstiftningarna – t. ex. de skillnader som finns beträffande pensionsåldern och de olika pensionsnivåerna, i förening med den väntetid som enligt konventionen skall förflyta innan det nya bosättningslandets förmåner kan betalas ut – kan ha betydelse när pensionärer flyttar mellan de nordiska länderna.

Mellan Finland och Sverige har 1986 träffats en överenskommelse om fortsatt migrationssamarbete. På det socialpolitiska området ingår i överenskommelsen bl. a. att effekterna av trygghetskonventionens regler beträffande pensionärer bör följas. Medlemsförslagets syfte vad gäller socialförsäkringen torde fullt ut kunna tillgodoses inom ramen för det nyss nämnda samarbetet.

2.3. Remissinstanser som inte tar direkt ställning till förslaget

Socialministeriet i Danmark gör en genomgång av gällande regler i Danmark för erhållande av medborgarskap m. m. inklusive regler om kommunala hjälpinsatser med dagcentra, vårdhem och skyddade bostäder etc. förpliktelser som bara gäller gentemot respektive kommuns egna invånare. Socialhjälp som har karaktär av varaktig försörjning förutsätter dock danskt medborgarskap. Andra som tas in på danskt vårdhem måste betala full avgift, något som dock förutsätter platstillgång och en välvillig inställning hos mottagarkommunen.

Folkpensionsanstalten i Finland påpekar att enligt den nordiska konventionen om social trygghet erhåller en pensionär som flyttar från ett nordiskt land till ett annat grundpension från sitt bosättningsland. Förtjänstbaserad pension utbetalas från det land där den intjänats. En pensionär som flyttar till ett annat nordiskt land kommer även omedelbart efter flyttningen in i det nya landets sjukförsäkring. Genom konventionsbestämmelserna har man strävat till att undvika att luckor uppstår vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat. I medlemsförslaget har även berörts problem som inte hör till Folkpensionsanstaltens verksamhetsområde. Folkpensionsanstalten finner därför inte anledning till anmärkningar beträffande dem.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget. De flesta anser också att de problem som tas upp i förslaget har relevans även utöver förhållandet Finland-Sverige, även om både förslagsställarna och flera remissinstanser riktar uppmärksamheten mot bestämmelser och praxis i Finland som försvårar återflyttning för pensionärer. Det vidare arbetet med de problem som tas upp i förslaget bör enligt flera remissinstanser behandlas i anslutning till den finsk-svenska arbetsgruppen SFINKS eller i samband med revideringen av den nordiska trygghetskonventionen, då bl. a. frågor om fördelning av kostnadsansvar torde tas upp. Vidare hänvisas till att dessa frågor också skulle kunna tas upp inom det fortsatta arbetet med "Nordbors rättigheter".

Utskottet noterar, att frågeställningarna i medlemsförslaget i de flesta konkreta fallen berör återflyttning av finländska pensionärer från Sverige till Finland men att de principiella frågor som därvid aktualiseras berör de nordiska avtalen och att det är fullt möjligt att problem av samma omfattning till följd av en annorlunda ekonomisk utveckling kan uppkomma mellan andra nordiska länder. De exceptionellt stora flyttningarna under tidigare år från Finland till Sverige har sin bakgrund i omstruktureringen av den finska arbetsmarknaden i förening med den svenska arbetsmarknads behov av arbetskraft. Utvandringen från Finland till Sverige hade sin början på 50-talet och nådde sin kulmen på 60-talet och början av 70-talet, då Sveriges behov av arbetskraft främst inom industrin var som störst.

Många av de invandrare som kom till Sverige under 50- och 60-talen har nu kommit upp i pensionsåldern. En del av dessa pensionärer önskar flytta tillbaka och deras antal väntas öka.

I medlemsförslaget antas att återflyttaren i främsta rummet vill flytta tillbaka till sin tidigare hemkommun men många har inte längre en naturlig hemkommun i Finland. Ett flertal av dem har fått svenskt medborgarskap. Det finländska medborgarskapet kan man få enbart genom att flytta till Finland och genom att vara bosatt där i minst fem år. Problem orsakas bl. a. av att många rättigheter är förknippade med den på medborgarskap och mantalskrivning baserade hemvisträtten. Utskottet vill erinra om att i den reviderade överenskommelsen om nordisk arbetsmarknad 1982 som ersatte den tidigare från 1954 konstateras att det är en grundläggande rättighet för medborgare i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i ett annat nordiskt land samt att detta skall kunna ske under ekonomiskt och socialt tryggnade förhållanden. 1982 tillkom även en reviderad nordisk konvention om social trygghet. En grundtanke i denna är att de nordiska medborgare som arbetar eller vistas i ett annat nordiskt land än sitt eget skall ges samma sociala trygghet som det landets medborgare.

Utskottet noterar mot bakgrund av inkomna remissyttranden att trots de ambitioner som kommer till uttryck i dessa överenskommelser finns det fortfarande, bland annat för pensionärer, en del begränsningar och hinder för bosättning i annat nordiskt land som beror på medborgarskapet. Det kan gälla bostads-, pensions- och informationsfrågor m. m.

Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att Finlands och Sveriges regeringar 1979 tillsatt en arbetsgrupp rörande de finska invandarnas situation inom den svenska hälso- och sjukvården samt socialtjänsten (SFINKS). Som ett led i dess arbete anordnas våren 1987 i Haparanda ett arbetsmöte kring temat "Flyttning – icke flyttning, problem och hinder för äldre finska pensionärer i Sverige" i syfte att närmare inventera problemen och möjliga vägar att lösa dem. Arbetsgruppen har hittills undersökt och understrukit behovet av tvåspråkig service inom social- och hälsovården, inklusive utbildning av tvåspråkig personal.

Utskottet har noterat de problem som följer av att folkpensionen är bunden vid domicillandet. Folkpensionslagstiftningen skiljer sig mellan Finland och Sverige, så att folkpensionsbeloppet normalt minskar när man flyttar till Finland. Övriga pensionsinkomster (inkl ATP i Sverige) inverkar på folkpensionsbeloppet i Finland men inte i Sverige. Några remissinstanser föreslår mot bakgrund härav att den nordiska sociala trygghetskonventionen borde revideras så, att pensionsförmånerna bibehålls oberoende av att domicillandet byts ut mot ett annat. Utskottet anser att denna fråga är betydelsefull och bör utredas.

Bland de problem som SFINKS-arbetsgruppen tagit upp som berör många äldre är patientöverföringar. Mellan myndigheterna i Sverige och Finland råder olika uppfattningar om kostnadsfördelningen men man är i

arbetsgruppen ense om att det skall vara möjligt att av humanitära skäl genomföra patientflyttningar mellan länderna då vården i det andra landet är den bästa lösningen för den person som behöver vård. Patientflyttningspraxisen kan eventuellt kräva en särskild reglering i form av en överenskommelse eller på något annat sätt. Utskottet anser att denna fråga bör tas upp i en översyn av trygghetsöverenskommelsen.

Utskottet har vid olika tillfällen framhållit att trygghetskonventioner av den typ som finns i Norden ofta sluts för att komma till rätta med svårigheter som kan vara inbyggda i själva regelsystemet och som särskilt kan drabba personer som flyttar från ett land till ett annat. En flyttning mellan de nordiska länderna skall kunna ske under på förhand kända villkor samt under socialt och ekonomiskt tryggade förhållanden. Det arbete som utföres mot bakgrund av dessa önskemål borde sålunda syfta till att fylla de nordiska avtalen med ett reellt innehåll som blir till gagn för människorna i Norden. Detta måste på sikt, förutom information om de rättigheter som följer av avtalen, innebära modifikationer och anpassningar av nationella bestämmelser på ett stort antal områden. De nordiska medborgarna har rätt att ställa krav på att resultaten av det nordiska utredningsarbetet kommer till praktisk användning även på nationellt plan. Detta har bl. a. varit utskottets linje i samband med det utredningsarbete som lett till "Nordbors rättigheter i Norden" (NU 1985: 6), en kartläggning av vilka rättigheter som tillkommer nordiska medborgare vid bosättning eller vistelse i annat nordiskt land.

Utskottet uttalade i yttrandet över ministerrådsberättelsen (C 1) 1986, att arbetet med utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" borde föras vidare med sikte på att göra uppgifterna mer heltäckande och jämförbara, t. ex. vad gällde de sociala rättigheterna. Vid utskottets överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna i november 1986 i Helsingør konstaterades att samarbetsministrarna beslutat om uppföljning av utredningen om nordbors rättigheter i form av dels en enkel publikation som utarbetas i enlighet med Nordiska rådets önskemål, och dels nationella kartläggningar över områden där det är angeläget att ändra lagstiftning och regler som hindrar nordbors rörlighet. Vidare skulle ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor ta upp *rekommendation nr 10/1986* om nordbors rättigheter.

Utskottet anser att frågan om pensionärernas flyttningmöjligheter med alla de delproblem som ingår däri har en naturlig plats i det vidare arbetet med "Nordbors rättigheter".

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttningsmöjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsförslag om ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden

(Väckt av Marjatta Väänänen samt Esko Aho, Lilli Gyldenkilde, Ilkka Kanerva, Arvo Kemppainen, Hannu Kemppainen, Paavo Lipponen, Seppo Pelttari och Pétur Sigurðsson)

Flyttningsrörelsen i de nordiska länderna har varit mycket livlig under de senaste årtiondena. Som följd av detta bor i Danmark 22 500 medborgare från andra nordiska länder, i Finland 6 000, i Island 1 500, i Norge 30 000 och i Sverige 206 000. I tillägg till dessa bor i samtliga nordiska länder minst ett motsvarande antal nordbor som bytt medborgarskap. Huvuddelen av den nordiska flyttningsrörelsen har utgjorts av finländares flyttningar mellan Finland och Sverige.

I den internordiska flyttningsrörelsen har huvuduppmärksamhet fästs vid bevakandet av de ungas och befolkningens på arbetsmarknaden intressen. Andelen pensionärer har dock börjat öka avsevärt. Exempelvis bland den i Sverige bosatta finländska befolkningen har denna andel kraftigt ökat från mitten av 1980-talet. Antalet personer som blir pensionerade har årligen tredubblats. I Sverige levde år 1980 sammanlagt 19 000 i Finland födda personer som fyllt 65 år. Detta antal antas år 2000 uppgå till 49 000 personer. Läggs till detta antal de finländare i pensionsålder som är födda i Sverige, kommer antalet pensionärer att öka avsevärt under de närmaste decennierna.

Tillsvidare har man inte fullständigt utrett, i vilken utsträckning de finländare som i Sverige når pensionsåldern är villiga att återvända till Finland. Utredningen "Äldre finländska invandrare i Sverige (Socialstyrelsen 1986: 5), som gjorts av professor Elina Haavio-Mannila, ger dock beslutsfattarna goda vinkar. Utredningen visar att sådana finländare som nått pensionsåldern och som flyttat till Sverige med sina barn vid en relativt hög ålder ofta upplever sin tillvaro som mycket problematisk, mer problematisk än de finländare som flyttat till Sverige vid yngre år under 1940- och 1950-talen. Den sistnämnda gruppen har svaga sociala kontakter med Finland, och de som tillhör denna grupp tänker inte flytta till Finland.

Till den förstnämnda gruppen däremot hör ett stort antal personer som överväger att flytta till Finland. Bland dem som professor Haavio-Mannila intervjuat uppgav 20 % vara villiga att återflytta till Finland.

Flyttning innebär dock alltid påfrestningar av olika slag och medför nya

anpassningssvårigheter i ett livsskede där resurserna är mera begränsade än tidigare. Pensionärernas benägenhet att flytta förekommer dock inte uteslutande i riktningen Sverige–Finland. Statistiken visar att allt fler personer som i Finland nått pensionsåldern flyttar till sina barn i Sverige. Antalet sådana flyttare har under senare tid varit omkring 100 per år. Denna företeelse bör dock beaktas i allt planeringsarbete rörande åldringar.

Utredningar beträffande emigranter vid hög ålder, vilka under senare tid gjorts i Sverige, visar att de tjänster som samhället erbjuder bör bättre än nu beakta emigranternas behov. Flera behöver tolkningshjälp då de står i kontakt med myndigheter och vårdpersonal. Haavio-Mannilas utredning visar att 30% av i Sverige bosatta finländare vid hög ålder ville bo i ett finskspråkigt servicehus för åldringar.

Då man undersökt flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige har man lagt märke till att man borde göra en täckande utredning om åldringars flyttningsbehov på medellång sikt. Undersökningar om flyttning visar att den som flyttar tillbaka vill i första hand återvända till sin tidigare hemkommun eller det område som han flyttade bort ifrån. Ett problem är dock att huvuddelen av i Sverige bosatta finländska åldringar inte längre har en naturlig hemkommun i Finland.

Man har också lagt märke till ett stort antal hinder för pensionärens återflyttning. Exempelvis i Finland förutsätter bostadsaktiebolagens stadganden i allmänhet att aktieägare skall ha finskt medborgarskap. Finskt medborgarskap kan man erhålla enbart genom att flytta till Finland och vara bosatt här i minst 5 år. Härigenom försvårar Finland inte bara sina tidigare medborgares och deras barns återflyttning till Finland utan även andra nordbors eventuella ankomst till Finland för att tillbringa pensionsåren där. Detta krav är inte förenligt med Finlands nordiska målsättningar.

Ovan har uppmärksamhet fästs vid den situation som pensionärer inom den största nordiska emigrantgruppen har. Samma frågor är typiska för motsvarande grupper även i de andra nordiska länderna.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttningsmöjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.

Helsingfors, København och Reykjavik den 22 juli 1986

Marjatta Väänänen (K)

Esko Aho (K)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Ilkka Kanerva (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Hannu Kempainen (K)

Paavo Lipponen (Sdp)

Seppo Pelttari (K)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om nordiskt samarbete i kommunsektorn

(Medlemsförslaget väckt av Marjatta Väänänen m. fl., se s. 923)

Remissyttranden, se supplement)

Til Juridisk Udvalg er henvist medlemsforslag A 769/j om nordisk samarbejde i kommunesektoren. Udvalget har behandlet forslaget på møder den 29. januar 1987 i Stockholm og den 22. februar 1987 i Helsingfors.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat den 27. juni 1986.

I forslaget anbefales det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at 1) nationale ministre med ansvar for det kommunale område træder sammen i ministerrådet og 2) nationale kommunale myndigheder får mulighed for at deltage i det officielle nordiske samarbejde som observatører og sagkyndige i forskellige nationale og nordiske tjenestemandskomiteer.

Forslagsstillerne henviser bl. a. til, at der hele tiden træffes beslutninger såvel på nationalt som nordisk niveau, som skal gennemføres og hovedsagelig finansieres af kommuner og amtskommuner (län). Dette har, anføres det, i praksis ført til, at en stor del af de gode forslag, som øger de nordiske medborgeres velstand ikke kan realiseres hverken på nordisk eller bilateralt plan.

Optagelse af de kommunale myndigheder i nationale tjenestemandskomiteer som observatører og eksperter i det social-, regional- og trafikpolitiske samarbejde ville være velegnet til at bidrage til en løsning af flere problemer og øge de nordiske medborgeres velstand samt det resultatrige samarbejde på kommuneplanet, mener forslagsstillerne.

2. Remissudtalelser

Der er indkommet remissudtalelser fra følgende:

Danmark

Indenrigsministeriet
Kommunernes Landsforening
Amtsrådsforeningen i Danmark

Dansk Kommunal Arbejderforbund
Frederiksberg kommune

Finland

Inrikesministeriet
Finlands stadsförbund, Finska kommunförbundet og Finlands Svenska kommunförbund
Kommunala avtalsdelegationens byrå
Kommunala arbetarnas og tjänsteinnehavarnas förbund KAT rf
Ålands landskapsstyrelse

Island

Socialministeriet
De islandske kommuners forbund

Norge

Norske Kommuners Sentralforbund
Norsk Kommuneforbund

Sverige

Svenska Kommunförbundet
Landstingsförbundet
Svenska Kommunalarbetareförbundet
Sveriges Kommunaltjänstemannaförbund
Centralorganisationen SACO/SR

2.1 Remissinstanser, der støtter forslaget, eller dele deraf

Danmark

Kommunernes Landsforbund støtter forslaget og tilslutter sig de i medlemsforslaget anførte synspunkter. Landsforbundet giver i øvrigt en kort redegørelse for det veludbyggede, uformelle samarbejde på nordisk kommunalt plan, der allerede eksisterer i dag, herunder det internationale samarbejde.

Amtsrådsforeningen i Danmark oplyser, at der mellem de kommunale organisationer længe har eksisteret et veludbygget uformelt samarbejde på nordisk kommunalt plan. I forlængelse heraf støtter Amtsrådsforeningen, at det nordiske samarbejde ved kommunale spørgsmål yderligere udbygges.

Dansk Kommunal Arbejderforbund finder det positivt, om den kommunale sektor opprioriteres i det nordiske samarbejde, hvorfor forbundet tilslutter sig medlemsforslagets intentioner.

Frederiksberg kommune stiller sig positiv til forslaget med den begrundelse, der er anført i medlemsforslaget.

Finland

Finlands stadsförbund, Finska kommunförbundet og Finlands Svenska Kommunförbund støtter forslaget om, at de nationale, kommunale myndigheder får mulighed for at deltage i det officielle nordiske samarbejde som observatører og sagkyndige medlemmer i forskellige nationale og nordiske tjenestemandskomiteer.

Kommunernes centralorganisationer tager derimod ikke stilling til den del af forslaget, i hvilket det foreslås, at de nationale ministre med ansvar for det kommunale område skal samles i et ministerråd, da dette spørgsmål nærmest må vedrøre statsforvaltningen.

Kommunala avtalsdelegationens byrå er positiv over for en udvikling af det nordiske samarbejde i kommunesektoren og anser det for meget vigtigt at kunne deltage som observatør eller sagkyndig i alle tjenestemandskomiteer, hvor man behandler sager, som vedrører det kommunale arbejdsmarked eller ansættelsesforhold for kommunalt personale.

Kommunala arbetarnas og Tjänsteinnehavarnas Förbund forholder sig positiv til udvikling af nordisk samarbejde inden for kommunesektoren.

Ålands landskapsstyrelse mener, at det vil være af interesse for Ålands repræsentant i Nordisk Ministerråd at deltage, da Åland har egen lovgivningsbeføjelse på dette område. Af samme grund vil det være af interesse for ålandske kommunale myndigheder at deltage i forskellige nationale og nordiske tjenestemandskomiteer.

Island

Socialministeriet støtter forslaget med den motivering, der angives i forslaget. Der tages imidlertid forbehold over for øgede omkostninger, der kan blive følgen, hvis forslaget vedtages i Nordisk Råd.

De islandske kommuners forbund anbefaler, at forslaget vedtages i Nordisk Råd.

Norge

Norske Kommuners Sentralforbund giver sin tilslutning til medlemsforslaget.

Norsk Kommuneforbund anbefaler forslaget og ser det som meget positivt, at Nordisk Råd har taget spørgsmålet om samarbejde i kommunesektoren op. Der er efter kommuneforbundets opfattelse en række fælles problemstillinger på kommuneniveau i de nordiske lande som gennem et sådant samarbejde kunne løses bedre ved at udnytte hinandens ideer og erfaringer.

Sverige

Svenska Kommunförbundet udtaler sig kun om den del af forslaget, som indebærer, at nationale kommunale myndigheder gives mulighed for at deltage i det officielle nordiske samarbejde.

Forbundet stiller sig positiv til forslaget, men mener dog at formerne for og omfanget af en medvirken i forskellige organer bør overvejes nærmere, ligesom også inden for hvilke områder en sådan medvirken bør ske.

Landstingsförbundet udtaler sig også kun om de kommunale myndigheders deltagelse i det nordiske samarbejde. Forbundet er positiv over for dette forslag, men mener, at det bør overvejes at give samarbejdet en fastere form end den, medlemsforslaget indebærer. Forbundet fremfører derfor en tanke om at nedsætte en arbejdsgruppe, der får til opgave at belyse behovet for samarbejde i Nordisk Råds regi inden for socialpolitik, regionalpolitik, trafikpolitik og det kommunale demokrati samt foreslår former for et fastere og mere langsigtet samarbejde mellem de nordiske kommunale myndigheder. Forbilledet for dette kan hentes fra andet internationalt samarbejde.

Svenska kommunalarbetsförbundet anbefaler forslaget om at nationale ministre med ansvar for det kommunale område træder sammen i Nordisk Ministerråd.

Med hensyn til forslaget om, at nationale kommunale myndigheder får mulighed for at deltage i det officielle nordiske samarbejde mener forbundet, at det nuværende system fungerer tilfredsstillende. De kommunale myndigheder bør også fortsat kaldes ind, når der skal behandles relevante spørgsmål.

Centralorganisationen SACO/SR har ikke noget at erindre imod forslagets materielle indhold.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund støtter det første punkt i medlemsforslaget, nemlig at nationale ministre med ansvar for det kommunale område træder sammen i et ministerråd, medens de mener, at spørgsmålet om kommunale sagkyndiges deltagelse i forskellige komiteer bør afgøres fra tilfælde til tilfælde.

2.2 Remissinstanser, som er tvivlende over for forslaget

Danmark

Indenrigsministeriet oplyser, at der siden 1981 har været afholdt regelmæssige møder mellem de nordiske kommuneministre, hvor emner af fælles interesse på det kommunale område er blevet behandlet. Den eksisterende samarbejdsform anser ministeriet for et hensigtsmæssigt redskab til behandling af fælles anliggender på det kommunale område, og man mener derfor ikke, der er noget aktuelt behov for at ændre samarbejdsformen.

Kommunale repræsentanter inddrages allerede i betydeligt omfang som observatører og sagkyndige i det nordiske samarbejde. Bl. a. oplyses det, at både socialministeriet og indenrigsministeriet har udpeget kommunale sagkyndige som danske repræsentanter i flere projekter og institutioner. Der er ikke behov for at formalisere dette samarbejde yderligere.

Finland

Inrikesministeriet oplyser bl. a., at de nordiske ministre med ansvar for kommunale spørgsmål er blevet enige om også i fremtiden at mødes regelmæssigt for at diskutere under frie former. Om forslaget mener ministeriet på den ene side, at hvis kommuneministrene træder sammen i et ministerråd, ville man opnå praktiske fordele med hensyn til arrangementerne i forbindelse med møderne og i spørgsmål om virksomhedens kontinuitet. Ministeriet mener på den anden side, at det faktum, at spørgsmålene, som skal behandles, er så omfattende, taler for, at de nuværende frie mødeformer skal fortsætte.

Da medlemsforslaget berører alle de nordiske lande og forudsætter enstemmighed for at blive vedtaget, finder ministeriet det nødvendigt at spørgsmålet behandles på et møde som holdes i løbet af 1987 mellem de nordiske kommuneministre.

3. Juridisk Udvalg

Udvalget har noteret sig, at der allerede mellem de kommunale organisationer findes et veludbygget uformelt nordisk samarbejde på nordisk kommunalt plan, at de nordiske ministre med ansvar for kommunale spørgsmål siden 1981 har mødtes regelmæssigt for at drøfte emner af fælles interesse på det kommunale område, og at kommunale repræsentanter allerede inddrages i betydeligt omfang som observatører og sagkyndige i det eksisterende samarbejde omkring nordiske projekter og institutioner.

Ifølge det oplyste fungerer det eksisterende nordiske samarbejde på dette område udmærket, hvorfor Juridisk Udvalg ikke finder, der er nogen begrundelse for at ændre på dette.

Juridisk Udvalg ville i øvrigt finde det betænkeligt, hvis den kreds, der nu mødes til Nordisk Råds årlige sessioner, skulle udvides med et større antal personer, som medlemsforslaget ville indebære.

Udvalget vil ligeledes gøre opmærksom på, at begrebet "observatør" ikke eksisterer i Helsingforsaftalen (samarbejdsoverenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige), hvilket betyder, at en gennemførelse af medlemsforslaget ville indebære, at Helsingforsaftalen skulle ændres.

Endelig vil Juridisk Udvalg finde det formålstjenligt, hvis medlemsforslag af denne art blev ledsaget af oplysninger om de økonomiske og praktiske konsekvenser af forslagets gennemførelse.

På denne baggrund kan Juridisk Udvalg ikke støtte medlemsforslaget og skal derfor indstille,

at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslag A 769/j om nordisk samarbejde i kommunesektoren.

Helsingfors, den 23. februar 1987

Flemming Hansen (KF)

Inga Lantz (vpk)

Hans Pettersson (s)

Asbjørn Sjøthun (A)

Bernhardt Tastesen (S)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Jens Steffensen (KrF)

Friðjón Þórðarson (Sj.)

Medlemsförslag om nordiskt samarbete i kommunsektorn

(Väckt av Marjatta Väänänen samt Esko Aho, Ylva Annerstedt, Lilli Gyldenkilde, Ilkka Kanerva, Arvo Kempainen, Hannu Kempainen, Paavo Lipponen och Seppo Peltari)

Ett avtal om det officiella nordiska samarbetet undertecknades år 1962. Avtalet har sedermera reviderats i flera omgångar. I dag täcker det officiella nordiska samarbetet i princip alla politiska områden, med undantag för utrikes- och säkerhetspolitiken.

Samarbetet mellan de nordiska länderna koordineras centraliserat av ministerrådet i olika sammansättningar. Ur det nordiska samarbetets synvinkel kan dock en brist anses vara att de enskilda nordiska ländernas ministrar med ansvar för kommunärenden inte alls sammanträder i ministerrådet. Länderna fattar emellertid hela tiden sådana beslut såväl på nationell som nordisk nivå som skall genomföras och huvudsakligen finansieras av kommuner eller län. Detta har i praktiken lett till att en stor del av de goda förslag som ökar de nordiska medborgarnas välbefinnande inte kan realiseras vare sig på nordiskt eller bilateralt plan.

Social- och hälsovårdsområdet är en av de centralaste sektorerna inom nordiskt samarbete. I det nordiska samarbetet saknas emellertid det plan som svarar för utförandet och genomförandet, nämligen kommunerna, eftersom dessa inte är representerade i ministerrådets organ. Då ministerrådet är ett samsamarbetsorgan mellan de enskilda nordiska ländernas regeringar, har länderna inte ansett det vara nödvändigt att uppta de kommunala myndigheterna i samarbetet på ministerrådsnivån som en separat samsamarbetssektor.

Upptagandet av de kommunala myndigheterna i nationella tjänstemannakommittéer som observatörer och experter i det social-, regional- och trafikpolitiska samarbetet skulle vara ägnat att bidra till en lösning av flera problem och öka de nordiska medborgarnas välbefinnande samt det resultatrika samarbetet på kommunplanet.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- 1) nationella ministrar med ansvar för kommunärenden sammanträder i ministerrådet

2) nationella kommunala myndigheter ges möjlighet att delta i det officiella nordiska samarbetet som observatörer och sakkunniga i olika nationella och nordiska tjänstemannakommittéer.

Helsingfors, Stockholm och København den 27 juni 1986

Marjatta Väänänen (K)

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Ilkka Kanerva (Kok)

Arvo Kempainen (Skdl)

Hannu Kempainen (K)

Paavo Lipponen (Sdp)

Seppo Pelttari (K)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om polarforskning och om samarbetet under Antarktis-traktat-systemet

(Medlemsförslaget väckt av Dorte Bennedsen m. fl., se s. 935

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om polarforskning, och om samarbetet under Antarktis-traktatssystemet. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 29 september 1986 och den 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att förslag utarbetas angående möjligheterna att konkretisera de generella nordiska miljö- och resursfrågorna i relation till Antarktis-traktat-systemet. Det föreslås att särskild hänsyn tas till den globala miljöns betydelse, till arktiska erfarenheter, och till nordiskt samarbete och konsultationer. Vidare föreslås att man beaktar möjligheten att bättre utnyttja kunskaper, åtgärder och ekonomi i de nordiska länderna genom att upprätta ett nordiskt polarinstitut/sekretariat.

I motiveringarna till förslaget hänvisas till den stora betydelse de polara områdena Arktis och Antarktis har för forskningen med hänsyn till deras säregna karaktär, och på grund av deras betydelse för det globala klimatet och för miljön. Vidare konstateras att de nordiska länderna alla på ett eller annat sätt har beröring med Arktis och att de har en lång tradition inom polarforskningen.

I medlemsförslaget hänvisas även till att forskningen när det gäller Antarktis vid sidan av den vetenskapliga betydelsen, har en betydelse i markeringen av fysisk närvaro. I förslaget hänvisas till en nordisk konferens i Ny Ålesund 1984 där ett antal frågor togs upp, som kan motivera ekonomiskt stöd till polarforskning.

I förslaget konstateras att alla nordiska länder utom Island har anslutit sig till Antarktis-traktaten från 1959. De nordiska ländernas intresse för polarforskning och ett närmare samarbete på området har även kommit till uttryck i Nordiska ministerrådets handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Ministerrådet har uppmanat polarforskningsinstitutionen i de nordiska länderna att vidareutveckla sitt samarbete.

Av förslaget framgår att de nordiska länderna i anslutning till Antarktiskförhandlingar håller gemensamma förberedande möten. Förslagsställarna anser att dessa förberedande möten bör stärkas mot bakgrund av ministerrådets handlingsplan. Vidare anser man att det existerande samarbetet mellan nordiska polarforskare kan byggas ut. Då det på europeiskt plan har varit tal om att stärka den europeiska polarforskningen kan ett nordiskt polarinstitut eller sekretariat på ett logiskt sätt inpassas i ett sådant program. Genom en koordinering av de nordiska forsknings- och miljöaktiviteterna på det polara området kunde Norden bli en stark samarbetspartner inom ramen för ett europeiskt nätverk, och därmed också bidra till den globala polarforskningen och till miljöskyddet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska rådets social- och miljöutskott

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)

Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning

Danmark

Ministeriet for Grønland

Grønlands hjemmestyre

Finland

Utrikesministeriet

Undervisningsministeriet

Finlands Akademi

Helsingfors universitet

Uleåborgs universitet

Norge

Utenriksdepartementet

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Miljøverndepartementet

Justis- og politidepartementet

Norsk polarinstitut

Sverige

Statens naturvårdsverk

Kungliga vetenskapsakademien

Naturvetenskapliga forskningsrådet

Universitets- och högskoleämbetet
Polarforskningssekreteriatet

Remissorganen uttalar stöd för ökade nordiska insatser och en förbättrad koordinering av det nordiska samarbetet inom polarforskningen. Vidare framförs uppfattningen att samarbetet inte bör begränsas enbart till Antarktis, utan avse såväl Arktis som Antarktis. Det hänvisas även till att anslag i den ekonomiska handlingsplanen har avsatts för gemensamma polarforskningsprojekt. I de uttalanden som närmare tar upp samarbetets organisation förordas att ett nordiskt koordinerande organ i någon form etableras. Ett gemensamt nordiskt polarinstitut får inte stöd av remissinstanserna. Norge och Sverige har egna forskningsinstitut och Danmark avser etablera ett polarforskningsinstitut under 1987. Frågan om ett arktiskt centrum utreds även i Finland.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska rådets social- och miljöutskott tillstyrker medlemsförslaget. Utskottet hälsar med tillfredsställelse en ökad nordisk medverkan i utforskning och förvaltning av Antarktis naturresurser. Ett bidrag grundat på den nordiska värderingen av miljön kontra ensidiga exploateringshänsyn torde enligt utskottet vara av värde i sammanhanget. Utskottet hänvisar i sitt yttrande till en rekommendation på utskottets dagordning, som gäller bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen (*rek nr 23/1983*), och till två rekommendationer om skydd av ozonskiktet som har behandlats av utskottet. Utskottet noterar särskilt att förslagsställarna nämner polarområdenas betydelse för det globala klimatet och för miljön.

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) anser att en samordning av de nordiska ländernas planering inom polarforskningen är en nödvändig förutsättning för effektiva insatser. Med hänvisning till det samarbete som har inletts på området i anslutning till arbetet med den ekonomiska handlingsplanen finns det enligt NOS-N knappast ett omedelbart behov av att upprätta ett nytt nordiskt polarforskningsinstitut eller sekretariat. De frågor som berörs i medlemsförslaget bör enligt NOS-N kunna beaktas i det nordiska samarbete som håller på att byggas ut inom ramen för handlingsplanen. Bl. a. konstateras att Nordiska ministerrådet har fattat beslut om att igångsätta nordiska samarbetsprojekt med direkt koppling till de frågor som framförs i medlemsförslaget. NOS-N hänvisar även till yttranden från de nationella forskningsråden i Finland, Norge och Sverige. I yttrandena från Statens naturvetenskapliga kommission i Finland och Norges almenvitenskapelige forskningsråd föreslås bl. a., i stället för ett nordiskt polarinstitut, någon lättare form av samarbetsorganisation t. ex. en gemensam kommitté för polarforskning.

Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning anser att problemen inom de polara områdena är komplicerade och omfattande, att behovet är stort och varierande samt att de nordiska ländernas intressen är likartade. Verksamheten på området kan därför bäst koordineras genom insatser på nordiskt plan. Samarbetskommittén stöder förslaget om ökat samarbete inom arktiska och antarktiska frågor. Samarbetet kan bäst utformas inom ramen för existerande organisationer samt genom att stöda bestämda projekt. Samarbetskommittén anser inte att ett nordiskt polarinstitut eller sekretariat är behövligt.

2.2 *Danska remissyttranden*

Ministeriet for Grønland meddelar att frågan har förelagts Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland, och att ministeriet ansluter sig till de synpunkter som anförs i uttalandet från kommissionen. Av uttalandet framgår att kommissionen förordar de flesta punkter i medlemsförslaget. Man fäster dock uppmärksamhet vid att ett danskt polarinstitut förväntas bli upprättat under 1987. Ett gemensamt nordiskt polarforskningsinstitut anses vara resurskrävande och institutet skulle inte främja det nordiska samarbetet i förhållande till kostnaderna. I yttrandet hänvisas till de goda kontakterna mellan det norska polarforskningsinstitutet, det svenska polarforskningssekretariatet och den danska vetenskapliga kommissionens sekretariat. Vidare redogörs för de nordiska ländernas deltagande i arbetet inom internationella samarbetsorganisationer på området. Vid genomförandet av tvärvetenskapliga samarbetsprojekt anses behov av sekretariatsbistånd och koordinering föreligga. I sådana fall anser man dock att ad hoc-samarbetsorgan är att föredra. I yttrandet förutsätts att det föreslagna samarbetet etableras för såväl Arktis som Antarktis. Man anser att Arktis av många orsaker bör komma främst i ett nordiskt polarforsknings-samarbete. Till yttrandet har bilagts ett uttalande från Havretssekretariatet vid utrikesministeriet, av vilket framgår att danska polarforskare inte har resurser för att aktivt gå in i ett samarbete under Antarktis-traktatsystemet, då man genom en prioritering av uppgifterna har koncentrerat polarforskningen till de arktiska områdena (Grönland).

Grønlands hjemmestyre framhåller genom Kultur- og Undervisningsdirektoratet att respekten för de arktiska folken och deras önskemål och krav när det gäller forskning, miljöskydd och utveckling bör utgöra grunden för ett ökat samarbete inom polarforskningen. I yttrandet tas inte ställning till samarbetet beträffande Antarktis. Det nordiska samarbetet på polarforskningens område föreslås utformat i form av en gemensam databas med information om forskning samt gemensamma nordiska anslag för polaraktiviteter inom forskning, utveckling av naturresurser, miljöskydd, och för att belysa mänskliga och samhällseliga aspekter i kulturutvecklingen. I yttrandet poängteras även att medlemsförslaget inte får uppfattas så att de arktiska områdena skall förbli i ett naturligt tillstånd endast till gagn

för den övriga förorenade världen. Upprättandet av reservat bör vara en fråga som de arktiska folken avgör. Vidare understryks att ett ökat polar-samarbete som ett mål bör ha en fortsatt uppbyggnad av stödet till de arktiska folkens egna institutioner. Man anser det inte vara önskvärt med ett stort gemensamt polarforskningssekretariat, om det placeras i ett av de skandinaviska länderna. I yttrandet från hjemmestyret (sekretariatets tredje kontor) uttalas att det vore värdefullt att etablera ett gemensamt nordiskt organ för att koordinera ländernas insatser inom den arktiska forskningen. Ett sådant organ bör placeras i Grönland.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Utrikesministeriet meddelar att Finland efter det att landet anslutit sig till Antarktis-fördraget har deltagit som observatör tillsammans med den svenska och den danska delegationen i de konsultativa parternas möte, som hålls vartannat år, samt i möten där utnyttjandet av Antarktis' mineralresurser behandlas. Utrikesministeriet hänvisar till ett memorandum av en arbetsgrupp tillsatt av handels- och industriministeriet, och i vilket konstateras att Norge har visat sin principiella beredvillighet till ett forskningssamarbete, och att Sverige tillsammans med Finland är intresserade av att sända en gemensam expedition till Antarktis. Ministeriet konstaterar att Finlands strävan att koncentrera det nordiska samarbetet inom polarforskningen och under Antarktis-traktat-systemet är likartade med de i medlemsinitiativet framförda idéerna. Grundandet av ett särskilt nordiskt polarinstitut anses dock inte vara ändamålsenligt, i alla fall i detta skede. Det redan påbörjade samarbetet mellan de nordiska länderna bör däremot fortsättas och vidareutvecklas såväl inom Antarktis-fördragets ram som i form av en kartläggning av samarbetsmöjligheterna inom de nordliga polarområdena.

Undervisningsministeriet meddelar i sitt yttrande att en arbetsgrupp i Finland under hösten 1986 har utrett frågor i anslutning till Finlands verksamhet under Antarktis-fördraget. Den forskning som bedrivs på Antarktis utgör en viktig komplettering till den verksamhet som pågår beträffande de kalla områdena. Den anslutar sig till den klimatologiska forskningen samt forskningen kring glaciära konsekvenser, havsmiljön och mineralresurser. Arbetsgruppen konstaterade att det inte i Finland är ändamålsenligt att inrätta en separat institution för forskning på området. Samtidigt föreslog arbetsgruppen att en Antarktiskommitté tillsätts under handels- och industriministeriet för att koordinera Antarktis-verksamheten. I yttrandet från ministeriet konstateras att det i detta skede skulle vara för tidigt att inrätta ett permanent nordiskt institut. Ställning till denna fråga borde tas senare. För närvarande kunde samarbetet utökas bl. a. i form av seminarier, forskningsprojekt, expeditioner och en gemensam forskningsstation. I yttrandet framhåller man även betydelsen av den arktiska forskningen. Undervisningsministeriet har tillsatt en arbetsgrupp

för att förbereda förslag angående inrättandet av ett arktiskt centrum i Rovaniemi. Syftet med detta centrum skulle vara att stöda insatser inom vetenskap och kultur i fråga om de arktiska områdena.

Finlands akademi konstaterar att ett nordiskt samarbete har inletts beträffande Antarktis, och att man även i Finland ökar sina satsningar på Antarktis-verksamheten. Med hänsyn till att verksamheten i Finland är i ett inledande skede anser akademien det vara för tidigt att på nordiskt plan inrätta ett permanent institut eller sekretariat som stöd för verksamheten. Däremot stöder Finlands akademi det nordiska samarbetet mellan forskare och ett ökat samarbete mellan myndigheter med utnyttjande av de befintliga organisationerna. Enligt Finlands akademi borde man speciellt understöda de universitet och forskningsanstalter i de nordliga områdena i Norden, som bedriver polarforskning.

Helsingfors universitet meddelar att universitetet omfattar de yttranden som har avgivits av den matematisk-naturvetenskapliga sektionen och av den agro-forstvetenskapliga fakulteten vid universitetet. Matematisk-naturvetenskapliga sektionen anser de motiveringar som framförs i medlemsförslaget angående ökat nordiskt samarbete på området vara riktiga. Ett ställningstagande till frågan om koordineringen av samarbetet kräver dock en kartläggning av resurser och samarbete inom de enskilda sektorererna. Agro-forstvetenskapliga fakulteten framhåller att Finlands resurser för polarforskning är begränsade och att det vore förnuftigt att sammanföra hela polarforskningen i Norden till ett gemensamt polarforskningsinstitut. I yttrandet hänvisas bl. a. till att polartrakterna utgör ett område som lämpar sig för forskning av långväga föroreningar.

Uleåborgs universitet understöder tanken på nordiskt samarbete vid utvecklandet av polarforskningen. Då man överväger att inrätta ett gemensamt polarforskningsinstitut bör enheter i anslutning till de nordliga universiteten prioriteras. Inrättandet av ett polarforskningsinstitut skulle underlätta forskningssamarbetet. Universitetet understöder en ökning av samarbetet på alla områden inom polarforskningen.

2.4 Norska remissyttranden

Utenriksdepartementet finner medlemsförslaget intressant och betonar att de nordiska länderna genom ett samordnat uppträdande kunde öka sitt inflytande inom de samarbetsområden som berörs i medlemsförslaget. Ett nordiskt samarbete bör omfatta både Arktis och Antarktis. En bedömning bör göras av hur de aktuella forskningsuppgifterna bäst kan lösas, och på vilket område ett starkare nordiskt engagemang kan ge bästa möjliga utnyttjande av de resurser som står till förfogande. Ett konkret samarbete i Arktis är lättare att få till stånd och ett sådant samarbete skulle ge en god grund för ett samarbete också i Antarktis. Departementet tvivlar på det ändamålsenliga i att upprätta ett gemensamt polarforskningsinstitut. Man antar att det vore riktigare att i nuvarande skede anmoda ministerrådet att

utreda frågan om ett närmare nordiskt samarbete inom polarforskningen, och att därefter ta upp frågan om hur detta arbete skall organiseras.

Kultur- og vitenskapsdepartementet hänvisar till en tidigare rekommendation om arktisk forskning av Nordiska rådet (*rek nr 15/1983*), och till de anslag som i den nordiska budgeten för 1987 har avsatts för polarforskning. Departementet ställer sig positivt till att det nordiska samarbetet på området stärks. Enligt departementet bör detta ske genom en utbyggnad av samarbetet mellan existerande nationella forskningsinstitutioner på området.

Miljøverndepartementet ställer sig positivt till en ökad nordisk insats inom polarforskningen. Polarområdena representerar några av världens mest orörda naturområden. Den globala föreningen påverkar också dessa områden. I forskningssammanhang representerar de ett mycket viktigt referensområde. Vissa problem i anslutning till luftföreningar och klimatändringar ger mest utslag i de polara områdena. Genom en samnordisk insats kan Norden öka sin aktivitet och markera sig i förhållande till världens mäktiga nationer. Samarbetet får dock inte hindra att Norges särintressen kan tillvaratas. Norge står i en särställning bland de nordiska länderna med sin överhöghet över Svalbard och som fullvärdig medlem av Antarktis-fördraget. *Miljøverndepartementet* anser att det är möjligt att finna en lösning som kan balansera Norges speciella ställning i dessa områden med en gemensam ökad nordisk forskningsinsats. Departementet anser också att medlemsförslaget lägger för lite vikt på den gemensamma forskningen i Arktis, också här kan en samlad nordisk insats ge stora resultat.

Justis- og politidepartementet anser att samarbetet bör omfatta såväl Arktis som Antarktis och att representanter för forskningsråd och polarinstitut bör utreda samarbetet närmare. Med undantag av Danmarks förhållande till Grönland är det norska nationella intresset i såväl Arktis som Antarktis långt mera framträdande än de övriga nordiska ländernas. Enligt departementets uppfattning bör ett norskt deltagande i forskningssamarbetet ha som mål att uppnå ökad effekt av de medel som sätts in i norsk polarforskning. Det bör emellertid också vara klart att största delen av de medel som direkt beviljas till polarforskning bör gå till rent norsk verksamhet.

Norsk polarinstitutt understryker att de nordiska länderna genom ett gemensamt uppträdande blir en part som man bör ta hänsyn till i det internationella polarforskningssamarbetet. För detta krävs ekonomiska resurser, och man föreslår att ministerrådet avsätter medel för ändamålet. Man finner det emellertid naturligt att polarinstituten och motsvarande organ i de nordiska länderna ges möjligheter att lägga fram förslag till en organisation och till en handlingsplan på området. Förslaget om ett gemensamt institut förordas inte, däremot anses behov föreligga för en nordisk koordinator, med stöd i en nordisk rådgivande grupp. Enligt institutet bör

ett nordiskt samarbete omfatta Arktis och Antarktis. En avgränsning till ett samarbete enbart i Antarktis skulle medföra att nordiska medel skulle disponeras på ett mindre rationellt sätt ur ett helhetsperspektiv.

2.5 Svenska remissyttranden

Statens naturvårdsverk anser att gemensamma nordiska satsningar i Arktis och Antarktis som är motiverade av miljöproblemens utveckling torde kunna organiseras inom ramen för nuvarande samsamarbetsorgan. Naturvårdsverket har inga invändningar mot att förslag utarbetas till hur de generella nordiska miljö- och resursinsatserna bäst konkretiseras i relation till Antarktis-fördraget under hänsynstagande till bl. a. de lokala miljöproblemen.

Kungliga vetenskapsakademien anser att det nordiska polarsamarbetet är en naturlig utgångspunkt för skyddet av den känsliga arktiska miljön. Akademien understryker att ett effektivt miljöskydd för den arktiska regionen förutsätter ett betydligt vidare arktiskt regionalt samarbete, i tillägg till en förstärkning av det nordiska samarbetet inom polarforskningen. Vidare betonas att samtliga nordiska länders möjligheter att delta i polarforskningssamarbetet bör stödjas. Akademien förordar en förbättrad koordinering av redan befintliga nationella resurser genom en koordinator väl förtrogen med de nordiska samsamarbetsorganen. Akademien påminner om att nordiska samrådsmöten gällande polarforskningssamarbetet har hållits sedan 1984.

Universitets- och högskoleämbetet betonar att ökade gemensamma nordiska insatser där man utnyttjar ländernas olika vetenskapliga kompetensprofiler är ett viktigt led i samarbetet om polarforskningen. Beträffande formerna för samarbetet förutsätter UHÄ att man eftersträvar en organisatorisk lösning utan någon tungarbetad byråkratisk administration. UHÄ hänvisar även till synpunkter som ingår i yttranden från olika universitet i Sverige (se Supplement).

Naturvetenskapliga forskningsrådet hänvisar till det yttrande som har avgivits till Nordiska naturvetenskapliga forskningsrådet. Det svenska forskningsrådet understryker att tillstyrkan till medlemsförslaget avser rekommendationen att utarbeta förslag till hur de nordiska miljö- och resursfrågorna bäst konkretiseras i relation till Antarktis-traktat systemet. I rådets yttrande uttalas att en samordning av de nordiska ländernas planering främjar forskningen och att internationella eller nordiska samsamarbetsprojekt ofta är en nödvändig förutsättning för effektiva insatser.

Polarforskningssekreteriatet instämmer helt i den beskrivning som görs av polarområdenas betydelse och av önskvärheten av en starkare nordisk uppslutning kring dessa frågor. Sekretariatet anser det knappast vara meningsfullt att i dag prioritera uppbyggandet av ett nordiskt polarforskningsinstitut. Däremot anser man att det vore naturligt att kontaktinstitutioner för polarforskning kunde återfinnas i samtliga nordiska länder. Vidare vore

det önskvärt med en koordinator som på det nordiska planet kan handlägga polarfrågor och ta initiativ till forskningsprogram och praktisk handling. I yttrandet hänvisas även till ett samrådsförfarande som har påbörjats med företrädare för polarhandläggare från de nordiska regeringsorganen. Sekretariatet anser det vara av värde att målen och formerna för nordiskt polarsamarbete närmare utreds och att en handlingsplan utarbetas. Avslutningsvis påpekas att den tyngdpunkt som i förslaget ges Antarktis kan vara naturlig med tanke på det politiska skeendet just nu, men att detta inte får skymma det faktum att Arktis fortfarande är och kommer att förbli ett huvudområde för nordisk polarforskning.

3. Utskottet

Kulturutskottet konstaterar att remissorganen uttalar stöd för ökade nordiska insatser inom polarforskningen. Däremot förordar remissinstanserna i allmänhet inte upprättandet av ett särskilt nordiskt polarinstitut. Några remissorgan framför emellertid synpunkter på behovet av ett koordinerande nordiskt organ som även skulle ha vissa sekretariatsresurser. I remissyttrandena uttalas vidare att forskningssamarbetet inte bör begränsas enbart till Antarktis, utan att nya insatser bör avse såväl Arktis som Antarktis.

Kulturutskottet slutbehandlade vid Nordiska rådets session 1986 en rekommendation om arktisk forskning (*rek nr 15/1983*). I betänkandet konstaterade utskottet med tillfredsställelse att förutsättningarna för gemensamma insatser inom den arktiska forskningen hade utretts vid vetenskapliga konferenser och i anslutning till arbetet med den ekonomiska handlingsplanen. Diskussionerna visade att det fanns ett stort intresse för samarbete på olika områden, bl a inom projekt som berör klimat och miljö. Utskottet fann det positivt att arbetet fördes vidare i form av konkreta samarbetsprojekt och underströk att alla nordiska länder i så stor utsträckning som möjligt borde indras i gemensamma projekt.

Utskottet konstaterar att ministerrådet inom ramen för den ekonomiska handlingsplanen har reserverat 2 miljoner DKK för arktisk forskning under 1987. Aktiviteterna kommer att koncentrera sig till ett större forskningsprogram för iskärneborrning på Renlandshalvön i Östgrönland, till forskarsymposier om arktisk ekologi och till planering av havsis- och klimatforskning i Grönland.

Utskottet omfattar de synpunkter remissorganen framför beträffande behovet av nya insatser inom polarforskningen i Norden. Utskottet anser att en naturlig utgångspunkt för ett sådant ökat samarbete, som bör avse såväl Arktis som Antarktis, utgör det samarbete som redan har etablerats avseende Arktis. När det nordiska samarbetet inom polarforskningen utvecklas bör beaktas att Norge ingår som fullvärdig medlem i Antarktisfördraget och hänsyn även tas till grönländska behov och önskemål. Utskot-

tet framhåller att det nordiska samarbetet i anslutning till Antarktis-fördraget, inte minst med hänsyn till den stora uppmärksamhet Antarktis ges på det internationella planet, bör förstärkas. Utskottet anser att de förslag som läggs fram i medlemsförslaget kan utgöra en god utgångspunkt för ett ökat samarbete avseende Antarktis.

Med hänvisning till utskottets uttalanden i anslutning till behandlingen av rekommendation nr 15/1983 och till de beslut om gemensamma aktiviteter inom polarforskningen som har fattats av ministerrådet, anser utskottet att samarbetet bör föras vidare i form av gemensamma projekt av olika karaktär, utgående från de behov som föreligger i de nordiska länderna. I samarbetet bör stort avseende fästas vid de miljömässiga aspekter som tas upp i medlemsförslaget.

Mot bakgrund av de synpunkter som har framförts under remissbehandlingen anser utskottet att samarbetets organisation bör utvecklas i syfte att förbättra den nordiska koordineringen. En koordinering skulle även underlättas av att ett särskilt program för samarbetet mellan polarinstitut och motsvarande organ i Norden skulle utarbetas. Utgångspunkt för ett sådant program kunde enligt utskottet tas i ett fördjupat samarbete inom ramen för de projekt som har inletts genom den ekonomiska handlingsplanen. Utskottet konstaterar att ministerrådet även tidigare har uppmanat de nordiska polarforskningsinstituten att utveckla sitt samarbete. En förstärkning av det nordiska samarbetet skulle även bidra till att ge de nordiska länderna större tyngd inom det internationella forskningssamarbetet på området.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för ökade insatser inom och förbättrad koordinering av polarforskningen i Norden, och att härvid särskilt stärka den forskning som avser klimat och miljö.

Stockholm den 30 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsforslag

om økat nordiskt samarbejde om polarforskning og samarbejdet under Antarktisk-traktat-systemet

(Vækt av Dorte Bennedsen samt Margrete Auken, Niels Bollmann, Lilli Gyldenkilde, Karen Thurøe Hansen, Bente M. Nielsen och Jens Steffensen)

1. Baggrund

De polare områder Arktis og Antarktisk har begge stor betydning for forskningen, ikke kun med hensyn til deres særegne karakter, men også på grund af deres betydning for det globale klima og miljø.

Store dele af Arktis og Antarktisk er såkaldte nul-områder, der gør dem velegnede som referenceområder for forurening i resten af verden.

Set i dette perspektiv er det vigtigt at forvalte disse områder omhyggeligt ved at styrke internationale, nordiske og nationale aftaler, der har til hensigt at beskytte miljøet i de polare egne.

De nordiske lande har alle på en eller anden måde berøring med Arktis, og de har en lang tradition for polarforskning. Også med hensyn til Antarktisk har de tilknytning (undtagen Island). Nordiske polarforskere har gennem flere år været aktive både i Arktis og Antarktisk.

2. Forskning/Suverænitetskrav

I de ubefolkede polarområder, hvor udnyttelse af evt. naturressourcer ikke er rentabelt på nuværende tidspunkt, kan videnskabelig forskning med sine lavere omkostninger være en attraktiv mulighed for fysisk tilstedeværelse som baggrund for suverænitetskrav.

Med hensyn til Antarktisk lægges der ikke skjul på, at forskningen ud over den videnskabelige betydning, også har baggrund i markeringen af fysisk tilstedeværelse. Derudover kræver parterne til Antarktisk-Traktaten direkte erfaring i Antarktisk, for at kunne deltage på lige fod med dem i forhandlingerne om Antarktisk fremtid.

3. Nordisk konference

På den nordiske konference i Ny-Ålesund i 1984 blev der opregnet en række faktorer, der kan motivere økonomisk støtte til polarforskning:

- a) ønsket om økonomisk udvikling og ressourceudnyttelse, eller rettere forventninger om, at forskning kan give anledning hertil,
- b) støtte til nationale, territoriale eller militær/strategiske interesser,
- c) bidrag til socio-økonomisk udvikling og til beslutningsgrundlaget for miljø- og ressourceforvaltning,
- d) bidrag til videnskabeligt samarbejde og særligt som grundlag for kendskab til globale miljøproblemer,
- e) bidrag til øget forståelse og videnskabelig indsigt for dennes egen skyld.

4. Nordens relation til Antarktis-traktat-systemet

Alle de nordiske lande undtagen Island har tilsluttet sig Antarktis-Traktaten af 1959. Norge er fuldt medlem og er desuden en af de syv kravhaverstater. Sverige, Finland og Danmark har observatørstatus.

Norge: Et enigt storting vedtog i april 1985 efter indstilling fra "utenriks- og konstitusjonskomiteen om miljøvern, kortlægning og forskning i polarområderne" at videreføre og styrke de norske interesser i Arktis og Antarktis (bl. a. forskningsaktiviteten.) Norge var med til at forhandle Antarktis-Traktaten i 1959.

Sverige: I 1984 oprettede Sverige et polarforskningssekretariat og en polarforskningskomité. Sverige har på længere sigt intentioner om at blive fuldt medlem af Antarktis-Traktaten, som Sverige tiltrådte i 1984.

Finland: Viser øget polarinteresse, især inden for arktisk teknologi. Finland tiltrådte Antarktis-Traktaten i 1984.

Danmark: Der har, dog uden held, været overvejelser om at etablere et polarforskningsinstitut i Danmark. Danmark satser fortrinsvis på arktisk forskning. Men hvor der er sammenhæng med den arktiske forskning, og hvor det kan lade sig udføre som samarbejdsprojekter, ser Danmark med stor interesse på den antarktiske forskning. Danmark tiltrådte Antarktis-Traktaten i 1965.

5. Nordisk Ministerråds handlingsplan

De nordiske landes interesse i polarforskning og i et nærmere samarbejde er kommet klart til udtryk i Nordisk Ministerråds handlingsplan fra 25. marts 1985 vedrørende økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse:

"De nordiske lande er af geografiske grunde stærkt berørte af udviklingen i Arktis. I de nordiske lande er der også samlet en meget omfattende viden om polare forhold og en lang tradition og erfaring med hensyn til

virksomhed i Arktis og Antarktis. Denne fælles ressource udgør et potentiel for samvirke og samarbejde, ligefra grundvidenskabelig forskning til industriel udvikling og kommercielle projekter.

Polarforskning kræver ligesom f. eks. rumforskning en stor ressourceindsats med hensyn til transport og støtte af feltvirksomhed. Det drejer sig også om ressourceøkonomi, f. eks. at udnytte eksperter i fællesskab og at koordinere dataindsamling mellem forskellige lande. Når skridtet skal tages fra videnskab til praktiske foranstaltninger så som miljøforvaltning og industriel udvikling, understreges ressourcekravene og storskalavirkningerne yderligere.

Den vigtigste udvikling i polarområderne i fremtiden gælder udvinding af naturressourcer (olie, gas og mineraler). Der findes i Norden et godt potentiel for samarbejde både kommercielt og med hensyn til forskning vedrørende miljø, arktisk teknik og økonomi.

Ministerrådet opfordrer polarforskningsinstitutterne og lignende institutioner i de nordiske lande til at videreudvikle samarbejdet."

6. Nordiske aktiviteter under de løbende Antarktisforhandlinger

De nordiske lande har, siden de ikke-konsulterende lande Sverige, Finland og Danmark fik observatørstatus, holdt fælles forberedende møder før de aktuelle Antarktis forhandlinger (dec. 1984, sep. 1985). Ligeledes har der under selve Antarktis møderne været konsultationer de nordiske lande imellem. Disse forberedende møder bør styrkes med baggrund i Nordisk Ministerråds handlingsplan.

7. Fremme af den nordiske polarforskning

Det eksisterende samarbejde mellem nordiske polarforskere kan udbygges ved oprettelse af et fælles nordisk polarforskningsinstitut/sekretariat. På europæisk plan (jvnf. rapport fra European Science Foundation til europæisk ministerråd af 25.02.1985) har der været tale om at styrke europæisk polarforsknings samarbejde, et nordisk polarinstitut eller sekretariat kunne på logisk vis indpasses i dette program.

Ved koordinering af den nordiske forsknings- og miljøaktivitet på det polare område, kunne Norden blive en stærk samarbejdspartner inden for det europæiske netværk, og dermed også bidrage konstruktivt til den globale polarforskning og miljøbeskyttelse.

8. Fællesnordisk holdning til beskyttelse af de sårbare polarområder

De polare egne har påkaldt sig større og større opmærksomhed inden for de senere år, især interesse om forvaltningen af områdernes naturressourcer og beskyttelse af deres sårbare miljø. Da polarområdernes miljø

har global betydning for Jordens klima og miljøforhold, er det vigtigt, at kendskabet til disse områder udbygges. Dette gøres bedst ved at styrke forskningen og formidlingen af information om polaregnes miljøbetydning. (Områdernes betydning som referenceområder for forurening gør dem enestående.)

De nordiske lande besidder en stor erfaring og viden fra deres involvering i arktisk forskning, miljøbeskyttelse og teknologi. Dette kan i stor udstrækning anvendes i udforskningen og forvaltningen af Antarktis naturressourcer.

Med henvisning til dette rekommanderer Nordisk Råd Nordisk Ministerråd

at udarbejde forslag til, hvordan de generelle nordiske miljø- og ressourcebetragtninger bedst konkretiseres i relation til Antarktis-Traktat-systemet, under hensyntagen til:

- betydningen af det globale miljø
- arktiske erfaringer
- erfaringer fra nordisk samarbejde og konsultationer
- bedre udnyttelse af viden, tiltag og økonomi i de nordiske lande gennem oprettelse af et nordisk polarinstitut/sekretariat.

København, den 11. august 1986

Dorte Bennedsen (S)

Margrete Auken (SF)

Niels Bollmann (CD)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Bente M. Nielsen (V)

Jens Steffensen (KrF)

Kommunikationsutskottets betänkande

över medlemsförslag om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Olle Östrand m. fl., se s. 952

Remissyttranden, se supplement)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats medlemsförslag A 771/t om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringarna i Norden. Förslaget har behandlats vid utskottets möten i Helsingør den 10–11 november 1986 och Stockholm den 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget, som väckts av Olle Östrand samt Kaj Bärlund, Lahja Exner, Lilli Gyldenkilde, Arvo Kempainen, Barbro Nilsson, Berit Oscarsson och Oddrunn Pettersen, hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringar inom kommunikationssektorn, samt

att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.

Förslagsställarna erinrar om kommunikationsnätets betydelse för såväl näringslivet som samhället i övrigt. Det påpekas att de resurser som investeras och förvaltas inom transport- och kommunikationssektorn representerar ansevärda värden och låser strukturen inom sektorn för lång tid framåt.

De strukturändringar som man nu står inför inom sektorn betonas. Näringslivet har visat ökat intresse för transportfrågor och ändringar i transportsystemet. Högteknologiska transportsystem med täta förbindelser och stor tidsprecision (just-in-time-leveranser) anses sannolikt bli efterfrågade inom allt större delar av näringslivet. Orsaken till detta menar förslagsställarna bl. a. vara att materialadministrationen är ett område med stor rationaliseringspotential. Det erinras vidare om förslag som har kommit från näringslivet i form av "Scandinavian Link" och "Skandinaviska

triangeln". Det understryks att dessa förslag visar ringa intresse för förbättrade kommunikationer norr om en linje Oslo-Stockholm-Helsingfors samt att miljöaspekterna inte tycks ha vägt tungt vid utarbetandet av förslagen.

Förslagsställarna erinrar om att en framtida utbyggnad av vissa trafikstarka vägsträckor kan få stor betydelse för vägtransporterna. Men det påpekas att en dylik utbyggnad också kan få negativa konsekvenser i form av allvarliga miljöstörningar i de berörda regionerna samt regionala obalanser när det gäller lokalisering av industriproduktionen och sysselsättningen.

Man pekar också på de ändringar och den utveckling som sannolikt kommer inom järnvägstrafiken och skeppsfarten både när det gäller specialisering av fartyg och snabbare och större tåg. Det påpekas att såväl järnvägs- som sjötransporter är betydligt energisnålare och miljövänligare än motsvarande vägtransporter.

Förslagsställarna erinrar om den roll som tillämpningen av elektronik och datateknologi har för näringslivet och då speciellt när det gäller näringslivet i perifera områden. Det anses att den ökande robotiseringen liksom en kraftig satsning på FMS-system (Flexible Manufacturing Systems) medför att småskalig produktion åter kan konkurrera med betydligt större enheter med stora produktionsvolymerna. För att dessa möjligheter skall kunna utnyttjas krävs att transport- och kommunikationssystemen ges en lämplig utformning.

Slutligen erinrar förslagsställarna om den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning och de initiativ som togs med den. För att gå vidare menar förslagsställarna att det behövs ett underlag, där bl. a. de regionalpolitiska och miljömässiga konsekvenserna av olika alternativ belyses samt att Norden bör ses som en enhet i detta sammanhang.

2. Remissbehandlingen

Vid sitt möte i Stockholm den 8 september 1986 beslöt Nordiska rådets presidium att medlemsförslaget skulle hänvisas till kommunikationsutskottet samt att det skulle undergå remissbehandling.

Medlemsförslaget har sedan behandlats i vanlig ordning. Följande remissvar har inkommit:

Norden

- Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
- Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (NORDTEL)
- Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)
- Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF)

- Nordisk postförening
- Nordisk dataunion
- Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- Nordisk industrifond

Danmark

- Ministeriet for offentlige arbejder
- Institut for Anvendt Fremtidsforskning

Finland

- Trafikministeriet
- Finansministeriet
- Finska kommunförbundet
- Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
- Länsstyrelsen i Lapplands län
- Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
- Finlands stadsförbund
- Finlands svenska kommunförbund
- Centralhandelskammaren
- Sjöfartsstyrelsen
- Näringslivets Forskningsinstitut

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Norge

- Samferdselsdepartementet

Sverige

- Svenska kommunförbundet
- Svenska hamnförbundet
- Väg- och trafikinstitutet (VTI)
- Statens järnvägar (SJ)
- Vägverket
- Planverket
- Transportrådet
- Luftfartsverket

2.1 Remissinstanser som stödjer medlemsförslaget

Norden

- Nordens Fackliga Samorganisation (NFS)
- Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (NORDTEL)
- Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU)

- Nordisk postförening
- Nordisk dataunion
- Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- Nordisk industrifond

Danmark

- Institut for Anvendt Fremtidsforskning

Finland

- Trafikministeriet
- Finansministeriet
- Finska kommunförbundet
- Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut
- Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
- Finlands svenska kommunförbund
- Länsstyrelsen i Lapplands län
- Finlands stadsförbund
- Näringslivets Forskningsinstitut

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Sverige

- Svenska kommunförbundet
- Väg- och trafikinstitutet (VTI)
- Statens järnvägar (SJ)1
- Vägverket
- Planverket
- Transportrådet

NORDTEL påpekar i sitt remissvar att utredningen av de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier är av stor betydelse därför att de privata bolagen särskilt på datakommunikationsområdet har kommit med på marknaden. Vidare påpekas att enbart kommersiella synpunkter kan leda till kortsiktiga lösningar, som inte är ekonomiska på lång sikt, och kan betyda högre kostnader och sämre servicenivå i perifera områden.

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU) delar den uppfattning som framförs i medlemsförslaget men vill samtidigt poängtera att en samlad nordisk planering av infrastrukturen inte bara motiveras utifrån att den ökar möjligheterna för en positiv regionalpolitik och utifrån att Nordens näringsliv inom transport och kommunikation också är av stor betydelse för själva möjligheterna att integrera Nordens näringsliv som helhet.

NAU ställer sig positiv till medlemsförslaget men anser dock att utredningen, utöver de rena regionalpolitiska aspekterna, också bör beakta de

långsiktiga konsekvenserna för näringslivet i sin helhet i de fall där Nordens infrastruktur samordnas. Samtidigt konstaterar NAU att det är en omfattande och komplicerad uppgift att samordna Nordens infrastruktur, så att kraven på ett starkt näringsliv, regional balans och ren miljö uppfylls. Uppgiften anses röra miljötekniska frågor, elektronik- och datafrågor, transport- och kommunikationsfrågor samt såväl direkta industri- och näringslivsfrågor som mera övergripande samhällsekonomiska sådana. Vidare påpekar NAU att många problem står i motsatsförhållande till varandra samt att investeringar i transport- och datakommunikation får stora ekonomiska konsekvenser.

Nordisk postförening påpekar att det postala transportnätets utbyggnad styrs av var kunderna finns samt av deras efterfrågan av postens service. Vidare anses att även om postverksamheten är en betydelsefull del av infrastrukturen, är den knappast ett primärt område när det gäller infrastrukturinvesteringarna.

Nordisk dataunion instämmer i behovet av långsiktig planläggning av transport- och datakommunikationsnät och att de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier belyses på ett allsidigt sätt. I detta sammanhang anses det väsentligt att den föreslagna utredningen inte endast blir en inventering utan verkligen analyserar och drar slutsatser av det material som insamlas. Vidare erinras att utrednings- och utvecklingsarbete i dessa frågor pågår bl. a. inom de nordiska post- och teleadministrationerna.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) erinrar om att man i diskussionerna om hur betydelsefullt det är att infrastrukturen byggs ut i länder med svagt utvecklad ekonomi lätt får ett intryck av att industri-ländernas infrastruktur skulle vara i stort sett färdig. Det anses att det intresse för en förbättring av transportsystemet som det nordiska näringslivet uttalat vittnar om att så långt ifrån är fallet. Det föreslås att en eventuell utredning bör aktivt visa på vilka nya möjligheter som väntade tekniska förändringar erbjuder för regional- och miljöpolitiken och med hänsyn till förhållanden som är speciella för de nordiska länderna.

Nordisk industrifond önskar icke komma med ett detaljerat yttrande om medlemsförslaget men inser den betydelse som en långsiktig planering av infrastrukturinvesteringarna har för den industriella utvecklingen i Norden.

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) påpekar i sitt yttrande att även andra sektorer än de som behandlas i medlemsförslaget är väl ägnade för investeringsplanering på nordisk nivå. Som exempel nämns ett ledningsnät för naturgas och elkraft.

Beträffande kommunikationerna framhåller NFS vikten av en plan för investeringarna i data- och telenätet inom och mellan de nordiska länderna. Vidare anser NFS att ett första steg i utarbetandet av en nordisk plan för infrastrukturinvesteringarna inom väg- och järnvägssektorn bör

vara att Nordiska ministerrådet inleder ett närmare samarbete med Scanlinkkonsortiet. Enligt NFS skulle dubbelarbete kunna undvikas genom ett sådant samarbete, politiska och ekonomiska frågeställningar skulle få mera allsidig belysning och man skulle snabbare kunna genomföra en analys av vilka av de föreslagna väg- och järnvägsinvesteringarna som har den största samhällsekonomiska nyttan. NFS anser det väsentligt att det nordiska näringslivets konkurrenskraft inte försvagas genom otillräckliga kommunikationer till den europeiska kontinenten. Det erinras om sjöfartens betydelse för det nordiska näringslivet och möjliga nordiska gemensamma infrastrukturinvesteringar inom detta område.

Slutligen föreslår NFS att Nordiska rådet tar initiativ till ett samarbete mellan det offentliga, fackföreningsrörelsen och näringslivet i syfte att utgöra underlag för den plan som efterlyses i medlemsförslaget.

Trafikministeriet i Finland ansluter sig till synpunkterna i medlemsförslaget. Det anses vara till fördel om man, innan tillsättandet av en utredning, kunde göra en förstudie av de utredningar som har gjorts beträffande transportpolitiken i Norden, det nuvarande nordiska transportsystemet och regionalpolitiken. På basis av dessa utredningar kunde man närmare definiera de områden inom vilka ett nordiskt samarbete för långsiktig planering av infrastrukturen vore möjlig eller är av behovet påkallad.

Näringslivets Forskningsinstitut i Finland påpekar att ett effektivt och väl fungerande kommunikationssystem har varit av stor betydelse för utvecklingen av de ekonomiska relationerna de nordiska länderna emellan. Det erinras om att det, vid sidan av den traditionella utrikeshandeln, har utvecklats ett omfattande underleverantörsnät för att effektivisera produktion och i synnerhet materialadministration inom industrin. Med ett bättre transport- och telekommunikationsnät kan man även utnyttja det nuvarande underleverantörssystemet på ett bättre sätt. Vidare påpekas att när man planerar nya infrastrukturinvesteringar, är det nyttigt att hela Norden anses som *ett* ekonomiskt område. Slutligen poängteras att Norden som ett sammanhängande ekonomiskt område också är en del av Europa, som är den viktigaste exportmarknaden för de flesta nordiska och samnordiska företagen.

Institutet for Anvendt Fremtidsforskning i Danmark yttrar sig inte direkt om medlemsförslaget i sitt remissvar. Dock framgår av svaret att institutet anser att en politisk insats för förnyelse av den fysiska infrastrukturen kan medverka till att övervinna de aktuella omställningsproblemen. Vidare anses att en nödvändig bas för en politisk insats är erfarenhet om hur den fysiska infrastrukturen skall utformas för att stimulera nytt utnyttjande av en ny teknologi. Dessa erfarenheter anses kunna insamlas med genomförande av konkreta försök som aktualiseras av politiska initiativ.

Finska kommunförbundet anser att en prognostisering och behärskning av den förutsebara utvecklingen är viktig även ur kommunernas synvinkel

och understödjer på denna grund att det kartläggningssamarbete som förslaget avser påbörjas snart.

Svenska kommunförbundets styrelse har med sitt yttrande en reservation från ledamöterna från det moderata samlingspartiet. Flertalet styrelseledamöter anser det bl. a. viktigt att investeringarna i kommunikationssektorn planeras även utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv. Miljöaspekterna bör också tillmätas stor betydelse, inte minst vid övervägande om fördelning av transporter på olika trafikslag. Enligt reservationen måste investeringar för kommunikationsändamål styras av nationens behov och icke av regionalpolitiska synpunkter. Man anser att regionalpolitiken måste tillgodoses med andra medel.

Väg- och trafikinstitutet (VTI) i Sverige anser det angeläget att få en allsidig belysning av de långsiktiga konsekvenserna av investeringar i infrastrukturen inom transportsektorn. VTI betonar vikten av att investeringsbeslut grundas på reella kunskaper om hur t. ex. väginvesteringar påverkar trafikanten, näringsliv och miljö i olika avseenden. Det påpekas att det redan finns ett antal nationella myndigheter och organ i de nordiska länderna, vilka har till uppgift att bl. a. beakta dessa synpunkter. VTI menar därför att det torde vara lämpligt att begränsa ett kommande utredningsarbete till att i en första etapp dels kartlägga och sammanställa hur respektive land för närvarande behandlar och belyser de långsiktiga konsekvenserna av investeringar i transportapparaten, dels diskutera och strukturera eventuella behov av en utökad konsekvensbeskrivning samt vilka insatser som i så fall krävs för att tillgodose ett sådant behov.

Statens järnvägar (SJ) i Sverige hänvisar till sitt yttrande över medlemsförslag A 638/t om "Ytterligare samordning av trafikpolitiken i Norden", vari SJ ser det som naturligt att det nordiska samarbetet på transportområdet inriktas på att i den mån det bedöms möjligt avlägsna hinder som kan finnas för rörligheten över gränserna. Vidare pekar SJ på de ojämlika trafikförutsättningar som enligt SJ:s uppfattning gäller för järnvägstrafiken i jämförelse med den tunga landsvägstrafiken.

Finansministeriet i Finland stödjer förslaget men menar att en separat beredning inte skall inrättas för att bereda en plan om fortsatta infrastrukturinvesteringar i Norden.

Arbetarrörelsens ekonomiska forskningsinstitut i Finland understödjer medlemsförslaget liksom *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och Finlands svenska kommunförbund*, som anser medlemsförslaget vara ett gott diskussionsunderlag för rationella lösningar.

Länsstyrelsen i Lapplands län i Finland anser en samnordisk planering för genomförande av infrastrukturinvesteringarna vara nödvändig i synnerhet ur Nordkalottens synvinkel. Det anses mycket viktigt att bringa transportvägförbindelserna i sådant skick att de så bra som möjligt tjänar varutransporter och den tvärgående transporten ävensom kommunikationerna till de södra delarna av Norden. Det påpekas att vid infrastrukturin-

vesteringar borde särskild uppmärksamhet fästas på att de tvärgående flygförbindelserna och datakommunikationerna utvecklas så att en direkt tvärgående datakommunikation över gränsen blir möjlig.

Finlands stadsförbund erinrar om att trafik- och transportsystemen utvecklas kontinuerligt och att den nya informationstekniken medför nya förutsättningar för produktionen och materialadministrationen. Det finns därför skäl att ägna uppmärksamhet åt infrastrukturinvesteringarna i trafiken och de regionalpolitiska verkningarna och miljöeffekterna härav. Vidare anses att gemensamma utredningar i dessa frågor inte har företagits i tillräcklig grad i de nordiska länderna.

Ålands landskapsstyrelse finner det naturligt och riktigt att frågorna i medlemsförslaget utreds och presenteras i en samlad plan.

Vägverket i Sverige anser det angeläget med en gemensam syn på utvecklingen av infrastrukturen, särskilt den som påverkar transportererna inom Norden samt till och från Europa. Det anses att syftet med ensamlad utvecklingsplan borde vara att dels ange mål och riktlinjer för sektorsmyndigheternas långsiktiga planering inom varje land, dels redovisa på vilket sätt en fortsatt utbyggnad skall finansieras. Vidare anses att planen måste omfatta en bestämning av omfattning och innehåll i den nordiska övergripande infrastrukturen samt en precisering av målen för utveckling av denna infrastruktur.

Planverket i Sverige påpekar att enligt deras erfarenhet intar de frågor som berörs en central plats i planeringsdiskussionerna också i kommuner och länsstyrelser. Från den fysiska samhällsplaneringens synpunkt anses därför den föreslagna internordiska utredningen om olika utvecklingsstrategier angelägen.

Transportrådet i Sverige påpekar att för de nordiska länderna, som vart och ett är förhållandevis litet i ett internationellt perspektiv, är det positivt med samarbete inom olika områden. Med tanke på det omfattande varu- och tjänsteutbyte som de nordiska länderna har med varandra och med den övriga världen anses detta gälla i allra högsta grad transportsektorn. Rådet menar att för att underlätta detta utbyte erfordras mycket goda förbindelser såväl på gods- som på persontransportområdet. En gemensam strategi anses därför medföra större möjligheter att på ett bra sätt lösa dessa kommunikationsbehov såväl inomnordiskt som på övriga marknader. Därför anses det nödvändigt att instanserna samordnas över Nordens landgränser, så att t. ex. en i ett land utbyggd transportled inte tar tvärt slut vid landgränsen.

2.2 Remissinstanser som delvis stödjer medlemsförslaget

Norge

– Samferdselsdepartementet

Samferdselsdepartementet i Norge ansluter sig till förslagets första punkt om att tillsätta en utredning om konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringar inom kommunikationssektorn. En sådan utredning anses kunna betraktas som en del av det nordiska forskningssamarbetet och som grund för planläggning inom kommunikationssektorn.

När det gäller medlemsförslagets andra punkt påpekas att det i Norge inte finns några önskemål om en samlad plan för hela kommunikationssektorn. Det erinras om det redan nu finns gemensamma nordiska planer, där nordiska kommunikationsfrågor är hopkopplade. Det finns därför ett naturligt intresse för och ett behov av kommunikationsplanläggning länderna emellan. Det anses därför inte ändamålsenligt att utarbeta en samlad plan inom kommunikationssektorn för Norden som helhet.

2.3 Remissinstanser som inte tar ställning till medlemsförslaget

Finland

– Sjöfartsstyrelsen

Sjöfartsstyrelsen i Finland anser sig inte vara en sådan fackmyndighet som kan avgiva utlåtande om den långsiktiga planeringen av infrastrukturinvesteringar i hela det nordiska transport- och kommunikationsnätet.

2.4 Remissinstanser som ställer sig negativa till medlemsförslaget

Norden

– Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF)

Danmark

– Ministeriet for offentlige arbejder

Finland

– Centralhandelskammaren

Sverige

– Svenska hamnförbundet

– Luftfartsverket

Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF) är av den uppfattningen att de frågor som kan ställas i samband med den långsiktiga planeringen av infrastrukturinvesteringarna inom transportsektorn i Norden är både omfattande och viktiga. NKTF erinrar dock om det arbete som nu försig-

går inom bl. a. EG och CEMT, där man värderar möjligheter och effektivitetsvinster av att samordna investeringar mellan nationer. NKTF menar att resultat från dessa utredningar borde föreligga innan man nordiskt startar ett omfattande utrednings- och kartläggningsarbete. NKTF anser det därför inte riktigt att stödja medlemsförslaget vid nuvarande tidpunkt.

Svenska hamnförbundet kan i stort sett godta den beskrivning av utvecklingen på trafikområdet som förslaget ger. Förbundet ställer sig dock mycket tveksamt till behovet av en nordisk utredning av de infrastrukturrella investeringarna av följande skäl.

Hamnförbundet menar att redan att utföra en utredning som kunde ligga till grund för beslut om en samlad investeringsplan ter sig som en gigantisk uppgift och än svårare – om möjligt – att genomföra föreslagna investeringar. Intressena anses kollidera. Södra Sverige och Danmark med sina stora befolkningskoncentrationer anses gynnas i stort sett av utbyggnader enligt nuvarande inriktning, medan Finland knappast kan underställa sina investeringar för trafiken med Östeuropa någon nordisk samordning. Hamntressena anses omöjliga att samordna om inte någon statligt uttalad hamnpolitik föreligger – och någon sådan anses inte finnas i sikte. Slutligen menar hamnförbundet att det förefaller omöjligt att väga näringslivets lokala krav i de olika länderna i en utvecklingsplan.

Luftfartsverket i Sverige påpekar att luftfartens infrastruktur i form av flygplatser och anläggningar för flygtrafikledningen finns i betydande grad redan utbyggd på de orter av någon betydelse som finns i perifera områden och har på de flesta ställen en kapacitet som skulle räcka för en långt större trafik än dagens. Flyglinjenätet anses vara flexibelt i den meningen att linjer kan inrättas mellan godtyckliga punkter i flygplatssystemet och även läggas ner utan att stora värden lämnas outnyttjade. Därför anses luftfartens infrastrukturinvesteringar inte medföra långsiktiga regionala låsningar på samma sätt som investeringar i fasta transportvägar.

Luftfartsverket menar att utan att ha en fullständig överblick av planeringsläget på transportområdet i de nordiska länderna måste luftfartsverket, bl. a. utifrån erfarenheterna av de svenska trafikpolitiska "uppföljningsprojekten" uttala tvivel på möjligheterna att på grundval av föreliggande nationellt planmaterial allsidigt belysa de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier inom kommunikationssektorn.

Centralhandelskammaren i Finland erinrar om att ett trafikplaneringssystem med anmärkningsvärda resurser har utvecklat sig i alla de nordiska länderna. Det anses att trafikinvesteringarna inte kan utnyttjas såsom ett medel att dirigera resurserna till regionala mål på det sätt som föreslås i medlemsförslaget. Enligt centralhandelskammaren skall trafikinvesteringarna tjäna näringslivet och befolkningen i enlighet med de transport- och trafikbehov som råder inom varje region. Trafikinvesteringarna skall med andra ord riktas på basen av avkastning och inte på regionalpolitiska stödgrunder.

Vidare påpekas att varje land har talrika infrastrukturinvesteringar som ansluter sig till landets interna trafiknät och som är helt oberoende av det ökande samarbetet de nordiska länderna emellan.

Slutligen framför Centralhandelskammaren att det erforderliga koordineringsarbetet för de nordiska ländernas trafikinvesteringar bäst handhas som ett fast samarbete mellan trafikministerierna och centralstyrelsen, vilket i praktiken anses ha visat sig utgöra en fungerande modell även hitintills.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark konstaterar att investeringarna på infrastrukturområdet är långsiktiga och bör tas från samhällsekonomiska hänsyn. Ministeriet menar att den föreslagna utredningen inte vill ge praktiskt användbara resultat som motsvarar den insats som arbetet kräver. Det anses att gemensamma intressen bättre tillgodoses genom direkt samarbete de nordiska länderna emellan om konkreta transport- och kommunikationsprojekt.

3. Utskottet

Kommunikationsutskottet konstaterar att den i medlemsförslaget föreslagna utredningen – och utifrån den en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden – innebär ett mycket svårt och invecklat arbete, där hänsyn måste tas till nästan alla aspekter som påverkar vårt moderna samhälle. Samtidigt konstaterar utskottet att medlemsförslagets syfte är så viktigt att detta arbete måste utföras.

Vi står i dag inför en omfattande strukturförändring inom transport- och kommunikationssektorn. Näringslivet fäster allt större betydelse vid att uppnå både säkrare och effektivare transporter för att minska sina produktionskostnader. Som förslagsställarna påpekar är en av orsakerna till detta att materialadministrationen är ett område med stora rationaliseringsmöjligheter. För att uppnå detta har näringslivet samt offentliga institutioner och andra organ börjat utveckla och använda ny kommunikationsteknik, som bygger på användningen av den informations- och datateknologiska kunskap som vi i dag behärskar. Samtidigt som man med denna teknik får effektivare transporter, innebär det att produktionen blir mera sårbar för störningar som kan inträffa för transporten. Denna sårbarhet kan få allvarliga konsekvenser för näringslivet och därmed samhället i sin helhet.

De anförda strukturförändringarna innebär en del kontroversiella konsekvenser. Som förslagsställarna påpekar kan en utbyggnad av en trafikstark vägsträcka ha stor positiv betydelse för vägtransporterna, samtidigt som ökade vägtransporter kan medföra allvarliga miljöstörningar och medverka till regional obalans.

Eftersom luftföroreningarna har blivit ett så akut problem, menar kommunikationsutskottet att man redan nu bör ta stor hänsyn till miljömässiga aspekter vid planeringen av infrastrukturinvesteringar. Det konstateras att

om man inte redan i dag gör något verkningsfullt i detta hänseende, kan det ha konsekvenser som man även i dag inte kan förutse. Det måste därför finnas en balans mellan på den ena sidan de regionalpolitiska och miljömässiga aspekterna och på den andra näringslivets ekonomiska intressen.

Kommunikationsutskottet erinrar om att det inom Norden inte finns någon överordnad transportpolitik. Utskottet påpekar att man inom EG lägger stor vikt vid att skapa en samordnad, långsiktigt koordinerad investeringsplan inom transport- och kommunikationssektorn. Om Norden inte agerar snabbt, löper vi faran att inte bli konkurrenskraftiga gentemot EG. Här måste Norden stå samlad för att effektivt utnyttja sina resurser samt se till att diverse intressegrupper med kortsiktiga mål inte förstör långsiktiga mål för att förstärka den ekonomiska tillväxten i Norden och bevara den nordiska samhällsstrukturen.

Kommunikationsutskottet konstaterar att medlemsförslaget syftar till en allsidig utredning av infrastrukturinvesteringarnas långsiktiga konsekvenser. I det sammanhanget erinrar utskottet om den järnvägstekniska utveckling som nu pågår och upprepar det som förslagsställarna erinrar om, nämligen att såväl järnvägs- som sjötransporter är betydligt energisnålare och miljövänligare än motsvarande vägtransporter.

Kommunikationsutskottet, som vid sina överläggningar har tagit hänsyn till de inkomna remissvaren, hemställer mot bakgrund av vad som ovan anförs att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn, samt
- att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.

Stockholm den 29 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Forman

Ilkka Kanerva (Kok)

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Särskilt yttrande

Angående kommunikationsutskottets yttrande över medlemsförslaget om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden anser undertecknad att texten i utskottets skrivning utpekar vägtrafiken på ett ofördelaktigt sätt i jämförelse med järnvägs- och sjötransporter.

Jag ställer mig bakom utskottets förslag i de två att-satserna om en utredning men anser inte att utskottet behöver yttra sig om de olika transportsättens för- och eventuella nackdelar. Det blir utredningens uppgift att göra dessa bedömningar. Jag anser därför att första meningen i sjunde stycket på sid. 11 bör utgå samt att första meningen i nedre stycket på sid. 12 kvarstår men att resten av stycket utgår.

Stockholm den 29 januari 1987

Wiggo Komstedt (m)

Medlemsförslag

om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden

(Väckt av Olle Östrand samt Kaj Bärlund, Lahja Exner, Lilli Gyldenkilde, Arvo Kemppainen, Barbro Nilsson, Berit Oscarsson och Oddrunn Pettersen)

Ett effektivt kommunikationsnät har mycket stor betydelse för såväl näringslivet som för samhället i övrigt. De resurser som investeras och förvaltas inom transport- och kommunikationssektorn – i form av trafik-anläggningar, transportmedel, terminaler, kabelsystem, m. m. – representerar ansevärd värden. Investeringar inom denna sektor låser strukturen inom transport- och kommunikationssektorn för lång tid framåt. Det är därför av utomordentligt stor betydelse att de infrastrukturinvesteringar som görs resulterar i långsiktigt hållbara och samhällsekonomiskt effektiva lösningar.

Inom näringslivet har transportfrågorna ägnats ökat intresse. Dess krav på transportsystemen har förändrats i vissa avseenden; högteknologiska transportsystem med täta förbindelser och stor tidsprecision (just-in-time-leveranser) kommer sannolikt att bli efterfrågade inom allt större delar av näringslivet. En del av orsaken till detta är att materialadministrationen är ett område med stor rationaliseringspotential. Det kapital som binds i lager och distribution utgör ofta mer än hälften av ett företags bundna rörelsekapital, och en effektivare materialadministration blir därigenom ett viktigt konkurrensmedel.

En framtida utbyggnad av vissa trafikstarka vägsträckor kan få stor betydelse för vägtransporterna, inte minst den internationella lastbilstrafiken. Sådana utbyggnader kan emellertid också få negativa konsekvenser, t. ex. om de leder till en ökad lokalisering av industriproduktionen till vissa regioner. Risken för regionala obalanser när det gäller sysselsättningen är uppenbar, liksom risken för allvarliga miljöstörningar i de berörda regionerna.

Även järnvägstrafiken kommer sannolikt att utvecklas. Tung massgodstransporter i allt tyngre och längre tåg kommer att dominera järnvägstrafiken. Förutsättningar finns också för mycket snabba tågtransporter för högvärdigt gods, liksom för höghastighetståg för persontransporter. I kombination med fasta förbindelser med kontinenten innebär det nya möjligheter för de nordiska ländernas näringsliv. Järnvägen kommer att kunna konkurrera med flygtrafiken även för utrikestransporter.

Även sjöfarten befinner sig i förändring. Här kommer troligen en ytterligare koncentration och specialisering att äga rum. Beträffande utrikestrafiken kommer kanske ett fåtal direktlinjer att bli kvar, medan allt mer gods går med feedertrafik till hamnar på kontinenten, där omlastning till jordenruntlinjer sker.

Utvecklingen på transportområdet kan också komma att medföra svårigheter av olika slag. De näringslivsförslag som presenterats i form av "Scandinavian link" och "Skandinaviska triangeln" tyder på att dess intresse för förbättrade kommunikationer norr om en linje Oslo-Stockholm-Helsingfors är ringa. Det finns således en risk för att ökade regionala obalanser uppstår genom att perifera regioner (inte enbart norr om nämnda linje) kommer på mellanhand om kommunikationssystemen byggs ut i linje med dessa förslag, vilka tycks utarbetade utan hänsyn till regionalpolitiska mål. Inte heller miljöaspekterna tycks ha vägt tungt vid utarbetandet av näringslivsförslagen. Utöver ovan nämnda risker för en koncentration av miljöstörande produktion och transporter bör påpekas att såväl järnvägs- som sjötransporter är betydligt energisnålare och miljövänligare än motsvarande vägtransporter.

Det finns emellertid förutsättningar för en decentralisering och utveckling av näringslivet i perifera områden inom Norden bl. a. genom tillämpningar av elektronik och datateknologi. Den ökande robotiseringen liksom en kraftig satsning på FMS-system (Flexible Manufacturing Systems) medför att småskalig produktion åter kan konkurrera med betydligt större enheter med stora produktionsvolymen. För att dessa möjligheter skall kunna utnyttjas krävs dock att transport- och kommunikationssystemen ges en lämplig utformning.

Infrastrukturinvesteringarna i såväl transport- som datakommunikationsnät blir således avgörande för om den nya tekniken skall kunna utnyttjas för att underlätta regionalpolitiken. Vidare medför den ökande integrationen av de nordiska ländernas näringsliv, liksom det faktum att transporter till och från kontinenten oftast kommer att beröra flera nordiska länder, att Norden bör ses som en enhet i detta sammanhang.

Mot denna bakgrund framstår det som nödvändigt med en samlad och långsiktig planering av infrastrukturinvesteringarna i Norden. Ett första steg i denna riktning togs genom Handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. För att kunna gå vidare behövs emellertid ett underlag där bl. a. de regionalpolitiska och miljömässiga konsekvenserna av olika alternativ belyses.

Med hänvisning till ovanstående föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn, samt

att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.

Stockholm, Helsingfors, Köpenhamn och Oslo den 28 augusti 1986

Olle Östrand (s)

Kaj Bärlund (Sdp)

Lahja Exner (s)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Oddrunn Pettersen (A)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om samarbete beträffande naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi

(Medlemsförslaget väckt av Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Niels Bollmann, Lilli Gyldenkilde, Bente Nielsen och Jens Steffensen m. fl., se s. 966

Remissyttranden, se supplement)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete beträffande naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi. Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte i Helsingfors den 22 februari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att

Nordiska rådet måtte anmoda Nordiska ministerrådet

- att fastställa grundläggande principer för de nordiska ländernas lagar och bestämmelser för alla genteknologiska aspekter,
- att göra det efter följande riktlinjer: varje form av produktion med genklyvning och andra motsvarande metoder skall förhandsgodkännas; varje produkt som innehåller rester av genklyvna organismer, skall godkännas, varje medvetet utsläpp i naturen skall vara förbjudet tills vidare och varje försök med genklyvning skall registreras,
- att utreda förslag till – eller eventuellt ingångsätta – en nordisk samarbetsstruktur för värdering av naturetik och teknologi i samband med användning av genteknologi om möjligt inom en existerande struktur under Helsingforsavtalet.

Förslagsställarna erinrar om att genteknologin under de senaste åren genomgått en utveckling som knappast kunnat förutses och vars konsekvenser inte kan överblickas. Risker med genteknologi finna i alla led i forskning, produktion, användning och avfallshantering. Däremot finns inget erfarenhetsunderlag för någon egentlig riskbedömning. Motivet för användning av genteknologi är dels önskan om större kunskap, dels intresset att framställa billigare och förbättrade produkter. Det är bara de tillgängliga resurserna och fantasin som sätter gränser för teknikens användning och utveckling, inte etik eller teknologivärdering utifrån ett helhetsperspektiv. Ett brett samarbete om regler och principer för användning av genteknologi är erforderligt då genteknologin är gränsöverskridande.

De internationella rekommendationer m. m. som finns på området berör rena säkerhetsfrågor, inte naturetiska eller teknologiska frågor. Detta gäller även den första egentliga lagen på området som antogs i Danmark 1986.

Enligt förslagsställarna erfordras inte en egentlig harmoniserad lagstiftning, utan ett samarbete om principerna för lagstiftning och bedömning av naturetiska, teknologiska och säkerhetsmässiga frågor. De principer man så enas om kan utgöra grundvalen för de nordiska ländernas lagstiftning som de självständigt utformar. Denna lagstiftning kan därefter tjäna som modell för rättsutvecklingen i EG, OECD och tredje världen och därigenom påverka utvecklingen och användningen av genteknologi i hela världen.

2. Remissinstanser

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter, institutioner och organisationer:

Norden

Nordiska läkemedelsnämnden

Danmark

Miljøministeriet

Landbrugsministeriet

Forskningssekretariatet

Den almindelige danske lægeforening

Finland

Justitieministeriet

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen

Medicinalstyrelsen

Finlands läkarförbund

Island

Helse- og trygdeministeriet

Medicinalstyrelsen

Norge

Rådet for medisinsk forskning

Sverige

Socialstyrelsen

Medicinska forskningsrådet

Statens medicinsk-etiska råd

Sveriges läkarförbund

Svenska läkaresällskapet

Utredningen om det ofödda barnet

2.1. Remissinstanser som helt eller i huvudsak tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska läkemedelsnämnden anser att gentekniken kan bidra till bättre förståelse av vissa sjukdomars genetiska och miljömässiga orsaker.

Genteknologiska metoder har hittills använts vid framställning av t. ex. insulin och tillväxthormon. De förväntas också möjliggöra produktion av nya preparat, bl. a. vacciner, som tidigare antingen har varit svåra, kostbara eller helt omöjliga att producera. Varje prövning på människa av denna typ av produkter värderas av läkemedelskontrollmyndighet. Denna procedur innebär i de nordiska länderna också en etisk värdering av försöket. De nordiska ländernas läkemedelskontroller har nära kontakt och samarbetar vid kontroll med denna typ av läkemedel. Kontrollproblemen anses ha varit mindre än väntat. Nordiska läkemedelsnämnden kommer att överväga att utarbeta gemensamma nordiska riktlinjer för kontroll av läkemedel framställda med hjälp av genteknologiska metoder. Nämnden anser att den kontroll av produktionsmetoder, substrathantering, produkter samt etisk prövning av forskning och klinisk prövning som förslagsställarna efterlyser i huvudsak är tillgodosedd genom nu varande läkemedelskontroll och forskningsetiska organisation.

I den mån en ytterligare nordisk harmonisering behövs på detta område förutsätts – vad avser läkemedelsframställning – detta kunna tillgodoses av Nordiska läkemedelsnämnden i samverkan med respektive nationell forskningsorganisation.

Miljöministeriet i Danmark erinrar om att Folketinget i maj 1986 antagit en lag om miljö och genteknologi som i stort sett bygger på samma principer som anges i medlemsförslaget och reglerar användningen av genteknologi i syfte att skydda miljö, natur och hälsa genom bl. a. generellt krav på förhandsgodkännande. Lagen omfattar all produktion och alla produkter som innehåller genteknologiskt framställda organismer, med undantag av läkemedel och djurfoder som omfattas av annan lagstiftning.

Ministeriet påpekar, att genteknologi har givit kvalitativt helt andra möjligheter än förr att ändra arvsmassan och överskrida gränserna mellan olika arter. Den internationella utvecklingen – inte minst inom växtförädlingen – visar på behovet av en internationell insats för att bevara den genetiska mångfalden i naturen. Internationellt samarbete behövs även inom säkerhetsområdet. En utveckling av metoder, testsystem etc. för riskvärdering för att få fram generellt användbara metoder är önskvärd och ökat erfarenhetsutbyte mellan sakkunniga på nordiskt plan föreslås.

Etiska frågor i samband med genmanipulation handhas i ett särskilt genteknologiskt råd inom undervisningsministeriet, ett etiskt råd inom landbruksdepartementet, inom miljöministeriet och även inom dansk teknologiråd under industriministeriet. Teknologivärdering skall ingå i ett biotekniskt forsknings- och utvecklingsprogram som regeringen väntas lägga fram för Folketinget våren 1987. Folketinget har tillsatt en teknolo-

ginämnd som förbereder en rad informationsaktiviteter om genteknologi och bioteknologi. Miljöministeriet tillstyrker förslaget och menar att eventuella rådsinitiativ bör avse generella riktlinjer och rekommendationer som t. ex. OECD's "recombinant DNA safety considerations".

Landbruksministeriet avser att justera regelverket på områden som kan bli berörda av genteknologin för att trygga hälsan hos husdjur och växter och kvaliteten och hälsoeffekten hos livsmedel. Ministeriet har tillsatt ett etiskt råd avseende husdjur som skall följa de etiska frågorna i anslutning till djuravel och utvecklingen inom forskning, försök och genteknologi i anslutning här till. Rådet kan ge förslag angående forskning, rådgivning, undervisning och rättsregler.

Forskningssekretariatet ställer sig tveksamt till uttrycket "naturetiska värderingar" och föredrar att man talar om etiska synpunkter angående påverkan på ekologiska system eller dylikt. Sekretariatet anser också att förslaget punkt 2 bör tolkas med hänvisning till det europeiskt-nordatlantiska säkerhetsarbetet om den relativa risken med produktion jämfört med laborieförsök etc. innan man samordnar den nordiska lagstiftningen på området.

Den allmänna danske lægeforening erinrar om sitt uttalande över ett nationellt betänkande om genteknologi och säkerhet där föreningen erinrade om, att genteknologi innebar en rad betydelsefulla möjligheter inte minst på det läkarvetenskapliga området, men också kunde innebära en rad risker. Föreningen ansåg det därför nödvändigt att inrätta kontrollinstanser för att minimera dessa risker. Dessa kontrollorgan måste tilldelas erforderliga resurser härför, liksom även lagfäst möjlighet att inhämta alla nödvändiga upplysningar. Vidare anser föreningen att man bör inrätta en obligatorisk procedur för godkännande av användningen av genteknologi i de enskilda fallen. Slutligen rekommenderas, att material från kontrollinstanserna regelbundet offentliggörs om utvecklingen på det genteknologiska området, så att ämnet kan följas i den offentliga debatten. Föreningen ser samarbete kring kontrollen som en styrka bl. a. genom att den offentliga debatten blir mer kvalificerad.

Justitieministeriet i Finland erinrar om att genteknologin befinner sig på ett forsknings- och utvecklingsstadium. Forskningsverksamheten är förknippad bl. a. med etiska frågeställningar, frågor om ramar och inriktning samt övervakning av de risker som sammanhänger med forskningen. Forskning i mänskliga arvsfaktorer och experiment på människa måste t. ex. föregås av bedömning av vilka på etiska grunder baserade begränsningar som bör ställas för genteknologisk forskning på människa. Möjligheten till genmanipulation för med sig nya etiska problem som bör begrundas bl. a. i belysning av uppfattningarna om människovärde och de mänskliga rättigheterna. Även djurförsök är förknippade med etiska problem, som dock huvudsakligen torde vara av samma slag som inom övrig naturvetenskaplig och medicinsk forskning. Forskning om praktiska tillämp-

ningar av genmanipulation för att förändra mikroorganismers egenskaper är förknippad med risker, framförallt på grund av att de mikroorganismer som åstadkommits genom försöken kan visa sig ha farliga egenskaper. Mikroorganismernas förmåga att föröka sig kan medföra att även rätt små utsläpp åstadkommer allvarliga hälsorisker eller allvarlig fara för miljöns ekosystem. Riskerna är särskilt stora i samband med sådana fältundersökningar som görs i naturliga förhållanden, liksom i en senare produktionsanvändning. Man bör enligt ministeriet överväga om genteknologisk forskning på mikroorganismer skall underställas offentlig övervakning, samt hur denna forskning eventuellt skall begränsas.

Vad gäller potentiell tillämpning påpekar ministeriet vad gäller tillämpning på människor att det i framtiden kan bli möjligt att med hjälp av gendiagnostik identifiera och kartlägga individens arvsfaktorer och få exakt genetisk information om dem. Det blir då nödvändigt att ta ställning till hurdana ändamål användningen av gendiagnostik skall kunna tillåtas och hur en sådan verksamhet skall övervakas. I Sverige har det i en utredning föreslagits (SOU 1984: 88) att gendiagnostisk verksamhet skall göras beroende av tillstånd. Genteknologi skall enligt förslaget få utnyttjas för att konstatera grava ärftliga sjukdomar och defekter eller risker för dylika, samt inom gränser som myndigheterna fastställer, för arbetarskyddsändamål.

Om genteknologins utveckling även möjliggör manipulation med mänskliga arvsfaktorer, dvs genterapi, anser justitieministeriet att användningen av genterapi borde underställas offentlig övervakning och de tillåtna användningsändamålen definieras för att förhindra missbruk.

Vidare påpekas, att gendiagnostikens utveckling är förknippad med nya slag av problem som gäller datasekretess och integritetsskydd.

Användning av genteknologi inom djurförädling berör samma frågeställningar som den djurförädling som bygger på traditionella metoder. Om genteknologins utveckling öppnar effektivare möjligheter än tidigare att förändra de olika arterna och raserna av nyttodjur, kan dessa problem komma att framträda i mera tillspetsad form än tidigare.

En ökning av djurens och växternas produktionskapacitet med genteknologins hjälp kan ha en avsevärd nationalekonomisk betydelse. Dylika förändringar i produktionsförutsättningarna kan även ha en stor inverkan på lantbrukets struktur. Dock kan manipulation av växtarter leda till ekologiska problem om de nya arternas inverkan på miljön inte blir tillräckligt utredd på förhand. Ministeriet ser större risker med användningen av genetiskt manipulerade mikroorganismer, t. ex. bakterier, även om fördelarna är stora. Inom t. ex. läkemedelsindustrin kan genteknologi utnyttjas för produktion av många terapeutiska medel såsom hormoner, insulin och interferon samt olika diagnostiska ämnen.

I framtiden torde det bli möjligt att använda genteknologi även inom den kemiska industrin för att ersätta oljebaserade råämnen med biomassa samt

vid produktionen av enzymer som bl. a. behövs inom livsmedelsindustrin. Det är också möjligt att bakterier som producerats med hjälp av genteknologi i framtiden skall kunna användas inom gruvindustrin för att extrahera mineraler ur berggrunden. Genteknologin kan också vara till hjälp vid en effektivare produktion av sådan förnybar biomassa som är lämplig som energikälla. Det är möjligt att bakterier som producerats med hjälp av genteknologi dessutom kan utnyttjas för att förebygga frostsador på växter och för att upplösa oljeutsläpp i miljön. De ekologiska verkningarna av en användning av dylika metoder kan dock vara svåra att utreda och förebygga, t. o. m. oförutsebara, i synnerhet om användningen av mikroorganismer innebär att de medvetet släpps ut i miljön. Exempel på detta är produktion av biomassa och bekämpning av oljesador.

Justitieministeriet anser att man på grund av dylika risker blir tvungen att överväga behovet att få till stånd en lagstiftning som möjliggör övervakning av användningen av genteknologi. Gällande hälsovårds- och miljövårdslagstiftning torde enligt ministeriet inte erbjuda tillräckliga möjligheter att förebygga de risker som är förknippade med användning av genteknologi. Vidare aktualiseras i detta sammanhang frågor om industriellt rättsskydd både för genteknologiska metoder och för mikroorganismer som åstadkoms med hjälp av dessa metoder. Slutligen berör ministeriet verksamheten på internationellt plan och nämner att Europarådets parlamentariska församling 1982 antog en rekommendation om genteknologi. Ministeriet antar att inom en nära framtid kommer man sannolikt att både på internationell och nationell nivå i olika sammanhang dryfta behovet av reglering av frågor kring genteknologi mera konkret än tidigare. I vissa länder, t. ex. Danmark, har man redan skridit till lagstiftningsåtgärder. I flera länder, bl. a. Sverige, har man även utgående från etiska synpunkter utarbetat normer och rättsliga principer särskilt för genteknologisk forskning och tillämpning på människa.

Finlands läkarförbund anser att man bör grundligt utreda vilka stadganden och avtal som gäller för utnyttjande av genteknologi samt genteknologins metoder och möjligheter. Om förslaget kan ge impuls till att på nordiskt plan tillsätta en expertgrupp eller kommitté för dessa frågor är det värt understöd även om förslaget som sådant är outvecklat.

Helse- og trygdeministeriet i Island erinrar om de erfarenheter av genteknologi som finns bland annat i USA där principer om arbetsförhållanden, arbetsmetoder och försiktighetsregler för genteknologi utarbetats. Ministeriet anser det fördelaktigt för Island att delta i samarbetet härom på nordiskt plan, men vill ej ställa sig bakom yrkandet att alla genteknologiska försök skall registreras. Detta vore alltför komplicerat, men man skulle kunna tänka sig att forskningsprojekt klassificeras i riskgrupper.

Medicinaldirektören i Island ansluter sig till förslaget då han anser att nordiskt samarbete skall vara till fördel i denna sak.

Rådet for medisinsk forskning i Norge erinrar om att genteknologisk

forskning bedrivits i 10 år i Norge och att man följer rekommendationer utarbetade i USA och av European Science Foundation. I Norge utförs visst kontrollarbete av Giftnemnda och Statens Legemiddelkontroll och man överväger att tillsätta ett etiskt utskott för detta område inom lantbruket. Forskningsrådet har ingen erinran mot förslaget utom att man inte kan stödja yrkandet att utarbetandet av de grundläggande principerna skall ske med utgångspunkt från sådana förutbestämda riktlinjer som förutsätts i punkt 2 i medlemsförslaget. Forskningsrådet anser att de premisser som eventuellt skall bilda grundvalen för de nordiska ländernas lagstiftning på området måste bli resultatet av det utredningsarbete som rekommenderas.

Statens medicinsk-etiska råd i Sverige finner det angeläget med samarbete och om möjligt samordning av regler i de frågor förslaget gäller, men påpekar att det pågår intensiv diskussion och behandling av det statliga betänkandet Genetisk integritet (SOU 1984: 88). Dessa diskussioner kommer att ingå som underlag för en proposition till riksdagen. Rådet vill därför inte nu ta ställning till medlemsförslaget.

Medicinska forskningsrådet (MFR) anser, att Nordiska rådet kan spela en stor roll för att stärka det internordiska samarbetet inom molekylärbiologi och andra forskningsgrenar av betydelse för bioteknisk industrialisering. Rådet finner det däremot mindre angeläget att i detta skede satsa samarbetsresurser på enbart säkerhetsfrågor. I Sverige hanterar delegationen för hybrid-DNA-frågor aktuella genteknologiska säkerhetsproblem som initieras. Om ett samarbete initieras mellan de nordiska länderna beträffande naturetik, säkerhetsfrågor och teknologivärdering inom det genteknologiska området anser MFR att delegationen för hybrid-DNA-frågor bör få utforma den svenska policyn för ett sådant samarbete.

Utredningen om det ofödda barnet delar den oro som kommer till uttryck i medlemsförslaget att det hittills är resurserna och fantasin snarare än etik och teknologivärdering som sätter gränserna för genteknologins användning. För utredningen är det närmast utvecklingen inom fosterdiagnostikens område som är av intresse. Även om gentekniken inom detta område ännu befinner sig på ett inledande forskningsstadium talar enligt utredningens mening starka skäl för att följa utvecklingen på området och försöka finna de gränser som bör sättas bl. a. från etisk synpunkt. Utredningen anser följaktligen att en diskussion de nordiska länderna emellan för att finna gemensamma grundläggande principer för lagar och bestämmelser på genteknikens område skulle vara av stort värde.

2.2. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen intar en något mer reserverad hållning till frågan och anser att de i förslaget framförda principerna som grund till lagstiftningen kan vara oflexibla. Nackdelar eventuellt förknippade med tillämpningar av olika typer av genteknik varierar i hög grad i varje enskilt fall. I största delen av de bioteknologiska

tillämpningar som kan ses finns inte större problem i jämförelse med den nuvarande bioteknologin. Det är skäl att utgå ifrån detta då regler och anvisningar utarbetas.

En bedömning av de etiska och teknologiska frågorna i samband med användningen av genteknologin är inte en med dessa säkerhetsfrågor jämförbar teknisk fråga. Finlands akademi anser att gemensamma nordiska rekommendationer för speciellt genteknologin inte syns vara nödvändiga. Den nordiska insatsen i regelverkets internationella utveckling skulle bäst ske genom att man i samarbete aktivt deltar i den verksamhet som bedrivs av internationella organisationer som kartlägger risker och utarbetar regler på området. Genom att den gemensamma aktiviteten i dessa organisationer fokuseras på de områden där de nordiska länderna har en speciell expertis kan de nordiska stadgandena så snabbt som möjligt harmoniseras internationellt, vilket är av vikt bl. a. från industrins och handelns synpunkt.

Om säkerhetsproblemen i samband med genteknologi anförs att användningen av genteknologi i grundläggande forskning och industriella tillämpningar givit information om risker i samband med genteknologin samt erfarenheter för riskbedömning. Samtidigt har man lärt sig tillämpa allmänna riskbedömningsmetoder såväl för genteknologin som för de faror som genteknologiskt bearbetade organismer eventuellt medför för hälsan och livsmiljön. Härvidlag är det inte av vikt om förändringar i organismen har gjorts med genteknologi eller på andra sätt. Vederbörliga regler och stadganden om användningen av genteknologiskt bearbetade organismer kan i stor utsträckning införlivas med stadgandena om skydd i arbete, smittosamma sjukdomar och miljöskydd.

Tillämpningen av genteknologi i miljön kräver ännu grundliga riskbedömningar, experiment i varje enskilt fall och eventuellt mer grundläggande forskning innan man kan vara säker på att de inte har nackdelar. Det är viktigt att öka kännedomen om egenskaperna hos gentekniskt modifierade organismer, i synnerhet om deras reaktion i livsmiljön och inverkan på ekosystem. Samnordiska planer på en effektivisering av den genteknologiska forskningen och dess inriktande på naturliga mål i Norden (sakkunskap, forskningstradition, specialproblem) skulle säkert skapa nyttiga tillämpningar och även öka säkerheten.

Medicinalstyrelsen, vars yttrande till största delen överensstämmer med akademins, anser att etiska och tekniska frågor kring användning av genteknologi bäst lämpar sig för fritt meningsutbyte utan formell organisation.

Socialstyrelsen i Sverige har inga invändningar mot nordiskt samråd och anser att det vore värdefullt om man kunde komma fram till gemensamma grundläggande principer. Däremot är det, enligt styrelsens mening, varken lämpligt eller möjligt att fastställa så detaljerade principer med förbud och registrering, som uppställs i förslaget. Dessa detaljer måste utformas i varje land.

Verksamheten är redan så internationell att påverkan sker bäst genom internationellt samarbete. Styrelsen finner det tveksamt om "gemensam nordisk helhetssyn" i just dessa frågor kan ha en sådan betydelse som förslagsställarna föreställer sig.

Sveriges läkarförbund anser i anslutning till nationella utredningar i liknande frågor att etiska frågor bör lösas genom en kontinuerlig normbildning där bl. a. de forskningsetiska kommittéerna och medicinska forskningsrådet ges ett betydande ansvar för tillämpningen av normsystemet. Regleringar av typ lagstiftning är ej att rekommendera på detta område. Förbundet finner det både naturligt och angeläget, att en diskussion kring de genteknologiska frågorna kontinuerligt äger rum såväl nationellt som internationellt, inom forskarsamhället och inom och med närmast berörda myndigheter. En sådan diskussion och därav följande normbildning bör dock enligt förbundets mening inte låsas fast genom förbuds- och ökade kontrollprinciper av de slag som medlemsförslaget rekommenderar.

Svenska läkaresällskapet anser, att en omfattande forskning och en massiv erfarenhet har visat, att de potentiella risker som initialt diskuterades inte existerade när gängse skydds- och säkerhetsåtgärder på det mikrobiologiska området vidtogs. Medlemsförslaget skulle innebära tillståndsgivning enligt det gamla mönstret som man avvisat på nationell nivå och därmed sammanhängande administrativ enhet och skulle därför vara ett steg tillbaka. Däremot skulle gemensamma diskussioner mellan de nordiska ländernas medicinska forskningsråd, läkaresällskap och dessas etiska delegationer kunna ge positiva effekter. Läkaresällskapet hänvisar i detta sammanhang till sina yttranden över Genetikkommitténs betänkanden "Genetisk integritet" och "Behövs hybrid-DNA-kontrollen?" där man diskuterat risker förknippade med genteknologi och eventuellt behov av särskild kontroll. Utredningen hade ej förordat lagfäst detaljreglering utan normbildning som ett medel att skapa och påverka den framtida utvecklingen inom forskning och klinisk tillämpning.

Socialstyrelsen skulle som tillsynsmyndighet i nära samverkan med Medicinska forskningsrådet meddela allmänna råd till vägledning för etiska bedömningar vid användning av genteknik på människa och forskning på mänskliga könsceller, embryon och foster. Kommitténs förslag att i praktiken överlåta det löpande ansvaret för kontrollen av normernas efterlevnad till de regionala forskningsetiska kommittéerna ansågs välbetänkt. Sällskapet framförde även, liksom utredningen, att gällande bestämmelser och tillståndstvång för användning av hybrid-DNA-teknik kunde upphävas och att hybrid-DNA-delegationen ej längre behövde bibehållas. Lagförslag härom väntas.

3. Utskottet

Utskottet noterar, att remissinstanserna har en något delad syn på förslaget med en övertikt för att tillstyrka det. Medan man i Danmark redan infört en ganska restriktiv lagstiftning synes tendensen i Sverige gå i den motsatta riktningen, dvs att upphäva reglerna om tillståndsvång. Det kan i ett sådant läge, där de nordiska länderna kan riskera att glida isär, enligt utskottets uppfattning vara särskilt värdefullt att ta upp hela problemkomplexet på nordiskt plan. Detta är i all synnerhet aktuellt, då Nordiska ministerrådet redan tagit upp frågan om bioteknologiskt samarbete i en rapport och däri skisserar ett femårigt handlingsprogram för forsknings- och utvecklingssamarbete på bioteknologins område 1988–1992. Nordiska rådets ekonomiska utskott föreslår till denna session en rekommendation till ministerrådet att utarbeta ett bioteknologiskt samarbetsprogram på grundval av ett medlemsförslag om bioteknologisamarbete (A 760/e). Ekonomiska utskottet framhåller särskilt bioteknikens betydelse inom jord- och skogsbruk, industri och fiske.

Medan man inom ekonomiska utskottet och ministerrådet uppehåller sig vid de praktiska användningarna av bioteknologin upptar det hos social- och miljöutskottet aktuella medlemsförslaget de grundläggande frågor om etik och teknologivärdering som man bör ta ställning till innan en vidare produktiv användning av bioteknik sätts i verket. I en rapport som utarbetats på uppdrag av Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÅJS) talas om förhoppningar att kunna använda celler och cellbeståndsdelar i t. ex. industriell produktion av kemikalier eller mediciner, att utveckla nya växtförodlingsmetoder, lösa industrins och samhällets föroreningsproblem samt införa nya odlingssystem inom jord- och skogsbruket. Utskottet har också noterat att forskning om bioteknologi ges avsevärt utrymme i riktlinjerna för det Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR). Forskningspolitiska rådet borde enligt uttalande av Nordiska rådets kulturutskott med anledning av ett ministerrådsförslag (B 69/k om program för FPR) ha en viktig koordinerande roll i det fortsatta arbetet med det bioteknologiska programmet. I de nordiska länderna torde det finnas ett stort intresse särskilt för större satsningar på grundforskningen inom bioteknologin och kulturutskottet tillstyrker anslag för nätverksskapande verksamhet och anslag för forskarutbildning redan i budgeten för 1988. Bland de ämnen för studier av forskningspolitiska problem av gemensamt intresse som nämns pekar kulturutskottet särskilt på frågan om etiska regler och normer för medicinsk forskning och anser att de etiska frågor forskningen på bioteknologiområdet kommer att beröra bör kartläggas, och att en sådan utredning är en viktig del i det fortsatta samarbetet inom bioteknologin.

Utskottet vill understryka dessa allmänna synpunkter som kulturutskottet anfört och erinra om att flera av de remissinstanser som uttalat sig om

det föreliggande förslaget om genteknologi pekat på de oöverskådliga konsekvenserna på miljön av genteknologiskt manipulerade organismer, något som kan bli följden om omfattande jord- eller skogsbruksprojekt sätts igång utan föregående noggrann värdering. Medan man i de flesta länder förefaller medveten om riskerna med genmanipulation i medicinska sammanhang då dessa ofta ägnas uppmärksamhet i den offentliga debatten, torde effekterna på miljön ha uppmärksammats betydligt mindre. Utskottet anser det viktigt att ett vidare perspektiv än ett ensidigt forskningspolitiskt eller produktionsinriktat kommer att prägla det nordiska samarbetet på det genteknologiska området med praktisk tillämpning inom det bioteknologiska FoU-samarbetet. Utskottet vill också instämma i att detta kan vara en uppgift för det forskningspolitiska rådet. Mot bakgrund av vad som ovan anförts får utskottet hemställa att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a) att utreda hur hänsyn till etik, säkerhet och teknologivärdering rörande genteknologi kan inarbetas i det nordiska samarbetet.
- b) att undersöka om någon form av förhandsgodkännande eller registrering av genklyvning är möjlig i nordiskt samarbete.
- c) att verka för fortlöpande samråd mellan de nordiska länderna vid utvecklingen av genteknologi rörande etik, säkerhet och teknologivärdering.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Siri Häggmark (m)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Helge Adam Møller (KF)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsforslag

om samarbejde betræffende naturetik, sikkerhedsfrågor, teknologivurdering och regler rörande genteknologi

(Väckt av Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Niels Bollmann, Lilli Gyl-denkilde, Bente Nielsen och Jens Steffensen samt Johan Buttedahl och Aase Olesen)

Genteknologien har gennem de seneste år gennemgået en udvikling, som de færreste havde drømt om. Men det er dog stadig umuligt at forudsige, hvor de praktiske grænser for teknologiens anvendelse findes. Dertil er vor viden for begrænset – og et af de største problemer er netop manglende viden.

Det er selvsagt vigtigt at være opmærksom på risici forbundet med anvendelse af genteknologien og dets produkter i alle led: forskning, produktion, anvendelse og affaldsbehandling. Der er idag ikke noget erfaringsgrundlag for en egentlig *risikovurdering*.

Anvendelsen af genteknologien begrundes dels med et ønske om større indsigt og forståelse, og dels et ønske om at fremstille nye produkter, herunder især *billige og forbedrede produkter, nye som gamle*.

Det er bare de tilgængelige ressourcer og fantasien, der sætter grænser for teknologiens anvendelse og udvikling – ikke etik eller teknologivurdering ud fra en helhedsbetragtning. Det er derfor i høj grad påtrængende også at vurdere "Hvad kan vi tillade os?" og "Hvad har vi brug for?". Anvendelsen af *genteknologien er grænseoverskridende*. De regler som anvendes i et enkelt land er derfor afhængig af hvordan disse spørgsmål reguleres i andre lande – et udbredt samarbejde om regler og principper for anvendelsen er derfor påtrængende.

De internationale anbefalinger, der findes, omhandler sikkerhedsspørgsmål, men ikke natur-etiske eller teknologiske vurderinger. Dette gælder også for den første egentlige lov på området, vedtaget i det danske folketing i maj 1986.

Der er tilløb til faste regler og love i forskellige lande og internationale samarbejdsorganer. Det er forslagsstillernes vurdering, at der ikke er behov for en egentlig harmoniseret lovgivning, men i stedet samarbejde om principperne for lovgivning og vurdering af natur-etiske, teknologiske og sikkerhedsmæssige spørgsmål.

Gennemførelsen af en lovgivning i de nordiske lande byggende på fælles principper, hvor de grundlæggende principper fastlægges i nordisk samarbejde, men hvor det enkelte land selvstændigt udformer sin lovgivning, vil kunne tjene som model for den retsudvikling, der er igang i bl. a. EF og OECD, således at de nordiske landes syn på sikkerhed, teknologivurdering og etik vil påvirke udviklingen og anvendelsen af genteknologien i den industrialiserede verden – samt i 3. verdens lande, hvor ny teknologi ofte har ført til mange problemer på grund af manglende indsigt og lovgivning.

Igennem samhandel og samarbejde kan nordiske produkter og lovgivning – nordisk kultursyn – altså komme til at gennemsnive det internationale system istedet for, at det går den modsatte vej – og derved også bidrage til at såvel vi selv som 3. verdens lande bliver bedre i stand til at beskytte os mod misbrug.

På denne baggrund:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til:

- at opstille grundlæggende principper for de nordiske landes love og bestemmelser for alle genteknologiske aspekter
- at gøre det efter følgende principper: enhver form for produktion med gensplejsning og andre tilsvarende teknikker skal godkendes, ethvert produkt, der indeholder rester af gensplejsede organismer, skal godkendes, enhver bevidst udledning til naturen skal være forbudt indtil videre og ethvert forsøg med gensplejsning skal registreres
- at udarbejde forslag til – eller eventuelt iværksætte – en nordisk samarbejdsstruktur til vurdering af natur-etik og teknologi i forbindelse med anvendelse af genteknologi, om muligt i en eksisterende struktur under Helsingforsaftalen.

København og Oslo, den 12. september 1986

Margrete Auken (SF)

Niels Bollmann (CD)

Bente Nielsen (V)

Johan Buttedahl (Sp)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Jens Steffensen (KrF)

Aase Olesen (RV)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer

(Medlemsförslaget väckt av Elsi Hetemäki-Olander m. fl., se s. 976)

Remissyttranden, se supplement)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer. Medlemsförslaget har behandlats vid möten den 11 november 1986, 29–30 januari 1987 och 22–23 februari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås åtgärder för att införa ett tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer i statens eller kommunernas tjänst vid sidan av det gällande nordiska systemet med tjänstemannautbyte, och att en nordisk arbetsgrupp tillsätts för att planera och organisera verksamheten.

I medlemsförslaget betonas den avgörande betydelse språket har för medborgarnas kontakter med myndigheterna. Förslagsställarna konstaterar att de flesta ministerier och centrala ämbetsverk samt länsstyrelser i Finland har egna translatorer för översättningar mellan finska och svenska. Det anses angeläget att translatorerna kan bibehålla sitt språk tidsenligt och aktivt och att de t. ex. skulle kunna arbeta en viss tid inom den svenska stats- eller kommunalförvaltningen. De nordiska länderna har sedan 1979 ett tjänstemannautbyte, som finansieras av Nordiska ministerrådet. I Sverige och Finland har antalet ansökningar om tjänstemannautbyte mångfaldigt överstigit de stipendier för tjänstemannautbyte som stått till förfogande. På grund av bristen på stipendier har, enligt förslagsställarna, translatorer inte kunnat beaktas i tillräcklig utsträckning inom tjänstemannautbytet.

I motiveringarna till förslaget hänvisas även till att ett ökat behov av translatorer uppstår i och med att den nordiska språkkonventionen träder i kraft. Syftet med konventionen är att skapa förutsättningar för medborgarna i de nordiska länderna att använda sitt eget språk och vid behov få tolknings- och översättningshjälp hos myndigheter eller annat offentligt organ i ett annat nordiskt land. Av denna orsak anses det vara ytterst

viktigt att translatorer i de nordiska länderna skulle få en möjlighet att utveckla sin yrkesskicklighet genom att arbeta några månader i ett annat nordiskt land.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordisk Tjänstemannsutveksling
Nordiska språk- och informationscentret
Nordiska språksekretariatet

Danmark

Translatørforeningen

Finland

Statsrådets kansli
Justitieministeriet
Finansministeriet
Kommunförbunden
Forskningscentralen för de inhemska språken
Translatorernas fackorganisation

Island

Statsautoriserte rettsstolkers og translatørers forening

Norge

Statsautoriserte translatørers forening

Sverige

Kommerskollegium
Universitets- och högskoleämbetet
Exportrådet
Föreningen auktoriserade translatorer

Remissorganen stöder medlemsförslaget. I många yttranden påpekas att ett sådant system bör skapas som ger möjligheter till tjänstgöring i annat land oberoende av om man är offentligt anställd eller arbetar som uppdragstagare. Endast i Finland finns ett stort antal offentligt anställda översättare. Många remissorgan fäster avseende vid möjligheterna att genom utbytestjänstgöring bidra till en samordning av terminologin på olika områden. Behovet av tolkar och översättare väntas öka som en följd av att den nordiska språkkonventionen träder i kraft den 1 mars 1987.

I det följande redogörs för de särskilda synpunkter som remissinstanserna har anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Nordiska remissyttranden

Nordisk Tjänstemannautveksling meddelar att man under 1987 har 1,4 miljoner DKK till disposition över den nordiska budgeten. I tillägg till detta anslag har det i anslutning till den av Nordiska ministerrådet fastslagna nordiska narkotikahandlingsplanen avsatts 117 000 DKK för tjänstemannautbyte. De landskoordinerande organen i varje land har ansvaret för det praktiska arbetet. Dessutom företar dessa organ utbetalning av stipendier för den grupp som deltar i utbytet på narkotikaområdet. I yttrandet framförs vissa betänkligheter mot att ge speciella yrkesgrupper prioritet inom tjänstemannautbytet nuvarande ekonomiska ramar. Man antar att det vore bäst att öka den nuvarande ekonomiska ramen för att tillgodose behovet av ett tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer. Som ett alternativ föreslås att man avsätter särskilda anslag för en provordning som skulle gälla speciellt för tolkar och translatorer i statens och kommunens tjänst. En sådan provordning kunde gälla under en tid av t. ex. två år med efterföljande evaluering. Om ett sådant alternativ väljs anses det vara helt väsentligt att ordningen administreras av det organ som i dag har hand om den ordinarie tjänstemannautväxlingen. De landskoordinerande organen för det nordiska tjänstemannautbytet understryker att det mest rationella sättet att utveckla tjänstemannautbytet är att bygga på den långa erfarenhet som det nuvarande utbytet representerar. Detta bör innebära att man fortsatt upprätthåller en gemensam administration inom varje enskilt land.

Nordiska språk- och informationscentret anser det vara av stor vikt att både tolkar och översättare bereds möjligheter att delta i ett utbyte som motsvarar det nordiska tjänstemannautbytet. Centret konstaterar att få nordiska tolkar har statlig eller kommunal tjänst. Centret anser att man bör kartlägga andra alternativ, t. ex. nordiskt anslag eller nordisk fond, för att inte utesluta majoriteten av nordiska tolkar. Centret framhåller även att tolkutbildare bör ha möjligheter att delta i ett tjänstemannautbyte. Språk- och informationscentret är övertygat om att ett system med tjänstemannautbyte kommer att utgöra en värdefull del av de nordiska tolkarnas vidareutbildning och på ett effektivt sätt bidra till ökad nordisk språkförståelse.

Nordiska språksekretariatet stöder förslaget. Ett tjänstemannautbyte skulle först och främst vara gynnsamt för förhållandet mellan finska och svenska. Men det är också viktigt att de andra språken i Norden kommer med i en sådan ordning, då den nordiska språkkonventionen kommer att öka behovet av tolkning och översättning mellan de olika språken. Sekretariatet anser att man bör arbeta för bättre terminologisk harmonisering mellan språken i Norden. Här kan tolkar och translatorer spela en central roll. I yttrandet betonas att Nordiska språksekretariatet är det enda språkliga organet som arbetar med samtliga språk i Norden. Då en utvidgning av det nordiska tjänstemannautbytet bör omfatta alla språk i Norden, är det

naturligt att språksekretariatet blir representerat i en eventuell arbetsgrupp som skall planlägga och organisera verksamheten.

2.2 *Danska remissyttranden*

Translatørforeningen anser idén vara utmärkt. Utbytet kommer dock knappast att vara av betydelse för föreningens medlemmar, då de i stor utsträckning arbetar som uppdragstagare.

2.3 *Finländska remissyttranden*

Statsrådets kansli finner tanken på ett parallellt system med tjänstemannautbyte för tolkare och tolkar utmärkt och värd att utveckla. En förutsättning för att systemet skall fungera är att den tid som tillbringas i ett annat nordiskt land är tillräckligt lång. I stället för den i medlemsförslaget nämnda tiden några månader borde man därför utgå från en minimitid om t. ex. ett halvt år.

Justitieministeriet anser att ett system för tjänstemannautbyte för tolkare och tolkar behövs och vore nyttigt. Systemet borde utsträckas till att omfatta kommunala tjänstemän. För att myndigheternas språk skall kunna utvecklas bör man fortgående arrangera utbildning och utveckla den nuvarande utbildningen. Det vore nyttigt om utbildarna kunde ta del i tjänstemannautbytet. Enligt ministeriet är det viktigt att handböcker och ordböcker utarbetas och utvecklas.

Finansministeriet konstaterar i sitt yttrande att antalet ansökningar inom tjänstemannautbytet har varit fyra gånger större än antalet personer som har kunnat delta i ett utbyte. Det har inte varit ändamålsenligt att för en viss yrkesgrupp eller ett visst ämbetsverk reservera en bestående möjlighet att delta i utbytet. Medlemsförslaget berör en begränsad personalgrupp. Finansministeriet anser det ändamålsenligt att för denna grupp etablera en separat utbytesordning. Som modell hänvisas till det nordiska personalutbytet för rusvårdspersonal. Systemet borde vara separat även med hänsyn till att utbytesverksamheten enligt medlemsförslaget skulle omfatta tolkare och tolkar i kommunernas tjänst. Utbytesverksamheten skulle främja kunskaperna i övriga nordiska språk inom förvaltningen. Språkkunskaperna kommer att aktualiseras i förvaltningen i och med att den nordiska språkkonventionen träder i kraft.

Finlands kommunförbund och Finlands svenska kommunförbund konstaterar att förslaget sannolikt främst skulle gälla de tvåspråkiga kommunerna. Enligt förbundens uppfattning är det inte nödvändigt att begränsa systemet till att gälla endast översättare och tolkar. Förbunden är beredda att informera kommunerna om möjligheterna att hos Nordiska ministerrådet ansöka om stipendier för deltagande i tjänstemannautbytet. Förbunden är även beredda att rekommendera att kommunerna försöker ordna arbetsmöjligheter i Finland för tjänstemän från de andra nordiska länderna.

Forskningscentralen för de inhemska språken framhåller att motivering-

arna i medlemsförslaget helt överensstämmer med språkvårdens strävanden och regeringens beslut om åtgärder för att förbättra de statliga myndigheternas språk. En princip i språkvården är att man i Finland bör slå vakt om att myndigheternas svenska inte i för hög grad avviker från det riks-svenska språkbruket. En av de största bristerna är att översättarna saknar modeller för hur man skall skriva en modern, tydlig och naturlig offentlig svenska. Samordningen av terminologin är en viktig fråga. Myndigheterna i Sverige och Finland borde samarbeta närmare i terminologiska frågor, och detta gäller inte bara svenskan utan i hög grad också finskan, som har en viktig ställning i Sverige. Intresset för terminologisk samordning borde i hög grad även väckas genom utbytestjäntgöring för föredragande och andra handläggare. Den nordiska språkkonventionen kommer sannolikt att ytterligare öka behovet av översättning till finska och tolkning mellan finska och de andra språken i Norden. Språkkonventionen kommer att kräva en ökad beredskap i Finland för översättning och tolkning från danska och norska till finska, vilket också motiverar att översättare och tolkar från Finland bereds möjlighet till vistelse i Danmark och Norge. Forskningscentralen ger sitt fulla stöd åt tanken på ett organiserat nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer. Centralen framhåller att utbytet bör få tillräckligt bred bas. På längre sikt borde det kunna omfatta inte bara statliga utan också kommunala och i mån av möjlighet även privata översättare.

Translatorernas fackorganisation anser det vara viktigt för translatorerna att de tidvis kunde arbeta i en äkta språkmiljö, och att de därför borde få en chans att tillräckligt länge tjänstgöra vid en myndighet i ett annat land. Då translatorer inte har kunnat beaktas tillräckligt inom den nuvarande utbytesverksamheten, bör för translatorer och tolkar skapas ett eget tjänstemannautbyte utöver det nuvarande systemet.

2.4 Isländska remissyttranden

Statsautoriserte rettsolokers og translatørers forening konstaterar att det inte i Island finns tolkar och översättare i offentlig tjänst. Föreningen är dock intresserad av att följa den fortsatta behandlingen av frågan.

2.5 Norska remissyttranden

Statsautoriserte translatørers forening stöder medlemsförslaget. Man fäster uppmärksamhet vid att systemet utformas så att problem inte uppstår t. ex. när det gäller anställningsförhållanden och beskattning. Föreningen anser att en viktig del av samarbetet bör bestå i utarbetandet av ordlistor och böcker mellan de nordiska språken.

2.6 Svenska remissyttranden

Kommerskollegium ser positivt på de tankar som framförs i medlemsförslaget men pekar på några problem i det praktiska genomförandet av ett

tjänstemannautbyte. I Finland finns ett stort antal offentligt anställda översättare. I Sverige arbetar de allra flesta tolkarna och översättarna som uppdragstagare. Det är därför inte möjligt att få översättare i de olika länderna att för en viss tid byta tjänster med varandra. Utbytet bör enligt kollegiets mening ske så att översättarna ges stipendier för att under en tid i ett annat nordiskt land följa översättningsarbetet inom en institution som motsvarar den där de själv arbetar. När det gäller tolkar anses förhållandena vara mera komplicerade. I Sverige finns ett stort antal s. k. kontakttolkar, som fungerar som språkförmedlare mellan samhälle och invandrare. Denna typ av tolkar saknas nästan helt i de övriga nordiska länderna. Det bör bli en uppgift för den föreslagna arbetsgruppen att se till att även denna grupp ges möjligheter att följa språkutvecklingen i det land där deras tolkspråk talas.

Universitets- och högskoleämbetet tillstyrker syftet med förslaget, men tar inte ställning till formerna för verksamheten. Förslaget ses som ett intressant alternativ till fortsatt reguljär utbildning för tolkar och translatörer.

Exportrådets språktjänst framhåller att medlemsförslaget tar upp ett reellt språkvårdsproblem. Med hänsyn till den nordiska språkkonventionens ikraftträdande tillstyrker exportrådet förslaget.

Föreningen auktoriserade translatörer stöder förslaget att göra det möjligt för translatörer och tolkar att under viss tid vistas hos myndigheter och andra offentliga organ i det land där auktorisationsspråket talas. I motsats till t. ex. translatörerna i Finland har translatörer i Sverige endast i marginell omfattning anställning hos myndigheter, även om de i betydande utsträckning anlitas av både stat, kommun och landsting. Detta innebär att translatörerna i Sverige inte på samma sätt som i Finland kan komma med i ett tjänstemannautbyte mellan länderna, om inte särskilda åtgärder vidtas för en finansiering av motsvarande studieperioder hos myndigheter i det andra landet. Föreningen uttalar förhoppningen att de ekonomiska problemen i sammanhanget skall kunna lösas på ett lämpligt sätt så att även de i Sverige verksamma translatörerna jämställs med de i andra nordiska länder anställda translatörerna.

3. Utskottet

I medlemsförslaget föreslås ett tjänstemannautbyte för tolkar och translatörer i offentlig tjänst, vid sidan av det gällande nordiska systemet med tjänstemannautbyte. Vidare föreslås att en nordisk arbetsgrupp tillsätts för att planera och organisera verksamheten.

Kulturutskottet konstaterar att remissorganen stöder medlemsförslaget. Många remissorgan fäster bl. a. stor vikt vid möjligheterna att genom utbytestjänstgöring bidra till en harmonisering av terminologin på olika områden i Norden. Behovet av tolkar och översättare väntas även öka som

en följd av den nordiska språkkonventionen som träder i kraft den 1 mars 1987. Syftet med konventionen är att skapa förutsättningar för medborgarna i de nordiska länderna att använda sitt eget språk och att vid behov få tolknings- och översättningshjälp hos myndigheter eller annat offentligt organ i ett annat nordiskt land. Konventionen avser även muntliga kontakter med myndigheter eller andra offentliga organ.

Utskottet omfattar medlemsförslagets syfte och anser att man genom en nordisk utbytestjänstgöring för tolkar och translatorer kan bidra till ökad språkförståelse och till ett närmare samarbete mellan länderna i terminologiska frågor. Tjänstgöring i annat nordiskt land ger översättare och tolkar möjligheter att på ett naturligt sätt komma i kontakt med de språk de normalt arbetar med i hemlandet. Med tanke på språkvården är en utbytesordning av särskilt stor betydelse för Sverige och Finland. Utskottet har erfarit att ett förslag har lagts fram i Finland om utbytestjänstgöring för finska och svenska tjänstemän sysselsatta främst med översättning och språkvård. Utbytet mellan Sverige och Finland kan även ge erfarenheter med tanke på utvecklingen av ett utbyte på nordiskt plan.

Utskottet konstaterar att remissbehandlingen visar på ett väsentligt problem när det gäller att genomföra verksamheten som ett direkt tjänstemannautbyte, nämligen de stora olikheterna i anställningsförhållanden mellan de berörde grupperna i Finland och i övriga nordiska länder. I motsats till Finland har t. ex. translatorer i de övriga nordiska länderna, även om de i betydande utsträckning anlitas inom den offentliga sektorn, endast i liten utsträckning anställning hos myndigheter. Utskottet understryker att ett sådant system för utbytestjänstgöring bör utformas som ger möjligheter även för tolkar och translatorer som inte är anställda av statliga eller kommunala myndigheter att delta i ett utbyte. Utskottet anser därför att frågan om planering och organisation av verksamheten närmare bör utredas, vilket även föreslås i medlemsförslaget. Vid sidan av organisatoriska frågor bör utredningen även ta ställning till frågor som berör utbytestjänstgöringens längd, möjligheterna för utbildare av tolkar och translatorer att delta i utbytet samt andra åtgärder som stöder verksamheten på området. Utskottet har bl a tidigare föreslagit att Nordiska ministerrådet inom ramen för språkförståelsearbetet tillför projekt som syftar till nya nordiska ordböcker erforderliga resurser. I många remissyttranden uttalas att det finns ett behov av flera och nya nordiska ordböcker. En förteckning över aktuella ordboksprojekt som borde igångsättas har även utarbetats av Nordiska språksekretariatet.

Det nordiska tjänstemannautbytet etablerades 1979. I den nordiska budgeten för 1987 uppgår anslaget för ändamålet till 1,4 miljoner DKK. Utbytestjänstgöringen är öppen för alla förvaltningsgrenar, och enligt utbytesordningen ställs inte krav på att en tjänsteman från ett land under utbytet ersätts av en tjänsteman från ett annat land.

Vid en utredning av de organisatoriska frågorna bör särskilt uppmärk-

sammas om ett utbytessystem för tolkar och translatorer kan ingå som en del av det nordiska tjänstemannautbyte som redan har etablerats, eller om det är mera ändamålsenligt att inom detta system inrätta en separat utbytesordning t. ex. i likhet med den som gäller nordisk personal på narkotikaområdet. Utskottet har med tillfredsställelse noterat att ministerrådet i förslaget till planer för det nordiska samarbetet (C 2/1987) önskar vidareutveckla ordningen med nordisk utbytestjänstgöring. Om det blir aktuellt med en utbyggnad av den nuvarande ordningen med utbytestjänstgöring anser utskottet att nya platser i första hand bör reserveras för tolkar och översättare.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att införa en nordisk utbytesordning som ger tolkar och translatorer som arbetar med de nordiska språken möjligheter att under en viss tid arbeta i annat nordiskt land.

Helsingfors den 22 februari 1987

Margareta Andrén (fp)

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Knud E. Kirkegaard (KF)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Jimmy Stahr (S)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Medlemsförslag

om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer

(Väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Esko Aho, Sakari Knuuttila, Peter Muurman, Heikki Riihijärvi, Ilkka Suominen och Marjatta Väänänen)

Språket har en avgörande betydelse för medborgarnas kontakter med myndigheter. Ett invecklat språk medför både mindre möjligheter och mindre vilja att förstå myndigheternas texter. Förvaltningsspråkets förståelighet sammanhänger med medborgarnas rättsskydd och likvärdiga behandling. Myndigheternas arbete bygger i hög grad på skriftligt material och detta framhäver språkets centrala ställning. Den i Finlands grundlag stadgade tvåspråkigheten innebär att översättningar till det andra inhemska språket hör till myndigheternas servicefunktioner. Arbetspråken i riksdagen är finska och svenska. Lagar, författningar och normer av en lägre rangordning samt anvisningar, blanketter, cirkulär m. fl. skall finnas på svenska och finska. Ett mycket stort antal kommuner i Finland är tvåspråkiga. I dag bör man i Finland slå vakt om att den svenska myndigheterna använder inte i hög grad avviker från det rikssvenska språkbruket. I Finland är svenska språket utsatt för ett mycket stort finskt inflytande. Hittills har språkvården av svenskspråkiga översättningar varit så gott som obefintlig i avsaknad av erforderliga resurser. För tillfället använder man två slags svenska och två slags finska.

Translatorer inom förvaltningen, vilka innehar en nyckelposition, inverkar på myndigheternas svenska språkbruk i Finland. De flesta ministerier och centrala ämbetsverk samt länsstyrelser har egna translatorer. Det är angeläget att translatorerna kan bibehålla sitt språk tidsenligt och aktivt. De borde kunna göra sig förtrogna med myndigheternas verksamhet i det land där man talar det språk de använder. Det skulle vara viktigt att t. ex. finländska translatorer skulle kunna arbeta en viss tid inom den svenska stats- eller kommunalförvaltningen. Många myndigheter idkar redan ett samarbete, som kunde ökas. Det är ett gemensamt intresse att harmonisera terminologin på olika områden, och denna harmonisering kan utvidgas till att inbegripa även de övriga nordiska länderna. Det har påvisats att många nya begrepp tas upp i språken som översättningslån från andra språk. Nya begrepp tas inte sällan i bruk under loppet av ett kommittéarbete. Det är inte ändamålsenligt att varje nordiskt land skapar sina egna

nationella begrepp exempelvis inom teknikens och lagstiftningens områden. Det behövs koordinering och harmonisering.

Språkvårdsmyndigheterna i såväl Sverige som Finland strävar till att förhindra ett alltför stort främmande inflytande på de nationella språken. Det skulle vara skäl att i Finland och Sverige försöka undvika att överlappande terminologi uppstår både i svenska och finska språken för att det inte skulle försvåra förståelsen av de nordiska språken och det nordiska samarbetet. Ett enhetligt språkbruk medverkar bl. a. till enhetliga stadganden och olika bestämmelser i de nordiska länderna.

Mellan de nordiska länderna bedrivs sedan 1979 ett tjänstemannautbyte, som finansieras av Nordiska ministerrådet. Åtminstone i Sverige och Finland har antalet ansökningar om tjänstemannautbyte mångfaldigt överskridit de stipendier för tjänstemannautbyte som stått till förfogande. På grund av bristen på dessa stipendier har translatorer inte kunnat beaktas tillräckligt inom tjänstemannautbytet. I och med att den nordiska språkkonventionen träder i kraft uppstår ett ännu större behov av translatorer. Syftet med konventionen är att skapa förutsättningar för att medborgarna i de nordiska länderna kan använda sitt eget språk och vid behov få tolknings- och översättningshjälp hos myndigheter eller annat offentligt organ i ett annat nordiskt land. I konventionen avses Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Konventionen tillämpas för både skriftligt och muntligt umgänge med myndigheter eller andra offentliga organ med undantag av telefonsamtal. Av denna anledning skulle det vara ytterst viktigt att translatorer i de nordiska länderna skulle få en möjlighet att utveckla sin yrkeskunnighet genom att arbeta t. ex. några månader i ett annat nordiskt land.

Åberopande det ovan anförda hemställer vi att Nordiska rådet rekommenderar,

- a) att Nordiska ministerrådet vidtar åtgärder för att skapa ett tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer i statens eller kommunernas tjänst vid sidan av det i de nordiska länderna gällande systemet med tjänstemannautbyte och
- b) att en nordisk arbetsgrupp tillsättes för att planera och organisera verksamheten.

Helsingfors den 21 oktober 1986

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Esko Aho (K)

Sakari Knuuttila (Sdp)

Peter Muurman (Sdp)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Ilkka Suominen (Kok)

Marjatta Väänänen (K)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om Nordiska ministerrådets budgettillägg till NAR (Nordiska amatörteaterrådet)

(Medlemsförslaget väckt av Stefán Benediktsson och Guðrún Helgadóttir m. fl., se s. 982)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om budgettillägg till Nordiska amatörteaterrådet. Medlemsförslaget har behandlats vid möte den 29–30 januari 1987.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att ministerrådet gör det möjligt för Nordiska amatörteaterrådet att anställa en person på sitt sekretariat.

Av medlemsförslaget framgår att Nordiska amatörteaterrådet stiftades 1967 som ett samarbetsorgan för det organiserade amatörteaterarbetet i Norden. Amatörteaterrådet har bl. a. i uppgift att stöda gästspel av amatörteatrar i andra nordiska länder, stöda verksamhet med gästpedagoger i ledarutbildningen, stöda den nordiska amatörteaterfestivalen, genomföra konferenser och kurser samt att bygga ut informationen och förmedla kontakter mellan myndigheter, medlemsorganisationer och samnordiska organ.

Förslagsställarna framhåller att amatörteaterrådet sedan starten har haft sitt sekretariat hos Dansk Amatør Teaters Samvirke och att amatörteaterrådet utan kostnader har kunnat utnyttja den danska organisationens lokaler. Enligt förslagsställarna kan man inte räkna med att den danska amatörteaterorganisationen vederlagsfritt skall ställa lokaler och utrustning till förfogande i all framtid.

Förslagsställarna understryker att Nordiska amatörteaterrådets sekretariatsledare utför sitt arbete som oavlönat fritidsarbete, och att det med tanke på den ökade arbetsbördan blir nödvändigt med en särskilt anställd person. För detta finns det inte tillräckliga resurser, och ett stort antal samnordiska initiativ kan därför inte föras vidare på önskvärt sätt. Med hänvisning till underhållningsindustrins inflytande betonas i medlemsförslaget vikten av att det såväl nationellt som nordiskt utförs ett levande kulturellt arbete i form av t. ex. amatörteater.

2. Remissbehandling

Enligt beslut av Nordiska rådets presidium den 9–10 november 1986 har förslaget inte undergått remissbehandling.

3. Utskottet

Kulturutskottet behandlade vid sitt möte den 29 september 1986 ett uttalande från Nordiska amatörteaterrådet angående rådets ekonomiska situation. Utskottet noterade därvid särskilt att amatörteaterrådet har upp-tagit Åland som medlem i rådet och att man även avser ge Grönland och den samiska folkgruppen liknande status. Utskottet beslöt att amatörtea-terrådets önskemål om ökade medel skulle ingå som en del av utskottets överväganden i anslutning till behandlingen av budgeten för det nordiska samarbetet 1988.

I medlemsförslaget föreslås en ökning av det nordiska bidraget till ama-törteaterrådet. Ökningen skulle användas för att anställa en person vid rådets sekretariat. I förslaget påpekas även att Nordiska amatörteaterrådet arbetar i anslutning till den danska medlemsorganisationens sekretariat, och att teaterrådet kostnadsfritt har kunnat utnyttja den danska organisa-tionens lokaler.

Kulturutskottet konstaterar att Nordiska amatörteaterrådet är ett samar-betsorgan som upprätthålls av amatörteaterorganisationer i Norden. Ama-törteaterrådet är således inte en av Nordiska ministerrådet upprättad sam-nordisk institution. Den verksamhet amatörteaterrådet bedriver stöds emellertid genom ett bidrag över den nordiska budgeten. Det ankommer dock på NAR att själv avgöra hur bidraget disponeras inom ramen för rådets verksamhet.

Utskottet framhåller att det inte är ovanligt att ett nordiskt samsarbetsor-gan arbetar i anslutning till en nationell organisation eller myndighet, och att domicillandet i någon mån bidrar till att stöda arbetet, t. ex. genom att ställa lokaler till förfogande. Kostnader av denna typ utjämnas ofta på så sätt att sekretariatsansvaret för den gemensamma nordiska verksamheten cirkulerar mellan de olika nationella medlemsorganisationerna. Utskottet anser därför att amatörteaterrådet bör sträva till att även i framtiden åstadkomma lösningar som innebär att det blir möjligt att på samma sätt som för närvarande föra arbetet vidare utan att verksamheten belastas av höga kostnader för hyror och andra liknande fasta utgifter. Utskottet pekar härvid även på möjligheterna till ett närmare samarbete mellan amatörtea-terrådet och Nordiska teaterkommitten, såväl i fråga om administration som beträffande teaterrådets arbete i övrigt. Utskottet har även noterat att amatörteaterrådet själv önskar en närmare kontakt med Nordiska teater-kommittén för att finna samsarbetsmöjligheter i den kommande verksamhe-ten.

Av Nordiska amatörteaterrådets berättelse över verksamheten för 1985 (C 12/k:32/1987) framgår att amatörteaterrådet är av den uppfattningen att en utvidgning av amatörteatersamarbetet till nya delar av Norden kan ha en inspirerande inverkan på teatersamarbetet i Norden i övrigt.

Det utvidgade samarbetet anses emellertid bli ganska illusoriskt om detta nya samarbete inte kan tillföras ökade medel. Utskottet har även noterat att NAR strävar till en jämn fördelning av deltagarnas kostnader för deltagande i olika arrangemang, oberoende av deltagarnas hemort.

Utskottet stöder amatörteaterrådets målsättning att utvidga verksamheten till alla delar av Norden. Mot denna bakgrund och med beaktande av de resultat som redan uppnåtts, anser utskottet det vara motiverat att det nordiska bidraget till amatörteaterrådet i budgeten för 1988 skapar utrymme för aktivitetsökningar. Utskottet anser emellertid att NAR själv bör avgöra på vilket sätt en sådan aktivitetsökning bäst kan genomföras.

Med hänsyn till att medlemsförslaget direkt berör den nordiska budgeten för 1988, och mot bakgrund av att kulturutskottet redan tidigare har fattat beslut om att ta upp frågan om ökade medel för amatörteaterrådet i anslutning till behandlingen av budgeten för 1988, anser utskottet det inte vara nödvändigt att för Nordiska rådet föreslå en särskild rekommendation i denna fråga. Utskottet har i en skrivelse till Nordiska rådets presidium informerat presidiet om kulturutskottets inställning till frågan om ökade medel till Nordiska amatörteaterrådet (*se Bihang*). Kulturutskottet avser för sin del ta upp frågan i det yttrande utskottet avger med anledning av ministerrådets förslag till budget för 1988. Då det således är möjligt att uppnå medlemsförslagets syfte på annat sätt föreslår utskottet

att Nordiska rådet inte företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 29 januari 1987

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Poul Henrik Houe (KF)

Thea Knutzen (H)

Barbro Nilsson (s)

Hans Petersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Paavo Lipponen (Sdp)

Robert Pedersen (S)

Hans Pettersson (s)

Anders Talleraas (H)

Kåre Øvregard (A)

BIHANG

Skrivelse den 29 januari 1987 till Nordiska rådets presidium angående stödet till nordiskt amatörteatersamarbete

Nordiska rådets kulturutskott behandlade vid sitt möte den 29 september 1986 ett uttalande från Nordiska amatörteaterrådet (NAR) angående organisationens ekonomiska situation. Utskottet beslöt att amatörteaterrådets önskemål om ökade medel för det fortsatta arbetet skulle ingå som en del av utskottets överväganden i anslutning till behandlingen av budgeten för det nordiska samarbetet 1988.

Vid kulturutskottets möte den 29 januari 1987 avgav utskottet ett betänkande över medlemsförslaget A 774/k om budgettillägg till Nordiska amatörteaterrådet. I betänkandet uttalade kulturutskottet sitt stöd för amatörteaterrådets önskemål om att utvidga verksamheten till Grönland och till den samiska folkgruppen. Amatörteaterorganisationer i Danmark, Färöarna, Finland, Åland, Island, Norge och Sverige ingår sedan tidigare i amatörteaterrådet. Utskottet ansåg det mot denna bakgrund vara motiverat att bidraget till amatörteaterrådet i budgeten för 1988 förs upp på en nivå som ger möjligheter till aktivitetsökningar. Utskottet uttalade emellertid att det ankommer på NAR själv att avgöra hur en sådan aktivitetsökning bäst kan utnyttjas för att utvidga rådets verksamhet. I medlemsförslaget föreslogs en ökning av budgeten för att göra det möjligt för NAR att anställa en person vid sitt sekretariat.

Med hänsyn till att den fråga som berörs i medlemsförslaget kommer att aktualiseras på annat sätt har kulturutskottet inte ansett det vara nödvändigt att föreslå en särskild rekommendation med anledning av medlemsförslaget. Utskottet beslöt i stället att underrätta presidiet om behandlingen av frågan, och att återkomma till saken i anslutning till det yttrande kulturutskottet avger över ministerrådets budgetförslag. Utskottet ber presidiet informera budget- och kontrollutskottet om behandlingen av medlemsförslaget A 774/k.

För Nordiska rådets kulturutskott

Eiður Guðnason

Förman

Medlemsforslag

om Nordiska ministerrådets budgettillæg til NAR (Nordiska amatørteaterrådet)

(Væckt av Stefán Benediktsson och Guðrún Helgadóttir samt Margrete Auken)

Nordisk Amatørteaterråd stiftedes i 1967 som et samarbejdsorgan mellem alt organiseret amatørteater i Norden – herunder også dramaarbejde.

Nordisk Amatørteaterråds formål er gennem overordnede lederkurser, gæstepilsudveksling, informativ virksomhed m.v., at udveksle erfaringer, bearbejde nye nordiske og ikke-nordiske teaterfænomener, finde nye indfaldsvinkler til, at teatret får befolkningsmæssig bredde og indflydelse på samfundsudviklingen samtidig med, at det nordiske arbejdsfællesskab fremmer følelsen af nordisk samhørighed.

Nordisk Amatørteaterråd har følgende arbejdsopgaver:

at formidle kontakt mellem fællesnordiske myndigheder, organer og nordiske organisationer, der har amatørteater som arbejdsform,

at støtte amatørteatrenes gæstespil i andre nordiske lande,

at støtte medlemsorganisationernes indkaldelse af nordiske og ikke-nordiske gæstepædagoger til brug i lederuddannelsen,

at støtte nordiske amatørteaterfestivalen og tilsvarende arrangementer i form af tilskud til deltagende gruppers rejseudgifter,

at afholde konferencer om aktuelle emner til inspiration og fornyelse f.eks. ved at præsentere nye teaterformer og strømninger indenfor teatret,

at afholde specialkurser for kursusledere og -lærere, skuespillere, scenografer, teknikere osv., kurser, der såvidt muligt overbygger medlemslandenes egen kursusvirksomhed,

at støtte fællesnordiske og internationale kurser, der arrangeres i Norden med henblik på unga teateramatører,

at udbygge informations-, oplysnings- og formidlingsvirksomhed mellem medlemsorganisationerne, overfor myndigheder, fællesnordiske organer etc.

Nordisk Amatørteaterråd har siden sin start i 1967 haft sit sekretariat hos Dansk Amatør Teaters Samvirke og har uden at betale husleje kunnet beslaglægge et kontorlokale, bruge lys og varme samt udnytte samvirkets maskiner.

Man kan ikke påregne, at Dansk Amatør Teaters Samvirke vederlagsfrit vil stille lokaler og maskiner til rådighed i al fremtid.

Nordisk Amatørteaterråds sekretariatsleder udfører arbejdet som ulønnet fritidsarbejde, men i betragtning af den stigende arbejdsbyrde, må man ikke påregne, at det kan fortsætte, og det vil være nødvendigt med en ansat.

Dertil er der ikke tilstrækkelige midler og en lang række muligheder for fællesnordiske initiativer må man enten lade ligge eller efterlade halvgjorte.

Fritiden bliver jo større og større, og hvor underholdningsindustrien serverer let fordøjelig kost i smarte indpakninger, er det vigtigt – ikke kun nationalt, men også på nordisk plan – at der findes et levende kulturelt arbejde som f.eks. amatørteatrets.

Med henvisning til disse synspunkter foreslås.

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gøre det muligt for NAR at ansætte en person på sit sekretariat.

Reykjavik og København, 4. november 1986

Stefán Benediktsson (Bj.)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Margrete Auken (SF)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om nordisk skatte- och avgiftspolitik

(Medlemsförslaget väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage, Tuulikki Petäjaniemi, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarsson, se s. 988

Remissyttranden, se supplement)

1. Sammendrag av medlemsforslaget

Forslagsstillerne mener sluttsatsen av det seminaret som ble arrangert av Økonomisk utvalg i 1986, om nordisk skatte- og avgiftspolitik, må være å se hvilke konsekvenser den nordiske høyskattepolitikken fører med seg i et internasjonalt perspektiv. Det blir i medlemsforslaget bl. a. vist til at adskillige land legger om sine skattesystem for å stimulere til arbeid og sparing. I en stadig mer internasjonalisert verden kommer det i lengden ikke til å være mulig med store forskjeller i skattesystemene i de ulike land. Når andre land ytterligere senker sine marginalsatter vil det i lengden være uholdbart for de nordiske land å beholde høye marginalsatter, ikke minst med tanke på deres betydning for lønnsdannelse og lønnskostnadsutviklingen.

Aktuelle studier i ulike land viser entydig at høye inntektsskatter har negative effekter på arbeidstilbud og at effektivitetstapet kan være betydelig. Skal de nordiske land i de nærmeste årene unngå lavere vekst enn omverdenen er det nødvendig at skattesystemene tillater en rimelig erstatning for økte arbeidsinnsatser, blir det framholdt.

Verdensbankens studie om "Links between taxes and economic growth – some empirical evidence" blir omtalt. Det blir i medlemsforslaget pekt på at studien konstaterer at skattene påvirker økonomien på to sett. For det første medfører lavere skatter høyere avkastning på sparing, investeringer, arbeid og innovasjoner, hvilket øker landets totale produksjon. For det andre har land med lavt skattenivå en bedre mulighet til å overføre ressurser fra mindre produktive til mer produktive sektorer og aktiviteter. På denne måten får en mer effektiv utnyttelse av ressursene. Det blir også

vist til at en i studien har funnet en statistisk sammenheng mellom høyere skatter og lavere økonomisk vekst.

Forslagsstillerne mener framtidig velferd og trygghet i de nordiske land er avhengig av hvordan en forholder seg til de øvrige OECD-land. For å unngå en nordisk velferds Krise må politikken gradvis tilpasses en ny tids krav.

Etter forslagsstillernes oppfatning er det viktig at Nordisk Råd vier de områder som blir tatt opp i medlemsforslaget stor oppmerksomhet og studerer de virkninger som kan oppstå om de nordiske land fastholder en politikk som medfører høyt skattenivå og dermed går i motsatt retning i forhold til omverdenen. Dette gjelder skattepolitikken sine virkninger på nordisk arbeidsmarked, nordisk industris muligheter til å opprettholde markedsandeler og konkurransevne, vekst og spesielt vår evne til å opprettholde den nordiske velferd.

Medlemsforslaget muner ut i en henstilling om at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede hvilke konsekvenser den nåværende nordiske skatte- og avgiftspolitikken kan få for de nordiske lands økonomi på bakgrunn av den virkelighet at viktige konkurrentland senker sine skattesatser.

2. Sammendrag av remissvarene

Medlemsforslaget har vært sendt på remiss til de nordiske lands skatte- og finansdepartementer.

Det danske skattedepartementet er positiv til at Nordisk Ministerråd tar opp skatte- og økonomiske spørsmål i en bred sammenheng med henblikk på å få fastlagt samspeillet mellom skatter og økonomi, herunder konkurransevnen for de nordiske land.

Økonomidirektoratet i Grønland opplyser at skatter og avgifter utgjør kun 26 pst. av den grønlandske landskasses budsjetterte inntekter for 1987. De øvrige inntekter består vesentlig av blokktilskudd fra den danske stat. I og med at skattesystemet og skattenivået i Grønland og de øvrige nordiske land er vesentlig forskjellig har ikke medlemsforslaget den store relevans for Grønland.

Det finske finansministeriet anser det mest hensiktsmessig at medlemsforslaget blir behandlet sammen med vurderingen av Nordisk Råds ytring fra 1986 om en total gjennomgang av de nordiske lands skatte- og avgiftssystemer. Ministeriet er positiv til en effektivisering og økt koordinering av utredningssamarbeidet mellom de nordiske land og særskilt om dette kan bli innrettet på konkrete prosjekt.

Det islandske finansministeriet finner grunn til drøfting av den sak som behandles i medlemsforslaget, til tross for at Island har den særstilling at den direkte beskatning som offentlig inntektskilde er mindre enn i de andre nordiske land og marginals-katten er lavere.

Finansdepartementet i Norge er av den oppfatning at en slik omfattende utredning som det her er tale om vil måtte kreve betydelige ressurser som det ikke er tilrådelig å avse i den nåværende arbeidssituasjon, også tatt i betraktning at en neppe kan vente særlig meget av felles nordiske retningslinjer for de enkelte lands fremtidige skattepolitikk. Finansdepartementet kan derfor ikke anbefale at forslaget om en felles nordisk utredning på dette område blir tatt til følge.

3. Utvalgets synspunkter

Skatte- og avgiftsspørsmål framstår som et av de mest sentrale temaer i den politiske debatt i de nordiske land. Behovet for skattereformer har også blitt viet stor oppmerksomhet i en rekke andre land. Hovedpunktene i debatten er knyttet til

- utvidet skattegrunnlag
- senket marginalsatt
- fullstendig eller partiell overgang til inflasjonsjustert beskatning

Målet for disse reformer er bl. a. å forenkle skattesystemet, minske mulighetene for skattemotiverte tilpasninger, korrigere for uheldige inflasjonsvirkninger, skape mer lik beskatning av ulike inntektsformer samt bidra til en effektiv ressursutnyttelse og mest mulig rettferdig fordeling av inntekt og formue.

Den generelle internasjonale tendens går mot en sanering av fradragsregler og derved utvidet skattegrunnlag. Dette kombineres med en senkning av skattesatsene. Utvalget deler forslagsstillernes oppfatning om at det er viktig å få belyst hvilke virkninger endringer i skattepolitikken i øvrige land i OECD-området kan få for de nordiske lands økonomier.

Det forekommer idag et godt fungerende samarbeid mellom de nordiske lands skatte- og finansdepartementer. Utvalget vil be om at det iverksettes et felles prosjekt som kan belyse i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg fra utviklingen i øvrige OECD-land. Utvalget mener kartleggingsarbeidet bør kunne danne grunnlaget for en analyse som tar sikte på å gi informasjon om virkninger av eventuelle store ulikheter.

Under henvisning til ovenstående henstiller Økonomisk utvalg om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å kartlegge i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkningen av eventuelle store ulikheter.

Stockholm 30. januar 1987

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Kjell A. Mattsson (c)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F)

Ilkka Suominen (Kok)

Arne Andersson (m)

Johan Buttedahl (Sp)

Kjell Furnes (Kr.F.)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Anker Jørgensen (S)

Preben Lange (Si)

Haraldur Ólafsson (F.)

Oddrunn Pettersen (A)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Jan P. Syse (H)

Formann

Medlemsförslag om nordisk skatte- och avgiftspolitik

(Väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage, Tuulikki Petäjaniemi, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarsson)

Det seminarium som hölls i september 1986 i Bergen, om nordisk skatte- och avgiftspolitik, gav en värdefull erfarenhet av de nordiska ländernas skattesystem. Slutsatsen av seminariet måste vara att se vilka konsekvenser den nordiska högskattepolitiken för med sig i ett internationellt perspektiv.

Avgörande för våra länders ekonomiska utvecklingsmöjligheter är relationen till omvärlden. De nordiska ländernas genomsnittliga exportandel för tillverkade varor är ca 40 procent. Över 80 procent av exporten går till OECD-länderna. Den västeuropeiska marknaden köper två tredjedelar av den totala exporten.

Grunden för de nordiska ländernas internationella inriktning är en avancerad exportindustri med hög produktivitet. Det är nödvändigt att de nordiska ländernas kostnadsutveckling inte överstiger våra viktigaste konkurrentländer. Det faktum att de nordiska länderna hela tiden tappat marknadsandelar på OECD-marknaden under de senaste tjugo åren är tankeväckande.

Nordens befolkning utgör knappt 3 procent av den totala befolkningen inom OECD. Betydande förändringar som sker i andra länder påverkar även oss i hög grad. Den omfattande skattereform som nu genomförs i USA är ett exempel på detta. Åtskilliga länder lägger om sitt skattesystem för att stimulera arbete och sparande. För att inte öka belastningen på företaget fordras en sådan politik att skattekvoten sänks.

I en alltmer internationaliserad värld kommer det i längden inte att vara möjligt att ha stora skillnader i skattesystem olika länder emellan. Då andra länder ytterligare sänker sina marginalskatter, så torde det i längden vara ohållbart för de nordiska länderna att bibehålla höga marginalskatter, inte minst med tanke på dess betydelse för lönebildningen och lönekostnadsstegringen.

Aktuella studier i olika länder visar entydigt att höga inkomstskatter har negativa effekter på arbetsutbudet och att effektivitetsförlusterna kan vara

betydande. I Sverige visar en rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (Ds Fi 1985: 10) att framför allt en progressiv inkomstbeskattning har en negativ inverkan på utbudet av arbetskraft.

Örörlighet i en tid av förändring är att gå bakåt. Skall de nordiska länderna de närmaste åren undvika att hamna för långt ned i den internationella tillväxtliga så är det nödvändigt att våra skattesystem tillåter en rimlig ersättning för ökade arbetsinsatser.

Världsbanken har i studien "Links between taxes and economic growth – some empirical evidence" belyst sambandet mellan höga skatter och ekonomisk tillväxt. I studien konstateras att skatterna påverkar ländernas ekonomi på två sätt. För det första ger lägre skatter högre avkastning på sparande, investeringar, arbete och innovationer. Därigenom ökar tillgången på kapital, arbetskraft och teknik, vilket främjar landets totala produktion. För det andra har lågskatteländerna en bättre möjlighet att överföra resurser från mindre produktiva till mer produktiva sektorer och aktiviteter. Därmed åstadkommes ett effektivare resursutnyttjande.

Världsbanksstudien har funnit ett statistiskt samband mellan högre skatter och lägre ekonomisk tillväxt. En ökning av skattekvoten med en procentenhet minskar den ekonomiska tillväxten med 0,36 procentenheter.

Studien visar också att lågskatteländerna genom sin snabbare expansion även får en snabbare tillväxt av de offentliga inkomsterna. Sociala indikatorer, som t. ex. inkomstfördelning och medellivslängd, visar också att de med lägst inkomster tjänar mest på en snabbare tillväxt.

Vi har med det ovan anförda bl. a. pekat på att framtida välfärd och trygghet i de nordiska länderna är beroende av hur vi förhåller oss till framför allt övriga OECD-länder. För undvikande av en nordisk välfärds-kris måste politiken gradvis anpassas till en ny tids krav.

Enligt vår mening är det av stor vikt att Nordiska rådet ägnar de i medlemsförslaget upptagna områdena stor uppmärksamhet, och studerar de effekter som kan uppkomma om de nordiska länderna bibehåller högskattepolitiken och därmed går motsatt väg i förhållande till omvärlden. Vilka effekter det kan ha på nordisk arbetsmarknad, nordisk industris möjligheter att bibehålla sina marknadsandelar och upprätthålla konkurrenskraften, tillväxten och ytterst vår förmåga att bibehålla vår nordiska välfärd.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda vilka konsekvenser den nuvarande nordiska skatte- och avgiftspolitikerna kan få för de nordiska ländernas ekonomier mot

bakgrund av det faktum att viktiga konkurrentländer sänker sina skattekvoter.

Helsingör den 10 november 1986

Jo Benkow (H)

Carl Bildt (m)

Ólafur G. Einarsson (Sj.)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Margit Hansen-Krone (H)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Thea Knutzen (H)

Wiggo Komstedt (m)

Hans Nyhage (m)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Sten Svensson (m)

Jan P. Syse (H)

Anders Talleraas (H)

Friðjón Þórðarsson (Sj.)

Ekonomiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om uppföljning av rapport från arbetsgrupp för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage, Tuulikki Petäjaniemi, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarsson, se s. 994

Remissyttranden, se supplement)

1. Sammendrag av medlemsforslaget

I medlemsforslaget blir hovedpunktene i sluttrapporten fra Gyllenhammargruppen gjengitt. Forslagsstillerne mener det er meget verdifullt at ledere fra næringslivet gjennom arbeidsgruppen på et konkret sett har arbeidet fram ulike forslag for økt nordisk samarbeid. Innen det offisielle samarbeidet bør en derfor føre arbeidet videre der det kreves innsatser fra statenes side.

Det blir i medlemsforslaget dog påpekt at en del av forslagene på ingen måte er nye for Nordisk Råd eller Nordisk Ministerråd. Mye arbeid er allerede lagt ned på ulike forslag. Spesielt nevnt blir områder som kapitalmarkedet, infrastrukturprosjektene i handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting samt arbeidet med å avskaffe handelshindringer i Norden.

Forslagsstillerne mener det er positivt at Nordisk Ministerråd har tatt opp en del av forslagene til behandling. De mener imidlertid det er behov for å få et helhetsbilde av den fortsatte behandlingen. Det anses derfor hensiktsmessig at Nordisk Ministerråd gjør en samlet gjennomgang av forslagene for å utrede hvilke som er mulig og hensiktsmessig å arbeide videre med. Resultatet av disse overveielser bør deretter forelegges Nordisk Råd i et ministerrådsforslag.

Medlemsforslaget munner ut i en henstilling om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- 1) å gjøre en samlet gjennomgang av hvilke forslag fra arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid i Norden som bør gjennomføres, samt
- 2) og deretter presentere disse forslag for Nordisk Råd i et ministerrådsforslag.

2. Sammendrag av remissvar

Medlemsforslaget ble sendt på underremiss til Nordisk Råds Kommunikasjonsutvalg og Sosial- og miljøutvalg.

Kommunikasjonsutvalget framholder infrastrukturens betydning for oppbygging av industri og øvrig næringsliv. I denne forbindelse uttrykker utvalget også sin støtte for det nordiske handelspolitiske samarbeidet som tar sikte på å gjøre Norden til hjemmemarked. Utvalget minner om at en overordnet transportpolitikk savnes i Norden samtidig som EF nå legger stor vekt på samordning. Utvalget peker videre bl. a. på at datateknologien både nå og i framtiden kan ha stor positiv innvirkning på utvikling og sysselsettingen i Norden. For at Norden innen det informasjonsteknologiske området skal bli konkurransedyktig, må man se til at utdanning samt forskning- og utviklingsarbeidet blir både grundig og effektivt. Avslutningsvis viser utvalget til medlemsforslag A 771/t om langsiktig planlegging av infrastrukturinvesteringene i Norden og oppmaner til at en unngår dobbeltarbeid.

Sosial- og miljøutvalget beklager at rapporten fra arbeidsgruppen ikke tar opp miljøspørsmål og peker spesielt på at prosjektet "Scandinavian Link" kommer til å få store konsekvenser for miljø om det blir gjennomført. En bedømming av miljøeffektene må finne sted før beslutninger av den størrelsesorden fattes. Arbeidsmiljø- og miljøsynspunkter er en brist i den framlagte rapporten. Utvalget ser positivt på arbeidsgruppens konferanse om "Kvinnen på det nordiske arbeidsmarkedet" som munnet ut i et nordisk kvinnekompetansesenter.

3. Utvalgets synspunkter

Økonomisk utvalg anser materialet og forslagene, som arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid i Norden presenterer i sin sluttrapport "Norden finns" interessant. Arbeidet er etter utvalgets oppfatning et positivt bidrag fra næringslivets side til å styrke og videreutvikle det nordiske samarbeidet. Utvalget vil dessuten vise til de mange NFS rapporter og program hvor det finnes en lang rekke forslag til konkrete prosjekt samt forslag til forsterkninger av de nordiske instrument og ressurser for å drive næringspolitikk.

Flere av de områder som tas opp av arbeidsgruppen har allerede en framtreddende plass i det nordiske samarbeidet. Spesielt vil utvalget vise til at handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting dekker mange av de områder hvor det fremmes forslag fra arbeidsgruppen.

Utvalget deler forslagsstillernes oppfatning om at det vil være hensiktsmessig og behov for en samlet gjennomgang og vurdering av rapportens forslag. En vurdering og hensyntaken til miljøaspekter er viktig i denne sammenheng. Tiltak innen de områder som er behandlet av arbeidsgruppen er nødvendig i oppfølgingen av den økonomiske handlingsplanen. Samspill mellom det offisielle nordiske samarbeid og næringslivet, herunder Stiftelsen for industriutvikling i Norden, og arbeidslivets organisasjoner er en viktig brikke i dette arbeidet. Utvalget vil i denne forbindelse forøvrig vise til sin betenkning om Ministerrådets virksomhetsberetning for 1986 hvor utvalget i en ytring foreslår at Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om en revidert nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting og til sin betenkning om medlemsforslag A 758/e om en ny nordisk næringspolitikk. Det vises videre til medlemsforslag A 771/t som omtales i Kommunikasjonsutvalgets betenkning.

Under henvisning til ovenstående henstiller Økonomisk utvalg om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- 1) å gjøre en samlet gjennomgang av hvilke forslag fra arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid i Norden og forslag i rapporter og program fra Nordens faglige samorganisasjon som bør gjennomføres og
- 2) deretter presentere disse forslag for Nordisk Råd i et ministerrådsforslag.

Stockholm 30. januar 1987

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Kjell Furnes (Kr.F.)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Preben Lange (Si)</i>
<i>Kjell A. Mattsson (c)</i>	<i>Haraldur Olafsson (F.)</i>
<i>Aase Olesen (RV)</i>	<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>
<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>
<i>Ilkka Suominen (Kok)</i>	<i>Jan P. Syse (H)</i>
	Formann

Medlemsförslag

om uppföljning av rapport från arbetsgrupp för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden

(Väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage, Tuulikki Petäjaniemi, Ib Stetter, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarsson)

Arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden, vanligtvis kallad Gyllenhammargruppen, sammanfattade i sin slutrapport "Norden finns" sina åsikter om Norden på följande sätt:

Vi tycker att de nordiska länderna kan ge varandra styrka genom ökad samverkan. Våra gemensamma naturresurser kan utnyttjas bättre. Om vi river de "murar" som finns mellan oss, får vi starkare och effektivare industri, handel och förvaltning. Vi kan utnyttja gemensamma forsknings- och utbildningsresurser. Vårt välstånd kan bättre tryggas i gemenskap och vår röst höras starkare internationellt. Människorna i Norden kan få en fastare förankring av gemensamma värderingar som värdighet, solidaritet och fred.

Arbetsgruppen har sett det som en viktig uppgift att klarlägga de bärande idéerna bakom det nordiska samarbetet. Den har vidare försökt peka på hindren mot ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete och tagit initiativ till nya aktiviteter och projekt.

- * Stiftelsen för industriutveckling i Norden
- * Euroventure Nordica – riskkapital för utveckling av nordiskt näringsliv
- * Nordiskt institut för informationsteknologi (NORIT) – utveckling av informationsteknisk utbildning på alla nivåer
- * Scandinavian Link – effektivare transportsystem för väg och järnväg från Norden till Europa
- * Norden i dag – Nordisk kulturfestival 1989
- * Nordjobb – praktikantjobb för ungdom i Norden

Några av de projekt som arbetsgruppen har startat utvecklas nu vidare av egen kraft.

Rapporten

När arbetsgruppen tillsattes, uttalade de nordiska statsministrarna bl. a. följande:

Statsministrarna anser att en arbetsgrupp som består av ledande företrädare för näringslivet i vid mening, som verkar fristående från de officiella nordiska samarbetsorganen, skulle kunna tillföra det pågående nordiska ekonomiska samarbetet viktiga erfarenheter och impulser. De riktlinjer för det nordiska ekonomiska samarbetet, som statsministrarna och ministerrådet antog i december 1981, borde kunna utgöra utgångspunkten för den föreslagna arbetsgruppens verksamhet.

I sitt arbete har gruppen studerat möjligheterna för nordiskt samarbete, vidareutvecklat projektidéer i samarbete med organisationer och institutioner och utarbetat förslag på strategiskt viktiga områden för ett utvidgat ekonomiskt och industriellt samarbete i Norden. De förslag som arbetsgruppen har redovisat i sin rapport innebär i korthet bl. a. följande:

- * En rättslig grund skall läggas för nordiska bolag
- * Begreppet "utlänningar" som begrepp för nordbor, juridiska som fysiska, i nordiska grannländer skall utmönstras ur den nordiska lagstiftningen
- * Liberalisera kapitalmarknaden – fria kapitalrörelser – fria investeringar och företagsförvärv
- * Liberaliserad handel med tjänster och harmonisering av de regler som gäller för handeln
- * Avveckla handelshinder – vid varutransport över gränser – olikheter i kostnader och villkor vid varutransport – olika tekniska standarder och tekniska regleringar som är ett hinder för handeln – direkta subsidier till olönsamma företag – statliga mjuka krediter i handeln mellan nordiska länder
- * Åtgärder för att öka slagkraften hos de nordiska projektexporterande industrierna – ökad samverkan – ökad kreditgivning
- * Etablerandet av en Nordisk utvecklingsfond
- * Utbildningspolitiken skall ses som en gemensam nordisk angelägenhet och erkänna alla nordiska länders examina som gemensamma
- * Satsning på ett antal universitet och forskningsmiljöer i Norden med sikte på att dessa skall nå internationell standard
- * En samverkan mellan nordiska utbildningsanstalter och en bättre anpassning av dem till arbetslivets krav bör inledas
- * Krav på gemensamma kompetensbehov, forsknings- och utbildningsmöjligheter, som hittills beaktats i Norden skall påvisas
- * Skolsystemets smidighet skall utvecklas
- * Projektet "Scandinavian Link" bör genomföras
- * Godstransporterna på järnväg måste effektiviseras

Arbetsgruppens förslag och idéer har nu fått sin hemvist i Stiftelsen för industriutveckling i Norden. Avgörande för detta arbete blir bl. a. omfattningen av det kapital som kan tillföras. Stiftelsen skall vara ett centrum för att ytterligare överväga genomförandet av de förslag som arbetsgruppen har lagt fram.

Det fortsatta arbetet

Det är mycket värdefullt att företrädare för näringslivet på det sätt som skett inom arbetsgruppen på ett konkret sätt arbetat fram olika förslag för ökat nordiskt samarbete. Inom det officiella samarbetet bör man därför sätta stort värde på arbetet och föra det vidare, där det krävs insatser från staternas sida.

Det bör dock påpekas att en del av förslagen ingalunda är nya för Nordiska rådet och för Nordiska ministerrådet. Mycket arbete har redan lagts ned på olika förslag.

Inom kapitalmarknadsavsnittet har exempelvis Nordiska rådet antagit en rekommendation (*rek. nr 3/1984*) om friare kapitalrörelser och valutapolitiskt samarbete samt om en friare nordisk aktiemarknad.

Beträffande handelshinder pågår inom Nordiska ministerrådet och nationellt ett omfattande arbete med att undanröja tekniska handelshinder i Norden.

I handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning finns projekt inom infrastrukturområdet som i stort sett sammanfaller med planerna på "Scandinavian Link".

Det vidare arbetet inom officiella organ

Inom Nordiska ministerrådets sekretariat har förslagen i arbetsgruppens rapporter analyserats. Olika ämbetsmannakommittéer och ministerrådet behandlar nu förslag utifrån denna analys.

Det är positivt att Nordiska ministerrådet tagit upp en del av förslagen till behandling. Det finns emellertid enligt vårt synsätt behov av att få en helhetsbild av den fortsatta behandlingen. Det vore därför lämpligt att Nordiska ministerrådet gör en samlad genomgång av förslagen för att utröna vilka som är möjliga och lämpliga att arbeta vidare med. Resultaten av dessa överväganden bör sedan redovisas för Nordiska rådet i ett ministerrådsförslag.

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att göra en samlad genomgång av vilka förslag från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden som bör genomföras, samt

2) att därefter presentera dessa förslag för Nordiska rådet i ett ministerrådsförslag.

Helsingör den 10 november 1986

Jo Benkow (H)

Carl Bildt (m)

Ólafur G. Einarsson (Sj.)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Margit Hansen-Krone (H)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Thea Knutzen (H)

Wiggo Komstedt (m)

Hans Nyhage (m)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Ib Stetter (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Sten Svensson (m)

Jan P. Syse (H)

Anders Talleraas (H)

Friðjón Þórðarsson (Sj.)

Social- och miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Guðrún Helgadóttir m. fl., se s. 999)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden. Utskottet har haft en första behandling av medlemsförslaget den 22 februari 1987.

I medlemsförslaget hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda det internordiska samt de internationella aspekterna av havsföreningarna och att därefter utarbeta ett nordiskt handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden och formulera en nordisk politik i internationella sammanhang. Ett ministerrådsförslag om handlingsplanen bör föreläggas Nordiska rådets 37:e session.

Utskottet har noterat att det nya medlemsförslaget har beröringspunkter med två medlemsförslag som utskottet vid detta möte slutbehandlat men dessutom tar upp vidare frågor. Utskottet anser därför att det nya medlemsförslaget bör föranleda vidare överväganden inom utskottet. Utskottet fortsätter därför behandlingen av förslaget.

Ovanstående har utskottet önskat anmäla för rådet.

Helsingfors 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Medlemsforslag

om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpfung av havs- och kustföroreningen i Norden

(Väckt av Guðrún Helgadóttir samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Eiður Guðnason, Lilli Gyldenkilde, Jacob Lindenskov, Haraldur Ólafsson, Aase Olesen, Páll Pétursson, Pétur Sigurðsson, Jens Steffensen, Jógvan Sundstein och Bernhardt Tastesen)

Alle nordiske lande er udprægede kyststater. Vore lande har udstrakte kyster og ressourcerne i de kystnære havområder har igennem tiderne været vigtige for kystsamfundenes og ønationernes daglige udkomme. Vore lande har af samme grunde stærke søfartstraditioner, som også i de sidste 100–150 år har givet nordisk søfart en meget fremtrædende rolle i international sammenhæng.

Norge og Island har nu 200 sømiles økonomiske zoner, medens de øvrige nordiske lande har indtil 200 sømiles fiskerizone i fortsættelse af deres territorialfarvande, der varierer fra 3 til 12 sømil.

Den nationale administration af disse havområder i Nordatlanten, Nordøen, Østersøen og de indre skandinaviske farvande, med deres økonomisk vigtige naturressourcer og økologisk og rekreative mæssigt set dyrebare kystfarvande og kyststrækninger, sker i meget stor udstrækning på grundlag af et yderst kompliceret netværk af internationale traktater og aftaler.

Grunden til at denne problematik og dette netværk af traktater og aftaler er så komplicerede, skyldes først og fremmest at havet igennem historien fejlagtigt har været anset for at være uendeligt og udtømmeligt, at det har været åbent og frit for alle til at gøre nærmest alt, og at et flertal af verdens stater i større eller mindre grad nu som før deltager i den civile skibsfart og udnyttelsen af havressourcer.

Søfart, fiskeri og hvalfangst udenfor det smalle territorialfarvand har indtil for ca. 10–15 år siden været blandt de mindst regulerede erhvervsaktiviteter i verden overhovedet og virkeligt internationale med hensyn til struktur.

Den konkurrenceprægede, hårde og i stor udstrækning ødelæggende udnyttelse af havets levende ressourcer, fisk og hvaler, har i de sidste 10–15 år ført til strengere og mere omfattende nationale og internationale reguleringer på disse områder, som f. eks. kommer til udtryk i de Forenede Nationers havretskonvention af 1982 (UNLOSC).

Den internationale, civile skibsfart er dog i princippet stadigvæk "fri", dvs. at den f. eks. af UNLOSC er sikret fri og uhindret passage igennem internationale stræder, som bl. a. Øresund, foruden almindelig, fredelig gennemsejling ("innocent passage") endda af suveræne staters territorialfarvande, såfremt de pågældende fartøjer følger de standarder og retningslinjer, som de relevante internationale søfartsorganisationer har fastlagt. Dette giver dog i realiteten søfartsnationer og redere et meget stort spillerum.

På grund af havets dynamik, havressourcerne, økologi og forureningens nuværende omfang har enhver "national" forurening straks omfattende konsekvenser for hele rand- og indhaves økosystemer. Det er efterhånden almindelig kendt, at Nordsøen, Østersøen og de indre skandinaviske havområder er blandt verdens mest forurenede. Forureningen i Nordatlanten synes at være tiltagende. Denne hav- og kystforurening bidrager alle de nordiske lande i betydelig grad til, selvom vi langt fra er de eneste.

De Forenede Nationers havretskonvention (UNLOSC, 1982) indeholder et meget omfattende katalog af bestemmelser med hensyn til bevarelse af havmiljøet bl. a. ved forhindring, reducere, bekæmpelse og kontrol af havforurening, som på den ene side giver de nordiske lande betydelige rettigheder f. eks. overfor forurenende kyststater, men på den anden side samtidig pålægger os selv de samme retningslinjer som tilsvarende forpligtelser.

I international sammenhæng behandles og reguleres tekniske søfartsspørgsmål først og fremmest af den *Internationale Maritime Organisation* (IMO). Organisationen blev etableret som FN's mellemstatslige, rådgivende maritime organisation (IMCO) på grundlag af en konvention af 1948, som trådte i kraft 1958. I 1982 tog organisationen navneforandring. IMCO/IMO har gennemført et omfattende arbejde med hensyn til bl. a. skibsdesign, sikkerhed til søs, transport af skadelig og farlig last og havforurening, for nu blot at nævne det, der er mest relevant i denne sammenhæng.

Andre, relevante konventioner er bl. a.:

Oslo-konventionen af 1972 angående forhindring af forurening på grund af dumping fra skibe og flyvemaskiner;

London-konventionen af 1972 angående forhindring af havforurening på grund af dumping af affald og andre stoffer;

Paris-konventionen af 1974 til forhindring af forurening fra kilder i land;

Helsinki-konventionen af 1974 om beskyttelse af Østersøens havmiljø;

Bonn-aftalen af 1969 om samarbejde i bekæmpelse af olieforurening i Nordsøen;

Aftalen af 1971 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige angående forholdsregler mod olieforurening;

OILPOL-konventionen angående forhindring af forurening af havet med olie (1954, 1962, 1969, 1971, afløst af og udvidet med MARPOL);

MARPOL-konventionen angående forhindring af forurening fra skibe (1973);

Den internationale konvention af 1969 om intervention på det åbne hav i tilfælde af olieforureningsulykker og den tilføjede protokol af 1973 om intervention på det åbne hav i tilfælde af havforurening med andre stoffer end olie;

Den internationale *SOLAS*-konventionen af 1974 om søfarendes sikkerhed;

Den internationale konventionen af 1978 om standarder for søfarendes uddannelse, deres attester og udkig.

Af internationale skadeserstatningskonventioner kan bl. a. nævnes:

CLC-konventionen af 1969 med protokol af 1976 om civil erstatningspligt på grund af olieforurening;

Konventionen af 1971 med protokol af 1976 angående etableringen af en international fond til kompensation for olieforureningskader;

Konventionen af 1976 angående civil erstatningspligt på grund af olieforureningskader opstået ved ledning efter og udnyttelsen af undersøiske mineralske ressourcer.

Vi oplever nu, at økosystemet bl. a. i den sydlige del af Nordsøen, i Østersøen og i de indre danske farvande, er ved at bryde sammen på grund af den synlige og ikke mindst den "usynlige" forurening fra land, floder og skibe: udsivning, udledning, klapping og udtømning af slam, syre, olie, tungmetaller og radioaktivt kølevand osv. Tungmetallerne og radioaktiviteten koncentrerer desuden i fisk og havpattedyr. De får ud- og indvendige sår, deres forplantningsevne nedsættes (ihvertfald for havpattedyrenes vedkommende) og de bliver uegnede, hvis ikke direkte sundhedsfarlige som menneskeføde. Livet i mange havområder trues desuden af tiltagende iltmangel. Kyststrækninger forurenes regelmæssigt af større og mindre olieudslip med bl. a. mange tusinde fugles ynkelige død til følge.

Netop fordi alle de nordiske lande er så knyttet til havet, som indledningsvis nævnt, er det svært at forestille sig noget område, hvor nordisk samarbejde nu er mere påkrævet, end netop med hensyn til at få havforureningen i de nordeuropæiske havområder bragt under kontrol og hurtigst mulig reduceret.

En forudsætning for at vi skal kunne vende udviklingen i positiv retning, nationalt såvel som internationalt, er først og fremmest *løbende, kvalificeret oplysning om den faktiske situation* til vore nordiske medborgere, vore politikere, erhvervsledere og ombudsmand, og det vel at mærke i *oversigtlig og forståelig form*.

Eftersom vi vist alle synes, at det internationale samarbejde til forhindring og reducere af havforureningen går tungt og giver for få resultater, kræver situationens alvor, at vi i Norden samler vore kræfter mest muligt i denne sag. Et aktivt og enigt Norden kan relativt hurtigt og effektivt løse

meget store problemer, ligesom et enigt og aktivt Norden har stor vægt i europæisk og videre international sammenhæng.

Vi efterlyser med andre ord i realiteten *et nordisk handlingsprogram til kontrol og reducere af havforureningen*.

Det er af mange grunde uacceptabelt, at der i Norden i almindelighed ikke gælder fælles forureningsstandarder, som er fastsat ud fra de nyeste videnskabelige resultater på grundlag af den absolut bedste teknologi, som til enhver tid findes.

Det er uacceptabelt, fordi vi uden sådanne fælles standarder f. eks. med hensyn til havforurening og uden et fælles (eller koordineret) overvågningsystem, naturligvis forurener lige så meget for hinanden som for os selv, uden at vi kan følge og kontrollere udviklingen. Forskellige forureningsstandarder betyder ligeledes forskelle i konkurrencevilkår.

Som kyststater med store havområder og vigtige biologiske ressourcer under vores jurisdiktion har vi ikke blot moralsk pligt til at være foregangslande på havforureningsbekæmpelsens område.

Uden at vi i Norden som en helhed etablerer og gennemfører de strengest tænkelige forureningsstandarder på grundlag af den til enhver tid bedste teknologi, og uden at vi i alle nordiske lande samler og koordinerer vore kræfter og finansielle midler vil vi ikke kunne forvente at opnå de håndgribelige resultater i bekæmpelsen af forureningen, som er så nødvendige.

Kun med fælles, konkrete resultater med hensyn til nedbringelsen af den havforurening, som vi selv forvolder vore egne kyst- og havområder, og iøvrigt fællesnordisk optræden i international sammenhæng for de samme, strenge krav, får vi den trumf på hånden og den afgørende vægt, som kan være udslagsgivende overfor vore også kraftigt forurenende nabostater ved Østersøen, Nordsøen og nordøstlige Atlanterhav.

Norden som begreb og konkret kulturfællesskab kan kun beholde sin værdi, hvis det nordiske samarbejde formår på en relativt hurtig og virkelig effektiv måde at løse tidens mest påtrængende problemer. Hav- og kystforureningen er et af disse. Tiden er nu inde til at vise, at de nordiske lande uden tvivl er foregangslande i havforureningsbekæmpelse og bevarelse, henholdsvis genoprettelse af havet som et *levende hav*. Det må ikke længere med rette kunne siges, at de nordiske landes politik på dette område kendetegnes af inkonsekvens og ringe vilje til at løse den del af havforureningsproblemerne, som vi selv umiddelbart er skyld i.

Vi har hidtil tjent tykt på bl. a. at forurene havet, fordi vi har unddraget os at betale en del af den regning, som moderne produktion koster. Nu tager havet imidlertid ikke længere imod: økosystemerne og ressourcerne har ikke "elasticitet" til at klare ret meget mere. Vi er nået til det punkt, hvor det vil være meget dyrere at fortsætte med at "spare". Naturen, deriblandt havet, accepterer ikke længere den form for politik! Det er livsvigtigt for os alle i Norden, at vi hurtigt får bragt bl. a. havforureningen

i vore nordiske havområder under kontrol og kraftigt reduceret. Kun hvis det sker, kan der blive tale om *reel økonomisk vækst og øget livskvalitet* i Norden i fremtiden.

Der er derfor mere end rigelig grund for Nordisk Råd til at gribe initiativet i denne sag og til at begynde med gøre status over vore landes formelle forpligtelser og reelle, daglige politik i internordisk og (øvrig) international sammenhæng. Derefter må det falde naturligt, at Nordisk Ministerråd udreder henholdsvis de inter-nordiske og de internationale aspekter ved havforureningsproblematikken og i fortsættelse deraf opstiller *et fællesnordisk handlingsprogram til bekæmpelse af hav- og kystforureningen* i Norden og ud fra det formulerer en fællesnordisk politik i international sammenhæng.

På denne baggrund foreslås,

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udrede de internordiske samt de internationale aspekter angående havforureningen og i fortsættelse deraf at opstille et fællesnordisk handlingsprogram til bekæmpelse af hav- og kystforureningen i Norden og formulere en fællesnordisk politik i international sammenhæng. Et Ministerrådsforslag om handlingsplanen bør forelægges Nordisk Råds 37:e session.

Reykjavík, København og Tórshavn, den 4. februar 1987

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Margrete Auken (SF)

Dorte Bennedsen (S)

Eiður Guðnason (A.)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Haraldur Ólafsson (F.)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F.)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Jens Steffensen (Kr.F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Bernhardt Tastesen (S)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om radio- och TV-samarbetet i Norden

(Medlemsförslaget väckt av Jo Benkow m. fl., se s. 1007)

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att planerna på att sända två redigerade programkanaler via Tele-X överges och att sändningar av fyra kanaler via Tele-X i stället bör möjliggöras.

Mot bakgrund av Nordsat-tanken och dess åtta kanaler ser förslagsställarna innebörden av Tele-X-beslutet att sända två stycken redigerade kanaler som en avsevärd sänkning av ambitionsnivån. Detta i kombination med den snabba tekniska utvecklingen på området medför enligt medlemsförslaget att Tele-X i sin nuvarande utformning av allt att döma kommer att mötas av ett mycket begränsat intresse.

I motiveringarna till medlemsförslaget hänvisas till utredningen Reklam-TV och betal-TV i nordiskt satellitsamarbete. Utredningens slutsatser anses vara nedslående för projektets del. Där redovisas bl. a. en bedömning av att de planerade sändningarna via Tele-X, i nuvarande form, inte kan räkna med att få mer än 0–5 procent av den totala tittartid som avsätts av publik med möjlighet att se satellit-TV.

Om en fortsatt satsning på Tele-X skall vara meningsfull måste projektets inriktning enligt förslagsställarna förändras så att fyra kanaler kan sändas. Detta är enligt medlemsförslaget tekniskt möjligt och kommer inte att innebära några oacceptabla förseningar. Den exakta användningen av de fyra kanalerna kan avgöras senare. Det kan, enligt förslagsställarna, finnas skäl att värdera flera olika alternativ. Direktsändning av fyra nationella kanaler, uthyrning eller försäljning av delar av sändningskapaciteten är några exempel på de möjligheter som finns. Förslagsställarna är medvetna om att behandlingen av ärendet brådskar. Ministerrådet måste fatta beslut i frågan senast den 15 juni 1987.

2. Remissbehandling

Enligt beslut av Nordiska rådets presidium den 24 februari 1987 har förslaget inte undergått remissbehandling.

3. Utskottet

Kulturutskottet har inlett behandlingen av medlemsförslaget A 794/k. Behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet efter 35:e sessionen.

Medlemsförslaget syftar till en ändring av Tele-X-projektets inriktning så att en sändning över fyra kanaler blir möjlig. Enligt vad utskottet har erfarit bör eventuellt beslut om en sådan teknisk modifiering av Tele-X-satelliten fattas senast den 15 juni 1987 av orsaker som beror på den tekniska utvecklingen av satelliten. Utskottet avser därför föra behandlingen av nu föreliggande medlemsförslag vidare så att behandlingen av förslaget slutförs vid utskottets möte den 11–12 maj 1987.

Utskottet understryker att Tele-X-projektet, med hänsyn till de kulturpolitiska motiven för ett ökat radio- och tv-samarbete i Norden, bör föras vidare så fort som möjligt. Utskottet framhåller även att det, vid sidan av en utredning om möjligheterna till en teknisk modifiering av Tele-X satelliten, inom kort kommer att föreligga en utredning från de nordiska rundradiobolagen angående programdistribution över fyra kanaler i Tele-X. Vidare har en utredning av reklam-tv och betal-tv i nordiskt satellitsamarbete nyligen utförts.

Utskottet konstaterar att Nordiska rådets presidium enligt artikel 56 i Helsingforsavtalet, om behandlingen av en sak inom plenarförsamlingen inte lämpligen kan avvaktas, i stället för rekommendation av plenarförsamlingen kan göra annan framställning.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, och för att behandlingen av saken inte skall förorsaka dröjsmål i den fortsatta beredningen av Tele-X-projektet föreslår utskottet

att Nordiska rådet bemyndigar presidiet att på rådets vägnar, och på grundval av förslag från kulturutskottet, göra framställning till Nordiska ministerrådet med anledning av medlemsförslaget A 794/k.

Helsingfors den 24 februari 1987

Margareta Andrén (fp)

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Knud E. Kirkegaard (KF)

Förman

Thea Knutzen (H)

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Anders Talleraas (H)

Kåre Øvregard (A)

Särskilt yttrande

Tele-X är ett svenskt industripolitiskt projekt. Att gå med i det blir orimligt dyrt i jämförelse med dess kulturpolitiska värde. Såsom i de reservationer, som jag lämnade in vid mötena i Reykjavik och Mariehamn, konstaterar jag än en gång att kulturutskottet bör koncentrera sig på uppgifter som stöder kreativitet, människornas personliga engagemang. Den egna programproduktionen i de enskilda nordiska länderna bör stödjas och förstärkas, och ett utbyte av de högklassigaste programmen kan ske genom att skicka TV-filmer per post.

Nordiska rådet bör hålla sig utanför Tele-X, såsom Danmark nationellt har valt att göra. Vi utvecklar ju inte heller den nordiska turismen genom att koncentrera oss på att tillverka fartyg och tåg, utan genom att sköta om allt det som en turist på besök i annat nordiskt land får uppleva. Helheten blir inte alls bättre av det skall bli fyra kanaler. Vi bör koncentrera oss på problem som gäller programproduktionen, inte på tekniska frågor.

Helsingfors 24 februari 1987

Pirkko Turpeinen (Deva)

Medlemsförslag

om radio- och TV-samarbetet i Norden

(Väckt av Jo Benkow, Carl Bildt, Ólafur G. Einarsson, Flemming Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Ilkka Kanerva, Knud E. Kirkegaard, Thea Knutzen, Wiggo Komstedt, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Rolf Presthus, Pétur Sigurðsson, Jógvan Sundstein, Ilkka Suominen, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Jan P. Syse, Anders Talleraas och Friðjón Þórðarsson)

I det nordiska samarbetet har beslut fattats om ett ökat radio- och TV-samarbete i Norden med en treårig försöksverksamhet med användning av Tele-X-satelliten. Projektet kan till stor del sägas ha kommit till stånd på grund av industripolitiska skäl och är en ersättning för den gamla Nordsat-tankens. Genom att ge alla de nordiska ländernas folk möjlighet att se på respektive lands TV skulle den kulturella förståelsen och samhörigheten länderna emellan öka.

Mot bakgrund av Nordsat-tankens åtta kanaler är innebörden av Tele-X-beslutet att sända två stycken redigerade kanaler som repriser en avsevärt sänkt ambitionsnivå. Detta i kombination med den snabba tekniska utvecklingen på området medför att Tele-X i sin nuvarande utformning av allt att döma kommer att mötas av ett mycket begränsat intresse.

Omvärlden har avsevärt förändrats sedan diskussionerna om ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit inleddes i mitten av 1970-talet. Såväl det inhemska som det utländska TV-utbudet har ökat i de enskilda nordiska länderna. Inom några år kommer möjligheterna för en individuell mottagning av utländska TV-kanaler vara stora. Diskussioner förs bl. a. om att i delar av Norden möjliggöra mottagning av engelska BBC. Och vi befinner oss ännu bara i början av denna medieexplosion.

Med de tidsplaner som nu gäller, efter ett haveri vid uppskjutning av Ariane-raketen, kan man räkna med att reguljära programsändningar via Tele-X kan inledas tidigast andra halvåret 1988. Vid den tidpunkten kommer naturligtvis konkurrensen vad gäller TV-utbudet att vara än större.

På Nordiska ämbetsmannakommitténs för radio- och TV-frågor (ÄK/TV) uppdrag har frågan om alternativa intäktsformer för Tele-X utretts. I första hand skulle arbetet avse möjliga intäkter genom reklam-TV, men även andra möjliga intäktsalternativ såsom betal-TV-verksamhet och sponsorverksamhet av enskilda program skulle analyseras. Arbetet skulle i första hand ta utgångspunkt i ministerrådets beslut om användning av två

TV-programkanaler i Tele-X med det av radioföretagen skisserade programutbudet.

I januari presenterades utredningen Reklam-TV och betal-TV i nordiskt satellitsamarbete. Utredningens antydda slutsatser är för projektets del nedslående. Där redovisas bl. a. en bedömning av att de planerade sändningarna via Tele-X i nuvarande form inte kan räkna med att få mer än 0–5 procent av den totala tittartid som avsätts av publik med möjlighet att se satellit-TV.

Förändra Tele-X utformning

Det är av stor vikt att de nordiska länderna deltar i den industripolitiska utvecklingen. För de flesta står det nog klart att Tele-X i nuvarande utformning emellertid nästan enbart är industripolitisk utveckling och i mycket liten utsträckning god mediepolitik. Om en fortsatt satsning på Tele-X skall vara meningsfull måste projektets inriktning förändras. De två planerade kanalernas mycket begränsade attraktionskraft gör att projektet för de inblandade parterna kommer att framstå som nästintill meningslöst.

Avsikten att sända två redigerade repriskanaler bör därför överges. Planeringen bör ändras så att i stället fyra kanaler kan sändas. Det är tekniskt möjligt och kommer inte att innebära några oacceptabla förseningar. Detta innebär även att den centrala reprisredigeringsavdelning som föreslagits ej behöver tillsättas.

Det väsentliga i nuläget är att förändra inriktningen på arbetet. Den exakta användningen av de fyra kanalerna kan avgöras senare. Det kan finnas skäl att värdera flera olika alternativ. Direktsändning av fyra nationella kanaler, uthyrning eller försäljning av delar av sändningskapaciteten är några exempel på de möjligheter som finns.

Vi är medvetna om att behandlingen av ärendet brådskar. Ministerrådet måste fatta beslut i frågan senast den 15 juni 1987.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att överge planerna på att sända två redigerade programkanaler via Tele-X

2) att i stället möjliggöra sändningar av fyra kanaler via Tele-X.

Helsingfors den 24 februari 1987

Jo Benkow (H)

Carl Bildt (m)

Ólafur G. Einarsson (Sj.)

Flemming Hansen (KF)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Margit Hansen-Krone (H)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Ilkka Kanerva (Kok)

Knud E. Kirkegaard (KF)

Thea Knutzen (H)

Wiggo Komstedt (m)

Helge Adam Møller (KF)

Hans Nyhage (m)

Rolf Presthus (H)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Ingrid Sundberg (m)

Sten Svensson (m)

Jan P. Syse (H)

Anders Talleraas (H)

Friðjón Þórðarsson (Sj.)

Ekonomiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om förhöjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital

(Ministerrådsförslaget, se s. 1014)

Ovennevnte ministerrådsförslag er henvist til Økonomisk udvalg. Utvalget behandlet forslaget på sitt møte 29.–30. januar 1987.

1. Sammendrag av ministerrådsforlaget

Den aktuelle kapitalsituasjon – motiv for økning av grunnfondet.

Nordisk Investeringsbanks låneramme er i vedtektene fastlagt til 2 1/2 ganger grunnfondet eller SDR 2 mrd. Ministerrådet konstaterer, at etter vel 10 års virksomhet hadde banken pr. 31.8.1986 utestående og bevilgede, ikke utbetalte, lån til et samlet beløp på SDR 1 483 mrd. Dette innebærer at ca 3/4 av bankens totale låneramme er utnyttet. Ministerrådet konstaterer likeledes at bankens lånevirsomhet er økt med 9% i 1983, 57% i 1984, 76% i 1985 og forventes å øke med 21% i 1986. Investeringsbanken bedømmer at den någjeldende låneramme på SDR 2 mrd. vil være oppbrukt ved årsskiftet 1987/88. Bankens styre anser at relasjonstallet 1:2 1/2 mellom grunnfond og låneramme bør opprettholdes, for at bankens kredittverdighet ikke skal minske. Ministerrådet deler denne oppfatning. For at banken skal kunne videreføre den etter Ministerrådets oppfatning positive utvikling i den ordinære lånevirsomhet – først og fremst nordiske investeringsprosjekter – er en økning av grunnfondet således påkrevet.

Økningens omfang og fordeling på medlemslandene

Bankens styre foreslår at grunnfondet fordobles fra SDR 800 mill. til SDR 1 600 mill., hvorved også lånerammen utvides til det dobbelte (fra SDR 2 000 mill. til SDR 4 000 mill.). Den utvidete låneramme bedømmes av styret å rekke 3–5 år, såfremt utviklingen av lånevirsomheten fortsetter som hittil. Ministerrådet peker på at størrelsen på tilskuddet til grunnfondet også må veies mot de økte forpliktelser og innbetalinger som medlemslandene påtar seg. Det er Ministerrådets oppfatning at styrets forslag representerer en rimelig avveining. Ministerrådet anbefaler derfor den foreslåtte økning av grunnfondet med SDR 800 mill. I følge bankens

vedtekter skal en forhøyelse av grunnfondet fordeles mellom medlemslandene i overensstemmelse med den til enhver tid gjeldende fordelingsnøkkel for fellesnordisk finansiering.

Den innbetalte kapitalandel av tilskudd til grunnfondet

Ved Investeringsbankens opprettelse ble det besluttet at medlemslandene skulle innbetale 25 % av grunnfondet. Ved beslutningen om økning av grunnfondet i 1983 var det enighet om at andelen av innbetalingene til grunnfondet kunne senkes uten å forringe bankens kredittverdighet. Styret foreslår nå at SDR 60 mill. eller 7,5 % av tilskuddet stilles til bankens disposisjon fra medlemslandene, dels ved at landene innbetaler SDR 40 mill. dels gjennom at SDR 20 mill. av overskuddet i bankens reservefond overføres til grunnfondet. Etter forhøyelsen vil den innbetalte andel således oppgå til SDR 200 mill. eller 12,5 % av det totale grunnfond på SDR 1 600 mill. Styrets forslag medfører etter Ministerrådets oppfatning ingen risiko for at bankens internasjonale kredittverdighet vil avta. Ministerrådet foreslår at 7,5 % av det foreslåtte innbetalte tilskuddet til grunnfondet stilles til bankens disposisjon.

Overføring fra reservefond till grunnfond

Ministerrådet ser ingen hindring for at en del av tilskuddet til grunnfondet tilføres banken ved en overføring av overskuddsmidler i reservefondet i likhet med hva som skjedde ved siste økning av grunnfondet i 1983.

Tidspunktet for økning av grunnfondet

Ministerrådet mener økningen så vidt mulig bør skje 1.8.1987 og ikke senere enn 1.1.1988.

Prosedyre for og fordeling av medlemslandenes innbetalinger

Ministerrådet foreslår at følgende plan skal gjelde for overføring og innbetalinger:

	Overføring fra reservefondet	(SDR mill.)			Totalt
		1. innbetaling	2. innbetaling	3. innbetaling	
Danmark	4,36	1,79	3,07	3,08	12,3
Finland	3,26	2,74	3,00	3,00	12,00
Island	0,21	0,06	0,14	0,13	0,54
Norge	3,38	3,07	3,22	3,23	12,9
Sverige	8,79	2,34	5,56	5,57	22,26
Sammenlagt	20,00	10,00	14,99	15,01	60,00

Forslagets vedtektsmessige konsekvenser

I vedtektenes § 2 angis størrelsen på det nåværende grunnfond samt fordelingen på medlemslandene i nominelle termer. I § 3 angis den andel og prosedyre som gjelder for medlemslandene ved overføring av den innbetalte del av grunnfondet ved seneste grunnkapitaløkning. Ministerrådet akter derfor, som et ledd i den endelige beslutning, også å foreta en justering av vedtektene på disse punkter.

2. Utvalgets synspunkter

Da spørsmålet om opprettelsen av Nordisk Investeringsbank var oppe til behandling i Nordisk Råds organer i 1975 uttalte Økonomisk utvalg bl. a. følgende:

''Utvalget tar til etterretning opplysningene om grunnfondets størrelse og fordeling mellom medlemslandene. Det forutsetter dog at Nordisk Råd får anledning til å uttale seg før det måtte bli truffet beslutning om forhøyelse av grunnfondet.''

I løpet av sin 10-årige virksomhet har Nordisk Investeringsbanks grunnfond blitt økt en gang. Beslutningen om å øke bankens grunnfond fra SDR 400 mill. til SDR 800 mill. med virkning fra 2.1.1984 ble fattet av Nordisk Ministerråd etter at forslaget var behandlet ved Nordisk Råds sesjon i 1983.

Med framleggelse av ministerrådsforslag B 68/e konstaterer utvalget at forannevnte del av utvalgets uttalelse til ministerrådsforslaget om opprettelse av Nordisk Investeringsbank er fulgt opp.

Nordisk Investeringsbanks virksomhet har i de senere år vært preget av en kraftig aktivitetsvekst. Utvalget konstaterer at siden opprettelsen i 1976 har banken bevilget ca. 370 lån. Utestående og bevilgede, ikke utbetalte, lån utgår til ca. SDR 1,5 mrd. 3/4 av lånerammen på SDR 2,0 mrd. er således utnyttet. Etterspørselen er fordoblet i perioden 1984–86. De samarbeidsprosjekter som har mottatt kreditt fra Investeringsbanken dekker et bredt spekter av ulike former for foretakssamarbeid innen produksjon, markedsføring, eksport, forskning og utvikling, råvarer, leverandør- og underleverandørsamarbeid, energi, kommunikasjon og transport. Bankens kunder dekker mange små og mellomstore virksomheter. 51 % av lånene har ligget i størrelsesorden SDR 0.1–1.9 mill., dog noe høyere i 1986.

I samsvar med Økonomisk utvalgs tidligere antagelse har Nordisk Investeringsbank oppnådd høyeste kredittverdighet på de internasjonale kapitalmarkedene. Banken har dermed kunnet tilby sine lånekunder lån til konkurransedyktige vilkår. Etterspørselen etter Nordisk Investeringsbanks tjenester har vært stor, og det kan konstateres at bankens utlånsramme sannsynligvis vil være fullt utnyttet innen kort tid.

Nordisk næringsliv står overfor store omstillingsoppgaver særlig sett i forhold til den utfordring som ligger i endrede forutsetninger – med hensyn til anvendelse av avansert teknikk og produktutvikling – for internasjonal konkurranse og økonomisk vekst. Dette reflekteres i Nordisk Råds

arbeid bl. a. ved en rekke medlemsforslag som er oversendt Økonomisk utvalg for behandling. Det er derfor viktig at Investeringsbanken kan tilby sine kunder lån på fordelaktige vilkår. Økonomisk utvalg er derfor enig i at grunnkapitalen til Nordisk Investeringsbank økes. Økonomisk utvalg deler Ministerrådets oppfatning om at SDR 1 600 mill. er en rimelig størrelse av økningen av Nordisk Investeringsbanks grunnfond.

I det framlagte ministerrådsforslag foreslås det å senke innbetalt andel av grunnkapitalen fra 17,5 prosent til 12,5 prosent. Økonomisk utvalg mener det er viktig at Nordisk Investeringsbanks kredittverdighet holdes på et høyt nivå. Likevel bør det etter utvalgets oppfatning – som ved andre internasjonale finansieringsinstitusjoner – være mulig i forbindelse med kapitaløkninger å senke andelen innbetalt kapital. Utvalget har derfor ingen innvendinger mot den foreslåtte senkning av forholdet mellom andelen innbetalt kapital og grunnfondet.

Økonomisk utvalg tar til etterretning den landmessige fordelingsnøkkel og innbetalingsprosedyre – herunder overføringen fra reservefondet – som foreslås.

Utvalget forutsetter at Nordisk Råd også i framtiden får anledning til å uttale seg om forslag om ytterligere økninger av Nordisk Investeringsbanks grunnfond.

Avslutningsvis vil utvalget bemerke at det deler oppfatningen om at Investeringsbankens virksomhet har utviklet seg i overensstemmelse med de angitte målsettinger og retningslinjer slik som de framstår i bankens vedtekter, proposisjonene i forbindelse med bankens opprettelse og nye retningslinjer og rekommandasjoner som er utferdiget av Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Under henvisning til det som er anført foran vil Økonomisk utvalg foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å øke Nordisk Investeringsbanks grunnfond i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 68/e.

Stockholm 30. januar 1987

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>
<i>Carl Bildt (m)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Kjell Furnes (Kr.F.)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Preben Lange (Si)</i>
<i>Kjell A. Mattsson (c)</i>	<i>Haraldur Ólafsson (F.)</i>
<i>Aase Olesen (RV)</i>	<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>
<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>
<i>Ilkka Suominen (Kok)</i>	<i>Jan P. Syse (H)</i>
	Formann

**Ministerrådsförslag
om förhöjning av Nordiska investeringsbankens
grundkapital**

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om förhöjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital för behandling under rådets 35:e session i Helsingfors. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet avser att därefter fastställa förhöjningen.

Köpenhamn den 26 november 1986

På Nordiska ministerrådets vägnar

Gustav Björkstrand

Fridtjov Clemet

Ministerrådsforslag om forhøjelse af Nordisk Investeringsbanks grundfond

Nordisk Investeringsbanks bestyrelse har den 15. oktober 1986 med henvisning til § 2 i bankens vedtægter henstillet, at Nordisk Ministerråd træffer beslutning om at forhøje bankens grundfond med SDR 800 mio (*Bilaga*).

1. Generelt

I skrivelse af 15. oktober 1986 om en forhøjelse af bankens grundfond konstateres, at bankens virksomhed har fortsat at udvikle sig kraftigt og positivt, og i overensstemmelse med de angivne målsætninger og retningslinier således som de fremstår i bankens vedtægter, propositionerne i forbindelse med bankens oprettelse og nye retningslinier og rekommendationer som udfærdiget af Nordisk Ministerråd såvel som Nordisk Råd og dets økonomiske udvalg.

Ministerrådet deler denne opfattelse og vil for sin del pege på følgende:

2. NIBs virksomhed

2.1 NIBs udlån

NIB oprettedes i 1975 for at styrke det nordiske økonomiske samarbejde mellem virksomheder og institutioner. Bankens kreditydelse skal ifølge vedtægterne bidrage til gennemførelse af investeringsprojekter og eksport af nordisk interesse. I forslaget til oprettelsen af banken konstateredes, at banken bør indgå som et vigtigt instrument i videreførelsen af det nordiske samarbejde på det praktiske plan.

Siden banken begyndte sin virksomhed den 1. august 1976 og til 31.8.1986 har banken bevilget ca. 370 lån. Udestående og bevilgede, ikke udbetalte, lån udgør ca. SDR 1.5 mia, og 3/4 af lånerammen på SDR 2.0 mia er således udnyttet. Efterspørgslen fordobledes stort set i perioden 1984-86.

Samarbejdsprojekter, som har modtaget kreditter fra NIB, dækker et bredt spektrum af forskellige former for virksomhedssamarbejde inden for produktion, markedsføring, eksport, forskning og udvikling, råvarer, leverandør- og underleverandørsamarbejde, energi, kommunikation og transport.

Bankens kunder tæller mange små og mellemstore virksomheder, og 51% af lånene har ligget i størrelsesordenen SDR 0.1-1.9 mio, omend lånenes gennemsnitlige størrelse øgede i 1986, hovedsageligt p. gr. a. at nogle enkeltstående lån til meget store beløb bevilgedes til ledende industribedrifter. Under hele bankens virksomhedsperiode har 6% af lånene været i størrelsesordenen SDR 20 mio eller højere.

På trods af bankens ekspanderende virksomhed, er og forbliver bankens totale markedsandel i de respektive nordiske lande dog lille sammenlignet med de forskellige nationale finansieringsinstitutioner i Norden.

Ministerrådet konstaterer, at de former for samarbejde, som banken har finansieret, ligger på linie med kravet på tolkningen af nordisk interesse, som er angivet i forarbejderne til bankens oprettelse og som senere er udtrykt i Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds beslutninger og rekommandationer. En illustration af samarbejdets omfang fremgår af følgende tabel, hvor 2/3 af et låns pålydende er påført låntagerlandet og den resterende 1/3 er påført det (eller de) respektive samarbejdslande:

Låntagerland	Samarbejdsland					Totalt	Totalbeløb	% af beløb
	DK	SF	I	N	S			
	(SDR mio)							
Danmark	—	8	1	24	27	60	305,8	19,3
Finland	10	—	1	24	89	124	255,4	16,1
Island	7	2	—	11	2	22	48,8	3,1
Norge	24	21	0	—	59	104	438,6	27,7
Sverige	20	70	0	35	—	125	535,7	33,8
Totalt	61	101	2	94	117	435	1 584,3	100,0

Ministerrådet udtrykte i 1982 ved forelæggelse af det seneste forslag om forhøjelse af bankens grundfond, at landefordelingen i bankens udlån modsvarer de principper, som lå til grund ved bankens oprettelse, og finder fortsat, at dette er tilfældet.

2.2 NIBs oplån

Per den 31. august 1986 havde banken 62 udestående lån til en samlet værdi af ca SDR 1.9 mia i 17 forskellige valutaer, hvoraf oplån i ikke-nordiske valutaer tegnede sig for 74.5%. Nordiske valutaer tegnede sig for 25.4%, hvoraf dog kun 4.1% var optaget på de nordiske kapitalmarkeder. Oplån på disse markeder er sket efter samråd med de berørte nationale myndigheder.

Banken har opnået den højeste kreditværdighed på de internationale kapitalmarkeder og dermed sådanne vilkår, at banken kan tilbyde sine kunder lån på fordelagtige vilkår.

Ministerrådet konstaterer, at banken ikke har lidt tab og at nettooverskuddet på den i banken indbetalte kapital har været i gennemsnit 10% for perioden 1976–82, og 12.6% i 1983–86. Banken må således anses at have bedrevet sin virksomhed i overensstemmelse med bankmæssige principper og tilgodeset vedtægternes krav om rimelig forrentning af den indskudte kapital.

2.3 *Bankens administrationsomkostninger*

På trods af den ekspanderende virksomhed har administrationsomkostningerne kunnet fastholdes på ca. 11–12% af bankens nettorenteindtægter. NIBs personale opgik i august 1986 til totalt 65 personer fra samtlige medlemslande.

3. Den aktuelle kapitalssituation – motiv for forhøjelse af grundfonden

Bankens låneramme er i vedtægterne fastlagt til 2 1/2 gange grundfonden eller SDR 2 mia. Dette relationstal valgtes ved bankens oprettelse efter sammenligning med de regler, som gælder for Den europæiske Investeringsbank, med henblik på, at banken skulle opnå den højeste kreditværdighed på de internationale kapitalmarkeder.

Ministerrådet konstaterer, at efter godt ti års virksomhed havde banken per 31.8.1986 udestående og bevilgede, ikke udbetalte, lån til et samlet beløb på SDR 1 483 mio (med behørig hensyntagen til tilbagebetalinger og for tidligt indløste lån). Dette indebærer, at ca 3/4 af bankens totale låneramme er udnyttet.

Ministerrådet konstaterer ligeledes, at bankens lånevirksomhed er forøget med 9% i 1983, 57% i 1984, 76% i 1985 og forventes at øge med 21% i 1986. Banken bedømmer, at den nu gældende låneramme på SDR 2 mia vil være opbrugt ved årsskiftet 1987/88.

Bankens bestyrelse anser, at relationstallet 1:2 1/2 mellem grundfond og låneramme bør bibeholdes, for at bankens kreditværdighed ikke skal mindskes. Ministerrådet deler denne opfattelse. For at banken skal kunne videreføre den efter Ministerrådets opfattelse positive udvikling i den ordinære lånevirksomhed – først og fremmest nordiske investeringsprojekter – er en forhøjelse af grundfonden således påkrævet.

4. Forslaget

4.1 *Forhøjelsens omfang og fordeling på medlemslandene*

Den forhøjelse af bankens grundfond, som foreslås her, har til hensigt at udvide lånerammen således, at bankens muligheder for at fortsætte virksomheden sikres i overensstemmelse med gældende målsætninger og retningslinier og i overensstemmelse med bankens vedtægter.

I henvendelsen angiver bestyrelsen det ønskværdige i, at grundfonden – og dermed lånerammen – forhøjes så meget, at man ikke altfor omgående behøver anmode om endnu en forhøjelse. Bestyrelsen foreslår, at grundfonden fordobles fra SDR 800 mio til SDR 1 600 mio, hvorved også lånerammen udvides til det dobbelte (fra SDR 2 000 mio til SDR 4 000 mio). Den udvidede låneramme bedømmes af bestyrelsen at række 3–5 år, såfremt den hidtidige udvikling af lånevirksomheden fortsætter.

Efter Ministerrådets opfattelse har banken, som ventet, vist sig at have

særlige muligheder for at skaffe investeringskapital til nordisk industri på fordelagtige vilkår – både hvad angår renteniveau og løbetid, såvel som lånevaluta. Behovet for bankens tjenester, som er kommet til udtryk i låneefterspørgslen, har også vist en markant øgende tendens. Det behov, banken opfylder, er efter Ministerrådets bedømmelse ikke mindre i dag, end da bankens låneramme udvidedes i 1983.

Størrelsen på grundfondstilskuddet må imidlertid også vejes mod de øgede forpligtelser og indbetalinger, som medlemslandene påtager sig. Det er Ministerrådets opfattelse, at det fra bestyrelsen aktuelle forslag repræsenterer en rimelig afvejning. Ministerrådet anbefaler derfor den foreslåede forhøjelse af grundfonden med SDR 800 mio.

Ifølge bankens vedtægter skal en forhøjelse af grundfonden fordeles mellem medlemslandene i overensstemmelse med den til ethvert tidspunkt gældende fordelingsnøgle for fællesnordisk finansiering, som fastsat af Nordisk Ministerråd. Det foreslåede kapitaltilskud ville efter den nuværende fordelingsnøgle fordele sig som følger: Danmark tegner sig for 20.5% (SDR 164 mio), Finland 20.0% (SDR 160 mio), Island 0.9% (SDR 7.2 mio), Norge 21.5% (SDR 172 mio) og Sverige 37.1% (SDR 296.8 mio), for at opnå forhøjelsen på SDR 800 mio.

4.2 Den indbetalte kapitalandel af grundfondstilskuddet

Ved bankens oprettelse blev det besluttet, at medlemslandene skulle indbetale 25% af grundfonden. Denne andel blev valgt efter en sammenligning med bl. a. Den europæiske Investeringsbank for at give en tilfredsstillende driftskapital i bankens opbygningsfase.

Ved beslutningen om forhøjelse af bankens grundfond var der enighed om, at andelen af den indbetalte grundfond kunne sænkes uden at forringe bankens kreditværdighed. Til sammenligning nævntes, at andelen af indbetalt kapital successivt var sænket ved grundkapitalforhøjelserne i såvel Verdensbanken som Den europæiske Investeringsbank.

Bestyrelsen foreslår, at SDR 60 mio eller 7.5% af grundfondstilskuddet stilles til bankens disposition fra medlemslandene, dels ved at landene indbetaler SDR 40 mio, dels gennem at SDR 20 mio af overskuddet i bankens reservefond overføres til grundfonden. Efter forhøjelsen ville den indbetalte andel således opgå til SDR 200 mio eller 12.5% af den totale grundfond på SDR 1 600 mio.

Bestyrelsens forslag medfører efter Ministerrådets opfattelse ikke nogen risiko for at bankens internationale kreditværdighed skulle mindske. Ministerrådet understreger, at det fortsat er vigtigt at medlemslandene indbetaler en del af kapitalforhøjelsen for derigennem at udvise fortsat støtte til banken, hvilket er af stor betydelse for at opretholde bankens gode kreditværdighed.

Ministerrådet foreslår, at 7.5% af det foreslåede indbetalte grundfondstilsbud på SDR 60 mio stilles til bankens disposition. Procedure og fordeling herfor behandles i punkterne 4.3 og 4.4.

4.3 Overførsel fra reservefonden til grundfonden

Som tidligere nævnt foreslår NIBs bestyrelse, at SDR 20 mio overføres fra reservefonden til grundfonden i forbindelse med forhøjelsen. Forslaget forsøger således at begrænse de direkte indbetalinger af nye midler fra medlemslandene. Bankens reservefond, som successivt er bygget op med overskuddet fra bankens virksomhed, opgik 31.12.1985 til ca SDR 91 mio, og på baggrund af det forventede overskud for 1986 på ca. SDR 27 mio (efter reservering og overskudsfordeling) vil totalt opgå til over SDR 100 mio ved udgangen af 1986.

Ministerrådet ser ingen hindring for, at en del af grundfondstilskuddet tilføres banken gennem en overførsel af overskudsmidler i reservefonden, i lighed med, hvad der skete ved sidste forhøjelse af bankens grundfond i 1983. Med henvisning til beslutningen i 1983, gør Ministerrådet opmærksom på, at midlerne fra reservefonden bør overføres i overensstemmelse med medlemslandenes egen andel af den indbetalte grundfond, og i overensstemmelse med beslutningen om udbetaling af dividende, hvilket for hvert af landene vil betyde følgende:

	(SDR mio)
Danmark	4,36
Finland	3,26
Island	0,21
Norge	3,38
Sverige	8,79
Totalt	20,00

Forskellen mellem det beløb, som hvert land herigennem stiller til bankens disposition og de beløb, som landene svarer for iflg. 1986-fordelingsnøglen, bør afregnes ved tidspunktet for den første indbetaling, således at den kapital som tilføres banken ved overførselen plus indbetalingerne fordeler sig på medlemslandene iflg. den nordiske fordelingsnøgle for 1986.

4.4 Tidspunktet for forhøjelsen af grundfonden

Med udgangspunkt i det tidspunkt, da lånerammens loft forventes nået, er det ifølge bestyrelsen ønskværdigt, at forhøjelsen af grundfonden – og dermed forhøjelsen af lånerammens loft – sker per 1.8.1987, hvilket er knapt 4 år efter den sidste kapitalforhøjelse og udvidelse af lånerammen.

Ministerrådet tilstyrker, at forhøjelsen så vidt muligt sker per 1.8.1987 og ikke senere end 1.1.1988.

4.5 Procedure for og fordeling af medlemslandenes indbetalinger

Ved bankens oprettelse besluttedes, at den del af grundfonden som skulle indbetales skulle overføres i tre lige store årlige rater. Ved seneste grundkapitalforhøjelse skete indbetaling ligeledes med tre lige store årlige indbetalinger.

Bestyrelsen foreslår, at de nu aktuelle indbetalinger sker med tre rater.

Ministerrådet tilstyrker, at de SDR 40 mio, som medlemslandene skal indbetale, deles op på tre indbetalingsrater.

Under henvisning til, hvad der tidligere er anført under afsnit 4.2 om fordeling af grundfondstilskuddet og under afsnittene 4.3 og 4.4 om den kapital, som fra medlemslandene skal stilles til bankens disposition, foreslår Ministerrådet, at følgende plan skal gælde for overførsel og indbetalinger:

	Overførsel fra reservefonden	(SDR mio)			Totalt
		1. indbetaling	2. indbetaling	3. indbetaling	
Danmark	4,36	1,79	3,07	3,08	12,3
Finland	3,26	2,74	3,00	3,00	12,00
Island	0,21	0,06	0,14	0,13	0,54
Norge	3,38	3,07	3,22	3,23	12,9
Sverige	8,79	2,34	5,56	5,57	22,26
Sammenlagt	20,00	10,00	14,99	15,01	60,00

4.6 Forslagets vedtægtsmæssige konsekvenser

Behovet for forhøjelse af bankens grundfond forudsås allerede ved bankens oprettelse. Muligheden for forhøjelse af grundfonden og fordelingen heraf behandledes således i overenskommelsen om oprettelse af banken og reguleres i bankens vedtægter. I ovennævnte dokumenter fastslås også Ministerrådets kompetence at træffe beslutning i dette spørgsmål.

I vedtægternes § 2 angives størrelsen på den nuværende grundfond samt fordelingen på medlemslandene i nominelle termer. I § 3 angives yderligere den andel og procedure, som gælder for medlemslandene ved overførsel af den indbetalte del af grundfonden ved seneste grundfondsforhøjelse. Vedtægterne for ovennævnte punkter bør justeres, såfremt en beslutning tages i overensstemmelse med dette forslag, således at vedtægternes oplysninger på disse punkter er aktuelle. Ministerrådet agter derfor, som et led i den endelige beslutning, også at foranledige en justering af vedtægterne på disse punkter.

Vedtægterne

Nuværende tekst

Kapital

§ 2

Bankens grundfond beløber sig til 800 millioner SDR.

SDR defineres i henhold til de værdiansættelsesregler, som Valu-

Ny tekst

Kapital

§ 2

Bankens grundfond beløber sig til 1 600 millioner SDR.

SDR defineres i henhold til de værdiansættelsesregler, som Valu-

tafonden har etableret med virkning fra 1. januar 1981.

Hvis disse værdiansættelsesregler ændres, afgør bestyrelsen, hvorvidt Banken skal benytte de nye regler.

Af grundfonden tegner den danske stat sig for 173,2 millioner SDR, den finske stat sig for 132 millioner SDR, den islandske stat sig for 8,4 millioner SDR, den norske stat sig for 140,8 millioner SDR og den svenske stat sig for 345,6 millioner SDR.

Forhøjelse af grundfonden sker ved beslutning af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra Bankens bestyrelse. Fordelingen af grundfondsforhøjelsen på landene sker på basis af den til enhver tid af Nordisk Ministerråd fastsatte fordelingsnøgle for fælles nordisk finansiering.

§ 3

Af det i grundfonden tegnede beløb stiller hver af de kontraherende parter 17,5% til rådighed for Banken. Indbetalingerne sker efter påkrav fra Banken.

Den resterende del af den tegnede kapital kræves indbetalt i det omfang, bestyrelsen finder det nødvendigt for at imødegå Bankens gældsforpligtelser.

tafonden har etableret med virkning fra 1. januar 1981.

Hvis disse værdiansættelsesregler ændres, afgør bestyrelsen, hvorvidt Banken skal benytte de nye regler.

Af grundfonden tegner den danske stat sig for 337,2 millioner SDR, den finske stat sig for 292 millioner SDR, den islandske stat sig for 15,6 millioner SDR, den norske stat sig for 312,8 millioner SDR og den svenske stat sig for 642,4 millioner SDR.

Forhøjelse af grundfonden sker ved beslutning af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra Bankens bestyrelse. Fordelingen af grundfondsforhøjelsen på landene sker på basis af den til enhver tid af Nordisk Ministerråd fastsatte fordelingsnøgle for fælles nordisk finansiering.

§ 3

Af det i grundfonden tegnede beløb stiller hver af de kontraherende parter 12,5% til rådighed for Banken. Indbetalingerne sker efter påkrav fra Banken.

Den resterende del af den tegnede kapital kræves indbetalt i det omfang, bestyrelsen finder det nødvendigt for at imødegå Bankens gældsforpligtelser.

*BILAGA***Framställan till Nordiska ministerrådet angående ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital**

Nordiska investeringsbankens tertialbokslut per 31.8.1986 utvisar att bankens låneåtaganden i form av utestående lån och beviljade, icke utbetalda lån var 1.483 milj. SDR, dvs. 74 % av bankens totala låneram på 2.000 milj. SDR. Också med en något mindre utlåningsvolym än nuvarande leder detta till att låneramen beräknas ha utnyttjats i sin helhet kring årsskiftet 1987–1988, vilket aktualiserar frågan om en ökning av bankens grundkapital.

Bakgrund

Under sin 10-åriga verksamhet har Nordiska investeringsbankens grundkapital ökats en gång. Genom Nordiska ministerrådes beslut den 3.5.1983 ökades bankens grundkapital med verkan från 2.1.1984 från 400 milj. SDR till 800 milj. SDR varigenom även utlåningsramen fördubblades till nuvarande 2.000 milj. SDR. I anslutning till förhöjningen utvärderade ministerrådet bankens dittillsvarande verksamhet och konstaterade då bl. a. att den har utvecklats i enlighet med uppställda målsättningar och riktlinjer såsom det framkommer i bankens stadgar, propositionerna i samband med bankens bildande och enligt nya riktlinjer och rekommendationer som angivits av Nordiska rådets ekonomiska utskott.

Enligt styrelsens uppfattning gäller denna karakteristik fortsatt för bankens utveckling, vilken såsom framgår ur bankens årsrapport för år 1985 (som godkänts av Nordiska ministerrådet den 2 mars 1986) och därtill anslutna 10-årshistorik, varit kraftig och positiv.

I och med att banken genom Nordiska ministerrådets beslut 1982 fick i uppdrag att administrera den särskilda s. k. projektinvesteringslåneordningen på ursprungligen 350 milj. SDR, vilken ministerrådet innevarande år beslutat höja till 700 milj. SDR, har bankens verksamhet ytterligare diversifierats. När projektinvesteringslåneordningen med sin särskilda låneram inte har anknytning till kapitalförhöjningen kommer den inte att behandlas i det fortsatta.

I handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som Nordiska ministerrådet fastställde 1985 har banken en framträdande roll. Handlingsplanen inkluderar bl. a. en ny låneordning för banken, under vilken låneordning större investeringsprojekt av infrastrukturkaraktär skulle finansieras, s. k. UNI-lån. Låneordningen fastställdes till 500 milj. SDR. I beslutet konstaterades att UNI-låneordningen faller inom bankens ordinarie utlåningsram samt att låneordningen uppskattades rymmas inom denna under en period av två år (1985–1986). Samtidigt beslöt ministerrådet att göra en utfästelse att "när så erfordras, höja NIBs grundkapital så

att reellt utrymme ges för den extra låneramen''. UNI-låneordningen har inte ännu utnyttjats i större utsträckning. Hittills har ett lån om 30,5 milj. SDR beviljats och det återstår ännu att se i vilken omfattning medlemsländerna kommer att utnyttja låneordningen. En förhöjning av bankens ordinarie utlåningsram har således inte i detta skede anknytning till UNI-låneordningen. En naturlig konsekvens av en förhöjning blir emellertid att UNI-låneordningen under en längre tidsperiod framöver skulle rymmas inom bankens ordinarie utlåningsram.

Ur den ordinarie låneramen om 2.000 milj. SDR beviljar banken investeringslån för projekt som genomförs såväl inom medlemsländerna som utanför dessa. Efter det att tidigare begränsningar i fråga om utomnordiska projekt 1981 avlyfts har ett mindre antal lån beviljats för dylika projekt. Sedan projektinvesteringslåneordningen infördes har banken inte beviljat exportkrediter enär detta bedöms oförenligt med projektinvesteringslåneverksamheten.

Efterfrågan på investeringslån har under det goda konjunkturläget 1984–1986 varit betydligt större än dessförinnan. Utlåningen har fortsättningsvis visat en balanserad fördelning såväl branschmässigt som geografiskt, vilket framgår närmare ur bifogade statistik (*Bihang 1–3*).

Den genomsnittliga storleken av beviljade lån var under åren 1984–1985 på nivån 4,6–4,9 milj. SDR. Under 1986 har en viss ökning av genomsnittstorleken skett närmast beroende på att några enstaka lån till mycket betydande belopp beviljats under innevarande år. Sistnämnda har beviljats till ledande industriföretag, vilket belyser att banken fortsättningsvis haft möjlighet att hålla konkurrenskraftiga villkor i sin utlåning. Den största enskilda låntagargruppen utgörs likväl av små och medelstora företag, vilket illustreras av att under bankens hela verksamhetsperiod 51 % av lånen varit av storleksordningen 0,1–1,9 milj. SDR. Lån i denna storlekskategori går erfarenhetsmässigt primärt till mindre och medelstora företag. Av antalet lån har endast 6 % varit av storleksordningen 20 milj. SDR och därutöver.

En vägledande princip som också finns angiven i bankens stadgar är att banken eftersträvar samarbete med såväl andra kreditinstitut som med berörda offentliga och privata organ. I överensstämmelse härmed har banken sett som en väsentlig uppgift att komplettera befintliga nordiska kreditinstitut snarare än att konkurrera med dessa. Enligt styrelsens uppfattning har banken lyckats härvidlag och funnit en naturlig nisch för sin verksamhet. Härvid kan det även konstateras att bankens marknadsandel på de respektive nordiska marknaderna är och kommer att förbli liten jämfört med de olika nationella finansieringsinstituten.

Utvecklingen på de internationella kapitalmarknaderna har för bankens del möjliggjort en fortsatt gynnsam upplåning i flera valutor. Bankens utestående upplåning finns beskriven i bilagda förteckning (*Bihang 4*). Banken har bibehållit sin ställning som upplånare med högsta kreditvär-

dighet. I samarbete med medlemsländernas berörda myndigheter har banken också kunnat skaffa sig nordiska valutor vilket varit av stor betydelse för vidareutlåningen i synnerhet till mindre och medelstora företag.

Bankens administrationskostnader har trots den ökade verksamheten kunnat bibehållas på en nivå motsvarande 11–12 % av bankens räntenetto. Personalantalet har stigit till 65 personer. En målmedveten strävan har varit att till organisationen knyta en personal från de olika nordiska länderna och idag är samtliga medlemsländer företrädade inom personalen.

Det kvarstående ackumulerade överskottet för perioden 1976–1986 uppgår per 31.8.1986 till ca 142 milj. SDR efter den utdelning om 6 milj. SDR som banken för första gången genomförde innevarande år. Av detta utgör 26 milj. SDR reserveringar för kreditrisker. Banken har hittills inte lidit några kreditförluster.

Överskottet för år 1985 innebar en avkastning om 12,8 % på bankens eget kapital (inklusive kreditriskreserveringar). Detta överstiger den genomsnittliga räntesatsen för SDR noterad av Internationella Valutafonden under år 1985, som var 7,8 %. Under bankens 10-åriga verksamhet har överskotten inneburit en genomsnittlig avkastning på inbetalade medel om ca 11 % jämfört med en genomsnittsränta om 7,6 % för SDR under samma period. Den inbetalda delen av grundkapitalet jämte ackumulerat överskott uttryckt i medlemsländernas valutor visar en genomsnittligt god avkastning på de insatta medlen vilket framgår ur bifogade sammanställning (*Bihang 5*).

Tidpunkten för kapitalhöjningen

Bankens utlåning har under de senaste åren vuxit kraftigt, 1984 57 % och 1985 76 %. För 1986 beräknas ökningen bli 21 %. Utestående lån (efter amorteringar) och beviljade ännu icke utbetalda lån utgör per 31.8.1986 1.483 milj. SDR och det bedömes realistiskt att detta belopp vid utgången av år 1986 stiger till 1.600 milj. SDR.

Ehuru styrelsen bedömer att en viss avmattning av tillväxten är att vänta bör det likväl betraktas som sannolikt att beloppet av utbetalda lån under 1987 kommer att uppgå till ca 600 milj. SDR (för 1986 förväntas ca 500 milj. SDR). Enär amorteringarna under 1987 beräknas stiga till ca 100 milj. SDR blir nettoökningen ca 500 milj. SDR. Beviljade icke utbetalda lån medräknade innebär detta att den nuvarande utlåningsramen om 2.000 milj. SDR blir fullt utnyttjad omkring årsskiftet 1987/1988.

Banken har under sin hittillsvarande verksamhet varit framgångsrik och är stadd i en naturlig, fortlöpande utvecklingsprocess. Ett avbrott i denna utveckling vore olycklig.

Med hänsyn till ovanstående vore det önskvärt att en ökning av grundkapitalet och därigenom låneramen skulle verkställas senast under andra halvåret 1987.

Styrelsen föreslår att kapitalhöjningen sker per 1.8.1987.

Storleken på grundkapitalökningen

Bankens stadgar fastställer låneramen till 250 % av grundkapitalet. Detta relationstal, som är detsamma som gäller för Europeiska Investeringsbanken (EIB), bedömdes vid bankens grundande vara lämpligt för att möjliggöra att banken erhåller en hög kreditvärdighet vid upplåning på de internationella kapitalmarknaderna. Bankens kreditvärdighet bedöms av dessa i jämförelse med de andra internationella finansieringsinstituten.

Det är för banken av väsentlig betydelse att den goda kreditvärdigheten inte förringas. Det är härvidlag viktigt att inte ställa NIB i en relativt sett sämre position än de övriga internationella finansieringsinstituten. Idag har banken jämte EIB det högsta relationstalet mellan utlåningsram och grundkapital. Styrelsen bedömer det därför som betydelsefullt att stadgar-
nas relationstal bibehålls vid 250 %.

Ett oförändrat relationstal innebär att utlåningsramen i proportion ökar lika mycket som grundkapitalet förhöjes. I samband med grundkapitalförhöjningen 1983 anförde styrelsen att det var önskvärt att låneramen förhöjes tillräckligt mycket för att banken inte inom en alltför snar framtid skulle behöva återkomma med en hemställan om ny ökning av grundkapitalet. Därvid gjordes bedömningen att en fördubblad låneram från den föreslagna tidpunkten 1.8.1983 knappast skulle räcka mera än 4–5 år. En kapitalförhöjning under senare halvåret 1987 skulle innebära att denna prognos visat sig riktig, perioden mellan förhöjningarna vore då 4 år.

Styrelsen bedömer också nu det önskvärt att en tillräckligt stor förhöjning genomförs för att ett behov av en ytterligare förhöjning inte skulle inträda alltför snart. Med beaktande av den årliga utlåningsvolym banken redan nu etablerat, anser styrelsen det önskvärt att låneramen fördubblas. Med iakttagande av de riktlinjer för verksamheten som dragits upp och den praxis som hittills har följts skulle en fördubblad låneram, dvs. en ökning om 2.000 milj. SDR, likväl knappast räcka mera än ca 4–5 år även med beaktande av att amorteringarna givetvis kommer att öka i framtiden.

Styrelsen föreslår därför att grundkapitalet fördubblas till 1.600 milj. SDR per 1.8.1987.

Förhållande mellan inbetalt kapital och grundkapital

Vid bankens grundande ansågs det viktigt att en förhållandevis stor del, dvs. 25 % av grundkapitalet inbetalades av medlemsländerna. Vid förhöjningen 1983 konstaterade man att det fortsättningsvis var viktigt att en viss del av ökningen inbetalades till banken men att andelen inbetalt kapital kunde sänkas utan att bankens kreditvärdighet försämras. Därvid gjordes bedömningen att en inbetalning om 10 % av grundkapitalökningen var tillräcklig.

Styrelsen bedömer det fortfarande som viktigt att medlemsländerna genom att inbetala en del av kapitalförhöjningen visar sitt fortsatta stöd för banken, vilket är av stor betydelse för upprätthållandet av bankens goda

kreditvärdighet. Detta bekräftas även av de råd banken erhållit från bl. a. de amerikanska ratingbolagen, Standard & Poor's och Moody's Investors Service. Liksom i fråga om de andra internationella finansieringsinstituten bör det likväl vara möjligt för banken att successivt i samband med kapitalförhöjningar sänka andelen inbetalt kapital. För EIB, som vid grundandet hade 25 % inbetalt kapital, utgjorde den inbetalda delen 7,5 % vid den senaste kapitalförhöjningen 1.1.1986, då grundkapitalet fördubblades till 28.800 milj. ECU. Samma procentsats gäller för Världsbankens kapitalförhöjning 1980. En jämförelse mellan vissa nyckeltal för banken och andra internationella finansieringsinstitut framgår ur bifogade tabell (*Bihang 6*).

Styrelsen föreslår därför att den inbetalda delen av grundkapitalförhöjningen om 800 milj. SDR skulle uppgå till 7,5 % eller 60 milj. SDR.

I syfte att minimera medlemsländernas börda föreslår styrelsen därtill att liksom vid kapitalförhöjningen 1983 en del av inbetalningen sker genom överföring från bankens reservfond. Reservfonden uppgår per 31.12.1985 till ca 91 milj. SDR och förväntas med ett budgeterat överskott för 1986 om 27 milj. SDR efter reserveringar och vinstutdelning överstiga 100 milj. SDR. Detta synes möjliggöra en överföring från reservfonden om 20 milj. SDR. Härigenom skulle medlemsländernas inbetalningar från andra källor komma att uppgå till 40 milj. SDR, jämfört med 30 milj. SDR vid kapitalförhöjningen 1983 som dock var hälften mindre, dvs. 400 milj. SDR jämfört med nu föreslagna 800 milj. SDR.

Efter höjningen skulle den inbetalda delen av grundkapitalet utgöra 200 milj. SDR vilket motsvarar 12,5 % av det totala grundkapitalet om 1,6 mrd SDR.

För att ytterligare minska belastningen på medlemsländernas årliga budget föreslår styrelsen samma inbetalningsförfarande som vid bankens grundande och vid kapitalförhöjningen 1983, dvs. att beloppet inbetalas i tre årliga rater. För att möjliggöra en smidig budgetbehandling föreslås att inbetalningarna sker med början i januari 1988 så att 1.1.1988 inbetalas 10 milj. SDR, 1.1.1989 15 milj. SDR och 1.1.1990 15 milj. SDR.

Kapitalförhöjningen och inbetalningarna skulle komma att verkställas i enlighet med den per den 1.8.1987 gällande fördelningsnyckeln för gemensam nordisk finansiering. I enlighet med förfarandet vid kapitalförhöjningen 1983 skulle den från reservfonden överförda delen dock beaktas enligt den för närvarande gällande fördelningen av bankens grundkapital, enligt vilken Danmark svarar för 21,6 %, Finland för 16,5 %, Island för 1,1 %, Norge för 17,6 % och Sverige för 43,2 %. Fördelningsnyckeln för år 1986 är Danmark 21,4 %, Finland 19,4 %, Island 0,8 %, Norge 21,2 % och Sverige 37,2 %.

Sammanfattning av förslaget

Bankens grundkapital ökas per den 1.8.1987 med 800 milj. SDR till 1.600 milj. SDR. Den inbetalda delen av grundkapitalet ökas med 60 milj. SDR till 200 milj. SDR enligt följande:

1.8.1987	20 milj. SDR genom kapitalöverföring från reservfond
1.1.1988	10 milj. SDR genom inbetalning från andra källor
1.1.1989	15 milj. SDR genom inbetalning från andra källor
1.1.1990	15 milj. SDR genom inbetalning från andra källor

Helsingfors den 15 oktober 1986

Nordiska investeringsbanken

Hermod Skånland
Styrelseordförande

Jannik Lindbæk
Verkställande direktör

BIHANG I

Utlåning inom Norden

Beviljade lån – sektorfördelning per 31.8.1986

	Bev. 1986 aug			Totalt 1976–86 (aug)		
	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc
Energi, olja & offsh.	4	84,9	20,7	35	541,9	25,5
Kommunikation	5	12,4	3,0	43	150,2	7,1
Gruvdr. & råvaru	2	5,0	1,2	28	130,6	6,1
Skogsindustri	3	16,6	4,0	13	62,2	2,9
Kemisk industri	12	131,4	32,0	36	211,4	10,0
Verkstadsindustri	15	53,6	13,1	87	269,9	12,7
Elektronik & data	1	4,8	1,2	20	24,0	1,1
Övriga inv. lån	14	59,0	14,4	70	194,1	9,1
Totalt inv. lån	56	367,7	89,6	332	1 584,3	74,6
Regionallån	0	0,0	0,0	21	72,2	3,4
UNI-lån	1	30,5	7,4	1	30,5	1,4
Internat. lån	14	12,4	3,0	58	436,7	20,6
Totalt	71	410,6	100,0	412	2 123,7	100,0

BIHANG 2

Utlåning inom Norden

Beviljade investeringslån — samarbetstillfällen fördelade på länder och utjämnad landfördelning av lånebeloppet per 31.8.1986

Låntagarens hemland	Antal lån	Antal samarbetstillfällen med					Totalt	Total- belopp	% av belopp
		Dan- mark	Finland	Island	Norge	Sverige			
Danmark	42	0	8	1	24	27	60	305,8	19,3
Finland	106	10	0	1	24	89	124	255,4	16,1
Island	17	7	2	0	11	2	22	48,8	3,1
Norge	79	24	21	0	0	59	104	438,6	27,7
Sverige	88	20	70	0	35	0	125	535,7	33,8
Totalt	332	61	101	2	94	177	435	1 584,3	100,0

BIHANG 3

Utlåning inom Norden

Antal beviljade investeringslån — fördelning på storlek per 31.8.1986

Storleksgrupp (milj. SDR)	Totalt antal	Procent av antal
0,1– 0,9	99	29,8
1,0– 1,9	76	22,9
2,0– 2,9	38	11,5
3,0– 4,9	34	10,2
5,0– 9,9	42	12,7
10,0–19,9	23	6,9
20,0–	20	6,0
Totalt	332	100,0

BIHANG 4

Valutafördelning av bankens utestående långfristiga upplåning per 31.8.1986 (i miljoner)

Upplåning i icke-nordiska valutor	Antal lån	Lånebelopp i valuta	Efter justering för terminskontrakt		
			Bel. i val	Bel. i SDR	%
Japanska YEN	7	69 432,4	20 080,0	107,9	5,7
US dollar	24	901,9	1 008,8	833,1	44,1
SDR	4	54,6	136,2	186,2	9,9
Tyska mark	1	13,0	111,3	44,9	2,4
Schweizerfranc	1	20,0	110,9	55,6	2,9
Kuwaitiska dinarer	1	3,0	1,8	5,1	0,3
Nederl. gulden	2	30,0	30,0	10,7	0,6
Brittiska pund	—	—	16,0	19,6	1,0
Franska franc	1	600,0	697,4	85,9	4,6
Luxemb. franc	1	149,0	149,0	2,9	0,2
ECU	2	80,0	63,0	53,4	2,8
Nyzeal. dollar	3	116,6	1,7	0,7	0,0
Summa upplåning i icke-nordiska valutor:	47			1 406,0	74,5
<i>Upplåning i nordiska valutor</i>					
Norska kronor	2	150,0	1 154,6	130,2	6,9
Finska mark	4	281,2	658,2	110,8	5,9
Svenska kronor	2	147,5	1 013,8	121,3	6,4
Danska kronor	6	1 108,8	1 108,8	118,4	6,3
Isländska kronor	1	7,3	7,3	0,1	0,0
Summa upplåning i nordiska valutor:	15			480,8	25,5
(Upplåning på inhemska nordiska kapitalmarknader)				(77,5)	(4,1)
Totalt	62			1 886,8	100,0

BIHANG 5

Medlemsländernas avkastning av tillskjutet kapital i egen valuta

	Fördelning	Inbetalt i egen valuta*	Värde 31.8.86	Ökning	Värde inkl. nettoöverskott 1.6.76 - 31.8.86	Värdeökning inkl. ackumulerat överskott
Danmark	30,52	DKK 240,1	DKK 285,9	19%	DKK 578,5	141%
Finland	22,80	FIM 118,8	FIM 135,5	14%	FIM 270,5	128%
Island	1,44	ISK 18,6	ISK 70,7	280%	ISK 140,5	655%
Norge	23,68	NOK 166,1	NOK 210,0	26%	NOK 424,0	155%
Sverige	61,56	SEK 376,7	SEK 514,6	37%	SEK 1 036,9	175%
''Nordisk korg''				30%		161%
Totalt	140,00				SDR 282,0	101%

* Inbetalda belopp enligt SDR-kurs vid inbetalningsdatum (1.8.1976, 1.8.1977, 1.8.1978, 2.1.1984, 2.1.1985 och 2.2.1986)

BIHANG 6

Jämförelse -- intern. utv. banker

	Balans- omslutning	Utestående lån	Rating
Afrikanska utvecklingsbanken	2,8	1,1	Aaa/AA
Asiatiska utvecklingsbanken	9,0	4,5	Aaa/AAA
Europeiska investeringsbanken	32,4	30,2	Aaa/AAA
Inter-Amerikanska utveck- lingsbanken	14,3	8,6	Aaa/AAA
Nordiska investeringsbanken	1,8	1,0	Aaa/AAA
Världsbanken	90,0	61,1	Aaa/AAA

	Grundkapital*	Varav inbetalt i %
Afrikanska utvecklingsbanken	5,8	25,0 %
Asiatiska utvecklingsbanken	16,0	12,5 %
Europeiska investeringsbanken	25,6	10,4 %
Inter-Amerikanska utveck- lingsbanken	26,7	8,6 %
Nordiska investeringsbanken	0,8	17,5 %
Världsbanken	77,5	8,6 %

* Miljarder USD per 31.12.85 (Världsbanken per 30.6.86)

Källa: Salomon Brothers Inc, The multilateral development banks (1986).

Kulturutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–1989

(Ministerrådsförslaget, se s. 1038)

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–1989. Ministerrådsförslaget har behandlats vid möte den 29–30 januari och den 22–23 februari 1987.

1. Ministerrådsförslaget

Av ministerrådsförslaget framgår att FPR enligt sina stadgar vart tredje år skall avge förslag till riktlinjer för verksamheten. I föregående program, som var det första programmet för FPR, presenterades arbetsområden för den inledande verksamheten. Avsikten med programmet var dels att precisera FPR's roll i forskningssamarbetet, dels att diskutera vilka forskningspolitiska frågor som är av central betydelse för det nordiska samarbetet. Det programförslag som nu framläggs baserar sig på de tidigare riktlinjerna och utgör ett nytt steg i utbyggnaden av det forskningspolitiska samarbetet.

I ministerrådsförslaget konstateras att FPR dels skall ge råd till Nordiska ministerrådet i forskningspolitiska frågor, dels genom egna initiativ skall främja nordiskt samarbete om forskning och forskarutbildning. För sitt arbete har FPR preciserat några strategiska huvudlinjer. FPR vill medverka till att undanröja existerande hinder för samarbetet mellan forskare och forskningsinstitutioner i Norden. Vidare vill FPR stärka samarbetet på områden där länderna har avsatt stora nationella resurser eller där en gemensam insats kan ge större utbyte för alla. Vidare vill FPR arbeta för att göra de nordiska ländernas forskning synlig i internationella sammanhang och arbeta för en ökad flexibilitet i användningen av samnordiska forskningsresurser för att möjliggöra en målinriktad koncentration om ett begränsat antal insatsområden.

I enlighet med dessa strategiska huvudlinjer kommer FPR, enligt ministerrådsförslaget, under de närmaste åren att i första hand inrikta sig på följande arbetsuppgifter:

- främja samordning och synergieffekter av forskningsinsatser genom ett samarbete förankrat i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar

- genomföra analyser av forskningsverksamheten inom ministerrådets olika sektorer och utarbeta en samlad forskningsbudget
- utveckla den nordiska forskarutbildningen och ta initiativ till ett samarbete för avancerade studier, ett nordiskt forskarforum, som skall samla såväl internationella toppforskare som unga nordiska forskare
- arbeta för en ökad forskarrörlighet
- utarbeta ett särskilt nordiskt samarbetsprogram för bioteknologisk forskning
- stöda samarbetet på ett antal särskilt utvalda områden t. ex. superdatorer, datalingsvistik, äldreforskning och utvecklingsforskning, samt inom "små" områden
- utveckla samarbetet om tung vetenskaplig utrustning
- genomföra ett samarbete om utvärderingsmetodik och uppföljning av utvärderingar
- öka samarbetet om forskningsinformation
- genomföra jämförande forskningspolitiska studier av frågor av gemensamt intresse för det nordiska forskarsamhället.

2. Utskottet

Kulturutskottet konstaterar med tillfredsställelse att Nordiska ministerrådet i enlighet med Nordiska rådets yttrande nr 1/1986 har avgivit förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) för verksamhetsperioden 1987–1989.

Utskottet har, såväl vid behandlingen av det ursprungliga förslaget om upprättandet av FPR (*B 38/k*) som i andra sammanhang sedan FPR inrättades 1983, fäst stort avseende vid FPR och dess verksamhetsmöjligheter. Utskottet uttalar tillfredsställelse över det arbete FPR har utfört under den första uppbyggnadsfasen.

Utskottet konstaterar att förslaget till riktlinjer innehåller en prioritering av uppgifterna för den kommande utbyggnadsfasen. Förslaget upptar de frågeställningar kulturutskottet har fäst uppmärksamhet vid i anslutning till utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet. Utskottet omfattar de strategiska huvudlinjer och arbetsområden inom forskningssamarbetet som ingår i förslaget. Utskottet ansluter sig även i huvuddrag till de principer och kriterier som anges i förslaget för initiering av nordiskt forskningssamarbete. Mot denna bakgrund förordar utskottet att förslaget till riktlinjer läggs till grund för det fortsatta arbetet för FPR under treårsperioden 1987–1989.

Utskottet förutsätter att ministerrådet i den nordiska budgeten under kommande verksamhetsperiod för FPR beaktar det nya programmet och de krav programmet ställer på verksamheten och dess finansiering, särskilt mot bakgrund av det ansvar FPR även har för att initiera nya samarbetsprojekt. Utskottet avser även ta upp denna fråga i ministerrådets förslag

till planer för det nordiska samarbetet under kommande år (*C 2/1987*), och i budgetbehandlingen under den aktuella verksamhetsperioden.

Kulturutskottet har tidigare efterlyst en översikt över de anslag som totalt avsätts inom det nordiska samarbetet på forskningsområdet. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att FPR avser utarbeta en bilaga till ministerrådets budget som innehåller en samlad genomgång och analys av forskningsverksamheten inom de olika sektorerna.

Utskottet har tidigare understrukit FPR's uppgift som övergripande organ för det nordiska forskningspolitiska samarbetet som helhet. Utskottet konstaterar att nu föreliggande förslag till riktlinjer inte innehåller egentliga synpunkter på hur FPR's roll kan förstärkas inom den nordiska samarbetsorganisationen. Utskottet förutsätter att ministerrådet aktivt bidrar till att stärka FPR's roll som rådgivande organ. Utskottet understryker att Nordiska rådet är av den uppfattningen att FPR bör ha en rådgivande roll såväl i förhållande till ministerrådet som till Nordiska rådets organ.

I ministerrådets förslag berörs i olika sammanhang betydelsen av ett nordiskt forskningsamarbete även på det internationella planet. Utskottet noterar att programmet inte innehåller närmare uppgifter om på vilket sätt FPR avser bygga ut sina kontakter till internationella samarbetsorgan på området. Utskottet anser att en närmare redogörelse bör ges för utbyggnaden av de nordiska kontakterna till internationella organ på forskningsområdet, och att denna information kan ges i en kommande berättelse över ministerrådets verksamhet.

Det centrala målet för samarbetet är enligt ministerrådsförslaget en ökad samordning av de nordiska ländernas insatser både för forskarutbildning och för forsknings- och utvecklingssamarbete generellt. FPR's uppgift anses inte vara att skapa en nordisk forskningspolitik, utan att med utgångspunkt i den nationella forskningspolitiken bidra till att förbättra forskningens villkor i de nordiska länderna.

Utskottet ansluter sig till denna formulering av det centrala målet för samarbetet. Utskottet konstaterar emellertid att en ökad samordning även kan leda till att det mest ändamålsenliga i vissa fall är att genomföra en kontinuerlig nordisk verksamhet på något område eller att koncentrera ett visst forskningsprojekt till ett permanent samarbetsorgan. Utskottet anser därför att FPR inte bör utesluta möjligheterna att i högre grad integrera den nordiska forskningspolitiken, och möjligheterna att även i fortsättningen finansiera forskningsprojekt med samnordiska medel eller att genomföra sådana projekt eller verksamheter vid gemensamma nordiska institutioner. Flera samnordiska projekt och krav på anslag för dessa kan bli en naturlig följd av en ökad samordning av de nordiska ländernas FoU-resurser.

I det följande tar utskottet upp vissa frågor som utskottet anser att särskilt bör beaktas inom ramen för FPR's program under kommande verksamhetsperiod.

Forskarutbildning – forskarrörlighet

Utskottet hälsar med tillfredsställelse förslaget om ett nordiskt forskarforum. Detta forum skulle samla internationella toppforskare och unga forskare från de nordiska länderna och möjliggöra ett intensivt samarbete för avancerade studier.

Utskottet anser att detta samarbete bör förverkligas snabbt, och att arbetet på området bör ges hög prioritet. Nödvändiga resurser för verksamheten bör därför avsättas i kommande nordiska budgetar. Utskottet anser, i likhet med ministerrådet, att man bör undvika att bygga upp parallella administrationer för forskarutbildningssamarbetet. Utskottet omfattar därför förslaget att man bör överväga i vilken mån organisationen för stödordningen Nordiska forskarkurser kan omorganiseras och utbyggas för att handha de uppgifter och funktioner som anges i ministerrådsförslaget.

Utskottet anser även de övriga förslag som läggs fram angående en systematiserad forskarutbildning och ökad rörlighet för universitetslärare och forskare vara väsentliga för ett utvidgat nordiskt forskningssamarbete. Förslagen syftar till att i viss utsträckning göra Norden till en gemensam forskarutbildningsregion och till att etablera en flexibelt fungerande gemensam nordisk arbetsmarknad för forskare och universitetslärare. Kulturutskottet har även tagit upp frågan om nordisk universitetsläromobilitet i anslutning till behandlingen av medlemsförslaget A 738/k om intensifierat samarbete på universitets- och högskoleområdet. I sitt betänkande har utskottet föreslagit att ett samarbetsprogram för den högre utbildningen utarbetas. För närmare synpunkter hänvisar utskottet till detta betänkande.

Utskottet betonar att forskarnas intresse för att arbeta i annat nordiskt land i dag ofta negativt påverkas av det faktum att sådan tjänstgöring kan medföra problem beträffande löner och anställningsvillkor. Forskning utanför Norden anses i många fall vara ett attraktivare alternativ. Utskottet anser att dessa problem särskilt bör beaktas när ministerrådet vidtar åtgärder i syfte att öka forskarnas rörlighet. Som en möjlighet anser utskottet att man även bör beakta alternativet att indra universiteten och högskolorna i det nordiska tjänstemannautbytet. Utskottet har noterat att ministerrådet i förslaget till planer för samarbetet under de kommande åren (C 2/1987) önskar vidareutveckla ordningen med utbytestjänstgöring.

Vetenskaplig utrustning

Utskottet konstaterar att förslaget till riktlinjer uppmärksammar frågan om gemensam anskaffning eller uppbyggnad av dyr utrustning, samt gemensam användning av specialiserad apparatur och forskningsanläggningar. Ministerrådet presenterar även en ny samarbetsform, den s. k. konsortiemodellen som bl. a. tillämpas i samarbetet i anslutning till Ocean Drilling Program (ODP). Kulturutskottet fäster vikt vid att Norden kan uppträda

samlat i internationellt forskningssamarbete. Konsortiemodellen bör därför även enligt utskottet med fördel kunna användas mera generellt för nordiskt deltagande i internationellt forskningssamarbete. Utskottet förutsätter emellertid att förslag om deltagande i stora och kostnadskrävande projekt föreläggs Nordiska rådet innan ministerrådet fattar beslut om deltagande i sådana projekt.

Utvärdering av forskning

Kulturutskottet konstaterar att FPR har tagit initiativ till och medverkat vid utvärderingar och forskningspolitiska granskningar av flera nordiska forskningsinstitutioner och samarbetsorgan. Kulturutskottet har även informerats om förslag som har lagts fram som ett resultat av genomförda evalueringar. Utskottet har stött de initiativ FPR har tagit till institutionsutvärderingar och ansett det viktigt att FPR vid sidan av evalueringar av forskningsinstitutioner inom kultursektorn genomför utvärderingar av samarbetsorgan på forskningsområdet som helhet. Utskottet anser att ministerrådet aktivare bör följa upp de förslag som läggs fram som resultat av genomförda evalueringar. Då det i vissa fall av ekonomiska orsaker inte har ansetts möjligt att snabbt genomföra de förslag till förändringar som har lagts fram vore det till fördel om FPR även kunde utarbeta program för en stegvis uppbyggnad av utvärderade institutioner, då behov av en sådan uppbyggnad anses föreligga. I anslutning till FPR's arbete med utvärderingsmetoder föreslår utskottet även att möjligheterna att genomföra utvärderingar av verksamheten vid universitet och högskolor i Norden prövas.

Samarbete på särskilt utvalda forskningsområden

Nordiska rådet har efterlyst ett aktivt nordiskt samarbete på bioteknologiområdet. Kulturutskottet har tidigare uttalat att bioteknologin bör uppmärksammas i programmet för FPR. Utskottet finner det därför positivt att det bioteknologiska samarbetet ges stort utrymme i riktlinjerna för FPR. Utskottet har noterat att en rapport om det bioteknologiska samarbetet i Norden har utarbetats på uppdrag av Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) som en följd av Nordiska rådets rekommendation nr 28/1986/e. Utskottet konstaterar att Nordiska rådets ekonomiska utskott som ett resultat av beredningen av medlemsförslaget A 760/e om bioteknologisamarbete framlägger ett förslag till rekommendation om ett bioteknologiskt samarbetsprogram vid Nordiska rådets 35:e session 1987.

Ett nordiskt bioteknologiskt samarbetsprogram kommer att beröra flera olika sektorer inom den nordiska samarbetsorganisationen. FPR bör därför enligt utskottet ha en viktig koordinerande roll i det fortsatta arbetet med programmet. I de nordiska länderna torde det finnas ett stort intresse särskilt för större satsningar på grundforskningen inom bioteknologin.

Utskottet omfattar därför de element som föreslås ingå under den första fasen av programmet, nämligen anslag för nätverksskapande verksamhet och anslag för forskarutbildning. Utskottet förutsätter att anslag för verksamhetsområdet avsätts redan i budgeten för 1988.

Utskottet noterar att FPR under den kommande perioden avser genomföra studier av forskningspolitiska problem av gemensamt intresse för de nordiska länderna. Bland de ämnen som nämns pekar utskottet särskilt på frågan om etiska regler och normer för medicinsk- och samhällsvetenskaplig forskning.

Utskottet anser att de etiska frågor forskningen på bioteknologiområdet kommer att beröra bör kartläggas, och att en sådan utredning bör ses som en viktig del av det fortsatta samarbetet inom bioteknologin. Utskottet hänvisar även till det medlemsförslag som berör genteknologi (A 772/s) och som för närvarande genomgår behandling inom Nordiska rådets social- och miljöutskott. I medlemsförslaget föreslås bl. a. ett närmare samarbete i bedömningen av etiska frågor i anslutning till användningen av genteknologi.

Utskottet konstaterar att förslaget till riktlinjer även, som en uppföljning av Nordiska rådets luftföreningskonferens, tar upp behovet av forskning om luftföreningar och deras konsekvenser. Utskottet anser att forskningssamarbetet på området bör ges stor uppmärksamhet. Utskottet understryker särskilt behovet av nordiska forskningsinsatser för att utveckla nya och förbättrade konserveringsmetoder i syfte att bevara värdefulla kulturföremål. Utskottet kommer senare, i ett betänkande över medlemsförslaget A 775/k om bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla miljöer samt kulturföremål och kulturminnesmärken i Norden, att anlägga närmare synpunkter på utformningen av samarbetet på området.

Utskottet förutsätter att ministerrådet, när initiativ till nya forskningsprojekt tas, utgår från Nordiska rådets rekommendationer på forskningsområdet och från aktuella medlemsförslag på forskningsområdet. Utskottet framhåller att sådana förslag finns inom alla samarbetssektorer. På kulturutskottets område hänvisar utskottet till förslag som berör insatser inom den seismologiska forskningen och polarforskningen. Som exempel på andra angelägna samarbetsprojekt nämner utskottet rymdforskningen och masskommunikationsforskningen samt forskningsinsatser för att belysa den teknologiska utvecklingen och dess inverkan på människor och samhälle. Vidare hänvisar utskottet till aktuella medlemsförslag och rekommendationer på andra utskottsområden angående t. ex. narkotika och kontrollpolitik samt forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn (*rek nr 29/1986/e*).

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att lägga riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet till grund för arbetet under verksamhetsperioden 1987–1989, i enlighet med minis-

terrådsförslag B 69/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet, och

2. att under den verksamhetsperiod riktlinjerna avser
 - vidta åtgärder för att skapa ett nordiskt forskarforum
 - bygga ut en systematiserad nordisk forskarutbildning och genomföra insatser för att möjliggöra ökad rörlighet för forskare och universitetslärare
 - inleda ett omfattande nordiskt samarbete på bioteknologiområdet
 - vidta åtgärder för att ytterligare stärka Nordiska forskningspolitiska rådets koordinerande roll inom den nordiska samarbetsorganisationen

Helsingfors den 22 februari 1987

Margareta Andrén (fp)

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Förman

Knud E. Kirkegaard (KF)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Jimmy Stahr (S)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Ministerrådsförslag
om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget.

Köpenhamn den 25 november 1986

På Nordiska ministerrådets vägnar

Gustav Björkstrand
Ordförande i Nordiska
ministerrådet

Fridtjov Clemet
Generalsekreterare

Förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)

Innehållsförteckning

Huvudpunkter i förslaget	1040
1. Inledning	1043
2. Utgångspunkter och strategiska huvudlinjer	1044
3. Arbetsområden	1047
3.1 Forskarutbildning och forskarrörlighet	1047
3.2 Vetenskaplig utrustning	1052
3.3 Forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation	1056
3.4 Utvärdering av forskning	1057
3.5 Forskningspolitiska studier	1059
3.6 Utveckling av det nordiska samarbetssystemet	1060
3.7 Samarbete på särskilt utvalda forskningsområden	1063

Bilagor

1. FPR:s stadgar	1067
2. FPR:s sammansättning	1070
3. Förteckning över FPR:s yttranden	1071
4. Översikt över bioteknologisk FoU i Norden	1072
5. Översikt över det nordiska forskningssamarbetets organisation ..	1088

Huvudpunkter i Nordiska forskningspolitiska rådets programförslag

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) skall enligt sina stadgar dels ge råd till Nordiska ministerrådet i forskningspolitiska frågor, dels genom egna initiativ främja nordiskt samarbete om forskning och forskarutbildning. För sitt arbete med dessa uppgifter har FPR, på grundval av analyser och erfarenheter som rådet hittills gjort, preciserat följande strategiska huvudlinjer:

- FPR vill medverka till att undanröja existerande hinder för samarbetet mellan forskare och forskningsinstitutioner i Norden. FPR vill därför bl. a. stimulera icke-institutionaliserade samarbetsformer mellan forskningsmiljöerna på alla forskningsområden. Existerande goda och livskraftiga nationella forskningsmiljöer bör stödjas och utnyttjas på nordisk bas.
- FPR vill stärka det nordiska samarbetet särskilt på områden där länderna har avsatt stora nationella resurser eller där en gemensam insats kan ge större utbyte för alla.
- FPR vill arbeta för att göra de nordiska ländernas forskning synlig i internationella sammanhang. Bl. a. kommer FPR att söka få till stånd en systematisk samordning av ländernas FoU-resurser och -politik när gemensamt nordiskt deltagande i internationella projekt och program är möjligt och önskvärt.
- FPR vill arbeta för en ökad flexibilitet i användningen av de samnordiska forskningsresurserna för att möjliggöra en målinriktad koncentration om ett begränsat antal insatsområden. FPR vill arbeta för att nordiska planer och program utvecklas på de områden som utväljs.

I enlighet med dessa strategiska huvudlinjer avser FPR både ta upp frågor av mer generell betydelse för forskningens situation och även ta initiativ till samarbete på utvalda forskningsområden. FPR kommer under de närmaste åren i första hand att inrikta sig på följande arbetsuppgifter:

1. FPR kommer att arbeta för att skapa en bättre överblick över det nordiska forskningssamarbetet för att göra systemet mera brukarvänligt och för att främja en större samordning. *Samordning och synergieffekter av forskningsinsatserna* bör skapas genom att samarbetet förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar.

För att samarbetsformerna skall bli så ändamålsenliga som möjligt kommer FPR dels att fortsätta sin organisatoriska översyn av hela det forskningsrådgivande och -finansierande systemet (som har betydelse för samarbetet såväl inom som utanför ministerrådsorganisationen), dels att löpande analysera den forskningspolitiska utvecklingen nationellt och nordiskt.

2. Det är angeläget att det nordiska forskningssamarbetet i ökad grad ses som en helhet och att det avspeglar aktuella forskningspolitiska prioriteringar i de nordiska länderna. För att skapa underlag för ministerrådets långsiktiga prioriteringar och utveckling av forskningssamarbetet kommer FPR därför att arbeta för att en successivt allt mer ingående analys av forskningsverksamheten inom ministerrådets olika sektorer genomförs. En sådan samlad översikt – *en form av forskningsbudgetanalys* – kan också visa på områden där sektorövergripande eller mångvetenskapligt samarbete skulle vara särskilt önskvärt.
3. Forskarutbildning är ett av de viktigaste samarbetsfälten på forskningsområdet. För att stärka forskningskompetensen i Norden kan det på många områden vara av avgörande betydelse att de nordiska länderna gemensamt förmår utnyttja de utbildningsmiljöer och specialkunskaper som finns vid olika universitet och högskolor i Norden som en resurs i forskarutbildningssammanhang.

FPR finner det viktigt att nordiska forskarutbildningsnätverk byggs upp och att den nordiska forskarutbildningen utvecklas till en naturlig del av de nationella systemen. FPR kommer därför att vidareutveckla den försöksverksamhet med systematiserade nordiska forskarkurser som rådet påbörjat inom ett antal områden. Rådet kommer att ta initiativ till ett samarbete för avancerade studier, *ett nordiskt forskarforum*, som skall kunna samla såväl internationella toppforskare som unga entusiastiska forskare från de nordiska länderna.
4. FRP kommer vidare att arbeta för en ökad *forskarrörlighet*, ökade *forskarkontakter* och utvecklingen av *forskarnätverk* i Norden. Nordiska *utbytesordningar* för universitetslärare och forskare, *resestipendier* samt resurser för *projektplanering och forskarsymposier* är exempel på instrument som verksamt kan bidra till kontakter och samarbete.
5. FPR kommer att ta initiativ för att utveckla samarbetet på nya forskningsområden som prioriteras högt och där de nordiska länderna vart för sig satsar stora resurser. Ett sådant område är *bioteknologi* och FPR betonar starkt behovet av en gemensam nordisk satsning på grundläggande forskning och långsiktig kompetensuppbyggnad på detta område. FPR framför därför i detta programdokument ett förslag om utarbetande av ett särskilt nordiskt *samarbetsprogram för bioteknologisk forskning*.
6. FPR kommer också att ta initiativ till och stödja samarbete på ett antal andra särskilt utvalda områden. Utöver bioteknologi kan nämnas samarbete kring *superdatorer*, *datalingvistik*, *äldreforskning*, *utvecklingsforskning* samt inom s. k. "smala" områden. Möjligheterna till ett utvidgat FoU-samarbete om *luftförening och dess konsekvenser* kommer även att undersökas.

7. För den experimentella forskningen i Norden och för nordiska forskares tillgång till internationella anläggningar kan det bli av avgörande betydelse att de nordiska länderna uppträder som en formellt samlad enhet i internationellt forskningssamarbete. FPR kommer att försöka utveckla *samarbetet om tung vetenskaplig utrustning*. Olika former för organisering av samarbete både inom Norden och internationellt kommer att diskuteras med berörda forskningsråd, forskargrupper och myndigheter.
8. Utvärdering av forskning är ett viktigt medel för att trygga forskningsverksamhetens kvalitet och relevans. FPR har därför tagit initiativ till ett långsiktigt nordiskt erfarenhetsutbyte och *samarbete om utvärderingsmetodik*. I det fortsatta analys- och utvecklingsarbetet kommer uppmärksamheten att riktas på hela utvärderingsprocessen och *uppföljningen av utvärderingar* kommer att ägnas särskild uppmärksamhet. Även egna fallstudier, t. ex. på det bibliometriska området, kommer att genomföras till stöd för den nationella utvärderingsverksamheten.
9. FPR kommer att undersöka möjligheterna för ett ökat *samarbete om forskningsinformation*. Detta gäller metoder för information till allmänheten såväl som till forskare och till andra nyttjare av forskningsresultat. En viktig målsättning för information till allmänheten är att skapa förståelse och förtroende för forskningsverksamheten.

När det gäller inomvetenskapligt informationsutbyte kommer FPR att låta genomföra en utredning om *den vetenskapliga publiceringsverksamheten* i Norden. Vad gäller databaser och datasystem avser FPR bl. a. arbeta för etableringen av större, samordnade system med breda användningsmöjligheter.
10. FPR avser även i fortsättningen genomföra *jämförande forskningspolitiska studier* av problem och frågor av gemensamt intresse för det nordiska forskarsamhället. Bland ämnen som är aktuella under de kommande åren är t. ex. *samarbetsformer mellan universitetsforskningen och företagssektorn, forskarrekytering och forskarkarriärer, patentfrågor inom forskningen, regler och system för uppdragsforskning samt etiska regler för forskningen*. Vidare kommer FPR att försöka bidra till utvecklingen av en *jämförande nordisk forskningsstatistik*.

1. Inledning

Perspektiv och politisk bas

Detta förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådets (FPR) verksamhet har både ett långsiktigt och ett mer närliggande perspektiv. Det långsiktiga perspektivet är naturligt, eftersom flera av frågeställningarna i det nordiska forskningssamarbetet hör till forskningspolitikens mest grundläggande frågor. Dessa frågor kräver löpande bevakning och insatser om forskningens villkor skall kunna tryggas. Närperspektivet innehåller konkreta åtgärder och resursinsatser, som koncentrerar sig till de närmaste åren.

I dokumentet anges FPR:s uppgifter och strategi samt beskrivs sju arbetsområden. Programskriften har som utgångspunkt det breda politiska stöd som finns i Norden för ett ökande forsknings- och forskningspolitiskt samarbete. Detta stöd kom bl. a. till uttryck i Nordiska rådets debatt våren 1986, där representanter för både regerings- och parlamentarikersidan underströk betydelsen av en utvidgad FoU-samverkan och gemensamt resursutnyttjande.

FPR:s tillkomst

De nordiska ländernas statsministrar gav hösten 1978 Nordiska ministerrådet i uppdrag att ta initiativ till ett ökat nordiskt forskningssamarbete. Som följd härav genomfördes en omfattande utredning, där olika sätt att effektivisera och utvidga FoU-samarbetet övervägdes. Våren 1982 framlades ett ministerrådsförslag om inrättande av ett nordiskt forskningspolitiskt råd.

Ministerrådet konstaterade i sitt förslag bl. a. att den svåröverskådliga uppbyggnaden av den nordiska forskningsorganisationen i kombination med avsaknaden av ett instrument för forskningspolitiska prioriteringar begränsade samarbetet. Inrättandet av ett forskningspolitiskt råd var enligt ministerrådet ett första led i en reform av det nordiska FoU-systemet.

Ministerrådsförslaget tillstyrktes av Nordiska rådet och Nordiska forskningspolitiska rådet inledde sin verksamhet den 1 januari 1983.

FPR:s riktlinjer

Enligt stadgarna skall FPR vart tredje år till ministerrådet avge förslag till riktlinjer för verksamheten. I sitt första programdokument, som FPR lade fram i november 1983, diskuterades aktuella forskningspolitiska frågor och presenterades arbetsområden för FPR:s inledande verksamhet. Avsikten med programskriften var dels att precisera FPR:s roll i det nordiska forskningssamarbetet, dels att diskutera vilka forskningspolitiska frågor som är av central betydelse för det nordiska samarbetet.

FPR anser att de riktlinjer som drogs upp för tre år sedan och de grundläggande forskningspolitiska frågor som då presenterades fortfarande

de har full bärkraft för samarbetssträvandena. Det programförslag som nu framläggs baserar sig på de tidigare riktlinjerna och utgör nästa steg i utbyggnaden av det forskningspolitiska samarbetet.

2. Utgångspunkter och strategiska huvudlinjer

Forskningens villkor och roll

Den vetenskapligt-tekniska utvecklingen sker i dag allt snabbare och kräver på många områden allt större resurser. Denna situation präglar speciellt den långsiktiga, grundläggande forskningen och den vetenskapliga utvecklingen i sig. Samtidigt har forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) blivit ett centralt inslag vid förverkligandet av allt fler samhällspolitiska mål. FoU har blivit ett viktigt redskap för utveckling och för att bygga upp kunskap som kan bidra till lösandet av problem inom olika samhällssektorer.

Eftersom de nordiska länderna emellertid forskningsmässigt är relativt små och resursknappa kan de vart för sig ha svårt att både följa den internationella forskningens frontlinjer och etablera önskad forskningskompetens på alla områden. Härtill kommer att de nordiska länderna på en rad fält står inför likartade problem som i många fall dessutom prioriteras på liknande sätt inom forskningen.

Mot denna bakgrund framträder en systematisk utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet som en allt viktigare möjlighet när det gäller att garantera tillräckliga forskningsinsatser, att trygga forskningens kvalitet, att bygga upp den vetenskapliga kompetensen samt att göra den nordiska forskningen synlig internationellt och att tillföra forskningen i de nordiska länderna nya impulser.

Samordning och gemensam resursanvändning

Det centrala målet för det nordiska forskningssamarbetet blir sålunda en ökad samordning av de nordiska ländernas insatser både för forskarutbildning och för forsknings- och utvecklingsarbete generellt. Förhållandena i Norden torde också på de flesta områden vara väl lämpade för en sådan ökad samverkan och gemensam resursanvändning – också då det gäller skapandet av gemensamma plattformar för samarbetet med det internationella forskarsamhället.

Det behövs emellertid aktiva insatser för att undanröja hinder för forsknings- och forskningspolitiskt samarbete, bl. a. mot bakgrund av att de nordiska ländernas forsknings- och utbildningssystem är olika i sin uppbyggnad och fungerar på olika sätt. Skillnaderna mellan länderna bör dock inte uppfattas som en begränsning. Olikheter och specialiteter bör i stället kunna utnyttjas så att de blir en styrka i det nordiska samarbetet.

FPR:s mandat och uppgifter

En förutsättning för den önskade samverkan i forskningsinsatser är ett väl fungerande forskningspolitiskt samarbete. FPR har därför inrättats med uppgift dels att ge råd till Nordiska ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor, dels att genom egna initiativ främja nordiskt forskningssamarbete på hela forskningsfältet. Detta betyder att FPR i enlighet med sina stadgar skall:

- främja samordning och arbetsfördelning beträffande forskning, forskarutbildning, vetenskaplig utrustning och kompetensuppbyggnad. Härvid skall FPR också arbeta för förbättrad kontakt och samverkan mellan grundläggande forskning, sektoriell forskning och forskarutbildning,
- ta initiativ till forskningssamarbete speciellt av tvärvetenskaplig, sektorsövergripande och i övrigt svåretablerad karaktär,
- analysera problemställningar kring spridning av forskningsinformation och användning av forskningsresultat,
- verka för att gemensamma nordiska forskningsintressen främjas i det internationella forskningssamarbetet.

En viktig förutsättning för ett framgångsrikt arbete med dessa frågor är kännedom om forskningens situation i alla nordiska länder. Det behövs kunskap såväl om forskningens organisation, forskningsresursernas omfattning och forskningsverksamhetens inriktning som om forskningspolitiska planer och prioriteringar.

En central uppgift för FPR är därför att skapa forskningspolitisk överblick som kan ge en grund för samverkan. Detta kan ske dels genom ett aktivt analys- och utredningsarbete, dels genom att främja kontakt och samordning mellan forskningsmiljöerna i de nordiska länderna samt mellan forskningsmiljöerna och den politiska beslutsnivån. FPR:s verksamhet riktar sig sålunda mot en bred krets av forskare, forskningsadministratörer, politiker och andra beslutsfattare.

Samarbete ger synergieffekter

FPR:s uppgift är inte att skapa en "nordisk forskningspolitik". Uppgiften är däremot att med utgångspunkt i den nationella forskningspolitiken bidra till att förbättra forskningens villkor i de nordiska länderna. Samordning och synergieffekter av forskningsinsatserna bör därför skapas genom att forskningssamarbetet förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar.

Strategiska huvudlinjer

På grundval av de analyser och erfarenheter som FPR gjort under sina första verksamhetsår har rådet som komplettering till de ovan angivna uppgifterna preciserat ett antal strategiska huvudlinjer för verksamheten. Dessa huvudlinjer tar sin utgångspunkt i att kunskapsnivån i Norden är avgörande för de nordiska ländernas levnadsnivå och för att Norden skall ha möjligheter att hävda sig internationellt och bidra till global utveckling.

FPR vill därför dels bidra till att de nordiska länderna gemensamt och vart för sig kan bygga upp och upprätthålla en hög kunskapsnivå, dels säkra att det finns ett sammanhang mellan forskningspolitiken och andra politikområden i samhället.

De strategiska huvudlinjerna kan anges på följande sätt:

- FPR vill medverka till att undanröja existerande hinder för samarbetet mellan forskare och forskningsinstitutioner i Norden. FPR vill därför också stimulera icke-institutionaliserade samarbetsformer mellan forskningsmiljöerna på alla forskningsområden. Existerande goda och livskraftiga nationella forskningsmiljöer bör stödjas och utnyttjas på nordisk bas.
- FPR vill stärka det nordiska samarbetet särskilt på områden där länderna har avsatt stora nationella resurser eller där en gemensam insats kan ge större utbyte för alla.
- FPR vill arbeta för att göra de nordiska ländernas forskning synlig i internationella sammanhang, bl. a. genom att söka få till stånd en systematisk samordning av ländernas FoU-resurser och -politik när gemensamt nordiskt deltagande i internationella projekt och program är möjligt och önskvärt.
- FPR vill arbeta för en ökad flexibilitet i användningen av de samnordiska forskningsresurserna för att möjliggöra en målinriktad koncentration om ett begränsat antal insatsområden. FPR vill arbeta för att nordiska planer och program utvecklas på de områden som utväljs.

FPR:s arbetsområden

FPR kommer under de närmaste åren att arbeta i enlighet med dessa strategiska huvudlinjer dels genom att ta upp frågor av mer generell betydelse för forskningens situation i samhället, dels genom insatser på vissa utvalda forskningsområden.

I programmets avsnitt 3.1–3.6 beskrivs först samarbetssträvandena på sex områden som är knutna till forskningens generella villkor. Därefter presenteras (i avsnitt 3.7) ett antal forskningsfält där ett nordiskt samarbete bedöms angeläget. Programskriftens sju arbetsområden är följande:

Forskarutbildning och forskarrörlighet

Vetenskaplig utrustning

Forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation

Utvärdering av forskning

Forskningspolitiska studier

Utveckling av det nordiska samarbetsystemet

Samarbete inom särskilt utvalda forskningsområden

3. Arbetsområden

3.1 Forskarutbildning och forskarrörlighet

Tillgång på forskare

Framgångsrik forskning lika väl som kunskapsöverföring och användning av forskningsresultat kräver tillgång på kvalificerade forskare. En forskningsberedskap behövs därför inte bara inom forskningens huvuddiscipliner och inom aktuella problemområden, utan också inom smala och specialiserade forskningsområden samt på fält som inte för stunden befinner sig i uppmärksamhetens centrum. Bristen på personella och ekonomiska resurser begränsar emellertid av naturliga skäl mindre länders möjligheter att bygga upp den nödvändiga forskarutbildningen på alla områden. Dessutom kan en nationell forskarutbildning synas föga ändamålsenlig i fall då behovet av specialiserade forskare på ett område är mycket begränsat inom ett land.

Tillgången på kompetenta forskare blir därför ofta en flaskhals för forskningen. Detta gäller på en rad områden som är små eller starkt specialiserade, men som trots detta är viktiga för forskningsutvecklingen. Bristssituationen kan bli än mer markerad inom starkt expanderande, nya områden, där det finns behov av ett stort antal forskare. Betydande problem kan uppstå vid genomförandet av stora och snabbt beslutade satsningar på politiskt prioriterade forskningsområden. Som exempel kan nämnas erfarenheterna från de nationella miljö- och energiforskningsprogrammen för några år sedan, de senare datateknologi- och elektronikprogrammen och de nu i flera länder aktuella bioteknologiprogrammen.

Forskarrekrytering

Mot denna bakgrund blir därför forskarrekryteringsfrågan central. Av särskild vikt är det att utbildningssystemet karakteriseras av engagemang för forskning och att aktiva försök görs att rekrytera blivande forskare bland grupper som hittills i alltför ringa omfattning deltagit i sådan verksamhet. En särskilt viktig grupp med betydande potential utgörs av kvinnor, som fortfarande är underrepresenterade i forskarsamhället.

Nordiskt forskarutbildningssamarbete

FPR anser det synnerligen angeläget att specialkunskaperna vid universitet och högskolor i högre grad än hittills utnyttjas gemensamt i ett nordiskt forskarutbildningssamarbete. Ett sådant samarbete kan säkra att Norden håller internationell nivå på utbildningen och garantera tillgången på kompetenta forskare. Samtidigt är det ett rationellt sätt att utnyttja begränsade resurser.

Traditionellt har nordiskt samarbete kring forskarutbildning huvudsakligen bestått av dels *stipendieverksamhet* på utvalda områden inom ramen för ett relativt begränsat antal samnordiska forskningsinstitutioner, dels en

allmän stödordning kallad Nordiska *forskarkurser* som också omfattar generella Nordiska forskarstipendier.

Den nämnda stödordningen finansierar *specialkurser av engångskaraktär*, som ger möjlighet att snabbt introducera nya vetenskapliga strömningar och metoder i Norden. Kurserna fastställs efter förslag från forskningsfältet. Stödordningen fyller ett stort behov och denna typ av verksamhet bör enligt FPR:s mening kunna utvecklas ytterligare.

Sedan några år finns även en centralt planerad, innehållsligt sammanhängande forskarkursverksamhet på de jord- och skogsbruksvetenskapliga samt veterinärmedicinska områdena. Enligt FPR:s bedömning finns det behov av en dylik mer långsiktig kursverksamhet också på andra fält.

Systematiserade nordiska forskarkurser

Försöksverksamhet

Efter samråd med styrelsen för stödordningen Nordiska forskarkurser samt med universitet och högskolor i Norden har FPR därför tagit initiativ till en försöksverksamhet med *systematiserad nordisk forskarutbildning* på ett antal forskningsområden. Denna typ av utvecklat forskarutbildnings-samarbete, som skall ses som en komplettering till den redan existerande verksamheten inom Nordiska forskarkurser, förutsätter ett aktivt planeringsarbete och behovsanalyser i kontakt med universiteten.

Kriterier för urvalet av försöksområden har varit:

- att området bör bedömas som välägnat av flera universitet i Norden,
- att ett eller flera nordiska länder är framstående på området eller att området lämpar sig för nordiskt samarbete på grund av instrument- eller andra forskningsresurser samt
- att området är i tillväxt och har stort behov av forskarutbildning eller att det gäller ett smalt område med en starkt specialiserad forskarutbildning där behovet av forskare i vart land är relativt begränsat.

Vidare har det bedömts som viktigt att under försöksverksamheten få en spridning på olika discipliner i syfte att få maximal exempeleffekt. De områden som hittills utvalts för försök är:

- datateknologi
- expertsystem-metodik
- astrofysiska observationsmetoder
- miljötoxikologiska metoder
- cellbiologiska metoder
- försöksdjursforskning
- vårdforskning
- litteraturvetenskaplig textanalys
- komparativ samhällsforskning.

Varje försöksordning består av en serie kurser som antingen bygger på varandra och har ett inre sammanhang eller är återkommande, dvs. har i huvudsak samma ämnesinnehåll. Den enskilda kursdeltagaren skall kunna

tillgodoräkna sig kurserna i sin forskarutbildning. Kurserna arrangeras i olika nordiska länder och anknys till universitetsinstitutioner/lokala forskningsmiljöer som är specialiserade på det område respektive kurs behandlar.

Avsikten är att de nordiska kurserna skall kunna ingå i långsiktplanerna såväl för de nationella universitetsinstitutionerna som för de forskarstuderande och att kurserna så småningom skall bli en integrerad del av universitetens egen verksamhet. Finansieringen av försöksverksamheten bygger på en kostnadsfördelning mellan nordiska och nationella instanser.

Nordisk användning av nationella forskarkurser

FPR har sett det som angeläget att söka öppna existerande nationella forskarkurser för deltagare från övriga nordiska länder. Som ett led i denna strävan har FPR inlett ett samarbete med Biomedicinska centrum (BMC) i Uppsala om nordiska/internationella forskarkurser vid centret under en femårig försöksperiod. Härigenom kan specialkunskaperna vid en nationell institution utnyttjas av hela Norden, vilket bl. a. innebär en form av *nordisk arbetsfördelning*.

FPR har sålunda beslutat ge ekonomiska bidrag till ett antal kurser per år vid BMC på vissa villkor, bl. a. att minst hälften av platserna reserveras för nordiska deltagare. Härigenom prövas en ny modell för nordiskt forskarutbildningssamarbete och skapas förutsättningar för ett nordiskt "centre of excellence". FPR kommer att undersöka möjligheterna för liknande samarbete med andra framstående institutioner i Norden.

En annan, relativt ny typ av samarbete är den nordiska *industriforskarutbildningen*, som bygger på samverkan mellan en kandidat, ett företag i ett nordiskt land och en forskningsinstitution i ett annat nordiskt land.

Nordiskt forskarforum

Praktiska försök med olika samarbetsformer och en målmedveten diskussion om fördelarna med nordisk arbetsfördelning, enligt vilken man gemensamt utnyttjar de specialkunskaper som finns runt om i Norden, kan förhoppningsvis på sikt leda till att nordisk forskarutbildning utvecklas till en naturlig del av de nationella systemen.

Norden som en gemensam forskarutbildningsregion

En del moment i de enskilda ländernas forskarutbildning inom vissa discipliner skulle då kunna utgöras av nordiska kurser. Den nordiska forskarutbildningen skulle bli dels ett alternativ, dels ett komplement till den nationella forskarutbildningen. Norden skulle i viss utsträckning bli en *gemensam forskarutbildningsregion* med ett stort antal nordiska *forskarutbildningsnätverk*. Härigenom skulle också behovet att vart land för sig bygger upp en heltäckande forskarutbildning på alla områden minska. En utveckling i denna riktning är enligt FPR:s mening angelägen för att uppnå

en effektiv resursanvändning och en så hög kvalitet som möjligt på forskarutbildningen i Norden.

Ett viktigt inslag är också de kontakter som skapas genom att en bred krets av forskarstuderande under någon del av studierna deltar i en eller annan form av samnordisk forskarutbildning.

Såsom ovan visats ingår i det nordiska forskarutbildningssamarbetet redan nu flera typer av kursverksamhet och andra forskarutbildningsaktiviteter. Och när kursverksamheten i framtiden ytterligare ökar kommer behovet av nordiska samordningsåtgärder och servicefunktioner gentemot enskilda kursarrangörer att bli avgörande för hela samarbetets funktion och genomslagskraft.

Decentral planering – nordisk koordinering

Den nordiska forskarutbildningen bör försiggå i utbildningsinstitutioner runt om i Norden. Också behovsbedömningar och planering av nordisk forskarutbildning måste ske decentraliserat, vilket förutsätter en stark förankring i de nationella forskningsmiljöerna. Samtidigt är det nödvändigt med en övergripande nordisk samordning såväl av behov och planer som av information och finansiering. Universitetens och högskolornas ansvar för planering och genomförande måste sålunda kombineras med en nordisk stödverksamhet och koordinering.

Nordiskt forskarforum

Den försöksverksamhet som FPR satt i gång kommer att pågå ytterligare några år. Det står emellertid redan nu klart att det behövs ett intensivt samarbete för avancerade studier, ett *nordiskt forskarforum*, som kunde samla internationella toppforskare och unga entusiastiska forskare från de nordiska länderna.

Organisatorisk lösning

FPR avser därför att på grundval av erfarenheter från redan existerande nordiska forskarutbildningsaktiviteter och igångsatta försök vidareutveckla den idé som här skisserats. Beträffande den organisatoriska lösningen på nordisk nivå finner FPR det naturligt att i det fortsatta arbetet ta utgångspunkt i den typ av begränsad administration och organisation som etablerats för stödordningen Nordiska forskarkurser.

Eftersom det nu handlar om en successiv utbyggnad av det nordiska forskarutbildningssamarbetet bör man enligt FPR:s uppfattning om möjligt undvika uppbyggnad av parallelladministrationer. Det förefaller därför naturligt att överväga i vilken mån organisationen för stödordningen Nordiska forskarkurser kan omorganiseras och utbyggas för att handha de uppgifter och funktioner som ovan angivits som nödvändiga på nordisk nivå.

De existerande ordningar som i första hand vore aktuella att föra sam-

man till ett dylikt organ är Nordiska forskarkurser samt forskarstipendier och symposier, de försöksordningar med systematiserade forskarkurser som FPR hittills tagit initiativ till samt de systematiserade forskarkurserna inom jord- och skogsbruks- samt veterinärmedicinska områdena. För närvarande planeras forskarutbildningsinsatser också på andra områden, t. ex. bioteknologi och utvecklingsforskning som – om de förverkligas – också skulle kunna administreras av det tänkta organet.

Det kunde vidare övervägas att till det samnordiska systemet för en begränsad tidsperiod knyta såväl framstående forskare och professorer i de nordiska länderna som internationella gästforskare. Dessa skulle ha sin verksamhet förlagd till existerande nationella eller nordiska institutioner.

Det tänkta nya organets budget skulle i första fasen bestå av de resurser som i dag avsätts för de ovan nämnda etablerade utbildningsordningarna samt av nytillskott för de områden där försöksverksamheter är i gång eller planeras. Med hänsyn tagen till den planerings- och beslutsprocess som är nödvändig för ett initiativ av detta slag torde det tänkta organet kunna börja fungera tidigast år 1989.

Forskarrörlighet

Ett väl fungerande system för forskarnas rörlighet mellan olika forskningsmiljöer och mellan olika länder är en av de bästa garantierna för forskningens kvalitet och för att forskningen tillförs nya impulser. Ett effektivt *nordiskt kontaktnät mellan forskarna* och mellan forskningsinstitutionerna är också en av de grundläggande förutsättningarna för att åstadkomma och utveckla ett nordiskt forskningssamarbete.

Nordisk universitetslärmobilitet

Mobilitetsfrämjande insatser och utbytesordningar är speciellt viktiga för forskningskvaliteten och förnyelsen i små forskningsmiljöer. Exempelvis har de små högskoleinstitutionerna, som är i särskilt behov av impulser utifrån, oftast starkt begränsade möjligheter att med egna medel finansiera kontakter utanför det egna landet.

Mot denna bakgrund utförs för närvarande inom ramen för det nordiska universitetsrektorssamarbetet på uppdrag av FPR en utredning om *nordisk universitetslärmobilitet* och gemensamt utnyttjande av lärarkrafterna vid universitet och högskolor i Norden. På grundval av utredningen avser FPR arbeta vidare med möjligheterna att skapa ett mer generellt system för stimulans för utbytestjänstgöring för dem som arbetar vid universitet och högskolor i Norden.

Nordisk arbetsmarknad för forskare

De nordiska forskarkontakterna och den internationella forskarmobiliteten påverkas givetvis också av inomvetenskapliga motiv för valet av samarbetsparter och reseemål. Men det kan sannolikt också förekomma att utom-

nordiska kontakter prioriteras framför nordiskt samarbete på grund av strukturella orsaker, såsom bristande information om nordiskt forsknings-samarbete, begränsade resemedel för nordiska kontakter samt anställnings-, beskattnings- och lönevillkor i de nordiska länderna. I den mån detta är fallet är det viktigt att snarast vidta åtgärder för att etablera en flexibelt fungerande *gemensam nordisk arbetsmarknad för forskare* och universitetslärare.

Forskarnätverk

FPR finner det också viktigt att en förstärkning av det nordiska forsknings-samarbetet sker genom *nätverksskapande aktiviteter*, såväl mellan universitet och högskolor i olika länder som mellan den grundläggande forskningen och företagssektorn. En väsentlig roll i sammanhanget spelar de verksamheter som redan finansieras över ministerrådsbudgeten. Det är emellertid klart att en ökad specialisering av den samnordiska forskarutbildningen och en uppbyggnad av utbytesordningar skulle bidra till att förbättra kontaktnätet och därmed höja forskningskompetensen och forskningskvaliteten i Norden.

I detta sammanhang vill FPR ytterligare framhäva vikten av att utveckla enkla kontaktskapande aktiviteter i form av tillräckliga och lättillgängliga, generella medel för stöd till nordiska planeringsmöten, förprojekt, symposier, gästforskare och utbytesstipendier.

3.2 Vetenskaplig utrustning

Utrustningskris

Inom allt fler forskningsområden växer behovet av dyrbar specialapparat till snabbt ökande kostnader. Nyanskaffningsvärdet av den samlade apparaturparken vid t. ex. universitet och högskolor i Norden kan redan uppskattas till ett tvåsiffrigt miljardbelopp. Under sådana förhållanden blir det allt svårare för de nordiska länderna att bedriva forskning på internationell nivå utan att söka samarbete som kan erbjuda nordiska forskare attraktiva forskningsmiljöer.

Ett nordiskt samarbete beträffande dyr eller specialiserad vetenskaplig utrustning kan därför vara av avgörande betydelse för den experimentella forskningens villkor i Norden. I många fall kan ett nordiskt eller internationellt samarbete t. o. m. vara en nödvändighet för att forskare i de nordiska länderna skall få tillgång till den apparatur som är en förutsättning för experimentell forskning.

Europeiskt instrumentsamarbete

Redan på 1950-talet stod det klart för många europeiska länder att t. ex. vissa delar av fysiken och astronomin förutsatte utrustning och anläggningar som resursmässigt endast kunde åstadkommas genom internationellt samarbete. Sålunda etablerades det europeiska samarbetet omkring bl. a.

kärnforskning, rymdforskning, astronomisk forskning och molekylärbiologi. Beteckningarna CERN, ESA, ESO, EISCAT, EMBL är välkända symboler för detta samarbete, som även forskarna i de nordiska länderna numera har tillgång till.¹

Också Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har under en följd av år understrukit behovet av ett nordiskt samarbete om dyr eller specialiserad vetenskaplig utrustning. I huvudsak har samarbetssträvandena följt två huvudlinjer, nämligen *gemensam anskaffning eller uppbyggnad* av dyr utrustning respektive *gemensam användning* av specialiserad apparatur och forskningsanläggningar.

FPR har för sin del strävat att bidra till samarbetet med råd och rekommendationer till ministerrådet om olika samarbetsprojekt samt även med egna planeringsinsatser sökt befärma nya samarbetsinitiativ.

Samarbetsformer

FPP kommer att fortsätta samarbetssträvandena omkring vetenskaplig utrustning genom att med berörda forskningsråd, forskargrupper och myndigheter diskutera olika former för organisering av konkret samarbete både inom Norden och internationellt. Samarbetet kan gälla t. ex.

- uppförande eller anskaffning
- användning eller drift
- köp av tid vid anläggningar i grannländerna och i anläggningar utanför Norden
- nordiska konsortier för medverkan i internationella anläggningar eller i utrustningsintensiva forskningsprojekt
- samordning, kompetensuppbyggnad och forskarutbildning för forskning som kräver specialiserad apparatur.

I det följande redovisas ett antal praktiska exempel på dessa samarbetsformer. FPR:s direkta roll för tillkomsten av de samarbetsprojekt som presenteras har visserligen i några av fallen varit begränsad. Men exempelpresentationen är ändå viktig för att belysa de möjligheter som ligger i de olika samarbetsformerna och för att ange på vilket sätt FPR anser att det nordiska instrumentsamarbetet framöver bör utvecklas.

Nordisk instrumentuppbyggnad och drift

Ett exempel på *samarbete om både uppförande och drift* är *det nordiska optiska teleskopet* (NOT) som för närvarande uppförs på La Palma och som skall stå färdigt 1988. Nordiska ministerrådet stöder uppbyggnaden av anläggningen med en specialbevillning på ca en tredjedel av anläggningskostnaderna. De nationella forskningsråden svarar för de övriga anlägg-

¹ CERN Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire
 EISCAT European Incoherent Scatter Facility
 ESA European Space Agency
 ESO European Southern Observatory
 EMBL European Molecular Biology Laboratory

ningskostnaderna samt för de kommande driftkostnaderna. Det gemensamma nordiska stödet för uppbyggnaden fungerar här som en *katalysator* för de nationella insatserna.

Samnordisk instrumentanvändning

Ett exempel på en annan samarbetsform, som dock i grunden liknar den ovan nämnda modellen när det gäller samnordiska medel som katalysator för nordisk samordning av nationella resurser, är *det nordiska laboratoriet för termoluminiscensdatering* (TL-laboratoriet). Dateringsmetoden, som används för åldersbestämning av arkeologiska och geologiska fynd, har i Norden utvecklats vid Risø försöksanläggning. De humanistiska och naturvetenskapliga forskningsråden i Norden inledde redan tidigt ett samarbete i syfte att utveckla metoden och gemensamt utnyttja expertisen vid Risø. Ett nordiskt laboratorium etablerades 1983 av forskningsråden efter det att ministerrådet beslutat att under en försöksperiod bevilja en årlig driftsgaranti för täckande av underskott förorsakat av eventuell icke-utnyttjad kapacitet vid laboratoriet. Modellen är ett exempel på hur ett relativt litet nordiskt stöd kan kanalisera nationella insatser till permanenta nordiska anläggningar. Samtidigt kan exemplet tjäna som modell för hur Norden på ett forskningsområde kan bli oberoende av internationella anläggningar, utan att man behöver etablera laboratoriefaciliteter i varje nordiskt land. FPR kommer att arbeta för att denna modell i tillämpliga delar också prövas på andra områden.

Den nordiska konsortiemodellen

En helt ny samarbetsform representerar den s. k. *konsortiemodellen* som 1986 fått sitt nordiska genombrott i och med att Norden som block gått med i *det internationella havsborrningsprogrammet* ODP (Ocean Drilling Program). Deltagandet sker inom ramen för ett europeiskt konsortium organiserat av European Science Foundation. Konsortiet består av ett antal mindre och medelstora länder som inte själva kan betala full medlemsavgift i programmet. Initiativtagare och pådrivande för det nordiska deltagandet i programmet har varit de naturvetenskapliga forskningsråden i Norden.

Trots att man i några av de nordiska länderna varit beredd till omfattande beviljningar för ODP är det först genom ett bidrag från Nordiska ministerrådet som tillräckliga förutsättningar skapats för det europeiska konsortiet och för Nordens samlade medverkan i detta. Ministerrådets bidrag innebär också att forskare från alla nordiska länder erbjuds lika möjlighet att delta i forskningsprogrammet samt att Norden som block har möjligheter till ett relativt sett större inflytande i programmet än vad de enskilda medlemsländerna i konsortiet har.

Norden som ett samlat block

Nordens samlade deltagande i ODP är en stor framgång för nordiskt forskningssamarbete och ett genombrott för den nordiska konsortiemodellen, enligt vilken Norden uppträder som en formellt samlad enhet i internationellt forskningssamarbete. Samarbetsformen bör med fördel kunna användas mer generellt för nordiskt deltagande i internationellt forskningssamarbete.

FPR avser att verka för att denna samarbetsform ingår i de nordiska ländernas aktuella överväganden om medverkan i *de europeiska synkrotronstrålningscentret* (European Synchrotron Radiation Facility, ESRF) som under de närmaste åren kommer att uppföras i Grenoble. Trots att de nordiska ländernas intresse för medverkan i ESRF varierar både i fråga om forskningsområden, omfattning och tid är enligt FPR någon form av nordiskt konsortium (NORDSYNC) den för närvarande mest realistiska och ändamålsenliga modellen för att ge nordiska forskare tillgång till detta center.

Samordning och kompetensuppbyggnad i apparatursamarbete

Ytterligare en viktig form för instrumentsamarbete är *initiering, planering och samordning av nordiska apparaturkrävande forskningsprojekt*. Kompetensuppbyggande insatser, forskarutbildning, forskarnätverk och forskarutväxlings- och mobilitetsordningar kan också vara av stor betydelse inom den apparaturintensiva forskningen.

Ett exempel på ett fall där förslag om nordisk anskaffning eller uppbyggnad lett till en modell med samordnad användning är *det nordiska acceleratorsamarbetet*. I stället för att anskaffa en nordisk acceleratorsamarbetskommitté med en begränsad beviljning över ministerrådets budget. Kommitténs uppgift är att löpande samordna resursanvändningen för acceleratorbaserad forskning inom Norden samt att medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid acceleratoranläggningar utanför Norden.

FPR arbetar för närvarande med en vidareutveckling av denna samarbetsform på *superdatorområdet*. Med anledning av att det inom kort kommer att finnas superdatorer eller motsvarande datorkapacitet i åtminstone fyra av de nordiska länderna finns det enligt FPR behov av samverkan mellan nordiska forskare och forskningsmiljöer för att den nordiska superdatorkapaciteten skall kunna utnyttjas optimalt.

Efter att ha hört berörda forskningsmiljöer har FPR därför tillsatt en nordisk expertgrupp med uppgift att överväga ändamålsenliga former för ett forskningssamarbete på superdatorområdet. FPR räknar med – beroende på expertgruppens förslag – att under en försöksperiod på 3–4 år kunna stödja t. ex. kompetensuppbyggande aktiviteter och etablering av forskarnätverk samt nordiska samarbetskostnader för ett eventuellt nordiskt forskningsprogram.

3.3 *Forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation*

Förståelse, förtroende, kunskap

I takt med att FoU-satsningarna ökar i Norden blir en effektiv forskningsinformation och vetenskaplig kommunikation allt viktigare. Det finns olika slags *forskningsinformation* som riktar sig till olika målgrupper. Viss information avser att sprida allmän kunskap om hur forskning bedrivs, vart den syftar och vad den innebär i samhälleligt perspektiv. En viktigt målsättning är härvid att hos allmänheten skapa förståelse och förtroende för forskningsverksamhet. Ett annat slags information har till mål att föra ut kunskap om pågående och avslutad forskning till forskare och till andra nyttjare av forskningsresultat.

Beträffande den första typen av informationsbehov anser FPR att man på nordiskt plan bör utväxla erfarenheter av olika metoder för forskningsinformation till allmänheten och till grupper utanför forskarvärlden som kan behöva utnyttja forskningens resultat.

Inomvetenskaplig kommunikation

När det gäller den *vetenskapliga kommunikationen* inom forskarsamhället är behoven och problemen helt andra. Förmedling av forskningsresultat och information mellan forskare sker via många kanaler. Det är viktigt att den vetenskapliga kommunikationen är effektiv mellan forskare på såväl universitet och högskolor som på forskningsinstitut och inom industrin.

FPR har diskuterat olika typer av *inomvetenskapliga informationstjänster*. När det gäller databaser och datasystem anser FPR principiellt att målsättningen bör vara att skapa stora samordnade system med breda användningsmöjligheter. FPR har t. ex. förordat och kommer att verka för att ett konkret förslag till ett i möjligaste mån heltäckande nordiskt system för verksamheten på det samhällsvetenskapliga informations- och dokumentationsområdet utarbetas.

Vetenskaplig publicering i Norden är förknippad med allt större svårigheter. Forskarna inom naturvetenskaper, teknik, medicin och vissa samhällsvetenskaper vänder sig ofta direkt till internationellt erkända tidskrifter och förlag utanför Norden för att få sina forskningsresultat publicerade och är därför mindre beroende av tidskrifts- och publiceringssituationen i Norden. För forskare inom humaniora och stora delar av samhällsvetenskaperna är situationen väsentligt annorlunda. Det allt kärvare läget för vetenskapliga publikationer i Norden är sålunda ett påtagligt problem för dessa grupper.

Mot denna bakgrund ämnar FPR ta initiativ till en utredning om den vetenskapliga publiceringsverksamheten i Norden. Bl. a. bör det analyseras om publikationsstrukturen är effektiv när det gäller att sprida information internationellt om nordiska forskningsresultat samt om den internationella distributionen och marknadsföringen av vetenskapliga serier från Norden är effektiv. Andra frågor som bör utredas är vilken arbetsfördel-

ning som är lämplig mellan nationella och nordiska serier och hur den vetenskapliga publikationsverksamheten bör finansieras. Vidare bör övervägas på vilket sätt insatser från Nordiska ministerrådet respektive de nationella forskningsråden skulle kunna förbättra situationen.

På grundval av utredningen avser FPR att anordna en konferens, i syfte att ytterligare belysa och konkretisera behov av och möjligheter till ökat nordiskt samarbete.

3.4 Utvärdering av forskning

Forskningens kvalitet och relevans

De senaste åren har intresset ökat starkt i de nordiska länderna för utvärdering av forskning. Utvärderingar företas av hela discipliner, forskningsområden, forskningsprogram, forskningsinstitutioner och forskningspolitiska system. Med utvärdering förstås härvid en formell och systematisk bedömning av t. ex. forskningens kvalitet, relevans, produktivitet och effekter.

Utvärdering av forskning har blivit ett allt viktigare instrument för att belysa och om möjligt bidra till att garantera den nordiska forskningens kvalitet och relevans. En meningsfull och framgångsrik utvärderingsverksamhet förutsätter emellertid att utvärderingen uppfyller höga metod- och kvalitetskrav. Härtill kommer att utvärderingsverksamhet är förbunden med många komplicerade problemställningar.

Utvärderingsmetodologi och uppföljning av utvärderingar

FPR har därför tagit initiativ till ett långsiktigt nordiskt *samarbete om utvärderingsmetodik*. En rapport med en inledande metodinventering och en översikt över utvärderingar och utvärderingserfarenheter i de nordiska länderna har utgivits. Vidare har FPR hösten 1986 arrangerat en nordisk forskarworkshop om metodologiska och forskningspolitiska frågeställningar utgående från aktuella nationella och nordiska utvärderingar.

FPR avser att fortsätta sitt analys- och utvecklingsarbete på detta område och kommer därvid att rikta uppmärksamheten på hela utvärderingsprocessen. Frågor om *uppföljning av utvärderingar* kommer att ägnas särskild uppmärksamhet.

Nordiskt erfarenhetsutbyte och stöd till nationell utvärderingsverksamhet

FPR är övertygat om att det finns ett klart behov av nordiskt erfarenhetsutbyte och att de nordiska länderna kan lära mycket av varandra på utvärderingsområdet. Information om forskningsutvärdering är av central betydelse både för forskarsamhället och för de forskningspolitiska beslutsfattarna. Även utanför Norden torde det finnas ett betydande intresse för en samlad presentation av utvärderingsverksamhet i Norden eftersom de nordiska länderna nått relativt långt på området.

Speciellt viktigt kan det vara att genom nordiskt samarbete försöka

utveckla utvärderingsaktiviteter inom områden med en mera begränsad internationell vetenskaplig kommunikation. Detta gäller t. ex. delar av humaniora och samhällsvetenskaperna, där de nordiska forskningsresultaten inte utan vidare är tillgängliga utanför Nordens gränser.

Men också på andra områden vill FPR arbeta för ett samarbete om forskningsutvärdering och inte minst om uppföljning av utvärderingar. FPR vill t. ex. med sikte på framtida samarbete analysera möjliga gemensamma slutsatser med anledning av de aktuella hydrobiologitvärderingarna som genomförts samtidigt (1986) i Danmark och Finland, delvis t. o. m. under medverkan av samma internationella expertis.

FPR kommer även att låta genomföra fallstudier t. ex. på det bibliometriska området, dels som ett led i metodutvecklingsarbetet, dels för att belysa den nordiska forskningens internationella synlighet och konkurrenskraft. En första studie av denna art har FPR redan låtit genomföra beträffande de nordiska ländernas cancerforskning. Och som stöd för de utvärderingar om den kardiologiska forskningen som forskningsrådsorganisationerna i Finland och Norge beslutat genomföra i de respektive länderna planerar FPR som ett pilotprojekt att genomföra en jämförande bibliometrisk studie.

Utvärdering av samnordisk forskning

FPR har tagit initiativ till och medverkat vid utvärderingar och forskningspolitiska granskningar av flera nordiska forskningsinstitutioner och samarbetsorgan. Utöver de mer traditionella motiven för utvärdering av kvalitet och relevans m. m. finns en speciell anledning att med jämna mellanrum utvärdera samnordiska forskningsinstitutioner beträffande deras roll för den nordiska forskningen. Detta är viktigt för att kunna utveckla institutionerna som nordiska samarbetsorgan eller för att kunna avgöra om institutionerna fortsatt på samma sätt bör upprätthållas med samnordiska medel. Det kan i visa fall också visa sig mer ändamålsenligt att ansvaret för verksamheten så småningom överförs till de nationella systemen.

Bland de institutioner som nyligen granskats kan nämnas Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN), Nordiska vulkanologiska institutet (NORDVULC), Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA), Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM) och Nordiska sommaruniversitetet (NSU). FPR har även givit rekommendationer till ministerrådet beträffande uppföljningsåtgärder med anledning av utvärderingarna.

Utvärderingar kan emellertid också kräva uppföljningsinsatser under en längre tidsperiod för att eventuella förändringar av kvalitativ karaktär skall kunna genomföras och bli bestående. FPR kommer därför att bevaka uppföljningarna och rådet räknar också med att vid behov bidra med stödinsatser för att skapa grund för mera långsiktiga förändringar. En sådan uppföljningsåtgärd planeras redan med anledning av utvärderingen av NORDPLAN.

Under de närmaste verksamhetsåren kommer FPR att fortsätta arbetet med att utvärdera nordiska forskningsinstitutioner och samarbetsorgan på forskningsområdet. En viktig uppgift för FPR blir vidare att medverka till *utvärdering av ministerrådets större forskningsprogram* på exempelvis datateknologi-, energi- och miljöområdena.

FPR finner det också viktigt att de fleråriga nordiska forskningsprogrammen inte enbart utvärderas vid avslutningsfasen eller när programmen redan har avslutats. Utöver förslag om samlade utvärderingar av datateknologi- respektive energiforskningsprogrammen planerar FPR därför försök med en löpande uppföljning och granskning som kan sättas igång redan under ett tidigt skede av de fleråriga programmen.

3.5 *Forskningspolitiska studier*

Under den gångna perioden har FPR dels genomfört några specialiserade forskningspolitiska studier, dels låtit utarbeta en samlad översikt över den forskningspolitiska utvecklingen i Norden. Översikten utkom år 1985.

FPR kommer att fortsätta analyserna av den forskningspolitiska utvecklingen nationellt och nordiskt och rådet kommer även att utarbeta en ny samlad forskningspolitisk översikt, dels med material om de nordiska FoU-resursernas omfattning och inriktning, dels med studier av aktuella forskningspolitiska frågor. Härvid avser rådet speciellt belysa det nordiska forskningssamarbetet som ett led i det större europeiska och internationella samarbetet.

Under den kommande perioden avser FPR även låta genomföra separata studier av forskningspolitiska problem av gemensamt intresse för de nordiska länderna. Bland ämnen som för närvarande övervägs kan nämnas

- former för samarbete mellan företag och universitet, häribland erfarenheter av och problem vid etablering av forskarparker,
- patentproblemen, som delvis hänger samman med utbyggnaden av samarbetet mellan företag och universitet, men som också är ett självständigt problem för universitetsforskningen och de enskilda forskarna,
- en jämförelse av regler för uppdragsforskning i de nordiska länderna,
- etiska regler och normer för medicinsk/genetisk forskning och samhällsforskning,
- en jämförelse av forskarrekruteringen och av typiska forskarkarriärer i de nordiska länderna (som en fortsättning av FPR:s studie om anställningsprocedurer vid tillsättning av forskartjänster); i studien bör även ingå en analys av typiska manliga och kvinnliga forskarkarriärer,
- rörlighetsfrämjande åtgärder i forskningssektorn i de nordiska länderna och erfarenheter från andra länder,
- en jämförelse av erfarenheter med större program med syfte att främja forskning på nya och/eller ämnesövergripande områden i de nordiska länderna,

– en analys av universitetens/högskolornas roll i samhället och de villkor forskningen lever under i dag i de olika nordiska länderna. Denna analys bör innefatta en studie av universitetens och högskolornas ställning inom FoU-systemet och de nya former för organisation av universitetsforskningen som för närvarande övervägs i de nordiska länderna. Intressanta jämförelser beträffande universitetsstrukturen kan vidare gälla antal tjänster inom olika discipliner.

Dessa frågor kan bli föremål för nordiska studier därför att ländernas förhärskande forskningspolitiska och näringspolitiska attityder ligger nära varandra. Tvärgående analyser av problem och lösningar i de nordiska länderna kan därigenom ge en ömsesidig inspiration för den politiska debatten om forskningspolitiken och samhällsutvecklingen.

Ett viktigt underlag för den forskningspolitiska diskussionen är en nordisk forskningsstatistik. FPR avser medverka till att jämförande nordiska FoU-statistiksammanställningar och budgetanalyser fortsatt utarbetas och utvecklas. I mån av möjlighet bör denna verksamhet i framtiden knytas närmare den övergripande forskningspolitiska planeringen. Frågan har ytterligare aktualiserats av beslutet om att slå samman Nordiska Industriefonden och NORDFORSK, som hittills understött det nordiska FoU-statistiksamarbetet.

3.6 Utveckling av det nordiska samarbetsystemet

Organisatorisk översikt

Det offentliga nordiska forskningssamarbetet består dels av den FoU-verksamhet som finansieras av Nordiska ministerrådet eller gemensamt genom direkta beslut av de nordiska ländernas regeringar, dels av de nationella forskningsrådets samarbete, dels av samarbetet mellan universitet, högskolor och fristående forskningsinstitutioner i Norden. År 1985 uppskattades de samlade offentliga medlen till nordiskt FoU-samarbete uppgå till cirka 300 milj. DKK.

I det följande ges en summarisk beskrivning av hur samarbetet är organiserat med fokus på Nordiska ministerrådet och forskningsråden. I bilaga 5 ges en kompletterande översikt.

Nordiska ministerrådets verksamhet bedrivs inom nära 20 samhällssektorer. Med några få undantag styrs varje sektor av ett eget fackministerråd, som till sin hjälp har en ämbetsmannakommitté (motsvarande).

Inom utbildningsministeriernas samarbetsfält, dvs. inom den s. k. kultursektorn har tyngdpunkten i samarbetet legat på mer grundläggande forskning, långsiktig kunskapsuppbyggnad samt på utvecklingen av forskningens villkor och själva forskningssystemet. De övriga sektorernas verksamhet har alla ett forskningselement, men FoU ses här i första hand som ett medel att uppnå olika samhällspolitiska mål, dvs. det är vanligen fråga om tillämpad forskning och utvecklingsarbete/sektorforskning.

Vissa sektorer har både fleråriga forskningsprogram och kortsiktiga

projekt, som är igångsatta för att täcka akuta kunskapsbehov. Vid sidan av dessa tidsbegränsade aktiviteter, som oftast har karaktären av tillämpningsinriktad forskning eller utvecklings- och utredningsarbete, bedrivs forskningssamarbete inom ett stort antal fasta nordiska institutioner och andra samarbetsorgan. Verksamheten vid dessa institutioner är ofta i högre grad inriktad på mer grundläggande forskning.

Nordiska ministerrådets verksamhet har hittills finansierats via två budgetar, ministerrådets allmänna budget och kulturbudgeten. Från 1987 är de sammanslagna till en samlad budget.

Utanför ministerrådsorganisationen finns ett relativt omfattande formaliserat *forskningssamarbete* främst i *forskningsrådets regi*. Detta samarbete, som sker inom ramen för särskilda nordiska samarbetsorgan, består såväl av stöd till nordiska vetenskapliga tidskrifter som av initiering, planering och finansiering av nordiska projekt samt av informationsutväxling.

Helhetssyn i det nordiska forskningssamarbetet

Det nordiska forskningssamarbetet har delvis vuxit fram på initiativ som framkommit från forskarna själva. Nya samarbetsformer och aktiviteter har också tillkommit för att möta ämbetsmannakommittéers och andra brukares behov. Institutioner har skapats för att lösa aktuella uppgifter snarare än som led i en långsiktig plan.

Det är vidare påtagligt att det på nordisk liksom på nationell nivå finns tendenser till att grundforskning och tillämpad forskning bedrivs inom två åtskilda system, där kommunikationen huvudsakligen sker inom systemen och bara i begränsad utsträckning mellan dem. På nordisk nivå har detta accentuerats bl. a. genom den tidigare uppdelningen av ministerrådets verksamhet i två separata budgetar.

Det nordiska FoU-samarbetet är sålunda mångfasetterat och uppsplittat. Forskare och brukare av forskningen liksom politiker och andra beslutsfattare, som har sektorövergripande intressen eller önskar göra överordnade bedömningar, har svårt att överblicka systemet i dess helhet och använda det effektivt.

På samma sätt som det i de enskilda länderna har blivit nödvändigt att se FoU-verksamheten som en helhet blir det enligt FPR:s mening nödvändigt att se det nordiska forskningssamarbetet som en helhet.

En samlad överblick är angelägen för att nationella forskningspolitiska prioriteringar mellan grundforskning och tillämpad forskning/sektorforskning liksom mellan olika slags sektorforskning skall kunna avspeglas i det nordiska samarbetet. Vidare bör behov av sektorövergripande samarbete bättre kunna klarläggas och bedömas. En ökad samordning mellan forskningsaktiviteter i olika sektorer och därigenom en bättre resursanvändning bör också vara möjlig att uppnå.

En nordisk forskningsbudget

För att ytterligare förbättra möjligheterna för en överordnad prioritering av de medel som används till FoU-samarbete inom ministerrådets ram vill FPR arbeta för att en budgetanalys genomförs av ministerrådets forskningsinsatser. Enligt FPR:s mening bör det utarbetas en bilaga till ministerrådets budget som innehåller en samlad genomgång och analys av forskningsverksamheten i de olika sektorerna. I denna *forskningsbudgetanalys* bör ministerrådets FoU-verksamhet kommenteras ur allmän forskningspolitisk synvinkel. Syftet bör i första hand vara att ge de politiska beslutsfattarna en överblick över ministerrådsorganisationens samlade forskningsaktiviteter. Samtidigt kan analysen ge forskarna en bättre förståelse av ministerrådsorganisationens uppbyggnad.

Utöver att belysa kopplingen mellan nationella och nordiska forskningspolitiska prioriteringar kunde analysen ta upp bl. a. följande frågor:

- de enskilda aktiviteternas koppling till existerande eller planlagda sektorövergripande nordiska FoU-program t.ex. för datateknologin och bioteknologin
- behov av och möjligheter till forskarrekrytering och forskarutbildning på olika områden.

En analys av detta slag kan också lyfta fram problem som bottnar i organisatoriska förhållanden. Sålunda kan t. ex. ministerrådsorganisationens uppdelning i sektorer som styrs av olika ämbetsmannakommittéer/ministerråd medföra att sektorövergripande och mångvetenskapligt samarbete har svårt att få stöd på nordiskt plan. Å andra sidan kan det samtidigt förekomma att organ med angränsade uppgifter har föga eller ingen samordning av sin verksamhet på grund av att de är underställda olika beslutande organ. Det faktum att formella mekanismer som främjar samverkan mellan sektorerna i stort sett saknas, understryker behovet av en samlad överblick över FoU-verksamheten.

Organisatorisk översyn

För att bidra till att samarbetsformerna blir så ändamålsenliga som möjligt kommer FPR att fortsätta sin organisatoriska översyn av hela det forskningsrådgivande och -finansierande systemet såväl inom som utanför ministerrådsorganisationen.

Den granskning som FPR hittills gjort har bl. a. lett till att ministerrådet fattat ett principbeslut om en omorganisering av åtta mindre samarbetsorgan med forskningsfrämjande uppgifter. Beslutet innebär att organets verksamhetsmedel i framtiden kommer att samlas i ett gemensamt anslag. Denna förändring ger en bättre överblick och ger möjlighet till avvägningar mellan olika föreslagna initiativ på de aktuella samarbetsområdena. Detta betyder i sin tur att resurserna kan användas mer flexibelt.

Behovet av ökade rörliga medel för igångsättning av samarbete på nya forskningsområden eller på områden där samarbetet är mindre utbyggt än

önskvärt har varit särskilt påträngande inom ministerrådets kultursektor, där större delen av resurserna varit bundna i verksamhet vid fasta forskningsinstitutioner och samarbetsorgan. Men betydelsen av flexibilitet i forskningssystemet och i FoU-insatserna är lika stor i hela ministerrådssystemet för att det skall vara möjligt att fördela de nordiska forskningsresurserna i överensstämmelse med överordnade prioriteringar.

Mot denna bakgrund har FPR rekommenderat att följande principer används vid stöd till initiering av nordiskt forskningssamarbete.

- Stödet skall i allmänhet vara tidsbegränsat och omprövas med jämna mellanrum. Efter några år bör samarbetet normalt ha fått en sådan förankring i berörda nationella forskningsmiljöer att det till största delen bör kunna finansieras genom nationella forskningsfinansierande organ.
- Beloppen till enskilda områden skall kunna variera under stödperioden. Erfarenheten visar att det ofta kan vara bättre med ett relativt stort stöd under några få år än små belopp under en lång tid. Samtidigt kan det i vissa fall vara så att ett ganska litet nordiskt stöd kan utlösa långt större nationella bidrag.

* * *

Utvecklingen av det nordiska samarbetsystemet är ett centralt tema i FPR:s rådgivning till ministerrådet. Som framgår av bilaga 3 har FPR sålunda till ministerrådet avgivit ett antal yttranden om olika forskningspolitiska frågor. I synnerhet i de yttranden som gällt ministerrådets budgetförslag har problem av den typ som behandlats i ovanstående kapitel tagits upp. Samarbetsystemets funktion och verksamhetens inriktning har även behandlats i FPR:s råd och ställningstaganden beträffande utvärdering av verksamheten vid de samnordiska forskningsinstitutionerna.

3.7 Samarbete på särskilt utvalda forskningsområden

I enlighet med de strategiska huvudlinjer som dragits upp i kapitel tre i dessa riktlinjer kommer FPR att söka främja forskningssamarbete på områden där de nordiska länderna vart för sig satsar stora resurser på FoU-verksamhet och där en samordning väsentligt bör kunna öka satsningarnas effekt.

En annan utgångspunkt vid urvalet av insatsområden är att det i FPR:s stadgar framhävs att FPR bör ta initiativ till forskningssamarbete av mångvetenskaplig, sektorövergripande och i övrigt svåretablerad karaktär.

Bioteknologiskt samarbetsprogram

Omfattande bioteknologiska forskningsprogram har utarbetats både i Norden och internationellt och samlade nationella handlingsplaner för bioteknisk FoU kommer under de närmaste åren att genomföras i alla nordiska länder. Planerna omfattar dels stöd till industriell FoU på området, dels utbyggnad av grundforskning och forskarutbildning. Även inom ministerrådsorganisationen både görs och planeras i dag satsningar på bioteknologi inom flera sektorer.

Ett grovt överslag visar att de nordiska ländernas regeringar år 1986 satsar närmare en halv miljard DKK på bioteknologisk forskning och enligt i dag existerande planer kommer beloppet år 1989 uppskattningsvis att uppgå till 750 milj. DKK.

Med anledning av erfarenheterna hittills på forskningsområden där de nordiska länderna har önskat en snabb – och industriellt inriktad – tillväxt kan man emellertid förvänta att bristen på kvalificerade forskare och grundläggande forskningskompetens kommer att bli ett allvarligt hinder för den önskade utbyggnaden av bioteknologiområdet.

FPR vill därför starkt betona såväl behovet av gemensamma nordiska insatser för grundläggande forskning och långsiktig kompetensuppbyggnad på bioteknologiområdet som betydelsen av att de olika bioteknologiska programmen i Norden kopplas till varandra genom ett samarbete både på programplanerande och programutförande nivå.

Mot denna bakgrund anser FPR att det bör utarbetas ett *nordiskt samarbetsprogram för bioteknologiområdet*. Ett sådant nordiskt samarbetsprogram måste genomföras i nära samverkan med relevanta nationella och nordiska organ för att önskade synergieffekter skall kunna uppnås och för att dubbelarbete såväl mellan länderna som inom ministerrådsorganisationen skall kunna undgå. FPR vill därför föreslå att en särskild nordisk programkommitté med representanter för redan etablerade nationella samordningsorgan på bioteknologiområdet inrättas.

Programmets inledningsfas

Samarbetsprogrammet bör under första fasen omfatta åtminstone följande element:

- ett anslag för nätverksskapande verksamhet. Anslaget skall kunna användas dels för stöd till symposier, workshops och motsvarande aktiviteter inom bioteknik, dels för samarbete mellan forskningsmässigt närstående institutioner i olika nordiska länder. Medlen skall användas av de berörda institutionerna gemensamt (t. ex. i form av s. k. twinning grants), bl. a. för att uppnå bättre utnyttjande av varje enskild institutions specialiteter.
- ett anslag för forskarutbildning. Anslaget skall kunna användas dels för stipendier till forskarstuderande för uppehåll vid en institution eller ett företag i ett annat nordiskt land, dels för anordnande av nordiska forskarkurser inom bioteknologin i bred mening.

Under år 1988 bör det enligt FPR:s mening avsättas 3–5 miljoner DKK för dessa aktiviteter.

Samarbetsprogram för alla sektorer

De ovan skisserade åtgärderna bör ingå som en inledande fas i det nordiska bioteknologiska samarbetsprogrammet, som skall utarbetas i samarbete mellan alla berörda sektorer inom ministerrådsorganisationen.

Programmet bör utöver de element som ovan angivits även innefatta ett projektforskningssamarbete samt uppbyggnad av informationssystem.

FPR finner det emellertid helt avgörande för den bioteknologiska forskningens utveckling i Norden att samarbetet mellan de nordiska länderna på området snabbt kan byggas ut och FPR kommer därför redan under 1987 att själv ta initiativ till samarbete om nätverksskapande aktiviteter och forskarutbildning på området.

Som underlag för sina överväganden har FPR låtit utarbeta en översikt över nuläget beträffande bioteknisk FoU i de nordiska länderna. Översikten återges som bilaga 4 till dessa riktlinjer.

Samarbete på andra forskningsområden

FPR har på olika sätt sökt främja forskningssamarbete inom *datateknologin*. Tre nordiska symposier har anordnats på FPR:s initiativ. Ett av dem, som gällde VLSI-teknikens roll (Very Large Scale Integration), har blivit en återkommande aktivitet, finansierad av nationella medel. Det andra symposiet, som anordnades i samarbete med International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA), gällde tillämpad matematik, systemanalys och datormjukvara. Vid det tredje symposiet behandlades samspelet mellan datateknologin, arbetets organisation och arbetstagarnas kvalifikationer. FPR anser att datateknologins samhällseliga konsekvenser är ett viktigt forskningsområde och rådet kommer att fortsätta sina insatser på området under de närmaste åren. Vidare har FPR satt i gång försök med systematiska forskarkurser på datateknologiområdet, vilka kommer att följas upp i ett större forskarutbildningssammanhang (se avsnitt 3.1).

FPR har även tillsatt en arbetsgrupp för att främja samarbete inom *datalingvistik*. Ett forskarsymposium har genomförts och ytterligare två kommer att hållas under 1986 i syfte att planera långsiktiga nordiska samarbetsprojekt och gemensam forskarutbildning. Ett intensifierat nordiskt samarbete på detta område är angeläget för att motverka att engelskan blir det helt dominerande språket i framtidens datasamhälle.

FPR har också tagit initiativ till forskningssamarbete på ett antal andra områden.

FPR har sålunda tagit initiativ till samarbete om *äldre forskning*. Ett antal mångvetenskapliga projekt är nu i gång, där forskare representerande medicin, samhällsvetenskap och humaniora ingår. Projekten finansieras huvudsakligen via de nationella forskningsråden men genomförs i nordiskt samarbete. FPR räknar med att stödja detta samarbetsprogram under de närmaste åren.

För att undersöka samarbetsbehoven när det gäller *utvecklingsforskning* har FPR anordnat ett forskarsymposium. Symposiet följs för närvarande upp av en arbetsgrupp som skall utarbeta förslag till nordiskt samarbete kring forskning och forskarutbildning på området.

FPR har låtit göra en utredning om *klassisk filologi* i Norden. Klassisk

filologi valdes som ett exempel på ett humanistiskt område som är så litet att det på vissa håll knappast kan erbjuda en livskraftig vetenskaplig miljö. Studien innefattar en kartläggning av det aktuella läget för de berörda språken och behandlar behov av och möjligheter för nordiskt samarbete. FPR har inlett ett samarbete med Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) om en uppföljning av projektet.

För att få ytterligare erfarenheter ämnar FPR göra en motsvarande studie på ett "*smalt*" område inom naturvetenskaperna.

På energi- och miljöområdena finns det enligt FPR behov av sektorövergripande initiativ. FPR kommer att undersöka möjligheterna och intresset för ett utvidgat tvärsektorielt nordiskt FoU-samarbete om *luftförorening och dess konsekvenser*. Behovet av mer forskning på detta område underströks bl. a. starkt på den internationella konferens om luftförorening som Nordiska rådet anordnade i september 1986.

* * *

FPR kommer att ta initiativ till forskningssamarbete även på andra områden. Under de första årens verksamhet har ett antal kriterier successivt vuxit fram, som FPR i framtiden vill lägga till grund för urvalet av nya insatsområden. Dessa kriterier kommer att vara vägledande inte bara i FPR:s egen forskningsinitierande verksamhet utan även vid FPR:s rådgivning till ministerrådet. Enligt dessa kriterier skall samarbete främjas på

- nya områden där de nordiska länderna vart för sig satsar stora resurser på FoU-verksamhet och där en samordning väsentligt bör kunna öka programmens effekt,
- områden där ett enskilt nordiskt land har särskild expertis,
- områden som kräver särskilt dyr eller mycket specialiserad utrustning,
- områden med en särskilt nyskapande metodologi,
- områden som på vissa håll är så små att enskilda universitet kan ha svårt att erbjuda en fruktbar och livskraftig forskningsmiljö.

*BILAGA 1***Stadgar för Nordiska forskningspolitiska rådet**

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) har upprättats efter beslut av Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) den 24 mars 1982 på basen av ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete (B 38/k) och Nordiska rådets rekommendation nr 4/82. Stadgarna har fastställts av Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) den 29–30 september 1982 och den 18 oktober 1982.*

§1

Nordiska forskningspolitiska rådet har till ändamål att främja nordiskt samarbete beträffande såväl grundforskning, tillämpad forskning som forskarutbildning. Forskningssamarbetet bör härvid förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar.

Rådet skall i enlighet med de nordiska ländernas samarbetsavtal, Helsingforsavtalet och nordiska kulturavtalet, verka för att de nordiska ländernas insatser för forskarutbildning och resurser för forsknings- och utvecklingsverksamhet samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt. Vidare skall rådet verka för att gemensamma nordiska forskningsintressen kan främjas i det internationella forskningssamarbetet.

I detta syfte skall Nordiska forskningspolitiska rådet rådge Nordiska ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor samt genom egna initiativ främja nordiskt samarbete över hela forskningsfältet.

§2

Det forskningspolitiska rådet skall:

- a) arbeta för samordning och arbetsfördelning såväl beträffande forskningsverksamheten i sig som angående forskarutbildning och vetenskaplig utrustning samt kompetensuppbyggnad på smala områden,
- b) ta initiativ till forskningssamarbete speciellt av tvärvetenskaplig, sektorsövergripande och i övrigt svåretablerad karaktär,
- c) analysera och påvisa behovet av ett bättre samband mellan beslut beträffande grundläggande forskning, sektoriell forskning och forskarutbildning samt arbeta för förbättrad kontakt och samverkan mellan grundforskning och tillämpad forskning.
- d) analysera problemställningarna omkring spridning av forskningsinformation och användningen av forskningsresultat.

* Den 1 maj 1986 genomfördes vissa organisatoriska förändringar i ministerrådsorganisationen. Härav föranledda konsekvensändringar i FPR:s stadgar har ännu inte gjorts.

e) förmedla information om det nordiska forskningsarbetet och forskningsorganisationen till forskare, forskningsorgan, intressegrupper och övriga målgrupper.

I detta syfte kan rådet bl. a. genomföra specialanalyser och utredningar, tillsätta planeringsgrupper, inkalla utländska forskare och gästföreläsare samt anordna symposier och konferenser.

För att genomföra sina uppgifter skall forskningspolitiska rådet skapa forskningspolitisk överblick samt en grund för samordnat resursutnyttjande och ökat nordiskt forskningsarbete.

§3

Det forskningspolitiska rådet skall vart tredje år till ministerrådet avge förslag till riktlinjer för verksamheten. Förslaget bör åtföljas av en samlad redogörelse för den forskningspolitiska utvecklingen nationellt och nordiskt. Riktlinjerna fastställs av Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) efter att Nordiska rådet beretts tillfälle att uttala sig om förslaget.

§4

Det forskningspolitiska rådet skall beredas tillfälle att uttala sig innan forskningspolitiska frågor av central betydelse behandlas i Nordiska ministerrådet.

De nordiska ämbetsmannakommittéerna och ministerrådssekretariaten skall i vad avser långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor löpande hålla det forskningspolitiska rådet informerat om utvecklingen inom de enskilda sektorerna.

Rådet kan när som helst uttala sig till ministerrådet om långsiktiga prioriteringar av ministerrådsbudgetarnas forskningsinsatser.

§5

Det forskningspolitiska rådet består av högst tre ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Rådet bör ha en bred och balanserad sammansättning med såväl forskningspolitisk förankring som vetenskaplig och forskningsadministrativ sakkunskap. Både den grundläggande forskningens och sektorforskningens intressen skall vara företrädda i rådet.

Ledamöterna förordnas för tre år i sänder av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) efter samråd mellan kultur-/utbildnings- och samarbetsministrarna. Minst en ledamot från vart land skall utskiftas vart tredje år. Avgår ledamot under mandatperioden förordnas ny ledamot för återstoden av perioden. Rådets ordförande och vice ordförande utses av ministerrådet bland ledamöterna för tre år i sänder.

§6

Det forskningspolitiska rådet sammanträder på kallelse av ordföranden eller då minst fyra ledamöter begär det. Rådet skall sammanträda minst två gånger om året.

Rådet är beslutfört när minst åtta ledamöter representerande minst fyra länder är närvarande. Besluten fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

Båda ministerrådssekretariatet bör vara representerade vid rådets möten.

Vid rådets möten förs protokoll.

§7

Det forskningspolitiska rådet kan inom sig utse ett arbetsutskott bestående av en ledamot från varje nordiskt land, däribland rådets ordförande.

Arbetsutskottet är beslutfört när minst fyra ledamöter är närvarande. Arbetsutskottets beslut skall vara enhälliga. Vid arbetsutskottets möten förs protokoll.

§8

Rådet skall för den närmare regleringen av formerna för sin verksamhet fastställa en arbetsordning. Genom denna arbetsordning eller genom särskilda beslut får rådet delegera rätt att fatta beslut eller utföra uppdrag på rådets vägnar. Sådan delegering får dock inte avse fastställande av förslag till riktlinjer för rådet, förslag till budget eller förslag till ändring av stadgar.

§9

Det forskningspolitiska rådets sekretariatsfunktion handhas av sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

§10

Det forskningspolitiska rådet skall varje år till Nordiska ministerrådet avge anslagsframställning samt inlämna berättelse över verksamhetsåret.

§11

Medel för det forskningspolitiska rådets verksamhet anvisas över budgeten för nordiskt kulturellt samarbete efter samråd mellan kultur-/utbildnings- och samarbetsministrarna. För rådets verksamhet kan även mottas anslag från annat håll.

För budget, räkenskaper och revision gäller vad som fastställts för motsvarande frågor för sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

§12

Dessa stadgar träder i kraft den 1 januari 1983. Beslut om ändringar eller upphävande av dessa stadgar fattas av Nordiska ministerrådet.

*BILAGA 2***FPR:s sammansättning**

FPR består av tre representanter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna). Medlemmarna har såväl forskningspolitisk förankring som vetenskaplig och forskningsadministrativ sakkunskap. Både den grundläggande forskningens och sektorforskningens intressen är representerade.

Under perioden 1986–1989 består FPR av följande medlemmar:

Danmark	Professor Peder Olesen Larsen Kontorchef Ib Skovgaard Akademisekretær Vibeke Zeuthen
Finland	Forskningschef Elisabeth Helander (ordförande) Professor Yrjö Neuvo Docent Per-Edvin Persson
Island	Universitetsrektor Sigmundur Guðbjarnason Direktör Vilhjálmur Lúðvíksson Dr.med. Helga Ögmundsdóttir
Norge	Direktør Tor-Odd Berntsen Underdirektør Arni Hole Universitetsrektor Inge Lønning
Sverige	Professor Sune Berndt Departementsråd Sonja Dahl Professor Roger Säljö

*BILAGA 3***Förteckning över FPR:s yttranden**

Som ett led i uppfyllandet av sin rådgivande funktion har FPR avgivit följande yttranden till Nordiska ministerrådet:

- 9.6.1983 om etablering av ett nordiskt optiskt teleskop på La Palma
- 9.6.1983 om etablering av tungjon-acceleratorer i Norden
- 28.6.1983 om ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet
- 27.10.1983 om rapport om ökat nordiskt tekniskt FoU-samarbete
- 27.10.1983 om nordisk handlingsplan på datateknologiområdet
- 5.12.1983 om utredningarna om ett utvidgat nordiskt samarbete om jordbruk, veterinärmedicin och skogsbruk
- 2.1.1984 om Nordiska ministerrådets budgetförslag 1985
- 2.1.1984 om utvärdering av Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM)
- 9.5.1984 om rapport från planeringsgruppen betr. det framtida nordiska havsforskningsarbetet
- 5.10.1984 om förslag till riktlinjer för ett nordiskt industriellt FoU-program på datateknologiområdet
- 5.10.1984 om de preliminära skisserna till handlingsplanen "Norden i vekst"
- 2.11.1984 om utvärderingen av Nordiska vulkanologiska institutet (NORDVULC)
- 14.12.1984 om Nordiska ministerrådets budgetförslag 1986
- 8.1.1985 om Nordiska hälsovårdshögskolan
- 15.4.1985 om utkast till energiforskningsprogram
- 21.8.1985 om Nordiska sommaruniversitetet
- 11.12.1985 om Nordiska sommaruniversitetet
- 11.12.1985 om evalueringen av Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 12.12.1985 om evalueringen av Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 12.12.1985 om Nordiska ministerrådets budgetförslag 1987
- 12.12.1985 om en omorganisering av de fondliknande samsamarbetsorganen på den nordiska kulturbudgetens forskningsdel

BILAGA 4

Oversigt over FoU-virksomhed på bioteknologiens område i de nordiske lande

1. Indledning

Dette bilag vil først kort forsøge at beskrive den aktuelle status vedrørende den bioteknologiske forsknings indhold, planlagte forskningsprogrammer, organisation og ressourcer i de enkelte nordiske lande, såvel inden for den offentlige sektor som i den private virksomhedssektor.

Derefter vil de nordiske samarbejdsinitiativer blive beskrevet – gennemførte, igangværende, planlagte og påtænkte/ overvejede – med en kort supplerende beskrivelse af det internationale samarbejde, de nordiske lande deltager i på dette område.

2. Situationen i de enkelte nordiske lande

2.1 Styring/koordinering

I Danmark har regeringen i november 1986 fremlagt et forslag til folketingsbeslutning om "iværksættelse af et *bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram*". Indholdsmæssigt svarer dette forslag til det forslag regeringen fremlagde i maj måned som led i en større handlingsplan for forskning og udvikling. På baggrund af handlingsplanen er der i efteråret nedsat et særligt *koordineringsudvalg*, der er sammensat af repræsentanter for de ministerier, som har væsentlige interesser og andele i programmet og repræsentanter for erhvervslivet og enkeltpersoner med særlig faglig indsigt. Herudover oprettes i undervisningsministeriets regie et *genteknologisk råd* bestående af uafhængige eksperter, som skal have til opgave at følge den generelle udvikling på det bioteknologiske område og at udmønte denne viden i rådgivning til regering og folketing både med hensyn til genteknologiens muligheder og med hensyn til dens eventuelle risici.

I Finland er man i færd med at færdiggøre en samlet plan for de kommende års udvikling indenfor bioteknologi. Planen forventes fremlagt ved årsskiftet. Planen udarbejdes i et samarbejde mellem bl. a. Finlands Akademi og Teknologiska utvecklingscentralen (TEKES), som begge sammen med yderligere en række forskningsfinansierende organer i Finland har støttet en række vigtige forsknings- og udviklingsprojekter indenfor bioteknologi i Finland i de seneste år.

I Island har en særlig gruppe i tilknytning til Rannsóknarad Ríkisins igennem fl.ere år koordineret de islandske interesser i bioteknologisk FoU. Dette har ført til en kraftig satsning på området, bl. a. med udgangspunkt i eksisterende projekter ved det teknologiske institut og universitetet.

I Norge har 4 forskningsråd i 1985 udarbejdet en samlet national handlingsplan, der tog udgangspunkt i – og sammenfattede – de enkelte

forskningsråds godkendte planer. På baggrund af denne handlingsplan har forskningsrådenes samarbejdsudvalg nedsat en særlig samarbejdskomite for bioteknologi. Forskningsrådenes samarbejdsudvalg består af Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF), Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF), Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR) og Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF).

I *Sverige* er der i efteråret udarbejdet et forslag til nationalt bioteknikprogram, der sammen med et forslag fra Styrelsen för Teknisk Utveckling (STU) om FoU-program for budgetårene 1987/88–1989/90 vedrørende bioteknik og biomedicinsk teknik, indgår som underlag for udarbejdelsen af regeringens bebudede propositioner om forskningspolitik og industripolitik i foråret 1987.

Forslaget til nationalt bioteknikprogram er udarbejdet af den nationale bioteknikkomite, der består af repræsentanter for bl.a. forskningsråd, næringsliv og universitetsverdenen.

2.2 Indhold i planerne

2.2.a Danmark

I forslaget til folketingsbeslutning findes en foreløbig opstilling af otte væsentlige emneområder for en udbygning af FoU indenfor bioteknologi. Listen er stort set identisk med den der indgår i et forslag til et 10-årigt program, der fremkom i januar 1986, idet det understreges at en endelig afgrænsning må gennemføres i diskussion og samarbejde mellem forskere, administration og erhvervsliv.

Denne opstilling forventes nu bearbejdet i det nedsatte koordineringsudvalg.

De otte områder, der peges på i forslaget til folketingsbeslutning er:

- a) molekylærbiologiske og bioteknologiske metoder og processer
- b) gæringsprocesser samt oprensings- og biokonverteringsprocesser
- c) planteproduktion (grundlæggende molekylærbiologi vedr. planter specielt hvad angår genoverførsel og genspresion, protoplastkulturer og celle- og vævskultur)
- d) husdyrbrug (genoverførsel, genspresion og celle- og vævskultur)
- e) havbiologi og akvakultur
- f) levnedsmiddelproduktion – nyttiggørelse af mikroorganismer
- g) miljøforbedringer, økologi og udnyttelse af affald (identifikation, isolering eller genetisk modificering af bakterier og svampe, kombineret med anvendelse af ny bioteknisk processteknik til miljøforbedring)
- h) sygdomsforebyggelse og sygdomsbekæmpelse
 - sygdomsdiagnosticering
 - modificerede vacciner
 - forebyggelse mod infektions- og kræftsygdomme
 - klarlægning af arvelige dispositioner
 - nye medikamenter.

Herudover er der i forslaget reserveret midler til gennemførelse af et oplysnings- og teknologivurderingsarbejde i samarbejde med bl. a. Miljø-, Arbejds- og Indenrigsministeriet samt Teknologirådet og Teknologinævnet.

2.2.b Finland

Der foreligger som nævnt endnu ikke noget samlet program for de kommende års indsats på bioteknologiområdet i Finland, men det er bebudet klart ved årsskiftet.

Bioteknologisk FoU foregår i Finland på en lang række institutter ved universiteter og højskoler, ved Statens tekniska forskningscentrals (VTT) biotekniske laboratorium og i private virksomheder. I praksis er der et nært samarbejde mellem universitetssektoren, VTT, TEKES, Finlands Akademi, Fonden for Finlands selvstændighed (SITRA) og nogle store virksomheder, der er aktive på området som f. eks. Alko, sukkerfabrikkerne, papirindustrien, mejerierne og Neste. Ud fra de aktiviteter, der er igangsat eller ved at blive det, kan man forvente, at et samlet program vil bygge videre på de FoU-aktiviteter, der allerede er igang på følgende områder:

- hybrid-DNA forskning
- procesteknik og -styring
- immobiliserede katalysatorer
- udvikling af nye diagnostica til både human og veterinær medicin
- forsøg på en "pilot-fabrik" hvor man arbejder med at forbedre gæringsprocesser og især oprensningsmetoder
- vækstcelleforskning
- levnedsmiddelproduktion
- træforædling
- affaldshåndtering med henblik på aftoxificering
- lægemiddelproduktion
- udforskning af genetiske sygdomme.

2.2.c Island

Den omtalte arbejdsgruppe under Rannsoknarad Rikisins har foreslået at man videreudvikler den helt specielle enzym-forskning, der foregår i Island. Foreløbige undersøgelser har vist, at man formentlig med stor fordel kan udnytte de enzymer, der normalt findes dels i fisk, der lever under arktiske/subarktiske forhold, dels i bakterier, der lever i de varme kilder. Disse enzymer vil kunne lette bl. a. rensningen af fisk, ligesom man vil kunne anvende disse enzymer i den kemiske industri, hvor man kan have behov for at standse enzym-processen fuldstændigt gennem en temperaturændring. Nordisk Industrifond behandler for øjeblikket to ansøgninger om støtte til henholdsvis et islandsk-norsk og et islandsk-finsk samarbejdsprojekt indenfor dette specielle område (jvf. afsnit 4).

2.2.d Norge

I handlingsplanen er forskningsrådenes programmer samlet i fire emneområder:

- a) **Genteknologi**, hvor NAVFs plan for genteknologi udgør det vigtigste element i programområdet.

Programområdet har to hoveddele, dels en langsigtet vidensopbygning, dels støtte til udbygning af grundforskningen.

Med handlingsplanens egne ord:

''et vigtigt mål er å bygge opp varige miljøer for forskning og forskerutdanning i genteknologi ved universitetene, og sikre at flere av de nåværende små, sårbare gruppene stabiliseres, blant annet for å sikre utdanningsfunksjonen.

Grunnforskningen bør ta sikte på å bygge opp kompetanse særlig innenfor kjemisk syntese av oligo/polynukleotider, plasmidbiologi, eukaryote og bakterielle ekspresjonssystemer, nukleinsyrebiokjemi, proteinkjemi og mikroinjeksjon.

I tillegg ønsker utvalget å prioritere ''protein engineering'' som er et samlebegrep for teknikker som tar sikte på å konstruere nye, eller modifisere kjente peptid- og proteinstrukturer for definerte formål som f. eks. vaksiner, farmaka, substitusjonspreparater etc. ''Protein engineering'' åpner store perspektiver, og betinger avansert proteinsekvensutstyr, peptidsyntese-utstyr, protein NMR, røntgenkrystallografi og avansert computerutstyr. Det kreves også et nært forhold til genteknologiske miljøer med høy kompetanse. Innsatsen i planperioden må først og fremst ta sikte på kompetanseoppbygging.''

- b) **Human og veterinær medicin**, hvor man især peger på en udbygning af såvel forskning i som fremstilling af monoklonale antistoffer. Efter handlingsplanens vurdering åbner der sig fundamentalt nye muligheder indenfor fremstilling af f. eks.

- hjælpemidler for forebyggende medicin
- ''skræddersyede'' vacciner
- midler for styrkelse af den generelle modstandskraft imod infektioner og kræftudvikling
- midler til klarlægning af arvelige dispositioner for forskellige sygdomskategorier
- nye medikamenter

- c) **Plante og dyreforædling**, hvor NLVFs plan står centralt. Denne plan forudsætter dels rekruttering til anvendt genteknologisk forskning, dels FoU-arbejde med sigte på at udnytte protoplast-, celle- og vævskultur i forædlingen.

''Den genteknologiske forskning på dette område har relevans både til planter og dyr, og vil omfatte identificering og karakterisering av gener som styr viktige egenskaper, overføring av gener, påvisning av

genprodukter og vektorkonstruksjon. I planteforedlingen vil det i første omgang bli tale om overføring av egenskaper som styres av enkle arveanlegg eller et fåtall arveanlegg slik som sykdomsresistens, herbidresistens og proteinsammensetning. I husdyrforedlingen er det særlig tre grupper arveanlegg som synes aktuelle for overføring: (1) gener for økning av dyrenes produksjonskapasitet og veksthastighet, (2) gener som kan endre det stofflige innhold i husdyrproduktene ved å øke antall kopier av de bakenforliggende gener, og (3) gener som styrer sykdomsresistens eller eventuelt reparering av genetiske defekter.

DNA-prober for ønskete og uønskete gener kan også brukes som et nyttig redskap i vanlig avlsarbeid''.

- d) Teknisk og industriell bioteknologi, der for omkring halvdelens vedkommende er basert på NTNFs aksjonsplan. Programmet legger op til langsiktig forskning rettet imod
- genteknologi knyttet til industrielt interessante mikroorganismer (bl. a. i farmaceutisk industri og næringsmiddelindustri)
 - studier af gæringsprosesser
 - immobiliserte biokatalysatorer
 - teknologi for isolering og rensning af produkter fra bioteknologiske prosesser
 - utvikling af styringssystemer for bioteknologiske prosesser.

Den anden vigtige del af programområdet er industrirettede FoU-projekter. Her peges dels på den farmaceutiske industri med særligt henblik på lægemidler og diagnostika, dels på næringsmiddelindustrien, med særligt henblik på produktion af enzymer, aminosyrer, steroider og biopolymerer.

Indenfor dette programområde legger planen meget vægt på, at der etableres et ''pilot plant center'', hvor man kan studere en opskalering af fermenteringsprosesser, enzymprosesser og rense/isoleringsprosesser.

2.2.e Sverige

I 1984 udarbejdede *forskningsrådsnämnden (FRN) en rapport om bioteknologi* med henblik på at vurdere muligheder og behov for en særlig satsning på dette område. Det fremgår af rapporten, at den svenske højskoleforskning anses for at være særligt kvalificeret indenfor følgende områder:

- proteinkrystallografi
- molekylær genetik
- medicinsk mikrobiologi
- klinisk bakteriologi
- immobiliseringsteknik
- separationsforskning
- vandrensning
- immunologi

Udover at fortsætte satsningen på disse områder foreslås det i FRN-rapporten, at man fremover satser på:

- hybrid-DNA-teknik
- monoklonale antistoffer
- ikke-medicinsk molekylærbiologi
- samt teknikområder som opskalering, apparatteknik, styrings- og reguleringsmeknik

I det netop udarbejdede *forslag til et nationalt bioteknikprogram* har den nationale bioteknikkomite søgt at vurdere behovet for en bioteknisk indsats på forskellige samfundsområder ud fra ønsket om at opnå en mere samordnet indsats. Man har her i første række set på følgende områder:

- jordbrug, levnedsmidler og foder
- miljøbeskyttelse
- skovbruget
- helsevæsenet
- produktion af fin- og specialkemikalier
- behov for apparatur.

Med henblik på at kunne styrke indsatsen på disse områder vil man intensivere dels grundforskning indenfor prioriterede områder dels den målrettede forskning. Indenfor grundforskningen peger man i programmet specielt på vækstgenetik og immunteknik, ligesom man fremhæver behovet for en tværvidenskabelig angrebsmåde og for mere udrustning/apparatur.

I forbindelse med STUs budgetforslag for budgetårene 1987–90, der er publiceret som STU-perspektiv, er der bl. a. udformet forslag til særlige FoU-programmer for henholdsvis

- bioteknik og
- biomedicinsk teknik

I programforslaget for *bioteknik* peges på følgende områder

- genteknik (med biologisk grundforskning, forskeruddannelse, udvidelse af kredsen af undersøgte organismer og en tværvidenskabelig koordinering som vigtige delmål)
- udvinding af bioteknisk producerede substanser, (med udforskning af de indledende trin i produktionsprocessen og udvinding af komplekse organiske molekyler som peptider og proteiner, som vigtige delmål)
- biosensorer, såvel udvikling som anvendelsesmuligheder

- protein engineering
- biomasse
- vandbrug/havbrug

I sit budgetmateriale lægger STU endvidere meget stor vægt på at få midler til at fremme den *biomedicinske teknik*, der betragtes som et særdeles perspektivrigt "fremtidsområde".

STU deler området op i følgende delområder:

- medicinsk teknik, dvs. udrustning til diagnose og terapi m. m.
- lægemiddelteknik, dvs. lægemidler, diagnostica m. m.
- handikapteknik, dvs. hjælpemidler til handikappede
- sygehus- og "vård"-teknik, dvs. pasningshjælpemidler m. m.

Blandt de detaljeforslag som retter sig mest mod den øvrige bioteknologi, kan der særligt peges på at program for "*styrk dosering av biologisk aktiva substanser*". Dette program "avser ett teknikspridningsprogram med drygt 15 företag, verksamma med utveckling av mer selektiva läkemedel med minimala biverkningar. Drygt hälften av företagen är små och relativt nyetablerade med nära kontakt till olika forskningsinstitutioner. Insatsens mål är att skapa ett fungerande nätverk mellan högskola-storföretag-småföretag och bättre tillvarata svenska styrkeområden inom ytkemi, molekylärbiologi och kolhydratkemi. Inom oförändrad resursram måste STUs stöd begränsas och möjligheterna att utveckla en svensk profil inom ett dynamiskt läkemedelsområde minskar.

Härutöver förutsätter STU att det pågående ramprogrammet "*Teknikgrundande kolhydratkemi*" fortsätter som ett kollektivt forskningsprogram med industriell medfinansiering och föreslår att följande tre nya samlade forskningsprogram *påbörjas*:

Biomaterial, ett snabbt växande område där flera företag redan är etablerade och många är på väg in. Internationellt ledande kompetens finns i Sverige inom flera delområden.

Biomedicinsk mätteknik, som är ett centralt område för utveckling av nya produkter och nya verktyg för medicinsk forskning. Ambitionen är att uppnå tvärvetenskapligt samarbete kring projekt som tillämpar kunskaper inom områdena halvledarteknik, mikromekanik, optik, laser och sensorer.

Bioorganisk syntes avser tillverkning av läkemedelssubstanser och hjälpmedel från bioteknikens senaste landvinningar som DNA-teknik och enzymteknik. Området har stor potential och industriellt intresse finns. Enligt STU finns det flera industriellt intressanta områden där kunskapsbasen behöver förstärkas med tekniskt inriktad forskning. Exempel på sådana områden är virusdiagnostik, cancerterapi och oblodig kirurgi".

2.2.f Sammenfatning

Oversigten viser, at der i alle lande er en høj prioritering af FoU-virk-somhed indenfor molekylærbiologi, herunder især molekylærbiologi med en ikke-medicinsk indgangsvinkel idet man dog i Sverige tillige lægger

særdeles stor vægt på at videreudvikle den biomedicinske forskning og produktion. For at sikre den bedst mulige udnyttelse af ressourcerne og eventuelle "stordriftsfordele" kunne man overveje at foretage en sådan satsning på fællesnordisk basis.

2.3 Ressourcer i de kommende år

2.3.a Danmark

Landbrugsministeriet, Industriministeriet og undervisningsministeriet har allerede iværksat forskellige programmer for årene 86–89, hvortil der er bevilget/reserveret følgende beløb

	Bevillinger (mio.kr)			
	1986	1987	1988	1989
Landbrugsministeriet	6,6	6,7	5,8	4,4
Industriministeriet	10,5	11,5	13,0	15,0
Undervisningsministeriet	13,3	17,5	19,0	21,5
Ialt	30,4	35,7	37,8	40,9

I gennemsnit er der således afsat 36 mill DKK/år til de tidligere igangsatte programmer.

I forslaget til folketingsbeslutning henvises der til, at der i forslaget til finanslov for perioden 1987–90 er afsat ialt 500 millioner DKK til et bioteknologisk FoU-program, hvis midler er tænkt fordelt således:

	1987	1988	1989	1990	Ialt
<i>Bioteknologisk</i>					
<i>FoU-program</i>	75	125	150	150	500
– Biotekn. forskningscentre (inkl. forskning af erhvervs- og sektorinteresse)	50	100	130	130	410
– Forskerrekruttering og -uddannelse	20	20	15	15	70
– Oplysning og teknologi- vurdering	5	5	5	5	20

I handlingsplanen for forskning og udvikling fra maj 1986 har man begrundet og beskrevet de foreslåede aktiviteter indenfor dette delprogram således:

Danmarks særlige forudsætninger på landbrugs- og fiskeriområdet og inden for en række bioteknologiske industrier giver os en enestående mulighed for at blive foregangsland i en "grøn revolution", der på én gang giver Danmark helt nye industrier baseret på "grøn teknologi", udvikler sundhedsområdet, gør Danmark til verdens mest avancerede landbrugs- og

fiskeriland – og i øvrigt bidrager til løsning af mange af de miljøproblemer, som den nu anvendte teknologi medfører. Også på energiområdet kan bioteknologien bidrage med nye muligheder.

For at disse muligheder kan udnyttes maksimalt, foreslår regeringen at berede grunden gennem en massiv indsats med et bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram med følgende hovedelementer:

- * Der etableres et antal slagkraftige *bioteknologiske forskningscentre*, som danner rammen om en øget indsats i grundforskning og mere anvendelsesorienteret forskning af erhvervs- og sektormæssig interesse. Centrene skabes gennem samarbejde mellem et antal enheder fra universiteter, højere læreanstalter, sektorforskningsinstitutioner, selvejende institutter og private forskningslaboratorier. Centrene etableres på grundlag af en licitation, hvor interesserede institutioner udarbejder forslag til forskningsprogrammer. Aktiviteten finansieres via særlige programbevillinger, der tildeles som tre- eller femårige blokbevillinger. Der afsættes til forskningscentre 50 millioner kr. i 1987 stigende over et par år til et niveau på 130 millioner kr. årligt.
- * Et *særligt forskerrekruiterings- og forskeruddannelsesprogram* som sikrer det fornødne antal kvalificerede forskere. Der afsættes 15–20 millioner kr. årligt hertil.
- * En *oplysningskampagne* og et *teknologivurderingsarbejde* som belyser erhvervmæssige og samfundsøkonomiske muligheder samt risici og sikkerhedsmæssige forhold. hertil afsættes 5 millioner kr. årligt.

Ifølge baggrundsmateriale til handlingsplanen vil man forsøge at forøge den "bioteknologiske" kandidatproduktion fra 100 i 1987 ved sædvanlig produktion til 300 i 1990 ved hjælp af såvel en acceleret kandidatproduktion som omstilling af nuværende uddannelser og omskoling af tidligere uddannede.

2.3.b Finland

For øjeblikket skønnes det at der gives særbevillinger til projekter indenfor bioteknologi fra Finlands Akademi, TEKES og SITRA for ca. 20 mill. FIM/år. Disse projekter gennemføres fortrinsvis ved universiteterne og i VTTs laboratorier.

Da der ikke foreligger en handlingsplan, kan der endnu ikke skønnes over det påtænkte forbrug til bioteknologisk FoU i de nærmestkommende år, men det forventes at stige kraftigt.

2.3.c Island

Rannsóknarad Ríkisins har fra sin særlige forsknings- og udviklingsfond bevilget ca. 65 mill IKR over en 4-årig periode til projekter indenfor det særlige program for "produktion af enzymer fra islandske råstoffer". Programmet startede i 1985.

Når hertil lægges de yderligere aktiviteter på forskellige institutioner, der kan klassificeres som bioteknisk forskning, ligger den samlede årlige offentlige satsning på bioteknik i Island på op mod 30 mill. IKR og ca. 15 mandår.

2.3.d Norge

Ifølge forskningsrådenes samlede handlingsplan fra 1985 var/ foresloges der afsat ialt 220,7 mill NOK for de 3 år, jvf. nedenstående oversigtstabel fra planens sammenfatning:

Programområde	1986		1987		1988		Hele planperioden	
	Ordinære midler	Nye midler	Ordinære midler	Nye midler	Ordinære midler	Nye midler	Ordinære midler	Nye midler
EMBL	–	2,4	–	2,4	–	2,5	–	7,3
Genteknologi	5,1	8,3	5,1	9,5	5,1	11,3	15,3	29,1
Human- og veterinærmedicin	2,3	2,2	2,3	2,2	2,3	2,2	6,9	6,6
Plante- og dyreforædling	8,3	8,3	8,3	8,0	8,3	8,0	24,9	24,3
Teknisk og industriell bioteknologi	14,1	15,8	16,9	18,9	19,6	21,0	50,6	55,7
Sum	29,8	37,0	32,6	41,0	35,3	45,0	97,7	123,0
Totalt	66,8		73,6		80,3		220,7	

Departement	1986	1987	1988	Hele planperioden
Kultur- og videnskabsdepartementet	10,5	11,9	13,8	36,2
Fiskeridepartementet	8,1	8,7	9,3	26,1
Landbrugsdepartementet	10,5	10,1	10,1	30,7
Industridepartementet	7,9	10,3	11,8	30,0
Totalt	37,0	41,0	45,0	123,0

De enkelte forskningsråd havde vedtaget mere specificerede planer for midlernes anvendelse, der gengives i handlingsplanen.

En sammentælling af de enkelte forskningsråds planer for de relevante år viser, at man forventede en samlet udgift på 237,5 mill NOK, men gennem en koordinering af planerne har de samlede udgifter i forslaget altså kunnet reduceres til de anførte 220,7 mill NOK. (I den nationale handlingsplaner gengives i tabelform det enkelte forskningsråds plan for de varierende perioder, der er planlagt for).

Som led i udarbejdelsen af budgetforslag for 1987 er det opgjort at der i 1986 forventes anvendt følgende beløb til henholdsvis bioteknologi og havbrug:

1986	Bioteknologi	Havbrug	Sum
NAVF	7,6	–	7,6
NFFR	8,0	10,0	18,0
NLVF	9,2	31,4	40,6
NTNF	15,0	10,0	25,0
KD/EMBL*	2,4	–	2,4
Sum	42,2	51,4	93,6
plan			
– ord. midler	29,8		
– nye midler	37,0		

* Kultur- og videnskabsdepartementets bevilling til norsk medlemskab af det Europæiske molekylærbiologiske laboratorium (jvf. afsnit 5).

I budgetforslaget for 1987 foreslår regeringen at indsatsen forøges med mellem 30 og 40 millioner NOK, anslagsvis fordelt således:

NAVF	+ 7
NFFR	+11,5
NLVF	+ 7,5
NTNF	+ 9
KD/EMBL etc.	+ 2

2.3.e Sverige

I budgetåret 1983/84 anvendte de svenske forskningsråd m. v. rundt regnet 50 mill. SEK til bioteknisk FoU. Disse midler fordelte sig på følgende måde:

STU		
– kundskabsudvikling	12,1	mill SEK
– teknikudvikling	9,1	” ”
NFR	7–14	” ”
MFR og RmC	ca 10	” ”
SJFR		
– genteknologi	2	” ”
– grundlæggende biotek. forskning	3,3	” ”
– kundskabsopbygning tillæmpet anvend.	1,8	” ”
– grundlæggende kundskabsopbygning i vævsdyrkning	0,8	” ”

Den nationale bioteknikkomite foreslår i sit program at man i Sverige skal satse 270 millioner SEK/år på bioteknikområdet i de kommende år, der foreslås anvendt som vist i bilag 1.

I STUs nye plan for *bioteknik* som led i budgetansøgningen fremgår det ikke ganske klart, hvor mange ressourcer man ønsker at anvende på området. Til udvinding af biotekniske producerede substanser vil man bruge ca. 3 millioner SEK/år, til biosensorer 2 millioner SEK/år i 4 år til til Protein Engineering 2,5–3 millioner SEK/år i ikke under 3 år. Ialt giver dette et forbrug på ca. 25 millioner SEK i de næste 3 år.

Indenfor *planen for biomedicinsk teknik* ønsker man at anvende ca. 200 millioner SEK i de næste 3 år. Disse midler tænkes anvendt i overensstemmelse med nedenstående tabel – der også angiver ønsker til økonomiske rammer for yderligere 2 år. Tabellen viser årlige udgifter indenfor delprogrammet med bioteknisk sigte i det første år på ca. 50 millioner SEK der vokser til ca. 63 millioner SEK det sidste.

2.3.f Sammenfatning

I de nordiske lande vil offentlig støtte til bioteknologisk FoU i de nærmeste år stige fra ca. 450 millioner DKK i 1987 til måske 750 millioner DKK i 1990. Såfremt de foreliggende planer og ønsker imødekommes af de bevilgende myndigheder, kan dette beløb i løbet af meget kort tid vokse til over 1 milliard DKK om året. Det er ikke muligt at angive, hvor mange ressourcer den private sektor anvender, ligesom det ikke umiddelbart er muligt at se, hvor mange penge der anvendes til bioteknologisk FoU indenfor de ordinære budgetter for universiteter, lærestalter og sektorforskningsinstitutioner m. v.

3. FoU-aktiviteten i private virksomheder i de nordiske lande inden for bioteknologi

En ganske grov karakterisering af de nordiske landes stærke og svage sider inden for bioteknikens område kan sammenfattes på følgende måde:

I *Danmark* er der en lang tradition for forskning og udvikling indenfor anvendelsen af gæringsprocesser, som har bevæget sig langt ind på mikroorganismers anvendelighed som bioteknisk hjælpemiddel. Endvidere har Danmark dominerende virksomheder inden for såvel lægemiddel som levnedsmiddelindustri, der arbejder med et vidt spektrum af bioteknologi.

I *Finland* er man langt fremme inden for enzymforskning, processtyring, vækstcelleteknik, udvikling af diagnostica ved hjælp af bioteknologi og udvikling af bio-reaktorer samt inden for spildevandsrensning ved biologiske metoder. Indenfor VTT har man særligt lavet udviklingsarbejder indenfor industriel og mikrobiel bioteknik.

I *Island* er man i de seneste år begyndt at forske i bakterier og enzymer, der lever under ekstreme temperaturforhold, men der er endnu ingen anvendelse af resultaterne til produktionsformål.

I Norge har man i mange år primært satset på produktion af forskellige antibiotika, men i de seneste år har der været en rivende udvikling på et område, der kan kaldes "fisk og bioteknologi", hvor man bl. a. har arbejdet med at isolere enzymer fra fiskeaffald til brug for f. eks. den kemiske industri.

I Sverige er man blandt de bedste i verden for såvidt angår kulhydratforskning, der kan have vide perspektiver inden for lægemiddelproduktion og produktion af nye midler til forebyggelse og diagnostisering af sygdom. Sverige er endvidere relativt fremstående, når det drejer sig om downstream processing og immunologi samt inden for spildevandsrensning med biologiske metoder.

Fælles for alle lande gælder det, at der er store problemer med at komme fra produktion i laboratorieskala til industriel skala. Der er således et fælles behov for yderligere studier af såvel procesteknik som styringsteknik inden for det bioteknologiske område.

Denne korte oversigt viser, at de nordiske lande vil kunne supplere hinanden inden for bioteknologien som helhed, idet de har hver deres stærke sider, som kun i begrænset omfang overlapper hinanden.

4. Nordisk samarbejde, udredninger og forslag

Parallelt med FPRs overvejelser og aktiviteter på området er der i det seneste år indenfor ministerrådets forskellige samarbejdssektorer igangsat en række enkeltstående samarbejdsprojekter på området, hvoraf specielt kan nævnes:

- et 4-årigt gær forskningsprogram, der gennemføres af en særlig programkomite i stiftelsen Bioteknisk Forsknings regi. Midlerne til programmet kommer dels fra Nordisk Industrifond, dels fra nordiske institutioner og virksomheder.
- Nordisk Industrifond har på baggrund af et forslag fra NORDFORSK om et stort anlagt program omkring Protein engineering besluttet i første omgang at afsætte midler til udarbejdelse af mere konkrete forprojekter.
- Nordisk Industrifond har herudover en række ansøgninger om støtte til projekter i tilknytning til forskning om mælkesyrebakterier under behandling.
- Endvidere foreligger der ansøgninger om støtte fra Industrifonden til to projekter om udnyttelse af enzymer i et samarbejde mellem Islands teknologiske institut m. fl. og henholdsvis Tromsø universitet og VTT.
- Nordisk kontaktorgan for jordbrugsforskning har færdiggjort en oversigt over den biotekniske forskning i Norden med særlig interesse for landbrugssektoren, som er blevet fulgt op af Nordisk Embedsmandskomite for Jord- og Skovbrug med en udredning om mulige samarbejdsinitiativer på hele området. Denne udredning er oversendt Nordisk råd som bilag til ministerrådets meddelelse vedrørende rek. 28/1986 om samarbejde indenfor bioteknologien.

– Indenfor energiforskningsamarbejdet har den særlige programgruppe for bioenergi afholdt et seminar om bioenergi og bioteknologisk forskningssamarbejde i Norden i november 1986. På baggrund af drøftelserne på dette seminar arbejder en forskergruppe videre med udarbejdelsen af forslag til samarbejde om enzynteologi og protein engineering.

Herudover har de nordiske lande deltaget i det såkaldte EUROBIO-forum, der blev afholdt i København i april 1986 som et led i EUREKA-initiativet. Fra dette forum er der fremkommet forskellige forslag til styrkelse af det europæiske samarbejde på området. Det er fælles for de ovenfor nævnte initiativer, at de alle peger på behovet for forskeruddannelse, for opbygning af netværk mellem forskningen og erhvervslivet og for samarbejde om forskningens infrastruktur/specialapparatur m. v.

For øjeblikket er der ikke igangsat egentlige samarbejdsprojekter indenfor bioteknologiens område på andre samarbejdssektorer. Der er derimod bebudet interesse for at deltage i et udbygget samarbejde fra bl. a. levnedsmiddeldområdet, fiskerisektoren, social- og sundhedssektoren samt miljøsektoren. På flere af disse områder skal der under alle omstændigheder udarbejdes nye samarbejdsprogrammer i løbet af det kommende år og flere arbejdsgrupper har i foreløbige kontakter peget på bioteknologiens betydning også for deres arbejdsfelter.

5. Øvrigt internationalt samarbejde med nordisk deltagelse på området

Med stikord kan antydes nogle angrebsvinkler i det øvrige internationale samarbejde eet eller flere af de nordiske lande deltager i:

- EUREKA med dets EUROBIO-forum, der afholdtes i København i april 1986
- EMBL, der er et fælles europæisk molekylærbiologisk laboratorium i Heidelberg, som alle nordiske lande nu er tilsluttet
- OECD, der bl. a. har studeret patentproblemerne omkring bioteknologi
- EF, der for øjeblikket er ved at revidere et særligt program for bioteknologisk samarbejde, der oprindeligt dækkede perioden 1985–89. Indenfor EF er man endvidere ved at udarbejde et nyt samlet 5-års program for "styrkelse af det forskningsmæssige og teknologiske fællesskab" med mulighed for deltagelse af tredjelande (som bl. a. de nordiske EFTA-lande, der har indgået rammeaftaler om et sådant samarbejde). I dette nye 5-års program indgår særlige aktionsplaner for bioteknologisk og agro-industrielt FoU-samarbejde.

Hertil kommer samarbejde inden for UNESCO og inden for International council of scientific unions (ICSU's) forskellige delforeninger og lignende organisationer, som primært foregår direkte mellem de deltagende universitetsinstitutter og enkelte forskere.

Anvendt litteratur

- a) Nationale dokumenter
 - I) Danmark
 - Forslag til bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram for 1987–96, januar 1986
 - Regeringens handlingsplan for forskning og udvikling, maj 1986
 - Debatoplæg om vækst og omstilling, maj 1986
 - Forslag til folketingsbeslutning om et bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram
 - II) Finland
 - Oversigter over bevillinger fra Finlands akademi m. fl.
 - Oversigt over nationale teknologiprogrammer i Finland med støtte fra TEKES
 - III) Island
 - Rapport fra RR's særlige arbejdsgruppe
 - Rapport fra Chemical Dynamics Sweden om "Biotechnology in Iceland"
 - Projektbeskrivelser vedr. forskellige ansøgninger om støtte fra Nordisk Industrifond til bioteknologiprojekter
 - IV) Norge
 - National handlingsplan for bioteknologi, juni 1985
 - NLVF's handlingsplan for bioteknologisk forskning, juli 1985
 - Forslag til statsbudget for 1987
 - V) Sverige
 - FRN's rapport om bioteknologi fra 1984
 - Bilag til budgetprop. m. fl. fra STU
- b) Nordiske oversigter
 - Beskrivelse af projekt vedr. gærforskningssamarbejde (Industrifondens beslutningsgrundlag)
 - NORDFORSK-forslag om "protein engineering" samarbejde
 - NKJ's udredning om bioteknologi og jordbrugssektoren
 - Rapport fra symposium om bioenergi
- c) Ikke-nordiske dokumenter
 - Rapport fra EUROBIO-forum, april 1986
 - Dokumenter vedr. EF's bioteknikprogram og dets evt. revision
 - EF-kommissionens foreløbige forslag til program for FøU-samarbejde generelt for årene 1987–92
 - Rapport fra OECD om patentproblemerne omkring bioteknologi, 1985

BILAGA 5

Översikt över det nordiska forskningssamarbetets organisation

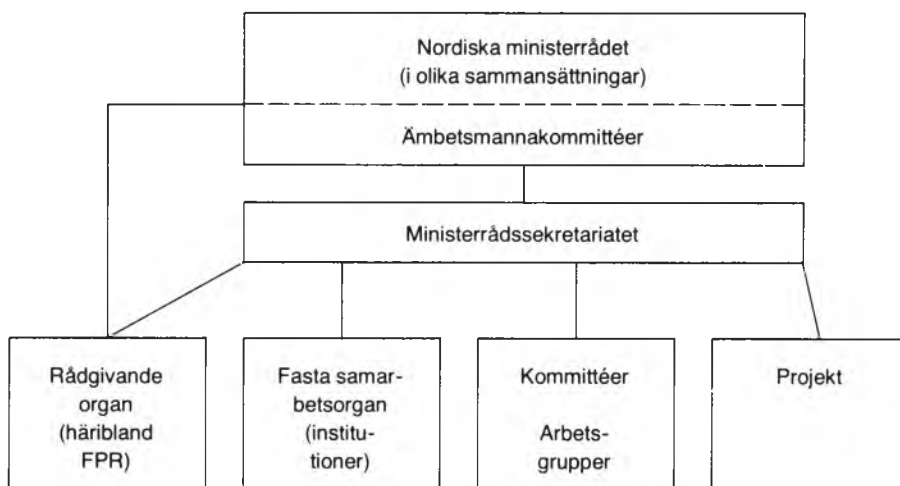
Det offentliga nordiska forskningssamarbetet består dels av den FoU-verksamhet som finansieras av Nordiska ministerrådet eller gemensamt genom direkta beslut av de nordiska ländernas regeringar, dels av de nationella forskningsrådets samarbete, dels av samarbetet mellan universitet, högskolor och fristående forskningsinstitutioner i Norden.

I det följande beskrivs hur samarbetet är organiserat med fokus på Nordiska ministerrådet och forskningsråden. Vidare redovisas översiktligt samarbetets ekonomiska omfattning.

Samarbetet under Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet bedriver samarbete inom ett tjugotal samhällssektorer, som i stort sett motsvarar den offentliga förvaltningens olika områden på nationellt plan. FoU ingår i verksamheten i nästan alla sektorerna. Med några få undantag styrs varje sektor av ett eget fackministerråd. Nordiska ministerrådet kan sålunda sammanträda i olika sammansättningar. Varje fackministerråd bistås av en ämbetsmannakommitté. Vidare finns ett antal rådgivande organ. När det gäller övergripande forskningspolitiska frågor är det centrala rådgivande organet Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR). Organisationen kan åskådliggöras av nedanstående bild (fig 1).

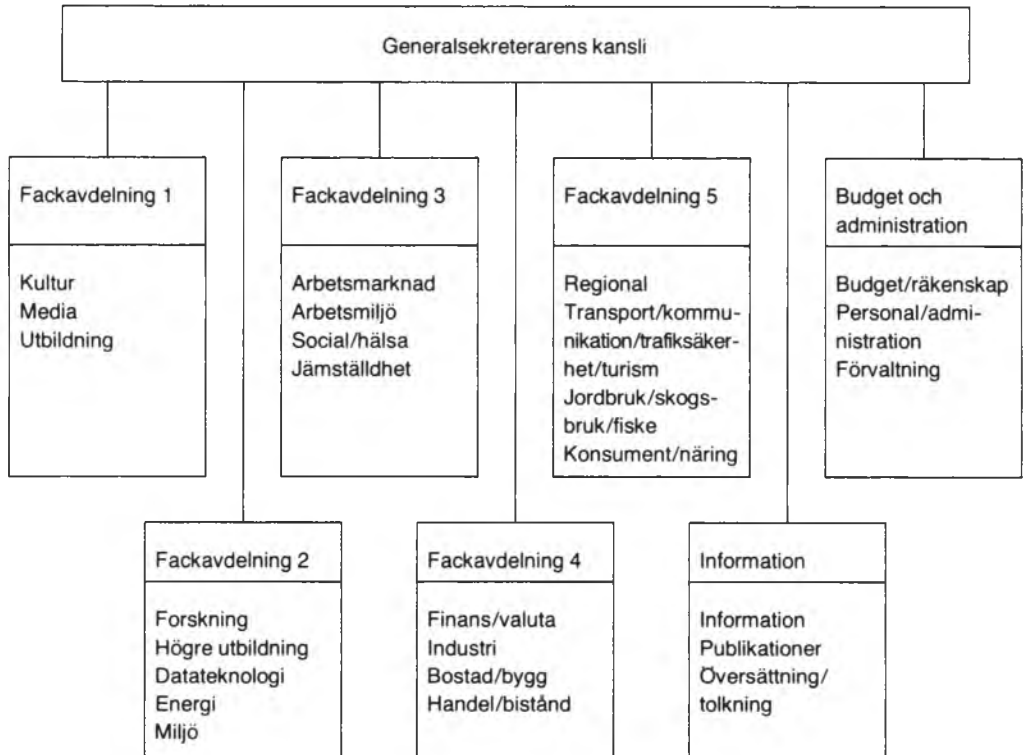
Figur 1. Nordiska ministerrådets organisation

Bland sektorerna har kultursektorn en viss särställning genom att samarbetet där baseras på ett särskilt avtal, det s. k. kulturavtalet. Denna sektor omfattar de områden som utbildnings- och kulturministerierna traditionellt ansvarar för på nationellt plan.

Till följd av det särskilda kulturavtalet finansierades ministerrådets verksamhet från organisationens grundande 1972 och fram t.o.m 1986 via två budgetar, den allmänna budgeten och kulturbudgeten. Fr. o. m. år 1987 är dessa budgetar sammanslagna. Den tidigare tudelningen av administrationen i ett ministerrådssekretariat i Oslo och ett kultursekretariat i Köpenhamn har även upphört genom inrättandet 1986 av ett nytt sekretariat i Köpenhamn för hela ministerrådets verksamhet.

Figur 2. Ministerrådssekretariatets organisation

Kultursektorn

Som ovan nämnts ingår FoU-element i alla sektors verksamhet. Forskningsarbetet har emellertid olika karaktär i de olika sektorerna.

Inom kultursektorn bedrivs samarbete på områdena forskning, utbildning och kultur. Forskning är sålunda ett eget sakområde. Tyngdpunkten i

FoU-samarbetet ligger på grundläggande forskning, långsiktig kompetensuppbyggnad och forskarutbildning samt på utveckling av forskningens villkor och av själva forskningssystemet.

FoU-samarbetet inom kultursektorn är till största delen knutet till ett tjugotal fasta nordiska organ. Dessa kan delas upp i forskningsinstitutioner, samarbetsorgan med forskningsfrämjande uppgifter och stödordningar, där medlen inte i förväg är avsedda för ett särskilt område.

Forskningsinstitutionerna är självständiga enheter och beslutar själva om sina FoU-aktiviteter inom de budgetramar som ges av ministerrådet. De har en vetenskaplig personal bestående av forskare i fasta eller tidsbegränsade tjänster och stipendiater, som bedriver både forskning och forskarutbildning.

Tabell 1. Forskningsinstitutioner inom kultursektorn

Organ	Budget 1986 milj. DKK
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	13,6
Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	1,8
Nordiska institutet för sjö rätt	2,1
Nordiska geоекursioner till Island	0,6
Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)	3,8
Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	5,1
Nordiska vulkanologiska institutet (NORDVULC)	3,8
Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM)	0,7
Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	6,0
Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	1,5
Totalt	39,0

Samarbetsorganen med forskningsfrämjande uppgifter skall samordna eller ta initiativ till samarbete inom avgränsade forskningsområden. De har ofta endast visst sekreterarbistånd. Fr. o. m. år 1988 är avsikten att denna grupps verksamhetsmedel skall samlas i ett gemensamt anslag som flexibelt skall kunna fördelas på de olika verksamhetsområdena beroende på planer och behov.

Tabell 2. Samarbetsorgan inom kultursektorn

Organ	Budget 1986 milj. DKK
Nordiskt kollegium för marinbiologi	1,1
Nordiskt kollegium för ekologi	0,7
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	1,3
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	1,3
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	1,1
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	0,6
Nordiska samfundet för latinamerikaforskning	0,3
Nordiska kommittén för öststatsforskning	0,4
Totalt	6,8

Stödordningarna utdelar medel till kurser, stipendier och symposier på grundval av ansökningar.

Stödordningen Nordiska forskarkurser skall ge kunskap på nya eller specialiserade områden. Kurserna kan också vara riktade mot teoretiska och metodologiska problem eller mot samnordisk användning av ny och avancerad vetenskaplig utrustning.

Syftet med stödordningen Nordiska forskarsymposier är att genom konferenser och symposier främja det vetenskapliga utbytet i Norden. Regelbundet återkommande symposier kan också få stöd.

Stödordningen Nordiska forskarstipendier skall göra det möjligt för forskare från ett nordiskt land att uppehålla sig vid en vetenskaplig institution i ett annat nordiskt land för att därigenom fördjupa egen forskning.

Tabell 3. Stödordningar inom kultursektorn

Stödordning	Budget 1986 milj. DKK
Nordiska forskarkurser	4,9
Nordiska forskarstipendier	1,5
Nordiska forskarsymposier	1,3
Totalt	7,7

I jämförelse med ministerrådets övriga sektorer har kultursektorn rätt begränsade medel för projektsamarbete. Detta medför att verksamhetens inriktning är ganska bunden. Forskningsinstitutionerna har dock vissa möjligheter till projektfinansiering. Dessutom ger de ovannämnda stödordningarna samt Nordiska kulturfonden viss flexibilitet.

Nordiska kulturfonden finansieras av ministerrådet men är i övrigt ett självständigt organ, vars verksamhet grundar sig på ett särskilt avtal. Fonden har en årlig budget på drygt 10 milj. DKK. På senare år har ca 15 %, d.v.s 1,5 milj. DKK, gått till forskningsändamål.

I kultursektorns anslag ingår även anslaget för FPR (3,9 milj. DKK år 1987). FPR:s verksamhet gäller dock, som tidigare nämnts, alla sektorer.

Övriga samarbetssektorer

I motsats till vad fallet är inom kultursektorn har forskningssamarbete inte definierats som ett eget sakområde inom de övriga samarbetssektorerna. Det är därför ofta svårt att skilja ut FoU-verksamheten från annan verksamhet. FoU ses inom dessa sektorer i första hand som ett medel att uppnå olika samhällspolitiska mål. Det är således vanligen fråga om tillämpad forskning och utvecklingsarbete, där gränsdragningen till utredningsarbete kan vara svår att göra.

Jämfört med kultursektorn har de övriga sektorerna större innehållsmässig flexibilitet. Detta beror på att en relativt stor andel av deras totala resurser, ca 40 %, avsätts till tidsbegränsade projekt. År 1986 motsvarade

detta ca 110 milj. NOK. Återstoden av medlen går till största delen till 15 fasta organ. Flertalet är rena FoU-organ, medan några har begränsad koppling till FoU-området.

Nordiska industrifonden intar en särställning bland dessa organ med en budget på ca 56 milj. DKK 1986. I samband med en omorganisation av det tekniska FoU-samarbetet övertar industrifonden fr. o. m. 1.1.1987 successivt de flesta av de uppgifter som hittills har tillvaratagits av NORD-FORSK (se nedan). Därigenom kommer industrifonden att ansvara för ett brett samarbete kring teknisk-industriell FoU, i första hand FoU-projekt med kommersiella tillämpningsmöjligheter. Avsikten är också att industrifonden skall inriktas på mer långsiktigt tekniskt-vetenskapligt samarbete.

För att få stöd från fonden krävs att det finns aktivt deltagande parter i minst två nordiska länder. Vidare skall det i de flesta fall finnas medfinansiering antingen från de deltagande institutionerna/företagen eller från nationella källor i övrigt.

I tabell 4 finns en förteckning över nordiska samarbetsorgan med FoU-uppgifter som helt eller delvis finansieras av medel från andra ministerrådssektorer än kultursektorn.

Tabell 4. Organ med FoU-uppgifter (exkl. kultursektorns organ)

Organ	Budget 1986 milj. DKK
Nordisk arbetsmiljöutbildning (NIVA)	1,8
Nordiska läkemedelsnämnden	2,3
Nordiska hälsovårdshögskolan	12,1
Nordiska institutet för odontologisk materialprövning (NIOM)	11,1
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)	2,4
Nordiska nämnden för handikappfrågor	6,2
Nordiska industrifonden	56,2
Nordtest	10,9
Nordiska ekonomiska forskningsrådet	2,6
Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)	3,0
Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter	3,7
Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning	8,7
Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ)*	1,9
Totalt	122,9

* Se även tabell 5

Tvärsektoriella program

Ministerrådet har antagit ett par större, tvärsektoriella program. Det gäller Nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet och Nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning (''Norden i vekst''). Dessa program innehåller betydande FoU-element, som kan uppskattas till ca 30 milj. DKK år 1986.

Samarbetet mellan de nationella forskningsråden

Förutom ministerrådssystemet finns ett relativt omfattande formaliserat forskningssamarbete, främst i forskningsrådets regi. Detta samarbete sker inom ramen för särskilda nordiska samlarbetsorgan. Samarbetet finansieras av medel från de nationella forskningsråden och motsvarande organs budgetar.

Under perioden 1967–1968 upprättades *Nordiska samlarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H)*, *Samlarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)*, och *Nordiska samlarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S)* av de nationella forskningsråden på respektive områden. Samarbetet har utvecklats sig från en begränsad informationsutväxling till att också omfatta dels tidskriftsstöd, dels stöd till planering och genomförande av nordiska samlarbetsprojekt. NOS-organen har tillsatt *nordiska publiceringsnämnder (NOP-H, NOP-S och NOP-N)* inom sina respektive områden med uppgift att fördela ekonomiskt stöd till nordiska vetenskapliga tidskrifter.

Nordiska samlarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) upprättades också i slutet av 1960-talet. NOS-M har hittills inte etablerat något egentligt system för finansiering av nordiskt projektsamarbete. Under senare år har NOS-M emellertid förmedlat visst stöd till planeringsarbete och publiceringsändamål. Sålunda har NOS-M hösten 1986 exempelvis upprättat ett antal planeringsgrupper med uppgift att utarbeta förslag till nordiska samlarbetsprojekt inom AIDS-forskning.

På det tekniskt-naturvetenskapliga området har det existerat ett organiserat nordiskt samarbete sedan 1947. Då upprättade forskningsråden på området och vetenskapsakademierna det Nordiska samlarbetsorganet för teknisk-vetenskaplig forskning (NORDFORSK). Som framgått ovan skall NORDFORSK under 1987 slå samman med Nordiska industrifonden. De två institutionerna har genom åren haft ett nära samarbete på så sätt att NORDFORSK på en rad områden har tagit initiativ till samlarbetsprogram och -projekt som har fått finansiellt stöd från industrifonden. För initiering, planering och samordning av nordiska projekt har NORDFORSK 1986 haft en budget på ca 10 milj. SEK.

På de jord- och skogsbruksvetenskapliga områdena samlarbetar forskningsråden inom det *Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ)*. NKJ rådgör Nordiska ministerrådet om användningen av ministerrådsmedel till forskningssamarbete. Drygt en tredjedel av NKJ:s budget består av ministerrådsmedel. Fr. o. m. år 1987 finns det en närmare knytning mellan ministerrådet och NKJ i och med att ministerrådets ämbetsmannakommitté för jord- och skogsbruksfrågor utser en representant för varje land i NKJ.

I tabell 5 ges en översikt över de medel som forskningsrådets nordiska samlarbetsorgan (exkl. NORDFORSK) kanaliserade till nordiskt forskningssamarbete 1986.

Tabell 5. Forskningsrådets stöd till nordiskt forskningssamarbete 1986 (1000-tal DKK) (exkl NORDFORSK)

Organ	Stöd till publikationer	Stöd till projekt
NOS-H	1 500	2 900
NOS-N	1 300	350
NOS-S	1 200	3 100
NOS-M	50	200
NKJ*	220	5 000
Totalt	4 270	11 550

* Se även tabell 4

Utöver det stöd som redovisas i tabell 5 har forskningsråden beviljat betydande belopp till nordiska samarbetsprojekt såsom det *nordiska optiska teleskopet (NOT)*, *nordiska laboratoriet för termoluminiscensdatering och det internationella havsborrningsprogrammet (ODP)*. Dessa projekt beskrivs närmare i avsnittet 3.2 "Vetenskaplig utrustning" i FPR:s förslag till riktlinjer.

Samarbetets ekonomiska omfattning

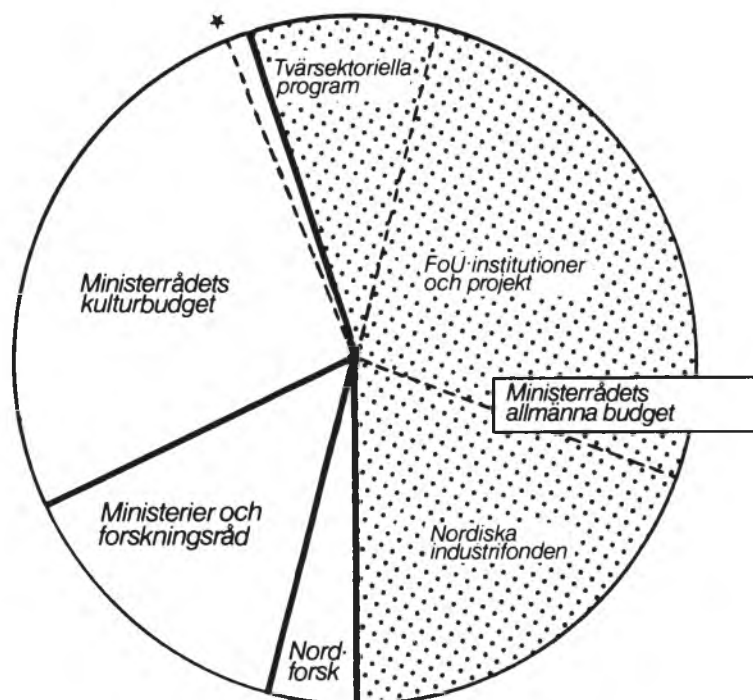
Som nämnts ovan finansierades ministerrådets verksamhet via två skilda budgetar, den allmänna budgeten och kulturbudgeten, fram t.o.m år 1986. Den allmänna budgeten uppgick 1986 till ca 270 milj. NOK. Eftersom den FoU-verksamhet som finansierades via den allmänna budgeten är svår att skilja ut från annan verksamhet, är det vanskligt att uppskatta forskningsandelens storlek. Andelen torde dock 1986 ha varit i storleksordningen 150 milj. NOK.

Kulturbudgeten uppgick 1986 till ca 160 milj. DKK. Härav gick 70–80 milj. DKK till forskningsändamål.

Med beaktande dels av de resurser som kanaliseras till nordiskt forskningssamarbete via forskningsrådets samarbetsorgan, dels av ministerrådsmedlen, kan omfattningen av det samlade offentliga nordiska forskningssamarbetet år 1987 förväntas överstiga 300 milj. DKK.

Utgifterna för offentligt nordiskt FoU-samarbete 1986 illustreras i figur 3. Figuren är uppdelad efter finansieringskälla. Ministerrådets allmänna budgets och kulturbudgetens delar av figuren svarar mot forskningsandelen i respektive budget. Inom den allmänna budgetens del anges de huvudändamål till vilka medlen går.

Figur 3. Utgifterna för offentligt nordiskt FoU-samarbete 1986, fördelade efter finansieringskälla.

* En del av medlen för de tvärsektoriella programmen förmedlas över ministerrådets kulturbudget.

Ekonomiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden

(Ministerrådsförslaget, se s. 1101)

Ovennevnte ministerrådsförslag er henvist til Økonomisk utvalg. Utvalget behandlet forslaget på sitt møte 29. – 30. januar 1987.

1. Sammendrag av ministerrådsforlaget

Allment

Ministerrådet har tatt utgangspunkt i bestrebelsene for å virkeliggjøre "Norden som hjemmemarked", klager som er framført av ervervslivet i de nordiske land, kartlegninger som er foretatt av de nasjonale administrasjoner samt rammene for det grenseregionale samarbeid. Disse har særlig omfattet ikke-tariffære handelshindringer. Ministerrådet har i denne sammenheng ikke behandlet toll og andre avgiftsspørsmål eller kvantitative restriksjoner.

Gjensidig godkjenning

Målet for nordisk samarbeid om avvikling av tekniske handelshindringer er at varer fra et nordisk land uten hindringer skal kunne markedsføres i de øvrige nordiske land. Samarbeidet skal derfor bygge på prinsippet om gjensidig anerkjennelse av prøvingsresultater og godkjenning av varer. Hvis det gjelder likeverdige forskrifter i de nordiske land, bør de nasjonale myndigheter godkjenne kontroll eller prøving som er utført i et annet nordisk land. Er dette unntakelsesvis ikke mulig skal det begrunnes hvorfor fornyet kontroll eller prøving er nødvendig.

Samordning av forskrifter

Der hvor det foreligger prinsipielle forskjeller mellom de nasjonale forskrifter og standarder skal kravene i størst mulig omfang, og under hensyntaken til de nordiske lands internasjonale forpliktelser, samordnes.

Avvikling av andre ikke-tariffære handelshindringer

Målet for det nordiske samarbeid om avvikling av ikke-tariffære handelshindringer vedrørende offentlig innkjøp, transport, statsstøtte, tollpro-

sedyrer m. v., når det tas hensyn til de nordiske lands internasjonale forpliktelser, er å oppnå størst mulig fri markedsadgang for varer og tjenester. Dersom hindringer oppstår skal det begrunnes overfor de øvrige land hvorfor den handelshindrende atferd eller bestemmelse ikke kan endres samt samarbeide med de øvrige land slik at handelshindrings-effekten elimineres eller minskes.

Forebyggelse av nye handelshindringer

Myndigheter som overveier å innføre eller endre lover, bestemmelser, forskrifter m. v., som kan påvirke handelen, bør først underrette tilsvarende myndigheter i øvrige nordiske land. En skriftlig eller muntlig underretning bør foretas så tidlig at vedkommende myndighet ikke har bundet seg til bestemte løsninger.

Oppfølging

Ministerrådsforslaget bygger på Helsingforsavtalen og Ministerrådets rekommandasjoner og retningslinjer om fjerning av handelshindringer. Embetsmannskomiteén for handelspolitikk skal sørge for at konkrete handelshindringsproblemer kan behandles løpende og på kort varsel. Behandlingen skal skje i overensstemmelse med Ministerrådets retningslinjer. Dette gjelder særlig i de tilfeller hvor en myndighet i et nordisk land ikke kan godkjenne kontroll eller prøving som er utført i et annet nordisk land.

Som vedlegg til ministerrådsforslaget følger en rapport fra Embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål om avvikling av handelshindre i Norden. Rapporten utgjør grunnlaget for ministerrådsforslaget.

2. Utvalgets synspunkter

Allment

Den internordiske handelen er omfattende. I 1985 var importen USD 16.1 mrd. hvilket tilsvarer 21.2% av Nordens totale import. Når det gjelder eksporttallene viser disse at de nordiske lands eksport til Norden i 1985 var USD 16.9 mrd., som tilsvarer 20.8% av den totale eksport. Alle de nordiske land er således – om enn i varierende utstrekning – et viktig marked for de øvrige.

Målet om å avvikle handelshindringer mellom de nordiske land har fått en sentral plass i den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Det har i de senere år blitt gjennomført en rekke undersøkelser/kartlegginger av handelshindringer. Økonomisk utvalg er gjort kjent med rapporter som har avdekket en rekke eksempler på hindringer for handel over grensene. Dette gjelder bl. a. rapportene NU 1985: 9 Handelshindringer i Norden og NU 1985: 10 Undanrøydning av tekniske handelshinder i Norden som ble utarbeidet av en ekspertgruppe nedsatt av Nordisk Ministerråd, rapporten fra Embetsmannskomiteén for handelspoli-

litiske spørsmål om avvikling av handelshindre i Norden som følger som bilag til ministerrådsforslaget, samt arbeidet som er utført av Midtordenkomitéen som et ledd i oppfølgingen av rekommandasjon nr. 34/1983 om å intensivere arbeidet med å forenkle administrative, skattemessige o. l. bestemmelser for å styrke det regionalpolitiske samarbeidet i Norden.

Økonomisk utvalg har tidligere framholdt at arbeidet med å avvikle handelshindringer er en oppgave av stor betydning for næringslivet i de nordiske land. Utvalget har spesielt understreket betydningen for små og mellomstore bedrifter. Lignende synspunkter er framført av næringslivet som vier handelshindringsarbeidet stor oppmerksomhet. Økonomisk utvalg mener forslag knyttet til de rapporter og oversikter samt det arbeid som foregår internasjonalt innen dette området bør gis høy prioritet i alle nordiske samarbeidsorganers arbeid årene som kommer. Utvalget mener det er viktig å fortsette arbeidet med å legge forholdene til rette for å øke samhandelen.

Økonomisk utvalg følger med stor interesse det handelspolitiske samarbeid mellom EFTA-landene og EF hvor hovedmålsettingen er å legge forholdene til rette for framveksten av et vest-europeisk hjemmemarked for 350 mill. konsumenter. Det kan i denne forbindelse nevnes at utvalget inviterte representanter fra EF og EFTA til utvalgets møte 29. – 30. januar 1987. Utvalget legger stor vekt på dette samarbeidet og de positive effekter dette vil ha for handelen også mellom de nordiske land. Det nordiske samarbeidet bør etter utvalgets oppfatning naturlig kunne tilpasses dette arbeid. Det vil være verdifullt om nordiske synspunkter og løsninger kan gi et positivt bidrag til utviklingen på europeisk nivå.

Gjensidig godkjenning av varer

Et viktig ledd i arbeidet med å legge forholdene til rette for nordisk samhandel til gagn både for konsumenter og næringsliv er at et produkt som er godkjent for salg i et nordisk land automatisk skal godkjennes i de øvrige land under forutsetning av at de forskrifter som gjelder for varene er likeverdige. Økonomisk utvalg slutter seg derfor fullt ut til prinsippet om gjensidig anerkjennelse av prøvingsresultater og godkjenning av varer slik dette prinsipp er fastsatt i Nordisk Ministerråds retningslinjer for nordisk samarbeid om avvikling av handelshindringer.

Dersom godkjenning likevel ikke finner sted mener utvalget at prinsippet om "omvendt bevisbyrde" automatisk bør tas i bruk og praktiseres slik det blir angitt i ministerrådsforslaget.

Samordning av forskrifter

I de tilfeller hvor handelshindringer skyldes prinsipielt forskjellige forskrifter på grunn av ulike krav til sikkerhet, helse, miljø- og forbrukervern bør årsaker og muligheter for harmonisering undersøkes. Politiske, sosiale, naturgitte o. a. forhold i Norden er relativt ensartet og bør ikke

framstå som noen hindring for en nærmere harmonisering av regelverk. Utvalget mener den handelspolitiske utviklingen i Europa i senere tid tilsier at harmoniseringsarbeidet bør tillegges stadig større vekt. Samordning av forskrifter som ledd i arbeidet med å avvikle handelshindringer vil etter utvalgets oppfatning utvilsomt gi et positivt bidrag til utviklingen av "Norden som hjemmemarked".

Avvikling av andre ikke-tariffære handelshindringer

Under dette punkt i ministerrådsforslaget nevnes konkret områdene offentlig innkjøp, transport, statsstøtte og tollprosedyrer. Økonomisk utvalg har tidligere behandlet rapporten om industristøtte og offentlige finansieringsordninger i Norden og uttalte bl. a. følgende:

"Med grunnlag i det analyserte materiale i rapporten har det ikke vært grunnlag for å påvise konkrete handelsforvridende effekter av de statlige støtteordningene til industrien. Dette utelukker ikke at det kan finnes forvridende effekter ved enkeltordninger. Utvalget ønsker at en skal gå grundigere inn i denne problemstillingen slik at det kan trekkes mer presise konklusjoner. Utvalget anser det nyttig å få belyst hvordan industristøtten har påvirket visse typer næringer. Hovedvekten kan her legges på analyser av konkurranseutsatte bransjer der flere av de nordiske land er konkurrenter på de samme markeder. Det sentrale spørsmålet for en slik analyse kan f. eks. være hvordan den støtte hvert av landene gir påvirker markedsandelene. De ulike støttestrategiene som nyttes i de ulike land vil her kunne danne grunnlag for interessante sammenlignende studier."

Problemstillingen som blir skissert her bør etter utvalgets oppfatning knyttes nær til det arbeid som foregår under tittelen "Norden som hjemmemarked".

Utvalget mener det bør arbeides videre med de områder som nevnes i ministerrådsforslaget under dette punkt med sikte på å skaffe ytterligere informasjon om hvilke typer handelshindringer som foreligger og hvordan disse kan løses eller minskes. Utvalget anser disse områder som særdeles viktig og ber om at de under oppfølgingen av samarbeidsprogrammet blir underlagt en grundig behandling. Utvalget vil spesielt vise til de mange klagemål og anmerkninger vedrørende tollprosedyrer som er framkommet i kartleggingsarbeidet.

Forebyggende tiltak

Utvalget mener forebyggende tiltak er svært viktig dersom samarbeidsprogrammet skal ha ønskede effekter. Innføring eller endring av lover, bestemmelser, forskrifter m. v. fører ofte til nye handelshindringer mellom de nordiske land. Utvalget anser derfor den foreslåtte kontakt og informasjonsutvekslingen som et særdeles viktig og sentralt tiltak for å unngå framveksten av nye hindringer. Utvalget forutsetter at en ved innføring eller endring av lover tar hensyn til de harmoniseringsbestrebelse som for øvrig finner sted.

Oppfølging

I tillegg til den oppfølging som blir beskrevet i ministerrådsforslaget og i Ministerrådets retningslinjer for avvikling av handelshindringer vil utvalget understreke behovet for et sterkt engasjement fra de nasjonale myndigheter når det gjelder oppfølgingsarbeidet. Utvalget vil dessuten spesielt framheve behovet for å legge forholdene godt til rette for at konkrete handelshindringsproblemer skal kunne løses raskt og effektivt.

Det tas til etterretning at toll- og andre avgiftsspørsmål eller kvantitative restriksjoner ikke er behandlet i ministerrådsforslaget. Utvalget vil dog understreke at dette selvfølgelig også er en viktig del av arbeidet knyttet til Norden som hjemmemarked og av vesentlig betydning for den nordiske samhandelen og effektiviteten i det nordiske markedet. Som et eksempel vil utvalget vise til rek. nr. 4/1985 om økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser og utvalgets betenkning som ledet fram til rekommandasjonen.

Med disse merknader foreslår Økonomisk utvalg at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer i Norden i samsvar med ministerrådsforslag B 70/e og Nordisk Råds synspunkter.

Stockholm, 30. januar 1987

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Johan Buttedahl (Sp)

Lahja Exner (s)

Kjell Furnes (Kr.F.)

Arne Gadd (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Anker Jørgensen (S)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Kjell A. Mattsson (c)

Haraldur Ólafsson (F.)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Jan P. Syse (H)

Formann

Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbeidsprogram för avveckling av handelshinder i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender med dette et forslag til samarbeidsprogram for avvikling av handelshindre i Norden. Samtidig vedlegges rapport fra Embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål om avvikling av handelshindre i Norden. Rapporten utgjør grunnlaget for det framlagte ministerrådsforslag.

Ministerrådet akter å vedta samarbeidsprogrammet etter at rådet har uttalt seg om forslaget.

Helsingfors, 19. desember 1986

Gustav Björkstrand
Nordisk samarbeidsminister

Fridtjov Clemet
Generalsekretær

Nordisk samarbejdsprogram om afskaffelse af handelshindringer i Norden

Med henvisning til

- samarbejdsoverenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, undertegnet den 23. marts 1962 i Helsingfors (Helsingforsaftalen) som senest ændret den 6. maj 1985, og særlig til artiklerne 6, 14, 26, 31 og 63,
- "Nordisk handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse" af 26. marts 1985 og den vægt, som deri er lagt på at afvikle handelshindringer for at virkeliggøre "Norden som hjemmemarked,"
- Nordisk Ministerråds rekommandation og retningslinier af 18. december 1985 til de nordiske samarbejdsorganer om at fjerne tekniske handelshindringer,
- de til Nordisk Råds 34. session fremlagte rapporter NU 1985: 9 "Handelshindringer i Norden" og NU 1985: 10 "Undanröjande av tekniska handelshinder i Norden",
- Nordisk Råds henstilling under 34. session til Nordisk Ministerråd om at fremlægge et forslag om afskaffelse af handelshindringer i Norden til rådets 35. session,

har Nordisk Ministerråd den . . . 1987 vedtaget følgende samarbejdsprogram om afskaffelse af handelshindringer i Norden.

1. Alment

Ministerrådet har taget udgangspunkt i bestræbelserne for at virkeliggøre "Norden som hjemmemarked" og i de klager, som er fremført af erhvervslivet i de nordiske lande, i de kortlægninger, der er foretaget af de nationale administrationer samt inden for rammerne af det grænseregionale samarbejde. Disse har især omfattet ikke-tarifære handelshindringer. Ministerrådet har i denne sammenhæng ikke behandlet told- og andre afgiftsspørgsmål eller kvantitative restriktioner.

Ministerrådet fremhæver nødvendigheden af, at det nordiske samarbejde om fjernelse af handelshindringer i videst muligt omfang foregår i overensstemmelse med det tilsvarende internationale og europæiske samarbejde og af at udnytte resultaterne af dette. Endvidere bør man i det nordiske samarbejde arbejde aktivt for at fremme anvendelsen af samordnede nordiske forskrifter og standarder som grundlag for internationalt og europæisk samarbejde.

Ministerrådet fremhæver de positive virkninger for det grænseregionale samarbejde af en styrket nordisk indsats for fjernelse af handelshindringer.

Ministerrådet finder at afvejningen mellem hensynet til en fri varecirkulation og hensynet til sikkerhed, sundhed, miljø, forbrugerbeskyttelse og garanti for korrekt opkrævning af skatter og afgifter, normalt ikke bør give

anledning til vanskeligheder på grund af den store overensstemmelse mellem de nordiske lande i opfattelsen af disse hensyn.

Ministerrådet fremhæver nødvendigheden af, at såvel de nordiske samarbejdsorganer som de nationale organer aktivt efterlever dette handlingsprogram og medvirker positivt til dets virkeliggørelse.

2. Fjernelse af tekniske handelshindringer

a. Gensidig anerkendelse

Målet for nordisk samarbejde om fjernelse af tekniske handelshindringer er, at varer fra ét nordisk land uden hindringer skal kunne markedsføres i de øvrige nordiske lande. Dette forudsætter, at de forskrifter som gælder for varerne er ligeværdige. Mellem de nordiske lande er kravene til sikkerhed, sundhed, miljø- og forbrugerbeskyttelse baseret på samme grundlæggende forudsætninger. Afvigelser mellem reglerne i forskrifter og standarder i de nordiske lande er normalt ikke af principiel karakter. Tilsvarende gælder, at prøvningsorganernes tekniske kompetence og pålidelighed normalt ligger på samme niveau.

Nordisk samarbejde om fjernelse af tekniske handelshindringer skal derfor bygge på princippet om gensidig anerkendelse af prøvningsresultater og godkendelse af varer, således som dette princip er fastsat i Nordisk Ministerråds retningslinjer for nordisk samarbejde om fjernelse af tekniske handelshindringer.

Hvis der gælder ligeværdige forskrifter mellem de nordiske lande, bør de nationale myndigheder godkende kontrol eller prøvning, som er udført i et andet nordisk land. Er dette undtagelsesvis ikke muligt, skal myndighederne på begæring afgive en fyldestgørende begrundelse for årsagerne til at fornyet kontrol eller prøvning er nødvendig.

b. Samordning af forskrifter

I visse tilfælde er kravene til sikkerhed, sundhed, miljø- og forbrugerbeskyttelse ikke ligeværdige mellem de nordiske lande. Hvor der således findes principielle forskelle mellem de nationale forskrifter og standarder, skal kravene i videst muligt omfang og under hensyntagen til de nordiske landes internationale forpligtelser samordnes. Denne samordning skal finde sted i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds rekommandation og retningslinjer til de nordiske samarbejdsorganer om fjernelse af tekniske handelshindringer. De nordiske samarbejdsorganers virksomhed skal derfor prioriteres således, at resultaterne af virksomheden i videst muligt omfang også fremmer fjernelsen af handelshindringer mellem de nordiske lande.

3. Fjernelse af andre ikke-tarifære handelshindringer

Målet for det nordiske samarbejde om afskaffelse af ikke-tarifære handelshindringer vedr. offentlige indkøb, transport, statsstøtte, toldprocedurer m. v. er under hensyntagen til de nordiske landes internationale forpligtelser at opnå størst mulig fri markedsadgang for varer og tjenester.

Med henblik herpå skal et nordisk land, der hævdes at forårsage en hindring, samarbejde med de øvrige lande om sagens opklaring. Det pågældende land skal begrunde overfor de øvrige lande, hvorfor den handelshindrende adfærd eller bestemmelse ikke kan ændres, så handelshindringseffekten elimineres eller mindskes.

4. Forebyggelse af nye handelshindringer

Nye eller ændrede love, bestemmelser, forskrifter m. v. fører ofte til nye handelshindringer mellem de nordiske lande. Myndigheder, der overvejer at indføre sådanne foranstaltninger, som kan påvirke handelen, bør derfor først underrette tilsvarende myndigheder i de andre nordiske lande. En skriftlig eller mundtlig underretning bør foretages så tidligt, at vedkommende myndighed endnu ikke har bundet sig til bestemte løsninger.

5. Opfølgning

Embedsmandskomiteen for Handelspolitik har på vegne af Nordisk Ministerråd det overordnede opsyn med, at hensynet til fjernelse af alle former for ikke-tarifære handelshindringer iagttages i nordisk samarbejde i overensstemmelse med de nordiske landes internationale forpligtelser. Embedsmandskomiteen skal derfor påse, at de nordiske samarbejdsorganers virksomhed foregår på grundlag af bestemmelserne i Helsingforsaftalen, Ministerrådets rekommandation og retningslinier om fjernelse af handelshindringer samt nærværende handlingsprogram.

Endvidere skal Embedsmandskomiteen for Handelspolitik træffe foranstaltning til at konkrete handelshindringsproblemer kan behandles løbende med kort varsel. For tekniske handlingshindringer skal det ske i overensstemmelse med Ministerrådets retningslinier for fjernelse af tekniske handelshindringer. Dette gælder særligt tilfælde, hvor en myndighed i ét nordisk land ikke kan anerkende kontrol eller prøvning, der er udført i et andet nordisk land. Konkrete handelshindringer, som ikke kan løses af Embedsmandskomiteen, forelægges Nordisk Ministerråd.

RAPPORT FRA EMBETSMANNSKOMITEEN FOR HANDELSPOLITISKE SPØRSMÅL OM AVVIKLING AV HANDELSHINDRE I NORDEN

Innholdsfortegnelse

1. Oppfølging av handelshinderarbeidet	1105
1.1 Internasjonalt og europeisk arbeid	1105
1.2 Handelshiderrapportene (nordisk/nasjonalt)	1107
1.3 NORDTEST-NORDA	1110
1.4 INSTA	1111
1.5 Omkostninger ved handelshinder	1112
2. Omvendt bevisbyrde	1112
2.1 Indledning	1112
2.2 Internasjonalt og europeisk samarbeide	1113
2.3 Nordisk samarbeide	1113
2.4 "Omvendt bevisbyrde" i EF	1114
2.5 "Omvendt bevisbyrde" i Norden	1114
2.6 Virkninger af Ministerrådets beslutning	1116
3. Forebyggende tiltak	1118
4. Aktuelle tilfelle av handelshindre	1119
5. Forslag til samarbeidsprogram om avvikling av handelshindre i Norden	1123
Vedlegg:	
1. Styringsgruppens mandat og sammensetning	1125
2. Høringsuttalelser til rapportene NU 1985: 9 Handelshindringer i Norden og NU 1985: 10 Undanrøjdande av tekniska handelshinder i Norden	1127

1. Oppfølging av handelshinderarbeidet

1.1 Arbeidet med å fjerne handelshindringer på internasjonalt og europeisk nivå

For å kunne sette det nordiske samarbeidet inn i en bredere internasjonal og europeiske ramme, og spesielt for å ivareta de forpliktelser dette fører med seg, har Embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål, EK-Handel, løpende fulgt arbeidet med å fjerne handelshindre i relevante internasjonale og europeiske fora.

I GATT ble det i september 1986 bestemt å lansere en ny multilateral forhandlingsrunde. Mens forhandlingene pågår skal medlemslandene i GATT arbeide for å fjerne allerede eksisterende hindringer som ikke er i samsvar med GATT's regelverk, samt avstå fra å innføre nye. I forhandlingene inngår nye områder som liberaliseringsregler for handel med tjenester, reduksjon av handelshindre som følge av manglende beskyttelse av intellektuell eiendomsrett (forfalskede varer) og handelsrelaterte investerings spørsmål. Arbeidet vil også omfatte handelshindre bl. a. i form av ikke-tariffære tiltak inklusive kvantitative restriksjoner og subsidier. GATT har

allerede utarbeidet omfattende oversikter over slike handelshindringer. Resultater fra disse forhandlinger, som er blitt kalt Uruguay-runden, vil imidlertid ligge flere år frem i tiden. EK-Handel har derfor kun tatt til etterretning den utvikling som har funnet sted.

Oppfølgingen av ministermøtet EFTA-EF i Luxembourg i april 1984 og EFTA-toppmøtet i Visby i mai samme år har stått sentralt i arbeidet med handelspolitiske spørsmål i Vest-Europa. Klimaet for et utvidet handelspolitisk samarbeid mellom EFTA-landene og EF er vesentlig bedret. Dette er senere blitt ytterligere forsterket ved årlige møter mellom EFTA-ministre og EF-Kommisjonen, og senest ved en erklæring fra EF's Råd i september 1986 om det videre samarbeid med EFTA-landene og EFTA-ministrenes svar i desember samme år. Gjennom disse møtene og den konkrete oppfølgingsprosessen på ekspertnivå har en staket ut kursen for en videre utbygging av det vest-europeiske økonomiske samarbeidet.

Erklæringen fra Luxembourg-møtet innebærer en ny fase i samarbeidet mellom EF og EFTA-landene. På det handelspolitiske området er hovedmålsettingen å legge forholdene til rette for fremveksten av et vest-europeisk hjemmemarked for 350 mill. konsumenter. I oppfølgingsarbeidet er det gitt spesiell prioritet til samarbeidet om konkrete tiltak innen følgende felt: fjerning av tekniske handelshindre, forenkling av grenseformaliteter, handelsdokumentasjon, opprinnelsesregler, eksportrestriksjoner, antidumping og offentlige innkjøp. I det videre samarbeidet er videre spørsmål som ytterligere bekjempelse av illojal handelspraksis og av statsstøtte blitt foreslått tatt opp.

Foruten tiltak av handelspolitisk karakter ble det også lagt spesiell vekt på samarbeidet innen forskning og utvikling og miljøvern. Samarbeidsområdene er nå i ferd med å utvides ytterligere. EFTA-landene og EF er nå enige om å vurdere nærmere hvilke områder innenfor EF's program for gjennomføring av det interne marked (den såkalte Hvitbok) som kan tilpasses det utvidede vest-europeiske markedet. Disse områder omfatter handel med tjenester, kapitalbevegelser, intellektuell og industriell eiendomsrett, personkontroll ved grensene, utdanning, beskatning, statsstøtte og bearbeidede landbruksvarer.

Det er opprettet en EFTA-EF-embetsmannsgruppe på høyt nivå for å følge opp intensjonene fra Luxembourg-møtet for å sikre at den politiske erklæring hurtig kan omformes til praktiske resultater. For utvalgte områder er det utarbeidet felles mandater for det videre oppfølgingsarbeidet.

Betydelige framskritt er skjedd innen EF på transportsektoren. Innen komiteen for de europeiske transportministre (CEMT) ble det på ministermøte i mai 1986 besluttet å undersøke muligheten til å inngå en multilateral vegtransportavtale mellom de nitten deltakende land, inklusive EF og EFTA-landene.

EK-Handel er videre blitt orientert om arbeidet i ECE og de europeiske standardiseringsorganene CEN og CENELEC.

EK-Handel legger stor vekt på arbeidet med å utvikle et "vest-europeisk hjemmemarked" og de positive effekter dette vil ha for handelen også mellom de nordiske land. Det er viktig at det nordiske samarbeidet er i samsvar med det harmoniseringsarbeidet som skjer på europeisk og internasjonalt nivå. En bør så langt som mulig unngå særnordiske løsninger siden nordisk harmoniseringsarbeid på tvers av internasjonale bestrebelser vil kunne ha en negativ virkning. Det nordiske samarbeidet har imidlertid lange tradisjoner, og ut fra geografiske, økonomiske, sosiale og kulturelle bånd er mulighetene for en utvidet nordisk harmonisering gode. I den grad manglende internasjonale og europeiske løsninger gjør det nødvendig med nordisk harmoniseringsaktivitet, bør resultatene fra det nordiske arbeidet presenteres i en bredere ramme. Det nordiske samarbeidet bør her aktivt kunne gi bidrag til utviklingen på europeisk nivå. De enkelte nordiske samarbeidsorganene må selv vurdere hvordan det videre samarbeidet i praksis bør utformes, og spesielt forholdet mellom nordisk og europeisk/internasjonalt aktivitet, samt hvilke bidrag nordisk harmoniseringsarbeid videre vil kunne gi.

1.2 Handelshinderrapportene

De to rapportene, NU 1985: 9 "Handelshindringer i Norden" (blå hefte) og NU 1985: 10 "Undanröjande av tekniska handelshinder i Norden" (røde hefte) har i 1986 vært sendt ut til uttalelse til relevante instanser både nordisk og nasjonalt. Det kan konstateres at initiativet for å nedbygge handelshindre av alle slag i Norden og internasjonalt har bred støtte hos nordiske og nasjonale myndigheter og næringsliv.

Nordisk høring

Rapporten om *tekniske handelshindre* (røde hefte) ble på bakgrunn av en vurdering av adressatenes relevans til det forestående arbeid, sendt til 13 nordiske embetsmannskomiteer og 40 nordiske institusjoner. I følgebrevet fra EK-Handels formann var det gitt en kort redegørelse for bakgrunn, den politiske tyngde som var tillagt arbeidet: "EK-Handel er af samarbejdsministrene pålagt opgaven, som koordinerende organ ved opfølging af rapportens forslag". samt vist til rapportens rekommendasjon og retningslinjer for de nordiske organers arbeid med å utvikle tekniske handelshindre. Mottakerne ble på denne bakgrunn anmodet om å redegjøre for deres hittidige engasjement på området, samt med hensyn til de vedtatte retningslinjer, å angi en framdrifts-/tidsplan for den videre virksomhet.

Av de innkomne uttalelser fra embetsmannskomiteene viser det overveiende store flertall at de ulike samfunnsområder og næringsgrener allerede i stor grad er gjort til gjenstand for regelverksharmonisering. Det synes videre å være en økende forståelse for at etablering av regelverk i landene bør tilpasses utviklingen internasjonalt. Likeledes er de fleste komiteer positive til rekommandasjonen og retningslinjene for å utvikle

tekniske handelshindre, og vil i sitt videre arbeid ta hensyn til disse anbefalingers innvirkning i sin virksomhet. Av de svar som er innkommet fra nordiske institusjoner framgår likeledes en positiv holdning, og man imøteser bedre kommunikasjoner på ulike områder ved gjennomføringen av rekommendasjonen og retningslinjene.

Rapporten om *handelshindringer i Norden* (blå hefte) var fra EK-Handels formann sendt til informasjon til 8 embetsmannskomiteer og 45 nordiske institusjoner. Imidlertid mottok 7 embetsmannskomiteer og en nordisk institusjon i oppgave å forsøke å løse definerte konkrete problemer som var redegjort for i rapporten. Samtlige har uttalt seg og vist til at problemene enten er løst, at de var gjenstand for utredning eller at det forelå planer om å sette igang slikt arbeid. Et gjennomgående trekk ved uttalelsene var at kommiteene var fullt klar over de påpekte problemer, samt at man var forberedt på å angripe dem. Tempoet i det nordiske samarbeidet på dette området er imidlertid etter EK-Handels oppfatning i visse tilfelle oppsiktsvekkende lavt. Såvel definerte handelshindre som de vedrørende campingvogner eller fabrikkstandardiserte engangsartikler i sykepleien har fortsatt overhodet ikke vært tatt opp til behandling. De innkomne svar har ikke tatt opp alle forslag som er framlagt i rapporten, bl. a. vedrørende tollprosedyrer, postgang og transportspørsmål. Dette vil beaktes av EK-Handel i det fortsatte arbeidet.

Visse av de identifiserte aktuelle problemer er også behandlet av EK-Handel selv og redegjort for i kap. 4.

De nordiske grensehandels- og grenseregionale samarbeidsorganer har vist stort initiativ i handelshinderarbeidet og har i sine rapporter framført et antall forslag til forenklinger og forbedringer av forholdene særlig på Nordkalotten og i Midtnorden. De ulike forslagene redegjøres for i vedlegg 2. EK-Handel vil understreke at en rekke av de grenseregionale problem er av samme karakter, og ofte krever de nasjonale myndigheters engasjement for å finne en løsning.

En deskriptiv framstilling av uttalelser fra ulike nordiske samarbeidsorganer framgår av vedlegg 2. Redegjørelsen er på oppdrag fra EK-Handel sammenstilt på sekretariatets eget ansvar.

Nasjonal høring

De to handelshinderrapportene har i varierende utstrekning vært utsendt nasjonalt til myndigheter og næringsliv. Hovedinntrykket av de uttalelser som er kommet inn er at på begge nivåer uttrykkes en generell positiv holdning til det intensiverte arbeidet i Norden for å avvikle handelshindre av alle slag. Nordiske myndigheter har kunnet konstatere at institusjonelle og forfattingsmessige ulikheter finns på visse områder mellom de nordiske land, men at disse skilnader ikke i nevneverdig grad vanskeliggjør det nordiske samarbeidet. Betydningen av en friere varesirkulasjon og dermed antatte fordeler for forbrukerne understrekes. Det synes som at både

myndigheter og næringsliv er godt klare over nødvendigheten av å tilpasse arbeidet med å fjerne handelshindre i Norden med utviklingen i EFTA-EF samarbeidet og i GATT. Et interessant trekk ved uttalelsene synes videre å være forståelsen av at politiske, sosiale, naturgitte o. a. forhold i Norden er så ensartet, at disse ikke bør være noen hindring for en harmonisering av regelverk. I lovgivnings- og regelverksarbeidet framheves nødvendigheten av at myndighetene helt i den første planleggingsfase informerer sine kollegiale institusjoner i de andre landene.

På næringslivshold støttes opprettelsen av et forum for behandling av handelshindre. Det foreslås også at næringslivet bør kunne delta i en slik sammenheng. Fra visse myndigheter er det imidlertid uttalt skepsis til om opprettelse av et slikt forum er den mest hensiktsmessige framgangsmåte for å motvirke framveksten av nye handelshindre.

Hva angår prinsippet om gjensidig godkjenning av produkter er det fra visse myndigheter uttrykt usikkerhet med hensyn til gjennomføringen av en slik ordning. Næringslivet derimot anser utvikling av slike ordninger som meget viktig.

Det blir videre framholdt nødvendigheten av at foreskrivende myndigheter aktivt deltar i internasjonalt harmoniserings- og standardiseringsarbeid. Myndighetene på sin side påpeker at dette er et spørsmål om tilgjengelige ressurser. Det sies bl. a. at manglende økonomiske og personellmessige ressurser i nordiske samarbeidsorganer delvis skulle kunne kompenseres gjennom en utvidet nordisk arbeidsfordeling.

Næringslivet har betonet den økonomiske betydningen av handelshinderarbeidet både for utviklingen generelt i Norden og særlig for den enkelte konsument. Videre tales om dette arbeidets betydning for små og mellomstore foretak. Visse handelshindre betraktes som forretningshemligheter og man har vært redd for at klager om handelshindringer skulle kunne lede til ytterligere vanskeligheter. Arbeidet med avvikling av handelshindre har allerede påvirket disse holdninger. Særlig framholdes nødvendigheten av i oppfølgingsarbeidet å skape større bevissthet hos foreskrivende myndigheter om de handelsmessige konsekvenser av myndighetsregulering.

Det er framkommet ønske om direkte deltakelse fra næringslivets side i det fortsatte oppfølgingsarbeidet. Man foreslår at visse typer oppdrag kunne gis til de samarbeidsorgan som finns mellom ulike nordiske bransjeorganisasjoner, eksempelvis fortløpende å kommunisere synspunkter til det særlige TBT-forum som foreslås opprettet. De nordiske handelskamre opplyser at de allerede har innrettet en arbeidsgruppe som behandler handelshindre i Norden. Det stilles spørsmål ved om de nordiske embetsmannskomiteene m. fl. i tilstrekkelig utstrekning ivaretar muligheten for et nærmere samarbeid med næringslivets organisasjoner. Også ansvar for rapportering til næringslivet om utviklingen på handelshinderområdet skulle delvis kunne legges på næringslivsrepresentantene hvis disse deltar i ulike grupper arbeid.

Endelig har både myndigheter og næringsliv framholdt betydningen av forebyggende tiltak. Flere myndigheter framhever disse tiltak som aller viktigst i denne fase.

1.3 NORDTEST

NORDTEST og INSTA arbeider direkte for å avvikle tekniske handelshindre. Siden de mottar separate bevilgninger fra Nordisk Ministerråds budsjett omtales de her hver for seg.

Den av EK-Handel nedsatte styringsgruppen for avvikling av handelshindre i Norden hadde 14. august 1986 møte med representanter fra NORDTESTs styre og administrasjon for å få informasjon om NORDTESTs arbeid og spesielt engasjement i handelshinderarbeidet. Observatør fra Embetsmannskomiteen for Industri var også til stede. NORDTEST har også gitt uttalelse om anvendelse av de to handelshinderrapportene i sitt arbeid.

NORDTESTs strategi og arbeid

NORDTEST er et uavhengig organ med prøveteknisk sakkunnskap under Nordisk Ministerråd. NORDTEST har som hovedoppgave å utarbeide felles nordiske prøvningsmetoder. Videre skal NORDTEST bidra til samordning og effektiv utnyttelse av prøveressurser innen Norden, til å heve kvalitetsnivået av prøving og til å skape tillit til prøveresultater fra anerkjente laboratorier bl. a. gjennom kvalitetssikring av laboratorier.

I sitt arbeid skal NORDTEST følge den internasjonale utvikling og ta hensyn til de nordiske lands forbindelser med andre land. NORDTEST arbeider for at de nordiske land opptre samordnet internasjonalt, for derved å gi deres oppfatning større tyngde.

Ved prioritering av arbeidsoppgaver skal NORDTEST innrette seg etter målgruppens behov.

Som NORDTEST-metoder utvelges metoder som er presentert i internasjonale og i praksis allment anvendte nasjonale standarder. Hvis passende metoder ikke finnes initieres utvikling av metoder på basis av underlagsmateriale fra prøvingsinstitusjoner eller forskingsinstitutter. Pr. september 1986 har NORDTEST registrert 724 prøvingsmetoder som NORDTEST-metoder.

NORDTEST's arbeid finansieres over Nordisk Ministerråds budsjett; for 1986 med FIM 6,3 millioner og for 1987 FIM 6,9 millioner. I tillegg kommer egen innsats fra deltakende institusjoner.

EK-Handels vurderinger

EK-Handel anser at NORDTEST utgjør et viktig instrument i det nordiske samarbeidet for å avvikle tekniske handelshindre og at organisasjonens virksomhet allerede har gitt verdifulle resultater i denne sammenheng. Den handelspolitiske utvikling de seneste år, og særlig EFTA-EF samarbeidet

for å realisere et vesteuropeisk frihandelsområde har dog medført at visse sider av NORDTESTs virksomhet må betones sterkere enn hittil.

Det er blitt alt viktigere at NORDTEST konsentrerer seg om å overføre internasjonale og europeiske resultater til nordisk nivå. Avvikende nordiske metoder skal kunne forekomme bare om de er velbegrunnede og nødvendige. Utvikling av særlige prøvingsmetoder for nordisk nivå bør likeledes bare skje når sterke grunner taler for det og tilsvarende internasjonalt eller europeisk resultat savnes. Disse nordiske metoder bør dog revideres så snart europeiske eller internasjonale resultater foreligger.

NORDTEST-metoder har betydning for avvikling av handelshindre kun i den utstrekning de anvendes i praksis. Dette sikres best hvis de overføres til nasjonale standarder i de nordiske land. Dette skjer allerede i henhold til samarbeidsavtalen mellom NORDTEST og INSTA, men ikke i tilstrekkelig omfang. NORDTEST-metoder, hvis tekniske innhold ikke kan aksepteres som nasjonale standarder, bør revideres eller trekkes tilbake. På områder der NORDTEST selv har utviklet metoder bør disse presenteres internasjonalt eller europeisk for å få dem internasjonalt akseptert.

Samarbeidet med NORDA og NORDMET

De nordiske organer for akkreditering av prøvingslaboratorier har i år innledet et uformelt samarbeid; NORDA, (Nordiske Akkrediteringsorganer,) for å sikre at de nordiske systemene motsvarer internasjonale krav og for å forberede gjensidig godkjenning av disse system. For å sikre nødvendig tillit til prøvingsresultatene vil det også være behov for å videreføre samarbeidet mellom de nordiske meteorologiske myndigheter. Dette kan ivaretas i NORDMET's (Nordiske Meteorologiorganer) regi. EK-Handel legger avgjørende vekt på at det er god kontakt mellom NORD-TEST, NORDA og NORDMET slik at deres arbeid skjer koordinert, framfor alt når det gjelder kvalitetssikring av laboratorier.

1.4 INSTA (INternordisk STANDARDisering)

Styringsgruppen hadde 22. mai 1986 møte med representanter for INSTA for å bli orientert om virksomheten og dens betydning i arbeidet med å nedbygge handelshindre i Norden.

INSTAs virksomhet

INSTA er ikke en organisasjon i tradisjonell forstand (har intet sekretariat), men er en samarbeidsavtale mellom 15 nordiske standardiseringsorganer. Formålet med dette samarbeidet er ikke å gi ut egne standarder, men gjennom utveksling av resultater og informasjon å oppnå ensartet teknisk innhold i standarder i de nordiske land. Når slik overensstemmelse er oppnådd i to eller flere land angis dette i standarden. Likelydende standarder som oppfyller visse forutsetninger oppgis som INSTA-standard. Ekspertene i INSTA-samarbeidet tilstreber å opptre samordnet i de

regionale (europeiske) og internasjonale standardiseringsorganisasjonene CEN, CENELEC og ISO, IEC.

INSTA finansieres av de deltakende organer, samt over Nordisk Industrifonds budsjett. I 1985 ble bevilget SEK 0,8 millioner, i 1986 SEK 1,6 mill og for 1987 er reservert SEK 0,9 mill av 1986 års bevilgning. I Handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting ble foreslått bevilget ytterligere inntil NOK 2 mill for hvert av årene 1986, 1987 og 1988. Nordisk Industrifond har fra våren 1986 ansvar for å fordele den nordiske bevilgning på de ulike INSTA-prosjekter.

EK-Handels vurderinger

EK-Handel anser at INSTA utfører et viktig og nødvendig arbeid i prosessen for å gjennomføre Norden som hjemmemarked.

Den handelspolitiske utvikling i Europa i senere år har medført at hensynet til handelsaspektet i standardiserings- og harmoniseringsarbeid bør tillegges stadig større vekt.

EK-Industri medvirker i utvelgelsen av INSTA-prosjekter gjennom Nordisk Industrifonds disponering av den nordiske bevilgning. EK-Handel ser det derfor som svært viktig at EK-Handel gis mulighet på et tidligst mulig tidspunkt til å gi sine synspunkter i denne prosessen. Nordisk Industrifonds kriterier for fordeling av midler til nye prosjekter bør i større grad ta hensyn til handelshindraspektet. EK-Industri bør etter samråd med EK-Handel se nærmere på disse kriterier. Likeledes bør INSTA rapportere om prosjekter som ikke har lyktes å gjennomføre, f. eks. på grunn av at deltakende myndigheter ikke har kunnet bli enige eller at nasjonale myndigheter har unnlatt å innføre utarbeidete standarder.

1.5 Omkostninger ved handelshindringer

EK-Handel har på grunnlag av fire forelagte studier av omkostninger ved ikke-tariffære handelshindre berørt dette problem. På noen få områder, eksempelvis handelsprosedyrer og opprinnelsesregler, er det mulig å foreta beregninger som kan sannsynliggjøre omkostningenes omfang. Imidlertid ble det konstatert at for det store flertall av handelshindre synes beregning av omkostningene å være høyst usikre og ufullstendige.

EK-Handel har ikke funnet tilstrekkelig grunnlag for å gå ytterligere inn i dette problemområdet.

2. "Omvendt bevisbyrde" som princip for fjernelse af tekniske handelshindringer

2.1 Indledning

Betegnelsen "*omvendt bevisbyrde*" som princip for afvikling af tekniske handelshindringer anvendes for at betegne det forhold, at en vare, der lovligt produceres og markedsføres i et land, også frit skal kunne afsættes i

andre lande. Derfor påhviler det importlandet at påvise nødvendigheden af at håndhæve nationale foranstaltninger, der forhindrer, besværliggør eller fordyrer eksport af varer fra andre lande.

Ekspertgruppen for tekniske handelshindringer, som blev nedsat av Nordisk Ministerråd i 1984, har i rapporten NU 1985: 10 Undanröjande av tekniska handelshinder i Norden stillet forslag om, hvorledes "omvendt bevisbyrde" i praksis kan gennemføres i nordisk sammenhæng. Rapporten anbefaler gennemførelse af "Retningslinjer for nordisk samarbejde om fjernelse af tekniske handelshindringer" med bestemmelser om "omvendt bevisbyrde". Retningslinjerne blev godkendt af Nordisk Ministerråd, og Embedsmandskomiteen for Handel blev udpeget som ansvarlig for den nærmere gennemførelse.

Grundlaget for retningslinjerne har været overvejelser om de forpligtelser og muligheder, der er forbundet med de nordiske landes deltagelse i internationalt og især europæisk samarbejde om fjernelse af tekniske handelshindringer. Man har desuden taget udgangspunkt i hidtidigt nordisk samarbejde på området og dettes særlige karakter. Endelig har man analyseret de særlige institutionelle forudsætninger for anvendelsen av "omvendt bevisbyrde" i Norden.

2.2. Internationalt og europæisk samarbejde

Principielt er det en fælles interesse for alle de nordiske lande, at arbejdet med at fjerne og forebygge tekniske handelshindringer bedrives med det formål at etablere et frit vareudbytte mellem så mange lande som muligt. Både ud fra en juridisk og ud fra en økonomisk synsvinkel må det være en forudsætning for nordisk samarbejde, at dette hverken strider mod eller modvirker det internationale og især europæiske samarbejde, som befinder sig i en dynamisk udvikling. Såvel de muligheder, der ligger i samarbejdet mellem EF-EFTA også i nordisk sammenhæng, som dette samarbejdes forenelighed med de internationale forpligtelser fører derfor til, at de nordiske lande hvert fra deres udgangspunkt må støtte udviklingen af EF-EFTA samarbejdet.

2.3. Nordisk samarbejde

Det eksisterende nordiske samarbejde har en pragmatisk og frivillig karakter, som det generelt er kendetegnende for nordisk samarbejde. I Norden har man ikke som i EF opbygget overnationale institutioner, der kan håndhæve medlemslandenes forpligtelser. Gennem det direkte samarbejde mellem berørte myndigheder og organer har man i stedet opbygget en gensidig tillid, som har afgørende betydning, når det gælder at nå forståelse for og accept af fælles ordninger og garantier for, at disse efterleves i praksis. Man har på dette grundlag mellem de nordiske lande gennem mange år bedrevet et omfattende samarbejde mellem myndigheder, institutioner og organisationer med henblik på at samordne nationale

forskrifter. Endvidere er der etableret en række samarbejdsordninger, som indebærer gensidig anerkendelse af prøvningsresultat og certificering på grundlag af ensartede standarder og prøvningsmetoder.

2.4. "Omvendt bevisbyrde" i EF

"Omvendt bevisbyrde" er et princip, der er udviklet i EF-Domstolens praksis på grundlag af EØF-Traktatens art. 30 og 36. Art. 30 indeholder et forbud mod bl. a. tekniske handelshindringer. Art. 36 modificerer forbudet i art. 30 og retfærdiggør nationale forbud eller restriktioner, der er begrundet i bl. a. hensynet til offentlig sikkerhed og beskyttelse af menneskers og dyrs liv og sundhed.

Hvis EF-Kommissionen eller en medlemstat bestrider berettigelsen af en national, handelshindrende lovgivning og derfor anlægger sag ved Domstolen, er det ifølge Domstolens praksis, den sagsøgte medlemsstat som skal bevise, at betingelserne for anvendelse af art. 36 er tilstede, samt at lovgivningen er uomgængeligt nødvendig for at beskytte befolkningens sikkerhed og sundhed m. v., og at den handelshindrende virkning ikke går videre end strengt nødvendigt.

"Omvendt bevisbyrde" er således alene et processuelt princip i EF-Domstolens afvejning mellem medlemslandenes interesse i at realisere formålet med en national lovgivning, og Fællesskabets interesse i at hindre begrænsning af de frie varebevægelser. Det fremgår af dette, at "omvendt bevisbyrde" i EF er nært forbundet med EØF-Traktatens art. 30 og 36, som disse bestemmelser håndhæves af de overnationalt organer: EF-Kommissionen og EF-Domstolen.

"Omvendt bevisbyrde" udformet som traktatretlig forpligtelse forudsætter nemlig et overnationalt organ til gennemførelse af afvejning mellem handelshensyn og reguleringshensyn i det konkrete tilfælde. Det skyldes, at der må træffes en afgørelse om, hvorvidt importlandet kan argumentere så overbevisende for reguleringshensynet, at det bør veje tungere end eksportlandets argumentation for handelshensynet. Denne afgørelse træffes i EF af en domstol, der er uafhængig af de "konfliktende" lande, og hvis afgørelse er retligt bindende for disse. I Norden vil en afgørelse derimod ikke kunne påtvinges de "konfliktende" lande, men spørgsmålet må i stedet forsøges løst gennem forhandling. Gennemførelse af princippet "omvendt bevisbyrde" mellem de nordiske lande må derfor tilpasses det nordiske samarbejdes særlige karakter.

2.5. "Omvendt bevisbyrde" i Norden

"Omvendt bevisbyrde" er i nordisk sammenhæng gennemført i form af en vedtagelse i Nordisk Ministerråd af retningslinier for de nordiske samarbejdsorganer og deri deltagende nationale myndigheder om fjernelse af tekniske handelshindringer. "Omvendt bevisbyrde" indgår i retningsliniernes punkt 2, 3 og 4 d) og e). Da retningslinjerne er vedtaget af Nordisk

Ministerråd, har de karakter af politiske direktiver til de nordiske samarbejdsorganer og deri deltagende myndigheder.

Ifølge retningsliniernes punkt 2 skal nationale myndigheder acceptere prøvningsresultater fra et andet nordisk land, forudsat disse er opnået i overensstemmelse med reglerne i det importerende land, samt acceptere egendeklarationer fra leverandører i et andet nordisk land i samme omfang som modsvarende deklarerationer fra indenlandske leverandører. Hvis prøvningsresultat eller egendeklaration ikke kan anerkendes, skal der på begæring skriftligt gives en begrundelse herfor.

I retningslinierne punkt 3 tages der udgangspunkt i en konstatering af, at kravene til sikkerhed, sundhed m. v. i de nordiske lande er baserede på samme grundlæggende forudsætninger, og at afvigelser mellem de nationale forskrifter derfor normalt ikke er af principiel karakter. I sådanne tilfælde er nationale regler ligeværdige, selvom de ikke er enslydende. De nordiske samarbejdsorganer skal på denne baggrund oprette fortegnelser over eksisterende nationale ligeværdige regler. Ud fra disse fortegnelser skal varer, som lovligt markedsføres og anvendes i et nordisk land, i størst mulig udstrækning kunne markedsføres og anvendes i de øvrige nordiske lande uden yderligere krav om godkendelse. Hvis varer, for hvilke der ifølge fortegnelserne gælder ligeværdige regler, alligevel kræves godkendt i det importerende land, skal der på begæring skriftligt gives en begrundelse herfor af den ansvarlige myndighed i importlandet.

Udarbejdelse af lister over ligeværdige forskrifter i de nordiske lande forudsætter ikke en omfattende analyse af ligheder og forskelle mellem alle tekniske detaljer i de forskellige myndighedsforskrifter. Hensigten er, at listerne skal skabe grundlag for en generel formodning om, at myndighederne i ét nordisk land på det pågældende område i almindelighed ikke behøver at stille nye eller andre krav om afprøvning og godkendelse af varer fra de andre nordiske lande. Det forhindrer ikke, at der konkret af importlandets myndigheder kan stilles sådanne krav. I så fald må myndigheden imidlertid på begæring give en begrundelse herfor.

De handelshindringer, der er rapporteret af ad hoc-arbejdsgruppen under EK-Handel, kan inddeles i to kategorier efter årsag. Den ene kategori skyldes principielt forskellige forskrifter mellem de nordiske lande. Her er anvendelse af "omvendt bevisbyrde" ikke mulig og man må i stedet forsøge at harmonisere reglerne så langt som muligt. Den anden kategori skyldes forskellige nationale særkrav af teknisk karakter, der stort set er uden betydning for afgørende sikkerheds- eller andre samfundskrav. Her bør det være muligt at anvende "omvendt bevisbyrde" således at den ansvarlige myndighed må forklare, hvorfor sådanne særkrav er nødvendige at opretholde, selvom forskrifterne principielt er ligeværdige mellem de nordiske lande.

Retningslinierne indeholder således regler, der indebærer en afvejning mellem handels- og reguleringshensynet på såvel prøvnings- som godken-

delsesområdet. Der tages udgangspunkt i handelshensynet, og der opstilles operationelle kriterier for, hvornår dette som hovedregel bør føre til gensidig anerkendelse af prøvningsresultater og varer. Finder en national myndighed på trods heraf ikke at kunne anerkende et prøvningsresultat eller acceptere en myndighedsgodkendelse fra et andet nordisk land, skal myndigheden give en skriftlig begrundelse for, hvilke reguleringshensyn der påberåbes.

I lyset af erfaringerne med anvendelse af retningsliniers bestemmelser om "omvendt bevisbyrde" kan der opstå behov for en revision af disse.

2.6. Virkninger af Ministerrådets beslutning

Retningslinierne om fjernelse af tekniske handelshindringer fastslår ikke alene, hvorledes princippet om "omvendt bevisbyrde" skal gennemføres i Norden, men indeholder også anvisninger om, hvorledes det videre praktiske arbejde skal organiseres. Retningslinierne udtaler sig dog alene om de mere principielle spørgsmål, mens den detaljerede tekniske udformning heraf overlades til den nærmere opfølgning i den praktiske udmøntning af retningslinierne: a) udarbejdelse af lister over ligeværdige forskrifter, b) procedure for behandling af konkrete handelshindringer, c) organisering af opfølgingsarbejdet.

a) Udarbejdelse af lister over ligeværdige forskrifter

Listerne over ligeværdige forskrifter er som ovenfor nævnt midlet til virkeliggørelsen af "omvendt bevisbyrde" i Norden. For varer, der er undergivet forskrifter opført på disse lister, gælder der en formodning for, at det ikke er nødvendigt at foretage fornyet prøvning eller godkendelse i importlandet. Hvis der alligevel stilles sådanne krav påhviler det myndigheden at give en fyldestgørende begrundelse herfor. Formodningen for at de nationale forskrifter er ligeværdige gælder således efter retningslinierne kun, hvis forskrifterne er optaget på listerne.

Det må understreges, at det ikke har været tanken at opbygge et omfattende og indviklet bureaukrati. Som ovenfor nævnt forudsætter udarbejdelsen af listerne ikke en indgående analyse af ligheder og forskelle mellem alle tekniske detaljer i de forskellige nationale myndighedsforskrifter. For det første kan der tages udgangspunkt i de områder, hvor nationale myndighedsforskrifter er samordnede mellem de nordiske lande, eller hvor der foreligger fællesnordiske standarder, prøvningsmetoder og certificeringsordninger. Dernæst vil myndighederne fra deres hidtidige samarbejde i de forskellige nordiske samarbejdsorganer formentlig være velorienterede om hinandens forskrifter. Det burde derfor være muligt forholdsvis hurtigt at opnå enighed om, hvorvidt forskrifterne generelt kan anses for ligeværdige uafhængigt af, om der er konstateret ligheder eller forskelle mellem samtlige tekniske detaljer og specifikationer.

Når udarbejdelse af lister over ligeværdige forskrifter kan være en enkel

og hurtig fremgangsmåde beror det også på, at konsekvensen af optagelse af en national forskrift på listen alene er at skabe formodning for generel ligeværdighed med tilsvarende forskrifter i andre nordiske lande. Formodningen gælder forskriften som helhed og kan afsvækkes for de enkelte bestemmelser, hvis myndigheden i importlandet kan give en fyldestgørende begrundelse.

I praksis må det dog forventes, at når en myndighed i importlandet har anerkendt, at forskrifterne i de øvrige nordiske lande er ligeværdige med myndighedens egne forskrifter, vil der kun undtagelsesvis, og kun hvis der kan anføres en meget overbevisende begrundelse herfor, blive stillet krav om fornyet afprøvning eller godkendelse.

Som det er anført i retningslinierne skal listerne omfatte forskrifter, der er ligeværdige i to eller flere af de nordiske lande. Listerne skal udarbejdes af de enkelte samarbejdsorganer, og disse skal endvidere opdatere listerne årligt således, at ændringer af forskrifterne løbende indarbejdes. Når først samarbejdsorganerne er blevet fortrolige med ordningen må det antages, at den kun i ringe omfang vil belaste samarbejdsorganernes ressourcer. Imidlertid er det afgørende, at de enkelte samarbejdsorganer som for første gang skal udarbejde sådanne lister, får en tilstrækkelig vejledning herom med henblik på at sikre udarbejdelse af enkle, overskuelige lister i løbet af kort tid.

Det bør understreges, at ordningen med udarbejdelse af lister over ligeværdige forskrifter er tænkt som et forsøg. Der er grund til at tro, at ordningen på nogle områder vil fungere godt, mens den på andre områder måske kun vanskeligt vil kunne praktiseres. Det organ som skal forestå opfølgningen af retningslinierne og herunder udarbejdelse af listerne, jfr. punkt 4 d i retningslinierne, må aflægge rapport herom når der er gjort erfaringer med anvendelse af ordningen i praksis og må i lyset heraf foreslå fornødne ændringer af retningslinierne, jfr. punkt 4 f i disse.

b) Procedure for behandling af konkrete handelshindringer

Hvis en virksomhed ved eksport til et andet nordisk land bliver stillet overfor krav om fornyet afprøvning eller godkendelse, kan den henvende sig til den ansvarlige myndighed i eksportlandet. Finder denne efter at have undersøgt sagen, at der er tale om en forskrift i importlandet, kan den alene under henvisning hertil anmode myndigheden i importlandet om en forklaring. Hvis forklaringen ikke findes tilfredsstillende af myndigheden i eksportlandet, kan denne indbringe spørgsmålet for det forum, der er ansvarlig for opfølgningen af retningslinierne. Dette forum kan efter retningsliniernes punkt 4 e behandle spørgsmål om anerkendelse af prøvningsresultat og godkendelse af varer samt efter behov stille forslag til løsning af opståede problemer.

Af hensyn til virksomhedernes frygt for at blive udsat for diskriminatorisk adfærd fra myndigheden i importlandet i tilfælde af klage over denne

skal det være muligt at holde virksomheden anonym under behandlingen af klagen.

Retningslinierne indeholder ikke nærmere procedureregler for behandling af konkrete handelshindringer. Det forum som behandler disse spørgsmål vil imidlertid naturligt kunne tage kontakt med det relevante nordiske samarbejdsorgan under sagens behandling. Det pågældende forum bør imidlertid også kunne inddrage de ansvarlige nationale myndigheder direkte, hvis dette forekommer hensigtsmæssigt med henblik på hurtigt at opnå positive resultater.

Efter at sagen er blevet behandlet i det pågældende forum, kan myndigheden i importlandet være blevet overbevist om, at der ikke er grund til at stille krav om fornyet afprøvning eller godkendelse. Er dette imidlertid ikke tilfældet, må det nævnte forum selv tage stilling til spørgsmålet og give udtryk for sin vurdering af de forskellige hensyn, der har været gjort gældende i sagen. På grundlag heraf må det nævnte forum afgive indstilling om sagens videre behandling og rapportere herom til EK-Handel.

Hvis den forskrift i importlandet som har givet anledning til handelshindringen, ikke er optaget på en liste som ligeværdig med de tilsvarende forskrifter i eksportlandet, påhviler der ikke myndigheden i importlandet nogen særlig bevisbyrde. I stedet må myndigheden i eksportlandet sandsynliggøre, at det er ubegrundet at stille krav om fornyet prøvning eller godkendelse i importlandet. I øvrigt følges imidlertid samme fremgangsmåde ved behandling af handelshindringen som nævnt ovenfor. I de tilfælde, hvor ligeværdige forskrifter ikke findes, kan der tillige stilles forslag til de relevante nordiske organer om at udarbejde samordnede bestemmelser.

c) Organisering af opfølgingsarbejdet

Retningslinierne indeholder i punkt 4 bestemmelser om såvel generel som konkret opfølgning.

Den konkrete opfølgning består som nævnt i det overordnede ansvar for udarbejdelse af lister over ligeværdige forskrifter samt ansvaret for behandling af konkrete handelshindringer.

Det forudsættes i retningslinierne, at disse opgaver placeres i et særskilt forum for tekniske handelshindringer særligt med henblik på, at konkrete handelshindringer kan behandles løbende og med kort varsel.

3. Förebyggande åtgärder

Sedan de nordiska utrikeshandelsministrarna år 1983 initierade arbetet med att avveckla icke-tariffära handelshinder i Norden har både lyckade resultat såsom lösta problem och påskyndat harmoniseringssamarbete inom ett flertal områden kunnat redovisas. Emellertid kan man konstatera att under de tre år som arbetet pågått har nya handelshinder uppkommit.

Dessa har inte kunnat förhindras trots försök både bilateralt och inom de arbetsgrupper som arbetat för avveckling av handelshinder. Det är därför särskilt angeläget att man inom alla berörda områden vidtar förebyggande åtgärder av olika slag.

En sådan åtgärd är att ändra rutinerna i departementens och de statliga myndigheternas löpande arbete vad gäller utfärdande av bestämmelser, som kan ha väsentlig inverkan på handeln inom Norden. Tjänstemän vid dessa instanser bör så tidigt som möjligt informera sina nordiska kollegor om sitt arbete med sådana bestämmelser.

Med "tidigt" avses närmast den tidpunkt när en myndighet planerar vilka områden, som är och/eller kommer att bli föremål för utredning, föreskriftsarbete, eller på annat sätt särskilt uppmärksammas. Informationen bör lämnas innan man bundit sig för en viss lösning på nationell nivå t. ex. i diskussioner med konsumenter, tillverkare, arbetsmarknadens parter eller andra intressenter. De nordiska samarbetsorganen bör kunna användas som informationskanal mellan experterna vid respektive departement och myndigheter. I det fall något gemensamt nordiskt forum inte existerar bör kontakt tas direkt mellan berörda experter. Uppstår behov av att inom ett område påbörja samarbete av något slag kan framställa därom göras hos nordiska ministerrådet för att på så sätt sätta igång t. ex. ett särskilt projekt eller arbetsgrupp.

Om en myndighet saknar motpart i ett eller flera av de andra nordiska länderna bör man pröva att samarbeta med andra normgivande instanser.

Givetvis står det myndigheterna fritt att vidta brådskande åtgärder t. ex. vid larmrapporter om farliga produkter. Vid sådana tillfällen bör informationen dock lämnas omgående.

4. Aktuelle tilfelle av handelshindre

EK-Handel har sett det som hensiktsmessig at hvert land presenterte to spørsmål som følte som særlig problematiske å løse og som kunne tjene til å belyse hva slags forskjellige spørsmål som inneholdes i begrepet handelshinder. Det var enighet om at disse eksempler måtte ha interesse for minst tre land og de måtte ha utsikt til en løsning.

På dette grunnlag har Styringsgruppen tatt opp til behandling følgende spørsmål:

- a) personlig verneutstyr
- b) entreprenørmaskiner
- c) håndbrannslukkere
- d) kosmetiske produkter
- e) trevarer i bygningsindustrien
- f) cider (drikk)
- g) merkingsbestemmelser for konsumentvarer
- h) offentlig innkjøp
- i) statsstøtte

a) personlig verneutstyr

Fra dansk side var tatt opp problemet med at svenske myndigheter planla å trekke seg ut av den fellesnordiske sertifiseringsordning for personlig verneutstyr ved å innføre obligatorisk prøving på svensk "riksprovplats" av slikt utstyr. En slik ny praksis ville således medføre en ny handelshindring.

Styringsgruppen besluttet å be EK-Arbeidsmiljø utrede problemet. EK-Arbeidsmiljø har senere opplyst at svenske myndigheter fra flere hold hadde møtt sterk kritikk for dette tiltak, og at man av den grunn i det videre arbeid ville søke å komme fram til en generell godkjenningsordning for alt verneutstyr innenfor et nordisk samarbeid som ikke reiser utilbørlige handelshindringer mot andre land. Problemet ser således ut til å kunne løses på en tilfredsstillende måte.

b) entreprenadmaskiner

Med utgangspunkt från anmälda handelshinder för entreprenadmaskiner og Nordiska Vägtekniska förbundets (NVF) rapport nr 10: 1984 "Maskinbestämmelser, kartläggning och konsekvenser" arrangerade Styrgruppen i augusti 1986 ett möte med experter med syfte att närmare klarlägga intresse och möjligheter att lösa påvisade problem inom detta område. Vid mötet förtecknades ett stort antal exempel på existerande problem. Det gavs vidare uttryck för en stark och positiv vilja till att i samarbete snarast försöka undanröja förekommande hinder.

Mötet var enigt om att ett kommande harmoniseringsarbete bör inledas med att försöka få till stånd enhetliga klassificeringar och definitioner för gruppen motorredskap (entreprenadmaskiner, masseförflytningsmaskiner, väg och anläggningsmaskiner). Det beslöts att be Styrgruppen uppmana INSTA att påta sig denna uppgift. Arbetet bör bedrivas skyndsamt och avrapporteras till EK-Handel. Sveriges Mekanstandardisering (SMS) är beredd att åta sig sekretariats- och huvudmannafunktion.

Beträffande övriga påvisade problem enades mötet om att arbetet i första hand bör intensifieras och koncentreras till ett antal utvalda prioriterade områden som t. ex. regler för bromsar, buller, hastigheter, förarhytters utformning, styrsystem och stabilitet.

Vid mötet konstaterades också att ett visst arbete redan pågår i Nordisk Bildeknisk kommitté (NBK) och i tillsynsgruppen under ämbetsmannakommitten för arbetsmiljöfrågor (ÅK-Arbeitsmiljö). Ett liknande konkret arbete som sker inom NBK avseende trafiksäkerhetsaspekterna ansågs vara önskvärt också utifrån arbetsmiljö- och yttre miljösynpunkter. Idag saknas en dialog mellan dessa intressen och den institutionella formen för ett sådant arbete. Därför beslöt mötet att föreslå Styrgruppen att anmoda Nordiska ministerrådet om att under ÅK-Arbeitsmiljö upprätta en ad hoc-grupp med uppgift att parallellt och i samarbete med NBK försöka lösa de i första hand prioriterade problemen på entreprenadmaskinområdet. Grup-

pen bör kunna arbeta skyndsamt och inom en viss tidsram rapportera om arbetet till ÅK-Handel.

Vid mötet framhölls också nödvändigheten av att ett nordiskt samarbete sker i överensstämmelse med motsvarande arbete i Europa och internationellt.

Styrgruppen anbefaller ÅK-Handel att godta expertmötets förslag och att vidta lämpliga åtgärder.

c) håndbrannslukkere

Problemet med å oppnå gjensidig godkjenning av det tekniske og sikkerhetsmessige kravnivå for håndbrannslukkere i Norden var identifisert som pilotprosjekt i "den blå" handelshinderrapporten. Problemet besto i at Finland, Norge og Sverige i hovedsak følger INSTA-standard, mens danske myndigheter har lagt seg på CEN-standard. Forskjellen mellom disse standarder er at CEN-standarden ikke inneholder krav om håndbrannslukkernes funksjonsdyktighet ved lave temperaturer.

Siden problemet ikke er løst, besluttet Styringsgruppen å anmode INSTA om uttalelse til standardiseringsarbeidet. Saken bør drøftes videre med fagmyndighetene.

d) kosmetiske produkter

Fra svensk side ble anmeldt ønske om å se nærmere på bestemmelsene for kosmetikk. Det ble konstatert at såvel Finland, Norge som Sverige har i løpet av siste året utarbeidet nye nasjonale regler for kosmetiske produkter. Dette er skjedd uten foregående nordisk samarbeid siden det ikke finnes et felles nordisk forum for disse spørsmål.

Nordisk Ministerråd har bevilget midler til et felles nordisk prosjekt vedrørende visse deler av regelverket for kosmetiske produkter. Styringsgruppen har derfor henvendt seg til EK-Sosial med anmodning om å utvide nevnte prosjekt til også å omfatte spørsmål av handelshinderkarakter. EK-Sosial vurderer denne henvendelsen.

e) trevarer i bygningsindustrien

Fra norsk side ble tatt opp problemet med eksport til Sverige av visse trevarer (dører og vinduer), tetningsmateriale, samt spikerplater til takstoler. Manglende harmonisering av regler og prøvingsmetoder medførte tidkrevende testings- og godkjenningsprosedyrer. Den nordiske komitéen for byggebestemmelser (NKB) arbeider fortløpende for å utarbeide felles nordiske produktregler basert på vedtatte retningslinjer for gjensidig godkjenning av sentralt godkjente byggeprodukter. Det er et nært samarbeide mellom NKB, INSTA-Bygg og NORDTEST.

Styringsgruppen har oversendt saken til NKB med spørsmål om å utarbeide produktregler for de nevnte produkter i den eksisterende nordiske godkjenningsordning.

f) cider (drikk)

Fra finsk side var reist ønske om å få til en felles nordisk definisjon av varebetegnelsen cider. Cider omsettes i alle landene, men produktene har ulike innhold. Etter foreløpige diskusjoner om ønskeligheten av å harmonisere bestemmelsene om cider er saken tatt opp av PNUN for videre behandling.

g) märkningsbestämmelser för konsumentvaror

Från svensk och norsk sida har med anledning av ett finländskt föreskriftsförslag om märkning av konsumentvaror, som notifierats i GATT och EFTA, anmälts farhågor att förslaget kommer att skapa nya handels hinder. I såväl kommentarer till EFTA-notifikationen som vid Styrgrup pens möten har framförts att kravet på märkning vid importtillfället medför stora olägenheter och förseningar för exporten av konsumentvaror till Finland. I Styrgruppen har framhållits att denna s.k. gränsmodell för märkningskrav bör så långt som möjligt undvikas för att inte skapa onödiga handelshinder. Styrgruppen hemställer att ÄK-Handel följer upp frågan.

h) offentlige innkjøp

På bakgrunn av notater fra Sverige og Danmark ble diskutert hensiktsmessigheten ved å foreta en gjennomgang av nasjonale regler for offentlige innkjøp for å identifisere diskriminerende regelverk. Det ble konstatert at EFTA-landene og EF allerede behandler dette spørsmål. Styringsgruppen besluttet ikke å foreta en slik gjennomgang da de nødvendige internasjonale forpliktelser for avskaffelse av slike handelshindre allerede finns, og da diskriminerende adferd ofte er en følge av administrativ praksis.

Styringsgruppen anbefaler at konkrete problemer vedrørende diskriminerende offentlig innkjøpspraksis behandles av EK-Handel etter hvert som de oppstår.

i) statssøtte

På bakgrunn av en rapport fra EK-Industri om statlige støttetiltak i de nordiske land (NU 1985: 8), var fra finsk side tatt opp spørsmålet om disse støttetiltakenes potensielle konkurransevridende effekt. Problemet burde følges av de handelspolitiske myndigheter. Det var videre opplyst at i EK-Økonomi og EFTA-landene for tiden utarbeides analyser på dette området.

Styringsgruppen anser det viktig at statsstøttens mulige innvirkning på samhandelen er gjenstand for oppmerksomhet og anbefaler at EK-Handel følger den fortsatte behandling på nordisk og europeisk nivå.

Sammenfatning

Styringsgruppen har oppfattet som viktig å undersøke konkrete tilfelle av handelshindre, både for å skaffe seg bedre forståelse av hvilke typer, og hvorfor slike hindringer oppstår, og ikke minst for å teste myndigheters og andres evne og vilje til å avvikle disse hindre. Styringsgruppen har satt igang undersøkelser i et antall slike tilfelle, og oppmerksomheten omkring disse problem synes å være økende. Den korte tiden som har vært til rådighet har ikke medført full løsning av noen av de reiste saker.

5. Ministerrådsforslaget

Nordiska ministerrådet har godkånt forslagen i två handelshinderrapporter NU 1985: 9 och NU 1985: 10. Arbetet med att undanröja handels hinder har sålunda fått ökad tyngd och ÅK-Handel fick i uppdrag att utarbete ett förslag till samarbetsprogram i frågan.

Detta förslag till nordiskt samarbetsprogram om avskaffande av handels hinder i Norden bygger närmast på de rapporter samt särskilt på den positiva reaktionen som dessa rapporter har framkallat hos de nordiska ämbetsmannakommittéerna och andra nordiska samarbetsorgan.

I praktiken betyder ministerrådsforslaget, att planerna på "Norden som hemmamarknad" såsom de framställdes i "Nordisk handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse" av den 26 mars 1985, nu får en operativ innebörd for arbeidet att avlägsna handelshinder i Norden. Det bör också understrykas, att redan Helsingforsavtalet innehåller en hel del förpliktelser, som har anknypning till avlägsnandet av handelshinder.

Vanligtvis utgör avvägningen mellan hänsyn till fri varucirkulation och hänsynen till säkerhet, hälsa, miljö, konsumentskydd etc. ett svårlost problem i internationella sammanhang. I Norden borde dessa problem inte uppstå eller åtminstone vara relativt enkla att lösa, då förhållandena i de nordiska länderna och inställningen till dessa frågor är så likartade.

Undanröjandet av tekniska handelshinder skulle vara tvådelat. I sådana fall, där bestämmelserna för den berörda produkten är likvärdiga i export- och importlandet, skulle regeln gälla, att kontroll eller provning utfört i exportlandet skulle vara tillräcklig för produktens godkännande och fria marknadsföring i importlandet. "Likvärdiga bestämmelser" behöver inte vara identiska, men bör ge samma grad av säkerhet, hälsa-, miljö- och konsumentskydd. För att underlätta tillämpningen av detta förfarande, skall nordiska samarbetsorgan uppgöra förteckningar över likvärdiga bestämmelser inom sina sektorer. Dessa förteckningar kunde både exportörerna och myndighetsorganen sedan använda i sin verksamhet.

I sådana fall däremot, då bestämmelserna inte är likvärdiga, och detta utgör hinder för produkternas ömsesidiga godkännande, skall man omgående sätta i gång nordiskt harmoniseringsarbete.

Andra icke-tariffära handelshinder som diskriminerande offentlig upp-

handling, restriktioner och avgifter på transportområdet, långsamma och fördröjande förtullningsprocedurer etc. omfattas också av samarbetsprogrammet, men kan generellt inte behandlas på samma sätt som tekniska handelshinder. I dessa fall skulle det ligga på varje nordisk regerings ansvar att medverka till att dessa slags handelshinder undanröjes eller minskas. I motsatt fall bör skäl redovisas varför en bestämmelse eller praxis inte kan ändras.

Vad gäller förebyggandet av nya handelshinder, skall den föreslagna informationsutväxlingen nordiska myndigheter emellan äga rum så tidigt, så informellt och smidigt som möjligt.

För att samarbetsprogrammet skall ha den önskade effekten, bör det uppföljas väl. Särskilt den s. k. omvända bevisbörda kan förverkligas i praktiken endast, om det finns ett nordiskt organ, som löpande och vid behov med kort varsel kan ta upp och behandla konstaterade fall av konkreta handelshinder.

Till slut bör det ännu understrykas, att allt nordiskt arbete för undanröjande av handelshinder bör ske med beaktande av de nordiska ländernas internationella förpliktelser. Det bör befrämja och i intet fall förhindra de nordiska ländernas deltagande i det vidare internationella och europeiska samarbetet på detta område.

Ministerrådsförslaget är utformat som ett samarbetsprogram vars genomförande förutsätter ett aktivt deltagande från nationella administrationer.

Förslaget ger, förutom en allmän del, i olika avsnitt anvisningar om metoder och tillvägagångssätt för att avlägsna handelshinder i Norden. I avsnitt 4 förklaras på vilket sätt principen om den s. k. omvända bevisbördan kan förverkligas. Denna process är emellertid beroende av att föreskrifter i vederbörande fall är likvärdiga, vilket redovisas i avsnitt 2.b.

I avsnitt 3 beskrivs undanröjande av andra icke-tariffära handelshinder. I avsnitt 4 förordas en öppen kontakt och informationsutväxling mellan myndigheterna i syfte att förhindra nya handelshinder att uppstå.

Avsnitt 5 redovisar att de nordiska länderna redan på basen av internationella avtal är förpliktade att se till att nya handelshinder inte uppstår. Dessutom grundar sig ministerrådsförslaget på Helsingforsavtalet och ministerrådets rekommendation och rättningslinjer om undanröjande av handelshinder. Det föreslås att ett kompetent, under ÄK-Handel underlagt, nordiskt organ skall vid behov och med kort varsel behandla uppkomna fall av konkreta handelshinder. Behandling av tekniska handelshinder skall ske i överensstämmelse med ministerrådets rättningslinjer.

*VEDLEGG 1***1. Styringsgruppen for avvikling av handelshindre i Norden — mandat og sammensetning**

Med grunnlag i to rapporter om handelshindre i Norden, NU 1985:9 "Handelshindringer i Norden" og NU 1985:10 "Undanrøyinge av tekniske handelshinder i Norden", besluttet EK-Handel 4. mars 1986 å anbefale for Samarbeidsministrene (MR-SAM) at det ble opprettet en ad hoc styringsgruppe til oppfølging av arbeidet med de to rapportenes forslag og anbefalinger. MR-SAM gjorde i møte 7. mars s. å. vedtak i samsvar med EK-Handels forslag.

Styringsgruppen fikk følgende mandat:

1. Styrgruppen anmodas att snarast på grundlag av TBT-rapporten företa en ytterligare analys av den s. k. omvända bevisbördan och rapportera till ÄK-Handel senast den 15.9.86.
2. Styrgruppen skall vidare ha till uppgift att följa upp de av samarbetsministrarna godkända riktlinjerna och fortlöpande rapportera tillbaka till ÄK-Handel.
3. Styrgruppen skall även följa upp de uppdrag som av ÄK-Handel sänds ut till andra nordiska organ rörande handelshinderarbetet.
4. Styrgruppen kan även komma att få andra uppgifter rörande handelshinderarbetet som ÄK-Handel beslutar bl. a. utarbetandet av Ministerrådsförslaget.

Følgende personer har deltatt i Styringsgruppens arbeid:

Danmark:

Fuldmægtig Steen Christensen, Industriministeriet

Fuldmægtig Victor Kjær, Industriministeriet

Finland:

Legationsråd Kari Bergholm, Utrikesministeriet (formann)

Utr.sekr. Jan Store, Utrikesministeriet

Byråchef Barbro Widing, Handels- och industriministeriet

Överinsp. Päivi Lehtonen, Handels- och industriministeriet

Norge:

Førstekonsulent Arve B. Berntzen, Handelsdepartementet

Konsulent Geir Bekkevold, Handelsdepartementet

Byråsjef Leif Helge Salomonsen, Industridepartementet

Sverige:

Departementsråd Rutger Croneborg, Utrikesdepartementet

Dep.sekr. Agneta Vestersköld, Utrikesdepartementet

Dep.sekr. Lars Karlberg, Utrikesdepartementet

Hovrättsassessor Per-Erik Lindeberg, Industridepartementet

Kammarrättsassessor Ulrika Tengelin, Industridepartementet

Kommersråd Tore Gabrielsson, Kommerskollegium

Byrådirektör Hans Ewander, Kommerskollegium

Island har ikke deltatt i Styringsgruppens møter, med er blitt holdt løpende orientert om arbeidet gjennom møtedokumentasjon.

NMR-sekretariat:

Avdelningschef Seppo Suokko

Konsulent Marianne V. Thompson

Konsulent Jørn Gutterød

Sekreterare Eva Rockberger

Styringsgruppen holdt sitt første møte 11 april 1986 i Stockholm og finaliserte sitt arbeid 4. desember s. å. etter å ha møttes syv ganger.

VEDLEGG 2

Høringsuttalelser til rapportene NU 1985: 9 Handelshindringer i Norden og NU 1985: 10 Undanrøjjande av tekniska handelshinder i Norden

De to rapportene, NU 1985: 9 "Handelshindringer i Norden" (blå hefte) og NU 1985: 10 "Undanrøjjande av tekniska handelshinder i Norden" (røde hefte) har i 1986 vært sendt ut til uttalelse til relevante instanser.

I. NU 1985: 9

Rapporten om *handelshindringer i Norden* (blå hefte) var fra EK-Handels formann sendt til informasjon til 8 embetsmannskomiteer og 45 nordiske institusjoner. Sekretariatet mottok i denne sammenheng kommentarer fra et antall adressater, jfr. redegjørelse nedenfor.

Imidlertid mottok 7 embetsmannskomiteer og én nordisk institusjon i oppgave å forsøke å løse definerte konkrete problemer som var redegjort for i rapporten. Samtlige mottakere har uttalt seg og vist til at problemene enten er løst, at de var gjenstand for utredning eller at det forelå planer om å sette igang slikt arbeid.

1. *Det permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål, PNUN*, redegjør i sin uttalelse for status i oppføljingsarbeidet med fire problemer som var identifisert i rapporten.

a) Vedr. *merkingsbestemmelser for matvarer* er det utarbeidet en kartlegging av nasjonale regler, samt lagt fram forslag til videre harmonisering. Rapportering forventet i 1987.

b) Innenfor området *tilsetningsstoffer til matvarer* foreligger rapporten "Jämförelse av de nordiska ländernas bestämmelser om livsmedelsfrågor". Det utarbeides for tiden forslag til harmoniserte bestemmelser for varegrupper som opptrer hyppig i nordisk samhandel.

c) *Kontaminanter/fremmedstoffer i matvarer* er i flere land underlagt flere fagmiljøers regulering. Det er satt igang arbeid med en oversikt over landenes bestemmelser m. h. t. kontrollrutiner, ulike grenseverdier og forslag til samordning.

d) Vedr. *kontroll ved import* av matvarer til de nordiske land er det utarbeidet en rapport som viser at det er mulig å redusere mange importkontrolltiltak i den internordiske handel. Det framholdes at en forutsetning for en forenkling av disse tiltak synes å være en harmonisering av reglene på de områder som er nevnt ovenfor.

PNUN vil på denne bakgrunn framlegge forslag til felles nordiske bestemmelser for hele eller deler av de omtalte områder. Det vil være nødvendig med positiv nasjonal oppføljing for å oppnå resultater.

2. *Embetsmannskomiteen for samarbeid på byggsektoren, EK-Bygg*, opplyser at de aller fleste konkrete handelshindre som er anmeldt i rapporten er under behandling, fremst i NKB, og en del er allerede løst. Dette arbeidet foregår i nær kontakt mellom NKB, INSTA-Bygg og NORDTEST.

Produktregler som er utarbeidet på basis av "Riktlinjer för ömsesidigt accepterade av centralt godkända byggprodukter och officiell kontrollordning" er utarbeidet for brannseksjonerte dører, monteringsferdige stålskorstener, varmtvannsbestandige plastrør, avtappingsarmatur til bruksvannsanlegg og sponplater. Regler utarbeides for tiden for områdene kontraventiler for bruksvannsanlegg, gulvavløp, avløpssystemer av plast, kopperrør til bruksvannsanlegg, varmeisolasjonsmateriale, limtre og fingerskjøting, brannområdet/brannklasseinndeling og fundamentpåler av betong.

INSTA-Bygg har gjennomført en sammenlikning av kjøkkenstandarder i Norden, og konkluderer med at standardene i stort overensstemmer med hverandre og med ISO-standard, men at der oppstår forskjeller ved økende detaljeringsgrad. INSTA-Bygg anser likevel ikke dette forhold å representere noen handelshindring.

3. *Nordisk sosialpolitisk komite, EK-Sosial*, uttaler at de nordiske medisinalstyrelsene på initiativ av Svenska sjukvårdsleverantörers förening, har utredet muligheten for å harmonisere bestemmelsene om bl. a. fabrikksteriliserte engangsartikler. Videre er spørsmålet om et samarbeid om bruk av slike artikler i sykehus blitt drøftet. De nordiske medisinaldirektører har etter dette foreslått att EK-Sosial kunne være samarbeidsorgan. Disse spørsmål måtte imidlertid først klareres nasjonalt. Dette er foreløpig ikke skjedd og EK-Sosial har således ikke hatt anledning til å diskutere opprettelse av en evt. arbeidsgruppe for ovennevnte formål.

4. *Embetsmannskomiteen for økonomi og finanspolitikk, EK-Økonomi* opplyser at finansministrene i sitt møte 10. november 1986 besluttet å nedsette en arbeidsgruppe for å utrede og om mulig framlegge forslag til løsning på de rapporterte tollrelaterte problem som hører under komiteens ansvarsområde.

5. *Embetsmannskomiteen for industripolitikk, EK-Industri* viser i sin uttalelse bl. a. til at felles godkjenningprosedyrer for ulike typer brannslukningsutstyr er nært knyttet til at man ut fra en felles sikkerhetsvurdering kan oppnå gjensidig tillit for måle- og prøvemetoder. Problemet er forøvrig behandlet i nærværende rapport, jfr. pkt. 4. Rapporterte problemer innenfor byggområdet antas å bli håndtert av NKB, bl. a. i samarbeid med INSTA og NORDTEST.

Innenfor området statlig industristøtte ble til Nordisk Råds sesjon i 1986 lagt fram en rapport som inneholdt en sammenlignbar oversikt over offentlige støtteordninger i form av tilskudd, lån, garantier og aksjekapital. Slik støtte ble redusert i perioden 1980–84. Det var imidlertid ikke grunnlag for

å påvise konkrete handelsvridende effekter av disse ordningene, og EK-Industri vil etter anvisning fra industriministrene arbeide videre med problemet i samråd med berørte embetsmannskomiteer.

6. *Embetsmannskomiteen for konsumentspørsmål, NEK* opplyser at i 1984 ble iverksatt et prosjekt på bekledningstekstiler og brannfare med siktemål å danne grunnlag for et harmoniseringsprosjekt på området som muligens kan startes i 1987.

7. *Embetsmannskomiteen for transportspørsmål, NET* har avgitt felles uttalelse til de to handelshinderrapportene, jfr. II. NU 1985: 10. pkt. 7.

8. *Nordisk utvalg for utenrikshandelsstatistikk og varenomenklaturstatistikk, NUVA* viser til at en felles nordisk næringsstatistisk varefortegnelse ble innført i de nordiske land i 1959. Fortegnelsen omfatter ca. 2 800 vareposter i et felles kodesystem på seks sifre. Fra og med 1988 innføres en samordnet, internasjonal varenomenklatur som vil omfatte ca. 5 000 vareposter, Harmonized Systems (HS), identifisert ved en sekssifret kode. Fra denne kode kan ingen avvikelser gjøres. NUVA anser at HS vil innebære en fullgod erstatning for den nåværende nordiske varefortegnelsen. Derimot synes det ikke realistisk at Finland, Norge og Sverige vil ta i bruk EF's åttensifrede kode NIMEXE.

NUVA anbefaler avslutningsvis at spørsmålet om en sju-sifret nordisk varefortegnelse, basert på HS, bør stilles i bero inntil HS har vært i bruk i noen tid.

* * *

Nordisk legemiddelnemnd, NLN anser at det på legemiddelområdet ikke er tale om særlige handelshindringer, da de som eksisterer er begrunnet i helsemessige hensyn. Det er imidlertid gjennomført diverse tiltak for å lette handelen med disse produkter:

- ensartet prøving/testing av nye produkter,
- felles merkningsbestemmelser for farmasøytiske produkter (ensartet etikettering),
- felles standarder for legemidler,
- felles retningslinjer for gode fremstillingsprosedyrer for legemidler.

Nordkalottkomiteen viser til at man har fremmet forslag om at Nordkalotten gjøres til forsøksområde for friere handel og forenklete tollformaliteter. Et slikt prosjekt ville særlig kunne ha positive virkninger for små og mellomstore foretak. Videre har komiteen overfor de tre berørte regjeringer foreslått at all produksjon inkludert livsmidler på Nordkalotten bør kunne avsettes fritt i alle tre land.

Nordkalottkomiteen har videre fått utarbeidet en rapport om godstransporter på Nordkalotten. I denne er framsett forslag om en rekke tiltak med formål å lette og stimulere næringslivets handel over grensene. Forslagene er delt i hhv. administrative og transporttekniske tiltak som kan gjennomføres raskt (gruppe 1), og på noe lengre sikt (gruppe 2):

Gruppe 1 forslag:

- opprettelse av et Nordkalottveinett,
- likeartede regler for brede transportere,
- felles åpningstider ved tollstasjonene,
- transportstøtte også for grensekryssende trafikk,
- samordnings- og informasjonsentraler innrettes i hvert fylke/län,
- samordning av oppsamling og distribusjon av gods.

Gruppe 2 forslag:

- lik km-avgift for lastebiltrafikk i landene,
- intet krav til TIR-merking
- felles regler for arbeids- og hviletid,
- oversikt over tredjelandsregelen,
- stamlinjenett for hele Nordkalotten,
- opprettelse av Nordkalott-terminaler.

II. NU 1985: 10

Rapporten om *tekniske handelshindre* (røde hefte) ble på bakgrunn av en vurdering av adressatenes relevans til det forestående arbeid, sendt til 13 nordiske embetsmannskomiteer og 40 nordiske institusjoner. I følgebrevet fra EK-Handels formann var det gitt en kort redegørelse for bakgrunn, den politiske tyngde som var tillagt arbeidet: "EK-Handel er av samarbeidsministrene pålagt oppgaven, som koordinerende organ ved oppfølging av rapportens forslag", samt vist til rapportens rekommendasjon og retningslinjer for de nordiske organers arbeid med å avvikle tekniske handelshindre. Mottakerne ble på denne bakgrunn anmodet om å redegjøre for deres hittidige engasjement på området, samt med hensyn til de vedtatte retningslinjer, å angi en framdrifts-/tidsplan for den videre virksomhet.

Samtlige 13 embetsmannskomiteer har uttalt seg, mens det er mottatt svar fra 9 nordiske organ/institusjoner.

1. *Det Permanente nordiske utvalg for næringsmiddelsspørsmål, PNUN*, uttaler bl. a. at alle rapporterte problem vedr. matvarer som inngår i rapporten om tekniske handelshindre underbilag 2, er under utredning med sikte på å oppnå mer harmoniserte regler.

På ett område, helsekost og kosttilbud, er allerede utarbeidet forslag til felles nordiske retningslinjer. Det påpekes imidlertid at problemer som følge av ulike regler for merking, tilsetningsstoffer m. v. er langt fler enn de som er rapportert i underbilag 2. Man har derfor iverksatt en spørreundersøkelse hos næringsmiddelindustri, importører og kontrolltater for å kartlegge problemer for handelen som følge av ulike regler for tilsetningsstoffer i matvarer. PNUN er innstilt på konstruktivt å medvirke til å unngå at nye handelshindre innenfor næringsmiddelsektoren oppstår.

2. *Nordisk arbeidsmarkedsutvalg, NAUT*, viser til at det overordnede mål er, gjennom oppsyn med utviklingen på arbeidsmarkedet, å sikre full

sysselsetting i alle de nordiske land. Ut fra antakelsen om at økt samhandel og produksjonsmessig arbeidsdeling mellom landene vil virke stimulerende på den samlede sysselsetting, er NAUT positivt innstilt til tiltak som kan eliminere handelshindre.

Det framholdes at der ikke ses noen umiddelbar sammenheng mellom tekniske handelshindre og nordisk arbeidsmarkedspolitik, men at der kan finnes regler som indirekte vil kunne virke hemmende på den frie utveksling av varer og tjenester over landegrensene. NAUT er innstilt på å behandle slike problemer i det omfang de begrenser arbeidskraftens frie bevegelighet; jfr. retningslinjene for nordisk arbeidsformidlingssamarbeid.

3. *Embetsmannskomiteen for arbeidsmiljøspørsmål, EK-Arbeidsmiljø*, har allerede siden midten av 1970-årene arbeidet aktivt for å samordne og harmonisere regler på arbeidsmiljøområdet. Eksempelvis har den av EK-Arbeidsmiljø nedsatte Arbeidsgruppen for arbeidsmiljøtilsyn utarbeidet regler for samordning ved produktkontroll, dvs. gjensidig godkjenning av prøving og tester utført i annet nordisk land. I denne sammenheng er foreslått felles sikkerhetskrav og testmetode for motorsager, mens man undersøker muligheten for å etablere felles regler for personlig verneutstyr. Det er videre gjort forberedelser for å utarbeide et felles nordisk regelverk for arbeidsmiljømessige, trafiksikkerhetsmessige og handelspolitiske aspekter ved entreprenørmaskiner.

EK-Arbeidsmiljø har tatt initiativ til at myndighetene nasjonalt skal vurdere hvilke regler som antas å ha handelshindrende effekter, både som følge av arbeidsmiljøkrav såvel som av administrative regler. Det skisserte prosjekt er planlagt startet i 1987 under forutsetning av at midler kan stilles til rådighet.

Embetsmannskomiteen framholder videre at det nordiske samarbeidet har medvirket til en felles holdning til arbeidsmiljøspørsmål i landene, og nordiske arbeidsmiljøkrav ligger på et høyt nivå internasjonalt.

I denne sammenheng gis uttrykk for usikkerhet mht hvilken påvirkning det nordiske regelverkssamarbeidet vil kunne utsettes for av den harmoniseringsprosess som pågår i EF. Den såkalte "nye metode", der grunnleggende sikkerhetskrav for hver produktgruppe skal defineres i direktiv, mens tekniske spesifikasjoner henvises til standarder, nevnes spesielt. Det understrekes at arbeidet for å avvikle handelshindre ikke får medføre at den tradisjonelle nordiske arbeidsmiljøpolitikken går tapt. Imidlertid framholdes at det ikke nødvendigvis bør være noen konflikt i denne utviklingen. Derfor har EK-Arbeidsmiljø i det forberedende arbeid med en evt. arbeidsmiljøkonvensjon lagt særlig vekt på handelshindraspektet, samt ønsket om en bedre samordning mellom de nordiske land i internasjonale standardiseringsorganer m. v.

4. *Embetsmannskomiteen for konsumentspørsmål, NEK*, viser til at de nordiske konsumentministrene i 1984 iverksatte et samarbeidsprogram der én viktig målsetting er å unngå handelshindre på konsumentområdet. Det

er videre i senere år gjennomført ulike produktrelaterte og konsumentrettlige prosjekt med hensyn på en harmonisering av regelverk. To pågående prosjekter analyserer særlig eksisterende handelshindres påvirkning på husholdningenes ressurser, samt konfliktpunkter mellom konsumentpolitikk og handelspolitikk.

NEK vil fortløpende holde EK-Handel orientert om utviklingen innenfor sitt område.

5. *Embetsmannskomiteen for regionalpolitikk, NERP*, konstaterer at dens hovedoppgave ikke primært berører tekniske forskrifter og standarder, men sikter mot å bidra til oppbygging av funksjonsdyktige regioner i områder hvor riksgrenser utgjør hinder for samarbeid og utvikling. I dette arbeidet står utvikling av den økonomiske aktivitet helt sentralt. NERP anser at de største anstrengelser bør gjøres for å harmonisere og liberalisere regelverk som hemmer utviklingen av slike områder. For å synliggjøre problemet vises till Øresundsgruppens arbeid for å utvikle det regionale hjemmemarkedet i Øresundsregionen. P. g. a. forskjellige regler på toll- og avgiftsområdet i Sverige og Danmark har det vært påkrevet å utarbeide vegledning for folk som vil introdusere varer og tjenester på andre siden av sundet.

NERP anser forøvrig at arbeid med tekniske forskrifter og standarder ligger utenfor sitt kompetanseområde, idet arbeidet i et regionalpolitisk perspektiv er praktisk orientert og retter seg oftest mot andre ikke-tarifære handelshindre, som f. eks. transport, skatt og avgifter, toll- og valuta-spørsmål m. v. Arbeid på disse felt er igang i flere organer bl. a. Midtnordenkomiteen og Nordkalottkomiteen. NERP peker avslutningsvis på det store ansvar som påligger nasjonale myndigheter for å medvirke til en harmonisering av regelverk med sikte på å avskaffe ulike typer handelshindre.

6. *Embetsmannskomiteen for samarbeid på byggsektoren, EK-Bygg*, viser i sin uttalelse fremst til den utdypende diskusjon om handelshindre på byggområdet som fant sted under Nordisk byggmøte i Finland i oktober 1986. Det ble her festet særlig oppmerksomhet ved såkalte uformelle (skjulte) handelshindringer, som i motsetning til de åpne, formelle hindringene som eksportørene kjenner, er vanskelige og problematiske å forholde seg til. Disse hindringer kan være f. eks. ulike eksportfinansieringsmuligheter og forskjellige avstøtningsmekanismer i form av retningslinjer og tilbudsprosedyrer av ikke-offisiell natur, iverksatt av stedlige næringsorganisasjoner og foretak i importlandet. Det framholdes at denne form for sjikane opptrer meget hyppig og er særdeles vanskelig å komme til livs, dels på bakgrunn av hindringenes karakter som gjør offentlige myndigheters medvirkning nærmest umulig, dels p. g. a. virksomhetenes frykt for å bli "black-listed" på importlandets marked hvis de rapporterer om forholdene.

Det vises videre til at det på byggområdet i mange år har eksistert et nært

samarbeid om byggforskrifter, særlig i regi av Nordisk komité for byggbestemmelser, NKB, men også i organer som INSTA, det nordiske byggforskings samarbeidet NBS og i NORDTEST. I 1983 ble således vedtatt felles retningslinjer for gjensidig aksept av sentralt godkjente byggeprodukter og offisielle kontrollsystemer.

I det i 1985 vedtatte nordiske handlingsprogram for byggsektoren er det lagt stor vekt på Norden som et styrket hjemmemarked, og EK-Bygg vil i den sammenheng gjennomføre en dyptgående kartlegging av handelshinderproblematikken innenfor byggsektoren.

7. *Embetsmannskomiteen for transportspørsmål, NET*, viser i sin uttalelse til at embetsmannskomiteen allerede er engasjert i regelverksharmonisering. Eksempelvis er en arbeidsgruppe igang med å foreta en sammenlikning av regelverket for trafikk i de nordiske land, særlig vedr. skatt- og avgiftspolitik, subsidier, prissetting/rabatter, investeringspolitikk og direkte reguleringer, f. eks. mål og vekt. Likeledes blir mulighetene for likeartede lastebilavgifter utredet.

NET påpeker at evt. harmonisering av regler på disse områder bør skje i samsvar med regelverksutviklingen i Europa.

8. *Embetsmannskomiteen for økonomi og finanspolitikk, EK-Økonomi*, meddeler at de rekommendasjoner og retningslinjer som inneholdes i rapporten, i den grad de er anvendelige, naturlig vil inngå i vurderingsgrunnlaget for samarbeidet på den økonomiske sektor. Det pågår for tiden regelverksharmonisering på flere områder. Finansministrene har satt igang et arbeid for å undersøke forutsetningene for og effektene av likeartede regler for kjøretøyavgifter i Norden. Rapportering planlegges i 1987. Videre er utredning igang om mulig harmonisering av systemene for omsetningsavgift. En foreløpig rapport ventes i 1987.

9. Forsåvidt gjelder samarbeidet vedrørende *lovgivingsspørsmål*, vises til at betenkningen om enhetlig nordisk kjøpslovgiving under høringsrunden ble utsatt for kritikk p. g. a. for liten grad av harmonisering. Justisministrene iverksatte på denne bakgrunn overlegninger som førte til en høy grad av samstemmighet mellom Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges kjøpslover, både hva angår innhold og lovteknisk utforming. De lovgivingsmessige forberedelser pågår for tiden nasjonalt, og man innretter arbeidet på samtidig ikrafttredelse i 1987/88.

10. *Embetsmannskomiteen for industripolitikk, EK-Industri*, viser generelt til at man slutter seg til rapportens rekommanasjon og retningslinjer (vedlegg 2 og 3) for avvikling av handelshindre. Siktemålet er å sikre at nordisk samordning er i samsvar med TBT-politikken i EFTA-landene og i EF.

EK-Industri fraråder at det opprettes et permanent nordisk TBT-forum, samt at oppfølging bør skje i eksisterende nordiske organer. Endelig uttaler EK-Industri at man i hovedsak kan slutte sig til konklusjonene i rapportens vedlegg 4 "Nordiskt samarbeite om auktorisasjon av provningsorgan".

11. *Embetsmannskomiteen for miljøvernsspørsmål, EK-Miljø*, har i det nordiske miljøvernprogram for 1983–1987 framhevet to områder som har relevans til frihandel. Avfall og gjenbruk av materialer er temaer for dialog med industrien for å oppnå ens nordiske krav m. h. t. innhold av returpapir i papirproduksjonen.

Innenfor området kjemiske stoffer og produkter arbeides det aktivt for å skape ensartede beskyttelsesnivåer for mennesker og miljø i Norden. Slik enighet er en forutsetning for å oppnå f. eks. likeverdige merkingsbestemmelser for produkter, som er nødvendig for et fritt vareutbytte. Et prosjekt med de skisserte mål innenfor området kosmetik og hudprodukter og deres allergiframkallende effekter ble satt igang i 1986. Det anses at ensartet risikovurdering i de nordiske land som avledet konsekvens vil medføre færre handelshindre.

Det ovenfor nevnte miljøvernprogram er under revisjon, og avskaffelse av handelshindre vil bli tatt opp også i det nye program for perioden 1988–1992.

12. *Embetsmannskomiteen for Jord- og skogsbrukssspørsmål, NEJS*, bemerker innledningsvis bl. a. at jord- og skogbrukssektoren operativt kan begrense sin oppfølging av rapporten til bilag 2, rekommandasjonen og bilag 3, retningslinjene.

NEJS opplyser at forskrifts- og regelverk av teknisk natur fastsettes nasjonalt med det siktemål å opprettholde et høyt kvalitetsnivå på produksjonsforholdene i de nordiske lands jord- og skogbruk. Sykdomsbeskyttelse for planter og dyr er her en meget viktig oppgave. Uansett de særlige forhold innenfor denne sektor tilstreber NEJS en størst mulig harmonisering av regelverk og kontrollprosedyrer.

Vedr. det konkrete harmoniseringsarbeidet vises til at nordiske kontrollmyndigheter samarbeider internasjonalt, atskilt fra virksomheten i de nordiske standardiseringsorganisasjoner.

Prinsippet om omvendt bevisbyrde anses bare anvendbart mellom nasjonale kontrollmyndigheter ved samordning av de bakenforliggende prosedyrer for den helsemessige kontroll av produkter, ikke på import/eksportnivå under henvisning til ovenfor omtalte hensyn.

NEJS anser videre at fortegnelse over likeverdige nasjonale regler kan bli et viktig virkemiddel i harmoniseringsarbeidet, og har således allerede anmodet berørte samarbeidende organer innenfor sektoren om uttalelse.

Til det foreslåtte opprettede permanente forum inntar NEJS en positiv holdning, men uttrykker usikkerhet m. h. t. muligheten for at de spesielle forhold på denne sektor kan bli fullt ivaretatt i et slikt tverrsektorielt forum. Man vil derfor arbeide for å delta i dette forum, eventuelt søke å etablere nær kontakt når organet kommer i virksomhet.

13. *Embetsmannskomiteen for energipolitikk, EK-Energi*, viser til "Plan for nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1986–1988" som inneholder vurderinger av Norden som hjemmemarked for energiut-

rustning. Med bakgrunn i denne rapporten er utarbeidet en oversikt over produksjon, import og eksport av energiutstyr mellom de nordiske land.

* * *

Fire nordiske organ/institusjoner har gitt uttalelser til rapporten.

1. *NORDTEST* viser til at prosessen for harmonisering innen prøvingsområdet kan sies å bestå av følgende steg:

- felles prøvingsmetoder
- referanse til prøvingsmetodene fra næringsliv og myndigheter
- kvalitetssikring av prøvingslaboratorier

som i sin tur leder til:

- likeartet prøving og harmonisering av praksis
- gjensidig tillit

Det framholdes at resultatene av *NORDTEST*s virksomhet så langt kan sammenfattes slik:

- felles prøvingsmetoder: Laboratorier i Norden kan utføre prøving i h. t. ca 700 registrerte metoder
- kvalitetssikring: det er utarbeidet kvalitetshåndbøker for sju laboratorieområder. På basis av underlagsmateriale fra bl. a. ISO og ILAC utarbeides retningslinjer for ringprøving.
- sertifisering av prøvingspersonell: Det er utarbeidet en felles nordisk sertifiseringsordning
- fagmessig kompetanseutvikling: På visse områder er utviklet program for bedret prøvingsteknikk.

NORDTEST understreker at man arbeider helt i overensstemmelse med de intensjoner som er inneholdt i rapporten og at man er enig i disse. Det ses intet behov for å foreta endringer i organets arbeidsplan. Man legger hovedvekten på praktisk rettet arbeid i samvirke med næringsliv, myndigheter og prøvingsorgan. *NORDTEST* er villig til å påta seg ytterligere oppgaver i dette arbeidet.

2. *Nordkalottkomiteen* påpeker at målet med samarbeidet er å utvikle Nordkalotten som hjemmemarked gjennom å få til liberaliseringer for handelssamkvemmet i området.

Komiteen er enig i rekommandasjonen og retningslinjene for å fjerne tekniske handelshindre og understreker at dette arbeidet må skje i en europeisk og internasjonal sammenheng.

3. *Midtordenkomiteen* opplyser at man er igang med å utrede administrative hindre for samhandelen i området, bl. a. prosedyrer ved grensepassering, eksport/importdokumenter, opprinnelsebetegnelser, tolking av tollfrihetsregler og oppkreving av kilometer- og vegavgifter.

Komiteen engasjerer seg ikke direkte i standardiserings- og harmoniseringsarbeid, men får gjennom kontakter med næringslivet kjennskap til problemer på dette området. Det mest frekvente problemet oppgis å være typegodkjenning av byggmaterialer.

4. *Grensekomiteen Østfold-Bohuslän* er et forum for utvikling av det regionale samarbeidet og anser seg ikke å ha verken mandat eller kompetanse til å behandle spørsmål om tekniske handelshindre. Man er imidlertid oppmerksom på problemet og støtter intensjonene i rapporten. Som eksempel på konkret og praktisk samordning for å stimulere samhandelen nevner komiteen den nylig gjennomførte tollsamordning ved Svinesund.

I tilknytning til høringsrunden utsendte *Nordisk Handelskammer* fra sitt august-møte i Reykjavik en pressemelding der det opplyses at det ble vedtatt et handlingsprogram for å avvikle handelshindre i Norden. Det gis uttrykk for vilje fra næringslivets side til å øke innsatsen og bistå myndighetene i anstrengelsene for å fjerne slike hindre. Handlingsprogrammet innebærer økt beredskap og kontinuerlig rapportering av nye handelshindre til berørte myndigheter og organ.

Social- och miljöutskottets betänkande över medlemsförslag om en nordisk handlingsplan mot luftföroreningar

(Ministerrådsförslaget, se s. 1149)

1. Inledning

Till social- och miljöutskottet har hänvisats ett ministerrådsförslag om handlingsplan mot luftförorening. Förslaget har även remitterats till rådets kommunikations- och kulturutskott och slutbehandlas av social- och miljöutskottet i samband med sessionen. Förslaget har ej remitterats utanför rådet.

Förslaget är utarbetat efter beslut av Nordiska ministerrådet (miljöministrarna) vid ett möte i Oslo den 21 och 22 oktober 1986. Miljöministrarna uttryckte vid detta möte också sin erkänsla för Nordiska rådets insats när det gäller kampen mot gränsöverskridande luftföroreningar och såg positivt på den slutkommuniké som blev resultatet av den av rådet arrangerade internationella luftföroreningskonferensen i september 1986. Speciellt glädjande var enligt ministrarna att representanter för Storbritannien och Polen anslöt sig till kommunikén.

Inledningsvis hänvisar ministerrådet förutom till den internationella konferensen och redan utarbetade projektprogram till Nordiska rådets *rekommendationer nr 19/1983* ang. gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp, *nr 20/1983* ang. intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläpp, *nr 21/1983* ang. program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningar för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land, samt *nr 16/1986* ang. blyfri bensin i Norden och *nr 12/1986* ang. en handlingsplan mot luftföroreningar, som har följande lydelse:

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa en plan för övervakning och nedskärning av gränsöverskridande luftföroreningar, innefattande ökade resurser för mätning och övervakning, system för rapportering, förstärkt forskning och samnordiska insatser på internationellt plan.”

2. Ministerrådsförslaget

Ministerrådet anser, att dessa rekommendationer uppfylls i och med fastställandet av den nya handlingsplanen. Handlingsplanen föreslås få nedanstående huvudavsnitt:

2.1 Långtransporterade luftföroeningar

Handlingsplanen anses innebära en väsentlig utvidgning av ambitionerna i det nordiska samarbetet på luftföroreningsområdet.

Vad gäller luftföroeningar erinras om det inom ramen för ECE-konventionen i juli 1985 undertecknade protokollet, där 20 väst- och östeuropeiska länder förbinder sig att minska utsläppen av svaveldioxid med 30 % fram till 1993, räknat från 1980. De nordiska länderna har gått längre och beslutat om nedskärningar på 50 % eller mer till 1995 och ministerrådet avser att arbeta för att andra europeiska länder vidtar motsvarande åtgärder.

Nästa steg blir ett bindande avtal inom ramen för ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroeningar om reduktion av utsläppen av kväveoxid, kolväten m. m. Ministerrådet anser att man bör sikta mot att ingå ett bindande avtal under 1987.

De konkreta åtgärderna bygger på ett förslag till projektprogram som ämbetsmannakommittén utarbetat för åren 1987–1989. Förutom en fortsättning av det hittillsvarande arbetet mot luftföroeningar tas i programmet upp globala luftföroreningsproblem som risken för uttunning av ozonskiktet i stratosfären och risken för klimatförändringar till följd av ökad koldioxid.

Mätningar och utprovning av mätmetoder mellan de nordiska laboratorier som medverkar i det europeiska mätprogrammet EMEP har utförts för kvävekomponenter och fotokemiska oxidanter. Denna verksamhet skall fortsätta under 1987 och 1988. Undersökningar har vidtagits beträffande nitrat, ammoniak, kvävedioxid, svavel och ozon.

Enligt ministerrådet bör fortsatta mätningar av kvävekomponenter inkluderas i de nationella mätprogrammen och också finansieras nationellt.

Det anses också viktigt att skaffa information om långväga transport av kvicksilver och man skall undersöka behovet av ett europeiskt mätprogram inklusive utarbetande av standardiserade mätmetoder. Arbeta har igångsatts för att värdera behovet av nordiska och/eller europeiska undersökningar om giftiga ämnen som tungmetaller och klorerade kolväten och nordiska medel har avsatts.

En huvuduppgift blir att utarbeta matematiska modeller för sambandet mellan utsläppsmängder, koncentrationer i luft och nederbörd och nedfall i miljön för kväve och fotokemiska oxidanter, liksom även för särskilda metaller och kvicksilver. Centralt i arbetet står EMEP:s västliga center vid Det norske meteorologiske institutt och modellgrupper finns, vid bl. a.

Miljøstyrelsen i Danmark, Finlands meteorologiska institut (FMI) och Norsk institutt for luftforskning (NILU).

Beträffande *verkningarna av luftföroreningar* erinras om att nordiska projekt igångsatts om vattenförsurning, skogsskador och korrosion. I ett "pionjärprojekt" har undersökts hur stora depositioner av svavel- och kväveföreningar olika typer av skogsmark, grundvatten och ytvatten kan tåla utan att försurning uppstår. På grundval av sådana "belastningsgränser" bör man utarbeta metoder för att dela in områden i olika riskklasser som grund för politiska beslut om åtgärder. De nordiska länderna avser att påta sig ledningsansvaret för detta arbete inom ECE.

Det pågår en omfattande forskningsverksamhet om verkningarna av luftföroreningar i flera länder men resultaten måste sammanställas och utvärderas för att ge underlag för handlingsprogram. En samlad nordisk insats på detta område kan bidra till att driva på arbetet i ECE, som självt saknar resurser härför. Arbetet bör omfatta faktasammanställningar och seminarier med internationella experter. Till de ämnen som bör bearbetas på detta sätt hör bl. a. belastningsgränser för kväve, prognoser för markförsurning, verkan av försurning och kväve på flora och fauna samt korrosionsskador på kulturföremål.

Den internationella forskningen om luftföroreningar har blivit mycket omfattande och ett nordiskt samarbete för att göra översikter däröver bör fördelas mellan nordiska forskare så att var och en svarar för ett fackområde.

Vidare bör planläggningen av nordiska insatser och ståndpunkter inför möten inom ECE samordnas och nordiskt informationsmaterial för beslutsfattare utarbetas.

För beslut om utsläppsreduktion behövs information om de tekniska möjligheterna och om kostnaderna för olika alternativ. Ovannämnda "belastningsgränser" kan bilda utgångspunkt för beräkning av kostnadseffektiviteten hos tänkbara åtgärder.

Särskilt bör man undersöka teknologin för beräkning av utsläpp av kvävedioxid från stationära källor.

2.2 Globala luftföroreningar

Ministerrådet tar också upp problem kring *luftföroreningar i global skala*. Det första problemet är uttunnningen av ozonskiktet i stratosfären, som nu gått så långt att ett "hål" upptäckts över Antarktis och ett liknande "hål" befaras över Arktis och delar av Nordeuropa där konsekvenserna väntas bli mycket mer allvarliga till följd av den stora befolkningskoncentrationen. Vad som erfordras är ökad forskningsinsats och internationella avtal om kontroll av utsläpp av ämnen som verkar nedbrytande på ozonskiktet, bl. a. clorfluorcarboner (freoner) och haloner. Ministerrådet anser att åtgärder bärdskar och ger hög prioritet åt avtalsförhandlingarna inom FN:s miljövårdsorgan UNEP.

Det andra problemet är den långsiktiga risken för klimatförändringar den s. k. "drivhuseffekten" som till ca hälften anses bero på den ökade koncentrationen av koldioxid i atmosfären. Även andra gaser som metan, freoner och ozon anses ha liknande verkan i atmosfären. Den ökande risken för temperaturförhöjning i de nordligaste områdena under 50–100 år framåt anses motivera ett mer systematiskt nordiskt samarbete på detta område.

2.3 Städernas luftföroreningar

Vad gäller *bilavgaser* erinras om den deklaration som i juli 1985 antogs av den s. k. Stockholmsgruppen om skärpta krav för avgasrening som svarar mot normerna i USA. I september 1986 antog samma 8 länder – Canada, Danmark, Finland, Liechtenstein, Norge, Sverige, Schweiz och Österrike – en internationell rekommendation om den närmare utformningen av nödvändiga kontrollmetoder för att genomföra skärpta reningskrav, inklusive en teknisk regelsamling för personbilar. Detta kan ge möjlighet till en ordning med ömsesidigt godkännande mellan länderna vilket ger effektivare utnyttjande av provningsresurserna och fördelar för bilproducenterna. Det nordiska samarbetet syftar till informationsutbyte kring bestämmelser om avgaser, provningsmetoder och reningsteknik m. m. samt tekniska föreskrifter om blyfri bensen.

Den andra underrubriken om städernas föroreningar avser *hälsoeffekterna* av luftföroreningar. De nordiska ländernas insatser bör komplettera arbetet inom WHO. Arbetet för att minska effekterna på hälsan bör främst riktas mot biltrafiken, men även eldning med fast bränsle i små anläggningar kan vara en viktig källa till partiklar, främst tjära, i luften. Material för värdering av försurningarnas indirekta hälsoeffekter bör utarbetas men även andra föroreningar, bl. a. dioxiner, bör tas upp. Samarbete mellan nordiska myndigheter och forskningsinstitutioner äger rum kring mätning av dioxin vid avfallsförbränningsanläggningar och bröstmjölksanalyser. Även bilar med blyhaltig bensen eller dieselolja och vissa industrianläggningar ger dioxinutsläpp.

Ministerrådet understryker vikten av att arbeta samnordiskt för att kartlägga källorna till dioxinföroreningar och förekommande belastningsnivåer. En gemensam värdering bör göras av riskerna och för att få ned utsläppen.

2.4 Miljökvalitetsövervakning

Medan pågående kvalitetsövervakning av luft och nederbörd anses tillräckligt standardiserad i Norden skiljer sig de flesta metoderna för övervakning av jord, vatten och organismer. För att skaffa grundval för att argumentera utifrån luftföroreningarnas effekter på nordisk natur är det lämpligt att genomföra integrerad övervakning inom små avrinnings/övervakningsområden som bör vara lokaliserade i områden med orörd natur.

Därvid erfordras genomtänkt harmonisering och provning – ”interkalibrering” – av övervakningsmetoderna. En handledning för sådan integrerad övervakning har utarbetats. Två övervakningsområden bör kunna påbörjas under 1987.

Områdena skall utväljas så att man kan utnyttja luftkemiska data från en EMEP-station. Målsättningen är dock, att samtliga mätningar i första hand skall utföras inom samma naturområde.

De nordiska länderna bör spela en ledande roll på detta övervakningsområde, inte minst mot bakgrund av önskemålet om att inrätta ett övervakningsprogram för luftföroreningarnas effekter på vegetation, luft och vatten inom ramen för ECE-konventionen om gränsöverskridande luftförorening.

2.5 Handlingsplanens ekonomiska ramar

Följande anslag anses erforderliga för genomförande av handlingsplanen mot luftförorening (DKK)

	1987	1988	1989
Projektprogrammet om luftförorening	5 520 000	5 780 000	5 840 000
Miljöövervakningsprogrammet	1 000 000	500 000	500 000

(Hittills har för 1987 ansökts om 1 950 000 DKK för både projektprogrammet och miljöövervakningsprogrammet. 750 000 har tills vidare beviljats ur ministerrådets reserv.)

3. Remissvar

Nordiska rådets kommunikationsutskott tillstyrker ministerrådets förslag i relevanta delar men vill även – då den inte kommenteras i ministerrådsförslaget – erinra om flygtrafikens andel av luftföroreningen. Beräkningar visar t. ex. att en stor del av kväveoxidutsläppen i Sverige kommer från flygplan. Kommunikationsutskottet betonar nödvändigheten av att skyndsamt agera mot de luftföroreningar som härstammar från trafiken såväl på land som i luften och till sjöss med kraftfulla och effektiva åtgärder. Kampen mot luftföroreningen innefattar en rad praktiska komplikationer, som bl. a. följer av att bil- och flygplansindustrin är en högt internationaliserad bransch samt det faktum att bilismen utövas av miljontals bilförare, vilket är ett praktiskt problem när det gäller att genomföra ändringar av trafikintensiteten. Kommunikationsutskottet erinrar om den strukturändring av de fysiska kommunikationerna som planeras inom EG. De nordiska länderna måste också agera i denna fråga. Det kan ha stort inflytande på trafikens och transportens roll i luftföroreningen hur man nu planerar de infrastrukturella investeringarna. Kommunikationsutskottet understryker att det vid varje beslut i denna fråga måste finnas en balans

mellan miljöaspekterna, regionalpolitiken och näringslivets intressen. Man måste planera de infrastrukturella investeringarna, så att de hjälper Nordens näringsliv att vara konkurrenskraftigt gentemot Europa och övriga världen, samtidigt som man måste beakta transporternas andel i luftföroreningen. Detsamma gäller planeringen av storstäderna och kollektivtrafikens effektivitet och därmed också attraktivitet för trafikanterna.

Kulturutskottet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet framlägger förslag till handlingsplan på luftföroreningsområdet. Kulturutskottet har i sitt betänkande över ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet betonat att forskningssamarbetet avseende luftföroreningar bör ges stor uppmärksamhet inom det samarbete på särskilt utvalda forskningsområden som anges i ministerrådets förslag till riktlinjer. Utskottet anser forskningssamarbetet på ett område vara särskilt angeläget mot bakgrund av de uttalanden som ingår i slutdokumentet från Nordiska rådets konferens om gränsöverskridande luftföroreningar. Särskilt hänvisas till det förslag som ingår i slutkommunikén som tar upp frågan om ett fördjupat kulturellt samarbete i syfte att bevara och restaurera kulturföremål och kulturminnesmärken som snabbt riskerar att utplånas. Kulturutskottet har inlett behandlingen av ett medlemsförslag som berör samarbetet på detta område (*A 775/k*) och har noterat att ministerrådets förslag även tar upp denna fråga bland exempel på områden som närmare bör bearbetas. Däremot ingår inte i ministerrådets förslag konkreta nya åtgärder på detta område.

Kulturutskottet har även i sitt betänkande över medlemsförslag *A 770/k* om nordiskt samarbete inom polarforskning betonat betydelsen av gemensamma nordiska forskningsinsatser avseende klimat och miljö i polarområdena. Kulturutskottet förordar att föreliggande förslag till handlingsplan mot luftförorening läggs till grund för ett fortsatt arbete på området och förutsätter att forskningsinsatser som berör luftföroreningar, och särskilt deras inverkan på kulturhistoriskt värdefulla miljöer, kulturföremål och minnesmärken ges stor uppmärksamhet när planen verkställs.

4. Utskottet

Social- och miljöutskottet vill uttala sin tillfredsställelse över att ministerrådet framlägger ett förslag till handlingsplan mot luftföroreningar i enlighet med rådets *rekommendation nr 12/1986*. Utskottet noterar också med tillfredsställelse att ministerrådet i inledningen citerar huvuddelen av slutkommunikén från Nordiska rådets internationella konferens om luftföroreningar varigenom denna kommer att ingå som en av huvudförutsättningarna i det fortsatta arbetet med handlingsplanen vilken därigenom kan antas få större genomslagskraft både nationellt och internationellt.

Norden har länge stått i främsta ledet för att bekämpa luftföroreningar i internationell skala. Utskottet vill erinra om att dessa frågor i Norden varit

aktuella sedan slutet av 1960-talet. Till en början noterades främst skadorna i sjöar och vattendrag men efter hand hade försurningen också påverkat mark och grundvatten. Effekter i hela det biologiska systemet registrerades och man drog slutsatsen att försurningen orsakades av utsläpp av försurande svavel- och kväveföreningar vid eldning med fossila bränslen och från industriprocesser. Utsläppens storlek påverkades av energianvändningen och fördelningen mellan olika energislag. Försurningsproblemen komplicerades av att marken tillfördes syra inte bara via atmosfären utan också genom naturliga biologiska processer och genom olika åtgärder inom jordbruket och skogsbruket. Försurningen av jordbruksmark och skogsbruksmark var en följd både av det sura nedfallet och av dessa andra försurningsprocesser.

Forskningsresultat kom under 1970-talet att bekräfta att luftföroreningar förs över långa avstånd och förorsakar försurning av mark och vatten hundratals mil från källan. De nordiska länderna drabbades av luftföroreningarna, främst svavelutsläpp, som hade sitt ursprung i Centraleuropa.

Dessa miljöfrågor uppmärksammades tidigt i Nordiska rådet, bl. a. i *rekommendation nr 7/1978* vari de nordiska ländernas regeringar uppmanades att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskydds-konvention. De nordiska ländernas insatser spelade en stor roll vid tillkomsten av ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, som trädde i kraft 1983. Redan innan konventionen trädde i kraft påbörjades ett omfattande luftvårdssamarbete bl. a. ett mätning- och uppföljningsprogram av luftens föroreningar (EMEP). Därtill har man utvecklat spridningsmodeller och nedfallsberäkningar för långväga luftföroreningar. Utskottet har i tidigare sammanhang påtalat behovet av ytterligare mätstationer inom ramen för programmet, särskilt i de norra områdena. Ett bindande protokoll undertecknades i samband med ett möte med konventionens verkställande organ i Helsingfors den 9 juli 1985 av representanter för 21 länder som åtog sig att senast fram till 1993 minska sina svavelutsläpp med 30 % jämfört med nivån 1980.

Utskottet har i sina tidigare betänkanden betecknat detta avtalsprotokoll som ett stort framsteg. Utskottet noterar med tillfredsställelse, att de nordiska länderna beslutat om nedskärningar av svavelutsläppen på 50 % eller mer, räknat från 1980. Utskottet vill också instämma i ministerrådets uppfattning att det är väsentligt att andra länder i Europa vidtar motsvarande åtgärder. Enligt tillgängliga upplysningar har Frankrike och Förbundsrepubliken Tyskland gjort detta. Den internationella konferensen om luftföroreningar i september 1986 var ett viktigt led i arbetet härför, och ministerrådet anser att även den dokumentation som utarbetas i samband med handlingsplanen bidrar till stark press på de länder som ännu inte åtagit sig motsvarande förpliktelser.

Som utskottet framhöll vid sitt möte med miljöministrarna i november 1985, att forskningen bör ligga före den internationella opinionen och

arbeta med en väsentligt högre ambitionsnivå och även ta upp mer komplicerade problem som samspelet mellan kväve- och svaveldioxidföreningar. Forskningen borde också fördjupa studiet av försurningens effekter på grundvattnet och lövskogen, något som var av betydelse för att motivera i synnerhet centraleuropeiska länder att vidta effektiva åtgärder för att minska svavelutsläppen. En nordisk expertgrupp inom ECE har på grundval av gränsvärden rekommenderat minskning av svavelutsläppen med 90 % och kväve och ozon med 75 %.

Utskottet vill uttala förhoppningen, att det framgångsrika genomförandet av luftföreningskonferensen som resulterade i ett slutdokument, där parlamentariker från både öst- och västeuropa uppmanade sina regeringar att utveckla förstärkta insatser på dessa områden inom ramen för existerande konventioner eller andra ändamålsenliga samarbetsmodeller har förbättrat förutsättningarna att driva dessa frågor internationellt. Detta gäller även konferensens uttalande att arbetet för att reducera utsläppen av kvävedioxider och kolväten bör intensifieras i syfte att upprätta bindande protokoll där undertecknande länder förbinder sig att åstadkomma en reduktion av utsläppen inom en överenskommen tidsperiod samt att kunskapen om av människan åstadkommen produktion, transport och omvandling av kväveoxid och kolväten och sekundärprodukter av dessa i atmosfären måste öka och gränsöverskridande flöden beräknas land för land.

Utskottet noterar att ministerrådet igångsatt arbete med sikte på ett bindande avtal under 1987 och understryker starkt behovet av snabbt arbete för att få till stånd internationella avtal. Vidare noteras, att en del av projektarbetet avser teknik för att mäta kväve, kolväten och ozon. Detta ligger väl i linje med utskottets hemställan i betänkandet till förra årets session om behovet av utbyggd mätning och övervakning av miljökvaliteten, både vad gällde utveckling av mätningarna att omfatta flera parametrar utöver svaveldioxid och kvävedioxid, t. ex. ozon, kolväten, klorerade föreningar och önskemålen om ett utökat antal mätstationer. Det material som framfördes vid luftföreningskonferensen bekräftade utskottets uppfattning, att de stora skadorna troligen förorsakas av ett komplicerat samspel mellan svaveldioxid, kvävedioxid och andra faktorer och att mätningarna därför bör ta sikte just på detta samspel.

Utskottet vill understryka att konferensens slutdokument ställde krav på ett avsevärt antal åtgärder på nationell, nordisk och internationell nivå, bl. a. att alla stater oberoende av den erforderliga tiden för att utarbeta ett internationellt bindande protokoll måste vidta effektiva åtgärder för att kontrollera utsläppen av kväveoxider från både stationära och mobila källor, att arbetet med att utveckla energisnåla, avfallssnåla och miljövänliga energi- och industriprocesser och en effektiv reningsteknik fortsatt skulle ges hög prioritet i såväl nationell teknologikutveckling som i internationellt samarbete. Vidare sades att alla länder vid utformning av nationell

energi-, transport- och industripolitik skulle ge ökad tyngd åt samordning med miljöpolitiken; för detta syfte rekommenderades ekologiska balansräkningar över för- och nackdelar med olika energiframställningssätt.

Slutligen uttalades att varje nation, förutom att stödja intensifierade internationella anstängningar, borde ta ansvar för genomförande av effektiva reningsåtgärder bl. a. för bilar, flyg och transportmedel, begränsning av källutsläpp och föroreningar och för utveckling av miljövänlig energi- och produktionsteknik.

Rådets kommunikationsutskott har särskilt uppehållit sig vid sistnämnda yrkande och betonar i sitt yttrande nödvändigheten att skyndsamt agera mot de luftföroreningar som härrör från trafiken såväl på land som i luften och till sjöss med kraftfulla och effektiva åtgärder. Utskottet anser att sådana åtgärder bör ingå i handlingsplanen. Kulturutskottet erinrar i sitt yttrande om yrkandet i konferensens slutdokument om ökat kultursamarbete i syfte att bevara och restaurera kulturföremål och kulturminnesmärken som snabbt riskerar att utplånas om inte luftföroreningarna kan reduceras samtidigt som omfattande restaureringsåtgärder vidtas. Konferensen uppmanade till internationella samarbetsprojekt i detta syfte.

Utskottet vill därför med skärpa framhålla att trovärdigheten i de nordiska ländernas agerande i miljöfrågor på internationell nivå förutsätter att de nationellt eller i nordiskt samarbete vidtar alla tänkbara åtgärder för att minska utsläpp och luftföroreningar.

Behovet av ytterligare nedskärningar av utsläppen av både svaveldioxid och kväve torde, om det tas på allvar, få konsekvenser för energiproduktionen i de nordiska länderna. Sålunda bör strävan vara att energipolitiken på sikt inriktas på minskad användning av fossila bränslen genom effektivare energianvändning, energibesparing och ökad satsning på förnyelsebara energikällor. Sålunda bör handlingsplanen i större utsträckning innehålla samnordiska och nationella konkreta åtgärder och inte endast hänvisningar till internationella avtal.

Utskottet vill med tillfredsställelse notera, att ministerrådet i sitt förslag även tar upp de globala luftföroreningsproblemen, nämligen freonernas inverkan på ozonskiktet i stratosfären och de klimatförändringar som den ökade koncentrationen av koldioxid i atmosfären på sikt kan medföra. Utskottet vill starkt förorda ett förstärkt projektarbete rörande utsläpp av ämnen som skadar det livsviktiga ozonskiktet i stratosfären vilket skulle utgöra en effektiv uppföljning av Nordiska rådets *rekommendation nr 9/1978* om konvention till skydd för ozonskiktet. I utskottets betänkande över *medlemsförslag A 752/s* om handlingsprogram mot cancer behandlas hälsoriskerna i detta sammanhang. Utskottet vill också tillstyrka att – som det sägs i bilagan till ministerrådsförslaget – en kontaktgrupp ges i uppdrag att utarbeta en kortfattad lägesrapport angående klimatproblemen till följd av koldioxid och därefter projektförslag på de delområden där kunskapsbehovet är som störst och det är naturligt med en nordisk insats.

Utskottet vill även erinra om att dessa frågor behandlas av FN:s kommission för utveckling och bistånd som avlämnar sin slutrapport under 1987. Åtgärder för att minska utsläpp av freoner och koldioxid är erforderliga även nationellt i Norden. I samband med den s. k. Brundtlandkommissionens väntade slutrapport erinras om behovet att biståndsinsatser ges på sådant sätt, att verkningarna på miljön i mottagarländerna ej blir negativa, t. ex. i de nordiska ländernas insatser gentemot SADCC-länderna.

Vad gäller luftföroreningarnas hälsoeffekter vill utskottet tillstyrka att dioxinproblemen, såsom föreslagits, tas upp i ett särskilt projekt och efterlyser konkreta förslag härom. Utskottet vill också understryka ministerrådets uttalande, att den nordiska insatsen gentemot hälsoeffekten av långtransporterad luftförorening bör komplettera det arbete som görs inom WHO. WHO har sålunda bland sina målsättningar i programmet "Hälsa för alla år 2000" inkluderat, att dess medlemsstater år 1990 skall ha en tillfredsställande organisation för övervakning, värdering och kontroll av miljörisker som utgör ett hot mot människans hälsa, såsom miljögifter, radioaktivitet, skadliga konsumtionsvaror och farliga biologiska ämnen.

För att nå dessa mål krävs enligt WHO väl samordnade övervakningsprogram med klart definierade mål, utveckling av mätmetoder och hälsokriterier, investeringar och resurser för miljökontroll samt adekvat utbildning av personal. Utskottet anser att ministerrådsförslaget på sitt område motsvarar dessa krav.

Med hänsyn till de oerhört stora miljörisker som ett fortsatt utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider och kolväten medför för människor och natur bör en nordisk handlingsplan i överensstämmelse med det av ministerrådet citerade slutdokumentet främst innehålla åtgärder som innebär effektiva insatser för att medverka till reducerade utsläpp av svavel- och kväveföreningar, genom att avtal och projekt upprättas för att gemensamt utveckla teknologi för bättre och renare förbränningsteknik för fossila bränslen samt utvecklingsarbete för mera miljövänliga energiformer. Utskottet anser sålunda att Ministerrådet bör lägga större vikt vid luftföroreningarnas uppkomst i Norden. En miljövänlig teknik vid energiproduktion och industriella processer blir på sikt en värdefull faktor vid export och vid internationella förhandlingar.

I bilagan till ministerrådsförslaget, som utskottet ej tidigare tagit del av ges sifferuppgifter angående kostnader för olika föreslagna projekt, dock utan att några prioriteringar anges, något som erfordras om inte alla anslag kan beviljas.

Utskottet noterar slutligen, att ministerrådet anser, att man i och med utarbetandet av detta ministerrådsförslag uppfyllt syftet med följande rekommendationer:

nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av den studie som utförs inom ramen för ECE-konventionen angående gräns-

överskridande luftföroreningar utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna”.

nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen

”Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att samfällt på internationellt plan intensifiera arbetet för en begränsning av svavelutsläppen”.

nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningar för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land

”Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a. utarbeta långsiktiga program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter

b. utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land”.

Utskottet anser även för sin del att dessa rekommendationer kan avskrivast, då deras innehåll i allt väsentligt omfattas av den föreslagna handlingsplanen.

Utskottet vill sammanfattningsvis instämma i ministerrådets bedömning att det på en rad områden föreligger behov av ytterligare forsknings- och analysarbete. Samtidigt får dock utskottet understryka att utvecklingen på miljöområdet och inte minst resultaten av den av Nordiska rådet arrangerade luftföroreningskonferensen visar att det redan föreligger tillräckligt vetande för att vidta konkreta åtgärder och att behovet därav är angeläget. Det är därför med beklagande utskottet konstaterar att ministerrådets förslag till handlingsplan ej synes innebära tillräcklig ambitionsnivå vad gäller förslag till konkreta politiska initiativ på nationellt, nordiskt och internationellt plan.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta en handlingsplan mot luftförorening byggande på framlagt ministerrådsförslag och innehållande förslag om ökad forskning, analyser etc. men även en prioritering av insatserna. Planen bör beakta de synpunkter som framförts av Nordiska rådets kommunikations-, kultur- samt social- och miljöutskott. Planen bör också innehålla förslag till konkreta politiska initiativ inom de områden som nämns i

slutkommunikén från den internationella luftföreningsskonferensen i september 1986.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Dorte Bennedsen (S)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Siri Häggmark (m)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Helge Adam Møller (KF)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Ministerrådsförslag
om en nordisk handlingsplan mot luftföro-
reningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om en nordisk handlingsplan mod luftforurening til behandling under Rådets 35. session i Helsingfors. Ministerrådet beder om Rådets synspunkter på forslaget.

Helsingfors, den 27. januar 1987

Matti Ahde

Fridtjov Clemet

Nordisk handlingsplan mod luftforurening besluttet af Nordisk ministerråd (Miljøministrene) den

Under henvisning til

Nordisk Råds rekommandationer nr. 19/1983 om fælles nordiske normer for svovludslip, nr. 20/1983 om intensiveret arbejde på internationalt plan for begrænsning af svovludslippene, nr. 21/1983 om program for måling og vurdering af forskellige energisystemers miljøskadelige effekter samt forudsætninger for forebyggelse af miljøskadelig virksomhed i andet nordisk land, nr. 12/1986 om en handlingsplan mod luftforureninger og nr. 16/1986 om blyfri benzin i Norden,

slutkommunikéet fra Nordisk Råds internationale konference om grænseoverskridende luftforurening den 8. – 10. september 1986,

nordisk projektprogram om luftforurening 1987 – 1989, udarbejdet af arbejdsgruppen for luftforurening under embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål,

program for etablering af integreret monitoring i små afstrømnings/overvågningsområder, udarbejdet af styringsgruppen for miljøkvalitetsovervågning i Norden under embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål,

Nordisk Ministerråds (miljøministrenes) beslutning den 21. – 22. oktober 1986 om til Nordisk Råds 35. session at fremlægge et ministerrådsforslag om luftforurening, og

Nordisk Råds rekommandation nr. /1987 om en nordisk handlingsplan mod luftforurening,

vedtager Nordisk Ministerråd (miljøministrene) følgende handlingsplan for det nordiske samarbejde på luftforureningsområdet.

1. Indledning

1. Bekæmpelse af luftforureninger har i mange år stået centralt i det nordiske samarbejde om miljøbeskyttelsesspørgsmål. Særligt har samarbejdet om at reducere langtransporterede forureninger og sur nedbør haft høj prioritet. Langtransporterede forureninger har ført til omfattende forurening af ferskvand i Norden, med alvorlige skader på fiskebestanden til følge. Luftforureningerne spiller en vigtig rolle for de betydelige skovskader, som i de senere år er observeret i store dele af Europa. I de senere år er der også kommet resultater som viser at grundvandet og kystnære havområder er truet. Endvidere medfører luftforureninger og den sure nedbør skader på bygninger, maskiner og kulturgendstande og historiske og kulturelle monumenter, der udgør en uerstattelig del af Europas kulturarv. Luftforurenings effekter på menneskers sundhed er et alvorligt problem, især for udsatte grupper i byerne, f. eks. børn og mennesker med luftvejslidelser.

Det internationale arbejde foregår i dag hovedsagelig inden for rammen af ECE-konventionen om langtrækkende grænseoverskridende luftforu-

rening. Efter undertegnelsen i juli 1985 af protokollen om reduktion af svovludslip, eller deres grænseoverskridende strømme med mindst 30% før 1993 med basis i udslippene i 1980, er der nu sat arbejde i gang med en aftale om at begrænse udslippene i Europa af kvælstof – nitrogenoxider og kulbrinter – hydrocarboner. Der er behov for en betydelig nordisk indsats for at komme frem til en bindende aftale på lignende måde som for svovl.

Et element i det nordiske samarbejde har været et projektprogram om luftforurening for perioden 1984–86, som er gennemført under ledelse af arbejdsgruppen for luftforurening under embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål. Programmet har omfattet langtransporterede luftforureninger, luftforurening i byer og kontaktskabende arbejde og informationsudvikling mellem de nordiske myndigheder. Man har bl. a. afprøvet måleteknik for nitrogenkomponenter i luft og fotokemiske oxidanter, som har fået betydning for det europæiske overvågningsprogram EMEP. Måleresultaterne har været til hjælp for beregninger med matematiske modeller med henblik på at kunne få information om, f. eks. hvor stor en del af forureningerne i et land, som skyldes udslip fra hvert af de øvrige lande, og for at kunne vurdere effekter af forskellige typer, foranstaltninger. Man har endvidere undersøgt effekter af forureninger og bl. a. udarbejdet belastningsgrænser for skov, grundvand og ferskvand, når det gælder deposition af svovl- og nitrogenforbindelser. Arbejdet med luftforureninger i byer har hovedsagelig været koncentreret om arbejdet vedrørende skærpede krav til udstødningsgasserne fra biler- "bilavgasser", og indførelse af blyfri benzin. Endvidere er der iværksat et nordisk samarbejde om dioxin-problemerne.

Et andet vigtigt element i det nordiske samarbejde er indsatsen med hensyn til miljøkvalitetsovervågning. Luftforureninger føres til de nordiske lande med vind og nedbør, ofte fra kilder, som ligger i mange hundrede kilometers afstand. Det er vigtigt at vide, hvilke negative effekter de nuværende udslip forårsager. Det er også vigtigt at undersøge, om der sker positive ændringer i naturen som følge af de nedskæringer, i første række af svovldioxidudslip, som ifølge internationale aftaler skal ske inden for en 10-årig periode, og om det rækker til for at give en positiv gennemslagskraft for organismer, vandområder, skov- og landbrugsområder. Den nordiske styringsgruppe embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål har udarbejdet anvisninger for såkaldt integreret overvågning. Der er i den forbindelse indledt et samarbejde indenfor ECE.

2. På Nordisk Råds 34. session i København 3.–7. marts 1986 vedtoges følgende rekommandationer:

"Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at vedtage en plan for overvågning og nedskæring af grænseoverskridende luftforureninger, indeholdende øgede ressourcer til måling og overvågning, system for rapportering, forstærket forskning og samnordiske indsatser på internationalt plan" og

”Nordisk råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at virke for at blyfri benzin hurtigt bliver tilgængelig i alle dele af de nordiske lande, samt at overveje at gennem prispolitiske foranstaltninger at begunstige salget af blyfri benzin”.

På Nordisk Råds internationale konference om grænseoverskridende luftforureninger den 8. – 10. september 1986 var parlamentsmedlemmer fra 16 mellem- og nordeuropæiske lande enige om behovet for:

- effektive bestræbelser på at reducere udslip af svovl- og kvælstofforbindelser samt kulbrinter ved hjælp af forbedret energi- og produktionsteknik, genbrug og avancerede rensningssystemer såvel som ved en rationel anvendelse af energi; med et helhedssyn på miljø og produktion kan eksisterende miljøproblemer løses, uden at der skabes nye problemer;
- forøget indsats mod udslip af luftforurenende stoffer fra personvogne, andre motorkøretøjer og luftfartøjer, således at der opnås en mere effektiv fjernelse af forurenende stoffer fra udstødning, og ændringer i transportstrukturen;
- effektive måle- og analysesystemer til overvågning af luftstrømme, spredningsformer og virkninger af fysisk og kemisk omdannelse for at få et bedre helhedsbillede af grænseoverskridende luftforurening samt af årsagssammenhænge mellem luftforurenende stoffer og deres skadelige virkninger;
- flere oplysninger og mere forskning, både på nationalt og koordineret internationalt plan, i luftforurenende stoffer og kuldioxid, deres årsager og utilsigtede virkninger på langt såvel som på kort sigt på miljøet samt deres indvirkning på menneskers sundhed;
- særlig opmærksomhed over for og intensiveret forskning for at kortlægge de kemiske omdannelsesprocesser, der kan føre til ozondannelse og andre fotokemiske reaktioner med alvorlig skade på skove og anden vegetation til følge;
- vidtgående bevarings- og restaureringsprogrammer for at beskytte alle de kulturgenstande og historiske og kulturelle monumenter, der udgør en uerstattelig del af Europas kulturarv.”

Der var endvidere enighed om, at det for at opnå disse mål er nødvendigt:

- at alle konventionsparter tilslutter sig protokollen om reduktion af svovludslip og indleder konsultationer inden for rammerne af konventionen med det formål at hæve ambitionsniveauet for yderligere at begrænse svovludslippene i 1990'erne; disse mål bør fastlægges under hensyntagen til blandt andet de kritiske belastningsværdier for forskellige områder og økosystemer;
- at intensivere bestræbelserne på at reducere udslip af kvælstofoxider og kulbrinter med henblik på at udfærdige bindende protokoller, i hvilke de underskrivende stater forpligter sig til at reducere udslippene

inden for en aftalt periode, vor viden om menneskeskabt produktion, transport og omdannelse af kvælstofoxider og kulbrinter samt disses biprodukter i atmosfæren skal øges, og grænseoverskridende strømninger skal udregnes land for land;

- uanset den tid, det tager at fuldføre arbejdet med en internationalt bindende protokol, at alle stater skal træffe effektive foranstaltninger for at kontrollere udslippene af kvælstofoxider fra både stationære og mobile kilder;
- at der fortsat gives høj prioritet til udviklingen af energibesparende og miljøvenlige energi- og industriprocesser med ringe eller slet ingen affaldsproduktion og til udviklingen af effektiv rensningsteknik, både i den nationale teknologiske udvikling og i internationalt økonomisk og teknologisk samarbejde; konferencen opfordrer til internationale samarbejdsprojekter med dette formål;
- for alle lande, når de fastlægger deres nationale energi-, transport- og industripolitik, at lægge større vægt på koordineringen af disse med miljøpolitikken; det anbefales, at der opstilles økologiske budgetter til dette formål, som behandler fordelene og ulemperne ved forskellige former for energiproduktion;
- at fremme forskning i luftforureningens indvirken på sundheden;
- at fremme kulturelt samarbejde med henblik på at bevare og restaurere kulturgendstande og historiske og kulturelle monumenter, der risikerer hurtig ødelæggelse, såfremt luftforureningen ikke reduceres, samtidig med at der iværksættes omfattende restaureringsforanstaltninger; konferencen opfordrer til internationale samarbejdsprojekter med dette formål;
- at handel med og bistand til udviklingslande sker på en sådan måde, at modtagerne oplyses om de miljømæssige virkninger af produktionsprocesserne og produkterne, og at forholdsregler til sikring af en miljømæssig ansvarlig udvikling i disse lande prioriteres i forbindelse med alle overførsler af bistand og teknologi;
- at udvide overvågningsprogrammet inden for rammerne af EMEP, således at det kommer til at omfatte kvælstofoxider og kulbrinter. I denne forbindelse bør alle konventionsparter yde væsentlig støtte til EMEP og ratificere protokollen om dens langsigtede finansiering snarest muligt;
- at øge det internationale forskningssamarbejde for yderligere at klargøre årsagssammenhænge mellem luftforurenende stoffer, herunder radioaktive stoffer, omdannelser af kemiske forbindelser samt skade på miljøet; konferencen understreger vigtigheden af at satse særlige ressourcer til forskning i dioxin og dannelse af ozon og andre fotokemiske omdannelsesprocesser;
- at øge internationalt samarbejde, først og fremmest inden for rammerne af IAEA, vedrørende sikkerheden i den nukleare industri og

risikoen for radioaktive udslip i miljøet for at opnå en hurtig tilslutning til udkastene til internationale konventioner om hurtig varsling i tilfælde af atomulykker og om bistand i tilfælde af atomulykker eller radiologiske nødsituationer;

- på den ene side at udvikle de internationale varslingsystemer og viden om de forholdsregler, der skal tages i tilfælde af atomulykker, og på den anden side at udvikle referencesystemerne for de beskyttelsesforanstaltninger, der skal tages af hensyn til befolkningen og miljøet i tilfælde af en unormal tilstedeværelse af radioaktive forbindelser i atmosfæren;
- at enhver nation, udover at støtte intensiverede internationale bestræbelser, påtager sig ansvar for indførelsen af effektive rensningsforanstaltninger vedrørende f. eks. personvogne, transportkøretøjer og luftfartøjer og for en reduktion af mængden af forurenende udslip fra stationære kilder, samt for udviklingen af miljøvenlig energi- og produktionsteknik.”

Deltagerne opfordrede i slutkommunikatet deres regeringer til, at de forstærker deres indsats på disse områder inden for rammerne af eksisterende konventioner eller passende samarbejdsformer.

II Ministerrådets overvejelser og konklusioner

A. Samarbejdet generelt

Ministerrådet lægger vægt på, at de nordiske landes ekspertice vedrørende luftforureningsspørgsmål udbygges, og at de nordiske lande gennem samarbejde i Europa kan gennemføre den begrænsning af udslippene i Europa og i Norden, som er nødvendig for at stoppe den truende udvikling.

Ministerrådet henviser til det store arbejde, som allerede er gennemført eller godt igangsat på dette område i de nordiske lande. Det gælder en række af anbefalingerne fra Nordisk Råds konference, f. eks. vedrørende langtransporteret luftforurening, biludstødning, beskyttelse af ozonlaget, overvågning, renere teknologi og beskyttelse i forbindelse med ulykker ved atomanlæg.

De Nordiske landes arbejde med beskyttelse mod radioaktiv forurening har i tiden efter Tjernobyl-ulykken været drøftet i en række ministerråd. Endvidere har strålingssikkerhedsmyndighederne og Nordisk Kontaktorgan for atomenergispørgsmål (NKA) arbejdet videre med at koordinere indsatsen på området.

De nordiske lande har deltaget i det internationale samarbejde inden for rammerne af IAEA om etablering af internationale aftaler om henholdsvis varsling og information og gensidig bistand i tilfælde af atomulykker. Ministerrådet lægger vægt på at disse aftaler bliver godkendt i alle lande. Som en udbygning af aftalerne er der indgået bilaterale aftaler mellem

Norge og Sverige og mellem Danmark og Sverige om direkte varsling og informationsudveksling i telfælde af atomulykker. Tilsvarende aftaler er under forhandling mellem Norge och Danmark og Finland.

Ministerrådet har nedsat en embedsmandsgruppe, som i løbet af 1987 skal vurdere nordisk samarbejde i forbindelse med atomuheld og radioaktive forurening.

Embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål har ladet udarbejde forslag til et nyt nordisk projektprogram for luftforurening 1987–1989. Programmet, som er vedlagt som bilag 1, fortsætter det hidtidige arbejde med bl. a. at samordne og styrke de nordiske landes indsats mod langtransporterede luftforureninger. Desuden er luftforureninger i global skala taget op, herunder risikoen for reduktion af ozonlaget i stratosfæren på grund af udslip af bl. a. klorfluorcarboner og risikoen for temperaturøgning på jordoverfladen på grund af udslip af bl. a. karbondioxid. Den nordiske indsats vil blive organiseret inden for rammen af internationale aktiviteter på dette område. Ved udarbejdelsen af programmet er der taget hensyn til rekkommendationerne fra Nordisk Råd og resultaterne fra Rådets luftforureningskonference 8.–10. september 1986.

Et andet vigtigt element i opfølgningen af rekkommendationerne fra Nordisk Råd er et mere effektivt samarbejde om miljøovervågning. Der er udarbejdet et program for langsigtet overvågning af luftbårne forurenings effekter på jord, vegetation, grundvand og overfladevand inden for små afstrømningsområder, s. k. integreret monitorering. Programmet er vedlagt som *bilag 2*.

B. Plan for konkrete samarbejdsområder

På denne baggrund bør foranstaltninger til en fælles nordisk plan vedtages på følgende prioriterede områder;

- Langtransporteret luftforurening
- Byernes luftforurening
- Helse-effekter
- Forvaltningsmæssigt samarbejde
- Miljøkvalitetsovervågning vedrørende effekter af langtransporteret luftforurening

1. Langtransporteret luftforurening

Arbejdet inden for dette hovedområde skal bidrage til at samordne og styrke de nordiske landes indsats mod langtransporterede luftforureninger, og styrke arbejdet inden for internationale organisationer. Den mest centrale organisation er ECE, men også bl. a. WMO, WHO, OECD og EF arbejder med projekter, som er knyttet til langtransporterede luftforureninger. Endvidere er arbejdet inden for UNEP med hensyn til klimaspørgsmål og ozon centralt.

Modelberegninger af den langtrækkende transport og virkninger af svovl- og nitrogenforbindelser og fotokemiske oxidanter har for tiden højeste prioritet. Problemet med nedbrydningen af ozonlaget i stratosfæren og globale klimaændringer har også høj prioritet.

Udgangspunktet for Ministerrådets indsats på området er protokollen under ECE-konventionen om langtrækkende grænseoverskridende luftforurening om 30% reduktion af svovludslippene, som i juli 1985 blev undertegnet af 20 vest- og østeuropæiske lande og Canada. De nordiske lande har besluttet sig til nedskæringer på 50% eller mere frem til 1995, i forhold til 1980-niveaet. Det er vigtigt, at andre lande i Europa vedtager tilsvarende foranstaltninger. Ministerrådet sigter mod, at den dokumentation som kommer ud af handlingsplanen vil bidrage stærkt til at lægge yderligere pres på de lande, som endnu ikke har påtaget sig sådanne forpligtelser.

Næste skridt vil være en bindende aftale inden for ECE-konventionen om at reducere udslip af kvælstofoxider, kulbrinter og andre forbindelser. Arbejdet hermed er igangsat, og efter Ministerrådets mening, bør der sigtes mod at kunne indgå en bindende aftale i løbet af 1987. Problemet med overbelastning af nitrogenoxider og ozon er øgende. Dels bidrager nitrogendeponeringen til vegetationsskader, eutrofiering og den generelle forurening af miljøet, dels øges risikoen for direkte skader på helse og miljø ved forhøjede ozonkoncentrationer i luften nær jordoverfladen.

Ministerrådet lægger vægt på, at der i det nordiske projektsamarbejde udarbejdes grundlagsmateriale, som mest muligt direkte kan bruges i ECE-arbejdet. Af særlig betydning er arbejdet inden for det europæiske luftundersøgelserprogram EMEP, hvor både Vest-Europa og Øst-Europa deltager. EMEP-arbejdet giver god mulighed for udveksling af information og teknologi mellem de europæiske lande.

Arbejdet bør derfor omfatte:

1.1 Måleprogram for luft- og nedbørkvalitet

Der er i nordisk samarbejde gennemført afprøvning af metoder for nitrogen-komponenter og fotokemiske oxidanter, ved afprøvninger mellem de nordiske EMEP-laboratorier og ved koordinerede måleperioder. Undersøgelserne har omfattet nitrat, ammonium, nitrogendioxid, svovlkomponenter og ozon. Erfaringer fra samarbejdet har haft direkte betydning både for måleprogrammet for EMEP's fjerde fase (1987-89) og for at kunne udarbejde forskrifter for EMEP-målingerne.

1.1.1 Nitrogenkomponenter og fotokemiske oxidanter

Fortsatte målinger af nitrogen-komponenter bør nu inkluderes i de nationale måleprogrammer og dermed også finansieres nationalt. Erfaringerne har imidlertid vist, at det er meget vigtigt med afprøvning af metoderne – interkalibreringer – mellem EMEP-laboratorierne. Det foreslås

derfor at afprøvning af målemetoder i felt mellem de nordiske EMEP-laboratorier fortsætter med én sammenlignende måleperiode pr. år i 1987 og 1988, og at disse primært omfatter svovl- og nitrogenkomponenter og fotokemiske oxidanter.

Arbejdet med at reducere udslippene af nitrogenoxiderne inden for ECE-konventionen antages at medføre, at målinger af nitrogenforbindelser, hydrocarboner og fotokemiske oxidanter må prioriteres højere. Fra nordisk side er man forberedt på at deltage i utformningen og afprøvningen af sådanne måleprogrammer.

Ozondata fra en del lande i Vest-Europa bliver nu samlet ind. Dette arbejde bør udvides til at omfatte de fleste lande i Europa og inkluderes under EMEP.

1.1.2 *Kviksølv i luft og nedbør*

Det er vigtigt at få information om betydningen af langtransport af kviksølv. Man vil endvidere vurdere behovet for et europæisk program, som imidlertid kræver at der udarbejdes standardiserede metoder. Der er iværksat målinger af kviksølvindholdet i nedbør ved 8 stationer og i luft ved 3 stationer.

1.1.3 *Toksiske sporstoffer*

Det er iværksat et arbejde med at fremskaffe grundlagsmateriale for at kunne vurdere behovet for nordiske og/eller europæiske undersøgelser af toksiske stoffer som tungmetaller og klorerede hydrocarboner. Foreløbig vil der fælles nordisk blive afsat midler til plan- og metodearbejde.

1.2 *Modelberegninger/meteorologiske forhold*

Et centralt element i arbejdet med langtransporterede luftforureninger, er arbejdet med matematiske modeller, som beskriver sammenhængen mellem udslipsmængder, koncentrationer i luft og nedbør og afsætninger i miljøet. Det er kun ved hjælp af sådanne modeller, at man f. eks. kan få oplysning om hvor stor en del af depositionen i et land af luftforurening, som skyldes udslip af forureninger i andre lande.

Hovedopgaven for det nordiske samarbejde for de kommende år vil blive at få gennemført flere modelberegninger for kvælstof-komponenter og for fotokemiske oxidanter og at sammenligne resultaterne med målinger. I tillæg vil der være behov for at forbedre modelværktøjet. Arbejde med modeller for andre stoffer, f. eks. partikulære metaller og kviksølv bør kunne påbegyndes. Centralt i arbejdet står EMEP's vestlige meteorologiske center ved Det norske meteorologiske institutt. Desuden findes der modelgrupper bl. a. ved Miljøstyrelsens luftforureningslaboratorium i Danmark, Finlands meteorologiske institutt (FMI) og Norsk institutt for luftforskning (NILU).

1.2.1 *Transport af luftforureninger over hav*

EMEP-beregningerne viser problemer med at beskrive koncentrationerne af luftforurening, som måles på stationer nær kysterne. Det videre arbejde vil bl. a. omfatte klimatologiske aspekter og viderebearbejdning af observationsdata.

1.2.2 *Modelberegninger for nitrogenkomponenter hydrocarboner og fotokemiske oxidanter*

Det primære mål er at have operative modeller for nitrogenkomponenter, hydrocarboner og fotokemiske oxidanter, bl. a. i forhandlingerne inden for ECE om aftaler om reducerede udslip. Særligt er der behov for at beregne, hvor stor en del af nitrogendepositionen i hvert land, som skyldes bidrag fra de øvrige lande i Europa. Dette arbejde forventes at være færdigt i 1987.

1.3 *Virkninger af luftforurening*

Hovedsigtet på dette område er:

- at udarbejde grundlagsmateriale om viden om virkninger, bl. a. til brug i ECE-samarbejdet.
- at bidrage med midler til koordinering af virkningsprojekter, som gennemføres for nationale midler, for derved at få en større samlet nytte af projekterne, og
- at arrangere seminarer for informationsudveksling og præsentationer af projektresultater m. v.

Der er i det nordiske samarbejde igangsat projekter vedrørende vandforsuring, skovskader og korrosion. Arbejdet vil fremover blive koncentreret omkring 3 hovedområder.

1.3.1 *Metodik for at vurdere udsatte områder*

Et nordisk "pioner"-projekt har undersøgt, hvor store depositioner af svovl- og kvælstofforbindelser, som forskellige typer af skovmark, grundvand og overfladevand kan tåle, uden at der opstår forsuring. Der er endvidere angivet kvantitative belastningsgrænser for svovl og kvælstof. Det er nu vigtigt at udarbejde metoder til at inddеле områder i forskellige risikoklasser, som grundlag for politiske beslutninger om foranstaltninger mod luftforureningen. De nordiske lande vil påtage sig lederansvaret for dette arbejde inden for ECE.

1.3.2 *Sammenfattende vurderinger af virkninger*

Der foregår en omfattende forskningsvirksomhed om virkningerne af forsuring og luftforurening i et stort antal lande. Resultaterne må stadig sammenstilles og vurderes, således at man får grundlag for nationale og internationale handlingsprogrammer. En samlet nordisk indsats på dette område kan bidrage til at fremme arbejdet i ECE, som selv mangler

ressourcer til en sådan virksomhed. Arbejdet bør omfatte faktasammenstillinger og organisering af seminarer med internationale eksperter. Eksempler på emner, som trænger til bearbejdning er:

- Fortsatte undersøgelser omkring belastningsgrænser for kvælstof og organisering af ECE-seminarer på dette område.
- Prognoser for udvikling af jordforsuring og konsekvenser af jordforsuring.
- Virkninger af forsuring og nitrogenerosering på flora og fauna.
- Samlet international vurdering af resultater fra det store antal studier i små nedbørsområder, som gennemføres i forskellige lande.
- Organiske mikroforureninger og deres virkning på vegetation.
- Videre arbejde med at beskrive korrosionsskader. Aktuelle områder for videre indsats er nedbrydning af genstande af kulturel værdi, samt at kortlægge omfanget af korrosionsskader på nedgravede genstande som følge af jord- og vandforsuring.

Inden for ECE er arbejdet med at starte internationale koordinerede programmer for at få bedre kundskaber om effekter af luftforureninger på materialer, skov og ferskvand, kommet forholdsvis langt. Det kan være aktuelt at bruge nordiske midler i tilknytning til effektprogrammerne, hvis dette vil kunne styrke gennemførelsen af programmerne.

1.3.3 Faktasammenstilling, information, samordning af forskning

Den internationale forskning om langtransporterede luftforureninger og virkningerne af disse er efterhånden blevet meget omfattende. Der er et behov for i nordisk samarbejde at lave oversigter over ny litteratur. Arbejdet deles mellem nordiske forskere, som laver oversigter for hvert sit fagområde. Det er også vigtigt at lave en grundig sammenfatning med en balanceret vurdering af den nye litteratur.

Andre aktiviteter på dette område kan være:

- Samordnet planlægning af nordisk indsats og nordiske standpunkter inden møder i forskellige ECE-arbejdsgrupper.
- udarbejdelse af information, som er beregnet til beslutningstagerne i Norden.
- Møder mellem nordiske forskere, f. eks. på området skovskader, for at stimulere til samordning og informationsudveksling.

1.4 Foranstaltninger

Når man skal træffe beslutninger om at reducere udslippene af luftforureninger i Europa, er det nødvendigt med information om de tekniske muligheder som findes, og hvor omkostningseffektive de forskellige alternativer er. Et udgangspunkt for beregninger af omkostningseffektiviteten kan være forslagene til belastningsgrænser for svovl og kvælstof. De nordiske lande bør dels gennemføre egne "cost/effectiveness" – analyser, dels medvirke aktivt i ECE's, OECD's og andre institutioners europæiske

projekter, som omhandler strategier for begrænsning af udslippene i Europa. Der vil nu være et særligt behov for at undersøge og vurdere teknologi for at beregne udslippene af nitrogenoxider fra stationære kilder. ECE kan spille en vigtig rolle for udveksling af teknologi mellem landene i Europa.

1.5 Luftforureninger i global skala

Luftforurening i global skala omfatter særlig to forhold:

- Udtynding af ozonlaget i stratosfæren
- Temperaturøgning i troposfæren

Udtynding af ozonlaget i stratosfæren som følge af udslip af klorfluorcarboner har været diskuteret i mere end 10 år. Spørgsmålet har for nylig fået en stærkt stigende aktualitet ved opdagelsen af et "ozonhul" over Antarktis, som forekommer hvert forår i et omfang, som ser ud til at øge. Man frygter nu, at et lignende "hul" skal forekomme over Arktis og dele af Nord-Europa, hvor konsekvenserne vil blive langt mere alvorlige på grund af den langt større befolkningskoncentration.

Der er derfor et akut behov for øget forskningsindsats omkring ozonlaget i stratosfæren. Det er også nødvendigt med internationale aftaler for at kontrollere udslippene af de stoffer, som man på nuværende tidspunkt ved nedbryder ozonlaget, dvs. stabile forbindelser som indeholder klor eller brom, bl. a. klorfluorcarboner og haloner.

Ministerrådet finder, at foranstaltninger for at reducere de globale udslip af disse stoffer må gennemføres nu, hvis der skal være håb om at begrænse skadevirkningerne på helse og miljø. Fra nordisk side er aftaleforhandlingerne i regie af UNEP derfor givet høj prioritet.

Temperaturøgning i troposfæren er et problem som har et længere tidsperspektiv. Årsagen til problemet er øgede udslip og øgede forekomster af gasser, som absorberer en del af jordens udstråling. Spørgsmålet om "drivhuseffekten" var længe kun knyttet til atmosfærens øgende koncentration af karbondioxid (CO₂). Senere er det blevet klart, at også flere andre gasser, som metan, klorfluorcarboner og ozon, har lignende egenskaber som CO₂. I dag regner man med, at CO₂ står for omtrent 50% af den forventede temperaturøgning, mens andre gasser står for resten. Betydningen af de andre gasser vil antagelig øges de kommende år.

Risikoen for store temperatur- og klimaændringer i løbet af de næste 50–100 år, specielt i de nordligste områder, betyder, at de nordiske lande bør starte et mere systematisk samarbejde på dette felt.

2. Byernes luftforurening

2.1 Udstødningsgasser fra biler

Arbejdet med luftforureninger i byer har hidtil hovedsagelig været koncentreret om forureningen fra trafikken, særligt fra bilerne. De nordiske

lande har arbejdet på at opfylde den fællesnordiske målsætning om, at de nordiske lande så snart som muligt bør skærpe kravene til forurenende udslip fra køretøjer. Danmark har i EF fastholdt de krav, som de nordiske lande inden for den såkaldte Stockholmsgruppe – Canada, Danmark, Finland, Liechtenstein, Norge, Sverige, Schweiz og Østrig – har sat som mål for emissionen, dvs. krav som svarer til de amerikanske normer. I september 1986 vedtog de 8 lande et forslag til international rekommandation om den nærmere udformning af nødvendige kontrolmetoder m. m. til gennemførelse af skærpede rensningskrav. Gruppen har udarbejdet forslag til en teknisk regelsamling for personbiler om krav til udstødningsgasserne, kontrol af nye biler og kontrol af holdbarheden. Dermed kan skabes muligheder til at indføre en ordening med gensidig godkendelse mellem landene, hvilket effektiviserer udnyttelsen af ressourcer til prøvning og kontrol, samtidigt som det medfører fordele for bilproducenterne.

Det nordiske samarbejde på området sigter således mod informationsudveksling omkring anvendelsen af bestemmelserne for udstødning, prøve-metoder, rensningsteknik m. v. og tekniske forskrifter og information med hensyn til blyfri benzin, således at de nordiske lande kan udnytte eksisterende viden og ressourcer bedst muligt.

De mest aktuelle projektområder for det nordiske samarbejde er: brændselskvalitet, ny teknik for rensning af udstødningsgasserne, tunge køretøjer, først og fremmest dieseldrevne biler, og service, kontrol og producentansvar for biler i brug.

2.2 Andre problemer i byerne

I arbejdet med foranstaltninger mod forureninger er der et generelt behov for at kende bidraget fra de forskellige kilder eller kildegrupper. Dertil kræves forskellige typer af målinger og beregningsmodeller. Vigtige spørgsmål er:

- Bedre data for menneskers faktiske påvirkning af luftforureninger. Dette gælder både karbonmonoxid, nitrogenoxider, og metaller og organiske sporstoffer.
- Ligheder og forskelle mellem indendørs og udendørs luftforurening.
- Undersøgelser af kemisk sammensætning af partikler fra forskellige kildegrupper og disses kvantitative bidrag til koncentrationen af partikler og sod.

3. Helse-effekter

Sammenhængen mellem luftforureninger og helseeffekter er det vigtigste grundlag for foranstaltninger mod forureninger i byerne. Der findes et behov for bedre kundskaber om helseeffekterne, specielt med hensyn til langsigtede effekter.

Arbejdet med at reducere helseeffekterne af luftforurening må først og

fremmest rettes mod biltrafikken, som de fleste steder er den dominerende kilde til luftforurening i byerne. Fyring med fast brændsel i små anlæg, kan også være en vigtig kilde til partikler, bl. a. tjærestoffer i luften.

Spørgsmålet om helseeffekter er også vigtigt i arbejdet mod langtransporteret luftforurening. Den nordiske indsats bør gå ud på at komplettere det arbejde, som gøres inden for WHO. Særlig vigtigt er det at udarbejde et grundlag for at vurdere de indirekte helseeffekter, som forureningen forårsager, men også at tage helseeffekter af andre langtransporterede forureninger op, bl. a. dioxiner.

Der er i de fleste nordiske lande betydelig interesse og bekymring for dioxiner. Dette har ført til nær kontakt mellem nordiske myndigheder og forskningsinstitutioner om dioxinmålinger ved bl. a. affaldsforbrændingsanlæg og om gennemførelsen af brystmælksanalyser. Det er endvidere konstateret, at også biler, som kører med blyholdig benzin eller dieselolie, og visse industrianlæg er kilde til dioxinudslip.

Ministerrådet finder, at det er vigtigt fællesnordisk at arbejde på at kortlægge kilderne til dioxinforurening og forekommende belastningsniveauer. Det er endvidere vigtigt at gennemføre en fælles risikovurdering og at få udslippene bragt ned.

4. Forvaltningsmæssigt samarbejde

Et vigtigt element i det nordiske samarbejde om luftforureninger er god kontakt og informationsudveksling mellem forvaltningerne i landene, såvel om langsigtede strategiske spørgsmål, som mere praktiske problemer. Dette effektiviserer arbejdet og giver bedre resultater.

Vigtige elementer i samarbejdet er fælles diskussion af emissionskrav til anlæg fra industri og energiproduktion, herunder bl. a. rensningsteknologi for svovl- og nitrogenforbindelser og problemer med fyring med fast brændsel. Andre områder, som kan tages op, er tilsynsspørgsmål, luftkvalitetsovervågning i byer og trafikplanlægning.

5. Miljøkvalitetsovervågning vedrørende effekter af langtransporteret luftforurening

I de nordiske lande foregår der en kontinuerlig overvågning af dels luft og nedbør, dels vand og i visse tilfælde af jord og organismer. Overvågningen af luft og nedbør regnes for at være tilstrækkelig standardiseret. Overvågningen af jord, vand og organismer sker til dels med ensartede eller i bedste fald med samme metodik, men de fleste metoder er mere eller mindre forskellig fra land til land. For at kunne give holdbare argumenter med hensyn til luftforureningernes effekter i nordisk natur, er særligt integrerede overvågninger i små afstrømnings-/overvågningsområder egnede. Hertil kræves en gennemtænkt harmonisering og afprøvning – inter-

kalibrering – af metoderne. Der findes hele tiden den risiko, at et land kan låse sig fast i teknik/metodik og få svært ved at ændre denne.

Den nordiske styringsgruppe for miljøkvalitetsovervågning har udarbejdet en "Handledning för integreret monitoring i små afvinningsområden".

Det er vigtigt at etablere ensartede afstrømnings/overvågningsområder i samtlige nordiske lande. Disse bør være lokaliseret i områder med mest mulig urørt natur.

For at være meningsfyldt bør mindst to overvågningsområder per land komme igang i 1987, som omfatter overvågning af luft og nedbør, "markvatten", grundvand, afstrømningsvand, markkemi og vegetation. Det er tanken at områderne skal udvælges, så de kan udnytte luftkemiske data fra en eksisterende EMEP-station. Hovedsigtet med den integrerede overvågning er dog, at samtlige målinger i første række skal udføres indenfor et og samme naturområde.

For start af interkalibrering og ensartet felt- og laboratoriemetodik vil landenes ekspertice blive udnyttet så meget som muligt.

Ministerrådet finder det vigtigt, at de nordiske lande også på dette område fører an i det europæiske samarbejde, ikke mindst på baggrund af ønskerne om at etablere et overvågningsprogram for luftforureningers effekter på vegetation, jord og vand inden for ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening.

III Opfølgning

Nordisk Ministerråd giver embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelses-spørgsmål ansvaret for samordning og opfølgning af handlingsplanens gennemførelse.

IV Handlingsplanens økonomiske rammer

Fra 1984 til 1986 har været afsat godt 3,5 millioner NOK pr. år til arbejdet med gennemførelsen af det første projektprogram om luftforurening. Arbejdet med miljøkvalitetsovervågning har hidtil ligget på et niveau på gennemsnitligt 200 000 NOK pr. år.

Totalt ønskes for 1987 til projektprogrammet om luftforurening 5 520 000 DKK, for 1988 5 780 000 DKK og for 1989 5 840 000 DKK, dvs. ialt godt 17 millioner DKK. Miljøovervågningsprogrammet kræver i 1987 ca 1 million DKK for at komme i gang med mindst et område med måleprogram i hvert land, interkalibrering og metodeudvikling. For 1988 og 1989 anslås behov for midler til 500 000 DKK pr. år.

Embedsmandskomiteen har for at gennemføre en forøgelse af ambitions-niveauet på luftforureningsområdet ansøgt om tillægsbevilling fra minister-rådets reserve for 1987 på 1 950 000 DKK dels til projektprogrammet for

luftforurening, dels til programmet for miljøovervågning. Forløbig er bevilget 750 000 DKK ekstra for 1987.

Det samlede budget på miljøområdet er herefter for 1987 11 215 000 DKK, heraf ca halvdelen til arbejdet med bekæmpelse af luftforurening. Budgettet for 1988 fastlægges af samarbejdsministrene i forbindelse med behandlingen af det samlede nordiske budget.

De samlede ressourcer, som anslås til nordisk samarbejde mod luftforureninger t. o. m. år 1989 fremgår af nedenstående sammenstilling. (Skrives efter Nordisk Råds behandling i det færdige dokument.)

*BILAGA 1***Nordisk prosjektprogram om luftforurensning 1987–89***Utarbeidet av arbeidsgruppen for luftforurensninger under EK-M***0. Innledning**

Luftforurensninger har ført til en alvorlig miljømessig situasjon i Norden og i store deler av det øvrige Europa. Bekjemping av luftforurensninger har derfor i mange år stått sentralt i det nordiske samarbeidet om miljøvernsspørsmål. Særlig har samarbeidet om å redusere de langtransporterte forurensningene stått sentralt. Det har lenge vært kjent at langtransporterte forurensninger har ført til omfattende forurensning av ferskvann i Norden, med alvorlige skader på fiskebestanden til følge. Det er nå også stor enighet om at luftforurensningene spiller en viktig rolle for de betydelige skogskader som i de senere år er observert i Sentral-Europa.

Ett element i det nordiske samarbeidet på dette området har vært prosjektprogrammet for perioden 1984–86 som Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål (EK-H) vedtok høsten 1983, og som gjennomføres under ledelse av EK-Ms Arbeidsgruppe for luftforurensninger. EK-M forlenget Luftgruppens mandat med en tre-års periode på sitt møte i august 1986. Arbeidsgruppen for luftforurensninger skal:

''1. Initiere og lede EK-M's arbejde med luftforurensningsspørgsmål. Gruppen skal således udarbejde forslag til og medvirke til gennemførelsen af praktisk/administrativt anvendelige foranstaltninger i de nordiske lande på området.

Som led i dette arbejde kan EK-M søge midler over ministerrådets budget, som stilles til rådighed for udviklingen af det nordiske samarbejde på området eller til specielt prosjektarbejde.

2. Virke som kontaktorgan mellem de nordiske landes myndigheder på luftforurensningsområdet. Som led i dette skal gruppen udveksle information og erfaringer om national virksomhed på området samt medvirke til samordning af national prosjektvirksomhed.
3. Bidrage til samordning af de nordiske landes aktiviteter og synspunkter i internationale organer vedrørende luftforurensning.
4. Rapportere til EK-M efter behov og udarbejde virksomhedsrapport til EK-M's sommermøde 1989.

Det internasjonale arbeidet foregår i dag i hovedsak innenfor rammen av ECE-konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning (også kalt ''sur nedbør''-konvensjonen). Denne konvensjonen trådte i kraft i mars 1983. Et viktig skritt i konkretiseringen av arbeidet innenfor konvensjonens rammer ble tatt i juli 1985. Protokollen ble undertegnet av 21 land, som dermed forplikter seg til å redusere svovelutslip-

pene med minst 30 % før 1993, regnet på basis av utslippene i 1980. Både under forhandlingene om ECE-konvensjonen og under forhandlingene om svovelprotokollen, har de nordiske land spilt en aktiv rolle. I løpet av 1985 er det også satt i gang arbeid med en avtale om å begrense eller redusere utslippene av nitrogenoksider i Europa. Internasjonale forhandlinger pågår nå, og det er behov for betydelig nordisk innsats for å komme frem til en bindende avtale på lignende måte som for svovel.

Prosjektprogrammet for 1984–86 omfatter langtransporterte forurensninger, luftforurensinger i tettsteder og kontaktskapende arbeid og informasjonsutveksling mellom de nordiske myndigheter. Prosjektarbeidet vedrørende langtransporterte forurensninger er i første rekke knyttet til arbeidet i internasjonale organisasjoner. Prosjekter om forsuring og fotokjemiske oksidanter (ozon) er derfor sentrale. Et måleprogram for forsuring og fotokjemiske oksidanter har således utgjort det største prosjektet. De nordiske land har utprøvet måleteknikk for nitrogenkomponenter i luft og for fotokjemiske oksidanter, med tanke på senere bruk i det europeiske overvåkningsprogrammet EMEP. Et viktig ledd i det nordiske måleprogrammet har vært interkalibreringer mellom de nordiske laboratoriene, for å oppnå best mulig overensstemmelse mellom måle metodene som brukes av de respektive laboratorier. En annen del av arbeidet består av beregninger med matematiske modeller og videreutvikling av disse. En viktig grunn til at en ønsker slike modeller, er for å få informasjon om f. eks. hvor stor del av forurensningene i et land som skyldes utslipp fra hvert av de øvrige landene. Modellene vil også være nødvendige for å kunne vurdere effekter av forskjellige typer tiltak.

En viktig del av arbeidet er knyttet til undersøkelser av effekter av forurensninger, dels ved utredningsarbeid og dels ved at nordiske midler gjør det mulig å samordne nasjonale prosjektaktiviteter. Eksempler på slike aktiviteter er:

- Innsamling av eksisterende viten om effektene på barskog i Sentral-Europa og vurdering av disse i lys av nordiske forhold.
- Vurdering av eksisterende datamateriale med tanke på å kunne angi belastningsgrenser for skog, grunnvann og ferskvann når det gjelder deponisjon av svovel- og nitrogenforbindelser.
- Utarbeiding av felles nordisk rapport om nye forskningsresultater om forsuring.

Arbeidet med luftforurensninger i tettsteder har hovedsakelig vært konsentrert om bilavgaser. En viktig oppgave har vært arbeidet med det tekniske grunnlaget for målsetting og strategi for bilavgassarbeidet i Norden. Spesielt har arbeid vedrørende skjerpede avgasskrav og innføring av blyfri bensin vært sentrale arbeidsoppgaver for bilavgassgruppen. Også nordisk samarbeid om dioksin-problemene har delvis vært finansiert over prosjektprogrammet.

Prosjektprogrammet for perioden 1987–89 er bygget opp i tre hovedområder:

1. Langtransporterte forurensninger (inkludert måleprogram, modeller, meteorologiske forhold, virkninger, tiltak).
2. Luftforurensning i tettsteder (inkludert bilavgasser, helse-, effekter, andre tettstedsproblemer).
3. Forvaltningsmessig samarbeid

Innenfor hvert av disse områdene er prosjektaktivitetene beskrevet med hovedvekt på mål og metoder.

Arbeidet med luftforurensninger bør fortsatt være organisert ved at Arbeidsgruppen for luftforurensninger fungerer som styringsgruppe. Luftgruppen rapporterer til EK-M og formidler myndighetenes ønsker og behov til prosjektdeltakerne. Luftgruppen vurderer prosjektsøknader og utnevner prosjektledere. For en rekke prosjektaktiviteter vil det være hensiktsmessig med spesielle prosjektgrupper, som utpekes av og rapporterer til Luftgruppen. For arbeidet med bilavgasser bør fortsatt Styringsgruppen for bilavgasser ha en selvstendig stilling med eget mandat og med egen budsjettamme. Til hjelp i styringsfunksjonene utpekes det en faglig sekretær for Luftgruppen.

1. Langtransporterte luftforurensninger

Arbeidet innenfor dette hovedområdet skal bidra til å samordne og styrke de nordiske lands innsats mot langtransporterte luftforurensninger. Prosjektene vil som hovedregel utformes slik at de støtter opp om arbeidet innenfor internasjonale organisasjoner. Den mest sentrale organisasjonen er i dette tilfellet ECE, men også bl. a. EF, OECD og WMO arbeider med prosjekter knyttet til langtransporterte luftforurensninger. For tiden har problemer knyttet til forsuring og fotokjemiske oksidanter høyeste prioritet, og en må regne med at dette vil gjelde flere år fremover. På lang sikt kan globale klimaspørsmål få sterkt økende betydning.

I løpet av de siste årene har arbeidet med konkretisering og oppfølging av ECE-konvensjonen om langtransportert, grenseoverskridende luftforurensning utviklet seg positivt. De viktigste politiske beslutningene har vært undertegning av protokollen om 30 % reduksjon av svovelutslippene, undertegning av protokoll om finansiering av det europeiske overvåkingsprogrammet EMEP, og igangsetting av arbeid med mulige internasjonale tiltak mot utslipp av nitrogenoksider og hydrokarboner. Dessuten er det mer tekniske samarbeidet under konvensjonen utviklet videre. Dette gjelder i første rekke planlegging av felles opplegg for vurdering og overvåkning av effekter av luftforurensninger på materialer, skog og forsuring av ferskvann.

Fra svensk side ble det i 1985 presentert en "Aksjonsplan Europa", som skisserer opplegget for det videre arbeidet med forsøringsproblemene og skogskadene. Hovedelementene i aksjonsplanen er å:

- fastlegge nivåer for deposisjon og konsentrasjoner i luft som ikke medfører omfattende forurensning og skogskader.
- utvikle og anvende modeller som beskriver spredning og deposisjon av relevante forureningskomponenter i Europa.
- beregne en optimal utslippsstrategi for Europa på grunnlag av kunnskapsene om akseptable nivåer, spredningsmodeller, og informasjon om kostnader for utslippsreduksjoner, og
- forhandle, innenfor rammen for konvensjonen om langtransporterte forurensninger, om et program for utslippsreduksjoner.

Aksjonsplanen representerer en prinsipielt riktig angrepsmåte, selv om kunnskapsgrunnlaget på en del av feltene er svært mangelfullt. De politiske problemene knyttet til utarbeidelsen av en optimal plan for Europa må imidlertid forventes å bli meget store. Det vil også kunne bli vanskelig å få tak i tilstrekkelig informasjon fra alle land, spesielt når det gjelder tekniske data. En mulig måte å gjennomføre "Aksjonsplan Europa" på, kan være at elementene i planen innarbeides i arbeidsplanen til ECE-konvensjonenes Eksekutivorgan.

Fra nordisk side bør det legges vekt på at en innenfor Luftgruppens prosjektprogram kan utarbeide grunnlagsmateriale som mest mulig direkte kan brukes i ECE-arbeidet. Det er i denne sammenhengen viktig at det er god kontakt mellom EK-M/Luftgruppen og de nordiske delegatene til Eksekutivorganet, og at Luftgruppen har sekretariatsressurser som kan sikre den nødvendige oppfølging og koordinering av det nordiske arbeidet.

Luftforurensninger på global skala har i de siste 10 år særlig hatt interesse på grunn av to forhold, nemlig muligheten for reduksjon av ozonlaget i stratosfæren på grunn av utslipp av klorfluorkarbone, og muligheten for temperaturøkning på jordoverflaten på grunn av utslipp av karbondioksid. Etter hvert blir disse to forholdene sett i sammenheng, blant annet fordi klorfluorkarbone også har direkte virkning på strålningsbalansen, og fordi økt bruk av fossile brensler også kan øke konsentrasjonen av ozon i troposfæren som igjen virker inn på temperaturen på jordoverflaten. Luftgruppen vil organisere en videre nordisk innsats innenfor rammen av den internasjonale aktiviteten på dette området.

Langtransportdelen av prosjektprogrammet er delt i hovedpunktene

- Luftforurensninger på europeisk skala
 - måling av luft- og nedbørkvalitet,
 - modellberegninger som omfatter transport og omvandling i atmosfæren samt avsetning på jordoverflaten,
 - virkninger av luftforurensninger på miljøet, og
 - tiltak mot luftforurensninger.
- Luftforurensninger på global skala.

I tillegg er det antatt at det også i neste periode av prosjektprogrammet blir aktuelt å utarbeide spesielle utredninger om problemer knyttet til langtransporterte forurensninger.

Det er antatt at det ikke blir nødvendig å bruke nordiske midler til arbeid med utslippsdata. Dette arbeidet forutsettes ivaretatt av nasjonale myndigheter, og koordinert av internasjonale organisasjoner.

1.1 Måleprogram

I det første prosjektprogrammet var den måletekniske delen ("pilotprogrammet") konsentrert om utprøving av metoder for nitrogen-komponenter og fotokjemiske oksidanter. Dette ble gjennomført ved interkalibreringer mellom de nordiske EMEP-laboratoriene og ved koordinerte måleperioder.

Spesielt var interkalibreringene i felt meget nyttige. For nitrogenkomponentene ble disse utført ved at de nordiske EMEP-laboratoriene monterte sitt prøvetakingsutstyr på den svenske stasjonen Rörvik. Prøvene ble sendt til de respektive laboratorier for analyse. Undersøkelsene omfattet i første rekke metoder for å bestemme konsentrasjoner i luften av nitrat (gassformig salpetersyre og nitrat på partikler) og ammonium (gassformig ammoniakk og ammonium på partikler). Det ble også målt nitrogendioksid og svovelkomponenter. I tillegg ble det på Studsvik utført interkalibreringer, både i laboratoriet og i felt, av ozon og nitrogendioksid.

Interkalibreringene førte til at det ble oppdaget større forskjeller mellom deltakerlaboratoriene enn en hadde ventet. Forskjellene måtte oppklares før en kunne starte koordinerte måleperioder, og disse ble derfor forsinket i forhold til den opprinnelige planen. Arbeidet med å oppnå tilfredsstillende resultater fra interkalibreringene var imidlertid meget nyttig, i første omgang for deltakerlaboratoriene, men senere også for den videre utviklingen av EMEP. Erfaringene fra dette nordiske samarbeidet har hatt direkte betydning både for måleprogrammet for EMEPs fjerde fase (1987–89) og for å kunne utarbeide forskrifter for EMEP-målingene.

1.1.1 Nitrogen-komponenter og fotokjemiske oksidanter

Fortsatte målinger av nitrogen-komponenter bør nå inkluderes i de nasjonale måleprogrammer, og dermed også finansieres nasjonalt. Erfaringene fra de første prosjektprogrammene har imidlertid vist at det er svært viktig med interkalibreringer mellom EMEP-laboratoriene. Det har lenge vært et ønskemål å kunne gjennomføre sammenlikninger mellom alle EMEP-laboratorier. Hittil har det bare vært mulig å gjennomføre dette for de kjemiske analysene, men det har ikke vært økonomisk mulig å kunne sammenlikne prøvetakingsutstyret. Det foreslås derfor at interkalibreringer i felt mellom de nordiske EMEP-laboratoriene fortsetter med en interkalibrering pr år i 1987 og 1988, og at disse primært inkluderer svovel- og nitrogen-komponenter i luft.

Det internasjonale arbeidet med fotokjemiske oksidanter har økt betydelig de siste årene. Innsatsen har imidlertid vært spredt på flere internasjonale organisasjoner og prosjekter. Det er vanskelig å forutsi hvordan det

internasjonale samarbeidet på dette område vil utvikle seg videre. Det er nærliggende å anta at arbeidet med NO_x-reduksjoner innenfor konvensjonssamarbeidet medfører at ECE og EMEP etter hvert vil måtte prioritere målinger og modellberegninger av fotokjemiske oksidanter høyere. Fra nordisk side bør en i denne sammenheng være forberedt på å delta i utformingen av måleprogrammet. Forberedelsene bør inkludere f.eks. interkalibreringsrutiner for ozon-målinger, metoder for bestemmelse av hydrokarboner og andre oksidanter. Det bør derfor avsettes midler til forberedelse og utprøving av måleprogrammer for fotokjemiske oksidanter (inkludert hydrokarboner).

Ozondata fra en del land i Vest-Europa blir nå samlet inn gjennom det svensk/norske prosjektet OXIDATE. Dette arbeidet bør etter hvert utvides til å omfatte de fleste land i Europa, og målet er å få denne innsamlingen inn som en fast del av EMEP.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 500 000
	1988	NOK 500 000
	1989	NOK 350 000

1.1.2 Kvikksølv i luft og nedbør

I 1986 startet et prosjekt som skal gi informasjon om betydningen av langtransport av kvikksølv til Norden. Kvikksølvinnholdet i nedbør måles ved 8 stasjoner og i luft ved 3 stasjoner. Alle prøver analyseres ved IVL i Sverige. Det er planlagt at målingene skal pågå også i 1987, men detaljene i programmet vil ikke bli fastlagt før de første resultatene fra 1986 foreligger. Etter at alle måleresultatene foreligger, vil betydningen av langtransport av kvikksølv bli vurdert. På dette grunnlaget vil en så kunne vurdere behovet for et europeisk program, f.eks. innenfor EMEP. Et framtidig europeisk program krever imidlertid betydelig forarbeid for å kunne komme fram til et praktisk gjennomførbart program, bl. a. må det utarbeides standardiserte metoder.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 400 000
	1988	NOK 400 000
	1989	NOK 400 000

1.1.3 Toksiske sporstoffer

Luftgruppen har satt i gang arbeid med grunnlagsmateriale for å kunne vurdere behovet for nordiske og/eller europeiske undersøkelser av toksiske stoffer (f.eks. tungmetaller og klorerte hydrokarboner). Et eventuelt måleprogram vil sannsynligvis bli meget ressurskrevende og krever derfor nøye planlegging. Foreløpig synes det realistisk å avsette midler til plan- og metodearbeid.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 200 000
	1988	NOK 250 000
	1989	NOK 500 000

1.2 Modellberegninger/meteorologiske forhold

Et sentralt element i arbeidet med langtransporterte luftforurensninger, er matematiske modeller som beskriver sammenhengen mellom utslippsmengder, konsentrasjoner i luft og nedbør, og avsetninger på bakken. Det er bare ved hjelp av slike modeller at en f. eks. kan få kvantitativ informasjon om hvor stor del av deponisjonen av luftforurensninger i ett land som skyldes utslipp av forurensninger i andre land. For svovel har en i Europa hatt slike "import/eksport"-tabeller i de siste ca. ti år, og de beregnes nå rutinemessig innenfor EMEP. For nitrogen-komponenter finnes det endel modellberegninger, og en venter at det i løpet av 1986 og 1987 vil bli presentert flere modellresultater. Også for fotokjemiske oksidanter (ozon) foreligger det en del modellberegninger på europeisk skala, og i forbindelse med internasjonale prosjekter ventes mer materiale å bli presentert i de nærmeste årene.

Hovedoppgaven på dette feltet for de kommende årene vil bli å få gjennomført flere modellberegninger for nitrogen-komponenter og for fotokjemiske oksidanter, og å sammenlikne resultatene med målinger. I tillegg vil det være et generelt behov for å forbedre det modellverktøyet som en har i dag, ved bedre beskrivelse av spredning, transport, omvandling, utvasking og avsetning i modellene. Norden har et godt grunnlag for fortsatt arbeid med modellberegninger. Sentralt i arbeidet står EMEPs vestlige meteorologiske senter ved Det norske meteorologiske institutt. I tillegg finnes det modellgrupper bl. a. ved Miljøstyrelsens luftforureningslaboratorium i Danmark, Finlands meteorologiske institutt (FMI) og Norsk institutt for luftforskning (NILU).

1.2.1 Transport av luftforurensninger over hav

I perioden 1984–86 er det ved FMI arbeidet med å beskrive diffusjons- og avsetningsprosessene over hav. Betydningen av dette kan bl. a. illustreres ved at EMEP-beregningene viser problemer med å beskrive konsentrasjonene som måles på stasjoner nær kysten. I løpet av perioden er det utgitt en rapport basert på eksisterende teorier og data, som beskriver de fysiske prosesser i det marine grenselaget. Det videre arbeid inkluderer blant annet klimatologiske aspekter basert på værskipsobservasjoner, bearbeidingen av data fra Öresund-prosjektet, og planlegging av et observasjonsprogram.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 250 000
	1988	NOK 250 000
	1989	NOK 250 000

1.2.2 Modellberegninger for nitrogen-komponenter, hydrokarboner og fotokjemiske oksidanter

Som beskrevet ovenfor, er det i gang prosjekter på dette feltet som ventes å gi resultater i løpet av 1986 og 1987. Dette gjør det vanskelig å

planlegge prosjektene for programperioden. Luftgruppen ønsker imidlertid å avsette midler til modellberegninger. Det primære mål er å ha operative modeller for nitrogen-komponenter, hydrokarboner og fotokjemiske oksidanter. Disse vil bli viktige bl. a. i EMEP, i forhandlinger om reduserte utslipp, og arbeidet med Aksjonsplan Europa.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 300 000
	1988	NOK 300 000
	1989	NOK 300 000

1.2.3 Modeller for toksiske sporstoffer

Det er i dag ikke klarlagt hvilket behov det er for internasjonale tiltak mot toksiske stoffer som tungmetaller og klorerte hydrokarboner. Luftgruppen har, i tillegg til kvikksølvprosjektet, startet arbeidet med en statusrapport som kan danne grunnlag for en vurdering av behovet. Dersom det viser seg at dette kan være et europeisk problem, vil det være nødvendig å supplere målingene med modellberegninger. Det er derfor ønskelig å reservere midler til dette for 1988 og 1989.

Prosjektkostnader:	1988	NOK 100 000
	1989	NOK 200 000

1.3 Virkninger

Det har lenge vært kjent at langtransporterte luftforurensninger har alvorlige virkninger på overflatevann. Det er også alminnelig akseptert at luftforurensninger spiller en avgjørende rolle for de omfattende skogskadene som er registrert i store deler av Europa. I de senere år er det også kommet resultater som viser at grunnvannet er truet. Fauna og flora blir også påvirket.

Mens hovedtrekkene i vannforsuringen er kjent, er dette langt fra tilfellet for skogskader. Det er ennå ikke klarlagt hvilke forurensningskomponenter som har størst betydning for skogskadene i Sentral-Europa, men det er vanlig antatt at forsuringskomponenter og fotokjemiske oksidanter har stor betydning. Skadene forårsakes av en kompleks samvirkning mellom luftforurensningenes direkte og indirekte virkninger i kombinasjon med klimatiske forhold.

Arbeidsgruppen for luftforurensninger tar ikke sikte på å gjennomføre større nordiske forskningsprosjekter om virkninger av langtransporterte luftforurensninger. Siktemålet er å:

- utarbeide grunnlagsmateriale om kunnskapene om virkninger, bl. a. for bruk i ECE-samarbeidet.
- bidra med midler til koordinering av virkningsprosjekter som gjennomføres for nasjonale midler, for derved å få en større samlet nytte av prosjektene, og
- arrangere seminarer for informasjonsutveksling, presentasjon av prosjektresultater, osv.

I den første programperioden er det tatt opp prosjekter vedrørende vannforsuring, skogskader og korrosjon. Disse prosjektene er foreløpig ikke avsluttet eller evaluert.

Ett av prosjektene som er under avslutning, har hatt som mål å komme fram til hvor stor deponisjon av svovel- og nitrogen-forbindelser som forskjellige typer underlag tåler uten at det oppstår forsuring av vann og mark (BESK-prosjektet). Arbeidet er basert på å utnytte eksisterende data. Prosjektet har gitt kvantitative belastningsgrenser for svovel og nitrogen. Prosjektet resultater ble diskutert i en internasjonal gruppe av eksperter våren 1986. Denne type prosjekt er svært viktig for arbeidet med tiltak mot forurensninger (sml. Aksjonsplan Europa).

En gruppe av nordiske eksperter har laget en oversikt over forskningsresultater som er publisert i 1985. Denne type arbeid har meget stor verdi.

Arbeidet med virkninger i programperioden 1987–89 bør struktureres omkring tre hovedområder:

1. Metodikk for å vurdere utsatte områder.
2. Sammenfattende undersøkelser av virkninger.
3. Faktasammenstilling, informasjon og samordning av forskning.

1. Metodikk for å vurdere utsatte områder

BESK-prosjektet har kommet fram til kvantitative belastningsgrenser for svovel og nitrogen som gjelder for skogsmark, grunnvann, og overflatevann. Det er nå viktig å utarbeide metodikk for å dele inn områder i ulike risikoklasser som grunnlag for politiske beslutninger om tiltak. Dette arbeidet er planlagt tatt med i ECE-arbeidet. Norden bør ta på seg et lederansvar for dette. Arbeidet bør resultere i dels ny metodikk og dels demonstrasjon av metodikken for et land eller deler av land.

2. Sammenfattende undersøkelser av virkninger

Det pågår en svært omfattende forskningsvirksomhet om virkningene av forsuring og luftforurensninger i et stort antall land. Resultatene fra denne virksomheten må stadig sammenstilles og vurderes slik at en får underlag for nasjonale og internasjonale handlingsprogram. En samlet nordisk innsats på dette området, i samarbeid med andre land, kan på en viktig måte bidra til å drive fram arbeidet i ECE som selv mangler ressurser til slik virksomhet. Arbeidet bør omfatte faktasammenstillinger og organisering av seminarer med internasjonale eksperter. Emner bør velges med hensyn til de behov som foreligger. Eksempel på emner som kan trenge bearbeiding er:

- Fortsatte undersøkelser omkring belastningsgrenser for nitrogen og organisering av ECE-seminarer på dette området.

- Prognoser for utvikling av markforsuring og konsekvenser av markforsuring.
- Virkninger av forsuring og nitrogendeposisjon på flora og fauna.
- Samlet internasjonal vurdering av resultater fra det store antallet studier i små nedbørfelt som drives i ulike land. Hensikten er å få fram generelle konklusjoner om virkninger av ulike deposisjoner.
- Organiske mikroforurensninger og deres virkning på vegetasjon.
- Videre arbeid med å beskrive korrosjonsskader. Aktuelle områder for videre innsats er nedbryting av gjenstander av kulturell verdi, samt å kartlegge omfanget av korrosjonsskader på nedgravde gjenstander som følge av mark- og vannforsuring.

Innenfor ECE-samarbeidet er en kommet forholdsvis langt i arbeidet med å starte internasjonale koordinerte programmer for å få bedre kunnskaper om effekter av luftforurensninger på materialer, skog og ferskvann. Effektprogrammene er i prinsippet bygget opp på tilnærmet samme måte som EMEP, dvs. en bygger på nasjonale programmer, men søker å harmonisere dem og samle resultatene for bearbeiding ved ett eller flere koordinerende sentre. Foreløpig finnes det imidlertid ikke internasjonale midler til å finansiere arbeidet ved sentrene. Norden er sterkt interessert i alle de tre effektprogrammene, og Sverige og Norge har påtatt seg koordineringsansvar for programmene om skader på materialer og ferskvannsforsuring.

Det kan være aktuelt å bruke nordiske midler i tilknytning til effektprogrammene, dersom en finner at dette vil kunne styrke gjennomføringen av programmene.

3. Faktasammenstilling, informasjon, samordning av forskning

Den internasjonale forskningen om langtransporterte forurensninger og virkningene av disse er etter hvert blitt meget omfattende, og det kan derfor være vanskelig for forvaltningen å følge med i all litteraturen. I Norge er det i noen år blitt utarbeidet oversikter over ny litteratur. Andre nordiske land hadde tilsvarende planer, og det var derfor naturlig å ta opp dette som et nordisk samarbeid i 1985. Arbeidet deles mellom nordiske forskere som lager litteratur-oversikter for hvert sitt fagfelt. En viktig del av arbeidet er å lage et omfattende sammendrag med en balansert vurdering av den nye litteraturen.

Andre aktiviteter på dette område kan være:

- Samordnet planlegging av nordisk innsats og nordiske standpunkter foran møter i ulike ECE-grupper.
- Møter mellom nordiske forskere, f. eks. på området skogskader, for å stimulere til samordning og informasjonsutveksling.
- Utarbeiding av informasjon som er beregnet på beslutningstakere i Norden.

Prosjektkostnader for feltet "Virkninger":

1987	NOK 1 500 000
1988	NOK 1 500 000
1989	NOK 1 500 000

1.4 Tiltak

I arbeidet med beslutninger om å redusere utslippene av luftforurensninger i Europa, er det nødvendig med informasjon om de tekniske mulighetene som finnes og kostnads-effektiviteten for de forskjellige alternativene. I den første programperioden ble det utarbeidet en rapport over potensialet for avsvovling av olje ved europeiske raffinerier, det er holdt et nordisk seminar om renseteknologi for svovel- og nitrogenoksider, nordiske rapportører har bidratt til gjennomføringen av ECE-seminaret i 1986 om renseteknologi, og en delrapport med kostnadsdata blir laget i tilknytning til IIASAs arbeid med "cost/benefit" for svovelutslipp i Europa.

For den andre programperioden blir spørsmålene om de mest kostnads-effektive tiltakene enda viktigere. For å komme fram til enighet mellom land om ytterligere begrensninger i utslippene av svovel (utover de 30 %) og nitrogen, trengs et samlet grunnlag dels i hvert land og dels for større områder i Europa. Et utgangspunkt for beregninger bør være de forslagene til belastningsgrenser for svovel og nitrogen som er diskutert i avsnitt 1.3 (BESK-prosjektet). Det nordiske arbeidet bør særlig dreie seg om to ting. For det første bør de nordiske landene gjennomføre egne "cost/benefit"-analyser for både svovel og nitrogen. Støtte til arbeid på dette området er søkt av Embetsmannskomiteens gruppe for miljø-økonomiske spørsmål. For det andre trengs støtte til aktiv nordisk medvirkning i ECEs, OECDs, IIASAs og Bejer-instituttets europeiske prosjekter som gjelder strategier for begrensning av utslippene i Europa. De nordiske bidragene kan få form av delprosjekt som gjennomføres i tilknytning til disse større prosjektene. Delprosjektene kan gjelde deltakelse i seminarer og konferanser, metode-spørsmål, kostnadsberegninger for ulike tiltak og beregninger av potensiale for ulike tiltak i ulike land.

Foruten arbeidet i direkte tilknytning til de europeiske prosjektene, bør det i perioden holdes et nordisk seminar om strategier og teknikker for ulike utslippsreduksjoner.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 300 000
	1988	NOK 300 000
	1989	NOK 300 000

1.5 Luftforurensninger på global skala

Et av de spørsmål som har økende interesse, spesielt i de siste årene, er risikoen for klimaendringer som følge av økte utslipp av gasser som reflekterer en del av utstrålingen fra jorda. Spørsmålet om "drivhus-effekten" var lenge knyttet bare til atmosfærens økende konsentrasjon av CO₂.

Senere er det blitt klart at også flere andre gasser, som metan, klorfluor-karboner, dinitroendioksid og ozon, har lignende egenskaper som CO₂. I dag regner en med at CO₂ står for om lag 50 % av ventet temperaturøkning, mens de andre gassene står for resten. Betydningen av de andre gassene vil antakelig øke de kommende ti-år.

Risikoen for til dels store temperatur- og klimaendringer i løpet av de neste 50–100 år, spesielt i nordområdene, tilsier at vi i nordisk sammenheng bør starte et mer systematisk arbeid på dette feltet. Dette arbeidet bør legges inn under Luftgruppen, særlig fordi det i stor grad dreier seg om utslipp fra de samme kilder som forårsaker sur nedbør eller reduksjon av jordas ozonlag.

En kontaktgruppe bør utarbeide en kortfattet statusrapport over klima-problemet, som bl. a. skal omfatte en beskrivelse av problemet og en oversikt over de viktigste kunnskapsmangler. På bakgrunn av statusrapporten, bør det utarbeides prosjektforslag knyttet til de problemstillinger hvor behovet for viten er størst, og hvor det er naturlig med en nordisk innsats.

EK-M har besluttet å overføre ozonkontaktgruppen fra Produktkontrollgruppen til Luftgruppen. Ozonkontaktgruppen skal fortsette sitt arbeid i 1987. Det bør vurderes et nærmere samarbeid, eventuelt en sammenslåing, mellom ozonkontaktgruppen og en kontaktgruppe for klimaspørsmål.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 100 000
	1988	NOK 150 000
	1989	NOK 150 000

1.6 Spesielle utredninger om langtransporterte luftforurensninger

Dette punktet er ment å dekke behovet forskjellige typer utredninger, enten for bruk i Luftgruppens arbeid, eller som informasjon til større grupper. Eksempler fra den første programperioden er en delrapport til ECEs arbeidsgruppe for nitrogenoksider, og rapport til Nordisk Råds parlamentarikerkonferanse i september 1986. Disse eksemplene kan regnes som typiske, men det er foreløpig ikke mulig å konkretisere behovet for perioden 1987–89. Prosjektkostnader er derfor anslått ut fra erfaringene hittil.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 300 000
	1988	NOK 300 000
	1989	NOK 300 000

2. Luftforurensninger i tettsteder

2.1 Bilavgasser

I 1981 ble det etablert en styringsgruppe for nordisk samarbeid om bilavgasser. På EK-Ms møte i august 1984 ble det besluttet å legge bilav-

gassgruppen under Luftgruppen, men med eget mandat og med ``øremerket`` budsjett. Gruppens mandat er:

1. Initiere og lede Luftgruppens arbeid med bilavgassproblematikken. Gruppen skal således utarbeide forslag til og medvirke til gjennomføringen av praktisk/administrativt anvendelige tiltak i de nordiske land på området. Som et ledd i dette kan gruppen gjennomføre prosjekter vedrørende bilavgasser.
2. Virke som kontaktgruppe for de nasjonale myndigheter på bilavgassområdet. Som ledd i dette skal gruppen utveksle informasjon og erfaringer om nasjonal virksomhet på bilavgassområdet, samt medvirke til samordning av nasjonal prosjektvirksomhet.
3. Bidra til samordning av de nordiske lands aktiviteter og synspunkter i internasjonale organer vedrørende bilavgassproblemer.
4. Rapportere til Luftgruppen.

Bilavgassgruppen har i sin rapport til EK-M i juni 1985 skissert en plan for gruppens arbeid de kommende årene. I rapporten er det understreket at den raske utviklingen og store usikkerheten på området gjør planleggingen vanskelig og usikker. Gruppen har innrettet seg på å prioritere samarbeidet knyttet til praktiske og tekniske problemstillinger, og i mindre grad arbeide med grunnlag til politiske beslutninger.

De mest aktuelle prosjektområdene for samarbeidet i de kommende årene er:

Brenselkvalitet: Bilavgassenes sammensetning er i stor grad avhengig av hvilken type brensel som brukes og hvilken kvalitet det har. Aktuelle problemstillinger er om en skal innføre regulering av brenselkvalitet, premiere mindre miljøbelastende drivstoffer, osv.

Ny teknikk for avgassrensing: De besluttede eller forventede strenge krav til personbiler medfører at vi får nye biler med en teknikk som vi hittil har liten erfaring med i Norden. Det vil derfor bli behov for utveksling av erfaringer om bl. a. avgassrensing og målemetoder.

Tunge kjøretøy: Det er ønskelig å samordne de nasjonale innsatsene som gjelder reduksjon av avgasser fra tunge kjøretøy, dvs. i hovedsak diesel-drevne biler.

Biler i bruk: Etter hvert som biler med avansert avgassrensing, f. eks. katalysator, blir tatt i bruk og får en viss spredning, vil det bli tatt opp nordisk samarbeid om praktiske spørsmål som service, løpende avgasskontroll, produsentansvar, osv.

Prosjektkostnader, inkludert ca NOK 100 000 pr. år til sekretariat, seminarer, trykking, osv:

1987	NOK 550 000
1988	NOK 600 000
1989	NOK 650 000

2.2 Helse-effekter

Sammenhengen mellom luftforurensninger og helse-effekter er det viktigste grunnlaget for tiltak mot forurensninger i tettsteder. Myndighetene har et klart behov for bedre kunnskaper om helseeffekter, kanskje særlig når det gjelder langsiktige effekter.

I den siste tiden har det i de fleste nordiske landene vært betydelig interesse og bekymring for dioksiner, spesielt i forbindelse med avfallsforbrenningsanlegg. Dette har ført til nær kontakt mellom nordiske myndigheter og forskningsinstitusjoner. Etter initiativ fra NMRs Forskningsgruppe har det skjedd en viss samordning mellom nasjonale prosjekter for å kartlegge dioksiner i morsmelk. Samarbeidet inkluderer en interkalibrering mellom de nordiske laboratoriene som utfører dioksin-analyser, slik at resultatene fra morsmelk-undersøkelsen blir sammenlignbare. Interkalibreringen finansieres i stor grad ved midler fra Luftgruppen og Forskningsgruppen.

Samarbeidet om dioksin-spørsmålet er et godt eksempel på nytten av nordiske prosjekter. Samtidig er det et eksempel på hvor raskt utviklingen kan skje når det gjelder spørsmål om luftforurensninger og helse-effekter.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 200 000
	1988	NOK 200 000
	1989	NOK 200 000

2.3 Andre tettstedsproblemer

I arbeidet med tiltak mot forurensninger er det et generelt behov for å kjenne bidraget fra de forskjellige kilder eller kildegrupper. Dette kan en bare få ved å bruke forskjellige typer matematiske eller statistiske modeller. Etter avslutningen av MIL-prosjektene har det ikke vært noe nordisk samarbeid på dette området. Det bør imidlertid være grunnlag for nye prosjekter, bl. a. på grunnlag av resultatene fra avslutningsseminaret for MIL-prosjektene og det generelle behov det er for å kvantifisere forskjellige kilders bidrag til menneskers eksponering for luftforurensninger.

Blant viktige spørsmål kan nevnes:

- Bedre data for menneskers reelle eksponering til luftforurensninger. Dette gjelder både "makroforurensninger" som karbonmonoksid og nitrogenoksider, og "mikroforurensninger", som metaller og organiske sporstoffer.
- Likheter og forskjeller mellom innendørs og utendørs luftforurensning.
- Undersøkelser av kjemisk sammensetning av partikler fra ulike kildegrupper, og kvantitative bidrag fra ulike kildegrupper til konsentrasjonen av partikler og sot.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 500 000
	1988	NOK 500 000
	1989	NOK 500 000

3. Forvaltningsmessig samarbeid

Et viktig element i samarbeidet om luftforurensninger er god kontakt og informasjonsutveksling mellom forvaltningene i de nordiske landene om såvel langsiktige strategiske spørsmål som mer praktiske problemer. Siden forvaltningene ofte samtidig arbeider med beslektede problemer, vil en god kontakt kunne effektivisere arbeidet og gi bedre resultater. I den første programperioden har samarbeidet vært konkretisert ved årlige kontaktseminarer. Temaene for disse har vært forvaltningens behandling av luftforurensning fra industri og energiproduksjon, retningslinjer for luftkvalitet, og tilsyn med faste anlegg.

Erfaringene med "forvaltnings-seminarene" har vært positive, og det tas derfor sikte på at dette skal fortsette med ett seminar pr. år. Hvert land dekker reiseutgiftene for sine deltakere, mens felleskostnader og utgifter til inviterte eksperter dekkes av nordiske midler.

Prosjektkostnader:	1987	NOK 50 000
	1988	NOK 50 000
	1989	NOK 50 000

4. Økonomisk sammenstilling

Tabellen nedenfor gir et sammendrag av prosjektprogrammet fra Arbeidsgruppen for luftforurensninger for perioden 1987-89. Beløpene er i 1 000 NOK, summen også i 1 000 DKK.

	1987	1988	1989
1. Langtransporterte luftforurensninger			
1.1 Måleprogram	1 100	1 150	1 250
1.1.1 Nitrogenkomponenter og foto-kjemiske oksidanter	(500)	(500)	(350)
1.1.2 Kvikksølv i luft og nedbør	(400)	(400)	(400)
1.1.3 Toksiske stoffer	(200)	(250)	(500)
1.2 Modellberegninger/meteorologiske forhold	550	650	650
1.2.1 Transport av forurensninger over hav	(250)	(250)	(250)
1.2.2 Modellberegninger for nitrogenkomponenter, hydrokarboner, og fotokjemiske oksidanter	(300)	(300)	(200)
1.2.3 Modellberegninger for toksiske stoffer	—	(100)	(200)
1.3 Virkninger	1 500	1 500	1 500
1.4 Tiltak	300	300	300
1.5 Luftforurensninger på global skala	100	150	150
1.6 Spesielle utredninger om langtransporterte luftforurensninger	300	300	300
2. Luftforurensninger i tettsteder	1 250	1 300	1 350
2.1 Styringsgruppen for bilavgasser	(550)	(600)	(650)
2.2 Helse-effekter	(200)	(200)	(200)
2.3 Andre tettstedsproblemer	(500)	(500)	(500)
3. Forvaltningsmessig samarbeid	50	50	50
4. Sekretariat	150	150	150
Totalt NOK	5 300	5 550	5 700
Totalt DKK	5 520	5 780	5 940

*BILAGA 2***Program för etablering av integrerad monitoring i små avrinnings-/övervakningsområden***Styrgruppen för miljö kvalitetsövervakning i Norden (MKN), maj 1986***1. Bakgrund**

I de nordiska länderna pågår kontinuerlig monitoring av dels luft och nederbörd, dels vatten och i vissa fall av mark och organismer. Delvis sker denna övervakning med likartade eller i bästa fall samma metodik, men det övervägande antalet metoder skiljer sig mer eller mindre mellan länderna. För att klara av uppgiften att ge hållbara argument avseende luftföroreningarnas effekter i nordisk natur, vartill särskilt de integrerade övervakningarna i små avrinnings-/övervakningsområden är utvalda och lämpade, krävs omedelbart en genomtänkt harmonisering och interkalibrering av metoderna.

Det finns hela tiden en risk att något land kan låsa sig i teknik/metodik vid monitoringsverksamheten, och får svårt att skilja sig från denna. Vid utarbetande av "Handledning för integrerad monitoring i små avrinningsområden" har MKN-Styrgruppen konstaterat att det krävs krafttag för att

- dels etablera likartade avrinnings-/övervakningsområdesstudier i samtliga länder
- dels interkalibrera monitoringverksamheten.

Det föreliggande förslaget skall också ses mot bakgrunden att särskilt Finland, men även Danmark, överväger att etablera monitoringverksamhet av långsiktig karaktär, och att det därför är väsentligt att skyndsamt utveckla likartade tekniker.

Den kostnadsfördelning som föreslås på de olika länderna skall också ses i belysning av att man i länderna satsar lite ojämnt för att få igång den typ av små avrinningsområden med integrerad monitoring som eftersträvas och är nödvändig för att helhetsbilder skall kunna uppnås.

För att vara meningsfullt bör minst två övervakningsområden per land komma igång under 1987. Kostnaderna för etablering av minimiprogram i dessa kommer att variera, men kan uppskattas till minst 100–150 000 NOK per område. Förslaget är att NMR bidrager till start av minst ett område per land.

2. Avrinnings-/Övervakningsområden

Förslag till riktlinjer för val av områden har tidigare utarbetats av gruppen i slutrapport 1984. I första hand skall områdena klara av minimiprogrammet vad gäller övervakning av luft och nederbörd, markvatten, grundvatten, avrinningsvatten, markkemi och vegetation (se Handledning för

integrerad monitoring), men önskvärt är att de klarar av betydligt mera. Det är därför angeläget att de ligger så belägna att de kan utnyttja luftkemiska data från en befintlig EMEP-station.

Kostnader för etablering och start av monitoring

Kostnaderna är svåruppskattade, men Styrgruppen har gjort följande bedömning, där enbart minimiprogrammets variabler ingår:

Bulk-deposition. Material. Veckotömningar + analyser/månad.	20 000:–
Markvattenkemi. Material. Månadsprovtagning + analys.	20 000:–
Grundvattenkemi. Varannan månadsprovtagning + analys.	5 000:–
Ytvattenövervakning. Material. Veckoprovtagning + analys.	35 000:–
Vattenflödesmätning. Dammybyggnad. Veckoavläsning. (limnigraf ingår ej)	20 000:–
Markkemi. Provyteetablering. Provtagning + analys.	20 000:–
Vegetationsövervakning. Etablering provtytor + analys.	15 000:–
Databearbetning allt material.	15 000:–
	150 000:–

3. Interkalibrering och metodutveckling

För start av interkalibrering, likartad fält- och laboratoriemetodik, bör ländernas expertis utnyttjas så långt som möjligt. Nedan har skisserats de ämnesområden där behovet är som störst och i vilket land som förslagsvis arbetena bör utföras.

- A. Torr- och våtdepositionsmetodik samt krondropp (throughfall).
Rekommendation behövs avseende utrustningens materialegenskaper, mått, placering i fält, renhållning m. m. En översikt över befintlig metodik bör ingå. NILU i Norge med ansvar för EMEP-mätningarna har erfarenheter som bör utnyttjas. Vad gäller torrdepositionsberäkningar finns modeller såväl vid NILU som vid Lunds Universitet.
Kostnad: Ca 60 000:–.
- B. Markvattenlysimetrar.
Rekommendation behövs vad gäller bästa och enklaste lysimetertyp som ger så lite interferens med markens ämnen som möjligt. Antal mätare, placering i beståndet, betydelsen av djupet i marken och av olika marktyper m. m. skall belysas.
God erfarenhet finns vid Danmarks Tekniska Högskola.
Kostnad: Ca 90 000:–.
- C. Avrinningsutrustning.
Här krävs rekommendation rörande bästa och billigaste utrustning i relation till behovet av mätfrekvens. Dataminnen eller skrivande peggalar? Hur små får områdena vara för att man skall kunna nöja sig med dygns-, vecko- eller månadsmedelvärden på avrinnings- och kemiska data?

Kommunikationsutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om underlag till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden

(Ministerrådsförslaget, se s. 1188)

Till kommunikationsutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 72/t om underlag till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden. Utskottet behandlade ministerrådsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 29–30 januari 1987.

1. Ministerrådsförslaget

Som ministerrådsförslagets rubrik innebär handlar förslaget om ett underlag för en handlingsplan. Detta underlag är rapporten *NU 1986:3* "Trafiksäkerhet i Norden – handlingsplan med sikte på 90-talet". Rapporten är utarbetad av en särskild plangrupp som tillsatts av Nordiska trafiksäkerhetsrådet. En representant från Nordiska rådets kommunikationsutskott har deltagit i gruppens arbete.

Plangruppen har i sin rapport gjort en kartläggning av det trafiksäkerhetsarbete som försiggår inom Norden: nordiskt, nationellt, i officiell regi samt av privata företag och organisationer. Denna kartläggning är intressant och visar hur omfattande trafiksäkerhetsarbetet är inom Norden.

Sedan beskrivs trafikolycksutvecklingen i Norden samt de trafiksäkerhetspolitiska riktlinjer som tillämpas i respektive land. Rapporten fortsätter med plangruppens överväganden och slutar med förslag för det framtida nordiska trafiksäkerhetssamarbetet.

I enlighet med dessa förslag skall trafiksäkerhetssamarbetet inrikta sig på följande:

- Diskussioner tas upp med Nordiska rådets kommunikationsutskott om formerna för en förbättrad samverkan.
- NTR:s roll som samordnare bör stärkas.
- Fastställande av en gemensam grundsyn – prioriteringsstrategi – när det gäller vilka frågor som bör prioriteras.
- I ett längre perspektiv utarbeta och dokumentera 3-årsplaner med konkret inriktning.
- Aktivt söka vidga kretsen av organ som kan lägga fram projekt- och utredningsförslag. Projektansvaret bör dock ankomma på NTR och dess permanenta samarbetsorgan.

- Ytterligare vidareutveckla de nordiska trafiksäkerhetsdagarnas seminarier genom att bl. a. presentera nordiska forskningsprojekt vid seminarierna.
- Utvidga samarbetet mellan de nordiska organen. Det föreslås att NTR upprättar rutiner som möjliggör utbyte av information och idéer mellan NTR och de olika organen.
- Inom NTR bygga upp en servicefunktion som samlar in och sprider information om vad som sker inom internationella sammanslutningar samt om förändringsarbete och planer i länder utanför Europa.
- Förstärka den nordiska basen för ett internationellt agerande.
- Ytterligare harmonisering av NTR:s, NKV:s och NBK:s verksamheter.
- Utöka den mer handlingsinriktade utredningsverksamheten.
- Inrikta arbetet mera på åtgärder för att förändra trafikanters attityder.

I rapporten påpekas att detta handlingsprogram bör beaktas som ett första steg mot en bättre samordning av det nordiska samarbetet och mellan respektive lands trafiksäkerhetsarbete och det nordiska arbetet. Vidare anses att ett handlingsprogram av denna karaktär fortlöpande behöver ses över och revideras i ljuset av de erfarenheter man vinner.

I ministerrådets kommentar till rapporten påpekas att två handlingslinjer kan tänkas för det fortsatta arbetet. Dessa är:

- Om det visar sig möjligt, skulle Nordiska rådet kunna bemyndiga sitt kommunikationsutskott att behandla förslaget till slutlig handlingsplan t. ex. under 1987 års minisession. Detta skulle optimalt kunna ge möjlighet att starta arbetet redan fr. o. m. 1988 års budget.
- I motsatt fall kan ministerrådsförslaget till färdig plan tas upp till slutlig behandling först vid 1988 års session. Detta innebär då att igångsättningen försenas.

2. Utskottet

Nordiska rådet hemställde till Nordiska ministerrådet vid Nordiska rådets 34:e session i Köpenhamn 1986

- att verka för planering och utformning av en nordisk handlingsplan för ökad trafiksäkerhet.

Detta yttrande har tillkommit på kommunikationsutskottets initiativ. I utskottets betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse för år 1985 anförde utskottet följande:

- Kommunikationsutskottet lägger stor vikt vid trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Inom detta område har Norden genom tiderna i många hänseenden varit banbrytande. Trafiksäkerheten i de nordiska länderna har sedan början av 1970-talet haft en gynnsam utveckling, men på senare tid har utvecklingen gått bakåt i många hänseenden. Utskottet anser därför att trafiksäkerhetsarbetet måste intensifieras och tillräckliga medel ställas till trafiksäkerhetsarbetets förfogande. Utskottet anser att

detta lämpligast kan åstadkommas genom en särskild handlingsplan i ministerrådets regi. Det understryks att ett dylikt samarbetsprogram måste ses som en komplettering och intensifiering av det nuvarande trafiksäkerhetsarbetet.

Som anförts har kommunikationsutskottet alltid lagt stor vikt vid det arbete som utförs inom trafiksäkerhetsområdet. Utskottet har upprepade gånger yttrat som sin mening att trafiksäkerhetsarbetet i Norden måste intensifieras samt att man med en ökad harmonisering och samordning av trafiksäkerhetsarbetet inom och mellan de nordiska länderna kan uppnå större effektivitet i arbetet och bättre resultat.

Det framgår tydligt av NTR:s rapport att inom Norden finns det kunskande, de personella resurser och de organisationer som behövs för att på ett effektivt sätt främja trafiksäkerheten. Detta visar också utvecklingen av trafiksäkerheten inom Norden vid jämförelse med trafiksäkerheten i andra länder. Men även om alla förutsättningar finns för en gynnsam utveckling, visar statistiken att utvecklingen de senaste åren har varit mindre gynnsam. Kommunikationsutskottet anser det därför viktigt att man både nordiskt och nationellt skyndsamt ökar de finansiella beviljningarna till trafiksäkerhetsarbetet för att bättre kunna utnyttja de kapaciteter som redan finns.

NTR har enligt sina statuter till uppgift att verka för ensartad trafiklagstiftning, stimulera och samordna forskningen, informera om trafiksäkerhetsfrågor samt utarbeta förslag till regeringar om åtgärder för ökad trafiksäkerhet.

Utskottet lägger stor vikt vid att stärka NTR:s verksamhet och välkomnar framtagna förslag i det syftet samt diskussioner mellan NTR och kommunikationsutskottet om förbättring av trafiksäkerhetsarbetet.

Utskottet noterar förslaget om att utöka den mer handlingsinriktade utredningsverksamheten samt att inrikta arbetet mera på åtgärder för att förändra trafikantens attityder. Utskottet anser att det eventuellt har varit detta som har saknats i trafiksäkerhetssamarbetet. Det erinras om erfarenheter från det nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 (NTÅ-83), även om de känslor som detta har efterlämnat är något blandade. Men verksamheten under NTÅ-83 var inriktad på direkta åtgärder samt intensifierad propaganda för trafiksäkerheten och information om trafiken och dess faror. Även om resultatet inte nådde upp till förväntningarna i alla hänseenden, ger erfarenheterna från NTÅ-83 klara indikationer: Med direkta och samordnade åtgärder kan man ändra på trafikanternas attityder och som resultat få en gynnsammare utveckling av trafiksäkerheten. En annan erfarenhet från NTÅ-83 är att man lyckades engagera olika och även nya parter i trafiksäkerhetsarbetet.

Utskottet instämmer i de i rapporten framtagna förslagen om att samordningsarbetet bör förstärkas, att informationsverksamheten bör intensifieras samt att kretsen av organ som kan lägga fram förslag om projekt- och

utredningsverksamhet bör vidgas, men utskottet saknar konkreta förslag till nya direkta trafiksäkerhetsinriktade åtgärder samt finansieringsförslag för dessa.

Orsaken till att dessa förslag inte finns är att enligt plangruppens mandat skulle plangruppen endast utarbeta "en strategi efter vilken ett nordiskt trafiksäkerhetsprogram kan byggas upp".

Utskottet beklagar att ministerrådet inte har sett till att en konkret handlingsplan utarbetas, eftersom alla förutsättningar har funnits för utarbetandet av en plan för konkreta åtgärder och dessas finansiering.

Eftersom ministerrådsförslaget går ut på att ytterligare beakta ett underlag för en nordisk handlingsplan på trafiksäkerhetsområdet, innebär det att ett nytt ministerrådsförslag om en konkret handlingsplan planeras till den 36:e sessionen. Enligt en vanlig arbetsprocedur skulle det innebära att handlingsplanen först blir effektiv med budgetbeviljningen under 1989. I sin kommentar till underlagsrapporten påpekar ministerrådet att om Nordiska rådet skulle bemyndiga kommunikationsutskottet att behandla förslag till slutlig handlingsplan vid t. ex. rådets möten i november 1987, skulle det optimalt kunna ge möjlighet att starta arbetet redan fr. o. m. 1988 års budget.

Enligt den budgetprocedur som skall användas för 1988 års budget skall ämbetsmannakommittéer och institutioner ha inlämnat sina budgetförslag till ministerrådet före den 3 april 1987. I slutet av april månad skall en sammanfattning och underlag för förslagen överlämnas till Nordiska rådet för kommentarer. Detta innebär att rådets utskott först i medio maj kan diskutera budgetförslagen med berörda fackministrar.

Denna arbetsprocedur innebär att om arbetet enligt en nordisk handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden skall starta redan fr. o. m. 1988 års budget, så måste arbetet med en konkret handlingsplan påbörjas redan under mars månad 1987 för att ett realistiskt budgetförslag skall kunna lämnas till ministerrådet av NTR. Eventuella diskussioner om handlingsplanen mellan fackministrarna och kommunikationsutskottet kan sedan äga rum under maj månad 1987. Kommunikationsutskottet kan sedan behandla handlingsplanen vid sitt möte i augusti 1987.

För att betona sin mening om vikten av en konkret handlingsplan har utskottet vid sitt möte den 29–30 januari 1987 utsett en arbetsgrupp, som har fått till uppgift att för NTR presentera utskottets prioriteringar inom området samt följa NTR:s arbete med konkretiseringen av handlingsplanen. Arbetsgruppen kommer att kontakta NTR omedelbart efter rådets 35:e session.

Vidare anser utskottet att handlingsplanens aktiviteter och resultat skall rapporteras varje år i ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1) samt att den skall ses över med t. ex. tre års mellanrum, vilket överensstämmer med rapportens riktlinjer.

Kommunikationsutskottet menar att det principiellt är olyckligt att inte

behandla viktiga saker vid Nordiska rådets session. Men med hänsyn till Nordiska rådets tidigare yttranden om trafiksäkerhetsfrågor, ministerrådsförslag B 72/t samt en årlig rapportering om handlingsplanens fortskridande föreslår utskottet den ovan anförda proceduren för att undvika onödig försening när det gäller att starta arbetet fr. o. m. 1988 års budget.

Mot bakgrund av vad som ovan anförs föreslår utskottet

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafiksäkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 72/t och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet,

att Nordiska rådet bemyndigar presidiet att på rådets vägnar och på grundval av förslag från kommunikationsutskottet, avge yttrande till Nordiska ministerrådet om en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden.

Stockholm den 29 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Ilkka Kanerva (Kok)

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Peder Sønderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Ministerrådsförslag
om underlag till en handlingsplan för ökad
trafiksäkerhet i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om underlag till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden för behandling under rådets 35:e session i Helsingfors. Ministerrådet ber om Nordiska rådets synpunkter på förslaget inför arbetet med att ge planen sin definitiva form.

Köpenhamn den 9 januari 1987

Matti Luttinen
Trafikminister

Fridtjov Clemet
Generalsekreterare

Ministerrådets kommentar till rapporten NU 1986: 3 – trafiksäkerhet i Norden – handlingsplan med sikte på 90-talet

Utvecklingen vad gäller trafiksäkerheten i de nordiska länderna har de senaste åren varit negativ. Under en följd av år sjönk antalet omkomna och skadade i trafiken trots att fordonen blev fler och körsträckorna längre. Situationen nu är i stället att vissa typer av olyckor ökar.

Mot denna bakgrund och efter diskussion med ministerrådet vid minisessionen 1985 framförde kommunikationsutskottet i sitt yttrande över ministerrådets årsberättelse 1985 att trafiksäkerhetsarbetet måste intensifieras och tillräckliga medel ställas till dess förfogande. Utskottet ansåg att detta lämpligast kan åstadkommas genom en särskild handlingsplan i ministerrådets regi:

Ministerrådets samarbetsorgan för trafiksäkerhetsfrågor, Nordisk trafiksäkerhetsråd (NTR) tillsatte därefter en arbetsgrupp i vilken ingick representanter för de ministerier som svarar för trafiksäkerheten. Vidare inbjöds kommunikationsutskottet att delta i arbetet, vilket man gjort genom stortingsrepresentant Bjarne Mørk Eidem (till 1/4 -86) samt landstingsman Olof Jansson (efter 1/4 -86).

Gruppens mandat har främst varit att arbeta fram en strategi efter vilken en nordisk handlingsplan för trafiksäkerhetsområdet kan byggas upp. Föreliggande rapport från gruppen är avsedd att utgöra grundstommen till en sådan plan. Den har vad gäller dess allmänna inriktning godkänts av ministerrådet.

Inför det kommande utarbetandet av ministerrådsförslaget till en definitiv form ber ministerrådet om Nordiska rådets synpunkter på rapporten, speciellt vad avser avsnittet angående plangruppens överväganden.

Beroende på omfattningen av rådets synpunkter kan två handlingslinjer tänkas för det fortsatta arbetet.

Om det visar sig möjligt, skulle Nordiska rådet kunna bemyndiga sitt kommunikationsutskott att behandla förslaget till slutlig handlingsplan, t. ex. under 1987 års minisession. Detta skulle optimalt kunna ge möjlighet att starta arbetet redan fr. o. m. 1988 års budget.

I motsatt fall kan ministerrådsförslag till färdig plan tas upp till slutlig behandling först vid 1988 års session. Detta innebär då att igångsättningen försenas.

Ekonomiska utskottets

betänkande över ministerrådsförslag om stadgar för Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Ministerrådsförslaget, se s. 1192)

Ovennevnte ministerrådsförslag er henvist til Økonomisk utvalg. Utvalget behandlet forslaget på sitt møte 29.–30. januar 1987.

Økonomisk utvalg konstaterer med tilfredshet at det nå foreligger et forslag til vedtekter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål (NKA) som ble opprettet for ca. 30 år siden.

Utvalget mener spørsmålet vedrørende sikkerhet og miljøeffekter i forbindelse med atomenergians anvendelse bør stå sentralt i NKA's virksomhet. Et av de sentrale områder for Kontaktorganet har vært gjennomføring av flerårige forskningsprogrammer om sikkerhet innen energiområdet. Det nye forskningsprogrammet (1985–1989) som sikter hovedsakelig mot sikkerhetsforskning på kjerneenergiområdet, omfatter områdene risikoanalyse, materialteknikk, informasjonsteknologi, aktivitetsfrigjørelse og avfallshåndtering. Økonomisk utvalg vil spesielt peke på at det er i alle de nordiske lands interesser at det ved drift av kjernekraft tas spesielt hensyn til at kjernekraftavfallet håndteres på en betryggende måte foruten at kjernekraftverkene drives så sikkert som overhodet mulig.

Utvalget vil peke på at NKA har en viktig rolle med hensyn til informasjonsutveksling vedrørende den generelle utvikling på området samt om lovgivning og planer i de nordiske land.

Utvalget vil avslutningsvis påpeke at i de nordiske land har interessen de senere år dreid bort fra atomenergi som framtidig energikilde og over mot andre energiformer. Utvalget forutsetter derfor at størrelsen på bevilgningen over nordiske budsjetter til NKA blir vurdert nøye i årene som kommer og blir vurdert i forhold til alternativ anvendelse innen energisektoren. Utvalget ønsker å understreke at ingen av vedtektenes enkeltpunkter skal kunne oppfattes som et ønske om å utvide anvendelsen av atomkraft.

Utvalget har for øvrig ingen merknader til forslaget om vedtekter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål.

Med disse merknader foreslår Økonomisk utvalg at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å fastsette vedtekter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål i samsvare med ministerrådsforslag B 73/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Stockholm, 30. januar 1987

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Kjell A. Mattsson (c)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F.)

Ilkka Suominen (Kok)

Arne Andersson (m)

Johan Buttedahl (Sp)

Kjell Furnes (Kr.F.)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Anker Jørgensen (S)

Preben Lange (Si)

Haraldur Ólafsson (F.)

Oddrunn Pettersen (A)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Jan P. Syse (H)

Formann

Ministerrådsforslag
om stadgar för Nordiska kontaktorganet för
atomenergifrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd fremsender hermed ministerrådsforslag vedrørende vedtægter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA).

Ministerrådet agter at fastsætte de foreslåede vedtægter efter at Nordisk Råd har udtalt sig om forslaget.

Helsingfors, den 27. januar 1987

På Nordisk Ministerråds vegne

Seppo Lindblom

Handels- og industriminister

Fridtjov Clemet

Generalsekretær

Ministerrådsforslag om vedtægter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA)

1. Baggrund

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) blev oprettet i 1957 af de nordiske regeringer på baggrund af Nordisk Råds henstilling i rekommandation 10/1957.

Kontaktorganet fungerer som fagorgan på atomenergiområdet og tager initiativer til nordisk samarbejde. Gennem de senere år har det således bl. a. gennemført en række fire-årige programmer på sikkerhedsområdet.

Efter at Nordisk Ministerråd blev oprettet gennem ændringerne i Helsingforsaftalen i 1971 har NKA fortsat haft ansvaret for samarbejde på atomenergiområdet.

Kontaktorganet har siden oprettelsen virket ud fra det basisunderlag, der lå til grund for regeringernes beslutning om oprettelsen.

Det har i de senere år – såvel nordisk som nationalt – været overvejelser om at basere NKA's virksomhed på vedtægter, som fastsættes af Nordisk Ministerråd.

Dette spørgsmål har ved flere lejligheder været rejst under Nordisk Råds debatter ligesom det har været genstand for drøftelser mellem Nordisk Råds Præsidium og Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene).

2. Ministerrådets overvejelser og beslutning

Ministerrådet besluttede i forsommeren, at det ville være hensigtsmæssigt at der blev udarbejdet et sæt af egentlige vedtægter for NKA. I den anledning har embedsmandskomiteen for energipolitik i samarbejde med NKA, udarbejdet et oplæg til vedtægter, som har ligget til grund for det forslag, som Ministerrådet hermed fremlægger for Nordisk Råd.

Forslaget er optrykt som *bilag*.

Til visse af bestemmelserne kan knyttes følgende bemærkninger:

§ 1 beskriver NKA's placering i forhold til Ministerrådet.

§ 2 beskriver NKA's opgaver og virksomhedsområde.

§ 3 omhandler medlemskredsen i NKA.

§ 4 beskriver beslutningsproceduren.

§ 5 vedrører NKA's strukturering med underorganer.

§ 6 omhandler spørgsmål om finansiering, nationalt og nordisk.

*BILAGA***Vedtægter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA)**

Nordisk Ministerråd (energiministrene) har den vedtaget nedenstående vedtægter for NKA.

§ 1. Generelt

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) er oprettet på opfordring fra Nordisk Råd i henhold til rekommandation nr. 10/1957, og er et fagorgan på atomenergiområdet under Nordisk Ministerråd (energiministrene). NKA rapporterer til NMR via embedsmandskomiteen for energipolitik.

§ 2. Opgaver og virksomhedsområde

Kontaktorganet har til opgave at befordre nordisk samarbejde om de spørgsmål af fælles interesse som knytter sig til den fredelige anvendelse af atomenergi, herunder spørgsmål vedrørende sikkerhed og miljøeffekter, samt virke som forum for alsidig informations- og meningsudveksling mellem de ansvarlige departementer og myndigheder samt berørte forskningsinstitutioner m. fl. i de nordiske lande i spørgsmål herom.

I kontaktorganets virksomhedsområde indgår blandt andet:

- spørgsmål af fælles interesse vedrørende atomenergiens anvendelse i og uden for Norden,
- spørgsmål vedrørende sikkerhed og miljøeffekter i forbindelse med atomenergiens anvendelse.
- spørgsmål af betydning for de nordiske landes deltagelse i internationalt samarbejde på atomenergiområdet,
- udnyttelse og udvikling af eksisterende teknisk og videnskabelig kompetence i de nordiske lande i forbindelse med atomenergiens fredelige anvendelse.
- teknologioverføring inden for og fra atomenergiområdet til en bredere anvendelseskreds.

§ 3. Deltagere

Medlemmerne i kontaktorganet udpeges af ministerierne i hvert nordisk land. Medlemmerne kan bistås af rådgivere og eksperter.

§ 4. Beslutninger

Såfremt der kræves beslutninger for kontaktorganets virksomhed, træffes disse ved enstemmighed. Hvert land har en stemme.

§ 5. *Organer og programvirksomhed*

Kontaktorganet kan efter behov nedsætte underorganer, ansætte eksekutivsekretær og/eller projektsekretærer, og fastsætte mandat, ansvarsforhold og opgaver for disse.

Kontaktorganet kan inden for sit virksomhedsområde afholde fællesnordiske seminarer og ekspertgruppemøder.

Herudover kan kontaktorganet iværksætte og gennemføre fællesnordisk programvirksomhed.

§ 6. *Finansiering*

Omkostninger i forbindelse med kontaktorganets virksomhed afholdes af de deltagende lande.

Kontaktorganet kan til nærmere angivne aktiviteter anvende midler bevilget af Nordisk Ministerråd og andre offentlige eller private organer.

§ 7. *Beretning*

Kontaktorganet aflægger årligt beretning om sin virksomhed til Nordisk Ministerråd (energiministrene).

§ 8. *Forretningsorden*

Kontaktorganet fastsætter forretningsorden for sin virksomhed i overensstemmelse med denne statut.

Berättelse

rörande det nordiska samarbetet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet avger härmed, i överensstämmelse med artikel 64 i samarbetsavtalet av den 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet), sin berättelse om nordiskt samarbete till Nordiska rådets 35:e session.

København i december 1986

På Nordiska ministerrådets vägnar

Gustav Björkstrand

Fridtjov Clemet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ALLMÄNT

I	Inledning	1216
1	Generellt	1216
1.1	Introduktion	1216
1.2	Handlingsplanen "Norden i väkst"	1216
1.3	Den nordiske datahandlingsplan	1216
1.4	Forskningspolitisk samarbete	1217
2	Norden som en enhet	1217
2.1	Indledning	1217
2.2	Arbetet med en handlingsplan for nordisk kulturelt samarbete	1217
2.3	Radio- og TV-samarbetet	1218
2.4	Programvareproduktion for skolen	1219
2.5	Kultur- och massemediespørgsmål	1219
2.6	Nordens Hus	1219
2.7	Arbetet med afskaffelse af handelshindringer	1220
2.8	Handlingsplan for beskæftigelsen på byggeområdet	1221
2.9	Energisamarbete	1221
2.10	Sammenlægning af Nordforsk og Nordisk Industrifond ..	1222
3	Norden og omverdenen	1222
3.1	Indledning	1222
3.2	Samarbete vedrørende bekæmpelse af luftforureninger ..	1223
3.3	Kerneenergi og miljøet	1224
3.4	Geovidenskabeligt forskningsprogram	1224
3.5	Kulturinformation i udlandet	1225
3.6	Nordisk bistandssamarbete	1225
4	Ministerrådsforslag til sessionen i 1987	1226
5	Andet	1226
5.1	Det nye ministerrådssekretariat	1226
5.2	Den nye budgetprocedure	1226
II	Sammanfattningar av fackkapitlen	1227
	Lagstiftningssamarbetet	1227
	Konsumentpolitik	1229
	Livsmedelsfrågor	1231
	Jämställdhet	1232
	Kultur och media; utbildning	1233
	Forskning och högre utbildning	1234

	Arbetsmarknad	1235
	Arbetsmiljö	1236
	Socialpolitik	1237
	Miljövård	1238
	Transport, kommunikation och trafiksäkerhet	1240
	Turism	1241
	Ekonomisk politik	1241
	Industripolitik	1242
	Energipolitik	1243
	Handelspolitik	1244
	Regionalpolitik	1245
	Bistånd till utvecklingsländerna	1247
	Jord- och skogsbruk	1248
	Fiskeri	1249
	Bostads- och byggfrågor	1249
III	Den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning	1251
1	Verkställandet av handlingsplanen 1986 – Sammanfattning	1251
2	Vidtagna åtgärder för att förverkliga handlingsplanen ...	1252
IV	Datateknologiskt samarbete	1268
1	Inledning	1268
2	Industriell forskning og udvikling	1269
3	Uddannelse og grundlæggende forskning	1269
4	Övriga prioriterade områden	1270
 JURIDISKA UTSKOTTET		
V	Lagstiftningssamarbetet	1273
1	Inledning. Nordiska rådets yttranden	1273
2	Familjerätt	1273
2.1	Allmänt	1273
2.2	Äktenskapslagstiftning	1273
2.2.1	Ingående och upplösning av äktenskap	1273
2.2.2	Förmögenhetsförhållandena mellan makar	1274
2.2.3	Ogifta samlevandes förmögenhetsförhållanden	1274
2.2.4	Föräldrar och barn	1275

2.2.5	Insemination m. m.; rek. 31/1986	1275
2.2.6	Adoption	1276
3	Avtalsrätt, köprätt och konsumentskydd	1276
3.1	Allmänt	1276
3.2	Köp	1276
3.3	Konsumentkrediter	1277
3.4	Konsumentskydd vid köp av bostad och fast egendom ..	1277
3.5	Konsumenttjänster	1278
3.6	Dröjsmålsränta	1279
3.7	Handelsrepresentanter	1279
3.8	Försäkring	1279
3.9	Lagstiftning om tillämplig lag på avtal	1280
4	Transporträtt	1280
4.1	Sjörätt	1280
4.2	Transporträtten i övrigt	1280
5	Immaterialrätt	1281
5.1	Upphovsrätt m. m.	1281
5.2	Patent-, varumärkes- och mönsterrätt samt firmarätt	1282
6	Skadeståndsrätt	1282
6.1	Den allmänna skadeståndsrätten	1282
6.2	Produktansvar	1283
6.3	Ansvar för atomskador	1283
6.4	Miljöskador	1284
7	Bolagsrätt	1284
7.1	Aktiebolag m. m.	1284
7.2	En nordisk bolagsform	1285
7.3	Andra bolagsformer m. m.	1285
8	ADB	1286
8.1	Allmänt	1286
8.2	Integritetsfrågor	1286
8.3	Betalningssystemen och ADB	1287
8.4	Datorrelaterade brott	1288
9	Straffrätt	1289
9.1	Inledning	1289
9.2	Sanktionssystemet	1289
9.3	Narkotikakriminalitet	1291
9.4	Ekonomisk kriminalitet; rek. 32/1986	1292
10	Processrätt	1293
11	Offentlig rätt	1294

VI	Konsumentpolitik	1295
1	Inledning	1295
2	Allmänna konsumentpolitiska frågor	1296
3	Undersökning av varor och tjänster. Produktsäkerhet	1297
4	Produktinformation	1298
5	Utbildning och information	1299
6	Konsumenträtt	1299
VII	Näringsmiddelspörsmål	1301
1	Inledning	1301
2	Uttalelser fra Nordisk Råd	1302
3	Radioaktivitet i matvarer	1303
4	Styrking av Norden som hjemmemarked	1303
5	Kosthold og ernæring	1304
6	Toksikologi og risikovurdering	1305
7	Næringsmiddelkontroll	1305
VIII	Jämställdhet	1307
1	Inledning	1307
2	Nordiska rådets rekommendation 34/1984 samt yttranden rörande det nordiska jämställdhetsarbetet	1307
2.1	Rekommendation 34/1986	1307
2.2	Nordiska rådets yttranden	1308
3	Möten under 1986	1309
4	Arbetslivet	1309
4.1	BRYT-projektet; rekommendation 25/1985	1309
4.2	Likalön och lönebildning	1310
4.3	Rekrytering av kvinnor till databranschen	1311
5	Social- och familjepolitik	1311
5.1	Samliv i Norden	1311
5.2	Kvinnoperspektiv i offentligt och privat omsorgsarbete	1312
6	Boende- och samhällsplanering	1312
6.1	Det nya vardagslivet	1312
6.2	Kan vi bo tillsammans?	1312

7	Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt . . .	1312
8	Uppföljning av projekt 1982–1985	1313

KULTURUTSKOTTET

IX	Allmänkultur; mediafrågor; radio- och TV-samarbete . . .	1314
1	Indledning	1314
2	Allmennkultur	1315
2.1	Nordiske institusjoner	1315
2.1.1	Innledende bemerkninger	1315
2.1.2	Nordens hus i Reykjavík	1315
2.1.3	Nordisk Teaterkomité (NTK)	1315
2.1.4	Nordisk musiksamarbejde (NOMUS)	1316
2.1.5	Nordisk samisk institutt (NSI)	1316
2.1.6	Nordisk kunstcentrum (NKC)	1317
2.1.7	Nordens Hus på Færøerne	1317
2.1.8	Nordens Institut på Åland	1317
2.1.9	Nordens institut i Grønland	1317
2.2	Bidragsinstitusjoner	1318
2.2.1	Nordisk amatørteaterråd (NAR)	1318
2.2.2	Skandinavisk forening i Rom	1318
2.3	Støtteordninger	1318
2.4	Udviklingsprojekter	1319
2.4.1	Innledning	1319
2.4.2	Samarbejdet omkring børn og kultur	1319
2.4.3	Folkebibliotekssamarbejde (NORDFOLK)	1320
2.4.4	Tale- og punktskriftbøger	1320
2.4.5	Samiske kulturaktiviteter	1320
2.4.6	Fælles nordisk bogmarked	1321
3	Kulturförbindelser med utlandet	1321
3.1	Nordisk sekelskifteskunst 1986/1987	1321
3.2	Kulturprojekt i Japan	1322
4	Kultur og massemedier	1322
4.1	Arbejdsgruppen for kultur og massemedier	1322
4.1.1	Inledning	1322
4.1.2	Videogram	1323
4.1.3	Nordisk Medie Nyt	1324
4.1.4	Nordisk mediepolitisk konference	1324
4.1.5	Europæisk mediasamarbejde	1325

5	Radio- och TV-samarbetet	1325
5.1	Mediemiljön	1325
5.2	Nordiskt radio- och TV-samarbete via Tele-X	1326
5.2.1	Allmänt	1326
5.2.2	Programfrågor	1326
5.2.3	Danmarks anslutning till samarbetet	1327
5.2.4	Programöverföringar till och från Island	1327
5.2.5	Försenad uppskjutning	1328
5.2.6	Finansiering	1328
X	Utdanning	1329
1	Innledning	1329
2	Nordiske institusjoner	1330
2.1	Nordens folkliga akademi (NFA)	1330
2.2	Nordiskt samarbeite inom skolområdet	1330
2.2.1	Allmänt	1330
2.2.2	Yrkespedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid	1330
2.2.3	Utviklingsarbeid i den videregående skole med særlig henblik på støttende og forebyggende arbeid	1331
2.2.4	Samarbeid innen de små yrkesfag	1331
2.2.5	Organisasjonsutvikling og arbeidsmiljø i grunnskolen ...	1332
2.2.6	Læremidler i innvandrerundervisningen	1333
2.2.7	Handlingsprogram for språkforståelse	1333
2.2.8	Samarbeid om fiskeriundervisning	1333
2.2.9	Prosjekt om erstatning for spesialutdanning av elever fra et annet nordisk land	1334
2.3	Nordisk samarbeid om folkeopplysning og voksenunder- visning	1334
2.3.1	Allment	1334
2.3.2	Information og dokumentation om FoU-arbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning	1334
2.3.3	Afprøvning af netværksmodeller vedrørende voksenun- dervisning	1335
2.3.4	Nordiske eksaminationer af nationale udredninger	1335
2.3.5	Informationsformidling	1336
3	Utviklingsprosjekter	1336
3.1	Norden i vxt; ungdom och sysselsætning	1336
3.2	Prosjekt om overgangen skole/arbeidsliv (SKOLARB) ..	1336
3.3	Skole/arbeidsliv	1337
3.4	Datateknologi i undervisningen och inom kulturområdet	1338
3.5	Nordisk samarbeid om dataprogramvareproduksjon for skolen	1339

3.5.1	Allment	1339
3.5.2	Information, dokumentation, distribution	1339
3.5.3	Standardfrågor	1339
3.5.4	Forsknings- och utvecklingsarbete	1340
3.5.5	Know-how och produktutveckling	1340
3.5.6	Avtal och copyright-frågor	1340
3.5.7	Lärofortbildning	1341
3.5.8	Internationella kontakter	1341
3.6	Program for nedbrytning av det kønnsopdelte arbeids- marked (BRYT-projektet)	1341
3.7	Felles arbeidsmarked for lærere	1341
3.8	Miljølære ved universiteter og høyskoler	1341
3.9	Kulturinstitution i Vestnorge	1342
XI	Forskning och högre utbildning	1343
1	Inledning	1343
1.1	Generella anmärkningar	1343
1.2	Verksamhetsplanering	1343
2	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	1343
2.1	Nya riktlinjer för verksamheten	1343
2.2	Forskarutbildning	1344
2.3	Initiativområden	1344
3	Budgetutvecklingen för forskningsinstitutionerna (motsv.) inom kulturområdet	1345
3.1	Större flexibilitet på budgeten	1345
3.2	Aktivitetsförändringar	1346
3.3	Kursverksamhet inom den högre utbildningen	1347
4	Samarbete inom bioteknologi	1347
5	Samarbetet på datateknologiområdet	1349
6	Utvärdering av forskningsverksamhet	1349
6.1	Metodutveckling och utvärderingsplaner	1349
6.2	Nordplan	1350
6.3	CINA	1350
6.4	Nordiska sommaruniversitetet	1350
6.5	Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM)	1351
7	Arktisk forskning	1351

8	Samarbete om vetenskaplig utrustning	1352
8.1	Nordiska optiska teleskopet	1352
8.2	Det nordiska termoluminiscenslaboratoriet (TL-laboratoriet)	1352
8.3	Nordiskt forskningssamarbete på superdatorområdet ...	1352
8.4	Ocean Drilling Program	1353
9	Samarbete om högre utbildning	1354
9.1	Generellt	1354
9.2	Tentamens- och examensgiltighet	1355
9.3	Studievägledarsamarbetet	1355
9.4	Rektors- och administratorsamarbetet	1356
9.5	Undervisning i grannspråk vid universiteten i Norden ...	1356

SOCIAL- OCH MILJÖUTSKOTTET

XII	Arbetsmarked	1357
1	Inledning	1357
1.1	Arbetsmarkedssituationen i Norden	1357
1.2	Udsigterne på arbejdsmarkedet	1358
1.3	Nordisk samordning i internationale fora på arbejdsmarkedspolitikens område	1359
1.4	Organiseringen af det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet	1359
2	Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet i 1986	1360
2.1	Det fællesnordiske arbejdsmarked	1360
2.2	Arbetsmarkedets funktionsmåde	1360
2.3	Samspillet mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken	1361
2.4	Metodeudvikling	1361
2.5	Den økonomiske handlingsplan	1361
2.6	Øvrige projekter	1361
3	Det nordiske samarbejde om migrationsspørgsmål	1362
3.1	Alment	1362
3.2	Migrationsforskning og -statistik og dokumentation af migrationsforskning	1362
3.3	Ligestillingspørgsmål	1362

XIII	Arbetsmiljö	1364
1	Inledning	1364
1.1	Samarbetsprogram m. m.	1364
1.2	Organisation och samarbetsformer	1364
1.3	Effekter av samarbetet, resurser m. m.	1365
2	Kommentarer till Nordiska rådets yttranden	1365
2.1	Inledning	1365
2.2	Arbetsmiljökonvention	1365
2.3	Arbetslivs- och arbetsrättssamarbete	1366
3	Redovisning av verksamheten inom olika programområden	1367
3.1	Inledning	1367
3.2	Arbetsmiljöforskning	1367
3.2.1	Allmänt	1367
3.2.2	Arbetsolycksfall	1367
3.2.3	Kemiska risker	1367
3.2.4	Fysisk belastning och arbetsanpassning	1368
3.2.5	Psykosociala belastningar	1369
3.2.6	Övriga forskningsprojekt	1369
3.3	Arbetsmiljötillsyn	1370
3.3.1	Allmänt	1370
3.3.2	Förutsättningar och handelspolitiska aspekter	1370
3.3.3	Nordisk samordning av arbetarskyddsföreskrifter	1370
3.3.4	Nordisk samordning av produktkontroll	1371
3.3.5	Arbetsolycksfall	1371
3.3.6	Datateknologi	1371
3.3.7	Dokumentationsverksamhet	1372
3.3.8	Arbetsmiljö, hälsa och ekonomi	1372
3.4	Arbetsliv och arbetsrätt	1373
3.4.1	Allmänt	1373
3.4.2	Komparativ studie av arbetsrätten i Norden	1373
3.4.3	Fackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk industriell integration	1374
3.4.4	Konferens rörande framtida inriktning av arbetslivs- och arbetsrättssamarbetet	1374
3.4.5	Arbetstid	1374
4	Samarbete med arbetsmarknadens parter m. fl.	1375
XIV	Socialpolitik	1376
1	Inledning	1376
2	Revisjon av samarbetsprogrammet	1377

3	Socialpolitiska ministermöter	1377
4	Nordisk konvention om social trygghet	1378
5	Samarbete på hälso- och sjukvårdens område	1379
5.1	1986 års medicinaldirektørmøte	1379
5.2	Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)	1379
5.3	Medicinalstatistisk samarbejde	1380
5.4	Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården	1380
6	Läkemedelssamarbete	1381
7	Samarbete på socialvårdens område	1381
7.1	Møte med sjefene for de sentrale nasjonale myndighetene innenfor sosialsektoren	1381
7.2	Socialstatistiskt samarbeide	1382
7.3	Åtgärder inom service- och bostadssektorn för äldre	1382
7.4	Invandrarfrågor inom social- och hälsovården	1383
8	Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbeide	1383
8.1	Fritidshemmens mål, innehåll och organisation i Norden	1383
8.2	Samhällets respektive familjens ansvar för barnen	1383
8.3	Föräldraledighet i Norden	1383
9	Samarbete på handikappområdet	1384
9.1	Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)	1384
9.2	Utredning angående förutsättningarna för ett nordiskt hjälpmedelinstitut inom handikappområdet	1385
10	Gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal	1386
11	Efter- och vidareutbildning	1386
11.1	Inledning	1386
11.2	Nordiska hälsvårdshögskolan (NHV)	1387
12	Forsknings- och utvecklingssamarbete	1388
12.1	Inledning	1388
12.2	Forskning kring välfärdsstaten	1388
12.3	Samarbete inom datateknologiområdet	1389
13	Samverkan mot rusmedelsmissbruk	1389
13.1	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)	1389
13.2	Nordisk handlingsplan mot narkotika	1390
14	Informations- och dokumentationssamarbete	1390

XV	Miljøbeskyttelse	1391
1	Indledning	1391
2	Nordisk Råds udtalelser fra sessionen 1986	1392
3	Globale miljø- og ressourceproblemer og udviklingssamarbejde	1392
4	Luftforurening	1392
5	Radioaktiv forurening	1394
6	Miljøeffekter ved energiproduktion	1395
7	Miljøbeskyttelsesforskning	1395
8	Miljø—Økonomi	1396
9	Havforurening	1397
10	Vandforurening, spildevand og kemikalieulykker	1397
11	Støj	1398
12	Genanvendelse og affald	1399
13	Kontrol med kemiske stoffer og produkter	1400
14	Naturværn og friluftsliv	1402
15	Miljøkvalitetsovervågning	1403
16	Miljødata	1404

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTET

XVI	Transport, kommunikasjon og trafiksikkerhet	1405
1	Inledning	1405
2	Nordisk Råds uttalelser 1986	1405
3	Generelt om NET's virksomhet i 1986	1405
4	Øresundsforbindelserne	1407
5	Samarbeidsorganene	1408
5.1	Nordisk komité for transportforskning (NKTF)	1408
5.2	Planleggingsutvalget (PU)	1409
5.3	Øvrige samarbeidsorganer	1409

6	Projektverksamheten	1409
6.1	Projekt som avslutas 1986	1409
6.2	Pågående projekt som fortsätter 1987	1410
6.3	Nya projekt	1411
7	Nordiskt samarbete inom flygsäkerhetsområdet	1412
8	Nordisk samarbejde på søfartssikkerhedsområdet	1413
9	Nordisk sikkerhedssamarbeid for jernbanene	1414
9.1	Innledning	1414
9.2	Jernbanens undersøkelsesorganer ved ulykker og spørsmål om eksterne organer	1414
10	Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR)	1416
10.1	Inledning	1416
10.2	Uppföljning	1418
10.3	Kontakter med utomnordiska trafiksäkerhetsorgan	1418
10.4	Samarbetsorganen under NTR	1419
10.4.1	Nordisk Bilteknisk Kommitte (NBK)	1419
10.4.2	Nordisk Kommitté för Trafiksäkerhetsforskning (NKT) ..	1420
10.4.3	Nordisk Kommitté för Vägtrafiklagstiftning (NKV)	1420
10.5	Projektverksamhet under 1986	1421
10.5.1	Effekten av bilbesiktning	1421
10.5.2	Akustiska signaler i trafikanläggningar	1421
10.5.3	Utmärkning av vägarbeten	1421
10.5.4	Viltolyckor	1422
10.5.5	Cyklande barns trafikrisker	1422
10.5.6	Cykelolyckor	1422
10.5.7	Motorcyklisters säkerhet	1422
10.6	Tunga fordon och trafiksäkerheten	1422
10.7	Väjningsplikt och säkerhet i tätorter	1423
10.8	NKT/NTR - bibliografi	1423
10.9	Projektförberedelsemedel	1423
10.10	Rapporter från NTR m. m.	1424
11	Nordpost	1424
12	Nordtel	1424
13	Nordisk Vejteknisk Forbund	1425
XVII	Turism	1427
1	Nordiska rådets yttrande	1427
2	Allmänt	1427

3	Generellt om turistutskottets (NMT) verksamhet	1427
3.1	Inledning	1427
3.2	Samarbete rörande turistguider (rek. 20/1984)	1428
4	Projektverksamheten	1429
4.1	Marknadsföringskampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland	1429
4.2	Övriga projekt	1429
4.2.1	Projekt vilka avslutas 1986	1429
4.2.2	Pågående projekt	1430
4.3	Översikt över NMT:s projektverksamhet	1431
5	Regionalt samarbete	1431
6	Samråd och samarbete i internationella frågor	1432

EKONOMISKA UTSKOTTET

XVIII	Ekonomisk politik	1433
1	Inledning	1433
1.1	Allmänt	1433
1.2	Samarbetsorgan	1434
2	Årsberättelsen	1434
2.1	Verksamheten inom sektorn 1986	1434
2.2	Kommentarer till Nordiska rådets yttrande	1436
2.3	Uttalanden i internationella fora (IMF, OECD, m. m.) ..	1436
2.3.1	Gemensamt uttalande av de nordiska finansministrarna ..	1436
2.3.2	Uttalanden i Internationella valutafonden (IMF)	1438
2.3.3	OECD	1439
2.4	Det ekonomiska läget i omvärlden och i Norden	1439
2.5	Den ekonomiska politiken i de nordiska länderna	1441
2.5.1	Danmark	1441
2.5.2	Finland	1443
2.5.3	Island	1444
2.5.4	Norge	1445
2.5.5	Sverige	1446
2.6	Utvecklingen på växelkursområdet i Norden	1447
2.7	Ändringar i de nordiska ländernas valutaregleringar	1450
2.8	Nordiska ekonomiska forskningsrådet (NEF)	1452

XIX	Industripolitikk	1453
1	Kommentarer til Nordisk Råds yttringer	1453
2	Hovedområder i det nordiske industripolitiske samarbeidet	1453
2.1	Arbeidsplan for det nordiske industripolitiske samarbeid	1453
2.2	Teknisk forskning och utveckling (FoU)	1453
2.3	Tiltak for å lette industrielt samarbeid og bedriftsetablering over grensene i Norden	1454
2.3.1	Allmänt	1454
2.3.2	Iverksatte tiltak	1454
2.4	Statlige støtteordninger til industrien	1455
2.5	Geologisk kartlegging av Nordkalotten	1455
2.6	Industrielt FoU-program på datateknologiområdet	1456
2.6.1	Pågående aktiviteter	1456
2.6.2	Sammanfattning av beslutade insatser	1457
2.6.3	Planeringsaktiviteter	1458
2.7	Offentlige innkjøp	1459
2.8	Nordisk Teknologigruppa	1459
3	Nordiske samarbeidsorganisasjoner innen industrisektoren	1459
3.1	Nordisk Industrifond	1459
3.2	NORDTEST	1460
4	Andre samarbeidsorganisasjoner	1460
4.1	Nordisk Investeringsbank (NIB)	1460
4.2	NORDFORSK	1461
4.3	Nordisk industrialiseringsfond for Island	1461
4.4	Fondet for svensk-norsk industrielt samarbeid	1462
XX	Energipolitikk	1463
1	Energipolitisk samarbeide	1463
1.1	Plan for nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1986–88	1463
1.2	Pågående samarbeide	1465
1.2.1	Nordisk olje- og gasssamarbeide i NMR-regi	1465
1.2.2	Energiøkonomisering	1466
1.2.3	Energiplanlegging	1467
1.2.4	Energiforskning	1467
1.2.5	Informasjon	1468
1.2.6	Eksport	1469
2	Energisituasjonen i de enkelte nordiske land	1469
2.1	Danmark	1469
2.2	Finland	1474
2.2.1	Finlands energihushållning januar–juni 1986	1474

2.2.2	Omsättningsskatt på energi	1474
2.2.3	Planering av elförsörjningen	1475
2.2.4	Ny kärnenergilag	1475
2.2.5	Utbyggnad av kärnkraft	1475
2.3	Island	1476
2.3.1	Elproduktionen	1476
2.3.2	Elpriser	1476
2.3.3	Husopvarmning	1476
2.3.4	Energipolitik og lovgivning	1477
2.3.5	Oljeeftersøgning	1477
2.4	Norge	1477
2.4.1	Inledning	1477
2.4.2	Olje- og gassektorn – bloktildeling	1478
2.4.3	Norsk oljeproduksjon	1478
2.4.4	Feltutbygning	1478
2.4.5	Naturgassituasjonen i Norge	1479
2.4.6	Troll-avtalen	1479
2.4.7	Norsk-svensk avtale om industri- og energisamarbeide ..	1480
2.5	Sverige	1480
2.5.1	Energiförsörjningsläget	1480
2.5.2	Elförsörjningen	1481
2.5.3	Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl	1481
2.5.4	Program för utsläppsbegränsande åtgärder vid svåra härd- haverier vid kärnkraftverk	1482
2.5.5	Ånggeneratorbyte i Ringhals 2	1482
2.5.6	Förslag om förbud mot nya kärnkraftsreaktorer m. m. ..	1482
2.5.7	Sammanläggningen av OK och SP	1482
2.5.8	Energiforskning	1482
2.5.9	Energiberedskapsfrågor	1483
3	Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) ...	1483
3.1	Arbejdsområde og deltagere	1483
3.2	Mødevirksomhed og aktiviteter	1484
3.3	NKA's sikkerhedsprogram	1485
3.4	Risikoanalyse og sikkerhedsfilosofi (RAS-programmet) ..	1485
3.5	Materialteknik (MAT-programmet)	1486
3.6	Moderne informationsteknik (INF-programmet)	1486
XXI	Handelspolitik	1488
1	Innledning	1488
2	Nordisk Råds uttalelser 1986	1489
3	Norden som hemmamarknad	1489

4	Handelspolitisk samarbeide i Vest-Europa	1490
5	Nordisk samarbejde i de internationale organisationer angående handelspolitik	1491
6	Nordisk samhandel	1492
7	Samarbeid om avvikling av handelshindre i Norden	1493
8	Forenkling-av handelsprosedyrer	1494
9	Nordisk samarbeid angående etterutdanning i eksportmarkedsføring	1495
10	Nordisk eksportfinansiering	1495
10.1	Nordiska projektexportfonden (NoPEF)	1495
10.2	Nordiska projektinvesteringslån	1497
10.3	Samarbeid innen eksportkreditter og eksportkredittgarantier	1498
11	Samarbejdet mellem de nordiske eksportfremmeorganisationer	1499
XXII	Regionalpolitik	1500
1	Inledning	1500
2	Samarbetets struktur	1502
3	Gränsregionalt och -kommunalt samarbete	1503
3.1	Initiering av samarbete över riksgrensarna	1503
3.2	Nordkalottsamarbetet	1503
3.3	Västnordensamarbetet	1508
3.4	Kvarkensamarbetet	1510
3.5	Mittnordensamarbetet	1512
3.6	Skärgårdssamarbetet	1514
3.7	Gränssamarbetet Bornholm–Sydöstra Skåne	1515
3.8	Gränssamarbetet Østfold–Bohuslän	1516
3.9	ARKO-samarbetet	1518
3.1	Öresundssamarbetet	1519
4	Gemensamma regionalpolitiska stödordningar	1520
4.1	Nordisk utvecklingsfond för Västnorden	1520
4.2	Nordiska Investeringsbankens (NIB) regionallåneordning	1521
5	Utrednings- och utvecklingsarbete	1522
5.1	Basprojektet	1522
5.2	Storstadsprojektet	1523
5.3	Glesbygdspolitiskt samarbete	1523

6	Forsknings samarbejde på det regionalpolitiske område (NordREFO)	1524
7	Informations- og erfaringsudbyte	1525
XXIII	Bistand til udviklingslandene	1527
1	Indledning; Nordisk Råds udtalelse 1986	1527
2	Nordisk bistandsministermøde	1527
3	Den rådgivende komite for bistandsspørgsmål (RK-B)	1527
4	Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål (EK-B) ...	1528
5	Nordisk handlingsplan på bistandsområdet	1528
6	Aftale om samarbejde med SADCC-landene	1528
7	Generelt om det nordiske samarbejde i bistandsspørgsmål	1529
7.1	FN	1529
7.2	Multilaterale udviklingsbanker	1529
7.3	Sahel	1530
7.4	Miljø og bistand	1530
7.5	Kvinder og bistand	1531
7.6	Bistand til Mellemerika/Nicaragua	1531
8	Nordisk koncessionel låneordning	1531
9	Samfinansierede nordiske projekter	1532
9.1	Inledning	1532
9.2	Andelsprojekt i Kenya	1532
9.3	Andelsprojekt i Tanzania	1533
9.4	Lantbruks- og fiskeprojekt i Mocambique	1534
9.5	Stöd till SATCC	1535
XXIV	Jord- og skovbrug	1536
1	Samarbejdets struktur	1536
2	Jord- og skovbrugspolitiske udredninger og igangsætning af nye aktiviteter som opfølgning af handlingsprogrammet ..	1537
3	Jordbrugsforskning	1538
3.1	Opfølgning af handlingsprogrammet	1538
3.2	Samarbejdets indhold	1538
4	Skovforskning	1539
4.1	Opfølgning af handlingsprogrammet	1539
4.2	Samarbejdets indhold	1539

5	Genbanksamarbejde	1540
5.1	Nordisk genbank for jord- og havebrugsplanter (NGB) ..	1540
5.1.1	Opfølgning af handlingsprogrammet	1540
5.1.2	Samarbejdets indhold	1541
5.2	Genbanksamarbejde med husdyr	1542
5.3	Genbanksamarbejde med fisk	1542
6	Planteforædling	1543
6.1	Opfølgning af handlingsprogrammet	1543
6.2	Samarbejdets indhold	1543
7	Forskeruddannelse	1544
7.1	Opfølgning af handlingsprogrammet	1544
7.2	Samarbejdets indhold	1545
8	Mikrobiologisk samarbejde	1546
XXV	Fiskeri	1547
1	Indledning	1547
2	Akvakultur	1547
3	Fiskeriforskning m. m.	1548
XXVI	Bostads- og byggsektorn	1550
1	Inledning	1550
1.1	Handlingsprogram	1550
1.2	Samarbetsorgan inom byggpolitiken	1550
1.2.1	Forskning och utveckling	1550
1.2.2	Harmonisering och standarder	1550
1.3	Samarbetsorgan inom bostadspolitiken	1552
1.4	Internationellt samarbete	1552
1.5	Projektverksamheten	1553
2	Årsberättelsen	1553
2.1	Nordisk handlingsplan för stabil sysselsättning och ökad produktivitet inom byggsektorn	1553
2.2	Samarbete inom byggpolitiken	1554
2.2.1	Forskning och utveckling	1554
2.2.2	Harmonisering och standardisering	1555
2.3	Samarbete inom bostadspolitiken	1557
2.4	Internationellt samarbete	1558

Bilagor

1	Datateknologiskt samarbete – projektöversikt	1559
2	Direktiv för utredning rörande förutsättningar för en eventuellt nordisk konvention inom området arbetsmiljö, arbetsliv och vissa arbetsrättsliga frågor	1563
3	Juridiska utskottets betänkande	1568
4	Kulturutskottets betänkande	1580
5	Social- och miljöutskottets betänkande	1601
6	Ekonomiska utskottets betänkande	1615
7	Kommunikationsutskottets betänkande	1639

Kapitel I

Indledning

1. Generelt

1.1 Introduktion

Nordisk Ministerråds årlige beretning til Nordisk Råd omfatter i det væsentlige perioden fra 1. december 1985 til 30. november 1986.

Beretningen er inddelt i fagkapitler (V-XXVI), et særskilt kapitel vedrørende handlingsplanen "Norden i vækst" om økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse, et særskilt kapitel vedrørende den nordiske handlingsplan for datateknologi samt et kapitel med sammenfatninger af de forskellige fagkapitler.

I indledningskapitlet behandles først og fremmest sådanne spørgsmål af særskilt betydning, som efter deres karakter falder uden for den økonomiske handlingsplan, der i stedet omtales samlet i et eget kapitel.

I lighed med forrige år er det tilstræbt at afgrænse beretningen til sådanne foranstaltninger og initiativer, som har fundet sted eller er blevet besluttet i den omhandlede periode. Planerne for det fremtidige arbejde bliver sammen med budgetplanerne behandlet i dokument C 2. Ministerrådet giver i de enkelte fagkapitler ligeledes kommentarer til de udtalelser, som Nordisk Råd vedtog på forrige session.

1.2 Handlingsplanen "Norden i vækst"

1986 var det første egentlige år for iværksættelsen af handlingsplanen for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse. Arbejdet, der er nærmere omtalt i kapitel III, er hidtil som helhed forløbet planmæssigt.

Ialt afsatte Ministerrådet i 1986 47,6 mio NOK af nordiske midler, hvortil kommer 503 mio. NOK, som afsattes over de nationale budgetter i Danmark, Finland, Norge og Sverige til vej- og jernbaneinvesteringerne.

Ministerrådet har i november 1986 besluttet, at embedsmandskomiteen for økonomi og finanspolitik skal undersøge mulighederne for en evaluering og en eventuel opfølgning af handlingsplanen.

1.3 Den nordiske datahandlingsplan

Arbejdet med den nordiske datahandlingsplan fortsatte i 1986 efter at planens egentlige første funktionsår var afviklet i 1985.

Der blev i årets løb anvendt i alt 27,7 mio NOK til planens gennemførelse inden for de forskellige områder.

Af beløbet er overført ca. 21 mio NOK til Nordisk Industrifond til fordeling ved støtte til samarbejde om industriel udvikling og forskning inden for følgende hovedkategorier: mikroelektronik, programvare, produktionsteknologi og specielle anvendelsesområder. Af de resterende ca

6.7 mio NOK er ydet støtte til samarbejdsinitiativer på en række områder omkring anvendelsen af datateknologi. Hovedkriteriet for tildeling af midler er, at datateknologi anvendes på en ny måde eller inden for et nyt område. Der henvises i øvrigt til kapitel IV.

1.4 Forskningspolitisk samarbejde

Uddannelse og forskning udgør centrale forudsætninger for en fortsat fremgang i Norden. Det er her nødvendigt med et forstærket samarbejde for at Norden skal kunne hævde sin internationale position.

Nordisk forskningspolitisk Råd, hvis funktion startede i 1983, har nu udarbejdet oplæg for sin virksomhed i perioden 1987–89. Ministerrådet har fremsendt ministerrådsforslag om at dette kan vedtages som retningslinier for rådets arbejde i denne periode.

Blandt andet har rådet taget initiativ til skabelsen af et mere intensiveret samarbejde vedrørende forskeruddannelse. Det er således tanken nu at etablere et nordisk forskerforum for avancerede studier med deltagelse af internationale topforskere og yngre nordiske forskere.

I forbindelse med drøftelsen af rådets oplæg har Ministerrådet ligeledes besluttet, at der skal udarbejdes et nordisk samarbejdsprogram på bioteknologiområdet.

2. Norden som en enhed

2.1 Indledning

Som en del af den bærende tanke bag nordisk samarbejde som det kendes i dag ligger den rodfæstede følelse af at tilhøre det samme fællesskab og erkendelsen af at dette fællesskab til stadighed må udbygges og styrkes for at Norden kan stå sig i forholdet til omverdenen.

Som et af de positive træk i de senere års udvikling må noteres den stigende forståelse og interesse for dette samarbejde, som på forskellig måde er kommet til udtryk hos erhvervslivet. Således afleverede Arbejdsgruppen for udvidet økonomisk samarbejde i Norden ("Gyllenhammar/Sundqvist-gruppen") i december 1985 en rapport, i hvilken mange områder blev taget op; de berørte emner falder både inden og uden for det officielle samarbejdes rammer. Nogle af gruppens forslag berører forhold, der allerede er taget op af Ministerrådet, medens andre vil indgå i de videre overvejelser på de respektive områder.

Der er ligeledes modtaget en rapport fra Nordens Faglige Samorganisation "Norden inför 90-talet". Også denne rapport indgår i Ministerrådets videre arbejde.

2.2 Arbejdet med en handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde

På Nordisk Råds 34. session anbefaledes i rekommandation 2/1986 at Ministerrådet udarbejder en særskilt handlingsplan for det nordiske kulturarbejde. (39–16-335 Nordiska rådet)

relle samarbejde og forelægger denne for Rådet i god tid inden Rådets 35. session 1987.

Til opfølgning heraf har Ministerrådet nedsat to arbejdsgrupper, som skal udarbejde delplaner vedrørende henholdsvis almenkultur og undervisning. Hvad angår forskningen vil Nordisk Forskningspolitisk Råd i fortsættelse af det forslag til handlingsplan for nordisk forskningspolitisk samarbejde 1987–89, som af det forskningspolitiske råd er fremlagt for Ministerrådet, udarbejde forslag til et mere langsigtet forskningspolitisk samarbejde, der kan indgå i handlingsplanen.

Der vil senere inden sessionen blive afgivet en særskilt meddelelse om opfølgningen af denne rekommandation. Det er i øvrigt tanken, at et samlet forslag vil blive fremlagt sessionen i 1988, altså ét år senere end rekommandationen forudsætter. Baggrunden herfor er bl. a. at det område, som ønskes behandlet er så omfattende, at det ville være umuligt, og desuden uforvarsomt, på mindre end et år at skulle søge at fremkomme med seriøse, langsigtede planer for det fremtidige arbejde inden for hele kulturaftalens område.

2.3 Radio- og TV-samarbejdet

Med udgangspunkt i Nordisk Råds rekommandation 1/1986 om øget Radio-TV samarbejde i Norden har den særlige embedsmandskomiteé for disse spørgsmål fortsat arbejdet henimod en forøgelse af radio- og TV-samarbejdet. Danmark har hidtil alene deltaget som observatør i gruppen.

Ministerrådet har besluttet at etablere et samarbejde med basis i nordisk producerede programmer, som skal sendes på de to tilgængelige kanaler i den satellit – Tele-X – som agtes sendt op på fælles nordisk initiativ.

I programudvalget indgår en nyheds- og aktualitetskanal og en kultur- og underholdningskanal. Desuden står det frit at afprøve andre modeller med henblik på at gøre programudbudet så attraktivt som muligt.

Danmark har indledt forhandlinger om medvirken i samarbejdet. Disse forhandlinger forventes afsluttet i begyndelsen af 1987.

De fire lande, som deltager i det egentlige samarbejde, er enige om nordisk at fordele de ekstraomkostninger, der opstår ved programoverføring til og fra Island. Der er indledt et samarbejde med henblik på at løse de tekniske og programmæssige spørgsmål, og det er Ministerrådets hensigt, at spørgsmålet om programoverføring til og fra Island samt en nordisk finansieringsramme herfor skal kunne fastsættes ligeledes i begyndelsen af 1987.

Det er tanken, at dette arbejde på længere sigt skal føre til et permanent samarbejde mellem de nordiske landes radio- og TV-foretagender. Ministerrådet har tidligere besluttet, at forhandlinger herom skal være afsluttet senest to år efter starten af forsøgsvirksomheden. Formerne for samarbejdet skal bl. a. omfatte finansiering, programsamarbejdets omfang og indretning samt principper for anskaffelse og drift af satellitsystemer til et

permanent samarbejde. I disse overvejelser indgår desuden en fortsat anvendelse af den fællesnordiske Tele-X-satellit.

2.4 Programvareproduktion for skolen

Ministerrådet besluttede i oktober 1985 at anvende 950000 DKK i 1986 til det indledende arbejde med nordisk dataprogramvareproduktion for skolen.

Arbejdet er kommet godt igang inden for ialt syv områder, nemlig information, dokumentation og distribution, produktionsstandarder, forsknings- og udviklingsarbejde, know-how og produktudvikling, aftale- og copyright- spørgsmål, videreuddannelse af lærere og internationale kontakter.

2.5 Kultur- og massemediespørgsmål

Udviklingen på medieområdet er gået stærkt i de nordiske lande siden begyndelsen af 1970'erne. Der er i alle landene i øjeblikket forsøgsvirksomhed med indførelse af nye TV-kanaler, lokal-TV, nærradio, kabelsystemer, bredbåndsnet mm.

På baggrund heraf vedtog Ministerrådet i januar 1985 et samlet virksomhedsprogram på kultur- og massemedieområdet for perioden 1985–87.

Med direkte ansvar over for Ministerrådet blev nedsat en arbejdsgruppe for kultur- og massemedier i hvilken indgår repræsentanter for de nationale regeringer. Gruppens overordnede opgave er at fremme idé- og erfaringsudveksling inden for det samlede mediefelt, at igangsætte forsøgsvirksomhed og at forberede Ministerrådets samlede mediepolitiske indsats. Indtil videre finansieres dette over Ministerrådets dispositionsmidler, af hvilke der i 1986 er bevilget 700000 DKK til formålet.

2.6 Nordens Hus

Med henblik på fremme af kulturforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og Åland samt det samiske bosættelsesområde og det øvrige Norden og for at stimulere det lokale kulturliv er der nu etableret nordiske kulturformidlingsinstitutioner i samtlige disse områder.

Nordens Hus i Reykjavik har som følge af et stort behov for bygningsvedligeholdelse gennem nogle år haft økonomiske vanskeligheder, men der er i 1986 ekstraordinært bevilget knapt 2 mio DKK til dækning af nødvendig reparation og vedligeholdelse, således at husets fysiske standard er sikret sammen med et i øvrigt forudsat aktivitetsniveau.

Nordisk Samisk Institut (Kautokeino) spiller en vigtig rolle i arbejdet med forskning om samiske forhold og man er bl.a. igang med sprogforskningsprojekt, et retshistorisk projekt og et projekt om samiske børn.

Nordens institut på Åland (Mariehamn) har siden sin oprettelse i begyndelsen af 1985 befundet sig i en opbygningsperiode; i 1986 har der været afholdt en række seminarer og workshops bl.a. en teaterworkshop om

Ålands lokalhistorie, et seminar om skindtilberedning og et symposium om ålandske dialekter. Ligeledes har instituttet haft en funktion som informationsled mellem personer og organisationer på Åland og i resten af Norden.

Nordens Hus på Færøerne (Tórshavn) har i årets løb været underkastet en række arbejder med endelig færdiggørelse i henhold til de oprindelige planer for huset. Desuden har et vist vedligeholdelsesarbejde været nødvendigt. Dette har medført et lidt lavere aktivitetsniveau enkelte perioder.

Ministerrådet har godkendt at 1 mio DKK overføres fra driftsbudgettet til virksomhedsbudgettet for 1986 til dækning af disse omkostninger.

Det påregnes herefter at institutionens fortsatte virksomhed og vedligeholdelse fremtidig kan holdes inden for de vedtagne rammer.

Nordens institut i Grønland (Nuuk) blev oprettet i 1986, og der er udpeget en bestyrelse for en fireårig periode og blevet ansat en kultursekretær frem til 1989 som daglig leder af instituttet. Der forudsættes en gradvis opbygning af instituttet, som er på ministerrådets budget fra og med 1986. Denne opbygningsfase forventes færdig i 1990. Officiel indvielse af instituttet forventes at ske i september 1987.

2.7 Arbejdet med afskaffelse af handelshindringer

Som nævnt under indledningsdebatten ved sessionen i København 1986 har Ministerrådet indledt et nært samarbejde med erhvervslivet med henblik på at fjerne en række tekniske og andre ikke-tarifære hindringer for handelen mellem de nordiske lande. Der er nu vedtaget og fremsendt et ministerrådsforslag til Rådet; det udgør retningslinier for de nordiske landes samarbejde om fjernelse af tekniske og andre ikke-tarifære handelshindringer mellem de nordiske lande ligesom det indeholder regler om forebyggelse af nye handelshindringer.

Grundprincippet i det foreslåede samarbejdsprogram er en gensidig anerkendelse af prøveresultater og godkendelse af varer.

Dette indebærer, at hvor der på et område gælder ligeværdige forskrifter i de enkelte nordiske lande, skal de nationale myndigheder i tilknytning til indførsel og salg af varer godkende en kontrol eller en prøve, som er udført i et andet nordisk land. Dersom landenes forskrifter ikke er ligeværdige, skal kravene videst muligt – og under hensyntagen til de nordiske landes internationale forpligtelser – samordnes.

Det mest interessante i denne forbindelse er, at man indfører princippet om omvendt bevisbyrde; det betyder, at det er den myndighed, som mener ikke at kunne anerkende en kontrol eller en prøve udført i et andet nordisk land, der på begæring skal give en fyldestgørende begrundelse for at fornyet kontrol eller prøve skulle være nødvendig. Bevisbyrden påhviler således myndighederne og ikke erhvervslivet.

Tilsvarende er besluttet at andre ikke-tarifære hindringer såsom bestemmelser om offentlige indkøb, transportreguleringer, toldprocedurer og lignende, også skal undgås eller mindskes. Det påhviler i givet fald et land at

begrunde, hvorfor en handelshindrende adfærd ikke kan ændres, så effekten elimineres eller mindskes.

Samarbejdsprogrammet giver mulighed for at opnå væsentlige fremskridt i arbejdet med nedbringelse af handelshindringer i Norden. Arbejdet skal desuden ses som en del af det bredere internationale samarbejde og som et led i bestræbelserne for at skabe et egentligt europæisk hjemmemarked.

Samarbejdsprogrammet indeholder pragmatiske og konkrete foranstaltninger til virkeliggørelse af princippet om en gensidig anerkendelse af afprøvning og kontrol mellem de nordiske lande. Det er således et væsentligt led i bestræbelserne for at gøre det lettere, ikke mindst for små og mellemstore virksomheder, at udnytte de nærliggende nordiske eksportmarkeder.

2.8 Handlingsplan for beskæftigelsen på byggeområdet

På rådets session i 1986 behandlede forslaget til handlingsplan for øget beskæftigelse inden for byggesektoren.

I årets løb har embedsmandskomiteen for byggespørgsmål bearbejdet planen yderligere. Med henblik på at sikre planens forankring i byggebranchen afholdt de nordiske boligministre et nordisk byggemøde 17–18. november 1986 i Finland. Her drøftedes mellem private og offentlige interessenter byggesektorens udvikling og samarbejdsbehov med henblik på fællesnordiske byggeaktiviteter.

Man lagde vægt på fem forhold, nemlig handelshindringer inden for byggeriet, byggesektorens rolle i udviklingslandene, nye eksportprodukter – såkaldt systemeksport – byggeeksportuddannelse på nordisk basis og endelig finansieringsordninger for byggeeksporten.

Udover disse emner indeholder handlingsplanen en del andre vigtige områder, som f.eks. samarbejde om markedsføring, informations- og erfaringsudveksling mellem byggeeksportorganisationer, højteknologi og kvalitetsaspekter på byggeriet m. m.

Handlingsplanens gennemførelse 1987–89 forudsætter en gradvis øget tildeling af nordiske midler til byggesektoren.

Ministerrådet ventes at endeligt vedtage handlingsplanen omkring årsskiftet 1986/87.

2.9 Energisamarbejde

Det nordiske samarbejde på energiområdet er efterhånden blevet mangesidet. Således foregår der bl.a. et samarbejde gennem en etableret gruppe for energiøkonomisering, som har holdt en række møder og igangsat nye initiativer vedrørende energiøkonomisering i industrisektoren. Bl.a. afholdtes et seminar herom i midten af oktober og et idéseminar om energiøkonomisering i transportsektoren fandt sted i begyndelsen af november 1986.

Desuden har gruppen for energiplanlægning drøftet ni kommende projekter, der er optaget i den nordiske handlingsplan for energiområdet under titlerne Norden som hjemmemarked og energiplanlægning.

Endvidere arbejdes der inden for energiforskningen med det nordiske samarbejdsprogram for energiforskning, mulighederne for samarbejde om demonstrationsprojekter og mulighederne for samarbejde på energi- og miljøområdet. Der er nedsat fem fagkollegier under det nye nordiske energiforskningsprogram. Disse har afholdt en række konferencer og publiceret rapporter herfra og udarbejdet oplæg til den kommende indsats på de udvalgte forskningsområder: fjernvarme, faste brændsler, olieteknologi, oliegeologi og bioenergi. Der er i årets løb endvidere udgivet publikationer om disse emner.

I 1958 oprettedes Nordisk kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) af de nordiske regeringer i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation 10/1957.

Det er fundet naturligt at tage i betragtning, at Ministerrådet er blevet oprettet som regeringernes samarbejdsorgan efter NKA's etablering.

Man har derfor besluttet at fremsende et ministerrådsforslag, der bl. a. tilsigter at man gennem oprettelsen af egentlige vedtægter for NKA fastslår kontaktorganets status som ministerrådsorgan.

2.10 Sammenlægning af Nordforsk og Nordisk Industrifond

Ministerrådet har i oktober 1986 truffet en beslutning, der muliggør at den sammenlægning af institutionerne Nordisk Industrifond og Nordforsk, som var forudsat i Ministerrådsforslaget B 55/j om arbejdsformerne i det nordiske samarbejde, kan gennemføres med virkning fra 1. januar 1987. Fra denne dato er der etableret én fælles institution, som skal videreføre de to arbejder. Når den nye fælles institution i Oslo er kommet ud over etableringsfasen, vil Ministerrådet snarest derefter fremlægge ministerrådsforslag om oprettelse af det Nordiske industricenter i Oslo, der er forudsat som en videreudvikling af denne sammenlægning.

3. Norden og omverdenen

3.1 Indledning

Det nordiske samarbejdes betydning viser ikke mindst sin styrke uden for Norden. Det er her afgørende at de nordiske lande i spørgsmål af fælles interesse, som er til behandling i internationale organisationer og på internationale konferencer, i en række sammenhænge enten kan optræde som en enhed eller – som forudsat i Helsingforsaftalens art. 33 – så vidt det er muligt og hensigtsmæssigt kan rådføre sig med hinanden.

Dette grundsynspunkt præger samarbejdet på en lang række områder, og

det afspejles nærmere i de enkelte fagkapitler, hvorledes dette sker i praksis.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at de nordiske finansministre i marts 1986 afgav en fælles udtalelse "Samarbejde for vækst og stabilitet", hvori udtrykkes et fælles syn på nogle af de vigtigere spørgsmål i det internationale økonomiske samarbejde. Udtalelsen har ligget til grund for de nordiske landes optræden ved en række møder på ministerniveau i IMF, Verdensbanken og OECD.

Videre skal nævnes, at de nordiske landes samarbejde f. eks. om afskaffelse af handelshindringer, i videst muligt omfang foregår i overensstemmelse med tilsvarende internationale og europæiske bestræbelser i regie af GATT, EFTA, EF m. m.

Ministerrådet vil i de følgende afsnit omtale de vigtigste af de spørgsmål af international karakter inden for Ministerrådets arbejdsområde, som i det forgangne år har pådraget sig en særlig interesse både inden for og uden for Norden.

3.2 Samarbejde vedrørende bekæmpelse af luftforureninger

Adskillige forureningsproblemer er grænseoverskridende og kan derfor bedst løses i fællesskab. De nordiske lande samarbejder om løsning af de nordiske miljøproblemer, og Norden er samlet i forhandlinger på internationalt plan.

Norden står over for store udfordringer omkring bekæmpelse af luftforurening, beskyttelse af befolkning og miljø mod radioaktiv forurening i tilfælde af atomulykker og forureningen af vore havområder.

Ministerrådet fremlægger til 35. session et forslag om bekæmpelse af luftforurening, som er en forlængelse og en udbygning af det samarbejde, der allerede er igang, ligesom det indebærer en opfølgning af den vellykkede, internationale luftforureningskonference, som Nordisk Råd afholdt i september 1986.

Ministerrådet er meget tilfreds med at det under denne konference lykkedes at skabe så vidtgående enighed om det nødvendige i at forstærke indsatserne. Alle nordiske lande har sat luftforureningbekæmpelse øverst på prioriteringslisten og man er godt igang med arbejdet på de fleste punkter, som er nævnt i konferencens slutkommuniké. Eksempelsvis har alle de nordiske lande besluttet sig til nedskæringer af svovludslip på 50 procent eller mere frem til 1995.

Ministerrådets forslag om et nyt program til bekæmpelse af luftforurening bygger på to projektprogrammer, som er udarbejdet i 1986. Det er dels et program mod luftforurening 1987-89, der indeholder en række nødvendige faglige aktiviteter særlig vedrørende kvælstofoxider, fotokemiske oxidanter og biludstødning. Dels omfatter det en udbygning af samarbejdet om miljøkvalitetsovervågning i Norden. Alt i alt er der tale om en væsent-

lig udvidelse af ambitionsniveauet for det nordiske samarbejde på området for bekæmpelse af luftforureninger.

3.3 Kerneenergi og miljøet

Efter begivenhederne omkring den sovjetiske kernekraftsulykke i Tjernobyl har de nordiske regeringer drøftet, hvilke muligheder der var for sammen at få fremmet sikkerheden og informationen i tilsvarende situationer i fremtiden. I dette øjemed afgav man bl.a. en udtalelse i juni måned, som senere er blevet fulgt op af en række mere konkrete forholdsregler inden for miljø- og sundhedssektorerne samt inden for samarbejdet såvel i IAEA som inden for Norden og bilateralt.

Herudover er der såvel inden for landbrugs- og skovbrugssektoren som inden for levnedsmiddelsektoren blevet etableret et meget nært samarbejde, som tilsigter fælles grænseværdier i levnedsmidler.

Miljøministrene har 22. oktober besluttet, at der skal nedsættes en nordisk arbejdsgruppe med repræsentanter for relevante embedsmandskomiteer med henblik på at vurdere nordisk samarbejde i forbindelse med lignende ulykker og radioaktiv forurening som følge heraf. Det drejer sig om følgende:

- sikkerhed ved atomanlæg og transport af radioaktivt materiale,
- overvågning,
- advarsel og information ved ulykker,
- bistand i forbindelse med ulykker,
- sundheds- og miljømæssige foranstaltninger og konsekvenser,
- forskning.

Arbejdsgruppen skal give en foreløbig rapport om organisering af dens arbejde til Ministerrådet i begyndelsen af marts 1987, hvor man samtidig behandler spørgsmålet om arbejdets afslutning.

3.4 Geovidenskabeligt forskningsprogram

I 1986 indgik Ministerrådet i et internationalt geovidenskabeligt forskningsprogram, kaldet Ocean Drilling Programme. Ved hjælp af dybhavsboringer fra et specialkonstrueret og -udrustet oceangående laboratorium er det tanken, at man i løbet af de næste 10 år skal studere en række videnskabelige spørgsmål omkring de fysiske, kemiske og biologiske processer, som bestemmer jordoverfladens geologiske historie og udvikling. Hovedansvarlig for programmet er en amerikansk forskningorganisation, National Science Foundation, som har tilbudt andre lande mulighed for at deltage i programmet gennem "medlemsskab" for et samlet beløb af 2,5 mio. US\$ pr. år. Et medlemsskab må tegnes for mindst fem år ad gangen.

De nordiske lande deltager som en del af et europæisk konsortium. Dette indebærer, at forskere fra alle nordiske lande får lige muligheder for at deltage i programmet, og at Norden optræder som en blok med relativt

større indflydelse i programmet end de enkelte medlemslande i det europæiske konsortium kan opnå.

3.5 Kulturinformation i udlandet

Der har i London og Düsseldorf været vist en udstilling om nordisk århundredskifteskunst. I tilknytning til udstillingen blev afholdt seminarer med deltagelse af nordiske kunsthistorikere. Udstillingen fik generelt en meget positiv modtagelse.

Udstillingen skal senere vises i Paris. Der er desuden i årets løb planlagt et bredt oplagt kulturforemstød i Japan til afholdelse i 1987/88.

3.6 Nordisk bistandssamarbejde

Medens det formelle ansvar for det nordiske samarbejde på bistandsområdet fortsat ligger hos de nordiske samarbejdsministre, kan det noteres, at de nordiske bistandsministre uformelt mødtes i København i august 1986 i tilknytning til udenrigsministermødet dér med henblik på at drøfte særlige bistandsrelevante spørgsmål. Ministrene sigter mod at mødes fremtidig i forbindelse med udenrigsministermøderne; her finder næste møde sted i marts 1987 i Reykjavik.

Arbejdet på det bistandsmæssige område har i årets løb været præget af, at der efter undertegnelsen af den fælles erklæring om samarbejde med SADCC-landene (de demokratisk styrede lande i det sydlige Afrika) er nedsat en særlig styringsgruppe, som beskæftiger sig med udarbejdelse af rammer for handlingsplanen vedrørende det udvidede samarbejde, og et antal samarbejds- og støtteprojekter er sat igang under det nordiske initiativ.

Til opfølgning af Nordisk Råds ønske om at der udarbejdes en nordisk handlingsplan på bistandsområdet, har man i Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål i 1986 drøftet mulighederne for et arbejdsprogram vedrørende det nordiske bistandssamarbejde, såvel på det formelle som på det uformelle plan, inden for de felter hvor man regner med at kunne intensivere og udvikle samarbejdet i de kommende år.

Spørgsmålet, som endnu ikke er helt færdigbehandlet, vil blive forelagt for de bistandsansvarlige ministre på føromtalt møde i marts 1987 i Reykjavik.

I årets løb har der været møder i FN's økonomiske og sociale råd (ECOSOC), og forud herfor har de nordiske lande holdt koordinationsmøder.

Også inden for banksektoren er de nordiske landes samarbejde velfungerende og regelmæssigt. Man har jævnligt koordinationsmøder af nordiske standpunkter, hvilket sker gennem ugentlige telefonkonferencer, og herudover afholdes mindst tre gange årligt bankmøder, hvor de nordiske lande optræder som en enhed, bl. a. ved at afgive fælles nordiske indlæg på årsmøderne.

I 1986 har den under Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål nedsatte arbejdsgruppe drøftet planerne for en nordisk konference om miljøbeskyttelse og fattigdomsproblemer i udviklingslandene i Stockholm i 1987. Arbejdsgruppen har fået til opgave at følge Brundtlandkommissionens afsluttende arbejde og – når rapporten foreligger – vurdere de bistandspolitiske aspekter.

4. Ministerrådsforslag til sessionen i 1987

Nordisk Ministerråd vil til sessionen i 1987 fremlægge forslag om

- Afvikling af handelshindringer
- Handlingsprogram for Nordisk Forskningspolitisk Råd for 1987–89
- Handlingsprogram mod luftforurening
- Handlingsprogram for trafikikkerhed
- Vedtægter for Nordisk Kontaktorgan for Atomspørgsmål
- Fordobling af NIB's grundkapital

5. Andet

5.1 *Det nye ministerrådssekretariat*

Det fælles ministerrådssekretariat etableredes formelt den 1. maj 1986 og den fysisk-faktiske indflytning i sekretariatsbygningen i Store Strandstræde 18 i København fandt sted omkring midsommer.

Den officielle indvielse af sekretariatet fandt sted den 8. oktober 1986 under overværelse af Hendes Majestæt Dronning Margrethe af Danmark.

5.2 *Den nye budgetprocedure*

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har fastlagt en omlægning af budgetproceduren med det hovedformål at åbne for en dialog mellem Rådet og Ministerrådet om de forudsætninger, der i en senere fase udmøntes i Ministerrådets vedtagelse af budgettet. Herved opnås altså både *at* man afkorter budgetproceduren med et år, hvorved det vedtagne budget gøres mere aktuelt, og *at* der gives Rådet bedre muligheder for at komme med begrundede udtalelser til Ministerrådet inden vedtagelsen af budgettet finder sted.

Kapitel II

Sammanfattningar av fackkapitlen

Lagstiftningssamarbetet

Det nordiska samarbetet under 1986 på lagstiftningens område har bedrivits inom den ram som hittills följts under 1980-talet. Det rullande nordiska lagstiftningsprogrammet, ursprunglingen från 1974, omfattar följande huvudområden:

- familjerätt
- avtalsrätt, köplagstiftning och konsumentskydd
- transporträtt
- immaterialrätt
- skadeståndsrätt
- associationsrätt
- ADB och lagstiftning
- straffrätt
- processrätt
- offentlig rätt.

Aktuella samarbetsfrågor har under 1986 diskuterats i två möten på ministernivå och i ett gemensamt möte mellan Nordiska rådets juridiska utskott och justitieministrarna.

Dessutom har samarbetet på sedvanligt sätt bedrivits genom möten mellan företrädare för respektive ministerier om specifika lagstiftningsfrågor. I sådana former har man också behandlat frågor rörande de nordiska ländernas agerande i det bredare internationella samarbetet, t.ex. vid utarbetandet av internationella konventioner. Överläggningarna har, på traditionellt vis, koordinerats i ämbetsmannamöten på hög nivå.

Familjerätten har länge varit ett centralt område för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Tyngdpunkten i arbetet har sedan Nordiska rådets 34:e session legat på lagstiftningen om äktenskap och reglerna om samboende utan äktenskap. Vidare har man ägnat uppmärksamhet åt genomförandet av konventionerna om bortförande av barn. Såvitt gäller sistnämnda område kan framhållas de nordiska överläggningar som under året hållits om ratifikation av Europarådets och Haagkonferensens konventioner om bortförande av barn. Slutlig ställning har inte tagits i alla de nordiska länderna i fråga om ratifikation. Den fortsatta utvecklingen stäms av länderna emellan.

En annan aktuell familjerättslig fråga gäller de rättsliga konsekvenserna för barn, föräldrar och donator vid *insemination*. Nordiska rådet rekommenderade vid sin 34:e session ministerrådet att eftersträva så enhetliga regler som möjligt i de nordiska länderna i dessa frågor (rek. 31/1986). Rättsutvecklingen i Norden har kartlagts under året. Det är osannolikt att enighet länderna emellan kan nås i den centrala frågan huruvida ett barn,

som har avlats genom insemination, skall ha rätt till uppgift om vem som är donator.

Bland övriga huvudfrågor under året kan nämnas de överläggningar som ägt rum rörande regler om *produktansvar*. Lagstiftning om produktansvar har varit under beredning i de nordiska länderna sedan 1970-talet. Efter det att EG:s ministerråd i juli 1985 godkände ett direktiv om produktansvar har frågan igen blivit aktuell inte bara i Danmark, utan även i de övriga nordiska länderna.

Produktansvarslagstiftningen har under år 1986 varit föremål för samnordiska diskussioner, bl. a. på ett justitieministermöte i augusti. Ministerrådet har enats om att vid överläggningar våren 1987 ytterligare försöka harmonisera förslagen till produktansvarslagar, särskilt i fråga om regleringen avseende utvecklingskador och om tidpunkten för ikraftträdande.

Betänkandet *Nordiska köplagar* (NU 1984:5) remissbehandlades under 1985. Kritik framfördes då mot att förslagen till nya köplagar för Danmark, Finland, Norge och Sverige inte hade gjorts mer enhetliga. Kritiken ledde, på justitieministrarnas initiativ, till nordiska överläggningar, i syfte att jämka samman förslagen ytterligare. Överläggningarna resulterade i att en stor del av olikheterna i lagförslagen kunde elimineras. Förslagen kom därmed mycket nära varandra i fråga om både innehåll och lagteknisk utformning. I Finland har arbetet redan lett till proposition. I övriga tre länder pågår f.n. förberedelserna för förslagen om ny lagstiftning. Man riktar in arbetet på samtidigt ikraftträdande 1987–88.

Justitieministrarna diskuterade vid sitt möte i augusti 1986 möjligheten att utveckla Norden som hemmamarknad, genom att underlätta för ett företag från ett nordiskt land att verka i de övriga nordiska länderna. Detta skulle t.ex. kunna ske genom att utveckla *en nordisk bolagsform*. Justitieministrarna beslöt att i samverkan med representanter för industri- och handelsministerierna utreda behovet av och möjligheterna att genomföra en sådan reform.

Samarbetet mellan de nordiska länderna i olika frågor, både av juridisk och ekonomisk art, som uppkommer i samband med *användningen av ADB*, är av central betydelse. De nordiska justitieministrarna diskuterade redan 1985 på ett mer allmänt plan frågorna om lagstiftningen och den nya tekniken. Diskussionerna resulterade bl. a. i att ministerrådet nu förbereder ett seminarium våren 1987, för att kartlägga betydelsen i framtiden av ADB på justitieministeriernas område.

ADB-frågorna har också *upphovsrättsliga aspekter*. De nordiska upphovsrättskommittéernas arbetsutskott har gett spörsmålet om upphovsrätt och ADB hög prioritet i utredningsarbetet. Arbetet gäller bl. a. skyddet för ADB-program och för integrerade kretsmönster i halvledare. I det nordiska samarbetet eftersträvar man enhetliga lösningar i dessa frågor.

Samarbetet om *åtgärder mot ekonomisk brottslighet* har under 1986 inriktats främst på två utredningar: dels en om sekretessbestämmelser och

de praktiska olägenheter som kan orsakas av andra nordiska länders sek-
retsregler och -praxis, dels en om ekonomisk brottslighet i samband med
export och import.

Vidare hölls ett nordiskt seminarium om forskning beträffande ekono-
misk brottslighet. På seminariet redogjordes för aktuell forskning på områ-
det, varefter diskussioner fördes om vissa frågekomplex. Seminariet resul-
terade i en rekommendation till ministerrådet att överväga ytterligare
utrednings- eller forskningsprojekt. Frågan om eventuella ytterligare ut-
rednings-/forskningsinsatser bedöms under 1987.

Konsumentpolitik

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÄK) har un-
der ministerrådet ansvaret för samarbetet på det konsumentpolitiska områ-
det.

Det år 1984 reviderade nordiska samarbetsprogrammet utgör grunden
för NÄK:s verksamhet.

Programmet utpekar följande arbetsområden som särskilt viktiga:

- frågor om hushållens ekonomi
- konsumentaspekter på ny teknologi
- produktsäkerhet
- insatser för att minska eller undanröja handelshinder mellan de nordiska
länderna
- konsumentproblem förknippade med offentliga och privata tjänster
- konsumentverksamhet på lokal och regional nivå.

Projektverksamhet pågår inom alla dessa områden. Budgeten för pro-
jektverksamheten år 1986 inom sektorn har uppgått till 3455000 NOK.
Sammanlagt 33 projekt har pågått under året, medan 22 projekt har avslu-
tats. Det har utkommit 16 rapporter i NÄK:s publikationsserie.

Inom NÄK har utvecklats ett system för att följa upp förverkligandet av
i de olika projekten, föreslagna åtgärder och rekommendationer. Under
året har enligt systemet genomförts en uppföljning av fyra projekt.

Under året gjorde NÄK en översyn av sin organisation. För att rationali-
sera sin organisation beslöt NÄK att slå samman två av sina utskott.

Under året har man medverkat till att förstärka arbetet för temat *Norden
som hemmamarknad*. En ad hoc-grupp har utarbetat en rapport, som
innehåller bl. a. förslag till åtgärder och till projekt som syftar till fortsatt
harmonisering mellan de nordiska länderna inom konsumentpolitiken.
Samma tema har berörts i ett projekt som redogör för vilka effekter olika
handelshinder har för hushållens ekonomi.

Från och med år 1982 har en särskild arbetsgrupp genomfört ett projekt-
arbete på *det hushållsekonomiska området*. Inom detta område har ett
huvudprojekt startats om hushållsekonomiska effekter av omställningar
och kriser som drabbar hushållen. Projektets mål är bl. a. att föreslå

strategier för hur konsumenterna kan lösa, dämpa och övervinna ekonomiska problem knutna till omställningar och kriser vid t.ex. dödsfall, skilsmässa, pensionering, etc.

För att påverka olika system i samhället när det gäller ett mer uttalat sätt att ta hänsyn till särdrag i *ungdomars konsumtion* och för att uppmärksamma ungdomars konsumtion i opinionsbildningen, har ett förprojekt genomförts i form av ett seminarium.

Ett huvudprojekt om behovet av särskilt skydd för barn och unga mot reklampåverkan har startats. I detta projekt kommer man bl. a. att kartlägga kvantiteten och innehållet av reklam som riktas mot barn och analysera vilka åtgärder som kan vidtas mot reklam som syftar till att påverka barn och unga.

Konsumentmyndigheterna i de nordiska länderna har i olika sammanhang uppmärksammat datorer både som ett instrument i den egna verksamheten och som en möjlighet, alternativt risk, för de enskilda konsumenterna. För att följa utvecklingen, bygga upp konsumentorganens kunskaper och utveckla/samordna de nationella konsumentorganens agerande på *det datateknologiska området*, har en samnordisk utvecklingsgrupp tillsatts.

Området *produksäkerhet* har också under 1986 ägnats stor uppmärksamhet. Ett flertal projekt är under arbete. Bland dessa har under året avslutats ett projekt avseende antändlighet hos beklädnadstextilier, som syftar till att ta fram gemensam nordisk klassificering av textilier i brandfarlighetsklasser. Arbetet har genomförts i nära kontakt med pågående arbeten inom NORDTEST.

Inom området *produktinformation* har arbetet med att ta fram underlag för en samnordisk deklARATION av begagnade bilar avslutats under året. I slutrapporten från projektet återfinns en översikt över omfattningen av handeln med begagnade bilar i de nordiska länderna, en sammanställning över åtgärder som vidtagits i de olika nordiska länderna för att minska konsumentproblemen vid köp av begagnad bil. Vidare lämnas ett förslag om hur informationen till konsumenten bör vara utformad för att kunna anses fylla rimliga krav.

Frågan om prismärkning i dagligvaruhandeln har diskuterats i samtliga nordiska länder ända sedan slutet av 70-talet. Det är främst införandet av datakassor som föranlett diskussionen. En rapport har sammanställts som belyser de nordiska konsumenternas ställningstagande.

Projekten inom *utbildnings- och informationsområdet* har under året i stor utsträckning behandlat frågor om hur konsumentinformationen kan nå ökad spridning och hur man når ut till allt fler konsumenter.

En reglering av marknadsföringen i konsumentskyddande syfte finns i de nordiska länderna sedan 8–15 år. Dessa regler och deras effekt har utvärderats. I detta arbete har man sökt beakta såväl lagstiftarens intentioner som behovet av lagstiftningsmässiga och administrativa reformer.

Konsumentorganen i de nordiska länderna har lagt ner mycket arbete på att förbättra sällskapsresenärernas situation bl. a. i fråga om avtalsvilkorens utformning. Det har visat sig att de villkor som researrangören använder är utformade på ett för resenärerna olämpligt sätt och skiljer sig från land till land. Under året har därför genomförts ett projekt, som syftar till en harmonisering av avtalsvilkoren.

Livsmedelsfrågor

Det permanente nordiske utvalg for næringsmiddelsspørsmål (PNUN) har, under Nordisk Ministerråds stedfortrederkomite, ansvaret for det nordiske samarbeidet på næringsmiddel- og ernæringsområdet.

I dokumentet *Organisering og prioriteringer for det nordiske samarbeidet på næringsmiddelområdet* fra 1984 er de viktigste prinsipper og prioriteringer for samarbeidet i de kommende årene fastlagt.

Dokumentet angir følgende hovedområder for samarbeidet:

- lovgivning og administrative spørsmål
- kost- og ernæringsspørsmål
- toksikologi og risikovurdering
- næringsmiddelkontroll.

Samarbeidet innenfor sektoren er i hovedsak basert på prosjektvirksomhet. I 1986 har det pågått 18 prosjekter og budsjettet for virksomheten har vært på 1319000 NOK.

Etter *kjernekraftulykken i Tsjernobyl* ble det avholdt et fellesmøte i hvilket alle land informerte om problemer, om tiltak i forhold til import av matvarer og aksjonsplaner bl.a. i forhold til saue- og rensdyrslaktning, ferskvannsfisk m. v.. Det var enighet om å anbefale at alle land fulgte EF's (og Danmarks) aksjonsgrenser for basismatvarer. Norge justerte sine tiltaksgrenser i samsvar med anbefalingene, mens Finland og Sverige har beholdt sine tidligere grenser uforandret.

I løpet av året utarbeidet for- slag til harmoniserte bestemmelser vedrørende tilsetningsstoffer. Rapporten *Bestemmelser om merking av ferdigpakket næringsmidler i de nordiske land* har vært utgangspunkt for videre drøftinger om harmonisering av regelverket på området.

Det er videre utarbeidet rapport om *samordning av importkontrollen* i de nordiske land. Dette omfatter hovedtrekk i regelverket, organisasjon og ansvarsfordeling i de enkelte land, importstatistikk og omfanget av internordisk handel og opplegg til et internordisk varslingsystem for avviste varepartier.

I løpet av året er det også utarbeidet oversikt over de nordiske lands regelverk og praksis når det gjelder legemidler til næringsmiddelproduserende dyr.

Oppgave over matvarenes innhold av næringsstoffer, energi m. v. og tabeller over slike data er grunnlaget for beregning av *kostholdets ernæ-*

ringmessige kvalitet. Det har i flere år pågått et samarbeid for å utvikle et felles nordisk datanett (Norfoods) for matvaretabeller og analyser. Det vesentlige utredningsarbeidet slutføres i 1986. Det er også lagt frem forslag til hvordan datanettet kan følges opp med base i nasjonale institusjoner.

Fra flere nordiske land er det rapportert om betydelig feil- eller underernæring blant beboere i alders- og sykehjem og pasienter i sykehus. En prosjektgruppe har samlet materiale om disse forhold og fremmet forslag til samarbeid om felles nordiske løsninger og tilpasninger av retningslinjer for kosthold i helseinstitusjoner.

Migrasjon av mulige kreftfremkallende stoffer fra emballasje til matvarer er et økende problem. Samarbeid for å utarbeide felles forslag til dokumentasjonskrav for bedømmelse av plastemballasje og felles kriterier for godkjenning pågår og også samarbeid om det praktiske analysearbeidet for å bestemme slik migrasjon.

I 1986 er det avholdt et nordisk seminar for å få oversikt over pågående forskningsaktivitet når det gjelder mutagene stoffer som kan oppstå ved steking, og fremskaffe kunnskap om mulig human karsinogen effekt som grunnlag for felles råd til de nordiske lands myndigheter.

Ved hjelp av en spørreundersøkelse til relevante laboratorier m. v. i de nordiske land er det utført en kartlegging av fremtidig behov for metoder for analyser av matvarer. Oversikten vil danne grunnlaget for Nordisk Metodikkomite's prioritering av samarbeidsoppgaver i årene fremover.

Erfaringer har vist at mikrobiologiske analyser av samme matvare ofte kan gi forskjellige resultater i ulike laboratorier, selv om standardiserte metoder benyttes. Feilaktige analyseresultater skaper problemer for handel med matvarer og kan medføre unødig kassering av varepartier. I løpet av 1985–86 er det utarbeidet forslag til et internordisk system for kvalitetsvurdering av mikrobiologiske næringsmiddellaboratorier, med sikte på å oppnå mere samsvarende analyseresultater. En veiledende håndbok for intern kvalitetskontroll av mikrobiologiske næringsmiddellaboratorier i Norden er også utarbeidet.

Jämställdhet

Nordiska jämställdhetutskottet har till uppgift att koordinera det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet på grundval av det program som ministerrådet antog år 1987 och som reviderats år 1982. Programmet anger följande huvudområden för samarbetet: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet och samhället i övrigt. Projektverksamhet pågår inom alla dessa områden.

De nordiska jämställdhetsministrarna möttes i november 1986, bl. a. för att informera sig om det pågående arbetet på att bryta ned könsbarriärer i

arbeetslivet (det s.k. *BRYT-projektet*). Dessutom diskuterades förberedelserna till *de nordiska kvinnokonferenserna 1988* (Nordiskt Forum) och det framtida nordiska jämställdhetssamarbetet.

BRYT-projektet, vars målsättning är att utvidga och säkra kvinnors utbildningsval och yrkesmuligheter, har under året gått från planeringsfasen till försöksfasen. I de deltagande lokalområdena har en rad försöksprojekt satts igång. Det gäller bl.a. nya metoder i yrkesvåledning och pedagogisk utvecklingsarbeite vad gäller flickors inställning till fysikundervisningen i både grundskolan och på gymnasiet.

Övriga projekt om jämställdhet i arbeetslivet under året är *Likalön och lönebildning* och *Kvinnor – teknologi – utveckling*.

Kultur och media; utbildning

Kulturområdets viktigste oppgave har i år 1986 vært å sette igang arbeidet med *handlingsplan for nordisk kulturelt samarbeid* (Nordisk Råds rek. nr. 2/1986). Ministerrådet nedsatte i mai to arbeidsgrupper som skal utarbeide forslag til handlingsplan for henholdsvis allmennkultur og utdanning. Nordisk Forskningspolitisk Råd er blitt bedt om å utarbeide forslag til handlingsplanens avsnitt om forskningssamarbeidet. Forslagene skal innleveres til kulturembetsmannskomiteén under våren 1987 og et utkast til handlingsplan til Ministerrådet under høsten 1987 for siden å bli behandlet ved Nordisk Råds sesjon i 1988.

Den massive utviklingen på mediaområdet var bakgrunnen for at ministerrådet vedtok i 1985 et samlet *program for kultur- og massemediaområdet* for perioden 1985–1987 og nedsatte en arbeidsgruppe som har til oppgave å fremme idé- og erfaringsutvikling innenfor det samlede mediafeltet. Arbeidsgruppen har bl.a. iverksatt forsøk med nordisk videogramdistribusjon, en kontinuerlig informasjonsvirksomhet gjennom utgivelse av nyhetsbrevet *Nordisk Medie Nyt* og deltatt i arbeidet i Europarådet som forberedet den første europeiske mediakonferanse i Wien i desember 1986. Arbeidsgruppen planlegger en nordisk mediapolitisk konferanse i april 1987 om medieutviklingens kulturpolitiske utfordringer.

I november 1985 vedtok Ministerrådet å innlede et radio- og TV-samarbeid via satellitten *Tele-X*. I april 1986 kom det en rapport, *Nordisk programsamarbeite via Tele-X*, som de nordiske radioselskapene hadde utarbeidet. Utfra denne rapport har Ministerrådet besluttet at samarbeidet i første rekke vil bli basert på en utveksling av nordiske programmer og virksomheten knyttet til de eksisterende organisasjoner. Ministerrådet forutsetter at de respektive regjeringer overlater til de nasjonale radioselskapene å planere og gjennomføre den treårige forsøksvirksomhet via *Tele-X*.

Som ledd i *kulturinformasjonen i utlandet* ble det i juli 1986 åpnet en utstilling med nordisk sekelskifteskunst i London og i oktober i Düsseldorf.

dorf. I tilknytning til utstillingen holdt nordiske kunsthistorikere seminarer om nordisk sekelskifteskunst. I oktober 1986 undertegnet Ministerrådets formand en overenskomst med Seibu Museum of Art i Tokio om forskjellige kulturtiltak i Japan i 1987 og 1988.

På bakgrunn av Nordisk Råds rek. nr. 5/1980 om felles nordisk bokmarked vil ministerrådet nå sette i gang prosjekter til oppfølging av handlingsplanen for *nordisk bokdistribusjon*. Det er spesielt tre områder prosjektene sikter mot: kartlegging av kostnadene ved distribusjon av bøker i Norden, informasjon og kursusvirksomhet for bokhandlere og bibliotekarer.

Innenfor den økonomiske handlingsplanen *Norden i vekst* ble det i 1986 iverksatt noen delprosjekter på utdanningsområdet. I alt blir det om lag tyve slike delprosjekter som går over 1–3 år.

I oktober 1986 vedtok kulturembetsmannskomiteén at det skulle gjennomføres et treårig prosjekt angående kartlegging av forsknings- og utviklingsarbeid innenfor *folkeopplysnings- og voksenundervisningsområdet*. Det innsamlede materialet skal lagres på en nordisk database hvor det direkte kan søkes opplysninger. På grunnlag av dette materialet vil det også bli mulig å utgi kataloger og temabøker og arrangere seminarer.

I september 1986 undertegnedes det en avtale om felles arbeidsmarked for faglærere i grunnskolen og for gymnasielærere.

Nordisk samarbeid om produksjon av *EDB-programvarer for skolen* tok til i 1986. Arbeidet blir delt opp i forskjellige områder, som f.eks. informasjon, distribusjon, standard for beskrivelse av programvarer og videreutdanning av lærere. Et nordisk tidsskrift om datautviklingen i skolen er kommet ut og det arbeides med en nordisk katalog over programvarer.

Forskning och högre utbildning

På forskningsområdet har ministerrådet i första hand önskat prioritera en utbyggnad av samarbetet beträffande *forskarutbildning och forskarmobilitet*. Stödordningarna för nordiska forskarkurser, nordiska forskarstipendier och nordiska forskarsymposier har sålunda fått betydande resurstillskott.

Ett samarbetsfält som blivit allt viktigare för ministerrådet gäller *gemensamt utnyttjande av vetenskaplig utrustning*. Ministerrådet har beslutat stödja en fortsatt försöksverksamhet vid det nordiska termoluminiscenslaboratoriet. Förberedelserna för uppförandet av det nordiska optiska teleskopet fortskrider. En ny samarbetsform har fått sitt genombrott i och med att Norden som block gått med i det internationella havsborrningsprogrammet ODP (Ocean Drilling Program). Deltagandet sker inom ramen för ett europeiskt konsortium.

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) lade i november 1986 fram ett

förslag till nya riktlinjer för sin verksamhet. Riktlinjerna överlämnas som ett ministerrådsförslag till Nordiska rådets 35:e session.

Ett av FPR:s viktigaste arbetsområden är forskarutbildning. Försöksverksamheten med *systematiserade nordiska forskarkurser* har utvidgats och kursserier på nio olika områden är nu under planering eller håller på att genomföras. FPR planerar även andra forskarutbildningsaktiviteter som innebär en form av nordisk arbetsfördelning.

FPR har tagit initiativ till samarbete på ett antal särskilt utvalda mångvetenskapliga eller *tvärssektoriella forskningsområden*. Under året har bl. a. samarbete inom datateknologin, bioteknologin, näringsforskning, hälso- och socialforskning samt u-landsforskning varit aktuellt.

Strävandena att skapa större flexibilitet i den nordiska forskningsfinansieringen fortsätter. Ministerrådet har sålunda på förslag av FPR fattat ett principbeslut om en förändring av bevilningssystemet för åtta samarbetsorgan med forskningsfrämjande uppgifter inom den del av ministerrådets kulturbudget som rör kulturavtalets områden.

Arbetsmarknad

Væksten i den samlede beskæftigelse i de nordiske lande har fortsat været stigende i 1986. Samtidig er arbejdsløsheden fortsat faldet svagt i Norden som helhed i 1986. De nordiske lande har udnyttet det svage internationale opsving på en gunstig måde, således at den samlede udvikling på arbejdsmarkedet er forbedret i 1986 i forhold til 1985. Den åbne, registrerede arbejdsløshed ligger dog fortsat på et relativt højt niveau, men er faldende til et niveau, der ligger under 600000 i Norden som helhed.

Den konstaterede vækst i beskæftigelsen er ikke slået lige stærkt igennem i alle lande og i alle dele af arbejdsmarkedet. I enkelte lande kan der imidlertid konstateres en afgørende ændring i udviklingen med en betydelig vækst i den samlede beskæftigelsen til følge. Landenes økonomiske politik tager fortsat sigte på at bremse væksten i den offentlige sektor med en deraf følgende effekt for den samlede beskæftigelsesudvikling.

Omfanget af arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger kulminerede i de første år i 1980-erne. Den gunstige udvikling i beskæftigelsen har muligvis gjort en begrænsning i antallet af beskæftigede i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger som helhed.

Der findes ikke en ensartet og sammenlignelig registrering af omfanget af de forskellige foranstaltninger. Det kan imidlertid – på basis af de enkelte landes arbejdsmarkedssstatistik – konstateres, at det samlede omfang ligger på et niveau omkring 250–300000 beskæftigede personer.

I international sammenhæng er de nordiske lande som helhed fortsat i en gunstigere situation, når det gælder arbejdsmarkedssituationen, sammenlignet med de øvrige vestlige lande. *De økonomisk-politiske balanceproblemer* er imidlertid fortsat påtrængende. Som forventet får indgreb over-

for ubalancer effekt på arbejdsmarkedssituationen. Samtidigt meldes om stigende *omstillingsproblemer for arbejdskraften* på forskellige delmarkeder og stigende *strukturproblemer* i dele af den private sektor. Disse udviklingstræk er slået igennem som *nye og øgede udfordringer for arbejdsmarkedspolitikken*.

Tilsammen medfører de økonomiske balanceproblemer og de strukturelle ubalancer i forskellige brancher og delarbejdsmarkeder, at det i flere af de nordiske lande fortsat er meget vanskeligt at opretholde målet om fuld beskæftigelse.

Et fælles mål for de nordiske lande er, at der fortsat skal føres en *beskæftigelsesfremmende økonomisk politik* både i det enkelte land og i en større sammenhæng.

Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet er baseret på overenskomsterne om det fælles nordiske arbejdsmarked og samarbejdet mellem myndigheder og institutioner om erhvervsmæssig revalidering og arbejdsmarkedsuddannelse. Til begge overenskomster er der udarbejdet retningslinier til myndighederne, som trådte i kraft 1983 samtidigt med de reviderede overenskomster.

Teksten til en *revideret overenskomst om ydelser ved arbejdsløshed* er underskrevet af Ministerrådet i 1985. Ratificeringen i landene er under forberedelse i 1986. Det kan påregnes, at overenskomsten træder i kraft i begyndelsen af 1987.

Det reviderede samarbejdsprogram blev endeligt godkendt af Ministerrådet i 1985. Programmet er opdelt i prioriterede områder, som er iværksat over de årlige projektprogrammer. For perioden 1986–88 er projektprogrammet udvidet med den økonomiske handlingsplan, der indgår som et selvstændigt prioriteret område.

Arbetsmiljö

Samarbetet inom arbetsmiljöområdet styrs av ett samarbetsprogram som fastställdes år 1984. Ämbetsmannakommitten för arbetsmiljöfrågor ansvarar för den övergripande koordineringen och styringen av samarbetet inom sektorn. Ett arbete har nyligen inletts för att se på förutsättningarna för en eventuell *nordisk arbetsmiljökonvention*. Resultaten av utredningen skall också kunna läggas till grund för en översyn av samarbetsprogrammet för sektorn. Möjligheterna att eliminera handelshinder kommer att vara ett betydelsefullt element i konventionsutredningen.

Under året har ett samarbete inletts inom *arbetslivs- och arbetsrättsområdet*. Arbetet har organiserats i en särskild beredningsgrupp under ämbetsmannakommittéerna för arbetsmiljö- respektive arbetsmarknadsfrågor. Viss projektverksamhet mot främst arbetsrättslig inriktning har startats av den nya beredningsgruppen. Gruppen förutsätts ha ett nära samarbete med parterna på arbetsmarknaden.

Arbetet med att ta fram underlag för tillsynsmyndigheternas beslut om *yrkeshygieniska gränsvärden* för kemikalier har drivits vidare under år 1986. Andra större satsningar inom forskningsområdet har gällt bl.a. *bekämpning av arbetsolycksfall* och *förebyggande av förslitningsskador* som orsakas av fysisk belastning.

Samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna har gällt främst harmonisering av föreskrifter och samordning av produktkontroll. Harmoniseringsarbetet är betydelsefullt bl.a. ur ett handelspolitiskt perspektiv.

Två större projekt inom området *datateknologi* har avslutats. Det ena rörande personsäkerhet i anslutning till mikroprocessorstyrd produktionsprocesser har resulterat i metoder för säkerhetsvärdering av såväl teknisk utrustning som programvara. Det andra dataprojektet har inriktats mot värdering av kontrollrum ur säkerhets- och miljösynpunkt.

Ministerrådets satsningar inom området *arbetsmiljö, hälsa och ekonomi* har resulterat i bl.a. en handledning för myndigheternas beräkningar av konsekvenser av arbetsmiljöregleringar och en beräkning av de samhälls-ekonomiska kostnaderna för arbetsolycksfall i Norden. En särskild studie av konsekvenserna av arbetsmiljöregleringar indikerar att det inte i första hand är kravnivå utan andra faktorer som bestämmer företagets kostnader för arbetsmiljöåtgärder.

Socialpolitik

Det reviderede samarbejdsprogram, som blev vedtaget i august 1982, danner grundlag for Nordisk Ministerråds virksomhed inden for det sociale og sundhedsmæssige område. Samarbejdet drives *dels* indenfor de fem permanente *institutionerne*:

- Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
- Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)
- Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
- Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH), inklusive Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal

dels i form av *projektivirksomhet*.

Det overordnede mål i samarbejdsprogrammet gælder fortsat, men dele af samarbejdsprogrammets operative afsnit er allerede virkeliggjort og andre dele er ikke med. På det nordiske ministerrådsmøde i juni 1986 vedtog man derfor at give Nordisk socialpolitisk komité i opdrag at revidere programmet til ministerrådsmøtet i 1987.

Nordisk Ministerråd fastsatte under juni 1986 en plan for *udbygningen af NHV's virksomhed* i perioden 1987 – 1991 i overensstemmelse med ministerrådsforslag til Nordisk Råds 34. sesjon. Det betyder en fordobling af NHV's virksomhed.

NLN har i 1986 publisert nordiske retningslinier for en undersøgelses-

protokol (*Kontrolmyndighedernes vurdering af ansøgninger om registrering af legemidler*).

NAD har bl.a. i 1986 arrangeret forskellige forskermøder i Norden under følgende temaer: *Metodeproblemer ved forløbs- og karrierestudier af narkotikamisbrukere* og *Alkoholens betydning i den nordiske folkekultur*.

NNH deltager aktivt i opfølgningen av Nordisk Ministerråds *handlingsplan på datateknologiområdet*, hvor man skal udvikle databaserede handicaphjælpemidler. I 1985 og 1986 har man bl. a. initieret ca. 20 samnordiske udviklingsprojekter.

Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO) har udgivet publikationen *Social tryghed i de nordiske lande i 1986*.

I Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) har en arbejdsgruppe udgivet *Helsestatistik i de nordiske land i 1986*.

Projektvirksomhed drives inden for flere af de delområder, der angives i samarbejdsprogrammets operative afsnit, bl. a. forholdet mellem velferdsstaten og økonomien, samfundets respektive familjens ansvar for børnene og forældreledighed i Norden.

Blandt de aktuelle forstudierne under 1986 kan nævnes samarbejde inden for det højspecialiserede sygehusvæsen. I dette samarbejde anses mulighederne for nationale besparelser for store.

Miljövärd

Miljøministrene vedtog i 1983 program for nordisk samarbejde om miljøbeskyttelse 1983–87, som udgør rammen for det nordiske miljösamarbejde. Prioriterede områder har i 1986 været luftforurening, kemiske stoffer og produkter og havforureningsspørgsmål. Generelt set har der været et stigende aktivitetsniveau. Det gælder ikke mindst med hensyn til internationale miljøspørgsmål, hvor de nordiske lande er gået sammen om at præge udviklingen.

Der er blevet arbejdet videre med en koordineret indsats fra de nordiske lande med hensyn til *globale miljø- og ressourceproblemer*. Miljøministrene drøftede i oktober 1986 opfølgningen af rapporten fra Verdenskommissionen for Miljø- og Udvikling, som forventes færdig i marts 1987. Miljøministrene vil drøfte dette spørgsmål med bistandsministrene.

På *luftforureningsområdet* har arbejdet fulgt et særligt projektprogram 1984–1986. Det omfatter langtransporteret luftforurening, luftforureningsproblemer i byerne og kontrolskabende arbejde og informationsudveksling. Hensigten er bl. a. at forstærke de nordiske landes kompetance og dermed den førende position faglig set, som de har indtaget på luftforureningsområdet. Der er i 1986 udarbejdet et nyt projektprogram for 1987–1989, som viderefører og forstærker det hidtidige arbejde med bl. a. at samordne de nordiske landes indsats inden for ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening i Europa. De nordiske lande har på

baggrund af svovlprotokollen fra juli 1985 besluttet sig til nedskæringer af svovludslippene på 50 pct. eller mere frem til 1995. Der er nu sat arbejde i gang med en aftale om at reducere udslippene af nitrogenoksider og hydrocarboner i Europa. Det vil kræve komplicerede forhandlinger, hvor der kan blive behov for en betydelig nordisk indsats.

De nordiske lande har arbejdet på at opfylde den fælles målsætning om, at de nordiske lande så snart som muligt bør skærpe kravene til forurenende udslip fra køretøjer, og at forholdene bør lægges til rette for at blyfri benzin bliver tilgængelig i de nordiske lande. Landene har samarbejdet inden for den såkaldte Stockholmsgruppe, som består af Canada, Danmark, Finland, Liechtenstein, Norge, Sverige, Schweiz og Østrig. Målsætningen er at gennemføre lige så strenge krav til rensning af udstødningsgasserne fra biler, som svarer til de amerikanske normer. Man har endvidere udarbejdet forslag til en international rekommandation om den nærmere udformning af nødvendige kontrolmetoder m. v.

Som opfølgning af Nordisk Råds internationale luftforureningskonference har miljøministerrådet udarbejdet et handlingsprogram mod luftforureninger, som skal lægges frem på sessionen 1987. I programmet indgår bl.a. en øget indsats til overvågning af effekterne af langtransporteret luftforurening.

Resultatet af 5 store forskningsprojekter om *miljøeffekter ved energiproduktion* er blevet præsenteret og diskuteret på et seminar i maj 1986. Projekterne vil dels blive fulgt op nationalt, dels indgå i fortsat nordisk samarbejde på luftforureningsområdet eller i samarbejde med energisektoren.

På *havforureningsområdet* er i 1985 etableret en nordisk kontaktgruppe, som samordner de nordiske landes synspunkter og forslag inden for Oslo-, Paris-, London- og Helsingforskonventionerne. Miljøministrene drøftede i oktober 1986 den alvorlige situation, som havområderne i og omkring de nordiske lande befinder sig i. Ministerrådet vedtog en række initiativer bl.a. med hensyn til udslip af næringssalte og dumpning af affald.

Flyselskaberne i Norden vil i løbet af den kommende 10-års periode skulle udskifte store dele af den eksisterende flyflåde. Man har derfor taget mulighederne op for at kunne påvirke udskiftningstidspunkt og flytyper, med henblik på at reducere støjbelastningen. Miljøministrene drøftede i oktober 1986 påny problemet med *flystøj* og fandt behov for, at der sker en mærkbar reduktion i flystøjen omkring de støjramte trafikflyvepladser i Norden før år 2000. Udredninger er gennemført i nær kontakt med de nordiske luftfartsmyndigheder og flyselskaber.

Arbejdet med at harmonisere de nordiske landes systemer for klassificering og mærkning af *kemiske stoffer og produkter* er videreført i 1986 for at undgå hindringer for handel mellem landene, og for at håndtering i virksomheder og hos forbrugerne bliver mere sikker.

Der er i samarbejde med repræsentanter for arbejdsmiljømyndighederne

udarbejdet et forslag til en nordisk aftale om udveksling af fortrolig information om kemikalier. Formålet er at beskytte sundhed og miljø mod effekter fra kemikalier, og der kan spares store ressourcer ved at kende nabolandenes vurderinger og oplysninger. Aftaleforslaget drøftes nu med interesserede organisationer og foreninger af kemisk industri.

Naturvårnhensynene må indarbejdes i arealplanlægningen for at blive tilgodeset på bedst mulig måde. Til dette formål kræves gode planlægningsredskaber. Projektet om behandling af kulturlandskabet i arealplanlægningen blevet afsluttet i 1986. Der vil blive iværksat en større informationsindsats om projektet. Der er endvidere iværksat et projektarbejde om beskyttelse af biotoper, dvs. bevarelse af omgivelserne for truede dyr og planter.

Embedsmandskomiteén for miljøbeskyttelsesspørgsmål har i 1986 haft forberedende arbejdsgrupper nedsat på følgende sagsområder: forskning og styring af projekterne om miljøeffekter ved energiproduktion, havforurening, vand- og afløb, luftforurening, støj, genanvendelse og affald, kemikalier, naturvårn og friluftsliv, og miljødata. Miljøsektoren har i 1986 rådet over samlet 9652000 DKK på Ministerrådets budget.

Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

Enligt den nordiska transportöverenskommelsen har Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) till uppgift att följa utvecklingen inom området och ta fram samarbetsuppgifter som med fördel kan studeras i ett nordiskt perspektiv.

Ämbetsmannakommittén bistås av Nordisk kommitté för transportforskning (NKTF) som har till uppgift att koordinera och stimulera transportekonomisk forskning i Norden.

Den nordiska *handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning* och dess förverkligande har utgjort en viktig del av verksamheten 1986. NÄT är uppföljningsorgan bl. a. för de i handlingsplanen förhållandevis omfattande *infrastrukturinvesteringarna på väg- och järnvägsområdet* samt projektet angående ett nordiskt väderradarnät.

Tele- och datatekniska frågor har fått stor betydelse. Under 1986 startade ett projekt, vilket avser att koordinera uppbyggnaden av ländernas vägdatabanker så att informationen tillgodoser behoven hos trafikanter, väghållare, polis m. fl..

Vägsidan är alltså av stort intresse. Under året beslöts bl. a. om ett nordiskt deltagande i ett av det amerikanska vägforskningsprogrammets delprojekt angående vägmateriels långtidsegenskaper.

Förutom dessa delar av ämbetsmannakommitténs och trafiksäkerhetsrådets verksamhetsfält har samarbete förekommit också inom områdena *flygsäkerhet, sjöfartssäkerhet och säkerhet för tågtrafiken*. I anslutning till ministerrådsorganisationens verksamhet bör även uppmärksammas det organiserade samarbetet mellan postverken (NORDPOST), det telesamar-

bete som bedrivs inom de nordiska telekonferenserna (NORDTEL) samt verksamheten inom Nordiska vägtekniska förbundet.

Turism

Nordiska ministerrådets turistutskott (NMT) har som uppgift att ta initiativ, styra och koordinera de nordiska regeringsorganens samarbete i turistfrågor. Samtidigt är det ett forum för erfarenhetsutbyte om all den verksamhet som är av betydelse för turismen. Samarbetet bedrivs i nära kontakt med Nordiska turistrådet (NT), ett samarbetsorgan för de nationella turistråden. NMT och NT håller årligen ett gemensamt möte.

Turistutskottets arbete baserar sig på det program för nordiskt samarbete på turistområdet, som blev fastställt av Nordiska ministerrådet 1978. Dessutom bedrivs omfattande nordiskt turistsamarbete inom ministerrådets regionalpolitiska sektor.

Marknadsföringskampanjen i Västtyskland har utgjort ett centralt inslag i utskottets arbete under året. Projektet, som ingår i handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, omfattar en större ekonomisk satsning inom turismen under åren 1986–88. Kampanjen har nu påbörjat sitt andra verksamhetsår. Kampanjens inriktning är i stort oförändrad, men den utökas till Nordrhein-Westfalen. Island deltar nu i kampanjen.

Ett seminarium angående *kulturens roll för turismen* hålls i december 1986. Syftet är att utarbeta strategier m.m. för marknadsföringen av den nordiska kulturen.

Ett projekt genomfördes 1986 angående kapacitetsutnyttjandet i de nordiska länderna av hotell, camping, stugbyar m.m. med avsikt att kunna föreslå åtgärder för att öka användningen av ledig kapacitet.

Vidare startades ett projekt angående en inventering av utbudet av *handikapps-service på hotell i Norden*. Avsikten är att införa en markering i turistbroschyrer över respektive anläggnings handikapps-service.

Turistutskottet lägger särskild vikt vid ömsesidig orientering om turistpolitiska frågor, såväl nationella som internationella. På det nationella planet har bl. a. redogjorts för norsk perspektivanalys och svensk verksamhetsplan för turism. Internationellt har en central uppgift varit att samordna synpunkter inför OECD:s turiskommitté.

Ekonomisk politik

Arbetet med den nordiska ekonomiska handlingsplanen *Norden i växt* har under 1986 utgjort en viktig del av det nordiska samarbetet på det ekonomisk-politiska området. Nordiska ministerrådet har under 1986 behandlat flera utredningsrapporter, varav några utarbetats inom ramen för den ekonomiska handlingsplanen. Behandlingen av rapporterna har i flera

fall resulterat i att Nordiska ministerrådet givit direktiv om ytterligere fördypande undersøkingar syftande till konkrete forslag. Dette galler bl.a. utredningarna om statlig kreditgivning på icke marknadsmässiga villkor samt om lastfordonsavgifter i de nordiska länderna.

Under 1986 har vidare en arbetsgrupp konstituerats för att utreda förut-sättningarna för att *harmonisera de generella omsättningsskattesystemen* i Norden. Härutöver har en arbetsgrupp konstituerats för att utreda i vilken utsträckning regler och praxis på valuta- och etableringsområdena hindrar eller försvårar industrisamarbetet över gränserna. Inom ramen för det flersektoriella nordiska arbetet med att *undandröja icke-tariffära handels-hinder* i Norden har dessutom en utredning tillsatts för att undersöka och, om möjligt, lägga fram forslag till lösningar på vissa tullrelaterade problem.

Under 1986 har de nordiska finansministerna redovisat sin gemensamma syn på vissa viktiga frågor i det internationella ekonomiska samarbeidet i ett gemensamt uttalande. För tredje året i rad har vidare de nordiska finansmi-nistrarna gemensamt utgivit en *nordisk konjunkturrapport*, som innehåller en översikt av den ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politiken i de nordiska länderna 1986–87.

Nordiska ministerrådet beslutade under året vidare att inrätta en nordisk ämbetsmannakommité för ekonomi och finanspolitik. I samband härmed lades den tidigare ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor ned.

Industripolitikk

Nordisk Ministerråd vedtok i 1982 en ny arbeidsplan for det industripoli-tiske samarbeidet. Arbeidsplanen har i 1986 vært gjenstand for gjennom-gang. Den reviderte planen tilstreber en videreføring av eksisterende sam-arbeid på prioriterte områder.

Fra et industripolitisk synspunkt er det spesielt viktig med en *forsterk-ning av det nordiske tekniske FoU-samarbeidet og Nordens rolle som hjemmemarked*. Samarbeidet på disse områdene blir ansett å være det som i første rekke kan bidra til å styrke de nordiske lands industri og bedre den internasjonale konkurranse-evnen.

Flere av arbeidsoppgavene i det industripolitiske samarbeid er av lang-siktig karakter, bl. a. tiltak for å lette *industrielt samarbeid og bedriftsetab-lering over grensene* i Norden. Det er gjennomført lovendringer i Norge, Finland og Sverige som oppfølging av Ministerrådets prinsippbeslutning om å likestille nordiske statsborgere med de enkelte lands statsborgere på det etableringsrettslige området. Reglene i Danmark har vært liberalisert i flere år.

Det er opprettet en arbeidsgruppe med deltakere både fra embetsmanns-komiteen for industripolitikk og embetsmannskomiteen for valuta og finansielle spørsmål (økonomi og finanspolitikk). Arbeidsgruppen skal vurdere

ulike regler og praksis innen valuta- og etableringsbestemmelsene som hemmer industrielt samarbeid i Norden.

Til Nordisk Råds 34. sesjon i 1986 forelå rapporten *Industristöd och offentliga finansieringsordningar i Norden*. Rapporten inneholder en sammenlignbar oversikt over statlige støtteordninger til industrien i form av tilskudd, lån, garantier og aksjekapital. Dette er imidlertid bare en del av rammebetingelsene for industrien. Materialet har ikke gitt grunnlag for å påvise konkret handelsforvidende effekter av statlige støtteordninger til industrien.

På bakgrunn av Nordisk Råds rek 21/1986 om gjennomføring av et *nordisk teknologiår* i 1988 har ministerrådet besluttet å opprette en planleggingskomité for å forberede arrangementet.

Det flerårige samarbeidsprosjektet *Geologisk samarbeid på Nordkalotten* er avsluttet med et internasjonalt symposium i august 1986. Prosjektets resultater har høstet stor internasjonal anerkjennelse. Resultatene blir bl. a. benyttet av industrien og miljømyndighetene i de nordiske land.

Viktige samarbeidsorganisasjoner på industrisektoren innen Nordisk Ministerråds budgett er Nordisk Industrifond og NORDTEST. Andre samarbeidsorganisasjoner av viktighet er bl. a. Nordisk Investeringsbank, NORDFORSK, Nordisk Industrialiseringsfond for Island og Fondet for svensk-norsk industrielt samarbeid.

Ministerrådet har etter anbefaling fra styrene i Nordisk Industrifond og NORDFORSK besluttet sammenslåing av de to organisasjonene. Sammenslåingen finner sted pr. 1. januar 1987, og den nye organisasjonen får sitt sekretariat i Oslo.

Energipolitikk

Det formelle grunnlag for det nordiske samarbeid er planen for nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1986–88. Planen ble endelig vedtatt av energiministrene i august 1986.

Planen inneholder en rekke konkrete planer og tiltak. Her skal nevnes følgende.

- I løpet av 1986 er det foretatt en vurdering av mulighetene for å etablere *Norden som hjemmemarked på energiområdet*, heri inngår en harmonisering av normer og krav i de enkelte land.
- Energiministrene vil undersøke mulighetene for ytterligere å styrke det nordiske samarbeidet for å *minske miljøproblemene på energiområdet*. Som eksempel på konkrete tiltak nevner man innføringen av blyfri bensin, bestemmelser mot forurensinger som forårsaker av bileksos og tiltak for å minske miljøfarlige utslipp fra forbrenningsanlegg.
- De nordiske land bør finne former for å opptre felles som eksportør av kunnskaper innenfor energiområdet og *eksportfremstøt* av den slags skal støttes.

- Energiministrene har besluttet å sette i gang et *forskningsprogram* på områdene oljegeologi, oljeteknologi, faste brensler, bioenergi og fjernvarme. Budsjettet for 1986 var ca. 10 mio. DKK. Programmet er treårig, med mulighet for en toårig forlengelse. Dette program er den hittil største nordiske satsingen på forskning innenfor energiområdet.
- Sammen med NORDEL skal energiministrene undersøke mulighetene for ytterligere utvikling av samarbeidet om *el-distribusjon*.

Under Embetsmannskomiteéen for energipolitikk er det nedsatt en rekke undergrupper. Innenfor olje- og gass finnes Nordisk Informasjonsgruppe om Gasspørsmål og Nordisk Kontaktgruppe for Olje- og Gasspørsmål i Nord. I januar 1986 ble det avholdt et bredt anlagt seminar om *sikkerhetsproblematikken innenfor offshore-industrien*. Man ønsker bl. a. og se på en mulig harmonisering av sikkerhetskrav på nordisk basis.

De synspunkter som fremkom på et seminar 1985 om raffineringsindustrien i Norden vurderes fortløpende. Videre ble det i november 1986 avholdt et seminar, i samarbeid med canadiske myndigheter, om olie og gasproblematikken i relasjon til Grønland, Færøyene og Island. Seminaret ble holdt med det mål for øye og gi landene i Vestnorden en innføring i en del av de problemområder som olje og gassaktiviteter medfører.

De forskjellige undergrupper som behandler energiøkonomisering, energiforskning og energiplanlegging har avholdt seminarer inom sine respektive områder. Særlig står energiforskningen overfor nye store oppgaver og initiativer på bakgrunn av det energiforskningsprogram, som energiministrene nu har vedtatt.

NORDEL-samarbeidet er ikke formelt tilknyttet Ministerrådet og mottar ikke finansiell støtte. Likefullt er dette en meget viktig del av det nordiske energisamarbeidet. Det er nu etablert regelmessige informasjonsmøter mellom embetsmannskomiteéen og NORDEL's ledelse.

Energiinformasjon som et selvstendig samarbeidsområde har også fått en sterkere plass, slik at kunnskap om initiativ og resultater på energisektoren får størst mulig utbredelse.

Innenfor området energiinformasjon er det i 1986 publisert boken *Energi i Norden* til bruk i samtlige nordiske skoler. Foruten en lærebok og en videofilm inngår også et computerspil, et oppgavehefte samt en lærerveiledning. Denne undervisningspakken er hittil publisert i 40000 eksemplarer.

Handelspolitikk

En ad hoc-styringsgruppe for *avvikling av handelshindre i Norden* har i 1986 nedlagt et grunnlagsarbeid for å følge opp de forslag og anbefalinger som var inntatt i to rapporter om handelshindre, framlagt til Nordisk Råds 34. sesjon. Rapportene har vært sendt til uttalelse og oppfølging i alle relevante nordiske embetsmannskomiteer og institusjoner. Styringsgrup-

pen har bl.a. gjennomført en ytterligere analyse av prinsippet "omvendt bevisbyrde", som inngår som del i en større rapport om styringsgruppens arbeid. Endelig har styringsgruppen utarbeidet et underlag for det ministerrådsforslag om avvikling av handelshindre i Norden som vil bli framlagt for 1987 års sesjon i Nordisk Råd.

I forbindelse med Spanias og Portugals EF-tiltredelse har nå alle de nordiske EFTA-land undertegnet *tilleggsprotokollen til Frihandelsavtalene med EF*. Landene er videre meget tilfreds med iverksettelsen av den nye runde av multilaterale handelsforhandlinger i GATT som ble besluttet på ministermøtet i september 1986. Den vedtatte dagsorden er meget omfattende og de nordiske land er opptatt av at GATT begynner å forhandle om nye emner, især liberalisering av handel med tjenester.

Samhandelen mellom de nordiske land utviklet seg stabilt i 1986 og lå i området 20–25% av landenes totale import og eksport.

Innenfor *handelsprosedyreområdet* har landene samarbeidet om utvikling av metode for elektronisk overføring av handels- og transportdata (DEDIST-prosjektet). I denne sammenheng er det oppnådd gjennombrudd for å anvende ensartede kommunikasjonsstandarder for ECE (European Commission for Europe) og USA. De nordiske land har videre stått sentralt i utarbeidelsen av avtaleregler for juridiske og sikkerhetsmessige problemer i forbindelse med datakommunikasjon i handel og transport.

Island er i 1986 kommet med i samarbeidet om *etterutdanning i eksportmarkedsføring*.

Det program for punktinnsetser som *Nordisk Prosjekteksportfond* (NoPEF) har utarbeidet i samarbeid med eksportfremmeorganisasjonene er satt iverk. NoPEF's forsøksperiode er forlenget til utgangen av 1989, og organisasjonen skal før det gjennomgå en evaluering. På bakgrunn av Nordisk Investeringsbanks høye aktivitetsnivå er det besluttet å doble beløpsrammen for prosjektinvesteringsslån fra 350 mill. SDR til 700 mill. SDR fra årskiftet 1986–87.

I ett antall tilfeller av nordisk prosjekt eksport har flere eksportkreditinstitusjoner stått for finansieringen og garantistillelsen i felleskap. Dette samarbeid mellom nordiske entreprenører og leverandører av teknisk utrustning finner sted først og fremst innefor sektorene energi og bygg/anlegg.

Regionalpolitikk

Den regionala utvecklingen i de nordiska länderna karaktäriseras för tillfället av en ökad befolkningstillströmning till storstäderna samtidigt som utkantsområdenas avfolkningstendenser åter tagit fart. De vidgade klyftorna i den regionala problembilden har ställt inte bara det nationella utan också det nordiska regionalpolitiska arbetet inför nya utmaningar.

Till grund för det nordiska samarbetet ligger det reviderade program som

fastställdes av ministerrådet i juni 1986. Huvudmålsättningen är att i nordiskt sammanhang bedriva ett regionalt utvecklingsarbete för ökat bidrag till såväl nordisk som nationell regional utveckling.

Verksamheten sker inom följande arbetsområden:

- gränsregionalt samarbete
- gemensamma stödordningar
- utrednings- och utvecklingsarbete
- regionalpolitisk forskning
- informations- och erfarenhetsutbyte.

Det *gränsregionala samarbetet* blir en mer och mer betydelsefull del av det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Budgeten härför uppgick år 1986 till 16,5 miljoner NOK. De områden som erhåller nordiska medel är:

- Nordkalotten
- Västnorden
- Kvarken
- Mittnorden
- Skärgårdsområdet
- Bornholm – Sydöstra Skåne
- Østfold – Bohuslän
- ARKO (Arvika-Kongsvinger-regionen)
- Øresund.

Ministerrådet har strävat efter en konkret och praktiskt inriktad verksamhet i samarbetsområdena. Nordisk finansiering ges primärt i syfte att förbättra invånarnas levnadsvillkor och de allmänna förutsättningarna för näringslivets utveckling. Framförallt strävar man till en förbättring av sysselsättningsmöjligheterna, inkomstförhållandena och tillgången till service både för företag och befolkning.

Den viktigaste förändringen i den gränsregionala verksamheten jämfört med tidigare praxis är att man 1986 infört ett rambeviljningssystem; de konkreta projektbesluten har delegerats från ämbetsmannakommittén till de gränsregionala samarbetsorganen. Syftet är att bättre ta till vara de idéer, initiativ och resurser som finns i regionerna, samtidigt som en del av ämbetsmannakommitténs resurser frigörs för mer övergripande uppgifter.

De gemensamma regionalpolitiska stödordningarna har under året utökats med *den nordiska utvecklingsfonden för Västnorden*. En överenskommelse härom undertecknades av de nordiska ländernas regeringar samt Färöarnas och Grönlands landsstyren i augusti 1986. Fonden skall starta sin verksamhet den 1 mars 1987 och ha sitt huvudsäte i Reykjavik med representation i Torshavn och Nuuk. Fonden skall ge lån och bidrag till samt ställa garantier för genomförande av projekt med anknytning till små och medelstora företag.

Efterfrågan på Nordiska Investeringsbankens *regionallån* har under de senaste åren varit betydligt större än under inledningsperioden 1980–84. Medlen har kunnat ge de nationella regionalpolitiska finansieringsinstitu-

ten ökade resurser till näringslivsutveckling och infrastrukturinvesteringar.

Utrednings- och utvecklingsarbete bedrivs inom ramen för tre olika projekt. Basprojektet har under året utgivit en årsrapport om den regionala utvecklingen i Norden. Därtill har man arbetat med ett projekt kring datateknologins inverkan på perifera regioner. I projektet har under 1986 i NORD-serien utkommit en litteraturstudie om ny teknik och regional utveckling samt – likaså i NORD-serien – en kartläggning av teknikspridningsåtgärder i de nordiska länderna.

Storstadsprojektet har under året publicerat en rapport om storstadspolitik i Norden (NU 1985:7). Därtill har projektet arrangerat en temakonferens i samarbete med Oslo kommun om bydelsförvaltning och bydelsdemokrati i stora stadskommuner i Norden.

Glesbygdspolitiska arbetsgruppens arbete har inriktats på frågor kring lokal utveckling, informationsteknologi och småskalig teknik. Temat om lokal utveckling har behandlats inom en speciell kommungrupp med representanter från Nørre Rangstrup (DK), Kauhajoki (SF), Ölen (N) och Bräcke (S) kommuner samt Västlands kommunalförbund (IS).

Det regionalpolitiska forskningssamarbetet sker i regi av Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO). Institutet är i färd med att successivt bygga upp en ny forskningsetapp.

Bistånd till utvecklingsländerna

De nordiske lande underskrev i januar 1986 en fælleserklæring (Joint Declaration) med *SADCC-landene* i det sydlige Afrika om et *bredere økonomisk og kulturelt samarbejde* mellem de to regioner. En særlig styregruppe med deltagere fra de nordiske landes bistandsmyndigheder har under året behandlet forslag til tiltag som kan indgå som elementer i dette samarbejde, og en del aktiviteter inden for bl. a. transport, samhandel og finansiering er sat i gang.

Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål har i årets løb diskuteret behovet for og eventuelt omfang af en *handlingsplan på bistandsområdet*, og i denne forbindelse også spørgsmålet om at etablere et fagministerråd for bistandsspørgsmål.

Ligeledes har embedsmandskomiteen diskuteret udredningen om en eventuel fællesnordisk koncessionel låneordning (*bløde lån*) til udviklingslande. Tre forskellige modeller er blevet presenteret af en særlig referencegruppe. Spørgsmålet vil blive forelagt de bistandsansvarlige ministre i marts 1987.

Den Rådgivende Komite for Bistandsspørgsmål har i 1986 bl. a. afholdt temadiskussion om *miljø og bistand* på basis af en udførlig redegørelse om arbejdet i Den Internationale Kommissionen for Miljø og Udvikling (Brundtland-kommissionen).

Det nordiske samarbejde på bistandsområdet har desuden involveret fortsættelse af visse fælles nordiske bistandsprojekt ligesom koordinering, samråd og andre samarbejdsformer for såvel bi- som multilateralt samarbejde i forskellige fora.

Jord- och skogsbruk

Det nordiske samarbejde på jord- og skovbrugsområdet udbygges på baggrund af et nordisk handlingsprogram for sektoren dækkende perioden 1985–95.

Nordisk Ministerråd (landbrugsministrene) gav støtte til opfølgningen af handlingsprogrammet under møde i juni 1986. Ministrene drøftede også erhvervspolitiske spørgsmål, der samtidig blev berørt i Nordisk Kontaktorgan for Jord- og Skovbrugsspørgsmål.

Den nordiske embedsmandskomité for jord- og skovbrugsspørgsmål (NEJS) fik Ministerrådets støtte til at gennemføre en udredning om *samarbejdsmuligheder inden for bioteknologien* til støtte for Ministerrådets meddelelse på Nordisk Råds rek. 28/1986 om bioteknologisk samarbejde.

Igangsætning af nye aktiviteter har især været betydelig på *kontrolområdet*. Fem områder under sektoren er inddraget, og NEJS har henstillet, at alle kontrolområderne tager støtte i de retningslinjer, der er besluttet af Ministerrådet om fjernelse af tekniske handelshindringer.

Nordisk samarbejde om *jordbrugsforskning* varetages af Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ). Ministerrådet har givet NKJ nye vedtægter, som øger tilknytningen til ministerrådssystemet. Virksomheden har i 1986 bl. a. omfattet planlægningen af den rolle, som det nye NKJ skal have i de kommende år. De samfundsmæssige krav til effektiv jordbrugsproduktion kombineret med stigende miljøhensyn og kvalitetskrav er centrale målsætninger i det pågående forskningssamarbejde.

Samarbejdet om *nordisk skovforskningen* er styringsmæssigt henlagt til den nordiske institution Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS). SNS ivaretager forskningssamarbejde, der berører de mest aktuelle områder inden for de nordiske landes skovbrug.

NEJS har til fordel for det langsigtede forskningssamarbejde arbejdet for en fastere udbygning af en systematiseret *nordisk forskeruddannelse* på de nordiske landes landbrugsuniversiteter. Nye retningslinjer er fastlagt for styring og ledelse af sammenhængende kursusrækker til indpasning i landenes forskeruddannelser på jord- og skovbrugsområdet.

Til sektorens øvrige virksomhed hører udbygningen af *det nordiske planteforædlings-samarbejde*. Ministerrådet traf i løbet af 1986 beslutning om vedtægter for Samnordisk Planteforædling (SNP), hvormed samarbejdsorganet bliver en nordisk institution fra 1. januar 1987. Ministerrådet har hermed understreget prioriteringen i et langsigtet samarbejde på planteforædlingens område med henblik på at forsyne de nordiske lande med

nye og klimaegnede kulturplanter. Til dette langsigtede samarbejde inden for sektoren følger sig også virksomheden i den Nordiske Genbank for jord- og havebrugsplanter. I denne nordiske institution opbevares en stor variation af oprindeligt og værdifuldt plantemateriale fra de nordiske lande.

Fiskeri

Det nordiske samarbejde på fiskeriområdet har indtil 1986 været knyttet til aktiviteterne i Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål. I slutningen af 1985 traf Ministerrådet beslutning om at oprette en særlig *embedsmandskomiteé for fiskerispørgsmål*.

Embedsmandskomiteen (NEF) har i 1986 konstitueret sig og besluttet at lægge sine hovedaktiviteter på etableringen af et nordisk samarbejde om *akvakultur* samt på prioriterede områder af *fiskeriforskningen*.

NEF fik tilslutning hertil af de nordiske fiskeriministre, som havde et formelt nordisk ministermøde i august 1986 i tilslutning til den nordiske fiskerikonference i Island.

Bostads- og byggfrågor

Handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom bostads- och byggsektorn fastställdes av Nordiska ministerrådet i augusti 1983. Huvudsavaret för samordning och genomförande av handlingsprogrammet ligger hos ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn. För genomförande av handlingsprogrammet bistås kommittén av ett antal permanenta samarbetsorgan. Dessa är Nordiska kommittén för byggbestämmelser, INSTA-Bbygg, som är ett samarbetsforum för de nordiska byggstandardiseringsorganen, NORDTEST, som är det nordiska samarbetsorganet inom provningsområdet, de nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp samt Bostadsadministrativa mötet, ett forum för ländernas centrala bostadsmyndigheter.

Ministerrådsförslaget om en *nordisk handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn* behandlades på Nordiska rådets 34:e session. Ämbetsmannakommittén har under verksamhetsåret bearbetat handlingsplanen med beaktande av Nordiska rådets synpunkter och byggbranschens kommentarer.

I november kallade bostadsministrarna till ett *nordiskt byggmöte* som särskilt behandlade bestämda delar av handlingsplanen. Avskaffande av handelshinder inom byggområdet diskuterades som ett led i ministerrådets generella behandling av handelshinderproblematiken. Den nordiska byggsektorns roll i utvecklingsländerna behandlades också. Här har en utredning under ämbetsmannakommittén genomförts. Denna väntas bli avslutad vid årsskiftet 1986–87.

Även möjligheterna för *nya exportprodukter* ägnades uppmärksamhet; 40–16-335 Nordiska rådet

närmast gällde detta hururvida man kan bygga ut samarbetsformer mellan nordiska byggföretag inom s.k. systemexport. Vidare ventilerades försöksverksamhet kring nordisk utbildning på byggområdet, och slutligen diskuterade man behovet av nordiska finansieringsordningar som grund för ökad samnordisk exportaktivitet.

Efter denna ytterligare bearbetning kommer handlingsplanen snarast möjligt att fastställas av ministerrådet.

Ämbetsmannakommittén har, inom ramen för *den löpande projektverksamheten*, under 1986 prioriterat aktiviteter som

- innebär direkta åtgärder med positiv inverkan på sysselsättning och byggsektorns allmänna utveckling,
- belyser bostads- och bebyggelsepolitiska aspekter på byggsamarbetet; härvid avses områden som t.ex. bostadsfinansiering, bostadsförbättring, ombyggnadsbehov, alternativa boendeformer, närmiljö, förvaltningsformer och driftskostnader,
- främjar undanröjandet av tekniska handelshinder inom byggsektorn,
- främjar den nordiska byggexporten till tredje land.

Kapitel III

Den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning

1. Verkställandet av handlingsplanen 1986 – sammanfattning

Efter det att Nordiska ministerrådet fastställde handlingsplanen "Norden i växt" i mars 1985 har ansvaret för de 44 enskilda åtgärder som ingår i handlingsplanen fördelats ut på 14 ämbetsmannakommittéer och andra organ.

Verkställandet av de flesta av handlingsplanens åtgärder har påbörjats 1986. I huvudsak har arbetet med att förverkliga de olika åtgärderna inletts i enlighet med planen. Genomförandet av en del av punkterna förutsatte ytterligare utredningsarbete av olika slag. Som resultat härav har vissa utredningsrapporter redan färdigställts. Bland dessa kan nämnas "Industritöd och offentliga finansieringsordningar i Norden", "Budgetering av skatteutgifter", "Handelshinder i Norden", "Gränshandel och resandetrafik", "Etablering av en nordisk databas för underleveranser", "Kreditstöd i Norden" samt "Lastbilsavgifter i Norden".

Vad gäller liberalisering av kapitalrörelser har en arbetsgrupp påbörjat ett arbete för att utreda och lägga fram förslag om att undanröja hinder för det industriella samarbetet i Norden. De speciella projekten avseende bl.a. åtgärder för långtidsarbetslösa samt åtgärder för att bekämpa arbetslöshet bland ungdom har igångsatts, som planerat, 1986. I syfte att stärka det nordiska exportfrämjande samarbetet på tredjelandsmarknaderna har en rad insatser konkretiserats och påbörjats 1986. Ytterligare åtgärder planeras att genomföras under 1987.

På bygg- och energiområdet har särskilda handlingsplaner beslutats. Utvecklingsfonden för Västnorden skall starta sin verksamhet den 1 mars 1987. Vad gäller den ur budgetmässig synvinkel viktiga posten väg- och järnvägsinvesteringar är det aktuella läget i huvudsak i linje med handlingsplanen. Till vissa delar innebär de aktuella planerna vad gäller väginvesteringarna vissa neddragningar eller förseningar i förhållande till vad som angavs i handlingsplanen.

En punkt i handlingsplanen som inte har verkställts såsom planerat gäller nordiska innovations- och marknadsutvecklingslån (NIM-låneordning) till mindre och medelstora företag. I rapporter från Nordiska Investeringsbanken (NIB) framhålls att behovet av en insats från NIB på detta område i hög grad bortfallit. Det pekas vidare på problem med att göra låneordningen självbärande. Banken har ej heller funnit det möjligt att finna genomförbara alternativ.

Beträffande framtida planer har de nordiska finansministrarna 1986 gett ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik i uppdrag att pröva frågan om utvärdering och eventuell uppföljning av handlingsplanen.

2. Vidtagna åtgärder för att förverkliga handlingsplanen

De åtgärder som handlingsplanen innehåller är grupperade under följande huvudrubriker:

1. Norden som hemmamarknad. (6.1 i handlingsplanen).
2. Exportfrämjande åtgärder och turism. (6.2).
3. Industripolitik samt forskning och utveckling. (6.3).
4. Arbetsmarknads- och utbildningspolitik. (6.4).
5. Västnorden-fonden och regionalpolitik. (6.5).
6. Investeringar på infrastrukturområdet. (6.6).
7. Ekonomisk politik och nordiskt samarbete i internationella ekonomiska fora. (6.7).

Nedan ges en redogörelse för det vid slutet av 1986 aktuella läget vad gäller verkställandet av de olika åtgärderna i handlingsplanen.

Avskaffelse av bruken av statlige eksportkreditsubsidier (Pkt. 6.1.1.1 i handlingsplanen)

Frågan har icke tagits upp på ministerrådets dagordning under 1986.
Frågan är under behandling i EG/EFTA-sammanhang.

Andre konkurransevridende statlige støtteordninger (6.1.1.2)

Rapporten "Industristöd och offentliga finansieringsordningar i Norden" forelå til Nordisk Råds sesjon i mars 1986. Rapporten inneholder en sammenlignbar oversikt over statlige støtteordninger til industrien i form av tilskudd, lån, garantier og aksjekapital. Det analyserte materiale har ikke gitt grunnlag for å påvise konkrete handelsforvridende effekter av de statlige støtteordninger til industrien. Dette utelukker ikke at det finnes forvridende effekter ved enkelt-ordninger. Ministerrådet (industri) har besluttet å ajourføre rapporten med passende mellomrom. Rapporten kommer under vinteren 1986/87 att skickas på remiss till berörda ämbetsmannakommittéer och andra nordiska organ.

Budsjettering av beskattningsutgifter (6.1.1.3)

Den utredningsgrupp som tillsattes av de nordiska finansministrarna i juni 1985 lade våren 1986 fram sin rapport. Rapporten behandlar främst principiella frågor, metodproblem etc. Rapporten behandlades vid det nordiska finansministermötet i juni 1986, varvid det beslöts att det fortsatta arbetet med kvantifiering av skatteutgifter m. m. skall ske nationellt. Frågan om fortsatt nordiskt samarbete på området prövas i ett senare skede.

Arbeidet med å bygge ned og fjerne ikke-tarifære handelshindringer (6.1.2.1)

Som nævnt under indledningsdebatten ved sessionen i København 1986, har Ministerrådet indledt et nært samarbejde med erhvervslivet med hen-

blik på at fjerne en række tekniske og andre ikke-tarifære hindringer for handelen mellem de nordiske lande. Der er nu vedtaget og fremsendt et ministerrådsforslag til Rådet; det udgør retningslinier for de nordiske landes samarbejde om *fjernelse af tekniske og andre ikke-tarifære handels-hindringer* mellem de nordiske lande ligesom det indeholder regler om *forebyggelse af nye handelshindringer*.

Grundprincippet i det foreslåede samarbejdsprogram er en gensidig anerkendelse af prøveresultater og godkendelse af varer.

Dette indebærer, at hvor de på et område gælder ligeværdige forskrifter i de enkelte nordiske lande, skal de nationale myndigheder i tilknytning til indførsel og salg af varer godkende en kontrol eller en prøve, som er udført i et andet nordisk land. Dersom landenes forskrifter ikke er ligeværdige, skal kravene videst mulig – og under hensyntagen til de nordiske landes internationale forpligtelser – samordnes.

Det mest interessante i denne forbindelse er, at man indfører princippet om omvendt bevisbyrde; det betyder, at det er den myndighed, som mener ikke at kunne anerkende en kontrol eller en prøve udført i et andet nordisk land, der på begæring skal give en fyldestgørende begrundelse for at fornyet kontrol eller prøve skulle være nødvendig. Bevisbyrden påhviler således myndighederne og ikke erhvervslivet.

Tilsvarende er besluttet at andre ikke-tarifære hindringer såsom bestemmelser om offentlige indkøb, transportreguleringer, toldprocedurer og lignende, også skal undgås eller mindskes. Det påhviler i givet fald et land at begrunde, hvorfor en handelshindrende adfærd ikke kan ændres, så effekten elimineres eller mindskes.

Samarbejdsprogrammet giver mulighed for at opnå væsentlig fremskridt i arbejdet med nedbringelse af handelshindringer i Norden. Arbejdet skal desuden ses som en del af det bredere internationale samarbejde og som et led i bestræbelserne for at skabe et egentligt europæisk hjemmemarked.

Samarbejdsprogrammet indeholder pragmatiske og konkrete foranstaltninger til virkeliggørelse af princippet om en gensidig anerkendelse af afprøvning og kontrol mellem de nordiske lande. Det er således et væsentligt led i bestræbelserne for at gøre det lettere, ikke mindst for små og mellemstore virksomheder, at udnytte de nærliggende nordiske eksportmarkeder.

Samarbejde på standardiseringsområdet (6.1.2.2)

Se oven, (punkt 6.1.2.1).

Gränshandel (6.1.3)

Expertgruppen för gränshandel och resandetrafik har i sin slutrapport lämnat slutsatser och rekommendationer både vad gäller frågor avseende handeln mellan vissa gränsregioner på Nordkalotten och frågor och förslag angående en förenkling av gränshandelsbestämmelserna i allmänhet.

En del av rekommendationerna är konkreta så tillvida att de innehåller förslag om förverkligande. Andra är mera principiella till karaktären.

Den fortsatta behandlingen av gruppens förslag är beroende av ärendenas karaktär. Gruppen konstaterade att den i och med slutrapporten hade uttömt de möjligheter till harmonisering och liberalisering av reglerna för tull- och avgiftsfri införsel vid gränshandeln och resandetraffiken som förelegat.

Samarbetsministrarna har behandlat gruppens förslag på sina möten den 18 december 1985 och den 2 mars 1986.

Höjning av den allmänna värdegränsen

Expertgruppen föreslog en höjning av den allmänna värdegränsen mellan vissa gränsregioner på Nordkalotten. De berörda länderna föreslog delvis olika lösningar angående frågan om hur en höjning av värdegränsen skulle kunna omsättas i praktiken.

Norge har från och med den 1 juli 1986 avskaffat de s. k. 24-timmars- och 12-årsreglerna för gränsövergångsställena vid den norsk-finska gränsen, dvs. från Helligskogen/Kilpisjärvi och österut. Denna förändring innebär i praktiken att norska resande till Finland kan medföra varor till Norge till ett värde av 1200 NOK tull- och avgiftsfritt, även om vistelsen i Finland varat mindre än 24 timmar. Barn under 12 år har rätt att vid återresan tull- och avgiftsfritt införa livsmedel. Man har också beslutat att samma regler skall gälla för gränsövergångarna vid Bjørnefjell och Graddis.

Finland har fr. o. m. den 15 juli 1986 infört en värdegräns på 1500 FIM för resande som från Norge inreser till Finland via Enare, Enontekiö eller Utsjoki kommuner. Från nämnda datum har invånarna i dessa kommuner rätt att tull- och avgiftsfritt från Norge införa 30 kg fisk per kalenderhalvår, utöver de konsumtionsvaror de redan tidigare hade rätt att införa.

Förenkling av gränshandelsbestämmelserna i allmänhet

Expertgruppens förslag, angående förenklad tullprocedur, moms-/omsbeskattning av reparations- och underhållsarbeten samt harmonisering av bestämmelserna om varor som får införas tullfritt utöver den allmänna värdegränsen, respektive inte alls får införas tullfritt, är under behandling av den nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik.

Liberalisering av kapitalbevegelser (6.1.4)

ÄK-Valuta/Finans (numera ÄK-Ekonomi) och ÄK-Industri tillsatte våren 1986 en gemensam arbetsgrupp för att utreda frågor om valutapolitiska och etableringsrättsliga hinder för det industriella samarbetet i Norden.

Tiltak for å lette internordiske etableringer for personer og bedrifter (6.1.5)

EK-industri arbeider med oppfølging av rapporten "Industrisamarbeid og portefølje-investeringer i Norden". Det er etablert en gemensam arbeidsgruppe av embetsmannskomiteen for industripolitikk og embetsmannskomiteen for valuta og finansielle spørsmål, (se ovan).

Skatter (6.1.6)

MR-Finans beslöt vid sitt møte den 11. juni 1985 att ge den informella nordiska skattegruppen i uppdrag att själv behandla de frågor som inte redan är under behandling under denna punkt i handlingsplanen. Nedan redogörs för status beträffande vissa frågor.

Dubbelbeskattning

Ett nytt multilateralt nordiskt dubbelbeskattningsavtal beträffande skatter på inkomst och förmögenhet avses komma att träda i kraft 1 januari 1988.

Underskottsavdrag

Ett utkast till avtal är under utarbetande. Från norsk sida har anhållits om uppskov med den vidare behandlingen av frågan.

Handräckning

Förhandlingar har förts på tjänstemannaplanet om ett nytt multilateralt nordiskt avtal om uppbörd av skatt och överföring av skatter. Ett nytt avtal avses träda i kraft 1 januari 1988.

Etablering av en nordisk databas för underleveranser (6.1.7)

En förstudie färdigställdes under hösten 1986. ÄK-Industri kommer att i samråd med de nordiska mekanförbunden och Nordisk Industrifond att diskutera förutsättningarna för finansiering och realiserande av en underleverantördatabas.

Enhetlig nordisk köplagstiftning (6.1.8)

Det nordiska betänkandet (NU 1984:5) remissbehandlades under 1985. Kritik framfördes mot att förslagen till nya köplagar för Danmark, Finland, Norge och Sverige inte hade gjorts mer enhetliga. Kritiken ledde, på justitieministrarnas initiativ, till nordiska överläggningar, i syfte att jämka samman förslagen ytterligare.

Överläggningarna resulterade i att en stor del av olikheterna i lagförslagen kunde elimineras. Förslagen kom därmed mycket nära varandra i fråga om både innehåll och lagteknisk utformning.

I Finland har arbetet redan lett till proposition. I övriga tre länder pågår

f. n. förberedelserna för förslagen om ny lagstiftning. Man riktar in arbetet på samtidigt ikraftträdande 1987–88.

Nordisk projektexportfond (6.2.1)

Flere punktindsatser i handlingsplanen er under udførelse (se punkt 6.2.4).

Nordisk investeringsbanks projektinvesteringsslån (6.2.2)

Nordisk Ministerråd har godkendt en forhøjelse af beløbsrammen for nordiske projektinvesteringsslån. Den forhøjede ramme (SDR 700 mio) træder i kraft 1.1 1987.

Vurdering av opplegg for punktinnsetser for å styrke det nordiske eksportfremmende samarbeidet på tredjelandmarkeder (6.2.4)

I løbet af 1986 er der i NOPEFs regi udført følgende punktindsatser under handlingsplanen:

- * Ett studie "Ikke-kommersielle finanseringskilder ved projektexport til og finansieringer i udviklingsland – en retledning för nordiske bedrifter" är utarbetat. Studiet skal udgives i samarbejde med de eksportfremmende organisationer.
- * Förlängning av stödet till Nordic Project Group för ytterligare ett års verksamhet inom projektidentifiering och -bevakning inom SADCC-regionen. Vidare undersökas möjligheten för deltagande i utbyggnad och drift av ett gemensamt nordiskt handelskontor.
- * Gemensamma insatser inom energisektorn inom ramen för samarbetet mellan NIB och NOPEF. Under handlingsprogrammet har man speciellt valt att koncentrera sig på Indien och SADCC, og två arbetsgrupper har tillsatts i samarbete med energikomitten under NMR.
- * Gemensamma insatser för projektidentifiering och konkretisering inom sektorerna fiskeri och fiskerirelaterad industri – främst i Väst- och Centralafrika. Sex olika projekt har identifierats. Finansieringen av projekten bjuder emellertid på stora problem, och därför har gruppen tagit initiativ till att bilda ett finansieringsbolag som kan samarbeta om uppbyggnaden av finansieringspaket med nordiska och internationella biståndsorgan och IFC.
- * Genomförande av en studie om möjligheterna för en aktivering av små och medelstora företag i projektexportsammanhang. En studie har genomförts av det danska Håndværksrådet i samarbete med motsvarande organisationer i de övriga nordiska länderna. Studierna koncentrerar sig särskilt på SADCC-området.
- * Utgivande av en handbok rörande projektfinansiering genom Världsbanken.
- * Norden/ASEAN – utredning av möjligheterna för etablering av ett långsiktigt samarbets- och kontaktforum färdigställs under 1986.

- * Ytterligare punktinsatser planeras att genomföras under 1987, bl. a.
- gemensamma marknadsundersökningar för nordisk möbelindustri i Sydostasien och Japan
 - utredning av möjligheterna för en ökad effektivisering av projektbevakning på afrikanska marknader, speciellt med sikte på projekt med anknytning till Den Afrikanska Utvecklingsbanken och regionala afrikanska banker och finansinstitutioner
 - utarbetande av en handbok för projektexport, främst med tanke på nordiska tjänstemän i utlandet.

Projekten skall genomföras 1986 och 1987. För 1986 reserverades 1850000 FIM för att bestrida kostnaderna för insatserna.

Turism (6.2.5)

Turistkampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland inleddes sommaren 1985. Någon markant ökning av antalet tyska turister har inte registrerats under kampanjens första år.

Island kommer att delta i kampanjen under dess andra år.

Utvikling av industriellt FoU i Norden (6.3.1)

Gjennomføring av det tekniske FoUprogrammet pågår i samarbete mellom EK-industri, Nordisk Industrifond, NORDFORSK og NORDINFO. Evaluering av arbeidet kommer att äga rum under 1987.

Nordisk Industrifond (6.3.2)

Nordiska industrifonden flyttade 1 april 1986 sitt sekretariat till Oslo. Styrelsen för Nordisk Industrifond och NORDFORSK har fattat beslut om en sammanslagning av de två organisationerna per den 1 januari 1987. Nordiska ministerrådet (industriministrarna) diskuterade den 17 oktober i år planerna på ett nordiskt industriellt center i Oslo samt beslöt om revideringar i Nordisk Industrifonds stadga och föreskrifter, för att möjliggöra en sammanslagning av Nordisk Industrifond och NORDFORSK som ett första steg i upprättandet av ett sådant center.

Nordiske innovasjons- og markedsutviklingslån (NIM-lån) (6.3.3)

I en rapport från Nordiska Investeringsbanken (NIB) hösten 1986 konstateras att det enligt bankens uppfattning inte föreligger förutsättningar för att inom bankens ramar införa en särskild låneordning för nordiska innovations- och marknadsutvecklingslån. Det framhålls att behovet av en insats från NIB på detta område i hög grad bortfallit. Det pekas vidare på problem med att göra låneordningen självbärande.

Banken har ej heller funnit det möjligt att finna genomförbara alternativ. Ministerrådet har anslutit sig till NIB:s uppfattning.

NIB's tilgang til det nordiske kapitalmarkedet (6.3.4)

Kontakter har inlets mellom NIB och nationella banker.

Nordisk værradarnett (6.3.5)

Det samnordiska projektet rörande ett gemensamt värradarnät inleds 1985 med ett förprojekt angående uppläggningsarbetet. Projektets första fas har startat i oktober 1986 och nästa fas kommer till stor del att drivas parallellt med den första.

Bygg-samarbeidet (6.3.6)

Nordiska rådet behandlade ett ministerrådsförslag om en handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn på sin 34:e session 1986.

Bostadsministrarna önskade att handlingsplanen skulle diskuteras på en konferens med högt uppsatta representanter för näringslivet. Denna konferens avhölls i november 1986 i Finland. Ministerrådet fastställer senare planen med de justeringar som kan vara nödvändiga. Planens tidsplan är i första hand treårig med ett antaget medelsbehov på 3 miljoner DKK. Under 1987 har man redan beslutat om ett rambelopp på 700000 DKK för genomförandet av handlingsplanen.

Superdator for forskningsformål (6.3.7.1)

Nordisk Forskningspolitisk Råd har efter høring af de relevante nordiske forskningsråd besluttet at nedsætte en planeringsgruppen "med oppgift att utarbeta förslag till nordiskt forskningssamarbete på superdatorområdet. Samarbetet bör koncentrera sig om kompetensuppbyggande och nätverksskapande aktiviteter". Gruppen kommer att avlämna sin rapport under våren 1987.

Datakommunikasjonssystem for forskersamvirke (NORDUNET) (6.3.7.2)

NORDUNET syftar till utveckling av datakommunikationssystem mellan de forskningsinriktade datacentralerna vid universitet och forskningscentra i Norden. Projektet skall enligt handlingsplanen genomföras under 1986–89. Projektet har under 1986 inlets i full skala och expertis har knutits till projektet vid datacentralen vid Stockholms universitet. En särskild programstyrelse ansvarar för projektledningen.

Bredbåndstjeneste, telekommunikasjoner (6.3.7.3)

I samtliga nordiska länder siktar man mot samma mål för nätutbyggnaden, nämligen ett digitalt, fiberoptiskt bredbandsnät.

I framtiden förväntas sjunkande priser på internationell kommunikation såväl inom Norden som mellan Norden och övriga världen. Detta kommer att medföra en ökning av efterfrågan, vilket ställer krav på nät med hög kapacitet. Inom NORDTEL finns en särskild kontaktgrupp som regelbundet

det rapporterar läget i de olika länderna då det gäller bredbandsnät och optofiberteknik. Nära kontakter hålls också mellan de nordiska representerarna i den europeiska samarbetsgruppen för standardiseringsfrågor inom bredbandsområdet och mellan dessa och kontaktgruppen. En aktuell fråga för NORDTEL är bl. a. ett nordiskt videokonferensnät där prov ägt rum mellan Sverige-Finland och Sverige-Danmark. Prov med kunder beräknas starta vid årsskiftet 1986–87.

NORDTEL samordnar de nordiska ländernas agerande på det europeiska planet i fråga om bredbandsutveckling. EG har tagit en rad initiativ. RACE är det viktigaste projektet.

Det är inriktat på att vid mitten av 1990-talet skapa ett bredbandsnät i Europa i vilket ljud, bild, text- och datakommunikation överförs.

Digitaliseringar är ett led i bredbandsutvecklingen. Digitala radiolänkanläggningar finns nu mellan de nordiska länderna och utbyggnad pågår. Under 1986 har etablerats länkar mellan Köpenhamn-Malmö, Helsingfors-Stockholm, Oslo-Göteborg och Oslo-Karlstad. Under 1987 beräknas ytterligare fyra länkar tas i bruk, bl. a. Haparanda-Kemi och Umeå-Vasa.

Under 1986 har också speciella, mindre jordstationer tagits i bruk för EKTELSAT-trafik i Finland, Norge och Danmark. Danmark startar även en INTELSAT-station i december och Sverige en motsvarande station i mars 1987.

Polarforskning (6.3.8)

Nordisk Ministerråd (kulturministrene) har efter förslag fra FPR fordelt 1,45 mio DKK i støtte til en række projekter beskrevet nedenfor. Midlerne er bevilgede ud af den ramme på 2 mio DKK, der er reserveret for 1987.

Der er bevilget 800000 DKK i støtte til den forudsatte iskerneboring på Renland-halvøen i Østgrønland, idet dette projekt er blevet forsinket med eet år.

Herudover er der bevilget støtte til gennemførelse af symposier og andre samarbejdsaktiviteter indenfor

- terrestrisk økologi i arktis og subarktis
- havis- og klimaforskning i tilknytning til det internationale "Greenland Sea Project", der gennemføres i samarbejde mellem Canada, Danmark, Frankrig, Island, Norge, Storbritannien, USA og Vesttyskland
- arktisk kulturøkologi

Der resterer endnu 550000 DKK, der er reserveret til formålet i 1987.

Nordisk utdanningsamarbeid, samordning og modernisering av utdanningskapasiteten (6.4.1.1)

Planlægningen af NIVU-projektet blev startet i sommeren 1985 og afsluttedes i december 1985 med godkendelsen af en projektplan, der er tænkt at skulle fungere som en rammeplan i hele handlingsplanens 3-årige funktionsperiode fra januar 1986 til december 1988. Planen er tænkt som en

ramme om et samarbejde med andre nordiske projekter, dels inden for det samlede "Norden i Vækst"-program, dels i det ordinære nordiske samarbejde, først og fremmest i regie af kulturaftalen og samarbejdet på arbejdsmarkedssområdet (NAUT).

I 1986 har NIVU-projektet dels iværksat en række del-projekter dels været i en opbygningsfase med 2 hovedaktiviteter: Etablering af projektets organisation og system/metodeudvikling samt gennemførelse af generelt informationsarbejde om projektet og specifikt kontakt- og research-arbejde i forbindelse med formulering af del-projektplaner.

Metodeudviklingen knytter sig til det forhold, at projektet arbejder med en løbende planlægning, der knytter an til allerede etableret national aktivitet og med tæt kontakt med de centrale, nationale myndigheder og med lokale projekt-aktiviteter. Der anvendes hertil informationsteknologiske hjælpemidler (transportable PC'er til korrespondance, arkiv, registrering, regnskabsførelse m. v. – samt til direkte kommunikation (datakonference)).

For såvidt angår de enkelte delprojekter er 2 i alt væsentligt afsluttede:

- * Eksamination af teknikerudvalgets betænkning.
- * Eksamination af betænkningen Översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen

Et del-projekt er iværksat m.h.p. afslutning i 1986:

- * Oversigt over nordisk erhvervspædagogisk FoU-virksomhed.

Tre delprojekter er iværksat i 1986 og vil blive afsluttet i 1987/88:

- * Efteruddannelse af nøglepersoner i visse teknikeruddannelser.
- * Videnscentre vedrørende gamle håndværksfag.
- * Kortlægning af muligheder for fælles anvendelse af nordisk uddannelseskapacitet.

Samarbejdsformer mellem arbejdsmarkedets parter, uddannelsesmyndighederne og arbejdsmarkedsmyndighederne (6.4.1.2)

Projektet er opdelt i to delprojekter, dels et operativt forsøgsprojekt om samarbejdsformer i forbindelse med arbejdsmarkedsuddannelserne og dels i et forskningsprogram om samspillet mellem uddannelses- og arbejdsmarkedspolitikken.

I arbejdsmarkedsuddannelsesprojektet afprøves nye uddannelser og nye samarbejdsformer. Danmark deltager med et projekt i Sønderjyllands amt om uddannelse til ændrede produktionsformer som følge af ny teknologi.

Finland deltager med forsøgsprojekter i to regioner, dels et forsøg med ny planlægningsmodel for arbejdsmarkedsuddannelserne i hovedstadsområdet, og dels et samarbejdsprojekt, der omfatter alle uddannelsesinstitutioner i Björneborgs län.

Norge deltager med et omfattende udviklingsprojekt i Finnmark fylke, hvor der satses på udvikling af nye erhvervsområder og modernisering af de traditionelle næringsgrene.

I Sverige etableres et teknologisk udviklingsprojekt specielt med henblik på ny teknologi i metalindustrien. Projektet placeres i Norrbottens län.

I forskningsprogrammet om uddannelses- og arbejdsmarkedspolitikken iværksættes en undersøgelse af den såkaldte substitution på arbejdsmarkedet for at belyse, i hvilket omfang specifikke erhvervsuddannelser er i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov. En anden undersøgelse har til formål at udvikle prognosemodeller, således at arbejdsmarkedets fremtidige behov bedre kan forudses med henblik på uddannelsesplanlægning og tilpasning af arbejdsmarkedets funktionsevne.

Nye veier til bekjempelse av arbeidsløshet blant ungdom (6.4.2.1)

I ungdomsarbejdsløshedsprojektet er der iværksat forsøgsordning i flere områder i hvert land.

Der afprøves flere modeller med henblik på nordisk erfaringsudveksling.

I Danmark medvirker 2 projekter i henholdsvis Århus og Nordjylland.

I Finland medvirker flere projekter, dels i Kristinestad og dels i Kusano kommune.

Norge deltager med tre projekter med forskellige målgrupper for hvert projekt.

Sverige deltager med et omfattende projekt i Sorsele kommune og et utraditionelt sysselsætningstilbud i Göteborg.

Forsøgsprojekterne er indrettet mod tre temaområder,

1. samarbejde med arbejdsmarkedets parter om nye tiltag i den private sektor,
2. kommunernes engagement i nye sysselsætningsmuligheder for unge og
3. tiltag for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked.

Tiltak for langtidsarbejdsløse (6.4.2.2)

Forsøgsprojekter er i gang i alle lande. I Danmark er der igangsat to projekter i hovedstadsområdet med hovedformålet at uddanne og vejlede langtidsarbejdsløse kvinder uden erhvervs erfaring.

Finland deltager med et forsøg i Tammerfors, hvor der afprøves nye og utraditionelle former for arbejdstilbud til langtidsarbejdsløse.

I Norge medvirker et forsøgsprojekt i Oslo for arbejdsløse med sociale problemer.

Sverige deltager med to projekter i henholdsvis Falun og Västerås. I disse projekter afprøves nye samarbejdsformer mellem myndighederne og parterne for at bistå langtidsarbejdsløse medlemmer til jobsøgning og om-skoling.

Samlet evaluering af de to projekter om nye tiltag mod ungdoms- og langtidsarbejdsløsheden (6.4.2.1 og 6.4.2.2)

Som en del af projekterne er der afsat midler til en fælles nordisk evaluering af de to projekter. I evalueringsprojektet indgår, dels en eva-

luering af forsøgsprojekternes sysselsætningseffekt og dels en procesevaluering, af det nordiske samarbejde om operative projekter.

Ligestillingsaspektet er indbygget i målsætningen for de to projekter om "nye tiltag mod ungdoms- og langtidsarbejdsløse" (projekt nr. 6.4.2.1 og 6.4.2.2). Der er således flere projekter, der har til hovedformål at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked.

I alle øvrige projekter lægges der særlig vægt på ligestillingsaspektet. Derudover kan det nævnes, at der i flere lande er etableret direkte samarbejdsrelationer med de nationale delprojekter under det såkaldte BRYT-projekt, nordisk program for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked.

Det nordiske ligestillingsudvalg er repræsenteret i samtlige styringsgrupper, der er nedsat for hvert projekt (bortset fra NIVU-projektet). Ligestillingsudvalget er dog indbudt til at deltage i alle arrangementer og aktiviteter, der igangsættes under dette projekt.

Arbejdstidsspørgsmål (6.4.3)

Arbejdstidsfrågan behandlas tvärssektoriellt i det nordiska samarbetet. De sektorer som berörs är främst arbetsmiljö, arbetsmarknad, social- och hälsovård, jämställdhet och industri. I ett särskilt tvärssektoriellt projekt behandlas uppföljningen av Nordiska rådets rekommendation nr. 6/1977 på området. Projektet går efter planerna och avses bli avslutat 1987.

Fackligt samarbete på företagsnivå i takt med den industriella integrationen i Norden (6.4.4)

Uppföljningen av frågan om fackligt samarbete sker i en projektgrupp under ministerrådets kontaktgrupp för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. Projektgruppen som är sammansatt av ämbetsmän och företrädare för parterna på arbetsmarknaden har inlett sitt arbete. Arbetet beräknas fortsätta under år 1987.

Utleie av arbeidskraft (6.4.5)

I avtalsutkastet till nytt multilateralt nordiskt dubbelbeskattningsavtal beträffande skatter på inkomst och förmögenhet har nu intagits en bestämmelse om uthyrning av arbetskraft (artikel 15). Likaledes har i avtalsutkastet till nytt multilateralt nordiskt avtal om uppbörd av skatt och överföring av skatter intagits en bestämmelse om uthyrning av arbetskraft, varvid strävan har varit att ge definitionen av begreppet uthyrning av arbetskraft en klarare utformning än enligt den nu gällande bestämmelsen.

Nordisk utvecklingsfond för Västnorden (6.5.1)

Ett ministerrådsförslag om nordisk utvecklingsfond för Västnorden, inklusive förslag till en särskild överenskommelse mellan de nordiska länderna samt förslag till stadgar för fondens verksamhet behandlades på Nordiska rådets 34:e session 1986. Nordiska rådet rekommenderade Nordiska mi-

nisterrådet (rek nr 23/1986) att upprätta Västnordenfonden i överensstämmelse med ministerrådsförslaget.

De nordiska ländernas regeringar samt Färöarnas och Grönlands landsstyren har den 19 augusti 1986 undertecknat överenskommelsen för Västnordenfonden.

Fonden skall starta sin verksamhet den 1 mars 1987 med förbehåll för de olika avtalsparternas interna procedurer för godkännande.

Det gränsregionala samarbetets utveckling och finansiering (6.5.2)

Genom en ökning av medel till projektverksamhet har det varit möjligt för NÄRP att satsa på ett mera långsiktigt regionalt utvecklingsarbete inom näringslivet i de olika gränsregionala samarbetsområdena. I det reviderade nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik – fastställt av ministerrådet i juni 1986 – konstateras att genom förstärkning av särskilda medel till konkreta projekt har samarbetet successivt utvecklats till en starkt nyttoinriktad verksamhet med betoning på olika typer av näringslivsfrågor, bl. a. inom primärnäringarna handel och industri samt inom turism.

Med en ökad volym på verksamheten och med ökade ambitioner, är det naturligt att efterfrågan på nordiska medel har stigit i snabb takt. Från samarbetsområdenas sida har man framhållit att genom den nordiska finansieringen, har man fått bättre utgångsläge och förhandlingsmöjligheter gentemot andra finansiärer.

Veginvesteringer (6.6.1.1.)

I Danmark omfattar handlingsplanen vejinvesteringer på E 4 mellem Rønnede og Udby.

På denne strækning påregnes anvendt i alt 8 mio. DKK i 1986 (løbende 1986-priser). I de følgende 4 år – 1987, 1988, 1989 og 1990 – er budgetteret med udgifter på henholdsvis 41, 88, 97 og 72 mio. DKK (prisniveau finanslovsforslag for 1987).

Anlægget påregnes gennemført og åbnet sommeren 1990.

For Norges vedkommende omfatter handlingsplanen følgende projekter:

- 1) Ombygging av E-18 ved Ørje,
- 2) Rv 2 gjennom Eidskog og
- 3) projektet Vinterbru-Vassum.

For 1987 er det avsatt 1.1 mio NOK til omleggingen av E-18 gjennom Ørje. Anlegget ventes satt under trafikk i 1989.

Rv2 gjennom Eidskog vil i 1987 få en bevilgning på 17.5 mio NOK. Også dette prosjektet ventes satt under trafikk i 1989.

Når det gjelder prosjektet Vinterbru-Vassum, er dette foreløpig blitt utsatt. I inneværende år er det benyttet 5 mio NOK i forbindelse med grunnavståelser. Det er vanskelig å si når dette prosjektet kan være ferdig.

I Finland har de två vägprojekten i norr, Kaamanen-Utsjoki och Sevetti-

järvi-vägen, påbörjats. Projektering av en bro vid Utsjoki har påbörjats och bygget beräknas bli genomfört som planlagt åren 1988–89. Planering av de två projekten i södra Finland (E 4 Åbo-Paimio och E 3 Nådendal-Åbo) pågår och projekten beräknas kunna påbörjas som planlagt år 1987 (E 3) och år 1989 (E 4).

I *Sverige* har bygget av två av de tre vägprojekt som ingår i den nordiska handlingsplanen påbörjats. Regeringen har uppdragit åt vägverket att bygga om väg E 6 på delen Bro över SJ vid Skee samt på delen Skogar-Svinesund för en beräknad kostnad av 50 milj. SEK. Objekten kommer att vara klara och öppnas för trafik under år 1986.

Regeringen har vidare i januari 1985 uppdragit åt vägverket att projektera en omläggning av väg E 6 mellan Stenungsund och Uddevalla. Omläggningen är ca 40 km lång och väg E 6 projekteras som motorväg. Projekteringsarbetet bedrivs skyndsamt så att vägbygget skall kunna påbörjas senast under år 1987. Byggtiden beräknas till nära 5 år. Motorvägen skall kunna öppnas för trafik år 1991. En arbetsplan för en omläggning av väg E 6 på berörd del har tagits fram. Fastställelse av planen prövas f. n. av vägverket. Byggekostnaden för den billigaste av de två alternativa sträckningarna – dvs. sträckningen genom Ljungskile – beräknas till ca 815 milj. SEK i 1985 års prisnivå. Det är ca 300 milj. mer än som beräknades i handlingsplanen.

Sammanfattningsvis innebär de aktuella planerna vad gäller väginvesteringarna vissa neddragningar eller förseningar i förhållande till vad som angavs i handlingsplanen.

Jernbaneinvesteringer (6.6.1.2)

I *Danmark* pågår første fase i projektet "Danlink"; den ny færgeforbinding mellem Helsingborg og København blev indviet i begyndelsen af november 1986.

Danmark har ikke søgt om særskilte nordiske midler til dette projekt, bortset fra 42 mio DKK, som af Københavns Havnevæsen er optaget som lån i Nordisk Investeringsbank til færgeanlæg i Frihavnen.

Herudover er der investeret ca. 180 mio danske kroner i ombygning af en eksisterende færge. Finansieringen heraf er rent dansk.

För *Norges* del anger handlingsplanen järnvägsinvesteringar under perioden 1986–1989. I budgeten 1986 har anslagits 25,6 milj. NOK för upprustningsarbeten på Østfoldsbanan, Kongsvingerbanan, Ofotbanan och Nordalsenden. Totalt omfattar järnvägsinvesteringarna ett något mindre belopp är det som anges i handlingsplanen.

I *Sverige* har i enlighet med den nordiska handlingsplanen en fortsatt upprustning påbörjats av Väst kustbanan. Dubbelspår kommer under perioden 1986/87–1988/89 att anläggas på tre delsträckor, nämligen Brännarp-Getinge, Almedal-Möln dal och Halmstad-Trönninge motsvarande investeringar på totalt 255 milj. SEK. Regeringen har vidare under våren 1986

medgett att för den planerade ombyggnaden av Järnvägstunneln i Nuolja på Malmbanan får intrång göras i Abisko nationalpark.

Øresundsforbindelsene (6.6.1.3)

Det danske og det svenske udvalg af 1975 om Øresundsforbindelserne afgav i 1978 en rapport, ledsaget af et omfattende bilagsmateriale. Dette materiale dannede grundlag for det direktiv, som det danske og det svenske Øresundsudvalg af 1984 fik.

Direktivet gik ud på at udarbejde et teknisk, økonomisk, finansielt og miljømæssigt beslutningsgrundlag for en regeringsoverenskomst om en fast forbindelse for vejtrafik mellem København og Malmø og om en sænketunnel for jernbanetrafik mellem Helsingør og Helsingborg. Rapporten forelå ved halvårsskiftet i 1985.

Efter at der nu er truffet beslutning om anlæg af faste forbindelser over Store Bælt, skal forberedelsen af en regeringsoverenskomst om faste forbindelser over Øresund genoptages.

Den danske minister for offentlige arbejder og den svenske kommunikationsminister er enige om, at dette arbejde skal fremmes mest muligt.

Ministrene er imidlertid også enige om, at det foreliggende beslutningsgrundlag bør suppleres på visse punkter før en overenskomst udfærdiges. Dette må bl.a. ses på baggrund af det af Helsingør og Helsingborg kommuner skitserede forslag om en sydligere linieføring for en HH-Forbindelse (Snekkersten-linien) end hidtil forudsat.

Riktlinjerna för och omfattningen av det kompletterande arbetet preciserades vid slutet av 1986 då också en tidplan antogs. Enligt denna är inriktningen att ett komplett beslutningsunderlag skall tas fram under våren 1987. Förhandlingarna om en regeringsoverenskommelse avses bedrivas parallellt med detta arbete med riktpunkt att ett färdigt dokument skall föreligga vid halvårsskiftet 1987.

Naturgassamarbeidet (6.6.2.2)

MR-Energi behandler dette spørgsmål innenfor rammene av den handlingsplan som ministerrådet vedtok den 23 oktober 1985. Planen har et eget avsnitt om naturgassamarbeid.

Innenfor naturgassområdet innebærer planen:

- at informationsgruppen for gasspørgsmål fortsætter sit arbejde med at udveksle information om udviklingen på gasområdet i de nordiske lande,
- at der foretages en vurdering af, hvorvidt de tekniske muligheder for at forbedre forsyningssikkerheden kan fremskyndes, samt
- intensivere overvejelserne omkring yderligere integration af de nordiske naturgasnet i lys af det øvrige europæiske samarbejde intensiveres.

I övrigt hänvisas till kapitel XX om energipolitik.

Begrensning av svoveldioxidforurensninger (6.6.3)

EK-Miljø behandler dette spørgsmål indenfor rammerne af et projektprogram om luftforurening 1984–86. Et nyt nordisk projektprogram for perioden 1987–89 vil blive lagt frem af miljøministrene til Nordisk Råds session februar 1987.

Udredninger og undersøgelser knyttet til behovet bl. a. for videre tiltag mod forureningen vil stå centralt.

Nordisk samarbeid om handtering av problemavfall (6.6.4)

EK-Miljø har en fast arbejdsgruppe for genanvendelse og affald, som koordinerer det nordiske samarbejde om bl. a. problemaffald.

Felles konjunkturrapport (6.7)

Den nordiska konjunkturrapporten utkom för tredje gången i november 1986. Rapporten har fått en entetlig utformning och till skillnad mot tidigare rapporten innehöll rapporten 1986 ett avsnitt om de nordiska ländernas inbördes beroende.

Samarbeid om valutakurspolitikk (6.7)

Valutakurspolitiken i Norden behandlas utförligt i kapitel XVIII. Där återfinns också en redogörelse för ändringar i de nordiska ländernas valutaregleringar samt för utvecklingen på växelkursområdet i Norden.

Frågor om valutapolitiska hinder för det industriella samarbetet i Norden behandlas av en särskild arbetsgrupp, (se punkt 6.1.4).

*Handelshindringer mellom EFTA- og EF-landene (6.7) (Se punkt 6.1.2.1 ovan).**Nordisk samarbeid med visse utviklingsland (6.7)*

I januar 1986 underskrev de nordiske lande og SADCC-landene en fælleserklæring samt en rammeaftale om det bredere samarbejde mellem regionerne.

En særskilt oppnevnt styringsgruppe med medlemmer fra utenriks- og bistandsministerier i de nordiske land koordinerer og har overoppsyn med det brede spekter av aktiviteter som er igangsatt eller planlegges igangsatt innenfor rammen av initiativet.

Aktivitetene omfatter bl. a. tiltak for å fremme nordisk næringslivssamarbeid med SADCC-regionen, herunder legge forholdene til rette for bedriftsetableringer (joint ventures), økt samhandel såvel SADCC-landene seg imellom som gjennom økt eksport til de nordiske land.

Udredning om en nordisk koncessionel låneordning blev forelagt bistandsmyndighederne i 1985. Eftersom bistandsmyndighederne fandt, at udredningen ikke i tilstrækkelig grad tog hensyn til de nordiske bistandspolitiske mål, nedsatte bistandsmyndighederne en Referencegruppe for at

vurdere udredningen. Referencegruppen fremkom i juni 1986 med en tillægsbetænkning, som behandles af bistandsmyndighederne. Samarbejdsministrene vil senere behandle tillægsudredningen.

Finansiering av det løpende nordiske samarbeidet (7.3)

Rapport från en särskild arbetsgrupp, "Katznelson-gruppen", fram-lades vid slutet av 1985. Förslaget om rambudgetering, som behandlades av gruppen, har vidarebehandlats inom ramen för arbetet med en ny budgetprocedur för den nordiska budgeten.

Förslaget till ny budgetprocedur innebär att den nuvarande budgetpro-ceduren kortas av. Arbetet med 1988 års budget inleds med att en översikt-lig presentation av ministerrådets planer för framtiden (med tonvikt på 1988) lämnas till Nordiska rådet i januari 1987 för behandling vid rådets ordinarie session i februari. Planerna presenteras i ett dokument (C2), i vilket de olika sektorernas planer och ambitioner för planeringsperioden jämte en sammanfattande kommentar och bedömning av ministerrådet skall redovisas.

Efter sessionen gör ministerrådet sin bedömning av de synpunkter som Nordiska rådet har haft och ger anvisningar för det egentliga budgetarbetet som sker under mars/april 1987. Ministerrådets förslag till detaljbudget för 1988 bedöms av Nordiska rådets utskott och Presidium under hösten. Budgeten fastställs därefter av ministerrådet i november 1987.

Kapitel IV

Datateknologisk samarbejde

1 Indledning

Nordisk Ministerråd vedtog foråret 1984 den nordiske handlingsplan på datateknologiområdet. Planen og det bagvedliggende grundlag for den er publiceret i en særlig rapport (NU 1984: 1). I handlingsplanen har Ministerrådet formuleret rammerne for en nordisk samarbejds politik på dataområdet under hensyntagen til Nordisk Råds synspunkter på ministerrådsforslaget.

Det er samarbejdsministrene og stedfortræderkomiteen (EK-STF), der har det overgribende ansvar for handlingsplanen. Det løbende arbejde med planens gennemførelse foregår af praktiske grunde i tre hovedblokke:

- industriel forskning og udvikling
- uddannelse og grundlæggende forskning
- øvrige prioriterede områder.

Ansvar for det konkrete arbejde med at virkeliggøre handlingsplanens intentioner indenfor disse 3 blokke påhviler forskellige organer. Det er Nordisk Industrifond der, i samarbejde med NORDFORSK, har haft til opgave at gennemføre delprogrammet for støtte til industriel forskning og udvikling, under ansvar overfor embedsmandskomiteen for industripolitik.

Arbejdet indenfor området uddannelse og grundlæggende forskning foregår under embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde og styres af forskellige organer. Den såkaldte DAKU-gruppe (styringsgruppen for nordisk samarbejde om datateknologi indenfor kulturområdet) har i 1986 stået for en del af samarbejdet og kortlægningen af samarbejdsbehovene generelt indenfor undervisningssektoren, mens en særlig arbejdsgruppe for EDB-programvare på skoleområdet (programvaregruppen) har gennemført en række aktiviteter rettet imod samarbejde i såvel den primære som den sekundære skolesektor. Endvidere har Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) iværksat forskellige aktiviteter med tilknytning til handlingsplanens formål.

Endelig administreres det løbende arbejde indenfor de øvrige prioriterede områder – der styres af EK-STF og samarbejdsministrene – af et særligt rådgivende udvalg for dataspørgsmål (RU-DATA). Det rådgivende udvalg udtaler sig her om ansøgninger om støtte gennem handlingsplanens særlige midler.

I det følgende vil der kort blive redegjort for de i 1986 gennemførte og påbegyndte aktiviteter for at give et indtryk af den datateknologiske handlingsplans indhold. Kapitel indeholder korte redegørelser for det samlede arbejde indenfor handlingsplanen og for særligt betydningsfulde sektors-initiativer ligesom beskrivelser af de konkrete aktiviteter, der ikke kan

henføres til en enkelt sektor eller embedsmandskomité indenfor minister-rådsorganisationen. En total oversigt over fordelingen af projektmidler præsenteres i bilag 1 til årets virksomhedsberetning.

For nærmere beskrivelser af de øvrige gennemførte projekter henvises til de enkelte fagkapitler i ministerrådets årsberetning. Derved ønsker ministerrådet at understrege handlingsplanens grundlæggende tanke: handlingsplanens midler skal igennem en kort årrække medvirke til at fremme datateknologiens anvendelse indenfor alle prioriterede grene af det nordiske samarbejde, men således at samarbejdet sker ud fra den enkelte sektors egen prioritering og forudsætninger.

2 Industriel forskning og udvikling

I handlingsplanen har Ministerrådet erklæret sig villig til under en fem-årsperiode at satse 100 mill. NOK (1985 års prisniveau) til støtte til industriel forskning og udvikling med datateknologisk sigte – under forudsætning af at andre finansieringskilder (primært industrien) bidrager med mindst samme beløb. For 1986 har bevillingen været på ca. 21 mill. NOK. Arbejdet udføres i overensstemmelse med de retningslinjer, som blev vedtaget i efteråret 1984. En udførlig redegørelse for disse retningslinjer blev givet til rådets 33. session.

Ansvar for at administrere virksomheden ligger hos Nordisk Industriefond, der har samarbejdet intimt med NORDFORSK om at udarbejde programforslag. I dette arbejde deltager endvidere en særlig planlægningsgruppe med repræsentanter for nationale organer.

De fleste af de igangsatte projekter er flerårige og Industrifonden har ved udgangen af 1986 disponeret over ca. halvdelen af den samlede ramme, der er afsat til dette delprogram i 5-årsperioden. I 1986 er der bevilget støtte til projekter indenfor de fire delområder med følgende beløb:

- mikroelektronik ca. 9 mill. NOK
- programvare ca. 9 mill.
- produktionsteknologi ca. 11 mill.
- særlige anvendelser ca. 0,3 mill. (2 forprojekter)

De samlede projektomkostninger ved de støttede projekter er – incl. støtte fra andre kilder – knapt 90 mill. NOK.

3 Uddannelse og grundlæggende forskning

DAKU-gruppen har i 1986 haft 500000 DKK til rådighed for sin virksomhed.

Årets virksomhed har hovedsageligt drejet sig om forskellige aspekter af anvendelse af datateknologi som hjælpemiddel i undervisningen og undervisningsforberedelsen. Man har således afsluttet projektet om brug af datateknologi i fremmedsprogsundervisningen med en workshop, ligesom

der er afholdt en workshop om datateknologi og specialundervisning. Endvidere har man arbejdet videre med samarbejdet omkring udnyttelsen af informationsdatabaser på det gymnasiale stadium.

Derudover har man gennemført et særligt seminar om en bred datauddannelse for voksne.

Programvaregruppen afleverede i september 1985 et forslag om samarbejde omkring forsyning af programvare til skoleundervisningen. I 1986 har der været i alt 950000 DKK til rådighed for gruppens arbejde, der har omfattet aktiviteter på følgende punkter:

- information, dokumentation og distribution
- standardiseringsspørgsmål
- forsknings- og udviklingsarbejde
- know-how og produktudvikling
- aftale- og copy-right-spørgsmål
- lærervidereuddannelse
- internationale kontakter

På *forskningsområdet* har FPR i 1986 afholdt 2 forskerkurser som led i det igangsatte forsøg med systematiserede forskerkurser. FPR har endvidere fortsat støtten til en særlig arbejdsgruppe omkring datalingvistik, der i 1986 har afholdt 2 symposier på baggrund af resultaterne fra de 2 delprojekter, der gennemførtes i 1985.

Her kan også nævnes det s.k. *Nordunet-projekt* indenfor den nordiske økonomiske handlingsplan (se kapitel III). Projektet sigter mod etableringen af et forbedret datakommunikationsnet mellem de nordiske universiteter og forskningsmiljøer.

4 Övriga prioriterade områden

Det tredje huvudsakliga blocket omfattar följande i handlingsplanen prioriterade områden:

- byggsektorn
- teknikupphandling (utvecklingskontrakt)
- data- og telekommunikationer
- standardisering; handelsprocedurer; lagstiftning
- arbetslivet
 - arbetsmarknad, sysselsättning, yrkesutbildning m. m.
 - arbetsmiljö och medbestämmande
 - regionalpolitik
- den sociala sektorn inkl. hjälpmedel för handikappade
- den offentliga förvaltningen

Arbetet med dessa områden följs och samordnas, som nämnts tidigare, av ÅK-STF, som bistås av det rådgivande utskottet i datafrågor (RU-DATA).

För olika ändamål inom dessa områden har ministerrådet under året

avsatt 6,7 milj. NOK. Medlen har i första hand varit avsedda som en stimulans till att starta samarbetsprojekt, som successivt kan övergå i fastare former med huvudsaklig finansiering från andra källor än den gemensamma nordiska budgeten. Riktlinjerna för arbetet beskrevs ingående i ministerrådets meddelande rörande rek. 2/1984 till rådets 34:e session.

Inom *byggsektorn* har, som en följd av den kartläggning sektorn genomfört under 1985, tre projekt beviljats medel motsvarande tillsammans ca. 0,9 milj. NOK för 1986. Projekten tar upp behoven av standardisering på byggområdet genom arbetet inom det nordiska byggstandardiseringsorganet INSTA-BYGG, utbildning om datateknologins möjligheter på byggområdet via videofilm samt de möjligheter som datorstödd konstruktions teknik ger som hjälpmedel i byggproduktionen.

Standardisering och data- och telekommunikationer är två intimt förknippade områden. Inom INSTA försöker man på nordiskt plan integrera den internationella standardiseringsutvecklingen med de nordiska ländernas, inom i första hand datakommunikationsområdet. Verksamheten inom INSTA ges fortsatt stöd under 1986/87.

Ett behov av aktualisering och breddning av kunskaperna på standardiseringsområdet har föranlett ministerrådet att låta genomföra en särskild utredning med syfte att komma med förslag till ytterligare insatser på området.

På det *regionalpolitiska området* har Kvarkenrådets projekt *Finn-KAR* och *Telesamarbete över Kvarken* erhållit stöd under 1986. Det förra har framgångsrikt inletts med syfte att på grundval av svenska systemerfarenheter bygga upp ADB-stöd inom socialtjänsten i Finland. Det senare projektet har som mål ett ökat samarbete mellan näringslivet i Västerbotens respektive Vasa län.

Det socialpolitiska området har förutom det nämnda Finn-KAR-projektet främst utvecklat en rad projekt inom *handikappområdet*. Under 1986 har bl.a. projektet *Nordic software database* erhållit fortsatt stöd. Ett annat.ex.empel är utvecklingen av en kalkylator för synskadade inom högre utbildning.

På området *offentlig förvaltning* koordineras samarbetet kring datateknologi genom den nordiska kontaktgruppen för ADB-frågor, som består av representanter för rationaliseringsdirektoraten (motsv.). Gruppen har under 1986 erhållit medel för bl.a. insatser till stöd för utvecklingen av ett särskilt kunskapsbaserat hjälpsystem till bruk vid användningen av förvaltningens databaser (kallat HSQL-projektet). Gruppen har vidare fått stöd för att utveckla samarbetet för standardisering av ett operativsystem – *Unix* – som numera används ganska brett i den offentliga förvaltningen i de nordiska länderna. En standardisering kommer att göra det lättare för användarna i förvaltningen att utnyttja ny informationsteknik på ett effektivt sätt.

Ett större projekt utan hemvist i någon enskild samarbetssektor är det

s.k. *SYDPOL-programmet*, som har pågått sedan 1982/83 och som fått stöd inom datahandlingsplanen sedan 1985. SYDPOL är en förkortning av *System Development environments and Profession Oriented Languages*. Arbetet, som har sitt ursprung i den datalogiska forskningsmiljön, bedrivs för närvarande i fem arbetsgrupper med olika infallsvinklar på det gemensamma intresseområdet: brukarmedverkan i utveckling, införande och vidareutveckling av ADB-system. Gruppens arbete har i viss mån haft en särskild inriktning på ADB-användning inom hälsosektorn.

Inom *jord- och skogsbrukssektoren* har ett projekt kring brukarvänliga system för planering, kontroll och analys av genetiska försök och plantförädling (Danet-projektet) beviljats stöd med 0,4 milj. DKK.

Kapitel V

Lagstiftningssamarbetet

1. Inledning; Nordiska rådets yttranden

Det nordiska samarbetet på lagstiftningens område har fortgått enligt det mönster som har följts under 1980-talet. Nordiska rådets juridiska utskott och justitieministrarna har hållit gemensamma överläggningar 11.11.1986 i Helsingör. Justitieministrarna möttes i augusti resp. november. Ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor möttes i maj resp. november medan det årliga rättschefsmötet hölls i oktober.

Dessutom bedrivs lagstiftningssamarbetet genom möten mellan företrädare för respektive ministerier om specifika lagstiftningsfrågor samt rörande de nordiska ländernas inställning till frågor som kommer upp i det bredare internationella samarbetet, såsom vid utarbetandet av internationella konventioner.

I yttrande över C 1 år 1985 uppmanade Nordiska rådet ministerrådet att – såvitt gäller justitieministrarnas ansvarsområde – vidta åtgärder i fråga om bortförande av barn, produktansvar och om de upphovsrättsliga problem som aktualiseras i samband med ett utvidgat radio- och televisionssamarbete. I den föreliggande berättelsen ingår i avsnitt 2.2.4., 5.1. och 6.2. kommentarer till rådets yttranden.

2. Familjerätt

2.1. Allmänt

Familjerätten har länge varit ett centralt område för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Tyngdpunkten i arbetet har efter berättelsen till Nordiska rådets 34:e session legat på lagstiftningen om äktenskap och reglerna om samboende utan äktenskap. Vidare har man ägnat uppmärksamhet åt genomförandet av konventionerna om bortförande av barn.

2.2 Äktenskapslagstiftning

2.2.1. Ingående och upplösning av äktenskap

I *Sverige* genomfördes år 1974 en revision av bestämmelserna om ingående och upplösning av äktenskap. Dessa bestämmelser har i huvudsak oförändrade tagits in i en proposition om en ny äktenskapsbalk m.m. som lades fram i riksdagen i oktober 1986.

I *Finland* gav regeringen i maj 1986 en proposition som bl.a. innehåller förslag till en revision av bestämmelserna om ingående och upplösning av äktenskap.

I *Danmark* lade Ægteskabsudvalget år 1973 fram två delbetänkanden om revision av bestämmelserna om ingående och upplösning av äktenskap.

I Norge gav ekteskapslovutvalget i slutet av år 1985 ett betänkande om revision av bl. a. bestämmelserna om ingående och upplösning av äktenskap.

De ovannämnda propositionerna och betänkandena har tillkommit efter omfattande nordiska överläggningar. När ny lagstiftning på området har genomförts i de berörda länderna, kommer frågan om en revision av motsvarande bestämmelser i den nordiska äktenskapskonventionen att tas upp till diskussion.

2.2.2. *Förmögenhetsförhållandena mellan makar*

Lagberedningsarbetet på äktenskapsrättens område har även gällt makars ekonomiska förhållanden.

Det *danska* udvalget lämnade sitt betänkande i frågan år 1974.

Det ovannämnda *finska* lagförslaget innehåller bl. a. nya bestämmelser om makes rätt att disponera över makarnas gemensamma bostad och bohag samt om jämkning av avvittring (bodelning). Dessutom föreslås en möjlighet att förrätta avvittring under äktenskapet. Man har ännu inte tagit ställning till behovet av ytterligare ändringar i bestämmelserna om makars ekonomiska förhållanden.

Det *svenska* förslaget till ny äktenskapsbalk m. m. innehåller bl. a. bestämmelser om bodelning vid äktenskapets upplösning. Det föreslås bl. a. att möjligheterna att frångå likadelning vid bodelningen efter äktenskapskillnad ökas. Vidare föreslås en bestämmelse om jämkning av äktenskapsförord. Möjligheten för en make att vid upplösning av äktenskapet få överta den andra makens bostad utvidgas. Övertaganderätten utvidgas också till att omfatta bohag. I propositionen föreslås vidare regler som förbättrar efterlevande makes ställning vid bodelning och arvsifte, bl. a. genom att efterlevande make får arvsrätt framför gemensamma bröstarvingar.

I *Island* och *Norge* arbetar äktenskapskommittéerna på förslag till nya bestämmelser om makars ekonomiska förhållanden.

Nordiska överläggningar om dessa frågor har ägt rum i mars och oktober 1986.

2.2.3. *Ogifta samlevandes förmögenhetsförhållanden*

I Danmark, Norge och Sverige har äktenskapsutredningarna lämnat förslag om förhållandet mellan samlevande.

Den *svenska* propositionen om en ny äktenskapsbalk m. m. innehåller en begränsad reglering av sambors förhållanden. Den avser bara sambors gemensamma bostad och bohag. Enligt förslaget skall sådan bostad och sådant bohag – om egendomen har förvärvats för gemensamt begagnande – i princip delas lika mellan samborna om samlevnaden upplöses. Förslaget gäller endast fall då en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

I Norge har arbetet på en proposition på grundval av Ekteskapslovutvalgets utredning tillsvidare skjutits upp. Man avvaktar en kommittéutredning som skall komma under år 1987 och som skall behandla behovet att lagreglera olika former av gemensamma hushåll.

2.2.4 Föräldrar och barn

Vårdnad och umgängesrätt

I Finland, Norge och Sverige och, från 1.1.1986, också i Danmark gäller att föräldrar gemensamt kan ha vårdnaden om barn efter äktenskapsskillnad eller separation. Det är möjligt för föräldrarna att ha gemensam vårdnad om barn även om föräldrarna lever samman utan äktenskap. I Island får samboende ogifta föräldrar automatiskt gemensam vårdnad om barnet. När samlevnaden upphör gäller i alla de nordiska länderna att även barnets fader ensam kan anförtros vårdnaden om barnet, om det anses vara bäst för barnet.

Frågor som gäller verkställande av utländska avgöranden angående vårdnad av barn och umgängesrätt har berörts vid nordiska överläggningar som ägt rum i oktober 1986.

Ratifikation av konventionerna om bortförande av barn

Nordiska rådet uppmanade vid sin 34:e session ministerrådet att återuppta de nordiska överläggningarna om ratifikation av Europarådets och Haagkonferensens konventioner om bortförande av barn. Sådana överläggningar har hållits i oktober 1986.

I Sverige remissbehandlas en departementspromemoria i frågan under hösten 1986. En proposition kan väntas under våren 1987.

I Finland har man för avsikt att behandla ratifikationen av Haag-konventionen i samband med en förestående totalöversyn av internationellt privaträttsliga bestämmelser om vårdnad av barn.

I Danmark har man inte tagit slutlig ställning till frågan om ratifikation av konventionerna.

I Norge överväger man f.n. frågan om att ratificera båda konventionerna, och har i princip en positiv inställning. En norsk ratifikation kan emellertid väntas om tidigast 2–3 år.

2.2.5 Insemination m. m.; rek. 31/1986

Nordiska rådet rekommenderade vid sin 34:e session ministerrådet att eftersträva en så ensartad situation som möjligt i de nordiska länderna beträffande insemination (rek. 31/1986).

I Finland har justitieministeriet hösten 1986 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till lagstiftning rörande barnets rättsliga ställning vid insemination. Även verksamhetens ramar och övervakning skall regleras.

I *Danmark* har en arbetsgrupp avgett ett betänkande om behovet av riktlinjer för de etiska aspekterna på t. ex. insemination.

I *Island* har justitieministeriet i juli 1986 tillsatt ett utskott med uppgift att undersöka frågan om rättsverkningar av insemination och att lämna förslag om hur parternas rättsställning skall fastställas.

I *Norge* har frågan om insemination och befruktning utanför kroppen utretts av en interdepartemental arbetsgrupp, och utredningen har remissbehandlats. Enligt planerna skall en proposition med förslag till en gemensam lag om dessa två ämnen läggas fram vid stortingssessionen 1986/1987.

I *Sverige* har en lagstiftning om insemination trätt i kraft år 1985.

Mot denna bakgrund framstår det som osannolikt att enighet mellan de nordiska länderna kan nås i frågan huruvida ett barn som har avlats genom insemination skall ha rätt till uppgifter om donör.

2.2.6. *Adoption*

Nordiska rådet antog år 1983 en rekommendation enligt vilken de nordiska länderna borde eftersträva en harmonisering av bestämmelserna om internationell adoptionsverksamhet, bl. a. reglerna om förmedling av internationella adoptioner och adoptionsrådgivning (adoptionshjälp).

Adoptionslagstiftningen i de nordiska länderna bygger på enhetliga grundprinciper. Under de allra senaste åren har lagstiftningsarbetet koncentrerats på internationella adoptioner.

I *Danmark* trädde 1.10.1986 i kraft bestämmelser angående bl. a. adoptionshjälp vid internationella adoptioner samt myndigheternas kompetens och lagval i samband med sådana adoptioner. Dessa bestämmelser motsvarar väsentligen de regler som har gällt sedan 1914 och den oreglerade praxis som hade utvecklats i anknytning härtill. Genom ändringen överensstämmer det danska systemet väsentligen med motsvarande lagstiftning i *Finland* från år 1985 och med de principer som gäller i *Sverige* beträffande internationella adoptioner. I *Norge* antogs år 1986 en ny adoptionslag, som på flera punkter bygger på de ändringar som har gjorts i de andra nordiska länderna.

3. Avtalsrätt, köprätt och konsumentskydd

3.1. *Allmänt*

Dessa ämnen har sedan länge varit bland de mest centrala i det nordiska lagstiftningsarbetet. En del av detta samarbete, i synnerhet på köprättsens område, har en nära anknytning till strävandena att utveckla Norden som hemmamarknad.

3.2. *Köp*

Den nordiska köplagsarbetsgruppen, som tillsattes av justitieministrarna år 1980, slutförde sitt arbete år 1984 och lade fram ett betänkande med

förslag till nya köplagar för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Förslagen remissbehandlades i de fyra länderna under år 1985. Därefter hölls fortsatta förhandlingar mellan representanterna för justitieministerierna i syfte att uppnå en ytterligare harmonisering av lagförslagen. Genom förhandlingarna kunde en stor del av olikheterna i lagförslagen elimineras. I *Finland* har på grundval av överläggningarna i augusti 1986 getts en proposition till riksdagen med förslag till köplag. I övriga länder pågår propositionsarbetet fortfarande.

En proposition har i *Finland* också getts om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen angående avtal om internationella köp av varor.

I *Danmark*, *Norge* och *Sverige* är ratifikation av motsvarande delar av konventionen under beredning. Propositionen kan väntas bli framlagd för *Danmarks* del vid folketingssamlingen 1987/1988, för *Norges* del vid stortingssessionen 1986/1987 och för *Sveriges* del under våren 1987.

Köplagsreformen inverkar även på regleringen av konsumentköp. I *Sverige* föreligger ett betänkande från år 1984 med förslag till ny konsumentköplag. En regeringsproposition är under beredning. I *Finland* pågår arbetet på en översyn av konsumentskyddslagens bestämmelser om konsumentköp.

3.3. Konsumentkrediter

Lagstiftning om konsumentkrediter har genomförts i *Sverige* (1977), *Danmark* (1982), *Norge* (1985) och *Finland* (1986).

Nordiska rådet anmodade år 1984 ministerrådet att utvärdera behovet av bestämmelser om kreditköp som sker genom användning av kontokort. Denna form av kreditköp regleras i den ovannämnda lagstiftningen om konsumentkrediter.

I *Danmark* har i oktober 1986 genomförts en ändring av kreditköpslagen med regler om större minimibetalning och kortare kredittid som syftar till att begränsa den lånefinansierade privatkonsumtionen.

I *Sverige* har år 1984 lagts fram ett betänkande om behovet av ytterligare bestämmelser om kontokort. En översyn av konsumentkreditlagen är under beredning.

Vissa problem som sammanhänger med användningen av kontokort vid betalning kommer att behandlas vid nordiska överläggningar år 1987 om den nya teknikens inverkan på reglerna om betalning av penningfordringar (se avsnitt 8.3.).

3.4. Konsumentskydd vid köp av bostad och fast egendom

I *Finland* utreder en kommission behovet av särskild lagstiftning om bostadsköp. En annan kommission förbereder ny fastighetslagstiftning, bl.a. en lag om förvärv av fastighet. Vidare utarbetas ett förslag till proposition om konsumentskydd vid fastighetsförmedling.

I *Danmark* kommer en kommitté att vid årsskiftet 1986–1987 avge ett betänkande om konsumentens rätt att frånträda avtal om köp av fast egendom. Kommittén skall härefter i övrigt bedöma behovet av konsumentskydd vid avtal om överlåtelse av fast egendom och därvid överväga möjligheten att införa regler som garanterar konsumenterna vissa absoluta rättigheter när byggnaden har någon brist.

I *Norge* pågår arbete med en proposition om en ny lag om försäljning av fast egendom på grundval av Sivillovbokutvalgets utkast i NOU 1979:48. Propositionen kan väntas bli klar våren 1987. Bl. a. i samband med detta lagförslag och lagförslaget om konsumenttjänster (punkt 3.5 nedan) kommer man att bedöma om det finns behov av ytterligare lagstiftningsåtgärder för att stärka konsumenternas ställning vid anskaffning och byggande av småhus m. m. I *Norge* arbetar vidare en kommitté med ett förslag till ny lag om fastighetsförmedling. Betänkandet väntas bli framlagt våren 1987.

I *Sverige* har småhusköpsutredningen i juni 1986 lagt fram ett delbetänkande (SOU 1986:38) med förslag till en särskild lag om förvärv av nya småhus.

Ministerrådet har tidigare uttalat att tidsplanerna för det reformarbete som pågår i de olika länderna samordnas i mån av möjlighet och att det på sedvanligt sätt ordnas nordiska överläggningar innan ny lagstiftning genomförs. Ministerrådet har å andra sidan konstaterat att utredningarnas uppdrag är delvis olika, beroende bl. a. på att bostadsformerna varierar. Detta utesluter en formellt enhetlig lagstiftning. På detta område får ansträngningarna inriktas på en utväxling av erfarenheter och på att nå en så enhetlig skyddsnivå som möjligt.

3.5. Konsumenttjänster

Lagstiftning om konsumenttjänster har sedan 1970-talet varit under beredning i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Nordiska överläggningar i ämnet har hållits vid flera tillfällen.

I *Sverige* har en konsumenttjänstlag trätt i kraft 1.7.1986. En ny lag om näringsidkarens rätt att sälja saker som inte har hämtats, har trätt i kraft samtidigt.

I *Finland* pågår inom justitieministeriet arbete på en proposition med förslag till en ändring av konsumentskyddslagen. Enligt förslaget skall vissa stadganden om konsumenttjänster fogas till lagen. De nya bestämmelserna kommer att omfatta arbete på lös sak och fast egendom, tillverkning av lösa saker samt eventuellt även förvaring av lös egendom, dvs. samma tjänster som den svenska konsumenttjänstlagen. Ett förslag till lag om näringsidkarens rätt att sälja lös sak som inte har avhämtats har utarbetats inom justitieministeriet.

I *Danmark* arbetar en kommitté med ett motsvarande förslag om arbete på lös sak eller egendom samt om förvaring.

I *Norge* pågår arbete med en proposition om en lag om konsumenttjänster.

ter på grundval av konsumenttjänstkommitténs utkast i NOU 1979:42 om arbete på saker och fast egendom. En proposition kan väntas bli framlagd våren 1987. Det väntas också att konsumenttjänstkommittén under år 1987 skall lämna sitt slutbetänkande om förvaring och om hantverkares försäljningsrätt.

Ministerrådet eftersträvar rättslikhet på detta område så långt som möjligt.

3.6. Dröjsmålsränta

Ny räntelagstiftning har sedan 1970-talets mitt genomförts i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I *Sverige* är räntelagen från år 1975 f.n.. föremål för översyn på grundval av ett förslag som lades fram år 1985. En proposition kan väntas under våren 1987. I *Danmark* arbetar en utredning med en revision av räntelagstiftningen.

3.7. Handelsrepresentanter

Lagstiftningen om handelsrepresentanter har under 1970-talet varit föremål för reformer i Finland, Norge och Sverige. I *Danmark* har i slutet av år 1986 tillsatts en arbetsgrupp, som skall utarbeta nya regler om handelsagenter. Arbetet skall ske på grundval av ett förslag till EG-direktiv, som förväntas bli antaget under år 1986. I *Sverige* avgav en utredning år 1984 ett delbetänkande med förslag till ny kommissionslag. Förslaget har remissbehandlats. En proposition i ärendet kan väntas bli framlagd tidigast år 1988.

3.8. Försäkring

I Danmark, Finland, Norge och Sverige har sedan 1970-talet pågått ett omfattande reformarbete på försäkringsrättens område. Nordiska överläggningar i ämnet har hållits regelbundet.

I fråga om personförsäkring har det *norska* Forsikringsavtalelovutvalget år 1983 lagt fram ett betänkande med förslag till nya bestämmelser om personförsäkring. I *Finland* blev ett förslag en ny lag om personförsäkring färdigt år 1985. Förslaget har remissbehandlats. Den fortsatta beredningen kan väntas bli slutförd under år 1987. I *Sverige* väntas försäkringsrättskommitténs betänkande om personförsäkring bli färdigt kring årsskiftet 1986–1987.

På skadeförsäkringens område fortgår utredningsarbetet. I *Norge* och *Sverige* behandlar de ovannämnda kommittéerna f.n.. en reform av bestämmelserna om skadeförsäkring. Den *norska* kommittén siktar på att vintern 1987 lägga fram sin utredning om en skadeförsäkringslag. I *Finland* utarbetar en arbetsgrupp ett förslag till lag om skadeförsäkring. Förslaget väntas bli färdigt under år 1987.

3.9 Lagstiftning om tillämplig lag på avtal

Danmark har år 1984 genomfört EG-konventionen (1980) om tillämplig lag på kontraktsrättsliga förpliktelser. I *Finland* har utarbetats ett förslag till lag om tillämplig lag på förmögenhetsrättsliga avtal av internationell natur. Lagförslaget bygger i stort sett på samma principer som EG-konventionen. Förslaget har under hösten 1986 varit på remiss i laggranskningsrådet. Arbetet på en proposition pågår. I *Norge* har ett förslag till en lag om lagval på förmögenhetsrättens område remissbehandlats i slutet av år 1985. Förslaget överensstämmer i stort sett med EG-konventionen. I *Sverige* pågår inte f. n. något arbete på en lag av detta slag.

4. Transporträtt

4.1. Sjö rätt

Arbetet på en revision av sjölagens bestämmelser om transport av gods och befraktning pågår i nära samarbete mellan utredningar i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arbetet går bl. a. ut på att undersöka spörsmålet om ländernas anslutning till FN-konventionen från år 1978 om sjötransport av gods. Ytterligare överläggningar planeras äga rum 1987.

4.2. Transporträtten i övrigt

På luftfartsrättens område har riksdagen i *Finland* i april 1986 godkänt en ny lufttransportlag. Lagen innehåller de bestämmelser som behövs för en ratifikation av de s. k. Montreal-protokollen nr 3 och 4. Lagen skall träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

Också i *Sverige* har riksdagen godkänt Montreal-protokollen nr 3 och 4 samt antagit de ändringar i luftfartslagen som är nödvändiga för att överenskommelserna skall kunna tillträdas. På samma sätt som i Finland har regeringen bemyndigats att bestämma tidpunkten för ikraftträdande av dessa lagändringar och att förordna om lagstiftningens tillämpning i förhållande till andra länder.

I *Danmark* väntas motsvarande lagstiftning bli genomförd i folketingssamlingen 1986/87.

I *Norge* kommer man att under år 1986 eller i början av 1987 lägga fram en proposition om ändringar i luftfartslagen och förslag om samtycke till en ratificering av Montreal-protokollen 3 och 4.

Avsikten är att de nordiska ländernas ratifikation av Montreal-protokollen 3 och 4 om möjligt skall ske samtidigt.

I de nordiska länderna övervägs dessutom möjligheten att komplettera det luftfartsrättsliga ansvarssystemet genom införandet av en obligatorisk försäkring för flygpassagerarna.

5. Immaterialrätt

5.1 Upphovsrätt m. m.

Nordiska ministerrådet beslöt år 1975 att arbetet på en reform av den upphovsrättsliga lagstiftningen skulle utföras av nationella kommittéer, vilkas ordförande skulle bilda en samnordisk grupp med uppgift att koordinera arbetet i de olika länderna.

Den *danska* kommittén lade år 1984 fram ett betänkande om spörsmål som gällde film- och videobranchen. År 1985 publicerade kommittén ett betänkande om en upphovsrättslig avgift för biblioteken. Vidare har kommittén arbetat på ett betänkande om rättsskyddet för bl. a. fotografer och arkitekter.

Den *finska* kommittén har arbetat på ett betänkande om de s. k. upphovsrätten närstående rättigheterna. Kommittén har också arbetat med spörsmål som gäller videogram, fotografi, samt upphovsrätten i anställningsförhållanden. Kommittén har också dryftat frågor rörande upphovsrätt och ADB.

I *Norge* bereds en proposition på grundval av en kommittés delbetänkande om bl. a. närstående rättigheter och skärpta sanktioner. Propositionen väntas bli framlagd våren 1987. Det har beslutats att man tills vidare inte lägger fram lagförslag på grundval av kommitténs delbetänkande om arbetstagares upphovsrätt. Kommitténs delbetänkande om upphovsrätt och ADB har hösten 1986 sänts på remiss. Kommittén arbetar vidare med bl. a. frågor om kopiering i institutioner m. m. och om fotografirätt.

I *Sverige* har en proposition angående skyddet för kretsmönster i halvledarprodukter överlämnats till riksdagen under hösten 1986. Propositioner angående upphovsrätt och datorteknik samt pantsättning av patent är planerade för våren 1987. Ett delbetänkande av upphovsrättsutredningen angående det s. k. halvledda bruket och fotografirätten väntas bli färdigt i början av 1987.

Den samnordiska arbetsgruppen har varit enig om att ge spörsmålet om *upphovsrätt och ADB* en hög prioritering i utredningsarbetet. På detta område föreligger tre olika problemkomplex, dels utnyttjandet och skapandet av kända verkstyper med hjälp av datamaskiner, dels skyddet för ADB-program och dels skyddet för integrerade kretsmönster i halvledare. I det nordiska samarbetet eftersträvar man enhetliga lösningar i dessa frågor.

I *Finland* har riksdagen godkänt den lagstiftning som behövs för ratifikationen av 1971 års texter av världskonventionen om upphovsrätt och Bernkonventionen om skydd för litterära och konstnärliga verk. Lagen har trätt i kraft 1.11.1986.

Nordiska rådet föreslog vid sin 34:e session att ministerrådet i förbindelse med ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i god tid innan projektet i fråga genomförs löser föreliggande upphovsrättsliga problem, så att

osäkerheten på detta område inte fördröjer genomförandet av avtal mellan länderna om överföring av TV-program.

Nordiska ministerrådet har tillsatts en särskild samnordisk arbetsgrupp med uppgift att bedöma de juridiska frågor som uppkommer t.ex. i samband med spridningen av grannlandets TV-program genom kabelnät m. m. Arbetsgruppen skall bl. a. komma med förslag till lösningar på de upphovsrättsliga problem som blir aktuella. År 1984 kom arbetsgruppens betänkande om grannlandets TV via kabel. Lagstiftning på grund av betänkandet har genomförts i Danmark och Norge år 1985 och i Finland och Sverige år 1986.

5.2. Patent-, varumärkes- och mönsterrätt samt firmarätt

Mellan de nordiska patentmyndigheterna har inletts överläggningar i syfte att utreda möjligheterna att genom nordiskt samarbete rationalisera handläggningen av patent- och varumärkesärenden.

I *Finland* har tillsatts en kommission med uppdrag att utreda huruvida det finns behov att ett bruksmönstersystem. Företrädare för bl. a. patentmyndigheterna i de övriga nordiska länderna medverkar i arbetet som observatörer.

I *Norge* har år 1985 antagits en ny firmalagstiftning som sannolikt träder i kraft under år 1987.

6. Skadeståndsrätt

6.1. Den allmänna skadeståndsrätten

På den allmänna skadeståndsrättens område har de reformer som genomförts i de nordiska länderna under 1970- och 1980-talen föregåtts av omfattande gemensamma överläggningar. I detta samarbete har målsättningen varit att så långt som möjligt harmonisera innehållet i den allmänna skadeståndslagstiftningen. Skadeståndslagarna, som genomförts i Danmark 1984, i Finland 1974, i Norge 1969 (med betydande ändringar 1974 och 1985) och i Sverige 1972 (med betydande ändringar 1976) företer också stora likheter sinsemellan.

I *Finland* planeras en utredning för en översyn av bestämmelserna om ersättning för personskada. Avsikten är bl. a. att kartlägga och bedöma förhållandet mellan de skadeståndsrättsliga reglerna och olika typer av socialförsäkring och att utarbeta förslag till förenkling och förenhetligande av reglerna om beräkning av ersättningen.

I *Norge* överväger man som bäst att ändra reglerna om utmätning av ersättning till barn. Man överväger att införa regler om standardersättning som skall garantera lika ersättning för lika skada.

6.2. Produktansvar

Nordiska rådet uppmanade vid sin 34:e session ministerrådet att på grundval av EG-direktivet om produktansvar fortsätta samarbetet med syfte att genomföra ensartade nordiska regler på området.

Lagstiftning om produktansvar har varit under beredning i de nordiska länderna sedan 1970-talet. Efter det att EG:s ministerråd i juli 1985 godkände ett direktiv om produktansvar, har frågan igen blivit aktuell inte bara i Danmark utan även i de övriga nordiska länderna.

Produktansvarslagstiftningen har under år 1986 varit föremål för samnordiska diskussioner, bl. a. på justitieministermötet i augusti. Ministerrådet har enats om att vid överläggningar våren 1987 ytterligare försöka harmonisera förslagen till produktansvarslagar särskilt i fråga om utvecklingsskador och tidpunkten då lagstiftningen skall träda i kraft.

I *Danmark* har ett lagförslag om genomförandet av EG-direktivet blivit framlagt för Folketinget i maj och ett reviderat förslag i oktober 1986. En arbetsgrupp, tillsatt av inrikesministeriet i juni 1986, har avgett en rapport om en patientförsäkringsordning. Vid inrikesministeriet utarbetas för närvarande förslag till lagstiftning om patientförsäkring på basis av rapporten. Läkemedelsbranschen arbetar som bäst med att skapa en frivillig försäkring för läkemedelsskador.

I *Finland* är ett förslag till lag om produktansvar under beredning inom justitieministeriet och väntas bli färdigt under år 1986 eller i början av år 1987. Riksdagen har i juni 1986 godkänt en patientskadelag som även omfattar vissa produktskador som uppkommer i samband med hälso- eller sjukvård. Lagen träder i kraft 1.5.1987.

I *Norge* väntas en proposition med förslag till lag om produktansvar bli förelagd för Stortinget under våren 1987.

I *Sverige* arbetar man inom justitiedepartementet på en departementspromemoria om produktansvar.

6.3. Ansvar för atomskador

Lagstiftningen om ansvaret för atomskador bygger för dansk, finsk, norsk och svensk del på internationella konventioner, dvs. Paris-konventionen från år 1960 och en tilläggskonvention som godkändes år 1963 i Bryssel. Ansvarsbeloppen i dessa konventioner har numera – på initiativ av de nordiska länderna – höjts genom ändringsprotokoll, vilka godkänts år 1982 av OECD:s ministerråd. De nordiska länderna har samarbetat vid beredningen av den lagstiftning som anslutningen till dessa ändringsprotokoll kräver. I *Sverige* har sådan lagstiftning genomförts år 1982. I *Finland* är avsikten att en proposition i ämnet skall ges under år 1987. I *Danmark* är avsikten att lägga fram lagförslag vid folketingssamlingen 1977/1978. I *Norge* antogs de nödvändiga lagändringarna år 1985.

6.4. Miljöskador

Nordiska rådet har vid flera tillfällen uppmanat ministerrådet att intensifiera nordiskt samarbete i syfte att uppnå gemensamma lösningar för lagstiftningen om ansvar för miljöskador.

I *Norge* är förslaget till lagstiftning om skadeståndsansvar för miljöskador (NOU 1982:19) under fortsatt beredning. Lagförslaget innehåller bestämmelser om objektivt ansvar för miljöskador.

I *Sverige* har en ny miljöskadelaag trätt i kraft 1.7.1986. Liksom det norska förslaget bygger den svenska lagen på att den som orsakar en miljöskada som huvudregel är ansvarig för skadan. I Sverige arbetar f.n.. en utredning som skall undersöka möjligheterna att skapa ett fondsystem för att bl.a. täcka ersättningar för miljöskador i de fall då ersättning inte kan erhållas från någon skadeansvarig.

I *Finland* tillsattes våren 1986 en kommitté för att utreda de ekonomiska spörsmål som har samband med miljövärd. Man har för avsikt att inleda beredningen av lagstiftning rörande skadeståndsansvar för miljöskador.

I *Danmark* har man år 1986 tillsatt en kommitté om ersättning för atomskador, som bl.a. skall bedöma om det finns behov av generella regler om ansvar för miljöskador.

7. Bolagsrätt

7.1. Aktiebolag m.m.

De aktiebolagslagar som genomfördes i de nordiska länderna under åren 1973-1978 bygger på nordiskt lagstiftningssamarbete. I lagarna har sedan deras tillkomst gjorts en del ändringar.

I *Finland* undersöks f.n.. frågan om det bör införas bestämmelser om s.k. ansvarsgenombrott.

En kommission som utreder möjligheterna att ersätta aktiebrev och liknande dokument med ADB-registrering av de rättigheter som är knutna till papperen har avlämnat sitt betänkande hösten 1986. Vidare har en kommitté tillsatts för att utarbeta förslag till lagstiftning om riktade emissioner, s.k. insider trading m.m. samt värdepappershandel och börsverksamhet.

I *Danmark* har aktiebolagslagen ändrats så, att det är möjligt att registrera aktier i Värdepapperscentralen, som är ett centralt ADB-register och som inrättades för att registrera obligationshandeln.

I *Norge* registrerades de första aktierna hos värdepapperscentralen år 1986. Lagstiftningen om värdepapperscentralen antogs 1985.

I *Sverige* trädde den 1 januari 1986 lagändringar i kraft som innebär att revisorer i aktiebolag och vissa andra företag inte behöver vara svenska medborgare, om de är auktoriserade eller godkända enligt svenska regler.

Den svenska regeringen kommer under våren 1987 att förelägga riksdä-

gen förslag till ändrade regler om s. k. riktade emissioner i större aktiebolag. Syftet med de nya reglerna är att förstärka aktieägarnas inflytande vid sådana emissioner.

Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag har nyligen till den svenska regeringen överlämnat ett förslag till dokumentlöst aktiesystem. Förslaget remissbehandlas f. n.

Den svenska betalningsansvarskommittén (Ju 1984:09), som bl. a. har i uppdrag att överväga frågor om ansvarsgenombrott, beräknas avge sitt betänkande under våren 1987.

7.2. *En nordisk bolagsform*

Justitieministrarna diskuterade vid sitt möte i augusti 1986 möjligheten att utveckla Norden som hemmamarknad genom att underlätta för ett företag från ett nordiskt land att verka i de övriga nordiska länderna. Detta skulle t. ex. kunna ske genom att utveckla en nordisk bolagsform. Justitieministrarna beslöt att i samverkan med representanter för industri- och handelsministerierna utreda behovet och möjligheterna att genomföra en sådan reform.

7.3. *Andra bolagsformer m. m.*

Lagstiftningen om öppna bolag, handelsbolag, ansvarlige selskaber och kommanditbolag har under de senaste åren varit föremål för översyn i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

I *Finland* föreligger ett förslag till lag om öppna bolag och kommanditbolag, som kommer att behandlas i regeringen inom en snar framtid. En proposition torde kunna ges till riksdagen under våren 1987.

I *Danmark* har en kommitté, tillsatt 1981, avgett betänkandet nr 1071 om lagstiftning om andelslag. Betänkandet innehåller två alternativa förslag till lagstiftning. Betänkandet har sänts på remiss till berörda ministerier och organisationer. Beslut har inte fattats om huruvida ett lagförslag skall läggas fram.

I *Norge* trädde loven av 1985 om ansvarlige selskaper och kommandittselskaper i kraft 1.7.1986.

I *Sverige* har en ny lag om handelsbolag och enkla bolag genomförts år 1980. Frågan om en ändrad gränsdragning mellan handelsbolag och enkla bolag kommer att övervägas inom justitiedepartementet. Vidare har en proposition med förslag till ny lag om ekonomiska föreningar nyligen överlämnats till riksdagen. Den nya lagen föreslås träda i kraft 1.1.1988. Vidare pågår arbete på en departementspromemoria med förslag till en lag om stiftelser. Promemorian beräknas bli klar vid årsskiftet 1986–1987.

En lag om företagshypotek trädde i kraft 1.1.1986. Den nya lagen ersätter en äldre lag om företagsinteckning.

Den svenska franchiseutredningen (Ju 1984:08) har i uppdrag att över-

väga frågan om lagstiftning om s.k. franchising. Utredningen beräknas lägga fram sitt betänkande under våren 1987.

8. ADB

8.1. Allmänt

Samarbetet mellan de nordiska länderna i olika frågor, både av juridisk och ekonomisk art, som uppkommer i samband med den snabbt ökande användningen av ADB är relativt nytt. Betydelsen av detta samarbete har dock upprepade gånger betonats såväl i Nordiska rådets som i ministerrådets överväganden.

Sedan ministerrådet våren 1984 antog den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet – där lagstiftningssamarbetet på dataområdet föreslås bli intensifierat – har ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor dryftat dessa spörsmål. Arbetet på området intensifieras dels genom insatser i ämbetsmannakommitténs regi, dels genom samarbete mellan de berörda ministerierna i Norden. De kontaktpersoner som justitieministerierna i de olika länderna har utsett och som bl.a. har till uppgift att orientera sig om frågor rörande datapolitik och datalagstiftning i Norden, fortsätter sin verksamhet.

De nordiska justitieministrarna har på mötet i juni 1985 på ett mer allmänt plan diskuterat frågorna om lagstiftningen och den nya tekniken på grundval av bl. a. en finsk promemoria i saken. Diskussionerna resulterade bl. a. i att Finland nu förbereder ett seminarium våren 1987 för att kartlägga betydelsen av ADB i framtiden på justitieministeriernas område.

Beträffande de upphovsrättsliga aspekterna på ADB-tekniken hänvisas till avsnitt 5.1. och i fråga om användningen av ADB i värdepappersomsättningen till avsnitt 7.1.

8.2. Integritetsfrågor

Lagstiftning om register som innehåller upplysningar som kan hänföras till enskilda personer finns i Danmark, Island, Norge och Sverige.

I Danmark har justitieministern i början av oktober 1986 lagt fram lagförslag om en revision av registerlagstiftningen. Lagförslaget innebär en väsentlig skärpning av reglerna om registrering och utlämnande av uppgifter om rent privata förhållanden. Vidare införs en omedelbar rätt till registerinsyn i privata ADB-register. Slutligen innehåller förslaget en reglering av registerverksamheten på en rad specialområden där utvecklingen har gjort detta nödvändigt.

I Finland har regeringen våren 1986 gett en proposition med förslag till en personregisterlag och lagar som har samband med den. Den föreslagna personregisterlagen är en allmän datasekretesslag. Den gäller register som förs av såväl myndigheter som enskilda. Propositionen innehåller också

förslag till en lag om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet, en lag om datasekretessnämnden och dataombudsmannen samt några mindre lagändringar. Avsikten är att de lagar som ingår i propositionen skall träda i kraft ungefär ett år efter det att riksdagen har antagit dem. Datasekretessmyndigheterna skall inleda sin verksamhet ett halvt år tidigare.

I *Norge* kommer en proposition med förslag till ändringar av personregisterlagen att läggas fram under stortingssessionen 1986/1987. Bakgrunden är bl.a. den snabba teknologiska utvecklingen och de erfarenheter Datatilsynet har vunnit under de år det varit verksamt.

I *Sverige* arbetar sedan år 1984 en kommitté, data- och offentlighetskommittén, som har fått i uppdrag att överväga och utreda olika frågor med anknytning till användningen av datateknik. Kommittén har under år 1986 överlämnat två delbetänkanden. I det ena delbetänkandet föreslås lagändringar som gäller bl.a. den enskildes möjligheter att få rättelse och skadestånd när datorbaserade personregister innehåller uppgifter som är oriktiga eller missvisande. I det andra delbetänkandet föreslås att en särskild lag stiftas om myndigheters försäljning av uppgifter om enskilda personer ur dataregister. Delbetänkandena bereds f.n. inom regeringskansliet. Kommittén skall fortsättningsvis bl.a. granska om användningen av personnummer, både inom den offentliga och den enskilda sektorn, kan medföra otillbörligt intrång i den personliga integriteten. Vidare skall kommittén överväga om integritetskänsliga dataregister bör lagregleras i ökad utsträckning. En kvarstående huvuduppgift för kommittén är att behandla offentlighetsprincipens tillämpning på ADB-upptagningar.

Den europeiska konventionen om integritetsskydd vid ADB-behandling av personupplysningar öppnades i januari 1981 för undertecknande. Sverige ratificerade konventionen år 1982. Den 20 februari 1984 tillträdde också Norge konventionen. Konventionen har undertecknats av bl.a. Danmark och Island. Den trädde i kraft 1.10.1985.

Även om det finns skillnader i uppbyggnaden av de nordiska datalagarna och deras tillämpningsområden är principerna i den nordiska lagstiftningen om datasekretess på det stora hela likadana. De danska, isländska, norska och svenska registertillsynsmyndigheterna samt representanter för justiteministeriet i Finland har under några år hållit regelbundna möten för att dryfta aktuella problem av såväl principiell som praktisk art och för att samordna myndigheternas praxis. Detta samarbete fortsätter.

8.3. *Betalningssystemen och ADB*

År 1983 lade en arbetsgrupp som tillsatts av Nordiska ministerrådet fram en rapport om elektroniska betalningssystem i Norden. Rapporten ingår i arbetet med den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet. Den utgör samtidigt ett underlag för ministerrådets projekt rörande konsumenträttsliga aspekter på användningen av datateknik vid dagligvaruköp.

Frågan om användning av ADB vid betalningsförmedling utreds för närvarande i Finland. Avsikten är att utredningen skall ligga till grund för en samnordisk utvärdering av behovet av och inriktningen av en eventuell lagstiftning på området.

8.4. Datorrelaterade brott

Nordiska rådet har tidigare uppmanat ministerrådet att undersöka möjligheterna att på samnordisk bas utarbeta överensstämmande normer för att förstärka det straffrättsliga skyddet mot den datorrelaterade brottsligheten. Frågor som rör sådan brottslighet uppmärksammas i ministerrådets handlingsplan på datateknologiområdet.

De problem som den datorrelaterade brottsligheten för med sig är i princip av samma slag i alla de nordiska länderna. Det är därför givetvis också viktigt att de lagtekniska lösningarna inom detta område får så likartad inriktning som möjligt. Efter initiativ från Nordiska rådet och Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor har överläggningar hållits mellan företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland, Norge och Sverige angående behovet av att reformera strafflagstiftningen inom resp. land med hänsyn till den datorrelaterade brottsligheten. En gemensam utgångspunkt har därvid varit att datorbrotten inte bör göras till en lagtekniskt ny och särskild brottskategori. Man bör i stället sträva efter att tillgodose reformbehovet på det sättet att brottsbeskrivningarna i redan befintliga straffbestämmelser – i första hand inom den centrala straffrätten – ses över och, när det befins vara nödvändigt, justeras så att de blir tillämpliga även på straffvärda handlingar som har anknytning till datortekniken. Att denna lagstiftningsteknik bör föredras har man också varit ense om när dessa frågor diskuterats i internationella sammanhang, främst inom OECD:s datapolicykommitté och den arbetsgrupp inom Europarådet som behandlar dessa frågor.

I Danmark har i juni 1985, på grundval av dels strafflagsrådets betänkande nr 1032/85 om datakriminalitet, dels gemensamma nordiska överläggningar, företagits ändringar i strafflagen med hänsyn till en mer effektiv bekämpning av datakriminalitet. Till 279a § strafflagen har således fogats en ny bestämmelse om databedrageri och till 263 § en ny bestämmelse om dataintrång och en straffskärpningsregel i fråga om affärshemligheter m. m. Dessutom har 193 § strafflagen ändrats så, att ingrepp som förorsakar omfattande driftsstörningar i vissa dataanläggningar är straffbara. Reglerna trädde i kraft 1.7.1985.

I Finland har spörsmålet om datakriminalitet behandlats inom ramen för en totalrevision av strafflagen. I utredningens första delbetänkande från år 1984 har föreslagits, att i första hand ifrågavarande traditionella straffstadganden skall ändras så att de även innefattar databrott. T. ex. datorbedrageri och -förfalskning skall behandlas såsom former av de allmänna bedrageri- resp. förfalskningsbrotten. I vissa fall skall även straffskalorna jus-

teras med tanke på brottsliga gärningar i ADB-omgivning. I projektorganisationen har också utarbetats ett preliminärt utkast till straffbestämmelser om brott mot informations- och kommunikationssystemet.

Till riksdagen har överlämnats en proposition om ny personregisterlag, som också innehåller straffbestämmelser, bl. a. om intrång i personregister.

I *Norge* kommer en proposition om vissa ändringar i strafflagen att läggas fram vid stortingssessionen 1986/1987. Syftet är att bekämpa datakriminaliteten. Förslaget bygger på Straffelovrådets utredning NOU 1985:31. I hög grad kan motsvarande förhållanden i dag bestraffas med stöd av allmänna bestämmelser i strafflagen. Några typer av datakriminalitet faller dock utanför, och ändringsförslagen tar sikte på att alla handlingar på området skall omfattas av reglerna.

I *Sverige* trädde ny lagstiftning på området i kraft 1.7.1986. En ny straffbestämmelse om "datorbedrägeri" fördes in i bedrägeristadgandet i brottsbalken. Enligt den nya bestämmelsen kan den dömas för bedrägeri som bereder sig vinning genom att olovligen påverka resultatet av en automatisk process – t. ex. en automatisk databehandling. Dessutom har det gjorts några mindre ändringar i straffstadgandena om olovligt brukande i brottsbalken och dataintrång i datalagen som syftar till att man skall kunna ingripa effektivare mot sådana förfaranden som brukar kallas för tidsstöld resp. s. k. wiretapping.

9. Straffrätt

9.1. Inledning

Det nordiska samarbetet på straffrättens område har inte lika långa traditioner som samarbetet på privaträttens område, men har dock fått etablerade former. Arbetet har under senare tid bl. a. tagit sikte på det straffrättsliga sanktionssystemet, bekämpningen av narkotikakriminaliteten samt förebyggandet av databrottslighet och ekonomisk kriminalitet.

I enlighet med de nordiska justitieministrarnas beslut inleddes i början av år 1986 vissa konkreta nordiska samarbetsprojekt som gäller bekämpning av den ekonomiska kriminaliteten. Nordiska rådet har i rekommendation nr 32/1986 uppmanat ministerrådet att utreda möjligheterna att förenhetliga normerna om förbud att driva rörelse m. m. Dessa frågor behandlas nedan under punkt 9.4.

9.2. Sanktionssystemet

I de nordiska länderna har det en längre tid pågått ett beredningsarbete för utvecklande av det straffrättsliga sanktionssystemet.

I *Danmark* behandlar strafflagsrådet frågor om den framtida utformningen av det straffrättsliga sanktionssystemet. Rådets överväganden gäller för

det första ett ställningstagande till de framtida reglerna om villkorlig frigivning och till frågor om straffskalor, straffutmätning m.m. Ett betänkande väntas i slutet av 1986. Därefter arbetar rådet med frågan om att bedöma försöken med samhällstjänst som alternativ till frihetsstraff. Utredningsdirektiven om det straffrättsliga sanktionssystemet omfattar också utarbetande av utkast till en lag om verkställighet av straff m.m. Detta område har hittills inte varit lagreglerat i Danmark.

I *Finland* skall det straffrättsliga sanktionssystemet ses över av den utredning som har tillsatts för att utarbeta en fullständig reform av strafflagen. Sanktionssystemet i sin helhet tas upp till översyn först i projektarbetets sista fas. I utredningens första delbetänkande av år 1984 föreslås det att fängelsestraff som understiger tre månader skall utmätas i dagar. Hösten 1986 har ett betänkande om alternativ till fängelsestraff blivit förelagt. I betänkandet behandlas påföljdstyperna arrest, s.k. kombinationsstraff, varningspåföljder, övervakningspåföljder, samhällstjänst, förlikning samt rapport-, åtals- och domseftergift.

Vid sidan av utredningens arbete har utarbetats ett utkast till lagförslag om vissa ändringar i stadgandena om villkorlig frigivning. I utkastet föreslås bl.a., att minimitidsfristerna för villkorlig frigivning sänks.

Genom en lagändring som träder i kraft 1.1.1987 förenklas förfarandet som gäller bestämmandet av förvandlingsstraff för böter. Samtidigt sänks förvandlingsstraffets minimum från sex till fyra dygn och ändras förvandlingsrelationen så att en dags fängelse motsvarar två dagsböter i stället för en dagsbot.

Den finska riksdagen behandlar ett förslag till lag om överföring av till frihetsstraff dömda personers straffverkställighet till annat land. När lagförslaget har godkänts kan Finland ratificera Europarådets ifrågavarande konvention. I *Norge* arbetar Straffelovkommissionen, som utsågs år 1980, på en fullständig revision av strafflagstiftningen. I detta sammanhang övervägs också ändringar i sanktionssystemet.

I *Sverige* trädde nya regler om företagsbot i kraft den 1 juli 1986. Reformen innebär att sanktionerna i brottsbalken har kompletterats med en ny ekonomisk sanktion benämnd företagsbot. Sanktionen, som är konstruerad som en särskild rättsverkan av brott, kan åläggas näringsidkare när brott har begåtts i deras verksamhet. För att företagsbot skall komma i fråga krävs dels att brottsligheten har inneburit ett grovt åsidosättande av särskilda skyldigheter som åvilar näringsidkaren eller annars är av allvarligt slag, dels att näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kan krävas för att förebygga brottsligheten. Sanktionen skall inte åläggas när det är fråga om brott som har varit riktade mot en näringsidkare eller om det annars skulle framstå som uppenbart obilligt. Boten bestäms direkt i pengar till minst 10 000 och högst 3 milj. SEK.

Frivårdskommitténs betänkande (SOU 1984:32) Nya alternativ till frihetsstraff innehåller förslag om s.k. kontraktsvård som i vissa situationer

skall kunna ersätta fängelsestraff för lagöverträdare som har allvarliga narkotika- eller alkoholproblem. Tanken är att lagöverträdare som tillhör dessa kategorier skall kunna förbinda sig ett genomgå vård eller behandling för sina missbruksproblem och på så sätt kunna undgå ett fängelsestraff. I betänkandet föreslås vidare att kontraktsvård skall förenas med villkorligt fängelse av den typ som nu förekommer i de andra nordiska länderna. Beredningen av betänkandet pågår f. n. i justitiedepartementet med sikte på att ett regeringsförslag i ämnet såvitt möjligt skall kunna presenteras under innevarande riksmöte.

Fängelsestraffkommittén har haft i uppdrag att se över olika frågor om fängelsestraff. I sitt huvudbetänkande (SOU 1986:13) har kommittén redovisat bl. a. en samlad översyn av straffskalorna i brottsbalken och en del andra straffbestämmelser. Kommittén föreslår vidare bl. a. en ökad användning av bötesstraffet på bekostnad av fängelse. Även reglerna om villkorlig frigivning har setts över. Enligt förslaget i den delen skall alla som döms till fängelse frigges när de har avtjänat 2/3 av strafftiden. Villkorlig frigivning skall vidare äga rum även vid korta fängelsestraff. Betänkandet innehåller också förslag till regler om domstolarnas påföljdsval och straffmätning. Betänkandet, som är synnerligen omfattande, är f. n. föremål för remissbehandling. Remisstiden går ut i december 1986.

9.3. Narkotikakriminalitet

Kampen mot narkotikakriminalitet intar en central plats i det nordiska samarbetet.

Nordiska rådet godkände på den 33:e sessionen 1985 ministerrådets förslag till nordisk handlingsplan mot narkotika (rek. 23/1985). Handlingsplanen innefattar en rad förslag till samnordiska åtgärder för narkotikabekämpning. Som ett led i arbetet på handlingsplanen hölls i september 1986 en nordisk konferens om narkotikamissbruk inom kriminalvårdsanstalter. Beträffande arbetet på handlingsplanen i övrigt hänvisas till ministerrådets meddelande om rek. 23/1985.

De nordiska länderna har i samråd deltagit i beredningen av ett utkast till FN:s konvention om illegal handel av narkotika och psykotropa ämnen.

Förutom de redan etablerade nordiska samarbetsformerna har nationellt arbetats för en effektivare bekämpning av narkotikakriminaliteten.

I *Danmark* genomfördes år 1985 nya regler om ingrepp i telefonhemligheten m. m. och genom lagen nr 319 av den 4 juni 1986 infördes nya regler i retsplejeloven om användning av agenter i efterspaningen.

I *Finland* behandlar riksdagen en proposition om en totalreform av lagstiftningen som gäller förundersökning och straffprocessuella tvångsmedel. Telefonavlyssning skulle enligt förslaget inte bli tillåten. Det föreslås inte heller andra särskilda undersökningsmetoder, t. ex. användning av agenter. En majoritet i den parlamentariska poliskommittén har sommaren 1986 föreslagit, att telefonavlyssning med tillstånd av domstolen borde

tillåtas då det gäller uppdagandet av vissa mycket farliga brott, t. ex. grovt narkotikabrott. Betänkandet är på remiss.

9.4. Ekonomisk kriminalitet; rek. 32/1986

Nordiska rådet har tidigare anmodat ministerrådet att snarast möjligt sätta igång konkreta nordiska samarbetsprojekt för bekämpning av den ekonomiska kriminaliteten.

De nordiska justitieministrarna beslöt hösten 1985 att genomföra två nordiska utredningsprojekt, nämligen en utredning om sekretessbestämmelser och en undersökning av ekonomisk brottslighet i samband med export och import. Dessutom beslöt ministrarna att ett nordiskt forskarseminarium skulle anordnas under 1986 i syfte att få underlag för ytterligare nordiska samarbetsprojekt på området. För att koordinera dessa aktiviteter tillsattes en nordisk styrgrupp.

Utredningen av sekretessbestämmelserna beräknas bli avslutad under våren 1987. Nationellt insamlas av olika berörda myndighetsgrupper uppgifter om sekretessbestämmelser och om praktiska olägenheter som förekommit med anledning av andra nordiska länders sekretessregler och -praxis. Undersökningen av ekonomisk brottslighet i samband med export och import genomförs i samarbete med tullmyndigheterna. Projektet planeras vara avslutad under hösten 1987.

På inbjudan av den svenska regeringen samlades i juni 1986 representanter för statsdepartement och myndigheter till ett möte för att utbyta erfarenheter rörande främst samordning av insatserna mot ekonomisk brottslighet.

Ett nordiskt seminarium om forskning beträffande ekonomisk brottslighet hölls i oktober 1986. På seminariet redogjordes för aktuell forskning på området samt behandlades följande frågekomplex: rättssäkerhetsaspekter vid åtgärder mot ekonomisk brottslighet, revisorer – rådgivare och kontrollörer i ekonomins grå zon, svart ekonomi och skattefusk samt näringsfrihet och näringsförbud.

Seminariet resulterade i en rekommendation till ministerrådet att överväga ytterligare utrednings- eller forskningsprojekt kring bl. a. följande frågor:

- revisorns dubbla roll som rådgivare och kontrollör;
- rättsväsendet och den ekonomiska brottsligheten ("flödesanalys" av förfarandet vid några typer av ekonomiska brott, t. ex. miljöbrott; aspekter på processekonomi, rättssäkerhet, processadministration, val av sanktion etc.);
- betydelsen av straff för juridiska personer som kan bindas till ekonomisk kriminalitet.

Nordiska rådet har i rek. 32/1986 uppmanat ministerrådet att utreda möjligheterna att förenhetliga normerna om förbud att driva rörelse samt att ge ett sådant förbud rättsverkan i samtliga nordiska länder.

I *Danmark* har på grundval av betänkandet nr 1066/1986 om bekämpning av ekonomisk kriminalitet lagts fram lagförslag om ändring av strafflagen och retsplejeloven. Där föreslås bl.a. en ändring av 79 §, så att det skapas en rättsgrund för förbud att driva näring i bolagsform, och förslag om ändring av gällande regler om straff för oriktig bokföring. Vidare föreslås ändringar i retsplejelovens regler om väckande av åtal och om åtalseftergift, så att åklagarmyndigheten i högre grad skall ha möjlighet att begränsa målen på basis av processekonomiska och resursmässiga hänsyn. Det föreslås även nya regler för att underlätta domstolsbehandlingen så att behandlingen av målen kan bli snabbare.

I *Finland* har inom ramen för en totalreform av strafflagen utarbetats förslag till revision av stadgandena om ekonomiska brott. Beredningen av en proposition i ämnet pågår. Avsikten är att se över och förenhetliga straffskalorna så att de återspeglar nu gällande uppfattningar om olika ekonomiska brottstypers klandervärdhet. Vissa straffstadganden skall överföras från speciallagstiftning till strafflagen. Våren 1986 skärptes straffskalorna för bokföringsbrott genom en separat lagändring.

I *Sverige* pågår arbete med en proposition till ny konkurslag, innefattande bl.a. nya regler om återvinning i konkurs. Förslaget, som har föregåtts av nordiska överläggningar, föredras nu i lagrådet och skall enligt planerna föreläggas riksdagen i början av år 1987. De nya reglerna kan träda i kraft tidigast 1.1.1988.

Nordiska överläggningar om möjligheterna till ytterligare samarbete beträffande förbud att driva rörelse planeras äga rum i början av 1987.

10. Processrätt

Det nordiska samarbetet på processrättens område har särskilt koncentrerats på konkursrätten. Detta samarbete har medverkat till att nya konkurslagar trätt i kraft i Danmark år 1978, i Island år 1979 och i Norge 1.1.1986.

Också i *Finland* arbetas det fortsättningsvis med en revision av konkurslagstiftningen. Beredningen av ett utkast till reviderade stadganden om återvinning till konkurs pågår. En lag om förbud att driva rörelse (s.k. konkurskarantän) trädde i kraft 1.1.1986.

I *Danmark* genomförs år 1984 en fullständig revision av konkurslagens regler om betalningsförbud för att förbättra möjligheterna att återuppta företag som belagts med betalningsförbud. Vidare infördes nya regler om gäldssanering, som stärker gäldenärens möjlighet att i ekonomiskt avseende komma på fötter igen, om han råkat ut för en konkurs. Det pågår ett kommittéarbete om ändringar av konkurslagen, bl.a. i fråga om reglerna om beräkning av arvodet till konkursförvaltrarna och reglerna om realisation av boets tillgångar.

I *Norge* antogs under 1986 en ändring av lagen om verkställighet av

nordiska straffdomar m.m. som gör det möjligt att verkställa finska och svenska viten som har ådömts vid överträdelse av marknadsrättsliga bestämmelser.

11. Offentlig rätt

Nordiska rådet har under en längre tid ägnat uppmärksamhet åt de rättsliga och sociala villkor som nordiska medborgare bosatta i ett annat nordiskt land lever under. Målet är att dessa skall uppnå största möjliga likställdhet med vistelselandets egna medborgare. Diskussionen har förts under rubriken "Nordiskt medborgarskap" eller "Nordbors rättigheter i Norden".

Ministerrådet har med utgångspunkt i denna diskussion kartlagt de nordiska ländernas lagstiftning inom vissa rättsområden, vad gäller hinder som möter nordiska medborgare vid bosättning eller vistelse i ett annat nordiskt land ("Nordbors rättigheter i Norden", NU 1986:6). Härvidlag hänvisas till ministerrådets meddelande om rek. 10/1986.

I *Norge* har en arbetsgrupp gått igenom lagbestämmelser som särbehandlar norrmän och utlänningar, i synnerhet i fråga om rätten att inneha vissa befattningar, tjänster o. liknande, tillträde till skolor och universitet och delvis också rätten att förvärva fast egendom. Arbetet har skett i samarbete med berörda departement. Enstaka lagändringar har redan gjorts och en rad lagbestämmelser bedöms närmare i departementen.

I *Sverige* har riksdagen år 1986 antagit en ny förvaltningslag. Lagen anger hur myndigheterna skall handlägga sina ärenden och ersätter 1971 års lag med samma namn. Den innehåller nya regler om bl. a. myndigheternas serviceskyldighet, muntliga inslag i handläggningen samt enklare och effektivare former för omprövning och överklagande av beslut. Den nya lagen gäller från årsskiftet 1986–87.

I *Danmark* antog Folketinget i december 1985 en förvaltningslov och en ny offentlighedslov.

Förvaltningsloven innehåller bl. a. regler om förvaltningsmyndigheternas vägledningsplikt i förhållande till medborgarna, om parters rätt att ta del av handlingar, om hörande av part, och om motivering och anvisningar om ändringssökande.

Den nya offentlighedsloven gäller också faktisk förvaltningsverksamhet. Loven ger envar, vars förhållanden omtalas i ett ärende som inte avgörs, samma rätt att ta del av handlingar som en part. Vidare ges patienter rätt att ta del av det offentligas sjukhusjournaler.

Kapitel VI

Konsumentpolitik

1. Inledning

Konsumentpolitiken syftar till att hjälpa konsumenterna att bättre utnyttja sina resurser och att skydda dem mot säkerhetsrisker och otillbörliga affärsmetoder.

Det år 1984 reviderade nordiska samarbetsprogrammet utgör grunden för nordiska ministerrådets verksamhet inom det konsumentpolitiska området. Programmet är inriktat på sådana samarbetsuppgifter som är högt prioriterade i de nordiska länderna och som befunnits lämpade för nordiskt samarbete. Programmet tar bl. a. sin utgångspunkt i de ekonomiska svårigheter som har drabbat också de nordiska länderna under slutet av 70-talet och början av 80-talet, i den teknologiska utvecklingens påverkan på enskilda konsumenter samt i den internationalisering som alltmer präglar flödet av varor, tjänster och information. Programmet syftar till en effektivare konsumentpolitik, bättre resursutnyttjande och ökat konsumentinflytande.

Målgrupp för samarbetet är enligt programmet samtliga invånare i de nordiska länderna. Olikheter i förmågan att klara sig som konsument skall uppmärksammas liksom de samhälleliga förändringarnas konsekvenser för skilda konsumentgrupper. Särskild uppmärksamhet skall ägnas utsatta grupper som t. ex. barn, handikappade, äldre personer och invandrare. I arbetet eftersträvas kontakt med andra samhällssektorer och med organisationer, folkrörelser, näringsliv och internationella organ.

Samarbetsprogrammet utpekar följande arbetsområden som särskilt viktiga:

- frågor om hushållens ekonomi
- konsumentaspekter på ny teknologi
- produktsäkerhet
- insatser för att minska eller undanröja handelshinder mellan de nordiska länderna
- konsumentproblem förknippade med offentliga och privata tjänster
- konsumentverksamhet på lokal och regional nivå.

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÄK) har under ministerrådet ansvaret för samarbetet mellan de nordiska länderna på det konsumentpolitiska området. Samarbetet omfattar huvudsakligen projektverksamhet. Budgeten för projektverksamheten år 1986 inom sektorn har uppgått till 3 455 000 NOK. Sammanlagt 33 projekt har pågått under året, medan 22 projekt har avslutats. Inom NÄK har utvecklats ett system för att följa upp förverkligandet av de åtgärder och rekommendationer som föreslagits i de olika projekten. Under året har enligt systemet genomförts en uppföljning av fyra projekt.

Under NÄK arbetar ett antal utskott med ansvar för olika konsumentpolitiska delområden. Under året gjorde NÄK en översyn av sin organisation. För att rationalisera sin organisation beslöt NÄK att slå samman utskottet för undersökningssamordning och utskottet för produktinformation, så att både undersökning och information angående varor och tjänster hör till ett utskott.

Efter omorganiseringen finns det nu under NÄK nedanstående fyra utskott:

- utskottet för allmänna konsumentpolitiska frågor
- utskottet för undersökning av och information om varor och tjänster
- utskottet för utbildning och information
- utskottet för konsumenträtt.

2. Allmänna konsumentpolitiska frågor

Till allmänna konsumentpolitiska frågor hör under NÄK konsumentekonomiska frågor, handelshinderproblematiken från konsumentekonomisk synpunkt, varudistributionsfrågor och ökat konsumentinflytande.

Enligt samarbetsprogrammet på konsumentområdet har man medverkat till att förstärka arbetet för temat "Norden som hemmamarknad". Under året har en ad hoc-grupp utarbetat en rapport, som innehåller bl a förslag till åtgärder och till projekt som syftar till fortsatt harmonisering mellan de nordiska länderna inom konsumentpolitiken. Samma tema har berörts i ett projekt som redogör för vilka effekter olika handelshinder har för hushållens ekonomi. Under året har man koncentrerat sig på att undersöka effekter av teko-politiken.

Från och med året 1982 har en särskild arbetsgrupp genomfört ett projektarbete på det hushållsekonomiska området. Inom detta område har ett huvudprojekt startats om hushållsekonomiska effekter av omställningar och kriser som drabbar hushållen. Projektets mål är bl.a. att föreslå strategier för hur konsumenterna kan lösa, dämpa och övervinna ekonomiska problem knutna till omställningar och kriser vid t.ex. dödsfall, skilsmässa, pensionering, etc.

För att öka jämförbarheten statistiskt beträffande konsumentpolitiskt relevanta data i de nordiska länderna har projektarbetet fortsatt och planering av ett samnordiskt seminarium startats. Speciellt har man undersökt produktionen av statistik angående hushållens tidsanvändning. Prisfrågor och särskilt prisundersökningar från konsumentsynpunkt har tagits fram vid ett seminarium vid vilket en effektiv dialog mellan konsument- och prismyndigheter i Norden inleddes.

För att påverka olika system i samhället när det gäller ett mer uttalat sätt att ta hänsyn till särdrag i ungdomars konsumtion och för att uppmärksamma ungdomars konsumtion i opinionsbildningen har ett förprojekt genomförts i form av ett seminarium.

På varudistributionsområdet är effekterna för konsumenterna av nya butiksformer och andra förändringar i butiksstrukturen ett viktigt konsumentpolitiskt verksamhetsområde. Inom detta område har avslutats projekt om discountbutikernas för- och nackdelar och startats projekt om inköpsvanor och butiksstruktur.

Ändringar på finansmarknaderna t.ex. tvärgående branschsamarbete, bildandet av finanskoncerner förorsakar olika konsekvenser för konsumenterna. För att utvärdera behovet av olika konsumentpolitiska åtgärder har därför ett förprojekt startats kring temat.

Konsumentmyndigheterna i de nordiska länderna har i olika sammanhang uppmärksammat datorer både som ett instrument i den egna verksamheten och som en möjlighet, alternativt risk, för de enskilda konsumenterna. För att följa utvecklingen, bygga upp konsumentorganens kunskaper och utveckla/samordna de nationella konsumentorganens agerande på det datateknologiska området, har på konsumentsektorn grundats en samnordisk utvecklingsgrupp.

3. Undersökning av varor och tjänster. Produktsäkerhet

Verksamheten har under året i enlighet med samarbetsprogrammet omfattat arbeten avseende metodframtagning, undersökningar och utredningar av varor och tjänster, samordning av och förstärkning av konsumentinflytandet inom konsumentvarustandardisering samt produktsäkerhet.

Inom området metodframtagning har dels projektet rörande revidering av IEC-metoden för provning av hushållstvättmaskinernas funktionsegenskaper avslutats, dels arbetet rörande metoden för mätning av statisk uppladdning av textila material (fullskalemetoden) avrapporterats. Utskottet följer också kontinuerligt arbetet rörande metodutveckling och -framtagning som sker inom NORDTEST.

En utvärdering av nyttan av den under 1979 genomförda gemensamma provningen av dammsugare har slutförts. Utvärderingen gav vid handen att resultaten från provningen haft värde som underlag dels för information till konsumenten dels för diskussion med tillverkarna angående utveckling och förbättring av hushållsdammsugare.

Projektet angående konsumentkrav på service- och reparationer av hushållskapitalvaror har avslutats och gemensamma rekommendationer har lagts fram som underlag för förhandlingar med berörda branschorganisationer.

Området produktsäkerhet har också under 1986 ägnats stor uppmärksamhet. Ett flertal projekt är under arbete. Bland dessa har under året avslutats ett projekt avseende antändlighet hos beklädnadstextilier. Detta projekt har pågått under en 3-årsperiod och har haft till syfte att ta fram gemensam nordisk metod för provning av textiliers antändlighet och brännhastighet samt förslag till gemensamma krav för klassificering av

textilierna i brandfarlighetsklasser. Arbetet har genomförts i nära kontakt med pågående arbeten inom NORDTEST. Ett projekt, där risken med leksaksprojektiler (ögonskador) har undersökts har avslutats under året. Som ett resultat av denna undersökning har förslag lagts fram om en revidering av de nu gällande säkerhetsstandarderna för leksaker med skärpning av ställda krav.

Arbetet med studium av utrustning till lekplatser har fortsatt. En subjektiv värdering av olika lekplatser samt utrustning för dem har genomförts och mot bakgrund av erhållna resultat diskuteras ett fortsatt arbete – framtagande av standard samt säkerhetskrav.

I och med att konsumenterna i allt större utsträckning själva gör småreparationer av olika slag har marknaden för elektriskt drivna hobbymaskiner ökat.

Inom detta område pågår ett projekt för studium av praktisk hantering och säkerhet hos dylika redskap. I undersökningen ingår också granskning av bruksanvisningarna till apparater. Denna senare del avses att genomföras i nära samarbete med utskottet för produktinformation.

Under året har man från konsumentsektorn också deltagit i tvärsektoriellt projektarbete angående allergifrågor.

4. Produktinformation

Inom området produktinformation har arbetet med att ta fram underlag för en samnordisk deklaration av begagnade bilar avslutats under året. I slutrapporten från projektet återfinns en översikt över omfattningen av handeln med begagnade bilar i de nordiska länderna, en sammanställning över åtgärder som vidtagits i de olika nordiska länderna för att minska konsumentproblemen vid köp av begagnad bil samt slutligen ett förslag till hur informationen till konsumenten bör vara utformad för att kunna anses fylla rimliga krav.

Information om möbler – möbelfakta – har under flera år diskuterats i de nordiska länderna och olika system har provats. Under året har ett seminarium för en sammanfattning av nuläget på området, som underlag för beslut om vidare arbete, genomförts. En rapport från seminariet har sammanställts.

Frågan om prismärkning i dagligvaruhandeln har diskuterats i samtliga nordiska länder ända sedan slutet av 70-talet. Det är främst införandet av datakassor som föranlett diskussionen. I Sverige och Finland har konsumentorganen genomfört studier med syfte att få reda på hur konsumenterna upplever slopandet av prismärkning på de enskilda varorna vid införandet av datakassor. Jämförande undersökningar har i nordiskt samarbete genomförts i Danmark och Norge under året. En rapport har sammanställts som belyser de nordiska konsumenternas ställningstagande.

Inom området databaserad information har en kartläggning av hittills

vinna erfarenheter från olika provade system utförts som underlag för beslut om fortsatt arbete inom området.

Ett förprojekt med syfte att belysa konsumenternas problem vad gäller skötselmärkning av textilier har genomförts. Av kartläggningen framgår att problemen är likartade i länderna varför gemensamma åtgärder för att åstadkomma en förbättring på området diskuteras.

5. Utbildning och information

Projektet inom området har under året i stor utsträckning behandlat frågor om hur konsumentinformationen kan nå ökad spridning och hur man når ut till allt fler konsumenter. Skolan och undervisningen utgör här en viktig kanal. Under året har ett projekt avslutats, där samarbetet mellan den lokala/regionala konsumentverksamheten och skolan kartlagts i de olika länderna. Mot bakgrund av erfarenheterna från de olika länderna har rekommendationer för fortsatt utveckling på området tagits fram.

Inom skol- och utbildningsväsendet har vidare genomförts ett seminarium om uppföljning av projektet "Konsumentfrågor i förskoleläroarbete". Projektet med syfte att stärka konsumentfrågornas plats i socialarbetarutbildningen har fortsatt under året och beräknas avslutas under påföljande år.

Verksamheten inom skolradio och -TV har granskats med avseende på dess engagemang i konsumentfrågorna och slutligen har ett projekt med syfte att kartlägga hur konsumentfrågorna behandlas i lokala medier genomförts. Det sistnämnda projektet beräknas eventuellt följas upp med viss seminarieverksamhet på utvalda platser med syfte att genomföra konkreta insatser för att optimera utbudet av konsumentinformation.

Inom projektet om hushållsekonomisk baskunskap för kortutbildade genomfördes under våren ett seminarium i vilket företrädare för olika föreningar och organisationer som arbetar med information för dessa grupper deltog. Vid seminariet planerades för den försöksverksamhet, som genomfördes under hösten och som skall utvärderas under kommande år.

Av informationsbuletinen "Konsumentnytt från Norden" har under året två nummer utgetts.

6. Konsumenträtt

Reglering av marknadsföringen i konsumentskyddande syfte finns i de nordiska länderna sedan 8 – 15 år. En utvärdering av hur denna reglering har verkat har genomförts. Där har man sökt beakta både lagstiftarens intentioner och behovet av lagstiftningsmässiga och administrativa reformer.

På grundval av det avslutade förprojektet om behovet av särskilt skydd för barn och unga gentemot reklampåverkan har ett huvudprojekt startats.

I detta projekt kommer man bl. a. att kartlägga kvantiteten och innehållet av reklam som riktas mot barn och analysera vilka åtgärder som kan vidtas mot reklam som syftar till att påverka barn och unga.

Inom projektet om bilägarens rätt till skadestånd undersöker man vilken typ av ekonomisk förlust som är vanligast för konsumenten och i vilken utsträckning konsumenten faktiskt får ersättning för sin förlust.

I slutet av år 1983 genomfördes under NÅK ett projekt om reklam via satellitsändningar. En omfattande utveckling på satellitområdet har skett under åren 1984 och 1985. Likaså har medialagstiftningen i de nordiska länderna genomgått förändringar med relevans för reklamproblematiken. Därför har man under året ajourfört den tidigare projektrapporten för att få ett adekvat instrument för konsumentmyndigheterna.

Konsumentorganen i de nordiska länderna har lagt ner mycket arbete på att förbättra sällskapsresenärens situation bl. a. i fråga om avtalsvilkorens utformning. Tidigare har en granskning gjorts av de villkor som researrangören använder och det visade sig att många villkor är utformade på ett för resenärerna olämpligt sätt. Situationen varierar de olika länderna emellan, eftersom villkoren skiljer sig från land till land. Under året har därför genomförts ett projekt, som syftar till en harmonisering av avtalsvilkoren.

En väsentlig del av det nordiska konsumenträttsliga samarbetet är erfarenhetsutbytet angående behandlingen av ärenden vid FO/KO-myndigheterna, ny lagstiftning m. m.

Kapitel VII

Næringsmiddelspørsmål

1. Innledning

Det permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål (PNUN), under Nordisk Ministerråds stedfortrederkomite, har ansvaret for det nordiske samarbeidet på næringsmiddel- og ernæringsområdet og legger opp retningslinjer, prioriterer samarbeidsoppgaver og koordinerer virksomheten innenfor samarbeidssektoren.

I dokumentet *Organisering og prioriteringer for det nordiske samarbeidet på næringsmiddelområdet*, fra 1984, er de viktigste prinsipper og prioriteringer for samarbeidet i de kommende årene fastlagt. Dokumentet tar utgangspunkt i at kostholdet i Norden har mange fellestrekk, at næringsmiddelproduksjon, -handel og kontroll i de nordiske lande stort sett omfatter samme grupper og typer av matvarer og at produksjon og handel med matvarer utgjør en betydelig andel av de nordiske lands økonomi.

Det nordiske samarbeidet på næringsmiddelområdet skal ha en vesentlig nytteverdi for de enkelte lands myndigheter ved å medvirke til

- styrking av Norden som hjemmemarked gjennom reduksjon av handelshindringer
- rasjonalisering av myndighetenes arbeid gjennom samordning av administrative ordninger og praksis
- bedre utnyttelse av faglige og økonomiske ressurser
- videreutvikling og styrking av de enkelte fagområder innen sektoren
- utvikling og styrking av kontakt og gjensidig informasjon

PNUN selv har hovedansvaret for samarbeidsoppgaver som angår lovgivning og administrative spørsmål. Forøvrig ivaretas samarbeidet på de viktigste hovedområder av egne arbeidsgrupper.

Nordisk arbeidsgruppe for kost- og ernæringsspørsmål har ansvar for oppgaver og prosjekter som sikter mot å

- utvikle en mest mulig enhetlig nordisk opplysnings- og informasjonsvirksomhet om kosthold og ernæring
- utforme og vurdere virkemidler i ernæringspolitikken
- revidere nordiske næringsstoffanbefalinger
- samordne arbeidet med næringsmiddelstabeller
- samordne og standardisere kostholdsundersøkelser
- utvikle metoder for å identifisere befolkningsgrupper som er særlig utsatt for ernæringsrelaterte helseproblemer.

Arbeidsgruppen for toksikologi og risikovurdering skal initiere og gjennomføre arbeid med sikte på å oppnå mere enhetlige vurderinger av helserisiko forbundet med fremmedstoffer i matvarer. Dette gjelder både risikovurdering knyttet til det enkelte fremmedstoff og den enkelte matvare, og en vurdering av det samlede kosthold og den totale belastning for

de nordiske lands befolkning. Gruppen skal gi råd til myndighetene om regulering av toleransegrenser og høyeste akseptable mengde av fremmedstoffer i befolkningens kosthold, bl. a. av tilsetningsstoffer, rester av plantevernmidler og veterinærmedisinske preparater, tungmetaller, soppgifter og fremmedstoffer fra emballasje.

Arbeidsgruppen for næringsmiddelkontroll tar opp problemer og initierer/utvikler samarbeid om felles nordiske kontrolloppgaver, bl. a.:

- samordning av importkontroll og utvikling av et nordisk kontaktnett for avviste matvarepartier
- problemer og oppgaver knyttet til hygienisk/mikrobiologisk kvalitet av matvarer og samordning av retningslinjer for slik kvalitet
- utarbeide planer for en felles nordisk interkalibrering av laboratorier/analyser
- etablere internordisk arbeidsdeling av ressurskrevende analyseoppgaver

Nordisk Metodikkomite for Næringsmidler fungerer som PNUN's ekspertgruppe på metode- og analyseområdet.

Alle arbeidsgrupper skal også samordne nordiske synspunkter vedrørende saker som behandles i internasjonale fora.

Samarbeidet innenfor sektoren er i hovedsak basert på prosjektvirksomhet. I 1986 har det pågått 18 prosjekter og budsjettet for virksomheten har vært på 1319000 NOK.

2. Uttalelser fra Nordisk Råd

Fra 1986 års sesjon i Nordisk Råd foreligger to uttalelser som angår samarbeidet på næringsmiddelområdet. Næringsmiddelutvalget har følgende kommentarer til uttalelsene:

- Samarbeidet for å harmonisere de nordiske lands *bestemmelser om tilsetningsstoffer* i matvarer pågår. Ved årets slutt vil det foreligge forslag til fellesnordiske bestemmelser som så vil bli vurdert av de respektive lands myndigheter. I 1987 vil arbeidet bli konsentrert om å følge opp de nasjonale reaksjoner på forslagene og etablere rutiner for opplegg som kan sikre en harmoniseringslinje på området også i fremtiden.
- Det er i 1986 utarbeidet oversikt over regelverk og gjeldende praksis i Norden når det gjelder registrering av *legemidler til dyr*, fastsettelse av karenstider og bruk av legemidler i formidler. I 1987 vil det, med utgangspunkt i kartleggingen, bli satset på konkrete samarbeidsprosjekter med sikte på samordning. Det vil også bli foretatt vurdering av de toksikologiske og kontrollmessige konsekvenser av mere samordnet regelverk og praksis på området.

3. Radioaktivitet i matvarer

Etter kjernekraftulykken i Tsjernobyl ble det ganske umiddelbart en livlig nordisk informasjonsutveksling. På PNUN's initiativ, og med en ekstrabevilgning fra Nordisk Ministerråd, ble det i juni avholdt et fellesmøte med deltakere fra de involverte myndigheter. Alle land informerte om problemer, om tiltak i forhold til import av matvarer og aksjonsplaner bl.a. i forhold til saue- og rensdyrslakting, ferskvannsfisk m.v. Det var enighet om å anbefale at alle land fulgte EF's (og Danmarks) aksjonsgrenser (høyeste tillatte innhold av radioaktivitet pr. kg.) for basismatvarer. Norge justerte sine tiltaksgrenser i samsvar med anbefalingene, mens Finland og Sverige har beholdt sine tidligere grenser uforandret.

4. Styrking av Norden som hjemmemarked

Etter initiativ fra en arbeidsgruppe under EK-Handel, som skal ivareta arbeidet med nedbygging av ikke-tollmessige handelshindringer, har det i 1986 vært betydelig virksomhet for å kartlegge ulikheter i lovgivning og bestemmelser for matvarer med sikte på å utarbeide forslag til harmonisering.

På bakgrunn av rapporten "Jämförelse av de nordiska ländernas bestämmelser om livsmedelstillsatser" er det i løpet av året utarbeidet forslag til harmoniserte bestemmelser vedrørende tilsetningsstoffer. Rapporten "Bestemmelser om merking av ferdigpakkete næringsmidler i de nordiske land" har vært utgangspunkt for videre drøftinger om harmonisering av regelverket på området.

Det er videre utarbeidet rapport om samordning av importkontrollen i de nordiske land. Dette omfatter hovedtrekk i regelverket, organisasjon og ansvarsfordeling i de enkelte land, importstatistikk og omfanget av internordisk handel og opplegg til et internordisk varslingsssystem for avviste varepartier (Nordisk kontaktnett for næringsmidler).

I løpet av året er det også utarbeidet oversikt over de nordiske lands regelverk og praksis når det gjelder legemidler til næringsmiddelproduserende dyr. Oversikten omfatter bl.a. forhold som angår registrering av legemidler, fastsettelse av karenstider og bruk av medisiner i formidler. Oversikten vil danne grunnlag for videre arbeide med sikte på samordning.

De nordiske lands bestemmelser, kontrollrutiner og grenseverdier for kontaminanter i matvarer er samlet i en oversikt som var ferdig høsten 1986. Videre arbeid med forslag til samordning vil fortsette i 1987.

De enkelte lands myndigheter har i løpet av året rapportert om oppfølging av de felles nordiske forslag til regulering av helsekostmarkedet (kfr. "Vurdering og regulering av helsekostprodukter i Norden", PNUN 1985:1). I alle land pågår arbeid for å innarbeide de nordiske forslag i det nasjonale regelverk.

5. Kosthold og ernæring

Samarbeidet omfatter kosthold, ernæring og ernæringsrelaterte helseproblemer. Det er satt igang et samarbeidsprosjekt om ernæringspolitikk i de nordiske land. Siktemålet er å beskrive, sammenstille og vurdere de ressurs- og forvaltningsmessige forutsetninger og organisatoriske forhold for en slik politikk, erfaringer med ulike ernæringspolitiske tiltak m.v.. Rapport fra prosjektet planlegges fulgt opp bl.a. av møter/seminarer der resultatene fra prosjektet presenteres for og drøftes med politikere, myndigheter, organisasjoner, helsepersonell, forskere m.v..

Opgave over matvarenes innhold av næringsstoffer, energi m.v. og tabeller over slike data er grunnlaget for beregning av kostholdets ernæringmessige kvalitet. De mange fellestrekk i de nordiske lands kosthold og mattilbud tilsier at arbeidet med analyser av og tabeller over matvarenes innhold av næringsstoffer koordineres. Det har i flere år pågått et samarbeid for å utvikle et felles nordisk datanett (Norfoods) for matvaretabeller og analyser. Det vesentlige utredningsarbeidet slutføres i 1986. Det er også lagt frem forslag til hvordan datanettet kan følges opp med base i nasjonale institusjoner.

I alle nordiske land pågår omfattende og kostbare kostholdsundersøkelser for å skaffe tilveie kunnskap om befolkningens kosthold og risiko for kostholdsrelaterte helseproblemer. Arbeid med samordning og standardisering av opplegg og metoder for slike undersøkelser har pågått siden 1983. I 1986 er det utgitt rapport om "Valg av metoder for kostholdsundersøkelser" (PNUN 1986:1) og en publikasjon "Kostholdsundersøkelser-hvorfor og hvordan" vil gi en felles nordisk innføring i kostholdsforskningens problemer og metoder. I et supplement til Vår Föda er metoden "24-timers recall" gjennomgått og vurdert. Prosjektgruppen har også presentert sine arbeider på en nordisk konferanse om standardisering og validering av kostundersøknings-metodikk, høsten 1986. Rapporten "Spedbarns og småbarns ernæring – en utredning om behov og muligheter for nordisk samarbeid" (PNUN 1985:2) er fulgt opp av nordiske fagmøter. Det er fremlagt forslag til fellesnordiske kostholdsråd for førskolebarn.

Nordiske anbefalinger om daglig inntak av viktige næringsstoffer og den ernæringsmessige sammensetning av kostholdet har vært utgangspunkt for nasjonale anbefalinger i de enkelte land. Slike anbefalinger utgjør et viktig grunnlag for det ernæringsmessige arbeidet. I 1986 er det satt igang arbeid for å gjennomgå og evaluere de gjeldende anbefalinger og deres anvendelse. Det utarbeides også anbefalinger for spesielle befolkningsgrupper (barn, eldre) og for noen nye næringsstoffer. Et samlet forslag til reviderte nordiske anbefalinger skal legges frem på den neste nordiske ernæringskonferanse i 1988.

Fra flere nordiske land er det rapportert om betydelig feil- eller underernæring blant beboere i alders- og sykehjem og pasienter i sykehus. En prosjektgruppe har samlet materiale om disse forhold og fremmet forslag

til samarbeid om felles nordiske løsninger og tilpasninger av retningslinjer for kosthold i helseinstitusjoner.

I løpet av året er det også udarbeidet et dokument om "överkänslighetsreaktioner riktade mot livsmedel" som del av et tverrfaglig prosjektsamarbeid om allergispørsmål i regi av EK-Miljø.

6. Toksikologi og risikovurdering

Det økende antall fremmedstoffer i matvarer krever en kontinuerlig toksikologisk vurdering, og arbeidsgruppen for toksikologi er særlig pålagt å samarbeide om risikovurdering som grunnlag for administrative tiltak. Vurdering av helserisiko forbundet med fremmedstoffer i matvarer skjer tildels etter ulike prinsipper og metoder i de nordiske land. Dette har også ført til ulikheter i de bestemmelser som regulerer tillatte stoffer og mengder i de enkelte matvarene (kfr. omtale av harmoniseringsarbeidet under pkt. 4).

Arbeidsgruppen for toksikologi har ansvar for å vurdere de toksikologiske aspektene av de tre harmoniseringsprosjektene som angår tilsetningsstoffer, kontaminanter og rester av legemidler i matvarer.

Migrasjon av mulige kreftfremkallende stoffer fra emballasje til matvarer er et økende problem og analyse og vurdering av slik migrasjon er svært ressurskrevende. Det pågående samarbeid for å utarbeide felles forslag til dokumentasjonskrav for bedømmelse av plastemballasje og felles kriterier for godkjenning, nærmer seg en avslutning. Det pågår også samarbeid om det praktiske analysearbeidet for å bestemme slik migrasjon.

Man har lenge visst at kostvaner spiller en rolle for forekomst av visse kreftsykdommer, og at tillagningsmåter for matvarer og matretter kan føre til dannelse av helseskadelige kontaminanter. Det knytter seg stadig større interesse til mulige arvestoffskadende stoffer som kan oppstå ved oppvarming av matvarer. I 1986 er det avholdt et nordisk seminar for å få oversikt over pågående forskningsaktivitet når det gjelder mutagene stoffer som kan oppstå ved steking, og fremskaffe kunnskap om mulig human karsinogen effekt som grunnlag for felles råd til de nordiske lands myndigheter. Det planlegges en oppfølging av seminaret i 1988.

Arbeidsgruppen for toksikologi har også avholdt et symposium om kvantitativ risikovurdering, der dioxin i morsmelk og radioaktivitet i matvarer ble benyttet som eksempler på vurdering av helserisiko.

Forøvrig har en vesentlig del av virksomheten på det toksikologiske området bestått i informasjonsutveksling og drøftinger av enkeltstoffer/problemer slik på kvikksølv i fisk, selen som kosttilskudd, behandling av næringsmidler med etylenoksyd m. v..

7. Næringsmiddelkontroll

De nordiske land har mange sammenfallende problemer og oppgaver knyttet til kontrollen av mattilbudet. Dette gjelder både organisering av

kontrollvirksomheten, prioritering av kontrolloppgaver og metoder for analyser av matvarer.

Import av matvarer til de nordiske land skjer i stor utstrekning fra samme land. Med utgangspunkt i rapporten "Samordning av overvåkning og kontroll med importerte næringsmidler" som også inneholder importstatistikk for en del matvarer, vil det bli arbeidet videre med samordning av kontrolloppgavene. Oversikten over regelverk, organisasjon og ansvarsfordeling viser tydelig de store ulikheter på området, og behovet for samordning. Imidlertid fremheves at en fullstendig samordning av importkontrollen vil være en omfattende og langvarig oppgave, mens det er gode muligheter for samordning av deler av denne virksomheten. Samordning av kontrollvirksomhet vil også være avhengig av harmonisering av regelverk for merking, tilsetningsstoffer og kontaminanter.

Det er i løpet av året gjort en del erfaringer med informasjonsutvekslingen om avviste matvarepartier (Nordisk kontaktnett for næringsmidler), og det er fremmet forslag til kriterier for rutiner for slik varsling.

Prosjektgruppen som har arbeidet med krav og retningslinjer vedrørende næringsmidlers hygieniske kvalitet, har lagt frem en rapport med oversikt over regelverk og forslag til mere harmoniserte retningslinjer. Resultater av dette prosjektet vil også ha betydning for samordningen på importkontroll.

Ved hjelp av en spørreundersøkelse til alle relevante laboratorier m.v. (offentlige og private) i de nordiske land er det utført en kartlegging av fremtidig behov for metoder for analyser av matvarer. Oversikten vil danne grunnlaget for Nordisk Metodikkomité's prioritering av samarbeidsoppgaver i årene fremover.

Erfaringer har vist at mikrobiologiske analyser av samme matvare ofte kan gi forskjellige resultater i ulike laboratorier, selv om standardiserte metoder benyttes. Feilaktige analyseresultater skaper problemer for handel med matvarer og kan medføre unødig kassering av varepartier. I løpet av 1985–86 er det utarbeidet forslag til et internordisk system for kvalitetsvurdering av mikrobiologiske næringsmiddellaboratorier, med sikte på å oppnå mere samsvarende analyseresultater. En veiledende håndbok for intern kvalitetskontroll av mikrobiologiske næringsmiddellaboratorier i Norden er også utarbeidet.

Arbeidsgruppen for næringsmiddelkontroll vurderer de kontrollmessige aspekter av de igangværende harmoniseringsprosjekter om merking, tilsetningsstoffer og kontaminanter. Gruppen har også, i løpet av året, tatt opp problemet med den ulike gruppeinndeling av matvarer (i matvaretabeller, tilsetningsstofflister, lovverk m.v.) i de nordiske land. I samarbeid med prosjektgruppen som arbeider med matvaretabeller, vil det bli utarbeidet forslag til en mere enhetlig gruppeinndeling.

Kapitel VIII

Jämställdhet

1. Inledning

Det nordiska regeringssamarbetet i jämställdhetsfrågor inleddes år 1974. Ett permanent jämställdhetsutskott bildades 1978.

I november 1980 bildades ett ministerråd bestående av den minister i vart och ett av de nordiska länderna, som ansvarar för jämställdhetsfrågor. Detta innebär att ansvaret för det nordiska jämställdhetssamarbetet ligger hos jämställdhetsministrarna i stället för som tidigare hos samarbetsministrarna.

Ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor fastställdes av Nordiska ministerrådet 1978 efter rekommendation av Nordiska rådet. Detta reviderades 1982.

Det nordiska jämställdhetssamarbetet skall enligt samarbetsprogrammet omfatta följande huvudområden: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet i övrigt.

Ministerrådet har därför genomfört projekt på samtliga dessa huvudområden men huvudsatser har gjorts inom arbetslivet och utbildningen.

2. Nordiska rådets rekommendation 34/1984 samt yttranden rörande det nordiska jämställdhetsarbetet

2.1 *Rekommendation 34/1986*

Nordiska rådet har i rekommendation nr 34/1986 rekommenderat Nordiska ministerrådet att

1. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium arrangere en nordisk kvindekonference – Nordisk Forum – i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorganisationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke-officielle foreninger eller sammenslutninger,
2. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium arrangere en officiel konference samtidig med Nordisk Forum,
3. afsætte projektmidler til forberedelse og gennemførelse af konferencerne.”

Nordiska ministerrådet har avsatt 600000 DKK ur ministerrådets reserv för 1987 till förberedelser av Nordiskt Forum.

Nordiska ministerrådet har beslutat att genomföra Nordiskt Forum sommaren 1988 i Oslo. Huvudansvaret för konferensens innehåll och uppläggning kommer att ligga hos kvinnoorganisationerna i Norden.

Ett första planeringsmöte med representanter för kvinnoorganisationerna kommer att hållas i mars 1986. Enligt Nordiska rådets förslag ämnar

ministerrådet i samband med Nordiskt Forum även hålla en officiell konferens som bl. a. skall utarbeta en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet fram till år 2000.

Jämställdhetsministrarna vill framhålla att förberedelserna för Nordiskt Forum och den i samband därmed planerade officiella konferensen kommer att ställa stora krav på de resurser som finns på jämställdhetsområdet både nordiskt och nationellt under 1987 och 1988.

2.2 Nordiska rådets yttranden

Nordiska rådets juridiska utskottet har i ett yttrande vid Nordiska rådets 34:e session uppmanat Nordiska ministerrådet att i det nordiska samarbetet om att bekämpa arbetslösheten mer fokusera på lösningar av problem med unga kvinnor, som är utan utbildning och yrkeserfarenhet, och långtidsarbetslösa kvinnor i övrigt.

Nordiska ministerrådet vill i detta sammanhang hänvisa till avsnittet om projekt rörande ungdomsarbetslöshet och långtidsarbetslöshet som ingår i uppföljningen av handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Nordiska rådet har även i ett yttrande uppmanat Nordiska ministerrådet att överföra BRYT-projektet, mot bakgrund av dess tvärsektoriella karaktär, till den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Jämställdhetsministrarna är eniga om att BRYT-projektet ligger helt i linje med nämnda handlingsplans syfte. Därför har ett nära samarbete upprättats mellan de projekt som utgör uppföljningen av handlingsplanens kapitel 6.4 och BRYT-projektet.

Ministerrådet vill även framhålla att Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) hade en speciell punkt på dagordningen vid sitt möte i oktober om arbetslöshet bland kvinnor i de nordiska länderna.

Juridiska utskottet har, i samband med kommentarer angående jämställdhetsutskottets möjligheter att aktivt påverka arbetet inom andra sektorer, föreslagit att ministerrådet överväger att med ett par års mellanrum anmoda ämbetsmannakommittéerna att redogöra för deras uppfattning om och på vilka punkter samarbetet med jämställdhetsutskottet har givit positiva resultat.

Ministerrådet instämmer i att det är viktigt att jämställdhetsaspekten beaktas på samtliga samarbetsområden och överväger nu att upprätta ett närmare samarbete med framför allt arbetsmiljö-, social- och hälsovårdssamt utbildningssektorerna. Samarbetet mellan arbetsmarknads- och jämställdhetssektorerna har utvecklats i mycket positiv riktning.

Juridiska utskottet har vidare uppmanat ministerrådet att överväga andra initiativ, som skulle kunna medverka till en jämnare könsmässig fördelning i nordiska ämbetsmannakommittéer m. fl. organ.

Ministerrådet har, som tidigare meddelats Nordiska rådet, uppmärksam-

mat den sneda könsmässiga fördelningen i ämbetsmannakommittéer m. fl. nordiska organ. Ministerrådet menar dock att detta huvudsakligen är ett nationellt problem då ämbetsmannakommittéernas ordinarie ledamöter vanligtvis är de nationellt högst uppsatta ämbetsmännen i varje land såsom statssekreterare, generaldirektörer. Inte förrän kvinnor i högre grad nationellt blir utsedda till dessa poster kommer det att återspeglas på nordiskt plan.

Till sist uppmanar juridiska utskottet att det vid tillsättning av tjänster i Nordiska ministerrådets sekretariat såväl som i Nordiska rådets presidie-sekretariat som i de nationella delegationssekretariaten eftersträvas en jämnare könsmässig fördelning.

På Nordiska ministerrådets sekretariat är könsfördelningen bland chefer nio män och två kvinnor, bland konsulenter 24 män och 17 kvinnor och bland sekreterare och vaktmästare 5 män och 39 kvinnor.

Ministerrådet kommer inom kort att föreläggas ett förslag till åtgärd vad gäller rekrytering av speciellt chefstjänstemän i syfte att förbättra den sneda könsfördelningen.

3. Möten under 1986

Nordiska jämställdhetsministrarna hade den 25 november ett möte i Stockholm, främst för att informera sig om BRYT-projektet och diskutera förberedelserna till Nordiskt Forum. Vid detta möte deltog även en representant för vardera Nordiska rådets juridiska utskott och för Nordiska rådets presidiesekretariat.

Nordiska jämställdhetsutskottet har under året haft fyra möten.

4. Arbetslivet

4.1 BRYT-projektet; rekommendation 25/1985

Nordiska rådet har i en rekommendation nr 25/1985 rekommenderat Nordiska ministerrådet att genomföra åtgärder för att minska rollbundenheten inom utbildning och yrkesval i de nordiska länderna.

I linje med Nordiska rådets rekommendation startade Nordiska ministerrådet 1985 ett fyraårigt åtgärdsinriktat projekt vars syfte är att utveckla och pröva metoder som bidrar till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden genom försöksverksamhet i utvalda lokala områden i de fem nordiska länderna.

Målsättningen är att utvidga och säkra kvinnors utbildningsval och yrkesmöjligheter genom en insats i såväl utbildningssystemet som arbetslivet och härmed även företag. De många barriärer kvinnor möter, när de går in i otraditionella utbildningar och arbeten, skall identifieras och avlägsnas.

BRYT-projektet startade i slutet av 1985 och har under år 1986 gått från

planeringsfasen in i försöksfasen. I varje försöksområde har en rad försöksprojekt satts igång, bl. a. nya metoder i yrkesvägledningen och pedagogiskt utvecklingsarbete vad gäller flickor och fysikundervisning i grundskolan och på gymnasiet. Uppföljningen av hur det går flickor, som har valt otraditionella utbildningar görs dels i form av förloppsanalyser, dels i form av t. ex. ett försök med kvinnliga tekniker, som påtar sig att vara mentorer för unga flickor i teknisk utbildning.

BRYT-projektet bidrar också till utveckling av och nordiskt erfarenhetsutbyte omkring nya åtgärder rörande "flickpedagogik" och "kvinno pedagogik" i framför allt den tekniska utbildningen och i arbetsmarknadsutbildningarna. Med kvinno pedagogik menas en pedagogik som ser till att flickor och kvinnor får ut detsamma av undervisningen som pojkar och män.

BRYT-projektet gör också analyser och försök för att bryta den rigida könsuppdelningen på enskilda arbetsplatser. Här arbetar projektet med bl. a. kvinnor i banker, kvinnor i teknisk förvaltning i en kommun, kvinnor i en pappersfabrik, kvinnor på Volvo, kvinnor i fiskeriindustrin. BRYT-projektet initierar också kurser för kvinnor som startar eget där myndigheterna inte själva har en sådan verksamhet på gång.

Projektet utger en försöksrapportserie. I oktober år 1986 utkom även första numret av BRYT-NYTT, ett nyhetsblad, som utkommer 2–3 gånger om året i en skandinavisk, en finsk och en isländsk upplaga. Generellt satsar BRYT starkt på ett bättre nordiskt erfarenhetsutbyte både vad gäller BRYT-projektets egna resultat och metoder och från andra projekt om nedbrytning av den könsuppdelade arbetsmarknaden.

Projektet bedrivs i följande områden:

DANMARK:	Storströms amt
FINLAND:	Vammala stad
ISLAND:	Akureyri kommun
NORGE:	Rogaland fylke
SVERIGE:	Västmanlands län.

Projektet är hittills den största satsning som ministerrådet gjort på jämställdhetssektorn. Det engagerar också NAUT och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete (ÄK-Kultur).

I styrgruppen ingår jämställdhetsutskottet samt representanter för arbetsmarknadens parter, NAUT och ÄK-Kultur.

4.2 Likalön och lönebildning

Syftet med projektet är att öka kunskapen om lokal lönebildning som fördelningsprocess samt att öka förståelsen för systematiska och osystematiska arbetsvärderingar som faktorer i lönebildningsprocessen för kvinnor och män. Studien genomfördes inom en privat och en offentlig sektor i Sverige och Norge. Rapport från denna första fas av projektet har under hösten slutbehandlats av Nordiska jämställdhetsutskottet och utkommer vid årsskiftet 1986–87.

I nästa fas har möjligheterna undersökts för att pröva de praktiska konklusioner som gjordes i första studien. Detta skedde i samarbete med fackföreningar och arbetsgivare, som önskat föra sina anställda genom en planerad utbildning, som i vissa fall varit knuten till ett av företaget antaget jämställdhetsprogram. Projektet beräknas vara avslutat i början av 1987.

4.3 Rekrytering av kvinnor till databranschen

Nordiska rådets social- och miljöutskott uttalade i sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse (C1) för 1984 sitt stöd för ett seminarium om rekrytering av fler kvinnor till databranschen. Medel till projektet beviljades ur budgetreserven och seminariet ägde rum i oktober 1985. Ämnen som diskuterades var bl.a. rekryterings- och jämställdhetsåtgärder i utbildningssektorn och i näringslivet, nationella mål och planer och förslag till vidare arbete.

Som en uppföljning av seminariet har ministerrådet beviljat medel ur datahandlingsplanens budget till ett projekt kallat Kvinnor – teknologi – utveckling. Projektet innebär en kartläggning av den forskning som pågår inom området i Norden. Dessutom skall projektet ge möjlighet till att skapa ett nätverk mellan forskare. Om möjligt skall projektet stimulera till ett nordiskt forskningsprojekt. Som vidare uppföljning planerar ministerrådet ytterligare ett seminarium om rekrytering av fler kvinnor till databranschen våren 1987. Som underlag till seminariet skall det göras en kartläggning av vilka barriärer kvinnor stöter på inom branschen.

5. Social- och familjepolitik

5.1 *Samliv i Norden*

Förstudien rörande parrelationsforskning i Norden under perioden 1950–1985 har översatts till engelska med titeln *Nordic Intimate Couples with Children* och publicerats på Hans Reitzels Forlag, Köpenhamn.

Det nordiska forskningsprojektet *Samliv i Norden* kommer att belysa följande sju problemställningar:

- jämställdhetsbarriärer inom familjen;
- könssystemet som en begreppsmässig kategori;
- kärlek, arbetsliv och föräldraskap;
- samspel mellan familjetid, fritid och arbetstid;
- kärlek och "gemensamma projekt" inom parrelationen;
- sexualitet och vardagslivets påfrestningar;
- samt diagnostisk beskrivning av parrelationen.

Datainsamlingen i respektive land beräknas vara avslutad under hösten 1986. Resultaten kommer att presenteras vid ett, av arbetsgruppen anordnat, internationellt symposium den 31 maj – 3 juni 1987 i Stockholm.

5.2 *Kvinnoperspektiv i offentligt och privat omsorgsarbete*

Under våren 1987 anordnas ett seminarium i ministerrådets regi för att ge kvinnliga forskare i de nordiska länderna tillfälle att gemensamt arbeta med teoretiska och metodologiska problem i forskning om privat och offentligt omsorgsarbete i relation till samhällsplanering.

6. **Boende- och samhällsplanering**

6.1 *Det nya vardagslivet*

Projektet påbörjades 1982–1983 med en förstudie. Syftet är att utveckla modeller för ett nytt sätt att organisera vardagslivets viktigaste områden representerade av begreppen boende, omsorg och arbete.

Den första delrapporten slutbehandlades av nordiska jämställdhetsutskottet hösten år 1986. Den andra och sista delrapporten väntas vara klar år 1987.

6.2 *Kan vi bo tillsammans?*

Jämställdheten mellan kvinnor och män inom boende och planering kan förbättras genom ökad insikt. En förutsättning för att brukaren fritt skall kunna välja mellan olika bostadslösningar är, att han/hon erbjuds tillräckligt med information. För att kunna avgöra ifall t.ex. en bogemenskap ev tillfredsställer brukarens behov, bör han/hon ha en klar bild av hur olika lösningar i bogemenskaperna fungerar.

Gruppen kring projektet "Kan vi bo tillsammans" arbetar på en skärmbildsutställning, som skall visa redan existerande nya bogemenskaper i Norden. Utställningen kompletteras av ett videoband och en katalog. Materialet skall vara tillgängligt på samtliga nordiska språk. Det skall kunna utnyttjas vid kurser och temamöten kring boendefrågor och som en självständig utställning resp videotejp. Arbetet beräknas vara premiärklart till Nordiskt Forum 1988.

7. **Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt**

1983 inleddes ett forskningsprojekt om "Kvinnor i politiska beslutsprocesser". Projektet är en uppföljning av ett seminarium om "Kvinnor i styrande organ" och en efterföljande förstudie. Syftet med projektet har varit att göra en jämförande nordisk undersökning av hinder för kvinnors deltagande och inflytande i politiska beslutsprocesser samt att undersöka vad som gjorts i de fem nordiska länderna för att försöka undanröja dessa hinder och därmed öka kvinnors representation och inflytande. Projektet kommer på grund av försening ej att avslutas förrän i början av år 1987.

Resultatet har delvis presenterats i en bok med intervjuer med 35 kvinnliga politiker kallad "Blomster och spark – samtal med kvindelige politi-

kere i Norden". I början av år 1987 föreligger även en handbok för kvinnliga politiker på samtliga nordiska språk, som skall utgöra underlag till en under år 1987 planerad konferens med kvinnliga kommunalpolitiker.

8. Uppföljning av projekt 1982–1985

Nordiska jämställdhetsutskottet gjorde vid ett möte under våren 1986 en genomgång av nordiska jämställdhetsprojekt, som avslutats under perioden 1983–1985 för att undersöka vad som borde följas upp på nordiskt plan.

Utskottet konstaterade att flera av de förslag, som lagts fram vid seminarier och i rapporter har redan genomförts eller planeras att genomföras inom kort i ministerrådets regi.

Kapitel IX

Allmänskultur; mediafrågor; radio- och TV-samarbete

I Inledning

Avtalen mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbeid, som ble undertegnet den 15. mars 1971 og trådte i kraft den 1. januar 1972 (den nordiske kulturavtalen), bygger på samarbeidstradisjoner som har utviklet seg innenfor rammene for Nordisk kulturkommissjon (1947), Nordisk råd (1952) og Samarbeidsavtalen mellom landene av 23. mars 1962 (Helsingforsavtalen).

I Helsingforsavtalen blir retningslinjene for det kulturelle samarbeidet lagt. I kulturavtalen heter det at "avtalen har til formål å styrke og intensivere kulturelt samarbeid i vid forstand mellom avtalepartene med sikte på å utvikle videre det nordiske kulturfellesskap og å øke den samlede effekt av landenes investeringer i utdanning, forskning och annen kulturell virksomhet gjennom felles planlegging, samordning, samvirke og arbeidsfordeling, samt å skape praktiske forutsetninger for et godt fungerende samarbeid".

Kulturavtalens virkeområde omfatter *utdanning, forskning og annen kulturell virksomhet* (allmennkultur), både målene for den allmenne kulturpolitikk, dens innhold og metoder, og kulturlivets institusjonelle, organisatoriske og finansielle forhold. Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) fatter de beslutninger som kreves for å virkeliggjøre avtalens siktemål og bistås av kulturembetsmannskomiteén. Hertil kommer ministerrådet for radio- og TV (kultur-, industri- og kommunikasjonsministrene) og embetsmannskomiteén for radio og TV som gjennomfører samarbeidet på bestemte områder innom radio og TV (kulturavtalens artikkel 5 d).

For å oppnå et tilfredsstillende samvirke mellom samarbeidsorganene og vedkommende myndigheter i de enkelte land, forplikter avtalepartene seg til nasjonalt å sørge for at arbeidet med spørsmål som faller under kulturavtalen blir effektivt organisert.

Ministerrådet lar utarbeide budsjettforslag og fatter beslutning om fordelingen av midler for de felles institusjoner, programmer og øvrig virksomhet. Dette skjer innenfor totalrammen som inngår som en del av det felles nordiske budsjett.

Ministerrådet har i 1986 innledet arbeidet med handlingsplan på kulturområdet. Arbeidet beskrives dels i innledningskapitlet ovenfor, dels i ministerrådets meddelelse om rek. nr. 2/1986.

I dette kapitlet av ministerrådets virksomhetsberetning rapporteres det først om samarbeidet innenfor det allmennkulturelle området. Dette omfatter dels virksomheten i de forholdsvis mange institusjoner og støtteordninger som er etablert, dels et antall utviklingsprosjekter. Videre omhandler kapitlet spørsmål vedrørende kultur og massemedia respektive

kulturforbindelser med udlandet. I tillegg hertil rapporteres det om samarbeidet vedrørende radio- og TV.

Redegørelsen tar hensyn til Nordisk Råds rekommendasjoner. Ministerrådet har notert sig Rådets uttalelse vedrørende distribusjon av nordiske film. Spørsmålet vil bli vurdert under arbeidet med en handlingsplan på kulturområdet.

2 Allmennkultur

2.1 Nordiske institusjoner

2.1.1 Innledende bemerkninger

De nordiske kulturformidlingsinstitusjoner i Island, Færøerne, Grønland, Åland og det samiske bosætningsområde er alle etablert med henblik på å fremme kulturforbindelsene mellom disse områder og det øvrige Norden samt at stimulere det lokale kulturliv. Nordisk Kunstcentrum i Helsingfors har desuden til oppgave å formidle samarbeide på billedkunstens område i hele Norden. Endelig finnes der spesialkomiteer indenfor teater og musikk.

I det følgende vil der bli givet en kort beskrivelse av nye aktiviteter, problemer og særlige innsatser i relation til de nordiske kulturformidlingsinstitusjoner i 1986.

2.1.2 Nordens Hus i Reykjavík

Norden Hus i Reykjavík har i nogle år haft økonomiske vanskeligheter, særlig i forbindelse med nødvendige reparations- og vedlikeholdelsesarbejder. Institusjonen har på grund af dette opparbejdet et mindre underskud på budjet 1985 og 1986.

Med henblik på å bringe institusjonen opp på et forudsatt aktivitetsnivå og å skape et realistisk økonomisk grunnlag for husets reparation og vedlikeholdelse gjennomførte Ministerrådet i 1984 en uvildig undersøgelse af institusjonens økonomi, fysiske standard og aktivitetsnivå.

Med utgangspunkt i undersøgelsens konklusjoner og de akutte behov har Ministerrådet i 1986 bevilget DKK 1,5 mio. af Ministerrådets disposisjonsmidler (udover den tidligere bevilgede aktivitetsforhøjelse på ca. DKK 300000) som en engangsbevilling til dækning af de nødvendige reparations- og vedlikeholdelsesarbejder.

Det er Ministerrådets oppfattelse at husets fysiske standard hermed er sikret i årene fremover, og at det fremtidige budjet fra 1987 ligeledes kan sikre husets fremtidige vedlikeholdelse og et forudsatt aktivitetsnivå.

2.1.3 Nordisk Teaterkomité (NTK)

Nordisk Teaterkomités bevilling for 1986 DKK 3 911 000 disponeres til gæstespilsvirksomhed og efteruddannelseskursus. Det viktigste kursar-

rangement blev den nordiske teatertechniske kongres i Geilo, Norge (NOTT 86) i maj måned.

I februar 1986 fremlagde teaterkomitéen en rapport om de erfaringer, man havde høstet i forbindelse med det nordiske teatersamarbejde i perioden 1981–1985. Komitéen understreger bl. a. det store behov for støtte både indenfor gæstespil og kursusvirksomheden, samt at man bør vurdere en revision af komitéens arbejdsform. Komitéen tog denne diskussion op på sine møder i løbet af efteråret i forbindelse med sin udtalelse til Ministerrådets arbejde med handlingsplanen for kulturområdet. Dette vil blive fulgt op i det videre arbejde.

2.1.4 *Nordisk musiksamarbejde (NOMUS)*

NOMUS har i 1986 haft et tilskud på DKK 1 727 000 til sin samlede virksomhed. Udover gennemførelse af musikalske aktiviteter har NOMUS i 1986 bl. a. drøftet amatørmusiksamarbejdet og rek. nr.15/1985 om hjemmemarked for fonogram for nordisk musik.

Støtteordningen for nordisk amatørmusiksamarbejde (SAMNAM) er i 1986 fortsat på forsøgsbasis i NOMUS's regi. Støtteordningen har fortrinsvis givet støtte til kormusikken i de nordiske lande. Tilskud til SAMNAMs aktiviteter vil blive søgt optaget på NOMUS faste budget fra 1988.

I forbindelse med Nordisk Råds rekommendation om hjemmemarked for fonogram med nordisk musik (rek.15/1985) og rekommendation om spredning af værker nomineret til Nordisk Råds musikpris (rek.nr.6/1986/k) har NOMUS arbejdet videre med rekommendationerne med henblik på at fremlægge konkrete forslag.

Forslagene omfatter bl. a.:

- produktionsstøtte i særlige tilfælde til indspilning af fonogram med nordisk musik – bl. a. indspilning af prisbelønnede værker fra Nordisk Råds Musikpris med henblik på at gøre dem tilgængelige for et større publikum.
- støtte til markedsføring og distribution – bl. a. gennem etablering af en Nordisk Fonogrammesse og markedsføring af musik over de nordiske grænser gennem turnévirksomhed,
- øget information om nordisk musik indenfor grænserne såvel som udenfor Norden – bl. a. igennem en fælles indsats fra de nationale musikcentre, udvidelse af NOMUS-kataloget og præsentation af nordisk musik udenfor Norden.

2.1.5 *Nordisk samisk institut (NSI)*

Instituttet har et budget på DKK 6 062 000. Behovet for forskning om samiske forhold er stadigvæk stort og NSI spiller en vigtig rolle i dette arbejde. Instituttet er bl. a. i gang med et sprogforskningsprojekt, et retshistorisk projekt og et projekt om samiske børn. Opgaver fra andre institu-

tioner foruden det som finansieres af Ministerrådet udgør nu en væsentlig andel af instituttets arbejde.

2.1.6 *Nordisk kunstcentrum (NKC)*

Kunstcentret havde i 1986 et budget på DKK 6 349 000. I løbet af året er der arrangeret 8 faste udstillinger og flere vandreudstillinger. Der er nu etableret gæsteatelierer i Uddevalla og Hässelby slot i Sverige, Viborg i Danmark, i Julianehåb i Grønland, i Hafnarfjörður i Island og i Karleby i Finland. Der arbejdes også med planer om atelierer i Bergen og i Hanstholm.

Spørgsmålet om en øget nordisk udstillingsudveksling i tilknytning til Kunstcentret blev rejst i forbindelse med budgetbehandlingen i 1986. I 1987-budgettet er der givet en forøgelse på FIM 231 000 til dette formål.

2.1.7 *Nordens Hus på Færøerne*

Nordens Hus på Færøerne har haft en del problemer i 1986 på grund af, at der stadig har været problemer med færdiggørelse af faciliteterne i overensstemmelse med de oprindelige planer. Det har bl.a. forårsaget et lavere aktivitetsniveau i visse perioder og nødvendiggjort ekstraordinære vedligeholdelsesarbejder.

Ministerrådet har på sit møde i november 1986 godkendt, at institutionen overfører 1 milj DKK af virksomhedsbudgettet for 1986 til færdiggørelse af husets fysiske indretning og udførelse af reparationsarbejdet i 1987. Institutionen regner herefter med, at den fortsatte virksomhed og kontinuerlige vedligeholdelse i fremtiden kan gennemføres indenfor den vedtagne budgetramme.

2.1.8 *Nordens Institut på Åland*

Nordens institut på Åland blev oprettet den 1. januar 1985 og er med på Ministerrådets faste budget fra 1986 med DKK 571 000. Desuden bidrager Ålands Landskapsstyrelse med kontorhold og assistenthjælp.

Perioden siden oprettelsen har været præget af opbygning af virksomheden og i 1986 har der været en række seminarer og workshops, bl.a. en teaterworkshop om Ålands lokalhistorie, et seminar om skindtilberedning og et symposium om Ålands dialekter. Instituttet har også fungeret som et informationsled mellem personer og organisationer på Åland og resten af Norden.

2.1.9 *Nordens institut i Grønland*

Nordisk Ministerråd besluttede i oktober 1985 at oprette Nordens Institut i Grønland. Instituttets virksomhed skal omfatte følgende virksomhed indenfor det almenkulturelle område, undervisning og forskning:

- at styrke og udvikle det grønlandske kulturliv og at opretholde og udvikle egne kontakter med andre nordiske lande og selvstyrende områder.

- at forvalte den virksomhed, der igangsættes gennem instituttet, herunder informationsformidling, idé- og erfaringsudveksling, igangsættelse af projekter af betydning for den kulturelle udvikling af forbindelserne mellem Grønland og de øvrige nordiske lande,
- at fordele aktivitets- og rejsestøtte, samt give vejledning og praktisk hjælp i forbindelse med udvikling af samarbejdet,
- at formidle information i Grønland om nordisk samarbejde,
- at følge det grønlandsk-nordiske kultursamarbejde samt på grundlag heraf fremlægge forslag om, hvordan dette kan videreudvikles.

Budgettet for virksomheden i 1986 omfatter ialt DKK 920000 til personale, lokaler og aktiviteter. Grønlands Hjemmestyre dækker udgifter til lokaler og assistenthjælp. Fra Ministerrådets dispositionsmidler for 1986 er der afsat DKK 600000 til aktiviteter og aflønning af kultursekretær.

Ministerrådet har i foråret 1986 nedsat en bestyrelse af Nordens Institut for en 4-årig periode og ansat en kultursekretær for 3 år til at lede den daglige virksomhed. Nordens Institut i Grønland er optaget på Ministerrådets faste budget fra 1987. Der forudsættes en gradvis opbygning og forøgelse af ressourcer frem til 1990. Den officielle åbning vil ske i september 1987.

2.2 Bidragsinstitusjoner

2.2.1 Nordisk amatørteaterråd (NAR)

NAR fikk i 1986 et tilskud på DKK 494000. Hovedarrangementet blev amatørteaterfestivalen i Reykjavík i juli, hvor man for første gang samlede deltagere fra alle lande, selvstyreområdet og samiske områder i Norden. NAR lægger nu speciel vægt på at trække disse selvstyreområder og de samiske områder med i virksomheden.

2.2.2 Skandinavisk forening i Rom

Nordisk Ministerråds tilskud over det faste budget var i 1986 DKK 248000. Foreningen har ønsket forøget aktivitetsniveau og vil også i fremtiden få forøgede udgifter til husleje, da man må flytte fra sine nuværende lokaler. Ministerrådet havde forudsat en omorganisering af virksomheden med lavere faste udgifter end det planlagte.

I forbindelse med drøftelserne om foreningens fremtid, udtalte Ministerrådet i maj, at man var positivt indstillet til at sikre den videre drift og, at man forudsatte en årlige ramme på op til DKK 600000.

2.3 Støtteordninger

Almenkulturområdets støtteordninger omfatter *Komiteén til oversættelse af nabolandslitteratur*, *Komiteén for spredning af nordiske spillefilm*, *ungdomssamarbejde*, *folkeoplysningssamarbejde* og *idrætssamarbejde*.

De 5 forskellige ordninger har i 1986 foretaget den ordinære støttetildeling. Sammenlagt er der uddelt DKK 8,5 mio.

Hvad angår Komitéen for spredning af nordiske spillefilm, har denne i efteråret 1986 ændret vedtægterne for virksomheden, således at der er sket en forhøjelse af støtten til de enkelte film, ligesom der er drøftet andre initiativer med henblik på at fremme nordisk filmdistribution.

Filmkomitéen har desuden drøftet udarbejdelsen af den kortlægning af blokeringer for videogramdistribution over landegrænserne, som er igangsat af arbejdsgruppen for kultur og massemedier (jvf. afsnit 4.1.).

I forbindelse med arbejdet på den nordiske kulturhandlingsplan er der i 1986 påbegyndt en evaluering af de forskellige støtteordninger.

2.4 Udviklingsprojekter

2.4.1 Indledning

Udviklingsprojekterne på kulturområdet omfatter projekter på forsøgsbasis, der er startet med udgangspunkt i rekkommendationer fra Nordisk Råd. Mange af de nuværende permanente samarbejdsordninger er startet på forsøgsbasis. Ofte fungerer forsøgsområder 3–5 år på forsøgsbasis finansieret over Ministerrådets dispositionsmidler inden de på baggrund af en evaluering eventuelt forsøges optaget på det permanente budget.

Nedenfor gives meddelelse om de nuværende projekter. Evaluering og stillingtagen til den fremtidige virksomheds indhold og form vil bl. a. blive gennemført i forbindelse med Ministerrådets handlingsplan for kultursamarbejdet.

2.4.2 Samarbejdet omkring børn og kultur

Ministerrådet besluttede i 1983 at intensivere indsatserne på børnekulturområdet inden for rammerne af et samlet arbejdsprogram. En nordisk arbejdsgruppe for børnekulturområdet har til opgave at initiere projektvirksomhed, informere om den børnekulturelle situation i Norden, samt gennemføre konferencer, seminarer og lignende på børnekulturområdet.

For 1986 bevilgedes DKK 500000 til virksomheden over Ministerrådets dispositionsmidler samtidig med at arbejdsgruppens mandat forlængedes til 31.12.1986.

Gruppens arbejdsprogram omfatter bl. a. en nordisk nyhedstjeneste og udgivelsen af nyhedsbrevet "Børn og kultur i Norden", samt årlige tema-projekter for børnekultur. Temaprojekterne gennemføres på skift i de nordiske lande.

Den nordiske informationstjeneste om børn og kultur har til formål at sprede oplysninger om initiativer og aktiviteter på børne- og kulturområdet til offentligheden i Norden. Informationstjenesten er opbygget som et organ under den nordiske arbejdsgruppe, der regelmæssigt udsender nyhedsbulletiner og en tema-avis til modtagere i hele Norden.

I 1986 var temaet "Børn og bevægelige billeder". Projektet, som koordineredes af de svenske arbejdsgrupperepræsentanter, samlede sig om tre hovedtemaer: filmoplevelse, filmforståelse og egenaktivitet med bevæ-

gelige billeder. Projektet gennemførtes i samarbejde med skoler i hele Norden. Projektet afsluttes med en samlet præsentation af børns egenproducerede video i Kulturhuset i Stockholm i foråret 1987.

Såvel formandskab som sekretariatsfunktion har hidtil gået på skift mellem de nordiske lande.

Børnekultursamarbejdet vil blive søgt optaget på Ministerrådets faste budget på 1988 afhængig af de overvejelser om det nordiske kultursamarbejde, som vil blive fremlagt i Ministerrådets handlingsplan for kulturområdet.

2.4.3 *Folkebibliotekssamarbejde (NORDFOLK)*

I 1986 er der gennemført kurser om islandsk litteratur (Reykjavík), biblioteksbetjening i landsbyer (Tammerfors) samt om bibliotekslovgivning (Borås). I 1987 er bl. a. planlagt kursus i dansk litteratur, indvandrerlitteratur, automatiseringsplanlægning og nordisk bogdistribution.

Virksomheden ledes af en arbejdsgruppe udpeget af Ministerrådet.

NORDFOLKs sekretariat er i 1986 flyttet til Statens Bibliotekshøjskole i Oslo. Medlemmerne udpeges efter en model, som indebærer, at det enkelte komitémedlem i NORDFOLK repræsenterer sit land, samtidigt med at det påses, at der er repræsentation for samtlige biblioteksinstanser.

En lang række instanser – deriblandt Nordisk Råds Kulturudvalg – har anbefalet at NORDFOLK optages på det faste budget efter i 5 år at være finansieret over dispositionsmidlerne. Optagelse af NORDFOLK på det faste budget vil blive diskuteret i forbindelse med den kulturelle handlingsplan. NORDFOLK vil fortsat blive finansieret over dispositionsmidlerne i 1987, ligesom Ministerrådet har besluttet at udpege en ny folkebiblioteks-komité til at varetage arbejdet i perioden 1987–1988.

2.4.4 *Tale- og punktskriftbøger*

En udredning om problemerne i forbindelse med produktion og distribution af tale- og punktskriftsbøger i Norden blev præsenteret i efteråret 1984. Udtalelser om udredningen blev indhentet fra nordiske og nationale organer. Med tilskud fra Ministerrådet blev der i maj 1986 arrangeret nordiske arbejdsmøder, hvor man drøftede hvilke tiltag indenfor tale- og punktskriftsområdet, som bør løses nationalt og/eller nordisk.

Initiativerne omfatter bl. a. iværksættelse af en fælles nordisk distributionsordning. I 1986 bevilgedes DKK 100000 fra dispositionsmidlerne til formålet. Ministerrådet har foreløbig bevilget DKK 140000 til arbejdets fortsættelse i 1987.

2.4.5 *Samiske kulturaktiviteter*

Fra 1979 har Ministerrådet haft en forsøgsordning med speciel støtte til visse samiske kulturaktiviteter af engangskaraktér. Denne støtte blev i 1986 forhøjet til DKK 600000. I 1984 blev der for en 3-års periode ansat en

speciel sagkyndig ved Nordisk Sameråds sekretariat i Utsjoki for at udrede den videre udvikling af samisk kulturliv. I 1986 blev der bevilget DKK 400000 til formålet. Udredningen ventes at være færdig ved årsskiftet 1986/1987.

2.4.6 Fælles nordisk bogmarked

På baggrund af rek.nr.5/1980 om fælles nordisk bogmarked blev der i 1984 holdt en konference, hvor man specielt drøftede muligheden for en bedre distribution af nabolandenes og de små sprogområders litteratur. På konferencen blev der nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for branchen, som fik mandat til at udarbejde en handlingsplan for nordisk bogdistribution. Handlingsplanen er i løbet af foråret blevet sendt til udtalelse hos en række nordiske samarbejdsorganer.

Remisudtalelserne understreger, at der er et særligt behov for bedre information, oversigt over og forenkling af distributionen, samarbejde med skoler og biblioteker samt forenkling af afgiftssystemerne i forbindelse med distribution mellem de nordiske lande.

I forbindelse med informationsprojekterne vil man også vurdere udvikelse og omarbejdning af brochuren "Læs noget nordisk", som er blevet godt modtaget. Den udkommer nu i 5000 eks. og udsendes gratis.

Ministerrådet vil igangsætte projekter på de prioriterede områder i 1986/1987. Ministerrådet har afsat DKK 150000 i 1986 og DKK 270000 i 1987 til formålet.

3 Kulturförbindelser med utlandet

3.1 Nordisk sekelskifteskunst 1986/1987

I närvaro av ministerrådets ordförande, Finlands kultur- och vetenskapsminister Gustav Björkstrand, samt ett stort antal företrädare för nordiskt och brittiskt kultur- och samhällsliv invigde H.K.H. Kronprinsessan Sonja den 8 juli 1986 utställningen *Dreams of A Summer Night* på Hayward Gallery i London. Utställningen hade arrangerats i samarbete med The Arts Council of Great Britain.

Presskommentarerna har överlag varit mycket positiva. Man har således pekat på att brittisk publik nu fått möjlighet att lära känna ett stort antal betydande nordiska konstnärer vid sidan av Edvard Munch. Man har särskilt tagit fasta på antalet kvinnliga konstnärer i Norden vid sekelskiftet.

Vid utställningens avslutande hade man kunnat räkna in 90000 besökare. Katalogen var trots en andra tryckning helt slutsåld. Utställningen har även rönt uppmärksamhet i nordiska media med flera mycket omfattande artiklar och recensioner. Samtliga har varit mycket positiva.

Den 26 oktober invigdes utställningen vid Kunstmuseum Düsseldorf av H.M. Drottning Silvia och Danmarks kulturminister H.P. Clausen, som

företrädde ministerrådet. Ett stort antal företrädare för nordiskt och tyskt kultur- och samhällsliv deltog också, bl.a. Ministerpresident Johannes Rau.

Såväl i London som i Düsseldorf har anknyttande seminarier avhållits om nordisk sekelskifteskunst med deltagande av nordiska konsthistoriker.

3.2 Kulturprojekt i Japan

Planeringen av det nordiska kulturprojektet i Japan 1987/88 har fortsatt enligt tidigare uppdragna riktlinjer. Således beslöt ministerrådet vid sitt sammanträde den 29 september att bevilja medel för fortsatt planering och för delar av genomförandet under 1987. Detta har skett inom en samlad utgiftsram under åren 1986–88 på 9 milj DKK exkl. lönekostnader.

I Tokyo den 17 oktober 1986 undertecknade Gustav Björkstrand och styrelseordföranden i Seibu Saison Group, Seiji Tsutsumi, en överenskomst om projektets inriktning och omfattning.

Detta avser en konstutställning på Seibu Museum of Art i Tokyo, en konsthantverksutställning på Seibu Art Forum i Tokyo, en konsertserie med nutida nordisk musik, filmserier med både äldre och nyare nordisk film, samt en utgivning av en antologi med efterkrigs noveller av nordiska författare.

Härtill kommer en sameutställning som anordnas i samarbete med Japan Folk Craft Museum samt en öppningskonsert med nordisk musik, dirigent och solist, som kommer att direktsändas i japansk TV.

I samarbete med Museum of Modern Art i Toyama kommer en omfattande designutställning att arrangeras. Den kommer även att visas av Seibu i Tokyo. Liksom flertalet av arrangemangen i övrigt kommer designutställningen också att visas på andra platser i Japan.

Till bilden hör att Seibu under den tid kulturpresentationen äger rum kommer att göra en satsning på nordiska produkter i sina varuhus.

Från nordisk sida avser man att bjuda in ett antal vecko- och fackpressredaktörer till ett besök i Norden under våren 1987.

Även om betydande praktiska frågor återstår att lösa innan projektet inleds hösten 1987, finns det mycket goda förutsättningar att genomföra ett för båda parter intressant och givande projekt såsom ett viktigt steg för att i Japan öka kännedomen om kultur- och samhällslivet i Norden.

4 Kultur og massemedia

4.1 Arbejdsgruppen for kultur og massemedier

4.1.1 Indledning

Udviklingen på medieområdet i de nordiske lande er gået stærkt siden begyndelsen af 1970'erne. Aktuelt er situationen præget af indretning af nye TV-kanaler (TV 2 i Danmark, TV 3 i Finland, forslag om TV 2 i Norge)

samt af en omfattende projekt/forsøgsvirksomhed, der bl. a. omfatter modtagelse af udefrakommende TV, lokal-TV, nærradio, kabel-systemer, bredbånds(hybrid)net, video, teledata samt sociale eksperimenter med informationsteknologi.

De nordiske regeringer arbejder med nye lovgivningsinitiativer på de forskellige medieområder. I de nye lovgivningsovervejelser indgår bl. a. spørgsmålet om de statslige radiofoniers virksomhed og status, de nye mediers offentlige/halvoffentlige eller private finansiering og organisering, reklamespørgsmål, krav til programindhold og sendetilladelse osv. Samtidig igangsættes der et stort antal udredninger og gennemføres ny lovgivning på de traditionelle medieområdet – presse, film m. m.

Den massive udvikling på medieområdet var baggrunden for, at Ministerrådet i januar 1985 vedtog et samlet virksomhedsprogram på kultur- og massemedieområdet for perioden 1985–1987.

Som ansvarlig overfor Ministerrådet nedsattes en arbejdsgruppe – *Arbejdsgruppen for kultur og massemedier* – med repræsentanter fra de nationale regeringer. Arbejdsgruppens overordnede opgave er at fremme idé- og erfaringsudvekslinger indenfor det samlede mediefelt, igangsætte forsøgsvirksomhed og forberede Ministerrådets samlede mediepolitiske indsats.

Virksomheden finansieres foreløbigt over Ministerrådets dispositionsmidler. I 1986 bevilgedes DKK 700000 til formålet. I det følgende gennemgås arbejdet i 1986.

4.1.2 Videogram

Med udgangspunkt i Nordisk Råds rekommandation om videogrammer angående distribution af nordiske tv-programmer og film på videogram, (rek. 13/1983) har Arbejdsgruppen for kultur og massemedier videreført arbejdet med henblik på, at igangsætte konkrete initiativer på videogramområdet.

Arbejdsgruppen har fortsat undersøgelsen af muligheden for at iværksætte en nordisk forsøgsdistributionsordning af nordiske tv-programmer og film på videogram. Arbejdet har bl. a. omfattet kontakter til de statslige radiofonier, filmbranchen og det statslige filmcentraler.

Kontakterne har vist, at en nordisk videogramdistribution støder på forhindringer af ophavsretslig og økonomisk karakter. For øjeblikket er situationen f. eks. den, at der ikke er opnået nationale aftaler om distribution af tv-program på videoprogram til forsøgsformål i Danmark og Norge. En nordisk ordning må afvente en sådan afklaring.

På den baggrund har arbejdsgruppen iværksat en samlet registrering af de juridiske og økonomiske blokeringer, der hindrer en øget distribution af videogram over landegrænserne. Arbejdet ligger i forlængelse af de ønsker, som Nordisk Råds kulturudvalg fremsatte overfor Ministerrådet på samrådet i oktober 1986.

Arbejdsgruppen for kultur og massemedier har i 1986 fortsat arbejdet på at etablere en nordisk distributionsordning af videogrammer for høreskadede. Arbejdet foregår i samarbejde med repræsentanter fra de nationale døvefilmvideoinstitutioner og døveforbund i Norden.

De endelige planer for ordningen er nu udarbejdet. Ordningen indebærer, at samtlige nationalt producerede programmer for høreskadede fra og med efteråret 1986 bliver tilbudt høreskadede i alle de nordiske lande. Til formålet er afsat DKK 165 000 i 1986 og 1987.

Det første halve forsøgsår vil blive evalueret i begyndelsen af 1987. Endelig arbejdes der videre med at undersøge muligheden for at etablere en fælles nordisk uddannelsesvirksomhed for døve.

4.1.3 *Nordisk Medie Nyt*

Ved ministerrådets drøftelse af virksomheden på kultur- og massemedieområdet 1985–1987 i januar 1985 blev forslag om permanent dokumentation og information om kultur og massemedier i Norden i form af udgivelsen af et nyhedsbrev lagt frem.

På den baggrund har arbejdsgruppen påbegyndt udgivelsen af et nyhedsbrev "Nordisk Medie Nyt" fra 1986. Nyhedsbrevet orienterer i faktaform om udviklingen på de forskellige medieområder, om ny lovgivning, udredninger, nationale og nordiske forsøgsordninger samt om aktiviteter på medieområdet udenfor Norden. Nyhedsbrevet udkommer kvartalsvis i skandinavisk og finsk udgave.

Modtagelsen af de 3 første numre har været positiv fra alle sider. På grund af den stigende interesse hæves oplagstallet fra efteråret til 8000 eksemplarer per nummer. Ministerrådet bevilgede i 1986 DKK 100 000 til udgivelsen.

4.1.4 *Nordisk mediepolitisk konference*

Nordisk Ministerråds Arbejdsgruppe for kultur og massemedier planlægger i dagene 5.–6.april 1987 en nordisk mediepolitisk konference på Hanaholmen i Helsingfors. Hovedformålet med konferencen bliver at diskutere spørgsmålet om TV's offentlige/private organisering, fremtidens radio/TV-samarbejde via satellit set i lyset af den teknologiske og internationale medieudvikling samt medieudviklingens kulturpolitiske udfordringer.

Konferencen er et forsøg på at lægge op til en samlet mediepolitisk diskussion, bl. a. som en opfølgning af den første europæiske mediekonference i Wien i december 1986.

Konferencen vil ligeledes på nordisk plan søge at forberede de diskussioner, der skal føres om kulturøkonomi på den europæiske kulturministerkonference i Lissabon i september 1987.

4.1.5 *Europæisk mediesamarbejde*

Ministerrådet har på sig møde i oktober 1986 konstateret, at der i de nærmeste år er flere internationale konferencer som kan foranlede til forskellige fælles forberedelser.

Arbejdsgruppens arbejde i de internationale organer har i 1986 været koncentreret om deltagelse i Europarådets Steering Committee on the Mass Media (CDMM), som bl.a. har forberedt den første europæiske mediekonference i Wien den 9.-10. december.

Desuden har arbejdsgruppen for kultur og massemedier deltaget i afslutningen på Europarådets arbejde omkring "Promotion of creativity, taking into account the development of the culture industries", bl.a. med henblik på at forberede nordisk samarbejde på området.

5 Radio- och TV-samarbetet

5.1 *Mediemiljön*

Den nordiska samhörigheten och härigenom önskan om ett gemensamt nordiskt alternativ i den nya mediemiljön har varit utgångspunkter för ministerrådets beslut om att inleda ett radio- och TV-samarbete i Norden via satellit.

Bland annat för att möte den ökade konkurrensen från utomnordiska satellit-TV-program har i några av de nordiska länderna beslut fattats om etablering av ytterligare nationella TV-kanaler. Följande kan särskilt noteras vad gäller utvecklingen på radio- och TV-området i de nordiska länderna.

I *Danmark* har beslut fattats om etablering av en andra rikstäckande nationell TV-kanal. Sändningarna som beräknas inledda hösten 1988 skall ombesörjas av ett statligt programbolag oavhängigt av Danmarks Radio. Finansiering av verksamheten kommer att ske genom såväl mottagaravgifter som genom intäkter av reklam.

I *Finland* har beslut fattats om en tredje TV-kanal. Sändningarna beräknas inledda under 1987. Ägare till programbolaget är det nationella radio-bolaget Yleisradio, reklam-TV-företaget Mainos-TV och elektronikföretaget Nokia. Finansiering av verksamheten kommer att ske genom såväl reklamintäkter som abonnemangsavgifter, sk betal-TV.

I *Island* har under oktober månad en andra privatägd TV-kanal inlett verksamhet. Verksamheten finansieras genom abonnemangsavgifter och reklamintäkter.

Överföringar av *finska* TV-program för spridning via marknät i Sverige (Stockholm) och av *svenska* TV-program för spridning via marknät i Finland (Kristinestad/Bötomborg) har inletts.

Ökade möjligheter att nå TV-publik via satellit har medfört att flera europeiska men också nordiska intressenter finns för etablering av privata

TV-kanaler. Intresset baseras i första hand på den eventuella möjligheten att finansiera TV-verksamhet genom reklamintäkter eller abonnemangsgifter, sk betal-TV. De nordiska länderna som gemensam marknad har härvid ett särskilt intresse.

Det stora antalet *internationella TV-kanaler* som idag sänds via satellit kommer till de nordiska hushållen huvudsakligen via kabel-TV. De båda satelliter som distribuerar de mest populära programmen är Eutelsat-satelliten med totalt 9 program, bl.a. Sky Channel och Music Box samt Intel-sat-satelliten med totalt 6 program, bl.a. Screen Sport och det amerikanska dygnet runt nyhetsprogrammet Cable News Network, CNN.

De nordiska televerkens planer om ett samarbete via kommunikations-satellit, det sk *Nordprog-samarbetet*, har rapporterats för respektive regering. Enligt beslut av Nordiska ministerrådet för radio- och TV-frågor skall frågan diskuteras på nordiskt plan före eventuella nationella ställningstaganden.

Videomarknaden i Norden fortsätter att öka. Mer än hälften, cirka 60 procent, av videotittandet ägnas åt program som spelas in från TV. Framförallt är det långfilmer och underhållningsprogram. Hyrfilmer svarar för cirka 40 procent av tittandet. Hyrfilmsmarknaden i de nordiska länderna omsätter idag mer än biograffilmmarknaden.

5.2 Nordiskt radio- och TV-samarbete via Tele-X

5.2.1 Allmänt

Ministerrådet har genom beslut uppdragit åt ämbetsmannakommittén för radio- och TV-frågor att svara för den fortsatta ledningen av frågan om ökat radio- och TV-samarbete i Norden med angränsande frågor. Ämbetsmannakommittén är sammansatt av representanter för kultur-, kommunikations- och industridepartementen. Danmark deltar som observatör och har hittills valt att avstå från att delta i besluten. En arbetsgrupp med en representant för varje i samarbetet medverkande land svarar tillsammans med särskild projektansvarig i ministerrådets sekretariat för den kontinuerliga samordningen av projektet.

5.2.2 Programfrågor

I samband med ministerrådets beslut den 25 november 1985 om att inleda ett radio- och TV-samarbete i Norden genom användning av Tele-X-satelliten gavs i uppdrag till de nordiska radioföretagen att ge förslag om programsamarbetet. En rapport överlämnades av radiocheferna i april 1986: "Nordiskt programsamarbete via Tele-X". Rapporten redovisade två alternativa ambitionsnivåer för samarbetet. Ministerrådet tog ställning till förslagen i rapporten den 18 juni 1986. Av ekonomiska skäl kunde ministerrådet i detta utvecklingskede inte ansluta sig till den högre ambitionsnivån.

Genom beslutet den 18 juni 1986 förutsätter ministerrådet att respektive

regering överlåter åt det nationella radioföretaget att planera och genomföra den treåriga försöksverksamheten via Tele-X. Radioföretagen skall härvid ingå samarbetsavtal utgående från de av ministerrådet fastställda riktlinjerna. Varje enskilt radioföretag skall för respektive regering redovisa bl. a. hur ansvarsfördelningen mellan de medverkande radioföretagen anordnas, vilka närmre programmässiga utgångspunkter som avses tillämpade samt vilka kostnader som följer av samarbetet för varje radioföretag. Enligt aktuell tidsplan kommer denna rapportering att ske i början av 1987.

Samarbetet skall omfatta de två tillgängliga Tele-X-kanalerna och ha sin bas i program producerade i de nordiska länderna. Den av ministerrådet skisserade modellen för samarbetet med en nyhets- och aktualitetskanal och en kultur- och underhållningskanal skall tjäna som utgångspunkt. Det står emellertid radioföretagen fritt att pröva andra modeller i syfte att göra programutbudet så attraktivt som möjligt. Ministerrådet utesluter härvid inte att det allmänna programutbudet i huvudsak koncentreras till den ena av de två kanalerna.

I samarbetet kommer i första hand att ingå nordiskt producerade program ur respektive radioföretags ordinarie utbud. Radioföretagen ansvarar för förvärv av sändningsrätter för program i samarbetet genom förhandlingar med berörda parter. De medverkande länderna avser att nationellt verka för en ökning av den nationella egenproduktionen. Länderna kommer även att pröva hur medel kan avsättas för gemensam programproduktion. Ministerrådet har härvid noterat medlemsförslaget inom Nordiska rådet om en samnordisk produktionsfond för film och TV.

Radioföretagen fortsätter arbetet kring ljudradiosändningar via satellit. En gemensam nordisk musikkanal får härvid särskild uppmärksamhet.

Nordiska rådets kulturutskott har underställts ministerrådets ställningstagande den 18 juni 1986 avseende programfrågorna. Utskottet har med anledning härav avgivet särskilt yttrande.

5.2.3 Danmarks anslutning till samarbetet

Förhandlingarna om villkoren för en dansk medverkan i samarbetet pågår inom ämbetsmannakommittén för radio- och TV-frågor. Ambitionen är att förhandlingarna med Danmark skall kunna vara avslutade i början av 1987.

5.2.4 Programöverföringar till och från Island

De i samarbetet medverkande länderna är eniga om att nordiskt fördela sådana extra kostnader som uppkommer genom särskilda programöverföringar till och från Island. Ett arbete har inletts för att utreda olika tekniska möjligheter för en direktöverföring av program, olika programmässiga frågor samt på vilket sätt överförda program vidaresänds i Island.

5.2.5 *Försenad uppskjutning*

Den tekniska utvecklingen av Tele-X-satelliten fortgår planenligt. Stor osäkerhet råder emellertid beträffande uppskjutningstidpunkt efter ett haveri med Arianeraketen. Tele-X är kontrakterad att skjutas upp med Ariane. Enligt aktuell tidsplan skall Tele-X kunna skjutas upp i maj alternativt juni 1988. Programverksamheten kan då inledas vid årsskiftet 1988/1989.

5.2.6 *Finansiering*

Det nordiska radio- och TV-samarbetet finansieras genom en kombination av nordiskt beslutade medel och nationellt beslutade medel. Finansieringen sker helt utanför den samnordiska budgeten. Av totalkostnaden är fn cirka 111 miljoner svenska kronor per år nordiskt beslutade och avser kostnader för satellithyra och programkontribution samt för översättning och textning av programmen. Härtill kommer en ännu ej fastställd nordisk kostnad för de särskilda programöverföringarna till och från Island. De nordiskt beslutade kostnaderna fördelas enligt sedvanlig nordisk fördelningsnyckel anpassad till att Danmark för närvarande inte medverkar i samarbetet. Tillkommande nationella kostnaderna förhandlas mellan respektive regering och radioföretag. Den ekonomiska ramen skall vara den i radioföretagens rapport "Nordiskt programsamarbete via Tele-X" redovisade lägre ambitionsnivån. Hur samarbetet finansieras nationellt avgörs av respektive land.

Ministerrådet har beslutat att frågan om andra intäktsmöjligheter skall utredas och värderas. För att ta fram ett underlag för inledande diskussioner om alternativa finansieringsformer, har arbetsgruppen tillkallat en sakkunnig för att sammanställa en rapport. I uppdraget ingår att redovisa allmänna förutsättningar och gällande villkor för bl a sponsoring av enskilda program, abonnemangsavgifter, sk betal-TV och reklamfinansiering för satellit-TV i Norden och olika frågeställningar hänförliga härtill. Frågor i anslutning till Norden som möjlig gemensam reklammarknad analyseras. Arbetet skall i första hand ta utgångspunkt i ministerrådets beslut om användning av två TV-kanaler i Tele-X enligt det av radioföretagen skisserade programutbudet. Rapporten skall föreligga i slutet av 1986 och utgöra underlag för ställningstaganden om eventuella ytterligare insatser i frågan.

Kapitel X

Utdanning

1 Innledning

Avtalen mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om kulturelt samarbeid, som ble undertegnet den 15. mars 1971 og trådte i kraft den 1. januar 1972 (den nordiske kulturavtalen), bygger på samarbeidstradisjoner som har utviklet seg innenfor rammene for Nordisk kulturkomisjon (1947), Nordisk råd (1952) og Samarbeidsavtalen mellom landene av 23. mars 19862 (Helsingforsavtalen).

I Helsingforsavtalen blir retningslinjene for det kulturelle samarbeidet lagt. I kulturavtalen heter det bl.a. at "avtalen har til formål å styrke og intensivere kulturelt samarbeid i vid forstand mellom avtalepartene med sikte på å utvikle videre det nordiske kulturfellesskap og å øke den samlede effekt av landenes investeringer i utdanning ... gjennom felles planlegging, samordning, samvirke og arbeidsfordeling, samt å skape praktiske forutsetninger for et godt fungerende samarbeid".

Kulturavtalens virkeområde omfatter således bl.a. *utdanning*, både målene for utdanningspolitikken og dens innhold og metoder. Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) fatter de beslutninger som kreves for å virkeliggjøre avtalens siktemål og bistås av kulturembetsmannskomiteén.

For å oppnå et tilfredsstillende samvirke mellom samarbeidsorganene og vedkommende myndigheter i de enkelte land, forplikter avtalepartene seg til nasjonalt å sørge for at arbeidet med spørsmål som faller under kulturavtalen blir effektivt organisert.

Ministerrådet lar utarbeide budsjettforslag og fatter beslutning om fordelingen av midler for de felles institusjoner, programmer og øvrig virksomhet. Dette skjer innenfor totalrammen som inngår som en del av det felles nordiske budsjett.

I dette kapitel rapporterer ministerrådet om samarbeidet innenfor utdanningsområdet, enten dette skjer i institusjonaliserte former eller som tidsbegrensede prosjekter. Et tyngdepunkt i arbeidet innen utdanningssektoren ligger i den virksomhet som styres av den nordiske styringsgruppe for nordisk skolesamarbeid henholdsvis den nordiske styringsgruppe for nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningssamarbejde. Et annet tyngdepunkt ligger på de forholdsvis omfattende utviklingsprosjekter som er aktuelle. Noen av disse henger nært sammen med større tverrfaglige samarbeidsprosjekter, primært det såkalte NIVU-prosjekt innenfor den nordiske handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting respektive samarbeidet om dataprogramvareproduksjon for skolen (innenfor den datateknologiske handlingsplan).

Ministerrådet har notert sig Rådets uttalelser vedrørende økt lærer- og

elutveksling. Dette spørsmål vil bli vurdert i arbeidet med en handlingsplan på kulturområdet. Rådets uttalelse om en felles arbeidsmarked kommenteres i avsnitt 3.7.

2 Nordiske institusjoner

2.1 Nordens folkliga akademi (NFA)

Akademiet har i 1986 et budjet på 3 759 000 DKK. Virksomheden omfatter primært kurser og konferencer i tilknytning til det arbejde, som udføres i nordisk folkeoplysning. I indeværende år har akademiet gennemført omkring 30 kurser og seminarer fortrinsvis i eget regi med ca 2 500 kursudøgn.

I forbindelse med Nordiska Folkhögskolans nybyggeri har NFA's styrelse indledt drøftelser om akademiets latente lokalebehov.

2.2 Nordiskt samarbete inom skolområdet

2.2.1 Allmänt

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) har övervägt behovet av en omprioritering av sitt arbete. Sedan 1981 läggs tyngdpunkten på

- organisationsutveckling och arbetsmiljö i grundskolan
- yrkespedagogiskt FoU-arbete
- samverkan skola/arbetsliv
- integrering av specialundervisningens elever.

Gruppen räknar med att handlingsplanen för kultursamarbetet kommer att ge vägledning om prioriteter.

Rek.nr 4/1986 om intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område får ses i detta sammanhang.

Skolan i Norden har utkommit med nr 1/86 på temat "Kultur i skolan". Nästa nummer skall handla om invandrarundervisning.

2.2.2 Yrkespedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid

Ären 1983–85 fanns en ad hoc-grupp för arbete med yrkespedagogisk forskning och utveckling. Den var tillsatt av NSS. Ad hoc-gruppen var i huvudsak inriktad på datateknologisk utveckling och dess effekter för yrkesutbildningarna inom industri och hantverk.

I början av år 1986 skapade NSS en fast arbetsgrupp för yrkespedagogisk FoU, med representanter från alla fem länderna. Gruppen har i september 1986 lämnat förslag till program för de närmaste årens verksamhet.

Programmet ger inledningsvis en forskningssyn som i sin tur uttolkas för just det yrkespedagogiska fältets ramar och relationer.

Programmet ser det yrkespedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet ur tre perspektiv:

- samhälls- och arbetslivets perspektiv

- utbildnings(skol-)perspektivet
- elevperspektivet.

Utifrån de tre perspektiven analyseras yrkesutbildningens problematik, för att kunna inrikta FoU-arbetet på relevanta och konkreta projekt. Förslag till sådana lämnas.

Allmänt är de nationella satsningarna på yrkespedagogisk FoU små i förhållande till utbildningssektorns storlek i länderna. Mycket av den behövliga kompetensuppbyggnaden skulle kunna ske samordiskt, och befintlig kompetens och utvecklingskraft samutnyttjas mera. För att nå dithän behöver en varierad uppsättning stödinsatser. Gruppen strävar efter en bred samverkan kring förslagen till insatser.

Nordiska rådets rekommendation nr. 4/1986 handlar om "att intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område i syfte att uppnå en ökad likvärdighet av yrkesutbildningen i Norden". Samarbete om forskning och utveckling för och i yrkesutbildningarna torde på sikt bidra till deras ökade likvärdighet.

2.2.3 *Utviklingsarbeid i den videregående skole med særlig henblik på støttende og forebyggende pædagogisk arbeid*

I 1984 utkom en omfattande rapport om integreringssträvanden inom specialundervisningen i grundskolan, *En skole for alle*, (NORD-serien 1984). Hösten 1984 inleddes ett nytt projekt utgående från tankarna i rapporten men överfört från grundskolenivå till gymnasieplan. Projektet leds av en nordisk arbetsgrupp och kommer att realiseras enligt nätverksmodellen, dvs redan pågående nationellt finansierat utvecklingsarbete sammankopplas på nordiskt plan. Viktiga delar av projektet behandlar övergången grundskola/gymnasieskola och belyser problematiken kring försummade eller avbrutna studier. Projektverksamheten omfattar informationsutbyte samt utväxlingsstipendier mellan 15 deltagande projektskolorna (tre från varje nordiskt land). Under 1985 avhölls två kontaktmöten mellan arbetsgruppen och skolorna om planläggningen av arbetet.

Inom ramen för arbetet på specialundervisningsområdet har bl.a utgivits en referens katalog över offentliga och privata förlag som arbetar med läromedel i specialundervisningen, "Information om læremiddelsarbejde i specialundervisning i Norden". Där redogörs också för arbetet på central nivå rörande läromedel i specialundervisningen. Katalogen ger korta beskrivningar av instanser på nordiskt plan som kan ge information om forsknings- och utvecklingsarbete på området.

En utredning har företagits beträffande ett nordiskt informationssystem om specialundervisning. Bl a diskuteras datainsamling och databehandling, prioriteringar och avgränsningar, målgrupper och brukarupplärning etc.

2.2.4 *Samarbeid innen de små yrkesfag*

Et samarbeid om læremidler innen små yrkesfag har pågått siden 1978. Konkrete resultater av dette er bl.a. en nordisk lærebok i optikk og

AV-læremidler innen plantesunnhetslæren. Et samarbeid om nasjonale lærebøker innen flymekanikerfaget pågår også. I 1983 fikk man utarbeidet rapporten "Små yrkesfag i Norden". Rapporten danner grunnlag for en utvidelse av småfagssamarbeidet, til å omfatte også etteruddannelse af lærere og anden kontakt- og seminarverksamhed m. v. og kontaktmøter. En særlig arbejdsgruppe nedsattes med sigte på at arbejde videre med dette kommissorium.

I denne gruppes regi blev i efteråret 1985 dels afholdt en konference med deltagelse af uddannelsesplanlæggere inden for små yrkesfag, dels arrangeret efteruddannelseskursus for lærere i træbådbyggerfaget, fotolære, skind- og læderhåndværk og instrumentbyggerfaget.

I 1986 er afholdt yderligere efteruddannelseskurser for lærere i stenhuggerfaget, tandteknikerfaget og optik. Endvidere arbejdes med en mere omfattende kortlægning af området og af samarbejdsmulighederne også efter projektets afslutning.

2.2.5 Organisasjonsutvikling og arbeidsmiljø i grunnskolen

Vid ett möte 1981 med nordiska FoU-administratörer och forskare föreslogs att ett nordiskt projekt rörande organisationsutveckling i grundskolan skulle etableras. Mot den bakgrunden tillsatte NSS i maj 1982 en arbetsgrupp med uppgift att planera den kommande verksamheten på området.

Efter beslut i NSS lades huvudvikten i arbetet på:

- graden av styrning i skolan,
- skolpersonalens roll och förutsättningar i utvecklingsarbetet,
- information om organisationsutveckling och beslutsprocesser.

Projektet avsågs i första hand löpa över en tvåårsperiod (1983–84) men vid sitt möte i december 1983 beslöt ledningsgruppen reservera medel för projektet fram till och med 1986.

I planeringen hade man fastslagit att något nytt projekt inte skulle startas. I stället kopplades redan pågående nationell försöksverksamhet samman. Arbetsgruppen utsåg 14 skolor (två skolor från Island och tre skolor från vart av de övriga länderna) som arbetade med olika former av organisationsutveckling och lät dessa gå in i ett samarbete med varandra och arbetsgruppen. Samarbetet har under 1983–84 haft formen av kontaktmöten, stipendier och rapporter. Slutligen utarbetade arbetsgruppen en skiss till en nordisk handbok om organisationsutveckling. Avsikten var att knyta samman det praktiska utvecklingsarbetet som utförts i de 14 skolorna med olika strategiska modeller för en utveckling i grundskolan. Handbokens utformning diskuterades vid en konferens med nordiska forskare i början av 1984. Boken förelåg färdig och utgavs november 1985.

I föråret 1986 afholdtes en afsluttende konference med det formål at informere politikere og skoleadministratorer om det nu afsluttede projekt og at få en diskussion i stand om skoleudvikling i skolen generelt og de

muligheter utviklingsskoler i Norden har for at samarbejde og at udnytte hinandens erfaringer. Endelig er udarbejdet en sammenfatning af skolernes slutrapporter i projektet.

2.2.6 *Læremidler i innvandrerundervisningen*

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeid nedsatte i november 1982 en prosjektgruppe som fikk som mandat å få i gang et internordisk informasjonssystem vedr. læremidler for innvandrerundervisning. Gruppen skulle også se på mulighetene for samarbeid m.h.t. felles innkjøp av læremidler, utarbeidelse av bibliografier, kulturstoff, etterutdanning av lærere o.a.

Medlemmene i prosjektgruppen var tilknyttet nasjonale institusjoner som har et hovedansvar for læremidler til språkundervisningen for innvandrere.

Prosjektgruppen har bl.a. på baggrund af henvendelser til institusjoner som arbeider med språkundervisning av innvandrere med informasjon om det nordiske læremiddelsamarbeidet i 1985 udarbeidet en rapport om informationsudveksling af læremidler for sprogundervisning af indvandrere. Et seminar har været avholdt om temaet *Læremidler om innvandrernes opprinnelsesland* og styringsgruppen har afsat et beløb til afholdelse af et seminar på området i 1987.

2.2.7 *Handlingsprogram for språkforståelse*

Med utgangspunkt i rek. nr. 12/1977 om handlingsprogram for forbedret språkforståelse i Norden opprettet Nordisk Ministerråd i juni 1983 en arbeidsgruppe. Gruppens oppgave var til styrkelse av nabospråkernes stilling i undervisning på det gymnasiale stadium, såvel de teoretiske som de erhvervsforberedende linjer.

I mai 1986 kom arbeidsgruppens utredning på trykk: "Nordiske språk i gymnas og yrkesutdanning" (NORD-serien, København 1986).

For å følge opp om de tiltak som arbeidsgruppen lanserer i sin utredning, har NSS vedtatt å nedsette et arbeidsutvalg på tre medlemmer som på grunnlag av utredningsrapporten forbereder en konferanse i 1987 for bl.a. å tilrettelegge en prinsippdebatt i MR om det fortsatte arbeidet *til styrkelse av nabospråkernes stilling i undervisningen* og for å utarbeide forslag om konkrete tiltak. Av disposisjonsmidler for 1987 er det blitt bevilget 300000 DKK til dette formål.

2.2.8 *Samarbeid om fiskeriundervisning*

Høringsrunden for en rapport om samarbeidsmulighetene innen fiske-riundervisningen i grunnskolen og den videregående skole i Norden ble avsluttet våren 1984. Som et resultat av denne avholdtes en konferanse i 1985, hvor man drøftede etablering av kontaktnettverk av lærer- fiskerifagmiljøer, bostområder på læremidelfronten, fellesnordiske kurs/seminarer

og informationsformidling. Akvakultur og datateknologi i fiskeindustrien blev særlig vektlagt. På dette grundlag har et 3-årige projekt blitt vedtatt og en arbeidsgruppe nedsattes. I 1986 har der været avholdt 2 efteruddannelseskurser et for lærere i datateknologi i fiskeindustrien og et for lærere i akvakultur.

2.2.9 Prosjekt om erstatning for spesialutdanning av elever fra et annet nordisk land

Rekommendation nr 14/1985 från Nordiska rådet vill att hindren för elever att studera i ett annat nordiskt land reduceras.

Sedan augusti 1986 arbetar en expert med frågan. NSS har anslagit omkring 130000 DKK för uppdraget. Experten gav 1.9.1986 en lägesrapport och plan för det fortsatta arbetet. Inledningsvis koncentreras arbetet på de ekonomiska och juridiska hinder som möter ungdomen i gymnasieåldern.

Framgången beror mycket på den inställning de kommunala och landstingskommunala myndigheterna kommer att ha ifråga om interkommunal ersättning, och reglerna i nuvarande konvention om folkregistrering (jfr. meddelande om rek. nr. 33/1986).

2.3 Nordisk samarbeid om folkeopplysning og voksenundervisning

2.3.1 Alment

Nordisk Ministerråd godkendte i 1985 mandat for en styringsgruppe for det nordiske samarbejde vedr. folkeoplysning og voksenundervisning og udpegede fra 1.1. 1986 styringsgruppen for en periode af 4 år. I gruppen indgår repræsentanter fra de nationale undervisningsministerier, samt fra de nordiske folkeoplysningssamråd, arbejdsgiverforeninger og arbejdstagerorganisationer, ialt 8 medlemmer.

2.3.2 Information og dokumentation om FoU-arbejde inden for folkeoplysning og voksenundervisning

I 1976–77 og igen i 1982–83 gennemførtes en kortlægning af FoU-arbejde indenfor folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet i de nordiske lande. Det indsamlede materiale blev udgivet i *Nye veje i voksenundervisningen* i henholdsvis 1978 og 1983. Rapporterne giver oversigt over ialt 592 projekter for perioden 1970–1983.

I 1984 arbejdede udvalget, der forestod kortlægningen, med at finde mere permanente ordninger for denne dokumentationsvirksomhed. Udvalget fremlagde i oktober 1984 et forslag om at organisere denne virksomhed i et nært samspil mellem institutioner med et biblioteks- og dokumentationsmæssigt arbejdsfelt på den ene side og på den anden side institutioner, som arbejder med forsknings- og udviklingsarbejde i tæt kontakt med folkeoplysningen og voksenundervisningen.

I oktober besluttede embedsmandskomiteen, at der gennemføres et 3-årigt forsøg med virksomheden.

Styringsgruppen nedsatte i foråret et nordisk udvalg, som skal koordinere indsamling af information og dokumentation samt koordinere og udvikle indexeringsredskaber. Det indsamlede materiale skal lagres på en nordisk database. På baggrund heraf vil det blive muligt at søge direkte i basen samt udgive forskellige kataloger, temahæfter, arrangere seminarer, etablere netværk m. v.

Spørgeskema på de respektive sprog sendtes ud i efteråret. Det første materiale forelå i november.

I december måned arrangeredes på Nordens folklige akademi et nordisk seminar om lokalt udviklingsarbejde som pædagogisk ressource.

2.3.3 Afprøvning af netværksmodeller vedrørende voksenundervisning

I 1985 startede et netværksprojekt, som skal tilvejebringe metoder og løsningsforslag samt stimulere informations- og erfaringsudveksling. Den konkrete afprøvning af netværksmodeller er sket gennem et netværksprojekt vedrørende rekruttering af udsatte grupper, kombineret og afbalancering af kreative og kompetencegivende aktiviteter, afprøvning af undervisningsmetoder til at overvinde barrierer, som ligger i undervisningsformerne for at nå de pågældende grupper og udvikle vejledningsmetoder.

I projektet deltager følgende:

Danmark:	Suhmsgadeprojektet Gladsaxe forberedelseskursus
Island:	Reykjaviks Kommunale Aftenkursus
Norge:	Norsk voksenpedagogisk institutt
Sverige:	Göteborgs folkhögskola

I begyndelsen af april afholdtes et nordisk seminar om de udsatte gruppers behov for uddannelse og deres motivation samt om, hvordan man kan tilgodese krav om uddannelse i konkrete færdighedsprægede emner og i mere sociale personlighedsopbyggende emner.

I efteråret startede udarbejdelsen af den publikation, som projektet skal resultere i, og styringsgruppen vil på baggrund af erfaringer fra det konkrete projekt arbejde videre efter netværksmodellen.

2.3.4 Nordiske eksaminationer af nationale udredninger

I oktober 1985 udkom i Sverige Sune Ahléns udredning om voksenundervisningsreformernes effekter "Vuxenutbildning, 1970-talets reformer – en utvärdering". Styringsgruppen indbød i januar måned repræsentanter fra de nordiske lande til en eksamination af udredningen på Nordens folklige akademi.

Da en eksamination er et godt forum for præsentation af, diskussion om og nordisk vurdering af nationale tiltag og udredninger, vil Styringsgruppen i samarbejde med det norske kirke- og undervisningsdepartement

arrangere en nordisk eksamination af den norske udredning "Livslang Læring", når den foreligger i løbet af vinteren.

2.3.5 Informationsformidling

Forsøgsperioden med *Nordisk tidsskrift for folkeoplysning og voksenundervisning* fortsætter 1987 ud. I foråret udkom 2 af fire numre af tidsskriftet i en skandinavisk/finsk version og de øvrige to udkommer i efteråret. Nordens folkliga akademi i Kungälv står for udgivelsen af tidsskriftet, som skal koncentrere sig om uddannelsespolitiske aspekter, nye veje i teori og praksis og aktuelle nyhedsnotitser.

I begyndelsen af året udkom følgende rapporter fra to nordiske seminarer: *Mot nye former for læring* fra seminaret om Læring i arbejdslivet, som afholdtes i Oslo i oktober 1984, og *Changes in Working life – opportunities for learning* fra et europæisk/nordisk seminar om voksenlæring, som afholdtes i Landskrona i 1985 i samarbejde med Europarådet.

3 Utviklingsprojekter

3.1 Norden i växt; utbildningssamarbetet

Inom handlingsplanen "Norden i växt" (NIV) finns förslag till insatser inom utbildningsområdet. Dessa förslag är sammanförda i det så kallade NIVU-projektet, där bokstaven U står för utbildning. Projektet startade i början av år 1986 och varar i tre år.

Projektprogrammet innehåller ett tjugotal delprojekt. Av dem har bl. a. följande helt eller delvis förverkligats:

- Examination av danska teknikerutskottets betänkande, "Ingenjör- och teknikeruddannelsernes fremtid".
- Grundutbildningarnas innehåll; examination av svenska betänkandet "Översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen".
- Kunskapscentra för gamla hantverk, konferens i oktober 1986 som start på projektet.
- Kartläggning av projekt inom yrkespedagogiskt FoU-arbete.
- Fortbildningskurser för nyckelpersoner inom teknisk utbildning.

I kapitel III ovan redovisas samlat de olika delarna i den ekonomiska handlingsplanen.

3.2 Projekt om övergången skole/arbeidsliv (SKOLARB)

SKOLARB drivs i samverkan och samfinansiering mellan ÄK-Kultur och NAUT. Projektet har två huvudsyften.

- Knyta samman nationella skol- och utvecklingsprogram där man skall bistå eleverna vid övergången från skola till arbete.
- Stimulera utbildningsinstitutioner som utbildar personal för sådan verksamhet, och stimulera till uppläggnings av nationella utvecklingsprogram för att underlätta övergången från skola till arbetsliv.

Projektet handlar om vägledningen av ungdomar från skolan över till arbetslivet. Sedan hösten 1985 är projektet i sin operativa fas. Tretton stycken försök, fördelade på fyra länder, är sammanknutna i ett antal så kallade nätverk. där varje nätverk innehåller vissa gemensamma, bärande idéer kring vägledningen som begrepp, metod och process. Idéerna är utvecklade bland annat i samspel med lokala intressenter på försöksorten. Man kan så få fram ett antal metoder för vägledning som är anpassade till vissa karaktäristiska lokala förutsättningar.

Ministerrådet hänvisar i övrigt till dels kapitlet nedan om arbetsmarknadspolitik, dels sitt meddelande med anledning av rekommendation nr 28/1981 om åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten.

3.3 Skole/arbetsliv

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete har under 1986 diskuterat ett nytt projekt inom området.

I stort gäller projektet att ge metoder som kan bidra till att trygga försörjningen av tekniskt och naturvetenskapligt skolad arbetskraft till arbetslivet, samtidigt som en allmänt större teknologiförståelse utvecklas och latent studieintresse tillgodoses i skolan.

Arbetslivets framtida utveckling pekar mot ett allt större behov av tekniskt utbildad personal. Detta har uppmärksammats som ett gemensamt nordiskt problem. Man har där t. ex. pekat på behovet av ett nytt innehåll i vissa utbildningar – ett innehåll som kan leda fram till ökad teknologiförståelse. Sådan teknologiförståelse krävs i morgondagens samhälle inte endast inom traditionellt tekniska arbetsområden utan även inom ett område som t. ex. sjukvård.

Många ungdomar känner idag oro för att välja naturvetenskapliga eller tekniska utbildningar på grund av att de inte tror sig ha förmåga nog att med goda betyg klara av sådana utbildningar. Att denna oro kan vara befogad visar sig t. ex. i den relativt stora frekvensen av studieavbrott. Undersökningar visar också att ungdomar upplever undervisningen i t. ex. fysik och teknologi som alltför abstrakt och otillgänglig och att ämnena därför upplevs som onödigt svåra. För att samhället skall kunna få fram tillräckligt många tekniker krävs att man bättre än hittills tar hand om och söker stimulera ett sådant utbildningsintresse bland dagens ungdomar.

Otvivelaktigt finns en stor potentiell reserv av tekniker bland dagens flickor, men många flickor avstår från att söka sådan utbildning på grund av sin egen bristande erfarenhet av teknik. Många undersökningar under senare år har pekat på att flickor väl skulle kunna tillgodogöra sig undervisningen i naturvetenskap och teknik om undervisningen fick en något annorlunda metodik – och att en sådan metodik också skulle bidra till att ge pojkar en bättre undervisning. En sådan ändrad metodik skulle syfta till att i större utsträckning än i dag låta teori och praktik samverka i undervisningen. Förhållandet mellan teori och praktik har tidigare bl. a. uppmärk-

sammats i Nordiska ministerrådets nätverksprojekt "Arbetslivskunskap". Hur undervisningskvaliteten kan höjas genom en närmare koppling mellan teori och praktik blev dock inte föremål för någon närmare analys i detta projekt.

3.4 Datateknologi i undervisningen och inom kulturområdet

Styringsgruppen for datateknologi inden for kulturområdet (DAKU-gruppen), der skal bistå sekretariatet med prioritering, forberedelse og gennemførelse af enkeltprojekter inden for kulturaftalens del af handlingsprogrammet for datateknologi, har i 1986 gennemført eller haft under udarbejdelse efterfølgende aktiviteter. Af ministerrådets dispositionsmidler for 1986 er der til projektvirksomhed og gruppens egen mødevirksomhed bevilget 500000 DKK.

I efteråret 1985 udkom rapporten om "Användningen av mikrodator i undervisningen i främmande språk på det gymnasiala stadiet i de nordiska länderna" og i år afvikledes projektet med *brug af datateknologi i fremmedsprogsundervisning* med en workshop, i samarbejde med Datasekretariatet i Sverige, som afholdtes i begyndelsen af november.

Som opfølgning af rapporten om "Pædagogiske specifikationskrav til edb-tekniske hjælpemidler" startede i år et projekt under overskriften *Ny teknologi og arbejdsorganisering*. Projektet tager sigte på at klarlægge anvendelse af modeller til begrebsdannelse og visse typer færdighedstræning, samt klarlægge et konkret pædagogisk oplæg, hvor der relateres mellem model og virkelighed, og hvor det pædagogiske udbytte sættes i forhold til den økonomiske investering. Der er nedsat en nordisk arbejdsgruppe, som skal aflevere en rapport omkring årsskiftet.

I januar måned afholdtes i Helsingfors et finsk-nordisk seminar om *bred datauddannelse*. Udgangspunktet for seminaret var et nordisk oplæg til grundkursus i datateknologi for voksne samt et finsk oplæg, som havde taget udgangspunkt i det nordiske initiativ. På seminaret præsenteredes også oplæg fra de øvrige lande.

I marts måned udkom rapporten *Datateknologi og specialundervisning – en kortlægning av situationen i de nordiske land*. I rapporten redegøres for resultaterne fra en nordisk spørgeskemaundersøgelse om brug af dataprogrammer og dataudstyr i specialundervisning. Endvidere er der i rapporten beskrivelser af projekter og udviklingsarbejde rettet mod brug af datateknologi for specialpædagogiske formål. Som opfølgning af kortlægningen inviterede DAKU-gruppen repræsentanter fra de nordiske lande, som specielt har tilknytning til problematikken vedrørende brug af datateknologi i undervisning af handicappede elever, til en nordisk workshop. Denne workshop afholdtes i september.

Største delen af tiden blev brugt til orientering om og demonstration af programmer og udstyr, som deltagerne bragte med sig. Endvidere var der nogle indlæg om udviklingsprojekter og om pædagogiske principper og

perspektiver på specialundervisningsområdet med indføring af datateknologi. Under arbejdet fremkom stærke ønsker om videre aktiviteter på området først og fremmest vedrørende kravspecifikationer, kompetenceudvikling hos lærerne og informationsformidling mellem de nordiske lande.

På baggrund af kortlægningen af større let tilgængelige *informationsdatabaser* i Norden og deres edb-tekniske oplysninger, samt forslag til undervisningsforsøg, er der nedsat en ad hoc-arbejdsgruppe til yderligere at forberede og lede undervisningsforsøgene i skoleåret 1986/87 i nogle skoler på det gymnasiale stadium i hvert af de nordiske lande.

Der henvises også til det særskilte kapitel vedrørende den nordiske datahandlingsplan.

3.5 Nordisk samarbeid om dataprogramvareproduksjon for skolen

3.5.1 Allment

Hösten 1985 beslöt ministerrådet att för 1986 bevilja dataprogramgruppen 950000 DKK för det inledande arbetet inklusive en vidare planering av verksamheten med sikte på 1987. Arbetet har igångsatts på följande delområden:

- Information, dokumentation, distribution
- Standardfrågor
- Forsknings- och utvecklingsarbete
- Know-how och produktutveckling
- Avtal och copy-right frågor
- Lärarfortbildning
- Internationella kontakter

3.5.2 Information, dokumentation, distribution

Inom ramen för området har flera underprojekt inletts. Gruppen har upprättat ett *informationsutbyte* mellan länderna, där alla väsentliga dokument som rör utvecklingen av ADB och programvara på skolområdet kontinuerligt distribueras mellan länderna. Samtidigt har en *dokumentationsfunktion* upprättats, där uppgifter om publikationer, utredningar, periodika etc. datalagras. En *nordisk tidskrift* som förmedlar information om datautvecklingen i skolan i form av artiklar och nyhetsnotiser förbereds. Det första numret utkom hösten 1986. Arbetet med en *nordisk programvarukatalog* har inletts. I första hand begränsas katalogen till centralt producerad programvara men väntas bli utvidgad till att även omfatta program från regionalt och lokalt plan. Det strävas även till en gemensam *evaluering* av programvaruprodukter.

3.5.3 Standardfrågor

Under våren 1985 tillsattes en arbetsgrupp med uppgift att få till stånd en nordisk *standard för beskrivning av programvara*. Gruppen har haft två

möten och kommit fram till en standard som sedan godkänts av samtliga länder. Standarden kommer bl.a. att användas i den nordiska katalogen över programvara.

Möjligheterna till en nordisk *standard inom ramen för hardware och software* på skolområdet har även tagits upp till diskussion.

3.5.4 *Forsknings- och utvecklingsarbete*

Arbetet med en katalog över *pågående forsknings- och utvecklingsarbete* i Norden har inletts. Ett frågeformulär har utarbetats och kommer under hösten att sändas till nationella instanser i alla länder. Katalogen väntas utkomma i början av 1987.

Mot bakgrund av detta kommer ett nordiskt samarbete mellan projekt med likartad målsättning i länderna att stödas. Ett samarbetsprojekt har redan inletts våren 1986, det s.k. Konti-projektet, vilket omfattar Kontiolahti kommun i Finland, Århus i Danmark, Skövde i Sverige och Trondheim i Norge. Målet med projektet är att nå fram till en relevant införelse av datorstödd undervisning i kommunernas skolor. Från nationell sida satsas mångmiljonbelopp i försöksverksamheten.

3.5.5 *Know-how och produktutveckling*

I mars 1986 hölls ett tredagarsseminarium, arrangerat i samarbete med det svenska utbildningsdepartementets dataprogramgrupp, över temat "Dataprogram i utbildningen". Målsättningen med seminariet var i första hand att förmedla erfarenheter från icke-nordiska länder som kommit långt när det gäller utvecklingen av dataprogram på undervisningsområdet. Till konferensen hade därför inviterats framträdande experter från USA, Kanada, Skottland, England och Frankrike. I seminariet deltog 80 personer från hela Norden, representerande centrala beslutsfattare i ministerierna, skoladministratörer och läromedelsproducenter.

Planeringen av flera stora projekt inför verksamheten 1987 har även igångsatts. Det mest omfattande gäller ett *programutvecklingsverktyg*, där lärare med programmerarhjälp kan få utarbetat en programdesign för egna idéskisser. Andra punkter gäller bl.a. *datorstöd vid konstruktion och produktionsberedning, datorstödd mätning och styrning i undervisningen* samt ett *dataprogram med kartor efter globens form*.

I samarbete med Nordiska nämnden för handikappfrågor har utvecklingen av en *software-databas inom specialundervisningen* inletts.

3.5.6 *Avtal och copyright-frågor*

Området är centralt när det gäller distribution av god programvara i Norden. Inom ramen för samarbetet har länderna nu börjat göra *avtal med programförfattare* som gör att distributionsavtalen blir nordiska i stället för nationella. Detta innebär att man tar sikte på att ett program som erhåller offentligt stöd i ett land inte enbart kan distribueras billigt till

skolor på nasjonalt plan utan i hela Norden. Som ett led i detta hålls en nordisk workshop i december 1986, där programvara som är aktuell för samnordiskt bruk skall testas av länderna.

3.5.7 *Lärafortbildning*

Fortbildning av lärare i programdesign är ett av huvudmålen i gruppens arbete. I juli 1986 arrangerades en kurs med internationell expertis för *inskolning av nordiska vägledare och programmerare i pedagogisk programdesign*. Avsikten är att dessa sedan skall fungera som lärare vid nordiska och nationella kurser i programdesign för lärare.

Sommaren 1986 hölls en *nordisk programdesignkurs* för 100 nordiska lärare. Flera av programutkasterna hade en sådan kvalitet att de kan få nordiskt och nationellt stöd för att färdigutvecklas. Produkterna kommer att kunna användas i hela Norden.

3.5.8 *Internationella kontakter*

Gruppen har under året kommit överens om en *gemensam dokumentationsprocess* i samband med internationellt arbete. I många väsentliga internationella konferenser etc. deltar representanter för endast någon av länderna. Dessa insamlar ett komplett bakgrundsmaterial som sedan distribueras till samtliga nordiska länder. Gruppen planerar även en arbetsfördelning mellan länderna så att en så omfattande representation som möjligt kan göras utan att alla länder behöver vara representerade.

3.6 *Program for nedbrytning av det kønnsopdelte arbejdsmarked (BRYT-projektet)*

I 1985 igangsattes et fællesnordisk projekt med det formål at udvikle og afprøve metoder til nedbrydning af det kønnsopdelte arbejdsmarked gennem forsøgsvirksomhed. Projektet skal vare 4 år (fra 1985 – 1989). Der henvises til kapitlet om ligestillingspørgsmål (jæmstældhet).

3.7 *Felles arbeidsmarked for lærere*

I maj måned godkendtes udkast til aftaletekst om fælles arbejdsmarked for faglærere i grundskolen og for gymnasielærere. Aftalen undertegnedes i september 1986.

3.8 *Miljølære ved universiteter og høyskoler*

Prosjektet "Miljølære ved universiteter og høyskoler", som formelt avsluttes i 1986, har bl.a. hatt til oppgave å ta for seg miljølære innen bestemte fagområder. Dette har skjedd under årlige konferanser, der status for faget vurderes og der man ser på læremiddelsituasjonen i det aktuelle fagområde. Med utgangspunkt i dette produseres det læremidler på bristområder. Høsten 1985 ble siste fagkonferanse avholdt. Tema var miljølære i de juridiske utdanninger.

I gruppens mandat inngår også fellesnordisk kontakt med andre internasjonale organer som arbeider med miljølære. Et møte med disse ble avholdt i januar 1986 for å drøfte samarbeid om læremidler og seminarer. Arbeidet i 1986 vil forøvrig omfatte slutføring av læremidler i miljølære.

3.9 Kulturinstitution i Vestnorge

En arbeidsgruppe fremlagde i fjor en utredning om behov og forudsætning for en evt. nordisk kulturinstitution i Vestnorge på den eiendom, som Fagerheimsstiftelsen har tilbudt Nordisk Ministerråd. Utredningen mundede ut i et forslag om en utbygning av eiendommen og opprettelse af et nordisk husflidsforsknings- og dokumentationscenter på stedet.

Eftersom ministerrådet ønskede at tage spørsmålet om en evt. nordisk kulturinstitutions arbeidsområde og årlige driftsudgifter op til en ny vurdering, gennemførtes der i år en ny utredning, som blev lagt frem i november 1986.

Kapitel XI

Forskning och högre utbildning

1. Inledning

1.1 Generella anmärkningar

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet sker inom ramen för det nordiska kulturavtalet, som trädde i kraft år 1972. Det beslutande organet är ministerrådet i sammansättningen kultur- och utbildningsministrarna. Ministerrådet bistås av kulturämbetsmannakommittén. Vidare har Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) till uppgift att ge ministerrådet i alla dess sammansättningar råd i övergripande och långsiktiga forskningsfrågor.

Utöver den redovisning, som ges i de följande avsnitten, rapporteras om sektororienterat forskningssamarbete även i övriga fackkapitel.

1.2 Verksamhetsplanering

Inom forskningsområdet har det bedömts som viktigare än på kanske de flesta andra områden att det nordiska samarbetet växer fram på grundval av önskemål och prioriteringar hos de organ och personer som nationellt är verksamma på området. Det är därför naturligt att en väsentlig del av den planering och de initiativ, som är nödvändiga för det nordiska forskningssamarbetet, åvilar enskilda forskare samt forskningsfinansierande och forskningsutförande organ i de olika nordiska länderna. Till den nordiska samarbetsapparatusens uppgifter hör därför att undanröja eventuella hinder för en utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet och att bygga upp de organisatoriska förutsättningarna för ett forskningssamarbete där de nordiska länderna gemensamt kan utnyttja forskningsresurser och specialkunskaper som finns i de olika länderna.

FPR spelar en central roll i detta arbete och rådet har under året speciellt strävat att knyta samman arbetet på forskningsplanerande nivå.

2. Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)

2.1 Nya riktlinjer för verksamheten

FPR skall enligt stadgarna vart tredje år avge förslag till riktlinjer för verksamheten till ministerrådet. I november 1983 presenterade FPR ett förslag till riktlinjer i form av ett första handlingsprogram. I början av november 1986 överlämnade FPR till ministerrådet ett nytt förslag till riktlinjer. Inför den fortsatta beredningen av förslaget har ministerrådet, i enlighet med vad som föreskrivs i FPR:s stadgar, överlämnat detta i form av ett ministerrådsförslag till Nordiska rådet för yttrande. För en presentation av innehållet i FPR:s förslag hänvisas direkt till ministerrådsförslaget.

2.2 Forskarutbildning

En central uppgift för FPR är redan enligt rådets stadgar att främja nordiskt samarbete om forskarutbildning. FPR har under året fattat beslut om en försöksverksamhet med systematiserade nordiska forskarkurser på ett antal olika områden. En kursserie inom datateknologin genomförs under perioden 1985–1988. De hittills avhållna kurserna har behandlat ämnena "Modern digital filterning", "Robot vision", "Computer aided circuits and systems simulation". Översiktliga kursprogram för perioden 1987–1991 har fastställts på områdena vårdforskning, försöksdjursforskning, astrofysiska observationsmetoder, miljötoxikologiska metoder och litteraturvetenskaplig textanalys. Vidare har planeringsgrupper tillsatts för att utarbeta förslag till kurserier på områdena cellbiologiska metoder och expertsystemmetodik. FPR har också beslutat att ytterligare tillsätta en planeringsgrupp för forskarkursverksamhet på det samhällsvetenskapliga området.

FPR har sett det som ett centralt delmål i forskarutbildningssamarbetet att söka öppna existerande eller planerade nationella forskarkurser för deltagare från övriga nordiska länder. Som ett led i denna strävan har FPR inlett ett samarbete med Biomedicinska centrum (BMC) i Uppsala om nordiska/ internationella forskarkurser vid centret under en femårig försöksperiod. FPR har beslutat ge ekonomiska bidrag till ett antal kurser per år vid BMC på vissa villkor, bl. a. att minst hälften av platserna reserveras för nordiska deltagare. Härigenom kan specialkunskaperna vid en nationell institution utnyttjas av hela Norden. Detta innebär i en viss utsträckning en form för nordisk arbetsfördelning och att förutsättningar skapas för etablering av nordiska "centers of excellence".

2.3 Initiativområden

FPR har under året tagit initiativ till samarbete på ett antal särskilt utvalda mångvetenskapliga eller tvärsektoriella forskningsområden. FPR har t. ex. sökt bidra till ett långsiktigt nordiskt forskningssamarbete när det gäller *datateknologi*. Ett fält där nordisk samverkan är särskilt angelägen är datalingsvistik. Det finns risker för att engelskan annars blir det helt dominerande språket i det framtida informationssamhället. FPR har därför sedan 1985 stött samarbetsaktiviteter på området. På grundval av en rapport med redovisning av genomförda delprojekt och skisser till framtida samarbetsinsatser har FPR våren 1986 beslutat ge stöd till fortsatt planeringsarbete. Syftet är att få i gång samnordiska forskningsprojekt på områdena textförståelse och informationssökning samt maskinstödd översättning och maskinöversättning. FPR har även tillsatt en planeringsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till nordiskt forskningssamarbete på superdatorområdet.

FPR har också tagit initiativ på andra snabbt expanderande områden,

där det bl. a. är angeläget att höja den nordiska forskarkompetensen och skapa nätverk mellan de nordiska forskarmiljöerna. Ett sådant område är *näringsforskningen* och FPR överväger för tillfället olika samarbetsinitiativ på området.

FPR anser att det bör finnas goda förutsättningar att bygga ut det nordiska samarbetet på olika områden inom *hälso- och socialforskningen*. På grundval av förslag och planer utarbetade av en av FPR tillsatt arbetsgrupp har ett antal mång- och tvärvetenskapliga forskningsprojekt rörande *åldrandets problem* satts i gång. Projekten finansieras huvudsakligen via de nationella forskningsråden men genomförs i nordiskt samarbete.

Med utgångspunkt i en rapport från ett FPR-symposium om *u-landsforskning/utvecklingsstudier* har FPR tillsatt en arbetsgrupp som bl. a. skall utarbeta förslag till ett nordiskt program för forskarutbildning på området samt till konkret nordiskt forskningssamarbete inom speciella temaområden.

Enligt FPR kan nordiskt samarbete vara särskilt relevant för *små forskningsområden* som inte kan erbjuda en livskraftig vetenskaplig miljö i varje enskilt land. FPR har tidigare låtit genomföra en pilotstudie om den klassiska filologins situation i Norden. Pilotstudien har följts upp av de humanistiska forskningsråden i Norden och av den nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H), som nu satt i gång ett forskningsprogram på området "Nordisk litteratur på latin". FPR önskar stödja dessa strävanden och rådet har därför fattat beslut om en samfinansiering mellan FPR och de humanistiska forskningsråden beträffande den inledande fasen av detta program som beräknas bli av stor kulturhistorisk vikt.

3. Budgetutvecklingen för forskningsinstitutionerna (motsv.) inom kulturområdet

3.1 Större flexibilitet på budgeten

I ministerrådets berättelse för 1985 redogjordes för strävandena att förbättra rörligheten i ministerrådets forskningsanslag. Vid årsskiftet avlämnade FPR till ministerrådet det aviserade förslaget om en omorganisering av vissa forskningsanslag inom kulturområdet. Ministerrådet har på grundval härav på sitt möte i maj fattat ett principbeslut om att genomföra en omläggning av bevilningssystemet till åtta samarbetsorgan på denna del av budgeten, nämligen

Nordiskt kollegium för marinbiologi

Nordiskt kollegium för ekologi

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inkl. freds- och konfliktforskning

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Nordiska samfundet för latinamerikaforskning

Nordiska kommittén för öststatsforskning

Syftet med omläggningen är bl.a. att skapa större flexibilitet i den nordiska forskningsfinansieringen. Härigenom skapas både ökat utrymme för stöd till nya samarbetsinitiativ och bättre möjligheter att fördela de samnordiska resurserna i enlighet med aktuella behov och prioriteringar.

Principbeslutet innebär, att vart av de åtta samarbetsorganen fortsatt som fasta poster på budgeten kommer att få vissa basresurser, t.ex. stöd till den nödvändiga organisationen, såsom styrelsemöten, administration och eventuell personal. Medlen till den övriga verksamheten samlas budgettekniskt i ett anslag varifrån stödet kanaliseras till de enskilda samarbetsorganens program år för år. Det skulle därvid bli lättare att låta de enskilda samarbetsorganens verksamhet variera i omfång från år till år, och t.ex. göra det möjligt att göra större satsningar på de enskilda områdena, om det anses rimligt utifrån en forskningspolitisk prioritering av områdena. Samtidigt skulle utrymme även skapas för stöd till samarbetsinitiativ på nya forskningsområden.

De åtta samarbetsorganen har ombetts att insända material till bruk för budgetarbetet för 1988 i överensstämmelse med detta principbeslut. MR-kultur kommer att träffa slutligt beslut om ordningens praktiska genomförande i förbindelse med fastställandet av budgeten för 1988.

3.2 Aktivitetsförändringar

Vid fastställandet av ministerrådets budget för 1987 erhöll de flesta institutioner och samarbetsorgan på forskningsområdet en verksamhetsbudget på oförändrad aktivitetsnivå. På forskningsområdet önskade ministerrådet i första hand prioritera en utbyggnad av samarbetet beträffande forskarutbildning och forskarmobilitet. I enlighet härmed fastställdes en aktivitetsökning på sammanlagt 900000 DKK för nordiska forskarkurser, nordiska forskarstipendier och nordiska forskarsymposier.

Som en uppföljning av den utvärdering av Nordiska vulkanologiska institutet som genomfördes 1984 har ministerrådet i enlighet med utvärderingens rekommendationer för år 1987 beviljat medel för upprättande av en geologtjänst vid institutet.

Ytterligare har ministerrådet efter det att budgeten fastställts beviljat Nordiska institutet för sjörikt medel för att under 1987 upprätta en amanu-
enstjänst i oljerätt.

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive freds- och konfliktforskning har under året beviljats ett extra stöd för särskilda aktiviteter under 1987, då kommittén firar 20 års jubileum. Stödet är avsett bl.a. för en konferens på Åland över temat "Fred och förtroende", ett seminarium i Island om "Norden och Europa" samt för utgivning av en skrift om "Utmaningar för nordiskt samarbete". Publikationen kommer

att behandla nordisk forskning om nedrustning, mänskliga rättigheter och konfliktlösning.

Vidare har Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA) under året fortsatt moderniseringen och den långsiktiga utvecklingen av institutets datorutrustning. Ministerrådet har tidigare beslutat att institutionen kan disponera en del av ränteintäkterna och ett ackumulerat överskott för utbyggnad av samarbetet med Niels Bohr Institutet om anskaffning av en självständig datoranläggning – en VAX 8650 med tillhörande terminaler. I tillägg härtill har NORDITA genom beslut i ministerrådsorganisationen under 1986 beretts möjlighet att införskaffa en grafisk arbetsstation med tillhörande kringutrustning till en kostnad av ca. 1,4 milj. DKK.

3.3 Kursverksamhet inom den högre utbildningen

Inom den högre utbildningen har under en följd av år genomförts en regelbunden kursverksamhet på tio olika områden. Några av kurserna har genomförts varje år, andra kurser har genomförts med olika intervaller. Den generella anslagsminskning beträffande kursverksamheten som helhet, som ingår i budgeten för 1986, upprätthålls också i 1987 års budget.

I förbindelse med omorganiseringen av ministerrådssekretariatet har hela verksamheten inom området högre utbildning såsom tidigare nämnts sammanförts så, att kursverksamheten kan behandlas samlat med planeringen av samarbetet inom universitets- och högskoleområdet generellt. Förutsättningar föreligger således nu för att skapa en struktur som dels säkrar att den kursverksamhet som är baserad på en gemensam kulturbakgrund (t. ex. universitetskurser i historia, fortbildningskurser för modersmåls lärare) eller representerar smala områden (t. ex. konservatorutbildningen) fortsatt kan genomföras, dels ger möjlighet att inom en mera flexibel budgetram uppta kurser inom nya aktuella ämnesområden. Ministerrådet har mot denna bakgrund beslutat genomföra en omorganisering av kursverksamheten så att fördelningen av medel framgent kommer att ske samlat på basen av ansökningar såväl från de områden där kurser hittills genomförts som från nya kursområden.

4. Samarbete om bioteknologi

Såväl inom forskningssektorn som inom andra sektorer inom ministerrådet har man under det gångna året arbetat vidare med utvecklingen av samarbetet på bioteknologiområdet.

Inom forskningssektorn har utgångspunkten för arbetet varit dels den utredning om nordiskt samarbete inom forskning och forskarutbildning på bioteknologins område, som FPR lät utarbeta under 1985, dels de nationella handlingsplaner inom bioteknologi, som nu föreligger i Danmark, Island, Norge och Sverige. I Finland förväntas en samlad plan att föreligga om-

kring årsskiftet, utarbetad i samarbete med Finlands Akademi och Teknologiska utvecklingscentralen (TEKES).

Planerna omfattar dels stöd till industriell FoU-verksamhet, dels utbyggnad av grundforskning och forskarutbildning på området. Ett grovt överslag visar, att de nordiska ländernas regeringar under 1986 satsar omkring en halv miljard DKK på bioteknologisk forskning och att detta belopp kan förväntas att öka avsevärt inom de närmaste åren.

Mot denna bakgrund har FPR i sitt förslag till riktlinjer för de kommande årens verksamhet föreslagit, att det utarbetas ett särskilt nordiskt samarbetsprogram på bioteknologiområdet. Ett sådant nordiskt samarbetsprogram bör genomföras i nära samarbete med berörda nationella och nordiska organ, för att de önskade synergieffekterna skall kunna uppnås och för att undgå dubbelarbete såväl mellan länderna som inom ministerrådsorganisationen.

FPR har därför föreslagit, att det etableras en särskild nordisk programkommitté med representanter för de redan etablerade nationella samordningsorganen. Under den inledande fasen bör programmet enligt FPR innehålla dels ett anslag för nätverksskapande aktiviteter, dels ett anslag för forskarutbildning.

Senare bör programmet enligt FPR utbyggas med ett projektforsknings-samarbete med utvidgade kontakter mellan forskarna och näringslivet samt med en utbyggnad av samarbetet om forskningens infrastruktur/specialapparatur m. m.

Parallellt med FPR:s överväganden och aktiviteter på området har det som nämnts igångsatts en rad enskilda samarbetsprojekt på området inom andra samarbetssektorer. Härav kan speciellt nämnas:

- ett fyraårigt program om jästforskning, som genomförs av en särskild programkommitté med stöd från Nordiska industrifonden
- Nordiska industrifonden har mot bakgrunden av ett förslag från NORD-FORSK om ett stort anlagt program omkring "Protein engineering" beslutat att avsätta medel till utarbetande av mera konkreta förprojekt
- Nordiska industrifonden har härutöver under behandling en rad ansökningar om stöd till projekt i anknytning till forskning om mjölksyrebakterier
- Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning har färdiggjort en översikt över den biotekniska forskningen i Norden med särskilt intresse för lantbrukssektorn. Programmet kommer att följas upp av Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS) med en utredning om möjliga samarbetsinitiativ på området. Denna utredning tillställs Nordiska rådet som bilaga till ministerrådets meddelande angående rek. 28/1986 om möjligheterna för etablering av ett nordiskt biotekniskt institut på Island med speciellt syfte att studera levande organismer under extrema klimatförhållanden.

– Inom energiforsknings-samarbetet har en särskild programgrupp för bioenergi arrangerat ett seminarium om bioenergi och bioteknologiskt forskningssamarbete i Norden i november 1986.

Härutöver har de nordiska länderna deltagit i det s.k. EUROBIO-forum, som avhölls i Köpenhamn i april 1986 som led i EUREKA-initiativet. Från detta forum har det framkommit olika förslag till styrkande av det europeiska samarbetet på området.

5. Samarbetet på datateknologiområdet

Enligt den nordiska datateknologihandlingsplanen skall samarbetet utvärderas under 1987 innan beslut kan fattas om uppföljning av planen efter 1989 då den utlöper. FPR har diskuterat principerna för utvärdering av FoU-delen av aktiviteterna och rekommenderat att utvärderingen

- omfattar en bedömning av de genomförda aktiviteternas kvalitet, relevans och effekt,
- omfattar en jämförande analys av samnordiska och nationella aktiviteter i syfte att belysa vilken betydelse den samnordiska insatsen haft för FoU-verksamheten i de nordiska länderna,
- genomförs av en internationellt och nordiskt sammansatt, oavhängig expertgrupp bestående av representanter för såväl industriforskningen som andra forskningsmiljöer.

Det hänvisas i övrigt till det särskilda kapitlet om datahandlingsplanen.

6. Utvärdering av forskningsverksamhet

6.1 Metodutveckling och utvärderingsplaner

Forskningsutvärdering har blivit ett allt viktigare inslag när det gäller att garantera det nordiska forskningssamarbetets kvalitet och relevans. En meningsfull utvärderingsverksamhet förutsätter emellertid att utvärderingarna motsvarar vetenskapliga metod- och kvalitetskrav. FPR har därför fortsatt ett långsiktigt arbete med systematisering och utveckling av utvärderingsmetodik. I september arrangerade FPR en nordisk forskarworkshop om utvärderingsmetodik på basen av erfarenheter från olika aktuella utvärderingar, huvudsakligen inom den mera grundläggande forskningen och i november genomfördes en nordisk konferens om utvärderingsfrågor inom den tekniskt-industriella FoU-verksamheten.

Efter det att ministerrådet under våren 1986 tagit ställning till resultaten av några av de institutionsutvärderingar FPR medverkat till (se nedan) har FPR fortsatt planeringen av en utvärderingsverksamhet beträffande de samnordiska forskningsinstitutionerna. Även frågan om utvärdering av ministerrådets större forskningsprogram på exempelvis datateknologi-

rådet, energiområdet och miljöområdet har diskuterats inom FPR (jfr avsnitt 5 ovan).

6.2 Nordplan

Mot bakgrund av den evaluering av Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) som en internationellt sammansatt expertgrupp genomförde under 1985 har ministerrådet på förslag från FPR bl. a.

- uppmanat Nordplans styrelse att i samarbete med berörda institutioner i de nordiska länderna diskutera en justering av forskarutbildningen vid institutionen.
- uppmanat till ett närmare samarbete om planering och genomförande av kurser, konferenser och symposier mellan de olika nordiska organ, som arbetar inom områdena regionalpolitik och samhällsplanering, dvs. först och främst Nordplan, det sk. Basprojektet under Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning, Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp och Nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT) forskningsutskott.

Som en uppföljning av utvärderingen har FPR beviljat stöd för en konferens vars syfte är att diskutera och planera utvecklingen av Nordplans forskarutbildning.

6.3 CINA

Verksamheten vid Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA) utvärderades 1985 av en internationell expertgrupp. Ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) beslutade våren 1986 på grundval av utvärderingsrapporten och FPR:s yttrande däröver att omorganisera CINA. Verksamheten skall koncentreras geografiskt till i första hand Öst- och Sydöstasien. Posten som föreståndare görs om till en heltidsfunktion och en ny, föreståndare kommer att utses. En interimsledare och en organisationskommitté har tillsatts för att dra upp de närmare riktlinjerna för institutets framtida organisation och verksamhet.

6.4 Nordiska sommaruniversitetet

På uppdrag av ministerrådet genomförde FPR under 1985 en granskning av Nordiska sommaruniversitetets (NSU) verksamhet. I sin bedömning av NSU pekade FPR speciellt på NSU:s betydelse som kontaktorgan bland yngre forskningsinriktade akademiker i de nordiska länderna. NSU har enligt FPR bl. a. en forskningsstimulerande roll och fungerar som en rekryteringsbas för flera nordiska samarbetsorgan på forsknings- och utbildningsområdet. För en närmare redovisning av FPR:s granskning hänvisas till ministerrådets berättelse för 1985.

Frågan har under 1986 behandlats av ministerrådet i samband med beredningen av ministerrådets budget för 1987. Härvid beslutades på basen av FPR:s granskning och rekommendationer att även framgent upp-

rätthålla NSU som en post på ministerrådets budget och bevilja NSU ett stöd för fortsatt verksamhet med bibehållen aktivitetsnivå. NSU har senare under våren 1986 även beviljats ett extra stöd om högst 300000 DKK för att möjliggöra att sommarsessionen 1987 kan genomföras i Island.

6.5 Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM)

Som ett led i den under de senaste åren genomförda granskningen av verksamheten inom NORDICOM avgav NORDICOM:s styrelse vid senaste årsskifte en rapport med en helhetsbedömning av NORDICOM:s framtida verksamhet. Under våren har FPR diskuterat NORDICOM:s verksamhet i förhållande till utvecklingen beträffande databaser på forskningsområdet. På begäran från FPR har härtill Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO) gjort en bedömning av NORDICOM:s verksamhet i belysning av en utredning från april 1986 om samhällsvetenskapliga informationstjänster i Norden.

Mot denna bakgrund har FPR till ministerrådet avgett ett uttalande i vilket bl.a. konstateras, att NORDICOM visserligen väl motsvarar ett behov inom massmediaforskningen i Norden men att verksamheten dock bör ses i ett större sammanhang och att man på sikt bör sträva att vidareföra den inom andra ramar. Enligt FPR bör man principiellt undgå att upprätta små separata databaser för avgränsade forskningsområden.

På grundval av FPR:s förslag har ministerrådet givit NORDINFO i uppdrag att utarbeta ett förslag till ett helhetssystem för det samhällsvetenskapliga informations- och dokumentationsområdet. I avvaktan på detta arbete har ministerrådet beslutat att NORDICOM fortsatt upprätthålls med nuvarande aktivitetsnivå.

7. Arktisk forskning

Inom ramen för handlingsplanen "Norden i växt" har ministerrådet i budgeten för 1987 reserverat 2 milj. DKK för arktisk forskning. På basen av en projektplan som FPR utarbetat i samarbete med berörda forskningsmiljöer har ministerrådet under hösten fastställt en första fördelning av hur medlen skall användas. Aktiviteterna under 1987 kommer sålunda att koncentrera sig på ett större forskningsprogram för iskärneborring på Renlandshalvön i Östgrönland, forskarsymposier om arktisk terrester ekologi respektive arktisk kulturekologi samt planering av havsis- och klimatforskning i Grönland. Det sistnämnda projektet utgör en del av ett omfattande internationellt forskningsprogram om havsis, klimat och biologiska processer i Grönlandshavet.

8. Samarbete om vetenskaplig utrustning

8.1 *Nordiska optiska teleskopet*

I december 1983 beslutade ministerrådet att stödja uppförandet av ett nordiskt optiskt teleskop på La Palma. Projektet har hittills framskridit planenligt och merparten av de för projektet nödvändiga leveranserna har kunnat placeras i Norden. Slipningen av teleskopets huvudspegel pågår i Åbo. Den mekaniska konstruktionen är under uppförande i Danmark och elektronikarbetet är igång i Norge medan infrastrukturarbetena på La Palma påbörjats.

Emellertid har projektet råkat ut för ekonomiska svårigheter genom att det visat sig omöjligt att hålla fast vid den ursprungliga avsedda placeringen av teleskopet. Vid planeringen av teleskopet har utgångspunkten varit att anläggningen skall kunna uppföras på en plats som befinner sig inom ett på La Palma redan fungerande observatorieområde med erforderlig infrastruktur. Genom att teleskopet på grund av oförutsedda omständigheter nu måste uppföras på en plats utanför det existerande observatorieområdet kommer projektet att förorsakas betydande merkostnader för bl. a. vägbyggnadsarbeten, kraftförsörjningssystem och serviceinstallationer. För att undvika att projektet råkar i en likviditets- och insolvenskris, som skulle innebära att projektet försenas och därmed ytterligare fördras, har ministerrådet på basen av ansökan från de i projektet engagerade naturvetenskapliga forskningsråden fattat beslut om ett specialbidrag utanför ministerrådsbudgeten om 3,9 milj. DKK för täckande av de extra infrastrukturkostnaderna.

8.2 *Det nordiska termoluminiscenslaboratoriet (TL-laboratoriet)*

Ministerrådet har hösten 1986 beslutat att i samarbete med de nordiska naturvetenskapliga och humanistiska forskningsråden stödja en fortsatt försöksverksamhet vid det nordiska TL-laboratoriet under åren 1987–88. Ministerrådets stöd beviljas som en garanti att under vardera året inom en årlig ram på högst 500000 DKK i 1983 års prisnivå täcka ett driftsunderskott vid eventuellt outnyttjad kapacitet vid laboratoriet. Den fortsatta försöksperioden skall bl. a. ge möjlighet till att ytterligare utveckla dateringsmetoderna på det geologiska området, vilket även förväntas få betydelse för laboratoriets framtida finansiering, som hittills haft sin tyngdpunkt i verksamheten på det arkeologiska området.

8.3 *Nordiskt forskningssamarbete på superdatorområdet*

I den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning angavs en ambition att utveckla ett nordiskt samarbete på superdatorområdet. Det konstaterades att det för tillfället inte visat sig aktuellt med en samnordisk anskaffning av en superdator bl. a. eftersom aktuella

planer visade att det inom de närmaste åren kommer att finnas superdatorer i de flesta nordiska länder.

Handlingsplanen pekade i stället på behovet av samverkan mellan nordiska forskare för att den nordiska superdatorkapaciteten skall kunna utnyttjas optimalt.

Mot denna bakgrund har FPR efter att ha hört berörda forskningsmiljöer angående samarbetsmöjligheterna tillsatt en nordisk expertgrupp med uppdrag att utarbeta förslag till samarbete på superdatorområdet. I första hand skall det framtida samarbetet koncentrera sig om kompetensuppbyggande och nätverksskapande aktiviteter.

8.4 *Ocean Drilling Program*

I ministerrådets verksamhetsberättelse för 1985 redogjordes för de förhandlingar som de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden inlett i syfte att tillsammans med andra "små forskningsnationer" i Europa kunna delta i det sk. Ocean Drilling Program (ODP).

ODP är ett internationellt geovetenskapligt forskningsprogram. Med hjälp av djuphavsborrningar från ett för ändamålet specialkonstruerat och -utrustat oceangående laboratoriefartyg avser man att under de närmaste tio åren studera en rad vetenskapliga frågor omkring de fysiska, kemiska och biologiska processer som bestämmer jordskorpanns geologiska historia och utveckling.

Huvudansvarig (huvudfinansiär) för ODP är den amerikanska forskningsrådsorganisationen, National Science Foundation (NSF), som erbjuder andra länder möjlighet att delta i programmet genom ett "medlemskap" för en kostnad av 2,5 milj. USD per år. Medlemskap måste tecknas för en period av minst fem år.

De centrala forskningsorganisationerna i Kanada, Frankrike, Japan, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland har tecknat sig för ett medlemskap var. Härtill uppnådde European Science Foundation (ESF) i förhandlingar under 1984/85 med NSF och de övriga medlemsländerna i ODP accept om att ett konsortium bestående av de små och medelstora "ESF-länderna" kunde teckna ett gemensamt medlemskap. Mot denna bakgrund har Belgien, Grekland, Holland, Italien, Schweiz, Spanien och Turkiet tillsammans med Danmark, Norge och Sverige under det senaste året arbetat på en finansieringsordning för ett gemensamt medlemskap. Enligt den planerade finansieringsmodellen skulle de nordiska ländernas andel uppgå till 1,25 milj. USD per år under 1987-91.

Med anledning härav inlämnade samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden i slutet av februari till ministerrådet en ansökan om ett årligt bidrag på 480 000 USD under den nämnda femårsperioden. Vid denna tidpunkt omfattade de nationella insatserna från de nordiska länderna endast deltagande från Danmark, Norge och Sverige.

Vid behandling av ansökan under ministerrådets möte i samband med

Nordiska rådets 34. session i Köpenhamn konstaterades, att förutsättningar inte ännu förelåg för stöd över ministerrådsbudgeten till ett samnordiskt deltagande i programmet. I anslutning till fortsatta förhandlingar mellan de nordiska länderna och de involverade ESF-länderna uppnåddes emellertid strax efter Nordiska rådets session dels enighet om en mera tillfredsställande finansieringsmodell, dels löften om ökade nationella ekonomiska bidrag i de respektive nordiska länderna. Härigenom hade tillräckliga förutsättningar skapats för att genom ett ministerrådsbidrag till projektet åstadkomma ett samnordiskt deltagande i programmet omfattande alla nordiska länder. Som en följd härav beslutade ministerrådet vid fastställandet av den samnordiska budgeten för 1987 att bevilja ett årligt bidrag om högst 205 000 USD för ett samnordiskt medlemskap i ODP under femårsperioden 1987–91.

De nordiska ländernas samlade bidrag till programmet uppgår sålunda till 1,25 milj. USD per år. Ministerrådets bidrag innebär också att forskare från alla nordiska länder erbjuds lika möjligheter att delta i programmet samt att Norden uppträder som ett block med möjligheter till ett relativt sett större inflytande i programmet än de enskilda medlemsländerna i det europeiska konsortiet har. Avtalet mellan ESF-konsortiet och National Science Foundation undertecknades i april 1986 och överenskommelsen mellan de nordiska länderna om formaliseringen och regleringen av Nordens delmedlemskap kunde slutligen undertecknas i slutet av augusti.

Resultatet av ODP-förhandlingarna är en stor framgång för nordiskt forskningssamarbete och ett genombrott för den sk. nordiska konsortiemodellen i vilken Norden uppträder som en formellt samlad enhet i internationellt forskningssamarbete. Den sålunda prövade modellen har redan fått en möjlig uppföljning i och med att man nu även i samband med de nordiska ländernas överväganden om medverkan i det europeiska synkrotronstrålningscentret (European Synchrotron Radiation Facility – ESRF), som kommer att uppföras i Grenoble, diskuterar att genom ett nordiskt konsortium skapa förutsättningar för nordiska forskares tillgång till detta center.

9. Samarbete om högre utbildning

9.1 Generellt

En av de centrala övergripande målsättningarna för det nordiska samarbetet beträffande högre utbildning är att Norden som helhet så långt möjligt skall kunna fungera som en gemensam utbildningsmarknad. Detta innebär inte bara ett ömsesidigt utnyttjande av studieplatserna inom högre utbildning i de nordiska länderna, med ökad studentmobilitet som följd, utan också ökad rörlighet bland lärarna, dvs. en ordning som möjliggör ett systematiskt nordiskt universitetslärarytbyte.

Det finns en lång rad faktorer som påverkar den nordiska mobiliteten bland studerande. Till de viktigaste grundförutsättningarna för mobilitet kan dock hänföras dels en effektiv information till studenterna beträffande studiesystemen och studiemöjligheterna i grannländerna, dels en välfungerande nordisk tentamens- och examensgiltighet. I ett nära samarbete mellan ministerrådsorganisationen och det nordiska universitetsadministratorsarbetet pågår för tillfället flera aktiviteter som direkt berör dessa frågor.

9.2 Tentamens- och examensgiltighet

I slutet av 1985 genomfördes med stöd från bl.a. ministerrådet en nordisk konferens om tentamens- och examensgiltighetsfrågor (s.k. ekvivalensfrågor) med deltagande från ca 50 nordiska ekvivalensexperter representerande universitet, ministerier och andra berörda organ.

Konferensen hölls i regi av det nordiska universitetsadministratorsarbetet, som senare tillsatt en nordisk planeringsgrupp med uppdrag att under de närmaste två åren arbeta vidare med ekvivalensfrågorna i syfte att systematisera och förenkla behandlingen av frågorna.

Gruppen skall bl.a. utarbeta en samlad översikt över de procedurer som används vid behandlingen av ekvivalensfrågor i de nordiska länderna. Vidare skall det uppgöras en nordisk terminologiöversikt för ekvivalensfrågor samt göras en bedömning av vilka minimiupplysningar de enskilda institutionerna skall ha registrerade vid ekvivalensbeslut. Gruppen skall också påbörja etableringen av ett egentligt dokumentationssystem för universitet och högskolor beträffande ekvivalensfrågor. Härvid aktualiseras också frågan om behovet av ett databassamarbete på området liksom samarbete med existerande ekvivalenscentra utanför Norden.

9.3 Studievägledarsamarbetet

Det nordiska studievägledar- och studieadministratorsarbetet etablerades 1982 och har sedan dess utvecklats till ett välfungerande nordiskt samarbetsorgan med väsentlig betydelse inte minst beträffande informationen om studiemöjligheterna i grannländerna. Gruppen fungerar bl.a. som referensgrupp för ministerrådssekretariatet vid arbetet med den nordiska studiehandboken, *Att studera i Norden*. Efter att gruppen under sina första verksamhetsår erhållit bidrag från bl.a. ministerrådsorganisationen, finansieras verksamheten, som är organiserad under administratorsamarbetet, nu nästan uteslutande av de deltagande institutionerna.

Studievägledargruppen har under våren genomfört en nordisk konferens som bl.a. behandlade frågor om följande huvudteman: "integrerad nordisk utbildning", "vägledarens roll i utbildningssystemet", "universitet/högskola - arbetsliv" och "student i utbildningsprocessen". En rapport från konferensen är under arbete.

9.4. Rektors- och administratörsarbetet

Såväl det nordiska universitetsrektorrådet som universitetsadministratörsarbetet spelar en allt viktigare roll när det gäller utvecklingen av samsarbetsaktiviteterna inom högre utbildning. Bägge samsarbetsorganen utnyttjas nu också löpande som rådgivande sakkunnigorgan på området. Inom ramen för rektorssamarbetet utförs för tillfället på uppdrag av FPR en utredning om nordisk lärarmobilitet och samnordiskt utnyttjande av akademiska lärarkrafter vid universitet och högskolor i Norden. Under våren har en enkätundersökning genomförts beträffande lärarmobilitetens nuläge. I samband med utredningen strävar man även att kartlägga de internationella avtal om lärar-, forskar- och studerandeutbyte som de nordiska universiteten har med universitet utanför Norden. En rapport inkluderande förslag till framtida organisation av ett nordiskt universitetslärarutbyte förväntas framlagd vid årsskiftet 1986–87. Inom ramen för det nordiska administratörsarbetet har under sommaren 1986 genomförts en konferens för de nordiska universitetsdirektörerna, förvaltningscheferna och ledande administrationsmedarbetare om samspelet mellan universitet och samhälle i ett nordiskt perspektiv. Vid konferensen diskuterades också möjliga förslag från universitetssidan till arbetet med handlingsplanen på kulturområdet.

9.5 Undervisning i grannspråk vid universiteten i Norden

Vid Nordiska rådets 34:e session 1986 efterlystes den kartläggning som kultursekretariatet arbetat med angående undervisning och forskning i de nordiska ländernas språk vid universitet och högskolor i Norden. Kartläggningsarbetet och beredningen av frågan har försenats på grund av både personalförändringar i sekretariatet och omorganiseringen av sekretariatsarbetet. En rapport förväntas föreligga före utgången av 1986.

Kapitel XII

Arbejdsmarked

1. Indledning

1.1 Arbejdsmarkedssituationen i Norden

Væksten i den samlede beskæftigelse i de nordiske lande har fortsat været stigende i 1986. Samtidig er arbejdsløsheden i 1986 fortsat faldet svagt i Norden som helhed.

De nordiske lande har udnyttet det svage internationale opsving på en gunstig måde, således at den samlede udvikling på arbejdsmarkedet er forbedret i 1986 i forhold til 1985.

Den åbne, registrerede, arbejdsløshed ligger dog stadig på et relativt højt niveau, men er faldende til et niveau, der ligger under 600000 i Norden som helhed.

Hvad angår arbejdsløshedens struktur er visse tendenser – som viste sig i 1985 – slået mere markant igennem i 1986. Således er ungdoms-arbejdsløsheden fortsat faldende. Omfanget i Norden som helhed er dog fortsat på et uacceptabelt højt niveau. Indsatsen mod ungdomsarbejdsløsheden har imidlertid været effektiv og der er – som en følge af udviklingen i befolkningsstrukturen – grund til forvente et fortsat fald i ungdomsarbejdsløsheden.

I enkelte lande er den fortsatte vækst i kvindernes andel af den samlede arbejdsløshed slået stærkere igennem i 1986. Specielt er det alarmerende, at kvindernes andel af langtidсарbejdsløsheden fortsat er stigende på trods af at langtidсарbejdsløsheden som helhed er stagnerende.

Den konstaterede vækst i beskæftigelsen er ikke slået lige stærkt igennem i alle lande og i alle dele af arbejdsmarkedet. I enkelte lande kan der imidlertid konstateres en afgørende ændring i udviklingen med en betydelig vækst i den samlede beskæftigelsen til følge.

Landenes økonomiske politik tager fortsat sigte på at bremse væksten i den offentlige sektor med en deraf følgende effekt for den samlede beskæftigelsesudvikling.

En væsentlig del af væksten i beskæftigelsen sker i enkelte brancher, – primært indenfor servicesektoren – med en udbredt anvendelse af deltidsordninger. Derudover kan der – som følge af det fortsat svage konjunktur-opsving – konstateres en tendens til, at deltidsbeskæftigede forøger den ugentlige arbejdstid og at der i visse brancher er sket en vækst i omfanget af overarbejde. En vækst i omfanget af overarbejde kan også konstateres inden for dele af den offentlige sektor. Disse udviklingstræk bidrager ligeledes til en reduktion af beskæftigelsesudviklingens positive effekt overfor den åbne, registrerede arbejdsløshed.

Omfanget af arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger kulminerede i de første år af 1980-erne. Den gunstige udvikling i beskæftigelsen har mulig-

gjort en begrænsning i antallet af beskæftigede i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger som helhed.

Der findes ikke en ensartet og sammenlignelig registrering af omfanget af de forskellige foranstaltninger. Det kan imidlertid – på basis af de enkelte landes arbejdsmarkedsstatistik – konstateres, at det samlede omfang ligger på et niveau omkring 250–300000 beskæftigede personer.

I international sammenhæng er de nordiske lande som helhed fortsat i en gunstigere situation, når det gælder arbejdsmarkedssituationen, sammenlignet med de øvrige vestlige lande. De økonomisk-politiske balanceproblemer er imidlertid fortsat påtrængende. Som forventet får indgreb overfor ubalancer effekt på arbejdsmarkedssituationen. Samtidigt meldes om stigende omstillingsproblemer for arbejdskraften på forskellige delmarkeder og stigende strukturproblemer i dele af den private sektor. Disse udviklingstræk er slået igennem som nye og øgede udfordringer for arbejdsmarkedspolitikken.

Tilsammen medfører de økonomiske balanceproblemer og de strukturelle ubalancer i forskellige brancher og delarbejdsmarkeder, at det fortsat er meget vanskeligt at opretholde målet – fuld beskæftigelse – i flere af de nordiske lande.

Om arbejdsmarkedssituation i de enkelte lande henvises i øvrigt til arbejdsmarkedssektorens årsrapport *Arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedspolitik i Norden i 1985* (NAUT-rapport 1986:3).

1.2 Udsigterne på arbejdsmarkedet

Et fælles mål for de nordiske lande er, at der fortsat skal føres en vækst- og beskæftigelsesfremmende økonomisk politik både i det enkelte land og i en større europæisk sammenhæng. Det må konstateres, at de enkelte lande prioriterer de økonomisk-politiske virkemidler på forskellig måde. På trods heraf er der væsentlige fællestræk i den arbejdsmarkedspolitiske indsats.

Et markant fællestræk er opfattelsen af, at en af forudsætningerne for vækst og dermed øget beskæftigelse ligger i en arbejdsmarkedspolitik, der lægger øget vægt på at fremme omstillingen på arbejdsmarkedet. Der må sættes på at uddanne en arbejdsstyrke, som er i besiddelse af en betydelig omstillingsevne. Arbejdsstyrken skal kunne tilpasse sig de nuværende og fremtidige produktionsændringer, som bl.a. kan skyldes teknologiske fremskridt.

En øget omstillingsevne hos arbejdsstyrken vil således – generelt set – udløse en øget beskæftigelse med deraf følgende positive samfundskonsekvenser.

Derudover er det fortsat et fælles mål, at politikken på nordisk plan samordnes i større omfang, både indenfor det nordiske samarbejde og i fælles nordiske initiativer overfor internationale organisationer på det økonomiske område.

1.3 Nordisk samordning i internationale fora på arbejdsmarkedspolitikens område

Nordisk samordning i internationale fora er et fast dagsordenspunkt på embedsmandskomiteéns og ministerrådets ordinære møder.

Under dette dagsordenspunkt drøftes koordinering og samordning af synspunkter samt evt. behov for fællesnordisk opfølgning af beslutning i andre internationale fora.

Forud for de årlige styrelsesmøder i Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO) afholder de ILO-ansvarlige ministerier i de nordiske lande samråd med henblik på en afstemt nordisk stillingtagen til de emner, der er på dagsordenen. Endvidere drøftes generelle ILO-spørgsmål, som f. eks. arbejdet i industrikomiteerne, samt emner med særlig nordisk relevans. På det nordiske ILO-samråd i maj måned drøftes de sager, der er på dagsordenen for den årlige arbejdskonference i juni måned. Der holdes nordiske koordinationsmøder under såvel styrelsesrådsmøderne som under arbejdskonferencen. Der er i øvrigt jævnlige kontakter mellem de nordiske lande om ILO-spørgsmål.

Ministerrådet har i 1986 drøftet Europarådets arbejdsministermøde, som blev afholdt i februar 1986 i Madrid samt OECD's arbejdsministermøde, som blev holdt i Paris i november 1986.

1.4 Organiseringen af det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet

Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet er baseret på overenskomsterne om det fælles nordiske arbejdsmarked og samarbejdet mellem myndigheder og institutioner om erhvervmæssig revalidering og arbejdsmarkedsuddannelse. Til begge overenskomster er der udarbejdet retningslinier til myndighederne, som trådte i kraft 1983 samtidigt med de reviderede overenskomster.

Teksten til en revideret overenskomst om ydelser ved arbejdsløshed er underskrevet af Ministerrådet i 1985. Ratificeringen i landene er under forberedelse i 1986. Det kan påregnes, at overenskomsten træder i kraft i begyndelsen af 1987.

Det reviderede samarbejdsprogram blev endeligt godkendt af Ministerrådet i 1985. Programmet er opdelt i prioriterede områder, som er iværksat over de årlige projektprogrammer. For perioden 1986-88 er projektprogrammet udvidet med den økonomiske handlingsplan, der indgår som et selvstændigt prioriteret område.

Organiseringen af samarbejdet på arbejdsmarkedssektoren er blevet gennemgået og revideret i løbet af 1985. Ved organisationsgennemgangen er der udarbejdet reviderede mandater for tre faglige udvalg henholdsvis arbejdsmarkedsservice, -forskning og beskæftigelsespolitik samt udarbejdet mandater for to nyetablerede kontaktgrupper.

Til forberedelse af embedsmandskomiteens møder, behandling af administrative og proceduremæssige spørgsmål er der nedsat et arbejdsudvalg. Udover de sektorfaglige udvalg varetager embedsmandskomiteen den overordnede styring af det migrationspolitiske samarbejde, som udføres af den nordiske kontaktgruppe for migrationsspørgsmål. Endvidere deltager embedsmandskomiteen sammen med embedsmandskomiteen for arbejdsmiljø i kontaktgruppen for arbejdslivs- og arbejdslivsretlige spørgsmål.

Informationsvirksomheden på arbejdsmarkedsområdet er blevet omorganiseret i løbet af 1986 med henblik på en højere prioritering af informationsudvekslingen mellem myndighederne om nordiske aktiviteter og nationale initiativer, der vil være af interesse for de andre nordiske lande. Den reviderede organisationsplan er publiceret i NAUTs rapportserie (NAUT-rapport 1986:4).

For årsberetningen om de enkelte projekter under den økonomiske handlingsplan henvises til kapitel III. For årsberetning om samarbejdet om arbejdslivs- og arbejdsretlige spørgsmål henvises til kapitel XIII. Hvad angår Nordisk Råds udtalelser fra sessionen 1986 henvises til kapitlet vedrørende ligestillingsspørgsmål.

2. Samarbejdet på arbejdsmarkedsområdet i 1986

Den efterfølgende redegørelse følger samarbejdsprogrammets opdeling i prioriterede programområder, dog således at projekter om migrationssamarbejdet omtales særskilt i et efterfølgende afsnit 3.

2.1 Det fællesnordiske arbejdsmarked

Som en opfølgning af overenskomsten om det fællesnordiske arbejdsmarked er arbejdet med udvikling af EDB blevet videreført.

I 1986 er der afsluttet et projekt om anvendelse af EDB i arbejdsformidlingskontorenes informationstjeneste.

Vedrørende den nordiske arbejdsformidling er der udarbejdet et forslag til en teknisk enkel EDB-løsning. I princip indebærer løsningen, at alle lande kobles på ethvert lands interne EDB-system – en løsning, der repræsenterer meget små driftomkostninger. Det er besluttet, at et pilotprojekt afprøves i 1987.

2.2 Arbejdsmarkedets funktionsmåde

På forsøgsbasis er der i 1986 igangsat en nordisk eksamination af udvalgte områder inden for arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitikken.

Den første eksamination behandlede arbejdsmarkedsuddannelserne i Danmark og Finland. Eksaminationerne tænkes videreført i de følgende år.

Det såkaldte SKOLARB-projekt er videreført i 1986 i den operative fase. 13 forskellige lokalprojekter, der alle repræsenterer forsøgsordninger med overgangen fra skole til erhverv er koblet i et nordisk netværksprojekt.

Projektet vil blive afsluttet i 1987 med en evaluering og rekommandationer vedrørende vejlederuddannelse, udvikling af nye tiltag og vejledningsmetodikken.

Endvidere afsluttes i 1986 et projekt om fl. askehalsproblemerne på de nordiske arbejdsmarkeder.

2.3 Samspillet mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken

Efter afslutningen af det store projekt om "arbejdsløshedens omkostninger i Norden" er dette område blevet noget nedprioriteret i 1986.

Der er videreført et projekt om kommunernes rolle i sysselsætningspolitikken, som vil blive afsluttet i 1987.

Endvidere er der igangsat et forprojekt om arbejdsmarkedspolitik og nyskabningsarbejde. Det er hensigten at videreføre projektet med henblik på udgivelse af en nordisk håndbog for iværksættere.

2.4 Metodeudvikling

Det årlige temaseminar er videreført som en uddannelsesforanstaltning for medarbejdere i arbejdsformidlingerne i Norden. Seminaret i 1986 behandlede spørgsmålet om arbejdsformidlingens nye serviceprofil. Der er i 1986 igangsat to projekter om målstyring og effektreddegørelse af arbejdsformidlingens service. Projekterne afsluttes i 1987 med en temadrøftelse i embedsmandskomiteen.

2.5 Den økonomiske handlingsplan

Handlingsplanens projekter er alle kommet igang i 1986. Det vedrører de to store projekter om nye tiltag mod ungdoms- og langtidsarbejdsløsheden. Med tilknytning til ungdomsarbejdsløshedsprojektet er der igangsat et projekt om beskæftigelse af unge i kultursektoren under benævnelsen Ungdom, Kultur og Sysselsætning. Der sker i øvrigt nationalt en koordinering mellem disse operative projekter og BRYT-projektet.

Derudover er der igangsat et omfattende projekt om nye samarbejdsformer mellem myndighederne og arbejdsmarkedets parter i forbindelse med arbejdsmarkedsuddannelserne.

Endvidere er der igangsat projekter af mere analytisk karakter om evaluering, substitution og arbejdsmarkedsprognoser.

Handlingsplanens projekter er nærmere omtalt i kapitel III.

2.6 Øvrige projekter

Som noget nyt er der under hvert udvalg etableret et projekt med henblik på produktion af tema- og policyoplæg til embedsmandskomite og ministerråd. Disse projekter har bidraget til omlægning af arbejdet på sektoren fra udrednings- og analyseprojekter til mere konkrete og operative pro-

jekter, samt flere policydrøftelser både i embedsmandskomiteen og i ministerrådet.

3. Det nordiske samarbejde om migrationsspørgsmål

3.1 Alment

Den nordiske kontaktgruppe for migrationsspørgsmål blev nedsat i 1985 af NAUT. Den har til opgave at følge, samordne, initiere og informere om nordisk samarbejde på migrationsområdet. I rapporten "Migrationssamarbejdet i Norden" (NU 1985:4), som danner udgangspunkt for gruppens arbejde, er der prioriteret en række områder, som gruppen først ville koncentrere sig om. Det drejer sig bl.a. om migrationsforskning og statistik samt dokumentation af migrationsforskningen, og om ligestillings-spørgsmål.

3.2 Migrationsforskning og -statistik og dokumentation af migrationsforskning

På kontaktgruppens initiativ afholdtes migrationsforskerseminar i efteråret 1986. Temaerne på seminaret var bl.a. indvandringsregulering, kultur-mødet m.v. I forbindelse med seminaret har kontaktgruppen foretaget en undersøgelse blandt forskerne af behovet for etablering af en dokumentationsdatabase på migrationsforskningsområdet.

Kontaktgruppen har også drøftet mulighederne for etablering af en sådan database med dokumentationsspecialister på området. Gruppen arbejder fortsat med disse overvejelser.

I 1986 påbegyndtes også udarbejdelse af en udredning om mulighederne for at uddybe den nordiske migrationsstatistik. Udredningen, der udføres af en finsk statistiker, skal bl.a. belyse de forskellige data, der danner grundlag for migrationsstatistikkerne i de nordiske lande (excl. Island). Udredningen forventes at være færdig ca. 1.4.1987.

3.3 Ligestillingsspørgsmål

Kontaktgruppen har indledt et nærmere samarbejde med Nordisk Ministerråds ligestillingsudvalg. Der er i løbet af efteråret 1986 planlagt en række konkrete projekter vedrørende indvandrerkvinder; disse skal finansieres i fællesskab med ligestillingsudvalget.

Der er dels planlagt en seminarserie (over fire år) om indvandrerkvinder, der skal belyse indvandrerkvindernes situation ud fra forskellige perspektiver f.eks. i uddannelsessystemet, i økonomien osv. Et andet projekt drejer sig specielt om islams betydning for indvandrerkvindernes situation i de nordiske lande.

Kontaktgruppen har endvidere i 1986 haft en række foreløbige drøftelser med bl.a. repræsentanter for myndigheder og institutioner, der varetager

integrationsforanstaltninger over for flygtninge og andre indvandrere. Disse drøftelser går ud på at kortlægge, i hvilket omfang en udveksling mellem de nordiske lande af erfaringer om forskellige integrationsbestræbelser over for indvandrere med ikke-europæisk baggrund kan forbedre integrationsbestræbelserne. Der kan i øvrigt herom henvises nærmere til meddelelsen vedrørende opfølgning af rekommandation nr. 30/1986. Dette gælder også vedrørende kontaktgruppens beslutning om iværksættelse af et forprojekt om informationsvirksomhed vedrørende flygtninges vilkår.

I oktober 1986 afholdtes det første nordiske migrationsministermøde i overensstemmelse med anbefalingerne herom i "Migrationssamarbejdet i Norden". Mødet forberedtes af kontaktgruppen og havde bl. a. følgende punkter på dagsordenen: udvikling af det nordiske samarbejde på migrationsområdet og aktuelle foranstaltninger for indvandrernes modtagelse og integration. Der blev også diskuteret valgrets- og statsborgerskabsspørgsmål. Der var enighed om, at det nordiske samarbejde på migrationsområdet må udbygges og forstærkes.

Kapitel XIII

Arbetsmiljö

1. Inledning

1.1 Samarbetsprogram m.m.

Verksamheten inom arbetsmiljöområdet styrs av ett samarbetsprogram som fastställdes av ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) år 1984. Sambanden mellan den tekniska utvecklingen, arbetsmiljön och arbetsmiljöpolitiken utgör grundläggande teman i programmet, vilket anger följande samarbetsområden

- arbetsolycksfall
- kemiska risker
- biologiska risker
- fysikaliska faktorer
- fysiska belastningar och arbetsanpassning
- psykosociala belastningar
- arbetstid
- datateknologi
- samordning av lagstiftning och föreskrifter
- arbetsmiljö, hälsa och ekonomi
- vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
- arbetsmiljöinformation och förmedling av forskningsresultat.

Samarbetsprogrammets struktur, principer, målsättningar samt innehåll i övrigt skall värderas under år 1987. Som underlag för denna värdering kommer bl. a. att läggas slutsatser från en nyligen inledd utredning rörande förutsättningarna för en eventuell nordisk konvention på arbetsmiljöområdet (se vidare avsnitt 2.2).

Efter beslut av ministrar med ansvar för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor har år 1986 inletts samarbete på arbetslivs- och arbetsrättsområdet. Rättsförhållanden i arbetslivet och konsekvenser av ny teknik m. m. kommer att behandlas i det nya samarbetet.

1.2 Organisation och samarbetsformer

Under ministerrådet ansvarar nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor (ÅK-arbetsmiljö) för att målsättningarna i samarbetsprogrammet förverkligas. Verksamheten inom sektorn kan indelas i programområden för arbetsmiljöforskning, arbetsmiljötillsyn samt arbetsliv och arbetsrätt. För varje programområde finns en permanent beredningsgrupp under ämbetsmannakommittén.

Projektverksamheten bedrivs under överinseende av beredningsgrupperna. Verksamheten har uppmärksammats av bl. a. de nordiska arbetsmiljöfonderna (motsv), vilket resulterat i att fonderna t ex finansierar

nationella delprojekt i anslutning till vissa nordiska satsningar. På detta sätt får ministerrådets verksamhet en "spjutspetseffekt" som gör att den relativt sett blygsamma budgeten får ökad betydelse för utvecklingen i länderna.

Den Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) erbjuder årligen ca tio avancerade vidareutbildningskurser för personal inom forskning, företagshälsovård etc. Institutionen lämnar separat verksamhetsberättelse.

1.3 Effekter av samarbetet, resurser m.m.

Samarbetet har över tiden blivit alltmer konkret. Genom samarbetet höjs kvaliteten på arbetsmiljöverksamheten och vissa av de forskningsprojekt som bedrivs hade inte varit möjliga att genomföra för ett enskild nordiskt land.

Arbetet med att harmonisera föreskrifter är av betydelse både ur tekniskt-ekonomiskt och handelspolitiskt perspektiv, samtidigt som det är resurssparande. Konkreta resultat av föreskriftssamarbetet i form av förbättrad arbetsmiljö i de enskilda länderna är emellertid svåra att ange, eftersom effekterna som regel uppnås på längre sikt genom nationella tillämpningar.

Budgeten för projektverksamheten, inklusive reservmedel för arbetslivs- och arbetsrättssamarbetet, balanserade år 1986 på 3990000 NOK. Ett tjugotal projekt har löpt under året och fem projekt har avslutats. En redogörelse för projektverksamheten lämnas i avsnitt 3.

2. Kommentarer till Nordiska rådets yttranden

2.1 Inledning

I yttranden över ministerrådets berättelse (C1) rörande det nordiska arbetsmiljösamarbetet under år 1985 har Nordiska rådet anfört

- att utredningsarbetet inom arbetsmiljöområdet bör fortsatt inriktas mot att få till stånd en arbetsmiljökonvention
- att samarbetet beträffande arbetslivsfrågor bör konkretiseras och inkludera t. ex. psykosociala arbetsmiljöfrågor.

Nedan redovisas vissa överväganden och åtgärder från ministerrådets sida med anledning av bl. a. rådets yttranden.

2.2 Arbetsmiljökonvention

Nordiska rådet har vid flera tillfällen uppmanat ministerrådet att inleda arbete för att få till stånd en nordisk konvention inom arbetsmiljöområdet. Ministerrådet beslöt år 1985 att låta utreda förutsättningarna för en konvention. I verksamhetsberättelsen för år 1985 angav ministerrådet bl. a. att utredningen skall syfta till att belysa vilken inriktning och ambitionsnivå

som bör gälla för ett reellt konventionsarbete. Resultaten av utredningen skall också kunna läggas till grund för en omarbetning av samarbetsprogrammet för sektorn.

ÄK-arbetsmiljö har fastställt direktiv för utredningen (se bilaga 2 till C1). I direktiven betonas att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de mål och motiveringar för en konvention som i olika sammanhang har uttalats av Nordiska rådets social- och miljöutskott. Vidare heter det att rådets uttalande, om att utredningsarbetet bör inriktas mot att få till stånd en arbetsmiljökonvention, bör vara vägledande för utredningens ambitioner. Bland de ämnesområden som preliminärt skall behandlas i utredningen kan nämnas:

- gemensam definition av arbetsmiljöbegreppet
- möjligheterna att genom ökad harmonisering av arbetsmiljöregler nå en likartad arbetsmiljöstandard
- bättre forsknings- och utbildningssamordning
- påföljdsfrågor vid arbetsmiljöbrott
- försäkringsfrågor i samband med arbetsskada eller arbetssjukdom.

Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas frågor av handelspolitisk betydelse. En avtalad samrådsskyldighet vid utarbetande av forskrifter och ett ömsedidigt erkännande av provningsresultat skulle kunna bidra till målet och göra Norden till en hemmarknad.

Utredningsuppdraget är vidsträckt och förutsätter en genomlysning av hela arbetsmiljösektorn. Enligt den tidsplan som gäller bör frågan om att ta upp reella konventionsförhandlingar mellan länderna kunna behandlas i överläggningar mellan ministerrådet och Nordiska rådets social- och miljöutskott respektive parterna på arbetsmarknaden i samband med Nordiska rådets så kallade minisession hösten 1987.

2.3 Arbetslivs- och arbetsrättssamarbete

Ministrar med ansvar för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor beslöt år 1985 att inleda samarbete inom arbetslivs- och arbetsrättsområdet. I sin verksamhetsberättelse för år 1985 redogjorde ministerrådet närmare för motiven för beslutet.

För beredning av arbetslivs- och arbetsrättsfrågorna har under ÄK-arbetsmiljö och NAUT tillsatts en gemensam kontaktgrupp. Huvudansvaret för kontaktgruppen vilar på ÄK-arbetsmiljö. Gruppen har enligt sitt mandat att ta sig an frågor som rör bl. a.:

- rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare
- arbetsorganisation och medbestämmande
- arbetstider
- arbetsvillkor för olika grupper i arbetslivet
- konsekvenser av ny teknologi.

I samband med att man fastställde mandat för kontaktgruppen beslöt ÄK-arbetsmiljö också om vissa ändringar i ansvarsområdena för forsk-

nings- och tillsynsgruppen. Således skall forskningsfrågor av psykosocial karaktär som rör avtalsrättsliga förhållanden vidare mening t. ex. företags-hälsovård och personalpolitik, föras till kontaktgruppen. På samma sätt skall datateknikfrågor med anknytning till kontaktgruppens ansvarsområde föras från tillsynsgruppen till kontaktgruppen. Arbetstidsfrågor har också, i enlighet med förslag från Nordiska rådets social- och miljöutskott, förts till kontaktgruppen.

3. Redovisning av verksamheten inom olika programområden

3.1 Inledning

I detta avsnitt redovisas verksamheten under år 1986 inom områdena arbetsmiljöforskning, arbetsmiljötillsyn samt arbetsliv och arbetsrätt. Endast större eller mer betydelsefulla projekt behandlas i redovisningen.

3.2 Arbetsmiljöforskning

3.2.1 Allmänt

Samarbete inom forskningsområdet har pågått sedan lång tid tillbaka. Exempelvis hålls årligen sedan mitten av 1940-talet yrkeshygieniska möten där företrädare för ländernas forskningsinstitutioner deltar. Arbetsgruppen för arbetsmiljöforskning som bildades år 1975 har som främsta uppgift att utveckla forskningssamarbetet.

3.2.2 Arbetsolycksfall

Att förebygga arbetsolycksfall har alltid varit ett högt prioriterat mål i arbetsmiljöarbetet. Trots de ansträngningar som görs inträffar i Norden årligen ca en halv miljon arbetsolycksfall och mellan 300 och 400 personer omkommer i olyckorna.

För att göra *olycksfallsbekämpningen* mer effektiv startades år 1983 ett projekt där ett tiotal forskningsinstitutioner i fyra av länderna deltar. Projektets målsättning är att med utgångspunkt i praktiska försök i verkliga miljöer ta fram fakta och erfarenheter om effektiva åtgärder för olycksfallsbekämpning. Resultaten av ett antal nationella delprojekt skall skapa grund för rekommendationer till myndigheter och praktiker inom arbetsmiljöområdet. Projektet planeras bli avrapporterat bl. a. vid en världskongress om arbetsmiljö som hålls under våren 1987 i Stockholm.

3.2.3 Kemiska risker

Den ständigt ökande användningen av kemiska ämnen i arbetslivet har medfört att de kemiska riskerna fått allt större uppmärksamhet.

I nordisk regi har under ett antal år drivits ett samarbete som syftar till att *sammanställa och värdera vetenskaplig dokumentation* som underlag för tillsynsmyndigheternas beslut om yrkeshygieniska gränsvärden. Avsik-

ten är att gemensamt utnyttja den sakkunskap och det dokumentationsunderlag som finns i de enskilda länderna och att undvika dubbelarbete. Före utgången av år 1986 beräknas dokumentation för ca 70 ämnen ha tagits fram och publicerats i skriftserien "Arbete och Hälsa". I syfte att höja effektiviteten och ytterligare förbättra kvaliteten på de dokument som produceras genomförs vid årsskiftet 1986-87 en omorganisering av verksamheten i projektet. För att göra dokumenten tillgängliga i länder utanför Norden överväger ministerrådet att ge ut en årlig samlingsvolym på engelska språket.

I samarbete mellan ministerrådet och WHO hölls år 1985 ett seminarium på temat "*Lösningssmedesexposition - kroniska skador på centrala nervsystemet*". I seminariet deltog en rad internationellt framstående forskare. Slutsatserna av seminariet blev bl. a. ett vetenskapligt erkännande av att långvarig exponering för organiska lösningsmedel kan leda till skador på det centrala nervsystemet. Resultaten har publicerats i en bok med titeln "*Organic Solvents and the Central Nervous System*". Boken har givits ut gemensamt av ministerrådet och WHO. De praktiska konsekvenserna av projektet kan väntas bli ökat internationellt intresse för forskning inom lösningsmedelsområdet och att arbetsmiljömyndigheternas regleringar anpassas efter forskningsresultaten.

Faktorer i arbetsmiljön kan antas vara orsaken till vissa *fosterskador* som kunnat konstateras hos kvinnor inom speciella yrken. Nordiska rådet har genom sin rekommendation nr 18/1980 om arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m. fäst uppmärksamheten på problematiken. Sedan flera år drivs ett nordiskt projekt på området. Samarbetet är särskilt angeläget bl. a. med hänsyn till det relativt stora underlag som är nödvändigt för de undersökningar som genomförs inom projektet. De slutsatser man hittills kunnat dra visar att en framtida koordinering av insatser för att utvärdera arbetsmiljöfaktorernas fosterskadande effekter förutsätter att insatserna i de enskilda länderna kan organiseras fastare med en klar ansvarsfördelning mellan myndigheterna. Projektet har försenats något och slutrapportering väntas kring årsskiftet 1986-87.

3.2.4 Fysisk belastning och arbetsanpassning

En av utgångspunkterna för arbetsmiljöverksamheten är att arbetet skall anpassas till människans fysiska förutsättningar. Många människor lider av sjukdomar i stöd- och rörelseorganen. Sjukdomarna leder ofta till nedsatt arbetsförmåga eller att man tvingas lämna arbetslivet före pensionsåldern. För att kunna förebygga dessa sjukdomar är det viktigt att utreda i vilken mån de orsakas eller förvärras av brister i arbetsmiljön.

I en större nordisk satsning systematiserar ett antal ledande forskare kunnandet inom området. Arbetet genomförs i form av delprojekt med inriktning på metoder för mätning av belastning, databank för frågeformulär, studier av muskeluthållighet och ryggmuskulatur samt seminarier för

att sprida information. Preliminära planer finns på att hålla ett internationellt seminarium år 1988 för värdering av projektets resultat. Slutsatserna från seminariet bör kunna publiceras i en "state of the art"-rapport, vilken kan läggas till grund för rekommendationer om fortsatta åtgärder inom området.

3.2.5 *Psykosociala belastningar*

Forskning inom det psykosociala området är angelägen och har förekommer nationellt sedan lång tid tillbaka. Varken de yrkeshygieniska enheterna eller arbetarskyddsmyndigheterna i de nordiska länderna har emellertid särskilt betydande traditioner när det gäller att behandla problematiken.

Ett projekt för att undersöka hur psykosociala belastningar kan mätas och reduceras startades år 1984 som uppföljning av ett seminarium. I projektet har man konstaterat att det förefaller möjligt att utarbeta objektiva värderingar av de psykosociala påverkningarna i en arbetssituation. Det saknas dock fortfarande en systematisk genomarbetning och värdering av de metoder som tillämpats i projektet. Projektet väntas bli avslutat kring årsskiftet 1986–87.

3.2.6 *Övriga forskningsprojekt*

Ett projekt för att jämföra *yrkesdödligheten* i de nordiska länderna har nyligen avslutats. Undersökningspopulationen är fördelad på 37 förvärvsgrupper för män och 14 för kvinnor. Jämförelserna sträcker sig över en tioårsperiod. Undersökningen visar att yrkesdödligheten för finska män (hjärt- och kärlsjukdomar) och danska kvinnor (cancer) är betydligt högre än genomsnittet i Norden. Resultaten kommer att publiceras i skriftserien "Tekniska rapporter", som utges av Nordisk statistisk sekretariat. Resultaten av undersökningen bör kunna initiera åtgärder från forsknings- och tillsynsmyndigheterna.

Ett *frågeschema* för bedömning och jämförelse av den arbetande befolkningens hälsotillstånd har utarbetas i särskilt projekt. Arbetet har nått så långt att schemat kommer att validitetstestas under år 1987.

Ministerrådet har tidigare genomfört en undersökning för att belysa frågan om man kan jämföra nationell *statistik över arbetsjukdomar*. Undersökningen visade på behov av fördjupade studier, varför ett nytt projekt på samma tema har startats år 1986. Projektet syftar till att ta fram baskunskaper för specifika nordiska medicinskt-tekniska studier. Kunskaperna samlas genom undersökning av förekomsten av arbetssjukdomar samt beskrivningar av anmälningsystem och statistikbehandling.

3.3 Arbetsmiljötillsyn

3.3.1 Allmänt

Samarbetet på tillsynsområdet har en lång tradition. Redan under 1940-talet inleddes i olika former verksamhet som syftade till nordisk harmonisering av arbetarskyddsregler. Arbetsgruppen för arbetsmiljötillsyn, som inledde sin verksamhet år 1975, har som främsta uppgift att koordinera samarbetet när det gäller föreskrifter och andra tillsynsåtgärder av allmän karaktär.

3.3.2 Förutsättningar och handelspolitiska aspekter

Arbetarskyddsmyndigheternas organisation och verksamhetsformer samt målsättningarna i arbetsmiljölagstiftningarna överensstämmer i stort mellan de nordiska länderna. Eftersom behoven av nya föreskrifter ofta sammanfaller är förutsättningarna för ett givande samarbete goda. Målsättningen att harmonisera föreskrifter är viktig bl. a. med tanke på att ett högt prioriterat mål i det nordiska samarbetet är att undanröja handelshinder.

Det nordiska samarbetet har bidragit till en i stora delar likartad syn på arbetsmiljöfrågorna och de arbetsmiljökrav som ställs i de nordiska länderna kan vid en internationell jämförelse anses vara relativt höga. Föreskriftssamarbetet kan emellertid komma att påverkas av åtgärder som vidtagits inom de europeiska gemenskaperna (EG) för harmonisering av medlemsländernas lagstiftning bl. a. med inriktning på eliminering av handelshinder. En EG-resolution som antogs år 1985 om metoder för avveckling av tekniska handelshinder genom hänvisning till standarder (CEN och CENELEC) kan också komma att få betydelse för arbetsmiljöverksamheten i Norden.

Enligt ministerrådets mening får emellertid insatser för att undanröja handelshinder inte leda till att den traditionella nordiska arbetsmiljöpolitiken går förlorad. Således bör även i framtiden statsmakterna tillsammans med parterna på arbetsmarknaden ta ansvar för en fortsatt hög arbetsmiljöstandard. I direktiven för den nyligen tillsatta utredningen om en eventuell nordisk arbetsmiljökonvention har därför särskilt betonats att uppmärksamhet skall ägnas frågan om hur man kan nå en bättre samordning för ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella standardiseringsorgan och andra internationella organ.

3.3.3 Nordisk samordning av arbetarskyddsföreskrifter

En plan för samordning av föreskrifter utarbetas årligen av arbetsgruppen för arbetsmiljötillsyn. Vissa föreskrifter behandlas vid möten mellan experter som företrädare ländernas tillsynsmyndigheter. Mötena finansieras över ministerrådets budget. Följande ämnen har under år 1986 behandlats vid mötena; byggnadsställningar, slipmaskiner, normer för eldning med fast bränsle i anslutning till tryckkärl, mikroprocessorstyrning –

kontrollrum, motorsågar och entreprenadmaskiner. Mötesverksamheten, som är mycket betydelsefull för harmoniseringsarbetet, planeras fortsätta.

3.3.4 Nordisk samordning av produktkontroll

Egenskaperna hos tekniska anordningar är av central betydelse för arbetsmiljön. Kontrollen av anordningarna är därför en viktig del i arbetarskyddsverksamheten och typgodkännanden och förhandskontroll kan fungera som alternativ till efterkontroll på arbetsplatserna.

Ett projekt med mål att utreda möjligheterna för ökad användning av produktkontroll eller typgodkännande i tillsynsverksamheten avslutades år 1984. I anslutning till utredningen startades ett tillämpningsprojekt som resulterade i förslag om gemensamma föreskrifter för motorsågar samt förslag om ett gemensamt provningsförfarande. Resultaten av projektet har under år 1986 förts vidare i nationellt författningsarbete.

3.3.5 Arbetsolycksfall

Inom området arbetsolycksfall har projekt inletts rörande dels riskanalyser och dels olycksfall inom möbelindustri.

Riskanalyser fordras i vissa länder som underlag för myndigheternas godkännande av industrianläggningar. Det nyligen inledda riskanalysprojektet kan ses som en uppföljning av den tidigare SCRATCH-satsningen vilken redovisats i tidigare verksamhetsberättelser. Syftet med projektet är att höja kvaliteten och öka användningen av riskanalyser i arbetsmiljöverksamheten. Projektet är fasindelad och för närvarande pågår nationell prövning av kriterier och problemställningar som man identifierat vid bearbetning av tidigare genomförda riskanalyser.

En *kartläggning och värdering av arbetsolycksfall inom möbelindustrin* syftar i förlängningen till att förbättra åtgärderna för att förebygga olycksfall. En jämförande delstudie över officiellt registrerade och verkligt antal inträffade olycksfall bör bl. a. kunna ge en indikation om tillförlitligheten i de enskilda ländernas rapporteringssystem. De samhällsekonomiska konsekvenserna av olycksfallen är också ett område som skall belysas i projektet, vilket delvis finansieras av de nordiska arbetsmiljöfonderna.

3.3.6 Datateknologi

Inom datateknologiområdet har två större projekt avslutats. Med ekonomiskt bidrag från ministerrådet startades år 1982 ett projekt för att ta fram underlag för bedömning av *personsäkerhet i anslutning till mikroprocessorstyrda produktionsprocesser*. I en slutrapport från projektet har redovisats hur säkerhetsvärderingar kan göras av såväl teknisk utrustning som av programvara. Rapporten har kompletterats med checklistor för praktisk användning. Resultaten av projektet kan användas dels som underlag för tillsynsmyndigheternas reglering och kontroll och dels som information till

fabrikanter och leverantörer. En sammanfattning av projektets resultat kommer eventuellt att publiceras i en engelskspråkig rapport.

Ett förslag till *föreskrift för fjärrstyrda industrianläggningar* har blivit resultatet av en annan satsning inom datateknikområdet. Projektet har genomförts som studier av befintliga industrianläggningar ur olika aspekter t.ex. teknisk systemsäkerhet, systemergonomi och organisation. Studierna har genomförts i samarbete mellan forskare och personal hos tillsynsmyndigheterna, vilket bidragit till myndigheternas kompetensuppbbyggnad. Resultatet av projektet bör bli en större överensstämmelse mellan länderna när det gäller att värdera kontrollrum ur säkerhets- och arbetsmiljösynpunkt.

3.3.7 Dokumentationsverksamhet

I samband med att det tidigare nämnda föreskriftssamarbetet inleddes i sin nuvarande form startades också ett projekt för att förse myndigheterna med nordiskt och internationellt material som underlag för föreskriftsarbete. Verksamheten har över tiden utvecklats och parterna på arbetsmarknaden har blivit en av huvudmålgrupperna för den "Samnordiska dokumentationscentralen för arbetsmiljö" (SDA), som projektet benämns.

Frågan om att institutionalisera SDA har väckts vid flera tillfällen. För att undersöka förutsättningarna för en permanentning av verksamheten har under åren 1984–86 genomförts två utredningar i regi av ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Kommittén har emellertid inte lyckats bli enig om hur dokumentationssamarbetet bör organiseras i framtiden, varför man överlämnat ärendet till ministerrådet för avgörande. Ministerrådet behandlade frågan vid ett möte i november 1986 och beslöt då att lägga ned samarbetet i den form det bedrivs idag. Ministerrådet fäste också ämbetsmannakommitténs uppmärksamhet på att utvecklingen i de enskilda länderna kan skapa förutsättningar för nya samarbetsformer inom området.

3.3.8 Arbetsmiljö, hälsa och ekonomi

I de nordiska länderna har under senare år diskuterats kostnadsaspekter som kan förknippas med arbetarskyddsföreskrifter och andra arbetsmiljöåtgärder. Analyser har också gjorts av konsekvenserna av nya och ändrade föreskrifter. Ett nordiskt samarbete inom området inleddes år 1982 i syfte att ta fram fakta som underlag för arbetsmiljöpolitiken i de enskilda länderna.

Samarbetet har resulterat bl. a. i en *handledning för beräkning av konsekvenser av arbetsmiljöregleringar*. Någon generell eller heltäckande mall för konsekvensutredningar kan inte göras. De frågor som behandlas inom ramen för en arbetsmiljöföreskrift är ofta så skiftande, att olika angreppssätt är ofrånkomliga. Syftet med handledningen är därför främst att åstadkomma en systematik i arbetet och att belysa en del detaljfrågor som kan

komma upp under arbetets gång. Handledningen, som är tänkt att användas i det nationella författningsarbetet, bör bidra till att konsekvenser av författningar i större utsträckning bedöms och beräknas utifrån samma grunder.

En uppskattning av de *samhällsekonomiska kostnaderna för arbetsolyckor* i Norden har gjorts i en särskild studie. Resultaten visar att de årliga kostnaderna för sjukfrånvaro, resursbindning i sjukvårdssektorn, utstötning från arbetsmarknaden etc kan uppskattas till mer än 12 miljarder DKK. I uppskattningarna har dödsolyckor inte medräknats. Resultatet av studien kommer att publiceras år 1987.

Genom en särskild satsning har ministerrådet låtit utveckla och pröva en metod för *konsekvensbedömningar av arbetsmiljöföreskrifter*. De olika värden som gäller i länderna för tillåten koncentration av styren i luften har använts för att belysa relationen mellan regleringsnivå och företagens åtgärder (och därmed kostnader). Slutsatserna av projektet visar dels att metoden som prövats är användbar och dels att det inte är regleringsnivån utan andra faktorer (t.ex. formen för reglering eller på vilket sätt åtgärder genomförs) som bestämmer den ekonomiska belastningen på företagen. Resultaten av projektet kommer inom kort att publiceras i bokform.

3.4 Arbetsliv och arbetsrätt

3.4.1 Allmänt

Arbetslivs- och arbetsrättssamarbetet berör områden där parterna på arbetsmarknaden traditionellt har ett stort inflytande över såväl utveckling som reglering. Den kontaktgrupp som bildats för beredning av arbetslivs- och arbetsrättsfrågor förutsätts därför hålla regelbunden kontakt med parterna. Gruppen har startat viss projektverksamhet som finansieras via medel från ministerrådets reserv.

3.4.2 Komparativ studie av arbetsrätten i Norden

I Nordiska Rådets numera avskrivna rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftningssamarbete på arbetsrättens område, uppmanades ministerrådet bl. a. att "... gennemføre ensartede løsninger på arbejdsretlige spørgsmål af større rækkevidde..."

I syfte att finna avgränsade områden inom det arbetsrättsliga fältet där ett nordiskt harmoniseringsarbete är möjligt och lämpligt har ett särskilt projekt inletts. Arbetet skall i en första etapp inriktas mot en jämförande skildring av den arbetsrättsliga lagstiftningen och regleringen i övrigt i de olika länderna. Materialet skall läggas till grund för en praktiskt inriktad harmoniseringsstudie i projektets andra etapp. Projektet tar sin utgångspunkt bl. a. i rapporten "Arbetsrätten i Norden" (NU 1984:10) som lämnar en jämförande översikt över arbetsrättsliga regleringar.

3.4.3 *Fackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk industriell integration*

I den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning "Norden i vekst" (NU 1985: 1) förklarar ministerrådet i ett avsnitt (6.4.4) att man fäster stor vikt vid att en fortsatt utbyggnad av det fackliga samarbetet på företagsnivå äger rum i Norden i takt med att den industriella integrationen fortskrider. Vidare heter det att det är angeläget att berörda arbetsmarknadsparter genom avtal söker finna praktiska förutsättningar för att utveckla ett sådant nordiskt fackligt samarbete.

För att följa upp den aktuella punkten i handlingsplanen har bildats en särskild projektgrupp sammansatt av fyra ämbetsmän och två representanter för vardera av parterna på arbetsmarknaden. Gruppen har enats om upplägning av arbetet samt disposition av en rapport.

3.4.4 *Konferens rörande framtida inriktning av arbetslivs- och arbetsrättssamarbetet*

Som angetts inledningsvis har arbetsmarknadsparterna ett starkt inflytande över arbetslivs- och arbetsrättsområdet. För att den framtida verksamheten inom området skall kunna inriktas mot frågor som är av gemensamt intresse är det angeläget att höra synpunkter från de viktigaste intressenterna. I ministerrådets regi planeras därför en konferens med deltagande av representanter för parterna på arbetsmarknaden, forskare och ämbetsmän.

3.4.5 *Arbetstid*

Ministerrådets tvärsektoriella arbetstidsprojekt väntas bli avslutat under år 1986. Projektet syftar till att ge svar på Nordiska rådets rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden.

Resultatet kommer att presenteras i en rapport med tonvikt på samhälls-ekonomiska och sociala effekter till följd av förkortad arbetstid och förändrade arbetstidsmönster. Flera enskilda bidrag, som inom ramen för projektet har utarbetats av forskare runt om i Norden, kommer att inarbetas i rapporten och behandla frågeställningar kring tidsanvändning, utveckling av individuella och flexibla arbetstider, produktivitetsförändringar till följd av arbetstidsförkortningar m.m.

Vidare skall redovisas en diskussion om sysselsättningseffekter med en översikt över förhållandena i de Västeuropeiska länder som har genomfört arbetstidsförkortningar under 1980-talet. En sammanfattning av förhållandena, rörande t.ex. lagstiftning, statistik, avtalsregler i de nordiska länderna, kommer att redovisas i form av en uppdatering av vissa avsnitt i boken "Arbetstiden i Norden" (NU 1983: 10).

4. Samarbete med arbetsmarknadens parter m. fl.

Ministerrådet har etablerat ett fast samarbete med arbetsmarknadens parter rörande flera frågor på arbetsmiljöområdet. Parternas synpunkter är av stort värde bl. a. i samband med budgetberedningen.

Arbetsgruppen för arbetsmiljötillsyn har hållit möten med representanter för myndigheter med ansvar för dels brand- och explosionsskydd dels det nordiska standardiseringssamarbetet inom INSTA. Ett gemensamt möte har hållits mellan tillsyns- och forskningsgruppen samt NORDTEST. I det löpande projektarbetet etableras i många fall grupper där representanter för såväl nordiska organ som myndigheter i de enskilda länderna deltar.

Kontakter och möten med arbetsmiljöfonderna har också förekommit. Vid kontakterna har bl. a. diskuterats formerna för ett informationsutväxlingssystem. Ett sådant system skulle i förlängningen kunna leda till ett utvecklat projektsamarbete där kompetensen hos ämbetsmannakommittén och resurserna hos fonderna kunde utnyttjas på ett effektivt sätt.

Kapitel XIV

Socialpolitik

1. Inledning

Mellan de nordiska länderna har sedan länge pågått ett omfattande samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Till grund för Nordiska ministerrådets verksamhet inom detta område ligger det reviderade samarbetsprogram, som fastställdes av Nordiska ministerrådet i augusti 1982.

Programmets operativa avsnitt upptar elva rubriker.

- Ny nordisk konvention om social trygghet
- Samarbete på hälso- och sjukvårdens område
- Läkemedelssamarbete
- Samarbete på socialvårdens område
- Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete
- Samarbete på handikappområdet
- Gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal
- Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal
- Forsknings- och utvecklingssamarbete
- Samverkan mot rusmedelsmissbruk
- Informations- och dokumentationssamarbete.

Det övergripande målet för verksamheten är att vidareutveckla gemenskapen i fråga om de värderingar som styr samhällsutvecklingen i de nordiska länderna. Det gäller vidare att underlätta för nordiska medborgare att arbeta och bosätta sig i samt besöka andra nordiska länder än hemlandet, vilket utgör ett viktigt komplement till överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

En bättre och effektivare resursanvändning är ett annat viktigt mål för det nordiska samarbetet.

Det råder enighet i Norden kring synsättet att socialpolitiken och hälso- och sjukvården måste arbeta utifrån en syn på individen som utgår från människans hela livssituation. Det angelägna i samordning mellan social- respektive hälso- och sjukvården omvittnas allmänt, inte minst när det gäller behovet av olika förebyggande insatser och rehabiliteringsinsatser.

För att understryka sambandet mellan den socialpolitiska sektorn och andra samhällssektorer slås det vidare fast att full sysselsättning och god arbetsmiljö är av största betydelse när det gäller att motverka sociala problem och ohälsa.

Samarbetet inom de olika delsektorerna bedrivs *dels* inom de fem permanenta institutionerna

- Nordiska hälsovårdshögskolan
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- Nordiska läkemedelsnämnden

- Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- Nordiska nämnden för handikappfrågor (inklusive Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal),
dels i form av projektverksamhet.

2. Revisjon av samarbeidsprogrammet

Ved Nordisk sosialpolitisk komité's møte i april 1986 var man enige om, at en regelmessig revisjon av samarbeidsprogrammet skaper bedre forutsetninger for å videreutvikle virksomheten innen for området. De overordnede mål i samarbeidsprogrammet gjelder selvfølgelig fortsatt, men nye samarbeidsområder aktualiseres, andre legges om, og de spørsmål som prioriteres høyest i landene endres fra tid til annen. Med henvisning til at deler av samarbeidsprogrammets operative avsnitt allerede er virkeliggjort, og at andre deler som ingår i det sosialpolitiske arbeide ikke er med, anbefalte man en revisjon.

Ved møtet i juni 1986 besluttet Nordisk ministerråd (sosial- og helseministrene) å gi Nordisk sosialpolitisk komité i oppdrag å revidere samarbeidsprogrammet for sosial- og helsespørsmål. Det skal være ferdig ved ministerrådsmøte (sosial- og helseministrene) i 1987. De generelle retningslinjene for fagministrenes virksomhet, som besluttes av samarbeidsministrene innen utgangen av 1986, skal også tas med ved revisjonen.

På Nordisk sosialpolitisk komité's møte den 25. september 1986 besluttet man å nedsette en gruppe med to personer fra hvert land til å forestå revisjonen.

3. Sosialpolitiske ministermøter

Det sosialpolitiske ministermøte 1986 fant sted i juni. Den første dag ble det holdt formelt ministerrådsmøte, hvor emnene bl.a. var samnordisk insatts mot AIDS, plan for utbygging av Nordiska hälsovårdshögskolans virksomhet, initiativ vedr. en forsterket internasjonal insatts mot alkohol, revidering av samarbeidsprogrammet og beredskap mot kjernekrastulykker.

Den andre dagen var det temadiskusjon om "Eldre år 2000". Det ble innledet med to islandske foredrag "Planering för äldre fram till år 2000" og "Mental hälsa hos äldre i Island". Ministrene redegjorde deretter for den aktuelle situasjon i hvert land, og for regjeringenes planer.

Det ble understreket at befolkningsutviklingen følger de samme linjer i alle nordiske land, og at dette bl.a. gav anledning til bekymring med hensyn til pensjonssystemet. Det var ikke bare den demografiske utvikling, som ga anledning til overveielser med hensyn til pensjonene, men også samspillsproblemene, dvs. de problemer som oppstår når inkomst-

beskatning og inkomstavtrapping av de sosiale ytelserne faller sammen og dermed i værste fald stiller en familie eller en person dårligere etter en inkomstforøkelse.

Med hensyn til hjelpetiltak var det en klar målsetning å satse på den hjemmebaserte omsorgen som det sentrale. Når den eldre flytter på institusjon skal det være mulig å velge livsform. Det vil bl. a. si at man prøver å legge om driften av institusjonene slik, at de som bor der kan få hjelpetilbud tilpasset den enkeltes behov.

Det var enighet mellom ministrene om, at det var behov for en samordning mellom helse- og sosialsektoren på eldreområdet, spesielt mellom sykehusvesenet og de kommunale tilbud.

På et ekstra ministerrådsmøte i august 1986 besluttet sosial- og helseministrene at følgende protokoll skal gjelde, hva angår sykepleiersker i overenskomsten av 25. august 1984 om godkjenning av visse yrkesgrupper innenfor helse- og sykehusvesenet:

''Godkännande som sjuksköterska enligt överenskommelsen skall gälla dem som är utbildade inom allmän hälso- och sjukvård. Sjuksköterskor med annan inriktning än allmän hälso- och sjukvård godkänns av respektive land efter individuell bedömning. Den särskilda arbetsgrupp som har till uppgift att följa tillämpningen av överenskommelsen skall särskilt noga följa tillämpningen av den individuella bedömningen.''

Dessuten innbød Nordisk råds sosial- og miljøudvalg sosial- og helseministrene til et felles møte i forbindelse med utvalgets møte i november 1986. Blandt de saker som ble tatt opp kan nevnes innsatser mod AIDS, en ''Folkepejce'' av ''Nordbors rättigheter i Norden'', Beredskap ved kjernekraftulykker og Vold i samfundet, spesielt ungdomsvold.

4. Nordisk konvention om social trygghet

En nordisk konvention om social trygghet, som ersätter 1955 års konvention, trädde i kraft den 1 januari 1982. Den innebär att man genom samordning av nationella bestämmelser genomför lätnader för i första hand nordiska medborgare som flyttar eller byter uppehållsort inom de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet beslöt i juni 1986 att uppdra åt sekretariatet att genomföra en enkät vad gäller tillämpningen av och behovet av ev. kompletteringar av den nordiska konventionen om social trygghet. Från finska sidan har man kunnat ställa en expert till kommitténs förfogande för att under en 2-månaders period genomföra en sådan bakgrundskartläggning. Mot bakgrund av enkätens resultat skall Nordiska socialpolitiska kommittén bereda ärendet inför 1987 års ministermöte.

5. Samarbeide på hälso- og sjukvårdens område

5.1 1986  rs medisinaldirekt rm te

Sjefene for helsemyndighetene i de nordiske land har gjennom en lengere periode holdt årlige m ter. Disse møtene har utviklet seg til et viktig forum for erfaringsutveksling og samråd vedrørende aktuelle helse- og sykehussp rsm l, hvor også forberedende overveielser av visse av Nordisk sosialpolitisk komités aktuelle helse- og sykehussp rsm l finner sted.

De spørsmål som man tok opp i 1986 var bl.a. temadiskusjon om vurdering av medisinsk teknologi, AIDS-spørsmål, nordisk legemiddelkontroll imot høye legemiddelutgifter, helsesituasjonen i Norden og WHO's strategi og mål for "helse for alle  r 2000".

5.2 Nordiska instituttet f r odontologisk materialpr vning (NIOM)

NIOM har i oppdrag gjennom systematisk pr vning og målrettet forskning   arbeide for at materiale, som brukes av tannlegevesenet i de nordiske land, oppfyller helsemessige og tekniske krav. Dertil kommer arbeidet med utvikling av bedre materiale og metoder, og opplysningsvirksomhet.

Instituttets arbeidsoppgaver kan inndeles i materialepr vning, standardisering, forskning og opplysningsvirksomhet.

Med hensyn til materialepr vning publiserer NIOM lister over dentale produkter som oppfyller krav spesifisert i standarder utgitt av International Organization for Standardization (ISO). Produktene prøves av NIOM på frivillig grunnlag etter avtale med produsentene. I alt 14 lister ble publisert i 1986 basert på ISO-standarder.

Standardiseringsarbeidet deltaget NIOM kontinuerlig i. Derved f r instituttet mulighet for   påvirke standardene så de blir mest mulig hensiktsmessige for nordiske forhold. En revidert og en ny standard for dentale materialer ble publisert i 1986.

I forskningsvirksomheten er det viktig   fastslå sammenhengen med de ytre, målbare egenskaper på laboratoriet og materialenes oppførsel ved bruk i munnen. Det gir den insikt i disse forhold som er nødvendig under standardiseringsarbeidet og fremskaffer data som danner grunnlag for standardene.

Innen for opplysningsvirksomheten utgikk det ca. 50 vitenskapelige artikler/bokkapitler fra NIOM i 1986. Temaene spenner vidt, men alle har tilknytning til dentale materialer. NIOMs personale deltar dessuten i videre- og etterutdanning av tannleger, tannteknikere, tannpleiere og tannlegeassistenter i Norden ved foredrag og kurser.

En rapport utarbeidet av NIOMs bestyrelse vedrørende en finansiering av NIOMs virksomhet gjennom nasjonale produsent-/leverand ravgifter kom i begynnelsen av 1986, ble utsendt til h ring i de nordiske land, og deretter forelagt på den nordiske sosialpolitiske komités m te den 25.

september 1986. Ved dette møde besluttet ÅK-S, at det ikke var grundlag for å etablere avgiftsfinansiering.

5.3 Medicinalstatistisk samarbejde

Nordiska medicinalstatistikkomitéen (NOMESKO) er en permanent komité under Nordisk socialpolitisk komité. Den skal skabe grundlag for sammenlignelig medicinalstatistik i de nordiske lande, tage initiativ til udviklingsprojekter med medicinalstatistisk relevans, og følge den internationale udvikling i medicinalstatistiske spørgsmål.

Aktiviteterne foregår i en række arbejdsgrupper, og udgjorde i 1986 følgende:

- Arbejdsgruppen for databanker og informationssystemer i sundhedsvæsenet som i 1986 udgav en forkortet, engelsk udgave af "edbaserede informationssystemer inden for den primære helsetjeneste i Norden". Herefter har man besluttet at nedlægge arbejdsgruppen indtil videre.
- Arbejdsgruppen for medicinsk fødselsregistrering som i 1986 udgav 2. rapport om medicinsk fødselsregistrering i Norden.
- Arbejdsgruppen for Health for All indikatorer som arbejder med WHO's Helse for Alle år 2000. De skal bl.a. foreslå overfor NOMESKO forandringer eller modifikationer af indikatorernes indhold, definitioner, indsamlingsmåde, analyse eller publicering som kan rekommanderes over for WHO/EURO på grundlag af nordiske erfaringer.
- Arbejdsgruppen for sygdomsklassifikation som bl.a. deltager i det internationale revisionsarbejde vedr. ICD (International Classification of Diseases).
- Arbejdsgruppen for medicinalstatistiske publikationer som bl.a. i 1986 har udgivet "Helsestatistik i de nordiske lande".
- Arbejdsgruppen for registrering af ulykkesfald i Norden, hvor man bl.a. med repræsentanter for WHO og en amerikansk arbejdsgruppe har udarbejdet en klassifikation af ulykkesårsager, der tager hensyn til principperne i "Nordisk klassifikation til brug i ulykkesregistrering". Der er endvidere bevilget midler til to nordiske, tværsektorielle projekter.

5.4 Samarbete inom den högspecialiserade sjukvården

Under år 1986 avslutades en förstudie vars syfte var att utarbete ett konkret underlag för diskussioner med berörda nationella instanser vad gäller samordning av resurser, inomnordisk arbetsfördelning etc. inom den högspecialiserade sjukvården.

Ett projekt med samma namn igångsattes under hösten 1986. Dess huvuduppgift är att under fyra år praktiskt pröva formerna för på vilket sätt en ökad nordisk samverkan inom den högspecialiserade vården skall etableras i enlighet med förstudierapportens riktlinjer. Denna typ av sam-

arbeite utgør ett eksempel på områdene där möjligheirerna att göra besparingar nasjonellt anses gode.

6. Läkemedelssamarbeite

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) är en permanent nordisk institusjon med oppgitt att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praksis på läkemedelsområdet i Norden.

Inom det nordiska registreringssamarbeitet har under år 1986 publicerats nordiska riktlinjer för utredningsprotokoll (kontrollmyndigheternas utvärdering av ansökninger om registrering av läkemedel), för att myndigheterna lättare skall kunna dra nytta av varandras arbeite.

Genom det nordiska samarbeitet har den nasjonella statistiken utvekklet så att NLN kan minske sitt engagemang efter den 3:e editionen som kom under 1985. Det fortsatte arbeitet inom statistiken kommer i huvudsak att røre metodologien med klassifisering og dygnsdos som rekommenderas av WHO for läkemedelskonsumtionsstudier.

De gemensamma nordiska riktlinjene for registreringsansökninger utvärderas för närvarande. Ministerrådets synpunkter vad gäller det fortsatte registreringsssamarbeitet framgår av meddelandet om rekommendation nr 12/1984. I anslutning till dessa riktlinjer har fackspecialistgruppen for klinisk/farmakokinetik utarbeit *nordiska riktlinjer for biotillgänglighet* for läkemedel. Dessa riktlinjer är på remiss og förväntas publiceras under 1987.

Vidare har en arbeidsgruppe tillsatts for att försöka utarbeite gemensamma nordiska riktlinjer for *radioaktiva läkemedel*.

Arbeite for att utarbeite nordiska riktlinjer for ansökan om registrering av *veterinärpreparat* har startet. Dessa skall komplettere riktlinjene for human bruk og beräknes bli klare i slutet av 1987.

Ett arbeite med att revidere de nordiska riktlinjene från 1980 avseende allergenläkemedel har inlett.

Reviderte riktlinjer for märkning av läkemedel har fastställt og trykkes under 1986.

Ett försöksprojeit for att studere likheter i vürderingen av anmälninger om läkemedelsbiverkninger pågår. Detta arbeite har som mål att få enhetlige vürderinger av biverkninger så att bedömninger kan göras med hela Norden som befolkningsunderlag.

7. Samarbeite på sosialvårdens område

7.1 Møte med sjefene for de sentrale nasjonale myndighetene innenfor sosialsektoren

I likhet med medisinaldirektørene i Norden holder sjefene for de sentrale nasjonale myndigheter indenfor sosialsektoren nå også årlige møter. Disse

møtene er blitt et viktig forum for erfaringsutveksling og samråd vedr. sosialsektorens mange områder.

Det nordiske generaldirektørmøte nedsatte i 1985 en arbeidsgruppe vedr. utdannelse af sosialt personale på nordisk plan, som forela en rapport i november 1986, hvor man ga en kort redegjørelse for et kommende projekt, og fikk lov til å fortsette i 1987 etter at redegjørelsen har vært til høring hos generaldirektørene. Iøvrigt drøftes bl.a. det nordiske samarbejde om eldreomsorg, social planlegging, handicapomsorg og økonomisk sosialhjelp, og det ble presentert to undersøkelser om sosialkontortjeningen.

7.2 Socialstatistisk samarbeide

Det nordiske sosialstatistiske samarbeidet ledes av Nordisk sosialstatistisk komité (NOSOSKO), som fr. o. m. den 1 januar 1979 er et permanent samarbeidsorgan knyttet til Nordisk sosialpolitisk komité. Dens virksomhet skall forbedre sammenligneligheten for sosialstatistikk og statistikk over de sosiala utgifter i Norden. Statistisk materiale innsamles løpende med henblik på sammenligning og analyse. Særlige undersøkelser gjennomføres desuten innenfor utvalgte delområder.

I etteråret 1986 utkom "Sosial trygghet i de nordiske landene" for statistikkåret 1984. I denne utgaven er avsnittet om sosialhjelp væsentlig utvidet. Bakgrunden for dette er den betydelige stigning i utgifter gjennom de seneste årene. Derutover tas ajourførte utdrag av rapporten "Avgifter för hälso- och socialvård i de nordiska länderna" år 1981, og avsnittet om alkoholisbruk utvides til å omfatte misbruk generelt. Det blir dessuten tatt med tabeller som viser utgifter til kontantytelser med fradrag av skatter, jfr. resultatene av undersøkelsen "Sammenligning af udgifter til sociale kontantytelser i Norden" som kom ut i 1984.

Publikasjonen oversettes nu til engelsk.

7.3 Åtgärder inom service- och bostadssektorn för äldre

Projektet inleddes år 1983 som ett led i uppföljningen av 1982 års socialpolitiska ministermöte under temat "Vård och omsorg om de äldre i framtiden".

De äldres möjligheter att i enlighet med sina önskemål bo kvar i egna bostäder står i centrum för uppmärksamheten. Lägenheternas fördelning, tillgången till gemensamhetslokaler, dagligvarubutiker, service inom social- och hälsovård etc. studeras inom projektet. Syftet är att konkret redovisa hur boendemiljön bör utvecklas för att bättre passa de äldres behov. Projektet består av fyra nationella delprojekt med nationell finansiering och en gemensam nordisk del. En delrapport, "Gammal i Norden", utgavs i början av år 1985. De två senare delarna – en idékatalog och en forskningsrapport – utges i början av 1987.

7.4 Invandrarfrågor inom social- och hälsovården

Även detta projekt inleddes år 1983. Det syftar till att värdera effekten av skilda strategier från myndigheters sida vad gäller invandrares integration genom analys av hur dessa grupper utnyttjar samhällets tjänster inom social- och hälsovården. Arbetet bygger i hög grad på nationella delprojekt. En slutrapport beräknas föreligga i början av år 1987.

8. Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete

8.1 Fritidshemmens mål, innehåll och organisation i Norden

Nordisk kontaktkomité för förskolor och fritidshjem, som består av representanter för de nordiske landenes sosialstyrelser/tilsvarende, har ansvar for projektet "Fritidshemmens mål och innehåll i Norden". Sigtet med projektet er å innsamle, bearbeide og dra konklusjoner av kunnskap, erfaringer og utviklingsarbeide om fritidshjemmenes mål, indhold og organisasjon i Norden. Publikationen kommer ut i 1987.

I 1986 fikk kontaktkomitéen midler til et forprosjekt "Barn med behov av særskilt stöd i förskolan". Forprosjektet skal forberede konkrete planer for et projekt, som sigter mot å omfåte fysisk/psykisk handikappede barn, barn med psykososiale problemer og barn med fremmede språk. Målsetningen for projektet er å identifisere modeller og arbeidsformer, hvor førskolens pedagogiske virksomhet, komplettert med spesielle tiltak, kan gi barn med behov for særskilt støtte, best mulig støtte og hjelp i sin utvikling.

8.2 Samhällets respektive familjens ansvar för barnen

Projektet, som begyndte i 1983, har sin bakgrund i den meget varierende praksis som råder i de nordiske landene når det gjeller barnevernstiltak. Dette gjeller såvel støtte til familier med problemer som bruk av tvangstiltak overfor barn.

Ved å undersøke hva som ligger till grund for disse variationene kan man bygge opp et kunnskapsgrundlag, som vil være til stor hjelp nationalt når man overveier såvel støtte som forebyggende innsatser, metodeutvikling etc. Den første delrapporten, "Barnevern i Norden", ble publisert sommeren 1985. Den andre delen utkommer i 1987, og prøver mere "finmaske" å fange op nordiske barnevernsproblemer og hvordan disse møtes i de nordiske landene – ved tiltak i åben omsorg og ved plassering utenfor hjemmet.

8.3 Föräldraledighet i Norden

Avsikten med projektet, som bygger på en år 1984 genomförd förstudie, är att systematisera information om de politiska och samhälleliga förutsättningarna för rätten till föräldraledighet i samband med havandeskap, födsel

samt vård av små barn. Härigenom kan man få ett bättre underlag för det fortsatta arbetet med att utforma dessa rättigheter. Bakgrunden utgörs av de variationer i fråga om rättigheternas utformning i de nordiska länderna, som i sin tur orsakas av skilda traditioner, varierande yrkesfrekvens hos kvinnor etc.

Projektet beräknas bli avslutat i början av 1987.

9. Samarbete på handikappområdet

9.1 Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

Nordiska nämnden för handikappfrågor är ministerrådets samarbetsorgan för handikappfrågor inom det socialpolitiska området.

Nämnden skall bl. a. främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att initiera, följa och vidareutveckla samarbete inom området. Nämnden skall också i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom sitt ansvarsområde, exempelvis i forsknings- och utvecklingsfrågor.

Det datorbaserade informationssystem – Nordiskt hjälpmedelsregister – som NNH utvecklat i samarbete med nationella samhällsorgan togs i drift i januari 1984. Registret har också en bas med engelskspråkig information om hjälpmedel producerade i Norden. 1986 har inneburit ett genombrott vad gäller den praktiska användningen av det Nordiska hjälpmedelsregistret.

Parallellt med det Nordiska hjälpmedelsregistret utvecklades ett Nordiskt klassificeringssystem för handikaphjälpmiddel, varigenom Norden fick en gemensam indelning och terminologi inom hjälpmedelsområdet. NNH har under 1986 företagit en ny revidering av klassificeringssystemet.

NNH deltar för närvarande i två internationella projekt på hjälpmedelsområdet. Det ena är ett EG-projekt ("Handynet"), där man binder samman befintliga och planerade databaser med handikappinformation inom Europa.

Det nordiska samarbetet om kontroll/testning av handikaphjälpmiddel har under 1986 bl. a. resulterat i den första samnordiska kravspecifikationen på hjälpmedelsområdet, nämligen nordisk kravspecifikation för hörapparater.

Nordiska ministerrådet antog i april 1984 en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet. I ett särskilt avsnitt i handlingsplanen gavs Nordiska nämnden för handikappfrågor i uppdrag att från och med år 1985 inleda ett arbete på att utveckla datorbaserade handikaphjälpmiddel. Härvidlag hänvisas till ministerrådets meddelande om Nordiska rådets rek. nr. 2/1984.

NNH har med ministerrådets stöd under 1985 och 1986 fått möjlighet att initiera ett tjugotal samnordiska utvecklingsprojekt, varav några redan har resulterat i fungerande prototyper som i ett senare skede kan förväntas

leda till serieproduktion av datorbaserade handikapphjälpmedel för en nordisk marknad.

En viktig insats på forskningsområdet gör NNH genom att inventera, registrera och i en periodisk publikation informera om pågående handikappforskning i de nordiska länderna. En ny inventering genomfördes under år 1986. Resultaten har publicerats i boken "Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1986". En engelsk version publiceras samtidigt.

De nordiska kurser för personal som arbetar med dövblinda barn, ungdomar och vuxna gjordes permanent med verkan från år 1985 i form av en dotterinstitution till NNH – Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal (NUD) på Dronninglunds Slott i Danmark. Centret har två huvuduppgifter, dels att anordna kurser för dövblindpersonal och dels att fungera som ett resurscenter för dövblindarbetet i Norden. NUD har under 1986 genomfört ett fullt kursprogram om sammanlagt 20 kursveckor. Dessutom har arrangerats en fyradagars arbetskonferens för oftalmologer och audiologer samt en europeisk konferens om utbildning av dövblindpersonal.

Under året har NNH och NUD också startat ett nytt projekt – "Nordisk vejleder for døvblindepersonale". Projektet skall resultera i ett utbildningsmaterial som behandlar olika teman och som kan användas i arbetet med dövblinda runt om i Norden.

Det nordiska samarbetet om förståndshandikappades behov av hjälpmedel har fortsatt under år 1986. Samarbetet omfattar dels utbildnings- och informationsinsatser och dels bevakning och viss samordning av nationella projekt inom området.

Arbetet med det av Nordiska rådet rekommenderade samarbetsprojektet för små och mindre kända grupper av funktionshämjade fortsatte under 1986. Inom projektets ram har NNH arrangerat ett stort nordiskt arbetsseminarium om Osteogenesis imperfecta (medfödd benskörhet). Därutöver har man utarbetat en populärversion av smågruppsguiden, som skall utges i alla de nordiska länderna.

9.2 Utredning angående förutsättningarna för ett nordiskt hjälpmedelsinstitut inom handikappområdet

Nordiska socialpolitiska kommittén har under hösten 1985 beslutat genomföra en förstudie, som går ut på att undersöka förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt hjälpmedelsinstitut inom handikappområdet.

I förstudien som inleddes i början av 1986 kartläggs vilka funktioner i berörda nationella organ på hjälpmedelsområdet som grundas på i princip identiska krav och önskemål samt vilka funktioner som grundar sig på nationella särkrav. Förstudierapporten beräknas föreligga vid utgången av 1986. Innan beslut tas om fortsättningen skall den remissbehandlas i länderna.

I uppläggningsen av detta arbete har man emellertid räknat med att i ett

senare skede undersöka hur man kan bryta ut de identiska funktionerna ur de nationella organen på området och föra samman dessa i ett gemensamt nordiskt organ. Vidare skall man belysa de ekonomiska, personella och övriga praktiska konsekvenser som detta skulle medföra för vart och ett av de nordiska länderna.

10. Gemensam arbetsmarknad för medicinalpersonal

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet undertecknades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i augusti 1981 och trädde i kraft i augusti 1983. Island har anslutit sig till överenskommelsen såvitt avser läkare och apotekare.

Överenskommelsen innebär i korthet att nordiska medborgare, som i något av de föredragsslutande länderna har legitimation, auktorisation eller annat rättsligt godkännande att utöva ett yrke inom någon av de 18 yrkesgrupper som omfattas av avtalet, har rätt att vinna samma godkännande i de övriga länderna. Därmed får dessa personalkategorier samma möjligheter till rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden som andra yrkesgrupper redan åtnjuter. En särskild arbetsgrupp har tillsatts för uppföljning av denna överenskommelse.

Bland de ärenden som diskuterades 1986 kan nämnas specialistläkarutbildningen, den svenska sjuksköterskeutbildningen, krav på språkkunskaper och kunskaper om lagar och författningar i länderna samt Islands ytterligare anslutning till överenskommelsen.

11. Efter- och vidareutbildning

11.1 Inledning

Utbildningsfrågor har länge utgjort viktiga inslag i det nordiska socialpolitiska samarbetet. En av orsakerna till detta är att det i länderna finns behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden, som motiverar samnordiska insatser. Särskild uppmärksamhet har riktats på möjligheterna att undanröja formella eller andra hinder för att bättre utnyttja befintliga nationella kurser vad gäller efter- och vidareutbildning och främja att elever från andra nordiska länder får plats vid dessa kurser.

Behovet av gemensamma nordiska insatser vad gäller vidareutbildning av socialpersonal aktualiserades speciellt under år 1985. På det nordiska generaldirektörmötet (social) 1985 tillsatte man en arbetsgrupp som skulle komma fram med ett förslag till efter- och vidareutbildning för socialpersonal till generaldirektörmötet i november 1986. Arbetsgruppen lade fram

en kortfattad redogörelse och fick i uppdrag att arbeta vidare med projektet i 1987, efter att den har varit på remiss hos generaldirektörerna.

11.2 Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och motsvara den utbildning som förekommer vid anglo-amerikanska "Schools of Public Health".

Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utbildning till Master of Public Health (MPH).

Under året har anordnats huvudkurser i Epidemiologi och biostatistik, Hälso- och sjukvårdsadministration, Miljömedicin samt Socialmedicin och preventiv medicin. Kurser i miljömedicin kan utbytas mot alternativa huvudkurser i samhällsodontologi, socialpediatrik, omvårdnadsvetenskap eller hälsoupplýsning. Därutöver anordnas specialkurser inom områdena "International Workshop on Essential Drugs" (tillsammans med det svenska biståndsorganet SIDA och WHO) och MPH-kursen (metodkurs för examensarbetet för MPH-examen).

Två större konferenser har anordnats vid NHV, dels "Epidemiologi i tandvården – data för planering och styrning", och dels "Planera för AIDS – organisation, ekonomi och vård". Tillsammans med WHO har NHV vidare anordnat två internationella seminarier: "Healthy Cities Project: Workshop on Strategies" samt "Intersectoral Action to Combat Inequalities in Health and Health Care".

Fem forskningsprojekt pågår för närvarande: "Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden", "Handikappade barn i Norden", "Luftföroreningar i inomhusmiljö", "Uretan i bröd" och "Dödlighet och sjuklighet i hjärt- och kärlsjukdomar i Norden".

Nordiska ministerrådet har beslutat om en utbyggnad av högskolans verksamhet som påbörjas den 1 juli 1987. Den innebär i det närmaste en fördubbling av utbildningskapaciteten för MPH-examen, uppbyggnad av ett forskarutbildningsprogram i folkhälsovetenskap och ett intensifierat samarbete med andra forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden inom folkhälsovetenskap. Även internationellt ökar samarbetet, inte minst med WHO, som från 1. juli 1987 kommer att anta NHV som s. k. Collaborating Centre.

I anslutning till utbyggnaden av verksamheten kommer högskolan att flyttas in i nya lokaler på Nya varvet i Göteborg.

Ett grundläggande element i högskolans utvecklingsplaner har varit tanken på ett "konsortium i folkhälsovetenskap", som kan utgöra en plattform för samarbetet mellan NHV och de övriga institutioner i Norden som är eller blir engagerade i utbildningen inom detta område. Praktiskt innebär konsortiet att en gemensam pool av MPH-kurser upprättas i Norden,

sammansatta så att innehåll, inriktning och utformning bildar en folkhälsovetenskaplig enhet samtidigt som de olika institutionernas speciella intressen och kunskaper tas till vara. En elev skall sålunda kunna tillgodoräkna sig en genomgången kurs vid någon av dessa samverkande institutioner som del i MPH-examen.

12. Forsknings- och utvecklingsarbete

12.1 Inledning

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s.k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningsarbete. I praktiken har det dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samarbetsorgan.

Detta har lett till att samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn även har berört forskning. Denna har oftast varit av praktisk karaktär med huvudvikten lagd på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar vägande skäl för ett nordiskt samarbete.

Målet för forsknings- och utvecklingsarbetet är bl.a. att finna metoder för effektiv identifiering av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl.a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m.m.

Verksamheten vid samtliga fem institutioner inom den socialpolitiska sektorn har forskningsanknytning i varierande grad. Detta gäller även ett antal av de ad hoc-betonade projekten inom sektorn.

12.2 Forskning kring välfärdsstaten

Vid det socialpolitiska ministermötet i augusti 1983 uttrycktes starka önskemål om ökad forskning kring välfärdsstaten och dess problem. Nordiska socialpolitiska kommittén avsatte medel för en förstudie under år 1984. Den egentliga projektverksamheten inleddes i början av år 1985. Projektet har en inriktning på vissa problemställningar som gäller förhållandet mellan välfärdsstaten och ekonomin, nedskärningar och omläggningar inom välfärdsstaten etc. Finansieringsfrågor samt fördelningen mellan offentlig och privat verksamhet avses även bli belysta. Huvuddelen av forskningsverksamheten finansieras via olika nationella instanser, medan själva samordningen sker i nordisk regi. Verksamheten förväntas bidra till ett breddat och fördjupat kunskapsunderlag för den politiska debatten och beslutsfattandet. Projektet beräknas bli avslutat i slutet av 1987.

12.3 *Samarbete inom datateknologiområdet*

Datateknologiområdet har prioriterats högt av både Nordiska rådet och ministerrådet. Den nordiska handlingsplan på datateknologiområdet, som antogs våren 1984, avses gälla i fem år fr. o. m. år 1985.

Social- och hälsovårdssektorn (handikappsektorn, som prioriterats särskilt, ej medräknad) har hittills tilldelats medel för följande projekt

- "Informationsteknologi: social isolation eller aktivering"
- "Kunnskapsbaserade systemer i helsevesenet/kunnskapsbaserat expertstöd inom hälso- och sjukvården"

I ett särskilt avsnitt i datahandlingsplanen ges Nordiska nämnden för handikappfrågor i uppdrag att fr. o. m. år 1985 inleda ett arbete på att utveckla datorbaserade handikapphjälpmedel. Nämndens uppgift är i första hand att samordna nationella aktiviteter i syfte att undvika dubbelarbete i Norden samt att få till stånd en större marknad än de nationella. Uppgiften förutsätter samverkan med relevanta nationella myndigheter och organisationer samt nordiska samarbetsorgan.

NNH har med ministerådets stöd under 1985 och 1986 fått möjlighet att initiera ett tjugotal samnordiska utvecklingsprojekt. Ett av projekten – "Nordic Software Database" – är av mer övergripande karkitär. Avsikten är att etablera en databas med information om applikationsprogram på handikappområdet som utvecklats i de nordiska länderna. Databasen kommer att ligga som en separat fil i det Nordiska hjälpmedelsregistret. Inventeringen av dataprogram kommer att ske i samarbete med undervisningsministerierna i Norden och de nationella hjälpmedelsorganen.

13. **Samverkan mot rusmedelsmissbruk**

13.1 *Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)*

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter bl. a. genom stöd till planering och genomförande av nordiska forskningsprojekt, nordiska forskarkonferenser, nordiskt informations- och dokumentationssamarbete m. m. Nämndens verksamhet inriktas speciellt på den samhällsvetenskapliga forskningen samt socialmedicin och socialpsykiatri, men även den biologiskt-naturvetenskapliga forskningen beaktas.

De nordiska biologiska alkoholforskarna träffades år 1986 i samband med det internationella biologiskt inriktade alkoholforskarförbundets kongress i juni 1986. NAD arrangerade sitt fjärde samhällsvetenskapligt inriktade alkoholforskar möte den 19–22 augusti 1986. Mötets tema var alkoholbruket och dess konsekvenser.

Den samnordiska alkoholskadeundersökningen har fortsatt under året. Den nordiska forskargruppen om kvinnor och rusmedel har under året färdigställt en antologi om ämnet. Undersökningen om narkotikapolitiken

och rättssystemet har fortsatt under året. I projektet ingår beskrivningar av narkotikapolitiken i de enskilda nordiska länderna. Under 1985 påbörjades genom finskt-danskt-västtyskt samarbete ett projekt om alkoholens kulturella betydelse. Projektet går ut på att utveckla rollspelsmetoden och via den nå kunskap om temat.

Bland övriga möten, som anordnats av nämnden, kan nämnas ett om metodproblem vid förlopps- och karriärstudier av narkotikamissbrukare, och ett om alkoholens betydelse i den nordiska folkulturen.

Under året har fyra NAD-rapporter utkommit:

- Ungdomskulturen och uppsökande verksamhet
- Kvinnor, alkohol och behandling
- Kvinnoforskning kring alkohol och droger
- Alkoholbruk och dess konsekvenser

13.2 Nordisk handlingsplan mot narkotika

Arbetet med uppföljningen av den nordiska handlingsplan mot narkotika, som fastställdes av Nordiska ministerrådet den 6 maj 1985, redovisas i meddelandet om rekommendation nr 23/1985. Handläggningsplanen har under året förlängts att omfatta även år 1987.

14. Informations- och dokumentationssamarbete

En förutsättning för nordisk samverkan är att ett erfarenhetsutbyte kan ske så effektivt som möjligt mellan länderna. Information och dokumentation utgör av denna orsak ett viktigt element i aktiviteterna på de olika delområden som ovan berörts. En fortlöpande samverkan om information och dokumentation sker bl. a. inom ramen för verksamheten i de ministerrådsorgan som har ansvaret för social- och hälsovårdsområdet, vid olika symposier och konferenser samt genom direkta kontakter.

Inom sektorn utges informationsbulletinen "Social- och hälsovårdsnytt i Norden. Utgivningen sker med fyra nummer årligen. Upplagan är 6000 ex. Under 1986 utvärderades utgivningen av tidningen. Vid sitt möte i september beslöt Nordiska socialpolitiska kommittén att "Social- och hälsovårdsnytt i Norden" skall utges i samma omfattning som hittills.

Kapitel XV

Miljøbeskyttelse

1. Indledning

Det nordiske samarbejde med hensyn til beskyttelse og forvaltning af det ydre miljø styres af et samarbejdsprogram. Det tredje program for nordisk samarbejde om miljøbeskyttelse gælder perioden 1983–87. Programmet indeholder planer og forslag til virksomhed på et bredt felt af miljøpolitikken. Hovedhensynet ved valg af samarbejdsopgaver vil være, om resultaterne kan føre til praktiske miljømæssige forbedringer i landene, samt at forebygge at miljøproblemer opstår.

Hertil kommer, at de nordiske lande i stigende omfang, afstemmer deres holdninger i det internationale samarbejde, og at de nordiske lande tager fælles initiativer for at bringe udviklingen fremad. Dette gælder især på luftforureningsområdet og inden for de internationale havforureningskonventioner.

Nordisk embedsmandskomité for miljøbeskyttelsesspørgsmål (EK-M) har under Ministerrådet ansvaret for at udvikle det nordiske samarbejde på miljøområdet. Arbejdet forberedes bl.a. i arbejdsgrupper med repræsentanter fra hvert land, som mødes 2–3 gange om året gennemsnitligt, og hvis mødevirksomhed betales nationalt. Det gælder følgende områder:

- luftforurening
- havforurening
- vandforurening og spildevand
- støjbekæmpelse
- genanvendelse og affald
- kemikalier
- miljø-forskning
- miljødata
- naturværn og friluftsliv
- miljø-økonomi
- globale miljø- og naturressourcer og udviklingssamarbejde

Virksomheden er for en stor del projektorienteret. Budgettet for projektvirksomheden har i 1986 beløbet sig til totalt 9652000 DKK; heraf lidt under halvdelen til arbejdet med luftforureningsbekæmpelse.

Prioriterede områder har i 1986 været luft- og havforurening og samarbejdet på kemikalieområdet. Hertil kommer spørgsmål vedrørende miljø og bistand og arbejdet i Verdenskommissionen for Miljø og Udvikling. Endvidere har man arbejdet med koordination af de nordiske landes indsats vedrørende beskyttelse mod radioaktiv forurening.

Generelt set har der i 1986 været et stigende aktivitetsniveau på miljøspørgsmålene nationalt, hvilket også har slået igennem i det nordiske samarbejde inden for Nordisk Ministerråd.

2. Nordisk Råds udtalelser fra sessionen 1986

På miljøbeskyttelsesområdet vedtog Nordisk Råd følgende udtalelse: "De nordiska resurserna för samarbete avseende havsföroreningar bör förstärkas".

EK-M har som nævnt i indledningen prioriteret dette område højt. Der henvises til nærmere redegørelse under afsnit 9 nedenfor.

3. Globale miljø- og ressourceproblemer og udviklingssamarbejde

De nordiske landes miljø-, bistands- og udenrigsmyndigheder har dannet en fælles kontaktgruppe for miljø og udvikling. Der er drøftet fælles strategi på en række vigtige spørgsmål, som miljøkonsekvensanalyser i forbindelse med Verdensbankens og de regionale udviklingsbankers virksomhed, og en øget miljømæssig indsats i andre multilaterale organer, som arbejder med udviklingsproblemer. Man har endvidere samarbejdet i relation til drøftelser i OECD om miljøkonsekvensvurderinger af bilaterale udviklingsprojekter.

Miljøministerrådet blev i oktober 1986 orienteret om arbejdet i Verdenskommissionen for Miljø og Udvikling af dennes generalsekretær Jim MacNeill. Ministerrådet fandt, at det var vigtigt at man allerede nu begynder at forberede, hvordan de nordiske lande skal følge rapporten fra kommissionen op. Rapporten forventes færdig i marts 1987 og vil blive behandlet i UNEP og senere i FN's generalforsamling i efteråret 1987. Miljøministrene har indbudt bistandsministrene til fælles drøftelser om opfølgning af verdenskommissionens rapport under sessionen i slutningen af februar 1987.

4. Luftforurening

Det er et vigtigt formål med arbejdet mod luftforureninger at vedligeholde den førende position fagligt set, som de nordiske lande har opbygget gennem det hidtidige arbejde. Denne position er en nødvendig forudsætning for, at de nordiske lande kan opnå resultater også på det politiske plan og derved opnå en reduktion af de samlede udslip i Europa, og forstærke deres stilling i relation til de lande, fra hvilke luftforureninger overføres til Norden i stor mængde.

De nordiske lande har i lang tid haft et udstrakt samarbejde om problemer knyttet til luftforureninger. Særligt har samarbejdet om langtransporterede forureninger haft stor betydning, både på det politiske og det tekniske plan. Det internationale arbejde foregår i dag hovedsaglig inden for rammen af ECE-konventionen om langtrækkende grænseoverskridende luftforurening. I juli 1985 undertegnede 21 lande en bindende protokol, og forpligtede sig dermed til at reducere svovludslippene med mindst 30 pct. før 1993, med 1980 som basisår. De nordiske lande har besluttet sig

til nedskæringer af svovludslippene på 50 pct. eller mere frem til 1995. Der er nu sat arbejde igang med en aftale om at reducere udslippene af nitrogenoxider og hydrocarboner i Europa. Dette vil kræve komplicerede forhandlinger, hvor der kan blive behov for en betydelig nordisk indsats.

Fra 1983 har Nordisk Ministerråd haft en egen arbejdsgruppe for luftforureninger under EK-M. Luftgruppen skal virke som et kontaktoorgan mellem de nordiske landes myndigheder på luftforureningsområdet, og bidrage til at samordne de nordiske landes aktiviteter og synspunkter i internationale organer. En central del af luftgruppens arbejde har fulgt et særligt projektprogram på luftforureningsområdet 1984-86. Projekterne omfatter såvel langtransporteret luftforurening, som luftforureningsproblemer i byer. Endvidere indeholder programmet kontaktskabende arbejde og informationsudveksling. Programmet er gennemført med en bevilling på godt 3,5 mill NOK pr. år. Størrelsen af projekterne varierer stærkt, fra en-dags seminarer for informationsudveksling inden for et aftalt tema til større måleprogrammer, hvor alle de nordiske lande deltager.

Projektarbejdet vedrørende langtransporterede luftforureninger er i første række knyttet til arbejdet inden for internationale organisationer. Projekter vedrørende forsurening og fotokemiske oxidanter (ozon) er derfor centrale. Specielt er arbejdet knyttet til gennemførelsen af ECE-konventionen givet høj prioritet. Et måleprogram for forsurening og fotokemiske oxidanter udgør således et stort projekt. De nordiske lande vil gennem dette afprøve måleteknik for nitrogenkomponenter i luft og for fotokemiske oxidanter, med tanke på senere brug i det europæiske overvågningsprogram EMEP. Måleprogrammet vil desuden give måledata fra Norden om koncentrationer og deposition af forskellige forureninger, bl.a. kvik-sølv, for at give et bedre grundlag for den biologiske vurdering af forureningsproblemerne.

Beregninger med matematiske modeller og videreudvikling af disse udgør en anden del af arbejdet med langtransporterede luftforureninger. Herved kan man få informationer om, f.eks. hvor stor en del af forureningerne i et land der skyldes udslip fra hvert af de øvrige lande. Arbejdet med at beskrive transporten af nitrogenkomponenter har høj prioritet.

En vigtig del af arbejdet er knyttet til effekter af luftforureninger, dels ved udredningsarbejde, og dels ved at nordiske midler gør det muligt at samordne nationale projektaktiviteter. Eksempelvis kan nævnes, at der i 1986 er sket en vurdering af alt eksisterende datamateriale med henblik på at kunne angive belastningsgrænser for skov, grundvand og ferskvand, når det gælder deposition af svovl- og nitrogenforureninger. (Miljørapport 1986:11). Det er første gang et sådant forsøg er gjort. Rapporten har derfor vakt stor international interesse. Udarbejdelse af en årlig fællesnordisk rapport på engelsk om nye forskningsresultater om forsurening er et andet vigtigt projekt (Miljørapport 1986:8).

Arbejdet med luftforureninger i byer har hidtil hovedsagelig været kon-

centreret om *udstødningsgasser fra biler* – bilavgasser. Arbejdet udføres af en særlig styringsgruppe for nordisk samarbejde om bilavgasser.

De nordiske lande har arbejdet på at opfylde den fællesnordiske målsætning om, at de nordiske lande så snart som muligt bør skærpe kravene til forurenende udslip fra køretøjer. Danmark har i EF fastholdt de krav, som de nordiske lande inden for den såkaldte Stockholmsgruppe – Canada, Danmark, Finland, Liechtenstein, Norge, Sverige, Schweiz og Østrig – har sat som mål for udstødningsrensning, dvs krav som svarer til de amerikanske normer. I september 1986 vedtog de 8 lande et forslag til international rekommandation om den nærmere udformning af nødvendige kontrolmetoder m. m. til gennemførelse af skærpede rensningskrav. Gruppen har udarbejdet forslag til en teknisk regelsamling for personbiler om godkendelse af udstødningsgasser, kontrol af nye biler og kontrol af holdbarheden. Dermed kan skabes muligheder til at indføre en ordening med gensidig godkendelse mellem landene, hvilket effektiviserer udnyttelsen af ressourcer til prøvning og kontrol, samtidigt med at det medfører fordele for bilproducenterne. Det nordiske samarbejde på området sigter således mod informationsudveksling omkring anvendelsen af bestemmelserne for udstødningsgasser fra biler, prøvemethoder, rensningsteknik m. v. og tekniske forskrifter og information med hensyn til blyfri benzin, således at de nordiske lande kan udnytte eksisterende viden og ressourcer bedst muligt.

Miljøministerrådet drøftede i oktober 1986 opfølgningen af Nordisk Råds internationale luftforureningskonference. I konferencen deltog parlamentarikere fra 16 lande, og det lykkedes at skabe vidtgående enighed om det nødvendige i at forstærke indsatsen for bekæmpelse af luftforureningen. Miljøministrene besluttede at udarbejde et ministerrådsforslag – et handlingsprogram mod luftforurening til sessionen 1987. Ministerrådsforslaget bygger bl. a. på et nyt nordisk projektprogram for luftforurening 1987–89, som er udarbejdet i 1986, og som viderefører og forstærker det hidtidige arbejde med bl. a. at samordne de nordiske landes indsats mod langtransporterede luftforureninger. Endvidere er luftforureninger i global skala taget op, herunder risikoen for reduktion af ozonlaget i stratosfæren på grund af udslip af clorfluorcarboner. Et andet vigtigt element i forslaget er et program for en fælles nordisk effektovervågning i luft, jord, vand og organismer af langtransporteret luftforurening på særligt udvalgte overvågnings- og afstrømningsområder. Programmet, der er udarbejdet i 1986 af den nordiske styringsgruppe for miljøkvalitetsovervågning, vil blive koordineret med det europæiske overvågningsprogram EMEP. Arbejdet med miljøkvalitetsovervågning er nærmere omtalt nedenfor i kapitel 15.

5. Radioaktiv forurening

De nordiske landes arbejde med beskyttelse mod radioaktiv forurening har i tiden efter Tjernobylyluckyken været drøftet i en række ministerråd.

Miljøministrene besluttede i oktober 1986 at nedsætte en embedsmandsgruppe, som skal vurdere nordisk samarbejde i forbindelse med atomuheld og radioaktiv forurening. Embedsmandsgruppen forventes nedsat i december måned og skal inddrage alle relevante embedsmandskomiteer i arbejdet. Arbejdet planlægges at blive gennemført i løbet af 1987 og skal omfatte: sikkerhed ved atomanlæg og transport af radioaktivt materiale, overvågning, forvarsel og information ved ulykker, bistand ved ulykker, sundheds- og miljømæssige foranstaltninger og konsekvenser, og forskning.

6. Miljøeffekter ved energiproduktion

De 5 forskningsprojekter om miljøeffekter ved energiproduktion, de såkaldte MIL-projekter, er nu afsluttet og færdigtrykt i miljørapportserien 1986: 1 – 5. Der er endvidere udarbejdet en brochure MILJØ-EFFEKTER, som i kortfattet og populær form beskriver resultaterne af projekterne. Projekterne blev præsenteret og diskuteret på et seminar for forskere og embedsmænd i maj 1986, og der blev afholdt en pressekonference. Nogle af resultaterne som fremgår af forskningsprojekterne er, at over en million mennesker i Norden udsættes for luftforureninger, som ligger over angivne grænseværdier, og at vejtrafikken er den forureningskilde, som berører flest mennesker og samtidigt er den kilde som øger mest. Et af projekterne har drejet sig om miljøkonsekvenser af energiformer baseret på vedvarende energi. Ved overgang til fornybare energisystemer bør der sættes stærkt på energiøkonomiserende foranstaltninger for at få miljøproblemerne ned på et acceptabelt niveau. Resultaterne fra et andet projekt om deponering af flyveaske fra forbrænding af kul og tørv anvendes nu i administrationerne som udgangspunkt for fastsættelsen af vilkår for deponering af flyveaske under forskellige forhold. En rapport fra seminaret er under trykning.

Kontaktgruppen for nordisk miljøværnforskning, som har været styringsgruppe for projekterne, har sørget for bred spredning af rapporterne og brochuren til miljø- og energimyndigheder, politikere, skoler, kommuner og naturværnorganisationer, fagpressen m. v. Projekterne vil dels blive fulgt op nationalt, dels indgå i fortsat nordisk samarbejde på luftforureningsområdet eller i samarbejde med energisektoren. Der er således etableret et samarbejde med Nordisk Energiforskningsudvalg.

7. Miljøbeskyttelsesforskning

Miljømyndighederne har i kontaktgruppen for miljøforskning i årets løb udvekslet information om forskningsprojekter, som igangsættes nationalt. Enkelte af myndighedernes egne udredningsprojekter er udvalgt og har undergået en nærmere nordisk bearbejdning, således at de øvrige lande har

ydet bidrag til udredningerne. En sådan fælles faktasammenstilling er gennemført vedrørende miljøgifte i 1986. Man har endvidere iværksat konkret forskningskoordinering, således at der opstilles og vedligeholdes en liste over felter, hvor de enkelte lande har særlig kompetence. En undersøgelse af 275 nationale forskningsprojekter på området miljøgifte peger på forslag til udvidet nordisk samarbejde inden for en række felter. Da finansieringen af selve forskningsarbejdet er et nationalt ansvar, vil et fælles nordisk engagement være mest nyttig i form af informationsudveksling og et kritisk forum for at vurdere forskningsmetoderne og resultaterne, f. eks. på seminarer. Et område som vil blive taget op i det kommende år er økotoxikologiske metoder til brug for at påvise effekten af miljøgifte i jord. Det er endvidere besluttet at oprette et nordisk miljøgiftsregister.

Det nordiske samarbejde på *dioxinområdet* har gennem en særlig arbejdsgruppe bl.a. udarbejdet retningslinier for, hvordan dioxinmålinger ved affaldsforbrændingsanlæg bør gennemføres. Man har endvidere iværksat et nordisk oplæg for en brystmælksundersøgelse, som nu foregår. Man vil endvidere udarbejde en fælles database for dioxinmåledata og har fremskaffet information om og udveksling af dyre standardsubstanser, som er nødvendige for analysearbejdet.

Miljøministerrådet drøftede i oktober 1986 dioxinproblemerne. Undersøgelser har vist dioxinindhold i strømming og laks fra Østersøen, som medfører høje daglige indtagelser, hvis man spiser fisken. Det er konstateret, at ved siden af affaldsforbrændingsanlæg er også biler, som kører med blyholdig benzin, kilde til dioxinudslip. Ministerrådet fandt, at dioxin-spørgsmålet er et vigtigt tema at arbejde videre med på fællesnordisk basis.

8. Miljø-økonomi

Håndbogen "Økonomiske konsekvensberegninger på miljøområdet" blev udarbejdet i 1985. Håndbogen vil blive udgivet i 1986 på dansk og engelsk som lærebog. Der er i håndbogen foretaget en kritisk beskrivelse af en række økonomiske konsekvensberegningemetoder. Beskrivelsen er let forståelig, og der er givet mange eksempler fra miljøområdet for at vise de enkelte metoders anvendelsesmuligheder og begrænsninger. Bogen er således et værdifuldt værktøj for alle, som enten selv skal foretage samfundsøkonomiske konsekvensberegninger eller ønsker at vurdere sådanne.

I 1986 er afsluttet et projekt om nye økonomisk-administrative styringsmidler. Projektet viser dels, hvilke besparelser der kan opnås gennem køb og salg af udslipsrettigheder, når det gælder hydrocarbonudslip i Göteborgområdet, dels indeholder det forslag om hvordan et praktisk system for køb og salg af udslipsrettigheder generelt kan gennemføres. I 1986 er påbegyndt et tilsvarende projekt knyttet til vandrecipienter.

9. Havforurening

Forureningssituationen i de nordiske landes kyst- og havområder kræver såvel national indsats som indsats i form af bilaterale, nordiske og internationale aftaler om samarbejde. Nordisk Råd har gennem årene aktualiseret disse spørgsmål gennem flere rekommandationer, og der har været drøftelser mellem miljøministrene og social- og miljøudvalget. På sessionen i 1986 vedtoges en udtalelse om, at de nordiske ressourcer til samarbejde med hensyn til havforurening bør forstærkes.

EK-M nedsatte i 1985 en ny arbejdsgruppe, som skal være kontaktorgan mellem de nordiske landes myndigheder på det internationale havforureningsområde, og specielt bidrage til samordning af de nordiske landes synspunkter og forslag inden for Oslo-, Paris-, London- og Helsingforskonventionerne.

Miljøministerrådet drøftede på deres møde i oktober 1986 den alvorlige situation, som havområderne i og omkring de nordiske lande befinder sig i. Ministerrådet vedtog, at arbejdet med at beskytte det marine miljø er et vigtigt indsatsområde i fremtiden, at arbejdet med udslip af næringssalte også fremover skal have høj prioritet, at spørgsmålet om det atmosfæriske nedfalds påvirkning på det marine miljø skal tillægges øget opmærksomhed inden for det internationale miljøsamarbejde, at forberedelsesarbejdet op til Nordsøkonferencen 1987 skal drives effektivt og målrettet, samt at Østersøkommissionens møde i 1988 foreslås afholdt på ministerniveau for diskussion bl. a. om kvantitative nedskæringer af udslippet til Østersøen.

EK-M har besluttet at styrke sekretariats- og udredningsbistanden til den nordiske kontaktgruppe for havforureningsspørgsmål til at arbejde videre med og opfølge Ministerrådets beslutninger. Hermed imødekommes også Nordisk Råds udtalelse fra sessionen 1986. En samordning af de nordiske landes synspunkter vil først og fremmest blive forsøgt med hensyn til udledning af næringssalte, forbrænding til havs, dumpning generelt. nye stoffers optagelse på havkonventionernes annexer og Nordsøkonferencen 1987.

10. Vandforurening, spildevand og kemikalieulykker

Hovedsigtet med arbejdet vedrørende spildevands- og afløbsproblemer er at samordne indsatsen på VA-sektoren. Denne sektor udgør en økonomisk set meget betydningsfuld sektor i landene. Projektets resultater rapporteres løbende i en serie Nord-publikationer. I 1986 er udkommet "Drift av kommunala avloppsreningsverk", om seneste erfaringer og kundskaber vedrørende dette område. Investeringer og driftomkostninger på den kommunale spildevandssektor har opgået til 9–11 milliarder SEK årligt. Den anvendte teknik har været relativt ensartet med fælles problemer ved drift og bygning af anlæggene. Der er foretaget en særlig evaluering over afslut-

tede projekter i perioden 1979–1983, som bl.a. viser, at projektaterialet har givet grundlag for dimensionering og besparelser på driftsomkostninger ved rensningsanlæg "Pågående och slutförda projekt om kommunala avloppsvatten i Norden". Fremover vil en række andre problemstillinger i relation til rensningsanlæg, afløbsnet og affaldspladser blive taget op til gennemgang. En årlig projektkatalog udarbejdes, og muligheden for at sprede kundskab om spildevandsproblemer gennem forskellige massemedier er blevet undersøgt.

I 1986 er et nyt projekt om bekæmpelse af *kemikalieulykker* blevet iværksat. Der er tale om et fælles nordisk forsknings- og udviklingssamarbejde om bl.a. bekæmpelsesmetodik og teknik ved udslip af kemikalier på land, i søer, havne og på havet. Der er bl.a. fremskaffet oversigt over internordiske og internationale aftaler og opstilling over eksisterende ressourcer til bekæmpelse af kemikalieulykker. Der er videre udarbejdet en prioriteringsliste over 106 kemikalier som omsættes i Norden. I det fortsatte arbejde vil man satse på metoder og midler, som er hensigtsmæssige for kemikaliebekæmpelse.

11. Støj

Ministerrådet har siden 1975 haft et omfattende samarbejde på støjområdet. Formålet med arbejdet har dels været at samordne undersøgelsesaktiviteterne og dermed spare penge i de nationale forvaltninger, dels at skabe fælles forudsætninger for bedømmelse af støjproblemerne i de nordiske lande. Man har endvidere koordineret synspunkter i forbindelse med internationalt samarbejde i OECD og ECE.

Også i 1986 har projektarbejdet fundet sted inden for rammerne af to hovedområder: Effekter af støj på mennesker og beregningsmodeller for støj. Endvidere har man arbejdet med opbygningen og driften af en nordisk støjdatabase.

Der er udviklet fællesnordiske beregningsmodeller for støj fra veje, flyanlæg, jernbaner, skydebaner, bygge- og anlægsvirksomhed og motorsportsbaner. Der vil fremover være behov for at revidere og forbedre modellerne, således at de fortsat kan danne ramme for en ensartet høj nordisk indsats til forebyggelse af støjgener. I årets løb har man gennemført en revision af den fællesnordiske vejstøjmodel.

Forskningsprogrammet om støjs effekter på mennesker påbegyndtes i 1984 og omfatter 10 projekter. Programmet finansieres med både nordiske og nationale midler. Det er tanken, at resultaterne af programmet bl.a. skal præsenteres på en international kongres om støj som sundhedsproblem (Noise '88), som Sverige vil være arrangør for i 1988. Ministerrådet har tilkendegivet at stille sig bag konferencen.

Der er arbejdet videre med at planlægge nødvendige udredninger med henblik på at gennemføre målsætningen om en støjgrænse på 80 dB(A)

også for tunge køretøjer. Ministerrådet har vedtaget, at beslutning bør træffes så snart som muligt i sidste halvdel af 1980-erne.

Flyselskaberne i Norden vil i løbet af den kommende 10-års periode skulle udskifte store dele af den eksisterende flyflåde. Man har derfor taget mulighederne op for at kunne påvirke udskiftningstidspunkt og flytyper, med henblik på at reducere støjbelastningen. Ministerrådet drøftede i oktober 1986 påny problemet med flystøj og fandt fortsat behov for, at der sker en mærkbar reduktion i flystøjen omkring de støjramte trafikflyvepladser i Norden før år 2000. Der arbejdes på en strategi på baggrund af udredninger og internationale drøftelser, hvor speciel vægt lægges på muligheden for at udskifte den nuværende flyflåde med mere støjsvage fly. Udredningerne gennemføres i nær kontakt med de nordiske luftfartsmyndigheder og efter høring af berørte flyselskaber, hvor bl. a. en analyse af de økonomiske konsekvenser for flyselskaberne indgår.

12. Genanvendelse og affald

Arbejdet med genanvendelses- og affaldsspørgsmål foregår mest effektivt ved koordinering af nationale aktiviteter, informationsudveksling samt holdningsskabende virksomhed. Samarbejdet drives bl. a. gennem seminarvirksomhed, f. eks. om at tilvejebringe effektive indsamlings-, transport- og behandlingssystemer for problemaffald og fjernelse af begrænsninger for handel mellem landene med returmaterialer.

I 1986 er udarbejdet et nordisk forslag til kravspecifikation af regenerat (returplast) med det formål at øge samhandelen med og genanvendelsen af plast. Miljørapport udkommer ultimo 1986.

Som en fortsættelse af projektet om styring af genanvendelsen i materialestrømme Miljørapport 1/1 1985 er der iværksat en udredning, der nærmere skal søge at afdække, hvornår et indgreb i en materialestrøm kan anses for samfundsøkonomisk fornuftigt.

Der er endvidere i en udredning foretaget en vurdering af de nordiske landes indsats (strategier) på genanvendelses- og affaldsområdet med henblik på generelt at pege på nye veje til at øge genanvendelsen og mindske affaldsmængderne og specifikt at udskille forslag til det nye miljø-samarbejdsprogram.

En undersøgelse har vist, at det ikke på nuværende tidspunkt er muligt at etablere en fællesnordisk statistik på området. I stedet arbejdes der videre med at etablere en koordinering og formidling af eksisterende statistikker.

Ældre kemikalieaffaldsdepoter er blevet et stadigt voksende problem. Der er derfor iværksat et projekt på dette område med henblik på udveksling af erfaringer og koordinering af indsatsen mellem de nordiske myndigheder.

Faldende priser på bly og luftforureningsproblemer ved oparbejdningen

vanskeliggør bortskaffelsen af blyakkumulatorer. Der er derfor iværksat en undersøgelse, der skal vise, hvilke især tekniske løsninger, der må sættes på, hvis både genanvendelses- og miljøhensyn skal tilgodeses.

Der vil endvidere blive arbejdet med mulighederne for at lave en koordineret nordisk indsats på eksportmarkedet for nordisk "know-how" på hele genanvendelses- og affaldsområdet.

13. Kontrol med kemiske stoffer og produkter

Samarbejdet under EK-M på kemikalieområdet omfatter kemiske stoffer og produkter.

En af de vigtige opgaver i 1986 har været samordning af de nordiske landes systemer for klassificering og mærkning af kemiske stoffer og produkter. Samordningen er søgt etableret ved direkte uformelt samarbejde mellem landenes myndigheder og ved drøftelser i EK-M's arbejdsgruppe for kemikalier. Derved undgås hindringer for handel mellem landene, og håndteringen i virksomheder og hos forbrugerne bliver mere sikker.

Arbejdet med vurdering af kræftfremkaldende stoffer er fortsat i 1986. Således har en arbejdsgruppe set på mulighederne for en mere nuanceret inddeling af kræftfremkaldende stoffer efter potens. Endvidere er der lavet en redegørelse for den viden, der i dag findes i litteraturen om stoffer, der ikke i sig selv er kræftfremkaldende, men som fremmer eller påvirker den kræftfremkaldende proces (såkaldte promotorer og cocarcinogener), og som kvantitativt spiller en stor rolle for udviklingen af kræft. Redegørelsen skal bidrage til overvejelser hos myndighederne i de nordiske lande om fremtidig regulering af farlige kemiske stoffer af denne karakter.

Der er arbejdet videre med at fastsætte kriterier for vurdering af stoffer, der er farlige for miljøet, f. eks. på grund af stor giftighed, eller fordi de ophobes i organismerne. Kriterierne skal benyttes til at etablere et system til klassificering og mærkning af miljøfarlige stoffer, og herved advare om de miljøfarlige effekter og informere om bortskaffelse m. v.. Endvidere er det hensigten, at kriterierne skal indgå i udarbejdelsen af metoder til yderligere information af brugere i industrielle foretagender og andre konsumenter om miljøfarlige stoffers effekter og bortskaffelse af disse stoffer.

Mulighederne for at forbedre advarselsmærkningen af organiske opløsningsmidler, der giver kroniske skader på nervesystemet, bl. a. kronisk hjerneskade, er drøftet i nordisk regi. Således har Nordisk Ministerråd (miljøministrene og arbejdsmiljøministrene) i oktober 1986 peget på de store risici, der er forbundet med anvendelsen af opløsningsmidler. Ministrene understregede, at de nordiske landes regeringer stræber mod en fælles holdning i dette spørgsmål for at påvirke myndighederne i et internationalt perspektiv. Der er behov for at forbedre advarselsmærk-

ningen på opløsningsmidler og at begrænse brugen af dem for at beskytte forbrugere og arbejdstagere.

Som opfølgning af et ønske fra Nordisk Råd er der igangsat et tværsektorielt samarbejde om allergispørgsmål mellem arbejdsmiljø-, social-, forbruger-, næringsmiddel- og miljøområderne. Samarbejdet omfatter en generel gennemgang af, hvad sektorerne opfatter som allergiproblemer og omfatter endvidere allergifremkaldende stoffer i produkter, som kommer i berøring med huden f. eks. kosmetik, sæbe og hårshampoo. På længere sigt vil dette arbejde kunne føre til et fælles grundlag for vurdering og regulering af allergifremkaldende stoffer.

Endvidere er der i nordisk regie igangsat en række projekter, der sigter på at udarbejde og prøve en systematisk metode til at selekttere og prioritere blandt de mange eksisterende stoffer med utilstrækkelige oplysninger om eventuelle miljø- og sundhedseffekter, der for tiden findes på markedet.

Behovet for udveksling af information på kemikalieområdet er stort, og der kan spares store ressourcer ved at kende nabolandenes vurderinger og oplysninger om kemiske stoffer og produkter. En lang række oplysninger kan frit udveksles mellem landene, og det bliver de i vidt omfang. En række centrale oplysninger er imidlertid underkastet fortrolighed (sekretess) og kan ikke videregives. En arbejdsgruppe med repræsentanter for bl. a. miljø-, arbejdsmiljø- og bekæmpelsesmiddelmyndighederne har derfor i sommeren 1986 fremlagt et forslag til en nordisk aftale om udveksling af fortrolig information om kemikalier. Aftaleforslaget drøftes for tiden med interesserede organisationer og foreninger af kemisk industri.

Nedbrydning af ozonlaget omkring jorden er omtalt under afsnittet om luftforurening (4). De nordiske lande har været aktive i internationale forhandlinger om etablering af en verdensdækkende konvention på området, som i 1985 blev undertegnet i Wien. Konventionen er en rammekonvention om forsknings- og informationsudveksling. Fra nordisk side arbejdes der videre med at få en bindende protokol i stand, som bl. a. forpligter til reduktion af udslippet af de stoffer, som menes at have den største nedbrydende effekt på ozonlaget, nemlig de såkaldte klorfluorcarboner. I forbindelse med opfølgningen af konventionen er der i internationalt regie afholdt en række workshops til belysning af de tekniske og økonomiske muligheder for og konsekvenser af reduktion af brugen af klorfluorcarboner. De nordiske lande har deltaget aktivt i forberedelsen af disse workshops.

Det nordiske samarbejde om vurdering af dokumentationen om bekæmpelsesmidlers effekt og skadevirkninger er fortsat i samarbejde med embedsmandskomiteén for jord- og skovbrug (NEJS). Formålet med arbejdet er at fremskynde og fordele det arbejde, der er med at vurdere den toksikologiske og miljømæssige risiko ved anvendelse af gamle bekæmpelsesmidler, der har været på markedet i adskillige år. Det er endvidere

formålet at samordne den biologiske afprøvning af nye midler så langt som muligt for at undgå unødvendigt dobbeltarbejde.

Kemikaliegruppen har endeligt fungeret som et forum for debat og koordinering af landenes arbejde indenfor internationale organer, f.eks. UNEP, OECD og EF.

14. Naturværn og friluftsliv

Naturværnshensynene må indarbejdes i arealplanlægning og disponering for at blive tilgodeset på bedst mulig måde. Til dette formål kræves gode planlægningsredskaber. Et udviklingsarbejde specielt angående behandlingen af kulturlandskabet- i samspil med naturlandskabet- i arealplanlægningen er blevet afsluttet i 1986. Projektet har også indebåret praktisk afprøvning på kommunalt niveau af de udarbejdede planlægningsredskaber. Der har været rådgivende arbejdsgrupper i alle de nordiske lande, og en del af projektet, som omhandler kriterier og metoder for beskrivelse af kulturlandskabets variation er gennemført på baggrund af udvalgte modelområder. Endvidere er udarbejdet metoder for udpegning af landskabselementer, som kræver særskilt behandling i planlægningen. Der er udført vegetationskortlægning, registrering af faste kulturminde, og en vurdering af værneinteresser som grundlag for konkret udpegning af aktuelle værneområder og -objekter. Der er endvidere gennemført en udredning af forskellige virkemidler til gennemførelse af interesseafvejninger og prioriteringer.

Miljøministerrådet drøftede i oktober 1986 de negative konsekvenser som udviklingen i jordbrugslandskabet får for faste kulturminde, plante- og dyreliv og menneskers muligheder for naturoplevelse og friluftsliv. På baggrund af konklusionerne i det nordiske kulturlandskabsprojekt overvejes at tage initiativ overfor landbrugsmyndighederne, med henblik på i fællesskab at vurdere, hvordan eksisterende juridiske og økonomiske virkemidler anvendes for at tage miljøhensyn i jordbrugslandskabet og eventuelt at udforme nye virkemidler.

Arbejdet med beskyttelse af biotoper, dvs bevarelse af omgivelser for truede dyr og planter er blevet taget op i et projekt, som løber i perioden 1985–88 med successiv afrapportering. Målsætningen er at sammenstille kundskaber om beskyttelsesværdige biotoper i Norden. I første fase er der formuleret kriterier for identificering og udvalg af vigtige biotoper og udarbejdet oversigt over nordiske kulturbetingede biotopers status. I senere faser af projektet vil der blive udvekslet erfaringer med teknik til disse biotopers pleje, samt ske en belysning af forskellige truslers karakter for mere detaljeret at kunne motivere behov for beskyttelse. Der er bl.a. kommet væsentlig ny information frem om grundlaget for naturlandskabets biotoper bl. a. i relation til ændringerne i landbrugsdriften fra alle de nordiske lande, herunder fra Island. Arbejdet vil blive koordineret med den

revision af oversigten over truede dyr og vækster i Norden, som er påbegyndt i 1986. I NU 1982:4 anbefales det, at der sker revision af oversigten hvert 5. år.

Som opfølgning af arbejdet med en kortlægning af metoder til overvågning af fuglelivet i Norden (Miljørapport 1983:1), er det overvejet, hvordan man i fremtiden bedst udnytter fuglebestandene som indikator for miljøforandring, og hvordan fremtidens overvågningsarbejde bedst organiseres og finansieres. En arbejdsgruppe har i 1986 sammenstillet en fortegnelse over samtlige påbegyndte eller besluttede fugleovervågningsprogrammer i Norden.

I 1985 indledtes et toårigt arbejde om *friluftslivets* status i den fysiske planlægning på kommunalt niveau, med særligt hensyn til nærrekreation. Projektet har givet idéer og forslag til, hvordan friluftsliv kan indgå i den fysiske planlægning, sådan at den fællesnordiske målsætning om at give alle nordiske borgere gode muligheder for friluftsliv i et varieret og rigt naturmiljø, varetages bedst muligt. Der er i 1986 planlagt et samarbejde med turistområdet om naturvejledning. Det er af vital betydning for udviklingen af øget nordisk friluftsliv og turisme, at dette sker på basis af en øget forståelse blandt turisterne for hensynet til naturen.

15. Miljøkvalitetsovervågning

Samordningen af de nordiske landes indsats vedrørende miljøkvalitetsovervågning på landsiden og i kystnære havområder er fortsat i 1986.

Indenfor de nordiske lande er arbejdet med hensyn til monitorering af effekter på det ydre miljø på grund af luftforureninger langt fremme. Dette er vigtigt, fremfor alt fordi Norden udsættes for langtransporterede luftforureninger, som overvejende kommer fra andre lande. Som omtalt under afsnittet om luftforurening skal ifølge internationale aftaler nedskæringer af i første række svovldioxidudslippene ske i løbet af en 10 årig periode.

Det er vigtigt at vide hvilke positive effekter der sker i naturen som følge heraf, og om det rækker til for at give en positiv gennemslagskraft på organismer, vandområder, skov- og landbrugsområder. I 1986 er arbejdet med anvisninger for såkaldt integreret overvågning blevet intensiveret og en kobling til international virksomhed på europæisk basis i ECE er blevet indledt. Der kræves en i grunden ensartet oplægning af denne overvågningsvirksomhed, for at Norden som helhed skal kunne bevise, om der bliver positive eller negative forandringer i naturen. Der er planlagt en øget satsning for 1987, for at hvert land skal kunne komme igang med ensartede målinger inden for et eller to afstrømningsområder gennem opbygning af målestationer, udvikling af metodik og nordisk afprøvning af metoder og analyser.

I 1985 toges der prøver af mosser på ca. 2500 steder, fordelt i Norden inklusive Grønland, Færøerne, Island og Svalbard. I 1986 er gennemført et

omfattende arbejde med hensyn til afprøvning af metalanalysemetoderne på mosser. Derefter er der udført analyser af de vigtigste metaller, og en fælles nordisk rapport er ved at blive sammenstillet. Nordiske kort, som viser en gennemsnitlig deponering i en 3 års periode af forskellige metaller, f. eks. bly, vil blive trykt i løbet af foråret 1987.

Et tredje område som styringsgruppen for miljøkvalitetsovervågning har arbejdet med i 1986, er et særligt miljøgiftprogram. Der planlægges en fælles nordisk populations- og miljøgiftsovervågning af alkfugle på 12 forskellige stationer i kystnære områder med start i 1988.

16. Miljødata

Samarbejdet på miljødataområdet er i 1986 overgået til konkrete samarbejdsprojekter.

Den nordiske kodecentral, der fungerer som netorganisation mellem de nordiske landes myndigheder på dataområdet, og som fysisk er placeret ved Naturhistoriska Riksmuséet i Stockholm, har stået for den centrale virksomhed. Der er udgivet en informationsbrochure samt fire nordiske kodelister i en nordisk serie i 1986, og flere er færdige til redigering i trykt form. Kodecentralen har initieret dannelsen af et ekspertnet til at arbejde med nye kodelister. For tiden varetages den nationale koordinering af kontaktpersoner ved de nationale datamyndigheder. Planlægningsvirksomheden for kodecentralen er i stor udstrækning sket i et datasystem. Principper for kodning og kodelistestrukturer er blevet gennemgået for et antal miljødatahåndteringsområder. Kodecentralens virksomheds- og økonomiplan for 1987–89 varetages af en projektstyrelse med nordiske medlemmer.

Fremtidigt samarbejde er planlagt omkring datamodeller, datainfrastrukturer, datateknik samt referencearkiv i tilknytning til udvikling af nationale miljøinformationssystemer.

Samarbejde er endvidere sket med nærtstående nordiske grupper. Et nordisk seminar over luftdata- og luftstatistik er planlagt sammen med nordisk udvalg for Naturressource- og Miljøstatistik (NUM). Der er endvidere indledt et samarbejde om dataopsamling og -udveksling i forbindelse med den nordiske virksomhed med integreret overvågning, som omtalt i afsnit 15.

Kapitel XVI

Transport, kommunikasjon og trafiksikkerhet

1. Inledning

Det er to hovedorganer som ivaretar det nordiske samarbeidet når det gjelder transport-, kommunikasjon- og trafiksikkerhet.

Disse er Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål (NET) och Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR).

NETs virksomhet omfatter det nordiske samarbeidet om transport og kommunikasjonsspørsmål.

Formålet er å styrke og utvikle samarbeidet for å kunne oppnå fornuftig tillrettelagte transporter om kommunikasjonssystemer, og gjennom samordning, samvirke og arbeidsfordeling sikre en bedre utnyttelse og større samlet effektivitet av arbeidet på dette området.

NET bistås av Nordisk komite for transportforskning (NKTF) som har til oppgave å koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske land.

Samarbeidet om vegforskning i Norden koordineres av et planutvalg (PU) under NET. I tillegg har NET oppnevnt arbeidsgrupper for spesielle oppgaver.

Nordisk Trafikksikkerhetsråd (NTR) er kontakt-, samordnings- og planleggingsorgan for trafikksikkerhetsarbeidet i de nordiske land. NTR bistås av tre permanente samarbeidsgrupper, Nordisk komite for vegtrafikklovgivning (NKV), Nordisk bilteknisk (NBK) og Nordisk komite for trafikk-sikkerhetsforskning (NKT). NKV har dessuten et trafikkteknisk utvalg (TTU). Det forekommer at NTR og dens samarbeidsorganer nedsetter arbeidsgrupper for behandling av mer avgrensede spørsmål.

2. Nordisk Råds uttalelser 1986

I anledning af Nordisk Råds uttalelser kan bemerkes følgende.

- Vedrørende arbeidet på *en nordisk handlingsplan for trafiksikkerhet* henvises til avsnitt 10.1 nedenfor.
- Ungdomsreisekortet ble innført som en prøveordning i 1985 og prolongert for 1986. De fire jernbaneselskapene har besluttet å opprettholde kortet også for 1987 til en pris av SEK 900, og forøvrig på samme betingelser som i 1986. Det er en felles oppfatning fra jernbaneselskapenes side at det ikke bør tas standpunkt til Nordisk ungdomsreisekort for mer enn ett år ad gangen.

3. Generelt om NET's virksomhet i 1986

I løpet av kort tid er tele- og datatekniske emner vokst frem som et nytt hovedområde for NETs virksomhet. Tidligere var det vegsaker som do-

minerte. Selv om emner i vegsektoren nå er redusert, er disse likevel viktige og interessante og godt egnet som samarbeidsoppgaver.

Begge disse områdene er for en stor del basert på utredninger også av forskningsmessig karakter. Dette innebærer en bedre utnyttelse av ressursene enn om hvert land skulle forske hver for seg på de samme områdene.

Formålet med forskningsprosjektene er å bidra til å løse konkrete oppgaver i det nordiske samarbeid.

NET nedsatte i 1985 en arbeidsgruppe som fikk til oppgave å kartlegge de aktiviteter som foregår innenfor transportområdet vedrørende *bruk av telekommunikasjon og EDB for effektivisering av transportene* både av gods og personer. Arbeidsgruppen har avgitt en rapport med konkrete prosjektidéer og har særlig pekt på:

- a. Det er behov for en vesentlig innsats på dette fagområdet.
- b. Innsatsen kan med fordel gjennomføres på fellesnordisk basis.
- c. Det foreligger en rekke konkrete forslag til prosjekter som kan gjennomføres.
- d. Innenfor området kollektiv trafikk bør det tas initiativ til etablering av et felles nordisk samarbeidsorgan.

Innstillingen fra arbeidsgruppen er nå under behandling i NET.

NET har i 1986 gitt støtte til deltagelse i det amerikanske vegforskningsprogrammet. Et av delprosjektene er av spesiell interesse for de nordiske land. Dette omfatter studier både av langtidsnedbryting av vegdekker på korte vegstrekninger under varierende trafikk og aksellerert nedbryting ved hjelp av vegprøvemaskiner. I undersøkelsen inngår en serie ulike vegoverbygninger som er bygget på en bredt spektrum av undergrunnsmaterialer og som ligger i forskjellige klimaområder. Prosjektet, som har fått navnet "Long-Term Pavement Performance" vil danne hovedgrunnlaget for de fleste lands dimensjonerings- og vedlikeholdspolitikker for vegkonstruksjoner i flere 10-år fremover.

Det er satt i gang et prosjekt som har til formål å minske skadevirkningene av salt i vintervedlikeholdsarbeidet på vegene.

For et prosjekt om trafiksikkerhet og vegdekkets egenskaper foreligger det en detaljert plan for gjennomføringen. Prosjektet, som består av fem delprosjekter, ventes avsluttet medio 1988.

NET har videre bevilget midler til en forstudie av fordeler og ulemper ved bruk av piggdekk. En ekspertgruppe som skal legge frem forslag til dette forstudiet er nedsatt.

Prosjektet "Ferger og lastebiler" avser att redogöra för färjetrafikens betydelse för internationella godstransporter. Efter viss komplettering av uppgifterna kommer en reviderad rapport att läggas fram i början av 1987.

Vidare har NÅT tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att evaluera nordiska initiativ 1980–1986 vad gäller handikappanpassning av kollektiva transportmedel (tåg, buss, flyg, fartyg). Arbetet beräknas vara färdigt till sommaren 1987.

En utredning om næringslivets transportkostnader er i gang og ventes fullført i løpet av 1987. I 1984 ble det igangsatt et prosjekt om harmonisering av samferdselspolitikken i de nordiske land. Bakgrunnen for prosjektet er Nordisk Råds rek.nr. 1/1982 om samferdselspolitikken. Målet er å få sammenlignbare oversikter over bruken av sentrale samferdselspolitiske virkemidler i 1970 og 80 årene i de nordiske land. De sentrale områder omfatter skatte-, avgifts- og takstpolitikken, investeringspolitikken og direkte reguleringer. Prosjektet avsluttes i 1986.

Spørsmålet om innføring av et felles nordisk ungdomsreisekort med jernbane ble som en forsøksordning introdusert i 1985. Ordningen ble prolongert for 1986 selv om bruken av kortene i 1985 ikke svarte til forventningene. Det foreligger et medlemsforslag A 764 om å gjøre ungdomsreisekortet permanent.

Den delen av nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting som vedrører NETs virksomhet omfatter investeringer i veier, bruer og jernbane.

Effekten av disse investeringene kan ikke bli så stor som ønsket da midlene i stor grad må finansieres over de nasjonale budsjettene innenfor fastlagte rammer.

NET arrangerer annethvert år såkalte ekspertkonferanser hvor en på grunnlag av forslag fra flere myndigheter og instanser i hvert land siler ut emner for fremtidige samarbeidsoppgaver. Neste ekspertkonferanse holdes i Finland i slutten av januar 1987.

Inom området meteorologi kan næmnes at NÄT fortsätter utvecklingsarbetet med en gemensam *nordisk operationell väderprognosmodell* (HIRLAM-projektet). Projektet avser att genom förbättrad datateknik öka säkerheten i väderprognoserna. *Det nordiska väderradarnätet* kommer att kunna ge kortsiktiga detaljerade väderprognoser. Projektet är nu inne i fas 1A – teknisk specifikation av systemet.

4. Øresundsforbindelserne

Det danske og det svenske udvalg af 1975 om Øresundsforbindelserne afgav i 1978 en fyldig rapport, ledsaget af et omfattende bilagsmateriale. Dette materiale dannede grundlag for det direktiv, som det danske og det svenske Øresundsudvalg af 1984 fik.

Direktivet gik ud på at på basis av et teknisk, økonomisk, finansielt og miljømæssigt beslutningsgrundlag utarbejde en regeringsoverenskomst om en fast forbindelse mellem København og Malmø og om en sænketunnel for jernbanetrafik mellem Helsingør og Helsingborg. En rapport om dette beslutningsgrundlag forelå ved halvårsskiftet 1985.

Efter at der nu er truffet beslutning om anlæg af faste forbindelser over Store Bælt, skal forberedelsen af en regeringsoverenskomst om faste forbindelser over Øresund genoptages.

Den danske minister for offentlige arbejder og den svenske kommunikationsminister er enige om, at dette arbejde skal fremmes mest mulig.

Ministrene er imidlertid også enige om, at det foreliggende beslutningsgrundlag bør suppleres på visse punkter, før en overenskomst udfærdiges. Således må undersøges om den seneste tekniske og trafikafviklingsmæssige udvikling på jernbaneområdet taler for at overføre tung jernbanetrafik i et kombineret anlæg for både vej og jernbane mellem København og Malmø. Endvidere må en vurdering udføres af et af Helsingør og Helsingborg kommuner skitseret forslag om en sydligere linieføring for en HH-forbindelse (Snekkersten-linien) end hidtil forudsat. Endelig må materialet til vurdering af de miljømæssige spørgsmål ajourføres og suppleres særlig med hensyn til faste forbindelsers indvirkning på vandgennemstrømningen i Øresund og dermed på miljøet i Østersjøen.

Det tilstrebes at resultatet af disse undersøgelser kan foreligge ved halvårsskiftet 1987.

5. Samarbeidsorganene

5.1 Nordisk komité for transportforskning (NKTF)

NKTF har to medlemmer fra hvert av de nordiske land. Den ene representerer den statlige forvaltningen (ministerium eller departement) og den andre transportforskningssektoren (høyskole, forskningsinstitutt eller liknende). NKTF skal i følge den nordiske transportoverenskomsten bistå NET i dens virksomhet.

NKTFs oppgave er å samordne transportforskningen i de nordiske land og stimulere til utvikling av et felles forskningsmiljø på området. NKTF ivaretar sine oppgaver ved å arrangere konferanser og etterutdanningskurs og ta initiativ til nordiske forskningsprosjekter. NKTF er også et informasjonsorgan for fagfolk, myndigheter og beslutningstakere i trafikk- og transportsektoren i de nordiske land.

I 1986 arrangerte NKTF tre konferanser:

- Mennesket og trafikksystemet – teknologiske muligheter og individuelle ønsker, februar 1986.
- Telekommunikasjon og EDB til effektivisering av transporter, mai 1986.
- Alternative finansieringsformer for infrastruktur i samferdsel, oktober 1986.

Som planlagt ble dessuten NORDTRANS-kurset avholdt i august 1986.

NKTF har ansvaret for prosjektet "Nordisk transportstatistikk" som finansieres av NET. NKTF oppdaterer den nordiske statistikken "Transportarbeidet i Norden" med to års mellomrom, og i 1986 utkom "Transportarbeidet i Norden 1960–1984". NKTF ønsker å utvide og forbedre den fremtidige publikasjonen. Dette kan f.eks. gjøres ved å ta inn ett eller to temaer hver gang som vil bli gjort til gjenstand for en mer grundig analyse.

I 1986 har NKTF utgitt 6 publikasjoner i sin faste rapportserie:

- 49: Transportarbeidet i Norden 1960–1984. Ajourføring av NKTF-publikasjon nr 31.
- 50: Taxinæringens rolle i dagens och morgendagens samfunn.
- 50-S: Sammendrag av NKTF-publikasjon nr 50 "Taxinæringens rolle i dagens och morgendagens samfunn.
- 51: Finsk sammendrag av NKTF-publikasjon nr 50 – Taksielinkeino Tämämpäivän ja huomisen yhteiskunnassa. Yhteenveto.
- 52: Mennesket og trafikksystemet – Teknologiske muligheter og individuelle ønsker.
- 53: Telekommunikasjon og EDB til effektivisering av transporter.

5.2 Planleggingsutvalget (PU)

PUs oppgave er å koordinere innsatsen på vegforskningsområdet. PU foreligger aktuelle prosjektforslag for NET og er ansvarlig overfor NET for gjennomføringen av fellesnordiske vegforskningsprosjekter. Representanter for Nordisk Vejteknisk forbund (NVF), vegadministrasjonene og trafikkforskningsinstitusjonene inngår i PU.

5.3 Øvrige samarbeidsorganer

NET har i spørsmål av felles interesse samråd med Nordisk trafikkisikkerhetsråd og andre nordiske embetsmannskomiteer, som EK-miljø, NERP (embetsmannskomiteen for regionalpolitikk) og Turistutvalget. NET står også i kontakt med Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA).

6. Projektverksamheten

6.1 *Prosjekt som avslutas 1986*

Telekommunikasjon och ADB till effektivisering av transporter

Igångsatt: 1985

Rapport utkom i början av 1986. Vidare har ett antal prosjektidéer lagts fram.

Bevilgning t.o.m. 1986: 600000 NOK, varav dock 137000 NOK overføres till ett nytt prosjekt.

Målsætningen har varit att påvise behov och möjligheter att använda den teknologiska utvecklingen på telekommunikations- och ADB-området inom den nordiska transportsektorn samt att utpeka eventuelle prosjekt lämpliga för nordisk satsning.

Transportpolitiken i de nordiska länderna

Igångsatt: 1984

Rapport: 1987

Bevilgning t.o.m. 1986: 500000 NOK

Bakgrund till projektet är Nordiska rådets rek nr 1/1982 om harmonisering av transportpolitiken. Målet är att få jämförbara översikter över centrala transportpolitiska åtgärder under 1970- och 80-talen i de nordiska länderna beträffande a) skatter, avgifter, taxor, b) investeringspolitik och c) regleringar. Härmed ges hjälp till utvärderingen av den transportpolitik som förs i respektive land.

Vintervedlikehold

Igångsatt: 1983

Rapport: 1987

Beviljning t. o. m. 1986: 1 120 000 NOK

Målsättningen har varit att etablera kriterier för val av standard för vinterunderhållet så att den totala samhällskostnaden med hänsyn till trafiksäkerhet, trafikantkostnader och väghållningskostnader blir lägsta möjliga.

6.2 Pågående projekt som fortsätter 1987

Näringslivets transportkostnader

Igångsatt: 1984

Avslutas: 1987

Beviljningar t. o. m. 1986: 1 033 000 NOK

Målet är att öka vetandet om transportkostnadernas betydelse och sammansättning samt möjligheten till kostnadsreduktioner genom åtgärder hos transportköpare, myndigheter och transportörer.

Trafiksäkerhet och vägytans egenskaper (TOVE)

Igångsatt: 1985

Avslutas: 1988

Beviljning t. o. m. 1986: 565 000 NOK

Projektets målsättning är att kartlägga sambandet mellan vägytans egenskaper och trafiksäkerheten. En metod skall utarbetas för att väga samman mätetal för de olika egenskaperna till två kvalitetsindex, ett för nya och ett för slitna beläggningar. Kriterier för dessa kvalitetsindex skall fastställas.

Minskade skadeverkningar av salt för väghållningsändamål

Igångsatt: 1986

Avslutas: 1988

Beviljning 1986: 494 000 NOK

Syftet med projektet är att utvärdera åtgärder för att minska vägsaltets skador på vatten, växtlighet, fordon, broar m. fl. konstruktioner. Man vill finna nya metoder och strategier för halkbekämpningen samt pröva ökad användning av mekanisk halkbekämpning.

Nordisk operationell meteorologisk prognosmodell med hög upplösning (HIRLAM)

Igångsatt: 1984

Avslutas: 1988

Beviljning t. o. m. 1986: 1 329 000 NOK

Projektet skall utveckla en dynamisk och högdetaljerad väderprognosmodell med ett tillhörande datasystem för behandling av observerade meteorologiska data. Systemet skall användas vid de nordiska meteorologiska instituten.

Ett nordiskt väderradarnät

Igångsatt: 1985

Projektets första fas avslutas 1987 Beviljning 1986: 880000 NOK

Projektet är en del av den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Syftet är att realisera ett nordiskt väderradarnät för utförande av kortsiktiga detaljerade väderprognoser. Detta är i sig värdefullt men målsättningen är dessutom att utbyggnaden av ett operativt högkvalitativt nät skall kunna ge nordiska företag hög konkurrenskraft på exportmarknaderna.

6.3 Nya projekt

Deltagande i Strategic Highway Research Program (SHRP)

Igångsatt: 1986

Avslutas: 1987

Beviljning för 1986: 150000 NOK

Projektet består i att planlägga organisation, uppläggning m.m. för det nordiska deltagandet i det amerikanska vägforskningsprogrammet, delprojektet "Long Term Pavement Performance", vägmateriels långtidsegenskaper.

Målsättningen med deltagandet i programmet är bl.a. att utöka kunskapen om vägmateriels långtidsegenskaper. Vidare uppnås den fördelen att forskningsresultat från andra deltagande länder direkt kan jämföras med egna resultat.

Informationsbehov i Norden angående vägtransport

Igångsattes: 1986

Avslutas: 1987

Beviljning 1986: 264000 NOK (varav 137 från ADB-projektet)

Avsikten med projektet är att utröna behovet av väg- och trafikinformation hos olika användarkategorier i Norden. Utgångspunkten är väg- och gatudatabankerna och de krav som bör ställas på innehåll, samkörning med andra system, ajourföring och förmedling av information, så utformad att den är brukbar för användarna – väghållare, trafikplanerare, polis, trafikanter m.fl..

Bakgrunden är att det används stora resurser i respektive land för att utveckla vägdatabankerna. Genom projektet ges möjlighet till koordinering av insatserna.

Sammanställning av forskningsprojekten 1986

	Beviljat	Beviljat 1986
	t. o. m. 1985	
	1000 NOK	1000 NOK
Telekommunikation och ADB till effektivisering av transporter	300	300
Transportpolitiken i de nord. länderna	290	210
Vintervedlikehold	835	285
Näringslivets transportkostnader	533	500
Trafiksäkerheten och vägytans egenskaper	120	445
Minskade skadeverkningar av vägsalt	–	200
Deltagande i Strategic Highway Research Program (SHRP)	–	578
Info. behov i Norden ang. vägtransport		264
Meteorologisk prognosmodell (HIRLAM)	751	578
Nordiskt väderradarnät	440	440
NKTF, Nordisk transportstatistik	75	–
NKTF, Nordtranskurset	–	75

7. Nordiskt samarbete inom flygsäkerhetsområdet

Samarbetet mellan de nordiska luftfartsmyndigheterna inom flygsäkerhetsområdet sker enligt fastlagda rutiner.

Mer övergripande gemensamma flygsäkerhetsfrågor diskuterades vid det årliga återkommande nordiska luftfartsinspektionsmötet, som i år avhölls på Island. Vid mötet diskuterades således:

- utvecklingstrender inom luftfarten,
- framtida arbetsstrategi,
- myndigheternas organisation och resurser,
- vidareutveckling av den gemensamt drivna utbildningen av nyanställd inspektionspersonal,
- utbytestjänstgöring.

Därutöver diskuterades vid mötet ett betydande antal konkreta tekniskt/operativa frågeställningar där internordisk samordning erfordras mot bakgrund bl. a. av överenskommen målsättning om enhetliga bestämmelser.

De nordiska ländernas representation i internationella arbetsgrupper, främst inom ICAO (International Civil Aviation Organisation) och ECAC (European Civil Aviation Conference) har samordnats liksom tidigare. Härigenom sparar de nordiska länderna resurser och utnyttjar bättre befintliga kompetenser. Vidare får länderna genom representanterna en mycket bred återmatning av aktuella flygsäkerhetsfrågor inom alla de olika

områden, som är föremål för internationell behandling inom ICAO och ECAC. Den gemensamma nordiska representationen i ICAO:s och ECAC:s arbetsgrupper omspannar flera expertområden.

Samordning av bestämmelser sker i intimt samarbete mellan i första hand de skandinaviska luftfartsmyndigheterna i OPS-utvalget, som är det gemensamma tekniska samarbetsorganet för myndighetstillsynen av SAS. Ifråga om bestämmelser har detta samarbete utökats att också gälla Finland och i viss omfattning Island. Målsättningen är att koordinera dels ändringar i existerande bestämmelser som tidigare koordinerats dels nya bestämmelser. Generellt prioriteras bestämmelser rörande kommersiell luftfart före privatflyg och eftersträvas en anpassning av bestämmelserna till etablerad nordisk policy avseende myndighetens tillsynsmetodik och marknadens egenkontroll. Ett exempel på en omfattande bestämmelse som kommer att ses över i nordiskt samarbete är den nyligen i ICAO genomförda revideringen av Annex 1 (Personnel Licensing), som utgör underlag för gällande certifikatsbestämmelser. Arbetet kommer att ske i ett samnordiskt projekt.

Vidare kan nämnas den i föregående års rapport omnämnda svenska utredningen om krav på brand- och räddningstjänst vid flygplatser. Sedan utredningen slutförts pågår nu arbete i Sverige med översyn av berörda bestämmelser i samarbete med en nordisk referensgrupp.

Under hösten 1986 hölls ett seminarium med deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige där myndigheterna kom överens om en gemensam syn på marknadens ansvar för att fastställd flygsäkerhetsstandard uppnås och vidmakthålls, vilket med ett gemensamt begrepp benämns egenkontroll. Ett klarläggande härav är av största vikt med hänsyn till samspelet mellan myndigheter och marknad i flygsäkerhetsarbetet och seminarieresultatet utgör nu en värdefull grund för detta arbete.

NORDAIDS, den gemensamma nordiska haveridatabanken, kan nu nyttjas i full utsträckning genom terminaler, som finns i samtliga nordiska länder.

Under åren har viss personalbyten ägt rum i det nordiska sekretariatet vid ICAO – NORDICAO – och Norden är representerat i ICAO:s råd och underkommittéer.

8. Nordisk samarbete på søfartssikkerhedsområdet

Som upplysts i tidigare rapporter pågår fortlöpande överläggningar mellan de nordiska sjöfartssäkerhetsmyndigheterna. Ett uttryck härför är bl. a. överläggningar mellan de nordiska sjösäkerhetsdirektörerna. Ett sådant möte har ägt rum under året. Bland frågor som varit uppe kan särskilt nämnas principer för standard hos livbåtar och frågor rörande nya gemensamma typprovsningsregler för fritidsbåtar. Ett betydelsefullt tekniskt utvecklingsarbete rörande kvarhållande av olja i och bortskaffande av olja

från tankar i ett skadat tankfartyg har bedrivits i ett svenskt/norskt projekt, varvid de övriga länderna hållits underrättade. En annan fråga som dryftats gemensamt som ett led i ett nyligen avtalat internationellt arbete är åtgärder mot terroristattacker mot passagerarfartyg.

9. Nordisk sikkerhetssamarbeid for jernbanene

9.1 Innledning

Det årlige møte mellom lederne for sikkerhetskontorene i Norden fant sted august 1986.

Konferansen behandlet følgende når det gjaldt trafikkisikkerheten ved jernbanene.

Uhellstatistikk. Fra 1897 vil de fire jernbaneforvaltningene i Norden nytte felles retningslinjer for utarbeidelsen av sin uhellstatistikk – som samtidig tillfredsstiller UICs forutsetninger.

Linjeblokk – dvs et teknisk system for å sikre togenes fremføring på linjen. Erfaringene så vel driftsmessig som sikkerhetsmessig for de forskjellige typer ble drøftet som et ledd i det videre arbeid med sikkerhet, regularitet og kostnader.

Tekniske forutsetninger for sikringsanlegg på stasjoner og linjestrekning. Signalingeniørene i de nordiske land har startet opp et arbeid for å komme frem til mer ensartede forutsetninger/krav også på dette området.

Radiotelefonforbindelse med togbetjening. Det er noe varierende regler for kjørehastighet og aksellast i de nordiske land. Også på dette området vil man i større grad utveksle erfaringer. Det samme gjelder største hastighet for persontog og sikkerhetsspørsmål som, i denne forbindelse, knytter seg til planoverganger.

Utdannelse av personale i sikkerhetstjeneste. Spørsmålet om behov for mer spesialisering som følge av den tekniske utvikling ble berørt og gjensidig informasjon om dagens opplæring ble gitt.

Solslyngeproblemer. Siden alle fire forvaltninger har hatt problemer med solslyng siste sommer ble det gitt gjensidig informasjon om erfaringer og bestemmelser for å forebygge solslyng.

9.2 Jernbanens undersøkelsesorganer ved ulykker og spørsmål om eksterne organer

I Norge er spørsmålet om spesiell granskningskommisjon for jernbaneulykker f. t. til vurdering.

I Danmark er det i Lov nr. 245 af 8. juni 1977 – "Lov om DSB" – et kap. 8 om "Undersøgelse af jernbaneulykker". Ministeren for offentlige arbejder kan, hvis han bedømmer det er påkrevet pga ulykkens omfang bestemme at det skal foretas en undersøkelse av en særlig undersøkelses-

kommisjon. Dette gjelder, selv om DSB tidligere har foretatt undersøkelse av ulykken.

Medlemmene utnevnes av ministeren for offentlige arbeider. Kommisjonen skal bestå av en dommer som formann og et antall medlemmer som fastsettes av ministeren i den enkelte sak. Medlemmene skal ha inngående jernbaneteknisk sakkunnskap.

Kommisjonen skal redegjøre for årsaken og kan i samme forbindelse "fremkomme med en uttalelse om, hvorvidt der bør gøres ansvar gældende mod nogen, og hvilke skridt der i så fald bør foretages".

Det ble opplyst at slik kommisjon ikke har vært nedsatt etter at loven trådte i kraft.

I Finland trådte ny "Lag om undersökning av storolyckor" i kraft 3. mai 1985. Særskilt undersökningsskommisjon skal tilsettes for hver storulykke. Den tilsettes av statsrådet som arbeider i anslutning till justitieministeriet. Under justitieministeriet sorterer for øvrig plankommissionen som tilsettes for tre år ad gangen. I denne kommisjon skal det være sakkyndige på ulike områder, og de skal være fortrolige med utredning av ulykker. Denne kommisjon skal ved behov innlede "preliminära undersökningar tills en undersökningsskommisjon har tillsatts".

Det ble opplyst at denne nye kommisjon for storulykker generelt i Finland hittil ikke har vært nyttet ved jernbarneuhell.

I Sverige har de fra 1982 hatt en egen kommite i funksjon for å undersøke store ulykker generelt (brann, eksplosjoner, ras og skred, oversvømmelser, sprengningsulykker, skyteulykker, trafikkulykker og lekkasjer av skadelige stoffer).

For sjøfart og luftfart has egne kommisjoner. Siden 1982 har foran nevnte komite vært i funksjon etter 24 ulykker totalt, tre av disse refererer seg til jernbanedrift.

Det foreligger nå forslag till lag om undersökning av allvarlige olyckshendelser, opprettelse av en "Statens katastrofkommission". Denne forutsettes nyttet ved så vel privat som offentlig virksomhet, herunder også militære virksomheter.

Kommisjonens arbeid forutsetts å være "ett komplement till den den undersökningssverksamhet som redan förekommer". Dette begrunnes bl.a. med at erfaringene viser at "det är en fördel att det finns ett organ som har beredskap att med kort varsel inleda undersökning av en inträffad olycka".

Kommisjonen foreslås sammensatt av personer med sakkunnskap på "rättsliga frågor, allmänt tekniska frågor, brandskydds- och räddningstjänstfrågor och arbetsmiljö- och hälsovårdsfrågor. Endvidere foreslås at "Kommissionens ordförande bör vara eller ha varit ordinarie domare."

Det oppnevnes dessuten en ekspertgruppe, der det f eks for trafikksikkerhet er oppnevnt en bestemt professor.

Det ble av representantene i konferansen lagt vekt på viktigheten av at

jernbanens egne undersøkelsesorganer kan arbeide som før for å finne årsaker og fremme forslag til å hindre gjentakelser etter uhell, – i nødvendig samarbeid med politi og eventuelle andre undersøkelsesorganer.

10. Nordiska Trafiksäkerhetsrådet

10.1 Inledning

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR) har sedan 1971 varit kontakt-, koordinerings- och planläggningsorgan inom trafiksäkerhetssektorn i de nordiska länderna. NTR bistås i sitt arbete av tre permanenta samarbetsorgan: Nordisk Biltknisk Kommitté (NBK), Nordisk Kommitté för Trafiksäkerhetsforskning (NKT) och Nordisk Kommitté för Vägtrafiklagstiftning (NKV). Dessutom kan både NTR och samarbetsorganen tillsätta ad hoc-grupper för utredning av aktuella och avgränsade problemområden.

NTR har under året haft tre möten liksom NKT. NBK och NKV har mötts två gånger.

NTR:s möten under 1986 har präglats av ett aktivt och väl inarbetat utbyte av information om centrala beslut och planer på trafikens och trafiksäkerhetens område i de enskilda nordiska länderna. NTR håller sig kontinuerligt underrättat om arbetet i samarbetsorganen. NTR informeras även om arbetet i olika internationella samarbetsorgan inom trafiksäkerhetssektorn (ECE, CEMT). På detta sätt kan verksamheten inom Norden koordineras, liksom ett gemensamt nordiskt uppträdande i olika europeiska organ befrämjas.

NTR och NÄT har hållit sig ömsesidigt underrättade om varandras verksamhet speciellt på forskningens område.

NTR har som huvuduppgift att under Nordiska ministerrådet verka för ett samordnande av det officiella trafiksäkerhetsarbetet i de olika länderna. Detta sker dels genom harmonisering av trafiksäkerhetslagstiftning, dels genom olika forsknings- och utredningsuppdrag som genomförs med medel som ministerrådet från sin budget beviljat för trafiksäkerhet. Därutöver har informationsutbytet kring relevanta trafiksäkerhetsåtgärder och -planer haft betydelse för det nationella arbetet i Norden.

Den positiva utveckling som under 1970-talet ledde till en avsevärd minskning i antalet olycksoffer i vägtrafik i alla nordiska länder har nu stannat. Under de senaste åren har till och med en negativ utveckling kunnat skönjas i trafiksäkerhetssituationen. I alla länder har även konstaterats en svårighet att kunna ta i bruk nya effektiva åtgärder för att vända utvecklingen i en positiv riktning igen. För att göra detta krävs en delvis ny syn inom de organisationer som har att ta hand om trafiksäkerhetsåtgärderna. Detta betyder delvis att trafiksäkerhetsåtgärder riktas mot nya områden och delvis att de planeras och genomförs på bred front och i

effektivt samarbete med alla berörda parter. Detta gäller såväl nationella som nordiska åtgärder.

NTR har under de senaste åren haft ett nära och effektivt samarbete med Nordiska rådets kommunikationsutskott. Utskottets representanter har deltagit i förberedelserna och det praktiska genomförandet av Nordiska Trafiksäkerhetsåret 1983. Samma samarbetsform visade sig lyckad även i samband med de första Nordiska Trafiksäkerhetsdagarna, som arrangerades hösten 1985 på Åland.

NTR har för avsikt att även i framtiden aktivt främja samarbete med de organ som på nordisk basis arbetar med trafiksäkerhetsfrågor. Detta bör beaktas också vid planeringen av NTR:s egen verksamhet.

Nordiska rådet hemställde under sin 34:e session till Nordiska ministerrådet "*att verka för planering och utformning av en nordisk handlingsplan för ökad trafiksäkerhet.*" För att få fram en bred kartläggning av de potentiella samarbetsorgan och -former som då kan komma ifråga och för att kunna effektivisera nordiskt arbete på trafiksäkerhetsfronten har NTR i samarbete med Nordiska rådets kommunikationsutskott satt i gång ett arbete med en nordisk handlingsplan för trafiksäkerhet. Denna handlingsplan förbereds av en arbetsgrupp under NTR. Nordiska rådets kommunikationsutskott har medverkat i arbetet genom en medlem i gruppen. Gruppens förslag beräknas kunna bli behandlade vid Nordiska rådets session i Helsingfors i februari 1987.

Ett återkommande önskemål under senare år är att vägmärkessystemet skall förenklas. Det hävdas att många trafikanter har svårt att förstå vägmärkenas rätta innebörd och att de framför allt finner tätortsmiljön förvillande. NTR kan konstatera att trafikregleringen i tätort ofta är komplicerad eftersom många trafikantbehov måste tillgodoses utan att trafiksäkerheten kommer i fara. De många reglerna resulterar i många vägmärken. Särskilt gäller detta fordonsupställningen. Samtidigt kan också konstateras att det stora antalet vägmärken i trafikmiljön kan få till följd att informationsvärdet hos det enskilda vägmärket förminskas. Detta utgör i sig ett hot mot trafiksäkerheten.

Det finns inga självklara lösningar på detta problem men NTR kommer att uppmärksamma frågan i samband med det arbete som påbörjats inom ECE. Denna organisation skall undersöka behovet av en revidering av de internationella konventioner om vägtrafik samt om vägmärken och -signaler, som undertecknats i Wien år 1968 och som ratificerats av Danmark, Finland, Norge och Sverige. NTR har för avsikt att följa detta arbete och verka för koordinering av de nordiska synpunkterna.

Ett nordiskt trafiksäkerhetsår arrangerades under 1983 (NTÅ-83). I september 1984 arrangerade Nordiska rådets trafikutskott ett seminarium i Bodø, Norge, där man försökte skissera trafiksäkerhetsarbetet i framtiden mot bakgrunden av NTÅ-83. Diskussionerna under seminariet ledde till en uppslutning kring tanken att bygga vidare på idén, som NTÅ-83-aktivite-

terna var baserade på. NTR arrangerade sålunda i samarbete med Nordiska rådets kommunikationsutskott de första Nordiska Trafiksäkerhetsdagarna i Mariehamn i oktober 1985. Ämnet för detta seminarium var äldre trafikanter. Seminariet fick ett positivt mottagande, vilket ledde till, att NTR tog i sitt verksamhetsprogram upp frågan om en fortsättning på dessa dagar. Nordiska rådets kommunikationsutskott delade NTR:s synpunkt i ärendet.

Planeringen av följande Nordiska Trafiksäkerhetsdagar har börjats. Ämnet för dessa dagar blir "Lokalt Trafiksäkerhetsarbete". Dagarna kommer att hållas i Mariehamn i oktober 1987. I planeringsgruppen ingår representanter från NTR, Nordiska rådets kommunikationsutskott samt de frivilliga trafiksäkerhetsorganisationerna. Harmoniseringen av vägtrafiklagstiftningen i Norden har hunnit mycket långt sett ur internationell synvinkel. Denna strävan fortbestår i arbetet inom arbetet i NTR och NKV. Emellertid har det uppstått en tanke att vägtrafiklagstiftningen även kräver en översyn som tar hänsyn till förenkling av regelsystemet, till de olika nordiska länderna sk. dereguleringssträvanden och till avkriminalisering i vägtrafiklag och -förordning. Efter att en inledande PM presenterats NTR fortsätter denna diskussion.

Inom NTR har under årets lopp även spunnits en diskussion om frågan om attityder i trafiksäkerhetssammanhang. Denna fråga upplevs lika kontroversiell som svårgripbar. Ett av delmålen för Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 var uttryckligen ett försök till attitydpåverkan. NTR håller sig aktivt informerat om den forskning som pågår på detta område för närvarande.

Säkring av barn i personbilar har uppmärksamrats under året av en arbetsgrupp, som tillsatts i slutet av 1985. Arbetsgruppen planerar avge sin rapport efter ett års arbete.

10.2 Uppföljning

NTR anser det vara viktigt att följa upp de rekommendationer, vilka avgivits i rapporter som NTR publicerar. Såsom ett av resultaten av ett projekt "Metodik för Insamling och Redovisning av Olycksdata" från början av 1976, rekommenderades bl. a. en effektiviserad användning av nordiska olycksdata. Sålunda har NTR igångsatt ett projekt, "Internordisk användning av nationella olycksdata", som skall utarbeta bl. a. en "universalnyckel" för att underlätta sammanföringen av nationella olycksdata till nordiska olycksdata. Resultatet av detta projekt har presenterats för NTR vid dess möte i september 1986.

10.3 Kontakter med utomnordiska trafiksäkerhetsorgan

På ett internationellt plan har både NTR och dess underkommittéer försökt samordna nordiska synpunkter inför möten närmast i ECE och CEMT.

NTR har under sina möten fortgående hållit sig underrättat om skeendena inom både ECE och CEMT. Aktuella problemområden diskuteras och ett nordiskt ställningstagande skisseras. Diskussionerna om en revision av Wien-konventionen har t. ex. intresserat NTR under 1986.

Även NBK har vid sina möten under 1986 behandlat de ärenden vilka finns uppsatta på föredragslistan för expertgruppen för fordonsärenden inom ECE. NBK diskuterar aktuella frågor för att möjliggöra ett gemensamt nordiskt uppträdande i senare ECE-sammanhang.

NKV har också regelbundet på sina möten föredragningslistor uppsatt ärenden, vilka i ett senare skede kommer att behandlas i ECE respektive CEMT. Diskussionen i NKV kan, om saken intresserar ur nordisk synpunkt, möjliggöra ett gemensamt nordiskt ställningstagande i ECE eller CEMT. Under 1986 har man inom NKV diskuterat t. ex. sådana trafikmärken, vilka inte ingår i Wienkonventionen, för att möjligen få till stånd en samnordisk inställning till frågan i ECE.

Även arbetet inom NKT har under 1986 haft återverkningar i internationella fora utanför Norden. NKT tog t. ex. 1981 initiativet till att NTR 1982 startade en utredning av äldre fotgängares trafiksäkerhet. Rapporten, som publicerats utanför NTR-serien, har utgjort en av källorna i ett större forskningsprojekt om de äldres trafiksäkerhet inom OECD/WHO. Under åren 1976–1980 genomfördes det nämnda projektet kring metodiken för insamling och redovisning av olycksdata. I ett delprojekt redogjordes för haveriundersökningar såsom en datainsamlingsmetod (NTR-rapport 25:5). Inom OECD har under innevarande år igångsatts ett liknande projekt varvid NTR-projektets erfarenheter kommer att presenteras. NKT strävar att hålla sig kontinuerligt underrättad om den trafiksäkerhetsforskning som genomförs inom OECD.

10.4 Samarbetsorganen under NTR

10.4.1 Nordisk Bilteknisk Kommitte (NBK)

Ordförandeskapet och sekretariatet i NBK har handhåfts av Sverige under 1986. Island hålls forlöpande underrättad om kommittéens arbete.

NBK har följt arbetet rörande biltekniska frågor i internationella organ och verkar för en samordning av nordiska ståndpunkter. Danmarks representant i NBK informerar om fordonslagstiftning inom EG-området.

NBK leder två av Nordiska ministerrådet finansierade projekt: "Effekt av fordonskontroll" och "Bromsverkan och bromssystemens tillstånd på tunga fordonskombinationer". Det sistnämnda projektet utföres i samverkan med NKT-projektet "Tunge kjøretøyers konstruksjon".

NBK har såsom centrala frågor behandlat följande:

- Regler för den maximala släpvagnsvikten för släpvagn kopplad till personbil.
- Gemensamma föreskrifter för varsellyktor i Norden.
- Ämbetsmannakommittén för handelspolitik har föreslagit fortsatt arbete

för att undanröja hinder för handels med husvagnar emedan skilda tekniska bestämmelser inom NBK:s arbetsområde föreligger inom Norden.

- Likartade tekniska bestämmelser i Norden angående extra stopplykta på personbilar.
- Harmonisering av reglerna i Norden för motorredskap.
NBK:s kontakt med NTR har intensifierats.

10.4.2 *Nordisk Kommitté för Trafiksäkerhetsforskning (NKT)*

Ordförandeskapet och sekretariatet har skötts av Norge. Kommittéens viktigaste uppgift har varit att utarbeta förslag till forskningsprojekt inom trafiksäkerhetssektorn, att kontinuerligt följa upp projektens genomförande samt att diskutera slutrapporter för projekten. Under 1986 har forskningens tyngdpunkter legat på följande områden:

- säkerheten vid tung godstransport på väg,
- motorcyklisters säkerhet, och
- förkörsreglering inom tätort.

Under året avslutade projekt har berört cyklande barns trafikrisker, utvecklingen av en metod för att undersöka motiven för att köra bil i alkoholpåverkat tillstånd samt en förstudie om cyklistolyckor. Två NTR-projekt avslutas med seminarier. Projektet "internordiskt bruk av olyckdata" kommer att presenteras och diskuteras under ett seminarium i Danmark i slutet av år 1986. Rapporten från ett projekt om viltolyckor bildar utgångspunkten för ett seminarium i ämnet i början av 1987.

Under året har påbörjats ett förprojekt om evaluering av trafikundervisning och ett förprojekt om äldres trafiksäkerhet.

NKT har låtit utarbeta en PM om temat attityder och trafikbeteende, och rekommenderat för NTR hur detta centrala tema skall följas upp.

"NKT-Nytt", som ges ut för att snabbt tillgodose ett behov av färsk information om nya projekt och publikationer inom trafiksäkerhetssektorn, har givits ut två gånger under 1986. Lika många gånger under året har NKT sammanställt olycksstatistik från de olika nordiska länderna samt kommenterat olycksutvecklingen, dess möjliga orsaker och inriktning. NKT har startat ett arbete för att förbättra metoden för analys av olycksstatistiken.

10.4.3 *Nordisk Kommitté för Vägtrafiklagstiftning (NKV)*

Norge har handhaft ordförandeskapet och sekretariatet under året. NKV har under året fortsatt korrespondensen med isländska kolleger. NKV har under sina möten fortsatt försöken att harmonisera vägtrafiklagstiftningen i Norden. NKV försöker koordinera synpunkter på det nationella lagstiftningsarbetet och på det nordiska samarbetet liksom det europeiska samarbetet inom ECE och CEMT.

NKV har under 1986 genomgått över 100 olika trafikskyltar med under-

varianter, vilka inte regleras av Wien-konventionen eller vilka i en större eller mindre grad avviker från nämnda konvention. Genomgången har såsom mål att uppnå en nordisk enighet och koordinering före de europeiska mötena. Man har inom NKV uppnått enighet om vilka skyltar det ur trafiksäkerhetssynpunkt är ändamålsenligt att internationellt harmonisera och i vilken utformning dessa skyltar bör intagas i Wien-konventionen eller andra internationella överenskommelser. NKV har fortsatt att prioritera högt två forskningsprojekt: "Effekt av fysiska skyddsanordningar som används vid vägarbete" och "Akustiska signaler".

NKV har under året dryftat sin arbetsform och antagit ett arbetsprogram för sig.

"NKV-aktuellt", som utges i samband med kommittéens möten, har utkommit två gånger.

10.5 Projektverksamhet under 1986

10.5.1 Effekten av bilbesiktning

Projektet startade 1985. Avsikten är att undersöka effekterna av periodiska besiktningssåtgärder. Projektet förvaltas av Transportøkonomisk Institutt i Norge med en referensgrupp från NBK. I projektet ingår sammanlagt 215 000 fordon av vilka 1/3 granskas varje år, 1/3 granskas vartannat år och 1/3 granskas överhuvudtaget inte. Man kommer att välja ut årligen omkring 3000 bilar från varje grupp och därmed undersöka eventuella skillnader i teknisk nivå.

10.5.2 Akustiska signaler i trafikanläggningar

Projektet går ut på att studera långtidseffekten av akustiska signaler i trafiksignalregulerade korsningar i tätort. Man försöker utarbeta en buller-anpassad signalgivning för synskadade under dels dagtid med mycket sk. trafikbrus och dels under nattetid med mindre trafikljud. Eventuella störningar på i närheten boende eller arbetande skall även kartläggas. Projektet förvaltas av NKV och är tre-årigt.

10.5.3 Utmärkning av vägarbeten

I de nordiska länderna pågår en översyn av bestämmelserna om vägarbetsutmärkning. Stödande detta utvecklingsarbete skall projektet belysa hur säkerheten vid såväl rörliga såsom fasta vägarbetsplatser kan förbättras av fysiska skyddsanordningar. Projektet skall även kartlägga trafikanters upplevelser och driftspersonalens syn på dessa skyddsanordningar. Projektet startade 1985 och planeras vara fyra-årigt. Projektet förvaltas av NKV.

10.5.4 Viltolyckor

Ett projekt som startades 1985 har resulterat i en promemoria "Viltolyckor i vägtrafiken. Sammanställning av kunskapsläge". Mot bakgrun-

den av denna PM har NTR beslutat anordna ett tvärfackligt seminarium kring denna problematik.

10.5.5 *Cyklande barns trafikrisker*

Projektet är ett av NTR:s "stora" projekt. Det startade 1981 och har såsom mål att utreda om skillnaderna i barns trafiksäkerhet mellan de nordiska länderna kan hänföras till nationella skillnader i cykelbrukets art eller omfång. Projektet består av en landsundersökning och en tätortsundersökning. Den förstnämnda delen är avrapporterad (NTR-rappot 39, Linköping 1985). Tätortsundersökningen är även den avslutad och rapport har avgivits under året. En sammanfattande syntesrapport planeras föreligga i början av år 1987. NKT förvaltar projektet.

10.5.6 *Cykelolyckor*

Projektet, som förvaltas av NKT, utgörs av en litteraturstudie. Avsikten är att finna kunskapsluckor i vetandet om cyklisters säkerhet i trafiken. Projektet kommer troligen att föreslå specifika forskningsprojekt i en rapport som beräknas föreligga inom 1986.

10.5.7 *Motorcyklisters säkerhet*

NTR har satsat på tre olika projekt rörande mc-säkerhet:

a. *Motorcyklisternas säkerhet*, dvs. en djupstudie av mc-olyckor i Norden. Avsikten är att kartlägga kunskapsmängden kring ämnet genom att studera olika former av statistik och genomföra vissa havariundersökningar. Olyckundersökningarna kompletteras av brevintervjuer med organiserade motorcyklister. NTR-undersökningen har kompletterats av finska havarikommissionsundersökningar. På detta sätt vill man komma åt kunskap om olyckors förlopp och eventuella orsaksfaktorer.

b. *Motorcyklisters inläring och prov av effektiv bromsning*. Avsikten är att undersöka genom praktiska prov på vilket sätt motorcyklister bör tränas för att kunna bromsa effektivt. NKT förvaltar även detta projekt.

c. *Probleminventering angående fortbildning av mc-förare*. Grundutbildningen och fortutbildningen av motorcykelförare i de nordiska länderna skall inventeras. Resultat skall sedan ställas i relation till aktuella forskningsresultat inom området mc-säkerhet. NKT är förvaltningskommitté.

10.6 *Tunga fordon och trafiksäkerheten*

NTR har även beslutat satsa på undersökningar av den tunga fordonstrafikens säkerhet utmed vägnätet. Sålunda pågår fyra undersökningar på detta område (tre förstnämnda är NKT-projekt, det fjärde är ett NBK-projekt):

a. *Utveckling av metoder för insamling av exponeringsdata för unga fordon*. Projektet är tvåårigt (1985–86). Avsikten är att i ett senare skede

kunne mäta på rättvis grund vilka fordon har en högsta risk, när och var risken är stor i trafiken med tunga fordon osv. Sålunda hoppas man att genom dette projekt kunna höja säkerhetsnivån i denna fordonskategori.

b. *Identifiering av vissa olycksmönster, vilka har samband med tunga fordons konstruktion och körskick.* Projektet är treårigt (1985–87). I projektet önskar man kartlägga, om det finns olycksfaktorer vilka man kan påverka för att höja säkerheten bland tunga fordon.

c. *Betydelsen av sidoskydd på tunga fordon i förhållande till oskyddade trafikanter.* Projektet är treårigt och skall utreda nämnda trafiksäkerhetsåtgärds konsekvenser för den lätta trafiken. Genom en analys av både olycksmaterial och intervjudata önskar man kunskap om åtgärdens säkerhetseffekter.

d. *Kartläggning av bromsverkan och bromssystemens tekniska tillstånd bland fordonskombinationer i trafik.* Man antar att effektivt fungerande bromssystem kunde vara en säkerhetsfaktor av rang varför man vill undersöka metoder för mätning av bromseffekter och kartlägga situationer där bromssystemet ej fungerat tillfredsställande i olyckssituationer. Projektet kan ge värdefull kunskap för hur besiktningskontrollen skall utföras med tunga fordostyper för höjande av säkerhetsnivån. Projektet är ettårigt (1986).

10.7. *Väjningsplikt och säkerhet i tätorter*

Projektets mål är att beskriva väjningsreglerna (vigepligtsreglerne) i de olika länderna och se hur reglerna omsätts i praktiken. Projektet skall även försöka värdera hur olika regler för väjning i tätortstrafiken påverkar trafikanters risk och beteende. Projektet är treårigt (1985–1987). Projektet administreras av NKT.

10.8 *NKT/NTR – bibliografi*

Bibliografier över trafiksäkerhetsforskning i Norden har publicerats kontinuerligt i NTR:s rapportserie ända från begynnelsen av 1970-talet. Bibliografien för 1984 har publicerats såsom NTR-rapport 42 (Linköping 1986). NTR har rekommenderat att det årligen beviljas en behövlig summa för utgivandet av detta viktiga dokument.

10.9 *Projektförberedelsemedel*

Nordiska ministerrådet har för 1986 beviljat en summa för nödvändiga projektförberedelser eller för andra akuta behov som uppstår under budgetåret och inte kunnat förutspås i ansökningssskedet. Dessutom har NTR haft till sin disposition ett överskott från NTÅ-83. Detta konto har under 1986 disponerats till följande ändamål:

- *Barn i bil* (projektstart)
- *Äldres trafiksäkerhet* (förprojekt)
- tillägskostnad för bibliografien 1985 (jfr. p 10.8)

- seminarium om viltolyckor (workshop omkring projektet "Internordiske om värdering av nationella olycksdata")
- vissa kostnader i samband med Nordiska Trafiksäkerhetsdagar.

10.10 *Rapporter från NTR m.m.*

I NTR-rapport 42 publicerades Bibliografi för år 1984.

Dessutom har följande av NTR finansierade projekt publicerats nationellt:

Trafikonykterhet och de trafikonyktra såsom ett notat av Transportøkonomisk Institutt i Norge (14.5 1986).

Åldringar och gatüvergång – en nordisk jämförelse, Trafikskyddets rapport 77/1985.

11. Nordpost

Det gällande avtalet om Nordiska Postföreningen är från 1980 och det organiserade samarbetet mellan de nordiska postverken räknar sina anor från mitten av 1800-talet. Det för postkunderna mest märkbara resultatet är att inrikes porto för brevöändelser gäller också i förbindelse med övriga nordiska länder.

Föreningens högsta organ är NORDPOST konferensen med deltagande av verkscheferna och deras närmaste medarbetare. Uppgiften att svara för föreningens sekretariat cirkulerar och vilar på det land som skall arrangera nästa NORDPOST (1986 Finland).

Årets NORDPOST ägnades åt ett utbyte av erfarenheter och synpunkter på utvecklingen inom de nordiska postverken samt åt en genomgång av kommittéernas rapporter inkl program för det närmaste verksamhetsåret.

12. Nordtel

Enligt ett avtal från 1977 mellan teleförvaltningarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige styrs det fast organiserade telesamarbetet av NORDTEL dvs av generaldirektörerna för de fem nordiska teleförvaltningarna. Samarbetet är omfattande och organiserar en rad styrelser, kommittéer och arbetsgrupper.

Ändamålet med samarbetet är att förbättra och utveckla teletjänsterna inom Norden och mellan de nordiska länderna och övriga länder genom:

- att i möjligaste mån få till stånd enhetliga regler för de nordiska ländernas teletrafik,
- att åstadkomma bästa möjliga och ekonomiskt mest fördelaktiga utbyggnad och användning av teleförbindelserna mellan de nordiska länderna samt mellan de nordiska länderna och övriga länder samt
- att främja teknisk och teknologisk koordinering inom Norden.

Samarbetet syftar även till att samordna de nordiska ländernas inställning till frågor som behandlas i internationella organisationer.

Såsom ovan antytts finns det förutom kommittéer och arbetsgrupper tre styrelser för jordstationer för satellittrafik och en styrelse för samarbete om teletrafik med fartyg. Dessa är underställda förvaltningarna och deras verksamhet är reglerad genom särskilda avtal.

Det nordiska samarbetet inom nätplaneringsområdet regleras genom ett avtal som i sin utformning är världsunikt. De grundläggande principerna i detta avtal innebär att det nordiska telenätet (som omfattar relationer både inom Norden och till länder utanför Norden) skall planeras, utbyggas och utnyttjas på så sätt att ett samnordiskt optimalt resultat erhålles med avseende på ekonomi och andra relevanta faktorer.

NORDTEL håller ordinarie möten i maj/juni varje år och sammanträder dessemellan vid behov. Ordförande- och sekreterarskap skiftar mellan förvaltningarna efter en bestämd rotationsplan. Under tvåårsperioden juli 1985 – juni 1987 innehas ordförandeskapet av generaldirektören för finska post- och televerket.

Bland de viktigaste frågorna som behandlats under 1986 kan nämnas:

- det aktuella läget inom telekommunikationsområdet i respektive land (bestående punkt),
- NORDPROG, en utredning av möjligheterna till nordisk TV-programutväxling via kommunikationssatellit,
- fortsatt utveckling av det nordiska mobiltelefonsystemet (NMT),
- gemensam nordisk hållning i samband med införandet av global flygtelefontjänst,
- inom- och utomnordisk utbyggnad och utveckling av det digitala telenätet med syfte på ett s k serviceintegrerat digitalt nät (ISDN), i vilket ljud, text, bild- och dataöverföring tillämpas.
- gemensam nordisk hållning i aktuella frågor inom International Telecommunication Union (ITU) och Conférence Européenne des Administrations des Postes et des Télécommunications (CEPT).

13. Nordisk Vejteknisk Forbund

Nordisk Vejteknisk Forbunds (NVF) formål er gennem samarbejde mellem vej- og trafikteknikere i de nordiske lande at fremme udviklingen inden for vej-, vejtrafik- og vejtransportområdet. Dette sker ved:

- afholdelse af vejkongresser,
- forskellige former for møder og udvalgsvirksomhed og
- samordning af forskning.

NVF er en uafhængig og upolitisk forening, der driver sin egen virksomhed. Den omfatter offentlige myndigheder, lærestalter og forskningsinstitutioner samt organisationer, sammenslutninger og virksomheder.

NVF ledes af en forbundsstyrelse, hvor der sidder repræsentanter for alle lande. Formandskabet og hermed ledelsen af forbundet går på skift mellem de 4 største lande. I perioden 1985–88 er Danmark ledende land i forbundet.

NVF's vejkongresser afholdes hvert 4. år, den sidste således i 1984 i Stockholm, medens den næste finder sted i Danmark i 1988.

Der er ialt i NVF nedsat 14 udvalg, der beskæftiger sig med en række emner inden for vej-, trafik- og transportområdet. Udvalgets titler viser rækkevidden af NVF's virksomhed: Vejtrafikøkonomi, Administration og arbejdsorganisation, Planlægning af veje og gader, Projektering af veje og gader, Vejens opbygning, Cementbundne materialer og specialprodukter, Asfaltbelægninger, Drift- og vedlikeholdelse af veje og gader, Trafikanalyse og trafikregulering, Trafiksikkerhed, Broer og færger, Databehandling og måleteknik, Vejmaskiner samt Miljø.

Udvalgenes virksomhed omfatter dels udveksling af erfaringer og orientering om udviklingen indenfor deres respektive arbejdsområder, dels arbejde med konkrete projekter, som ofte resulterer i udgivelse af rapporter. I 1985 publiceredes således 8 NVF-rapporter fra udvalgene, mens det i 1986 drejer sig om 6 rapporter.

NVF's virksomhed i 1986 har omfattet planlægning og arbejdet med den kommende nordiske vejkongres, der er den 15. i rækken, og som afholdes i juni 1988. Den har hovedtemaet "Veje til fremtiden". Herunder er udvalgene begyndt at udarbejde deres bidrag og oplæg til kongressen, idet den især vil blive koncentreret om deres indsats.

Herudover er der på grundlag af et dokument, der er udarbejdet af en dansk "idégruppe" i 1986, drøftelser i gang i forbundet om NVF's fremtidige struktur og virksomhed. Der er således også i slutningen af 1985 foretaget en modernisering og ajourføring af de emner, udvalgene skal beskæftige sig med i perioden 1985–88.

Kapitel XVII

Turism

1. Nordiska rådets yttrande

Nordiska rådet hemställde att Nordiska ministerrådet verkar för att alla de nordiska länderna deltar i turistkampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland. Vidare har Nordiska rådet påmint om sin tidigare ståndpunkt att även BENELUX-länderna borde inkluderas i kampanjen. Man ber ministerrådet att beakta detta i ett senare skede i kampanjen. Med anledning av Nordiska rådets yttrande kan meddelas följande.

Turistkampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland påbörjade den 1 juli 1986 sitt andra verksamhetsår. Det har lyckats att finna en lösning på kampanjens tema och uppläggning som gör att samtliga nordiska länder nu deltar i kampanjen.

Möjligheterna att på ett meningsfullt sätt inkludera BENELUX-länderna i kampanjen måste bedömas som små. En utvidgning kräver ett stort och dyrbart förarbete och innebär att resurserna splittras. Marknaden i dessa länder bedöms dessutom som relativt svårarbetad. En utvidgning av kampanjen bör därför, enligt ministerrådets bedömning, ej ske.

2. Allmänt

Nordiska ministerrådets turistutskott (NMT) har som uppgift att ta initiativ, styra och koordinera de nordiska regeringsorganens samarbete i turistfrågor. Samtidigt är det ett forum för erfarenhetsutbyte om all den verksamhet som är av betydelse för turismen. Samarbetet bedrivs i nära kontakt med Nordiska turistrådet (NT), som är ett samarbetsorgan för de nationella turistråden. NMT och NT håller årligen ett gemensamt möte.

Turistutskottets arbete baserar sig på program för nordiskt samarbete på turistområdet som blev fastställt av Nordiska ministerrådet 1978. Utskottet utarbetar budgetförslag för projektverksamheten på turistområdet, som finansieras över ministerrådets budget. Ministerrådet anvisade 6103000 NOK för turistutskottets projektverksamhet under 1986, varav 5000000 NOK till marknadsföringskampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland. Därutöver anslogs medel till projekt knutna till turistområdet inom den regionalpolitiska sektorn.

3. Generellt om turistutskottets verksamhet

3.1 Inledning

Uppgifterna om radioaktivt nedfall i Skandinavien efter reaktorhaveriet i Tjernobyl minskade turistresandet till Finland, Norge och Sverige under

1986. För Islands del har dock utvecklingen sedan flera år varit positiv och för 1986 beräknas ökningen till 15%.

Marknadsföringskampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland har liksom föregående år utgjort en central del i utskottets arbete. Beklagligt nog försvåras utvärderingen av första verksamhetsårets resultat av ovan nämnda generella minskning av turismen till Skandinavien. Kampanjårets nettoresultat är svårbedömt.

Kampanjens inriktning är i huvudsak oförändrad under det andra verksamhetsåret. De vunna erfarenheterna har dock tagits till vara i form av en förbättrad planering och genom vissa ändringar i kampanjmaterialet. Vidare utvidgas kampanjen till att även gälla området Nordrhein-Westfalen.

Viktiga frågor för utskottet vid följandet av kampanjen har varit projektets sysselsättningsmässiga effekter samt möjligheterna till säsongförlängning, bl.a. genom att marknadsföra även det nordiska kulturutbudet. Det sistnämnda kommer att få en mer markerad framtoning under tredje verksamhetsåret.

Årligen har utskottet ett möte med Nordiska turistrådet där projektverksamheten samt övriga turistfrågor diskuteras. Detta år diskuterades förutom Tysklands-kampanjen bl.a. projektverksamheten och orienterades om nationella och internationella turistfrågor.

En central fråga i utskottets arbete har varit att samordna synpunkter inför Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges arbete i OECD:s turistkommitté. En följd av OECD:s nya turistinstrument har bl.a. varit en inventering av nationella bestämmelser som utgör hinder för fri konkurrens inom turistområdet. Genom Danmark ges också en insyn i EG:s turistfrågor.

Viktigt för det nordiska samarbetet är också den ömsesidiga orienteringen om aktuella turistpolitiska frågor i de nordiska länderna.

3.2 Samarbete rörande turistguider (rek. 20/1984)

Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 20/1984 angående samarbete rörande turistguider kan meddelas följande.

För att förbättra möjligheterna till nordiskt samarbete rörande turistguider hölls 1985 med stöd av nordiska medel en konferens i Nordiska guideförbundets regi. Här behandlades frågor om trafiksäkerhet, arbetsmiljö, utbildning m.m. Nordiska guideförbundet anser emellertid att frågan om guidning av det nordiska kulturutbudet bör ytterligare behandlas och har meddelat att man vill genomföra en konferens i ämnet under 1987. Ett seminarium om marknadsföring av nordisk kultur avhålls i december 1986 av Nordiska turistrådet och finansieras av Nordiska ministerrådet. Mot bakgrund av detta seminarium kommer ministerrådet att överväga ytterligare åtgärder för att marknadsföra den nordiska kulturen i förbindel-

se med turistsatsningar samt i detta syfte det fortsatta samarbetet med den nordiska guideorganisationen, Inter Nordic Guide Club.

4. Projektverksamheten

4.1 Marknadsföringskampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland

Påbörjades: 1985

Avslutas: 1988

Beviljade medel t. o. m. 1986: 5000000 NOK. (Man har vidare beviljat ett förskott av 1987 års medel på 2000000 NOK.)

Kampanjen är en av satsningarna i den nordiska handlingsplanen. Avsikten med kampanjen är att genom ett utvidgat nordiskt samarbete inom turistområdet mer effektivt ta till vara de utvecklingsmöjligheter turistnäringsringen erbjuder i de nordiska länderna, bl. a. att öka antalet arbetstillfällen samt att genom säsongsförlängning öka arbetstryggheten och arbetstillfällenas attraktivitet.

4.2 Övriga projekt

4.2.1 Projekt vilka avslutas 1986

''Ikke-reisende i Norden''

Påbörjades: 1985

Beviljade medel t. o. m. 1986: 160000 NOK

Avsikten med projektet har varit att ta fram material som belyser vilka det är som inte reser på semester och varför. Man har inte funnit några större skillnader länderna emellan. Det kan konstateras att förhållandevis många personer inte tar del av reseupplevelser, vilket ofta upplevs som en brist. Många människor är emellertid av ren frivillighet hemma under semestertid.

''Resehandbok för ungdom''

Påbörjades: 1985

Beviljade medel t. o. m. 1986: 100000 NOK

Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap har sedan 1982 utgivit en resehandbok. 1985 års medel har använts till att ta fram en ny, omarbetad utgåva 1986.

''Samordning av semesterundersökningar''

Påbörjades: 1984

Beviljade medel t. o. m. 1986: 343000 NOK

Målsättningen med projektet har varit att förbättra möjligheterna att jämföra semesterundersökningar i de nordiska länderna. Genom samordning av innehåll, metoder och frekvens ökar undersökningarnas värde som mättnings- och planeringsinstrument. Projektrapport beräknas utkomma i början av 1987.

”Levande Norden – seminarium om kulturens roll i turismens marknadsföring”

Genomförs: 1986

Beviljade medel: 200000 NOK

Seminariet avhålls i december 1986. Syftet med seminariet är att utarbeta strategier m. m. för marknadsföringen av den nordiska kulturen.

”Vestnorden Workshop”

Genomförs: 1986

Beviljade medel: 50000 NOK

Målsättningen med Workshopen, vilken genomfördes i september 1986, var att presentera nya möjligheter för resor i och mellan Färöarna, Grönland och Island. Intresset för workshopen var stort och man planerar en fortsättning 1987.

4.2.2 Pågående projekt

Utveckling av nordiskt statistikprogram för turism

Påbörjades: 1985

Avslutas: 1987

Beviljade medel t. o. m. 1986: 256000 NOK

Projektet har som målsättning att öka tillgängligheten, jämförbarheten och informationsvärdet i den nordiska turiststatistiken. Projektarbetet bedrivs med utgångspunkt i det material som de nordiska länderna lämnar till statistikgruppen i OECD:s turistkommitté. Man vill dokumentera problem och möjligheter att i de nordiska länderna belysa turismens nationalekonomiska betydelse genom sektorräkningar.

”Hoteller og handicapservice”

Påbörjades: 1986

Avslutas: 1987

Beviljade medel t. o. m. 1986: 155000 NOK

Projektet avser att utföra en inventering av utbudet av handikappservice på hotell i Norden. Avsikten är att i turistbroschyrer ange respektive hotells handikappservice.

”Polarljus”

Påbörjades: 1986

Avslutas: 1987

Beviljade medel 1986: 200000 NOK

Målsättningen är att förmedla kunskap om livet året runt i Nordkalotten med tema: Polarljuset. Kunskap som kan förhöja besökarnas vistelse och locka till en ny resa en annan årstid. Projektet avser ett bildspel, en transportabel utställning samt en publikation som i första hand vänder sig till en internationell publik. Arbetet beräknas vara färdigt 1987.

”Naturvägledning och turism”

Påbörjades: 1985

Avslutas i sin första fas 1987

Beviljade medel t. o. m. 1986: 50000 NOK

Projektet tar sin utgångspunkt i den påverkan på naturen som massutrustning innebär. Man avser att i pilotområden i Norden göra försök att genom en målinriktad vägledning öka förståelsen för den hänsyn man måste ta till miljön samtidigt som naturturismen görs attraktivare.

''Kapacitetsudnyttelse''

Genomförs: 1986

Beviljade medel: 100000 NOK

I projektet undersöks trender i kapacitetsutnyttjandet på hotell, campingplatser m. m. i de nordiska länderna. Variabler såsom region, säsong, anläggningsstorlek, besökarkategorier m. m. ingår i undersökningen. Avsikten är att öka kunskapen om faktorer som är av betydelse för kapacitetsutnyttjandet och hur utnyttjandet av ledig kapacitet skall fås att öka.

4.3 Översikt över NMT:s projektverksamhet

Projekt	Bev. t.o.m. 1985 Beviljat 1986	
	(1000 NOK)	(1000 NOK)
Marknadsföringskampanj i Förbundsrepubliken Tyskland	–	5000
Ikke-reisende i Norden	100	60
Resehandbok för ungdom	100	–
Samordning av semesterundersökningar	200	143
Seminarium ang. kulturens marknadsföring	–	200
Vestnorden-workshop	–	50
Statistikprogram för turism	61	195
Hoteller og handicapservice	–	155
Polarljus	–	200
Naturvägledning	–	50
Kapacitetsudnyttelse	–	100

5. Regionalt samarbete

Turistsektorn bidrar i flera av de nordiska länderna till den regionala utvecklingen inte minst genom ökad sysselsättning. Turistsamarbetet är också omfattande inom ministerrådets regionalpolitiska samarbete. Kontinuerliga kontakter förekommer mellan de två sektorerna inom Nordiska ministerrådets organisation. NMT finner det angeläget att detta samarbete kan leda till en ytterligare samordning av olika nordiska satsningar på central och regional nivå. Under 1986 tilldelades regionala turistsatsningar ca 2,2 milj NOK över ministerrådets budget.

För arbetet redogörs utförligare nedan i kapitlet om regionalpolitik.

6. Samråd och samarbete i internationella frågor

Turistutskottets medlemmar samarbetar inför internationella möten inom turism. Särskilt gäller detta inför möten i OECD:s turistkommitté. Här strävar man efter att nå gemensamma ställningstaganden i frågor av nordiskt intresse.

I övrigt håller utskottet sig orienterat om arbetet i andra internationella organisationer. Detta gäller i första hand European Travel Commission och World Tourist Organisation. Danmark orienterar även om det arbete som utförs inom EG med sikte på en gemensam turistikpolitik och Finland om det s. k. Östersjösamarbetet.

Kapitel XVIII

Ekonomisk politik

1. Inledning

1.1 Allmänt

Det nordiska samarbetet på det ekonomiska området är i hög grad avhängigt av den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna. Den konjunkturella och den strukturella utvecklingen i Norden ställer varierande krav på den ekonomiska politiken liksom på inriktningen av det nordiska samarbetet. Mot bakgrund av den svaga ekonomiska utvecklingen vid 1980 talets början utarbetades *handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning* som fastställdes av Nordiska ministerrådet våren 1985. Handlingsplanen kommer under resten av 1980-talet att utgöra en viktig grund för det nordiska samarbete på det ekonomiska området.

Under loppet av 1986 har flera utredningsrapporter på det ekonomiska området färdigställts av nordiska arbetsgrupper. Dessa utgör viktiga utgångspunkter för fortsatt nordiskt samarbete inom ekonomisektorn. Arbetet med att undanröja konkurrensvridande kreditstöd och andra näringslivsstöd prioriteras högt. Verksamhet med inriktning mot att söka harmonisera indirekta skatter och avgifter – bl.a. lastbilsavgifter – är ett annat viktigt område.

På det *valutapolitiska området* enades de nordiska länderna 1983 om en samarbets- och informationsordning. Överenskommelsen innebär att varje nordiskt land skall söka lämna information till övriga länder i Norden i så god tid som möjligt innan växelkursåtgärder vidtas. Dessutom ingår en serie andra insatser för att stärka det kontinuerliga informationsutbytet på detta område. Samarbetet har också tagit formen av ett avtal om kortsiktigt valutastöd mellan centralbankerna i Norden. Detta avtal ingicks redan 1962 och reviderades senast 1983.

När det gäller de nordiska ländernas synpunkter på *de internationella valutafrågorna* sker sedan länge en fortlöpande koordination. Bakgrunden till denna samordning är att Norden har gemensam representation i såväl Internationella valutafondens (IMF) direktion som IMF:s policyskapande organ, den s.k. interimskommittén. En nära samordning av det nordiska agerandet sker också inför ministerrådsmöten i OECD, även om representationen i detta forum inte är gemensam.

Det nordiska samrådet om valutaregleringsfrågor har under de senaste åren skett med utgångspunkt i finansministrarnas beslut från november 1983. Ministrarna enades därvid om att frågan om åtgärder på valutaområdet för att främja industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden skulle stå kvar på dagordningen, så att nya liberaliseringsöverväganden kunde inledas om existerande hänsyn till betalningsbalansen och penningpolitiken skulle få mindre betydelse i ett eller flera av länderna. Som ett led

i detta arbete har den dåvarande ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor (NÄVF) följt upp de omfattande generella liberaliseringar som sedan 1983 genomförts i de nordiska länderna, kanske framför allt i Danmark och Norge. Ett samarbete har även inletts mellan NÄVF och ÄK-Industri för att få en samlad bild av i vilken utsträckning regler och praxis på valuta- och etableringsområdena hindrar eller försvårar industri-samarbetet över gränserna. En särskild arbetsgrupp har tillsatts för denna uppgift.

1.2 Samarbetsorgan

Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik (ÄK-EK) inrättades våren 1986. Kommittén består av representanter från finansdepartementen (motsvarande) i de nordiska länderna. I samband med bildandet av ÄK-EK lades NÄVF ned.

Andra permanenta nordiska organ inom den ekonomiska sektorn är:

Nordiska finansutskottet, som är sammansatt av representanter för finans-/ekonomiministerierna och centralbankerna, svarar för växelkurs- och valutaregleringsfrågor. Utskottet svarar dessutom för den samordning av internationella valutaärenden som sker i anknäytning till IMF:s verksamhet. De frågor utskottet behandlar på uppdrag av finansministrarna rapporteras direkt till ministrarna.

Den nordiska konjunkturgruppen som består av konjunkturexperter från departement och utredningsinstitut. Bl. a. sammanställer gruppen årligen den nordiska konjunkturrapporten.

Den informella skattegruppen, vars medlemmar utgörs av skatteexperter från de för skattefrågor ansvariga departementen.

Arbetsgruppen för statistik över kapitalrörelsen i Norden. Gruppen fungerar som ett forum för överläggningar och informationsutbyte mellan berörd expertis förbereder även de nordiska ländernas deltagande i motsvarande diskussioner i OECD.

Nordiska ekonomiska forskningsrådet som är en institution vars uppgift är att medverka till att analyser och utredningar genomförs om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för närmare ekonomiskt samarbete i Norden.

Härutöver arbetar ett antal tillfälliga arbetsgrupper med utredningsuppgifter av olika slag.

2. Årsberättelsen

2.1 Verksamheten inom sektorn 1986

Förverkligandet av den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, "Norden i växt", har utgjort ett dominerande inslag i det nordiska samarbetet på det ekonomiska området 1986. (En

redogörelse för status angående verkställandet av handlingsplanen återfinns som kapitel III.)

Som resultat av olika nordiska arbetsgruppers arbete har flera utredningsrapporter färdigställts och behandlats av ministerrådet. Några av dessa har utarbetats inom ramen för handlingsplanen "Norden i växt". Sålunda avgav arbetsgruppen för skatteutgifter i Norden en rapport våren 1986. Rapporten innehåller en presentation av den typ av frågor och problem som uppkommer vid en inventering av skatteutgifter och är avsedd att ligga till grund för ett fortsatt arbete på nationellt plan med skatteutgiftsfrågorna. Inom ramen för handlingsplanen "Norden i växt" har vidare under hösten 1986 en kartläggning och analys slutförts angående statlig kreditgivning på icke-markandsmässiga villkor. ÄK- EK kommer att behandla frågan om åtgärder med anledning av rapporten.

De nordiska finansministrarna har hösten 1986 också behandlat två rapporter med anknytning till motorfordonsavgifter. Dels har arbetsgruppen angående användning av bil i gränsöverskridande trafik i Norden lagt fram en rapport. Vidare har en rapport lagts fram av den arbetsgrupp som tillsattes hösten 1985 för att undersöka förutsättningarna för och effekterna av eventuellt likartade regler för fordonsavgifter i de nordiska länderna. Denna senare grupp har av finansministrarna fått i uppdrag att fortsätta det inledda arbetet med inriktning på att uppnå utjämning i fördelningen av fasta och rörliga skatter i de olika länderna samt att undersöka möjligheterna för successiv nedtrappning av de rörliga skatter som nu tas ut för fordon från andra nordiska länder i gränsöverskridande trafik.

Härutöver har en arbetsgrupp konstituerats för att utreda i vilken utsträckning regler och praxis på valuta- och etableringsområdena hindrar eller försvårar industrisamarbetet över gränserna. Finansministrarna har vidare, i november 1986, beslutat tillsätta en arbetsgrupp för att utreda och, om möjligt, framlägga förslag till lösningar på vissa tullrelaterade problem. De frågor som skall utredas berör i första hand formerna för den kontroll som de nordiska ländernas tullförvaltningar upprätthåller. Denna utredning sker inom ramen för det flersektoriella nordiska arbetet med att undanröja icke-tariffära handelshinder i Norden.

För tredje året i rad har de nordiska finansministrarna 1986 gemensamt utgivit en nordisk konjunkturrapport. Rapporten har fått en enhetlig utformning och innehöll 1986 också ett avsnitt om de nordiska ländernas inbördes beroende. Rapporten kunde denna gång överlämnas till Nordiska rådet redan i samband med den s. k. minisessionen i november.

I mars 1986 redovisade de nordiska finansministrarna sin gemensamma syn på vissa viktiga frågor i det internationella ekonomiska samarbetet i ett gemensamt uttalande om "Samarbetet för tillväxt och stabilitet" (se vidare under punkten 2.3.1. nedan).

Som berörts ovan har ämbetsmannakommittéstrukturen inom det nordiska samarbetets ekonomiska sektor förändrats under 1986. De nordiska

finansministrarna beslutade sålunda i juni 1986 att upprätta en nordisk ämbetsmannakommitté för ekonomi och finanspolitik. I samband härmed lades, som nämnts, den nordiska ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor (NÄVF) ned.

Vid samma tillfälle beslöt de nordiska finansministrarna att ändra det nordiska ekonomiska forskningsrådets ändamålsparagraf. En redogörelse för detta ges i avsnitt 2.2.8.

2.2 Kommentarer till Nordiska rådets yttrande

Nordiska rådet har hemställt om att det ingångsätts ett utredningsarbete innebärande: "en total genomgång av de nordiske lands skatte- och avgiftssystemer. I en slik utredning bør det bl. a. pekes på likheter og ulikheter i landenes skattelovgivning og skattepolitik samt hvilke virkninger dette har for det nordiske samarbeidet."

Ministerrådet har behandlat frågan och konstaterat att en nordisk arbetsgrupp enligt beslut i mars 1986 för närvarande utreder möjligheterna att harmonisera de generella omsättningsskattesystemen i Norden. Under 1986 har vidare nordiska rapporter om lastfordonsavgifter, om användning av bil i gränsöverskridande trafik i Norden samt om skatteutgifter färdigställt, (se ovan).

På det nordiska planet pågår vidare ett permanent samarbete i skattefrågor. En sådan – informell – grupp möts regelbundet flera gånger per år.

Mot bakgrund av ovanstående har ministerrådet beslutat avvakta resultatet av omsättningsskattegruppens arbete innan ställning tas till frågan om ytterligare utredningar av skatte- och avgiftssystemen på nordiskt plan.

2.3 Uttalanden i internationella fora (IMF, OECD, m. m.)

2.3.1 Gemensamt uttalande av de nordiska finansministrarna

I mars 1986 gjorde de nordiska finansministrarna ett gemensamt uttalande om "Samarbete för tillväxt och stabilitet". Ministrarna redovisade därvid sin gemensamma syn på vissa viktiga frågor i det internationella ekonomiska samarbetet. Uttalandet kom att ligga till grund för de nordiska ländernas agerande vid en rad möten på ministernivå i IMF, Världsbanken och OECD. Uttalandet spreds också till finansministrar och centralbankschefer i såväl i- som u-länder samt till cheferna för internationella organisationer såsom IMF, OECD och GATT.

I uttalandet understryks vikten av ett aktivt internationellt samarbete och de nordiska ländernas önskan att bidra härtill. Mot bakgrund av de allvarliga problem, som trots vissa förbättringar karakteriserar världsekonomin, föreslås att detta samarbete bör inriktas på tre områden:

- a) förbättrad samordning av den ekonomiska politiken i industriländerna och åtgärder för att förstärka utsikterna för tillväxt och sysselsättning
- b) vidareutvecklandet av en samlad, långsiktig strategi för att hantera skuldproblemen i u-länderna och

- c) beslutsamma åtgärder för att fortsätta handelsliberaliseringen och förbättra det internationella valutasystemet i syfte att säkra stabila villkor för handel och betalningar.

Vad avser den ekonomiska politiken understryks att industriländerna har ett särskilt ansvar. Anpassningsåtgärder måste vidtas av de större i-länderna. Detta måste ske i nära samarbete så att dessa åtgärder är inbördes förenliga och effekterna av dem ömsesidigt förstärkande.

Det betonas att nuvarande stora obalanser mellan dessa länder inte varaktigt kan minskas enbart via penningpolitiken; även finanspolitiken måste få spela en roll. I USA krävs beslutsamma åtgärder för att få ned budgetunderskottet; endast därigenom kan man få till stånd en varaktig nedgång i räntenivån och en fortsatt smidig anpassning av dollarn som behövs för att minska det stora externa underskottet.

En sådan politik innebär troligen lägre tillväxt i USA under den närmaste framtiden; efterfrågestimulans måste således komma från annat håll. Enligt de nordiska ländernas åsikt bör Europa och Japan uppmanas att bidra mer till att understödja den ekonomiska tillväxten i världen. Japan bör vidta ytterligare åtgärder för att stärka den inhemska efterfrågan. De europeiska länder som har en gynnsam betalningsbalansposition och som kommit längst i att kontrollera inflation och offentliga utgifter bör utnyttja existerande utrymme och ge ytterligare stöd till den inhemska efterfrågan. Andra europeiska länder behöver fortsätta en restriktiv politik för att rätta till existerande obalanser.

Beträffande skuldproblemen i u-länderna konstateras att dessa måste angripas inom ramen för en samlad strategi som bygger på och kompletterar den traditionella s.k. case-by-case-metoden. Den amerikanske finansministerns initiativ med dess betoning av tillväxtens betydelse för att underlätta skuldproblemen välkomnas. Man noterar med tillfredsställelse den klara åtskillnad som görs mellan problem i medelinkomstländerna och de fattigaste u-länderna. Baker-initiativet måste dock kompletteras med åtgärder från i-landsregeringarna. Dessa måste förbinda sig att föra en politik som främjar tillväxt och marknadstillträde, stärka de multilaterala finansiella institutionernas resurser samt öka det bilaterala utvecklingsbiståndet till de fattigaste länderna.

Finansministrarna understryker dock att ansvaret för att angripa skuldproblemen måste bäras också av skuldländerna själva, de multilaterala institutionerna och affärsbankerna. Tillväxtbefrämjande åtgärder i u-länderna måste kombineras med fortsatt anpassning; problemet med kapitalflykten bör ges ökad uppmärksamhet. Valutafondens centrala roll understryks samtidigt som man pekar på att dess anpassningsprogram nu måste ta mer hänsyn till betydelsen av att tillväxten kommer igång i skuldländerna. En förstärkning av Världsbankens roll är ett väsentligt element i skuldstrategin; en utökning av dess programlån skulle utgöra ett viktigt bidrag för att stödja strukturanpassning i u-länderna. Lån från affärsban-

kerna kan inte ersättas av andra former av finansiering; en måttlig ökning av dessas nettoutlåning borde vara i deras eget intresse.

För de fattigaste skuldländerna krävs dessutom särskilda åtgärder. Ytterligare finansiella resurser måste mobiliseras och ett brett upplagt program utarbetas för samordnade åtgärder till förmån för dessa länder.

Vad gäller det internationella valutasystemets funktion framhåller finansministrarna att det finns ett klart behov av förbättringar. Fluktuationerna mellan de viktigaste valutorna har varit alltför stora, särskilt under de senaste åren.

En återgång till ett generellt system med fasta växelkurser är inte realistisk i nuvarande läge. Däremot bör man söka komma till rätta med en grundläggande svaghet i nuvarande system, nämligen att det inte innefattar mekanismer som främjar en sund och konsistent ekonomisk politik. IMF:s övervakning av medlemsländernas politik bör förstärkas, t. ex. genom en procedur som innebär att stora växelkursrörelser utlöser internationella konsultationer om behovet av ekonomisk-politisk anpassning. Förslag om att fastställa sk målzoner för de viktigare valutorna bör också bli föremål för ytterligare studier. I uttalandet pekas vidare på behovet av åtgärder för att undvika överdrivna svängningar i det internationella likviditetsskapan- det. Ministrarna beklagar att IMF:s särskilda dragningsrätter fått allt mindre betydelse och att inga SDR-tilldelningar (särskilda dragningsrätter) skett under de senaste åren. Desstuom framhålls vikten av att tillräckliga finansiella resurser ställs till IMF:s förfogande.

2.3.2 *Uttalanden i Internationella valutafonden (IMF)*

De uttalanden som gjorts från nordiskt håll i IMF avspeglar i stort innehållet i det gemensamma finansministeruttalandet. I samband med fondens årsmöte i oktober betonades från nordisk sida att:

- ansträngningarna i åtskilliga länder att reducera eller undanröja ekonomiska obalanser kunde ge deflatoriska effekter på världsekonomin som helhet. Den centrala uppgiften för den ekonomiska politiken måste alltså vara att söka korrigera rådande balansrubbingar utan negativa återverkningar på tillväxten;
- det fanns en risk för att finanspolitiken i i-länderna totalt sett fick en mycket restriktiv verkan på efterfrågan under den närmaste perioden. Den nödvändiga konsolideringen i USA borde därför åtföljas av större insatser från Europa och Japan när det gällde att medverka till tillväxt i världsekonomin;
- samordningen av de stora i-ländernas penningpolitik hade underlättat sänkningar av räntorna och uppnåendet av rimligare växelkursrelationer. Under rådande omständigheter borde detta samarbete intensifieras;
- IMF:s övervakning av medlemsländernas ekonomiska politik borde stärkas. De nordiska länderna har härvid förordat att de internationella

effekterna av den politik som förs i de stora i-länderna bör bli föremål för närmare granskning inom ramen för IMF:s regelbundna genomgångar av det världsekonomiska läget. Från nordisk sida har man även stött förslag om att använda ekonomiska indikatorer i övervakningen, såväl som analytiska hjälpmedel som för att utlösa internationella överläggningar om lämpliga ekonomisk-politiska åtgärder;

- det fanns anledning att välkomna det tillväxtorienterade avtal som Mexico nyligen slutit med IMF. Det måste dock samtidigt betonas att sådana program måste anpassas till varje skuldlands särskilda förhållanden. Villkoren för Mexico kunde inte automatisk tillämpas på andra länder.

2.3.3 OECD

Det nordiska samarbetet i anslutning till OECDs verksamhet inom olika delar av det ekonomisk-politiska området har även under 1986 varit intensivt. Det nordiska agerandet har samordnats såväl genom löpande kontakter mellan de nordiska ländernas respektive delegationer i Paris som i form av mera omfattande samråd inför och under viktigare möten. Det gemensamma nordiska finansministeruttalandet, som utförligt presenterats ovan, har tjänat som en viktig plattform för det nordiska agerandet också i OECD och då i synnerhet i samband med 1986 års ministerrådsmöte. I den ekonomisk-politiska kommitténs arbetsprogram inkluderades hösten 1986 på bl. a. de nordiska ländernas initiativ utarbetandet av medellångsiktiga utsikter för OECD-området samt undersökningar av industri-subventioners inverkan på samhällsutvecklingen.

2.4 *Det ekonomiska läget i omvärlden och i Norden*

Efter första halvåret 1986 – en övergångsperiod präglad av det stora oljeprisfallet, fortsatta växelkursförändringar och svag ekonomisk tillväxt – kännetecknas den generella konjunkturbilden för OECD-området nu av ett moderat uppsving. BNP-tillväxten bedöms nära på nå sin fjolårstakt, 3%, fr. o. m. andra hälften av 1986. Den omständigheten att inflationstakten i Västeuropa och Japan hålls nere av de starkt apprecierade valutorna gör det lättare att där föra en expansiv politik. Efterfrågeökningen i Västeuropa samt bl. a. den västtyska och japanska industrins försämrade konkurrensläge torde 1987 vara av stor betydelse för de nordiska ländernas utrikeshandel och ekonomi.

För de nordiska länderna som helhet har utvecklingen under 1985 och 1986, såsom framgår av tabell 1, kännetecknats av en något starkare växt än i Västeuropa som helhet och i hela OECD-området. Enligt utsikterna för 1987 skulle däremot tillväxten i Norden bli lägre än i de övriga industri-länderna. Inflationstakten mätt med konsumentpriserna var 1985 i Norden nära genomsnittet för Västeuropa men högre än för OECD-länderna totalt. 1986 och 1987 väntas inflationstakten i Norden vara högre än i Västeuropa

Tabell 1. Nyckeltal för den internationella ekonomin¹.

	1985	1986	1987
	Förändring i procent från föregående år		
<i>Bruttonationalprodukt ifasta priser</i>			
USA	2,7	2 3/4	3
OECD-Europa	2,5	2 1/2	2 1/2
Japan	4,5	2 1/4	2 3/4
OECD-totalt	3,0	2 1/2	2 3/4
Norden	3,1	2 3/4	1 3/4
	Förändring i procent från föregående år		
<i>Deflator för den privata konsumtionen</i>			
USA	3,5	2 1/4	3
OECD-Europa	6,3	3 3/4	3 1/2
Japan	2,2	3/4	0
OECD totalt	4,5	2 3/4	3
Norden	6,5	4 3/4	4
	i miljarder USD		
<i>Bytesbalanssaldo</i>			
USA	-117,7	-145	-145
OECD-Europa	20,5	46	19
Japan	49,2	82	77
OECD totalt	- 58,1	- 35	- 65
Norden	- 1,7	- 7	- 8
	i procent av arbetskraften		
<i>Arbetslöshet</i>			
USA	7,2	7	6 3/4
OECD-Europa	10,9	11	11
Japan	2,6	2 3/4	3 1/4
OECD totalt	8,3	8 1/4	8 1/4
Norden	4,7	4 1/2	4 3/4

¹ De regionala siffrorna har sammanvägts med bruttonationalprodukterna 1982.

Källa: OECD och de nordiska ländernas nationella uppskattningar.

och OECD. Den ekonomiska utvecklingen i Norden karakteriseras samtidigt av en väsentligt lägre arbetslöshetsgrad än i de övriga industriländerna med undantag för Japan, likväl med en viss tendens till stigning under 1987. Bytesbalansen för Norden försvagades abrupt under 1986. Det bör

dock poängteras, att de i tabell I anförda talen för Norden överskyler betydande skillnader mellan utvecklingsdragen i de enskilda nordiska länderna. En närmare redogörelse för den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna ges i den nordiska konjunkturrapporten "Ekonomiska utsikter i Norden 1986-87", som publicerades i november 1986.

2.5 Den ekonomiska politiken i de nordiska länderna

2.5.1 Danmark

De ganske betydelige tilpasninger, der er sket i den økonomiske politik gennem det sidste års tid, har taget sigte på dels at neutralisere de tendenser til pres, der har vist sig i den indre efterspørgsel i den private sektor, dels at fastholde den stramme offentlige udgiftspolitik.

Da efterspørgselspresset især har gjort sig gældende i bygge- og anlægssektoren med så stærk lønglidning til følge, at det indebar en klar trussel mod den tilstræbte moderate lønudvikling, har en række af de gennemførte indgreb rettet sig direkte mod byggeaktiviteten. Disse tiltag har samtidig været en vigtig del af de foranstaltninger, der er gennemført for at holde de kommunale udgifter indenfor de tilstræbte stramme rammer for de offentlige udgifter.

Under indtryk af den kraftige forbrugskonjunktur og den utilfredsstillende betalingsbalanceudvikling er der endvidere gennemført en række forbrugsbegrænsende indgreb. Sideløbende hermed er lanceret mere langsigtede erhvervsstimulerende foranstaltninger (teknologi, uddannelse og eksportfremme), ligesom der er sket en yderligere liberalisering af kapitalbevægelserne. Penge- og kreditforholdene har i kraft heraf og som følge af ændringerne i den pengepolitiske styring i midten af 1985 været markedsstyrede, hvilket som følge af den betydelige låneefterspørgsel og det store betalingsbalanceunderskud har resulteret i en vis rentestigning i 1986.

De vigtigste ændringer i den økonomiske politik set i relation til de foran omtalte mål har været følgende. I december 1985 dæmpedes byggeaktiviteten gennem udskudelse af statslige og visse halvoffentlige virksomheders investeringer, indførelse af en afgift på 20% på kommunale investeringer (med visse undtagelser) igangsat i 1986 samt en stramning af realkreditlåningen. Sideløbende hermed gennemførtes under indtryk af de i efteråret vedtagne kommunebudgetter en 100%'s afgift på kommunale driftsudgifter udover de tidligere fastlagde rammer. Samtidig vedtoges en trinvis forhøjelse af energiafgifterne for at neutralisere købekraftforøgelsen af faldet i dollarkursen og de stigende oliepriser.

Det stærke olieprisfald i begyndelsen af 1986 kombineret med yderligere nedgang i dollarkursen førte i marts 1986 til en kraftig forhøjelse af energiafgifterne ligesom en række andre forbrugsafgifter blev justeret moderat i vejret med det sigte, at den betydelige bytteforholdsforbedring ikke skulle bevirke en forstærkelse af opgangen i det private forbrug. I forbindelse

med vedtagelsen af energiafgiftsforhøjelserne blev det endvidere aftalt, at der ved yderligere fald i råolieprisen og/eller dollarkursen udover en vis størrelse skulle optages forhandling om justering af disse afgifter.

I maj 1986 blev målsætningen i den offentlige udgiftspolitik fulgt op af en aftale om rammerne for de kommunale drifts- og anlægsudgifter for 1987. Aftalen indebar en moderat forøgelse af det kommunale udgiftsniveau i forhold til det forventet reducerede niveau for 1986. En tilsvarende linie kendetegnede de statslige udgifter i det i august 1986 fremlagte finanslovsforslag for 1987.

I lyset af den fortsat utilfredsstillende betalingsbalanceudvikling, vedvarende pres i byggesektoren og kommunale drifts- og anlægsbudgetter for 1987, der indebar en klar overskridelse af de aftalte udgiftsrammer – delvis finansieret af betydelige kommunale skatteforhøjelser – gennemførtes i oktober 1986 en yderligere stramning af den økonomiske politik. Der gennemførtes et midlertidigt stop for igangsættelse af bygge- og anlægsarbejder i stat, kommuner og koncessionerede virksomheder, indtil der er gennemført omfattende beskæringer af investeringsudgifterne på 1987-budgetterne. For staten gennemførtes en beskæring på 15% og tilsvarende nedskæringer skal fastlægges ved forhandlinger med de øvrige offentlige myndigheder. Energiafgifterne er blevet forhøjet i overensstemmelse med den i marts indgåede aftale, og side december 1985 er der dermed gennemført afgiftsforhøjelser (helt overvejende på energi) svarende til en stigning i forbrugerprisindekset på 4 1/2%.

Det centrale i oktober-stramninger er imidlertid de indgreb, der er gennemført for at dæmpe det lånefinansierede forbrug og øge opsparingen i forbindelse med erhvervelse af ejerboliger. De vigtigste elementer er en afgift på 20% pålagt nettorenteudgifterne af forbrugsgæld fra 1. januar 1987, en forhøjelse af stempelafgiften til 4% på pantebreve, købekontrakter m. v. i forbindelse med forbrugslån, skærpede regler for konto- og afbetalingsbeløb samt en stramning af realkreditlåningen indenfor maximumbelåningsgrænsen på 80% af ejendomsvurderingen. Ændringerne i finansieringsvilkårene på boligområdet indebærer bl. a., at begyndelsesboligudgiften i en nyopført ejerbolig stiger med op imod 20%.

Indgrebene vil forstærke de opsparingsfremmende virkninger af den skattereform, der træder i kraft 1. januar 1987, og hvormed fradragsværdien af nettorenteudgifter nedsættes til 50%. Skattereformens øvrige virkninger vil være ekspansive, især som følge af indførelsen af en særlig børnefamilieydelse på 5000 DKK pr. barn, der erstatter det hidtidige væsentligt mindre børnetilskud m. v. Marginalskattesatsen reduceres med mindst 5%-points for skattepligtige indkomster på over 130000 DKK, men samtidig ændres beskatningsgrundlaget, dels i kraft af sonderingen mellem formueindkomst (netto) og anden indkomst, dels i kraft af begrænsninger i fradragene ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

De ekspansive elementer i skattereformen modvirkes dog af , at kom-

munerne i gennemsnit hæver skatteprocenten med knap 1%-point i 1987, og at der samtidig sker en kraftig stigning i de kommunale ejendomsskatter.

En konsekvens af de gennemførte ændringer i den økonomiske politik og af den generelle udvikling i den danske økonomi har været, at de samlede offentlige finanser i 1986 vil udvise et overskud på drifts- og anlægsbudgetterne svarende til 3% af BNP, og at der i 1987 må påregnes et overskud af næsten samme størrelse. I 1986 vil der for første gang siden 1974 være overskud på statens drifts-, anlægs- og udlånsbudget.

2.5.2 Finland

Den ekonomiska politikens främsta mål har varit att öka sysselsättningen, dämpa inflationen, förbättra förutsättningarna för företagsamheten och befärja strukturförändringarna inom näringslivet.

Inom inkomstpolicen försökte regeringen före inkomstunderhandlingarna vårvintern 1986 lätta vägen till måttliga överenskommelser m. m. med skatte- och tariffpolitiska åtgärder och i överläggningarnas slutskede med ett beslut om ett 2,5 mrd FIM stödpaket. De tvååriga ramavtalen som undertecknades våren 1986 ger i genomsnitt 2% i löneförhöjning i början av avtalsperioden och i mars nästa år lika mycket till. I den ingår indexvillkor och garantier för förtjänstutvecklingen såväl som överenskommelser om successiva arbetstidsförkortningar med början av 1987. Sålunda beräknas den ordinarie veckoarbetstiden i industrin vara i genomsnitt 37,5 timmar 1990 (39,5 under 1986). I de branschvisa löneavtalen överskreds i allmänhet ramavtalens linje. Särskilt de statliga tjänstemannalönerna stiger betydligt mer, men de extra förhöjningarna utbetalas först under avtalsperiodens andra hälft eller ännu senare. I några branscher, omfattande en femtedel av löntagarna, utlöpte avtalsperioden inte ännu i år. Avtalet om lantbruksinkomsten mellan staten och lantbrukarna motsvarade ramavtalen för arbetsmarknaden. I våras undertecknades också ett treårigt prisrekommendationsavtal för virke, enligt vilket rotpriserna binds vid skogsindustrins exportpriser. I år sjunker rotpriserna enligt avtalet med 5%.

Finanspolitiken ändrades i slutet av 1985 i en riktning som skulle stödja produktionstillväxten. I år inleddes revideringen av företagsbeskattningen och energibeskattningen reformerades. Energin underkastades omsättningskatt fr. o. m. augusti och samtidigt avskaffades den särskilda elskatten och accisen på bränsle. Energikostnaderna blev sålunda avdragbara i beskattningen. Reformen minskar energikostnaderna för näringslivet men ökar dem för hushållen. På hösten avlät regeringen en särskild tilläggsbudget för sysselsättningen, bl. a. sänktes arbetsgivaravgiften med 1 procentenhet. Vidare tidigarelades offentliga investeringar och anskaffningar.

Finanspolitikens mål för 1987 är att ytterligare dämpa inflationen och skapa förutsättningar för en lättare penningpolitik som främjar investeringarna. Konsumentpriserna förutses stiga 2%. Revideringen av företagsbe-

skattningen fortsätter. Syftet är att främja tillgången på riskfinansiering, aktiesparande och en aktiv värdepappersmarknad. År 1987 beräknas ökningen i statens utgiftsvolym, exkl. amorteringar, till 3%. Nettofinansieringsunderskottet i relation till BNP är 1%. Finanspolitiken får en svagt expansiv totaleffekt. Skatteskalorna i inkomstbeskattningen av fysiska personer lättas med 4%. Höjningarna av acciser, tariffer och avgifter verkställs i enlighet med inflationsprognosen.

Penningpolitiken har varit stram under de senaste åren. Reglementeringen av finansmarknaden har minskats och integreringen med de internationella finans- och kapitalmarknaderna har ökat, men samtidigt har penningpolitikens autonomi reducerats. Penningpolitikens viktigaste medel är nu dagsräntan, men myndigheterna anser det mycket viktigt att utveckla nya medel, bl. a. marknader för kortfristiga lånepapper. I augusti lyfte Finlands Bank dagsräntan till en rekordhög nivå och avbröt därigenom de devalveringsspekulationer som trots minidevalveringen i maj ånyo uppkommit. Därefter har valutabeståndet förstärkts, och dagsräntan var i oktober ungefär på samma nivå som före augustikrisen. Det finns likväl behov att ytterligare sänka den fortfarande mycket höga realräntan.

2.5.3 Island

Regeringens ekonomiska politik presenterades i Nationalbudgeten som framlades för Altinget i mitten av oktober. Regeringens huvudmål konstateras där att vara att främja ekonomisk tillväxt, att värna om hushållens köpkraft och levnadsstandard, att upprätthålla full sysselsättning, att bringa ned bytesbalansunderskottet och utlandsskulden samt hejda inflationen. Regeringen har vidare satt som mål att 1987 begränsa volymökningen av nationalutgifterna till 2%.

Finanspolitiken är fastlagd i 1987 års budgetproposition. För det första planerar regeringen en förbättrad balans i statsfinanserna 1987. Budgetförslaget innebär ett underskott 1500 ISK, eller ca. 1% av BNP, som främst kan hänföras till de åtaganden som gjordes för att möjliggöra det avtal, som inträffades på arbetsmarkanden i februari 1986. För det andra kommer den offentliga sektorns utlandsupplåning att begränsas 1987 till den grad att någon nettoåterbetalning av utlandsskulden kan äga rum.

Växelkurspolitiken kommer 1987 i likhet med de senaste åren att karakteriseras av målsättningen om en stabil effektiv växelkurs för kronan gentemot en handelsvägd korg av valutor. Denna politik betraktas som ett centralt element i regeringens ekonomiska politik för bekämpandet av inflationen.

Penning- och räntepolitiken tar sikte på att upprätthålla en positiv realränta som kan åstadkomma jämvikt på kapitalmarknaden och som återspeglar det internationella ränteläget. Viktiga steg har i senare tid tagits mot avreglering av räntebildning och låneverksamhet. Kreditpolitiken har också som syfte att ändra räntestrukturen således att den och andra kredit-

villkor bättre återspeglar låntagarnas kreditverdighet. Bl.a. måste detta innebära en relativ sänkning av den reala räntan på statspapper jämfört med andra räntor. Nya lagar om såväl centralbanken som affärsbankerna med omfattande förändringar i dessas verksamhet träder i kraft före årets utgång. Vidare har Altinget nyligen vidtagit en lag om en offentlig obligations- och aktiemarknad, som man hoppas i framtiden kan tjäna som en vägvisare för räntebildningen.

Regeringens primära målsättning är att trappa ned inflationstakten från 10% under 1986 till 4–5% under 1987 samt att den understiger 4 % på årsbasis vid årsskiftet 1987–88. Regeringens hållning i den löneavtalsrunda som börjar vid nyår kommer att präglas av denna målsättning.

2.5.4 Norge

De siste årene er det ført en langt mer ekspansiv etterspørselspolitikk i Norge enn i de aller fleste andre industriland.

Den sterke etterspørselsveksten kombinert med tap av konkurranseevne og markedsandeler har ført til meget sterk importvekst og svak utvikling i eksporten utenom petroleum de siste 2–3 årene. Fra 1984 til 1986 ventes det at underskuddet på poster på driftsbalansen som knytter seg til Fastlands-Norges transaksjoner med utlandet vil øke fra 50 til 90 milliarder kroner.

I tillegg medfører fallet i oljeprisene en meget kraftig nedgang i Norges inntekter fra petroleumsvirksomheten. Eksportinntektene fra petroleumsvirksomheten anslås å falle fra 88 milliarder kroner i 1985 til 57 milliarder kroner i 1986 og ytterligere til 48 milliarder kroner i 1987 under en beregningsmessig forutsetning om en oljepris på 15 dollar pr. fat i 1986 og 1987. I Nasjonalbudsjettet 1987 er det anslått et underskudd på driftsbalansen overfor utlandet på 33 milliarder kroner i 1986, mens det i 1985 var et overskudd på 25 milliarder kroner.

Hovedoppgaven i den økonomiske politikken er å få til en klar forbedring av utenriksøkonomien gjennom 1987 og de etterfølgende årene.

I Regeringens forslag til statsbudsjett finner det sted en tilstrømming av finanspolitikken fra 1986 til 1987 ved at underskuddet før lånetransaksjoner korrigeret for oljeskatter og overføringer fra Norges Bank reduseres med 1.3% av BNP utenom olje og sjøfart. Det foreslås gjennomført en skattereform, som bl.a. vil bidra til økt sparing i husholdningene. I forslaget til skattereform legges det økt vekt på bruttobeskatning for å muliggjøre reduserte satser for skatt på nettoinntekt, noe som vil redusere betydningen av ulike fradragsordninger i beskatningen. Det gjennomsnittlige skattenivået økes også noe fra 1986 til 1987, for å styrke statsbudsjettet og dempe veksten i det private forbruket.

Det legges opp til en stram kredittpolitikk. Skattereformen vil bidra til å styrke den kredittpolitiske styringen.

Regeringen vil drøfte ulike former for inntektspolitisk samarbeid med

partene i arbeidslivet, med sikte på å få til en demping av pris- og kostnadsveksten. Detaljutformningen av inntektspolitikken vil først skje i forbindelse med et slikt samarbeid.

2.5.5 Sverige

Den økonomisk-politiska strategi som regeringen tillämpat alltsedan 1982 har varit inriktad på att varaktigt undanröja obalanserna i den svenska ekonomin och skapa förutsättningar för en stabil tillväxt. En god ekonomisk tillväxt är nödvändig inte bara för att höja medborgarnas materiella standard, öka sysselsättningen och ytterligare nedbringa arbetslösheten. En god ekonomisk tillväxt gör det också lättare att bemästra de regionala och de finansiella obalanserna i ekonomin.

Ett väsentligt led i den ekonomiska politiken är att återupprätta finansiell balans i den svenska ekonomin. Ambitionerna har kommit till uttryck i de långsiktiga mål statsmakterna har uttryckt om att uppnå ett överskott i den offentliga sektorns finansiella sparande och i bytesbalansen. Finanspolitiken kommer i detta syfte att ges en fortsatt stram inriktning, så att budgetunderskottet kan nedbringas ytterligare. Därigenom möjliggörs en fortsatt nedgång av räntenivåerna, vilket stimulerar investeringsaktiviteten och dämpar inflationsförväntningarna.

Under senare år har den finansiella balansen förbättras påtagligt. Budgetunderskottet har reducerats från 83 miljarder kr. toppåret 1982 till beräknade 42 miljarder kr. 1986 och bytesbalansen har förbättrats från ett underskott på 23 miljarder kr. 1982 till ett överskott på drygt 10 miljarder kr. 1986. Detta har underlättat en betydande liberalisering av kreditmarknaden och valutaregleringen. I maj 1985 släpptes bankernas räntesättning fri och i november 1985 avskaffades de kvantitativa restriktionerna på utlåningen på den reguljära kreditmarknaden. I slutet av 1986 kommer placeringsplikten för försäkringsbolag m. fl. att slopas. Riksbanken påverkar nu likviditets- och ränteutveckling med generella medel, främst s.k. operationer på den öppna marknaden. Under våren 1986 aviserades en stegvis liberalisering av valutaregleringen. I juni 1986 slopades kraven på utlandsupplåning vid direktinvesteringar i utlandet. Vidare har aviserats lättnader i reglerna för svenskars förvärv av utländska aktier.

Den ekonomiska politikens främsta mål är full sysselsättning. I takt med att sysselsättningen har ökat och arbetslösheten minskar har antalet sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder reducerats och arbetsmarknadspolitikens tyngdpunkt förskjutits mot utbildning och åtgärder som stimulerar rörligheten på arbetsmarknaden. Andelen företag som rapporterar brist på yrkesarbetare är nu lägre än vid tidigare motsvarande konjunkturen samtidigt som lediga platser tillsätts betydligt snabbare.

Skattepolitikerna är inriktad på att inom ramen för ett totalt sett ungefär oförändrat skatteuttag förenkla skattereglerna och minska de negativa effekterna på resursallokeringen. Under perioden 1983–1985 genomfördes

en skattereform som innebar väsentligt sänkta marginalskatter och begränsningar av avdragsrätten. Under våren 1986 har statsmakterna fattat beslut om inkomstskatterna 1987 och 1988. De innebär skattelättnader i samtliga inkomstskikt samtidigt som marginalskatterna fortsätter att sänkas. Regeringen kommer att göra en översyn i syfte att fortsätta reformeringen av skattesystemet. Det pågår också en utredning av företagsbeskattningen.

Ett antal åtgärder med fördelningspolitisk syfte kommer att påverka utvecklingen nästa år. Barnbidrag och studiebidrag höjs den 1 januari 1987. Denna reform finansieras främst genom höjd oljeskatt och höjd omsättningsskatt på aktier. Den ursprungliga ersättningsnivån om 65 % för alla med delpension återställs den 1 juli 1987. Regeringen har vidare föreslagit att en engångsskatt på försäkringsbolag m. fl. tas ut 1987, i syfte att genom reducerade ränteutgifter på statsskulden bereda utrymme för att förbättra villkoren för de sämre ställda pensionärerna. Åtgärder har också vidtagits för att reducera kommunernas finansiella sparande 1987 och därigenom något minska de finansiella obalanser som råder mellan staten och kommunsektorn. Slutligen har vissa åtgärder vidtagits för att stimulera skogsavverkningar, öka hushållsparandet och förstärka utbildning och forskningsverksamhet.

2.6 Utvecklingen på växelkursområdet i Norden

Under redovisningsperioden (15 oktober 1985 – 15 oktober 1986) har följande beslut fattats om kursändringar för de nordiska valutorna eller om viktiga tekniska ändringar i de kursarrangemang som tillämpas.

Vad gäller *Danmark* har två kursjusteringar ägt rum inom det europeiska valutasytemet (EMS). Den 7 april skrevs den danska kronan och den belgiska och luxemburgska francen upp med 1 procent, medan den tyska marken och den holländska florinen apprecierades med 3 procent och den franska francen skrevs ned med 3 procent (övriga valutor oförändrade). För kronan innebar detta en oförändrad kurs i förhållande till ECU om man exkluderar engelska pund och grekiska drachmer vilka ej ingår i själva kurssamarbetet. Om dessa inräknas steg centralkursen från 8,13 till 7,92 kronor per ECU.

Den 4 augusti skrevs det irländska pundet ned med 8 procent, medan övriga valutor låg stilla. Danska kronans centralkurs gentemot ECU ändrades till 7,82 kronor.

Den förstärkning av den effektiva kronkursen som noterats under redovisningsperioden (6,2 procent) kan i första hand förklaras av kursfallen för USD och GBP och av utvecklingen i förhållande till SEK och NOK. De två justeringarna inom EMS har endast marginellt påverkat den effektiva kronkursen.

I *Finland* genomfördes i maj en två procents sänkning av markens yttre

värde inom valutaindextalets variationsområde. Sedan dess har markens yttre värde förstärkts marginellt.

Inga väsentliga ändringar har under året införts i den *isländska* växelkurspolitiken. Den uttalade målsättningen har varit att hålla växelkursen så fast som möjligt. Kursförskjutningar mellan de för Island viktiga valutorna har dock nödvändiggjort en depreciering på ca 5 procent för perioden 1 januari – 15 oktober 1986.

Den *norska* kronan devalverades den 11 maj 1986. Centralvärdet för kursindex höjdes från 100 till 112, motsvarande en devalvering om 10,7 procent. Den faktiska försvagningen av kronan stannade dock vid 7,1 procent vid devalveringstillfället och 8,6 procent om man ser till kronans värde vid mitten av oktober.

Devalveringen skall ses mot bakgrund av Norges försvagade konkurrensförmåga och försämrade bytesbalans, vilket lett till press på kronan. Genomförda mätningar tyder på en årlig nedgång i konkurrensförmågan om ca 1,75 procent 1981–85 och en väntad ytterligare tillbakagång om totalt 10 procent för tvåårsperioden 1985–87 om en devalvering ej kommit till stånd. Bytesbalansen, som 1985 visade ett överskott på 25 miljarder NOK, väntas 1986 och 1987 ge underskott om ca 33 miljarder respektive ca 43 miljarder. Kommande underskott kan dock bli lägre till följd av beslutade finans- och penningpolitiska åtstrammingsåtgärder.

I *Sverige* har inga ändringar i växelkurspolitiken vidtagits under redovisningsperioden.

Liksom i tidigare årsberättelser visas i tabell 2 kursförändringar för de nordiska valutorna och för vissa huvudvalutor gentemot den särskilda dragningsrätten, SDR. SDR är sammansatt av fastställda mängder av de fem huvudvalutorna (US dollar, tyska mark, japanska yen, engelska pund och franska francs). Under redovisningsperioden har de största förändringarna för de nordiska valutorna i förhållande till SDR varit apprecieringen av den danska kronan och den isländska kronans fortsatta depreciering. I diagram 1 visas också de nordiska valutornas förändringar gentemot SDR sedan 1980.

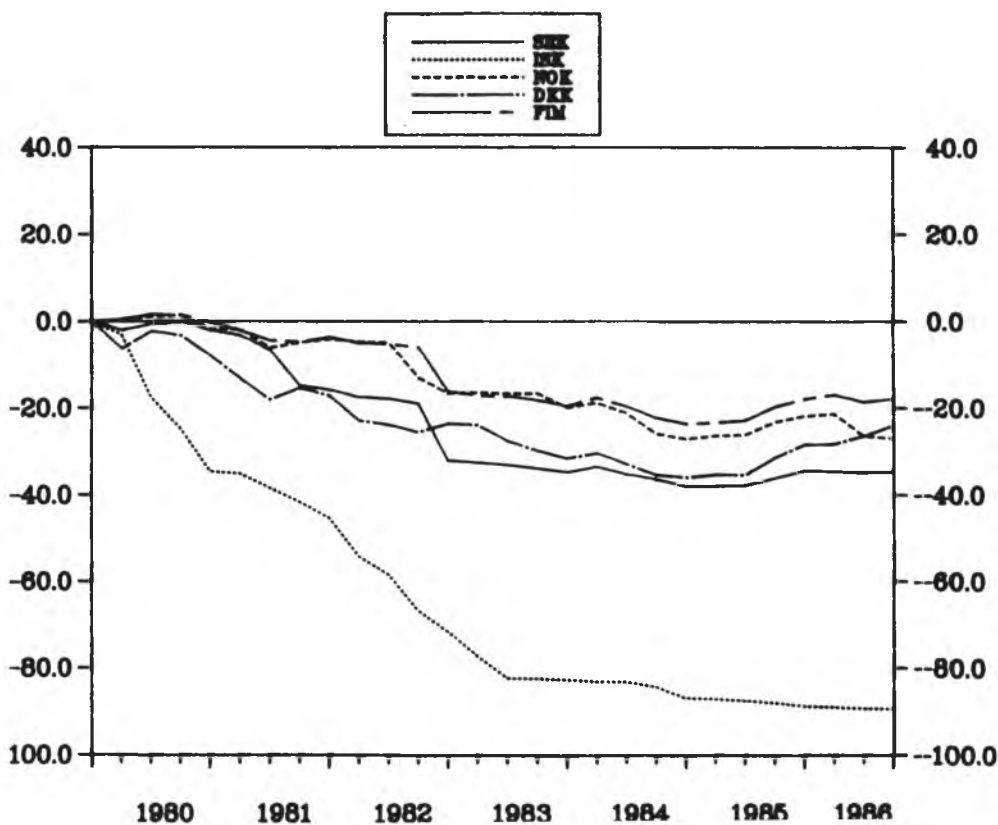
Tabell 2

Kursförändring (i procent) för de nordiska valutorna och vissa huvudvalutor gentemot SDR

	Perioden 15 okt. 1985– 15 okt. 1986	Perioden 4 jan. 1982– 15 okt. 1986
Nordiska valutor gentemot SDR:		
DKK	+12,5	- 6,4
FIM	+ 2,7	-14,4
NOK	- 5,3	-23,7
ISK	-10,0	-77,9
SEK	+ 1,8	-22,6
Huvudvalutor gentemot SDR:		
USD	-13,0	- 4,1
DEM	+17,1	+ 8,3
JPY	+22,0	+35,9
GBP	-11,5	-28,7

+ appreciering
- depreciering

Diagram 1. Procentuella kursändringar för de nordiska valutorna gentemot SDR under perioden 1980 - tredje kvartalet 1986

2.7 *Ändringar i de nordiska ländernas valutaregleringar*

Ändringarna i valutaregleringen i *Danmark* sedan föregående redovisningstillfälle omfattar bl. a. följande:

- som ett led i regeringens strävan att begränsa lånefinansierad privatkonsumtion utvidgades, med verkan från den 24 mars, reglerna om att banker, sparkassor, fondmäklare och andra företag i den finansiella sektorn inte kan uppta finansiella lån i utlandet till att omfatta förvaltnings- och finansieringsföretag som lånar ut till personliga icke näringsanknutna ändamål;
- med effekt från 1 september har gränsen för valutautlåningars kontoinnehav i danska penninginstitut höjts från 300000 till 1 miljon DKK. Gränsen gäller för insättning i ett enskilt institut.

Med effekt från 1 oktober:

- frisläpptes formellt valutainlåningars köp av danska onoterade värdepapper, denominerade i utländsk valuta,
- frisläpptes formellt valutainlåningars köp av sådana onoterade utländska aktier som hanteras inom ramen för det s k NASDAQ-systemet. (Ingen ändring i realiteten eftersom köp av sådana papper samt andra onoterade aktier och obligationer tidigare har varit föremål för liberal tillståndspraxis),
- upphävdes förbudet för valutainlåningar att ingå terminsaffärer och optioner i utländska värdepapper.

I *Finland* trädde en helt reviderad valutalag i kraft den 1 januari 1986. Den företagna revideringen innebar i och för sig inte några väsentliga förändringar av valutaregleringen. Valutabestämmelsernas utformning förändrades dock helt. Bestämmelserna förtydligades genom att såväl deras innehåll som Finlands Banks tillståndspraxis och kriterier för godkännande presenterades utförligare än tidigare.

Bland förändringarna i valutaregleringen vid årsskiftet kan nämnas:

- systemet med "övertidsavgifter" för leverantörskrediter vid import med löptider överstigande 6 månader avskaffades,
- placeringar i värdepapper noterade utomlands och på konton i utländska penninginstitut tillåts nu upp till ett värde av 10000 FIM per kalenderår och person,
- maximibeloppet för köp av fritidsbostad i utlandet fördubblades till 600000 FIM,
- för köp av resevaluta krävs nu inte i något fall Finlands Banks tillstånd.

I maj tillgämnagav Finlands Bank ytterligare liberaliseringar i valutaregleringen syftande till att öka konkurrensförmågan och effektiviteten på kreditmarknaden. Bl. a. utvidgades möjligheterna till utländsk refinansiering av långfristiga exportkrediter. Kvoterna för bankernas förmedling av kortfristiga utländska importfinansieringskrediter slopades. Dessutom gavs de

valutautlåningar som innehar FIM-tillgångar en möjlighet att förvärva finländska "masskuldebrev".

Den 31 juli slopades de kvantitativa restriktionerna för sådana utländska krediter med minst fem års löptid som upptas av industriföretag eller rederier för att finansiera egen verksamhet. Liberaliseringen gäller dock inte emissioner av "masskuldebrev" denominerade i FIM och krediter denominerade i clearingkontovaluta.

I *Island* har valutaregleringen liberaliserats för finansiell leasing. Isländska företag får, i normalfallet, ingå leasingavtal med utländska företag och isländska leasingföretag får ta upp lån utomlands för att finansiera avtal med valutainlåningar. Varje avtals minimibelopp är 5000 USD och maximal leasingperiod är 7 år, om inte särskilt tillstånd givits.

I den *norska* valutaregleringen har följande nämnvärda ändringar ägt rum:

- åtgärder för att åstadkomma likabehandling har vidtagits beträffande valutabankernas positioner i utländsk valuta. Den skiljaktiga behandlingen av banker som är "market makers" och av andra banker har därmed upphävts. De individuella limiterna beräknas nu i samtliga fall på respektive banks totala balansomslutning vid det senaste kvartalsskiftet och ej såsom tidigare, i normalfallet, på omslutningen vid senaste årsskiftet.
- från 3 oktober gäller, att endast valutabankerna får ta emot insättningar i kronor från valutautlåningar. Befintliga insättningar i övriga banker skall avvecklas. Dessutom skall mera strikt iaktas kontonas karaktär av "arbetskonton".
- tillståndspraxis har blivit mer restriktiv för portföljinvesteringar i icke-börsnoterade företag i lågskatteländer och i icke-börsnoterade aktiefonder där avkastning ej utdelas utan ackumuleras i fonden,
- valutareglerna i samband med export- och importfinansiering har precisrats bl. a. för att säkra att krediterna utnyttjas på sätt som avsetts.

Av de ändringar som genomförts i den *svenska* valutaregleringen sedan föregående rapporteringstillfälle kan nämnas:

- kravet på utlandsfinansiering vid direkt investering i utomnordiska länder mildrades i november 1985 såtillvida att belopp på högst 10 miljoner SEK undantogs,
- i juni 1986 beslöts, med retroaktiv verkan från den 21 april, att helt upphäva kravet på utlåning i utländsk valuta vid direkt investering i utomnordiska länder (för nordiska länder fanns ej något sådant krav),
- i december 1985 avskaffades, i praktiken, guldregleringen genom en dispens innebärande att obearbetat guld fritt får införas och utföras,
- fr. o. m. januari 1986 gäller, att resevaluta i utländsk valuta får utföras i den utsträckning som anses skäligen med hänsyn till resans ändamål och varaktighet. Någon fast beloppsgräns finns således ej längre. Bona fide-prövningen görs av den valutasäljande banken. (För utförelse av svensk valuta gäller alltså en limit om 6000 kronor.)

- de svenska valutabankerna gavs i mars tillstånd att inom individuella beloppsramar lämna lån och ställa garantier i utländsk valuta till valutautlåning utan att lånet har någon svensk anknytning,
- det belopp svenska företag får låna i utländsk valuta hos valutabank utan särskilt tillstånd höjdes i mars från 10 till 100 miljoner SEK,
- huvudregeln, att dotterbolag i utlandet måste vara direktägda från Sverige, slopades i april. En förutsättning är dock att erforderlig information om dotterföretaget löpande kan lämnas till riksbanken,
- i juni höjdes beloppsgränsen för köp av fritidsbostad från 250000 till 800000 SEK,
- i augusti beslöts att riksbankens praxis att lämna tillstånd till försäljning av svenska aktier till utlandet även skulle omfatta OTC-aktier. Det, på senare tid enbart formella, krav som funnits att aktieförsäljningarna skulle visas medföra export- eller finansieringsmässiga fördelar slopades samtidigt.

2.8 Nordiska ekonomiska forskningsrådet (NEF)

NEF har för 1986 en budget om ca 2,2 miljoner DKK. Av detta används 2/3 som direkt stöd till forskningsprojekt. För närvarande pågår 15 projekt till vilka stöd lämnats efter ansökan till rådet. Vid urvalet av projekt som skall stödjas fäster rådet stor vikt vid att resultaten skall kunna ha betydelse för utformningen av den ekonomiska politiken i de nordiska länderna.

En utredning om de sociala transfereringssystemen i de nordiska länderna avslutas under 1986 och en slutrapport väntas föreligga i början av 1987. Ett projekt som behandlar lönebildningen i Norden påbörjades under 1986 och beräknas vara slutfört under 1987.

Rådet har under 1986 arrangerat ett ekonomisk-politiskt seminarium om "De nordiske lands penge- og kreditpolitik under nye institutionelle forhold". Bearbetade föredrag från seminariet kommer att publiceras i rådets serie forskningsrapporter från NEF i början av 1987.

Under 1987 planerar rådet att genomföra ett forskningsseminarium under rubriken "Produktivitetens utvecklingen i Norden". Arbetet med förberedelserna kring seminariet leds av professor Lennart Hjalmarsson vid Göteborgs universitet.

Nordiska finansministermötet i juni 1986 beslöt att omformulera (målparagrafen) i forskningsrådets stadga. Artikel I i stadgandets lydelse:

"Nordiska ekonomiska forskningsrådet har till uppgift att på olika sätt främja analyser och utredningar om centrala ämnen i den nordiska ekonomiska debatten. Hit hör bland annat frågor som rör det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna, jämförelser av de nordiska ekonomierna och förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete."

Kapitel XIX

Industripolitik

1. Kommentarer til Nordisk Råds yttringer

Nordisk Råd har henstillet til Nordisk Ministerråd å fremlegge et ministerrådsforslag om opprettelse av et industrielt senter i Oslo til Nordisk Råds sesjon i 1987. Ministerrådet vil fremholde følgende.

I forbindelse med beslutningen om å slå sammen de to ministerrådssekretariatene ble det vedtatt å flytte sekretariatet for Nordisk Industrifond til Oslo. NORDFORSK ble samtidig anmodet om å flytte sin hovedadministrasjon til Oslo som ledd i etablering av et nordisk industrielt senter. Sekretariatet for Nordisk Industrifond flyttet til Oslo 1. april 1986. NORDFORSK har vedtatt å flytte sine sekretariater til Oslo.

I løpet av 1986 har styrene for de to organisasjonene diskutert ulike samarbeidsformer og foreslått en sammenslåing av de to organisasjonene. Ministerrådet har sluttet seg til forslaget og sammenslåingen finner sted fra 1. januar 1987.

Den nye organisasjonen vil utgjøre en viktig del av det industrielle senter. Ministerrådet vil senere komme tilbake til et ministerrådsforslag om det øvrige innhold i sentret.

2. Hovedområder i det nordiske industripolitiske samarbeidet

2.1 *Arbeidsplan for det nordiske industripolitiske samarbeid.*

Nordisk Ministerråd vedtok i 1982 en arbeidsplan for et utvidet nordisk industripolitisk samarbeid.

Planen var formulert som en rekke oppdrag til daværende nordisk embetsmannskomite for industri- og energipolitikk og fortsatte jevnlig rapportering fra embetsmannskomiteen til industriministrene. Embetsmannskomiteen har i 1986 foretatt en gjennomgang av arbeidsplanen. Ministerrådet har på denne bakgrunn besluttet at samarbeidet skal videreføres på prioriterte områder.

2.2 *Teknisk forskning och utveckling (FoU).*

Viktigheten av teknisk FoU blir understreket i samtlige nordiske land og aktiviteter på området er økende. Betydelige kostnader er involvert og øket nordisk samarbeid kan bidra til teknisk og økonomisk mer lønnsomme prosjekter. Siktemålet er bedre utnyttelse av de ressurser som samlet satses på dette området i de nordiske land. I nordisk sammenheng har Nordisk Industrifond og NORDFORSK (jfr. punkt 3.1 og 4.2) til oppgave å fremme FoU-samarbeid.

Prinsippprogrammet for teknisk FoU-samarbeid ble utarbeidet som ledd i gjennomføring av den industripolitiske samarbeidsplanen. Programmet godkjent av Nordisk Ministerråd i 1983 og blir finansiert gjennom den økonomiske handlingsplanen. De ulike prosjektene er under gjennomføring i perioden 1985–1987.

Det er redegjort for det tekniske FoU-programmets ulike aktiviteter i tidligere års beretninger om det nordiske samarbeid. Nordisk Industrifond spiller en viktig rolle i gjennomføringen av det tekniske FoU-programmet. Som følge av flyttingen av Industrifondet till Oslo kom ikke programmet ordentlig i gang før i 1986. En evaluering av dette samarbeidet vil bli foretatt etter annet virksomhetsår.

2.3 Tiltak for å lette industrielt samarbeid og bedriftsetablering over grensene i Norden

2.3.1 Allmänt

Den internasjonella økonomiska utvecklingen har förstärkt behovet av att tillvarata de fördelar som en närmare integration av de nordiska marknaderna innebär. Det är därför viktigt för det nordiska industripolitiska samarbetet att avlägsna onödiga hinder för en närmare integration, t. ex. vid nyetablering och förvärv av företag. De nordiska företagsförvärven kan, genom en specialisering av produktionen och annan verksamhet, skapa konkurrenskraftiga enheter i de nordiska länderna.

I den ekonomiska handlingsplanen framgår att ministerrådet löpande skall värdera möjligheterna för att både underlätta nordiska företagsetableringar i annat nordiskt land och att liberalisera kapitalrörelserna.

2.3.2 Iverksatte tiltak

Gjennom ministerrådets oppfølging av Nordisk Råds rekommendasjon nr. 23/1980 er det blant annet påvist områder for liberalisering og forenkling i nasjonale regler for bedriftsetablering over grensene som skulle fremme industrielt samarbeid i Norden. De gjennomførte utredninger har ført til vedtak i Nordisk Ministerråd av en rekke prinsippbeslutninger på det etableringsrettslige området.

Beslutningene innebar at visse forandringer i nasjonal lovgivning var for å fremme liberalisering og forenkling for bedriftsetablering i Finland, Island, Norge og Sverige. Visse lovendringer er blitt gjennomført i Norge, Finland og Sverige som oppfølging av ministerrådets prinsippbeslutninger om å likestille nordiske statsborgere med de enkelte lands statsborgere på det etableringsrettslige området. Reglene i Danmark har i flere år vært liberalisert og innebærer at en statsborger i annet nordisk land som ønsker å etablere næringsvirksomhet i Danmark vil bli likestilt med danske statsborgere.

Embetsmannskomiteen for industripolitikk har arbeidet videre med å analysere mulighetene for å lette etableringer i annet nordisk land for

nordiske statsborgere og virksomheter samt liberalisering av kapitalbevegelser. Rapporten *Industrisamarbeid og porteføljeinvesteringer i Norden* inneholder en oversikt over konsesjonsregler, valutaregler, praksis på området etc. Rapporten konkluderer med at de ulike reglene i de nordiske land kan virke begrensende for industrisamarbeid og investeringer over grensene i Norden og at en målsetting bør være å få mer liberale og ensartede regler. Ulike nasjonale betraktninger kan imidlertid sette grenser for hvor langt en kan nå i dette arbeidet.

På bakgrunn av ministerrådets beslutning om oppfølging av rapporten har embetsmannskomiteen for industripolitikk i samråd med embetsmannskomiteen for valuta- og finansielle spørsmål opprettet en felles ad hoc arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen skal vurdere innvirkningen på det industrielle samarbeidet i Norden av etableringsrettslige og valutamessige bestemmelser angående bl. a. porteføljeinvesteringer, konsernlån (garantier) og direkte investeringer.

Arbeidsgruppen har fått i mandat å vurdere ulike regler og praksis som hindrer industrisamarbeidet i Norden og fremme forslag til forenklinger og harmonisering. Siktemålet er å utarbeide en delrapport om direkte investeringer før Nordisk Råds sesjon i 1987.

2.4 Statlige støtteordninger til industrien

Som ledd i gjennomføringen av arbeidsplanen for det industripolitiske samarbeid i Norden besluttet Nordisk Ministerråd å gjennomføre en analyse av statlige støtteordninger til industrien. Siktemålet var å identifisere støtteordninger som kan ha forvridende effekter på samhandelen og det industrielle samarbeidet i Norden. På denne bakgrunn ble det opprettet en ad hoc-arbeidsgruppe under embetsmannskomiteen for industripolitikk.

Arbeidsgruppen utarbeidet rapporten *Industristöd och offentliga finansieringsordningar i Norden* som forelå til Nordisk Råds sesjon i 1986. Den inneholder en sammenlignbar oversikt over statlige støtteordninger til industrien i form av tilskudd, lån, garantier og aksjekapital, ordninger som bare utgjør en del av industriens rammebetingelser. Analysen har ikke gitt grunnlag for å identifisere handelsforvridende støtteordninger, men det foreslås enkelte områder som kan være interessante for videre arbeid.

Nordisk Ministerråd har vedtatt å ajourføre rapporten med passende mellomrom og diskutert hvordan arbeidet kan videreføres. Embetsmannskomiteen for industripolitikk har fått i oppdrag å videreføre arbeidet, ved behov i samarbeid med andre embetsmannskomiteer, og om mulig peke på områder som kan bidra til øket nordisk samarbeid.

2.5 Geologisk kartlegging av Nordkalotten

Det 6-årige prosjektet *Geologisk samarbeid på Nordkalotten* er et internordisk forskningsprosjekt med formål å identifisere malmgeologiske strukturer på Nordkalotten ved hjelp av regionale geologiske, geofysiske, geo-

kjemiske og fotogeologiske arbeider. Arbeidet er gjennomført i samarbeid mellom Finlands, Norges og Sveriges geologiske undersøkelser (FCF i Finland, NGU i Norge og SGU i Sverige). Grønlands geologiske undersøgelse deltok fra begynnelsen som observatør i prosjektet, men har etter hvert deltatt aktivt i flere av undergruppenes arbeid, særlig delprosjektene geokjemi, geofysikk og berggrundsgeologi.

Nordkalottenprosjektet er hovedsakelig finansiert gjennom årlige statlige bidrag til respektive lands geologiske undersøkelser. Bidrag over Ministerrådets budsjett har utgjort ca. 5% av totalkostnadene.

Prosjektet ble sluttført i 1986 og resultatene presentert i august i forbindelse med et internasjonalt symposium i Luleå. Symposiumet ble arrangert av International Association on the Genesis of Ore Deposits, og 420 av verdens fremste malmgeologer deltok.

Prosjektets resultater ble meget godt mottatt av deltakerne som understreket at samarbeidet mellom landene, ulike organisasjoner og Nordisk Ministerråd hadde vært effektivt og vellykket. Konklusjonen var at et utmerket basismateriale finnes på Nordkalotten for fremtidig prospektering etter malmer og industrimineraler i regionen.

Prosjektet ble presentert ved 14 geovitenskapelige kart, et geokjemisk kartatlas med 150 kart over utbredelse og innhold av ulike kjemiske elementer. Alt materiale, unntatt visse kvartærgeologiske data er lagret på databaser. Blant kartene finnes et "malmprognose"-kart som kombinerer geologiske, geofysiske og geokjemiske data for å belyse prospekteringsmuligheter for 13 ulike malmtyper på Nordkalotten. Dette er først kart av denne type som er fremstilt i Norden.

De geokjemiske kartene som viser variasjoner av mer enn 40 kjemiske elementer har vist seg å være viktige fra et miljøsynspunkt. Bare hvis det naturlige innhold av f. eks. tungmetaller i naturen er kjent, kan det avgjøres om det er skjedd forurensning gjennom industrivirksomhet. Nordkalottens delprosjekt på dette området var grunnlag for et geomedisinsk symposium i Oslo i 1983 og ved et lignende symposium i Manchester i 1984.

En ytterligere avrapportering av geologiprojektet på Nordkalotten finner sted i Rovaniemi våren 1987.

2.6 Industrielt FoU-program på datateknologiområdet

2.6.1 Pågående aktiviteter

Det nordiska industriella datateknologiprogrammet är uppdelat i fyra delområden. De fyra områdena är:

- Mikroelektronik
- Programvara
- Produktionsteknologi
- Speciella tillämpningar.

På området mikroelektronik har medel beviljats för fyra nya projekt. Det ena, *Digital signalbehandling*, är ett samarbete mellan ett norskt och ett

svenskt företag. Projektets mål är att utveckla en integrerad krets för digitalisering av tal. Det andra är ett stort samarbetsprojekt med deltagare från norska, svenska och finska forskningsinstitutioner och företag. Projektets målsättning är att bygga upp kompetensen i Norden för tillämpningar av integrerade kretsar i *galliumarsenid*. Det tredje projektet är *Personal Computer for Electronic Engineering* och avser användning av persondator för elektronikdesign. Ett förprojekt på kiselbaserad mikromekanik har också beviljats medel.

Också på programvarusidan har nya projekt tillkommit. Projektet *Distribueret relasjonell databasesystem* är ett samarbete mellan ett svenskt företag och ett norskt och ett finskt forskningsinstitut. Projektets målsättning är att höja kunskapsnivån i Norden på relationell databashantering. På området artificiell intelligens har två projekt tillkommit. Projektet *KU-SIN-ROTA* (Kunskapsbaserade system i Norden/Roterande maskiner) är ett norskt-svenskt-finskt samarbete där målsättning att förverkliga intelligenta övervaknings- och analysystem för medicinska tillämpningar.

Inom produktionsteknologi har tre nya projekt tillkommit. I projektet *Tape Automated Bonding* (TAB), skall en rad nordiska elektronikföretag analysera de problemställningar som denna TAB-teknologi eller automatiserad montering av integrerade kretsar medför. Projektet *Högteknologi inom textil- och konfektionsindustrin* är ett resultat av ett tidigare genomfört förprojekt. I detta projekt, i vilket alla nordiska länder deltar, är målsättningen att på ett tekniskt och ekonomiskt lönsamt sätt säkra en modern teknologisk utveckling i textil- och konfektionsbranschen. Det tredje projektet skall undersöka möjligheterna att använda modern datorgrafik för design inom wellpappindustrin.

Inom området för speciella tillämpningar pågår projektet *CART*. I projektet deltar expertis på medicin och datorteknik från alla de nordiska länderna. Slutligen har även två förprojekt inom signalprocessering och taligenkänning beviljats medel. En samlad förteckning över projekten finns i bilaga 1.

2.6.2 Sammanfattning av beslutade insatser

Den nedan angivna sammanställningen visar dels de redan beviljade medlen och dels inneliggande, ännu ej behandlade ansökningar. I båda fallen anges summorna i MNOK och avser perioden 1985–1989.

Delområde	Behandlade projekt t. o. m. 1.12.1986	
	Beviljat/reserverat	Projektomfång totalt
Mikroelektronik	24.1	63
Programvara	21.0	65
Produktionsteknologi	9.4	30
Speciella tillämpningar	7.8	28
TOTALT	62.3	186

De medel som totalt beviljats och reserverats t. o. m. 1.12.1986 har, i enlighet med fondens rätt att binda medel för kommande år, preliminärt fördelats enligt följande:

1985 – 15.0 MSEK

1986 – 21.0 MNOK

1987 – 15.7 MNOK

1988 – 10.6 MNOK

2.6.3 Planeringsaktiviteter

Även i fortsättningen kommer samarbetet med planeringsgruppen att utgöra stommen för initierings- och planeringsarbetet så att en koppling till nationella insatsområden kan säkerställas.

En ny informationsbroschyr togs fram under våren 1986. Broschyren har distribuerats i alla nordiska länder till företag med anknytning till datateknologi och datateknologiska tillämpningar. Broschyren är avsedd att informera om det industriella FoU-programmet på datateknologi och redogöra för de möjligheter som kan erbjudas.

NORDFORSK har under året verkat för att initiera projekt inom området för programvara och produktionsteknologi. Verksamheten har i ett flertal fall positivt resultat. En fortsättning på projektet *Tape Automated Bonding* har värderats.

Nordisk Industrifond har under det gångna året koncentrerat sina initieringsinsatser på avancerad halvledarteknik och produktionsteknologi. Inom området för produktionsteknologi har två förprojekt beviljats medel, dock ej från datahandlingsplanens budget. Ett av dem rör produktmodellering i volymgeometrisk CAD/CAM-system och ett s.k. *Manufacturing Automations Protocol*. Fortsättningsprojekt på dessa kan bli aktuella som satsningar inom datahandlingsplanen.

Också övriga beviljade förprojekt väntas leda till större projektansökningar inom 1987. Utöver dessa aktiviteter väntas även helt nya projektförslag.

2.7 Offentlige innkjøp

Nordisk Råds økonomiske utvalg har ved flere anledninger diskutert nordisk samarbeid om offentlige innkjøp. Ministerrådet er i denne forbindelse anmodet om å undersøke omfanget av offentlig innkjøpsvirksomhet og vurdere hvilke former for samarbeid som kan være formålstjenlig på dette område. Ministerrådet har konkludert med at behov for og muligheter til formelle nordiske samarbeidsordninger om offentlige innkjøp er begrenset da samtlige land har sluttet seg til GATTs kode på dette området. Ministerrådet har på denne bakgrunn ansett at det ikke var behov for noen utredning om mulige samarbeidsformer om offentlige innkjøp i Norden.

I beretning om det nordiske samarbeid i 1985 viste Ministerrådet til beslutningen i EF/EFTA i oktober 1985 om å nedsette en felles komité for å studere spørsmålet om offentlige innkjøpsordninger i europeisk sammenheng. Et uttalt ønskemål fra EF har vært å liberalisere adgangen til offentlige innkjøpsmarkeder i Vest-Europa. Ministerrådet meddelte videre at eventuelle muligheter for slike ordninger i Norden kunne bli diskutert i denne sammenheng.

2.8 Nordisk Teknologiår

Ministerrådet besluttet på sitt møte i oktober 1986 å påbegynne arbeidet med Nordisk Teknologiår. Målsettingen med Teknologiåret er følgende: "Øke kunnskapen om teknologi och förbättra förståelsen för teknologin och teknologiutvecklingens betydelse för samhälle och den enskilda människan i alla delar av Norden.

Främja nordiskt teknologiskt samarbete mellan företag, forskningsinstitut, undervisningsinstitutioner och offentliga myndigheter utifrån behovet av ett bättre utnyttjande av de samlade nordiska resurserna".

Ministerrådet har videre besluttet at en nordisk samarbeidskomité skal forestå planleggingen og ledelsen av Teknologiåret. Det henvises her til Ministerrådets meddelelse om rek. 21/1986.

3. Nordiske samarbeidsorganisasjoner innen industrisektoren

3.1 Nordisk Industrifond

Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling – Nordisk Industrifond – opprättades 1973 som ett led i ett vidgat industripolitisk samarbete.

Fonden har till uppgift att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utvikling. Fonden skall lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Verksamheten bör därvid inriktas på att stödja tekniska utvecklingsprojekt mellan industriföretag samt bransch- eller teknikinriktade projekt.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall Fonden ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer på energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Fondens verksamhet har under senare år kraftigt utvidats till följd av nya arbetsuppgifter från den ekonomiska handlingsplanen och datahandlingsplanen. Härigenom har också ökade resurser ställs till Fondens förfogande att utnyttjas inom bl. a. det industriella FoUprogrammet och dataprogrammet.

Under 1986 har Fondens sekretariat flyttats från Stockholm till Oslo som ett led i uppbyggnaden av ett industriellt center i Oslo. Under året har diskussioner ägt rum mellan Fonden och NORDFORSK om närmare samverkan organisationerna emellan. Diskussionerna har utmynnat i ett gemensamt förslag om en sammanslagning av Fonden och huvuddelen av NORDFORSK från den 1 januari 1987. Ministerrådet beslutade vid sitt möte i oktober 1986 att ändra stadgar och föreskrifter för Nordisk Industriefond för att möjliggöra en sammanslagning mellan Fonden och NORDFORSK. Förutsättningarna för en slagkraftig nordisk institution för teknisk och industriell utveckling i Norden har därmed skapats.

3.2 *NORDTEST*

NORDTEST:s uppgift är att samordna aktiviteter inom provnings- och kontrollverksamhet i Norden. För åtta delområden finns speciella fackgrupper (Akustik och buller, Brand, Bygg, Elektronik, Kemi, Mekanik, NDT och VVS) samt två programgrupper (Konsumentvaruprovning och Kvalitetssäkring av provningsverksamhet).

För åren 1986 – 1990 har NORDTEST fastställt en långtidsplan med områdesvisa delplaner.

Under året har särskild vikt lagts vid verksamheten i de två programgrupperna. Programgruppen för konsumentvaruprovning är nystartad under året och arbetet har koncentrerats på att identifiera angelägna insatsområden. Programgruppen för kvalitetssäkring av provningsverksamhet har fortsatt arbetet med åtgärder på laboratorieområdet för att bl. a. underlätta den internordiska och internationella handeln.

Etter henvendelse fra EK-industri har mandatet for programgruppen for kvalitetssikring blitt utformet i samråd med samarbeidsorganet mellom de nordiska akkrediteringsinstitusjoner, med sikte på en klar arbeidsfordelning og en nærme presisering av gruppens arbeidsoppgaver.

4. Andre samarbeidsorganisasjoner

4.1 *Nordisk Investeringsbank (NIB)*

NIB ble opprettet i 1975 etter overenskommelse mellom regjeringene i de 5 nordiske land. Bankens oppgave er å styrke økonomien i Norden ved

å gi lån og stille garantier på bankmessige betingelser til investeringsprosjekter og eksport av nordiske varer og tjenester.

For nærmere opplysninger om Investeringsbankens virksomhet vises til årsberetninger som er oversendt Nordisk Råd og til ministerrådsforslaget om økning av NIBs grunnkapital.

4.2 *NORDFORSK*

NORDFORSK er et serviceorgan for teknisk-vitenskapelig forsknings-samarbeid innenfor rammen av de 5 nordiske land. Organisasjonen er opprettet av de tekniske forskningsrådene og ingeniørvitenskapsakademiene. 1986 var NORDFORSKs 39. virksomhetsår.

NORDFORSK tilrettelegger forutsetningene for konkret samarbeid i program eller prosjektform mellom en rekke forskjellige parter innen forskning, næringsliv og den offentlige sektor.

NORDFORSK medvirker til aktivt FoU-samarbeid innen en rekke felt, bl. a. bioteknikk, datanett, datateknikk, fiskeriteknikk, genetikk, informasjonsbehandling, korrosjonsbeskyttelse, miljøvernteknikk og produksjonsteknikk.

Virksomheten finansieres gjennom medlemsavgifter som utgjør ca 8–9 mio SEK pr. år, mens den samlede omsetning i NORDFORSK-samarbeidet inklusive eksterne prosjektinnsatser er vesentlig større.

NORDFORSKs styre har, som tidligere nevnt, besluttet å flytte virksomheten til Oslo pr. 1. januar 1987 (jfr. p.3.1).

4.3 *Nordisk industrialiseringsfond for Island*

Nordisk industrialiseringsfond for Island ble opprettet i 1970 ved en spesiell traktat mellom de nordiske lands regjeringer. Fondets grunnkapital utgjorde motverdien av 14 mio USD. Island bidro med 0,5 mio USD og 13,5 mio ble gitt som et rentefritt lån fra regjeringene i de øvrige nordiske land. Lånet har en løpetid på 25 år og skal nedbetales i perioden 1981 – 1995. Ved utgangen av 1984 utgjorde samlede tilbakebetalinger av grunnkapitalen nærmere 1 mio USD.

Formålet med fondet er å bidra til Islands tekniske og industrielle utvikling ved landets tilslutning til EFTA, lette industriens tilpasning til endrede markedsforhold, bidrag til utvikling av eksportindustrien samt øke samarbeidet mellom Island og de øvrige nordiske land. Industrifondet samarbeider med Nordisk Investeringsbank.

Industrialiseringsfondets hovedvirksomhet er å gi investeringslån til industrivirksomhet. Lånene utgjør vanligvis inntill 70% av den samlede investering. Andelen er lavere hvis det gis lån til samme prosjekt fra andre institusjoner. Utlånene er kurssikret overfor USD. Ialt inkom 1985 60 søknader til en samlet verdi av 528 mio ISK. Herav ble 52 lån godkjent til en verdi av 410 mio ISK.

Ifølge Industrialiseringsfondets statutter kan en del av midlene gis som

direkte bidrag dersom det dreier seg om oppgaver med generell betydning for industrien som helhet eller for enkelte industrigrener. I 1985 ble det utbetalt 6 mio ISK fordelt på 15 ulike bidrag. Størstedelen av bidragene gikk til eksportrettede prosjekter. I 1985 udgjorde utbetalte bidragsydelse i alt nesten 8 mio ISK.

4.4 Fondet for svensk-norsk industrielt samarbeid

Fondet ble opprettet i 1981 etter inngåelse av avtale mellom den norske og svenske regjering om "økonomisk samarbeid, særlig på industri- og energi-områdene". Formålet med fondet er å gi støtte i form av lån til samarbeidsprosjekter mellom norske og svenske bedrifter til fremme av teknisk eller markedsmessig utvikling av slike bedrifter på industriområdet i begge landene. Fondskapitalen er på 250 mio SEK.

Fondet har pr. 31.7 1986 gitt finansieringstilsagn på ca. 180 mio SEK til 36 samarbeidsprosjekter. Fondet har dessuten utbetalt ca. 40 mio SEK i lån og royalty-tilskudd.

For nærmere opplysninger om fondets virksomhet vises til årsberetninger som er oversendt Nordisk Råd til orientering.

Kapitel XX

Energipolitikk

1. Energipolitisk samarbeide

1.1 Plan for nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1986–1988

''Plan for nordisk samarbeide på energiområdet for perioden 1986–1988'', ble endelig vedtatt 25. august 1986 av de nordiske energiministre.

Samarbeidsplanen gjelder årene 1986 – 1988 og innebærer en videre utvikling av det hittidige samarbeidet. Den tar også hensyn til de anbefalinger som er gitt i finansministrenes handlingsplan for økonomisk utvikling og full beskjeftigelse. Planen avløser den tidligere samarbeidsplan fra 1982, ''Nordiskt samarbete om olja och gas''.

Hovedområdene i planen er Norden som hjemmemarked vedrørende energiutrustning, miljø og energi, eksporttiltak og informasjonsarbeide.

Norden som hjemmemarked. Man vil vedrørende energiutrustning studere varestrømmen innenfor Norden, virkningene av offentlige tiltak på energiområdet og muligheter for kapitalbevegelser, samt skatte og avgiftsspørsmål.

Miljø og energi. Energiministrene vil i samarbeide med miljøministrene gjennomføre en undersøkelse av mulighetene for et intensivert nordisk samarbeid om tiltak for å minske miljøproblemene på energiområdet i lys av den forskjellige struktur i energiforbruk og produksjon i de enkelte land, og kontinuerlig undersøke mulighetene for en forsterket felles nordisk opptreden overfor tredjeland i miljøforanstaltninger på energiområdet.

Eksportframstøt. De nordiske land har en fordeling av ressurser som gjør det mulig å kunne anvende disse i felles eksportbestrebelsler utenfor Norden. Energiministrene vil bl.a. fremme mulighetene for et nordisk samarbeid på energibistandsområdet. Fremstøt på dette området vil skje i samråd med embedsmannskomiteén for bistandsspørsmål, Nordisk Investeringsbank, Nordisk Prosjekteksportfond (NOPEF), bransjeorganisasjoner og eksportmyndigheter.

Informasjonsarbeid. Energiministrene vil bedre informasjonen innen for hele feltet av nordisk energisamarbeid. En vurdering av effektene av informasjonssatsing planlegges.

Energiministrene vil også fortette samarbeidsbestrebelsene på flere andre områder:

- Innenfor *energiplanlegging* legges det opp til et samarbeid om metodeutvikling, utdannelsesaktiviteter og kunnskaps- og kompetanseoppbygning på energisystemområdet. Man ønsker også en bredere belysning av energipolitiske problemstillinger. Dette tenkes gjort ved, i seminarieform, å foreta en idé- og oversiktsutveksling om energipolitiske problemer. Dessuten videreutdanning i energiplanlegging og publisering av vitenskapelige artikler om energiplanlegging.

- Samarbeidet innenfor *forskning og teknologisk utvikling* vil bli intensivert. Et treårig program for forskning innenfor områdene oljeteknologi, faste brensler, bioenergi og fjernvarme er for nylig innledet. I den nye samarbeidsplanen legges det også opp til å trekke industrien inn i forskningssamarbeidet.
- Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) har fulgt hendelserne ved Tjernobyli-ulykken op, blandt andet ved sammen med ansvarlige myndigheter at afholde et ekspertseminar om ulykkens konsekvenser i Norden. NKA's forskningsprogram 1985–89 sikter hovedsaglig mod sikkerhedsforskning indenfor kerneenergiområdet, men resultaterne skal også kunne anvendes på andre områder. Programmet er blevet revurderet i lyset af Tjernobyli-ulykken.
- Samarbeidet på området *energiøkonomisering* tar sikte på å utveksle erfaringer og å utarbeide metoder for å gjennomføre en mer økonomisk bruk av energi. Det nordiske samarbeid omfatter områder som ventes å få stigende interesse, og energiministrene vil særlig peke på transportsystem, energistyring, offentlig egeninnsats og informasjon.
- Når det gjelder *oljesamarbeidet* er det i alle nordiske lands interesse å fremme nordisk samhandel av oljeprodukter med hensyn til de enkelte lands multilaterale og bilaterale handelspolitiske avtaler. Utvikling av nordisk samhandel er også et viktig bidrag i forsyningsammenheng. Man ønsker et nordisk samarbeid som kan være et supplement til det eksisterende internasjonale beredskapssamarbeid i fredstid.

Overkapasitet på raffineringssiden og endrede krav til produkter stiller den nordiske oljeindustri overfor krav om vesentlige omlegginger og strukturendringer. Energiministrene poengterer at utviklingen på raffineringsområdet åpner en rekke muligheter for et nordisk samarbeid.
- Når det gjelder *naturgass* er en ytterligere integrasjon av det nordiske naturgassnett ønskelig, noe som vil ha både forsynings- og driftsmessige fordeler. På bakgrunn av dette ønsker energiministrene at informasjonsgruppen for gassspørsmål fortsetter sitt arbeide.
- På *kullområdet* inneholder planen bl. a. undersøkelse om mulighetene for miljøsamarbeid om tiltak for å begrense effektene av kullbrenning.
- Gjennom *NORDEL-samarbeidet* foregår det en utstrakt samkjøring av elsystemene i de ulike land. Samordnet utbygning og drift av elforsyningen i de nordiske land kan være et ønskelig mål sett ut fra forsyningsikkerhetsmessige, forurensningsmessige og økonomiske synspunkter. Energiministrene vil i samarbeid med NORDEL drøfte muligheten for en ytterligere utbygning av det nordiske samarbeide under hensynet til kommersielle forhold og nasjonale målsettinger.
- Hva gjelder *vedvarende energianlegg* prioriterer energiministrene følgende: forskningsprosjekt som har til formål å forbedre rentabiliteten og minske tilpasningsproblemene, temadager for å videreføre informasjon til aktuelle brukergrupper og erfaringsutveksling om driftsresultat, fort-

satt arbeide med harmonisering av testmetoder og samarbeide om konkrete demonstrasjonsprosjekter.

- Hva gjelder *finansieringsmuligheter* for fellesnordiske initiativer vil kontaktene med de nasjonale industri- og tjenestebedrifter bli forbedret. Informasjonen til eksportindustrien om Nordisk Investeringsbanks og NOPEF's muligheter for å medvirke til finansiering anses også å ville forbedres.
- Man vil fortsatt søke en nordisk koordinasjon i *de internasjonale fora* hvor flere nordiske land deltar.

For en kommentar til *Nordisk Råds yttring* (olje- og gassamarbeid i Vestnorden) henvises til avsnitt 12.1.

1.2 Pågående samarbeide

1.2.1 Nordisk olje- og gassamarbeide i NMR-regi

Det nordiske olje- og gassamarbeidet er velfungerende.

Våren 1984 ble det avholdt et seminar om generelle forsikringsaspekter vedrørende off-shore virksomheten. Våren 1985 ble ytterligere et seminar avholdt om "Off-shore forsikringer i byggeperioden". Endelig et tredje seminar om "Sikkerhetsproblematikken innenfor olje- og gassutvinningen" ble avholdt i januar 1986. Dette siste seminaret belyste samspillet mellom myndigheter, operatør, leverandører, arbeidstagere, assurandører og klassifikasjonsselskapene hva angår myndighetenes krav til internt kontroll. Embedsmannskomiteén for energipolitikk ønsker å se på mulighetene for en felles Nordisk harmonisering av sikkerhetskrav samt harmonisering av gjennomføring av internkontroll prinsippet.

Den nordiske informasjonsgruppe om gasspørsmål har til formål å være et forum for informasjonsutveksling om gass. Medlemmer er representanter for de statlige gasselskaper. I gruppens møter deltar også embedsmenn fra energiministerier/departementer som observatører. Selskapene i gruppen har orientert om fl.ere studier av samarbeidmuligheter.

Siden 1983 har det vært etablert en *Nordisk Kontaktgruppe for olje- og gasspørsmål i Nord*. Kontaktgruppens mandat er å vareta nordiske samarbeidsaspekter i forbindelse med den fortsatte utvikling av petroleumsvirksomheten utenfor Nord-Norge.

Kontaktgruppen skal følge utviklingen og tjene som organ for innsamling og utveksling av opplysninger av betydning for utnyttelse av olje- og gassfunn utenfor Nord-Norge. Kontaktgruppen kan når det er ønskelig ta initiativ til nordiske samarbeidsaktiviteter i aktuelle regioner.

Kontaktgruppen henhører under embedsmannskomiteén for energipolitikk og består foruten av 4 representanter utpekt av denne embedsmannskomiteé også av 1 representant utpekt av NERP og 1 representant pekt ut av Embedsmannskomiteé for industripolitikk.

Under hensyntagen til den faktiske og forventede utvikling i området, har gruppens virksomhet primært bestått i informasjonsutveksling om den

generelle utvikling og de potensielle konsekvenser.

De synspunkter som fremkom på et seminar 1985 om raffineringsindustrien i Norden vurderes fortløpende. Videre ble det i november 1986 avholdt et seminar, i samarbeid med kanadiske myndigheter, om olje og gassproblemtikken i relasjon til Grønland, Færøyene og Island. Seminaret ble holdt med det mål for øye og gi landene i Vestnorden en innføring i en del av de problemområder som olje og gassaktiviter medfører.

1.2.2 *Energiøkonomisering*

Den nordiske økonomiseringsgruppe har i den siste 2 års periode særlig hatt oppmerksomheten rettet på muligheten av å gjennomføre energiøkonomiseringstiltak i industriektoren. Bakgrunnen er at industriens energiforbruk i de nordiske land er forholdsvis stort. Den forbruker 20 pst. av energiforbruket i Danmark, 49 pst. i Finland, industri og fiskesektorens forbruk er på Island 34 pst., i Norge 45 pst. av det totale energiforbruk herav 60 pst. av elektrisitetsforbruket. I Sverige er industriens totale andel av energiforbruket ca. 40 pst.

Den nordiske energiøkonomiseringsgruppen har utvalgt 22 bransjer hvor det synes å være mulighet for å gjennomføre et nordisk samarbeid. Innenfor disse bransjer har man:

1. Identifiseret en demonstrasjonsvirksomhet, hvor energiøkonomiseringsgevinster kan belyses.
2. Arrangeret fagseminarer for representanter fra virksomhetene.
3. Utgitt en publikasjon om mulighetene for energiøkonomisering innenfor den pågjeldende bransje.
4. Etablert et samarbeid om måleprogrammer.

Det er gruppens inntrykk at det ligger et teoretisk sparepotensiale på mellom 25–40 pst. av det samlede energiforbruket, og at dette utgjør 150–200 mill. SEK på årsbasis i hver av de utvalgte bransjer. Et nordisk samarbeid gjør mulighetene for å oppnå vesentlige energibesparelser til de mest interessante tiltak innenfor energisektoren. Dessuten har den nordiske gruppe tatt en rekke initiativ i henhold til den nordiske samarbeidsplanen for energiområdet 1986–88. Disse initiativ omfatter bl. a. en studie av energiadferd i boliger, vurdering av egeninnsats på energiøkonomiseringsområdet samt en studie om energiøkonomisering til utnyttelse av energiavfall.

Angående transport gjennomføres i 1987 et seminar om mulighetene for energiøkonomiseringstiltak på dette område. Dette seminar omfatter bl. a. emnene: nyutvikling av motorer, bedre transportplanlegging samt endring av førernes adferd med hensyn til energiøkonomisering. Man legger også vekt på bedre å tilrettelegge en målrettet opplæring og informasjon på dette området samt å utveksle erfaringer om utnyttelse av resultater fra demonstrasjonsprosjektene. Endelig vil det i 1987 bli gjennomført en studie om elbesparelser i de nordiske land.

1.2.3 *Energiplanlegging*

I den nordiske handlingsplanen for 1986–88 er det lagt særlig vekt på en rekke studier angående Norden som hjemmemarked. Disse studier gjennomføres i regi av den nordiske gruppe for energiplanlegging. Denne gruppe utveksler erfaringer med nasjonale energiplanleggingstiltak, arrangerer felles prosjektaktiviteter og avholder seminarer om utvalgte emner. Således er det avholdt en rekke seminarer om emner av betydelig interesse for den nasjonale energiplanlegging. Blant disse kan nevnes energiplanleggingen, langtidsplanlegging, kraft- varmespørsmål, ti års erfaringer med energiøkonomisering, energimodeller m. v.

Som ledd i gruppens arbeid ble det i 1986 gjennomført en rekke prosjektstudier bl. a. om mulighetene for markedsendringer samt en studie om nordisk samhandel med energiutrustning. En større studie om energiplanlegging under usikkerhet er avsluttet og en internasjonal konferanse om dette emne ble avholdt våren 1986.

Et spesielt kurs har blitt opprettet på den nordiske institusjon NORD-PLAN med den målsetting å utdanne energimedarbeidere til stat og kommuner i de nordiske land. En analyse av den lokale planlegging samt den nasjonale energiplanlegging er likeledes gjennomført og resultatene av denne studie ble utgitt i 1986.

I den nordiske energiplanleggingsgruppen arbeider man også med prosjekter angående styringsmulighetene med priser og skatter, transport planlegging samt hvordan man kan tilrettelegge den langsiktige energiplanlegging.

1.2.4 *Energiforskning*

Et av Nordisk Ministerråds største samarbeidsinitiativ på forskningsområdet er iverksatt av de nordiske energiministre i henhold til deres beslutning på møtet den 23. oktober 1985 i Oskarshamn.

Bakgrunnen for dette forskningsprogram er at det siden oljekrisenes start er gitt betydelige sektorforskningsmidler til energiforskningsområdet. Tilsammen er det i de nordiske land siden midten av 1970årene gitt omkring 900 mill. DKK årlig til energiforskningsprosjekter av forskjellig karakter. Man har ønsket at det skulle skje en oppbygging av kompetansen ved de nordiske lands universiteter og høyskolemiljøer på energiforskningsområder. Det ble funnet naturlig og ønskelig å gjennomføre en slik satsing på nordisk basis idet man her har mulighet for både å dyrke og supplere de enkelte lands energi know-how. Det iverksatte nordiske energiforskningsprogram omfatter feltene faste brensler, oljeteknologi, oljegeologi, bioenergi og fjernvarme. Tilsammen er det i 1986 satset 9,5 mill. DKK på dette program av nasjonale midler, som innebærer ansettelse av en rekke forskningsprofessorer til løsning av nøye spesifiserte oppgaver. Det er også allokert midler til stipendier samt avholdelse av en lang rekke

kurser og seminarier. Dessuten gjennomføres innenfor rammene av dette program en rekke mindre fagprosjekter. Programmet forventes fra 1987 å nå sitt fulle omfang hvilket vil innebære en årlig satsing på omkring 16 mill. DKK. Som ledd i programmet utgis kvartalsvis et news-letter hvor resultater og kursene omtales. Finansieringen av programmet vil i løpet av 1987 bli utvidet med en rekke større prosjekter. Mulighetene for å finansiere disse prosjekter med midler fra nordisk industrifond undersøkes.

Utover dette nye energiforskningsprogram er det i 1986 gjennomført en rekke energiprojekter av mindre karakter. Disse omfatter en edb-prosjekt-registrering av samtlige energiprojekter som foregår i de nordiske land og hvor de statslige myndigheter yter støtte. Registreringen er kombinert med et litteratursøkningssystem slik at man til enhver tid fra en edb-terminal vil kunne få en oppdatert liste over pågående prosjekter hvortil et eller flere nordiske lands myndigheter yter bidrag. Registreringssystemet benyttes bl. a. i forbindelse med utgivelse av kataloger om spesifikke fagemner. Det utgis ennvidere et hefte med spesielle kurser innenfor olje- og gassområdet. Det avholdes felles utstillinger og ytes støtte til felles publikasjoner innenfor energiforskningssektoren.

Man gjennomfører også en rekke temadager om demonstrasjonsprosjekter innenfor området nye og vedvarende energikilder. Man utveksler driftserfaringer for eksisterende og undersøker mulighetene for å forbedre rentabiliteten av de vedvarende energianlegg. Energiforskningsutvalget har også etablert et samarbeid med det av de nordiske miljøministre nedsatte miljøforskningsutvalg.

1.2.5 Informasjon

Informasjon om det nordiske energisamarbeid har foregått siden starten og spesielt har Nordel intensivt informert om dette. I 1982 ble det etablert en informasjonsgruppe bestående av informasjonsmedarbeidere fra de nasjonale energimyndigheter, som har koordinert spredningen av denne informasjon. Gruppen har tatt initiativ til avholdelse av flere seminarer bl. a. for nordiske journalister; emnene har vært olje, forskning, energiøkonomisering og el-samarbeid. Sistnevnte ble presentert for de nordiske lands journalister i forbindelse med et felles seminar med Nordel.

Det er også tatt initiativ til gjennomførelsen av en rekke utstillingsarrangementer på de nordiske lands tekniske biblioteker. Energiutstillingene har bl. a. omfattet emnene bølgeenergi, bioenergi og vindenergi. Utstillingene har også vært oppstilt i Nordens Hus på Island og i Nordens Hus på Færøyene.

Den nordiske gruppe for energiinformasjon har også tatt initiativ til et av de mest omfattende felles nordiske energiprojekter til dato. Dette har som målgruppe samtlige folkeskoler og gymnasier i Norden hvorav det finns ca. 10000. Prosjektet består av en energipakke som omfatter en bok "Energi i

Norden'', en film, et oppgavehefte, en lærerveiledning og et computerspil. Det er hittil distribuert 66000 eksemplar av pakken.

Generelt kan energiinformasjon oppdeles etter målgruppe; blant disse er faggrupper, som har interesse for spesifikk viten om hva som foregår i en eller flere av de grupper som den nordiske embetsmannskomiteé har nedsett. Andre målgrupper har behov for generell informasjon, men strukturert slik at det passer med de emneområder som har interesse. Slike grupper kan f. eks. være journalister, forskningsgrupper eller de offentlige myndigheter og nordiske politikere.

Endelig har store grupper som f. eks. de nordiske lands skoler behov for viten om energi generelt samt det nordiske samarbeid på dette område.

Gruppen utsender 2 newsletters i kvartalet, et om nordisk energiforsknings-samarbeid og et om de nordiske lands energipolitikk. Ennvidere avholdes et årlig kurs for energijournalister.

1.2.6 Eksport

De nordiske energiministre har i sin samarbeidsplan på energiområdet for perioden 1986–88 fremhevet eksportområdet som et viktig område for fellesnordiske tiltak. Eksporten for energiutstyr er for alle de land av stor betydning. Flere av de nordiske land har spesielle områder hvor man er internasjonalt førende når det gjelder energiutstyr på det pågjeldende område. Eksempler på slike er vindmøller, bioanlegg, vannkraftanlegg m.v. De nordiske land supplerer hverandre gjensidig på dette område og dette er et godt utgangspunkt for fellesnordiske tiltak. Energiministrene har spesielt fremhevet mulighetene for eksport angående avsvovlingsutstyr, energibesparelser i bygninger, energieffektive industrielle prosesser, energi-planlegging, fjernvarmeutrustning, høyeffektive og miljøvennlige anlegg for faste brensler, off-shore industrien, tørveutvinning og tørveforedling, utstyr til utvinning av transport av olje og naturgass, vannkraft og kraft-overførsler samt varmepumper og avfallsforbrenning.

En nordisk gruppe bestående av representanter fra industri- og eksport-råd, industri- og energimyndighetene samt utenriksdepartementene og bi-standsorganene, søker å tilrettelegge fellesnordiske fremstøt på eksport-området. I gruppen inngår ennvidere NOPEF og NIB. I første omgang har man valgt å tilrettelegge fremstøt i Indien og SADCC området. Det er tanken, basert på erfaringene med disse fremstøt, å evaluere resultater og såfremt disse er positive vil man tilrettelegge andre fellesnordiske eksport-fremstøt.

2. Energisituasjonen i de enkelte nordiske land

2.1 Danmark

Energiforbruget var i 1. halvår 1986 knap 3 pct. større end i samme periode sidste år. Korrigert for det mildere vejr i 1986 skønnes forbruget at være steget ca. 5 pct.

Olieforbruget faldt med 5 pct. Forbruget af motorbenzin steg 2 pct.

Naturgasforbruget steg stærkt i takt med naturgassystemets opbygning. Naturgassen erstatter især olie. Forbruget af kul og koks udenfor elværkerne steg ca. 20 pct.

Energiforbruget til opvarmning af bygninger og til varmt vand synes stabiliseret på et niveau, der er 30 pct. lavere end i 1972, året før den første oliekrise.

Elforsyningen steg med 5 pct., hvilket især skyldes et øget forbrug i industrien.

Valutaudgiften til energiimport halveredes i 1. halvår 1986 i forhold til samme kvartal 1985. Mængder og især priserne faldt.

2. udbudsrunde resulterede i udstedelsen af 9 tilladelser til efterforskning og udvinding af olie og naturgas i den danske undergrund. Tilladelserne, der blev udstedt i juni måned 1986, omfatter større eller mindre arealer i 25 af de ialt ca. 650 blokke, som var udbudt. Dette svarer arealmæssigt til ca. 3400 km².

Tildelingerne omfatter såvel havområdet som et område på land. Specielt kan nævnes, at der med tildelingerne i Bornholmsområdet er åbnet for efterforskning i en region, hvor der ikke tidligere har været udført boringer.

Tilladelse fastsætter et arbejdsprogram bestående af seismiske undersøgelser og ialt 13 efterforskningsboringer. Heraf er 8 ubetingede (boringer, hvis udførelse er en fast forpligtelse for rettighedshaveren) og 5 betingede (boringer, hvis udførelse afhænger af nærmere angivne omstændigheder). Den samlede efterforskningsaktivitet som følge af de nye tilladelser skønnes at indebære samlede investeringer på mellem 0.7 og 1.2 mia kr.

Statens selskab Dansk Olie og Gasproduktion A/S (DOPAS) deltager i efterforskningsfasen med en andel på mindst 20 pct. DOPAS' andel af efterforskningsudgifterne bæres (afholdes) af de øvrige deltagere i de enkelte grupper.

Hvis der gøres kommercielle fund, forøges DOPAS' andel i de enkelte grupper i forhold til produktionens størrelse efter en aftalt glideskala, startende ved mindst 20 pct. Ved meget store produktionsmængder vil DOPAS' andel i de fleste tilfælde udgøre 45–50 pct.

For at styrke dansk industris engagement i kulbrinteaktiviteterne var det et af regeringens mål at opnå dansk operatørskab i et antal tilladelser. Under forhandlingerne er der opnået to operatørskaber offshore og ét på land til det fælles privat-statslige Dansk Operatørselskab I/S (DANOP), der blev stiftet i sommeren 1985.

Der er med rettighedshaverne indgået aftaler om forskning, udvikling og uddannelse til en værdi, der skønsmæssigt kan anslås til ca. 62 mill. kr. Herudover vil der på grundlag af særlige aftaler blive tilført DANOP og DOPAS know-how og oplæring inden for olieområdet.

Gennem 2. udbudsrunde er der således sikret en ikke ubetydelig efterforskningsaktivitet samtidig med, at der er skabt et solidt grundlag for et fortsat øget dansk engagement i olie- og gasaktiviteterne, først og fremmest gennem de opnåede operatørskaber.

Energiministeriet har i efteråret 1985 udarbejdet en principredøgørelse vedrørende finansieringsmuligheder for samfundsøkonomisk attraktive kollektive varmeforsyningsprojekter. Redegørelsen blev i november 1985 forelagt for Folketingets energipolitiske udvalg og har dannet grundlag for, at Folketinget den 30. maj 1986 har vedtaget en ændring af realkreditloven og indeksslåneloven. Lovændringerne vil give en forbedring af finansieringsvilkårene for kollektive energiforsyningsanlæg, herunder især anlæg baseret på indenlandske og vedvarende energiressourcer.

En udbygning med kraftvarme er et væsentligt element i energipolitikken, idet anvendelsen af kraftvarme har væsentlige energi- og miljømæssige fordele. Det er den 6. juni 1986 indgået en aftale mellem regeringen og socialdemokratiet om den fremtidige eludbygning, og om en forstærket indsats på energibesparelsesområdet.

Aftalen, der er tiltrådt af elsektoren, rækker 10–15 år frem i tiden, og sikrer politisk stabilitet omkring den udbygning af elproduktionsapparatet, der forestår med henblik på 1990'ernes elforsyning.

Regeringen og socialdemokratiet er enige om, at udviklingen i elforbruget sammenholdt med behovet for fornyelse af produktionskapaciteten viser, at der selv med en forstærket elbesparelsesindsats inden for en kortere årerække må sikres en væsentlig tilgang af ny elproduktionskapacitet. Aftalen bygger på parternes enighed om nødvendigheden af at gennemføre en eludbygning, der sikrer, at Danmark også i fremtiden råder over et tilstrækkeligt og velfungerende elsystem.

Aftalen betyder, at den fremtidige udbygning af elproduktionsapparatet skal dækkes *dels* af mindre – såkaldte decentrale – kraftvarmeværker, *dels* af nye store kraftværksenheder. Elværkerne skal i samarbejde med de lokale myndigheder og forsyningsselskaberne inden for en ramme på 450 MV el-effekt sikre en optimal udnyttelse af mulighederne for udbygning med decentrale kraftvarmeværker.

De decentrale kraftvarmeværker skal baseres på indenlandske energikilder, såsom naturgas, halm, træflis, affald og biogas. Der er således tale om et yderligere væsentligt skridt for udnyttelsen af de indenlandske brændsler.

Regeringen ser aftalen som en naturlig fortsættelse af den politik til fremme af anvendelse af vedvarende energi i elproduktionen, som er indeholdt i energiministeriets aftale med elværkerne fra december 1985 om udbygning med 100 MW vindmølle-effekt.

Som den første fase i udbygningen med decentrale kraftvarmeværker iværksættes et forsøgs- og demonstrationsprogram af en størrelsesorden på 80–100 MW. Formålet med programmet er at indhente tekniske og

økonomiske erfaringer, således at den resterende del af udbygningen med decentrale kraftvarmeværker kan gennemføres hurtigst muligt under hensyn til tekniske, samfundsøkonomiske og miljømæssige forhold samt dansk beskæftigelse og produktion. Det skal tilstræbes, at den samlede udbygning gennemføres hurtigst muligt, sigtende mod at udbygningen er gennemført i 1995.

Regeringen og socialdemokratiet har endvidere aftalt, at der skal gennemføres en forstærket indsats på energibesparelsesområdet. Som et led i aftalen om den fremtidige eludbygning, er der igangsat et forskningsprojekt "Muligheder for elbesparelser". Formålet med projektet er, inden for et lokalt afgrænset område, at belyse de tekniske, økonomiske og administrative muligheder for mere vidtgående besparelser i elforbruget. Projektet vil blive fulgt af en følgegruppe med repræsentanter fra myndigheder, forskere og interesserede organisationer.

Med sigte på energiforbruget i de dele af erhvervslivet, der af hensyn til virksomhedernes konkurrencedygtighed, ikke betaler energiafgifter, er der igangsat en besparelseskampagne. Kampagnen tilrettelægges i snævert samarbejde med Energi-Spareudvalget, erhvervenes organisationer og konsulenttjenester samt de regionale teknologiske informationscentre. Gennemførelsen skal ske i tæt kontakt med de enkelte virksomheder selv, og er målrettet mod konkrete vurderinger af rentabilitetsmæssige og andre fordele ved gennemførelse af energibesparende foranstaltninger. Det forventes, at kampagnen vil skærpe opmærksomheden på energiforbruget i erhvervslivet med henblik på at få gennemført foranstaltninger til forbedret udnyttelse af energin, både i det daglige og ved nyanskaffelser af udstyr, ændring af procesmetoder m.v.

Energisituationen i de nordiske lande har medført en betydelig teknisk udvikling af energisystemer og energiprodukter. For Danmarks vedkommende kan der således tales om et teknologisk løft, f.eks. inden for områder som fjernvarme, naturgasinstallation, fyringsteknik samt inden for vedvarende energi, særligt vindmøller og biomasseanvendelse. Dette tilstræbes naturligvis udnyttet til fremme af dansk eksport.

Pr. 1. april 1986 blev elafgiftsrefusionen på vindmølleproduceret elektricitet forhøjet fra 19 til 20 øre pr. kWh.

For at fremme udbygningen med vindkraft på småøer er reglerne om tilskud til vindmøller lempet pr. 4. juni 1986, således at alle ejere af fast ejendom på småøer, f.eks. sommerhusejere og ejere af landbrugsejendomme, fremtidig vil kunne deltage i vindmøllelaug med det elforbrug, som de har på øen, selvom de ikke har bopæl på øen.

Som omtalt ovenfor har folketinget vedtaget en lov om indeksfinansiering af kollektive energiforsyningsanlæg, som bidrager til en stigende interesse på vindmølleområdet. Pr. 15. august 1986 er der således givet tilsagn til 177 vindmøller i 1986.

Et nyt energiforskningsprogram, EFP-87 er i øjeblikket under udarbej-

delse i energiministeriet. Programmet, der vil dække perioden 1987–1989, omfatter forsknings-, udviklings- og udredningsaktiviteter med en samlet økonomisk ramme på 112 mill. kr. Siden de statslige energiforskningsprogrammer blev iværksat i 1976/77, er der over disse programmer anvendt knap 1,1 mia kr. til energiforskning og -udvikling.

Udover den forskning, der finansieres ved disse programmer, udføres ved en række forskningsinstitutioner og virksomheder en væsentlig forskningsindsats på energiområdet finansieret af institutionernes og virksomhedernes egne midler. Det skønnes, at knap halvdelen af den offentligt finansierede energiforskning finansieres via energiministeriets forskningsprogrammer.

I EFP-87 forudsættes en forstærket indsats inden for områderne olie/gas og biomasse. I denne forbindelse har energiministeriet for nylig nedsat et særligt kulbrinteudvalg, der – udover at rådgive om energiforskningsopgaver på olie/gasområdet – skal fremme initiativer inden for industriel udvikling og uddannelse på området. Udvalget omfatter repræsentanter fra bl. a. forskningsinstitutioner, industrien, oliebranchen samt implicerede myndigheder. For så vidt angår biomasse kan det nævnes, at det har været naturligt at undersøge mulighederne for etablering af biogasfællessanlæg, som udgør en mulighed for på samme tid at bidrage til reduktionen af forureningen fra landbruget og at udnytte en indenlandsk energiressource. En lang række tekniske og økonomiske forhold ved biogasanlæg er belyst i en rapport fra marts 1986 udarbejdet af Miljø- og Energistyrelsen samt Landbrugsministeriet. Rapporten påpeger behovet for yderligere driftserfaringer og anbefaler, at der etableres forsøgsanlæg i fuld skala. Energiministeriet har nu i samarbejde med Landbrugs- og Miljøministeriet samt landbrugsorganisationerne taget initiativ til en handlingsplan for etablering og afprøvning af biogasfællessanlæg.

Tilsvarende er der i samarbejde mellem Miljøstyrelsen, Landbrugsministeriet og Energistyrelsen udarbejdet en rapport vedrørende anvendelsesmuligheder for overskudshalm. Rapporten konstaterer, at såfremt de ca 3 mio tons overskudshalm fandt anvendelse i energisektoren, ville der herved kunne spares energi svarende til 1 mio tons fuelolie. Det fremgår endvidere, at halmudbyttet varierer i forskellige år afhængig af vejrforholdene med +/- 30% i forhold til normaludbyttet. Normaludbyttet vurderes til 6 mio tons halm pr år. Det forventes, at der på kort sigt, dvs. frem til 1990 er mulighed for at øge halmanvendelsen til 0,9–1,5 mio tons alene til opvarmningsformål. Andre anvendelsesmuligheder er industriformål og elproduktion, og endelig er der mulighed for at nedmulde halmen.

Blandt de større områder i programmet kan nævnes vindenergi, kulforbrænding samt energibesparelser i industrielle processer og apparater. Forskningen inden for kulområdet vil, som i de seneste energiforskningsprogrammer, væsentligt være rettet mod de miljømæssige aspekter af kulafbrændingen.

2.2 Finland

2.2.1 Finlands energihushållning i januari–juni 1986

Under första halvåret användes nästan 4 procent mindre energi än under motsvarande period föregående år. Ifall vädret hade varit detsamma hade nedgången i energikonsumtionen bara varit knappa två procent.

Användningen av importenergi minskade med 5 procent eller mera än användningen av inhemska energikällor. I synnerhet konsumtionen av importbränslen blev mycket mindre än föregående års konsumtion. Detta kunde förutses, eftersom den stränga kölden år 1985 medförde en mycket större konsumtion av i synnerhet olika oljor än normalt. Med olja producerades under första halvåret 34 pct. av energin, vilket var nästan samma andel som tidigare. Oljans konkurrenskraft har förbättrats, vilket bromsat nedgången i oljekonsumtionen. Hittills syns dock förändringen endast inom trafiken.

Den inhemska energins andel ökade till 30 procent, vilket är något högre än i fjol. Ökningen var främst ökad torvkonsumtion.

Energiimporten kostade under första halvåret 6,2 miljarder mark. Detta är en nedgång med en tredjedel från motsvarande räkning i fjol.

De flytande bränslenas pris har sjunkit snabbare i Finland än i övriga länder i allmänhet. Råoljans prissänkningar har överförts nästan helt och hållet till konsumenterna. Endast en liten del av prissänkningen har blivit ökad skatteinkomst för staten eller lämnats för att senare utnyttjas för att dämpa pristrycket när råoljans pris igen börjar stiga.

2.2.2 Omsättningsskatt på energi

Riksdagen godkände i juni en lag varmed energin medtogs i omsättningsskatteförfarandet från och med den 1 augusti 1986. Omsättningsskatt utgår för närvarande med 16 procent.

Reformen innebär följande:

- el, fjärrvärme och importbränslen underkastades omsättningsskatt,
- elskatten och all accis på bränslen, förutom accis på trafikbränslen – avskaffades,
- omsättningsskatteskyldiga fick rätt till avdrag för energikostnader (gäller ej trafikbränslen),
- inhemska bränslen kan avdras såsom primärprodukt,
- avdragsrätten för nyinvesteringar i energiproduktion gäller industri, fjärrvärme och torvkondenskraftverk fram till utgången av år 1995
- naturgas kan avdras till sitt importpris fram till slutet av år 1991

I praktiken innebär skattereformen en mycket liten nedsättning av konsumentprisen på oljeprodukter medan naturgasens och stenkolets pris förblir oförändrade.

Industrins, fjärrvärmens och elproduktionens bränslekostnader sjunker

genom att omsättningsskatten nu endast påförs en gång och genom att primärproduktavdrag för inhemskt bränsle kan göras. Konsumentprisen på el och fjärrvärme stiger i genomsnitt ca 8–10 procent.

Energiskattereformens totalverkningar på konkurrensförhållandet mellan olika energislag blir små, bara en liten bråkdel av de inverknings som förändringar i världsmarknadsprisen på energi medfört hittills under år 1986.

2.2.3 *Planering av elförsörjningen*

Kommissionen för utvecklande av planeringen för elförsörjningen överlämnade i juni sitt betänkande till handels- och industriministeriet. Kommissionen ansåg att det nuvarande lagstadgade planerings- och tillståndsförfarandet borde göras enklare, dock inte när det gäller kärnkraft. Härvidlag skall den nya kärnenergilagen följas. Elproduktion som kan likställas med kärnkraft skall förbli beroende av tillstånd, likaså elimport och export.

Kommissionen föreslog att den nuvarande lagstadgade, årliga stamplanen för elförsörjning skall slopas. Tillstånd av statsrådet skall hädanefter bara behövas för att bygga kraftverk på minst 250 MW. För närvarande är motsvarande gräns 10 MW.

I samband med beredning av byggnadslov får regeringen möjlighet att dryfta riktlinjerna för elförsörjning och energipolitik och basera sina avgöranden på utredningar och remisser som bifogas ansökan.

2.2.4 *Ny kärnenergilag*

Riksdagen antog i tredje behandling i juni kärnenergilagen som länge varit under beredning. Riksdagen gjorde inga väsentliga ändringar i regeringens proposition. Eftersom lagen måste behandlas i grundlagsenlig lagstiftningsordning, kan lagen slutligt träda i kraft om den nyvalda riksdagen våren 1987 godkänner den med minst 2/3 majoritet. Lagen beräknas sålunda träda i kraft från och med ingången av år 1988.

2.2.5 *Utbyggnad av kärnkraft*

Imatran Voima och Industrins Kraft grundade ett gemensamt kraftbolag Baskraft Ab (Perusvoima Oy) som i februari 1986 inlämnade en ansökan om att få bygga ett kärnkraftverk. Bolaget bad handels- och industriministeriet bereda ett principbeslut i ärendet och föredra detta i regeringen. Till följd av Tjernobyli-olyckan beslöt handels- och industriministeriet i början av maj avbryta behandlingen av bolagets ansökan tillsvidare.

Då det energipolitiska läget förändrats ansåg handels- och industriministeriet att det för närvarande inte har förutsättningar att bereda tillstånd för utbyggnad av kärnkraft. Ministeriet återtog i början av juli remisserna till kommuner m. fl. angående Baskrafts *kärnkraftsprojekt*.

2.3 Island

2.3.1 Elproduktion

For første gang har den totale elproduktion faldet med 2.0 pct. i 1985 jævnført med det forrige år. Dog har den almindelige marked vokset med 4.0 pct. medens den kraftkrævende industri's totale forbrug gik tilbage med 6.9 pct. Elproduktionen udgjorde ialt 3837 GWh mod 3914 GWh året før. Langt den største del blev produceret i vandkraftværker (95.4 pct.), 4.5 pct. ved geotermisk kraft og 0.1 pct. ved dieselmotorkraftværker. I første halvår 1986 forøgedes elproduktionen med 5.2 pct. i forhold til forrige år.

Installeret effekt i islandske kraftværker var 921 MW ved udgangen af 1985 (917 MW i slutningen af 1984), hvoraf 752 MW i vandkraftværker (uforandret fra forrige år), 128 MW i konventionelle varmekraftværker (diesel, kondens, gasturbiner) (126 året før) og 41 MW i geotermiske værker (39 MW året før).

I den sidste del af 1984 kom byggearbejdet i gang med Blanda vandkraftværk i den vestlige del af Nord-Island, som skal være på 3x50 MW. Byggherren er Landsvirkjun, landets største elproducent. 1. april 1985 undertegnede en kontrakt med det japanske firma Sumitomo om leverancer af turbiner og generatorer til Blanda. Oprindeligt skulle kraftværket være klart til drift til efteråret 1988 men det er nu blevet udskudt helt til året 1991 på grund af nedgang i den elektriske konsumtion og da igangværende forhandlinger om ny kraftkrævende industri trækker i langdrag.

2.3.2 Elpriser

Landsvirkjuns en-gros tariffer er faldet med 17.9 pct. fra den 1. maj 1984 til den 1. januar 1986, regnet i fast pengeværdi (dvs. inflationskorrigeret). Den 1. marts i år blev prisudjævningsafgiften på el (16 pct. af detailprisen) afskaffet. Desuden sænkede Landsvirkjun en-gros prisen med 10 pct. Den totale reduktion af elprisen til konsumenterne var et væsentligt skridt i regeringens bekæmpelse af inflationen som nu for første gang i mange år er eencifferet (8-9 pct.).

2.3.3 Husopvarmning

Man regner med at middelforbruget af energi i et islandsk hjem ligger på 36000 GWh per år, hvoraf 32500 går til opvarmning og 3500 GWh til kogning, belysning og anden elektrisk konsumtion. Opvarmningens andel er således over 90 pct. af den totale energikonsumtion. Dette viser hvor uhyre vigtig den geotermiske opvarmning er i Island. Fordelingen mellem energikilderne til husopvarmning er 82 pct. geotermisk kraft, 14 pct. elkraft og 4 pct. olie. Man regner ikke med forøgning af den geotermiske krafts andel men efterhånden formindskes oliens andel og erstattes med elkraft.

2.3.4 Energipolitikk og lovgivning

Et geotermisk fjernvarmeverk på Reykjaneshalvøen, det sydvestlige hjørne af Island, har sammen med 6 lokale distributions-elværker i kommunalt eje dannet et regionalt energiverk i området. Fjernvarmeverket ejedes før af staten til 40 pct. og kommuner i området til 60 pct. Det nye energiverk, som også i fremtiden bærer det gamle navn Sudurnes fjernvarmeverk, ejes til 20 pct. af staten og 80 pct. af kommunerne. Det har købt transmissionsledninger til området samt nogle andre anlæg fra Statens elværker. En lov om det nye energiverk blev vedtaget af Altinget i 1985.

Altinget vedtog også et lovforslag fra regeringen om Landsvirkjuns køb af Krafla-kraftværket fra staten. En kontrakt herom blev underskrevet i juli 1985, med forbehold om Altingets samtykke. Købesummen udgør ca. en tredjedel af investeringerne i Krafla, resten vil staten tage sig af. Den grundlæggende idé bag bestemmelsen af købesummen var at købet ikke skulle føre til en forhøjelse af Landsvirkjuns en-gros elpris.

2.3.5 Oljeftersøgning

Ifølge overenskomst mellem Norge og Island fra 1981 om udforskning af Jan Mayen ryggen, med hensyn til eftersøgning af olie, blev der af det norske Oljedirektorat og Energistyrelsen i Island gjort over 4000 km af seismiske målinger i 1985. Målingerne vil blive studeret i 1986 og 1987. Endnu har man ingen indication om tilstedeværelsen af hydrocarboner på dette område eller i det islandske økonomiske område.

2.4 Norge

2.4.1 Indledning

Norges innenlandske energiforbrug økte med omlag 2,1 procent i 1985, mot 4,6 procent i 1984. Den svakere veksten i energiforbruket i 1985 skyldes nedgang i elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri som til en viss grad motvirkes av en oppgang i forbruket i treforedling. Den viktigste drivkraften bak veksten i energietterspørselen er veksten i privat konsum.

Produksjonen av elektrisk kraft var i første halvår 1986 på 51,4 TWh en nedgang på 7,2 prosent fra samme periode 1985. Eksporten av kraft var første halvår 1986 ca. 1 TWh mens den de seks første måneder 1985 var på 3,2 TWh. I første halvår 1986 ble forbruket av tilfeldig kraft innenlands redusert med 44,7 pst.

Netto elforbruk i kraftintensiv industri gikk ned med 7,1 pst. første halvår 1986 i forhold til første halvår 1985.

Nettoforbruket av fastkraft i alminnelig forsyning ble i første halvår 1986 31,5 TWh. Samme periode 1985 var forbruket 30,5 altså en økning med ca. 3 pst. Temperaturkorrigert var veksten 4,3 prosent.

Totalt salg av petroleumsprodukter var i 1985 8304 mill. liter 4,7 prosent høyere enn i 1984. Salget av petroleumsprodukter til *transportformål* (bil-

bensin) var 6,4 prosent høyere i 1985 enn i 1984. Veksten i drivstofforbruket skyldes økningen i privat konsum og nybilsalget.

2.4.2 *Olje- og gassektorn – blokktildeling*

I 10. konsesjonsrunde del A ble totalt 8 blokker i Nordsjøen tildelt. Tildelingen fant sted i august 1985.

I 10. konsesjonsrunde del B ble det utlyst og tildelt blokker i et nytt område, Nordland II. Området ligger mellom Haltenbanken og Trænabanken. Regjeringen tildelte i del B i alt 9 blokker i 8 utvinningstillatelser.

11. konsesjonsrunde ble utlyst 7. mars 1986, med søknadsfrist 10. oktober 1986. Konsesjonsrunden omfatter i alt 39 blokker fra 6 forskjellige områder.

2.4.3 *Norsk oljeproduksjon*

Norsk oljeproduksjon var stigende i 1985. For året som gjennomsnitt ble det produsert vel 770000 fat/dag, dvs. en økning med 14 pst. i forhold til 1984. Økningen skyldes for en stor del oppstarten på Statfjord C i juni 1985.

For 1986 forventes en gjennomsnittlig dagsproduksjon på omlag 820000 fat/dag. Dette representerer en økning på 6–7 pst. i forhold til 1985.

Prognosene frem mot 1990 viser en fortsatt stigning i produksjonen når nye felt som Gullfaks og Oseberg blir satt i produksjon. Produksjonen i 1990 forventes å ligge over 1 mill. fat/dag.

2.4.4 *Feltutbygging*

Fase I i utbyggingen av Tommeliten ble godkjent av Stortinget i juni 1986.

Produksjonen fra Heimdal ble satt i gang 14. februar i år. Ula vil komme i produksjon i september. Heimdalfeltet er et rent gassfelt med Elf som operatør. Gassen er solgt til kjøpere på kontinentet, inkludert konsortiet. Ulafeltet er et mindre oljefelt, med små mengder gass og NGL. BP er operatør. Svenska Petroleum er rettighetshaver i Ula.

Det første Gullfaksplattformene er planlagt å komme i produksjon sommeren 1987. Produksjonsstart på B-plattformen er planlagt høsten 1988. Våren 1989 er Oseberg planlagt å komme i produksjon. Gullfaks fase II er planlagt å komme i produksjon i 1990. Disse feltene vil erstatte fallende produksjon fra andre felt, og bidra til en fortsatt moderat økning i den totale produksjonen.

Foreløpig er det ikke vedtatt noen utbygging nord for 62. breddegrad. Flere interessante felt inneholdende både olje, kondensat og gass er imidlertid påvist på Haltenbanken. En søknad om utbygging på Haltenbanken vil kunne foreligge allerede i løpet av neste år.

Statoil har, i samband med operatørene for de felt på Haltenbanken hvor

funn er gjort, startet studier av muligheten for å etablere et koordinert transportsystem fra feltene i området til en terminal i land.

2.4.5 *Naturgassituasjonen i Norge*

I 1985 ble det produsert ca. 25. milliarder m³ gass på norsk kontinental-sokkel. Omlag halvparten av denne gassen ble produsert i Frigg området og sendt i rørledning til St. Fergus i Skottland hvor British Gas Corporation er avtaker.

Den andre halvparten ble produsert i Ekofisk området. Ekofiskgassen blir ilandført gjennom Norpipe-systemet til Emden i Vest-Tyskland. I Emden blir gassen solgt til gasselskaper fra Tyskland, Frankrike, Belgia og Nederland. Mot slutten av fjoråret kom også leveransene fra Statfjord i gang, og i inneværende år har produksjonen på Heimdal startet. Gassproduksjonen på Gullfaks skal etter planene ta til i 1987.

Leveransene fra Statfjord, Gullfaks og Heimdal skal transporteres ned til Ekofisk i det såkaldte Statpipesystemet, og videre fra Ekofisk ned til Emden gjennom Norpipe. Gassen overtas i Emden av gasselskaper fra Tyskland, Frankrike, Belgia og Nederland.

Naturgassforbruket i Vest Europa lå i 1985 på omlag 220 mrd. m³ (Oljedirektoratet 1.1.1986), og utgjør omlag halvparten av de totale reserver i Vest Europa. Vel 2200 mrd. m³ av disse reservene ligger i Nordsjøen. De påviste utvinnbare reservene på Haltenbanken utenfor Midt Norge er av oljeselskapene beregnet til vel 350 mrd. m³, mens det så langt er funnet gassreserver på Tromsøflaket på knapt 250 mrd. m³.

Så langt har det ikke vært benyttet naturgass i den innenlandske energiforsyningen i Norge. Men etter hvert som epoken med vannkraftutbygging trekker mot slutten, må Norge se seg om etter alternativer. Naturgass både som direkte anvendelse og til produksjon av mer elektrisitet, er det naturlig å vurdere i denne sammenheng. Statskraft ser derfor også på gassbasert elektrisitetsproduksjon i sine langsiktige planer, mens Statoil har vurdert markedet for direkte anvendelse av naturgass blant annet i Haugesundsområdet hvor gassen fra Statfjord kommer i land ved Kårstø, samt i Østlandsområdet.

2.4.6 *Troll-avtalen*

I juni tidligere år inngikk rettighetshaverne på Troll, med Statoil i spissen, en avtale som innebærer salg av total rundt 500 milliarder m³ gass. Forhandlingene hadde da pågått i mer enn ett år. Kjøpene av gassen er Gaz de France i Frankrike, Distrigaz i Belgia, Gasunie i Nederland samt de tre tyske selskapene Ruhrgas, Thyssengas og BEB. Leveransene skal etter avtalen ta til i 1993 med en årlig forsyning på rundt 4 mrd. m³. Produksjonen vil så suksessivt bli trappet opp utover i 1990-årene og nå platånivået for leveransene med ca. 20 mrd. m³ pr. år straks etter århundreskiftet. Fordelt på land skal Tyskland og Frankrike ta 40 pst. av leveransene i

platåperioden hver, mens Nederland og Belgia begge skal motta 10 pst. av produksjonen.

De nye gassleveransene vil i første omgang bli levert kun fra Sleipner Øst hvor de totale reservene oppgår til knapt 50 mrd. m³. Så i annen halvdel av 1900-årene vil Troll-feltet med omlag 1300 mrd. m³ i reserver komme i produksjon. I forbindelse med utbyggingen av Troll og Sleipner feltet vil det bli lagt en ny gassrørledning til kontinentet. Ledningen skal ha en diameter på 38" og vil bli ilandført i Zeebrügge i Belgia. Avstanden mellom Troll og Zeebrügge via Sleipner er omlag 1100 km. Leveransene til Tyskland og Nederland vil gå gjennom det eksisterende Norpipe-systemet, mens leveransene til Frankrike og Belgia vil gå gjennom den nye rørledningen til Zeebrügge.

De totale kostnadene for utbyggingen av de to gassfeltene og leggingen av rørledningen er anslått til å være i størrelsesordenen 60 mrd. NOK.

I tillegg til leveransene til Tyskland, Frankrike, Nederland og Belgia, forhandler norske oljeselskaper videre med nye land på Kontinentet om salg av mer naturgass i 1990 årene og senere. Dette gjelder landene Østerrike, Spania, Italia og Sveits.

2.4.7 Norsk-svensk avtale om industri- og energisamarbeide

I forbindelse med avtalen den 25. mars 1981 mellom Norge og Sveriges regjeringer om økonomisk samarbeid, ble det bl.a. satt opp en protokoll om mulige langsiktige leveranser av råolje og oljeprodukter fra Norge til Sverige. Ifølge protokollen, som gjelder i 20 år, kan leveringene omfatte minst 2,5 mill. ton pr år. Leveringene er avhengig av at det kommer i stand forretningsmessige avtaler mellom selskaper i de to land. Ifølge protokollen skal en på norsk side ha muligheten til å levere opp til 3/4 som produkter.

2.5 Sverige

2.5.1 Energiförsörjningsläget

Trenden för den totala energianvändningen i Sverige är svagt ökande enligt statens energiverks senaste prognos för år 1986 (från mars 1986). Trots prisfallet på olja beräknas oljeanvändningen fortsätta att minska. Verket räknar med en årlig nedgång med 3 pct. sedan år 1984. Bensinförbrukningen förutspås däremot öka med 2 pct. Kärnkraftproduktionen väntas stiga med 7 pct. och nyttjandet av inhemska bränslen med 2 pct.

Inom bostäder, service m. m. beräknas energianvändningen minska med 8 pct. men industrin beräknas öka sin energianvändning med 1 pct. och transportsektorn med drygt 2 pct.

I statens energiverks publikation *Energiläget 1986* redovisas statistik om utvecklingen av energitillförsel och energianvändning i Sverige mot en internationell bakgrund.

2.5.2 *Elförsörjningen*

De senaste åren har det skett en betydande övergång från användning av olja till användning av el. Detta har bidragit till att totala elanvändningen ökat från 94 till 131 TWh/år under femårsperioden 1980–85. Ökningen har varit kraftigast i slutet av perioden. De senaste årens ovanligt kalla vintrar har därvid även haft en viss betydelse. Temperaturkorregerar man till normalår kommer man ned till ca 128 TWh för år 1985. I denna förbrukning ingår drygt 5 TWh i avkopplingsbara elpannor.

År 1986 förväntas elförbrukningens kraftiga ökningstakt brytas och ökningen plana ut. En analys av löpande elstatistik pekar på en successivt avtagande ökningstakt hittills i år.

Elproduktionskapaciteten uppgår under år 1986 till närmare 63 TWh/år vattenkraft (räknat vid medelvatten år), ca 60 TWh/år kärnkraft, ca 6 TWh/år kommunal kraftvärme samt ca 5 TWh/år industriellt mottryck. Därutöver finns oljeeldad kondenskraft och gasturbiner. När den senast idrifttagna kärnkraften uppnått full tillgänglighet motsvarar en optimal utnyttjning av produktionsapparaten ca 135 TWh/år.

2.5.3 *Kärnkraftolyckan i Tjernobyl*

Som följd av kärnkraftolyckan i Tjernobyl i Sovjetunionen har regeringen i maj givit det tidigare inrättade energirådet i uppdrag att bl. a. utvärdera hur olyckan påverkar bedömningen av säkerheten vid de svenska kärnkraftverken.

För att ge underlag för rådets arbete har en särskild expertgrupp underställd miljö och energiminister Birgitta Dahl tillsatts. Expertgruppen skall klarlägga konsekvenserna för miljö, sysselsättning, regional balans och ekonomi vid tre avvecklingsalternativ:

1. Omedelbar avveckling av kärnkraften
2. Precisering av gällande avvecklingsstrategi. Som en särskild variant av detta alternativ studeras en snabb stängning av kärnkraftverket i Barsebäck.
3. Så snabb avveckling som möjligt utan att viktiga miljömål drabbas. Även här studeras som en särskild variant en snabb stängning av kärnkraftverket i Barsebäck.

Till energirådet har även knutits en grupp av vetenskapliga granskare med uppgift att studera det underlagsmaterial som expertgruppen tar fram och därefter på vetenskapliga grunder presentera ett antal frågeställningar.

Den säkraste uppskattningen av stråldosen till de mest utsatta individerna i Sverige som statens strålskyddsinstitut har kunnat göra i en rapport i juni om nedfall, mätningar och konsekvenser är 4 mSv för år 1986. Siffran är emellertid starkt beroende av typ av bostad och levnadsvanor.

2.5.4 Program för utsläppsbegränsande åtgärder vid svåra hårdhaverier vid kärnkraftverk

Regeringen beslutade i slutet av februari om ett program för att begränsa utsläppen av radioaktiva ämnen vid svåra hårdhaverier vid kärnkraftverken i Oskarshamn, Forsmark och Ringhals. Enligt regeringens beslut skall sådana åtgärder vidtas att högst 0,1 pct. av härdinnhållet i en reaktorhärd av 1800 MW teknisk effekt skall släppas ut vid ett hårdhaveri.

Regeringsbeslutet innebär att reaktorinneslutningarna skall förses med anordningar både för att automatiskt kunna reducera trycket vid olycksförlopp som leder till omedelbar tryckökning, och för att på ett kontrollerat sätt kunna reducera övertrycket efter ett hårdhaveri. För det senare fallet krävs också filtreringsanläggning för de utsläppta gaserna. Åtgärderna skall vara genomförda senast den 31 december 1988.

De utsläppsbegränsade åtgärderna sätts dessutom som villkor för fortsatt drift av reaktorerna Oskarshamn 1, 2 och 3, Forsmark 1, 2 och 3 samt Ringhals 1, 2, 3 och 4. Beslutet följer samma riktlinjer som redan gäller för Barsebäcksverket.

Efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har en genomgång gjorts av SKI + kraftföretagen för att se om åtgärderna kan påskyndas.

2.5.5 Ånggeneratorbyte i Ringhals 2

I mars beslutade regeringen att statens vattenfallsverk får ta i anspråk medel för byte av ånggeneratorer i kärnkraftreaktorn Ringhals 2. Totalt är ånggeneratorbytet kostnadsberäknat till ca 1170 miljoner kr. i löpande penningvärde. Bytet skall vara genomfört år 1989. Beslutet har fattats mot bakgrund av aspekter som rör säkerhet, ekonomi och strålskydd samt att beslutet överensstämmer med avveklingsstrategin.

2.5.6 Förslag om förbud mot nya kärnkraftsreaktorer m. m.

Regeringen överlämnade i slutet av juni ett förslag till ny lagstiftning om förbud mot nya kärnkraftsreaktorer m. m. till lagrådet för yttrande. Enligt förslaget skall i kärntekniklagen införas ett förbud mot att uppföra nya kärnkraftsreaktorer. Vidare föreslås förbud mot sådana förberedelseåtgärder som syftar till att uppföra nya reaktorer.

2.5.7 Sammanslagning av OK och SP

Riksdagen har godkänt regeringens proposition rörande bildande av det nya oljebolaget OK Petroleum AB (OKP) där OK-förbundet äger 53 pct., staten 30 pct. och finska Neste 17 pct.

2.5.8 Energiforskning

I april lade energiforskningsutredningen fram sitt betänkande om energiforskningsprogrammet för perioden 1987–1900. Betänkandet är f. n. på

remiss. Utredningen föreslår att program på totalt inemot 1,2 miljarder kr. Insatserna fördelar sig på ca. 33 pct. energianvändning 40 pct. energitillförsel och 27 pct. allmänt. Omfattningen och inriktningen av energiforskningsprogrammet kommer att läggas fram i en prop. under våren 1987.

2.5.9 *Energiberedskapsfrågor*

Energiberedskapsutredningen lade fram sitt betänkande Bränsle och drivmedelsberedskap under kriser och krig den 18 augusti 1986. I betänkandet föreslås bl. a. att beredskapslagren av olja minskas från 14 till 10,5 milj. m³ samt att beredskapslagren av kol 1,2 miljoner ton hålls oförändrade. Förslaget medför att staten kan sälja ut ca. 2,5 milj. m³ olja till ett värde av ca. 1,6 miljarder kronor med de priser som gällde i maj 1986, samt vissa minskningar för de tvångslagringskyldiga – oljehandeln och de större förbrukarna.

3 **Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål (NKA)**

3.1 *Arbejdsområde og deltagere*

Kontaktorganet blev oprettet af de nordiske landes regeringer i 1957 for at fremme nordisk samarbejde i forbindelse med atomenergiens fredelige udnyttelse. Kontaktorganets arbejdsområder er løbende tilpasset udviklingen i de nordiske lande. I 1986 har kontaktorganet sammenfattet sine nuværende arbejdsområder i 5 punkter:

- spørgsmål af fælles interesse vedrørende atomenergiens anvendelse i og uden for Norden.
- spørgsmål vedrørende sikkerhed og miljøeffekter i forbindelse med atomenergiens anvendelse.
- spørgsmål af betydning for de nordiske landes deltagelse i internationalt samarbejde på atomenergiområdet.
- udnyttelse og udvikling af eksisterende teknisk og videnskabelig kompetence i de nordiske lande i forbindelse med atomenergiens fredelige anvendelse.
- teknologi-overføring fra atomenergiområdet til en bredere anvendelseskreds.

I kontaktorganets arbejde deltager repræsentanter for de myndigheder som i de enkelte lande arbejder inden for de nævnte arbejdsområder. I 1986 deltog således følgende myndigheder og organisationer i kontaktorganets halvårlige møder.

<i>Danmark</i>	Energiministeriet/Energistyrelse, Risø Miljøstyrelsen Udenrigsministeriet Statens institut for strålehygiejne
<i>Finland</i>	Handels- og industriministeriet Utrikesministeriet Strålsäkerhetscentralen Statens tekniska forskningscentral
<i>Island</i>	Industriministeriet Universitetet
<i>Norge</i>	Olje- og energidepartementet Utenriksdepartementet Statens Atomtilsyn Statens institut for strålehygiene Institutt for energiteknikk
<i>Sverige</i>	Industridepartementet Utriksdepartementet Statens Kärnkraftinspektion Strålskyddsinstitutet Svensk Kärnbränsleförsörjning Studsvik Energiteknik AB

En lang række andre institutioner, blandt andet fra kraftindustrien, anden industri, universiteter, tekniske højskoler, miljødepartementer, etc., har deltaget i kontaktorganets projekter og seminarvirksomhed.

3.2 Mødevirksomhed og aktiviteter

Kontaktorganet har i 1986 holdt to ordinære møder, hvor spørgsmål af fælles interesse blev behandlet. Her kan specielt nævnes de nordiske landes deltagelse i IAEA-, OECD/NEA- og FN/PUNE-arbejdet. Kontaktorganet medvirkede ved afholdelsen af to seminarer i 1986: om probabilistiske sikkerhedsmetoder, og om Tjernobyl-ulykken. I tilknytning til kontaktorganets to møder behandlede ved særlige sessioner spørgsmål dels om radioaktivt affald, dels om Tjernobyl-ulykken. Kontaktorganet har draget omsorg for slutrapportering af sit sikkerhedsprogram 1981–85 og for ajourføring af det løbende sikkerhedsprogram 1985–89 i lyset af Tjernobyl-ulykken. Allerede inden ulykken havde kontaktorganet iværksat en undersøgelse af den nordiske bistandsaftale ved strålingsulykker (1963-af-

tekniske kontakter mellem personer og myndigheder som deltager i kontaktorganets arbejde viste sig at være af stor nytte umiddelbart efter Tjernobyl-ulykken og hjalp til at formidle information mellem landene. Efter ulykken har kontaktorganet iværksat en række aktiviteter i form af fællesnordiske forprojekter. Således arbejder man nu med etablering af en nordisk database for radioaktivitetsmålinger. Et omfattende nyt nordisk radioøkologiprogram er også under forberedelse. Kontaktorganet arbejder ligeledes med et forslag til en international sammenligning af beregnings-

metoder for grænseoverskridende forurening ("regionale" modeller). Endelig er der igangsat en undersøgelse af de tekniske og videnskabelige muligheder for at udvikle et internordisk detekteringssystem.

En række myndigheder i Norden har vist øget interesse efter Tjernobyl-ulykken for de arbejdsområder, som er nævnt ovenfor i afsnit 1. Disse kredse deltager nu i de aktiviteter som er igangsat. Det nordiske ekspertseminar om Tjernobyl-ulykken arrangeredes således i samarbejde med nordiske miljø- og sikkerhedsmyndigheder.

Kontaktorganet opretholder også andre kontakter til nordiske grupperinger med beslægtede arbejdsopgaver. Gennem sin kontaktmandsordning med NORDEL's varmekraftudvalg er der således oprettet en gruppe med kraftværksrepræsentanter som følger NKA's sikkerhedsprogram og bestræber sig på rationel udnyttelse af resultaterne.

3.3 NKA's sikkerhedsprogram

Det fireårige program "Sikkerhedsforskning på energiproduktionsområdet 1981-85" blev slutrapporteret i 1986; ud over de 18 slutrapporter er der udgivet tre korte sammenfatningsrapporter, en brochure, en række rapporter om udnyttelse af resultaterne uden for kernekraftområdet, samt en evalueringsrapport. Resultater er også præsenteret ved konferencer og seminarer, for eksempel ved et VTT-symposium "Människan i komplexa industriella processer".

1986 var det første fulde år for sikkerhedsprogrammet 1985-89. Samtlige 35 projekter er nu helt i gang, og cirka 40 organisationer deltager i arbejdet. Generelt er programmets aktualitet uforandret efter Tjernobyl-ulykken, men to af programområderne (aktivitetsspredning og risikoanalyse) er direkte berørt af ulykken. Der er i 1986 bevilget 6.325 millioner NOK fra Nordisk Ministerråd. Hertil kommer store indsatser som finansieres nationalt. Nedenfor følger en kort oversigt over arbejdet i 1986 på de enkelte områder.

3.4 Risikoanalyse og sikkerhedsfilosofi (RAS-programmet)

Mange af de metoder, som i dag er tilgængelige for beregning af sikkerheden i industrielle anlæg, stammer fra kerneenergiområdet. I RAS-programmet videreudvikles nogle af disse metoder, samtidig som nogle af disse analysemetoders anvendelse skal afprøves på industrielle anlæg. Man har således undersøgt i hvilket omfang forskellige metoder kan afsløre om. fl. ere af hinanden uafhængige sikkerhedssystemer risikerer at blive sat ud af drift på grund af samme ydre påvirkning.

Optimeringsprincippet spiller en vigtig rolle ved sikkerhedsovervejelser. I RAS-programmet har man anvendt det på driftsforskrifterne for industrielle anlæg for at gøre deres sikkerhed mere ensartet. Optimeringsprincippet er også brugt for at undersøge, hvordan strålingsbelastningen til operatørerne kan reduceres, når der skal gøres indgreb i kernetekniske anlæg.

Efter Tjernobyli-ulykken er radioaktivitetsniveauet i Norden blevet højere. Dette tages der hensyn til i det projekt, hvor menneskeskabt forurening sammenlignes med naturlige niveauer for at man kan få et mål for forskellige industrielle aktiviteter, særligt vedrørende strålingsbelastningen.

Risikobegrebet håndteres ikke ensartet inden for forskellige industrier og virksomheder, for eksempel i forsikringssektoren. Der er derfor gennemført en række undersøgelser for at kortlægge, hvordan man betragter begreber som restrisiko, risiko for operatører og risiko for befolkningen, blandt andet i olieindustrien. Det er målet at komme frem til en opfattelse om, i hvilket omfang en ensartet risikofilosofi kan tilbejbringes på forskellige samfundssektorer.

3.5 *Materialeteknik (MAT-programmet)*

Med højere alder på kernekraftværker og andre anlæg i proces- og oljeindustrien vil der forekomme forskellige materialesvagheder som påvirker anlæggenes drift og sikkerhed. I MAT-programmet undersøges korrosion og brudmekanik.

Ved feltforsøg i Nordsøen har man undersøgt, hvordan forskellige konstruktionsmaterialer korroderer i tilfælde hvor klor tilsættes. Forsøgene skal angive den laveste værdi ved hvilken katodisk beskyttelse af kondensatorer i havet vil være effektiv.

Spændingskorrosion af rørsvejsninger er undersøgt gennem en sammenlignende nordisk karakterisering; hertil brugtes ti år gamle svejseforbindelser fra en af Ringhals-reaktorerne. En ny ikke-destruktiv metode til kvalitetkontrol blev anvendt på samme prøve i en række laboratorier.

For nærmere at analysere ståls tilbøjelighed til at stoppe små sprækker udfører man beregninger af stålets dynamiske opførsel. En alternativ metode for direkte observation af sprækketilvæksten er udviklet. Man har også gennemført en brudmekanisk prøvning under medvirken af syv forskellige laboratorier i Norden. Endelig blev der i september 1986 udført en trykprøve på en stor trykbeholder, hvorefter analyse af materialets brudmekaniske egenskaber er påbegyndt.

3.6 *Moderne informationsteknik (INF-programmet)*

I INF-programmet vurderer man, på hvilken måde moderne informationsteknologi kan udnyttes i beredskabsorganisationer, for eksempel i tilfælde, hvor omfattende forurening spredes fra industrielle anlæg.

Ved sådanne ulykker opstår pludseligt et behov for en stor mængde informationer, som det kan være svært at få frem til de rette modtagere. I den akutte situation må mange slags beslutninger tages på forskellige niveauer og tidspunkter. En sådan typisk beredskabssituation er blevet kortlagt.

Brug af moderne informationsmetoder vil medføre, at traditionelle rela-

tioner mellem forskellige beslutningstagere ændres. En analyse har vist at en mere effektiv, decentral beslutningsproces bliver mulig takket være, at også de seneste oplysninger om uheldsforløbet vil være tilgængelige. Den store mængde af information må imidlertid bearbejdes med henblik på modtagergruppens behov. Dette er blevet analyseret for at specificere de funktioner, som må indgå i et automatiseret informationssystem.

Som næste fase i programmet har man defineret et tænkt ulykkes-scenario i et nordisk land, i kombination med en beredskabsorganisation modelleret fra et andet land. Et kontrol- og informationssystem skal opbygges, således at virkelighedstro eksperimenter kan udføres for at belyse gyldigheden af de udviklede teorier.

Kapitel XXI

Handelspolitikk

1. Innledning

De nordiske lands økonomier er hver for seg små og åpne og sterkt avhengige av sin utenrikshandel. Den politisk-kulturelle utvikling i området har framskapt egalitære samfunn med et næringslivsmønster preget av desentraliserte små og mellomstore bedrifter. Et viktig virkemiddel i denne utvikling er det omfattende system av offentlige støtteordninger som i visse tilfelle, er etablert. Disse ordninger er imidlertid ofte av konkurransevridende karakter, og myndigheter og næringsliv setter mye inn på å redusere bruken av slike ordninger.

Det er rimelig å anta at det er en nær sammenheng mellom den styrke nordiske bedrifter kan oppvise på det nordiske marked og de muligheter de vil ha på markeder utenfor Norden. Det er således et ønske om å utvikle de nordiske land til ett felles hjemmemarked med mest mulig like vilkår for samhandelen. I denne prosessen har myndigheter og næringsliv funnet det tjenlig å samarbeide nært på en rekke handelspolitiske felt.

Kampen mot proteksjonistiske strømninger og arbeidet for ytterligere liberalisering av den internasjonale såvel som den internordiske handelen gis høy prioritet. Arbeidet for å avvikle handelshindre av alle slag og hindre at nye kommer til står helt sentralt. Viktige nordiske redskap i denne prosessen er standardiseringsorganisasjonen INSTA og prøvningsorganet NORDTEST.

NORDIPRO (Nordic Committee on Trade Procedures) arbeider for å forenkle handelsprosedyrer; for tiden med et system for elektronisk overføring av handels- og transportdata.

I anstrengelsene for å markedsføre og eksportere nordisk know-how og produkter er flere organer i virksomhet.

- NES (Nordiske eksportskoler) driver undervisning av eksportmedarbeidere gjennom kurs og seminarer.
- NoPEF (Nordisk prosjektexportfond) bistår økonomisk nordisk eksportframstøt, fremst i den tredje verden. Prosjektene er ofte knyttet til fiskeri og energiforsyning.
- NIB (Nordisk Investeringsbank) arbeider på bankmessige vilkår som regional utviklingsbank. Prosjektinvesteringsslån ytes på gunstige vilkår til mellominntektsland med god kredittverdighet, ofte i forbindelse med långiving fra Verdensbanken og/eller ledende regionale utviklingsbanker.
- Også innefor eksportkreditt – og eksportkredittgarantiområdet foregår et nært nordisk samarbeid. De nordiske garantiinstituttene (EKN i Sverige, EKR i Danmark, GIEK i Norge og VTL i Finland) kan ved

nordisk prosjekteksport gi garantidekning for inntil 40% underleveranser fra bedrifter i medkontrahentenes land.

I Ministerrådet ivaretas det formelle handelspolitiske samarbeid av Embetsmannskomiteen for handelspolitiske spørsmål (EK-H). Besluttende organ er samarbeidsministrene (MR-SAM) idet utenrikshandlesministrene ikke møter som formelt ministerråd.

I internasjonale fora består et uformelt nært og fortrolig samarbeid mellom de nordiske land, både på myndighetssiden og mellom næringslivsorganisasjoner, der felles nordisk holdning ofte er utarbeidet på forhånd og landene opptrer med én talsmann.

2. Nordisk Råds uttalelser 1986

Under 1986 års sesjon i Nordisk Råd framkom to uttalelser som angår handelspolitisk samarbeid i Norden. EK-Handel har følgende kommentarer til uttalelsene:

- EK-Handel har under året fulgt eksportsamarbeidet i regi av NoPEF og eksportfremmeorganisasjonene. En *handlingsplan for nordisk eksportsamarbeid* overveies utarbeidet i 1987.
- For *avvikling av handelshindre* i Norden er utarbeidet et ministerrådsforslag som vil bli framlagt for rådssesjonen 1987;jfr. forøvrig avsnitt 7 nedenfor.

3. Norden som hemmamarknad

Arbetet med att stärka Norden som hemmamarknad ges en framträdande plats i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk tillväxt och full sysselsättning. Viktiga områden som prioriteras är avvecklingen av handelshinder och åtgärder för att underlätta och stärka samarbetet på utomnordiska marknader.

De nordiska ministrarna som ansvarar för utrikeshandelsfrågor möttes i november 1985, där de bl. a. antog vissa riktlinjer och förslag till konkreta åtgärder för att avveckla olika hinder för handeln som anmäls av ländernas näringsliv. Det fjärde nordiska utrikeshandelsministermötet hölls i november 1986 i Köpenhamn. Ministrarna enades då om att vid Nordiska rådets session 1987 lägga fram ett samarbetsprogram om avskaffande av handelshinder i Norden. Programmet omfattar icke-tariffära handelshinder. Således är tullar och andra restriktioner av näringspolitisk art icke behandlade.

Under året har även diskuterats möjligheterna att utöka ländernas samarbete vad gäller exportfrämjandet, liksom Nordiska Investeringsbankens och Nordiska Projektexportfondens viktiga roll för att främja nordisk export.

4. Handelspolitisk samarbeide i Vest-Europa

Oppfølging av ministermøtet EFTA/EF i Luxembourg i april 1984 og EFTA-toppmøtet i Visby i mai samme år har stått sentralt i arbeidet med handelspolitiske spørsmål i Vest-Europa. Klimaet for et utvidet handelspolitisk samarbeide mellom EFTA-landene og EF er vesentlig bedret. Dette er senere blitt ytterligere forsterket ved årlige møter mellom EFTA-ministrene og EF-Kommisjonen, og senest ved en erklæring fra EF's Råd om det videre samarbeide med EFTA-landene.

Gjennom disse møtene og den konkrete oppfølgingsprosessen på ekspertnivå har en staket ut kursen for en videre utbygging af det vest-europeiske økonomiske samarbeidet.

Erklæringen fra Luxembourg-møtet bærer bud om en ny fase i samarbeidet mellom EF og EFTA-landene. På det handelspolitiske området er hovedmålsettingen å legge forholdene til rette for fremveksten av et vest-europeisk hjemmemarked for 350 mio. konsumenter. I oppfølgingsarbeidet har en så langt gitt spesiell prioritet til samarbeide om konkrete tiltak: harmonisering av standarder, avskaffelse av tekniske handelshindre, forenkling av grenseformaliteter og av opprinnelsesregler, bekjempelse av illojal handelspraksis, bekjempelse av statsstøtte, samt adgang til å avggi tilbud i forbindelse med offentlige innkjøp.

Foruten tiltak av handelspolitisk karakter ble det også lagt spesiell vekt på samarbeid innen forskning og utvikling. Samarbeidsområdene er nå i ferd med å utvides ytterligere. EFTA-landene og EF er nå enige om å vurdere nærmere hvilke områder innenfor EF's program for gjennomføring av det intene marked som kan tilpasses til det utvidede vest-europeiske markeder. Disse omfatter bl.a. handel med tjenester, transport, personkontroll ved grensene, utdanning og bearbejdede landbruksvarer.

Det er opprettet en EFTA-EF-embetsmannsgruppe på høyt nivå for å følge opp intensjonene fra Luxembourg-møtet for å sikre at den politiske erklæring hurtig kan omformes til praktiske resultater. For utvalgte områder er det utarbeidet felles mandater for det videre oppfølgingsarbeidet.

Alle EFTA-land har nå undertegnet tilleggsprotokollen til Frihandelsavtalene med EF i tilknytning til spansk og portugisisk EF-medlemskap.

I spesielle brevvekslinger med EF har Finland, Norge og Sverige akseptert en midlertidig tolkning av frihandelsavtalen med Kull- og stålunionen (CECA) ved å påta seg å tilpasse de prisregler som inngår i den såkalte Davignonplanen. Det avholdes regelmessige møter på nordisk plan for drøftinger av forholdene på stålsektoren spesielt hva angår forhandlinger med EF.

EF's økende bruk av antidumping-undersøkelser har også vært rettet mot nordiske foretak og har bl.a. for ferrosilcium og trefiberplater ført til inngåelse av prisavtaler. Gjennom de nordiske handelssjefsmøtene og andre kontakter følger de nordiske EFTA-land utviklingen i sine avtaler med

EF. Det arrangeres regelmæssige diskussioner om EF-spørgsmål mellem Danmark og de respektive nordiske land.

De traditionelle møtene i de blandede komiteer under Frihandelsavtalen er forum for regelmæssig gennemgang av de vansker partene støter på i gjennomføringen av Frihandelsavtalens bestemmelser.

5. Nordisk samarbejde i de internationale organisationer angående handelspolitik

Regelmæssige embedsmandskontakter og andet samarbejde mellem de nordiske lande er i dag et naturligt led i det arbejde, som foregår inden for forskellige internationale organisationer på det handelspolitiske området. Et vigtigt forum for uformel informationsudveksling og koordinering med henblik på aktuelle handelspolitiske spørgsmål er det såkaldte nordiske handelschefsmøde, som i de senere år har fundet sted to gange årligt. Udover dette møde mellem embedsmænd med ansvar for de nordiske landes udenrigshandel holdes løbende kontakt på embedsmandsniveau både mellem de nordiske hovedstæder og ved ambassaderne, især de som har tilknytning til de internationale organisationer på handelsområdet.

Det er et nært samarbejde mellem de nordiske lande om de handelspolitiske spørgsmål i GATT. Der er således fuld enighed om, at GATT er og fortsat skal være det centrale handelspolitiske forum, og at GATT's rolle og regler må styrkes og udvikles. Det åbne, multilaterale handelssystem og respekten såvel for GATT's regler som for de kontraherende parter rettigheder og forpligtelser er af vital betydning for lande, der som de nordiske er små og meget afhængige af deres udenrigshandel. I lyset af det stærke protektionistiske pres og svækkelsen i de senere år af det åbne, multilaterale handelssystem gennem selvbegrænsingsaftaler og andre "gråzone-foranstaltninger" er de nordiske lande helt enige om og meget tilfredse med iværksættelsen af den ny runde af multilaterale handelsforhandlinger i GATT, som blev besluttet på et ministermøde i Punta del Este, Uruguay, i september 1986. De nordiske lande er endvidere tilfredse med, at dagsordenen er meget omfattende, således at alle parter interesser kan blive varetaget og således at der kan opnås brede løsninger, der samlet er til fordel for alle parter. Det er vigtigt, at både alle de traditionelle GATT-emner bliver taget op til forhandling, og at man i GATT begynder at forhandle om nye emner.

De nordiske lande samarbejder også i forbindelse med behandlingen af økonomiske og handelspolitiske spørgsmål i andre internationale organisationer, især FN, OECD, Verdensbanken og IMF. På flere områder i FN-sammenhæng afgives således fælles nordiske indlæg. Det kan yderligere fremhæves, at der i de analytiske forberedelser af en række forhandlinger på det økonomiske område i FN er etableret en praksis for nordiske samrådsmøder, eksempelvis forud for UNCTAD's styrelsesrådssamlinger

og ECOSOC's sommersamlinger. Dette samarbejde er fra 1985 udvidet til at omfatte samråd og økonomisk samarbejde i FN forud for FN's generalforsamling.

6. Nordisk samhandel

Den internordiske handelen (importtall) beløp seg i 1985 til USD 16,1 mrd som tilsvarer 21,2% av Nordens totale import. Tilsvarende import i 1984 var USD 15,3 mrd. (21,8% av totalimporten), noe som innebærer en økning på 5,2% fra 1984 til 1985. Nordens import *totalt* steg til sammlikning med 7,3% i den samme periode.

Når det gjelder eksporttallene viser disse den samme utvikling. De nordiske lands eksport til Norden var i 1985 USD 16,9 mrd. mot USD 15,9 mrd. i 1984, en økning på 6,6%. De nordiske lands totale eksport økte i samme tidsrom med 3,8%. Dette innebærer at andelen av eksporten som går til Norden steg fra 20,2% i 1984 til 20,8% i 1985.

Importandelene fra Norden er høyest for Norge og Island med henholdsvis 28,8 og 27,2%. For Islands vedkommende innebærer dette en stigning på én prosent i forhold til 1984. For de øvrige nordiske land var andelen henholdsvis 20,5% for Danmark, 16,9% for Finland og 19,4% for Sverige, noe som innebærer en forholdsvis stabil utvikling fra 1984.

Når det gjelder eksportandelene er variasjonen ennå større enn for importen. 24,6%, (23,5 i 1984) av Sveriges eksport i 1985 går til de øvrige nordiske land, mens Islands andel er nede på 8,1%.

For de øvrige land var eksportandelen i 1985 (1984 i parentes) henholdsvis 21,4% (20,3%) for Danmark, 21,6% (21,0%) for Finland og 14,3% (15,1%) for Norge.

Utviklingen fra 1984 til 1985 i de enkelte nordiske lands handel viser at bare Norge og Island hadde en relativ økning i deres import fra Norden i forhold til den totale import (målingene gjort i USD. Endringene i dollarkursen mot de nordiske valutaer var i størrelsesorden én prosent). De tre andre land økte også sin nordiske import, mens deres totale importøkning var (tildels) betydelig større; Danmarks import økte med ialt 9%. For året 1985 lå landenes nordiske import i området 20–29% av totalen.

Hva angår eksporten i samme tidsrom viser tallene at bare Norge hadde en relativ svakere eksportutvikling i Norden i forhold til sin totale eksport. Den prosentvise eksport til Norden av totalen i 1985 var som følger: Danmark 21,4, Finland 21,6, Island 8,1, Norge 14,3 og Sverige 24,6.

Samhandelen de enkelte nordiske land imellom i perioden 1984–1985 (USD) viser en ganske jevn utvikling. Verdt å merke seg er imidlertid at Norge har mer enn fordoblet sin import fra Island (123,2%), fra USD 8,2 mill til 18,3 mill.

De nordiske lands eksport til og import fra det øvrige Norden, målt i USD, viser en sterk oppgang i *første halvår 1986*. Ytterpunktene finnes i

Islands eksportøkning på hele 82,5% i forhold til samme periode 1985, mens Norges import fra Norden var vokst 44% i samme periode. Endringene i de andre landenes internordiske handel er mer nøktern, men viser samme tendens. Det skal dog understrekes at US dollars er sunket i verdi første halvår 1986. Endringen i verdien mellom USD og de ulike nordiske valutaer er imidlertid ikke entydig. Eksempelvis er danske kroner steget ca 25% i forhold til dollar, mens for Islands valuta er endringen +/-0.

Målt i nasjonale valutaer viser tallene en mer normal utvikling i samhandelen. Det bør dog bemerkes at både Danmark og Sverige har minsket sin innførsel fra nabolandene i størrelsesorden 5–7%, mens Norges eksport er sunket 10% fra 1. halvår 1985 til 1. halvår 1986. Island har opprettholdt den meget sterke eksportøkning, hele 83% i samme periode.

7. Samarbeid om avvikling av handelshindre i Norden

På bakgrunn av de to rapportene NU 1985:9 "Handelshindringer i Norden" og NU 1985:10 "Undanrøydning av tekniske handelshindre i Norden" vedtok samarbeidsministrene i mars 1986 å nedsette en ad hoc-stryingsgruppe under EK-Handel til å følge opp arbeidet med de to rapportenes forslag og anbefalinger.

Styringsgruppen fikk i oppdrag om mulig å arbeide fram en løsning på fire hovedområder:

- en ytterligere analyse av begrepet "omvendt bevisbyrde"
- følge opp iverksettelsen av de av samarbeidsministrene godkjente retningslinjer for avvikling av tekniske handelshindre,
- følge opp gjennomføringen av avvikling av de tilfelle av konkrete, allmenne (ikke-tariffære) handelshindre som var identifisert i rapporten "Handelshindringer i Norden" og som var sendt ut til andre nordiske organer,
- utarbeide et utkast til ministerrådsforslag om avvikling av handelshindre i Norden.

I tillegg har Styringsgruppen festet særlig oppmerksomhet ved områdene

- forebyggende tiltak; en uformell nordisk informasjonsprosedyre for å hindre framveksten av nye handelshindre
- likverdige bestemmelser; en oversikt over likeverdige regler i landene som grunnlag for å anvende prinsippet om omvendt bevisbyrde for å oppnå et uhindret varebytte.

Styringsgruppen avsluttet sitt arbeid primo desember 1986 med framleggelsen av et utkast til ministerrådsforslag som vil viderebehandles i de kompetente fora.

Styringsgruppen konstaterte at det i løpet av den tid som har vært tilgjengelig kun har vært mulig å sette igang arbeidet, men ikke sluttbehandle det. Arbeidet med å avvikle handelshindre er i sin natur en kontinu-

erlig prosess, og Styringsgruppen har således gitt konkrete anvisninger på hvorledes dette arbeidet bør følges opp.

8. Forenkling av handelsprosedyrer

Det nordiske prosjektsamarbeidet mellom handelsprosedyrekomitéene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har i 1986 i stor grad vært konsentrert om utvikling av metode for elektronisk overføring av handels- og transportdata, samt løsning av juridiske og sikkerhetsmessige problemer som er forbundet med overgang til automatiske prosedyrer.

Gjennom DEDIST-prosjektet (Data Element Distribution) er det utarbeidet et omfattende materiale, som er samlet i en manual for oppbygging av et elektronisk kommunikasjonssystem for overføring av handels- og transportdata. I 1986 ble dette materialet oppdatert i henhold til siste utvikling i de internasjonale standarder, som er utgitt av FN-organet ECE. Den kompetanse som de nordiske land har fått gjennom DEDIST har gjort det mulig å yte verdifulle bidrag til arbeidet med de internasjonale standarder, samt arbeidet i bl. a. det europeiske COST 306-prosjekt, som idag er identisk med DEDIST.

Prosjektledelsen i DEDIST har også stått sentralt i det internasjonale arbeidet med harmoniseringen av de europeiske og amerikanske kommunikasjonsstandarder. Ensartete standarder ble vedtatt av ECE og USA i september 1986.

Innenfor det nordiske samarbeidet arbeides det også med utvikling av programvare for integrering av det eksterne kommunikasjonssystemet, som er utviklet gjennom DEDIST, med bedriftenes interne EDB-rutiner. Prosjektet som har betegnelsen PROSPEC (Programme Specification) vil få stor betydning for implementeringen av DEDIST.

Arbeidet med å løse juridiske og sikkerhetsmessige problemer i forbindelse med innføringen av automatiske prosedyrer har også stått sentralt. Et nordisk forslag til avtaleregeler i forbindelse med datakommunikasjon i handel og transport har i 1986 vært behandlet av en rekke internasjonale organisasjoner. Hensikten er å få disse regler utgitt av ICC som standardregler. I september ble det nordiske forslag behandlet på et internasjonalt juridisk seminar i Cambridge hvor det ble meget positivt mottatt. Det er internasjonal enighet om at reglene bør utgis av ICC som "Code of Conduct for Interchange of Trade Data". Dette vil sannsynligvis bli gjort i løpet av 1987.

Det nordiske prosjektarbeidet har stor betydning for at nordisk næringsliv skal kunne ta i bruk effektive og rasjonelle rutiner. Arbeidet har også fått stor internasjonal anerkjennelse – spesielt i ECE, hvor arbeidet med prosedyreforenklingen blir koordinert.

9. Nordisk samarbeid angående etterutdanning i eksportmarkedsføring

Nordiske Eksportskoler – NES har avholdt to Nordiske Eksportskole-sjefs møter i 1986. På første møte i Helsingfors i mars 1986 ble Island opptatt som medlem av NES. Etter andre møtet i Stockholm i oktober 1986 er status for samarbeidsprosjektene som følger:

Prosjekt nr. 2 – Internasjonale leverings- og betalingsvilkår

Prosjektet har som formål å gi en oversikt over de ulike internasjonale betalings- og leveringsvilkår. Ved hjelp av en håndbok samt visuelt materiell skal man kunne presentere dette vanskelige tema på en forenklet måte i kurssammenheng i de nordiske land.

Prosjektet er blitt noe forsinket, og man regner med at materialet skal være klart i løpet av 1987.

Prosjekt nr. 3 – Case – Internasjonaliseringens ulike stadier

Caset er beregnet til bruk i undervisning ved kurs og seminarer innen internasjonaliseringen i de nordiske land. Prosjektets innhold er blitt presentert for medlemmene i NES som var godt fornøyd med resultatet. Prosjektet vil bli avsluttet med utarbeidelse av en veiledning for kursledere. Ferdigstillelse: desember 1986.

Prosjekt nr. 4 – Seminar – Kina og Fjerne Østen – et aktuelt markedsområde for nordisk industri

Målsetningen er å informere nordiske bedriftsledere om mulighetene ved internasjonalisering i Kina og Fjerne Østen, samt hva som kreves fra bedriftenes side. Videre etableringsordninger som de ulike markeder kan tilby, hvilke erfaringer nordiske bedrifter har som allerede er etablert i område, samt samarbeidmuligheter for bedriftene.

10. Nordisk eksportfinansiering

10.1 Nordiska projektexportfonden (NoPEF)

Nordiska Projektexportfonden inrättades den 1 juli 1982 för en treårig försöksperiod, som nu har förlängts till utgången av 1989.

Vid utgången av oktober månad 1986 hade NoPEF totalt registrerat 211 projekt för behandling. I samband med dessa projekt har det beviljats stöd på totalt 24,5 milj. FIM.

Sammanlagt har det beviljats stöd för 137 projekt. 25 projekt har avslagits och 49 har av olika anledningar bortfallit.

Hittills har fem projekt lett till kontrakt, för två av dessa är utbetalt stöd ännu inte återbetalat. Vid 31 tillfällen har Fonden beviljat efterskänkningar och vid 8 tillfällen avskrivningar av utbetalt stödbelopp.

Det budgeterade beloppet 5,5 milj. FIM för projektstöd för 1986 kommer också i år att beviljas i sin helhet förutsatt att företagens aktivitet fortsätter oförändrad under hösten.

Det nordiska deltagandet i projekten har fördelat sig som följer:

Svenska företag i	153 projekt
Norska	124
Danska	109
Finska	101
Isländska	35

När det gäller den geografiska fördelningen är denna spridd över totalt 64 länder. Fördelningen på världsdelar är enligt följande:

Asien	68 projekt
Afrika	53
Mellanöstern	29
Europa inkl USSR & Östeuropa	22
Latinamerika	12

De länder som intresset speciellt har koncentrerat sig på är följande:

Indonesien	23 projekt
Kina	11
Saudi Arabien	10
Malaysien	9
USSR	9
Thailand	8
Egypten	8
Senegal	7
Kenya	5
Colombia	4

Fördelat på branscher har ansökningarna om projektstöd varit som följer:

Industri	33 projekt
Energi	31
Byggeri	31
Fiskeri	29
Lantbruk	16
inkl. -industri	
Maritim transport	12
Träförädling	10
Flyg	7
Vattendistribution	5
Seminarier	17
Övriga	19

Inom ramen för den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning har Fonden fått som uppdrag att i samarbete med de nordiska exportfrämjande organisationerna utarbeta ett program för punktinsatser under åren 1986 och 1987. Arbetet med punktinsatserna påbörjades i januari.

Under året har man i första hand koncentrerat sig på följande: utgivning av en handbok om finansieringskällor för projektexport för nordiska företag, en guide för näringslivet vid försäljning till Världsbanksfinansierade projekt, en projektidentifiering i Västafrika inom fiskerisektorn, en undersökning om förutsättningarna för små och medelstora nordiska företag att engagera sig i projekt i SADCC-länderna, stöd till fortsatta insatser för en nordisk företagsgrupp inom SADCC-området, ett brett upplagt nordiskt samarbete för insatser på energisektorn i två utvalda marknadsområden, en utredning om förutsättningarna för att skapa ett Norden/Asean affärsforum och möjligheterna att grunda ett nordiskt handelskontor i SADCC. På alla nämnda områden har det lagts ner betydande arbete, delvis med hjälp av utomstående konsulter.

Det goda och nära samarbetet med NIB har fortsatt. Av konkreta fall skall först och främst nämnas uppföljningen av det indonesiska delegationsbesöket i Norden under 1984. I samarbete med de indonesiska ambassaderna i Norden och de exportfrämjande organisationerna har diskussioner förts om ett mer generellt och brett upplagt nordiskt projektsamarbete i Indonesien. Härvidlag har det samarbete som etablerats mellan de nordiska ambassaderna i Indonesien varit av stor betydelse. Diskussioner förs mellan NIB/NoPEF och de indonesiska myndigheterna om en låneram till indonesiska statens utvecklingsbank som ett basstöd för investeringar av nordiskt intresse.

På samma sätt har det goda samarbetet med de exportfrämjande organisationerna fortsatt. Likaså har man utvecklat det informella samarbetet med de nordiska organisationerna för industriellt utvecklingssamarbete och med Förenta Nationernas organisationer och då speciellt med International Finance Corporation.

Informationsarbetet om Fondens verksamhet har fortsatt under året och verksamheten har stött sig på publicitet genom de exportfrämjande organisationernas publikationer, genom artiklar och intervjuer i dagspressen i de olika nordiska länderna. Information om Fondens verksamhet och stöd-möjligheter har givits genom föredrag på ett flertal seminarier och konferenser vilka arrangerats av finansinstitutioner och olika näringsorganisationer.

10.2 Nordiska projektinvesteringslån

NIB:s projektinvesteringslåneordning trädde i kraft 1.7.1982. Låneordningens beloppsram uppgår för närvarande till 350 mio SDR, men fördubblas till 700 mio SDR från och med 1.1.1987. Inom låneordningen kan NIB

lämna krediter till främst utvecklings-, men även till bl. a. statshandelslän-
derna.

Sedan låneordningen trädde i kraft har bankens styrelse totalt beviljat 81
projektinvesteringslån. För 14 projekt har låneavtal undertecknats, mot-
svarande 104 mio SDR. Därtill föreligger för närvarande aktuella förhands-
utfästelser avseende 25 projekt, vilket motsvarar 224 mio SDR.

Under 1986 har banken beviljat projektinvesteringslån till ett belopp av
129 mio SDR för 16 projekt. Tre låneavtal har ingåtts under året. Dessa har
avsett två projekt i Turkiet, varav ett för investering i ett vattenkraftverk i
samfinansiering med Världsbanken, och ett för investering i ett telekom-
munikationsprojekt, samt ett lån i DDR för investering i en kemisk anlägg-
ning.

10.3 Samarbeid innen eksportkreditter og eksportkredittgarantier

De nordiske garantiinstitusjoner (EKN i Sverige, EKR i Danmark, GIEK
i Norge og VTL i Finland) har en årrekke hatt et nært samarbeid på flere
områder.

I et antall tilfeller av nordisk prosjekteksport har flere eksportkredittin-
stitusjoner stått for finansieringen og garantistillelsen i fellesskap. Dette
samarbeid mellom nordiske entreprenører og leverandører av teknisk ut-
rustning finner sted først og fremst innefor sektorene energi og bygg/an-
legg.

Arbeidet med å tilrettelegge finanstekniske forhold har fortsatt. Det
finnes allerede en avtale mellom EKN, GIEK og VTL om garantidekning
av inntill 40% underleveranser fra bedrifter i medkontrahentenes land. For
Danmark (som EF-land) gjelder i prinsippet den vanlige regel om inntil
30% underleveranser fra tredjeland. I praksis tiltemper imidlertid Dan-
mark regler som er overensstemmende med de øvrige nordiske lands.

De nordiske garantiinstituttene kan også gi garanti til underleverandører
når betaling er avhengig av at den utenlandske hovedleverandør mottar
betaling fra den endelige kjøper i et tredje land. Dette forutsetter samord-
nede garantier med andre land i forbindelse med hovedkontrakten.

Avtalene tar primært sikte på leverandørkreditter, men avtalene mellom
Norge, Sverige, Finland og Danmark skal søkes praktisert tilsvarende også
for kjøperkreditter.

Det er videre inngått avtaler om såkalte kontragarantier. Dette inne-
bærer at en nordisk garantiinstitusjon kan garantere finansieringen av
samnordiske eksportforretninger. Garantiinstituttene i de andre nordiske
landene (underleverandørlandene) forplikter seg da til å svare for tap i den
utstrekning som kan henføres til finansieringen av deres andel av ekspor-
ten.

De nordiske garantiinstitusjoner samarbeider nært m.h.t. vurdering av
landrisiko og juridiske, garantitekniske og administrative spørsmål.

For å forsterke det nordiske samarbeidet på eksportfinansieringsområ-

det planlegges holdt et seminar med deltakelse av representanter for garanti- og kredittinstituttene, foretak, banker og berørte departement. De nordiske eksportfinansieringsinstitusjonene er noe ulikt organisert, men er alle bygget som et samarbeid mellom private finansieringsinstitutter og det offentlige. Landene imellom er det allerede bygget ut et nært samarbeid på dette området, med oppgaver innenfor finansiering av eksportkontrakter.

11. Samarbeidet mellom de nordiske eksportfremmeorganisasjoner

Der finder til stadighet et konstruktivt samarbejde sted mellem nordiske landes eksportfremmeorganisasjoner. På chefsniveau afholdes et årligt møde på skift i hovedstæderne, senest i september 1986 i Stockholm. Desuden mødes nordiske arbejdsgrupper vedrørende projekteksport, østhandel, handelsjura og eksportfremme efter behov.

Formålet med disse regelmæssigt stedfindende møder er gensidig orientering om nye tiltag, udveksling af erfaringer og planlægning af aktiviteter af fælles interesse til fremme af de nordiske landes eksport.

Eksportfremmecheferne behandlede på mødet i september spørgsmål som f.eks. "trade facilitation", projekteksport, samarbejde med datterselskaber i udlandet, særbehandling af store virksomheder, samarbejde om eksportteknisk service og flere andre emner af fælles interesse.

Kapitel XXII

Regionalpolitik

1. Inledning

Den regionala utvecklingen i de nordiska länderna har under de senaste åren framförallt karaktäriserats av en ökad befolkningstillväxt i storstadsområdena. I Finland, Norge och Sverige har storstadslänens befolkning under senaste tid vuxit med närmare 10 promille per år. Detsamma gäller Island. I Danmark har däremot huvudstadsregionen fortfarande haft en minskande befolkning, även om minskningen avtagit något.

Storstadsregionernas tillväxt har flera orsaker. Tillgången på universitet, högskolor och andra kompetenscentra innebär goda tillväxtbetingelser för de delar av näringslivet som nu är expansiva. Det gäller t.ex. vissa delar av den privata tjänstesektorn. Sjukvård, barn- och äldreomsorg etc expanderar emellertid också till följd av befolkningsförändringarna. Ökningen av flyttningsöverskottet i storstadsregionerna i Norge och Finland åren 1983–85 beror närmast på att utflyttningen minskade. I Stockholmsområdet är orsaken däremot att inflyttningen åter ökat kraftigt.

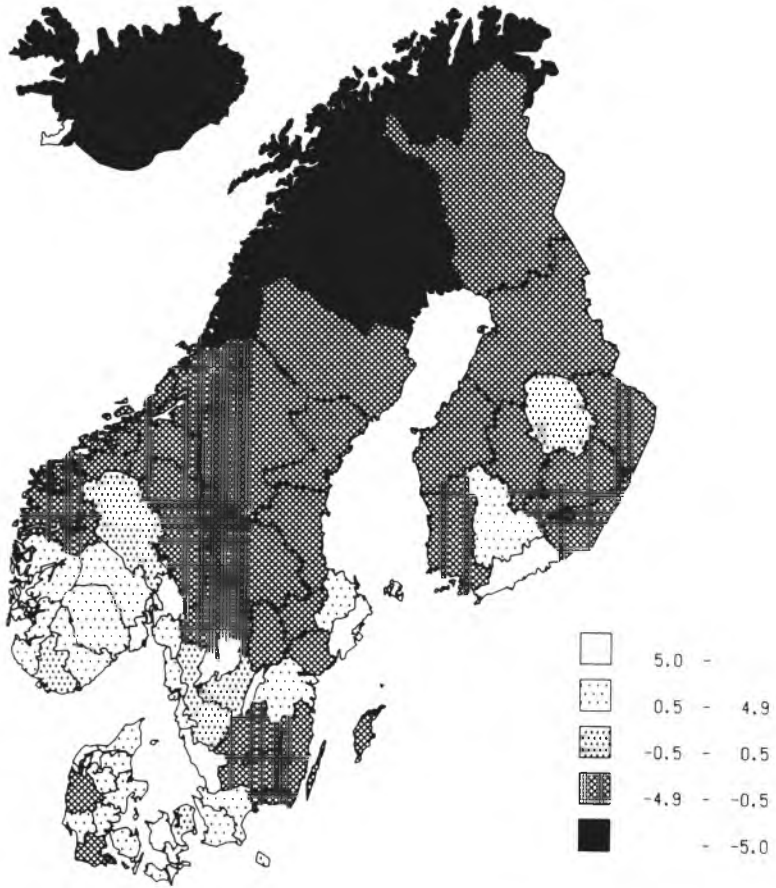
Samtidigt som storstadslänens befolkningstillväxt åter tagit fart efter en längre period av relativ balans har utkantsområdena åter börjat drabbas av avfolkning. Särskilt kraftig har utflyttningen varit från Nordnorge och den isländska landsbygden men också i andra utkantsområden har befolkningsminskningen ökat. Även i periferin beror de vidgade klyftorna i befolkningsströmmarna i minst lika hög grad på att flyttningen från centrum till periferi avstannat som på att flyttningen i motsatt riktning ökat.

En trend som nära sammanhänger med villkoren för de regionalpolitiska stödåtgärderna är den avtagande industrisysselsättningen som under flera år begränsade stödåtgärdernas effekter. Denna trend verkar nu på flera håll att åtminstone tillfälligtvis ha brutits. Både i Danmark, Norge och Sverige har industrisysselsättningen visat en uppgång på flera håll både i perifera och centrala delar av länderna även om avvikelser förekommer. Huruvida dessa förändringar är bestående eller blott tillfälliga kommer att ägnas ökad uppmärksamhet i det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Till de svåraste regionalpolitiska problemen hör fortfarande arbetslösheten även om en kraftig förbättring av det allmänna sysselsättningsläget kan registreras för Sverige, Norge och speciellt Danmark. Det regionala mönstret har emellertid varit relativt stabilt från år till år, vilket visar på strukturella problem i de regioner som har de högsta värdena. Betydande skillnader i de regionala mönstren föreligger dock länderna emellan. Danmark som har de högsta värdena har de minsta regionala skillnaderna. I Finland som har den nästhögsta arbetslösheten är däremot de regionala skillnaderna stora. Här är också skillnaderna inom regionerna, mellan utkanter och centra, betydande. På Island är arbetslöshetsgraden extremt

FLYTTNINGSÖVERSKOTT

ÅR 1985, PROMILLE
BASPROSJEKTET 1986

NSD/BERGEN

låg, varvid också de regionala skillnaderna blir små. Också Norge har en mycket låg arbetslöshet och inte heller de regionala skillnaderna är nämnvärda. Sverige har en något högre arbetslöshetsgrad än Norge och också något större skillnader emellan regionerna.

De regionala utvecklingstendenserna framgår närmare ur Basprojektets årsrapport.

2. Samarbetets struktur

Till grund för det nordiska samarbetet på det regionalpolitiska området ligger det reviderade samarbetsprogram som fastställdes av Nordiska ministerrådet (de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna – MR-REG) i juni 1986.

Huvudmålsättningen är att i nordiskt sammanhang bedriva ett regionalt utvecklingsarbete för ökat bidrag till såväl nordisk som nationell utveckling. Programmet betonar att samarbetet bör omfatta insatser för att åstadkomma näringslivsutveckling i regioner som i ett nordiskt sammanhang ges regionalpolitisk prioritet.

Samarbetet omfattar dels tidsbegränsade projektaktiviteter, dels har man organiserat verksamheten i fastare samarbetsformer. Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) har ansvaret för programmets genomförande och utveckling mot bakgrund av de erfarenheter som vinnas och de synpunkter som framkommer.

Tyngdpunkten i verksamheten läggs på följande arbetsområden:

- gränsregionalt och -kommunalt samarbete
- gemensamma regionalpolitiska stödordningar
- utrednings- och utvecklingsarbete
- nordisk regionalpolitisk forskning
- informations- och erfarenhetsutbyte

Nordiska ministerrådet (de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna) har vanligtvis ett årligt möte för att ta ställning till samarbetets utveckling inom sektorn.

Under NÄRP arbetar ett antal kommittéer och styrgrupper med ansvar för verksamheten inom olika gränsregionala samarbetsområden. De områden som erhåller nordisk finansiering är:

- Nordkalotten
- Västnorden
- Kvarken
- Mittnorden
- Skärgårdsområdet
- Bornholm – Sydöstra Skåne

- Østfold – Bohuslän
- ARKO (Arvika-Kongsvinger-regionen)
- Øresund

Utrednings- och utvecklingsarbete bedrivs inom ramen för tre olika utredningsprojekt:

- Basprojektet
- Storstadsprojektet
- Glesbygdspolitiskt samarbete

Forskningsarbetet bedrivs inom Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO).

3. Gränsregionalt och -kommunalt samarbete

3.1 Initiering av samarbete över riksgränserna

Enligt målen i det nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik inriktas verksamheten särskilt mot dels gränsområden mellan två eller flera länder, dels regioner som i ett nordiskt perspektiv bedöms ha speciellt svåra regionala problem. Ministerrådet har mot den bakgrunden strävat efter att medverka till uppbyggnaden av fungerande regioner i områden där riksgränser utgör hinder för samarbete och utveckling. Initiering av och stöd till samnordiska projekt är viktiga medel för dessa ansträngningar.

Det gränsregionala samarbetet inriktas på att vara konkret och praktiskt. Nordiskt finansiellt bidrag ges i syfte att förbättra människornas levnadsvillkor och allmänna förutsättningar för näringslivets utveckling. Exempel på projekt som har erhållit stöd är sådana som förbättrar sysselsättningsmöjligheterna, inkomstförhållandena samt tillgången till service för företag och befolkning.

Nordiskt bidrag ges för närvarande till nio gränsregionala och -kommunala samarbetsområden. Utvecklingsarbetet på Nordkalotten och i Västnorden prioriteras högst.

Det finns stora variationer mellan områdena vad gäller verksamhetens omfattning och inriktning. Denna utgår naturligt från de personella och finansiella förutsättningarna inom varje område. En förutsättning för att det nordiska samarbetet skall kunna utvecklas framgångsrikt är att det bygger på de möjligheter och behov som växer fram genom ett starkt lokalt och regionalt engagemang.

Utanför de samarbetsområden som organiserats med nordiskt finansiellt bidrag eftersträvas nordisk samverkan bl.a. genom en förbättrad kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte.

3.2 Nordkalottsamarbetet

Nordkalottsamarbetet omfattar Lapplands län i Finland, Nordland, Troms och Finnmark fylken i Norge samt Norrbottens län i Sverige.

Nordkalottkommittén (NKK) tillsattes 1967 av regeringarna i Finland, Norge och Sverige efter en rekommendation av Nordiska rådet och gjordes permanent 1971. För närvarande är NKK ett samarbetsorgan för centrala nationella och regionala myndigheter med ansvar för arbetsmarknad och regional planering. Den har till uppgift att verka för ett fördjupat samarbete på det regional- och arbetsmarknadspolitiska området på Nordkalotten samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen och samhällsutvecklingen i området.

Nordiska rådet har vid flera tillfällen framhållit behovet av utveckling av Nordkalottsamarbetet. På rådets session 1984 behandlades ett ministerrådsförslag där tyngdpunkten på utvecklingen har lagts på följande områden:

- handels- och industrisamarbete
- forskning och högre utbildning
- arbetsmarknad
- gränskommunalt samarbete.

Nordkalottkommittén har koncentrerat sitt arbete dels på övergripande frågor, dels på genomförande av konkreta samarbetsprojekt. Det första gäller arbetet med bl. a. undanröjande av olika handelshinder och andra flaskhalsar för samarbetets utveckling i området, t. ex. kring en del infrastrukturella frågor. Kommittén har bl. a. framhållit att Nordkalotten bör utses till ett försöksområde där förenklade tullrutiner och andra åtgärder i syfte att stimulera handeln över gränserna kan prövas. Ett annat exempel på ansträngningar kring dessa frågor är en kartläggning och analys av aktuella problem och brister när det gäller godstransporter via landsvägarna på Nordkalotten. Kommittén har på basen av en rapport "Bättre godstransporter på Nordkalotten – med enklare bestämmelser och effektivare organisation" lämnat förslag till berörda nordiska och nationella myndigheter om åtgärder för att förbättra transporter i området. Speciell uppmärksamhet har också fästs på att förbättra de tvärgående kommunikationerna. NKK har lagt ner mycket arbete för att finna en permanent lösning för en tvärgående flygförbindelse på Nordkalotten.

Tyngdpunkten inom den konkreta projektverksamheten har under året legat på områdena handels- och industrisamarbete, turism, primärnärings- ar, arbetsmarknadssamarbete, högskolesamarbete, gränskommunalt samarbete samt informationsutbyte.

Nordkalottens Handels- och Industrikontor (NHI) och NKK:s industrigrupp med representanter för såväl industri som regionala utvecklingsfonder på Nordkalotten, har som främsta uppgift att initiera och utveckla nya möjligheter till samarbete inom industri och handel samt skapa underlag för sådana funktioner som stärker företagets yttre miljö. Verksamhetens dimensioner har utvecklats speciellt på bransch- och företagsområdena samt institutionell samverkan.

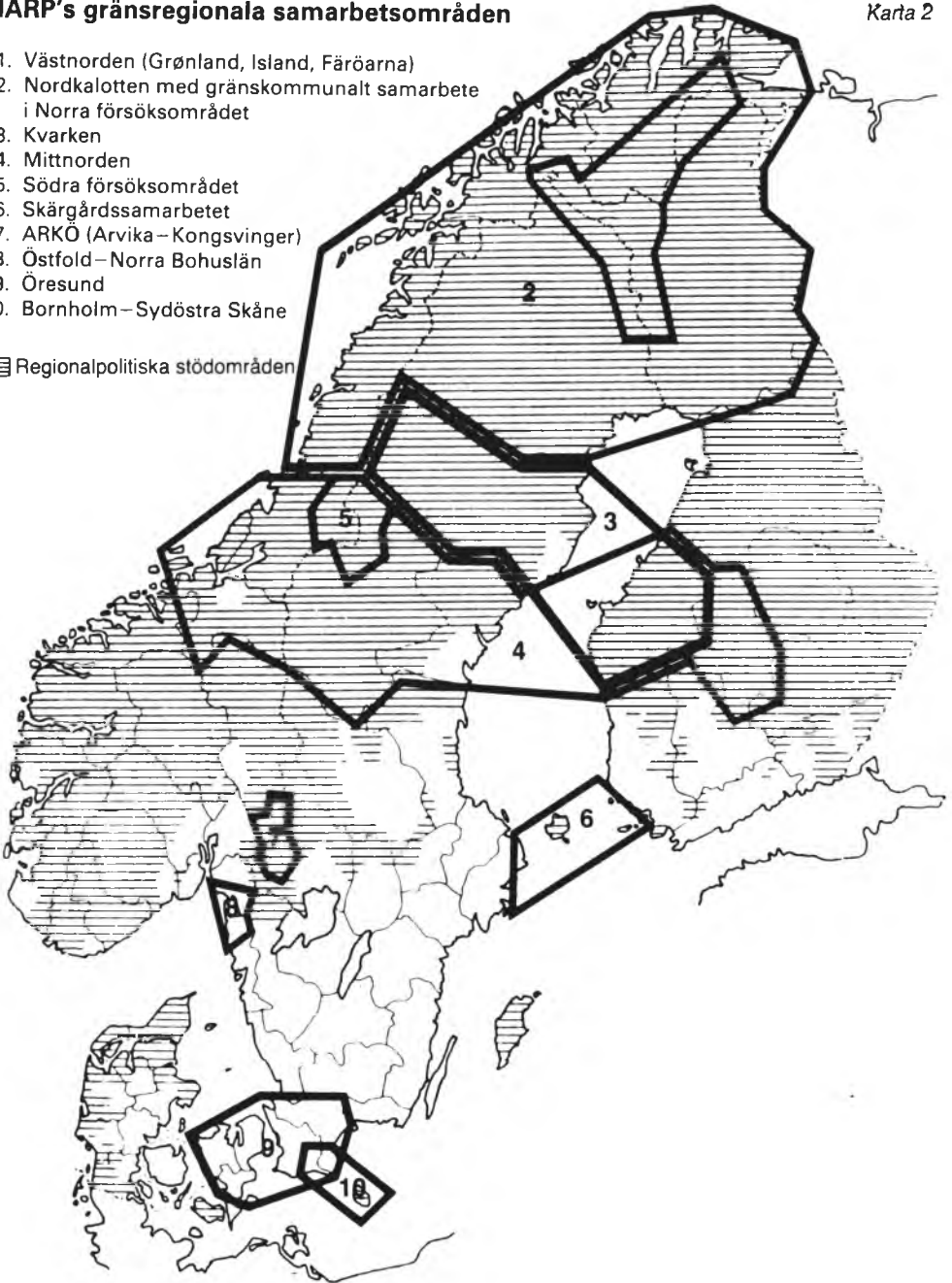
VÄSTNORDEN (Grønland, Island, Færøerne)

NÄRP's gränsregionala samarbetsområden

Karta 2

1. Västnorden (Grönland, Island, Färöarna)
2. Nordkalotten med gränskommunalt samarbete i Norra försöksområdet
3. Kvarken
4. Mittnorden
5. Södra försöksområdet
6. Skärgårdssamarbetet
7. ARKÖ (Arvika – Kongsvinger)
8. Östfold – Norra Bohuslän
9. Öresund
10. Bornholm – Sydöstra Skåne

▨ Regionalpolitiska stödområden

Gränskommunalt samarbete i Södra försöksområdet har fr o m 1986 omorganiserats som en del i Mittnordensamarbetet.

Under året har NHI kallat näringslivets intresseorganisationer till möte i Kemi, Kiruna och Harstad. Konferenserna har samlats kring olika aktuella teman med deltagande av experter exempelvis från Nordiska Investeringsbanken, Gyllenhammar/Sundqvist-gruppen, etc. En enkät bland industriföreningar, handelskammare och utvecklingsfonder om intresset för nordiskt samarbete på Nordkalotten visar att företagen är intresserade av samarbete över gränserna främst inom marknadsföring samt utveckling av produkter och produktion.

För att tillvarata resurspersoner i utvecklingsarbetet har NHI tagit initiativ till Nordkalottens ledarforum. Syftet är att aktivera chefstjänstemän i ledande företag för att verka för utvecklingen av Nordkalottensamarbetet.

En tredje form av branschsamverkan har utvecklats inom telekommunikationssektorn där teledirektörerna och deras medarbetare blivit kallade till gemensamt arbete bl.a. i syfte att få en billigare Nordkalottentaxa och att utveckla tekniken.

Sektorsamarbetet har koncentrerats inom träsektorn i syfte att utarbeta ett FoU-program. Utvecklingsarbete inom bärindustrin avser att skapa en nordisk bärnorm för fastställande av olika bärkvaliteter.

Företagssamverkan har kommit att tillämpas bl.a. mellan ett enskilt bageri och KF/Konsum i Norrbottens län. En fiskeindustri har börjat samarbeta med grossister i Finland och storkök/kommuner i Sverige.

NHI har också etablerat kontakter med FN-kontor i Genève (IAPSU) som svarar för upphandling av produkter och tjänster. Gemensamma möten med företag har ägt rum på Nordkalotten.

Arbetsgrupperna inom *primärnäringsarna* har inriktat sig på erfarenhets- och kunskapsutbyte. Detta har ägt rum i form av olika seminarier för forskare och rådgivare, utbyte av praktikanter och föredragshållare samt översättning av facklitteratur. Därtill har man gjort en betydande insats för samordning av forskningsprojekt på Nordkalotten. Bl a inom ett flerårigt projekt "Klimatriktiga plantor", med målsättningen att utveckla ett hårdat sortiment av plantmaterial för nordliga områden, har ett laboratorium för mikroförökning av vedartade växter byggts upp.

Samarbetet för att främja *turismen* på Nordkalotten syftar till utveckling av turistprodukter. Marknadsföringen av Nordkalotten som resmål är också central. Genom ett paraplyprojekt, "Top of Europe", bedrivs aktiv marknadsföring på den utomnordiska marknaden speciellt inom Förbundsrepubliken Tyskland. Vid sidan av marknadsföringsinsatser har man arbetat med gemensam produktutveckling och profilering av områdets turisticiska utbud.

Gränskommunalt samarbete har fortsatt i de tre organiserade samarbetsområdena för Norra försöksområdet. För att sammanfatta erfarenheterna hittills har Nordkalottkommittén genomfört en översyn av verksamheten i områdena. Detta ansågs angeläget för utredningen av samarbetets förutsättningar samt för utveckling av gemensam service och sysselsätt-

ningsmöjligheter. Sammanfattningsvis kan konstateras att inom det gränskommunala samarbetet har satsningar på tjänsteutbytet och kultursamarbetet visat sig mest resultatrikt. Gemensamma projekt inom näringslivet har inte kommit igång i samma utsträckning.

Angående kommunala tjänster har samarbetsmöjligheter undersökts bl.a. i hälsovården och angående brand- och räddningstjänster. Samarbetet inom hälsovården består av att akuta patienter från Pajala, Kolari, Muonio och Karesuandoområdet kan ta kontakt med den närmaste hälsovårdscentralen eller läkarmottagningen och utnyttja den närmaste ambulansen för att komma dit trots riksgränsen.

Inom näringslivet har bästa resultat uppnåtts inom turistnäringen och inom de aktiviteter som har en anknytning till turism. Utvecklingen av fisket i gränsälvarna i Tornedalen och Tanadalen hör samman med detta.

Nordkalottkommittén har under det gångna året förnyat och effektiviserat sin *informationsverksamhet*. Informationsbladet Nordkalott-Nytt med en upplaga på 7000 ex har fått större volym och ett nytt utseende. Tidskriften inriktas på aktuella frågor kring näringslivsutvecklingen på Nordkalotten.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration med permanent projektverksamhet	2523000 NOK
Projektverksamhet	2869000 NOK

3.3 Västnordensamarbetet

Västnordensamarbetet omfattar Färöarna, Grönland och Island. Det nordiska samarbetet i Västnorden bygger på ett starkt lokalt och regionalt engagemang samt baseras i första hand på utveckling av regionens egna möjligheter och resurser.

Ministerrådet har i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 7/1985 fastställt riktlinjerna för förstärkning och utveckling av Västnordensamarbetet. Målet för det intensifierade samarbetet är att befrämja en mer tillfredsställande regional balans i Norden samt att bidra till möjligheten att skapa en gynnsam utveckling i Västnorden genom att knyta området närmare till det övriga Norden.

Följande insatsområden prioriteras i den framtida verksamheten:

- havsresurser
- transporter
- turism
- handel
- industri
- förvaltningssystem
- jordbruk, trädgårdsodling och pälsdjursuppfödning
- energi
- gruvdrift och oljeutvinning

På grund av områdets speciella resursmässiga förutsättningar och den stora betydelse *fisket* har för ekonomierna i Västnorden, har samarbetet i en första fas främst inriktats på utveckling av fiskerinäringen och utnyttjande av havsresurserna. Speciell vikt har lagts vid satsningar på fiskodling och kartläggning av kompletterande havsresurser genom olika försöksfiskeprojekt. Avsikten är bl. a. att genom överföring av teknisk kunskap göra satsningar på produktutveckling och därmed utvidga och utveckla basförutsättningarna för näringslivet i området.

Under 1986 har speciella satsningar gjorts på Grönland. Projektet *Linefiskeri vid Grönland* är ett led i ett större utvecklingsarbete på Grönland och består centralt av förmedling av isländsk och färöisk kunskap om kvalitetssäkra fiskerimetoder.

I Island har man inom ramen för Västnordensamarbetet startat ett pilotprojekt för odling av lax med färöiska metoder i tre Öst-isländska fjordar.

Inom *transportområdet* har man engagerat sig i medverkan till en förbättrad transportstruktur med direkta förbindelser mellan samarbetsparterna. Mot den bakgrunden har ett nära samarbete initierats mellan Grönlandsflyget, Icelandair och Smyril Line.

Inom *turismen* har utvecklingsarbetet kommit igång med projektet Turistkoordination. Västnordens första turist-work-shop arrangerades i september 1986 i Reykjavik. Denna väckte stort intresse och en fortsättning planeras på Grönland under hösten 1987.

För att få igång ett aktivt utvecklingsarbete med *handel* har man i en första fas startat satsningar på ett förbättrat handelsmönster dels i de enskilda Västnordenområdena, dels mellan Västnorden och det övriga Norden.

Inom *industriell utveckling* har samarbetsprojekt startats i syfte att dels utnyttja de erfarenheter och resurser som finns i regionen, dels initiera projekt som överför kunskaper till området. Under 1986 har man bl. a. i samarbete med ett färöiskt företag undersökt och förberett förutsättningarna för etablering av en småskalig produktion på Grönland av grova arbetskläder av olje- och termotyg. Man har dels genomfört en undervisningsperiod för grönländska sömmerskor på Färöarna, dels har produktionen förbättrats på Grönland. Projektet bör ses som ett led i ansträngningarna för utvidgning av näringslivsunderlaget på Grönland.

En annan satsning avser ett studieprogram för isländska industrirådgivare för att besöka ett annat nordiskt land under en period. Projektet har genomförts i överensstämmelse med programmet för ökat nordiskt tekniskt FoU-samarbete.

Inom området *energi* har ett projekt initierats för att inhämta erfarenheter från Island för etablering av småskaliga vattenkraftverk och växthusodlingar i södra Grönland i syfte att genom rimlig lösning av energiförsörjningen göra det möjligt att successivt utveckla mångsidigare näringsgrundlag. I projektets första fas har man satsat på förutsättningsstudier och erfarenhetsöverföring från Island.

Nordiska rådet har önskat att en större vikt läggs på energisamarbetet. Ministerrådet har mot bakgrunden av Västnordenområdets speciella karaktär ansett en gradvis utvidgning och successiv utbyggnad av verksamheten vara viktig, inte minst när man tar i betraktan att Grönland under tiden har varit föremål för stora samhällsmässiga förändringar. Under 1986 har Ministerrådet genom en konferens om olje- och gasutvinning i Västnorden, som arrangerades i november 1986 i Reykjavik, fokuserat möjligheterna och eventuella problemområden. Det hänvisas till kapitlet om energipolitik.

Med finansiering från Nordiska industrifonden har verksamhet inletts inom *gruvdriften*. Det gäller ett förprojekt angående export av kvartssandsten från Narssaq till Island.

Verksamheten inom andra utvecklingsområden, speciellt inom förvaltningssystemet och primärnäringarna, inriktas i en första fas på erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring för att utveckla de förutsättningar som finns i regionen.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration inkl utredningar och erfaren- hetsutbyte	900000 NOK
Projektverksamhet	1565000 NOK

3.4 Kvarkensamarbetet

Kvarkenrådet, som är ett samarbetsorgan för kommuner, myndigheter och organisationer i Vasa län i Finland och i Västerbottens län i Sverige har till uppgift att dels underlätta och förbättra förutsättningarna för direkt samarbete mellan bl. a. samarbetets huvudmän i form av insatser t. ex. för information och språkförståelse, dels att genomföra konkreta samarbetsprojekt.

Verksamheten under 1986 har koncentrerats till följande projekt:

Genom projektet *Kvarkenfisk* utvecklas fiskenäringens olika produktionsled som t. ex. fångstteknik, mottagning, lagring, förädling, produktutveckling och marknadsföring med särskild betoning på sik. Under 1986 har särskilda satsningar gjorts på produktutvecklings- och marknadsföringsinsatser.

Projektet *Ny teknik* har till syfte att öka småföretagens teknologiska kapacitet och kunnande samt öka samverkan och -utnyttjande av regionens tekniska utvecklingsresurser. Insatserna styrs i första hand till branscherna metall/verkstadsindustri, träbearbetning samt sektorn framtidsinriktad teknik. Verksamheten 1986 har bl. a. inneburit upprättandet av en cad-cam station i Vasa. Teknologicentrum Kvarken deltar i 10-talet konkreta tekniska utvecklingsprojekt i huvudsakligen mindre företag i regionen.

Satsningar på *lågsäsongturism* inklusive s k ruska-resande, lägerskol-samarbete och företagsturism syftar till att sprida resandet och öka beläggningen på turistanläggningar och reseföretag under lågsäsong. Under 1986 har arbetet koncentrerats till produktion av lägerskolkatalog och företags-turisthandbok som instrument för marknadsföring av turistaktiviteter under lågsäsong. Dessutom har satsningar gjorts för utveckling av aktiviteter bl.a. tillsammans med sameorganisationer.

Nittioalets hantverk/hemslöjd innebär satsning på formgivning, produktutveckling och marknadsföring av hantverks- och hemslöjdsprodukter. Under året har inriktningen legat på direkt stöd till företag och hantverkare för initialinsatser i formgivning, fortbildning och enskilda formgivningskonsultationer i samband med seminarier.

Genom projektet *Fler kvinnor som företagare* stimuleras ökat kvinnligt företagande genom satsningar på utbildning, rådgivning, erfarenhetsutbyte, m.m.. Arbetet 1986 har bl.a. inneburit deltagande i mässor, arrangemang av två seminarier och utbildningstillfällen samt anordnande av studieresor.

Genom *Telesamarbetet över Kvarken*, delvis finansierat inom ramen för den nordiska datahandlingsplanen, satsas det på utvecklingen av teleförbindelserna över Kvarken. Under 1986 har man satsat på kartläggning av behovet av den radiolänkförbindelse över Kvarken. Arbetet tar vidare sikte på att genom enskilda konsultationer hos företag och institutioner med potentiella telekommunikationsbehov över Kvarken planera och argumentera för en framtida bredbandsförbindelse.

Specialistsjukvårdssamarbetet innebär samutnyttjande av vissa resurser i regionen samt köp av tjänster som ej kan erhållas tillräckligt snabbt i eget land. Under 1986 har man utarbetat samarbetskanaler och -rutiner för den medicinska, administrativa och ekonomiska hanteringen av detta samarbete. Prioriterade sektorer är bl.a. öppen hjärtkirurgi, strålbehandling, plastikkirurgi och viss utbildning.

Projektet *Kommunalt ADB-samarbete FINN-KAR* (även detta med anknytning till datahandlingsplanen) innefattar utveckling av system och programvara för kommunernas hantering av äldreomsorg, barndagvård m m, utgående från KIR-systemet (kommunalt invånarregister). Projektet har startats 1986 med en provperiod där bl.a. Vasa stad deltar. Avsikten har även varit att bilda ett särskilt finskt-svenskt bolag för utveckling och marknadsföring av särskilda ADB-mjukvarutjänster till *kommunerna*.

Inlandsturism är ett kommunalt samarbete mellan Etseri stad och Lycksele kommun ifråga om turistsatsningar på djurparker, skogs-museer och övriga aktiviteter i anslutning till hotell. Under 1986 har man utvecklat djurparkernas fågelanläggningar och Etseris förutsättningar för erhållande av nationellt skogsmuseum.

Kvarkenrådet har också under året engagerat sig aktivt i *kommunikationsfrågor* bl.a. flygtrafiken över Kvarken p g a de problem som uppstod

genom att Finnair lagt ned trafiken på linjerna Vasa-Umeå och Vasa-Sundsvall.

En väsentlig del av Kvarkensamarbetet är även insatser inom kultursektorn, högskolesektorn samt informationsinsatser. Under 1986 har Kvarkenrådet genomfört satsningar beträffande samverkan kring kabel-TV-verksamhet.

Sedan några år tillbaka fungerar ett officiellt *högskolesamarbete* mellan enheterna i Vasa och Umeå universitet. Samarbetet som bl.a. innehåller forskarsamverkan, studerande, föreläsningar och tjänstemannautbyte, finansieras av respektive lands utbildningsdepartement och det är en direkt fortsättning på ett nordiskt finansierat projekt från början av 1980-talet.

Informationsfrågorna har uppmärksammats bl.a. i samråd med de regionala nordiska informationskontoren i Vasa och Umeå.

Nordisk finansiering 1986

Grundadministration	375000 NOK
Projektverksamhet	2914000 NOK

3.5 Mittnordensamarbetet

Mittnorden omfattar Nord- och Sør-Trøndelag fylken i Norge, Jämtlands och Västernorrlands län i Sverige samt Vasa och Mellersta Finlands län i Finland. Kuopio län samt Møre- och Romsdals fylke har observatörsstatus inom Mittnordensamarbetet. Målsättningen är att främja samarbete och utbyte mellan de i samarbetet deltagande länen/fylken, speciellt inom områdena näringsliv inkl turism, kommunikation, utbildning, kultur samt offentlig service.

Verksamheten i Södra försöksområdet som initierades 1977 av NÄRP:s glesbygdspolitiska arbetsgrupp ingår sedan början av 1986 organisatoriskt i Mittnordensamarbetet.

Under 1986 har verksamheten koncentrerats på följande områden.

Handelskontorsverksamheten med fyra i Mittnorden etablerade kontor bedrivs efter en introduktionstid med nordisk finansiering nu som löpande verksamhet med dels egen, dels regional finansiering. Under 1986 märktes speciellt handelskontorens roll som resursorgan i samband med bankernas ökade intresse och insatser över gränserna i Mittnorden.

Inom *turismen* har samverkansgruppen för Trøndelags fylken och Jämtlands län färdigställt en övergripande rapport "Turismutveckling i samverkan - Midt i Skandinavien" som beskriver den gemensamma regionens övergripande förutsättningar för en utveckling av turismen och ger förslag till en lång rad åtgärder inom detta område. Parallellt med detta arbete har flera mer konkret inriktade projekt påbörjats bl.a. för att; förstärka de befintliga turistanläggningarnas konkurrenskraft, resultera i ett effektivare utnyttjande av befintliga investeringar, förlänga säsongerna samt för att samordna produktutveckling och marknadsföring.

Mittnordenkommittén har engagerat sig aktivt i avskaffandet av *institutionella och administrativa handelshinder*. Genom ett regionalt försöksprojekt infångas företagens syn på de administrativa hindren, utarbetas åtgärds paket och program för användarnära informationssystem, lägges upp program för försöksverksamhet tillsammans med tullorganisationerna samt lägges fram förslag angående temporär tullfrihet, gränstullfrihet, säkerhets- och depositionskrav.

Inom *telekommunikationsprojektet* har genomförts systematiska marknadsundersökningar för att få översikt av behoven av teleförbindelser bl. a. i form av fiberoptisk kabel Sverige – Norge samt Sverige – Finland.

Skolningsdagar för kommunal utveckling har lett till ett projekt för att etablera och gemensamt driva ett *kontaktcenter för kommunerna* i Mittnorden.

Totalt 30 instruktörer och lärare har genomgått *CAD/CAM-teknisk utbildning*. Instruktörernas uppgift är att hjälpa enskilda företag med att planera, introducera och ta i bruk CAD/CAM-tekniken.

Branschträffar har utvecklats till viktiga insatser för att öka samarbetet inom näringslivet. Årets branschträff arrangerades inom elektronik och datorstyrning. Internord III-utställningen i juni samlade 27 högteknologiföretag från hela Mittnordenområdet.

Inom projektet *Vattenbruk i Mittnorden* har särskilda insatser gjorts på utbildning i fisksjukdomar för länsansvariga veterinärer och fiske-biologer. Erfarenhetsutbytet har utvecklats inom området försurning genom vattenbruk.Handledning för transport av levande fisk har varit föremål för särskilda åtgärder. Under 1986 har också utveckling av ny teknik gjorts för odling av flodkräfta.

Mittnordenkommittén driver aktivt frågorna kring *tvärgående kommunikationsförbindelser* i regionen. Speciellt har arbetet fokuserats på en sammanhängande flygrutt på sträckan Trondheim – Östersund – Sundsvall – Vasa. Ett samarbete har också initierats mellan järnvägarna i Norge, Sverige och Finland samt Vasabåtarna.

Inom *kulturområdet* har samarbetet främst kommit till uttryck i de *Mittnordiska kulturdagarna* som kommittén anordnat under de senaste åren i ämnena teater, museiverksamhet och kulturminnesvård. Under 1986 ägnades kulturdagarna körsången genom en körfestival som hölls i Östersund i Jämtlands län. I festivalen deltog 300 körsångare från Norge, Sverige och Finland. I samband med festivalen anordnades också ett särskilt seminarium om bland annat utbildning, kulturpolitik, regionalmusikorganisationer m. m.. Kulturstipendiet 1986 gick till manskören *Sångarbröderna* från Östersund för deras insatser för musikkultursamarbete i Mittnorden. Kulturdagarna genomfördes med ekonomiskt stöd från Nordiska Kulturfonden.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration (inkl gränskommunalt sam- arbete i Södra försöks- området)	500000 NOK
Projektverksamhet	1 167000 NOK

3.6 Skärgårdssamarbetet

Skärgårdssamarbetet inriktas på konkreta gränsregionala samarbetsfrågor inom Stockholm, Ålands och Åbolands skärgårdsområden, dock med beaktande av möjligheterna att tillämpa vunna rön och erfarenheter även inom andra skärgårdsområden i Norden.

Skärgårdsprojektets grundsten är samspelet mellan den bofasta befolkningens levnadsvillkor och de omgivande regionernas rekreatjonsbehov. Också sådana projekt och verksamheter som naturligt anknyter till denna huvudram kan upptas.

Under 1986 har olika expertgrupper fungerat inom marknadsföring av skärgårdsturismen, skärgårdens skogsbruk och miljövården, fisket som skärgårdsnäring samt inom färjetrafiken.

Inom projektet om *marknadsföring av skärgårdsturism* har arbetet under 1986 koncentrerats till marknadsföringsmaterial samt kring tre reselevismässor. Verksamheten kommer att fortsätta under 1987 med nya resepaket.

Arbetet inom projektet *Hemslöjd i Skärgården* har gått ut på att rekrytera lämpliga instruktörer och formgivare i hårdslöjd. Dessa har anställts under året.

Gästhamnsnätet är nu färdigbyggt i och med att gästhamnen i Kapellskär invigdes i maj.

Expertgruppen för *färjetrafiken* har fortsättningsvis arbetet med färjornas hastighetsproblematik.

På basen av en utvärdering av verksamheten har vissa organisationsändringar fr o m i början av 1987 beslutats.

Utredningen "*Förnyelse och utveckling i skärgården*" har slutförts. Ett konferensprogram arrangerades i april 1986 i Sandhamn som avslutning på utredningen. Utredningen "*Förnyelse och utveckling i skärgården – Nya vägar för utveckling av skärgårdsturism*" föreslår fyra tyngdpunktsområden för nya konkreta projekt. Dessa är: lokal aktivering, tillgängligheten till skärgårdens resurser, tillgång till teknik och utvecklingspotential samt kompetens och kunskap.

Med *lokal aktivering* är syftet att åstadkomma en större och samlad aktivitet i skärgården för att ta itu med egna problem samt att minska avståndet mellan skärgårdsbor och myndigheter.

Inom *tillgängligheten till skärgårdens resurser* är syftet att öka skärgår-

dens kontroll över och tillgång till resurserna i skärgårdssamhällena samt att förbättra samspelet mellan de enskilda intressena och skärgården.

Med *tillgång till teknik* och utvecklingspotential är syftet att initiera och stödja forskning och utveckling av näringar och teknik som är lämpad för skärgårdsförhållanden.

I *kompetens och kunskap* är syftet att öka skärgårdsbornas kompetens inom moderna yrkesområden och att få ett bättre utnyttjande av den kunskap som skärgårdsborna besitter.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration	374000 NOK
Projektverksamhet	990000 NOK

3.7 Gränssamarbetet Bornholm – Sydöstra Skåne

Samarbetsområdet omfattar Bornholms amtskommune och de fem kommunerna i Sydöstra Skånes samarbetskommittés verksamhetsområden. I styrgruppen, som är det högsta beslutande organet, ingår representanter för såväl kommunala som regionala myndigheter; Bornholms amtskommune samt länsstyrelserna i Malmöhus och Kristianstads län.

Trots den fysiska närheten så medför bristfälliga kommunikationer, tullbestämmelser, vägbestämmelser och olika byråkratiska och administrativa hinder att gränsen utgör en barriär som försvårar kontakterna.

Samarbetsorganets uppgift är att medverka till att minska gränsens barriärfunktion genom bättre kommunikationer, mindre administrativa hinder, informationsutbyte, samverkan för att främja ekonomi och sysselsättning samt genom att öka samhörighetskänslan och kunskapen om varandra. Inom *jordbruks- och trädgårdsnäringen* har en studieresa till Holland för tolv odlare från Bornholm och lika många från Sydöstra Skåne genomförts.

Arbete med *fiskerinäringen* har koncentrerats på projektet om tillvarata-gande och utnyttjande av inälvor från Östersjöfisk med medverkan från avdelningen för livsmedelsteknologi vid Lunds Universitet samt Fiskeriministeriets försökslaboratorium. Projektet inriktar sig främst på dels insamlingsystem, dels behandlings- och produktionsprocesser.

För andra året i rad har inom *turistnäringen* en säljtidning för "Nordens Feriehörn" producerats och distribuerats i 700000 exemplar på danska och svenska som direktreklam till hushållen samt till resebyråer/arrangörer.

Inom området *skola och kultur* har ett nytt treårigt klassutväxlingsprojekt påbörjats skolåret 1985/86 för tre klasser på mellanstadiet från vardera dansk och svensk sida.

Uppföljning av 1985 års musikutbyte har skett genom att Bornholms musikskola gästspelat i Sydöstra Skåne under tre dagar i april månad.

Kontakter mellan körer har tagits och resulterat i att en kör från Bornholm gett konserter i Sydöstra Skåne i maj månad.

Planerad natur- och lägerskolkonferens 1987 har förberetts. Amatör-teatergrupp från Simrishamn gästspelar på Bornholm och utbyte av fasta utställningar mellan Ystads museum och Bornholms museum har inletts under året.

Inom *kommunikationer* har fortsatta ansträngningar gjorts för att få ändrade provianterings- och tullbestämmelser för färjelinjerna och för att underlätta transittrafiken på E14 genom ändrade bruttoviktsbestämmelser för lastbilstrafiken i Sverige.

Ansträngningar om att införa *zonteletaxa* mellan Bornholm och Sydöstra Skåne har nått framgång. Fr o m början av 1987 kommer telefontaxan att halveras från sydöstra Skåne till Bornholm och vice versa.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration med permanenta projekt	140000 NOK
Projektverksamhet	775000 NOK

3.8 Gränssamarbetet Østfold – Bohuslän

Gränskommittén Østfold – Bohuslän representeras av de norska kommunerna Halden, Sarpsborg och Fredrikstad, de svenska kommunerna Strömstad och Tanum samt Østfold fylkeskommune och Bohuslandstinget. Tonvikten i samarbetet är lagd på gränskommunal och -regional samverkan med huvudmålsättningen att regionens samlade utbud av resurser så långt möjligt skall betraktas som gemensamma. Detta skapar nya förutsättningar för en gynnsam regionalpolitisk utveckling. Skapandet av kontakter mellan likartade verksamheter över riksgränsen och initiering till samverkan på olika sätt är viktiga inslag i arbetet.

Projektet *företagsamverkan* innebär en fortsatt utveckling och uppföljning av genomförda företags-/kontaktträffar, hearings och seminarier. En uppföljning av företagarsamverkan är delprojektet *Gränsinvest*, vilket i sina inledningsfaser bl. a. har inneburit ett samlat och målinriktat kontaktskapande mellan å ena sidan resursföretag inom gränsregionen och å andra sidan mellan gränsregionens gemensamma resursutbud och tänkbara resursföretag utanför regionen. Genom förarbetet i projektet har gränsregionens företag kartlagts med avsikt att finna produktidéer lämpade för utveckling med riskkapital. Inventeringen har kompletterats genom kontakter med etablerade riskkapitalföretag, banker, större företag m. fl. för att omgående kunna tillgodose eventuella investeringsbehov. Vid sidan av detta har ett intresseväckande presentationsmaterial i form av fakta och bilder utarbetats med temat "Gränsregionen – en etableringsfaktor". På denna bas har bildandet av riskkapitalbolaget Gränsinvest AB – Grenseinvest A/S initierats under 1986. Under hösten 1986 har ett seminarium

genomförts med representanter för organ som har betydelse för näringslivets utvecklingsmöjligheter i Østfold och Bohuslän, exempelvis Uddevalla Invest, Svensk-Norsk Industrifond, Distriktenes Utbyggningsfond, IN-KO-tjenesten, Utvecklingsfonden, kommunerna, landstinget och länsstyrelsen samt Gränsinvest. Idén bakom seminariet är att med hjälp av Gränsinvest bygga broar mellan olika typer av näringslivssatsningar i de avgränsade områdena i respektive region Østfold – Bohuslän. Arbetet skall löpa parallellt med de speciella insatser som görs för Uddevallaregionen, Volvo-etableringen, utbyggnaden av Europaväg 6, satsningar genom Distriktenes Utbyggningsfond i Østfold m. m..

Vid sidan av själva Gränsinvest-arbetet pågår kontakter för ett samlat utnyttjande av datamiljön i Østfold. Parallellt med detta har även representanter från övriga utbildnings- och forskningsresurser genomfört en temadag med målsättningen samordning – samarbete – tillgänglighet för näringslivets utveckling. Temadagen har följts upp med ett konkret handlingsprogram där olika samordningsaktiviteter diskuteras för genomförande.

Gränspendlarbroschyren "Verdt å vite/Vårt att veta" revideras och aktualiseras i takt med de förändringar som sker inom lagstiftning etc för respektive land samt förändringar när det gäller samarbetsavtal mellan länderna. Ett nytryck med aktualisering och revidering beräknas genomföras under år 1987.

Målsättningen med gränspendlarbroschyren såväl som *handläggargränspärmen* är att underlätta arbetspendling över gränsen, informera om arbetsmarknaden i gränsregionen, öka kunskaper och det personliga kontaktnätet hos handläggande instanser i gränsspecifika frågor. En kontinuerlig aktualisering sker genom ett speciellt bevakningssystem i samverkan med berörda instanser. Uppföljande arbetskonferenser med gränspärmen har genomförts i syfte att vidareutveckla det personliga kontaktnätet mellan myndigheterna på båda sidor av gränsen, belysa olika typer av problem samt föreslå lösningar och åtgärder.

Vad avser *bildhuggarkurs* pågår kontaktarbete som syftar till att få tillstånd en nordisk kurs i bildhuggning med granit som arbetsmaterial.

En omfattande *kulturinventering* i samarbete med kulturvetarlinjen på Göteborgs Universitet har avslutats. Inventeringen kommer att ligga till grund för initiativ till projekt inom bl. a. musik, teater, biblioteksverksamhet, skola m. m..

Samplanering för *gränsmuseum* med Bohusläns museum och Borgarsysel museum pågår med målsättning att i gränsregionen gemensamt spegla kultur- och naturhistoria m. m..

Informationscentralen *SVENO E6* för turism med utställningslokal för näringslivspresentationer, konsthantverk på den norska sidan av Svinesund invigdes i samband med Svinesundsbrons 40-årsjubileum den 15 juni 1986.

Gemensam planering för *utveckling av fritidsbåtlivet i Østfold – Bohuslän* inleddes 1986. Planeringsmässigt berörs kommunerna kring yttre Oslofjorden samt Bohuskusten ner till och med Stenungsund. Detta innebär ett gemensamt utvecklingsprogram för 16 kustkommuner.

Gränskommittén har i samråd med Fylkesmannens miljövarnavsdelning, Norsk Institutt for Vannforskning, NIVA, samt Tjärnö Marinbiologiska laboratorium låtit utarbeta en kartläggning och faktasammanställning omkring *vattenkvaliteten i gränsregionen*. Kartläggningen ligger till grund för diskussioner om initiativ till åtgärder.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration inkl permanent projekt	150000 NOK
Projektverksamhet	420000 NOK

3.9 ARKO-samarbetet

ARKO-regionen (Arvika-Kongsvinger) omfattar geografiskt kommunerna Arvika och Eda i Värmlands län i Sverige samt kommunerna Eidskog, Grue, Kongsvinger och Sør-Odal i Hedmarks fylke i Norge.

Samarbetets övergripande mål är att förbättra förutsättningarna för boende, arbete och levnadsvillkor i regionen, att bryta ned den fysiska och psykiska barriären som gränsen representerar i många sammanhang samt att se regionen som en helhet och arbeta för en självständig utvecklingsprocess.

Kontakterna över riksgränsen mellan Värmland i Sverige och Östlandet i Norge har sedan länge varit omfattande. ARKO-samarbetet inleddes i organiserade former på 60-talet på initiativ av fylkes- och länsplanerare. ARKO-delegationen bildades 1968. Som resultat av en omorganisation av verksamheten har kommunerna övertagit ledningen och huvudansvaret för samarbetet 1984.

Verksamheten ledes av en styrgrupp som består av representanter för de i samarbetet deltagande kommunerna samt för Värmlands län och Hedmarks fylkeskommune. Arbetet riktas centralt på information, rådgivning, kontaktförmedling och genom konkreta projekt inom olika samhällssektorer.

Arbetet med kartprojektet avslutades 1986 i och med att en egen fritidskarta för ARKO-regionen blev färdig till sommarsäsongen. Kartan är tryckt i 30000 exemplar och säljes i turistkontor, campingplatser, bokhandel, bensinstationer m. m. i regionen.

I samarbete med Föreningen Finnskogen har ARKO-gruppen utarbetat en utställning och en informationsbroschyr om dels Finnskog-regionen, dels ARKO-samarbetet.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration	80 000 NOK
Projektverksamhet	50 000 NOK

3.10 Öresundssamarbetet

Öresundssamarbejdets opgave er at styrke og udbygge det erhvervs-mæssige, sociale og kulturelle samvirke mellem Öresundsregionens skånske og sjællandske del, så rigsgrænsens barriereskabende effekt i Öresund minimeres. Öresundsgruppen løser primært opgaven gennem den grænse-regionale informationsfunktion Öresunds Kontakt, som formidler information om Skåne på Sjælland og information om Sjælland i Skåne. Målgrupperne for informationsvirksomheden er regionens massemedier, små og mellemstore virksomheder og disses organisationer, regionale og kommunale planmyndigheder, undervisningssektoren samt opinionsledere i bred almindelighed.

Det nordisk finansierede Öresundssamarbejde gennemføres under ledelse af NÅRPs Öresundsgruppe, som er sammensat af 11 medlemmer repræsenterende statslige, regionale og kommunale myndigheder. Blandt gruppens svenske medlemmer er repræsentanter for bostadsdepartementet, industridepartementet, länsstyrelsen i Malmöhus län, Sydvästra Skånes Kommunalförbund, Nordvästra Skånes Kommunalförbund samt Malmö kommune, mens gruppens danske medlemmer repræsenterer Planstyrelsen og Fredningsstyrelsen under Miljøministeriet, Hovedstadsrådet samt det dansk-svenske Öresundsrådet.

Öresundsgruppen har to faste undergrupper – nemlig en informationsgruppe, som følger Öresunds Kontakts virksomhed, og en gruppe, som behandler spørgsmål vedrørende fysiske kommunikationer over Öresund. Her udover nedsættes ad hoc-arbejdsgrupper, som planlægger specielle aktiviteter – for eksempel de årlige planlæggerkonferencer og kommende projekter, som ikke direkte er knyttet till Öresunds Kontakt.

Gruppens hovedaktivitet, den grænseregionale *informationsfunktion Öresunds Kontakt* har i 1986 videreført den omfattende grænseregionale informations- og kontaktformidling, som er udviklet betydeligt siden starten 1980/81. Den mest tidkrævende del af virksomheden er den individuelle, personlige informations- og kontaktformidling, som dækker et bredt spektrum – lige fra samtaler med journalister, som ønsker person-kontakter og baggrundsinformation om begivenheder på den andra side Sundet, til informationsservice for private firmaer som ønsker lister over producenter eller aftagere i bestemte brancher, eller hjælp til interregionale udstillings- og mødearrangementer af både næringslivsmæssig og kulturel karakter.

Massemediakontakten har i første del af 1986 især været præget af debatten om det danske folketings krav om lukning af a-kraftværket i Barsebäck – samt af spekulationer vedrørende fysiske forbindelser over

Øresund, og de eventuelle økonomiske og næringslivsmæssige konsekvenser af beslutninger på disse områder.

Som eksempel på et vellykket resultat af Øresunds Kontakts virksomhed på *massemediaområdet* kan nævnes et nyetableret samarbejde mellem Radio Malmöhus og Københavns Radio, som i 4 sommeruger adstedkom fælles nyheds- og reportageindslag 4 gange dagligt over begge radiostationer fra Øresundskystens danske og svenske side.

Ved siden af den individuelle informations- og kontaktformidling har Øresunds Kontakt også i 1986 videreført den generelle informationsvirksomhed gennem produktion og distribution af Øresunds Kontakts *skriftserie*. Serien omfatter 18 – 20 forskellige skrifter i et samlet oplag på 80 – 90000 eksemplarer. Nye, reviderede udgaver af seriens to skrifter er distribueret og produceret i 1986 – det drejer sig om turhåndbogen "Øresund rundt på cykel" (samlet oplag 16000 eksemplarer) og causeriet om faldgruber i dansk-svensk sprogbrug "Forstår vi hvad vi siger i Øresundsregionen?" også basisfakta-bogen "Rundt om Sundet" fra 1981 og beskrivelsen af regionens grænsehandel "Grænsehandel i Øresundsregionen" fra 1984.

Gennem en konference om forbedrede uddannelser på *håndværkerområdet* med henblik på restaurering og bevaring af ældre bebyggelse på begge sider af Øresund har Øresundsgruppen søgt at skabe et fælles forum for erfaringsudveksling og samarbejde over Sundet, men også at fremme et overskridende samvirke, så regionale ressourcer på begge sider af grænsen udnyttes til det fælles bedste.

Ud over disse aktiviteter gennemfører Øresunds Kontakt to andre konkrete informationsprojekter. Det drejer sig dels om produktion af fremmedsproget informationsmateriale om Øresundsregionen og det grænseregionale samarbejde, dels om produktionen af en pendlerhåndbog.

Nordisk finansiering 1986:

Grundadministration med informationsverksamhet	580000 NOK
Projektverksamhet	120000 NOK

4. Gemensamma regionalpolitiska stödordningar

4.1 Nordisk utvecklingsfond för Västnorden

Ett ministerrådsförslag om nordisk utvecklingsfond för Västnorden, inklusive förslag till en särskild överenskommelse mellan de nordiska länderna samt förslag till stadgar för fondens verksamhet behandlades på Nordiska rådets 34:e session 1986. Nordiska rådet rekommenderade Nordiska ministerrådet (rek nr 23/1986) att upprätta Västnorden-fonden i överensstämmelse med ministerrådsförslaget.

De nordiska ländernas regeringar samt Färöarnas och Grönlands landstyren har den 19 augusti 1986 undertecknat överenskommelsen för Västnordenfonden.

Fonden som startar sin verksamhet den 1 mars 1987 har sitt huvudsäte i Reykjavik och representation både i Nuuk och Tórshavn.

Fonden har till uppgift att främja utvecklingen av ett allsidigt och konkurrenskraftigt näringsliv i Västnorden. Fonden skall ge lån och bidrag samt ställa garantier för genomförande av projekt med anknytning till eller fördel för små och medelstora företag. I samband härmed skall fonden bidra till det industriella, kommersiella och tekniska samarbetet inom Västnorden samt mellan Västnorden och Norden i övrigt.

Fondens grundkapital som successivt byggs upp fram till 1995 uppgår till drygt 14 miljoner USD.

För närvarande är fondens organisation under uppbyggnad.

4.2 Nordiska Investeringsbankens (NIB) regionallåneordning

Syftet med regionallåneordningen är att öka möjligheterna till finansiering av regionalpolitiska stödmedel. Lånen beviljas till nationella kreditinstitut som sedan antingen låter medlen ingå i sin normala regionalpolitiska låneverksamhet eller lånar pengarna vidare till särskilda projekt. Låneordningen etablerades 1979 med en försöksperiod som kom att omfatta åren 1980 till 1984. För 1985 och 1986 beviljades en ny ram på 392.5 mio. NOK. Därtill överfördes 74.5 mio. NOK som under den tidigare perioden förblivit outnyttjade. Av den totala kvoten på 435 mio. NOK hade fram till hösten 1986 283 mio. NOK beviljats och 195 mio. NOK utbetalats medan 249 mio. NOK fortfarande var outnyttjade.

Flera av lånemottagarna som ännu inte utnyttjat sin kvot hade emellertid anmält ett intresse av att utnyttja den så fort lämpliga projekt till vidareutlåning låg för handen. Särskilt gäller detta Grönland och Norge. Färöarna och Finland har utnyttjat hela sin kvot. Island har utnyttjat största delen av sin kvot och ämnar vid tillfälle utnyttja också resten. Från svensk sida har man i detta skede ännu inte utnyttjat regionallånekvoten.

I samband med att ministerrådet under sommaren 1986 fastställde det nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik beslöt man beträffande regionallåneordningen

- att låneordningen förlängs tillsvidare
- att det efter 1.4.1986 dryftas huruvida alla outnyttjade medel skall sättas inom en ram inom vilken NIB ges möjlighet att bevilja lån och
- att möjligheterna till utvärdering av ordningen bedöms då hela ramen utnyttjats.

Ministerrådet har beslutat att den nuvarande låneramen förlängs till utgången av 1987, att en utvärdering görs under 1987 och att ministerrådet på basen av utvärderingen tar ställning till en fortsättning av ordningen från 1988 framåt.

5. Utrednings- och utvecklingsarbete

5.1 Basprojektet

En förutsättning för det regionalpolitiska samarbetet i Norden är att man fortlöpande får basinformation om hur de regionala förhållandena utvecklas i de olika länderna. För att tillgodose detta behov har ministerrådet ett permanent organ kallat Basprojektet. Förutom analyser av regionala problem och utvecklingstendenser sammanställer projektet material om aktuella åtgärder, utredningar och frågeställningar i det regionalpolitiska arbetet. Projektet avger årligen rapport för regionalministrarna på deras möte och har också i uppgift att bereda ärenden i anslutning till den policy NÄRP bedriver. Primärt syftar arbetet till att ge underlag för det nordiska regionalpolitiska samarbetet men rapporterna är också viktiga jämförelse-material i det nationella regionalpolitiska arbetet.

Basprojektet åstadkommer huvudsakligen tre typer av produkter:

- 1) årsrapporter om den regionala utvecklingen i Norden,
- 2) specialstudier kring särskilda problem och
- 3) övriga mindre utredningar och policynotat åt NÄRP.

Därtill samarbetar projektet med olika nordiska organ. Projektet har ett sekretariat bestående av två heltidsanställda utredare.

Årsrapporten för 1986 innehåller en beskrivning av aktuella regionala utvecklingstendenser; koncentrationen till storstadsområdena har åter tagit fart, det regionala arbetslöshetsmönstret är i grunden oförändrat men minskningen i industrisysselsättningen som pågått under flera år har åtminstone tillfälligt vänts till en ökning i Danmark, Norge och vissa delar av Sverige. Årsrapporten innehåller också en presentation av aktuella frågeställningar på åtgärdssidan i de olika länderna.

En stor del av Basprojektets arbete har under året ägnats den nya teknikens inverkan på de regionala förhållandena. Inom ramen för projektet *Datateknologins inverkan på perifera regioner* (inom datahandlingsplanen) utgavs i början på året en litteraturstudie över Ny teknik och regional utveckling. Studien sammanställer de erfarenheter man i USA och Europa haft av högteknologiska agglomerationer och hur tillämpningen av mikroelektronik i tillverkningsprocessen och i själva produkterna ändrat på företagens lokaliseringskriterier och därigenom på villkoren för det regionala mönstret.

Inom ramen för samma projekt sammanställdes en kartläggning av olika teknikspridningsåtgärder och program som vidtagits i de fyra stora nordiska länderna. Rapporten ingår i de åtgärder ministerrådet vidtagit med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 20/1986 om datateknologi i regionalpolitiken. Kartläggningen följs upp med en undersökning av konkreta fallstudier över dataintroduktion i olika typer av områden. Arbetet som finansieras med särskilda medel har redan inletts och förväntas föreligga till Nordiska Rådets session 1988.

5.2 Storstadsprojektet

Projektets syfte är att belysa storstädernas utveckling i ett regionalpolitiskt perspektiv, att jämföra styrformer och styrmedel samt diskutera behovet av ändringar i statsmakternas politik gentemot storstäderna. Projektet behandlar frågor som berör utvecklingen av näringsliv, sysselsättning, bostadsförhållanden och kommunal ekonomi. Projektet är till sin karaktär tvärsektorielt. Från och med 1986 har projektet övergått från att ha varit ett utredningsprojekt till en verksamhet som huvudsakligen går ut på erfarenhetsutbyte med huvudvikt på konferenser och seminarier.

Under 1986 utgavs i NU-serien rapporten "Storbypolitik i Norden". Denna behandlar dels bostadsutvecklingen i ett nationellt perspektiv, dels interna obalanser innanför de enskilda storstadsregionerna. Bl a fästs uppmärksamheten vid en förnyad tendens till kraftig tillväxt i bl a flera av huvudstadsregionerna. Härmed sammanhängande problem och kvarstående betydande olikheter i levnadsvillkoren mellan olika delområden internt i storstadsregionerna behandlas i rapporten.

Därtill har projektet som den första i en serie av temakonferenser i samarbete med Oslo kommun arrangerat ett seminarium om Bydelsförvaltning och bydelsdemokrati i store bykommuner i Norden. Seminariet hade över 150 deltagare. Oslo-konferensen påvisade en serie fördelar av att internt decentralisera verksamheten i de största stadskommunerna. Uppmärksamhet fästes också vid de skärpta fördelningspolitiska problem som bör lösas genom en utveckling av budgeterings-, räkenskaps- och utjämnings-systemen. Vidare betonades en bättre planerad byförnyelsesstrategi som skulle sträva till att kompensera för de största regioninterna olikheterna.

5.3 Glesbygdspolitiskt samarbete

Var femte nordbo eller nästan 5 miljoner nordbor bodde år 1980 i glesbygd i statistisk bemärkelse (dvs utanför tätorter med 200 eller fler invånare). Den spridda bebyggelsen/bosättningen kan också sägas vara en viktig del av Nordens profil och i det nordiska karaktärsdraget. Det är därför naturligt och viktigt att glesbydsfrågor ägnas särskild uppmärksamhet i det nordiska samarbetet. Detta görs också på olika sätt. NÄRP:s glesbygdspolitiska arbetsgrupp är ett sätt.

Glesbygdsgruppens övergripande syfte är att verka för ett ökat informations- och erfarenhetsutbyte i Norden när det gäller glesbydsfrågor och politik för glesbygd. Gruppen strävar efter att ge sitt arbete en allt mer extern prägel och mer inriktat arbete på konkreta frågor.

Gruppens intresse har under senare år inriktats på följande frågor

- lokal utveckling
- informationsteknologi och
- småskalig teknik.

Temat om lokal utveckling har behandlats inom en speciell kommun-

grupp. Tillsättandet av kommungruppen markerar ett ökat intresse för kommunernas roll, som på ett mer generellt plan tagit sig uttryck i t ex frikommunförsök i flera av de nordiska länderna. En rapport om bl a vilka frågor som kommungruppen upplevt som viktiga kommer att färdigställas under år 1986.

När det gäller informationsteknologin har gruppen inspirerat till och stött bildandet av ett nordiskt nätverk av personer verksamma i och forskare intresserade av försök kring informationsteknologins utnyttjande i glesbygder. Gruppen har också arbetat för att en aktiv "missionärsverksamhet" om idéerna bakom och erfarenheterna av lokala informationsteknologiska centra (datastugor, telehus etc) skall spridas i Norden. Kontakter angående projektets finansiering har etablerats mellan nätverket och ministerrådets rådgivande utskott i datafrågor (RU-DATA).

Beträffande småskalig teknik så har en studie om politik för och utveckling av sådan teknik i Norden påbörjats. Studien skall dels ligga till grund för fortsatta diskussioner inom gruppen, dels tjäna som underlag för ett seminarium kring småskalig teknik och glesbygdsutveckling under år 1987.

Gruppen har också påbörjat arbetet med en informationsskrift om "politik för glesbygder i Norden". Skriften kan ses som ett sätt att i ett nordiskt perspektiv bidra till den landsbygdskampanj som initierats i Europa-rådet.

Tabell *Glesbygd i nordiskt perspektiv*

	Antal och andel invånare i glesbygd (1980)		Genomsnittlig befolknings- täthet
Danmark	826897	16,1%	121 inv/km ²
Färöarna	5204	12,4%	31 "
Grönland	6118	12,3%	0 "
Finland	1335902	27,9%	16 "
Island	26901	11,7%	2 "
Norge	1200190	29,3%	13 "
Sverige	1406945	16,9%	20 "

Källa Nordisk statistisk årsbok 1985 och foldern Regioner i Norden 1985.

6. Forskningssamarbete på det regionalpolitiska området (NordREFO)

Det nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) initierar och samordnar forskning av regionalpolitiskt intresse. Samspelet med den praktiska politiken är således viktigt men syftet är också att bygga upp väl fungerande nätverk mellan nordiska forskare där effekten troligen är mera långsiktig.

Dessa ambitioner förverkligas genom att institutet, efter omfattande

konsultationer med forskarvärlden och användare, lägger fast forskningsprogram inom skilda problemområden. Det praktiska forskningsarbetet sker i forskningsgrupper där forskare och praktiker från de nordiska länderna är representerade. Genom att endast små medel står till förfogande för direkt forskningsfinansiering, sker den största delen av arbetet inom ramen för nationellt finansierad forskningsprogram. NordREFO fungerar därmed som en länk mellan dessa program. Institutet skapar m a o en nordisk miljö.

Institutet startade hösten 1985 en ny forskningsetapp. Samtidigt skedde en flyttning från Oslo till Helsingfors. Det nya forskningsprogrammet låg färdigt vid början av år 1986 och under verksamhetsåret har ett trettiotal forskare och administratörer rekryterats till sex forskningsområden. Forskningsgrupperna inom respektive område har börjat arbetet med att precisera uppgiften och etablera kontakter med forskare inom ämnesområdet.

Ämnesmässigt ligger tyngdpunkten i dels ett försök att kartlägga de ändrade förutsättningar som ny teknik och nya organisationsformer inom näringslivet ger regionalpolitiken, dels en studie av hur de starka decentraliseringstendenserna inom den offentliga sektorn ändrar samhällets möjligheter att påverka den regionala utvecklingen. Parallellt med arbetet inom dessa två huvudområden har ett antal forskningsförberedande studier startats vad gäller t.ex. framtidsstudier, naturresursfrågor och de statliga transfereringarnas betydelse för den regionala utvecklingen.

Initiering och genomförande av forskning tar tid. Ett fullskaligt NordREFO-projekt tar normalt tre till fyra år att genomföra. Några konkreta resultat finns därför inte att rapportera. Det bör dock i sammanhanget uppmärksammas att institutet etablerat en princip om successiv initiering av forskning, vilket på någon sikt också ger möjligheter till en successiv avrapportering. Denna princip har lagts fast efter samråd med brukarintressena i NÄRP.

7. Informations- och erfarenhetsutbyte

I det reviderade nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik betonas betydelsen av effektiv informations- och kunskapsspridning samt ökat erfarenhetsutbyte för nordiskt samarbete och dess vidareutveckling på alla nivåer. Det framhålls att kunskapsspridningsfrågor bör bli föremål för särskilda åtgärder och ökade insatser i syfte att stimulera mobilisering av resurser och rekrytering av personer på lokal och regional nivå för att säkra samarbetets fortbestånd och utveckling över tiden. För uppbyggnaden av ett fungerande informationssystem och ökade informationskanaler har man bl. a. kastat fram tanken om större medverkan av de regionala nordiska informationskontoren, liksom Nordens Hus.

Fem av sex av de på försök etablerade informationskontoren finns för

närvarande inom något av de nio gränsregionala samarbetsområdena. Inom Kvarkenregionen och inom Mittnorden har samverkan med de informationskontor som finns i regionerna fungerat väl i första hand med insatser inom informations spridning och i anslutning till kultursamarbetet.

För andra informationsprojekt inom de gränsregionala samarbetsområdena har redovisats i avsnitt 3.

Nordiskt erfarenhetsutbyte mellan de centrala regionalpolitiska stödmyndigheterna har utvecklats under året.

Kapitel XXIII

Bistand till udviklingslandene

1. Indledning; Nordisk Råds udtalelse 1986

Traditionen tro behandles i nærværende afsnit såvel det formelle nordiske bistandssamarbejde, som gennemføres i henhold til Københavnkonventionen af 1981, som det uformelle samarbejde, der gennem årene er vokset frem på grundlag af de nordiske landes sammenfaldende interesser på det bistandspolitiske område.

Nordisk Råd henstillede i 1986 til Nordisk Ministerråd at der blev fremlagt et ministerrådsforslag om en *plan for det bistandspolitiske samarbejde*. Rådet understregede, at det er hensynet til modtagerlandet som må være det primære. Dette må danne basis for det videre bistandssamarbejde og lægges til grund for en arbejdsplan. Dette kræver, at effektivitet og fleksibilitet i bistandsindsatserne tillægges vægt. Sigtet må være en koordinering, som kommer modtagerlandet tilgode.

Til opfølgning af Nordisk Råds ønske, har man i Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål i 1986 drøftet mulighederne for et arbejdsprogram vedrørende det nordiske bistandssamarbejde, såvel på det formelle som på det uformelle plan, inden for de felter hvor man regner med at kunne intensivere og udvikle samarbejdet i de kommende år.

Spørgsmålet, som endnu ikke er helt færdigbehandlet, vil blive forelagt for de bistandsansvarlige ministre på deres møde i marts 1987 i Reykjavik.

2. Nordisk bistandsministermøde

Det formelle ansvar for det nordiske samarbejde på bistandsområdet ligger hos samarbejdsministrene. De nordiske bistandsministre mødtes uformelt i København i august 1986, for at drøfte særlige bistandsrelevante spørgsmål. Bistandsministrene besluttede at mødes regelmæssigt fremover i forbindelse med de halvårslige udenrigsministermøder. Næste møde finder sted i marts 1987 i Reykjavik.

3. Den rådgivende komite for bistandsspørgsmål (RK-B)

RK-B mødtes i februar og oktober 1986, begge gange i København. Komiteen er blevet orienteret om og har drøftet det nordiske initiativ om et udvidet økonomisk samarbejde med SADCC-landene. RK-B har hilst initiativet velkommen og med tilfredshed noteret sig den positive reaktion, der også er kommet fra SADCC-landenes side. Endvidere har RK-B drøftet det nordiske bistandssamarbejde i konkrete modtagerlande. Også bistandsdebatten i de enkelte nordiske lande og arbejdet i den nordiske

Sahel-arbejdsgruppe har været genstand for drøftelse. Endelig har man under oktobermødet afholdt en temadiskussion om miljø og bistand med udgangspunkt i arbejdet i Den Internationale Kommission for Miljø og Udvikling (Brundtland-kommissionen).

4. Embedsmandskomiteen for bistandsspørgsmål (EK-B)

EK-B mødtes tre gange under 1986, i marts, august og november. EK-B er blevet orienteret bl. a. om forløbet af det nordiske initiativ om et udvidet nordisk samarbejde med SADCC-landene gennem regelmæssige rapporter fra den nordiske styregruppe for Norden/SADCC samarbejdet. Af andre vigtige spørgsmål, som har været på komiteens dagsorden, kan nævnes de fællesnordiske projekter, udredningen om en koncessionel nordisk låneordning, forskellige emner inden for SADCC-samarbejdet samt multilaterale bistandsspørgsmål. EK-B er i lighed med tidligere år blevet orienteret om en del spørgsmål af fællesnordisk interesse og har fungeret som nordisk koordinatororgan på bistandsområdet.

5. Nordisk handlingsplan på bistandsområdet

I overensstemmelse med det af Nordisk Råds økonomiske udvalg fremførte ønske om en nordisk handlingsplan på bistandsområdet har EK-B i 1986 diskuteret mulighederne for et arbejdsprogram for det nordiske bistandssamarbejde – på det formelle såvel som det uformelle plan – inden for de områder, hvor man forventer at intensivere og udvikle samarbejdet i årene fremover. Et forslag vil i første omgang blive forelagt de bistandsansvarlige ministre ved møde i marts 1987.

6. Aftale om samarbejde med SADCC-landene

Under den årlige SADCC konsultative konference, som blev holdt i januar/februar i år, underskrev de fem nordiske og de ni SADCC-lande en fælleserklæring (Joint Declaration) og vedtog et rammeprogram om udvidet økonomisk og kulturelt samarbejde mellem de nordiske lande og SADCCs medlemslande.

En særlig udpeget styregruppe med medlemmer fra udenrigs- og bistandsministerierne i de nordiske lande koordinerer og har overopsyn med det brede spektrum af aktiviteter, som er sat igang eller planlægges igangsat inden for rammen af initiativet.

Aktiviteterne omfatter foranstaltninger til at fremme nordisk næringslivs samarbejde med SADCC-regionen, herunder at tilrettelægge forholdene for bedriftsetableringer (joint ventures), øget samhandel såvel imellem SADCC-landene som ved øget eksport til de nordiske lande, og øget kulturel kontakt mellem de to regioner.

7. Generelt om det nordiske samarbejde i bistandsspørgsmål

7.1. FN

Som en fortsættelse af det koordineringsmøde, som i 1985 for første gang afholdtes mellem de nordiske lande vedrørende deres deltagelse i behandlingen af økonomiske og bistandspolitiske spørgsmål i FNs generalforsamling, holdt man i august 1986 endnu et møde mellem repræsentanter for de nordiske landes udenrigs- og bistandsministerier. Ved dette møde, ligesom ved det tidligere, drøftedes de fælles nordiske indlæg i generalforsamlingens 2. udvalg, og ansvaret for at udarbejde og fremføre disse indlæg fordeltes mellem de nordiske lande.

De nordiske lande har siden 1985 holdt lignende møder inden ECOSOCs (FNs økonomiske og sociale råds) sessioner, og også i 1986 var de fleste indlæg, som holdtes af de nordiske lande under sessionen, et resultat af fælles forarbejde.

Disse forberedende møder har muliggjort mere omfattende deltagelse fra ministeriernes side og således været medvirkende til at give en bredere basis for diskussion samt givet mere tid til det fælles forberedelsesarbejde.

Det er ikke kun i spørgsmål om udtalelser og indlæg at de nordiske landes virksomhed i økonomiske og bistandspolitiske spørgsmål er ensrettede. Både i ECOSOC og i 2. udvalg er de nordiske landes stemmeafgivning nærmest indentisk.

7.2. Multilaterale udviklingsbanker

Inden for banksektoren har de nordiske lande traditionelt et yderst velfungerende og regelmæssigt samarbejde.

I Verdensbanken – ligesom i Den Internationale Valutafond (IMF) – danner de nordiske lande en fælles valggruppe, hvilket betyder at disse lande ifølge en fastlagt rotationsordning har en egen repræsentant i bankens bestyrelse.

I de regionale udviklingsbanker (Den afrikanske, Den asiatiske og Den interamerikanske Udviklingsbank) tilhører de nordiske lande (undtagen Island, som ikke er medlem af regionalbankerne) en fælles valggruppe sammen med visse andre lande.

Koordinering af de nordiske standpunkter til policy-spørgsmål sker gennem ugentlige telefonkonferencer, og herudover afholdes bankmøder mindst 3 gange årligt. For Verdensbankens vedkommende optræder de nordiske lande som en enhed, f.eks. ved at holde fællesnordiske indlæg ved årsmøderne og i den under Verdensbanken og IMF oprettede Udviklingskomite.

I det forløbne år har udviklingsbankernes situation været præget af de alvorlige gældsproblemer i en række mellem- og lavindkomstlande. De nordiske lande har støttet den amerikanske finansminister Bakers initiativ, ifølge hvilket især Verdensbanken skal udvide sin långivning til strukturtil-

pasning i disse lande samtidig med, at de private banker skal forøge deres udlån. I denne forbindelse har de nordiske lande lagt vægt på, at strukturtilpasningslåne ikke må komme i strid med Verdensbankens fattigdomsorientering. På udviklingskomiteens møde i september lykkedes det de nordiske lande at få de øvrige medlemslandes tilslutning til, at Verdensbanken i 1987 skal fremlægge en særlig rapport herom til komiteen med henblik på at fastholde opmærksomheden på dette spørgsmål.

De nordiske lande har samtidig understreget, at problemerne i Afrika syd for Sahara er af en særlig karakter, som kræver tilførsel af betydelige midler på koncessionelle vilkår. Bl. a. på denne baggrund har de nordiske lande i 1986 medvirket til en ikke ubetydelig styrkelse af Verdensbankens fond, IDA, hvis midler udlånes på gunstige vilkår til de fattigste udviklingslande. Samtidig har de nordiske lande medvirket til en styrkelse af Asian Development Fund, hvis midler anvendes på tilsvarende måde i fattige asiatiske lande.

De nordiske lande har i det forløbne år forøget indsatsen for, at Verdensbanken og de regionale bankers projektudlån i højere grad tilgodeser hensyn til miljø og indfødte befolkningsgrupper i udviklingslandene.

7.3. *Sahel*

Med baggrund i krisen i Sahel-bæltet og de nordiske landes voksende engagement i området blev der i 1985 oprettet en nordisk arbejdsgruppe under EK-B for bistand til Sahel-bæltet. Arbejdsgruppen, der består af repræsentanter fra de enheder i bistandsorganisationerne som har ansvar for den langsigtede bistand til de tørkeramte områder, har i 1986 diskuteret mulige indsatser, herunder samarbejde med internationale organisationer.

7.4. *Miljø og bistand*

EK-B nedsatte i 1981 en arbejdsgruppe for miljø og bistand. Gruppen fik til opgave at udarbejde forslag til en bedre integration af miljø- og naturresourcenaspekterne i det nordiske bistandssamarbejde. I 1986 har gruppen afholdt 4 møder og der særligt arbejdet med følgende spørgsmål:

1. En nordisk konference om miljø, udvikling og bistand (maj 1987 i Stockholm);
2. En miljøprofil for Tanzania; og
3. Fællesnordiske kurser og seminarer for at integrere miljøaspekterne i bistand.

Arbejdsgruppen fik på EK-B-mødet i november til opgave at følge Brundtland-kommissions afsluttende arbejde og, når rapporten foreligger, vurdere de bistandspolitiske aspekter.

Herudover har gruppen holdt samråd om aktuelle emner af fælles interesse og udvekslet information.

7.5. Kvinder og bistand

En uformel nordisk samrådsgruppe for kvinderettet bistand mødes efter behov for at udveksle information og erfaringer. Gruppen fungerer som en forberedende arbejdsgruppe i forbindelse med internationale møder, som f.eks. ekspertgruppemøder for kvinder og udvikling og kvindekonferencer. Gruppen har gennemgået de fællesfinansierede nordiske samvirkeprojekter i Tanzania og Kenya ud fra et kvindeperspektiv og har forsøgt at udarbejde en fælles holdning og politik til hvorledes fremtidig støtte til de nationale kvindekontorer i Kenya og Sri Lanka som begge modtager støtte fra flere af de nordiske lande, bør ske.

I november 1986 besluttede EK-B at afholde en temadiskussion om kvinder og udvikling i forbindelse med et EK-B møde i 1987.

7.6. Bistand til Mellemamerika/Nicaragua

I overensstemmelse med en beslutning taget i EK-B i efteråret 1985, blev der i 1986 afholdt et nordisk samrådsmøde for at orientere om hvert enkelt nordisk lands igangværende og planlagte bistandsamarbejde med Nicaragua og Mellemamerika som region. Mulighederne for et nærmere nordisk samarbejde i dette område blev også diskuteret. Der vil blive arrangeret et fællesnordisk møde i Norge i 1986 for private organisationer fra de nordiske lande, som er engagerede i bistandsarbejde i Mellemamerika.

8. Nordisk koncessionel låneordning

I efteråret 1985 fik EK-B forelagt et studie om et forslag til en nordisk koncessionel låneordning. EK-B fandt ved behandling af forslaget, at det ikke i tilstrækkelig udstrækning tog hensyn til de nordiske landes bistandspolitiske målsætninger, og nedsatte derfor en referencegruppe, som i løbet af første halvdel af 1986 udarbejdede en tillægsbetænkning til EK-B. Tillægsbetænkningen anviser alternative løsningsmodeller for en fællesnordisk koncessionel låneordning og præsenterer tre niveauer for udvidet nordisk samarbejde på finansieringsområdet, nemlig

- 1) et intensivere samarbejde mellem de eksisterende nationale finansieringsordninger og evt. harmonisering af disse ordninger,
- 2) et nordisk låneordning i form af et fond, som skulle yde kreditter med et højt gaveelement (86%) til de fattigste lande, og
- 3) et nordisk fond, som skulle yde bistandsstøttede kreditter, i kombination med nordiske projektinvesteringsslån.

EK-B har under efteråret 1986 diskuteret referencegruppens tillægsbetænkning og vil fortsætte med at vurdere forslagene.

9. Samfinansierede nordiske projekter

9.1 Indledning

Under Københavnsaftalen af 1981 har der været igangsat 7 fællesnordiske projekter. Fire projekter kører fortsat i fællesnordisk regi, 1 projekt er afsluttet og 2 er overgået til bilaterale projekter administreret af et af de nordiske lande.

Fællesprojekterne administreres traditionelt af bistandsadministrationen i et af de nordiske lande, men for eksempel SADCC-samarbejdet har man i forbindelse med den fællesnordiske støtte til transportkommissionen i Maputo (SATCC) etableret en anden samarbejdsform, i det projektet på de nordiske landes vegne administreres af det svenske firma, SWECO.

Denne samarbejdsform har man fundet var mere fleksibel og administrativt lettere håndterlig end de traditionelle samarbejdsformer.

9.2 Andelsprojekt i Kenya

Aftalen for det fælles nordisk finansierede andelsprojekt i Kenya udløb den 30. juni 1986. Den samlede nordiske bistand siden 1967 havde da beløbet sig til ca. 190 mill. d.kr. incl. ekspertbistand på i alt ca. 600 årsværk.

På basis af en kenyansk anmodning om fortsat støtte til andelssektoren besluttede EK-B i slutningen af 1985:

- at Danida skulle afdække mulighederne for en koordineret nordisk indsats inden for andelssektoren i Kenya fra 1987
- at disse bestræbelser skulle inddrage de nordiske lande igennem indsatsgruppen og samrådsgruppen, og tage udgangspunkt i anbefalingerne fra den fælles nordisk/kenyanske forundersøgelsesrapport af februar 1985, og
- at Danida for perioden 1. juli 1986 – 30. juni 1987 kunne indgå en bilateral aftale, der kunne danne basis for de fortsatte bestræbelser.

I januar 1986 bevilgede Danidas styrelse 2,5 mill. d.kr. samt personelbistand på 6 årsværk for perioden 1986/87. Herudover har det nyoprettede Cooperative Centre Denmark med støtte fra Swedish Cooperative Centre, finansieret af SIDA, ydet bistand til den del af projektet, der omfatter støtte til Kenya National Federation of Cooperatives (KNFC) på ca. 1,2 mill. d.kr. og personelbistand på 2 årsværk (såkaldt bevægelse-til-bevægelse bistand).

Hovedformålet for 86/87-projektet er at planlægge og forberede en gradvis igangsætning af et nyt program og samtidig sikre, at erfaringerne fra de seneste tyve års indsats anvendes i forbindelse hermed. Planlægningen i Kenya skrider frem efter den tidstabel, der blev opstillet ved projektets start.

Under projektet gennemføres en række seminarer og workshops, hvori der deltager repræsentanter for de kenyanske og nordiske andelsbevægelser. Her drøftes arbejdsplan og budget for det fremtidige samarbejde.

Desuden har to eksterne konsulenter – en englænder og en kenyaner – evalueret det hidtidige program. Evalueringen blev fulgt op med et kenyansk/nordisk seminar i København i oktober 1986, hvor konsulenterne fremlagde deres vurdering af det nordiske andelsprojekts stærke og svage sider. De mente således, at de nordiske lande har været for tilbageholdende med at erkende det, som de betegnede som en ukvalificeret succes – såsom gennemførelsen af spare- og låneprogrammer for bønder og udvikling af standardiserede regnskabssystemer for hele andelsbevægelsen.

Under seminaret fik beslutningstagere fra de nordiske lande og fra Kenya mulighed for en dialog baseret på evalueringens konklusioner. Blandt deltagerne var departementscheferne for Kenyas finans- og andelsministerium, samt repræsentanter for den kenyanske andelsbevægelse. Seminaret viste en vilje fra nordisk side til at bygge videre på de positive aspekter af den hidtidige indsats, og til at koordinere indsatserne inden for andelssektoren i Kenya.

Danida har erklæret sig rede til at indtage en koordinerende rolle i forbindelse med planlægning og implementering af det fremtidige arbejde.

Et endeligt programforslag og budget vil blive udarbejdet inden årets udgang. Herefter ventes de kenyanske myndigheder at fremsætte en anmodning indeholdende såvel regeringsbistand som bevægelse-til-bevægelse støtte. Det forudses i øvrigt, at den nordiske koordination i meget højere grad end tidligere skal foregå mellem bistandsmissionerne i Nairobi.

9.3. Andelsprojekt i Tanzania

Støtten til andelsprojektet i Tanzania, der blev påbegyndt i 1968, administreres af Danmark.

Efter godkendelse af en ny andelslov (cooperative act) af det tanzanianske parlament i april 1982, imødekom de nordiske lande en tanzaniansk anmodning om en forlængelse af den nordiske bistand til andelssektoren i årene 1983–88. Projektets samlede nordiske bevilling på 203 mio d.kr. blev baseret på et budget, som var beregnet i 1981-priser. På grund af den stedfundne inflation søges bevillingen forhøjet med 80 mio DKK. En sådan bevillingsregulering vil medføre, at projektets aktiviteter i 1987 og 1988 kan gennemføres som planlagt. Projektaftalen er baseret på såkaldte "rullende 2-årsplaner", idet der skal udarbejdes arbejdsplaner for 2 år ad gangen under hele perioden.

Projektets hovedformål er at yde støtte til nyoprettede andelsforeninger. I lyset af Tanzanias alvorlige økonomiske situation og på basis af anbefalingerne af en nordisk-tanzaniansk "review mission" udsendt i august-september 1984, er det med de tanzanianske myndigheder aftalt, at andelsprojektet koncentrerer sin indsats om et færre antal regioner, hvor opbygningen af de kooperative unioner økonomisk set er mest lovende, og hvor de lokale myndigheder er indstillet på at modtage nordisk støtte.

Efter disse retningslinier arbejder der for tiden 30 nordiske rådgivere under projektet, hvoraf hovedparten er stationeret ved unionerne.

Endvidere støtter projektet Cooperative College i Moshi med udvidelse af kapaciteten fra 300 til 600 studenter og med afholdelse af kursusvirksomhed. Særlig opmærksomhed er i den forbindelse rettet mod uddannelse af kvinder.

Herudover bidrager projektet med 59 mio DKK. til en kooperativ lånefond under Cooperative and Rural Development Bank med henblik på at finansiere nødvendige nyinvesteringer hos andelsforeninger i transportmidler, forarbejdningsanlæg, etc.

Da de kooperative unioner er nystartede, er det ikke muligt på nuværende tidspunkt at udtale sig nærmere om planerne for projektets fremtid, der vil være afhængige af de indvundne erfaringer i startfasen.

En eventuel fortsat nordisk støtte til den tanzanianske andelssektor efter 1988 vil bl. a. blive baseret på en evaluering af projektet, som forventes at finde sted i februar 1987.

9.4. Lantbruks- og fiskeprojekt i Mocambique.

Med utgången av 1984 upphörde den andra fasen av nordiskt stöd till Mocambique Agricultural Programme, MONAP. Stödet avsåg ett stort antal projekt inom jordbruk, skogsbruk och fiskesektorn. Programmet inleddes 1977 med ett förberedelseår följt av en fas om tre år, MONAP I, under perioden 1978–80 och en andra fas, MONAP II, under tre år med ett års förlängning, 1981–84. MONAP I bestod av 26 och MONAP II av 23 projekt. Det sammanlagda nordiska stödet uppgick till 129 milj USD. För att utnyttja överskjutande medel från 1984 förlängdes avtalet t. o. m. 30. juni 1985.

Beredningen av fortsatt stöd till lantbrukssektorn inriktades på färre delsektorer och förbättring av livsmedelsförsörjningen. Särskild vikt skulle läggas vid stöd till småbrukare. Beredningen ledde till avtal om fortsatt stöd till aktiviteter inom åtta projekt under jordbruksministeriet, MONAP. Vidare ingicks särskild avtal avseende stöd till marknadsföringsorganisationen AGRICOM och hantverksfiske. Båda hade tidigare erhållit stöd under MONAP-avtalen.

Beredningen av stödet till MONAP och AGRICOM syftade till femåriga avtal, 1985–89, under det att fiskeprojektet skulle erhålla ett treårigt, avslutande stöd. Till följd av säkerhetssituationen i Mocambique gjordes stödet till de två förstnämnda ettårigt (1985) i avvaktan på utvecklingen. Härefter har tvååriga avtal ingåtts avseende 1986 och 1987.

Stödet till MONAP och AGRICOM uppgår till 75 milj SEK resp 20 milj SEK per år och avtalet angående fiskeprojektet omfattar 34 milj SEK under tre år, 1985–87. MONAP finansieras av samtliga fem nordiska länder och de två övriga insatserna av Danmark, Norge och Sverige.

Säkerhetssituationen har varit oförändrat dålig sedan slutet av 1984

vilket påverkat projekten. I synnerhet har fältverksamheten till stöd för småbrukare drabbats. Insatserna har anpassats till den förändrade situationen. Bl. a. har medel i stigande grad använts för upphandling av insatsvaror för jordbruket, såsom utsäden och handverktyg. Insatser för jordbruksutbildning och det nationella utsädesprogrammet beräknas också kunna få ökat stöd.

AGRICOM och fiskeprojektet har inte påverkats i samma utsträckning av säkerhetssituationen.

Säkerhetssituationen har vidare medfört att nästan all utländsk personal stationerats i huvudstaden Maputo. Den 30 juni 1986 tjänstegjorde i de nordiska projekten ett 30-tal experter rekryterade i Norden eller av FAO samt ett 80-tal s. k. kooperanter., dvs. lokalt anställda icke mocambikaner. Rekryteringen av personal möter svårigheter.

9.5. Stöd till SATCC

SATCC, som är förkortningen för Transportkommissionen inom det regionala samarbetsorganet SADCC i södra Afrika, inrättades i Maputo år 1980. Transportkommissionens uppgift är att främja en samordnad utveckling av transporter och kommunikationer i de nio SADCC-länderna.

En teknisk enhet (Technical Unit) inom SATCC, bemannad med experter på olika delar av transport- och kommunikationssektorn, svarar för det utrednings- och samordningsarbete som SATCC har att utföra. De nordiska länderna har alltsedan kommissionen inrättades tillhandahållit flertalet av de experter som utgör den tekniska enheten. Förutom de nordiska experterna har Italien och Canada ställt experter inom telekommunikationsområdet till förfogande.

Det pågående nordiska biståndet till Transportkommissionen administreras av SIDA och de nordiska experterna är i innevarande avtal rekryterade och anställda genom det svenska konsultföretaget SWECO. Kostnaderna för insatsen under perioden november 1981 – mars 1986 har uppgått till 25,4 milj. SEK och delats lika mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. I samband med SADCC-konferensen i Harare i februari 1986 ingicks avtal om en treårig förlängning av det nordiska stödet. Totalbeloppet uppgår till 30 milj. SEK.

Enligt avtalet mellan de nordiska länderna och SATCC tillställs SIDA halvårsvis rapporter dels av SWECO dels av SATCC. Biståndsmyndigheterna i Danmark, Finland och Norge hålls fortlöpande informerade av SIDA om hur verksamheten fortskrider genom delgivning av dessa rapporter. I det nya avtalet betonas bl. a. vikten av ökad medverkan av personal från SADCC-regionen så att det nordiska personalbiståndet gradvis kan minskas under treårsperioden.

SIDA:s bedömning är att det nordiska stödet till den tekniska enheten har varit av avgörande betydelse för SATCC:s framgångar och det nordiska biståndet har visats sig effektiv och har funnit väl fungerande former.

En administrativ genomgång av pågående stöd avses genomföras i februari 1987.

Kapitel XXIV

Jord- og skovbrug

1. Samarbejdets struktur

Det nordiske samarbejde på jord- og skovbrugsområdet udbygges på en række områder med støtte fra Nordisk Ministerråd. Udbygningen sker på baggrund af det nordiske handlingsprogram på jord- og skovbrugsområdet, som blev vedtaget af Ministerrådet i 1985.

Samarbejdet omfatter dels tidsbegrænsede projektaktiviteter og dels dannelse af mere faste samarbejdsstrukture i forskellige organisationsformer.

Fra 1987 vil antallet af nordiske institutioner under sektoren stige til tre, medens to tidligere fritstående organisationer gennem vedtægtsændringer får en nærmere tilknytning til Nordisk Ministerråd.

Nordisk Embedsmandskomité for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) har opfølgningsansvaret for handlingsprogrammet og i efterstående beretningsafsnit vil opfølgingsarbejdet blive særskilt markeret inden for de enkelte programområder, der omfatter følgende aktiviteter:

- Jord- og skovbrugspolitiske udredninger samt igangsætning af nye aktiviteter som opfølgning af handlingsprogrammet
- Jordbrugsforskning
- Skovforskning
- Genbanksamarbejde
- Planteforædling
- Forskeruddannelse
- Mikrobiologisk samarbejde

Nordisk Ministerråd (landbrugsministrene) mødes årligt for at tage stilling til udviklingen i samarbejdet inden for sektoren. Under mødet i juni 1986 gav Ministerrådet tilslutning til, at der med kort frist blev udarbejdet en udredning om de mulige samarbejdsområder inden for bioteknologiens områder i de nordiske lande til støtte for ministerrådets meddelelse på Nordisk Råds rekommendation nr. 28/1986.

Ministerrådets møde fandt sted i forbindelse med det årlige møde i Nordisk Kontaktorgan for Jord- og Skovbrugsspørgsmål. I kontaktorganet gennemføres drøftelser af aktuelle erhvervspolitiske spørgsmål, idet der er repræsentanter for såvel regeringsmyndigheder som erhvervsorganisationer. I tilknytning til kontaktorganets møde afholdtes et seminar om "Binæringer i Nordisk landbrug".

2. Jord- og skovbrugspolitiske udredninger og igangsætning av nye aktiviteter som opfølgning af handlingsprogrammet

Nordisk Embedsmandskomiteé for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) har under 3 møder i 1986 nøje fulgt opfølgninger af det nordiske handlingsprogram på jord- og skovbrugsområdet. Komiteen har især konstateret fremgang på de igangsatte projektaktiviteter, der har til formål at danne fastere samarbejde mellem de nordiske landes kontrolmyndigheder. Samarbejdet på kontrolområdet omfatter:

1. Retningslinjer for fælles biologisk afprøvning af plantebeskyttelsesmidler i væksthuse til brug for de nordiske landes godkendelsesmyndigheder.
2. Samarbejde mellem frøkontrolmyndighederne i Norden for at udvikle ensartede analyseregler og gennemføre fælles specialkurser for frøanalytikere. Harmonisering af kravene til læggekartofler (settepoteter) er højt prioriteret.
3. Samordnet planteinspektionsmetodik planlægges gennemført i 1987 mellem de nordiske landes plantesundhedsmyndigheder som en videreudbygning af en fælles håndbog for planteinspektører, der bliver færdig-udarbejdet i løbet af 1986. Håndbogen indeholder billeder og beskrivelser af indførselsforbudte skadegørere i planter og vækster.
4. Fremme af nordisk harmonisering på landbrugskemiens område med henblik på at skabe et mere fælles grundlag for anvendelse af landbrugskemiske målinger til støtte for rådgivning og forsøgsvirksomhed i jord- og skovbrugssektoren.
5. Fremme harmonisering af regler og forskrifter vedrørende landbrugsmaskiner og landbrugsbygninger samt etablering af ensartede prøvemethoder for gensidig godkendelse. Samarbejdet, der er under nærmere udredning, påtænkes også at berøre universitetsundervisning og arbejdsbeskyttelse relevant for det landbrugsteknologiske område.

Som supplerende målsætning for samarbejdet på kontrolområdet har NEJS med fordel kunnet hente støtte i rekommandationer og retningslinier optaget i rapporten NU 1985:10 "Undanröjande av tekniska handelshinder i Norden"

Et andet samarbejdsområde i sektorens handlingsprogram er noteret fuldt gennemført i 1986. Det angår Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd, der med nye vedtægter er blevet nærmere knyttet til Nordisk Ministerråd. Dette er sket i overensstemmelse med moderorganisationen Nordisk Skovunion, på hvis initiativ Frø- og Planterådet oprindeligt blev etableret. I Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd samarbejder de institutioner og organer, der har ansvaret for frø- og planteforsyningen til skovbruget i de nordiske lande. Embedsmandskomiteen har endvidere fulgt udviklingen i De Nordiske Haveselskabers overvejelse om etablering af et Nordisk Havekulturcenter, der er påtænkt drevet som en selvejende institution. Der planlægges med en placering ved Norges Landbrugshøgskole i Ås.

Til jord- og skovbrugspolitiske udredninger samt projekter af almen karakter og til igangsætning af nye aktiviteter under handlingsprogrammet har NEJS disponeret følgende nordiske midler:

Årlig finansiering	1986	1987
Projektvirksomhed	655000 NOK	1777000 DKK
heraf kontrolområdet	500000 NOK	1096000 DKK

3. Jordbrugsforskning

3.1 Opfølgning af handlingsprogrammet

På baggrund af evalueringen i 1985 af samarbejdsaftalen mellem Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ) og ministerrådssekretariatet har Nordisk Ministerråd (landbrugsministrene) og de i NKJ repræsenterede forskningsinstitutioner (forskningsråd) besluttet at ændre vedtægterne for NKJ. Ændringen, der træder i kraft 1.1.1987, betyder en organisatorisk tilknytning til ministerrådssystemet samtidig med at man fastholder det direkte samarbejde mellem de nordiske landes forskningsråd på jord- og skovbrugsområdet. NKJ skal være det rådgivende organ for Nordisk Ministerråd i forskningspolitiske spørgsmål vedrørende jordbrugsforskning og skal iøvrigt arbejde for størst mulig nordisk samordning af national forskningsvirksomhed på alle niveauer.

3.2 Samarbejdets indhold

I 1986 har Ministerrådet støttet projektvirksomhed gennem KNJ på følgende områder som Landbrugskooperationen i Norden, Økologi og husdyrproduktion, Fodrings- og miljøbetingede sygdomme hos laksefisk samt midler til en række planlægningsopgaver inden for jordbrugsforskningens område. Medens det førstnævnte projekt afsluttes i 1986 tænkes de to øvrige projekter videreført i 1987 sammen med et nyt projekt om økologiske produktionsformer inden for kartoffelavl. Disse projektområder er udvalgt inden for det handlingsprogram, NKJ har udarbejdet over prioriterede forskningsområder.

Med støtte fra forskningsrådene gennemfører NKJ yderligere ca. 15 nordiske projekter på årsbasis. Denne samnordiske projektvirksomhed omfatter udvalgte forskningsemner, som de nordiske lande har fundet særligt nyttige at gennemføre på nordisk plan. Det omfatter særligt brede tværgående forskningsemner, som oftest kræver betydelige planlægningsindsatser. Aktuelle emner har til eksempel være rapporteringen omkring bioteknologien og seminarer omkring temaet datateknologiens anvendelse i jordbruget.

Til virksomheden i 1986 kommer planlægningen af samarbejdsformerne i det nye NKJ. Det vil ske ud fra den rolle, som den nordiske jordbrugs-

forskning kan spille i forhold til de samfundsmæssige krav til effektiv jordbrugsproduktion kombineret med stigende miljøhensyn og kvalitetskrav til produktionen af levnedsmidler.

Jordbrugsforskning	1986	1987
Årlig finansering fra ministerrådet		
Projektvirksomhed	1 900 000 NOK	2 400 000 DKK

4. Skovforskning

4.1 Opfølgning af handlingsprogrammet

Ministerrådet konstaterer i handlingsprogrammet, at der ikke inden den første evaluering af handlingsprogrammet i 1989 synes behov for ændring af organisationsform eller samarbejdsform, hvad angår den nordiske skovforskning. Det henstilles at overveje, hvordan den formelle kontakt mellem SNS og de nationale forskningsråd bedst kan sikres. Sagen vil blive taget op til drøftelse i SNS i slutningen af efteråret 1986.

SNS er i handlingsprogrammet pålagt at medvirke på bl. a. områdene: Genbankvirksomhed på skovbrugsområdet, arbejdsfordeling vedrørende skovtræforædling og i samarbejde med islandske skovmyndigheder og Nordkalottkomiteens skovbrugsgruppe koordinere nordisk proveniensforsøg med skovtyper, som kan vokse ved grænsen til marginale områder for skovtræer. De tre områder er alle inddraget i SNS's virksomhed for 1986 og indgår i den videre planlægning for 1987.

4.2 Samarbejdets indhold

Samarbejdet inden for sektoren ledes af den nordiske institution Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS). SNS blev oprettet i 1972 og kom i 1978 ind på Ministerrådets budget. Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR), som indtil da havde været en selvstændig institution på ministerrådets budget, blev i 1982 indlemmet i SNS. SNS har til opgave at samordne nordisk skovforskning og prioritere og støtte fælles forskning, samt fremme virksomhed med nordisk forskeruddannelse inden for skovbruget.

SNS støtter sig i sit arbejde til 16 samarbejdsgrupper, som repræsenterer forskellige kompetanceområder.

Der er i 1986 foretaget en statusgennemgang af de erfaringer man har høstet gennem de nuværende gruppers arbejde, herunder en vurdering af behovet for komplettering/omstrukturering. På denne baggrund planlægges der at etablere to nye samarbejdsgrupper for henholdsvis skovlig økologi og for skovlig naturværn/brug af skov til rekreationsformål. Med

en vis omstrukturering af samarbejdsgrupperne forventes antallet af grupper ikke at stige.

Gennemførelsen af fællesnordiske forskningsprojekter er den mest omfattende aktivitet inden for SNS's virksomhed. I 1986 finansierede SNS ialt 15 flerårige forskningsprojekter samt et forprojekt om markedstilpasning og videreforædling af tilsavede trævarer i bulkproduktion.

Projekterne fordeler sig på både biologiske og tekniske forskningsområder af fælles interesse i tre eller flere lande. Igangsatte projekter i 1986 omfatter områderne som skovplanters kvalitet og målemetoder for sortering i planteskolerne, satellitanalyser i skovplanlægningen, skovteknisk forskningsmetodik og tyndingsteknik (röjningsteknik).

Projektinitiativerne fremkommer ved, at SNS bevilger midler til sammenkomster for de 16 samarbejdsgrupper, som repræsenterer forskellig skovlige kompetanceområder, og at der gennemføres konferencer og seminarer i løbet af året med støtte fra SNS. SNS-udredningen Bioteknologi i skovplanteforædlingen, der blev afgivet i efteråret 1985, har fremhævet et forskningsområde, som SNS vil give høj prioritet fremover.

I tillæg til projekt- og seminarvirksomhed har SNS givet midler til den nordiske samarbejdsgruppe for højere skovbrugsuddannelse til gennemførelse af forskerkurser.

SNS har også videreført arbejdet med at etablere et nordisk skovligt tidsskrift af høj videnskabelig kvalitet, "Scandinavian Journal of Forest Research" for en prøveperiode frem til udgangen af 1988.

Tidsskriftet er åbent for publicering af nordiske skovforskningsresultater af høj videnskabelig kvalitet og med international nyhedsværdi. De første nr. af tidsskriftet blev udgivet i 1986.

Skovforskning

Årlig finansiering	1986	1987
8SNS	6948000 NOK	8432000 DKK

5. Genbanksamarbejde

Nordisk genbanksamarbejde gennemføres dels inden for rammerne af den nordiske institution Nordisk Genbank for jord- og havebrugsplanter og dels i form af projektmidler til planlægningsopgaver for et genbanksamarbejde vedrørende husdyr og fisk.

5.1 Nordisk genbank for jord- og havebrugsplanter (NGB)

5.1.1 Opfølgning af handlingsprogrammet

Ministerrådet har i handlingsprogrammet på jord- og skovbrugsområdet præciseret Genbankens centrale betydning og pålagt genbanken i samarbejde med Samnordisk Planteforædling (SNP) at udrede dels metoder og dokumentationssystemer for effektiv udnyttelse af det opbevarede mate-

riales genetiske potentiale og dels forbedre kundskabsformidlingen til brugerne af Genbankens tjenester. Denne opgave har NGB påbegyndt i 1985 og en udredning er under afslutning i et samarbejde med Samnordisk Planteforædling (SNP). Udredningen har givet anledning til et projektforslag fra en planlægningsgruppe udpeget af NGB, SNP og SNS, hvortil der også er ansøgt om midler fra ministerrådet datahandlingsplan.

5.1.2 *Samarbejdets indhold*

Den Nordiske Genbank har til opgave at bevare og dokumentere den genetiske variation af alt plantemateriale, som kan være værdifuldt for kommende planteforædlingsarbejde med jord- og havebrugsplanter i Norden. Bevaringen gælder både forædlet og oprindeligt plantemateriale. Genbanken skal betjene planteforædlere og forskere ved at kunne stille materiale og dokumentation frit tilgængeligt. NGB udgør således et led i både det europæiske og globale genbanksamarbejde og varetager derved funktioner, som i modsat fald havde påhvilet de enkelte nordiske lande eller landenes planteforædlingsinstitutioner.

Specialister i de enkelte lande indgår i nationale rådgivende nævn til støtte for medlemmerne af genbankens bestyrelsen. Den rådgivende funktion forenes ofte med den praktiske gennemførelse af genbanksamarbejdet. Dette sker gennem etablering af samnordiske arbejdsgrupper for de vigtigste plantegrupper. Medlemmerne i disse samnordiske arbejdsgrupper er nationale specialister, hvis medvirken i genbankens planlægning sikrer en koordineret og afbalanceret nordisk løsning i udvælgelsen af bevaringsværdigt plantemateriale. Der findes 10 sådanne arbejdsgrupper, en for hver af de betydeligste plantegrupper.

Den foretrukne bevaring af plantegener sker ved frøopbevaring, hvor dette er muligt. For visse plantetyper må bevaringen dog ske i form af vegetativt materiale. Dette kan ske i en form for planterefugier eller i det naturlige miljø (in situ).

Hovedvirksomheden i 1986 har været fortsat frøhåndtering ved indlagring og registrering heraf. En gennemgang og kontrol af internregistreringen er gennemført således, at der nu findes tilgængelige lister over alt indlagret frø, som sammenlagt omfatter ca. 13000 frøprøver.

Efterspørgsler på Genbankens frøbeholdning fra forskere og forædlere i og udenfor Norden har resulteret i forsendelse af ca. 1000 frøprøver på årsbasis.

Genbankens datasystem er fuldt færdigudviklet efter den oprindelige plan fra 1981. I tilslutning hertil vil de første nordiske databaser være etableret for de vigtige plantetyper i Genbankens dataregister.

Databaserne indeholder en standardiseret repræsentation af nationale registrerede databaser og med oplysninger om genbankens frølagring heraf.

I 1987 påbegyndes udarbejdelse af en løbende langtidsplanlægning med

en ramme på 25 år for virksomheden. Mere konkret igangsættes bl.a. inventeringsplaner med henblik på "in situ"-bevaring i naturlige plantemiljøer i koordinering med relevante institutioner og myndigheder i de nordiske lande.

En vurderingsgruppe er af Genbankens bestyrelse bedt om afgive en intern rapport om Genbankens funktioner set fra brugernes side. Denne rapport vil indgå i bestyrelsens videre planlægning for Genbankens virksomhed.

5.2 Genbanksamarbejde med husdyr

Avancerede avlsmetoder og teknik har medført hurtige genetiske forandringer i husdyrsbestanden med en stærk ensrettet udvikling af husdyracerne til følge. Udviklingen går meget hurtigt efter udbredt anvendelse af kunstig sædovertføring og koncentreret anvendelse af eliteavlssdyr. En bred genetisk variation er grundlæggende for et langsigtet avlsarbejde.

Da det er betænkeligt, at racer og varieteter forsvinder, blev der i 1983 udarbejdet en plan for nordisk husdyrgenbanksamarbejde. Ifølge planen skal hovedreglen være, at hvert land organiserer sine egne genbanker efter nationale forhold og prioriteringer. En nordisk genbankstyrelse er udpeget med repræsentanter fra hvert land. Styrelsen arbejder inden for et 3-årigt planlægningsprojekt, som blev påbegyndt i 1985. Målsætningen for styrelsens arbejde er følgende:

- initiere oprettelsen af genbanker på nationalt niveau i Norden
- kortlægge truede husdyrspopulationer
- skabe en informationscentral på nordisk niveau
- følge forskningens fremskridt og virke for tilpasning af de mest moderne metoder for lagring af gener
- virke for en aktiv information både på videnskabeligt og populært niveau
- aktivt samarbejde med lignende virksomheder på både plante- og dyresiden, nationalt og internationalt.

NEJS konstaterer, at projektet forløber tilfredsstillende, og at virksomheden i 1986 især har været koncentreret om etablering af et fælles nordisk registreringssystem over bevaringsværdige husdyracer. Planerne for 1987 indikerer passende fremdrift.

5.3 Genbanksamarbejde med fisk

Ministerrådet finansierede i årene 1981–83 en nordisk kontaktgruppe, som arbejdede med genbankspørgsmål for fisk. Gruppen har i årene 1984–1986 arbejdet efter et udbygget programoplæg med aktiviteter angivet i prioritetsorden. Med de relativt beskedne beløb, som er tilstået projektet, har projektarbejdsgruppen udført følgende opgaver:

- støttet grundlæggende forskning omkring dybfrysning af fiskesperma og fiskeæg

- bidraget til omfattende beskrivelse af inventering af laksestammerne på Island, som arbejdsgruppen anser for mest truet
- arbejdet med generelle rekommendationer i international sammenhæng vedrørende bevaring af genetiske naturressourcer hos fisk
- arbejdet med risikomomenter ved genetisk påvirkning fra opdrætfisk på vilde fiskestammer
- formidlet og koordineret oplysninger til støtte for nationale genbankaktiviteter.

For 1986 er planlagt fortsat udvikling af dybfrysningsteknikken og et EDB-registreringssystem som med tiden kan udvikles til et samnordisk genbankregister. Planlægningen for samarbejdsrådets videre udvikling overgår til embedsmandskomiteen for fiskerispørgsmål.

Genbanksamarbejdet

Årlig finansiering	1986	1987
NGB	2986000 NOK	3920000 DKK
husdyr	200000 NOK	245000 DKK
fisk	73000 NOK	(70000 DKK)

6. Planteforædling

6.1 Opfølgning af handlingsprogrammet

Ministerrådet konstaterer i handlingsprogrammet, at betydelige resultater kan opnåes gennem nordisk planteforædlingssamarbejde. Ministerrådet pålægger NEJS at udrede spørgsmålet om arbejdsfordeling vedrørende nordisk samarbejde inden for skovtræforædlingen og at studere hvorledes faste arbejdsforudsætninger for Samnordisk Planteforædling (SNP) kan etableres.

Ved nævnte udredning skal både SNS og SNP medvirke, og et samarbejde herom mellem de to nordiske organer er indledt i 1985 og fortsat i 1986.

På forslag fra NEJS har ministerrådet i 1986 besluttet vedtægter for SNP, hvormed SNP bliver til en nordisk institution på planteforædlingsområdet fra 1.1.1987. Ministerrådets beslutning fulgte beslutningen om nye vedtægter for NKJ.

6.2 Samarbejdets indhold

Inden for planteforædlingsområdet i Norden findes der et meget bredt spektrum af opgaver, fra forskning og udvikling via egentlig planteforædling til afprøvning og identifikation af færdige sorter. En række problemer er fælles for flere af de nordiske lande bl.a. derved, at flere klimatiske forskellige regioner strækker sig tværs over de nationale grænser. Et øget nordisk samarbejde, arbejdsdeling, koordinering af arbejdet, harmonise-

ring af lovgivningen m.m. kan stærkt bidrage til, at de nationale ressourcer, som sættes ind på planteforædlingsområdet, udnyttes mere effektivt.

I 1981 påbegyndtes et sådan øget nordisk samarbejde på planteforædlingsområdet gennem etableringen af Samnordisk Planteforædling (SNP), der ledes af en nordisk styringsgruppe med medlemmer fra de fem nordiske lande. SNP sørger at etablere fællesnordiske projekter omkring de emner indenfor planteforædlingens område, hvor dette er hensigtsmæssig. Initiating af samarbejdsprojekter sker gennem SNPs styringsgruppe, som tager initiativ til gennemførelse af udredningsarbejder på udvalgte emner. Hensigten med udredningerne er at få specialister i de nordiske lande til at kortlægge de nationale aktiviteter på de pågældende områder, at vurdere behovet for fremtidige aktiviteter og at vurdere fordelene ved eventuelt øget nordisk samarbejde.

SNPs aktiviteter berører forskning i et vist omfang, medens den væsentligste del af aktiviteterne ligger på planteforædling og sortprøvning.

I 1986 har følgende projekter fået bevilling via SNP:

- Resistens mod plantesygdomme/uspesifik meldugresistens hos byg (korn)
- Forædling af græsmarkplanter i Nordens nordlige områder
- Koordinering af sortsafprøvning og -identifikation i Norden
- Haploider af grønsager
- Koordineret udvalg af grønsagssorter i Norden
- Samarbejdsudvalg for forædling af frugt og bær i Norden
- Kartoffelforædling (potatisforædling)

samt projektstøtte til følgende udredninger:

- Databehandling i planteforædlingen
- Vinterfasthed (vinterherdighed)
- Genteknologi
- Vegetabilsk protein
- Forædling, Triticale

Projektet Koordinering af sortafprøvning og -identifikation i Norden er afsluttet i 1986 med en rapport, der stærkt anbefaler en harmonisering af den nationale bestemmelser på området.

Planteforædling

Årlig finansiering	1986	1987
Samnordisk planteforædling	1 320 000 NOK	1 850 000 DKK

7. Forskeruddannelse

7.1 Opfølgning af handlingsprogrammet

Ministerrådet har i handlingsprogrammet pålagt NEJS at studere udredningsresultatet af et pilotprojekt for systematiseret forsker- uddannelse

inden for jord- og skovbrugsforskningen med henblik på at fremlægge et forslag til, hvorledes en fortsat og permanent samarbejdsordning på området kan sikres. På baggrund af udredningsresultatet har NEJS i 1986 vedtaget retningslinjer for en kommende styringsgruppe, der nedsættes pr. 1.1.1987 til videreførelse af systematiserede nordiske forskeruddannelseskurser på jord- og skovbrugsområdet.

7.2 Samarbejdets indhold

NEJS har i årene 1982–85 ydet tilskud til et pilotprojekt vedrørende systematiserede nordiske forskeruddannelseskurser på jord- og skovbrugsområdet. Projektet har været ledet af en styringsgruppe nedsat af den Nordiske rektorforsamling på landbrugsområdet og midlerne ydet ligeligt mellem kulturbudgettet og det almene budget.

Ved udgangen af 1985 afgav styringsgruppen en evalueringsrapport for pilotprojektet 1982–85.

Evalueringsrapporten blev vurderet af en arbejdsgruppe under NEJS, hvilket har resulteret i udarbejdelse af retningslinjer for virksomheden i de kommende år.

For at undgå en afbrydelse af virksomheden i evalueringsfasen blev styringsgruppens mandat forlænget for 1986, og der blev stillet en bevilling til rådighed herfor.

Der blev i 1986 iværksat 3-årige kursusrækker med systematiserede forskeruddannelseskurser inden for følgende fagområder:

- Husdyrernæring
- Husdyrforædling
- Planteforædling
- Plantekultur/væxtodling
- Økonomi

Disse kursusrækker forudsættes videreført 1987 samtidig med, at der foreligger forslag til gennemførelse af nye kursusrækker inden for veterinær epidemiologi og klinisk veterinærmedicin (reproduktionsfysiologi). Efter opfrodning fra NEJS søges også forslag til kursusrækker inden for det skovlige område fremmet.

Det er målsætningen at etablere ca. 10 kursusrækker pr. år i de centrale fagområder inden for veterinær-, jord- og skovbrugsområdet. Kursusrækkerne vil organisatorisk blive afstemt med anden kursusvirksomhed inden for nordiske organer som institutionen Nordiske Forskerkurser, NKJ og SNS.

Forskeruddannelse		
Årlig finansiering	1986	1987
Projektivirksomhed	800000 NOK	1200000 DKK

8. Mikrobiologisk samarbejde

Nordisk Ministerråd nedsatte fra og med begyndelsen af 1984 en nordisk styringsgruppe for mikrobiologisk samarbejde. Styregruppen har under en treårig forsøgsperiode fået til opgave at varetage følgende:

1. Fungere som nordisk kontaktorgan for mikrobiologisk samarbejde
2. Overvåge opbygningen af et nordisk dataregister over mikroorganismer med tilknytning til jord-, have- og skovbrug
3. Udpege ekspertgrupper for de grupper af mikroorganismer, som registreres og overvåge ekspertgruppernes arbejde
4. Følge den internationale udvikling vedrørende dataregistrering inden for det mikrobiologiske område.

Projektmidlerne inden for området er anvendt til registeropbygningen, medens styringsgruppens mødevirksomhed dækkes nationalt.

Den hurtige udvikling inden for mikrobiologien har vist, at store fuldt-dækkende dataregister næppe er realistiske, eller umiddelbart gennemførlige. Udviklingen går gradvis gennem opbygningen af specialregistre, hvor den nordiske model på jord- og skovbrugsområdet har påkaldt sig opmærksomhed i forbindelse med planer om opbygning af et globalt netværk.

På baggrund af de erfaringer, som er opnået under forsøgsperioden og under hensyn til initiativer om et øget nordisk bioteknologisk samarbejde er der stillet forslag om projekaktivitetens fortsættelse i 1987. NEJS har imidlertid udpeget en udenforstående person til foretage en evaluering af projektet før der træffes beslutning om projektets videreførelse og evt. nærmere indretning.

Mikrobiologisk informationssamarbejde

Årlig finansiering	1986
Mikroberegisterprojektet	215000

Kapitel XXV

Fiskeri

1. Indledning

Det nordiske samarbejde på fiskeriområdet har indtil 1986 været knyttet til aktiviteterne i Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål. På baggrund af drøftelser i kontaktorganet rettede de nordiske fiskeriministre anmodning om, at der blev etableret en særskilt embedsmandskomiteé for fiskerispørgsmål under Nordisk Ministerråd. Beslutning herom blev taget i slutningen af 1985, og i 1986 har den nye embedsmandskomiteé for fiskerispørgsmål etableret sig og påbegyndt sit arbejde på lige fod med de øvrige fagembedsmandskomiteer under ministerrådet. Til Embedsmandskomiteen for Fiskerispørgsmål har også Færøerne, Grønland og Åland udpeget faste deltagere med suppleanter for at følge arbejdet sammen med de udpegede medlemmer fra de fem nordiske lande.

En vigtig begivenhed i 1986 var afholdelsen af den 20. nordiske fiskerikonference i Akureyri, Island den 18–20 august, hvorunder også afholdtes et formelt nordisk møde af fiskeriministre. På mødet afgav embedsmandskomiteen rapport om konklusioner fra sit første møde og fik på denne baggrund et udbygget mandat fra fiskeriministrene for den videre virksomhed.

Ministrene afgav desuden fra mødet en særskilt udtalelse om farerne for den tiltagende forurening af havene og opfordrede til, at der indføres forbud mod dumpning af affald i havet. Ministrene gav støtte til de igangværende bestræbelser inden for rammerne af de internationale havmiljøkonventioner og pålagde det Nordiske Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål at drøfte de nationale foranstaltninger på området.

Kontaktorganet har planlagt at fastholde sin hidtidige virksomhed, som især omfatter politisk informationsudveksling mellem de nordiske lande, idet der her er repræsentanter for såvel regeringsmyndigheder som fra fiskerierhvervet.

Nordisk Embedsmandskomiteé for Fiskerispørgsmål (NEF) vil i sin videre virksomhed særlig koncentrere sine aktiviteter på samarbejde om akvakultur, og fiskeriforskningen m. m..

2. Akvakultur

Inden for fiskerisektoren har akvakultur eller kulturbetinget fiskeopdræt fået øget betydning. Etableringen af arbejdsgrupper og projektaktivitet omkring akvakultur har været en direkte medvirkende årsag til etableringen af Den Nordiske Embedsmandskomiteé for Fiskerispørgsmål (NEF), således at alle de ministerier, der havde det overordnede ansvar for akva-

kulturen kunne få en direkte indflydelse på det videre samarbejde. I begyndelsen af 1986 indledte en ny nordisk arbejdsgruppe for akvakultur sin virksomhed. Arbejdsgruppen har på baggrund af en nordisk rapport om akvakultur udpeget de samarbejdsområder inden for akvakulturen, hvor der med størst fordel kan etableres et nordisk samarbejde. Områderne er følgende:

- Miljø- og forurening
- Fiskepatologi og immunologi
- Næringsfysiologi
- Opdræt af marin yngel
- Avl/forædling

Arbejdsgruppen har til NEF indstillet, at der i 1987 gennemføres projektvirksomhed på følgende områder:

1. "Havbrug – miljøpåvirkning". Fællesprojekt hvor de vigtige miljøeffekter fra erhvervsgrønt inddrages.
2. Udvikling af et avlsprogram for laks, hvor der via "havbeiting" søges opnået høje genfangst-pct i de nordiske landes floder.
3. Sygdomskontrol i fiskeopdrætsanlæg og helseattester.
4. "Bakteriell njurinflammation hos regnbåglaks". Projekt for studier i infektionsforløbet hos regnbuelaks for større kundskabserhvervelse vedrørende denne kroniske sygdom.
5. Genbanksamarbejdet for fisk. Fortsat støtte til den nordiske projektarbejdsgruppes virksomhed.
6. Tre projekter vedrørende næringsfysiologi.

Arbejdsgruppen for akvakultur har tillige forventning om, at gruppen fremover kan fungere som rådgivende organ for NEF i alle spørgsmål vedrørende akvakultur.

3. Fiskeriforskning m. m.

Nordisk Embedsmandskomite for Fiskerispørgsmål (NEF) har besluttet, at et nordisk samarbejde inden for fiskeriforskningens område, herunder miljøområdet m. m. ville være særligt velegnet ud fra en ressource-mæssig betragtning. NEF vil således foreslå, at samarbejdet på området indledes med en kortlægning af de eksisterende nationale forskningsindsatser med henblik på at afdække de områder, som vil have størst fælles interesse i samtlige nordiske lande. Til dette formål har NEF udpeget en udreder, som for projektmidler i 1987 skal forestå den påtænkte kortlægning og afgive forslag til det videre samarbejde på området.

NEF har endvidere i 1986 drøftet behovet for at samordne tidligere års overvejelser om at etablere et videregående samarbejde inden for fiskeriundervisningen. Embedsmandskomiteen vil i første række overvåge

fremskridtene i det indledte samarbejde med det relevante nordiske organ på området for derefter at vurdere, hvorledes NEF evt. kan søge det videre samarbejde udbygget.

Kapitel XXVI

Bostads- och byggsektorn

1. Inledning

1.1 Handlingsprogram

Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) fastställde 1983 handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggsektorn. Programmet omfattar tre huvuddelar: samarbete inom byggpolitiken, samarbete inom bostadspolitikerna och internationellt samarbete.

För samordning och genomförande av programmet ansvarar ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn. Ämbetsmannakommittén bistås av ett antal permanenta samarbetsorgan och tillsätter vid behov dessutom arbetsgrupper för särskilda arbetsuppgifter.

1.2 Samarbetsorgan inom byggpolitiken

1.2.1 Forskning och utveckling

Till de mera långsiktiga åtgärderna inom sektorn, dels för att upprätthålla och dels vidareutveckla den tekniska nivån, hör ökade ansträngningar inom forsknings- och utvecklingsverksamheten.

Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS) är ett permanent samarbetsorgan, som har till uppgift att främja nordiskt samarbete och information inom byggforskningen. Syftet är att utnyttja ländernas resurser på bästa sätt genom att vara forum för informationsutbyte och diskussion, verka för direkt samarbete mellan aktiva forskare, initiera samarbets- och informationsgrupper samt främja gemensamma intressen genom nordisk samverkan i internationellt arbete. Verksamheten sker dels i NBS, som har ett särskilt sekretariat, dels i NBS arbetsgrupper och dels genom särskilda möten vart tredje år, kallade Nordiska Byggforskningsmöten (NBM).

1.2.2 Harmonisering och standarder

Inom delområdet harmonisering och standarder verkar flera nordiska samarbetsorgan. Harmoniseringen av de regelverk som styr byggandet i de nordiska länderna är relativt långt driven. Dessa regelverk förändras dock i takt med bl. a. den tekniska utvecklingen. En ständig samverkan och informationsutväxling mellan ländernas byggmyndigheter är därför nödvändig. Härvidlag har man velat fästa uppmärksamhet vid sådana frågor, där samverkan direkt kan leda till undanröjande av handelshinder och i övrigt utöka handelsutbytet.

Nordiska riktlinjer för ömsesidigt acceptering av centralt godkända byggprodukter och officiell kontrollordning fastställdes av ministerrådet i november 1983. De är ett led i strävan efter ökad samhandel. Riktlinjerna

följs nu upp med utarbetande av produktregler inom NKB i samarbete såväl med det nordiska organet för byggstandardisering INSTA-Bygg som med den nordiska provningsinstitutionen NORDTEST.

Följande *permanenta samarbetsorgan* verkar inom området.

a. *Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)* är en nordisk institution där ländernas centrala byggmyndigheter samarbetar. NKB:s uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser.

Inom det internationella samarbetet har NKB försökt bidra till det pågående utvecklingsarbetet genom att till de nationella representanternas förfogande ställa all den erfarenhet och den sakkunskap som finns inom organisationen.

I Norden sker ett fortlöpande samarbete med andra organisationer, främst NORDTEST och INSTA-Bygg.

b. *INSTA-Bygg* är ett samarbetsforum mellan byggbranschens standardiseringsorgan i Norden. Samarbetet bedrivs främst i projektgrupper med representanter från minst två länder. De s k planeringsmötena styr standardiseringssamarbetet samt det formella och fria aktiva informationsutbytet. Samarbetsparter är Byggstandardiseringen (SIS fackorgan), Dansk Standardiseringsråd, Norges Byggstandardiseringsråd (NFS fackorgan), Indtæknistofnun Islands och Bygginformationsstiftelsen (SFS fackorgan).

INSTA-Bygg:s uppgift är att genom standardisering underlätta handelsutbytet inom byggbranschen, samt entreprenad- och konsultverksamhet och handel med byggvaror de nordiska länderna emellan liksom mellan andra länder och Norden.

Standardiseringsarbetet inom INSTA är starkt knutet till det internationella standardiseringsarbetet genom ISO och det europeiska CEN. Genom INSTA-samarbetet samordnas på nordisk nivå de nationella ställningstagandena till internationella och europeiska standardförslag och förbereds också i vissa fall samnordiska standardiseringsförslag, som man strävar att antingen via ISO eller CEN göra internationella.

c. *NORDTEST* är en nordisk institution inom provningsområdet där byggområdet bearbetas av fackgrupperna Bygg, Brand, Akustik och Buller samt VVS. I långtidsplanen för 1985–1989 framgår att ca hälften av NORDTEST:s behov av projektmedel avser projekt inom byggsektorn. (En redogörelse för NORDTEST:s verksamhet ingår i kapitlet om industripolitik.)

d. *Nordiska träskyddsrådet (NTR)* fungerar sedan 1980 som officiell instans i Norden när det gäller godkännande ur effektivitetssynpunkt av träskyddsmedel för industriellt bruk. I övrigt har NTR som målsättning att främja utvecklingen på träskyddsområdet. Verksamheten omfattar forsknings- och utvecklingsarbete, provning av träskyddsmedel, arbete med normer och provningsmetoder, information och internationellt samarbete.

e. *Nordiska ventilationsgruppen (NVG)* är ett samarbetsorgan inom ventilationsområdet. NVG främjar, initierar och bedriver utveckling och harmonisering inom området genom samarbete mellan forskande organ i de nordiska länderna. NVG arbetar med frågor som omfattar systemval, projektering, injustering, kontroll och drift av ventilationsinstallationer. Arbetet innebär klarläggning av mätmetoder och mätinstrument för fält- och laboratoriebruk, besiktningrutiner, mätningar av termiskt inneklimat, renoveringsteknik och luftkvalitet. Resultaten läggs fram som administrativa regler, metoder eller som teoretiskt underlag.

1.3 Samarbetsorgan inom bostadspolitiken

I början av 80-talet betonade nordiska ministerrådet bostadsministrarna behovet av ökat samarbete inom det bostadspolitiska området. Ämbetsmannakommitténs permanenta samarbetsorgan inom bostadspolitiken är *Bostadsadministrativa mötet*. De centrala bostadsmyndigheterna i de nordiska länderna samlas en gång om året, i syfte att säkra erfarenhetsutbyte om aktuella problem och utvecklingstendenser inom det bostadspolitiska området. Samnordisk projektverksamhet som initierats av bostadsmyndigheterna har ökat avsevärt under de två senaste åren. Bostadsadministrativa mötet utser en projektkoordinerande arbetsgrupp som har till uppgift att initiera och samordna bostadspolitiska projekt.

1.4 Internationellt samarbete

Byggandets internationalisering gör det allt mer angeläget att den nordiska byggsektorn uppmärksammar det internationella samarbetet. Dels sker detta genom samverkan inom internationella organisationer och dels genom att Norden uppträder samlat på den internationella byggmarknaden.

De nordiska länderna samverkar i det byggsamarbete som pågår inom FN och dess kommission för Europa (ECE) om bosättning, samhällsplanering och byggande. Inom de internationella standardiseringsorganen ISO (globalt) och CEN (Europa) samordnas nordiska ställningstaganden. Likaså deltar länderna i samarbete kring byggnadsmaterial och provningsmetoder inom RILEM (International Union of Testing and Research Laboratories for Materials and Structures). Dessutom kan nämnas de nordiska byggforskningsorganens deltagande i Internationellt forum för byggforskning (CIB).

Byggsektorns handlingsprogram från 1983 pekar på möjligheter för ökad nordisk samverkan inom byggexporten. Vid behandling av handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, var det Nordiska rådets uppfattning att byggsektorns exportaktiviteter borde prioriteras. Som en uppföljning av den ekonomiska handlingsplanen utarbetade ministerrådet ett förslag till handlingsplan inom byggsektorn som blev behandlad på Nordiska rådets 34:e session 1986. Handlingsplanen tar fasta på

frågor som rör Norden som hemmamarknad samt ökad samverkan inom exporten. En närmare redogörelse ges i avsnitt 2.1 nedan.

1.5 Projektverksamheten

Ämbetsmannakommittén verkar för att överlappningar inte sker mellan samarbetsorganen och fokuserar i övrigt projektverksamheten på områden, vilka med fördel bör studeras ur nordiskt perspektiv.

Ministerrådet prioriterar f. n. projekt, som

- innebär direkta åtgärder med positiv inverkan på sysselsättning och byggsektorns allmänna utveckling;
- belyser bostads- och bebyggelsepolitiska aspekter av byggsamarbetet. Härvid avses områden som t. ex. bostadsfinansiering, bostadsförbättring, ombyggnadsbehov, alternativa boendeformer, närmiljö, förvaltningsformer och driftskostnader;
- bidrar till att undanröja tekniska handelshinder inom byggsektorn;
- främjar den nordiska byggexporten till tredje land.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner, vilka är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

Byggsektorns projektbudget för 1986 uppgår till 2547000 NOK, som fördelas på 30 olika projektposter. Härutöver har NKB som institution beviljats 1193000 FIM som avser dels sekretariatskostnader, dels projektverksamhet.

2. Årsberättelsen

2.1 Nordisk handlingsplan för stabil sysselsättning och ökad produktivitet inom byggsektorn

Ministerrådsförslaget angående handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn behandlades på Nordiska rådets 34:e session. Nordiska rådet rekommenderade ministerrådet att fastställa en sådan handlingsplan i överensstämmelse med ministerrådsförslaget och rådets synpunkter.

Under året har handlingsplanen bearbetats och utökats med ett projektprogram. På ett nordiskt byggmöte i november mötte de nordiska bygg- och bostadsministrarna ledande representanter för byggnärsorganisationer från såväl den offentliga som den privata sidan. Mötet behandlade särskilt fem ämnen som ingår i handlingsplanen.

Handelshinder inom byggsektorn diskuterades som ett av flera huvudteman. Man underströk vikten av väl fungerande nordisk hemmamarknad som en viktig förutsättning för samverkan på tredje land. Standardiseringsarbetet bör intensifieras och klart ta sikte på europeiskt och internationellt samarbete.

Byggsektorns roll i utvecklingsländerna var det andra huvudtemat. Det påpekades bl. a. att här krävs en mångsidig satsning till exempel på forsknings- och utbildningsfrågor. Bostadsministrarna har för avsikt att ytterligare behandla detta ämne tillsammans med biståndsmyndigheter i länderna. I början av 1987 väntas en rapport från en utredningsgrupp under ämbetsmannakommittén som har belyst vissa delar av byggsektorns bidrag till biståndssamarbetet. Detta ämne blir ytterst aktuellt under nästa år genom att 1987 har utpekats som internationellt år för bostadslösa (International Year of Shelter for the Homeless). Samnordiska aktiviteter planeras med anledning därav.

Systemexport var tredje huvudämne vid konferensen. Detta är en relativt ny form för export av kunskap, inte minst med tanke på offentliga myndigheters deltagande i nära samarbete med den privata näringen. Här öppnas nya exportmöjligheter som samtidigt gör det möjligt att på grundval av högt teknologiskt kunnande inom nordisk byggsektor finna nischer i internationell konkurrens på exportmarknaderna. Mötet uppmanade ämbetsmannakommittén att analysera ländernas erfarenheter och möjligheter inom systemexporten.

Företrädare för den nordiska byggindustrin poängterade behov av *byggexportutbildning* på olika nivåer. Det framlades även ett konkret förslag om hur samnordisk utbildning kunde ske.

Finansieringsfrågorna intar en central ställning för att Norden som enhet skall kunna hävda sig på exportmarknaderna. Mötet konstaterade att de verkligt stora projekten kräver gemensam finansiering och risktagning av de nordiska länderna.

Som en följd av det nordiska byggmötet kommer byggsektorns handlingsplan att ytterligare preciseras och sedan fastställas av bostadsministrarna; (se även i ministerrådets meddelande om rek. 25/1986).

2.2 *Samarbetet inom byggpolitiken*

2.2.1 *Forskning och utveckling*

Ett treårigt verksamhetsprogram t. o. m. 1987 för de *Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS)* reglerar arbetets inriktning. Grupper initierar seminarier och konferenser samt bedriver utredningsverksamhet. Nordiska ministerrådet har beviljat anslag till verksamheten inom de flesta NBS arbetsgrupper. Dessutom ges finansiellt stöd för en del av verksamheten genom de enskilda medlemsorganen som även ger anslag till NBS-sekretariatet. Vissa projekt inom arbetsgrupperna har erhållit anslag från industrin.

Inom ämnesområdet *Samhällsorienterad forskning och utveckling* verkar arbetsgrupper för förvaltning (NBS-F), samhällsekonomi (NBS-SE) och samhällsplanering (NBS-S). NBS-F arrangerade ett nordiskt seminarium i september om förvaltning av närmiljö, NBS-SE förbereder en konferens 1987 för att dryfta metoder och resultat av produktivitetsstudier i

Norden. Gruppen har under året sammanställt rapporten *Nordisk bostadsfinansiering - en jämförande beskrivning* (september 1986). Under NBS-S arbetar avgränsade ad-hoc grupper. Gruppen *Ekonomi och stadsstruktur* avslutade sitt arbete medan en ny grupp, *Förbättring av nyare höghusområden*, förbereder ett forskarseminarium 1987 som ett led i förberedelser till ECE-seminariet *Local Planning for the Renewal of Urban Areas* år 1988.

Inom ämnesområdet *forskning och utveckling rörande byggnadsteknik och produktion* verkar arbetsgrupperna för Material och konstruktioner (NBS-MK), Byggplatsens arbetsmiljö (NBS-BA), Sanitet (NBSVS), Byggnadsförbättring (NBS-BF), Trä i byggandet (NBS-T) samt Datateknik i byggprocessen (NBS-D). Den sistnämnda gruppen har på anmodan av ämbetsmannakommittén utarbetat en kartläggning av bruk och behov av datateknologi inom byggsektorn i Norden samt en översikt över pågående forskning; (Nordiska handlingsprogram för datateknik i byggeindustrien, feb. 1986 och Computers in Construction. Research, Development and Standardization Work in the Nordic Countries 1985, feb. 1986). Gruppen medverkade även vid årets nordiska byggdag med rubriken *Byggbranschen i datasamhället - visioner och verklighet* i augusti 1986. Inom ramar för ministerrådets datahandlingsplan beviljades gruppen medel för att framställa videofilm och diaserie om datateknik i byggbranschen, för att därmed få fram högklassigt och objektiva undervisningsmaterial. Även projektet *CAD som byggherrens hjälpemiddel* påbörjades under året. Avsikten är att genom konkreta exempel belysa hur bruk av CAD (computer aided design) kan vara till hjälp för byggherren och således bana väg för ett kreativt bruk av ny teknik inom byggprojektering.

Inom ämnesområdet *forskning och utveckling rörande energihushållning och nya energikällor* pågår en rad projekt utförda av särskilda expertgrupper under ledning av NBS-Energi. NBS-Energi och expertgrupperna samarbetar med företrädare för ministerrådets energisektor.

2.2.2 Harmonisering och standardisering

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

NKB har under verksamhetsåret arbetat enligt det arbetsprogram som godkändes i mars 1983. Ministerrådet har under 1986 bidragit till finansiering av projekt inom energihushållning, beständighet, underhåll och ombyggnad, konstruktionsområdet, tekniska installationer, utarbetande av produktregler, brandskydd, förenkling av byggbestämmelesystem, hälsofarliga material samt produktansvar. Inom konstruktionsområdet har man huvudsakligen arbetat med en revision av riktlinjerna för last- och säkerhetsbestämmelser för bärande konstruktioner. Härutöver har konstruktionsutskottet medverkat till koordinering av den nordiska insatsen i det internationella arbetet, i första hand inom CEB, CEN og ISO.

I syfte att komplettera de nordiska riktlinjerna för godkännande och

kontroll har färdigställts ett antal produktregler. Följande produktregler föreligger för närvarande: brandsektionerande dörrar, monteringsfärdiga stålskorstenar, varmvattenbeständiga plaströr, tapparmaturer för bruksvattenanlägg och spånplattor. Under arbete är ytterligare följande produktregler: kontraventiler för bruksvattenanlägg, avlopp i golv, avloppssystem av plaströr, kopparrör för bruksvattenanlägg, värmeisoleringsmaterialer, limträ och fingerskarvat konstruktionsvirke samt brandklassindelning för brandområdet. Nya produktområden där handelshinder föreligger eller har anmälts tas successivt upp till prövning och eventuell utredning för utarbetande av nya produktregler. Arbetet har en hög prioritet inom NKB.

Även inomhusklimatfrågorna och deras anknytning till projektområdet hälsofarliga material har behandlats, senast på en konferens i september, där man beslöt uppmärksamma ministerrådet på problemområdets tvärsektorielle karaktär. Vidare kan nämnas att produktansvarsfrågorna varit uppe till diskussion.

INSTA-Bygg

INSTA-Bygg prioriterar sådana områden inom byggsektorn där en standardisering kan ha störst nytta för handeln mellan de nordiska länderna, inom Europa eller internationellt. Verksamheten finansieras i huvudsak med budgetmedel från de nationella standardiseringsorganen och industrin. Nordiska ministerrådet har under 1986 beviljat medel till följande projekt.

– På *värmeisoleringsområdet* arbetar INSTA-Bygg med flera delprojekt avseende isolermaterialens egenskaper, värmeisolerande förmåga och täthet hos byggnadens klimatskärm samt beständigheten hos dessa egenskaper. Ett arbetsprogram har utarbetats mot bakgrund av pågående arbete inom INSTA, NORDTEST och ISO/TC 163 samt NORDTEST:s behovsanalys. Löpande samordning sker med NKB och NORDTEST. Gruppen samordnar även nordiska synpunkter inför arbetet i ISO/TC 163 Thermal Insulation.

– Projektet *Installationer, som brukar eller styr energi* utförs som ett pilotprojekt, som har till syfte att undersöka möjligheter för att ställa upp prestationsstandarder för värmväxlar med tillhörande provningsmetoder.

– Projektet *Fogar* har som mål att åstadkomma enhetlig nordisk standard när det gäller funktionskrav, måttuppgifter och toleranser, beräkning samt provning av fogar. Man syftar till harmonisering av ISO-standarder och de nordiska ländernas standarder.

– Projektet *Standardträ* har som mål att ersätta det virke som är standardiserat idag med en ny produkt som är bättre anpassad till olika ändamål, speciellt byggande. Syftet är att säkra träets ledande roll som byggmaterial och att sprida nordisk träbyggnadsteknik även utanför Norden. Medlet är en ny, gemensam nordisk trästandard, baserad på samråd i de fem

nordiska länderna och uppbackad av en gedigen information i introduktionsskedet.

– Projekt som avser att upprätta i Norden likalydande *standarder för reparations- ombyggnads- och tillbyggnadsområdet* har fortsatt under 1986. Först har utarbetats standarder för allmän tillståndsbedömning och för bedömning av putsade ytors tillstånd inklusive provningsmetoder.

– *Samordningsgruppen* utför en löpande koordinering av det nordiska deltagandet i internationella organ (ISO och ECE). Gruppen bidrar också till att effektivisera det nordiska deltagandet i CEB.

– Projektet *INSTA-Bbygg –finsk samarbetssekreterare* har på betydande sätt förbättrat samt aktiverat det finska deltagandet inom det samnordiska byggstandardiseringsarbetet. Kontakterna kan nu skötas snabbare och mera systematiskt i båda riktningarna, och det viktigaste översättningsarbetet kan bli gjort utan dröjsmål. I takt med ökat intresse från Island om att delta aktivt i det nordiska standardiseringsarbetet överväger man att införa på försök liknande ordning för isländsk samarbetssekreterare.

– *Datatekniken i byggprocessen* är ett projekt som påbörjades under året inom ramen för datahandlingsplanen. Arbetsgruppen kommer i första hand att befatta sig med praktisk tillämpning av datateknik inom branschen och med att åstadkomma råd och anvisningar, som underlättar val av rätt program.

Nordiska träskyddsrådet

NTR erhåller från ministerrådets budget verksamhetsbidrag för sekretariatskostnader och allmän administration av nordiska projekt. Från byggsektorns projektmedel har bidrag beviljats tre projekt under 1986: *Prövningsmetod för träimpregneringsmedel av klass B, Impregnerat limträ* samt *Evaluering av vacuumimpregnerade träfönsters varighet*.

Nordiska ventilationsgruppen (NVG).

Under NVG har 1986 arbetat expertgrupper om kalibrering, industriventilation (om vilken man arrangerar ett seminarium i januari 1987), luftkvalitet samt ventilation av skyddsrum.

2.3 Samarbete inom bostadspolitiken

De centrala bostadsmyndigheternas årliga nordiska sammanträde *Bostadsadministrativa mötet* hölls i år för 32:a gången. Utöver ländernas årsrapporter redogjordes för projektverksamheten. Vidare avrapporterades projektet "Realfinansiering och realbeskattning". Mötet beslöt att avsluta projektet med en konferens 1987.

Övriga projekt som har fått beviljning under 1986 från ministerrådet är följande. "De ungas bostadssituation i Norden", där man analyserar gemensamma bostadsproblem bland unga i Norden samt de olikheter som

finns länderna emellan. En avslutande konferens planeras 1987. "Bostadsmarknads- och efterfrågemodeller som metod för utvärdering av bostadspolitiska åtgärder". Projektet avses bli avslutat under 1987.

Ett förprojekt om "Internordisk bostadsadministrativ databas" avsedd för det dagliga arbetet i ministerier, bostadsstyrelser och husbanker med tanke på ajourförd information om bostadssituation, produktion och bostadspolitiska ordningar i de nordiska länderna. Förprojektet skall kartlägga behov och tänkbart omfång av en dylik databas. "Effekter av behovsprövade individuella bostadsstöd" där man har för avsikt att öka kunskaperna om relevansen i de motiv som anförs för respektive emot behovsprövade individuella bostadsbidrag.

Härutöver beviljade ministerrådet 1986 medel till projektet "Bostadsförsörjning och produktion av byggd miljö i de nordiska länderna 1950-1985", en delstudie i forskningsprojektet "Stadsbyggsplanering och stadsutveckling" på Nordiska institutet för samhällsplanering NORDPLAN. Projektets mål är att belysa strukturella förändringar i byggsektorn och bostadsförsörjning samt att bidra till en uppbyggnad av nordisk forskning om samhällsplanering vid NORDPLAN.

2.4 Internationellt samarbete

Redogörelse för de permanenta samarbetsorganens deltagande i internationella fora finns under respektive delar av årsberättelsen. De nordiska ländernas exportsamarbete har beskrivits inledningsvis i avsnittet om byggsektorns handlingsplan.

Härutöver har en arbetsgrupp under ämbetsmannakommittén behandlat samarbetet mellan de nordiska länderna och utvecklingsländerna inom bosättningsområdet. En rapport väntas bli färdig vid årsskiftet.

*BILAGA 1***Dateknologisk samarbejde – oversigt over bevillinger indenfor handlingsplanens rammer****1. Industriel FOU (fordelt gennem Nordisk Industrifond)**

Industrifonden bevilger ofte støtte til flerårige projekter. Nedenstående liste dækker således alle de projekter, der har fået bevilget støtte siden datahandlingsplanens start, mens de anførte beløb i de fleste tilfælde vil blive anvendt spredt over flere år.

Projekt	Bevilget beløb fra MR-data-handlingsplanen (1000 SEK, hvis ikke andet er anført)
<i>A. Mikroelektronik</i>	
Personal Computer for Electronic Engineering (forprojekt)	325
NORCHIP (Nordisk fremstilling af multiprojektchips)	2000
Testprogramgenerering	2190
NORSILC (Nordisk konstruktions-system for VLSI)	6000
Digital signalbehandling	2300 NOK
Silicium Mikromekanik (forprojekt)	80 NOK
<i>B. Programvare</i>	
Fremtidens højproduktive programmering	7565
Distribueret relationel database-system	3750
Kundskabsbaserede systemer i Norden	
– roterende maskiner (KUSIN-ROTA)	3480
– medicinske tillempninger (KUSIN-MED)	5734

C. Produktionsteknologi

Højteknologi indenfor tekstil- og konfektionsindustrien	
– forprojekt	230
– hovedprojekt	7500
Tape automated bonding (TAB)	843
Anvendelse af data-grafik indenfor bølgepapsindustrien (forstudie)	600

D. Særlige tillem্পninger

Computer Aided Radiotherapy (CART)	6965
Personal Computer for Electronic Engineering (hovedprojekt)	2526
Nordisk program for udvikling af integrerede kredsløb i galliumarsenid	9000
Digital signalbehandling (metodisk forstudie)	170
Genkendelse af tale (forstudie)	270

2. Uddannelse og grundlæggende forskning

Projekt	Beløb bevilget 1986 over MR-budgettet (1000-tal DKK)
---------	--

A. Datateknologi i undervisningen

Brug af datateknologi i fremmedsprogundervisning	40
Ny teknologi og arbejdsorganisering	140
Seminar om bred datauddannelse	40
Datateknologi og specialundervisning (kortlegging)	150
Informationsdatabaser i Norden	263

Mødeudgifter m. v.	100
<i>B. Programvara för skolan</i>	950
<i>C. Forskningspolitiska rådets aktiviteter</i>	
Forskarkurser-datateknologi	216
Datalogivistik	175

3. Övriga prioriterade områden

Til visse af de nedenstående projekter er der bevilget støtte såvel fra datahandlingsplanens midler som fra andre dele af ministerrådets budget. Det anførte tal dækker hovedsagelig den samlede støtte til projektet fra Nordisk Ministerråds budget. Hertil kan i en række tilfælde komme støtte fra andre kilder, der ikke er medregnet.

Endvidere forventes yderligere ca 2,6 mill DKK at blive bevilget i støtte til forskellige projekter i begyndelsen af 1987 inden NRs session. Listen omfatter de projekter, der har fået bevilget støtte siden MR afgav beretning til NRs session 1986.

Projekt	Belopp över MR-budgeten (1000-tal NOK, om ej annat anges)
<i>A. Byggsektorn</i>	
Videofilm och dia-serie om data- teknik i byggbranschen	280
CAD som byggherrens hjälpmedel	200
INSTA-BYGG	400
<i>B. Socialpolitik</i>	
Handikaphjälpmedel	985
Social isolation eller aktivering	178
<i>C. Arbetslivet</i>	
Fjernarbeid i Norden	427
Kvinnor-Teknologi-Utveckling	95

D. Regionalpolitik

Datateknologins inverkan på perifera regioner 420

FINN-KAR-projektet
(Kvarken-området) 450

E. Standardisering

INSTA 400

PROSPEC (handelsprocedurer) 250

Övrigt 63

*F. Offentlig förvaltning (5 delprojekt) 485**G. Övriga projekt*

SYDPOL-projektet 370

DANET (jordbrukssektorn) 675

*BILAGA 2***Direktiv för utredning rörande förutsättningar för en eventuell nordisk konvention inom området arbetsmiljö, arbetsliv och vissa arbetsrättsliga frågor**

Direktiv fastställda av Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor den 26 maj 1986.

Bakgrund

I de nordiska länderna gäller en i många avseenden likartad syn på frågor som rör arbetsmiljö. Detta har sin grund bl.a. i det nordiska samarbete som sedan lång tid tillbaka bedrivs inom arbetsmiljösektorn på områdena för lagstiftning och tillsynsverksamhet, forskning och utveckling samt utbildning och information. Under senare tid har samarbetet utvidgats till att omfatta också frågor som rör arbetsliv och arbetsrätt.

Nordiska rådet har visat ett stort intresse för arbetsmiljöfrågorna och även fungerat som pådrivande för utvecklingen. Rådets rekommendationer om handlings- och samarbetsprogram inom området har varit centrala i detta sammanhang. Under senare år har rådet vid flera tillfällen pekat på att en konvention vore en lämplig ram för det nordiska samarbetet inom området. Syftet med en konvention skulle bl.a. vara att uppnå enhetliga arbetsmiljöregler. Arbetstagarna i Norden, som har tillgång till en gemensam nordisk arbetsmarknad, bör möta likartade bestämmelser och ha rätt att ställa samma krav på arbetsmiljön oavsett i vilket nordiskt land de arbetar. Även konkurrensskäl talar för en harmonisering av arbetsmiljöreglerna. Inget företag i Norden bör genom en låg arbetsmiljöstandard kunna vinna konkurrensfördelar.

Ytterligare ett skäl för en bättre nordisk samordning är, enligt rådets social- och miljöutskott, att ju mer harmoniserad arbetsmiljölagstiftningen är i Norden, desto starkare kan länderna agera i internationella sammanhang för att uppnå en bättre arbetsmiljö.

Ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) har i olika sammanhang pekat på att det samarbete som redan bedrivs, i realiteten, leder till en harmonisering av lagstiftning och föreskrifter. Man har också betonat att med hänsyn till nationella särförhållanden och ländernas suveränitet skulle en eventuell konvention få utformas så allmänt att den inte skulle bidra till ett djupare eller bredare praktiskt samarbete än det som bedrivs idag. Som exempel på konkreta åtgärder har nämnts de regelbundna möten som hålls mellan företrädare för ländernas tillsynsmyndigheter för samordning av föreskrifter. Även ett beslut i nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor om ett speciellt förfarande för att förbättra samordningen vid produktkontroll av tekniska anordningar och personlig skyddsutrustning visar att arbetet bedrivs långsiktigt och målinriktat.

Frågan om en eventuell arbetsmiljökonvention har behandlats vid konsultationsmöten mellan ministerrådet och parterna på arbetsmarknaden. Parterna har förklarat att man anser det ytterst tveksamt om en konvention skulle förbättra det redan nu väl fungerande arbetsmiljösamarbetet.

Konventionsfrågan behandlades av ministerrådet senast vid ett möte den 12 november 1985. Till grund för behandlingen låg en studie, utarbetad i regi av ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, rörande förutsättningarna för en eventuell konvention.

I studien konstateras att under diskussionerna om en eventuell konvention har alla inblandade parter varit överens om att en harmonisering av regler och samarbete inom arbetsmiljöområdet så långt det är möjligt bör eftersträvas. Frågan om att utarbeta en nordisk arbetsmiljökonvention avser emellertid grunden eller formerna för dessa strävanden. Därför belyses i studien bl. a. några av de förutsättningar som finns för att uppnå en ökad harmonisering. Det konstateras bl. a. att trots det samarbete som har bedrivits är formerna för reglering av arbetsmiljöfrågor tämligen olika mellan länderna. Om man studerar inte bara likheter och olikheter i de nationella lagstiftningarna utan utsträcker jämförelsen till att gälla hela arbetsmiljöpolitiken, dvs. även arbetsmarknadsparternas möjligheter att genom kollektivavtal anpassa arbetsmiljöarbetet till förutsättningarna i olika branscher och regioner, framträder större skillnader. I studien belyses t. ex. skillnader mellan länderna vad avser

- definition av arbetsmiljöbegreppet
- lagstiftningens omfattning och dispositivitet
- kollektivavtalens omfattning
- former för medbestämmande för de anställda
- arbetstidslagstiftningens betydelse ur skyddssynpunkt
- hur och i vilken omfattning information om arbetsmiljöproblem skall bedrivas.

En förteckning över internationella konventioner som antagits av den internationella arbetskonferensen har bifogats studien.

Mot bakgrund av studien bedömde ministerrådet det som angeläget att genom en utredning närmare precisera vilken inriktning och ambitionsnivå som bör gälla för ett eventuellt konventionsarbete. I sin verksamhetsberättelse (C1) för år 1985 har ministerrådet närmare redogjort för bakgrunden till sitt ställningstagande. Nordiska rådets social- och miljöutskott har i sitt betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse förklarat sig, i nuvarande skede, kunna acceptera den lösning ministerrådet valt. De skäl utskottet anfört för en konvention bör redovisas och diskuteras i utredningen. Utskottet understryker att målet att uppnå en arbetsmiljökonvention måste fasthållas under utredningsarbetet. Nordiska rådet ställde sig bakom utskottets synpunkter och avlät vid sin 34:e session följande yttrande: "Utredningsarbetet inom arbetsmiljöområdet bör fortsatt inriktas på att få till stånd en arbetsmiljökonvention".

Utredningsuppdraget

Den utredning som nu skall inledas bör genomföras av en särskild projektgrupp under ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Utredningen skall syfta till att identifiera vilka frågor inom arbetsmiljöområdet som är möjliga och lämpliga att ta upp och reglera i en konvention. Resultatet av utredningen bör kunna ange inriktning och ambitionsnivå för ett eventuellt framtida arbete med en nordisk arbetsmiljökonvention.

Som utgångspunkt för arbetet bör i första hand gälla de överväganden och förslag som redovisas i den tidigare nämnda studien, vilken låg till grund för ministerrådets beslut att genomföra utredningen.

Utredningen bör spänna över hela det fält ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har att bevaka. Således bör också frågor som berör området arbetsliv och arbetsrätt tas upp till behandling. Samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet och det material som låg till grund för beslutet om att inleda samarbete på arbetslivs- och arbetsrättsområdet bör ingå i underlaget för utredningens inventering av lämpliga frågor för reglering genom en konvention.

I utredningen bör särskild uppmärksamhet ägnas de mål och de motive- ringar för en konvention som i olika sammanhang har uttalats av Nordiska rådets social- och miljöutskott. Rådets uttalande, om att utredningsarbetet bör inriktas mot att få till stånd en arbetsmiljökonvention, bör vara väg- ledande för projektgruppens ambitioner.

Vissa frågor av betydelse för mer övergripande mål för det nordiska samarbetet bör också tas upp till behandling. I den nordiska handlings- planen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning (NU 1985:1) påpe- kas bl. a. betydelsen av att göra "Norden till hemmamarknad". Minister- rådet (samarbetsministrarna) har bl. a. med utgångspunkt i handlings- planen ammodat alla nordiska ämbetsmannakommittéer och arbetsgrupper vars uppgifter berör tekniska föreskrifter och standarder att bl. a. undanrö- ja tekniska handelshinder genom en förbättrad samordning av nationella regler och procedurer. Riktlinjer för hur samarbetet bör bedrivas m. m. har lämnats i rapporten "Undanröjande av tekniska handelshinder i Norden" (NU 1985:10). De rekommationer och mål som anges i den nämnda rapporten och i rapporten "Handelshindringar i Norden" (NU 1985:9) bör ingå i underlaget för utredningens arbete.

Under senare tid har frågor som gäller Nordens relation till omvärlden fått en allt större uppmärksamhet. Det nordiska samarbetet har bidragit till en gemensam syn på arbetsmiljöfrågorna och som tidigare nämnts över- ensstämmer också i stort sett de krav som ställs på arbetsmiljön. Dessa krav kan vid en internationell jämförelse bedömas vara relativt höga. Det löpande nordiska samarbetet för harmonisering av arbetsmiljökraven kan emellertid på sikt komma att påverkas av ett beslut som fattats inom den europeiska gemenskapen (EG) om harmonisering av medlemsländernas lagstiftning (ny artikel 100 a, vilken också tar sikte på att eliminera tek-

niska handelshinder). I artikeln stadgas bl. a. att en hög säkerhetsnivå skall hållas i direktivförslag rörande hälsa, säkerhet, miljö m. m. Artikeln har kompletterats med ett stycke som anger att medlemsländer som önskar införa eller behålla strängare krav beträffande liv, hälsa etc (artikel 36 a) eller beträffande miljö eller arbetsmiljö har möjlighet att utfärda avvikande bestämmelser. Dessa kompletteringar tillkom på initiativ av Danmark i syfte att behålla möjligheten att hålla en hög ambitionsnivå inom bl. a. arbetsmiljöområdet.

EG-rådet har tidigare antagit en resolution om metoder för avveckling av tekniska handelshinder genom hänvisning till standards. Genom resolutionen kommer man inte längre i EG-regi att hantera tekniska specifikationer i anslutning till regleringar inom exempelvis arbetsmiljöområdet. Detta arbete överläts till internationella standardiseringsorgan. Som följd av att den tekniska diskussionen överförs till standardiseringsorganen kan länder som så önskar upprätthålla sitt inflytande över utformningen av detaljkrav i reglerna genom att aktivt delta i standardiseringsarbetet.

De nordiska länderna är för sin ekonomiska utveckling starkt beroende av en fri handel. Insatser för att undanröja handelshinder bör emellertid inte få leda till att den traditionella nordiska arbetsmiljöpolicen, där statsmakterna i samarbete med parterna på arbetsmarknaden tar ansvaret, går förlorad. En avveckling av tekniska handelshinder behöver dock inte stå i konflikt med höga ambitioner beträffande arbetsmiljö. En stor del av målsättningen för det nordiska harmoniseringsarbetet på föreskriftssidan bör vara att bana vägen för att i internationella fora kunna hävda nordiska arbetsmiljösynpunkter. Hur en bättre samordning för ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella standardiseringsorgan och olika frihandelsammanslutningar m. m. skall kunna åstadkommas bör vara en fråga för utredningen att belysa.

Utredningens organisation, arbetsformer m. m.

I projektgruppen bör från varje land ingå en representant för fördragsslutande ministerium (arbets-/socialministerium) samt en representant för den nationella tillsynsmyndigheten på arbetsmiljöområdet. Genom att arbetsmiljö- och arbetslivsförhållandena regleras på olika sätt i länderna blir sannolikt en analys av de nationella regelverken nödvändig för att klara ut de legala förutsättningarna för en eventuell konvention. Därför bör projektgruppen ha tillgång till juridisk expertis. Denna expertis bör kunna ställas till förfogande genom den nya kontaktgruppen för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor.

Efter behov bör projektgruppen kunna betjänas av en sekreterare. För genomförande av vissa närmare avgränsade arbetsuppgifter kan gruppen tillsätta undergrupper.

Projektgruppen, som ansvarar inför ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, skall regelbundet lämna lägesrapporter till kommittén. En plan

för gruppens arbete bör presenteras vid ämbetsmannakommitténs höstmöte år 1986. Ett utkast till slutrapport bör om möjligt presenteras vid kommitténs höstmöte 1987. Slutlig rapportering skall av ämbetsmannakommittén kunna lämnas till ministerrådet i samband med Nordiska rådets s. k. minisession i november 1987.

Kostnader för resor, traktamenten m. m. i samband med såväl projektgruppens som eventuella undergruppers möten bestrids så långt som möjligt via nordiska medel.

Arbetet bör bedrivas i nära samarbete med parterna på arbetsmarknaden och läggas upp på ett sådant sätt att resultaten av utredningen kan utgöra ett underlag också för en kommande översyn av samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet.

BILAGA 3

Juridiska utskottets betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1986 (C 1)

1. Indledning

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde afgivet til Nordisk Råds 35. session 1987. Udvalget har behandlet dele af kapitlerne I, II og III samt kapitlerne V, VI, VII og VIII.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 29. og 30. januar 1987 i Stockholm.

2. Samarbejdet generelt inden for juridisk udvalgs arbejdsområde

Nordisk Ministerråds beretning for det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 35. session 1987 indeholder en grundig og meget fyldig gennemgang af *lovgivningsarbejdet* i de nordiske lande på en lang række områder. Det oplyses også i redegørelsen, at der på forskellige områder har været nordiske forhandlinger, har været afholdt fælles seminarer og er nedsat fælles udredningskomiteer.

Det er således juridisk udvalgs fornemmelse, at redegørelsen efterhånden er ved at få en form, hvor man ved siden af de nationale tiltag også gør en hel del ud af de nordiske.

Denne udvikling kan juridisk udvalg støtte, idet det er udvalgets opfattelse, at det er både mere interessant og mere tilfredsstillende, at der lægges mest vægt på de *nordiske* bestræbelser og resultater. Udvalget vil specielt være interesseret i at blive orienteret om lovregler eller lignende, der i løbet af det pågældende år er gennemført i alle de nordiske lande, og som kan betragtes som et direkte resultat af det nordiske samarbejde. Ligeledes vil udvalget være interesseret i, at der om muligt gives lidt mere *konkrete* oplysninger, således at det ville være muligt også for den, der ikke kender lovgivningen i detaljer, at se, hvilken betydning det nordiske samarbejde kan have for den enkelte medborger i de nordiske lande.

Når det tages i betragtning, at lovgivningssamarbejdet er den ældste form for nordisk samarbejde og sandsynligvis også det område, hvor der er opnået de største resultater, er det efter udvalgets opfattelse kun naturligt, at samarbejdets former med mellemrum tages op til nærmere vurdering og evt. fornyelse.

På juridisk udvalgs fællesmøde med de nordiske justitsministre m. fl. drøftede man bl. a. spørgsmålet om en kortlægning af lovgivningssamarbej-

det og dets udvikling. Her blev det bl. a. oplyst fra justitsministrenes side, at spørgsmålet var blevet taget op på et justitsministermøde på baggrund af den diskussion, der var blevet ført på Nordisk Råds 34. session. Udvalget fik her nogle forholdsvis positive tilkendegivelser og oplysning om, at det var planen at redegøre nærmere for de fremtidige planer på lovgivningsområdet i C 2 1986: Nordisk Ministerråds forslag til planer for det fremtidige samarbejde.

Juridisk udvalg har besluttet at arbejde videre med disse spørgsmål i 1987 og vil bl. a. arrangere et specielt møde med nordiske sagkyndige, både for at få større viden og forhåbentlig også inspiration til det fremtidige samarbejde.

Endelig skal man gøre opmærksom på, at udvalget har drøftet, om det ville være formålstjenligt, hvis embedsmandskomiteen for lovgivningsspørgsmål – på samme måde som de øvrige samarbejdsområder i det nordiske samarbejde – blev forankret i Nordisk Ministerråds sekretariat. Dette spørgsmål vil udvalget imidlertid tage op til drøftelse på det årlige fællesmøde mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre i 1987.

På det *konsumentpolitiske* område er der også givet en grundig redegørelse for det nordiske samarbejde, men juridisk udvalg kunne ønske, at der fremover lægges noget større vægt på de områder, som udvalget har udtrykt interesse for, jfr. nærmere nedenfor under afsnit 4.

Det er udvalgets opfattelse, at der er en stigende forståelse for, at kvaliteten på *næringsmidler* har stor betydning for menneskers almene sundhedstilstand. Dette præger også til en vis grad ministerrådets virksomhed på næringsmiddelområdet. Juridisk udvalg mener, at det på nuværende tidspunkt specielt er relevant at beskæftige sig med radioaktivitet i madvarer, jfr. i øvrigt nærmere nedenfor under afsnit 5.

På *ligestillingsområdet* er samarbejdet med ministerrådet præget af stor åbenhed og imødekommenhed. Juridisk udvalg mener, at dette bl. a. har baggrund i, at repræsentanter for juridisk udvalg med mellemrum inviteres til at deltage både i ligestillingsministrenes møder og i seminarer arrangeret af ministerrådet. Udvalget skal henstille til ministerråd på de øvrige samarbejdsområder at overveje i relevante sammenhænge at invitere repræsentanter for juridisk udvalg til at deltage i ministermøder eller seminarer.

3. Lovgivningssamarbejdet

3.1. Familieret

Bestemmelserne om *ægteskabets indgåelse og ophævelse* har tidligere bygget på fælles grundprincipper i de nordiske lande. Efter at Sverige i 1974 gennemførte en revision af disse bestemmelser, hvorved den nordiske retsenhed på dette område blev brudt, har det fremgået af de årlige beretninger fra ministerrådet, at det enten ikke har været muligt at opnå nordisk enighed på dette område, eller at det ikke har været aktuelt at forhandle om spørgsmålet.

Juridisk udvalg har hele tiden ment, at der burde stræbes efter genindførelse af ensartede regler på dette område, men har – med beklagelse – måttet tage til efterretning, at dette ikke har været praktisk muligt.

Udvalget finder det derfor positivt, at man nu tilsyneladende er nået så langt nationalt, at man er begyndt at overveje at tage spørgsmålet om en revision af de pågældende bestemmelser i den nordisk ægteskabskonvention op til diskussion.

Med hensyn til *ægtefællers formueforhold* blev det i ministerrådets beretning til 34. session i 1986 oplyst, at der havde vist sig endnu større muligheder for at opnå ensartethed i Norden på dette område end sket under det tidligere komitearbejde. Juridisk udvalg anbefalede derfor, at de nordiske harmoniseringsbestræbelser fortsatte. Udvalget havde på denne baggrund håbet, at ministerrådets beretning til 35. session havde haft lidt mere konkrete oplysninger om de *nordiske* forhandlinger, end at sådanne har fundet sted i marts og oktober 1986.

Juridisk udvalg vil derfor sætte stor pris på, at ministerrådet i sin beretning til 36. session mere konkret redegør for indholdet af de nordiske forhandlinger på dette område.

Med hensyn til spørgsmålet om *ugifte samlevendes formueforhold* kan udvalget, af de oplysninger der gives i beretningen, udlede, at det fortsat ikke er muligt at gennemføre en ensartet generel lovgivning på dette område. Dette har juridisk udvalg forståelse for, da der jo er tale om et område, hvor der ikke tidligere har været lovgivet, og hvor der tillige fortsat kan være store forskelle i den moralske/etiske opfattelse af spørgsmålet. Udvalget mener dog ikke, at man af denne grund skal opgive at få en ensartet nordisk retstilstand på dette område, men vil opfordre til, at der fortsat arbejdes hen imod dette.

Ved Nordisk Råds 34. session blev ministerrådet – efter indstilling fra juridisk udvalg – opfordret til at genoptage de nordiske forhandlinger om ratifikation af *konventionerne om børnebortførelser*.

Juridisk udvalg har derfor med tilfredshed konstateret, at nordiske forhandlinger om dette har fundet sted i oktober 1986. Udvalget fik i øvrigt en kort orientering om indholdet af konventionerne på fællesmødet med de nordiske justitsministre i november 1986.

Udvalget er imidlertid noget skuffet over, at det ifølge oplysningerne i beretningen kun er Sverige, der har planer om at ratificere konventionerne inden for en overskuelig fremtid.

Sager om børnebortførelser er ulykkelige for alle parter, men dog mest for børnene. Udvalget finder det derfor af største betydning, at børnenes rettigheder i sådanne tilfælde beskyttes, så langt som det er muligt. Så vidt udvalget kan bedømme, vil en ratifikation af konventionerne medvirke hertil.

Udvalget vil derfor opfordre de nordiske justitsministre til at fremskynde de nationale planer om ratifikation af konventionerne.

I Nordisk Råds rekommandation nr. 31/1986 blev ministerrådet opfordret til at arbejde hen imod at opnå så ensartet en situation som mulig i de nordiske lande i spørgsmålet om *formerne for og de retlige virkninger af fødsel efter insemination*.

I Nordisk Ministerråds beretning er der ingen oplysninger om nordiske forhandlinger eller overvejelser om dette. Det konstateres derimod, at det på baggrund af oplysninger fra de enkelte lande anses for usandsynligt, at der kan opnås enighed mellem de nordiske lande i spørgsmålet om, hvorvidt et barn, som er undfanget gennem insemination, skal have ret til oplysninger om, hvem der har været sæddonor.

Som det fremgår af juridisk udvalgs betænkning over medlemsforslaget, mener udvalget, at det er ønskværdigt at få kontrol over den hastigt øgende inseminationsvirksomhed, specielt for at sikre barnets rettigheder. Det er afgørende for udvalget, at barnets familieretlige stilling bliver som for børn, der er undfanget på naturlig måde.

Udvalget er noget forundret over, at ministerrådet tilsyneladende ikke har fundet anledning til at foretage sig noget i anledning af rekommandationen og skal derfor gentage sin anbefaling af, at ministerrådet arbejder hen imod så ensartet en situation som muligt i de nordiske lande i spørgsmålet om *formerne for og de retlige virkninger af fødsel efter insemination*.

3.2. *Aftaleret, køberet og konsumentbeskyttelse*

Det nordiske samarbejde på dette område, som har nær tilknytning til bestræbelserne på at udvikle Norden som hjemmemarked, udvikler sig ifølge det oplyste fortsat gunstigt, men efter juridisk udvalgs opfattelse ikke hurtigt nok. Dette gælder ikke mindst under hensyn til den samtidige udvikling i Europa. Specielt hvad angår den nordiske harmonisering af købelovene vil udvalget udtale sin anerkendelse af ministerrådets indsats.

Juridisk udvalg mener dog fortsat, at der bør foretages en vurdering af behovet for regler om kredittøb ved brug af kontokort og vil henstille, at dette aspekt indgår i de nordiske forhandlinger om den nye tekniks indvirkning på reglerne om betaling af pengefordringer, som planlægges i 1987.

Udvalget er i øvrigt enig i den linie, der tilsyneladende følges i alle de nordiske lande, med at lade stadig flere områder være omfattet af en generel forbrugerbeskyttelse.

3.3. *Transportret*

Ministerrådet oplyser, at der nu er eller snarest forventes at blive gennemført lovgivning i Danmark, Finland, Norge og Sverige, der gør det muligt at ratificere Montreal-protokollerne nr. 3 og 4, og at det er hensigten, at de nordiske landes ratifikation skal ske samtidig.

Juridisk udvalg finder det tilfredsstillende, at der også arbejdes på at gøre retstilstanden på luftfartsrettens område ensartet i de nordiske lande og samtidig i overensstemmelse med internationale aftaler. Udvalget vil i

denne forbindelse anmode om, at ministerrådet i sin beretning for 1987 ikke kun orienterer om gennemførelsen af de nævnte lovændringer og evt. om ratifikationen af Montreal-protokollerne, men ligeledes i store træk giver en orientering om, hvad Montreal-protokollerne nr. 3 og 4 vedrører.

Overvejelserne om muligheden for at komplettere det luftfartsretlige ansvarssystem gennem indførelse af en obligatorisk forsikring til sikring af flypassagerer kan juridisk udvalgt støtte.

3.4. Erstatningsret

Juridisk udvalg har noteret sig, at der ikke bare i de enkelte lande, men også ved nordiske forhandlinger arbejdes på at gennemføre en ensartet lovgivning om *produktansvar*.

I flere af de nordiske lande arbejder man ligeledes med forslag til lovgivning om en patientforsikringsordning. Dette ligger på linie med tidligere henstillinger fra juridisk udvalg, hvorfor udvalget naturligvis kan støtte det videre arbejde på dette område.

I sin betænkning over Nordisk Ministerråds beretning vedrørende det nordiske samarbejde til sessionen i 1986 forudsatte juridisk udvalg, at ministerrådet – på baggrund af det svenske forslag om en ny lov om miljøskader – i sin beretning til 35. session ville redegøre nærmere for harmoniseringsbestrebelsene på dette område. Udvalget må desværre konstatere, at ministerrådet ikke oplyser noget om nordiske forhandlinger om *erstatning for miljøskader* i 1986.

Miljøspørgsmål er – som bekendt – noget der optager Nordisk Råd meget. Rådet har jo bl. a. i september 1986 holdt en international konference om luftforurening. Den lovgivning, der er gennemført i Sverige, bygger på, at den som forårsager en miljøskade, som hovedregel skal være ansvarlig for skaden. Det er juridisk udvalgs opfattelse, at risikoen for at blive pålagt erstatningspligt vil være et reelt incitament til at undgå miljøskader.

På denne baggrund er det udvalgets opfattelse, at gennemførelse af en lovgivning om ansvar for miljøskader vil være et effektivt middel til at undgå sådanne skader. Udvalget skal derfor endnu en gang opfordre ministerrådet til at intensivere det nordiske samarbejde med henblik på at opnå fælles nordiske regler om erstatning for miljøskader.

3.5. Selskabsret

Juridisk udvalg har med tilfredshed noteret sig, at justitsministrene har besluttet i samarbejde med repræsentanter for industri- og handelsministerierne at udrede behovet og mulighederne for at gennemføre en nordisk selskabsform. Dette sker som et led i bestræbelserne på at udvikle Norden som hjemmemarked ved at gøre det lettere for en virksomhed fra et nordisk land at virke i de øvrige nordiske lande.

3.6. EDB

Ministerrådet gør opmærksom på, at betydningen af det nordiske samarbejde på dette område gentagne gange har været betonet både af Nordisk Råd og af Nordisk Ministerråd.

De ophavsretlige spørgsmål i forbindelse med EDB gives høj prioritet i ministerrådets udredningsarbejde, hvilket juridisk udvalg har noteret sig med tilfredshed.

Udvalget har også specielt bemærket, at der bl. a. planlægges et seminar i foråret 1987 for at kortlægge betydningen af EDB i fremtiden på justitsministeriernes område. Udvalget har ligeledes noteret sig, at spørgsmålet om anvendelse af EDB ved betalingsformidling i øjeblikket udredes i Finland, og at det er hensigten, at denne udredning skal lægges til grund for en samnordisk vurdering af behovet for og indretningen af en eventuel lovgivning på området.

Juridisk udvalg tager oplysningerne til efterretning og afventer nærmere rapportering om dette til Nordisk Råds 35. session.

3.7. Strafferet

Under Nordisk Råds session i 1985 blev ministerrådet opfordret til på grundlag af det omfattende udredningsmateriale, der forelå, snarest muligt at iværkssætte konkrete samarbejdsprojekter vedrørende bekæmpelse af *økonomisk kriminalitet*. Ministerrådet iværksatte herefter i 1985 2 udredninger, dels om bestemmelser om tavshedspligt og dels om økonomisk kriminalitet i forbindelse med export og import. Disse 2 udredninger forventes afsluttet i løbet af 1987.

Endvidere har ministerrådet arrangeret et nordisk seminar i 1986, der er resulteret i en anbefaling til ministerrådet om at overveje yderligere udrednings- eller forskningsprojekter bl. a. om følgende spørgsmål: revisorens dobbeltrolle som rådgiver og kontrollør, retsvæsenet og den økonomiske kriminalitet samt betydningen af straf for juridiske personer.

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at det nordiske samarbejde om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet ikke bør indskrænke sig til iværksættelse af udredninger. At denne opfattelse dels af Nordisk Ministerråds fremgik i øvrigt af den redegørelse, udvalget fik på fællesmødet med de nordiske justitsministre m. fl. i november 1986. Det blev ved denne lejlighed bl. a. oplyst, at der længe har eksisteret et veludviklet operativt samarbejde over grænserne mellem de myndigheder, der efterforsker kriminalitet, og at dette samarbejde også styrker indsatsen mod økonomisk kriminalitet.

4. Konsumentpolitik

4.1. Indledning

Ministerrådets beretning på det konsumentpolitiske område indeholder – ligesom sidste år – en grundig gennemgang af igangværende og afsluttede projekter, men ikke så mange oplysninger om indholdet og resultatet af de forskellige projekter.

I juridisk udvalgs betænkning over ministerrådets beretning, der blev afgivet til sessionen i 1986, blev der peget på forskellige projekter og områder, som specielt havde udvalgets interesse og som udvalget bad om at blive nærmere orienteret om.

Udvalget havde naturligvis ikke forventet lange udredninger om indholdet og resultaterne af undersøgelserne, men derimod en beskrivelse i store træk, således at det ville være muligt at danne sig et indtryk af, hvilke forbedringer der på nordisk plan er sket eller kunne forventes at ske for forbrugerne i de enkelte lande.

Udvalget er derfor noget forundret over at konstatere, at ministerrådets beretning til sessionen for 1987 for det konsumentpolitiske samarbejde kun i meget ringe omfang indeholder de oplysninger, som juridisk udvalg efterlyste sidste år.

Juridisk udvalg skal henstille til Nordisk Ministerråd, at der i ministerrådets beretning til sessionen i 1988 lægges noget større vægt på de områder og projekter, som juridisk udvalg specielt har udtrykt interesse for. Ligeledes vil udvalget finde det relevant, at der i ministerrådets beretninger på det konsumentpolitiske område medtages oplysninger om, hvorvidt de forslag, der fremkommer på området, rent faktisk gennemføres i de enkelte nordiske lande.

4.2. Almene konsumentpolitiske spørgsmål

Juridisk udvalg har tidligere udtalt sin interesse for kreditkøb ved brug af kontokort – både i sammenhæng med det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet (jfr. afsnit 3.2. foran) og på det konsumentpolitiske område. Udvalget henviser til sine bemærkninger ovenfor i afsnit 4.1. og skal igen bede om at få nærmere oplysninger om resultatet af undersøgelsen om konsumenternes betalingsproblemer med kreditkort.

Udvalget vil ligeledes gentage sin anmodning om at blive orienteret om resultatet af det seminar, der blev holdt i 1986 om ungdommens konsumtion, og om dette har ført til yderligere foranstaltninger.

4.3. Produktinformation

Inden for området databaseret information er gennemført en kortlægning af tidligere erfaringer fra forskellige afprøvede systemer, der skal anvendes som grundlag for beslutning om det fortsatte arbejde på dette område.

Juridisk udvalg vil fortsat se frem til en nærmere rapportering om dette, specielt forslag om, hvilke konsumentkrav, der bør stilles på dette område.

4.4. Uddannelse og information

Det oplyses, at virksomheden inden for skoleradio og -TV er undersøgt med henblik på disses engagement i forbrugerspørgsmål.

Da TV-mediet sandsynligvis er det af massemedierne, der har størst indflydelse som opinionsdanner, er det af største vigtighed, at det anvendes på den rigtige måde.

Efter juridisk udvalgs opfattelse vil det være naturligt at anvende skole-TV som et led i forbrugerinformationen. Udvalget skal derfor henstille, at der redegøres nærmere for det nordiske samarbejde på dette område – eller planerne om dette – i beretningen til 36. session.

4.5. Konsumentret

Idet der henvises til bemærkningerne ovenfor under 4.2. skal udvalget gøre opmærksom på, at man savner oplysninger om resultatet af den undersøgelse om konsumentretlige problemer i forbindelse med anvendelse af ny datateknologi og betalingskort i varehandelen, der ifølge det oplyste er gennemført. Alle spørgsmål i forbindelse med betalingskort ligger inden for udvalgets interesseområde.

Udvalget vil ligeledes gentage sin interesse for projektet om behov for særlig beskyttelse af børn og unge imod påvirkning fra reklamer. Juridisk udvalg forventer nærmere oplysninger, når projektet er afsluttet.

5. Næringsmiddelspørgsmål

5.1. Radioaktivitet i madvarer m. v.

I de senere år har interessen for tilgang til gode og sunde madvarer været stigende, ligesom erkendelsen af, at dette har meget stor betydning både for menneskers sundhed og almene velbefindende.

Denne viden var også baggrunden for, at juridisk udvalg ved sidste års session specielt understregede betydningen af en nordisk harmonisering af bestemmelserne om tilsætningsstoffer i madvarer og brug af lægemidler i næringsmiddelproducerende dyr.

En yderligere trussel mod befolkningens sundhed kom til i 1986. Kernekraftulykken i Tsjernobyl påvirkede på mange måder de nordiske lande og gav bl. a. store problemer med øgede mængder radioaktivitet i madvarer.

Nordisk Ministerråd har oplyst, at der umiddelbart efter ulykken var en livlig nordisk informationsudveksling. På et møde arrangeret af ministerrådet var der enighed om at anbefale, at alle lande fulgte EF's (og Danmarks) aktionsgrænser (dvs. højst tilladte indhold af radioaktivitet pr. kg) for basismadvarer.

Juridisk udvalg skal anbefale, at ministerrådet arbejder frem imod *fælles nordiske grænseværdier for radioaktivitet i madvarer*.

Det er i øvrigt juridisk udvalgs opfattelse, at forbrugerne bør have mere samlede oplysninger om indholdet af radioaktivitet i madvarer.

I de enkelte lande oplyses der om grænseværdier på et vist antal bequerel pr. kg for forskellige former for fødevarer så som mejeriprodukter, husdyr, vildt, fisk, frugter og bær.

Ifølge de oplysninger, udvalget er i besiddelse af, findes der imidlertid ikke noget *samlet overslag* over, hvor meget det enkelte menneske i gennemsnit indtager af de forskellige fødevarer. Udvalget skal derfor anbefale, at der gennemføres den nødvendige fælles nordiske forskning om dette.

Specielt den radioaktive påvirkning af rensdyr ser udvalget med stor alvor på. Samtidig står udvalget meget usikker over for disse spørgsmål, der påvirker *samernes næringsliv* og kultur så meget.

Udvalget vil derfor henvise til, at der er stillet spørgsmål på Nordisk Råds 35. session om den viden, der findes om risikoen for øjeblikket.

5.2. *Norden som hjemmemarked*

Juridisk udvalg har noteret sig, at der har været en betydelig virksomhed med udarbejdelse af forslag til harmonisering af bestemmelser, der er relevante, når der er tale om "Norden som hjemmemarked". Det drejer sig bl. a. om bestemmelser om tilsætningsstoffer til levnedsmidler, samordning af importkontrollen og bestemmelser og praksis for anvendelse af lægemidler til næringsmiddelproducerende dyr.

Udvalget støtter fortsat dette arbejde. Som anført i afsnit 4.1. vil juridisk udvalg være interesseret i at blive orienteret også om gennemførelsen af de forskellige forslag, i større omfang end man tidligere er blevet.

6. **Ligestilling**

6.1. *Samarbejdet generelt*

Juridisk udvalg har nu i to år under sit virksomhedsområde haft ligestillingsspørgsmål og vil generelt udtrykke stor tilfredshed med det samarbejde, udvalget har haft med ministerrådet på dette område, der har været præget af stor åbenhed og imødekommenhed over for udvalget.

En repræsentant for juridisk udvalg har været inviteret til at deltage i de nordiske ligestillingsministres møde i Stockholm i november 1986 og ministerrådets konsulent i ligestillingspørgsmål har ved flere lejligheder orienteret udvalget nærmere, bl. a. om BRYT-projektet og forberedelserne til kvindekonferencerne. Juridisk udvalg har også været inviteret til at deltage i forskellige seminarer arrangeret af ministerrådet.

6.2. *Rek. 34/1986 om nordiske kvindekonferencer*

Ifølge rekommandationen skal både Nordisk Forum og den officielle konference arrangeres i fælleskab mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råds præsidium.

Nordisk Råds præsidium har udpeget et medlem af juridisk udvalg til at repræsentere rådet i planlægningsgruppen til Nordisk Forum. Udvalget ser med forventning frem imod dette samarbejde og konferencerne i Oslo i 1988.

Juridisk udvalg vil dog understrege, at man anser det for en selvfølge, at der afsættes tilstrækkelige midler til en forsvarlig planlægning af konferencerne. Specielt anser udvalget det for vigtigt, at kvindeorganisationerne får mulighed for at deltage i og sætte sit præg på både indhold og oplæg til Nordisk Forum. Ligeledes vil udvalget understrege betydningen af, at der allerede i 1987 afsættes tilstrækkelige midler til information om konferencerne, da en god informationsindsats vil være en forudsætning for at sikre en bred deltagerkreds.

6.3. Nordisk Råds udtalelser

Ved Nordisk Råds 34. session opfordrede rådet Nordisk Ministerråd til i det nordiske samarbejde om bekæmpelse af arbejdsløsheden at fokusere mere på løsning af problemerne i forbindelse med *unge kvinder, der er uden uddannelse og erhvervs erfaring, og langtidsarbejdsløse kvinder i øvrigt*.

Ministerrådet henviser om dette til afsnittet om opfølgning af den økonomiske handlingsplan, hvoraf fremgår, at ligestillingsaspektet er indbygget i målsætningen for to projekter om "nye tiltag mod ungdoms- og langtidsarbejdsløse". Juridisk udvalg tager oplysningerne til efterretning og forventer, at ministerrådet kommer med nærmere oplysninger om resultatet af disse projekter, når de er længere fremme.

Juridisk udvalg har med tilfredshed noteret sig, at ministerrådet overvejer at oprette et *nærmere samarbejde med andre sektorer*, fremfor alt med arbejdsmiljøsektoren, social- og sundhedssektoren samt uddannelsessektoren. At samarbejdet med arbejdsmarkedssektoren har udviklet sig i en meget positiv retning finder udvalget ligeledes tilfredsstillende.

Juridisk udvalg er enig med ministerrådet i, at den skæve kønsmæssige fordeling i embedsmandskomiteer m. fl. nordiske organer fortrinsvis er et nationalt problem. Udvalget vil derfor i stedet for opfordre de nordiske landes regeringer til at gøre en større indsats for at rette op på dette forhold.

Endelig har juridisk udvalg med glæde konstateret, at ministerrådet inden for kort tid planlægger at fremlægge et forslag til foranstaltninger med hensyn til rekruttering af specielt chefstjenestemænd med henblik på at forbedre den skæve kønsmæssige fordeling.

Juridisk udvalg vil samtidig opfordre *Nordisk Råds præsidium* til at foretage en lignende opgørelse over den kønsmæssige fordeling i Nordisk Råds nationale sekretariat og præsidiasekretariatet samt overveje, om det forslag, ministerrådet fremlægger, ligeledes vil kunne anvendes i Nordisk Råds regi.

6.4. Arbejdslivet

Juridisk udvalg har med interesse fulgt planlægningen og starten på *BRYT-projektet* og vil sætte pris på fortsat at blive holdt løbende orienteret i forsøgsfasen.

Udvalget har noteret sig, at både nordisk arbejdsmarkedsudvalg og embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde er engagerede i projektet. Udvalget har ligeledes noteret sig, at projektet er den hidtil største satsning som ministerrådet har gjort på ligestillingssektoren. Dette er også baggrunden for, at juridisk udvalg tidligere har foreslået, at projektet blev overført til finansiering over den økonomiske handlingsplan. Bevillingen til projekter på ligestillingsområdet er meget beskedent sammenlignet med bevillingerne til de såkaldte "hårde" områder, og BRYT-projektet vil derfor i et par år lægge beslag på en uforholdsmæssig stor del af bevillingen til ligestillingsområdet.

Juridisk udvalg skal derfor gentage sin opfordring til ministerrådet om at overføre BRYT-projektet til finansiering over den økonomiske handlingsplan, således at der bliver et mere rimeligt beløb til rådighed for andre ligestillingsprojekter.

Udvalget tænker her f. eks. på udgivelse af en nordisk statistik om kvinder og mænd på forskellige samfundsområder, der skulle kunne præsenteres og bruges ved de nordiske kvindekongresser i 1988.

Juridisk udvalg vil i øvrigt udtale sin tilfredshed med, at der af budgettet til databehandlingsplanen er bevilget midler til et projekt om "Kvinder – teknologiudvikling".

7. Juridisk udvalgs forslag

Under henvisning til hvad der er anført foran indstiller juridisk udvalg:

I. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde, C 1/1987, vedtager følgende udtalelse:

- Nordisk Råd opfordrer de nordiske justitsministrene til at fremskynde de nationale planer om ratifikation af konventionerne om *børnebortførelser*.
- Nordisk Råd opfordrer endnu en gang Nordisk Ministerråd til at intensivere det nordiske samarbejde med henblik på at opnå fælles nordiske regler om *erstatning for miljøskader*.
- Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning til Nordisk Råds session i 1988 på det *konsumentpolitiske område* at lægge større vægt på de områder og projekter, som juridisk udvalg specielt har udtrykt interesse for.
- Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at arbejde frem imod fælles nordiske *grænseværdier for radioaktivitet i madvarer*.
- Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om at overføre "*Program for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked*" til

finansiering over den nordiske handlingsplan for økonomisk vækst og fuld beskæftigelse.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1) kapitel V Lovgivningssamarbejdet, kapitel VI Konsumentpolitik, kapitel VII Næringsmiddelsspørgsmål og kapitel VIII Ligestilling i Nordisk Ministerråds beretning *C 1/1987* og

2) de dele af kapitlerne I (Indledning), II (Sammenfatninger af fagkapitler) og III (Den nordiske handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse), som er behandlet i juridisk udvalgs betænkning over beretningen.

Stockholm, den 30. januar 1987

Lennart Andersson (s)

Mikko Elo (Sdp)

Flemming Hansen (KF)

Åsa Solberg Iversen (A)

Inga Lantz (vpk)

Arnljot Norwich (H)

Hans Nyhage (m)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Ashjørn Sjøthun (A)

Jens Steffensen (KrF)

Bernhardt Tastesen (S)

Formand

Friðjón Thórðarson (Sj.)

BILAGA 4

Kulturutskottets betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1986 (C 1)

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1986.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte den 29–30 januari 1987 i Stockholm. Därvid har utskottet tagit ställning till kapitel I Inledning, kapitel II Sammanfattning av fackkapitlen, kapitel III Den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, kapitel IV Datateknologiskt samarbete, kapitel IX Allmänkultur; mediafrågor; radio- och tv-samarbete, kapitel X Utbildning och kapitel XI Forskning och högre utbildning, samt vissa delar av andra kapitel vilka har varit av intresse för utskottet.

Vid sidan av de synpunkter kulturutskottet framför på verksamheten under 1986 i detta betänkande tar utskottet även upp frågor av särskilt intresse i betänkanden över ministerrådets meddelanden om tidigare avgivna rekommendationer. I ett betänkande över berättelser från nordiska institutioner och samarbetsorgan på kulturutskottets område (C 12/k/1987) har kulturutskottet även framfört synpunkter på enskilda institutioner och deras verksamhet.

Utskottet strävar till att i den kommande behandlingen av dokument från ministerrådet ge behandlingen av framtidsplanerna i C 2 större tyngd. Mot denna bakgrund anser utskottet att ministerrådet bör överväga möjligheterna att ytterligare i vissa avsnitt av berättelsen C 1 koncentrera rapporteringen till åtgärder som har genomförts under det år berättelsen gäller.

Till detta betänkande har som Bihang (*se nedan*) lagts utskottets promemoria om aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet, upprättad den 29 augusti 1986 inför utskottets överläggningar med Nordiska ministerrådet om det nordiska kultursamarbetet 1987–88.

2. Redovisning av de med anledning av yttrande nr 1/1986 vidtagna åtgärderna

Vid 34:e sessionen 1986 antog Nordiska rådet på förslag av kulturutskottet ett yttrande i fem punkter (*nr 1/1986*) med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1985. I yttrandet anfördes uppfattningar som av Nordiska rådet ansågs väsentliga för det fortsatta samarbetet på kulturområdet. Utskottet behandlar i det följande de åtgärder som av ministerrådet har vidtagits med anledning av yttrandet.

2.1 Nordisk programproduktion i anslutning till ett utvidgat radio- och tv-samarbete i Norden

Nordiska rådet ansåg att ministerrådet i det fortsatta arbetet med ett utvidgat radio- och tv-samarbete bör ägna frågan om nordisk programproduktion stor uppmärksamhet och framlägga förslag om utformning av programsamarbetet.

Kulturutskottet har i särskild ordning avgivit ett yttrande över ministerrådets ställningstagande till den rapport med förslag om programsamarbete via Tele-X, som de i samarbetet deltagande rundradioföretagen utarbetade våren 1986. Utskottet framhöll härvid, beträffande programsamarbetets inriktning, att de i samarbetet deltagande länderna bör vara beredda att ställa sådana resurser till förfogande för programsamarbetet att ett attraktivt programutbud kan skapas. Utskottet ansåg det bl. a. vara väsentligt att man redan under försöksperioden inhämtar erfarenheter av gemensam nordisk programproduktion.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat att produktionsfrågorna även har givits större uppmärksamhet än tidigare, och att en för rundradiobolagen gemensam produktionsfond planeras i anslutning till Nordvisionssamarbetet. Utskottet kommer i ett betänkande över medlemsförslag A 762/k om en fond för samproduktion av nordisk film, tv- och videoprogram, att anlägga närmare synpunkter på utformningen av ett nordiskt produktions-samarbete. Det pågående arbetet med Tele-X-projektet behandlas i övrigt av kulturutskottet i ett särskilt betänkande över ministerrådets meddelande med anledning av framställning *nr 1/1986* om ökat radio- och tv-samarbete i Norden.

2.2 Samproduktion samt distribution av nordiska filmer

Nordiska rådet ansåg att ministerrådet bör utreda på vilket sätt samproduktionen av nordisk film kan underlättas och vidta åtgärder för att förbättra distributionen och marknadsföringen av nordiska filmer.

Ministerrådet redogör för utvecklingen på medieområdet i anslutning till rapporteringen från arbetsgruppen för kultur och massmedier. Ur berättelsen framgår att arbetsgruppen med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendation om videogram med nordiska tv-program och filmer (*rek nr*

13/1983) har fortsatt att utreda möjligheterna att verkställa en nordisk försöksdistributionsordning av nordiska tv-program och filmer på videogram. De kontakter arbetsgruppen har tagit har visat att en nordisk videogramdistribution stöter på hinder av upphovsrättslig och ekonomisk karaktär. Nationella avtal om distribution av tv-program i form av videogram i försökssyfte har ännu inte kunnat uppnås i Danmark och Norge. En nordisk ordning bör enligt ministerrådet avvänta en sådan nationell klarläggning. En samlad registrering av de juridiska och ekonomiska blockeringar som föreligger har emellertid igångsatts av arbetsgruppen. Arbetet utgör en uppföljning av de synpunkter kulturutskottet framförde bl. a. under överläggningarna med ministerrådet i september 1986.

Kulturutskottet har tidigare ifrågasatt möjligheterna att genom begränsade försöksordningar lösa de stora problem som är förknippade med en videogramdistribution i Norden. Utskottet stöder de initiativ arbetsgruppen för kultur och massmedier har tagit i syfte att lösa problemen på området, och anser det vara angeläget att en utredning om de juridiska och ekonomiska hinder som föreligger snabbt genomförs, så att förutsättningar kan skapas för en distribution av nordiska videogram med tv-program och filmer. Utskottet riktar kritik mot att arbetet på området ännu inte har lett till resultat, och anser att ministerrådet bör driva frågan aktivare. Ur kulturpolitisk synpunkt bör insatser på detta område snabbt sättas in, för att tillgången på nordiska filmer inom det nuvarande utbudet av videogram, som i hög grad präglas av internationella produktioner, åtminstone i någon mån skall kunna förbättras.

Utskottet har noterat att kommittén för spridning av nordisk spelfilm har höjt distributionsstödet per film och att även andra initiativ i syfte att främja den nordiska filmdistributionen har tagits. Utskottet anser att stödordningen fortsatt bör byggas ut.

Utskottet konstaterar att frågan om gemensam produktion inte har varit föremål för närmare utredning inom ministerrådet. Utskottet hänvisar för sin del även i detta sammanhang till utskottets betänkande om medlemsförslag A 762/k om en fond för samproduktion av nordisk film, tv- och videoprogram.

2.3 Program för Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) 1987–1989

Nordiska rådet ansåg att Nordiska forskningspolitiska rådets roll som koordinerande och rådgivande organ inom den nordiska samarbetsorganisationen bör stärkas och att förslag till nytt program för FPR avseende den verksamhetsperiod som inleds 1987 bör föreläggas Nordiska rådet för yttrande.

Utskottet konstaterar att ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987 – 1989 har avgivits till Nordiska rådet. Utskottet avger ett särskilt betänkande över ministerrådsförslaget (B 69/k).

2.4 Ökat lärar- och elevutbyte i Norden

Nordiska rådet ansåg att ministerrådet bör utreda hur man organisatoriskt kan underlätta ett ökat lärar- och elevutbyte i Norden.

I ministerrådets berättelse ges ingen ny information om arbetet för att uppnå ett ökat lärar- och elevutbyte. Ministerrådet hänvisar enbart till en kommande bedömning av frågan i anslutning till beredningen av handlingsplanen på kulturområdet.

Kulturutskottet har givit lärar- och elevutbytet hög prioritet, och även förutsatt att ministerrådet inom skolsamarbetet ger frågan stor uppmärksamhet. Enligt utskottet bör det vara möjligt att parallellt med arbetet på kulturhandlingsplanen vidareföra beredningen av organisatoriska lösningar i syfte att underlätta lärar- och elevutbytet. Utskottet konstaterar att det redan i Danmark har etablerats ett informationscentrum för elevutbyte, och att frågan om inrättandet av ett informationscentrum på området för närvarande utreds i Sverige. Utskottet anser det vara synnerligen viktigt att man på nordiskt plan följer den nationella utvecklingen på området, och tar nödvändiga initiativ i syfte att få till stånd en effektiv nordisk koordinering av lärar- och elevutbytet, och en utbyggnad nationellt av informationen om elevutbytet inom Norden. Kulturutskottet har tidigare särskilt pekat på Nordiska språksekretariatets och Nordiska språk- och informationscentrets roll, och sett en precisering av ansvaret för lärar- och elevutbytet på nordiskt plan som nödvändig för att verksamheten skall kunna byggas ut. Utskottet utgår från att arbetet för att uppnå ett ökat lärar- och elevutbyte i Norden skyndsamt förs vidare, även om projekt på området senare skall tas in i handlingsplanen på kulturområdet.

2.5 Utvidgad arbetsmarknad för lärare

Nordiska rådet ansåg att de nordiska länderna bör ingå avtal om utvidgad arbetsmarknad för lärare i grundskolan och gymnasiet.

Utskottet konstaterar med stor tillfredsställelse att ett avtal om gemensam arbetsmarknad för ämneslärare i gymnasieskolan har undertecknats. Det arbete som nu har utförts bygger på en rekommendation som Nordiska rådet avgav år 1979. Nordiska rådet har önskat bereda lärarna samma möjligheter att söka tjänst i annat nordiskt land som andra yrkesgrupper redan tidigare har fått, och att samtidigt även i detta avseende stärka den nordiska gemenskapen. Utskottet betonar att man på det nationella planet så smidigt som möjligt bör följa överenskommelsen, och verka för att alla de lärare som uppfyller de generella krav som ställs även i praktiken bereds möjligheter att arbeta som lärare i ett annat nordiskt land.

3. Redovisning av nordiska ministerrådets verksamhet (kapitel I–IV)

I ministerrådets berättelse ges en sedvanlig översikt av ett antal frågor med internationell anknytning. Utskottet har ansett denna information om

nordisk samverkan i internationella organ värdefull. Utskottet kan emellertid konstatera att rapporteringen fortfarande är bristfällig, genom att närmare information om samarbetet inom internationella organ på kulturområdet inte ges. Utskottet förutsätter att rapporteringen till denna del förbättras. Vidare anser utskottet att ministerrådet i sitt arbete i högre grad bör uppmärksamma den snabba utvecklingen av samarbetet på europeiskt plan. Utskottet hänvisar för sin del till de initiativ som har tagits på europeiskt plan och till de projekt som har igångsatts bl. a. på forskningsområdet, inom ungdomsutbytet och på medieområdet.

Ministerrådet redogör även kort för etableringen av det nya gemensamma ministerrädssekretariatet. Utskottet har förståelse för att sammanläggningsprocessen i viss utsträckning har påverkat resultaten under det gågna verksamhetsåret. I nästa verksamhetsberättelse bör slagkraften i den nya organisationen klarare komma till uttryck, och en första bedömning av möjligheterna att ytterligare utveckla kultursamarbetet med hjälp av den nya samarbetsorganisationen bör då kunna göras. Ministerrådet har tidigare uttalat att organisationsreformen kommer att kunna stärka kultursamarbetet i Norden. Utskottet anser att ministerrådet, efter en första inkörningsperiod, bör företa en översyn av den nya organisationen, och vid behov ta initiativ till förstärkningar av organisationen i syfte att ytterligare effektivisera verksamheten såväl på kulturavtalets områden som på andra samarbetsområden.

Nordiska rådet ansåg i ett yttrande som avgavs vid sessionen 1984 (*yttrande nr 6/1984*) att informationen om det officiella nordiska samarbetet borde samordnas bättre såväl på nordiskt som på nationellt plan. Frågan om det framtida informationsarbetet har även ägnats uppmärksamhet såväl inom Nordiska rådet som ministerrådet, i anslutning till de förändringar som har genomförts inom den nordiska samarbetsorganisationen. Den organisatoriska uppbyggnaden av informationsarbetet innebär emellertid fortfarande en splittring av såväl ekonomiska som personella resurser, en splittring som även påverkar effektiviteten i arbetet. Utskottet har tidigare fäst uppmärksamhet vid detta missförhållande, och anser att en ny och förutsättningslös diskussion om det framtida informationsarbetet och dess organisation bör föras mellan rådets presidium, nationella delegationer och ministerrådet. Kulturutskottet anser en effektivisering av informationsarbetet vara av avgörande betydelse för att göra resultaten av det nordiska samarbetet kända för medborgarna i Norden och för de myndigheter som på det nationella planet har i uppgift att verkställa nordiska rekommendationer, och för att stärka samarbetets förankring hos den stora allmänheten. En snabb förstärkning av informationsinsatserna är särskilt angelägen i en tid då det internationella samarbetet i Europa i övrigt ges stor uppmärksamhet i offentligheten, och då informationen om den europeiska integrationen kontinuerligt byggs ut.

4. Övergripande frågor inom kultursamarbetet

Kulturutskottet behandlar i det följande vissa sakfrågor av övergripande karaktär. I övrigt behandlas sakfrågorna under egna punkter inom respektive avsnitt för allmänskultur, utbildning och forskning.

4.1 *Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (rek nr 2/1986)*

Kulturutskottet uttalar tillfredsställelse över att arbetet med beredningen av en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet pågår i av ministerrådet tillsatta arbetsgrupper och inom FPR. Utskottet har emellertid noterat att arbetet med handlingsplanen i viss mån kan tendera att fördröja det löpande arbetet på olika områden inom kultursektorn. En naturlig förklaring till detta är, enligt utskottet, att en analys av den nuvarande verksamheten är nödvändig innan prioriteringarna i handlingsplanen slås fast. Samtidigt anser utskottet att ministerrådet bör fästa uppmärksamhet vid denna problematik och aktivt sträva till att upprätthålla en hög aktivitetsnivå inom den normala verksamheten även under den tid handlingsplanen bereds. Kulturutskottet anlägger närmare synpunkter på innehållet i handlingsplanen i ett särskilt betänkande över ministerrådets meddelande om rekommendation nr 2/1986.

4.2 *Stödet till samiskt kulturliv*

Utskottet har under 1986, i anslutning till ett utskottsmöte på samiskt område i Nordnorge, hört företrädare för samiska organisationer, Nordiskt samiskt institut, Nordiska samerådet och Nordnorsk kulturråd. Utskottet noterade bl a önskemål om insatser för att stärka det samiska språket och den högre utbildningen på samiska, och om förbättrade möjligheter till ett aktivt kulturutbyte över gränserna på Nordkalotten. I slutet av 1986 utgick en treårig försöksperiod under vilken ett utrednings- och utvecklingsarbete om samiskt kulturliv har genomförts med stöd av anslag från ministerrådet. En rapport om den genomförda verksamheten kommer att avges och förslag om den framtida utformningen av det nordiska stödet till samiskt kulturliv att läggas fram. Utskottet anser att ministerrådet aktivt bör medverka till att stöda det samiska kulturlivet även i fortsättningen utgående från de erfarenheter den nu genomförda försöksverksamheten har givit.

4.3 *Kulturinformation i utlandet*

Kulturutskottet har tidigare uttalat sitt stöd för den verksamhet som genomförs med gemensamma nordiska kultursatsningar i utlandet. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att utställningen med nordisk sekelskifteskunst har fått ett positivt mottagande i London och Düsseldorf. Utställningen kommer även att arrangeras i Paris. Planeringen av ett nordiskt kulturprojekt i Japan 1987–88 har även förts vidare, i enlighet med riktlinjer som tidigare har redovisats för utskottet.

Med hänvisning till de synpunkter kulturutskottet tidigare har framfört beträffande den gemensamma kulturinformationen i utlandet, och de goda erfarenheterna av detta samarbete, anser utskottet att arbetet bör leda till ett mera direkt samarbete mellan de myndigheter som på nationellt plan handhar de nordiska ländernas kultur- och utlandsinformation. Utskottet föreslår därför att en försöksverksamhet i utlandet inledas i syfte att koordinera de nordiska ländernas kulturinformation. Utskottet ser det som en viktig uppgift för ministerrådet att verka för att ett sådant samarbete kan fås till stånd, vid sidan av större gemensamma kulturkampanjer av engångskaraktär.

Utskottet har tidigare noterat att samarbetet kring lektoratsverksamheten i utlandet har utvecklats i positiv riktning. Någon ny information om detta samarbete lämnas inte i nu föreliggande berättelse. Verksamheten ger möjligheter att bygga ut ett kontaktnät som även kan användas för att stärka de nordiska ländernas ställning inom det internationella kulturutbytet. En effektivisering av samarbetet anses emellertid förutsätta att utlandslektorernas ställning i högre grad samordnas mellan länderna. En kartläggning av lektorernas situation borde därför genomföras på nordiskt plan, i syfte att stärka lektorernas ställning och därmed även förbättra deras möjligheter att sprida information om Nordens språk, litteratur och kultur. Den föreslagna kartläggningen kunde lämpligen genomföras samtidigt som den nuvarande försöksverksamheten utvärderas.

5. Allmänkulturell verksamhet (kapitel IX)

5.1 Kultur och massmedier

Utskottet uttalar tillfredsställelse över att arbetet på medieområdet som helhet har förts vidare och även intensifierats under 1986. Utskottet har tidigare i detta betänkande tagit upp de problem som fortfarande föreligger beträffande distributionen av videogram med nordiska program.

Utskottet finner det positivt att utgivningen av Nordisk Medie Nyt har inletts, och hoppas även att denna förbättrade information om medieutvecklingen i Norden skall bidra till att öka intresset för nordiska lösningar på medieområdet och därmed underlätta en samordning av mediepolitiska frågor.

En nordisk mediepolitisk konferens kommer att genomföras av Nordiska ministerrådet i april 1987. Syftet med konferensen är att bidra till en samlad mediepolitisk diskussion bl. a. som en uppföljning av den första europeiska mediekonferensen på ministernivå, som arrangerades av Europarådet i december 1986. Utskottet anser det vara värdefullt att ministerrådet genom detta initiativ bl. a. bidrar till att föra diskussionen på medieområdet vidare och ge debatten en nordisk dimension. Mot bakgrund av att många av de mediepolitiska frågor som kräver en lösning är gemensamma för ett stort antal länder, har de nordiska länderna, genom ett nära samar-

bete, goda möjligheter att framlägga lösningsmodeller, som även kan utgöra grund för ett bredare europeiskt samarbete, och som därmed kan stärka de nordiska ländernas ställning i det europeiska kultursamarbetet.

6. Utbildning (kapitel X)

6.1 Nordiskt skolsamarbete

Ur ministerrådets berättelse framgår att ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete har övervägt behovet av en omprioritering av sitt arbete. I berättelsen räknar man med att handlingsplanen för kultursamarbetet kommer att ge vägledning om prioriteringar.

Utskottet hänvisar för sin del till den rekommendation Nordiska rådet avgav 1985, och i vilken ministerrådet rekommenderades att utöka och fördjupa det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner (*rek nr 13/1985*). I det betänkande kulturutskottet avgav som underlag för ifrågavarande rekommendation framhöll utskottet att en grundläggande förutsättning för att skolorna i Norden skall kunna ge en riktig bild av Nordens samhällen av dag, och av bredden i det nordiska samarbetet, är att det nordiska stoffet ges större utrymme i läroplanerna. Utskottet ansåg därför att det nordiska inslaget i skolundervisningen bör vara en fråga som kontinuerligt bevakas inom det nordiska skolsamarbetet. Utskottet understryker att ministerrådet bör vidta åtgärder för att påskynda arbetet på området. Utskottet har även för Nordiska rådets budget- och kontrollutskott föreslagit att det nordiska skolsamarbetet särskilt skall granskas inom ramen för budget- och kontrollutskottets kontrollerande verksamhet under 1987, i syfte att stärka och utveckla samarbetet på området.

6.2 Folkbildningssamarbetet

Inom folkbildningssamarbetet visar berättelsen på flera nya aktiviteter, bl a har en treårig försöksverksamhet inletts med insamling av information och dokumentation om FoU arbete på folkbildningsområdet. Vidare pågår aktiviteter inom ett nätverksprojekt, i syfte att stimulera informations- och erfarenhetsutbyte på vuxenutbildningsområdet.

Utskottet konstaterar att nätverksprojekt ofta har visat sig ha positiva effekter på utvecklingen av samarbetet inom olika sektorer. Utskottet betonar emellertid att alla länder bör delta i sådana projekt för att de skall ge största möjliga utbyte, och att man inom länderna även aktivt bör söka aktuella projekt som kan ingå i ett nordiskt nätverk. Utskottet noterar vidare att man på vuxenutbildningens område avser genomföra ett nordiskt seminarium kring en nationell utredning (den norska utredningen "Livslang læring"). Utskottet har varit representerat vid en liknande examination av en nationell utredning på ett annat område, och anser denna typ av verksamhet vara en bra form för samverkan, då möjligheter ges till en diskussion på nordiskt plan innan beredningen av en central fråga förs vidare nationellt.

6.3 Dataprogramvaruproduktion för skolan

Kulturutskottet har, vid sidan av den information som ges i ministerrådets berättelse, hört sakkunniga angående det omfattande arbete som har inletts inom datasamarbetet på skolans område. Utskottet fäster stort avseende vid det arbete som utförs på området, och betonar betydelsen av att arbetet förs vidare i nära samarbete med skolorna i Norden. Som ett betydelsefullt delområde inom detta samarbete pekar utskottet även på utvecklingen av databaser inom specialundervisningen för handikappade. Utskottet kommer senare, i sitt yttrande över framtidsplanerna i C 2 och förslaget till budget för 1988, att återkomma till frågan om datasamarbetet och dess finansiering.

7. Forskning (kapitel XI)

Kulturutskottet kommer till 35:e sessionen 1987 att lägga fram ett betänkande över ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–89 (*B 69/k*). För synpunkter på forskningssamarbetet hänvisar utskottet till detta betänkande. Vidare hänvisar utskottet till ett särskilt betänkande om samarbetet inom den högre utbildningen, avgivet med anledning av medlemsförslaget *A 738/k*.

8. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå:

A att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (Kapitel I Inledning, kapitel II Sammanfattning av fackkapitlen, kapitel III Den nordiska handlingsplanen för ekonomiskt utveckling och full sysselsättning, kapitel IV Datateknologiskt samarbete, kapitel IX Allmänkultur, kapitel X Utbildning och kapitel XI Forskning och högre utbildning samt vissa delar av andra kapitel) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att nationella informations- och utbytescentra för lärar- och elevutbyte bör upprättas och att arbetet bör koordineras av ett nordiskt samarbetsorgan på skolområdet
2. att ministerrådet bör påskynda arbetet med det nordiska datasamarbetet på skolområdet, och genomföra detta i nära samarbete med skolorna i Norden
3. att ministerrådet aktivt bör verka för ett nära samarbete mellan de nordiska länderna inom det europeiska mediasamarbetet
4. att ministerrådet i syfte att främja filmkulturen i Norden snabbt bör bygga ut stödordningen för nordisk filmdistribution

5. att ministerrådet bör vidta åtgärder för att stärka det samiska språket i undervisningen och aktivt medverka till att stödja det samiska kulturlivet
 6. att ministerrådet bör förstärka Nordiska kulturfonden för att nya samarbetsprojekt på kulturområdet skall kunna initieras
- B att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 30 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Hans Pettersson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete

I föreliggande promemoria, upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 29 augusti 1986, anlägger utskottet synpunkter på aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete. Synpunkterna framläggs för Nordiska ministerrådet vid överläggningar, som äger rum den 29 september 1986 i Reykjavik, och för vilka denna promemoria utgör underlag.

1. Övergripande frågor

Samarbetets organisation

Den nya samsamarbetsorganisationen har under innevarande år trätt i kraft och det nya gemensamma ministerrådssekretariatet har inlett sin verksamhet. Utskottet utgår från att ministerrådet aktivt följer med utformningen av arbetet inom den nya organisationen för att säkerställa att kultursamarbetet även i fortsättningen får de sekretariatsresurser som är nödvändiga för att upprätthålla en verksamhet på hög nivå. Vid behov bör ministerrådet ta nya initiativ för att utveckla organisationen, detta gäller särskilt utbildningsområdet som i den nya organisationen har en svagare ställning jämfört med den tidigare sekretariatsorganisationen, där utbildningsfrågorna handlades av en egen enhet.

Utskottet har tidigare uttalat att ministerrådet i samband med övergången till den nya organisationen bör genomföra en analys av arbetet inom kultursektorn för att närmare visa på vilka områden direkta fördelar kan uppnås genom samarbete. Dessutom har utskottet ansett att ministerrådet närmare bör utreda hur man på nationellt plan kan stimulera nationella institutioner att i högre grad beakta nordiska frågor i sin verksamhet och att särskilt stöda olika nordiska samsamarbetsprojekt. Ett sådant utredningsarbete skulle även utgöra ett värdefullt underlag för det fortsatta arbetet med handlingsplanen på kulturområdet (*rek nr 2/1986*).

Handlingsplan för kultursamarbetet

Nordiska rådet rekommenderade vid 34:e sessionen 1986 ministerrådet att utarbeta en särskild handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet och att förelägga Nordiska rådet en sådan plan i god tid före Nordiska rådets 35:e session 1987 (*rek nr 2/1986*). Utskottet har erfarit att ministerrådet har tillsatt särskilda arbetsgrupper för att bereda handlingsplanen, och att ministerrådet, enligt den tidtabell som har uppgjorts, avser att lägga fram sitt förslag till handlingsplan först inför 36:e sessionen 1988. Utskottet har tidigare, bl. a. mot bakgrund av att förslaget om en handlingsplan första gången lades fram för ministerrådet redan vid överläggningarna mellan ministerrådet och utskottet hösten 1985, uttalat att handlingsplanen bör

föreligga inför 35:e sessionen 1987. Utskottet kan emellertid acceptera att arbetet förs vidare utgående från den av ministerrådet fastslagna tidtabellen, under förutsättning att utskottet i meddelandet om *rek nr 2/1986* till sessionen 1987 erhåller utförlig information om det arbete som har utförts och om de preliminära planer ministerrådet har när det gäller handlingsplanens innehåll.

Utskottet önskar med ministerrådet diskutera arbetet med handlingsplanen och de frågor ministerrådet har för avsikt att ta upp i planen. Utskottet konstaterar att ministerrådet har igångsatt ett utredningsarbete på alla de sektorer som berörs av kulturavtalet, och utgår från att även den slutliga planen kommer att innehålla projekt på alla områden som berörs av det nordiska kultursamarbetet. Utskottet har i sitt tidigare arbete med förslaget om en handlingsplan särskilt betonat att man bör beakta stödordningarna och institutionerna på det allmänkulturella området och att förutsättningarna för folkrörelsesamarbetet och för folkkulturen som helhet genom handlingsplanen bör förbättras. I anslutning till arbetet med handlingsplanen på kulturområdet anser utskottet även att en förhöjning av anslaget till kulturfonden bör övervägas. Vidare har utskottet sett en förstärkning av mediasamarbetet som en synnerligen viktig uppgift. På skolområdet bör utbyggnaden av lärar- och elevutbytet i Norden ges stor uppmärksamhet, och de nordiska samlingsorganen på skolområdet bör ges möjligheter att aktivt bidra till en utveckling av utbytesverksamheten. Nya projekt på forskningsområdet bör även vid behov intas i planen. Utskottet pekar i detta sammanhang på nödvändigheten av en förstärkning av samarbetet inom den högre utbildningen. För att nya samlingsresultat skall kunna uppnås på detta område har utskottet ansett ett mera systematiserat samarbete vara nödvändigt. För närvarande behandlas inom utskottet ett medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet (*A 738/k*). Utskottet kommer i sitt betänkande över detta medlemsförslag att anföra närmare synpunkter på vilka mål man borde ställa upp för samarbetet på detta område i framtiden.

Mediasamarbetet

Utskottet har i särskild ordning avgivit ett yttrande över ministerrådets planer på utformningen av programsamarbetet via Tele-X (P-KU 265a/1986). I sitt yttrande framhöll utskottet att ministerrådet i det fortsatta arbetet för ett ökat radio- och tv-samarbete i Norden bör avsätta anslag för nordisk programproduktion och verka för en starkt ökad nationell programproduktion. Vidare betonades i utskottets yttrande att ministerrådet aktivt bör medverka till att underlätta de förhandlingar som skall genomföras för att förvärva sändningsrättigheten för programmen. Utskottet underströk även att frågan om hur programservicen till och från Island skall genomföras bör avgöras utan ytterligare dröjsmål, och upprepade sitt önskemål om dansk medverkan i projektet. Dessutom uttalade utskottet

att ministerrådet snabbt bör inleda överläggningar om målsättningarna och formerna för ett permanent nordiskt radio- och tv-samarbete.

Utskottet understryker även som en generell fråga för det nordiska mediasamarbetet behovet av starka satsningar på nordisk programproduktion. Den av Nordiska rådet vid senaste session föreslagna utredningen av möjligheterna att underlätta samproduktionen av nordisk film bör därför snabbt igångsättas. Samtidigt behövs ytterligare åtgärder för att förbättra distributionen och marknadsföringen av nordiska filmer (yttrande nr 1/1986 p. 2).

I anslutning till det arbete som bedrivs av ministerrådets arbetsgrupp för kultur och massmedier undersöks bl. a. möjligheterna att igångsätta en nordisk försöksdistribution med nordiska tv-program och filmer i fyra utvalda institutioner (Nordens hus i Reykjavik, Nordens hus i Tórshavn och biblioteken i Västerås i Sverige och Kyrkslätt i Finland). Kulturutskottet har haft en kritisk inställning till möjligheterna att genom det begränsade projekt som föreslås lösa de stora problem som är förknippade med en videogramdistribution i Norden (videogram med nordiska tv-program och filmer (*rek nr 13/1983*)). Utskottet anser att ministerrådet bör lägga fram förslag till en politisk lösning av de upphovsrättsliga och ekonomiska problem som är förknippade med en distribution av videogram i stor skala.

Regionalt kultursamarbete

Särskilda åtgärder har vidtagits för att underlätta en medverkan från Island, Färöarna, Grönland, Åland och från samiskt håll i samarbetet och för att utveckla kontakterna mellan de berörda delarna av Norden.

Kulturutskottet har ansett ett utbyggt regionalt kultursamarbete vara ett viktigt mål för kultursamarbetet som helhet. När det gäller utbyggnaden av detta samarbete har utskottet intagit den principiella hållningen att stödet till regionalt kultursamarbete bör genomföras inom ramen för befintliga nordiska stödordningar. Samtidigt har utskottet uttalat att detta förutsätter att särskilda anslag för regionala ändamål reserveras när beslut om stödåtgärder fattas, och att man även i övrigt i utformningen av stödordningar beaktar de speciella förhållanden som råder på regional nivå.

Det regionala kultursamarbetet berörs i rekommendationerna *nr 21/1979* om en nordisk kulturinstitution i Västnorge, *nr 8/1982* om stöd till regionalt kultursamarbete i Norden, *nr 3/1986* om kulturförbindelserna mellan östra Finland och övriga Norden, samt i *nr 5/1986* om stöd till samisk, färöisk och grönländsk litteratur.

Utskottet genomförde den 4–7 augusti 1986 ett besök på samiskt område i Nord-Norge. Under besöket hörde utskottet bl. a. företrädare för samiska organisationer, Nordiskt samiskt institut, Nordiska samerådet och Nordnorsk kulturråd. Under innevarande år utgår den treåriga försöksperiod som inleddes 1984, och under vilken ett utrednings- och ut-

vecklingsarbete om samiskt kulturliv har genomförts. Vid försöksperiodens utgång väntas en rapport om den genomförda verksamheten samt förslag om den framtida utformningen av stödet till samiskt kulturliv. Utskottet anser att ministerrådet aktivt bör medverka till att stöda det samiska kulturlivet även i fortsättningen och att förslag om utformningen av det nordiska stödet bör läggas fram, utgående från de erfarenheter den nu genomförda försöksverksamheten har givit.

För regionalpolitiska ändamål har i den nordiska budgeten för 1987 avsatts 25 miljoner DKK. Utskottet anser att man även bör uppmärksamma möjligheterna att utnyttja de regionalpolitiska anslagen för kultursatsningar inom de särskilda samarbetsområden, som har etablerats genom det nordiska regionalpolitiska samarbetet.

Kulturinformation i utlandet

Inom det nordiska kultursamarbetet har man under de senaste åren även aktivt deltagit i det internationella kulturutbytet. Gemensamma nordiska kulturkampanjer har genomförts i USA och Europa, och nya framstötningar planeras i Japan. Det arbete som har inletts med gemensamma kulturkampanjer utanför Norden har även givit goda erfarenheter med tanke på möjligheterna att utveckla denna verksamhet till ett mera kontinuerligt samarbete. Utskottet föreslår därför att ministerrådet, i ljuset av de erfarenheter och resultat Japansatsningen ger, överväger om en fast post i budgeten för planering av kulturkampanjer i utlandet bör intas. Utskottet har tidigare uttalat sitt stöd för kulturprojektet i Japan 1987–88, och även förutsatt att utskottet kontinuerligt informeras om det fortsatta arbetet med projektet.

Genom samordnade nordiska insatser i anslutning till kulturkampanjerna har även värdefulla erfarenheter erhållits med tanke på ett mera formaliserat samarbete direkt mellan de myndigheter som på nationellt plan handhar de nordiska ländernas kultur- och utlandsinformation. Utskottet har tidigare uttalat att man bör överväga möjligheterna att inleda en försöksverksamhet i utlandet i syfte att koordinera de nordiska ländernas kulturinformation. Utskottet föreslår att ministerrådet verkar för att ett sådant samarbete kan fås till stånd.

Vidare anser utskottet att kultursamarbetet med utvecklingsländerna bör ges större tyngd i det nordiska biståndssamarbetet. Kultursamarbetet bör därför ytterligare konkretiseras i anslutning till det kommande samarbete mellan Norden och SADCC-länderna. Ministerrådet bör även verka för att kultursamarbetet beaktas i det ministerrådsförslag om det nordiska biståndssamarbetet som avses bli framlagt till nästa session.

2. Budgeten för det nordiska samarbetet

2.1 Budgetbeslutet för 1987

Den tekniska uppläggningsen av budgeten för 1987 har fått en utformning som beaktar strukturen i det nordiska kulturavtalet. Denna utformning motsvarar de önskemål utskottet har lagt fram. I förslaget til budget för 1987 ingick emellertid inte någon översikt över de anslag som totalt avsatts för det nordiska forskningssamarbetet. Utskottet har efterlyst en sådan översikt och förväntar sig att ministerrådet i nästa budgetförslag ger en samlad översikt över forskningsanslagen på budgeten. En sådan budgetuppläggning är nödvändig för att kulturutskottet, som inom Nordiska rådet har det övergripande ansvaret för forskningssamarbetet, skall få en helhetsbild av den nordiska finansieringen av det samarbete som bedrivs på området.

Nordiska rådet föreslog under 34:e sessionen en förhöjning av budgeten för 1987 med totalt 15 miljoner DKK. Av denna del föreslogs 5,2 miljoner för förhöjning av anslagen på kulturdelen av budgeten. När ministerrådet fastställde budgeten ökades slutsumman med 13 miljoner DKK, varav 5 miljoner DKK användes för förhöjningar av anslag på kulturdelen av budgeten.

Fördelningen av ökningen genomfördes endast delvis enligt de prioriteringar kulturutskottet och budgetkommittén lade fram.

Av ökningen på kulturdelen har över hälften (3,2 miljoner DKK) använts för andra ändamål än de som utskottet hade prioriterat.

Utskottet riktade stark kritik mot ministerrådets handläggning av ett nytt anslag på 1,7 miljoner DKK per år under en femårs period för ett internationellt havsborrningsprojekt (Ocean Drilling Program). Detta ställningstagande av utskottet innebär inte någon kritik mot projektet som sådant. Något förslag om anslag för ODP ingick inte i det ursprungliga budgetförslaget och Nordiska rådet informerades inte heller om ministerrådets avsikt att gå in i ett sådant projekt. Utskottet anser det vara synnerligen otillfredsställande att nya anslag på detta sätt, efter det att ministerrådets budgetförslag har avgivits till Nordiska rådet, intas i budgeten utan samråd mellan utskottet och ministerrådet. Utskottet har noterat att ministerrådet (samarbetsministrarna) i en skrivelse till Nordiska rådets presidium har uttalat en beredskap att överväga kompletteringar av den gemensamma budgetproceduren för att undgå liknande situationer i framtiden.

Mot bakgrund av att de nordiska ländernas medverkan i havsborrningsprojektet har möjliggjorts genom ett särskilt anslag över den nordiska budgeten förutsätter utskottet att de nordiska ländernas medverkan koordineras genom ett nordiskt samarbetsorgan och att utskottet kontinuerligt informeras om den nordiska verksamheten inom ODP.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, och för att de förslag Nordiska rådet lade fram under 34:e sessionen fullt ut skall beaktas, bör minister-

rådet komplettera sitt budgetbeslut. Utskottet påminner om att förslagen lades fram i en situation då man inom Nordiska rådet allvarligt övervägde att helt avvisa ministerrådets budgetförslag.

2.2 Beredningen av den nordiska budgeten för 1988

En ny behandlingsordning kommer att gälla för den nordiska budgeten från och med 1988 års budget. I enlighet med den procedur som har gjorts upp föreslår utskottet att de årligen återkommande överläggningarna mellan utskottet och ministerrådet från och med 1987 äger rum i slutet av april eller början av maj månad.

Enligt den nya budgetproceduren skall ministerrådets förslag till budget för påföljande år överlämnas till Nordiska rådet i mitten av september. Utskottet bör, på samma sätt som hittills har varit fallet, få en redogörelse för budgetförslaget av ministerrådet. Denna redogörelse kan i fortsättningen ges vid ett möte i utskottet i månadsskiftet september/oktober.

När det gäller de allmänna principerna för uppläggningsen av den nordiska budgeten för 1988 håller utskottet fast vid sin uppfattning att reallivväxten i budgeten bör vara större än nationella budgetar, med hänsyn till de fördelar länderna kan uppnå genom samarbete.

Vidare framhåller utskottet som en allmän utgångspunkt för budgetarbetet att det kommande tv-samarbetet bör genomföras utan att verksamheten på andra områden försvagas. Vidare betonar utskottet att budgeten för 1988 bör utformas så att det redan under året finns möjligheter att genomföra projekt inom den handlingsplan för kultursamarbetet, som nu utarbetas.

I det följande berör utskottet aktuella frågor inom olika sektorer av kultursamarbetet, såväl med tanke på utformningen av samarbetet generellt som med tanke på beredningen av budgetförslaget för 1988.

2.2.1 Nordiska kulturfonden och ministerrådets dispositionsanslag

Utskottet konstaterar att evalueringen av Nordiska kulturfondens verksamhet 1966–1983 befinner sig i ett slutskede. Utskottet förutsätter att eventuella förslag till förändringar av verksamheten föreläggs utskottet innan beslut fattas av ministerrådet.

Vidare anser utskottet att ett anslag i budgeten fortsatt bör reserveras till kulturministrarnas disposition och hållas på en nivå som ger möjligheter att inleda nya projekt på kulturområdet, utgående från Nordiska rådets rekommendationer och efter överläggningar mellan kulturutskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna).

2.2.2 Det allmänkulturella området

Stödet till nordiskt idrottsutbyte

Utskottet har fattat beslut om att i november 1986 höra representanter för de nordiska riksidsrottsförbunden i syfte att få fram konkreta förslag till

hur ungdomsutbytet i Norden kan ökas genom en förstärkning av idrotts-samarbetet. En beredskap behövs i budgeten för 1988 för att nya förslag på idrottsområdet skall kunna förverkligas.

I utskottet behandlas för närvarande två nya medlemsförslag som berör idrottssamarbetet i Norden, A 751/k om Island och kalott- idrottssamarbetet och A 753/k om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden.

Utskottet har erfarit att ett nordiskt idrottsevenemang för ungdomar planeras på Färöarna sommaren 1987. Utskottet har en positiv inställning till detta evenemang, och anser att ministerrådet bör bevilja anslag för genomföringen av de planerade tävlingarna.

Nordiska rådets musik- och litteraturpris

Nordiska rådet har ansett att prissumman för vardera priset bör vara 150 000 DKK. Musikpriset utdelas nästa gång 1988 och bör föras upp på samma nivå som litteraturpriset

Inom NOMUS utreds för närvarande bl a möjligheterna att stöda inspelningen av musikpristagarnas verk. Utskottet anser att arbetet bör föras vidare så att klara planer för en förbättrad informationsinsats föreligger före nomineringsprocessen för nästa musikpris inleds (*rek nr 6/1986*).

Nordfolk

Kursverksamheten för folkbibliotekarier (Nordfolk) har evaluerats och utvärderingen visat på positiva resultat av arbetet. Verksamheten har hittills finansierats över ministerrådets dispositionsmedel, i budgeten för 1987 har 550 000 DKK preliminärt reserverats för ändamålet.

Utskottet fäster stort avseende vid att det nordiska bibliotekssamarbetet kan föras vidare och intensifieras, och anser att det samarbete som har etablerats bör bli permanent. I detta syfte bör ministerrådet i budgeten för 1988 på fast post inta anslag för Nordfolk.

Nordiskt konstcentrum

Utskottet utgår från att de förhöjningar som har företagits av anslaget till Nordiskt konstcentrum innebär att konstcentret under 1987 kan inleda en verksamhet med nordiskt utställningsutbyte i enlighet med *rek nr 22/1984*.

Rekommendationen berör även den nordiska textiltiennalens framtid. Under sessionen meddelades från ministerrådets sida att man har en positiv inställning till medel för planeringsinsatser för triennalen, som genomförs 1988/1989, redan före stödet som helhet tas till prövning i arbetet med budgeten för 1988. Utskottet förutsätter att tilläggsanslag vid behov beviljas konstcentret för att säkerställa planeringen av textiltiennalen och för att genomföra annat utställningsutbyte i Norden.

2.2.3 Utbildningsområdet

Det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner (rek nr 13/1985)

Rekommendationen behandlas av styrgruppen för det nordiska samarbetet på skolområdet. Utskottet finner det önskvärt att arbetet med rekommendationen påskyndas.

Nordiska rådets danska delegation har genomfört ett försöksprojekt med nordiskt undervisningsmaterial för skolbruk (nordpå).

Den utvärdering som har gjorts för att få användarnas syn på projektet, har klart visat på ett behov av en fortsättning av projektet, i syfte att i skolorna främja kunskapen om nordiska förhållanden såväl historiskt som i vår samtid och på detta sätt medverka till att efterkomma stadgandena i det nordiska samarbetsavtalet och kulturavtalet om undervisning i de andra nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden.

Kulturutskottet har förordat en utvidgning av nordpå-projektet så att det blir samnordiskt och att undervisningsmaterial utsänds till skolor i alla nordiska länder. En fortsättning av projektet har även förordats av Nordiska språk- och informationscentret, Nordiska rådets danska delegation och Föreningarna Norden. Utskottet anser därför att ministerrådet bör utreda möjligheterna att föra projektet vidare inom ramen för samarbetet på skolområdet.

Utskottet konstaterar att flera olika organ inom den officiella nordiska samarbetsorganisationen producerar material för skolorna. Utskottet finner det angeläget att ministerrådet vidtar åtgärder i syfte att precisera arbets- och ansvarsfördelningen mellan olika samsarbetsorgan och stärka organisationen för att därmed göra verksamheten effektivare och undvika dubbelarbete. Samtidigt bör kontakterna till andra organ i Norden som producerar material för skolbruk utvecklas och informationen förbättras.

Förbättrad språkförståelse

Utskottet har uttalat att arbetet på området bör ses som en kontinuerlig verksamhet. Mot denna bakgrund anser utskottet det vara riktigt att i framtiden överföra anslaget för språkförståelsearbetet från dispositionsmedlen till den fasta budgeten, i enlighet med motiveringar som anfördes i ministerrådets förslag till budget för 1987.

I anslutning till arbetet för ökad språkförståelse i Norden fäster utskottet särskild vikt vid ett ökat lärar- och elevutbyte. Utskottet anser att ministerrådet bör ha en beredskap att stöda initiativ som gäller nya verksamhetsformer på nordiskt plan. Vidare har utskottet uttalat att ministerrådet bör utreda hur man inom den nordiska samsarbetsorganisationen på det organisatoriska planet kan bidra till en utveckling av utbytesverksamheten. Utskottet har i detta sammanhang särskilt pekat på Nordiska språksekretariatets och Nordiska språk- och informationscentrets roll. Utskottet ser en precisering av ansvaret för detta arbete på nordiskt plan som nödvändig för att verksamheten skall kunna byggas ut.

Utskottet har även erfarit att det finns ett behov av flera och nya nordiska ordböcker. Nordiska språksekretariatet har utarbetat en förteckning över aktuella ordboksprojekt som borde igångsättas. Utskottet förordar att ministerrådet inom ramen för språkförståelse- arbetet tillför projekt som syftar till nya nordiska ordböcker erforderliga resurser.

Den nordiska språkkonventionen

Den nordiska språkkonventionen väntas inom en nära framtid träda i kraft. Konventionen har karaktär av en rekommendation om att medborgare i de nordiska länderna vid behov skall kunna använda sitt eget språk vid kontakter med myndigheter och andra offentliga organ i ett annat land. En viktig förutsättning för att de rättigheter konventionen ger nordiska medborgare även i praktiken skall kunna utnyttjas är att språkservicen i länderna byggs ut och att ett tillräckligt antal tolkar och översättare kan engageras i arbetet. Såväl nationellt som nordiskt bör därför utbildningen av tolkar och översättare tillföras större resurser och informationen på nordiska språk även i övrigt byggas ut.

Programvaruförsörjningen på skolområdet

De resurser som hittills har ställts till förfogande för samarbetet har varit blygsamma. Verksamheten finansieras dels inom ramen för dispositionsmedlen på kulturområdet, dels med medel som tillskjuts från det datateknologiska kapitlet. Av de 5 miljoner som har anslagits för en förhöjning av kulturdelen av budgeten under 1987 har 1,5 miljoner avsatts för adb i undervisningen. Utskottet fäster stort avseende vid att arbetet på området kan föras vidare och även byggas ut, men förutsätter att finansieringen av projekt på området genomförs så att nya anslag för ändamålet tillförs budgeten.

Kursverksamheten på utbildningsområdet

Utskottet har förordat den av ministerrådet föreslagna omorganiseringen av kursverksamheten på utbildningsområdet. För att den flexibilitet och den verksamhetsnivå som eftersträvas skall kunna uppnås är en nivåförhöjning av anslaget nödvändig. Utskottet utgår från att en ny organisation utformas i enlighet med ministerrådets uttalanden, och att nya anslag för ändamålet intas i budgeten för 1988.

Nordbors rättigheter i Norden

Ministerrådet (samarbetsministrarna) har genomfört en kartläggning av nordbornas rättigheter i Norden. Utbildningsområdet har i mycket begränsad omfattning beaktats i kartläggningen. Kritik har även riktats mot att frågor som berör de ungas rättigheter och problem i Norden inte har kartlagts i rapporten. Enligt utskottet bör i det fortsatta arbetet i högre grad beaktas frågor som examensgiltighet, gemensamma utbildningar och grannlandsundervisning.

2.2.4 *Forsknings-samarbetet*

Nordiska forskningspolitiska rådet

Ett ministerrådsförslag innehållande program för nästa verksamhetsperiod bör överlämnas till Nordiska rådet i god tid före nästa session. Förslaget bör utarbetas med beaktande av Nordiska rådets yttrande nr 1/1986 i vilket uttalades att Nordiska forskningspolitiska rådets roll som koordinerande och rådgivande organ inom den nordiska samarbetsorganisationen bör stärkas.

Utskottet anför i sitt betänkande över det kommande ministerrådsförslaget närmare synpunkter på utbyggnaden av FPR. Programmet för en utbyggnad av forsknings-samarbetet bör även ses i relation till arbetet med handlingsplanen på kulturområdet som helhet.

Ett förslag om en omorganisation av de samarbetsorgan på forskningsområdet som har fondliknande uppgifter har av FPR lagts fram för ministerrådet. Utskottet har en i princip positiv inställning till förslaget, men förutsätter att utskottet informeras i god tid före eventuella åtgärder på området vidtas. Vidare anser utskottet att man vid beslut om en omorganisering bör beakta alla i sammanhanget relevanta samarbetsorgan på budgeten, inte enbart de samarbetsorgan som finansieras över budgetens kulturdel.

NORDVULC

Det förslag om en förhöjning av anslaget till NORDVULC som utskottet lade fram under behandlingen av budgeten för 1987 har hittills endast delvis beaktats. Institutionen har ett stort behov av att kunna förnya sina instrument, få mera ändamålsenliga lokaler och att i större utsträckning kunna delta i det internationella samarbetet på området. Utskottet anser därför att ministerrådet i samarbete med NORDVULC bör utarbeta en plan för hur verksamhetsmöjligheterna vid institutionen kan förbättras även på längre sikt.

Bioteknologisk forskning

Förslag om ett närmare samarbete inom forskningen på bioteknologins område bereds för närvarande inom en särskild arbetsgrupp tillsatt av Nordiska forskningspolitiska rådet. Utskottet anser att samarbetet på området bör intensifieras och att detta område även bör uppmärksammas i det program som utarbetas för FPR för nästa verksamhetsperiod. I de nordiska länderna torde det finnas ett stort intresse fram för allt för större satsningar på grundforskning inom detta område. Nordiska rådet rekommenderade vid senaste session ministerrådet att genomföra ett förprojekt under 1986 för att belysa olika samarbetsperspektiv på området (*rek nr 28/1986/e*). I rekommendationen berörs även frågan om ett eventuellt biotekniskt institut, med möjlig placering i Island.

Centrum för industriell forskning

Nordiska rådet har förutsatt att ett särskilt ministerrådsförslag bör läggas fram angående uppbyggnaden av den i anslutning till den nordiska organisationsreformen beslutade etableringen av ett nordiskt centrum för industriell forskning och utveckling i Oslo (*yttrande nr 4/1986 p. 3*). Utskottet konstaterar att en uppbyggnad av centret även förutsätter medverkan av NORDFORSK. Verksamheten vid centret bör därför utformas så att forskningssamarbetet från början får en central plats i arbetet, och så att de goda erfarenheterna av verksamheten inom NORDFORSK i så stor utsträckning som möjligt kan tas till vara.

3. Övriga samarbetsfrågor*Föreningarna Nordens regionala informationsverksamhet*

Nordiska rådet har rekommenderat de nordiska ländernas regeringar att skapa förutsättningar för Föreningarna Norden att bedriva regional informationsverksamhet efter den övergångsperiod med nordiska bidrag till denna verksamhet som avslutas 1987 (*rek nr 12/1985*). Utskottet har uttalat att en plan för övergång till nationell finansiering bör uppgöras i samarbete med Nordiska ministerrådet, Föreningarna Norden och berörda nationella organ. Utskottet anser att en sådan plan bör läggas fram i meddelandet om ifrågakavande rekommendation till 35:e sessionen.

BILAGA 5

Social- och miljöutskottets betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1986 (C 1)

1. Inledning

Till social- och miljöutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1985. Utskottet har anmodats yttra sig över följande avsnitt i berättelsen; kapitel I: Inledning (i berörda delar), kapitel III: Den ekonomiska handlingsplanen, kapitel XII: Arbetsmarknad, kapitel XIII: Arbetsmiljö, kapitel XIV: Socialpolitik och kapitel XV: Miljövård.

Utskottet har behandlat ministerrådets berättelse vid sitt möte i Stockholm den 29 januari 1987.

2. Redovisningen av med anledning av Nordiska rådets tidigare yttranden vidtagna åtgärder

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det inom utskottets sakområden etablerats en praxis att ministerrådet ger en redogörelse för de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av rådets yttrande.

Utskottets synpunkter i sakfrågorna återfinns nedan under respektive avsnitt, liksom även ministerrådsberättelsens kommentar till respektive delar av Nordiska rådets yttrande 1986.

3. Inledning (kapitel I)

I inledningskapitlet presenteras korta sammanfattningar av fackkapitlen. Ministerrådets verksamhet på de enskilda samarbetsområdena redovisas i särskilda fackkapitel och kommenteras av utskottet i de följande avsnitten. Liksom tidigare år förekommer en viss dubbelrapportering i berättelser och meddelanden, dock i mindre utsträckning än tidigare. Viss dubbling förekommer också mellan fackkapitlen, t. ex. mellan det juridiska avsnittet och social- och arbetsmarknadsavsnittet, något som har sin bakgrund i frågornas tvärfackliga karaktär. Utskottet är för sin del berett att medverka till att rapporteringen och dokumentationen inför Nordiska rådets sessioner förenklas och förbättras.

Utskottet vill i detta sammanhang uttala förhoppningen att de nya anvisningar som ministerrådet från 1986 sänder ut i samband med institutioner-

na för ansökningar om projektmedel skall visa sig ge avsett resultat vad gäller förbättrad innehållsmässig granskning av verksamheten. Projektevaluering skall således ingå som en naturlig del av ämbetsmannakommittéernas arbete, och ökade möjligheter till uppföljning och omprioritering inom varje sektor väntas bli en del av det nya evalueringssystemet.

Social- och miljöutskottets arbetsområde täcks numera av samarbetsprogram antagna av ministerrådet efter överläggningar med utskottet. Denna utveckling är till fördel även i samband med rapportering i C 1 och utskottet noterar, att allt fler nya frågor är av tvärfacklig karaktär och därför inte ryms inom ett av samarbetsprogrammen.

Denna tvärfackliga karaktär utmärker i synnerhet frågan om "Nordiskt medborgarskap", som togs upp i bilagan till utskottets betänkande över ministerrådets berättelse C 1/1983. Vid rådets 34:e session presenterades en rapport med rubriken "Nordbors rättigheter i Norden" (NU 1985:6) med en kartläggning av vilka rättigheter som tillkommer nordiska medborgare vid bosättning eller vistelse i annat nordiskt land. På grundval av nationella redogörelser har ministerrådet låtit göra en jämförelse. Jämförelsen hade försvårats av att de nationella redogörelserna är av starkt varierande omfattning och uppställning, men man ansåg att man i alla fall åstadkommit en s. k. hinderkatalog, som skulle påvisa eventuella brister i rättsställningshänseende.

Utskottet uttalade i det yttrande över ministerrådsberättelsen (C 1) 1986, som antogs av rådet i plenum, att arbetet med utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" borde föras vidare med sikte på att göra uppgifterna mer heltäckande och jämförbara, t. ex. vad gällde de sociala rättigheterna. Vid utskottets överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna den 11 november 1986 i Helsingør framhölls från utskottets sida, att den "hinderkatalog" som ministerrådet presenterat till sessionen 1986 var i och för sig värdefull, men man hade från rådets sida tänkt sig en mer positivt utformad rättighetskatalog som tog fasta på de rättigheter nordborna faktiskt hade i andra nordiska länder. Ministerrådets utredning hade sålunda mest bestått av en ländervis beskrivning av olika hinder istället för en systematisk analys. Inte heller var den en version som kunde delas ut t. ex. till alla socialkontor.

Vid mötet i Helsingör meddelade social- och hälsovårdsministrarna, att samarbetsministrarna vid ett möte den 8 oktober 1986 beslutat om följande uppföljning av utredningen om nordbors rättigheter

1. En enkel publikation utarbetas i enlighet med Nordiska rådets önskemål,
2. med utgångspunkt i utredningen görs nationella kartläggningar över områden där det är angeläget att ändra lagstiftning och regler som hindrar nordbors rörlighet,
3. ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor skall ta upp rekommendation nr 10/1986 om nordbors rättigheter.

Vad gäller punkt 1, den av utskottet vid flera tillfällen efterlysta "folk-upplagan" hade sekretariatet skisserat en plan som innebar att man först skulle samla in alla olika informationsbroschyrer som fanns på området, därefter redigera en egen broschyr. En färdig broschyr skulle kunna läggas fram vid sessionen 1988. Utskottet noterar detta med tillfredsställelse.

4. Arbetsmarknad

Utskottet noterar, att de trender i utvecklingen av sysselsättningen som redovisades i förra årets berättelse synes ha fortsatt under 1986. Således stiger sysselsättningen och ungdomsarbetslösheten fortsätter att falla vilket torde ha sin bakgrund i befolkningsutvecklingen, även om ministerrådet även anser att det visar att vidtagna åtgärder mot ungdomsarbetslösheten varit effektiva.

Däremot noteras, att ökningen av kvinnornas andel av den totala arbetslösheten slagit starkare igenom under 1986, och som särskilt alarmerande betecknas att kvinnornas andel av långtidsarbetslösheten fortsätter att öka trots att långtidsarbetslösheten som helhet stagnerar. Utskottet vill i detta sammanhang understryka sitt yttrande över förra årets C 1 och de synpunkter som anfördes angående riskerna att arbetsmarknaden i allt högre grad skiktas och kvinnornas svaga ställning på arbetsmarknaden.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat, att ministerrådet i avsnittet om jämställdhet i årets berättelse redovisar vissa åtgärder för att förbättra kvinnornas ställning på arbetsmarknaden, nämligen det s k BRYT-projektet, samt att arbetsmarknadsutskottet (NAUT) tagit upp kvinnoarbetslösheten som en särskild punkt på sin dagordning. Utskottet saknar dock redogörelse i arbetsmarknadskapitlet i C 1 om detta lett till några särskilda åtgärder inom ramen för NAUT:s programverksamhet. Utskottet anser, att kvinnornas arbetslöshet bör ges prioritet i samband med de åtgärder som ministerrådet ser såsom nödvändiga för att möta bl. a. omställningsproblem på olika delmarknader och ökade strukturproblem. Även om ministerrådet sålunda påpekar att ekonomiska obalanser och strukturella problem gör det svårt att upprätthålla målsättningen – full sysselsättning – i alla länder, anser utskottet att prioriterade åtgärder bör inriktas på de svagast ställda grupperna på arbetsmarknaden, inte minst därför att dessa lätt kommer i kläm i ett läge då, som ministerrådet framhåller, förutsättningarna för ökad sysselsättning är främjande av omställningen på arbetsmarknaden och att arbetskraften måste ges en sådan utbildning att den har en betydande omställningsförmåga. Arbetsstyrkan måste sålunda kunna anpassa sig till nuvarande och framtida produktionsförändringar bl. a. till följd av ny teknik. Att denna situation ställer de redan svaga grupperna på arbetsmarknaden inför särskilda risker innebär enligt utskottets uppfattning en utmaning för den nordiska arbetsmarknadspolitik.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet avslutat ett projekt om ADB i arbetsförmedlingens informationstjänst och att en tekniskt enkel ADB-lösning utarbetas, som i princip innebär, att alla länderna kopplas till varje lands interna ADB-system. Lösningen, som skall prövas i form av ett pilotprojekt under 1987, kan innebära att man nu löst de tekniska problem som för tio år sedan medförde att ett medlemsförslag om en nordisk databank för lediga platser (A 475/s) ej kunde förverkligas. Utskottet vill uttrycka förhoppningen, att denna målsättning på detta sätt nu leder till konkreta resultat, trots att medlemsförslaget på sin tid ej ledde till någon rekommendation.

Vad gäller projektverksamheten i övrigt emotser utskottet med särskilt intresse de resultat som kan framkomma under 1987 av SKOLARB-projektet, som är ett nordiskt nätverksprojekt av försöksordningar avseende övergången från skola till förvärvsliv samt om målstyrning och effektrapportering av arbetsförmedlingens service. Arbetsförmedlingen har en viktig uppgift i det arbetsmarknadsläge med strukturförändringar och tendens till skiktning som ovan berörs. Projektet som avser nya samarbetsformer mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter i samband med arbetsmarknadsutbildning framstår som viktigt i detta sammanhang.

Utskottet noterar att projektverksamheten inom handlingsplanen "Norden i växt" kommit igång under 1986 och emotser med intresse rapporteringen om de stora projekten avseende åtgärder mot ungdoms- och långtidsarbetslöshet. Särskilt vill utskottet hälsa med tillfredsställelse att ett projekt igångsatts om Ungdom, Kultur och Sysselsättning, vilket står i överensstämmelse med rådets *rekommendation nr 11/1986* angående sysselsättning för ungdom inom kultursektorn.

I berättelsens kapitel III om handlingsplanen har utskottet särskilt noterat forskningsprogrammet om samspelet mellan utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken, som bl a innefattar en undersökning av i vilken omfattning särskilda yrkesutbildningar står i överensstämmelse med arbetsmarknadens behov och utveckling av prognosmodeller för att bättre kunna förutse arbetsmarknadens behov vid utbildningsplanläggningen. I de förslagsprojekt som igångsatts för att finna nya vägar att bekämpa ungdomsarbetslöshet noterar utskottet med tillfredsställelse att projekten inriktas mot temaområdena samarbete med arbetsmarknadens parter, kommunernas engagemang och åtgärder för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Inom projektområdet åtgärder för långtidsarbetslösa noterar utskottet med särskilt intresse att två försöksprojekt igångsatts i Danmark för att utbilda och vägleda långtidsarbetslösa kvinnor utan yrkeserfarenhet.

Utskottet vill i anslutning till handlingsplanen erinra om att utskottet i sitt yttrande över ministerrådsförslaget till sessionen 1985 om en handlingsplan framhöll att det inom miljöområdet torde finnas möjlighet till en

lång rad projekt som var både arbetskraftsintensiva och skulle utgöra ett speciellt nordiskt bidrag i debatten om den globala miljösituationen vad gällde bättre hushållning med naturresurserna. Utskottet skulle gärna se, att sådana projekt inarbetades i planen eller åtminstone att de togs in i den rullande revisionen av planen. Detta gällde projekt om t. ex. avgasrening, rökgasrening, föroreningskontroll, föroreningsbekämpning, lantbruk, skogsbruk, fiskerinäring, energi och skydd för biotoper. Norden borde sålunda utveckla en miljövänlig teknik som kan ge arbetstillfällen och dessutom exportmöjligheter på utomnordiska marknader. Även på kort sikt kunde sådana projekt visa sig medföra direkt ekonomisk nytta. Utskottet anser fortfarande att detta bör kunna utgöra en viktig del av den ekonomiska handlingsplanen.

Utskottet som i tidigare ministerrådsberättelser understrukit vikten av effektivt samarbete på migrationsområdet hälsar med tillfredsställelse att samarbetet nu synes ha kommit väl igång. Utskottet noterar, att ett första möte hållits med de nordiska "migrationsministrarna" där ministrarna bl. a. dryftat åtgärder för invandrarernas mottagande och integration, och vill understryka ministrarnas slutsats att det nordiska samarbetet på migrationsområdet bör utvidgas och förstärkas. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om det betydande samarbete som pågår inom Europarådet inte minst vad gäller utomeuropeiska invandrare.

5. Arbetsmiljö

Arbetsmiljökonvention

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet beslutat att i enlighet med Nordiska rådets i yttranden i två år i följd framförda önskemål inrikta utredningsarbetet inom arbetsmiljöområdet på att få till stånd en arbetsmiljökonvention.

I årets berättelse redovisas mer konkreta direktiv för utredningen (se bilaga 2 till C 1). I direktiven betonas att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de mål och motiveringar för en konvention som i olika sammanhang har uttalats av Nordiska rådets social- och miljöutskott.

Vidare noterar utskottet med intresse, att utredningen avses spänna över hela det fält ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har att bevaka. Således bör också frågor som berör området arbetsliv och arbetsrätt tas upp till behandling. Samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet och det material som låg till grund för beslutet om att inleda samarbete på arbetslivs- och arbetsrättsområdet bör ingå i underlaget för utredningens inventering av lämpliga frågor för reglering genom en konvention.

I utredningen bör särskild uppmärksamhet ägnas de mål och de motiveringar för en konvention som i olika sammanhang har uttalats av utskottet. Utskottet noterar också, att utredningen skall ta upp frågor om att undanröja tekniska handelshinder genom en förbättrad samordning av nationella

regler och procedurer. Det noteras i direktiven att det nordiska samarbetet har bidragit till en gemensam syn på arbetsmiljöfrågorna och som tidigare nämnts överensstämmer också i stort sett de krav som ställs på arbetsmiljön. Dessa krav kan vid en internationell jämförelse anses vara relativt höga. Det löpande nordiska samarbetet för harmonisering av arbetsmiljökraven kan emellertid på sikt komma att påverkas av ett beslut som fattats inom den europeiska gemenskapen (EG) där bl a kompletteringar tillkom på initiativ av Danmark i syfte att behålla möjligheten att hålla en hög ambitionsnivå inom bl a arbetsmiljöområdet.

Vidare noteras både i direktiven och i själva berättelsen (under avsnittet Arbetstillsyn – handelspolitiska aspekter) att de nordiska länderna är för sin ekonomiska utveckling starkt beroende av en fri handel. Insatser för att undanröja handelshinder bör emellertid inte få leda till att den traditionella nordiska arbetsmiljöpolitiken, där statsmakterna i samarbete med parterna på arbetsmarknaden tar ansvaret, går förlorad. En avveckling av tekniska handelshinder behöver dock inte stå i konflikt med höga ambitioner beträffande arbetsmiljö. En stor del av målsättningen för det nordiska harmoniseringsarbetet på föreskriftssidan bör vara att bana vägen för att i internationella fora kunna hävda nordiska arbetsmiljösynpunkter. Hur en bättre samordning för ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella standardiseringsorgan och olika frihandelssammanslutningar m. m. skall kunna åstadkommas bör vara en fråga för utredningen att belysa.

Utskottet vill ställa sig bakom dessa direktiv och tillstyrka att utredningen ges hög prioritet i verksamheten på arbetsmiljöområdet. Enligt ministerrådets tidsplan bör frågan om att ta upp reella konventionsförhandlingar mellan länderna kunna behandlas i överläggningar mellan ministerrådet och Nordiska rådets social- och miljöutskott respektive parterna på arbetsmarknaden i samband med utskottets novembermöte 1987. Enligt utskottets mening bör man sikta till att en konvention antas under 1988. En nordisk arbetsmiljökonvention kunde enligt utskottets mening utgöra en plattform för att starkare framföra den nordiska synen på arbetsmiljön i internationella sammanhang.

Arbetslivs- och arbetsrättssamarbete

Samarbetet inom arbetslivs- och arbetsrättsfrågorna har påbörjats under ledning av en gemensam kontaktgrupp tillsatt av ämbetsmannakommitéerna för arbetsmarknad och arbetsmiljö, som även skall hålla regelbunden kontakt med parterna på arbetsmarknaden. Till de frågor som skall tas upp hör bl. a. rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, arbetsorganisation och medbestämmande, arbetstider, arbetsvillkor för olika grupper i arbetslivet samt konsekvenser av ny teknologi.

Vidare noterar utskottet med tillfredsställelse att kontaktgruppen i enlighet med rådets yttrande över C 1/1980 skall ta upp forskningsfrågor av psykosocial karaktär som rör avtalsrättsliga förhållanden i vidare mening

t. ex. företagshälsovård och personalpolitik. Arbetstidsfrågor har också, i enlighet med förslag från social- och miljöutskottet, förts till kontaktgruppen.

Vad gäller det konkreta projektarbetet noteras, att en harmoniseringsstudie inleds med utgångspunkt i den jämförande översikten "Arbetsrätten i Norden" (NU 1984: 10) och att en projektgrupp med representanter för parterna på arbetsmarknaden inlett arbete med uppföljningen av den del av handlingsplanen "Norden i växt" som avser fackligt samarbete inom ramen för ökad nordisk industriell integration. En inledande konferens om inriktningen av arbetslivs- och arbetsrättssamarbetet hölls i december 1986 med representanter för parterna, forskare och ämbetsmän.

Samarbetsprogram och projektverksamhet

Samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet som fastställdes av ministerrådet år 1984 skall värderas under 1987 på grundval av uppnådda resultat och den ovannämnda utredningen om förutsättningarna för en arbetsmiljökonvention.

Vad gäller de olika projekten noterar utskottet att dokumentationen om kemiska risker utvidgats till ca 70 ämnen och att ett samarbete med WHO lett till vetenskapliga slutsatser bl. a. angående skador på centrala nervsystemet genom långvarig exponering för organiska lösningsmedel. Utskottet emotser med intresse den väntade slutrapporteringen från ett projekt om fosterskador till följd av arbetsmiljöfaktorer i vissa yrken, mot bakgrund av rådets *rekommendation nr 18/1980* om arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

6. Socialpolitik

Revision av samarbetsprogrammet

Under 1986 har ministerrådet tillsatt en grupp av ämbetsmän för att utarbeta förslag till revision av programmet, som skall föreläggas social- och hälsovårdsministrarna under 1987. Vid överläggningarna mellan utskottet och Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i Helsingør den 11 november 1986 erinrade utskottet om att samtliga nordiska regeringar godtagit WHO's målsättningar för Europa "Hälsa för alla år 2000" och att dessa på lämpligt sätt kunde ingå som en allmänt accepterad grund för ett nytt samarbetsprogram. WHO hävdade att de stora hälso problemen idag i rika länder berodde på livsstil och miljö. Även om man i Norden gjort och gjorde stora förebyggande insatser, hade även Norden drabbats av vad WHO kallade för "de nya sjukdomarna", tobaks-, alkohol-, läkemedels- och narkotikamissbruk, de gamlas, de mentalsjukas, de arbetslösas problem, självmorden och institutionaliseringen, även om man också har gjort stora satsningar. Det nya hälsobegrepp som WHO lanserade torde passa särskilt väl in i ett integrerat samarbetsprogram på social-

och hälsovårdsområdet. Det var nödvändigt att se sambandet mellan hälsa och andra faktorer, såsom undervisning, kommunikationer, miljön på arbetsplatsen. I många politiska beslut på dessa områden ryms också en hälsoaspekt.

Utskottet ville sålunda fästa avseende vid WHO's målsättningar t. ex. jämlikhet i hälsa – mellan olika befolkningsgrupper och regioner – livsvillkor och livsstil, såsom kost, rökning och alkoholkonsumtion, trygghet, inklusive skydd mot olyckor och miljö – både människans uppväxtmiljö och arbetsmiljö. Dessa målsättningar kunde i ett nordiskt samarbetsprogram ge direkt anledning till konkreta projekt t. ex. för att ytterligare minska överkonsumtion av alkohol och läkemedel liksom drogmissbruket och andra skadliga beteenden och miljöfaktorer. Utskottet förutsätter att ministerrådets förslag till revision av samarbetsprogrammet framläggs för Nordiska rådet till sessionen 1988.

Socialpolitiska ministermöten

Utskottet, som representerades av sin vice ordförande och sekreterare vid ministermötet i Reykjavik den 25 och 26 juni 1986, noterar särskilt de diskussioner som fördes om insatser mot AIDS (som behandlas i ett särskilt betänkande över ett medlemsförslag A 744/s), eventuell revision av trygghetskonventionen och de äldres problem fram till år 2000.

Vad gäller frågan om de äldre noterar utskottet särskilt att ministrarna uttalade enighet om att det fanns behov av samordning mellan hälsovårds- och socialvårdssektorerna på äldreområdet och att detta särskilt gällde mellan sjukhusväsendet och den kommunala servicen, dvs. då de olika vårdsektorerna har olika huvudmän.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det blev möjligt att enas efter de långa diskussioner som förts om sjuksköterskornas utbildning men vill samtidigt erinra om att utskottet vid mötet med social- och hälsovårdsministrarna den 11 november 1986 påpekade, att alltför många undantagsförfaranden av detta slag skulle medföra att överenskommelsen urholkades och gradvis upphävdes. Utskottet vill vidare erinra om sitt uttalande i betänkandet över ministerrådets berättelse C 1/1986, att överenskommelsen förutsatte att inget av de nordiska länderna i sin utbildning avlägsnade sig från den nivå och de normer som gällde i alla nordiska länder. Från regeringssidan erinrades om att avtalet mellan ministrarna i augusti var en kompromisslösning och att en särskild arbetsgrupp skulle följa tillämpningen av överenskommelsen under en försöksperiod på tre år.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att en nordisk vårdhögskolekonferens 1985 genom en arbetsgrupp, som sammanträtt i början av november 1986, utarbetat en skiss till ett projekt avseende en jämförande beskrivning av utbildningen inom vårdområdet i de nordiska länderna. En sådan jämförelse, som kommer att bygga på nationella redogörelser för utbildningssystemen på vårdsidan på olika nivåer torde underlätta diskus-

sioner i fortsättningen om de nordiska vårdutbildningarna. Utskottet vill tillstyrka att ministerrådet ger stöd till den nordiska andelen av ett sådant projekt.

I anslutning till frågan om en *revision av den nordiska trygghetskonventionen* vill utskottet erinra om de synpunkter som framfördes vid överläggningarna med social- och hälsovårdsministrarna den 11 november 1986, varvid bl. a. pekats på problem med tillämpningen av bosättningsbegreppet (jämför *rekommendation nr 33/1986* till ministerrådet att utarbeta en nordisk överenskommelse om folkbokföring och därvid söka koordinera och förenkla reglerna med avseende på flyttning, vistelse och bosättning de nordiska länderna emellan på så sätt att Norden skulle utgöra en helhet i dessa avseenden). Enligt utskottets uppfattning hade nordiska socialkonventionens nuvarande utformning utgjort ett hinder för samarbete mellan de finska och svenska social- och hälsovårdsmyndigheterna rörande vissa patientgrupper, i synnerhet pensionärer. I konventionens nuvarande form sades att all vård först och främst skulle ske i bosättningslandet och att rätt till vård i annat land endast undantagsvis förelåg.

Utskottet vill erinra om dessa synpunkter och noterar, att frågan om revisionen utreds av ministerrådet genom bl a en enkät om tillämpningen och behovet av eventuella kompletteringar av trygghetskonventionen, samt att ett ministerrådsförslag först torde kunna framläggas till sessionen 1988.

Samarbete på hälso- och sjukvårdens område

Utskottet noterar att cheferna vid de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter vid sitt årliga möte bl. a. diskuterat frågor om AIDS, medicinsk teknologi och läkemedelskontroll och WHO:s program "Hälsa för alla år 2000". Vidare noterar utskottet, att utredningen om eventuell avgiftsfinansiering av NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning) efter remissbehandling lett till beslut att icke införa någon form av producent/leverantöravgifter.

Vad gäller *läkemedelssamarbetet* noterar utskottet att Nordiska läkemedelsnämnden utarbetat nordiska riktlinjer för utredningsprotokoll och registreringsansökningar (samma ansökan skall kunna vara underlag för prövning i samtliga nordiska länder) och utskottet anser att en nordisk handlingsplan för läkemedelsregistrering i enlighet med rådets *rekommendation nr 12/1984* vore en naturlig fortsättning på detta samarbete. Utskottet vill därför hänvisa till sina vid mötet med social och hälsovårdsministrarna den 11 november 1986 framförda synpunkter, där utskottet beklagade det negativa innehållet i de tre senaste årens meddelanden om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering och framhöll att man kunde emotse ett antal nya läkemedel mot AIDS, där det finns ett stort intresse att dessa snabbt kunde börja användas och att det var rationellt att nordiskt fördela kontrollen av ett stort antal nya preparat. Samma gällde t. ex. även flera nya typer av interferon.

Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete

Utskottet, som med intresse emotser slutrapporteringen om projekten "fritidshemmens mål, innehåll och organisation i Norden" och "samhällets respektive familjens ansvar för barnen" vill erinra om sin hemställan i samband med behandlingen av projektbudgeten för 1987 om beviljning av anslag för en konferens på temat "föräldraledighet i Norden" som uppföljning. Projektet om föräldraledighet syftar till att systematisera information om de politiska och samhälleliga förutsättningarna för rätten till föräldraledighet i samband med havandeskap, födsel samt vård av små barn. Härigenom kan man få ett bättre underlag för det fortsatta arbetet med att utforma dessa rättigheter. Utskottet framhöll i sitt betänkande över C 1/1986 att resultatet av detta projekt skulle ha en naturlig plats i arbetet med "Nordbors rättigheter" som ett exempel på sådana skillnader i de sociala rättigheterna som gjorde det svårt att byta uppehållsort mellan de nordiska länderna. Utskottet ser dock med oro på att ämnet barn, ungdom och familj givits ett så litet utrymme i berättelsen. Detta tillsammans med den mycket restriktiva behandlingen av anslagsäskandena inom detta område gör att utskottet allvarligt vill understryka att barn-, ungdoms- och familjefrågor bör ges högre prioritet.

Samarbete på handikappområdet

Utskottet, som i sina tidigare yttranden uttalat sitt stöd åt Nordiska nämnden för handikappfrågor, noterar med tillfredsställelse att 1986 kan anses ha inneburit ett genombrott vad gäller den praktiska användningen av det nordiska hjälpmedelsregistret och att samarbetet om kontroll/testning av hjälpmedel bl. a. resulterat i den första nordiska kravspecifikationen, nämligen för hörapparater. Vidare noteras att nämnden med ministerrådets stöd under 1985 och 1986 fått möjlighet att initiera ett tjugotal samnordiska utvecklingsprojekt, varav några redan har resulterat i fungerande prototyper som i ett senare skede kan förväntas leda till serieproduktion av datorbaserade handikapphjälpmedel för en nordisk marknad.

Nordiska hälsovårdshögskolan

Utskottet emotser med intresse den – av utskottet tillstyrkta – utbyggnaden av hälsovårdshögskolan som inleds den 1 juli 1987. Utskottet noterar, att tanken på ett "konsortium i folkhälsovetenskap", som kan utgöra en plattform för samarbetet mellan NHV och de övriga institutioner i Norden som är eller blir engagerade i utbildningen inom detta område, innebär att en gemensam pool av kurser som ger kompetens motsvarande Master of Public Health upprättas i Norden, sammansatta så att innehåll, inriktning och utformning bildar en folkhälsovetenskaplig enhet samtidigt som de olika institutionernas speciella intressen och kunskaper tas till vara. En elev skall sålunda kunna tillgodoräkna sig en genomgången kurs vid någon av dessa samverkande institutioner som del i MPH-examen.

Forskning kring välfärdsstaten

Utskottet noterar, att ministerrådets projekt avseende forskning kring välfärdsstaten och dess problem till följd av vissa fördröjningar väntas bli avslutat i slutet av 1987. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om det seminarium "Välfärdssamhällets framtid i Norden" som utskottet anordnade i Uppsala den 2–4 april 1986 och vars diskussioner publicerats i serien NORD-publikationer. Många av de synpunkter som framkom vid seminariet torde ha relevans för forskningsprojektet.

Samverkan mot rusmedelsmissbruk

Utskottet noterar med intresse de projekt som pågår inom Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) och vill uttrycka sin tillfredsställelse över att ministerrådet förlängt handlingsplanen mot narkotika till att omfatta även 1987 och beviljat 1.562 milj DKK för handlingsplanen, varav hälften till insatser mot spridning av AIDS bland missbrukare.

7. Miljövård

Globala miljö- och resursproblem och utvecklingssamarbete

Utskottet noterar med tillfredsställelse att de nordiska miljö-, bistånds- och utrikesministrarna genom en särskild kontaktgrupp för miljö och utveckling dryftat gemensam strategi i dessa frågor, bl. a. miljökonsekvenser i anslutning till världsbankens och de regionala utvecklingsbankernas verksamhet, vilket tangerar det reformförslag inom världsbanken som diskuterades av utskottet och miljöministrarna i november 1985 och som även togs upp i en fråga vid sessionen 1986. Utskottet vill även erinra om att den s. k. Brundtlandskommissionens slutrapport har aviserats till 1987.

Luftföroreningar

Utskottet noterar med tillfredsställelse att de nordiska ländernas samordnade insatser mot luftföroreningar fortsätter och bl. a. lett till att de beslutat företa nedskärningar av sina svavelutsläpp med 50 procent eller mera fram till 1995 räknat från 1980. Till utmaningarna inför framtiden hör att samordna insatserna i de komplicerade förhandlingar som kommer att krävas för att få till stånd ett europeiskt avtal om reduktion av utsläppen av kväveoxider och kolväten. Ministerrådet har som uppföljning av Nordiska rådets internationella konferens om luftföroreningar i Stockholm den 8–10 september 1986 beslutat framlägga ett ministerrådsförslag om handlingsprogram mot luftföroreningar. Ministerrådsförslaget behandlas i ett separat utskottsbetänkande.

Radioaktiva föroreningar

Utskottet noterar med tillfredsställelse, att ministerrådet i olika sammansättningar tagit initiativ till diskussioner relativt snart efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl samt att miljöministrarna tillsatt en arbetsgrupp bestående av representanter för olika ämbetsmannakommittéer för att värdera nordiskt samarbete i förbindelse med atomolyckor och radioaktiv förorening på områdena säkerhet vid atomanläggningar och transport av radioaktivt material, övervakning, förvaring och information vid olyckor, bistånd vid olyckor, hälso- och miljömässiga åtgärder och konsekvenser samt forskning. Utskottet anser att erfarenheterna efter Tjernobyl bör kunna bli inledningen till ett närmare nordiskt samarbete både vad gäller radioaktiva föroreningar och andra gränsöverskridande föroreningar. Vid mötet med social- och hälsovårdsministrarna påpekade utskottet att Tjernobylolyckan visat på Nordens sårbarhet, särskilt vad gäller beredskapen i samband med livsmedelsförsörjningen.

Miljöeffekter vid energiproduktion samt forskning

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det särskilda miljöforskningsutskottet etablerat ett samarbete med energiforskningsutskottet. Detta är desto mer positivt som utskottet i sitt yttrande över ministerrådets förslag om nordiskt samarbete på energiområdet 1986–1988 (*B 67/e*) anförde bl. a. att ministerrådsförslaget ur miljösynvinkel präglades av en alltför låg ambitionsnivå och föreslog att energiministrarna bättre samordnade arbetet med miljöministrarna. Utskottet vill uttala förhoppningen att det nyinrättade samarbetet mellan de båda forskningsutskotten skall bidra till att miljösynpunkterna bättre tillvaratas i ministerrådets samarbetsprogram på energiområdet.

Havsförorening

Ministerrådet hänvisar till Nordiska rådets uttalande över C 1 vid sessionen 1986 att de nordiska resurserna för samarbete avseende havsföroreningar borde förstärkas och till att ministerrådet inrättat en ny arbetsgrupp som skall vara kontaktorgan mellan myndigheterna och särskilt bidra till samordning av de nordiska ländernas synpunkter och förslag inom ramen för Oslo-, Paris-, London- och Helsingforskonventionerna. Ministerrådet anser, att man tillmötesgått rådets uttalande genom att man förstärkt sekretariats- och utredningsresurserna för den nordiska kontaktgruppen för havsföroreningsfrågor. I första hand avser man att söka samordna de nordiska ländernas synpunkter vad gäller utledning av närsalter, förbränning till havs, dumpning, upptagande av nya ämnen på havskonventionernas listor och förberedelser av en Nordsjökonferens 1987. Utskottet avser att behandla havsföroreningarna utförligare i ett särskilt betänkande över ett medlemsförslag (*A 767/s*).

Kontroll av kemiska ämnen och produkter

Utskottet, som noterar pågående projektarbete med cancerframkallande ämnen, organiska lösningsmedel (i samarbete med arbetsmiljösektorn) och det tvärfackliga arbetet på allergiområdet, vill understryka vikten av det förslag som framlagts om ett nordiskt avtal om utväxling av förtrolig information om kemikalier, då kännedom om ämnens och produkters egenskaper och grannländernas bedömning därav bl. a. kan ge stora besparingar.

Mot bakgrund av luftföroreningsproblemen noterar utskottet med tillfredsställelse att de nordiska länderna efter undertecknandet av den internationella konventionen om skydd för oxonskiktet går vidare med att arbeta för ett bindande protokoll om minskning av utsläppen av de ämnen som mest anses bidra till nedbrytningen av ozonskiktet, dvs clorfluorkarboner (freoner).

8. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår social- och miljöutskottet

- A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till social- och miljöutskottet, kapitel I: Inledning (i berörda delar), kapitel III: Den ekonomiska handlingsplanen, kapitel XII: Arbetsmarknad, kapitel XIII: Arbetsmiljö, kapitel XIV: Socialpolitik och kapitel XV: Miljövård antar följande yttrande (ordningsföljden mellan punkterna innebär ingen prioritering):
1. Samarbetet på arbetsmarknadsområdet bör fortsatt inriktas på att förbättra de sämst ställda gruppernas, bl. a. kvinnornas situation.
 2. En nordisk arbetsmiljökonvention bör utarbetas med sikte på att antas under 1988.
 3. Samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet bör utgå från ett brett perspektiv och förebyggande insatser prioriteras i enlighet med WHO:s målsättning "Hälsa för alla år 2000" och utskottets synpunkter med anledning av medlemsförslag A 740/s om hälsopolitiskt samarbete.
 4. Rådet uttrycker sin oro över att frågor om barn-, ungdoms- och familjepolitik fått litet utrymme i berättelsen och förväntar att detta område ges en högre prioritering i fortsättningen.
 5. De nordiska ländernas regeringar bör arbeta för ett bindande avtal om reduktion av utsläppen av kväveoxid och kolväten inom ramen för ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.
 6. Projektverksamheten inom ramen för handlingsplanen "Norden i växt" bör kompletteras med ytterligare projekt inom miljöområdet vilka är arbetsintensiva och därmed bidrar till högre sysselsättning.
 7. Rapporteringen i ministerrådsberättelsen bör i högre grad inriktas på vilka konkreta resultat verksamheten givit, och inte endast att vissa

projekt pågår respektive avslutats. Det kan förväntas att den kommande ordningen med förvaltningsrevision bidrar härtill.

B. att Nordiska rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 29 januari 1987

Svein Alsaker (Kr.F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hannu Kemppainen (K)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

BILAGA 6

Ekonomiska utskottets betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1986 (C 1)

samt över meddelandena om rekommendationerna nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 5/1981 angående initiativ för att hjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter, nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring, nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri, nr 31/1983 angående kartläggning och samordning av utbudet och behovet av u-landsutbildning, nr 32/1983 angående samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik, nr 33/1983 angående åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden, nr 3/1984 angående friare kapitalmarknad, nr 4/1984 angående nordiska mjuka projektinvesteringsslån, nr 1/1985 angående handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, nr 2/1985 angående gemensam nordisk konjunkturbedömning, nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa, nr 5/1985 angående den offentliga sektorns roll i ekonomin, nr 6/1985 angående handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet, nr 23/1986 angående nordisk utvecklingsfond för Västnorden, nr 24/1986 angående reviderat nordiskt samsarbetsprogram för regionalpolitik, nr 25/1986 angående handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn, nr 26/1986 angående samarbete på energiområdet, nr 27/1986 angående höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån, nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken samt nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn.

Til Økonomisk utvalg er henvist visse deler av Nordisk Ministerråds beretning om nordisk samarbeid (C 1) til Nordisk Råds 35. sesjon. Dette gjelder visse deler av kapittel I og II samt

- kap. III Den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting
- kap. XVIII Økonomisk politikk
- kap. XIX Industripolitikk
- kap. XX Energi
- kap. XXI Handelspolitikk
- kap. XXII Regionalpolitikk
- kap. XXIII Bistand til utviklingslandene
- kap. XXIV Jord- og skogbruk

kap. XXV Fiskeri

kap. XXVI Bolig- og byggesektoren

Utvalget uttaler seg om meldinger til følgende rekommandasjoner:

Rek. nr. 23/1980 om felles industrielle prosjekt

Rek. nr. 5/1981 om initiativ for å avhjelpe nedleggingstruede gruvesamfunns vanskeligheter.

Rek. nr. 6/1981 om utvikling av samarbeidstiltak vedrørende fiskeoppdrett

Rek. nr. 17/1982 om nordisk utdanning vedrørende eksportmarkedsføring

Rek. nr. 18/1982 om nordisk møbelindustri

Rek. nr. 31/1983 om kartlegging og samordning av tilbud og behov for u-landsutdanning

Rek. nr. 32/1983 om samarbeid om energi- og miljørelatert industri- og regionalpolitikk

Rek. nr. 33/1983 om tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden

Rek. nr. 3/1984 om et friere nordisk kapitalmarked

Rek. nr. 4/1984 om nordiske myke prosjektinvesteringslån

Rek. nr. 1/1985 om nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting

Rek. nr. 2/1985 om felles nordisk konjunkturbedømming

Rek. nr. 4/1985 om økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser

Rek. nr. 5/1985 om utredning av den offentlige sektors rolle i økonomien

Rek. nr. 6/1985 om et nordisk handlingsprogram på jordbruks- og skogbruksområdet

Rek. nr. 23/1986 om nordisk utviklingsfond for Vestnorden

Rek. nr. 24/1986 om revidert nordisk samarbeidsprogram for regionalpolitikk

Rek. nr. 25/1986 om handlingsplan for økt sysselsetting innen byggesektoren

Rek. nr. 26/1986 om samarbeid innen energiområdet

Rek. nr. 27/1986 om økt beløpsramme for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslån

Rek. nr. 28/1986 om samarbeid innen bioteknikken

Rek. nr. 29/1986 om forskningsinnsatser innen den kooperative sektor

Beretningen og meldingene er behandlet av utvalget på møte 29.–30. januar 1987 i Stockholm.

1. Den økonomiske utviklingen

For OECD-området sett under ett anslås veksten i bruttonasjonalprodukt (BNP) til omlag 2 3/4 prosent fra 1986 til 1987 og med omlag 2 1/2 prosent fra foregående år. Den gjennomsnittlige veksten i Vest-Europa har siden 1984 vært stabil på omlag 2 1/2 prosent og forventes å bli i samme størrelsesorden i 1987. Utviklingslandenes gjeld øker. Dette er en faktor som virker dempende på verdenshandelen. Veksten i disse landene har vært ujevn og råvareprodusentene har blitt rammet av prisfall.

Inflasjonsgjennomsnittet i OECD-området er det laveste på 20 år, ca. 3 prosent. Enkelte land har en inflasjonstakt nær null. Det forventes ingen bedring i arbeidsledighetstallene. Arbeidsledigheten på vel 8 prosent har vært stort sett uendret siden midten av 1984 og tilsvarer 31 millioner arbeidsledige. I Vest-Europa har arbeidsledigheten stabilisert seg på et høyt nivå, 11 prosent av arbeidskraften i gjennomsnitt.

Veksten i de nordiske lands økonomier i 1986 har vært noe varierende. Sterkest vekst hadde Island og Norge hvor økningen i BNP var henholdsvis ca. 5 prosent og 4 1/4 prosent. Danmark og Sverige ligger nær OECD-gjennomsnittet mens veksten i Finland var ca. 1 1/2 prosent. For 1987 forventes veksten i alle de nordiske land og bli lavere enn gjennomsnittet i OECD-området.

Med unntak av Norge har inflasjonstakten i de nordiske land fortsatt å avta, dog ligger den over OECD-gjennomsnittet for alle land fra 1985 til 1986. I Danmark og Finland hvor prisstigningen var lavest viser tallene en økning på 3 til 3 1/2 prosent. I Sverige og Norge var prisstigningen henholdsvis omlag 4 1/2 prosent og 7 1/4 prosent, mens prisstigningen i Island sank fra over 31 prosent til omlag 20 prosent. Fra 1986 til 1987 forventes prisstigningstakten i Norden fortsatt å ligge over gjennomsnittet i OECD-området. Dette gjelder særlig for Norge og Island.

Den økonomiske utviklingen i Norden som helhet karakteriseres samtidig av en vesentlig lavere arbeidsledighet enn i øvrige industriland. Det forventes dog en viss stigning under 1987. Situasjonen på arbeidsmarkedet er varierende i de nordiske land. Utvalget vil spesielt peke på at arbeidsledigheten i Danmark og Finland i 1986 var over 7 prosent og at det ikke forventes noen nedgang i tallene for 1987. Når det gjelder arbeidsledighetens struktur er visse trekk – som kom til syne i 1985 – blitt mer markant i løpet av 1986. Ungdomsarbeidsledigheten er fallende. Omfanget i Norden som helhet er dog fortsatt på et uakseptabelt høyt nivå. I enkelte land har kvinnenes andel av den samlede arbeidsledigheten fortsatt å stige.

Økonomisk utvalg vil understreke at landenes hovedoppgave må være å føre en vekst- og sysselsettingsfremmende økonomisk politikk både i de enkelte land og i en større europeisk sammenheng. En av de viktigste forutsetningene for økt velferd og vekst er en arbeidsmarkedspolitik som tar sikte på å fremme omstillinger som er nødvendige for å sikre et fleksi-

belt og godt fungerende arbeidsmarked. Arbeidsmarkedstiltakene må bl. a. tilpasses den teknologiske utvikling.

2. Det nordiske samarbeidet internasjonalt

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet følgende initiativ vedrørende nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng:

i) Rek. nr. 22/1986 om nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng, som har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, i samråd med Nordisk Råd, å tilsette en komité for å utrede hvordan det nordiske samarbeidet i internasjonal sammenheng ytterligere kan utvikles og forsterkes og med utgangspunkt i utredningens resultater legge fram forslag for Nordisk Råds sesjon i 1987.''

Saken har vært behandlet i Presidiet. Økonomisk utvalg har avgitt en særskilt betenkning om meldingen til rekommandasjonen og det vises til denne.

Det nordiske samarbeidet i internasjonale fora er omfattende. Årlig rapporterer Ministerrådet om deler av dette samarbeidet. I virksomhetsberetningen for 1986 blir følgende områder spesielt behandlet:

- Det økonomiske samarbeidet i internasjonale fora
- Internasjonal bekjempelse av luftforurensninger og andre miljøproblemer
- Kjerneenergi og miljø
- Nordisk deltagelse i Ocean Drilling Programme som er et geovitenskapelig forskningsprogram
- Kulturinformasjon i utlandet
- Bistandssamarbeidet

Innenfor de områder som faller innunder Økonomisk utvalgs områder rapporteres det særlig om det nordiske samarbeidet i forskjellige internasjonale organisasjoner. Dette gjelder behandlingen av økonomiske og handelspolitiske spørsmål i OECD, GATT, IMF og Verdensbanken osv.

Økonomisk utvalg har ved flere anledninger ytret seg positivt om det nordiske samarbeidet internasjonalt og understreket styrken dette gir. Gjennom sine møter har utvalget i den senere tid viet det handelspolitiske samarbeid mellom EFTA og EF samt EUREKA-samarbeidet særlig oppmerksomhet. Utvalget ønsker en mer systematisk behandling av internasjonale spørsmål i rådsorganene for å oppnå en fruktbar vekselvirkning mellom det samarbeid som de nordiske land bedriver på internasjonalt plan og det samarbeid som utføres innen Norden. Det vises forøvrig til utvalgets betenkning om medlemsforslag A 711/e om nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng.

3. Den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting

Rek. nr. 1/1985 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta og gjennomføre en handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting i samsvarende med Nordisk Råds synspunkter og ministerrådsforslag B 59/e.

Handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting framstår som et hovedelement i nordisk økonomisk samarbeid. Den spenner over et vidt spekter og dekker en rekke sektorer. Handlingsplanen fikk bl. a. et betydelig budsjett for finansiering av investeringer i infrastruktur samtidig som den forutsatte nære og tette kontakter mellom landenes finansdepartementer. Gjennomføringen av de fleste av handlingsplanens tiltak har startet i 1986. I tillegg til handlingsplanen er og blir det utarbeidet særskilte handlings- og samarbeidsprogram for ulike områder.

Det er fra Økonomisk utvalg understreket at den økonomiske handlingsplanen må være rullerende slik at dette verktøy for økonomisk samarbeid kan fortsette etter utløpet av den nåværende plan. Utvalget vil peke på at det er skapt store forventninger til at handlingsplanen skal videreføres og videreutvikles. Utvalget anser dette som særdeles viktig og tenker for egen del å vise stor aktivitet.

Høsten 1986 foretok utvalget en befaringsreise i Øresundregionen hvor særlig de fysiske forbindelsene over Øresund ble viet stor oppmerksomhet. Et besøk på Barsebäck inngikk også i befaringsreisen.

Gjennom handlingsplanen mente en å skape en nordisk plattform som skulle bidra til en positiv utvikling på arbeidsmarkedet og de nordiske lands økonomier. En slik ambisiøs målsetting fordrer en mer omfattende rullering enn videreføring av sektorprogrammer. Planen som helhet må også gis en rullerende karakter og framstå som et sentralt og samlende element for det neste steg i utviklingen av det nordiske samarbeid. Grunnlaget foreligger i den eksisterende handlingsplan. Flere av de utredningsrapporter som er utarbeidet forsterker inntrykket av behovet for en oppfølging i form av konkrete tiltak. Det samme gjelder flere av de medlemsforslag som nylig er behandlet av Økonomisk utvalg og som berører handlingsplanen. Utvalget vil spesielt vise til betenkningene vedrørende medlemsforslagene om nordisk eksportsamarbeide, tjenestehandelen, bioteknikk og materialteknikk samt til den forestående opprettelsen av et industrielt senter i Oslo. Utvalget vil derfor henstille til Ministerrådet å framlegge en revidert nordisk økonomisk handlingsplan med forlenget tidsperspektiv. Av hensyn til eventuelle budsjettmessige konsekvenser bør dette skje raskt. Utvalget vil dessuten be om at planen for framtiden blir underlagt årlige revisjoner. Nye idéer og forslag bør følge i de kommende år.

Når det gjelder investeringer på infrastrukturområdet ble det i handlingsplanen forutsatt betydelige bevilgninger direkte over de nasjonale stats-

budsjettene. De opplysninger Økonomisk utvalg har innhentet fra landenes finansdepartementer viser at bevilgningene ikke har skjedd i overensstemmelse med handlingsplanen. Dette fører til at prosjekter ikke blir gjennomført i det tempo som er angitt i handlingsplanen. Utvalget vil sterkt understreke nødvendigheten av nasjonal oppfølging og be Ministerrådet virke for at gjennomføringen av handlingsplanen skjer i tråd med hva som tidligere er fastsatt.

Økonomisk utvalg registrerer med tilfredshet at handlingsplanen er omtalt i et særskilt kapittel. En slik framstillingsform forenkler Rådets kontrolloppgaver samtidig som det er med på å understreke handlingsplanens betydning for det nordiske samarbeid. Utvalget forutsetter at denne form for rapportering vil fortsette og foreslår derfor at rekommandasjonen avskrives i en særskilt betenkning.

4. Finans- og valutapolitikk

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet følgende initiativ på det finans- og valutapolitiske området:

- i) Ytring nr 4/1986 pkt. 2 om å iverksette et utredningsarbeid om de nordiske lands skatte- og avgiftssystemer

Utover rek. nr. 1/1985 om handlingsplanen for Økonomisk utvikling og full sysselsetting, som er omtalt foran følger utvalget fra tidligere bl. a. følgende saker:

- ii) Rek. nr. 2/1985 om felles nordisk konjunkturbedømming
- iii) Rek. nr. 5/1985 om den offentlige sektors rolle i økonomien
- iv) Rek. nr. 3/1984 om et friere kapitalmarked
- v) Ytring nr. 1/1985 pkt. 9 om å endre Nordisk økonomisk forskningsråds formålsparagraf

Til punkt i) om å iverksette et utredningsarbeid om de nordiske lands skatte- og avgiftssystemer.

Ministerrådet opplyser bl. a. at det i 1986 er nedsatt en nordisk arbeidsgruppe som utreder mulighetene for å harmonisere de generelle omsetningsskattesystemene i Norden. Det blir videre henvist til at det i løpet av året er utarbeidet rapporter om lastebilavgifter og om grensebeboernes rett til midlertidig å innføre motorkjøretøyer uten å betale skatter og avgifter. På denne bakgrunn har Ministerrådet besluttet å avvente resultatet av omsetningsskattegruppens arbeid innen det tar stilling til spørsmålet om ytterligere utredninger om skatte- og avgiftssystemene på nordisk plan. Utvalget tar dette til etterretning.

Utvalget har for sin del arrangert et seminar om nordisk skatte- og avgiftspolitikkk hvor det ble lagt særlig vekt på å få belyst

- hvilke samarbeidsproblemer ulike skatte- og avgiftssystemer skaper
- behov og muligheter for harmonisering av skattesystemene i de nordiske land

- skattesystemets utforming i framtiden slik at det kan bidra til mest mulig rettferdig fordeling av inntekt og formue samt at samfunnets ressurser blir utnyttet mest mulig effektivt og dermed legge grunnlaget for økonomisk vekst og størst mulig velferd.

Det ble utarbeidet en rapport fra seminaret. Utvalget vil henstille til Ministerrådet å arbeide videre med disse spørsmålene. For øvrig vil utvalget vise til sin betenkning om medlemsforslag A 781/e om nordisk skatte- og avgiftspolitik.

Til punkt ii) om felles nordisk konjunkturbedømmning.

Rek. nr. 2/1985 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd suksessivt å utvide det nåværende samarbeid med informasjon og samråd om konjunkturbedømmninger med sikte på at regjeringene regelmessig presenterer en felles nordisk konjunkturbedømmning.

Økonomisk utvalg konstaterer med tilfredshet at konjunkturrapporten for 1986 i forhold til tidligere år har fått en mer enhetlig utforming samt komplettert med et appendiks om de nordiske lands innbyrdes avhengighet. På et møte utvalget hadde med finansministrene 11. november 1986 ble det bedt om at rapporten for 1987 skulle kompletteres med en analyse som viser utviklingen av markedsandelene til de nordiske land på de internasjonale markeder. Finansministrene ga uttrykk for at dette ønske ville bli imøtekommet. Utvalget forutsetter derfor at Ministerrådet følger opp dette.

Arbeidet med konjunkturrapporten er kommet inn i faste former og vil bli publisert årlig. Utvalget foreslår derfor i en egen betenkning at rekommandasjonen avskrives.

Til punkt iii) om den offentlige sektors rolle i økonomien.

Rek. nr. 5/1985 lyder:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å stimulere til en bred meningsutveksling om den offentlige sektors rolle i de nordiske lands økonomier ved å ta initiativ til forskning, utredning og konferenser om emnet.

Økonomisk utvalg har notert seg at emnet har vært et sentralt tema i Nordisk økonomisk forskningsråds virksomhet også i 1986. Ministerrådet opplyser at de også i framtiden vil stimulere til å støtte virksomhet som tar sikte på å belyse den offentlige sektors rolle i de nordiske lands økonomier.

Utvalget anser det mest hensiktsmessig at framtidig rapportering om dette tema finner sted i årsberetningene fra institusjoner utvalget følger, særlig Nordisk økonomisk forskningsråd, og i virksomhetsberetningen fra Ministerrådet. Utvalget foreslår derfor i en egen betenkning at rekommandasjonen avskrives.

Til punkt iv) om et friere nordisk kapitalmarked.

Rek. nr. 3/1984 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å fremme økonomisk

og industriell utvikling i Norden gjennom vedtak for friere kapitalbevegelser og valutapolitisk samarbeid samt initiativ med sikte på en friere nordisk aksjemarked.

Det har innen Økonomisk utvalg framkommet ulike synspunkter ved behandlingen av meldingen om denne rekommandasjonen i de senere år. Dette har ført til at det er blitt utarbeidet en reservasjon av utvalgets mindretall til utvalgets betenkning. Synspunkter som er framkommet i utvalgets betenkning og mindretallets reservasjon de senere år står fast og utvalget vill vise til disse. Et samlet utvalg vil imidlertid sterkt understreke at de ulike regler som idag er virksomme i de nordiske land virker sterkt begrensende for industrisamarbeid og investeringer over landegrensene i Norden. Utvalget vil henstille til Nordisk Ministerråd å virke for et regelverk som bringer de nordiske land mer på linje med hverandre og dermed skaper et bedre utgangspunkt for Norden som hjemmemarked. Utvalget mener de land hvor valutakontrollen er sterkest må arbeide for en mer liberal utvikling av valutapolitikken. Dette er nødvendig for ikke å øke skilnadene mellom de nordiske land og til Europa forøvrig. Økonomisk utvalg mener det må være en felles oppgave for de nordiske land å påvirke utviklingen innen hele OECD-området i retning av friere kapitalbevegelser.

Under henvisning til forannevnte forventer Økonomisk utvalg at arbeidet føres videre og intensiveres. Utvalget ser i denne forbindelse fram til oppfølgingen av arbeidet til den nordiske arbeidsgruppen som kartlegger i hvilken utstrekning de nordiske lands ulike etableringsrettslige – og valutamessige bestemmelser og praksis hemmer industrielt samarbeid i Norden.

Utvalget foreslår at melding om rek. nr. 3/1984 tas til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Til punkt v) om å endre Nordisk økonomisk forskningsråds formålsparagraf.

Økonomisk utvalg er gjort kjent med at Nordisk Ministerråd har besluttet å endre formålsparagrafen til følgende:

”Nordiska ekonomiska forskningsrådet har till uppgift att på olika sätt främja analyser och utredningar om centrala ämnen i den nordiska ekonomiska debatten. Hit hör bland annat frågor som rör det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna, jämförelser av de nordiska ekonomierna och förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete.”

Utvalget konstaterer at formålsparagrafen ikke har fått den ordlyd Nordisk Råd har bedt om. Utvalget forutsetter imidlertid at de endringer som er foretatt er gjort i lys av den motivering som lå til grunn for Rådets ytring i 1985. Det er utvalgets forhåpning at endringen kommer til å fremme Forskningsrådets virksomhet i den retning Nordisk Råd har gitt uttrykk for og derigjennom berike det nordiske samarbeid.

5. Industripolitikk

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet følgende initiativ på det industripolitiske området:

- i) Ytring nr. 4/1986 pkt. 3 om å framlegge et ministerrådsforslag om opprettelse av et industrielt senter i Oslo til Nordisk Råds sesjon i 1987.

Fra tidligere følger utvalget bl. a. følgende saker:

- ii) Rek. nr. 33/1983 om tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden
- iii) Rek. nr. 18/1982 om samarbeid i nordisk møbelindustri
- iv) Rek. nr. 23/1980 om felles industrielle prosjekt

Til punkt i) om å framlegge et ministerrådsforslag om opprettelse av et industrielt senter i Oslo til Nordisk Råds sesjon i 1987.

I sin betenkning til Ministerrådets virksomhetsberetning for 1985 uttalte utvalget bl. a. følgende:

''Utvalget vil be om at Ministerrådet utarbeider en utførlig redegjørelse for arbeidsoppgaver, funksjoner og oppbygging av det industrielle senteret og at dette presenteres for Rådet i form av et ministerrådsforslag til sesjonen i 1987.''

Utvalget konstaterer med beklagelse at sammenslåingen mellom Nordisk Industrifond og Nordforsk har funnet sted uten at ytringen hittil er fulgt opp. Utvalget er urolig over det tidstap det har medført at Ministerrådet ikke har kommet igang med konkrete drøftelser av arbeidsområder og påtenkt virksomhet ved det industrielle senter i Oslo. Det ministerrådsforslag som burde ha foreligget til kommende sesjon, bør etter utvalgets mening kunne fremlegges i løpet av kort tid, slik at industriministrene og Økonomisk utvalg kan ha konkrete drøftelser om hvordan sentret for industriell forskning og utvikling best kan etableres. Det ville etter utvalgets oppfatning vært både praktisk og logisk å trekke opp retningslinjer for den videre utbygging av senteret samtidig med sammenslåingen 1. januar 1987.

Det er knyttet store forventninger til senteret og Nordisk Industrifonds rolle i dette. Samarbeidet innen forskning og utvikling har i de senere år framstått som de store vekstområdene innenfor europeisk samarbeid. Dette tilsier at økt samarbeid mellom nordiske bedrifter også vil være et viktig steg mot deltakelse i et større internasjonalt samarbeid. Utvalget forutsetter at senteret i Oslo vil arbeide med framtidsrettede områder som f. eks. datateknologi, bioteknikk og materialteknikk og at institusjonens finansieringsvolum utvikles i tråd med de forventninger og krav som stilles. Det vises i denne forbindelse til utvalgets betenkning om medlemsforslag A 758/e om ny nordisk næringspolitikk, A 760/e om bioteknologisamarbeid og A 761/e om opprettelse av et nordisk materialvalginstitut.

Utvalget vil understreke at det ministerrådsforslag som skal utarbeides

til Nordisk Råds sesjon i 1988 må inneholde konkrete planer for arbeidsoppgaver, oppbygging og ressurser for institusjonen i de kommende år.

Til punkt ii) om stimulering av innovasjoner innen næringslivet i Norden.

Rekommandasjon nr. 33/1983 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å tillegge arbeidsgruppen for fremme av teknisk FoU, oppgaven med å utrede tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden.

Av Økonomisk utvalgs betenkning over virksomhetsberetningen for 1985 fremgår bl. a. at utvalget ønsket å bli orientert om Nordisk Investeringsbanks arbeid med å utrede mulighetene for å innføre en særskilt låneordning for nordiske innovasjons- og markedsutviklingslån, NIM-låneordning, til små og mellomstore bedrifter, men forøvrig anså rekommandasjonen som oppfylt. I meldingen fra Ministerrådet fremgår at, ifølge Investeringsbankens oppfatning, foreligger ikke forutsetninger for innføre en særskilt NIM-låneordning. Ministerrådet slutter seg til bankens oppfatning. Økonomisk utvalg tar dette til etterretning.

Utvalget anser dermed arbeidet med rekommandasjonen som ferdig og har i en særskilt betenkning foreslått å avskrive rekommandasjonen.

Til punkt iii) om samarbeid innen nordisk møbelindustri.

Rekommandasjon nr. 18/1982 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i nært samarbeid med berørte parter, å konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen.

Økonomisk utvalg konstaterer at bransjeorganisasjonene i de senere år har økt samarbeidet på tredje lands markeder. Utvalget tar til etterretning at det i denne forbindelse ikke er ytret ønske om tiltak fra det offentliges side og at Ministerrådet framholder at et nærmere samarbeid best kan gjennomføres etter enighet mellom organisasjonene på bransjenivå. Utvalget tar dette til etterretning.

Utvalget har i en egen betenkning foreslått at rekommandasjonen avskrives.

Til punkt iv) om felles industrielle prosjekt.

Rekommandasjon nr 23/1980 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

I fjorårets melding om rekommandasjonen opplyste Ministerrådet at det ville bli utarbeidet en rapport om foretaksbeskatning i Norden. Rapporten er ikke omtalt hverken i meldingen eller i virksomhetsberetningen. Utvalget vil henstille til Ministerrådet å prioritere dette viktige arbeidet. Rapporten fra skattegruppen må følges opp med konkrete tiltak. Utvalget ser også fram til å bli orientert om resultatene av det arbeid den nordiske uformelle skattegruppen gjør vedrørende etableringsrettslige og valutamessige bestemmelser og praksis som hemmer industrielt samarbeid i Norden. Utval-

get vil understreke at siktemålet for det videre arbeid må være tiltak for å lette kapitalbevegelser og internordiske etableringer. Behovet for å forenkle og harmonisere bl. a. konsesjonslovgivningen i de nordiske land er stort. Forøvrig vil utvalget vise til tidligere avgitte uttalelser vedrørende Ministerrådets meldinger om rek. nr 23/1980 og rek. nr. 3/1984 om et friere kapitalmarked.

Utvalget foreslår at melding om rek. nr. 23/1980 tas til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Annet

EUREKA-samarbeidet. Økonomisk utvalg ser med interesse på EUREKA-samarbeidet. I denne forbindelse inviterte utvalget ministre med ansvar for EUREKA til sitt møte i november. EUREKA er først og fremst en samarbeidsform mellom bedrifter og baseres på forslag fra enkeltbedrifter eller grupper av bedrifter. Utvalget vil imidlertid peke på at regjeringene kan legge forholdene til rette ved en viss finansieringsstøtte, avskaffelse av handelshindringer, samordning av deltakelse i prosjekter osv. Nordisk finansieringskilde kan være Nordisk Industrifond. Utvalget ser på EUREKA som et meget viktig europeisk forsknings- og utviklingssamarbeid som vil få stor betydning for næringslivets evne til å følge med i den teknologiske utviklingen.

Økonomisk utvalg vil henstille til Nordisk Ministerråd å styrke den samnordiske beredskapen både på minister- og sekretariatsplan for å følge den nordiske koordinering i EUREKA samt kunne bidra til å utvikle samarbeidet. Utvalget ønsker videre å bli informert om EUREKA-samarbeidet i Ministerrådets framtidige virksomhetsberetninger. Informasjonen bør bl. a. omfatte opplysninger om prosjekter med nordisk deltakelse og om nordisk koordinering og kontakter innen EUREKA-samarbeidet.

Industristøtte og statlige finansieringsordninger. Utvalget har mottatt rapporten om industristøtte og statlige finansieringsordninger. Det er utvalgets oppfatning at det arbeid som her foreligger er nyttig og et steg i retning av å bedre det informasjonsgrunnlag som er nødvendig for videre vurderinger både nasjonalt og i nordisk sammenheng. Utvalget mener arbeidet bør videreføres og utvides. Det bør foretas en kontinuerlig ajourføring av tallmaterialet og en bør nøye vurdere eventuelle endringer som følger av skiftende konjunkturer på verdensmarkedet. Utvalget vil anse det interessant å få belyst hvilke muligheter som foreligger for et mer likartet system i de nordiske land. Denne problemstillingen må knyttes nær til det arbeid som foregår under tittelen "Norden som hjemmemarked". Utvalget vil i denne forbindelse peke på de støtteordninger til de enkelte industribransjer som forekommer i form av handelshindringer, statlige utviklingskontrakter, subsidiering av underleverandører og spesielle bestemmelser i skattesystemet. Med grunnlag i det analyserte materialet i

rapporten har det ikke vært grunnlag for å påvise konkrete handelsforvridende effekter av de statlige støtteordningene til industrien. Dette utelukker ikke at det kan finnes forvridende effekter av enkelte ordninger. Utvalget ønsker at en skal gå grundigere inn i denne problemstillingen slik at det kan trekkes mer presise konklusjoner. Utvalget anser det nyttig å få belyst hvordan industristøtten har påvirket visse typer av næringer. Hovedvekten kan her legges på analyser av konkurranseutsatte bransjer der flere av de nordiske land er konkurrenter på de samme markeder. Det sentrale spørsmålet for en slik analyse kan f. eks. være hvordan den støtte hvert av landene gir påvirker markedsandelene. De ulike støttestrategiene som nyttes i de ulike land vil her kunne danne grunnlag for interessante sammenlignende studier. Utvalget vil understreke at målet for arbeidet ikke må være å avskaffe enhver form for statlige støtteordninger til industrien, men konkret peke på samarbeidsmuligheter som kan gi positive resultater på nordisk plan.

6. Energpolitikk

Ved Nordisk Råds sesjon i 1985 tok Rådet følgende initiativ på det energipolitiske området:

- i) Rek. nr. 26/1986 om nordisk samarbeid på energiområdet
- ii) Ytring nr. 4/1986 pkt. 4 om å vurdere en utvidelse av det nordiske olje- og gassamarbeidet til også å omfatte Vestnorden.

Fra tidligere følger utvalget bl. a. følgende sak:

- iii) Rek. nr. 32/1983 om samarbeid om energi- og miljørelatert industri- og regionalpolitikk

Til punkt i) om nordisk samarbeid på energiområdet. Rekommandasjon nr. 26/1986 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta en plan for nordisk samarbeid på energiområdet, i samsvar med ministerrådsforslag B 67/e og Nordisk Råds synspunkter.

Energiområdet har vært gjenstand for flere initiativ fra Nordisk Råd de senere år. Gjennom rapporteringen i Ministerrådets virksomhetsberetning kan utvalget konstatere at samarbeidet er omfattende og drives i faste former med grunnlag i det vedtatte samarbeidsprogrammet. Hovedsamarbeidsområdene er olje- og gassamarbeidet, energiøkonomisering, energiplanlegging, energiforskning, informasjon og eksport.

I sin betenkning til Ministerrådsforslaget uttalte Økonomisk utvalg at forslaget var preget av for lavt ambisjonsnivå med hensyn til nordisk samarbeid om tiltak for å minske miljøproblemer på energiområdet. Det noteres derfor med tilfredshet at energiforskningsutvalget har etablert et samarbeid med et miljøforskningsutvalg nedsatt av miljøvernministrene bl. a. med henblikk på å vurdere muligheter og utnyttelse av vedvarende energikilder. Utvalget håper at dette samarbeidet vil bidra til at miljø-

aspektene blir bedre ivaretatt i samarbeidsprogrammet. Utvalget ønsker i denne forbindelse at oppmerksomheten rettes spesielt mot det nordiske gassamarbeidet. Gassen har fordel sammenlignet med andre energibærere, at den er en meget miljøvennlig ressurs.

Når det gjelder eksportsamarbeidet ser utvalget positivt på det arbeid som blir gjort av myndighetene i samarbeid med bistandsorganer, NIB og NOPEF for å tilrettelegge forholdene for felles nordiske eksportframstøt. Utvalget mener arbeidet med å medvirke til felles nordisk eksportsatsing bør prioriteres høyt slik at det så snart som mulig kan oppnås konkrete resultater. Det nordiske energiøkonomiseringssamarbeidet synes å bli stadig mer omfattende. Utvalget mener det er viktig at det foregår en utvikling på dette området.

Utvalget savner en reell behandling av sårbarhetsspørsmål i samarbeidsplanen. Utvalget mener samarbeidsplanen bør virke til å fremme tiltak for å minske sårbarhet ved f. eks. endringer ved priser, forsyningsvanskeligheter og ulykker. Utvalget vil i denne forbindelse også peke på nødvendigheten av å spre energiforbruk og produksjon til flere ulike energikilder. Energiforskningen bør i sterk grad rettes mot nye energikilder og større insatser bør etter utvalgets oppfatning konsentreres mot fornybare energislag. Utvalget ber om at Ministerrådet vier sårbarhetsspørsmål større oppmerksomhet i det videre nordiske samarbeid innen energiområdet.

Ministerrådet opplyser at rapporteringen om arbeidet med gjennomføringen fortløpende vil skje i virksomhetsberetningen. Utvalget anser dette som hensiktsmessig og foreslår derfor å avskrive rekommendasjonen i en særskilt betenkning.

Til punkt ii) om å vurdere en utvidelse av det nordiske olje- og gassamarbeidet til også å omfatte Vestnorden.

Det ble i 1986 avholdt et seminar, i samarbeid med kanadiske myndigheter, om olje- og gassproblematikken i relasjon til Grønland, Færøyene og Island. Seminaret ble holdt med det mål for øye å gi landene i Vestnorden en innføring i en del av de problemområder som olje- og gassaktivitet medfører. Utvalget vil be Ministerrådet vie dette samarbeidsområdet stor oppmerksomhet når det gjelder olje- og gassamarbeidet.

Til punkt iii) om samarbeid om energi- og miljørelatert industri- og regionalpolitikk.

Rekommendasjon nr 32/1983 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å

1. vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer,
2. fortsette vurderingen av mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid,
3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt å
4. fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

I meldingen om rekommandasjonen blir det vist til samarbeidsprogrammet og kort orientert om arbeid og planer for gass- og kullsamrådet.

Sammen med Nordel drøfter energiministrene muligheter for en ytterligere utbygging av det nordiske el-samarbeidet. Med henblikk på å styrke energi- og miljøsam arbeidet blir det informert om samarbeidet med det nordiske utvalg for miljøforskning. Utvalget tar opplysningene til etterretning.

Utvalget anser det hensiktsmessig at en videre rapportering om denne rekommendasjonen skjer i virksomhetsberetningen i tilknytning til samarbeidsprogrammet og foreslår derfor i en særskilt betenkning at rekommendasjonen avskrives.

Annet

Tilpassning til EF's regler om kontroll av elektrisk materiell. Økonomisk utvalg er kjent med at EFTA-landene har mottatt en henvendelse fra EF om hvorvidt disse skulle være beredt til å tilpasse sine regler om kontroll av elektrisk materiell til EF's lavspenningsdirektiv (Low Voltage Directive, LVD) for å lette handelen mellom landene. Økonomisk utvalg understreker betydningen av at framtidige tiltak samordnes på nordisk basis.

7. Handelspolitikk

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet følgende initiativ på det handelspolitiske området:

- i) Rek. nr. 27/1986 om økt beløpsramme for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslåneordning
- ii) Ytring nr. 4/1986 pkt. 1 om å framlegge et ministerrådsforslag om en plan for det framtidige nordiske eksportsamarbeidet til Nordisk Råds sesjon i 1987
- iii) Ytring nr. 4/1986 pkt. 5 om å framlegge et ministerrådsforslag om tiltak for å avskaffe handelshindringer i Norden

Fra før av følger bl. a. utvalget følgende saker:

- iv) Rek. nr. 4/1985 om økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser
- v) Rek. nr. 17/1982 om nordisk utdanning for eksportmarkedsføring

Til punkt i) om økt beløpsramme for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslåneordning.

På grunnlag av ministerrådsforslag B 66/e og Nordisk Råds synspunkter på dette har Ministerrådet besluttet å øke beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslån til SDR 700 mill.

Ved økningen av beløpsrammen anser utvalget hensikten med den her behandlede rekommendasjonen oppfylt. I en særskilt betenkning foreslås derfor rekommendasjonen avskrevet.

Til punkt ii) om en plan for det framtidige nordiske eksportsamarbeide

Det heter i virksomhetsberetningen at EK-handel under året har fulgt eksportsamarbeidet i regi av NOPEF og eksportfremmeorganisasjonene

og vurderer å utarbeide en handlingsplan for nordisk eksportsamarbeid i 1987.

Utvalget tar dette til etterretning og viser for øvrig til sin betenkning om medlemsforslag A 757/e om eksportsamarbeid.

Til punkt iii) om tiltak for å avskaffe handelshindringer i Norden. Økonomisk utvalg har tidligere framholdt at arbeidet med å avvikle handelshindringer er en oppgave av stor betydning for næringslivet i de nordiske land. Utvalget har spesielt understreket betydningen for små og mellomstore bedrifter. Lignende synspunkter er framført av næringslivet som vier handelshindringsarbeidet stor oppmerksomhet. Økonomisk utvalg mener forslag knyttet til de rapporter og oversikter samt det arbeid som foregår internasjonalt innen dette området bør gis høy prioritet i alle nordiske samarbeidsorganers arbeid i årene som kommer. Utvalget mener det er viktig å fortsette arbeide med å legge forholdene til rette for å øke samhandelen.

Et viktig ledd i arbeidet med å legge forholdene til rette for nordisk samhandel til gagn både for konsumenter og næringsliv er at et produkt som er godkjent for salg i et nordisk land automatisk skal godkjennes i de øvrige land under forutsetning av at de forskrifter som gjelder for varene er likeverdige. Økonomisk utvalg slutter seg derfor fullt ut til prinsippet om gjensidig anerkjennelse av prøvningsresultater og godkjenning av varer slik dette prinsipp er fastsatt i Nordisk Ministerråds retningslinjer for nordisk samarbeid om avvikling av handelshindringer. Det samme gjelder anvendelsen av prinsippet om "omvendt bevisbyrde".

Utvalget mener at den handelspolitiske utviklingen i Europa i senere tid tilsier at harmoniseringsarbeidet bør tillegges stadig større vekt. Samordning av forskrifter som ledd i arbeide med å avvikle handelshindringer vil etter utvalgets oppfatning utvilsomt gi et positivt bidrag til utviklingen av "Norden som hjemmemarked".

Utvalget mener det bør arbeides videre med områder som offentlig innkjøp, transport, statsstøtte og tollprosedyrer med sikte på å skaffe bedre informasjon om hvilke typer av handelshindringer som foreligger. Utvalget vil be om at disse områder blir underlagt en grundig behandling ved gjennomføringen av samarbeidsprogrammet. Utvalget forutsetter at en ved innføring eller endring av lover tar hensyn til de harmoniseringsbestrebelse som for øvrig finner sted. Utvalget vil for øvrig vise til sin betenkning om ministerrådsforslag B 70/e om et samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer.

Til punkt iv) om økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser.

Rek. nr. 4/1985 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer å innføre økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser.

Utvalget må konstatere at svært beskjedne resultater er oppnådd i arbeidet med denne rekommandasjonen. Denne type av handelshindringer behandles heller ikke i ministerrådsforslaget om avvikling av handelshindringer. Å gjøre Norden til hjemmemarked er en av de viktigste oppgaver i det nordiske samarbeidet. Utvalget mener økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer til eget bruk vil være et bidrag til dette arbeidet. Utvalget vil henstille til Ministerrådet å føre arbeidet videre med sikte på å oppnå konkrete resultater i 1987.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 4/1985 tas til etterretning og ny melding imøteses til neste sesjon.

Til punkt v) om nordisk utdanning for eksportmarkedsføring.

Rek. nr. 17/1982 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta samarbeidstiltak med sikte på å styrke utdannelsetilbudet innen faget eksportmarkedsføring.

Økonomisk utvalg mener det er positivt med den aktivitet som foregår ved de nordiske eksportskoler for å utvikle samarbeid og kunnskaper om eksportmarkedene. Samarbeidsprosjektene som er iverksatt synes hensiktsmessige og rettet mot viktige temaer.

Samarbeidet mellom eksportskolene har funnet faste former slik at utvalget finner det hensiktsmessig at den videre rapportering om arbeidet finner sted i Ministerrådets virksomhetsberetning. Utvalget har i en særskilt betenkning foreslått å avskrive rekommandasjonen.

Annet

Handelspolitisk samarbeid mellom EFTA og EF. Økonomisk utvalg følger med stor interesse det handelspolitiske samarbeid mellom EFTA-landene og EF hvor hovedmålsettingen er å legge forholdene til rette for framveksten av et Vest-europeisk hjemmemarked for 350 millioner konsumenter. Det kan i denne forbindelse nevnes at utvalget inviterte representanter fra EF og EFTA til sitt møte i januar 1987. Utvalget legger stor vekt på dette samarbeidet og de positive effekter dette vil ha for handelen også mellom de nordiske land. Det nordiske samarbeidet bør etter utvalgets oppfatning naturlig kunne tilpasses dette arbeid. Det vil være verdifullt om nordiske synspunkter og løsninger kan gi et positivt bidrag til utviklingen på europeisk nivå.

8. Regionalpolitikk

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet følgende initiativ på det regionalpolitiske området:

- i) Rek. nr. 23/1986 om å opprette et nordisk utviklingsfond for Vestnorden

- ii) Rek. nr. 24/1986 om et revidert nordisk samarbeidsprogram for regionalpolitikk

Fra før av følger Rådet bl. a. følgende sak:

- iii) *Rek. nr. 5/1981* om initiativ for å avhjelpe nedleggingstruede gruvesamfunns vanskeligheter

Til punkt i) om å opprette et nordisk utviklingsfond for Vestnorden

Rek. nr. 23/1986 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å opprette et nordisk utviklingsfond for Vestnorden i samsvar med ministerrådsforslag B 62/e.

Utvalget konstaterer at det i 1986 ble undertegnet en overenskomst om et nordisk utviklingsfond for Vestnorden i samsvar med ovennevnte rekommandasjon. Utvalget ser fram til å motta informasjon om Fondets virksomhet samt at det blir et viktig virkemiddel til å fremme utviklingen av et allsidig og reelt konkurransedyktig næringsliv i Vestnorden.

Ved opprettelsen av Vestnordenfondet er hensikten med den her behandlede rekommandasjonen oppfylt. I en særskilt betenkning foreslås derfor rekommandasjonen avskrevet.

Til punkt ii) om et revidert samarbeidsprogram for regionalpolitikk

Rek. nr. 24/1986 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et revidert nordisk samarbeidsprogram for regionalpolitikk, i samsvar med ministerrådsforslag B 63/e og Nordisk Råds synspunkter.

Nordisk Ministerråd har i 1986 fastsatt samarbeidsprogrammet. Det blir grundig og informativt rapportert om det regionalpolitiske samarbeidet i virksomhetsberetningen. Det regionalpolitiske samarbeidet har vist seg å bli stadig mer omfattende. Tyngdepunktene i virksomheten legges på følgende arbeidsområder:

- grensregionalt og kommunalt samarbeid
- felles regionalpolitiske støtteordninger
- utrednings- og utviklingsarbeid
- nordisk regionalpolitisk forskning
- informasjons- og erfaringsutbytte

Det grenseregionale samarbeidet tar sikte på å være konkret og praktisk. Det går fram av virksomhetsberetningen at samarbeidet drives med dette for øye i de grenseregionale samarbeidsområdene. Utviklingsarbeidet på Nordkalotten og i Vestnorden tillegges stor vekt. Dette er i samsvar med utvalgets prioriteringer. Økonomisk utvalg har flere ganger uttalt at Nordkalotten og Vestnorden er de to høyest prioriterte grenseregionale samarbeidsområdene.

I samsvar med Nordisk Råds ytring nr. 1/1985 pkt. 7 ble det i 1985 gjort undersøkelser for å utforske interessen for et grensregionalt samarbeid i Skagerak/Oslofjordområdet. Kontaktene viste tydelig at det finnes en økende interesse for et bredere regionalt samarbeid i området. Utvalget vil oppfordre Nordisk Ministerråd til å videreføre dette.

Utvalget vil forøvrig vise til sine betenkningsområder om de mange minister-
rådsforslag som er vedtatt innen denne sektoren i de senere år.

Ved fastsetting av samarbeidsprogrammet er hensikten med den her
behandlede rekommendasjonen oppfylt. I en særskilt betenkning foreslås
derfor rekommendasjonen avskrevet.

*Til punkt iii) om initiativ for å avhjelpe nedleggingstruede gruvesam-
funns vanskeligheter.*

Rekommendasjon nr. 5/1981 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å av-
hjelpe de vanskeligheter som gruvesamfunnene møter når malmforekom-
stene minsker eller tar slutt, eller når gruvedriften av annen årsak bygges
ned, å ta initiativ til

- at det blir vurdert f. eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav
om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor til-
fredsstillende tidsrammer,
- at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder
behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet
- at det skjer utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved avvikling
av gruvedrift
- at samarbeidsmulighetene mellom nordiske foretak utredes.

Økonomisk utvalg har tidligere bedt om ytterligere informasjon om
hvilke initiativ Ministerrådet vil ta for at myndigheter og regionale utvik-
lingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alterna-
tiv virksomhet.

Ministerrådet viser i meldingen om rekommendasjonen bl. a. til rappor-
ten "Ensidige industriorter i Norden 1984". Følgende konklusjoner blir
bl. a. trukket i rapporten:

"De regionalpolitiske myndigheter bør med andre ord fortsatt studere de
ensidige industristedene. Stedene bør bli formål for en systematisk politikk
selv om hvert sted trolig må behandles som et separat tilfelle. Stedene bør
selv kartlegge sin situasjon. Kartleggingen bør være mest mulig realistisk.
Problemene må åpent erkjennes. Derimot bør man ikke la problemene
ligge, men konsentrere seg om forslag til positive løsninger ut fra en
fordomsfri vurdering. Planleggingen av tiltak bør også skje lokalt".

I konklusjonene inngår også refleksjoner over hvordan omstillingen bør
skje og synspunkter på hvilke typer av tiltak som bør gjennomføres.
Rapporten har fått stor oppmerksomhet både i presse og blant forskere. De
regionalpolitiske tiltak som gjennomføres i de nordiske land har også i høy
grad gått i den retning som angis i rapporten.

Under henvisning til foranstående anser utvalget hensikten med den her
behandlede rekommendasjonen oppfylt. I en særskilt betenkning foreslås
derfor rekommendasjonen avskrevet.

9. Bistand til utviklingsland

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet initiativ til følgende sak:

- i) Ytring nr. 4/1986 pkt. 6 om å framlegge et ministerrådsforslag om en plan for det nordiske bistandssamarbeidet

Fra tidligere følger utvalget bl. a. følgende saker:

- ii) Rek. nr. 4/1984 om nordiske myke prosjektinvesteringslån
- iii) Rek. nr. 31/1983 om u-landsutdannelse

Til punkt i) om et ministerrådsforslag på det bistandspolitiske området

Bistandspolitiske spørsmål er en viktig del av den internasjonale debatt i alle de nordiske land. Engasjement og medansvar på dette felt i de nordiske land blir bekreftet ved den høye andel av bruttonasjonalprodukt som går til offentlig utviklingshjelp og den brede enighet som råder om at denne fortsatt skal være høy. Det har vært naturlig for de nordiske land å samarbeide i bistandssamarbeidet. Mange av de samme landene er valgt som hovedsamarbeidsland. Ser en på de store trekkene i utviklingen for de fattigste landene er det dessverre lite som tyder på at behovet for hjelp utenfra har avtatt. De fattigste landene blir stadig fattigere og antall mennesker som skal ha dekket sine grunnleggende behov bare øker.

Nordisk Råd har ved flere anledninger bedt Ministerrådet om at det blir utarbeidet en arbeidsplan for bistandssamarbeidet. Dette er hittil ikke imøtøkket. Utvalget vil derfor uttrykke skuffelse over at det heller ikke til Nordisk Råds sesjon i 1987 vil bli lagt fram et ministerrådsforslag om bistandssamarbeidet, til tross for meget positive signaler ved sesjonen i 1986. Utvalget ser ministerrådsforslag som en mer effektiv samarbeidsform enn relativt uformelle arbeidsplaner. I en slik plan bør en bl. a. ta sikte på å samordne regler, prosedyrer og avtaleverk for å avlaste mottakerlandet. Utvalget vil understreke at det er hensynet til mottakerlandet som er det primære. Det må danne basis for det videre bistandssamarbeidet og legges til grunn for en arbeidsplan. Dette fordrer at effektivitet og fleksibilitet i bistandsinnsatsen vektlegges. Siktemålet må være en koordinering som kommer mottakerlandet til gode. Utvalget viser forøvrig til sine betenkinger om tidligere virksomhetsberetninger og vil spesielt peke på behovet for samnordisk innsats for å forebygge tørkekatastrofer i det sørlige Afrika samt felleserklæringen om utvidet økonomisk og kulturelt samarbeid mellom de nordiske landene og SADCC-medlemslandene. I henhold til ovenstående anmoder utvalget Ministerrådet å legge fram et ministerrådsforslag om en arbeidsplan for det nordiske bistandssamarbeidet til Nordisk Råds sesjon i 1988.

Til punkt ii) nordiske myke prosjektinvesteringslån Rekommandasjon nr. 4/1984 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulige former for en ordning med nordiske myke prosjektinvesteringslån.

I første halvdel av 1986 ble utredningen om en felles nordisk konses-

sjonal låneordning behandlet av en særlig referansegruppe nedsatt av de nordiske lands bistandsmyndigheter. Referansegruppen har presentert en tilleggsbetenkning som peker på tre nivåer for nordisk bistandssamarbeid. Referansegruppen trekker ingen konkrete konklusjoner med hensyn til hvilke av nivåene som er å foretrekke. Utvalget vil peke på at det har tatt urimelig lang tid å utrede og vurdere mulige former for en ordning med nordiske myke prosjektinvesteringsslån. Utvalget vil be om at saken snart blir behandlet på politisk nivå. Det vises forøvrig til utvalgets betenkning om medlemsforslag A 757/e om eksportsamarbeide.

Utvalget foreslår at melding om rek. nr. 4/1984 tas til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Til punkt iii) om u-landsutdanning

Rekommandasjon nr. 31/1983 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av tilbudet og behovet for u-landsutdanning i de nordiske land. Ut fra kartleggingen rekommanderes Nordisk Ministerråd å sette iverk hensiktsmessige samordningstiltak.

Økonomisk utvalg konstaterer at Ministerrådet for andre år på rad ikke har noe nytt å meddele om arbeidet med denne rekommandasjonen og viser til tidligere meldinger. Utvalget tar dette til etterretning og mener det dermed ikke foreligger grunnlag for å bibeholde rekommandasjonen på Rådets dagsorden. Utvalget vil be om at eventuell utvikling i spørsmålet blir rapportert i Ministerrådets framtidige virksomhetsberetninger.

Utvalget foreslår i en særskilt betenkning at rekommandasjonen avskrives.

10. Jord- og skogbruk

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet initiativ til følgende saker:

- i) Rek. nr. 28/1986 om samarbeid innen bioteknikk
 - ii) Rek. nr. 29/1986 om forskningsinnsatser innen den kooperative sektor
- Fra før av følger Rådet bl. a. følgende sak:
- iii) Rek. nr. 6/1985 om et handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet

Til punkt i) om samarbeid innen bioteknikk. Rekommandasjon nr. 28/1986 har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjennomføre et forprosjekt i løpet av 1986 for å belyse hvilke ulike samarbeidsperspektiver som foreligger samt hvilken rolle et eventuelt bioteknisk institutt, med mulig plassering i Island, for utforskning av organismer som lever under nordiske marginalbetingelser vil kunne spille for det nordiske næringslivet.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at det er utarbeidet en rapport om bioteknologisk samarbeid samt at Ministerrådet vil gi dette området høy prioritet. I meldingen om rekommandasjonen konstaterer Ministerrådet at

mange samarbeidssektorer må inntas i utformingen av et nordisk samarbeidsprogram og at en overordnet plan best gjennomføres med støtte fra særskilte midler på det nordiske budsjett i tillegg til de midler som kan anvendes fra bl. a. Nordisk Industrifond. Utvalget er enig i dette. Utvalget vil dog uttrykke skuffelse over at Ministerrådet ikke har foretatt den vurdering Nordisk Råd har bedt om med hensyn til eventuell opprettelse av et bioteknisk institutt med mulig plassering i Island. Utvalget vil be om at dette blir gjort så fort som mulig.

Utvalget vil for øvrig vise til sin betenkning om medlemsforslag A 760/e hvor det framgår at utvalget prioriterer dette område høyt og at det er behov for et samarbeidsprogram. Utvalget framholder her også spesielt at bioteknikkens anvendelse innen industri og fiske foruten jord- og skogbrukssektoren bør vies stor oppmerksomhet.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 28/1986 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Til punkt ii) om forskningsinnsatser innen den kooperative sektor. *Rekommandasjon nr. 29/1986* har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. i samråd med nært berørte organisasjoner, og med ivaretagelse av de erfaringer som er oppnådd innenfor rammen av det forskningsprogram som er etablert innen den landbrukskooperative sektor, å utarbeide et nordisk forskningsprogram for kooperasjonen;

2. snarest, og innenfor rammen av tilgjengelige prosjektmidler, å gi rom for delfinansiering også av samnordiske forskningsprosjekter vedrørende konsumentkooperative spørsmål;

3. å medvirke til at man i de nordiske land fremmer forskning og utdanning vedrørende både produsent- og konsumentkooperativ virksomhet.

Ministerrådet har i perioden av 1981 til 1986 bevilget prosjektstøtte til tre forskningsrapporter som har dekket sentrale emner innen den jordbrukskooperative sektoren. Den tredje forskningsrapporten vil foreligge i begynnelsen av 1987. Denne vil inneholde rekommandasjoner angående former for et nordisk forskningsprogram for kooperasjonen. Utvalget anser det viktig å utvikle det nordiske forskningssamarbeidet omkring det kooperative området. Utarbeiding av et nordisk forskningsprogram vil utgjøre et viktig steg i denne retning. Utvalget vil oppfordre Ministerrådet til raskt å starte arbeidet med å utarbeide et slikt program. Nær kontakt og samarbeide med kooperasjonens organisasjoner og forskere er en selvfølge. Utvalget vil dessuten understreke behovet for fremme av forskning og utdanning på området slik at forholdene legges til rette for en utvikling av den kooperative foretaksform.

Utvalget foreslår at meldingen om rek. nr. 29/1986 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Til punkt iii) om et handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet. *Rekommandasjon nr. 6/1985* har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et handlingsprogram på jordbruks- og skogbruksområdet i samsvar med ministerrådsforslag B 54/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Økonomisk utvalg konstaterer at samarbeidet på jord- og skogbruksområdet utvikles med grunnlag i handlingsprogrammet som ble vedtatt i 1985. I 1987 vil økt samhandel, samarbeid på kontrollområdet og framtidsrettede forskningsemner stå sentralt. Det vil bli rapportert i virksomhetsberetningen om den videre oppfølgingen.

Ved fastsettelse av handlingsprogrammet anser utvalget rekommandasjonen som ferdigbehandlet for Rådets del og har i en særskilt betenkning foreslått å avskrive rekommandasjonen.

11. Fiskeri

På fiskeriområdet følger utvalget bl. a.:

- i) *Rek. nr. 6/1981* om utvikling av samarbeidstiltak vedrørende fiskeoppdrett.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Det er opprettet en egen embetsmannskomite for fiskerispørsmål. Denne har bl. a. fått akvakultur som sitt ansvarsområde og vil gi dette en sentral plass i det kommende nordiske samarbeid på fiskeriområdet. Det er nedsatt en nordisk arbeidsgruppe vedrørende akvakultur. Utvalget tar dette til etterretning og vil følge det videre arbeid med interesse.

Det nærmere innhold i samarbeidet vil løpende inngå i et særskilt avsnitt om fiskeri i virksomhetsberetningen. Utvalget foreslår derfor i en særskilt betenkning at rekommandasjonen avskrives.

Annet

Økonomisk utvalg finner det positivt og naturlig at det er etablert en egen embetsmannskomite for fiskerispørsmål. Dette viser samarbeidsområdet betydning. I denne forbindelse vil utvalget henstille til Ministerrådet å utarbeide et nordisk samarbeidsprogram for dette området. Blant de områder som bør inngå i et slikt program vil utvalget nevne akvakultur, fiskeriforskning samt samordning av miljøtiltak. Utvalget vil forøvrig vise til sin betenkning om medlemsforslag A 750/e om fremme av vandringsfiskbestand i Østersjøen og Bottniske viken.

12. Bolig- og byggesektoren

Ved Nordisk Råds sesjon i 1986 tok Rådet initiativ til denne sak:

- i) *Rek. nr. 25/1986* om handlingsplan for økt sysselsetting innen byggesektoren.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta en nordisk handlingsplan for økt sysselsetting innen byggesektoren, i samsvar med ministerrådsforslag B 65/e og Nordisk Råds synspunkter.

Økonomisk utvalg tar til etterretning at Nordisk Ministerråd har fastsatt handlingsplanen for denne sektoren samt at det om kort tid vil foreligge et innledende prosjektprogram som angir de hovedområder som arbeidet innrettes mot i startfasen. Utvalget er enig i at områdene avvikling av handelshindringer, samarbeid med utviklingsland, systemeksport, eksportfinansiering som omtales i meldingen til rekommandasjonen bør stå sentralt i gjennomføringen av handlingsplanen. Det må være en prioritert oppgave å legge forholdene best mulig til rette for effektiv utnyttelse av mulighetene på eksportmarkedene.

Utvalget vil understreke betydningen av rask framdrift i arbeidet med å avvikle handelshindringer. Dette forutsetter bl. a. en harmonisering av de tekniske betingelser for godkjenning og kontroll av byggeprodukter. En slik harmonisering vil være et vesentlig bidrag til liberalisering av handelen med varer og tjenester over de nordiske lands grenser. Parallelt med harmoniseringsarbeidet bør det legges vekt på å forenkle lover og regelverk. Utvalget mener det er svært uheldig at små virksomheter på grunn av manglende kapasitet har problemer med å følge prosedyrer i et annet land. Utvalget vil med interesse følge prosjektet "Nordisk systemeksport" og ser fram til å bli orientert om utvikling og resultater av samarbeidet på dette viktige området.

Ved fastsettelse av handlingsplanen er hensikten med den her behandlede rekommandasjonen oppfylt.

I en særskilt betenkning foreslås derfor rekommandasjonen avskrevet. Utvalget forutsetter at rapporteringen om arbeidet med handlingsplanen fortløpende vil skje i Ministerrådets virksomhetsberetning.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget:

- I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1986 vedtar følgende uttalelse:
 1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om en revidert nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting og at en for framtiden reviderer handlingsplanen årlig
 2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at det ministerrådsforslag om opprettelse av et industrielt senter i Oslo, som skal foreligge til Nordisk Råds sesjon i 1988, må inneholde konkrete planer for arbeidsoppgaver, oppbygging og ressurser for institusjonen i de kommende år
 3. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å styrke den samnordiske beredskap både på minister- og sekretariatsplan for positivt å kunne bidra til å utvikle det nordiske samarbeid innen EU-REKA

4. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om en plan for det nordiske bistandssamarbeidet til Nordisk Råds sesjon i 1988
 5. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om et samarbeidsprogram for fiskerisektoren
- II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I og II: Innledning og Sammenfatning av fagkapitlene samt kapitlene III: Den nordiske handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting, XVIII: Økonomisk politikk, XIX: Industripolitikk, XX: Energi, XXI: Handelspolitikk, XXII: Regionalpolitikk, XXIII: Bistand til utviklingslandene, XXIV: Jord- og skogbruk, XXV: Fiskeri og XXVI Bolig- og byggesektoren
- III. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 23/1980 om felles industrielle prosjekt, rek. nr. 3/1984 om et friere nordisk kapitalmarked, rek. nr. 4/1984 om nordiske myke prosjektinvesteringsslån, rek. nr. 4/1985 om økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser, rek. nr. 28/1986 om samarbeid innen bioteknikk, rek. nr. 29/1986 om forskningsinnsatser innen den kooperative sektor til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Stockholm den 30. januar 1987.

<i>Esko Aho (K)</i>	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>Ylva Annerstedt (fp)</i>	<i>Johan Buttedahl (Sp)</i>
<i>Lahja Exner (s)</i>	<i>Kjell Furnes (Kr.F.)</i>
<i>Arne Gadd (s)</i>	<i>Thor-Eirik Gulbrandsen (A)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Arvo Kempainen (Skdl)</i>	<i>Preben Lange (Si)</i>
<i>Kjell A. Mattsson (c)</i>	<i>Haraldur Ólafsson (F.)</i>
<i>Aase Olesen (RV)</i>	<i>Oddrunn Pettersen (A)</i>
<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>
<i>Ilkka Suominen (Kok)</i>	<i>Jan P. Syse (H)</i>
	Formann

*BILAGA 7***Kommunikationsutskottets betänkande****över Nordiska ministerrådets berättelse 1986 (C 1) samt över meddelandena om rekommendationerna nr 2/1984 angående en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet och nr 9/1985 angående nordiskt samarbete beträffande handelssjöfarten****1. Inledning**

Till kommunikationsutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1986 (C 1/1987).

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte den 29–30 januari 1987 i Stockholm. Därvid har utskottet tagit ställning till Kapitel I Inledning, Kapitel IV Datateknologiskt samarbete, Kapitel XVI Transport, kommunikation och trafiksäkerhet, Kapitel XVII Turism samt vissa delar av andra kapitel som har varit av intresse för utskottet.

Vidare har utskottet vid det ovan anförda mötet behandlat och tagit ställning till meddelanden över rekommendation nr 2/1984 angående en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet, som behandlas i ministerrådsberättelsens Kapitel IV samt rekommendation nr 9/1985 angående nordiskt samarbete beträffande handelssjöfarten.

Den 6 november 1986 mottog utskottet utkast till berättelsens kapitel "Transport, kommunikation och trafiksäkerhet". Vid möte mellan utskottet och Nordiska ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna – den 11 november 1986 diskuterades utkastet samt övrig nordisk verksamhet på området i överensstämmelse med artikel 11 i den nordiska transportöverenskommelsen.

Denna överenskommelse trädde i kraft den 1 mars 1973 och enligt artikel 11 skall ministerrådet, innan det fastställer sitt verksamhetsprogram, bereda berörda organ inom Nordiska rådet tillfälle till överläggningar om verksamhetsprogrammet.

Med hänsyn till denna artikel kom Nordiska rådets trafikutskott och ministerrådet redan 1974 överens om att utskottet senast den 15 oktober varje år skulle få sig tillsänt utkastet till NÅT:s verksamhetsberättelse för behandling. Kommunikationsutskottet är det enda av Nordiska rådets fasta utskott som har haft denna arbetsordning med ministerrådet. Det har visat sig att det under de senaste åren har blivit allt svårare för ministerrådssekretariatet att hålla denna överenskommelse.

Enligt de riktlinjer som ministerrådet fastlade redan för 1985 års session skall C 1:an så långt som möjligt vara en renodlad årsberättelse, medan budgetförslaget C 2 skall vara ett samlat planeringsdokument. Detta innebär att C 1:an nu är av mindre vikt än tidigare samt att C 2:an, där planerna för framtiden samt budgetfrågor presenteras, får den största betydelsen. Enligt detta är det C 2:an som är det verksamhetsprogram som artikel 11 i transportöverenskommelsen handlar om.

Enligt ministerrådets skrivelse av den 23 oktober 1986 till presidiesekretariatet angående den framtida budgetproceduren skall ministerrådet i medio december överlämna sin historiska berättelse (C 1) till Nordiska rådet. Senast den 20 januari överlämnas sedan ministerrådets plandokument (C 2) samt senast fastställda budget till Nordiska rådet.

Med hänsyn till det ovan anförda föreslog utskottets ordförande vid mötet med utskottet och ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna – att man skulle slopa den nuvarande arbetsordningen mellan utskottet och ministerrådet så att arbetsordningen blir densamma mellan kommunikationsutskottet och ministerrådet som för Nordiska rådets övriga fackutskott.

Kommunikationsutskottet noterar att vid formuleringen av kapitlen om turism har hänsyn tagits till utskottets önskemål i fjolårets betänkande, men ännu återstår att formulera beskrivningen av NTR:s projektverksamhet för att få fram samma överskådlighet.

Det konstateras att i berättelsen fattas en redovisning av det meteorologiska samarbetet, vilket utskottet har efterlyst i sina sista två yttranden över berättelsen.

2. Yttrande nr 3/1986 om Nordiska ministerrådets berättelse (C 1 1986) rörande kommunikationsutskottets verksamhetsområden

I yttrandets 1:a punkt hemställdes att ministerrådet också i fortsättningen prioriterar den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet. Detta yttrande kommenteras inte i ministerrådsberättelsen, men av berättelsen kan man se att man i ministerrådets regi har arbetat intensivt med projekt och frågor inom datateknologiområdet. Datateknologiområdet kommenteras senare här i betänkandet.

I yttrandets 2:a punkt hemställs till Nordiska ministerrådet att verka för planering och utformning av en nordisk handlingsplan för ökad trafiksäkerhet. Kommunikationsutskottet konstaterar att en sådan handlingsplan utarbetas i samarbete med utskottets representant och skall presenteras som ett ministerrådsförslag vid Nordiska rådets 35:e session. Utskottet betonar vikten av att öka och effektivisera trafiksäkerhetsarbetet i Norden i syfte att ändra den negativa utveckling som har kunnat skönjas i trafiksäkerhets-situationen under de senaste åren.

I yttrandets 3:e punkt hemställs till Nordiska ministerrådet att ytterligare verka för att ungdom får möjlighet att resa inom Norden så billigt att den motiveras att välja Norden som sitt resmål.

Av ministerrådets kommentar till denna punkt framgår att ungdomsresekortet blev infört som en försöksordning 1985, prolongerat för 1986, och nu har de fyra järnvägsförvaltningarna i Norden beslutat att fortsätta med försöksordningen även under 1987. Det poängteras i berättelsen att järnvägsförvaltningarna menar att det inte skall tas ställning till ungdomsresekortet mer än för ett år åt gången.

Vid sitt möte med ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna – den 11 november 1986 tog utskottet upp denna fråga. Då betonades den vikt som utskottet lägger vid att denna ordning görs permanent samt kritiserades järnvägsförvaltningarnas marknadsföring av ungdomsresekortet. Vid mötet erinrades också om att ett medlemsförslag om detta har väckts.

Kommunikationsutskottet anser det viktigt att den nordiska ungdomen får möjlighet att resa billigt inom Norden och därmed stärker den nordiska gemenskapen. Detta mål kan uppnås bl. a. genom att de nordiska järnvägarna gör ungdomsresekortet till ett permanent resealternativ och säljer det till priser som motiverar ungdomen att välja Norden som sitt resmål. Vidare anser utskottet att man borde sträva efter en särskild ordning beträffande resor till och från samt inom Västnorden.

De nordiska järnvägsförvaltningarna har yttrat att ungdomsresekortet måste kunna försvaras driftsmässigt. Kommunikationsutskottet anser att hänsyn måste tas till flera aspekter och menar att de kulturpolitiska aspekterna måste ha en stor tyngd. Vidare menar utskottet att långsiktigt kan ungdomsresekortet även ha följder som är kommersiellt intressanta för järnvägarna och andra inom Norden.

I yttrandets 4:e punkt hemställs till Nordiska ministerrådet att verka för att alla de nordiska länderna deltar i turistkampanjen i Västtyskland. Av ministerrådets kommentar till denna punkt framgår att det har lyckats att finna en lösning på kampanjens tema och uppläggnings, som gör att samtliga nordiska länder nu deltar i kampanjen.

I fjolårets betänkande till ministerrådsberättelsen påminde utskottet om sin tidigare ståndpunkt att även Benelux-länderna borde inkluderas i kampanjen. Det noteras att ministerrådet har undersökt denna möjlighet och bedömt att möjligheterna för att inkludera dessa länder i kampanjen på ett meningsfullt sätt är ytterst små. Det påpekas att en utvidgning kräver ett stort och dyrbart förarbete, som innebär att resurserna splittras samt att marknaden i dessa länder anses som svårarbetad. Utskottet accepterar dessa argument.

3. Datateknologiskt samarbete

Rekommendation nr 2/1984 angående en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet har följande lydelse:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet i samsvar med ministerrådsforslag B 53/e og de synspunkter som er framført av Nordisk Råd.''

Kommunikationsutskottet noterar med tillfredsställelse att handlingsplanen nu är behandlad i ett särskilt kapitel i ministerrådsberättelsen. En sådan framställning förenklar rådets kontrollroll samt betonar handlingsplanens betydelse i det nordiska samarbetet.

Handlingsplanen delas i tre huvudsakliga block. Dessa är:

- Industriell forskning och utveckling
- Utbildning och grundläggande forskning
- Övriga prioriterade områden

Enligt ministerrådsberättelsen har följande fördelats till handlingsplanens olika ändamål:

- Industriell forskning och utveckling 21 miljoner NOK. Om här inkluderas beviljningar från andra håll, blir den samlade summan knappt 90 miljoner NOK
- Utbildning och grundläggande forskning 1 850 000 DKK
- Övriga prioriterade områden 6,7 miljoner NOK

Dessutom arbetas inom det nordiska samarbetet med en rad datateknologiska frågor och projekt, som inte hör till handlingsplanen.

I fjolårets betänkande yttrade utskottet sig om vikten av det nordiska samarbetet kring lagstiftningen på datateknologiområdet. Utskottet noterar att detta samarbete har intensifierats. Det noteras att ett seminarium planeras under våren 1987 för att kartlägga betydelsen av ADB i framtiden på justitieministeriernas område samt att överläggningar pågår om behovet att reformera lagstiftningen med hänsyn till den datarelaterade brottsligheten.

Kommunikationsutskottet följer med intresse det arbete som pågår inom standardiseringsområdet och noterar ministerrådets beslut att låta genomföra en särskild utredning med syfte att komma med förslag till ytterligare insatser på området.

Utskottet anser att man i Norden – såväl som internationellt – måste prioritera standardiseringsfrågor, så att dessa inte hindrar näringslivet från ett effektivt användande av datatekniken.

Kommunikationsutskottet har tidigare konstaterat att datateknologin är ett omvälvande område, som praktiskt taget påverkar alla sidor av det moderna samhället. Utvecklingen och tillämpningen är dessutom mycket snabb och innebär att allmänheten i vissa sammanhang har svårt att tillägna sig dess möjligheter samt acceptera dess konsekvenser. Utskottet

menar att den kulturella och pedagogiska sidan av datateknologin har stor betydelse. Det anses därför att utbildningssidan borde prioriteras högt. Med hänsyn till detta uppskattar utskottet det arbete som under året har utförts av styrgruppen för datateknologi inom kulturområdet (DAKU-gruppen).

I det ovan anförda har kommunikationsutskottet yttrat sig om några få områden, som påverkas av datateknologin. Men det är svårt att prioritera det ena området framför det andra. Utvecklingen är mycket snabb och det är viktigt för Norden att delta i utvecklingen.

Genom ett effektivt gemensamt framträdande kan Norden påverka och tillgodogöra sig högteknologins positiva sidor, delta i det internationella utvecklingsarbetet och därmed verka för en gynnsam framtid såväl inom Norden som internationellt.

Kommunikationsutskottet noterar därför med tillfredsställelse det arbete som nu pågår i ministerrådets regi inom datateknologiområdet och betonar vikten av att i den utvärdering av datahandlingsplanen som planeras under 1987 måste datateknologins alla sidor prioriteras i än högre grad än vad som sker i dag.

I samband med den planerade utvärderingen av handlingsplanen anser utskottet att en resultatorienterad utredning måste göras av det arbete som redan har utförts inom handlingsplanen. För att kunna utöva sin koordinerande kontrollfunktion av datahandlingsplanen anser utskottet det viktigt att få en redogörelse för och en diskussion om utvärderingens resultat, innan något fastställs om det fortsatta arbetet inom planen. I detta sammanhang anses utskottets seminarium den 20–23 september 1987, där nordiska datafrågor skall behandlas, vara ett lämpligt forum.

Med hänsyn till att handlingsplanen på datateknologiområdet nu har fått sin fasta plats i ministerrådets verksamhetsberättelse anser utskottet att syftet med rekommendation nr 2/1984 har tillgodosetts. Utskottet föreslår därför i särskilt betänkande avskrivning av rekommendationen.

4. Transport, kommunikation och trafiksäkerhet

4.1 NÄT:s verksamhet under 1986

Tele- och datateknologiska frågor har blivit allt mer centrala i NÄT:s verksamhet. Detta noterar kommunikationsutskottet med tillfredsställelse.

Projektet "Telekommunikation och ADB till effektivisering av transporterna" slutfördes med en konferens i maj månad 1986. Projektets ändamål var att kartlägga den existerande kunskapen och utvecklingstendenser inom området, som sedan skulle utgöra grunden för andra konkreta projekt. Några konkreta projektidéer har framkommit som resultat av projektet, och i det sammanhanget kan nämnas att:

- det finns behov av ytterligare insatser inom området
- insatserna kan med fördel genomföras på nordisk basis

- det föreligger en rad konkreta projektförslag som kan genomföras
- inom området kollektivtrafik bör tas initiativ till etablering av ett gemensamt nordiskt samarbetsorgan.

Som ett resultat av projektet påbörjades under 1986 arbetet med ett nytt projekt "Informationsbehov i Norden angående vägtransport". Avsikten med projektet är att utröna behovet av väg- och trafikinformation hos olika användarkategorier i Norden. Utgångspunkten är väg- och gatudatabankerna och de krav som bör ställas på innehåll, samkörning med andra system, genomförande och förmedling av information så utformad att den är brukbar för användare-väghållare, trafikplanerare, polis, trafikanter m. fl.

Även om den nya teknologin nu blir alltmer central, arbetar man vidare med "traditionella" projekt på vägområdet. Bland dessa märks projekten om "Näringslivets transportkostnader", "Trafiksäkerhet och vägtans egenskaper" och "Minskade skadeverkningar av salt för väghållningsändamål".

Kommunikationsutskottet vill betona att tillräckliga medel även i framtiden bör anvisas för projekt på vägområdet.

Utskottet noterar att arbetet fortsätter med projekten "Nordisk operationell meteorologisk prognosmodell med hög upplösning" och "Ett nordiskt väderradarnät" samt att NÄT under det gångna året har lämnat stöd till deltagande i "Strategic Highway Research Program (SHRP)", delprojekt "Long Term Pavement Performance".

Det noteras särskilt att NÄT har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att evaluera nordiska initiativ 1980–1986 vad gäller handikappanpassning av kollektiva transportmedel och att arbetsgruppens arbete beräknas vara färdigt till sommaren 1987. I detta sammanhang erinrar utskottet om att mycket redan har utretts i frågan och att många konkreta förslag presenterats. Men uppföljningen av de presenterade förslagen har varit bristfällig. Utskottet uppfordrar därför ministerrådet att aktivt verka för att de nordiska regeringarna förverkligar dessa förslag för att underlätta de handikappades utnyttjande av kollektiva transportmedel.

Kommunikationsutskottet anser det vara av stor betydelse att nordiska organ och institutioner deltar i utomnordisk verksamhet och på det sättet både drar lärdom utifrån samt förmedlar nordisk erfarenhet och nordiskt kunnande.

4.2 Öresundsförbindelserna

I berättelsens avsnitt om Öresundsförbindelserna konstateras att beslut har tagits om fasta förbindelser över Stora Bält. Det har därför beslutats att återuppta förberedelserna för en regeringsöverenskommelse om fasta förbindelser över Öresund. Enighet råder om att nuvarande beslutsunderlag måste suppleras på vissa punkter med en ny utredning om bl. a. teknisk och trafikmässig utveckling på järnvägsområdet samt om annan linjeföring

än vad som hittills förutsatts. Vidare konstateras att resultatet av dessa undersökningar väntas föreligga i mitten av 1987.

Vid möte med ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna – i november 1986 diskuterades Öresundsförbindelserna. Där redogjorde kommunikationsminister Sven Hulterström för två nya alternativ, dvs. väg- och järnvägsförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö samt en järnvägsförbindelse i något sydligare läge än den förordade järnvägstunneln mellan Helsingborg och Helsingør.

Kommunikationsutskottet noterar att beslut snart skall fattas i Öresundsfrågan och erinrar att hänsyn måste tas till de trafikstrukturändringar som anses kunna ske i framtiden.

4.3 *Samarbetsorgan*

Nordisk Kommitté för transportforskning (NKTF) har till uppgift att samordna transportforskningen i Norden genom konferenser, fortbildningsverksamhet, forskningsuppgifter och publikationsverksamhet. NKTF bistår NÄT i dess verksamhet och finansieras för det mesta över ministerrådets budget.

Under året har NKTF arrangerat tre konferenser och publicerat sex rapporter i sin fasta rapportserie. Dessutom arrangerade NKTF NORD-TRANS-utbildningskursen under året.

NKTF har ansvaret för projektet "Nordisk transportstatistik". Kommittén har ambitioner att utvidga och förbättra den statistik som publiceras vartannat år i serien "Transportarbetet i Norden". Kommunikationsutskottet beslöt vid sitt möte i november 1986 att tillstyrka kommitténs förslag samt att projektmedel skall beviljas i detta syfte.

Kommunikationsutskottet upprepar sina yttranden i tidigare betänkanden om det stora värde som utskottet sätter på NKTF:s verksamhet.

4.4 *Projektverksamheten*

Under 1986 slutfördes tre projekt och fem andra fortsätter under 1987. Två nya projekt påbörjades under 1986 och tre skall påbörjas under 1987.

4.5 *Flygsäkerhet, sjösäkerhet och säkerhet i järnvägstrafiken*

I överensstämmelse med tidigare praxis finns i berättelsen redogjort för samarbetet för ökad säkerhet i flyg-, sjö- och järnvägstrafiken.

Dessa inlägg är intressanta och utskottet noterar särskilt det nordiska framträdandet i internationella fora inom flygområdet samt ett omfattande samarbete gällande järnvägssäkerheten.

4.6 *Övrigt*

I fjolårets betänkande efterlyste utskottet information om de tvärgående flygförbindelserna i Norden.

Kommunikationsutskottet har upprepade gånger vid sina möten med

ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna – tagit upp frågan om de tvärgående flygförbindelserna i Norden. Vid Nordiska rådets 33:e session 1985 togs frågan upp, och i fjolårets betänkande över ministerrådsberättelsen efterlyste utskottet information om saken. Men problemen återstår att lösa, och utskottet uppmanar därför ministerrådet att skyndsamt verka för att den tvärgående flygtrafiken får möjlighet att drivas på ett effektivt sätt. Det torde vara på sin plats att i nästa års verksamhetsberättelse redogöra för saken.

5. Trafiksäkerhet

5.1 Nordisk trafiksäkerhetsråd

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) är kontakt-, samordnings- och planläggningsorgan för trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Dess uppgift är att verka för ensartad vägtrafiklagstiftning, stimulera och samordna forskningen, informera om trafiksäkerhetsfrågor och utarbeta förslag till regeringarna om åtgärder för ökad trafiksäkerhet. NTR bistås i sitt arbete av tre permanenta samarbetsorgan. Dessa är Nordiska kommittén för vägtrafiklagstiftning (NKV), Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsfrågor (NKT) och Nordisk bilteknisk kommitté (NBK). NTR samarbetar också med NÄT.

NTR informeras även om arbetet i olika internationella organ och koordinerar ett gemensamt nordiskt uppträdande i dessa, vilket kommunikationsutskottet anser värdefullt. Utskottet uppskattar också det samarbete som nu finns mellan utskottet och NTR. Utskottets representanter har deltagit i förberedelserna för en nordiskt handlingsplan på trafiksäkerhetsområdet liksom förberedelserna för de nordiska trafiksäkerhetsdagarna 1987.

Kommunikationsutskottet lägger stor vikt vid trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Inom detta område har Norden genom åren i många hänseenden varit banbrytande. Utskottet hade stora förväntningar på den handlingsplan på trafiksäkerhetsområdet som ministerrådet presenterar vid den 35:e sessionen. Det var därför en besvikelse för utskottet när det visade sig att ministerrådsförslaget enbart handlade om ett underlag för en handlingsplan.

Under året har utskottet behandlat ett medlemsförslag om vägmärkes-systemet. Det noteras därför med tillfredsställelse att NTR kommer att uppmärksamma frågan i samband med det arbete som påbörjats inom ECE och skall verka för koordinering av de nordiska synpunkterna.

I berättelsen kommenteras de senaste årens negativa utveckling av trafiksäkerhetssituationen. Det påpekas att man i alla länder har konstaterat en svårighet att kunna ta i bruk nya effektiva åtgärder för att vända utvecklingen i positiv riktning. Det anses att för att åstadkomma detta behövs en delvis ny syn på problemet inom de organisationer som behand-

lar trafiksäkerhetsfrågor, vilket i sin tur innebär dels att trafiksäkerhetsåtgärderna riktas mot nya områden, dels att de planeras och genomförs på bred front och i effektivt samarbete med berörda parter.

Kommunikationsutskottet stöder nu liksom tidigare allt nytänkande på det här området och erinrar om de möjligheter som den nya tekniken har skapat när det gäller övervakning och kontroll av trafiken i syfte att öka trafiksäkerheten.

5.2 Projektverksamheten

Projektverksamheten har under året och även tidigare varit omfattande. Bland projekten märks t. ex. "Viltolyckor", "Cyklande barns trafikrisker" och "Tunga fordon och trafiksäkerheten".

6. NORDPOST

Enligt detta avsnitt har verksamheten hos NORDPOST ägnats åt ett utbyte av erfarenheter och synpunkter på utvecklingen inom de nordiska postverken samt åt en genomgång av kommittéernas rapporter inklusive program för det närmaste verksamhetsåret.

Kommunikationsutskottet finner NORDPOST's rapportering knapphändig och ser fram emot en mer omfattande rapportering nästa år.

7. NORDTEL

I detta avsnitt nämns följande frågor som de viktigaste som NORDTEL har behandlat under 1986:

- det aktuella läget inom telekommunikationsområdet i respektive land
- NORDPROG, en utredning om möjligheterna till nordisk TV-programutväxling via kommunikationssatellit
- fortsatt utveckling av det nordiska mobiltelefonsystemet (NMT)
- gemensam nordisk hållning i samband med införandet av global flygtelefontjänst
- inom- och utomnordisk utbyggnad och utveckling av det digitala telenätet syftande till ett s. k. serviceintegrerat digitalt nät (ISDN), i vilket ljud, text, bild- och dataöverföring tillämpas
- gemensam nordisk hållning i aktuella frågor inom "International Telecommunication Union (ITU)" och "Conférence Européenne des Administrations des Postes et des Télécommunications (CEPT)"

Kommunikationsutskottet noterar med tillfredsställelse NORDTEL's verksamhet inom Norden liksom i internationella sammanhang.

8. Nordiskt vägtekniskt förbund

Kommunikationsutskottet noterar att Nordiskt vägtekniskt förbund har tagit hänsyn till utskottets önskan i fjolårets betänkande om bättre rapportering av verksamheten.

Utskottet noterar den omfattande verksamhet som förbundets 14 utskott arbetar med liksom samtalen om förbundets framtida struktur och verksamhet.

9. Sjöfart

Rekommendation nr 9/1985 angående nordiskt samarbete beträffande handelssjöfarten har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

- 1) att inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftsekonomiska vinningar för utvecklandet av en konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart,
- 2) att verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande internationellt i frågor av gemensamt nordiskt intresse inom handelssjöfarten,
- 3) att utreda behovet av ett gemensamt nordiskt forum för samordning och utveckling av sjöfartspolitiska frågor.

När det medlemsförslag som ligger bakom denna rekommendation väcktes 1984, erinrade förslagsställarna om krisen inom den internationella sjöfarten samt om de djupa spår som denna har satt även i de nordiska ländernas sjöfart.

Sedan medlemsförslaget väcktes, har dessa spår blivit ännu djupare. Nedanstående tabell visar klart utvecklingen under de senaste 10 åren:

*Den nordiska flottan
1 000 ton dödvikt*

	<i>1/7 1976</i>	<i>1/7 1986</i>	<i>Minskning %</i>
Danmark	8 200	6 805	17%
Finland	3 164	1 908	37%
Norge	49 278	14 203	71%
Sverige	13 350	3 037	77%

Källa: Lloyd's Register of Shipping.

Denna minskning har skett på grund av skrotning och utflaggning av handelsfartyg. Enligt en artikel i Dagbladet (Norge) av den 18 november 1986 pekar allt på att den norska handelsflottan under 1987 uppgår till endast 20 % av vad den var 1977 (i dödviktston).

Vid det möte som utskottet hade med ministerrådet, trafik- och trafiksäkerhetsministrarna, diskuterades problemet. Då påpekades att om denna ogynnsamma utveckling får fortsätta obehindrat, så kommer ingen nordisk handelsflotta att finnas kvar om 3–4 år.

I ministerrådets meddelande om rekommendationen anser man att det arbete som utförs av representanter för de nationella sjöfartsmyndigheterna fungerar väl. Man anser också att de nordiska ländernas samverkan i de internationella organ som behandlar sjöfartspolitiska frågor fungerar tillfredsställande.

Beträffande rekommendationens första punkt är det ministerrådets bedömning att det behövs ytterligare faktaunderlag och synpunkter från fältet. Ministerrådet har låtit genomföra en preliminär kartläggning av det sjöfartspolitiska samarbetet samt aktuella behov av forskning och utveckling inom området. Denna kartläggning är för närvarande på remiss hos ett antal nationella myndigheter och organisationer.

Kommunikationsutskottet ansluter sig inte till ministerrådets åsikter utan menar att de ovan anförda exemplen om handelsflottans utveckling visar att sjöfartspolitiska åtgärder måste vidtas omedelbart för att styrka den nordiska handelsflottan.

Härvid vill utskottet framhålla betydelsen av att de sjöfartspolitiska organisationernas strävanden samordnas, så att såväl arbetsgivar- som arbetstagsidans intressen kan beaktas i de sjöfartspolitiska åtgärderna.

Utskottet vill ytterligare betona att det finns många exempel på att handelsfartyg som seglar under bekvämlighetsflagg ofta är direkt farliga för besättning och omgivning samt att man inte beaktat internationella regler om besättningens försäkringar.

Till utskottet har inkommit förslag om en sjöfartspolitisk handlingsplan från:

- Nordisk Fartygsbefälkongress
- Nordiska Maskinbefälsfederationen
- Nordiska Transportarbetarfederationen

Kommunikationsutskottet anser att dessa förslag bör beaktas i ministerrådets fortsatta behandling av rekommendationen och föreslår att meddelandet om rekommendation nr 9/1985 läggs till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

10. Turism

10.1 Turistutskottets verksamhet

Marknadsföringskampanjen i Västtyskland har liksom föregående år utgjort en central del i utskottets arbete. Det påpekas i berättelsen att uppgifterna om radioaktivt nedfall i Skandinavien efter reaktorhaveriet i Tjernobyl minskade turistresandet till Finland, Norge och Sverige under 1986. Danmark kommenteras inte, medan en beräknad ökning med 15% konstateras för Islands del.

Kampanjens inriktning är i huvudsak oförändrad nu under det andra verksamhetsåret. De vunna erfarenheterna har dock tagits till vara i form av en förbättrad planering och genom vissa ändringar i kampanjmaterialet.

Beviljade medel till kampanjen t. o. m. 1986 är 7 miljoner NOK, varav 2 miljoner NOK är ett förskott från 1987 års medel.

Kommunikationsutskottet noterar att en markant ökning av antalet tyska turister inte har registrerats.

10.2. Projektverksamheten

Projektverksamheten utöver kampanjen i Västtyskland innebär intressanta projekt såsom "Samordning av semesterundersökningar", "Ikke rejsende i Norden" och "Hoteller og handicapservice" och även andra projekt. I allt beviljades medel till nio projekt under året utöver kampanjen i Västtyskland.

10.3. Övrigt

Kommunikationsutskottet noterar med tillfredsställelse turistutskottets arbete även på regional och internationell nivå. Under 1986 tilldelades regionala turistsatsningar cirka 2,2 miljoner NOK över ministerrådets budget. Utskottet är av samma åsikt som turistutskottet att det regionala samarbetet kan leda till en ytterligare samordning av olika nordiska satsningar på central och regional nivå.

11. Nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning

Kommunikationsutskottet betonar betydelsen av effektiva transporter och kommunikationer för uppbyggnad och effektivisering av industri och övrig näringsverksamhet samt för det moderna samhället och dess kulturella och ekonomiska tillväxt.

De åtgärder som enligt handlingsplanen gäller utskottets verksamhetsområden finns inom områdena

- turism
- tele- och datakommunikationer
- väg- och järnvägsinvesteringar
- meteorologi

Beträffande turism, tele- och datakommunikationer och meteorologi hänvisas till vad som redan har sagts i detta betänkande.

Beträffande väg- och järnvägsinvesteringarna redogörs i berättelsen för de investeringar som har påbörjats och pågår. Det konstateras att till vissa delar innebär de aktuella planerna för väginvesteringarna vissa neddragningar eller förseningar i förhållande till vad som angavs i handlingsplanen. Utskottet anser detta otillfredsställande och uppmanar ministerrådet att följa den ursprungliga handlingsplanen.

Kommunikationsutskottet upprepar sin åsikt att denna handlingsplan inte får bli en engångsföreteelse utan en rullande plan som sträcker sig in i framtiden.

12. Kommunikationsutskottets förslag

Kommunikationsutskottets diskussioner har lett till nedanstående förslag till yttrande. Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

- A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som kommunikationsutskottet behandlat antar följande yttrande:
1. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att den planerade översynen av den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet presenteras vid kommunikationsutskottets seminarium den 20–23 september 1987.
 2. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att skyndsamt verka för utformning av åtgärder för att styrka den nordiska handelsflottan.
 3. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att starta en utredning om hur den moderna högteknologin kan användas för att öka trafiksäkerheten.
 4. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att försäkra att förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel förverkligas omedelbart.
 5. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att verka för att existerande behov av tvärgående flygtrafik i Norden tillfredsställs.
- B. att rådet lägger kapitel IV, kapitel XVI och kapitel XVII till handlingarna.
- C. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete beträffande handelssjöfarten till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 29 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Ilkka Kanerva (Kok)

Sakari Knuuttila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (s)

Peder Sønderby (V)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand(s)

Nordiska rådet

35:e sessionen

1987

Helsingfors

Del 2

Redaktion: Åke Edwall
Ingegerd Wahrgren

ISBN 91-38-09784-2

Norstedts Tryckeri Stockholm 1987

Innehållsöversikt**Del 1**

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	13
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	25
Sakernas fördelning på utskott	43
Översikt över sessionen	56
Protokoll	59
Saker m. m.	413
Medlemsförslag (A-saker)	415
Ministerrådsförslag (B-saker)	1010
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	1196

Del 2

Berättelser (C-saker)	1657
Meddelanden (D-saker)	2227
Frågor (E-saker)	2456
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2518
Beslut	2637
Rekommendationer	2641
Yttranden	2729
Övriga beslut	2742
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	2751
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	2761
Register	2773
Översikt över sakernas behandling	2775
Personregister	2798
Ämnesregister	2819
Plan över sessionssalen	2828

Förslag

rörande planer för det nordiska samarbetet

(överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet avger härmed, i överensstämmelse med artikel 64 andra stycket, i Helsingforsavtalet sin berättelse om planer för det nordiska samarbetet till Nordiska rådets 35:e session.

Köpenhamn den 15 januari 1987

På Nordiska ministerrådets vägnar

Gustav Björkstrand

Fridtjov Clemet

I N N E H Å L L S F O R T E C K N I N G

kap		
1	Inledning	1663
1.1	Andringarna i Helsingforsavtalet och kulturavtalet	1663
1.2	Anpassningen av budgetproceduren	1663
2	Planer för det nordiska samarbetet	1664
2.1	Sektorsövergripande planer	1664
2.2	Facksektorernas planer	1665
2.3	Ministerrådets konklusioner	1670
3	Den ekonomiska utvecklingen i Norden	1673
4	Allmänkultur	1675
4.1	Nordiska institutioner	1675
4.2	Bidragsinstitutioner	1676
4.3	Stödordningar	1677
4.4	Utvecklingsprojekt	1677
4.5	Nordiska priser	1677
4.6	Kultur och massmedia	1678
4.7	Kulturinformation med utlandet	1678
5	Utbildning	1679
5.1	Nordiska institutioner	1679
5.2	Utvecklingsprojekt	1681
6	Radio och TV-samarbete	1683
6.1	Försöksverksamhet	1683
6.2	Fortsatt samarbete	1683
6.3	Tidsplan	1683
7	Forskning och högre utbildning	1685
7.1	Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)	1685
7.2	Forskarutbildning och forskarrörlighet	1686
7.3	Bioteknologi	1686
7.4	Vetenskaplig utrustning	1687
7.5	Högre utbildning	1688
7.6	Nordiska institutioner m.m. på forskningsområdet	1688
7.7	Nordiska institutioner m.m. inom den högre utbildningen ..	1691
8	Kulturfonden	1694
9	Energi	1695
9.1	Inledning	1695
9.2	Politiska och administrativa åtgärder	1695
9.3	Energiforskning	1695
9.4	Planerade åtgärder	1696
9.5	NKA	1697

10	Miljö	1699
10.1	Inledning	1699
10.2	Luftföroreningar	1699
10.3	Vatten- och havsföroreningar	1700
10.4	Kontroll av kemiska ämnen och produkter	1701
10.5	Buller	1701
10.6	Återanvändning och avfall	1702
10.7	Naturskydd och friluftsliv	1702
10.8	Forskning, miljöekonomi och miljödata	1702
11	Arbetsmarknad	1704
11.1	Inledning	1704
11.2	Pågående aktiviteter	1704
11.3	Sammanfattning om pågående och planerade aktiviteter	1706
11.4	Utveckling av den fortsatta verksamheten i det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet 1988-90	1707
12	Arbetsmiljö	1709
12.1	Samarbetsprogram	1709
12.2	Arbetsmiljökonvention - revidering av samarbetsprogram ...	1709
12.3	Arbetsmiljöforskning	1710
12.4	Arbetsmiljötillsyn	1711
12.5	Arbetsliv och arbetsrätt	1712
13	Social- och hälsovård	1714
13.1	Inledning	1714
13.2	Institutionernas planer	1714
13.3	Permanent kommittéernas planer	1716
13.4	Projektverksamhet	1717
13.5	Sammanfattning	1718
14	Jämställdhet	1720
14.1	Inledning	1720
14.2	Arbetslivet	1720
14.3	Utbildning	1721
14.4	Männen och jämställdheten	1721
14.5	Jämställdhet i styrande organ	1721
14.6	Integrering av jämställdhet i andra sektorer	1722
14.7	Nordiskt Forum	1722
15	Industri	1723
15.1	Målsättning	1723
15.2	Riktlinjer	1723
16	Ekonomi och finanspolitik	1727
16.1	Inledning	1727
16.2	Planerad verksamhet	1728
17	Byggfrågor	1731
17.1	Inledning: program och samarbetsorgan	1731
17.2	Planer 1988-1990	1732

18	Handel	1735
18.1	Inledning	1735
18.2	Organisation av verksamhet	1735
19	Regionalpolitik	1737
19.1	Inledning	1737
19.2	Samarbetsstruktur.....	1737
19.3	Gränsregionalt och gränskommunalt samarbete.....	1738
19.4	Gemensamma regionalpolitiska stödordningar.....	1739
19.5	Utrednings- och utvecklingsarbete	1740
19.6	Regionalpolitisk forskning	1740
19.7	Informations- och erfarenhetsutbyte	1741
20	Transport och kommunikation.....	1742
20.1	Inledning	1742
20.2	Transportsektorn	1742
20.3	Telekommunikationer, bredbandstjänst m.m.	1743
20.4	Meteorologi	1744
21	Trafiksäkerhet	1745
21.1	Allmänt	1745
21.2	Dagens situation	1745
21.3	Handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet	1745
21.4	Projektverksamhet	1746
22	Turism	1747
22.1	Inledning	1747
22.2	Allmänt om turistpolitiken och projektverksamheten	1747
22.3	Inriktningen av den framtida verksamheten	1748
22.4	Projektverksamheten	1749
23	Jord- och skogsbruk	1750
23.1	Inledning	1750
23.2.	Jord- och skogsbrukspolitiska utredningar samt igångsättning av nya aktiviteter under handlingsprogrammet	1751
23.3	Bioteknologi	1751
23.4	Jordbruksforskning	1752
23.5	Skogsforskning	1752
23.6	Forskarutbildningen	1753
23.7	Genbankssamarbetet	1753
23.8	Plantförädling	1754
23.9	Kontrollinstitutionernas samarbete	1755
24	Fiskerifrågor	1756

25	Konsumentfrågor	1757
25.1	Inledning	1757
25.2	Konsumentekonomiska frågor / prisfrågor	1758
25.3	Konsumentaspekter på ny teknologi och mediautveckling ...	1758
25.4	Utbildning och information	1759
25.5	Produktsäkerhet	1759
25.6	Norden som hemmamarknad	1760
25.7	Tjänster	1760
25.8	Lokal och regional verksamhet	1761
25.9	Slutsats	1761
26	Livsmedelsfrågor	1762
26.1	Inledning	1762
26.2	Stärkande av Norden som hemmamarknad	1762
26.3	Kontroll och analys av matvaror	1763
26.4	Förebyggande av kosthållningsrelaterade hälsoproblem	1764
26.5	Värdering av hälsovådliga ämnen i matvaror	1765
26.6	Slutsats	1766
27	Biståndsfrågor	1767
27.1	Samarbete på biståndsområdet	1767
27.2	De gemensamt finansierade projekten	1767
27.3	SADCC	1768
27.4	Utsikter för samarbetet	1768
27.5	Samarbete i multilaterala fora	1769
28	Lagstiftning	1771
29	Övrigt	1773
29.1	Verksamhetsbidrag	1773
29.2	Regionala informationskontor	1773
29.3	Nordisk samarbetskommitté för mänskliga rättigheter	1773
29.4	Nordiskt tjänstemannautbyte	1773
29.5	Ministerrådsorganisationens utveckling	1774

Bilaga 1 Översättning av kapitel 1–2 till finska

S I S A L L Y S L U E T T E L O

Luku

1	Johdanto	1776
1.1	Helsingin sopimuksen ja kulttuurisopimuksen muutokset	1776
1.2	Budjettimenettelyn soveltaminen	1776
2	Pohjoismaisen yhteistyön suunnitelmat	1777
2.1	Sektoreidenväliset suunnitelmat	1777
2.2	Eri sektorien suunnitelmat	1778
2.3	Ministerineuvoston johtopäätökset	1783
Bilaga 2	Budget- och kontrollutskottets betänkande	1785

KAPITEL 1 INLEDNING

1.1 Ändringarna i Helsingforsavtalet och kulturavtalet

Med verkan från den 12 februari 1986 trädde de ändringar i Helsingforsavtalet och kulturavtalet i kraft som var resultatet av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets förslag i anledning av utredningen om arbetsformerna i det nordiska samarbetet (NU:1983:9).

Detta innebär bl.a. att fr.o.m. 1987 finns en gemensam budget för hela ministerrådets verksamhet. Budgeten för 1987 representerar dock en övergångsfas, eftersom de ingående elementen ursprungligen utarbetades efter det då gällande Helsingforsavtalet och kulturavtalet, medan det slutliga ställningstagandet till budgeten gjordes efter den tidpunkt då det ändrade avtalet trätt i kraft.

Vidare tillfördes två nya bestämmelser i artikel 64 där det nordiska samarbetets finansiering (ministerrådets budget) behandlas. Dessutom blev det preciserat att den redogörelse för planerna för det fortsatta samarbetet, som tidigare ingick som en del av årsberättelsen, framdeles skall framläggas i särskild ordning och kompletteras med förslag till budget för det nordiska samarbetet.

Vidare infördes en generell bestämmelse om att olika organ inom Nordiska rådet skall ges möjlighet att uttala sig innan ministerrådet låter utarbeta budgetförslaget.

1.2 Anpassningen av budgetproceduren

Helsingforsavtalets och kulturavtalets nya bestämmelser kommer för första gången till användning i samband med 1988 års budgetarbete där de planer för det nordiska samarbetet som presenteras i detta dokument är det första ledet.

Till detta kommer att Nordiska rådet och Ministerrådet har avtalat om en ändrad budgetprocedur. Den nya proceduren innebär att tidpunkten för det slutliga budgetbeslutet har flyttats från mars till november året före avsett verksamhetsår.

KAPITEL 2 PLANER FOR DET NORDISKA SAMARBETET

2.1 Sektorsövergripande planer

I kapitlen 4-29 redovisas de olika facksektorernas planer för det nordiska samarbetet fr.o.m. 1988 och ett antal år framåt. Den naturliga utgångspunkten är dels de långsiktiga samarbetsprogram/handlingsplaner som redan är beslutade, dels de förslag till nya program som presenteras vid kommande session eller som förbereds att komma vid en senare tidpunkt. Det förslag till planer som härmed presenteras för första gången är i huvudsak baserat på beskrivande bedömningar av den planerade verksamheten, d.v.s. några siffermässiga preciseringar har ej gjorts. De erfarenheter som nu vinnas av den nya budgetproceduren får läggas till grund för en fortsatt utveckling av kommande års plandokument.

Aven om verksamheten organisatoriskt är uppdelad i olika facksektorer finns exempel på aktiviteter som är gemensamma för flera sektorer, t ex handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning och datahandlingsplanen.

Efter det att Nordiska ministerrådet fastställde handlingsplanen "Norden i växt" i mars 1985 har ansvaret för de 44 enskilda åtgärder som ingår i handlingsplanen fördelats ut på 14 ämbetsmannakommittéer och andra organ. Handlingsplanens aktiviteter har alltså i hög grad integrerats i den ordinarie verksamheten inom de olika samarbetssektorerna. Verkställandet av de flesta av handlingsplanens åtgärder har inletts 1986. I Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse (C.1) redovisas status för verkställandet av handlingsplanen vid slutet av 1986. Den verksamhet som direkt berör Nordiska ministerrådets budget planeras i de flesta fall att avslutas 1988. De kostnadsmässigt sett viktiga aktiviteter som finansieras nationellt planeras att pågå hela 1980-talet ut, i vissa fall längre.

De åtgärder som berör Nordiska ministerrådets budget omfattar 1987 ca. 60 miljoner NOK och 1988 drygt 45 miljoner NOK (1986 års priser). De nationellt finansierade åtgärderna omfattar drygt 550 miljoner NOK både 1987 och 1988. Efter 1988 ingår åtgärder, motsvarande inemot 1 miljard NOK, vilka finansieras nationellt.

Som ett led i fullföljandet av vissa principförslag i handlingsplanen har på vissa sektorer, utöver ovan avgivna aktiviteter, nya åtgärds-paket lagts fram. Sålunda har en ny plan utarbetats för det nordiska samarbetet på energisektorn. Inom byggsektorn har vidare ett nytt handlingsprogram antagits. Redogörelser för dessa aktiviteter ges i respektive sektorkapitel.

Vad gäller verksamheten efter planens fullföljande har de nordiska finansministrarna i slutet av 1986 givit ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik i uppdrag att pröva frågan om utvärdering och eventuell uppföljning av den ekonomiska handlingsplanen.

I C1-dokumentet har angivits de huvudprioritetsområden och de riktlinjer som fastställts för arbetet med genomförandet av den datahandlingsplanen för perioden 1985-1989. I överensstämmelse med handlingsplanens förutsättningar är ministerrådssekretariatet och RU-data i samarbete med Nordiska industrifonden igång med att förbereda genomförandet av en evaluering av programmet. Evalueringen skall vara klar till hösten 1987.

Evalueringen syftar till att värdera de ursprungligen fastställda riktlinjerna mot bakgrund av dels de hittills genomförda aktiviteterna i handlingsplanens regi dels den faktiska utvecklingen av datateknologin i Norden. En sådan värdering kommer enligt tidsplanen att ligga till grund för den slutligt fastställda budgeten för 1988.

Det finns för närvarande inga planer eller önskemål om ökningsplaner av handlingsplanens beloppsram utöver de ursprungligen angivna beloppen.

Ytterligare ett exempel på sektorsövergripande aktivitet är arbetet inom bioteknologiområdet.

De nordiska statsministrarna beslöt på sitt möte den 26 november 1986 att "de stora satsningarna på bioteknologisk forskning i Norden borde samordnas mellan länderna. Därför bör det utarbetas ett nordiskt samarbetsprogram för bioteknologiområdet".

Ministerrådet kommer att under loppet av 1987 utarbeta ett sektorsövergripande samarbetsprogram på bioteknologiområdet. Avsikten är att lägga fram detta som ministerrådsförslag till Nordiska rådets 36:e session. Programarbetet kommer att ske i samarbete mellan åtminstone följande sektorer och institutioner: Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR), jord- och skogsbrukssektorn, industrisektorn med Nordiska Industrifonden, miljösektorn, konsument- och livsmedelssektorn samt social- och hälsovårdssektorn.

Ministerrådet kommer redan under 1988 att ställa medel till förfogande för eventuella initiativ som en följd av det aviserade ministerrådsförslaget.

2.2 Facksektorernas planer

När det gäller kulturområdets planer kan det konstateras att arbetet med en handlingsplan för hela samarbetsområdet i dagsläget gör det vanskligt att ha bestämda uppfattningar om hur området ska utvecklas efter 1988. Handlingsplanen skall omfatta kulturavtalets tre verksamhetsområden: utbildning, forskning och högre utbildning samt annan kulturell verksamhet (allmän kultur). I planen skall värderas hur det kulturella och det kulturpolitiska samarbetet kan stimuleras inom kulturavtalet ramar samtidigt som den skall peka på nya initiativ.

I handlingsplanen skall det finnas en översikt både över hela kulturområdet, så att en prioritering och sanering kan göras, och en över-

sikt över de praktiska hinder som finns i kultursamarbetet mellan de nordiska länderna.

Bättre utnyttjande av resurser genom samarbete mellan de nordiska länderna kan skapa underlag för att frigöra medel för nya samarbetsinitiativ inom kulturområdet.

På ett område, nämligen forskningen, har det under hösten 1986 lagts fram förslag till nya riktlinjer för nordiska forskningspolitiska rådets (FPR) verksamhet. Krav på resurser kommer bl.a. att ställas vad gäller forskarutbildningssamarbetet, samarbetsinsatser på särskilt utvalda forskningsområden, t.ex. bioteknologi, instrumentsamarbete och utvärdering av forskning. Vissa av förslagen i FPR:s riktlinjer kommer att beredas vidare för att ingå i kulturhandlingsplanen.

Samtliga institutioner har sänt in önskemål och förslag i samband med arbetet med handlingsplanen och dessa kommer att behandlas där.

Huruvida dessa önskemål kan tillmötesgå är bl.a. beroende på i vilken utsträckning resp. institutions planer är förenliga med de principiella slutsatser om kulturområdet utveckling som kan komma att presenteras i samband med kulturhandlingsplanen.

De existerande projekten rörande kulturinformation i utlandet avslutas under år 1988. En eventuell fortsatt satsning på denna typ av projekt kommer att behandlas i handlingsplanen.

Radio- och TV-samarbetets försöksverksamhet framskrider planenligt och förväntas enligt tidsplanen vara genomförd till hösten 1991.

Det nordiska energisamarbetet för perioden 1986-1988 baseras på den handlingsplan som ministerrådet presenterade till Nordiska rådets 34:e session. Den nordiska samarbetsplanen för energiområdet innebär ett antal konkreta initiativ av betydande omfattning, bl.a. Norden som hemmamarknad, energi- och miljö, nordisk energiexport till tredje land, information, energiplanläggning, forskning, energiekonomisering samt olje- och gassamarbetet.

Planen styrker det redan etablerade samarbetet på energiområdet. Samarbetsplanen innebär ett ökat resursbehov till energisektorn under perioden 1986-1988.

Samarbetet i Norden rörande miljöfrågorna speglar de starka nationella intressen som finns för dessa frågor. Det nuvarande samarbetsprogrammet på miljöområdet löper ut under 1987 och ett reviderat program planeras att läggas fram i ett ministerrådsförslag till den 36:e sessionen.

Som ett första led i revideringen av samarbetsprogrammet läggs till den kommande sessionen fram ett ministerrådsförslag på luftföroren-

ingsområdet. Genomförandet av förslaget ställer krav på ökade resurser de närmaste åren.

Andra viktiga områden är vatten- och havsföroreningar, och kontroll av kemiska ämnen och produkter.

Vidareutvecklingen av det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet pekar i riktning mot tre huvudområden som kommer att prioriteras i den fortsatta planläggningen.

Dessa områden omfattar nordiskt initierade, praktiskt inriktade projekt där åtgärder för arbetssökande, nya insatser gentemot arbetsgivaren samt arbetsmetoder i arbetsförmedlingen igångsätts.

Det andra huvudområdet är en fortsatt utveckling av forskning och utredning av arbetsmarknadspolitiken och dess verkningsmedel samt samspillet med övriga politikområden.

Det tredje området omfattar nationellt initierade projekt som sätts in i en nordisk ram med syfte att åstadkomma nordisk erfarenhetsutväxling.

Verksamheten inom arbetsmiljöområdet bedrivs inom ett brett fält med inriktning på i huvudsak forskning, tillsyn och arbetslivs och arbetsrättsfrågor. Vid sidan av de programenliga satsningarna har arbetet med att utreda förutsättningarna för att få till stånd en arbetsmiljökonvention fått hög prioritet.

Inom det nya samarbetsområdet arbetsliv och arbetsrätt har preliminärt planerats ett antal satsningar i samarbete med parterna på arbetsmarknaden.

För närvarande pågår revidering av det program som ligger till grund för samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet. Syftet är bl a att lyfta fram de frågor man kommer att prioritera under 1988 och de närmaste åren.

Vad gäller institutionerna inom sektorn har beslutats om en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan under perioden 1987-1991 som i stort sett innebär en fördubbling av utbildningskapaciteten. För de övriga institutionerna har framförts önskemål om viss förstärkning av budgeten för år 1988.

För projektverksamheten på sektorn planeras för närvarande inga större förändringar. På sista tiden har man dock märkt en tendens att koncentrera sig mer på nordiska samarbetsaktiviteter som i längden kan leda till avsevärda nationella besparingar. Bland dessa kan nämnas "samarbete inom den högspecialiserade sjukvården", "samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder" samt "utredning betr. förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt hjälpmedelsinstitut inom handikappområdet".

Ministerrådet har på jämställdhetsområdet i samråd med Nordiska rådet beslutat att Nordiskt Forum skall äga rum sommaren 1988. Huvudansvaret för Nordiskt Forums innehåll kommer att ligga hos kvinnoorganisationerna i Norden.

I samband med Forum planeras att anordnas en officiell konferens med politiker och tjänstemän med ansvar för nationellt jämställdhetsarbete.

Syftet med denna konferens är bl.a. att utarbeta en nordisk handlingsplan för jämställdhetsområdet till år 2000.

Vidare skall nämnas att Bryt-projektet, som till sitt syfte och praktiska genomförande är nära besläktat med arbetsmarknads- och utbildningsprojekten i handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, fortsätter fram till år 1989. Ministerrådet har för avsikt att fortsätta sina strävanden att integrera jämställdhetsarbetet i andra sektorer.

På det industripolitiska området prioriteras insatser för teknisk forsknings- och utvecklingssamarbete. Sammanläggningen av Nordisk Industrifond och NORDFORSK har skapat förutsättningar för en slagkraftig nordisk institution för teknisk utveckling och industriell förnyelse och utvecklandet av ett nordiskt industriellt center i Oslo. Planeringen av detta center har påbörjats. Närmare förslag kommer att lämnas till 1988 års session. Ministerrådet har vidare beslutat att 1988 skall bli ett Nordiskt teknologiår. Aktiviteter kommer att genomföras på såväl nordisk som nationell nivå.

Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik (AK-EK) upprättades våren 1986. Kommittén ersatte den tidigare nordiska kommittén för valutafrågor och finansiella frågor.

I det nordiska samarbetet på det ekonomiska området kommer handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning att utgöra en viktig grund under resten av 1980-talet. Arbetet med att undanröja konkurrenssnedvridande kreditstöd och andra näringslivsstöd prioriteras högt. Verksamhet med inriktning mot att söka harmonisera indirekta skatter och avgifter - bl a lastbilsavgifter - är ett annat viktigt område.

I arbetet med uppföljningen av den ekonomiska handlingsplanen presenterade ministerrådet (bostadsministrarna) till Nordiska rådets 34:e session 1986 en handlingsplan för stabil sysselsättning och ökad produktivitet inom byggsektorn. I denna handlingsplan får en utvidgad samverkan inom byggexporten ett centralt utrymme. Ett fullföljande av dessa förslag kräver att sektorn tillförs utökade resurser i 1988 års budget.

Som ett led i uppföljningen av handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning arbetar man inom det handelspolitiska området med ett antal frågor däribland avveckling av handels hinder i Norden. Detta arbete är högt prioriterat och påverkar arbetet inom en

rad sektorer. Dessutom är det stor aktivitet inom olika fält av den exportfrämjande verksamheten.

Till grund för det nordiska samarbetet på det regionalpolitiska området ligger det reviderade program som fastställdes i juni 1986 och som bl a innebär att ett rambeviljningssystem införts för den gränsregionala verksamheten. De konkreta projektbesluten har delegerats till de gränsregionala samarbetsorganen och har lett till en ökad lokal förankring och engagemang bl.a. inom näringslivs- och infrastrukturfrågor av betydelse för regionerna.

De verksamhetsplaner som de gränsregionala samarbetsområdena utarbetat t.o.m. 1990 visar ett växande behov av resurser under planperioden.

Västnordenfonden, som inrättats för att främja den ekonomiska utvecklingen i Västnorden - Färöarna, Grönland och Island - inleder sin verksamhet under våren 1987. Den första perioden i fondens verksamhet, fram till 1995, kan karakteriseras som uppbyggnadsfas. Under denna tid kommer avtalsparterna successivt att betala in sina andelar av grundkapitalet, totalt 14,1 milj, USD.

Huvuduppgifterna för det nordiska samarbetet på transport- och kommunikationsområdet är att åstadkomma rationellt planerade och effektiva transporter och kommunikationssystem samt att säkra ett bättre resursutnyttjande och en större samlad effektivitet i arbetet på detta område genom samordning, samverkan och arbetsfördelning. Detta synsätt kommer bl.a. till uttryck i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning där främst stora nationella satsningar görs på utbyggnad och upprustning av infrastruktur vad gäller vägar och järnvägar.

Ett underlag för en handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet har gemensamt framtagits av Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR), Nordiska rådets kommunikationsutskott och Nordiska ministerrådet. Handlingsplanen förutsätter en aktiv trafiksäkerhetsforskning för att kunna lägga grunden till en framtida nordisk trafiksäkerhetsstrategi. Det förutsätts att ökade resurser kan avdelas till sektorn.

Projektverksamheten 1988-90 inom turistsektorn bedöms i stort få samma inriktning som under tidigare år. Dock övervägs forskning angående turismens känslighet för yttre faktorer mot bakgrund av erfarenheterna från de senaste årens marknadsutveckling. Dessutom kommer erfarenheterna från de gemensamma nordiska turistkampanjerna att värderas.

Målsättningarna för samarbetet på jord- och skogsbruksområdet är fastlagda i handlingsprogram för sektorn som täcker perioden 1985-95.

Centralt i sektorns planläggning står ett ökat nordiskt samarbete på forskningsområdet. Det läggs särskild vikt på bioteknologin som

kommer att bli ett grundläggande instrument för den framtidsinriktade forskningen på jord- och skogsbrukssektorn.

Inom sektorn har växtförädlingsarbetet gått igenom en projektfinansieringsfas. Verksamheten har fr.o.m. den 1 januari 1987 etablerats som en nordisk institution under namnet Samnordisk Planteledning (SNP). Av tillgängliga medel avser sektorn avdela en ökad andel till verksamhetens fortsatta utveckling under perioden 1988-90.

Det nordiska samarbetet på fiskeriområdet organiserades under en egen ämbetsmannakommitté för fiskerifrågor (NEF) under 1986. Verksamheten under 1987 bedrivs med dels egna medel men också med betydliga tillskott från ministerrådets reserv. För att kunna få en fast ekonomisk bas för sin verksamhet de närmaste åren, dels vad gäller akvakultur, men också forskning på området, kommer resurser att tillföras sektorn.

På det konsumentpolitiska området bedrivs arbetet inom ett brett fält som syftar till en effektivare konsumentpolitik, bättre resursutnyttjande och ökat konsumentinflytande. Genom arbetet på det konsumentpolitiska området kommer man att även i fortsättningen medverka till stärkandet av Norden som hemmamarknad.

Det nordiska samarbetet på livsmedelsområdet planeras så att aktiviteten skall ha ett väsentligt nyttovärde för varje enskilt land genom att harmonisera olika bestämmelser på livsmedelsområdet i syfte att undanröja handelshinder och stärka Norden som hemmamarknad. Verksamheten syftar också till rationaliserande av myndigheternas arbete genom bättre utnyttjande av fackliga och ekonomiska resurser.

I det följande redovisas också planer för det fortsatta samarbetets utveckling på vissa samarbetsområden vars finansiering sker direkt via nationell finansiering såsom lagstiftningsfrågor och biståndsfrågor.

2.3 Ministerrådets konklusioner

Den hittillsvarande utvecklingen av den nordiska budgeten har generellt inneburit större ökningstal än vad som gällt för de nationella budgetarna. Detta är ett uttryck för uppfattningen att samnordiska satsningar gör det möjligt att undvika dubbelarbete i de nordiska länderna.

I det budgetförslag för 1987 som lades fram av Nordiska ministerrådet till den 34:e sessionen 1986 i Köpenhamn redovisades en real ökning i budgeten mellan 1986 och 1987 om drygt 5%. Därav hänförde sig drygt 3% till fullföljande av handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Som ett resultat av de synpunkter och förslag som framfördes under sessionen ökades budgeten med ytterligare 13 milj. DKK. Den reala ökningen mellan åren 1986 och 1987 kom därvid att uppgå till c:a 8%.

Totalt uppgår Nordiska ministerrådets budget år 1987 till 536,8 milj. DKK varav 154,7 milj. DKK hänför sig till det kulturpolitiska samarbetsområdet. Den slutligt fastställda budgeten för 1987 har tidigare översänts.

Av de planer för det nordiska samarbetet som redovisas av sektorerna framgår att ett mångfald av aktiviteter planeras.

För att få ett underlag för en bedömning av vilka resurser som kan avsättas till det nordiska samarbetet under främst år 1988 måste ett antal faktorer vägas in.

En utgångspunkt för en bedömning av framtida resursbehov är i vilket samhällsekonomiskt perspektiv de nordiska länderna befinner sig i 1988 och framåt. I den konjunkturrapport som de nordiska länderna gemensamt arbetat fram är det främst de ekonomiska utsikterna för 1987 som bedöms. Av rapporten framgår att den ekonomiska politiken i de nordiska länderna generellt kan förväntas få en fortsatt stram och återhållsam inriktning. Den nationella ekonomiska politiken syftar därvid till att återställa finansiella obalanser i ekonomierna och dämpa inflationen samtidigt som sysselsättningen skall tryggas. Den praktiskt tillämpade ekonomiska politiken innebär att samtidigt som offentlig och privat konsumtion hålls tillbaka görs satsningar på investeringar som skall säkra den framtida tillväxten.

Man får dock hålla i minnet att den nordiska budgetens ekonomiska omfattning inte är av den storleksordningen att den kan användas som ett realekonomiskt instrument i den nationella ekonomiska politiken.

Å andra sidan kan ett stort antal av de projekt som ingår i de samnordiska programmen medverka till en positiv ekonomisk utveckling i de olika länderna. Det gäller dels sådana gemensamma satsningar som gör att motsvarande nationella satsningar kan undvikas, dels sådana åtgärder som effektiviserar de nationella ekonomierna t.ex. genom avveckling av handelshinder.

En annan utgångspunkt är vilka resurskrav pågående och under 1987 planerade igångsatta aktiviteter medför. Exempel på sådana stora aktiviteter är t.ex. ekonomiska handlingsplanen, datahandlingsplanen, utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan, energihandlingsplanen, bygghandlingsplanen. En stor del av budgetens resurser är också bundna till sådana fasta aktiviteter som institutionerna representerar.

Som tidigare nämnts har på flertalet sektorer redovisats planer och i några fall också konkreta behov av resurser som enligt ministerrådets bedömning totalt innebär krav som överstiger de resurser som är möjliga att avsätta i 1988 års budget. En prioritering måste göras inom varje sektor där främst pågående och beslutade aktiviteter kritiskt granskas med utgångspunkt i de övergripande planer som finns på sektorn. Man bör t.ex. kunna överväga en långsammare takt i förverkligandet.

Vid ställningstagandet till nya aktiviteter bedömer ministerrådet att de omarbetade anvisningarna för projektansökningar skall ge ett bättre underlag för att bl.a. kunna bedöma den s.k. nordiska "nyttan" av de olika projekten. Detta bör möjliggöra för ministerrådet att kunna avsätta nödvändiga resurser till särskilt prioriterade verksamheter.

Ett uttryck för denna prioritering ges genom de ministerrådsförslag som läggs fram till den 35:e sessionen. Det gäller bl.a. arbetet med avvecklingen av handelshinder, en handlingsplan mot luftföroreningar och handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet. I förslaget till riktlinjer för forskningspolitiska rådet framhålls vikten av att forskningen tilldelas ökade resurser. Bioteknologin är särskilt omnämnt som ett viktigt forskningsområde där ett nordiskt samarbete kan underlätta den nödvändiga kompetensuppbyggnaden som kan ställa sig mycket resurskrävande för ett enskilt land.

KAPITEL 3 DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN I NORDEN

Efter första halvåret 1986 - en övergångsperiod präglad av det stora oljeprisfallet, fortsatta växelkursförändringar och svag ekonomisk tillväxt - kännetecknas den generella konjunkturbilden för OECD-området nu av ett moderat uppsving. BNP-tillväxten bedöms nära på nå sin fjolårstakt, 3 %, fr.o.m. andra hälften 1986. Den omständigheten, att inflationstakten i Västeuropa och Japan hålls nere av de starkt apprecierade valutorna gör det lättare att där föra en expansiv politik. Efterfrågeökningen i Västeuropa samt bl.a. den västtyska och japanska industrins försämrade konkurrensläge torde 1987 vara av stor betydelse för de nordiska ländernas utrikeshandel och ekonomi.

För de nordiska länderna som helhet har utvecklingen under 1985 och 1986, såsom framgår av tabell 1, kännetecknats av en något starkare växt än i Västeuropa som helhet och i hela OECD-området. Enligt utsikterna för 1987 skulle däremot tillväxten i Norden bli lägre än i de övriga industriländerna. Inflationstakten mätt med konsumentpriserna var 1985 i Norden nära genomsnittet för Västeuropa men högre än för OECD-länderna totalt. 1986 och 1987 väntas inflationstakten i Norden vara högre än i Västeuropa och OECD. Den ekonomiska utvecklingen i Norden som helhet karaktäriseras samtidigt av en väsentligt lägre arbetslöshetsgrad än i de övriga industriländerna med undantag för Japan, likväl med en viss tendens till stigning under 1987.

Bytesbalansen för Norden försvagades abrupt 1986. Det bör dock poängteras, att de i tabell 1 anförda talen för Norden överskyler betydande skillnader mellan utvecklingsdragen i de enskilda nordiska länderna.

De nordiska ländernas ekonomier är främst via utrikeshandeln inbördes beroende av varandra. Den inhemska efterfrågans och konkurrenskraftens utveckling i de enskilda länderna är därför av betydelse inte bara för de individuella länderna, utan också för grannländerna och för Norden som helhet. Den inhemska efterfrågan i de nordiska länderna beräknas 1986 öka med 4%, vilket är i linje med utvecklingen i OECD-området som helhet, men 1987 väntas en betydligt svagare efterfrågeutveckling i Norden än i OECD-området (1% respektive 3%). Pris- och löneökningarna beräknas bli högre i de nordiska länderna än i omvärlden både 1986 och 1987. I vissa nordiska länder motverkas det under 1986 av en beräknad effektiv depreciering av valutorna, men under 1987 förutses en försvagning av Nordens konkurrenskraft. Det är därmed troligt att både efterfrågeutveckling och pris- och kostnadsutveckling i de nordiska länderna försvagar tillväxten i området 1987.

En mer detaljerad redogörelse för den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna återfinns i den nordiska konjunkturrapporten som publicerades gemensamt av de nordiska finansministrarna i november 1986.

Av rapporten framgår också att den ekonomiska politiken i de nordiska länderna generellt sett kan förväntas få en fortsatt stram och återhållsam inriktning framdeles. Syftet är därvid att återställa finansiella obalanser i ekonomierna och dämpa inflationen samtidigt som sysselsättningen skall tryggas.

Tabell 1. Nyckeltal för den internationella ekonomin¹⁾.

	1985	1986	1987
	Förändring i procent från föregående år		
<u>Bruttonationalprodukt i fasta priser</u>			
USA	2,7	2 3/4	3
OECD-Europa.....	2,5	2 1/2	2 1/2
Japan	4,5	2 1/4	2 3/4
OECD-totalt	3,0	2 1/2	2 3/4
Norden	3,1	2 3/4	1 3/4
	Förändring i procent från föregående år		
<u>Deflator för den privata konsumtionen</u>			
USA	3,5	2 1/4	3
OECD-Europa.....	6,3	3 3/4	3 1/2
Japan	2,2	3/4	0
OECD totalt	4,5	2 3/4	3
Norden	6,5	4 3/4	4
	i miljarder dollar		
<u>Bytesbalanssaldo</u>			
USA	- 117,7	- 145	- 145
OECD-Europa.....	20,5	46	19
Japan	49,2	82	77
OECD totalt	- 58,1	- 35	- 65
Norden	- 1,7	- 7	- 8
	i procent av arbetskraften		
<u>Arbetslöshet</u>			
USA	7,2	7	6 3/4
OECD-Europa.....	10,9	11	11
Japan	2,6	2 3/4	3 1/4
OECD totalt	8,3	8 1/4	8 1/4
Norden	4,7	4 1/2	4 3/4

1) De regionala siffrorna har sammanvägts med bruttonationalprodukterna 1982.

Källa: OECD och de nordiska ländernas nationella uppskattningar.

KAPITEL 4 ALLMANKULTUR

4.1 Nordiske institusjoner

I det følgende gis en kort redegjørelse for enkelte institusjoner for de nærmeste årene.

Nordisk Teaterkomité arbeider med omlegging av administrasjons- og beslutningsprosess med sikte på å redusere møteomkostninger, gjøre tildelingssystemet mer fleksibelt, og derved effektivisere driften. Det understrekes at de eksisterende bevilgninger ikke gjør det mulig å gi rimelig gjestespillstøtte til alle de områder som skal dekkes (teater, opera, ballett, dukketeater etc.). Komiteens kursvirksomhet har vært vellykket, men det har ikke vært ressurser til å følge opp, og til å fylle de store behov som eksisterer. Ministerrådet vil vurdere dette i forbindelse med kulturhandlingsplanen.

Nævnet for nordisk musiksamarbejde (NOMUS) har i flere år påpeget at nævnets begrensede ressurser har vært til hindring for, at NOMUS har kunnet fungere i overensstemmelse med de vedtægter (og formålsparagraffer) som der er sat for nævnets virksomhet.

Støtteordningen for Nordisk amatørmusiksamarbejde (SAMNAM), som tidligere har fungeret som en selvstendig støtteordning, er fra og med 1988 slået sammen med NOMUS.

Ministerrådet vil i forbindelse med virksomheten og budgetlægningen i 1988 søge:

- at få til en aktivitetsforhøjelse av NOMUS's faste budget p.g.a. at amatørmusiksamarbejdet integreres i NOMUS's virksomhet
- at vurdere muligheten for å gi støtte til Nordkalottens symfoniorkester
- at bringe Nordisk Råds musikpris, som uddeles i 1988, op på et beløb, som svarer til litteraturprisens niveau,
- at sikre produksjonsstøtte til inspilling af fonogrammer med verk fra Nordisk Råds musikpris med henblik på at gøre de tilgjengelige for et større publikum.

Nordisk samisk institutt understreker behovet for flere stillinger ved instituttet for å kunne utføre de stadig økende arbeidsoppgaver. I budsjettplanene fram til 1991 innbærer dette styrking av administrasjonen og deling av Seksjonen for næringsliv, miljø og rettigheter i to. Instituttet ønsker også å omgjøre de kontraktregulerte forskerstillingene til faste stillinger, og å få nye faste rekrutteringsstillinger for å erstatte prosjektansatte som nå lønnes av eksterne midler. Dessuten ønsker man en oppjustering av forskerstillingenes lønnsnivå.

Ministerrådet vil vurdere stillingsstrukturen og muligheten for en viss øking.

Nordisk kunstsentrum (NKC) ser det som en viktig oppgave i tiden framover å styrke det nordiske utstillingssamarbeidet, og ønsker at bevilgningen i 1987 til dette området følges opp og økes. Nordisk Textil-triennialens tilknytning til senteret vil også øke behovet for ressursser. NKC peker på behovet for en forsterkning av utstillingsavdelingens kapasitet, og en ny stilling som leder for avdelingen.

Ministerrådet tar sikte på å oprettholde den økte støtten til utstillingssamarbeidet, og i den forbindelse se på behovet for ekstra midler til Triennialen i 1988.

Nordens hus på Færøerne har i de første etableringsår arbeidet tætpå at oppfylde sin funksjon dels som et lokalt kulturhus og dels som en kulturformidlingsinstitusjon, der formidler kulturaktiviteter mellom Færøerne og det øvrige Norden. Nordens Hus vil i årene fremover søge at intensivere indsatsen med henblik på at igangsette aktiviteter i samarbejde med det færøiske kulturliv. Ministerrådet har i 1987 givet en ekstraordinær bevilling til færdiggjørelse af mangler ved husets fysiske standard med henblik på at sikre et normalt virksomhedsniveau fra 1988.

Nordens institutt på Åland har som forutsatt hatt en gradvis opptrapping i sitt budsjett siden etableringen i oktober 1985. Virksomheten er nå godt i gang, og det er holdt et høyt aktivitetsnivå. Instituttet understreker behovet for å styrke administrasjonen med en stilling til og økte prosjektmidler hvis virksomhedsnivået skal opprettholdes. Ministerrådet ønsker å se erfaringer over noe lenger periode før saken vurderes nærmere.

4.2 Bidrag sinstitusjoner

Både Nordisk amatørteaterråd (NAR) og Nordisk kunstforbund (NKF) har understreket behovet for økte midler for å kunne imøtekomme ønsker fra selvstyreområdene og de samiske områdene om økt samarbeid. Dette gjelder både deltakelse i de styrende organer og i aktivitetene. NAR ønsker også å opprette et nordisk amatørteatersenter med et fast NAR-sekretariat. Ministerrådet vil vurdere en viss økning på dette området.

Nordisk sameråd ønsker å få styrket sin økonomi for å kunne ivareta både sine administrative og faglige oppgaver bedre. Det framhever behovet både for en fast kultursekretær, sekretariatsfunksjoner for samisk Språknemd, og en stilling for regnskap/ økonomiforvaltning. Man forutsetter også at det må stilles midler til disposisjon til oppfølging av kulturutredersens sluttrapport.

Ministerrådet tar sikte på å sette av midler til oppfølging av samiske kulturtiltak. I den sammenheng må Samerådets sekretariatsfunksjon og en evt. øking av tilskudd vurderes.

4.3 Støtteordninger

Der er fremsat flere forslag til aktivitetsfornyelse i 1988 indenfor støtteordningerne. Det gjelder bl.a. ungdomskomiteén, som har et understreget behov for øget støtte til det lokale og regionale arbejde. Den ønsker også at opprette en stipendieordning for ungdomsledere.

Komiteén for spredning af nordisk spillefilm har bl.a. foreslået:

- opprettelse af en nordisk fond for samproduksjon af film,
- indretning af årlige filmfestivaler med forankring af en festivalmiljø,
- opprettelse af nordisk filmpris til uddeling på de årlige festivaler.

I forbindelse med udarbejdelse af den nordiske kulturhandlingsplan, vil Ministerrådet foretage gennemgang og evaluering af de forskjellige støtteordninger med henblik på en diskussion af de forskjellige støtteordningers fremtidige opgaver.

4.4 Utviklingsprosjekter

Nordisk folkebibliotekskomitee (NORDFOLK) fører hvert år kurser på folkebiblioteksområdet. NORDFOLKS virksomhed er blevet evaluert med positivt resultat flere gange. (En lang række instanser - deriblandt Nordisk Råds kulturudvalg - har anbefalet at NORDFOLK optages på det faste budjet efter at være finansieret over dispositionsmidlerne i fem år.) NORDFOLK har udarbejdet virksomhedsplaner for 1988 samt udarbejdet forslag til den indholdsmæssige administrative tilrettelæggelse af arbejdet i fremtiden.

Ministerrådet forutsetter at virksomheden midlertidigt videreføres på dispositionsmidlerne i 1987 og 1988. Ministerrådet vil i forbindelse med den kulturelle handlingsplan tage stilling til det fremtidige indretning af det nordiske folkebibliotekssamarbejde fra 1989.

Forsøksprosjektet for å fremme et felles nordisk bokmarked ble satt i gang i desember 1986, med bakgrunn i Nordisk Råds rek. 5/1980. Man tar særlig sikte på prosjekter innenfor informasjon, distribusjon, samarbeid med bokhandlere og biblioteker, og kortlegging av avgiftssystemer m.m. Det forutsettes at prosjektet går over en 3-års forsøksperiode, med en gradvis opptrapping av midler.

4.5 Nordiske priser

På flere områder er der i de seneste år fremsat forslag om indretning af nye nordiske priser. Ministerrådet vil i forbindelse med arbejdet på

den kulturelle handlingsplan mere principielt diskutere spørsmålet om priserne er et velegnet redskab til at fremme og udvikle det nordiske kultursamarbejde.

4.6 Kultur og massemedia

Den mediepolitiske diskussion i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har i de seneste år i stigende omfang været præget af ønsker om:

- at der foretages en komplementering af kulturaftalen, således at mediasamarbejdet i sin helhed indgår som en officiel del af det nordiske kultursamarbejde,
- at mediasamarbejdet omfatter alle medieområder
- at de mediepolitiske bevægelser i højere grad bliver knyttet til de kulturpolitiske problemstillinger
- at der foretages en undersøgelse af Norden som mediemæssigt hjemmemarked,
- at der etableres et nordisk produktionssamarbejde på medieområdet - særlig samproduktion af nordiske film- og TV-programmer (jfr. medlemsforslag fra Nordisk Råd, A762/k/86),
- at der videreudvikles en kontinuerlig dokumentation, idé- og erfaringsudveksling på de forskellige medieområder,
- at der overvejes hvorledes Norden i stigende grad kan gøre sig gældende i det internationale mediasamarbejde,
- at der overvejes, hvorledes det samlede mediasamarbejde administrativt tilrettelægges, så det i videste mulige omfang tilfredsstiller alle mediepolitiske samarbejdsområder og problemstillinger.

Ministerrådet vil drøfte de samlede problemstillinger samt fremkomme med forslag til mediasamarbejdets fremtidige indretning i forbindelse med den kulturelle handlingsplan.

4.7 Kulturinformasjon i utlandet

De eksisterende prosjekter ang. kulturinformasjon i utlandet (nordisk sekelskifteskunst 1986/1987 og kulturprosjekt i Japan 1987/1988) utløper i 1988. Tiltak etter 1988 blir diskutert i ledelsesgruppen for kulturinformasjon i utlandet og skal også tas opp i samband med handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid.

KAPITEL 5 UTBILDNING

5.1 Nordiske institusjoner

Nordens folkliga akademi

Udviklingen har vist, at der med årene er blevet et større og større behov for forskningsmuligheder i forbindelse med akademiets virksomhed og dets bagland (folkeoplysning og voksenpædagogisk virksomhed i Norden). Til disse muligheder hører stipendier til forskeres ophold på akademiet, men også projektopgaver med henblik på at udnytte akademiets bibliotek og hele virksomheden i et bredere forskningsmæssigt felt.

Institutionen ønsker udvidelse af stillingsrammen med en halv stilling. Endvidere undersøges muligheder for at skaffe tilfredsstillende lokaler for akademiets virksomhed.

Ministerrådet vil imøtekomme ønsket om udvidelse af stillingsrammen i 1988. Når det gjelder økte midler til kursus- og konferencevirksomhetene og nye lokaler vil dette blir tatt opp i forbindelse med kulturhandlingsplanen.

Nordisk samarbeid innom skoleområdet (NSS)

I februari 1981 faststallde ministerrådet ledningsgruppens forslag till tyngdpunktsområden i den pedagogiska FoU-verksamheten:

1. Yrkespedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete.
2. Samverkan kring problematiken skola - arbetsliv.
3. Organisationsutveckling och arbetsmiljö i skolan.
4. Samverkan kring integrering av specialundervisningens elever.

Ledningsgruppen för NSS räknar med att år 1988 i huvudsak fortsätta arbeta inom de fyra ovan angivna områdena. Med hänsyn till handlingsplanen för kulturområdet vill NSS undvika att år 1987 och 1988 binda sig i verksamhet som kunde bedömas löpa in i den tidsperiod som handlingsplanen avses omfatta. På så sätt bibehålls handlingsfriheten vid en omläggning till nya prioriterade områden.

Under 1986 har NSS diskuterat framtida inriktningar för skolsamarbetet. NSS pekar på tre huvudfält/syften:

- * Främjandet av nordisk kulturidentitet
- * Främjandet av vissa gemensamma utbildningspolitiska mål/arbete med gemensamma problem
- * Yrkesutbildningen och bruket av den som verktygsmedel för ekonomisk utveckling.

En alternativ beskrivning kan ske i en skala där den högre nivån förutsätter arbete på de lägre;

- Nordisk identitet
- Harmonisering/økad likværdighet
- Samarbejde om gemensomme problemer
- Indsatser som er "lønsomme"/rationelle at gøre tilsammen, men svære at klare for et land ensomt.

NSS har for nærvarende angivet følgende sakområder som angelagne at bearbejde under planperioden:

- mediafrågor i vid mening og därvid datateknologin og dess användning i skolan
- vissa specialpedagogiska problem
- informations spridning
- samverkan kring små yrkesfack/utbildningsområden, og därvid lärarutbildningen
- språkförståelse
- elevresor i Norden
- ledarutveckling i skolan og skolans styrning i ett decentraliserat system
- exportbefrämjande insatser
- resursfördelning i skolan
- insatser för höjd kvalitet og effektivitet i yrkesutbildningarna.

Ledningsgruppen har under året fört en diskussion om arbetsorganisation og arbetsmetoder. Från den kan nämnas att NSS anser det önskvärt med fortsatt användning av nätverksmodellen i projektarbetet, inte minst därför att det i den modellen är inbyggt en viktig informations spridning. Vidare är det önskvärt att skolsamarbetet kan ske i ett närmare samspel med vad som görs på utbildningsområdet inom bl.a. OECD, Europarådet, EG, UNESCO.

Nordisk samarbejde om folkeoplysning og voksenundervisning

I de næste år vil der ske meget inden for folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet i de nordiske lande, jvf. 10-punktsprogrammet og ny lovgivning på området i Danmark; det omfattende udredningsarbejde i Finland; livslang læring-udredningen i Norge; fornyelsesfunderne og større satsning på personaleuddannelse samt satsning på prioriterede grupper i Sverige - blot for at nævne nogle eksempler. Styringsgruppen for voksenundervisningssamarbejdet vil de nærmeste år først og fremmest sætse på samarbejde omkring følgende temaer under rubrikken livslang læring:

- voksenlæring i relation til erhvervslivet,
- relationerne mellem almen og erhvervsrettet voksenlæring,
- ressourcefordeling og ressourcestyring,
- voksenlæring for prioriterede grupper (udvikling af metoder og former for rekruttering, indhold, tilrettelæggelse af undervisning o.s.v.)
- dokumentations- og informationsvirksomhed om voksenpædagogisk FoU-arbejde,
- lokalt udviklingsarbejde som pædagogisk ressource.

I samarbejdet vil man lægge vægt på at knytte sammen nationale projekter om problemstillingerne i nordisk netværk i det øjemed at stimulere udvikling inden for områdene og skabe forum for diskussion og informationsudveksling. Som led i netværkene vil der også indgå nordiske seminarer, konferencer, stipendieordninger, publicering af rapporter m.v.

Nordisk sprogsekretariat

Styret i Nordisk sprogsekretariat tar sikte på å intensivere arbeidet med handlingsprogrammet for bedre sprogforståelse i Norden som Nordisk ministerråd har vedtatt. På lengre sikt vil styret utbygge sekretariatet, både på den faglige og den administrative side.

En av de viktigste oppgavene innenfor det nordiske kultursamarbeidet er arbeidet for økt sprogforståelse i Norden. Ministerrådet legger vekt på at det i handlingsplanen blir det lagt opp til en videreføring av handlingsprogrammet for bedre sprogforståelse i Norden.

Nordisk sprog- og informasjonssenter

Styret i Nordiska sprog- och informationscentret ønsker i år 1988 å fortsette med den treårige forsøksvirksomhet med pedagogisk konsulent (reiselektor), på halv tid, som tok til i 1986, og fra 1989 søke om heltidsansettelse for å styrke nabospråkundervisningen. For 1988 har styret foreslått opprettet en ny stilling (kurssekretær). Ministerrådet tar sikte på å imøtekomme disse ønskene og anser begge tiltakene å være i tråd med de linjer som er blitt fulgt siden sentret ble opprettet i 1980.

5.2 Utviklingsprosjekter

Nedenstående nævnes nogle udviklingsprojekter, som vil fortsætte i 1988. Herudover vil det være nødvendigt på kultursektorns dispositionsmidler at afsætte midler til iværksættelse af andre udviklingsprojekter.

Norden i vekst, ungdom og sysselsetning, NIVU

NIVU-projektet pågår åren 1986-1988 och har en årsbudget på omkring 2 milj.DKK. Projektprogrammet upptar 20 delprojekt, som förverkligas i den utsträckning som ledningsgruppen för projektet beslutar.

Skole/arbeidsliv

Ett projekt som ägnades skolämnet Arbetslivskunskap har avslutats, och inget nytt planerats för 1987 eller 1988. I anslutning till temat har det dock diskuterats arbete med de problem som möter flickor som är intresserade av teknisk/naturvetenskapliga studievägar där didakti-

ken i undervisningens karaktärsämnen är otillräckligt anpassad till flickornas önskemål och behov.

Dataprogramanskaffelse for skoleområdet

Nordisk samarbejde ang. anskaffelse af dataprogrammer for skoleområdet vil være et af hovedudviklingsprojekterne næstkommende år. Dataprogramgruppen er i 1986 begyndt med planlægning og iværksættelse af en omfattende nordisk projektvirksomhed omkring den data-teknologiske udvikling på skoleområdet. Gruppen har prioriteret aktiviteter inden for følgende områder:

- information, dokumentation og distribution,
- standardspørgsmål,
- forsknings- og udviklingsarbejde,
- know-how og produktudvikling,
- aftaler og copy-right spørgsmål,
- videreuddannelse af lærere,
- internationale kontakter.

I 1988 vil gruppens aktiviteter fortsætte på mindst lige så højt niveau som i 1987.

KAPITEL 6 RADIO- OCH TV-SAMARBETET

6.1 Försöksverksamhet

Ministerrådet har i november 1985 beslutat inleda ett nordiskt radio- och TV-samarbete i Norden genom en försöksmässig användning av Tele-X-satelliten. Försöksverksamheten skall enligt aktuell tidplan kunna genomföras under perioden 1989-1991.

Försöksverksamheten skall genomföras i samarbete mellan de nordiska nationellt verkande radioföretagen. Samarbetet finansieras utanför den samnordiska budgeten på det sätt respektive land finner lämpligt genom en kombination av nordiskt och nationellt beslutade kostnader. De nordiskt beslutade kostnaderna fördelas enligt sedvanlig nordisk fördelningsnyckel anpassad till att Danmark inte medverkar i samarbetet. Andra tillkommande kostnader fastställs i förhandlingar mellan respektive regering och radioföretag.

Huvudfrågor i planeringsarbetet inför försöksperioden är förhandlingar om villkoren för en dansk medverkan, programöverföringarna till och från Island samt samarbetsavtal mellan medverkande radioföretag.

6.2 Fortsatt samarbete

Ministerrådet beslöt i november 1985 att överläggningar om formerna för ett fortsatt samarbete efter den treåriga försöksperioden och ett eventuellt permanent nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit skall föras. Ambetsmannakommittén för radio- och TV-frågor skall vid lämplig tidpunkt kunna inleda sådana överläggningar. Överläggningarna skall senast ha inletts ett år efter försöksverksamhetens start och vara avslutade senast två år därefter. Försöksverksamheten beräknas inledd vid årsskiftet 1988/1989. Överläggningarna skall avse en eventuell fortsatt användning av Tele-X-satelliten, formerna för finansiering av ett permanent radio- och TV-samarbete, programsamarbetets omfattning och inriktning samt principerna för anskaffning och drift av ett satellitsystem för permanent operativt satellitsamarbete.

6.3 Tidsplan

En grov tidplan för det fortsatta beredningsarbetet kring frågan om ett nordiskt radio och TV-samarbete via satellit, kan skisseras enligt följande.

<u>1987</u>	våren	Avtal mellan radioföretagen.
	våren	Förhandlingar om dansk medverkan.
	våren	Förhandlingar om programöverföring till och från Island.
	våren	Ev. fortsatt arbete med alternativa intäktsformer.

<u>1988</u>	maj/juni	Uppskjutning av Tele-X.
	hösten	Programsändningarna inleds. <u>Senaste</u> tidpunkt för att inleda förhandlingar om permanent samarbete och ev. fortsatt användning av Tele-X-satelliten.
<u>1990</u>	hösten	<u>Senaste</u> tidpunkt för beslut om permanent samarbete och ev. fortsatt användning av Tele-X-satelliten.
<u>1991</u>	hösten	Försöksperioden slut.

KAPITEL 7 FORSKNING OCH HOGRE UTBILDNING

Forskning och utbildning utgör grunden för det moderna samhällets utveckling. Forskningens och vetenskapens främsta uppgift är framtagning av ny kunskap, omprövning av etablerade idéer och utveckling av ny teknologi. Kunskapsnivån i Norden är avgörande för de nordiska ländernas levnadsnivå och för att Norden skall kunna hävda sig internationellt.

Den vetenskapligt-tekniska utvecklingen kräver på många områden allt större resurser. Eftersom de nordiska länderna forskningsmässigt är relativt små och resursknappa, kan samnordiska forskningsinsatser och gemensam användning av de specialkunskaper som finns runtom i Norden spela en stor roll.

Ministerrådet kommer därför under de kommande åren att prioritera utvecklingen av samarbetet inom forskning och högre utbildning mycket högt.

För närvarande pågår arbetet med den kulturella handlingsplanen, som skall läggas fram på Nordiska rådets session år 1988. I handlingsplanen kommer de mer långsiktiga planerna för samarbetet när det gäller forskning och högre utbildning att presenteras.

Den följande redovisningen har därför ett närperspektiv och koncentrerar sig i huvudsak på aktiviteter med omedelbara resursbehov som kan preciseras redan för 1988.

7.1 Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR)

FPR har till uppgift dels att ge råd till Nordiska ministerrådet i forskningspolitiska frågor, dels att genom egna initiativ främja nordiskt samarbete om forskning och forskarutbildning.

FPR har under hösten 1986 lagt fram ett förslag till nya riktlinjer för sin verksamhet. Detta förslag blir ett viktigt underlag för kulturhandlingsplanen. I handlingsplanen kommer ministerrådet bl.a. att ta upp frågan om vilka ytterligare åtgärder och resurser som på sikt krävs för att FPR skall kunna fullgöra sina uppgifter, t.ex. när det gäller det i stadgarna angivna ansvaret för mångvetenskaplig och sektorövergripande forskning. Redan nu kan konstateras att flera av de aktiviteter som FPR tagit initiativ till liksom de åtgärder FPR har föreslagit kräver ökade resurser snarast möjligt.

I avvaktan på kulturhandlingsplanen ställer ministerrådet sig bakom FPR:s bedömning att forskarutbildningssamarbete, samarbetssatseringar på särskilt utvalda forskningsområden, däribland bioteknologi, instrumentsamarbete och utvärdering av forskning hör till de arbetsområden som blir mest resurskrävande under 1988.

7.2 Forskarutbildning och forskarrörlighet

Det är angeläget att specialkunskaperna vid universitet och högskolor i högre grad än hittills utnyttjas gemensamt i ett nordiskt forskarutbildnings-samarbete. Ett sådant samarbete kan säkra att Norden håller internationell nivå på utbildningen och garantera tillgången på kompetenta forskare. Samtidigt är det ett rationellt sätt att utnyttja begränsade resurser och innebär i vissa fall en nordisk arbetsfördelning.

De generella stödordningarna Nordiska forskarkurser, Nordiska forskarstipendier och Nordiska forskarsymposier prioriteras därför fortsatt högt och behöver ökade resurser år 1988 för att kunna utvecklas och svara mot det stora ansökningstrycket.

FPR har tagit initiativ till en försöksverksamhet med systematiserad nordisk forskarutbildning på ett antal forskningsområden. Denna verksamhet kommer att växa och kräva ökande resurser.

På sikt kan de olika samarbetsaktiviteterna inom forskarutbildningen leda till att Norden i viss utsträckning blir en gemensam forskarutbildningsregion med ett stort antal nordiska nätverk. Avsikten är att på grundval av erfarenheter från redan existerande forskarutbildningsaktiviteter och igångsatta försök utveckla ett nordiskt forskarforum för avancerade studier, som kan samla internationella toppforskare och unga forskare från de nordiska länderna. Ett sådant forum kommer på sikt att ta i anspråk betydande resurser.

Ett väl fungerande system för forskarnas rörlighet mellan olika forskningsmiljöer är en av de bästa garantierna för forskningens kvalitet. Ett effektivt nordiskt kontaktnät är också en av de grundläggande förutsättningarna för det nordiska forsknings-samarbetet. Nätverksskapande aktiviteter i form av tillräckliga och lättillgängliga, generella medel för stöd till nordiska planeringsmöten, förprojekt, symposier, gästforskare och utbytesstipendier är därför väsentliga.

Utbyte av lärare mellan universitet och högskolor i Norden bör även främjas. Förslag om åtgärder för att öka lärarmobiliteten beräknas bli framlagt under 1987 och det är viktigt att resurser avsätts under 1988 för att kunna starta någon form av försöksverksamhet.

7.3 Bioteknologi

Det finns behov av intensifierat forsknings-samarbete på många fält. Ett av de områden där nordisk samverkan är särskilt angelägen är bioteknologin.

I förslaget till riktlinjer för FPR:s verksamhet under de kommande åren föreslås att det utarbetas ett särskilt program för nordiskt samarbete om grundläggande forskning och långsiktig kompetensuppbyggnad på bioteknologins område. Samarbetet föreslås i första fasen bli

koncentrerat till utbyggnad av stöd till nätverksskapande aktiviteter och till forskarutbildning.

Bakgrunden till förslaget är de nationella handlingsprogram för bioteknologi som antingen föreligger eller är nästan färdiga i alla de nordiska länderna. De nordiska ländernas regeringar satsade omkring en halv miljard DKK på bioteknologisk forskning år 1986 och detta belopp kan förväntas öka avsevärt de närmaste åren.

Med anledning av erfarenheterna på andra forskningsområden där de nordiska länderna har önskat en snabb - och industriellt inriktad - tillväxt delar ministerrådet FPR:s bedömning av behovet av ett nordiskt samarbete på detta område i syfte att uppnå ett bättre utnyttjande av expertisen runt om i Norden. Ministerrådet anser därför att resurser bör avsättas som gör det möjligt att redan år 1988 intensifiera samarbetet när det gäller grundläggande bioteknologisk FoU.

Ministerrådet vill understryka behovet av att det på något längre sikt utarbetas ett brett nordiskt samarbetsprogram omkring bioteknologi i ett samarbete mellan alla berörda sektorer. Ett sådant gemensamt program kunde omfatta verksamhet åtminstone på områdena forskning, utbildning, industri, jordbruk, livsmedel, miljö samt social- och hälsovård. Siktet bör vara att aktiviteter inom ramen för detta övergripande program kan börja år 1989.

7.4 Vetenskaplig utrustning

Inom allt fler forskningsområden växer behovet av dyr specialapparatutrustning till snabbt ökande kostnader. För att forskning på internationell nivå skall kunna bedrivas i de nordiska länderna är ett nordiskt samarbete om vetenskaplig utrustning av största betydelse.

En ny form av samarbete är att bilda nordiska konsortier för medverkan i internationella anläggningar eller i utrustningsintensiva forskningsprojekt. Medel från Nordiska ministerrådet kan vara avgörande för att ett konsortium skall komma till stånd. Denna samarbetsform har fått sitt genombrott i och med att Norden som block gått med i det internationella havsborrningsprogrammet ODP (Ocean Drilling Program). Deltagandet sker inom ramen för ett europeiskt konsortium.

För närvarande pågår överväganden i de nordiska länderna om deltagande i det europeiska synkrotronstrålningscentrum som kommer att uppföras i Grenoble. I diskussionen om formerna för ett eventuellt nordiskt samarbete i detta sammanhang är konsortiemodellen aktuell. Frågan om medverkan i synkrotronstrålningscentret måste avgöras år 1987. Om länderna beslutar sig för att gå med i detta europeiska samarbete, kan det bli nödvändigt med ett samnordiskt bidrag. I så fall kommer resursbehov att uppstå senast under 1988.

7.5 Högre utbildning

Såväl det nordiska universitetsrektorsrådet som universitetsadministratorsamarbetet spiller en allt viktigere rolle når det gæller utvekkling av samarbeidsaktiviteterna inom den høgre utbildeningen. Bægge organen utnyttjas kontinuerligt som rådgivande sakkunnigorgan.

Vid sidan av dessa spesialorgan kunde man øvervæge att tillsætte ett rådgivande organ med oppgitt att granske høgre utbildening som ett samlat fælt. Dette kunde utgøra ett værdetfullt instrument vid en vidareutvekkling av de længsiktige målsættningarna før det nordiske samarbeidet på dette ømråde.

En av de centrale øvergripande målsættningarna før det nordiske samarbeidet inom høgre utbildening ær att Norden som helhet skall kunna fungere som en gemensam utbildeningsmarknad. I samband med arbeidet på kulturhandlingsprogrammet kartlæggs bl.a. den geografiske studentmobiliteten samt frågestællninger kring ett aktivt gemensamt utnyttjande av studieplatserna inom den høgre utbildeningen i de nordiske lænderna.

Inom ramen før det nordiske universitetsrektorssamarbeidet gøres vidare før nærvarande en utredning om nordisk lærarmobilitet og samnordisk utnyttjande av lærarkrafter vid universitet og høgskoler i Norden. Som næmnts øvan i avsnittet om forskarutbildening førvæntas en rapport med førslog till organisation av ett nordisk universitetslærarutbyte bli framlagd under 1987.

Eventuelle framtidige størdordninger før att fræmjæ den geografiske rørligheten blant universitets- og høgskolelærare samt blant studenter kan på sikt medføre behov av nordiske resurser.

Førsøksverksamheten med en samarbeidsnæmnd før de nordiske lektoratsadministrationerna finansieras till utgången av år 1987 av Nordiske ministerrådets dispositionsmedel. En utværdering av verksamheten sker 1987, dâ man tar stællning till formerna før kommande verksamhet.

7.6 Nordiske institusjoner m.m. på forskningsømrådet

Institusjoner og støtteordninger

De nordiske forskningsinstitusjonene har i sine længtidsbudsjetter i mange år lagt fram førslog om videreutvikling av sin virksomhet. Institusjonenes mer længsiktige planer vil bli behandlet i ministerrådets kulturhandlingsplan.

Blant de planer som er innlevert før 1988 finnes adskillige førslog til utbygging eller forandring. Før flere av institusjonene er behovet for umiddelbare ressursfsterkninger stort. Dette er tilfellet før bl.a. NORDVOLC, NORDITA, NORDPLAN, m.fl. Behovet før økte resurser

har for flere institusjoners del blitt understreket i forbindelse med at deres virksomhet i den senere tid er evaluert. I første rekke gjelder dette NORDVOLC og NORDPLAN. Men også CINA er aktuell i denne sammenheng.

I det følgende gis en kort redegjørelse for de enkelte institusjoners (tilsv.) utviklingsplaner for de nærmeste årene. I enkelte tilfeller gis der korte bemerkninger til forslagene.

Nordisk institut för teoretisk atomfysik (NORDITA) har behov for en fortsatt utbygging av sin vitenskapelige utrustning dersom institusjonen skal følge med på forskningsfronten. Dette krever en budsjettforsterkning.

Nordisk institutt for sjørett har over lengre tid prioritert en ny fast stilling i petroleumsrett. Denne er fra 1987 foreløpig besatt ved et engasjement og vil antagelig få budsjettmessige konsekvenser senere.

Nordisk sommeruniversitet ønsker en økning av bevilgningen for å øke den faglige bredde i deltakelsen, minske deltakeravgiftene, honorere utført arbeid og øke symposie- og publikasjonsvirksomheten.

Nordisk vulkanologisk institut (NORDVOLC) peker på sin generelt vanskelige økonomiske situasjon og ønsker økte midler for å ta hensyn til islandsk lønnspraksis, øke mulighetene for feltarbeid samt til fornyelse av vitenskapelige instrumenter.

NORDVOLC har behov for en økning av driftsbudsjettet, bl.a. for vedlikehold og fornyelse av instrumenter.

Nordiska forskarkurser, Nordiska forskarstipendier, Nordiska forskarsymposier har behov for økte midler for å møte det sterkt økende antall søknader til disse støtteordningene.

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) ønsker en økning i bevilgningene for utgivelse av prosjektrapporter samt til igangsetting av to større nordiske samarbeidsprosjekter.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) prioriterer følgende: nytt professorat i planleggingssosiologi, økte stipendier til videreutdanningen, opprettelse av arbeidsstipendier til forskerstuderende samt midler til programmering av forskningsprosjekter.

Evalueringsrapporten understreket at NORDPLAN bør få mulighet til å utvikle sitt forskningsprogram og forbedre kontakten med tilsvarende institusjoner i og utenfor Norden. Dette vil kreve en økning i ressursene til NORDPLAN fra 1988.

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO) ønsker økte innsatser for samfunnsvitenskapelig og humanistisk informasjon, informasjonstjenester for små og mellomstore foretak, innføring av informasjonssøkning i utdanningsystemene, utredning om ba-

lansen mellom offentlig og privat sektor innen informasjonstjeneste. NORDINFO prioriterer en økning av bemanningen.

Behovet for forskning innen informasjons- og dokumentasjonsvirksomhet øker sterkt, og der er behov for en økning av NORDINFO:s budsjett.

Nordiske geoekskursjoner til Island ønsker økning av midlene for å kunne forbedre den forberedelse ekskursjonistene gjennomgår innen ekskursjonen.

Nordisk dokumentationscentral för massekommunikasjonsforskning (NORDICOM) har i de seneste år vært underlagt evaluering. Denne er foreløpig avsluttet, og NORDICOM regner med å fortsette virksomheten på sitt nåværende nivå inntil videre. Dette medfører en sikring av driften av database-systemet NOAC på budsjettet.

Centralinstitut för Nordisk Asienforskning (CINA) er for tiden under omorganisering etter en evaluering av virksomheten. En organisasjonsutredning skal i løpet av 1987 legge fram forslag om den nærmere innretning av CINA:s framtidige virksomhet. For at omorganiseringen av CINA skal få den ønskede effekt, kreves antagelig en viss økning av ressursene.

Vissa mindre samarbeidsorgan

Kulturministerrådet har fattet et prinsippvedtak om en omorganisering av åtte mindre samarbeidsorganer med forskningsfremmende oppgaver. Vedtaket innebærer at organenes virksomhetsmidler fom 1988 vil være samlet i en felles bevilgning.

Formålet med forandringen er bl.a. å skape større fleksibilitet i anvendelsen av midlene og dermed gjøre det muli, i økt utstrekning, å fordele de nordiske ressursene i overensstemmelse med aktuelle forskningspolitiske prioriteringer i landene. På sikt kan denne fellesbevilgning omdannes til en almen bevilgning for støtte til samarbeidsinitiativ på nye forskningsområder. En slik utvikling forutsetter en budsjettforsterkning. Den modell som er skapt gir altså ikke bare muligheter for fleksibilitet, men kan også bli et redskap for en smidig utbygging av forskningssamarbeidet alt ettersom der oppstår behov på ulike områder.

I det følgende gjengis de åtte samarbeidsorganenes planer for 1988 og de nærmeste år. Ministerrådet vil ta stilling til prioriteringen av den felles pulje når der foreligger mer detaljerte planer fra disse samarbeidsorganene.

Nordisk kollegium för fysisk oceanografi ønsker økte midler til forskningsprosjekter, spesielt om havforurensning i områdene fra Nordsjøen til Østersjøen.

Nordisk kollegium för marinbiologi (NKMB) vil i de närmeste årene prioritere undersøkelser av farvannene rundt Færøyene.

Nordiska kommittén för öststatsforskning ønsker å konsolidere sin virksomhet.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) ønsker å utvide kurs- og undervisningsvirksomheten og å øke publikasjonsvirksomheten. Komiteen ønsker å fortsette sin virksomhet under betegnelsen "institutt".

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- og fredsforskning (NSKIP) ønsker økt aktivitet innen feltene Norden i den europeiske freds- og sikkerhetspolitikken og tiltak for å fremme tilliten (förtroendeskapande). En vil øke antallet seminarer og konferanser samt støtten til initiering av forskningsprosjekter. Dessuten søkes å styrke publikasjonsvirksomheten og økt bemanning ved komiteen.

Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (NOSALF) ønsker styrking av publikasjonsvirksomheten, støtte til et prosjekt om historiske nordiske kontakter med Latin-Amerika, økning av midlene til forskningskonferanser, seminarer, symposier, reisestipendier og feltstøtte samt til kurser om Latin-Amerika i Norden.

Nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning (NOAC) ønsker økte midler for å kunne gi støtte til islandske fysikers deltakelse i NOAC-støttede prosjekter. Videre ønskes å kunne gi anslag til møter for forberedelse av prosjekter, reisestøtte, stipendier, flytting av instrumenter mellom nordiske akselleratorsentra.

Nordiskt kollegium för ekologi (NKE) peker på behovet for internasjonal samordning på sitt område og foreslår at der opprettes et Nordisk sekretariat for internasjonal økologi i tilknytning til kollegiet. Dette sekretariatet skulle ha en liten fast stab og trekke på eksperter innen hele feltet etter mønster av Institut of Ecology i USA.

7.7 Nordiska institutioner m.m. inom den högre utbildningen

Institutioner

Inom den högre utbildningen har följande tre institutioner genomfört regelbunden undervisningsverksamhet, federationen för medicinsk undervisning dock mest i symposieform. Alla tre institutionerna har sedan lång tid tillbaka haft olika slags utvecklingsplaner som, trots ändamålsenligheten i planerna, endast delvis har kunnat genomföras.

Nordisk federation för medicinsk undervisning prioriterar en ökning som gäller kartläggning av behovet för nordiska teoretiska specialistkurser på hälsovårdsområdet. Institutionen önskar ökade anslag för 2-3 stipendier årligen för lärarutveckling inom hälsovårdssektorn.

Nordisk journalistkursus har genomgått en evaluering och är fr.o.m. 1987 omorganiserad till helårsdrift med heltidsanställd kursledning. Ökningen i verksamheten har finansierats över dispositionsmedlen 1987. Det blir aktuellt att flytta denna kostnad på den fasta budgeten 1988. Institutionen önskar utbygga sin verksamhet ytterligare.

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) önskar till linjen för näringsterapi en ökning av forskartjänsterna och ökade medel för kontorsutrustning. Därutöver önskar institutionen utreda möjligheterna för en konsumentekonomisk utbildning.

Kursverksamhet

Ministerrådet har nyligen beslutat omorganisera kursverksamheten inom den högre utbildningen. Omorganiseringens huvudsakliga syfte är att skapa större flexibilitet vid fördelning av medlen till olika kurser. Omläggningen har också till syfte att göra det möjligt för nya områden att komma i fråga. Det är därför nödvändigt att resurserna år 1988 inte bara återförs till den nivå de hade fram t.o.m. 1985, utan även att verksamheten totalt sett beviljas ytterligare budgetförstärkning.

Utöver de budgetkonsekvenser som omläggningen kan förväntas få, har den existerande kursverksamheten några prioriterade önskemål för ökning och/eller särskilda problem omkring nuvarande finansieringsform.

Nordiska universitetskurser i historia. Styrelsen har svårigheter att finansiera sitt årliga möte p.g.a. höga resekostnader. 1988 genomförs kursen i Tromsø med högre kostnadsnivå än vanligt.

Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära. Det har inte beviljats medel för verksamheten 1986 och 1987. Arrangörerna önskar planeringsmedel för 1988 och medel för att genomföra själva konferensen i 1989.

Nordiska fältseminarier för etnologistuderande (NEFA). Det har inte beviljats medel för verksamheten 1986 och 1987. NEFA önskar kunna fortsätta sin verksamhet 1988.

Nordiska seminarier för arkeologistuderande. Det har inte beviljats medel för verksamheten 1986 och 1987. FRA önskar medel 1988 för att kunna fortsätta sin verksamhet.

Nordiska kurser i språk och litteratur. Samarbetsnämnden önskar flytta anslaget för kurs på Grönland från dispositionsmedlen till den fasta budgeten. En ny kurs i Grönlands språk och kultur anses lämplig i 1988.

Nordiska vidareutbildningskurser för konservatorer. Styrelsen önskar ökta anslag för att kunna täcka kostnader för föredragshållare och

tolkning. Därutöver önskas en ökning av stipendiemedel och medel för ett kompendium efter varje kurs.

Nordiska vidareutbildningskurser för socialhögskolelärare. Styrelsen arbetar för tiden med att utreda möjliga former för kursverksamheten.

Nordiska seminarier för lärare vid journalisthögskolor. Det har inte beviljats medel för verksamheten 1986 och 1987. Styrelsen önskar medel för att fortsätta sin verksamhet 1988.

Nordiska fortbildningskurser för idrottslärare. Det har inte beviljats medel för verksamheten 1986 och 1987. Styrelsen önskar medel för att fortsätta sin verksamhet 1988.

Nordiska fortbildningskurser för modersmålslärare. Arrangörerna önskar ökade medel för att kunna utge ett kurskompendium.

KAPITEL 8 KULTURFONDEN

Kulturfondens styrelse har låtit utarbeta en rapport om sin verksamhet under åren 1975-1984. Den övergripande konklusionen i rapporten är att fonden genom sin verksamhet i den berörda perioden har fungerat på ett sätt som väl harmonierar med den överordnade målsättningen, sådan som den kommer till uttryck i överenskommelsen om fonden. Styrelsen avser att under kommande möten diskutera rapporten i enskildheter och därvid pröva, i vilken mån rapportens resultat kan vara av värde för fondens framtida verksamhet.

Det är klart att fonden även i framtiden kommer att fortsätta sina strävanden att stödja och utveckla det nordiska kultursamarbetet och söka upp nya grupper och initiativ, som kanske faller utanför de officiella kanalerna för stöd till viktiga samarbetsprojekt. Det är emellertid viktigt att resurserna fortsatt garanteras och byggs ut för att fonden skall kunna göra en aktiv insats för att förstärka och stimulera samarbetet.

KAPITEL 9 ENERGI

9.1 Innledning

Det nordiske energisamarbeid for perioden 1986-1988 er basert på den samarbeidsplan som de nordiske energiministre la frem ved Nordisk Råds 34. sesjon. Planen innebærer fortsatt intensivering av det eksisterende energisamarbeid som finner sted på områdene olje og gass, energiøkonomisering, energiforskning, energiplanlegging, kjernesikkerhet og informasjon. I tillegg omhandler planen en rekke nye initiativer. Tiltak i den vedtatte plan kan oppdeles i 3 hovedområder:

1. Politiske og administrative tiltak
2. Felles nasjonale tiltak, f.eks. på forskningsområdet
3. Konkrete prosjektideer innenfor områdene
 - norden som hjemmemarked
 - energiøkonomisering
 - eksport
 - informasjon
 - energi og miljø
 - energiplanlegging.

9.2 Politiske administrative tiltak

Hva angår de politiske administrative tiltak omfatter disse en rekke undersøkelser vedrørende utbygging av det nordiske energisamarbeide. Disse undersøkelser som varetas av de nasjonale myndigheter legger opp til utbygging av det nordiske samarbeid innenfor elsektoren og olje- og gassektoren. I planen er nevnt en rekke mulige utbygginger av elnettet. Beslutninger om sådanne utbygginger treffes av de nasjonale regjeringer, men ministerrådet holdes løpende underrettet om undersøkelsene og resultatene av disse.

9.3 Energiforskning

Innenfor energiforskningsområdet besluttet de nordiske energiministre den 23. oktober 1985 i Oskarshamn å iverksette et meget omfattende energiforskningsprogram. Programmet er basert på avtaler mellom stort sett alle de nordiske lands universiteter og forskningsmiljøer. Bakgrunnen var at man ønsket en kompetanseoppbygging på de nordiske lands universiteter og høyskoler. Siden 1975 har de nordiske lands energimyndigheter satset omkring 900 mill. DKK årlig på energiforskning.

Sektorforskningen på dette område har som følge av oljekrisene vært av største betydning. Samtidig med at denne forskningsinnsats har funnet sted, har man hatt behov for å styrke nordiske universiteters og høyskolars kompetanse innenfor dette område. Et nordisk program om dette er derfor et naturlig tiltak. Energiforskningsprogrammet omfatter feltene faste brensler, oljeteknologi, oljegeologi, bioenergi og

fjernvarme. Programmet innebærer en allokering av nasjonale midler på ca. 16 mill. DKK om året over en femårig periode. Disse midler benyttes til ansettelse av forskningsprofessorer, forskningsledere, stipendier, kursaktiviteter, mindre prosjekter m.v. innenfor de nevnte felt.

Energiforskningsprogrammet åpner en rekke muligheter for nordisk samarbeide på disse nøkkelfelter og de enkelte forskere er gått i gang med å formulere større samarbeidsprosjekter innenfor deres respektive fagfelter. En pakke av disse prosjekter må ventes fremlagt i 1987. Prosjektpakken vil være av en størrelsesorden på omkring 30 mill. DKK om året og det er naturlig å utnytte nordisk industrifonds muligheter til finansiering.

Finland er med i energiforskningsprosjektet, ved at det ytes separate bidrag til finske prosjekter innen for de aktuelle fagområder. Finland yter m.a.o. ikke bidrag til fellesfondet, men istedet via nasjonale prosjekter medvirker de i samarbeidsprogrammet.

9.4 Planerade åtgärder

Blant de nye initiativer som er omtalt i den nordiske handlingsplan kan nevnes initiativ innenfor feltene energiøkonomisering, eksport samt energi og miljø. Den nordiske embedsmannskomiteé for energispørsmål har nedsatt faggrupper som arbeider for å gjennomføre en rekke konkrete prosjekter innenfor disse områder. Videre arbeides det i faggruppene på å formulere et større program i form av et samarbeidsprogram på de respektive felt.

Energiøkonomiseringsområdet er i mange henseender et nøkkelområde hva angår de nordiske lands forsyning og forbruk av energi. I alle land er det siden oljekrisene gjennomført omfattende initiativ innenfor denne sektor. Disse initiativer har ført til mange resultater i form av reduksjon av energiforbruket i Norden. På nordisk plan har man også gjennomført et omfattende samarbeid dels med henblikk på å utveksle informasjon om konkrete nasjonale initiativ, dels med å gjennomføre felles nordiske samarbeidsprosjekter. Blant disse kan nevnes omfattende prosjekter om energiøkonomisering innenfor 22 industribransjer i Norden. Dette prosjekt har involvert 2000 virksomhetsledere og fremtredende teknologer fra de nordiske land. Prosjektet benyttes til å belyse mulighetene for å gjennomføre ytterligere energiøkonomiserings-tiltak for industrisektoren.

Den nordiske energiøkonomiseringsgruppe vil på våren 1987 formulere et samarbeidsprogram med henblikk på å øke mulighetene for å gjennomføre energiøkonomisering i Norden innenfor såvel industri, oljesektoren, transportsektoren samt servicesektoren. Prosjektet vil bli basert på erfaringene fra de nasjonale tiltak som hittil er gjennomført samt spesielt belyse erfaringene for energiøkonomisering innenfor el-sektoren.

Innenfor eksportfeltet har den nordiske embetsmannskomiteé for energispørsmål nedsatt en gruppe om energiekspport. Denne gruppen består av representanter fra industri og energimyndighetene, eksport- og industriråd, utenriksdepartementene samt NOPEF og NIB. Gruppen har tilrettelagt samlede nordiske energiekspportfremstøt i Indien og SADCC-området. Såfremt erfaringene fra disse viser seg å være positive er det tanken at gruppen vil gjøre ytterligere energiekspportfremstøt. Slike fremstøt innebærer alltid en betydelig nordisk satsning av ressurser samtidig med at de åpner for mange muligheter. De nordiske land har samlet et betydelig eksportpotentiale innenfor energisektoren. En 4-5 års plan for slike fremstøt vil kunne fremlegges så snart erfaringene med de første fremstøt er fremkommet.

Angående energi- og miljøsektoren har det nordiske energiforskningsutvalg innledet et samarbeide med det nordiske miljøforskningsutvalg. Man ønsker å belyse mulighetene for å fremme en utvikling som vil innebære en kombinasjon av energi- og miljøinitiativ. En rekke prosjekter innenfor energiområdet er nettopp avsluttet av den nordiske embetsmannskomiteé for miljøspørsmål og det er tanken i fellesskap å arbeide videre med de forslag som er fremkommet.

I øyeblikket etableres det, i noen nordiske land, en rekke demonstrasjonsprosjekter hvor man i mindre landsbysamfunn ønsker å gjennomføre tiltak som innebærer både miljø- og energimessige forbedringer. Samarbeidet mellom utvalgte av disse demonstrasjonsprosjekter er allerede etablert og man ønsker å bygge videre på dette samarbeide. I et større antall demonstrasjonsprosjekter hvor miljø og energiinitiativ kombineres kan man undersøke om styringsmidler som brukes innenfor energisektoren, eksempelvis i form av avgifter og regelsett, vil kunne anvendes i kombinasjon med nye bestemmelser på miljøområdet. Endelig vurderer man hvorvidt det nye nordiske energiforskningsprogram har elementer som kan utbygges til også å omfatte miljøsektoren. Et samlet samarbeidsprogram innenfor energi- og miljøforskningssektoren vil kunne fremlegges etter sommeren 1987.

Allt i alt innebærer den nordiske samarbeidsplan for energiområdet en rekke konkrete initiativ av betydelig omfang. Et energiforskningsprogram hvor basisdelen (16 mill. DKK om året) finansieres av de nasjonale myndigheter og prosjektdelen kan innebære finansiering fra Nordisk Industrifond.

Samarbeidsplanen innebærer også etablering av samarbeidsprogram innenfor feltene energiøkonomisering, energiekspport samt miljøforskning. De sistnevnte samarbeidsprogrammer forventes å bli formulert våren/sommeren 1987.

9.5 NKA

På atomenergiområdet fortsætter Nordisk kontaktorgan for atomenergisporømsmål (NKA) at sørøe for nære kontakter mellem de forskjellige myndigheder og andre kredse, som er involveret i spørømsmål om atomenergien og dens sikkerhedsaspekter. Erfaringerne fra Tjernobyli-

ulykken har vist nytten af sådanne nordiske kontakter. NKA vil også fremme nordisk samarbejde om de tekniske og videnskabelige spørgsmål, som er blevet aktuelle efter ulykken.

NKA vil arbejde videre for en fælles nordisk optræden i de internationale organisationer, specielt IAEA og OECD/NEA, hvor man udover de aktuelle sikkerheds- og miljøspørgsmål vil lægge vægt på bl.a. kontrol med spalteligt materiale og på sikker håndtering af radioaktivt affald.

Det fireårige sikkerhedsprogram 1985-89, som blev vedtaget af ministerrådet i 1984 og justeret efter Tjernobyli-ulykken i 1986, vil blive videreført af NKA's komité for sikkerhedsforskning NKS. Der vil fortsat blive lagt vægt på en bred udnyttelse af resultaterne.

KAPITEL 10 MILJØBESKYTTELSE

10.1 Indledning

Rammen omkring Nordisk Ministerråds virksomhed på miljøbeskyttelsesområdet er fastlagt i et samarbejdsprogram. Det tredje program for nordisk samarbejde om miljøbeskyttelse gælder perioden 1983-87. Programmet skal således revideres i løbet af 1987 med henblik på at fremlægge et ministerrådsforslag til sessionen i 1988.

Da revisionen af programmet er i sin indledende fase, er det vanskeligt helt præcist at beskrive planerne for den kommende virksomhed. Det er dog sandsynligt, at de fleste af de områder som omfattes af det nuværende samarbejdsprogram vil blive videreført. Der foreligger endvidere på flere af samarbejdsområderne detailprogrammer, som beskriver virksomheden i årene fremover og således supplerer samarbejdsprogrammet. Disse delprogrammer kan tidsmæssigt række ud over det nugældende samarbejdsprogram. Eksempelvis kan nævnes et projektprogram om luftforurening 1987-89.

De temaer, som er udvalgt for det nordiske miljøbeskyttelsessamarbejde, er højt prioriterede i landene. Hovedhensynet ved valg af samarbejdsopgaver er, om resultaterne kan føre til praktiske miljømæssige forbedringer i landene og forebygge at miljøproblemer opstår.

Hertil kommer, at de nordiske lande i stadigt stigende omfang samarbejder internationalt og på den måde har mulighed for at spille en ledende rolle. Det gælder f.eks. inden for ECE-konventionen om langtrækkende grænseoverskridende luftforurening, og inden for de internationale havforureningskonventioner.

For at vedligeholde en sådan førende position er det nødvendigt at have det nødvendige faglige grundlag. Der vil derfor i de kommende år være behov for øgede midler til projektvirksomhed. Der vil iøvrigt på de fleste områder være tale om projekter, som leder til en mere effektiv udnyttelse af de samlede nordiske ressourcer.

Budgettet for projektvirksomheden har i 1986 udgjort i alt 9.652.000 DKK. For 1987 er der foreløbig til disposition 11.215.000 DKK, heraf ca. halvdelen til arbejdet med bekæmpelse af luftforurening.

I det følgende er planerne omtalt for nogle af de vigtigste områder inden for det nordiske miljøsamarbejde.

10.2 Luftforurening

Bekæmpelse af luftforureninger har længe stået centralt i det nordiske samarbejde om miljøbeskyttelse. Særligt har arbejdet med at reducere de langtransporterede forureninger høj prioritet. Som bekendt er der konstateret omfattende forurening af ferskvand og skader på fiskebestanden i Norden, ligesom der er observeret betydelige skovskader i

Central-Europa. Det internationale arbejde foregår i dag hovedsagelig inden for rammen af ECE-konventionen om langtrækkende grænseoverskridende luftforurening.

Det nordiske samarbejde om bekæmpelse af luftforureninger har bl.a. bygget på et projektprogram for perioden 1984-86. Et nyt projektprogram for 1987-89 viderefører og forstærker de nordiske landes indsats bl.a. med at støtte arbejdet under ECE-konventionen. Udredninger og undersøgelser knyttet til behovet for videre foranstaltninger mod forurening, herunder begrænsning af udslip af kvælstofilter og foranstaltninger mod fotokemiske oxidanter vil stå centralt. Det nordiske banebrydende arbejde med at vurdere, hvilke belastninger og koncentrationer som forskellige miljøtyper kan tåle, uden at der opstår skadelige effekter, vil blive fortsat.

Luftforurening fra vejtrafik er den forureningskilde, som berører flest mennesker. Når det gælder udstødningsgasser fra biler - bilavgasser - vil det nordiske samarbejde blive fortsat med hensyn til at indføre skærpede krav til motorkøretøjer. Arbejdet vil omfatte praktiske og tekniske problemstillinger, herunder emissionskrav for tunge køretøjer og kontrol af biler i brug.

Inden for de nordiske lande er arbejdet med hensyn til overvågning af effekter på det ydre miljø på grund af luftforureninger langt fremme. Dette er vigtigt, fremfor alt fordi Norden udsættes for langtransporterede luftforureninger, som overvejende kommer fra andre lande. Der kræves en ensartet oplægning af overvågningsvirksomheden, for at Norden som helhed skal kunne bevise, om der bliver positive eller negative forandringer i naturen, bl.a. som følge af de nedskæringer af i første række svovldioxidudslippene, som skal ske i løbet af en 10-årig periode. Der vil blive iværksat en øget satsning på dette område gennem opbygning af målestationer, udvikling af metodik og nordisk interkalibrering af metoder og analyser.

Disse planer på luftforureningsområdet bliver præsenteret i et særligt ministerrådsforslag til sessionen 1987, som der henvises til. Gennemførelsen af ministerrådsforslaget om luftforureninger medfører behov for betydeligt øgede midler i de kommende år.

10.3 Vand- og havforurening

Det nordiske samarbejde på havforureningsområdet har i vidt omfang foregået bilateralt mellem de nordiske lande og gennem internationale aftaler. For at styrke de nordiske landes samarbejde inden for de internationale havkonventioner er der nu indgået et fast samarbejde under Nordisk Ministerråd. Der har i første omgang været tale om et kontaktorgan, som har samordnet de nordiske landes synspunkter og forslag. Under hensyn til den alvorlige forureningsituation, som de nordiske landes kyst- og havområder befinder sig i, er det besluttet at styrke sekretariats- og udredningsbistanden på dette område. Vigtige spørgsmål er udledning af næringsalte, forbrænding af affald til

havs, dumpning generelt og vurdering af nye stoffer. Dette arbejde kan kræve øgede økonomiske midler fremover.

På vandforurenings- og spildevandsområdet er der udarbejdet et program for virksomheden 1987-89. Tyngdepunkterne vil ligge på spørgsmål om spildevandsledninger, drift af rensningsanlæg og slambehandling. Gennem at udveksle information og erfaringer og udarbejde fælles råd og retningslinier, får man betydeligt mere udrettet på dette område, end de relativt begrænsede midler som er til rådighed i hvert enkelt land giver mulighed for.

10.4 Kontrol med kemiske stoffer og produkter

Arbejdet med kemiske stoffer og produkter er givet høj prioritet fremover. Skabelsen af ensartede kontrolsystemer, reguleringer og udnyttelse af information på tværs af landegrænserne og samarbejde i internationale fora er vigtige opgaver for det nordiske samarbejde. Derved forbedres muligheden for at gennemføre ønskede foranstaltninger for at sikre sundhed og miljø, og håndteringen i virksomheder og hos forbrugerne bliver mere sikker. Endvidere undgås hindringer for handelen med kemiske produkter mellem landene.

Der vil bl.a. blive arbejdet med klassificering og mærkning af kemiske stoffer og kortlægning og foranstaltninger mod enkelte problemstoffer, som f.eks. clorfluorcarboner, som ødelægger ozonlaget. Der vil blive arbejdet med systematiske metoder til udvælgelse og prioritering af eksisterende farlige kemikalier. Endvidere vil samarbejdet med jord- og skovbrugsområdet om vurdering af bekæmpelsesmidler blive fortsat.

10.5 Støj

Det nordiske samarbejde på støjområdet har givet betydelige resultater både med hensyn til en bedre udnyttelse af landenes samlede ressourcer, specielt til undersøgelsesvirksomhed, og med hensyn til ensartet administration i landene.

De nordiske landes indsats med hensyn til støjs effekter har vakt international opmærksomhed. Resultaterne af forsknings- og udredningsprogrammet om støjs effekter på mennesker vil i 1988 blive præsenteret på en international kongres om støj som et sundhedsproblem (Noise '88), som Sverige vil være arrangør for. Ministerrådet har tilkendegivet at stille sig bag konferencen.

Der vil blive arbejdet videre med at gennemføre målsætninger for trafikstøj, herunder for tunge køretøjer og for flystøj.

10.6 Genanvendelse og affald

Alle de nordiske lande anvender store ressourcer på at løse problemerne med håndtering og bortskaffelse af affald. Det gælder husholdningsaffald, affald fra virksomheder og ikke mindst såkaldt problemaffald - kemikalier, olieaffald m.v.. Genanvendelse vil ofte være den miljømæssigt og økonomisk set bedste løsning på en række affaldsproblemer. Det nordiske samarbejde vil blive videreført i kontakt med faglige og industrielle miljøer. Man vil bl.a. arbejde på at fjerne begrænsninger for handelen mellem landene med returmaterialer

10.7 Naturværn og friluftsliv

Arbejdet med beskyttelse af truede dyr og planter og registrering af værdifulde landskaber i Norden vil blive fortsat i årene fremover. Det er vigtigt at registrere den nordiske natur, dels for at følge udviklingen, dels for at skabe ensartede modeller for arbejdet med beskyttelsen.

Der er påbegyndt et arbejde med beskyttelse af biotoper, d.v.s. bevarelse af omgivelserne for truede dyr og planter. Det er ikke tilstrækkeligt at beskytte de enkelte individer, man må også bevare arternes naturlige omgivelser.

Det er konstateret, at udviklingen i jordbrugslandskabet kan have negative konsekvenser for faste kulturminde, plante- og dyreliv og menneskers muligheder for naturoplevelse og friluftsliv. Det overvejes at tage initiativ overfor landbrugsmyndighederne for i fællesskab at vurdere, hvilke virkemidler der bør anvendes for at tage miljøhensyn i jordbrugslandskabet.

Der vil blive arbejdet videre med at opfylde den fællesnordiske målsætning om at give alle nordiske borgere gode muligheder for friluftsliv i et varieret og rigt naturmiljø. I samarbejde med turistområdet vil der blive gennemført et arbejde om naturvejledning, således at udviklingen af øget friluftsliv og turisme i Norden sker på basis af en øget forståelse for hensynet til naturen.

10.8 Forskning, miljøøkonomi og miljødata

Finansiering af miljøforskningen er fortrinsvis et nationalt ansvar. Et fællesnordisk engagement i miljøforskning er derfor mest nyttigt i form af informationsudveksling og som et kritisk forum for vurdering af forskningsmetoderne og -resultaterne. Enkelte af myndighedernes egne forskningsprojekter kan med fordel gives en nordisk bearbejdning, således at resultaterne bedre kommer frem i alle de nordiske lande.

En samfundsøkonomisk hensigtsmæssig tilrettelæggelse af miljøbeskyttelsesarbejdet forventes af få en stadig mere central placering. Miljøøkonomiske analyser vil derfor blive fortsat fremover.

På miljødataområdet er der udarbejdet et rammeprogram for den fremtidige virksomhed for 1987-89, som omfatter datamodeller, datainfrastrukturer, datateknik samt referencearkiv i tilknytning til udvikling af nationale miljøinformationssystemer. Arbejdet med den nordiske kodecentral, som fysisk er placeret ved Naturhistoriska Riksmuséet i Stockholm, vil blive videreført.

KAPITEL 11 ARBEJDSMARKED

11.1. Indledning

Et revideret samarbejdsprogram for arbejdsmarkedsområdet blev vedtaget til ikrafttræden den 15. juni 1985. Programmet er opdelt i prioriterede områder,

- Det fællesnordiske arbejdsmarked
- Arbejdsmarkedets funktionsmåde
- Økonomisk politik/ arbejdsmarkedspolitik
- Metodeudvikling

der for årene 1986-88 er suppleret med den økonomiske handlingsplan, der indgår som et særligt prioriteret område.

11.2 Igangværende aktiviteterDet fællesnordiske arbejdsmarked

På det første prioriterede område, som omhandler det fællesnordiske arbejdsmarked lægges vægten på opfølgning af overenskomsten om det fælles nordiske arbejdsmarked og retningslinierne for det nordiske arbejdsformidlingsamarbejde.

Der i 1987 igangsat et forprojekt med henblik på en analyse af arbejdskraftens frie bevægelighed.

Derudover er der iværksat et forberedende arbejde med henblik på udvikling af en nordisk migrationsstatistik. Begge projekter vil blive videreført i 1988.

Med etableringen af en nordisk kontaktgruppe for migrationsspørgsmål er der igangsat et projektprogram, der skal understøtte en fælles nordisk holdning til integrationen af indvandrere og flygtninge med anerkendt status.

Med særligt vægt følges udviklingen af den nordiske arbejdsformidling.

Organiseringen i arbejdsformidlingen med én nordisk arbejdsformidler i hver region videreføres. For at understøtte arbejdsformidlingens bistand til arbejdskraftens bevægelighed og arbejdsgivernes rekruttering over landegrænserne igangsættes i 1987 et pilotprojekt med anvendelse af edb i den nordiske arbejdsformidling. En evaluering af udviklings- og driftomkostningerne for en permanent edb-løsning er indbygget i pilotprojektet. Efter evalueringen vil der blive truffet beslutning om en evt. implementering af et permanent system.

Til opfølgning af den nordiske overenskomst om arbejdsmarkedsuddannelse og erhvervsmæssig revalidering, som trådte ikraft i 1982, er der

nedsat en embedsmandsgruppe med opgaven at koordinere udviklingsarbejde, erfaringsudveksling samt styring af nordiske projekter om arbejdsmarkedsuddannelserne.

I den forbindelse kan omtales, at Nordisk Ministerråd (arbejdsministrene) har igangsat en udredning om forudsætningerne for at Nordkalottens AMU-Center kan omdannes til en egentlig nordisk institution. Rapport om udredningen behandles af Ministerrådet i 1987.

Arbejdsmarkedspolitikkenes funktionsmåde

Det andet prioriterede område omhandler arbejdsmarkedspolitikkenes funktionsmåde.

På dette område er der iværksat flere projekter f.eks. en analyse af arbejdsløshedens struktur og et operativt projekt om overgangen fra skole til erhverv.

På initiativ af den svenske arbejdsmarkedminister er der iværksat en årlig eksamination af et udvalgt arbejdsmarkedspolitisk tema. Projektet blev indkørt i 1986 med en eksamination af arbejdsmarkedsuddannelserne i Danmark og Finland. I 1987 fortsættes med en eksamination af arbejdsformidlingens service. Projektet tænkes videreført i de kommende år.

Arbejdsmarkedspolitikkenes rolle i samspillet med den økonomiske politik

Det tredje prioriterede område er arbejdsmarkedspolitikkenes rolle i samspillet med den økonomiske politik.

I regi af det nordiske arbejdsmarkedspolitiske forskningssamarbejde er der startet overvejelser om aktiviteter på dette område i 1988.

Efter afslutningen af projektet "Arbejdsløshedens omkostninger i Norden" har området været prioriteret noget ned, idet opfølgningen af dette projekt er indbygget i handlingsplanens projekter.

Metodeudvikling

Det fjerde prioriterede område vedrører metodeudvikling, hvor der fortsat satses på uddannelse af nordiske tjenestemænd, der varetager den nordiske arbejdsformidling. Også dette område har været nedprioriteret i de sidste par år. I de kommende år vil spørgsmålet om effektivisering af arbejdsformidlingens service være et voksende nordisk samarbejdsområde, som vil blive højt prioriteret. Der er igangsat to projekter om målstyring og resultatvurdering af arbejdsformidlingens service. Det ene projekt vedrører operative aspekter. Det andet projekt belyser teoretiske og metodiske aspekter af målstyringen.

Den økonomiske handlingsplan

Som et femte prioriteret område medtages projekter under den økonomiske handlingsplan. Handlingsplanens projekter har medført - både kvantitativt og kvalitativt - en væsentlig udvidelse af det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsområdet. Handlingsplanens projekter omtales nærmere i kap.III i årsberetningen for 1986.

Kvantitativt har den udvidede budgetramme betydet en stærk forøgelse af de opgaver, der varetages af NAUT og de faglige udvalg.

Derudover er der, som en følge af handlingsplanen, tilkommet nye tværsektorielle samarbejdsområder, som f.eks. migrationssamarbejdet, arbejdslivs- og arbejdsretlige spørgsmål samt nye samarbejdsprojekter med EK-Kultur og Nordisk ligestillingsudvalg.

På det kvalitative plan har udvidelsen betydet en stærk vækst af konkrete, operative projekter som supplement til den hidtidige virksomhed som overvejende bestod af analytiske udredningsprojekter.

De hidtidige erfaringer med operative projekter taler for at denne samarbejdsform skal videreføres.

Øvrige projekter: Tema-/policyoplæg, projektreserve, sekretærbistand

Det sidste programområde omfatter øvrige projekter, som består af midler til tema- og policyoplæg, en projektreserve samt sekretærbistand.

Handlingsplanens projekter har betydet en ekstra belastning for sekretariatsbetjeningen af de faglige udvalg. Dette - tilsammen med en stærk udvidelse af produktionen af tema- og policyoplæg - har betydet en relativ stor vækst af dette område.

11.3 Sammenfatning om igangværende og planlagt virksomhed

Det er afgørende for planlægningen af projektvirksomheden efter 1988 om handlingsplanen skal videreføres nordisk - helt eller delvist - eller alene følges op nationalt.

Uanset dette vil forskningsprogrammet om uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik - som delvis er indarbejdet i handlingsplanen - blive videreført med opfølgingsprojekter om substitution, prognose og evaluering. Det kan forventes at forskningsprogrammet udvides med et projekt om samspillet mellem den økonomiske politik og arbejdsmarkedspolitikken.

På serviceområdet vil det igangsatte samarbejde om målstyring og resultatvurdering af arbejdsformidlingens service blive videreført. En eventuel implementering af en EDB-løsning i den nordiske arbejdsformidling forudsætter midler, dels til det tekniske udstyr og dels til drift- og personaleuddannelse.

På sysselsætningspolitikens område kan det forventes at der iværk-sættes opfølgingsprojekter om generelle sysselsætningsstimulerende tiltag, herunder sysselsætningspolitikens samspil med regional-, er-hvervs- og industripolitikken.

Migrationssamarbejdet kan forventes videreført dels med iværksættelse af samarbejdsprojekter om informationsvirksomhed samt et fortsat sam-arbejde om migrationsforskning og migrationsstatistik.

11.4 Udvikling af den fortsatte virksomhed i det nordiske samarbej-de på arbejdsmarkedsområdet 1988-90

Videreudviklingen af det nordiske samarbejde på arbejdsmarkedsom-rådet peger i retning af tre hovedområder, som vil blive prioriteret i den fortsatte planlægning.

Disse områder omfatter operative projekter, hvor konkrete tiltag for arbejdssøgende, nye indsatser overfor arbejdsgiverne og metodeud-vikling i arbejdsformidlingen igangsættes og kombineres i nordiske netværksprojekter.

Endvidere omfattes forskning og udredning af arbejdsmarkedspolitik-kens mål, virkemidler og effekt.

Endelig omfattes projekter, hvor man sammenligner nationale tiltag med henblik på nordisk erfaringsudveksling.

Konkrete, operative projekter

Det vil være højst prioriteret at udvikle projekter, som kan bidrage til arbejdsmarkedets funktionssæt i de nordiske lande. Målsætningen for projekter af denne art angives af de nordiske overenskomster med tilhørende retningslinier. Overenskomsten om det fælles nordiske ar-bejdsmarked og retningslinierne for det nordiske arbejdsformidlings-samarbejde er centrale for den videre planlægning af konkrete, opera-tive projekter. Som eksempler kan nævnes Nordjob og EDB i den nordiske arbejdsformidling

Forskning og udredning af arbejdsmarkedspolitikken

Det nordiske forsknings- og udredningsarbejde på arbejdsmarkedspoli-tikkens område vil blive videreført. Forskning og udredning af ar-bejdsmarkedspolitikens mål, virkemidler og effekt vil blive indrettet på at understøtte tema- og politikdrøftelsen i ministerrådet og em-bedsmandskomiteen. Den nordiske eksamination af udvalgte områder inden for arbejdsmarkeds- og sysselsætningspolitikken er et eksempel som vil blive videreført i de kommende år.

Nordisk erfaringsudveksling på basis af nationale aktiviteter

Nordisk erfaringsudveksling på basis af nationale aktiviteter, der sættes ind i en nordisk ramme er som regel begrundet ud fra inden-

rigspolitiske overvejelser og særlige nationale behov. Vurderingen af behovet for og relevansen af denne form for nordisk erfaringsudveksling vil ske ud fra en politisk vurdering på nordisk plan.

KAPITEL 12 ARBETSMILJÖ

12.1 Samarbetsprogram och organisation

Verksamheten inom arbetsmiljöområdet styrs av ett samarbetsprogram som fastställdes av ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) år 1984. I programmet anges följande samarbetsområden

- arbetsolycksfall
- kemiska risker
- biologiska risker
- fysikaliska faktorer
- fysiska belastningar och arbetsanpassning
- psykosociala belastningar
- arbetstid
- datateknologi
- samordning av lagstiftning och föreskrifter
- arbetsmiljö, hälsa och ekonomi
- vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
- arbetsmiljöinformation och förmedling av forskningsresultat

Som beredande organ för ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor (AK-arbetsmiljö) fungerar tre permanenta grupper. Grupperna svarar för frågor som rör arbetsmiljöforskning, arbetsmiljötillsyn samt arbetslivs- och arbetsrättsförhållanden. Beredningsgruppen för arbetslivs- och arbetsrättsfrågor har tillsatts gemensamt av AK-arbetsmiljö och NAUT med AK-arbetsmiljö som huvudansvarig. Gruppen har att ta sig an frågor som rör bl a rättsförhållanden i arbetslivet och konsekvenser av ny teknologi.

En betydelsefull projektverksamhet bedrivs under överinseende av beredningsgrupperna. Verksamheten har uppmärksammats av bl a de nordiska arbetsmiljöfonderna (motsv), vilket resulterat i att fonderna t ex finansierar nationella delprojekt i anslutning till vissa nordiska satsningar. På detta sätt får ministerrådets verksamhet en "spjutspetseffekt" som gör att den relativt sett blygsamma projektbudgeten får ökad betydelse för utvecklingen i länderna.

12.2 Arbetsmiljökonvention - revidering av samarbetsprogram

Nordiska rådet har vid upprepade tillfällen uppmanat ministerrådet att inleda arbete för att få till stånd en nordisk konvention inom arbetsmiljöområdet. Ministerrådet beslöt år 1985 att låta utreda förutsättningarna för en konvention. Resultaten av utredningen skall också kunna läggas till grund för en omarbetning av samarbetsprogrammet för sektorn.

Bland de ämnen som skall behandlas i utredningen kan nämnas: definition av arbetsmiljöbegreppet, möjligheterna att genom ökad harmonisering av arbetsmiljör regler nå en likartad arbetsmiljöstandard, han-

delshinder, forsknings- och utbildningssamordning, påföljdsfrågor vid arbetsmiljöbrott etc.

Arbetet i utredningen har nyligen inletts och enligt den tidsplan som gäller bör underlag för beslut om att gå vidare med ett reellt konventionsarbete kunna läggas fram under hösten 1987. Att det egentliga konventionsarbetet kan förväntas bli relativt tidskrävande, visar erfarenheter från andra sektorer.

De många, både materiellt och juridiskt, komplicerade frågeställningar som behandlas i utredningen har medfört att en särskild sekretariatsorganisation varit nödvändig att bygga upp. Till utredningen har också knutits sakkunniga inom olika områden. Utredningen kommer därför att bli resurskrävande och skulle starkt inkräkta på projektverksamheten under kommande år om inte särskilda medel kan tillföras sektorn.

12.3 Arbetsmiljöforskning

Inom forskningsområdet ingår bl a områdena kemiska och biologiska risker samt fysiska och psykosociala belastningar. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt frågor som rör arbetsrelaterade sjukdomar och nya arbetsmiljörisiker.

Sjukdomar i stöd- och rörelseorganen är en vanlig orsak till sjukfrånvaro och förtidspensionering. I Norden finns flera internationellt framstående forskare inom området fysisk belastning och mycket av det samlade kunnandet har systematiserats i ett nordiskt forskningsprojekt som avslutas år 1987. Forskningsresultaten bör värderas i ett internationellt sammanhang. Det är angeläget att forskningsrönen också får genomslag i det praktiska arbetsmiljöarbetet. Därför planeras informationsinsatser riktade mot grupper med ansvar för utformningen av arbetsmiljön. Om möjligt bör resultaten av forskningen också omsättas i krav från tillsynsmyndigheterna.

Den vetenskapliga och tekniska utvecklingen medför att arbetsmiljön ständigt förändras och nya risker uppstår. Ministerrådet följer särskilt uppmärksamt utvecklingen inom områdena reaktiva kemikalier, nya energiformer, informationsteknologi och bioteknologi och håller hög beredskap för att starta forskningsprojekt inom dessa områden.

Forskning inom det psykosociala området är angelägen och som en följd av att ny teknik tas i bruk ökar behoven av insatser. En kartläggning bör emellertid göras i fråga om forskningsfronten i de olika länderna innan ytterligare verksamhet i nordisk regi inleds.

Metodutveckling och verksamhet för att få fram underlag för yrkeshygieniska gränsvärden lämpar sig särskilt väl för samnordiska satsningar.

Sedan mitten av 1970-talet pågår ett arbete för att ta fram underlag för tillsynsmyndigheternas beslut om yrkeshygieniska gränsvärden för

kemiska ämnen och produkter. Verksamheten kommer under planeringsperioden att bedrivas med samma intensitet som tidigare (årligen 8-10 dokument). I syfte att öka effektiviteten och höja kvaliteten i de kriteriedokument som utarbetas har en omorganisering av verksamheten beslutats. Dokumenten har uppmärksammats också utanför Norden varför möjligheterna att utge engelskspråkiga versioner (ev sammanfattningar) kommer att prövas.

Statistikfrågor liksom frågor som rör bedömning av arbetsplatser (t ex expositions-mätningar av carcinogener och lösningsmedel) samt forskning rörande ersättningsmedel för material som konstaterats medföra hälsorisker är andra viktiga områden som kommer att tas upp inom forskningsområdet.

Riskerna för fosterskador till följd av exponering för olika ämnen i arbetsmiljön har uppmärksammats av Nordiska rådet (rek nr 18/1980). En nyligen avslutad forsknings-satsning kommer att följas upp med ett projekt med delvis annan inriktning. Projektet, som tar sin utgångspunkt i tidigare nordiska satsningar, syftar till att bedöma somatiska kromosomskador i samband med exponering för skadliga ämnen i arbetsmiljön. Det grundmaterial som tidigare samlats i fråga om expositionsbestämningar samt register över insjuknande ger Norden unika förutsättningar när det gäller att söka förklaringar till sambanden mellan hälsorisk och somatiska kromosomskador.

Ministerrådet överväger att under planeringsperioden också inleda ett projekt för att se på de praktiska möjligheterna att ställa upp kriterier för fosterskadande ämnen. Även frågor som rör manlig fertilitet bör ägnas uppmärksamhet.

12.4 Arbetsmiljötillsyn

Tillsynsmyndigheternas organisation och verksamhetsformer samt målsättningarna för arbetsmiljöarbetet överensstämmer i stort mellan länderna. Eftersom de problem myndigheterna ställs inför ofta sammanfaller är förutsättningarna för ett givande samarbete goda. Under planeringsperioden bör en breddning av samarbetet komma till stånd både på central och regional nivå.

Att fortsätta samarbetet på området metodutveckling är angeläget. På central nivå bör arbetet syfta bl a till att beskriva och värdera konsekvenserna av olikheter i formerna/metoderna för arbetsmiljöreglering. Okade insatser bör ägnas åt att studera effekterna av regleringen. Andra angelägna områden att ta upp i det centrala samarbetet är myndigheternas planeringsprocesser, kompetensuppbyggnad och utnyttjande av ny teknik.

Samarbetet på distriktsnivå har hittills inte utvecklats lika långt som på central nivå, varför en samverkan skulle kunna tillföra värdefulla kunskaper när det gäller utveckling av tillsynsstrategier, metoder för praktisk tillsynsverksamhet etc.

Som ett komplement till den regelrätta tillsynsverksamheten är det angeläget att myndigheterna delar med sig av sina kunskaper och ger service till sin omvärld. Hur samspelet med övriga intressenter (t ex företagshälsovården och den lokala skyddsverksamheten) kan organiseras och inom vilka områden informations- eller utbildningsinsatser kan ha bättre effekt än ren tillsynsverksamhet är frågor som lämpar sig väl att behandla i det nordiska samarbetet.

Behovet av föreskriftssamordning har accentuerats bl a av handelspolitiska skäl. Ministerrådet avser därför att ytterligare intensifiera ansträngningarna inom detta område. Det är angeläget att i samordningsarbetet analysera de restriktioner som följer dels av den något skiljande lagstiftningen i de olika länderna och dels av att tillsynsmyndigheterna har valt delvis olika struktur på sina regelverk. Anknypande frågor rör modeller för egenkontroll och för hänvisning till standard, kriterier för i vilka fall typprovning bör komma i fråga m m. I arbetet med föreskriftssamordning, som bedrivs både i form av återkommande expertmöten och särskilda projekt, måste beaktas konsekvenserna för Norden av utvecklingen på arbetsmiljöområdet inom EG.

Bekämpning av arbetsolycksfall kommer att prioriteras högt. Inte minst ett antal storolyckor som inträffat under senare tid visar på behovet av fortsatta satsningar. Alltmer automatiserade produktionssystem kräver nya kontrollfilosofier och de allmänna kunskaperna på olycksfallsområdet behöver förstärkas såväl inom tillsynsmyndigheterna som i arbetslivet. Fortsatta satsningar på kartläggning och värdering av säkerhetsaspekter vid användning av datateknologi är nödvändiga för att tillsynsmyndigheterna skall kunna lösa sina uppgifter i framtiden.

Minskad takt i den ekonomiska utvecklingen har gjort att uppmärksamheten starkare har riktats mot kostnader för åtgärder till följd av bl a arbetsmiljömyndigheternas regleringar. Myndigheternas arbete med bedömningar av ekonomiska och andra konsekvenser av författningar kommer fortsatt att följas upp. Hur arbetsmiljökrav påverkar företagets internationella konkurrenskraft skall studeras i ett särskilt projekt.

12.5 Arbetsliv- och arbetsrätt

Samarbete på arbetslivs- och arbetsrättsområdet inleddes år 1986. Parterna på arbetsmarknaden har ett stort inflytande över utvecklingen och normbildningen inom området vilken sker på delvis olika sätt i de enskilda länderna. Mot bl a denna bakgrund kommer uppföljningen av Nordiska rådets rekommendation (nr 2/1982, nu avskriven) om försök till ökad samordning inom det arbetsrättsliga fältet att fordra noggranna överväganden i samråd med parterna. Arbetet bedrivs i ett projekt som beräknas pågå även under år 1988. Arbetet kommer också att gå vidare i ett projekt rörande fackligt samarbete i koncernföretag som startats med anledning av förslag (punkt 6.4.4) i den nordiska

handlingsplanen (NU 1985:1) för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

För framtiden är det angeläget att informationsutbytet mellan nationella sakkunniga inom arbetslivs- och arbetsrättsområdet kan fortsätta och leda fram till konkreta projekt som bidrar till utveckling av arbetslivet. Ett sådant projekt kan gälla frågan om hur olika nya former för ägande, arbetsorganisation, ersättning etc påverkar de etablerade arbetstagare- och arbetsgivarförhållandena. Som exempel kan nämnas leasing, franchizing eller subcontracting of services vilka i många fall introduceras i samband med införande av ny teknik. De nya organisationsformerna får konsekvenser för anställningstrygghet, arbetsmiljö, arbetstid, arbetsorganisation och inflytande m m, varför också effekterna för arbetslivspolitik och rättsutveckling bör studeras.

Möjligheterna till distansarbete har utvecklats till följd av det samspel som idag är möjligt mellan data- och teleteknik. Den speciella organisationsform som utgörs av så kallad telecommuting eller elektroniskt hemarbete bör studeras särskilt.

Strukturumvandlingarna i näringslivet under 1960- och 1970-talen ledde inte bara till ekonomisk utveckling utan medförde också exempelvis krav på ökad rörlighet hos arbetskraften, ändrade arbetsförhållanden, hårdare arbetstempo och svårigheter för utsatta grupper att få och behålla arbete. Overgången till ett tjänstesamhälle och inte minst den ökade teknikanvändningen förändrar idag kraven i arbetslivet. Traditionella yrkeskunskaper konfronteras med en ny teknologi och nya organisationsformer som inte sällan utvecklats med utgångspunkt i främst teknikens möjligheter. Konsekvenserna av utvecklingen bör studeras. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de omställningsproblem som uppstår för kvinnor, äldre, ungdomar och andra arbetstagare vars utbildning och förutsättningar inte står i samklang med utvecklingens krav.

Den hårda internationella konkurrensen gör att olönsamma företag slås ut, ofta med arbetslöshet som följd. Studier av olika typer av ledningsfilosofier har visat att arbetstagarnas lojalitet är högst i företag där man har insyn i och kan påverka företagets utveckling. Att studera sambanden mellan samverkansformer i företag, ledningsfilosofier och produktivitet är en uppgift som lämpar sig väl för nordiskt samarbete.

De snabba förändringar i arbetslivet som här har beskrivits sker i ett läge med hög sysselsättningsgrad både för kvinnor och män. Höga krav ställs på flexibilitet hos arbetskraften och den anpassning som krävs påverkar samhällsutvecklingen i stort. Förändringar i arbetslivsförhållandena bör således studeras också ur t ex ekonomiskt, regional- och socialpolitiskt samt familjepolitiskt perspektiv.

KAPITEL 13 SOCIAL- OCH HALSOVÅRD

13.1 Inledning

Samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn bedrivs inom de fem permanenta institutionerna och i form av projektverksamhet. Dessa projekt bedrivs dels i form av temporär försöksverksamhet, dels som utredningar och FoU-verksamhet.

Till grund för Nordiska ministerrådets verksamhet inom social- och hälsovårdsområdet ligger det samarbetsprogram som fastställdes den 19 augusti 1982. Nordiska socialpolitiska kommittén har nu fått i uppdrag att utarbeta ett förslag till reviderat program för samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet. Kommitténs förslag bör föreläggas 1987 års ministerrådsmöte som sannolikt kommer att äga rum i slutet av augusti månad. Därefter räknar man med att samarbetsprogrammet i form av ett ministerrådsförslag läggs fram vid Nordiska rådets 36:e session 1988 för synpunkter. Kort efter sessionen kommer det sedan eventuellt att fastställas av ministerrådet.

Revideringen tar inte bara sikte på att ajourföra samarbetsprogrammet utan också att lyfta fram de frågor som kommer att prioriteras under de närmaste åren. I ministerrådets beslut ingick vidare generella riktlinjer vad gäller hur fackministerrådets verksamhet skall beaktas i programarbetet. Dessutom bör man överväga i vilken mån den sedan länge planerade inventeringen av nationella aktiviteter som lämpar sig för nordiskt samarbete kan ingå i uppdraget.

13.2 Institutionernas planer

Nordiska Hälsovårdshögskolan (NHV)

Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) fastställde vid sitt möte i Reykjavik den 25-26 juni 1986 en plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet under perioden 1987-1991 i enlighet med ministerrådsförslag B 64/S. Denna utbyggnad innebär i det närmaste en fördubbling av utbildningskapaciteten för MPH-examen, uppbyggnad av ett forskarutbildningsprogram i folkhälsovetenskap och ett intensifierat samarbete med andra forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden inom området folkhälsovetenskap.

Skolans planering för 1988 tar närmast sikte på att fullfölja den beslutade expansionen. Först under 1988 kommer den avsedda dubbleringen av huvudkurserna för MPH-examen att kunna genomföras i full utsträckning. Vidare bör också forskarutbildningen vid högskolan ha kommit igång.

Nordiskt Institut för Odontologisk Materialprovning (NIOM)

NIOMS verksamhet som rör standardisering, materialprovning, forskning och upplysningsverksamhet om tandvårdsmaterial, kommer från 1988 och 1-2 år framåt att drivas i enlighet med institutionens arbetsprogram. Man skall således som tidigare arbeta för att material, som används inom tandvården i de nordiska länderna, uppfyller hälsomässiga och tekniska krav.

Vad gäller materialprovningen är det uppenbart att det kommer att finnas behov för en personalökning av 1-2 personer år 1988. Orsaken är att antalet produktgrupper som NIOM testar ständigt ökar till följd av allt fler internationella standarder på området. Alternativet till detta vore, att dra ner på annan verksamhet. Det kan dock enligt NIOM få allvarliga konsekvenser för institutionens framtida verksamhet.

För närvarande råder det dessutom en viss osäkerhet beträffande lokaler för NIOM efter den 1 september 1987, eftersom institutionen måste flytta från sina nuvarande hyreslokaler senast vid denna tidpunkt. Norge har enligt NIOMs stadgar förpliktat sig att tillse att erforderliga lokaler står till förfogande för verksamheten. Detta kan emellertid få vissa ekonomiska konsekvenser som i dagens läge är svåröverskådliga.

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

I ett 3-5 års-perspektiv kan man räkna med vissa ändringar i NLNs verksamhet. Nämndens engagemang inom läkemedelsstatistiken kommer att minska och delvis överföras till nationella organ. NLN kommer att fortsätta sin satsning på harmonisering av procedurer vid registrering av läkemedel. Dessutom har man för avsikt att öka det harmoniseringsarbetet i samband med ländernas kontroll av läkemedel som redan finns på den nordiska läkemedelsmarknaden.

Nordiska läkemedelsnämnden kan på nuvarande tidpunkt inte se att dess verksamhetsnivå under en 3-5 års-period väsentligt kommer att öka.

Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning (NAD)

Vad gäller NAD planeras inga större förändringar av pågående verksamheter under 1988. En extra höjning på ca 25 000 FIM för ALKOs tjänster beträffande NADs ekonomi är dock synnerligen påkallad. Därutöver räknar man med att det samhällsvetenskapligt inriktade alkohol- och drogforskarmötet, som sedan 1980 hållits vartannat år, kan ge upphov till ett medelsbehov om ca 95 000 FIM utöver den ordinarie projektbudgeten.

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

Under 1986 har det på ministerrådets initiativ genomförts en förstudie om möjligheterna att ytterligare förbättra och utvidga det nordiska samarbetet om hjälpmedel för handikappade. Motiv och förutsättningar för ett ökat samarbete finns, men det är för tidigt att nu, innan förstudierapporten har remissbehandlats, bedöma i vad mån NNHs budget för 1988 kan komma att påverkas av rapportens förslag.

Projektet "Nordic Software Database", som under 1986 och 1987 drivs med medel från den nordiska datahandlingsplanen, bör under alla omständigheter föras över på NNHs budget som en reguljär verksamhet från och med 1988 på linje med det Nordiska hjälpmedelsregistret. Kostnaden för detta kan uppskattas till cirka 200 000 SEK.

NNHs projektverksamhet har utökats mycket kraftigt under 1985 och 1986. Vid sidan om dessa uppgifter har efterfrågan på NNHs tjänster i större och mindre frågor fortlöpande vuxit, och därmed också belastningen på NNHs kansli. Det är nödvändigt att förstärka NNH's kansli med ytterligare en kvalificerad medarbetare. Därmed skulle institutionschefen få mer tid till övergripande samordning och långsiktig planering, till nytta för det totala arbetet med handikappfrågor i Norden.

NNHs reseanslag har reallt minskat kraftigt under de senaste åren, samtidigt som verksamheten ökat kraftigt. Reseanslaget ger för närvarande utrymme för två styrelsesammanträden, förutsatt att de icke hålls i Island. Medel för arbetsutskottsmöten alternativt mera ad hoc-betonade arbetsmöten med enskilda styrelseledamöter saknas helt. NNHs styrelse finner detta oacceptabelt och anser att reseanslaget bör förstärkas med medel för åtminstone två utskottsmöten mellan de ordinarie styrelsesammanträdena.

Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal har under 1985 och 1986 etablerat sig som permanent verksamhet. För att förstärka den viktiga sidofunktionen som resurscenter för dövblindarbetet i Norden anser man att det behövs en viss real förstärkning av budgeten för 1988.

Bland de nya projekt som är aktuella i NNHs verksamhet, och som på sikt kan kräva resursförstärkningar, kan nämnas harmonisering av utbildningen av tolkar för döva och dövblinda i de nordiska länderna. AK-S har avsatt projektmedel för en förstudie under 1987 vars syfte är att utforma förslag till ett treårigt projekt i NNHs regi från och med 1988.

13.3 Permanenta kommittéernas planer

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO)

Utöver det löpande arbetet i samband med insamling och bearbetning

av statistiskt material planerar NOMESKO olika andra aktiviteter under 1988 och de närmast följande åren.

Den 1 juli 1987 inrättas ett NOMESKO-WHO "Collaborating Center for International Classification of Diseases". Enligt kontrakt med WHO skall NOMESKO ansvara för verksamheten under en fyraårig period (1987 - 1990). Det innebär en årlig finansiering över den nordiska budgeten på drygt 300 000 DKK.

NOMESKO har erbjudit sig att stå som värd 1988 för ett möte mellan "Heads of WHO Collaborating Centres for Classification of Diseases". Dessutom har enskilda arbetsgrupper (AHFAI, AKLASS och ARON) behov för att hålla en rad seminarier/konferenser i samband med uppföljning av deras aktiviteter.

Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO)

Det planeras inga större förändringar av NOSOSKO:s verksamhet under de kommande åren.

13.4 Projektverksamheten

Inom social- och hälsovårdsområdet brukar man reservera ett relativt stort ekonomiskt utrymme för s k förstudieverksamhet. Avsikten är bl a att uppdra åt en eller flera sakkunniga att genomföra feasibility-studier över enskilda projektförslag som underlag för beslut.

Det är av stor betydelse att i ett tidigt skede precisera innehållet i nya projekt och göra nödvändiga avgränsningar. Härigenom underlättas planering, kostnadsberäkningar osv. i hög grad. Inte minst viktigt är detta i fråga om tvärsektorieella projekt där sakkunskapen är spridd på flera instanser. Det är också väsentligt att kunna göra en kvalificerad bedömning av nyttan i relation till beräknad resursförbrukning så att mindre lämpliga projekt kan utmönstras på ett tidigt stadium .

Inom Nordiska socialpolitiska kommittén har man vid flera tillfällen understrukit att man när det gäller projektverksamheten i framtiden bör koncentrera beviljningarna på större projekt. Dessutom borde man utarbeta riktlinjer beträffande prioriterade ämnesområden för de närmaste åren. Socialsektorn utgör t.ex. en av de områden som kommittén anser att bör tillskjutas större andel av projektbeviljningarna.

Den av AK-S tillsatta arbetsgruppen för att revidera samarbetsprogrammet kommer i sitt arbete att beakta dessa synpunkter. Vidare kommer man att kartlägga projektverksamheten inom hälso- och socialvårdssektorn under de senaste fem åren. Denna information samt en ev. inventering av nationell verksamhet som bättre lämpar sig för nordiska aktiviteter kommer sedan tillsammans med annat material ligga till grund för prioritering av uppgifter under de kommande åren.

Under de senaste åren har följande frågor varit högst prioriterade

- Hälso- och sjukvårdsfrågor
- Barn-, ungdoms- och familjepolitiska frågor
- Socialvårdsfrågor
- Missbrukarfrågor
- Handikappfrågor

Projekten inom dessa områden har först och främst varit inriktade på jämförelser av olika företeelser i länderna. På sistone har man dock märkt en tendens att satsa mer på nordiska samarbetsaktiviteter som i längden kan leda till avsevärda nationella besparingar. Bland dessa kan nämnas "samarbete inom den högspecialiserade sjukvården", "samarbete om medicintekniska säkerhetsåtgärder" samt "utredning beträffande förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt hjälpmedelsinstitut inom handikappområdet."

13.5 Sammanfattning

Planer och önskemål om större ändringar av verksamheten inom social- och hälsovårdssektorn kan i korthet sammanfattas på följande sätt:

- Nordiska hälsovårdshögskolans budget kommer enligt utbyggnadsplanen att uppgå till 18.000.000 SEK 1988. Finansieringen skall fr.o.m. 1987 ske direkt från de nordiska länderna.
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning räknar med behov för ytterligare 1 - 2 medarbetare i samband med ökad materialprovning.
- Nordiska läkmedelsnämndens budgetförslag för 1988 kommer att visa ett resursbehov på samma nivå som 1987.
- Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning utgår ifrån ökade administrativa kostnader och behov för medel till nordiskt samhällsvetenskapligt alkohol- och drogforskarmöte.
- Nordiska nämnden för handikappfrågor anmäler behov av medel till Nordiska hjälpmedelsregistret, inrättandet av en ny tjänst, arbetsutskottsmöten, projekt rörande tolkutbildning i Norden och till samarbetet rörande dövblinda.
- NOMESKO behöver resursförstärkning i samband med etableringen av NOMESKO-WHO Collaborating center för klassifikationsfrågor och ökad seminarie/konferensverksamhet.
- NOSOSKO planerar inga större förändringar av verksamheten under 1988.

- Vad gäller projektverksamheten finns det för närvarande inte underlag för att bedöma behovet av en ev. ökning 1988.

För att täcka kostnaderna för ovan redovisade önskemål krävs en viss real förstärkning av budgeten för år 1988.

KAPITEL 14 JÄMSTÄLLDHET

14.1 Inledning

Det nordiska regeringssamarbetet i jämställdhetsfrågor inleddes år 1974. Ett permanent jämställdhetsutskott bildades 1978.

I november 1980 bildades ett Ministerråd bestående av den minister i vart och ett av de nordiska länderna som ansvarar för jämställdhetsfrågor, vilket innebär att ansvaret för det nordiska jämställdhetssamarbetet ligger hos jämställdhetsministrarna i stället för som tidigare hos samsamarbetsministrarna.

Ett handlingsprogram för nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor fastställdes av Nordiska Ministerrådet 1978 efter rekommendation av Nordiska Rådet. Detta reviderades 1982.

Det nordiska jämställdhetssamarbetet skall enligt samsamarbetsprogrammet omfatta följande huvudområden: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet i övrigt.

Ministerrådet genomför därför inom de närmaste åren projekt på samtliga dessa huvudområden men menar att speciellt stora satsningar bör liksom tidigare göras inom arbetslivet och inom utbildningen.

Inom ramen för det nordiska jämställdhetsarbetet kommer slutdokumentet antaget vid FNs kvinnokonferens i Nairobi 1985, "Forward looking strategies" (FLS), att följas upp.

14.2 Arbetslivet

Rätten till eget förvärvsarbete, och de därmed följande möjligheterna till ekonomisk självständighet, är en grundläggande förutsättning för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Trots att kvinnornas förvärvsfrekvens under de senaste årtiondena i mycket närmare sig männens är jämställdhet i arbetslivet långt ifrån uppnådd. Kvinnor och män arbetar i skilda branscher och i olika yrken med olika lång arbetstid och olika lön.

Stora satsningar bör därför göras för att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden och för att i högre grad värdera kvinnors traditionella arbete. Detta är nödvändigt för att bredda kvinnors arbetsmöjligheter och fortsätta deras villkor på arbetsmarknaden.

Nordiska ministerrådets s k BRYT-projekt, som inleddes 1985, syftar till att pröva olika modeller för att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Projektet är tvärfackligt och samfinansieras med nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) och ämbetsmannakommittén

för nordiskt kulturellt samarbete (ÅK-kultur). Projektet kommer att pågå fram till år 1989.

Inom ramen för ansträngningarna att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden bör även kvinnors arbetsvillkor inom de traditionellt manliga arbetsområdena förändras och förbättras. I det sammanhanget är frågan rörande kvinnors löner inte minst viktig liksom frågor om arbetsmiljö m.m. Viktigt är också att arbetsvillkoren bör anpassas till nutidens familjemönster. Härvidlag bör resultatet från det pågående forskningsprojektet om parrelationer i förändrade samhällsbetingelser kunna bidra till det vidare arbetet på området.

För att belysa invandrade kvinnors situation i de nordiska länderna kommer ett antal projekt i samarbete med migrationsgruppen att påbörjas år 1987.

14.3 Utbildning

Det är viktigt att undervisningen i skolan ger eleverna erfarenheter och kunskaper, som bidrar till en förändring av det traditionella könsrollsmönstret. Ett könsuppdelat studieval lägger grunden för ett könsuppdelat arbetsliv. Utöver de satsningar, som görs inom BRYT-projektet på utbildningsområdet, ämnar ministerrådet genomföra projekt, som syftar till att utveckla pedagogiken i de olika utbildningsområdena, så att den blir anpassad till flickors och pojkers olika förutsättningar.

14.4 Männen och jämställdheten

Jämställdhet berör både kvinnor och män. Ett nytt livsmönster förutsätter förändringar i både kvinnors och mäns roller.

Mot bakgrund av att denna fråga blivit aktuell i flera av de nordiska länderna planeras ett seminarium om männen och jämställdheten år 1987. Ministerrådet överväger att initiera ytterligare nordiska projekt på området.

14.5 Jämställdhet i styrande organ

Frågor om kvinnors representation i olika beslutande och rådgivande församlingar är av yttersta vikt i arbetet för ökad jämställdhet.

Jämställdhet mellan kvinnor och män innebär bland mycket annat, att kvinnor och män gemensamt och på lika villkor skall fatta de politiska besluten.

Ministerrådet har under de senaste åren utgivit en del rapporter som huvudsakligen behandlar kvinnor i de direktvalda politiska organen såsom riksdag och kommunfullmäktige, t ex "Det uferdige demokratiet - Kvinner i nordisk politikk" och "Blomster & Spark". Dessutom utges

våren 1987 en handbok för kvinnliga kommunalpolitiker, vilken kommer att utgöra underlag till en nordisk konferens år 1987.

Ministerrådet ämnar följa upp dessa satsningar genom att engagera sig i frågor, som bl a berör kvinnors andel i styrelser, nämnder och kommittéer, som är indirekt valda.

I dessa organ är kvinnors andel betydligt lägre än i de direktvalda organen.

14.6 Integrering av jämställdhet i andra sektorer

Ministerrådet har för avsikt att fortsätta sina strävanden att integrera jämställdhetsarbetet i andra sektorer. Framför allt fortsätter det påbörjade samarbetet med de sektorer, som ansvarar för uppföljningen av kapitel 6.4 i Norden i växt - den nordiska handlingsplanen för ekonomisk växt och full sysselsättning. Jämställdhetsutskottet ingår t ex i styrgrupperna för samtliga projekt, för vilka NAUT har huvudansvaret, t ex ungdoms- och långtidsarbetslöshetsprojekten.

14.7 Nordiskt Forum

Nordiska rådet har i en rekommendation nr.34/1986/j rekommenderat Nordiska ministerrådet att

1. "i fællesskab med Nordisk Råds præsidium arrangere en nordisk kvindekongference - Nordisk Forum - i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorganisationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke-officielle foreninger eller sammenslutninger,
2. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium arrangere en officiel kongference samtidig med Nordisk Forum,
3. afsætte projektmidler til forberedelse og gennemførelse af kongferencerne."

Ministerrådet har i samråd med Nordiska rådet beslutat, att Nordiskt Forum skall äga rum sommaren 1988. Huvudansvaret för Nordiskt Forums innehåll kommer att ligga hos kvinnoorganisationerna i Norden.

I samband med Forum planerar ministerrådet att anordna en officiell konferens med politiker och tjänstemän med ansvar för nationellt jämställdhetsarbete. Syftet med denna konferens är bl a att utarbeta en nordisk handlingsplan för jämställdhetsområdet till år 2000.

KAPITEL 15 INDUSTRI

15.1 Målsättning

Målsättningen för det nordiska samarbetet på det industripolitiska området fastställdes av ministerrådet (industriministrarna) i en arbetsplan 1982. Enligt denna ska det industripolitiska samarbetet bidra till att öka den industriella och ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna. En nödvändig förutsättning för att nå detta mål är att stärka den nordiska industrins konkurrenskraft, vilket främst är en uppgift för den nationella ekonomiska politiken. Det nordiska industripolitiska samarbetet skall i detta sammanhang ses som ett komplement för att stärka industrins ställning genom att:

- bidra till att stärka Norden som hemmamarknad genom att främja ökat företagssamarbete och etablering över gränserna i Norden,
- utvidga och fördjupa det nordiska tekniska forsknings- och utvecklingssamarbetet,
- stärka samarbetet rörande ny teknik, samt
- ta fasta på de diskussioner och förhandlingar som förs i andra internationella fora för industripolitiska frågor.

15.2 Riktlinjer

Teknisk forskning och utveckling

Samarbetet inom detta område är såväl omfattande som expanderande. Sammanslagningen av Nordisk Industrifond och NORDFORSK har skapat förutsättningar för en slagkraftig nordisk institution för teknisk utveckling och industriell förnyelse samtidigt som sammanslagningen har skapat förutsättningar för utvecklandet av ett nordiskt industriellt center. En kraftig ökning av resursserna för nordiskt tekniskt FoU-samarbete har under senare år tillförsäkrats genom det tekniska FoU-programmet, datahandlingsplanen och den ekonomiska handlingsplanen.

Ministerrådet anser att nordiskt FoU-samarbete skall ges hög prioritet även under kommande år. Industrifondens engagemang inom exempelvis bioteknik bör kunna utökas under de närmsta åren. Åtgärder kommer att vidtas för att samordna satsningen på bioteknikens industriella tillämpningsområde med andra av ministerrådets planerade satsningar på bioteknikens områden.

Ett första steg mot etablerandet av ett nordiskt industriellt center i Oslo har tagits i och med sammanslagningen av Nordisk Industrifond och NORDFORSK. Arbetet med att få fram förslag till andra aktivi-

teter att ingå i ett sådant center har initierats av ministerrådet. Närmare förslag härom kommer att lämnas till 1988 års session.

Ministerrådet har beslutat att 1988 skall bli ett Nordiskt teknologiår. Planeringsarbete har inletts på såväl nationell som nordisk nivå för förberedelse och genomförande av teknologiåret. (Se närmare härom i meddelande om rekommendation nr. 21/1986).

Åtgärder för att främja industriellt samarbete och företagsetableringar över gränserna i Norden

Inom detta område verkar ministerrådet - där detta är möjligt inom ramen för den nationella ekonomiska politiken samt internationella åtaganden - för lättnader i gällande nationella bestämmelser i syfte att underlätta investeringar, etableringar och kapitaltillgång över gränserna inom Norden.

Under 1986 har ministerrådet tillsatt en expertgrupp med representanter för centralbanker samt finans- och industriministerier. En första delrapport med tonvikt på förenklingar och harmonisering rörande direktinvesteringar avses bli framlagd till råds-sessionen 1987. Arbetet kommer att fortsätta under 1987 med målsättningen att ministerrådet ska kunna lämna en mer samlad bedömning till råds-sessionen 1988.

Småföretagsfrågor

Inom detta område har ministerrådet bl a arbetat för att utröna småföretagens möjligheter att tillgodogöra sig "Norden som hemmamarknad".

I detta syfte har ministerrådets insatser koncentrerats på att förbättra småföretagens möjligheter att verka som underleverantörer till de större nordiska verkstadsföretagen. Vidare har inom ramen för det tekniska FoU-programmet medel ställts till förfogande för olika projekt med anknytning till de mindre företagens behov.

Under 1986 har en av ministerrådet delfinansierad förstudie rörande en datorbaserad underleverantörsbörs färdigställts. Ministerrådet kommer att i samråd med de nationella branschorganisationerna diskutera hur ett förverkligande av en sådan databas bäst kan åstadkommas.

Industristöd och offentliga finansieringsordningar

Inom detta område studeras möjligheterna att begränsa eller avskaffa olika former för industristöd och andra offentliga finansieringsordningar av betydelse för den internordiska handeln.

Ministerrådet publicerade 1986 en rapport om "Industristöd och offentliga finansieringsordningar i Norden". Remissvar väntas under våren 1987.

Ministerrådet avser att fortlöpande uppdatera rapporten och kommer att när behov föreligger ta initiativ till åtgärder.

Resurspolitik

Inom detta område har under 1986 ett flerårigt projekt om "Geologiskt samarbete på Nordkalotten" avslutats. Projektet har lämnat intressanta kunskaper av intresse inom exempelvis mineralprospektering, miljövård och geomedicin. Projektets resultat har bl. a. dokumenterats i geologiska och geofysiska kartor och databanker.

Kunskaperna från projektet bör under de närmaste åren kunna omsättas i bl.a. praktiskt prospekteringsarbete. Ministerrådet kommer att följa detta arbete för att om möjligt medverka med nationellt ansvariga organ i frågan om nya eller utvidgade engagemang.

Internationella industripolitiska frågor

Inom detta område bevakas det internationella industripolitiska samarbetet som sker inom OECD, EFTA, EG och FN.

Inom ramen för arbetet inom EG samt mellan EG och EFTA att skapa en genuin västeuropeisk hemmamarknad sker ett intensivt arbete av bl a harmonisering av standardiseringsregler och testmetoder.

Detta, för det de nordiska länderna viktiga arbete, sker bl. a. i det europeiska standardiseringsorganet CEN, till vilket snart samtliga nordiska länder är anslutna. Den nordiska representationen sker främst genom de nationellt ansvariga organen. Den nordiska samverkan tillvaratas genom INSTA och NORDTEST.

Ministerrådet följer utvecklingen noggrant och kommer om behov föreligger att i samråd med INSTA och NORDTEST ta initiativ till hur det nordiska inflytandet bäst ska kunna tillvaratas i denna process.

Branschpolitik

Inom detta området har ministerrådet haft att överväga om i nationella branschpolitiska utredningar även nordiska bakgrundsfakta och andra nordiska intressen kunnat beaktats.

Efter diskussioner med arbetsmarknadens parter har man enats om att eventuella nordiska åtgärder lämpligen borde kunna diskuteras på branschnivå och att dessa borde bygga på samförstånd mellan berörda parter.

Multinationella företag

Inom detta området har verksamheten inskränkt sig till att bevaka och hålla kontakt med det internationella samarbetet på området med utgångspunkt från bl a rapporten om de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi.

Ett arbete pågår med att samordna nationell statistik om multinationella företag vid Nordiska Institutet för Näringsstatistik.

Ministerrådet ser för närvarande inget behov av speciella insatser på detta område.

KAPITEL 16 EKONOMI OCH FINANSPOLITIK

16.1 Inledning

Det nordiska samarbetet på det ekonomiska området är i hög grad avhängigt av den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna. Den konjunkturella och den strukturella utvecklingen i Norden ställer varierande krav på den ekonomiska politiken liksom på inriktningen av det nordiska samarbetet. Mot bakgrund av den svaga ekonomiska utvecklingen vid 1980 talets början utarbetades handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som fastställdes av Nordiska ministerrådet våren 1985. Handlingsplanen kommer under resten av 1980-talet att utgöra en viktig grund för det nordiska samarbete på det ekonomiska området.

Under loppet av 1986 har flera utredningsrapporter på det ekonomiska området färdigställts av nordiska arbetsgrupper. Dessa utgör viktiga utgångspunkter för fortsatt nordiskt samarbete inom ekonomisektorn. Arbetet med att undanröja konkurrenssvedvridande kreditstöd och andra näringslivsstöd prioriteras högt. Verksamhet med inriktning mot att söka harmonisera indirekta skatter och avgifter - bl.a. lastbilsavgifter - är ett annat viktigt område.

Grunden för det nordiska samarbetet på det valutapolitiska området utgörs av den samarbets- och informationsordning som de nordiska länderna enades om 1983. Överenskommelsen innebär att varje nordiskt land skall söka lämna information till övriga länder i Norden i så god tid som möjligt innan växelkursåtgärder vidtas. Dessutom ingår en serie andra insatser för att stärka det kontinuerliga informationsutbytet på detta område. Samarbetet har också tagit formen av ett avtal om kortsiktigt valutastöd mellan centralbankerna i Norden. Detta avtal ingicks redan 1962 och reviderades senast 1983.

När det gäller de nordiska ländernas synpunkter på de internationella ekonomiska frågorna sker sedan länge en fortlöpande koordination. På valutaområdet är bakgrunden till denna samordning att Norden har gemensam representation i såväl Internationella valutafondens (IMF) direktion som IMF:s policyskapande organ, den s.k. interimskommittén. En nära samordning av det nordiska agerandet sker också inför ministerrådsmöten i OECD, även om representationen i detta forum inte är gemensam.

Det nordiska samrådet om valutaregleringsfrågor har under de senaste åren skett med utgångspunkt i finansministrarnas beslut från november 1983. Ministrarna enades därvid om att frågan om åtgärder på valutaområdet för att främja industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden skulle stå kvar på dagordningen, så att nya liberaliseringsöverväganden kunde inledas om existerande hänsyn till betalningsbalansen och penningpolitiken skulle få mindre betydelse i ett eller flera av länderna. Som ett led i detta arbete har dåvarande ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor (NAVF)

följt upp de omfattande generella liberaliseringar som sedan 1983 genomförts i de nordiska länderna, kanske framför allt i Danmark och Norge. Ett samarbete har även inletts mellan dåvarande NAVF och ÅK-Industri för att få en samlad bild av i vilken utsträckning regler och praxis på valuta- och etableringsområdena hindrar eller försvårar industrisamarbetet över gränserna. En särskild arbetsgrupp har tillsatts för denna uppgift.

Samarbetsorgan

Nordiska ämbetsmannakommittén för ekonomi och finanspolitik (ÅK-EK) upprättades våren 1986. Kommittén består av representanter från finansdepartementen/motsvarande i de nordiska länderna. Kommittén ersatte den nordiska kommittén för valutafrågor och finansiella frågor (NAVF) som blev nedlagd i samband med bildandet av ÅK-EK.

Andra permanenta nordiska organ inom den ekonomiska sektorn är:

Nordiska finansutskottet, som är sammansatt av representanter för finans/ekonomiministerierna och centralbankerna och som svarar för växelkurs- och valutaregleringsfrågor. Utskottet svarar dessutom för den samordning av internationella valutaärenden som sker i anknytning till IMF:s verksamhet. De frågor utskottet behandlar på uppdrag av finansministrarna rapporteras direkt till ministrarna.

Den nordiska konjunkturgruppen som består av konjunkturexperter från departement och utredningsinstitut. Gruppen sammanställer årligen den nordiska konjunkturrapporten.

Den informella skattegruppen, vars medlemmar utgörs av skatteexperter från de för skattefrågor ansvariga departementen.

Arbetsgruppen för statistik över kapitalrörelsen i Norden som fungerar som ett forum för överläggningar och informationsutbyte mellan berörd expertis och förbereder även de nordiska ländernas deltagande i motsvarande diskussioner i OECD.

Det nordiska ekonomiska forskningsrådet som är en institution vars uppgift är att medverka till att analyser och utredningar genomförs om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna och om förutsättningarna för närmare ekonomiskt samarbete i Norden.

16.2. Planerad verksamhet

Utifrån den inledningsvis angivna allmänna inriktningen av det nordiska samarbetet på det ekonomiska området står det klart att en viktig del av den nordiska verksamheten inom den ekonomiska sektorn under de närmaste åren kommer att vara knuten till handlingsplanen "Norden i växt".

Utöver den verksamhet som bedrivs i de permanenta organ som beskrivits inledningsvis har under de senaste 1 - 2 åren flera tillfälliga

arbetsgrupper arbetat med utredningsuppgifter av olika slag, (se Nordiska ministerrådets årsberättelse, C.1 1987). En utgångspunkt för det fortsatta arbetet härvidlag är att undersökningar angående näringslivsstöd och analyser av deras makroekonomiska och statsfinansiella effekter framdeles bör ges hög prioritet. Bland övriga utredningsaktiviteter som redan 1986 är planerade att fortsätta efter 1987 kan nämnas arbetet med att utreda möjligheterna att harmonisera de generella omsättningskattesystemen i Norden samt arbetet med inriktning på att undersöka förutsättningarna för och effekterna av eventuellt likartade regler för lastfordonsavgifter i de nordiska länderna.

Projektbudget finns för närvarande (1986-1987) inte på den ekonomiska sektorn. För 1987 har medel ur Nordiska ministerrådets reserv beviljats för följande projekt:

- Den nordiska konjunkturrapporten
- Utredning angående valutapolitiska och etableringsrättsliga hinder för det industriella samarbetet i Norden (i samarbete med industrisektorn).

Utgivningen av den nordiska konjunkturrapporten förutsätts bli ett permanent årligt inslag i sektorns verksamhet.

Utredningen om valutapolitiska och etableringsrättsliga hinder för det industriella samarbetet i Norden beräknas bli slutförd under loppet av 1987.

Med hänsyn till ovanstående rekommenderas att ett relativt stort utrymme reserveras för projektförberedelser på en för den ekonomiska sektorn särskild budget.

Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Forskningsrådets styrelse beslutade vid sitt novembersammanträde i Köpenhamn att anhålla om uppskrivning av budgetramen för projektmedel inför 1988. Bakgrunden till denna begäran är ett beslut att höja rådets ambitioner på ett flertal punkter.

Innevarande års ansökningar om projektmedel har resulterat i att projektansökningar motsvarande ett belopp om ca 4,2 mio MKR inkommit till rådet. Den budgetram som stått till rådets förfogande har emellertid endast uppgått till 1,3 MKR. Flera högintressanta och kvalificerade projekt kunde på grund av den knappa resursramen inte beviljas forskningsmedel. Rådet fann detta mycket olyckligt då flera av projekten, som inte kunde tilldelas medel, kunde förväntas resultera i forskningsresultat av stor betydelse för det framtida nordiska ekonomiska samarbetet. Vidare har det framkommit att ett stort behov av resurser för mindre "workshops" och forskarkonferenser finns för samordning och utveckling av samnordisk forskning i framtiden.

Forskningsrådet bedömer det därför som en viktig förutsättning för utveckling av gemensam nordisk ekonomisk forskning att budgetramen vidgas.

KAPITEL 17 BYGGFRÅGOR

17.1 Inledning

Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) fastställde 1983 handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggsektorn. Programmet omfattar tre huvuddelar: samarbete inom byggpolitiken, inom bostadspolitiken och internationellt samarbete. För samordning och genomförande av programmet ansvarar ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn (AK-bygg). Ämbetsmannakommittén bistås av ett antal permanenta samsarbetsorgan och nedsätter dessutom arbetsgrupper för särskilda arbetsuppgifter.

Nordiska ministerrådet, bostadsministrarna, har utarbetat Handlingsplan för stabil sysselsättning och ökad produktivitet inom byggsektorn där utvidgad samverkan inom byggexporten får ett centralt utrymme. När förslaget behandlades vid Nordiska rådets 34:e session 1986 gavs det uttryck för behov av betydlig ökning av beviljning över byggsektorns projektbudget.

Samsarbetsorgan inom byggpolitiken

Till de mera långsiktiga åtgärderna inom sektorn hör ökade ansträngningar inom forsknings- och utvecklingsverksamheten för att dels upprätthålla och dels vidareutveckla den tekniska nivån.

I den löpande harmoniseringsverksamheten fäster man särskild uppmärksamhet vid de saker som direkt kan leda till undanröjande av handelshinder och i övrigt utöka handelsutbytet. Nordiska riktlinjer för ömsesidigt accepterande av centralt godkända byggprodukter och officiell kontrollordning, fastställde ministerrådet, bostadsministrarna 1983, som ett led i strävan efter ökad samhandel. Riktlinjerna följs nu upp med utarbetande av produktregler inom NKB i samarbete med såväl INSTA-Bygg som NORDTEST.

- Nordiska byggforskningsorganens samsarbetsgrupp (NBS) har till uppgift att främja nordiskt samarbete och information inom byggforskningen. Syftet är att utnyttja ländernas resurser på bästa möjliga sätt genom att vara forum för informationsutbyte, verka för direkt samarbete mellan aktiva forskare, initiera samsarbetsgrupper samt främja gemensamma intressen genom nordisk samverkan i internationellt arbete.

- Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) är en nordisk institution där ländernas centrala byggmyndigheter samsarbetar. NKB skall samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser. Ett grundläggande motiv för denna samordning är att underlätta handelsutbytet mellan de nordiska länderna.

- INSTA-Bygg

är samarbetsforum mellan byggbranschens standardiseringsorgan i Norden. Samarbetet bedrivs främst i projektgrupper med representanter från minst två länder. Standardiseringsarbetet inom INSTA-Bygg är starkt knutet till det internationella standardiseringsarbetet genom ISO och det europeiska CEN.

- NORDTEST

är en nordisk institution inom provningsområdet där byggområdet bearbetas av fackgrupperna Bygg, Brand, Akustik och Buller samt VVS. I långtidsplanen för 1985-1989 framgår att ca hälften av NORDTEST:s behov av projektmedel avser projekt inom byggsektorn. Medel till NORDTEST-samarbetet beviljas över den industripolitiska sektorn.

- Nordiska träskyddsrådet (NTR)

fungerar sedan 1980 som officiell instans i Norden när det gäller godkännande av träskyddsmedel för industriellt bruk. I övrigt har NTR som mål att främja utvecklingen på träskyddsområdet. Verksamheten omfattar forsknings- och utvecklingsarbete, provning av träskyddsmedel, arbete med normer och provningsmetoder, information och internationellt samarbete.

Samarbetsorgan inom bostadspolitiken

Bostadsadministrativa mötet

är ämbetsmannakommitténs permanenta samarbetsorgan inom bostadspolitiken. Det är ett forum för de centrala bostadsmyndigheterna med avsikt att säkra erfarenhetsutbyte om aktuella problem och utvecklingstendenser inom det bostadspolitiska området. Bostadsadministrativa mötet utser en projektkoordinerande arbetsgrupp som har till uppgift att initiera och samordna bostadspolitiska projekt.

Internationellt samarbete

Byggandets internationalisering gör det allt mer angeläget att den nordiska byggsektorn uppmärksammar det internationella samarbetet. Dels sker detta genom samverkan inom internationella organisationer och dels genom att Norden uppträder mer samlat på den internationella byggmarknaden.

17.2 Planer 1988-1990

Generellt

Byggsektorns traditionella samarbetsområden håller en någorlunda tillfredsställande budgetnivå. Projektansökningen har dock som regel överstigit budgetramarna med 30-40% varje år. Med undantag av de preciseringar som görs nedan under respektive delområden planeras svagt stigande aktivitetsnivå.

"Nordisk handlingsplan för stabil sysselsättning och ökad produktivitet" för byggsektorn har däremot som huvudinriktning utvidgad exportsamverkan de nordiska länderna emellan. Planens genomförande förutsätter ökning av finansiella resurser såväl på nationell som nordisk nivå, åtminstone temporärt.

Byggsektorns handlingsplan

Bostadsministrarna kallade till nordiskt byggmöte 17-18 november 1986 för att med den privata sektorn dryfta byggbranschens syn på handlingsplanen och näringsens utveckling i när framtid. Fem centrala ämnen behandlades: handelshinder; byggande i utvecklingsländerna; systemexport, byggexportutbildning och finansieringsordningar.

Näringsen ställde höga förväntningar på åtgärder från offentligt håll i förbindelse med handlingsplanen. Under 1987 har man avsatt 700.000 DKK för genomförande av planen. För vart av åren 1988 och 1989 bör man ytterligare höja insatserna.

Samarbete inom byggpolitiken

Forskning och utveckling

Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS) håller under 1987 Nordiskt Byggforskningsmöte, där man evaluerar arbetet under de senaste tre åren och diskuterar inriktningen av verksamheten fram till år 2000 samt lägger upp arbetsprogram för följande treårsperiod. Centrala tyngdpunkter i tiden framöver blir informationsteknologins intåg i byggbranschen och forskning kring inneklimafrågor, samt även högteknologi (bl.a. robotisering).

Redan nu försiggår i länderna en rätt omfattande forskningsverksamhet som berör exportaktiviteter. Likaså växer u-landsforskning fram på olika nivåer inte minst med anknytning till urbana problem. Det kunde vara nyttigt att sammanföra nordiska erfarenheter inom dessa områden vilket å sin sida medför anspråk på ökade ekonomiska resurser.

Harmonisering, standardisering

Nordiska komittén för byggbestämmelser (NKB) prioriterar högt utarbetande av produktregler som ett viktigt led i undanröjande av handelshinder. Ökad databruk inom byggbranschen ställer nya krav på NKB-samarbetet och får en ökad betydelse i det fortsatta arbetet. Andra viktiga arbetsuppgifter är inom konstruktionsområdet, bestämmelser för tekniska installationer och för hälsofarliga material. Arbetet med förenkling av byggbestämmelesystem fortsätter. Vidare medför nordiskt samordnande i det europeiska samarbete allt större resursbehov. NKB har startat en kartläggning av de nordiska ländernas medverkan i det internationella samarbetet.

INSTA-bygg:s standardiseringsarbete ges en allt mer internationell inriktning. Detta medför kostnadsökningar för verksamheten och aktualiserar i ökad grad nordisk finansiering. Ökade medel behövs inte nödvändigtvis gå över byggsektorns projektbudget emedan arbetet även har relevans för sektorerna industripolitik och handelspolitik. Standardisering inom datateknologin är ett nytt och viktigt område som kommer att prioriteras högt. Ett centralt arbetsområde för närvarande anknyter till reparation, ombyggnad och tillbyggnad (ROT) samt förvaltning av byggnader.

Nordiska Träskyddsrådet (NTR) fungerar som godkännande organ gällande träskyddsmedel. Under 1988 blir standardisering av impregnerad gran och fanerprodukter aktuell. NTR utarbetar regler för kvalitetskontroll och övervakar organisering av denna kontroll i Norden. Informationsaktivitet får en ökad betydelse inte minst i länder som använder nordiska träprodukter.

Samarbete inom bostadspolitiken

Bostadsadministrativa mötets nordiska projektaktivitet har ökat markant de två senaste åren. Centrala ämnen har varit finansiering och beskattningsfrågor, ungas boende samt prognosmodeller för bostadsbehov. Man får räkna med svagt stigande medelsbehov i en nära framtid.

Internationellt samarbete

Såsom framgår av kapitlet om handlingsplanen kommer ämbetsmannakommittén att starkt engagera sig i projekt- och utredningsverksamhet som generellt gagnar de nordiska ländernas exportaktiviteter.

Även samordning av ländernas uppträdande i internationella organ har en allt viktigare betydelse och medför ökade medelsbehov.

KAPITEL 18 HANDEL

18.1 Innledning

Det er ikke utarbeidet noen handlingsplan eller samarbeidsprogram for handelsområdet isolert, men handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting inneholder et antall tiltak som griper inn i det handelspolitiske samarbeidet:

- intensivert innsats i arbeidet med å nedbygge og avvikle alle typer handelshindre, herunder oppfølging av standardiserings-samarbeidet i INSTA og NORDTEST's arbeid for utvikling av harmoniserte prøvings- og kontrollmetoder,
- eksportfremmende virksomhet; finansiering, opplæring m.v.,
- reduksjon i bruk av eksportkredittsubsidier i den nordiske samhandelen,
- reduksjon i omfanget av statlige støtteordninger.

18.2 Organisasjon og virksomhet

EK-Handel ivaretar det offisielle handelspolitiske samarbeidet. Beslutende organ er samarbeidsministrene, idet utenrikshandelsministrene ikke møter som formelt ministerråd.

På oppdrag av EK-Handel har Styringsgruppen for avvikling av handelshindre i Norden i 1986 utarbeidet et ministerrådsforslag for iverksettelse av ulike prosedyrer og tiltak for å fjerne eksisterende hindre i samhandelen og motvirke framveksten av nye. Dette arbeidet vil bli gitt høyeste prioritet, og EK-Handel vil ha ansvaret for å treffe nødvendige organisatoriske foranstaltninger for at samarbeidsprogrammet kan gjennomføres.

Eksportfremmende virksomhet tildrar seg stor oppmerksomhet i nasjonale administrasjoner og arbeidet nordisk vil fortsette sin utvikling.

Nordisk prosjekteksportfond (NoPEF) har utarbeidet et antall punkt-innsatser som man vil konsentrere seg om å gjennomføre. NoPEF forbereder forøvrig på oppdrag av EK-Handel en evaluering av organisasjonen med henblikk på å avgjøre hvorvidt NoPEF skal fortsette sin virksomhet som en permanent nordisk institusjon når prøveperioden utløper 1989.

Nordisk Investeringsbank (NIB) er inne i en sterkt ekspansiv periode, og det er utarbeidet ministerrådsforslag om å doble bankens grunnkapital p.g.a. den sterke utlånsveksten i forbindelse med prosjektinvesteringer i Norden.

Det nordiske handelsprosedyreutvalg (NORDIPRO) er sterkt engasjert i innføringen av elektronisk overføring av handels- og transportdata. Målet er å avskaffe den store dokumentmengde som idag fordyrer både den nordiske og den internasjonale handelen.

I forbindelse med et omfattende nordisk kulturframstøt i Japan i 1987-88 vil det bli vurdert å få til en "trade fair" der nordiske bedrifter vil kunne komme i kontakt med et betydelig markeds-
potensiale.

KAPITEL 19 REGIONALPOLITIK

19.1 Inledning

Den regionala utvecklingen i de nordiska länderna karaktäriseras för tillfället av en ökad befolkningstillströmning till storstäderna. I Finland, Norge och Sverige har storstadslänens befolkning under senaste tid vuxit med närmare 10 promille per år. Detsamma gäller Island. I Danmark har däremot huvudstadsregionen fortfarande haft en minskande befolkning, även om minskningen tidigare varit större.

Storstadsregionernas tillväxt har flera orsaker. Tillgången på universitet, högskolor och andra kompetenscentra innebär goda tillväxtbetingelser för de delar av näringslivet som nu är expansiva. Det gäller t ex vissa delar av den privata tjänstesektorn. Sjukvård, barn- och äldreomsorg etc expanderar emellertid också till följd av befolkningsförändringarna.

Samtidigt har också utkantsområdenas avfolkningstendenser åter tagit fart. De vidgade klyftorna beror inte bara på flyttningen från periferi till centrum utan kanske i ännu högre grad på att flyttningsströmmen från centrum ut mot bygderna avstannat. Särskilt kraftig har nettoförlusten varit från Nord-Norge och den isländska landsbygden.

19.2 Samarbetets struktur

De vidgade klyftorna i den regionala utvecklingen har ställt inte bara det nationella utan också det nordiska regionalpolitiska arbetet inför nya utmaningar. Till grund för det nordiska samarbetet ligger det reviderade program som fastställdes av ministerrådet den 16 juni 1986. Huvudmålsättningen är att i nordiskt sammanhang bedriva ett regionalt utvecklingsarbete för ökat bidrag till såväl nordisk som nationell regional utveckling.

Verksamheten sker inom följande arbetsområden:

- gränsregionalt samarbete
- gemensamma stödordningar
- utrednings- och utvecklingsarbete
- regionalpolitisk forskning
- informations- och erfarenhetsutbyte.

De för regionalpolitiken ansvariga ministrarna lägger fast ramar och riktlinjer för arbetet och Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NARP) har ansvaret för att genomföra programmet och fortlopande utveckla det regionalpolitiska samarbetet.

Under NARP arbetar ett antal kommittéer och styrgrupper med ansvar för verksamheten inom olika gränsregionala samarbetsområden och projekt.

De områden som erhåller nordisk finansiering är:

- Nordkalotten
- Västnorden
- Kvarken
- Mittnorden
- Skärgårdsområdet
- Bornholm - Sydöstra Skåne
- Østfold - Bohuslän
- ARKO (Arvika-Kongsvinger-regionen)
- Oresund

Utrednings- och utvecklingsarbete bedrivs inom ramen för tre olika utredningsprojekt:

- Basprojektet
- Storstadsprojektet
- Glesbygdspolitiskt samarbete

Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) svarar för forskningssamarbetet.

Den viktigaste förändringen i det nya samarbetsprogrammet jämfört med tidigare praxis är att man 1986 infört ett rambeviljningssystem för den gränsregionala verksamheten. De konkreta projektbesluten har delegerats till de gränsregionala samarbetsorganen. Syftet är att bättre ta till vara de idéer, initiativ och resurser som finns i regionerna samtidigt som ämbetsmannakommittén frigörs från en tidsödande detaljgranskning av medelbeviljningar.

Ambetsmannakommitténs arbete kommer i framtiden i högre grad att ägnas åt erfarenhetsutbyte och utvecklingsarbete inom sektorn.

Samtidigt blir det nödvändigt att bygga upp ett uppföljnings- och utvärderingssystem för den gränsregionala verksamheten. Detta förutsätter inte bara en systematisk avrapportering och planering från de gränsregionala kommittéernas håll men också en kvalificerad utvärdering i ämbetsmannakommittén. Uppföljningssystemet skall göra det möjligt att utveckla samarbetet enligt de linjer som visat sig ge den största nyttan av de nordiska insatserna på basen av nationella regionalpolitiska satsningar.

19.3 Gränsregionalt och gränskommunalt samarbete

Det nordiska regionalpolitiska samarbetet inriktas särskilt mot dels samarbete i gränsområden mellan två eller flera länder, dels i sådana regioner som i ett nordiskt perspektiv bedöms ha speciellt svåra regionala problem. Ministerrådets verksamhet skall bidra till uppbyggnaden av fungerande regioner i områden där riksgrensar eller stora avstånd försvårar samarbete och utveckling. Ett aktivt och väl fungerande samarbete bedrivs för närvarande inom nio gränsregionala samarbetsområden. Samarbetsfrågorna gäller oftast industri- och nä-

ringslivsutveckling, turism, areella näringar och fiske. Av de olika samarbetsområdena prioriteras Nordkalotten och Västnorden högst.

Ministerrådet strävar efter en konkret och praktiskt inriktad verksamhet. Nordisk finansiering ges primärt i syfte att förbättra människornas levnadsvillkor och de allmänna förutsättningarna för näringslivets utveckling. Framför allt strävar man till en förbättring av sysselsättningsmöjligheterna, inkomstförhållandena och tillgången till service både för företag och befolkning.

Genom en ökning av medel till utveckling av projektverksamheten inom ramen för den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning inriktas verksamheten på ett långsiktigt regionalt utvecklingsarbete. Projekten inriktas allt mer emot en starkt nyttoinriktad verksamhet med betoning på olika typer av näringslivsfrågor.

Delegeringen av konkreta projektbeviljningar till de gränsregionala organen själva har lett till en ökad lokal förankring och engagemang. De verksamhetsplaner som de gränsregionala samarbetsområdena utarbetat t o m 1990 visar på ett växande behov av resurser under planperioden.

Den genom åren ökade aktiviteten inom den gränsregionala sektorn gör det angeläget att både öka erfarenhetsutbytet mellan de olika organen och att effektivera arbetet genom en fortlöpande evaluering av verksamheten. Ministerrådet bygger därför som bäst upp ett utvärderingssystem som skall göra det möjligt att utveckla samarbetet enligt de linjer som visat sig medföra största nytta av nordiska insatser på basen av de nationella regionalpolitiska åtgärderna.

19.4 Gemensamma regionalpolitiska stödordningar

Nordisk utvecklingsfond för Västnorden

Västnordenfonden, som inrättats för att främja den ekonomiska utvecklingen i Västnorden - Färöarna, Grönland och Island - inleder sin verksamhet den 1 mars 1987. Fonden har sitt huvudsäte i Reykjavik och skall också vara representerad i Tórshavn och i Nuuk.

Fonden har till uppgift att främja utvecklingen av ett allsidigt och konkurrenskraftigt näringsliv i regionen. Den skall i detta syfte ge lån och bidrag samt ställa garantier för genomförande av projekt med anknytning till små och medelstora företag. I samband härmed skall fonden bidra till det industriella, kommersiella och tekniska samarbetet inom Västnorden samt mellan Västnorden och Norden i övrigt.

Den första perioden i fondens verksamhet, fram till 1995, kan karaktäriseras som uppbyggnadsfas. Under denna tid kommer avtalsparterna successivt att betala in sina andelar av grundkapitalet, totalt 14,1 milj US\$.

Vid starttidpunkten den 1 mars 1987 tillförs fonden ett belopp motsvarande 2 624 000 US\$. Vid utgången av planeringsperioden den 1 mars 1991 uppgår det inbetalda grundkapitalet till 6 426 000 US\$.

Nordiska investeringsbankens regionallåneordning

Efterfrågan på Nordiska investeringsbankens regionallån har under de senaste åren ökat. Medlen har kunnat ge de nationella regionalpolitiska finansieringsinstituten ökade resurser till näringslivsutveckling och infrastrukturinvesteringar. Ministerrådet kommer att till Nordiska Rådets session 1988 redovisa erfarenheterna av regionallåneordningen och lägga fram förslag till fortsättning av regionallåneverksamheten.

19.5 Utrednings- och utvecklingsarbete

Basprojektet

Basprojektet strävar under år 1987 och 1988 utveckla sin regionala statistik och rapportering så, att den bättre beskriver den regionala utvecklingen. Detta förutsätter bl a en indelning av regionerna enligt andra kriterier än länsgränserna. I stället för redovisning av länsbaserad statistik kommer beskrivningar att göras för mindre regioner.

Vid sidan av årsrapporten kommer tyngdpunkten i utredningsarbetet ännu i början av år 1988 att ligga kring teknikspridning, vilket ännu under planperioden kan kräva vissa extraresurser från RU-data.

Storstadsprojektet

Efter en längre period av analys- och utredningsverksamhet kring olika storstadsproblem (näringslivsfrågor, levnadsvillkor, bostadsproduktion, segregation, kommunal ekonomi samt planerings- och styrningsfrågor) går Storstadsprojektet in för ett erfarenhetsutbyte i andra former. Drivkrafterna bakom och konsekvenserna av storstadstillväxten kommer att belysas under temakonferenser enligt självfinansieringsprincipen. Samtidigt kommer projektet att följa utvecklingen i Storstadsregionerna och göra en årlig lägesrapport till NARP.

Glesbygdspolitiskt samarbete

Glesbygdprojektet kommer att arbeta vidare med erfarenhetsutbyte kring olika teman som är aktuella för glesbygdsutvecklingen. Framförallt koncentreras verksamheten kring informationsteknologi, småskalig teknik och kommunernas roll i det glesbygdspolitiska arbetet. Den så kallade kommungruppen avslutar och avrapporterar sin verksamhet 1988.

19.6 Regionalpolitisk forskning

Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) bygger successivt upp forskningsarbetet. Enligt planerna kommer 1988 att

vara det första år som institutet har en blandning av projekt, som skall avrapporteras, pågående projekt och nystartade projekt.

Arbetet ryms i stort sett inom nuvarande budgetramar. Vissa justeringar kommer enligt institutet eventuellt att bli aktuella på grund av att möjligheterna för ministerier och forskningsinstitutioner att bekosta de nödvändiga resorna till forskningsgruppernas möten försämrats.

Institutet anser att det finns ett behov av en ambitionshöjning. NordREFO ser det som angeläget att kunna komplettera den hittills använda arbetsmodellen med snabbare initiativ där institutet med egna helfinansierade forskningsinsatser kan belysa de från tid till annan varierande frågor som politiken ställs inför. NordREFO gör bedömningen att det med hjälp av ca två årsarbetskrafter skulle vara möjligt att fylla den skisserade ambitionshöjningen med innehåll. Inkluderande omkostnader skulle detta motsvara ca 500.000 FIM per år.

Ambetsmannakommittén har behandlat NordREFOs planer men förordar inte att den ambitionshöjning som aviserats finansieras med en ökning av NordREFOs anslag, eftersom detta kunde innebära en motsvarande minskning på annat håll inom det regionalpolitiska samarbetet. Däremot ställer man sig positiv till att NordREFOs egna medel på sikt omdirigeras för den typ av mindre forskningsuppgifter som NordREFOs styrelse aviserat. Snarare än att gå in för permanenta forskarresurser bör NordREFO utföra ad hoc-studierna med hjälp av särskilda konsulter. Denna typ av studier bör också kunna användas till kvalificerade utredningsuppdrag som önskas av ämbetsmannakommittén.

19.7 Informations- och erfarenhetsutbyte

I det regionalpolitiska samarbetsprogrammet betonas betydelsen av effektiv informations- och kunskapsspridning samt ökat erfarenhetsutbyte för nordiskt samarbete och dess vidareutveckling på alla nivåer. För uppbyggnaden av informationskanaler kommer ministerrådet att undersöka förutsättningarna för en medverkan från de regionala nordiska informationskontoren, liksom från Nordens Hus.

Att ett erfarenhetsutbyte om projektutveckling inom regionalpolitiken initierats mellan de centrala regionalpolitiska stödmyndigheterna i de olika länderna är enligt ministerrådet värdefullt och bör kunna omfatta även andra frågor som tillhör dessa myndigheters arbetsuppgifter.

Kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte är en viktig del av det nordiska regionalpolitiska samarbetet. Det bör framdeles vara möjligt att ytterligare utöka detta genom temaseminarier, utbytestjänstgöring, informationsspridning m m.

KAPITEL 20 TRANSPORT- OCH KOMMUNIKATION

20.1 Inledning

Grundläggande för samarbetet på transport- och kommunikationsområdet är den nordiska transportöverenskommelsen, vilken trädde i kraft den 1 mars 1973. Det finns vidare en överenskommelse från 1971 om nordiskt samarbete rörande trafiksäkerhetsfrågor. Huvuduppgiften för samarbetet är att åstadkomma rationellt planerade och effektiva transporter och kommunikationssystem samt att säkra ett bättre resursutnyttjande och en större samlad effektivitet i arbetet på detta område genom samordning, samverkan och arbetsfördelning.

NAT biträds i sin verksamhet av Nordiska kommittén för transportforskning (NKTF) som bl a genom konferenser, seminarier m m utvecklar det nordiska forsknings- och utredningsarbetet inom sektorn. NAT har också ett planeringsutskott (NAT-PU), vars uppgift är att koordinera insatserna vad gäller forskning angående väg- och trafikfrågor. Utskottets främsta uppgift är att lägga fram förslag till projektverksamhet.

20.2 Transportsektorn

Godstransporterna påverkas av den utveckling som sker inom näringslivet med högre förädlingsgrader och en större andel av produktionen inriktad på framställning av kvalificerade produkter. Det genomsnittliga värdet på det gods som skall transporteras har successivt ökat, vilket medför högre krav på snabba och regelbundna transporter. Detta har medfört en förskjutning på transportmarknaden från fartyg och i viss mån järnväg till vägtransporter och flyg.

Vidare sker en successiv utveckling i näringslivet mot system med minskad lagerhållning. Detta förutsätter regelbundna och frekventa leveranser. Dessa förändringar inom materialadministrationen kommer att medföra att näringslivet ställer krav på hög framkomlighet och hög standard på vägnätet.

Det nordiska samarbetet vad gäller utveckling och forskning inom transportområdet har fångat upp dessa trender. I den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning finns bl a stora satsningar på utbyggnad och utrustning av vissa vägar och järnvägar. Avsikten är bl a att förbättra infrastrukturen och därmed öka konkurrenskraften för den nordiska industrin.

1986 påbörjas ett projekt, som med utgångspunkt i de nordiska ländernas databanker med information om gator och vägar skall utröna behovet av väg- och trafikinformation hos olika användarkategorier - trafikanter, trafikplanerare, polis m fl. Med en trafikinformation utformad så att den kan ge korrekta och ajourförda upplysningar om trafiksituationen underlättas bl a godstransporternas tidtabellkörning.

Projektet kan ses som ett första steg inom ett prioriterat område, nämligen att inom transportsektorn applicera de möjligheter att få och ge information som utvecklingen inom kommunikationsteknologin och datatekniken frambingat.

Intresset för informationsteknologi och transportekonomi innebär inte att den mer traditionella vägforskningen är lågprioriterad. 1986 startar via ett projekt det nordiska deltagandet i det stora amerikanska "Strategic Highway Research Project", (SHRP). Målsättningen är bl a att öka kunskaperna om olika vägmateriels långtidsegenskaper, vilket naturligtvis har betydelse ur vägbyggarsynpunkt.

Bland kommande vägprojekt kan också nämnas en undersökning av möjligheterna att ersätta dubbdäck med andra alternativ som ökar fordonens framkomlighet och minskar deras bromssträcka. Bakgrunden är naturligtvis det stora och kostsamma vägslitaget som dubbarna förorsakar. Förutom de höga underhållskostnaderna innebär också vägslitaget en fara för trafiksäkerheten sommartid genom spårbildning.

Ett viktigt forskningsområde är också sambandet mellan olika vägytors egenskaper och trafiksäkerheten.

Sammantaget har en betydande spridning skett av de områden inom vilka NAT driver projekt. En viktig roll i detta sammanhang spelar NATs expertkonferenser, vilka hittills har ägt rum vartannat år. Vid dessa konferenser genomgås det aktuella behovet av forskning inom transportområdet i stort. Man kan därigenom beakta trenderna och anpassa forskningens inriktning mot konkreta behov.

En viktig aspekt på forskningen är hur resultaten används i praktiken. Denna aspekt beaktas nu i allt högre grad. Bland annat krävs numera att kostnaderna för evalueringen av ett projekt skall beräknas redan i projektansökan. Den nationella uppföljningen av respektive projekt är också viktig och strategier för hur detta skall gå till bör utarbetas.

Beträffande sjöfart, luftfart och järnväg bedrivs teknologisk forskning m m inom branscherna. I nordiska sammanhang finns särskilda organ, vilka sysslar med säkerhetsfrågor inom respektive transportslag. Dessa organ tillgodoser f n till större delen de aktuella nordiska frågorna inom sina områden. Här, liksom vad gäller vägsektorn, sker dock en utveckling där de samhälls- och transportekonomiska perspektiven får allt större tyngd. Denna förändring i synsättet kan medföra att behovet av gemensamma nordiska forsknings- och utvecklingsinsatser inom NATs budget ökar i framtiden även vad gäller luftfart, sjöfart och järnväg.

20.3 Telekommunikationer, bredbandstjänst mm

I framtiden förväntas sjunkande priser på internationella telekommunikationer både inom Norden och mellan Norden och övriga länder. Detta kommer att öka efterfrågan av ljud, bild, text- och datakom-

munikation, vilket kommer att ställa krav på hög kapacitet hos telenäten. Utbyggnaden av telenätet är därför en högt prioriterad uppgift i det nordiska samarbetet.

NORDTEL har ett väl fungerande och långvarigt samarbete inom nätplaneringsområdet. Vidare kommer NORDTEL att fortsätta samordnandet av de nordiska ländernas agerande på det europeiska planet i fråga om bredbandsutvecklingen.

NORDTEL arbetar med tekniska och administrativa frågor. Man bedriver för närvarande inte forskningsprojekt över ministerrådets budget.

20.4 Meteorologi

Projektet "Ett nordiskt väderradarnät" är en del av den nordiska handlingsplanen. Genom att nätet planeras med hänsyn till nordiska förhållanden istället för att de enskilda nationerna bygger separata nät kan antalet radarstationer minimeras och stationsplacering m m kan optimeras. En tänkbar tidplan kan vara följande. Efter framtagandet av den övergripande tekniska specifikationen som nu pågår inleds fas 1b i slutet av 1987, dvs teknisk detaljplanering. 1989 påbörjas upphandlingen av nätverksdelar m m. Samtidigt inleds också utbyggnaden till ett heltäckande nät med totalt 34 stationer. Väderradarnätet skall användas för lokala korttidsprognoser och får betydelse bl a för att i tid varna för oväder - t ex för sjöfarten. Vidare kan uppbyggnandet av nätet ge nordisk industri ett konkurrenskraftigt "know-how".

I det s k HIRLAM-projektet är avsikten att utveckla nya datorprogram för den bearbetning som idag sker av inkomna observationer. Den nya metoden kommer att avsevärt höja säkerheten i prognoserna. Projektet beräknas vara klart 1988.

KAPITEL 21 TRAFIKSÄKERHET

21.1 Allmänt

Nordiska trafiksäkerhetsrådet är samordnings- och planläggningsorgan för trafiksäkerhetsarbetet i Norden med uppgift att verka för ensartad trafiklagstiftning, forskning inom området, information om trafiksäkerhetsfrågor samt ge förslag om åtgärder för ökad trafiksäkerhet.

NTR har tre permanenta samarbetsorgan; Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV), Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT) samt Nordisk bilteknisk kommitté (NBK).

21.2 Dagens situation

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har under sina senaste möten kunnat notera flera tecken på en alarmerande trafiksäkerhetsutveckling. Efter en relativt gynnsam nedgång i olyckstalen under decenniet 1975-1984 förefaller denna ha avstannat och stundom till och med visat tecken på att igen börja stiga. Viktigare är dock konstaterandet, att det absoluta antalet dödade och skadade i trafiken i Norden inger allvarliga bekymmer inför framtiden. Ett flertal effektiva, men grova, åtgärder på nationell bas har genomförts med lyckat resultat. Detta trafiksäkerhetsarbete fortsätter i hela Norden. Men tilltagande trafiktäthet och ett ökande trafikarbete skapar nya utmaningar för trafiksäkerhetsarbetet. En framgång i detta arbete förutsätter nytänkande, ett innovativt tänkande, bland de ansvariga för trafiken och dess säkerhet.

21.3 Handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet

NTR har, tillsammans med Nordiska rådets kommunikationsutskott och Nordiska ministerrådet, lämnat förslag till en handlingsplan för det framtida trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Denna rapport har beaktat den allvarliga situationen inom trafiksäkerhetssektorn. I rapporten poängteras även behovet av nytänkande på detta område. Ett dylikt nytänkande kan åstadkommas genom en öppen diskussion om problemen. En livlig diskussion erhåller livsviktig näring genom en aktiv forskning. En aktiv trafiksäkerhetsforskning förutsätts kunna ge tips om hur en trafiksäkerhetsstrategi skall utformas i framtiden.

Mot denna bakgrund önskar NTR att Nordiska ministerrådet prioriterar högt det trafiksäkerhetsarbete som genomförs i Norden under NTRs överinseende.

NTR föreslår, med stöd av tankarna i ovannämnda plangrupps rapport, att det nordiska trafiksäkerhetsarbetet under 1988 når en monetär nivå uppgående till 4.000.000 DKK (räknat i 1986 års prisnivå). Denna summa föreslås därefter bli justerad så att den 1992 uppgår till 4.500.000 DKK (1986 års nivå).

Denna äskan för trafiksäkerheten i Norden bör, för att nå önskad effekt, leda bland annat till att den nordiska trafiksäkerhetsforskningen knyts intimare samman med den nationella forskningen. Denna koppling kan ombesörjas av NTR genom att ledamöterna i rådet är centralt placerade i de nationella administrationerna. Genom en dylik koppling av nordisk och nationell trafiksäkerhetsforskning kan de enskilda projekten ges det djup och den omfattning som trafiksäkerhetsproblemens allvar förutsätter.

21.4 Projektverksamhet

NTR och dess samarbetsorgan kommer att koncentrera sina strategiska planer på följande problemområden i framtiden:

1. Barns, äldres och handikappades problem i trafiken.
2. Problem med unga och oerfarna förare i trafiken.
3. Bilförarnas attitydproblematik isynnerhet mot bakgrund av ökande trafiktäthet och stigande körhastighet.
4. Cyklisterna såsom ett trafiksäkerhetsproblem.
5. Den tunga godstrafiken.
6. Metoder för mätning av olika trafiksäkerhetsåtgärders betydelse för säkerheten.
7. Frågan om deregulering inom trafikjuridiken.
8. Trafiksäkerhetsutvecklingens indikatorer såsom ett medel att välja adekvata åtgärder för trafiksäkerhetens höjande.

Dessutom bör NTR och dess samarbetsorgan verka för en aktiv produktion av idéer för höjandet av trafiksäkerheten. NTR har för avsikt att även i övrigt förverkliga de planer som skisseras i förslaget till handlingsplanen för trafiksäkerhetsarbetet i Norden.

KAPITEL 22 TURISM

22.1 Inledning

Det år 1978 fastställda nordiska samarbetsprogrammet inom turistområdet utgör grunden för Nordiska ministerrådets verksamhet. Ministerrådets turistutskott har som uppgift att ta initiativ, styra och koordinera de nordiska regeringsorganens samarbete i turistfrågor. Samarbetet bedrivs i nära kontakt med Nordiska turistrådet, som är ett samarbetsorgan för de nationella turistråden.

Det bör vidare nämnas att Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik stöder turistinriktad forskning m m av regionalpolitisk betydelse.

22.2 Allmänt om turistpolitiken och projektverksamheten

Den nordiska turistpolitiken har två viktiga uppgifter. En av dessa är att verka för att de nordiska ländernas invånare i ökad utsträckning semesterar i Norden. Genom resandet kan den enskildes kunskaper öka om de nordiska ländernas likheter och särdrag vad gäller kultur och natur, vilket ökar förståelsen för grannfolken och den enskildes upplevelser av Norden som begrepp. Därigenom förstärks basen för det nordiska samarbetet.

Onskan att förbättra den enskildes förutsättningar för turistresande i Norden är en av de styrande faktorerna för projektverksamheten. Nordiska medel har använts till handböcker om det nordiska reselivet, man har undersökt bl a pensionärernas resmöjligheter och man har också sökt ta reda på orsakerna till att många människor semesterar i hemmet. Vidare genomförs ett projekt som avser att genom naturvägledning öka förståelsen för den hänsyn man måste ta till miljön samtidigt som naturturismen görs attraktivare.

Den andra viktiga uppgiften för den nordiska turistpolitiken är att utveckla den nordiska turistnäringen. På senare år har turismens potentiella möjligheter att skapa sysselsättning uppmärksamats allt mer, inte minst ur regionalpolitisk synpunkt. Denna syn på turismens nationalekonomiska betydelse speglas bl a i den stora satsningen inom ramen för den nordiska handlingsplanen på en marknadsföringskampanj i Förbundsrepubliken Tyskland. Man strävar efter att öka turismen till Norden från icke-nordiska länder.

Utvecklandet av turistnäringen har varit målsättningen för en mängd nordiska projekt. I det pågående statistikprojektet är bl a uppgiften att kunna belysa turismens nationalekonomiska betydelse. Tidigare har genomförts marknadsundersökningar, turismens effekt på ekonomi och sysselsättning m fl projekt, vilka syftar till att få en ökad turism till Norden.

Centralt för turistutvecklingen är också att förbättra utnyttjandet av ledig hotell- och annan kapacitet. Ett projekt som genomförts 1986 har gått ut på att öka kunskapen om faktorer som är av betydelse för kapacitetsutnyttjandet.

Det är dock viktigt att turismen sker i sådana former och i sådant omfång att den inte upplevs negativt av lokalbefolkningen eller medför störningar för naturmiljön. Som exempel på forskningsverksamhet med denna inriktning kan nämnas projektet "Toleransnivå for reiseliv i lokalsamfunn".

22.3 Inriktning av den framtida verksamheten

De frågeställningar som hittills varit aktuella fortsätter att vara så även i framtiden.

En av de viktigaste frågorna är att fortsätta att undersöka vilka utvecklingsmöjligheter den nordiska turismen erbjuder. Aspekter som därvid bör beaktas är bl a:

- Vilka möjligheter har hotell, campinganläggningar m m att ta emot fler turister ?
- Säsongförlängning
- Turismens sysselsättningseffekter
- Regionalpolitiska aspekter
- Framtida utbud, nya affärsidéer
- Vilka hinder föreligger för turistutvecklingen ?

Fortsatt forskningsverksamhet inom dessa och andra områden är nödvändig för att en långsiktig strategi skall kunna upprättas för samhällets stöd till och reglering av turistnäringen.

Utvecklingen av turismen kan dels ske genom säsongförlängning av den befintliga sommar- och naturturismen och dels genom en ökad satsning på det nordiska kulturutbudet. Dessa frågor är bl a aktuella vad gäller marknadsföringskampanjen i Förbundsrepubliken Tyskland, vilken under sitt första och andra verksamhetsår till stor del har ägnat sig åt att åstadkomma ett trendbrott på den tyska marknaden till ökad nordisk sommarturism. Under kampanjens tredje år kommer säsongförlängningen och marknadsföringen av kulturutbudet att betonas mera än vad som hittills varit möjligt.

Ytterligare en aspekt på kampanjen är att samarbetet mellan de nordiska turismorganisationernas representanter i Tyskland utvecklats mycket positivt. Den samarbetsmodell som utvecklats till följd av kam-

panjen kommer att kunna användas vid kommande insatser i andra länder.

Kampanjen kommer att utvärderas. Om erfarenheterna är positiva kommer turistutskottet att överväga om likartade kampanjer bör företas i andra länder.

Den marknadsföringen av den nordiska kulturen är ett viktigt medel att utveckla turismen. Den samarbetsmodell, vilken presenterats vid turistchefsseminariet i december 1986 avser att lägga upp en strategi för hur kultur och turism kan samverka vid nordiska manifestationer utom Norden. Den kortsiktiga målsättningen är att pröva modeller i samband med den pågående nordiska kulturkampanjen i Japan. Målsättningen på längre sikt är att modellen skall kunna användas generellt.

Intresset för näringsutvecklingen innebär också ett stöd till den nordiska turismen och ökar möjligheterna till internordisk turism. Som exempel på detta kan nämnas det pågående projektet "hoteller og handicapservice", vilket avser att genom enkäter till nordiska hotell få uppgift om respektive anläggnings möjligheter att ge handikappade service samt att publicera denna information i nordiska rese kataloger.

22.4 Projektverksamheten

Verksamheten 1987 kommer att präglas av de trender som ovan beskrivits. Inom de indikerade budgetramarna planeras - förutom Tysklands-kampanjen - ett fortsättande av statistikprogramutvecklingen samt ett slutförande av projekten "hoteller og handicapservice" samt "Polarljus".

Vidare är sex projektansökningar fortfarande under beredning. Dessa ansökningar handlar om turismens sysselsättningseffekter, ferieresornas sociala betydelse, en uppföljning av kultursatsningen i Japan samt om mätande av effekten av marknadsföringsinsatser inom turistområdet. Slutligen planeras en fortsättning på det tidigare naturvågledningsprojektet samt ett reselivsläraryseminarium.

Projektverksamheten 1988-90 torde i stort få samma inriktning som under tidigare år. Dock är nya infallsvinklar tänkbara. Bl a har forskning hittills ej bedrivits angående turismens känslighet för yttre faktorer. De många inställda turistresorna efter reaktorhaveriet i Tjernobyl är ett exempel på konsekvenserna av en sådan händelse. Även områden vilka inte drabbats av radioaktivt nedfall har fått vidkännas avbokningar. Terroristdåden på flygplatser o dyl är motsvarande faktorer, vilka minskar resandet. Turistutskottet avser att undersöka om verksamhet inom området är meningsfull, exempelvis uppläggandet av strategier för bemötande av felaktig information i samband med händelser av denna typ.

KAPITEL 23 JORD- OG SKOVBRUG

23.1 Indledning

Nordisk Ministerråds målsætninger for et samarbejde på jord- og skovbrugsområdet er fastlagt i et handlingsprogram for sektoren dækkende perioden 1985-95. Målsætningen heri justeres med henblik på at bringe fornyelse ind i sektoren ved fællessyn og løsninger på aktuelle nationale problemer. Nytttevirkning af det nordiske samarbejde søges forstærket ved at konkretisere og udbygge målsætningen for de etablerede samarbejdsorganer og ved at igangsætte nye aktiviteter, der kan komme nationale bestræbelser til hjælp inden for jord- og skovbrugssektoren.

Centralt i sektorens planlægning står øget nordisk samarbejde på forskningens områder. Der lægges særlig vægt på bioteknologien, der bliver et fundamentalt instrument for den fremtidsrettede forskning inden for jord- og skovbrugssektoren. Fælles nordisk indsats på forskeruddannelsens område søges udvidet ved systematiserede forskeruddannelseskurser til højnelse af forskerkompetencen. Sektorforskningen iøvrigt på jord- og skovbrugets område prioriteres højt, da denne udgør en forudsætning for nødvendige omlægninger i produktionsmetoderne til imødekommelse af bl.a. stigende miljøkrav og ønsker om højnelse af kvaliteten på produktionsområderne.

Et nordisk samarbejde omkring genbankvirksomhed og planteforædling ønskes fastholdt som en langsigtet opgave, der kan erstatte og supplere nationale aktiviteter til styrkelse af de fremtidige udviklingsbestræbelser på planteproduktionens områder.

Samarbejdet mellem de nationale kontrolmyndigheder søges udbygget i de kommende år. Målsætning er at opnå harmoniserede regler på flest mulige områder med henblik på at reducere elementer af tekniske handelshindringer og at opnå fordele ved arbejdsdeling og samkøring af de nationale kontrol- og godkendelsesbestemmelser.

I tilslutning til disse bestræbelser planlægges der i 1988 at gennemføre en udredning om øget samhandel med jordbrugsprodukter i Norden. Udredningen er forudset i sektorens handlingsprogram og skal gennemføres under hensyntagen til de centrale målsætninger i landbrugspolitikken og udviklingen i det internationale samarbejde.

For embedsmandskomiteen (NEJS) betragtes alle aktiviteter under sektoren som en enhed uanset om samarbejdet gennemføres ved projektf finansiering eller ved finansiering fra en af sektorens tre nordiske institutioner.

Samarbejdet er planlagt ud fra følgende programområder:

- 1 Jord- og skovbrugspolitiske udredninger samt igangsætning af nye aktiviteter

- II Bioteknologien
- III Jordbrugsforskningen
- IV Skovforskning
- V Forskeruddannelse
- VI Genbanksamarbejde
- VII Planteforædling
- VIII Kontrolinstitutionernes samarbejde

23.2 Jord- og skovbrugspolitiske udredninger samt igangsætning af nye aktiviteter under handlingsprogrammet

Under programområdet udvikler sektoren sine initierende aktiviteter på nye samarbejdsområder, som kan være formuleret i handlingsprogrammet eller i anden landbrugspolitisk sammenhæng.

Igangsætningen kan kræve udredningsvirksomhed eller andre støtteaktiviteter som led i den nødvendige udformning eller etablering.

Områder som NEJS særlig vil satse på i årene 1988-90, er udviklingen af alternative produktionsformer og produktioner, som kan optage de udfordringer, der tilgår som nye elementer i de kommende års landbrugspolitik.

Programområdet vil blive prioriteret højt med henblik på at kunne gennemføre handlingsprogrammets elementer inden for den forudsete tidsplan samt støtte sektoren i den fornyelse, som samfundsudviklingen tilsiger.

23.3 Bioteknologi

I handlingsprogrammet blev bioteknologien anset for en af de nye grænseoverskridende forskningsområder, som kunne få stor betydning for den fremtidige udvikling inden for jord- og skovbrugssektoren. I det nordiske samarbejde er udredningsarbejder igangsat på flere specifikke områder samt under det mikrobiologiske samarbejde med tilknytning til jord-, have, og skovbrugsområdet. NEJS har aktuelt bidraget for sit vedkommende til udformningen af ministerrådets samarbejdsplaner inden for det bioteknologiske område, med udarbejdelse af en udredning om bioteknologisk samarbejde i Norden.

De nationale planlægninger og den internationale udvikling sker rask inden for området, og i dette lys ønsker ministerrådet at skabe den nødvendige koordinering på nordisk niveau, som kan sprede fordele

og forøge udnyttelsen i de nordiske lande af de nye udviklingsmuligheder.

Potentialet er stort for et nordisk samarbejde, alene ud fra størrelsen af de nationale satsninger. En forstærket grundforskning er vital i denne sammenhæng, idet der ikke på forhånd kan udstikkes bestemte retningslinjer for den mest fremgangsrige udviklingslinje. Bioteknologiens natur er at drage nytte af hele biomassen på nye måder, som råstof, produktionsapparat og miljøforbedringer. Jord- og skovbrugssektoren berøres centralt af denne grønne udfordring og ønsker at medvirke i udformningen af et kommende nordisk samarbejdsprogram på bioteknologiens område.

23.4 Jordbrugsforskning

Samarbejdet inden for jordbrugsforskningens område kan henvise til nyttige forskningsresultater fra fælles projektaktiviteter. Disse kan være gennemført enten med nordiske midler eller ved en koordineringsindsats fra de nordiske landes landbrugsvidenskabelige forskningsråd. I begge tilfælde har Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ) været det samarbejdende organ.

Ministerrådet har bidraget til, at NKJ fra 1987 har fået nye vedtægter, hvormed kontaktorganets koordinerende funktion styrkes set med ministerrådets øjne. Kontaktorganets form og metoder for samarbejde vil blive drøftet i 1987 og afprøvet i årene 1988-90 afstemt med de nationale prioriteringer og kvalitetsvurderinger.

De forskningsområder, der senest er udvalgt til finansiering med nordiske midler, dækker områder som nye og ændrede produktionsformer samt økologiske spørgsmål. Alle spørgsmål af største politiske interesse og områder, hvor der ikke endnu er indledt særlige nationale forskningsindsatser.

NEJS værdsætter denne udvikling og vil stimulere til størst mulig drejning af forskningsopgaverne over mod de nye udfordringer, der er påtrængende og fælles for de nordiske lande. Også nye samarbejdsformer vil blive søgt udviklet, hvorved nationale forskningsmidler søges koordineret i endnu større omfang.

23.5 Skovforskning

Samarbejdet om nordisk skovforskning har en lang tradition inden for sektoren og er styringsmæssigt henlagt til den nordiske institution, Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS).

For perioden 1988-90 planlægger SNS, at skoven som en sektor med gode økonomiske vækstmuligheder, især må støttes med et forskningsmæssig underlag til styrkelse af den skovlige økologi. Dette må bl.a. knyttes til virkningerne på lang sigt af luftforureningen m.m., samt

skovlige naturværnsaspekter herunder også mod flersidig brug af skovområderne.

Ministerrådet anser det for vigtigt, at den nordiske skovforskning følger en varieret prioritering i forhold til de politiske forhold. Der vil fra sektorens side i den kommende budgetplanlægning blive afgivet retningslinjer, der kan underbygge denne udvikling. Der er i skovforskningen et potentiale for god udnyttelse af de økonomiske ressourcer.

23.6 Forskeruddannelsen

Et pilotprojekt vedrørende systematiserede nordiske forskeruddannelseskurser på jord- og skovbrugsområdet har vist gode resultater efter afslutningen i 1985. Det er især et højere kompetanceniveau i forskeruddannelsen, der er opnået ved samarbejdet mellem de nordiske landes landbrugsuniversiteter.

Det kommende samarbejde er konkretiseret med nye retningslinjer for virksomheden gældende fra 1. januar 1987. Der planlægges med 7 kurser på årsbasis for 1987, som fordeles på de fleste videnskabelige forskningsdiscipliner. Det er opfattelsen inden for projektaktiviteten, at behovet for kursusrækker vil være dækket på et niveau omkring 10-12 kurser pr. år.

De gunstige resultater fra forskerkurserne tilstyrker, at dette programområde øges i takt med systemets naturlige indpasning i landbrugsuniversiteternes løbende planlægning for forskeruddannelserne.

23.7 Genbanksamarbejdet

Nordisk genbanksamarbejde markeres især af den nordiske institution, "Nordisk Genbank for jord- og havebrugsplanter" (NGB). Desuden gennemføres der projektvirksomhed, hvormed de nationale genbankbestræbelser på husdyrområdet koordineres foreløbig for en 3-årig forsøgsperiode, der udløber i 1987.

Genbanken

Den nordiske genbank (NGB) er særskilt interessant derved, at de nordiske lande har afviklet nationale genbankfunktioner for jord- og havebrugsplanter med henblik på at samle disse funktioner i et fælles nordisk regie. Genbankfunktionen, som har været under opbygning siden 1979, har til formål at etablere en 100-årig opbevaringsgaranti for bevaringsværdigt plantemateriale til brug for fremtidens planteforædlingsvirksomhed.

Genbankens ledelse planlægger for perioden 1988-90 at kunne gennemføre et 100-årsforsøg, hvormed man løbende vil skaffe viden om den mest optimale opbevaringsprocedure for frø. Den hidtidige viden på området stammer fra udenlandske forsøg med kunstig forædling af

frømateriale. Genbankens forsøg vil blive tilrettelagt ud fra opbevaringsforholdene på genbankens dublet- og sikkerhedslager på Svalbard (bjergmassiv under permafrost). En optimering af opbevaringsforholdene med en minimering af foryngningsarbejdet vil øge genbankens kapacitet på længere sigt.

Genbankens ledelse ønsker tillige at genbanken udvider sin kontaktvirksomhed til nationale myndigheder og organer, som arbejder med miljø- og fredningsspørgsmål ud fra motiver om at sikre bevaringsværdigt plantemateriale i naturreservater og lignende forhold. Det er genbankens hensigt at udnytte disse nationale foranstaltninger gennem en koordineret planlægning ud fra et genbankssynspunkt.

NEJS har særskilt konstateret, at genbanken har en ekspertise, som kan blive eftertragtet i internationale sammenhæng f.eks. ved etablering af regional genbanker i u-lande. Bl.a. har SADCC-regionen udvist interesse for et sådant samarbejde.

Genbanksamarbejde med husdyr

Den nordiske genbankkoordinering vedrørende husdyr afslutter sin forsøgsperiode i 1987.

På indeværende tidspunkt vurderes det, at den koordinerende registreringsfunktion som bl.a. pågår i projektvirksomheden er af en sådan værdi, at der også i perioden 1988-90 med fordel kan konkretiseres en vis fortsat nordisk virksomhed. Omfanget heraf vil ministerrådet senere vurdere i lyset af de indvundne erfaringer.

23.8 Planteforædling

I Norden findes flere klimatiske regioner, som giver stærkt afvigende vækstforhold for kulturplanterne i forhold til øvrige regioner på det europæiske kontinent. De nordiske lande har derfor tidligt vendt sig mod et tættere samarbejde på planteforædlingens område, hvor særligt de geografiske forhold forstærker nytten af et koordineret arbejde mellem institutionerne ansvarlige for planteforædlingen i de nordiske lande.

Det nordiske planteforædlingssamarbejde har været igennem en projektfansieringsfase, hvor en nordisk ledelse har udviklet et sammenhængende net af udredningsaktiviteter og projektvirksomhed omfattende planteforædlingsforskning, egentlig planteforædling og koordinering af sortsafprøvning og sortsidentifikation i de nordiske lande.

Virksomheden er fra 1. januar 1987 blevet etableret som en nordisk institution under navnet Samnordisk Planteforædling (SNP).

For ministerrådet har det været vigtigt at give samarbejdet om nordisk planteforædling så gode rammer som muligt, hvad angår den langsigtede planlægning af virksomheden.

Resultaterne fra den hidtidige virksomhed og planerne for 1988-90 begrundes en finansiering, som gradvis kan øges i takt med virksomhedens udvikling.

For den nye ledelse (bestyrelse), som tiltræder 1. januar 1987 kommer der til at ligge interessante udredninger, der kan tilsige en række aktiviteter i årene 1988-90. Dette vedrører bl.a. forædlingsindsatser på majs og triticales samt samnordisk forædling af vedagtige prydplanter. Udredningen om genteknologi og databehandling i planteforædlingen sigter på nye områder, som vil blive prioriteret højt.

23.9 Kontrolinstitutionernes samarbejde

Dette programområde er nyt og er dannet ud fra handlingsprogrammets målsætning om øget samarbejde mellem de nationale kontrolinstitutioner i en langsigtet harmoniseringsproces.

NEJS vil i udbygningen af dette samarbejde nøje overvåge, at samarbejdet får et så konkret indhold som muligt, der sigter mod arbejdsdeling mellem de nordiske lande samt en størst mulig harmonisering af landenes kontrol- og godkendelsesregler.

Det kan konstateres, at ministerrådets generelle bestræbelser på at reducere de tekniske handelshindringer i Norden støtter sektorens egne bestræbelser på området.

Den rekkommendation og de retningslinjer der overordnet er givet for at harmonisere det nordiske samarbejde på kontrolområdet, vil kræve tilgang af ressourcer i en overgangsperiode for at kunne gennemføres i perioden 1988-90.

Som supplement til denne virksomhed vil et nordisk udviklings samarbejde blive prioriteret højt, hvad angår det maskin- og byggeteknologiske område inden for jord- og skovbrugssektoren.

KAPITEL 24 FISKERIFRÅGOR

Det nordiske samarbejde på fiskeriområdet blev organiseret med en egen embedsmandskomité for fiskerispørgsmål (NEF) i 1986. Tidligere var et samarbejde henlagt til Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål, der drev sin virksomhed uden midler fra det nordiske budget.

Ved hjælp af de nordiske midler reserveret fiskerisektoren i 1987 har NEF især igangsat et betydeligt samarbejde på akvakulturområdet samt reserveret midler til en kortlægning af mulige samarbejdsområder inden for fiskeriforskningen generelt og dermed beslægtede områder.

Det etablerede samarbejde inden for akvakulturområdet har mere end opslugt sektorens bevilling i det første år, hvorfor embedsmandskomiteen har måttet søge midler fra ministerrådets reserve af en betydelig størrelsesorden.

Til videreførelse i årene 1988-90 af de indledte flerårige projektaktiviteter på akvakulturområdet, kræves midler af mindst samme omfang som ydet programområdet i 1987.

Med henblik på at igangsætte et indledende samarbejde på andre samarbejdsområder som fiskeriforskning vurderes behovet som mindst af samme størrelsesorden som for akvakulturen.

Det er embedsmandskomiteens opfattelse, at en passende tilgang af ressourcer må stilles til fiskerisektorens rådighed, hvis denne sektor skal opnå en størrelse, der er sammenlignelig med andre nyere samarbejdssektorer. På grund af det beskedne igangsætningsbeløb for 1987 vil en gennemsnitlig procentvis budgetøgning for 1988 ikke medføre nogen mærkbar stigning for fiskerisektoren.

Ved tildeling af budgetrammer for 1988-90 bør fiskerisektoren derfor tilgodeses med mindst samme nominelle budgetstigning som gennemsnittet for øvrige sektorer, hvor et vækstpotentiale ønskes tilgodeset.

KAPITEL 25 KONSUMENTFRÅGOR

25.1 Inledning

Konsumentpolitiken syftar till att hjälpa konsumenterna att bättre utnyttja sina resurser och att skydda dem mot säkerhetsrisker och otillbörliga affärsmetoder.

Det år 1984 reviderade nordiska samarbetsprogrammet utgör grunden för Nordiska ministerrådets verksamhet inom det konsumentpolitiska området. Programmet är inriktat på sådana samarbetsuppgifter som är högt prioriterade i de nordiska länderna och som befunnits lämpade för nordiskt samarbete. Programmet tar bl a sin utgångspunkt i de ekonomiska svårigheter som har drabbat också de nordiska länderna under slutet av 70-talet och början av 80-talet, i den teknologiska utvecklingens påverkan på enskilda konsumenter samt i den internationalisering som alltmer präglar flödet av varor, tjänster och information. Programmet syftar till en effektivare konsumentpolitik, bättre resursutnyttjande och ökat konsumentinflytande.

Målgrupp för samarbetet är enligt programmet samtliga invånare i de nordiska länderna. Olikheter i förmågan att klara sig som konsument skall uppmärksammas, liksom de samhälleliga förändringarnas konsekvenser för skilda konsumentgrupper. Särskild uppmärksamhet skall ägnas utsatta grupper som t ex barn, handikappade, äldre personer och invandrare. I arbetet eftersträvas kontakt med andra samhällssektorer och med organisationer, folkrörelser, näringsliv och internationella organ.

Samarbetet kommer under det kommande året, i enlighet med samarbetsprogrammet, att inriktas på ett antal högt prioriterade områden:

- konsumentekonomiska frågor
- konsumentaspekter på ny teknologi
- utbildning och information
- produktsäkerhet
- "Norden som hemmamarknad"
- konsumentproblem förknippade med offentliga och privata tjänster
- konsumentverksamhet på lokal och regional nivå.

Dessa områden är tvärgående i den meningen att de berör hela eller delar av det nordiska konsumentensamarbetets organisation. Samarbetet omfattar huvudsakligen projektverksamhet och erfarenhetsutbyte, t ex i fråga om behandlingen av ärenden vid konsumentombudsmannamyndigheterna och om lagstiftning. Under NÅK arbetar ett antal utskott med ansvar för olika konsumentpolitiska delområden. Den år 1986 förnyade organisationen består av fyra utskott:

- utskottet för allmänna konsumentpolitiska frågor
- utskottet för varor och tjänster
- utskottet för utbildning och information

- utskottet för konsumenträtt.

25.2 Konsumentekonomiska frågor/prisfrågor

Den ekonomiska utvecklingen under senare år har inneburit minskade realinkomster för många konsumenter. Därför kommer insatser att göras som inriktas på konsumenternas ekonomiska problem. Konsumenternas möjligheter att överblicka utbudet av varor och tjänster samt skaffa sig behövlig information om pris och kvalitet för att få ett beslutsunderlag i en aktuell köpsituation har minskat. Detta måste uppmärksammas. Målet är att utifrån konsumentsynpunkt stödja en effektiv och medveten hushållning med resurser.

En sund och effektiv konkurrens på marknaden är till fördel för konsumenterna. En förutsättning för att marknaden skall fungera är emellertid både att prisinformationen är effektiv och att konsumenterna är prismedvetna.

Det blir nödvändigt att fördjupa det nordiska samarbetet rörande prisfrågorna. Det gäller såväl prismärkning och annan prisinformation som mekanismerna bakom prissättningen.

Vidare kommer man att uppmärksamma andra områden av väsentlig betydelse för konsumenternas ekonomi som t ex olika sidor av problem i anknytning till finansieringstjänster, boende- och transportkostnader.

Programområdet kommer att präglas av ett konsumentekonomiskt perspektiv och inrymma bl a projektlagt arbete angående förstärkt budgetrådgivning och utsatta grupperes resurssituation.

25.3 Konsumentaspekter på ny teknologi och mediautvecklingen

Ny teknologi tas i bruk på många områden av betydelse för konsumenterna. Detta gäller i särskild grad för utveckling och användning av datorer på flera områden och inte minst utvecklingen inom mediaområdet. Den nya teknologin kan vara till både fördel och nackdel från konsumentsynpunkt. Så ställer den exempelvis krav på särskilda insatser i form av utbildning och information med syfte att lära konsumenterna att förstå den nya tekniken så att de kan utnyttja den på ett för dem tillfredsställande sätt. Detta gäller inom vitt skilda verksamhetsområden t ex elektronisk betalningsförmedling och nya typer av hushållskapitalvaror.

En annan aspekt är vilka effekterna i konsumentledet kan bli av en ökad användning av datateknik i t ex dagligvaruhandeln. Här bör särskilt bevakas att fördelarna med användandet av den nya tekniken också kommer konsumenterna tillgodo.

Konsumentmyndigheterna i de nordiska länderna har i olika sammanhang ägnat intresse åt datorerna, både i deras egenskap av tänkbara instrument i den egna verksamheten och som hjälpmedel och problemskapare för de enskilda konsumenterna. Ett samordnat nordiskt

datoriseringsarbete har inletts tidigare och detta kommer att kräva resurser även i framtiden.

Mediautvecklingen har ägnats betydande intresse inom NAK. Det gäller bl a olika informationsaspekter på nya media. Särskild uppmärksamhet har ägnats åt olika frågor som anknyter till satellit- och kabel-TV. Mediautvecklingen kommer även i fortsättningen att ställa krav på samnordiska insatser för att pröva konsumentorganens förutsättningar för att utnyttja ny teknik i information och utbildning. Vidare måste reklamen i bl a satellit-tv-sändningar ägnas uppmärksamhet i olika hänseenden. En aspekt är här reklamens förhållande till de reklamnormer som finns i de nordiska länderna. En annan är vilka effekterna kan bli av den ökade kommersiella påverkan som de nya medierna ger utrymme för. Detta är en fråga som bör studeras på ett systematiskt sätt, bl a genom forskning. Behovet av och möjligheten för att ingripa med motmedel, framför allt medvetenhetsskapande utbildning av barn och unga, behöver också analyseras bättre. Eftersom inget enskilt land har resurser (medel och forskare) att driva dessa frågor på ett tillräckligt brett sätt, är det utomordentligt angeläget att få till stånd ett nordiskt samarbete på området.

25.4 Utbildning och information

För att konsumenterna skall klara bl a trycket från marknadskrafterna, är det nödvändigt att de kritiskt granskar varu-utbudet samt är medvetna om sina rättigheter. Därför är utbildning och information ett mycket viktigt verksamhetsområde också i det nordiska samarbetet.

Det hittills genomförda samarbetet beträffande konsumentundervisning i grundskolan och lärarutbildningen bör följas upp och utvärderas. Detta samarbete ligger vidare till grund för insatser inom förskolan, högskoleutbildningen samt vid utbildningen av socialarbetare.

Fortsatt intresse kommer att ägnas åt möjligheterna att effektivisera och utveckla nationell och nordisk konsumentinformation. Speciellt informationens genomslagskraft kommer att utvärderas.

25.5 Produktsäkerhet

Det nordiska samarbetet på produktsäkerhetsområdet bör ta sin utgångspunkt i det ökade hälsoproblem som omfånget av produktrelaterade skador i hem och fritid har. Sådana skador utgör ca 2/3 av dödsolyckor och olyckor som kräver medicinsk behandling. En gemensam nordisk insats för att reducera antalet sådana skador är nödvändig.

Det arbete med produktsäkerhet och andra frågor av betydelse för konsumenternas liv och hälsa som inletts tidigare kommer att utvecklas ytterligare. Arbetet kommer också att inriktas på att förenkla det existerande notifieringssystemet på området och att samordna det med andra notifieringssystem t ex OECD:s. Även system för gemensamma ingripanden mot akuta skaderisker kommer att utvecklas. Ett nordiskt samarbete bör också ske i frågan om vilka säkerhetskrav som skall

ställas på konsumentprodukter. Inom området kommer vidare speciell uppmärksamhet att ägnas frågor om information till konsumenterna om risker med olika produkter, bl a kemiska varor, sportutrustning och leksaker. Härvid bör särskild vikt läggas vid ett studium av informationens begriplighet.

25.6 Norden som hemmamarknad

Ett övergripande mål för hela det offentliga nordiska samarbetet är att utveckla förutsättningarna för "Norden som hemmamarknad". Detta mål har också en central plats i samarbetet på konsumentområdet, där ansträngningar kommer att göras för att undanröja handelshinder mellan de nordiska länderna, både sådana som är tvingande och sådana som har en mer informell natur. Från konsumentsynpunkt intresserar främst handelshinderns effekter på priserna och utbudet på marknaden, dvs effekterna på konsumenternas ekonomi.

I samarbetet angående produktinformation, produktsäkerhet och varuprovningar kommer undanröjande av handelshinder att spela en central roll. En väg härtill kan vara en intensifiering av arbetet på att försöka få tillstånd en fördelning av varuprovningarna mellan länderna så att tillgängliga resurser utnyttjas på bästa möjliga sätt.

I anslutning härtill torde förutsättningar ges utökat informations- och erfarenhetsutbyte mellan de berörda undersökningsinstitutionerna. Detta bör på sikt kunna leda fram till att ländernas planer på undersökningsområdet i största möjliga utsträckning samordnas. Detta kan i sig skapa möjlighet för att varuprovningar i framtiden genomförs nationellt men med full möjlighet för övriga länder att delta i provningarna med ytterligare produkter. När det gäller metoder för provning kommer samarbetet med NORDTEST att fortsätta.

En rapport med förslag till ett närmare program för verksamheten angående tekniska handelshinder inom konsumentpolitiska området har utarbetats inom NAK. Detta programområde kommer att behandlas vidare av NAK under 1987 med sikte på närmare konkretisering och uppföljning.

25.7 Tjänster

Olika projekt beträffande konsumentvaror har genom åren spelat en central roll i det samnordiska arbetet på konsumentområdet. För varorna har man haft relativt fast utformade modeller för uppläggning av undersökningar, information osv. Det har dock i allt högre grad blivit uppenbart att konsumenternas problem är större på tjänstesidan än på varusidan. Då tjänsternas andel av den totala privata konsumtionen har stigit kraftigt och nu uppgår till över 40% har tjänsteområdet - och här avses både privata och offentliga tjänster - blivit mycket aktuellt att behandla i det nordiska konsumentsamarbetet. Offentliga tjänster erbjuds i allmänhet vid en monopolsituation där det saknas konkurrens. För konsumenterna är det därför viktigt att olika sidor av tjänsteutbudet värderas.

På tjänsteområdet kommer särskilt intresse att ägnas åt service och reparationer, hantverkartjänster, försäkringar och banktjänster. Inom området kommer man speciellt att uppmärksamma kvalitetsfrågor kring tjänster och avtalsrättsliga frågor, bl a sådana som gäller pris- och betalningsvillkor, liksom frågan hur näringsidkare (t ex banker) prioriterar olika kundkategorier.

25.8 Lokal och regional verksamhet

I de flesta nordiska länderna finns en regional eller lokal konsumentverksamhet. I enlighet med den allmänna tendensen till decentralisering anser man det viktigt att stärka och utveckla de regionala/lokala organens roll i konsumentpolitiken. I den lokala/regionala verksamheten kan man numera allt bättre fånga upp och lösa konsumenternas problem. Vilka uppgifter som lämpar sig att decentralisera till den lokala eller regionala nivån, liksom hur samarbetet skall ske mellan t ex den lokala nivån och den centrala, är frågor som bör belysas i ett nordiskt sammanhang.

25.9 Slutsats

Med hänsyn till den verksamhet som planeras på konsumentsektorn, liksom till den betydelse som nordiskt konsumentsamarbete kan få bl a i form av nationella besparingsmöjligheter, inte minst genom programmet för att undanröja handelshinder och bereda vägen för "Norden som hemmamarknad", måste sektorns del inom den nordiska budgeten utökas. En rimlig ökning av konsumentsektorns budget i jämförelse med 1987 års verksamhetsnivå kan bedömas vara 25%.

Utöver detta bör, under konsumentkapitlet inom budgeten, anslås extra medel till det fortsatta arbetet med rekommendationen 29/86 om forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn.

KAPITEL 26 LIVSMEDELSFRÅGOR

26.1 Innledning

Det permanente nordiske utvalg for næringsmiddelsspørsmål (PNUN), under Nordisk Ministerråds stedfortrederkomite, har ansvaret for det nordiske samarbeidet på næringsmiddel- og ernæringsområdet og legger opp retningslinjer, prioriterer samarbeidsoppgaver og koordinerer virksomheten innenfor samarbeidssektoren.

Det nordiske samarbeidet på næringsmiddelområdet skal ha en vesentlig nytteverdi for de enkelte lands myndigheter ved å medvirke til

- styrking av Norden som hjemmemarked gjennom reduksjon av handelshindringer
- rasjonalisering av myndighetenes arbeid gjennom samordning av administrative ordninger og praksis
- bedre utnyttelse av faglige og økonomiske ressurser
- videreutvikling og styrking av de enkelte fagområder innen sektoren
- utvikling og styrking av kontakt og gjensidig informasjon

PNUN selv har hovedansvaret for samarbeidsoppgaver som angår lovgivning og administrative spørsmål. Forøvrig er det etablert egne arbeidsgrupper med ansvar for områdene

- næringsmiddelkontroll
- kost- og ernæringsspørsmål
- toksikologi og risikovurdering.

Nordisk Metodikkomite for Næringsmidler fungerer som ekspertgruppe på metode- og analyseområdet.

Samarbeidet på sektoren startet opp i 1982 og er etterhvert bygget ut til en omfattende og tverrfaglig virksomhet. I de kommende år vil bl.a. følgende samarbeidsoppgaver bli gitt høy prioritet

- harmonisering av regelverk på næringsmiddelområdet
- prinsipper for og organisering av kontrollvirksomhet
- kvalitetskrav til laboratorier og analyseresultater
- forebygging av kostholdsrelaterte helseproblemer
- vurdering av helseskadelige stoffer i matvarer.

26.2 Styrking av Norden som hjemmemarked

Et overgripende mål for det nordiske samarbeidet er å utvikle forutsetningene for Norden som hjemmemarked. Innenfor næringsmiddelsektoren er det særlig ulikheter i lovgivning og den administrative praksis som kan innebære konkrete handelshindringer.

Virksomhet med sikte på nedbygging av ikke-tollmessige handelshindringer innenfor næringsmiddelsektoren er høyt prioritert i prosjekt-

virksomheten. Det er utarbeidet oversikter over regelverk og praksis og identifisert ulikheter når det gjelder regulering av merking av ferdigpakket næringsmidler, tilsetningsstoffer og kontaminanter i matvarer, regelverk knyttet til kontroll af importerte matvarer og regelverk og praksis vedrørende bruk av legemidler til næringsmiddelproduserende dyr. Det er også utarbeidet forslag til felles nordiske retningslinjer for mikrobiologisk kvalitet av matvarer.

Disse oversikter danner utgangspunkt for det videre arbeid mot et mest mulig enhetlig og harmonisert regelverk, særlig for matvaregrupper som inngår i samnordisk handel. Gevinsten av et slikt arbeid vil også, i tillegg til å styrke nordisk samhandel med matvarer, kunne bety at arbeidsbelastningen for de enkelte lands myndigheter på området reduseres.

Disse samarbeidsoppgavene vil fortsatt være høyt prioritert, og vil være en omfattende og tverrgående virksomhet som vil involvere alle faggrupper innenfor PNUN's organisasjon. Det blir også nødvendig å følge nøye med i hvordan de fellesnordiske forslagene følges opp av de nasjonale myndigheter, og å finne frem til hensiktsmessige fellesnordiske ordninger for å sikre en harmoniseringslinje også i fremtiden. En effektiv gjennomføring av denne virksomheten vil kreve økte bevilgninger over det nordiske budsjettet i de kommende år.

Det foreligger planer om å gjennomgå regelverk som gjelder berikning (tilsetning av vitaminer, mineraler m.v.) av matvarer. Eksisterende ulikheter mellom de nordiske land, bl.a. med hensyn til kriterier for slik tilsetning, kan også medføre handelshindringer. Dessuten vil de betydelige ulikheter i lovgivning som angår krav til deklarasjon av næringsinnhold i matvarer bli gjennomgått med sikte på bedre samordning av bestemmelsene.

Av hensyn til forpliktelsene i forhold til EF-samarbeidet, har Danmark tatt forbehold om sitt engasjement i harmoniseringsarbeidet, men deltar som observatør i de respektive prosjektgrupper.

26.3 Kontroll og analyse av matvarer

Samarbeidet om oppgaver og problemer knyttet til kontrollen av matvaretilbudet i de nordiske land, er intensiveret de siste par årene. Prioritering av kontrolloppgaver, organisering av kontrollvirksomheten, overvåking og kontroll av importerte matvarer, retningslinjer for laboratorievirksomhet og utvikling av analysemetoder er oppgaver av stor felles interesse og med et betydelig potensiale for samordning og innsparing av ressurser på lengre sikt.

De ulike prinsipper og filosofier som ligger til grunn for bruk av varestandarder kan både gi opphav til handelshindringer og være en belastning for den offentlige kontrollvirksomheten. Kontroll av matvarer er basert i lovgivning som bl.a. regulerer kvalitet og sammensetning av matvarene. Jo mere omfattende og detaljert lovverket er, jo mere omfattende blir kontrolloppgavene. I flere nordiske land pågår

drøftinger om prinsipper for kvalitetslovgivning og varestandarder og prioritering av ressurser slik at forbruker- og helsehensyn primært blir tilgodesett.

I de kommende år vil disse problemstillinger bli tatt opp også på nordisk nivå, slik at utformningen av en fremtidig policy på feltet kan bli mest mulig ensartet. Det er også gitt politiske signaler om å følge nøye med i den internasjonale utviklingen på feltet, f.eks. i EFTA, EF og Codex Alimentarius.

Omfanget og vektlegging av offentlig kontrollvirksomhet i forhold til næringenes/produsentenes egenkontroll vil også være et prioritert tema for fellesnordisk virksomhet i de nærmeste årene.

På grunnlag av en utredning om ekstern kvalitetskontroll av næringsmiddellaboratorier, er behovet for en fellesnordisk avprøving av analyseresultater blitt aksentuert. Det er foreslått å starte en tre-årig forsøksvirksomhet med sikte på etablering av et nordisk laboratorium for kvalitetskontroll av mikrobiologiske næringsmiddelanalyser. Relevant i denne sammenheng er også foreliggende planer for et samarbeid om koordinering av retningslinjer for GLP (Good Laboratory Practice) i kontrollaboratorier i de nordiske land.

Kontrollvirksomheten i de nordiske land foregår dels som rutinekontroll, dels som prosjektkontroll. Prosjektinnrettet kontroll synes å bli stadig mere aktuell og utgjør et viktig utgangspunkt for nordisk arbeidsdeling av slike oppgaver. Det tas sikte på å utarbeide planer for å samordne ressurser og fagkompetanse i fellesnordiske kontrollprosjekter.

26.4 Forebygging av kostholdsrelaterte helseproblemer

De nordiske land befinner seg på ulike stadier i utviklingen av en nasjonal ernæringspolitikk. Likheter og forskjeller når det gjelder ernærings situasjon, kostmønster, matvaretilbud og forvaltningen av kostholds- og ernærings spørsmål, gir gode muligheter for et konstruktivt samarbeid og sammenliknende studier. En utredning om målsetninger og virkemidler i ernæringspolitikken i de nordiske land, vil bli fulgt opp av omfattende formidling av rapportens resultater i form av seminarer, artikler m.v.. Også fra land utenfor Norden synes det å være stor interesse for de erfaringer og resultater som er oppnådd i de nordiske land.

Det er i de senere år brakt frem vesentlig ny kunnskap om sammenhenger mellom kostholdets sammensetning og store helseproblemer, slik som hjertekar-sykdom og enkelte kreftformer. Det nordiske samarbeidet sikter mot en sammenstilling av kunnskap og erfaringer og samordning av metoder for å kartlegge forekomst av kostholdsrelaterte helseproblemer i våre lands befolkning, identifisere risikogrupper og samordne opplysnings- og informasjonsvirksomheten på området. I de kommende år vil det bli en sentral oppgave å utvikle enkle metoder og indikatorer for overvåkning av kostholdsutviklingen i våre land.

De nordiske anbefalinger om daglig inntak av viktige næringsstoffer og kostholdets ernæringsmessige sammensetning er under revisjon. Et samlet forslag til reviderte og nye anbefalinger skal legges frem på den neste nordiske ernæringskonferanse i 1988. I forlengelsen av det felles nordiske datanett for matevaretabeller er det planlagt å utarbeide fortegnelse over allergi- og kreftfremkallende stoffer i matvarer.

Flere rapporter fra nordiske land viser at det forekommer betydelig feil- eller underernæring blant beboere i pleiehjem og pasienter i sykehus. Det er også vist at utilfredsstillende ernæringsstatus hos pasienter øker liggetid og forekomst av komplikasjoner. Et organisert nordisk samarbeid knyttet til kosthold og ernæring i helseinstitusjoner som sikter mot å finne felles løsninger på de registrerte problemer, er startet opp. Det er særlig planer om å utvikle tiltak for å optimalisere pasientens spise miljø og måltidsordninger, og å utvikle metoder for å kontrollere kvantitet og kvalitet av servert og konsumert mat.

I alle de nordiske land har ernæringsmyndighetene som mål å endre befolkningens kostvaner i helsefremmende retning. Imidlertid er den samfunnsvitenskapelige kunnskap om betingelsene for kostendringer meget begrenset. Utvikling av et felles nordisk faglig miljø på området vil kunne gi gode forutsetninger for å utforme mere målrettede ernæringspolitiske virkemidler.

26.5 Vurdering av helseskadelige stoffer i matvarer

Det økende antall fremmedstoffer i matvarer krever en kontinuerlig toksikologisk vurdering, og samarbeidet sikter mot å oppnå mere enhetlige vurderinger, både av helserisiko knyttet til det enkelte stoff og av den totale belastning og risiko for befolkningen. Slike vurderinger er i den senere tid også aktualisert når det gjelder radioaktivitet i matvarer.

Migrasjon av fremmedstoffer fra emballasje er et økende problem ettersom stadig nye typer av emballasje for matvarer kommer på markedet. Samarbeidet på dette feltet legger vekt på å fremskaffe toksikologisk grunnmateriale og utarbeide felles krav til dokumentasjon for ulike typer næringsmiddelemballasje, og for materiale som anvendes i drikkevannsinstallasjoner.

Toksikologisk grunnmateriale for vurdering av mulige kreftfremkallende stoffer som kan oppstå under varmebehandling av matvarer og matretter er tatt opp i et nordisk seminar om stekemutagener. Det tas sikte på fortsatte møter mellom aktive nordiske forskere på området, for i fellesskap å komme frem til relevante råd til myndighetene.

I forlengelsen av det harmoniseringsarbeid som er omtalt, er det nødvendig å komme frem til klare avgrensninger mellom kontaminanter og tilsetningsstoffer, og mellom plantevernmidler og andre fremmedstoffer. Det bør også etableres kontrollrutiner og grenseverdier for akseptabelt innhold av rester av plantevernmidler i matvarer.

I forbindelse med arbeidet med harmonisering av bestemmelser om tilsetningsstoffer, vil det også være nødvendig å foreta en felles nordisk toksikologisk vurdering av enkelte tilsetningsstoffer (farge, antioksydanter m.v.).

Med utgangspunkt i en rapport fra 1985 "Vurdering og regulering av helsekostprodukter i Norden" planlegges et samarbeid for å sammenstille toksikologiske data om, og samordne vurderingen av, helse-skadelighet av slike produkter. Det økende antall vitamin- og mineralpreparater på markedet, gjør det også nødvendig å vurdere toksikologiske virkninger av store doser av enkelte næringsstoffer.

Med bakgrunn i den raske utviklingen innenfor bioteknologi vil det også bli aktuelt å samarbeide om ernæringsmessige og toksikologiske krav til bioteknologisk fremstilte matvarer.

26.6 Konklusjon

Det er identifisert mange nye og aktuelle samarbeidsoppgaver for de kommende år. Felles løsninger av de omtalte oppgavene vil kunne resultere i nasjonale innsparinger og bety reduserte belastninger for de enkelte lands administrasjoner på området. Erfaringene hittil har imidlertid vist at en effektiv og tilfredsstillende gjennomføring av et slikt program vil kreve at sektorens andel av det nordiske budsjettet økes med minst 50 prosent.

KAPITEL 27 BISTANDSFRÅGOR

27.1 Samarbejde på bistandsområdet

Det formelle nordiske bistandssamarbejde, som danner rammen for de fællesfinansierede projekter, og måske især det uformelle samarbejde mellem de nordiske bistandsorganer, som er vokset frem i årenes løb, forventes at fortsætte og yderligere udbygges for at opnå den størst mulige effektivitet i bistandsindsatserne.

Det formelle ansvar for det nordiske samarbejde på bistandsområdet ligger hos samarbejdsministrene, idet de nordiske bistandsansvarlige ministre sammentræder uformelt og ikke som fagministerråd.

En betydelig del af samarbejdet sker på det uformelle plan og uden for aftalte og formelle rammer. Dette nødvendiggøres af behovet for effektivitet, fleksibilitet og en rask beslutningsprocess.

27.2 De fællesfinansierede projekter

Fællesprojekterne administreres i dag af bistandsadministrationen i et af de nordiske lande. Imidlertid er der næppe tale om hverken additionalitet eller administrativ forenkling for modtagerlandene, hvorfor det i de kommende år vil blive vurderet, om andre modeller for det nordiske bistandssamarbejde kan bidrage til en effektivere udnyttelse af bistanden.

Det nordiske andelsprojekt i Kenya

Projektet påbegyndtes i 1967 og administreres af Danmark.

Frem til midten eller slutningen af 1987 vil Norden og Kenya - inden for rammerne af et Danida-finansieret planlægningsprojekt - forberede en koordineret nordisk indsats inden for andelssektoren i Kenya på basis af den evaluering, som påbegyndtes i 1986. Arbejdsplan og budget for det fremtidige samarbejde mellem Kenya og Norden vil blive overvejet.

Det nordiske andelsprojekt i Tanzania

Projektet blev påbegyndt i 1968 og administreres af Danmark.

Projektaftalen er baseret på "rullende 2-årsplaner" og den nuværende støtte er aftalt frem til 1988.

Eventuel fortsat nordisk støtte til den tanzanianske andelssektor efter 1988 vil blive besluttet bl.a. på basis af en evaluering af projektet, som forventes at finde sted i begyndelsen af 1987.

Støtte til landbrugs- og fiskeriprojektet i Mocambique

Projektet påbegyndtes i 1978 og administreres af Sverige.

Aftaler er indgået for henholdsvis MONAP (SEK 75) og AGRICOM (SEK 25) for 1987, men projekterne påvirkes af sikkerhedssituationen.

Forslag om støtte til MONAP og AGRICOM for årene 1988 og 1989 vil blive behandlet i løbet af 1987. Fiskeriindsatsen afsluttes i 1987.

Støtte til SATCC

Transportkommissionen, SATCC, som er et af de regional samarbejdsorganer for SADCC, har modtaget støtte fra de nordiske lande siden etableringen i 1980 gennem eksperthjælp til den tekniske enhed. Den nordiske bistands administreres af SIDA.

Den nordiske støtte til SATCC vil opgå til SEK 30 mio for årene 1987-89. En administrativ gennemgang af den nuværende støtte forventes gennemført i begyndelsen af 1987. Det forudses, at der også efter 1989 vil være behov for udenlandsk personale og økonomisk støtte til driften af Transportkommissionen i Maputo.

27.3 SADCC

Aftalen mellem de nordiske lande og SADCC-landene om et bredere økonomisk og kulturelt samarbejde mellem de to regioner har ledt til igangsættelse af aktiviteter, som i de kommende år vil kræve mangfoldige ressourcer. Styregruppen for samarbejdet mellem Norden og landene i Det sydlige Afrika (SADCC-landene) vil fortsætte at koordinere de konkrete aktiviteter og samarbejdsforanstaltninger mellem de to regioner.

I de kommende år vil der inden for rammerne af dette regionale samarbejde ydes:

- øget nordisk støtte til det intra-regionale samarbejde i SADCC;
- øget faglig bistand;
- støtte til produktionskapaciteten i SADCC;
- støtte til at fremme kontakterne mellem handel-, industri- og banksektorerne i de to regioner;
- bedre finansielle betingelser og mekanismer; og
- støtte til fremme af intra- såvel som interregionalt kulturelt samarbejde.

27.4 Udsigter for samarbejdet

Der er systematisk kontakt mellem udstationerede nordiske repræsentanter, og i de kommende år bør en voksende andel af administrationen af visse fællesnordiske projekter ske via de stedlige repræsentanter.

Eksisterende arbejdsgrupper for specielle bistandssektorer og særlige modtagerlande eller -regioner vil i de kommende år fortsætte deres mødeaktivitet med henblik på at imødekomme behovet for koordination mellem de nordiske lande og i visse tilfælde mellem Norden og andre

lande. Såfremt der opstår behov herfor, vil nye ad hoc grupper blive tilsat for at ivaretage samrådsfunktionerne.

Sahel

I november 1986 noterede EK-B, at Sahel-gruppens næste møde vil finde sted i Uppsala i løbet af foråret 1987. Sverige har foreslået, at Sahel-spørgsmålene derefter kunne behandles inden for rammerne af den virksomhed, der forestås af arbejdsgruppen for Miljø og Bistand.

Miljø og bistand

En nordisk konference om miljø, udvikling og bistand vil blive afholdt i maj 1987 i Stockholm.

Arbejdsgruppen for miljø og bistand er også pålagt at følge arbejdet i Den Internationale Kommission for Miljø og Udvikling (Brundtland-kommissionen) - herunder opfølgning af rapporten, som vil foreligge i 1987.

Kvinder og bistand

Der sigtes mod at afholde en nordisk konference om kvinder og bistand i 1988.

Nordisk handlingsplan på bistandsområdet

De nordiske lande har i Embedsmandskomiteen for Bistandsspørgsmål drøftet mulighederne for en nordisk handlingsplan eller et fælles nordisk arbejdsprogram. Et oplæg vil blive forelagt de bistandsansvarlige ministre ved møde i marts 1987.

Nordisk koncessionel låneordning

De nordiske bistandsorganer vil fortsætte at vurdere mulighederne for en nordisk koncessionel låneordning, såkaldte bløde lån, f.eks. gennem at intensivere samarbejdet mellem bistandsorganernes egne finansieringsordninger eller gennem oprettelse af et særligt fond, som skulle yde kreditter - enten alene eller i kombination med nordiske projektinvesteringsslån, som administreret af Nordisk Investeringsbank.

27.5 Samarbejde i multilaterale fora

Norden vil fortsætte at koordinere sine holdninger med henblik på at få større gennemslagskraft for nordiske bistandspolitiske synspunkter bl.a. i Verdensbankens regi, i de regionale udviklingsbanker, såvel som i OECD (DAC) og FN-organerne. Forud for større møder i internationale organisationer, vil de nordiske lande koordinere synspunkterne og udarbejde fælles nordiske indlæg.

Yderligere vil der fortsat gennemføres en koordinering mellem de nordiske lande, hvad angår ansættelse i højere internationale stillinger, for på denne måde at styrke de nordiske landes repræsentation i internationale bistandsorganer.

KAPITEL 28 LAGSTIFTNING

Det nordiska lagstiftningssamarbetet omfattar dels möten mellan justitieministrarna, dels möten mellan justitieministrarna och juridiska utskottet. Vidare hålls möten i ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor och möten mellan rättscheferna och cheferna för lagberedningsavdelningarna vid de nordiska justitieministerierna. Därutöver hålls fortlöpande kontakter mellan de tjänstemän som arbetar med lagberedning. Det nordiska samarbetet bedrivs slutligen i samband med möten i internationell regi, där de nordiska länderna i de flesta tillfällen kan inta gemensamma ståndpunkter.

I C1 för verksamhetsåret 1986 ingår en redogörelse för de enskilda ländernas lagstiftningsarbete och för det nordiska samarbetet inom ramen för det nordiska lagstiftningsprogrammet. Arbetet kommer att fortgå enligt i huvudsak samma riktlinjer 1987 och 1988.

På familjerättens område beräknas riksdagsbehandlingen av det svenska förslaget till äktenskapsbalk och det finska förslaget till ändring av stadgandena om ingående och upplösning av äktenskap och om vissa förmögenhetsfrågor i äktenskap kunna slutföras under 1987.

Under 1987 tas också i de nordiska länderna ställning till ratifikationen av konventionerna om bortförande av barn.

Inom avtalsrätten fortgår arbetet på en revision av den köprättsliga lagstiftningen. Under 1987 beräknas den lagstiftning kunna genomföras i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som behövs för en ratifikation av FN:s konvention om internationella köp. I Finland beräknas riksdagen hinna slutbehandla förslaget till köplag. I Danmark, Norge och Sverige fortsätter arbetet på en revision av köplagarna enligt de riktlinjer som justitieministrarna har kommit överens om. Därigenom uppnås en betydligt högre grad av rättslikhet än den som framgår av den nordiska köplagsarbetsgruppens förslag (NU 1984:5).

Lagstiftning om produktansvar beräknas vara genomförd i Danmark, Finland och Norge före utgången av 1987. Ett arbete på sådan lagstiftning pågår även i Sverige.

Under 1987 planeras en utvärdering av behovet av ändringar i aktiebolagslagarna och av den rättslikhet som råder i denna lagstiftning. Likaså skall utvärderingen av förslaget om en nordisk bolagsform kunna slutföras.

Ett seminarium planeras om skadestandsreglernas framtida funktion särskilt på personskadeområdet. Resultaten av seminariet skall ligga till grund för beslut om en eventuell gemensam översyn av lagstiftningen på området.

Våren 1987 planeras ett seminarium om den nya teknikens, särskilt den automatiska databehandlingens, inverkan på behovet och inrikt-

ningen av ny lagstiftning. Seminariet, som är avsett för lagberedningspersonal i de nordiska länderna, skall också behandla frågan om den nya tekniken som hjälpmedel i lagberedningsarbetet.

Den nya tekniken vid betalning av penningbelopp skall också utvärderas.

Under 1987 beräknas de pågående undersökningarna rörande ekonomisk brottslighet som gäller sekretessbestämmelser samt ekonomisk brottslighet vid export och import, kunna slutföras och eventuella beslut kunna fattas om åtgärder som undersökningarna föranleder. Vidare kommer ministerrådet under år 1987 att bedöma möjligheterna att genomföra ytterligare gemensamma utrednings- och forskningsprojekt. Det sker mot bakgrunden av det forskarseminarium om ekonomisk brottslighet som hölls hösten 1986. Sådana eventuella nya initiativ kan komma att genomföras också under 1988.

Våren 1987 planeras slutligen överläggningar om behovet av gemensamma åtgärder rörande konkurskarantän/näringsförbud.

Ministerrådet har vidare fattat beslut om att ordna seminarier under 1988 om utvecklingen av reglerna om ersättning för personskada samt om rättslikheten och ändringsbehoven på aktiebolagsrättens område.

Lagstiftningssamarbetet kommer också i fortsättningen att finansieras nationellt. Undantagsvis kan punktinsatser komma att göras över den gemensamma nordiska budgeten för enskilda projekt, i förekommande fall inom ramen för ministerrådets reserv eller andra tillgängliga budgetposter. Så förutsätts delvis ske t.ex. i fråga om det seminarium som ordnas våren 1987 om ADB och lagstiftning samt, eventuellt, i fråga om seminarierna år 1988 om ersättning för personskada och aktiebolagsrätt. Hit hör också eventuella åtgärder mot ekonomisk brottslighet.

KAPITEL 29 OVRIGT

29.1 Verksamhetsbidrag.

Från nordiska ministerrådets budget utbetalas bidrag till Nordiska Träskyddsrådet och Föreningen Nordens Förbund samt Nordiska Administrativa Förbundet.

För kommande verksamhetsår planeras inga förändringar.

29.2 Regional informationsverksamhet

De regionala informationskontoren är sex stycken fördelade över de nordiska länderna. Två ligger i Finland, två i Sverige, ett i Norge och ett i Island. I Danmark bedrivs verksamheten av Föreningen Norden.

Finansieringen av kontoren har t.o.m. år 1987 ej varit upptagen som en post i den ordinarie budgeten.

Den 26 november 1986 fattade Nordiska ministerrådet beslut om den framtida finansieringen för kontoren. Det innebär att fr.c.m. 1988 kommer det att avsättas ett samlat belopp i storleksordningen 1 milj. DKK som fördelas av Föreningen Nordens Förbund. Fördelningen avses ske på det för respektive land mest praktiska sättet.

29.3 Nordisk samarbetskommitté för mänskliga rättigheter

En nordisk samarbetskommitté för mänskliga rättigheter är under etablering som en överbyggnad på de nationella forskningsinstituterna för mänskliga rättigheter.

Under 1987 avsätts för första gången medel som bidrag till verksamheten från ministerrådets reserv. I budget 1988 avses motsvarande insats bli intagen i den ordinarie budgeten som ett årligt verksamhetsbidrag.

29.4 Nordiskt tjänstemannautbyte

Den nordiska utbytestjänstgöringen har pågått i Nordiska ministerrådets regi sedan 1979. Avsikten med verksamheten är att anställda inom den offentliga förvaltningen skall lära känna förvaltningen i de nordiska grannländerna.

Sedan 1979 har ca 350 anställda deltagit i utbytet. Verksamheten ger de anställda möjligheter till att lära känna förvaltningarna i de nordiska länderna samtidigt som ett omfattande erfarenhetsutbyte mellan förvaltningarna kommer till stånd.

Intresset för utbytestjänstgöringen är stort och fortsätter att växa. Ministerrådet önskar därför att ordningen skall vidareutvecklas. Inom

kontaktorganet pågår överväganden om en särskild utvärdering av ordningen med sikte på att få fram förslag till hur den kan vidareutvecklas och hur man bättre kan ta tillvara på de erfarenheter som den ger. Denna utvärdering skall vara slutförd före 1987 års utgång.

Resultatet av utvärderingen avses bli behandlat i 1988.

Vid sidan av den generella utbytesverksamheten sker i Nordiska ministerrådets regi ett särskilt utbyte med tjänstemän som arbetar med vård av narkomaner. Fr.o.m. 1987 är detta en del av den nyligen beslutade förlängningen av handlingsplanen för narkotika.

29.5 Ministerrådsorganisationens utveckling

Ministerrådet har pålagt generalsekretären å foreta en årlig prøvning av ministerrådsorganisationens hensiktsmessighed i forbindelse med planlægningen av sekretariatets virksomhet.

Den nye organisasjonen ble effektiv fra 1. mai 1986, men først samme høst ble det anledning til å prøve den i praksis. Det er derfor ennå litt for tidlig å ha noen bestemt mening om hvilke behov som kan foreligge for justeringer av den vedtatte organisasjonsplan. På enkelte punkter er det konstatert kapasitetsproblemer og Ministerrådet er innstillet på å vurdere disse forhold i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 1988. I samme forbindelse er det også naturlig å overveie om nye og økede arbeidsoppgaver gir grunn til forsterkninger.

På flere områder er det innledet et arbeide med sikte på å effektivisere virksomheten ytterligere.

Generalsekretären har tilsatt en intern arbeidsgruppe som har fått i oppdrag å foreslå et integrert datasystem for sekretariatets funksjoner, både når det gjelder regnskap, arkiv, journal og dokumentasjon. Det arbeides med sikte på en samordning og eventuell tilknytning også til presidiesekretariatet og stedfortrederkontorene. Detaljplanlegningen vil pågå i 1987 med ekstern konsulentbistand. Arbeidet forventes å reise behov for midler til investeringer i løpet av 1988.

Ministerrådet har tidligere slått fast at det skal foretas en løpende revisjon av det nordiske samarbeidsapparat, herunder embetsmannskomiteer, institusjoner og øvrige aktiviteter, med sikte på at det til enhver tid skjer den mest hensiktsmessige utnyttelse av ressursene.

Med dette utgangspunkt er det internt i sekretariatet innledet en analyse av det aktuelle komiteapparat, med sikte på eventuelle forslag om sammenslutninger eller avvikling. I samarbeide med embetsmannskomiteene og med assistanse fra utenforstående ekspertise blir virksomheten ved enkelte av institusjonene gjennomgått og evaluert.

Videre pågår det en analyse av arbeidet i ministerråd og embetsmannskomiteene, med sikte på forslag om forenklinger og å delegere

myndighet til underliggende organer eller til generalsekretæren. For bedre å kunne utnytte sekretariatsressursene vil ministerrådet fortsette arbeidet med effektivisering av møtevirksomheten.

Det er igangsatt et arbeide for å undersøke mulighetene for at nordiske institusjoner får status som selvstendig rettssubjekt (juridisk person) i deres domicilland. Dessuten overveies en justering av reglene i den gjeldende rettsstillingsavtale for de ansatte ved nordiske institusjoner.

Fra årsskiftet 86/87 har ministerrådssekretariatet overtatt ansvaret for Nord- og NU-publikasjonene og det arbeides med å etablere rasjonelle rutiner for produksjon og distribusjon.

Den spesielle forvaltningsavdeling innen ministerrådssekretariatet er etablert frem til 1. mai 1988. Innen den tid skal det utredes om avdelingens oppgaver kan løses utenfor sekretariatet.

BILAGA 1

JOHDANTO

1.1 Helsingin sopimuksen ja kulttuurisopimuksen muutokset

Helmikuun 12. päivänä 1986 astuivat voimaan ne Helsingin sopimuksen ja kulttuurisopimuksen muutokset, jotka perustuvat Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston pohjoismaisen yhteistyön työmuotoja koskevan selvityksen (NU 1983:9) pohjalta tekemiin ehdotuksiin.

Muutokset merkitsevät mm. sitä, että vuodesta 1987 lähtien koko ministerineuvoston toimintaa varten on olemassa yksi yhteinen budjetti. Vuoden 1987 budjetti edustaa kuitenkin vielä siirtymävaihetta, koska sen yksityiskohdat laadittiin silloin vielä voimassa olleiden Helsingin sopimuksen ja kulttuurisopimuksen edellyttämällä tavalla, kun taas sen lopullinen hyväksyminen tapahtui sopimusten muutosten astuttua voimaan.

Edelleen liitettiin kaksi uutta määräystä artiklaan 64, joka käsittelee pohjoismaisen yhteistyön rahoitusta eli ministerineuvoston budjettia. Lisäksi täsmennettiin, että vuosikertomukseen aikaisemmin sisältynyt yhteistyön jatkosuunnitelmia koskeva selvitys laaditaan tästä lähtien erikseen, ja siihen liitetään pohjoismaisen yhteistyön budjettiehdotus.

Edelleen astui voimaan yleinen määräys siitä, että Pohjoismaiden neuvoston eri elimille annetaan mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ennen ministerineuvoston budjettiehdotuksen laatimista.

1.2 Budjettimenettelyn soveltaminen

Helsingin sopimuksen ja kulttuurisopimuksen uusia määräyksiä sovelletaan käytäntöön ensimmäisen kerran vuoden 1988 budjettityön yhteydessä; tässä dokumentissa esitetyt pohjoismaisen yhteistyön suunnitelmat ovat soveltamistyön ensimmäinen vaihe.

Pohjoismaiden neuvosto ja ministerineuvosto ovat lisäksi tehneet päätöksen budjettimenettelyn muuttamisesta. Uuden menettelytavan mukaan lopullisesta budjetista päätetään toimintavuotta edeltävän vuoden marraskuussa maaliskuun sijasta.

LUKU 2 POHJOISMAISEN YHTEISTYÖN SUUNNITELMAT

2.1 Sektoreidenväliset suunnitelmat

Luvuissa 4-29 selostetaan eri sektoreiden pohjoismaista yhteistyötä koskevia suunnitelmia vuodesta 1988 lähtien. Luonnollisena lähtökohdiana ovat toisaalta ne pitkän aikavälin yhteistyösuunnitelmat/toimintaohjelmat, joista on jo olemassa päätös, toisaalta seuraavassa Pohjoismaiden neuvoston istunnossa tai sen jälkeen esiteltävät uudet ohjelmaehdotukset. Nyt ensi kertaa esitettävät ehdotukset perustuvat suunnitellun toiminnan sisältöä kuvaaviin arvioihin täsmentämättä niitä numeroin. Uudesta budjettimenettelystä saatavat kokemukset on täten aihetta ottaa perustaksi tulevien vuosien toimintasuunnitelmien kehittämiseksi edelleen.

Vaikkakin toiminta jakaantuu hallinnollisesti eri sektoreihin, on olemassa esimerkkejä useille sektoreille yhteisistä toiminnoista. Niistä voidaan mainita taloudellisen kehityksen ja täystyöllisyyden sekä tietotekniikan toimintasuunnitelmat.

Pohjoismaiden ministerineuvoston hyväksyttyä "Kehittyvä Pohjola"-toimintasuunnitelman maaliskuussa 1985 vastuu toimintasuunnitelmaan sisällyvistä 44 yksittäisestä toimenpiteestä annettiin 14:lle eri virkamieskomitealle ja muulle elimelle. Suunnitelman eri toimet on siis useimmiten integroitu eri yhteistyösektoreiden normaaliin toimintaan. Useimpia suunnitelmaan sisältyviä toimia on ryhdytty toteuttamaan vuoden 1986 aikana. Pohjoismaiden ministerineuvoston vuosikertomuksessa (C 1) annetaan toimintasuunnitelman toteuttamisesta vuodenvaihteen 1986-87 tilanneraportti. Ministerineuvoston budjettiin suoranaisesti liittyvä toiminta on tarkoitettu useimmissa tapauksissa saada päätökseen v. 1988. Kustannusten kannalta tärkeät kansallisesti rahoitettavat toimet jatkuvat suunnitelmien mukaan 1980-luvun loppuun saakka, joissakin tapauksissa kauemminkin.

Pohjoismaiden ministerineuvoston budjettiin sisältyviä toimenpiteitä varten on varattu n. 60 milj. NOK v:ksi 1987 ja runsaat 45 milj. NOK v:ksi 1988 (vuoden 1986 hintatason mukaan). Kansallisin varoin rahoitettavat toimenpiteet ovat suuruudeltaan runsaat 550 milj. NOK sekä v. 1987 että v. 1988. Vuoden 1988 jälkeiset kansallisesti rahoitettavat toimenpiteet ovat suuruudeltaan n. miljardi NOK.

Osana toimintaohjelman tiettyjen periaatepäätösten toteuttamista on joillakin sektoreilla esitetty uusiakin toimenpidepaketteja yllä mainittujen lisäksi; esimerkkinä mainittakoon energiasektoria koskeva uusi pohjoismaisen yhteistyön suunnitelma. Samoin on rakennussektorilla hyväksytty uusi toimintaohjelma. Molempia selvitetään asianomaista sektoria koskevassa luvussa.

Suunnitelman täytäntöönpanon jälkeistä toimintaa varten pohjoismaiset valtionvarainministerit antoivat vuoden 1986 lopussa talous- ja finanssipoliittisen virkamieskomitean tehtäväksi tutkia mahdollisuuksia talou-

dellisen toimintasuunnitelman arvioimiseksi ja mahdolliseksi seurannaksi.

C-1-dokumentissa on esitetty tietotekniikan toimintasuunnitelman toteuttamista koskevat toimintaperiaatteet ja priorisoidut alat v. 1985-89. Ministerineuvoston sihteeristö, ATK-kysymysten neuvoa-antava komitea ja Pohjoismainen teollisuusrahasto valmistelevat parhaillaan yhteistyössä ohjelman arviointia toimintasuunnitelman edellyttämällä tavalla. Arvioinnin on määrä valmistua syksyyn 1987 mennessä.

Arvioinnissa pyritään vertaamaan ohjelman alkuperäisiä toimintaperiaatteita tähän mennessä toteutettuihin toimiin ja tietotekniikan tosiasialliseen kehitykseen Pohjoismaissa. Aikataulun mukaisesti arviointia tul- laan käyttämään vuoden 1988 lopullisen budjetin perustana.

Toistaiseksi ei ole tehty suunnitelmia eikä esitetty toivomuksia toimintasuunnitelmaa varten alun perin varattujen määrärahojen lisäämiseksi.

Lisäesimerkkinä sektoreidenvälisestä toiminnasta voidaan mainita biotekniikkayhteistyö.

Pohjoismaiset pääministerit päättivät kokouksessaan 26. marraskuuta 1986, että "eri pohjoismaiden bioteknisen tutkimuksen suuria panostuksia tulisi koordinoita. Sen vuoksi on laadittava biotekniikan pohjoismainen yhteistyöohjelma".

Ministerineuvosto laatii vuoden 1987 aikana biotekniikkaa koskevan sektoreidenvälisen yhteistyöohjelman, joka on tarkoitus esittää ministerineuvoston ehdotuksena Pohjoismaiden neuvoston 36. istunnolle. Ohjelmaa valmistelevat yhteistyössä ainakin seuraavat sektorit ja laitokset: Pohjoismainen tiedepoliittinen neuvosto (FPR), maa- ja metsätaloussektori, teollisuussektori ja Pohjoismainen teollisuusrahasto, ympäristösektori, kuluttaja- ja elintarvikesektori sekä sosiaali- ja terveydenhuoltosektori.

Ministerineuvosto myöntää varoja jo v. 1988 ko. ehdotukseensa perustuvia aloitteita varten.

2.2 Eri sektoreiden suunnitelmat

Kulttuurisektorin suunnitelmista voidaan todeta, että käynnissä olevan koko yhteistyöalaa koskevan toimintaohjelman valmistelutyön vuoksi on vaikea esittää tarkkaa käsitystä siitä, kuinka alaa olisi kehitettävä vuoden 1988 jälkeen. Toimintaohjelma tulee kattamaan kulttuurisopimuksessa mainitut seuraavat kolme alaa: koulutus, tutkimus ja korkeasteen koulutus sekä muu kulttuuritoiminta (yleiskulttuuri). Suunnitelmassa on tarkoitus arvioida, kuinka kulttuuripoliittista ja kulttuuriyhteistyötä voitaisiin tehostaa kulttuurisopimuksen puitteissa ja samalla tehdä uusia yhteistyöaloitteita.

Toimintaohjelmaan on sisällytettävä koko kulttuurialaa koskeva katusaus, jotta yhteistyön elävöittämissä toimenpiteitä voitaisiin priorisoida.

Myös on tarkasteltava pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön käytännön esitteitä.

Yhteistyön avulla voidaan resursseja hyödyntää tehokkaammin ja täten luoda perusteet varojen vapauttamiseksi kulttuuria koskevia uusia yhteistyöaloitteita varten.

Yhteen alaan, nimittäin tutkimukseen liittyen on syksyn 1986 aikana tehty ehdotus Pohjoismaisen tiedepoliittisen neuvoston (FPR) uusiksi toimintaperiaatteiksi. Ehdotuksen mukaan resursseja tarvitaan mm. tutkijakoulutusyhteistyön ja valikoitujen tutkimusalojen yhteistyöpanostuksia varten, esim. biotekniikka, instrumenttiyhteistyö ja tutkimuksen arviointi. Joidenkin FPR:n toimintaperiaate-ehdotusten valmistelutyötä jatketaan, ja ne tullaan sisällyttämään kulttuuriyhteistyön toimitasuunnitelmaan.

Kaikki laitokset ovat esittäneet toimitasuunnitelmaa koskevat toivomuksensa ja ehdotuksensa, ja ne käsitellään suunnitelman yhteydessä.

Ulkomaille suuntautuvaa kulttuurista tiedottamista koskevat käynnissä olevat projektit saadaan päätökseen vuoden 1988 aikana. Toimintaohjelmassa käsitellään tämältyypisiä projekteja koskevat mahdolliset jatko-panostukset.

Radio- ja televisioyhteistyötä koskeva kokeilutoiminta edistyy suunnitelmien mukaisesti, ja se saadaan todennäköisesti päätökseen aikataulun mukaisesti syksyllä 1991.

Vuosina 1986-88 toteutettava Pohjoismainen energiayhteistyö perustuu ministerineuvoston Pohjoismaiden neuvoston 34. istunnossa esittelemään toimitasuunnitelmaan. Energia-alan pohjoismaiseen toimitasuunnitelmaan sisältyy joukko huomattavan laajapohjaisia ja konkreettisia aloitteita, mm. Pohjola kotimarkkina-alueena, energia ja ympäristö, pohjoismainen energianvienti kolmansiin maihin, tiedottaminen, energiasuunnittelu, tutkimus, energiansäästö sekä öljy- ja kaasuyhteistyö.

Suunnitelman avulla pyritään tehostamaan jo toimivaa energiyhteistyötä, mikä edellyttää energiasektorille lisäresursseja vuosiksi 1986-88.

Pohjoismainen ympäristöyhteistyö kuvastaa ympäristökysymyksiin liittyviä vahvoja kansallisia intressejä. Nykyään voimassa olevan ympäristöyhteistyöohjelman määräaika kuluu umpeen vuoden 1987 aikana. Taroituksena on tarkistaa ohjelma ja esittää se ministerineuvoston ehdotuksena Pohjoismaiden neuvoston 36. istunnolle.

Yhteistyöohjelman tarkistuksen ensi vaiheessa tehdään seuraavalle istunnolle ilmansaasteita koskeva ministerineuvoston ehdotus. Ehdotuksen toteuttaminen edellyttää lisäresursseja lähivuosien aikana.

Muita tärkeitä aloja ovat veden ja meriympäristön saastuminen sekä kemikaalivalvonta.

Työmarkkinasektorin pohjoismaisessa yhteistyössä on todettavissa kolme pääalaa, joita jatkosuunnittelun yhteydessä tullaan priorisoimaan.

Ensiksi mainittakoon pohjoismaisiin aloitteiseen perustuvat käytännön projektit, joissa käsitellään työnhakijoihin sekä työnantajiin kohdistuvia toimia ja uusia panostuksia sekä työnvälitystoimistojen toimintamenetelmiä.

Toiseksi jatketaan työmarkkinapolitiikan ja sen vaikutuskeinojen tutkimus- ja selvitystyötä sekä tarkastellaan työmarkkinapolitiikan ja muiden politiikan alojen välistä vuorovaikutusta.

Kolmas ala koskee kansallisesti käynnistyneitä projekteja, joita tarkastellaan pohjoismaisesta näkökulmasta tarkoituksena aikaansaada pohjoismaista kokemusten vaihtoa.

Työympäristökysymyksiä koskeva toiminta on laajapohjaista. Siinä keskitytään varsinkin tutkimus- ja valvontatoimintaan sekä työelämä- ja työoikeuskysymyksiin. Ohjelmanmukaisten panostusten lisäksi on yhdeksi etusijalle asetettavista toimista kohonnut työympäristösopimuksen aikaansaamiseksi tarvittavien edellytysten tutkiminen.

Uudella työelämää ja työoikeutta koskevalla yhteistyöalalla on suunnitteilla joukko erilaisia panostuksia työmarkkinaosapuolten välisenä yhteistyönä.

Parhailtaan on käynnissä sosiaali- ja terveydenhuoltoyhteistyön perustana olevan ohjelman tarkistus. Erityisesti on tarkoitus mm. kiinnittää huomiota v:n 1988 aikana ja siitä eteenpäin priorisoitaviin kysymyksiin.

Sektorin laitoksista mainittakoon, että Pohjoismaista terveydenhoitokorkeakoulua on päätetty laajentaa v. 1987-91, jolloin sen koulutuskapasiteetti lähes kaksinkertaistuu. Sektorin muiden laitosten budjetteja on toivottu jossain määrin vahvistettavan v. 1988.

Sektorin projektiohjelmaan ei ole suunniteltu tehtäväksi suuria muutoksia. Viime aikoina on kuitenkin ollut todettavissa keskittyminen sellaisiin pohjoismaisiin yhteistyötoimiin, joiden tuloksena saattaa ajan myötä olla huomattavia kansallisia säästöjä. Niistä voidaan mainita "pitkälle erikoistunutta sairaanhoitoa koskeva yhteistyö", "lääketieteellis-teknisiä turvatoimia koskeva yhteistyö" sekä "yhteispohjoismaisen apuvälineinstituutin edellytyksiä koskeva selvitys".

Tasa-arvoalalla ministerineuvosto on yhdessä Pohjoismaiden neuvoston kanssa päättänyt, että Pohjoismainen foorumi pidetään kesällä 1988. Päävastuu Pohjoismaisen foorumin sisällöstä tulee olemaan Pohjolan naisjärjestöillä.

Foorumin yhteyteen suunnitellaan virallista konferenssia kansallisesta tasa-arvotyöstä vastaaville poliitikoille ja virkamiehille.

Tämän konferenssin tarkoituksena on mm. pohjoismaisen toimintasuunnitelman laatiminen tasa-arvoalalle vuoteen 2000 saakka.

Lisäksi on mainittava, että Bryt-projekti ("Avaa" -projekti), joka tarkoituksensa ja käytännön toteutuksensa puolesta on läheistä sukua taloudellisen kehityksen ja täystyöllisyyden toimintasuunnitelman työmarkkina- ja koulutusprojekteille, jatkuu vuoteen 1989 saakka. Ministerineuvoston tarkoituksena on edelleen pyrkiä siihen, että tasa-arvotyö tulisi osaksi muiden sektoreiden työtä.

Teollisuuspolitiikan alalla korostetaan toimintaa teknisen tutkimus- ja kehittämissyhteistyön hyväksi. Pohjoismaisen teollisuusrahaston ja NORDFORSKIn yhdistäminen on luonut edellytykset iskuvoimaiselle pohjoismaiselle laitokselle teknisen kehittämisen ja teollisen uudistamisen alalla sekä pohjoismaisen teollisuuskeskuksen luomiselle Osloon. Keskuksen suunnittelu on aloitettu. Asiaa lähemmin käsittelevä ehdotus jätetään v:n 1988 istunnolle. Ministerineuvosto on myös päättänyt nimetä vuoden 1988 pohjoismaiseksi tekniikan vuodeksi. Toimintaa tulee olemaan sekä pohjoismaisella että kansallisella tasolla.

Keväällä 1986 perustettiin Talous- ja finanssipolitiikan pohjoismainen virkamieskomitea. Komitea korvaa aikaisemman valuutta- ja finanssiky-symysten pohjoismaisen virkamieskomitean.

Taloudellisella alalla tulee pohjoismaisen yhteistyön tärkeänä perustana 1980-luvun loppuosan ajan olemaan taloudellisen kehityksen ja täystyöllisyyden toimintasuunnitelma. Kilpailua vääristävän luottotuen ja muiden elinkeinoelämän tukimuotojen poistamistyötä pidetään tärkeällä sijalla. Toinen tärkeä alue on välillisten verojen ja maksujen - mm. kuorma-automaksujen - yhtenäistäminen.

Taloudellisen toimintasuunnitelman seurantaan liittyen ministerineuvosto (asuntoministerit) esitti Pohjoismaiden neuvoston 34. istunnolle v. 1986 rakennussektorin vakaata työllisyyttä ja tuottavuuden kasvua koskevan toimintasuunnitelman. Keskeisellä sijalla tässä suunnitelmassa on rakennusvientialan yhteistoiminnan lisääminen. Jotta suunnitelman sisältämät ehdotukset voitaisiin toteuttaa, olisi sektorin määrärahoja lisättävä vuoden 1988 budjetissa.

Kauppapoliittisella alalla taloudellisen kehityksen ja täystyöllisyyden toimintasuunnitelman seuranta sisältää mm. työtä pohjoismaiden välisen kaupan esteiden poistamiseksi. Tätä työtä pidetään erittäin tärkeänä, ja se vaikuttaa monen muun sektorin työhön. Myös vienninedistämisen eri osa-alueilla on vilkasta toimintaa.

Pohjoismaiden aluepoliittisen yhteistyön perustana on kesäkuussa 1986 vahvistettu tarkistettu ohjelma, joka merkitsee mm. sitä, että raja-alueiden toiminnassa on otettu käyttöön puitemäärärahajärjestelmä. Konkreettiset projektipäätökset on siirretty raja-alueiden yhteistyöelimille, ja tämä on johtanut siihen, että paikalliset tahot pääsevät enemmän osallistumaan mm. alueille tärkeiden elinkeinoelämää ja infrastruktuuria koskevien kysymysten käsittelyyn.

Rajaseudun yhteistyöalueiden vuoteen 1990 saakka laatimat toimintasuunnitelmat osoittavat varojentarpeen kasvua suunnitelmakautena.

Länsipohjolarahasto, joka perustettiin edistämään Länsipohjan - Färssaarten, Grönlannin ja Islannin - taloudellista kehitystä, aloittaa toimintansa keväällä 1987. Rahaston toiminnan alkuvaihetta, vuoteen 1995 saakka, voidaan luonnehtia rakennusvaiheeksi. Tänä aikana sopimuspuolet tulevat vähitellen maksamaan osuutensa peruspääomasta, joka on yhteensä 14,1 milj. USD.

Kuljetus- ja liikennealan pohjoismaisen yhteistyön päätehtävänä on järjestyksellisesti suunniteltujen ja tehokkaiden kuljetus- ja liikennejärjestelmien aikaansaaminen sekä voimavarojen paremman hyödyntämisen ja alan työn tehokkuuden varmistaminen koordinoitun, yhteistoiminnan ja työnjaon kautta. Tämä näkemys ilmenee mm. taloudellisen kehityksen ja täystyöllisyyden pohjoismaisesta toimintasuunnitelmasta, joka sisältää suuria, ensisijaisesti kansallisia ponnisteluja teiden ja rautateiden laajentamiseksi ja parantamiseksi.

Pohjoismainen liikenneturvallisuusneuvosto (NTR), Pohjoismaiden neuvoston liikennevaliokunta ja Pohjoismaiden ministerineuvosto ovat yhdessä laatineet pohjan liikenneturvallisuustyön toimintasuunnitelmaa varten. Toimintasuunnitelma edellyttää aktiivista liikenneturvallisuustutkimusta, jotta se voisi olla pohjana tulevalle pohjoismaiselle liikenneturvallisuusstrategialle. Sektorille edellytetään voitavan osoittaa lisää voimavaroja.

Matkailusektorin projektitoiminnan odotetaan vuosina 1988-90 olevan suurin piirtein samansuuntaista kuin aikaisempinakin vuosina. Matkailun herkkyyttä ulkoisille tekijöille on kuitenkin tarkoitus tutkia viime vuosien markkinakehityksestä saatujen kokemusten pohjalta. Lisäksi tullaan arvioimaan yhteispohjoismaisten matkailukampanjoiden tuloksia.

Maa- ja metsätalouden yhteistyön tavoitteet on esitetty sektorin toimintasuunnitelmassa, joka kattaa vuodet 1985-95.

Keskeisenä sektorin suunnitelmissa on tutkimusalan pohjoismaisen yhteistyön lisääminen. Erityisesti korostetaan biotekniikkaa, joka tulee olemaan tulevaisuuteen suuntautuvan maa- ja metsätaloudellisen tutkimuksen perusväline.

Kasvinjalostusyhteistyötä on tähän asti rahoitettu projektirahoituksen muodossa. 1. tammikuuta 1987 alkaen toiminnasta on tehty pohjoismainen laitos nimeltä Yhteispohjoismainen kasvinjalostuslaitos (Samnordisk Planteforedling). Käytävissä olevista varoista sektorin on tarkoitus johtaa entistä suurempi osa toiminnan kehittämiseen vuosina 1988-90.

Kalatalouden pohjoismainen yhteistyö sai v. 1986 oman kalatalouskysymysten virkamieskomitean. Toimintaa harjoitetaan v. 1987 osittain omin varoin, mutta myös ministerineuvoston reservistä saadaan huomattavaa avustusta. Jotta sektori saisi vakaan taloudellisen pohjan lä-

hivuosien toiminnalleen vesiviljelyn ja alan tutkimuksen osalta, tullaan sektorille osoittamaan lisää varoja.

Kuluttajapoliittista työtä tehdään laajalla rintamalla, ja tarkoituksena on tehostaa kuluttajapolitiikkaa, parantaa voimavarojen hyödyntämistä ja lisätä kuluttajien vaikutusmahdollisuuksia. Kuluttajapoliittisen työn kautta tullaan myös jatkossa osaltaan vahvistamaan Pohjolaa kotimarkkina-alueena.

Elintarvikealan pohjoismainen yhteistyö on suunniteltu antamaan huomattavaa hyötyä kullekin maalle alan määräysten yhdenmukaistamisen kautta. Päämääränä on kaupan esteiden poistaminen ja Pohjolan vahvistaminen kotimarkkina-alueena. Toiminnassa tähdätään myös viranomaisten työn rationalisointiin käyttämällä paremmin hyödyksi asiantuntemusta ja taloudellisia voimavaroja.

Seuraavassa kerrotaan tulevan yhteistyön suunnitelmista myös sellaisilla yhteistyöaloilla, joita rahoitetaan suoraan kansallisin varoin kuten lainsäädäntö ja kehitysapu.

2.3 Ministerineuvoston johtopäätökset

Pohjoismaisen budjetin tähänastinen kehitys on yleensä merkinnyt suurempaa kasvua kuin kansallisten budjettien kasvu. Tämä ilmentää näkemystä, että yhteispohjoismaisen toiminnan avulla maat voivat välttyä tekemästä kaksinkertaista työtä.

Vuoden 1987 budjettiehdotuksessa, jonka Pohjoismaiden ministerineuvosto esitti 34. istunnossa Kööpenhaminassa v. 1986, asetettiin budjetin reaalikasvuksi vuodesta 1986 vuoteen 1987 runsaat 5 %. Tästä runsaat 3 % koski taloudellisen kehityksen ja täystyöllisyyden toimitasuunnitelman toteuttamista.

Istunnossa esitettyjen näkökantojen ja ehdotusten tuloksena budjettia lisättiin vielä 13 miljoonalla DKK. Reaalikasvuksi vuodesta 1986 vuoteen 1987 tuli tällöin n. 8 %. Pohjoismaiden ministerineuvoston koko budjetti vuodelle 1987 on 536,8 milj. DKK, josta 154,7 milj. DKK on varattu kulttuuripoliittiseen yhteistyöhön.

Sektoreiden esittämistä pohjoismaisen yhteistyön suunnitelmista ilmenee, että suunnitteilla on erittäin moninaista toimintaa.

Jotta voitaisiin arvioida, mitkä voimavarat voidaan osoittaa pohjoismaiseen yhteistyöhön lähinnä vuonna 1988, on punnittava tiettyjä tekijöitä.

Tulevan varojentarpeen arvioinnin eräs lähtökohta on, mitkä yhteiskuntataloudelliset näköalat pohjoismailla on edessään v. 1988 ja sen jälkeen. Pohjoismaiden yhteisesti laatimassa suhdanneraportissa arvioidaan lähinnä vuoden 1987 talousnäkyimiä. Raportista ilmenee, että pohjoismaiden talouspolitiikan voidaan yleisesti ottaen odottaa jatkuvan kiireenä ja säästeliäänä. Kansallisen talouspolitiikan tavoitteena on tällöin

saattaa talous tasapainoon ja hillitä inflaatiota samalla kun työllisyys on turvattava. Käytännössä sovelletaan talouspolitiikkaa, jonka mukaan julkista ja yksityistä kulutusta hillitään samalla kun investointeja suoritettamalla varmistetaan tuleva kasvu.

On kuitenkin muistettava, että pohjoismainen budjetti ei ole niin mittaava, että sitä voitaisiin käyttää reaalitaloudellisena välineenä kansallisessa talouspolitiikassa.

Toisaalta monet yhteispohjoismaisiin ohjelmiin sisältyvät projektit voivat osaltaan saada aikaan myönteistä talouskehitystä. Yhteistoiminnan avulla voidaan joko välttää vastaava kansallinen toiminta tai tehostaa kansallista taloudellista toimintaa esim. kaupan esteiden poistamisen kautta.

Toinen lähtökohta on, mitä varojentarvetta käynnissä oleva ja v. 1987 aloitettavaksi suunniteltu toiminta aiheuttaa. Esimerkkejä laajasta toiminnasta ovat taloudellinen toimintasuunnitelma, tietojenkäsittelyalan toimintasuunnitelma, Pohjoismaiden terveydenhoitokorkeakoulun laajentaminen, energia-alan toimintasuunnitelma sekä rakennusalan toimintasuunnitelma. Suuri osa budjetin voimavaroista on myös sidottu laitosten pysyvään toimintaa.

Kuten aikaisemmin mainittiin, ovat useat sektorit esittäneet suunnitelmia ja joissakin tapauksissa myös konkreettisia varojentarpeita, jotka ministerineuvoston mielestä kokonaisuutena ylittävät ne voimavarat, jotka on mahdollista osoittaa vuoden 1988 budjetista. Tärkeysjärjestystä on arvioitava kunkin sektorin sisällä, ja tällöin on tarkasteltava kriittisesti lähinnä käynnissä olevaa ja aloitettavaksi päätettyä toimintaa sektorin yleissuunnitelmien pohjalta. Esimerkiksi suunnitelmien hietaampaa toteuttamista on voitava harkita.

Otettaessa kantaa uuteen toimintaan ministerineuvosto on sitä mieltä, että uudistetut projektihakemusohjeet antavat paremman pohjan mm. projektien ns. pohjoismaisen hyödyn arvioinnille. Tällä tavoin ministerineuvosto voinee osoittaa tarvittavat varat erityisen tärkeiksi katsottaviin toimintamuotoihin.

Asetettua tärkeysjärjestystä ilmentävät 35. istunnossa esitettävät ministerineuvoston ehdotukset. Esillä ovat mm. kaupan esteiden poistaminen, ilmansaasteita koskeva toimintasuunnitelma sekä liikenneturvalisuustyön toimintasuunnitelma. Tutkimuspoliittista neuvostoa varten laaditussa sääntöehdotuksessa korostetaan sen merkitystä, että tutkimus saa lisää varoja. Biotekniikka mainitaan erityisesti tärkeänä tutkimusalana, jolla pohjoismainen yhteistyö voi helpottaa tarvittavaa tietämyksen keruuta, joka yksittäiselle maalle saattaisi tulla erittäin kalliiksi.

*BILAGA 2***Nordiska rådets budget- og kontrollutskotts be-
tänkande****över C 2, Nordiska ministerrådets förslag rörande planer
för det nordiska samarbetet****1. Innledning**

Til Budsjett- og kontrollutvalget er henvist Ministerrådets beretning C 2/ 1987 om forslag vedrørende planer for det nordiske samarbeidet. Beretningen er forelagt Rådets fagutvalg for uttalelse. Disse uttalelser er vedheftet. Utvalget har behandlet beretningen 28. januar, 23. og 25. februar 1987.

Budsjett- og kontrollutvalget konstaterer innledningsvis at den foreliggende beretning er lagt frem for Rådet ifølge Helsingforsavtalens Artikkel 64 hvor det bl. a. heter at Ministerrådet skal fremlegge en særskilt redegjørelse om planene for det videre samarbeid. Utvalget konstaterer videre at i midten av september 1987 vil Ministerrådet fremlegge forslaget til budsjett for 1988. Utvalget har tidligere uttalt at det til plenarforsamlingen bør forelegges et budsjettdokument som dekker det nordiske samarbeid på 3–5 års sikt. Dette dokumentet burde også inneholde visse rammetall for perioden.

Utvalget noterer at det foreliggende materiale er blottet for tallfremstillinger, men finner det positivt at det nå er innledet en planlegging av arbeidet på lengre sikt. Utvalget er dessuten tilfreds med at på møtet med representanter for Ministerrådet i januar 1987 ble det fra ministerrådssiden uttalt at allerede til neste sesjon vil dokumentet ha signaler om visse sektorsnivåer og totalnivå for kommende år.

Utvalget anser at i fremtiden bør innholdet i C 2 konsentreres til store trekk i planleggingen. Dette dokumentet bør ikke tynges med detaljer. Utvalget vil understreke at kommende plandokument i sterkere grad bør bygge på Rådets rekommandasjoner og uttalelser. Det er behov for en avveining mellom innholdet i beretningene C 1 og C 2. Rapporteringen i Ministerrådets virksomhetsberetning C 1, bør i større grad vise hvilke konkrete resultat virksomheten kan oppvise i medlemslandene. Utvalget vil i denne sammenheng peke på at det kan være nødvendig å trekke stedfortrederkontorene sterkere inn i arbeidet med oppfølgingen av vedtak.

2. Ambisjonsnivået for det nordiske samarbeidet

Utvalget har i forbindelse med behandlingen av medlemsforslaget A 759/b om finansieringen av det nordiske samarbeidet konstatert at den økonomiske handlingsplan som ble vedtatt i 1985, er en milepæl i det nordiske økonomiske samarbeidet. Handlingsplanen er dessuten blitt symbolet for en ny giv i det nordiske samarbeidet og markerer en vilje til å føre dette fremover.

Utvalget anser at det bør skje en balansert utvikling i det nordiske samarbeidet, og at denne kraftige satsning på det økonomiske samarbeidet bør følges av nye innsatser på bl. a. det allmenne kulturområdet, forskning, utdanning og miljøområdet.

Utvalget vil således bestemt fremholde at ambisjonsnivået i det nordiske samarbeidet bør heves. Et viktig instrument – men ikke det eneste – til å realisere dette målet er Ministerrådets budsjett. Andre instrument er bruk av mer rene politiske handlingsplaner eller samarbeidsprogram av typen nordisk lovgivningssamarbeid og avvikling av handelshindringer. Utvalget har nedenfor gjengitt budsjettene for 1986 og 1987 som utgjør utgangspunktet for Ministerrådets planer for budsjettet for 1988.

Ministerrådets budsjett	1 000 DKK	
	Bevilget 1986	Budsjett 1987
<i>Kulturområdet</i>		
– Kulturfondet	10 609	11 033
– Kultursektorens disp. midler	8 712	19 221
– Allmenn kultur	42 505	43 625
– Utdanning	17 161	17 399
– Forskning	60 596	63 444
<i>Økonomisk område</i>		
– Energi	11 210	12 317
– Industri	68 798	97 115
– Økonomi, statistikk	4 784	4 721
– Handel	13 683	15 345
– Regional	23 843	25 980
– Bygg	5 248	5 783
– Jord- og skogsbruk	18 852	20 164
– Fiskeri	–	500
<i>Sosial- og miljø</i>		
– Miljø	9 582	10 465
– Arbeidsmiljø	6 555	7 895
– Arbeidsmarked	8 668	9 514
– Sosial- og helsebehandling	38 309	26 824*
<i>Kommunikasjonsområdet</i>		
– Datateknologi	34 650	36 036
– Samferdsel	3 951	5 279
– Trafikksikkerhet	2 193	2 581
– Turisme	7 629	8 134

Ministerrådets budsjett	1 000 DKK	
	Bevilget 1986	Budsjett 1987
<i>Juridisk område</i>		
– Likestilling	1 760	2 230
– Konsument	4 319	4 492
– Livsmiddel	1 274	1 525
<i>Ministerrådets reserve</i>	26 212	14 600
<i>Virksomhetsbidrag og tjenestemannsutveksling</i>	2 130	2 215
<i>Lønnsreserve for instit.</i>	11 237	11 045
Sum	444 470	479 482
<i>MR-sekretariatet m. m.</i>	61 390	57 315
Totalt	505 860	536 797

* Finansieringen på 14,7 millioner for Nordiska hälsovårdshögskolan er tatt ut av budsjettet

Utvalget vil peke på at den økonomiske handlingsplan går tvers igjennom budsjettet, og andrar seg til ca. 60 millioner NOK i 1987 og vil i 1988 synke til ca. 45 millioner NOK.

Bevilgningene trappes nå ned og foreløpig er det for 1989 ikke planlagt noen aktiviteter over ministerrådets budsjett. Fra og med 1989 inngår, imidlertid, i handlingsplanen tiltak på nasjonalt plan som tilsvarer 1 milliard NOK og som også finansieres nasjonalt.

Handlingsplanen for datateknologi som har en egen post i budsjettet, vil for hvert av årene 1988 og 1989 få bevilget 36 millioner DKK. Det er ikke tatt stilling til ytterligere bevilgninger deretter. Utvalget har notert at en evalueringsrapport om handlingsplanen vil foreligge før budsjettet for 1988 fremlegges.

Utvalget vil dessuten peke på at av det totale budsjett på 536 millioner DKK for 1987, er omlag 330 millioner DKK bundet til finansiering av faste institusjoner og sekretariat samt deres virksomhet. Omlag 200 millioner DKK går til finansiering av prosjekt.

Utvalget konstaterer at på de fleste samarbeidsområdene finnes det handlingsplaner, arbeidsplaner eller samarbeidsprogram som selv om de er forskjellige oppbygget, får samarbeidet inn i faste rammer. Imidlertid burde på flere områder både målene for samarbeidsbestrebelsene og tidspunktet for realiseringen av målsettingene klarere markeres.

Utvalget vil spesielt fremholde den økonomiske handlingsplan, eller det økonomiske samarbeidsprogram siden det spenner over flere sektorer, som et utmerket verktøy for samarbeidet. Handlingsplanen har resultert i tettere politisk samarbeid mellom finansministrene, betydelige midler er bevilget over ministerrådets budsjett til forskning og utvikling, regionalområdet m. m. samt at handlingsplanen koordinerer nasjonale innsatser med nasjonal finansiering hva angår vei- og jernbanebygging. Utvalget anser at fremtidige samarbeidsplaner bør bygges opp etter samme mønster.

Utvalget konstaterer at til Rådets sesjon i 1987 fremlegges to ministerrådsforslag om henholdsvis en nordisk handlingsplan mot luftforurensninger og om underlag til handlingsplan for økt trafikksikkerhet og som vil kreve oppfølging over ministerrådets budsjett.

Utvalget noterer at Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR) foreslår en kraftig høyning av bevilgningen for 1988 for å tilveiebringe tiltak ifølge den kommende handlingsplan for trafikksikkerhet. Utvalget vil i forbindelse med budsjettforslaget for 1988 ta nærmere stilling til den foreslåtte høyning som er på ca. 2 millioner DKK. Utvalget vil imidlertid peke på det store menneskelige lidende og store beløp som trafikkulykkene koster de nordiske samfunn, og anser således at Ministerrådet i 1988 bør følge opp den varslede handlingsplan med nødvendige bevilgninger.

Utvalget vil nok en gang understreke at skal det ha noen hensikt å fremme forslag om handlingsplaner som impliserer økt ressursforbruk for å kunne gjennomføres, må tilstrekkelige midler anvises. Utvalget vil når budsjettforslaget for 1988 foreligger, komme nærmere tilbake til saken.

Utvalget noterer at Økonomisk utvalg forventer at det til sesjonen i 1988 vil bli fremlagt en plan for det nordiske bistandssamarbeidet og konstaterer at foreløpig ligger kostnadene for dette samarbeidsområdet utenfor ministerrådets budsjett.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet til sesjonen 1987 har lagt frem et forslag til retningslinjer for Nordisk forskningspolitisk råds (FPR) virksomhet 1987–89. Rådet har tidligere etterlyst en oversikt over de anslag som totalt bevilges til det nordiske samarbeidet på forskningsområdet. Utvalget noterer derfor med tilfredshet at FPR har til hensikt å utarbeide en slik oversikt i forbindelse med kommende budsjetter. Dette vil også understreke FPR's rolle som overgripende organ for det nordiske forsknings-samarbeidet.

Utvalget noterer dessuten at Ministerrådet har meddelt og at Rådets organer forventer, at Ministerrådet vil fremlegge et forslag til sesjonen i 1988 om samarbeid på det bioteknologiske område og om å utvikle det industrielle senter i Oslo. Utvalget har notert at i den fremlagte rapport om nordisk bioteknologisk samarbeid, er kostnadene årlig anslått til 25–30 millioner DKK. Utvalget konstaterer at et nordisk bioteknologisk samarbeidsprogram kommer å berøre flere ulike sektorer i det nordiske samarbeidet. FPR bør derfor ha en viktig koordinerende rolle i det fortsatte arbeidet med programmet.

Vedrørende det industrielle senter som er tenkt å bli et kraftsenter for industrielt samarbeid i Norden, vil utvalget gjenta den kritikken som utvalget tidligere har fremført til samarbeidsministrene, om at det ikke allerede foreligger et forslag om senterets arbeidsområder og påtenkte virksomhet. Samarbeid på bioteknologiske område og datateknologiske område burde være viktige element i det industrielle senters virksomhet.

Utvalget noterer at ministerrådet til sesjonen i 1988 vil fremlegge en handlingsplan om kultursamarbeidet på 5 års sikt og forutsetter at midler avsettes på 1988-budsjettet for oppstarting av planen. Utvalget noterer dessuten at Kulturutvalget foreslår at et mediafond opprettes for finansiering av video- og filmprosjekt i Norden.

Utvalget konstaterer at i beretningen C 2 er det innenfor de enkelte sektorer redegjort for forslag om prosjekt og aktiviteter som kostnadsmessig overstiger en normal utvikling av det nordiske budsjett. Hertil kommer tidligere vedtatte uttalelser og rekommendasjoner samt vedtak fra Rådets sesjon 1987.

Utvalget vil understreke at det er nødvendig å sette opp klare mål for samarbeid, også for sektorer som ikke eksplisitt medfører større bevilgninger over ministerrådets budsjett som f. eks. det nordiske lovgivnings-samarbeidet og samarbeidet på livsmiddelsområdet.

3. Finansieringen av det nordiske samarbeidet

Utvalget konstaterer at i de seneste år er det omtrent ikke skjedd noen økning i de etablerte samarbeidsområdene og at i Rådets organer finnes en uro over at midler vil tas fra etablerte områder for å finansiere nye tiltak. Utvalget vil i denne sammenheng minne om statsministrenes uttalelse fra 1981 om at nye prosjekt og innsatser bør sikres finansiering med nye midler.

Utvalget anser således at ved forberedelsene av fremtidsplanene bør prinsippet være at nye aktiviteter av mer betydelig omfatning skal finansieres gjennom nye tilskudd. Realveksten innen de tradisjonelle områdene i kommende budsjetter bør være større enn i nasjonale budsjetter på grunn av de fordeler landene kan oppnå gjennom samarbeid. Utvalget anser at denne veksten for de tradisjonelle områdene bør settes i likhet med hva Rådet har hevdet i tidligere år, til 5 % for 1988.

Utvalget viser forøvrig til sin betenkning om medlemsforslaget A 759/b om finansiering av det nordiske samarbeidet hvor det foreslås at ministerrådet utarbeider alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige ressurser. Utvalget vil særskilt understreke hva gjelder institusjonene, at finansieringen av deres virksomhet sikrer et kontinuerlig og effektivt arbeid.

Utvalget vil imidlertid fremholde at bruk av nordiske midler skal være underlagt en nøye prioritering og at resultatene skal løpende vurderes. Utvalget vil vise til at ifølge de regler som presidiet har vedtatt for Budsjett- og kontrollutvalget, skal fagutvalgene prioritere innen egne sektorer, mens Budsjetts- og kontrollutvalgets skal prioritere mellom sektorene. Utvalget anser at etter hvert som denne nye budsjettprosedyre kommer igang, vil fagutvalgene nøye vurdere prosjektvirksomheten slik at prosjekt

som ikke lenger har så høy prioritet kan avvikles for å skape rom for finansiering av nye initiativ.

Utvalget har dessuten notert at ministerrådet i melding om rek 7/1984 om kontroll av nordiske prosjekt, opplyser at ministerrådet vil iverksette prosjektevaluering som en naturlig del av embetsmannskomiteenes arbeid. Evalueringen vil også omfatte institusjoner.

Utvalget vil, som Rådets kontrollorgan, delta i denne prosess og har besluttet særskilt å vurdere samarbeidet på skolesektoren.

Utvalget har merket seg at overskuddene i Den nordiske investeringsbanken i 1985 og 1986 har nådd slike nivåer at etter avsetning til fond er det utbetalt dividende til medlemslandene. I 1985 var overskuddet 272 millioner DKK hvorav 60 millioner DKK ble tilbakebetalt til medlemslandene og i 1986 var tilsvarende tall 303 millioner DKK og 54 millioner DKK. Utvalget vil peke på at dette er et nordisk initiativ som etter ti års virksomhet gir medlemslandene en uventet avkastning som for 1985 og 1986 samlet beløper seg til 114 millioner DKK. Utvalget anser at denne type midler, bør gå uavkortet til nordiske formål. I og med at denne type avkastning kan variere over år, bør disse midlene komme i tillegg til ministerrådets ordinære budsjett og bør derfor anvendes til å bygge opp særskilte fond for spesielle formål. Utvalget vil i denne sammenheng peke på Nordisk kulturfond, Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling, Nordisk prosjekt-eksportfond og Nordisk mediafond som foreslått av Kulturutvalget.

4. Utvalgets forslag

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget:

A. at Nordisk Råd i anledning av beretning C 2/1987 vedtar følgende uttalelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

- å anvende en gjennomsnittlig reell vekstfaktor på 5 % for de tradisjonelle områder i budsjettet for 1988 samt i tillegg
- å satse særskilt på områdene allmenn kultur, utdanning, forskning og utvikling samt miljø og trafikksikkerhet i de nærmeste år
- å presentere et budsjettprogram for en revidert økonomisk handlingsplan i forbindelse med C 2/1988
- å anvende dividende fra Den nordiske investeringsbank til finansiering av særskilte nordiske fond for spesielle formål.

B. at Nordisk Råd tar til etterretning C 2/1987

C. at Nordisk Råd beslutter:

Nordisk Råd bemyndiger presidiet til på Rådets vegne, og på grunnlag av forslag fra Budsjett- og kontrollutvalget, å avgi en fremstilling til Nordisk Ministerråd om Ministerrådets budsjettforslag for 1988.

Helsingfors, 25, februar 1987

Ólafur G. Einarsson (Sj.)

Kjell Magne Fredheim (A)

Eiður Guðnason (A.)

Ivar Hansen (V)

Formann

Per Olof Håkansson (s)

Jens Peter Jensen (V)

Elver Jonsson (fp)

Hanna Kvanmo (SV)

Ingrid Sundberg (m)

Jan P. Syse (H)

Bernhardt Tastesen (S)

Pekka Tuominen (ÅSD)

Marjatta Väänänen (K)

*BIHANG 1***Social- og miljøutvalgets uttalelse over C 2, Nordisk Ministerråds forslag vedrørende planer for det nordiske samarbeidet**

Nordiska rådets presidium har för utskottets yttrande överlämnat ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet vad gäller utskottets ansvarsområden. Förslaget som helhet behandlas av budget- och kontrollutskottet i samband med sessionen.

Utskottet vill anföra följande angående plandokumentets utformning och innehåll:

Inledning

Till följd av att tidpunkten för det slutliga budgetarbetet flyttats från mars till november året före avsett verksamhetsår har C 2 kommit att innehålla endast fåtaliga siffermässiga preciseringar av planerna. De synpunkter som på detta stadium kan ges från utskottet får därför begränsas till allmänna synpunkter angående angivna planer för verksamheten och prioriteringar.

I inledningskapitlet påpekar ministerrådet att på flertalet sektorer redovisats planer och i några fall också konkreta behov av resurser som enligt ministerrådets bedömning totalt innebär krav som överstiger de resurser som är möjliga att avsätta i 1988 års budget. En prioritering måste göras inom varje sektor där främst pågående och beslutande aktiviteter kritiskt granskas med utgångspunkt i de övergripande planer som finns på sektorn.

Vid ställningstagandet till nya aktiviteter bedömer ministerrådet bl. a. den s. k. "nordiska nyttan" av de olika projekten. Detta bör möjliggöra för ministerrådet att kunna avsätta nödvändiga resurser till särskilt prioriterade verksamheter.

Ett uttryck för denna prioritering ges genom de ministerrådsförslag som läggs fram till sessionen, däribland *B 71/s* om en handlingsplan mot luftföroreningar.

Miljövård

Utskottet kommenterar ministerrådsförslaget om en handlingsplan mot luftföroreningar (*B 71/s*) i ett särskilt betänkande och vill i detta sammanhang endast framhålla att den prioritering av luftföroreningsfrågorna som tar sig uttryck i ett ministerrådsförslag om en handlingsplan överensstämmer med utskottets uppfattning.

Miljöavsnittet innehåller i övrigt en översiktlig redogörelse för pågående arbete, som i stort överensstämmer med motsvarande kapitel i *C 1*. I *C 2* erinras om urvalskriteriet för ämnen i miljösamarbetet, nämligen att resultaten kan föra till praktiska förbättringar i länderna eller förebygga miljö-

problem. Beträffande det internationella samarbetet sägs att vidmakthållande av de nordiska ländernas ledande roll förutsätter det nödvändiga sakliga grundlaget vilket torde medföra behov av ökade medel till projektverksamhet i framtiden. Utskottet har ingen erinran mot denna beskrivande framställning men vill framhålla att ställningstagande knappast är möjligt så länge inga konkreta sifferuppgifter föreligger.

Av intresse utöver de uppgifter som även ges i C 1 är att ett program utarbetas för vattenförorenings- och avloppsfrågor för åren 1987-89. Tyngdpunkten lägges på frågor om avloppsledningar, reningsanläggningar och behandling av slam. Verksamheten skall avse informations- och erfarenhetsutbyte och utarbetande av gemensamma riktlinjer. Utskottet behandlar dessa frågor i ett betänkande över medlemsförslagen om vattenmiljö respektive havsmiljö (A 741/s och A 767/s).

Arbetsmarknad

Det konstateras, att den *ekonomiska handlingsplanen "Norden i växt"* både kvantitativt och kvalitativt medfört en väsentlig utvidgning av samarbetet på arbetsmarknadsområdet. Den utökade budgetramen har inneburit ökade arbetsuppgifter för ämbetsmannakommittén NAUT och nya tvärsektorieella samarbetsområden har tillkommit, t. ex migrationssamarbete, arbetslivs- och arbetsrättsfrågor (se nedan under Arbetsmiljö) och samarbetsprojekt med jämställdhetsutskottet och ÅK-kultur. Utskottet förutsätter att det i C 1 nämnda projektet "ungdom, kultur och sysselsättning" ges en uppläggning som motsvarar syftet med rådets *rekommendation nr III/1986* om sysselsättning för ungdom inom kultursektorn. Förslag om uppföljning efter 1987 har ej presenterats. Utskottet anser att detta försvårar bedömningen men noterar att man inom ministerrådet ännu ej torde ha beslutat om handlingsplanen i denna del skall vidareföras nordiskt eller endast följas upp nationellt. Utskottet vill erinra om att ekonomiska utskottet i sitt betänkande över C 1 hemställer om en reviderad handlingsplan med förlängt tidsperspektiv och att denna med hänsyn till de budgetmässiga konsekvenserna bör läggas fram snabbt. Nya idéer och förslag bör följa under kommande år. Insatserna på arbetsmarknadsområdet består till stor del av nationella projekt, varom rapporteras i C 1, Kapitel III. Utskottet anser det väsentligt att den nordiska styrningen av dessa bibehålls.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att forskningsprogrammet om utbildnings- och arbetsmarknadspolitik skall föras vidare med uppföljningsprojekt om substitution, prognos och evaluering, men saknar en närmare beskrivning av innebörden av dessa rubriker.

Tre huvudområden kommer att prioriteras i den fortsatta planläggningen. Det första är praktiskt inriktade projekt, där åtgärder för arbetssökande, nya insatser gentemot arbetsgivaren samt arbetsmetoder i arbetsförmedlingen igångsätts. Det påpekas att en permanent EDB-lösning för

den nordiska arbetsförmedlingen förutsätter anslag för teknisk utrustning, drift och personalutbildning.

Utskottet som i sitt betänkande över C 1 tillstyrker detta, vill understryka att tillräckliga medel bör beviljas vid den kommande budgetbehandlingen. Utskottet vill dessutom framhålla, som framgår av utskottets betänkande över C 1, att särskilda åtgärder är motiverade för kvinnliga arbetslösa och efterlyser besked härom i ministerrådets plandokument.

Det andra huvudområdet är en fortsatt utveckling av forskning och utredning av arbetsmarknadspolitiken och dess verkningsmedel samt samspelen med övriga politikerområden, "för att understödja tema- och policydiskussionen inom ministerrådet och ämbetsmannakommittén".

Det tredje området omfattar nationellt initierade projekt som sätts in i en nordisk ram med syfte att åstadkomma nordisk erfarenhetsutväxling. "En politisk värdering på nordisk nivå" skall företas för att avgöra behovet av sådant nordiskt erfarenhetsutbyte. Utskottet finner dessa beskrivningar något oklara.

Arbetsmiljö

Utskottet, som i sitt betänkande över ministerrådets berättelse C 1 bl. a. uttalat sin tillfredsställelse över ministerrådets beredvillighet att igångsätta en utredning om förutsättningarna för en arbetsmiljökonvention, noterar i redogörelsen för planerna att utredningens ämnesområden sammanfattas såsom definition av arbetsmiljöbegreppet, möjligheterna att genom ökad harmonisering av arbetsmiljöregler nå en likartad arbetsmiljöstandard, handelshinder, forsknings- och utbildningssamordning, påföljdsfrågor vid arbetsmiljöbrott etc. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse ministerrådets bedömning att enligt den tidsplan som gäller bör underlag för beslut om att *gå vidare med ett reellt konventionsarbete* kunna läggas fram under hösten 1987. Att det egentliga konventionsarbetet kan förväntas bli relativt tidskrävande, visar erfarenheter från andra sektorer, men utskottet vill uttala förhoppningen att ett förslag med sikte på att antas under 1988 blir resultatet av utredningen.

Övriga delar av arbetsmiljöavsnittet synes inte innehålla något väsentligt utöver vad som skrivits i C 1, med undantag för avsnittet *Arbetsliv och arbetsrätt* som ger en översiktlig beskrivning av detta nya stora samarbetsområde, som från 1988 torde inta den främsta platsen inom arbetsmiljöområdet. Medan det i C 1 framhålls att parterna på arbetsmarknaden hade ett avgörande inflytande på utformningen av detta samarbetsområde går ministerråden nu – sedan en första konferens hållits med deltagande av parterna, forskare och ämbetsmän – vidare och skisserar det konkreta innehållet i detta samarbete, som för 1987 budgeterats till 1 milj. DKK (varav 350 000 inom handlingsplanen "Norden i växt" för projekt om fackligt arbete i koncernföretag). Den inledande konferensen väntas resul-

tera i ett stort antal projektförslag från forskare m fl. Som ett möjligt ämne nämns frågan om hur olika *nya former för ägande, arbetsorganisation, ersättning* etc. påverkar de etablerade arbetstagar- och arbetsgivarförhållandena, t ex leasing, franchising eller subcontracting. De nya organisationsformerna får konsekvenser för anställningstrygghet, arbetsmiljö, arbetstid, arbetsorganisation och inflytande m. m. varför också effekterna för arbetslivspolitik och rättsutveckling bör studeras. Utskottet finner detta område mycket betydelsefullt liksom även den speciella organisationsform som utgörs av så kallad *telecommuting* eller *elektroniskt hemarbete* bör studeras särskilt. Konsekvenserna av en sådan utveckling som i synnerhet torde komma att beröra den kvinnliga arbetskraften, bör enligt utskottets uppfattning bevakas och helst förutses innan systemet utvecklas så långt att korrigeringar kan ställa sig svår genomförbara.

I betänkandet över C 1 berörde utskottet den ekonomiska strukturomvandlingens och den nya teknikens krav på ökad rörlighet hos arbetskraften, ändrade arbetsförhållanden, hårdare arbetstempo vilket medför svårigheter för utsatta grupper att få och behålla arbete. Nya organisationsformer har inte sällan utvecklats med utgångspunkt i främst teknikens möjligheter. Konsekvenserna av denna utveckling bör studeras. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de *omställningsproblem* som uppstår för kvinnor, äldre, ungdomar och andra arbetstagar vars utbildning och förutsättningar inte står i samklang med utvecklingens krav. Vidare säges i detta avsnitt att studium av sambanden mellan *samverkansformer i företag, ledningsfilosofier och produktivitet* lämpar sig väl för nordiskt samarbete. Det antyds också att man bör gå vidare och studera förändringar i arbetslivsförhållandena också ur t. ex ekonomiskt, regionalt, och socialpolitiskt samt familjepolitiskt perspektiv. Utskottet anser att detta nya projektområde innehåller några väsentliga frågeställningar och vill starkt anbefalla att området ges prioritet i den kommande budgetbehandlingen.

Social- och hälsovård

Arbete har just inletts med revidering av samarbetsprogrammet. För projektverksamheten på sektorn planeras f. n. inga större förändringar. Man strävar att koncentrera sig mer på nordiska samarbetsaktiviteter som i längden kan leda till avsevärda nationella besparingar. Bland dessa kan nämnas "samarbete inom den högspecialiserade sjukvården", som utskottet kommenterar i ett särskilt betänkande över ett medlemsförslag (A 712/s) "samarbete om medicinsk-tekniska säkerhetsåtgärder" samt "utredning betr. förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt hjälpmedelsinstitut inom handikappområdet". Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att en uppföljning av de rekommendationer rådet väntas anta med anledning av medlemsförslagen A 744 (AIDS) och A 752 (cancer) torde erfordra anslag över budgeten under de närmaste åren.

Arbetsgruppen som skall revidera samarbetsprogrammet kommer att kartlägga projektverksamheten under de senaste fem åren. Denna information samt en ev. inventering av nationell verksamhet som bättre lämpar sig för nordiska aktiviteter kommer sedan tillsammans med annat material att ligga till grund för prioritering av uppgifter under de kommande åren. För närvarande anses det inte finnas underlag för att bedöma behovet av en ev. ökning 1988.

Vad gäller institutionerna redovisas önskemål som skulle kräva en viss real förstärkning av budgeten för år 1988. Sålunda erinras om utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan under perioden 1987–1991 som i stort sett innebär en fördubbling av utbildningskapaciteten. För de övriga institutionerna har framförts önskemål om viss förstärkning av budgeten för år 1988 främst av Nordiska nämnden för handikappfrågor och NOMESKO. Utskottet har ingen erinran häremot.

Avslutning

Allmänt vill utskottet framhålla att ett dokument som C 2 har sitt värde, även om det i vissa delar ligger nära till hands att kritisera bristen på konkretion och sifferuppgifter och den oklara gränsdragningen mot C 1, som dessvärre medför att stora textavsnitt sammanfaller. En allmän diskussion av varje delområde med sikte på prioriteringar för de närmaste åren kan klargöra begreppen inför den kommande budgetbehandlingen. De synpunkter utskottet lämnar i sina betänkanden över detta dokument, över C 1 och aktuella medlemsförslag som går vidare till ministerrådet i form av rekommendationer bör också tas in i detta arbete. Utskottet vill även i detta sammanhang understryka att en höjning av de nordiska anslagen i reala termer bör vara rättesenöret. Det senaste årets budgetbehandling utmynnade i höjningar av anslagen med inemot 5%. Utskottet vill vidare erinra om att budget- och kontrollutskottet med anledning av medlemsförslag A 759/b om finansiering av det nordiska samarbetet föreslår en rekommendation till ministerrådet att utarbeta alternativa normer för finansieringen som säkrar det växande samarbetet nödvändiga resurser.

Utskottet anser sålunda att man även fortsättningsvis bör kunna utgå från en real ökning av de nordiska anslagen. Även under sådana omständigheter är en prioriteringsdiskussion nödvändig och ett plandokument av det slag ministerrådet framlagt är en användbar utgångspunkt därvid. En prioriteringsdiskussion och jämförelse mellan delområdena skulle underlättas om uppställningen i plandokumentet kunde göras mer likartad för de olika ämbetsmannakommittéernas delområden och framställningen klarare utmytna i ett antal prioriterade önskemål. Utskottet anser allmänt att plandokumentet fått en så generell utformning att det knappast är möjligt att se i vilken utsträckning man tagit hänsyn till Nordiska rådets olika rekommendationer. Även om utskottet ser det som positivt att detta plan-

dokument framlagts. måste utskottet beklaga att dokumentet i sin nuvarande utformning i alltför hög grad saknar konkreta målsättningar, tidsramar och ekonomiska ramar. Utskottet emotser de erfarenheter den nya proceduren för budgetbehandlingen kommer att ge.

Helsingfors den 23 februari 1987

För social- och miljöutskottet

Marjatta Väänänen

Ordförande

Särskilt yttrande

Underteckande medlemmar av social- och miljöutskottet instämmer med utskottsmajoriteten i att vissa områden, i synnerhet miljön, måste ges prioritet i budgetbehandlingen, men vill framhålla att detta i väsentlig utsträckning bör genomföras genom en omprioritering.

I en mer ansträngd samhällsekonomisk situation är det nödvändigt att göra en översyn av projektverksamheten med avsikt att åstadkomma angelägna besparingar. Man bör avveckla engagemang som inte längre har så hög prioritet, för att kunna överföra resurser till områden vars angelägenhetsgrad är sådan att de måste kunna öka reallt utan att den totala ramen växer.

Utöver de rent budgetmässiga uppgifterna, måste budget- och kontrollutskottet svara för uppgifter av förvaltningsrevisionskaraktär för att på detta sätt ta fram underlag för omprioriteringar av den innebörd som nyss nämnts.

Ett antal av projekten under ministerrådet bör bli föremål för en grundlig efterhandsgranskning. Därvid är det önskvärt att söka utforma en modell för kontroll av projektmedlens användning genom att komplettera den räkenskapsmässiga revisionen med en förvaltningsrevision.

Helsingfors den 23 februari 1987

Jo Benkow (H)

Helge Adam Møller (KF)

Sten Svensson (m)

*BIHANG 2***Kommunikationsutskottets uttalande över C 2, Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet****1. Inledning**

Till kommunikationsutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (C 2/1987).

Utskottet har behandlat planerna vid sina möten den 29–30 januari och den 22–23 februari 1987 och tog då ställning till

Kapitel 20, Transport och kommunikation

Kapitel 21, Trafiksäkerhet

Kapitel 22, Turism

samt vissa delar av andra kapitel som har varit av intresse för utskottet.

Frågor som berörs i det ovan anförda dokumentet har av utskottet även behandlats i kommunikationsutskottets betänkande över Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse över det nordiska samarbetet (C 1/1987) samt i betänkanden över meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer på kommunikationsutskottets verksamhetsområde.

2. Planer för det nordiska samarbetet

Ministerrådet konstaterar att det är första gången som de presenterade förslagen till planer baseras på en bedömning av den planerade verksamheten d. v. s. att några siffermässiga preciseringar ej har gjorts. Vidare påpekas att de erfarenheter som nu vinnas av den nya budgetproceduren får läggas till grund för en fortsatt utveckling av kommande års plandokument.

I dokumentet påpekas att på flertalet sektorer redovisas planer och i vissa fall också konkreta behov av resurser som enligt ministerrådets bedömning totalt innebär krav som överstiger de resurser som är möjliga att avsätta i 1988 års budget. Det anses därför att en prioritering måste göras inom varje sektor, där främst pågående och beslutade aktiviteter kritiskt granskas med utgångspunkt i de övergripande planer som finns på sektorn. Här påpekas att man t. ex. bör kunna överväga en långsammare takt i förverkligandet.

Utskottet konstaterar att ett av syftena med den nya budgetprocedur som nu tillämpas för första gången var att öka parlamentarikernas inflytande på utformningen av ministerrådets budget. Detta anser utskottet vara positivt och konstaterar att även om man nu är på rätt väg när det gäller själva budgetarbetet, saknas viktig information för prioriteringar inom utskottets sektorer. För att kunna bedöma enskilda projekt och sektorer måste utskottet få information från ministerrådet om vilka finansiella be-

viljningar som projekten behöver för att kunna utföras på ett rationellt och effektivt sätt.

Utskottet menar därför att ministerrådet i fortsättningen borde ge information om de ekonomiska ramar som den planerade verksamheten kräver.

Av plandokumentet framgår inte vilken ekonomisk tillväxt ministerrådet planerar i sin budget. I detta sammanhang påminner kommunikationsutskottet om medlemsförslag A 759/b om finansiering av det nordiska samarbetet. I medlemsförslaget föreslår förslagsställarna att en form för finansiering av det nordiska samarbetet utarbetas som tillförsäkrar detta resurser motsvarande 0,1 procent av BNP i de nordiska länderna.

Nordiska rådets budget- och kontrollutskott har behandlat förslaget och föreslår

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta alternativa normer för finansieringen av det nordiska samarbetet som tillförsäkrar detta växande samarbete nödvändiga resurser.

Innan ministerrådet presenterar sina förslag i frågan och Nordiska rådet slutbehandlar ministerrådets förslag, anser kommunikationsutskottet att en viss aktivitetsökning av det nordiska samarbetet måste säkerställas och förutsätter att ministerrådet garanterar detta genom en kraftig aktivitetsökning inom utskottets verksamhetsområden. Här prioriterar utskottet först och främst trafiksäkerhetsområdet och den handlingsplan inom området som nu skall utarbetas och erinrar om de nordiska statsministrarnas uttalande från 1981 om att nya projekt och insatser bör finansieras genom tillskott av nya medel till budgeten.

Utskottet betonar vikten av att plandokumentet tar full hänsyn till Nordiska rådets rekommendationer och yttranden. Visserligen rapporteras verksamheten rörande dessa i ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1) och ministerrådets meddelanden om rekommendationerna, men det torde vara på sin plats att i C 2 redogöra för den fortsatta verksamheten när det gäller Nordiska rådets rekommendationer och yttranden.

Utskottet menar att ministerrådet, samtidigt som de finansiella ramarna inarbetas i plandokumentet, närmare borde precisera de mål man önskar uppnå inom det nordiska samarbetet samt begränsa planerna till en bestämd tidsperiod, t. ex. 5 år. Det skulle underlätta alla prioriteringsvärderingar och göra dessa mera realistiska än vad som är möjligt i dag enligt det föreliggande plandokumentet.

3. Datateknologiområdet

Den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet behandlas inte som en enhet i plandokumentet. I stället behandlas dessa frågor i varje enskilt fackkapitel.

I plandokumentet hänvisas till C 1-dokumentet, vari anges de huvud-

prioriteringsområden och riktlinjer som fastställts för arbetet med genomförandet av datahandlingsplanen för perioden 1985–1989. Det konstateras att, i överensstämmelse med handlingsplanens förutsättningar, är ministerrådssekretariatet och RU-Data i samarbete med Nordiska industrifonden i färd med att förbereda genomförandet av en evaluering av programmet. Evalueringen skall vara klar till hösten 1987.

Evalueringen syftar till att värdera de ursprungligen fastställda riktlinjerna mot bakgrund av dels de hittills genomförda aktiviteterna i handlingsplanens regi, dels den faktiska utvecklingen av datateknologin i Norden. En sådan värdering kommer enligt tidplanen att ligga till grund för den slutligt fastställda budgeten för 1988. Det konstateras vidare att inga planer på eller önskemål om ökning av handlingsplanens beloppsram för närvarande finns utöver de ursprungligen angivna beloppen.

När det gäller evalueringen vill utskottet upprepa sitt uttalande i utskottets betänkande över C 1, Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet, nämligen att evalueringen måste inkludera en resultatorienterad utvärdering.

Enligt "datahandlingsplanen" satsas finansiella resurser i storleksordningen 100 miljoner NOK från Nordiska ministerrådets budget under en femårsperiod, förutsatt att tillräckligt goda samarbetsprojekt presenteras och att delfinansiering till minst 50 % tillkommer från andra källor. Handlingsplanens totala omfång kan därför nå upp till över 200 miljoner NOK under femårsperioden.

I nordiskt sammanhang är detta en avsevärd summa, som enligt kommunikationsutskottets mening innebär att man måste lägga ändå större vikt vid att uppnå praktiska resultat som styrker det nordiska näringslivet, kulturen och människorna än när det gäller andra områden.

Som ovan anförts behandlas datateknologiska frågor i de olika facksektorernas planer för det fortsatta samarbetet. Detta innebär i sin tur att det är svårt för utskottet att få en helhetsbild av de aktiviteter som planeras inom området. Det finns planer på datateknologiska projekt och aktiviteter i kapitlen om utbildning, arbetsmiljö, social- och hälsovård, industri, byggfrågor, handel, konsumentfrågor och lagstiftning samt i kapitlen om transport och kommunikation.

Kommunikationsutskottet noterar det stora intresse som finns inom många sektorer av det nordiska samarbetet för ökad aktivitet och ökat utnyttjande av datateknologin. Utskottet menar att dessa projekt måste prioriteras högt, förutsatt att slutlig evaluering garanterar praktiska resultat.

Med hänsyn till att den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet nu utvärderas vill kommunikationsutskottet inte kommentera den mer än vad som redan har gjorts här, men utskottet förutsätter att den, när utvärderingen är färdig, presenteras för utskottet för yttrande.

4. Transport och kommunikation

4.1 Transportsektorn

I detta avsnitt konstaterar ministerrådet att en viktig aspekt på forskningen är hur resultaten används i praktiken. Denna aspekt skall nu beaktas i allt högre grad. Bl. a. krävs numera att kostnaderna för evaluering av ett projekt skall beräknas redan i projektansökan. Vidare konstateras betydelsen av nationell uppföljning av respektive projekt och strategier.

Kommunikationsutskottet noterar detta med tillfredsställelse och erinrar om att utskottet upprepade gånger har yttrat sig i samma riktning.

Utöver det ovan anförda noterar utskottet att det inte finns något i avsnittet som inte också redogörs för i ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1 1987). Utskottet hänvisar därför till sitt betänkande över C 1/1987.

Kommunikationsutskottet är medvetet om att NÅT:s expertkonferens hölls i slutet av januari 1987. Utskottet kunde dessvärre inte presenteras vid konferensen, eftersom Nordiska rådets utskott höll sina fasta januari-möten då. Utskottet förutsätter därför att ministerrådet vid den 35:e sessionen redogör för de konklusioner som expertkonferensen dragit när det gäller den framåtriktade verksamheten samt att utskottet i ett senare skede får möjlighet att yttra sig om dessa.

4.2 Telekommunikationer, bredbandstjänster m. m.

I detta avsnitt konstaterar ministerrådet att priserna på internationella telekommunikationer både inom Norden och mellan Norden och övriga länder förväntas sjunka i framtiden. Också konstateras att detta kommer att öka efterfrågan av ljud-, bild-, text- och datakommunikation, vilket kommer att ställa krav på hög kapacitet hos telenäten. Utbyggnaden av telenäten anses därför vara en högt prioriterad uppgift i det nordiska samarbetet.

Kommunikationsutskottet anser att ministerrådets förväntningar på prisutvecklingen inom telekommunikationerna är intressant och instämmer i att utbyggnaden av telenätet måste prioriteras högt och betonar de allt större krav som man nu ställer på den typ av kommunikationer som ministerrådet nämner i avsnittet. Här hänvisas till det som redan sagts ovan om datateknologin i Norden. Vidare noterar utskottet att ytterligare planer på prioriteringar, förutom de ovan anförda, inte finns i avsnittet.

4.3. Meteorologi

I ministerrådets verksamhetsberättelse C 1/1987 konstateras att projektet "Ett nordiskt väderarnät" nu är inne i fas I A – teknisk specifikation av systemet. I plandokumentet, C 2/1987, konstateras att fas I B – teknisk detaljplanering – inleds i slutet av 1987. År 1989 planeras upphandlingen av nätverksdelar m. m. att påbörjas. Samtidigt skall också utbyggnaden till ett heltäckande nät med 34 stationer inledas.

Kommunikationsutskottet följer med intresse utvecklingen av detta projekt och vill i det sammanhanget påpeka, att det ovan anförda systemet också borde ha stora effekter på trafiksäkerheten på land, till sjöss och i luften. Dessutom skulle ett sådant system underlätta uppsamling av vissa meteorologiska data och därmed resultera i bättre väderprognoser.

Vidare vill utskottet konstatera sin tillfredsställelse över att det nordiska samarbetet inom meteorologin nu intensifieras och förutsätter att det i fortsättningen även blir starkare.

5. Trafiksäkerhet

5.1. Dagens situation

Kommunikationsutskottet håller med Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) i dess konstaterande att man, för att bromsa den ogynnsamma trafiksäkerhetsutveckling som vi har nu, måste igångsätta ett nytt intensivt trafiksäkerhetsarbete. Det förutsätter nytänkande och ett innovativt tänkande bland de ansvariga för trafiken och dess säkerhet.

5.2. Handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet

I detta avsnitt konstateras att ministerrådet har lämnat ett förslag till en handlingsplan för det framtida trafiksäkerhetsarbetet i Norden. Det framkommer att NTR önskar att Nordiska ministerrådet högt prioriterar det trafiksäkerhetsarbete som genomförs i Norden under NTR:s överinseende. Vad beträffar den gällande trafiksäkerhetshandlingsplanen föreslår NTR att det nordiska trafiksäkerhetsarbetet under 1988 når en monetär nivå uppgående till 4 miljoner DKK (1986 års prisnivå). Denna summa föreslås därefter bli justerad, så att den 1992 uppgår till 4,5 miljoner DKK (1986 års prisnivå).

Av kommunikationsutskottets betänkande över ministerrådsförslag B 72/t om underlag för en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden framgår att utskottet högt prioriterar det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet. I syfte att ytterligare effektivisera detta viktiga samarbete har utskottet vid sitt möte i januari 1987 tillsatt en arbetsgrupp, som omedelbart efter den 35:e sessionen skall ta kontakt med NTR och erbjuda samarbete för den slutliga utformningen av trafiksäkerhetshandlingsplanen. Utskottet förutsätter att arbetet kan bli så effektivt att beviljningar från ministerrådets budget 1988 kan säkerställas.

Enligt ministerrådets budget för 1987 beviljas trafiksäkerhetsområdet 2 581 000 DKK. En höjning till 4 miljoner DKK för 1988 (55 % höjning) kan anses mycket, men med hänsyn till det mänskliga lidandet, som inte går att värdera, samt de enorma summor som trafikolyckorna kostar de nordiska samhällena varje år, anser kommunikationsutskottet att detta inte är ett realistiskt förslag. Vidare påpekas att 4 miljoner DKK är en relativt

liten summa; den är mindre än en procent av ministerrådets budget för 1987.

I det sammanhanget påminner utskottet åter om de nordiska statministerrarnas uttalande från 1981 att nya projekt och insatser bör finansieras genom tillskott av nya medel till budgeten samt deras prioritering av trafiksäkerhetsområdet.

5.3. Projektverksamheten

I detta avsnitt uppräknas åtta trafiksäkerhetsområden som NTR kommer att koncentrera sitt arbete till i framtiden. De är:

1. Barns, äldres och handikappades problem i trafiken
2. Problem med unga och oerfarna förare i trafiken
3. Bilförarnas attitydproblematik, i synnerhet mot bakgrund av ökande trafiktäthet och stigande körhastighet
4. Cyklisterna som ett trafiksäkerhetsproblem
5. Den tunga godstrafiken
6. Metoder för mätning av olika trafiksäkerhetsåtgärders betydelse för säkerheten
7. Frågan om deregulering inom trafikjuridiken
8. Trafiksäkerhetsutvecklingens indikatorer som modell för att välja adekvata åtgärder för trafiksäkerhetens höjande

Kommunikationsutskottet stödjer alla dessa förslag och förutsätter att ministerrådet ser till att NTR:s verksamhet kan drivas på ett effektivt sätt som ger gynnsamma resultat för trafiksäkerhetsutvecklingen.

I det sammanhanget erinrar utskottet om infrastrukturens inverkan på trafiksäkerheten och anser det vara på sin plats med ytterligare åtgärder i den planerade projektverksamheten.

6. Turism

6.1. Allmänt om turistpolitiken och projektverksamheten

Allt som står i detta avsnitt i ministerrådets plandokument finns även i ministerrådets verksamhetsberättelse C 1/1987. Kommunikationsutskottet anser därför att detta avsnitt är onödigt och hänvisar till sitt betänkande över C 1/1987.

6.2. Inriktning av den framtida verksamheten

I detta avsnitt konstateras att de frågeställningar som hittills har varit aktuella fortsätter att vara så även i framtiden. Det anses att fortsatt forskningsverksamhet inom dessa och andra områden är nödvändig för att en långsiktig strategi skall kunna upprättas för samhällets stöd till reglering av turistnäringen.

Kommunikationsutskottet instämmer i att forskning och utredning av frågor är viktigt. Men utskottet påpekar att det nordiska samarbetet inom

turistsektorn måste inriktas mera på konkreta åtgärder för att öka turismen både till och inom Norden. I detta sammanhang erinras om marknadsföringskampanjen i Västtyskland samt om pågående överväganden om likartade kampanjer i andra länder.

Utskottet är av samma åsikt som ministerrådets turistutskott (NMT) att marknadsföring av den nordiska kulturen är ett viktigt medel att utveckla turismen. Kommunikationsutskottet noterar därför med tillfredsställelse NMT:s planer på att i samband med den pågående nordiska kulturkampanjen i Japan pröva modeller för hur kultur och turism kan samverka vid nordiska manifestationer utom Norden.

6.3. Projektverksamhet

Förutom marknadsföringskampanjen i Västtyskland och ett reselivslärrar-seminarium karakteriseras den planerade verksamheten inom turistområdet av forskning och utredningar.

Kommunikationsutskottet upprepar sitt förra påpekande om konkreta åtgärder för att öka turismen. Utskottet uppfordrar ministerrådet att ta hänsyn till denna åsikt i det framtida arbetet inom turismen.

7. Utskottet

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår kommunikationsutskottet att budget- och kontrollutskottet hemställer till Nordiska ministerrådet att i sitt framtida arbete utgå ifrån de planer inom utskottets verksamhetsområden som framförs i ministerrådets plandokument, C 2/1987, samt beaktar utskottets åsikter i detta yttrande. Kommunikationsutskottet anser att de kan förverkligas inom ramen för en normal aktivitetsökning av ministerrådets budget under de kommande åren.

Utskottet anser det olyckligt att NÄT inte har kunnat presentera sina framtidsplaner i ministerrådets plandokument och förutsätter att i ett senare skede, när dessa har presenterats, få möjlighet att diskutera dem med ministerrådet – trafik- och trafiksäkerhetsministrarna.

Helsingfors den 22 februari 1987

Elver Jonsson

Förman

BIHANG 3

Juridisk Udvalgs udtalelse over C 2, Nordisk Ministerråds forslag vedrørende planer for det nordiske samarbejde**1. Indledning**

Nordisk Råds præsidium har henvist Nordisk Ministerråds forslag vedrørende planerne for det nordiske samarbejde (C 2/1987) til Juridisk Udvalg til udtalelse.

Udvalget har behandlet planerne på sine møder den 29. januar 1987 i Stockholm og den 22.–23. februar 1987 i Helsingfors.

Juridisk Udvalg har behandlet kapitlerne 14, 25, 26 og 28 samt visse dele af andre kapitler, der har været af interesse for udvalget.

2. Planer for det nordiske samarbejde

Ifølge den procedure, som er indført for behandlingen af det nordiske budget, udgør Ministerrådets forslag til planer for det nordiske samarbejde grundlaget for udviklingen af samarbejdet i de kommende år og for forberedelsen af budgettet for 1988.

Juridisk Udvalg finder det positivt, at budgetbehandlingen udvikles, og at en planlægning på længere sigt indledes. Udvalget mener, at dette første grundlag for en bedømmelse af samarbejdet i de kommende år kan være et udgangspunkt for det fortsatte arbejde. Udvalget går imidlertid ud fra, at plandokumentet endnu ikke har fundet sin endelige form. Juridisk Udvalg har også bemærket, at Ministerrådet gør opmærksom på, at de erfaringer, som nu fås gennem den nye budgetprocedure, vil skulle lægges til grund for en fortsat udvikling af kommende års plandokument.

Juridisk Udvalg er af den opfattelse, at kommende års plandokument specielt bør bygge på Nordisk Råds rekommandationer og udtalelser. Udvalget mener, at Ministerrådet klarere bør præcisere de mål, man ønsker at opnå inden for samarbejdet i de kommende år, og at planerne også bør begrænses til en bestemt tidsperiode, for eksempel 5 år. Endvidere bør dokumentet indeholde cifferoplysninger, som angiver Ministerrådets ambitionsniveau med hensyn til budgetudviklingen i den periode, planerne gælder.

Et af formålene med omorganiseringen af det nordiske samarbejde har været at opnå en vitalisering og effektivisering. Dette bør Ministerrådet specielt tage hensyn til, når aktivitetsniveauet for de kommende år fastlægges, og det bør ligeledes komme til konkret udtryk i forbindelse med udformningen af planerne for fremtiden og i budgetarbejdet for de kommende år.

Juridisk Udvalg vil ligeledes i denne forbindelse gøre opmærksom på, at et vigtigt formål med den nye budgetprocedure, som nu anvendes for

første gang, har været at forstærke parlamentarikernes indflydelse i budgetarbejdet. Udvalget vil derfor finde det naturligt, at budgetbehandlingen udvikles således, at Ministerrådet ved den endelige behandling af budgettet, træffer kompletterende beslutning på grundlag af de forslag, Nordisk Råd har lagt frem.

3. Sektorovergribende planer

Juridisk Udvalg har bemærket, at Ministerrådet bl. a. gør opmærksom på, at den økonomiske handlingsplan "*Norden i vækst*" omfatter 44 forskellige foranstaltninger, og at disse er delt ud på 14 embedsmandskomiteer. Det oplyses endvidere, at den virksomhed, som direkte berører Ministerrådets budget, i de fleste tilfælde planlægges at afslutte i 1988. Derimod planlægges de omkostningsmæssigt set vigtigste aktiviteter, som finansieres nationalt, at foregå hele 1980-tallet ud – i visse tilfælde længere.

Juridisk Udvalg vil i denne forbindelse gentage, at det kan forekomme noget uforståeligt, at Ministerrådet ikke har fundet det naturligt også at koble "BRYT"-projektet (dvs. projekt for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked) på den økonomiske handlingsplan, når man i øvrigt tilsyneladende har lagt vægt på at inddrage projekter fra alle relevante sektorer. Når det bl. a. i handlingsplanen er tale om at sikre fuld beskæftigelse, ville det efter udvalgets opfattelse have været relevant også at lade BRYT-projektet være et led i handlingsplanen. Dette gælder så meget mere, som det i sammenfatningen over fagsektorernes planer nævnes, at BRYT-projektet er nært beslægtet med arbejdsmarkeds- og uddannelsesprojekterne i handlingsplanen for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse og at Ministerrådet har til hensigt at fortsætte sine bestræbelser på at integrere ligestillingsarbejdet i andre sektorer.

Juridisk Udvalg har også med interesse bemærket sig, at Ministerrådet i løbet af 1987 planlægger at udarbejde et *samarbejdsprogram på bioteknologiområdet*, hvor en række sektorer og institutioner vil blive inddraget. Udvalget finder det naturligt, at bl. a. konsument- og levnedsmiddelsektoren – som anført af Ministerrådet – inddrages i dette arbejde, jfr. i øvrigt bemærkningerne nedenfor vedrørende konsument- og levnedsmiddelspørgsmål.

Juridisk Udvalg skal i øvrigt foreslå, at der i samarbejdsprogrammet på bioteknologiområdet også kommer til at indgå etiske aspekter i forbindelse med genteknologi.

4. Fagsektorernes planer

Ministerrådet oplyser, at samarbejdsprogrammet på *miljøområdet* udløber i 1987, og at et revideret program planlægges at lægges frem i et ministerrådsforslag til 36. session i 1988.

Juridisk Udvalg skal henstille til Ministerrådet, at spørgsmålet om erstatning for miljøskader medtages i det nye samarbejdsprogram, jfr. i øvrigt Juridisk Udvalgs udtalelse om dette i betænkningen over C 1.

5. Arbejdsliv og arbejdsret

Juridisk Udvalg finder det tilfredsstillende, at Ministerrådet planlægger at videreføre anbefalingerne i *rek. nr. 2/1982* angående lovgivningssamarbejde på arbejdsrettens område, der blev afskrevet ved Nordisk Råds 34. session. Udvalget deler Ministerrådets opfattelse, at særskilt opmærksomhed bør vises de omstillingsproblemer, som opstår for kvinder, ældre, unge og andre arbejdstagere, hvis uddannelse og forudsætninger ikke er i samklang med udviklingens krav.

6. Ligestilling

Juridisk Udvalg har noteret sig, at slutdokumentet fra FN's kvindekongress i Nairobi 1985 vil blive fulgt op inden for rammerne af det nordiske ligestillingsarbejde.

Udvalget finder det i øvrigt interessant, at der planlægges et seminar om mændene og ligestillingen.

Udvalget finder det ligeledes af interesse, at Ministerrådet, der nu i et par år har beskæftiget sig med kvinders repræsentation i politiske organer med direkte valg, påtænker at følge dette op med spørgsmål, der vedrører kvinders andel i styrelser, komiteer m. v., hvor der er indirekte valg.

Ministerrådets tilkendegivelse om at man har til hensigt at fortsætte bestræbelserne på at integrere ligestillingen i andre sektorer kan Juridisk Udvalg tilslutte sig.

Med hensyn til Nordisk Forum nævnes det, at det er hensigten til den officielle konference bl. a. at udarbejde en nordisk handlingsplan frem til år 2000. Dette vil udvalget udtale sin tilfredshed med, specielt fordi det er udtryk for, at Ministerrådet herved tager hensyn til et forslag, der blev fremført af Juridisk Udvalgs talsmand på 34. session.

7. Konsumentspørgsmål

De overordnede retningslinier på området er fastlagt i et nordisk samarbejdsprogram.

Af de projekter, som Ministerrådet planlægger på dette område, vil Juridisk Udvalg specielt udtale sin interesse for følgende:

- Prisspørgsmål, dvs. såvel prismærkning og anden prisinformation som mekanismerne bagved prissætningen.
- Information til konsumenterne om den nye teknik, f. eks. elektronisk betalingsformidling og nye typer af husholdningskapitalvarer. Øget anvendelse af datateknik i dagligvarehandelen.

- Medieudviklingen, specielt spørgsmål i tilknytning til satellit- og kabel-TV. Reklamen i satellit-TV udsendelser.
- Nordisk konsumentinformation. Specielt en vurdering af informations gennemslagskraft.
- Norden som hjemmemarked. Handelshindringers effekt på priserne og udbudet på markedet, dvs. effekterne på konsumenternes økonomi.

Ministerrådet anfører til slut, at hvis planerne på området skal gennemføres, må sektorens del inden for det nordiske budget forhøjes med ca 25 % sammenlignet med niveauet i 1987. I denne forbindelse peges bl. a. på den betydning, det nordiske konsumentsamarbejde kan få bl. a. i form af nationale besparelsesmuligheder, ikke mindst gennem programmet for at undgå handelshindringer og berede vejen for "Norden som hjemmemarked".

Juridisk Udvalg kan støtte, at aktivitetsniveauet på konsumentområdet forhøjes som foreslået af Ministerrådet. Dette skal specielt ses på baggrund af det relativt beskedne beløb, der har været anvendt på området sammenlignet med det beløb, der påtænkes afsat til samarbejdsprogrammet på bioteknologiområdet.

8. Levnedsmiddelspørgsmål

Det nævnes bl. a. fra Ministerrådets side, at et overgribende mål for det nordiske samarbejde er at udvikle forudsætningerne for Norden som hjemmemarked. Det er specielt forskelligheder i lovgivningen og den administrative praksis, som kan indebære konkrete handelshindringer.

Virksomhed med henblik på at nedbryde ikke-toldmæssige handelshindringer inden for levnedsmiddelsektoren er højt prioriteret i projektvirksomheden, anføres det af Ministerrådet. Dette er en prioritering, der deles af Juridisk Udvalg.

Opgaver af stor fælles interesse og med store muligheder for samordning og besparelse af ressourcer på længere sigt ligger inden for området kontrol og analyse af madvarer oplyser Ministerrådet. På dette område vil Ministerrådet også nøje følge med i den internationale udvikling. Dette kan Juridisk Udvalg støtte.

I forbindelse med oplysningen om, at det øgede antal fremmedlegemer i madvarer kræver en kontinuerlig toksikologisk vurdering både af sundhedsrisikoen knyttet til det enkelte stof og af den totale belastning og risiko for befolkningen, anfører Ministerrådet, at sådanne vurderinger også er blevet aktuelle i den senere tid med hensyn til *radioaktivitet i madvarer*.

Juridisk Udvalg mener, at det på nuværende tidspunkt er specielt relevant at beskæftige sig med problemerne i forbindelse med radioaktivitet i madvarer og skal om dette tillade sig at henvise til bemærkningerne i udvalgets betænkning over C 1, Nordisk Ministerråds beretning 1986.

Til slut anføres det af Ministerrådet, at de hidtidige erfaringer har vist, at

en effektiv og tilfredsstillende gennemførelse af programmet vil kræve, at sektorens andel af det nordiske budget øges med mindst 50 %.

Juridisk Udvalg kan støtte, at aktivitetsniveauet på levnedsmiddelområdet forhøjes som foreslået af Ministerrådet og skal her anføre samme begrundelse som anført ovenfor under konsumentspørgsmål.

Det forudsættes, at disse budgetøgninger kan rummes gennem omdisponeringer inden for Ministerrådets totalbudget.

9. Lovgivning

Juridisk Udvalg må konstatere, at kapitlet om lovgivningssamarbejdet er meget kortfattet, og at der om selve lovgivningssamarbejdet ikke gives særlig mange oplysninger, som ikke også er med i C 1.

Nedenstående områder nævnes specielt af ministerrådet og Juridisk Udvalg går derfor ud fra, at disse områder af Ministerrådet betragtes som højest prioriteret:

- familieretten, ægteskabslovene
- børnebortførelse
- aftaleretten, købelove
- produktansvar
- selskabslovene
- erstatningsregler, personskadeområdet
- den nye teknik, specielt EDB's indvirken på behovet for ny lovgivning og dens anvendelse ved betaling af pengebeløb
- økonomisk kriminalitet
- konkurskarantæne/næringsforbud.

Til slut oplyses det, at lovgivningssamarbejdet også fortsat vil blive finansieret nationalt. Kun undtagelsesvis vil der blive gjort indsatser over det nordiske budget, inden for rammerne af ministerrådets reserve eller andre tilgængelige budgetposter.

På juridisk udvalgs fællesmøde med de nordiske justitsministre m. fl. i november 1986 drøftede man bl. a. spørgsmålet om en kortlægning af lovgivningssamarbejdet og dets udvikling. Her blev det bl. a. oplyst fra justitsministerens side, at spørgsmålet var blevet taget op på et justitsministermøde på baggrund af den diskussion, der var blevet ført på Nordisk Råds 34. session. Udvalget fik her nogle forholdsvis positive tilkendegivelser og oplysning om, at det var planen at redegøre nærmere for de fremtidige planer på lovgivningsområdet i C 2 1986.

Som det også fremgår af Juridisk Udvalgs betænkning over C 1, har udvalget besluttet at arbejde videre med disse spørgsmål i 1987 og vil bl. a. arrangere et specielt møde med nordiske sagkyndige, både for at få større viden og forhåbentlig også inspiration til det fremtidige samarbejde.

På denne baggrund er det udvalgets opfattelse, at det vil være mest hensigtsmæssigt, at tage spørgsmålet om det videre samarbejde på lovgiv-

ningsområdet op direkte på et møde mellem udvalget og justitsministrene i november 1987 og også her drøfte den videre udvikling af formen for C 2-dokumentet.

Juridisk Udvalg skal i øvrigt gøre opmærksom på at det efter udvalgets opfattelse ikke er helt logisk, at Budget- og Kontroludvalget skal tage stilling til og udtale sig over lovgivningssamarbejde så længe der ikke findes et nordisk budget på dette område. Udvalget vil derfor foreslå, at dette aspekt indgår i de videre drøftelser af Budget- og Kontroludvalgets fortsatte virksomhed.

10. Andet

Afsnit 29.3 Nordisk samarbejdskomité for menneskelige rettigheder

Det oplyses, at der i 1987 for første gang vil blive afsat midler som bidrag til en nordisk samarbejdskomité for menneskelige rettigheder fra Ministerrådets reserve. I budgettet for 1988 vil der blive afsat et tilsvarende beløb i budgettet som et årligt virksomhedsbidrag.

Det oplyses ikke, hvor store bidrag, der påtænkes afsat.

Juridisk Udvalg kan støtte initiativet.

Helsingfors, den 23. februar 1987

Bernhardt Tastesen

Formand

BIHANG 4

Kulturutvalgets udtalelse over C 2, Nordisk Ministerråds forslag vedrørende planer for det nordiske samarbejde

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (*C 2/1987*).

Utskottet har behandlat planerna vid sina möten den 29–30 januari och den 22–23 februari 1987. Därvid har utskottet tagit ställning till de kapitel som berör utskottets verksamhetsområden, samt vissa delar av andra kapitel, vilka har varit av intresse för utskottet. Ett betänkande över dokumentet som helhet avges av budget- och kontrollutskottet.

Frågor som berörs i ministerrådets förslag till planer för det nordiska samarbetet har även behandlats av utskottet i utskottets betänkande om ministerrådets berättelse över det nordiska samarbetet (*C 1/1987*) och i betänkanden över meddelanden med anledning av rekommendationer på

kulturutskottets område. Vidare berörs sådana frågor i utskottets betänkanden över berättelser på kulturområdet samt i betänkanden över medlemsförslag och ministerrådsförslag. I vissa fall har utskottet därför begränsat detta yttrande till hänvisningar till ställningstaganden i sådana betänkanden.

Kulturutskottet kommer i särskild ordning, i anslutning till kommande överläggningar med Nordiska ministerrådet om det framtida kultursamarbetet och budgetfrågor i anslutning till detta samarbete, att ta upp frågor som aktualiseras i ministerrådets plandokument eller som utskottet av andra orsaker anser vara väsentliga för samarbetet på kulturområdet.

2. Planeringen av det framtida samarbetet

Kulturutskottet konstaterar att ministerrådets förslag till planer för det nordiska samarbetet, i enlighet med den procedur som har införts för behandlingen av den gemensamma nordiska budgeten, utgör underlag för utvecklingen av samarbetet under kommande år och för beredningen av 1988 års budget. Utskottet finner det positivt att budgetbehandlingen utvecklas, och att en planering av arbetet på längre sikt inleds.

Kulturutskottet konstaterar att ministerrådets förslag till planer för det nordiska samarbetet, i enlighet med den procedur som har införts för behandlingen av den gemensamma nordiska budgeten, utgör underlag för utvecklingen av samarbetet under kommande år och för beredningen av 1988 års budget. Utskottet finner det positivt att budgetbehandlingen utvecklas, och att en planering av arbetet på längre sikt inleds.

Utskottet anser att detta första underlag för en bedömning av samarbetet under kommande år kan vara en utgångspunkt för det fortsatta arbetet. Nu föreliggande förslag till plandokument kan emellertid inte anses utgöra den slutliga formen för ministerrådets förslag på området. Utskottet har noterat att även ministerrådet är uppmärksamt på att de erfarenheter som nu vinnas av den nya budgetproceduren får läggas till grund för en fortsatt utveckling av dokumentet.

Utskottet understryker att kommande plandokument i högre grad bör bygga på Nordiska rådets rekommendationer och yttranden. Utskottet anser att ministerrådet klarare bör precisera de mål man önskar uppnå inom samarbetet under kommande år, och att planerna även bör begränsas till en bestämd tidsperiod, förslagsvis fem år. Vidare bör plandokumentet innehålla sifferuppgifter som anger ministerrådets ambitionsnivå när det gäller budgetutvecklingen under den period planerna gäller. Utskottet avser t. ex. tal som anger den planerade aktivitetsökningen eller den nivå till vilken ministerrådet anser att en institution bör byggas upp under planeringsperioden. Vidare bör plandokumentet innehålla program för hur uppbyggnaden särskilt av nya institutioner kan genomföras under en viss tidsperiod. Planerna för det framtida samarbetet bör även i högre grad

beakta utvecklingen inom viktiga samarbetsområden på det internationella planet, och särskilt utvecklingen inom samarbetet på europeiskt plan.

När totalnivån för kommande budgetar fastslås bör ministerrådet särskilt beakta att ett viktigt syfte med den omorganisation av det nordiska samarbetet som har genomförts har varit att uppnå en vitalisering och effektivisering av det nordiska samarbetet. Denna uppfattning, som även ministerrådet tidigare har givit uttryck för, bör komma till konkret uttryck i utformningen av planerna för framtiden och i budgetarna under kommande år. I arbetet med budgeten för 1987 gick Nordiska rådet in för en aktivitetsökning i de traditionella delarna av budgeten på fem procent. Utskottet anser att en sådan ökningstakt bör ses som en miniminivå för utbyggnaden av det nordiska samarbetet under de närmaste åren. Utskottet hänvisar till att Nordiska rådets budget- och kontrollutskott för Nordiska rådets 35:e session lägger fram ett förslag till rekommendation i vilken föreslås att alternativa normer utarbetas för finansieringen av det nordiska samarbetet för att säkra detta växande samarbete nödvändiga resurser. En ny bedömning av möjligheterna att ytterligare öka takten i utbyggnaden av samarbetet bör göras i anslutning till arbetet med den föreslagna rekommendationen. Samtidigt bör en viktig utgångspunkt för beredningen av framtidsplanerna vara principen att nya aktiviteter av mera betydande omfattning och institutioner under en uppbyggnadsfas finansieras genom tillskott av nya medel till budgeten. Vidare bör realltillväxten i kommande budgetar vara större än i nationella budgetar, med hänsyn till de fördelar länderna kan uppnå genom samarbete. Utskottet understryker att arbetet med utformningen av budgetramarna på kulturdelen av budgeten bör ske i nära samarbete med kultur- och undervisningsministrarna.

Utskottet konstaterar att ett viktigt syfte med den nya behandlingsproceduren, som nu tillämpas första gången, har varit att stärka parlamentarikernas inflytande i budgetarbetet. Utskottet finner det därför naturligt att budgetbehandlingen utvecklas i sådan riktning att ministerrådet, vid den slutliga behandlingen av budgeten, fattar kompletterande beslut på grundval av de förslag Nordiska rådet har lagt fram. Den procedur som nu har tagits i bruk, och som innebär en behandling i Nordiska rådets organ av ministerrådets planer för framtiden redan på våren före budgetförslaget för påföljande år avges, bör underlätta övergången till ett sådant beslutsfattande.

3. Övergripande frågor

3.1 Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet (rek nr 2/1986)

Kulturutskottet har anlagt närmare synpunkter på det fortsatta arbetet med handlingsplanen på kulturområdet i ett särskilt betänkande över ministerrådets meddelande om rekommendation nr 2/1986.

Mot bakgrund av de många hänvisningar som görs i plandokumentet till

beredningen av handlingsplanen vill kulturutskottet betona att såväl den nu aktuella planen på kulturområdet som andra nordiska handlingsplaner utgör ett naturligt inslag i utformningen av det nordiska samarbetet. Handlingsplanerna avser i allmänhet särskilda tilläggsinsatser på vissa utvalda områden. Den utveckling av samarbetet som utgör en följd av det arbete som kontinuerligt utförs på olika områden får därför inte fördröjas med hänsyn till arbetet med särskilda handlingsplaner.

Ministerrådets plandokument bör beakta behovet av nya anslag till kultursektorn för att förverkliga handlingsplanen.

3.2 *Forskningssamarbetet*

Kulturutskottet anlägger synpunkter på utvecklingen av forskningssamarbetet under kommande år i ett betänkande över ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–89 (*B 69/k*). Kulturutskottet tar därför i detta sammanhang endast upp några övergripande frågor inom forskningssamarbetet.

Kulturutskottet understryker att ministerrådet bör avsätta medel för att genomföra Nordiska forskningspolitiska rådets program för verksamhetsperioden 1987–89. Utskottet förutsätter att ministerrådet i förslaget till budget för 1988 även lägger fram en plan för uppbyggnaden av FPR under den aktuella perioden. Utskottet framhåller att särskilt förslaget om ett nordiskt forskarforum bör realiseras snabbt. Kulturutskottet har tidigare efterlyst en översikt över de anslag som totalt avsätts inom det nordiska samarbetet på forskningsområdet. Utskottet konstaterar att en sådan översikt inte ingår i föreliggande plandokument. Kulturutskottet anser att en sådan översikt bör ges i kommande förslag till framtidsplaner, eller i kommande budgetförslag.

Kulturutskottet anser i likhet med ministerrådet att ett program för det nordiska forskningssamarbetet inom bioteknologin bör utarbetas och föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag.

Utskottet uttalar tillfredsställelse över att ministerrådet i dokumentet ger uttryck för en beredskap att genomföra nya satsningar på området, i enlighet med de nordiska statsministrarnas ställningstagande. I de nordiska länderna torde det finnas ett stort intresse framför allt för större satsningar på grundforskning och forskarutbyte inom bioteknologin. Utskottet förutsätter att anslag för nya satsningar på bioteknologiområdet intas redan i budgeten för 1988, utgående från de förslag som ingår i riktlinjerna för FPR (*B 69/k*).

Utskottet noterar att ministerrådet avser lägga fram planer för ett nordiskt industricenter i Oslo till 1988 års session. Utskottet är av den uppfattningen att verksamheten vid centret bör utformas så att forskningssamarbetet från början får en central plats i arbetet, och så att de goda erfarenheterna av verksamheten inom Nordforsk i så stor utsträckning som möjligt kan tas till vara.

3.3 Kulturinformation i utlandet

Av ministerrådets redogörelse framgår att existerande projekt rörande kulturinformation i utlandet avslutas under år 1988. Utskottet anser att detta samarbete, som har givit goda resultat, bör föras vidare och att ministerrådet bör lägga fram förslag till nya gemensamma aktiviteter så fort som möjligt. Utskottet har redan tidigare föreslagit att ministerrådet, i ljuset av de erfarenheter och resultat Japan-satsningen ger, överväger att inta en fast post i budgeten för planering av kulturkampanjer i utlandet. Utskottet har även föreslagit att de nordiska länderna, vid sidan av större kulturkampanjer av engångskaraktär, inleder en försöksverksamhet i utlandet med gemensam kulturinformation.

Mot bakgrund av de upplysningar som nu lämnas föreslår utskottet att ett permanent samarbetsorgan upprättas för kulturinformation i utlandet. Med beaktande av de krav denna verksamhet ställer på långsiktig planering bör ministerrådet även säkra personalresurser för arbetet inom sekretariatet, och organisera arbetet på ett ändamålsenligt sätt.

Ministerrådet bör aktivt verka för att kultursamarbetet med utvecklingsländerna ges större tyngd vid en utbyggnad av de nordiska ländernas biståndsinsatser. Utskottet finner det positivt att denna aspekt i viss mån har beaktats i utformningen av samarbetet med SADCC-länderna.

4. Verksamheten inom olika sektorer på kulturområdet

I det följande tar utskottet upp ett antal olika verksamheter, som utskottet anser att särskilt bör beaktas i framtidsplanerna och i kommande budgetförslag. Till frågor som främst berör beredningen av budgeten för 1988, återkommer utskottet närmare i den promemoria som utarbetas inför överläggningarna med ministerrådet i maj 1987. Utskottet har även lagt fram förslag som berör budgeten för 1988 i den promemoria om aktuella frågor inom kultursamarbetet, som överlämnades till ministerrådet i augusti 1986 (*PKU 242c/1986*).

4.1 Det allmänkulturella området

Nordiska rådets musik- och litteraturpris

Nordiska rådet har ansett att prissumman för vardera priset bör vara 150 000 DKK. Musikpriset utdelas nästa gång 1988. Båda prisen bör föras upp till den förutsatta nivån i budgeten för 1988. Utskottet anser att budgeten för 1988 även bör ge möjligheter att realisera de förslag som har utarbetats inom NOMUS och som bl. a. avser produktionsstöd för inspelning av fonogram med verk som har erhållit Nordiska rådets musikpris.

Nordfolk

Kursverksamheten för folkbibliotekarier (Nordfolk) har evaluerats och utvärderingen visat positiva resultat av arbetet. Utskottet har ansett det

viktigt att bibliotekssamarbetet kan föras vidare och vidhåller därför sin uppfattning att det samarbete som har etablerats bör bli permanent. I detta syfte bör ministerrådet i budgeten för 1988 på fast post inta anslag för Nordfolk.

Barn och kultur

Utskottet konstaterar att samarbetsområdet barn och kultur inte berörs i plandokumentet, däremot har ministerrådet i berättelsen C 1 uttalat att man strävar till att ta upp barnkultursamarbetet på den fasta budgeten 1988, beroende av de överväganden som görs i arbetet med handlingsplanen på kulturområdet. Utskottet har ansett att arbetet på området bör bli permanent och förutsätter att anslag intas på fast post redan i budgeten för 1988.

Nordiskt konstcentrum

Frågan om det nordiska utställningsutbytet (*rek. nr 22/1984*) och den nordiska textiltriennalens framtid berörs i ministerrådets plandokument. Av den information som ges kan man dock inte utgå från att finansieringen av kommande textiltriennaler skulle vara tryggad. Utskottet förutsätter därför att tilläggsanslag vid behov beviljas Nordiska konstcentrum för att säkerställa triennialerna, och för att genomföra annat utställningsutbyte i Norden.

Nordiskt teatersamarbete

Utskottet har vid behandlingen av medlemsförslaget A 774/k om budgettillägg till Nordisk amatörteaterrådet uttalat att det nordiska bidraget till amatörteaterrådet i budgeten för 1988 bör ge utrymme för aktivitetsökningar. NAR bör själv avgöra på vilket sätt en sådan aktivitetsökning bäst kan genomföras.

Nordiska teaterkommittén berörs av ministerrådet i plandokumentet. Ministerrådet vill ta ställning till frågan om anslag för teaterkommittén först i anslutning till arbetet med handlingsplanen. Av informationen framgår att nuvarande anslag inte ger möjligheter att upprätthålla ett gästspelsstöd på en rimlig nivå eller att fylla det stora behov som existerar av kursverksamhet. Utskottet anser att plandokumentet bör beakta möjligheterna att bygga ut det nordiska teatersamarbetet. Samtidigt bör möjligheterna att förenkla teatersamarbetets administration övervägas.

Nordens institut i Grönland

Utskottet konstaterar att det nyupprättade nordiska kulturinstitutet i Nuuk inte har noterats i planerna. I ministerrådets förslag till budget för 1987 (*C 2/1986*) redovisades en plan för en stegvis uppbyggnad av institutet. Enligt denna plan skulle anslaget 1988 uppgå till 1,6 miljoner DKK, 1989 2 miljoner DKK och 1990 2,4 miljoner DKK. Efter denna uppbyggnad skulle

verksamheten utvärderas. Utskottet utgår från att de tidigare fastslagna uppbyggnadsplanerna för institutet i Nuuk beaktas i det fortsatta arbetet.

Stödet till nordiskt idrottsutbyte

Som ett resultat av behandlingen av medlemsförslaget A 753/k om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden lägger kulturutskottet till Nordiska rådets 35:e session fram ett förslag om en rekommendation enligt vilket förutsättningarna för det nordiska idrottssamarbetet fortsatt bör förbättras. I sitt betänkande över medlemsförslaget har utskottet konstaterat att idrottsstödet på den nordiska budgeten, trots vissa aktivitetsökningar, fortfarande väsentligt understiger den nivå som ursprungligen föreslogs i den utredning som låg till grund för beslutet att inrätta stödordningen. Utskottet anser att man vid en fortsatt utbyggnad av idrottsstödet bör beakta möjligheterna att ytterligare öka stödet till handikappidrotten, och att satsa på junior- och ungdomsutbyte samt på idrottsgrenar där verksamheten i varje land för sig bedrivs i liten utsträckning.

Stödet till samiskt kulturliv

Utskottet har vid behandlingen av ministerrådets berättelse för 1986 (C 1/1987) uttalat att ministerrådet aktivt bör medverka till att stöda det samiska kulturlivet även i fortsättningen, utgående från erfarenheterna under försöksperioden 1984–1986.

Stödordningar

Utskottet anser att det lokala och regionala ungdomssamarbetet ytterligare bör byggas ut.

Kultur och massmedier

Utskottet har i sitt betänkande över medlemsförslaget A 762/k om en fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram föreslagit att en nordisk mediefond upprättas. Fondens uppbyggnad bör bli föremål för närmare utredningar. Under beredningen av betänkandet har som en möjlighet föreslagits att Nordiska investeringsbanken står för kapitaltillförseln, genom att bankens dividend under ett antal år avsätts för mediefonden. Storleken på grundkapitalet har beräknats till 150 miljoner SEK. Utskottet anser den föreslagna mediefonden vara av väsentlig betydelse för möjligheterna att stärka det nordiska mediesamarbetet. Utskottet förutsätter att förslaget beaktas i den kommande verksamheten och att åtgärder snabbt vidtas för att realisera förslaget. Utskottet fäster även uppmärksamhet vid att stödordningen för distribution av nordiska filmer fortsatt bör byggas ut.

4.2 Radio- och TV-samarbetet

Ministerrådet redogör i ett särskilt avsnitt för planerna för radio- och TV-samarbetet under kommande år. Utskottet konstaterar att själva redogörelsen har uppgjorts på ett föredömligt sätt och innehåller såväl uppgifter om huvudfrågor i arbetet som tidsplan. Utskottet konstaterar att finansieringen av radio- och TV-samarbetet sker utanför den ordinarie nordiska budgeten. Utskottet anlägger synpunkter på utformningen av radio- och TV-samarbetet i ett betänkande om *framställning nr 1/1986*.

4.3 Utbildning

Nordiskt skolsamarbete

Bland de samarbetsområden som anses angelägna nämns i plandokumentet bl. a. språkförståelsen och elevresor i Norden. Frågan om en utveckling av lärar- och elevutbytet i Norden berörs emellertid inte i övrigt. Med hänsyn till den höga prioritet utskottet har givit detta arbete bör området ges väsentligt större uppmärksamhet under kommande år.

Utskottet anser att ministerrådet vid utformningen av det framtida samarbetet särskilt bör beakta *rek. nr 13/1985* om det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner. Utskottet understyker att nya åtgärder skyndsamt bör vidtas för att möjliggöra insatser på området.

Utskottet har förordat en utvidgning av Nordpå-projektet med undervisningsmaterial för skolbruk så att projektet blir samnordiskt och material utsänds till alla skolor i Norden. Utskottet anser att ministerrådet bör föra projektet vidare inom ramen för samarbetet på skolområdet.

Mot bakgrund av kulturutskottets uttalanden om att arbetet för ökad språkförståelse bör ses som en kontinuerlig verksamhet anser utskottet att anslaget för språkförståelsearbetet bör överföras från kultursektorns dispositionsmedel till en fast post i budgeten.

Datasamarbete på skolområdet

Utskottet anser att ministerrådet aktivt bör föra samarbetet kring programvaruproduktion på skolområdet vidare. Utskottet förutsätter att finansieringen genomförs så att nya anslag för ändamålet tillförs budgeten.

4.4 Forskning och högre utbildning

Vetenskaplig utrustning

Ministerrådet redogör bl. a. för planer på gemensamt nordiskt deltagande i det europeiska synkrotronstrålningscentrum som kommer att uppföras i Grenoble. För medverkan i projektet kommer eventuellt ett nordiskt konsortium att bildas. Utskottet anser det vara angeläget att de nordiska länderna kan delta i internationella forskningsprojekt men förutsätter att Nordiska rådet ges möjligheter att avge yttrande innan ministerrådet fattar beslut om deltagande i stora och kostnadskrävande projekt.

Högre utbildning

Den högre utbildningen har av utskottet behandlats i ett betänkande över medlemsförslaget A 738/k om intensifierat samarbete på universitets- och högskoleområdet. Många av de frågor utskottet har tagit upp i sitt betänkande finns även omnämnda i ministerrådets planer för det framtida samarbetet, bl. a. frågan om ett rådgivande organ med uppgift att granska högre utbildning som ett samlat fält. Utskottet har dessutom föreslagit att ett samarbetsprogram för den högre utbildningen utarbetas. Utskottet har även understrukit att de nordiska länderna aktivt bör delta i utvecklingen av det europeiska samarbetet på universitetsområdet. I anslutning till detta samarbete bör möjligheterna för studenter från de nordiska länderna att delta i ett europeiskt praktik- och studentutbyte uppmärksammas.

Nordiska institutioner på forskningsområdet

Utskottet anser att en plan bör utarbetas för hur verksamhetsmöjligheterna för NORDVULC kan förbättras på längre sikt, och att liknande planer även vid behov bör läggas fram för andra institutioner.

5. Nordiska kulturfonden och ministerrådets dispositionsanslag

Utskottet konstaterar att en utvärdering har genomförts av Nordiska kulturfondens verksamhet. Utskottet har även noterat att de olika förslag och synpunkter som framförts i evalueringsrapporten kommer att tas upp av kulturfonden i det fortsatta arbetet. I anslutning till arbetet med handlingsplanen på kulturområdet har kulturutskottet uttalat att en förhöjning av anslaget till kulturfonden bör övervägas.

Utskottet anser att ett anslag i budgeten fortsatt bör reserveras till kulturministrarnas disposition och hållas på en nivå som ger möjligheter att inleda nya projekt på kulturområdet, utgående från Nordiska rådets rekommendationer och efter överläggningar mellan kulturutskottet och ministerrådet.

6. Övriga frågor

Nordiskt tjänstemannautbyte

Utskottet anser att tolkar och translatorer bör ges större möjligheter till utbytestjänstgöring i de nordiska länderna. Vidare anser utskottet att möjligheterna till tjänstemannautbyte bör beaktas som ett alternativ när det gäller att öka kontakterna mellan universiteten i Norden. Utskottet har därför med tillfredsställelse noterat att ministerrådet enligt plandokumentet önskar vidareutveckla ordningen med utbytestjänstgöring.

Ministerrådsorganisationens utveckling

Frågan har behandlats av utskottet i betänkandet över ministerrådets berättelse 1986 (C 1/1987).

Av plandokumentet framgår att en speciell förvaltningsavdelning inom ministerrådssekretariatet är etablerad fram till den 1 maj 1988. Före det avser ministerrådet utreda om avdelningens uppgifter kan lösas utanför sekretariatet. Kulturutskottet framhåller att utskottet vid behandlingen av förslag angående omorganiseringen av det nordiska samarbetet underströk att man bör sträva till att ytterligare stärka de sekretariatsresurser som tilldelas kultursamarbetet i det nya ministerrådssekretariatet bl. a. den verksamhet som utförs inom ramen för olika stödordningar. Utskottet förutsätter därför att de nordiska stödordningarna, i likhet med andra projektmedel, även i fortsättningen administreras av ministerrådets sekretariat.

Utskottet noterar att ministerrådet överväger en justering av reglerna i gällande rättsställningsavtal för de anställda vid nordiska institutioner. Utskottet konstaterar att en stor del av alla fasta nordiska institutioner finns på kulturområdet. Utskottet framhåller att ministerrådet även bör fästa uppmärksamhet vid anställningsvillkoren för personalen och vidta åtgärder som underlättar rekrytering av personal från alla länder i Norden.

7. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att det nordiska samarbetet fortsatt utvecklas utgående från de planer som ingår i ministerrådets plandokument C 2/1987 och med beaktande av de synpunkter kulturutskottet har framfört.

Utskottet anser att en stor del av de förslag utskottet har lagt fram bör kunna förverkligas inom ramen för den av utskottet föreslagna aktivitetsökningen i budgetarna under kommande år.

Genom tillskott av nya medel till budgetarna bör dessutom en handlingsplan för kulturområdet realiseras och särskilda insatser genomföras för att upprätta en nordisk mediefond och bygga ut det nordiska forskningssamarbetet.

Helsingfors den 22 februari 1987

För Nordiska rådets kulturutskott

Eiður Guðnason

Förman

Økonomisk utvalgs uttalelse om C 2, Nordisk Ministerråds forslag vedrørende planer for det nordiske samarbeidet

Økonomisk utvalg har mottatt Nordisk Ministerråds forslag vedrørende planer for det nordiske samarbeidet. Utvalget behandlet forslaget på sine møter den 29.–30. januar og den 22. februar 1987 og vil uttale følgende:

1. Innledning

Spørsmål som berører planer for det nordiske samarbeid innen Økonomisk utvalgs saksområder er også behandlet i utvalgets betenkning over Ministerrådets beretning for 1986 om det nordiske samarbeidet. Videre berøres slike spørsmål i utvalgets betenkning om medlemsforslag, ministerrådsforslag samt beretninger fra institusjoner som utvalget følger. Utvalget vil vise til disse betenkninger.

Økonomisk utvalg konstaterer at Ministerrådets forslag til planer for det nordiske samarbeidet – i samsvar med den prosedyre som er innført for behandlingen av det felles nordiske budsjett – danner et underlag for utviklingen av samarbeidet i de kommende år og framstår som et første ledd i arbeidet med budsjettforslaget for 1988. Utvalget finner det positivt at det nå er innledet en planlegging av arbeidet på lengre sikt. Det nå foreliggende forslag til plandokument kan imidlertid ikke anses å utgjøre den endelige formen på dokumentet. De erfaringer som nå høstes av den nye budsjettprosedyren må legges til grunn for en fortsatt utvikling av dokumentet.

Innenfor de samarbeidsområder som Økonomisk utvalg følger foreligger det i mange tilfeller handlingsplaner og samarbeidsprogram som strekker seg noen år fram i tid. Utvalget vil be om at en i framtiden må unngå at plandokumentet i for stor utstrekning gjentar innholdet i disse og Ministerrådets virksomhetsberetning. Dokumentet bør i sterkere grad konsentreres om nye planer. Under utformningen av dokumentet bør en legge stor vekt på å nå fram til presise og konkrete konklusjoner. Utvalget er kjent med de avtaler som er fattet m. h. t. tidspunkt for framleggelse av plandokumentet. Utvalget vil likevel be om at Budsjett- og kontrollutvalget virker for at plandokumentet blir framlagt på et tidligere tidspunkt. Primært anser utvalget det hensiktsmessig at dokumentet utarbeides parallelt med Ministerrådets virksomhetsberetning for foregående år.

Utvalget vil understreke at kommende plandokument i sterkere grad bør bygge på Nordisk Råds rekommandasjoner og ytringer. Utvalget anser at Ministerrådet klarere bør presisere de mål en ønsker å oppnå innen samarbeidet for kommende år og at planene begrenses til en viss tidsperiode, forslagsvis 5 år. Videre bør plandokumentet inneholde tallstørrelser som

angir Ministerrådets ambisjonsnivå innen de ulike samarbeidssektorer med hensyn til budsjettutviklingen for den periode planene gjelder. Dette innebærer at en må nytte en form for rammebudsjettering.

Et viktig utgangspunkt ved forberedelsene av framtidsplanene bør være prinsippet om at nye aktiviteter av mer betydelig omfang skal finansieres gjennom nye tilskudd. Videre bør realveksten innen de tradisjonelle områdene i kommende budsjetter være større enn i nasjonale budsjetter på grunn av de fordeler landene kan oppnå gjennom samarbeid. Utvalget vil dog framholde at bruk av nordiske midler skal være underlagt en nøye prioritering og at resultatene skal løpende vurderes. Det vises forøvrig til at Budsjett- og kontrollutvalget legger fram et forslag til rekommandasjon hvor det foreslås at det utarbeides alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet for å sikre dette voksende samarbeidet nødvendige ressurser. En ytterligere vurdering for å øke takten i utbyggingen av samarbeidet bør gjøres i forbindelse med arbeidet som skal utføres i forbindelse med denne rekommandasjonen.

Utvalget konstaterer at hensikten med den nye budsjettprosedyren, som nå tas i bruk for første gang, bl. a. har vært å øke parlamentarisk innflytelse på budsjettarbeidet. Utvalget finner det derfor naturlig at budsjettbehandlingen utvikles i en slik retning at Ministerrådet, ved den endelige behandling av budsjettet, fatter kompletterende beslutninger på grunnlag av de forslag Nordisk Råd framfører.

2. Overgripende planer

Den økonomiske handlingsplanen

Den virksomhet som direkte berører Nordisk Ministerråds budsjett planlegges i de fleste tilfeller avsluttet i 1988. De kostnadmessig sett viktigste aktiviteter som finansieres over nasjonale budsjetter pågår ut 1980-tallet, i visse tilfeller lengre. De tiltak som berører Ministerrådets budsjett omfatter i 1987 ca. 60 mill. NOK og i 1988 ca. 45 mill. NOK. Etter 1988 inngår tiltak, som tilsvarer 1 mrd. NOK, hvilke finansieres nasjonalt.

Det er fra Økonomisk utvalg understreket at den økonomiske handlingsplanen må være rullerende slik at dette verktøy for økonomisk samarbeid kan fortsette etter utløpet av den nåværende plan. Utvalget vil peke på at det er skapt store forventninger til at handlingsplanen skal videreføres og videreutvikles. Utvalget har i sin betenkning til Ministerrådets virksomhetsberetning for 1986 bedt Ministerrådet å framlegge et ministerrådsforslag om en revidert nordisk økonomisk handlingsplan med forlenget tidsperspektiv. Av hensyn til budsjettmessige konsekvenser bør dette skje raskt. Utvalget framholder også at planen for framtiden må bli underlagt årlige revisjoner.

Bioteknologi

Utvalget anser i likhet med Ministerrådet at et samarbeidsprogram for bioteknologiområdet bør utarbeides og forelegges Nordisk Råd i form av et ministerrådsforslag. Utvalget vil peke på at bioteknikken har hatt en fram-tredende plass i alle de nordiske land i diskusjonen om framtidige satsningsområder. Bioteknologien antas å få gjennomgripende konsekvenser for produksjonslivet i Norden og det kan konstateres at de sammenlagte forsknings- og utviklingsinnsatser i Norden ligger på et internasjonalt sett lavt nivå. Utvalget vil vise til at det i rapporten om bioteknologisk samarbeid i Norden, som Ministerrådet har latt utarbeide, opplyser at et fullt utbygget bioteknologisk samarbeidsprogram inklusive en viss prosjektvirksomhet krever 28–30 mill. DKK pr. år. Utvalget vil dessuten peke på at Ministerrådet ikke har foretatt den vurdering Nordisk Råd har bedt om med hensyn til eventuell opprettelse av et bioteknologisk institutt med mulig plassering i Island. Utvalget vil be om at dette blir gjort så fort som mulig. Det vises forøvrig til utvalgets betenkninger om medlemsforslagene A 714/e om oppretting av et nordisk institutt for bioteknikk i Island og A 760/e om bioteknologisamarbeid.

3. Fagsektorenes planer

Energi

Det nordiske energisamarbeidet for perioden 1986–1988 er basert på den samarbeidsplan som Nordisk Ministerråd la fram ved Nordisk Råds 34. sesjon. I sin betenkning til Ministerrådsforslaget uttalte Økonomisk utvalg bl. a. at forslaget var preget av for lavt ambisjonsnivå med hensyn til nordisk samarbeid om tiltak for å minske miljøproblemer på energiområdet. Det noteres derfor med tilfredshet at energiforskningsutvalget har etablert et samarbeid med et miljøforskningsutvalg nedsatt av miljøvernministrene bl. a. med henblikk på å vurdere muligheter og utnyttelse av vedvarende energikilder. Utvalget håper at dette samarbeidet vil bidra til at miljøaspektene blir bedre ivarettatt i samarbeidsprogrammet. Utvalget ønsker i denne forbindelse at oppmerksomheten rettes spesielt mot det nordiske gassamarbeidet. Gassen har fordel sammenlignet med andre energibærere, at den er en meget miljøvennlig ressurs.

Når det gjelder eksportsamarbeidet ser utvalget positivt på det arbeid som blir gjort av myndighetene i samarbeid med bistandsorganer, NIB og NOPEF for å tilrettelegge forholdene for felles nordiske eksportframstøt. Utvalget mener arbeidet med å medvirke til felles nordisk eksportsatsing bør prioriteres høyt slik at det så snart som mulig kan oppnås konkrete resultater. Det nordiske energiøkonomiseringssamarbeidet synes å bli stadig mer omfattende. Utvalget mener det er viktig at det foregår en utvikling på dette området.

Utvalget savner en reell behandling av sårbarhetsspørsmål i samarbeidsplanen. Utvalget mener samarbeidsplanen bør virke til å fremme tiltak for å minske sårbarhet ved f. eks. endringer ved priser, forsyningsvanskeligheter og ulykker. Utvalget vil i denne forbindelse også peke på nødvendigheten av å spre energiforbruk og produksjon til flere ulike energikilder. Energiforskningen bør i sterk grad rettes mot nye energikilder og større insatser bør etter utvalgets oppfatning konsentreres mot fornybare energislag. Utvalget ber om at Ministerrådet vier sårbarhetsspørsmål større oppmerksomhet i det videre nordiske samarbeid innen energiområdet.

Avslutningsvis vil utvalget peke på at det er behov for ambisiøse planer innen energibesparingsområdet og når det gjelder miljøaspektene. Det bør vurderes om det er hensiktsmessig at det industrielle senteret i Oslo utarbeider en prosjekthandlingsplan innenfor disse områder. Det vises forøvrig til utvalgets betenkning om ministerrådsforslag B 67/e om nordisk samarbeid på energiområdet for perioden 1986–1988. Samarbeidsplanen innebærer et økt ressursbehov for energisektoren.

Industri

På det industripolitiske området prioriteres innsatser for teknisk forsknings- og utviklingssamarbeid. Sammenslåingen av Nordisk Industrifond og NORDFORSK har skapt forutsetninger for en slagkraftig nordisk institusjon for teknisk utvikling og industriell fornyelse. Ministerrådet opplyser i plandokumentet at planleggingen av det nordiske industrielle senteret i Oslo har begynt samt at et forslag vil bli overlevert til 1988 års sesjon. Utvalget vil understreke at det kommende ministerrådsforslag må inneholde konkrete planer om arbeidsoppgaver, oppbygging og ressurser for institusjonen i de kommende år. Utvalget vil forøvrig vise til sin betenkning om Ministerrådets virksomhetsberetning for 1986 hvor det finnes ytterligere merknader.

Når det gjelder tiltak for å fremme industrielt samarbeid og foretaksetableringer over grensene i Norden vil utvalget vise til sine uttalelser om melding om rek. nr. 23/1980 om felles industrielle prosjekt, jfr. utvalgets betenkning om ministerrådets virksomhetsberetning for 1986. Her finnes forøvrig også utvalgets hovedsynspunkter vedrørende oppfølgingen av arbeidet i tilknytning til industristøtte og offentlige finansieringsordninger i Norden, samt EUREKA-samarbeidet.

Økonomi- og finanspolitikk

Det opplyses i plandokumentet at foruten det arbeidet som utføres i de permanente nordiske organ vil undersøkelser angående næringslivsstøtte og analyser av deres makroøkonomiske og statsfinansielle effekter gis høy prioritet. Blant øvrige utredningsaktiviteter som planlegges å fortsette utover 1987 blir nevnt arbeidet med å utrede mulighetene for å harmoni-

sere de generelle omsetningsskattesystemene i Norden samt arbeidet innrettet på å undersøke forutsetningene for og effektene av eventuelle likeartede regler for lastebilavgifter i de nordiske land. Utgivelsen av den nordiske konjunkturrapporten forutsettes å bli et permanent årlig innslag i sektorens virksomhet.

Det har for årene 1986–1987 ikke vært noe eget prosjektbudsjett for denne sektoren. Midlene har blitt bevilget over Ministerrådets reserve. Det anbefales nå at det opprettes en slik budsjettpost. Økonomisk utvalg er enig i dette og ber samtidig om at det blir tatt rede på når en kan forvente at utredningsarbeidet om omsetningsskattesystemene og lastebilavgiftene skal avsluttes.

Nordisk økonomisk forskningsråd har besluttet å be om økte bevilgninger til prosjektvirksomheten. Bakgrunnen er at en ønsker å øke ambisjonsnivået på flere områder. Økonomisk utvalg har ved flere anledninger kommentert Forskningsrådets utadvendte virksomhet. Bakgrunnen for utvalgets ønske om å endre institusjonens formålsparagraf har vært å gjøre Forskningsrådet til et mer anvendelig organ for nordiske politikere. Før det blir tatt stilling til spørsmålet om økte bevilgninger vil det etter Økonomisk utvalgs oppfatning være nødvendig å be om en redegjørelse for hvordan Forskningsrådet vil arbeide for i sterkere grad å bli et sentralt redskap i nordisk økonomisk-politisk debatt.

Byggespørsmål

Grunnlaget for samarbeidet er å finne i sektorens handlingsplan som ble fastsatt i januar 1987.

Utvalget vil vise til sine betenkninger om ministerrådsforslaget – som lå til grunn for handlingsplanen – og virksomhetsberetningen for 1986 hvor det blir pekt på at det videre arbeid særlig bør konsentreres om områdene avvikling av handelshindringer, samarbeid med utviklingsland, systemeksport og eksportfinansiering. Utvalget har tidligere sluttet seg til forslaget fra Embetsmannskomiteén for samarbeid innen byggesektoren om en økning av bevilgningene over kapittel 230 – Byggespørsmål. Størrelsen på bevilgningene må imidlertid vurderes ut fra det kommende prosjektprogrammet som er forutsatt å skulle presisere og konkretisere handlingsplanen.

Handel

Den økonomiske handlingsplanen inneholder et antall tiltak som griper inn i det handelspolitiske samarbeidet:

- avvikling av handelshindringer
- eksportfremmende virksomhet
- reduksjon i bruk av eksportkredittsubsidier i den nordiske samhandelen
- reduksjon i omfanget av statlige støtteordninger

Utvalget vil peke på at et høyt ambisjonsnivå innen handels- og eksport-samarbeidet er viktig for det arbeid som utføres under tittelen Norden som hjemmemarked. Fordeler kan oppnås gjennom økt nordisk samarbeid innen dette området. Et uttrykk for den dynamikk som ligger innen dette området er bl. a. den raske utviklingen av Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslåneordning. Utvalget mener det arbeid som foregår innen dette området bør gis høy prioritet i alle nordiske samarbeidsorganers virksomhet i årene som kommer. Utvalget vil også understreke nødvendigheten av å sette det nordiske samarbeidet på dette området inn i en bredere og internasjonal ramme, både for å ivareta de forpliktelser dette fører med seg og med sikte på å gi et positivt bidrag til å lette samhandelen på internasjonalt nivå.

I forbindelse med et omfattende nordisk kulturframstøt i Japan i 1987–1988 vil det bli vurdert å få til en "trade fair" der nordiske bedrifter vil kunne komme i kontakt med et betydelig markedspotensiale. Utvalget ser fram til å bli orientert om utviklingen av dette interessante prosjekt.

Regionalpolitikk

Utvalget konstaterer at det i 1986 ble undertegnet en overenskomst om et nordisk utviklingsfond for Vestnorden. Utvalget ser fram til å motta informasjon om Fondets virksomhet samt at det blir et viktig virkemiddel til å fremme utviklingen av et allsidig og reelt konkurransedyktig næringsliv i Vestnorden.

Nordisk Ministerråd har i 1986 fastsatt det reviderte samarbeidsprogrammet for denne sektoren. Det regionalpolitiske samarbeidet har vist seg å bli stadig mer omfattende. Tyngdepunktene i virksomheten legges på følgende arbeidsområder:

- grenseregionalt og kommunalt samarbeid
- felles regionalpolitiske støtteordninger
- utrednings- og utviklingsarbeid
- nordisk regionalpolitisk forskning
- informasjons- og erfaringsutbytte

Det grenseregionale samarbeidet tar sikte på å være konkret og praktisk. Det går fram av virksomhetsberetningen at samarbeidet drives med dette for øye i de grenseregionale samarbeidsområdene. Utviklingsarbeidet på Nordkalotten og i Vestnorden tillegges stor vekt. Dette er i samsvar med utvalgets prioriteringer. Økonomisk utvalg har flere ganger uttalt at Nordkalotten og Vestnorden er de to høyest prioriterte grenseregionale samarbeidsområdene.

I samsvar med Nordisk Råds ytring nr. 1/1985 pkt. 7 ble det i 1985 gjort undersøkelser for å utforske interessen for et grenseregionalt samarbeid i Skagerak/Oslofjordområdet. Kontaktene viste tydelig at det finnes en økende interesse for et bredere regionalt samarbeid i området. Utvalget vil oppfordre Nordisk Ministerråd til å videreføre dette.

Det blir opplyst i plandokumentet at de virksomhetsplaner som de grenseregionale samarbeidsområdene har utarbeidet t. o. m. 1980 viser et økende ressursbehov i de kommende år. Utvalget ser positivt på at det legges opp til økt aktivitet og vil understreke at ressursene må rettes mot områder som gir konkrete resultater m. h. t. utviklingen av samarbeidet.

Utvalget vil forøvrig vise til sine betenkninger om de mange ministerrådsforslag som er vedtatt innen denne sektoren i de senere år.

Jord- og skogbruk

Nordisk Ministerråds målsettinger for et samarbeid på jord- og skogbruksområdet er fastlagt i handlingsprogrammet for sektoren som dekker perioden 1985–1995.

Økonomisk utvalg konstaterer at samarbeidet på jord- og skogbruksområdet utvikles med grunnlag i handlingsprogrammet. Utvalget mener de områder som blir nevnt i plandokumentet og som vil bli tillagt særlig vekt bør stå sentralt i utviklingen av samarbeidet. Spesielt vil utvalget understreke bioteknologiens betydning for den framtidssrettede forskning innen dette området.

Nordisk Råd vedtok ved sin sesjon i 1986 en rekommendasjon om forskningsinnsatser innen den kooperative sektor.

Utvalget anser det viktig å utvikle det nordiske forskningssamarbeidet omkring det kooperative området. Utarbeiding av et nordisk forskningsprogram vil utgjøre et viktig steg i denne retning. Utvalget vil oppfordre Ministerrådet til raskt å starte arbeidet med å utarbeide et slikt program. Nær kontakt og samarbeid med kooperasjonens organisasjoner og forskere er en selvfølge.

Fiskerispørsmål

Økonomisk utvalg finner det positivt og naturlig at det er etablert en egen embetsmannskomite for fiskerispørsmål. Dette viser samarbeidsområdets økende betydning. I sin betenkning til Ministerrådets virksomhetsberetning for 1986 ba utvalget om at det blir utarbeidet et nordisk samarbeidsprogram for dette området. Blant de områder som bør inngå i et slikt program vil utvalget nevne akvakultur, fiskeriforskning samt samordning av miljøtiltak. Utvalget vil forøvrig vise til sin betenkning om medlemsforslag A 759/e om fremme av vandringsfiskbestand i Østersjøen og Bottniske viken.

Kystområdene i Norge har nå blitt rammet av en selinvasjon som får omfattende konsekvenser for fiskerinæringen. Den sterke økningen av sel medfører store økonomiske tap for fiskerne både i form av ødelagte fiske-redskaper og redusert fangst. Utvalget vil be om at det nå iverksettes nordiske prosjekter, spesielt innen forskning, som tar sikte på å redusere den økende konflikt mellom selinvasjonen til kystområdene og fiskerinæringen.

Det er utvalgets oppfatning, at fiskerisektoren må tilføres ressurser, slik at samarbeidet innen denne sektor kan utvikles.

Bistand

Nordisk Råd har ved flere anledninger bedt Ministerrådet om at det blir utarbeidet en arbeidsplan for bistandssamarbeidet. Dette er hittil ikke innkommet. Utvalget ser Ministerrådsforslag som en mer effektiv samarbeidsform enn relativt uformelle arbeidsplaner. I en slik plan bør en bl. a. ta sikte på å samordne regler, prosedyrer og avtaleverk for å avlaste mottakerlandet. Utvalget vil understreke at det er hensynet til mottakerlandet som er det primære. Det må denne basis for det videre bistandssamarbeidet og legges til grunn for en arbeidsplan. Dette fordrer at effektivitet og fleksibilitet i bistandsinnsatsen vektlegges. Siktemålet må være en koordinering som kommer mottakerlandet til gode. Utvalget viser forøvrig til sine betenkninger om tidligere virksomhetsberetninger og vil spesielt peke på behovet for samnordisk innsats for å forebygge tørkekatastrofer i det sørlige Afrika samt felleserklæringen om utvidet økonomisk og kulturelt samarbeid mellom de nordiske landene og SADCC-medlemslandene. I henhold til ovenstående har utvalget i sin betenkning til Ministerrådets virksomhetsberetning for 1986 anmodet om at det blir lagt fram et ministerrådsforslag om en arbeidsplan for det nordiske bistandssamarbeidet til Nordisk Råds sesjon i 1988. Utvalget vil vise til denne betenkningen og har forøvrig ingen særskilte merknader til de fellesfinansierte prosjekt og utsikter for samarbeidet.

Helsingfors, 22. februar 1987

For Nordisk Råds Økonomisk utvalg

Jan P. Syse

Formann

Ekonomiska utskottets betänkande över berättelse från Nordiska investeringsbanken

(Berättelse från Nordiska investeringsbanken, se s. 1831)

Økonomisk utvalg har mottatt Nordisk Investeringsbanks årsberetning for 1986 samt fra Kontrollkomitéen for banken. Utvalget behandlet beretningen på sitt møte 22. februar 1987.

Innenfor Nordisk Investeringsbanks største låneordning – Investeringslån i Norden – ble det i løpet av 1986 utbetalt 481 mill. SDR mot 225 mill. SDR året før. Den tradisjonelt store energisektoren svarte i løpet av året for ca. 30 pst. av det totale avtalte lånebeløpet. Størstedelen av lånebeløpet for energisektoren gikk til Norge og Danmark. Den kjemiske industrien svarer som sektor for den største økningen av de avtalte lånene. 29 prosent av det sammenlagte lånebeløpet gikk til den kjemiske industrien mot bare 5,4 prosent i 1985 og gjennomsnittlig 15 prosent i løpet av hele Investeringssbankens virksomhetsperiode. Det største antall lån gikk likevel til verkstedsindustrien. Beløpsmessig svarer de likevel bare for 11,4 pst. av det totale avtalte lånebeløp, ettersom de fleste av lånene til verkstedsindustrien i størrelse tilsvarer et par millioner SDR. Dette er en klar nedgang i forhold til 1985. Kommunikasjonssektoren viser også en nedgang fra 1985. Lånebeløpet sank fra 15,5 prosent til 5 prosent av det totale lånebeløpet.

Investeringsbankens engasjement som finansieringskilde i forbindelse med bedriftssamarbeid og overtakelser over grensene i Norden har økt sterkt i 1986.

I tilknytning til ordningen med internasjonale utlån ble det gitt forhåndstilsagn om 22 lån til 17 land tilsvarende et totalbeløp på 217 mill. SDR. Ved utgangen av virksomhetsperioden hadde banken aktuelle utestående forhåndstilsagn som berørte 25 prosjekt i 18 land til et totalbeløp på 227 mill. SDR. Totalt beløp avtalte prosjektinvesteringsslån og forhåndstilsagn ved årsskiftet 1986/87 til totalt 340 mill. SDR mot 304 mill. SDR året før.

I løpet av 1986 er emittert nye lån tilsvarende 1.037 mill. SDR. Dette er vel tre ganger mer enn det som ble opplånt i 1985. Markedet for den internasjonale opplåningen har i løpet av året vært fordelaktig og opplåningsvirksomheten har kunnet gjennomføres til gode lånevilkår.

Virksomhetens totale overskudd for 1986 er oppgitt til 34 mill. SDR.

Dette innebærer en økning på 22 prosent fra 1985. En reservering på 10 mill. SDR er foretatt for kredittrisikoen. Det foreslås at banken gjør en utbetaling til eierne – medlemslandene – på 6 mill. SDR. Det resterende beløp, 18 mill. SDR, føres over til reservefondet.

Nordisk Investeringsbanks virksomhet har i de senere år vært preget av en kraftig aktivitetsvekst. Økonomisk utvalg konstaterer at denne utviklingen har fortsatt gjennom 1986. Den store utlånsveksten har aktualisert spørsmålet om en forhøyelse av bankens grunnkapital. Etter anmodning fra banken har Nordisk Ministerråd til 35. sesjon lagt fram et ministerrådsforslag hvor det foreslås å heve bankens grunnkapital fra 800 mill. SDR til 1 600 mill. SDR. Økonomisk utvalg har behandlet forslaget og støttet dette. Det vises i denne forbindelse til utvalgets betenkning om ministerrådsforslaget.

Økonomisk utvalg har merket seg at bankens utbetalte lån til investeringsprosjekt i Norden har økt kraftig også i 1986. De utbetalte lån i Norden fordeler seg i 1986 jevnt mellom Danmark, Norge og Sverige – med omtrent 30 prosent hver. Finland har fått ca. 4 prosent av den utbetalte lånesummen, og Islands andel er nær 2 prosent.

Når det gjelder den internasjonale prosjektinvesteringsslåneordningen konstaterer Økonomisk utvalg at den beløpsramme som gjaldt i virksomhetsperioden så godt som nær er utnyttet. Det har vært en vesentlig økning også innen denne låneordningen i de senere år. Det betydelige antall forhåndstilsagn som er gitt også i 1986 viser at interessen for låneordningen fortsatt er stor. Låneordning synes å være et supplement til de nordiske nasjonale finansieringssystem og dermed bidrar til økte muligheter til nordisk prosjekteksport. Det vises forøvrig til utvalgets betenkning om ministerrådsforslag B 66/e hvor utvalget sluttet seg til forslaget om en økning av lånerammen til 700 mill. SDR for å sikre kontinuiteten av virksomheten.

I perioden utbetalte banken fem regionallån, som tilsvarer 17 mill. SDR mot 15 mill. SDR året før. Samtlige utbetalinger i 1986 var blitt bevilget året før. Vestnorden, Finland og Norge har utnyttet sine kvoter, mens Sverige ikke har utnyttet sin kvote. Økonomisk utvalg tar til etterretning at erfaringene fra låneordningen skal vurderes i 1987, slik at Nordisk Råd har underlag for å uttale seg om låneordningens framtid.

Økonomisk utvalg har forøvrig ingen merknader til bankens virksomhet for 1986.

På bakgrunn av forannevnte foreslås at

Nordisk Råd tar beretning C 3/e om Nordisk Investeringsbanks virksomhet for 1986 og Kontrollkomitéens beretning til etterretning.

Helsingfors, 22. februar 1987

Esko Aho (K)

Johan Buttedahl (Sp)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Erkki Liikanen (Sdp)

Peter Muurman (Sdp)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F.)

Jan P. Syse (H)

Formann

Carl Bildt (m)

Arne Gadd (s)

Anker Jørgensen (S)

Preben Lange (Si)

Kjell A. Mattsson (c)

Haraldur Ólafsson (F.)

Oddrunn Pettersen (A)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Lars Ulander (s)

Berättelse

från Nordiska investeringsbanken (NIB)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1986

Den Nordiske Investeringsbanks tiende virksomhetsår har vist fortsatt sterk økning av både utlån og opplåning. I løpet av året har banken utbetalt 88 lån på tilsammen 533 mill. SDR (4 825 mill. NOK). Utestående lånevolum utgjorde pr. 31.12.1986 1 426 mill. SDR (13 mrd NOK), en økning på 42,4%. Virksomhetens overskudd utgjorde i 1986 34 mill. SDR (305 mill. NOK), en økning på 22%. Bankens samlede forvaltningskapital har i løpet av året øket med 46% til 2 408 mill. SDR (22 mrd NOK).

Det store utlånsvolumet har aktualisert spørsmålet om en forhøyelse av bankens grunnkapital. I løpet av den ti-årige virksomheten er Den Nordiske Investeringsbanks grunnkapital blitt hevet en gang. Ifølge Nordisk Ministerråds beslutning øket bankens grunnkapital med virkning fra 2.1.1984 fra 400 mill. SDR til 800 mill. SDR, og derved ble også utlånsrammen fordoblet til nåværende 2 000 mill. SDR. Banken hadde ved årets slutt utestående lån samt avtalte og bevilgede, ikke utbetalte lån til et samlet beløp av 1 640 mill. SDR, dvs. 82% av bankens totale låneramme. Banken beregnes i sin helhet å ha utnyttet den nåværende låneramme i begynnelsen av 1988. Etter anmodning fra banken har Nordisk Ministerråd besluttet å anbefale at bankens grunnkapital heves fra 800 mill. SDR til 1 600 mill. SDR. Dette vil medføre at bankens utlånsramme øker fra 2 000 mill. SDR til 4 000 mill. SDR. Banken vil derved få et tilskudd av innbetalt grunnkapital på 60 mill. SDR, hvorav 40 mill. SDR innbetales av de nordiske statene ifølge den nordiske fordelingsnøkkelen. De resterende 20 mill. SDR vil bli overført fra bankens reservefond. Forslaget om økningen av bankens grunnkapital vil bli behandlet ved Nordisk Råds sesjon i Helsingfors i februar 1987, og forhøyelsen beregnes å tre i kraft 1.8.1987.

Utlån i Norden øket kraftig i løpet av året. Beløpet for de utbetalte lånene ble i 1986 sammenliknet med foregående år fordoblet til 509 mill. SDR (4 607 mill. NOK). Innenfor nordisk utlåning ble det i løpet av året utbetalt 85 lån, en økning på 63%.

Nordisk Ministerråd besluttet i mai 1986 at det skulle finne sted en fordobling av beløpsrammen for prosjektinvesteringslån innenfor bankens

internasjonale utlån fra 350 mill. SDR til 700 mill. SDR. Ministerrådet besluttet videre at låneordningen for prosjektinvestering, etter den innledende prøvetid, heretter skulle utgjøre en permanent del av bankens utlånsvirksomhet. I løpet av året har banken inngått 4 låneavtaler til en totalverdi av 51 mill. SDR samt utbetalt 25 mill. SDR (226 mill. NOK) i lån til 3 prosjekter.

I oktober arrangerte NIB sammen med Nordisk Prosjektportfond og de nordiske bistandsorganisasjonene et seminar i Fuzhou i Kina om gjennomføring og finansiering av utviklingsprosjekter og joint ventures. I løpet av året har banken deltatt i en utredning som i 1984 ble initiert av Nordisk Råd om et såkalt "mykt vindu" i tilknytning til prosjektinvesteringslåne- ne. Referensgruppen har avgitt sin betenkning til utredningen, og saken forberedes for tiden politisk i medlemslandene og i de samnordiske or- ganer.

Bankens samlede utestående langsiktige opplåning øket i løpet av året med 67 % til 1 776 mill. SDR (16 mrd NOK). I løpet av året er emittert nye lån tilsvarende 1 037 mill. SDR. Dette er vel tre ganger mer enn det som ble opplånt i 1985. Markedet for den internasjonale opplåningen har i løpet av året vært fordelaktig og opplåningsvirksomheten har kunnet gjennomføres til gode lånevilkår. Til tross for den sterke økningen av bankens utlån har likevel nettoliquiditeten øket til 575 mill. SDR (5 205 mill. NOK). Dette er en fordobling sammenliknet med foregående år. Nettoliquiditeten tilsvarer ved årets slutt 15 måneders fremtidige låneutbetalinger.

Virksomhetens overskudd utgjorde i 1986 34 mill. SDR (305 mill. NOK), en økning på 22 % mot 28 mill. SDR i 1985. Styret har foretatt en avsetning på 10 mill. SDR til kredittrisikofondet, som derved sammenlagt kommer opp til 36 mill. SDR (326 mill. NOK).

Av det gjenstående overskudd på 24 mill. SDR foreslår styret at et beløp på 6 mill. SDR (54 mill. NOK) deles ut til eierne (6 mill. SDR i 1985). Det resterende beløp, 18 mill. SDR, føres over til reservefondet. Reservefondet beløper seg deretter til 109 mill. SDR.

I juni fratrådte Bert Lindström som administrerende direktør etter å ha ledet banken siden virksomheten ble innledet i 1976. Styret ønsker å fremføre sin takk til Bert Lindström for hans innsats.

Som ny administrerende direktør for banken er ansatt Jannik Lindbæk. Jannik Lindbæk har tidligere vært administrerende direktør i det norske forsikringsselskapet Storebrand-Norden i perioden 1976–1985.

Nordiske lån

Utlånene i Norden har øket sterkt. Beløpet for utbetalte lån ble mer enn fordoblet i 1986 sammenliknet med foregående år. I løpet av året ble det utbetalt lån for 509 mill. SDR/4 607 mill. NOK (240 mill. SDR i 1985). Antallet utbetalte lån var 85 mot 52 året før. Den totale beholdningen av

utestående lån innenfor nordisk utlån øket i perioden med 46 % og utgjorde ved årets slutt 1 277 mill. SDR mot 872 mill. SDR året før.

Investeringslån i Norden

Innenfor bankens største låneordning – Investeringslån i Norden – ble det i løpet av året utbetalt 481 mill. SDR mot 225 mill. SDR året før.

I løpet av 1986 har totalinvesteringene i Norden øket med gjennomsnittlig 7 %. For 1987 regnes med svakere vekst. Veksten i 1986 er høyere enn gjennomsnittet for OECD-landene. Utviklingen forklares bl. a. med fortsatt høyt investeringsnivå i gass- og oljesektoren i Norge og Danmark.

Dette gjenspeiler seg også i NIBs utlånsstatistikk. Den tradisjonelt store energisektoren svarte i løpet av året for ca. 30 % av det totale avtalte lånebeløpet for Investeringslån i Norden, og størstedelen av lånebeløpet for energisektoren gikk til Norge og Danmark.

Et stort energilån – 50 mill. USD – gikk til Statoil (Det norske statsoljeselskap a. s.) for finansiering av foretakets investeringer i Danmark og Sverige.

Dansk Olierør A/S opptok et lån på 35 mill. USD for utvidelse av oljeledningskapasiteten fra Nordsjøen via Danmark til Sverige. Svenska Sydgas AB hevet et lån på 100 mill. DKK for investeringer i transportsystemet av naturgass fra Nordsjøen via Danmark til Sverige.

Den kjemiske industrien svarer som sektor for den største økningen av de avtalte nordiske investeringslånene. 29 % av det sammenlagte lånebeløpet gikk til den kjemiske industrien mot bare 5,4 % året før og gjennomsnittlig drøyt 15 % i løpet av hele NIBs virksomhetsperiode.

Til Norsk Hydro ble det utbetalt et lån på 500 mill. FRF til finansiering av foretakets investeringer i Danmark og Sverige.

Blant de middels store lånene kan nevnes et lån på 30 mill. DKK til det danske Overhold A/S for finansiering av kapitalbehov i forbindelse med at selskapet danner et svensk-dansk konsern innenfor celleplastproduksjon.

Det største antall lån gikk til verkstedsindustrien. Beløpsmessig svarer de likevel bare for 11,4 % av det totale avtalte lånebeløp, ettersom de fleste av lånene til verkstedsindustrien i størrelse tilsvarte et par millioner SDR.

Til de større lånene innenfor verkstedsindustriosektoren hører et lån på 100 mill. NOK til Kværner Brug A/S. Lånet benyttes i hovedsak til foretakets ervervelse av en svensk vannkraftturbin-virksomhet.

Kommunikasjonssektoren viser en nedgang fra året før. Lånebeløpet sank fra 15,5 % til 5 % av det totale lånebeløpet for Investeringslån i Norden.

Blant lånene kan nevnes et lån på 42 mill. DKK til Københavns havnevesen for investeringer i forbindelse med Øresundstrafikken.

Strukturomlegging i industrien

NIBs engasjement som finansieringskilde i forbindelse med bedriftssamarbeid og -overtakelser over grensene i Norden har øket sterkt i 1986. Omkring 40 % av lånene i 1986 har gjeldt foretakskjøp, og flertallet av prosjektene rører den kjemiske industrien og verkstedsindustrien. I perioden 1980–82 svarte denne sektor bare for 10 % av de investeringer som NIB finansierte, mens andelen i perioden 1983–85 var ca. 25 %.

Til det norske Dyno-konsernet er det blitt utbetalt et lån på 225 mill. SEK. Lånet finansierer Dynos kjøp av Nitro Nobel AB, den sivile sprengstoffdivisjonen ved Nobel Industrier AB i Sverige. Dynos kjøp av Nitro Nobel innebærer en strukturrasjonalisering innenfor sprengstoffbransjen i Norden med sterkere konkurransekraft på det internasjonale marked som følge.

NIB har også finansiert det finske statsselskapet Outokumpu Oys kjøp av 70 % av aksjene i de svenske foretakene Gränges Metallverken AB og Wirsbo Bruks AB, begge innenfor Electroluxkonsernet. Lånet beløp seg til 350 mill. SEK.

Geografisk fordeling

De utbetalte investeringslån i Norden fordeler seg i 1986 jevnt mellom Danmark, Norge og Sverige – med omtrent 30 % hver. Finland har fått ca. 4 % av den utbetalte lånesummen, og Islands andel er nærmere 2 %. Finlands andel av bankens totale utestående nordiske lånevolym er også mindre enn de nordiske nabolandenes, eller 13,5 % mot 21 % for Danmark, 29 % for Norge og 34 % for Sverige. Fordelingen av nordiske lån pr. land har blitt satt opp i henhold til en fordelingsnøkkel, der 2/3 av hvert lån henføres til låntagerens land og den resterende 1/3 henføres til samarbeidspartnerens land. De finske foretakenes interesse for NIB er større enn fordelingen viser. Foretakene i Finland har ofte benyttet NIB i sine engasjement utenfor Finland, f. eks. i forbindelse med foretakskjøp, men lånet er ofte registrert på det finske konserns datterselskap i andre nordiske land. Det tidligere nevnte lån til det finske statseide Outokumpu gikk f. eks. til Outokumpu Svenska AB, og ble dermed registrert som et svensk lån.

Investeringer utenfor Norden

NIB er i de senere år i økende grad blitt kontaktet for finansiering av foretak som på sitt område har oppnådd en sterk posisjon i Norden, og som ser det naturlig å etablere virksomhet utenfor Norden. Hensikten er å gjøre bruk av teknisk kompetanse som er opparbeidet i Norden på nye større markeder, og å ta i bruk nye markedskanaler for produksjon i Norden. En velutviklet produksjon i Norden brukes altså som basis for en internasjonal ekspansjon.

Denne utviklingen innenfor næringslivet bekreftes også av den rapport som arbeidsgruppen for økonomisk samarbeid i Norden (den såkalte Gyllenhammargruppen) har avgitt.

NIB har i løpet av året behandlet to nye lån av denne type.

Regionallån

I perioden utbetalte NIB fem regionallån, som tilsvarer sammenlagt nærmere 17 mill. SDR (154 mill. NOK) mot 15 mill. SDR året før. Samtlige utbetalinger i 1986 var blitt bevilget året før. Et nytt regionallån ble bevilget i løpet av regnskapsåret. Lånet på 73,5 mill. NOK gikk til Grønland med Nuna Bank som låntaker. Det dreier seg om det første regionallånet til Grønland, som siden 1985 har inngått i NIBs virksomhetsfelt.

Av lånerammen for 1985–1986 på 392,5 mill. NOK gjenstår 78,5 mill. NOK. Vestnorden (Færøyene, Grønland og Island), Finland og Norge har utnyttet sine kvoter, mens Sverige ikke har utnyttet sin kvote.

Forsøksperioden for regionallåneordningen blir antakelig forlenget til utgangen av 1987. I løpet av året vurderes erfaringene av låneordningen, slik at Nordisk Ministerråd har underlag for beslutning om låneordningens fremtid.

En fortegnelse over avtalte nordiske lån finnes på side 18.

Internasjonale lån

Forhøyelse av beløpsrammen for prosjektinvesteringslån

Avtalte prosjektinvesteringslån og forhåndstilsagn beløp seg ved årsskiftet 1986/87 til totalt 340 mill. SDR. Den beløpsramme på 350 mill. SDR som gjaldt i virksomhetsperioden var altså så godt som helt utnyttet. Nordisk Ministerråd fremla ved Nordisk Råds sesjon i mars 1986 et forslag om å fordoble beløpsrammen for prosjektinvesteringslån til 700 mill. SDR.

Nordisk Råds økonomiske utvalg konstaterer i sin betenkning: "... ordningen med prosjektinvesteringslån synes å ha utviklet seg til å bli et positivt instrument til både å styrke det nordiske samarbeidet og nordisk prosjekteksport. Utvalget registrerer dessuten en betydelig interesse i låntakerlandene ... Det er derfor behov for og nødvendig med en økning av rammen for å sikre kontinuitet i virksomheten."

Ministerrådet fattet vedtak om forhøyelsen i mai 1986. Deretter har medlemslandene behandlet saken nasjonalt, og beslutningen ventes å tre i kraft i begynnelsen av 1987.

Ministerrådets vedtak omfattet også en vurdering av låneordningen som i 1982 ble etablert som en prøveordning. I og med beslutningen utgjør låneordningen nå en permanent del av bankens virksomhet.

NIBs etablering i programland

Banken prøver å etablere et samarbeid på lang sikt med et begrenset antall utviklings- og statshandelsland som såkalte programland. Disse land er relativt kredittverdige og av interesse for nordisk prosjekteksport. Dessuten gir banken ad hoc lån til enkeltprosjekter av nordisk interesse i enkelte andre land.

Banken har inngått samarbeidsavtaler bl. a. med Ungarns sentralbank, Tyrkias finans- og utenrikshandelsministerium, Indias finansministerium og Malaysias finansministerium. Avtalene bekrefter NIBs stilling som multilateralt finansieringsinstitutt og trekker opp retningslinjene for NIBs utlånsvirksomhet.

Dessuten har banken i virksomhetsåret innledet utlånsvirksomhet til DDR, Tyrkia og Kamerun. Tidligere har banken gitt lån til Botswana, Ungarn, Colombia og Kina.

Inngåtte låneavtaler

Sammenlagt har banken inngått 14 avtaler om prosjektinvesteringsslån i 7 land. Totalbeløpet for de avtalte lånene er 113 mill. SDR, og av dette beløp er 61,4 mill. SDR (556 mill. NOK) blitt utbetalt.

I løpet av virksomhetsåret har banken dessuten inngått fire nye låneavtaler til en totalverdi av 51 mill. SDR (462 mill. NOK).

Banken har i virksomhetsperioden finansiert følgende prosjekt:

- I Tyrkia innledet banken sitt utlån ved å delta med 5 mill. USD i Verdensbankens lån for et vannkraftverk, Kayraktepe. Bankens lånevilkår tilsvarte Verdensbankens egne lånevilkår. Et antall nordiske foretak planlegger å delta i anbudsgivningen.
- Et annet lån på 11 mill. DEM ble gitt til Tyrkia i samfinansiering med finske eksportkreditter til et mobiltelefonprosjekt i Ankara og Istanbul. Prosjektet gjennomføres av det finske foretaket Mobira Oy som tilhører Nokia-konsernet, med mindre underleveranser fra andre nordiske land enn Finland.
- Sammen med Deutsche Aussenhandelsbank i DDR gav banken sitt hittil største prosjektinvesteringsslån på 243 mill. SEK til et kjemisk anlegg i Bitterfeld. Prosjektet gjennomføres som en turn key kontrakt av et svensk konsortium som består av SIAB og Cellchem. Etter planen skal en betydelig del av underleveransene komme fra Danmark, Finland og Norge. Prosjektet samfinansieres med den svenske PK-banken.
- Til Kamerun ble det gitt et prosjektinvesteringsslån på 100 mill. FRF til et vannforsyningsprosjekt som gjennomføres av det danske foretaket I. Krüger A/S (Scanwater). Foruten Danmark deltar andre nordiske land som underleverandører til prosjektet. Prosjektet samfinansieres med DANIDA og danske eksportkreditter.

Forhåndstilsagn

Med forhåndstilsagn menes låneofferter som gis på visse vilkår på et tidlig stadium før investeringsbeslutningen. Det er derfor usikkert om prosjektet blir gjennomført i overensstemmelse med de forutsetninger som banken har regnet med da forhåndstilsagn ble gitt. Erfaringen har vist at en stor del av forhåndstilsagnene enten faller bort eller blir utnyttet først på et betydelig senere stadium.

F. o. m. 1982 har banken gitt sammenlagt 87 forhåndstilsagn til 22 låntakerland. I løpet av 1986 har banken gitt 22 nye forhåndstilsagn till 17 land tilsvarende et totalbeløp på 217 mill. SDR.

Ved utgangen av virksomhetsperioden hadde banken aktuelle utestående forhåndstilsagn som berørte 25 prosjekt i 18 land til et totalbeløp av 227 mill. SDR (2 055 mill. NOK).

I januar 1987 ble det undertegnet avtale om två forhåndstilsagn:

- Et havnesprosjekt i Indonesia for modernisering og øket effektivitet i to havner på øen Kalimantan. NIBs lån er på 14 mill. USD, og prosjektet skal etter planene samfinansieres med den Asiatiske Utviklingsbanken (ADB). Lånet utgjør NIBs første samfinansiering med ADB, og det blir samtidig et introduksjonslån til Indonesia, hvor flere andre prosjekt som er av interesse for Norden er aktuelle.
- Et papirindustriprosjekt i Kina. I prosjektet inngår kjøp av en brukt papirmaskin med tilhørende leveranser og teknologioverføring fra Norden. Bankens lån er på 3 mill. USD, og prosjektet samfinansieres med BITS i Sverige.

Utredninger

Nordisk Råd tok i 1984 opp til behandling et forslag om å utrede et såkalt "mykt vindu" i tilknytning til prosjektinvesteringsslåneene. Ministerrådet tilsatte en referansegruppe med representanter for de nasjonale nordiske bistandsmyndighetene og NIB for å utrede de bistandsmessige forutsetningene for et eventuelt samnordisk finansieringssystem.

Referansegruppen analyserte tre alternative modeller for et utvidet nordisk bistandssamarbeid for prosjektfinansiering:

Det *første nivået* innebærer et fordypet samarbeid mellom eksisterende nasjonale finansieringsordninger for å lette finansieringen av samnordiske bistandsprosjekt.

Som *mellomnivå* tenkte man seg et samnordisk samarbeid som fulgte Verdensbankens IDA-modell. Låneordningen skulle få budsjettmidler, og kredittene – med et høyt gaveelement – skulle gis til de fattigste land.

Et *tredje nivå* skulle innebære en kopleing mellom et samnordisk bistandsfond og prosjektinvesteringsslåneordningen. Derved skulle det skapes et system med kombinasjonslån som skulle bestå av en bistandskreditt med et høyt gaveelement og bankmessige prosjektinvesterings-

lån for relativt kredittverdige land, mens ikke kredittverdige land bare skulle motta bistandskreditter.

Saken forberedes nå på politisk nivå i medlemslandene og i samnordiske organer.

Seminarer

I oktober arrangerte NIB et seminar i Fuzhou, Kina, om "Development Banking". Den kinesiske verten var OCETEC, Organization of China-Europe Technical and Economic Cooperation, som er direkte underordnet det kinesiske State Council. Fra nordisk side deltok, foruten representanter fra NIB og Nordisk Prosjektexportfond, DANIDA og IFU i Danmark, FINNIDA og FINNFUND i Finland, NORAD i Norge og SWEDFUND i Sverige. Fra kinesisk side deltok ca. 130 representanter for utenrikshandels- og finansministeriet, et flertall provinser samt kinesiske banker.

Hensikten med seminaret var å diskutere gjennomføringen og finansieringen av utviklingsprosjekt og joint ventures. Samtidig presenterte man Norden som samarbeidsregion og forskjellige nordiske finansieringsmuligheter.

I forbindelse med seminaret ble det fra kinesisk side også fremlagt et titall prosjektmuligheter for innkjøp fra Norden og joint ventures med nordiske foretak.

Opplåning og likviditetsforvaltning

Bankens utestående opplåning utgjorde 1 776 mill. SDR (16 mrd NOK) den 31.12.1986. Dette innebærer en økning på 715 mill. SDR (67%)/6 472 mill. NOK) siden ifjor. Bruttoopplåningen utgjorde på den annen side 1 037 mill. SDR, hvilket er 250 % mer enn i 1985. Herav var offentlige emisjoner 870 mill. SDR mens 48 mill. stammer fra privatplasseringer eller andre opplåningsformer. Det resterende beløpet 118 mill. SDR kommer hovedsaklig fra innbetalinger av tidligere opptatte obligasjonslån, kapitalisering av såkalte lavrente lån samt innløsning av warrants. Ovenstående inkluderer ikke kortsiktig opplåning som ble redusert til 228 mill. SDR ved årets utgang i forhold til 259 mill. ved årets start.

Bankens nettolikviditet fremviser en sterk økning fra 261 mill. SDR ved årets begynnelse til 575 mill. SDR (5 205 mill. NOK) den 31.12.1986. Økningen i nettolikviditeten skyldes delvis den sterke økning av utlånsvirksomheten. I tillegg var markedsforholdene for bankens opplåning meget gunstige i 1986, en situasjon som banken har ønsket å utnytte.

Opplåningens fordeling på valutaer avhenger ikke bare av låntakernes ønsker men bygger også i stor grad på bankens muligheter til å kunne opprettholde en komparativ opplåningsfordel under endrede renteforhold. Av denne grunn ble de fleste av bankens lån i 1986 swappet til USD med

renten fastsatt på basis av 3 eller 6 måneders LIBOR. Swapteknikken har derfor fått en sentral plass i bankens finansforvaltning, i nyopplåningsfasen, i forbindelse med tilrettelegging av utlån til fast rente, rentesikring av plasseringer, og forskuddsinnfrielse av opplåning. Under året ble totalt gjennomført 52 langsiktige valuta og renteswapper til et sammenlagt beløp på 1 250 mill. SDR.

Euromarkedet var i 1986 den viktigste kapitalkilde for banken ettersom i overkant av 80 % av opplåningen skjedde i form av emisjoner på euromarkedet.

Den langsiktige opplåningen i løpet av 1986 skjedde i seks valutaer: USD, JPY, CHF, FRF samt de nordiske valutaene DKK og FIM. Lån i USD og JPY representerte over 80 % av de samlede emisjoner.

De offentlige USD-obligasjonslånene, som alle ble emittert i euromarkedet, utgjorde i underkant av 600 mill.

Opplåningen i JPY utgjorde 47 mrd. Disse emisjonene var delvis ordinære euroyen obligasjonslån, eller yenlån hvor renten og lånets øvrige betingelser var tilpasset en liten investorkrets.

Banken emitterte i 1986 sine første offentlige obligasjonslån i CHF og FRF. CHF-lånet på 200 mill. ble i utgangspunktet lagt ut som et evigvarende lån hvor imidlertid investorene har adgang til å be om innløsning hvert 10. år. Renten betales i USD. FRF-obligasjonslånet på 600 mill. ble lagt ut i euromarkedet.

I løpet av året emitterte NIB tre lån i DKK. Et lån på 400 mill. ble lagt ut i euromarkedet. Et fast lån på 5 år og et serielån på 9 år ble lagt ut til tegning på det innenlandske markedet. Serielånet på nominelt 300 mill. ble fulltegnet innen årsskiftet, mens tegningen av det faste lånet ble stoppet etter at 45 mill. var plassert.

NIB emitterte også et lån i FIM. Obligasjonslånet på 250 mill. FIM var det første som er lagt ut av en internasjonalt sammensatt management-gruppe samt at obligasjonene i annenhåndsmarkedet kan handles fritt mellom Finland og utlandet.

På slutten av året startet NIB salg av såkalte Medium Term Notes. Programmet er på 200 mill. USD og papirene kan selges globalt. Denne form for opplåning er først og fremst rettet mot det amerikanske marked.

Bankens likviditetsforvaltning har vært meget aktiv i løpet av året og antallet transaksjoner er sterkt stigende. Investeringene skjer i såvel kortsiktige som langsiktige papirer, dog slik at forfallsterminene er overensstemmende med terminene på NIBs egen opplåning. Videre gjøres investeringene i papirer som menes å være likvide i markedet.

Bankens administrasjon

Bankens ekspanderende virksomhet har også satt sitt preg på personalet, som har øket. Antallet ansatte i banken var pr. 31.12.1986 67. Det er en

økning på 14 personer fra samme tidspunkt året før. Nyansettelsene har først og fremst gjeldt personale på den nordiske utlånsavdelingen samt avdelingen for opplåning og likviditet, som begge har vist en kraftig økning i 1986. En spesiell prosjektanalyseenhet med to ansatte er blitt dannet i løpet av året. Den skal tjene som vurderingsgruppe for større prosjekt innenfor både den nordiske og den internasjonale utlånsavdelingen. I løpet av året er dessuten de to første islendingene blitt knyttet til bankens stab. Det betyr at banken nå har ansatte fra alle fem nordiske land.

Av de ansatte i banken var 6 fra Danmark, 6 fra Norge, 2 fra Island, 8 fra Sverige og 45 fra Finland.

Banken har i løpet av 1986 fortsatt å gjennomføre datorisering av bankens virksomhet. Bankens nye datasystem, som omfatter hele bankvirksomheten, ble tatt i bruk pr. 1.11.1986.

Bankens totale forvaltningskostnader beløp seg i året til 4,5 mill. SDR (41 mill. NOK) mot 3,6 mill. SDR foregående år, og utgjorde 12,4 % av bankens rentenetto (11,8 % i 1985). Det gjennomsnittlige antallet ansatte i banken i løpet av året var 60 personer i 1986 mot 52 personer i 1985 – en økning på 15 %.

Bankens resultat og stilling

Bankens renteinntekter og rentenetto viste fortsatt betydelig økning i løpet av året. Renteinntektene på utlån steg med 31 % til 117 mill. SDR, og rentenetto steg med 19 % til 36 mill. SDR. Økningen av renteinntektene på utlån beror på den kraftige økningen av utestående lån med 42 % til 1 426 mill. SDR. Økningen har først og fremst funnet sted innenfor avdelingen for nordisk utlån. Øvrige inntekter økte med 71 % til 9 mill. SDR, hvilket til stor del forklares av den økning av vinsten ved obligasjonshåndtering som har funnet sted i løpet av året.

Virksomhetens overskudd var 33,7 mill. SDR (305 mill. NOK), en økning med 23 % fra foregående år. Overskuddet tilsvarer en årlig avkastning på den gjennomsnittlige egenkapitalen på 12,4 % sammenliknet med 11,8 % året før.

Det er blitt gjort en reservering på 10 mill. SDR for kredittrisikoer, og den totale reserven beløper seg deretter til 36 mill. SDR, som tilsvarer 2,5 % av bankens utestående lån ved årets slutt.

Styret foreslår at 6 mill. SDR av det gjenstående overstående overskuddet på 23,7 mill. SDR deles ut og at det resterende beløpet 17,7 mill. SDR overføres til reservefondet. Dette beløper seg deretter til 108,6 mill. SDR.

Resultatregnskap, balanse og finansieringsanalyse for regnskapsåret samt noter til regnskapet finnes på sidene 1841–1845.

Helsingfors, den 30 januar 1987

<i>Hermod Skånland</i>		<i>Erik Thrane</i>
<i>Thorhallur Asgeirsson</i>	<i>Arne Asper</i>	<i>Jan O. Karlsson</i>
<i>Harry Schein</i>	<i>Jón Sigurdsson</i>	<i>N. E. Sørensen</i>
<i>Eero Tuomainen</i>		<i>Pentti Uusivirta</i>
		<i>Jannik Lindbæk</i>
		Administrerende direktør

Resultatregnskap

(i 1 000 SDR/NOK – se note 1)

	1986		1985
	SDR	NOK	SDR
Renteinntekter på utlån	116 822	1 057 427	89 056
Renteinntekter på banktilgodehavender og obligasjoner	<u>57 402</u> 174 224	<u>519 580</u> 1 577 007	<u>46 019</u> 135 075
Rentekostnader	<u>138 025</u>	<u>1 249 348</u>	<u>104 683</u>
Rentenetto	36 199	327 659	30 392
Øvrige inntekter	<u>9 024</u> 45 223	<u>81 682</u> 409 341	<u>5 264</u> 35 656
Øvrige kostnader			
Forvaltningskostnader	4 512	40 841	3 582
Bankkostnader og kursdifferanser	2 526	22 864	1 019
Periodiserte opplåningskostnader	<u>4 042</u>	<u>36 587</u>	<u>3 029</u>
	11 080	100 292	7 630
Avskrivning på bygning og inventarer	<u>406</u>	<u>3 675</u>	<u>443</u>
Virksomhetens overskudd	33 737	305 374	27 583
Reservering til kredittrisikofond	10 000	90 516	6 000
Overskudd overført til reservefond (for 1986 forslag)	17 737	160 548	15 583
Utdeling (for 1986 forslag)	6 000	54 310	6 000

Balanse pr. 31 desember

(i 1 000 SDR/NOK – se note 1)

	1986		1985
	SDR	NOK	SDR
Aktiva			
Kassabeholdning og bankinnskudd	2 447	22 149	59 683
Banktilgodehavender	554 779	5 021 643	123 902
Obligasjoner og fordringsbevis (note 2)	244 879	2 216 549	337 037
Påløpne renter og provisjoner	122 958	1 112 968	102 117
Diverse fordringer (3)	39 850	360 707	17 032
Utestående lån (4)	1 426 330	12 910 583	1 001 774
Periodiserte opplåningskostnader (5)	10 735	97 169	6 513
Inventarer (6)	754	6 825	860
Kontoreiendom (6)	4 745	42 950	4 628
Aksjer og andeler (7)	846	7 658	632
	<u>2 408 323</u>	<u>21 799 201</u>	<u>1 654 178</u>
Passiva			
<i>Fremmed kapital</i>			
Påløpne renter og provisjoner	110 920	1 004 005	81 334
Diverse gjeld	3 772	33 690	409
Bankdeposisjoner	163 206	1 477 277	179 807
Kortsiktige gjeldsbrev (8)	64 346	582 435	79 546
Lang- og mellomlang opplåning (9)	1 775 564	16 071 713	1 060 254
<i>Egen kapital</i>			
Grunnkapital (10)			
Grunnkapital	800 000		
hvorav garantikapital	<u>660 000</u>		
Innbetalt grunnkapital	140 000	1 267 225	130 000
Reservefond i henhold til statuttene	108 565	982 688	90 828
Reservering for kredittrisikoe	36 000	325 858	26 000
Reservert for utdeling	6 000	54 310	6 000
	<u>2 408 323</u>	<u>21 799 201</u>	<u>1 654 178</u>

Finansieringsanalyse 1.1. – 31.12.

(i 1 000 SDR/NOK – se note 1)

	SDR 1986	NOK 1986	SDR 1985
<i>Tilførte midler</i>			
Virksomheten			
virksomhetens overskudd ¹	33 737	305 374	27 583
periodiserte opplåningskostnader	4 042	36 587	3 029
avskrivning på fast realkapital	406	3 675	443
nedskrivning av obligasjoner	276	2 498	175
virksomheten totalt	<u>38 461</u>	<u>348 134</u>	<u>31 230</u>
Innbetaling av grunnkapital	10 000	90 516	10 000
Lang- og mellomlang opplåning ²	1 036 505	9 382 039	296 267
Kursjustering av lang- og mellomlang opplåning	(12 079)	(109 334)	(17 021)
Økning av øvrig kortfristet gjeld	32 899	297 789	601
Amortering av utlån	95 406	863 578	59 061
Tilførte midler totalt (A)	1 201 192	10 872 722	380 138
<i>Anvendte midler</i>			
Utbetaling av dividende	6 000	54 310	–
Utbetaling av lån	533 142	4 825 793	260 917
Kursjustering og redenominering av utestående lån	(13 180)	(119 300)	10 773
Amortering av opplåning	309 116	2 797 997	125 187
Opplåningsutgifter	8 264	74 803	3 100
Økning av øvrig finansiering	43 659	395 184	10 279
Økning i fast realkapital	630	5 703	1 164
Anvendte midler totalt (B)	887 631	8 034 490	411 420
Økning (minskning) av nettolikviditet (A–B)	313 561	2 838 232	(31 282)

¹ Før reserveringer² Inklusive kapitalisering av renter på null-kuponglån og lån med tilbakebetaling over pari kurs

Noter til regnskapet

(1) Ifølge § 9 i bankens statutter føres bankens regnskaper i SDR. SDR defineres i overensstemmelse med de vurderingsregler som Det Internasjonale Valutafond (IMF) fastsetter for IMF's spesielle trekkrettigheter. Der- som IMF endrer disse vurderingreglene, avgjør bankens styre i hvilken grad banken skal følge de nye reglene. Bankens beslutning er å følge alle endringer som IMF har gjort i sine regler etter at banken ble grunnlagt. En SDR har f. o. m. 1. januar 1986 vært summen av følgende valutaenheter:

	Antall enheter i nasjonal valuta	Andeler i % 31.12.1986
USD – USA	0,4520	37
DEM – Forbundsrepublikken Tyskland	0,5270	22
JPY – Japan	33,4000	17
FRF – Frankrike	1,0200	13
GBP – Storbritannia	0,0893	11

Verdien av en SDR uttrykt i US dollar er den sum man får når hvert enkelt valutabeløp ovenfor er blitt omregnet til US dollar ifølge den fremgangsmåte som brukes av IMF. IMF noterer daglig verdien av SDR uttrykt i US dollar.

Den 31.12.1986 var valutakursene for 1,00 SDR:

DKK	Danske kroner	8,98127
FIM	Finske mark	5,86397
ISK	Islandske kroner	49,22120
NOK	Norske kroner	9,05161
SEK	Svenske kroner	8,32048
CHF	Sveitsiske franc	1,98585
DEM	Tyske mark	2,37397
ECU	European Currency Units	1,14276
FRF	Franske franc	7,87633
GBP	Britiske pund	0,82956
JPY	Japanske yen	195,77200
KWD	Kuwaitiske dinarer	0,35810
LUF	Luxembourgske franc	49,42910
NLG	Nederlandske gylden	2,68123
NZD	New Zealandske dollar	2,33211
USD	US dollar	1,22319

(2) Bankens obligasjoner og fordringsbevis er oppdelt i to porteføljer, nemlig en TRADING PORTEFØLJE som i hovedsak er finansiert med kortsiktige midler og en INVESTERINGSPORTEFØLJE som er blitt anskaffet for å balansere bankens renterisiko. Vurderingen av TRADING-PORTEFØLJEN er foretatt etter den laveste verdi av enten markeds- eller anskaffelsesverdi. INVERSTERINGSPORTEFØLJEN er blitt opptatt til historisk kostnad samt at det gjøres en løpende kostnadsføring respektive inntektsføring av anskaffelsesverdien i forhold til nominell verdi basert på gjenstående løpetid. Markedsverdien av de to porteføljene beløp seg pr. 31.12.1986 til 242,5 mill. SDR.

(3) Beløpet består hovedsakelig av vurderingspostens kursjustering av valutakontrakt.

(4) Av utestående lån på 1 426,3 mill. SDR var 61,4 mill. SDR nordiske prosjektinvesteringslån.

(5) Opplåningskostnadene for bankens langsiktige lån er aktiverte. Kostnadene avskrives over fem år.

(6) Inventarer avskrives med 30% pr. år. Bygning avskrives med 2,5% pr. år.

(7) Beløpet gjelder aksjer for tjenesteboliger og andelsbevis for telefoner.

(8) Commercial paper utstedte og plasserte på USA-markedet til et beløp i US dollar som tilsvarer 44,9 mill. SDR samt 19,4 mill. SDR opptatt under en Master Note Facility på 20,4 mill. SDR (25,0 mill. USD).

(9) Bankens lange og mellomlange lån bestod 31.12.1986 av (i 1000 enheter):

Obligasjonslån

Lånebeløp	Utestående 31.12.1986			
USD	25 000	9 386	8,750 %	1978/1988
SEK	75 000	6 000	11,625 %	1979/1994
FIM	50 000	15 000	10,250 %	1979/1989
USD	20 000	7 750	14,625 %	1981/1990
JPY	10 000 000	10 000 000	8,400 %	1982/1992
USD	50 000	48 500	11,250 %	1982/1987
SEK	100 000	75 000	13,375 %	1982/1992
USD	75 000	65 880	10,250 %	1983/1988
DKK	100 000 ¹	99 683	7,000 %	1983/1993
NOK	100 000	100 000	12,500 %	1983/1990
USD	75 000 ⁶	66 650	11,750 %	1983/1990
ECU	50 000 ²	56 572	6,000 %	1984/1994
USD	150 000 ³	59 908	—	1984/1994
USD	100 000 ⁴	6 000	—	1984/2004
DKK	150 000 ⁵	133 372	7,000 %	1985/1989
DKK	200 000	200 000	12,000 %	1985/1990
NZD	50 000	50 000	16,000 %	1985/1990
USD	100 000	100 000	10,500 %	1985–86/ 1992
DKK	250 000	250 000	10,250 %	1985/1993
USD	63 994 ⁶	63 994	11,000 %	1985–86/ 1990
NZD	50 000	30 150	18,000 %	1985/1988
JPY	20 000 000	20 000 000	7,000 %	1985/1992
USD	100 000	100 000	9,625 %	1986/1996
JPY	10 000 000	10 000 000	6,000 %	1986/1991
CHF	200 000 ⁷	200 000	7,250 %	1986/—
DKK	400 000	347 000	8,750 %	1986/1996
FIM	250 000	250 000	9,625 %	1986/1991
FRF	600 000	530 000	7,875 %	1986/1996
USD	100 000	90 000	7,500 %	1986/1993
USD	100 000 ⁸	10 000	7,500 %	1986/1993
JPY	15 000 000	15 000 000	5,750 %	1986/1995
USD	150 000	144 500	7,500 %	1986/1991
DKK	300 000	110 000	8,000 %	1986/1995
JPY	8 500 000 ⁹	8 500 000	—	1986/1991
USD	100 000	59 000	7,000 %	1986/1991
JPY	8 000 000 ¹⁰	8 000 000	3–8,35 %	1986/1994

Øvrige lang- og mellomlange lån

Lånebeløp	Utestående 31.12.1986			
USD	10 000	9 350	privat plassering	1978/1988
DKK	40 000	17 500	privat plassering	1980/1990
DEM	13 000	13 000	privat plassering	1980/1987
ISK	1 050 ¹¹	8 658	banklån	1980/1987
SDR	20 000	20 000	banklån	1981/1988
USD	7 428	4 916	banklån	1981–85/1993
NLG	10 000	10 000	banklån	1982/1987
SDR	7 716	4 629	banklån	1982/1993
FIM	15 660	10 359	banklån	1983–84/1993
NZD	21 627 ¹²	15 957	privat plassering	1984/1996
USD	25 000	25 000	privat plassering	1984/1994
SDR	20 000	20 000	privat plassering	1984/1987
USD	30 000	30 000	privat plassering	1984/1994
USD	10 000	10 000	privat plassering	1984/1991
JPY	2 300 000	2 032 412	privat plassering	1984/1991
NOK	50 000	50 000	banklån	1984/1987
CHF	20 000	20 000	banklån	1984/1989
SDR	10 000	10 000	privat plassering	1984/1987
JPY	7 400 000	7 400 000	banklån	1984/1994
LUF	149 000	149 000	banklån	1984/1987
USD	5 661	5 661	privat plassering	1985/1990
USD	5 761	5 761	privat plassering	1985/1990
USD	5 761	5 761	privat plassering	1985/1990
USD	6 195	6 195	privat plassering	1985/1990
USD	27 750	27 750	privat plassering	1986/1991
JPY	5 000 000	5 000 000	banklån	1986/1991

I tillegg til dette hadde banken opptatt 30 mill. USD innenfor et mellomlangt låneprogram (medium-term-notes) på 200 mill. USD.

¹ Lånets tilbakebetalingskurs er 145.

² Lånets tilbakebetalingskurs er 173.

³ Lånets emisjonskurs var 31,75% og lånet løper uten kupongrente.

⁴ Rentefastsettelse hver tredje måned. Lånet kan i sin helhet innløses ved dette tidspunkt. I løpet av 1985 er 74,1 mill. SDR blitt innløst.

⁵ Lånets emisjonskurs var 85,5%.

⁶ Lånet på 75 mill. USD 1983/1990 ble solgt sammen med egne warranter til en verdi av 75 mill. USD, som kan innløses med en rente på 11% t. o. m. 1987. I løpet av 1985–86 er 64,0 mill. SDR blitt innløst.

⁷ Lånet er evig men obligasjonsinnehaveren kan innløse lånet hvert 10. år.

⁸ Resterende lånebeløp (90 mill. USD) heves i juli 1987.

⁹ Lån med flytende rente.

¹⁰ Renten for lånet er 3% for tiden 1986–1990 og deretter 8,35% til 1994.

¹¹ Lånet er bundet til Islands sentralbanks offisielle låneindeks. Lånebeløpet indeksreguleres en gang pr. år.

¹² Lånets emisjonskurs var 68,9907%.

(10) Den 2. januar 1984 ble bankens grunnkapital hevet fra 400 mill. SDR til 800 mill. SDR og den innbetalte kapitalen fra 100 mill. SDR til 140 mill. SDR. Medlemslandene betalte den 2. januar 1984 inn 10 mill. SDR samtidig som 10 mill. SDR ble overført fra bankens reservefond. Den 2. januar 1985 betalte medlemslandene inn 10 mill. SDR. De resterende 10 mill. SDR ble innbetalt den 2. januar 1986.

Fortegnelse over avtalte lån 1986

Låntaker/Prosjekt	Beløp (tilsv. mill. SDR)
Investeringslån i Norden	
<i>Energi, olje og offshore</i>	
Dansk Olierør A/S, Danmark	28,6
Kapasitetsutvidelse av oljerørledning fra Nordsjøen til Danmark med betydning for svensk oljeindustri.	
Kommanditselskapet DMK-Christine, Danmark	10,0
Kommanditselskapet DMK-Dorte, Danmark	10,0
De to lånene gjelder finansiering av forsyningsfartøy for utleie til norsk konsortium	
Den norske stats oljeselskap a. s. Statoil	40,9
Investeringer i Danmark og Sverige.	
Sydgas AB, Sverige	11,1
Investeringer i gasstransportsystem fra Nordsjøen via Danmark til Sverige.	
Trekantområdets Varmetransmissionselskab I/S, Danmark	15,8
Transmisjonsledning for fjernvarmenett med leveranser fra de andre nordiske land.	
Vestegnens Kraftvarmeselskab I/S, Danmark	22,3
Transmisjonssystem for fjernvarme med leveranser fra andre nordiske land.	
<i>Kommunikasjon</i>	
Københavns Havnevæsen, Danmark	4,7
Havneinvesteringer for utbygging av Dan-link prosjektet København–Helsingborg.	
Mariehamn by, Finland	0,2
Havneinvesteringer for utbygget trafikk mellom Sverige og Finland.	
Ab Slite, Finland	0,3
Oppføring av lager- og kontorlokaler for behov innenfor båttrafikken mellom Finland og Sverige.	
Swedair AB, Sverige	4,7
Investeringer i fly for trafikk bl. a. mellom Sverige og Danmark.	
Telefonverk Færøya Løgtings, Færøyene	10,4
Investeringer i telefonsystemet med nordiske leveranser.	
Vikinglinjen Ab, Finland	1,5
Fornyelse av bestillingssystemet i båttrafikken mellom Finland og Sverige.	
Århus Havnevæsen, Danmark	2,4
Investeringer i multiterminal for bl. a. utbygget godstrafikk mellom Danmark og Finland.	

Fortegnelse over avtalte lån 1986

Låntaker/Prosjekt	Beløp (tilsv. mill. SDR)
<i>Gruve drift og råvareinnrettet industri</i>	
Danogips A/S, Danmark	2,2
Investering i produksjonsanlegg. Foretaket har langsiktig leveranseavtale med svensk foretak.	
Norcem Cement A/S, Norge	1,1
Investeringer i sementfabrikk med danske leveranser.	
Outokumpu Svenska AB, Sverige	42,1
Ervervelse av Gränges Metallverken AB og Wirsbo Bruks AB	
<i>Skogsindustri</i>	
Ahlströmföretagen Svenska AB, Sverige	1,9
Ervervelse av norsk selskap, Norvesco A/S innenfor elmaterialbransjen.	
Follum Fabrikker A/S, Norge	11,0
Investering i produksjonsanlegg for avisepapir med nordiske leveranser.	
Holmen-Hellefors A/S, Norge	1,7
Investering i produksjonslinje for spesialpapir med nordiske leveranser.	
<i>Kjemisk industri</i>	
Ab Crislin Oy, Finland	0,1
Investering i produksjon av plastiseringsmateriale. Langsiktig leveranseavtale med svensk foretak.	
Dyno Industrier A/S, Norge	6,0
Dyno Industrier Sverige AB	21,0
Ervervelse av den svenske sivile sprengstoffdivisjonen Nitro Nobel AB.	
K/S Luftgassproduksjon A/S, Norge	10,5
Lån for investering i ny gassfabrik innenfor svensk-norsk bransjesamarbeid.	
Oy Matherson-Selig Ab, Finland	0,4
For ervervelse av det norske foretaket Matherson-Selig European A/S.	
Neste Polyeten AB, Sverige	19,2
Investeringer i foretakets anlegg i Stenungsund med svensk-finsk bransjesamarbeid.	
Neste Thermisol AB, Sverige	1,1
Investering i produksjonsutstyr i ny celleplastfabrikk med svensk-finsk bransjesamarbeid.	
Norsk Hydro A/S	63,5
Investeringer i Danmark og Sverige.	
Nycomed A/S, Norge	5,6
Investeringer i laboratorium og kjemisk forsøksfabrikk med svensk samarbeid i forskning og utvikling.	

Fortegnelse over avtalte lån 1986

Låntaker/Prosjekt	Beløp (tilsv. mill. SDR)
Overhold A/S, Danmark	3,3
Dannelse av svensk-dansk konsern innenfor cellplastproduksjon.	
Tudor A/B, Sverige	3,6
Finskeid foretak som investerer i fabrikklokaler og maskinpark i Sverige med nordisk produkt- og leveransesamarbeid.	
Uponor Rör AB, Sverige	0,6
Ervervelse av plastindustri med svensk-finsk bransjesamarbeid.	
Wallac Oy, Finland	2,0
Heleid datterselskap til svensk foretak som investerer i fabrikk for reagenskemikalier.	
<i>Verkstadsindustri</i>	
Bulten AB, Sverige	6,0
Finansiering av kapitalbehov ved omstrukturering av festeelementproduksjon i Sverige, Norge og Finland.	
AB Electrolux, Sverige	3,8
To lån for investeringer i rasjonalisering og effektivisering av produksjon i Norden.	12,0
Eskilstuna Fabriks Ab, Sverige	1,2
Ervervelse av kjedefabrik innenfor finska Huhtamäki Oy	
Oy Finnraasi AB, Finland	0,3
Delvis svenskeid foretak som investerer i maskiner og varelager.	
Oy Fiskars Ab, Finland	1,2
Ervervelse av Kraffelektronik AB i Sverige.	
Hed-Pipe AB, Sverige	2,3
Datterselskap til det finske Rautaruukki Oy, som kjøper Jordbro rørfabrik.	
Kometa Oy, Finland	1,2
Etablering av selskapet som heleid datterselskap til det svenske Secoroc AB samt ervervelse av Airam Oys produksjon av bergboremaskiner.	
Kone Invest AB, Sverige	2,4
Heleid datterselskap til det finske Kone Oy, som investerer i ny kontoreiendom.	
Kone Invest AB, Sverige	1,8
Maskininvesteringer og ervervelse av mindre entreprenørforetak innenfor heisbransjen i Sverige.	
Kone Invest AB, Sverige	1,9
Finansiering av utvikling og markedsintroduksjon av nye produkter.	

Fortegnelse over avtalte lån 1986

Låntaker/Prosjekt	Beløp (tilsv. mill. SDR)
Kværner Brug A/S, Norge Ervervelse av svenske Nordstjernans vannturbinvirksomhet.	11,0
Oy Mecman Ab, Finland Heleid svensk datterselskap, som investerer i produksjons- og lagerstyreutrustning.	0,1
Norsk Hammerverk A/S Ervervelse av aksjer i svensk selskap samt investeringer i Norge och Sverige.	0,8
Rautaruukki Oy, Finland Ervervelse av Jordbro rørfabrik i Sverige.	1,3
Saab-Scania Enertech AB, Sverige Ervervelse av finske Sermet Oy samt investeringsprogram.	0,4
Secroc AB, Sverige Ervervelse av finske Airam Oys bergboringsvirksomhet.	1,2
Oy Valmet Ab, Finland Finansiering av aksjekapitalinnsats i Valmet-KMW AB, Sverige, som erverver KMW ABs papirmaskinvirksomhet.	2,9
Umeå Mekaniska AB, Sverige Finansiering av investeringer og driftskapital på skogsmaskinområdet. Svensk-finsk samarbeid.	1,8
<i>Elektronikk og data</i>	
Keskushuolto Data Oy, Finland Etablering av dataserviceselskap med svensk samarbeidspartner.	0,1
<i>Øvrige investeringslån</i>	
Arlax hf, Island Kapasitetsutbygging ved fiskeoppdrettsanlegg. Leveanseavtale med norsk foretak.	0,9
Ab Chips Oy Ltd, Finland Finsk-dansk selskap, som investerer i potetforedling.	1,0
Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk, Danmark For finansiering av prosjekt innenfor småindustrien og den middels store industri i Danmark, med nordisk samarbeid innenfor produksjon og underleveranser.	22,0
Hveitimyllan hf, Island Investering i produksjonsanlegg for mel og kli med danske eirerinteresser.	1,0
Islandslax hf, Island Investering i fiskeoppdrettsanlegg med norske eirerinteresser og norsk-islandsk bransjesamarbeid.	3,5

Fortegnelse over avtalte lån 1986

Låntaker/Prosjekt	Beløp (tilsv. mill. SDR)
Ikano Handels- & Förvaltnings AB, Sverige	5,8
Ikea Svenska AB, Sverige	6,2
De to lånene finansierer deler av Ikea-gruppens byggeinvesteringer med øket produksjon hos nordiske tilvirkere som følge.	
Isno hf, Island	0,7
Investering i fiskeoppdrettsanlegg med norske eierinteresser.	
Istess hf, Island	1,0
Norsk-islandsk foretak som oppfører fiskefôrfabrikk.	
Kalmar Snickeri AB, Sverige	0,8
Finansiering av finske G. A. Serlachius Oys ervervelse av selskapet.	
Karhu-Titan Oy, Finland	1,7
Ervervelse av aksjene i Jofa AB, Sverige	
Kiruna Fiskodling AB, Sverige	0,2
Finansiering av anlegg for produksjon av smolt med norske eierinteresser og leveranseavtale.	
Moelven Dalaträ AB, Sverige	3,6
Investering i sagverk i forbindelse med overgang til annen eier. Investeringen trykker fortsatte leveranser bl. a. til Norge.	
Polarlax, hf, Island	1,2
Finansiering av kapasitetsutbygging for fiskeoppdrettsanlegg med eierinteresser på Færøyene.	
Saab Aircraft Leasing AB, Sverige	5,2
Kjøp av fly for leasing til finsk selskap.	
Svensk Idrottsplatsmaterial Fastighetsaktiebolag, Sverige	0,5
Finskeid foretak som erverver svensk foretak i idrettsplassmaterialbransjen.	
Suomen Putkisaneeraus Oy, Finland	0,2
Svensk-finsk foretak som etablerer rørenterprisevirksomhet.	
Swe-Nor Invest A/S, Norge	1,0
Nyinvestering og modernisering av sagverk – samarbeidsprosjekt på Nordkalottområdet.	
Oy Trapp & Klingstedt Shiplsupply Ab, Finland	0,6
Oppføring av lager- og kontorlokaler for trafikken mellom Sverige og Finland.	
Wicanders Kapsyl AB, Sverige	1,2
Finansiering av utviklingskostnader og maskininvesteringer for nyutviklet flaskekapsel. Nordisk bransjesamarbeid.	
Vilbek Oy, Finland	0,3
Svenskeid foretak som investerer i fabrikk innenfor fargeindustrien.	
Sum investeringslån i Norden	472,6

Fortegnelse over avtalte lån 1986

Låntaker/Prosjekt	Beløp (tilsv. mill. SDR)
REGIONALLÅN	
Færøya Idnadargrunnur (Industrifondet, Færøyene)	4,2
Meningargrunnur Idnadarins (Industriens Utviklingsfond, Færøyene)	2,8
Utvecklingsområdesfonden Ab, Finland	1,1
Nordisk Industrialiseringsfond for Island	2,9
Sum, regionallån	11,0
INVESTERINGER UTENFOR NORDEN	
Fiskars Inc., USA	5,7
Ervervelse av to foretak i USA, som støtter produksjonsheter i Finland og Sverige.	
Mölnlycke AB, Sverige	4,9
Finansiering av joint venture selskaper for produksjon av sanitetsartikler i Colombia. Maskinleveranser fra Norge.	
Sum, investeringer utenfor Norden	10,6
INTERNASJONALT UTLÅN	
<i>Prosjektinvesteringslån</i>	
Tyrkia	4,1
Vannkraftverk i samfinansiering med Verdensbanken.	
Nordiske foretak med i internasjonal anbudskonkurranse.	
Tyrkia	4,5
Mobiltelefonprosjekt med finsk hovedleverandør og mindre underleveranser fra andre nordiske land.	
Deutsche Aussenhandelsbank AG, DDR	29,2
Svensk konsortium gjennomfører utbygging av kje-miindustri med planlagte underleveranser fra andre nordiske land.	
Kamerun	12,7
Vannforsyningsprosjekt som gjennomføres av et dansk foretak med underleveranser fra andre nordiske land.	
Sum, prosjektinvesteringslån	50,5
Sum avtalte lån	544,7

Det største antall lån gikk til verkstedsindustrien. Beløpmessig svarer de likevel bare for 11,4% av det totale avtalte lånebeløp, ettersom de fleste av lånene til verkstedsindustrien i størrelse tilsvarte et par millioner SDR.

Til de større lånene innenfor verkstedsindustriektoren hører et lån på 100 mill. NOK til Kværner Brug A/S. Lånet benyttes i hovedsak til foretakets ervervelse av en svensk vannkraftturbin-virksomhet.

Kommunikasjonssektoren viser en nedgang fra året før. Lånebeløpet sank fra 15,5% til 5% av det totale lånebeløpet for Investeringslån i Norden.

Blant lånene kan nevnes et lån på 42 mill. DKK til Københavns havnevesen for investeringer i forbindelse med Øresundstrafikken.

Strukturomlegging i industrien

NIBs engasjement som finansieringskilde i forbindelse med bedriftssamarbeid og -overtakelser over grensene i Norden har øket sterkt i 1986. Omkring 40% av lånene i 1986 har gjeldt foretakskjøp, og flertallet av prosjektene rører den kjemiske industrien og verkstedsindustrien. I perioden 1980–82 svarte denne sektor bare for 10% av de investeringer som NIB finansierte, mens andelen i perioden 1983–85 var ca. 25%.

Til det norske Dyno-konsernet er det blitt utbetalt et lån på 225 mill. SEK. Lånet finansierer Dynos kjøp av Nitro Nobel AB, den sivile sprengstoffdivisjonen ved Nobel Industrier AB i Sverige. Dynos kjøp av Nitro Nobel innebærer en strukturrasjonalisering innenfor sprengstoffbransjen i Norden med sterkere konkurransekraft på det internasjonale marked som følge.

NIB har også finansiert det finske statselskapet Outokumpu Oys kjøp av 70% av aksjene i de svenske foretakene Gränges Metallverken AB og Wirsbo Bruks AB, begge innenfor Electroluxkonsernet. Lånet beløp seg til 350 mill. SEK.

Geografisk fordeling

De utbetalte investeringslån i Norden fordeler seg i 1986 jevnt mellom Danmark, Norge og Sverige – med omtrent 30% hver. Finland har fått ca. 3,5% av den utbetalte lånesummen, og Islands andel er nærmere 2%. Finlands andel av bankens totale utestående nordiske lånevolum er også mindre enn de nordiske nabolandenes, eller 9,5% mot 25,2% for Danmark, 32,5% for Norge og 27,4% for Sverige. De finske foretakenes interesse for NIB er betydelig større enn en direkte geografisk fordeling av de utbetalte lånene viser. Foretakene i Finland har ofte benyttet NIB i sine engasjement utenfor Finland, f. eks. i forbindelse med foretakskjøp, men lånet er ofte registrert på det finske konserns datterselskap i andre nordiske land. Det tidligere nevnte lån til det finske statseide Outokumpu gikk f. eks. til Outokumpu Svenska AB, og ble dermed registrert som et svensk lån.

Revisionsberetninger

Til kontrollkomitéen for Den Nordiske Investeringsbank

Etter oppdrag fra Kontrollkomitéen for den Nordiske Investeringsbank har vi gransket bankens årsrapport, regnskaper og forvaltning for 1986. Granskningen er utført i overensstemmelse med prinsipper som stemmer med god revisjonsskikk.

Årsregnskapet er avgitt i samsvar med alminnelige regnskapsprinsipper og gir, etter vår mening, et riktig bilde av bankens stilling pr. oppgjørstidpunkt, resultatet av virksomheten og bankens finansiering for regnskapsåret.

Vår revisjon har ikke gitt anledning til å gjøre bemerkninger angående styrets og den administrerende direktørs forvaltning av bankens anliggender.

Helsingfors, den 3. februar 1987

Eric Haglund

CGR-revisor
Helsingfors

Ole Rathje

Statsautoriseret revisor
København

Til Nordisk Ministerråd

Beretning fra Kontrollkomitéen for Den Nordiske Investeringsbank om revisjonen av bankens forvaltning og regnskaper.

Vi er i overensstemmelse med § 13 i statuttene for Den Nordiske Investeringsbank utsett til å kontrollere bankens virksomhet og svare for revisjonen av banken, og vi avgir herved, etter å ha sluttført vårt oppdrag for år 1986, følgende beretning.

Kontrollkomitéen har siden siste beretning hatt to møter. Kontrollkomitéen har i løpet av året iverksatt nødvendige kontroll- og granskingstiltak. Bankens årsberetning er blitt gjennomgått ved møte i Helsingfors den 3. februar 1987, der vi også har gjort oss kjent med den revisjonsberetning som den 3. februar 1987 er blitt avgitt av de fagrevisorer som Kontrollkomitéen har valgt.

Etter vår revisjon konstaterer vi at

bankens virksomhet i løpet av regnskapsperioden er blitt drevet i overensstemmelse med statuttene

og at

årsregnskapet, som etter at det er blitt avsatt 10 mill. SDR til kredittrisikofondet viser et overskudd på 23 736 660,95 SDR, og gir etter vår mening, et riktig bilde av bankens stilling pr. 31.12.1986, av resultatet av bankens virksomhet og av bankens finansiering i 1986.

Vi anbefaler for Nordisk Ministerråd at

resultatregnskapet og balanseoppstillingen fastsettes,

at

overskuddet disponeres i overensstemmelse med de forslag som styret og den administrerende direktør har fremsatt i årsberetningen og at

styret og den administrerende direktør bevilges ansvarsfrihet for forvaltningen av bankens anliggender i den oppgjørsperiode som er gransket av oss.

Helsingfors, den 3. februar 1987

C. O. Tallgren

Ólafur G. Einarsson

Paul Jansson

Håkon Kyllingmark

Peter Muurman

Lennart Nilsson

Ivar Nørgaard

Odd Sagør

Gunnlaugur M. Sigmundsson

Jens Steffensen

Ekonomiska utskottets betänkande över berättelse från Nordiska projektexportfonden

(Berättelse från Nordiska projektexportfonden,
se s. 1860)

Til Økonomisk utvalg er henvist beretningen fra Nordisk projektek-sportfond (NOPEF) om virksomheten i 1986.

NOPEF ble opprettet i 1982 for en treårig forsøksperiode som nå er forlenget fram til utgangen av 1989. I forbindelse med forlengelsen av Fondets forsøksperiode besluttet Nordisk Ministerråd at det i løpet av 1987 skulle foretas en vurdering av Fondets virksomhet.

Ved utgangen av 1986 hadde NOPEF registrert totalt 227 prosjekt for behandling. Av disse ble 58 prosjekt behandlet i 1986, hvorav 42 prosjekt ble godkjent. Det samlede støttebeløp til disse prosjekter er ca. FIM 11.6 mill. Fordelingen på de enkelte nordiske land viser at svenske foretak deltar i 155 prosjekter, norske i 129, danske i 111, finske i 105 og Island i 37.

Av de prosjekt som hittil har fått støtte av NOPEF har fem ført fram til kontrakter. Dette gjelder et treforedlingsprosjekt i Venezuela, et avfalls-håndteringsprosjekt i Saudi-Arabia, et energiprojekt i Egypt, et fiskeri-prosjekt i Senegal og et slakteriprojekt i Ungarn.

Det har i løpet av 1986 blitt ettergitt støttebeløp for 21 prosjekt som tilsvarer knapt FIM 2 mill.

Siden NOPEF startet sin virksomhet har man gitt tilsagn om støtte svarende til FIM ca. 28.8 mill. Etterspørselen etter NOPEF's midler har i 1986 vært nærmere 3 ganger det disponible støttebeløp.

NOPEF har i samarbeid med de nordiske eksportfremmede organisa-sjoner utarbeidet et innsatsprogram i 15 punkter med sikte på økt prosjekt-eksport i 1986 og 1987. 8 er iverksatt i løpet av 1986. Det gjelder følgende innsatser: publisering av oversikt om ikke-kommersielle finansierings-kilder for prosjektexport, en guide for foretakene til Verdensbanksfinan-sierte prosjekt, kartlegging av potensielle fiskeriprojekt i Vestafrika, ut-redning om mulighetene for etablering av et langsiktig kontaktforum mel-lom Norden og ASEAN, opplegg av en studie om mulighetene for aktivi-sering av små og mellomstore foretak i eksportprosjektsammenheng rettet mot utvalgte utviklingsland, forlengelse av støtten til Nordic Project Group i SADCC-området, samarbeid om rasjonalisering av dokumentasjon ved

eksport til utviklingsland og statshandelsland, samt felles innsatser på energiområdet i India og SADCC-landene.

NOPEF's virksomhet i de senere år har vært preget av en aktivitetsøkning. Økonomisk utvalg konstaterer at denne utviklingen også har fortsatt gjennom 1986. Næringslivet viser økende interesse for Fondet som har utviklet seg til å bli et viktig nordisk instrument med sikte på at Norden bedre skal kunne hevde seg på de internasjonale markeder.

Økonomisk utvalg konstaterer at NOPEF i 1986 startet arbeidet med punktinnsettene. Utvalget mener innsattsprogrammet er interessant og vil særlig framholde NOPEF's engasjement i forhold til SADCC-landene som viktig. Utvalget vil følge dette samarbeid, hvor både bistands- og industriaspekter inngår, med stor interesse.

Økonomisk utvalg har notert at det i 1986 er ettergitt støttebeløp for 21 prosjekter. I sin betenkning til NOPEF's beretning for 1985 ba utvalget om at det blir gjennomført en analyse som kan gi opplysninger om hvilke typer av prosjekter som leder til ettergivelse av støttebeløp. Utvalget er kjent med at dette arbeidet er innledet og ber om å bli informert når analysen er sluttført.

Utvalget har også merket seg at samarbeidet med de nordiske eksportfremmende organisasjoner og nordiske finansieringsinstitusjoner er under stadig utvikling. Det nære og gode samarbeidet med Nordisk Investeringsbank har fortsatt i 1986. NOPEF's engasjement i over 200 prosjekter innebærer en initiering eller videreutvikling av samarbeidet mellom 500–600 foretak. Når det gjelder den geografiske fordelingen av prosjekter er denne spredd på totalt 67 land. Utvalget noterer at interessen for prosjekter er særlig stor i Asia og Afrika. Den bransjemessige fordelingen viser at prosjektene særlig er knyttet til byggeri, industri, energi og fiskeri. Spesielt vil utvalget framheve det omfattende arbeidet med innsatser på energiområdet i India som Fondet gjør i samarbeid med energimyndigheter, de eksportfremmende organisasjoner og Investeringsbanken.

Under henvisning til ovenstående foreslår Økonomisk udvalg at
Nordisk Råd tar beretning C 4/e om Nordisk prosjekteksporfonds
virksomhet i 1986 til etterretning.

Helsingfors, 22. februar 1987

Esko Aho (K)

Carl Bildt (m)

Johan Buttedahl (Sp)

Arne Gadd (s)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Anker Jørgensen (S)

Arvo Kempainen (Skdl)

Preben Lange (Si)

Erkki Liikanen (Sdp)

Kjell A. Mattsson (c)

Peter Muurman (Sdp)

Haraldur Ólafsson (F.)

Aase Olesen (RV)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Jan P. Syse (H)

Lars Ulander (s)

Formann

Berättelse

från Nordiska projektexportfonden

Verksamhetsberättelse 1986

1. Institutionens uppgift

Nordiska Projektexportfonden upprättades 1982 av Nordiska Ministerrådet för en försöksperiod som efter förlängningar nu gäller till 31.12.1989.

Fonden skall bidra till att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft vid export främst till utvecklingsländer, men även till statshandelsländer. Fondens huvudsakliga verksamhet är att ge stöd till nordiska företag och institutioner vid uppgörande av förutsättnings- och lönsamhetsstudier för konkreta projekt samt för motsvarande aktivitet som kan leda till affärskontrakt. Projektet skall vara av nordiskt intresse. Fonden kan bevilja bidrag som täcker högst 50% av kostnaderna. Beviljade bidrag skall normalt återbetalas om projektet realiserar.

En mindre del av Fondens medel kan även beviljas för nordiska och internationella seminarier inom branscher och områden där nordiska företag är konkurrenskraftiga, samt för grundläggande marknadsundersökningar och studier av efterfrågesituationen i målområden där ett nordiskt intresse för leveranser kan tänkas föreligga.

2. Organisation

Fonden har en styrelse på 10 medlemmar, bestående av två representanter från varje nordiskt land. Nordiska Investeringsbanken representeras av en observatör vid styrelsemötena. Fonden har sitt säte i Helsingfors och hade per 31.12.1986 fyra anställda.

3. Verksamheten 1986

3.1 Ekonomiskt utfall (alla tal i FIM):

Anslagspost	Budget	Bokslut 1986	Avvikelse
Löner ^x	857 000,00	938 030,48	- 81 030,48
Varor o tjänster ^y	858 000,00	943 191,66	85 191,66
Projekt + netto återbetalda stöd ^z	5 524 103,78	6 299 664,68	-775 560,90
Summa	7 239 103,78	8 180 886,82	-941 783,04

^x Avvikelsen under posten löner beror dels på avtalsenliga lönehöjningar, dels på meromkostnader vid personbyte på Fondens två sekreterartjänster.

^y Avvikelsen under posten varor och tjänster beror huvudsakligen på de merutgifter som har uppstått vid Fondens flyttning från NIB till egna lokaliteter. Flyttningen medförde betydande nyanskaffningar och en kraftig höjning av hyresomkostnaderna och kommunikationsutgifterna. En mindre del av avvikelsen beror på att utgifterna för lagstadgade försäkringar nästan fördubblats. Avvikelsen är i sin helhet överförd till 1987 års räkenskaper.

^z Avvikelsen under posten projekt beror på utbetalning av stödmedel på basen av utfästelser som gjorts under tidigare år.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Vid utgången av 1986 hade Projektexportfonden registrerat totalt 227 projekt för behandling. Av sammanlagt 58 projekt som behandlats under 1986 blev under året 3 bordlagda, 5 har ännu inte färdigbehandlats, 6 föll bort och 2 har avslagits. Under året blev alltså 42 projekt godkända till ett sammanlagt stödbelopp på FIM 11 611 000.

Av de projekt som hittills fått stöd av Fonden har 5 lett till kontrakt. Dessa är ett träförädlingsprojekt i Venezuela, ett avfallshanteringsprojekt i Saudi Arabien, ett energiprojekt i Egypten, ett fiskeriprojekt i Senegal och ett slakteriprojekt i Ungern. Det totala värdet för dessa 5 projekt kan anslås till FIM 400 miljoner.

Största delen av ansökningarna har kommit direkt från näringslivet. Tack vare det nära samarbetet med de exportfrämjande organisationerna i Norden har en del projekt framlagts som följd av impulser från dessa till näringslivet. I någon utsträckning grundar sig projekten också på Fondens egna initiativ.

Under Nordiska Ministerrådets handlingsplan för ekonomi och full samsättning fick Fonden i samarbete med de nordiska exportfrämjande organisationerna i uppdrag, att göra en rad konkreta förslag till punktinsatser för främjande av projektexport under åren 1986 och 1987.

Uppläggningsen för dessa punktinsatser gjordes efter överläggningar mellan Fonden och de projektansvariga i de exportfrämjande organisationerna.

Detta insatsprogram har efter hand kommit att omfatta 15 punkter, varav 8 igångsatts under 1986. Det gäller följande insatser: Publicering av en översikt om icke-kommersiella finansieringskällor vid projektexport; en

guide för företagen vid Världsbankfinansierade projekt; kartläggning av potentiella fiskeriprojekt i Västafrika; utredning av möjligheterna för etablering av ett långsiktigt kontaktforum mellan Norden och ASEAN; uppläggning av en studie om möjligheterna för aktivering av små och medelstora företag i projektexportsammanhang med inriktning på utvalda utvecklingsländer; förlängning av stödet till Nordic Project Group i SADCC-området; och samarbete om rationalisering av dokumentation vid export till u-länder och statshandelsländer, samt gemensamma insatser på energiområdet i Indien och SADCC-länderna.

Det nordiska intresset i de projekt som det har ansökts om stöd för, visar en rimlig proportionell fördelning mellan de enskilda länderna. Deltagandet i projekten har fördelat sig som följer:

Land	Antal projekt totalt
Sverige	155
Norge	129
Danmark	111
Finland	105
Island	37

På världsdelar är fördelningen följande:

Världsdel	Antal projekt 1986*		Antal projekt totalt	
	Ansökt	Godkända	Ansökt	Godkända
Asien	22	14	75	45
Afrika	17	11	58	42
Mellanöstern	3	3	30	18
Europa inkl. USSR	3	2	22	15
Latinamerika	2	1	13	10
Norden inkl. handl. pl.	11	10	29	22

* Ett antal av de inkomna ansökningarna är fortfarande under behandling.

Sammanlagt är projekten spridda över 67 länder, av vilka följande länder tilldragit sig det största intresset:

Land	Antal projekt 1986	Antal projekt totalt
Indonesien	7	25
Kina	8	14
Saudi	1	10
Malaysien	2	9
USSR	2	9
Thailand	2	8
Egypten	—	8
Senegal	3	7
Kenya	2	5
Indien	1	5

Den branschmässiga fördelningen har varit följande:

Branscher	Antal projekt 1986	Antal projekt totalt
Byggeri	8	35
Industri	8	34
Energi	8	33
Fiskeri	5	32
Lantbruk inkl. -ind.	6	17
Träförädling	3	13
Maritim transport	2	11
Flyg	2	7
Vattendistrib.	1	5
Seminarier	14	17
Övriga		23

Det nära och goda samarbetet med Nordiska Investeringsbanken har fortsatt under året, både när det gäller projekten och på det praktiska planet. Detta samarbete är av stor betydelse för Fonden.

Av särskilt intresse inom samarbetet mellan NIB och NoPEF bör nämnas en bred uppläggning för att öka förbindelserna mellan Indonesien och Norden i projektsammanhang. Intresset har koncentrerats till utvecklingen av och deltagandet i projekt inom den privata sektorn i Indonesien. De förhandlingar som har förts med såväl Indonesiska myndigheter som med enskilda indonesiska företag har resulterat i ett betydande antal konkreta projektförslag som är under bearbetning vis-à-vis nordiska företag.

Samarbetet med de nordiska exportfrämjande organisationerna, med organisationerna för ekonomiskt utvecklingssamarbete och nordiska finansinstitutioner har kunnat fördjupas under året. I detta sammanhang försöker Fonden att verka som en katalysator för samarbete med nordiska projektexportörer, också utanför de konkreta fall där det endast är fråga om ansökan om stöd till ett projekt.

Samarbetet med Internationella organisationer och då främst Världsbanken, International Finance Corporation, FNs utvecklingsprogram och enskilda regionala banker (främst de Västafrikanska och Centralafrikanska Utvecklingsbankerna) har förts vidare och har resulterat i positiva initiativ och impulser.

Enligt önskemål från grupper av nordiska företag har Fonden under årets lopp koordinerat insatser i en rad länder, främst i Mocambique (Beira-korridoren, transport, transportmateriel, energi, byggverksamhet), Senegal, Mauritien, Benin, Togo (fiskeri), Kenya (vattendistribution), SADCC-länderna (energi) och Oman (fiske, fiskuppfödning).

På initiativ av de nordiska energiministrarna har Fonden i samarbete med energimyndigheterna, de exportfrämjande organisationerna och NIB lagt ned ett omfattande arbete med insatser inom energiområdet i Indien. Detta arbete kommer att fortsätta under 1987 och ser ut att kunna ge intressanta resultat.

Fonden har under årets lopp fortsatt lagt stor vikt vid att göra verksam-

heten känd inom nordiskt näringsliv och organisationer. Detta har skett genom kontakt med nordisk press, genom artiklar och intervjuer samt föredrag i olika fora. En ny reviderad informationsbroschyr utarbetas för närvarande.

Det har under året beviljats efterskänkning av stödbelopp för 21 projekt och efterskänkningar gjorts för FIM 1 990 853.

Återbetalda projektmedel under 1986 uppgick till FIM 190 758 och ytterligare beviljade men oanvända medel, FIM 2 449 121, har återförts till disponibla projektmedel.

När man bedömer Fondens verksamhet är det nödvändigt att beakta den, ofta mycket långa, tidshorisont som är knuten till projektexport. Det är inte ovanligt att arbetet med större projekt kan ta från 3–5 år innan man ser ett resultat.

Fondens stöd anses dock, oavsett enskilda projekts utfall, ha gett indirekta resultat. Man tänker här på de samarbetsformer som har uppstått mellan företagen och den inverkan som detta samarbete får för företagens fortsatta ansträngningar inom projektexporten.

Som det framgår av ovanstående har Projektexportfonden under sin verksamhet registrerat totalt 227 projekt, något som innebär initiering eller vidareutveckling av samarbetet mellan 500–600 nordiska företag.

Från det verksamheten startade den 1 oktober 1982 till utgången av år 1986 har utfästs stöd för totalt FIM 28 765 646. Totalt har Fonden under denna period haft en budget på FIM 18 212 000. Samlat utbetalat stöd är FIM 15 162 910. Utfästelserna är högre än budgeten, och detta är i överensstämmelse med ett beslut som togs av NMR år 1984 varvid Fondens styrelse fick möjlighet att utfästa upp till 20 % utöver den årliga budgeten. Detta för att maximera utnyttjandet av Fondens begränsade medel. I tillägg till budgeten måste också beaktas återbetalda och återförda projektmedel.

Fondens stöd till enskilda projekt ges i form av s. k. villkorslån. Per 31.12.1986 var summan av de sammanlagda utestående villkorslånen och övriga utestående projektmedel FIM 10 114 224.

Efterfrågan på Fondens stöd har också under 1986 varit hög. Det sammanlagda ansökta beloppet uppgick till närmare tre gånger det disponibla beloppet.

Fondens styrelse har under 1986 hållit sju möten där man har behandlat såväl inkomna ansökningar om stöd som konkreta initiativ för främjandet av det nordiska samarbetet inom projektexporten, principiella frågor i samband med arbetet med det nordiska handlingsprogrammet, ansökningar om efterskänkningar och praktiska administrativa och ekonomiska frågor.

I förbindelse med förlängningen av Fondens försöksperiod till 31.12.1989 beslöt Nordiska Ministerrådet att det under år 1987 skulle företas en utvärdering av Fondens verksamhet. En utvärderingsgrupp

bestående av tre experter som representerar näingsliv, finansväsende och statsadministration har utsetts under december 1986.

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska Projektexportfonden överlämnar härmed Fondens verksamhetsberättelse för 1986.

Helsingfors den 23 februari 1987

Carl Ivar Öhman
Styrelseordförande

Hans Höegh Henrichsen
Verkst. direktör

Betänkande av

Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

(Kulturfondens berättelse, se s. 1867)

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 35:e session avgiven berättelse över verksamheten 1985 jämte bilagor. Berättelsen har behandlats vid möte den 28 januari 1987.

Utskottet har genomgått berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet 1985 jämte bilaga 1 resultaträkning för verksamhetsåret 1985, bilaga 2 söknader och bevilgningar i 1985, bilaga 3 bevillinger givet på Nordisk Kulturfonds möder i 1985, bilaga 4 Nordisk Kulturfonds fordelingsprinciper – en översigt, bilaga 5 skrivelse till Nordiska ministerrådet, bilaga 6 Noen vesentlige fakta samt en preliminær analyse av fondets virksomhet, samt revisionsprotokoll 1/1985 av den 20 januari 1987.

Med anledning härav föreslår utskottet

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1985 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1985 samt
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1985 till handlingarna.

Stockholm den 28 januari 1987

Arne Gadd (s)

Förman

Robert Pedersen (S)

Eiður Guðnason (A.)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Reiulf Steen (A)

Berättelse

om Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse

Verksamhetsberättelse 1985

A. Navn og adresse

Nordisk kulturfond
Sekretariatet for nordisk
kulturelt samarbeid
Snaregade 10
DK-1205 København K
tlf 01/11 47 11

B. Opprettelse og deltakende land

Nordisk kulturfond ble opprettet i 1966 ved en overenskomst mellom de 5 nordiske land, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

C. Målsetting

Nordisk kulturfond har til oppgave å utvikle det kulturelle samarbeid mellom de nordiske land. De prosjekter fondet kan støtte, er nordiske samarbeidsprosjekter innenfor områdene forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i vid forstand. Det sistnevnte området omfatter bl. a. litteratur, musikk, teater, billedkunst, film og andre kunstarter, kulturformidling samt ulike former for sosialt og ideelt samarbeid. Det kan også gis støtte til informasjonsvirksomhet innenfor og utenfor Norden om de nordiske lands kulturelle liv og om nordisk kulturelt samarbeid.

Fondet krever som regel at det dreier seg om forholdsvis kortvarige prosjekter av éngangskaraktér, og legger vekt på at den virksomhet det støtter, er av nyskapende og initierende art.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk kulturfond får tildelt årlige midler over det nordiske kulturbudsjettet. Disse midler forvaltes av et styre som består av ti ordinære medlemmer og ti personlige suppleanter. Av disse er halvdelens parlamentarari-

kere valgt av Nordisk Råd og halvdelen embetsmenn utpekt av Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene). Hvert land har to nasjonale representanter i styret. Styremedlemmene blir utnevnt for et tidsrom av to kalenderår ad gangen. Blant sine medlemmer velger styret en formann og en nestformann. Samme land innehar formannsposten to år i trekk.

Styret treffer sine beslutninger ved simpelt flertall, og er beslutningsdyktig når formannen eller nestformannen og minst seks andre medlemmer er til stede. I tilfelle stemmelikhet blir formannens stemme avgjørende. Derksom begge styremedlemmene fra ett og samme land motsetter seg et forslag, kan det dog ikke vedtas.

Siden 1. april 1972 har Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid skjøttet fondets sekretariatsfunksjoner og økonomiforvaltning. Sekretariatet er representert på styremøtene.

Siden 1. januar 1981 har kulturfondets styre utøvet beslutningsmyndigheten når det gjelder søknader under støtteordningene for Nordisk folkeopplysningssamarbeid og Nordisk idrettssamarbeid. Særskilte midler til disse to støtteordningene bevilges over det nordiske kulturbudsjettet.

2. Styret

I 1985 har Nordisk kulturfonds styre hatt følgende sammensetning:

Danmark

formand for Folketinget Svend Jakobsen
(suppleant: folketingsmedlem Karen Thurøe Hansen)
kontorchef Hans Vilstrup
(suppleant: fuldmægtig Finn Ovesen)

Finland

riksdagsledamot Elsi Hetemäki-Olander
(suppleant: riksdagsledamot Pirkko Turpeinen)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: kulturråd Matti Gustafson)

Island

altingsmann Pétur Sigurdsson
(suppleant: altingsmann Guðrún Helgadóttir)
departementssjef Knútur Hallsson
(suppleant: avdelingssjef Árni Gunnarsson)

Norge

stortingsrepresentant Kirsti Kolle Grøndahl
(suppleant: stortingsrepresentant Georg Apenes)
departementsråd Per Haga
(suppleant: byråsjef Olav Nyhamar)

Sverige

f. d. riksdagsledamot Bengt Wiklund
 (suppleant: riksdagsledamot Ingrid Sundberg)
 departementsråd Jan-Mats Lindahl
 (suppleant: departementssekreterare Brita Lundh)

Altingsmann Pétur Sigurdsson har vært formann for styret i 1985, mens departementssjef Knútur Hallsson har vært dets nestformann.

Det ble holdt fire ordinære styremøter i løpet av året:

1. 18. og 19. mars 1985 i København
2. 25.–27. juni 1985 på Öland, Sverige
3. 16. og 17. september 1985 i Borgå, Finland
4. 9. og 10. desember 1985 i København

3. Revisjon

Bidrag fra Nordisk kulturfond gis under forutsetning av at bevilgningsmottakeren avlegger skriftlig rapport og regnskap for bruken av den enkelte bevilgning. Denne rapportering skal ha funnet sted senest seks måneder etter at bevilgningen kom til utbetaling.

Fondets regnskaper revideres av to revisorer utpekt av Nordisk råd. I 1985 har fondet hatt riksrevisor Jørgen Bredsdorff og folketingsmedlem Jimmy Stahr som revisorer. Suppleanter for disse har vært henholdsvis Ib Gerner Hansen og Aase Olesen.

4. Nordisk Råds gransking av virksomheten

Nordisk Råd har et særskilt utvalg til gransking av Nordisk kulturfonds forvaltning.

Utvalget har i 1985 hatt følgende sammensetning:

folketingsmedlem Robert Pedersen, DK
 riksdagsledamot Pekka Tuominen, SF
 altingsmann Eiður Guðnason, IS
 stortingsrepresentant Reulf Steen, N
 riksdagsledamot Gunnel Jonäng, S

Sekretær for utvalget har i samme periode vært Guy Lindström.

*E. Virksomheten 1985***1. Økonomi (se Bilaga 1)**

Fondet hadde i 1985 følgende midler til rådighet:

Bevilget over det nordiske kulturbudsjettet	DKK	10 300 000,00
Tilbakebetaling av ikke anvendte midler	DKK	996 507,14

Renter	DKK	648 373,10
Ikke disponerte midler fra 1984	DKK	303 504,53
Ialt	DKK	12248 384,77

2. Informasjon

Den nåværende informasjon om Nordisk kulturfond og støttemulighetene der består i

- a) fondets årlige *annonser* i aviser rundt om i Norden,
- b) *melding til pressen* etter hvert styremøte,
- c) utsending av *bevilgningslister* etter hvert styremøte,
- d) mer *tilfeldige opplysninger* i kultursekretariatets alminnelige opplysningsmateriale, f. eks. i faktabladet "Nordiske støtteordninger".

Pressemeldingene etter hvert styremøte opplyser om pågjeldende møte, antall bevilgninger og den totale bevilgningssum, samt nevner særskilt noen av de prosjekter som har fått støtte. Som vedlegg til pressemeldingene følger en liste over alle bevilgninger gitt på møtet. Disse pressemeldingene opplyser ellers ikke direkte om støttemulighetene, og det er tilfeldig hvilke aviser som benytter seg av dem, trolig meget få. Deres informative betydning er derfor meget begrenset, enda de må betegnes som en naturlig del av informasjonen om fondet.

Kultursekretariatets direkte utsending av bevilgningslister etter hvert styremøte er mer å betrakte som en "intern" orientering, idet mottakerne i de fleste tilfelle er instanser hvor fondet på forhånd er godt kjent, f. eks. en rekke institusjoner på det nordiske kulturbudsjettet, Foreningene Norden, bilaterale fond o.l.

Tilbake står da avisannonsene som den eneste informasjon om fondet som også opplyser om støttemulighetene, og som utelukkende tar sikte på kulturfondet. Siden 1982 har fondet bare annonsert én gang per år, om høsten. En enslydende annonsetekst ble i oktober rykket inn i en lang rekke større aviser i alle de nordiske land/selvstyrende områder, ialt 44 aviser, derav 6 danske, 9 finske, 1 færøysk, 2 grønlandske, 6 islandske, 12 norske, 7 svenske og 1 ålandsk.

Følgende annonsetekst ble anvendt (norsk versjon): (Teksten ble oversatt til de enkelte språk i Norden).

Nordisk kulturfond har til formål å fremme nordisk samarbeid på kulturområdet. Støtte kan gis til prosjekter innenfor områdene forskning, undervisning og allmennkultur, f. eks. billedkunst, litteratur, teater, musikk, samt til enkeltstående nordiske kulturelle arrangementer innenfor foreningslivet.

Støtte gis i første rekke til kortvarige prosjekter av éngangskarakter, f. eks. utstillinger, publikasjoner, konserter og ulike former for møtevirksomhet. Fondet legger vekt på at den virksomhet det støtter, er initierende og nyskapende. Derfor gis det i regelen ikke støtte til regelmessig tilbake-

vendende arrangementer, eller til drift av noe som allerede er etablert. Støtte gis ikke i form av stipendier til studerende, eller til lærer- og elevutveksling.

Fondet legger videre vekt på at prosjektene har stor nordisk bredde. Virksomhet som bare omfatter to nordiske land, kan i prinsippet ikke få støtte.

Støtte skal søkes av arrangøren og skrives på fondets egne søknadsskjemaer. Disse må være fondskontoret i hende senest ca. 6 uker før utdelingsmøtene, som holdes fire ganger pr. år, vanligvis først i månedene mars, juni, september og desember.

Søknadsskjemaer kan rekvireres fra Nordisk kulturfond, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid, Snaregade 10, DK-1205 København K, tlf 01 11 47 11 eller fra de respektive lands undervisnings/kulturministerier.

3. Søknader

I 1985 mottok fondet ialt 636 søknader til et samlet søknadsbeløp på ca. 74 millioner danske kroner.

Nedenstående tabell viser utviklingen fra år til år når det gjelder antall søknader og søknadsbeløpets størrelse fra 1972 til 1985.

År	Søknader		Søknadsbeløp	
	Antall	Økning i %	Størrelse*	Økning i %
1972	306	+13	19,2	+38
1973	321	+ 5	23,1	+14
1974	468	+46	36,4	+58
1975	888	+90	63,1	+73
1976	636	-28	37,9	-40
1977	652	+ 3	33,6	-15
1978	704	+ 8	47,5	+41
1979	748	+ 6	60,0	+26
1980	762	+ 2	84,3	+29
1981	935	+23	82,8	- 2
1982	638	-32	51,3	-38
1983	563	-12	48,7	- 5
1984	660	+17	79,0	+62
1985	636	- 3	74,3	- 6

* i millioner danske kroner.

Det fremgår av tabellen at tallet på søknader i 1985 har vært omtrent det samme som året før, eller ubetydelig lavere. Det samme gjelder søknadsbeløpets størrelse.

Tabellen viser forresten at det i perioden 1972 til 1985, det vil si i den perioden kulturfondet administrativt har vært knyttet til kultursekretariatet, har vært forholdsvis store variasjoner i søknadsmengden fra år til år. Gjennomsnittssøknadsmengden for disse 14 årene har vært 637 søknader per år, lavest i 1972 (306 søknader) og høyest i 1981 (935 søknader).

I noen tilfelle kan det by på vansker å finne en rimelig forklaring på disse svingningene, mens de som oftest er lette å forklare. Den markante nedgangen i tilgangen på søknader i 1982 og 1983, noe som vakte betydelig

oppsikt og en vis uro i fondsstyret, har således utvilsomt sammenheng med at en i 1982 gikk over til å annonsere bare én gang per år, i stedet for to ganger før.

Tallene for 1984 og 1985 tyder på en viss stabilisering hva angår søknads-tilgang og søknadsbeløp.

De innkomne søknader i 1985 har fordelt seg på kulturavtalens tre hovedområder som vist i nedenstående tabell.

	<i>Søknader</i>	<i>Søknadsbeløp</i>
Forskning	132 (21 %)	15 mill. (27 %)
Undervisning	80 (12 %)	8 mill. (9 %)
Allmennkultur	424 (67 %)	51 mill. (64 %)

Denne fordelingen i 1985 avviker ikke nevneverdig fra tilsvarende fordeling i de siste 13 årene. Søknader av allmennkulturell art har hele tiden dominert, og har i de siste årene utgjort ca. 70 % av søknadsmassen, mens resten av søknadene har fordelt seg noenlunde likelig mellom forskning og undervisning, dog med en viss overvekt av forskningssøknader, særlig i de første årene av perioden.

Av nedenstående tabell kan en i detalj se denne fordelingen av søknadene på de tre hovedområder siden 1972.

	Forskning		Undervisning		Allmennkult.		I alt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	100	33	22	7	184	60	306
1973	93	29	38	12	190	59	321
1974	137	29	54	12	277	59	468
1975	158	18	86	12	644	70	888
1976	133	21	85	13	418	66	636
1977	98	15	83	13	471	72	652
1978	151	21	89	13	464	66	704
1979	175	23	111	15	462	62	748
1980	137	18	123	16	502	66	762
1981	144	15	118	13	673	72	935
1982	120	19	86	13	432	68	638
1983	89	15	85	14	389	71	563
1984	99	15	102	15	459	70	660
1985	132	21	80	12	424	67	636

En del av de søknader som fondet får tilsendt, blir avvist av formelle grunner, enten fordi de faller utenfor fondets støtteområde ifølge de regler fondsstyret har satt, eller fordi de kommer for seint for å kunne behandles (søknader i kategori 1).

En har aldri ført statistikk over mengden av disse ukvalifiserte søknader, men stikkprøver viser at det har dreid seg om ca. 25 % av alle registrerte søknader, altså et temmelig høyt tall. Fra desembermøtet 1984 har en på fondskontoret begynt å skille ut disse søknadene og føre dem opp på egen liste. Det viser seg at antallet av disse søknader i 1985 har vært 146, eller 23 % av årets samlede antall søknader.

4. Bevilgninger

Av de innkomne søknader som ble behandlet på de fire avdelingsmøter i 1985, kunne fondet imøtekomme 149 søknader med et samlet bevilget beløp på DKK 11 621 000. (Av det beløpet ble DKK 350 000 gitt av 1986-års midler på septembermøtet i 1985, og DKK 2 805 000 gitt av 1986-års midler på desembermøtet 1985).

Fordelingen av bevilgningene (DKK 11 621 000) på kulturavtalens tre hovedområder fremgår av følgende tabell.

	Antall	Beløp
Forskning	29	1 576 500
Undervisning	15	949 500
Allmennkultur	105	9 095 000
	149	11 621 000

En statistisk oversikt i form av en tabell over på den ene siden antall søknader og ansøkt beløp og på den andre siden antall bevilgninger og bevilget beløp – fordelt på de enkelte hovedområder – er vedlagt beretningen (*Bilaga 2*).

En fortegnelse over alle prosjekter som har fått støtte i virksomhetsåret 1985 er også vedlagt beretningen (*Bilaga 3*).

Følgende tabell viser utviklingen av fondets bevilgninger og hvordan de har fordelt seg på de tre hovedområder i perioden 1972–1985.

	Forskning		Undervisning		Allmennkult.		Totalt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	19	24	4	5	56	71	79
1973	25	25	15	15	62	60	102
1974	24	25	5	5	66	70	95
1975	33	26	23	18	69	55	126
1976	30	16	26	13	139	71	194
1977	30	15	19	10	146	75	195
1978	42	18	26	12	158	70	226
1979	44	23	31	16	119	61	194
1980	28	15	3	18	121	67	182
1981	33	18	20	10	121	72	174
1982	28	16	27	16	116	68	171
1983	24	13	20	11	132	76	176
1984	33	19	18	11	121	70	172
1985	29	19	15	10	105	71	149

5. Fondets fordelingsprinsipper

I årsberetningen for 1984 blir det på side 9 f. gjort rede for de prinsipper og den praksis som ligger til grunn for behandlingen og vurderingen av de enkelte søknader. En oversikt over fondets fordelingsprinsipper blir der gjengitt i et bilag.

På sekretariatet har en siden bearbeidet denne oversikten noe, og fondskontoret har i 1985 og senere jevnlig brukt den til informasjon utad om fondet og støttemulighetene der.

Den bearbeidde versjon vedlegges beretningen (*Bilaga 4*).

6. Evaluering av fondets virksomhet

Arbeidet med evalueringen av fondets virksomhet 1975–1983 ble i 1984 overdratt til Rogaland distriktshøgskole.

Ifølge avtale av 10.5.1984 mellom kulturfondet og distriktshøgskolen vil arbeidet ta ett og et halvt år og bli avviklet etter følgende tidsskjema:

Seinest den 1.3.1985 en statusrapport

Seinest den 1.12.1985 en underhandsrapport (foreløpig rapport)

I første halvdel av 1986 en sluttrapport.

Arbeidet har skredet fram etter tidsskjemaet. Styret ble presentert for en foreløpig rapport på desembermøtet 1985. Det ble vedtatt at kapittel 2 i rapporten, resymeet, i motsetning til rapporten for øvrig skulle skrives på norsk bokmål.

7. Sekretariatssammenslåingen

På mars-møtet 1985 ble styret for første gang orientert om planene for sammenslåingen av sekretariatene i København og Oslo, og om usikkerheten når det gjaldt Nordisk kulturfonds plassering i det sammenslåtte sekretariatet.

Styret vedtok da å rette en skriftlig henvendelse til Nordisk ministerråd, og der uttrykke ønsket om at kulturfondet og kulturfondssekretariatet også etter sammenslåingen av de to sekretariatene fortsatt beholder sin selvstendige stilling, og ikke blir lagt inn under en av det nye sekretariats fagavdelinger.

Fondstyrets skriftlige henvendelse til ministerrådet er vedlagt beretningen (*Bilaga 5*).

I forbindelse med sekretariatssammenslåingen, og planene om å opprette en egen forvaltningsenhet ved det nye ministerrådssekretariatet, der kulturfondet samt en rekke andre støtteordninger er tenkt plassert, ønsket organisasjonskomiteen en oversikt over bl. a. kulturfondet i form av noen vesentlige fakta, også av historisk karakter, samt en preliminær analyse av fondets virksomhet.

Denne oversikten, datert 16. juni 1985, er vedlagt beretningen (*Bilaga 6*).

*BILAGA 1**Resultaträkning 1985*

INTÄKTER

Budgeterade intäkter

Anslag enligt kulturbudgeten	10 300 000,00	
Summa		10 300 000,00
Ej budgeterade intäkter		

Räntor	648 373,10	
Återföringar, tillbaka- betaln.	996 507,14	
Ej disp. medel fr. tidigare år	303 504,53	
Summa		1 948 384,77
Totalt DKK		12 248 384,77

KOSTNADER

Arvoden	106 608,00	
Prov. och kursdifferenser	65,00	
Trycksaker, annonser	150 563,11	
Møteskostnader	319 425,71	
Anslag	11 091 000,00	
Øvrigt	5 307,00	
Summa		11 672 968,82
Totalt DKK		11 672 968,82
Årets øverskott		575 415,95

København, den 18. februar 1986

Oddvar Lie

Direktør

Ove Stenroth

Byråchef

BILAGA 2

Søknader og bevilgninger i 1985

	Søknader			Bevilgninger		
	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp	%
<i>Forskning</i>						
20 Tverrvitenskapelige og overgripende spørsmål	1	175 400		—	—	
21 Humanistisk forskning	52	6 351 800		13	795 300	
22 Samfunnsvitenskapelig forskning	41	3 915 700		10	549 600	
23 Naturvitenskapelig forskning	14	1 738 500		4	139 600	
24 Medisinsk forskning	21	1 962 500		2	92 000	
25 Teknologisk forskning	1	47 600		—	—	
26 Skog- og landbruksforskning	2	987 200		—	—	
Ialt	132	15 178 700	20,4	29	1 576 500	13,6
<i>Undervisning</i>						
30 Overgripende spørsmål	18	2 639 500		5	283 000	
31 Førskole og grunnskole	9	350 700		—	—	
32 Gymnasial utdanning	12	1 638 400		1	25 000	
33 Akademisk grunnutdanning	7	273 300		1	24 500	
34 Lærerutdanning	5	487 600		—	—	
35 Erhvervsutdanning	9	404 500		1	125 000	
36 Voksen- og videreutdanning	9	1 201 200		2	120 000	
37 Spesialundervisning	11	888 100		5	372 000	
Ialt	80	7 883 300	10,6	15	949 500	8,2
<i>Allmennkulturell virksomhet</i>						
40 Overgripende spørsmål	74	10 956 300		19	1 455 000	
<i>Formidling</i>						
50 Museum, bibliotek og arkiv	12	1 329 500		4	155 000	
51 AV-medier, grafiske medier	8	506 100		2	60 000	
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>						
60 Håndverk og formgiving	9	885 800		2	170 000	
61 Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	34	5 443 100		13	1 860 000	
62 Musikk og dans	92	7 740 400		21	1 295 000	
63 Litteratur	56	5 574 900		13	900 000	
64 Dramatisk virksomhet (teater og film)	50	9 154 600		15	1 430 000	
<i>Annen virksomhet</i>						
70 Etniske minoriteters samarbeide	2	86 900		—	—	
71 Idrett og friluftsvirksomhet	12	1 388 700		—	—	
72 Sosialt samarbeid	17	1 593 600		5	335 000	
73 Barne- og ungdomssamarbeid	19	2 624 700		6	1 050 000	
74 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	29	3 372 700		2	200 000	
75 Kvinnesamarbeid	5	214 200		1	75 000	
76 Nordiske kulturuker	5	433 500		2	110 000	
Ialt	424	51 305 000	69,0	105	9 095 000	78,2
Totalt	636	74 367 000	100	149	11 621 000*	100

*Herav DKK 3 155 000 av 1986-års midler.

BILAGA 3

Bevillinger givet på Nordisk Kulturfonds møder i 1985

Forskning

Humanistisk forskning

921-85-211	Lars Sigfred Evensen, Institutt for anvendt sprogvidenskab, AVH, Universitetet, N-7055 Dragvoll på vegne af den nordiske forskergruppen for teoretisk og anvendt tekstlingvistik (NORDTEXT) til det første symposium	25 000
921-85-231	att Anne Svanevik, Institutt for namneforskning, N-0315 Oslo 3 til symposium om nordisk personnavneskik i vor tid – en afspejling af dagens samfund	50 000
921-85-234	att Levi Fragell, Human-Etisk forbund, N-0608 Oslo på de nordiske forbunds vegne til etablering af samarbejde mellem forbundene (Lover om livssyn i Norden)	30 000
921-85-256	Gunnar Jacobsson, Institutionen för slaviska språk, S-412 98 Göteborg til MAPRJAL-konference om sproglig interferens (nordiska språk vis-à-vis ryska)	28 100
921-85-287	Geir Kjetsaa, Norsk slavistforbund, Slavisk-baltisk institutt, N-Oslo til symposium om "Mottagelsen av de slaviske lands litteraturer i Norden"	20 900
921-85-300	Stadshistoriska institutet, Stockholms universitet, S-106 91 Stockholm til symposiet "Städers uppkomst"	24 400
921-85-406	Munksgaard, DK-1370 København K til udgivelse af dansk-finsk ordbog	200 000
921-85-469	Kristian Kristiansen, Fredningsstyrelsen, DK-1256 København K til den 1.nordiske TAG-konference (Theoretical Archaeology Group)	68 000
921-85-532	Olavi Korhonen, S-902 51 Umeå m fl til seminar for finsktalende minoriteter på Nordkalotten	32 900
921-85-551	at Peter la Cour Dragsbo, Dansk komite for byhistorie, Esbjerg museum, DK-6700 Esbjerg m. fl. til "3 Scandinavian atlas of historic towns"	171 000
921-85-554	Erlingur Gunnar Sigurdsson, SF-00250 Helsingfors til løn m. m. i forbindelse med udgivelse af finsk-islandsk-finsk ordbog	100 000
921-85-600	Lars Hartman, S-751 46 Uppsala til nordisk forskningskonference om den johannæiske litteratur	25 000
921-86-065	Birgit Sawyer, S-441 33 Alingsås på vegne af kommitten for medeltidsstudier til udgivelse af rapport fra symposiet "The conversion of Scandinavia"	20 000

Sammfunnsvitenskapelig forskning

922-85-264	Yrjänä Tolonen, Taloustiede, Turun yliopisto, SF-20500 Åbo samt Jan Otto Andersson til kongres "Intra-Nordic symposium on Intra-Industry trade"	47 500
922-85-302	Erik W Thulstrup, Kemisk institut, Danmarks lærerhøjskole, DK-2400 København NV til konference om "Scienc and Technology Education"	17 000
922-85-374	Elisabeth Koren, Norsk privatarkivinstitutt, N-0807 Oslo 8 samt Opplandsarkivet til seminar om arkivregistrering med EDB som hjælpemiddel	75 000
922-85-375	Atle Grahl-Madsen, Institutt for offentlig rett, N-5000 Bergen til det 3. seminar om "The small nations of the north in international and constitutional law"	50 000
922-85-377	Anneli Aartelo, SF-00650 Helsingfors 65 på vegne af Naisten rakentavan asumisen yhdistys ry/Kvinnornas bygga och boförening til nordisk konference om "Det nya vardagslivet"	50 000
922-85-379	Inge Bø, Rogaland distriktshøgskole, N-4001 Stavanger til konference om "Ungdomsforskningen – hvor står vi, hvor går vi?"	50 000
922-85-514	Pentti Malinen, SF-90800 Oulu på vegne af Föreningen för projekteringsgeografi til seminar om "Postindustriell utveckling och regionala problem i Norden"	60 100
922-85-602	Jostein H Hauge, NAVFs EDB-senter for humanistisk forskning, N-5014 Bergen-Univ til nordisk EDB konference for kunst- og kulturhistoriske museer	60 000
922-86-009	Niels Chr Sidenius, Institut for statskundskab Århus universitet, DK-8000 Århus C til arbejds møder i forbindelse med projekt om nordisk industripolitik	40 000
922-86-062	Lars Dencik, Institut VIII DK-4000 Roskilde til forskersymposium om "Att jämföra komparationer"	100 000

Naturvitenskapelig forskning

923-85-006	Dorete Bloch, Føroya Náttúrugripasavn DK-3800 Tórshavn samt Lorenz Ferdinand til udgivelse af færøske og islandske fuglestemmer	30 000
923-85-440	Jørgen Clausen, Institut for biologi & kemi, Bygn 17,1, DK-4000 Roskilde til den 2. kongres for Skandinaviske celltæxicologiske sällskapet	54 600
923-85-559	Niels Haarløv, Zoologisk institut, Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, DK-1870 København V til møde om biotopændringer i Norden siden 1950 og disses indflydelse på insekterne. – Naturforvaltning til bevarelse af et rigt insektliv	30 000
923-86-011	Ragnar Stefánsson, Vedurstofa Íslands IS-105 Reykjavik til løn, rejser m. m. i forbindelse med forstudier om seismisk databasesystem Island	25 000

Medisinsk forskning

924-85-145	Ola Haugejorden, Institutt for samfunnsodont. N-5000 Bergen til konference om "Exporting nordic dentistry. Oral health personell for developing countries"	75 000
924-85-529	Liisa Erankö, Anatomian laitos, Helsingin yliopisto, SF-00170 Helsingfors til skandinavisk neurohistokemimøde	17 000

Undervisning*Overgripende spørgsmål*

930-85-111	Arne Hagberg, Samnordiskt forsknings- og utvecklingsarbete, S-292 03 Trensrum til nordisk forsknings- og udviklingsseminar	70 000
930-85-308	Marit Allern, N-9000 Tromsø på vegne af NORDSPRÅK til konference i komparativ analyse af examensopgaver eller tilsvarende i 9. klasse i de nordiske lande	39 000
930-85-382	Bent Thillerup Rasmussen, DK-5874 Hesselager på vegne af Dansk lejrskoleforening til udgivelse af Nordisk lejrskolenyt	9 000
930-86-070	Lars-Olof Albertson, Lunds universitet S-221 00 Lund på vegne af Arbetsgruppen för nordiskt samarbete för studievägledare och utbildningsadministratörer til seminar for disse	80 000
930-86-071	Suomen Arkkitehtiiliitto/Finlands arkitektförbund/SAFA, SF-00130 Helsingfors til seminar "Arkitektur i skolorna – skolornas arkitektur"	85 000

Gymnasial utdanning

932-86-015	Asger Rubech Rasmussen, DK-5230 Odense M på vegne af Gym-sprog (Gymnasiesprogfagenes samarbejdsudvalg) til konference om EDB og fremmedsprogspædagogik	25 000
------------	--	--------

Akademisk utdanning

933-85-500	Lennart Elmevik, Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk, S-751 20 Uppsala på vegne af de nordiske språk- og litteraturkurserne til rejse til Grønland i forbindelse med forberedelse til kurser i grønlandsk og grønlandsk kultur	24 500
------------	--	--------

Erhvervsuddanning

935-85-236	Dansk teknisk lærerforening, DK-2000 København F på vegne af Nordiska yrkeslärares samråd (NYS) til kurser for lærer i "små fag"	125 000
------------	--	---------

Voksen- og videreuddanning

936-86-043	Svend Slipsager, Brandbjerg højskole DK-7300 Jelling m. fl. til fortsat udvikling af samnordiske kurser for ældre og unge	50 000
------------	---	--------

936-86-053 Norsk voksenpedagogisk institutt, N-7000 Trondheim til nordisk forskerseminar om voksenopl ring 70 000

Spesialundervisning

937-85-309 Mie Mohlin, N-1750 Halden til opholdsudgifter i forbindelse med innsamling i Norden af oplysninger om "Stimuleringstiltak og -materiale for funksjonelt døvblinde/multihandikappede barn" 27 000

937-85-310 Sissel Hofgaard Swensen, N-0263 Oslo 2 m fl til nordisk seminar for forfattere, illustratorer, forlæggere og andre som arbejder med litteratur for psykisk utviklingsh mmede 75 000

937-85-380 Karen Prip, DK-2970 Hørsholm på vegne af Dansk selskab for manuel medicin og Danske fysioterapeuters faggruppe til nordisk m de om manuel medicin og manuel terapi 200 000

937-85-387 M Frank, Skjern skolen, DK-6900 Skjern på vegne af skolelederforeningen til work-shop om indholdet i undervisning af psykisk udviklingshæmmede elever 50 000

937-85-404 Leif Olsen  yey, N-3109 Loftseik på vegne af Musikkterapeutenes fageksjon av Norsk musikkpedagogisk forening til m de/konference om funksjonsh mmede og musik 20 000

Allmennkulturell virksomhet

Overgripende sp rsm l

940-85-052 Albina De Meio, New York 10025, NY til analysering af Scandinavia Today-projektet 30 000

940-85-080 Nordisk dataunion, DK-1114 København K til seminar om datateknik og kultur (op igen) 30 000

940-85-113 NUNSKU, Moderna Museet, S-103 27 Stockholm til vandrestilling af "Svenska original" 125 000

940-85-155 Landstinget V sternorrland, Arbetsgruppen f r kulturellt samarbeide i Mittnorden, S-871 01 H rn sand til museumsdage i Midtnorden 55 000

940-85-159 Pentti H Tikkanen, SF-96200 Rovaniemi 20 på vegne af Föreningen F rfattarna i Norr til tre seminarer for forfattere på Nordkalotten 15 000

940-85-161 Casper Wrede, SF-22100 Mariehamn, Åland på vegne af Ålands sj b tsf rening til samling af nordiske "allmoge b tar" 40 000

940-85-165 Hans Lindroth, S-113 46 Stockholm på vegne af Grafiska sällskapet, S, Taidegraafikot, SF og Isländska grafikernas förening til symposie om "Politiska beslut - ekonomiska lagar. Konstn rens situation i dagens samhälle" 80 000

940-85-237 Föreningarna Nordens förbund, SF-00100 Helsingfors 10 samt Tammerfors universitet til kon-

	ference om "Framtidens medier – Nordens plats i utvecklingen"	
940-85-238	Thorkild Jakobsen,, DK-7730 Hanstholm på vegne af Hanstholm kunstforening og arbejdsgruppen for etablering af et Nordatlantens Hus i Hanstholm til projektet "Nordiske netter"	15 000
940-85-246	Hafnarborg, IS-220 Hafnarfjörður til istandsættelse af gæsteatelier	125 000
940-85-277	Fylkeskultursjefen i, Østfold, N-1501 Moss på vegne af Østfold fylkeskommunes kulturvalg til ungdomsårsudstilling	50 000
940-85-311	Hans Anton Salomonsen, Matematisk institut, 8000 Århus C på vegne af de samvirkende lokalradioprojekter i Århus til bog fra seminar om nærradioen i Norden	45 000
940-85-314	Bertil Stockhaus, Folkets Husföreningarnas riksförbund, S-101 21 Stockholm til seminar	175 000
940-85-390	Arne Hedling, Skogsmuseet Silvanum, S-802 28 Gävle m fl til nordisk skovbrugsudstilling	150 000
940-85-442	Veikko Holmberg, Pohjoismaiden saamelaisneuvosto/Nordisk Sameråd, SF-99980 Utsjoki til løn og møde i forbindelse med forberedelse af en samisk kulturuge	25 000
940-85-474	Föreningarna Nordens Förbund, SF-00100 Helsingfors samt Hässelby slott till kulturkonferencen "På vilka strängar skall vi spela?"	50 000
940-85-475	Hjalmar Dahl, DK-3900 Nuuk til deltagelse i ung nordisk kulturfestival i Stockholm	75 000
940-85-611	Sten-Erik Fagerlund, Ålands kulturråd SF-22310 Pålsböle til konference og fest ved indvielse af Nordens institut på Åland	80 000
940-86-074	Kulturprojekt Island '86, S-117 26 Stockholm til jubilæumsfestival og nordisk kulturuge i Reykjavik	200 000

Formidling

Museum, bibliotek og arkiv

950-85-114	Øivind Norheim, Norsk musikkksamling, Universitetsbiblioteket, N-0254 Oslo 2 til det 4. nordiske musikkbibliotekmøde	25 000
950-85-239	Länsbiblioteket i Norrbotten S-951 05 Luleå til bibliotekskonference på Nordkalotten	25 000
950-85-476	Islands nationalmuseum., Skandinavisk museumsforbund, Den islandske sekt., IS-121 Reykjavik til publikation om Nordens museer 1982–1984, i forbindelse med kongres	65 000
950-85-496	Stiftelsen for Europas kultur., Finlands sektion, SF-00130 Helsingfors til udstilling af "Bästa verk" fra en international konkurrence om arkitekter	40 000

AV-medier, grafiske medier

951-85-566	Thore Hansen, N-1600 Fredrikstad til humorbiennalen	10 000
951-86-044	Erland Munch-Petersen, Danmarks biblioteksskole DK-2300 København S til supplement (1983–86) til "Guide to nordic bibliography"	50 000

Kunstnerisk virksomhet*Håndverk og formgivning*

960-85-507	Konstindustrimuseet, SF-00130 Helsingfors på vegne af kunstindustrimuseerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige til udstilling med Luning-pristagerne	150 000
960-85-567	at Synnøve Persen, Trondheim Samiid Searvi N-7000 Trondheim til vandrestilling af "Sami duodji" – Samisk håndværk	20 000

Billedkunst (maleri, skulptur, foto)

961-85-170	Robert Bordaz, Union Centrale des Arts Decoratifs, F-75001 Paris til udstilling "Art contemporain dans les pays Scandinaves"	700 000
961-85-196	Hanne Müller, Kulturavd, Bergen kommune, N-5001 Bergen til projektet "Dokument"	15 000
961-85-257	K Holst Andersen, DK-2820 Gentofte til vandrestilling med skulpturer i metal	40 000
961-85-315	Ellen Tange Mortensen, Århus kunstmuseum, DK-8000 Århus C til transport og forsikring i forbindelse med vandrestilling i Skandinavien af Bjørn Nørgaards arbejder	150 000
961-85-346	Kalmar Konstmuseum, S-392 33 Kalmar til den 2. nordiske debutantudstilling (skulptur)	50 000
961-85-411	Nordiska konstförbundet, SF-00100 Helsingfors til publikation om "40 år av nordiskt bildkonstsamarbete"	60 000
961-85-477	att Anna-Lena Dreijer, Ålands kunstmuseum, SF-22100 Mariehamn på vegne af Konstnämnden på Åland og Ålands konstförening til indbydelse af kunstnere i forbindelse med udstilling "Oss är emellan"	15 000
961-85-501	Gert Garmund, Museet for fotokunst, DK-5000 Odense C til publikation om nordisk fotokunst	150 000
961-85-612	Louisiana Museum for moderne kunst, DK-3050 Humlebæk til vandrestilling (foto)	150 000
961-86-020	Arve Bringaker, Norsk billedhoggerforening N-0571 Oslo 5 samt Skulptörförbundet, S, Finska bildhuggarförbundet, Dansk billedhugger-samfund og Skulpturforeningen i Reykjavik til "Månedens skulptur i de nordiske hovedsteder"	200 000
961-86-058	Fredrika Wetterhoff stiftelsen, SF-13101 Tavastehus til udstilling – Wetterhoff 100 år	200 000
961-86-076	Arkitektmuseet S-111 49 Stockholm til vandrestilling om arkitekten Asplund	50 000

961-86-077 Nordiska fotografförbundet S-736 00 Kungsör til det første symposium for specialfotografer 80 000

Musikk og dans

962-85-061 Den fynske musik konservatorium DK-5000 Odense C til symposiet "Konservatorierne – den ny musikhistorie – den ny musik" 150 000

962-85-082 Kammermusikensemblet CON ANIMA DK-2100 København Ø til turné til nordiske hovedstæder med værker af kvindelige nordiske komponister 30 000

962-85-123 Musikforeningen ARRANGEMANGET, S-672 00 Årjäng til tradjazzfestival – "Minnesfestival – Louis Armstrong 85 år" 20 000

962-85-172 Arne Brodd, Nordiska MIDEM-gruppen, c/o Rikskoncerter, S-111 82 Stockholm til udgivelse af skrift på engelsk om "Nordisk musik på fonogram" 40 000

962-85-174 Ålesund kommune, v/Operakomiteen, N-6000 Ålesund til norsk/svensk operaprojekt 20 000

962-85-177 Johs Nielsen, Lyng, DK-3720 Åkirkeby til Bornholms musikfestival 10 000

962-85-220 Dansk rocksamråd, ROSA DK-1620 København V m. fl. til NORROCK festival 75 000

962-85-258 Sveriges Orkesterforeningars Riksförbund (SOR), S-191 48 Sollentuna til kursus for orkestterdirigenter 65 000

962-85-318 "Nordisk traktatfest", c/o Traktat Nå, N-0154 Oslo 1 til nordisk kulturfest 150 000

962-85-398 Sommarmusik på Nordkalotten, c/o Finska folkhögskolan, S-953 00 Haparanda til "Musik- och dansläger" 25 000

962-85-445 Anneli Patomäki, Kuopio Tanssii ja Soi ry, SF-70100 Kuopio til nordisk evenemang under festivalen 150 000

962-85-478 Rikskoncerter, S-951 56 Luleå samt Nordkalottens musikkråd, Nordnorsk musikkråd, Alta, Lapplands läns konstkommission, Rovaniemi til kammerkunststilling, Rovaniemi kammarorkester, Nordkalottens symfoniorkester og Bodens blåserkvintett i forbindelse med "Nordkalottens musikdagar" 125 000

962-85-523 Arne Brodd, Nordiska gruppen för Midem Classique, c/o Rikskoncerter, S-111 82 Stockholm til nordisk deltagelse i Midem Classique 1986 i Cannes 45 000

962-85-570 att Einar Solbu, Nordisk konservatorieråd N-Oslo 1 til indsamling af materiale og konference om musikuddannelse for børn og unge med specielle forudsætninger for musik 45 000

962-85-613 ICEM S-111 48 Stockholm samt Stiftelsen EMS (elektro-akustisk musik i Sverige) til konference i forbindelse med den 7. internationale festival for elektro-akustisk musik 10 000

962-85-614	Enar Hansson, S-214 20 Malmö på vegne af Nordisk arbetarsångar- och musikerförbund (NASOM) til konference om forberedelse og nyskabning af forbundets sang- og musikstævner	30 000
962-85-615	Dansk musik informationscenter, DK-1158 København K på vegne af de nordiske musikinformationscentre til nordisk fremstød ved ISMC-festival i Amsterdam	40 000
962-86-023	Sven Erik Österberg, S-116 23 Stockholm på vegne af Samfundet Visans vänner i Stockholm til seminar og jubilæumsskrift i anledning af 50-års jubilæet for Visens venner	15 000
962-86-046	Arbetsgruppen för kulturellt, samarbete i Mittnorden Landstinget Västernorrland, S-871 01 Härnösand til midtnordisk korfestival	100 000
962-86-059	NOMUS/, Nemnden for nordisk musikk samarbeid, Generalsekr, N-0552 Oslo 5 til symposium for producenter og distributører av fonogram med nordisk musik	100 000
962-86-078	Sirkka-Liisa Tanskanen, Nordisk amatør musik union/ SULASOL, SF-33730 Tampere samt Finlands svenska sång- och musikförbund til musikfestival for blæseinstrumenter	50 000
<i>Litteratur</i>		
963-84-356	Åsa Beckman, S-116 29 Stockholm på vegne af Tidsskriftet Åttiotial til nordisk poesiaften (tillægsbevilling)	25 000
963-85-179	Foreningen Norden, DK-2100 København Ø samt Nordisk folkeuniversitet til seminaret "Nordens nye litteratur"	20 000
963-85-181	Lars Bergström, S-104 20 Stockholm til udarbejdelse af bogen "Vägen genom tre riken"	40 000
963-85-183	Ola Larsmo, BLM's redaktion, S-103 63 Stockholm på vegne af Bonniers litterära magasin til temanummer om prosaen i Norden	25 000
963-85-273	Stavanger festdager, N-4000 Stavanger til litteraturarrangementer	40 000
963-85-274	Olaf Norlis bokhandel A/S, N-0162 Oslo 1 til prosjekt "Norsk bok 1985"	50 000
963-85-321	Kirjailijakeskus/Författarcentrum, SF-90500 Uleåborg til samisk oversætterkursus	30 000
963-85-401	Poesifestivalen i Reykjavik, Nordens Hus, IS-101 Reykjavik til festivalen	100 000
963-85-414	Tidsskriften Café Existens, S-413 15 Göteborg til udgivelse af 4 nr af tidsskriftet	100 000
963-85-458	Nordisk informasjonskontor, Nordnorsk kulturråd, N-9501 Alta til temanummer af Kultur-Kontakt om samisk kulturliv	20 000
963-85-483	J.M. Stenersens forlag A.S. N-0170 Oslo 1 til udgivelse af "Northern Light"	150 000
963-85-497	Nordisk forfattercentrum, N-0106 Oslo 1 til forfatterudveksling i 1985 og 1986	200 000

963-86-063	Eva Eriksson, Tidskriften Arkitektur, S-111 87 Stockholm samt Arkitekten, DK og Byggekunst, N til temanummer om tendenser i nordisk arkitektur	100 000
<i>Dramatisk virksomhet</i>		
964-85-096	Bent Blindbæk, Århus teater akademi, Gellerup-scenen, DK-8220 Brabrand til konference om teater i samfundet	40 000
964-85-130	att A Vest Andersen, Kommunale biografers samvirke, Kommunefilm, DK-Ballerup til research i forbindelse med import af ''Kulturfilm i Norden''	20 000
964-85-131	c/o Knut Svartz, Amatørteaterns riksförbund Norrbotten, S-961 39 Boden til Nordkalotfestival for amatørteatre	25 000
964-85-241	Nordisk amatørteaterråd DK-6300 Gråsten til kursus vedr igangsættere af dramatiske aktiviteter med ældre og handicappede	45 000
964-85-294	Nordisk teaterkomité, N-0106 Oslo 1 til uddannelseskursus for samiske teaterarbejdere	75 000
964-85-295	The American-Scandinavian Foundation, New York, NY 10021 til kunststillinger og filmserie	150 000
964-85-322	Inger Zielfelt, Dramatiska institutet, S-102 51 Stockholm til ''De nordiska arbetar- och lokalspelens uppkomst samt vidareutveckling i tjänste- och informationssamhället''	150 000
964-85-524	att A Vest Andersen, Kommunefilm, DK-2750 Ballerup på vegne af Kommunale biografers samvirke til import af kulturfilm fra Norden	50 000
964-85-550	Teateramatörernas Samarbetskommitté, SF-00100 Helsingfors mfl til teaterfestival og -kursus for unge (Ung i Norden)	70 000
964-85-617	Christian Holten, Husets udstillinger DK-1466 København K til international videofestival	60 000
964-85-618	Nils Böckman, Norsk Teaterteknikk Nationaltheatret, N-0slo til møde for teaterteknisk personale – NOTT 86	100 000
964-86-030	Bandalang Islenskra leikfélaga/Islands amatørteater forbund, IS-101 Reykjavik til den 3. nordiske amatørteaterfestival 1986	300 000
964-86-060	Suomen ASSISTEJ-keskus/, Finlands ASSITEJ-centrum SF-00120 Helsingfors til samnordisk børne- og ungdomsteater festival: ''Barn- och ungdomsteater i Norden – kraft och klarhet i en förvirrad tid''	200 000
964-86-090	Peter Cowie, The Tantivy Press Ltd GB-London SE1 2TT til nordisk filmmanifestation i London	125 000
964-86-093	Norsk amatørteaterråd N-0608 Oslo 6 til udgivelse af Hovedopgave om Nordisk amatørteater-råd	20 000

Annen virksomhet*Sosialt samarbeid*

972-85-136	Lennart Andersson, Nordiska koloniträdgårdsförbundet, S-151 47 Södertälje til seminar om "Koloniträdgårdarna i samhällsplaneringen"	125 000
972-85-418	Hermann Christmann, DK-9800 Hjørring på vegne af Foreningen for stammere i Danmark til det årlige stammeseminar	20 000
972-85-485	att Reinholdt Robertsen, Foreningen Norges Døvblinde, N-3030 Konnerud til nordisk kulturuge for døvblinde	50 000
972-85-498	Förbundet Utvecklingshämning, SF-00100 Helsingfors til nordisk seminar om letforståelig kommunikation	40 000
972-85-525	att Erling Groth, Sammenslutningen af lokale radio- og TV-stationer i DK, DK-2650 Hvidovre på vegne af Sammenslutningen af lokalradio- og TV-stationer i Danmark, Sveriges närradioförbund og Norges nærradioforbund til nær-radio-træf	100 000

Barne- og ungdomssamarbeid

973-85-137	Per Egil Mjåvatn, NAVF's senter for barneforsk. Universitetet, N-7055 Dragvoll på vegne af den nordiske arbeidsgruppe for Børn og kultur til evaluering af tilbud og engagement om børnekultur	75 000
973-85-190	Flemming Sørensen, DK-6880 Tarm på vegne af Foreningen Norden, lokalafd, Dansk forening for nordisk samarbejde og Nordisk skolebibliotekarforening til arbeidskonference om medierne og de unge	100 000
973-85-325	Charlotte Gyllenhammar, Ung Nordisk Kultur, Konsthögskolan, Elevkåren, S-103 26 Stockholm til ung nordisk kulturfestival	350 000
973-85-505	Lars Hauge, Akershus fylkeskommune, N-0166 Oslo 1 på vegne af kulturforvaltningerne i Stockholms län, Københavns amtskommune og Nylands län til "Nettverksprosjekt mellom de aktiviteter som pågår i de nordiske hovedstadsområder om ungdommens situasjon i kultursektoren"	175 000
973-85-622	Foreningen Norden, DK-2100 København Ø til seminaret "Norden – ungdommen – medierne"	50 000
973-86-087	Gisela Almqvist, c/o AB Samhällsrådet S-102 48 Stockholm til Nordjobb-86	300 000

Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)

974-85-244	VN/NAASIS, c/o ASI, IS-108 Reykjavik m fl til udsveksling af tillidsfolk mellem Grønland, Island og Færøerne (op igen)	150 000
974-85-526	Dansk forfatterforening, Oversættergruppen, DK-1401 København K samt Finlands Översät-	50 000

tar- och Tolkförbund, Översättarsektionen i Sveriges författarförbund, Norsk Oversetterforening til konference om oversætterens betydning for nordisk kulturelt samarbejde

Kvinnesamarbeid

975-85-595 Kirsten Nøhr, DK-2100 København Ø mfl til 75 000
nordisk kvindeseminar

Nordiske kulturuger/dage

976-85-138 Viggo Thirup, DK-7400 Herning til Nordiale for 75 000
venskabsbyer

976-85-297 Föreningen Norden S-252 40 Helsingborg til nor- 35 000
diske dage

BILAGA 4

Nordisk kulturfonds fordelingsprinsipper — en oversikt

A. Prosjekter som kan få støtte:

1. Fondet kan gi støtte til nordiske samarbeidsprosjekter av éngangskaraktér, når minst tre land inngår i prosjektet.
 - 1.1 Støtte kan også gis til prosjekter av mer varig karakter. Styret setter da grenser for prosjektets varighet.
 - 1.2 I unntakstilfelle kan det gis støtte til prosjekter av regelmessig tilbakevendende karakter, dog høyst tre ganger til ett og samme prosjekt.
 - 1.3 Styret betrakter Færøyane, Grønland og Åland som egne områder når det vurderer om tiltak har tilstrekkelig nordisk bredde.
 - 1.4 Styret kan avvike fra regelen om tre land når det dreier seg om grenseregionalt samarbeid (Midtnorden, Vestnorden, Kvarken, Øresund o. fl.)
2. Støtte kan gis til informasjonsvirksomhet utenfor eller innenfor Norden om nordisk kulturelt samarbeid og de nordiske lands kulturliv.
3. Støtte kan unntaksvis gis til enkeltprosjekter iverksatt av institusjoner som ellers helt eller delvis blir finansiert over det nordiske kulturbudsjett.

B. Særskilte bestemmelser

- Styret legger vekt på at den nasjonale innsats eller deltaking i nordiske samarbeidsprosjekter det støtter, er rimelig jevnt fordelt mellom de land som inngår i prosjektene.
- Den oppgitte egeninnsatsen i finansieringen av prosjekter er av betydning når søknader blir vurdert. Det hindrer ikke at støtte kan gis til prosjekter selv uten noen oppgitt egeninnsats.
- Styret har en restriktiv holdning når det gjelder bidrag i form av lønn.
- Støtte til forskningsprosjekter forutsetter et aktivt samarbeid mellom forskere fra minst tre nordiske land.

- Styret har en velvillig inställning när det gäller stötte till reise- og oppholdsutgifter for prosjektdeltakere som på grunn av stor avstand ellers ville hatt urimelig store reiseutgifter, samt til deltakere fra de selvstyrende områder.
- Styret har en positiv holdning til prosjekter som tar sikte på, eller på annen måte virker til å styrke utkantstrøkernes tilknytning til det nordiske samarbeid.

C. Prosjekter som det ikke gis støtte til

1. Støtte gis i prinsippet ikke til prosjekter dersom søkeren er en offentlig institusjon.
2. Støtte gis i prinsippet ikke til nordisk deltaking i internasjonale konferanser o.l. – Men støtte kan gis til samordningstiltak for å forberede nordisk deltaking i slike prosjekter.
3. Støtte gis alltid til arrangøren, aldri direkte til enkeltpersoners eller nasjonale delegasjoners deltaking i konferanser, møter o.l.
4. Støtte gis ikke til enkeltpersoners studiereiser eller studieopphold dersom dette er et ledd i deres utdanningsforløp, heller ikke i form av stipendier til studerende.
5. Støtte gis ikke til klassereiser og leirskoleopphold, eller til lærer- og elevutveksling.
6. Støtte gis ikke til utgivning av årbøker, festskrifter, periodika o.l. – Dog kan støtte gis til tidsskrifter til utarbeiding av temanummer med nordisk innhold, eller til igangsetting av nye tidsskrifter med nordisk tilsnitt.
7. Støtte gis ikke til prosjekter som har et klart sosialpolitisk innhold.
8. Støtte gis ikke i form av produksjonsgaranti.
9. Støtte gis ikke til dekning av underskudd i forbindelse med prosjekter som ellers er avsluttet.
10. Støtte gis ikke til prosjekter som er avsluttet når søknaden blir mottatt i fondet.
11. Støtte gis ikke til prosjekter som er innsendt etter den interne søknadsfristens utløp dersom de planlegges iverksatt/eventuelt avsluttet før neste følgende styremøte.
12. Søknader som har fått avslag, tas ikke opp igjen til ny behandling.

BILAGA 5

Skrivelse till Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna)

Nordiska kulturfondens styrelse har vid möte i Köpenhamn den 18.–19.3.1985 informerats om övergången till ny sekretariatsform i nordiskt ministerrådssamarbete och fondens framtida placering däri.

Styrelsen framhäver betydelsen av att bevara fondens särställning, som baserar sig på eget nordiskt avtal, och därmed också fondssekretariatets självständighet i förhållande till övrig nordisk offentlig administration.

Därför förutsätter styrelsen att Nordiska kulturfondens sekretariat såsom en egen särskild enhet administrativt placeras separat från de tilltänkta avdelningarna i det nya ministerrådssekretariatet.

Köpenhamn den 19 mars 1985

På styrelsens vägnar

Pétur Sigurdsson

Ordförande

BILAGA 6

Noen vesentlige fakta samt en preliminær analyse av fondets virksomhet

1. Opprettelse, formål, organisering, første år

Det var Nordisk råd som tok initiativet til opprettelsen av kulturfondet. Det skjedde ved en overenskomst mellom de nordiske lands regjeringer, overenskomst om Nordisk kulturfond av 3. oktober 1966.

Ifølge overenskomsten har kulturfondet til formål å fremme det kulturelle samarbeidet mellom de nordiske land. Bidrag kan gis til formål innenfor områdene forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet i vid forstand. Det sistnevnte området omfatter bl. a. litteratur, musikk, teater, film, billedkunst og andre kunstarter, kulturformidling samt ulike former for sosialt og ideelt samarbeid. Støtte kan også gis til informasjonsvirksomhet innenfor og utenfor Norden om de nordiske lands kulturelle liv og om nordisk kulturelt samarbeid.

Fondet krever som regel at de tiltak det støtter, er forholdsvis kortvarige og av éngangskarakter, og legger vekt på at det dreier seg om prosjekter av nyskapende eller initierende art.

Grunntanken bak fondet er at et uavhengig styre med forholdsvis kort varsel kan tre støttende til når det gjelder å finansiere nye idéer og nye former for nordisk kultursamarbeid. Derfor gis det i prinsippet ikke støtte til allerede etablerte samarbeidsformer i form av regelmessig tilbakevendende bevilgninger.

Støtte gis på grunnlag av søknader fra sammenslutninger, institusjoner og enkeltpersoner.

2. Fondets styre

Fondet fikk et styre bestående av 10 medlemmer, 2 fra hvert av landene Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Halvdelen av medlemmene (én fra hvert land) skulle være parlamentarikere valgt av Nordisk Råd, og halvdelen embetsmenn utnevnt av de respektive fem lands regjeringer. Styremedlemmene ble valgt/utnevnt for et tidsrom av to kalenderår ad gangen. Blant sine medlemmer skulle styret velge en formann og en nestformann, begge fra ett og samme land, som således innehadde formanns-

posten to år i trekk. Formannskapet gikk ellers på omgang mellom landene.

De regler som i 1966 ble gitt for styrets sammensetning og funksjon, har ikke undergått noen forandringer til dags dato, når en ser bort ifra at styremøter nå blir holdt fire ganger per år, mot opphavlig tre.

3. Sekretariatsarbeidet

Det var fra første stund delte meninger om hvordan fondets sekretariatsarbeid skulle organiseres. Idéen om et fast sekretariat knyttet til et av landenes sentrale administrasjonsverk ble forkastet, idet man mente at det var nødvendig at fondets sekretær(er) var i fysisk nærhet av styrets formann. Resultatet var et rullende sekretariat som med to års mellomrom skiftet både sted og personale.

Nordisk kulturkommissjon fungerte som et rådgivende organ og en remissinstans når man fant det nødvendig å innhente uttalelser om enkelte søknader.

Til å begynne med var søknadsmengden liten, men den vokste hurtig til ca 300 søknader i 1972. Samtidig økte de midler fondet fikk bevilget over de nasjonale budsjetter, fra NOK 600 000 i 1966 til DKK 5 millioner i 1972. I slutten av denne første perioden i fondets historie ble sekretariatsfunksjonen og økonomiforvaltningen ivaretatt av to sekretærer, som var lønnet av fondets midler.

Fondets tilknytning til kultursekretariatet i 1972

Ifølge Birgir Thorlacius, som var medlem av fondets styre fra første stund, ble det etter hvert klart at ordningen med et rullende sekretariat var uholdbar. Dette fremgår forresten også av diverse vedtak og uttalelser gjengitt i fondets protokoller fra disse årene. Da Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid ble opprettet i 1972, samtidig som Nordisk kulturkommissjon ble nedlagt, fant man det derfor nærliggende og naturlig å overføre fondets sekretariatsarbeid og økonomiforvaltning til det nyopprettede sekretariatet. Fondsstyret førte forhandlinger om dette med den daværende organisasjonskomiteen, og man ble enig om – som en prøveordning – å knytte disse funksjonene til kultursekretariatet, mot at fondet betalte en viss godtgjørelse for sekretariatsbistand til den nye institusjonen. I 1973 var denne godtgjørelse på DKK 150 000.

Samtidig med denne overføringen av sekretariatsfunksjonen til kultursekretariatet overtok ministerrådets tre rådgivende komiteer kulturkommissjonens oppgave som remissinstanser i saksbehandlingen av søknader.

Utviklingen fra 1972 til 1984

Tilknytningen til kultursekretariatet og den nye ordningen med et nordisk kulturbudsjett gjorde det nødvendig å foreta visse endringer i overenskomsten om Nordisk kulturfond (den reviderte overenskomst om kulturfondet av 12. juni 1975), men fondets status som en selvstendig institusjon ble ikke berørt. Dens journal ble således holdt adskilt fra sekretariatets journalsystem, og som juridisk person har den partshabilitet.

Ansvaret for fondets daglige sekretariatsoppgaver og for koordineringen av arbeidet med kulturfondssaker på sekretariatets forskjellige seksjoner har hele tiden etter 1972 vært overlatt til en av sekretariatets fullmektige (fondsstyrets sekretær) og en assistent, mens økonomiforvaltningen er blitt skjøttet av sekretariatets administrasjonsavdeling.

For å utnytte seksjonens fagkunnskap, har saksbehandlingen av innkomne søknader hele tiden påhvilt en saksbehandler på hver seksjon, som en deloppgave. Til tider har dog fondsstyrets sekretær påtatt seg denne saksbehandlingen på allmennkulturseksjonen.

Et særtrekk i tiden etter 1972 er at det ved siden av kulturfondet og på sekretariatets initiativ er blitt opprettet en rekke støtteordninger med et begrenset arbeidsområde. Disse støtteordningene er dannet etter mønster av kulturfondet, delvis for å møte behovet for støtte og for systematisk å bygge ut samarbeidet på et begrenset område, delvis for å skape mulighet for å kunne yte varig eller tilbakevendende støtte på visse samarbeidsområder. Det er således blitt opprettet særskilte støtteordninger for komposisjonsbestillinger (NOMUS), teaterutvekslinger, idrettssamarbeidet, folkeopplysningssamarbeidet, ungdomssamarbeidet, forskerstipendier, forskerkonferanser, forskersymposier, samt for filmdistribusjon.

Disse støtteordningene kan oppfattes som en slags avskallinger av kulturfondet, og deres tilkomst har selvsagt virket som en brems på veksten i søknadsmengden til fondet. Det er dog i prinsippet mulig for kulturfondet å gi støtte til tiltak som ellers per definisjon hører inn under en av disse støtteordningene, og det er da også blitt gjort gjentatte ganger.

To av disse støtteordningene, de for folkeopplysningssamarbeidet og for idrettssamarbeidet, har siden 1980 hatt en særlig tilknytning til kulturfondet, idet fondsstyret etter ønske fra ministerrådet har påtatt seg ansvaret for utdelingen av disse støtteordningenes midler.

Situasjonen i dag, en oversikt

1. Søknadsmengden

I de siste ti årene har antall søknader variert en del, men i gjennomsnitt har det ligget på ca 650 søknader per år. I 1984 innkam 660 søknader. Samtidig har det totale årlige søknadsbeløp steget meget kraftig, fra 19 mill i 1972 till 79 mill i 1984.

2. Møtefrekvensen

Det blir holdt *fire ordinære styremøter per år*. To av møtene blir holdt i København, de to andre på skift i de andre nordiske land. På disse styremøtene har sekretariatet vært representert ved styrets sekretær og sekretærens assistent. Kultursekretariatets direktør har óg rett ofte deltatt i møtene. På Københavnermøtene har dessuten fondets kontaktmenn (saksbehandlere) på de enkelte seksjoner deltatt.

3. Fondets økonomi

A Inntekter:

I 1984 var fondsbidraget i det nordiske kulturbudsjettet *DKK 10 mill*. Samtidig hadde fondet renteinntekter på ca DKK 916 000, og inntekter i form av tilbakebetalinger av ikke anvendte midler på ca DKK 385 000.

B Utgifter

I 1984 bevilget fondet støtte til ialt *172 prosjekter* med en samlet bevilget sum på ca *DKK 10.5 mill*.

I tillegg til dette hadde fondet i 1984 administrasjonsutgifter på ca DKK 727 000. De fordelte seg på følgende poster:

a) møtekostnader	ca. DKK 504 000
b) annonser, trykksaker m. m.	ca. DKK 123 000
c) honorar (til styremedlemmene)	ca. DKK 100 000

I de siste seks årene har administrasjonsutgiftene i gjennomsnitt andratt ca. 6% av fondets bevilgning (over kulturbudsjettet).

Andre utgifter i forbindelse med fondets drift, d. v. s. utgifter til sekretariatsarbeidet og til økonomiforvaltningen, posteres i kultursekretariatets regnskap.

4. Sekretariatets arbeidsoppgaver, personale, ressursinnsats

A Fondskontoret:

Arbeidet består i

- mottaking, sortering og journalisering av innkomne søknader,
- innledende saksbehandling,
- forberedelse av styremøter,
- styrets protokoller,
- årsmeldinger,
- kontroll med rapporter og regnskap for gitte bevilgninger,
- daglig korrespondanse,
- utsending av bevilgningsbrev og avslagsbrev,
- koordinering av arbeidet med kulturfondssaker på seksjonene.

Personalet består av én fullmektig og én assistent.

Samlet ressursinnsats ca 1,8 årsverk

Dertil kommer diverse administrative oppgaver i forbindelse med folkeopplysningsstøtten og idrettsstøtten, ca 0,2 årsverk.

B Fagseksjonene:

Arbeidsoppgavene består i

- saksbehandling av innkomne søknader,
- innhenting av remissuttalelser fra rådgivende instanser,
- utarbeiding av (forslag til) innstillinger ang. de enkelte søknader.

- Forskningsseksjonen:

en saksbehandler	ca 0,10 årsverk
en assistent	ca 0,03 årsverk
- Undervisningsseksjonen:

en saksbehandler	ca 0,05 årsverk
en assistent	ca 0,03 årsverk
- Kulturseksjonen:

en saksbehandler	ca 0,15 årsverk
en assistent	ca 0,10 årsverk

C Administrasjonsavdelingen:

Arbeidsoppgavene består i

- forvaltningen av fondets økonomi,
- utbetaling av bevilgede midler,
- assistanse ang fondskontorets kontroll med rapporter og regnskaper for gitte bevilgninger.

Samlet ressursinnsats ca 0,20 årsverk

D Informasjonsavdelingen

Arbeidsoppgavene består i

- a) kontakt med pressen (herunder annonsering og pressemeldinger),
- b) kontakten med trykkeri, forlag m m.
- c) utsending av diverse informasjonsmateriale.

Samlet ressursinnsats ca 0,20 årsverk

BILAGA 7**Revisionsprotokollat**

1. Fondens regnskab for 1985 er som et bilag til virksomhedsberetningen godkendt sammen med denne på fondens styrelsesmøde den 9. juni 1986.

Regnskabet er revideret. Revisionen er udført i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. § 3 i lov nr. 31 af 26. juni 195 om revisionen af statens regnskaber m. m.

Til resultatopgørelse og balance bemærkes følgende:

Resultatopgørelse

2. Fondens virksomhed har i årene 1981 til 1985 udviklet sig således:

	1 000 kr				
	1981	1982	1983	1984	1985
<i>Indtægter:</i>					
Budgetmæssige tilskud	8 500	9 000	9 630	10 000	10 300
Tilbagebetaling af ikke anvendte midler	460	567	1 240	385	996
Renter	675	864	985	917	648
Ikke disponerede midler fra foregående år	49	103	418	229	304
I alt til rådighed	9 684	10 534	12 273	11 531	12 248
<i>Udgifter:</i>					
Administrationsudgifter	616	442	530	651	582
Ekstraordinære udgifter	0	0	926	87	0
Meddelte bevillinger	8 965	9 674	10 587	10 489	11 091
Udgifter i alt	9 581	10 116	12 043	11 227	11 673
<i>Årets resultat:</i>					
I alt til rådighed	9 684	10 534	12 273	11 531	12 248
Udgifter i alt	9 581	10 116	12 043	11 227	11 673
Ikke disponerede midler	103	418	230	304	575

3. Fondens indtægter har andraget 12 248 385 kr. Heraf udgør fondens bidrag fra det nordiske kulturbudget 10 300 000 kr., medens det reseterende beløb består af tilbagebetaling af ikke anvendte midler, 996 507 kr., renter 648 373 kr. og ikke disponerede midler fra forrige år 303 504 kr.

4. Regnskabet's udgiftsside kan opdeles i to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger.

Administrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning har hidtil været varetaget af sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde og de hermed forbundne udgifter posteret i kultursekretariatets regnskab.

I forbindelse med sammenlægningen af ministerrådssekretariatet i Oslo er sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning fra 1. juli 1986 overgået til Nordisk Ministerråds Sekretariat.

Administrationsudgifterne har i 1985 udgjort 581 969 kr. Udviklingen i fondens administrationsudgifter i perioden 1981-85 fremgår af følgende oversigt:

År	Administrations- udgifter	Stigning i forhold til foregående år	Fondens bevilling	Administrations- udgifter i pct. af bevillingen
	Kr.	Pct.	1 000 kr.	Pct.
1981	615 913	19	8 500	7,2
1982	442 019	-28	9 000	4,9
1983	529 902	20	9 630	5,5
1984	738 242	39	10 000	7,4
1985	581 969	-27	10 300	5,7

Mødeomkostningerne, der i 1984 (efter fradrag af ca. 87 000 kr.) udgjorde 56 pct. af fondens administrationsudgifter, udgør i 1985 55 pct. af de samlede administrationsudgifter.

De egentlige mødeudgifter er således faldet med 97 710 kr. til 319 426 kr. Faldet hænger sammen med den geografiske fordeling af møderne.

Om baggrunden for det i 1984 til mødeudgifterne henførte beløb på ca. 87 000 kr. henvises til det senere i pkt. 11.

5. Udgifterne til annoncer og tryksager er steget med 27 447 kr. til 150 563 kr. svarende til 22 pct. Stigningen skyldes væsentligst, at styrelsen på decembermødet i 1984 vedtog at øge annonceringen om fonden.

6. Udgifterne til honorarer er steget med 6 496 kr., hvilket svarer til den regulering styrelsen tidligere har besluttet.

7. Bevillingerne er i regnskabet anført med 11 091 000 kr. og fordeler sig på 153 projekter.

8. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke disponerede midler) på 575 416 kr., der overføres til 1986.

Balance

9. Fondens aktiver består hovedsagelig af et mellemregningsbeløb med kultursekretariatet på 4 889 000 kr.

Øvrige fordringer, 250 000 kr., vedrører et tilbagebetalingskrav mod Nordisk Billedspilgruppe. Kravet er dog frafaldet af styrelsen i juni 1986, jf. senere under pkt. 14.

Den væsentligste passivpost består af bevilgede, men ikke udbetalte beløb vedrørende fondsbevillingerne for 1984 og 1985. Pr. 31. december 1985 udgjorde denne post 3 914 170 kr.

Hertil kommer en hensættelse på i alt 649 414 kr. som er beregnet til honorarer i forbindelse med en undersøgelse af kulturfondens virksomhed.

Almindelige bemærkninger

10. Som nævnt i revisionsprotokollatet 1/1984 har fonden bl. a. på foranledning af revisorerne iværksat en analyse af fondens arbejdsrutiner. Som en konsekvens af analysen er der foretaget ændringer i forretningsgangen og en mere detaljeret instruks om regnskabsaflæggelse er udarbejdet.

Revisorerne har på grund af sekretariatets flytning kun i begrænset omfang haft mulighed for at vurdere, i hvilken udstrækning ændringerne har medført en forenkling af sagsbehandlingen og en styrkelse af kontrollen med de bevilgede midler.

Som det fremgår af årsberetningen er evalueringen af fondens virksomhed i tiden fra 1966 til 1983 forløbet planmæssigt.

Et sammendrag af evalueringsrapporten har været drøftet på styrelsens møder i juni og september 1986. Man vedtog, at styrelsen på de kommende møder drøfter de enkelte kapitler i rapporten.

Den fuldstændige rapport vil, når den foreligger i trykt form, blive tilsendt Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Revisorerne vil fortsat følge det videre forløb på begge områder.

11. Revisorerne har i revisionsprotokollat 1/1984 udbedt sig en nærmere begrundelse for, at der i 1984 var henført 87 014 kr., som var afholdt i 1985 til dækning af udgifter til dobbelt husførelse for en medarbejder, der måtte fortsætte ansættelsesforholdet i København i ca. 1/2 år, selv om den pågældende allerede var flyttet til Stockholm.

Kultursekretariatet har oplyst, at Kulturfonden er belastet med denne udgift som følge af styrelsens beslutning – NKF 62/1983 – om at bevilge afløseren yderligere et halvt års orlov.

Kultursekretariatet har endvidere oplyst, at man ikke kunne have undgået afholdelse af udgifter til dobbelt husførelse, dels fordi det ikke havde været muligt at få besat vikariatet, dels fordi den medarbejder, som fik forlænget ansættelsesforholdet i Danmark, skulle fraflytte sin bolig i Danmark inden udgangen af februar 1984, idet boligen var fremlejet for 2 år, og det var ikke muligt at få forlænget lejemålet.

Revisorerne finder herefter ikke anledning til at foretage videre i sagen.

Særregnskaber

12. Som led i revisionen af fondens regnskaber er der i lighed med tidligere år foretaget en gennemgang af regnskaber mv. for projekter, der har modtaget støtte fra fonden. Gennemgangen for 1985 har omfattet ca. 15 pct. af antal bevillinger ydet i 1985, svarende til ca. 15 pct. af årets

bevillinger i danske kr. samt delvis gennemgang af alle i 1985 afsluttede bevillingssager.

Det har ikke været muligt at foretage gennemgang af de til de afsluttede bevillingssager tilhørende regnskaber, da disse midlertidigt opbevares på et fjernlager på grund af kultursekretariatets flytning. Revisorerne vil afslutte gennemgangen af de i 1985 afsluttede bevillingssager så snart materialet er tilgængeligt.

13. Som nævnt i revisionsprotokollat 1/1984 pkt. 11 bistod Rigsrevisionen efter aftale med det daværende Kultursekretariat og med revisorerens indforståelse ved gennemgangen af en sag vedrørende en bevilling på 250 000 kr. til Nordisk Billedspilgruppe.

Rigsrevisionen påpegede visse regnskabsmæssige mangler, samt at ikke alle betingelser for bevillingen var opfyldt.

Sagen er nu afsluttet. Styrelsen har på sit møde i juni 1986 besluttet at frafalde kravet om tilbagebetaling.

Beslutningen er truffet efter en samlet bedømmelse af det modtagne materiale fra projektlederen, der er fremkommet med yderligere oplysninger i en redegørelse for februar 1986.

Styrelsen anser herefter bevillingen anvendt efter sit formål, uanset projektet ikke er blevet fuldført og uanset enkelte betingelser ikke er opfyldt.

Revisorerne kan efter omstændighederne tiltræde, at tilbagebetalingskravet er frafaldet.

14. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

''Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollat af 20. januar 1987.

København, den 20. januar 1987

Jimmy Stahr

J. Mohr

Juridiska utskottets betänkande

över berättelser på utskottets verksamhetsområde 1985 (Berättelserna C11/j: 1–4, se s. 1898)

Juridisk udvalg har behandlet de til udvalget henviste virksomhedsberetninger for 1985 fra Nordisk samarbejdsorgan for samespørgsmål og rennæringspørgsmål (C 11/j:1), Nordisk Udlændingeudvalg (C 11/j:2), Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi (C 11/j:3) og Nordisk Strafferetskomité (C 11/j:4).

Udvalget har ikke haft bemærkninger at gøre til beretningerne.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd tager de til juridisk udvalg henviste beretninger til efterretning.

Stockholm, den 29. januar 1987

Lennart Andersson (s)

Flemming Hansen (KF)

Inga Lantz (vpk)

Hans Nyhage (m)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Jens Steffensen (KrF)

Mikko Elo (Sdp)

Åsa Solberg Iversen (A)

Arnljot Norwich (H)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Asbjørn Sjøthun (A)

Bernhardt Tastesen (S)

Formand

Friðjón Thórðarson (Sj)

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor*Verksamhetsberättelse 1985**Namn och adress*

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
Jordbruksdepartementet
S-103 33 Stockholm

1. Institutionens uppgift

Samarbetsorganet behandlar frågor, gemensamma för rennäringen i Finland, Norge och Sverige, rörande den praktiska utvecklingen av renskötseln, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handel med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklande av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

2. Organisation

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses av respektive lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare. Sekreterarskapet skall cirkulera för tre år i sänder mellan delegationerna.

3.1 Ekonomiskt utfall

Varje delegation finansieras på anslag inom respektive lands budget.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Organet har under året sammanträtt dels i Östersund den 28 maj, dels i Helsingfors den 10–11 december. Frågan om förutsättningarna att föreslå Nordiska ministerrådet att inrätta en nordisk samisk språknämnd vidareutreds. Samarbetsorganet har vidare diskuterat möjligheterna till samarbe-

te över gränserna mellan respektive rennäringsadministration vad avser utvecklings- och markanvändningsplaner inom renskötseln.

Samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

Stig Segercrantz

Ulla B. Silén

Nordiska utlänningsutskottet

Verksamhetsberättelse 1985

1. Nordisk utlendingsutvalgs oppgaver

Det nordiske utlendingsutvalg er opprettet i henhold till overenskomst av 12.7.1957 mellom Danmark, Finland, Sverige og Norge om opphevelse av passkontroll ved internordiske grenser, med tilleggsprotokoll av 20.5.1963, 2.4.1973 samt endring av 27.7.1979. Island sluttet seg til overenskomsten 24.9.1965.

Med hjemmel i art. 13 i overenskomsten skal det nordiske utlendingsutvalg samordne kontrollen av utlendinger i de stater som har sluttet seg til overenskomsten, og ellers ta opp og behandle spørsmål av betydning for det felles nordiske passkontrollområdet.

2. Organisering

Det nordiske utlendingsutvalg består av en representant for hver av de kontraherende stater.

Fra Danmark: Direktør Claus Tornøe (fr 1986 Frederik Schydt)

Fra Finland: Byråchef Risto Veijalainen

Fra Island: Politidirektør Sigurjon Sigurdsson (fra 1986 Bödvar Bragason)

Fra Sverige: Generaldirektør Thord Palmlund

Fra Norge: Fremmedkontrollsjef Arild Kjerschow

Medlemmene representerer den sentrale utlendingsmyndigheten i hvert land.

Det nordiske utlendingsutvalg har vanligvis to møter i året. Møtene holdes på omgang i hvert av de nordiske land. Utvalget har ikke eget sekretariat og ikke egne midler til disposisjon. Det er vertslandets ansvar å forberede og innkalle til møte, lede møtet og utarbeide protokoll.

3. Virksomhet

Det nordiske utlendingsutvalg har i 1985 hatt to møter. Det ene i Oslo, Norge, 18–21 mars, og det andre i Mariehamn, Finland, 23–26 september.

Av de emner som ble behandlet kan følgende særlig bemerkes:

1. Spørsmål om visumforhold til andre stater og spørsmål om godkjenning av forskjellige ID-kort som reisedokument.
2. Redegjørelse for praksis og drøfting om utvisning av nordiske borgere pga forbrytelser.

3. Redegjørelse for praksis og drøfting om besøksvisum og nødvisum samt utenlandske studenters status.
4. Utveksling av informasjon om aktuelle flyktningestrømmer.
5. Diskusjon om muligheter til å forbedre utforming av pass, tillatelsestempler og visumstempler.
6. Utveksling av erfaringer og synspunkter på spørsmål av felles interesse som drøftes i internasjonale fora, herunder i UNHCR og CAHAR.
7. Diskusjon om og redegjørelse for praksis vedrørende gyldighetsområde for reisebevis og fremmedpass.
8. Diskusjon om eventuelt å utarbeide en felles nordisk regel vedrørende vilkårene for visumfrihet for innehavere av nordiske fremmedpass ved reise innen Norden, samt visumfrihet for utlending bosatt i nordisk land ved besøk i annet nordisk land.

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Verksamhetsberättelse 1985

Navn og adresse

Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi
Kriminalistisk Institut
Københavns Universitet
Skt. Pedersstræde 19
DK-1453 København K
Tlf. (01) 1521 66/416, 414

1. Organisation

1.1. Formål og sammensætning

Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi (NSfK) består af 13 medlemmer, der udnævnes af de nordiske justitsministre. Mandatperioden er på 3 år. Danmark, Finland, Norge og Sverige udpeger hver 3 medlemmer og Island 1 medlem. To medlemmer fra hvert land repræsenterer den kriminologiske forskning, mens det tredje medlem er repræsentant for det pågældende lands administrative myndigheder.

NSfK har som formål at være kontaktorgan mellem nordiske forskere og forskningsmiljøer, der driver kriminologisk forskning. I henhold til statutterne skal Rådet fremme den kriminologiske forskning ved tildeling af forskningsbidrag og ved selv at igangsætte og gennemføre kriminologisk forskning. NSfK er tillige kontaktorgan mellem forskningen og den praktiske kriminalpolitik i Norden. Rådet skal således bistå myndighederne i de nordiske lande og Nordisk Råd i kriminalpolitiske spørgsmål. Det er endvidere NSfK's opgave at drive informationsvirksomhed først fremmest i forhold til de nordiske lande, men også i forhold til lande uden for Norden.

I 1985 havde Rådet følgende sammensætning:

Danmark:	Professor Ulla Bondeson (formand) Kontorchef Michael Elmer Universitetslektor Vagn Greve
Finland:	Professor Raimo Lahti Överinspektör Jan-Erik Törnquist Direktör Patrik Törnudd (viceformand)
Island:	Professor Jónatan Þórmundsson Afdelingschef Jón Thors (suppleant)

Norge: Underdirektør Øystein Blymke
 Førsteamanuensis Cecilie Høigård
 Førsteamanuensis Per Ole Johansen

Sverige: Byråchef Norman Bishop
 Professor Knut Sveri
 Departementsrådet Jan Vilgeus

Mandatperioden udløb 31.12.1985. En ny periode vil løbe fra 1.1.1986 til 31.12.1988. Ny- eller genudnævnelser af rådsmedlemmer har fundet sted.

På NSfK's rådsmøde i 1985 valgtes direktør Patrik Törnudd som formand fra 1.1.1986, idet det samtidig blev indstillet til regeringerne, at sekretariatet flytter til Finland d. 1.2.1986.

1.2. Rådsmøder

Rådets ordinære rådsmøde fandt sted i Helsingfors d. 24.–25. februar 1985. Ved dette rådsmøde var fuldmægtig Bent Carlsen, Danmark, ad-hoc udpeget i stedet for Michael Elmer og kriminalvårdsinspektør Kari Vanhala, Finland, i stedet for Jan-Erik Törnquist.

1.3. Sekretariatet

Sekretariatet er placeret på Kriminalistisk Institut, Københavns Universitet. Mag.art., lic.jur. Britta Kyvsgaard er ansat som sekretariatsleder og assistent Marie Stender som sekretær for Rådet.

1.4. Kontaktsekretærer

For at kunne opretholde en kontinuerlig kontakt og udveksle aktuelle informationer mellem de nordiske lande har NSfK lokale kontaktsekretærer ved siden af sekretariatet. Kontaktsekretærernes opgave er bl. a. at skrive om kriminologiske og kriminalpolitiske nyheder til NSfK's nyhedsbrev. Endvidere er de Rådet behjælpelige med en række praktiske opgaver, såsom arrangement af møder, spredning af informationsmateriale til de lokale miljøer, indsending af oplysninger på grundlag af konkrete forespørgsler m. v.

Kontaktsekretærerne modtager halvårligt et mindre honorar (i 1985 DKK 4125 kr., for Island dog DKK 2805). Endvidere kan der efter formandens beslutning bevilges et ekstrahonorar på op til DKK 2500 i de tilfælde, hvor en kontaktsekretær har ansvaret for det praktiske arrangement af et NSfK-seminar.

Kontaktsekretærerne er:

Finland: Seppo Leppä, Helsingfors kriminalpolitiske institut
 verksamt i anslutning til förenta nationer (HEUNI)
 (indtil 31.7.1985)
 Nina Roos, Rättspolitiska Forskningsinstitutet (fra
 1.8.1985)

Island:	Thorsteinn A. Jónsson, Dóms- og Kirkjumálaráðuneytid
Norge:	Arnhild Taksdal, Institutt for kriminologi og strafferett
Sverige:	Jan E. G. Andersson, Brottsförebyggande Rådet (BRÅ)

På Rådsmødet i 1985 blev det besluttet igen at få en kontaktsekretær i Grønland. Rådet har tidligere, i perioden 1.10.78–1.7.80, haft kontaktsekretær i Grønland. I slutningen af 1985 blev kriminalforsorgsleder Elisæus Kreutzmann, Kriminalforsorgen i Grønland, udpeget som kontaktsekretær for Grønland. Han påbegynder arbejdet for NSfK 1.1.1986.

1.4. Revisor

Rigsrevisionen foretager revision af NSfK's økonomiske forvaltning.

2. Virksomhed

2.1. Seminarer

1. Seminar arrangeret i samarbejde med Nordisk Råd (22.–24. april 1985, Rønne, Danmark)

I 1983 tog NSfK kontakt med Nordisk Råds juridiske udvalg med henblik på at lave et fælles seminar om de nordiske erfaringer vedrørende kontrolpolitikken på narkotikaområdet. Dette initiativ danner baggrund for seminaret, som Nordisk Råd har haft det praktiske og økonomiske ansvar for, mens NSfK har haft hovedansvaret for seminarets opbygning og programmets indhold.

Temaet var "Narkotika og kontrolpolitik". Til seminaret var indbudt nordiske parlamentarikere, repræsentanter for administration, domstole, anklagemyndighed og advokater samt for forskning og samnordiske institutioner. Der var knap 100 deltagere på seminaret.

Seminarets program:

Seminaret åbnes.

Indledning ved folketingsmedlem Bernhardt Tastesen, formand for Nordisk Råds juridiske udvalg, og ved professor Ulla Bondeson, formand for Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi

Tema I: Hvad er det, vi ønsker at kontrollere?

a. Narkotikabegrebet i nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

Forskningssjef Ragnar Hauge, Norge.

b. Narkotika: Farmakologiska aspekter.

Professor Nils Bejerot, Sverige

c. Narkotika set i relation til psykofarmaka og alkohol.

Læge Peter Ege, Danmark.

Tema II. Hvorledes kontrollerer vi?

- a. Omfattningen og utvecklingen av bruket av narkotika i de nordiska länderna

Departementssekreterare Christer Karlsson, Sverige

- b. Kontrollpolitikens målsättning

Professor Kettil Bruun, Finland

- c. Rättssäkerhet och användande av otraditionella metoder vid efterforskning och domslut i samband med narkotikakriminalitet

Departementsrådet Sten Heckscher, Sverige

- d. Narkotikalovgivning i de nordiske lande set fra en retspolitisk synsvinkel: En kritisk vurdering af gældende lovgivning og dens anvendelse. Panelindlæg fra:

Danmark: Lektor Vagn Greve

Finland: Professor Raimo Lahti

Island: Professor Jónatan Thórmundsson

Norge: Advokat Thorstein Furustøl

Sverige: Revisionssekreterare Ingemar Rexed

- e. Stoffbruk i fengsler – restriksjoner og konsekvenser

Fengselsforsker Kåre Bødal, Norge

- f. Kriminaliseringens sociale konsekvenser

Fuldmægtig Jacob Hilden Winsløw, Danmark

- g. Narkotikaens betydning för kriminalitetsniveauet

Lektor Flemming Balvig, Danmark

- h. Kontrollpolitikens virkninger

Professor Nils Christie, Norge

Opsummering af seminaret – paneldebat med politikere fra

Danmark: Ole Espersen

Finland: Heikki Riihijärvi

Norge: Ragna Berget Jørgensen

Sverige: Lars-Erik Lövdén og Sven Munke

Seminaret afsluttes.

Slutindlæg fra folketingsmedlem Bernhardt Tastesen og professor Ulla Bondeson

Nordisk Råd har udsendt en rapport på 150 sider fra seminaret. Rapporten indeholder – ud over samtlige indlæg – sammenfatning af disse samt af paneldiskussionen.

Der er fra mange sider givet udtryk for, at dette samarbejde mellem juridisk udvalg og NSfK var vellykket, og at både seminarets tema og indlæg var vigtige. Seminaret fik også megen positiv omtale i massemedierne.

II. NSfK's 27. forskerseminar (6.–9. juni 1985 på Ljusterö, Sverige)

Hovedtemaet for dette forskerseminar var "Likt och olikt i Norden". Formålet hermed var at få et overblik over vor viden om ligheder og

forskelle på det kriminologiske og kriminalpolitiske område og på basis heraf pege på både muligheder og behov for konkrete komparative nordiske projekter.

Følgende undertemaer blev diskuteret i plenum:

Likt och olikt i politiken.

Joachim Vogel: Likt och olikt i levsnadsnivå

Sten Heckscher: Politiken i kriminalpolitiken i de nordiska länderna.

Likt och olikt i brottsligheten.

Flemming Balvig: Befolkningssammensætningen og den fremtidige kriminalitetsudvikling.

Kauko Aromaa: Offerundersökningar i de nordiska länderna.

Per Stangeland: Alternative reaksjoner ved ungdomskriminalitet.

Joi Bay: Nye generationsstrukturer og unges "afvigelser".

Jerzy Sarnecki: Att predicera social missanpassning.

Likt och olikt i rättssystem m. m.

Knut Sveri: Användning av straff och andre påföljder.

Hedda Giertsen: Invandrerforskning – hva skal det handle om?

Matti Joutsen: Åklagere i komparativ belysning.

Kriminalpolitiska framtidsvisioner.

Paneloplæg fra:

Nils Christie

Jørgen Jepsen

Bo Svensson

Der blev afholdt arbejdsgruppemøder med følgende temaer:

Offerundersökningar och viktimologin

Ungdomsbrottsligheten

Trendanalyser

Moraliska klimat i Norden

Flödesstatistik

Polisen

Åklagermyndigheterna

De nordiska sanktionssystem

Seminarrapporten, der indeholder samtlige plenumindlæg samt referat af gruppemøderne, er udarbejdet af sekretariatet og blev udsendt i oktober 1985. Rapporten er på 204 sider.

III. Det rejsende Vesttysklands-seminar (20.–26. oktober 1985)

NSfK har taget initiativ til at arrangere denne seminarrejse til en række kriminologiske miljøer i Vesttyskland, da der – på trods af den geografiske nærhed – har været forholdsvis lidt kontakt og udveksling mellem kriminologiske institutioner i Vesttyskland og i Norden. Sigtet med seminaret var således dels at stifte bekendtskab med vesttyske kolleger og dels at få indblik i de problemstillinger, de arbejder med. Det er også et håb, at dette

seminar vil give anledning til, at vesttyske kolleger vil arrangere genvisitter til de nordiske lande.

Seminaret arrangeredes som en rundrejse til 6 forskellige institutioner. I alt deltog 17 personer fra de nordiske lande.

Seminarprogram.

Søndag d. 20. oktober: Reception på Max-Planck-Institut für Ausländisches und Internationales Strafrecht, Forschungsgruppe Kriminologie.

Mandag d. 21. oktober: Seminar på Max-Planck-instituttet.

Tirsdag d. 22. oktober: Seminar med kolleger på Institut für Kriminologie der Universität Heidelberg.

Onsdag d. 23. oktober

formiddag: Møde på Kriminalistisches Institut des Bundeskriminalamtes i Wiesbaden

eftermiddag: Møde med kolleger fra Frankfurt Universität, Fachbereich Rechtswissenschaften, og fra Johann Wolfgang Goethe Universität, Abteilung für Sozialstruktur – Produktion

Torsdag d. 24. oktober: Møde på Bundesministerium der Justiz, Referat Kriminologie, Bonn

Fredag d. 25. oktober: Seminar på Universität Bremen, Forschungsschwerpunkt "Soziale Problemen"

Referat af møderne er gengivet i nyhedsbrev nr. 39, januar 1986.

2.2. Forskningsbidrag

Rådet bevilger forskningsmidler efter ansøgning, der skal indleveres til sekretariatet medio januar for at blive behandlet på det ordinære rådsmøde i februar måned.

For individuelle forskningsprojekter prioriteres igangsættelsen af projekter. Det vil sige forstudier, projektformulering og lignende forberedende arbejde, der kan danne grundlag for senere forskningsansøgninger til nationale forskningsråd og fonde.

Der gives hovedsagelig bidrag til følgende formål:

- 1) Indsamling og bearbejdelse af forskningsmateriale.
- 2) Honorarer til forskningsassistenter.
- 3) Stipendier til forskere.
- 4) Arbejdsgruppemøder.

Forskningsbidragene bevilges efter følgende retningslinier:

NSfK støtter i første række projekter, hvor emne og ansøger direkte eller indirekte har nordisk tilknytning.

Modtagere af stipendier forventes i almindelighed at arbejde med forskningsprojekter på heltid. Bidragets størrelse fastsættes således, at det modsvarer modtagerens tab af indtægt på grund af tjenestledighed etc.

Samarbejdsrådet plejer dog som regel ikke at bevilge stipendier til personer, der i deres faste stilling har mulighed for at arbejde med det aktuelle projekt, f. eks. stipendier til veletablerede forskeres tjenesteledighed/orlov.

NSfK giver principielt ikke støtte til projekter, der gennemføres som et led i en kandidatuddannelse eller til personer, der som licentiat- eller doktorandstuderende modtager særlig uddannelsesstøtte.

Der bevilges kun undtagelsesvis midler til indkøb af litteratur. Rådet er heller ikke indstillet på at give bidrag til trykning med mindre meget specielle tilfælde foreligger, f. eks. ved udgivelse af arbejder der er oversat fra finsk eller islandsk, eller når publikationen er resultat af et NSfK-projekt.

Departements-, direktorats- og lignende forskning/udredning falder uden for NSfK's rammer.

Stipendier udbetales enten via ansøgerens lærestalt eller direkte til ansøgeren. I sidstnævnte tilfælde skal det afsluttende regnskab godkendes af en autoriseret revisor. Overstiger forskningsbidraget ikke DKK 20 000 kan det dog kontrolleres af et rådsmedlem eller en kontaktsekretær, der på grundlag af regnskabsbilag m. v. påtegner regnskabet.

Bidrag til afholdelse af arbejdsgruppemøder forudsættes anvendt på rimelig måde. Dvs. ved anvendelse af rejserabatordninger og ved privat indkvartering, når dette er muligt.

I 1985 blev der søgt om forskningsmidler for i alt 805 000 DKK. Der blev bevilget i alt 650 000 DKK inkl. 133 000 DKK overført fra 1984 ved genbevilling. Det drejer sig om følgende bevillinger:

1) Bjarne Angelsø (D) 63 412,88 DKK til "*Pilotstudie vedr. recidivbeskrivelse og -forklaring af ca. 1000 indsatte på forskellige anstaltstyper over en tiårs periode.*"

En pilotstudie for efterundersøgelse af "Fången i fængselsmiljøet" som følges op med recidivoplysninger om ca. 1000 tidligere interviewede indsatte. Disse oplysninger er indsamlet over en tiårs periode og kompletteres med tilgængelige registerdata af socio-økonomisk og medicinsk karakter. Formålet er at studere, hvilken betydning den tidligere observerede prissonisering (specielt kriminalisering på anstalt) har for den senere samfundstilpasning, og hvilke andre faktorer som kan påvirke tilbagefaldet. Forskningsprojektet er en bearbejdelse af materiale stillet til rådighed af Ulla Bondeson. Pilotstudien vil koncentrere sig om litteratursøgning, gennemgang af materialet og problemformulering.

2) Marja Korpilahti og Teuvo Peltoniemi (F) 18 600 FIM til "*Sexuelle overgrepp mot barn i Finland*".

Projektet är en fortsättning till tidigare studier om familievåldet. Medel ansöks för upprepning av några familievåldsfrågor vilka inngick i surveys i 1979 och i 1981 i Sverige och Finland. De skall betjäna tre ändamål: 1) metodiska jämförelser med 1979 och 1981 data, 2) analysera möjliga föränd-

ringar i familievåldsattityder och 3) förmjuka de nya känsliga frågor om sexuella beteendet. De frågor vilka den här delen av forskningsprojektet skulle innebära är följande: Inngripandet i våldssituationer i grannfamiljer; omfattning av olika former av familjevåld; attityder till barnaga; olika familjemedlemmars roll i familjen.

3) Veikko Kylä-Marttila (F) 14 000 FIM till "*Frågan om rätt och moral i det självständiga Finland 1917–1984.*"

Syftet med undersökningen är att redogöra för diskussionen om rätt och moral som ägt rum i det självständiga Finland. Uppgiften genomförs i och med att försöka få fram de moraliska grundprinciper och bakom dessa liggande moralteorier som framkommit i diskussionen och lagtexterna. Undersökningens metod är deskriptiv systematisk analys. Som källor används lagtexter, kommittébetänkanden och annat lagförberedelsesmaterial samt tillbörlig litteratur och artiklar i vetenskapliga periodiska publikationer.

4) Tuija Mäkinen (F) 25 000 DKK till *arbejdsgruppemøde om "sexualitet och kontrol."*

Mødet afholdtes i oktober 1985 og samlede 29 forskere fra de fem nordiske lande. På mødet blev der dels holdt generelle indlæg om bl. a. seksualitet og kontrol set i et historisk perspektiv, og dels præsenteret igangværende forskningsprojekter. Der planlægges udgivet en rapport fra mødet.

5) Jussi Pajuoja (F) 20 000 DKK til "*Brottslighet i 1800-talet Finland.*"

Kriminalitet kan ses som skæringspunktet mellem ret, moral og hverdagsrealiteter. En historisk analyse heraf kan give mere dybde til analysen af vor tids kriminalitet. Det er væsentligt at vide, hvilken del af kriminalitet der er konstant, hvilken ikke. Undersøgelsens materiale består af statistikker over forbrydelser, domstolenes dokumenter og litteratur over emnet. Der er allerede udarbejdet tabeller om de centrale forbrydelser mod liv, helse, kønsmoral, religion, autoriteter, ejendom og alkohol i hvert underrettsdistrikt i årene 1843–1890. På baggrund af de statistiske oplysninger skal domstolenes dokumenter analyseres og der skal søges forklaringer på regionale og tidsbundne variationer i forbrydelsernes antal.

6) Kari Vanhala (F) 39 900 FIM til "*Finska medborgares olovliga vistelse i Sverige.*"

Projektets ändamål är att kartlägga varför årligen 300–400 finländska medborgare som utvisats från Sverige p. g. a. brott olovligt kommer tillbaka, varför de inte upplever Finland som sitt hemland, vad är egentligen deras anknytning till Sverige och Finland och under vilka omständigheter de har levt i Sverige ifall de har vistats där olagligt en längre period innan de har kommit i kontakt med rättsmyndigheter. Projektets ändamål är också att kartlägga inställningen till utvisning och olovlig vistelse i Sverige hos svenska och finska myndigheter, och jämföra utvisningspraxis i Sverige och Finland. Genom projektet samlas information om vad som kunde

9–16-335 Nordiska rådet Del 2

göras med utvisningssystemet mellan nordiska länder och hur man kunde göra de utvisades möjligheter att anpassa sig i Finland bättre.

7) Omar H. Kristmundsson (I) 43 500 ISK til *översættelse af rapporten "Narkotikaundersøgelsen i Island 1984."*

Kristmundsson fik i 1984 bevilget midler fra NSfK til gennemførelse af en narkotikaundersøgelse i Island. Ovennævnte bevilling vedrører alene översættelse af rapporten fra islandsk til dansk.

8) Hildingunnur Olafsdóttir (I) 4 000 ISK til *översættelse af "Kriminalitetstendenser i det islandske samfund."*

Det drejer sig om en artikel, der er offentliggjort i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1985 nr. 2. Der er bevilget midler til sproglig assistance ved skrivning af artiklen på norsk.

9) Jan Georg Christophersen (N) 28 000 NOK til *"Forbindelse mellom økonomisk kriminalitet og strukturer og typer av selskaper i sjøfartsnæringen."*

Formålet med undersøkelsen er å få oversikt over strukturenes betydning for økonomiske lovbrudd i sjøfartsnæringen. Det at dessuten sikte på en analyse av kontrollnettverket og den sosiale kontrollen av organisasjoner i sjøfartsnæringen. Datainnsamlingen skjer ved intervju i kombinasjon med spørreskjema. Videre er det innsamlet og bearbejdet opplysninger fra forskjellige offentlige og private institusjoner tilknyttet næringen. Bortfallsoppfølgingen skjer i form av personlige intervju. Undersøkelsens endelige resultat ventes å foreligge i 1986.

10) Ole K. Hjemdal (N) 51 166 NOK til *"Kriminalreportasjen: Myter til Salgs."*

Projektet om pressens kriminalreportasjer er delt i to faser. Den første fasen er en kvantitativ innholdsanalyse av et utvalg kriminalartikler fra 6 nordiske aviser: Dagens Nyheter, Expressen, Berlingske Tidende, Ekstrabladet, Aftenposten og Dagbladet. Aviserne dekker perioden 13.-30. april 1985, og det totale utvalget artikler er på ca 1 000. Analysen er relativ enkel og vil kartlegge artiklens tema, hvilken type lovbrudd som behandles, eksponeringsgrad samt noen kjennetegn ved utøver og evt. offer. Den andre fasen vil omfatte en nærmere kvalitativ analyse av et mindre utvalg av de artiklerne som inngår i den kvantitative analysen. Formålet her vil være en mere indgående drøftning av artiklernes ideologiske struktur. Resultatene av den første fasen vil foreligge i selvstendig rapport i løpet av 1. halvår 1986.

11) Bertil Nelhans (S) 59 171 SEK til *"Skildringer av nordisk kultur."*

Delprojejt inom projektet "Moraliska klimat i Norden". En inventering av litteratur som behandlar kultur, moraluppfattningar och mentalitet i Danmark, Finland och Norge, samt diskussioner med samhällsforskare och andra kring dessa frågor. Särskilt kan etnologiskt material vara av intresse.

12) Malin Åkerström (S) 62 828 SEK til "*Det moraliska klimatet i Norden.*"

Projektet er under arbejde og avslutas i början av 1986. Hittills är följande genomfört: 1) Författande av pm til konferens om likhet och olikhet i Norden. 2) Insamling av vissa data från danska Gallup, från värderingsprojekt i Trondheim, från SIFO och från beredskapnämnden för psykologisk försvar. 3) Konstruerandet av frågeformulär och testandet av detsamma vid en folkhögskola. 4) Inläsning på relevant litteratur.

13) Ulla Bondesson (D) 75 000 SEK til *arbejdsgruppemøder m. m. i forbindelse med projektet om det moralske klima i Norden.* Godkendt overførsel af midler bevilget i 1984.

14) Finn Schwarz og Birgit Sommer (D) 22 000 DKK til "*Undersøgelse af udlændinges kriminalitet i Danmark.*" Godkendt overførsel af midler bevilget i 1984.

15) Henning Koch og Henrik Stevnsborg (D) 17 603,58 DKK til *arbejdsgruppemøde om kriminaliteten under 2. verdenskrig.* Godkendt overførsel af midler bevilget i 1982. Der er i alt afholdt 3 møder i denne arbejdsgruppe. Det seneste og sidste møde er afholdt i 1985. Fællesnordisk bog om emnet vil blive offentliggjort i 1986.

16) Jörgen Hansen (S) 20 000 DKK til *arbejdsgruppemøde vedr. komparativ undersøgelse om anklagemyndigheden i de nordiske lande.* Godkendt overførsel af midler bevilget i 1984.

2.3. Rejsebidrag

NSfK bevilger bl. a. rejsebidrag til forskere, som i studieøjemed eller for at forbedre kontakten mellem de nordiske lande besøger kriminologiske og kriminalpolitiske institutioner i et andet nordisk land.

Udgifter til rejser og individuel deltagelse på konferencer bevilges kun, når dette anses nødvendigt, for at et forskningsprojekt skal kunne gennemføres, eller det anses ønskværdigt, at Rådet bliver repræsenteret.

Der kan bevilges rejsebidrag til bestyrelsesmedlemmer i internationale kriminologiske organisationer. De pågældende personer repræsenterer ikke derved NSfK i disse bestyrelser.

Der gives årligt op til 6 000 DKK til kollektive studierejser for studerende, der ønsker at besøge kriminologiske miljøer i et andet nordisk land.

Rådets formand er bemyndiget til at bevilge rejsebidrag på op til 4 000 DKK – i specielle tilfælde op til 5 000 DKK. Større beløb skal godkendes af Rådet.

Rejser forudsættes almindeligvis gennemført på billigste rejsemåde ved brug af mulige rabatordninger.

Personer, der får rejsebidrag, har pligt til at indsende rejserapport. Rapporterne offentliggøres i NSfK's nyhedsbrev.

2.3.1. *Rejsebidrag bevilget af Rådet*

1) Ståle Eskeland (N) 6 169,64 NOK til studierejse i de nordiske lande. Det drejer sig om overførsel af restbevilling fra 1984 til brug for studierejser i forbindelse med forskningsprojekt om fangers retssikkerhed.

2) Panu Minkkinen m. fl. (F) 6000 DKK til kollektiv studierejse til institutt for kriminologi og strafferett ved Oslo universitet.

3) Ference Irk (Ungarn) 3 600 DKK til rejse- og opholdsudgifter i forbindelse med forelæsninger m. m. i Stockholm.

4) Ulla Bondeson (D) 6 375,70 DKK til bestyrelsesmøde i det internationale kriminologiforbund i Paris.

5) Ulla Bondeson (D) 16 559,43 DKK til deltagelse i American Society of Criminology's årsmøde i Californien.

6) Ulla Bondeson og Britta Kyvsgaard (D) 19 567,01 DKK til deltagelse i FN's 7. verdenskongres i Milano.

2.3.2. *Rejsebidrag bevilget af formanden*

1) Kristin Skjørten (N) 1 659,22 DKK til deltagelse i nordisk seminar om "Vold i parforhold" i Helsingfors.

2) Sturla Falck (N) 2 062,56 DKK til deltagelse i bestyrelsesmøde i European Group for the Study of Deviance and Social Control i januar måned (Hamburg) samt 2 151,79 DKK til deltagelse i samme gruppes bestyrelsesmøde i september (også i Hamburg).

3) Per Stangeland (N) 1 248,90 DKK til deltagelse i seminar i Costa Rica, arrangeret af forskningsgruppe under International Sociological Association.

4) Martti Grönfors (F) 2 562,90 DKK til deltagelse i bestyrelsesmøde i European Group i januar (se nr. 2).

5) Karen Leander (S) 1 061,78 DKK til studietur til Max-Planck instituttet i Freiburg for at arbejde med projekt om retspsykiatri. Desuden bevilget 1 454,68 DKK til deltagelse i European Groups bestyrelsesmøde i januar samt 1 736,28 DKK til samme gruppe bestyrelsesmøde og konference i september måned (se nr. 2).

6) P. O. Träskmann 3 546,98 DKK til studietur og til deltagelse i seminar i Oslo.

7) Patrik Törnudd (F) 3 050,96 DKK til deltagelse i møde i det internationale kriminologiforbund i Paris.

8) Knut Sveri (S) 4 999,99 DKK til deltagelse i viktimologikonference i Zagreb samt FN-kongressen i Milano.

9) Malin Åkerström (S) 2 873,81 DKK til deltagelse i konference i Cambridge om "Criminal Decision-Making".

10) Ari Hirvonen (F) 1 693,00 DKK til deltagelse i International Conference on Prison Abolition i Amsterdam.

2.4. Dokumentation

Rapport fra NSfK's 27. forskerseminar på Ljusterö, Sverige, udkom i oktober måned. Rapporten indeholder plenumindlæg samt referater af gruppemøder. Den er på 204 sider.

Rapport fra det nordiske seminar om narkotika og kontrolpolitik, som NSfK arrangerede i samarbejde med Nordisk Råds juridiske udvalg, er udgivet af Nordisk Råd. Den er på 150 sider og blev i juni måned udsendt til seminardeltagerne samt til alle, der abonnerer på NSfK's nyhedsbrev.

Rapport fra det nordiske seminar i retsstatistik, som NSfK i november 1984 arrangerede i samarbejde med Nordisk udvalg for kriminalstatistik og Justisdepartementet i Norge, udkom i september 1985. Rapporten, der er på 165 sider, er udarbejdet af Nordisk statistisk sekretariat (nr. 38 i serien Tekniske rapporter).

Rapport fra det rejsende Vesttysklands-seminar indgår i et nyhedsbrev, der udkommer januar 1986. Rapporten er på 41 sider.

NSfK har endvidere bevilget midler til udgivelse af rapport fra NSfK-støttet seminar om "Seksualitet og kontrol", afholdt i Norge i oktober 1984. Rapporten er på 140 sider.

2.5. Information

NSfK udsender nyhedsbrevet Nordisk Kriminologi vederlagsfrit til ca 1000 interesserede (enkeltpersoner, myndigheder, institutioner og biblioteker) i Norden og i lande uden for Norden.

Nyhedsbrevet, der i størrelse varierer fra 50–70 sider, indeholder bl. a. information om NSfK's virksomhed, om relevante nordiske og internationale seminarer og konferencer, om nordiske publikationer vedr. kriminologiske og kriminalpolitiske spørgsmål samt rapporter om NSfK-støttede studierejser. Til hvert nyhedsbrev udarbejder de nationale kontaktsekretærer endvidere en rapport om aktuelle kriminalpolitiske diskussioner, lovforslag m. m. samt om nye kriminologiske forskningsprojekter. Nyhedsbrevet, der sammenstilles af sekretariatet, udkom 3 gange i 1985, i henholdsvis februar, juni og november måned.

I forbindelse med FN's 7. verdenskongres On the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Milano august–september 1985, har NSfK – som ved de to foregående FN-kongresser – udarbejdet en bog om forholdene i de nordiske lande. Bogen, der har titlen "Scandinavian Criminal Policy and Criminology 1980–85", er redigeret af Norman Bishop. Den er på 124 sider og omfatter 10 artikler, skrevet af kriminologer og jurister i de nordiske lande. Denne engelsksprogede bog er trykt i 3700 eksemplarer, hvoraf de 2000 eksemplarer er uddelt ved FN-kongressen.

NSfK har det seneste år arbejdet med en omorganisering af den engelsksprogede serie "Scandinavian Studies in Criminology", der siden 1982 har været indstillet på grund af store omkostninger. Der er tidligere udkommet 7 bind i denne serie. I slutningen af 1985 blev der underskrevet en ny aftale

med Universitetsforlaget i Oslo om udgivelse af serien. Denne aftale indebærer bl. a. en billigørelse af serien samt årlig udgivelse. Dette – sammen med Universitetsforlagets distributionsaftale med Oxford University Press – skulle sikre en bedre udbredelse af serien. Der er også blevet udpeget en fast redaktør til serien. Det er Per Stangeland fra Institut for kriminologi og strafferett i Oslo. Et "editorial board" består af professor Ulla Bondeson (D), professor Raimo Lahti (F), professor Jónatan Thórmundsson (I), professor Nils Christie (N) og professor Knut Sveri (S). Det første bind i den omorganiserede serie vil behandle temat "Drugs and Drug Control in Scandinavia". Det udkommer i 1986.

2.6. *Kommende aktiviteter*

Pr. 1. januar 1986 får Rådet ny formand og pr. 1. februar 1986 flyttes hele sekretariatet til Finland, hvor en ny sekretariatsleder og en ny sekretær overtager den daglige administration af Rådets opgaver. På grund af disse ændringer er aktiviteterne i 1986 søgt begrænset. På nuværende tidspunkt er alene planlagt forskerseminaret for 1986. Det vil blive afholdt på Bornholm i dagene 22.–25. maj. Hovedtemaet bliver "byplanlægning og kriminalitet." Dette tema vil blive drøftet dels i relation til konkrete kriminalpræventive byplanlægningsprojekter, dels i relation til ungdomskulturforskning og til historisk forskning. Endvidere vil seminaret omhandle indlæg om fængselsforskning, -lovgivning og retssikkerhed i de nordiske lande, og der er endvidere afsat tid til gruppemøder.

Med hensyn til 1987 har det været drøftet, at man skulle undersøge mulighederne for at afholde dette års forskerseminar i Grønland. Endvidere vil der i 1987 blive arrangeret et kontaktseminar. Følgende temaer herfor har været på tale: 1) Beslutningsprocessen hos anklagemyndigheden og domstolene, samt politiets og advokaternes virke. 2) Byplanlægning og dens betydning for kriminalitet. 3) Alternativer til frihedsstraf. Endelig kan nævnes, at NSfK også overvejer mulighederne for at arrangere et canadisk-nordisk seminar.

Ulla Bondeson

Formand

Britta Kyvsgaard

Sekretariatsleder

*BILAGA 1***Sekretariatets regnskab 1.1–31.12.1985**

Regnskabsoversigt pr. 31.12.1985

Udgifter:

Løn og honorarer	kr. 431 187,91	
Kontorhold	kr. 47 647,05	
Sekretariat, rejser m. m.	kr. 65 517,64	
Rådsmøder	kr. 40 433,88	
Seminarer	kr. 323 528,05	
Information/dokumentation	kr. 93 325,73	
Rejsebidrag	kr. 56 851,51	
Forskning	kr. 536 018,22	
Div.	<u>kr. 917,26</u>	kr. 1 595 427,25

Reskonto:

Universitetsforlaget, Oslo, N.kr. 2 403,60		kr. 2 853,07
---	--	--------------

Beholdning:

Bank	kr. 514 734,04	
Postgiro	kr. 637,45	
Kasse	kr. 788,87	
Lønkonto, Københavns Universitet	<u>kr. 9 863,53</u>	kr. 526 023,89 kr. 2 124 304,21

*Indtægter:**Tilskud fra medlemslandene:*

Danmark	kr. 304 470,00	
Finland	kr. 279 990,00	
Island	kr. 13 770,00	
Norge	kr. 321 300,00	
Sverige	<u>kr. 610 470,00</u>	kr. 1 530 000,00

Øvrige indtægter:

Procentandel af salg af bøger i kommission (1984)		kr. 2 853,07
Renter		kr. 49 192,06
Overført beholdning pr. 1.1.1985		<u>kr. 542.259,08</u> kr. 2 124 304,21

Råbalance pr. 31.12.1985

	Debet	Kredit
Bank	2 171 430,83	1 656 696,79
Postgiro	808 277,21	807 639,76
Kasse	26 254,65	25 465,78
Reskonto*	523 661,46	132 616,95
Løn og honorarer	52 860,00	
Kontorhold	56 647,05	9 000,00
Sekretariat, rejser m. m.	66 468,64	951,00
Rådsmøder	48 619,19	8 185,31
Seminarer	338 548,06	15 020,01
Infomtaion/dokumentation	106 674,35	16 201,69
Rejsebidrag	58 220,30	1 368,79
Forskning	537 543,08	1 524,86
Div.	974,60	2 121 508,48
	<u>4 796 179,42</u>	<u>4 796 179,42</u>

* I reskonto føres lønkonto, Københavns Universitet.

Ulla Bondeson

Formand

Britta Kyvsgaard

Sekretariatsleder

Marie Stender

Regnskabsfører

Foranstående regnskab er revideret. Rigsrevisorlovens § 3 (lov nr. 321 af 26. juni 1975) om revisionens opgaver er iagttaget. Om den udførte revision henvises til vedlagte revisionsberetning. (*Bilaga 3*).

Rigsrevisionen, den 12. februar 1986

P. r. v.

Johnny Lange

Kt. fuldm.

BILAGA 2

Kommentar til regnskabsoversigt pr. 31.12.1985

Beholdningen pr. dato	<u>kr. 526 023,89</u>
Beholdningens størrelse skal ses på baggrund af, at 1) nogle udgifter i begyndelsen af 1986 skal afholdes af ovennævnte beholdning, idet indbetaling af tilskud fra medlemslandene sker i februar–marts 1986, 2) ikke alle budgetterede poster er anvendt inden årets udgang og 3) renteindtægt er ikke medregnet ved budgetlægning.	
Løn: Sekretariat, København, 1.1.86–15.2.86.	
Løn: Sekretariat, Helsingfors, 1.2.86–28.2.86	kr. 75 000,00
Feriepenge indtjent i 1985 og 1.1.–15.2.86.	kr. 48 000,00
Flytning og etablering af sekretariat i Helsingfors	kr. 45 000,00
Bevilgede, endnu ikke udbetalte forskningsmidler	kr. 113 000,00
Rådsmøde februar 1986	kr. 70 000,00
Ikke anvendt budgetteret beløb til Scan. Studies in Criminology	kr. 120 000,00
	<u>kr. 471 000,00</u>
Renteindtægt	kr. 49 200,00
Reservekapital	kr. 5 823,89
	<u>kr. 526 023,89</u>
<i>Konto Løn og honorarer</i>	<u>kr. 431 187,91</u>
Britta Kyvsgaard og Marie Stender, løn	kr. 337 851,97
Ulla Bondeson, honorar	kr. 20 000,00
Kontaktsekretærer, honorarer	kr. 32 860,00
Timelønnet medhjælp ved udsendelse af nyhedsbreve og rapporter	kr. 475,94
	<u>kr. 451 187,91</u>
<i>Konto Kontorhold</i>	<u>kr. 47 647,05</u>
Kuverter og papir	kr. 3 150,92
Service (skrivemaskiner)	kr. 5 243,56
Fotokopier	kr. 2 703,50
Div. kontormaterialer	kr. 1 040,10
Porto og fragt (incl. udsendelse af 3 nyhedsbreve og 2 rapporter)	kr. 27 782,19
Bank- og girogebyrer	kr. 1 372,20
Postkørsel og anden transport	kr. 1 275,29
Annoncer (sekretariatet, Helsingfors)	kr. 5 079,29
	<u>kr. 47 647,05</u>

Konto <i>Sekretariat</i>		<u>kr. 65 517,64</u>
Repræsentation		kr. 4 890,69
Årsabonnement – Politiken		kr. 1 068,37
Rejser (formandens rejse til Paris (møde i den internationale kriminologiforening) og til San Diego (møde i American Society of Criminology), formandens og sekretariatslederens rejse til FN-kongressen, Milano, samt den svenske kontaktsekretærs rejser i forbindelse med planlægning af forskerseminaret 1985, m. m.)		kr. 59 558,58
		<u>kr. 65 517,64</u>
Konto <i>Information/dokumentation</i>		<u>kr. 93 325,73</u>
NTfK – 15 abonnementer, 1984 og 1985 (Jf. rådsmødebeslutning februar 1984.)		kr. 3 000,00
FN-publikationen	68 385,01	
+ Sveriges tilskud	<u>12 300,12</u>	kr. 56 084,89*
Trykning af 3 nyhedsbreve, rapporter fra Ljusterö-seminaret og fra arbejdsgruppemødet "Seksualitet og kontrol"		kr. 31 188,40
Oversættelse af NSfK's artikel i FN-publikationen til tysk til brug ved det rejsende Vesttyskland-seminar		kr. 3 052,44
		<u>kr. 93 325,73</u>
*Finlands tilskud til publikationen, kr. 12 376,24 er modtaget 3. januar 1986. NSfK's udgift till FN-publikationen er således kr. 43 708,65.		
Konto <i>Rådsmøder</i>		<u>kr. 40 433,88</u>
Rådsmøde i Helsingfors 24.–25. februar 1985		<u>kr. 40 433,88</u>
Konto <i>Seminarer</i>		<u>kr. 323 528,05</u>
<i>Bornholms-seminar</i> – "Narkotika og kontrolpolitik"		
Rejseudgifter	kr. 37 706,39	
Deltagergebyr	<u>kr. 22 000,00</u>	kr. 59 706,39
<i>Ljusterö - seminar</i> "likt och olikt i Norden"		
Rejseudgifter	kr. 33 235,72	
Hotel m. v.	<u>kr. 125 116,89</u>	kr. 158 352,61
<i>Rejsende seminar</i> – <i>Vesttyskland</i>		
Budtransport og hotel	kr. 62 306,00	
Øvrige rejseudgifter	kr. 24 372,17	
Taxa	kr. 463,77	
Fortæring (deltagere og værtsfolk)	<u>kr. 18 888,81</u>	kr. 106 030,75
		<u>kr. 324 089,75</u>
Tilbageført rejsebidrag vedr. forskerseminar 1984 – SEK 452,00		kr. 561,70
		<u>kr. 323 528,05</u>

Konto <i>Forskning</i>			kr. <u>536 018,22</u>
Bjarne Angelsø	Pilotstudie vedr. recidivbeskrivelse og -forklaring af 1000 indsatte på forskellige anstaltstyper over en tiårs periode		kr. 63 412,88
Jussi Pajuoja	Brottslighet i 1800-tallets Finland		kr. 20 000,00
Veikko Kylä-Martilla	Frågan om rätt och moral i det självständiga Finland 1917–1984		kr. 24 171,00
Marja Korpilahti og Teuvo Peltoniemi	Sexuella övergrepp mot barn i Finland		kr. 32 112,90
Kari Vanhala	Finska medborgares olovliga vistelse i Sverige		kr. 68 966,95
Malin Åkerström	De moraliska klimaten i Norden		kr. 77 950,70
Ole Kristian Hjemedal	Kriminalreportasjen: Myter til salgs. Undersøkelse af pressens kriminal reportasjer		kr. 63 829,59
Bertil Nelhans	Skildringer av nordisk kultur		kr. 73 591,39
Hildigunnur Olafsdottir	Språklig assistanse v. skrivning af en artikel: Kriminalitendenser i det islandske samfund		kr. 1. 112,00
Jan Georg Christophersen	Forbindelse mellem økonomisk kriminalitet og typer av selskaber i sjøfartsernæringen		kr. 34 944,00
Omar H. Kristmundsson	Støtte til oversættelse af rapporten "Narkotikaundersøgelsen i Island"		kr. 10 179,00
Finn Schwarz og Birgit Sommer	Udlændinges kriminalitet – en komparativ undersøgelse		kr. 24 400,00
Henrik Tham (Koch og Stevnsborg)	Kriminaliteten under 2. verdenskrig. Arbejdsgruppemøde		kr. 17 114,32
Tuija Mäkinen	"Sexualitet och kontroll". Arbejdsgruppemøde		kr. 24 719,95
Ulla Bondeson	De moraliska klimaten i Norden. Arbejdsgruppemøde		kr. <u>269,09</u>
			kr. 536 773,77
Ellingsen og Kongshavn	Tilbageført vedr. bev. fra 1983	kr. 601,37	
Sturla Falck	Tilbageført vedr. bev. fra 1983	kr. <u>154,18</u>	kr. <u>755,55</u>
			kr. <u>536 018,22</u>

Konto <i>Rejsebidrag</i>		kr. <u>56 851,51</u>
Kristin Skjørten	Seminar i Helsingfors nov. 1984, "Vold i parforhold"	kr. 1 659,22
Sturla Falck	European Group, bestyrelsesmøde i Hamborg, jan. 1985. Bestyrelsesmøde og konference i Hamborg, sept. 1985	kr. 4 214,35
Martti Grönfors	European Group, bestyrelsesmøde i Hamborg, jan. 1985	kr. 2 562,90
Norske studerende	Studietur til Stockholm	kr. 5 000,00
Per Stangeland	Seminar ved FN-instituttet i Costa Rica, dec. 1984	kr. 1 248,90
Karen Leander	Rejse til Max Planck Instituttet, Freiburg. Studierejse.	kr. 1 061,78
Karen Leander	European Group, bestyrelsesmøde i Hamborg, jan. 1985. Bestyrelsesmøde og konference i Hamborg, sept. 1985.	kr. 3 190,86
P.O. Träskmann	Studietur og deltagelse i seminar i Oslo	kr. 3 546,98
Patrik Törnudd	Deltagelse i den internationale kriminologiforenings møde i Paris	kr. 3 050,96
Ulla Bondeson	Deltagelse i den internationale kriminologiforenings møde i Paris	kr. 6 375,70
Ferenc Irk	Rejse og ophold i forbindelse med forelæsnings i Stockholm	kr. 3 080,29
Knut Sveri	Deltagelse i viktinologikongres i Zagreb samt FN-kongres i Milano	kr. 4 999,99
Malin Åkerström	Detagelse i konferencen "Criminal Decision-Making", Cambridge	kr. 2 873,81
Ståle Eskeland	Studierejse til Danmark i forbindelse med forskningsprosjekt om fangers retssikkerhed	kr. 7 033,89
Ari Hirvonen	Deltagelse i "International Conference on Prison Abolition", Amsterdam	kr. 1 693,00
Finske studerende	Studierejse til institutt for Kriminologi og Strafferett, Oslo	<u>kr. 6 000,00</u>
		kr. 57 592,73
Sven Sperling	Tilbagebetalt vedr. rejsebidrag 1984	kr. <u>741,22</u>
		<u>kr. 56 851,51</u>

*BILAGA 3***Beretning om revisionen af regnskabet for Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi for 1985**

1. Rigsrevisionen er i medfør af § 8 i samarbejdsrådets statutter udpeget som revisor af rådets regnskaber i den periode, i hvilken Danmark er domicilland for samarbejdsrådet, jf. Justitsministeriets skrivelse af 14. marts 1983 til Rigsrevisionen som fremsendt i kopi til Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi samt til Justitsministerierne i de øvrige nordiske lande. Efter at det er besluttet, at Finland fra 1. februar 1986 er domicilland for rådet, ophører Rigsrevisionens opgaver som rådets revisor fra samme dato.

2. Som det fremgår af revisionspåtegningen er revisionen af det danske sekretariats regnskab for 1985 udført under iagttagelse af bestemmelserne i rigsrevisorlovens § 3.

3. Ved revisionen af årsregnskabet er det kontrolleret, at de opbårne indtæger og afholdte udgifter er dokumenteret i fornødent omfang, korrekt konteret og periodiseret samt forvaltet i overensstemmelse med rådets budgetter, statutter, rådsmødebeslutninger og øvrige bestemmelser.

Til kontrol af de i årsregnskabet optagne likvide beholdninger er der den 22. januar 1986 foretaget uanmeldt kasseeftersyn i sekretariatet.

4. I regnskabsposten Information/dokumentation, 93 325,73 kr. er indeholdt et honorar på 7 000,00 kr. til tidligere rådsmedlem Norman Bishop. Efter Rigsrevisionens opfattelse burde beløbet retteligt have været medtaget under regnskabsposten løn og honorarer.

Herudover har de stedfundne revisionshandling ikke givet anledning til særlige bemærkninger.

5. Der henvises i øvrigt til Rigsrevisionens bemærkninger til regnskabet for januar måned 1986 for så vidt angår de forskningsprojekter under regnskabsposten forskning, hvorfra der endnu ikke er modtaget regnskab og afregning.

6. Regnskabet er herefter forsynet med følgende påtegning:

''Foranstående regnskab er revideret. Rigsrevisorlovens § 3 (lov nr. 321 af 26. juni 1975) om revisionens opgaver er iagttaget. Om den udførte revision henvises til vedlagte revisionsberetning''.

Rigsrevisionen, den 12. februar 1986

P. r. v.

Johnny Lange

Kt. fuldmægtig

Nordiska straffrättskommittén

Verksamhetsberättelse 1984 och 1985

(Se Nordisk Råd, 34:e sess., s. 1915)

Kulturutskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1985

(Berättelserna C 12/k: 1–34, se s. 1926)

Kulturutskottet har genomgått berättelser från nordiska institutioner och organ på utskottets område (C 12/k: 1–34), och anlägger i det följande såväl allmänna synpunkter på verksamheten vid institutionerna på kulturområdet som synpunkter på enskilda institutioner och rapporteringen från dessa.

Vid genomgången av berättelserna har utskottet noterat att det i de flesta fall fortfarande inte har skett någon förbättring i rapporteringen om institutionernas framtidsplaner. Utskottet har upprepade gånger fäst uppmärksamhet vid denna fråga, och även påpekat att det bör vara i institutionernas eget intresse att förbättra sin långtidsplanering. Utskottet finner att denna del av institutionernas arbete även bör redovisas i berättelserna, då det för utskottets diskussioner om prioriteringarna för det framtida kultursamarbetet är av väsentlig betydelse att sådan information lämnas. Den information om framtidsplanerna som ges i berättelsen från Nordiska institutet för sjörikt (C 12/k: 9) är ett bra exempel på den typ av uppgifter som utskottet önskar. Institutionen anger klart den aktivitetsnivå som eftersträvas och de prioriteringar institutionen själv har gjort.

Utskottet har även tidigare framfört andra allmänna synpunkter på institutionerna och deras verksamhet. Utskottet har bl. a. pekat på olikheter i samarbetsorganens organisation och ansett en översyn vara önskvärd. Av berättelserna framgår denna gång bl. a. att Nordiska teaterkommitten (C 12/k: 22) har en utnämningsprocedur som är oklar och att den därför inte kan uppfylla de mål som eftersträvas.

I syfte att förbättra uppföljningen av de förslag utskottet för fram i anslutning till behandlingen av berättelserna anser utskottet att ministerrådet bör införa en form av återrapportering till Nordiska rådet om åtgärder vidtagna med anledning av betänkandena om berättelserna.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att såväl Nordiska språksekretariatet (C 12/k: 3) som Nordiska språk- och informationscentret (C 12/k: 4) i sin verksamhet har beaktat att den nordiska språkkonventionen väntas träda i kraft inom en nära framtid. Institutionerna visar en beredskap att aktivt bidra med åtgärder i syfte att underlätta ett genomförande av konventionen i praktiken. Utskottet har vidare noterat att de två

institutionerna har ingått ett samarbetsavtal. Utskottet har även i sin behandling av frågor som gäller en utveckling av lärar- och elevutbytet i Norden sett en precisering av ansvaret för detta arbete på nordiskt plan som nödvändig, och har härvid även pekat på språksekretariatets och språk- och informationscentrets roll.

Utskottet konstaterar att Centralinstitutet för nordisk asienforskning, CINA (*C 12/k:12*), har genomgått en utvärdering av en internationell expertgrupp, och att utvärderingen har varit starkt kritisk till verksamheten vid CINA. Utskottet har tidigare tagit del av denna utvärdering samt av Nordiska forskningspolitiska rådets yttrande över utvärderingsrapporten. I berättelsen från CINA ges emellertid inte någon närmare redogörelse för denna utvärdering. Utskottet anser denna form av rapportering vara otillfredsställande. Utskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet nyligen har fattat beslut om en omorganisering av CINA på grundval av utvärderingsrapporten och Nordiska forskningspolitiska rådets yttrande. Utskottet har även för sin del anslutit sig till den bedömning som har gjorts av FPR.

Utskottet har i tidigare betänkanden riktat kritik mot den utdragna evalueringen av det nordiska samarbetsorganet inom massmediaforskningen, NORDICOM (*C12/k:19*). Utskottet konstaterar att denna process nu är avslutad och att ministerrådet har givit i uppdrag åt NORDINFO, Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, (*C 12/k:16*) att ansvara för att ett förslag utarbetas till uppbyggnad av ett mera heltäckande system för verksamheten inom det samhällsvetenskapliga informations- och dokumentationsområdet. Vidare har ministerrådet fattat beslut om att NORDICOM skall verka på nuvarande aktivitetsnivå till dess att det föreligger förslag till ett heltäckande system. Även kulturutskottet har varit av den uppfattningen att man vid en planering av NORDICOMs framtida verksamhet bör fästa särskild vikt vid samarbetsmöjligheterna med NORDINFO.

I berättelserna från Nordens hus i Reykjavík (*C 12/k:21*) och Nordens hus i Tórshavn (*C 12/k:26*) redogörs för den omfattande verksamhet dessa två institutioner har. Under innevarande år har även Nordens institut i Nuuk inlett sin verksamhet. Utskottet anser det vara angeläget att detta nya institut får del av de erfarenheter som man har av verksamheten vid Nordens hus i Reykjavík och Tórshavn, och anser att dessa tre institutioner i Västnorden, bl. a. med hänsyn till de höga resekostnaderna mellan Västnorden och övriga delar av Norden, bör sträva till ett nära samarbete i sin programplanering samt i sina kontakter med andra kulturinstitutioner i Norden, såväl nationella som nordiska. I berättelsen från Nordens hus i Reykjavík uttalas att allvarlig fara för skada på själva byggnaden föreligger om vissa reparationsarbeten inte kan genomföras med det snaraste. Utskottet förutsätter att ministerrådet ställer nödvändiga resurser till förfogande för de reparationer som krävs, utan att verksamheten i huset i övrigt

beskärs. Utskottet understryker att byggnaden, ritad av arkitekt Alvar Aalto, är ett kulturverk som bör bevaras omsorgsfullt.

Utskottet konstaterar att Skandinavisk förening i Rom inte har avgivit någon egentlig berättelse över verksamheten. Däremot har utskottet mottagit en rapport om behovet av åtgärder i syfte att upprätthålla föreningens verksamhet. Utskottet har även tidigare diskuterat frågan om den nordiska finansieringen av Skandinavisk förening i Rom. Utskottet konstaterar att ministerrådet har ställt sig positivt till ett årligt bidrag som kan säkra en fortsatt verksamhet vid föreningen. Då det nu synes möjligt att stärka verksamheten vid föreningen fäster utskottet även uppmärksamhet vid att rapporteringen från föreningen bör förbättras. Utskottet förutsätter att Skandinavisk förening i Rom i fortsättningen, i likhet med andra institutioner som får bidrag över fast post på den nordiska budgeten, överlämnar en årlig berättelse över verksamheten.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet, att Nordiska rådet lägger de till kulturutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Helsingör den 11 november 1986

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Karin Kjølbros (Tvfl)

Thea Knutzen (H)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Ib Stetter (KF)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Skdl)

Kåre Øvregard (A)

Berättelser inom kulturutskottets verksamhetsområde 1985

Innehåll

C 12/k:

1	Nordens folkliga akademi	1927
2	Nordiska journalistkursen	1931
3	Nordiska språksekretariatet	1934
4	Nordiska språk- och informationscentret	1938
5	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)	1947
6	Nordiskt kollegium för marinbiologi	1949
7	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	1952
8	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)	1957
9	Nordiska institutet för sjö rätt	1964
10	Nordiska geokursioner till Island	1968
11	Nordiskt kollegium för ekologi	1971
12	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)	1974
13	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	1978
14	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)	1980
15	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning	1982
16	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	1986
17	Nordiskt vulkanologiskt institut	1991
18	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	1995
19	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)	1999
20	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)	2002
21	Nordens Hus i Reykjavík	2007
22	Nordiska teaterkommittén	2017
23	NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)	2024
24	Nordiskt samiskt institut	2028
25	Nordiskt konstcentrum	2056
26	Nordens Hus på Färöarna	2060
27	Nordens institut på Åland	2064
28	Nordisk federation för medicinsk undervisning	2066
29	Nordiska sommaruniversitetet (NSU)	2071
30	Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)	2077
31	Nordiska kommittén för öststatsforskning	2081
32	Nordiska amatörteaterrådet (NAR)	2084
33	Nordiska konstförbundet (NKF)	2090
34	Nordkalottmuseet	2095

Nordens folklige akademi

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordens folklige akademi
Box 1001
S-442 25 Kungälv
Tel.: 0303/141 92

1. Nordens folkelige Akademi startede i 1968 og har siden 1977 været en permanent institution på det nordiske kulturbudget

Ifølge vedtægterne skal Nordens folkelige Akademi virke som et centrum for studier af forhold, som er væsentlige for udvikling og fornyelse af folkeoplysning og voksenundervisning i Norden.

Virksomheden omfatter primært kurser og konferencer i tilknytning til det arbejde, som udføres i nordisk folkeoplysning. Disse aktiviteter arrangeres sædvanligvis af akademiets stab og er åbne for alle interesserede.

Herudover arrangeres en række kurser og konferencer i samarbejde med organisationer og institutioner, som arbejder med folkeoplysning på nordisk plan.

Nordens folkelige Akademi er informations- og kontaktorgan i samvirke med studieorganisationerne i de enkelte nordiske lande. Desuden fungerer akademiet som sekretariat for Nordisk Folkehøjskoleråd og er ansvarlig for udgivelse af tidsskriftet "Nordisk tidskrift för folkutbildning och vuxenundervisning".

Herudover deltager akademiet i forskellige projekter af forskningsmæssig karakter og fungerer gennem sit bibliotek med voksenpædagogisk specialafdeling som et nordisk informationscenter for sit virksomhedsområde.

2. Organisation

Nordens folkelige Akademi, som til sin virksomhed lejer lokaler af Nordiska Folkhögskolan i Kungälv, ledes af en styrelse udpeget af Nordisk Ministerråd for fire år.

Styrelsen, hvis valgperiode udløber 31. december 1985 består af:
Undervisningsdirektör K E Larsen, Danmark, ordförande
Studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark
Regeringssekreterare Marjatta Lehtinen, Finland

Verksamhetsledare Timo Toiviainen, Finland, vice ordförande
 Ungdomskonsulent Reynir G Karlsson, Island
 Studieinstruktör Thorbjørn Kulturp, Norge
 Verksamhetsledare Sigrun Røstad, Norge
 Undervisningsrådet Berndt Johansson, Sverige
 Rektor Margret Kihlén, Sverige
 Byråsekreterare Miriam Holm, NFA

3. Virksomheden 1985

3.1 Økonomisk oversigt

Inkomster	budget	bokslut	Utgifter	budget	bokslut
Anslag	3 417 000	3 417 000	Løner	1 529 000	1 940 982
Aut. løneøk.		313 650			
Egna intægter		29 200	Övr. konst. (hårav projekt)	1 563 000 (473 300)	1 843 456 (552 420)
Räntor	50 000	82 705			
Beviljad överföring					
Summa	3 467 000	3 842	Summa	3 092 000	3 784 438

3.2 Beskrivelse af virksomheden

Kursus- og konferencevirksomhed

I 1985 har akademiet gennemført 12 kurser og seminarer. Herudover har akademiet arrangeret en række kurser og konferencer i samarbejde med organisationer og institutioner.

Deltagertallet har været på samme niveau som året forud. I 1985 var tallet 534, hvilket skall vurderes på baggrund af, at akademiets lektorat først var fuldtalligt i marts 1985.

En voksende anvendelse af akademiet som forsknings- og studiecenter er understreget af årets aktiviteter. Flere forskningsseminarer har været afholdt og enkeltpersoner har benyttet akademiet som studiemiljø.

Af det totale deltagertal i akademiets egne kurser kom 14 % fra Danmark, 16 % fra Finland, 3 % fra Island, 19 % fra Norge og 45 % fra Sverige. Af disse kom 22 % fra studieforbund og 33 % fra folkehøjskoler.

Bag Sveriges og folkehøjskolernes relativt store tilslutning til akademiets kursusvirksomhed ligger bl. a. at folkehøgskollärlinjen ved Universitetet i Linköping anvender akademiets kurser på en meget aktiv måde.

Det fortæller da også, at om folkeoplysere kan blive løst fra jobbet og få det nødvendige økonomiske grundlag i orden, da kommer man gerne på Nordens folkelige Akademi.

Biblioteket

Biblioteket, som betjener både akademien og Nordiska folkehøgskolan, har under 1985 købt in 623 volymer och mottagit 182 som gåva. Det totala antalet volymer i biblioteket den 31.12.1985 var 23 436. Tidskrifter i prenu-

meration var 170 och 40 mottogs som gåva. Genom biblioteket prenumererar institutionerna på 29 dagstidningar.

Antalet registrerade utlån av 5 730. Lån till och från andra bibliotek var under året 105. I samband med kurser har biblioteket sammanställt 20 bokutsättningar och skrivit 7 litteraturlistor.

I "Nordisk tidskrift för folkbildning och vuxenundervisning" redigerar biblioteket "Bokuppslaget", vars ambition är att fungera som en kommenterad urvalsbibliografi för nordisk folkbildning och vuxenundervisning. Under året anmäldes 117 titlar.

Nordisk tidskrift för folkbildning och vuxenundervisning

Under verksamhetsåret 1985 utkom fyra nummer av tidskriften, av vilka ett var ett dubbelnummer med en särskild bilaga om resurstilldelning och resursanvändning inom vuxenutbildningen i de nordiska länderna. Denna specialbilaga har även tryckts och distribuerats i en engelskspråkig upplaga.

Den tryckta upplagan har varierat mellan 2 500 och 1 800 exemplar. Ca 1 000 exemplar har distribuerats såsom prenumerationer via posten – de övriga exemplaren har använts vid kurer, seminarier och konferenser och sänts till vissa grupper.

Tidskriften trycks på svenska, norska och danska samt finska, sålunda att de tre förstnämnda språken används parallellt och att notisstoffet och en del av artikelmaterialen har översatts till finska.

Nordisk Folkehøjskoleråd

Nordisk Folkehøjskoleråd har i samarbete med akademiet i 1985 arrangerat "Maj-konferens" för styrelser i nordiska folkehøjskoleorganisationer. Emnet var "Folkehøjskolerne og Nordisk alternativ-rørelsen". Desuden har man samarbejdet om kurset: "Oplev Nordkalotten" 3.–14. juni 1985 og "Nordisk Sommerhøjskole" på Hallingdal folkehøjskole 29. juli–3. august.

Rådet blev i 1985 optaget som medlem i *European Bureau of Adult Education* og i *International Council of Adult Education*

Gunnevi Hällstén var ansvarlig for rådets regnskabsførelse. Sekretærvirksomheden blev varetaget af Frederik Christensen, indtil han 1. marts blev afløst af Jan-Erik Perneman. Rådets formand er Hans Hovenberg.

Øvrig informations- og kontaktsvirksomhed

Udover den planlægning, udførelse og opfølgning af kursus- og konferencevirksomheden, som finder sted ved akademiet, anvendes en betydelig del af personalets tid til almindelig oplysnings- og rådgivningsvirksomhed for nordiske folkeoplysere. Ikke mindst som formidler af kontakter mellem

1930

C 12/k: 1

folkelige initiativtagere, som endnu ikke har et organisationsapparat, synes akademiet at have en særlig opgave.

Kungälv, den 25. mars 1986

K L Larsen
Styrelsens formand

Frederik Christensen
Rektor

Nordiska journalistkursen

Verksamhetsberättelse 1985

Navn og adresse

Nordisk Journalistkursus
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tlf. 06-13 62 33

1. Institutionens opgave

Nordisk Journalistkursus meddeler videreuddannelse for journalister i de nordiske lande. Uddannelsen har såvel et nordisk som et alment præg.

Kursusvirksomheden omfatter en tre-måneders videruddannelse hvert år. Kurset er tilrettelagt som et seminar med forelæsninger, gruppearbejde, diskussioner og selvstudier. Undervisningsplanen omfatter fem hovedgrupper, nemlig politiske spørgsmål i de enkelte nordiske lande, fælles nordiske emner, international politik, massemediernes i Norden og dagsaktuelle problemer af samfundsmæssig karakter. Herudover gennemføres årlig et eller to specialkurser eller seminarer af kortere varighed, sædvanligvis en uge.

2. Organisation

Nordisk Journalistkursus ledes af en bestyrelse udnævnt af Nordisk Ministerråd. Den består af ni medlemmer plus fem suppleanter. Formand for bestyrelsen er chefredaktør Per Winther, Danmark, der sammen med næstformanden, ombudsmand C. H. Hernlund, Sverige, generalsekretær Eila Hyppönen, Finland, og chefredaktør Kjartan Rødland, Norge, udgør forretningsudvalget. Rektor for Nordisk Journalistkursus er afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole.

3. Virksomheden 1985

3.1 Økonomisk oversigt

Inkomster	Budget	Bokslut
Anslag	1 166 000,00	1 166 000,00
Aut. løneök.	18 977,00	18 977,00
Egna intäkter		
Räntor		41 588,18
Beviljad överföring	1 184 977,00	1 184 977,00
Summa	1 184 977,00	1 226 565,18

Utgifter	Budget	Bokslut
Löner	391 977,00	319 625,10
Övr. kostnader	865 000,00	852 043,40
härav		
projekt I	(330 680,00)	(324 588,33)
projekt II	(177 700,00)	(177 700,00)
projekt III	(70 100,00)	(70 100,00)
Summa	1 184 977,00	1 171 668,50

3.2 Beskrivelse af virksomheden i 1985

Nordisk Journalistkursus gennemførte i 1985 foruden sit ordinære tre-måneders kursus et seminar og et specialkursus, begge i samarbejde med Den Journalistiske Efteruddannelse i Danmark.

Tre-måneders kurset fandt sted i perioden 1. februar–30. april og fulgte det hidtidige oplæg som et videreuddannelseskursus for journalister fra alle nordiske lande og med lærerkræfter hentet fra hele Norden.

I kurset deltog 17 journalister med en gennemsnitsalder på 32 år og en gennemsnitsanciennitet på 11 år. Syv af kursusedtagerne kom fra Norge, fem fra Sverige, fire fra Finland og en fra Danmark. De var udtaget af Nordisk Journalistkursus' forretningsudvalg blandt i alt 39 ansøgere.

Undervisningsplanen var tilrettelagt af bestyrelse og kursusledelse. Emnekredsen "De nordiske lande" omfattede samtidshistorie og aktuelle politiske spørgsmål i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland. Hovedforelæserne her var professorerne H. P. Clausen og Gunnar Thorlund Jepsen, Danmark, chefredaktør Bo Stenström, Finland, professor Gylfi Gislason, Island, professor Henry Valen og programchef Reidar Hirsti, Norge, samt redaktør Gunnar Fredriksson, Sverige.

I "Fælles nordiske emner" indgik de nordiske sprog, nordiske samarbejdsorganisationer, Norden i europæisk og international politik, Norden i Europæisk og international økonomi, arbejdsløshed og beskæftigelse i de nordiske lande, nordiske havområder og mindretal i Norden.

Emneområdet "Mediesituationen i de nordiske lande" havde som hovedelementer "Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits" og "Kvinder og journalistik".

Undervisningen i international politik omfattede "Nord–Syd. Dialog eller Konflikt" og fredsforskning. Hereudover var en uge afset til emner indenfor International Politik. Den blev inkorporeret i den del af specialkurset "Norden og F.N.", som foregik i Århus.

Et led i kurset var som tidligere deltagelse i Nordisk Råds session i Reykjavík, et ophold på Århus Universitets kursusjendom Sandbjerg Slot ved Sønderborg, med besøg i bl. a. Friesland og Flensborg, og en rejse til Vestberlin efter indbydelse fra den tyske forbundsregering.

Herudover arrangerede Nordisk Journalistkursus fra den 22. april til den 3. maj et seminar i Århus og New York om Norden og F.N. Seminaret,

som var tilrettelagt i samarbejde med det danske udenrigsministerium og Den Journalistiske Efteruddannelse, havde 20 deltagere, heraf 10 fra Danmark, tre fra Finland, en fra Island, tre fra Norge og tre fra Sverige.

Ligeledes i samarbejde med Den Journalistiske Efteruddannelse gennemførte Nordisk Journalistkursus et specialkursus om Fiskeri i Norden. Det blev afholdt i Hirtshals og i Borgen fra den 20. til den 24. maj. Der deltog 14, heraf otte fra Danmark, en fra Finland, to fra Island, to fra Norge og en fra Sverige.

Der blev i foråret 1984 foretaget en evaluering af Nordisk Journalistkursus' fremtidsplaner ved programredaktør Berit Griebenow, Norge. Med udgangspunkt i denne evaluering og i et forslag fra kursusledelsen indgav bestyrelsen i efteråret 1984 en begæring om øgede bevillinger med henblik på en trinvis forøgelse af kursets aktiviteter over en tre-årig periode. Sagen er endnu ikke færdigbehandlet.

4.

Bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus fremsender hermed virksomhedsberetning for året 1985 til Nordisk Ministerråd.

Århus, den 1. april 1986

Per Winther
Formand for bestyrelsen

Erik Reske-Nielsen
Rektor

Nordiska språksekretariatet*Verksamhetsberättelse 1985**1. Institusjonens oppgave*

Nordisk språksekretariatet begynte sin virksomhet 1. juli 1978. Ifølge instruksjonen er Språksekretariatet et samarbeidsorgan for språknemndene og tilsvarende organer i de nordiske landene. Sekretariatet skal arbeide for å bevare og styrke det språklige fellesskabet i Norden og for å fremme den nordiske språkforståelsen. Dette skal sekretariatet gjøre blant annet ved å være rådgivende og koordinerende organ i nordiske språkspørsmål, ta initiativ til forskningsprosjekter, følge grannespråksundervisningen på alle utdanningsnivåer, samarbeide med massemediene, medvirke ved ordboksprosjekter, gi ut skrifter og arrangere nordiske møter om språkspørsmål.

2. Organisasjon

Nordisk språksekretariat blir ledet av et styre på tolv personer som representerer samtlige språknemnder i Norden. Styret utpeker blant sine medlemmer et arbeidsutvalg med en representant fra Dansk Sprognævn, en fra Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland, en fra Norsk språkråd og en fra Svenska språknämnden. Formannen i styret er samtidig formann i arbeidsutvalget. Sekretariatets fellesnordiske administrasjon er plassert ved Norsk språkråd i Oslo.

*3. Virksomheten 1985**3.1 Økonomisk oversikt*

(Beløpene avrundet til hele tusen)

Inntekter

Bevilgning	977	
Overført fra 1984	62	
Inntekter av skrifter o. a.	28	
Automatisk lønnsøkning	82	
		1 149

Utgifter

Lønn (inkl. sosiale avgifter)	618	
Andre utgifter	513	
		1 131

Overskudd

18

3.2 *Beskrivelse av virksomheten*

3.2.1 *Møter og konferenser*

Det årlige styremøtet i Nordisk språksekretariat ble holdt i Løgumkloster i Sønderjylland 13.–14. september i tilknytning til det 32. nordiske språkmøtet 14.–17. september. Hovedemnene for det nordiske språkmøtet var "Språknemndenes rådgiving" (jf. 3.2.3) og "De nordiske språksamfunn – forskjeller og likheter". Hovedinnleggene fra møtet vil bli publisert i "Språk i Norden 1986".

Arbeidsutvalget og de nordiske sekretærene i Dansk Sprognævn, Forskningscentralen for de inhemske språken i Finland, Norsk språkråd og Svenska språknämnden har hatt tre møter. Dessuten har det vært tre sekretærmøter.

I 1985 arrangerte Språksekretariatet disse konferensene: "Ideologier og språkstyring sett i forhold til de nordiske skriftspråkenes utvikling på 1800-tallet", Schæffergården ved København, 2.–5. oktober og "Att förstå varandra i Mittnorden" (i samarbeid med Nordiska språk- och informationscentret), Høla folkhögskola, Sverige, 10.–12. oktober.

Representanter for Språksekretariatet har også i 1985 orientert om nordisk språksamarbeid og nordiske språkspørsmål ved møter, konferanser, kurs o. l. Sekretariatet har vært representert ved Nordspråk-konferensen (morsmålslærernes samarbeidsorgan) og ved Nordterm 1985 (møtet mellom de nordiske terminologorganene).

3.2.2 *Skrifter*

I 1985 gav Språksekretariatet ut disse skrifterne: "Språk i Norden 1985", "Språk og samfunn i Norden etter 1945" og "De nordiske skriftspråkenes utvikling på 1800-tallet. Behovet for og bruken av skrift i 1800-tallets forvaltning, næringsliv og privatkommunikasjon".

Sammen med Nordiska språk- og informationscentret er Språksekretariatet i gang med å utarbeide skriftet "Att förstå varandra i Norden", som på en kort og oversiktlig måte vil gi råd om hvordan nordiske møter o. l. bør tilrettelegges for at kommunikasjonen skal bli best mulig. Sekretariatet arbeider også med en ny utgave av skriftet "Statsnavn og nasjonalitetsord".

3.2.3 *Språknemndenes rådgiving*

I Språksekretariatets regi er det i 1985 gjennomført en undersøkelse av språknemndenes rådgiving over telefon. Hensikten med undersøkelsen har bl. a. vært å kartlegge hvem som spør, hva de spør om og hvilken effekt svarene får. På lengre sikt kan undersøkelsen føre til en bedre nordisk samordning av den språklige rådgivingen. Et sammendrag av undersøkelsen vil bli publisert i Språk i Norden 1986. Sekretariatet har også planer om å utgi en egen rapport om prosjektet.

3.2.4 *Grannespråksundervisningen*

Fra 1985 har Språksekretariatet fått en nu førstekonsulent som i første rekke skal ta seg av spørsmål i forbindelse med grannespråksundervisningen på alle utdanningsnivåer. Den nye konsulenten har planlagt seminarer o. l. for lærere og andre, og har selv orientert om læremidler og metodiske opplegg ved slike seminarer. Konsulenten har også besøkt skoler og orientert lærere og elever om grannespråksundervisningen.

Sekretariatet har deltatt i arbeidet med kassettbånd til boka "Barn i Norden".

3.2.5 *Grannespråksundervisningen i den videregående skolen*

Som et ledd i handlingsprogrammet for bedre språkforståelse i Norden har Språksekretariatet deltatt i en arbeidsgruppe som har kartlagt grannespråksundervisningen i den videregående skolen i Norden. Arbeidsgruppen leverte sin innstilling til Nordisk ministerråd høsten 1985, og foreslår der en rekke tiltak som tar sikte på å styrke grannespråksundervisningen.

Som oppfølging av innstillingen planlegger sekretariatet en holdningsundersøkelse blant lærere om grannespråksundervisningen i den videregående skolen.

3.2.6 *Danskundervisningen på Færøyene og Island*

Høsten 1985 foretok sekretariatet en rundspørring blant dansklærere på Færøyene og Island om hvilke prinsipper de legger til grunn for undervisningen, og om eventuelle problemer ved undervisningen. Sekretariatet vurderer å arrangere en konferanse om dette emnet.

3.2.7 *Forskningsprosjektet "Purisme og demokrati"*

I samarbeid med Københavns Universitet har Språksekretariatet begynt å planlegge et forskningsprosjekt som har fått arbeidstittelen "Purisme og demokrati". Prosjektet skal undersøke om en puristisk språkpolitikk gjør det mulig for flere å delta i den demokratiske prosessen.

3.2.8 *"De 1 000 alminneligste ordene"*

Sekretariatet har satt i gang et prøveprosjekt for å finne ut om det er hensiktsmessig å utarbeide små ordlister mellom de nordiske språkene basert på frekvensundersøkelser. I første omgang vil det bli utarbeidet prøveordlister mellom dansk og svensk og norsk og svensk.

3.2.9 *Språksekretariatet og den nordiske språkkonvensjonen*

Styret og arbeidsutvalget har flere ganger diskutert Språksekretariatets forhold til den nordiske språkkonvensjonen. Sekretariatet er innstilt på å spille en aktiv rolle i forbindelse med konvensjonen.

3.2.10 *Uttalelser*

I 1985 har Språksekretariatet uttalt seg til Nordisk ministerråd om rapporten "Migrationssamarbeite i Norden", til skoledirektøren i Finnmark om svensk/finsk i Mønsterplan for grunnskolen, til Grunnskolerådet i Norge om utkast til ny Mønsterplan for grunnskolen og til Nordisk ministerråd om utredningen "Grønland-Norden". Sekretariatet har uttalt seg til Nordisk kulturfond om flere søknader om støtte til ordboksprosjekter. I forbindelse med dette har sekretariatet sammen med språknemndene utarbeidet en oversikt over eksisterende og planlagte internordiske ordbøker. Sekretariatet har også uttalt seg om enkelte terminologiordlister.

3.2.11 *Kortarkiv over ordbøker og ordlister*

Språksekretariatets emnesorterte kortarkiv over ordbøker har i 1985 blitt utvidet med ca. 150 kort, slik at det ved årsskiftet 1985/86 er på ca. 2 300 titler. Sekretariatet har i 1985 kjøpt datautstyr og vil overføre arkivet til dette. På grunnlag av dataarkivet tar sekretariatet sikte på å utgi en bibliografi over ordbøker.

3.2.12 *Samarbeidet med Nordiska språk- og informationscentret*

Språksekretariatet og Nordiska språk- og informationscentret er blitt enige om en samarbeidsavtale som bl. a. innebærer "att Nordiska språksekretariatet har huvudansvaret för grannspråken, medan Språk- og informationscentret har huvudansvaret för satsningar i Finland och frågor som rör finländare och det finska språket på nordisk nivå".

3.2.13 *Den nordiske nyordsundersøkelsen*

De nordiske språknemndene registrerer nye ord og uttrykk som blir brukt i massemedier, faglitteratur o.l. I 1984 gav Dansk Sprognævn ut "Nye ord i dansk 1955-75". Tidligere har Norsk språkråd gitt ut "Nyord i norsk 1945-75", og tilsvarende bok vil bli gitt ut av Svenska språknämnden. Når denne foreligger (trolig i 1986), vil det videre nyordsarbeidet bli drøftet på nordisk plan.

3.2.14 *Språkspørsmål*

I samarbeid med språknemndene har Språksekretariatet også i 1985 behandlet flere språkspørsmål med sikte på å komme frem til fellesnordiske anbefalinger.

Bertil Molde

Formann

Ståle Løland

Sekretariatssjef

Nordiska språk- och informationscentret

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska språk- och informationscentret
Hagnäsgatan 2
SF-00530 Helsingfors 53
Telefon 90-7061

1. Institutionens uppgift

Centret började sin verksamhet i augusti 1980. Centret skall enligt sina stadgar i första hand främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret öka utbudet av vid undervisningen behövt tilläggs-material om Norden, effektivera informationen om de nordiska länderna, upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material, anordna språkkurser och andra kurser samt föreläsningar, och utveckla tolknings- och översättningsverksamhet.

Centret skall därutöver sprida kännedom om det finska språket samt om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

2. Organisation

Centrets styrelse består av fem medlemmar, en för varje nordiskt land:

<i>Ordinarie</i>	<i>Suppleanter</i>
Danmark:	
Lennart Holten	Lise Lotte Bisgaard
Finland:	
Magnus Kull, ordförande	Marja Ihto
Island:	
Erlingur Sigurðsson	Kristinn Jóhannesson
Norge:	
Olav Nyhamar, viceordförande	Brit Alstad
Sverige:	
Gunilla Hjort	Britt Wilson-Lohse

Styrelsen har sammanträtt den 23 mars och den 19 september samt haft per capsulam möten den 8 november och den 18 november. Centrets personal består av fem tjänsteinnehavare. Centret har en finsk referensgrupp som bidrar till planeringen samt en samnordisk referensgrupp för fortbildning av tolkar.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	1 176 000	1 176 000	Löner	498 000	521 401
Aut. löneökn.		32 596			
Egna intäkter*		202 672	Övr. kost. (härav projekt)	678 000 526 000	911 396 743 121
Räntor		11 119			
Underskott		10 410			
Summa	1 176 000	1 432 797		1 176 000	1 432 797

* intäkterna inkluderar bidrag från undervisningsministeriet i Finland, Kultursekretariatet i Köpenhamn, Sveriges ambassad och olika fonder samt kursavgifter.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Informations- och i synnerhet kursverksamheten har haft en framträdande plats i centrets arbete.

3.2.1 Informationsverksamhet

Information om de nordiska grannländerna samt om nordiskt samarbete har förmedlats till olika grupper inom utbildningsväsendet i Finland, bl. a. genom informationsmaterial för skolbruk, biblioteks-, kurs- och föreläsningverksamhet, samt besök. Centret har även förmedlat information om Finland till olika mottagargrupper i övriga Norden.

Informationsbrev för svenskundervisningen i Finland

Basen för centrets materialservice utgörs av informationsbrev som distribueras till svenskundervisningen i alla skolformer. Antalet adressater är cirka 4 000. Brevens består av informativt material, samt av material över ett visst tema lämpligt för svenskundervisningen. Under året har två informationsbrev sänts ut. Det första: Internationell förståelse, det andra: Känn ditt Norden och Valen i Sverige och Norge.

Information om Finland

Centret har haft två större informationsprojekt. Skärmutställningen Suomi-Finland, med bild- och textskärmar, texthäfte samt med ljudbildband turnerar fortfarande i Sverige och Danmark. Vid firandet av Keleva-las jubileumsår 1985 utgav centret i samarbete med Skolstyrelsens svenskspråkiga avdelning "Kalevala och finländsk folklore", som har distribuerats till samtliga nordiska länder.

Läromedelsproduktion

I samarbete med Nordiska rådets Finlands delegation, Skolstyrelsen och Pohjola-Norden, har centret producerat stordiaserien "Känn ditt Norden" med texthäfte och morgonsamlingstexter. Materialet har distribuerats till varje högstadium, gymnasium och AV-central i Finland.

Till antologin "Barn i Norden", avsedd för grannspråksundervisningen i första hand på lågstadiet, har centret startat inspelningen av texterna i boken. Centret har ytterligare bidragit till förverkligandet av ljudbildserien "Island i sin klass" i samarbete med Föreningen Islandia och Statens AV-central.

3.2.2 Seminarie- och kursverksamhet

Centret har arrangerat 6 seminarier, av vilka 5 varit förlagda till Finland och 1 till Sverige. Vidare har 14 kurser anordnats, varav 6 i Finland, 5 i Sverige 2 i Danmark och 1 i Norge. Sammanlagda deltagarantalet i seminarierna har varit 408, och i kurserna 301.

Seminarier

Antalet seminarier har ökat avsevärt jämfört med 1984. De sex seminarier som arrangerats har genomförts i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum, Svenska institutet, Finska delegationen av Finsk-svenska utbildningsrådet, Yrkesutbildningsstyrelsen och Nordiska språksekretariatet.

En specificering av seminarieverksamheten återfinns i *bilaga 1*.

Kursverksamheten

Under det gångna året har centret fortsatt kursverksamheten inom ramen för de riktlinjer som stadgarna anger.

Kurserna har haft karaktären av fortbildnings-/språkkurser. Samarbetspartner för sommarkursen i Finland har varit Heinola kursinstitut, för kurserna i Sverige Svenska institutet, Finlandshuset i Stockholm, Högskolornas språkcentral i Jyväskylä samt olika folkhögskolor. Kurserna i Danmark har skett i samarbete med LO-Skolen i Helsingör och Den Internationale Højskole. Samarbetspartner för kursen i Norge har varit Oslo universitets internationella sommarskola. Medarrangörerna har stått för en del av kurskostnaderna. Till kurserna i Helsingör och i Oslo har centret erhållit anslag från Dansk-finsk respektive Norsk-finsk kulturfond.

Centret har också förmedlat finska deltagare till Svenska institutets internationella sommarkurser i svenska, och för Finlands del ombesörjt utlysning, ansökningsberedning, antagning samt beviljande av resebidrag i vissa fall.

Vidare har centret förmedlat finska deltagare till vinterkurser vid folkhögskolor i Sverige.

Bilaga 2 innehåller en specificering av centrets kursverksamhet 1985.

Fortbildningskurser

Tre lärarfortbildningskurser har anordnats i Sverige. Samarbetspartner har varit Svenska institutet, Finlandshuset och Högskolornas språkcentral.

För nordiska tolkar arrangerades en fortbildningskurs i Helsingör. Se närmare *bilaga 2*.

Språkkurser

Språkkurserna har riktats mot fyra olika målgrupper: tjänstemän, lärare, allmänheten och gymnasister. För tjänstemän har kurser hållits i Finland, Norge, Danmark och Sverige, för lärare i Norge och Danmark, för allmänheten i Finland och för gymnasister i Sverige. Se närmare *bilaga 2*.

3.2.3 *Föreläsningsverksamhet*

Centrets direktör och utbildningschef samt bibliotekarie har deltagit i olika kurser som centret och dess samarbetspartner har arrangerat, bl. a. i egenskap av föreläsare. Vidare har centret och dess bibliotek presenterats för olika besökargrupper.

3.2.4 *Biblioteket*

Nyanskaffning och utlån

Under året 1985 har till biblioteket anskaffats 265 böcker och 185 AV-enheter. Bibliotekets mediebestånd vid årsskiftet är 2 212 böcker och 854 AV-enheter. 13 band har gallrats ut. Centret prenumererar på 115 nordiska tidskrifter och 9 dagstidningar. Utlåningen är ca 450 böcker och ca 600 AV-lån.

Information och annan verksamhet

En allt större del av bibliotekets regelbundna funktioner upptas av information om nordiska frågor. Förutom det sedvanliga anskaffandet av biblioteksmaterial deltar bibliotekarien i centrets informationsverksamhet och läromedelsproduktion. Under året har bibliotekarien deltagit i följande samarbetsprojekt:

- som medlem i referensgruppen för invandrarnas biblioteksservice, tillsatt av Finlands biblioteksförning
- som litteraturkonsulent i Göteborg 14–30.4.1985 i samarbete med Finlands biblioteksförning och Göteborgs stadsbibliotek
- som medlem i Pohjola-Nordens litteraturnämnd.

3.2.5 *Utställningar*

Centret har anordnat tre utställningar

- en vandringsutställning med isländska barnteckningar, som har turnerat på landskapsbibliotek i olika delar av Finland
- en nordisk utställning i anslutning till temadagen *Känn ditt Norden* 10–16-335 *Nordiska rådet Del 2*

– en informativ utställning om centrets verksamhet i samband med centrets 5-årsjubileum

3.2.6 *Fortbildning av nordiska tolkar*

Referensgruppen för fortbildning av nordiska tolkar har haft tre möten, där de nordiska tolkarnas grundutbildning, fortbildning och förutsättningar för nordisk tolkning diskuterats. På seminariet i Helsingfors diskuterades bakgrunden till och följderna av den nordiska språkkonventionen. En fortbildningskurs har anordnats i Helsingör med inriktning på fackterminologi och dansk realia.

Styrelsen för Nordiska språk- och informationscentret har den 19.3.1986 godkänt ovanstående verksamhetsberättelse, som härmed överlämnas till Nordiska ministerrådet.

Magnus Kull
Styrelsens ordförande

Marja-Liisa Karppinen
T. f. direktör

*BILAGA 1***Seminarieverksamhet år 1985***1. Nordisk sändelektorskonferens*

Tid 11–13 januari 1985
Plats Hanaholmens kulturcentrum
Samarbets- Hanaholmen,
partner Svenska institutet
Målgrupp Sändelektorer i nordiska språk
vid universiteten i Norden
Deltagarantal 67

2. Svensk skola på 1980-talet

Tid 11–13 februari 1985
Plats Hanaholmens kulturcentrum
Samarbets- Finska delegationen av Finsk-svenska
partner utbildningsrådet, Hanaholmen
Målgrupp Kommunala skoladministratörer i Finland
Deltagarantal 70

3. Svenskundervisningen inom yrkesutbildningen

Tid 27–28 april 1985
Plats Hanaholmens kulturcentrum
Samarbets- Hanaholmen,
partner Yrkesutbildningsstyrelsen
Målgrupp Lärare i svenska inom yrkesut-
bildningen (jordbruk, skogsbruk,
mejeri och fiskeri)
Deltagarantal 44

4. Att förstå varandra i Mittnorden

Tid 10–12 september 1985
Plats Høla folkhögskola, Nyland
Samarbets- Nordiska språksekretariatet i Oslo
partner
Målgrupp Lärarutbildare, -fortbildare, repr.
för vuxenutbildningen, lärare, andra
opinionsbildare
Deltagarantal 40

5. Lärare i A-språk (svenska)

Tid 16–17 november 1985
Plats Hanaholmens kulturcentrum

Samarbetspartner	Hanaholmen
Målgrupp	Lärare i svenska som A-språk i grundskolan och på gymnasiet
Deltagarantal	144

6. Nordisk språkkonvention och tolkutbildning

Tid	13–14 december 1985
Plats	Hotell Hospiz, Helsingfors
Samarbetspartner	—
Målgrupp	Nordiska tolkar, översättare och tjänstemän som berörs av språkkonventionen
Deltagarantal	41

BILAGA 2

Kursverksamhet år 1985

1. Fortbildningskurser

1.1	Kursslag	Tolkfortbildningskurs
	Målgrupp	Yrkesaktiva nordiska tolkar
	Plats	LO-Skolen i Helsingør
	Tid	2–9 juni 1985
	Samarbetspartner	LO-Skolen i Helsingør
	Deltagarantal	13
1.2	Kursslag	Lärofortbildningskurs
	Målgrupp	Finska svensklärare
	Plats	Mora folkhögskola, Mora
	Tid	9–20 juni 1985
	Samarbetspartner	Svenska institutet
	Deltagarantal	22
1.3	Kursslag	Lärofortbildningskurs
	Målgrupp	Finska svensklärare vid tekniska skolor
	Plats	Finlandshuset, Stockholm
	Tid	10–15 juni 1985
	Samarbetspartner	Finlandshuset, Stockholm
	Deltagarantal	15

1.4	Kursslag	Lärofortbildningskurs
	Målgrupp	Lärare vid högskolornas språkcentrer
	Plats	Tollare folkhögskola, Saltsjö-Boo
	Tid	8–16 augusti 1985
	Samarbetspartner	Högskolornas språkcentral, Svenska institutet
	Deltagarantal	21

2. *Språkkurser för lärare och tjänstemän*

2.1	Kursslag	Danska och dansk landskänedom
	Målgrupp	Finska lärare och tjänstemän inom offentlig förvaltning
	Plats	Den Internationale Højskole, Helsingør
	Tid	28 juli–10 augusti 1985
	Samarbetspartner	Den Internationale Højskole, Helsingør
	Deltagarantal	19
2.2	Kursslag	Norska och norsk landskänedom
	Målgrupp	Finska lärare och tjänstemän inom offentlig förvaltning
	Plats	Oslo universitet, Blindern
	Tid	29 juli–9 augusti 1985
	Samarbetspartner	Oslo universitets internationella sommarskola
	Deltagarantal	15

3. *Språkkurser för tjänstemän*

3.1	Kursslag	Intensivkurs i svenska
	Målgrupp	Finska tjänstemän inom offentlig förvaltning
	Plats	Statens ämbetshus, Hagnäsgatan 2, Helsingfors
	Tid	11–22 mars 1985
	Deltagarantal	24
3.2	Kursslag	Intensivkurs i svenska
	Målgrupp	Finska tjänstemän inom offentlig förvaltning
	Plats	Heinola kursinstitut, Heinola
	Tid	31 maj–7 juni 1985
	Samarbetspartner	Heinola kursinstitut, Heinola
	Deltagarantal	30
3.3	Kursslag	Intensivkurs i svenska med inslag av danska och norska
	Målgrupp	Finska tjänstemän inom offentlig förvaltning
	Plats	Valla folkhögskola, Linköping
	Tid	5–16 augusti 1985
	Samarbetspartner	Svenska institutet
	Deltagarantal	33

3.4 Kursslag	Intensivkurs i svenska
Målgrupp	Finska tjänstemän inom offentlig förvaltning
Plats	Statens ämbetshus, Hagnäsgatan 2, Helsingfors
Tid	23 september–4 oktober 1985
Deltagarantal	21

4. *Språkkurser för gymnasister*

4.1 Kursslag	Intensivkurs i svenska
Målgrupp	Finska gymnasister
Plats	Hampnäs folkhögskola, Örnsköldsvik
Tid	19–29 juni 1985
Samarbetspartner	Svenska institutet
Deltagarantal	27

5. *Språkkurser för allmänheten*

5.1 Kursslag	Intensivkurs i svenska
Målgrupp	Allmänheten
Plats	Statens ämbetshus, Hagnäsgatan 2, Helsingfors
Tid	11–22 mars 1985
Deltagarantal	19
5.1 Kursslag	Veckoslutskurs i svenska
Målgrupp	Allmänheten
Plats	Statens ämbetshus, Hagnäsgatan 2, Helsingfors
Tid	21–22 september 1985
Deltagarantal	23
5.3 Kursslag	Intensivkurs i svenska
Målgrupp	Allmänheten
Plats	Statens ämbetshus, Hagnäsgatan 2, Helsingfors
Tid	23 september–4 oktober 1985
Deltagarantal	19

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*Verksamhetsberättelse 1985**Namn och adress*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
Kungsportsavenyn 32
S-411 36 GÖTEBORG

1. Institutionens uppgifter

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitet och högskolor i övrigt.

2. Organisation

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant.

*3. Verksamheter 1985**3.1 Ekonomiskt utfall*

Budget	Bokslut	Överskott
105 000 kr	93 008: 02 kr	11 991: 98 kr

3.2 Beskrivning av verksamheten

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på tre linjer, *textillinjen* vid Chalmers tekniska högskola som med en tvåårig studietid leder till textilingenjörsexamen, *näringslinjen* vid universitetet i Oslo som omfattar 3 års studier utom för hushållslärare som får tillgodoräkna sig 1 termin för sina tidigare genomgångna studier, samt linjen för *näringssterapi* vid universitetet i Göteborg som omfattar 1 1/2 års studier.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutioner är belägna för utbildningens driftkostnader, förutom linjen för näringssterapi, som finansieras över den nordiska fasta kulturbudgeten.

Det för NHH:s verksamhet positiva beslutet om inrättandet av linjen för näringssterapi vid Göteborgs Universitet har stimulerat till ett utvecklingsarbete rörande en överbryggande utbildning för danska dietassistenter och svenska kliniska dietister (och för motsvarande utbildningar i övriga nor-

diska länder när de inrättas). Dessa utbildningar ger behörighet för tillträde till tredje terminen på linjen för näringsterapi som i sin tur ger den särskilda behörighet som krävs inom forskarutbildningen i klinisk näringslära.

NHH-styrelsen undersöker f. n. behovet av påbyggnadsutbildning i konsumentekonomi på högskolenivå för hushållslärare m. fl. NHH har bl. a. i början av 1986 anordnat en konferens om konsumentekonomisk utbildning, med deltagande av företrädare för myndigheter, organisationer och utbildningar inom konsumentområdet.

Under de senaste åren har ett närmare samarbete kommit till stånd mellan NHH och Nordiska samarbetskommittén för hushållsundervisning.

Högskolan följer även i övrigt olika utvecklingstendenser inom högskolans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

4. Beslut

Härmed överlämnas på NHH-styrelsens vägnar verksamhetsberättelsen för 1985. Beslut i ärendet har fattats vid NHH-styrelsens sammanträde i Helsingör den 13 mars 1986.

Nordisk kollegium för marinbiologi*Verksamhetsberättelse 1985**Navn og adresse*

Nordisk kollegium for marinbiologi
c/o Forskningsleder Torgeir Bakke
Norsk institutt for vannforskning
Boks 333 Blindern
N-Oslo 3
Tel. (2)-23 52 80

1 Institusjonens oppgave

Nordisk Kollegium for Marinbiologi (NKMB) har til oppgave å fremme det internordiske marinbiologiske samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere og/eller støtte kurser, konferanser og arbeidsmøter; utse nordiske utvekslingsstipendiater; og støtte studiereiser og planlegging av fellesnordiske forskningsoppgaver.

2 Organisasjon

Kollegiet består av inntil seks representanter for marinbiologiske institusjoner i hvert av de nordiske land Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Medlemmene fra hvert land danner nasjonale seksjoner av Kollegiet. Kollegiets styre består av de nasjonale seksjoners formenn. Kollegiet har deltidsengasjert en generalsekretær.

3 Virksomhet 1985*3.1 Økonomisk utfall (NOK)*

Anslagspost	budget 1985	bokslutt 1985	avvik
Styrelse	62 700	84 511	-21 811
Kontor	12 300	14 230	- 1 930
Prosjekt	745 000	738 462	+ 6 538
Summa utgifter	820 000	837 203	-17 203
Anslag	820 000	820 000	-
Tillatt anvendt overskudd	172 400	172 400	-
Renter o. a. inntekt	16 486 ¹	38 451	+21 965
Summa inntekter	1 008 886	1 030 851	+21 965

¹ Forventet og reell egenandel av kursutgifter til Island fra deltakerne.

3.2 Beskrivelse av virksomheten

Møter: Kollegiets styre har holdt ett møte, det ordinære budsjettmøtet, 23.–24. september i Bergen, Norge. De nasjonale seksjoner har i tillegg holdt møter når nødvendig.

Spesialkurser: Kollegiet arrangerte et ca 2 uker langt spesialkurs ved følgende institusjoner:

Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser (DF & H) og Marinbiologisk Laboratorium Helsingør, 19.–29. august. "Biologisk baggrund for fiskeri-rådgivning". Kursledere var cand. scient. E. Kirkegaard og cand. scient. Else Nielsen, begge DF & H. 12 deltakere (DK 4, SF 2, Is 1, N 2 og S 2), samt enkelte hospitanter.

Tvärminne Zoologiska Station, Tvärminne, Finland. 10.–20. juni. "Ek-sperimentell planktonøkologi: nærings- og karbonkretsløp og trofisk inter-aksjon i *in situ* innhegninger." Kursleder var Lic. sci. Timmo Tamminen, Helsingfors. 12 deltakere (DK 6, SF 1, N 2 og S 3).

Akranes, Island, 12.–22. august. "Tidevannssonens økologi." Kurs-leder var professor Agnar Ingolfsson, Reykjavik. 15 deltakere (DK 3, SF 3, Is 1, N 4 og S 4). Kurset ble arrangert i samarbeid med Nordisk Kollegium for Ekologi.

Institutt for marinbiologi, Bergen, 8.–20. juli. "Bruk av multivariate metoder innen marin økologi." Kursledere var amanuensis T. Høisæter, vit. ass. D. Aksnes, Cand. real. T. Knutsen og professor U. Lie. 12 deltakere (DK 3, SF 2, N 4 og S 3).

Klubbans biologiska station, 5.–16. august. "Produktion och reglering av djurpopulationer på grunda, marina mjukbottnar." Kursledere var FD Bo Tallmark, Uppsala og FD Leif Pihl, Lysekil. 11 deltakere (DK 4, SF 3, Is 1, N 1 og S 2).

Antallet kursdeltakere siden kollegiet startet kursvirksomheten i 1958 har vært 1357, dvs. gjennomsnittlig ca 50 kursdeltakere pr. år.

Utvexlingsstipendiater: Kollegiet har i løpet av året hatt følgende ut-vekslingsstipendiater:

Århus. Cand. scient. A. Tobiesen (N), 1/1–30/11. Stoffskifte-fysiologi, flagellater.

København. FK A. Athanasiadis (S), 21/1–25/4. Taksonomi av rød-alger. Cand. mag. S. Nyhammer (N), 25/9–25/10. Økologi hos copepoder. Stud. P. Tiselius (S), 1/11–31/12. Fysiologi hos copepoder.

Husö. FK G. Ejdung (S), 1/5–30/9. Predasjonsforhold på grunn mudder-bunn.

Tvärminne. Cand. sci. B. Marcussen (DK), 1/4–30/9. Planktoniske bak-terier.

Reykjavik. Cand. real. K. Sjøtun (N) 1/9–31/12. Vekst av tare (*Lamina-ria*).

Bodø. FK C. Folke (S), 10/8–10/9. Kobling fiskeribiologi og -økonomi.

Trondheim. Stud. sci. M. V. Nielsen, 1/1–15/3. Vekst og ernæring hos muslinger.

Tromsø. FK F. Norrbin (S), 15/9–31/12. Biologi og biokjemi hos copepoder.

Kristineberg. Cand. real. J. H. Fosså (N), 1/3–30/6. Hyperbentiske dypvannsmysider. Cand. sci. L. Buhl.Jensen (N), 1/1–31/7. Gullmarsfjordens amfipoder.

Tjärnö. Stud. sci. J. B. Larsen (DK), 1/10–1/11. Pelagiske ciliaters biologi.

Kollegiet har til nå hatt 130 stipendiater ved nordiske institusjoner.

Øvrig aktivitet:

Kollegiet har bevilget reisestøtte til Dr R. Witlatch (USA) for forelesningsturné til Danmark, Norge og Sverige.

Kollegiet har forøvrig innvilget støtte til studie- og kontaktreiser innen Norden for 19 yngre marinbiologer i 1985.

Undertegnede har med fullmakt fra styret i NKMB og på grunnlag av materiale oversendt fra seksjonene, utarbeidet virksomhetsberetningen for år 1985.

Oslo 14 april 1986

Torgeir Bakke

Generalsekretær NKMB

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordisk Institut för Teoretisk Atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. (01) 42 16 16

1. Institutionens uppgift

NORDITA blev oprettet i 1957, og har til formål at fremme videnskabeligt samarbejde mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomforskning. Institutet skal drive forskning og uddannelse, samt fremme forskningen og samarbejdet mellem de nordiske institutioner inden for området, f. eks. via udveksling af forskere, ved at arrangere og finansiere besøg af udenlandske gæsteforskere ved institutioner i Norden, og ved at arrangere eller yde bidrag til symposier m. m.

2. Organisation

Institutets virksomhed omfatter elementarpartikelfysik, kernefysik, astrofysik og faststoffysik. Institutet modtager stipendiater fra de nordiske lande og udenlandske gæsteforskere. Endvidere organiserer instituttet bl. a. internordisk forskningsudveksling og videnskabelige konferencer. Kernen i virksomheden udgøres imidlertid af den videnskabelige stab, (for tiden seks fastansatte professorer+en adjungeret professor; samt fire assisterende professorer (adjunkt/lektorer), som udnævnes for en begrænset tid).

3. Verksamheten

3.1. Ekonomisk översikt

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	12 637	12 637 000	Löner	8 006	6 460 868
Aut. löneökn. ¹		224 154			
Egna intäkter	88	88 000	Övr. kostn. (härav projekt)	5 597	5 195 615
Räntor		359 802			
Beviljad överföring	878	878 479			
Övrigt		48 852			
Summa	13 603	14 236 287	Summa	13 603	11 656 483

3.2. Beskrivning av verksamheten

Under året har en omfattande förnyelse av den vetenskapliga staben skett. En professur i högenergifysik har tillsatts med tillträde 1 februari 1986. Ytterligare en professur ledigförklaras tidigt 1986 och beräknas vara tillsatt 1987. Av tre lediga lektorat har ett besatts i astrofysik medan de två övriga – ett i den kondenserade materiens fysik och ett i kärnfysik – blir besatta 1986. Vidare har en ny direktör tillsatts från 1986-01-01. Under året har alltså grunden lagts för en betydande förnyelse av den vetenskapliga verksamheten vari också ingår nya former för samarbete med övriga nordiska institutioner. NORDITA:s datamaskinresurser har under lång tid varit otillfredsställande. Under året har planer för att lösa problemen utarbetats. Den valda lösningen baseras på den datamaskin Niels Bohr Institutet (NBI) erhållit som gåva i oktober 1985. En första utbyggnads-etapp, som möjliggör NORDITA-forskarnas utnyttjande av NBI-maskinen, är beslutad, och kommer att vara i funktion våren 1986.

Norditas styrelse pr. 31. december 1985:

Danmark	* J. Hamilton (Direktör)
	* Aage Winther
	Henrik Smith
	Jens Lindhard
Finland	* Alpo Kallio (formand)
	Pekka Jauho
	Christofer Cronström
Island	* Magnús Magnússon
Norge	* Haakon Olsen
	J. M. Hansteen
	Finn Ravndal
Sverige	* Bengt E. Y. Svensson
	Arne Claesson
	Bengt Gustafsson

Nordita * J. Hertz
 medarb. H. Kiilerich
 P. Sibani
 sekretær * Leo Nielsen
 * medlem af forretningsudvalget

Styrelsesmøde blev afholdt i København den 4. juni. Derudover har Norditas forretningsudvalg afholdt møder 12. marts, 15. maj, 17. september og 3. december.

Norditas stab pr. 31. december 1985:

Videnskabelig

Professor G. E. Brown
 Professor J. Hamilton
 Professor J. Hertz
 Professor A. Luther
 Professor B. Mottelson
 Professor C. J. Pethick
 Adj. prof. J. Nørskov
 Lektor B. Jones
 Lektor R. Svensson

Administrativ

N. R. Nilsson, adm. chef
 H. Bergen
 H. Kiilerich
 E. Pedersen
 A.-M. Rey
 I. Søndergaard
 B. Thorup
 I. Wadil

Stipendiater

Nordita modtog 24 ansøgninger om stipendium for 1985/86. I 1985 har Nordita haft følgende stipendiater:

Danmark

J. Ambjørn	1.1.–31.01.85	E
Per Hedegård	1.9.–31.12.85	F
P. A. Alstrøm Hansen	1.9.–31.12.85	F
Uffe Gråe Jørgensen	1.1.–31.12.85	A
M. L. Laursen	1.9.–31.12.85	E
J. Beyer Nielsen	1.1.–31.08.85	F
Ole Holm Nielsen	1.1.–31.12.85	F
J. Rammer	1.1.–31.12.85	F
P. Sibani	1.1.–31.12.85	F

Finland

J. M. T. Louko	1.1.–31.12.85	E
K. J. Mursula	1.9.–31.12.85	E
R. K. Ritala	1.1.–31.12.85	F

Norge

S. Frøyen	1.1.–30.06.85	F
-----------	---------------	---

Sverige

T. Bengtsson	1.7.–31.12.85	K
M. Nylén	1.9.–31.12.85	F
Bo P. W. Söderberg	1.7.–31.12.85	E
C. I. Björnsson	1.1.–30.09.85	A
S. R. Svensson	1.1.–30.08.85	A

A = Astrofysik

E = Elementarpartikelfysik

F = Faststoffysik

K = Kernefysik

Gæsteforskere

I 1985 har følgende forskere opholdt sig ved Nordita for en længere periode:

S. Chakravarty, Stony Brook

T.-L. Ho, Ohio

A. D. Kennedy, Santa Barbara

J. Lattimer, Stony Brook

J. M. Leinås, Stavanger

P. Minnhagen, Umeå

P. Muzikar, Purdue Univ.

J. Timonen, Jyväskylä

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har Nordita inbuddt:

C. Carlson, Williamsburg	Lund
T. Chakraborty, Göttingen	Oulu
T. L. Einstein, Maryland	Göteborg
F. Herman, IBM San José	Göteborg
U. Landman, Atlanta	Göteborg
J. McCauley, Houston	Kjeller
H. Rubinstein, Weizmann Inst.	Stockholm
M. Schick, Seattle	Trondheim
N. Schopohl, Jülich	Espoo
K. S. Singwi, North Western Univ.	Göteborg

Symposier

I 1985 afholdtes følgende møder:

24–28 juni	''Physics of Biomolecules'' arrangeret af J. Hertz og A. Luther.
12 august	''Order Instability and Chaos'', arrangeret af J. Hertz og A. Luther.
14–18 oktober	''Baryons and their Low Energy Interactions'', arrangeret af C. J. Pethick og A. D. Jackson.
11–16 november	''What can we learn about quantum fields from modern spectroscopy?'', arrangeret af S. Stenholm.
25–26 november	''Meeting on Heavy Fermions'', arrangeret af C. J. Pethick og H. Smith.

Publikationer

Der er udkommet 40 videnskabelige afhandlinger i form av preprints.

En fuldstændig oversigt over den videnskabelige aktivitet vil blive publiceret senere i NORDITAS virksomhedsberetning for 1985.

A. Kallio
Styrelsens Formand

A. R. Mackintosh
Direktør for Nordita

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Fennicum, Henriksgatan 3
SF-20500 Åbo 50
tel 921-262 06

1 Institutionens uppgift

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) grundades 1959 och är sedan 1972 placerat i Åbo.

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden. Verksamheten omfattar nordiska traditionsvetenskapliga projekt, konferenser och publikationer. Detta innebär att institutet fångar upp projektidéer, bildar nordiska forskargrupper för aktuella forskningsuppgifter, samt bidrar till projektplanering och startandet av nya projekt inom sitt verksamhetsområde. Institutets informations- och publikationsverksamhet riktar sig såväl till nordiska som internationella forskare, traditionsarkiv och forskningsenheter inom universitetsvärlden.

NIF har sedan överflyttningen till Åbo förfogat över Institutionens för kulturforskning vid Åbo universitet utrymmen. Utvecklingen dels inom universitetsinstitutionen, vars lärarkår under denna period förstärkts med tre tjänster, och dels inom NIF med heltidsanställd institutföreståndare fr. o. m. 1979, två forskningssekreterare, byråsekreterare, bibliotek och textbehandlingsenhet, har inneburit ett allt större utrymmesbehov på båda hållen. De facto har NIF nu hela två arbetsrum för litet i ett läge då också värdinstitutionen lider av trångboddhet. Utrymmesfrågan måste lösas på lång sikt och NIF söka lokaliteter delvis eller helt utanför Fennicum.

2 Organisation

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseeende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet.

Styrelsen består av två medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en period av tre år i sänder. För varje styrelsemedlem förordnas en suppleant.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksamhet. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverkan med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och för institutets internationella kontakter, verkställa styrelsens beslut samt leda och förde- la arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning. Föreståndaren förordnas av Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

2.1 Styrelsens sammansättning 31.12.1985

<i>Ordinarie ledamöter</i>		<i>Suppleanter</i>
Birgitte Rørbye	D	Bengt Holbek
Svend Nielsen	D	Gustav Henningsen
Pekka Laaksonen	F	Leea Virtanen
Nils Storå (styrelsens viceordf.)	F	Asko Vilkuna
Hallfredur Örn Eiríksson	I	ej utnämnd
Bente Gullveig Alver (styrelsens ordf.)	N	Reimund Kvideland
Bjarne Hodne	N	Inger Christiansen
Anders Gustavsson	S	Margaretha Jersild
Bengt af Klintberg	S	Per Peterson
Personalens representant i styrelsen:		
Gun Herranen (forskningssekr., styrelsens sekr.)	F	

2.2 Personal

Institutföreståndare: Prof. Lauri Honko	F
Forskningssekreterare: Mag. art. Carsten Bregenhøj	D
Fil. lic. Gun Herranen	F
Byråsekreterare: Merk. Maj-Lis Fagerholm	F

2.3 Revisor

Utsedd av statens revisionsverk att granska NIF:s räkenskaper: Revisor Jan Svartström.

3 Verksamheten 1985

3.1 Ekonomisk översikt

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	844 000	844 000	Löner	424 000	572 725: –
Aut. löneökn.		149 531: –			
Egna intäkter		2 134:80	Övr. lönek.	5 747	9 616:25
Tillägg för täckande av underskott från 1984		17 415: –	Projekt	419 950	406 296:49
Räntor		238:80			
Beviljad överföring					
24 681:86					
(-85 överskott)					
24 680:90					
(-84 underskott)		+0:96			
Summa	844 000	1 013 319:60	Summa	849 697	988 637:74

3.2 Beskrivning av verksamheten

3.2.1 Administration

Styrelsen har under året sammanträtt två gånger, 27.2.1985 i Åbo och 20–21.9 i Stockholm. Dessutom har styrelsen vid ett tillfälle behandlat ärenden per capsulam (3–24.12.1985).

Styrelsens planeringsgrupp, tillsatt av styrelsen, har sammanträtt två gånger för att förbereda ärenden som förts till styrelsebehandling. Planeringsgruppen består av styrelsens ordförande och viceordförande, institutföreståndaren, forskningssekreterarna samt byråsekreteraren. Planeringsgruppens möten har ägt rum i Åbo.

3.2.2 Informations- och publikationsverksamhet

Information

– *NIF Newsletter* har under året utkommit med 3 nummer, av vilka 1–2/1985 var ett dubbelnummer. Distributionen är i Norden 974, i övriga Europa 629, i den övriga världen 513, sammanlagt 2 116.

– Programme for the International Symposium *Kalevala and the World's Epics*, Turku, February 22–26, 1985, red. av Carsten Bregenhøj med hjälp av Anne Gustafsson, Gun Herranen och Hanna Saressalo, utgavs inför symposiet (se *Konferenser 3.2.3*).

– *Konsertprogram* för symposiets Kalevala-konsert med studentköerna Brahe Djäknar och Florakören, redigerades av Gun Herranen.

– Ett *provnummer* av *NIFData* har redigerats av Carsten Bregenhøj och skall distribueras till traditionsvetenskapliga institutioner i Norden med intresse för datalogiskt traditionsvetenskapligt samarbete.

Publicerade böcker

– ''All världens epos'', *NIF Publications No. 15*, av Ulrika Wolf-Knuts utkom till NIF:s symposium Kalevala and the World's Epics 22–26.2.1985.

Böcker under arbete

– ''Folklorens betydelse'', 9 artiklar med kommentarer från NIF:s fjärde nordiska folkloristiska ämneskonferens 1984, redigeras av Bengt af Klintberg. Förlag: Liber, Lund. Tryckning av boken kan inledas så snart finansieringen är klar.

– *ARV, Scandinavian Yearbook of Folklore, 40/1984* innehåller 8 artiklar på engelska om folklorens betydelse. Lauri Honko har skrivit en introduktion (30 s.) ''Folkloristic Studies on Meaning. An Introduction''. Torde utkomma sommaren 1986.

– ''*Folklore och litteratur*'' innehåller 9 artiklar som författats inom NIF:s projekt 1983–85 med samma namn. Boken redigeras av Ebbe Schön (med introduktion) och Gun Herranen. Manuskriptet hos förläggaren (Carlsons Förlag, Stockholm), som söker finansiering för tryckningen hos olika fonder.

– *Kalevala ja maailman eepokset*, 28 artiklar på finska från NIF:s internationella symposium ''Kalevala and the World's Epics'' i februari 1985 redigeras av Lauri Honko (med inledning). Publikation sker under 1986 i Finska litteratursällskapets serie ''Kalevalaseuran vuosikirja''.

– *ARV, Scandinavian Yearbook of Folklore, 41/1985* innehåller 8 artiklar om tradition och kulturell identitet, resultat av NIF:s projekt med samma namn. Lauri Honko redigerar och skriver inledning till artikelsamlingen. Publikation att vänta före årets 1986 slut.

– *KvinnFolk*, ett NIF-projekt med traditionsvetenskaplig kvinnoforskning som tema, har resulterat i artiklar för en lärobok för undervisningen i folkloristik och etnologi. Redaktör är Beth Elverdam och Birgitte Hertzberg-Johnsen. Bidragen är färdiga och skall översättas till svenska. Finansiering av tryckningen är ännu oklar, publikation sker sannolikt i Sverige under 1986–87.

– *Kalevala and the World's Epics*, 25 föredrag från symposiet med samma namn i Åbo 22–26.2.1985, redigeras av Lauri Honko. Publikation eftersträvas under 1987.

Ovannämnda arbeten bortsett från *ARV 40/1984* kommer att ingå även i serien *NIF Publications*.

NIF:s omfattande publikationsverksamhet 1985–1986 har krävt kraftigt ökad maskinskrivningskapacitet eftersom bokproduktionen till största delen sker med hjälp av den textbehandlingsenhet, som NIF hyrt. Det största problemet är emellertid finansieringen av böckernas tryckning. 50 000 FIM per bok är den genomsnittliga tryckningskostnaden. Inom det nordiska samarbetet är det angeläget att kunna utge böcker som redovisar för NIF:s

nordiska samarbetsprojekt och härvid är det önskvärt att projektdeltagarnas artiklar utkommer på originalspråket (de skandinaviska språken). Få kommersiella förläggare är emellertid hugade att åtaga sig att förlägga böcker innehållande artiklar på danska, svenska och norska, och källorna för utomstående finansiering är synnerligen få. NIF:s publikationsanslag förslår inte till tryckning även om tryckningskostnaderna kan nedbringas genom att NIF producerar tryckfärdig text med hjälp av sin textbehandlingsenhet. Det är uppenbart, att extra stödåtgärder behövs för arbeten som omfattar flera skandinaviska språk.

3.2.3 *Konferensverksamhet*

1985 firades i Finland som Kalevala-jubileumsår med anledning av att 150 år förflutit sedan Elias Lönnrot utgav sin första upplaga av Kalevala, det finska nationaleposet. NIF anordnade jubileumsårets vetenskapliga huvudevenemang, nämligen symposiet Kalevala and the World's Epics. Symposiets organisationskommitté bestod av representanter för de två universiteterna i Åbo, Åbo Akademi och Turun yliopisto. Åbo stad och olika fonder. Ordförande för kommittén var Lauri Honko och sekreterare Gun Herranen och Hanna Saressalo. Symposiet ägde rum i Åbo 22–26.2.1985 med föredragshållare från Danmark, Finland, Frankrike, Japan, Kina, Polen, Schweiz, Sovjet, Storbritannien, Sverige, Ungern, USA och Västtyskland. Symposiets deltagare var representanter för den internationella och nordiska eposforskningens elit. Symposiet finansierades huvudsakligen av Undervisningsministeriet och stöddes av ett antal sponsorer.

I samband med symposiet anordnades två bokutställningar, den ena av Åbo Akademis bibliotek All världens epos, sammanställd av fil. lic. Ulrika Wolf-Knuts, och den andra av Turun yliopistos bibliotek omfattande Kalevala-översättningar, sammanställd av fil. lic. Marita Rajalin och överbibliotekarie fil. lic. Heikki Eskelinen.

3.2.4 *Projektverksamhet*

Av NIF:s projekt är "Tradition och kulturell identitet" avslutat och resultaten under publikation på engelska i tidskriften ARV, Journal of Scandinavian Folklore.

Projektet "KvinnFolk, Traditionsvetenskaplig kvinnoforskning" har resulterat i manuskript till en traditionsvetenskaplig lärobok i kvinnoforskning som redigerats av Beth Elverdam och Birgti Hertzberg-Johnsen.

"Folklore och litteratur"-projektets artiklar är klara för publikation. Redaktör för boken är Ebbe Schön, projektets ledare, och Gun Herranen, projektsekreterare. Boken skall utges på de skandinaviska språken.

Projektet "NTAI-databas och andra nordiska tillämpningar av ADB på traditionsmaterial 1986–1988" har under 1985 förberetts genom insamling av know-how, testning av software och experiment med olika program. Konvertering av NTAI-projektets fil har inletts vid universitetets datacen-

tral och man har fattat beslut om den tekniska utrustningens kapacitet och sammansättning. NIFDatas provnummer utges i mars 1986. Projektledare är forskningssekreterare Carsten Bregenhøj, som under året har inlett en serie resor till olika arkivinstitutioner för att sondera deras intresse för data-indexering av folkloristiskt material.

”Folklorens värn” är ett nytt projekt som under hösten 1985 inledde förberedelserna för att få till stånd instruktionsmaterial och erfarenhet för forskarutbildning i folkloristiskt fältarbete och arkivering utanför Norden, bl. a. i utvecklingsländer. Inom Norden är avsikten att sammanföra nordiska folklorister för att planera en gemensam strategi inom det arbete som påbörjades inom NIF 1974 med en utredning om folklorens upphovsmanrättsfrågor. Under de senaste åren har detta arbete, främst genom Unescos åtagande, lett till ett växande globalt intresse för folklorens värn. I projektets första fas har man planerat en forskarutbildningskurs i Kina inom ramen för det bilaterala kulturutbytesavtalet mellan Folkrepubliken Kina och Finland för år 1986. Projektledare är Lauri Honko och en nordisk referensgrupp skall tillsättas. Referensgruppen kommer att bestå av forskare från de fem nordiska länderna med kännedom om upphovsrättsliga frågor ifråga om traditionsmaterial.

Nya projekt. NIF:S styrelse inledde en diskussion på sitt höstmöte 1985 om initieringsområden inom den folkloriska samnordiska projektverksamheten. Planeringen av verksamhetsformer för utrönande av nya problemområden för samnordiska folkloristiska forskningsprojekt har inletts.

Forskningssekreterare Gun Herranen avlade 3.4.1985 filosofie licentiatexamen. Hennes avhandling ”En blind berättare i multidimensionell analys. Berndt Leonard Strömberg 1822–1910” (295 s. + bil.).

3.2.5 Internationella kontakter

Samarbetet mellan NIF och Unesco (Section for Non-Physical Heritage) har fått konkreta former under årets lopp och lett till ett arbetskontrakt enligt vilket NIF för Unesco har kartlagt de institutioner i Norden som innehar och arkiverar folkloristiskt material; dessutom har ett utlåtande om möjligheterna att skapa en täckande allmän typologi över folklore för internationellt bruk förberetts. Unesco har också signalerat intresse för NIF:s projekt Folklorens värn, och i synnerhet för pilotprojektet i Folkrepubliken Kina.

Ett projektavtal mellan NIF och China Society for the Study of Folk Literature and Art har förberetts för genomförandet av ett forskarutbildningsseminarium i arkivteknik och fältarbete i Guangxi i april 1986.

Det finska nationaleposets 150-års jubileum sträckte sig över hela året 1985. För NIF betydde detta ökade internationella kontakter både i Finland, där NIF tillsammans med Åbo universitet arrangerade det internationella symposiet kring jämförande eposforskning i februari, och i utlandet. Institutföreståndaren Honko inbjöds till olika tillfällen runt om i världen

för att hålla föredrag om aktuella problem inom Kalevalaforskningen, Han höll föredrag i USA (Washington, New York) och i Sovjet (Petrozavodsk) i januari, i Ungern (Budapest) i februari, i Sovjetunionen (Tartu) och Island (Reykjavík) i april, på Irland (Dublin) i september, i Indien (Udupi) och Japan (Tokyo, Nagoya, Osaka) i oktober. Under den sistnämnda resan besökte han även Kina (Beijing) för projektplanering. I januari deltog institutföreståndaren som Finlands representant i Second Committee of Government Experts for the Safeguarding of Folklore i Paris, sammankallat av Unesco. Till detta möte hade han avfattat en promemoria (Working Document, se NIF Newsletter 3/1984, ss. 5–28). I juli höll han ett plenumföredrag vid den 6. internationella fennougristikongressen i Syktyvkar, Sovjet, och i september ledde han en finsk folkloristdelegation till en konferens i Bloomington, Indiana, där temat var den jämförande forskningens metodologi.

Närmare om dessa internationella kontakter, se NIF Newsletter 1–4/1985.

Forskningssekreterare Bregenhøj har på inbjudan hållit flera föredrag kring relationerna mellan RigVeda och runometrisk diktning (i Åbo, Paris, Reykjavík, Köpenhamn, Syktyvkar, Göteborg, Lund och Oslo).

3.2.6 Gästföreläsare

NIF:s gästföreläsare 1985 var professor Daniel R. Barnes från The Ohio State University i Columbus, Ohio, som besökte 9 nordiska universitetsinstitutioner i folkloristik och höll 8 olika föreläsningar under andra hälften av september 1985.

Styrelsen för Nordiska institutet för folkdiktning avger härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

Åbo, den 7 mars 1986

Bente Gullveig Alver
NIF:s styrelses ordförande

Lauri Honko
Institutföreståndare

Nordiska institutet för sjörätt*Verksamhetsberättelse 1985**Navn og adresse*

Nordisk Institutt for Sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel. 42 90 10

1. Formål

Nordisk Institutt for Sjørett har til formål å fremme forskning og undervisning i de nordiske land i sjørett og alminnelig transportrett, olje- og gassrett og andre med sjøretten beslektede fagområder, bl. a. ved å koordinere forskning, arrangere kurs og seminarer, utdele stipend, opprettholde et fagbibliotek og drive informasjons- og publiseringsvirksomhet.

2. Organisasjon

Nordisk Institutt for Sjørett har administrativt status som et institutt under det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Instituttet er representert i fakultetsrådet, i komitéer og andre fakultets- og universitetsorganer. En del av instituttets lønns- og driftsutgifter dekkes av Universitetet i Oslo.

Instituttet har en egen Avdeling for Petroleumsrett som i fire-års perioden 1981–84 ble finansiert med bidrag direkte fra norske og utenlandske oljeselskaper som driver virksomhet på den norske kontinentalsokkel. 1985–86 finansieres Avdelingen av de samme selskaper via deres organisasjon NIFO (Norsk Industriforening for Operatørselskaper).

3. Virksomheten i 1985*3.1 Økonomi*

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	1 559 000	1 559 000	Løner	909 700	1 035 600,29
Stip. midler		25 894	Øvr. kostn.	649 300	699 570,81
Overhead ekst. virksomhet		5 255			
Behold. 84		29 276,23	Bevilg. överf.		÷ 115 745,87
Summa	1 559 000	1 619 425,23		1 559 000	1 619 425,23

Den negative overføring skyldes at kompensasjon for automatisk lønnsøkning i 85 på NOK 121 214. – først ble innbetalt i januar 1986.

Avdeling for Petroleumsrett

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	870 000	870 000	Løner	545 000	511 949,50
Ekstr. ord. bidrag		221 400	Øvr. kostn. Stip.	325 000	310 381,23 54 000.–
Prosjektmidl. Behold. 84		40 000 340 115,49	Bevilg. överf.		595 184,76
Summa	870 000	1 471 515,49		870 000	1 471 515,49

Avvikelsene i Avdeling for Petroleumsretts regnskap skyldes vesentlig at Avdelingen i løpet av året fikk uventede bidrag fra oljeselskaper, som gjorde det mulig å utvide virksomheten i forhold til budsjettet.

3.11 Gaver og bidrag

Også i 1985 er Instituttet blitt tilgodesett med Skr. 10 000 fra Sveriges Ångfartygs Assurans Förening i Göteborg til bruk til stipendier i sjørett og petroleumsrett. Videre har Instituttet mottatt generøse gaver på Dkr. 20 000 fra Hafnia-Haand i Haand Fondet, Dkr. 20 000 fra Den A. P. Møllerske Støttefond og Dkr. 15 000 fra Baltica, til bruk til stipendier i sjørett og petroleumsrett. Også i 1985 har Instituttet mottatt god økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme.

3.2 Beskrivelse av virksomheten

3.2.1 Undervisning

Instituttet har både i vår- og høstsemesteret holdt tre måneders kurs i henholdsvis sjørett og petroleumsrett spesialfag. Fra høsten 1985 er det også holdt kurs i kontrakter i petroleumsvirksomheten valgfag. Undervisningen består av forelesninger, seminarer, gruppevirksomhet og oppgaveskrivning. I tillegg gis det en omfattende individuell veiledning fra Instituttets side. Instituttet legger adskillig vekt på å sette undervisningstilbudet inn i en praktisk ramme. Det arrangeres derfor ekskursionsjoner og seminarer for studentene til oljeselskaper, rederier, departementer, direktorater m. v.

Undervisningen i sjørett og petroleumsrett følges såvel av norske som av andre nordiske studenter. Den spesialfagseksamen som studentene tar ved Instituttet, kan – foruten å være en del av studiene til norsk juridisk embedseksamen – godkjennes av de andre nordiske lands universiteter som en del av studiene til juridisk embedseksamen. I 1985 tok 36 studenter eksamen i sjørett. Av disse var 3 norske, 2 amerikanske, 1 polsk og 30 studenter fra de øvrige nordiske land. 2 danske, 1 finsk og 1 svensk og 4 norske studenter tok eksamen i petroleumsrett.

Nordisk Institutt for Sjørett er det eneste lærested i Norden for spesialstudier i sjørett og petroleumsrett. Instituttet deler ut stipend til forskere

og studenter som ønsker å fordype seg i disse fagene. Også forskere fra land utenfor Norden oppholder seg på Instituttet i kortere eller lengre perioder. Instituttet har i 1985 hatt 3 510 studentgjestedøgn. Legger man til den tid gjesteforskere har oppholdt seg på Instituttet, kommer man opp i 4 120 gjestedøgn.

3.2.2 *Seminarvirksomhet*

Instituttet har sett det som viktig å opprettholde en omfattende kontakt med praktikere som arbeider innenfor de samme områder som Instituttets forskere. Et viktig ledd i denne kontaktvirksomhet er de seminarer Instituttet avholder. Seminarene tjener også som videreutdanning for praktikere og forskere i de nordiske land. I 1985 har Instituttet arrangert 7 såkalte "onsdagsseminarer" av to timers varighet. I tilknytning til onsdagsseminarene har det vært avholdt to dommerseminarer for nordiske dommere hvor nylig avsagte dommer av sjørettslig karakter blir presentert og diskutert. Ca 20 personer har deltatt ved hvert av de to dommerseminarene. I tillegg har Instituttets forskere og vitenskapelige assistenter holdt foredrag eller deltatt i en rekke seminarer i Norge og andre land.

Det 5. nordiske dommerseminar i sjørett ble arrangert på Leangkollen Hotel og Konferansesenter utenfor Oslo i tiden 29. sept. – 1 okt. med 35 deltagere fra de nordiske land inkl. Island.

3.2.3 *Forskning og publikasjoner*

Innenfor Instituttets sentrale forskningsfelt har Instituttets forskere og vitenskapelige assistenter publisert 15 større og mindre artikler samt en bok på 326 sider. Ialt utgjør arbeidene ca. 1 100 sider. Videre forelå det ved årets utgang 8 arbeider i manuskript ferdig til publisering. Av disse er ett arbeide på ca. 350 sider innlevert til bedømmelse for den juridiske licentiatgrad. Pr. 1. januar 1986 har Instituttet 14 igangværende forskningsarbeider – herunder forskningsprosjekter hvor Instituttets medarbeidere deltar.

Mobils forskningsprogram ved Avdeling for Petroleumsrett

Instituttet har inngått en avtale med Mobil Exploration Norway Inc. om et omfattende forskningsprogram ved Avdeling for Petroleumsrett. Bidraget fra Mobil utgjør NOK 1,4 mill. i treårsperioden 1985–87. Programmet omfatter alle former for samarbeide mellom uavhengige oljeselskaper på kontinentalsokkelen. Tre forskere og en kontorfullmektig er direkte knyttet til programmet. Andre forskere arbeider med problemer i tilknytning til forskningsprogrammet.

Småskriftserien *MarIus* som redigeres fra Instituttet, har publisert 13 hefter i 1985.

3.2.4 *Bibliotek*

Instituttet har ett av verdens beste sjørettsbibliotek. Arbeidet med å etablere et petroleumsrettsbibliotek av tilsvarende standard fortsetter. Pr.

31.12.1984 besto Instituttets samlede bibliotek av ca. 15 300 bøker og småskrifter. I tillegg har Instituttet i abonnement 200 løpende tidsskrifter og løsblad. Videre kommer diverse periodika som f. eks. årsmeldinger, pressemeldinger, stortingspublikasjoner, statistikker og kontraktssamlinger.

3.3 Fremtidsplaner

Instituttet tar sikte på å opprettholde en aktivitet av samme omfang og innhold som idag, men likevel slik at nordisk seminar virksomhet og forskerutdanning styrkes ytterligere.

Avdeling for Petroleumsrett er sikret økonomisk støtte i ytterligere ett år fra 1. januar 1986 ved at Norsk Industriforening For Operatørselskaper (NIFO) – som representerer samtlige 13 operatører på norsk kontinental-sokkel – har vedtatt å bevilge kr. 870 000 til Avdelingens drift også i 1986. Styret i NIFO har gitt uttrykk for at støtte utover 1986 ikke kan forventes.

Fra Instituttets side er det overfor såvel norske som nordiske bevilgende myndigheter fremmet fornyet forslag om budsjettøkning for å dekke Avdelingens stillingsbehov og driftsutgifter forøvrig, senest i Instituttets budsjett for 1986 og i langtidsbudsjettet for 1987–89.

Styret for Nordisk Institutt for Sjørett har godkjent årsberetningen for 1985.

Erling Selvig

Bestyrer
Styrets formann

Nordiska geoekskursioner till Island*Verksamhetsberättelse 1985**Navn og adresse*

Nordiska geoekskursioner till Island
 Nordiska ministerrådet
 Sekreteriatet
 Store Strandstræde 18
 DK-1255 København K
 Tel. (01) 11 47 11

1 Institutionens opgave

De nordiske geologiske ekskursioner til Island, der begyndtes i 1964, har til formål, at give forskere og studerende i de nordiske lande muligheder for at studere geologiske problemer på Island – i første række vulkanologi, glaciologi, geomorfologi og kvartærgeologi. Ekskursionernes emne skifter hvert andet år mellem de to hovedområder: Vulkanologi og Kvartærgeologi/geomorfologi. I det omfang, der er behov og ressourcer, kan islandske forskere og studerende få tilsvarende lejlighed til indenfor virksomhedens rammer at studere geovidenskabelige problemer og forhold i de øvrige nordiske lande.

2 Organisation

Virksomheden ledes af en styrelse bestående af to repræsentanter for hvert af de nordiske lande. De to styrelsesmedlemmer repræsenterer hver især virksomhedens to hovedområder. Ekskursionerne planlægges og ledes af en ekskursionsleder. Sekretariatsfunktionerne udføres af kultursekretariatet.

3 Virksomheden 1985

	Budget	1985 Bogslut	Afvigelse
Løn	–	–	
Øvrige udgifter (-heraf projekt)	513 000	563 433,48	
Indtægter	513 000	562 489,30*	
Ialt			–944,18

* Et underskudd fra 1984 ble dekket i 1985 ved en bevilgning på DKK 49 489,30 ved MR 3/85.

3.2 *Beskrivelse af virksomheden*

3.2.1 *Ekskursionen på Island*

Rapport fra Gudmundur E. Sigvaldason

Den vulkanologiske ekskursion blev gennemført d. 4.–17. juli 1985. Ekskursionsdeltagerne havde på forhånd modtaget baggrundsmateriale om Islands geologi og vulkanologi.

Ved ankomsten blev de 25 deltagerne modtaget af ekskursionslederen på flyvepladsen og kørt til hotel i Reykjavík. Om formiddagen den følgende dag (d. 5 juli) holdt ekskursionslederen og med-guiden, Páll Imsland, indførende foredrag om geologi, vulkanologi og petrologi på Norden Hus. Eftermiddagen blev siden brugt til ekskursion til Heimaey og om aftenen rejste gruppen til Akureyri.

Ekskursionforløbet var ellers det samme som før med den undtagelse at dagen på Øst-Island, som tidligere blev brugt til en ekskursion til Helgustadir, blev nu brugt til seminaria og foredrag såvel som en relativ kort udflugt til Borgarfjörður eystri. Desværre var vejrforholdene således at man ikke kunne se noget af det storslåede landskab.

Til trods for lidt uheld med vejret den dagen, så fik ekskursionen i stort set godt vejr.

I denne ekskursion blev der lagt stor vægt på seminaria og foredrag, som blev holdt næsten hver aften, som det syntes formålstjenligt med hensyn til deltageres kapacitet at tage imod. Der blev holdt foredrag om Krafla, Askja, Tertier, vulkanisme, glacialgeologi osv.

Angående fremtidsplanering af den vulkanologiske ekskursion, så synes ingen større ændringer være påkrævet. Det første udkast af en guide-bog, som blev skrevet til denne ekskursion, bliver udvidet og forbedret i løbet af 1986 til brug i 1987.

3.2.2 *Islandske geologers studierejser*

Rapport fra Thorleifur Einarsson

I år (1985) blev "resepstipendiet till isländska geologer" brugt til at dække bus- og færgeudgifter i Danmark og Skåne for 33 geologi- og geografistudenter. Ekskursionen varede fra 2. juni 12. juni. Ekskursionens første del var fælles for geologi- og geografistudenter i tre dage på Sjælland. Geologistuderterne rejste siden til Skåne (2 dage) og Bornholm (5 dage) men geografistuderterne var først på byekskursion i København og siden opholdt sig i Jylland (5 dage).

Ekskursionen blev organiseret af lektor Johannes Krüger og lektor Asger Ken Pedersen fra dansk side, professor Björn Berglund fra svensk side og Gudrúð Ólafsdóttir og Thorleifur Einarsson fra Island, som var med hele rejsen. Ekskursionen blev ledet af danske geologer og geografer; på Sjælland lektor Svend Funder (en dag) lektor Johannes Krüger, (en dag) og lektor Søren Floris (en dag).

I Skåne ledede dosent Erik Lagerlund (en dag), dosent Gunnar Degerfeldt (1/2 dag) og professor Björn Berglund (1 dag).

På Bornholm ledde lektor Erik Schou-Jenssen den geologiske ekskursionen i 5 dage.

Ledere af den geografiske ekskursion i København var lektor Christian Wickman Matthiesen, og i Jylland lektor Johannes Krüger og lektor K. Marius Jensen. De islandske ledere var dosent Guðrún Jónsdóttir (geografi) og professor Thorleifur Einarsson (geologi). Under ekskursionen fik studenterne god oversigt over de geologiske og geografiske forhold i de områder som de besøgte. De islandske ledere og studenter takker de danske og svenske ledere for en meget god ledelse under en vellykket ekskursion.

3.2.3 *Styrets virksomhet*

Der ble avholdt et styremøte i København 14.10.1986. Styrets medlemmer har utsett deltakerne til ekskursionen og avholdt forberedelsesmøter for disse.

Styrelsen for de nordiske geo-ekskursioner til Island afgiver hermed sin virksomhedsberetning for 1985.

Johannes A. Dons

Styrelsens formand

Nordiskt kollegium för ekologi

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiskt kollegium för ekologi
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Tel +46 46 14 81 88.

1 Kollegiets uppgift

Kollegiets uppgift är att fungera för nordisk samordning av högre utbildning och forskning med ekologisk inriktning, framför allt inom limnisk och terrester ekologi.

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, initiera aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

2 Organisation

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land.

Styrelsens sammansättning 1985-12-31:

Prof. Pétur M. Jónasson (v. ordf.)	D
Prof. Jorma Tahvanainen	F
Prof. Agnar Ingólfsson	I
Prof. Arne Semb-Johansson	N
Prof. Per Brinck (ordf.)	S

Kollegiets sekreterare:

Pehr H. Enckell	S
-----------------	---

3 Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget 1985	Bokslut 1985	Avvikelse
Löner	—	—	—
Övriga kostnader	518 092	512 394	- 5 698
varav projekt	397 176	414 707	+17 531
Ränteutgifter	15 385	10 376	- 5 009
Summa anslag	502 000	502 000	—

3.2 Beskrivning av verksamheten

Kollegiets tillgängliga medel är kraftigt översökta; ansökningarna till 1985 års anslag omfattade totalt cirka 700 000:—, dvs. 175 % av tillgängliga medel. Då en betydande del av anslaget är bundet till kurser, där ansökningarna inte är lika överväldigande till antalet, betyder det att övriga anslagsposter är desto mera pressade; framför allt gäller detta stipendiat- och symposiekontona.

Kollegiet har under året avhållit ett sammanträde, på Miljøstyrelsens Ferskvandslaboratorium i Silkeborg, Danmark. Tendenserna för en kraftig översökning av medlen (för 1986) håller i sig, fortfarande med posterna för stipendier och symposier hårdast belastade.

Följande aktiviteter har fått stöd:

Kurser

Ecology of tropical inland waters (Lund).

Plant population dynamics (Aarhus).

Animal mating systems (Bergen).

Teoretisk populationsbiologi hos växter (Stockholm).

Ekologisk dynamik i agrar och turistisk miljö i marginella kulturlandskap (Härjedalen/Sør-Trøndelag).

The possible worlds of trophic exploitation and their relation to the real one (Umeå).

Selection in natural populations (Öland).

Strandzonens ekologi (Reykjavik; tillsammans med Nordiskt Kollegium för Marinbiologi).

Symposier och konferenser

Relationerna mellan populationsdynamik, invandring och genetik hos smådäggdjur (Uppsala).

Biometriska problem i populationsbiologi (Oslo).

Microbial activity measurements in aquatic ecology (Uppsala).

Models and theory in vegetation science (Uppsala).

Population biology of parasites (Tromsø).

Introduktion av främmande djurarter (Uppsala; tillsammans med Nordiskt Kollegium för Viltbiologi).

IXth International Symposium on Chironomidae (Bergen).
2nd International Phycological Congress (København).

Arbetsgrupper och enskilda arbeten

Thingvallavatns ekologi (Reykjavik – Hillerød – Uppsala – Drottningholm – Oslo).

Fältarbete på Island (Lund och Åbo; två olika projekt).

Stipendier

Sammanlagt har sexton stipendier av växlande storlek utdelats, varav åtta inom ramen för samarbetet med British Ecological Society.

Övrig verksamhet

Informationsbladet NORDECOL har under året utkommit i normal omfattning.

I samband med årets sammanträde avlade styrelsen studiebesök på Miljøstyrelsens Ferskvandslaboratorium i Silkeborg, samt Aarhus fältstation Salten Skov.

4 Beslut

Nordiskt kollegium för ekologi överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

Lund den 21 mars 1986

Per Brinck
Ordförande

Pehr H. Enckell
Sekreterare

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA)
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel. 11 1686 el. 11 1271

1. CINAs formål

Institutet, der blev oprettet i 1966, har til formål *at* styrke nordisk humanistisk og samfundsvidenskabelig asienforskning, *at* fremme kontakt og samarbejde mellem nordiske asienforskere og deres institutioner, *at* virke for udbredelsen af det almindelige kendskab til asiatiske forhold, samt *at* tilvejebringe de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler.

Formålsparagraffens indhold realiseres gennem anskaffelse af dokumentation og faglitteratur, afholdelse af konferencer og seminarer, bistand til kurser og undervisning, uddeling af stipendier til studieophold i Asien og de nordiske lande og til indbydelse af asiatiske gæsteforskere, samt udgivelse af videnskabelige publikationer og informationsmateriale, jfr nærmere nedenfor under 2.

Herudover har instituttet engageret sig i udviklingen af asiatiske områdestudier ved flere universiteter i de nordiske lande, ligesom der løbende er sket en tilpasning til det offentlige, herunder ikke mindst de officielle udviklingsbistandsorganers, og det private erhvervslivs behov for information om den asiatiske verden.

2. Organisation

Institutet ledes af en styrelse bestående af 2 medlemmer fra hvert af landene, Danmark, Finland, Norge og Sverige samt 2 repræsentanter for instituttets personale. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem.

De nationale repræsentanter udnævnes af Nordisk Ministerråd. Personalets repræsentanter vælges af og blandt det fast ansatte personale ved instituttet, incl. forstanderen.

Udnævnelser og valg til styrelsen sker for en periode af 3 år. Genudnævnelser og genvalg kan finde sted. Styrelsen vælger selv sin formand og

næstformand blandt de nationale repræsentanter. Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af et medlem fra hvert land, herunder formanden som er født medlem, samt en repræsentant for personalet. Styrelsens formand er tillige formand for udvalget.

Instituttets forstander udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen for en periode af indtil 4 år. Genudnævnelse kan finde sted. Forstanderen har ansvaret for instituttets daglige drift.

Iøvrigt er virksomheden organiseret på følgende måde:

(1) ledelse og administration varetages af forstanderen og to af de videnskabelige medarbejdere, (2) bibliotek og dokumentationsvirksomhed varetages sammen med (3) informations- og servicevirksomheden af samtlige videnskabelige medarbejdere i deres egenskab af fagreferenter og ansvarlige iøvrigt inden for det geografiske hovedområde, hvor de har deres videnskabelige speciale. For (4) publikationsvirksomhed, (5) konferencevirksomhed, (6) stipendievirksomhed og (7) områdestudier ligger ansvaret hos en eller i visse tilfælde to videnskabelige medarbejdere som sagsbehandlere. Hertil kommer forskningen i form af egen forskning og den forskning der indgår i instituttets udadrettede virksomhed. Koordinering af publikations- og stipendievirksomhed sker gennem stående udvalg. For de øvrige områder nedsættes ad hoc udvalg efter behov. Den overordnede koordinering og ledelse sker i institutkollegiet med deltagelse af samtlige medarbejdere.

Den praktiske ledelse og administration af CINAs bibliotek forestås af et af Det kgl. Bibliotek i København udstationeret personale fra instituttjeneren. Administration og betjening af de af Det kgl. Biblioteks orientalske afdeling deponerede østasiatiske samlinger, der er helt adskilt fra CINAs bibliotek, varetages af et af orientalsk afdeling udstationeret personale.

Det teknisk-administrative personale varetager de almindelige sekretariatsforretninger og bestrider herudover en række selvstændige opgaver, herunder bogholderi, regnskab, redaktion, oversættelse samt forberedelse af styrelsemøder i samarbejde med forstanderen og/eller en eller flere videnskabelige medarbejdere.

3. Virksomheden i 1985

3.1 Økonomisk oversigt

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	3 507 000	3 507 000	Løner	2 426 000	2 553 644
Aut. løneökn.	-	155 103			
Egna intäkter (Royalties, fotokop.)		38 290	Övr. kost. härav pro- jekt	1 111 000 ²	1 423 344
				827 000 ³	923 468
Ränter	30 000	37 223			
Bev.överf.		82 216			
Övrigt ¹		217 648			
Summa	3 537 000	4 037 480		3 537 000	3 976 988 ⁴

¹ Fondtilskud, kommunale refusioner og tilgodehavender vedrørende langtidslidende.

² De bevilgede dkk 3 537 000 – DKK 2 426 000 til lønninger.

³ Projektudgifter/Budget er summen af de i 1985 budgetterede udgifter til publikationer, sekretariatsrejser, bibliotek, rejsestipendier til Asien, kontaktstipendier, gæsteforskere og konferencer. Projektudgifter/Bokslut er summen af *totaludgifter* (incl. royalties, overførsler og tilskud) til disse formål.

⁴ "Bokslut" overstiger "Budget", fordi man har fået "aut. løneökning" og har haft egne indtægter, renter, bevilget overførsel, samt de indtægter, der er nævnt i note (1).

Billedet af virksomheden i 1985 er stort set det samme som i de foregående år. Væksten i dokumentations-, informations- og servicevirksomheden er uændret støt med et stigende antal ekspeditioner og henvendelser om udlån og læsesalslån samt bistand til løsning af konkrete opgaver. Tendensen går fortsat i retning af flere og flere henvendelser fra det offentlige og det private erhvervsliv, herunder ikke mindst henvendelser fra eksport-erhvervene, i disse år især koncentreret om ASEAN, Japan og Kina, samt henvendelser vedrørende udviklingsbistandsforhold. I den forbindelse bemærkes at instituttet som led i det af Nordisk Råds Kulturudvalg rekommandere, øgede samarbejde med deltagerlandenes udviklingsbistandsorganer har indgivet en ansøgning til DANIDA om finansiering af en stipendiatstilling ved CINA med særlig henblik på asiatisk udviklingsforskning. Endelig bør det fremhæves, at især handelshøjskolerne har tegnet sig for en ikke ubetydelig del af stigningen i antallet af henvendelser fra den akademiske verden.

Skal man fremhæve et enkelt forhold af særlig betydning for informationsvirksomheden må det være, at henvendelsernes art og omfang klart understreger nødvendigheden af øgede bevillinger til dokumentation, dels til dækning af prisudvikling, og dels og navnlig til udvidet subscriptions på vigtige asiatiske dagblade og tidsskrifter, som i disse år skyder frem i stort tal, og til anskaffelse af faglitteratur iøvrigt.

Instituttet har i 1985 for Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo gennemført en undersøgelse af mulighederne for at etablere et program for studieophold i Japan for nordiske forretnings- og industrifolk.

CINAs medarbejdere deltager fortsat i udvikling af områdestudier ved forskellige nordiske universiteter og samarbejdet med en række universiteter i Asien, ligesom instituttet er repræsenteret i SIDA's kontaktgruppe for uddannelsesspørgsmål, i den på FNs første regionale kvindeforskningkongres i Kuala Lumpur i 1984 stiftede asiatiske kvindeforskningsorganisation, i Skandinaviske Bibliotekarmøder om U-landsdokumentation, i Sveriges humanistisk-samfundsvidenskabelige forskningsråds programkomité for østasiatiske sprog, kulturer og samfundsforhold, samt i forskellige erhvervsorganisationer og -foreninger, herunder The ASEAN Business Club og Japan-eksportklubben i København. En af instituttets medarbejdere er blevet opfordret til at virke som nordisk korrespondent i European Association for Chinese Law i Bruxelles. En anden er medlem af bestyrelsen for Association of South Asian Archaeologists in Western Europe og generalsekretær for Association of Southeast Asian Archaeology in Western Europe. Flere af CINAs medarbejdere har som tidligere år medvirket på FOSAMs erhvervskurser.

Endelig har to forhold i 1985 i betydeligt omfang lagt beslag på medarbejdernes tid, nemlig den på foranledning af Det Forskningspolitiske Råd gennemførte evaluering af CINA og planlægningen af instituttets udflytning til Københavns Universitet Amager, som foreløbig er berammet til at finde sted i 1987.

Udover de enkelte medarbejdernes deltagelse i en række internationale videnskabelige konferencer har instituttet selv tilrettelagt Eighth International Conference of South Asian Archaeologists in Western Europe. Den blev afholdt på Moesgaard Museum ved Aarhus.

Publikationsvirksomheden har resulteret i udgivelse af to nye titler i "Monograph Series" samt to genoptryk i samme serie. Endvidere har biblioteket udgivet et nyt kumulativt katalog over CINAs periodica. Endelig har instituttet udgivet to tidsskrifter, nemlig bind 46 af "Acta Orientalia" og nummer 5 af "Arab Studies in Scandinavia", sidstnævnte i samarbejde med Semittisk Institut ved Oslo Universitet. Medarbejdernes videnskabelige publikationer og deres bidrag til den almindelige information om asiatiske forhold af dagbladsartiler, skolebøger, konferencerapporter, foredrag etc. er registreret i CINAs årlige "Newsletter".

To forskere har haft CINAs forskerstipendium, den ene i perioden 1/7 1984–30/6 1985 og den anden i perioden 1/7 1985–30/6 1986. Der blev uddelt 18 rejsestipendier til studieophold i Asien og 23 kontaktstipendier til kortere studieophold ved CINA og/eller andre institutioner i de nordiske lande til et samlet beløb af DKK 236 000.

CINA har i 1985 formidlet to asiatiske gæsteforskeres, en indisk sociologs og en japansk indologs, ophold ved højere læreanstalter i de nordiske lande. Dertil kommer tilrettelæggelse af institutionsbesøg/gæsteforelæsningsfor i alt otte ikke nordiske asienforskere.

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
Oceanografiska institutionen
Göteborgs universitet
Box 4038
S-400 40 Göteborg
Tel. 031-14 92 76

1. Syfte

Kollegiets syfte är att ordna samarbete mellan de nordiska universiteterna i frågor beträffande forskning och undervisning rörande fysisk oceanografi. Kollegiet arrangerar gemensamma nordiska forskningsprojekt, nordiska utbildningskurser, symposier och konferenser samt forskarutbyten. Kollegiet delar även ut stipendier åt yngre forskare.

2. Organisation

2.1 Administration

Kollegiet består av två representanter från varje deltagande land.

2.2 Kollegiets sammansättning den 31.12.1985:

Doc. Pentti Mälkki	F (ordförande)
Prof. Herman Gade	N
Lektor Niels Höjerslev	D
Fil. dr. Peter Lundberg	S
Prof. Odd Saelen	N
Prof. Gösta Walin	S
Prof. Juhani Virta	F
Fil. Kand. Riika Heitela	F (sekreterare)

2.3 Personal

Kollegiet har haft sju stipendiater (motsvarande 5 års stipendietid), vars löner har betalats i enlighet med bestämmelserna vid det universitet där stipendiaten arbetat. Kollegiet har även avlönat en deltidssekreterare (motsvarar ca 2 månaders lön).

2.4 Revisorer

Finska statens revisionsverk granskar Kollegiets räkenskaper.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomisk översikt (FIM)

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	671 000	671 000.00	Löner	513 000	450 678.28
Intäkter	50 000	50 000.00	Övr. kostn.	208 000	187 651.63
Ränta -85	—	7 906.31	(härav projekt)	(183 000)	(174 813.28)
Summa	721 000	728 906.31		721 000	638 329.91

3.2 Beskrivning av verksamheten

Kollegiet har sammanträtt en gång. Under mötet i Köpenhamn behandlade man stipendieansökningarna för år 1986, administrativa ärenden samt den rullande planeringen vad gäller Kollegiets kurser, symposier och projekt.

Under året har Kollegiet haft ett symposium i Lyseby, Oslo och en kurs i Köpenhamn. Mötet i Lyseby behandlade forskningsrön kring strömmar och blandning i fjordar och kustområden. Kursen i Köpenhamn behandlade marin optik, både ur teoretisk och praktisk synvinkel. De för Norden speciella resurserna inom detta område, vilka finnes i Köpenhamn, användes för att ge lärare och forskare vidareutbildning inom optiken.

Kollegiet har givit bidrag till nordiskt deltagande i ett norskt projekt, "Nordfjord" och ett litet bidrag till ett danskt projekt, "Jyllandsströmmen". Utöver detta har Kollegiet givit medel för resor i samband med planeringen av Kollegiets "Färö-projekt", som skall utföras under 1986.

Kollegiet har under året finansierat gästföreläsningar vid olika universitet, vilket bland annat givit möjlighet för en besökande professor i Köpenhamn att sprida sina föreläsningar till andra nordiska länder.

Kollegiet har under året haft 2 norska, 2 isländska, 2 svenska och 1 dansk heltidsstipendiat (motsvarande 5 års stipendietid).

Finansiering och ekonomi

Kollegiets verksamhet bekostas av Nordiska ministerrådet. Den ekonomiska redovisningen insändes separat av den avgående ordföranden professor Pentti Mälkki.

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

Johan Rodhe
Ordförande

**Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
(NoSAMF)**

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Aapistie 3
SF-90220 Uleåborg 22
Tel. 981-33 42 02

1. Institutionens uppgift

NoSAMF har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i nordiska länder för att hjälpa människans anpassning till Nordens förhållanden. NoSAMF definierar årligen viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden, koordinerar arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna, anordnar kurser, seminarier och möten till vilka nordiska och internationella forskare, i nordiska områden arbetande läkare och hälsovårdspersonal kan delta.

NoSAMF dokumenterar litteratur och skrifter relevanta till arktisk medicin och publicerar en vetenskaplig serie "Arctic Medical Research" med 2-4 nummer årligen.

2. Organisation

NoSAMF grundades år 1969 och består av 1-3 medlemmar från varje deltagande land. Under 1985 bestod kommittén av 13 medlemmar. NoSAMF har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg (F). På sekretariatet har under 1985 arbetat en generalsekreterare/forskare och två byråsekreterare.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget	1985 Bokslut	Avvikelse
Löner	381 765,05	379 482,10	+ 2 282,95
Ovriga kostnader (- härav projekt)	382 887 (308 487)	420 443,69 (317 110,09)	-37 556,69 (- 8 623,09)
J. Intäkter			
- räntan 1984			+ 1 277,32
- WHO			+ 3 787,69
- underskottet 1984			- 1 611,13
	764 652,05	799 925,79	-31 819,86 ¹

¹ FIM 32 590,85 har returnerats till NoSAMF p.g.a. pensionsförsäkringar, som kunnat uppsägas.

NoSAMF har den 21.1.1986 anhållit från kultursekretariatet om att få använda en del av de returnerade pensionsmedlen för att täcka 1985 års underskott.

Räntan år 1985 var FIM 488,33 och den har anhållits om för användning år 1986.

3.2 Beskrivning av verksamheten

NoSAMF har hållit ett plenarmöte på Grönland, ett arbetsutskottets möte i Umeå och ett telefon/arbetsutskottets/möte under år 1985. Plenarmötet anordnades på Grönland den 19–21.4.1985 i samband med symposiet "Symposium on Family Health Problems in the Northern Regions". Symposiet fick ekonomiskt stöd av WHO. Arbetsutskottets möte anordnades den 26–27.9.1985 i Umeå, varvid man samtidigt höll ett möte med organisationskommittén för "The VII International Congress on Circumpolar Health" som anordnas i Umeå den 8–12.6.1987. Organisationskommittén har sammanträtt under år 1985 även den 3.12.1985. Arbetsutskottet har haft ett telefonsammanträde den 11.12.1985.

Två nummer av Arctic Medical Research Report har utkommit under år 1985:

Nr 39 Bibliography on Arctic Medical Research in the USSR (143 sidor)

Nr 40 Problems of Family Health in Circumpolar Regions (99 sidor)

NoSAMF har fungerat som International Union for Circumpolar Health's (IUCH) sekretariat under året, förberett stadgar samt dess framtida verksamhet.

Under år 1985 har verksamheten som WHO collaborating centre utvecklats med mötesverksamheten, förverkligad på Grönland (se ovan).

Generalsekreterarens forskningsverksamhet har koncentrerat sig på omgivningsbetingade hälsoproblem och effekten av köld. Energi- och ämnesomsättningens och läkemedelsmetabolismens beroende av yttre temperatur har utretts samt effekten av cancerframkallande och inhiberande ämnen i vår omgivning och deras verkningsmekanism.

Stockholm och Uleåborg den 1 april 1986

Per-Ola Granberg
Ordförande

Frej Stenbäck
Generalsekreterare/forskare

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel 08/23 40 60

1 Kommitténs verksamhet

Kommitténs uppgift är att främja forskning genom att (a) samordna nordisk forskning, (b) arrangera nordiska seminarier och konferenser, (c) befrämja forskarutbyte samt (d) stödja publikationsverksamhet. Med åren har också forskningsinformation blivit en viktig uppgift.

2 Organisation

Kommittén består av 13 medlemmar, 3 från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 1 från Island. Kommittén sammanträder en gång om året. Mellan sammanträdena är kommitténs befogenheter delegerade till ett arbetsutskott bestående av en medlem från vart land. Dess medlemmar håller ett formellt sammanträde var höst och har annars fortlöpande kontakt med varandra genom kommitténs sekretariat.

Sekretariatet är beläget i Stockholm. Det består av en forskningssekreterare (på heltid) och en informationssekreterare (på halvtid).

3 Verksamhet

3.1 Ekonomisk översikt (i tusental SEK)

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	831	831	Löner	151	181 (a)
Aut. 1. komp.		59 (a, b)			
Komp. f. SPV		16 (c)			
Egna ink.		53 (d)	övr. kostn (härav projekt)	685	852
Räntor	5	37		445	521
Summa	836	996		836	1 032

(a) höjda löner fr. o. m. 850301

(b) för 1984 och 1985

(c) se nedan om SPV-avgifter

(d) återbetalda SPV-avgifter (se nedan) 34 000; återbet. externa seminariedeltagare 5 000; restituerade anslag 6 000; övrigt 8 000

Kommitténs tillgångar vid bokslutet var 137 000 SEK, skulderna 148 000. De senare bestod huvudsakligen av beviljade men ej utbetalda anslag, men där ingick också 50 000 som avsatts för SPV-avgifter 1981–1984. Kommittén har under flera år begärt besked hur mycket som skall betalas i sådana utgifter och vart summan skall betalas. Pengarna har betalats fram och tillbaka. Ärendet är nu under utredning i Socialdepartementet.

Dessa siffror utvisar ett underskott på ca 11 000 kr. I de tillgångar som anges ovan har dock upptagits räntorna på ca 37 000 kr. Dessa pengar får emellertid inte disponeras utan tillstånd, men kommittén har begärt tillstånd från ministerrådet att använda räntorna.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Kommittén sammanträdde 17–18 mars i Helsingör, och 19–20 oktober sammanträdde arbetsutskottet i Oslo.

Kommittén har under de senaste åren sett sina anslag krympa i reellt penningvärde. I denna situation har den sökt nya vägar för att så effektivt som möjligt kunna använda de disponibla medlen. I samband med kommittésammanträdet 1985 arrangerades därför ett seminarium över temat "Norden i den europeiska freds- och säkerhetspolitiken" för att utröna, om detta var ett lämpligt prioriteringsområde samt, i så fall, hur en prioritering skall genomföras i praktiken. Förutom kommitténs egna medlemmar deltog flera utomstående forskare samt speciellt kvalificerade journalister. Seminariet ägnades åt en systematisk genomgång av forskningsläge och forskningsuppgifter.

Som resultat av seminariet beslöts, att ämnesområdet "Norden i den europeiska freds- och säkerhetspolitiken" skall ges viss prioritet vid behandling av ansökningar. Vidare beslöts, att kommittén aktivt skall engagera sig i forskningen på detta område, framför allt genom samnordiska

seminarier. Ett sådant skulle behandla strategiska problem i de nordiska havsområdena (hölls i samarbete med Norsk Utenrikspolitisk Institutt i april 1986).

Ett annat skulle ha temat "Nordens strategi i internationella organ". Detta seminarium skulle ägnas åt de vetenskapliga förberedelserna för ett större seminarium under våren 1986.

Det förberedande seminariet hölls i Sigtuna i oktober. Dess resultat blev, att kommittén våren 1986 skulle inbjuda forskare, utrikestjänstemän och utrikespolitiskt engagerade politiker till ett seminarium över temat "Utmaningar för nordiskt samarbete: nedrustning, mänskliga rättigheter, konfliktlösning" (ägede rum i april 1986).

I kommitténs verksamhet ingår också den vetenskapliga tidskriften "Cooperation and Conflict: Nordic Journal of International Politics". Under 1985 utkom den som vanligt med fyra nummer. Kostnaderna för den var under året drygt 70 000 SEK. Detta innebär en besparing i jämförelse med föregående år på omkring 20 000 SEK. Av ca 600 prenumeranter finns knappt hälften i Norden och resten utanför Norden, i alla världsdelar.

Den 1986 tillträdande redaktionskommittén sammanträdde tillsammans med kommitténs arbetsutskott i oktober. Det beslöts då, att tidskriften fortsättningsvis också skall profilera sig skarpare genom att koncentrera sig på ämnesområdet "Norden i den europeiska freds- och säkerhetspolitiken". Detta skall ske bl a genom en samordning med kommitténs seminarieverksamhet.

Ytterligare en viktig funktion fyller kommittén genom sin informationsverksamhet. Främst måste här nämnas skriften "International Studies in the Nordic Countries: Newsletter", som utkommer med två nummer om året. Fr. o. m. 1984 utges den i ett nytt utförande, vilket måste ses som en orsak till att intresset för den ökat starkt. Antalet abonnenter uppgår i dag till ca 1 400. De är spridda över hela världen. Tryckkostnaderna för den var under året ca 38 000 SEK, vilket motsvarar en ökning på omkring 3 000 SEK.

Sekretariatet har genom åren blivit ett viktigt kontakt- och informationscentrum. Forskare och allmänhet vänder sig dit för att få upplysningar om forskning och kontakt med sakkunskap i olika internationella spörsmål.

För att effektivt kunna fylla denna funktion besöker personalen olika forskningsinstitutioner i Norden. Under året har sådana besök gjorts i Oslo, Bergen, Helsingfors, Tammerfors och Åbo. Dessa besök resulterade i att norsk forskning presenterades speciellt utförligt i Newsletter 1985/1 och finländsk forskning i 1985/2.

Utöver denna verksamhet i egen regi har kommittén en viktig uppgift som anslagsbeviljande organ. Under 1985 inkom ansökningar till kommittén på sammanlagt över 1 800 000 SEK, en ökning på ca 700 000 SEK i jämförelse med föregående år. De anslag som beviljades uppgick inalles till ca 360 000 SEK.

Fördelningen av kostnaderna mellan verksamheten i egen regi och den anslagsbeviljande verksamheten samt vilka olika slags poster som där finns framgår av nedanstående tabeller.

Tabell 1. Kostnader för verksamhet i egen regi*

(a) Bokförda utgifter för seminarier	
''Norden i europeisk freds- och säkerhetspolitik''	44 321
''Nordens strategi i internationella organ''	11 546
''Strategiska problem i Norska havet''	25 000
	Totalt 80 867
(b) Avsatt till ''Utmaningar för nordiskt samarbete''	15 000
(c) Cooperation and Conflict	71 590
(d) Newsletter	37 979
Totalt	205 436

* Endast större poster. Arbets- och kontorskostnader ej medräknade.

Tabell 2. Beviljade anslag

Initiering av forskningsprojekt	12 000
Konferenser och seminarier	84 535
Studieresor inom Norden	31 700
Studieresor utanför Norden	66 920
Gästföreläsningar	29 490
Publikationer	33 000
Deltagande i konferenser	79 350
Arbetsstipendier	20 000
Totalt	356 995

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information NORDINFO
c/o Tekniska högskolans bibliotek
Otnäsvägen 9
SF-02150 ESBO 15

1. Institutionens uppgift

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO) inledde sin verksamhet 1.1.1977. NORDINFOs verksamhetsfält omfattar forskningsbibliotekssektorn och informations- och dokumentationsområdet. NORDINFOs uppgift är att inom sitt område verka för en förbättrad informationsförsörjning till forskare och andra verksamma inom akademisk forskning och högre undervisning, näringslivet, den offentliga förvaltningen och kulturlivet. Till NORDINFOs arbetsuppgifter hör att särskilt:

- följa utvecklingen såväl i medlemsländerna som internationellt samt lämna råd och upplysningar till nationella och nordiska organ
- främja och samordna förmedlingen av dokumenterbar information inom och mellan de nordiska länderna och internationellt
- initiera, bedriva och stödja projektverksamhet omfattande forskning, utveckling av metoder och hjälpmedel, försöksverksamheter, utredningsverksamhet och utbildning och
- stödja operativ verksamhet inom informations- och dokumentationsområdet samt forskningsbiblioteksväsendet då särskilda skäl gör det nödvändigt.

2. Organisation

NORDINFOs högsta beslutande organ, plenum, består av tre representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två från Island. De utser inom sig ett arbetsutskott som består av en representant från varje land. NORDINFO biträds av ett sekretariat placerat vid Helsingfors tekniska högskolas bibliotek i Esbo, Finland. Sekretariatet består av tre personer.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomisk översikt

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	2 784 000	2 784 000	Löner	274 000	330 699
Aut. löneökn.	55 733	55 733		55 733	
Egna intäkter		87			
Räntor		71 006	Övr. kostn.	2 510 000	2 771 461
Översk. tidigare år		93	(härav proj.)	(2 207 000)	(2 469 427)
Skuld till påg. projekt -84		238 719			
Medel från avslutade projekt -85		23 528	Räntor		71 006
Summa	2 839 733	3 173 166	Summa	2 839 733	3 173 166

3.2 Beskrivning av verksamheten

NORDINFO beviljade under sitt nionde verksamhetsår 1985 medel till 27 olika projekt inom sitt ansvarsområde, som från detta år indelas i 1) initiativområden, 2) löpande verksamheter och 3) fria projekt. Den nya programindelningen har införts för att man genom en koncentration av insatserna till viktiga områden hoppas uppnå en större verkan.

Under året har slutrapporter från 31 projekt godkänts. En utförlig verksamhetsberättelse ingår i informationsbladet NORDINFO-NYTT nr. 4, 1985 (bilaga 2). Den beskriver alla projekt som erhållit stöd under året och de godkända rapporterna från avslutade projekt.

3.2.1 Initiativområden

Initiativområdena under 1985 har varit 1) samnordiska lokaliseringsinstrument 2) samhällsvetenskaplig och humanistisk information och dokumentation 3) information till små och medelstora företag. De har valts med tanke på angelägenhetsgrad inom BDI-området och övriga prioriteringar i samhället. Under året har en utrednings- eller planeringsfas pågått inom de valda områdena. Denna förutsätts ge underlag för mer systematisk utveckling och samordning av dels hjälpmedel för lokalisering av dokument dels av behovsanpassade informationstjänster för samhällsvetare, humanister och användare inom liten och medelstor industri.

Inom sina initiativområden har NORDINFO även eftersträvat samarbete med relevanta organ och institutioner. Ett sammanträde har hållits med representanter för Europeiska Gemenskapens direktorat för informationsmarknad och innovation och dess rådgivande organ CIDST (the Committee for Information and Documentation in Science and Technology). Man bedömde att det inom området dokumentbeställning och dokumentleverans (en utvidgning av området lokaliseringsinstrument) finns möjligheter till samarbete. Planeringen av samarbetet, där man eftersträvar att underlätta gemensam användning av bestånd i bibliotek och informationscen-

traler har inletts under året. Vidare har man planerat ett anglo-nordiskt forskningsseminarium tillsammans med British Library Research and Development Department. Seminariets syfte är erfarenhetsutbyte om forskarutbildning och forsknings- och utvecklingsarbete speciellt inom områdena humanistisk och samhällsvetenskaplig information och dokumentation samt information till små och medelstora företag.

Ett projektfinansieringssamarbete med Nordiska ämbetsmannakommittén för industripolitik har planlagts inom ramen för området information till små och medelstora företag. Projektet gäller teknisk utveckling av ett användargränssnitt till olika databaser/informationssystem. Informationsökningen underlättas genom detta avsevärt inte bara för vana användare, utan speciellt för den stora gruppen potentiella användare inom småföretag, särskilt för dess rådgivare.

I senaste års verksamhetsberättelse betonades betydelsen av att NORD-INFO medverkar till initiativ för införande av undervisning i informationsökning och -utnyttjande på alla utbildningsstadierna, särskilt i skolan. NORDINFOS ad hoc grupp för information om information har berett ärendet och i arbetsprogrammet kommer från och med 1986 att införas initiativområdet "Utbildning för informationssamhället".

3.2.2 *Löpande verksamheter*

BDI-institutionerna måste i dag i ökande utsträckning anlita varandra för att kunna leverera tidskrifter, böcker, rapporter, data etc. som modern forskning, industri och administration behöver tillgång till. Orsaken är att intet nordiskt land i dag ensamt har resurser att till sina bibliotek och informationscentraler skaffa allt material som behövs för att tillgodose användarbehoven. Genom stödet till fortsatt förbättring av NOSP, nordisk samkatalog över periodica, möjliggörs en mer effektiv lokalisering av enskilda tidskrifter i ett ökande antal bibliotek i Norden och erhålls en exaktare överblick över de samlade bestånden i dem. Studier har även i år bedrivits över möjligheterna att med utvecklad teknik småningom kunna sammanställa en så fullständig nordisk samkatalog över bestånden som möjligt.

SCANNET-funktionen har erhållit fortsatt stöd för att verka för sammanhållningen, koordineringen och marknadsföringen av de många små och specialiserade databaserna i Norden. Huvuduppgiften under året har varit sammanställningen av "Nordisk databasguide 1985". Den uppräknar ca 200 offentligt tillgängliga referens-, fakta- och textdatabaser som är direkt sökbara via dataterminal. För att kunna dra full nytta av informationen i dessa databaser bör dock användaren i dag behärska över 50 olika sökspråk och sökprocedurer. SCANNETs rådgivning om teknisk utrustning, programvara, användaranpassning och ämnestäckning är i dag en förutsättning för såväl effektiv sökning i databaserna som för uppnående av en förhoppningsvis större överensstämmelse i sökspråk och -proce-

durer i framtiden. Nyhetsbladet SCANNET-Today är ett led i harmoniseringsarbetet. SCANNETs kontor har flyttats i anslutning till NORDINFOs sekretariat, för att åstadkomma en fruktbar växelverkan samt en viss rationaliseringseffekt. Detta förväntas även möjliggöra en större satsning på projekt inom SCANNET-verksamheten i framtiden.

NORDINFOs satsningar på det tidigare nämnda planeringsarbetet kring ett användargränssnitt till databaser samt på ett möte för diskussion om BDI-områdets ansvar för definitions- och standardiseringsarbetet inom ramen för referensmodellen för sammankoppling av datasystem, OSI (Open Systems Interconnection) kommer naturligtvis i framtiden att påverka SCANNET-samarbetets inriktning.

3.2.3 *Fria projekt*

Genom fri utlysning av en del av sina projektmedel inhämtar NORDINFO inom detta programområde idéer och förslag som ger impulser för den framtida verksamheten. I första hand stöds projekt som främjar innovation och nytänkande och som bidrar till generellt tillämpbar utveckling av metoder och system samt kunskaps- och kompetensuppbyggnad.

Ett akut problem som NORDINFO fäst uppmärksamhet vid är den pappersnedbrytning som drabbar bibliotekens och arkivens bestånd. Åtgärder för att bevara eller "konservera" det kulturarv och vetenskapens kollektiva minne som biblioteken förvaltar kommer att kräva nödvändiga åtgärder som innebär stora investeringar. Testning och tillämpning av gemensamma metoder i Norden bör vara ändamålsenligt. Under året har stöd utgått för att skaffa fram data om omfånget av pappersförstörelsen i nordiska bibliotek, för att på basen härav kunna fatta strategiska beslut. Vidare har man stött arbetet med att försöka förenhetliga de viktigaste testmetoderna för de viktigaste dokumentmaterialens arkiveringsbeständighet. Avsikten är att få mätresultat med hjälp av vilka man snabbt kan uppskatta beständigheten hos olika material, som används vid framställningen av dokument. Bidrag har även utgått för utvecklingen av en maskin för konservering av skadade, historiska pappersark.

Bland de speciella frågor som i år uppmärksammas av NORDINFO när det gäller ledning och planering av BDI-institutioner, bör nämnas det fortsatta samarbetet för att erhålla jämförbara statistiska data från biblioteken som bas för gemensam planering samt utarbetandet av ett studieprogram för tillämpning av kvantitativa metoder och deras användningsmöjligheter för framtagning av data betydelsefulla för strategiska val samt bedömning av orsakssammanhang och effekter. Det förra projektet bedrivs i anslutning till arbetet inom den internationella standardiseringsorganisationen ISO och det nordiska utskottet för utveckling av kultur- och utbildningsstatistik, NUUK. Inom ramen för det belopp som NORDINFO avsatt för att underlätta samarbetet mellan bibliotek/institutioner inom specialområden eller med specialuppgifter som strävar mot enhetligare

service- och arbetsformer har biblioteken vid konstindustri- respektive idrottshögskolorna erhållit stöd.

I sin verksamhet betonar NORDINFO utvecklingen av metoder och hjälpmedel. Två av årets projekt rör utvecklingen av metoder för att erhålla bättre hjälpmedel för informationssökning i databaser. Det ena strävar till att förbättra sökresultatet genom att i elektroniskt lagrad text utveckla en användbar lingvistisk metod för automatisk identifiering av ordled i sammansatta ord. Det andra prövar om ordassociationsmetoden kan användas för insamling av empiriska data, vilka i sin tur skulle kunna användas för utvecklingen av adb-baserade hjälpmedel vid sökning i databaser.

Mikrodatorernas fördelar bl. a. för lokal informationshantering har ökat deras användning i biblioteken. NORDINFO har önskat fasta speciell uppmärksamhet vid försök och tillämpningar som gäller små och medelstora bibliotek. Bland annat har stöd under året utgått till ett projekt som avser att definiera en optimal integrerad elektronisk arbetsomgivning för 2–10 personers bibliotek/informationscentraler. Efterfrågan på mer specialiserade kurser om mikrodatorer har tillfredsställts genom stöd till en kurs om databasuppbyggnad på mikrodatorer.

Bland seminarier, kurser och konferenser stödda av NORDINFO kan i tillägg nämnas ett seminarium som behandlade metoder för utvärdering av utbildning av forskare och lärare i informations- och biblioteksanvändning samt en förestående konferens om 90-talets vetenskapliga bibliotek arrangerad av Nordiska vetenskapliga biblioteksförbundet.

Under året har nyhetsbladet NORDINFO-NYTT utkommit med 4 nummer. NORDINFO har ytterligare informerat om sin verksamhet genom styrelseledamöternas och sekretariatets deltagande med föredrag i ett antal konferenser.

NORDINFOS verksamhet har efter omläggningen under det senaste året blivit mer omfattande och utvecklats. Verksamheten kan ej utvidgas med nuvarande resurser. Redan under det gångna året visade det sig tidvis svårt att följa upp vissa beslut på grund av att man ej erhållit en förstärkning av sekretariatet med en planerarbefattning. Detta har ansetts vara en förutsättning för att utnyttja existerande resurser på ett effektivt sätt och upprätthålla den höga nivån inom vedertagna programråden.

4. Beslut

NORDINFO överlämnar härmed berättelsen över verksamheten för år 1985.

Björn Thomasson
NORDINFOS ordförande

Teodora Oker-Blom
Generalsekreterare

Nordiskt vulkanologiskt institut

Verksamhetsberättelse 1985

1 Institutionens opgift

Nordisk Vulkanologisk Institut (NORDVULC), indledte sin virksomhed i efteråret 1973. Det har til opgave at udføre forskning med sigte på vulkanologiens vigtigste sektorer; petrografi, geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Instituttet skal give forskere og studerende – i første række fra de andre nordiske lande – mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer.

2 Organisation

Instituttet ledes af en styrelse og en direktør, der udnævnes af Nordisk ministerråd. Til instituttet er knyttet en videnskabelig stab, der for tiden består af to geologer, en geofysiker og fem forskningsstipendiater. Herudover er der en teknisk-administrativ stab, der består af to tekniske assistenter, en designer, en kontorfuldmægtig, samt en økonom og en biblioteksassistent (på deltid).

3 Virksomheden 1985

3.1 Ökonomisk udfald

Anslagspost	Budget	Bogslut 1985	Afvigelse
Lön incl. lönekomp.	8 062	8 062	
Andre udgifter	5 781	6 732	
Ekstrabevillinger og indtægter	959		
	14 802	14 794	+ 8
Underskud 1984		1 034	
Accumuleret underskud		1 026	

3.2 Beskrivelse af virksomheden

Forskning

I de sidste år har vulkanudbrud i forskellige verdensdele forårsaget stor menneskelige tragedier og enorme økonomiske skader. Mange lande hovedsagelig U-lande, er i stor fare for slige katastrofer i fremtiden. E

skærpet opmærksomhed på denne situation har medført øget behov for vulkanologisk forskning, både på det nationale og det internationale plan.

Imens Nordisk Vulkanologisk Institut fortsætter arbejde på de projektområder, som blev beskrevet i tidligere årsrapporter (se publikationsliste), så bliver instituttet i voksende grad indviklet i internationalt samarbejde. Institutet er medlem i World Organization of Volcano Observatories og tjener som centralbureau for denne organisation.

I 1985 indgik organisationen i kontrakt med UNESCO at tjene som rådgiver i et projekt som sender ekspertgrupper til områder truet af vulkanudbrud. Allerede i marts 1985 var en ekspertgruppe, sammensat af kollegaer fra Syd- og Mellem-Amerika klar til at begynde undersøgelser på Nevado del Ruiz i Colombia, men det var først i september at den columbiske regering accepterede hjælp udefra. I samarbejde med columbiske geologer forudså ekspertgruppen hvilke følger et udbrud ville få, men tiden var for knap for at få organiseret en effektiv civilforsvar aktion.

Nordvulk har også taget op samarbejde med italienske institutter om at installere i Pozzuoli ved Napolibugten de af Nordvulk konstruerede instrumenter. Dette projekt skal realiseres i 1986. Flere samarbejdsprojekter af samme type er under forberedelse, for eksempel overvågelse af Etna på Scicilien, såvel som projekter på Azoerne og Kanariøerne. Efterspørgsel efter samarbejde er større end det som Nordvulk klarer at følge op med sine begrænsede midler og sit lille antal eksperter.

Stipendiater

- B.Sc. Gretar Ívarsson (Ísland)
- B.Sc. Guðrún Sverrisdóttir (Ísland)
- Fil.lic. Helmi Risku-Norja (Finland)
- M.Sc. Kristian Annertz (Sverige)
- M.Sc. Magnus Nilsson (Sverige)
- Cand.real. Steffen Bergh (Norge)
- Dr. Reidar G. Trønnes (Norge)
- Dr. Ágúst Guðmundsson (Ísland)

Ökonomi

I den siste årsrapport (1984) blev det påpeget at den økonomiske evaluering af instituttet (Göran Wikells rapport, 1984-04-30) kom til den konklusion at det nuværende budgetniveau ikke dækker det faktisk indvilgede aktivitetsniveau. Dette kom klart til udtryk i bogslut 1984, som viste et underskud på ca. 1 million ISK. Ved drastisk reduktion og sparsommelighed i 1985 var det muligt at balancere indtægter og udgifter, men det lykkedes ikke at reducere underskuddet fra 1984. Hertil er at bemærke at i 1985 blev feltarbejde udført i et meget begrænset omfang. Dette var muligt på grund af at stipendiaterne var alle i slutfasen af deres projekter og deres hovedopgave var rapportskrivning. Nye stipendiater, som kommer i 1986,

vil kræve en god del feltarbejde og dette vil få de følger at underskuddet vil øge i 1986.

Publikationer og rapporter (1985)

- Helmi Risku-Norja: Gabbro nodules from a picritic pillow basalt, Miðfell, SW Iceland. Rapport 8501.
- Steffen G. Bergh: Structure, depositional environment and mode of emplacement of hyaloclastites and related lavas and sedimentary rocks: Plio-pleistocene of the eastern volcanic rift zone, Southern Iceland. Rapport 8502.
- Kristian Annertz, Magnus Nilsson & Guðmundur E. Sigvaldason: The postglacial history of Dyngjufjöll. Rapport 8503.
- Páll Imsland: Úr þróunarsögu jarðskorpunnar við sunnanverðan Faxaflóa, sprunqumyndunarsaga. Náttúrufræðingurinn 54 (2), 63–76.
- Eysteinn Tryggvason: Widening of the Krafla Fissure Swarm During the 1975–1981 Volcano-tectonic Episode. Bull. Volcanol. Vol. 47-1, 47-69 (1984).
- Páll Imsland: Eldgosið á Jan Mayen í janúar 1985. Jökull, 35, 97–102.
- Niels Óskarsson, Sigurður Steinþórsson og Guðmundur E. Sigvaldason: Iceland Geochemical Anomaly: Origin, Volcanotectonics, Chemical Fractionation and Isotope Evolution of the Crust. Journal of Geophysical Research, 90, B12, 10,011–10,025.
- Sigurður Steinþórsson, Niels Óskarsson og Guðmundur E. Sigvaldason: Origin of Alkali Basalts in Iceland, A Plate Tectonic Model. Journal of Geophysical Research, 90, B12, 10,027–10,042.
- Páll Imsland: Vulkaner, is och kokande vatten – Islands geologiska historia – En kort översikt. Gardar, vol. 16–17, 8–14.
- Abstrakter, International Volcanological Congress, New Zealand 1986:
- Steffen Bergh og Guðmundur E. Sigvaldason: Basaltic pyroclastic flows in S.-Iceland.
- Guðrún Larsen: Phreatomagmatic eruptions in Iceland – Two case histories.
- Karl Grönvold og Niels Óskarsson: Parental magma for the Icelandic crust.
- Niels Óskarsson og Guðmundur E. Sigvaldason: Assimilation of chlorine from altered rocks into ascending magmas: A criterion for crustal contamination.
- Helmi Risku-Norja og Karl Grönvold: Gabbro nodules from a picritic pillow basalt, Iceland.
- Guðrún Sverrisdóttir: Compositional zonation in the Hekla magma chamber.
- Páll Imsland: Study-models for the volcanic hazard in Iceland.
- Guðmundur E. Sigvaldason: Volcanic precursors in Iceland.

Guðmundur E. Sigvaldason: Askja, a basaltic caldera in the Icelandic rift zone.

Guðmundur E. Sigvaldason, Kristian Annertz og Magnus Nilsson: Post-glacial productivity pattern of a rift zone volcano.

Eysteinn Tryggvason: Multiple magma reservoirs below Krafla.

Karl Grönvold: Variable lava composition in a single basalt eruption: petrology of Krafla Lavas.

Asger Ken Pedersen

Styrelsens ordförande

Guðmundur Sigvaldason

Institutionschef

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Verksamhetsberättelse 1985

”NOAC” har i 1985 givet støtte til samarbejdsprojekter, symposier og arbejdsmøder.

Projektstøtte

Projektstøtten fordeler sig med den største del anvendt som støtte til udførelse af eksperimenter ved de nordiske acceleratorinstallationer. En betydelig støtte er også ydet til samarbejde om udvikling både indenfor accelerator teknologi, detektorudstyr samt data-indsamling og -behandling. I få tilfælde er der givet støtte til projekter hvor nordiske fysikere i fællesskab har udført forsøg ved ikke-nordiske accelerators (f. eks. Daresbury, U.K.), eller i fællesskab bearbejdet data fra forsøg udført udenfor Norden (f. eks. Saclay, Frankrig).

Symposier

Symposierne fordeler sig med 3 indenfor kernefysik og 1 indenfor atomfysik. Symposierne har dækket emnerne ”Intermediate and High Energy Physics”, ”Nuclear Structure”, ”Nucleus-Nucleus Collisions” og (Atom) ”Fysikken omkring ionkilden ’CRYSIS’ ”. Sidstnævnte titel henviser til den nyudviklede ionkilde for højioniserede partikler i Stockholm. Alle symposier har været af international karakter med deltagelse af fysikere såvel fra Norden som fra det øvrige Europa, USA, Japan osv.

Bredere samarbejdsmuligheder

Udvikling i retning af en stigende investering i teknologisk samarbejde i bred forstand er markant og har dels at gøre med den nuværende acceleratorsituation i de nordiske lande og dels med en voksende forståelse blandt de nordiske fysikere for værdien og udbyttet af fælles investeringer til udnyttelse af dyr eksperimentel udrustning.

Nordiske accelerators

De nordiske accelerators vil indenfor de næste år komme til at dække et bredt område af projektiler – energi og beamkarakteristik – og derfor udgøre et særdeles interessant potentiale for nordiske fysikere indenfor både grundforskning, kerne-, atom-, faststof- samt biofysik såvel som

visse områder af anvendt fysik (herunder især overfladefysik) samt medicinsk fysik. Samarbejdshyppigheden blandt mulige fysikinstitutioner er ligesom i 1984 særdeles veludviklet og fremgår af de vedlagte kort med forbindelseslinier tegnet ind mellem de samarbejdende institutioner.

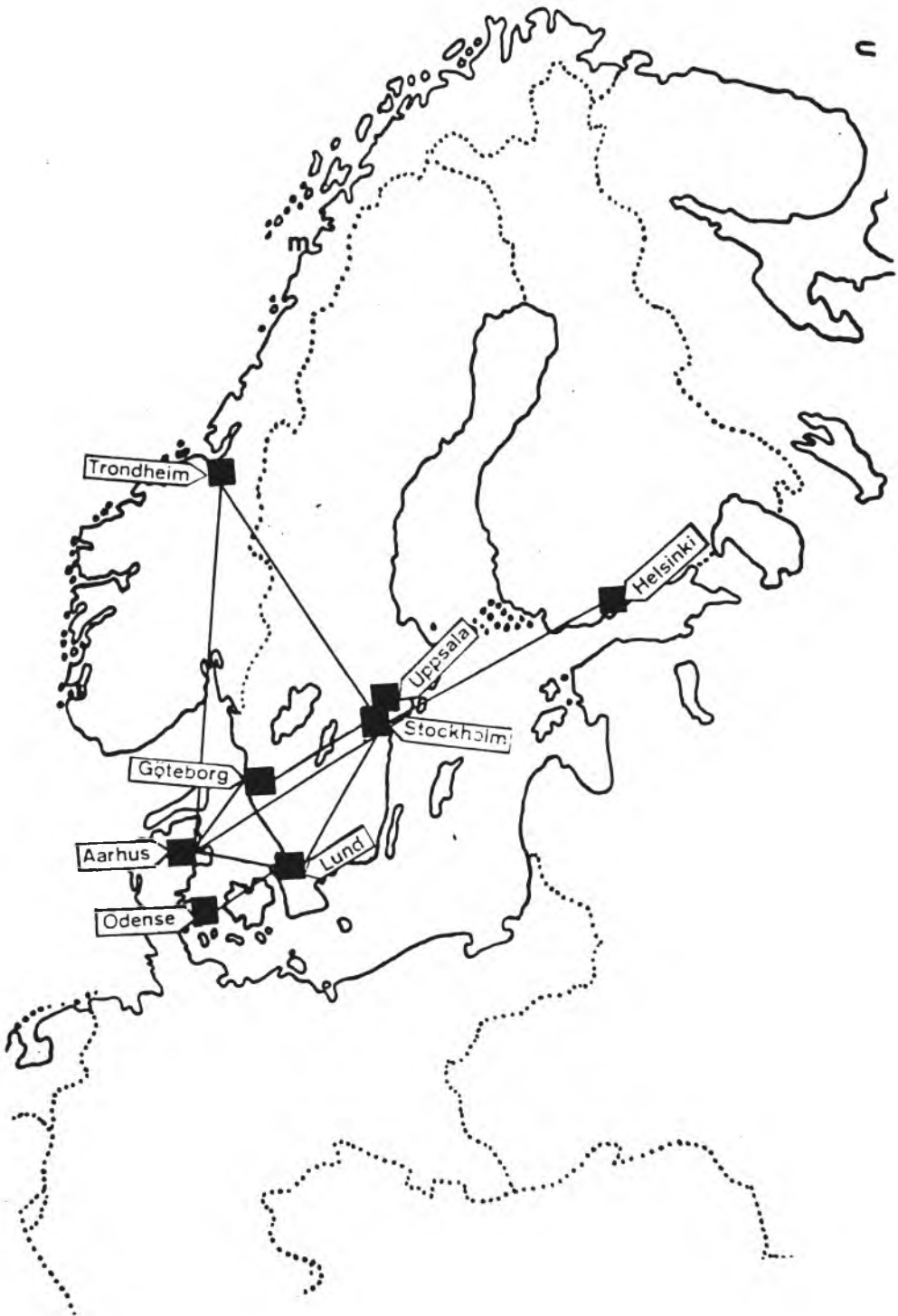
Behov for øget støtte

Blandt de indkommende ansøgninger findes mange interessante og lødige, yderst støtteværdige projekter som med NOAC's begrænsede midler ikke eller kun i begrænset omfang har kunnet tilgodeses. Det er derfor netop nu utrolig vigtigt at NOAC bliver i stand til at støtte sådanne initiativer, som netop sikrer en langt større bredde i forskningen i de enkelte lande. NOAC har i mange år spillet en rolle i oparbejdningen af denne tradition for samarbejde, og det må pointeres, at støttemulighederne fra NOAC vil blive af særlig betydning i forbindelse med de nye accelerator-muligheder (jf. ansøgning om budgetforøgelse for 1987) som er under etablering nu og i de nærmeste år.

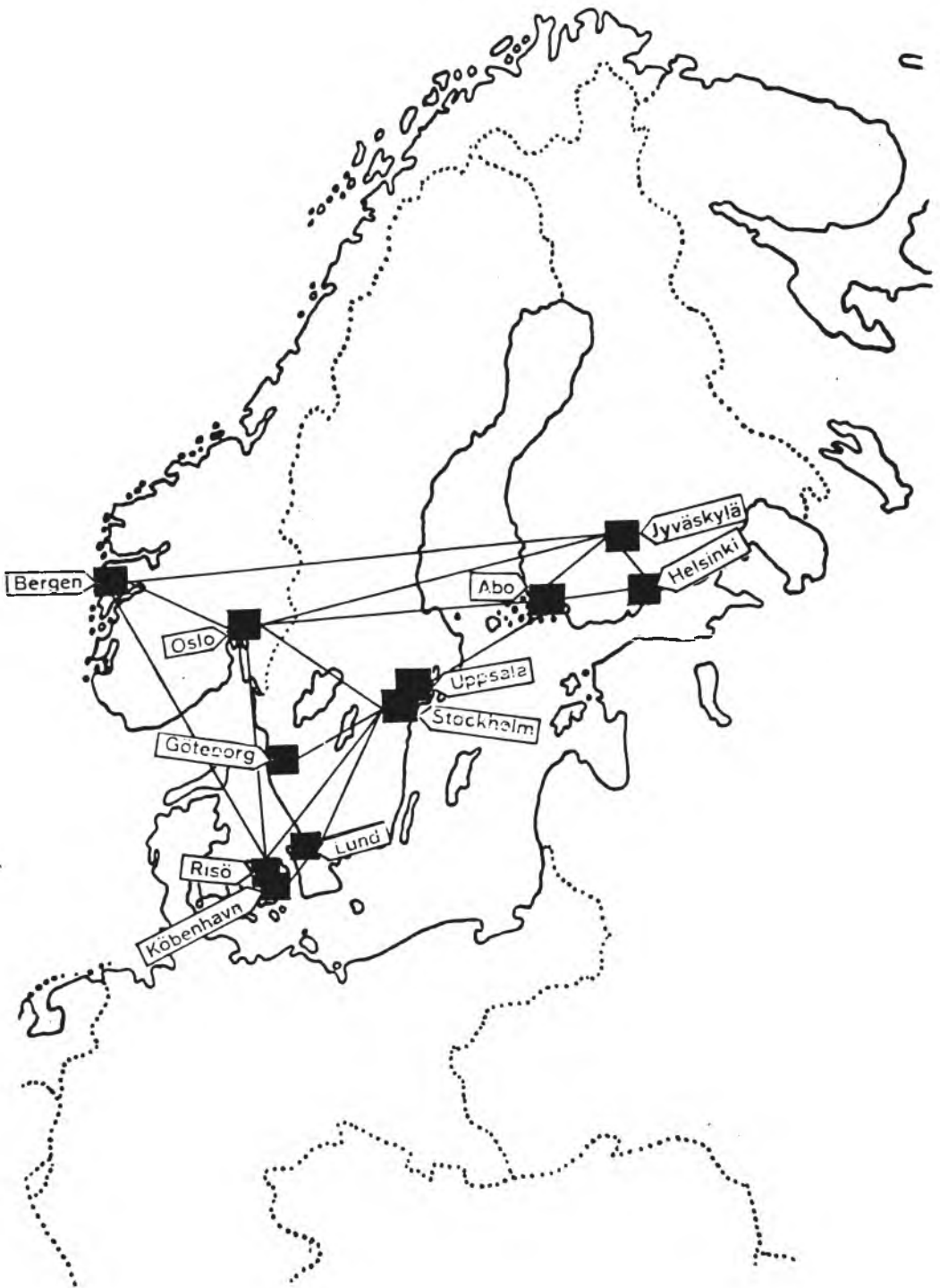
Gudrun Hagemann

Formand

Deltakende institusjoner i kjernefysikkprosjekter støttet av NOAC

Deltakende institusjoner i atomfysikkprosjekt støttet av NOAC

Nordiskt samarbejde inom massmediaforskning (NORDICOM)

Verksamhetsberättelse 1985

Navn og adresse

NORDICOM
Statsbiblioteket
Universitetsparken
DK-8000 Århus C
Tel: (06) 12 20 22

1. Institutionens opgave

NORDICOM har til formål at dokumentere og informere om den nordiske massemedieforsknings resultater til forskere og andre interesserede samt formidle kontakter dels mellem forskere indbyrdes, dels mellem forskere og almenheden.

2. Organisation

Det grundlæggende registrerings- og dokumentationsarbejde samt informationsindsamling i øvrigt om nordisk massekommunikationsforskning udføres af dokumentalister, der er placeret i hvert af de nordiske lande og betales over domicillandets budgetter. Virksomhedens fællesnordiske opgaver varetages af dels NORDICOMs sekretariat ved NORDICOM/Danmark, Statsbiblioteket i Århus, der koordinerer dokumentationsarbejdet, forestår produktionen af den årlige bibliografi samt opdateringen af online-tjenesten, NCOM, dels af en nyhedsbrevsredaktion, der er placeret ved det svenske NORDICOM-center ved Göteborgs universitet. Den nordiske virksomhed betales over det nordiske kulturbudget og ledes af en styrelse på 6 medlemmer:

Overbibliotekar H. P. Clausen, formand, D
Universitetslektor Lennart Weibull, næstformand, S
Professor Pertti Hemánus, F
Docent Thorbjörn Broddason, I
Afdelingsbibliotekar Nils Gram, N
Konst. professor Mariam Ginman, NORDINFO

3. Virksomheden

3.1 Økonomisk oversigt

i 1 000 DKK

Indkomster	Budget	Bogslut	Udgifter	Budget	Bogslut
Anslag	722	722	Løn	336	332
Aut. lønstign.	0	0	Øv. omkost. (heraf projekt)	386	390
Ægne indtægter	0	24		(310)	(332)
Renter	0	0			
Bevilget overførsel	0	0			
Øvrigt	0	0			
Sum	722	746		722	722

3.2 Beskrivelse af virksomheden

NORDICOMs virksomhed har i 1985 været karakteriseret af især 2 forhold: 1. En rutinemæssig drift af de tjenester, som fungerer i faste rammer og 2. NORDICOMs interne evaluering af virksomheden.

NORDICOMs tjenester

NORDICOM udsendte i september måned 1985 den 10. *bibliografi* over nordisk massekommunikationslitteratur fra samtlige 5 nordiske lande. Bibliografiens dokumentliste omfatter 1 137 nye litteraturreferencer. Registerbindet er en 5-års kumulering af registre fra 1980–1984 bibliografierne. Bibliografien, der koster DKK 40.00 pr. stk. for institutioner og DKK 25.00 for enkeltpersoner, sælges i ca. 600 eksemplarer.

Samtlige litteraturreferencer fra NORDICOMs 10 bibliografier fra 1975–1984 (ialt 9 700 referencer) er tilgængelige for online-søgninger i NORDICOMs *database NCOM*, der er placeret ved DC host centre, Datacentralen i København. Online-litteratursøgninger kan foretages for ca. DKK 300.00 pr. connect time.

NORDICOMs *nyhedsbreve*, det nordisk-sprogede NORDICOM INFORMATION og det engelsk-sprogede The NORDICOM REVIEW, udkom planmæssigt i 1985 med hhv. 4 og 2 numre. Interessen for nyhedsbrevene, der fungerer som informationskilder og kontaktorganer for nordisk massekommunikationsforskning, er fortsat stigende. Der har i 1985 været en abonnementsfremgang på ca. 100 eksemplarer for det nordiske nyhedsbrev, der nu udsendes til ca. 2 100 personer og institutioner fortrinsvis i de nordiske lande. Også det engelsksprogede nyhedsbrev har haft en abonnementsfremgang i 1985 på ca. 100 eksemplarer. The NORDICOM REVIEW modtages nu af ca. 1 200 personer og institutioner fortrinsvis udenfor de nordiske lande. Det nordiske nyhedsbrev, NORDICOM INFORMATION nr. 4, 1985 og den engelsk-sprogede The NORDICOM REVIEW nr. 2, 1985, fremtrådte som afrapporteringer fra den 7. nordiske medieforsker-

konference, som blev afholdt i Fuglsø i Danmark i august måned 1985 med deltagelse af ca. 150 nordiske massekommunikationsforskere.

Evalueringen af NORDICOMs virksomhed

NORDICOMs virksomhed blev i 1982–83 evalueret af en nordisk ekspertgruppe, der afleverede slutrapport i sensommeren 1983. Rapporten, der fremtrådte som en detaljeret gennemgang af NORDICOMs organisation, økonomi og operative virksomhed, stillede sig meget positiv til NORDICOMs hidtidige arbejde og anbefalede en fortsættelse af virksomheden, men Kultursekretariatet bad i 1984 NORDICOM om et uddybende materiale med henblik på at træffe beslutning om virksomhedens fortsættelse. Især ønskedes en dyberegående undersøgelse af NORDICOMs brugere, hvorfor NORDICOM i efteråret 1984 initierede en spørgeskemaundersøgelse af samtlige abonnenter på NORDICOMs bibliografi og nyhedsbreve. Denne undersøgelse blev færdig i vinteren 1984/85 og afrapporteredes i: NORDICOM möter sina användare. En undersökning av intresset för och användningen av NORDICOM:s bibliografi och nyhetsbrev. Göteborg, NORDICOM/Sverige, 1985, 105 p. + app. Rapporten udkom i april måned 1985 og dannede bl. a. baggrund for den af NORDICOMs styrelse udarbejdede evalueringsrapport: NORDICOM-styrelsens evaluering af NORDICOMs virksomhed. Århus, NORDICOM, 1985, 54 p. + app., der tilstilledes Kultursekretariatet i december måned 1985.

Det er NORDICOMs håb, at der nu er tilvejebragt et tilstrækkeligt materiale, som kan afslutte det langstrakte evalueringsforløb for virksomheden. Der er et stort behov i organisationen for at "normalisere" arbejdsrutinerne, således at de sparsomme ressourcer (personalemæssigt og økonomisk) kan rettes mod dels det arbejde, der statutmæssigt er pålagt organisationen, dels mod en nødvendig aktivitetsudvidelse i form af en øget reklame- og informationsvirksomhed for organisationens arbejde.

4. Beslutning

Styrelsen for NORDICOM afgiver herved virksomhedsberetning for 1985.

H. P. Clausen

Overbibliotekar
Formand for NORDICOMs
styrelse

Claus Kragh Hansen

Sekretær for NORDICOMs
styrelse

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Verksamhetsberättelse 1985

A. Namn och adress

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen/Box 1658
S-111 86 STOCKHOLM
Tel 08/24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordiska institutet för samhällsplanering har till uppgift att främja utbildning och forskning i Norden rörande samhällsplanering. I detta syfte skall institutet anordna fort- och vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering och angränsande sektorer i de nordiska länderna samt bedriva forskning och forskarutbildning inom området.

Verksamheten skall bedrivas i samverkan med de myndigheter och forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna som har uppgifter inom institutets område.

Verksamheten skall ges en sådan inriktning att institutet får en nordisk karaktär med balanserad avvägning mellan de olika sidorna av nordiskt samhällsliv och de enskilda ländernas särdrag.

Nordplan har som mål formulerat att dels utveckla planering som kunskapsområde dels åstadkomma en vital lär- och forskarmiljö för människor engagerade i samhällsplaneringen i de nordiska länderna.

D. Organisation

Administration

Institutet som är gemensamt för de nordiska länderna, ingår i det nordiska kulturavtalet och har tidigare haft status som svensk statlig myndighet. Från och med 1981-01-01 är institutet en nordisk institution under Kultursekretariatet i Köpenhamn och med Nordiska ministerrådet som högsta beslutande organ.

Institutet leds av en styrelse, ett kollegium och en föreståndare. Styrelsen består av två ledamöter från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en ledamot från Island. Dessutom ingår en representant för institutets personal samt två representanter för de studerande. Kollegiet, där löpande beslut fattas som rör undervisningen och institutets organisation, består av föreståndaren och övriga lärare vid institutet, tre representanter för övriga anställda samt tre representanter för de studerande. Vid institutet finns en utbildningsnämnd som utarbetar riktlinjerna för vidareutbildningen. Utbildningsnämnden består av representanter för lärare, assistenter och kursdeltagare. Föredragande i institutets styrelse och ordförande i kollegium och utbildningsnämnd är institutets föreståndare.

E. Verksamhet

Ekonomiskt utfall (i tusental kr)

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	4 308,0	4 308,0	Löner	3 053,5	3 349,2
Aut. löneökn.	—	443,6		(443,6)	
Egna intäkter	—	97,9	Övr. kostn. (härav projekt)	1 259,2	1 551,6
Beviljad överföring 1984 års överskrid.	—	—			3,1
Summa	4 308,0	4 849,5	Summa	4 312,7 (+443,6)	4 903,9

Den stora differensen mellan budget och bokslut både på inkomst och utgiftssidan beror på att den aut. löneökningen inte finns med i budgeten eftersom den framräknas i slutet av verksamhetsåret.

Vidareutbildningen

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. 1985 års fältperiod var förlagd till Helsingør, Danmark.

Under den första kursmånaden i Stockholm läggs stor vikt vid att kursdeltagarna skall lära känna varandra och varandras planerarerfarenheter. Dessa erfarenheter skall sedan vara den utgångspunkt mot vilken kursens teoretiska innehåll skall ställas. De senaste årens huvudtema har varit: "Problem, utvecklingstendenser och handlingsmöjligheter i nordiska tätorter inför 80- och 90-talen". Den första periodens tema var "Vad är planering? – System och livsvärden" och under detta huvudtema har

särskilt frågor om planering, ekonomi och vardagsliv behandlats. Därtill har man arbetat i så kallade case-grupper med följande teman: Skarpnäck, granskning av ett nybyggt bostadsområde; Årsta, granskning av ett bostadsområde från 1940-talet; Abrahamsberg, sociala konsekvenser av föreslagna stadsförnyelseåtgärder i ett 1930-talsområde; intresseanalys av bostadsmässan Bo 85 i Upplands-Väsby.

Under fältperioden är avsikten att i grupparbetsform studera en generell frågeställning, men med lokal förankring. Under 1985 då fältperioden tillbringades i Helsingør anknöt grupparbetena liksom 1984 till temat "Planeringsproblem och strategier inför 80- och 90-talet i nordiska större och medelstora tätorter".

Under den avslutande kursperioden i Stockholm är avsikten dels att summera erfarenheter från fältperioden, dels att fördjupa analysen av några delteman inom årets huvudtema. Frågor som därvid togs upp till behandling var bl a följande: Maktförhållanden, kommunal fördelningspolitik – metoder och reformer, ideologi och livsform – lydnad och kreativitet samt planerarrollen inom ramen för stadspolitik. Under ett veckoslut genomfördes en exkursion till Helsingfors.

I kursen har deltagit 47 personer (av ca 80 sökande) varav 8 från Danmark, 10 från Finland, 1 från Färöarna, 2 från Island, 13 från Norge och 13 från Sverige. Drygt hälften av deltagarna hade teknikerbakgrund och något mindre del har social och samhällsvetenskaplig bakgrund. Dessutom har 2 jurister deltagit.

Från 1968 har totalt 828 personer deltagit i Nordplans vidareutbildning.

Beslut om antagning till 1986 års vidareutbildningskurs togs i juni och 50 personer antogs.

Forskarutbildning

Den forskarutbildning som bedrivs vid Nordplan regleras av en studieplan antagen av institutets kollegium. I denna anges allmänna riktlinjer beträffande studiernas innehåll och uppläggning.

Det förväntas av dem som antagits till Nordplans forskarutbildning att deras arbete skall avslutas med avläggande av filosofie doktorsexamen i samhällsplanering. Examen kan även ges annan fakultetsbeteckning. Denna målsättning nås via tre steg, vart och ett kopplat till skriftliga och muntliga tentamina.

Den första delen sträcker sig över två och ett halvt år huvudsakligen bestående av seminarier och litteraturstudier.

Utbildningens andra del överlappar i tiden den första och består av förberedande avhandlingsarbete utmynnande i framläggande av en avhandlingsplan avseende dels ämnets teoretiska förankring, dels forskningens konkreta utförande.

Studiernas sista del utgörs av författande och offentligt försvar av en doktorsavhandling.

Den allmänna kursen kräver förutom aktivt deltagande i seminarierna

även inläsning av litteratur. Denna består av två delar, en gemensam för alla och en som anknyter till de individuella avhandlingsområdena, var och en på ca 5000 sidor.

I den forskarutbildningskurs som nu pågår och som påbörjades 1984 deltar 18 studerande varav 4 från Danmark, 4 från Finland, 5 från Norge och 5 från Sverige.

Från 1975, då forskarutbildningen fick sin nuvarande form fram till 1984, har 51 personer deltagit i utbildningen och av dessa deltar ca 25 fortfarande aktivt genom seminariedeltagande och avhandlingsarbete.

Under 1985 har 7 forskarseminarier, vart och ett omfattande 4–7 dagar, hållits. Seminarierna har varit förlagda till Stockholm, Birkerød i Danmark, Kungsvold i Norge och Cambridge. Under året har seminariernas teman varit: Planering som en kamp om yta, planering som en kamp om tid, lagstiftning som handlingsinstrument, språk som analys och handlingsinstrument, ideologi och socialisation (2 seminarier) samt ideologi in context.

Under 1985 har 2 forskarstuderande från tidigare forskarkurser disputerat. I maj disputerade Verner C. Petersen, Århus på avhandlingen "Planlægning og samfundsudvikling" och i december disputerade Finn Kjærsgaard, Aalborg på avhandlingen "Fysisk planlægning og anvendt videnskab".

Forskning

Vid institutet bedrivs ett antal forskningsprojekt inom samhällsplaneringens område. Dessa finansierades med särskilda projektinriktade och tidsbegränsade anslag.

Under 1985 har följande projekt bedrivits vid Nordplan

- Livsvillkor i Storstockholm under efterkrigstiden – barndomen
- Stadsbygdpolitik och stadsutveckling i de nordiska länderna
- Forskning kring arbetslivets regionala organisation och kommunikationernas roll i samhället (flera delprojekt)
- Social planering i kommuner – kommunens möjligheter till förbättring av lokala livsvillkor
- Bostadspolitik och bostadsbeståndets förändring i Sverige och Finland
- Regler och praxis vid fördelning av barnomsorgsplatser.

Forskningsprojekten har finansierats av följande svenska organ: Arbetskyddsfonden, Statens råd för byggnadsforskning, Transportforskningsberedningen, Delegationen för social forskning, Riksbankens jubileumsfond, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, den finska bostadsstyrelsen samt av Nordiska ministerrådet.

Konferenser och seminarier

I slutet av september anordnades en mottagning och ett tvådagarsseminarium för att markera Nordplans flyttning till nya lokaler. Seminariet behandlade "Ramlagstiftning som planeringsinstrument".

Nordplans elevförening har i samarbete med Nordplan under 1985 anordnat 2 konferenser. Dessutom har anordnats en serie seminarier som främst behandlat forskningsprojekten inom Nordplan.

Flyttning

Vid månadsskiftet april/maj flyttade Nordplan från den byggnad på Skeppsholmen där institutet funnits sedan sin start 1968. Nordplan delade hus med Konsthögskolans arkitekturskola och Sveriges arkitekturmuseum och Nordplan disponerade inga egna undervisningslokaler och grupparbetsutrymmen saknades helt och hållet. Bättre undervisningslokaler hade länge stått på Nordplans önskelista då möjligheten att få ett eget hus med rymliga undervisningslokaler beläget på Skeppsholmen yppade sig 1984 i samband med att arkitekturmuseets expansionsbehov diskuterades. I maj stod före detta Sjökrigsskolan färdig för inflyttning efter omfattande renovering och ombyggnad av den svenska Byggnadsstyrelsen. Huset har en totalyta på ca 1300 m², varav dock en ansevärd del upptas av en stor trapphall, och inrymmer förutom arbetsrum för de anställda, rymliga grupparbetsrum och en hörsal vilken också skall kunna nyttjas av andra institutioner på Skeppsholmen.

Den svenska staten har anslagit 4,7 milj. för ombyggnad och renovering samt 600 000 för flyttning och inredning av undervisningslokaler och bibliotek.

En mera detaljerad beskrivning av Nordplans olika verksamheter under 1985 finns i "Årsrapport 1985", Nordplan, 120 s. 1985.

Styrelsen för Nordiska institutet för samhällsplanering överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1985.

Astrid Bonesmo
Styrelsens ordförande

Åsa Ekman
Styrelsens sekreterare

Nordens Hus i Reykjavík

Verksamhetsberättelse 1985

1. Formål

Nordens Hus skal verka som eit nordisk kultursenter og sambandsled mellom Island og dei övrige nordiske land. Verksemda er omfattande og mangesidig. Gjennom eigne initiativ og ved samarbeid med kulturinstitusjonar i alle nordiske land, vert det arrangert konsertar, kunstutstillingar, opplesing av skjönnlitteratur, foredrag, film- og teaterforestillingar, kurs og konferansar m. m. Stor vekt vert lagt på bibliotekverksemda. Nordens Hus medverkar også til å spreida kjennskap til islandsk kultur i det övrige Norden.

2. Organisasjon

Nordens Hus byrja si verksemd i 1968 etter vedtak i Nordisk Råd 1963. Sidan 1973 er institusjonen finansiert over det nordiske kulturbudsjettet.

Styret har 7 medlemmer utnemnd av Nordisk Ministerråd: 1 utnemnd av den danske, 1 av den finske, 3 av den islandske, 1 av den norske og 1 av den svenske regjeringa. Av dei islandske styremedlemene skal ein vera representant for Foreninga Norden og ein vera representant for Islands Universitet. Funksjonstid for styret er tre år. Etter framlegg frå styret utnemner Nordisk Ministerråd institusjonens direktör. Han har det daglege ansvaret for drifta av institusjonen, og hans funksjonstid er fire år.

3. Verksemda 1985

3.1 Ökonomisk oversyn. Jfr. vedl. bilag 4

3.2 Omtale av verksemda

Ein viser her til rapportar av juni 1985 og oktober 1985. Dei lövde budsjettmidlane til programverksemd vart fordelte nokså jamnt over heile året. 1985 har vore eit svært godt arbeidsår, med högt aktivitetsnivå. Dette höge aktivitetsnivået, som svarar til dei forventningar, den pågang og dei ambisjonar som er knytt til ein kulturinstitusjon som Nordens Hus, syner endå klårare enn för det sterke behovet for gjeninnsetjing av programsekretær ved institusjonen. Stillinga fall ut i 1982 p.g.a. dei ökonomiske problema som Nordens Hus sleit med. Ei stor ökonomisk belastning har

vore dei omfattande takreparasjonane som måtte utförast i 1985 p. g. a. alvorleg lekasje m. a. inn i bibliotek, foyer og toilett. Reparasjonen er ein hovudårsak til at budsjettet for 1985 vart overskride. Ein annan årsak er at ei kostbar tustilling, "Musikk på Island", vart opna mot slutten av året, slik at ikkje inntektene ved utstillinga er ført opp imot utgiftene. Vesentlege utgifter i samband med ei planlagt utstilling av Munch 1986, vart også belasta 1985-budsjettet, og der det av openlyse grunnar ikkje er inntekter å føra imot utgiftene. Ei rekkje ambisiøse prosjekt, delvis nyskapingar, vart gjennomførde i løpet av 1985. Desse er nærare omtala nedanfor.

Programverksemd. Jfr. bilag 1

Fleire store programblokkar, program og utstillingar vart gjennomført i 1985, eit år som kvalitativt og aktivitetmessig må reknast til dei store år i institusjonens historie. Den programblokka som vekte mest oppsikt i media, også internasjonalt, var "1. Nordiske Lyrikkfestivalen" som Nordens Hus tok initiativet til og gjennomførde saman med ein islandsk arbeidskomité av forfattarar og litteratar. President Vigdís Finnbogadóttir var festivalens vernar, og lyrikaren Snorri Hjartarson var festivalens heidersgjest. Dei norddiske lyrikarane som deltok, var Uffe Harder, Marianne Larsen og Ivan Malinowski (Danmark), Lars Huldén, Pentti Saariisa og Peter Sandelin (Finland), Karsten Hoydal (Færøyane), Einar Már Guðmundsson, Matthías Johannessen, Sigurður Pálsson, Stefán Hörður Grímsson, Vilborg Dagbjartsdóttir og Þorsteinn frá Hamri (Island), Sigmund Mjelve og Harald Sverdrup (Noreg), Britta Marakatt (samisk repr.), Harald Forss og Östen Sjöstrand (Sverige). I tillegg deltok lyrikarar frå andre land: Georges Astalos (Frankrike), David Gascoyne (England), Seamus Heaney (Irland), George Johnston (Canada), Mimmo Morina (Italia), Justo Jorge Padrón (Spania) og James Tate (USA). Festivalen, som i tillegg til lyrikkopplesingar også omfatta ein seminar-del om lyrikkens situasjon i Norden og lyrikkens situasjon i teknikk-alderen, vart ein stor suksess. Dette var i september månad.

Tidlegare på året, i perioden april–juni, hadde Nordens Hus teke initiativet til ein programserie, "Unge nordiske solistar", som presenterte ein representant frå kvart land av dei unge muskarane som hadde nådd fram til å få delta i Nordisk Konservatorieråds 3. biennale for unge nordiske solistar. Muskarane var Jostein Stalheim (norsk, men repr. Danmark), Martti Rousi (Finland), Þorsteinn Gauti Sigurðsson (Island), Christian Eggen (Noreg) og Helen Jahren (Sverige). Konsertane vart fylgt av eit engasjert islandsk publikum og vart høgt oppskatta også i media. Konsertserien var samstundes ei markering av at året 1985 både var internasjonalt ungdomsår og europeisk musikkår.

Som ein led i markeringa av musikkåret var også den omfattande utstillinga "Musikk på Island", ei av dei mest arbeidskrevjande utstillingar som Nordens Hus nokon gong har sett opp. Denne utstillinga var førebudd med

eit års arbeid av ein særskilt komité av fagmenn på ulike område, komitéen måtte tildels driva granskingsarbeid ettersom det frå før ikkje låg føre nokon samla framstilling av islandsk musikkhistorie. Dette var den fyrste store musikkhistoriske utstillinga som nokon gong er halden på Island. For å böta på fråveret av skriven musikkhistorie, bad Nordens Hus komponisten Þorkell Sigurbjörnsson (som er hovudlærer i musikkhistorie ved Musikkonservatoriet i Reykjavik) om å skriva ei lita bok som dreg opp hovudlinene i denne delen av islandsk kultur. Boka gav Nordens Hus ut samstundes som utstillinga opna av Islands kultur- og undervisningsminister Sverrir Hermansson, i desember 1985. Ei forelesingsrekke i tilknytning til utstillinga tilhøyrrer årsmeldinga for 1986, og vert ikkje omtala her.

Nordens Hus markerte 150-årsjubiléet for det finske folkeposet Kalevala med utstillingar, programpostar, seminar og dessutan ein turné på Island. I turnéen, som var lagt opp i samarbeid med Foreningen Norden, deltok den finske musikkgruppa Nelipolviset. Gruppa gav eigen konsert i Nordens Hus, og medverka dessutan i jubileumsprogrammet 27. april der ein m. a. også inviterte til foredrag om Lönnrots reiser ved Annikki Kaivola. Jubileumsprogrammet var eit samarbeid med Islands Universitet og Foreningen Norden og det avslutta eit seminar om Kalevala, der m. a. Carsten Gregenhøj var blant foreleserane. Av litterære programpostar elles, kan framhevast presentasjonen av siste års nordiske bokhaust ved dei nordiske sendelektorane. Denne var lagt opp som ein programserie og med spesiell presentasjon av ein forfattar frå kvart nordisk land som var invitert av Nordens Hus til å lesa frå bøkene sine og fortelja om forfatterskapen sin: Claes Anderson (SF), Kim Småge (N), Jacques Werup (S) og Sören Ulrik Thomsen (DK). Så populær at det ikkje var plass i huset for alle som ville høyra på, var opplesinga ved Astrid Lindgren og Tage Danielsson i mai. Stor interesse var det dessutan for Halldis Moren Vesaas' diktopplesing og kåseri om Tarjei Vesaas same månad. Av spesiell interesse var Antti Tuuris opplesing kvelden før han vart overrekt Nordisk Råds Litteraturpris.

Frå slutten av juni til slutten av august inviterte Nordens Hus til ein programserie som var utarbeidd med sikte på nordiske turister: Kvar torsdagskveld i perioden inviterte Nordens Hus til program som gjennom foredrag, film og musikk presenterte ulike sider ved Island – land, folk, historie, natur og kultur. Programma var presenterte på dansk, norsk og svensk. Publikumsoppslutninga var god.

Av større arrangement kan elles framhevast det vellykka nordiske kunstterapi-seminaret i august, som Nordens Hus var medarrangör av – med deltakarar frå alle nordiske land og internasjonal ekspertise som forelesarar. President Vigdís Finnbogadóttir var seminarrets høge vernar. Seminaret hadde stor oppslutning m. a. av helsepersonell, pedagoger og kunstnarar.

Det kan vera grunn til å framheva – blant dei mange interessante

programpostar i 1985 – at Nordens Hus i juli tok initiativet til ein spesiell presentasjon av August Strindberg. Nordens Hus fekk Strindberg-muséet i Stockholm til å setja saman ei utstilling av Strindbergs fotografiske arbeid, ei utstilling som viste ei side ved Strindberg som er kome lite fram tidlegare. Nordens Hus inviterte dessutan dr. Olof Lagercrantz til å halda forelesing om Strindberg, og trass i sumarvarme og ferietid samla Lagercrantz fullt hus til sitt "Sluttord om Strindberg".

Av aktivitet utanom Island, skal spesielt nemnast den store islandske kunsthåndverkutstillinga "Form Island" som vi sende rundt til dei övrige nordiske land. I 1985 var utstillinga vist i Borås, Oslo, Trondheim, Tors-havn og Fredriksberg för ho i oktober kom til Island og vart vist i Nordens Hus som avslutning på den omfattande turnéen.

Nokre program på Island utanfor Reykjavik har vore gjennomförde i 1985. Av dei kan nemnast ein turné på Islands austkyst i april med m. a. Nelipolviset og bokutstilling, Jerker Engbloms besök i Blönduós med visekonsert i mai, Therese Juels konsertturné saman med islandske Bergþóra Árnadóttir på det islandske nordlandet i mai, Nordisk Veke på det islandske vestlandet i oktober – med m. a. Erró-utstilling, bok- og plakautstilling i samband med Kalevala-jubiléet, nordisk grafikk- og litteraturutstilling m. m.

Det nordiske prosjektet "Nordjobb" vart i 1985 gjennomført i samarbeid med Nordens Hus. Det vart administrert herifrå ved hjelp av særskilt löyving frå Ministerrådet. Lektor Heimir Pálsson vart engasjert som prosjektansvarleg. Dei nordiske ungdomane som kom til Island for å arbeida på ulike arbeidsplassar, fekk gjennom dette prosjektet eit eineståande godt höve til å setja seg inn i islandsk daglegliv, verta kjend med islandske ungdomar, oppleva islandsk natur m. m. Prosjektet vart gjennomført utan problem.

Nordens Hus har i 1985 hatt godt samarbeid med andre institusjonar. Særleg skal framhevast samarbeidet med Foreningen Norden, m. a. er ein vesentleg del av turnéverksemda på Island kome i stand som resultat av samarbeid mellom Nordens Hus og Foreningen Norden. Likeeins må framhevast godt og utbyterikt samarbeid med dei nordiske ambassadane på Island, Islands Universitet m. fl.

Utstillingar. Jfr. bilag 2

Nordens Hus har hatt mange og interessante utstillingar i 1985. Utstillingane i samband med prosjektet MUSIKK PÅ ISLAND og 150-årsjubiléet for KALEVALA er omtala ovanfor. MUSIKK PÅ ISLAND var nok den mest omfattande og ambisiöse av 1985-utstillingane, ho vil truleg få konsekvenser for den framtidige plasseringa av musikkens plass i islandsk kulturhistorie. Av andre større og arbeidskrevjande utstillingar, skal særleg framhevast den store "Dansk grafikk" frå Århus Kunstforening i mars-april, utstillinga "Nordisk glas" i mai (i tilknytning til det nordiske semina-

ret om glaskunst), den store utstillinga av Gunnlaugur Schevings maritime motiv juni–juli, Erró-utstillinga i september (som er ein av dei største publikumssuksessar i husets historie) og den svært interessante Bertel Gardberg-utstillinga i september og oktober.

Biblioteket. Jfr. bilag 3 med utlånsstatistikk

Biblioteket har også i 1985 stått sentralt i verksemda i Nordens Hus. Bibliotekverksemda har stort sett fylgd same mønster som åra før, med uendra opningstider. I tillegg til den vanlege bibliotekverksemda, som også omfattar musikk- og grafikkavdeling, har det vore arrangert fleire utstillingar i biblioteket. Av dei viktigaste kan nemnast Kalevala-utstilling i samband med Kalevala-jubiléet, lyrikkutstilling i samband med 1. Nordiske Poesifestivalen og ei spesiell utstilling av bok-kunst (bøker og programhefte) i samband med Nordiske Kunstforbundets jubiléum hausten 1985. Biblioteket har dessutan sett opp spesielle utstillingar i samband med programserien om den nordiske nabolandslitteraturen og ei utstilling i samband med at Antti Tuuri fekk Nordisk Råds Litteraturpris. Sommaren 1985 presenterte biblioteket bøker om Island og islandske bøker i omsetjing med sikte på å nå fram til nordiske turistar.

Nordjobbs prosjektansvarlege hadde sitt kontor i biblioteket våren og sommaren 1985. Hausten 1985 tok Nordens Hus inn ein svensk praktikant, Gunnar Gunnarsson, som led i hans kulturvitar-studiar. Han hadde sitt kontor i Nordens Hus' bibliotek. Biblioteket har dessutan i 1985 hatt 3 bibliotekarstudentar som praktikantar i 1985.

Nordens Hus har motteke fleire gåver til biblioteket i 1985. I tillegg til dei mange bok-gåvene, må særleg framhevast generøs pengegåve frå Letterstedska Föreningen til innkjöp av kunstbøker.

Eit spesielt fordyrande element i samband med bokkjöp til biblioteket er at Nordens Hus no må betala omsetjingsavgift til den islandske staten ved bokkjöp, noko som fører til ein prisauke på 27,5%. Grunnen er at Finansdepartementet har vedteke å gjera gjeldande ein paragraf om omsetjingsavgift på utanlandske bøker for bibliotek som i mange år har vore unnantekne frå denne paragrafen. Nasjonalbiblioteket, Universitetsbiblioteket, Alltinget og departementa er framleis haldne utanfor ved utöving av lovparagrafen.

3.3 Bygningen

Ein omfattande reparasjon av taket vart sett igang i 1985 p. g. a. alvorleg lekasje. Lekasjen har pågått gjennom mange år, og m. a. gjort stor skade på huset, t. d. på parkettgolvet i biblioteket. Reparasjonen, som var ufråkommeleg, var svært dyr og var dermed ein hovudårsak til overskriding av budsjettet (jfr. p. 3.2. 1. avsn.). Framleis gjenstår fullføringa av takreparasjonen. Husets ventilasjonssystem har heilt eller delvis vore ute av drift i fleire år p. g. a. manglar og skader som ikkje har vore utbetra av budsjett-

messige årsaker. Iflg. ekspertise som har gjennomgått ventilasjonssystemet, må dette heilt skiftast ut, noko som fører til eit sterkt press på dei budsjetterte midlane. Det manglande ventilasjonssystemet fører til at det er vanskelegare å gjennomføra programverksemda, gjer arbeidssituasjonen for dei tilsette vanskeleg – og gjer at det er vanskeleg å få til skikkeleg utlufting i samband med matlaging.

P. g. a. slitasje av gamalt anlegg, men også p. g. a. innskjerpa tryggingskontroll, er det gamle nøkkelsystemet skifta ut med eit nytt hausten 1985. Gangstigen frå huset til hovudvegen, som lenge har vore i så elendig forfatning at han knapt kunne nyttast av fotgjengarar, vart i 1985 reparert av Reykjavik kommune.

Huset vart i 1985 (våren) måla utvendig, kaffistova vart pussa opp og eindel målingsarbeid vart utförd i biblioteket.

Trass i reparasjonar som nemnde ovanfor, er tilstanden for bygningen ikkje god. Det er fare for alvorleg skade på bygningen dersom ikkje takreparasjonane vert gjennomførde med det første (i løpet av 1986), men ein manglar budsjettmessig dekning for denne heilt nødvendige reparasjonen. Det manglande ventilasjonssystemet gjer at bygningen ikkje kan seiast å tilfredsstillast dei krav ein bør kunne stilla til ein arbeidsplass – og gjer det vanskeleg å gjennomføra institusjonens programverksemd på tilfredsstillande vis p. g. a. at systemet med fornying av luft ikkje fungerer i husets møte-, konsert- og utstillingslokale.

Eit problem som vert stadig meir presserande, er behovet for auka kontorareal. Ein har i 1985 byrja ei dröfting av omorganisering av kontorplass, betre utnytting av kjellaren m. m. Spørsmål i tilknytning til kontorplassering av Nordens Hus personale, Foreningen Norden og sendelektoranane har vore diskutert, utan at ein har funne fram til andre ordningar enn dei noverande. Framleis gjenstår også spørsmålet om direktörbustad utanfor Nordens Hus, noko som vil kunne gje Nordens Hus betre arealkapasitet til si verksemd.

4. Vedtak

Styret for Nordens Hus oversender med dette årsmeldinga for året 1985.

Reykjavik, 1. april 1986

Guðlaugur Þorvaldsson
Styreformann

Knut Ødegård
Direktör

*Bilag 1.***Programverksemd 1985**

	Stk.	Publikumstal ca.
Konsertar	37	2 200
Foredrag	20	1 200
Litterære program	15	1 500
Filmframsyningar	6	400
Teater	3	150
Utstillingar	28	25 200
Kurs	2	100
Programseriar	9	1 200
Andre program	5	250
I alt	125	32 200
Program utanfor NH	5 stk.	
Program/utst. i andre nordiske land	1 stk. (Form Island i 5 muséer)	
Gjester i gjesterom	83 stk.	

*Bilag 2.***Utstillinger i Nordens hus 1985***Utstillinger i utstillingsaal:*

Guðmundur Björgvinsson, olje.	(I)
Jóhanna Bogadóttir, olje og grafikk.	(I)
Dansk grafikk, frå Århus Kunstforening.	(DK)
Björg Þorsteinsdóttir, collage.	(I)
Sportsfiske-utstilling.	(I)
Nordisk Glas 85, glaskunst frå alle nordiske land.	
Gunnlaugur Scheving, maritime bilete, fleire tekn.	(I)
Jimmy Boyle og Gateway-gruppa, skulptur m. m.	(GB)
Kaare Espolin Johnson, grafikk, og Knut Skinnarland, skulptur.	(N)
Erró, olje.	(I)
Carin Hartmann, kort-collage om kjönsroller.	(S)
Form Island, formgjeving og kunsthåndverk.	(I)
Snorre Kyllingmark, olje.	(N)
Samisk Kunsthåndverk.	(SAM)
Musikk på Island, musikkhistorisk utstilling.	(I)

Utstillinger i foyer:

Ludvig Holberg, ei biletutstilling frå Københavns Universitet.	(DK)
Kalevala, utst. av böker, manuskript, musikk osv.	(SF)
Kalevala Koru. Fornfinske kvinnedrakter og smykke.	(SF)
Torfi Jónsson, akvarell.	(I)
Rosa Taikon og Bernd Janusch, sylvkunst.	(S)
Anne Lindvik, olje og akvarell.	(N)
Islandske steinar	(I)
Guttorm Guttormsgaard, grafikk.	(N)
August Strindberg, fotografi.	(S)
Pia Schutzmann, grafikk.	(DK)
Jökulgranskningar på Island, samansett materiale.	(I)
Ulla Sangervo-Lappalainen, skulptur.	(SF)
Bertel Gardberg, sylvkunst.	(SF)
Peter Dahl, Bellman-illustrasjonar.	(S og N)
Amnesty International, nordisk utstilling.	
Grönlandsk brukskunst og formgjeving.	(GRÖN)
Nordiske Kunstnarforbundet, jubileumsutst. av böker m. m.	
Musikk på Island, musikkhistorisk utstilling.	(I)

*Bilag 3.***Nordens hus bibliotek***Besök og utlån 1985*

	1985	1984
Besökstal	18 516	17 013
Nye låntakarar	880	873
Heimlån:		
Skjønnlitteratur	10 963	10 368
Faglitteratur	6 398	6 157
Tidsskr./årbøker	1 368	1 238
Grammofonplater	1 331	1 243
Noter	195	201
Grafikk	2 081	2 037
Interurbane lån	349	275
Utlån i alt	22 685	21 519
Bokmengde		
Tidsskrift	187	183
Nordiske dagblad og vekeblad	44	44
Platesamling	1 342	1 308
Grafiske blad (inkl. grøn-landske fotografi)	422	410

3. Verksemda 1985*3.1 Ökonomisk oversyn*

Inntekter:	<i>Budsjett</i>	
Anslag	11 031 000	11 230 000
Lönskompensasjon	950 000	1 393 641
Eigne inntekter	1 100 000	4 762 147
Diverse bidrag	200 000	1 386 351
Sum Kr.	13 281 000	18 772 139
Utgifter:		
Lön	5 330 000	6 439 545
Övrige utgifter	7 951 000	14 748 824
Her av program	(3 479 000)	(7 912 844)
Sum Kr.	13 281 000	21 188 369

NB: I tapet på ikr. 2 416 230 inngår takreparasjon på ikr. 1 500 000 som ikkje kunne utsetjast.

Nordiska teaterkommittén

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordisk teaterkomité
Postboks 611 Sentrum/Kongens gate 3
N-0106 Oslo 1
tel. 02-42 67 70

1. Institusjonens oppgave

Nordisk Teaterkomité har som oppgave å fremme nordisk teatersamarbeid gjennom å bevilge bidrag og å initiere nordisk gjestespillsutveksling, samt å planlegge og gjennomføre nordisk videreutdanning i form av seminar og kurs for alle yrkesgrupper innen teater.

Komitéens virksomhet skal drives i samarbeid med de profesjonelle teatrenes institusjoner og faglige organisasjoner i de nordiske land.

NTK ble opprettet som forsøksorgan på det nordiske kulturbudsjett i 1977 og var i praksis en sammenslåing av den tidligere Gjestespillskomité og den s. k. Vasa-komité, som organiserte videreutdanningskurs for ulike yrkesgrupper innen nordisk teater. Forsøksperioden varte i 5 år, og f. o. m. 1.1.1982 er NTK ifølge Nordisk Ministerråds vedtak av 16.2.1981 et permanent nordisk organ hvis virksomhet finansieres gjennom det nordiske kulturbudsjett.

2. Organisasjon

2.1 Komitéens sammensetning

Komitéen består av seks medlemmer – et fra hvert av de 5 nordiske land, dog to fra Finland med tilsammen en stemme på grunn av landets tospråklighet.

Hvert komitémedlem har en personlig suppleant.

2.2 Utnevningsprosedyre

Komitéen tilsettes av Nordisk Ministerråd for en periode på fire år. Ved sammensetningen skal man i prinsipp etterstrebe en så vid spredning som mulig i teatrenes ulike yrkesgrupper for å sikre komitéen variert ekspertise såvel på gjestespills- som på videreutdanningssiden.

Tilsettingen skal ifølge anbefaling fra Nordisk Ministerråd foretas etter innstilling fra de nasjonale teaterunioner og kulturdepartement. Komitéen kan i denne forbindelse ikke unnlate å påpeke at utnevningsprosedyren er uklar og derfor ikke makter å oppfylle de etterstrebede målsetninger.

En klar innstillings- og utnevningprosedyre bør derfor nedfelles i komitéens forskrifter (stadgar).

Komitéens funksjonstid (4-årsperiode) utløp 31.12.1985.

3. Virksomheten i 1985

3.1 Økonomisk resultat (NOK)

	Budsjett	Regnskap	Avvik
Lønn	480 000	560 962	80 962
Komité, administr., lokaler	547 200	499 741	47 459
Gjestespill	1 000 400	1 277 231	276 831
Seminar	1 001 400	849 051	152 349
Inntekt*		107 197**	107 197
Bevilgning	3 029 000	3 029 000	
Aut. lønnskompensasjon		42 788	
Sum	3 029 000	3 178 985	8 000

* Renteinntekt for 1985 beløp seg till NOK 131 460. Denne post er ikke tatt med i denne oversikt og står ubenyttet.

** Inntekten fordeler seg med NOK 61 122 fra Nordisk Kulturfond
43 000 fra Norsk Kulturråd
2 869 Rapportsalg
206 annet.

3.2 Regnskapsførsel

Nordisk Teaterkomitéens regnskaper ble f. o. m. 1.1.1985 overflyttet fra Skattefogden i Oslo til Norsk Dataconsult a.s.

NTKs sekretariat kan etter dette driftsåret fastslå at overflytting som forventet har gitt sekretariatet og komitéen en mye bedre oversikt over disponible midler og en sikrerer og raskere regnskapsførsel. Overflyttingen medførte samtidig at NTKs bevilgede midler ble overført til bankkonto og dermed også ble rentebærende.

For 1985 beløp denne renteinntekt seg til NOK 131 460, som i sin helhet er holdt utenfor ovenforviste regnskap og i det vedlagte regnskap fra Norsk Dataconsult er postert som eget rentefond.

3.3 Beskrivelse av virksomheten.

Komitéens virksomhetsområde er definert gjennom NTKs retningslinjer (stadgar) og konsentreres hovedsaklig til de to hovedområdene gjestespill og videreutdanning.

Komitéen kan uten videre fastslå at virksomheten på disse to områder sammenfaller med et stort behov innen teaterfeltet i de nordiske land.

Komitéen kan like definitivt fastslå at rekkevidden av virksomheten i realitetet styres av den tildelte bevilgning, som utvilsomt er den største hindring for et effektivt og utviklende nordisk teatersamarbeid i pakt med de uttrykte målsettinger.

Komitéen kan således – i likhet med foregående år – konstatere at komitéens virksomhet også i 1985 bare har kunnet dekke en liten del av de uttrykte søknader, ønsker og behov.

Komitéens medlemmer finner det riktig i denne sin siste åreberetning å understreke det faktum at tildelingen av økonomiske midler til NTK fra Nordisk Ministerråd totalt sett har øket i ganske liten grad siden opprettelsen av NTK som forsøksorgan i 1977. Ikke engang da NTK fra 1982 fikk plass som en permanent institusjon, førte dette til noen merkbar økning i komitéens budsjett. NTK har derfor i realiteten aldri kunnet utvikle sin virksomhet utover et rent minimum – et minimum som faktisk mer kan synes å være en fasade enn en betydningsfull faktor i samnordisk teatervirksomhet.

Komitéen vil likevel ikke untate å påpeke det gledelige i at NTK i 1985 fikk en reell økning av sitt budsjett tilsvarende 13,1 % sammenliknet med 1984.

Denne økning er i sin helhet ment å skulle støtte komitéens arbeid med samisk teater og å hjelpe teaterarbeidere med ekstra store reiseomkostninger til å kunne delta på seminar. Som sådan er økningen et lite skritt i riktig retning.

Den pr. dato kjente tildeling for årene 1986 og 1987 viser dessverre at denne utvikling var rent forbigående og ikke kan endre komitéens konklusjon for virksomhetsåret 1985 (og for den saks skyld for hele 4-årsperioden):

NTKs aktivitet/virksomhet i 1985 har i relasjon til eksisterende økonomiske begrensninger vært stor og uten tvil satt inn på områder hvor behov og ønsker har vært iøyenfallende. De nevnte begrensninger har likevel også i 1985 hindret NTK fra å bli den betydningsfulle faktor for utviklingen av samnordisk teatersamarbeid som komitéen etter sin målsetting burde være.

For å kunne oppfylle den målsettingen vil det i fremtiden kreves en uttrykt politisk vilje til å muliggjøre en vesentlig og absolutt nødvendig styrkning av NTKs økonomiske grunnlag.

3.4 Gjestespillvirksomhet

Følgende tabell viser hvordan de innkomne søknader i 1985 fordelte seg nasjonsvis (avsender- og mottakernasjon):

	Fra	Til				
		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Danmark	33		7*		10	16
Finland	19	2		1	2	14
Island	3	1**	1			1
Norge	27	9	10			8
Sverige	19	5	5	2	7	
Andre	6***	1	3		1	1
Totalt	107	18	26	3	20	40

* Grönlansk/dansk teater til Åland.

** Til Færøyene.

*** Fra Polen, Tsjekkoslovakia, Italia og USA.

Total søknadssum belöp seg til NOK 5 970 000, –

Komiteéns behandling av søknadene resulterte i at totalt 35 sökere ble tildelt gjestespillstøtte.

Gjestespillstøtten utgjorde i 1985 totalt NOK 1 277 231, –; hvilket ga en gjennomsnittlig økonomisk bevilgning pr. gjestespill lik NOK 36 492, –.

Den geografiske fordeling av gjennomførte gjestespill i 1985 fordelte seg nasjonsvis (avsender- og mottakernasjon) som følger:

	Fra	Til				
		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Danmark	11		4		3	4
Finland	4			1		3
Island	2	1*	1			
Norge	8	3	4			1
Sverige	10	3	3	1	3	
Totalt	35	7	12	2	6	8

* Til Færøyene.

Fordelingen er totalt sett (avsender – mottaker) nokså jevnlig fordelt på de nordiske land med unntak for Island, som i større grad bør kunne komme med i gjestespillsutvekslingen.

Det bør også bemerkes at Danmark, Norge og Sverige "eksporterer" flere gjestespill enn de "importerer", mens tallene for Finland viser det motsatte.

Tallene for Danmark innbefatter også gjestespill til/fra Grönland og Færøyene, men også disse områder har i altfor liten grad vært delaktig i gjestespillsaktivitet.

Kriteriene for at et prosjekt skal kunne tildeles støtte, er fastsatt i NTKs søknadsregler for gjestespill. Som påpekt i 1984 års virksomhetsberetning, har de fulgte regler hatt innebygget visse begrensninger av praktisk/økonomisk art. Komiteén har kommet til den erkjennelse at økonomiske faktorer har blitt for dominerende ved utvelgelse av støttede gjestespill sammenliknet med kunstneriske og kulturpolitiske aspekter. Dette og det faktum at reglene i seg selv kunne virke avskrekkende på såvel institusjonsteatre som frie grupper – fordi reglene i realiteten avkrevde teatrene en relativt stor økonomisk egenandel – har ført til at komiteén i løpet av 1985 har utarbeidet nye gjestespillsregler som trådte i kraft 1.1.1986.

De nye reglene gir muligheter for større totaldekning av de reelle utgifter et gjestespill medfører. Komiteén mener med denne endring å kunne oppnå en mer kvalitetsvurdert gjestespillspolitikk og større mulighet til selv å initiere gjestespill. Man innser samtidig at de nye reglene vil kunne komme til å redusere det totale antall gjestespill pr. år på grunn av større omkostninger (dekning av utgifter) pr. gjestespill.

Gjestespillsregnskapet viser at komiteén har omdisponert det opprinnelig detaljbudsjett noe og således opp-prioritert gjestespillsbevilgninger i

forhold til andre aktiviteter. Årsaken til dette er av praktisk art og har sin årsak i det faktum at komitéens årsregnskap for 1984 ikke ble levert fra Skattefogden för i siste halvdel av 1985. Komitéen var derfor litt tilbakeholdende med å fastlåse de totale disponible (budsjetterte) midler på områdene seminar-virksomhet og administrasjon/kontor/komité, etc for å kunne fange opp et eventuelt underskudd (uforutsett pga. manglende informasjoner fra Skattefogden) fra 1984.

Ved mottakelsen av det sterkt forsinkede 1984 års regnskap ble disse reserverte midler løsgjort og av praktiske årsaker satt inn som et svært velkomment tillegg i gjestespillsbudjettet.

Opp-prioriteringen av gjestespills-siden må altså ikke forstås som et varsel om at dette området for fremtiden vil bli prioritert sterkere enn seminar-virksomheten.

3.5 Seminar-videreutdanningsvirksomhet

NTK har i løpet av 1985 arrangert kurs/seminar for følgende yrkesgrupper/teatergrupper:

Dukketeater III – Stockholm 7.–13.1.	: 52 deltakere
Samisk teater I – Jokkmokk 26.1–2.2.	: 41 deltakere
*Samisk teater II – Kautokeino 8.–14.9.	: 16 deltakere
**Samiske dramatikere – Kautokeino 8.–14.9.	: 7 deltakere
Nordkalott-teatrene – Kemi 9.–12.5.	: 68 deltakere
Koreografer – Reykjavik 2.–11.8.	: 27 deltakere
Rekvisitører – Stockholm 7.–11.10.	: 23 deltakere
Gamle håndverk I (söm) – København 14.–20.10.	: 20 deltakere
Informatører/selgere – Oslo 14.–17.11.	: 97 deltakere.

Seminar for norske dramaturger: Sanner 18.–22.1. ble avlyst.

* Med økonomisk støtte fra Nordisk Kulturfond

** Med økonomisk støtte fra Norsk Kulturråd.

Komitéen har også i 1985 ønsket og forsøkt å opprettholde en viss kontinuitet i utdanningstilbudet med grunnlag i det totale arbeid i 4-årsperioden.

De stramme økonomiske rammer for virksomheten har imidlertid med nødvendighet ført til at komitéen i langt større grad enn ønskelig har måttet basere seg på punktinnsetser – dvs. en rotasjon av seminartilbud mellom teatrets yrkesgrupper – hvorav mange ikke engang har tilbud om en relevant yrkesmessig grunnutdanning i de nordiske land.

Arbeidet med seminartilbud for samiske teaterarbeidere har stått sentralt i 1985 og bør nevnes særskilt. De 3 avholdte seminar har tilsynelatende vært meget stimulerende og i stor grad vært med på å gi samiske teaterarbeidere en ekspansiv plattform for fremtidig samisk teater. Det er med beklagelse NTK må fastslå at komitéen bare i lite grad kan make å følge opp det påbegynte arbeid på dette området i 1986 og 1987.

Samarbeidet med Svensk Teaterteknisk Förening om oversettelse og distribusjon av deres blad ble opprettholdt første halvdel av 1985, men støtteordningen har opphørt f. o. m. høsten 1985.

Oversettelse av antologien "Stanislavskij, etik och pedagogik" er ferdiggjort av Martin Kurtén og finansiert av NTK. NTK har dessuten gått vidare med planer om oversettelse av sentrale Stanislavskij-tekster og satt av penger til dette formål. Arbetidet er påbegynt under ledelse av Martin Kurtén og ventes ferdig i 1988/89.

NTKs arbeide innen sektoren videreutdanning kan oppsummeres slik: Komitéens virksomhet på dette felt er uten tvil av den største betydning og bør etter komitéens mening videreutvikles. Den manglende grunnutdanning for mange yrkesgrupper er et nasjonalt ansvar, men den foreliggende situasjon forsterker likevel bare behovet for en effektiv og bred videreutdanning på nordisk basis. Et permanent og kontinuerlig tilbud er etter komitéens mening påkrevet, men vil være umulig å gjennomføre uten bevilgninger av en helt annen størrelseorden enn den eksisterende. Komitéen har bestrebet seg på at seminarene ska være billige å arrangere og gjennomføre for at flest mulig prosjekt skal kunne bli realisert med de tilgjengelige midler, men komitéen ser samtidig at dette gir en rekke uheldige konsekvenser. Ikke bare skaper det forhåpninger og forventninger innen teaterfeltet som ikke kan oppfylles, men aktiviteten synes samtidig å virke altfor beroligende på nasjonale myndigheters trang til å opprette permanente og nødvendige utdanningstilbud for ALLE yrkesgrupper.

3.6 Administrasjon/möter

Komitéen har i løpet av 1985 avholdt 4 ordinære möter og 4 telefonmöter. Komitéen har egnet noe av sin tid i sitt siste funksjonsår til å diskutere komitéens arbeidsform. Enkelte konkrete forslag til endring av komitéens planleggings-, beslutnings- og utøvende prosedyrer har framkommet, og komitéen anbefaler at den påtroppende komité ser nærmere på de framkomne forslag og vurderer en viss endring av komitéens drift. Tanker, erfaringer og forslag er forøvrig nedfelt i komitéens "testamente" for perioden 1982–85, og man viser til dette for mer informasjon.

Komitéens faste sekretariat har også i 1985 vært plassert i Oslo. Det fast ansatte personalet består av generalsekretær Lasse Dehle, Norge og konsulent Berit Aaker, Norge.

I tillegg er Eeva Liisa Jor og Kristian Jón Jónsson tilknyttet NTK på timebasis som oversettere (finsk og islandsk).

3.7 Samarbeid med andre organisasjoner/institusjoner

Komitéen har i løpet av 1985 utviklet en dialog med de interne opplæringsavdelingar på teknisk sektor i de nordiske lands TV-selskap (statlige) med henblikk på å kunne komme fram til øket samarbeid om videreutdanning for de teatertekniske yrkesgruppene. Enkelte samarbeidsprosjekt har blitt forsøkt i det små, og planer for en videreutvikling av samarbeidet diskuteres.

NTK har i 1985 samarbeidet med Nordisk Amatørteaterråd om en seminarrekke for samiske teaterarbeidere og dessuten hatt en fortløpende kontakt om mulige, framtidlige samarbeidsprosjekt. En tilsvarende kontakt er også opprettet med NOMUS.

Også samarbeidet med de nordiske sceneskoler har vært utviklet i inneværende år med bl. a. Nordisk Scenskolefestival i Göteborg, mai 1985 som et konkret resultat. Totalt deltok ca. 400 sceneskoleelver med tilsammen 22 gjestespill. 4 av de nordiske skolers gjestespill ble dekket ved hjelp av tilskudd fra NTK.

Komitéen og sekretariatet opplever kontakten med kultursekretariatet i København som noe for sporadisk og ikke satt i system. Samarbeidet har i og for seg vært relativt problemfritt, men kontakten kunne være tettere og mer systematisert. Informasjon om enkelte prosjekt har utvilsomt vært altfor dårlig. Eksempelvis ble NTK i sin tid bedt om å levere et konkret forslag til et av. "Scandinavia Today"-prosjekt i Japan 1986. Forslaget ble levert i oktober 1984, men til tross for diverse forespørsler har NTK i hele 1985 ikke hørt noe mer om prosjektet enn hva man kan lese seg til i nordiske aviser.

Også forholdet til Nordisk Kulturfond bør tas opp for å komme fram til klarere grenselinjer mellom de to institusjoner. Ved en rekke anledninger har det hersket noen uklarhet omkring bevilgningsmuligheter, etc., og dette bør kunne unngås ved bedre kontakt og klarere avgrensede saksområder.

NTK er på den annen side takknemlig for at Kulturfondet gjennom direkte bevilgning til NTK har muliggjort prosjekt som NTK neppe vil ha kunnet make uten økonomisk støtte.

4. *Beslutning*

Nordisk Teaterkomité overleverer herved årsberetning med slutført regnskap for virksomhetsåret 1985.

Helsingfors den 5 april 1986

Ritva Siikala
Ordfører 1982–85

Oslo, 14. mars 1986

Lasse Dehle
Generalsekretær

NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete)

Verksamhetsberättelse 1985

1. Institusjonens oppgaver

1.1 Navn og adresse

NOMUS
Generalsekretariatet
Toftesgate 69
N-0552 Oslo 5

1.2 Startår

1963, seneste vedtekter fastsatt 25. augusti 1980 av Nordisk Ministerråd.

1.3 Formål

NOMUS' formål er å fremme utvikling av og utbre kjennskap til musikklivet og musikk samarbeidet i Norden, og å styrke og utvikle det særegne i det nordiske og nasjonale musikk liv.

2. Organisasjon

2.1 Administrasjon

Generalsekretariatet har ansvar for administrasjon av prosjekter og bevilgninger. Sekretariatsfunksjonen har i 1985 blitt ivaretatt av Norsk Musikkinformasjon i Oslo. Administrasjon vedrørende komposisjonsbestillinger har også for 1985 blitt ivaretatt av den svenske NOMUS-nemnden.

2.2 Sammensetning

NOMUS består av 2 representanter, med personlige vararepresentanter, fra hvert av de fem nordiske land. Hvert land har en stemme. Nemnden har i 1985 hatt følgende sammensetning:

D Hans Gammeltoft-Hansen
D Anna-Lise Malmros
F Henrik Otto Donner, Formann
F Kauko Kuosma
ISL Porkell Sigurbjörnsson
ISL Jón Nordal
N Ella Arntsen, nestformann
N Einar Solbu
S Göran Bergendal
S Eva Schöld

2.3 Personale

Daglig leder for Norsk Musikkinformasjon, Jostein Simble, har fungert som generalsekretær for NOMUS i 1985.

NOMUS har videre tatt ut tjenester ved bruk av øvrig personale ved Norsk Musikkinformasjon.

Oppgaver i forbindelse med prosjektet komposisjonsbestillinger har blitt ivaretatt av svensk NOMUS.

NOMUS har refundert til de respektive institusjoner de personal- og kontorholdsutgifter disse har hatt i forbindelse med administrasjon av NOMUS.

I henhold til gjeldende regler for Nordisk Ministerråds midler vil NOMUS' regnskaper for 1985 bli revidert av Riksrevisjonen i Norge.

3. Virksomhet i 1985

3.2 Økonomisk oversikt

Inkomster	Budsjett	Bokslut	Utgifter	Budsjett	Bokslut
Anslag	1 661 000,00	1 661 000,00	Driftskostnader	325 000,00	391 619,35
			Prosjekter	1 086 000,00	1 079 722,55
			Underskudd 1984	250 000,00	309 309,30
Overføring av tidligere bevilg.		69 703,98			
Sum	1 661 000,00	1 730 703,98	Summa	1 661 000,00	1 780 651,20

Kommentar:

Det forelå ved utgangen av 1985 ingen godkjenning fra Riksrevisjonen i Danmark vedrørende NOMUS' regnskaper for 1981–1984 (delregnskap 1984).

Ovenstående tall tar derfor utgangspunkt i inn- og utbetalinger foretatt av generalsekretariatet etter flytting til Oslo.

Driftsunderskuddet for 1984 på kr. 309 309,30 er i løpet av 1985 redusert til kr. 49 947,22 som vil bli strøket i løpet av 1986.

Se også velagt resultatregnskap.

3.2 Virksomhetsområde

I henhold til det under 1.3. nevnte formål er NOMUS virksomhetsområde av administrativ, rådgivande, iverksettende og informerende karakter. Området skal i så stor grad som mulig omfatte hele bredden av det nordiske musikkliv, d. v. s. det kompositoriske, det improvisatoriske, det utøvende, det pedagogiske, det profesjonelle- og amatørmusikklivet.

3.3 Møter

Det har i 1985 vært avholdt 2 plenumsmøter og 2 arbeidsutvalgsmøter i NOMUS.

3.4 Prosjekter

Av vedlagte regnskap for 1985 fremgår det at av de totale utgifter på kr. 1 780 651, ble kr. 1 389 031, ca. 78% i hovedsak brukt til å gjennomføre følgende prosjekter:

a) Informasjon

Det engelskspråklige tidsskrift NORDIX SOUNDS utkom i 1985 i 4 nummer, hvert nummer i et opplag på ca 5000 eks. Den danske musikk-skribenten Knud Ketting er redaktør av tidsskriftet. Trykking og distribusjon blir ivare tatt av Aio-tryk AS i Odense.

Hensikten med dette informasjonstidsskriftet er å informere om nordisk musikk og musikkliv og det forsøkes i hvert nummer å fokusere på spesielle tema og begivenheter i tillegg til den mer generelle informasjon.

NOMUS utga i 1985, ved svensk NOMUS, en ny og revidert utgave av NOMUS-katalogen.

b) Komposisjonsbestillinger og Musikkfremførelser (turnéer)

NOMUS yder hvert år støtte til bestilling av nye verk av nordiske komponister. I 1985 har det blitt avsatt midler til bestilling av verker for sangstemme med ledsagelse av et instrument. Prosjektet er et samarbeid med Nordisk Konservatorieråd.

NOMUS yter også støtte til musikkfremførelser, ofte i forbindelse med turnéer hvor et ensemble fra ett land turnerer i ett eller flere av de andre nordiske land. Tilskudd til nevnte virksomhet ble i hovedsak fordelt på følgende tiltak:

Turné med Bromma Kammarkör. Turné med Landsdelsmusikerene I Troms. Støtte til Konsert med unge nordiske solister i Nordens Hus, Reykjavik. Støtte til "Klavertramp -85". Dekning av utgifter i forbindelse med avlysning av tidligere avtalt turné i forbindelse med Scandinavia Today i USA, 1983.

c) Presentasjon av Unge Nordiske Solister.

Prosjektet har i 1985 omfattet turnéstøtte for de nordiske solister som deltok ved Ung Nordisk Solistbiennale i Oslo 1984. Tilskuddet er overført Nordisk Konservatorieråd som har stått for gjennomføring av prosjektet.

d) Nordisk rytmisk musikk.

Prosjektet omfatter i hovedsak presentasjon av nordisk rytmisk musikk gjennom organisasjonen NORDJAZZ som omfatter alle de nordiske landene. Aktiviteten er spesielt konsentrert om informasjon, turnéer med profesjonelle ensembler og undervisning i form av profesjonell gjesteinstruksjon av amatørensemble.

e) Forsøksprosjekter, seminarer m. m.

NOMUS skal, i henhold til formålet, bidra til et stadig bredere samarbeid innen nordisk musikkliv, og for å skaffe oversikt over behov og

ønsker med hensyn til slikt samarbeid, arrangerer NOMUS seminarer eller gir støtte til gjennomføring av slike.

Under prosjektet kan nevnes att NOMUS i 1985 ga støtte til et seminar om musikkundervisning for førskolebarn.

NOMUS ga videre støtte til orkestresamlingen "Nordkalotten Symfoni-orkester".

3.5 Fremtidsplaner

På bakgrunn av tidligere arbeid i form av drøftinger, undersøkelser og seminarvirksomhet har NOMUS gjennom flere år påpekt behovet for en utvidelse av det nordiske musikkamarbeidet på flere områder. Det har blitt påpekt at de nåværende tilskudd til NOMUS ikke gir nemnden mulighet til å ivareta de oppgaver formålet med nemnden tilsier.

Nemnden vil sterkt understreke at det er behov for styrking av flere områder innen nordisk musikkamarbeide, f. eks. musikkaktiviteter blant barn og ungdom, herunder rock, frivillig musikkundervisning og folkemusikkområdet.

Det må videre påpekes at en stadig større del av norden involveres i musikkamarbeidet, så som økt aktivitet på Nordkalatton, stadig økende interesse for samarbeid med områder som Færøene, Grønland og Åland.

4. Beslutning

NOMUS-nemnden overleverer hermed årsberetning for 1985.

Vedlegg: Resultatregnskap 1985¹

Oslo, 28.mars 1986

Henrik Otto Donner
Formann

Jostein Simble
Generalsekretær

¹ Ej bifogad.

Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1985

1. Generelle opplysninger

1.1 Nordisk samiskt institut

Postboks 220
N-9520 Guovdageaidnu/Kautokeino
Tel. 084-56 304

1.2 Startår 1973

1.3 Formål

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

2. Organisasjon

2.1 Administrasjon

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem etter forslag av regjeringene i de nordiske landene og sju etter forslag av Nordisk samekonferanse. Nåværende styrets mandattid er 1.1.85–31.12.87. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Den daglige virksomheten ledes av instituttbestyreren i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret. Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

2.2 Styrets sammensetning pr 31.12.85

Rektor Per Mikael Utsi, Sverige (formann)
Seksjonsledervikar Elina Helander, Sverige
Kanslisjef Carl-Erik Virdebrant, Sverige
Forsker Pekka Aikio, Finland
Regjeringsråd Pentti Laasonen, Finland
Lærer Iisakki Sara, Finland (nestformann)
Dosent Haraldur Olafsson, Island
Professor Robert Petersen, Grønland (Danmark)

Gårdbruker Ole Henrik Buljo, Norge

Professor Anton Hoém, Norge

Maskinholder Olav Dikkanen, Norge

Reineier Anders Oskal, Norge

Arbeidsutvalget har i 1985 bestått av formann Per M. Utsi, nestformann Iisakki Sara, Anton Hoém og Ole H. Buljo.

2.3 Personale

Instituttbestyrer	Aslak N. Sara
Førstekonsulent	Isak J. Turi
Seksjon for næringsliv, miljø- og rettigheter:	
– seksjonsleder (gjeninntrådt 1.2.85)	Leif Halonen
– seksjonsledervikar (til 31.1.85)	Leif Dunfjeld
– sekretær	Else R. Turi
– forsker	Aslak M. Eira
– forsker	Mikkel Nils Sara
Seksjon for utdanning og informasjon:	
– seksjonsleder (perm. fra 1.3.85)	Samuli Aikio
– seksjonsleder (vikar fra 1.3.85)	Elina Helander*
– sekretær	Laila Palojärvi
Seksjon for språk og kultur:	
– seksjonsleder (perm. fra 1.8.81)	Alf Isak Keskitalo
– seksjonsleder (vikar til 31.8.85)	Maj-Lis Skaltje
– forsker	Ole Henrik Magga
– forsker	John Henrik Eira
– prosjektleder (duodji)	Marianne Nilsson
– sekretær (perm. fra 16.8.85)	Karen Ellen Gaup
– sekretær (vikar fra 13.8.85)	Britt Inga Vars
– prosj.arb. (fra 15.12.85)	Inga Hermansen Hætta
Førstekontorfullmektig	Finn Olav Nystad
Regnskapsassistent	Kirsten Anne Utsi
Rengjøringsassistent	Elen J. Eira Sokki

Sekretærstillingen i seksjon for språk og kultur er nå blitt fast fra 1.1.85. Sekretær Laila Palojärvi har etter styrevedtak fått redusert arbeidstid med 2 timer pr. dag fra 1. oktober 1985 – for ett år. Regnskapsassistentstillingen er fremdeles på engasjement.

Under ekstraordinær sysselsetting gjennom arbeidsformidlingen har følgende vært sysselsatt:

* Fra 1.9.–31.12.85 vikarierte Elina Helander som seksjonsleder i seksjonen for språk og kultur, mens Anders Sara var seksjonsledervikar i seksjonen for utdanning og informasjon i samme periode. Hans oppgave var å ha spesielt ansvar for sekretærfunksjonen i arbeidsgruppen som utreder for Myklevollutvalget høyere akademisk utdanning for samer.

Fram til 30.6.85	Anne Mai Teigmo og Britt Inga Vars
I perioden 1.4. – 30.6.85	Sollaug Tornensis
I perioden 28.10. – 23.12.85	Agnor I. B. Olsen
I perioden 24.9. – 10.12.85	Ellen Sara H. Sokki
I perioden 6.5. – 30.6.85	Wenche E. Johansen (Tana-avd.)

2.4 Temadager

Siden 1984 har instituttet hver høst innkalt alle prosjektmedarbeidere til Kautokeino i forbindelse med Temadager, eller "Fag-dager". Hensikten med et slikt fellesmøte er bl. a. informasjon om instituttets arbeid og faglige diskusjoner med kolleger spesielt med henblikk på styrking av instituttets faglige innhold og prioritering av oppgaver innen nye arbeidsfelter i framtiden.

Innledere til diskusjoner har vært, foruten instituttbestyreren, seksjonsledere og noen av prosjektmedarbeidere. På de siste temadager, som foregikk 11.–13. desember ble bl. a. følgende emner diskutert: Samisk språk, instituttets framtid, historie/retts historie, Samfunn-Olje, næring og skole/barn/oppvekst. Slike temadager er givende for alle og vil bli forsøkt avholdt hvert år hvis økonomien tillater det.

2.5 Revisorer

Riksrevisjonen i Norge reviderer instituttets regnskap.

3. Finansiering og økonomi

3.1 Utgiftsdekning

Utgiftene ved instituttets virksomhet blir dekket gjennom bidrag fra Danmark, Island, Finland, Sverige og Norge. Kostnadene fordeles mellom landene etter beslutning av Nordisk Ministerråd.

Instituttets styre kan også søke midler fra andre finansieringsinstanser.

3.2 Oversikt over regnskapsavslutning og budsjett (i tusen kroner)

	Regnskap 1984	Budsjett 1985	Regnskap 1985	Budsjett 1986
<i>Utgifter:</i>				
Styreomkostninger	136	137	99	140
Personalomkostninger	2 906	3 042	3 677	3 425
Kontoromkostninger	503	236	337	365
Lokalomkostninger	534	600	567	600
Prosjekter i budsjettet	840	361	388	337
Prosjekter utenfor budsj.	1 899		2 798	
Driftsomkostninger	61	60	207	125
Israel Ruongs stipend		20	20	20
Disposisjoner	247		868	
	7 126	4 456	8 961	5 012

	Regnskap 1984	Budsjett 1985	Regnskap 1985	Budsjett 1986
<i>Inntekter:</i>				
Nordisk Ministerråd	4 128	4 356	4 356	4 872
Lønnskompensasjon	340		570	
Andre inntekter	187		110	
Renter m. v.	138	100	138	140
Prosjekter	2 105		3 984	
	6 898	4 456	9 158	5 012
Overskudd/÷ Underskudd	-228		+197	

Regnskapet for 1985 viser et overskudd på kr. 197 000. Dette overskuddet går med på å dekke tidligere års underskudd som var på kr. 236 000. Det gjenstår da en rest på kr. 39 000 som må dekkes i 1986.

3.3 Merknad hva angår 1985-års økonomi

Som tidligere, er det også i 1985 bevilget midler fra andre instanser til ordinære prosjekter og til prosjekter utenfor det ordinære budsjett.

Av disse kan nevnes:

Sosioøkon. undersøk. i reindriften:

– Reindriften utviklingsfond, Norge kr. 215 000

Økonomiske undersøk. i Duodji:

– Industriverket i Sverige (rest) kr. 21 255

Smoltproduksjon:

– Fiskeridepartementet, Norge kr. 444 775
 – Aquakulturmidler, Norge kr. 20 000 kr. 464 775

Samisk terminologi:

– NOS-H, Sverige (for 1985–86) kr. 800 960

Samiske språkdager:

– Nordisk kulturfond, Danmark kr. 119 850

Skinnbereidningsprosjekt:

– Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Norge kr. 90 000

Håndbok om samene:

– Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Norge kr. 55 900

Draktprosjekt-rapport:

– Norsk Kulturråd, Norge kr. 30 000

Reindriftingsprosjekt:

– Reindriften utviklingsfond, Norge kr. 101 500

Lokal kulturhistorisk prosjekt:

- Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Norge kr. 266 000

Forskn. kyst- og fjordområder:

- Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Norge kr. 192 000

Kartl. av samiske bosetn. områder:

- Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Norge kr. 220 000

Olje-reindriftsutvalget:

- Olje- og Energidepartementet, Norge kr. 180 000

Arbeidsformidlingen, Norge:

- Sysselsettingsmidler kr. 227 000

Diverse prosjekter, tiltak og seminarer

- (kfr. regnskapet) kr. 296 200

Sum kr. 3 281 140

4.–11. Virksomhet**4. Styret**

Nordisk Ministerråd oppnevner instituttets styre. Styrets formann er Per Mikael Utsi, Nestformann Iisakki Sara. Styrets arbeidsutvalg består av Per M. Utsi, Iisakki Sara, Anton Hoém og Ole Henrik Buljo. Styrets sekretærer er instituttbestyrer Aslak N. Sara og førstekonsulent Isak J. Turi.

4.1 Styremøter

Det er i løpet av året avholdt 3 styremøter, 30.–31. mai og 24. september i Kautokeino. I følge styreprotokollen så er det behandlet 35 saker.

Av de viktigste saker kan nevnes:

- Budsjettrevideringer for 1985 og 1986
- Budsjett for 1987
- Langtidsbudsjett 1988–89
- Deling av seksjonen for næring, miljø og rettigheter i Næring og økonomi og Miljø og rettigheter
- Prioriteringsplan for den nye stillingsstrukturen
- Petroleumsforskning
- Den første utdeling av Israel Ruongs stipend
- Uttalelse om samerettsutvalgets første delinnstilling
- Valg av vararepresentanter til styrets arbeidsutvalg

Instituttet har også avholdt et møte 21. mai 1985 med de samiske organisasjoner der temaet var høyere utdanning og forskning.

Styret har ellers vært representert ved landsmøtene til de samiske hovedorganisasjonene.

4.2 Styrets arbeidsutvalgsmøter

Arbeidsutvalget har avholdt 2 møter i 1985, begge i forbindelse med forberedelse til styremøter.

Arbeidsutvalget har ikke behandlet andre saker enn de som er nevnt ovenfor under punkt 4.1.

5. Kultur og språkspørsmål

5.1 Arbeidet generelt

Som seksjonsleder fungerte inntil 31.8.85 Maj-Lis Skaltje, og til 31.12.85 Elina Helander.

Alf Isak Keskitalo tiltrådte 1.1.86 etter endt forskningspermisjon.

Sekretær Karen Ellen Gaup er innvilget studiepermisjon fra 16.8.85. Som vikar fungerer Britt Inga Vars fra 13.8.85.

Seksjonspersonale har også i 1985 deltatt i instituttets almene service- og opplysningsarbeid med forelesninger, foredrag og besvarelse av forespørslar.

5.2 Duodji – håndverk

Prosjektleder Marianne Nilsson.

Prosjektet ble påbegynt i 1977, men kom først i gang i 1981 da Marianne Nilsson begynte som prosjektleder.

Målet med denne forskningen er å forbedre forholdet til samisk sløyd, fornye- og øke sløydproduktene.

Prosjektets arbeide:

- 1) Sløydmerket "Sámi Duodji".
- 2) Brosjyre om Sámi Duodji.
- 3) Innsamling av kursplaner og oversetting til samisk.
- 4) Skinnseminar er avviklet og foreligger i stensil. Materialet er bearbeidet og er under oversetting.
- 5) Sjøsamiske klestradisjoner er gjennomført og bearbeidet for trykking. Med innsamlet materiale fra prosjektet ble det gjennomført en vandreutstilling i Loppa og Kvænangen.
- 6) Undersøkning om sløydens økonomiske betydning i husholdningen. Materialet foreligger i stensil, og er nå under utarbeidelse.
- 7) I løpet av 1985 har arbeidet bestått av bearbeiding av rapporter, fortsatt arbeide med eksisterende prosjekter, klestradisjoner og skinnprosjektet.

Skinnprosjektet er nå kommet så langt at den praktiske forsøksvirksomheten er kommet i gang. Midler til dette prosjektet er bevilget fra Kommu-

nal- og Arbeidsdepartementet, Samisk Utviklingsfond og Reindriftens Utviklingsfond.

Prosjektet gjennomføres i samarbeid med Sámiid Duodji og Reinslakteriet i Kautokeino. Fra 15. desember ble Inga Hermansen Hætta engasjert for ett år. Det praktiske forsøket kommer til å bli utført med grunnmateriale som foreligger fra skinnseminariet, og øvrig innsamlet materiale – med sikte på å løse de problemstillingene som kom fram ved bearbeiding av skinn i husholdningen.

Prosjektlederen har også fungert som Nordisk Samerådsduodji-nemndas saksbehandler, der bl. a. omarbeiding av ny duodjibrosjyre inngår. Videre har prosjektlederen vært Instituttets sakkyndige i duodji-spørsmål ved utredningsarbeider, møtevirksomhet, remisseuttalelser m. m.

5.3 *Språkforskning: Samisk syntaks og fraseologi*

Prosjektleder er Ole Henrik Magga og prosjektmedarbeider er John Henrik Eira.

Allerede i 1973 tok Israel Ruong initiativet til prosjektet. Under iverksettelsen av språkforskningen sa han bl. a. at det er nødvendig å få mer og dypere innblikk om oppbygningen av språket. Samisk språk har opplevd en sterk påvirkning av nabospråkene finsk, norsk og svensk, og derfor har også samisk syntaks og uttrykksmåter i stor utstrekning blitt forskjellige i disse tre land. For å verne og utvikle språket er det nødvendig å bli bedre kjent med og teoretisk utrede særegenheten ved samisk språk.

Disse planene har en mer karakter av et forskningsprogram enn et enkelt prosjekt.

I prosjektets regi er det utgitt både vitenskapelige forskningsrapporter og flere opplæringsbøker. Til det teoretiske forskningsarbeidet er det innsamlet språkmateriale fra et vidstrakt område som omfatter flere dialekter.

Prosjektleder *Ole Henrik Magga* har utgitt bl. a.:

- Lokative læt-setninger i samisk (Dieđut 1978:1)
- Oanehis Giellaoahppa (kort språklære) (for Samisk Språknemnd) og
- Oanehis Cealkkaoahppa (kort setningslære) er trykket på nytt i 1980 og har nå tittelen
- Giellaoahppa (Lyd-, form- og setningslære) Dieđut 1980:3
- Hárjehusat (øvelser til setningslæreheftet)
- Modalverb og infinitiv innen verbalet. Dieđut 1982:1)
- Samisk Språk (artikkel i boken "Språkene i Norden" 1983)
- Hjelpeverb i samisk (artikkel i "Norsk Lingvistisk Tidsskrift" 1/84)
- Infinitives within the VP in Northern Sami: Accusative with infinitive (Festskrift til Knut Bergsland).

Ole Henrik Magga har dette året arbeidet vesentlig med ferdiggjøring av en del arbeider bygd på materiale fra prosjektet. Han har ferdigstilt disse arbeidene i en foreløpig form:

''Studier i samisk infinitivsyntaks.

Del I: Infinitivsetning. Akkusativ med infinitiv og liknende konstruksjoner''. (271 s).

''Setninger og setningsdeler i samisk''. (54 s).

''Giellaneavvagat'' (31 s).

Høsten 1985 har han arbeidet med ferdiggjøring for publisering av det førstnevnte av disse arbeider som har medført en delvis omarbeiding. Fra sitt arbeid med andre oppgaver ved Instituttet med tilknytning til språkundervisning og språkrøkt har han i DIEÐUT NR 2 1985 fått trykket artiklene: ''Davvisáme giela gielalaš vuođđu''. (9 s).

''Davvisáme giela čállinvuohki: Čállinvuohke bargu 1973 rájis''. (25 s). Dessuten har han ferdigstilt i en foreløpig versjon oversikt over tospråklighetsproblematikk med tittel ''Momenter om tospråklighet''. (24 s).

Han har fra høsten 1985 vært Instituttets representant i Samisk Språknemnds utvalg til å utrede bruk av samisk (dvs. vanskene med s. k. ''samske bokstaver'') på datamaskin og leder/administrerer dette utvalget på vegne av Instituttet.

John Henrik Eira ble tilsatt som den andre forskeren til dette prosjektet fra høsten 1982. Han holder på med en analyse av lydsystemet i Skånlanddialekten. Hittil har han gjort ferdig omtrent 50 sider av dette arbeidet. Forskingen blir hans hovedfagarbeid i samisk språk og ventes å bli ferdig i 1986.

Han har utgitt artikkelen ''Gárášjoga suopmana diftonggat'' (Dieđut nr. 2:1985) og ''Sámi suopmanat'' (Samisk skoleradio, våren 1986).

Dessuten har han arbeidet med utredning i bruken av samisk i data. I denne sammenhengen har han skrevet følgende artikler; ''Saamegiela geavahanvejolašvuođat dihtoris'', ''Davvisaamegiela tjaallin'', ''Davvisáme giela chaallin'', ''Oanehattjat davvisaamegiela fonologia birra'', ''Notat om forslag av 9.3.85, Nordisk Sameråd – Norsk seksjon''.

Sámi Instituhtta arrangerte språkdager i forbindelse med igangsetting av språkkurset Sámás. Det ble holdt språkmøter forskjellige steder i Norden. Sámi Instituhtta deltok med foredragsholdere og den praktiske gjennomføringen av språkdagene.

Sámi Instituhtta deltok på møter i Tromsø høsten 1985 om ''Sáme giela geavahanvejolašvuođat dihtoris'' i samarbeid med Samisk Språknemnd. Det ble vedtatt å sette ned et utvalg til å greie ut spørsmålet om bruk av samisk språk i forbindelse med data. John Henrik Eira og Ole Henrik Magga er med i utvalget fra Instituttet.

5.4 Stimulering og aktivisering av samisk historie og kulturforskning

Prosjektleder: Mari Teigmo Eira

Etter søknad fra Sámi Instituhtta ble det i mars 1984 ytet midler fra KAD, Norge, til et prosjekt for å stimulere og aktivisere lokal samisk historie- og kulturinnsamlingsvirksomhet. Sámi Instituhtta forsøkte å få

igang tilsvarende prosjekter på svensk og finsk side, men det lyktes ikke, hovedsakelig av mangel på økonomiske midler.

Arbeidet kom i gang i mai 1984 etter tilsetting av prosjektlederen, som i samråd med daværende leder for kultur og språkseksjonen, Maj-Lis Skaltje planla og avgrenset prosjektet.

Skriftlig veiledningsmateriale ble utarbeidet av prosjektlederen. Det ble lagt opp til oppsøkende virksomhet der skriftlig og muntlig veiledning ble gitt. Innsamlingsvirksomhet av "rådata" eller grunnmateriale på samisk om den nære fortid har en lagt spesiell vekt på å få igang, samt å få folk til å samtale om, gjenopplive og huske tradisjoner, en slags "muntlig" innsamling er det første steg, før kassettopptak eller skriftlig nedtegning.

I sitt tilsagn anmodet KAD om å prioritere samiske områder ved kysten. På bakgrunn av dette og også for å få en viss geografisk spredning ble det forsøkt å få virksomhet i gang såvel i Finnmark, som i Troms og Nordland. Nevnes kan steder som Olderdalen, Manddalen, Sørreisa, Spansdalen, Skånland, Kokelv, Kautokeino/Karasjok, Tana, Nesseby, Ballangen og Tysfjord. Det innsamlede materiale oppbevares på Instituttet eller lokalt.

Kort kan nevnes noen av erfaringene som en har høstet:

- Overraskende mange er interessert i sin egen kultur, historie og språk.
- Innfallsvinkelen til interessen for samisk lokal historie og kultur er svært forskjellig. For noen er det fotografier, for andre er det museums- eller bruksgjenstander, som duodji, eller det kan være arbeidsmåter, kulturminner, stedsnavn, sang, musikk, fortellinger, sagn, ord, uttrykk, ordtak, slektskap, gamle brev og dokumenter o.l. Opplysninger kan innsamles ved samtaler, intervjuer, gjenstands-, litteratur- eller arkivstudier. Kultur- og historiekunnskaper øker forståelsen for egen og andres situasjon. De kan vedlikeholde og gjenopplive samekulturtrekk, samt rotfeste folk og være en positiv fritidssyssel eller biinntekt.
- Det trengs gode lokale kontaktpersoner eller medarbeidere/innsamlere, og økonomiske midler til honorering av disse må til.
- Den lokale medarbeideren kan oppleve at arbeidet i eget lokalsamfunn er tyngende.
- Fremmedgjøring og handlingslamming, men også skriftlig framstilling, samt teknisk utstyr er også problemer i det lokale arbeidet.
- Detaljert og grundig veiledning med demonstrasjon av konkret framgangsmåte og hyppige besøk i området kan oppmuntre og vedlikeholde den lokale aktiviteten.
- Forskning, spesielt anvendt forskning for å formidle, veilede og oppmuntre de ulike lokale medarbeidere, må prosjektlederen foreta.
- Visse sameområder med en viss geografisk spredning bør prioriteres enten fordi det er lite gjort i området eller fordi det er forholdsvis lett å få innsamlet materiale.

I rapporten som er innlevert til Instituttet har en foreslått prioriteringer for 1986 ut fra en vurdering om hva som er overkommelig oppgave for en prosjektleder og ut fra de erfaringer en har fått.

5.5 Samisk terminologi

I 1985 ble det satt igang et prosjekt med sikte på å utarbeide samisk terminologi tilpasset nåtidige samfunnsbehov på flere felter. Midler ble bevilget av Nordisk Humanistisk Forskningsråd (NOS-H). Prosjektet er igangsatt etter forhåndsdrøftinger i Samisk Språknemnd.

Det er blitt opprettet en referensgruppe bestående av Olavi Korhonen, Umeå, Pekka Sammallahti, Oulu og Nils Jernsletten, Tromsø.

I 1985 har Samuli Aikio, Utsjoki og Susanne Kuoljok Angeus, Uppsala (1/2 stilling) vært engasjert som prosjektmedarbeidere. Videre har et par personer vært engasjert for kortere tidsrom for samling av grunnlagsmateriale.

Arbeidet har i 1985 i det vesentligste bestått i innsamling, tilrettelegging og ekserpering av eksisterende språkbruk i media og litteratur, samt tilrettelegging av databehandling av materialet. Hovedsiktemålet er å kartlegge bruken av nye ord og avledninger med sikte på kritikk, utvalg og anbefalinger i terminologiske ordlister.

5.6 Samisk språknemnd

Samisk Språknemnd, som Instituttet er sekretær for, har i år hatt 1 møte. Der ble bl. a. opprettet en arbeidsgruppe til utredning om samisk datastandardisering, med utgangspunkt fra dagens rettskriving.

Språknemnda besluttet også, av språkpolitiske årsaker, å innby Landsforbundet Svenska Samer og Samenes Landsforbund, som observatører til sine møter.

Det er et stort behov for språkkonsulenter i lule- og sørsamiske distrikter, og i denne sammenhengen ble det besluttet å søke om midler til dette arbeidet.

Det er også kommet krav om at Instituttet skal starte forskning om sørsamisk bruk i Sverige.

5.7 Israel Ruong stipend

Instituttets styre opprettet våren 1983 "Israel Ruong stipend" i forbindelse med hans 80-årsdag. NSI vil på denne måten takke Israel Ruong for hans arbeid med samisk kultur- og historieforskning og på samme tid hans innsats innen samiske samfunn og organisasjoner og ellers hans daglige arbeid innen samisk kultur.

Stipendet blir hvert år tildelt til en ung samisk forsker som arbeider med en av de forskningsgrenene som Israel Ruong har arbeidet med.

NSIs styre er ansvarlig for tildeling av stipendet og vedtar også stipendets størrelse.

Stipendet ble for første gang tildelt i 1985 til mag. art. Ole Henrik Magga.

6. Næringsliv

6.1 Forsøk med produksjon av smolt i indre Finnmark

Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt
Samarbeid:	Gårdbruker Anders P. Siri Forsheim Forskningsstasjon, Skjomen
Forsker/medarbeider:	Forsøksleder Skjalg Slettjord, Skjomen

Nordisk Samisk Institutt fikk pr. august 1985 en bevilgning på kr 707.000,- fra Fiskeridepartementet/Kommunal- og Arbeidsdepartementet til Prosjektet.

I prosjektet inngår bygging av overbygget flytemære, røropplegg mellom elva og Økseidvannet, motering av luftpumper (lavtrykks pumper) og diffusorer, bygging og montering av startfóringsenheter som også er klekkeenheter samt den videre drift og stell av fisken. Framdriftsplanen ble noe forsinket i forhold til oppsatt. Videre skal det gjennomføres en rekke målinger i forbindelse med arbeidet, bl. a. temperatur, oksygen og istykkelse.

Den overbygde flytermære er på plass samt at alt utstyr i bygget er innmontert. Videre har en for forsøkets del satt inn ca. 3 000 settefisk, for å se om en får problemer med oksygen og nitrogenovermetting i anlegget.

Det innmonterte utstyr synes å fungere tilfredsstillende i.h.t. forutsatt. Temperaturen er noe lav i vannet, men fisken synes å trives.

En vil fra ultimo mars 1986 innmontere startfóringsenhetene, og innsette øyerogn i anlegget, noe forsinket. Ultimo april vil startfóringen begynne og i primo juni vil en overføre settefisket til utemærer.

Prosjektet er en fortsettelse av prosjektet Fóringsforsøk av ferskvannsfisk.

6.2 Reindriftens økosystem

Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt
Prosjektmedarbeidere:	A. N. Sara og Hans Prestbakkmo
Finansiering:	Reindriftens Utviklingsfond (N)

I arbeidet med analyser av de indre strukturer i reindriften, har en i driftsåret 1984 og i 1985 utført registreringer som omfatter i hovedsak driftsformen hos reindringsgruppen samt beite og inngrep i driftsområdet.

Det er skrevet to interne rapporter om registreringsarbeid i prosjektet.

Det er dessuten ført totalregnskap for gruppen for å kunne analysere de økonomiske og driftsmessige forhold.

6.3 Reindrifftsavtalens økonomiske, sosiale og etniske virkninger

Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt
Prosjektmedarbeider:	Mikkel Nils Sara
Finansiering:	Reindriftens Utviklingsfond (N)

Prosjektet ble startet 15.10.85 og vil minst vare i 2–3 år. Forskningsoppgaven er så omfattende at en under den oppsatte tiden bare når å danne grunnlaget for videre forskning.

Om prosjektets innhold kan kort skisseres slik: Den økonomiske delen baseres på reindriftshusholdningen og hvordan reindriftshusholdningene tilsammen utgjør reindriftsmiljøet med fleksibilitet til å bestå under vekslende forhold.

Den sosiale delen angår spesielt forholdet mellom reindriftssamene og den enkeltes plass og status i reindriftsmiljøet.

Den etniske delen er hvordan reindriften skal bestå som samisk livsform og som en vesentlig faktor i et samisk samfunn.

De forannevnte delene utgjør selvsagt en helhet, og atskilles bare utfra behov for å ordne materialet.

Delrapporter som hittil er skrevet:

- Reindriftssamenes hushold
- Siida-hold
- Konsekvenser av lovgivning.

6.4 Olje- og Reindriftsutvalg

Olje- og reindriftsutvalg er et offentlig oppnevnt utvalg under Olje- og energidepartementet. Utvalgets arbeid og mandat går ut på å utrede alle mulige konsekvenser mellom reindrift og en eventuell framtidig petroleumsvirksomhet nord for 62° n. br.

Nordisk Samisk Institutt fungerer som sekretær for dette utvalget ved cand.agric. Aslak M. Eira. Sekretæren lønnes av Olje- og energidepartementet, mens NSI står ansvarlig for det daglige arbeid. NSI står også ansvarlig for kontorplass og administrasjon av utvalget. Sekretærfunksjonen er således et resultat av en "trekant-kontrakt" mellom Olje- og energidepartementet, Nordisk Samisk Institutt og Olje- og reindriftsutvalget. Sekretæren er derved underlagt de vanlige regler og rutiner som angår arbeid ved Nordisk Samisk Institutt.

Nordisk Samisk Institutt ble engasjert 1.8.84 og foreløpig gjelder engasjementet for hele 1985.

Utvalget har til nå hatt en studiereise til petroleumsanlegg og institusjoner til Sør-Vestlandet.

Selve utredningsarbeidet er også kommet i gang, hvor bl. a. to delrapporter er under bearbeidelse i utvalget. Det gjelder de deskriptive delene av utredningsarbeidet slik som utvalgets sammensetning, mandat og oppnevning, og en kort beskrivelse av oljevirkosomheten på norsk kontinentalsokkel til nå. Den tredje delrapporten som er under skriving er kapitlet om reindrift i Skandinavia.

6.5 Andre aktiviteter

6.5.1 Utvalg, nemnder etc.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk oppnevnte i 1984 et utvalg til utredning av spørsmålet om vårjakt på ender i Kautokeino. Utvalget består av følgende institusjoner: Fylkesmannen i Finnmark, Finnmark Jordsalgskontor, Kautokeino kommune, Kautokeino viltnemnd og Nordisk Samisk Institutt. Seksjonsleder Leif Halonen er NSI representant i utvalget.

Utvalget skal utrede hvordan en eventuell vårjakt på andefugler i Kautokeino kommune kan drives innenfor viltlovens rammer og uten at de økologiske skranker overskrides.

6.5.2 Foredrag

Seksjonsleder Leif Halonen holdt et foredrag kalt "Samene i oljealderen" ved Nord-norsk Petroleumskonferanse i Harstad 27.–30, august 1985. Også vår forsker Arild Gjerde deltok på denne konferansen.

7. Miljø

7.1 Miljøprosjektet

Innenfor miljøprosjektet er det i år utgitt følgende forskningsrapporter i Dieđut-serien:

1984: 4 Renskötsel och kommunal planering ved Lars Niia. Rapporten behandler reindriftnæringens forutsetninger og behov i forhold til svensk kommunal planering med spesielt sikte på hvilken innflytelse reindriftnæringen som sådan har innenfor svensk kommunal fysisk planlegging.

Rapporten konkluderer med bl. a. forslag til fortsatt forsknings- og utviklingsarbeid.

1985: 5 Samiske næringers plass i samfunnsplanlegginga ved Arild Gjerde og Jens Halvdan Mosli. Undersøkelsen har gått ut på å analysere det økonomiske grunnlaget for vedlikehold av samiske lokalsamfunn og virkning av samfunnsplanlegging på samiske lokalsamfunn. Ut fra dette er det foreslått nye planmodeller for planlegging i samiske lokal samfunn.

Undersøkelsen er foretatt i kommunene Balsfjord, Kåfjord, Lebesby, Porsanger og Tana.

7.1.1 Kombinasjonsnæringer i samiske områder

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt
 Prosjektleder: Siv.agr. Jens H. Mosli
 Finansiering: Kommunal- og Arbeidsdepartementet

Prosjektet ble startet i august 1984, og styres av en interdepartemental styringsgruppe bestående av:

Byråsjef Regnor Solbakk, Kommunaldepartementet, formann

Underdirektør Kari Husabø, Miljøverndepartementet
 Byråsjef Arne G. Arnesen, Landbruksdepartementet
 Sekretær Gunnar Trulsen, Fiskeridepartementet
 Kontorsjef Per Edvard Klemetsen, Samisk Utviklingsfond.

Utredningsgruppens formål er å se på kombinasjonsnæringens stilling og mulighet i samiske lokalsamfunn.

Arbeidsopplegg

Hver deltaker fra de ulike departement og utviklingsfond skriver sin del av utredningen. Den delen som NSI og dermed prosjektlederen har ansvaret for er å se på statlige overføringer over jordbruks-, fiskeri og reindrifts-avtalen til ulike områder med samisk bosetting.

Arbeidet i år har bestått av å beskrive de enkelte avtalers egenart og felles trekk ved de ulike avtalene. Videre har en forsøkt å lage hovedkategorier av de ulike tilskottordninger etter hvordan de virker. Virkemåten og kategoriseringen har skjedd ut fra synspunktet om hvordan de ulike typer virker på stabiliseringen av bosettinga.

Videre er det i det praktiske arbeidet samlet inn data for 6 kommuner: Tana, Lebesby, Porsanger, Kautokeino, Kåfjord og Balsfjord.

Så langt som mulig er alle overføringer over de enkelte avtaler samlet inn.

7.1.2 Renskötsel och naturresursplanering

– om hur samebyns intressen kan tas tillvara.

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Prosjektmedarbeider: siv.ing. Lars P. Niia

Prosjektet er en fortsättning på projektet "Samiska näringsintressen i samhällsplaneringen" som er publicerat i Dieđut 1984: 4 med tittel "Renskötsel och kommunal planering".

Syftet

Syftet med projektet är att utveckla samebyns utvecklingsplanering, framför allt de delar som berør beslutsunderlaget och styrkan i argumentationen respektive inflytande möjligheterna rörande markanvändningen.

Bakgrund

Bakgrunden till projektets inriktning var två nya lagförslag, dels lagen om hushållning med naturresurser m. m. (NRL) och dels ny plan- och bygglag. (PBL)

Det konkreta arbetet fram till dags dato kan uppdelas i följande fem punkter:

- att genom olika kanaler informera resultatet i huvudprojektet "Samiska näringsintressen i samhällsplaneringen", som publicerats i Dieđut 1984:4 (Renskötsel och kommunal planering)

- att redovisa hur samråden samerna – samhället har fungerat och fungerar i dag
- att skissera en ideal modell för samråd samerna – samhället
- att redovisa vad norsk lagstiftning respektive förarbetena till NRL och PBL säger om konsekvensanalyser
- att redovisa spridda tankar och idéer rörande samrådsunderlag (ADB-stöd, satellitteknik etc.)

7.1.3 Samiske næringsintreresser i samfunnsplanlegging (SF)

Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt
Prosjektmedarbeider:	Dipl. ins. Johannes Helander
Finansiering:	Lapin Läänin hallitus (Lapplands länsstyre) finansierer den del av prosjektet som omhandler Enontekiö, Enare og Vuotso i Sodankylä.

Prosjektet ble startet i august 1982 og fra 1985 har prosjektet hatt en referansegruppe bestående av:

Planleggingssekretær Esko Lotvonen, Lapin Läänin hallitus
 Næringskonsulent Jouko Lukkari, Enare kommune
 Reindriftsutøver Hannu Magga, Sodankylä kommune
 Næringsdrivende Aukusti Ylitalo, Enontekiö kommune
 Forsker Pekka Aikio, Nordisk Samisk Institutt

Prosjektet ble utvidet til å omfatte hele det samiske bosettingsområdet i Finland da Lapin Läänin hallitus bevilget midler til en slik utvidelse. Utredningsarbeidet startet 1.5.85 i Enare og Enontekiö kommuner og Vuotso i Sodankylä. Utredningsarbeidet utføres på lik linje med det som er gjennomført i Utsjok.

Målsetning

Målsetningen med prosjektet er å:

- utrede samiske nærings plass i dagens samfunn
- utrede i hvilken grad samiske næringer blir tatt hensyn til i samfunnsplanleggingsarbeid på läns- og riksnivå samt i internajonal planleggingsarbeid
- utrede eventuelle konflikter mellom ulike næringer.

I utredningen er det spesielt lagt vekt på etnisitet og hvilken betydelse det har for befolkningens næringsstruktur og inntekter.

I begynnelsen av 1985 arbeidet Helander med rapporten for Utsjok-prosjektet. Etter prosjektutvidelsen ble det bestemt at det skal utarbeides en samlet sluttrapport hvor også Utsjok inngår.

I slutten av 1984 og i begynnelsen av 1985 utarbeidet Helander en utredning om fiskeretten i Tanaelva på finsk side for en kommission for fisket i Tanaelva, som var oppnevnt av det finske Jord- og skogbruksmini-

steriet. Rapporten ble utgitt i kommissionens 1. offentlige utredning 27.2.1985 (Kommittébetänkande 1985:9).

7.1.4 Kartlegging av de samiske bosettingsområder

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Prosjektmedarbeider: Cand.mag. Arild Gjerde

Finansiering: Kommunal- og Arbeidsdepartementet (N)

Prosjektet startet opp 1.4.1984 og prosjektet har en referansegruppe som består av:

Underdirektør Johan Kristian Tønder, Statistisk Sentralbyrå

Dosent Per Otnes, Institutt for Sosiologi, Universitetet i Oslo

Amanuensis Terje Brantenberg, Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet i Tromsø

Konsulent Sven-Roald Nystø, Kommunal- og Arbeidsdepartementet

Seksjonsleder Leif Halonen, Nordisk Samisk Institutt

Målsetting

Målsettingen er å gjennomgå folketellingsmaterialet for 1900 for hele det samiske bosettingsområdet, og derigjennom fordele befolkningen etter etnisitet innenfor dagens administrative kategorier (kommuner, grunnkretser).

Fremgangsmåte

Fremgangsmåten kan kort skisseres opp som følger:

1. Gjennomgang av primærmaterialet med sikte på å fordele hvert enkelt bruk på dagens grunnkretssystem
2. Telle totalbefolkningen innenfor hver grunnkrets
3. Fordele befolkningen innenfor hver tellekrets etter etnisitet, herigjennom registrere blandingsbefolkningen som egen kategori (dette ble ikke gjort systematisk i den sentrale bearbeidelse av materialet i 1900).
5. Lage tabeller for hver kommune
6. Foreta en oppsummerende beskrivelse av kommunens "etniske profil", forsøke å avgrense samiske bosettingsområder.

Gi en vurdering av senere tellingsresultater på bakgrunn av 1900-tellinga.

Videre framdrift

Det skulle være realistisk å regne med at gjennomgangen av primærmaterialet vil kunne avsluttes ultimo 1986. Den endelige rapport skulle da kunne foreligge i manus våren 1987.

8. Rettigheter

8.1 Historisk/juridisk forskning

Innenfor historisk/juridisk forskning ved Nordisk Samisk Institutt er det i år utgitt følgende forskningsrapporter i Dieđut-serien:

1985: 3 Samerna och jordäganderätten 1 ved Kaisa Korpijaakko. Dette er en rettshistorisk framstilling av samenes privatrettslige rettigheter til land og vann. Fremstillingen tar for seg "justitieforvaltningsförhållanden i Lappmarkerna" i det som på den tid var underlagt svensk jurisdiksjon, samenes rettigheter på det privatrettslige plan både med hensyn til innhold og rettsbeskyttelse samt de for det samisk samfunnets typiske eiendomsorganisering med spesiell vekt på eiendoms- og rettighetsgrenser.

Videre utredes jordbeskatningsreglene som har betydning for å beskrive de materielle kjennetegn for eiendomsforholdene. Avslutningsvis behandles de rettsforhold som fremsto ved "Kolonisasjonsplakaten" av 1673. Denne del av utredningen behandler spesielt de spørsmål som oppsto i forbindelse med koloniseringen og grensetrekkingen til samene og statsmakten.

1985: 4 Samerna och jordäganderätten 2 ved Kaisa Korpijaakko. Kapitlet om lappmannarättigheterna och jordbeskatningen omhandler beskatning som kjennetegn for eiendomsrett ("fastighet"), allmenne linjer i jordbeskatningens utvikling og beskatning av samene.

Rapporten omhandler også nybyggernes virksomhet og beskatning dels på bakgrunn av 1673 års kolonisasjonsplakat og dels på bakgrunn av 1695 års plakat.

Avslutningsvis behandler rapporten Lappmannarättigheternas forhold til kronens rett.

Rapportene er publisert både på svensk og finsk.

8.1.1 Lokalhistorien för en lappby

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Forsker: Cand. jur. Kaisa Korpijaakko

Prosjektet ble startet i oktober 1984.

I projektet "Lokalhistorien för en lappby" är avsikten att utföra en genomgående rätts- och också kulturhistorisk analys och utredning av ett mindre enhetlig samesamfund på 1600–1800-talen. Såsom forskningsobjekt har jag valt Ruonala lappbyn i Enontekis lappmark med dess närmaste omgivning; möjligtvis skall alltså kompletterande material användas från t. ex. Suonttavaara och Koutokeino samt Tingevaara lappbyar. Förbindelserna mellan dessa områden har varit fasta på grundval av flytningar, släktsförbindelser o. s. v.

Huvudvikten i arbeidet är att kartlägga samfundets rättskultur från olika sidor, inte enbart det som gäller användandet av jord- och vattenområden, utan likväl det som har att göra med familjerätten, straffrätten, arvsrätten m. m. Metoden i arbetet kan sägas vara sedvanerättslig; det gäller att kartlägga de sedvanerättsliga tänkesätten hos samfundet utan hänsyn till den officiella svenska rättsreguleringen, sådana som de har vuxit fram och utvecklat sig på kulturens eget plan.

Detta års arbete har gällt närmast samling av materialet och utveckling av forskningsinnehåll. Delvis skall man fortsätta detta också nästa år, men samtidigt kan man börja med själva skrivarbetet.

Korpjaakko har också arbetat med den andre doktorsavhandlingen angående samernas rätt till land och vatten.

Forskningsuppdraget gäller grunderna för och utvecklingen av samernas rättigheter till land och vatten i Sveriges gamla lappmarker i Västerbotten. Liksom i förra arbetet (Samerna och jordäganderätten 1–2) skall arbetet gälla närmast tiden före 1700-talets mitt.

Grundlaget för forskningsuppgiften bildas av de i svensk, finsk och norsk litteratur allmänt framställda påståenden om samernas jord- och vattenrättsliga rättsställning.

8.1.2 *En historisk-juridisk utgreiing om forskjellige sider ved retten til laksefisket i Tanaelva*

Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt
Prosjektmedarbeider: Cand. mag. Steinar Pedersen
Finansiering: Det norske Justisdepartementet

I 1985 har Pedersen fullført arbeidet med fiskeretts- og forvaltnings-spørsmål i Tanavassdraget før 1888. Årsaken til at 1888 ble valgt som periodeskille er at Stortinget i Norge, da vedtok en lov hvor man knyttet sammen jordeiendom og laksefiskerett. Tittelen på undersøkelsen er "Laksen, allmuen og staten. Fiskerett og forvaltning i Tanavassdraget før 1888". For ordens skyld nevnes at vassdraget er sett under ett før grense-dragninga i 1751. Tida mellom 1751 og 1888 i det vesentlige dreier seg om den delen som nå, statsrettsligt sett, er norsk område.

Framstillinga og analysen av fiskeretts- og forvaltningsspørsmålene er også skrevet som hovedoppgave til historie hovedfag, Universitetet i Tromsø.

Den vil bli trykt i Dieðut-serien i første halvår 1986.

8.2 *Andre aktiviteter*

8.2.1 *Møter, seminarer etc.*

Seksjon for næring, miljø og rettigheter har i år tilrettelagt følgende arrangementer:

A. I forbindelse med de historisk/juridiske prosjektene ved Nordisk Samisk Institutt ble det arrangert fagmøte samisk historie/rettshistorie i

Kautokeino 27.–28.3. Møtedeltakere var folk som arbeider både innenfor og utenfor NSI og som har fagemner samisk historie/rettshistorie.

Formålet med møtet var bl. a. å:

- gjennomgå prosjektene kritisk
- komme med forslag til et framtidig arbeidsopplegg
- få i stand et bredere fagmiljø omkring forskningsfeltet samisk historie/rettshistorie
- få frem opplysninger om historisk og rettshistorisk kildemateriale
- få i stand et samarbeid om kildegranskning og kildearbeid
- få i stand en diskusjon om metoder innenfor dette forskningsfeltet.

- B. Det første seminaret om "Nordens små nasjoner i folkerettslig og statsrettslig lys" ble holdt i Mariehamn, Åland i 1980 og den andre i Tórshavn, Færøyene i 1983.

Det tredje seminaret ble holdt i Kautokeino 30.6.–4.7. som Universitetet i Bergen, Institutt for Offentlig Rett i samarbeid med Nordisk Samisk Institutt arrangerte.

Mens man i Mariehamn og Tórshavn gikk inn på selvstyreproblemer i de enkelte områder, så man i Kautokeino problemene under en komparativ synsvinkel.

Dessuten tok man opp de spesifikke samiske problemer – disse er særlig aktuelle etter Skattefjell- og Alta-dommene og Samerettsutvalgets publiserte utredning. Det ble holdt foredrag om selvstyre i andre deler av verden.

Det ble også tatt opp til seriøs tverrfaglig drøftelse idéen om et "Norduniversitet" – Universitas Borealis – omfattende de selvstyrte områder i Norden, en idé som første gang kom til uttrykk under Ålandseminaret, og som det etter hvert er blitt en viss interesse for.

Deltakere på seminaret var hovedsakelig folkerettsjurister fra USA, Canada, Storbritania, Vest-Tyskland og de nordiske land. De nordiske selvstyrende områder Åland, Færøyene og Grønland var også representert, samt en rekke forskere og organisasjonsfolk fra de samiske områder.

- C. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal planlegge et symposium kalt "Lappecodicillen av 1751. Var dette samenes Magna Charta?" Arbeidsgruppen består av Steinar Pedersen, Kaisa Korpjiaakko, Henry Minde og Leif Halonen.

Bakgrunn: Lappecodicillen, som er et tillegg til grensetraktaten mellom Danmark/Norge og Sverige av 1751, er en særlig folkerettslig forpliktelse til fordel for den samiske befolkning i disse to land. Da Lappecodicillen berører 4 av de nordiske land er det naturlig at et symposium som omhandler dette emne ses utifra en nordisk synsvinkel.

Formål: Symposiet har som et av sine formål å forsøke å belyse den samiske rettighetssituasjon utifra Lappecodicillens regler, sett utifra en historisk, rettshistorisk og folkerettslig synsvinkel.

Symposiet vil bli holdt i tiden 16.–19. september 1986 i Kautokeino.

9. Utdanning og informasjon

9.1 *Generelt om seksjonen*

Seksjonsledare har i 1985 vært Samuli Aikio de 2 første månedene, Elina Helander de 6 påfølgende månedene og Anders Sara de resterende 4 månedene. Laila Palojärvi er sekretær for seksjonen. Seksjonen har hatt 4 medarbeidere i prosjektarbeid.

Prosjekter som har vært igang ved seksjonen er prosjektet Leseplaner og delprosjektet Samebarnas oppvekstkår i Jokkmokk.

Seksjonen har spesielt sørget for kontakter på finsk og svensk side.

9.2. *Historieboka*

Historieboka "Olbmot ovdal min" er ennå ikke utgitt, men det er fremdeles mulig å få prøveeksemplarer av boka ved henvendelse til Instituttet. Trykking av dokumentinnsamlingen "Doložat" har tatt lang tid, men ventes å bli klar i slutten av året.

Videreføring av historiebok-prosjektet var satt opp på budsjettforslaget for 1983–1986, men ble utsatt ved den endelige budsjettrevideringen. To videreføringsprosjekter er satt opp på 1987 budsjettet.

9.3 *Leseplaner og læremateriale*

NSI har i perioden 1978–1982 utarbeidet samiske læreplaner for grunnskolen. Inga Guttorm har vært prosjektleder helt frem til midten av 1982. Manuskriptet er i bruk i enkelte områder.

Lærer Seija Guttorm har utarbeidet en lærebokserie i morsmål for 5. klasse. Bokserien er kalt "Oahpa giela" og er utarbeidet på grunnlag av nevnte plan. Lærebøker (ialt 3 bøker) og veiledningsbok for lærere er utgitt som prøveutgaver i 1984. Berit Marit Hætta fra Tromsø har illustrert Oahpa giela-bøkene.

I 1985 startet Seija Guttorm med arbeidet om tospråklighet i grunnskolen i Utsjok. Formålet med arbeidet er å få fram opplysninger om elevenes valg av språk og om deres fordommer. Rapporten vil foreligge i løpet av 1986.

Høsten 1982 foreslo NSI overfor samiske skolemyndigheter å opprette en felles læreplanskomité til utarbeiding av samisk språklige skoleplaner. Dette vil da dekke en del av Instituttets leseplan-prosjekt og dermed vil prosjektet ha flere midler til utprøvinger og forskning.

Allerede i 1983 ble det utnevnt medlemmer fra finsk og svensk side til denne felles komitéen. Utnevnte medlemmer fra finsk side er Iisakki Sara

og Elna Pajuranta, og fra svensk side Mikael Svonni og Jon Ola Utsi. På norsk side skal Samisk Utdanningsråd utnevne medlemmer til komiteén, men utnevnelsen er ennå ikke gjort. Første møte ble holdt i februar 1984.

Læreplankomiteén holdt møte 15.3.1985 i Kautokeino. På dette møtet ble bl.a. miljølæreplanen diskutert og sammenlignet med tilsvarende planer i andre land.

9.4. Samiske barns oppvekstkår før skolealderen

NSI startet opp med et nytt prosjekt "Samiske barns oppvekstkår før skolealderen" i 1983. Formålet med prosjektet er å klarlegge samiske barns kulturelle og samfunnsmessige forhold på ulike nivåer og fremme samiske barns oppvekstkår bl.a. i barnehager og førskoler. Prosjektet gjennomføres i lulesamiske området Jokkmokk. Sosionom Inga Britt Blindh ble engasjert som forsker fra og med 1.4.1983. Referansegruppen består av Sosialstyret, Umeå Universitet, Jokkmokk kommune og representanter fra lokale samebyer og foreninger.

Blindh har hatt barselspermisjon i tiden 15.12.84–30.6.85.

Instituttet fikk allerede i 1982 anledning til å starte opp med forprosjektet da Samekulturkomiteén i Norge ville gjennomføre et tilsvarende utredningsarbeid på norsk side. NSI tok imot tilbudet og departementet bevilget midler til prosjektet for årene 1982 og 1983.

NSI valgte Nesseby til prosjektområde, og cand. mag. Liv Østmo og lærer Laila Somby Sandvik ble engasjert som prosjektmedarbeidere. De arbeidet med prosjektet i tiden 1.8.82–30.6.83. Forprosjektet ble avsluttet i 1983, og ble oversendt Samekulturkomiteén i begynnelsen av 1984.

NSI har fått tilleggsbevilgning på kr 150.000,- fra Svensk sosialstyre til utredningsarbeid på svensk side. Med disse midlene engasjerte NSI Susanne Spiik og Elli Sivi Näkkäljärvi for noen måneder som medarbeidere til Inga Britt Blindh.

9.5 Samisk høyere utdanning og forskning

Anders Sara i seksjon for utdanning og informasjon har utredet samisk høyere utdanning og forskning for Samekulturutvalget i Norge. I forbindelse med arbeidet har man også utredet muligheter for etablering av samisk høyskole.

9.6 Annet undervisningsarbeid

Seksjonen har hatt et samarbeid med høyskolene i de nordlige områder. Elina Helander har holdt forelesninger og gitt undervisning i samisk språk og tospråklighet i høyskolene i Luleå og Alta.

9.7. Dieđut

Instituttet utgir tidskriftet "Dieđut". Formålet med dette er å informere om Instituttets virksomhet.

Følgende 5 nummer av Dieđut er utgitt i 1985:

- 1985: 1 Samer i Stockholm v/Inga-Britt Blindh
 1985: 2 Giella – Dutkan, dikšun ja oahpaheapmi. Redaktør: Maj-Lis Skaltje
 1985: 3 Samerna og jordäganderätten 1 v/Kaisa Korpijaakko
 1985: 4 Samerna og jordäganderätten 2 v/Kaisa Korpijaakko
 1985: 5 Samiske næringens plass i samfunnsplanlegginga v/Arild Gjerde og Jens H. Mosli.

Årsberetning for 1984 er trykt i offset uten tilknytning til Dieđut-serien.

9.8 Annen informasjonsvirksomhet

Instituttets informasjonsvirksomhet skjer fremdeles ved korrespondanse, møtearrangementer og forelesninger bl. a. for besøkende grupper. Som informasjonsmaterieell har Instituttet distribuert Dieđut, årsberetninger og litteraturlister. Seksjonen har utarbeidet informasjonsmaterieell om sin virksomhet.

Seksjonen har påtatt seg å utarbeide en håndbok om samene for Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Norge. Videre har seksjonen sørget for å skaffe tilveie materieell om samisk språk til Unesco.

Dessuten har seksjonen holdt en del foredrag bl. a. i Karasjok og Vadsø.

10. Uttalelser

Instituttet har pr. 31/12–1985 mottatt 1073 brev/saker og behandlet i alt 1040 saker. Av saker som instituttet har uttalt om, kan nevnes:

- 395/85 Samisk Utdanningsråd, Kautokeino.
 Om samisk Språknemnds terminologi arbeid.
- 484/85 Det Kgl. Justis- og Politidepartementet, Oslo.
 Høringsuttalelse til NOU 1984:18 "Om samenes rettsstilling".
- 681/85 Nordisk Sameråd, Utsjok.
 "Polar Zoo" på Nordkalotten – Vurdering av forslaget.
- 692/85 Fiskerisjefene i Nordland, Troms og Finnmark.
 Ang. Tildeling av oppdrettskonsesjoner.
- 808/85 Kautokeino Folkeregister, Kautokeino.
 Uttalelse om personnavn.
- 849/85 Reinsamenes Leir i Nordkapp A/S, Honningsvåg.
 Selskapsetablering i Nordkapp.

11. Møter og konferanser

Ansatte ved instituttet har deltatt i ulike møter og konferanser i 1984, bl. a.:

A. Prosjektmøter og styremøter

Reindriftens økosystem

- Møte med Reindriftsadministrasjonen i Alta 8/2.
- Prosjektarbeid. Kalveregistrering, transport og flytting 20–28/4.
- Prosjektmøte med Reindriftsadministrasjonen 7/6.
- Prosjektarbeid på Magerøya 9–14/9.
- Reindriftsprosjekt på Sjuosjávri 17–19/12.

Filmarbeid

- Prosjektarbeid 11–15/2 i Mandalen og 18–22/2 i Luleå.

Olje- og reindriftsutvalg

- Arbeidsmøte 3–4/1.
- Møte i Tromsø 15–17/2.
- Møte med Olje- og energidepartementet i Oslo 22–24/5.
- Arbeidsmøte i Tromsø 25–27/7.

Kombinasjonsnæringer i samiske bosettingsområder

- Referansegruppe møte i Oslo 21/3.
- Møte i Tana 21–22/5, Mortenhals 9–10/7, Mortenhals og Tromsø 3–5/9.

Syntaks og fraseologi

- Prosjektarbeid i Skånland 18–20/3.
- Møte med Bergsland i Oslo 13–20/9.

Forsøk med produksjon av smolt i Indre-Finnmark

- Møte med Kommunal og Arbeidsdepartementet og Fiskeridepartementet i Oslo 22/3.
- Møte med Grovfjord Båtbyggeri om bygging av flytemerre, Bogen-Harstad 27–28/6.
- Prosjektmøte i Skjomen 11–12/7.
- Seminar om Havbruk som bygdenæring på Ås 14–15/11.

Samiske barns oppvekstvilkår

- Prosjektmøte 19/4 og 30/8 i Gällivare.
- Møte med Inga Britt Blindh i Kiruna 17–19/9.

Nordisk Samisk Instituttts arbeidsutvalgs- og styremøter

- Arbeidsutvalgsmøte i Kautokeino 30/5.
- Styremøte i Kautokeino 30/5.
- Arbeidsutvalgsmøte i Kautokeino 23/9.
- Styremøte i Kautokeino 24/9.

Kartlegging av de samiske bosettingsområder

- Møte med Arild Gjerde i Strømmen 21/6.

Miljøprosjektet

- Møte med Norges Geografisk Oppmåling i Hønefoss 20/6.

Historisk juridisk prosjekt

- Møte med Troms Produkter om utgivelse av Dieđut nr. 1985: 3 6/9.

Samiske næringers plass i samfunnsplanlegging

- Rådgivningsgruppe møte om prosjektet i Finland, møte i Rovaniemi 11/9.

Draktprosjekt

- Prosjektmøte i Tromsø 8–10/12.

Håndbok om samer

- Prosjektmøte i Vadsø 16–17/12.

*B. Organer som NSI deltar i**Nordisk Sameråd*

- Nordisk Sameråds møte i Utsjok 1–2/2. ANS.
- Nordisk Sameråds møte i Utsjok 22/11. ANS.

Samerettsutvalget

- Møte i Karasjok 12–14/2. ANS.
- Møte i Vadsø 12–14/11. ANS.

Regnskapskurs

- Kurs på Geilo 3–8/2. KAU.

Saksbehandlerkurs

- Kurs på Nesbyen 3–8/2, Lillehammer 17–22/3 og 21–26/4. ET. KEG.

Sogneprest Skille i Kautokeino

- Møte med sogneprest Skille 18/3. ANS.

Samiske Språkdager

- Samiske Språkdager i Kiruna 16/3, Skånland 17/3. JHE.
- Samiske Språkdager i Karasjok 19/3. MLS. F. o. n.
- Samiske Språkdager i Övre Soppero 23/3, Gällivare 24/3. EH.

Samisk Utdanningsråds møte i Alta

- Møte i Alta 11/2. JHE.

Andejakt utvalg

- Møte i Kautokeino 24/5. LH.
- Møte 29/5. OHM.

NAVF

- Møte i Alta 1/6, Tromsø 4/10. OHM.
- NAFV seminar i Tromsø 20/11. OHM.

NTL kurs

- Kurs på Dombås 3–7/6. F. o. n.

Small Nations seminar

- Small Nations seminar i Kautokeino 29/6–5/7. LH. BIV. KAU. ET
MLS. EH.

Samisk Språknemnd

- Samisk Språknemnds møte om EDB i Tromsø 11/9, EIV. EH. JHE.
OHM.
- Samisk Språknemnds møte i Tromsø 13/9. EH. BIV.
- Samisk Språknemnds seminar om nordsamisk skrivemåte i Tromsø
12/9. BIV. EH. OHM. JHE.

Samiske litteraturdager i Karesuando

- Samiske litteraturdager i Karesuando 6–7/9. BIV., og OHM 6/9.

Data og språkmøte

- Samisk Språknemnds EDB utvalgs møte i Kautokeino 5/11. JHE.

C. Forelesninger og sammenkomster

- Tromsø Universitet samisk seksjon 18/2–22/2. JHE.
- Forelesning for Flyttsamelaget i Karasjok 12/3. ANS.
- Forelesning for Flyttsamelaget i Kautokeino 13/3. ANS.
- Forelesning for Utmarkslaget 23/2. ANS.
- Møte med Kommunen i Tana, Samerettsutvalget 25/3. ANS.
- Föreläsningar Lärarhögskolan i Luleå 14–16/4. EH.
- Föreläsningar Lärarhögskolan i Luleå 10–13/5. EH.

- Samisk kvinnekonferanse i Hætta 1/6. EH.
- SSR's landsmøte i Strømsund 10–13/6. ANS.
- NRL's landsmøte i Mo 17–20/6. ANS.
- Nord-Norsk Petroleumskonferanse i Harstad, Petro '85 27.–30/8. LH.
- Forelesning på Sameskolen i Andselv 24/10. EH.
- Forelesning på Lærerhøgskolen i Alta 4/11. EH.
- Kurs i Oulu 11/11–17/11. OHM.
- Seminar om barnehager for samiske barn i Karasjok 20–21/11. EH.
- Foredragsholder på NSR oljeseminar i Tromsø 5–6/12. LH.
- NSR seminar i Tromsø 6/12. OHM.
- Sámi Cuvgehussearvi – Lapin Sivistysseura årsmøte, foredrag om samiske næringer 16/4. JH.

D. Andre møter

- Norsk Sameråds møte i Alta 4–7/2. ANS.
- Fellesmøte med Reindriftsadministrasjonen i Alta 8/2. LH.
- NSR møte i Tromsø 11/2. OHM.
- Tolk på Samerettsutvalgets møte med Øst-Finnmark reinbeitedistrikt 13/2. AME.
- Same Átnam sløyd treff i Arjeplog 22–23/2. MN.
- Kommunestyre møte i Kautokeino 25/2. OHM.
- WCIP og Nordisk Sameråds møte med Kommunal og Arbeidsdepartementet i Oslo 4/3. ANS.
- Norsk Sameråds møte i Karasjok 14–15/3. ANS.
- Sámi Duodji årsmøte i Karasjok 15–16/3. MN.
- Møte med Kultursekretariatet i København 21–23/3. ANS. IT.
- Samlet Plan – reindriftsforskning i Tromsø 10–12/4. ANS.
- NSR styremøte i Otern 18–19/4. OHM.
- NSR styremøte i Otern, Leif Halonen som rådgiver 18–19/4. LH.
- Sameskolestyrelsen i Jokkmokk, møte 18/4. EH.
- Møte med stiftelsen "Svenska Fjällmuseum" i Umeå 22–23/4. MN.
- Norsk Sameråds møte i Tromsø 13–15/5. ANS.
- Norsk Sameråds møte i Oslo 21/5. ANS.
- NSR styremøte i Kautokeino 22–24/5. OHM.
- Sadje årsmøte i Stockholm 2/6. MN.
- Samiska forskarsamfunds årsmøte i Stockholm 3–4/6. EH.
- Sámiid listu møte i Kautokeino 6/6. ANS.
- Ájtte samemennden møte i Strømsund 10/6. MN.
- Sensor på Universitet i Tromsø 6–7/6. OHM.
- SSR landsmøte i Strømsund 11/6. EH. MN.
- NTL tillitsmannskonferanse Sundvollen 17–19/9. LH.
- NSR landsmøte i Oslo 24–26/6. LH.
- NSR styremøte og landsmøte i Oslo 21–28/6. LH.
- EDB nettverk kurs i Oslo 12–13/6. IT.

- Same Ätnams landsmøte 27–29/6. EH.
- På kurs i Geneve 13–30/7. ANS.
- NRL møte i Oslo 19/8. ANS.
- Duodji nämnden møte i Jokkmokk 22/8. MN.
- Bibliotek konferanse i Luleå 2–4/9. EH.
- På NSR kontor i Karasjok 3/9. OHM.
- Møte med Samisk Kunstutdanningsgruppe i Trondheim 3–4/9. LH.
- Kommunestyre møte i Cavco 4/9. OHM.
- Norsk Sameråds møte i Røros 1–5/10. ANS.
- Styremøte i Kraftlaget i Kautokeino 8/10. IT.
- Invigning av Nordens Institutt på Åland 14/10. EH.
- Besøk i Socialstyrelsen och Utbildningsdepartementet i Stockholm 15–16/10. EH.
- Besøk i Sosiaalhallitus och Opetusministeriö, Helsinki 17/10. EH.
- Møte med Harry Johansen i Kiruna 21–22/10. MN.
- Nordiska Sameråds kulturutvalg ref. gruppe møte 25/10. MN.
- Møte med Ájtte i Jokkmokk 28–29/10. MN.
- Svenskt Fjäll och samemuseum, Jokkmokk, Samiska nämnden arbeidsgruppe møte 28–29/10. EH.
- Ájtte, Jämtlands läns Museums møte i Jokkmokk 7–11/11. MN.
- NRK språkseminar på Hadeland 7–11/11. JHE.
- Reindriftens fagselskaps møte i Alta 11/11. ANS.
- Møte med Nordisk Sameråd i Utsjok 22/11. MN.
- Data kurs i Kristiansund N 26–29/11. IT.
- Møte med Norad i Oslo 28/11. LH.
- Sámiid Duodji og Norsk Sameråds møte med Kirke og Undervisningsdepartementet og Kommunal og Arbeidsdepartementet og Interdepartemental arbeidsgruppe 6/12. ANS.
- Møte med Sameradioen i Karasjok 18/12. JHE.

12. Framtidsutsikter

De framtidsplaner som Instituttets styre tidligere har trukket opp for institusjonens virksomhet, vil sjølsagt måtte følges opp. En viser i den forbindelse til Årsberetning/verksamhetsberättelse 1984.

I det framtidige utviklingsarbeid må instituttet, ved siden av å følge opp styrets vedtak, også skjele til de muligheter det nordiske samarbeid gir for arbeidet framover. Det kan synes som om Instituttet har stagnert p. g. a. de små bevilgninger fra Nordisk Ministerråd, men Instituttet har hentet inn dette ved å skaffe seg eksternt bevilgning til en rekke nye og også tidligere skisserte prosjekter.

Samtidig har Instituttet, etter et møte med Nordisk Ministerråd i København fått svært klare signaler på at det ligger store vanskeligheter forbundet med gjennomføringen av den utviklingsskisse som er framstilt i 1984

årsberetningen; en utviklingsskisse som innebar 30 stillinger ved NSI over det nordiske budsjettet.

I de utsagn Nordisk Ministerråd kom med på møte med Instituttet 22.3.85, ligger et dilemma som kort kan uttrykkes slik.

Det nordiske ansettelsesreglement hindrer faste ansettelser i nordiske stillinger av visse kategorier, som f. eks. professorer og amanuenser. Ved ikke å få disse stillinger som eksemplifisert, hindres en kontinuerlig kompetanseoppbygging og egen rekrutteringsarbeid ved Instituttet, samtidig som Instituttet ikke kan bidra med å bygge opp en samisk kompetanse med tanke på opprettelsen av en samisk akademisk høyskole. Det er mulig arbeidet må påbegynnes med et vedtak om opprettelsen av en slik høyskole, slik at Instituttet kan omdisponere de små ressurser som finnes med tanke på det.

Alternativer til den utviklingsskissen som er framstilt i 1984 årsberetningen må vel bli en del av det arbeid som Instituttet må foreta så snart som mulig for å kunne bidra med løsninger av det dilemmaet som er skissert, dersom målsetningen er en samisk akademisk høyskole.

Nordiskt konstcentrum*Verksamhetsberättelse 1985**Namn och adress*

Nordiskt konstcentrum
Sveaborg
SF-00 190 Helsingfors
Tel. 0/668 554

Uppgift

Nordiskt konstcentrums uppgift är att utveckla och samordna det nordiska samarbetet inom bildkonsten i syfte att öka kännedomen om grannländernas konst inom Norden och om nordisk konst utanför Norden.

Centret började sin verksamhet i augusti 1978 på Sveaborg. Centret producerar egna utställningar för turné och för visning på Sveaborg samt förmedlar utställningar. Till dess uppgifter hör även att sprida information om nordisk konst och att främja kontakterna inom konstlivet genom möten och seminarier. Centret administrerar en gästateljéverksamhet samt i anslutning därtill en stipendieordning.

Organisation

Centret leds av en styrelse på tio medlemmar, med två representanter från varje nordiskt land, jämte personliga suppleanter.

Centrets fasta personal består av centrets ledare, utställningssekreterare, vaktmästare och från juli 1985 amanuens och husmor. Därtill kommer timanställd personal för specialuppgifter och projekt.

Styrelsen sammanträdde till möten den 21–23.3.85 och 8–9.8.85 på Sveaborg.

*Verksamheten**Ekonomiskt utfall (FIM)*

Anslagspost	Budget 1985	Bokslut 1985	Avvikelser
			(autom. löne- kompensation)
Löner	678 000,—	744 905,—	— 66 905,—
Kostnader	2 782 361,—	3 028 746,—	—246 385,—
(Projekt)	1 501 084,—	1 671 374,—	—170 290,—
./ Intäkter	40 000,—	33 363,—	— 6 638,—
Nordiska ministerrådet	3 028 000,—	3 807 014,—	
Undervisnings- ministeriet (F)	220 000,—		
Överskott 1984	252 361,—		
	3 500 361,—		

*Utställningar**Litet format* (NKC)

Stockholm Konstfrämjandet

Västerås Konstfrämjandet

Luleå Konstfrämjandet

Skåne Konstfrämjandet

Sámi Dáidda (NKC)

National Museum of Man, Ottawa, Ontario

The Koffler Gallery, Toronto, Ontario

Stewart Hall Art Gallery, Pointe-Claire, P. Quebec

The Vancouver Museum, Vancouver

Färöisk konst (NKC)

Åbo konstmuseum

Tammerfors konstmuseum

Nordiskt konstcentrum

Lapinlahtis konstcentrum

Foreningen Norden, Gentofte, varefter turnén avslutades och konstverken returnerades till Färöarna.

Finsk grafik (NKC)

Sör-Varangers kulturkontor, Norge

Tecken på snön – Vinterkonstsymposiet i Geilo (NKC)

Nordiskt konstcentrum, Sveaborg

Stadshuset i Torneå/Torneå kulturnämnd

A Scandinavian View (NKC)

Voipaala konstcentrum, Valkeakoski

Hallands läns museer, Museet i Varberg

Borealis 2 Position: Nord (NKC och Kunstcentret Høvikodden)

Kunstcentret Høvikodden, Norge

Utställningar på Sveaborg

Strandkasernen

16.2–16.3.1985 *Palmstierna 4*16.2–16.3.1985 *Tecken på snön*23.3–21.4.1985 *Lambretta*27.4–19.5.1985 *Färöisk konst*24.5–25.8.1985 *Aurora – 10 unga i Norden*31.8–19.9.1985 *Bjørn Ransve – målningar*4.10–3.11.1985 *Ölandsbiennalen*

Galleri Augusta (Garnisonsskasernen)

11.8–29.9.1985 *1945–80 Konst i Norden*11.8–29.9.1985 *6 textilkonstverk nu*

Bastion Hamilton

15.6–15.9.1985

Playwood

Konstakademiens skola

maj 1985

Konstundervisning i Norden

I samband med utställningen utgavs en informationsbroschyr med basfakta om nordiska konstskolor.

Informationsverksamheten

Informationssekreterartjänsten sköttes under Gertrud Sandqvists barnledighet av Svein Christiansen 3.4.–13.4., Grethe Grathwol 13.5.–30.8. och Susanna Lehtonen 1.9.–9.10.

Rörande invigningen av centrets huvudbyggnad utsändes informationsmaterial och hölls talrika pressvisningar. En förhandsbroschyr trycktes i april och en fyrfärgsbroschyr i juli.

Informationsavdelningen har i samarbete med utställningsavdelningen stått för centrets programverksamhet på Sveaborg, vilken omfattat teaterföreställningar, föredrag, performances, visningar och konserter.

Boklådan i Strandkasernen har varit öppen under galleritider i perioden maj–september samt onsdagar, lördagar och söndagar kl 12–18 under vintermånaderna. Boklådans sortiment har under året utökats med 109 titlar.

En affisch för boklåda och artotek med öppettider har tryckts. Hela boklådans sortiment är överfört till data.

Beslut om utgivande av en nordisk konsttidskrift med namnet "SIKSI" har fattats. Redaktionsmöte hölls på Sveaborg den 11.10.85. Nummer 1/86 var under produktion vid årsskiftet. Inbetalningskort på fem språk har tryckts och distribuerats och en större förhandbroschyr utgivits.

Sommarbroschyren för centrets aktiviteter på Sveaborg trycktes och distribuerades i februari.

En serie om 15 postkort med verk av unga nordiska målare och grafiker producerades under våren.

Gästateljéverksamheten

Centret inledde sin verksamhet med gästateljéer för nordiska konstnärer år 1981 med fem ateljéer på Sveaborg. Ett ateljénät planeras för hela Norden, och 1984 togs ateljéer i Gerlesborgsskolan och på Hässelby slott i Sverige, och i Hald Hovedgaard i Viborg, Danmark, i bruk. 1985 togs ateljéer i Karleby, Finland och Qaqortoq, Grönland, i bruk. Till gästateljéerna har kopplats en stipendieordning.

Under år 1985 har sammanlagt 22 konstnärer bott på Sveaborg, 4 på Hässeby slott, 3 på Gerlesborgsskolan, 1 på Hald Hovedgaard, 2 på Nordiska konstskolan i Karleby samt 2 på Grönland.

Gästkonstnärer som tilldelats gästateljé har på ansökan även erhållit vistelsestipendium enligt av centrets styrelse fastställda regler samt resestipendium för dokumenterade kostnader enligt billigaste färd sätt. I vissa fall har även transportbidrag för hemtransport av konstverk beviljats.

Under året har underhandlingar om nya ateljéplatser förts med Göteborgs kulturförvaltning (Konstepidemien), institutionen "Gæsteatelier Hollufgaard" i Odense, Nansenskolen i Lillehammer, Hafnarfjörður på Island och Hanstholm i Danmark.

I augusti beslöt styrelsen lediganslå FIM 39 000,- för grannlandsstipendier utan anknötning till ateljéplats, vilka fördelades mellan 8 konstnärer bland 43 sökande.

Seminarier, kontakter, förhandlingar, konferenser

Konstcentret har haft talrika besökare under år 1985, bl. a. italienska kulturministern Antonino Gullotti med finska kulturministern Gustav Björkstrand som värd den 20 juli 1985 och Nordiska ministerrådets nya generalsekreterare Fridtjof Clemet den 21 november 1985.

Centrets byggnader

Taklagsöl för Garnisonsskasernen firades den 13 mars 1985. Byggnaden överläts i Konstcentrets bruk den 7 juni 1985. Den officiella invigningen av Konstcentrets nya huvudbyggnad Garnisonsskasernen förrättades av HKH Kronprinsessan Sonja den 10 augusti 1985.

Grundreparationen på Strandkasernen har framskjutits tills vidare, och beräknas kunna inledas tidigast 1988.

Grundreparationen av Platsmajorens hus, där centrets intendentbostad jämte en/två andra bostäder för personal vid centret skall inrymmas, inleddes hösten 1985.

Nordens Hus på Färöarna*Verksamhetsberättelse 1985**Institutionens uppgifter*

Nordens Hus på Färöarna är ett flerfunktionellt kulturhus med uppgift att presentera och förmedla nordiska kulturaktiviteter på Färöarna och att förmedla färöiska kulturaktiviteter till det övriga Norden. Dessutom fungerar huset med sina utmärkta lokaler som en stimulans för det färöiska kulturlivet.

Organisation

Nordens Hus på Färöarna är uppfört av Nordiska Ministerrådet och Färöarna Landsstyre och finansieras till 92% av Ministerrådet och 8% av landsstyret. Huset leds av en styrelse bestående av 8 personer, varav 3 utses av Färöarnas Landsstyre och de övriga av Nordiska Ministerrådet efter förslag av respektive lands regeringar. Institutionens dagliga arbete leds av en direktör, utsedd av styrelsen, i samarbete med den övriga personalen. Antalet heltidstjänster är 5, varav en av tjänsterna delas av två personer. Styrelsen har under 1985 sammanträtt 4 gånger och haft 3 sammanträden per telefon.

Ekonomisk översikt:

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	6 120 000	6 120 000,00	Löner	817 000	931 107,00
Aut. löneökn. ¹		59 107,00			
Egna intäkter			Övr. kostn. (härav projekt)	5 303 000 (2 470 000)	5 300 190,96 (2 367 099,20)
Räntor					
Beviljad överföring					
Övrigt (Fond)					
Summa		6 231 297,96	Summa		6 231 297,96

Programverksamheten 1985

Nordens Hus på Färöarna, som öppnades i maj 1983, har fått en stadig förankring i det färöiska kulturlivet. Huset är ständigt fyllt med människor som kommer dit för mötes-, kurs- eller konferensverksamhet eller till kulturaktiviteter av olika slag.

I mars månad 1985 lämnade direktör Hjörtur Pålsson sin tjänst. Han efterträddes 1 oktober 1985 av Karin Flodström. Under den mellanliggande tiden upprätthölls direktörstjänsten av Ása Justinussen.

Till husets grafiska verkstad, som ännu ej funnit sin slutliga form inom ramen för husets verksamhet, har knutits en typograf från Tórshavn, vars uppgift är att utöva teknisk tillsyn över maskinutrustningen.

I husets populära plakatserie tillkom under 1985 två plakater: ett av den färöiske konstnären Frimod Joensen och ett till jazzfestivalen av den finske konstnären Måns Persson.

Husets verksamhet bygger på samarbete såväl med färöiska sammanlutningar, föreningar och organisationer av olika slag, som med nordiska institutioner, grupper och enskilda individer.

Husets lokaler användes också till regelbundet återkommande verksamhet, exempelvis Färöarnas Symfoniorkesters övningar, flertalet av Föreningen Nordens möten och föreningen har egen nyckel till huset. Under vinterhalvåret äger den för framtida kulturliv viktiga barndansen rum i huset.

Färöarnas radio och TV gör ibland upptagningar av konserter, paneldiskussioner och andra arrangemang för att ge verksamheten i huset en större spridning.

Teaterverksamheten har under året varit ett viktigt inslag i huset. Teatergruppen GRÍMA har haft 3 föreställningar av (Drongurinn og gullfuglurin) och en föreställning av (Brendar bryr) och under hösten framfördes 5 föreställningar av (Vem er ráddur fyri Wirginia Woolf). Den sistnämnda pjäsen instuderades av den svenska regissören Eva Vilhelmsson från Göteborg. Sjonleikarfelag i Tórshavn har under hösten dels instuderat pjäsen (Dödsfállan) under regissör Herman Ahlsells, Göteborg, ledning och dels gett 11 föreställningar av densamma. Klaksvíkar Sjonleikarfelag har framfört (Papagetto) 2 föreställningar och från Sandoy framfördes (Kalven litli). Gästspel från Island, Leikfélag Akureyrar, från Det danske teater enmänningsföreställning av den danske skådespelaren Kjell Kirkegaard har också bidragit till att göra teaterprogrammet fullödigt.

På musikområdet var det liksom tidigare år en stor aktivitet i huset. Musikskolornas verksamhet, de många körerna, hornorkestrar, jazz- och folkmusikgrupper, Färöarnas symfoniorkester m. m. fyller ofta huset med musik till stor glädje för en trogen och musikälskande publik. Utbudet på musikområdet är stort även när det gäller gästspel från övriga Norden och från kontinenten. Då det inte är möjligt att nämna alla enskilda musiker eller grupper vid namn får arrangemangen omkring musikåret 1985 på Färöarna visa vilken bredd aktiviteterna har. Aktiviteterna började med en jazzfestival som pågick i 6 dagar och som samlade en publik på ca 2200 personer. Därefter fortsatte arrangemangen under 18 dagar med bl. a. den schweiziske violinvirtuosen Alberto Lysy som spelade tillsammans med en ung färöisk pianist, Johannes Andreassen. Willi Gohl från Schweiz dirigerade Färökören och Färöarnas symfoniorkester, varvid de framförde bl. a. Bach, Händel och Schütz. Från Österrike kom Zwio och Schubert Trio och från Danmark hade vi besök av Det Kgl. Kapell. 9 färöiska

träblåsare framförde bl. a. ett uruppförande av ett stycke, speciellt skrivet till denna grupp av österrikaren Werner Schultze. En konsert var för två konsertflyglar. Det största besöket kom från Finland bestående av Helsingfors Barnstråkar under ledning av bröderna Szilvay. De stannade i 5 dagar. Flera av konserterna hölls utanför Torshavn och som skolkonserter och det gavs undervisning för musikskolelärare. Dessa konserter samlade en publik på ca 2000 personer. Årets musikaktiviteter i Nordens Hus avslutades med en praktfull julkonsert arrangerad av Olavur Hartun.

Många konserter och musikarrangemang förbereds i samarbete med Konsertföreningen och jazz- och folkmusikföreningarna och äger rum inte bara i Nordens Hus utan på många andra ställen i Tórshavn och på andra platser på de olika öarna, vilket är helt i enlighet med målsättningen för husets verksamhet.

Nordens Hus inbjuder med sin vackra arkitektur många besökare att på dagtid komma till huset för en kopp kaffe och/eller att se sig omkring. Då tilldrar sig olika utställningar mångas intresse. Inför Kalevala-eposets 150-årsjubileum har två olika slags utställningar ägt rum, dels en om Kalevala-smycken och dels en om själva eposet, dess sammanställare och insamlare Elias Lönnroth. En mycket uppskattad och välbesökt utställning blev en kartutställning om Färöarna och dess plats i världen arrangerad av Matrikelstovan i Tórshavn. Andra utställningar som bör nämnas är Amnesty Internationals och Arkitektföreningens utställningar samt en specialutställning inför William Heinesens 85-årsdag. Den traditionella Olavsøkkautställningen blev mycket uppskattad, likaså en utställning från Nordiska Textiltiennalen och en utställning från Lions Club i Klaksvik för att främja ungdomsverksamheten på Färöarna.

Två av Färöarnas mest kända författare, såväl på Färöarna som i det övriga Norden, har under året fyllt 85 år. William Heinesen och Christian Matras uppmärksammades av huset med två speciella hyllningsföreställningar.

En livlig mötes-, kurs- och konferensverksamhet har under året ägt rum i huset. Här kan särskilt nämnas att Nordiskt Amatörteaterråd haft två konferenser. Några av de politiska partierna har haft sina landsmöten i huset. Norska och färöiska arkitekter har samlats till gemensamma överläggningar. En kurs för journalister med nordisk medverkan har förekommit och likaså en kurs i scenografi tillsammans med MAF (Färöarnas Amatörteaterförening) och med en isländsk kursledare. Ett internationellt seminarium om fiskeriverksamhet och hydrografi ägde rum under juni månad. Samtidigt pågick en utställning om sillens roll i fisket. Seminariet betraktades av yrkesfolk inom fiskeribranschen och inom forskning och utveckling på detta område som en av de väsentligaste händelserna på Färöarna under år 1985.

Bland övrig verksamhet i huset kan nämnas firandet av internationella kvinnodagen och Folk för freds olika aktiviteter på FN-dagen den 24

oktober. Filmklubben i Torshavn har visat filmer som "Carmen" och "Elvis". Bridgeklubben har genomfört en turnering och en folkdansgrupp från Hälsingland i Sverige och folkdansgrupp från Farup i Danmark har gästat huset.

Som framgår av denna översikt har huset efter bästa förmåga sökt leva upp till målsättningen att i vid bemärkelse vara ett kulturhus på Färöarna.

Styrelsen för Nordens Hus på Färöarna avlämnar härmed institutionens årsberättelse för 1985.

Jan Stiernstedt
Ordförande i styrelsen

Karin Flodström
Direktör

Nordens institut på Åland

Verksamhetsberättelse 1985

Statutterne for Nordens Institut på Åland, som blev godkendt af Nordisk Ministerråd den 12.–13. juni 1984, trådte i kraft den 1. januar 1985. Formålsparagraffen, § 2, fastslår:

”Instituttets opgave er å styrke det ålandske kulturliv og å opprettholde og utvikle egne kontakter med de andre nordiske land/selvstyrende områder. Virksomheten bør hovedsakelig omfatte aktiviteter innenfor det almenkulturelle området, samt visse arrangementer med tilknytning til undervisning og forskning. Instituttet bør dessuten ivareta informasjonsarbeid om nordisk samarbeid.

Instituttets virksomhet bør forankres gjennom kontakt med organisasjonslivet på Åland.”

Budget for 1985: fra Nordisk Ministerråd 350 000 DKK

fra Ålands Landskapsstyrelse 100 000 DKK

Bestyrelsen for perioden 1985–1989 blev udnævnt; den fik følgende sammensætning:

Faste medlemmer:

Stortingsrepresentant Tore Austad, Norge (formand)

Vicelantråd Gunnevi Nordman, Åland (næstformand)

Landsarkivar Jóannes Dalsgaard, Færøerne

Tf kon. tjenstemannen Håkan Mattlin, Finland

Suppleanter:

Departementssekreterare Anders Falk, Sverige

Fuldmægtig Atli Gudmundsson, Island

Fuldmægtig Bent von Linstow, Danmark

Professor Robert Petersen, Grønland

Fuldmægtig Lasse Lindhard, Danmark, afløste Bent von Linstow i oktober.

Bestyrelsen afholdt i løbet af året 6 møder, hvorunder retningslinjerne for udviklingen af Nordens Institut på Åland blev udstukket.

Institutbestyreren, universitetslektor Asger Albjerg, Danmark, blev udnævnt og påbegyndte det daglige arbejde den 3. maj.

Instituttets assistent, Harriet Viitanen, Åland, tiltrådte sin stilling den 17. juni.

Instituttets vigtigste arrangementer:

Åbningskonferencen ”Åland förändras. Hotbilder och Motbilder” den 12.–13. oktober med 80 deltagere fra Åland og Norden.

Indvielsesfesten den 14. oktober med 250 deltagere, heriblandt Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) samt repræsentanter for kulturlivet på Åland.

Under indvielsesfesten præsenteredes Nordens Institut på Ålands bomærke, skabt af tegnelærer Dick Häggblom efter idé fra landmand og bomærkeforsker Göran Dahl.

Tourné med Tukak Teatret fra den 13.–20. oktober med tre forestillinger på Åland, to i Finland, to i Sverige; ialt 1 190 tilskuere.

Udstillingen Eskimoisk Trommesang, Dans, Digtning, Livssyn, Leg og Tegninger fra den 14. oktober til den 10. november på Ålands Museum.

Seminarieret "Barn och Medier" den 30. november og 1. december med 25 deltagere.

Gennem oprettelse af kontakter og planlægning af arrangementer for 1985 og 1986 bestræbte instituttet sig på at blive forankret på Åland og kendt i Norden. Gæstebogen registrerer 199 besøg mellem den 3. juni og 31. december.

Mariehamn den 26. marts 1986

Asger Albjerg
Institutbestyrer

Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Generalsekretær, overlæge Jørgen Nystrup
Rigshospitalet, Tagensvej 18
DK-2200 København N
Tel. (01) 37 52 52

1. Institutionens uppgift

Federationens ändamål är att befrämja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning.

För att fylla detta sitt ändamål bör Federationen:

1. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem, särskilt sådana, vars lösning befrämjas av nordiskt samarbete;
2. stimulera till beskrivning och dokumentation av medicinsk utbildnings- och undervisningsförhållande i Norden;
3. stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. stimulera till och medverka vid anordandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan;
5. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter samt
6. vidtaga andra åtgärder och framkomma med förslag, som befrämjar medicinsk utbildning och undervisning.

2. Organisation

Federationens beslutande organ utgörs av dess generalförsamling, som arrangeras vartannat år, såvida icke särskilda skäl lägger hinder i vägen. Denna har till uppgift att

1. besluta i fråga om ansvarsfrihet beträffande styrelsens verksamhet och förvaltning;
2. välja Federationens styrelse och suppleanter för dessa.
3. i övrigt vidtaga åtgärder ägnade att gagna Federationens ändamål.

Följande institutioner, organisationer och myndigheter äger att vardera utse en representant som *delegat* till generalförsamlingen:

1. varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;

2. de medicinske studentorganisationerne ved varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;
3. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård;
5. det nationella läkarförbundet i varje land;
6. den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationens styrelse består av sju medlemmar samt en personlig suppleant för varje ordinarie styrelseledamot. Två av styrelsens medlemmar representerar studenternas organisationer och väljs efter förslag av Nordiska medicine studerande. Fem av styrelsens medlemmar representerar var sitt nordiskt lands övriga medlemsorganisationer och väljes efter förslag från ländernas övriga delegater vid generalförsamlingen.

Styrelsen utser inom sig ordförande.

Styrelsens funktionstid sträcker sig mellan två generalförsamlingar och under denna tid bör denna sammanträda två gånger per år.

Styrelsens sammansättning pr. 31.12.1985:

Overlæge, dr.med. Hans Karle (næstformand)	D
Overlækare Henry Troupp	F
Professor Vikingur Heidar Arnorsson	I
Professor, dr.med. Arne Nordøy (formand)	N
Docent, dr.med. Staffan Olanders	S
Studenterrepresentanter:	
Stud.med. Peter Müller	D
Stud.med. Jonas Holm	S
Personal:	
Generalsekretær	
Projektansat sekretær	
Revisorer:	

Revisionselskabet Friis, Carøe & Steinfeldt A/S, statsautoriserede revisorer, Havnegade 16, 8000 Århus C, Danmark.

Som parlamentarisk revisor, speciallege Bjørn Østberg, Oslo, med prof. Gunnar Ström, Uppsala som suppleant.

Større arrangementer:

Den 6.–9. maj 1985 blev der på Solstrand Fjordhotel ved Bergen afholdt et kursus om *IMMIGRATION MEDICINE*. Der var 40 kursister og 19 lærere, heraf 3 britiske, der blev betalt af British Council, som vi herved takker. Med den høje lærer/kursist ratio kunne det blive et intensivt kursus. Det faglige indhold omfattede såvel mikrobiologiske, epidemiologiske, socialantropologiske og immunologiske aspekter. Kursets faglige leder var professor Claus Ola Solberg. Kurset viste, at Norden i fællesskab kan optræde med en stærk ekspertise også på dette område. På grund af de

meget positive tilbagemeldinger overvejer styrelsen en gentagelse af et lignende kursus i 1987. En gruppe af lærere ved kurset, Bjarne Bjorvatn, Bergen, Claus O. Solberg, Bergen, Per Oeding, Uppsala, E. Bengtsson, Stockholm og T. Pettersson, Helsingfors arbejder som følge af kurset videre på at skabe et mere omfattende videreuddannelsesstilbud indendfor dette område omfattende et 2–3 måneders kursus i tropemedicin, immigrationsmedicin og internationale helsespørgsmål. Gruppen planlægger at kontakte Nordisk Råd direkte om disse planer.

Den 9.–11. maj 1985 afholdtes det første af en mulig mødeserie om problemerne i specialistuddannelsen i relation til den nordiske arbejdsmarkedsaftale. En række repræsentanter fra de nationale kirurgiske selskaber, medicinalstyrelserne og lægeforeningerne samt repræsentanter, fra universiteterne drøftede *den kirurgiske speciallægeuddannelse i Norden i relation til den Nordiske arbejdsmarkedsaftale*. Et hovedemne var om den kirurgiske specialistkompetence skulle beskrives som tredelt med speciallægeautorisation, bagvagtskompetence og overlægekompentence. Mange fandt det dog i lyset af bagvagtskompetencebegrebet mere ønskeligt at justere de gældende speciallægeregler bl. a. gennem bedre målsætningsbeskrivelser, større krav til uddannelsesbeskrivelser og kliniske undervisningsprogrammer. Der var også bred enighed om at operationslister i fremtiden måtte høre med til kommende speciallægers uddannelsesbeskrivelse. Der var også ønske om at tilstræbe en bredere basis for erhvervelse af grenspecialekompetence, således at denne i højere grad kunne blive ekvivalent i de nordiske lande.

Den 3.–5. oktober 1985 arrangeredes det 6. nordiske studienævnsmøde i Uleåborg, Finland. Temaet *undervisningen i almen medicin* samlede ca. 50 deltagere fra de fleste studienævn i Norden. Professor F. Borchgrevink, Oslo, sagde i sit indledningsforedrag bl. a. "Vi klager så ofte over mangel på ressourcer. Det gælder både generelt i helsetjenesten, men også på undervisningssiden. Vi glemmer, at der er vigtige ressourcer, som vi ofte ikke bruger: patienterne og befolkningen. Og vi må heller ikke glemme, at studenterne selv er en betydelig ressource. Hvorfor ikke lade studenterne selv være ansvarlige for en del af undervisningen?" Borchgrevink mente iøvrigt, at for at få positiv rekruttering til faget almen medicin, måtte undervisningen i grunduddannelsen have et rimeligt omfang og han var også tilhænger af en klinisk eksamen. Mødet belyste undervisningsforholdene i hvert af de nordiske lande og en række aktuelle temaer bearbejdedes i grupper, ledet af finske tutorer.

På selve studienævnsmødet udveksledes også en del aktuel information om studiereformer, studieproblemer, kursusprogramfornyelser m.v. Et udpluk af denne information er gengivet i *Nordisk Medicin*, nr. 12, 1985, s. 344–45.

Den 14. december 1985 afholdtes en høring på Panuminstituttet, Københavns Universitet om den såkaldte GPEP-rapport, en amerikansk rapport

om lægeuddannelsen, betitlet PHYSICIANS FOR THE TWENTY-FIRST CENTURY. Report of the Project Panel on the General Professional Education of the Physician and College Preparation for Medicine. Rapporten, der har vakt betydelig opsigt verden over, er bestilt af og afgivet til Association of American Medical Colleges (AAMC), er udgivet i en række publikationer, bl. a. som part 2 af Journal of Medical Education, (Vol. 59, No 11, November 1984). Rapporten indeholder en lang række fagpolitiske anbefalinger om forhold i lægeuddannelsen, således behandles indlæringsperspektivet, perspektivet i den kliniske uddannelse, optagelseskriterier og nødvendige forhold vedr. lærerstabene. Mødet der blev tilrettelagt som en høring, blev ledet af professor T. Joseph Sheehan, Ph.D, Professor and head, Department of Research in Health Education, University of Connecticut, School of Medicine. Høringen samlede 50 deltagere og de livlige diskussioner afsluttedes med rapporter fra en række arbejdsgrupper sent på aftenen.

Andre aktiviteter:

Det nordiske samarbejde om videreuddannelsen af læger i relation til den nordiske arbejdsmarkedsaftale fortsætter. I den nordiske komité for lægers videreuddannelse (NKLV), nedsat af de nordiske helsedirektører og med repræsentanter fra Federationen og observatører fra lægeforeningerne har afholdt møder:

den 29.–30. januar 1985 i Oslo

– 23.–24. maj 1985 i Oslo

– 15. oktober 1985 i København

– 29.–30. oktober 1985 i Stockholm

Ved sidstnævnte møde mødtes repræsentanter fra NKLV med den statslige kommission for lægers videreuddannelse i Sverige. NKLV regner med at kunne have de første resultater af arbejdet klar til helsedirektørernes kommende møde i slutningen af april 1986.

Samarbejdet med tidsskriftet Nordisk Medicin er også fortsat omend antallet af redaktionsmøder har været mindre end de foregående år grundet en omstrukturering af redaktionsarbejdet med mere vægt på specifikt medicinsk stof, snarere end uddannelsesstof. Det er en redaktionel linie. Federationens styrelse principielt må være mindre tilfreds med. Udgivelse af Federationens eget nyhedsblad på annoncebasis i Nordisk Medicin er dog fortsat. Styrelsen har følt, at Federationens talerør herigennem blev bredest muligt til nordiske læger, myndigheder og organisationer med ansvar for lægeuddannelsen. Herudover informeres naturligvis direkte til Federationens medlemsorganisationer.

Af internationale kontakter kan nævnes: Samarbejdet med WHO's regionale Europakontor i København om lægeuddannelsesspørgsmål er løbende. Federationen anvendes som kontaktpunkt og formidler af information såvel som til at pege på nordisk faglig ekspertise. Forskellige former

for arbejdsgrupper i WHO henvender sig ofte med krav om information fra Federationen vedr. specifikke forhold indenfor lægeuddannelsen.

Den 18.–19. juni 1985 deltog generalsekretæren i et møde i Bruxelles arrangeret af De europæiske fællesskabers ministerråds rådgivende komité for lægeuddannelsen. Den rådgivende komité havde nu arbejdet i 10 år og ønskede at præsentere sig overfor en række uddannelsesinstitutioner i Europa, herunder Federationen.

Den 10.–12. september 1985 holdt AMEE (Association for Medical Education in Europe) sit årsmøde i Jerusalem, Israel. Årsmødets tema var TRADITION AND CHANGE IN MEDICAL EDUCATION. I tilslutning til årsmødet var generalsekretæren indkaldt til møde i Advisory Board Meeting for AMEE.

Der har i 1985 været afholdt styrelsesmøder i Federationen på følgende tidspunkter og steder:

11. maj 1985 i Oslo.

5. oktober 1985 i Uleåborg, Finland.

Herudover har der været afholdt en række møder i årets løb mellem generalsekretæren, formanden og næstformanden i styrelsen såvel som mellem generalsekretæren og andre styrelsesmedlemmer.

Styrelsen for NORDISK FEDERATION FOR MEDICINSK UNDERVISNING overleverer herved sin virksomhedsberetning for året 1985.

Arne Nordøy

Prof.dr.med., formand

Jørgen Nystrup

Overlæge,
generalsekretær

Nordiska sommaruniversitetet (NSU)

Verksamhetsberättelse 1985

A. Namn och adress

Nordiska sommaruniversitetet
Generalsekretariatet
Langagervej 6
DK-9220 Ålborg Ø

B. Organisationens målsättning

Nordiska sommaruniversitetet (NSU) stiftades 1950. På nordisk bas samlar NSU studerande, forskare och även yrkesverksamma utanför universiteten och högskolorna i en studieverksamhet, som syftar till att

”befrämja en kritisk insikt i vetenskapliga grundproblem, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället” (Stadgar för NSU, paragraf 1).

Verksamheten är öppen för alla.

C. Organisationen

NSU's högsta beslutande organ är *representantskapet*, som sammanträder under den årliga sommarsessionen. Representantskapets ledamöter utses dels av NSU's lokalaavdelningar och dels av generalförsamlingen, som består av sommarsessionens deltagare. Representantskapet fastställer det gemensamma nordiska studieprogrammet och utser en *styrelse*, som ansvarar för verksamheten mellan sommarmötena. *Lokalavdelningar* finns för närvarande på 21 universitets- och högskoleorter.

Studieverksamheten bedrivs i nordiska *studiekretsar* med lokala kretsar i de olika avdelningarna. Representanter för lokalkretsarna möts på sommarsessionen och på veckoslutssymposier under vinterhalvåret.

*D. Verksamheten 1985***1 Ekonomiskt resultat**

Räkenskaperna för 1985 visar följande resultat (i danska kronor):

Utgifter	<u>2 112 000</u>
därav löner	254 300
Intäkter	<u>2 268 000</u>
därav anslag	1 629 000
Balans	<u>156 800</u>
Överföring till 1986 ¹	70 700
Aktiviteter flyttade till 1986 (två symposier och två arbetspapper)	86 100

¹ Intäkter som inte får disponeras under räkenskapsåret

2 Studieverksamhet*2.1 Studiekretsarna*

En studiekrets i NSU är normalt verksam i tre år, men den kan avföras från studieprogrammet tidigare om representantskapet fattar beslut därom. Till grund för representantskapets ställningstagande ligger en löpande utvärdering av kretsarbetet (aktivitet, nordisk spridning m. m.). NSU's studieprogram syftar till att skapa förutsättningar för ett utbyte mellan olika vetenskapliga discipliner och mellan olika forsknings- och teoritraditioner. Studiekretsarna behandlar ämnen och problemställningar som är aktuella såväl internvetenskapligt (metodiskt/teoretiskt) som i förhållande till den sociala och kulturella utvecklingen i de nordiska länderna.

Studieprogrammet 1984/85 omfattade tolv studiekretsar, varav fyra ny-startade. Följande ämnen stod på programmet (startåret inom parentes):

1. Alternativ journalistik (1982)
2. Naturuppfattningen i miljöadministration och naturkamp (1984)
3. Energiplanering och produktion av alternativa energisystem (1983)
4. Ferier, resor och fritidskultur (1984)
5. Semiotik och kultur (1982)
6. Modernitet (1984)
7. Ungdomskultur, ungdomsuppror och ungdomspolitik (1983)
8. Musik och ny teknologi (1983)
9. Omställning och konflikt: problem i gamla och nya industriländer (1983)
10. Arbetets framtid (1982)
11. Socialpolitik, självhjälp och sociala rörelser (1983)
12. Urbana livsformer, stadsteori och sociala konflikter (1984)

Aktiviteten i studiekretsarna har varit tillfredsställande. Våren 1985 registrerades 149 aktiva lokalkretsar (10 färre än föregående år). Antalet deltagare uppskattas till 1400–1600. Mellan de olika kretsämnen varierade antalet kretsar enligt nedanstående tabell.

Danmark och Finland har alltså det största antalet lokalt aktiva kretsar. 1984/85 startade fyra nya kretsar: 2, 4, 6 och 12. Alla kretsar fick god uppslutning med 12–15 lokalkretsar var. Krets 2 är på ett konkret plan intresserad av miljöadministrationen i de industrialiserade länderna. Vad slags naturuppfattning ligger bakom dessa länders resursfördelnings- och miljöpolitik? Kan alternativ teknologi lösa några problem? De tre övriga kretsarna är på ett eller annat sätt knutna till studiet av den moderna kultur- och samhällsutvecklingen: Krets 4 undersöker resans och turismens kulturhistoria och frågar sig bl. a. i vilken mån resans – och massturismen – kan betraktas som en förutsättning för ett modernt tänkesätt. Krets 6 studerar modernitetsbegreppet inom filosofi, samhällsteori och estetik. När vidtar det "moderna" samhället? Finns det bestämda moraliska värden eller normer inbyggda i detta samhälle. Är normlösheten den enda gemensamma normen i det stundande postmoderna samhället? Krets 12 penetrerar storstaden och de förändringar som västvärldens storstäder genomgår idag då kapitalrörelserna vänder sig bort från de gamla högt urbaniserade industriområdena.

Aktiva studiekretsar under våren 1985

Lokalafdeling	Kreds												Sum
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Bergen					x	xx ²	x	x		x	? ⁵		6
Göteborg				x	x	x	x	x	x	x		x	8
Helsingfors	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12
Jyväskylä				x	x	x	x				x		5
København	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	?	11
Linköping						x				x		x	3
Lund	x				x	x	x		x				5
Odense	x	x	x	x	x	x				x			7
Oslo		x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	10
Reykjavik	x	x			x		x		x	x	x	x	8
Roskilde	x	x					x		x		x		5
Stockholm				x	x	x			x	x	x	x	7
Tammerfors		x	x		x	x	x		x	x	x	x	9
Tromsø		xx ¹		x	x	x			x				6
Trondheim				x	x	x	x	x	x	x			6
Uleåborg					x					x	x	x	4
Umeå						x	x						2
Uppsala					x			x					2
Åbo	x	x			x	xx	xx ¹		x	x	x	x	11
Aalborg	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	11
Aarhus	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	11
Sum	9	12	7	10	18	18	6	9	13	16	10	11	149

¹ Alta

² Stavanger

³ Vaasa

⁴ Ekenäs

⁵ Førde

⁶ Usikkert om pågældende kreds er aktiv

2.2 Nya kretsämnen

Förnyandet av studieprogrammet genomgick de sedvanliga förberedelserna. Under våren uppmånade styrelsen NSU-aktiva och andra att inkomma med förslag till nya kretsämnen. Resultatet var åtta nya kretsämneförslag av olika innehåll och karaktär (se Information fra NSU 2/85). Förslagen behandlades i lokalavdelningarna i maj och utifrån deras prioriteringar utarbetade styrelsen i juni ett förslag till nytt studieprogram för år 1986, som presenterades på sommarsessionen i slutet av juli. Förslaget diskuterades därefter ingående av representantskapet.

Representantskapet beslöt att med hänvisning till Nordiska ministerrådets nedskärning av NSU's anslag för år 1986 med DKK 200 000 minska antalet kretsämnen från tolv till elva. Eftersom tre kretsämnen stod i turen att utgå (efter tre års arbete), fanns det därför plats för endast två nya kretsämnen. Till nya kretsämnen valdes:

- Subjektivitet och intersubjektivitet
- Ett nytt Europa

Subjektivitetskretsen undersöker subjektivitetens förändring genom historien. Fr. o. m. uppkomsten av "det moderna samhället" tas subjektiviteten för given. I dag – i och med framväxten av en "ny individualism" – tas subjektiviteten av somliga för det enda som är givet. Subjektet och subjektiviteten studeras speciellt ur estetisk, lingvistisk och psykologisk synsvinkel.

Europakretsen tar fasta på diskussionen om en ny europeisk identitet, som avser ett mera självständigt europeiskt agerande i förhållande till de militära stormakterna. Norden spelar här en viktig roll, eftersom det kulturellt och ekonomiskt både förenar stormakterna och skiljer dem åt.

2.3 Symposier och kretsledarkonferenser

Under vinterhalvåret 1984/85 arrangerades veckoslutssymposier för samtliga pågående kretsar. För de fyra nya kretsarna på 1985 års studieprogram arrangerades 1–3 februari en gemensam kretsledarkonferens huvudsakligen med separat program för var och en krets.

Sedan 1980 arrangerar NSU sk. ad-hoc symposier kring ämnen som inte finns upptagna på studieprogrammet. Ett av syftena med dessa symposier är att introducera teman, som eventuellt senare tas med i studieprogrammet. Ett annat är att vidga rekryteringsbasen. Våren 1985 ordnades två ad-hoc symposier: "Kvinnors ord och kvinnors bilder" samt "Musikestetik". Symposiematerialet från bägge symposier har bearbetats och utgetts i bokform (se nedan). Hösten 1985 hölls ett ad-hoc symposium kring temat "Nya utvecklingslinjer i tredje världen".

Styrelsen hade tidigare anslagit medel för ett ad-hoc symposium om europeisk säkerhetspolitik. Detta symposium slogs samman med kretsledarkonferensen för den nya kretsen "Ett nytt Europa". Symposiet hölls i november 1985. Vidare höll den utgående kretsen "Arbetets framtid" ett

uppsummeringssymposium i december 1985. Samma månad höll några representanter för "ungdomskretsen" ett arbetsgruppsmöte, där de förberedde utgivandet av en publikation i NSU's bokserie.

Utöver detta beviljade styrelsen år 1985 medel för två ad-hoc symposier som flyttades över till våren 1986. Det gäller symposierna "Terapi och terapeutisk kultur" samt "Energiproblem i storstäder".

2.4 Sommarsessionen

Sommarsessionen 1985 var förlagd till Bernstorffsminde efterskole på Syd-fyn. Deltagarantalet uppgick till ca 240 vuxna och 40 barn. Kretsarna arbetade som vanligt självständigt med delvis gemensamma program-punkter. Kulturprogrammet var digert: film, kvälldiskussioner, inbjudna orkestrar, spontana NSU-orkestrar, utflykter m. m. Styrelsens afton hand-lade denna gång om "Komik och skrott".

3 Publikationsverksamheten

Tidningen "Information fra NSU" utkom också år 1985 med fyra nummer och ett programhäfte, där studiekretsarna presenterades. Upplagan varierade mellan 3000 och 4500. Tidningen sänds gratis till alla NSU-aktiva samt till bibliotek och högskolor.

Bokserien "Arbejds-papir fra NSU" dokumenterar studiekretsarnas ar-bete och symposieverksamheten. 1985 utkom fyra böcker:

Introduksjon til reguleringskolen (kretsbidrag)

Estetik, kön och kultur (symposiebidrag)

Musikestetik (symposiebidrag)

Det moderna – från Rousseau till Habermas (kretsbidrag)

Material från studiekretsarnas arbete publiceras också i tidskriften Nor-disk Forum, som är anknuten till NSU. 1985 utgavs följande nummer:

42 Nordens framtid

43 Ungdomskultur

44 "Vi higer og søger" (Habermas, det moderna m. m.)

45 Individ og samfund

4 Slutkommentar

Nordiska sommaruniversitetet upprätthöll år 1985 med relativt små ekono-miska medel en diger verksamhet: ca 150 kretsar på 21 orter, vinter- och ad-hoc symposier, informations- och publicationsverksamhet samt NSU's "förenade länk" – sommarsessionen.

Alla dessa verksamhetsformer bygger på några centrala organisations-principer: minimal byråkrati och decentralism samt mycket omfattande frivilligt arbete. Detta i sin tur ger NSU dess särprägel som kontaktforum för kritisk och tvärvetenskaplig forskning, som aktiv och personlig idé-

miljö där intellektuellt utbyte förenas med en social samvaro. Ur detta föds ett genuint intresse och en djupare förståelse för de olika nordiska länderna och folken.

I och med att NSU både till sin formella organisation och i sin praktiska verksamhet är en "öppen" institution, sprider sig de teman, diskussioner, texter – och den "nordism" – som ingår i och växer fram ur NSU långt utöver dem som är direkt engagerade i organisationen.

Härmed överlämnar NSU's styrelse sin verksamhetsberättelse för verksamhetsåret 1985.

Helsingfors och Ålborg den 30 april 1986

Christoffer Tigerstedt

NSU's ordförande

Randi Jacobsen

NSU's generalsekr.

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)

Verksamhetsberättelse 1985

A. *Namn och adress*

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
Latinamerika-institutet
S-106 91 Stockholm

B. *Startår*

Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekølle, Danmark). Det avlöste den s. k. Nordiska samarbetskomiteen för Latinamerika-forskning, också förkortat NOSALF, som inrättades i september 1970 i enlighet med beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo, Finland (augusti 1970).

C. *Syfte*

NOSALF:s stadgar fastställer följande uppgifter för samfundet:

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap rörande Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och övriga latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanslutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

D. *Organisation*

1. *Administration*

1. Administration: NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariatstjänstgörande institution har alltsedan NOSALF:s bildande varit Latinamerika-institutet i Stockholm. Fr. o. m. 1979 regleras förhållande mellan NOSALF och Latinamerika-institutet i särskilt avtal.

2. Styrelse: Samfundet leds av en styrelse bestående av två valda repre-

sentanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt sekreteraren. Styrelseledamot väljs för högst tre år. Ordförande och vice-ordförande utses av styrelsen inom sig. Sekreterare är tjänstgörande föreståndare för sekretariatinstitutionen.

Styrelsens nuvarande sammansättning är följande:

- För Danmark: – Dorte Etzerodt, Rödkilde gymnasiet, Vejle.
 – Jens Lohmann, Dagstidningen Information, Köpenhamn.
- För Finland: – Luis Herrera, Samhällsvetenskapliga institutionen, Tammerfors universitet.
 – Kristiina Rosberg, Helsingfors.
- För Norge: – Eduardo Archetti, Institutionen för Socialantropologi, universitetet i Oslo.
 – Randi Børresen, Romanska institutionen, universitetet i Oslo.
- För Sverige: – Claes Brundenius, Forskningspolitiska institutet, Lunds universitet.
 – Kalki Glauser, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.
- Sekreterare: – Weine Karlsson, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.

Ordförande och vice-ordförande för styrelsen är Jens Lohmann respektive Eduardo Archetti.

3. Personal: Vid NOSALF:s sekretariat tjänstgör en assistent med halvtidstjänst (anställd vid Stockholms universitet). Därtill arvoderas i begränsad utsträckning kontorspersonal för olika tillfälliga arbeten, bl. a. maskinskrivning.

4. Revisorer: Fr. o. m. 1 juli 1979 förvaltas NOSALF:s ekonomiska tillgångar enligt särskilt avtal genom Stockholms universitetets redovisningssystem. För revisionen anlitas chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet.

E. Verksamhet

1. Studiestipendieprogrammet: NOSALF:s stipendieprogram startades 1974 och har sedan dess så gott som oavbrutet utökats. Stipendier beviljas först och främst till studenter och icke-etablerade forskare som behöver besöka en på Latinamerika inriktad nordisk institution i samband med forskningsarbete eller förberedelse av avhandlingar om Latinamerika. Stipendierna täcker faktiska resekostnader tur och retur på billigaste färd sätt – vanligast med studeranderabatt – mellan hemorten och staden där den besökta institutionen ligger samt logi under en vecka på pensionat eller motsvarande.

Under 1985 har 7 ordinarie stipendier beviljats. Av stipendiaterna kom 2 från Norge, 2 från Finland och 3 från Sverige. Latinamerika-institutet var

den besökta institutionen i 5 fall. En förteckning över 1985 års NOSALF-stipendiater återfinns i *bilaga*.

Undantagsvis har man i år använt en del av de tillgängliga medel under denna budgetpost för att delvis finansiera en rad studenter och icke-etablerade forskares deltagande vid NOSALF:s 7:e Latinamerika-konferens som hölls i Norge, 18–20 oktober 1985.

2. Konferenser, seminarier och symposier: En av de viktigaste uppgifterna för NOSALF är enligt stadgarna att arrangera nordiska forskningskonferenser om Latinamerika. Detta bör ske åtminstone vart tredje år eftersom de ordinarie generalförsamlingarna, där bl. a. nya styrelseledamöter måste väljas, endast kan hållas vid dessa tillfällen.

NOSALF:s konferenser har hållits i Åbo 1970, Kollekolle 1973, Bergen 1976, Kungälv 1978, Murikka 1979, Karrebæksminde 1982 och den senaste i Sundvollen 1985.

NOSALF:s sjunde Latinamerika-konferens hölls i Sundvollen, Norge, den 18–20 oktober 1985 och samlade över 100 deltagare från Norden samt ett antal inbjudna gäster från Latinamerika och övriga Europa. Tema för konferensen var "Ekonomisk kris, demokratisering och kulturell identitet i Latinamerika". Organisationsarbetet leddes av en kommitté bestående av Eduardo Archetti, Inger-Elisabeth Hansen och Roberto Broschek.

Under det gångna året beviljade NOSALF ekonomiskt stöd till anordnandet av ett seminarium om "De ekonomiska relationerna mellan Latinamerika och Norden", arrangerat i Stockholm av Latinamerika-institutet.

3. Publikationer: Fr. o. m. 1977 har NOSALF:s publikation "Ibero-Americana" omvandlats till en vetenskaplig tidskrift som tar med nordiska forskningsresultat i form av kortare artiklar och recensioner samt studier av icke-nordiska författare som bedöms ha stort värde för den nordiska Latinamerika-forskningen.

Fr. o. m. nummer VIII: 2–IX: 1–2 har till namnet "Ibero-Americana" som undertitel lagts "Nordic Journal of Latin American Studies". En självständig redaktionskommitté har av styrelsen utsetts för tidskriften bestående av Mats Lundahl (huvudredaktör) från Lund, Dorte Etzerodt, Vejle, Claudio Aguirre-Bianchi och Roberto Broschek, båda från Stockholm.

Under 1985 producerades Vol. XIV–1: 2 av "Ibero-Americana" (ca. 150 sidor) med tema "Det aktuella läget i Centralamerika" samt en bibliografi innehållande en förteckning över de nordiska vetenskapliga bidrag till studiet av Mexico och Centralamerika mellan 1850 och 1950, samt Vol. XV–1: 2 (ca. 220 sidor) med tema "Chile: 1973–1984".

Den informativa karaktär som "Ibero-Americana" tidigare haft har sedan 1978 upptagits av två nya publikationer. Den ena är "NOSALF News", en nyhetsbulletin först och främst avsedd för samfundets medlemmar. Den utkom med två nummer under 1985 (Nr 5, juli och Nr 6,

oktober). Den andra är "Latinoamericana" som utges av Latinamerika-institutet med NOSALF:s medverkan när det gäller nordiska bibliografier.

5. Internationella kontakter: Å styrelsens vägnar deltog NOSALF:s f. d. ordförande Luis Herrera vid FIEALC:s 2:a generalförsamling som hölls i Madrid den 7–12 oktober 1985.

F. Finansering och ekonomi:

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal svenska kronor)

	Bokslut 1984	Budget 1985	Bokslut 1985	Budget 1986
Kostnader				
Personal	76 570	79 950	83 400	82 370
Styrelse	29 010	38 390	39 650	39 540
Kontor	5 300	9 980	8 650	10 280
Lokaler	6 360	6 730	6 730	6 910
Projekt	108 630	120 800	132 910	124 400
Förv. avg.	6 390	5 150	0	0
Summa kostnader	232 260	261 000	271 340	263 500
Intäkter				
Anslag	240 000	254 000	254 000	256 000
Övrigt	13 590	7 000	17 520	7 500
Summa intäkter	253 590	261 000	271 520	263 500

Stockholm den 26 mars 1986

Weine Karlsson
Styrelsens sekreterare

Roberto Broschek
NOSALF-assistent

BILAGA

Förteckning över NOSALF:s ordinarie stipendiater under 1985

<i>Namn</i>	<i>Hemort</i>	<i>Resmål</i>
Airi Suutarinen	Helsingfors	Stockholm
Birger Angvik	Bergen	Sthlm. Gtbg.
Juha Paakasvirta	Helsingfors	Stockholm
Annette Palm	Lund	Göteborg
Martha Ortiz	Stockholm	Göteborg
Maria Vazquez	Stockholm	Göteborg
Mårten Jörgensen	Oslo	Stockholm

Nordiska kommittén för öststatsforskning

Verksamhetsberättelse 1985

1. Institutionens uppgift

Nordiska kommittén för öststatsforskning grundades den 8 november 1975 och har sitt säte i Uppsala. Den nu gällande stadgan fastställdes den 26 maj 1984. I enlighet med denna skall kommittén främja samverkan mellan öststatsforskare i Norden och mellan nordiska och icke-nordiska forskare med inriktning på Sovjetunionen och Östeuropa. Kommittén skall vidare medverka till att goda kontakter mellan öststatsforskare och forskare från andra akademiska discipliner i Norden blir upprättade. Dessutom skall kommittén uppmuntra och etablera goda vetenskapliga kontakter med Sovjetunionen och Östeuropa. Nordiska kommittén skall verka för samnordisk forskning och utbildning inom öststatsforskningens område. Kommittén arrangerar symposier och konferenser, utger publikationer samt deltar i och förmedlar kontakter med det internationella samarbetet inom området.

2. Organisation

Organisationen är baserad på medlemskap. Som medlemmar kan, efter inval av styrelsen, ingå forskare och lärare vid vetenskapliga institutioner i Norden. Som institutionsmedlemmar kan universitetsinstitutioner eller motsvarande med verksamhet inom öststatskunkskapens område inväljas. Därutöver kan korresponderande medlemmar upptas.

Nordiska kommitténs högsta beslutande organ är årsmötet, som väljer en styrelse på 8–10 personer samt utser ordförande. Alla nordiska länder är representerade med två ledamöter förutom Island, där forskningsområdet ännu inte är vetenskapligt förankrat. Styrelsen utser två vice ordförande samt sekreterare.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomisk översikt

Inkomster	Budget	Bokslut	Utgifter	Budget	Bokslut
Anslag	290 000	290 000	Löner	65 000	60 151:37
Egna intäkter	—	—	Övriga kostnader	340 000	298 513:96
Räntor	—	16 799:22	Projekt		
Beviljad överföring	14 000	14 746:15	Nordiska symposier	(165 000)	(171 959:22)
Övrigt	101 000	87 265:80	Publicerings- verksamhet	(75 000)	(56 594:35)
			Dokumentation	(20 000)	(15 000:00)
			Nordiskt forsk- nings och utbild- ningssamarbete	(10 000)	(19 050:84)
			Internationellt samarbete	(40 000)	(11 334:80)
			Driftkostnader	(30 000)	(24 153:50)
			Utrustning	—	(150:75)
			Övrigt	—	(270:50)
Summa	405 000	408 811:24	Summa	405 000	358 665:33

3.2 Beskrivning av verksamheten

Informations- och publiceringsverksamhet

Nordiska kommittén har i syfte att främja kontakter och samarbete bedrivit en omfattande informationsverksamhet. Information och kontakter har främst kanaliserats genom Kommitténs sekreteriat och de av organisationen utgivna publikationerna.

I tidskriften *Nordic Journal of Soviet and East European Studies* publiceras vetenskapliga uppsatser, varvid även Kommitténs symposier dokumenterats. Tillsammans med institutionen för öststatsstudier i Uppsala ger Kommittén ut *Bulletin för öststatsstudier i Norden*, som innehåller kortare artiklar, recensioner och medlemsinformation.

I samarbete med Slavisk institut i Aarhus, Sovjetinstitutet i Helsingfors och Slavisk-baltisk institutt i Oslo har Kommittén genomfört en bibliografisk studie av öststatsforskning i Norden. Den svenska delen i projektet har tidigare redovisats medan de övriga kommer att publiceras under våren 1986. Tillsammans med Slavisk institut i Köpenhamn utger Kommittén tidskriftsdokumentationen *Østindex*.

Nordiska symposier

Nordiska kommittén arrangerade under 1985 två nordiska symposier. I samarbete med Slavisk institut i Köpenhamn anordnades ett symposium om "Teknologi i Sovjetunionen: Problemer og tendenser", varvid handelsfrågor såväl som politiska aspekter rörande den teknologiska nivån i och teknologiimporten till Sovjetunionen behandlades.

I Uppsala anordnade Kommittén tillsammans med Institutionen för öststatsstudier ett symposium om "Symbols and Rituals. The Esthetics of Political Legitimation in the Soviet Union and Eastern Europe". Vid denna konferens diskuterades ett vitt spektrum av problemställningar av-

seende politiska ritualer samt former och strategier för legitimering av de socialistiska staterna.

Internationellt samarbete

Kommittén fäster stor vikt vid deltagande i det internationella samarbetet på öststatsforskningens område. Alltsedan bildandet 1975 har Kommittén varit medlem av International Committee for Soviet and East European Studies och är representerad med en ledamot i dess exekutivkommitté. Kommittén har under 1985 deltagit i planeringsarbetet inför den 3:e internationella öststatsforskningskongressen i Washington, D.C. 1985. Kommittén är även representerad i en nybildad planeringsgrupp som verkar för ett fastare europeiskt samarbete på öststatsforskningens område.

Forskning och utbildning

Nordiska kommittén har under 1985 avslutat det nordiska forskningsprojektet "Kontinuitet och förändring i Sovjetunionen". Inom projektet har Kommittén svarat för den övergripande vetenskapliga och praktiska samordningen. En slutrapport utges under våren 1986.

Medlemmar

Vid utgången av 1985 hade Nordiska kommittén omkring 200 medlemmar, varav 12 institutionsmedlemmar.

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska kommittén för öststatsforskning överlämnar härmed verksamhetsberättelse för 1985.

Daniel Tarschys
Styrelsens ordförande

Claes Arvidsson
Styrelsens sekreterare

Nordiska amatörteaterrådet (NAR)

Verksamhetsberättelse 1985

1. Navn og adresse

Nordisk Amatørteaterråd (NAR)
Ladegårdskov 14
DK-6300 Graasten

A. Startår: 1967

B. Syfte:

Formålet er gennem overordnede lederkurser, gæstespiludveksling, informativ virksomhed, etc. at udveksle erfaringer, bearbejde nye nordiske og ikke-nordiske teaterfænomener, finde nye indfaldsvinkler, for at teatret får befolkningsmæssig bredde og indflydelse på samfundsudviklingen, samtidig med at det nordiske arbejdsfællesskab fremmer følelsen af nordisk samhørighed.

2. Organisationen:

A. Nordisk Amatørteaterråds øverste myndighed er det årlige råds-møde, hvor hvert land har 6 stemmeberettigede repræsentanter, Færøerne dog to.

Rådsmødet vælger styrelsen, der består af et medlem fra hvert land udover formanden.

Styrelsen nedsætter fornødne udvalg og ansætter sekretariatsleder.

B. Styrelsen:

Styrelsen består efter rådsmøde d. 7.–8.5. 1985 af flg.

Ella Røyseng, Norge, formand

Einar Njalsson, Island, næstformand

Steen Noreen Larsen, Danmark

Jorunn Bleken, Norge

Svea Hallin, Sverige

Carl-Petter Teckenberg, Finland

C. Sekretariatet:

Sekretariatsleder: Asger Hulgaard.

D. Revision:

Nordisk Amatørteaterråd har de statsautoriserede revisorer Sønderjyllands Revisionskontor, Aabenraa, til at foretage revisionen.

E. Driftsregnskab vedlagt som bilag.

3. Aktiviteterne*Gæstespilvirksomheden*

Gæstespilvirksomheden er et vigtigt led i Nordisk Amatørteaterråds arbejde for at styrke samhørigheden og forbindelseslinierne i det nordiske kulturelle arbejde, og dette forstærkes ved, at deltagerne oftest indkvarteres privat og deltager i de lokale arrangementer.

Der var på budgettet afsat kr. 140 000 til støtte til egentlige gæstespil, mens der blev forbrugt 144 000. Heraf blev kr. 54 500 brugt til rejsestøtte til de deltagende ungdomsgrupper i den Nordiske Ungdomsteaterfestival i Finland.

Der er for 1985 søgt om støtte til gæstespil på i alt kr. 439 331. Nogle af ansøgningerne kan sorteres fra, idet de ikke opfylder betingelserne for at opnå støtte, men tilbage bliver alligevel et beløb, der er ca. tre gange større end det bevilgede. Da man i ansøgningerne oftest kun søger om dækning af rejseudgifter, vil gæstespilvirksomheden – selv med støtte fra NAR – kræve så stor egenfinansiering, at kun de velstillede grupper, eller de, der har forbindelseslinierne til de hjemlige bevilgende myndigheder eller sponsorer i orden, kunne tage af sted på gæstespil.

Målet må være at nå frem til en så stor dækning af de faste udgifter ved gæstespil, at det bliver økonomisk overkommeligt at tage del i for mange flere grupper.

I det friløbne år har styrelsen måttet sige nej til gæstespilstøtte til et spændende projekt, idet de gældende retningslinier ikke gav nogen mulighed for støtte. Med udgangspunkt i den aktuelle sag er styrelsen begyndt at justere retningslinierne, så de bliver lidt mere flexible.

Der er gennemført 23 gæstespil:

- 3 fra Danmark, der har været vært for 4
- 0 fra Færøerne, der har været vært for 2
- 4 fra Island, der har været vært for 0
- 7 fra Norge, der har været vært for 1
- 4 fra Sverige, der har været vært for 8
- 5 fra Finland, der har været vært for 9.

Størrelsen af egenfinansieringen er på kr. 712 140, og det underbygger ovenfor nævnte påtande. Det må desværre også konstateres, at den store egenfinansiering først og fremmest rammer Island og Færøerne.

Der bør kunne sikres ydeligere midler til dette område, der bedre end mange andre nordiske initiativer fører mennesker sammen og skaber vari-ge kontakter.

De nordiske Teaterringe må nævnes i direkte forlængelse af gæstepilvirksomheden.

Folder om teaterringene er udarbejdet af "Ringenes Herre"! I et forslag på at bedre ring-samarbejdet er der udpeget nationale "ringmestre", der som første opgave har fået at oversætte den nyudarbejdede folder om Nordiske Teaterringe til henholdsvis finsk og islandsk.

Gæstepædagoger

Som følge af vedtagelse på rådsmødet på Bornholm i 1984 blev gæstepædagogordningen reduceret til, at kun Færøerne og Island kunne påregne støtte til gæstepædagog. De derved sparede beløb skulle overføres til hhv. gæstepilstøtte og uddannelsesvirksomheden. Både Færøerne og Island har benyttet sig af ordningen og har hver fået bevilget dkr. 5 000 i støtte til indkaldelse af gæstepædagog.

Konferencevirksomheden

Med Meginfelag áhugaleikara Føroya som arrangør afholdtes NAR's konference i dagene 4.-9. maj i Tórshavn på Færøerne.

Konferencens tema var: "De små nordiske folk og den internationale massekommunikation", og må betagtes som sidste trin på den konferenceserie, der startede på Island 1983 omkring temaet vor nordiske kulturarv, videreførtes på Bornholm med teat Modkultur-Modkultur i 1984 for at gå op i højere enhed med Nordisk Amatørteaterfestival på Island i 1986.

Konferencen, der fik den bedst tænkelige start på Sandoy med lokalteaterprojekt og kældans, fortsatte i Tórshavn med indlæg af Gunnar Hoydal, der indledte ud fra emnet "Færøerne som model", Hjörtur Pálsson talte ud fra "den islandske model" og John Carlsen havde som emne valgt "If you can't beat them – join them".

De efterfølgende drøftelser gav vel ingen færdige og entydige konklusioner, men i skrivende stund tyder alt på, at konferencen – ud over alle de små bevægelser og omrokeringer, der sker, når man konfronteres med synspunkter, der ikke er ens egne – giver sig konkret udtryk i et kursus om at arbejde med TV-mediet – altså "join them".

MaF har udarbejdet en fyldig rapport fra konferencen. Regnskab fra konferencen findes indsat i materialesamlingen.

Kursusvirksomheden

Efter forlæg udarbejdet af NAR's uddannelsesudvalg og vedtaget af rådsmødet i Husavik, arbejder man efter en uddannelsesskitse, der indeholder flg. kurser:

1. Videreuddannelseskurser. Bygger på, at der nationalt har været afholdt grundkurser i det respektive emne. Kurserne søges delvist finansieret via NAR's budget, delvist i samarbejde med højskoler.
2. Specialkurser. Arrangeres som hidtil af de nationale centre, men finansieres af NAR's budget, og NAR's styrelse godkender kursusemne.

3. Ungdomskurser. Arrangeres af de nationale centre.

Alle kurserne er optaget på NAR's budget og roterer efter en turordning rundt i alle de nordiske lande.

Utbildningsudvalget, der er nedsat af NAR's styrelse, og Uddannelseskomiteen, der består af en repræsentant for de enkelte landes uddannelsesudvalg, stiller forslag til NAR's styrelse om de enkelte kursusaktiviteter.

Nordisk specialkursus

afholdtes på Skogn Folkehøgskule i Nord-Trøndelag 28. juli–4. august 1985. Temaet var "Dans og bevægelse i teatret", og hovedlærer var den internationalt kendte dansespædagog Gideon Avrahami. Kurset havde 20 deltagere med følgende fordeling:

Norge	9
Finland	1
Island	2
Sverige	3
Danmark	5

Regnskab for specialkurset findes indsat i denne materialesamling. Der er udsendt rapport fra kurset.

Nordisk videreuddannelseskursus

havde som tema "Fra improvisation til struktur" og afholdtes på Herring Højskole 11.–18. august. Kurset var et overbygningskursus på nationale kurser i samme emneområde.

Lærere på kurset var Danny Andersen og Preben Friis, og kurset havde 25 deltagere fordelt på følgende lande:

Danmark	4
Finland	3
Norge	8
Sverige	4
Island	6

Regnskab for kurset findes indsat i denne materialesamling.

Der er udsendt rapport om kurset.

Nordisk Ungdomskursus/Nordisk Ungdomsteaterfestival

afholdtes i perioden 21.–29.7.85 i Villmannstrand/Laappeenranta. Temaet for ungdomsfestivalen var "Ung i Norden" og en gruppe fra hvert land havde lavet en del af en collage, som så blev "skruet sammen" på festivalen. Desuden deltog yderligere en gruppe unge fra hvert af de nordiske lande med en forestilling, der vistes i løbet af den uge, festivalen varede. I ugens forløb var der forskellige workshops.

Økonomien til at få udarbejdet rapport, ligesom de finske arrangører stadig slås for at få et betragteligt underskud på festivalen dækket ind.

I festivalen deltog

2	ungdomsteatergrupper fra Færøerne
2	” ” Island
2	” ” Danmark
2	” ” Sverige
3	” ” Finland
2	” ” Norge

Kurser,

som adskiller sig lidt fra ovenfor omtalte, idet de udelukkende financieres via deltagerbetaling og særbevilling fra Nordisk Kulturfond, er flg.:

Bandalag islenzkra Leifelaga afholdt sidst i febr./først i marts et kursus på Nordens folkliga Akademi i Kungälv – og i samarbejde med akademiet et kursus om selv at lave en teaterforestilling ud fra vor nordiske kulturarv. Kurset var tænkt som en forløber for festivalen 1986.

Nordisk Kulturfond gav ligeledes tilskud til et kursus, som Dansk Amatør Teater Samvirke arrangerede på Herning højskole 11.–18. august med temaet ”De gamle som igangsættere – fra kulturreserve til kulturelt aktive”.

Internationalt samarbejde

En kraftig fælles nordisk indsats har sikret IATA/AITA's sekretariat for en 5-års periode til udgangen af 1989. Alle de nordiske lande står sammen om at betale for sekretariatet i perioden.

En fortsat tilstedeværelse af IATA's sekretariat i Norden betyder øgede samarbejdsmuligheder, og det kan medvirke til at sprede bevidstheden om Norden som et kulturelt aktivt område ude omkring i verden.

I den sammenhæng virker også det resumé, der på hhv. engelsk og fransk sendes til IATA's medlemslande. Runo Hellvin står for udarbejdelsen af resumeet.

NAR's sekretariat

NAR's sekretariat har til huse i DATS' landssekretariat. Det har vanligt været sådant, at var der penge til at betale husleje for, samt part i leasingudgifter og serviceabonnementer til de maskiner, der bruges, så fik DATS, hvad der kunne blive, dog max. kr. 6000 i lokaleleje og 1650 i maskinleje. Regnskabet for 1985 viste, at der ikke kunne blive nogen leje til DATS. NAR's styrelse vedtog imidlertid, at husleje og maskinleje skulle betales og fremgå af NAR's regnskab som et underskud.

Der var ligeledes på budgettet sat DKK. 14000 af til lønudgift. For dette beløb er der købt timelønnet arbejde hovedsagelig til føring af NAR's regnskab og renskrivning af større opgaver.

Generelle betragtninger

I det forløbne år har styrelsen arbejdet kraftigt på især flg. områder:

1. Større kontakt til samisk teater. Den nordiske konference på Færøerne havde to samiske deltagere, der på det efterfølgende rådsmøde udtrykte

ønske om et tættere samarbejde til amatørteaterarbejdet i det øvrige Norden. Formanden har deltaget i en konference om uddannelsesvirksomheden i samisk teater. Der er i en konsekvens af disse ting, NAR's styrelse efter oplæg fra Arne Aabenhus fremlægger forslag til ændring af samarbejdsaftalen, så der ingen formelle hindringer er for Smaernes optagelse, den dag de måtte ønske det.

2. Grønland. Også har der i det forløbne år været udfoldet bestræbelser for at få knyttet forbindelseslinier. Grønland var repræsenteret på Konferencen på Færøerne med 7 deltagere, og dertil har NAR's arbejdsudvalg afholdt et kontaktmøde i Godthåb med N.A.I.P. i håb om, at denne kan danne kernen i en grønlandsk amatørteaterorganisation.
3. Åland bør i denne sammenheng også nævnes. Der var ligeledes repræsentation fra Ålandsøerne til konferencen på Færøerne, og der ligger allerede nu en anmodning fra Centralkomiteen for teateramatører på Åland om optagelse i Nordisk Amatørteaterråd.

Med dette ser det ud til, at alle de nordiske teateramatører nu for første gang i historien er samlet i een fælles organisation: Nordisk Amatørteaterråd. Det lyder forjættende – og det stiller samtidig store opgaver i udsigt.

Der er imidlertid ingen tvivl om, at disse nye områder med deres kulturtraditioner kan bringe inspiration til det øvrige teaterarbejde i Norden.

Dette udvidede samarbejde vil imidlertid blive ganske illusorisk, dersom der ikke tilføres det nordiske samarbejde flere penge. Det har altid været et princip i NAR, at selv om man nu tilfældigvis bor et stykke vej fra det sted, hvor aktiviteten afvikles, så bør man ikke straffes ved at skulle betale meget større beløb for at deltage i form af øgede rejseudgifter.

Det kommende år vil uden tvivl blive travlt for NAR's styrelse. Der skal skrives mange breve og etableres ganske mange personlige kontakter, før det i nordisk sammenheng beskedne beløb, der er tale om, er sikret.

Nordisk Ministerråd får ellers ganske meget for den økonomiske støtte, der stilles til rådighed for Nordisk Amatørteaterarbejde. Af en bevilling på 484 000 kr. bruges i realiteten kun ca. 30 000 til egentlig administration, resten omsættes til aktiviteter. Egenfinansieringen ligger således på et stykke over en million dkr., hvortill kommer de mange tusinde frivillige arbejdstimer.

Mange har stået sammen om Nordisk Amatørteaterråds arbejde i det år, der er gået, og mange har ydet deres store bidrag til det arbejde, der slet ikke kunne udføres – og i øvrigt ville være meningsløst – uden den nødvendige forståelse for det fællesnordiske samarbejde og for slægtskabet os imellem.

Til alle disse skal lyde en tak for samarbejdet i det forløbne år.

Odder i marts 1986

Nordisk Amatørteaterråds styrelse

Asger Hulgaard

Nordiska konstförbundet (NKF)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordisk Konstförbund (NKF)
Peder Claussøns gt. 7
N-0165 Oslo 1
Tel. 02-20 70 80

1. Institutionens uppgift

NKF grundades 1945. § 1 i förbundets stadgar, som senast reviderades år 1982 lyder: "Nordisk Kunstförbund er et kontaktskapende samarbeidsorgan mellom billedkunstnerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Forbundets formål er å virke til gagn for det nordiske kunstlivet og bidra til den nordiske samhörighet og kulturfelleskap. Forbundet skal virke som et idégivende, rådgivende og informativt organ innenfor billedkunstens områder."

2. Organisation

NKF består av sex sektioner, en för vart och ett av de nordiska länderna och en sektion för samerna. Förbundets styrande organ är förbundsrådet med tre delegater från varje land och en delegat för samerna. Delegationerna utses av sektionerna. Det koordinerande arbetet sköts av förbundssekretariatet, som sedan 1973 har varit beläget i Helsingfors, men som enligt förbundsrådets beslut av den 07.11.1985 flyttas till Oslo i april 1986.

Förbundsrådets sammansättning 1985:

- Danmark: Anders Tinsbo, Erik Poulsen, Peter Navntoft.
Finland: Irmeli Tarmo, Lisbet Lund Schwela (som suppleant för Silja Rantanen), Stig Fredriksson.
Ísland: Valgerdur Bergsdóttir, Gunnsteinn Gislason, Jónína Gudnadóttir.
Norge: Nils Eger Pettersen, Anne Marie Komissar (som suppleant för Per Magnar Staurnes), Evelyn Scobie.
Sverige: Leif Bolter, Pi Eriksson, Hans Blidberg.
Samerna: Ingunn Utsi.

Förbundsordförande: Thorstein Rittun, Norge
 Viceförbundsordförande: Stig Fredriksson, Finland
 Förbundskassör: Niilo Voipio, Finland
 Förbundssekreterare: Annemie Österberg, Finland
 Revisorer: Statens revisionsverk: Raimo Etelävuori
 Konstnårsrevisorer: Kauko Räsänen, Heikki Somersalo.
 Arbetsutskott:
 Jørgen Tang Holbek, Stig Fredriksson, Gunnsteinn Gíslason, Nils Eger
 Pettersen, Leif Bolter, Ingunn Utsi, Thorstein Rittun, Annemie Österberg.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomisk översikt

Inkomster	Budget*	Bokslut	Utgifter	Budget*	Bokslut
Bidrag	230 000	230 000			
Aut. löneökn.	—	—	Löner	61 400	64 400
Egna intäkter	—	100	Övr. kostn.	202 200	309 300
Räntor		2 800	(härav projekt)	(111 500)	(212 700)
Beviljade projektstöd		110 400			
Donation		500			
Summa	230 000	343 800	Summa	263 600	373 700

* avser NKF's budgetframställning till Nordiska ministerrådet hösten 1983.

3.2 Beskrivning av verksamheten

1985 års verksamhet har främst präglats av seminariet i maj om konstutbildningen i Norden och av aktiviteterna i samband med att det den 8 november hade förflutit 40 år sedan förbundet grundades.

Seminariet var ett projekt inom ramen för den *kontaktskapande* verksamheten. Det hade förberetts av en arbetsgrupp, tillsatt av den finska sektionen och under ledning av konstnären *Lauri Anttila*. Seminariet ägde rum den 17–20 maj i Helsingfors (den 17–19.05) och i Karleby (den 20.05). Antalet deltagare var drygt 50, därav ca hälften lärare och hälften studerande vid 8 nordiska konsthögskolor. Bland observatörerna fanns representanter bl. a. från Sameregronen och Grönland. I och med det stora antalet unga deltagare blev seminariet NKF's bidrag till nordiska aktiviteter under FN's ungdomsår. Huvudföreläsare var skulptören och pedagogen Carl Nesjar, Norge och konstnären-pedagogen Stuart Brisley, England. Föreläsningar och huvuddiskussioner simultantolkades. Seminariedagen i Karleby gav, förutom fortsatta diskussioner, en inblick i Nordiska Konstskolans arbetssätt och målsättning som förmedlare av undervisning för unga som senare ämnar söka sig till någon av de nordiska konsthögskolorna.

Seminariet arrangerades i samarbete med Finlands Konstakademis skola (numera Bildkonsthögskolan), Nordiskt Konstcentrum och Nordiska

Konstskolan. Mötesplats i Helsingfors var Bildkonsthögskolans nya lokaler, där Finlands Konstakademi den första kvällen stod värd för ett välkomstsamkväm och där en utställning med elevarbeten från de deltagande högskolorna hade arrangerats i samarbete med Nordiskt Konstcentrum. Seminariedeltagarna besökte också Konstcentret, och dess gästateljéer på Sveaborg, där Stuart Brisley förevisade sin performance "Towards the intermediary zone".

Efter seminariet sammanställdes en rapport, som trycktes i 1 200 exemplar och distribuerades, förutom till deltagarna och de akademier eller konstskolor som de representerade, till departement och instanser i Norden, som har med konstutbildning att göra, liksom till övriga av ämnet intresserade. Inför seminariet sammanställdes på Nordiskt Konstcentrums försorg en broschyr med information om konstakademierna/konsthögskolorna och de större konstskolorna i Norden.

Seminariet finansierades delvis med projektstöd från Nordisk Kulturfond och Finlands Undervisningsministerium. Karleby stad stod för största delen av kostnaderna i samband med seminariedagen i Karleby. Projektet innebar trots detta en större ekonomisk belastning för NKF än beräknat.

Det årliga *förbundsrådsmötet* hölls den 6 och 7 november i Stockholm. Den 8 november hade det förflutit 40 år sedan NKF grundades vid ett konstituerande möte på Nationalmuseum i Stockholm. Jubileet markerades med en utställning på Prins Eugens Waldemarsudde. Den hade kallats "Nordiskt 40-tal, nordiskt 80-tal" och visade verk av 11 konstnärer, av vilka 5 representerade 40-talet, en från varje land, och 6 konstnärer 80-talet, likaså en från varje land och en från Sameområdet (Sápmi). Sedan 1981 är samerna som känt representerade i NKF med en egen sektion. Waldemarsudde hör intimt ihop med NKF's tillblivelse och verksamhet under de första decennierna. Också nu bidrog museet aktivt till jubileumsutställningens genomförande. Kommissarie var museets överintendent *Dag Widman*, som i samarbete med NKF's sektioner gjorde urvalet av konstverk.

Vernissagen fick en festlig utformning med ett stort antal gäster från hela Norden, bl. a. de nordiska ländernas ambassadörer i Sverige, representanter för ett flertal nordiska instanser och många bildkonstnärer, bland dem tidigare och nuvarande aktiva NKF'are från hela Norden. Hälsningsanförandet hölls av nuvarande förbundsordförande *Thorstein Rittun*, Norge. *Dag Widman* presenterade utställningen och innan de närvarande spred sig i utställningssalarna framförde en violinduo den svenske tonsättaren *Jan Carlstedts* metamorfoser "Tid av förvandling".

Efter vernissagen hade Stockholm stad inbjudit till en festlig mottagning på Stadshuset och på kvällen samlades en mindre krets av äldre och yngre NKF'are till en gemytlig samvaro på Hässelby slott.

De praktiska arrangemangen för 40-års festligheterna handhades av en

kommitté tillsatt av förbundsrådet under Thorstein Rittuns ledning och i samarbete med sekretariatet. Festligheterna kunde genomföras ekonomiskt tack vare Stiftelsens för Prins Eugens Waldemarsudde frikostighet, och donationer från Letterstedtska föreningen, Längmanska fonden och Kulturfonden för Sverige och Finland. Även NKF's svenska sektion bidrog med ett kännbart stöd och med en hel del frivilligt arbete till fromma för jubileet. Dessutom bidrog varje sektion till utställningens genomförande bl. a. genom att få fram nationella bidrag till transport och försäkring av de utställda konstverken.

Till förbundets *informationsverksamhet* kan främst räknas utgivningen av särtrycket "*Nordiska konstförbundet 40*". Den möjliggjordes, dels genom ett projektstöd från Nordisk Kulturfond, dels genom ett samarbete med den svenska konsttidskriften Paletten. Redaktör för skriften var överintendenten för Kulturhuset i Stockholm, Beate Sydhoff. Innehållet omfattar artiklar från samtliga nordiska länder och bildmaterialet hänför sig till största delen till NKF's verksamhet genomåren. Särtryckets upplaga är 3 000 exemplar och distributionen pågår.

I övrigt har förbundets informationsverksamhet omfattat den gängse till konstnärorganisationerna och till enskilda som vänder sig till förbundssekretariatet.

Inom ramen för *samarbete* med olika organ på bildkonstens område kan nämnas det arbete förbundet och dess sektioner har gjort för att bevara konstnärskollegiet vid Skandinavisk förening för konstnärer och vetenskapsmän i Rom. Bl. a. har förbundet utarbetat ett förslag till omstrukturering av kollegiets administration och ekonomi. Förslaget, som till stora delar grundar sig på den appell som de nordiska ambassadörerna i Rom och ledarna för de nordiska insituten därstädes i juni hade riktat till de nordiska regeringarna, inlämnades till Nordiska ministerrådet i december 1985. Till förslaget fogades kopior av artiklar i den nordiska dagspressen som hade skrivits av konstnärer med erfarenhet av konstnärskollegiets verksamhet.

Vidare har förbundets sektioner avgett uttalanden om de konstnärer som i respektive land under det gångna året har sökt om vistelse, dels i konstnärskollegiet i Rom och dels i gästateljéerna på Sveaborg.

Under år 1985 har förbundsordförande Thorstein Rittun suttit som NKF's representant i delegationen för stiftelsen Nordiska Konstskolan i Karleby.

NKF's sektioner har avgett utlåtande om Nordiska ministerrådets utredning 1984: 11, *Grønland-Norden*.

Beträffande *mötesverksamhet* kan nämnas förbundets arbetsutskotts-möte, som hölls i februari i Stockholm samt de möten som inom de tillsatta arbetsgrupperna för seminariet om konstutbildningen i Norden och för förbundets 40-årsaktiviteter har hållits under vårens och höstens lopp.

Av verksamheten inom de sex sektionerna förtjänar särskilt nämnas *idéutställningen* Byggnadskonst-Bildkonst som svenska sektionen med

stöd från Nordisk Kulturfond arrangerade i samband med den svenska byggnadsmässan BO 85. En arkitekt och en bildkonstnär från varje land gjorde i samarbete skisser till upprustning av en förortsmiljö, Grimsta, utanför Stockholm. Utställningen har senare (i oktober) visats på Galerie Plaisiren i Vällingby och kommer i Nordiskt Konstcentrums regi att visas i de övriga nordiska länderna under 1986.

Slutligen kan nämnas att finska sektionen och förbundssekreterariatet, i anledning av att NKF fyllt 40 år, i samband med förbundsordsförandes besök i Helsingfors den 27 november anordnade en liten mottagning i Finlands Konstakademi, där sekretariatet varit inhyst. Bland de inbjudna var finländska konstnärer och gästande konstnärer från det övriga Norden samt representanter för Finlands Konstakademi, Finlands undervisningsministerium, Nordiskt Konstcentrum, Föreningarna Nordens Förbund och Pohjola-Norden.

Nordiska Konstförbundets arbetsutskott överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för 1985.

Thorstein Rittun
Förbundsordförande

Annemie Österberg
Förbundssekreterare

Nordkalottmuseet*Verksamhetsberättelse 1985***1. Institutionens uppgift**

Nordkalottmuseet är ett samarbetsorgan för de större museerna på Nordkalotten. Verksamheten består främst i produktion av vandringstställningar med nordkalotterna för i första hand turnéer på Nordkalotten. I Nordkalottmuseet ingår nu nio museer samt Finnmark museumslag (samarbetsorgan för museerna i Finnmark, Norge).

2. Organisation

Beslutande organ är årsmötet, där representanter från medlemsmuseerna samlas varje höst och drar upp riktlinjerna för verksamheten. Mellan årsmötena representeras Nordkalottmuseet av sitt arbetsutskott, 1985 förlagt till Norrbottens museum.

3. Verksamheten 1985*3.1 Ekonomiskt utfall*

Anslagspost	Budget	Bokslut 1985	Avvikelse
Löner	–	–	–
Ovriga kostnader	210 000	207 884	2 116
(-härav projekt)	(-180 000)	(-180 000)	(+ -0)
- Intäkter	-8 000	-12 495	-4 495
Summa anslag	DKK 237 000	SEK 195 000	

*3.2 Beskrivning av verksamheten**3.2.1 Medlemmar i Nordkalottmuseet*

Antalet medlemsorganisationer uppgår under 1985 till tio, nämligen

- Finland: Pohjois Pohjanmaan museo, Uleåborg, Tornionlaakson Maakuntamuseo, Torneå, Lapin Maakuntamuseo, Rovaniemi
- Sverige: Västerbottens museum, Umeå, Skellefteå museum, Skellefteå Norrbottens museum, Luleå
- Norge: Rana museum, Mo i Rana, Nordland Fylkesmuseum, Bodö, Tromsø museum, Tromsø, Finnmark museumslag, Finnmark (Vardö/Sör Varanger)

3.2.2 Arbetsutskott

Arbetsutskottet (AU) har under 1985 bestått av Kjell Lundholm, ordf., Margaretha Frostlid, kassör och Börje Ekström, sekr, samtliga Norrbottens museum, Luleå. AU har under året haft fyra protokollförda sammanträden. Främst har ekonomiska frågor behandlats. Vidare har årsmötet förberetts av AU.

3.2.3 Produktion och utställningsturnéer

Nordkalottmuseet har för 1985 erhållit medel för följande produktioner: Utställningen Krigsfångar 1942–45 (Rana museum), utställningen Stenåldershus (Tromsø museum) i tre exemplar, ett för vardera Norge, Sverige, Finland samt utställningen Samiska bilder (Västerbottens museum), en produktion över två år.

Vid årsmötet beslutades vidare om en omfördelning av medel, så att den lilla skolutställningen Landhöjning vid Bottenviken (Norrbottens museum), också den i tre exemplar, påbörjas redan 1985.

Tio vandringsutställningar turnerade och tre nyproducerade utställningar visades i resp. producentmuseum (Krigsfångar, Rana, och Stenåldershus, Tromsø, samt Att bära, Umeå).

3.2.3.1 Produktioner

3.2.3.1.1 Färdigställda produktioner

– Att bära (vandringsutställning, 1983–84, Västerbottens museum). Utställningen visad på Västerbottens museum sommaren 1985, turné i södra länsdelen påbörjad hösten 1985.

– Krigsfångar 1942–45 (vandringsutställning, 1985, Rana museum) visad på Rana museum i preliminär version hösten 1985. Slutgiltig vandringsversion fördröjd på grund av att producentansvarig slutat vid museet. Beräknas turnera i Ranaskolorna våren 1986.

– Stenåldershus (vandringsutställning i tre exemplar, 1985, Tromsø museum). Den norska versionen helt färdig. Finsk och samisk/svensk version färdiga för turné våren 1986.

3.2.3.1.2 Tidigarelagda produktioner

– Valfångst (vandringsutställning 1986, Finnmark museums­lag) påbörjad redan 1985.

Landhöjning vid Bottenviken (vandringsutställning för skolor i tre ex., 1986, Norrbottens museum) påbörjad redan 1985.

3.2.3.1.3 Ännu ej färdigställda produkter

- Främre Lapplands bybebyggelse (Lapin maakuntamuseo, 1983)
- 10 000 år på Nordkalotten (Norrbottens museum, 1983)
- Sulitjelma (Nordland fylkesmuseum, 1983)

3.2.3.2 Utställningsturnéer

På grund av de enskilda museernas skilda redovisningsrutiner beträffande utställningsstatistik är det svårt att få en heltäckande bild av antal nedslag och besökare för resp. utställning.

Följande tio utställningar har turnerat (turnélandet anges inom parentes): Duodji (Finland), När fornt försvinner (Norge, turnén förlängd t. o. m. våren 1986), Kystfolk og sjöfugl (Sverige), Nordfinska evakueringen (Finland), Gränshandelsutställningen Fra Uma, fra Lula etc (Sverige), Kystsamisk bosetning (Norge), Norrbottensgrafik (Norge), Smuggling i Tornedalen (Finland), På snö (Norge), Att bära (Sverige).

3.2.4 Övrigt

Följande institutioner har anmält intresse för medlemskap: Ajtte (Svenskt fjäll- och samemuseum), Oulun Taidemuseo och Kemin Taidemuseo.

3.2.5 Årsmöte

Årsmöte hölls på Rana museum, Mo i Rana, Norge, 1985-09-03–05, med representanter från samtliga tio medlemsmuseer samt observatörer från Rana kommun och Vefsn museum.

Luleå den 13 mars 1986

Kjell Lundholm
Ordförande

Social- och miljöutskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1985

(Berättelserna C 13/s: 1–8, se s. 2104)

Social- och miljöutskottet har genomgått berättelserna från nordiska institutioner och organ på utskottets område (C 13/s: 1–8, se s. 8) och noterar följande beträffande verksamheten vid dessa institutioner.

Berättelse om Nordiska läkemedelsnämndens verksamhet (C 13/s:1)

Nordiska läkemedelsnämnden har under 1985 som planerat arbetat med Nordisk läkemedelsstatistik, registrering-, standardiserings- och biverkningsfrågor. Utskottet har särskilt noterat att nämnden utarbetat förslag till nordiska riktlinjer för utredningsprotokoll (kontrollmyndigheternas utvärdering av ansökningar om registrering av läkemedel). Målet är att myndigheterna lättare skall kunna utnyttja varandras arbete. Vidare har utvärdering startats av de gemensamma nordiska riktlinjerna för ansökan om registrering (anvisningar till industrin) liksom även en revidering av de nordiska riktlinjerna för allergenläkemedel. Detta område inom medicinen utvecklas snabbt och för att bibehålla nordisk enighet på detta område behövs en uppföljning av tidigare framtagna riktlinjer.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att nämndens arbete borde kunna bilda grundvalen för en ökad samordning av de nordiska ländernas registrering av läkemedel i enlighet med rådets rekommendation nr 24/1985 om nordisk handlingsplan för läkemedelsregistrering. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse, att de nordiska ländernas jämförelser av läkemedelsförsäljning är unik i världen och ofta används vid jämförelser av andra länder. Arbetet med klassificering av läkemedel och framtagandet av jämförelseenheter används i princip av hela världen vid läkemedelskonsumtionsstudier. De nordiska riktlinjerna är sålunda mycket efterfrågade internationellt, och används vid utformandet av nationella riktlinjer.

Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 13/s:2)

Utskottet noterar, att planerna för skolans utbyggnad konkretiserades till tjänster, kronor och lokaler i den budget för 1987, som under året

presenterades för Ministerrådet och att stort arbete ägnats åt att i detalj förbereda den stora expansionen som formellt börjar i juli 1987.

Utbildningen vid högskolan är inriktad på att leda fram till examen, Master of Public Health, och omfattar fyra huvudkurser (var och en om två månader) i ämnena: Epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin, hälso- och sjukvårdsadministration samt miljömedicin.

Kursen i miljömedicin kan utbytas mot följande alternativa huvudkurser: Samhällsodontologi, socialpediatrik, omvårdnadsvetenskap, hälsouppllysning eller socialpsykiatri.

Undervisningen är gemensam för olika elevkategorier såsom läkare, sjuksköterskor, tandläkare, administratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer, fysioterapeuter, hälsovårdsinspektörer, m fl. Huvudvikten läggs på sådant som har generell betydelse för befolkningens hälsa, och kan kortfattat sägas vara koncentrerad på skärningspunkten mellan hälsa, hälso- och sjukvård och samhälle. Utskottet noterar med tillfredsställelse, att examen har visat sig vara en god merit vid sökande av ledande ställning i nordisk hälso- och sjukvård. Utskottet vill erinra om de synpunkter utskottet anförde med anledning av ministerrådsförslag B 64/s om plan för utbyggnad av hälsovårdshögskolan där utskottet underströk värdet av tvärfacklighet i den utbyggda utbildningen vid hälsovårdshögskolan liksom möjligheterna till ett större utbud av tilläggskurser. En oprövad möjlighet som kan visa sig fruktbar vore ett samarbete med organisationer på handikappområdet och miljöområdet vid planering av kurser och förmedling av expertis i berörda samhällsmedicinska frågor, liksom patientorganisationer och arbetsmarknadsorganisationer. Det finns också möjligheter till samarbete mellan nordiska samarbetsorgan som NORDPLAN och Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH), t ex vid utformning av kurser och i urvalet av forskningsämnen för uppsatser och doktorandernas avhandlingar.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) (C 13/s:3)

Utskottet noterar, att nämndens uppgifter är att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom alkohol- och drogforskningen i Norden, initiera och planera samnordiska forskningsprojekt samt att arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutbyte. Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri.

Bland verksamheten under 1985 har utskottet särskilt noterat ett seminarium om uppsökande verksamhet och ungdomskulturer för att ur ett forskningsmässigt perspektiv granska erfarenheterna från olika uppsökande verksamhetsformer samt presentera intressanta forskningsprojekt.

Utskottet noterar med tillfredsställelse, att ett antal forskare inom ramen för NAD diskuterat en undersökning om narkotikapolitikens konsekvenser. Mötet gav upphov till ett flertal samarbetsinitiativ i linje med den nordiska handlingsplanen mot narkotika. Under året har NAD förberett samarbete om bl a narkotikadödlighet, förlopps- och karriärstudier av narkotikamissbrukare samt trafik och droger. Vid forskarmötet igångsattes en undersökning om narkotikapolitiken och rättssystemet. I projektet ingår beskrivningar av narkotikapolitiken i de enskilda nordiska länderna. Utskottet emotser resultatet av detta projekt med intresse.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (C 13 /s:4)

Institutionens uppgift är att arrangera vidareutbildning för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård. Största delen av budgeten täcks via ministerrådets allmänna budget. Enligt avtal får NIVA både materiellt och administrativt understöd från Institutet för arbetshygien i Helsingfors dit NIVA är lokaliserat samt planerings- och experthjälp för sin kursverksamhet.

Bland institutionens kurser under 1985 har utskottet särskilt noterat "hälso- och säkerhetsaspekter hos organiska lösningsmedel" som gav en omfattande översikt över yrkesexponeringen för organiska lösningsmedel, experimentell och klinisk toxikologi samt över de administrativa och praktiska åtgärderna för förebyggandet av exponeringen och riskerna. Tyngdpunkten låg på klinisk toxikologi (effekterna på nervsystemet, reproduktion, njurar och risken för cancer). Resultatet skall publiceras i bokform vilket utskottet emotser med intresse.

Ett annat kursämne av allmänt intresse var psykosociala faktorer i arbetslivet, som gav en översikt över dagens utveckling i arbetet från ett världsomfattande perspektiv, över patogena och salutogena närmandesätt i förståelse av hälsa, samt aktuell information om undersöknings- och rutinmonitorering av psykosociala faktorer och hälsa. Föreläsningar gavs också om arbetsförhållanden, stress, trötthet, hälsostörningar, individuell sårbarhet och förebyggande åtgärder. Utskottet som länge understrukt de psykosociala faktorernas betydelse i arbetsmiljön har även noterat att beteendevetenskapligt och tekniskt kunnande förenats i kurser om säkerhet och arbetarskydd.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 13/s:5)

Utskottet noterar, att nämndens verksamhet i enlighet med gällande arbetsprogram för perioden 1984–1986 legat inom fyra huvudsakliga programområden, nämligen hjälpmedelsfrågor, handikappforskning, samhällsservice för särskilt utsatta grupper och utbildningsfrågor. Det datorbaserade informationssystem – Nordiskt hjälpmedelsregister – som

NNH utvecklat i samarbete med nationella samhällsorgan togs i drift i januari 1984. Det består av nationella register som byggs upp på ett likartat sätt och utifrån ett gemensamt nordiskt klassificeringssystem som utvecklats parallellt med informationssystemet och som har gett de nordiska länderna en gemensam terminologi på hjälpmedelsområdet. 1985 har bland annat skett en fortsatt uppbyggnad av ett engelskspråkigt delregister med information om i första hand inomnordiskt tillverkade hjälpmedel för att möta det stora internationella intresset för hjälpmedelsregistret och samtidigt främja export av handikaphjälpmedel. Utskottet har noterat, att nämnden inom ramen för ministerrådets datatekniska handlingsprogram skall pröva möjligheterna att, inom ramen för de nordiska ländernas handelspolitiska åtaganden, få till stånd samordnad teknikupphandling (utvecklingskontrakt) av datorbaserade hjälpmedel för handikappade.

Utskottet noterar, att försöksverksamheten med nordiska kurser för personal som arbetar med dövblinda barn, ungdomar och vuxna gjordes permanent 1985 i form av en dotterinstitution till nämnden i Dronninglund.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att utländska specialister uttalat att denna nordiska samarbets- och utbildningsmodell är utomordentligt intressant för omvärlden.

Arbetet med det av rådet rekommenderade samarbetsprojektet för små och mindre kända grupper av funktionshämjade (*rek nr 25/1983*) inleddes med en publikation med beskrivningar av ett tjugotal grupper samt befintliga organisationer och andra resurser i de nordiska länderna.

Utskottet har även med intresse noterat att nämnden föreslagit ett nordiskt samarbete om utbildning av speciallärare som arbetar med gravt rörelsehindrade elever med tilläggshandikapp. Sådan utbildning finns i dag inte i något av länderna, främst beroende på att underlaget är för litet i varje enskilt land.

Berättelse om verksamheten vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) (C 13/s:6)

Institutet har till uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material som används inom tandhälsovården i de nordiska länderna, fyller hälsomässiga och tekniska krav. Därtill kommer arbetet med utveckling av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet. Institutets arbetsuppgifter kan indelas i standardisering, materialprovning, forskning och upplysningsverksamhet.

NIOM publicerar listor över dentala material som uppfyller de krav som specificerats av ISO (International organization for standardization). Produkterna prövas av NIOM på frivillig basis efter avtal med producenterna. Utskottet har noterat att man inom ministerrådet övervägt att en del av NIOM:s verksamhet skulle finansieras medelst avgifter från producenterna, men att detta nu ej längre anses aktuellt.

Utskottet noterar vidare, att en produkts placering på NIOM:s lista över 15-16-335 Nordiska rådet Del 2

godkända dentalmaterial innebär en försäkran att den håller en viss minimikvalitet, samt att insatser på forskningsområdet och tillämpning av dessa är en förutsättning för att upprätthålla en hög standard.

Berättelse om verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (C 13/s:7)

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå är en för Sverige, Finland och Norge gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt inom de tre ländernas nordligaste delar. Undervisningen skall enligt överenskommelsen mellan regeringarna bedrivas så, att den kan följas av deltagare som behärskar antingen svenska, finska eller norska.

Utskottet har noterat, att rekryteringen av lärare från Norge och Finland dessvärre hämmats av problem rörande ålderstilläggsplacering, behörighetsregler m m. De ogynnsamma effekterna som framkommit under årens lopp har föranlett en undersökning huruvida stimulansåtgärder kan vara befogade. Arbetet har ännu inte lett till några förbättrade möjligheter att rekrytera norska lärare.

Vad gäller kursdeltagarna är fördelningen jämnare, vilket torde bero på att vid kungörandet av de lediga platserna har dessa meddelats så att varje land kunnat besätta en tredjedel av platserna. Allteftersom behovet av utbildning inom olika yrken växlat mellan länderna har byte av kursdeltagarplatserna företagits. Under verksamhetsåret 1984/85 har 453 kursdeltagare utskrivits från centret, varav 130 utgör finska, 127 norska och 196 svenska kursdeltagare. Den 30 juni 1985 utgjorde utbildade kursdeltagare 2 606 sedan dess start den 1 december 1970.

Utskottet noterar, att Nordkalottens AMU-center enligt beslut av Sveriges riksdag blev egen myndighet fr o m 1 januari 1986. Ledningen utövas av en trelandsstyrelse med 6 ordinarie ledamöter och 6 suppleanter. Finansieringen sker i enlighet med tidigare principer dvs respektive land erlägger kostnader motsvarande jämförbar utbildning i respektive land. Kostnadsgaranti införs vilket medför att fördelade utbildningsplatser till fullo betalas av respektive land även om de inte utnyttjas. Utskottet noterar med tillfredsställelse att utbildningen står öppen för deltagare från Danmark och Island. Nordiska ministerrådet ansvarar för de särskilda nordiska projekt som kan bli aktuella.

Berättelse om verksamheten inom Kommittén för Bottniska viken (C 13/s:8)

Utskottet noterar, att en arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att undersöka möjligheterna att genomföra ett s k Bottniska viken år, då Finland och Sverige skall koncentrera forskningsresurser på problem som hänförs till den interna materialbalansen. En annan arbetsgrupp skall belysa orsakerna till de ökande halterna av vissa kväveföreningar i Bottenviken.

Utskottet noterar med intresse att ett samarbete, mellan myndigheterna och representanter för skogsindustrin i båda länderna, för att minska utsläppen av skadliga ämnen från skogsindustrierna skall utmynna i fem delrapporter och en slutrapport med ett förslag till åtgärdsprogram. Projektet ger bakgrundsinformation åt Helsingforskommissionen då den påbörjar ett arbete med samma syfte i hela Östersjön.

Utskottet noterar, att en arbetsgrupp inom kommitténs hydrografigrupp utarbetat ett preliminärt program för att undersöka orsakerna till de ökande halterna av vissa kväveföreningar i Bottenviken. Ett projekt inom kommitténs belastningsgrupp för att klarlägga den luftburna belastningen på Bottniska viken har fortsatt under 1985. Arbetet har bl a omfattat undersökningsmetodik vid monitoringundersökningar i öppna havet, utvärdering av gjorda interkalibreringar samt beräkning av depositionerna av kväve, fosfor och vissa tungmetaller. Dessutom har ett arbete startats i Sverige för att jämföra nederbördens kemiska sammansättning ute i Bottenviken med den vid stationer vid kusten och i inlandet.

Miljögiftsgruppens verksamhet i början av året bestod huvudsakligen av planeringen av seminariet om tungmetallföreningar i Bottniska viken och senare ett seminarium om organiska miljögifter i Bottniska viken.

Med hänvisning till ovanstående föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger de till social- och miljöutskottet hänvisade berättelserna till handlingarna.

Helsingör den 11 november 1986

Svein Alsaker (Kr. F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Hannu Kemppainen (K)

Marit Rotnes (A)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Berättelser

inom social- och miljöutskottets verksamhetsområde

Innehåll

C13/s:1 Nordiska läkemedelsnämnden	2105
2 Nordiska hälsovårdshögskolan	2109
3 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) .	2117
4 Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (Nordisk arbetsmiljöutbildning)	2121
5 Nordiska nämnden för handikappfrågor	2132
6 Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)	2137
7 Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter	2142
8 Kommittén för Bottniska viken	2155

Nordiska läkemedelsnämnden*Verksamhetsberättelse 1985**Namn och adress*

Nordiska läkemedelsnämnden
 Box 607
 S-751 25 Uppsala

1. Institutionens uppgift

Nordiska läkemedelsnämnden upprättades den 5 december 1974 och infördes på ministerrådets budget 1975. Nämndens uppgift är att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

2. Organisation (organisationsschema, se *Bilaga 2*)

Samtliga nordiska länder deltar i nämndens arbete. Nämnden har 10 ledamöter, 2 från varje land med ersättare. Ledamöterna utses för högst 4 år i sänder.

Huvuddelen av verksamheten genomföres med hjälp av underutskott. Dessa har vanligen en eller i vissa fall två medlemmar från varje land och mandat för ett avgränsat uppdrag. För närvarande finns 6 sådana utskott.

Nämnden biträdes av ett sekretariat med 4 anställda och är placerat i Uppsala, Sverige.

3. Verksamheten 1985*3.1 Ekonomiskt utfall (1 000 SEK)*

Anslagspost	Budget	1985 Bokslut	Avvikelse
Löner	838	889	-51
Varor och tjänster	391	378	+13
Projekt*	629	688	-59
Summa	1 858	1 955	-97

* Överfört från 1984 278.
 Överfört till 1986 219.

3.2 Beskrivning av verksamheten

Nordiska läkemedelsnämnden har under 1985 som planerat arbetat med Nordisk läkemedelsstatistik, registrerings-, standardiserings- och biverkningsfrågor.

Avvikelsen i jämförelse med budgeterat behov av medel på projektsidan beror på ökade möteskostnader generellt och tryckningskostnader för Nordisk läkemedelsstatistik.

Registreringssamarbete

Inom det nordiska registreringssamarbetet har under 1985 utarbetats förslag till nordiska riktlinjer för *utredningsprotokoll* (kontrollmyndigheternas utvärdering av ansökningar om registrering av läkemedel). Målet är att myndigheterna lättare skall kunna utnyttja varandras arbete. Dessa riktlinjer kommer att tryckas under 1986.

Riktlinjerna utvärderades av tre utredningsgrupper, (en ansökan om registrering av läkemedel kan indelas i tre fackområden: farmaci/kemi, farmakologi/toxikologi, klinik/farmakokinetik).

De gemensamma nordiska riktlinjerna för *ansökan om registrering* (anvisningar till industrin) har funnits i två år. En utvärdering och en eventuell revidering av dessa i samarbete med läkemedelsindustrin har startats.

Revidering av de nordiska riktlinjerna för *allergenläkemedel* från 1980 har startats. Detta område inom medicinen utvecklas snabbt och för att bibehålla nordisk enighet på detta område behövs en uppföljning av tidigare framtagna riktlinjer.

Under 1986 avser NLN hålla ett workshop kring tolkningen av *toxikologiska data* för läkemedel. Planering för detta workshop har skett tillsammans med läkemedelsindustrin under 1985.

Nordisk läkemedelsstatistik

Arbetet med *Nordisk läkemedelsstatistik för åren 1981–1983* har pågått och klart för tryckning gjorts. Konkret ger arbetet möjlighet till jämförelser mellan regioner och mellan länder samtidigt som det inspirerar andra länder att ta fram motsvarande statistik. Genom den nordiska läkemedelsstatistiken har den nationella statistiken utvecklats så att NLN avser minska sitt engagemang efter denna 3:e upplaga. Det fortsatta arbetet inom statistiken kommer i huvudsak att röra metodologin med klassificering och måtenheten "definierad dygnsdos" som också rekommenderas av Världshälsoorganisationen (WHO) för läkemedelskonsumtionsstudier. Slutmålet är att få en bättre läkemedelsanvändning i Norden.

En fortsättning av NLNs workshop om läkemedelsstatistik har resulterat i en enkätundersökning till institutioner, sjukhus, läkarspecialistföreningar med flera om intresset för läkemedelskonsumtionsstudier, dvs. analyser av skillnader i läkemedelsanvändningen i och mellan de nordiska länderna.

Standardiserings- och farmakopéarbete

På *standardiserings- och farmakopéområdet* har samarbetet fortsatt för gemensamma nordiska krav och för samordning av nordiska insatser inom Europafarmakopéarbetet.

Vidare har en revidering av nordiska riktlinjer för *märkning av läkemedel* färdigställts och kommer att tryckas under 1986. Konkret innebär detta samarbete bl. a. gemensamma kvalitetskrav och gemensamma regler för märkning av läkemedel i Norden.

Läkemedelsbiverkningar

Ett försöksprojekt för att studera värdering av anmälningar av *läkemedelsbiverkningar* har startats. Detta arbete har som mål att få enhetliga värderingar av biverkningsrapporter så att bedömningar kan göras med hela Norden som befolkningsunderlag.

Internationellt

Nordiska läkemedelsnämndens arbete har stort internationellt intresse. De nordiska ländernas jämförelser av läkemedelsförsäljning är unik i världen och används ofta som jämförelser av andra länder som bara kan ta fram delar av sin egen läkemedelsförsäljning. Arbetet med klassificering av läkemedel och framtagandet av jämförelseenheter används i princip av hela världen vid läkemedelskonsumtionsstudier.

De nordiska riktlinjerna är mycket efterfrågade internationellt, och används vid utformandet av nationella riktlinjer.

Den nordiska enigheten inom läkemedelsområdet gör det även lättare att ha en enad front i internationellt arbete.

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska läkemedelsnämnden överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

Reijo Purasmaa
Styrelsens ordförande

Marianne Granat
Generalsekreterare

*BILAGA*VERKSAMHETSBERÄTTELSE 1985
Organisationsschema

STYRELSE

Danmark	2	Norge	2
Finland	2	<u>Sverige</u>	<u>2</u>
Island	2		
			10

Sekretariatschef	1
Projektsekreterare	1
Assistent	<u>2</u>
	4

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan 16 A
S-413 46 Göteborg

Härmed presenterar Nordiska hälsovårdshögskolan berättelsen över sitt 32:a verksamhetsår, det sjunde efter omorganisationen 1978.

Intresset för högskolans verksamhet är fortfarande i märkbar ökning och antalet sökande till kurser och konferenser fortsätter att stiga. Den plan för utveckling som högskolans styrelse presenterade i januari 1985 mottogs synnerligen positivt av remissinstanserna och ledde till att planerna under året konkretiserades till tjänster, kronor och lokaler i den budget för 1987, som under året presenterades för Ministerrådet. Med smärre justeringar har budgeten blivit accepterad och redan under sista delen av 1985 har mycken tid och kraft lagts ner på att mera i detalj förbereda den stora expansion som kommer att formellt börja den 1 juli 1987. Den som vill veta mer om denna utbyggnad kan rekvirera material från högskolan.

Göteborg i april 1986.

Knut Munch-Søegaard
Styrelsens ordförande

Lennart Köhler
Högskolans rektor

Allmänt

Nordiska hälsovårdshögskolan, Göteborg, är en samnordisk institution som startade sin verksamhet på initiativ av helsedirektör Karl Evang, Oslo och generaldirektör Axel Höjer, Stockholm, år 1953. Det första avtalet mellan fyra nordiska länder angående hälsovårdshögskolan träffades 1962. Efter en utredning godkändes nya riktlinjer för hälsovårdshögskolans verksamhet att tillämpas från och med 1978. Hälsovårdshögskolan underställdes samtidigt Nordiska ministerrådet.

Ledningen utövas av en styrelse, som består av en ledamot från de fem deltagande länderna jämte en suppleant för varje ledamot. Vid högskolan finns också ett kursråd med representanter för de nationella huvudman-

naorganisationerna inom hälso- och sjukvård samt för lärarna och för eleverna.

Högskolans årliga budget är ca 10 miljoner svenska kronor och delas av de fem nordiska länderna i förhållande till under året utnyttjade kursmånader.

Hälsovårdshögskolans nuvarande verksamhet

Från och med 1978 har skolans verksamhet utökats på ett betydande sätt och omfattar utbildning, forskning och olika inter- och utomnordiska kontakter. Utbildningen är ej knuten till något universitet men skall motsvara den som förekommer vid anglo-amerikanska "Schools of Public Health" och på detta område ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt.

Undervisning

Utbildningen vid högskolan är inriktad på att leda fram till examen, Master of Public Health, och omfattar fyra huvudkurser (var och en om två månader) i ämnena:

Epidemiologi och biostatistik

Socialmedicin och preventiv medicin

Hälso- och sjukvårdsadministration

Miljömedicin

Kursen i miljömedicin kan utbytas mot följande alternativa huvudkurser:

Samhällsodontologi (1 mån)

Socialpediatrik (1 mån)

Omvårdnadsvetenskap (nursing science) (1 mån)

Hälsoupplýsning (1 mån)

Socialpsykiatri (1 mån)

Sammanlagda studietiden skall vara 8 månader. Härtill kommer ett examensarbete i form av en vetenskaplig uppsats. Kurserna kan genomgås i valfri ordning och spridas över flera år. De kan också genomgås utan krav på examen. Två-månaderskurserna är delade på en vårmånad och en höstmånad.

Undervisningen är gemensam för olika elevkategorier såsom läkare, sjuksköterskor, tandläkare, administratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer, fysioterapeuter, hälsovårdsinspektörer, m. fl. Huvudvikten läggs på sådant som har generell betydelse för befolkningens hälsa, och kan kortfattat sägas vara koncentrerat på skärningspunkten mellan hälsa, hälso- och sjukvård och samhälle.

MPH-examen har visat sig vara en god merit vid sökande av ledande ställning i nordisk hälso- och sjukvård. Den kan dessutom ingå i specialistutbildningen i Samfundsmedicin, både i Danmark och Norge.

Specialkurser

Högskolan fungerar även som ett nordiskt centrum för andra kurser av intresse för nordisk hälso- och sjukvård. Sådana specialkurser kan rikta sig till yrkesgrupper som är för små för att varje land skall kunna anordna utbildning, eller täcka in områden som ännu inte funnit sin nationella form för utbildning. Exempel på sådana specialkurser är Sjukhushygien, Perspektiv på åldrandet, Invandrarkunskap, Samhällsplanering och hälsa, Alkohol och samhälle.

Konferenser

Högskolan ger också kortare konferenser i aktuella ämnen, t. ex. Hälsoekonomi, Mätning av hälsa, Hälsa år 2000, Sjukhusens roll i framtiden och Prevention i primärvården.

Några kurser och konferenser ges för smågrupper utanför Norden – helt eller delvis, och då ofta i samarbete med internationella organisationer som WHO, UNICEF.

Målet för undervisningen är

- I *för alla elever* – att ge en orientering om de olika ämnenas begrepp, principer och metoder,
 - att öka förståelsen för folkhälsovetenskapens betydelse för tvärfackliga hälsovårdsinsatser på lokalt, internordiskt eller internationellt plan,
 - att ge kunskap om nomenklatur, undersökningsprinciper, forskningsmetoder, så att eleverna kritiskt kan granska publikationer och debatter inom folkhälsovetenskapliga ämnen.
- II *för speciellt intresserade elever* – att ge metodkunskaper som möjliggör att eleverna aktivt kan delta i större nationella eller internationella projekt.
- III *för elever, som genomgått alla huvudkurserna* – att uppnå specialisering i folkhälsovetenskap – svarande till den internationella och av WHO erkända vetenskapliga graden Master of Public Health.

Undervisning sker i form av föreläsningar, demonstrationer, grupparbeten, rollspel, studiebesök, projektarbeten och utnyttjar ledande experter inom hälsovårdsområdet i Norden som lärare.

Undervisningen vid hälsovårdshögskolan är kostnadsfri. Elev som antagits till kurs har hittills dessutom erhållit fria resor till och från Göteborg, fri bostad i studentrum (enkelrum med dusch och toalett) samt ett stipendium på 700 SEK som bidrag till ökade levnadsomkostnader.

Deltagare i konferenserna får betala sina resor själva samt en avgift, som skall täcka omkostnaderna för undervisningen.

Forskning

Högskolan har också resurser för forskning, som enligt stadgarna skall inriktas på frågor av praktisk betydelse (tillämpad forskning) och bedrivs i

samråd med andra myndigheter, organisationer och forskningsråd inom de nordiska länderna, i vissa fall på uppdrag av myndigheter.

Annonsering och ansökan

Kurserna annonseras av högskolan i fackpress och direkt till universitet, förvaltningar och organisationer i Norden. Blankett för ansökan kan rekvideras från högskolan, som också antar eleverna efter prioritering av respektive lands medicinalförvaltning.

Verksamheten 1985

Ekonomi

Nordiska hälsovårdshögskolan är underställd Nordiska ministerrådet som slutgiltigt fastställer skolans budget och bestriider dess kostnader över sin allmänna budget. Kostnaderna fördelas sedan på länderna i förhållande till en särskild nyckel för nordiskt samarbete.

Utvecklingen av skolans sammanlagda kostnader och budgeterade medel i 1000 SEK för åren 1984 och 1985 samt budgeterade medel för 1986 framgår av nedanstående tabell:

Benämning	1984		1985		1986
	Budget	Bokslut	Budget	Bokslut	Budget
Löner	4 031	3 979	4 308	4 298	4 650
Varor och tjänster	4 068	4 034	4 384	4 368	4 582
Projekt	450	450	473	566	487
Summa	8 549	8 463	9 165	9 232	9 719

Kostnadsfördelning (exkl. projektmedel) i förhållande till utnyttjade elevmånader för kalenderåret 1985.

Land	SEK	%	Fördeln. av minister- rådets totala budget, %
Danmark	1 592 809	18,4	19,9
Finland	1 523 830	17,6	18,3
Island	551 840	6,4	0,9
Norge	1 950 251	22,5	21,0
Sverige	3 047 659	35,1	39,9

Styrelsens ledamöter och suppleanter

Ordinarie ledamöter

Dr M. Kjærgård-Hansen
Sundhedsstyrelsen
Store Kongensgade 1
DK-1264 KÖPENHAMN
Tel: 00945-01-14 10 11

Suppleanter

Kontorchef Steen Loiborg
Indenrigsministeriet
Christiansborgs Slotsplads 1
DK-1218 KÖPENHAMN
Tel: 00945-01-11 69 00

Bitr avdchef Jarkko Eskola
Social- och hälsovårdsministeriet
Snellmansg. 4–6
SF-00170 HELSINGFORS 17
Tel: 009358-0-1602 115

Överläkare Lars Mellin
Medicinalstyrelsen
Broholmmsgatan 18 A
SF-00530 HELSINGFORS
Tel: 009358-0-71 85 11

Sjukhusdir
David A Gunnarsson
Rikisspitalar
Raudarstig 31
IS-REYKJAVIK
Tel: 009354-01-290 00

Generaldirektör
Örn Bjarnason
Hollustuvernd Rikisins
Skiptolti 15
IS-REYKJAVIK
Tel: 009354-01-296 33

Expedisjonssjef
Knut Munch-Søegaard
Helsedirektoratet
Akersgata 42
N-OSLO Dep
Tel: 00947-02-11 90 90,
00947-02-11 84 10

Fylkeslege
John W Syse
Botnegata 19
N-3100 TØNSBERG
Tel: 00947-033-122 48

Departementsrådet
Göran Dahlgren
Socialdepartementet
S-103 33 STOCKHOLM
Tel: 00946-08-763 10 00

Förbundsdir
Walter Slunge
Landstingsförbundet
Box 6606
113 84 STOCKHOLM
Tel: 08-23 65 62

Ordförande: Exp.sjef Knut Munch-Søegaard
Vice ordföranden: Sjukhusdir. David A. Gunnarsson
Sekreterare: Byrådir. Ralf Svensson, tel: 031-85 35 90

Förvaltning

Skolans styrelse har under året haft fem sammanträden, 30 januari, 4 mars (extra), 18 april, 20 augusti (extra) och 17–18 september. Septembersammanträdet hölls i Köpenhamn.

De viktigaste frågorna som behandlats vid dessa sammanträden var:

30 januari

1. Högskolans framtida verksamhet.
2. 1986 års kursprogram fastställdes.
3. Val av ordförande och vice ordförande för 1985.

4 mars

Extra sammanträde med beslut att överlämna ett dokument om högskolans framtida verksamhet till nordiska socialpolitiska kommittén.

18 april

1. 1984 års verksamhetsberättelse fastställdes.
2. 1984 års bokslut fastställdes.
3. Beslut att anordna en konsortiekonferens i Köpenhamn den 16 september 1985 med deltagare från universiteten i Norden för att utveckla ett samarbete i utbildningen inom Public-health-området.

20 augusti

Extra sammanträde för att diskutera 1987 års budget i samband med högskolans utbyggda verksamhet med sikte på en fördubbling under en femårsperiod (1987–91).

17–18 september

1. 1987 års budgetförslag fastställdes.
2. Förslag till nya lokaler för högskolan diskuterades.
3. Diskussion kring föregående dags konsortiesammanträde.
4. Diskussion kring frågan "NHV som WHO's Collaborating Centre for Health Development".

Konsortiemöte i Köpenhamn 16 september

Vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Oslo den 28–29 mars 1985 beslöts "att uppmana NHV:s styrelse att dels närmare utveckla och konkretisera den konsortiemodell som framförs i rapporten 'Nordiska hälsovårdshögskolan – strategier för utveckling', dels konkretisera rapportens utbyggnadsalternativ 3 i budgetförslaget för 1987".

I samband med utarbetandet av strategi-dokumentet togs en rad informella kontakter med företrädare för nordisk folkhälsovetenskap. Gensvaret var genomgående positivt, på några håll rent av entusiastiskt. För att närmare och i en större grupp diskutera de aktuella och reella förutsättningarna, bjöd styrelsen in till en konsortie-konferens i Köpenhamn den 16 september 1985. Inbjudna var representanter för en rad nordiska institutioner som redan förklarat sig intresserade av ett samarbete. I inbjudan underströks att målet på sikt var att enas om en konkret plan för samarbete "så att en gemensam pool av MPH-kurser upprättas i Norden, sammansatta så att innehåll, inriktning och utformning bildar en folkhälsovetenskaplig enhet, men ändå så att de olika institutionernas speciella intressen och kunskaper kan framträda."

Efter en inledande presentation av NHV:s utveckling och planer för utbyggnad och den roll som ett samarbete med andra nordiska institutioner skulle komma att spela, redogjorde de inbjudna gästerna för sina respekti-

ve utbildningar, de nu fungerande och de planerade. Kontentan av genomgången var att de flesta utbildningsaktiviteter inom MPH-området befann sig på ett tidigt planeringsstadium och att ytterst få redan nu kunde anpassas till ett gemensamt system. Flera av institutionernas utbildningsprogram var dessutom av typ "mini-MPH", dvs. innehöll alla eller flera av samma typ av kurser som NHV, fast förenklade och avkortade och ofta blandade.

Mötet i Köpenhamn gav en värdefull översikt över de möjligheter och begränsningar som i dag finns för en konsortie-verksamhet inom folkhälsovetenskaplig utbildning och forskning. Likaså var det fullt tydligt att man på alla håll var starkt positiv till detta initiativ och däri såg klara utvecklingsmöjligheter. För NHV:s del är det uppenbart att konsortie-modellen, såsom också förutsatts i utvärderingar och strategi-dokument, innebär en komplettering till den egna utbyggnaden och inte en ersättning.

Redan i anslutning till mötet påbörjades diskussioner om konkret samarbete med institutioner som skulle kunna komma igång med kurser under 1986.

Nordiska hälsovårdshögskolans *kursråd* består av skolans rektor som ordförande samt två representanter för lärarna vid NHV, två representanter för de nationella huvudmannaorganisationerna och två för de studerande vid skolan. Kursrådets sammansättning har under verksamhetsåret varit:

Ordförande	Lennart Köhler
Sekreterare	Thomas Hjortsjö
Lärrarepresentant	Göran Löfroth
Suppleant	Edgar Borgenhammar
Lärrarepresentant	Hans Wedel
Suppleant	Bengt Lindström
Huvudmannarepresentant, Danmark	Peter-Erik Eriksen, suppl.
Huvudmannarepresentant, Finland	Anita Kokkola
Huvudmannarepresentant, Norge	Kjell Marcussen, suppl.
Huvudmannarepresentant, Sverige	Urban Karlsson
Elevrepresentant	Kristian Hagestad
Elevrepresentant	Trond Skaflestad, suppl.
Elevrepresentant	Ylva Strömgren

Kursrådet har sammanträtt

29/1 1985

1. Kursredogörelser för socialmedicin, epidemiologi, hälso- och sjukvårdsadministration, MPH-kurs och socialpsykiatri.
2. 1986 års kursprogram.
3. Högskolans framtida utveckling.
4. Kursrådets roll.

Telefonmötet 3/9

1. Budgeten 1986
2. Professur i omvårdnadsvetenskap alternativt Internationell hälsovård.
3. Personalökning vid NHV enligt 1987 års budget.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)*Verksamhetsberättelse 1985**Namn och adress*

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
 Annegatan 29 A 26
 SF-00 100 Helsingfors 10
 Tel. 90-694 80 82, 694 95 72

1. Institutionens uppgift

- Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har till uppgift att
- främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom alkohol- och drogforskningen i Norden;
 - initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och drogpolitiska frågor;
 - främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete;
 - arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutbyte.

Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri.

2. Organisation

Nämnden består av tre medlemmar från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige med personliga suppleanter. Island deltar med två medlemmar och en suppleant. Nämnden bistås av ett sekretariat med tre anställda – forskningssekreterare, projektsekreterare och kontorsassistent. Sekretariatet är placerat i Helsingfors, Annegatan 29 A 23, 00100 H:fors.

3. Verksamheten 1985*3.1 Ekonomiskt utfall (FIM)*

Anslagspost	Budget	Bokslut	Avvikelse
01 Löner	420 288	384 951	+ 35 337
11 Varor och tjänster	480 920	418 706	+ 62 214
21 Projekt	788 598	734 864	+ 53 734

Kommentarer: Budgeten för moment 01 inkluderar lönereserven (27 288 FIM). Budgeten för moment 11 inkluderar en tilläggsbeviljning på 90 920 FIM för ökade utgifter på grund av sekretariatets nya arbetsutrymmen, samt 65 000 FIM för anskaffning av ordbehandlingsapparat – det sistnämnda beloppet har inte kunnat användas inom 1985 (anskaffning i januari –86). Budgeten för moment 21 inkluderar resterande projektmedel från föregående år (ca 244 000).

3.2 Beskrivning av verksamheten 1985

Seminarier

1. NAD ordnade den 28–30 maj 1985 ett *forskarseminarium om alkoholpolitik* i Drøbak, Norge. Avsikten med seminariet var att diskutera nya perspektiv på alkoholpolitiken genom jämförelser med socialpolitik och socialpolitisk forskning. I seminariet deltog ett trettiotal forskare. NAD finansierade uppehållet samt en del resekostnader (i första hand föreläsarnas resor). En del av seminarieföredragen kan beställas från NAD's sekretariat.

2. De *nordiska biologiska alkoholforskarna* (BAR) höll sitt årliga seminarium den 12–15 maj 1985 i Bergendal, utanför Stockholm. BAR-möte XVI samlade ca 100 deltagare. NAD delfinansierade seminariet med stöd till bl. a. uppehållskostnader. Rapport: Abstracts of the XVI Annual Nordic Meeting on Biological Alcohol Research, Stockholm, Sweden, May 12–15 1985. *Acta Pharmacologica et Toxicologica, Volume 57, Supplement 1, 1985.*

3. NAD arrangerade ett *seminarium om uppsökande verksamhet och ungdomskulturer* den 2–4 december 1985 i Fredensborg, Danmark. Avsikten med seminariet var att ur ett forskningsmässigt perspektiv granska erfarenheterna från olika uppsökande verksamhetsformer samt presentera intressanta forskningsprojekt. Seminariet samlade ett trettiotal deltagare. NAD bekostade uppehållskostnader samt vissa resor. En seminarierapport är under tryckning.

Projektgrupper och -möten

4. *Den nordiska alkoholenkäten* om alkoholbruk, -attityder och -konsekvenser, som påbörjades 1979 har avslutats. NAD finansierade under året forskargruppens sista möte. Sina resultat har forskargruppen publicerat vid nordiska och internationella möten, i Statens Institut för Alkoholforskningens stencilserie, i tidskriften Alkoholpolitik och i internationella tidskrifter. En förteckning över dessa finns i NAD's nyhetsbrev 1/1986.

5. *Den samnordiska alkoholskadeundersökningen* (SAS) som påbörjades 1982 har fortsatt under året. Projektet strävar till att belysa utvecklingen av olika slag av alkoholskador i relation till alkoholbruket i befolkningen. Samtliga nordiska länder deltar i projektet med 1–3 forskare/land.

NAD finansierade under året två möten samt viss materialinsamling och analys. Projektet avslutas 1986/87.

6. Den nordiska forskargruppen om *kvinnor och rusmedel* har under året arbetat vidare med en antologi om ämnet. I antologin behandlas främst kvinnors förhållande till alkohol och behandling av kvinnor med alkoholproblem. Bidragen till antologin har skrivits av forskare från alla nordiska länder. Arbetet påbörjades 1983. NAD finansierade två möten under året. Antologin är under tryckning och projektet mao avslutat.

7. Under året påbörjades genom finskt-danskt-västtyskt samarbete ett projekt om *alkoholens kulturella betydelse*. Projektet går ut på att utveckla rollspelsmetoden och via den nå kunskap om temat. NAD har under året finansierat två projektgruppsmöten samt utarbetandet av forskningsplaner i Finland och Danmark.

8. NAD sammankallade den 11–12 mars 1985 i Helsingfors ca 15 forskare för att diskutera upplägningen av en jämförande *undersökning om narkotikapolitikens konsekvenser*. Mötet gav upphov till ett flertal samarbetsinitiativ som även är i linje med den *nordiska handlingsplanen mot narkotika*. Under året har NAD förberett samarbete som förverkligas under 1986 om bl. a. narkotikadödlighet, förlopps- och karriärstudier av narkotikamissbrukare samt trafik och droger.

9. Det ovan nämnda mötet igångsatte en undersökning om *narkotikapolitiken och rättssystemet*. För ändamålet avlönades forskaren Jacob Winsløw från Danmark under sex månader. I projektet ingår beskrivningar av narkotikapolitiken i de enskilda nordiska länderna. NAD har stött arbetet med dessa beskrivningar i Norge och Finland. Projektet fortsätter under 1986.

10. *Användningen av läkemedel inom alkoholistvården* var diskussionsämnet för ett forskarmöte som ordnades med NAD's bistånd den 16–17 september 1985 i Helsingfors. Vid mötet diskuterades några enskilda undersökningar som pågick eller planerades i de olika nordiska länderna samt samarbetet mellan forskarna. Genom prof. Kertil Bruuns bortgång är projektets fortsättning oklar.

11. NAD stödde under året ett forskningsprojekt om *omhändertagande av barn till narkomaner* som gjordes av Lone Scocozza från Köpenhamn. En del av stödet utbetalades år 1984. En rapport från projektet, i vilken gällande regler i de olika nordiska länderna presenteras och jämförs, föreligger.

12. NAD stödde under året utarbetandet av en forskningsplan om *dansk alkoholpolitik 1917/1919 – bakgrund och betydelse*. Planen utarbetades av Bente Ingvarsen, Danmark som för ändamålet erhöll tre månaders lön samt vissa resemedel.

13. NAD stödde under året utarbetandet av en forskningsplan om *restaurangernas roll och betydelse i de nordiska länderna – ett historiskt perspektiv*. Arbetet utfördes av Ilpo Koskikallio, som för ändamålet erhöll tre månaders lön samt vissa resemedel.

14. NAD har under året beviljat ett antal *resestipendier*. Resestipendierna har beviljats a) i anknytning till nordiska forskarseminarier, b) i anslutning till projektförberedelser samt c) åt enskilda forskare som önskat besöka forskningsmiljöer i andra nordiska länder.

Information och dokumentation

NAD har under året samarbetat med det finska alkoholmonopolet i utgivningen av tidskriften *Alkoholpolitik. Tidskrift för nordisk alkoholforskning*. NAD har finansierat det nordiskt sammansatta redaktionsrådets möten, ett möte år 1985. Tidskriften utkom med fyra nummer år 1985. I dessa nummer har bl. a. en hel del föredrag eller inlägg från NAD's seminarier publicerats.

Under året har nya upplagor tagits av följande NAD-rapporter:

NAD-publikation 9 (Cannabis och medicinska skador. Sammanfattning)

NAD-publikation 10 (huvudrapporten av cannabis. . .)

NAD-publikation 11 (Kvinnors bruk av beroendeframkallande läkemedel).

NAD's nyhetsbrev har utkommit med tre nummer:

NAD's nyhetsbrev 1, mars 1985

NAD's nyhetsbrev 2, maj 1985

NAD's nyhetsbrev 3, september 1985

Sammanträden

Nämnden har sammanträtt tre gånger under år 1985, i mars i Helsingfors, i juni i Stockholm och i november i Köpenhamn.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

Helsingfors den 15 april 1986

Jógvan Petersen
Ordförande

Pia Rosenqvist
Forskningssekreterare

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (Nordisk arbetsmiljöutbildning)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)

c/o Institutet för arbetshygien

Haartmansgatan 1

SF-00290 Helsingfors 29

Institutionens uppgift är att arrangera vidareutbildning för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård. Institutionen grundades 1.3.1982. Den fortsätter det nordiska projektet för vidareutbildning, som startades år 1978.

NIVA är en av Nordiska ministerrådets institutioner. Största delen av budgeten kommer från ministerrådets allmänna budget. Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo förbereder NIVAs ärenden för ministerrådets behandling.

NIVA har sin egen nordiska styrelse. Denna godkänner årligen bl. a. verksamhetsplanerna och budgetförslaget, som utgör utgångspunkten för sekretariatets förslag till ministerrådet.

NIVA finns i Helsingfors, Finland, vid Institutet för arbetshygien. Enligt avtal får NIVA både materiellt och administrativt understöd från Institutet för arbetshygien samt framför allt planerings- och experthjälp för sin kursverksamhet.

Utvecklingen

Tabellen i bilaga 1 visar utvecklingen under projektperioden 1978–1982. I diagrammet i *bilaga 2* ser man utvecklingen av elevantalet och elevdagarna från år 1978 till år 1985. Det visar att man har utbildat 1701 personer under denna tid. På 41 kurser har man haft sammanlagt 10 369 elevdagar.

I tabellen nedan jämför man åren 1984 och 1985. Volymen har vuxit ganska mycket. Kurserna har ökat från sex till åtta, elevantalet har ökat med 18,3% (från 262 till 310) och elevdagarna med 25,5% (från 1 465 till 1 838). Proportionellt har Finland ökat sin andel från 37,5% till 50,8%. Detta betyder att Sveriges och Danmarks andel har minskat. Islands och

Norges andel är oförändrad. År 1986 börjar man arrangera kurser också i de andra nordiska länderna. Detta kommer säkert att utjämna fördelningen av deltagare.

Deltagare från utomnordiska länder har varit flera. Antalet ökade från 7,2% till 9,3%. Fr. o. m. början av år 1986 har man slopat högre kursavgiften för utomnordiska deltagare, således sjunker deras kursavgift, vilket torde betyda att deras antal kommer att stiga. Största delen av utomnordiska deltagare har kommit från Italien och Nederländerna. År 1985 kom de mest fjärran deltagarna från Australien, Mexiko och Tanzania.

	1984 (6 kurser)				1985 (8 kurser)			
	del- tagar- antal	%	elev- dgr	%	del- tagar- antal	%	elev- dgr	%
Danmark	34	13,0	185	12,6	20	6,4	133	7,2
Finland	99	37,8	550	37,5	158	50,8	898	48,6
Island	2	0,7	10	0,7	3	1,0	15	0,8
Norge	19	7,3	100	6,8	23	7,4	132	7,2
Sverige	89	34,0	500	34,1	78	25,1	459	25,3
	243	92,8	1 345	91,7	282	90,7	1 637	89,1
Belgien	1	0,4	5	0,4	0	0	0	0
Frankrike	1	0,4	5	0,4	1	0,3	10	0,5
Italien	8	3,0	65	4,4	6	2,0	50	2,7
Nederländerna	0	0	0	0	7	2,6	48	2,7
Polen	0	0	0	0	3	1,0	30	1,6
Tyska dem. rep.	2	0,7	10	0,7	1	0,3	5	0,3
Övriga	7	2,7	35	2,4	10	3,2	58	3,1
	19	7,2	120	8,3	29	9,3	201	10,9
TOTALT	262	100,0	1 465	100,0	310	100,0	1 838	100,0

Ventilation in the work environment

20–24 May 1985 (Raimo Niemelä, Lic. Sc.)

Kursen hade 38 deltagare som fördelas enligt länderna som följer:

Danmark	3
Finland	29
Norge	2
Sverige	4

Huvudpunkten på kursen var industriventilationen ur yrkeshygienisk synvinkel på både teoretisk och praktisk nivå. Under kursen gick man genom hygieniska krav på ventilationsanläggningar, dimensionering, ventilationsmodeller, funktionskontroll, luftrening och dagens specialteknik för arbetsplatsventilation. Man hade också räkneövningar, demonstrationer och exkursioner i kursprogrammet. Man lyckades inte till 100% att förena teorin och praktiken. Som huvudföreläsare kan nämnas Robert Hughes, USA, Lars Olander, Sverige, Eimund Skåret, Norge och Pentti Kalliokoski, Finland.

2nd international course on biometry in occupational health

3–7 June 1986 (Tuula Nurminen, MSc)

Kursen hade 34 deltagare som fördelades enligt länderna som följer:

Finland	16	Italien	2
Norge	4	Nederländerna	2
Sverige	9	Tyska demokr. rep.	1

Andra kursen anordnades därför att man hade så goda erfarenheter av den första. Sex nya föreläsningssämen tillades och tiden för de olika områdena omdelades. Det ursprungliga kompendiet på 100 sidor fick ca 60 nya sidor. Bl. a. följande teman diskuterades: frekvenstabellernas analys, samplestorlek, kovariansanalys, regressionsanalys, programmet GLIM, log-lin modeller, analys av case-referent studies, kohortanalys. Kurstiden delades mellan lektioner och övningar då data från verkliga studier analyserades med datorer. Kursens föreläsare var Benedict Armstrong, Kanada och David Oakes, USA.

Measurement and assessment of the thermal work environment

4–14 February 1985 (Raija Ilmarinen, Dr. Sport. Wiss.)

I kursen som hölls under en rekordkall period deltog 27 personer. Enligt länderna var fördelningen följande:

Danmark	2	Grekland	1
Finland	12	Nederländerna	2
Norge	3	Tanzania	1
Sverige	6		

Kursen arrangerades för första gången och programmet baserade sig på slutrapporten av Nordiska arbetsgruppen för arbetsplatsens termiska klimatiförhållanden / NAK. Syftet med kursen var att samordna mätning- och värderingsmetoderna vid utredningar av termiska klimatiförhållanden. Första kursveckan bestod av föreläsningar och andra veckan av praktiska övningar på arbetsplatser. Bland föreläsarna fanns Ingvar Holmér, Sverige, Bjarne Olesen, Danmark, P. O. Fanger, Danmark och Jean-Jacques Vogt, Frankrike. Under kursen fördjupade man sig också i de nya standarderna för inneklimat. I framtiden borde man fästa uppmärksamhet vid jämförelse och tillämpning av metoderna i svåra arbetsförhållanden också i kursverksamheten.

Safety and health aspects of organic solvents

22–26 April 1985 (Vesa Riihimäki, MD)

53 deltagare var med på kursen och de fördelades enligt länderna som följer:

Danmark	2	Grekland	1
Finland	17	Saudi Arabien	2
Island	1	USA	1
Norge	8		
Sverige	21		

Kursen gav en omfattande översikt över yrkesexponeringen för organiska lösningsmedel, experimentella och kliniska toxikologin samt över de administrativa och praktiska åtgärderna för förebyggandet av exponeringen och riskerna. Tyngdpunkten låg på klinisk toxikologi (effekterna på nervsystemet, reproduktion, njurar och risken för cancer). Kursen liknade ett symposium och bestod av ett stort antal föredrag. Utkastet skall publiceras i en bokform. I framtiden borde man begränsa kurstemat och använda undervisningsmetoder som engagerar deltagarna mera.

International symposium on work-related respiratory disorders among farmers

11–16 August 1986 (Prof. Kaj Husman, MD och Erkki O. Terho, MD)

I kursen deltog 39 personer från följande länder:

Danmark	5	Nederländerna	1
Finland	19	Schweiz	1
Island	2		
Norge	1		
Sverige	10		

Hittills har endast några få rapporter om lantbrukarnas yrkesrelaterade lungsjukdomar publicerats. Under kursen presenterades nya resultat om kronisk bronkit, mögeldammlunga och astma, bioaerosolernas uppkomst, lantbrukarnas lungfunktioner, lungsjukdomarnas uppkomstmekanismer samt socioekonomiska problem förorsakade av lungsjukdomar och förebyggande åtgärder. Föreläsarna deltog aktivt i kursen också utanför sina lektioner. Diskussioner var särskilt livliga. Kursens material kommer att givas ut som supplement till *European Journal of Respiratory Diseases*. Som huvudföreläsare kan nämnas Patricia L. Haslam, Storbritannien, Sverker Höglund, Sverige och Peter C. Warren, Kanada.

International advanced course on epidemiologic methods in study design

19–30 Augusti 1986 (Timo Partanen, MSc, MPH)

Kursens 36 deltagare fördelades enligt länderna som följer:

Danmark	5	Frankrike	1
Finland	12	Italien	4
Norge	1	Nederländerna	1
Sverige	9	Polen	3

Kursens tema var undersökningsdesign i epidemiologisk forskning: issues of design, design of the occurrence relation, design of the study base, design of sampling of the base, design of information on the samples, priority setting and evaluation of occupational health epidemiology. Kursen genomfördes i form av föreläsningar, diskussioner och grupparbete. Grupparbeten utnyttjade publicerade epidemiologiska forskningsrapporter. Kursens lärare var Prof. Olli S. Miettinen, Kanada, USA.

Psychosocial factors at workplace and their health effects

9–13 September 1986 (Raija Kalimo, PhD)

Kursens 50 deltagare fördelades enligt länderna som följer:

Danmark	2	Israel	1
Finland	29	Mexico	1
Norge	2	Nederländerna	1
Sverige	14		

Kursens lektioner baserade sig på en översikt över dagens utveckling i arbetet från ett världsomfattande perspektiv, över patogena och saluto- gena närmandesätt i förståelse av hälsa, samt aktuell insyn på undersök- nings- och rutinmonitorering av psykosociala faktorer och hälsa. Föreläs- ningar gavs också om arbetsförhållanden, stress, trötthet, hälsostörningar, individuell sårbarhet och förebyggande åtgärder. Små diskussionsgrupper ordnades om planering av arbetsplatsens aktionsprogram. Följande huvud- föreläsare kan nämnas: Prof. Aron Antonovsky, Israel, Prof. Michael Frese, Förbundsrepubliken Tyskland, Prof. Lennart Levi, Sverige och Prof. Björn Gustavsen, Norge.

Occupational safety research: Safety management

7–11 October 1986 (Kari Häkkinen, Dr. Techn.)

Kursen hade 33 deltagare från följande länder:

Danmark	1	Australien	1
Finland	24		
Norge	2		
Sverige	5		

Kursen var praktikinriktad och därför hade många av föreläsarna både industriell och akademisk bakgrund. Detaljerade rapporter om säkerhets- funktioner och om ledningen av arbetarskydd inom stålindustrin, oljepro- duktion och kemiska industrin presenterades. I programmet kombinerades både beteendevetenskapligt och tekniskt kunnande. Kursen avslutades med ett studiebesök på ett stort oljebolag (Neste Oy). Följande föreläsare kan nämnas: Trevor Kletz, Storbritannien, Dan Petersen, USA, Bruno Schneider, Förbundsrep. Tyskland, och Olav Vårdal, Norge.

Institutionens administration och personal

Som den högsta administrativa ledningen har NIVA en nordisk styrelse. År 1985 var styrelsen sammansatt av följande personer med respektive suppleanter:

<i>Ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
Institutchef Ib Andersen	Bureauchef Knud Overgaard-Han- sen
Gen.dir. Jorma Rantanen	Vetensk.dir. Sven Hernberg
Överl. Vilhjalmur Rafnsson	Avd.chef Vidir Kristjansson
Avd.dir. Kaj Elgstrand	Dep.sekr. Ann Marie Fallenius
Överl. Aud Blegen Svindland	Inst.chef Tor Norseth

Som styrelseordförande fungerade institutchef Ib Andersen och viceordförande överläkare Vilhjalmur Rafnsson. Den viktigaste punkten på vårmötet var godkännande av bokslutet och verksamhetsberättelsen för år 1984. Vid höstmötet behandlades bl. a. verksamhetsplan och budget för år 1987. Den nuvarande styrelsens verksamhetsperiod (tre år) slutar den 29 februari 1988.

Som institutionschef fortsatte Kari Eklund, vars fyra års period började den 1 februari 1984. Han har en halvdagstjänst (60%). Institutionens sekreterare var fortfarande Outi Teperi och Pirjo Turtiainen fortsatte som byråsekreterare (på heltid fr. o. m. 1.1.1985).

Samarbetet med Institutet för arbetshygien har fungerat bra enligt det gjorda avtalet (10.9.1982).

Institutionens ekonomi

Institutionens resultat- och balansräkning finns i *bilaga 3*. År 1985 var ministerrådets understöd FIM 859 000 dvs 74% av de totala kostnaderna FIM 1 159 000. I utbildningsinkomsterna FIM 298 000 ingår överskotten från år 1981 (FIM 26 000). Ränteinkomsterna (FIM 4 000) förorsakade ett knappt överskott på FIM 2 000. I början av året överskreds kostnaderna något och på inkomstsidan hade man några svårigheter. Förhöjningen av kursavgiften fr. o. m. 1.6.1985 från FIM 500 till FIM 650 samt effektivare marknadsföring av kurser tillsammans med besparingsåtgärderna stabiliserade situationen i slutet av året.

Beslut

Styrelsen för Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet överlämnar härmed verksamhetsberättelsen för år 1985.

Stockholm den 17 mars 1986

Sven Hernberg
St. f. styrelseordförande

Kari Eklund
Institutionschef

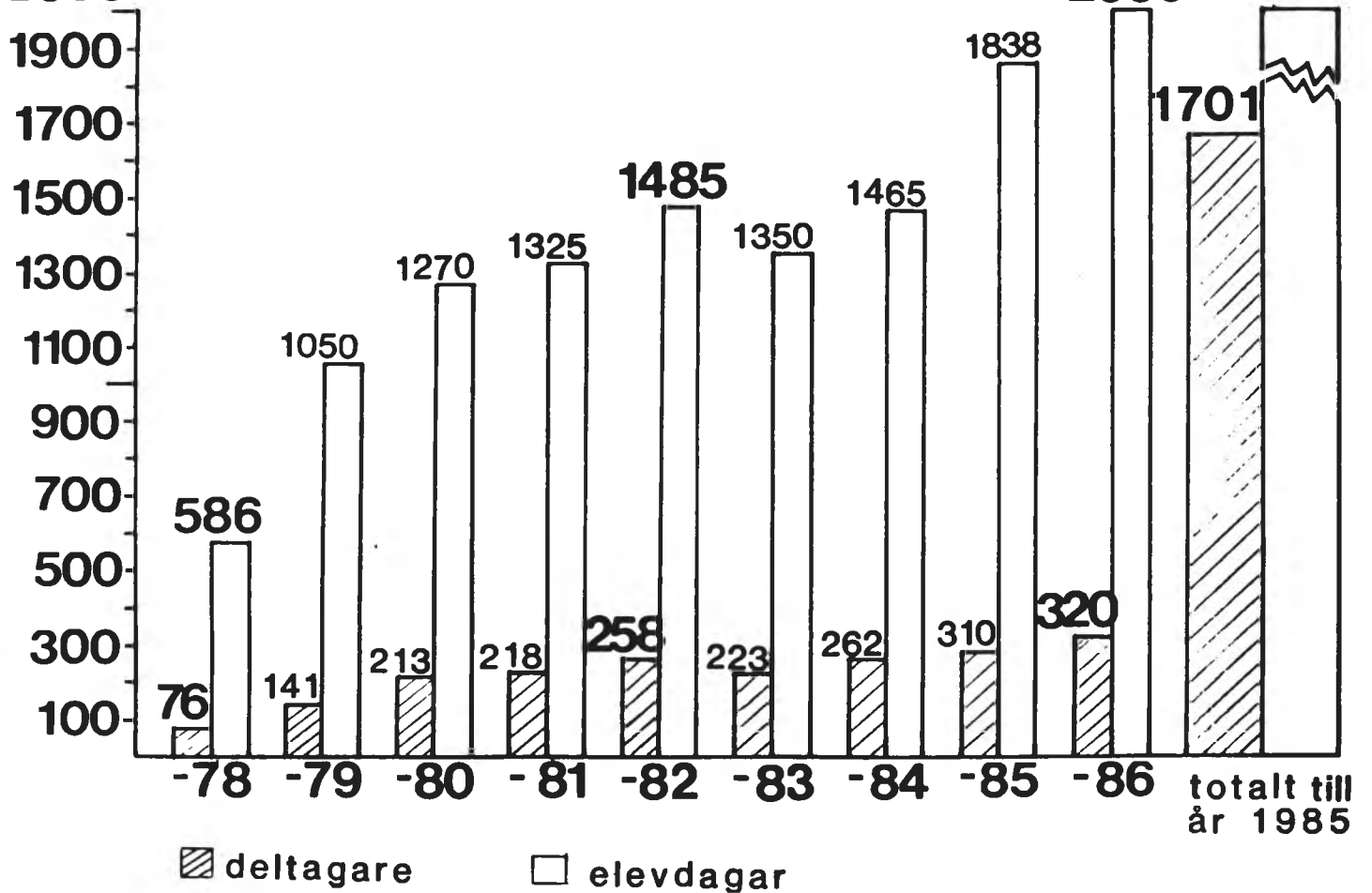
BILAGA 1

Tabell 1. Antal kursdeltagare per land under projektperioden

	1978 (2 kurser)				1979 (4 kurser)				1980 (5 kurser)				1981 (6 kurser)			
	delt. ant.	%	elev-dgr	%	delt. ant.	%	elev-dgr	%	delt. ant.	%	elev-dgr	%	delt. ant.	%	elev-dgr	%
Danmark	13	17,1	102	20,2	16	11,3	131	12,5	33	15,5	205	16,1	38	17,4	240	18,1
Finland	16	21,1	122	24,2	57	40,4	386	36,8	67	31,5	360	28,3	78	35,8	460	34,7
Island									1	0,5	15	1,1	2	0,9	15	1,1
Norge	10	13,1	84	16,7	6	4,3	49	4,7	31	14,5	185	14,6	18	8,3	105	7,9
Sverige	26	34,2	196	38,9	32	22,7	228	21,7	53	24,9	320	25,2	53	2,4	335	25,2
totalt	65	85,5	504	86,0	111	78,7	794	75,6	185	86,9	1085	85,4	191	87,6	1155	87,2
Belgien	1	1,3	10	1,7	2	1,4	16	1,5	4	1,9	20	1,6	1	0,5	5	0,4
Bulgarien													1	0,5	5	0,4
Frankrike					1	0,7	10	1,0								
Grekland	1	1,3	6	1,0					1	0,5	10	0,8	1	0,5	5	0,4
Italien	3	3,9	22	3,8	14	9,9	126	12,0	10	4,7	65	5,1	7	3,2	55	4,2
Japan													8	3,6	45	3,4
Nederländerna	1	1,3	6	1,0	1	0,7	8	0,8	1	0,5	5	0,4	3	1,4	20	1,5
Polen					3	2,1	28	2,8	3	1,5	25	2,0				
Schweiz	1	1,3	10	1,7	1	0,7	10	1,0	1	0,5	5	0,4				
Spanien					1	0,7	10	1,0								
Storbritannien	1	1,3	6	1,0					3	1,5	25	2,0	3	1,4	15	1,1
Tyskland (BRD)	3	3,9	26	4,4	4	2,8	38	3,8	2	1,0	20	1,6				
Tyskland (DDR)					1	0,7	10	1,0	1	0,5	5	0,4				
Ungern									1	0,5	5	0,4	1	0,5	5	0,4
andra					2	1,4			1		5		3	1,4	15	1,1
totalt	11	14,5	82	14,0	30	21,3	256	24,4	28	13,2	185	14,6	27	12,4	170	12,8
Sammanlagt	76	100,0	586	100,0	141	100,0	1050	100,0	213	100,0	1270	100,0	218	100,0	1325	100,0

DELTAGANDE

2000

BILAGA 3

Resultaträkning (FIM)

	1.1–31.12.1985	1.1–31.12.1984
Ordinarie verksamhet		
Intäkter		
Utbildning	297 862,30	157 022,20
Kostnader		
Löner och arvoden	456 606,81	345 113,98
Socialkostnader	30 854,09	23 669,35
Övriga personkostnader	40 953,23	34 143,91
Material och tillbehör	45 508,21	4 723,62
Främmande tjänster	582 527,65	485 533,90
Hyror och fastighet	1 200,00	
Övriga kostnader	<u>1 094,63</u>	<u>5 747,15</u>
Underskott	860 882,32	741 909,71
Ränteintäkter	<u>3 836,98</u>	<u>5 131,90</u>
Verksamhetens underskott	857 045,34	736 777,81
Understöd	859 000,00	743 000,00
Räkenskapsperiodens resultat		
Överskott	1 954,66	6 222,19

Balansräkning
 (FIM)

Aktiva	31.12.1985	31.12.1984	Passiva	31.12.1985	31.12.1984
Finansieringstillgångar			Främmande kapital		
Pengar & bankfordringar	129 441,21	93 952,50	Kortfristigt		
Försäljningsfordringar	22 395,00		Köpskulder	3 085,80	383,25
Överföringsfordringar	10 502,00	1 656,69	Förskottsbetalningar		25 719,50
			Överföringsskulder	30 841,70	25 593,39
			Övriga kortfristiga skulder	125 558,00	43 015,00
	<u>162 338,21</u>	<u>95 609,19</u>		<u>159 485,50</u>	<u>94 711,14</u>
			Eget kapital		
			Överskott från tidigare år	+ 898,05	- 5 324,14
			Räkenskapsperiodens överskott	1 954,66	6 222,19
				<u>162 338,21</u>	<u>95 609,19</u>

Nordisk arbetsmiljöutbildning

25.2.1986

Budgetjämförelse 1.1. – 31.12.1985

	Utfall	Budget	Differens
Fasta tjänster	254 000	195 000	+59 000
Arvoden*	319 000	320 000	– 1 000
Sociala avgifter	31 000	72 000	–41 000
01 Löner	604 000	587 000	+17 000
Reseutgifter	354 000	370 000	– 16 000
Övriga utgifter	201 000	167 000	+34 000
11 Varor och tjänster	555 000	537 000	+18 000
Summa utgifter	1 159 000	1 124 000	+35 000
Deltagaravgifter	272 000	239 000	+33 000
Övriga intäkter	26 000	26 000	–
Ränteintäkter	4 000	–	+ 4 000
Offentliga subventioner	859 000	859 000	–
Summa intäkter	1 161 000	1 124 000	+37 000

* I samband med budgeteringen sattes kostnaderna för kursledarnas arbetstid (FIM 116 000), som faktureras av Institutet för arbetshygien, på kontot arvoden. Detta har beaktats i denna tabell. I resultaträkningen finns kostnaderna på främmande tjänster.

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Box 303 (Ibsengatan 14, Blackeberg)
S-161 26 Bromma

1. Institutionens uppgift

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har till ändamål att initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete i handikappfrågor. NNH skall därvid bl. a. främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området. NNH skall också i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom sitt ansvarsområde, exempelvis i forsknings- och utvecklingsfrågor.

2. Organisation

NNH har en styrelse med två ledamöter från vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. För varje ledamot finns en suppleant.

NNH:s kansli, som finns i Stockholm, har fem fasta tjänster.

NNH har sedan 1.1.1985 en dotterinstitution – Nordisk utbildningscenter för dövblindpersonal – som är placerad i Danmark (Dronninglund Slot i Nordjylland). Vid centret finns fyra anställda, en utbildningsledare och tre utbildningssekreterare, varav en på halvtid.

För det Nordiska utbildningscentret för dövblindpersonal och för driften av det datorbaserade Nordiska hjälpmedelsregistret finns särskilda ledningsgrupper. Dessutom har NNH nordiska projektgrupper för skilda uppgifter.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall (i 1 000 SEK)

Anslagspost	1 000 SEK		
	Budget 1985	Bokslut	Avvikelse
Löner och arvoden	764	886	- 122
Varor och tjänster	491	469	+ 22
Projekt	3 190	3 075	+ 115
Summa	4 445	4 430	+ 15

Underskottet under posten Löner och arvoden har sedermera täckts med medel från ministerrådets lönereserv.

3.2 *Beskrivning av verksamheten*

NNH har under 1985 haft två styrelsesammanträden, på Feiring kurs-senter i Norge den 17–19 april och på Dronninglund Slot i Danmark den 2–4 oktober.

Verksamheten har i enlighet med gällande arbetsprogram för perioden 1984–1986 legat inom fyra huvudsakliga programområden:

- Hjälpmedelsfrågor
- Handikappforskning
- Samhällsservice för särskilt utsatta grupper
- Utbildningsfrågor

Hjälpmedelsfrågor

Det datorbaserade informationssystem – Nordiskt hjälpmedelsregister – som NNH utvecklat i samarbete med nationella samhällsorgan togs i drift i januari 1984.

Det Nordiska hjälpmedelsregistret består av nationella register på eget språk som byggs upp på ett likartat sätt och utifrån ett gemensamt nordiskt klassificeringssystem. Detta klassificeringssystem, som utvecklats parallellt med informationssystemet som sådant, har gett de nordiska länderna en gemensamt terminologi på hjälpmedelsområdet, vilket i sig underlättar en fortsatt utveckling av samarbetet.

Det Nordiska hjälpmedelsregistret har två huvudfunktioner. Det skall dels kunna ge underlag för nationell hjälpmedelsinformation och dels fungera som praktiskt hjälpmedel i det fortsatta nordiska samarbetet på hjälpmedelsområdet.

I driftsorganisationen (ledningsgruppen) för Nordiskt hjälpmedelsregister ingår förutom NNH företrädare för nationella hjälpmedelsinstitut och motsvarande – Dansk Hjælpemiddel Institut, medicinalstyrelsen i Finland, Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede i Norge och Handikappinstitutet i Sverige.

Under 1985 har bland annat skett en fortsatt uppbyggnad av ett engelskspråkigt delregister med information om i första hand inomnordiskt tillverkade hjälpmedel. Detta för att möta det stora internationella intresset för det Nordiska hjälpmedelsregistret och samtidigt främja export av handikapphjälpmedel från de nordiska länderna.

NNH deltar för närvarande i två internationella projekt på hjälpmedelsområdet. Det ena drivs av EG-kommissionen och har anknytning till såväl det Nordiska hjälpmedelsregistret som det nordiska klassificeringssystemet för handikapphjälpmedel. I den ad-hoc grupp som har bildats för projektet ingår två representanter för vart och ett av EG-länderna samt en representant (institutionschefen) för Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Det nordiska klassificeringssystemet bildar också grundval för det arbete med klassificerings- och terminologifrågor som pågår sedan 1983 inom den internationella standardiseringsorganisationen (ISO). Också i detta arbete är NNH:s kansli representerat.

Inom ramen för det nordiska samarbetet om kontroll/testning av handikapphjälpmedel har under 1985 bland annat utvecklats ett mycket lovande samarbete kring hjälpmedel för hörselskadade.

Diskussionerna rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i prisavtalsfrågor fortsätter. Utbyte av information om hjälpmedelspriser inom ramen för arbetet med det Nordiska hjälpmedelsregistret har redan lett till betydande nationella besparingar.

Nordiska ministerrådet antog i april 1984 en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet. I ett särskilt avsnitt i handlingsplanen gavs Nordiska nämnden för handikappfrågor i uppdrag att från och med 1985 inleda ett arbete på att utveckla datorbaserade handikapphjälpmedel.

NNH:s uppgift är att samordna nationella aktiviteter i syfte att undvika dubbelarbete i Norden och för att få till stånd ett utnyttjande av en större marknad än de nationella. Uppgiften förutsätter samverkan med relevanta nationella myndigheter och organisationer samt nordiska samarbetsorgan. Som ett led i detta arbete skall NNH också pröva möjligheterna att, inom ramen för de nordiska ländernas handelspolitiska åtaganden, få till stånd samordnad teknikupphandling (utvecklingskontrakt) av datorbaserade hjälpmedel för handikappade.

För NNH:s arbete under 1985 med utveckling av datorbaserade handikapphjälpmedel avsatte ministerrådet indikativt 2 milj. NOK. Arbetet har kommit väl igång, och de avsatta medlen har efter ministerrådets godkännande möjliggjort igångsättning av femton nordiska utvecklingsprojekt.

Handikappforskning

NNH följer fortlöpande utvecklingen inom handikappforskningen i Norden. En ny sammanställning över pågående forskning publiceras under 1986.

Samhällsservice för särskilt utsatta grupper

Försöksverksamheten med nordiska kurser för personal som arbetar med dövblinda barn, ungdomar och vuxna avslutades 1984. Verksamheten gjordes permanent med verkan från 1985 i form av en dotterinstitution till Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal har nu inrättats i Dronninglund Slot i Dronninglund kommun i Nordjylland. Centret har två huvuduppgifter, dels att anordna kurser för dövblindpersonal och dels att fungera som resurscenter för dövblindarbetet i Norden.

Under 1985 har utbildningscentret genomfört ett fullt kursprogram om sammanlagt 20 veckor, fördelat på tre sexveckorskurser och en tvåveckors

temakurs. Dessutom har arrangerats en veckolång nordisk arbetskonferens för ögonläkare och audiologer, en tredagars konferens om dövblindarbetsbets samnordiska profil, samt en tredagars konferens om tolk-/ledsagareutbildning.

Året har också präglats av ett intensivt besöksutbyte. Personal från centret har besökt relevanta institutioner i Norden, dels för att presentera utbildningscentrets utbud och dels för att pejla aktuella tendenser i dövblindarbetet runt om i Norden. På motsvarande sätt har centret mottagit en lång rad besök, både nordiska och internationella. Utländska specialister har redan uttalat att denna nordiska samarbets- och utbildningsmodell är utomordentligt intressant också för omvärlden.

Det nordiska samarbetet om förståndshandikappades behov av hjälpmedel har fortsatt under 1985. NNH har bland annat, i samarbete med det svenska Handikappinstitutet, anordnat en nordisk arbetskonferens. Konferensen hade två teman, dels utbildnings- och informationsmaterial och dels aktuella forsknings- och utvecklingsprojekt inom området.

Arbetet med det av Nordiska rådet rekommenderade samarbetsprojektet för små och mindre kända grupper av funktionshämmande (rek. nr 25/1983) inleddes på allvar 1985. Genom att påbörja arbetet i form av ett förprojekt under 1984 kunde NNH redan under första halvåret 1985 presentera en faktsäckad publikation med beskrivningar av ett tjugotal grupper samt befintliga organisationer och andra resurser i de nordiska länderna. Publikationen ger en god grundval för det fortsatta arbetet. I den nordiska projektgrupp som bildats för arbetet ingår representanter för såväl handikappförbundens nationella samorganisationer som social- och hälsovårdsmyndigheterna i de nordiska länderna.

En idébok om hjälpmedel för handikappade barn, "Ju mer vi gör tillsammans", som NNH producerade 1982 och som sedermera givits ut på eget språk i Danmark, Finland, Norge och Sverige, har under 1985 översatts till engelska av World Rehabilitation Fund i New York och getts internationell spridning.

Utbildningsfrågor

Nordiskt utbildningscenter för dövblindpersonal har behandlats i det föregående. I övrigt kan här nämnas att diskussioner har inletts med nationella representanter i det nordiska skolsamarbetet om frågor rörande specialundervisning för elever med handikapp. NNH har här tidigare föreslagit ministerrådet att överväga ett nordiskt samarbete om utbildning av speciallärare som arbetar med gravt rörelsehindrade elever med tilläggs-handikapp. Sådan utbildning finns i dag inte i något av länderna, främst beroende på att underlaget är för litet på nationell nivå. De nu pågående diskussionerna gäller dels detta, dels samarbete i hjälpmedelsfrågor.

4. Beslut

Nordiska nämnden för handikappfrågor överlämnar härmed verksamhetsberättelse för 1985.

Sven-Olof Brattgård
Ordförande

Finn Petrén
Kanslichef

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)*Verksamhetsberättelse 1985**Navn og adresse*

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
 Forskningsveien 1
 N-0371 Oslo 3
 Tel. 02/45 20 10

1. Instituttets oppgaver

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

Dessuten skal NIOM arbeide med:

'' . . . utvikling av bedre odontologiske materialer og bruksgjenstander og mer hensiktsmessige metoder for bruk av slike.''

2. Organisasjon*2.1 NIOM's styre*

NIOM's styre har en representant og en suppleant fra hvert av de nordiske land (10 stk.).

Representanter:

Overtandlæge Eli Schwarz, M.P.H.	D
T. f. professor, odont. dr. Lennart Forsten, formann	F
Professor Sigfús þór Eliason, M.S.D., viseformann	I
Professor, dr. odont. & cand. med. Ole T. Gilhuus-Moe	N
Professor, odont. dr. Per-Olof Glantz	S

Suppleanter:

Fuldmæktig Ulla Kallestrup	D
Medicinalrådet Helmer Nordling	F
Overtandlæge Magnús R. Gíslason	I
Underdirektør, lic. odont. Ole Willy Sandbekk	N

Medicinalrådet, odont. dr. John Hedlin

S

Det har i 1985 vært avholdt 3 styremøter: 5. mars, 24. mai og 11. september.

2.2 NIOM's personale i 1985:

2.2.1 *Instituttet består av 2 avdelinger samt en administrativ enhet og hadde i 1985 25 stillinger, samt 2 gjesteforskerstillinger*

Andersen, Torill, laborant (vikar fra 16/7)
 Austrheim, Ellen, laborant
 Brune, Dag, tekn. dr., overingeniør (til 1/10)
 Enger, Sylvi E., ingeniør (permisjon)
 Evje, Dag M., avdelingsingeniør
 Follerås, Tone, førstelaborant (permisjon)
 Gregersen, Egil, avdelingsingeniør (avdød)
 Herø, Håkon, tekn. dr., forsker
 Holland, Roy I., M. Sc., dr. odont., forsker
 Holm, Anne Merete, laborant (permisjon)
 Johansen, Åse, førstepreparant
 Jørgensen, Randi B., avdelingsingeniør
 Kleven, Inger S., avdelingsingeniør
 Kristiansen, Britt, laborant (vikar fra 15/10)
 Kallevig, Margaret F., førstesekretær
 Kvam, Ketil, siv. ing., avd. ing. (vikar 15/1–1/7)
 Kullmann, Anette, avdelingsingeniør
 Mjör, Ivar A., B.D.S., M.S.D., M.S., dr. odont.,
 odont. dr. (h.c.), instituttsjef/avdelingssjef
 Odden, Eli, ingeniør (vikar till 1/4)
 Pettersen, Arne Hensten, dr. odont., forsker
 Pettersen, Gry Rian, laborant
 Pettersen, Jostein, bedriftsøkonom, kontorsjef
 Ruyter, I. Eystein, dr. rer. nat., dr. philos., forsker
 Skaug, Hildegunn, laborant (vikar fra 14/1)
 Steien, Karen, ingeniør (vikar)
 Syverud, Morten, siv. ing., avdelingsingeniør
 Wellendorf, Hanne, ingeniør
 Windsland, Gry S., kontorfullmektig
 Waarli, Morten L., tanntekniker
 Øilo, Gudbrand, prof., dr. odont., avdelingssjef
 Ørstavik, Dag, dr. odont., forsker
 Øysæd, Harry, cand. real., avdelingsingeniør

2.2.2 *Gjesteforskere*

Instituttets to gjesteforskerstillinger er opprettet for å gi NIOM en best mulig "nordisk profil". Bevilgningen til gjesteforskerstillingene tillater

ansettelse av personale fra de nordiske land på tidsbegrensede kontrakter med gode muligheter for individuelle tilpasninger. Det tas sikte på personer på alle kompetanse-nivåer (fra stipendiat til professor), og det forutsettes at deres prosjekter ligger innenfor instituttets arbeidsprogram eller kan tilpasses dette. Søkingen til gjesteforskerstillingene har vært tilfredsstillende, og ordningen anses å fungere bra og i henhold til intensjonene.

Ekstrand, Karl, tandläkare, 4 mndr.	S
Od�n, Agneta, tekn. dr., tandläkare, 3 mndr.	S
Ravnholt, Gert, lic. odont., 12 mndr.	D

I tillegg har følgende hatt arbeidsplass ved instituttet på deltid eller i kortere perioder i 1985:

Jokstad, Asbjørn, vit. ass.	N
van Dijken, Jan, tandläkare	S
Wennberg, Alf, odont. dr.	S
Barth, Elin, univ. stip.	N

3. Virksomhet 1985

3.1  konomi (i 1000 NOK)

Anslagspost	Budsjett	Regnskap 1985	Avvik
Lønninger	5 177	5 785	+608*
Varer og tjenester	2 850	2 809	- 41
Sum	8 027	8 594	

* Grunnen til forskjellen mellom regnskap og budsjett for lønninger skyldes at lønninger blir i budsjettet fastsatt i henhold til de satser som gjelder når budsjettet utarbeides, i dette tilfelle 1983, samt at det senere er foretatt tariffestede l nnforh yelser.

3.2 Beskrivelse av virksomhet

NIOM's arbeid kan inndeles i 4 hovedaktiviteter: Standardisering (30%), Materialpr vning (35%), Forskning (25%) og Opplysningsvirksomhet (10%).

3.2.1 Materialpr vning

NIOM publiserer lister over dentale produkter som oppfyller krav spesifisert i standarder utgitt av International Organization for Standardization (ISO). Produktene prøves av NIOM på frivillig grunnlag etter avtale med produsentene. N r et produkt står på en av NIOM's lister, er dette en forsikring om at produktet holder en viss minimumskvalitet. Listene tjener således som en veiledning for brukerne ved valg av dental produkter.

Viktige produkter som prøves er legeringer for amalgam, kompositter, sementer, protesebasismaterialer og st pegull. I alt 11 lister ble publisert i 1985 basert på ISO-standarder. I tillegg er publisert 2 lister på grunnlag av to aksepteringsprogrammer. (Amalgamlegeringer og st pegull til porseleusp brenning). I avtalen om takster/honorarer mellom offentlige myndig-

heter og tannlegeorganisasjoner i Danmark og Sverige forutsettes det at kun produkter som står på NIOM's lister blir benyttet.

3.2.2 *Standardisering*

NIOM deltar kontinuerlig i det viktige internasjonale arbeidet med å lage nye og revidere gamle eksisterende standarder. Derved får instituttet muligheter til å påvirke utformingen av standardene slik at de blir mest mulig hensiktsmessige for nordiske forhold. Når en standard er blitt formelt vedtatt, følger NIOM denne fullt ut på alle punkter ved testing av produkter. To reviderte standarder for dentale materialer ble publisert i 1985. Etter initiativ fra NIOM vil det bli opprettet en gruppe som skal arbeide med etableringen av en standard for tannpasta.

3.2.3 *Forskning*

Valg av tester og krav under utformingen av en standard bør skje på grunnlag av kliniske erfaringer og en best mulig forståelse av produktenes oppbygging. Det er viktig å fastslå sammenhengen med de ytre, målbare egenskaper på laboratoriet og materialenes oppførsel ved bruk i munnen. Forskning omkring dentale materialer gir den innsikt i disse forhold som er nødvendig under standardiseringsarbeidet og fremskaffer data som danner grunnlaget for standardene. Det er helt klart at NIOM's internasjonale anseelse og muligheter til å påvirke utformingen av internasjonale standarder vil være avhengig av den innsats som ytes på forskningsfronten.

3.2.4 *Opplysningsvirksomhet*

Publisering av ny viten om dentale materialer og undersøkelsesmetoder som er knyttet til disse bidrar i seg selv og på litt lengre sikt til forbedrede produkter. I 1985 utgikk det 73 vitenskapelige artikler/bokkapitler fra NIOM. Temaene spenner vidt, men alle har tilknytning til dentale materialer, slik som mekaniske egenskaper hos metaller, plast og sementer, løselighet av plast og sementer, misfarging og korrosjon av amalgam og støpelegeringer både in vitro og in vivo, kliniske studier av forskjellige materialer og restaureringsteknikker, in vitro studier av forskjellige materialers biologiske egenskaper, allergi-problemer i forbindelse med forskjellige dentale materialer, plakk-dannelse og bakterietilhefting o. s. v. NIOM utgir også en detaljert årsberetning som bl. a. inneholder ajourførte lister over materialer og beskrivelse av instituttets igangværende forskning.

NIOM's personale deltar dessuten i videre- og etterutdanning av tannleger, tannteknikere, tannpleiere og tannlegeassistenter i Norden ved foredrag og kursvirksomhet. NIOM's personale har i løpet av 1985 deltatt i 20 nordiske og internasjonale kongresser/møter. En avhandling basert i hovedsak på arbeidet utført ved NIOM ble forsvart for den odontologiske doktorgrad av Dr. Leif Niemi 15. januar 1986 ved Universitetet i Turku.

Gjesteforskerstillingene ved instituttet som innehas av forskere fra andre nordiske land i inntil ett år, bidrar på en god måte til instituttets forskningsaktivitet og til spredning av instituttets kompetanse.

Lennart Forsten
Styrets formann

Ivar A. Mjör
Instituttetsjef

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter

Verksamhetsberättelse 1 juli 1984–30 juni 1985
1 juli 1985–31 december 1985

Namn och adress

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
Box 42
S-950 94 Övertorneå
Tel. 0927-108 30

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter inrättades som en försöksinstitution i Övertorneå den 1 juli 1970 enligt en överenskommelse mellan regeringarna i Finland, Norge och Sverige (Nstat 1971: 214). Försöksperioden upphörde den 31 december 1974 och en ny överenskommelse om centrets fortsatta verksamhet undertecknades av de tre ländernas regeringar den 20 december samma år.

Överenskommelsen innehåller 10 artiklar varav inledningen i artikel I har följande lydelse:

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå är en för Sverige, Finland och Norge gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt inom de tre ländernas nordligaste delar.

Undervisningen skall bedrivas så, att den kan följas av deltagare som behärskar antingen svenska, finska eller norska.

”Särskilda föreskrifter för Nordkalottens AMU-center” 1983-07-01.

Redogörelse för verksamheten 1 juli 1984–30 juni 1985*Centrets ledning*

Styrelsen har under verksamhetsperioden som redogörelsen omfattar haft följande sammansättning.

1984/85

Ordförande	Stig Johansson, länskolinspektör	Sverige
Vice ordförande	Olavi Räsänen, länskolinspektör	Finland
	Taito Määttä, länsarbetsdirektör	Finland
	Audun Sivertsvik, fylkesarbeidssjef	Norge
	Randi Kittelsen, byråsjef	Norge
	Henry Sääf, länsarbetsdirektör	Sverige

Suppleanter	Antti Hedkrok, äldre regeringssekr.	Finland
	Otto Timonen, byråchef	Finland
	Brynjulf Roaldsen, rektor	Norge
	Einar Eriksen, fylkesarbeidssjef	Norge
	Göran Uusitalo, avdelningsdirektör	Sverige
	Karl Pekkari, skolinspektör	Sverige
Sekreterare	Börje Keskitalo, kursföreståndare	Sverige

Styrelsen har sammanträtt 4 gånger under budgetåret.

1. Samrådsgrupp för att följa den pedagogiska verksamheten med hänsyn till de tre ländernas särbehov.

Länsskolinspektör Olavi Räsänen	Finland
Länsskolinspektör Stig Johansson	Sverige
Rektor Brynjulf Roaldsen	Norge
Sekreterare Börje Keskitalo	Sverige

2. Samrådsgrupp (planeringsgrupp) för uppföljning och anpassning av kursverksamheten med hänsyn till de tre ländernas nordligaste delar vad avser behov av utbildning inom olika yrken.

Planeringsgruppen har haft 4 protokollförda sammanträden under budgetåret.

Inspektör Jan Bengtsson	Sverige
Kontorschef Tron Helgaker	Norge
Byråchef Otto Timonen	Finland
Sekreterare Börje Keskitalo	Sverige

3. Sakkunnignämnd för reseliv och turistikursen har haft två protokollförda sammanträden under 1984/85.

Utbildningsexpert Per-Arne Thysell, Gävle	Sverige
Turistrådet Rune Bjursten, Luleå	Sverige
Byråchef Heikki Lampela, Rovaniemi	Finland
Reiselivskonsulent Tore Haug, Vadsø	Norge
Suppleant: Hotell-dir. Odd Jarle Johansen, Lakselv	Norge
Ordförande: Börje Keskitalo	Sverige

Verksamhet

Undervisning har i likhet med tidigare år bedrivits utan traditionell terminsindelning. Under sommaren har ett 4-veckors uppehåll gjorts i undervisningen. För de norska kursdeltagarna har särskild ledighet utgått kortare tid i samband med jul- och nyår samt påskhelgen. Studiedagar för lärare och personal har förlagts i anslutning till vecka 43/1984. Kursdeltagare har beviljats ledighet i samband med studiedagarna.

Kursdeltagarbeläggningen har under större delen av verksamhetsperioden pendlat mellan 70–100%. Samordningen mellan avdelningarna inom samma eller närbesläktade utbildningsblock har i större grad aktualiserats vilket ökat kapacitets- och resursutnyttjandet. Saxad utbildning har bedrivits i kurs för storhushåll och servering under budgetåret (bå) 1984/85.

Centret har administrerat en kurs i vävning – företagsekonomi i Aapua för svenska kursdeltagare.

Läroplaner

Svenska läroplaner ligger till grund för undervisningen vid samtliga kurser. I erforderlig grad har dessa anpassats till de finska och norska särbehoven. Inom samtliga kurser har ämnet arbetslivsorientering och samhällskunskap anpassats så att kursdeltagarna studerar förhållandena i det egna landet. Likaså undervisas i ämnet "modersmål" på respektive kursdeltagares modersmål. Vidare har studier av lagar, säkerhetsföreskrifter och andra förordningar, som är specifika för de olika länderna, anpassats nationsvis.

Nya försökläroplaner har genom centrets försorg utarbetats på följande områden:

- Kurs i nordkalottspecial 12 v
- Kurs för nordkalottguider 12 v
- Kurs i mineralkunskap och stembearbetning 32 v
- Kurs i modelleringsteknik av skinnprodukter 4 v

Sakkunnignämnden har arbetat med aktuella frågor för ytterligare utveckling av påbyggnadsutbildningar till olika verksamhets/utvecklingslinjer som skall ge större anpassningsmöjligheter till säsongsvariationer inom reseliv- och turistnäringen. Som sakkunnig och expert har Ursula Zitnick anlåtats. Syftet med arbetet har dessutom varit att komma fram till en successiv antagning av kursdeltagare i framtiden i motsats till nuvarande klass/gruppintagning.

Planeringsgrupp

Planeringsgruppen har arbetat med utvecklingsarbete och förbättrat trelandssamarbete vid centret. Planeringsgruppen har lämnat in en rad konkreta förslag till styrelsen som berör bl a kursutbud, läroplaner, läkarrekrytering, översättning av läromedel samt budgetfrågor.

Planeringsgruppen har blivit ett synnerligen värdefullt instrument vid beredandet av ärenden för att få en mer seriös behandling av utvecklingsarbetet vid centret samt att främja samarbetet mellan de tre nordiska länderna inom styrelsens verksamhets- och behörighetsområde.

Styrelsens beredning

Under budgetperioden 1984/85 har styrelsen behandlat ett stort antal ärenden. Färdriktningen vad gäller utbildningsverksamheten har inriktats

på att alltmer gå in för nivåhöjande utbildningar. För den processen kommer stor uppmärksamhet att ägnas i framtiden speciellt sedan omorganisationen blir genomförd. Styrelsen har bistått arbetsgruppen för översyn av centrets framtida verksamhet i en rad frågor.

Lokaler

Ett maximalt utnyttjande av lokalerna i Övertorneå är nu möjlig sedan ombyggnad – reparation av hus 101 – skett. En omdisponering av utbildningar till egna lokaler har gjorts för bl a montörer-reparatörer och el-tele grund. Plåt- och svetsmekanisk utbildning har flyttat till Hedenäset. Med denna förändring har vissa hyreskontrakt sagts upp. Lediga lokalytor i Hedenäset kommer att utnyttjas för utbildningar som ingår i det särskilda projektet "Utbildning för arbete".

Bostäder för kursdeltagare

	Övertorneå		Hedenäset	
	Bas	Kompl.	Bas	Kompl.
Kursdeltagare (kapacitet)	280	44	96	48
Tillgängliga bostäder	203 bäddar		88 bäddar	
<i>Behov av utbyggnad</i>				
Ettapp I	64 bäddar		52 bäddar	
Ettapp II	23 bäddar		32 bäddar	

Uppförandet av ettapp I är färdigställt årsskiftet 1983/84. Ettapp II, Övertorneå är bordlagd i avvaktan på AMU-omorganisationen. Paviljongerna har avvecklats helt.

Elevvård och fritidsverksamhet

Elevvården har ombesörjts av LAN-anställd personal vid centret. Arbetsförmedlingsdelen har förstärkts något.

Fritidsassistent har i samarbete med fritidsstyrelsen i Övertorneå organiserat och bedrivit en mycket omfattande fritidsverksamhet. Under 1984/85 har skolidrottsföreningen 345 bokförda sammankomster medan fritidsstyrelsen haft ansvaret för drygt 20-talet olika fritidskursaktiviteter. Fritidsstyrelsen är utsedd genom val och består av två anställda och tre elever en från vardera landet. SÖ utbetalar särskilda medel månadsvis till fritidsstyrelsen (3 kr/inskriven kursdeltagare och månad). Skolidrottsföreningens styrelse består av ordförande och sju ledamöter. Av ledamöterna väljes två från vardera landet medan ordförande väljes av samtliga. En ledamot utses, enligt gällande bestämmelser för skolidrottsföreningar, av skolledningen. Språkskillnader har gjort att studieverksamheten efter behov har delats i två språkgrupper. Utställningar av egna produkter från olika kurser har arrangerats av kursdeltagarna i skolans lokaler.

Särskilda arrangemang på respektive lands nationaldagar har anordnats. Varje land har egen elevvårdsstyrelse. Respektive lands elevråd utser en

representant till det gemensamma elevrådet som företräder elevernas intressen med en representant i styrelsen utan beslutsrätt.

Skolhälsovården har handhäfts av två sjuksköterskor varav en heltidsanställd i Övertorneå och en halvtidsanställd i Hedenäset. En kurator har handhaft de kurativa uppgifterna. Den elevsociala personalen i Övertorneå och Hedenäset omfattar 11 personer.

Översättning

För översättningsarbeten finns en översättare/byråassistent anställd. Under våren 1984 har 360 t kr avdelats för översättningsändamål inom fordonsmekaniska utbildningen. Insatserna inom översättningen har koncentrerats till områden som omfattar införande av nya modulläroplaner under budgetåret. Även om betydande insatser och framsteg har gjorts på översättningsområdet återstår dock en hel del att göra inom olika undervisningsområden.

Översättningsproblemen, speciellt vid införande av nya och reviderade läroplaner, studieplaner och därtill medföljande nya läromedel, har under de senaste åren accentuerats kraftigt. Av SÖ centralt skött översättningsverksamhet har varit till stor hjälp för centret. Betydande belopp har utgått därifrån.

Läromedel

I den utsträckning det varit möjligt har lämpliga läromedel från Finland utnyttjats vid undervisningen på centret. Inom både den finska och norsk/svenska språkgruppen har bandade instruktioner med tillhörande skriven text använts i stor utsträckning.

Den maskinella utrustningen, hård- respektive mjukvara, har successivt kompletterats efter det föreliggande behovet för individuell undervisning. Svenska läroplaner med tillhörande kurslitteratur har tillämpats. De svenska och norska kursdeltagarna har i huvudsak använt svensk litteratur. Norska böcker har använts som referenslitteratur. Ett fortlöpande arbete pågår att i största möjliga utsträckning införa norsk kurslitteratur. Kurslitteraturen är anpassad för individuell utbildning.

Personalfrågor

Rekrytering av lärare från Norge och Finland har hämtats på grund av problem rörande ålderstilläggsplacering, behörighetsregler m.m. De ogynnsamma effekterna som framkommit under årens lopp har föranlett planeringsgruppen att föreslå en undersökning huruvida någon typ av stimulansåtgärder kan vara befogade. Arbetet har ännu inte lett till några förbättrade möjligheter att rekrytera norska lärare.

Kursföreståndaren i Övertorneå har ansvaret även för Hedenäset. En utbildningsman svarar för löpande arbetsuppgifter i Hedenäset.

Några lärare har under verksamhetsperioden genomgått pedagogisk utbildning.

Arbetsmarknadsläget

Arbetsmarknadsläget i Norrbotten och finska Lappland har kännetecknats av en hög arbetslöshet under verksamhetsperioden. Även Norge har under verksamhetsperioden haft en ökande arbetslöshet. Arbetslösheten inom Nordkalotten överstiger starkt riksgenomsnittet i resp. land. Kravet från arbetsmarknadsmyndigheterna att utnyttja alla tillgängliga resurser och utbildningsplatser har lett till att olika slag av åtgärder vidtagits. Kursdeltagarantalet har stadigt ökat och centret har kunnat bibehålla bra belägningssiffror under perioden.

Bas- och kompletteringsplaneringen för 1984/85 har genomförts utan störningar. Vissa speciella utbildningar av "udda" karaktär har varit igång, andra kommer med all sannolikhet att startas under 1985/86. Förslag till nya utbildningar den kommande perioden är föremål för prövning och beslut. Den planeringsgrupp styrelsen tillsatt skall även fortsättningsvis initiera nya förslag. Samråd är etablerat med Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) för utveckling av kursutbudet.

Överensstämmelsen i inriktning och behov av nya utbildningar är stora mellan länderna.

Informationsutbud

En översyn av informationsmaterialet "Kurs- och yrkesbeskrivning", "Bra att veta om skolan", kort information samt folder för marknadsföring har utarbetats under budgetåret.

Experter från SÖ har vid olika tillfällen studerat förhållanden vid centret. Besök från yrkesutbildningsstyrelsen i Finland samt yrkesoppleringen i Norge har förrättats. Ett stort antal övriga besök av lärar- och elevgrupper har gästade centret från både Norge och Finland. Besöksutbytet har varit synnerligen livligt. En rad studiegrupper från skolor i resp. land har besökt centret. Centrets lärar- och elevgrupper har gjort studiebesök till Norge och Finland. Studiedagar har bedrivits gemensamt med motsvarande läroanstalter i resp. land. Troms, Nordlands och Finnmarks fylkes arbetsoppläringslärare har förlagt sina studiedagar 1984 vid centret. Lärare och kursledningspersonal från Nordkalottens AMU-center har medverkat under studiedagarna. Alla dessa studie- och informationstillfällen på olika nivåer har gagnat samarbetet med utbyte av information och erfarenheter. Konkreta diskussioner om lärar- och elevbyten har behandlats. Pressen har ägnat stor uppmärksamhet kring olika frågor som berör centret och trelandssamarbetet. Marknadsföringen har ägnats stor uppmärksamhet.

SÖ:s informationstidning "AMU-NYTT" utkommer regelbundet med några nummer per år till de anställda. AMU-NYTT har under perioden omfattat mycket information om organisation av verksamheten. Centret har deltagit vid olika konferenser både i Sverige, Norge och Finland.

Kursdeltagare

Under 1984 infördes AMU-introduktionen i sin helhet i centrets verksamhet. Särskilda resurser har utnyttjats för ändamålet. Erfarenheterna av introduktionen är enbart goda.

Kursdeltagarna har antagits till kurserna kontinuerligt varje vecka, med undantag för "kurs i reseliv och turistnäring" där klassintagning tillämpas. Beläggningen på respektive avdelningar har varit god vilket framgår av diagram.

Vid kungörandet av de lediga platserna har dessa meddelats så att varje land kunnat besätta en tredjedel av platserna. Alltefter som behovet av utbildning inom olika yrken växlat mellan länderna har byte av kursdeltagarplatserna företagits. Systemet medför ett gott resursutnyttjande med ett minskat antal outnyttjade platser.

Tabell och diagram visar antalet kursdeltagare vid centret den 1:a varje månad.

Systemet med successiv antagning och omläggning av rutinerna har medfört en jämn ström av kursdeltagare till arbetsmarknaden under året. De sociala problemen för kursdeltagarna har varit av mycket ringa omfattning.

Under verksamhetsåret 1984/85 har 453 kursdeltagare utskrivits från centret, varav 130 utgör finska, 127 norska och 196 svenska kursdeltagare. 47 finska, 18 norska och 34 svenska kursdeltagare har avbrutit utbildningen av olika skäl.

Den 30 juni 1985 utgjorde utbildade kursdeltagare 2 606 sedan dess start den 1 december 1970. Totalt inskrivna kursdeltagare sedan centret startades utgör 3 570 kd, 1985-06-30. 1984-03-19 inskrevs 3 000:e eleven vid centret. Det övervägande antalet kursdeltagare har varit i åldern 21 – 30 år.

Arbets- och studietakten har i genomsnitt varit god. Samarbetet nationsgrupperna emellan har varit synnerligen gott både i studie- och fritidsmiljön.

Varje nations elevgrupp bildar eget elevråd. Ett gemensamt elevrådsorgan företräder samtliga kursdeltagare utåt. Särskild tid för elevrådsarbete har beviljats av SÖ.

Organisationsutveckling (OU)

I OU-kommittén ingår en representant från arbetsgivaren samt fyra representanter från personalorganisationerna SFL, ST och ST. Aktiviteten har under budgetåret varit begränsad p. g. a. oklarheter med omorganisationen av verksamheten.

Befattningsplan, bemanningsförteckning, bemannings- och åtgärdsplan har utarbetats varje halvår. MBL-förhandlingar sker kontinuerligt allt efter behov. Skyddsorganisationen fungerar bra. Ämnes- och klasskonferenser samt kollegier m. fl. sammanträden förekommer med olika block-, ämnes- eller personalgrupper. Samrådsplanering mellan Nordkalottens AMU-cen-

ter och Länsi-Pohjan AK-keskus svarar för gott samarbete inom arbetsmarknadsutbildningen i finska och svenska Tornedalen.

Rektorskonferenser om utbildningssamordning har skett mellan Torneå och Enare, Finland, Nordreisa, Tromsø och Bardufoss, Norge samt Övertorneå, Sverige. Detta har konkret resulterat i en kurs för reselivsmonter. Kursdeltagarna kommer att genomgå utbildningen i samtliga tre länder innan de går ut som resemonter vid olika företag.

I avvaktan på Nordkalottens AMU-centers omorganisation har frågan om lärar- och elevbyte mellan arbetsmarknadsutbildningarna på Nordkalotten bordlagts av rektorsgruppen.

Förslag till nytt huvudmannskap för Nordkalottens AMU-center

Statsrådet Anna-Greta Leijon tillsatte en arbetsgrupp med uppgift att se över huvudmannskapet för Nordkalottens AMU-center. Särskilda riktlinjer för översynen utkom i samband med beslutet.

Statsrådet förordnade f. d. överdirektören Gunnar Andersson och avdelningsdirektören Birgitta Thellman-Gustavson att ingå i arbetsgruppen. Gunnar Andersson utsågs till ordförande i arbetsgruppen.

Arbetsgruppens uppgift blev att se över

- Huvudmannskap
- Organisation
- Verksamhet
- Finansiering

Det arbete som arbetsgruppen framlade 1 juni 1985 utmynnade i följande förslag:

- Nordkalottens AMU-center skall ingå som egen myndighet i AMU-organisationen i Sverige
- Styrelsen skall fortsättningsvis bestå av två ledamöter från vart och ett av länderna varvid varje land skall representeras av en ledamot från arbetsmarknadsmyndigheten och en ledamot från den myndighet som har det centrala ansvaret för arbetsmarknadsutbildningen i respektive land
- Chefen för myndigheten, utbildningschef utses av AMU-myndigheten i Sverige efter samråd med berörda myndigheter i resp land
- Ingen ändring av nuvarande princip för finansiering av centrets verksamhet. Finland och Norge erlägger kostnader för en motsvarande utbildning i hemlandet
- Utbildningen vid centret skall stå öppen för deltagare från Danmark och Island
- Ansvaret för elevsocialpersonal och elevsociala åtgärder överförs från arbetsmarknadsverket till Nordkalottens AMU-center
- Nordkalottens AMU-center skall användas som ett nordiskt utvecklingscenter under Nordiska ministerrådets ansvar
- En ändring av överenskommelsen mellan Sverige, Finland och Norge
- Ny instruktion för centret

En proposition i ärendet kommer att föreläggas riksdagen under 2:a halvåret 1985.

För AMU-organisationen i Sverige har riksdagen fattat beslut om införande av

- Central AMU-myndighet med relativt liten kansliorganisation
- Regionala kanslier länsvis som egna myndigheter
- Intäktsfinansiering av verksamheten

Den nya organisationen träder i kraft 1986.01.01. SÖ har i början av 1985 utfärdat riskförklaring för all berörd personal inom AMU.

Projekt "Utbildning för arbete"

Regeringen har för genomförande av projektet anslagit 3 000' kr i särskilda medel ur B2-anslaget. Avsikten var att under budgetåret starta följande utbildningar:

- Kurs i mineralkunskap och stembearbetning
- Kurs i småbåtstillverkning
- Kurs i screenteknik
- Påbyggnadskurs i nordkalotts special
- Kurs för kallskänka
- Kurs för stoppmöbelsarbetare
- Kurs i digital- och mikrodator teknik
- Kurs i kretskortstillverkning
- Kurs för nordkalottguider.

Vissa omDispositioner och prioriteringar i planeringen har gjorts eller kommer att göras.

Eftersom medlen ej kunnat disponeras för investeringar har endast två av kurserna varit igång. Ärendet om medlens utnyttjande för drift- och investeringsändamål har behandlats av vårriksdagen 1985, som beslutat att högst 1,5 milj. kronor får utnyttjas för investeringsändamål. Programmet för kursernas genomförande har därför framflyttats till bå 1985/86.

Ekonomi

Under budgetåret har stor uppmärksamhet ägnats åt kostnaderna i verksamheten. Olika besparingsuppdrag har pålagts centret, dock har inte besparingsåtgärderna medfört någon kvalitetsförsämring av utbildningarna.

Utöver reviderade budgetutfall för budgetåret har centret tilldelats anslag på 3 milj. för särskilt utbildningsprogram "Utbildning för arbete". På grund av att anslaget endast var avsett för driftskostnader kunde utbildningsprogrammet ej genomföras. Regeringen har dock omformulerat direktiven för anslaget att även gälla investeringar > 10' samtidigt som man överfört de tidigare anslagna medlen på 3 milj. till budgetåret 1985/86.

Budgetutfall för Bå 1984/85 Övertorneå-Hedenäset (i 1 000-tal)
Övertorneå

Kostnadslag	Verksamhetsområden					Totalt
	Utbildn	Gem adm	Mat-prod	Kd-social	Lokaler	
Personalkostnader	6 855	1 994	830	—	287	9 966
Driftskostnader	3 741	356	—120	42	3 588	7 607
Summa	10 596	2 350	710	42	3 875	17 573
Investeringar > 10	436	80	127	—	—	643

Hedenäset

Personalkostnader	1 663	926	618	3	140	3 350
Driftskostnader	1 047	114	83	26	1 962	3 232
Summa	2 710	1 040	701	29	2 102	6 582
Investeringar > 10	75	—	—	—	203	278

Totalt Övertorneå-Hedenäset

Personalkostnader	8 518	2 920	1 448	3	427	13 316
Driftskostnader	4 788	470	—37	68	5 550	10 839
Summa	13 306	3 390	1 411	71	5 977	24 155
Investeringar > 10	511	80	127	—	203	921

Personal i Övertorneå

84-07-01—85-06-30

Kursföreståndare	Börje Keskitalo
Utbildningsman	Ingvar Henriksson
Utbildningsman	Jan-Evert Lindmark (tj. led. 84.09.01—85.06.30)
Driftingenjör	Curt Andersson

Kansli

Kansliföreståndare	Astrid Johansson
Byråassistent	May-Britt Lantto
Assistent	Elisabeth Jönsson (part. tj. led. 25% fr. o. m. 84.09.01)
Assistent	Ragnhild Johansson 1/2-tid
Assistent	Astrid Lehto (lönebidragsanställd)
Assistent	Leena Pohjolainen
Assistent	Vakant
Telefonist	Gudrun Kron (part. tj. led. 25%)

Översättningen

Byråassistent	Anitta Koivuranta
---------------	-------------------

AV-central och bokförråd

Assistent Anne-Marie Eliasson
 Förrådsman Airi Drangefors (personlig tjänst)

Kök och matsal

Köksföreståndare Elsa Persson
 Kokerska Vivi Aasa
 Ekonomibiträde Linda Niva
 Ekonomibiträde Britta Lejon
 Ekonomibiträde Astrid Palo t. o. m. 85-02.28
 (tjänsten vakant 85.03.01–06.30)

Centralförråd

Materialförvaltare Yngve Keisu
 Förrådsman Folke Wennberg
 Förrådsman Gustav Nulu (lönebidragsanställd)
 Förrådsman Mikael Kauma (lönebidragsanställd)

Vaktmästare

Yngve Eliasson
 Knut Brännström
 Birger Petäjävaara (lönebidragsanställd)

Elevsocial personal i Övertorneå

1984-07-01 – 1985-06-30

Elevhemsföreståndare Göte Lakso
 Elevhemsföreståndare bitr. Karl-Erik Lind
 Kurator Paul Wanhatalo (tjänstledig)
 Kurator, vik. Karl-Gösta Aasa (part. tj. led. 25%)
 Fritidsassistent Rolf Karlberg
 Sjuksköterska Anna-Kaisa Särkelä (part. tj. led. 25%)
 Vaktmästare Aarno Hiderud (lönebidragsanställd)
 Ekonomibiträde Mairi Huppunen (lönebidragsanställd)

Redogörelse för verksamheten 1 juli 1985–31 december 1985*Centrets ledning*

Styrelsen har under verksamhetsperioden som redogörelsen omfattar haft följande sammansättning.

1985

Ordförande	Taito Määttä, länsarbetsdirektör	Finland
Vice ordförande	Audun Sivertsvik, fylkesarbeidssjef	Norge
	Stig Johansson, länskolinspektör	Sverige

	Henry Sääf, länsarbetsdirektör	Finland
	Olavi Räsänen, läns skolinspektör	Finland
	Randi Kittelsen, byråsjef	Norge
Suppleanter	Antti Hedkrok, äldre regeringssekr.	Finland
	Otto Timonen, byråchef	Finland
	Brynjulf Roaldsen, rektor	Norge
	Einar Eriksen, fylkesarbeidssjef	Norge
	Göran Uusitalo, avdelningsdirektör	Sverige
	Karl Pekkari, skolinspektör	Sverige
Sekreterare	Börje Keskitalo, kursföreståndare	Sverige

Styrelsen har sammanträtt 3 gånger under perioden.

1. Samrådsgrupp för att följa den pedagogiska verksamheten med hänsyn till de tre ländernas särbehov.

	Länsskolinspektör Olavi Räsänen	Finland
	Länsskolinspektör Stig Johansson	Sverige
	Rektor Brynjulf Roaldsen	Norge
	Sekreterare Börje Keskitalo	Sverige

2. Samrådsgrupp (planeringsgrupp) för uppföljning och anpassning av kursverksamheten med hänsyn till de tre ländernas nordligaste delar vad avser behov av utbildning inom olika yrken.

Planeringsgruppen har haft tre protokollförda sammanträden under perioden.

	Inspektör Jan Bengtsson	Sverige
	Kontorschef Tron Helgaker	Norge
	Byråchef Otto Timonen	Finland
	Sekreterare Börje Keskitalo	Sverige

3. Sakkunnig nämnd för reseliv- och turistikursen har haft ett protokollfört sammanträde under perioden

	Turistrådet Rune Bjursten, Luleå	Sverige
	Byråchef Heikki Lampela, Rovaniemi	Finland
	Reiselivskonsulent Tore Haug, Vadsø	Norge
	Suppleant:	
	Hotellidir. Odd Jarle Johansen, Lakselv	Norge
	Ordförande: Börje Keskitalo	Sverige

Verksamhet

Kurs i mineralkunskap och stembearbetning startade i Hedenäset 1985-11-19. Under två veckor förlades kursen till Kristallen Stenslip i Lannaavaara. Styrelsen beslutade 1985-12-17 att kursen förläggs till Lannaavaara januari 1986.

Kurs i NC-teknik startades i november 1985 med 4 kursdeltagare.

Kurs i hemslöjd överflyttades i december 1985 från AMU-filialen i Haparanda till Hedenäset.

Personalfrågor

Perioden 1 juli 1985–31 december 1985 har präglats av viss oro och instabilitet p. g. a. den förestående omorganisationen av AMU.

Beslut om nytt huvudmannaskap för Nordkalottens AMU-center

Riksdagen fattade i december 1985 beslut enl. proposition 1985/86: 25. Beslutet innebär i korthet:

Nordkalottens AMU-center blir egen myndighet fr. o. m. 1 januari 1986.

Ledningen utövas av en trelandsstyrelse med 6 ordinarie ledmöter och 6 suppleanter.

1 ledamot från varje land företräder arbetsmarknadsmyndighet.

1 ledamot från varje land företräder central AMU-myndighet.

Chefen för centret blir direktör tillika utbildningschef i samråd med resp. land.

Finansieringen blir i enlighet med tidigare principer dvs. respektive land erlägger kostnader för en motsvarande och jämförbar utbildning i respektive land.

Kostnadsgaranti införs vilket medför att fördelade utbildningsplatser till fullo betalas av respektive land även om de inte utnyttjas.

Dock skall högst den faktiska kostnaden erläggas.

Utbildningen står öppen även för deltagare från Danmark och Island.

Ansvar för elevsocial personal, elevsociala åtgärder inkl. inkvartering överförs från arbetsmarknadsverket till Nordkalottens AMU-center.

Nordiska ministerrådet ansvarar för de särskilda nordiska projekt som kan bli aktuella.

Övertorneå den 15 april 1986

Stig Johansson
Taito Määttä
Audun Sivertsvik

Henry Sääf
Olavi Räsänen
Randi Kittelsen

Börje Keskitalo

Kommittén för Bottniska viken

Verksamhetsberättelse 1985

Under verksamhetsåret har kommitténs arbete inriktats på att vidare initiera och samordna forskningsinsatser utifrån de rekommendationer och förslag, som gjordes vid det tredje Bottniska viken seminariet i Björneborg 1984.

En arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att undersöka möjligheterna att genomföra ett s. k. Bottniska viken år, då båda länderna särskilt skulle koncentrera forskningsresurser på problem som hänför sig till den interna materialbalansen i Bottniska viken. En annan arbetsgrupp har tillsatts med uppgiften att initiera och koordinera undersökningar, som syftar till att belysa orsakerna till de ökande halterna av vissa kväveföreningar, som observerats i Bottenviken.

Ett samarbete, mellan myndigheterna och representanter för skogsindustrin i båda länderna, med syfte att minska utsläppen av skadliga ämnen från skogsindustrierna, har kommit igång under 1985. Samarbetsprojektet beräknas vara slutfört före utgången av år 1986, då fem delrapporter kommer att vara sammanställda till en slutrapport med ett förslag till åtgärdsprogram. Projektet ger bakgrundsinformation åt Helsingforskommissionen då den i framtiden påbörjar ett arbete med samma syfte i hela Östersjön.

År 1984 utsändes en enkät till miljögiftsforskarna i båda länderna för att få reda på de mest akuta miljögiftsproblemen i Bottniska viken. Som en följd därav arrangerades i april 1985 i Mariehamn ett seminarium om problem kring tungmetallföreningar. Som en fortsättning på detta har man under verksamhetsåret påbörjat planeringen av ett seminarium om organiska miljögifter.

Slutligen genomfördes under verksamhetsåret 1985 mellan institutioner i Finland och Sverige en jämförande studie av analysmetodikerna för humus- och ligninföreningar. Arbetet kommer att publiceras år 1986.

Arbetet i kommitténs fyra temagrupper under år 1985 har redovisats till kommittén enligt följande:

Hydrografigruppen: Hydrografisk och hydrokemisk monitoring i Bottniska viken har fortsatt både enligt Kommitténs för Bottniska viken och Helsingforskommissionens program. Data från dessa program samt äldre finsk-svenska undersökningar sedan 1960-talet har utnyttjats i Helsingforskommissionens utvärderingsarbete "First Periodic Assessment". Observationer på s. k. fasta stationer har fortsatt.

En arbetsgrupp inom hydrografigruppen har utarbetat ett preliminärt program för att undersöka orsakerna till de ökande halterna av vissa kväveföreningar i Bottenviken.

En annan arbetsgrupp har tillsatts för att taga fram ett förslag till ett speciellt år med intensivforskning i Bottniska viken. Huvudsyftet skulle vara att erhålla en bättre approximation av den interna materialbalansen. Flertalet aktuella miljöproblem i havet är kopplade till transport av näringsämnen och miljögifter i vattnet och näringskedjorna. Dataunderlaget för att verifiera storskaliga strömmodeller skulle införskaffas genom ett omfattande mätprogram.

Belastningsgruppen har påbörjat insamlingen av det material som skall ingå i nästa översikt, "The Gulf of Bothnia – discharges from land and air 1982–1984".

I Sverige har arbetet med att ta fram metodik för insamling, bearbetning och presentation av utsläppsdata fortsatt under året. Under året har också projekt pågått som syftar till att vidareutveckla nuvarande datasystemet för tillsyns- och kontrollverksamheten. I Finland har man under året tagit i bruk ett vattenskyddsregister för industriella utsläpp samt övriga till vattenskyddet hörande utgifter.

I Finland har man vid mätning av älvtransporter övergått från tidsbestämd till flödesbestämd provtagning. Vidare har man förbättrat beräkningarnas tillförlitlighet genom att påbörja en utredning om belastningen från de små kustnära avrinningsområdena. I Sverige har undersökningsprogrammet avseende vattendragens transport av föroreningar till Bottniska viken fortsatt som tidigare.

Projektet för att klargöra den luftburna belastningen på Bottniska viken har fortsatt även under 1985. Arbetet har bl. a. omfattat vilken undersökningsmetodik som kan tillämpas vid monitoringundersökningar i öppna havet, utvärdering av gjorda interkalibreringar samt beräkning av depositionerna av kväve, fosfor och vissa tungmetaller. Dessutom har ett arbete startats i Sverige för att jämföra nederbördens kemiska sammansättning ute i Bottenviken med den vid stationer vid kusten och i inlandet.

Biologigruppen har haft ett möte 1985 i Helsingfors. I mötet deltog en representant för kontaktgruppen för fiskeribiologer från Naturvårdsverket i Sverige och Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet i Finland.

Planeringen av en förfrågan till olika forskare och forskningsinstitutioner angående vilka de mest akuta problemen är i Bottniska viken, inleddes.

Den biologiska monitoringverksamheten på gemensamma stationer i öppna havet har fortsatt enligt rådande riktlinjer, likaså intensivprovtagningen på de nationella kustnära stationerna.

Både i Finland och i Sverige har de utvidgade zoobenthosprogrammen med syfte att klargöra en eventuell generell eutrofiering i Bottniska viken fortsatt under 1985.

Kontaktgruppen för fiskeribiologer från Naturvårdsverket i Sverige och

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet i Finland har hållit två möten 1985. En ledningsgrupp bestående av Hannu Lehtonen (Finland) och Erik Neuman (Sverige) har tillsatts. Data över forskare och forskningsinstitutioner samt pågående undersökningar rörande fiskeriforskning i Bottniska viken har insamlats under verksamhetsåret.

Miljögiftsgruppens verksamhet i början av året dominerades av planeringen av seminariet om tungmetallföroreningar i Bottniska viken. Ett gemensamt planeringsmöte hölls i Helsingfors före själva seminariet, som arrangerades den 16–17 april i Mariehamn. I seminariet deltog 10 forskare från Finland och 9 från Sverige. Seminariet sammanställde en rapport med rekommendationer, som tillhandahållits kommittén.

Metallseminariet rekommenderade bl. a. anordnandet av en interkalibrering av fiskfysiologiska metoder vid föroreningsforskning i Bottniska viken. Miljögiftsgruppen har igångsatt planeringen under verksamhetsåret och interkalibreringen kommer att utföras under 1986.

Vidare har gruppen varit engagerad i planeringen av ett bilateralt seminarium om organiska miljögifter i Bottniska viken. Det tredje Bottniska viken seminariet i Björneborg uttryckte oro över den ökande förekomsten av s. k. nya miljögifter. Som en följd av detta, kommer en intensifiering av forskningsinsatserna kring de nya föreningarna speciellt att diskuteras vid seminariet, som kommer att arrangeras under år 1986 i Sverige.

Slutligen redovisas sammansättningen av kommittén och dess undergrupper år 1985.

Kommittén för Bottniska viken har under 1985 bestått av följande ledamöter:

Finland

gen dir	Simo Jaatinen (ordf)	VS
överdir	Runo Savisaari (suppl)	VS
byrådir	Reino Laaksonen	VS
forskare	Pentti Kangas (suppl)	VS
avd chef	Pentti Mälkki	HFI
avd chef	Paavo Tulkki	HFI
forskare	Juha-Markku Leppänen (suppl)	HFI
special forskare	Lauri Niemistö (suppl)	HFI

Sekreterare för den finländska delen av kommittén har varit:

forskare	Henrik Sandler
sekr för internat.	
ärenden	Sirkka Haunia

Sverige

gen dir	Valfrid Paulsson (ordf)	SNV
avd chef	Göran Persson	SNV
direktör	Ulf Ehlin	SMHI
lab chef	Stig Fonselius	SMHI

Sekreterare för den svenska delen av kommittén har varit:

byrådir	Stig Norström	SNV
---------	---------------	-----

Kommitténs finländska ledamöter har under år 1985 hållit 5 möten, medan den svenska delen av kommittén avhandlat ärenden per telefon eller korrespondens.

Kommitténs arbetsutskott har under år 1985 haft följande sammansättning:

Finland

avd chef	Pentti Mälkki	kontaktperson
forskare	Pentti Kangas	
forskare	Henrik Sandler	(sekr)
sekr för internat. ärenden	Sirkka Haunia	(sekr)

Sverige

avd chef	Göran Persson	kontaktperson
direktör	Ulf Ehlin	
lab chef	Stig Fonselius	
byrådir	Stig Norström	(sekr)

Den finländska delen av arbetsutskottet har hållit 4 möten, den svenska delen av arbetsutskottet har haft 2 möten och i övrigt behandlat förekommande ärenden vid telefonsammanträden. Två gemensamma möten har hållits.

Till kommitténs arbetsutskott har följande temagrupper/kontaktpersoner varit knutna under år 1985:

Belastning

<i>Finland</i>	<i>Sverige</i>
Emelie Enckell-Sarkola (ordf)	Birger Eriksson
Vuokko Karlsson	
Heikki Pitkänen	

Biologi

<i>Finland</i>	<i>Sverige</i>
Juha-Markku Leppänen (ordf)	Ulf Grimås
Pentti Kangas	
Veijo Miettinen	
Ann-Britt Andersin	

*Miljögifter**Finland*

Veijo Miettinen (ordf)

Rolf Kristoffersson

Henrik Sandler

Matti Verta

Matti Perttilä

Sverige

Mats Olsson

*Hydrografi (inkl. fysik, kemi, sediment och materialbalans)**Finland*

Paavo Tulkki (ordf)

Lauri Niemistö

Heikki Pitkänen

Jouko Launiainen

Juha Sarkkula

Varppu Tervo

Sverige

Ulf Ehlin

Vid kommitténs årsmöte i Skellefteå den 19 januari 1985 godkändes arbetsutskottets förslag till årsrapport för år 1984 och forskningsprogram för 1985. Forskningsprogrammet för år 1985 har genomförts planenligt. För programmet redovisas i föreliggande rapport.

En förteckning över litteratur publicerad under verksamhetsåret har sammanställts i Finland och bifogas denna rapport.¹

Mariehamn den 4 februari 1986

Valfrid Paulsson

Simo Jaatinen

¹ Här ej tryckt.

Ekonomiska utskottets betänkande

över berättelserna på utskottets verksamhetsområde 1985

(Berättelserna C 15/e: 1–15, se s. 2163)

Økonomisk utvalg har mottatt beretninger for virksomhetsåret 1985 fra følgende institusjoner:

- C 15/e:1/1987 Nordisk økonomisk forskningsråd
- C 15/e:2/1987 Nordisk statistisk sekretariat
- C 15/e:3/1987 Nordisk skattevitenskaplig forskningsråd
- C 15/e:4/1987 Fondet for teknologi og industriell utvikling (Industrifondet)
- C 15/e:5/1987 Fondet for svensk-norsk industrielt samarbeid
- C 15/e:6/1987 Nordtest
- C 15/e:7/1987 Nordel
- C 15/e:8/1987 Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA)
- C 15/e:9/1987 Nordisk tolladministrativt råd
- C 15/e:10/1987 Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO)
- C 15/e:11/1987 Nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål
- C 15/e:12/1987 Nordiske jordbruksforskernes forening
- C 15/e:13/1987 Samarbeidsnemden for nordisk skogsforskning (SNS)
- C 15/e:14/1987 Nordisk genbank for jordbruks- og hagevekster
- C 15/e:15/1987 Nordisk komité for byggebestemmelser (NKB)

Utvalget behandlet beretningene på sine møter 12. august og 10.–11. november 1986.

C 15/e:1/1987 Nordisk økonomisk forskningsråd

Nordisk økonomisk forskningsråd har eksistert siden 1980. Ved Nordisk Råds sesjon i 1985 ble følgende forslag til endring av Forskningsrådets formålsparagraf vedtatt etter forslag fra Økonomisk utvalg:

Forskningsrådet har til oppgave å fremme Nordisk økonomisk samarbeid ved å gi støtte til analyser og utredninger om emner som står sentralt i nordisk økonomisk debatt og fremlegge materiale på de viktigste økonomiske områder med konsekvensvurderinger. Konsekvensvurderingene og eventuelle forslag kan inneholde alternative bidrag.”

Årsaken til at utvalget foreslo å endre Forskningsrådets formålsparagraf grunner seg i et ønske om å gjøre Forskningsrådet til et mer anvendelig organ for nordiske politikere.

Økonomisk utvalg er gjort kjent med at Nordisk Ministerråd har besluttet å endre formålsparagrafen til følgende:

''Nordiska ekonomiska forskningsrådet har till uppgift att på olika sätt främja analyser och utredningar om centrala ämnen i den nordiska ekonomiska debatten. Hit hör bland annat frågor som rör det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna, jämförelser av de nordiska ekonomierna och förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete''.

Utvalget konstaterer at formålsparagrafen ikke har fått den ordlyd Nordisk Råd har bedt om. Utvalget forutsetter imidlertid at de endringer som er foretatt er gjort i lys av den motivering som er nevnt foran og som lå til grunn for Rådets ytring i 1985. Det er utvalgets forhåpning at endringen kommer til å fremme Forskningsrådets virksomhet i den retning Nordisk Råd har gitt uttrykk for og derigjennom berike det nordiske samarbeid.

C 15/e:4/1987 Fondet for teknologi og industriell utvikling – Nordisk Industrifond

Nordisk Fond for teknologi og industriell utvikling (Nordisk Industrifond) ble opprettet i 1973. Nordisk Ministerråd fattet i 1985 en beslutning av stor betydning for Nordisk Industrifonds framtidige virksomhet. Beslutningen omfattet dels en flytning av Fondets sekretariat i løpet av 1986 fra Stockholm til Oslo og dels en vesentlig økning av Fondets økonomiske ressurser. Som en følge av beslutningen om økte ressurser besluttet dessuten Ministerrådet at antall ansatte skulle øke fra 8 til 13 personer. De administrative spørsmål i samband med flytting og rekruttering av nye medarbeidere har vist seg meget tidskrevende, noe som kraftig har påvirket arbeidet innen Fondets begrensede sekretariat.

Midler til den prosjektstøttende virksomheten økte fra ca. 36 MSEK 1984 til ca. 55 MSEK 1985, dvs. med drøyt 50 pst. Økningen skyldes Industrifondets sentrale rolle i tilknytning til handlingsplanen på datateknologiområdet og handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

Økonomisk utvalg vil understreke at Nordisk Industrifond står foran en meget spennende utvikling. Fondet vil administrere deler av det tekniske forsknings- og utviklingsprogram i den økonomiske handlingsplanen. Det vil bl. a. beskjeftige seg med datateknologiske utviklingsprogram og det vil inngå som en særdeles viktig brikke i det nordiske fondet for teknologi og industriell utvikling som skal opprettes i Oslo. En står altså foran en kraftig opprustning av Fondet.

Økonomisk utvalg har store forventninger til det forannevnte Fondet for teknologi og industriell utvikling og Nordisk Industrifonds rolle i dette. Samarbeidet innen forskning og utvikling har i de senere år framstått som de store vekstområdene innenfor europeiske samarbeid. Dette tilsier at behovet for økt samarbeid mellom nordiske bedrifter også vil være et viktig steg mot deltakelse i et større internasjonalt samarbeid. I denne forbindelse er Nordisk Industrifond viktig. Utvalget forutsetter at senteret i Oslo vil arbeide med framtidrettede områder som f.eks. datateknologi, bioteknikk og materialteknikk og at institusjonens finansieringsvolum raskt utvikles i tråd med de forventninger og krav som stilles.

Økonomisk utvalg vil dessuten anmode om at det i tilknytning til opprettelse av den nye institusjonen i Oslo blir foretatt en evaluering av hele eller deler av Industrifondets virksomhet. En bør analysere prosjekter Fondet har støttet og belyse hvilke effekter dette har fått på det nordiske industri- og forskningssamarbeidet.

Økonomisk utvalg foreslår at

Nordisk Råd tar de til Økonomisk utvalg henviste beretninger for virksomhetsåret 1985 til etterretning.

Helsingør, 11. november 1986

Esko Aho (K)

Ylva Annerstedt (fp)

Carl Bildt (m)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Antti Kalliomäki (Sdp)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F.)

Ilkka Suominen (Kok)

Jan P. Syse (H)

Formann

Arne Andersson (m)

Stefán Benediktsson (Bj.)

Lahja Exner (s)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Arvo Kempainen (Skdl)

Oddrunn Pettersen (A)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Harald Synnes (Kr.F.)

Karin Söder (c)

Berättelser

inom ekonomiska utskottets verksamhetsområde

Innehåll

C 15/e:1	Nordiska ekonomiska forskningsrådet	2164
2	Nordiskt statistiskt sekretariat	2168
3	Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet	2170
4	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling	2175
5	Svensk-norsk industrifond (SNI)	2183
6	Nordtest	2195
7	Nordel	2197
8	Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA)	2203
9	Nordiska tulladministrativa rådet (NTR)	2206
10	Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)	2208
11	Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor	2211
12	Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF)	2213
13	Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)	2215
14	Nordiska genbanken för jordbruks och trädgårdsväxter	2218
15	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	2222

Nordiska ekonomiska forskningsrådet*Verksamhetsberättelse 1985**Navn og adresse*

Nordisk økonomisk forskningsråd
 c/o Sigbjørn Atle Berg
 Boks 1095, Blindern
 N – 0317 Oslo 3

1. Formål

Forskningsrådet har til oppgave å fremme nordisk samarbeid på det økonomiske området. Dette skal blant annet skje ved at rådet gir støtte til analyser og utredninger om den gjensidige økonomiske avhengigheten mellom de nordiske land, og om forutsetningene for et nærmere samarbeid. Rådet er således et viktig redskap til å fremme felles nordisk forskning omkring økonomisk politikk.

2. Organisasjon

Forskningsrådet har tre medlemmer fra hvert av de nordiske land med personlige varamedlemmer.

Fd. överdirektör Lars Lindberger fra Sverige har vært rådets formann siden november 1983. Dosent Brynjolfur Sigurdsson fra Island har vært dets viseformann. Rådet har ansatt en forskningssekretær.

3. Virksomheten i 1985*3.1 Økonomisk utfall*

	Budsjett	Regnskap	Avvik
01 Lønn	318 255,—	284 492,36	33 762,64
11 Varer og tjenester	443 765,—	457 833,46	14 068,46
21 Prosjekter	1 582 901,67	1 017 451,36	565 450,31

Kommentarer: Budsjettallene inkluderer på post 01 lønnsreserve overført i november. På post 11 er det gjort fradrag for underskudd i 1984 med NOK 8 235. På post 21 inkluderer budsjettet NOK 344 901,67 som ble overført fra 1984.

Forskningsrådet har altså brukt mindre til prosjekter enn budsjettet tillater de siste årene. Men dette vil endre seg i 1986. Da planlegger forskningsrådet å bruke ca. NOK 485 000 mer enn de prosjektmidler som er bevilget for det året.

3.2 *Beskrivelse av virksomheten*

Ni forskningsprosjekter med støtte fra rådet er avsluttet i 1985. Åtte prosjekter pågår med støtte fra rådet, og det er innvilget støtte til syv nye prosjekter fra 1986. I tillegg pågår en sammenlignende studie rådet har bestilt av de sosiale overføringsordningene i de nordiske land. Og det har vært gjort forberedelser til en monografi om lønnsdannelsen i de nordiske land.

Forskningsrådet har avholdt to rådsmøter. I tilknytning til vårmøtet ble det arrangert et økonomisk-politisk seminar om langsiktige virkninger av statlige budsjettunderskudd i de nordiske land. Tidligere på våren ble det arrangert et forskerseminar om virkninger av den selektive industristøtten.

3.2.1 *Økonomisk-politisk seminar*

De statlige budsjettunderskuddene har spesielt i Danmark og Sverige vært store, og det har vært hevdet at den gjeld staten dermed pådrar seg vil være en vesentlig hindring for handlefriheten på lang sikt. Forskningsrådet har tidligere støttet en analyse av de nordiske lands statsgjeldspolitik, som Jesper Jespersen ved Det Økonomiske Råds sekretariat i København har gjennomført.

Mens rådet var samlet til vårmøte, ble det nå avholdt et seminar om temaet. Seminaret hadde 42 deltakere, de fleste fra sentraladministrasjon, forskningsinstitusjoner og det økonomisk-politiske miljø ellers i de nordiske land. Nordisk Råds økonomiske utvalg var representert ved seminaret.

De tre foredragene fra seminaret er publisert i forskningsrådets årbok for 1985, sammen med tre forberedte kommentarer.

3.2.2 *Forskerseminar*

Den selektive industristøtten har hatt stort omfang, særlig i Norge og Sverige. Det meste av den defensive støtten er nå avvirket, men noe gjenstår. Og alle nordiske land driver med offensive former for industristøtte.

Rådet arrangerte et forskerseminar for å vurdere de kunnskapene vi allerede har om virkningene av industristøtte, og de muligheter som finnes for at videre studier skal gi vesentlig bedre kunnskaper. Seminaret hadde 18 deltakere fra forskningsinstitusjoner og sentraladministrasjon i de fem nordiske land.

En rapport fra seminaret finnes i årboken for 1985. Rådet har ikke planer om å følge opp dette temaet ytterligere.

3.2.3 *Sosiale overføringsordninger*

Forskningsrådet har gitt professorene Christen Sørensen og Lars Mathiessen fra Odense Universitet i oppdrag å skrive en utredning om de sosiale overføringssystemene i de nordiske land. Studien skal primært gi en oversikt over alle viktige ordninger i de fem landene og gjøre sammenligninger mellom landenes overføringssystemer. Men prosjektlederne er også bedt om å presentere de viktigste typer reformforslag som har vært fremsatt, og vurdere hva vi vet om konsekvensene av de ulike forslag.

Prosjektet startet tidlig i 1985 og vil være fullført våren 1986. Sluttrapporten fra prosjektet vil da trolig bli publisert som bok i serien av "Forskningsrapporter fra Nordisk økonomisk forskningsråd".

3.2.4 *Kommunenes rolle i stabiliseringspolitikken*

Fire prosjekter omkring kommunenes rolle i stabiliseringspolitikken i de nordiske land ble satt i gang i 1983, og et femte prosjekt kom med fra 1984. Ett av de fem prosjektene ble gjort ferdig i 1984, mens de andre fire er blitt ferdige i 1985. Fra alle disse finnes sluttrapporter i årboken for 1985.

3.2.5 *Andre forskningsprosjekter som er avsluttet*

Fem andre prosjekter avgir også sluttrapporter i årboken for 1985:

- Nordisk strukturanalyse, ved Finn Førsund fra Universitetet i Oslo og Lennart Hjalmarsson fra Göteborgs universitet.
- En nordisk handelsmodell, ved Lennart Sundberg fra industridepartementet i Stockholm i samarbeid med forskere fra Statistisk sentralbyrå i Oslo, fra Danmarks Statistik og fra Uleåborgs universitet.
- Stabiliseringspolitikk och lønebildning i små öppna ekonomier, ved Lars Calmfors fra Stockholms universitet.
- Inombranschhandelns utveckling som indikator på ekonomisk integration i Norden, ved Jan Otto Andersson fra Åbo akademi og Yrjänä Tolonen fra Åbo universitet.
- Tillväxt och strukturändring i nordisk industri: Vilka krav ställs til ekonomisk politik? Ved Pentti Kouri, The First Boston Corporation i New York.

3.2.6 *Forskningsprosjekter som er i gang*

I årboken for 1985 finnes rapporter fra seks prosjekter som er i gang. I alt er åtte prosjekter med støtte fra forskningsrådet i gang ved slutten av 1985.

- Stabiliseringspolitikk i Norden. En komparativ studie, ved Johan Myhrman fra Handelshögskolan i Stockholm.
- Handelspolitiska handlingsalternativ för nordisk sjöfart, ved Per Magnus Wijkman og Sonja Daltung fra Kommerskollegium i Stockholm og Victor Norman og Tor Wergeland fra Norges Handelshøyskole.
- Fackföreningar och lönebildning, ved Anders Forslund fra Stockholms universitet.

- Samspillet mellem løndannelsen og valutakursændringer, ved Erik Strøjer Madsen fra Handelshøjskolen i Århus.
- Lönestruktur och sysselsättningens sammansättning, ved Johnny Zetterberg fra Uppsala universitet.
- Økonomisk utnyttelse av felles nordiske fiskebestander, ved Rögnvaldur Hannesson og Trond Bjørndal fra Norges handelshøyskole og Gylfi Gislason og Ragnar Arnason fra Islands universitet.
- Orsaker till den offentliga sektorns tillväxt, ved Johan Lybeck fra Sparbankernas bank i Stockholm.
- Pengepolitikens autonomi i de nordiske land, ved Bjarne Ytterhus fra Bedriftsøkonomisk institutt i Oslo.

Nordiskt statistiskt sekretariat

Verksamhetsberättelse

Namn och adress

Nordisk statistisk sekretariat
Sejrøgade 11/Postboks 2550
DK-2100 København Ø

1. Institutionens uppgift

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Det utgör sekretariat för de nordiska chefsstatistikermötena och betjänar och samordnar verksamheten i de nordiska statistiska utskott, som verkar i chefsstatistikermötets regi. Detta sker bl. a. genom att sekretariatet deltar i planläggningen av möten och seminarier samt utarbetar dokumentation till och rapporter från dessa.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik. Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistisk årsbok och utger andra statistiska publikationer.

2. Organisation

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Sekretariatet har 6 anställda och är beläget i Köpenhamn.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget	1985 Bokslut	Avvikelse
Löner	1 448 000	1 477 239	+ 29 239
Varor och tjänster	450 000	451 041	+ 1 041
Projekt	110 000	46 928	- 63 072
Summa	2 008 000	1 975 208	- 32 792

3.2 Beskrivning av verksamheten

Sekretariatet har under verksamhetsåret 1985 bl. a.

- sammanställt och utarbetat dokumentation till det nordiska chefsstatistikermötet 1985 samt svarat för rapporten från detta.
- i samråd med utskottsordförandena sammanställt och utarbetat viss dokumentation till möten med nordiska statistiska utskott (1985 – 20 utskott) samt svarat för rapporterna från dessa.
- deltagit i planläggningen och genomförandet av nordiska statistiska seminarier och kontaktmöten samt svarat för rapporterna från dessa.
- deltagit i planläggningen och genomförandet av vissa samnordiska projekt. Följande projekt har planlagts, pågått eller avslutats under verksamhetsåret 1985:
 - * LIST STAT – samnordisk databas för statistikmaterial
 - * Halvårsstatistik och utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna
 - * Jämförande nordisk inkomststatistik
 - * Yrkesödnlighetsjämförelser i Norden
 - * Nordisk biblioteks- och museistatistik
 - * Nordisk kulturaktivitetsundersökning.
- deltagit i möten med andra nordiska samarbetsorgan bland vilka kan nämnas Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO), Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO) och NAUTs utskott för arbetsmarknadsforskning.
- deltagit i Europeiska statistikerkonferensens plenarsammanträde.
- utarbetat och redigerat Nordisk statistisk årsbok 1985 samt miniårsboken "NORDEN 1985".
- redigerat och utgivit publikationer i serierna Nordisk statistisk skriftserie, Tekniska rapporter och Aktuell nordisk statistik samt publikationen "Kvinnor och män i Norden 1985".
- fungerat som förvaltningsorgan för Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) och Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO).

4. Beslut

Styrelsen för Nordiska statistiska sekretariatet överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

N. V. Skak-Nielsen
Rigsstatistiker

Harry de Shårengard
Sekretariatschef

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
c/o Christer Silfverberg
Stockholms universitet
Juridiska institutionen
S-10691 Stockholm

1. Inledning

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet bildades genom överenskommelse den 13 april 1973 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Forskningsrådets syfte är att främja det nordiska samarbetet inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse. Forskningsrådet verkar för sitt ändamål i huvudsak på tre olika sätt. För det första delar rådet ut anslag till externa forskningsprojekt, för det andra bedriver rådet forskningsprojekt i egen regi och för det tredje arrangerar forskningsrådet ett årligen återkommande seminarium om aktuella skatterättsliga och ekonomiska ämnen.

2. Organisationen

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland och har under året utgjorts av:

- För Danmark: Lektor Mogens Eggert Møller, lektor Aage Michelsen och konsulent Kaj Lotz.
- För Finland: Professor Edward Andersson, professor Osmo Forssell och byråchef Lasse Aarnio.
- För Norge: Ekspedisjonssjef Hallvard Borgenvik, professor Steiner Strøm och førstelektor Frederik Zimmer.
- För Sverige: F. d. generaldirektör Gösta Ekman, professor Sven-Erik Johansson och professor Sven-Olof Lodin.

Varje medlem har haft en personlig suppleant. Under 1985 har följande personer varit suppleanter i forskningsrådet:

Lektor Kjeld Hemmingsen (för Møller), professor Thøger Nielsen (för

Michelsen), konsulent Jan Steen Jensen (för Lotz), professor Kari S Tikka (för Andersson), ekonomie licentiat Jarmo Leppiniemi (för Forssell), konsultative tjänstemannen Olof Olsson (för Aarnio), dommer Tove Friis-Petersen fram till den 15 april och underdirektør Anne Marie Brændvang för tiden därefter (för Borgenvik), forsker Inger Gabrielsen fram till den 15 april och forsker Charlotte Koren för tiden därefter (för Strøm), försteamanuensis Knut Boye fram till den 15 april och professor Ole Gjems-Onstad för tiden därefter (för Zimmer), rättschef Kurt Malmgren (för Ekman), docent Jan Södersten (för Johansson) samt professor Gustaf Lindencrona (för Lodin).

Under verksamhetsåret har Gösta Ekman varit rådets ordförande och Mogens Eggert Møller dess vice ordförande. Forskningsrådets sekreteraruppdrag har skötts av t. f. universitetslektor Christer Silfverberg.

3. Beviljande av forskningsanslag

Forskningsrådet har som vanligt utlyst forskningsanslag lediga till ansökan inför sina ordinarie sammanträden i april och oktober. Vid det första tillfället hade sex ansökningar på sammanlagt ca 1 270 000 SEK kommit in. Rådet beslöt att tilldela Ole Gjems-Onstad, Norge, 20 000 NOK i resebidrag till hans forskningsprojekt om avtal och skatt. Vidare erhöll Irene Andersson ett anslag på 48 000 SEK till ett projekt med benämningen "Incitamentstrukturerna i de nordiska ländernas familjebeskattnings".

Till rådets sammanträde i oktober hade tre ansökningar på sammanlagt ca 480 000 SEK givits in till rådet. Irene Andersson tilldelades därvid ytterligare 98 000 SEK till hennes ovan nämnda forskningsprojekt.

4. Projektet "De nordiska ländernas skattestruktur"

Maria Reh binder har under året lagt fram sin licentiatavhandling om förmögenhetsbeskattningsen i Norden. Avhandlingen behandlar både förmögenhetsbeskattningsens principiella frågor och införandet av den moderna förmögenhetsskatten i Norden. Den arbetsgrupp inom rådet som arbetar med en kommentar till det nordiska dubbelbeskattningsavtalet har i det närmaste avslutat det projektet. Frederik Zimmer och Gustaf Lindencrona har fortsatt arbetet med sin gemensamma bok om familjebeskattningsen i Norden. I denna framställning kommer även Islands familjebeskattningsen att behandlas. Rådet har därför beslutat att finansiera en översättning av delar av den isländska skattelagen till annat nordiskt språk.

5. Det ekonomiska projektet

Under Steinar Strøms ledning har arbetet med det ekonomiska projektet om skatt och arbetsmarknad fortsatt under året. En analys av beskattnings-

ens inverkan på utbudet av arbetskraft med hjälp av norska data har slutförts. Vidare har svenska data angående arbetsutbud och beskattning analyserats. En student vid Oslo universitet har skrivit en rapport åt Steinar Strøm om beskattningen av gifta kvinnor i Västeuropa. Slutligen har en makroekonomisk analys av skatter och arbetsutbud i Danmark utförts.

6. Seminarier

I anslutning till forskningsrådets sammanträde i Stockholm i april hölls traditionsenligt ett mindre seminarium för rådets medlemmar och några särskilt inbjudna gäster. Ämnet för seminariet var denna gång det amerikanska förslaget till nytt skattesystem som hade lagts fram under 1984. Gustaf Lindencrona presenterade i ett föredrag huvudpunkterna i förslaget. Därefter följde en diskussion varvid bland annat skatteförslagets betydelse för Norden belystes.

Ett angeläget område för forskningsrådet är att verka för ett ökat samarbete mellan de yngre forskarna inom skatteområdet i Norden. Forskningsrådet hade därför anordnat ett seminarium för yngre forskare som hölls i Helsingfors under två dagar i maj 1985. I seminariet deltog ca 20 inbjudna gäster. Vid seminariet presenterade deltagarna sina forskningsprojekt och diskuterade gemensamma problem. Seminariedeltagarna lämnade också en redogörelse för utvecklingen av den skatterättsliga forskningen i de nordiska länderna under det senaste årtiondet. Vidare diskuterades den komparativa forskningen och prejudikatens betydelse inom skatterätten. Ämnena inleddes med föredrag av Maria Rehbinder respektive Edward Andersson. Seminariet avslutades med ett besök hos Högsta Förvaltningsdomstolen.

Forskningsrådets stora årliga seminarium 1985 ägde rum på hotell Marienlyst i Helsingør. Ämnet för seminariet var den skattemässiga behandlingen av kursvinster och kursförluster på fordringar och skulder. I seminariet deltog de flesta av rådets medlemmar och suppleanter samt ett 60-tal särskilt inbjudna gäster från universiteten, de administrativa myndigheterna och näringslivet i de nordiska länderna. I likhet med tidigare år hade utförliga rapporter upprättats före seminariet och utsänts till deltagarna. De ekonomiska nationalrapporterna hade skrivits av kontorchef Carsten Andersen (för Danmark), pol. dr Sixten Korkman (för Finland), utredningsledare Tor Hersoug (för Norge), och ekon. dr Peter Englund (för Sverige). Generalrapportörer för den ekonomiska delen var professor Niels Chr. Nielsen och lektor Michael Møller.

De juridiska nationalrapporterna hade skrivits av lektor Kjeld Hemmingsen (för Danmark), professor Edward Andersson (för Finland), amanuensis Arthur Brudvik (för Norge) och jur. dr Per Thorell (för Sverige). Generalrapportör för den juridiska delen var lektor Aage Michelsen.

Den förste seminariedagen ägnades åt att beskriva de finansiella marknaderna i Norden och att diskutera hur skattereglerna påverkar prisbildning och handeln på de finansiella marknaderna. Vidare presenterades de skatterättsliga bestämmelserna för kursvinster och kursförluster på fordringar och skulder.

En nyhet var att förberedda frågor ställdes till rapportörerna av två särskilt utsedda utfrågare. Ledande utfrågare av de juridiska rapportörerna var Gustaf Lindencrona och av de ekonomiska Jan Södersten.

Under den andra seminariedagen hade deltagarna förmånen att få lyssna till ett föredrag av den danske skatteministern Isi Foighel om den nyligen beslutade danska skattereformen om beskattningen av kapitalinkomster samt till den förre skatteministern Mogens Lykketofts synpunkter på skattereformen. Vidare presenterade kontorchef Carsten Andersen och professor Christen Sørensen den i Danmark nyligen införda realbeskattningen för pensionsförsäkringar.

7. Informationstjänst

Rådet har under året givit ut informationsbladet Nordiska Skattenyheter, NSN, med tre nummer. NSN innehåller skattenyheter i notisform (ny lagstiftning, propositioner, utredningar, direktiv, tidskriftsartiklar m. m.).

8. Publikationer

Under året publicerades rapporter från seminariet i oktober 1984 i Moss i Norge om familjebeskattningen i Norden. Skriftserien NSFS består därmed av följande publikationer:

NSFS Nr 1: Skatteharmoniseringen i EG

NSFS Nr 2: Bolagsbeskattningen i Norden

NSFS Nr 3: Kringgående av skattelag

NSFS Nr 4: Personbeskattningen i högskattesamhället

NSFS Nr 5: Skatteproblem vid generationsskifte i familjeföretag

NSFS Nr 6: Internationella företags beskattning av Sven-Olof Lodin

NSFS Nr 7: Skatteforskning och skattepolitik

NSFS Nr 8: Från nettobeskattning till bruttobeskattning

NSFS Nr 9: Skatter och inflation

NSFS Nr 10: Beskattning av internationella transaktioner av Claes Söderström

NSFS Nr 11: Inntektsbegrep og rettsutvikling av Frederik Zimmer

NSFS Nr 12: Rättssäkerheten i beskattningen

NSFS Nr 13: Konflikten mellan beskattningens fiskala och icke-fiskala ändamål

NSFS Nr 14: Utlandsägda dotterbolag i Sverige av Robert Joachimsson

NSFS Nr 15: Familjebeskattningen i Norden

9. Finansiering

Forskningsrådets verksamhet finansieras genom bidrag från medlemsländernas regeringar och har under året uppgått till sammanlagt 400 000 SEK, varav Danmark svarat för 23,925 % eller 95 700 SEK, Finland för 16,225 % eller 64 900 SEK, Norge för 18,225 % eller 72 900 SEK och Sverige för 41,625 % eller 166 500 SEK. Forskningsrådets ekonomiska förhållanden i övrigt framgår av rådets räkenskaper.

Stockholm den 21 april 1986

Gösta Ekman
Ordförande

Christer Silfverberg
Sekreterare

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling

Verksamhetsberättelse 1985

Nordisk industrifonds styrelse överlämnar härmed till Nordiska ministerrådet sin verksamhetsberättelse med bokslut och revisionsberättelse avseende 1985. I en tryckt publikation Projekt och verksamhet 1985 lämnas en utförlig beskrivning av fondens projektstödjande verksamhet.

Nordiska ministerrådet fattade under första halvåret 1985 beslut av stor betydelse för Nordisk industrifonds fortsatta verksamhet. Besluten omfattar dels förflyttning av fondens sekretariat under 1986 från Stockholm till Oslo och dels väsentlig ökning av fondens ekonomiska resurser. Dessa beslut har självfallet i hög grad påverkat verksamheten inom fonden under det gångna året.

Nordisk industrifonds uppgifter

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond – upprättades 1973 av de fem nordiska regeringarna som ett led i ett vidgat industripolitiskt samarbete. De nordiska industriministrarna fastställde 1978 följande inriktning av verksamheten.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

I den nordiska handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som antogs av ministerrådet i mars 1985 framhålls i kapitlet "Industripolitik samt forskning och utveckling" att en framgångsrik forsknings- och utvecklingsverksamhet är en förutsättning för att de nordiska länderna skall kunna behålla sin ekonomiska styrka. En långsiktig förstärkning av ländernas industriella och tekniska kunskapsbas är nödvändig för att vidmakthålla och utveckla industrins internationella konkurrenskraft. Ministerrådet framhåller i detta sammanhang att Nordisk industri-

fond är ett viktigt organ för att främja nordiskt industriellt samarbete inom FoU-området och har mot denna bakgrund beslutat om ökade ekonomiska resurser för fondens verksamhet.

Ministerrådets beslut i datahandlingsplanen och i den ekonomiska handlingsplanen innebär inte enbart att fonden får ökade resurser utan även att fondens verksamhetsområde utvidgas genom det industriella FoU-programmet och dataprogrammet. Detta medför att fonden får möjlighet att spela en central roll beträffande samarbetet inom teknisk forskning och utveckling i Norden.

Verksamheten 1985

Arbetet inom styrelse och sekretariat har under året i hög grad påverkats av de beslut om fonden som Nordiska ministerrådet fattade under hösten 1984 och i början av 1985, och som innebär dels en kraftig resursuppbyggnad och dels flyttning av sekretariatet från Stockholm till Oslo. Som en följd av den beslutade ökningen av fondens verksamhet, har Ministerrådet även fattat beslut om en utökning av fondens anställda från 8 till 13 personer. De administrativa frågorna i samband med flyttning och rekrytering av nya medarbetare har visat sig mycket tidskrävande, vilket kraftigt påverkat arbetet inom fondens begränsade sekretariat.

Kapaciteten för den projektstödande verksamheten, speciellt då det gäller planering och initiering av nya insatser, har mot denna bakgrund under stor del av året varit begränsad. Under hösten 1985 har dock den planerade och initierande verksamheten på nytt kommit igång. Under första halvåret 1986 planeras kompletterande rekrytering och sekretariatet beräknas vara fullt utbyggt efter sommaren. Styrelsen bedömer att förutsättningarna är väl tillrättalagda för en effektiv verksamhet när det nya sekretariatet den 1 april 1986 etableras i Oslo.

Fondens ekonomiska resurser 1985

Genom att Nordiska ministerrådet fastställt dels handlingsplanen på datateknologiområdet och dels handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning kommer som tidigare angivits Nordisk industrifonds ekonomiska resurser att under en femårsperiod öka väsentligt. Denna ökning har under 1985 inneburit att tillförda medel för projektstödande verksamhet ökat från ca 36 MSEK 1984 till ca 55 MSEK 1985, dvs. med drygt 50 %.

Av Tabell 1 framgår hur de ekonomiska resurser fonden har kunnat disponera 1985 har fördelats mellan projektstöd och administration.

Tabell 1. Fördelning av tillgängliga medel 1985. (Fördelning enligt budget anges inom parentes) (MSEK)

Tillgängliga medel			Förbrukade medel		
Anslag från NMR			Projektstöd		
– ord. budget	37,0	(37,0)	– ord. budget	36,3	(37,2)
– datahandlingsplan	15,0	(15,0)	– datahandlingsplan	15,0	(15,0)
– FoU-programmet	3,0	(3,0)	– FoU-programmet	0,8	(3,0)
– extra anslag ¹	0,6	–	Administration		
Bankräntor	5,8	(1,5)	– normala adm. kostn.	3,4	(3,3)
Amorteringar	0,7	(2,0)	– flyttkostnader	0,6	–
och räntor på lån			Överförs till 1986		
Återförda medel	1,8	–	för		
Kursdifferenser	1,5	–	– FoU-program ²	2,2	–
			– adm. och ord.		
			proj. budget ³	7,1	–
Totalt	65,4	(58,5)		65,4	(58,5)

¹ För att täcka kostnader i samband med flyttningen av fondens sekretariat till Oslo. Extra medel kommer även att tillföras 1986.

² Under 1985 ej i anspråktaga projektmedel inom FoU-programmet som överföres till 1986.

³ Under 1985 ej i anspråktaga medel inom ordinarie budget som överföres till 1986. Viss del förutsättes behöva utnyttjas för att täcka administrativa merkostnader som kan uppstå på grund av både flyttningen av sekretariatet och beslutad personalökning och som ej kunde förutses i fondens budgetskrivelse hösten 1985. Se även under avsnittet ADMINISTRATION samt kommentarer till bokslutet.

Huvuddelen av de överförda medlen kommer att föras till fondens projektmedel och utnyttjas i samband med fondens ökade initierande verksamhet.

Utöver de medel som under 1985 har varit disponibla för projektstöd har fonden haft möjlighet att inom vissa ramar påta sig fleråriga förpliktelser såväl beträffande den ordinarie projektstödande verksamheten som datahandlingsplanen och FoU-programmet.

Fondens bokslut presenteras på sidorna 11–14.

Användningen av fondens medel

Hur beviljade projektmedel utnyttjats redovisas nedan separat för verksamheten inom

- ordinarie budget
- dataprogram
- FoU-program

Beskrivning av beviljade projekt lämnas i publikationen PROJEKT OCH VERKSAMHET 1985.

Ordinarie projektbudget

Under 1985 inkom 69 nya projektförslag som hänförts till den ordinarie verksamheten och 22 ansökningar om fortsättningsanslag på under tidigare år beviljade projekt. Det totalt ansökta beloppet var 69 MSEK.

Utöver de 36,3 MSEK som beviljats som projektstöd 1985 har fonden formellt reserverat 7,6 MSEK för perioden 1986–1988. Den totala projekt-kostnaden för de projekt som under 1985 beviljades stöd, beräknas uppgå

till 103 MSEK, vilket innebär att fondens genomsnittliga finansieringsandel var 35%.

De projektmedel som ej ianspråktagits under 1985, 0,9 MSEK, har överförts till projektverksamhet under 1986.

Följande tabeller och figurer visar hur de beviljade medlen fördelar sig på

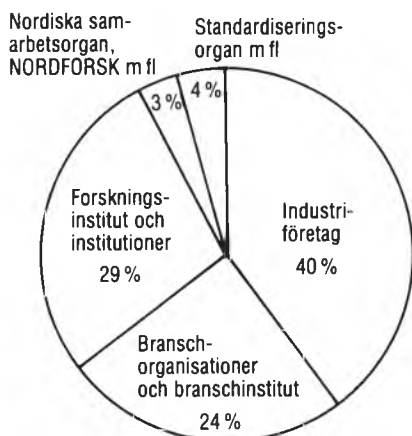
- stödformer (TABELL 2)
- anslagsmottagare (FIG 1)
- deltagande länder (TABELL 3)

I FIG 2 visas hur den totala projektkostnaden (103 MSEK) fördelar sig mellan olika kategorier finansierare.

Tabell 2 Fördelning på olika stödformer

Stödform	Beviljat t o m 1984	Beviljat 1985		Under 1985 reserverat för 1986–87	Totalt bev/res 1973/74–1987	
	1 000 SEK	1 000 SEK	%	1 000 SEK	1 000 SEK	%
Bidrag	158 118	23 803	66	635	182 556	71
Lån	53 919	12 496	34	7 011	73 426	29
Totalt	212 037	36 299	100	7 646	255 982	100

FIGUR 1. FÖRDELNING AV BEVILJADE MEDEL 1985 (36.3 MSEK) PÅ OLIKA MOTTAGARKATEGORIER

FIGUR 2. FÖRDELNING MELLAN OLIKA FINANSIÄRER AV TOTAL KOSTNAD (103 MSEK) FÖR DE PROJEKT SOM UNDER 1985 ERHÅLLIT STÖD

Fondens andel av den totala projektkostnaden för projekt beviljade 1985 utgör 36%. Övrig finansiering kommer huvudsakligen från industriföretag och branschorganisationer 32%, och från nationella FoU-stödjande organ, 22%.

Fördelningen av beviljade medel mellan länderna uppvisar stora variationer mellan olika år. Som jämförelse redovisas därför utöver fördelningen 1985 även motsvarande siffror för 1983 och 1984.

Tabell 3 Fördelning av projektstöd på deltagande länder

Land	1983		1984		1985	
	MSEK	%	MSEK	%	MSEK	%
Danmark	6,0	18,6	7,4	19,6	5,5	15,2
Finland	5,1	15,6	6,9	18,3	6,6	17,1
Island	1,1	3,4	1,2	3,2	2,4	6,6
Norge	9,9	30,6	9,6	25,5	5,4	14,9
Sverige	10,2	31,6	12,6	33,4	16,8	46,2
Totalt	32,3	100	37,7	100	36,3	100

Fördelningen av beviljat projektstöd på deltagande länder har gjorts på följande sätt. Då en fördelning av stödet mellan deltagarna har angivits i projektplanen har denna fördelningsplan följts. För ett mindre antal projekt, där fördelningsplan saknats, har beviljade belopp redovisats lika mellan deltagande länder.

Dataprogrammet

För verksamheten inom dataprogrammet har Nordisk industrifond och NORDFORSK en gemensam planeringsgrupp med representanter för ansvariga nationella organ. Därigenom säkerställs samordningen med pågående och planerade nationella aktiviteter. De flesta av de projektslag som under året hänförs till dataprogrammet har inkommit efter initiativ av deltagarna i gruppen och NORDFORSK har haft en planerande funktion för flera av de större projekten.

Elva projektförslag inkom under 1985 med en total sökvolym på 37 MSEK. Till nio projekt beviljades 15 MSEK som bidrag för 1985 och totalt reserverades 15,3 MSEK för åren 1986–1988. Dessutom beviljades under 1985 inom den ordinarie budgeten 9,8 MSEK som lån till tre industriella utvecklingsprojekt som avser datateknologiska tillämpningar.

I de nio projekt som fick stöd inom dataprogrammet deltar ca 30 industriföretag, en del av dem i flera projekt, samt ett stort antal forskningsinstitut från alla nordiska länder. Den totala projektkostnaden under 1985 för de nio projekten uppskattas till 44 MSEK och fördelar sig mellan olika typer av finansörer på följande sätt.

Industriföretag	36,8 %
Forsknings- och branschinstitut	0,5 %
Nationella FoU-stödande organ	28,7 %
Nordisk Industrifond	34,0 %
	<hr/>
	100,0 %

FoU-programmet

Avsikten med det industriella FoU-programmet är att stimulera till ökat nordiskt samarbete inom nya områden. Flera av de förslag som framlades i rapporten "Ökat nordiskt tekniskt FoU-samarbete" avsåg aktiviteter av annan typ än traditionella FoU-projekt. Det gäller bland annat etablering av kontakter och utbyte av erfarenheter mellan olika nationella organisationer (miljöer) med likartade arbetsuppgifter. För att denna typ av helt nya samarbetsaktiviteter skall komma igång krävs betydande initieringsinsatser. I rapporten förutsattes en aktiv medverkan både från Nordisk industrifond och NORDFORSK i detta sammanhang. På grund av de organisatoriska förändringar som under 1985 ägt rum inom båda organisationerna har dock den personella kapaciteten ej räckt till för de initieringsinsatser som skulle varit önskvärda. Verksamhet har därför endast startat inom två av de områden för vilka medel kanaliseras genom fonden. Fonden har tagit initiativ under 1985 som beräknas föra till ökade aktiviteter under 1986. En uppföljning av FoU-rapportens intentioner kommer att genomföras under 1986.

Totalt har fonden beviljat 0,8 MSEK för 1985 och reserverat 4,8 MSEK för 1986–87. De medel inom FoU-programmet som ej ianspråktagits under 1985, 2,2 MSEK, har överförts till verksamhet under 1986.

*Administration**Styrelse*

Fondens styrelse har under verksamhetsåret haft följande sammansättning:

	Ordinarie ledamot	Suppleant
Danmark	Expeditionssekretær Eyvind Moe	Kontorchef Anders Korsgaard
Finland	Industrirådet Björn Blomqvist	Tekn. dr. Heikki Kotilainen
Island	Afdelingschef Kristmundur Halldorsson	Afdelingschef Hermann Sveinbjörnsson
Norge	Afdelingsdirektør Andreas Mortensen	Afdelingsdirektør Per Gjelsvik (t. o. m. 85-09-30)
Sverige	Planeringschef Lars Ljung	Överingenjör Lennart Lindeborg
Nordforsk	Högskoledirektör Folke Hjalmers	Direktör Erling Hagen (t. o. m. 85-08-15) Direktör Tore Tysland (fr. o. m. 85-08-15)

Styrelsens ordförande har under året varit Kristmundur Halldorsson och vice ordförande Lars Ljung.

Styrelsen har under 1985 hållit åtta sammanträden. I samband med möten i Bergen och Åbo har studiebesök på industrier och organisationer arrangerats för fondens styrelse och medarbetare vid fondens sekretariat.

Sekretariat

Den 1 januari 1985 var 8 personer anställda vid fondens sekretariat. Under våren 1985 beslöt Ministerrådet att en ökning av sekretariatets personal successivt skulle ske under 1985–1986 till 13 personer.

Som en följd av Ministerrådets beslut att flytta fondens sekretariat från Stockholm till Oslo slutade 4 av de anställda under första halvåret 1985. Därutöver har ytterligare tre av de personer som var anställda vid årets början, bland dem fondens direktör, anmält att de ej är beredda att flytta med till Oslo. Endast en medarbetare kommer således att inom sekretariatet representera kontinuiteten i verksamheten.

Totalt har sex nya medarbetare rekryterats under året, bland dem även fondens blivande direktör Per Gjelsvik, som under en övergångsperiod fungerar som biträdande direktör och som kommer att överta direktörsställningen den 1 april 1986.

Sekretariatet har under året haft följande personal:

Rut Bäcklund-Larsson, direktör	S
Per Gjelsvik, biträdande direktör, fr. o. m. 1 oktober 1985	N
Paul Holbye, sivilingenjör	N
Robert Ottosson, civilingenjör, t. o. m. 30 april 1985	S
Robert v Pfaler, diplomingenjör, t. o. m. 30 juni 1985	F
Hördur Jonsson, civilingenjör, fr. o. m. 18 augusti 1985	I
Martin Mäklin, tekn. lic., fr. o. m. 26 augusti 1985	F
Palle M. Sörensen, akademiingenjör, fr. o. m. 15 augusti 1985	D
Marianne Anderson, handläggare (adm. & ekonomi)	S
Ingvar Flink, handläggare (ekonomi), t. o. m. 15 april 1985	S
Anna-Lisa Holmlund, assistent, t. o. m. 15 juni 1985	S
Margareta Tiger, byråassistent	S
Inga-Britt Agerkvist, handläggare (ekonomi), fr. o. m. 1 juli 1985	S
Louise Hjort, assistent, fr. o. m. 1 september 1985	S

Kostnader

Den administrativa budget för fondens verksamhet 1985 som fastställdes av Ministerrådet i mars 1984, var baserad på att fonden under året skulle ha 8 anställda och fortsatt vara lokaliserad i Stockholm. Besluten dels att successivt öka sekretariatets personal till 13 personer och dels att under 1986 flytta sekretariatet från Stockholm till Oslo har påverkat fondens administrativa kostnader redan under 1985.

Kostnadsökningar i samband med rekrytering av personal har i stort kunnat täckas genom omDispositionering inom den administrativa budgeten. För täckande av de kostnader under 1985 som direkt kan hänföras till flyttningen har Ministerrådet beslutat tillföra fonden extra medel.

Samarbetet mellan fonden och NORDFORSK

NORDFORSKs styrelse har under 1985 beslutat att flytta NORDFORSKs verksamhet till Oslo och har därvid tagit sikte på att flyttningen skall ske 1 januari 1987. Samtidigt har NORDFORSKs styrelse tagit upp organisationens fortsatta roll i det nordiska samarbetet inom teknisk forskning och utveckling till diskussion och därvid även formerna för det framtida samarbetet med Nordiskt industrifond. I detta sammanhang har NORDFORSKs styrelse angivit att även en fusion mellan de två organisationerna bör övervägas. De två organisationerna kommer under 1986 att fortsätta diskussionerna om det framtida samarbetet.

Remisser

Fonden har under året yttrat sig över följande medlemsförslag till Nordiska rådet:

- Medlemsförslag A 714/e om att upprätta ett nordiskt institut för bioteknik i Island.
- Medlemsförslag A 722/t om datateknologin som hjälpmedel i distriktspolitiken.

Svensk-norsk industrifond (SNI)*Verksamhetsberättelse 1985**Navn og adresse*

Svensk-norsk industrifond
Postboks 344 Sentrum/Skippergt 3
N-0101 Oslo 1
Tel: (02) 42 67 30

I Fondets vedtekter § 17 er det fastsatt at styret årlig før 15. mars skal "avgi til regjeringene årsregnskap med resultatsregnskap, balanseoppstilling og styrets beretning". I henhold hertil fremlegger herved styret årsberetning og årsregnskap for 1985 for den svenske og norske regjering.

Stockholm, den 4. mars 1986

Styret i Svensk-Norsk Industrifond

Rudolf Lindboe
Styreformann 1985

Karen Helene Normann
Tor-Jørgen Thoresen

Gunnar Söder
Viseformann 1985

Lennart Lübeck
Bengt Hökby

Atle Rye
Adm. direktør

1. SNI's virksomhet i 1985

Høsten 1984 var hovedpunktene i styrets vurdering av fondets situasjon og "image" at:

1. Fondet var for lite kjent, og var i ferd med å få en utilfredsstillende image innen næringsliv, media og opinion. Årsaken var dels at prosjektutviklingen ikke var som forventet, dels at oppnådde resultater var for lite kjent.

2. Fondet hadde et uutnyttet informasjonsaktivum i sine erfaringer – basert på etablerte prosjekter og praktiske samarbeidsmodeller.

3. Fondet trengte nye og sterkere økonomiske virkemidler på tilbudssiden.

Disse hovedpunkter ble lagt til grunn ved utarbeidelsen av virksomhets- og informasjonsplan for 1985.

Målsettingen var:

- Å øke tilgangen på gode prosjekter ved å utvikle og fokusere nye tilbud, som tilskudd med royaltymbetaling og forstudier/rådgivning.
- Å utvikle en profil som skaper positivt klima for fondets videre virksomhet.
- Å markere fondet som opinionsskaper for svensk-norsk industrisamarbeid generelt.
- Å utvikle rasjonelle og effektive hjelpemidler for informasjonsvirksomheten, som bør drives parallelt med fondets kontaktarbeid og rådgivning til svenske og norske industribedrifter i forbindelse med samarbeidsprosjekter.

Gjennom en aktiv informasjonsinnsats er kjennskap til fondets eksistens, oppgaver og rolle positivt endret.

Nye økonomiske virkemidler er utviklet i 1985: Forstudiebidrag og royaltfordning. Fondets egenutvikling er dessuten preget av utvidet rådgivning i samarbeidskunnskap.

Ny norsk og svensk informasjonsbrosjyre med vekt på samarbeidsmodeller er distribuert til aktuelle målgrupper, og benyttet løpende til andre informasjonsformål. Brosjyren har fått positiv respons.

Nytt representativt AV-materiell er utviklet og benyttet i en rekke sammenhenger – eksternt og internt.

En bedre, personlig kontakt med media er skapt. Det har vært vellykkede pressekonferanser og -treff i Oslo, Stockholm, Stavanger, Göteborg, Luleå, Ronneby og Tromsø – foruten flere personlige intervjuer og informative møter.

Tonangivende dagsaviser og fagpresse, samt radio i begge land, har bragt positiv omtale av Svensk-Norsk Industrifond.

Prioriterte målgrupper har fått orientering om fondet (industribedrifter, bank/finans, konsulenter). Likeså har det vært kontakt med nøkkelpersoner, politikere, sentrale og lokale myndigheter, næringslivsorganisasjoner m. v.

Svensk-norsk industrikonferanse: "Samarbeid for vekst" i Tromsø 23. og 24. april ble en positiv markering av fondet, såvel i de nordlige landsdeler som i de to land forøvrig. Tilstede var ca. 120 deltagere/innledere/foredragsholdere – alle sterkt og positivt engasjert. Referat fra konferansen ble tilstillet deltagerne og benyttet til annen informasjon.

Fondet hadde innslag ved INKO's årsmøte 9. mai.

Ved Norsk-Svensk Næringslivsseminar, arrangert av Stiftelsen til fremme av norsk friidrett den 14. juni i Oslo, deltok fondet med programposten "Jo visst kan norske og svenske bedrifter samarbeide!"

Sammen med stiftelsen Svenskhemmet Voksenåsen var fondet medarrangør for konferansen "regionalt samarbeid" 10. og 11. oktober.

Et meget vellykket "frokostmøte" ble arrangert på hotel Scandinavia i Oslo den 5. november – med over 300 tilstede fra industri, bank/finans, offentlige organer, konsulentfirmaer m. v. Arrangementet fikk positiv omtale i pressen foruten annen god omtale.

Representanter for prosjektpartnerne har vært verdifulle medspillere i informasjonsopplegget, og er positive til fortsatt samarbeid – til gjensidig nytte.

2. Prosjektutviklingen

Det har i 1985 vært en markant økning i interessen for svensk-norske samarbeidsprosjekter.

I 1985 er det satt igang 16 forstudier av interessante samarbeidsprosjekter. Ordningen stimulerer til kontakt med fondet og høyner prosjektenes kvalitet. Bidrag fra SNI til forstudier var i 1985 kr. 368 000, –.

Antall prosjekter i perioden 1981/84 var 16, mens det var 11 søknadsbehandlinger i 1985. Størrelsen på prosjektene er økt fra gjennomsnittlig lånebeløp pr. prosjekt på ca. 4 mill. kr. i 1983/84 til ca. 6,5 mill. kr. i 1985. Ved årsskiftet 1985/86 var 6 nye søknader under utredning.

Det er i løpet av 1985 gitt tilsagn om prosjektfinansiering på 60 mill. kr., slik at akkumulert tilsagnsbeløp ved utgangen av 1985 var ca. 125 mill. kr. Fondet var da i kontakt med 27 svensk-norske samarbeidsprosjekter angående prosjektfinansiering till 46 bedrifter. Prosjektoversikt pr. 31.12.1985 vedlegges årsberetningen.

I 1985 hadde fondet ca. 150 prosjekthenvendelser som har ført til ett eller flere møter med adm. direktør. I tillegg kommer ca. 200 henvendelser som administrasjonssekretæren har behandlet. Det dreier seg om mindre prosjekter som må avvises, foruten innhenting av informasjon om SNI.

Prosjektutviklingen fra starten i 1981/82 fremgår av diagrammet. Med utgangspunkt i prosjekter under utredning, forstudier og kontakt med interesserte er det utarbeidet en prognose for utviklingen i 1986. Denne indikerer at fondets akkumulerte tilsagn om prosjektfinansiering vil ligge på nivå 250 mill. kr. ved årsskiftet 1986/87.

Prosjektutviklingen viser at satsingen – på utadvendt informasjon, rådgivning og nye økonomiske virkemidler – har vært en riktig og nødvendig vei å gå.

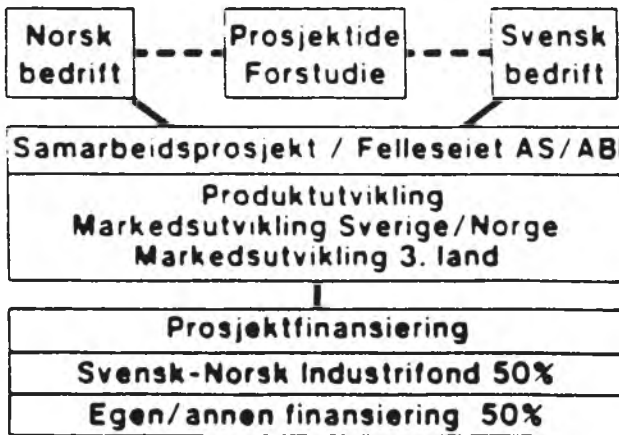
Blant industriledere merkes en positiv holdningsendring til utvikling av svensk-norske samarbeidsprosjekter.

Svensk-Norsk Industrifond Prosjektoversikt pr. 31.12.1985

Nycomed	''Phazet'' Allergidiagnose
Pharmacia	
SETAB (Scandinavian Energy Technology AB)	Alternativ energiproduksjon
Scandinavian Bulk Traders (SBT)	Trekull fra biomasse
Gøtaverken Energy Systems	
Raufoss – bildedivisjonen	Styrekolonner nedre del
Volvo personvagnar	
Madshus	Ishockeykølle i glassfiber
Jofa	
Mikro-Elektronikk	Kontrollutstyr for næringsmidler
Tecator	
Mandals Reberbane	Reparasjon/fornyelse av vannledninger
Forsheda Innovation	
Teeness (TNS)	System for vibrasjonsdemping

Sandvik Coromant	
Norion	Arbeidstøy (USA)
Viio Design	
Elektrisk Bureau	Kontrollstasjon for Tele-x
Ericsson	(markedsutvikling)
Senter for undervannsteknologi	"LINDA" – system for under-
Amlab	vannsløkalisering
Nycomed	Peptider for cancerbehandling
Pharmacia	
Totaldata	Datautstyr og -systemer
Data Industrier (DIAB)	
ÅSV-Nordisk Aluminium	Containere for flyfrakt (isolerte)
Frigotainer	
TM Intermatic AB	Utviklingsselskap for robot-teknologi
(Trallfa Robot/Michaelsen)	
EB Informasjon systemer	Datasvitsj/programvare
Upnod	
Altex Consult	Balkonger i aluminium
Alnova Bygg	
Haby Mekaniske/Teamtech	"Rieber Sealing system"
Forsheda	
Petro Fiber A/S	Fibermateriale for oljerensning m. v.
National Elektro Svenska AB	Elektrokjeler
Royal Scandinavian Bathrooms AB	Baderomsprodukter
Raufoss – bildivisjonen	Styrekolonner øvre del
Volvo personvagnar	
Hydrac (Industrikontroll/Norcem	Instrumentert sprekkovervåkning
Offshore)	
Kockum	
Vestre	Utemiljøprodukter
SCM Bolagen	
Collett-Marwell Hauge	Magnesium legemidler
ACO A/B	
Flex Interior AB	Systemvegger for interiør
Handiquip A/S	Handicaputstyr
Handiquip AB	

SAMARBEIDS-MODELL

3. Retningslinjer og strategi

Basert på drøftelser, bl. a. under et styreseminar på Voksenåsen 12. september, vedtok styret den 19. desember 1985:

Retningslinjer og strategi for SNI's virksomhet.

Fondets formål er ifølge avtalen av mars 1981 mellom Sveriges regjering og Norges regjering å stimulere til samarbeid mellom svenske og norske bedrifter for å bedre industriens internasjonale konkurransevne og derved øke lønnsomhet, sysselsetting og skape økonomisk vekst.

Fondet yter risikofinansiering til samarbeidsprosjekter mellom svenske og norske bedrifter for

- produktutvikling for å oppnå best mulig utnyttelse av bedriftenes ressurser og utvikle konkurransedyktig og markedstilpasset produksjon for hjemmemarkedene Sverige/Norge og for eksport.
- markedsutvikling i Sverige og Norge for å styrke bedriftenes konkurransevne på de respektive hjemmemarkeder, også som basis for eksportfremstøt
- markedsutvikling internasjonalt for å utnytte bedriftenes ressurser ved konkrete prosjekter for introduksjon på 3. lands markeder.

Fondet støtter prosjekter som fra et kommersielt eller teknisk synspunkt innebærer høy risiko og som på relativt kort sikt kan gi bedriftsøkonomisk lønnsomhet.

Støtte gis primært til selvstendige svenske og norske bedrifter, men kan også gis til sameide bedrifter og heleide datterselskaper hvis prosjektet medfører industriell utvikling i begge land.

Fondets virksomhet for å fremme dets formål og å bidra til at samarbeidsprosjekter etableres, skal også omfatte:

- informasjon om fondets virkemidler og muligheter for risikovillig finansiering
- forstudier for vurdering av samarbeidsmuligheter både generelt og for interessante og konkrete prosjektideer
- kontaktformidling mellom de to lands industrier generelt og innen spesielle områder
- formidling av kunnskap om hensiktsmessige modeller og avtaler for samarbeid mellom svenske og norske bedrifter innen fondets virksomhetsområde
- initiativ for generelt å fremme samarbeid og utvikling mellom svenske og norske industribedrifter.

4. Virksomhetsplan 1986

Med utgangspunkt i ovennevnte retningslinjer og strategi har administrasjonen utarbeidet virksomhetsplan for 1986. Den omfatter bl. a. handlingsplaner, informasjonsplan og vurdering av ressursbehov.

Virksomheten vil innebære en ytterligere økning i kontakten og rådgivningen overfor aktuelle samarbeidspartnere, igangsetting av forstudier, strukturering og oppfølging av samarbeidsprosjekter m. v.

For å rasjonalisere arbeidet med "prosjektproduksjonen" vil det bli holdt et informativt seminar for prosjektutredere og konsulenter i 1. halvår 1986.

Det arbeides også med et seminartilbud til svensk-norske industriledere i samarbeidskunnskap/"Relation Management".

Videoprogrammet "Samarbeid for vekst" vil bli lansert våren 1986. Det er lagt opp som studiebesøk hos 7 samarbeidspartnere, og med redegjørelse for SNI's tilbud. Programmet vil både bli benyttet i den daglige informasjon overfor nye, potensielle samarbeidspartnere og bli tilbudt i begge land som informasjon ved aktuelle møter/seminarier o. l.

Ny informasjonsbrosjyre blir laget over samme lest som videoprogrammet, og kan derfor være både supplement til dette og selvstendig informasjon om SNI. Fondets AV-materiell fornyes jevnlig, dels for å omfatte eksempler fra nye samarbeidsprosjekter, dels nye erfaringer fra arbeidet med rådgivning i samarbeidskunnskap.

Etter mønster fra arrangementet i Oslo, legges det opp til flere frokostmøter på aktuelle steder i 1986. Målgrupper er bl. a. næringslivsledere og media. Fondet vil fortsette samarbeidet med prosjektpartnerne om presstreff for presentasjon av prosjekter. Forøvrig vil den personlige kontakt med representanter for media videreutvikles med pressemeldinger, intervjuer, artikler m. v.

Ressursbehovet vil naturlig øke i takt med veksten i Fondets totale virksomhet.

Det foreligger gode muligheter for å øke omfanget av svensk-norske

samarbeidsprosjekter og dermed etterhvert oppnå målsettingene i Protokollen av 25. mars 1981 for utvidet samarbeid innen det industrielle området mellom Sverige og Norge.

Styrets oppgave må i den forbindelse være bl. a. å bidra til/sørge for at nødvendige ressurser stilles til disposisjon, slik at Fondets muligheter kan utnyttes, pålagte arbeidsoppgaver gjennomføres og oppsatte mål kan nås.

En viktig oppgave er å utvikle kontaktfunksjonen overfor svenske industrimiljøer ved at SNI kan benytte egen deltidskonsulent i Stockholm.

5. Fondets organisasjon og økonomi

Fondets styre:

Den svenske og norske regjering oppnevnte høsten 1983 Fondets styre for perioden frem til 31. desember 1985. Styret har i 1985 hatt følgende sammensetning.

Oppnevnt av den svenske regjering:

Medlemmer:

Generaldirektør Gunnar Söder, viseformann 1985

Direktør Lennart Lübeck

Direktør Bengt Hökby

Suppleanter:

Økonom Gösta Dahlström

Direktør Kerstin Sirvell

Dep. sekretær Sten Henkow (til 15 maj 1985)

Dep. sekretær Madeleine Caesar (fra 15 maj 1985)

Oppnevnt av den norske regjering:

Medlemmer:

Direktør Rudolf Lindboe, formann 1985

Ass. Banksjef Karen Helene Normann

Underdirektør Tor-Jørgen Thoresen

Suppleanter:

Avd. Direktør Per Gjelsvik

Adm. Direktør Kjell Roderburg

Førstekonsulent Bjørg Selås

Styret har i 1985 avholdt 5 styremøter, Møtested har alternert mellom Stockholm og Oslo.

Administrasjon

Fondets adm. direktør er siviløkonom Atle Bye.

Administrasjonssekretær er Aira Fininger Hussein.

De administrative funksjoner er basert på et nært samarbeid mellom Fondet og de 2 nasjonale industrifond og er fastlagt i avtaler mellom SNI og de nasjonale fond. Til prosjektutredning benyttes både konsulenter i de nasjonale fond og frittstående konsulenter. Forstudier settes vanligvis bort som oppdrag til eksterne konsulenter med spesiell kompetanse i relasjon til de aktuelle prosjekter. Konsulentassistanse har også vært engasjert til informasjonsoppdrag for Fondet.

Styrets oppdrag om å utvikle Fondets virksomhet har ført til en sterk økning i aktiviteten og dermed arbeidsmengden. Adm. direktør må således disponere over nødvendige ressurser, bl. a. sekretærhjelp.

Mette Stubberud har utført sekretærarbeid på halv tid fra 1. august 1985, og ble av praktiske grunner ansatt i SNI fra 1. januar 1986.

Revisjon

I henhold til Fondets vedtekter § 18 oppnevnte i januar 1982 det svenske industridepartement autorisert revisor Peter Sandell med autorisert revisor Sune Carlsson som personlig suppleant, og det norske industridepartement statsaut, revisor Yngvar Steinfeldt-Foss med statsaut, revisor Trond Tømta som personlig varamann. Denne oppnevningen gjelder også for regnskapsåret 1985.

Vedtektsendringer

Styret tok i brev av 17. desember 1984 til de 2 lands industriministre opp bl. a. spørsmålet om å kunne anvende "Prosjektfinansiering med royalty-betaling" i likhet med den eksisterende svenske ordningen, som også praktiseres av Industrifonden i Stockholm. Dessuten ble spørsmålet om en oppmyking av nedre totale prosjektgrense på 3 mill. kr. tatt opp.

Avtale mellom den norske og svenske regjering ble inngått den 23. april 1985 der bl. a. denne nye finansieringsordningen med Royalty ble godkjent. I den anledning ble Stiftelsesprotokollens bilag: "Vilkår for støtte fra Fonden för svensk-norskt industrielt samarbeide" og bilag 2 "Vedtekter for Fonden för svensk-norskt industrielt samarbeide" omarbeidet. Endringene trådte i kraft den 8. august 1985.

Fondets grunnkapital

SNI har en grunnkapital på 250 mill. SEK hvorav 150 mill. SEK er innbetalt fra svensk side pr. 1. januar 1985.

I følge stiftelsesprotokollens artikkel III kan SNI gi lånetilsagn på høyst 30 mill. SEK utover det partene har innbetalt.

Fondets midler er plassert på rentebærende konti, dels i Riksgäldskontoret, dels i Norges Bank.

Det er dessuten opprettet konto for administrative kostnader i PK Banken, Stockholm, og Christiania Bank og Kreditkasse, Oslo. Også disse konti er rentebærende.

Regnskap 1985

Det vises til vedlagte resultatregnskap, balanse pr. 31.12.1985 samt Bokslutskommentarer.

Fonden för svensk-norskt industrielt samarbeite

Resultatutråking	1985	1984
<i>Utlåning</i>		
Råntektåter på utgivna låner	2 316 985	942 722
Eftergivna lånefordringer (Not 7)	- 530 000	-
<i>Föråndering värdeeregleringsreserv</i>		
Bidrag med villkorlig återbetålingsskyldighet (Not 4, 7)	- 4 437 227	-
<i>Övrigt</i>		
<i>Intåter</i>		
Råntektåter på medel hos Riksgåldskontoret	19 816 588	11 883 879
Råntektåter på medel hos Norges Bank	490 534	639 219
Övriga bankrånor	999 584	1 819 583
<i>Kostnader</i>		
Personalkostnader (Not 5)	- 1 240 754	- 1 290 806
Övriga administrative kostnader	- 2 701 197	- 1 128 835
Kursvinst/kursförlust (Not 2)	+ 182 874	- 706 461
Årets resultat	14 897 387	12 159 301

Fonden för svensk-norskt industrielt samarbeite

Balansråking	1985-12-31	1984-12-31
<i>Tillgånger</i>		
<i>Omsåttningstillgånger</i>		
Kassa och bank	6 328 306	13 926 634
Medel hos Riksgåldskontoret	149 472 569	99 291 935
Medel hos Norges Bank	3 249 573	7 667 951
Upplupna bankrånor	5 302 539	3 166 585
Förskottsbetålda kostnader	-	10 869
Övriga fordringer	11 500	3 266
	<u>164 364 487</u>	<u>124 067 240</u>
<i>Långfristig fordran</i>		
Billån	36 672	41 744
<i>Utlåning</i>		
Upplupna lånerånor	694 339	407 336
Råntefordringer	497 812	162 535
Lånefordringer (Not 3)	23 108 698	11 284 517
Bidrag med villkorlig återbetålingsskyldighet (Not 4)	4 437 227	-
	<u>28 738 076</u>	<u>11 854 388</u>
Summa tillgånger	193 139 235	135 963 372

Skulder och eget kapital

<i>Kortfristiga skulder</i>		
Leverantörsskulder	41 837	10 510
Skuld till Industrifonden i Sverige	159 250	7 920
Skuld till Industrifondet i Norge	138 941	—
Upplupna kostnader	214 018	91 608
Övriga skulder	43 124	145 883
	<hr/> 597 170	<hr/> 255 921
<i>Värderegleringsreserv</i>		
Bidrag med villkorlig återbetalningsskyldighet (Not 4)	4 437 227	—
	<hr/> 4 437 227	<hr/> —
<i>Eget kapital</i>		
Erhållna statsmedel	150 000 000	112 500 000
Balanserat resultat	23 207 451	11 048 150
Årets resultat	14 897 387	12 159 301
	<hr/> 188 104 838	<hr/> 135 707 451
Summa skulder och eget kapital	193 139 235	135 963 372

Bokslutskommentarer

- Not 1 Enligt Stiftelsens stadgar skall räkenskaperna föras i enlighet med svensk lag.
- Not 2 Fordringar och skulder i norska kronor har omräknats till svenska kronor till balansdagens kurs 100,30. De poster i resultaträkningen som avser transaktioner i norska kronor har omräknats till svenska kronor till medelkursen 1,00. Den omräkningsdifferens som uppkommit, SEK 182 874 har påverkat resultatet.
- Not 3 Avsättning för förlustrisker på lånefordringar sker efter individuell prövning och har ej ansetts erforderligt i årets bokslut.
- Not 4 Under året har träffats avtal om Bidrag med royaltyåterbetalning till vissa projekt. Enligt avtalsvillkoren har Svensk-Norsk Industrifond rätt till royalty i de fall projekten kommer till kommersiell användning. Då återbetalning i form av royalty innebär osäkerhet, har utbetalda Bidrag i sin helhet reserverats. (Enligt redovisningsprinciper som tillämpas av Industrifonden, Stockholm.)
- Not 5 Under rubriken "Personalkostnader" ingår lön och sociala kostnader till personalen i Norge med SEK 715,808 för 1985.
- Not 6 Fonden har per 1985-12-31 beviljat lån om totalt kronor 126 122 805:—.
- Not 7 Styrelsen beslöt under 1985 att bevilja eftergift på SEK 530 000 för ett projekt p. g. a. sviktande marknadsutveckling. vidare har styrelsen beslutat att bevilja konvertering av två låneavtal till royaltyavtal på totalt SEK 1 937 227. Dessutom har styrelsen erbjudit ett företag konvertering av låneavtal till royaltyavtal på NOK 730 392.

Revisionsberättelse för stiftelsen Fonden för svenskt-norskt industriellt samarbete

Undertecknade, utsedda som revisorer i enlighet med § 18 i stiftelsens stadgar, får härmed avge följande berättelse.

Vi har granskat årsredovisningen, räkenskaperna samt styrelsens förvaltning för räkenskapsåret 1985. Granskningen har utförts enligt god revisionssed.

Det i årsredovisningen intagna bokslutet utvisande ett årsresultat om kronor 14 897 387 är upprättat enligt svensk lag.

Vi tillstyrker,
att styrelsens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för räkenskapsåret 1985.

1986-03-05

Y Steinfeldt-Foss
Statsautorisert revisor

Peter Sandell
Auktoriserad revisor

Nordtest

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

NORDTEST

(gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet)

Prästbordsgränden 2

SF-00340 Helsingfors 34

Tel. 90-48 05 88

1. Institutionens uppgift

Nordtest påbörjade sin verksamhet den 1 juli 1973 och fördes in på ministerrådets allmänna budget från 1 januari 1979. Nordtest har till uppgift att

- utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar och tekniska system för förfaranden,
- ha ansvaret för ett kontinuerligt informationsutbyte på provningsområdet,
- utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet,
- främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet,
- initiera och främja forskning på verksamhetsområdet.

2. Organisation

Nordtests verksamhet leds av en styrelse med 5 representanter, en för vart och ett av de nordiska länderna. Den fackmässiga verksamheten handhas av områdesvis utsedda fackgrupper, för närvarande 8 stycken samt två programgrupper. Sekretariatet, som har 4 anställda, är placerat i Helsingfors.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	1000 FIM Budget	1985 Bokslut	Avvikelse
Löner	665	810	-145
Varor och tjänster	480	500	- 20
Projekt	4 545	4 660	-115
Summa	5 690	5 970	-280*

* Täckning genom ränteinkomst

3.2 Beskrivning av verksamheten

Verksamheten har skett i enlighet med Nordtest Långtidsplan 1985-89.

Åtta fackgrupper har varit verksamma inom områdena Bygg, Brand, Akustik och buller, NDT, VVS, Elektronik, Mekanik och Kemi. Verksamheten i fackgrupp Konsumentvaror har i samråd med nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor nedlagts under året. Istället har Programgruppen för konsumentvaruprovning tillsatts med uppgift att tillvarata Nordtests samlade insats inom området.

Under året har 56 nya projekt initierats och 49 nya provningsmetoder har utsetts till Nordtest-metoder. Dessutom har 4 metoder reviderats. Certifieringsordningen för personal för oförstörande provning har reviderats under året. På ministerrådets uppdrag har arbetet med framtagning av riktlinjer för provningsverksamhet intensifierats. Syftet är att frambringa kvalitetssäkringssystem för provningslaboratorier för erhållande av jämförbara provningsresultat. Programgrupp "Harmonisering" svarar för denna verksamhet inom Nordtest. Kvalitetshandböcker för laboratorier har under året framtagits inom ett antal provningsområden.

Informationsverksamheten har upprätthållits genom publikationer i etablerade Nordtest-serier för provningsmetoder, generella dokument etc. Publikationsspråket är i regel engelska. Nordiska och nationella seminarier har arrangerats. Internationella kontakter har upprätthållits med organ inom Nordtests verksamhetsfält.

Beslut

Styrelsen för Nordtest överlämnar härmed verksamhetsberättelse för år 1985.

Ivar Foss
Styrelsens ordförande

Bo Lindholm
Institutionschef

Nordel

Verksamhetsberättelse 1985

Nordels uppgift

Nordel, som grundades 1963, är ett från ministerrådet fristående organ för nordiskt elkraftsamarbete vars målsättning är att optimalt utbygga och utnyttja det nordiska kraftsystemet. Nordel arbetar för teknisk och administrativ standardisering och koordinering för att uppnå en god ekonomi och hög säkerhet i elleveranserna. Nordel fungerar som rådgivande och rekommenderande organ med syftet att befrämja internationellt, främst nordiskt samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi.

Nordel har följande fasta arbetsuppgifter:

- att kontinuerligt följa utvecklingen av produktionen och konsumtionen av elenergi i de nordiska länderna, bl. a. genom att publicera lämplig statistik.
- att sammanställa konsumtionsprognoser och utbyggnadsplaner uppgjorda inom de enskilda länderna.
- att publicera en årsberättelse som innehåller Nordels verksamhetsberättelse, ländernas årsredogörelser, specialartiklar och statistik.

Nordels organisation

Nordel består av ledande personer inom kraftförsörjning i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Varje land har fyra fasta representanter. Nordel har tre utskott; Driftutskottet, Planeringsutskottet och Värmekraftutskottet samt ett flertal arbetsgrupper. En stor del av Nordels arbete utförs av utskotten och arbetsgrupperna. Genom dessa har man tillgång till specialister inom alla områden av elförsörjningen. För insamling av statistik och annan periodisk rapportering finns kontaktmän i de olika länderna. Inom Nordel finns också kontaktmän i många internationella organisationer.

Nordels utförande väljs för en period om tre år. Ordförandeskapet cirkulerar mellan länderna. Ordförande utser en sekreterare och svarar för sekretariatet.

Nordel har inga anställda utan varje land står för de kostnader representanterna förorsakar. Sålunda har Nordel inte heller någon separat budget.

Nordels verksamhet 1985

Nordels årsmöte hölls i Reykjavík i Island den 29 augusti 1985. Vid årsmötet behandlades föregående mötes protokoll, årsberättelsen 1984 och den aktuella kraftsituationen i de enskilda länderna samt prognoser för kraftsituationen under de närmaste åren. Drift-, Planerings- och Värme-kraftutskotten presenterade sin verksamhet under det gångna året samt planer för kommande år. Gruppernas och kontaktmännens verksamhet diskuterades och de internationella kontakterna rapporterades.

Nordel höll ett ordförande- och sekreterarmöte den 12 mars 1986 på Arlanda i Sverige eftersom det inte fanns behov för extramöte. I detta möte deltog ordförande, viceordförande, utskottsordförande och sekreterare. Vid mötet behandlades aktuella frågor inom utskotten och sekretariatet.

Nordels samarbete med de nordiska energimyndigheterna har fortgått även under 1985. Den 23 september sammanträdde representanter för ländernas energimyndigheter och Nordel för att informera varandra om pågående verksamhet samt för att diskutera aktuella frågor inom elkraftsektorn.

Nordels ordförandepost innehar Klaus Ahlstedt från Finland och som viceordförande fungerar Rolf Wiedswang från Norge vilka valdes för pågående tre års period vid årsmötet 1984. Sekretariatet finns hos Imatran Voima Oy i Finland.

Verksamheten 1985 inom driftutskottet

Utskottet har liksom tidigare fortlöpande behandlat aktuella samkörningsfrågor såsom kraftsituationen i de nordiska länderna, kraftutbytena länderna emellan, driftsäkerhet och drifttekniska frågor samt störningar inom det nordiska kraftsystemet.

För bedömning av kraftsituationen under de närmaste tre åren har effekt- och energibalanser avseende denna tidsperiod upprättats. Kraftbalanserna bedömes som goda.

Förbrukningsökningen inom Nordelsystemet har under 1985 varit stor. Detta beror främst på högkonjunktur för industrin, övergång från oljevärme till elvärme i Sverige samt temperaturunderskott under året. Vinterperioden januari–mars var mycket kall vilket resulterade i rekordhög momentan elförbrukning.

Vattenkraftsituationen i Nordelsystemet har varierat väsentligt under året. Magasinslägena vid årets början var högre än normala. Den höga elförbrukningen under vintern resulterade i hård utnyttjning av vattenkraften och mycket låga magasinslägen i Norge och Sverige vid tidpunkten för vårfloden. Genom goda tillrinningar främst i Sverige speciellt under sensommaren och hösten har magasinen fyllts upp till i stort sett normal nivå i Finland och Norge samt till över normal nivå i Sverige. Vattenkraftproduktionen under 1985 har varit hög.

Kärnkraften har fungerat mycket väl under 1985. Främst under de mycket stora höstflödena nedreglerades kärnkraften ca 4,5 TWh (främst i Sverige). Under året togs Sveriges två sista kärnkraftblock Forsmark 3 och Oskarshamn 3 i kommersiell drift.

Kraftutbytena har under 1985 varit omfattande. Under den kalla vintern importerade Sverige stora kvantiteter kraft från Norge vilka senare återlevererades under sommaren. I väntan på försenad vårflood importerade Sverige kraft även från Danmark och Finland. Under den nederbördsrika sommaren exporterade Sverige kraft till alla tre grannländerna. Kraftutbytena under årets sista två månader var mycket små. Den andra 400 kV-förbindelsen mellan Sverige och Själland har tagits i kommersiell drift.

Driftutskottet avslutade under året en analys av kraftutbytena mellan Nordel-länderna vilken redovisas i en slutrapport.

En arbetsgrupp har tillsatts med uppdraget att bearbeta frågan om prissättning av kraftutbyten. I uppdraget ingår att studera om nuvarande regler leder till ett rationellt utnyttjande av elkraftsystemet samt om en rimlig fördelning sker av de ekonomiska fördelarna av kraftutbyten. Vidare skall gruppen undersöka behovet av eventuella ändringar i reglerna som innebär en bättre total resursutnyttjning. Som ett underlag för gruppens arbete användes nyssnämnda slutrapport från analys av kraftutbytena.

Driftutskottet har under 1983, 1984 och 1985 genomfört prov med reducerat krav på reglerstyrka under sommarperioden. Proven har utvärderats och Driftutskottet avser på basis härav att tills vidare genomföra en provverksamhet med reducerat krav på reglerstyrka periodvis under sommarhalvåret enligt vissa regler.

En undersökning av tillrinningskorrelationen mellan Nordel-ländernas vattenkraftsystem har slutförts och redovisas i en slutrapport. Viss tillrinningskorrelation har konstaterats mellan Sverige och Norge.

Driftutskottet har slutfört en torrårsstudie av Nordelsystemet i stadium 1990 vilken redovisas i en slutrapport. Elförbrukningen kan på detta stadium täckas inom Nordelsystemet även under extremt torrår. Dyr fossilproduktion förutsättes då behöva tagas i anspråk i sådan omfattning att extra bemanning måste planeras med viss varseltid.

Planeringsutskottet

Ett omfattande arbete med utveckling av *beräkningsmodeller för produktionsstudier på det samkörande Nordelsystemet* har genomförts. Inom produktionsgruppen har utvecklats en metod som kombinerar en simuleringsmodell för vattenkraftberäkningar (energimodell) baserad på dynamisk programmering och en beräkningsmodell baserad på en förenklad linjär programmeringsmetod (effektmodell). Data har samlats in och bearbetats och en del beräkningar har gjorts på stadium 1990 med de båda modellerna som verkar väl användbara för sitt ändamål. Efter en del ytterligare testkörningar avser man att starta beräkningsarbete på stadium

1995. Resultaten från detta senare stadium skall användas som underlag för nätstudier om överföringskapaciteter på samkörningsförbindelserna. Modellen öppnar möjligheter för en integrerad planering av produktions- och överföringssystem. Detta innebär ett nytt grepp när det gäller att hantera frågor om lämplig samkörningskapacitet och förhoppningsvis ännu bättre underbyggda framtida Nordelrekommendationer i denna fråga. Modellerna bedöms också användbara för andra aktuella studier inom Planeringsutskottet.

Aktuellt arbete på nätområdet omfattar dels studier som skall resultera i förslag till *överföringskapaciteter på samkörningsförbindelserna i stadium 1995* och dels en *översyn av Nordels nätdimensioneringsregler*. I studierna om överföringskapaciteter sker samarbete mellan Planeringsutskottets nät- och produktionsgrupper. Vad gäller nätdimensioneringsreglerna så antogs dessa 1972 av Nordel och har sedan dess gällt oförändrade. Den nu aktuella översynen avser att belysa om de betydande förändringar som skett i de nordiska kraftsystemen sedan dess kräver några ändringar av reglerna.

Arbete pågår med en rapport med rubriken "*Avvägning mellan el och annan energi*". I rapporten analyseras elenergi- och totalenergiutvecklingen i de nordiska länderna under en statistisk årsserie samt aktuella prognoser fram till stadium 1995. Rapporten är en vidareutveckling av den artikel, "El ersätter annan energi", som redovisades i Nordels årsberättelse 1984. I rapporten konstaterades att elenergin fortsatt att öka i alla de nordiska länderna trots omfattande sparåtgärder och trots att man kunnat konstatera en avmattning eller till och med minskning hos totalenergin. Förutsättningar och motiv för att denna utveckling skall fortsätta behandlas. Man konstaterar att inom många områden i det moderna samhället så är el den enda energiform som kan väljas. Det betonas dock att strävan bör vara att åstadkomma det energisystem som är gynnsammast ur ekonomisk och miljömässig synpunkt och med beaktande av försörjningstryggheten i olika krissituationer. I rapporten redogörs för substitutionsmöjligheter mellan olika energislag och kortfattat för den miljöpåverkan som energianvändning innebär. Diagram redovisas för utvecklingen av elenergi respektive totalenergi och bruttonationalprodukt. Det kan slutligen noteras att man för arbetet med rapporten samlat in och sammanställt statistikmaterial som torde kunna vara användbart också för andra studier inom Nordel.

Nordel har uppdragit åt Planeringsutskottet att ta fram en rapport som ger en sammanfattning av nuläget beträffande *kostnader för vindkraft*. I rapporten kommer att behandlas de erfarenheter som hittills finnes i de nordiska länderna om genomförda projekt samt drifterfarenheter från dessa. Arbetet har påbörjats.

Efter förslag från Planeringsutskottet har igångsatts en studie om *påkänningar på det nordiska elkraftsystemet under kallperioden i början av 1985*. Studien görs i samarbete mellan Planerings och Driftutskotten. Man

kommer att analysera den situation som gällde under toppbelastningstimarna för konsumtion, produktion och nät samt vilka reserver som fanns tillgängliga.

En studie planeras om *inverkan av samkörningen på dimensioneringen av de enskilda Nordelländernas produktionssystem*. Den sammanlagda kapaciteten på samkörningsförbindelserna är betydande och ökar ytterligare när beslutade förbindelser kommer i drift. Det är därför angeläget att import- och exportmöjligheterna beaktas på ett riktigt sätt vid ländernas dimensionering av sina produktionssystem. Hittills har detta endast kunnat ske schablonmässigt men de beräkningsmodeller som nu utvecklats för produktionsstudier bedöms möjliggöra ett bättre beaktande av hur samkörningen inverkar på behovet av produktionsresurser.

Till ett *Cigré/UPDEA-symposium* (UPDEA = Union of Producers, Conveyors and Distributors of Electrical Energy in African Countries, Madagascar and Mauritius) hade Planeringsutskottet redovisat en *rapport "Power Cooperation between Neighbouring Countries"*. Syftet med rapporten var främst att med Nordelsamarbetet som bakgrund ge idéer till utvecklingsländer om hur man kan bygga upp och utveckla ett elsamarbete mellan grannländer. Några av Planeringsutskottets ledamöter deltog i symposiet. Man hade visat stort intresse för Norden och för Nordelsamarbetet.

En *Nordelrapport till WEC-kongressen 1986* har tagits fram. Rapportrubriken är *"Nordic electrical cooperation – simple cooperation forms offer significant benefits"*. Rapporten har tagits fram i samarbete mellan de tre Nordelutskotten. Den redogör för det omfattande elsamarbete som sker mellan de nordiska länderna och för de fördelar som samarbetet innebär för länderna.

Ett antal länder i södra Afrika samarbetar i organisationen *SADCC* (= Southern African Development Coordination Conference). Man har till den norska biståndsorganisationen NORAD framfört önskemål om att få en *information om det nordiska elsamarbetet*. NORAD har i sin tur etablerat samarbete i frågan med motsvarande biståndsorganisationer i de övriga nordiska länderna och med Nordel. Nordel har uppdragit åt Planeringsutskottet att samordna Nordels aktiviteter i frågan. Ett endagsseminarium med information om Norden och om det nordiska elsamarbetet planeras våren 1986 och därefter en studieresa med besök vid kraftanläggningar i de nordiska länderna.

Enligt överenskommelse mellan Nordel och ECE:s elkommitté (ECE = Economic Commission for Europe) skall Nordel vartannat år ta fram en *karta över de nordiska stamnäten*. Arbete med en sådan karta avseende stadium januari 1986 har påbörjats.

I alla de nordiska länderna råder stor *brist på högskoleutbildade elektroingenjörer med kraftteknisk inriktning*. På sikt kan detta leda till svåra problem såväl för kraftföretagen som för den elektrotekniska industrin. På

förslag från Planeringsutskottet beslöts vid Nordels årsmöte 1985 att tillskriva de nordiska utbildningsdepartementen och understryka behovet av åtgärder för att åstadkomma en förbättring av situationen.

Värmekraftutskottet

Utskottet har under året aktivt fortsatt sitt arbete med att befrämja erfarenhetsutbytet inom värmekraftområdet inom Norden. Utskottets och dess undergruppers sammanträden och enskilda anordnade seminarier har en viktig funktion i detta sammanhang.

Kärnbränslegruppen konstaterar i sin årsrapport "Markedsituationen i kernebrændselkredsløbet" att den sedan tidigare gynnsamma tillgången på uran, anrikningskapacitet och resurser för bränsletillverkning i världen fortfarande är vid handen. De totala kärnbränsleanknutna kostnaderna för ett kraftverk som tas i drift på 1990-talet uppskattas till 0,066 SEK/kWh enligt penningvärde primo 1985 vilket innebär en sänkning även i nominellt penningvärde från förra årets uppskattning.

Utskottets Drift- och Underhållsgrupp har i sin seminarieverksamhet för olika kategorier av kraftverkspersonal under året anordnat ett möte för underhållschefer. Under 1986 planeras ett speciellt möte för driftchefer. Gruppen har under året etablerat en informationsservice för problemlösning via erfarenhetsöverföring från andra nordiska värmekraftverk med erfarenheter av problemet. Genom arbetsgruppens försorg har den årliga publikationen "Tillgänglighetsstatistik för värmekraftverk" sammanställts, vilken redovisar tillgänglighets- och feldata under 1984 för de olika typerna av värmekraftverk i Norden.

Forsknings- och utvecklingsverksamheten inom NKA (Nordiska Kontaktorganet för Atomenergifrågor) har fortsättningsvis bevakats av utskottet, och utvalda projekt har givits en omfattande presentation. Utskottet kommer att nära följa upp NKA:s säkerhetsprogram för 1985-89.

Utskottet har funnit att miljöfrågorna i samband med värmekraftproduktion skall ges ökad uppmärksamhet i utskottets arbete. En följd härav är att ad-hoc gruppen för svavelutsläpp har givits i uppdrag att även följa lagstiftningen inom Norden beträffande utsläpp av NO_x och koldioxid.

Nordiska kontaktorganet för atomenenergifrågor (NKA)

Verksamhetsberättelse 1985

1. Kontaktorganets oppgave

Siden opprettelsen i 1957 har Nordisk kontaktorgan for atomenenergisørsmål (NKA) gjentatte ganger endret sine arbeidsformer i lys av utviklingen i denne sektor. I 1985 iverksatte man en ny ajourføring av arbeidet og organisasjonen.

Kontaktorganet har til oppgave å ivareta og fremme nordisk samarbeid – der hvor dette er hensiktsmessig – i spørsmål vedrørende atomenenergiens fredelige utnyttelse, samt å virke som et forum for allsidig meningsutveksling mellom de nordiske land i disse spørsmål.

2. Organisasjon

I kontaktorganet inngår et eller to ordinære medlemmer fra hvert land; videre deltar rådgivere i kontaktorganets møter, spesielt fra utenriks- og energidepartementene, energi- og sikkerhetsmyndigheter og forskningsinstitusjoner.

Mellom hvert møte i kontaktorganet tar en kontaktmannsgruppe seg av den løpende virksomheten i NKA. Kontaktmannsgruppen består av en representant fra hvert av landenes energidepartementer eller tilsvarende, samt av NKA's eksekutivsekretær.

Til å ta seg av gjennomføringen av nordiske forskningsprogrammer om sikkerhet ved kjernekraftvirksomheten har NKA en egen Nordisk komitee for sikkerhetsforskning (NKS). Gjennom denne komiteen administreres forskningsprogrammer av betydning for sikkerhetsmyndighetene og forskningsmiljøene i de nordiske land.

3. Virksomheten i 1985

Nedenfor omtales de viktigste saker som kontaktorganet har beskjeftiget seg med i 1985

3.1 Møtevirksomhet og arbeidsoppgaver

Kontaktorganet har hatt to møter i 1985 og kontaktmannsgruppen har møttes 7 ganger dette året.

Som vanlig har en diskutert spørsmål av betydning for de nordiske lands deltagelse i internasjonalt samarbeid på atomenenergiområdet. Dette gjelder arbeidet i Det Internasjonale Atomenenergibyrået (IAEA) og OECD's Nuclear Energy Agency (NEA). Den tredje granskingskonferansen om ikke-

spredningsavtalen (Non-proliferation treaty, NPT) ble avholdt i 1985, og kontaktorganet behandlet de nordiske lands medvirkning i dette, slik som man også drøftet IAEA's aktiviteter med "safeguards"-inspeksjoner av nukleære anlegg.

De nordiske land deltar i de rapporteringssystemer for nukleære insidenter som er etablert av IAEA i samarbeid med NEA.

Kontaktorganet har også diskutert spørsmål i tilknytning til internasjonal begrensning av eksport som kan føre til militær anvendelse av fredelig nukleærteknologi.

Andre aktuelle spørsmål var FN's konferanse om fredelig utnyttelse av atomenergien (PUNE) og IAEA's ~~Committee~~ ^{Committee} for the Assurance of Supply (CAS). Spørsmål i tilknytning til havdumping av radioaktivt avfall ble likeledes behandlet.

Kontaktorganet har i 1985 startet arbeidet med å revidere en avtale som ble inngått i 1963 mellom Danmark, Finland, Norge, Sverige og IAEA om bistand ved atomuhell. I første omgang har man konsentrert seg om å utveksle informasjon om beredskapsorganisasjoner i Norden og å ajourføre de kontaktpunkter som avtalen opererer med.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har alle blitt med i det nye 3-årige OECD-Haldenprogrammet som startet i 1985.

En rekke spesielle temaer ble behandlet i forbindelse med kontaktorganets møter i 1985: "Transport av kjernemateriale", "Teknologioverføring fra atomenergiområdet", "Menneskelig pålitelighet" m. fl.

3.2 Sikkerhetsprogrammene

I løpet av våren 1985 ble det 4-årige programmet "Sikkerhetsforskning på energiproduksjonsområdet" avsluttet. Hovedområdene i dette programmet var:

- Reaktorsikkerhet
- Menneskelig pålitelighet
- Avfallshåndtering
- Radioøkologi

Evalueringen av programmet ble igangsatt i 1985 og viser foreløpig at det har vært nyttig for en rekke forskningsmiljøer i Norden. Resultatspredning er blitt tillagt stor vekt og bl. a. var 18 sluttrapporter under utarbeidelse til trykking og distribusjon gjennom NORD-serien. Ved siden av er en rekke seminarer og konferanser blitt avholdt i tilknytning til programmet.

Med utgangspunkt i det avsluttende program startet deretter et nytt 4-års program i sikkerhetsforskning. Programmet har 5 hovedområder:

- Aktivitetsfrigjøring, spredning og omgivelsespåvirkning
- Avfallshåndtering
- Risikoanalyse og sikkerhetsfilosofi
- Materialteknikk
- Avansert informasjonsteknologi – brukt til prosessstyring.

En mer detaljert rapportering om disse programmer finnes i Nordisk Ministerråds beretning C1 for 1985.

Nordisk Ministerråd bevilget i 1985 2,268 mill. NOK til avslutning av det forrige sikkerhetsprogrammet og 4,536 mill. NOK til det nye programmet. Ved begynnelsen av 1985 fantes det en reserve på 0,772 mill. NOK og ved slutten av året gjensto det 1,503 mill. NOK. I tillegg til disse midler fra Ministerrådet kommer nasjonale bidrag av tilsvarende størrelsesorden.

Nordiska tulladministrativa rådet (NTR)

Verksamhetsberättelse 1985

1. Oppgaver

NTRs hovedformål er gjennom det etablerte samarbeidet mellom de nordiske lands sentrale tollmyndigheter, å medvirke til at de tolladministrative regler og rutiner for trafikk og vareførsel over landegrensene i Norden er så enkle og ensartede som mulig.

Videre tar man sikte på, gjennom samarbeid og informasjonsutveksling, å forhindre og å avdekke brudd på tollbestemmelsene. Samtidig drøfter en på generell basis forhold av administrativ karakter, bl. a. med henblikk på rasjonalisering og effektiv utnyttelse av tilgjengelige ressurser.

2. Organisasjon

Medlemmer av rådet er sjefene for tolladministrasjonene i de fem nordiske land:

Tolldirektør Jens Sterri, Norge (formann f. o. m. 1. juli 1985)

Generaldirektør Jorma Uitto, Finland

Tolldirektör Björn Hermannsson, Island

Tolldirektør C. A. Nielsen, Danmark

Generaltulldirektør Björn Eriksson, Sverige (formann t. o. m. juni 1985).

Formannskapet roterer mellom de nordiske lands tolladministrasjoner, i samsvar med ovenstående rekkefølge.

Det land som innehar formannsvervet holder også sekretariatet.

Rådsmøtet holdes hvert annet år. Til rådet er knyttet et permanent arbeidsutvalg (AU), som behandler sakene i perioden mellom rådsmøtene.

Formannen for arbeidsutvalget er f. o. m. 1. juli 1985, avdelingsdirektør Frode Alm Eriksen (N).

Med virkning fra 1985 er det også etablert en kontrollgruppe som er knyttet permanent til NTR.

3. Virksomhet i 1985**3.1 Finansiering**

Det land som arrangerer møter i regi av NTR eller tilknyttede utvalg, står også for kostnadene forbundet med dette.

Reise- og oppholdsutgifter dekkes av representantenes egne institusjoner.

3.2 Beskrivelse av virksomheten

I løpet av 1985 er det avholdt 1 rådsmøte (NTR) og 3 møter i arbeidsutvalget (AU).

Rådsmøtet ble holdt i juni 1985 i Kalmar. På møtet ble behandlet bl. a. følgende saker av fellesnordisk interesse av tolladministrativ art:

- forpassings spørsmål,
- spørsmål vedrørende skipsprosedyrer og proviantering,
- henvendelser fra nordiske organisasjoner,
- tollverdispørsmål,
- tollfrihetsregler for reisende,
- rapport om tollbehandling av flytrafikk,
- rasjonaliseringsprosjekter og utviklingstendenser,
- nordisk enhetsdokument,
- forenklet forelegg i grensetollsamarbeidet.

I 2 møter i arbeidsutvalget (AU) ble det gjort forberedelser til rådsmøtet i juni 1985. Samtidig ble drøftet diverse andre spørsmål av felles interesse.

Av disse kan nevnes:

- tollmyndighetenes virksomhet sett i fremtidsperspektiv,
- tollmyndighetenes kontakt med andre myndigheter og offentlige institusjoner,
- forpassingsordningene,
- oppfølging av diverse saker,
- tollfrihetsbestemmelsene for reisende,
- samarbeid mellom post- og tollmyndigheter.

I møte i arbeidsutvalget (AU) høsten 1985, ble drøftet diverse oppfølgingssaker fra NTR-møtet.

Av de viktigste ting som her ble behandlet kan nevnes spørsmålet om å innføre et nordisk enhetsdokument sett i forhold til det mer aktuelle spørsmål om å innføre et enhetsdokument (SAD) både i EF- og EFTA-handelen.

Videre ble drøftet mer detaljert de enkelte punkter i den fremlagte "flytollgruppens rapport" og den videre oppfølging av de forslag som var fremsatt i denne rapport.

Det ble dessuten avgitt uttalelse til Nordisk Råd i anledning et medlemsforslag om klassifisering av låsningsfrie bremsesystemer som sikkerhetsanordninger i biler i Norden.

En ekspertgruppe har utredet diverse tolltekniske spørsmål på flytransportområdet. Arbeidsgruppen har ialt hatt 7 møter, hvorav 2 i 1985. Rapport ble avgitt våren 1985.

En annen ekspertgruppe har utredet diverse spørsmål vedrørende forenklet forelegg i grensetollsamarbeidet. Denne arbeidsgruppen har ialt hatt 4 møter, hvorav 1 møte 1985. Rapport er avgitt våren 1986.

4. Vedtak

Formannen for Nordisk Tolladministrativt Råd oversender hermed virksomhetsrapporten for 1985.

Jens Sterri
Tolldirektør

Per E Johannessen
Sekretær NTR

Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

Postbox 163/Högbergsgatan 47 B, 3:e v.

SF-00131 Helsingfors

Tel 0-60 47 37

1. NordREFOs uppgift

Det Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) har, enligt de stadgar som Nordiska ministerrådet fastställt, till uppgift att

”svara för det nordiska samarbetet om den regionalpolitiska forskningen. NordREFO skall, efter samråd med berörda myndigheter och forskare, utforma i tiden avgränsade program för den regionalpolitiska forskningen. Programmen skall spegla de problemen som regionalpolitiken på längre sikt kan stå inför. De skall sikta mot tillämpbara resultat. NordREFO skall också främja information om den regionalpolitiska forskningen mellan de nordiska länderna och över fackgränserna.”

De regler som nu gäller för verksamheten innebär att NordREFO tar egna initiativ och att dess styrelse självständigt ansvarar för hur den regionalpolitiska forskningen bedrivs inom ramen för de riktlinjer som givits institutet. NordREFOs huvudsakliga arbetsuppgifter kan delas in i följande tre huvudområden:

- Institutet *bedriver egen forskning i forskningsgrupper*, som rekryteras nordiskt. Därvid eftersträvas nordiskt komparativa studier. Det kan gälla variationen mellan de nordiska länderna i utfall vid likartade typer av regionalpolitiska åtgärder, eller det kan gälla hur likartade problem har lett till olika lösningar i de skilda länderna. Forskningen bör vara inriktad mot att på kort och lång sikt få praktisk betydelse för den regionalpolitiska verksamheten i de nordiska länderna.
- NordREFO har vidare som uppgift att mera allmänt *samordna forskning inom det regionalpolitiska fältet*. Förutom de översikter som görs i anslutning till det egna forskningsprogrammet innebär detta att institutet följer verksamheten inom angränsande institutioner vad gäller symposier, konferenser, publicering av böcker och forskningsrapporter etc. Till

hjälp vid informationsöverföring mellan olika forskningsprojekt eller mellan forskning och praktik har NordREFO en omfattande publiceringsverksamhet, där tidskriften intar en central plats.

- En näraliggande uppgift är att *skapa en nordisk infrastruktur inom den regionalpolitiska forskningen*. Genom informella kontaktkanaler, vid sidan av den ordinarie informationsverksamheten, länkas olika forskare till varandra. Denna utvidgning av forskarnas referensram bör leda till kvalitetsförbättring i pågående forskning. Kontakter etableras också mellan forskare och användare med syfte att dels skapa en ökad politikrelevans i forskningen, dels underlätta spridningen av forskningsresultat. Kopplingar upprättas vidare till olika forskningsfinansierande organ.

2. Organisation

Institutet leds av en styrelse som är sammansatt av två representanter, en ledamot och en personlig suppleant, från samtliga nordiska länder, samt en representant för Nordiska ministerrådets sekretariat. De nationella ledamöterna utses av de ministerier som är ansvariga för regionalpolitiken. Sekreteraren för NÄRPs basprojekt är adjungerad liksom en representant för Direktoratet för egnsudvikling i Danmark.

Sekretariatet var vid årets början lokaliserat till Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i Oslo men flyttade vid halvårsskiftet till Helsingfors och är där placerat i inrikesministeriets lokaler.

Institutet har två anställda; en instituttschef och en administrativ sekreterare.

I samarbete med de ovan nämnda forskningsgrupperna tillsätter och avlönar NordREFO sekreterare i dessa grupper. Ordförande i grupperna utses av NordREFOs styrelse medan den övriga forskningsgruppen rekryteras av ordföranden och instituttschefen och godkännes av styrelsen. Eventuell ersättning till gruppledamöterna bestäms av respektive nation. NordREFO kan komplettera grupperna med konsultativa ledamöter.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall NOK

Anslagspost	Budget	Utfall	Avvikelse
Löner	536 000	507 492	28 508
Varor o. tjänster	802 000	835 243	–33 243
Projektverksamhet	1 013 000	1 043 583	–30 583

3.2 *Beskrivning av verksamheten*

Verksamheten under år 1985 präglas av att etappen 1980–1985 avslutades och att en ny etapp (1986–1989) startades i samband med flyttningen till Finland.

Under första halvåret 1985 genomfördes en omfattande publiceringsverksamhet som markerade avslutningen av forskningsprogrammet (jfr. den bifogade förteckningen över den totala publiceringsverksamheten 1980–1985). Vidare genomfördes en större konferens i Korsör där den avslutade etappens resultat diskuterades och riktlinjer för den kommande forskningen lades fast.

Det centrala kansliets arbete har under första halvåret koncentrerats till att producera de sista forskningsrapporterna, att redaktionellt bearbeta en del av materialet för publicering i tidskriften, att genomföra den avslutande konferensen samt att administrativt avsluta verksamheten i Oslo.

När det nya kansliet tillträdde andra halvåret var praktiskt taget all verksamhet tillhörande den föregående etappen avslutad och verksamheten kunde därför koncentreras på uppbyggandet av det nya forskningsprogrammet, etablerandet av ett kontaktnät med forskning och administration och de praktiska frågor som förknippas med en etablering. Som ett led i uppbyggandet av programmet genomfördes i oktober månad ett seminarium med styrelsen och särskilt tillkallade experter i Reykjavik. Materialet från detta seminarium presenteras i NordREFO 1985/86: 3 som publiceras under år 1986. Några forskningsresultat kan naturligtvis inte presenteras från den nu startade forskningsetappen och med den långa tid som åtgår för uppbyggandet av program och forskningsgrupper kommer även år 1986 att präglas av en låg "produktion".

Styrelsen för NordREFO överlämnar härmed sin verksamhetsberättelse för år 1985.

Åsmund Saether
Styrelseordförande

Gösta Oscarsson
Inst. chef

Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

Verksamhetsberättelse 1985

1. Institutionens opgave

Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørgsmål har som hovedopgave at følge med fiskeriets udvikling og behandle konkrete problemer af fælles interesse for de nordiske lande både hvad angår fiskeriet og markedssætningen.

2. Organisation

Kontaktorganets nationale delegationer består hver af omkring fire medlemmer (to fra fiskeriforvaltningen, to fra fiskerierhvervet) med hver sin suppleant.

Kontaktorganets møder afholdes på skift mellem de nordiske lande, som regel to gange årligt. Kontaktorganet afgør selv hvor møderne skal finde sted.

Til nærmere orientering forklares det hermed at en ny ordning blev vedtaget ved mødet i Danmark i foråret således at hovedansvar for formands- og sekretærfunktionen vedrørende møderne i Kontaktorganet går på omgang 2 år ad gangen mellem medlemslandene.

3. Virksomheden 1985

3.1 Økonomisk udkomme

Kontaktorganets virksomhed er ikke bekostet med tilskud fra Nordisk Ministerråd.

3.2 Beskrivning af virksomheden

Kontaktorganet har i året 1985 holdt to møder. Det forrige blev holdt i Tversted, Danmark den 18. april og det senere blev holdt i Akureyri, Island, den 1. oktober.

Ved det første møde blev der omdelt rapporter om fiskeriet i de nordiske lande i 1984.

Ved begge møderne blev aktuelle fiskerireguleringer og kvotforhandlinger rapporteret og diskuteret.

Ved begge af årets møder diskuteredes spørgsmålet om statsstøtte til fiskerierhvervet i de nordiske lande.

Ved det forrige møde drøftedes problemet om indvirkning på fiskeriet af militære øvelser og civil U-bådssejlad.

Ved begge møderne diskuteredes samarbejde om fiskopdræt og til det senere møde kom man overens om at forelægge samarbejdsministrene et forslag om oprettelse af en embedsmandskomité for fiskerispørgsmål hvilket Nordisk Ministerråd godkendte i slutningen af året.

Forslag fra Nordisk Råds medlemmer om oprettelse af Nordisk Institut for Bioteknik i Island blev diskuteret til efterårsmødet men ingen stilling blev taget dertil.

Ved begge møderne drøftedes emnet nordisk samarbejde vedrørende fiskeriundervisning.

Nordiska jordbruksforskares förening (NJF)

Verksamhetsberättelse 1985

Foreningens formål

NJF ble stiftet i 1918 og har til formål å fremme kontakten og samarbeidet mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land til gagn for jordbruket.

NJF ledes av aktive forskere, og medlemmer av foreningen er jordbruksforskere, lærere, konsulenter og andre med spesiell interesse i jordbruksforskning. Medlemmene er innenfor de nordiske land fordelt på avdelinger, med en avdeling i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

NJF er et kontaktorgan for jordbruksforskere i Norden og fungerer som formidlingsorgan for det nordiske samarbeidet på området. I denne forbindelse arrangerer foreningen seminarer hvor forskningen på spesielle områder blir behandlet ved foredrag, diskusjoner og gruppearbeid. Hvert fjerde år arrangerer foreningen en kongress. Videre arrangeres det fellesnordiske forskerkurser. Det drives også et omfattende utredningsarbeid hvor spørsmål av felles nordisk interesse blir utredet. Endelig utgir foreningen publikasjoner.

Foreningens ledelse

Foreningen ledes av et sentralstyre som består av formennene i de nasjonale avdelinger. NJFs høyeste myndighet er delegertforsamlingen, som er sammansatt av sentralstyret, seksjonsformennene og én representant utpekt av hver nasjonal avdeling. Dessuten kan det, uten stemmerett, delta ytterligere én representant fra hver seksjon.

Foreningens sentralstyre har i 1985 hatt følgende sammensetning:

Afdelingsleder Helge Holstener-Jørgensen, Danmark, *formann*

Lantbruksrådet Nils-Erik Kasberg, Sverige, *nestformann*

Rektor Magnús Jonsson, Ísland

Dr. Johan Korkman, Finland

Direktør Ole Rømer Sandberg, Norge

Økonomi

Foreningens utgifter var i 1985 på 1,5 millioner norske kroner. Av dette beløp er kr 800 000 dekket ved statsbidrag og kr 700 000 ved hjelp av medlemskontingent og avgifter ved deltakelse i seminarer som foreningen har arrangert.

Litt fra virksomheten

NJF dekker over et stort område og den har derfor en rekke arbeidsgrupper i gang til å ta seg av oppgaver av felles interesse for nordisk jordbruksforskning. I 1985 hadde NJF vel 60 arbeidsgrupper.

Det er også arbeidsgruppene som står for arrangementene av seminarer. I 1985 ble det arrangert 21 seminarer med 1 200 deltakere.

Fra de enkelte seminarer utarbeides og trykkes rapporter i foreningens tidsskrift "Nordisk Jordbruksforskning". Dette tidsskriftet kom i 1985 ut med 4 nummer på i alt 536 trykksider og med et opplag på 3 200.

I tillegg til "Nordisk Jordbruksforskning" utgir foreningen også "NJF-utredninger/rapporter". I denne serien trykkes rapporter og innstillinger fra NJFs arbeidsgrupper. I 1985 er det trykt 7 rapporter i denne serien, på ialt 945 trykksider.

Videre skal nevnes "Acta Agriculturae Scandinavica" som utgis i samarbeid med Kungliga Skogs- og Lantbruksakademien i Sverige. Dette tidsskrift inneholder vitenskapelige avhandlinger fra forskere i Norden. I 1985 ble det i tidsskriftet trykt vel 48 vitenskapelige avhandlinger.

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

Verksamhetsberättelse 1985

1. Institusjonens oppgave

Samarbeidsnemnden for nordisk skogsforskning (SNS) ble opprettet i 1972 og kom i 1978 inn på ministerrådets budsjett. I 1982 ble Nordiske Skogarbeidsstudiens Råd (NSR) innordnet i SNS, NSR var tidligere en selvstendig institusjon på ministerrådets budsjett.

SNS har som oppgave dels å samordne nordisk skoglig forskning ved å initiere, prioritere og støtte slik forskning og dels å bidra til samarbeid og felles tiltak innen den skoglige forskerutdanningen.

2. Organisasjon

Styret i SNS består av 13 representanter med 3 medlemmer fra hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige og ett medlem fra Island. Island ble fullverdig medlem i SNS fra 1. januar 1985.

SNS-sekretariat ble 1. januar 1985 lagt til Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF). Sekretariatet utgjør ca en halv stilling. NSR-sekretariatet utgjør også ca en halv stilling.

SNS støtter seg for tiden på 16 samarbeidsgrupper (inkludert NSR) som representerer ulike fagområder.

3. Virksomheten i 1985

3.1 Økonomisk utfall

Bevilgningspost	Budsjett	Regnskap	Avvik
Lønn	152 000	86 045	65 955
Varer og tjenester	366 000*	449 999	-83 999
Prosjekt	6 051 000		
Sum	6 569 000		

* Det er i tillegg overført NOK 5 348 (SEK 5 300) fra 1984 til 1985.

3.2 Beskrivelse av virksomheten

SNS har i 1985 som i tidligere år avholdt to møter. Det første møtet var lagt til NHL-området, Norge. I tillegg til ordinære møtesaker ble problemområdet "Langtransporterte forurensningers virkninger på skog" drøftet.

Det andre møtet var lagt til Rovaniemi, Finland. Foruten ordinære møtesaker ble Nordisk handlingsprogram på jord- og skogsbruksområdet behandlet. Handlingsprogrammet vil bli lagt til grunn for SNS's videre arbeid. NSR's arbeidsprogram for 1986–1990 ble også behandlet.

I 1985 ble de praktiske forarbeider gjennomført for utgivelse av tidsskriftet *Scandinavian Journal of Forest Research*. Tidsskriftet vil fra 1986 bli utgitt fire ganger i året i samarbeid mellom SNS og Kungliga Skogs- og Lantbruksakademien.

SNS-utredningen "Bioteknologi i nordisk skogsplantevedling – samarbeid og utvikling" ble avgitt høsten 1985.

Prosjektmidler ble tildelt følgende igangværende prosjekter:

- SNS 01 1975–1989 Samspelseffekter mellom gödsling och gallring
- SNS 04 1980–1986 Produktionsförluster vid mekaniserad gallring
- SNS 21 1983–1986 Utnyttjandet av den moderna fjärranalystekniken inom skogsinventering
- SNS 22 1983–1986 Tillväxt och näringsekologiska effekter av helträdsutnyttjande
- SNS 23 1985–1987 Näringsämnenas fördelning och dynamik i skogekosystem på torvmark i olika klimatförhållanden.
- SNS 24 1984–1986 Övervakning och riskvärdering av barkborreangrepp i granskog
- SNS 25 1983–1987 Kvalitetsvirke
- NSR 17 1982–1985 Bättre skogsteknisk arbetsstudieteknik
- NSR 19 1983–1986 Bättre lantbrukstraktor för skogen
- NSR 20 1983–1987 Utvikling av metoder og utstyr for vedlikehold og opprusting av skogsbilveger
- NSR 21 1983–1985 Gallringsteknik i klen skog
- NSR 22 1984–1986 Självverksamma skogsägares arbetsmiljö

I tillegg har SNS tildelt prosjektmidler til følgende nye prosjekt:

- SNS 26 1985–1989 Provenienskryssninger av gran

I de nordiske land er østeuropeisk gran av ulike provenienser brukt mere eller mindre ved skogplanting. Forutsatt at hardførheten og kvalitetsegenskapene holder mål er dette fordelaktig. Men det går en grense for anvendelsen bestemt både av makro- og mikroklimaet, og slik dette varierer med tiden. På steder hvor østeuropeisk gran er underherdig, og nordisk gran overherdig, kan provenienskryssninger mellom de to være et interessant alternativ til å øke skogsproduksjonen. Prosjektet er langsiktig og tar sikte på å analysere eventuelle foredlingsgevinster mellom østeuropeisk og nordisk gran.

- NSR 23 1985–1987 Utnyttjande av givarteknologin inom skogsbruket.

Prosjektet tar sikte på å belyse problematikken for signalgivere i skoglige tillempninger og å gi underlag for utvikling av den lengde/diametergiver som utvikles i NI-prosjektet "Utveckling av längd/diametergivare för skogsbruket."

NSR 24 1985–1988 Markbehandlingsteknik

Formålet med prosjektet er å initiere og stimulere utvikling av markbehandlingsteknikk samt å bidra til videreutvikling av eksisterende teknikk.

SNS har i løpet av året gitt økonomisk støtte til 10 samarbeidsgruppemøter/konferanser. SNS har videre gitt fortsatt støtte til Nordisk Samarbeidsgruppe for Høyere Skogsbrukssutdannelse for planlegging og gjennomføring av forskerkurs.

Oslo, 25. april 1986

Oluf Aalde

Formann

Olav Gislerud

Sekretær

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress:

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)
Box 41
S-230 53 Alnarp

1. Institutionens uppgift

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB) startade sin verksamhet den 1 januari 1979. NGB har till uppgift att bevara och dokumentera den genetiska variationen hos allt för Norden värdefullt material av jordbruks- och trädgårdsväxter. Detta gäller såväl förädlingsmaterial som ursprungligt material. NGB skall betjäna växtförädlare och andra växtforskare. Ett nära samarbete med dessa präglar verksamheten.

Inlagrat material och dess dokumentation är fritt tillgängligt för envar. Den nordiska genbanken utgör en länk i det europeiska genbanksnätet och ingår i globala samarbetet. Detta möjliggör ett fritt utbyte av material och dokumentation med andra genbanker och samtidigt ett undvikande av dubbelarbete.

2. Organisation

NGB leds av en styrelse. Varje land utser en medlem och en suppleant. Mandattiden är två år. Ordförande och vice ordförande väljs av och bland styrelsens medlemmar. Ordförandeskapet cirkulerar mellan styrelsens medlemmar.

Specialister i de enskilda länderna ingår i en rådgivande nämnd för styrelsen. Den rådgivande funktionen förenas ofta med det praktiska genomförandet av genbanksarbetet. Detta har skett genom att samnordiska arbetsgrupper etablerats för de viktigaste växtgrupperna. Medlemmarna i dessa samnordiska arbetsgrupper är nationella specialister för de ifrågakommande växtslagen. När genbanksarbetet planläggs och genomförs under medverkan av dessa samnordiska arbetsgrupper i samarbete med NGB, säkras en koordinerad och avbalanserad nordisk lösning som samtidigt tillgodoser nationella intressen.

Verksamheten vid NGB leds av föreståndaren som till sin hjälp har en biträdande föreståndare, en försökstekniker, 1 assistent fröhantering, 1 assistent fröinlagring, 1 assistent (halvtid) databehandling, 1 assistent (halvtid) ekonomiförvaltning och en sekr./assistent.

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall

Anslagspost	Budget	1985 Bokslut	Avvikelse
Löner	1 283 000	1 282 636	364
Varor och tjänster	835 167	785 167	50 000 (1)
Projekt	1 252 825 (2)	1 038 309	214 516 (3)
Summa	3 370 992 (2)	3 106 112	264 880 (1) (3)

1 Reserverat för lokalvårds- m.fl. kostnader som inte debiterats av Sveriges lantbruksuniversitet för 1985 i avvaktan på avtal SLU-NGB.

2 Budget 970 000. Överfört från 1984 282.825

3 Överfört till 1986

3.2 Beskrivning av verksamheten

1. Fröhantering och intern registrering

Vid överflyttningen från fryskammaren i St Råby, har under vintern 1985 frölagret genomgått i samband med att materialet överförs till numrerade kartonger. Sålunda förvaras nu distributionsmaterial i frysskåp, totalt 42 stycken, medan glasflaskor i långtidslagret överförs till frysboxar, 36 stycken. Varje frysenhet är utrustad med individuellt larm, som utlöses om temperaturen stiger till -14°C . Normalt är temperaturen -18° -20°C . Vid längre strömavbrott, över 6 timmar, sker strömförsörjning till fryslagret.

Under 1985 har ca 500 fröprov nyregistrerats. Här ingår fröprov av stråsäd från professor Sigurd Andersens sortsamling vid KVL, köksväxter och vallgräs från Norge samt vallgräs av insamlat material från Island. Ca 800 prov ur kollektionen av kornmutanter har överförs till NGB från Svalöf AB, liksom 175 st prov av Pisum och Hordeum från IBPGR:s insamling i Algeriet och Afrika. Sista delen av Pisumkollektionen från Weibullsholm håller på att överföras efter 1985 års skörd.

Datasystemet som införts för att underlätta kontroll av lager, behov av förökning/föryngring av material m. m., har utvecklats ytterligare och förenklar utbyte av fröprov.

Genomgång av registrerat material pågår, i syfte att ajourföra vad som finns inlagrat vid NGB, samt avgöra dess status.

Registrering av insamlingsdata från insamlingar i Sverige 1982–1985 har slutförts under 1985.

Föryngring av 6 st prov av vår- och höstvetete har skett i växthus vid statens utsädeskontroll, St Råby. Materialet är gammalt lokalmaterial från

Gotland av enkorns-, spelt och emmervete. Materialet planeras att förökas på Vitterhetsakademiens gård i Borgs by på Öland 1986.

Under 1985 har ett 60-tal förfrågningar rörande fröprover inkommit till NGB och drygt 1 800 fröprov har skickats iväg.

Vidare har gamla potatissorter samt äpplen och päron efterfrågats.

På grund av extra arbete i samband med frööverflyttningen har inga fröprov skickats till permafrostlagret på Svalbard.

2. Databehandling

Systemutveckling

Systemutveckling följer de planer som utarbetats 1982. Därutöver har systemet omlagts till IBM och är tillgängligt för 9 000 DKK.

Under 1985 har program för konvertering, konkatenering och sortering utvecklats och testats. Därmed kan motsvarande egenskaper i nationella databaser göras jämförbara, ev. sorteras, och sammankopplas till nordiska databaser. Dessutom har programmen för rapportutskrift och sökning vidareutvecklats och testats.

Systemdokumentation

Uppdaterad USER GUIDE för NGB:s databehandlingssystem utarbetades i juli 1985.

Användarutbildning

En introduktionskurs till NGB:s databehandlingssystem anordnades på NGB 1985-06-17–06-20, med deltagare från Danmark, Norge, Holland och NGB.

Nordiska databaser

Ett utkast till nordisk databas för korn presenterades i december 1985.

Dataregistrering i Norden

NGB har totalt 16 st NGB IRS-83 mikrodatorer som används vid olika nordiska institutioner för att registrera och bearbeta genbanksdata.

ECP/GR Prunus

Identifikationsdata för 7 148 records av Prunus (mandel, aprikos, körsbär, persika och plommon) från 44 olika institutioner (ca 20 länder) har registrerats. Data skickades för korrekturläsning till de olika institutionerna och ajourfördes på NGB. En europeisk katalog "European list of Prunus I, II, III, September 1985" producerades och distribuerades.

EPC/GR Phleum (timotej)

Totalt ca 2 000 records av Phleum data från 12 europeiska institutioner är registrerade och en lista producerades.

3. Projektverksamhet

För följande växtslag finns samnordiska arbetsgrupper inom NGB:

Självbefruktande stråsåd

Korsbefruktande stråsåd

Frukt och bär

Potatis

Vallväxter

Grönsaker

Vedartade prydnadsväxter

Rotfrukter och oljeväxter

Trindsåd

Krydd- och medicinalväxter

Arbetsgrupperna hjälper genbanken med utformning av arbetsprogram för respektive växtslag samt med deras genomförande på det nationella planet. Programutformningen sker på ett enhetligt sätt enligt fastställda principer och prioriteringar som redovisats tidigare. Påbörjade kartläggnings-, inventerings-, insamlings- och registreringsarbeten har fortsatt programmenligt i samtliga nordiska länder.

- Arbetet med att vid NGB bygga upp en komplett samling av nordiska sorter av fröförökade växtslag pågår. Beträffande stråsåd, trindsåd, vallväxter, rotfrukter och oljeväxter är kollektionerna omfattande, medan beträffande grönsaker mycket återstår att göra.
- Inventeringen av inhemskt material av Ribes (röda och svarta vinbär) är inne i slutfasen. Detsamma gäller inventeringen av Prunus (sötkörs och plommon).
- Inventering av nordiska lokalsorter av äpplen och päron är också inne i sitt slutskede. Etablering av klonarkiv fortskrider och nya arkiv har tillkommit, bl. a. i Sverige (Kalmar) och på Åland. Diskussioner rörande ytterligare klonarkiv pågår i Norden och Finland. Sortbeskrivningar pågår. I Sverige undersöks möjligheterna att publicera en illustrerad pomologi över de svenska lokalsorterna.
- Nordiska lokalsorter av potatis är föremål för fortsatt undersökning och identitetskontroll för att kunna ta ställning till vilka sorter såväl som övrigt föräldramaterial, som NGB bör ta bevarandansvar för och på vilket sätt detta lämpligen kan göras. Vidare kommer dokumentationen att tas upp till diskussion.
- Utredningsarbetet tillsammans med SNP:s arbetsgrupp rörande vedartade prydnadsväxter fortskrider. Likaså pågår ett mindre pilotprojekt över inventering och beskrivning av nordiskt material av Ribes, Prunus (t. ex. slån) och Sorbus (rönn) i NGB:s regi. Då materialen har sammanfallande intresse med frukt- och bärarbetsgruppen sker samordning med denna.
- Arbetet med krydd- och medicinalväxter har påbörjats.

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Verksamhetsberättelse 1985

Namn och adress

Nordiska kommittén för byggbestämmelser
Eriksgatan 24 A VII
SF-001 00 Helsingfors 10
Tel. 09-694 60 45

1. Kommitténs uppgift

Det direkta målet för NKBs arbete är att samordna – harmonisera – byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom de områden där en samordning är angelägen samt att främja nordiskt samarbete och erfarenhetsutbyte om byggbestämmelser.

Ett grundläggande motiv för denna harmonisering är att underlätta handelsutbytet mellan de nordiska länderna. Som ett viktigt inslag i harmoniseringsarbetet ingår därför att avlägsna handelshindrande bestämmelser och att motverka att nya sådana införs.

2. Organisation

Nordiska Kommittén för Byggbestämmelser (NKB) är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter:

Danmark:	Byggestyrelsen
Finland:	Miljöministeriet
Island:	Skipulag ríkisins
Norge:	Kommunal- og arbeidsdepartementet och Statens bygningstekniske etat
Sverige:	Statens planverk

Det beslutande organet, huvudkommittén, består av två representanter från varje land utom Island som har en. Huvudkommittén har till sin hjälp ett centralt sekretariat, tekniska sekreterare samt arbetsutskott och ad hoc-grupper. Det centrala sekretariatet är inrättat i Helsingfors. De tekniska sekreterarna verkar vid de centrala byggmyndigheterna i de olika nordiska länderna.

Kommittén har under 1985 haft följande sammansättning:

- Danmark: Kontorchef Ella Blousgaard
Direktör Marius Kjeldsen
- Finland: Äldre regeringssekreterare Sven-Eric Roman
Överingenjör Esko Mononen
- Island: Byplanchef Zóphíías Pálsson;
fr o m 1985-12-01 Överarkitekt Sigurdur Thoroddsen
- Norge: Sjefarkitekt Odvar Hedlund;
fr o m 1985-04-25 Direktör Olav Ø Berge
Direktør Odd Lyng; och
Underdirektör Hans Petter Faller
- Sverige: Generaldirektör Lennart Holm
Tekn. direktör Ulf Thunberg

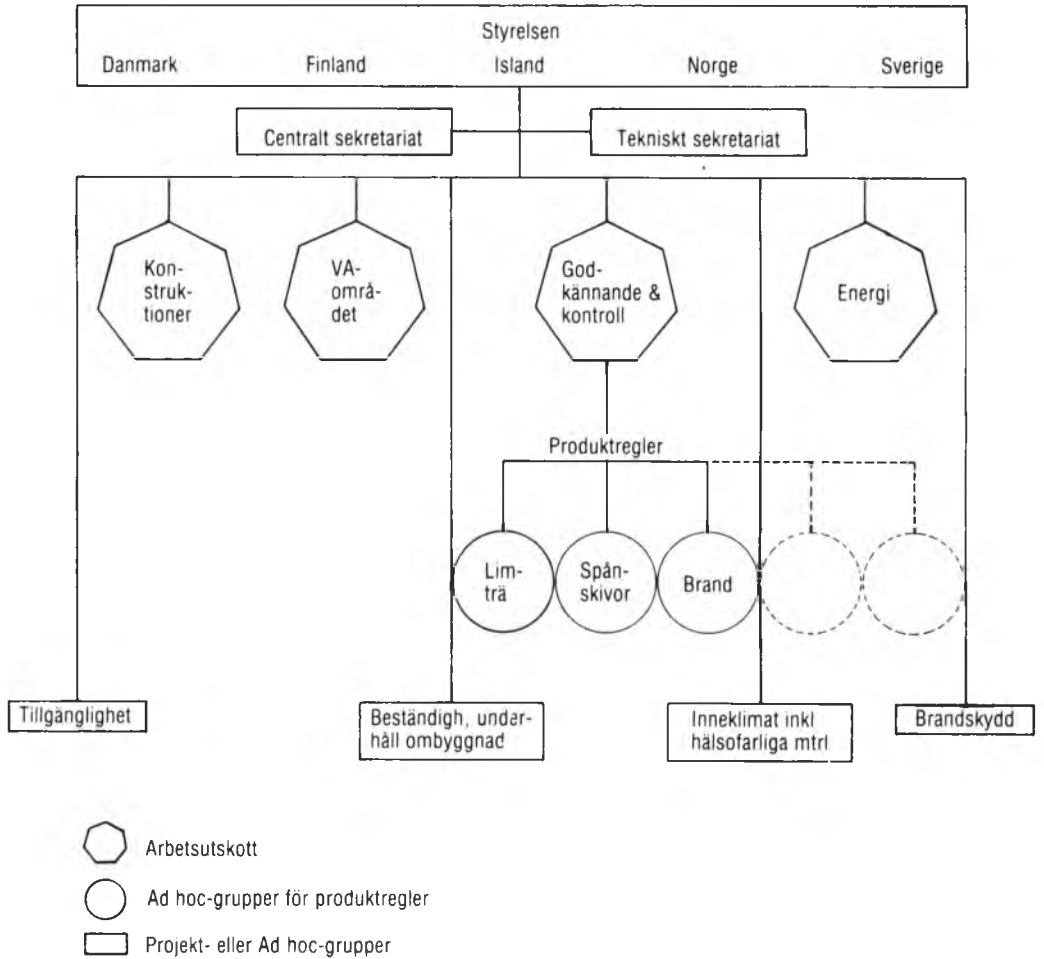
Ordförandeskapet i kommittén har fram till 1985-04-25 ombesörjts av Danmark genom kontorchef Ella Blousgaard och därefter av Sverige genom tekn. direktör Ulf Thunberg. NKBs centralsekreterare har varit överingenjör Bengt-Göran Lindqvist.

Som tekniska sekreterare har tjänstgjort:

- Danmark: Civilingenjör Henning Ibsen
- Finland: Diplomingenjör Helena Vuorelma; under hennes tjänstledighet fr o m 1985-11-01 har byråingenjör Ulla Kankaanpää tjänstgjort
- Norge: Overingenjör Odd Zapffe
- Sverige: Civilingenjör Bengt Wahlström

Arbetsutskott och ad hoc-grupper har liksom tidigare utarbetat förslag till riktlinjer samt behandlat olika frågor och gjort utredningar som underställts dem från huvudkommittén.

NKBs organisation under verksamhetsåret 1985 framgår av nedanstående figur:

3. Verksamheten 1985

3.1 Ekonomiskt utfall

Årsredovisning för år 1985

Huvudpostvis

Kapitel 231

Post	Beviljade 1985	Redovisat 1985	Saldo vid årets början	Saldo vid årets slut	Anm
01 Löner } 11 Varor o } tjänster }	FIM 319 547,00	FIM 328 093,43	FIM 128 789,48	FIM –	¹ och ²
21 Projekt- verksamhet ³	FIM 703 000,00	FIM 679 018,59	FIM –	FIM 144 224,46	
SUMMA	1 022 547,00	1 007 112,02	128 789,48	144 224,46	

¹ Beviljade 1985: 450 000 FIM (Budget 1985) – 130 453 FIM (Överskott 1984) = 319 547 FIM.

² I redovisade för 1985 ingår även avskrivning 730,79 FIM. Verkligt redovisade 1985 328 821,22 FIM – 730,79 FIM = 328 093,43 FIM

3.2 Beskrivning av verksamheten

Enligt NKBs arbetsprogram från 1983, baserat på Ministerrådets handlingsprogram från samma år, har arbetet inom NKB under 1985 bedrivits huvudsakligen på fyra områden:

1. Harmonisering och utveckling av byggbestämmelser
2. Godkännande och kontroll av byggprodukter
3. Administrativt erfarenhetsutbyte samt utveckling och förenkling av bestämmelsesystem
4. Internationellt samarbete.

På harmoniseringsområdet har bl. a. tagits upp frågan om tillägg och korrekationer, när det gäller riktlinjer för last- och säkerhetsbestämmelserna, den principiella utformningen av framtida brandbestämmelser, nya riktlinjer ur brandsynpunkt för överbyggda gårdar, tillgänglighet i byggnader, skydd mot olycksfall och hälsofarliga material samt installationsfrågor. En översyn av i vilken utsträckning de harmoniserade riktlinjerna implementerats i ländernas byggbestämmelser har påbörjats.

Godkännande- och kontrollområdet har under året varit ett prioriterat arbetsområde med hänsyn till betydelsen för en gemensam nordisk och internationell marknad. Baserat på "Nordiska riktlinjer för ömsesidigt acceptering av centralt godkända byggprodukter och officiell kontrollordning" har arbetet på produktregler för olika byggområden intensifierats. Hänsyn har härvid tagits till bl. a. de av Ministerrådet genom Ämbetsmannakommittén för handelspolitik förtecknade handelshindren. Under året har fyra produktregler för olika byggprodukter sålunda godtagits. Ytterligare områden har tagits upp till behandling inom särskilda ad hoc-grupper. Enligt Ministerrådets sammanställning i skrifterna "Handelshinder i Norden" (NU 1985: 9) och "Undanröjande av tekniska handels-

hinder i Norden'' (NU 1985: 10) kommer NKBs roll i detta sammanhang att öka.

Beträffande erfarenhetsutbytet kan framhållas att kommittén beslutat att på minst ett av de två årliga mötena hålla en temadiskussion om ett aktuellt område. Sålunda behandlades vid kommittémötet i november kvalitetsfrågan i byggprocessen. Kommittén har även beslutat att i fortsättningen anordna speciella seminarier på olika ämnesområden. Vid varje kommittémöte lämnas även från varje land en rapport om nyheter eller eventuella ändringar på bygglagstiftningens område.

Det internationella arbetet har kommit att öka väsentligt i betydelse bl. a. genom det nya utspel som annonserats inom Gemensamma marknaden, EG. Inom EG hänvisas även till verksamheten inom ECE, i vilken NKB har varit initiativtagare och aktiv deltagare i det nu pågående harmoniseringsarbetet. Ett gemensamt nordiskt uppträdande i de internationella frågorna kan därvid gynnsamt påverka undanröjandet av tekniska handelshinder även inom Europa.

Inom Norden samarbetar NKB bl. a. med Insta/Bygg (Internordisk standardisering) samt beträffande provningsmetoder med Nordtest.

För Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Ulf Thunberg

Bengt Wahlström

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 22 januari 1987 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Det finskspråkiga utbudet av TV-program i Sveriges radio-koncernens sändningar har under år 1986 varit lika omfattande som tidigare, dvs. ungefär tre och en halv timme i genomsnitt per vecka.

Sedan i början av år 1986 finns sidor med inrikesnyheter från Finlands rundradio också i svensk text-TV.

Sändningar av finländsk TV över storstockholmsområdet inleddes den 1 juli 1986 efter det att den svenska regeringen hade givit Riksförbundet Finska föreningar i Sverige tillstånd att bedriva verksamheten. Tillståndet innefattar utsändning av program i en kanal över Nackasändaren. Sändningarna skall bestå av vidaresändning av program som samtidigt sänds eller kort tid dessförinnan har sänts i Finland av Finlands rundradio. De får inte innehålla kommersiell reklam.

Tillståndet gäller, liksom den särskilda lagen, till utgången av år 1987 då sändningarna från Tele-X enligt tidigare planer skulle vara i gång. På grund av att satelliten blir fördröjd har emellertid den svenska regeringen efter samråd med den finska regeringen föreslagit att lagens giltighetstid skall förlängas med ett år till utgången av år 1988.

Sändningarna från Nackasändaren innehåller inte vissa utländska program för vilka rättigheterna ej har kunnat förvärvas.

Statsministrarna i Finland och Sverige har i januari 1987 kommit överens om att föreslå respektive regeringar att, i avvaktan på att ett nordiskt TV-programsamarbete via satellit kan inledas åren 1988/89, tillsätta en gemensam särskild arbetsgrupp med uppgift att snabbtreda frågor i anslutning till en utökad överföring av de svenska TV-programmen till Finland och av de finländska TV-programmen till Sverige.

Förberedelserna för ett nordiskt radio- och TV-samarbete med hjälp av Tele-X-satelliten fortsätter. Sedan Nordiska ministerrådet (i sammansättningen industri-, kommunikations- och kulturministrarna) i slutet av år 1985 fattade beslut om riktlinjer för samarbetet har radio- och TV-företagen i Finland, Island, Norge och Sverige lagt fram förslag om de närmare formerna för samarbetet. Ministerrådet behandlade förslaget i juni 1986 och beslöt därvid att planeringen skulle fortsätta enligt det lägre av de båda kostnadsnivåer som angivits i radio- och TV-företagens förslag. Förberedelsearbetet har därefter fortsatt inom företagen.

Finlands regering (undervisningsministeriet och trafikministeriet) meddelar den 22 januari 1987:

I tillägg till det, som Sveriges regering (utbildningsdepartementet) den 22 januari 1987 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar meddelat, konstateras för Finlands del vidare:

I Finland sändes år 1986 televisionsprogram på svenska sammanlagt ca 16–17 timmar i veckan, vilket utgör ca 15 % av det totala programutbudet. Den svenska TV-enheten inom Oy Yleisradio Ab sänder merparten av de svenska programmen. Under verksamhetsperioden 1985–86 sände den sammanlagt 629 timmar eller cirka 12 % av samtliga televisionsprogram.

Finlands regering fattade år 1984 ett principbeslut enligt vilket staten i samråd med Oy Yleisradio Ab deltar i genomförandet av det målsättningsprogram som berör utvecklandet av den svenskspråkiga TV-servicen. Efter förhandlingar mellan staten och Oy Yleisradio Ab har det framlagts ett målsättningsprogram vars avsikt är att förbättra den svenskspråkiga TV-servicen sålunda, att samtidigt som de olika språkgruppernas jämställdhet förstärks, når utbudet av TV-program som förstås på svenska hela befolkningen. I detta syfte ökas det svenskspråkiga TV-utbudet till cirka 22 timmar i veckan före utgången av år 1988. I statens budgetförslag reserveras årligen det erforderliga anslaget som bidrag till Oy Yleisradio Ab. Regeringens principbeslut förverkligas planenligt.

Enligt målsättningsprogrammet förutsattes ytterligare, att man på Bötomberget i Kristinestad bygger en sändare i försökssyfte. Med hjälp av ifrågavarande station (sändare) skall man vidaresända Sveriges TV-program för att förbättra dess sebarhet i Syd-Österbotten. Om programmets sändningsrättigheter har under augusti månad 1986 fattats ett avtal mellan Oy Yleisradio Ab, organisationer som representerar upphovsmän i Finland

och Sverige samt representanter för kommuner i Syd-Österbotten. Vidare-sändningsverksamheten av Sveriges TV-program med Bötomborgessändaren påbörjades hösten 1986.

De av regeringen i november 1985 föreslagna förändringarna i den upphovsrättsliga lagstiftningen som gäller vidareutskickning av radio- och televisionssändningar godkändes av riksdagen och trädde i kraft den 1 februari 1986. Enligt dessa bestämmelser regleras vidareutskickning med hjälp av en s. k. avtalslicens. Enligt de nya reglerna binder det avtal mellan en organisation som företräder rättighetsinnehavarna och den som står för vidareutskickningen även icke organiserade upphovsmän. Förutom ett avtal med organisationen krävs för vidareutskickning med hjälp av fritt framskridande etervågor även samtycke av det ursprungliga sändarföretaget.

Trafikministeriet tillsatte år 1985 en arbetsgrupp att utreda tekniska, ekonomiska och juridiska förutsättningar för vidareutskickning av Sveriges TV-program till södra Finland. Arbetsgruppen avgav sin rapport i början av år 1986. I rapporten redogjordes för alternativa distributionstekniska lösningar.

Under år 1986 förekom det en omfattande medborgaraktivitet för organisering av Sveriges TV-sändningar till södra Finland. En medborgaradress med 46 000 namn överlämnades till regeringen.

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Meddelandet, se s. 2231)

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige.

I rekommendationen hemställs till regeringarna i Finland, Norge och Sverige

att vidta åtgärder för en snabb etablering av tvärgående flygförbindelser i ländernas nordliga områden.

A/S Norwing har fått koncession på rutterna Tromsø–Kiruna samt Tromsø–Rovaniemi–Luleå–Evenes. Rutten Tromsø–Kiruna trafikeras med ett flyg per dag utom lördagar. Av ekonomiska skäl har trafiken på rutten Tromsø–Rovaniemi–Luleå–Evenes inte igångsatts. Kommunikationsutskottet förmodar att Nordiska ministerrådet i fortsättningen lämnar rapport i frågan i sin årliga berättelse (C 1).

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 28/1973 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 30 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (s)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Etter en treårig prøveperiode fant man kun grunnlag for å opprettholde en rute mellom Tromsø og Kiruna. Denne ruten flys med en daglig tur i hver retning, bortsett fra lørdager.

A/S Norving søkte og fikk innvilget konsesjon for ruteflyging på strekningen Tromsø–Rovaniemi–Luleå–Evenes. Ruten er bl a av økonomiske grunner ikke igangsatt.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användning av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter.

2. samordnade regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 november 1986:

Ad pkt. 1 och 3:

Samernas rättsställning

Det pågående nationella utredningsarbetet i Finland, Norge och Sverige gäller som bekant samernas rättsliga ställning, rätten till mark och vatten m. fl. centrala frågor. En samlad nordisk utredningsinsats i rekommendationens anda är för närvarande inte aktuell. Under år 1986 har de nationella utredningarna gått vidare enligt följande.

Samedelegationen i Finland (juridiska sektionen) har under år 1986 fortsatt sin undersökning av, om man i rättshistoriska och andra källor kan finna grund för samernas rättigheter till land och vatten och vilka dessa grunder i så fall vore.

Detta arbete är i sitt slutskede. En grupp sakkunniga skall nu granska utredningen och dess slutsatser gällande det nuvarande jord- och vattenrättsliga rättsläget i samernas hembygdsområde.

Det norske samerettsutvalget avga sin første innstilling i 1984 (NOU 1984: 18). Etter en omfattende høring, er det nå utarbeidet Odelstingsproposisjon om de lovforslag innstillingen inneholder. Man tar sikte på å fremme proposisjonen i løpet av 1987.

Arbeidet i det norske samerettsutvalget har i 1986 i stor grad vært kanalisert gjennom arbeidsgrupper. En gruppe jurister utreder dagens rettsstilling når det gjelder retten til naturressursene i Finnmark. En intern arbeidsgruppe ser på regler og praksis i forvaltningen av de ulike ressurser. Med støtte av en styringsgruppe fra utvalget, er det satt igang en undersøkelse av rettsoppfatninger blant de forskjellige typer brukere av naturressursene.

Den svenska samerättsutredningen har under år 1986 lämnat ett betänkande om samernas folkrättsliga ställning (SOU 1986: 36).

Utredningen har vidare anlitat en språkexpert från Stockholms universitet som i ett särskilt uppdrag skall biträda med frågan om hur det samiska språket kan bevaras och utvecklas.

Inom utredningen övervägs för närvarande konkreta förslag rörande ett för hela den samiska folkgruppen gemensamt samiskt organ som kan företräda samerna i olika sammanhang och möjligheterna att stärka rennäringens ställning. Utredningen överväger också frågor kring en särskild samelag.

Utredningen arbetar med sikte på att kunna avge ett slutbetänkande kring årsskiftet 1987–88.

Samarbetet mellan de nordiska utredningarna har även under år 1986 fortsatt enligt den uppläggnings som ministerrådet angivit. Utredningarna har vanligtvis två möten varje år. Under 1986 har ett gemensamt möte hållits. Fortlöpande kontakter – inte minst per brev och telefon – sker på sekretariatsnivå. För att spara resurser och ge varandra information byts, där så bedöms meningsfullt, material mellan utredningarna.

Utredningarna har vidare genom att delta i ett av Nordiska sameinstituttet arrangerat seminarium gemensamt informerat sig om pågående forskningsarbete rörande betydelsen i dag av 1751 års Lappkodicill.

Även om någon gemensam nordisk utredningsinsats alltjämt inte är aktuell, finner utredningarna angeläget att även i fortsättningen hålla nära kontakt med varandra i hittillsvarande former, i syfte att erhålla i möjligaste mån likartade eller i varje fall med varandra förenliga lösningar i de olika länderna.

Samiskt kulturliv

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) vedtok høsten 1983 å bevilge midler slik at Nordisk Sameråd kunne engasjere en kultursekretær for treårsperioden 1984–1986. Til kultursekretærens arbeid og til støtte for samiske kulturprosjekt er det i 1986 bevilget 1 000 000 DKK over det felles budsjett.

Som nevnt i meddelelsen for 1985, kan det gis støtte til samisk idretts- og ungdomsarbeid fra de nordiske støtteordningene på disse områdene. Videre kan det nomineres et samisk skjønnlitterært værk til Nordisk Råds litteraturpris i tillegg til de nasjonale nomineringer, og det gis støtte til oversettelse av samisk litteratur og stipend til samiske oversettere over bevilgingen til oversettelse av nabolandslitteratur.

Ad pkt. 2:

Nordkalottkommittén (NKK) har till oppgift att verka för ett fördjupat samarbeid på det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området på Nordkalotten samt för andra samarbeidsprojeckt av betydelse för syssel-sättning och samhällsutveckling i området.

NKK:s arbetsgrupp för rennäringsssamarbetet har arbetat med inriktning på rensjukdomar och renskøtsel. Nordkalottkommittén har framfört ett forslag om omorganisationen av rennäringsssamarbetet på Nordkalotten med sikte på att utveckla en närmare anknøtning till de regionala branschorganen som skulle ha större ansvar för den fortsatta verksamheten.

Kommittén diskuterade forslaget om särskilda åtgärder och koordinering av samarbeidet på sitt vårmøte 1986. Det har dock visat sig att sameorganisationerna haft olika uppfattningar om forslaget. Därför beslöt NKK att sammankalla representanter för rennärigen på Nordkalotten till en ny diskussion om behovet av och förutsättningar för samarbeide.

Verksamheten i Norra försøksområdet för gränskommunalt samarbeide omfattar tre delområden:

- Enontekiö, Muonio, Karesuando, Kautokeino, Storfjord.
- Utsjok, Tana, Karasjok.
- Pajala, Kolari, Muonio.

I dessa områden pågår flera projeckt som är av intresse för den samiska befolkningen.

I det förstnämnda området har man under 1986 förberett planläggningen av aktiviteter inom turismen. Som ett led i uppbyggnaden av ett organiserat samarbeide har ett seminarium arrangerats för företagare inom turismsektoren.

Inom området Utsjok-Tana-Karasjok har fisket stor betydelse för den lokala befolkningen. Ett större näringslivsinriktat projeckt har initierats om kartläggning av och förutsättningar för utveckling av sport- och näringsfisket i Tana-vassdraget.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1976 angående inter-nordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafikksikkerhedsråds rapport 6, Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

2. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervsmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

En nordisk överenskommelse om körkort och bilregistrering har undertecknats av de vederbörande ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige den 12 november 1985. Överenskommelsen har trätt i kraft den 1 juli 1986 och täcker rekommendationens båda delar. Island kommer efter nödvändiga ändringar i den isländska trafiklagstiftningen att kunna genom tilläggsprotokoll ansluta sig till överenskommelsen.

Ministerrådet anser, för sin del, att syftet med rekommendationen därmed kan anses tillgodosett.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Der hänvises til Ministerrådets meddelelse om *rek. nr 13/1983* om videogram med nordiske TV-programmer og film.

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående förkortning av arbetstiden

(Meddelandet, se s. 2238)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden. Utskottet har följt det utredningsarbete som utförts med anledning av rekommendationen och noterar att arbetstidsfrågor numera behandlas tvärsektorielt.

På grundval av en redovisning av det nordiska arbetstidsprojektet utfört av en projektgrupp som följt upp rekommendation nr 6/1977 har utskottet slutbehandlat medlemsförslag A 708/s om försöksordning om införande av sex timmars arbetsdag och ändringsförslag A 708Ä/s om nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortningar och en konferens om sex timmars arbetsdag, och föreslår en rekommendation till sessionen.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 6/1977 för rådets del är slutbehandlad.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Från att tidigare ha behandlats inom arbetsmiljösektorn behandlas arbetstidsfrågor sedan år 1984 tvärsektoriellt i det nordiska samarbetet.

En redogörelse om pågående verksamhet lämnas i kapitlet om arbetsmiljöfrågor i verksamhetsberättelsen (C1) för år 1986.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående medicinsk genetik

(Meddelandet, se s. 2240)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik.

Ministerrådet meddelar att Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) har låtit utreda möjligheterna för ett nordiskt samarbete inom forskning och forskarutbildning på bioteknikens område. På grundval av denna utredning ingår i förslaget till riktlinjer för FPR 1987-89 (*B 69/k*) förslag om särskilda insatser för att bygga ut det nordiska FoU-samarbetet inom bioteknologin. Utskottet förutsätter att man i det fortsatta arbetet även beaktar möjligheterna till ett organiserat samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker. Utskottet avger i särskild ordning ett betänkande över ministerrådets förslag till riktlinjer för FPR.

Utskottet konstaterar att behandlingen av ett nytt medlemsförslag som bl. a. berör genteknologi har inletts av Nordiska rådet (*A 772/s*).

Mot bakgrund av att ett nytt samlat program för det nordiska forskningssamarbetet 1987-89 har utarbetats och att det föreligger ett nytt medlemsförslag på området föreslår utskottet,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 17/1979 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (s)

Hans Pettersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med en särskild inriktning på genetiska skaderisker.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Som anfört i Ministerrådets meddelelse vedr. rek. 17/1979 til Nordisk Råds 34. session har ministerrådet anmodet Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) om at vurdere rekommandationen ud fra en samlet forskningsspolitisk vurdering.

FPR har ladet mulighederne for et "nordisk samarbejde indenfor forskning og forskeruddannelse på bioteknikkens område" udrede. På dette grundlag har FPR som led i sit handlingsprogram for den kommende periode stillet forslag om en særlig indsats for at udbygge det nordiske FoU-samarbejde vedr. bioteknologi. Dette nordiske program skal gennemføres i nært samarbejde med de nationale programmer i alle nordiske lande med henblik på at sikre den mest effektive ressoursudnyttelse. FPR anbefaler endvidere at der snarest udarbejdes et samlet nordisk handlingsprogram vedr. bioteknologi og erklærer sig villigt til at bidrage til et sådant program.

Ministerrådet vil tage sagen op på grundlag af FPR's programforslag og Nordisk Råds kommentarer ved 35. session.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västnorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Med hänvisning till meddelelse om rekommendation nr 21/1979 og Nordisk Råds kulturudvalgs betænkning om meddelelsen om rekommendationen til Nordisk Råds 34. session besluttedes i marts måned i år at få gennemført en ny udredning om sagen.

Udredningen, som skulle tage udgangspunkt i gavebrev fra Thora og Oddleiv Fagerheims stiftning, skulle undersøge om det inden for en snæver budgetramme er muligt at foreslå drift af en nordisk kulturinstitution på Dalsåsen i Fjaler, Vestnorge.

Konsulent Stein Sægrov (Norge) fik overdraget opgaven som énmands-udredning.

Udredningen forelå 14. november og blev fremlagt til orientering på ministerrådets møde 25.11.1986, hvor ministerrådet besluttede, at sagen føres på dagsordenen for rådets førstkommende møde for endelig stillingtagen.

En tillægsmeddelelse oversendes derfor Nordisk Råd på et senere tidspunkt.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående gemensam nordisk bokmarknad

(Meddelandet, se s. 2243)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ett handlingsprogram på området har utarbetats. En prioritering av behovet av olika typer av åtgärder har även gjorts och anslag har avsatts under 1986 och 1987. Som en del av arbetet med en handlingsplan på kulturområdet har en kartläggning inletts i syfte att främja Norden som kulturell hemmamarknad bl. a. på litteraturens område.

Mot bakgrund av att nya projekt har igångsatts för att öka utbudet av nordisk litteratur i de nordiska länderna anser utskottet att särskilda skäl inte längre föreligger för att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet framhåller att rekommendationen berör ett viktigt område inom det nordiska kultursamarbetet, och förutsätter att ministerrådet i fortsättningen regelbundet rapporterar om nya insatser och om resultat på området. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 5/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (s)

Hans Pettersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Det ble i oktober 1984 holdt et seminar der det deltok bl. a. representanter for myndigheter, foreleggere, bokhandlere, forfattere og der man drøftet muligheten for å bedre distribusjonen av nabolandslitteratur, spesielt i de nordiske hovedsteder. Konferansen ble fulgt opp i form av en arbeidsgruppe der representanter for de nevnte grupper har deltatt.

Arbeidsgruppen har i forslag til handlingsprogram (levert høsten 1985) behandlet en rekke spørsmål, bl. a. om opinionsfremmende tiltak, informasjonstiltak og hvordan distribusjonen i praksis kan forbedres. Forslagene gjelder ulike instanser, såvel nordiske som nasjonale og innen både offentlig og privat sektor.

Handlingsprogrammet er i løpet av våren 1986 sendt disse til vurdering. Uttalelsene prioriterer særlig på behovet for visse typer informasjonstiltak, forenkling av distribusjonssystemet, samarbeid med biblioteker og skoler og forenkling av avgiftssystemene i forbindelse med distribusjon av bøker mellom de nordiske land.

Ministerrådet vil sette igang prosjekter på de prioriterte områdene i 1986/87. Ministerrådet har avsatt 150 000 DKK i 1986 og 270 000 DKK i 1987 til formålet.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Ett nordiskt forskningssamarbete för att utröna olika arbetsmiljöers betydelse för fosterskador inleddes år 1979. När det gäller tidigare års verksamhet hänvisar ministerrådet till föregående års meddelanden.

En rapport med titeln "Video display terminals and health" utgavs under första halvåret 1985 som en NORD-publikation. Rapporten har kompletterats med en redovisning av senare forskningsresultat bl. a. rörande graviditetsutfall vid bildskärmsarbete och publicerats på svenska språket i den vetenskapliga skriftserien "Arbete och Hälsa" (nr 1986: 9).

En nyligen avslutad forskningssatsning kommer att följas upp med ett projekt med delvis annan inriktning. Projektet, som tar sin utgångspunkt i tidigare nordiska satsningar, syftar till att bedöma somatiska kromosomskador i samband med exponering för skadliga ämnen i arbetsmiljön. Det grundmaterial som tidigare samlats i fråga om expositionsbestämningar samt register över insjuknande ger Norden unika förutsättningar när det gäller att söka förklaringar till sambanden mellan hälsorisk och somatiska kromosomskador.

Ministerrådet överväger att också inleda ett projekt för att se på de praktiska möjligheterna att ställa upp kriterier för fosterskadande ämnen.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående ersättning till barn som skadats i samband med arbetsmiljörisker

(Se sak E 29, s. 2491)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Utöver vad som meddelats tidigare om denna rekommendation vill ministerrådet informera om att en för den ekonomiska och industriella sektorn gemensam nordisk arbetsgrupp under 1986 bildats, för att utreda valuta- och etableringsrättsliga hinder för det industriella samarbetet i Norden. En första delrapport planeras föreligga före Nordiska rådets session 1987.

I samband med utarbetandet av de nya dubbelbeskattningsavtal som planeras bli fastställda under första halvåret 1987 behandlar en nordisk informell skattegrupp frågor rörande skatterättsliga hinder för arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden.

Ämbetsmannakommittén för industripolitik har under 1986 arbetat vidare med att analysera möjligheterna för att underlätta etablering i annat nordiskt land för nordiska medborgare och verksamheter. En närmare redogörelse finns i kapitlet om industripolitik i C 1 för 1986.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å avhjelpe de vanskeligheter som gruvesamfunnene møter når malmbeforekomstene minsker eller tar slutt, eller når gruvedriften av annen årsak bygges ned, å ta initiativ til

- at det blir vurdert f. eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor tilfredsstillende tidsrammer,
- at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet,
- at det skjer en utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved avvikling av gruvedrift,
- at samarbeidsmulighetene mellom nordiske gruveforetak utredes.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 november 1986:

Efter tidigare meddelanden har Nordiska rådet önskat ytterligare information om vilka initiativ ministerrådet har tagit, för att myndigheter och regionala utvecklingsinstitut i god tid utreder behovet för och planeringen av alternativ verksamhet.

Som en del av vidtagna åtgärder har Nordiska ministerrådets regionalpolitiska Basprojekt gjort två rapporter som getts ut som NORD-publikationer, *Tynande gruvsamhällena i Norden 1983* och *Ensidiga industriorter i Norden 1984*. I studien över ensidiga industriorter ingår också de gruvorter där gruvedriften kan anses ha en dominerande andel av ortens näringsliv. Rapporten innehåller bl. a. en analys av de erfarenheter man haft av nedläggningar och inskränkningar av verksamheten i orter som domineras av en enda näring, t. ex. gruvedrift. Med avseende på att myndigheter och regionala utvecklingsinstitut i god tid skall utreda behovet för och planeringen av alternativ verksamhet drar rapporten följande slutsatser:

De regionalpolitiska myndigheterna borde med andra ord fortsatt studera de ensidiga industriorterna. Orterna borde bli föremål för en systematisk politik, även om varje ort troligen måste behandlas som ett separat fall. Orterna borde själva kartlägga sitt läge. Kartläggningarna borde vara möjligast realistiska. Problemen borde erkännas öppet. Däremot borde man inte fastna vid problemen utan koncentrera sig på förslag till positiva lösningar utgående från en fördomsfri värdering. Planeringen av åtgärder borde också ske lokalt.

I konklusionerna ingår också reflektioner över hur omställningen borde ske och synpunkter på vilken typ av åtgärder som borde vidtas.

Rapporten har sänts ut till regionalpolitiska myndigheter på central och regional nivå och till regionala utvecklingsinstitut. Dessutom har rapporten – i enlighet med rapportens tanke om att ansvaret för att i god tid se framtiden an i hög grad vilar på orterna själva – också sänts till alla de 327 lokalsamhällen som ingår i studien. Rapporten har fått en stor uppmärksamhet både i press och bland forskare. De regionalpolitiska åtgärder som vidtagits i de nordiska länderna har också i hög grad gått i den riktning som anges i rapporten.

Därmed anser ministerrådet, för sin del, att syftet med rekommendationen uppnåtts.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

På forslag fra de nordiske fiskeriministre besluttete Ministerrådet den 18. december 1985 at oprette en særlig embedsmandskomite for fiskerispørgsmål. Embedsmandskomiteen fik bl. a. underlagt akvakultur som sit ansvarsområde og fik hertil overført nordiske midler beregnet til en nordisk arbejdsgruppe vedrørende akvakultur.

Samtlige nordiske lande og 2 selvstyrende områder har udpeget medlemmer til arbejdsgruppen for akvakultur. Arbejdsgruppen har på 2 møder drøftet prioriteringerne i det nordiske samarbejde og udarbejdet forslag til projektaktiviteter i 1987 og årene frem. Den nordiske embedsmandskomite for fiskerispørgsmål har behandlet disse forslag og besluttet, at akvakulturområdet som udgangsposition får en central placering i det kommende nordiske samarbejde på fiskeriområdet.

Det nærmere indhold i samarbejdet om fiskeopdræt vil løbende indgå i et særskilt afsnit om fiskeri i Ministerrådets årsberetning til Nordisk Råd.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet

(Meddelandet, se s. 2250)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet.

Av meddelandet framgår att en utredning under 1986 har färdigställts angående möjligheterna att stärka grannspråkens ställning i undervisningen på det gymnasiala stadiet "Nordiske språk i gymnas og yrkesutdanning". Beslut har även fattats om åtgärder för att följa upp de förslag som framförs i utredningen. Däremot anses det inte ändamålsenligt att utge en egentlig lärobok i grannspråksundervisning.

Utskottet konstaterar att de åtgärder som föreslås kan ses som en del av det pågående arbetet i syfte att förbättra språkförståelsen i Norden. De åtgärder som av ministerrådet nu föreslås bör ge möjligheter att stärka grannspråkens ställning inom undervisningen på det gymnasiala stadiet.

Kulturutskottet ger arbetet för ökad språkförståelse hög prioritet och följer utvecklingen på området utgående från de upplysningar som lämnas i ministerrådets berättelse (C 1). Mot bakgrund härav, och med beaktande av att de åtgärder som föreslås ger möjligheter att uppnå rekommendationens syfte, anser utskottet att det inte föreligger några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 10/1981 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Petterson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta en nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Med utgångspunkt i rek. nr. 12/1977 om handlingsprogram för forbedret språkförståelse i Norden opprettet Nordisk Ministerråd i juni 1983 en arbeidsgruppe. Gruppens oppgave var til styrkelse av nabospråkernes stilling i undervisning på det gymnasiale stadium, såvel de teoretiske som de erhvervsforberedende linjer.

I mai 1986 kom arbeidsgruppens utredning på trykk: "Nordiske språk i gymnas og yrkesutdanning". (NORD-serien, København 1986).

Spørsmålet om nordisk litteraturantologi for gymnasiet blir grundig behandlet i utredningen i samband med mulige tiltak til intensivering av læremiddelproduksjonen for nabospråksundervisningen.

På grunnlag bl. a. av høringsvar, som er innkommet, finner arbeidsgruppen det ikke hensiktsmessig å iverksette utgivelse av en egentlig lærebok i nabospråksundervisningen (jfr. medlemsforslaget A 596/k) men peker på forskjellige andre tiltak som "vil kunne medvirke til at øge interessen for nabospråksundervisning".

Utredningen er nå blitt sendt ut på remiss til de sentrale skolemyndigheter og relevante organisasjoner.

For å følge opp om de tiltak som arbeidsgruppen lanserer i sin utredning, har Styringsgruppen for Nordisk skolesamarbeid vedtatt å nedsette et arbeidsutvalg på tre medlemmer, som på grunnlag av utredningsrapporten forbereder en konferanse i 1987 for bl. a. å tilrettelegge en prinsippdebatt i ministerrådet om det fortsatte arbeidet til styrkelse av nabospråkernes stilling i undervisningen og for å utarbeide forslag om konkrete tiltak.

Av disposisjonsmidler for 1986 er det blitt bevilget 300.000 DKK til arbeidet i arbeidsutvalget og til konferansen.

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter

(Meddelandet, se s. 2252)

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter.

Enligt meddelandet till den 35:e sessionen har en rapport om miljösäkra sjötransporter färdigställts under 1985. Rapporten redogör för de åtgärder som hittills har vidtagits bl. a. sedan 1981 när Nordiska rådet beslutade om rekommendationen. Vidare framgår av meddelandet att det finns ett väl fungerande samarbete på olika nivåer i frågan.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 14/1981 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 30 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (s)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

På uppdrag av den Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor har en särskild arbetsgrupp i juni 1985 färdigställt en rapport om miljösäkra sjötransporter.

I rapporten redovisar arbetsgruppen de åtgärder som hittills har vidtagits såväl inom Norden som i större internationella sammanhang för att främja miljösäkra sjötransporter. Gruppen konstaterar bl. a. att en rad åtgärder har vidtagits sedan Nordiska rådet år 1981 beslutade rekommendationen samt att det finns ett väl fungerande samarbete på olika nivåer mellan de nordiska länderna, inte minst i det internationella samarbetet. Arbetsgruppen drar slutsatsen att det inte finns något behov av att utarbeta något särskilt nordiskt handlingsprogram för miljösäkra sjötransporter.

Nordiska ministerrådet delar arbetsgruppens uppfattning.

Förra årets meddelande om denna rekommendation behandlades över huvud taget inte vid rådets 34:e session. Då förhållandena inte förändrats under det gångna verksamhetsåret, anser ministerrådet fortfarande, för sin del, att rekommendationen (liksom *rek. nr 15/1981*) bör kunna anses slutbehandlad.

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter

(Meddelandet, se s. 2254)

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter.

I rekommendationen rekommenderas de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet vid sjötransporter.

Av meddelandet till den 35:e sessionen framgår att det finns ett väl fungerande samarbete mellan de nordiska länderna i det internationella samarbetet om miljösäkra sjötransporter. Kommunikationsutskottet delar ministerrådets mening i frågan.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 15/1981 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 30 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (s)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet vid sjötransporter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:
Ministerrådet hänvisar till sitt meddelande med anledning av *rekommendation nr 14/1981*.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
2. att intensivifiera pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

En undersökning av sambandet mellan vägytans egenskaper och trafiksäkerheten startade 1985.

Efter litteratursökning m. m. föreligger ett förslag till projektprogram som blev godkänt av ämbetsmannakommitténs för transportfrågor programkommitté i maj 1986.

Projektet består av fem delprojekt som är fördelade på de fyra deltagande länderna.

Slutrapporten bör kunna vara färdig i juni månad 1988.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Nordiskt samarbete om bekämpning av rusmedelsmissbruk är koncentrerat till följande områden:

1. Samarbete mellan polis- och tullmyndigheter
2. Läkemedelskontroll
3. Åtgärder för att reducera efterfrågan på narkotika
4. Forskning
5. Internationellt samarbete.

Angående punkterna 1 och 3 hänvisas till redovisningen i meddelandet om rekommendation nr 23/1985.

Inom det nordiska registreringssamarbetet har under 1986 publicerats nordiska riktlinjer för *utredningsprotokoll* (kontrollmyndigheternas värdering av ansökningar om registrering av nya läkemedel). Detta för att myndigheterna lättare ska kunna utnyttja varandras arbete.

Riktlinjerna används i konkret arbete av tre nordiskt sammansatta fackspecialistgrupper. Läkemedelsvärdering kan indelas i tre fackområden: farmaci/kemi, farmakologi/toxikologi, klinik/farmakokinetik.

Vidare har man beslutat genomföra flera konkreta projekt med fördelning av utredningsarbetet mellan läkemedelskontrollmyndigheterna.

De gemensamma nordiska riktlinjerna för *ansökan om registrering* (anvisningar till industrin) har funnits i tre år. En utvärdering och en eventuell revidering av dessa i samarbete med läkemedelsindustrin har startats. I anslutning till dessa riktlinjer har fackspecialistgruppen för klinik/-farmakokinetik utarbetat nordiska riktlinjer beträffande kroppens upptagning av

läkemedel. Dessa riktlinjer är på remiss och förväntas publiceras under 1987.

På forskningssidan har den samnordiska alkoholskadeundersökningen som påbörjades 1982 fortsatt under året. Projektet strävar till att belysa utvecklingen av olika slag av alkoholskador i relation till alkoholbruket i befolkningen. Samtliga nordiska länder deltar i projektet med 1–3 forskare/land. Projektet torde avslutas 1987.

Den nordiska forskargruppen om kvinnor och rusmedel har under året färdigställt en antologi om ämnet. I antologin behandlas främst kvinnors förhållande till alkohol och behandling av kvinnor med alkoholproblem. Bidragen till antologin har skrivits av forskare från alla nordiska länder. Arbetet påbörjades 1983.

Undersökningen om narkotikapolitiken och rättssystemet har fortsatt under året. I projektet ingår beskrivningar av narkotikapolitiken i de enskilda nordiska länderna.

Under 1985 påbörjades genom finskt-danskt-västtyskt samarbete ett projekt om alkoholens kulturella betydelse. Projektet går ut på att utveckla rollspelsmetoden och via den nå kunskap om temat. Arbetet har fortsatt under året.

Med finansiellt stöd av Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) samlades i oktober 1986 en rättsmedicinsk/toxikologiskt inriktad forskargrupp för att dryfta frågor i anslutning till narkotikadödlighet i Norden. Detta nordiskt jämförande dödlighetsprojekt fortsätter.

Med stöd av NAD samlas en grupp forskare kring frågeställningen om alkoholens betydelse i den nordiska folkkulturen. Mötet äger rum den 6–7 december 1986 och har till syfte att åstadkomma en skrift i ämnet.

NAD stödde under året bearbetning av en forskningsplan om restaurangernas roll och betydelse i de nordiska länderna i ett historiskt perspektiv.

Det nordiska samarbetet mot rusmedelsmissbruk sker således huvudsakligen genom samordning av nationella insatser. Vidare samarbetar länderna aktivt inom FN:s narkotikakommission-Världshälsoorganisationen (WHO) och Europarådet (Pompidougruppen). Konkreta resultat av det nordiska samarbetet i samband med bekämpningen av missbruk med alkohol, narkotika och psykofarmaka ligger i växande grad till grund för gemensamma nordiska förslag i internationella fora.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bland annat upprätta flera fritidsklubbar samt att få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Ministerrådet har finansieret forskellige projekter vedr. børn og unge. Et projekt er fritidsaktiviteter for de 10–14 årige, hvor man i rapporten foreslår, at man skal arbejde mod en ny type fritidsstruktur, som kan udgøre en større helhed i ungdommens virkelighed. Samtidigt siger rapporten at en forøget informations- og erfaringsudveksling kan udvikle aktiviteter med hensyn til de problemer som møder dagens ungdom.

Fra Danmark oplyses at undervisningsministeriet i 1985 nedsatte et særligt klubudvalg som et underudvalg under Folkeoplysningsudvalget. Klubudvalget skal iflg. kommissoriet se på klubvirksomheden som en del af børns og unges fritidsaktivitet. Udvalget har nu afsluttet sit arbejde. I betænkningen foreslås den nuværende adgang til at oprette fritids- og ungdomsklubber både i socialministeriets og undervisningsministeriets regie opretholdt. Man fremhæver den store betydning, som fritids- og ungdomsklubber har i det forebyggende arbejde overfor børn og unge, og anbefaler at der straks igangsættes udarbejdelse af et vejledende materiale hhv i socialministeriets og i undervisningsministeriets regie, som kan støtte den fortsatte udbygning af klubvirksomheden, herunder ikke mindst støtte kommunerne i en fortsat udvikling af klubfunktionen. Vejledningsmateriale forventes færdig i forsommeren 1987.

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående inter- nationella begränsningar beträffande skattefri alkoholin- försel

(Meddelandet, se s. 2260)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel.

Årets meddelande vars text är i stort sett identisk med de tre förra årens ger inga uppgifter om att ministerrådet verkat aktivt för rekommendationen. En rapport utarbetad inom Nordiska nämnden för alkohol- och drog-forskning (NAD) publicerades i den nordiska tidskriften "Alkoholpolitik" med rubriken "Tax-free sprit – en alkoholpolitisk fråga". Rapporten utmynnade i förslag till åtgärdsprogram men ingenting tyder på att man inom ministerrådet avser att vidta några vidare åtgärder med anledning av rapporten. Ministerrådet anser att det inte finns något internationellt forum där en sådan diskussion kan föras med resultat, i synnerhet då de internationella reglerna torde utvecklas i riktning mot ökad liberalisering.

Utskottet noterar, att ytterligare resultat av rekommendationen ej är att emotse.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 26/1981 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Svein Alsaker (Kr. F.)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Hannu Kemppainen (K)

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Marjatta Väänänen (K)

Förman

Jo Benkow (H)

Kaj Bärlund (Sdp)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Sten Svensson (m)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 november 1986: Det spørgsmål, som rekommendationen tager op, blev behandlet i en særlig arbejdsgruppe under Ministerrådet. Heri deltog eksperter fra de i landene berørte ministerier.

Arbejdsgruppens rapport blev afgivet i efteråret 1982. Den havde som hovedkonklusioner, at alle nordiske lande allerede har indført begrænsninger i adgangen til told- og skattefri indførsel. Der gælder således blandt andet krav om fravær i et vist tidsrum, ligesom de rejsende skal opfylde visse alderskrav i henhold til den nordiske provianteringsaftale. Mulighederne for salg på de såkaldte korte ruter er endvidere begrænset.

De nordiske lande tilstræber udarbejdelse af fælles bestemmelser. Hvis et nordisk land uanset dette skulle finde det nødvendigt at vedtage bestemmelser med henblik på at begrænse adgangen til told- og afgiftsfri indførsel af alkoholvarer, der er købt uden afgifter, fandt arbejdsgruppen, at dette måtte overvejes i relation til det pågældende lands egne forhold. Sådanne skridt forudsatte imidlertid forhandlinger med de øvrige berørte nordiske lande. Endvidere pegedes på, at der vil kunne opstå ganske betydelige kontrolproblemer ved indrejse, såfremt disse foranstaltninger ikke sker i et samarbejde mellem de nordiske lande.

Det fremgik endvidere, at der efter arbejdsgruppens opfattelse ikke findes et sådant internationalt forum, hvor en drøftelse om det i rekommendationen rejste spørgsmål vil kunne føres med noget resultat. Dette konkluderes på baggrund af de internationale reglers udvikling, som går i retning af en øget liberalisering. Herved vanskeliggøres i nogen grad mulighederne for specifikke nordiske initiativer i sådant øjemed.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Omfanget af ungdomsarbetslösheden har i 1986 vist en fortsat faldende tendens.

Udviklingen – som forbedres ved en positiv vækst i beskæftigelsen samt et fortsat fald i andel af unge, der melder sig på arbejdsmarkedet – peger på et behov for mere generelle arbejdsmarkedspolitiske tiltag overfor unge arbejdssøgende. Udviklingen i landene peger på en øget prioritering på generelle tiltag, fremfor de traditionelle selektive ordninger for udvalgte grupper af unge med en svag tilknytning til arbejdsmarkedet.

Dette forøger interessen for effektivisering af vejledningen ved overgang fra skole til arbejdsliv samt behovet for supplerende uddannelse i form af erhvervskompetencegivende kvalifikationer som tilbud til unge arbejdsløse.

Disse elementer afprøves og udvikles i de operative projekter, der er igangsat i samarbejde mellem arbejdsmarkeds- og uddannelsessektoren. Dette gælder SKOLARB-projektet, der efter en operativ fase i 1986/87 vil blive afsluttet med forslag til videreudvikling af vejledningsinstrumentet i skolen og i arbejdsformidlingen og dels den økonomiske handlingsplans projekt om nye tiltag mod ungdomsarbetslösheden. Om dette sidstnævnte projekt henvises til et særskilt kapitel i årsberetningen for 1986 (C1) om den økonomiske handlingsplan. Evaluering og slutrapportering om projekterne vil ske i sammenhæng med rapportering om handlingsplanens projekter.

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående antagande av nordisk språkkonvention

(Meddelandet, se s. 2264)

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 35. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 32/1981 om antagelse af en nordisk sprogkonvention.

Det fremgår af meddelelsen, at ministerrådet forventer, at Danmark ratificerer konventionen som det fjerde land inden for kort tid, således at konventionen kan træde i kraft i løbet af foråret 1987.

Endvidere fremgår det af meddelelsen, at spørgsmålet om Islands tilslutning til konventionen forventes forelagt Altinget i indeværende Altingsperiode.

Endelig anføres det, at landene nu bl.a. overvejer, delvis i samarbejde med ministerrådssekretariatet, hvilke informationsforanstaltninger, der bør vedtages.

Juridisk Udvalg har senere fået oplyst, at Danmark har ratificeret konventionen den 23. december 1986, hvilket betyder at konventionen træder i kraft den 1. marts 1987.

Juridisk Udvalg hilser med glæde, at den nordiske sprogkonvention, der blev undertegnet den 17. juni 1981, nu omsider kan træde i kraft.

Imidlertid mangler Island stadig væk at ratificere konventionen. Juridisk Udvalg ville sætte pris på at få lidt mere nøjagtige oplysninger fra Islands regering om grunden til, at man fra islandsk side endnu ikke har kunnet ratificere sprogkonventionen. Det ville ligeledes være interessant at få oplyst, fra hvilket tidspunkt man regner med, at konventionen vil træde i kraft i Island.

Efter Juridisk Udvalgs opfattelse er det af stor betydning, at sprogkonventionens ikrafttrædelse bliver alment kendt, og at medborgerne i de nordiske lande får ordentlig information om deres rettigheder i denne forbindelse. Udvalget ville derfor også sætte pris på at få mere konkrete oplysninger fra Ministerrådet om, hvilke informationsforanstaltninger, der overvejes.

I øvrigt er det udvalgets opfattelse, at der endnu mangler en række konkrete foranstaltninger, som for eksempel uddannelse/undervisning af tolke og oversættere for at sprogkonventionen vil kunne få praktisk betydning.

På denne baggrund skal Juridisk Udvalg indstille,
 at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr 32/1981 til
 efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Helsingfors, den 23. februar 1987

Mikko Elo (Sdp)

Flemming Hansen (KF)

Åsa Solberg Iversen (A)

Inga Lantz (vpk)

Hans Nyhage (m)

Rolf Presthus (H)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Asbjørn Sjøthun (A)

Jens Steffensen (KrF)

Bernhardt Tastesen (S)

Friðjón Þórðarson (Sj.)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at der mellem disse lande indgås en konvention om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i andet nordisk land i overensstemmelse med det udkast til konvention, der er optaget som bilag til ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Konventionen undertecknades av alla de nordiska länderna den 17 juni 1981. Den träder i kraft när fyra länder har ratificerat. Tidigare har konventionen ratificerats av Finland, Norge och Sverige.

Danmark avser inom kort ratificera konventionen som fjärde land. Folketinget har vidtagit vissa ändringar av retsplejeloven, så att språkkonventionens krav nu kan tillgodoses inom rättsprocessen. För den offentliga förvaltningen har justitieministeriet nu gett riktlinjer i en vägledning till ny förvaltningslov och ny offentlighedslov. Konventionen kommer att träda i kraft under våren 1987.

Frågan om Islands anslutning till konventionen planeras bli behandlad under innevarande Altingsperiod.

Inför ikraftträdandet förbereder man sig nationellt för de krav som konventionen ställer. Länderna överväger nu, delvis i samverkan med ministerrådssekretariatet, bl. a. vilka informationsåtgärder som bör vidtas.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden

(Meddelandet, se s. 2266)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden.

Utskottet konstaterar att det av meddelandet framgår att ministerrådet har tagit initiativ i syfte att åstadkomma ett närmare samarbete mellan berörda nordiska forskningsmiljöer. Ministerrådet har emellertid inte funnit det ändamålsenligt att utarbeta ett egentligt samlat program för samarbetet kring acceleratorbaserad forskning. Ministerrådet hänvisar till de uppgifter Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning har.

Utskottet anser att syftet med rekommendationen i viss mån har uppnåtts. Utskottet konstaterar att ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–89 (B 69/k) upptar åtgärder i syfte att utveckla samarbetet kring vetenskaplig utrustning. Mot bakgrund härav anser utskottet att de inte längre föreligger några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning, och föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 5/1982 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (C)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (S)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (S)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1982 angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera bevakningen av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen i Norden, i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

I mange år har man såvel i Norden som i Europa overvejet samarbejde om etablering af nye store accelerators i forskellige konstellationer. Baggrunden for ønskerne om samarbejde er dels de ganske store omkostninger, der er forbundne med bygningen af en accelerator, dels det forhold at især de største accelerators hovedsageligt anvendes indenfor relativt snævre fagområder.

Ministerrådet og de nordiske landes regeringer har i en række sammenhænge drøftet et nærmere samarbejde omkring enkelte acceleratortyper, men netop fordi de forskellige acceleratortyper ofte henvender sig til forskellige forskergrupper, har ministerrådet ikke fundet det hensigtsmæssigt at søge at udarbejde eet samlet fællesprogram for den acceleratorbaserede forskning i Norden. Hertil kommer at denne forskning på de enkelte delområder ofte foregår i et meget bredt internationalt samarbejde. Samarbejdet mellem nordiske forskere indenfor de enkelte grene af den acceleratorbaserede forskning støttes på forskellig vis. Det sker i nær kontakt med de relevante nationale forskningsfinansierende organer og ved at trække på den kompetence, der er opbygget indenfor ministerrådets egne institutioner på området.

Ministerrådet finder det fortsat hensigtsmæssigt at det nordiske samarbejde på dette område koordineres igennem den i 1974 oprettede nordiske samarbejdskomite for acceleratorbaseret forskning, hvis opgave det ifølge vedtægterne er, at

- virke for en samordnet udnyttelse af ressourcerne til acceleratorbaseret forskning i de nordiske lande, samt

– medvirke til nordisk samarbejde i forskningsprojekter ved accelerators udenfor Norden.

I forlængelse af meddelelsen til rådets 34. session, kan det oplyses, at det i Finland nu er besluttet at opføre en mindre accelerator i Jyväskylä, ligesom der vil blive opført en accelerator i Uppsala med financieret støtte fra Wallenberg-stiftelsen. Samtidig er en del institutioner igennem det såkaldte NORDBALL-projekt i fællesskab ved at opbygge et avanceret måleudstyr, der vil kunne anvendes i en række af de eksisterende accelerators i Norden.

Det skal endvidere nævnes, at der i forbindelse med det europæiske samarbejde om synkrotronstrålingsfaciliteter er taget initiativ til et nærmere samarbejde mellem de berørte nordiske forskningsmiljøer.

På baggrund af ovenstående finder ministerrådet det således for tiden ikke hensigtsmæssigt at udarbejde et egentligt samlet program for det nordiske samarbejde om acceleratorbaseret forskning.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden

(Meddelandet, se s. 2270)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden.

I meddelandet anser ministerrådet det inte vara ändamålsenligt att etablera en egen stödordning för regionalt kulturellt samarbete. Vidare meddelas att det på Nordkalotten är möjligt att söka om bidrag för kultursamarbete från enskilda stödordningar för idrott, folkbildning, ungdomssamarbete och teater. Dessutom kan bidrag sökas från Nordiska kulturfonden och bilaterala fonder. Ministerrådet redogör även för stödet till det samiska kulturlivet.

Utskottet konstaterar att syftet med rek nr 8/1982 har varit att ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten. Den information som ges i meddelandet visar även att det har skett en viss utveckling i denna riktning. De befintliga nordiska stödordningarna ger möjligheter att stöda det regionala kultursamarbetet. En ökning av detta stöd förutsätter emellertid att särskilda anslag för dessa ändamål även reserveras när beslut om stödåtgärder fattas, och att man även på annat sätt i utformningen av stödordningarna beaktar de speciella förhållanden som råder på regional nivå.

Kulturutskottet har i sitt betänkande över ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1986 (*C 1/1987*) berört stödet till det samiska kulturlivet, och därvid uttalat att ministerrådet aktivt bör medverka till att stöda den samiska kulturen även i fortsättningen utgående från de erfarenheter försöksverksamheten med nordiskt stöd till samekulturen har givit.

Utskottet konstaterar att syftet med rekommendationen i viss utsträckning har uppnåtts. Utskottet anser att ny information om insatser på området i fortsättningen kan lämnas i ministerrådets berättelse (*C 1*).

Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 8/1982 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att, utan att inrätta någon särskild fond, ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten genom att på den nordiska kulturbudgeten inrätta ett särskilt anslag för regionalt kultursamarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Rekommandasjonen pekar på to forhold, det ene gjelder økte midler til kultursamarbeidet på Nordkalotten spesielt, det andre spørsmålet om å opprette en spesiell tilskuddsordning for regionalt kultursamarbeid i Norden.

Når det gjelder kultursamarbeidet på Nordkalotten er det mulig å søke om tilskudd fra de enkelte støtteordninger, for idrett, folkeopplysning, ungdomsarbeid, teater. Dessuten kan det søkes om tilskudd fra Nordisk Kulturfond og de bilaterale fond.

Støtten fra Ministerrådet til samisk kulturliv bør også nevnes i denne forbindelse. Samiske kulturtiltak støttes med en egen avsetning over disposisjonsmidlene.

Dessuten har ministerrådet vedtatt å gi tilskudd til engasjement av sakkyndig person tilknyttet Nordisk Sameråd, som skal utrede mulighetene for økt nordisk og nasjonal støtte til samiske kulturprosjekt. Folkeopplysningsstøtten disponeres årlig til en rekke regionale prosjekt. Fra idrettsbevilgningen gis det for øvrig tilskudd til idrettssamarbeidet i Vest-Norden og til samisk idrettsarbeid. Det gis også tilskudd til det regionale ungdomsarbeid.

Nordisk Kulturfond har tidligere pekt på at det er fondets oppgave å stimulere et så bredt samarbeid som mulig mellom de nordiske land. Fondet har de siste årene gitt tilskudd til regionale kulturprosjekter.

Ministerrådet anser det ikke hensiktsmessig å etablere en egen støtteordning for regionalt kultursamarbeid.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att införa likartade lagbestämmelser om förbud mot kroppslig aga eller annan kränkande behandling av barn,
2. att samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna samt
3. att särskilt beakta de handikappade barnens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

I rek. nr. 10/1982 uppfordrar Nordisk Råd ministerrådet til å innføre ensartede regler i Norden om forbud mot fysisk avstraffelse eller annen krenkende behandling av barn.

I *Danmark* vedtog Folketinget i juni 1985 en ændring i myndighedsloven, hvori det udtales, at forældremyndighed medfører pligt til at beskytte barnet mod fysisk og psykisk vold og anden krænkende behandling.

I *Finland* antog riksdagen våren 1983 lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/83). Enligt denna lag, som trädde i kraft den 1 januari 1984, får barnet inte undertryckas, agas eller utsättas för annan kränkande behandling. Enligt barnskyddslagen (683/83), som också den trädde kraft den 1 januari detta år, är barnskyddets syfte att trygga barnets rätt till en trygg och stimulerande uppväxtmiljö samt till en harmonisk och mångsidig utveckling. Barn har enligt lagen företrädesrätt till särskilt skydd. Dessa rättigheter bör tryggas genom att påverka de allmänna uppväxtförhållandena, genom att stödja vårdnadshavarna vid fostran av barn samt genom att genomföra familje- och individinriktat barnskydd. Målet är att barnet under alla förhållanden får en sådan vård varom stadgas i lagen om vårdnad om barn och umgängesrätt.

I *Norge* la et utvalg under Sosialdepartementet våren 1982 fram en innstilling om barnemishandling og omsorgssvikt. Utvalget foreslår at det tas inn i barneloven et forbud mot fysisk avstraffelse eller annen krenkende behandling av barn. Dette forslaget vil bli behandlet i Regjeringen med det første. De øvrige forslag i innstillingen er behandlet i en egen stortings-

melding, og Stortinget vedtok våren 1985 en fireårig handlingsplan for styrking av barne- og ungdomsvern.

Den *svenska* föräldrabalken innehåller sedan år 1979 ett förbud mot kroppslig aga eller annan kränkande behandling av barn.

När det gäller de handikappade barnens situation sker stora och för de enskilda individerna betydelsefulla insatser på nationellt plan. På *nordiskt plan* utgör projektet "Kroniskt sjuka barn i Norden", som bedrivs i Nordiska hälsovårdshögskolans regi, ett viktigt inslag på detta område.

Punkt 2 i rekommandationen "Att samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna" ble diskutert på Nordisk Råds 34. session. Med hensyn til de spesielle familjepolitiske insatser som sigter mod at videreudvikle forældreuddannelsen i de nordiske lande, agter ministerrådet at fremme en forbedret informations- og erfaringsudveksling mellem de berørte myndigheder. Forældreuddannelsens praktiske gennemførelse er dog i første række et nationalt anliggende.

På Nordisk socialpolitisk komités møde i september 1986 blev det opplyst, at Sverige ville arrangere et møde om forældreuddannelse i Norden den 5.–6. februar 1987. Man regner med ca. 5 deltagere fra hvert land, dvs. eksperter, embedsmænd og repræsentanter for forældreforeninger. Dette vil være et første skrit i retning af informations- og erfaringsudveksling.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska ministerrådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Som det framgår av förarbetena till denna rekommendation förekommer nordiskt samarbete i denna fråga inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Detta samarbete fortsätter såväl under konventionsarbetsgruppens möten (i januari varje år) som mellan dessa. Här- till kan fogas att arbetsgruppen i januari 1986 i stort sett har avslutat första läsningen av konventionens substansbestämmelser, och att mötet i januari 1987 väntas behandla de formella reglerna för uppföljning av konventionens tillämpning.

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående epidemiologiskt bevakningssystem

(Meddelandet, se s. 2276)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem.

I meddelandet redogörs bl. a. för nordiskt samarbete i form av informations- och erfarenhetsutbyte gällande redan etablerade system inom ramen för Nordiska medicinalstatistikkommitténs (NOMESKO) arbetsgrupp för medicinsk födelseregistrering samt de nordiska cancerregistrens samarbetsorgan, Nordic Association of Cancer Registers.

Ministerrådet har redan reserverat medel med sikte på att ordna ett symposium eller liknande för att diskutera lämpliga former för erfarenhetsutbyte och vissa uppföljningsaktiviteter inom området. Förhoppningen är att dessa planer kan förverkligas under 1987.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att det ursprungliga medlemsförslaget (A 597/s) i stor utsträckning tog sikte på miljörisker och att utskottet då framhöll att arbetet med att precisera utgångspunkterna för en nordisk miljöprovbanks borde föras vidare. Systematiserad och standardiserad insamling av data om intensiteten och varaktigheten av exponering för olika miljöfaktorer behövdes. Annars skulle inrättandet av det föreslagna bevakningssystemet mera gagna mätandet av kända riskfaktorerets storlek än främjandet av upptäckten av nya och hittills okända miljörisker.

Utskottet noterar att rekommendationen behandlas av socialpolitiska kommittén och vill med ovanstående endast erinra om att rekommendationen avser en samordning av hälso- och miljösektorerna.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet
att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och emotser
nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att utarbeta riktlinjer för etablerandet av nationella epidemiologiska bevakningssystem samt
2. att inleda ett erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodproblem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Frågan om nationella epidemiologiska bevakningssystem övervägs av respektive lands myndigheter inom området.

Nordiskt samarbete i form av informations- och erfarenhetsutbyte gällande redan etablerade system förekommer bl. a. inom ramen för Nordiska medicinalstatistikkommitténs (NOMESKO) arbetsgrupp för medicinsk födelseregistrering samt de nordiska cancerregistrens samarbetsorgan.

Det senare, Nordic Association of Cancer Registers, inrättades så sent som år 1985. Bland aktuella projekt kan nämnas en kartläggning av regionala skillnader i fråga om cancerfrekvens, cancerriskens förändring i ett längre tidsperspektiv dvs. relaterad till förändringar i miljö och livsstil samt identifiering av högriskgrupper i fråga om yrkesrelaterad cancer.

En kartläggning av cancerförebyggande åtgärder i Norden har genomförts i ministerrådets regi. Rapporten kommer att ligga till grund för diskussioner om ökat nordiskt samarbete kring dessa frågor inom flera samskilda sektorer.

Ministerrådet har redan reserverat medel med sikte på att ordna ett symposium eller liknande för att diskutera lämpliga former för erfarenhetsutbyte och vissa uppföljningsaktiviteter inom området. Förhoppningen är att dessa planer kan förverkligas under 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta samarbeids-tiltak med sikte på å styrke utdannelsestilbudet innen faget eksportmarkedsføring.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Det nordiske samarbeidet når det gjelder nordisk utdanning for eksportmarkedsføring har fortsatt i 1986 og nye tiltak planlegges i 1987. Det henvises i denne forbindelse til det handelspolitiske kapitlet i årsberetningen for 1986 (C 1).

Meddelande

om rekommendation nr 18/1982 angående samarbeide inom nordisk møbelindustri

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har følgende lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, i nært samarbeide med berørte parter, å konkretisere behovet for økt nordisk samarbeide innen møbelbransjen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Med anledning av rekommendationen arrangerade ministerrådet hösten 1982 ett möte med berörda branschorganisationer och Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen, i syfte att få belyst den aktuella situationen för möbelindustrin i de nordiska länderna och de beröda organisationernas syn på behovet av och förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbeide inom möbelindustrin. Ministerrådets syn på behovet av och möjligheterna till ett ökat nordiskt samarbeide inom möbelbranschen redovisades i ett meddelande till rådet den 3 december 1982.

Nordisk samarbeide på bransjenivå har pågått i en årrekke bl. a. om markedsinformasjon, markedsføring, formgivning og kvalitetskontroll. Bransjeorganisasjonene har de senere år øket samarbeidet på 3. lands markeder, men det er i denne forbindelse ikke ønske om tiltak fra det offentlige side.

Ministerrådet vil fremholde at et nærmere samarbeide i møbelbransjen, herunder eventuell videreutvikling av eksportsamarbeidet, best kan gjennomføres etter enighet mellom organisasjonene på bransjenivå.

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående enhetliga villkor för reserabatter

(Meddelandet, se s. 2280)

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 1/1983 angående enhetliga villkor för reserabatter.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

1. att göra en översyn av rabattsystemen i järnvägs-, buss-, färje- och flygtrafiken i Norden i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mera överskådliga

2. att regelbundet publicera en broschyr om gällande priser och rabatter i den nordiska järnvägs-, buss-, färje- och flygtrafiken samt villkoren för att erhålla dessa.

Av meddelandet till den 35:e sessionen framgår att en sammanställning av rabattsystemen har utarbetats och publicerats i broschyren "Res i Norden". Enligt meddelandet anses det vara de nordiska resebyråernas uppgift att regelbundet uppdatera och publicera sammanställningen.

Kommunikationsutskottet förmodar att Nordiska ministerrådet i fortsättningen kommenterar frågan i sin årliga berättelse (C 1).

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 1/1983 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 30 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (s)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1983 angående enhetliga villkor för reserabatter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att göra en översyn av rabattsystemen i järnvägs-, buss-, färje- och flygtrafiken i Norden i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mer överskådliga

2. att regelbundet publicera en broschyr om gällande priser och rabatter i den nordiska järnvägs-, buss-, färje- och flygtrafiken samt villkoren för att erhålla dessa.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

I henhold til tidligere informasjon til Nordisk Råd, er det utarbeidet en oversikt over og sammenstilling av rabattsystemene i de nordiske land. Oversikten ble sendt Nordisk Råds kommunikasjonsutvalg i september 1984. På basis av denne ble det samme året gitt ut en brosjyre, "Res i Norden", hvor rabattsystemene er å finne. Etter NETs oppfatning skulle en oppdatering og regelmessig utgivelse av oversikten for fremtiden kunne være en oppgave for de nordiske turistbyråer.

Harmonisering av de forskjellige rabattsystemene byr på en rekke problemer, og det vises i den anledning til meddelelsen av 30. november 1984.

Det er på det nåværende tidspunkt vanskelig å få gjennomført rekommendasjonens ønske om en harmonisering av rabattsystemene. Det samme gjelder aldersgrensene for barn.

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående bilbälte i bilens baksäte

(Meddelandet, se s. 2282)

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 2/1983 angående bilbälte i bilens baksäte.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de länder i Norden som för närvarande inte har bestämmelsen att nya bilar skall vara utrustade med bilbälte också i baksätet inför sådan bestämmelse samt

2. att informera om värdet av att använda bilbältet i bilens baksäte och därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

I meddelandet till den 35:e sessionen hänvisas till kapitlet om trafiksäkerhet i ministerrådets berättelse (C 1). Där framgår att frågan om bilbälten har varit central i NTR:s verksamhet genom åren. Det hänvisas bl. a. till NTRs rapport 37 och 37A "Sikring af børn og voksne i personbilers bagsæde – en beregning af virkningen af alternative bestemmelser" ("Basket") – samt att NTR i slutet av 1985 tillsatte en arbetsgrupp, som behandlar frågan om säkring av barn i bilens baksäte. NTR kommer att arbeta vidare med dessa frågor och rapportera dem i ministerrådets berättelse (C 1).

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 2/1983 för rådets del är slutbehandlad.

Stockholm den 30 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuuttila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (s)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1983 angående bilbälte i bilens baksäte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de länder i Norden som för närvarande inte har bestämmelsen att nya bilar skall vara utrustade med bilbälte också i baksätet inför sådan bestämmelse samt

2. att informera om värdet av att använda bilbältet i bilens baksäte och därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Ministerrådet hänvisar till kapitlet om transport, kommunikation och trafiksäkerhet i verksamhetsberättelsen för 1986 (C1).

Meddelande

om rekommendation nr 3/1983 angående viltolyckor i vägtrafiken

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att utföra en översyn av genomförd forskning om viltolyckor i vägtrafiken i syfte att koordinera och systematisera information om resultaten av den forskning som har genomförts.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Med anledning av denna rekommendation har Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) låtit samla existerande kunskap om möjligheterna att undvika viltolyckor. Utredningen har överlämnats till NTR och bildar utgångsmaterial för ett seminarium, som planeras och arrangeras av Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning. Det tvärsektoriella seminariet skall avhållas under vintern 1986–87 i Sverige.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten

(Meddelandet, se s. 2286)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1983 angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten.

I meddelandet ifrågasätter ministerrådet starkt om ökad domicillandsfinansiering som grundprincip är den mest ändamålsenliga vägen att nå fram, om man ekonomiskt vill stärka det nordiska samarbetet. Ministerrådet hänvisar till uttalanden från ministerrådets budgetexpertgrupp, i vilka framhålls att en domicillandsfinansiering skapar en oklar bild av vad som finansieras nordiskt och att den försvårar avvägningar mellan olika samarbetsområden. Den nuvarande finansieringen, baserad på länderbidrag, rekommenderas även i fortsättningen. Ministerrådet meddelar samtidigt att man inte i konkreta fall avvisar att positivt pröva nationella initiativ till extra tillskott.

Utskottet konstaterar att rekommendationen om domicillandsstöd tillkom i syfte att i viss mån förbättra verksamhetsförutsättningarna för institutionerna på kulturavtalets område. Avsikten med förslaget var att som ett komplement till den nordiska finansieringen även direkt stödja institutioner via domicillandet, och givetvis inte att genomföra någon total förändring av principerna för finansieringen av nordiska institutioner. Då ministerrådet nu starkt ifrågasätter domicillandsfinansieringen bör detta även innebära att ministerrådet visar en större beredskap än tidigare att avsätta medel såväl för driften av institutionerna som för verksamheten.

Utskottet vill ytterligare en gång slå fast att grundprincipen för finansieringen av nordiska institutioner bör vara den nuvarande nordiska finansieringsmodellen. I motsats till ministerrådet anser emellertid utskottet att de nordiska länderna även aktivt bör uppmuntras att delta i finansieringen av nordiska institutioner belägna i det egna landet genom att stå för sådana fasta kostnader som t. ex. lokaler, energi och materiel. Nationella bidrag i denna form kommer som känt redan nu många institutioner till del. Utskottet följer noggrant finansieringssituationen för de nordiska institutionerna

på kulturområdet. Mot bakgrund av ministerrådets principiella ställningstaganden anser utskottet det emellertid inte vara ändamålsenligt att arbeta vidare på grundval av den aktuella rekommendationen. Utskottet föreslår, att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 11/1983 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1983 angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka domicillandsstödet till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Ministerrådets budgetexpertgrupp har under 1986 på nytt behandlat frågan om ökat domicillandsstöd. Gruppen har då konstaterat att den sk Katznelson-gruppen rekommenderat att den nuvarande finansieringen av det nordiska samarbetet, baserat på länderbidrag, upprätthålls.

Budgetexpertgruppen har samtidigt hänvisat till att den i tidigare yttranden avrått från domicillandsfinansiering. I ett uttalande från 1984, med anledning av det medlemsförslag som låg till grund för rek. nr 11/1983, avrådde gruppen (då benämnd budgetutskottet) bestämt mot en sådan finansiering. Motiven var bl. a. att en sådan finansiering skapar en oklar bild av vad som finansieras nordiskt samt försvårar avvägningar mellan olika samarbetsområden. Tillämpningen av en sådan princip kunde också medverka till en på sikt icke avsedd fördelning av kostnaderna mellan länderna.

Ministerrådet ansluter sig till de ovan refererade synpunkterna. Det kan sålunda starkt ifrågasättas om ökad domicillandsfinansiering som grundprincip är den mest ändamålsenliga vägen att gå fram, om man ekonomiskt vill stärka det nordiska samarbetet.

Detta ställningstagande innebär emellertid inte att ministerrådet i konkreta fall skulle avvisa att positivt pröva nationella initiativ till extratillskott, (t. ex. genom direkta medelstillskott eller i form av lokaler, utrustning eller andra stödformer), som komplement till den gemensamma finansieringen av nordiska institutioners verksamhet.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1983 angående videogram med nordiska TV-program och filmer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att åstadkomma överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till videogram med nordiska TV-program och filmer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Arbejdet med videogramspørgsmål gennemføres i forbindelse med arbejdet for kultur- og massemedier.

Arbejdsgruppen har fortsat undersøgelsen af muligheden for at iværksætte en nordisk forsøgsdistributionsordning af nordiske TV-programmer og film på videogram. Undersøgelsen har bl. a. omfattet samtaler med de statslige radiofonier, filmbranchen og de statslige filmcentraler. Dette arbejde har vist, at en nordisk videogramdistribution i større omfang støder på forhindringer af ophavsretslig og økonomisk karakter. For øjeblikket er situationen f. eks. den, at der ikke er opnået nationale aftaler om distribution af TV-program på videoprogram til forsøgsformål i Danmark og Norge. En nordisk ordning må afvente en sådan afklaring.

På den baggrund har arbejdsgruppen for kultur og massemedier iværksat en samlet registrering af de blokeringer, der hindrer en øget distribution af videogram over landegrænserne. Arbejdet ligger i forlængelse af de ønsker, som Nordisk Råds kulturudvalg fremsatte overfor Ministerrådet i oktober 1986. Resultaterne vil indgå i arbejdet på den nordiske handlingsplan for kulturområdet.

Arbejdsgruppen for kultur og massemedier har ligeledes i 1986 fortsat arbejdet på at etablere en nordisk distributionsordning af videogrammer for høreskadede. Arbejdet foregår i samarbejde med repræsentanter fra de nationale døvefilmvideoinstitutioner og døveforbund i Norden.

De endelige planer for ordningen er nu udarbejdet. Ordningen indebærer, at samtlige nationalt producerede programmer for døve fra og med efteråret 1986 vil blive tilbudt døve i alle de nordiske lande. Til formålet er

afsat 165 000 DKK i 1986 og 1987. Det første halve forsøgsår vil blive evalueret i begyndelsen af 1987.

Endvidere arbejdes der videre med at undersøge muligheden for at etablere en fælles nordisk uddannelsesvirksomhed for døve.

Ministerrådet vil diskutere det fortsatte arbejde i forbindelse med den kulturelle handlingsplan.

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet

(Meddelandet, se s. 2290)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 17/1983 angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet.

Ministerrådet, som för sin del anser att syftet med rekommendationen är uppfyllt, hänvisar till det forskningssamarbete som bedrivs och ingår i planen för det nordiska energisamarbetet. Vad gäller rekommendationens punkt a, utarbetande av en nordisk energiförsörjningsmodell, hänvisas till den jämförbara energistatistik som presenteras i Nordisk statistisk årsbok, och till att ett seminarium om långtidsprognoser på energiområdet hållits under 1985. Ett seminarium året före ansågs av ministerrådet ha givit slutsatsen att utarbetandet av en energiförsörjningsmodell inte var relevant.

Utskottet noterar, att rapportering om det vidare samarbetet sker i ministerrådets berättelse C 1 och i anslutning till planen för energisamarbete och att ytterligare resultat av rekommendationen ej är att emotse.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 17/1983 för rådets del är slutbehandlad.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1983 angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

- a. att genom förbättrad och mera jämförbar statistik och framläggandet av prognoser över de samlade energitillgångarna och över den förväntade energiförbrukningen i Norden låta utarbета en nordisk energiförsörjningsmodell,
- b. att intensifiera och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor,
- c. att samarbeta om etablerandet av demonstrationsanläggningar i full skala för provning av bland annat alternativa energikällor,
- d. att förstärka Nordiska samarbetsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet,
- e. att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser samt
- f. att samarbeta på forskarutbildningens område inom energi- och miljöområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

A. Med henblik på at udarbejde en forbedret og mere sammenlignelig energistatistik har en særlig energiplanlægningsgruppe under Nordisk Ministerråd etableret kontakt mellem de statistiske centralbureauer samt Nordel og de, der er ansvarlige for energistatistik hos de nationale myndigheder. Resultaterne af dette arbejde fremgår nu af Nordisk Statistik Årbog, hvor et særligt kapitel omhandler energistatistik. Denne statistik er umiddelbart sammenlignelig. Der er også afholdt et nordisk seminar om udarbejdelse af langtidsprognoser i Finland i midten af 1985.

B. De nordiske energiministre godkendte den 23. oktober 1985 en samarbejdsplan for energiområdet. I denne plan er der lagt særlig vægt på energiforskningsområdet – herunder feltet nye og vedvarende energikilder. Der er allerede taget initiativer om emnerne: store varmpumper,

biobrændsler, sæsonlagring, bølgeenergi, vindenergi og introduktion og markedsføring af nye energiteknologier.

Som led i samarbejdsplanen har de nordiske energiministre besluttet at undersøge mulighederne for at øge rentabiliteten af vedvarende energianlæg, at afholde en række temadage (for felterne: solenergi, varmepumper, etc.) samt at etablere en nordisk erfaringsudveksling om driftresultater af vedvarende energianlæg.

C. I forbindelse med samarbejdet på dette område har det nordiske energiforskningsudvalg diskuteret øget samarbejde angående etablering af 15 konkrete større energiforskningsprojekter. Endvidere har ministrene som nævnt i samarbejdsplanen besluttet at etablere en række demonstrationsprojekter på området nye og vedvarende energikilder.

D. Med henblik på at øge informationsudvekslingen mellem de nordiske lande på energiforskningsområdet har Nordisk Ministerråd finansieret opbygningen af et registreringsystem således, at alle energiforskningsprojekter i Norden, der modtager støtte, registreres centralt. Dette system tillader udarbejdelse af samlede oversigter, kataloger m. v. samt udsendelse af projektlister inden for de enkelte fagfelter. Systemet er databaseret og administreres af bibliotekerne ved de nordiske energiinstitutter: Risø i Danmark, VTT i Finland, Studsvik i Sverige og Institutet for energiteknik i Norge. Også inden for sikkerhedsforskningsprogrammets miljøeffektdel – der involverer en lang række forskningsinstitutioner – er der skabt et forum for udveksling af information og videnskabeligt materiale.

E. På baggrund af erfaringerne med det hidtidige energiforskningsarbejde har man besluttet at prioritere udbygningen af institutionssamarbejdet mellem en række institutioner og universitetsmiljøer i de nordiske lande. Samarbejdet etableres på områderne: olieteknologi, oliegeologi, fjernvarme, faste brændsler og bioenergi. Et nordisk oplæg om dette er godkendt af de nordiske energiministre.

F. Med henblik på at støtte forskeruddannelsen i de nordiske lande har det nordiske energiforskningsudvalg udarbejdet et system, der åbner muligheder for at give bevillinger til finansiering af kontakt og projektopfølgingsaktiviteter for forskere fra de nordiske lande. Der ydes således ikke alene rejsestøtte til dækning af omkostninger ved deltagelse i seminarer, efteruddannelseskurser m. v. til de enkelte forskere, men også til kontaktrejser med henblik på at sætte forskere i stand til at følge projektarbejdet inden for et givet fagfelt i et andet nordisk land.

Ministerrådet vil i følgende år rapportere på sedvanlig måde om de spørgsmål som rekommandasjonen omhandler.

Nordisk Ministerråd anser hermed, for sin del, hensigten med rekommandationen for opfyldt.

Social- och miljöutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp

(Meddelandet, se s. 2293)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp.

Av det om rekommendationen avgivna meddelandet har framgått att ministerrådet för sin del anser att syftet med rekommendationen är uppnått.

Utskottet har behandlat berörda frågor i sitt betänkande över ministerrådsförslag *B 71/s* om handlingsplan mot luftföroreningar. Utskottet framhåller där särskilt i den rekommendation som föreslås bl. a. vikten av samordning av nationella insatser. Dessa frågor kan sålunda följas i samband med den nya rekommendationen.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 19/1983 för rådets del är slutbehandlad.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av den studie som utförts inom ramen för ECE-konventionen angående gränsöverskridande luftföroreningar utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

De nordiske lande har både nationalt og i internationalt samarbejde intensiveret indsatsen for begrænsning af luftforureningen, herunder specielt begrænsning af udslippene af svovldioxid (SO₂).

I marts 1983 trådte ECE-konventionen om langtransporteret grænseoverskridende luftforurening i kraft. De nordiske landes samarbejde bærer en del af æren for tilkomsten af konventionen, og landene satser nu store ressourcer i opfølgingsarbejdet. Konventionen følges op ved gennemførelse af effektstudier og ved etablering af bindende aftaler mellem landene om reduktioner i udslippene, først og fremmest af SO₂.

21 lande undertegnede således i juli 1985 i Helsingfors en protokol, hvor de forpligter sig til at reducere udslip af svovl med mindst 30 % inden 1993, med 1980 som basisår. Denne protokol bygger på et forslag fra de nordiske lande. Flere af landene har erklæret at ville gennemføre væsentlige reduktioner ud over de 30 %, herunder de nordiske lande med mindst 50 %.

Landene er af den opfattelse, at en sådan procentvis reduktion er et bedre forhandlingsgrundlag og indebærer mere realistiske gennemførelsesmuligheder end forslag knyttet til normer for svovludslip på enkelte anlæg eller anlægstyper. Et afgørende hensyn er her, at landenes energisystemer, industristruktur og geografi er meget forskellig, og at det derfor vil være mest omkostningseffektivt at overlade til de enkelte lande selv at tilrettelægge forholdene for en procentvis reduktion af udslippene.

I ministerrådets arbejdsgruppe for luftforureninger under embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål samordner de nordiske lande deres indsats nationalt gennem forskningsprojekter og informationsud-

veksling. Arbejdet mod langtransporterede luftforureninger er i første række knyttet til arbejdet inden for internationale organisationer, specielt arbejdet med gennemførelsen af ECE-konventionen. Der henvises iøvrigt til afsnittet om luftforurening i årsberetningens kapitel om miljøbeskyttelse.

På denne baggrund mener ministerrådet, for sin del, at hensigten med rekommandationen er opnået.

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen

(Meddelandet, se s. 2296)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen.

Utskottet har utförligt behandlat de fortsatta internationella insatserna för en begränsning av svavelutsläppen i sitt betänkande över ministerrådsförslag *B 71/s* om handlingsplan mot luftföroreningar och finner, att syftet med rekommendationen i och med denna handlingsplan är uppfyllt.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendationen nr 20/1983 för rådets del är slutbehandlad.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att samfällt på internationellt plan intensifiera arbetet för en begränsning av svavelutsläppen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

Ministerrådet hänvisar till sitt meddelande med anledning av *rek. nr 19/1983*.

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land

(Meddelandet, se s. 2298)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningar för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land.

Ministerrådet hänvisar till sitt projektprogram på luftföroreningsområdet och anser att syftet med rekommendationen är uppnått. Utskottet har i sitt betänkande över ministerrådsförslag *B 71/s* om handlingsplan mot luftföroreningar tagit upp de frågor som ingår i denna rekommendation och särskilt understrukit behovet av samordning av nationella insatser och finner att dessa frågor kan följas i det vidare arbetet med handlingsplanen.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 21/1983 för rådets del är slutbehandlad.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a. utarbeta långsiktiga program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter,
- b. utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

Det forsknings- och utredningsarbete, som er nödvändigt för att få ett relevant beslutsningsgrundlag i spørgsmålet om reduktioner af udslippene gennemføres dels nationalt, dels i nordisk samarbejde, og visse spørgsmål udredes specielt i tilknytning til sekretariatet for ECE-konventionen.

På nordisk plan er nu gennemført projektprogrammet om miljøeffekter af energiproduktion (MIL-projekterne), som giver et værdifuldt bidrag til belysningen af deponering af flyveaske fra forbrænding af kul og tørv, cancerogene og mutagene stoffer fra energiproduktionen og udstødningsgasser fra biler forureningens indvirkning på metaltransport i miljøet, relative tilskud af forurening til menneske og miljø, og miljøkonsekvenser af energiformer baseret på fornybare energikilder.

Ministerrådets arbejde på luftforureningsområdet sker bl. a. på baggrund af et særligt projektprogram. Programmet behandler såvel langtransporteret luftforurening (måleprogram, modeller/meteorologiske forhold, virkninger og tiltag) som luftforurening i byer (udstødningsgasser fra biler, helseeffekter, eksponering) og problemer i relation til den administrative styring på området (tilsyn og kontrol, retningslinier for luftkvalitet). Programmet er gennemført i årene 1984–86 med en bevilling på godt 3,5 mio.

NOK pr. år. Et nyt program med endnu større ambitionsniveau, er udarbejdet for 1987-89.

Det materiale, som de nordiske lande således udarbejder, vil sammen med materiale udarbejdet i energisektoren og andre berørte sektorer, danne baggrunden for bedømmelsen af forskellige energikilders miljøskadelige effekter, i tillæg til den kundskab som allerede findes på dette felt.

Ministerrådet henviser i øvrigt til afsnittene om luftforurening og miljøeffekter ved energiproduktion i årsberetningens kapitel om miljøbeskyttelse.

På denne baggrund mener ministerrådet, for sin del, at hensigten med rekommandationen er opnået.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

(Överlämnat av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ge ett aktivt stöd i strävandena för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen.

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar meddelar den 3 december 1986:

De nordiske landes regeringer har i mange år aktivt arbejdet med spørgsmål omkring beskyttelse af naturmiljøet i Arktis, herunder de arktiske farvande. De nordiske lande er således involveret i arbejdet i den internationale hvalfangstkommission, Washington-konventionen om forhindring af handel med truede dyr og i FN's havretskonvention.

Desuden har Danmark, Norge og Sverige tiltrådt Bonn-konventionen om beskyttelse af migrerende arter af vilde dyr. Denne konvention omfatter også visse arktiske dyrearter. Danmark er endvidere som medlem af EF, omfattet af EF-forordningen om forbud mod import af hvalprodukter og EF-direktivet om forbud (indtil 1989) mod import af sælungetind og grønlandssæl, der ikke hidrører fra inuitternes traditionelle sælfangst.

Landene er enkeltvis og i samarbejde med både de øvrige nordiske lande og andre interesserede og berørte lande indstillet på at dette arbejde skal følges aktivt op.

Norge og Danmark har specielle interesser og forpligtelser i de arktiske farvande.

Norge har fredet omkring halvdelen af landarealet på Svalbard som naturreservater, nationalparker og fuglereservater. Der er udarbejdet forskrifter om regulering af naturindgreb på Svalbard, med det formål at værne naturen på land og i territorialfarvandene mod forurening eller anden påvirkning, som kan volde skade eller ulemper for mennesker eller miljøet. Man har nu startet undersøgelser af naturmiljøets sårbarhed ved

forskellige belastninger. Der er indført meldepligt til miljøværnmyndighederne ved alle former for indgreb. Norsk polarinstitut er ved at lave en model for udvælgelse og evaluering af aktuelle undersøgelser i denne sammenhæng. Der bygges især på erfaringer, som er gjort i forbindelse med lignende arbejde udført i Canada og Alaska. Undersøgelserne finansieres hovedsaglig af de selskaber, som planlægger eller gennemfører naturindgrebene. Ved større indgreb vil der blive krævet en fuldstændig konsekvensanalyse.

Værn af naturmiljøet på Svalbard er behandlet i Stortingsmelding nr. 40, som er lagt frem af regeringen, og som nu er under behandling i Stortinget. Regeringen udtaler her, at bevaring af Svalbards særegne vildmarksnatur er et af de overordnede mål for Svalbardpolitikken.

I Norge startede et stort tværfagligt forskningsprogram "pro mare" i Arktis i 1985 for at fremskaffe ny kundskab om arktiske økosystemers struktur og funktion. Formålet er at øge forståelsen for hvordan disse systemer styres af naturforholdene, og hvordan de kan påvirkes af planlagt og igangværende menneskelig virksomhed. Programmet skal gå over 6 år og har et totalt budget på op imod 100 mill. NOK.

Såvel Norge som Danmark og en række andre involverede lande er med i isbjørnaftalen, hvorved isbjørnen fredes (indgået 1973—bekræftet 1981). Efter norsk initiativ har det internationale råd for havforskning (ICES) nedsat en arbejdsgruppe for at udrede bestandsituationen for sæler ved Jan Mayen og i Barentshavet.

Danmark har endvidere været involveret i en dialog med den canadiske regering om havmiljøet mellem Canada og Grønland. Dette har i 1983 resulteret i en aftale mellem de to lande til imødegåelse af den risiko for skader på miljøet, som kan følge af udvidelse af de økonomiske aktiviteter i området. Aftalen afløser tidligere midlertidige aftaler og fastsætter retningslinier for at imødekomme anmodninger fra hvert af landene om at undersøge overtrædelser af bestemmelser om forureningsforebyggelse, -mindskelse og -kontrol, som måtte indtræffe i området. Aftalen omhandler også retningslinier for samarbejde om at fastlægge, overvåge og kontrollere ruteområder for skibe uden for territorialfarvandene. Formålet med dette er beskyttelse af havmiljøet til gavn for de økonomiske og sociale forhold i området. Endelig omfatter aftalen videnskabeligt samarbejde.

Desuden fortsætter det af Grønlands Fiskeri- og Miljøundersøgelser i København, med støtte såvel fra Ministeriet for Grønland som fra Statens naturvidenskabelige Forskningsråd og Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland, indledte flerårige projekt til undersøgelse af tungmetalforekomsterne i de grønlandske havområder. Der er i denne forbindelse også blevet knyttet videnskabelige kontakter til forskellige forskningsinstitutioner i Canada.

Fra Råstofforvaltningen under Ministeriet for Grønland, der varetager

de centrale administrative opgaver på råstofområdet, kan det oplyses, at der sideløbende med de forhandlinger, der førte frem til meddelelsen den 6. december 1984 af en koncession til efterforskning og udvinding af kulbrinter i et område i Jameson Land i Østgrønland til et konsortium af selskaber, i råstofforvaltningens regie blev udført en række undersøgelsesaktiviteter i Jameson Land-området i 1982-84, som led i forberedelserne til en eventuel iværksættelse af olieefterforskning i området.

Inden for rammerne af et af råstofforvaltningen udarbejdet undersøgelsesprogram for 1985-96 er baggrundsundersøgelserne videreført og i en række henseender udvidet med henblik på at danne grundlag for den miljø- og sikkerhedsmæssige regulering af koncessionshavers aktiviteter i den 12-årige efterforskningsperiode. Disse baggrundsundersøgelser vedrører således plante- og dyreliv, fysiske forhold, samt arkæologiske undersøgelser i Jameson Land-området.

Som følge af koncessionshavers ændrede tidsplan for efterforskningsaktiviteterne, hvorefter disse indstilles indtil udgangen af 1987, er Jameson Land-baggrundsundersøgelsesprogrammet 1985-96 i foråret 1986 blevet justeret for så vidt angår undersøgelserne i 1986-88.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1983 angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete kring vårdcentra på kurorter för de psoriasissjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnaderna för denna vårdform.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

De nordiska centralorganisationerna för psoriasispatienter anhöll redan 1984, med hänvisning till rekommendationen, om medel från ministerrådet till att genomföra en utredning. Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) och 1984 års medicinaldirektörmöte yttrade sig över ansökningen.

Genom beslut i oktober 1985 beslöt Nordiska socialpolitiska kommittén (ÄK-S) att reservera medel för en förstudie under 1986 avseende "förutsättningar för nordiskt samarbete kring psoriasispatienternas m. fl. klimatologiska vård". Vissa förberedelser har ägt rum under detta år och man räknar med att utredningsdirektiv för denna studie kommer att fastställas vid ÄK-S vårmöte 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade och att detta projekt utförs i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Under år 1985 publicerade Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) en rapport om små och mindre kända handikappgrupper i Norden. Rapporten innehåller socialmedicinska beskrivningar av ett tjugotal grupper samt uppgifter om deras organisationer, existerande serviceutbud och aktuellt informationsmaterial om små och mindre kända grupper.

NNH har under år 1986 arbetat med en förkortad "populärversion" av publikationen. Den trycks på eget språk i Danmark, Finland, Norge och Sverige för bred spridning bl. a. inom socialtjänsten och primärhälsovården.

I oktober 1986 arrangerade NNH ett nordiskt arbetsseminarium om Osteogenesis imperfecta (medfödd benskörhet). Seminariet samlade ett 70-tal deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Bland deltagarna fanns både handikappade, anhöriga och sakkunniga från hälso- och socialsektorn.

Under 1986 har också arbetet fortsatt med registrering av informationsmaterial om små och mindre kända handikappgrupper. En ny sammanställning har publicerats.

Meddelande

om rekommendation nr 31/1983 angående kartläggning och samordning av utbildet och behovet av u-landsutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av tilbudet av og behovet for u-landsutdanning i de nordiske land. Ut fra kartleggingen rekommanderes Nordisk Ministerråd å sette iverk hensiktsmessige samordningstiltak.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Nordisk Ministerråd gav i en tidligere meddelelse en oversigt over uddannelsetilbud i Danmark, Finland, Norge og Sverige på området og de samordningsforanstaltninger som igangsættes.

Ministerrådet anser, som nævnt tidligere, at hensigten med rekommendationen må anses at være opfyldt og har ikke yderligere at tillægge til meddelelserne, som blev givet til 32., 33. og 34. session.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1983 angående samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å

1. vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på sikre levevilkår av såvel energi som andre viktige råvarer,
2. fortsette vurderingen av mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid,
3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt å
4. fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Ad punkt 1

Plan for nordisk samarbejde på energiområdet blev præsenteret for Nordisk Råd på den 34. session 1986. I henhold til planen er det i alle de nordiske landes interesse at fremme nordisk samhandel af olieprodukter, med hensyn til de enkelte landes multilaterale og bilaterale handelspolitiske aftaler. Udvikling af nordisk samhandel er også et vigtigt bidrag i forsyningsammenhæng. Man ønsker, at det nordiske samarbejde skal være et supplement til det eksisterende internationale beredskabssamarbejde i fremtiden.

Overkapacitet på raffinaderisiden og ændrede krav til produkter, stiller den nordiske olieindustri over for krav om væsentlige omlægninger og strukturændringer. Energiministrene pointerer, at udvekslingen på raffinaderiområdet åbner en række muligheder for et nordisk samarbejde. Når det gælder naturgas, er en yderligere integration af det nordiske naturgasnet ønskelig, noget som vil have både forsynings- og driftsmæssige fordele. På baggrund af dette ønsker energiministrene, at informationsgruppen for gasspørgsmål fortsætter sit arbejde.

På kulområdet indeholder planen bl. a. undersøgelse af mulighederne for miljøsamarbejde om tiltag for at begrænse effekterne af kulafbrænding.

En nordisk arbejdsgruppe har også undersøgt mulighederne for fælles nordisk import af kul. Resultaterne af undersøgelsen findes i rapporten "Gemensam nordisk kolimport", udgivet i 1983 (NU 1983:3).

Ad punkt 2

Gennem NORDEL-samarbejdet sker der en udstrakt samkøring af el-systemerne i de nordiske lande. Samordnet udbygning af drift af elforsyningen i de nordiske lande kan være et ønskeligt mål set fra forsyningsmæssige, forureningsmæssige og økonomiske synspunkter. Energiministrene arbejder sammen med NORDEL, og drøfter mulighederne for en yderligere udbygning af det nordiske el-samarbejde, under hensyn til kommercielle forhold og nationale målsætninger. Nordiske handlingsplaner omhandler en række mulige initiativer til øget integration af de nordiske landes elnet.

Ad punkt 3 og 4

Med henblik på at styrke energi- og miljøsamarbejdet er der i den nordiske energihandlingsplan lagt særlig vægt på dette. Der er et samarbejde mellem det nordiske udvalg for energiforskning og det nordiske udvalg for miljøforskning. Grundlaget for dette samarbejde vil blandt andet være de demonstrationsprojekter, der nu etableres overalt i de nordiske lande, med henblik på at belyse mulighederne og udnyttelse af vedvarende energikilder som biomasse, halm og flis, tørv og sol og vind.

Placeringen af større anlæg, for olie og gas, el m. v. drøftes dels bilateralt dels i EK-E samt i de respektive faglige udvalg.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1983 angående åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å tillegge arbeidsgruppen for fremme av teknisk FoU, oppgaven med å utrede tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Nordiska ministerrådet hänvisar till sitt meddelande om ovannämnda rekommendation till 1986 års session.

Av ekonomiska utskottets betänkande över C1 m. m. för 1985 framgår bl. a. att utskottet ansett rekommendationen som uppfylld till sitt sakliga innehåll, men att utskottet önskade fortsatt rapportering om den finansiella aspekten. Detta avser utredningen om nordiska innovations- och marknadsföringslån, den s. k. NIM-låneordningen, Nordiska Investeringsbanken (NIB). Utskottet har önskat att NIB avslutar sitt utvärderingsarbete rörande NIM-låneordningen senast vid månadsskiftet september–oktober 1986.

Styrelsen för NIB meddelade den 15 oktober 1986 att det, enligt bankens uppfattning, inte föreligger förutsättningar för att inom bankens ramar införa en särskild låneordning för nordiska innovations- och marknadsföringslån.

Nordiska ministerrådet ansluter sig till NIB:s uppfattning.

Kommunikationsutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsplan på datateknologiområdet

(Meddelandet, se s. 2310)

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 2/1984 angående handlingsplan på datateknologiområdet.

I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet

att upprätta en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet i enlighet med ministerrådsförslag B 53/e och de synpunkter som framförts av Nordiska rådet.

I meddelandet till den 35:e sessionen hänvisas till ett särskilt kapitel i ministerrådsberättelsen, där det redogörs för datahandlingsplanen.

Utskottet förutsätter att den nordiska datahandlingsplanen nu har fått sin fasta plats i ministertrådsberättelsen och att den rapporteras där i fortsättningen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1984 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 30 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand (s)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1984 angående handlingsplan på datateknologiområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet i samsvar med ministerrådsförslag *B 53/e* og de synspunkter som er framført av Nordisk Råd.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Ministerrådet hänvisar till särskilt kapitel om datateknologiskt samarbete i verksamhetsberättelsen för år 1986 (*CI*).

Meddelande

om rekommendation nr 3/1984 angående en friare kapitalmarknad

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja ekonomisk och industriell utveckling i Norden genom åtgärder för friare kapitalrörelser och valutapolitiskt samarbete samt initiativ som syftar till en friare nordisk aktiemarknad.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

I framför allt Danmark, men även i Norge, har omfattande liberaliseringar i valutaregleringarna genomförts under de senaste åren. Liberaliseringarna av de danska valutabestämmelserna innebär att de flesta in- och utgående portföljinvesteringar nu är fria. Vidare har reglerna rörande terminsaffärer i valutor mjukats upp. Kvarstående restriktioner avser främst kortfristiga kapitaltransaktioner.

Ändringarna i den norska valutaregleringen innebär bl. a. en liberalisering av in- och utgående portföljinvesteringar i aktier, ökade möjligheter att ta upp varukredit i såväl norska som utländska banker och dessutom upphäva beloppsgränser för resevaluta och för köp av fritidsbostad utomlands. Vidare har den tidigare tillståndsordningen för ingående direkta investeringar ersatts av ett rapporteringssystem.

Övriga nordiska länder har av olika skäl inte varit beredda att genomföra så omfattande liberaliseringar. Vissa liberaliseringsåtgärder har vidtagits, men dessa har varit av klart mera begränsad karaktär än i Danmark och Norge. Under 1985 har omfattande översyner av valutaregleringen slutförts i såväl Finland som Sverige. Detta arbete har dock inte utmynnat i förslag om några långtgående ändringar i respektive lands valutareglering. Utredningarna har emellertid resulterat i förslag om vissa liberaliseringar och förenklingar, vilka närmare redovisas i kapitel XVIII i ministerrådets verksamhetsberättelse för 1986 (C 1).

Som meddelats tidigare är – enligt OECD:s kapitalstadga, vilken under-tecknats av de nordiska länderna – selektiva åtgärder förbjudna på grund av deras diskriminerande karaktär. Eventuella liberaliseringsåtgärder när det gäller kapitalrörelser måste därför införas på ett icke-diskriminerande sätt gentemot samtliga OECD-länder. Undantag kan dock göras för länder som ingår i ett monetärt system eller i en tullunion. Det har emellertid ej ansetts att det nordiska samarbetet är så långtgående att det skulle kunna falla under denna undantagsregel.

Detta framgick bl. a. vid den kontakt som togs med OECD, på tjänstemannanivå, i juni 1982 i samband med en tidigare nordisk utredning. OECD-sekretariatets representanter ställde sig därvid avvisande till en nordisk särordning.

Oklarhet har emellertid bestått, i varje fall i den allmänna debatten, om den exakta innebörden av OECD-stadgans bestämmelser. Från vissa håll har hävdats att utrymme skulle finnas inom ramen för stadgan för åtgärder som syftar till att etablera en gemensam nordisk eller exempelvis norsk-svensk aktiemarknad.

Den svenske finansministern tog därför upp frågan direkt med OECD:s generalsekreterare vid ett besök i Paris i oktober 1984. Det svar som erhöles var entydigt och innebär att undantagsbestämmelserna ej kunde tillämpas för selektiva åtgärder inom Norden. Även om en svensk selektiv liberalisering gentemot Norden uttryckligen gavs karaktären av ett första steg i riktning mot en generell liberalisering, skulle en sådan stå i strid med stadgans bestämmelser och inte ha några utsikter att accepteras av övriga OECD-länder.

Mot bakgrund av ovanstående får det nu anses till fullo klarlagt, att det inte finns möjlighet att åstadkomma någon nordisk särordning inom kapitalliberaliseringsområdet utan att direkt bryta mot OECD:s regler.

I syfte att söka få en samlad bild av i vilken utsträckning de nordiska ländernas regler och praxis på valuta- och etableringsområdena hindrar eller försvårar industrisamarbete över gränserna, har under 1986 en för den ekonomiska och industriella sektorn gemensam nordisk arbetsgrupp bildats. En första delrapport planeras föreligga före Nordiska rådets session 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1984 angående nordiska mjuka projektinvesteringsslån

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulige former for en ordning med nordiske myke prosjektinvesteringsslån.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

1985 gennemførtes en udredning om en fællesnordisk koncessionel låneordning – en nordisk udviklingsfond knyttet til de af Nordisk Investeringsbank (NIB) administrerede projektinvesteringsslån. Udredningen foreslår fonden finansieret af bistandsmidler og etableret for en prøveperiode på 5 år. Udredningen vurderede mulighederne for en særlig ordning for SADCC-regionen.

I første halvdel af 1986 behandlede udredningen i en særlig referencegruppe nedsat af de nordiske bistandsmyndigheder. Referencegruppen fremkom med en tillægsbetænkning, som peger på 3 mulige niveauer for nordisk bistandssamarbejde:

Niveau 1 indebærer et udvidet samarbejde mellem de eksisterende nationale finansieringsordninger og en eventuel harmonisering af disse. Til at overvåge dette foreslås nedsat en nordisk samarbejdsgruppe.

Niveau 2 indebærer oprettelse af en nordisk låneordning efter Verdensbankens IDA-model, som kunne yde kreditter med et højt gavelement til de fattigste lande. Denne ordning ville nødvendiggøre oprettelse af et særligt fond med en bestyrelse fra de nordiske bistandsorganer.

Niveau 3 indebærer en nær kobling mellem en nordisk IDA-fond (NIDA) og det eksisterende system for nordiske projektinvesteringsslån, som administreres af Nordisk Investeringsbank (bistandsstøttede kreditter i kombination med projektinvesteringsslån på bankmæssige vilkår). Separate beslutninger skulle tages i henholdsvis NIDAs og NIBs bestyrelse, men ordningen skulle administrativt tilknyttes Nordisk Investeringsbank.

Nordisk embedsmandskomiten for bistandsspørgsmål har diskuteret til- lægsbetænkningen og vil i første omgang forelægge denne for de bistands- ansvarlige ministre ved møde i marts 1987. Først derefter vil der blive taget beslutning om, hvorvidt der eksisterer et grundlag for at fremme en nor- disk koncessionel låneordning.

Information om dette vil blive tilstillet Nordisk Råd efter behandling i Ministerrådet.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1984 angående kontroll av nordiska projekt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å sette iverk tiltak for å få istand en mer effektiv kontroll av sin prosjektvirksomhet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Som anförts i meddelande till rådets 34:e session, har fr. o. m. 1986 års budget varje ministerråd ansvaret för disponering av projektmedel inom respektive sektor. Detta innebär ökade möjligheter till uppföljning och omprioritering i syfte att effektivisera medlens utnyttjande samt förbättra den innehållsmässiga granskningen av verksamheten.

Under 1986 har, som ett led i dessa strävanden, utfärdats detaljerade evalueringsanvisningar, vilka sänts ut i samband med instruktionerna för ansökningar om projektmedel. Anvisningarna kommer att få verkan först fr. o. m. 1988 års budget.

Enligt anvisningarna skall projektevaluering ingå som en naturlig del av ämbetsmannakommittéernas arbete. Därför skall det redan i samband med att projektmedel beviljas också fastställas hur kontroll, uppföljning och evaluering av respektive projekt skall ske. Anvisningarna innehåller även krav på vem som skall utföra sådana evalueringar (utomstående). Inom sektorer med institutioner och längre projekt bör särskilda anslag för projektevaluering upprättas. För handlingsplaner bör vidare utarbetas särskilda evalueringsplaner.

Av en utvärdering skall det också klart framgå om och på vilket sätt projektets genomförande med nordiska medel inneburit den "nordiska nytta" man ansåg det ha, när projektet inleddes.

Även om resultaten av dessa krav på evaluering knappast kan bli synliga förrän om något år, räknar ministerrådet med att de nya reglerna skall medverka till en klart mera systematisk och effektiv kontroll av projektverksamheten. Därmed anser ministerrådet, för sin del, att syftet med rådets rekommendation är tillgodosett.

Meddelande

om rekommandation nr 10/1984 angående beräkning av naturresurser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en gemensam nordisk beskrivningsmodell för naturresurser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

I april 1986 blev der afholdt et arbejdsmøde om behovet for en fælles nordisk beskrivelsesmodel/regnskab for naturressourcer. Mødet blev arrangeret af Nordisk udvalg for naturressource- og miljøstatistik (NUM) som et forstudie, efter opdrag af Nordisk Ministerråd. Formålet var at redegøre for baggrundsforhold inden for de nordiske lande med hensyn til hvilke problemer, som kan være forbundet med en eventuel etablering af et fælles nordisk ressourceregnskabsystem.

Der var enighed om, at der på sigt vil være behov for et fælles nordisk ressourceregnskab. På kort sigt vil det imidlertid være nødvendigt nationalt at samordne eksisterende systemer. Formål, kundskabsbehov og anvendbarhed må udredes i hvert land, før en nordisk samordning kan indledes. Det fandtes mere frugtbart for det nordiske samarbejde at have velfungerende modeller for visse typer af ressourcer på kort sigt, end umiddelbart at stræbe efter at udforme en fælles teoretisk model for hele naturressource- og miljøfeltet. Et emne af speciel interesse kunne være luftområdet.

Ressourceregnskab vil fortsat blive behandlet som et særligt tema på NUM's møder. NUM diskuterer specielt standardisering og harmonisering m. v. af data, hvilket vil give værdifulde bidrag til et eventuelt fælles nordisk ressourceregnskabsystem på sigt. Arbejdet vil endvidere blive koordineret med det arbejde, som gøres i den nordiske kontaktgruppe for miljødata under embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål.

På denne baggrund mener ministerrådet, for sin del, at hensigten med rekommandationen er opnået.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta ett handlingsprogram för läkemedelsregistrering.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Det kan som i föregående års meddelande konstateras att flera delfrågor, som enligt förarbetena till rekommendationen bör tas upp i handlingsplanen, redan har åtgärdats.

Inom Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) pågår ett kontinuerligt samarbete på registreringsområdet. Under 1986 har dessutom skapats förutsättningar för närmare samarbete mellan länderna genom publicering av nordiska riktlinjer för utredningsprotokoll, dvs. för kontrollmyndigheternas värdering av ansökningar om registrering av nya läkemedel. Detta för att kontrollmyndigheterna i länderna lättare skall kunna utnyttja varandras resultat.

Pågående och planerad verksamhet på registreringsområdet redovisades i en statusrapport från NLN till Nordiska socialpolitiska kommitténs höstmöte (ÄK-S) 1985. ÄK-S beslöt vid denna tidpunkt att inte vidta någon åtgärd med anledning av rekommendation nr 12/1984. Kommittén menade att en nordisk handlingsplan för läkemedelsregistrering inte skulle föra samarbetet på området framåt. I förra årets meddelande till Nordiska rådet instämde ministerrådet i ÄK-S synpunkter. Ministerrådet är fortfarande av samma åsikt.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering

(Se sak E 21, s. 2482)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1984 angående genomförande av forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete inom gällande lagar rörande homosexuella

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd inden for de gældende loves rammer i de enkelte nordiske lande at gennemføre forsknings-, udrednings- og oplysningsarbejde vedrørende homoseksuelles stilling i de nordiske lande samt at undersøge mulighederne for at ophæve lovgivning, som diskriminerer homoseksuelle, og for gennem lovgivning at fremme homoseksuelles ligestilling og beskyttelse mod forskelsbehandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

I sina meddelanden till rådets 33:e och 34:e sessioner informerade ministerrådet om vad som görs nationellt inom ramen för de frågeställningar, som tas upp i rekommendationen. Efter ministerrådets senaste meddelande har det nationella reformarbetet fortsatt i Danmark, Norge och Sverige.

I *Danmark* har Folketinget beslutat om en lagändring, som jämställer homosexuella samboendeförhållanden med heterosexuella relationer såvitt angår betalning av "arveafgift". Den danska utredningskommissionen har under 1986 lämnat ett betänkande ("I lyst og nød") som belyser den vetenskapliga litteraturen om kvinnors och mäns homosexualitet.

För *Norges* del kan nämnas att det s. k. "Husstandsfellesskapsutvalget" (tillsatt 1985) successivt tar upp flera rättsställningsaspekter som också har betydelse för homosexuella samboende. Utvalget planeras avsluta sitt arbete under 1987.

I *Sverige* bereds för närvarande betänkandet (SOU 1984: 63) "Homosexuella och samhället". I betänkandet finns förslag bl. a. om diskrimineringsförbud i grundlag och brottsbalk. Likaså föreslås att homosexuellas samboende i vissa angivna avseenden jämställs med samboende mellan personer av olika kön.

Såvitt gäller *Finland* kan konstateras att frågan om att upphäva förbudet att uppmana till homosexuella handlingar har beretts inom det finska

justitieministeriet. Den bedöms emellertid för närvarande inte ha någon politisk aktualitet.

I början av 1986 hölls – med utgångspunkt från rådets rekommendation – särskilda *nordiska överläggningar* mellan berörda ministerier. Där kunde bl. a. konstateras att särskilt grundlagsskydd för homosexuellas rättigheter inte finns i de nordiska länderna och att detta för närvarande inte heller övervägs. Under överläggningarna utbytte man vidare erfarenheter om och diskuterade olika lagtekniska lösningar, i syfte att stärka homosexuellas skydd mot diskriminering. Likaså fick man tillfälle att stämna av reformarbetet på det familjerättsliga området. Sammanfattningsvis kunde man konstatera att inget framkommit under överläggningarna som ställer krav på ytterligare anpassning av de aktuella regelsystemen.

Mot den bakgrunden bedömer ministerrådet att man på nordiskt plan nu tillgodosett rekommendationens syften, så långt som de nationella förutsättningarna för närvarande tillåter.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående homosexuellas situation

(Se sak E 48, s. 2515)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1984 angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter

(Överlämnat av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer de nordiske landes regeringer til inden for FN og andre internationale organer at samarbejde i spørgsmål, som berører homoseksuelles menneskerettigheder, med henblik på at hindre diskriminering.

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar meddelar den 16 december 1986:

Inget av de nordiska länderna har, inom ramen för det internationella arbetet för mänskliga rättigheter, tagit några initiativ som specifikt tar sikte på de homosexuellas situation. Det vore sannolikt inte möjligt att isolerat föra upp frågan om de homosexuellas rättsställning på internationella organs dagordning, ännu mindre att nå överenskommelser som specifikt tar sikte på homosexuellas lika rättigheter.

Regeringarna kan däremot enskilt, i organ där man bedömer det meningsfullt, beröra frågan i tal och inlägg. Alla de nordiska länderna är beredda att reagera, om det skulle uppstå situationer, där särskilt riktade initiativ påkallas och kan ge resultat.

De nordiska ländernas regeringar anser därmed, för sin del, att rekommendationen fått en så uttömmande behandling som förutsättningarna tillåter.

Meddelande**om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast tillstålla rådet en sammanställning över gällande riktlinjer för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik för att skapa underlag för framtida överväganden om ytterligare harmonisering av transportpolitiken i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Under Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÅT) arbetar sedan 1984 en arbetsgrupp med uppgift att genomföra en jämförande undersökning av trafikpolitiken i de nordiska länderna.

Undersökningen beräknas bli färdig med sin rapport kring årsskiftet 1986/87 och rapporten kan lämnas till Nordiska rådet omedelbart därefter.

Därutöver planerar Nordisk kommitté för transportforskning att anordna ett seminarium kring undersökningsämnet. Seminariet skall hållas i februari 1987.

Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet om rekommendation angående samarbete rörande turistguider

(Meddelandet, se s. 2323)

Till Nordiska rådets kommunikationsutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 20/1984 angående samarbete rörande turistguiderna.

I rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet

1. att utreda möjligheterna att införa liknande bestämmelser för utbildning av turistguider i de nordiska länderna
2. att verka för att man i det nordiska trafiklagstiftningsarbetet tillvarar turistguidernas trafiksäkerhet och arbetsmiljö.

I meddelandet till den 35:e sessionen hänvisas till kapitlet om turism i ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1). Där framgår att våren 1985 hölls ett seminarium för turistguider med finansiellt stöd från ministerrådet. Resultatet från seminariet blev ett antal förslag om fortsatta åtgärder för såväl utbildning av guider som för deras trafiksäkerhet och arbetsmiljö. En uppsummerande kongress planeras 1987.

Utskottet förutsätter att ministerrådet även i fortsättningen rapporterar om saken i sin årliga verksamhetsberättelse (C 1).

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 20/1984 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 30 januari 1987

Margrete Auken (SF)

Margit Hansen-Krone (H)

Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Olof Jansson (ÅC)

Elver Jonsson (fp)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Förman

Sakari Knuutila (Sdp)

Wiggo Komstedt (m)

Kaj Poulsen (S)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Olle Östrand

Meddelande

om rekommendation nr 20/1984 angående sam- arbete rörande turistguider

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utreda möjligheterna att införa liknande bestämmelser för utbildning av turistguider i de nordiska länderna,
2. att verka för att man i det nordiska trafiklagstiftningssamarbetet tillvaratar turistguidernas trafiksäkerhet och arbetsmiljö.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Ministerrådet hänvisar till kapitlet om turism i verksamhetsberättelsen för 1986 (C1).

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående reklamen i de elektroniska massmedierna

(Meddelandet, se s. 2325)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 21/1984 angående reklamen i de elektroniska massmedierna.

Utskottet konstaterar att ett utredningsarbete utförs i anslutning till beredningen av det nordiska radio- och tv-samarbetet via satellit, i syfte att bedöma reklamens finansiella möjligheter och eventuella alternativa finansieringsformer. Utskottet anser att de frågor som aktualiseras i rekommendationen bör utgöra en naturlig del av det nordiska mediasamarbetet, såväl inom radio- och tv-samarbetet, som inom ramen för det arbete arbetsgruppen för kultur och massmedier utför. Utskottet anser att det inte längre finns skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning. Samtidigt förutsätter utskottet att närmare information om det fortsatta arbetet med reklamfrågor i anslutning till mediasamarbetet ges i ministerrådets berättelse C 1. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 21/1984 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Ytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1984 angående reklamen i de elektroniska massmedierna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i samråd ta ställning till frågan om reklamens plats i de elektroniska massmedierna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Spørgsmålet om reklamens placering i de elektroniske massemedier behandles dels i relation til arbejdet om kultur og massemedier, dels i forbindelse med nordisk radio/TV-samarbejde via satellit.

På europæisk plan bliver spørgsmålet diskuteret på den europæiske mediekonference i Wien i december 1986.

I forbindelse med det nordiske radio/TV-samarbejde via satellit er der igangsat udredningsarbejde med henblik på at vurdere reklamens finansielle muligheder og eventuelle alternative finansieringsformer.

Ministerrådet mener på denne baggrund, at det ikke er muligt på nuværende tidspunkt at fremme arbejdet yderligere.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1984 angående stöd till nordiskt utställningsutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på den nordiska kulturbudgeten inta ett särskilt anslag till stöd till nordiskt utställningsutbyte.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Som kjent gis det i dag gjennom bevilgningen til Nordiskt Konstcentrum støtte til utstillingsvirksomhet innen billedkunstområdet (maleri, skulptur, tegning, grafikk, tekstilkunst, kunsthåndverk, kunstindustri, formgivning, foto, arkitektur etc.). Konstcentrum viser utstillinger på disse felt både på sitt faste utstillingssted på Sveaborg og på turneutstillinger i Norden. Kunstsenteret skal også arbeide for å utvikle samarbeid med andre kulturaktiviteter gjennom tiltak innen et bredt kulturområde.

Kunstsenteret har på 1987-budsjettet fått en økning på 231 000 FIM i tillegg til lønns- og prisstigningen, spesielt med det formål å øke utstillings-samarbeidet.

Forarbeidet bak rekommandasjonen tar også opp spørsmålet om hvordan den nordiske tekstiltriennale heretter kan sikres støtte. Den 4. triennale ble arrangert 1985/86 ved hjelp av tilskudd fra Nordisk Kulturfond (siste gang) og nasjonale kilder. Finansieringen av triennalen som skal arrangeres i 1988/89 vil bli vurdert i forbindelse med arbeidet med Ministerrådets budsjett for 1988 og handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående stødet till den nordiska tekstiltriennalen

(Se sak E 1, s. 2455)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte

(Meddelandet, se s. 2328)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 24/1984 angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte.

Utskottet konstaterar att anslaget till nordiskt idrottssamarbete i den nordiska budgeten under de senaste åren i viss mån har kunnat höjas. Utskottet avger till 35:e sessionen 1987 ett betänkande om ett nytt medlemsförslag som berör utvecklingen av idrottssamarbetet i Norden (A 753/k). I betänkandet anlägger utskottet synpunkter på hur idrottssamarbetet kan byggas ut. Frågor som avser det direkta stödet till idrottssamarbetet över den nordiska budgeten tar utskottet upp i anslutning till behandlingen av ministerrådets budgetförslag. Mot bakgrund härav anser utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger, och föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 24/1984 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (s)

Hans Pettersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1984 angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt förbättra förutsättningarna för ett ökat nordiskt idrottsutbyte.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Støtteordningen for nordisk idrettssamarbeid skal stimulere til økt idrettssamarbeid mellom Grønland, Island, Færøyene og Svalbard på den ene side og det øvrige Norden samt mellom de førstnevnte områder innbyrdes. Det kan også gis tilskudd til samisk idrettsvirksomhet og nordisk skoleidrettssamarbeid. Tilskudd kan gis til å redusere de frivillige idrettsorganisasjonenes reiseutgifter i forbindelse med nordiske idrettsarrangement, leiropphold, kurs- og møtevirksomhet.

Bevilgningen til nordisk idrettssamarbeid i 1987 er 908 000 DKK.

Spørsmålet om det kan oppnås spesielle rabatter ved reiser til de nordiske idrettsarrangement er gjenntatte ganger blitt tatt opp med myndigheter i de enkelte land uten at det har gitt prisreduksjoner ut over de generelle rabatter som gjelder for de respektive transportmidler.

Spørsmålet om ytterligere tilskudd til formålet vil bli vurdert ved de årlige budsjettbehandlinger.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1985 angående handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råds rekommenderar Nordisk Ministerråd å vedta og gjennomføre en handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting i samsvare med Nordisk Råds synspunkter og ministerrådsforslag *B 59/e*.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Ministerrådet hänvisar till särskilt kapitel om den ekonomiska handlingsplanen i verksamhetsberättelsen för år 1986 (*C 1*).

Meddelande

om rekommendation nr 2/1985 angående gemensam nordisk konjunkturbedömning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd successivt å utvide det nåværende samarbeid med informasjon og samråd om konjunkturbedømminger med sikte på at regjeringene regelmessig presenterer en felles nordisk konjunkturbedømning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

I samband med den s. k. minisessionen i Helsingør i november 1986 överlämnade Nordiska ministerrådet den tredje gemensamma nordiska konjunkturrapporten till Nordiska rådet. Rapporten innehåller, liksom tidigare år, ett gemensamt utarbetat avsnitt om den internationella ekonomiska utvecklingen samt länderavsnitt, utarbetade av varje nordiskt land för sig. 1986 års rapport har i förhållande till tidigare rapporter fått en mer enhetlig utformning samt kompletterats med ett kapitel om de nordiska ländernas inbördes beroende.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer å innføre økte og harmoniserte beløpsgrenser ved innførsel av varer for eget bruk i forbindelse med reiser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 november 1986:

Expertgruppen för gränshandel och resandetrafik fick, i anslutning till den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, förnyat mandat. Expertgruppen har i sin slutrapport lämnat slutsatser och rekommendationer vad gäller frågor såväl om handeln mellan vissa gränsregioner på Nordkalotten som om en förenkling av gränshandelsbestämmelserna i allmänhet. En del av rekommendationerna är konkreta med förslag om hur de kan förverkligas. Andra är mera principiella till karaktären.

Expertgruppen föreslog en höjning av den allmänna värdegränsen mellan vissa gränsregioner på Nordkalotten. De enskilda länderna valde emellertid delvis olika lösningar när det gäller hur en sådan höjning av värdegränsen skulle kunna omsättas i praktiken.

Norge har från och med den 1 juli 1986 avskaffat de s. k. 24-timmars- och 12-årsreglerna för gränsövergångsställena vid den norsk-finska gränsen, d. v. s. från Helligskogen/Kilpisjärvi och österut. Denna förändring innebär i praktiken att norska resande till Finland kan medföra varor till Norge till ett värde av 1 200 NOK tull- och avgiftsfritt, även om vistelsen i Finland varat mindre än 24 timmar. Barn under 12 år har rätt att vid återresan tull- och avgiftsfritt införa livsmedel. Man har också beslutat att samma regler skall gälla för gränsövergångarna vid Bjørnefjell och Graddis.

Finland har fr. o. m. den 15 juli 1986 infört en värdegräns på 1 500 FIM för resande som från Norge inreser till Finland via Enare, Enontekiö eller Utsjoki kommuner. Från nämnda datum har invånarna i dessa kommuner rätt att tull- och avgiftsfritt från Norge införa 30 kg fisk per kalenderhalvår, utöver de konsumtionsvaror de redan tidigare hade rätt att införa.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1985 angående offentliga sektorns roll i ekonomin

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å stimulere en bred meningsutveksling om den offentlige sektors rolle i de nordiske lands økonomier ved å ta initiativ til forskning, utredning og konferanser om emnet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Nordiska ministerrådet har gjort avsevärda insatser för att stödja forskning och utredning kring frågorna om den offentliga sektorns roll i de nordiska ländernas ekonomier.

Frågan om den offentliga sektorns sysselsättningskapande roll behandlades utförligt i samband med projektet "Arbetslöshetens kostnader", vars sista del slutförts och publicerats under 1985. Vidare bedrivs inom Nordiska ekonomiska forskningsrådet en omfattande verksamhet med anknytning till detta ämne.

Ministerrådet har för avsikt att även fortsättningsvis initiera och stödja verksamhet som syftar till att belysa den offentliga sektorns roll i de nordiska ländernas ekonomier.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1985 angående handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et handlingsprogram på jordbruks- og skogsbruksområdet i samsvar med ministerrådsforslag B 54/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 december 1986:

Ministerrådet vedtog den 26. juni 1985 et nordisk handlingsprogram på jord- og skovbruksområdet i overensstemmelse med Økonomisk udvalgs synspunkter.

Ministerrådet har i 1986 noteret sig tilfredsstillende fremskridt i opfølgning af handlingsprogrammets målsætninger og vil i planlægningen for 1987 forstærke de centrale samarbejdsområder inden for sektoren, der bl. a. angår øget samhandel, samarbejde på kontrolområdet og fremtidsrettede forskningsemner.

Opfølgningen bliver løbende indpasset i det nordiske samarbejde på jord- og skovbrukssektoren med særskilte markeringer i ministerrådets årsberetning (C 1).

Meddelande

om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Kommunikationsutskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att inom Norden samordna och stimulera forskning och utveckling av sjöfartsteknologiska och övriga driftsekonomiska vinningar för utvecklandet av en konkurrenskraftig nordisk handelssjöfart;
2. att verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande internationellt i frågor av gemensamt nordiskt intresse inom handelssjöfarten;
3. att utreda behovet av ett gemensamt nordiskt forum för samordning och utveckling av sjöfartspolitiska frågor.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Ministerrådet har låtit genomföra en preliminär kartläggning av det sjöfartspolitiska samarbetet samt de aktuella behoven av forskning och utveckling inom området. Arbetet, som utförts av representanter för de nationella sjöfartsmyndigheterna, tyder på att den existerande formen för nordiskt samarbete i sjöfartspolitiska frågor – de nordiska sjöfartspolitiska mötena – fungerar väl. Då dessutom arbetstagarorganisationerna i fortsättningen kommer att vara representerade vid dessa möten, bedöms det för närvarande inte behövas ett nytt nordiskt forum för samordning och utveckling av sjöfartspolitiska frågor.

Det förefaller också som om de nordiska ländernas samverkan i de internationella organ, som behandlar sjöfartspolitiska frågor, fungerar tillfredsställande. De nordiska sjöfartspolitiska mötena hålls i regel i anslutning till mötena i OECD:s sjötransportkommitté. Andra organ där nordisk samordning sker är UNCTAD, IMO och ILO.

Beträffande rekommendationens förslag angående nordisk samordning och utveckling av forskning inom sjöfartsteknologi, driftsekonomi m. m. inom handelssjöfarten, bedömer ministerrådet att det behövs ytterligare faktaunderlag och synpunkter från fältet. Den nämnda kartläggningen är

för närvarande på remiss hos ett antal nationella myndigheter och organisationer.

Ministerrådet återkommer med en mera samlad bedömning av behovet av samordning när detta material föreligger.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet

(Meddelandet, se s. 2338)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1985 angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet.

Ministerrådet meddelar att man har fattat beslut om att i framtiden finansiera Föreningarna Nordens informationsverksamhet genom att tilldela Föreningarna Nordens förbund ett samlat belopp, tentativt på 1 miljon DKK, som förbundet kan fördela till regionala informationskontor eller avsätta till annan regional informationsverksamhet, om de nationella Norden-föreningarna så önskar.

Kulturutskottet har varit av den principiella uppfattningen att finansieringen av Föreningarna Nordens regionala informationskontor är en nationell uppgift. Utskottet konstaterar att den lösning ministerrådet nu har stannat för, när det gäller den fortsatta finansieringen av Föreningarna Nordens informationsverksamhet, innebär att ett stort ansvar för finansieringen kommer att ligga på det nationella planet. Det nordiska bidraget anses emellertid underlätta möjligheterna för Föreningarna Norden att även få lokala och regionala anslag. Mot denna bakgrund är det nordiska anslaget ett välkommet stöd för verksamheten.

Utskottet konstaterar att den finansieringsordning som nu genomförs på nordiskt plan även ger möjligheter till flexibla lösningar på det nationella planet. Genom ministerrådets beslut har förutsättningarna för Föreningarna Norden att även i fortsättningen bedriva regional informationsverksamhet stärkts. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 12/1985 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1985 angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar att de nordiska ländernas regeringar skapar förutsättningar för Föreningarna Norden att efter övergångsperiodens utgång bedriva regional informationsverksamhet i därför lämpliga former och lämplig omfattning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Ministerrådet har i dag beslutet følgende vedrørende den fremtidige finansiering af Foreningerne Nordens informationsvirksomhed:

Foreningerne Nordens Forbund tildeles et samlet beløb, tentativt på 1 mio DKK. Foreningerne Nordens Forbund fordeler dette videre til de regionale informationskontorer eller anden regional informationsvirksomhed, hvis den nationale Foreningen Norden ønsker dette. Det er herved lagt til grund, at man i Danmark og Island foretrækker formidling af information direkte via Foreningerne Norden.

Der forudsættes fortsat bidrag fra lokale, regionale eller andre finansieringskilder.

Ministerrådet anser hermed, for sin del, at rekommandationens formål er tilgodeset.

Meddelande**om rekommendation nr 13/1985 angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att utöka och fördjupa det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Styringsgruppen for Nordisk skolesamarbeid har behandlet rekommendasjonen og har konstatert at innholdet i arbeidet med økt nordisk stoff i læremidler og læreplaner behøver å avgrenses og presiseres. Rekommandasjonen bør derfor inngå i arbeidet med handlingsplanen for det nordiske kultursamarbeidet. Samtidig blir spørsmålene om økt nordisk stoff i læremidler og læreplaner tatt opp i samband med konkrete tiltak til styrking av grannespråkenes stilling i undervisningen (jfr. meddelelse om *rek. nr. 10/1981*).

BILAGA**Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående nordiskt stoff i läromedel och läroplaner**

(Se sak E 26, s. 2487)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1985 angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utforma ett enhetligt system för ersättning till kommuner för specialutbildning av elever från annat nordiskt land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete låter hösten 1986 en heltidsanställd expert kartlägga de juridiska och ekonomiska hindren för att en elev skall kunna utbilda sig i ett annat nordiskt land. Inledningsvis koncentreras arbetet kring elever i gymnasieåldrarna.

Besluten om intagning till utbildning och ekonomiska förmåner/avgifter för elev som helt eller delvis vill utbilda sig i ett annat nordiskt land än det egna, fattas av flera olika myndigheter eller organ, både statliga och kommunala. Frågan är alltså komplex. Förslag till lösningar förväntas kunna föreligga under år 1987.

Inom det så kallade NIVU-projektet, som är en del av den ekonomiska handlingsplanen, kartläggs möjligheterna som dock redan idag finns för studier i annat nordiskt land. Arbetet bör ge underlag för en handbok liknande högskolestadiets "Att studera i Norden", men för skolformerna lägre än högskolan.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående hemmamarknad för fonogram med nordisk musik (nr 15/1985/k) och rekommendation angående förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris (nr 6/1986/k)

(Meddelandet om rek. nr 15/1985/k, se s. 2343)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 15/1985 och 6/1986, vilka båda berör frågan om spridningen av nordisk musik.

Kulturutskottet har behandlat meddelandena i ett sammanhang.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet har beviljat medel till NOMUS för att föra arbetet med rekommendationerna vidare, och att konkreta förslag till åtgärder har utarbetats. Förslagen omfattar bl. a. produktionsstöd, stöd till marknadsföring och distribution samt ökad information om nordisk musik såväl inom som utom Norden. I förslagen har även beaktats möjligheterna till inspelning av de verk som tilldelas Nordiska rådets musikpris. Ministerrådet meddelar att man strävar till att i budgeten för 1988 avsätta medel för att realisera förslagen. Vidare hänvisas till arbetet med handlingsplanen på kulturområdet.

Utskottet anser att handlingsplanen på kulturområdet bör ge möjligheter till nya insatser inom musiksamarbetet. Beträffande Nordiska rådets musikpris vill emellertid utskottet framhålla att nya åtgärder för att förbättra spridningen av de nominerade verken inte enbart kan invänta arbetet med handlingsplanen på kulturområdet. Nästa musikpris utdelas 1988 och utskottet förutsätter att klara planer för en förbättrad distribution av verken föreligger i god tid före utdelningen. Utskottet påminner även om att Nordiska rådet har ansett att prissumman för såväl litteratur- som musikpriset bör vara 150 000 DKK.

Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendationerna nr 15/1985 och 6/1986 till handlingarna i väntan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (s)

Hans Pettersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1985 angående hemmamarknad för fonogram med nordisk musik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utge en katalog över nordisk musik,
2. att lägga fram förslag till åtgärder för att förbättra distributionen av nordisk musik inom och utom Norden och
3. att utreda frågan om ökad samordning av produktionen av fonogram med nordisk musik.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Rekommandasjonen gjelder tiltak for å samordne innspilling på fonogram (plate og kassett) av verdifull nordisk musikk, tiltak for felles markedsføring innen og utenfor Norden og støtte til eksport av fonogram med nordisk musikk. Gjennom disse tiltak kan det utvikles et nordisk hjemmemarked for musikkutgivelser.

Ministerrådet har i 1986 bevilget midler til, at Nordisk musiksamarbejde (NOMUS) i samarbejde med programproducenter kunne arbejde videre med rekommandationen med henblik på at fremlægge konkrete forslag. Forslagene er beskrevet i Ministerrådets virksomhedsberetning for 1986 (C1), kapitlet om almenkultur.

Ministerrådet vil i forbindelse med arbejdet på budgettet for 1988 søge at tilvejebringe midler til initiativernes realisering.

Spørgsmålet vil endvidere blive behandlet i forbindelse med arbejdet på den kulturelle handlingsplan.

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn

(Meddelandet, se s. 2346)

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 35. session afgivne meddelelse om rekommandation nr. 18/1985 om støtte til RCT.

Det fremgår af meddelelsen, at ministerrådet har besluttet at reservere 400 000 DKK af ministerrådets reserve som bidrag til RCT for 1987.

Endvidere er det besluttet, at en nordisk arbejdsgruppe skal bistå RCT med – ud fra behovet i hvert land – at opbygge og organisere tjenester, som er af almen nordisk interesse. Arbejdsgruppen skal endvidere udarbejde forslag til et finansieringssystem af disse tjenester gennem afgifter. Samtidig understreges det, at Nordisk Ministerråds bidrag skal afvikles successivt i takt med, at et evt. afgiftsfinansieringssystem indføres.

Juridisk Udvalg har tidligere givet udtryk for utilfredshed med den måde, ministerrådet har behandlet denne sag på. Det resultat man foreløbig er nået frem til, fjerner ikke denne utilfredshed.

Siden rekommandationen blev vedtaget på Nordisk Råds 33. session 1985 i Reykjavik med tilslutning fra parlamentarikere fra alle de nordiske lande har både Juridisk Udvalg, Budgetkomiteen/Budget- og Kontroludvalget og præsidiet gentagne gange over for ministerrådet understreget den store betydning, man tillægger denne sag.

På Nordisk Råds 34. session i København udtalte Juridisk Udvalg tilfredshed med, at ministerrådet havde afsat 500 000 NOK til RCT i 1986, men udtalte samtidig, at man opfattede dette som et skridt i retning mod en fast årlig bevilling til RCT over Nordisk Ministerråds budgetter. Juridisk Udvalg har tidligere udtalt, at det er udvalgets opfattelse, at niveauet får et sådant tilskud bør være omkring 1 mill. DKK.

På denne baggrund kommer ministerrådets melding om, at der i 1987 kun er afsat 400 000 DKK til RCT, og at finansieringsspørgsmålet fortsat skal granskes af en embedsmandskomité, overraskende for Juridisk Udvalg.

Så vidt Juridisk Udvalg forstår er der almindelig enighed om, at behandlingsvirksomheden på RCT skal finansieres nationalt. Den virksomhed, som efter Juridisk Udvalgs opfattelse bør finansieres nordisk, er: forsk-

ningen, det internationale dokumentationscenter og undervisning/information. Juridisk Udvalg mener, at det er udtryk for en meget kortsigtet politik fra ministerrådets side, hvis man på et specialområde, som der her er tale om, spreder kræfterne i stedet for at samles om en fælles nordisk indsats.

Juridisk Udvalg og Nordisk Råds plenarforsamling har ikke modtaget dokumentation, som giver tilstrækkelig begrundelse for at gå bort fra det standpunkt, udvalget har markeret om et nordisk tilskud til denne fælles indsats.

De ressourcer, som der i givet fald vil skulle afsættes til administration og kontrol i forbindelse med et eventuelt afgiftsfinansieringssystem, vil efter udvalgets opfattelse være uforholdsmæssigt store i forhold til størrelsen af det tilskud, Nordisk Råd foreslår, og de burde anvendes på en mere hensigtsmæssig og konstruktiv måde.

Juridisk Udvalg skal henstille til ministerrådet at overveje sagen endnu en gang og vil i øvrigt bede om at få tilsendt det materiale, som danner grundlag for Nordisk Socialpolitisk Komité's beslutninger.

På denne baggrund skal Juridisk Udvalg indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr 18/1985 til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Helsingfors, den 23. februar 1987

Mikko Elo (Sdp)

Flemming Hansen (KF)

Åsa Solberg Iversen (A)

Inga Lantz (vpk)

Hans Nyhage (m)

Rolf Presthus (H)

Heikki Riihijärvi (Smp)

Asbjørn Sjøthun (A)

Jens Steffensen (KrF)

Bernhardt Tastesen (S)

Friðjón Þórðarson (Sj.)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1985 angående stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendation har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd at give økonomisk støtte over det nordiske budget til Internationalt Rehabiliterings- og Forskningscenter for Torturofre (RCT) i København.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 november 1986:

Nordiska ministerrådet beslöt i oktober 1985 att ge Nordiska socialpolitiska kommittén (ÅK-S) i uppdrag att överväga förutsättningarna för framtida finansieringsbidrag till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn. Utgångspunkten skulle vara det intresse som finns i länderna för att utnyttja RCT:s verksamhet. Efter utredningen beslöt ÅK-S, i enlighet med sitt uppdrag, i september 1986 följande:

– att tillstyrka att 400.000 DKK reserveras på 1987 års MR-reserv som bidrag till RCT för 1987,

– att förorda att den arbetsgrupp, som tillsattes av den nordiska flyktingkonferensen i Landskrona i slutet av maj månad 1986, skulle anmodas att, utifrån behoven i varje land, bistå RCT i arbetet med att bygga upp och organisera tjänster som är av gemensamt nordiskt intresse, samt utarbeta förslag till finansieringssystem av dessa tjänster genom avgifter.

Dessutom underströk ÅK-S att Nordiska ministerrådets bidrag borde avvecklas successivt i takt med att ett eventuellt avgiftsfinansieringssystem införs.

Ministerrådet har sedan beslutat i enlighet med ÅK-S förslag. Ministerrådet påpekar därvid att RCT i sedvanlig ordning, därutöver kan rikta ansökningar om stöd till forsknings- och andra projekt, som har nordiskt intresse, till vederbörande ämbetsmannakommittéer.

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete för de mänskliga rättigheterna

(Meddelandet, se s. 2349)

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 35. session afgivne meddelelse om rekommandation nr 19/1985 om samarbejde for de menneskelige rettigheder.

Af meddelelsen om rekommandationens første punkt fremgår det, at der i tre af de nordiske lande – nemlig Finland, Norge og Sverige – er etableret nationale institutter for menneskelige rettigheder, og at man i Danmark er begyndt at planlægge etablering af et sådant institut. Det oplyses, at disse nationale institutter har påbegyndt et samarbejde, der bl. a. har resulteret i en anmodning om årlig økonomisk støtte (virksomhedsbidrag) over ministerrådets budget. Den økonomiske støtte skulle anvendes til at etablere en nordisk samarbejdskomité/redaktionsfunktion og til at forsyne det norske tidsskrift "Mennesker og Rettigheder" med nordisk materiale. Ministerrådet overvejer at give tilskud hertil over reserven for 1987 og over ministerrådsbudgettet for 1988.

Juridisk Udvalg fik på mødet med de nordiske justitsministre i november 1986 oplyst, at planerne om at gøre det i Oslo planlagte forskningsinstitut for menneskelige rettigheder til et samnordisk institut ikke længere er aktuelle. Dette har Juridisk Udvalg taget til efterretning.

Juridisk Udvalg finder de ovenfor skitserede planer interessante, men vil sætte pris på at få flere og mere konkrete oplysninger om disse. Udvalget vil ligeledes være interesseret i at få tilsendt en årlig beretning om denne virksomhed og materiale, der belyser den nærmere.

Rekommandationens andet punkt indeholder en anmodning om en redegørelse om de nordiske regeringers indsatser for at hævde de menneskelige fri- og rettigheder. Juridisk Udvalg har specielt bemærket sig oplysningerne om, at kampen mod apartheidsystemet i Sydafrika har været et af de allervigtigste emner på dagsorden for de nordiske udenrigsministermøde i 1986, og at det anføres at det efter de nordiske landes opfattelse nu er på høje tid, at det internationale samfund gennem FN's sikkerhedsråd tager sit ansvar og udøver det nødvendige tryk på Sydafrika med udnyttelsen af de midler, som findes i FN's vedtægter.

Juridisk Udvalg beklager, at det ikke har været muligt i FN at samles om en international indsats. Til gengæld gør det en nordisk holdning over for Sydafrika mere aktuel.

På denne baggrund skal Juridisk Udvalg indstille,
at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 19/1985 til efterretning og afventer ny meddelse til næste ordinære session.

Helsingfors, den 23. februar 1987

Flemming Hansen (KF)

Inga Lantz (vpk)

Hans Pettersson (s)

Asbjørn Sjøthun (A)

Bernhardt Tastesen (S)

Formand

Åsa Solberg Iversen (A)

Hans Nyhage (m)

Heikki Riihjärvi (Smp)

Jens Steffersen (KrF)

Friðjón Þórðarson (Sj.)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1985 angående samarbete för de mänskliga rättigheterna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet/De nordiska regeringarna)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. nærmere at prøve mulighederne for at gøre det i Oslo planlagte forskningsinstitut for menneskelige rettigheder til et samnordisk institut, samt
2. inden for rammerne af C 1 at redegøre for de nordiske regeringers indsatser for at hævde de menneskelige fri- og rettigheder.

Nordiska ministerrådet/De nordiska regeringarna meddelar den 16 december 1986:

Ad p.1

I tre av de nordiska länderna (Finland, Norge och Sverige) har etablerats nationella institut för mänskliga rättigheter. I Danmark har planeringen för ett sådant institut påbörjats. Dessa nationella miljöer har inlett en samverkan på informell och ad hoc-mässig grund, bl. a. genom det nordiska seminarium som hölls våren 1986 i regi av det svenska institutet (Raoul Wallenberg-institutet i Lund).

Vid detta seminarium diskuterades bl. a. frågan om fortsatt samverkan i fastare former. Detta har resulterat i en framställning till ministerrådet om årligt ekonomiskt stöd (verksamhetsbidrag) från ministerrådsbudgeten. Detta skulle ge förutsättningar för att etablera en nordisk samarbetskommitté/redaktionsfunktion och att förse den norska tidskriften "Mennesker og rettigheter" med nordiskt material.

Framställningen bereds f. n. inom ministerrådsorganisationen med avseende på dels disponeringen av 1987 års MR-reserv, dels arbetet med 1988 års MR-budget.

Ministerrådet hoppas på så sätt kunna främja samverkan och erfarenhetsutbyte på nordiskt plan, som bör tillgodose syftet med rekommendationens första led.

Ad p.2

De nordiska länderna har, som är väl känt, i allt väsentligt en gemensam syn på frågor som rör skyddet för och främjandet av de mänskliga rättigheterna. Det är därför naturligt att länderna har ett nära och aktivt samarbete kring dessa frågor. Formerna för denna samverkan har beskrivits ingående i meddelanden till tidigare rådssessioner. De nordiska regeringarna hänvisar i första hand till den information som gavs i föregående års meddelande. Härutöver vill regeringarna meddela följande.

Den aktiva nordiska medverkan i det internationella konventionsarbetet till skydd för mänskliga rättigheter fortsätter. Nordisk samordning sker regelbundet ifråga om det fortsatta arbetet på en konvention om *barnets rättigheter*, vilket äger rum inom FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

Nordisk samverkan äger också rum i samband med arbetet på en konvention om skyddet av *mänskliga rättigheter för utländska arbetare och deras familjer*. Detta arbete utförs av en arbetsgrupp under FN:s generalförsamling. Ett motsvarande nordiskt samarbete äger rum i anslutning till behandlingen av *urbefolkningsfrågor*.

FN-konventionen mot *tortyr* har redan ratificerats av Norge och Sverige. Danmark väntas ratificera under folketingsåret 1986/87.

Frågor om de mänskliga rättigheterna är regelbundet förekommande ämnen på dagordningen för de nordiska utrikesministermötena. Under 1986 har *kampen mot apartheidsystemet i Sydafrika* varit en av de allra viktigaste.

De nordiska länderna har fortsatt sin aktiva politik mot apartheidsystemet i Sydafrika. Systemet är ett brott mot grundläggande mänskliga rättigheter och ett hot mot internationell fred och säkerhet. I oktober 1985 reviderade och utvidgade de nordiska länderna sitt gemensamma handlingsprogram mot Sydafrika.

I enlighet med detta program har de nordiska länderna i FN verkat för beslut i säkerhetsrådet om bindande sanktioner mot Sydafrika som ett medel att på fredlig väg avskaffa apartheid. Enligt de nordiska ländernas uppfattning, är det nu hög tid att det internationella samfundet genom FN:s säkerhetsråd tar sitt ansvar och utövar erforderligt tryck på Sydafrika, med utnyttjande av de medel som förutses i FN:s stadga.

I avvaktan på dylika sanktioner har de nordiska länderna, i enlighet med sitt reviderade och utvidgade handlingsprogram mot Sydafrika, vidtagit ytterligare åtgärder i syfte att begränsa sina ekonomiska och andra relationer med Sydafrika. Vidare har de, bl. a. genom att stödja och initiera resolutioner i FN:s generalförsamling, sökt främja att motsvarande åtgärder vidtas i andra stater.

Vidare har de nordiska länderna ökat sitt humanitära *bistånd till*

flyktingar och befrielseörelser och andra offer för apartheidpolitiken, liksom sitt *utvecklingsbistånd till Sydafrikas grannstater* och deras samarbetsorganisation SADCC, i syfte att minska dessa staters ekonomiska beroende av Sydafrika. De har också på olika sätt sökt verka för att andra länder ökar sitt bistånd för dessa ändamål. I enlighet med det beslut som fattades på det nordiska utrikesministermötet i Köpenhamn i augusti i år, har de nordiska länderna i FN verkat för koordinerade hjälpinsatser till dessa länder. Bl. a. har de stått som medförslagsställare bakom en generalförsamlingsresolution om särskilt ekonomiskt och humanitärt bistånd till frontstaterna.

Nationellt upplyser och informerar man i de nordiska länderna på olika sätt om betydelsen av respekt för de mänskliga rättigheterna. T. ex. har finska myndigheter bedrivit upplysning i samband med skolundervisningen och genom utrikesministeriets och olika medborgarorganisationers åtgärder. Resultat av detta arbete kan skönjas i ett ökande medborgerligt intresse för dessa frågor. Motsvarande insatser görs i de andra länderna. Inte minst har det gällt att inskräpa vikten av att stärka FN:s roll.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1985 angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda hur stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa bör kunna utformas på den nordiska arbetsmarknaden.

Nordiska ministerrådet meddelar 28 november 1986:

Det nordiske arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) har gennemført et flerårigt projekt, som omfatter en kortlægning af lovgivning og praksis af arbejdsløshedsforsikringsordninger i de nordiske lande. Rapporten er udgivet i begyndelsen af 1986 under benævnelsen NAUT-rapport 1985:11 "Arbejdsløshedsforsikring ved permittering og korttidsarbejdsløshed". Samtidigt er der udgivet en rapport om langtidsarbejdsløsheden under benævnelsen NAUT-rapport 1985:10 "Langtidsarbejdsløshed i Norden", som redegør for reglerne i forbindelse med udforsikring af arbejdsløshedsforsikringssystemet. De to rapporter er blevet behandlet på fællesmødet mellem NAUT og arbejdsløsheds-kasserne, som afholdes hvert år.

Erfaringsudveksling om og udredning af udforsikringsspørgsmålet indgår i fællesmødets fortsatte overvejelser.

Endvidere overvejes det at drøfte udforsikringsproblematikken som hovedtema på det nordiske socialforsikringsmøde i 1988.

Ved socialforskningsmødet, som afholdes hvert fjerde år, er alle social- og arbejdsmarkedspolitiske forsikringsordninger repræsenteret.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1985 angående åtgärder mot drogmisbruk i trafiken

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) låta utreda omfattningen av drogproblemet i trafiken i de nordiska länderna, samt

b) utveckla metoder som ger möjligheter för snabb och effektiv analys av förekomsten i organismen av narkotika såsom cannabis och andra medel som verkar på det centrala nervsystemet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) beslöt vid sitt möte den 17 juni 1985 att sätta igång arbete med att utreda omfattningen av drogproblemet i trafiken. Samtidigt reserverade NAD medel för ett forskarmöte kring trafik och droger som hölls i november 1986. Mötet arrangerades av Statens retts toksikologiske institutt i Oslo tillsammans med NAD:s sekretariat.

Ett forskningsprojekt på detta område inleddes redan under 1985 på Statens retts toksikologiske institutt i Oslo. Dessutom presenterades vid ovan nämnda konferens planer om nordiskt forskningssamarbete kring trafik och läkemedel/narkotika.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa en handlingsplan mot narkotika, i enlighet med ministerrådsförslag B 57/s och med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet.

Nordiska ministerrådet meddelar 26 november 1986:

Siden förrige år har Nordisk kontaktmannsutvalg hatt to ordinære møter med representanter fra helse- og sosialsiden og fra kontrollapparatet. Møtene har stort sett vært nyttet til orienteringer, drøftinger av framgangen i handlingsplanen og internasjonale spørsmål knyttet til FN's narkotikakommisjon og samarbeidet under Europarådet (Pompidou-gruppen). Under 1986 har handlingsplanen omfattet følgende aktiviteter.

1. Tjenestemannsutvekslingen

Tilsammen 29 stipendiater har nytt godt av ordningen i tilsammen 133 uker. 16 stipendiater besøkte heldøgnsinstitusjoner, 13 stipendiater oppholdt seg ved virksomheter innen det polikliniske feltet. Den geografiske fordelingen var: fra Island kom 4 stipendiater, fra Finland 8, fra Norge og Danmark 6 hver, og Sverige sendte 5 stipendiater.

2. Narkotikainformasjon

I november i fjor ble det holdt en nordisk konferanse for 35 nøkkelpersoner i utviklingen av informasjonsstrategier. Konferansen ble holdt i Danmark. Hovedtemaene var mål og strategier i informasjonsarbeidet samt problemer i evaluering av informasjonsinnsatser. Materialet fra konferansen er i bearbeidet form samlet i en bok som er gitt ut i NORD-serien.

3. Stoffmisbrukere under kriminalomsorgen

En nordisk konferanse med 80 deltakere fant sted i september 1986. Tema for konferansen var behov for samarbeid mellom kriminalomsorgen og det sosiale og medisinske hjelpeapparatet, samt belysning av fengselsvesenets evt. behov for å utvikle egne tiltak. Til konferansen var det utarbeidet en artikkel som beskriver dagens situasjon i de enkelte nordiske land. Konferansedeltakerne vedtok en uttalelse som ble besluttet oversendt Nordisk kontaktmannsutvalg og Nordisk ministerråd. I uttalelsen trekkes det fram forhold som tar opp varetekts- sonings- og løslatelsesfasen. Spørsmålet om kvalifisering av personalet blir også berørt. Deltakerne framhever i uttalelsen behovet for å videreutvikle forpliktende samarbeidsformer i og utenfor anstalt og samfunnets generelle hjelpeapparat. Den trekker bl. a. fram følgende forhold:

- Tiden i varetekt må kortes og varetekten brukes til å starte opp rehabiliteringsarbeid for stoffmisbrukere.
- Det må være balanse mellom hjelpe- og kontrolltiltak under soningstiden. Alle innsatte bør ha rett til å sone i et narkotikafritt miljø. Små anstalter bør etterstrebes. Ansvar må delegeres til avdelingsnivå.
- Anstaltene må romme motivasjonsarbeid for videre rehabilitering, behandlingsplanlegging, utdanning samt arbeids- og sosial trening.
- Muligheten for alternativ soning i behandlingssted må utvides. Frigang i kombinasjon med meningsfylte aktiviteter må brukes maksimalt.
- Løslatelse må planlegges i nær kontakt med lokal helse- og sosialtjeneste og arbeidet med stoffmisbrukeren rett etter løslatelse må intensiveres for å hindre tilbakefall.
- Det faglige nivået i fengselsvesenets arbeid må høyes, bl. a. gjennom organisering av felles tverrfaglige opplegg for personalet i ulike sektorer.

Dokumentasjonen fra konferansen vil bli et felles-nordisk tidsskrift som vil utkomme ved årsskiftet 1986–87. Redaksjonen består av tidsskriftredaksjonene til narkotikapolitiske tidsskrifter i Danmark, Norge og Sverige med redaktøransvar i Norge.

4. Stoffmisbrukere og AIDS

Utfra forståelsen av at stoffmisbrukere er en av de største risikogrupper for utvikling av AIDS, ønsket Nordisk kontaktmannsutvalg å høyprioritere dette arbeidet. I april i år ble det i Sverige holdt en konferanse om AIDS for politikere, administratører og behandlere. Konferansen konkluderte bl. a. med at det er behov for å bringe sammen fagpersonell som står i første linje når det gjelder å utvikle hjelpetiltak. En arbeidsgruppe med en deltaker fra hvert land er nedsatt. Første fagkonferanse finner sted i desember 1986 og har som tema institusjonenes virkelighet når klientene blir smittet eller syke.

5. Forskning

Nordisk Nævnnd for Alkohol- og Drogforskning (NAD) er i gang med følgende prosjekter:

- 5 delrapporter under prosjektet "Narkotikapolitiken og rættssystemet" er avsluttet. En nordisk sammenlignende analyse av feltet blir også ferdig i løpet av inneværende år. Basisdokumentet for programmet, bestående av en beskrivelse av utviklingen av kontrollpolitikken foreligger. Prosjektets fortsatte innretning blir det tatt stilling til i løpet av 1987.
- To forskermøter, et om metodeproblem ved forløps- og karriærstudier og et om narkotikadødligheten utfra et rettstoksikologisk perspektiv er blitt holdt i 1986. Videre ble det i november arrangert ytterligere to forskermøter, et om narkotikadødlighetsforskning og et om trafikk og narkotika.
- Det arbeides nå med planer om to større konferanser i 1987, en om hjelpeapparatet og behandlingsmetoder og en om terapitradisjoner og foreskrivning av vanedannende legmidler,
- i april i år arrangerte NAD et 8 dagers forskerkurs om narkotika i samfunnsvitenskapelig, epidemiologisk og psykobiologisk perspektiv. Også studenter deltok i dette tverrfaglige kurset.

Videre har NAD avgitt en uttalelse til Nordisk råds presidium om medlemsforslag A 747/j "Om gjennomføring av ett nordisk komparativt forskningsprosjekt angående narkotika og kontrollpolitikk". Her stiller NAD seg positiv til initiativet, utdyper hvilke prosjekter som allerede er i gang og grenser opp til forslaget samt uttrykker sin interesse og beredskap til å bidra til gjennomføringen av et evt. forskningsprosjekt.

6. Politi- og tollvesen

Det såkalte PTN-samarbeidet ble formalisert på det nordiske justisministermøte i Island i juni 1984 og skulle etter vedtaket fått sin framtidige samarbeidsform og mandat vurdert innen utløpet av 1986. Man har imidlertid fått de nordiske justisministres tilslutning til at gruppens mandat forlenges til våren 1987.

Det er i gruppen lagt opp til to årlige møter. Et møte ble holdt i mai, og neste møte finner sted i november i år. Når det gjelder gruppens arbeid, trekkes det fram følgende områder:

Sverige har under arbeidet i PTN dubleret med en politimann i Haag og har utplassert en toll-tjenestemann i London. Finland har utplassert en politimann på Kypros fra 1. juli i år, og Norge har fra samme dato utplassert en politimann i Spania. Det arbeides med ytterligere utvidelser av ordningen, herunder også mulige omplasseringer. Nytteverdien av samsbandsmennene vurderes som god.

Man har initiert et felles nordisk etterretningsprosjekt som fortsatt pågår. Prosjektet har vært evaluert og justert under prosessen, og har så langt resultert i flere konkrete straffesaker. Ytterligere prosjekter er under forberedelse. Det har som følge av dette prosjektet vært avviklet flere møter mellom lederne for de ulike etterretningsenhetene i Norden.

PTN-gruppen er for tiden opptatt av å styrke det nordiske samarbeidet utad i internasjonal sammenheng. Man håper i løpet av relativt kort tid å avslutte flere påbegynte oppgaver, bl. a. regelverk/prosedyrer ved felles sperre- og varslingsystemer, kontrollerte leveranser m. v.

I och med 1986 års utgång skulle narkotikahandlingsplanen upphöra att gälla, i enlighet med det beslut som ministerrådet fattade våren 1985.

I juni 1986 har kontaktmannaorganet emellertid föreslagit ministerrådet att handlingsplanen mot narkotika förlängs att gälla även under 1987.

Ministerrådet har i november 1986 beslutat att förlänga handlingsplanens räckvidd till att omfatta även 1987. Planen skall under detta år omfatta följande programpunkter:

- AIDS och narkotikamissbruk
- Nordiskt tjänstemannautbyte
- Erfarenhetsutbyte för personal inom skolan, och informations- och behandlingsområdet
- Åtgärder i lokalmiljöer
- Informationskonferens
- Rapport om narkotikasituationen

Ministerrådet har också beslutat att ur 1987 års MR-reserv anslå 1 562 000 DKK för ändamålet.

Meddelande

om rekommandation nr 24/1985 angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genom en parlamentariskt förankrad kommitté utreda möjligheterna för en mer omfattande harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på miljöskyddsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

Ministerrådet er fullt opmærksom på formuleringerne i Helsingforsaftalen om harmonisering af miljølovgivningen. Arbejdet har i årenes løb været tilrettelagt med henblik på at opnå den størst mulige overensstemmelse mellem de nordiske landes regler, normer og retningslinier på miljøområdet. Ministerrådet lægger vægt på, at harmoniseringen fremmes på områder, hvor det er fagligt og administrativt hensigtsmæssigt og giver konkrete resultater.

Embedsmandskomiteén for miljøbeskyttelsesspørgsmål (EK-M) har indrettet sit arbejde således, at der på en række af de mest centrale samarbejdsområder, f. eks. luftforurening, kemiske stoffer og produkter, støj, affald og genanvendelse, spildevand og naturbeskyttelse, løbende føres faglige og administrative drøftelser. I dette arbejde indgår harmoniseringen af love og regler som et naturligt led.

Ministerrådet henviser iøvrigt til den drøftelse som fandt sted om dette spørgsmål med miljø- og socialudvalget i Nordisk Råd den 12. november 1985 i Mariehamn.

Programmet for nordisk samarbejde om miljøbeskyttelse 1983–1987 skal revideres i løbet af 1987 med henblik på at fremlægge et ministerrådsforslag til sessionen 1988 om et nyt samarbejdsprogram. I forbindelse med revisionen vil man være opmærksom på mulighederne for lovharmonisering på de enkelte områder.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden

(Se sak E 38, s. 2503)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1985 angående minskande av rollbundenhet inom utbildning och yrkesval

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendation har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra åtgärder för att minska rollbundenheten inom utbildning och yrkesval i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Nordiska ministerrådet inledde hösten 1985 ett projekt, vars syfte är att utarbeta och pröva olika modeller för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden (BRYT-projektet). Projektet genomförs i ett län/fylke eller en kommun i vart och ett av de nordiska länderna och koncentreras i hög grad på hur unga flickor kan utvidga sina utbildnings- och yrkesval. Ministerrådet anser att detta projekt ligger helt i linje med Nordiska rådets rekommendation.

Projektet beskrivs närmare i Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse för 1986 (C1), kapitlet om jämställdhet.

Dessutom hänvisas till redovisningen projekt 6.4.1.1 Nordiskt utbildningssamarbete och projekt 6.4.2.2 Ungdomsarbetslöshet i C1:s kapitel III om handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om framställning angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden

(Meddelandet, se s. 2368)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och tv-samarbete i Norden.

Kulturutskottet behandlade vid sitt möte den 4–7 augusti 1986 ministerrådets ställningstagande till de förslag om programsamarbete via Tele-X som under våren 1986, på uppdrag av ministerrådet, utarbetades av de i samarbetet deltagande rundradioföretagen. Utskottets synpunkter sammanfattades i en promemoria om det nordiska programsamarbetet via Tele-X, som överlämnades till ministerrådet. Yttrandet har bilagts detta betänkande, och innehåller ställningstaganden till såväl programsamarbetet som till det fortsatta beredningsarbetet i övrigt (*se Bilaga*).

Utskottet konstaterar att beredningen av det nordiska radio- och tv-samarbetet har förts vidare i enlighet med av ministerrådet fastställda riktlinjer, och med beaktande av de synpunkter Nordiska rådet har framfört på inriktningen av arbetet. Utskottet noterar att programsändningarna, på grund av ett haveri vid en tidigare raketuppskjutning, tidigast kommer att kunna inledas under andra halvåret 1988.

Vid behandlingen av frågan om ökat radio- och tv-samarbete i Norden har Nordiska rådet starkt betonat betydelsen av att alla nordiska länder deltar i samarbetet. I sitt betänkande över ministerrådets förslag om ökat radio- och tv-samarbete i Norden (*B 61/k*) uttalade kulturutskottet att de grundläggande kulturpolitiska målsättningarna för samarbetet, som såväl Nordiska ministerrådet som kulturutskottet har uttalat, kan uppfyllas först när Island och Danmark deltar i utbytet.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat att förhandlingar om dansk medverkan i samarbetet pågår. Utskottet anser att förhandlingarna bör påskyndas, då en snabb klarläggning av det danska deltagandet i projektet är av stor betydelse för den fortsatta beredningen av det nordiska radio- och tv-samarbetet. Utskottet konstaterar att de i samarbetet deltagande länderna eftersträvar en dansk medverkan. Utskottet finner det positivt att ett arbete har inletts för att lösa tekniska och programmässiga frågor i anslutning till en överföring av program till och från Island, i enlighet med

de synpunkter utskottet tidigare har framfört. Enligt meddelandet strävar ministerrådet även till att inom en nära framtid fastställa en nordisk kostnadsram för programutbytet med Island.

Utskottet konstaterar att ministerrådet i sitt meddelande tar upp frågan om ett permanent samarbete efter försöksperioden. Överläggningar om ett fortsatt radio- och tv-samarbete efter den treåriga försöksverksamheten har emellertid ännu inte inletts. Utskottet förutsätter att sådana överläggningar om målsättningarna och formerna för ett permanent radio- och tv-samarbete skyndsamt påbörjas. Utskottet anser att möjligheterna att under försöksverksamheten nå ut till den nordiska publiken allvarligt kan försämrars om det råder oklarhet om förutsättningarna att efter försöksperiodens utgång ta emot nordiska radio- och tv-sändningar.

Utskottet framhåller att stor uppmärksamhet bör ägnas programfrågorna under den ur planeringssynpunkt relativt korta tid som återstår innan programsändningarna via Tele-X kommer att inledas. Utskottet anlägger i ett betänkande över medlemsförslaget A 762/k om en fond för produktion av nordiska filmer, tv- och videoprogram synpunkter på hur samarbetet på området kunde intensifieras. Utskottet har även noterat att frågan är föremål för positivt intresse inom rundradiobolagen, som överväger ett närmare samarbete kring produktionen av program. I anslutning till programsamarbetet bör även ställning tas till frågor som gäller sändningsrätterna. Enligt utskottets uppfattning bör en naturlig utgångspunkt för såväl publiken i de nordiska länderna som de nordiska upphovsmännen vara att upphovsrättsavtalen ges en utformning som underlättar spridningen av nordiska filmer och tv-program inom Norden.

Utskottet följer den föresatta beredningen av radio- och tv-samarbetet och utgår från att ministerrådet, som tidigare, kontinuerligt informerar utskottet om arbetet. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet om framställning nr 1/1986 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 22 februari 1987

Margareta Andrén (fp)

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)
Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Knud E. Kirkegaard (KF)

Thea Knutzen (H)

Jacob Lindenskov (Jvfl)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Berit Oscarsson (s)

Jimmy Stahr (S)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (At)

Anders Talleraas (H)

Kåre Øvregard (A)

BILAGA

Skrivelse om det nordiska programsamarbetet via Tele-X

I föreliggande promemoria, upprättad den 5 augusti 1986, anlägger Nordiska rådets kulturutskott synpunkter på Nordiska ministerrådet/TV:s ställningstagande av den 18 juni 1986 till den rapport med förslag om programsamarbete via Tele-X, som OY Yleisradio AB, Rikisutvarpiö, Norsk rikskringkasting och Sveriges radio AB avgav den 28 april 1986, och som hade utarbetats på uppdrag av ministerrådet. Denna promemoria utgör utskottets yttrande över ministerrådets ställningstagande.

1. Ett ökat radio- och tv-samarbete i Norden (B 61/k)

Kulturutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet/TV, den 25 november 1985, i enlighet med Nordiska rådets framställning nr 1/1986, fattade beslut om ett ökat radio- och tv-samarbete i Norden. Detta positiva beslut, som följde efter en synnerligen lång beredningstid, hälsades med stor tillfredsställelse av Nordiska rådet.

Utskottet finner det mot denna bakgrund angeläget att understryka att en förutsättning för ett framgångsrikt genomförande av det nordiska tv-samarbetet är att de i samarbetet deltagande ländernas regeringar och de berörda radiobolagen aktivt arbetar för projektet, i syfte att utforma ett nordiskt alternativ inom utbudet av internationella satellit-tv-program, som motsvarar de höga kvalitativa anspråk som kan ställas på ett nordiskt programsamarbete, och som därmed uppfyller de förväntningar som finns i Norden på ett ökat radio- och tv-samarbete. Den fortsatta planeringen av den beslutade försöksperioden bör därför skyndsamt föras vidare, och genomföras i nära samarbete mellan berörda ministerier och radiobolag såväl nationellt som nordiskt.

Utskottet förutsätter att informationen till allmänheten om det kommande tv-samarbetet uppmärksammas i det fortsatta arbetet, så att den nordiska publiken i god tid före sändningarna inleds får kännedom om det nordiska programutbud som håller på att utformas, och uppgifter om den utrustning som är nödvändig för mottagning av sändningarna samt kostnaderna för denna.

2. Programsamarbetet via Tele-X

2.1 Samarbetets inriktning

Av ministerrådets ställningstagande framgår att ministerrådet har accepterat det av rundradioföretagen föreslagna basalternativet som grund för den fortsatta beredningen av programsamarbetets inriktning. Ministerrå-

det har inte av ekonomiska skäl kunnat tillstyrka det huvudalternativ som radioföretagen förordar.

Utskottet konstaterar att ministerrådets beslut om ökat radio- och tv-samarbete i Norden tog sin utgångspunkt i de av utskottet uttalade kulturpolitiska motiven för ett utvidgat radio- och tv-samarbete i Norden. Utskottet utgår från att detta innebär att ministerrådet och de i samarbetet deltagande länderna även är beredda att ställa sådana resurser till förfogande för programsamarbetet att ett attraktivt programutbud kan skapas. Utskottet understryker därför starkt betydelsen av att kraftiga satsningar på programproduktion genomförs och att detta sker oberoende av om man slutligt stannar för att sända program via två kanaler eller endast genom en kanal. Endast genom distribution av nordiska program av hög kvalitet kan en nordisk satellit klara sig i den hårda konkurrensen på medieområdet. Utskottet befarar att ett programutbud som till stor del skulle bestå av repriserna av tidigare sända nationella program inte i tillräcklig utsträckning kan väcka den nordiska publikens intresse. I detta avseende finns dock regionala skillnader. I många regioner kan det även vara frågan om program som utsänds för första gången. Utskottet anser det därför vara betydelsefullt att man även sänder program samtidigt via satellit och över de nationella distributionsnäten.

Utskottet omfattar ministerrådets uttalande att samarbetet skall ha sin bas i program producerade i de nordiska länderna. Detta innebär enligt utskottet att man nationellt bör ägna frågan om programproduktion stor uppmärksamhet och att resurser för ökad produktion av nationella program bör avsättas. Samtidigt anser utskottet det vara väsentligt att man redan under försöksperioden inhämtar erfarenheter av gemensam nordisk programproduktion. Medel bör därför avsättas för att stöda produktionen av nordiska filmer och andra program.

Utskottet hänvisar i detta sammanhang även till behandlingen i utskottet av ett medlemsförslag om en fond för samproduktion av nordisk film, tv- och videoprogram (A 762/k). Utskottet kommer i sitt betänkande om nämnda medlemsförslag att anlägga närmare synpunkter på hur ett sådant produktionssamarbete kan utformas. Utskottet anser emellertid att den fortsatta behandlingen i utskottet av medlemsförslaget inte utgör något hinder för ministerrådet att skyndsamt fatta beslut om anslag för programproduktion. Ett sådant beslut skulle ses som ett uttryck för det stora avseende ministerrådet fäster vid programinnehållet i det kommande samarbetet, och vore därmed ägnat att ge det arbete som för närvarande genomförs för att förbereda de kommande sändningarna ökad trovärdighet.

Satsningar på gemensamma nordiska program är enligt utskottet möjliga att genomföra även utgående från det av ministerrådet accepterade basalternativet för programsamarbetet, genom att detta basalternativ utvecklas så att satsningar i första hand genomförs på produktionen av kultur- och

underhållsprogram. Med hänsyn till att barn och ungdom utgör en stor grupp bland tv-tittarna anser utskottet en viktig förutsättning för ett lyckat programsamarbete vara att program av intresse för denna grupp produceras. Vidare anser utskottet att man bör överväga möjligheterna att utnyttja tv-kapaciteten i Tele-X även för utbildningsändamål, t. ex. i form av ett öppet universitet.

Utskottet har noterat att ministerrådet ännu inte har tagit ställning till eventuella ljudradiosändningar i anslutning till det kommande samarbetet. Utskottet konstaterar att ett samarbete i fråga om ljudradioprogram har varit en utgångspunkt för ministerrådets ursprungliga beslut om ökat radio- och tv-samarbete. Utskottet anser att man under den fortsatta beredningen bör planera ett samarbete kring en nordisk musikkanal.

2.2 *Kostnadsfrågor*

Ministerrådet har i sitt ställningstagande utgått från att kostnader som går ut över de som är reglerade i ministerrådets ursprungliga beslut skall bestridas nationellt.

I tillägg till dessa kostnader bör dock ministerrådet avsätta en nordisk kostnadsram för programproduktion, utgående från de motiveringar utskottet har framfört ovan, samt en nordisk kostnadsram för programservicen till och från Island, i enlighet med Nordiska rådets framställning nr 1/1986.

Utskottet hänvisar även till att ministerrådet i sitt beslut från november 1985 uttalade att alternativa intäktformer skall utredas. Enligt vad utskottet har erfarit har något sådant utredningsarbete ännu inte inletts. Utskottet anser att denna utredning bör påskyndas då den kan vara av stor betydelse för de slutliga besluten om finansieringen av samarbetet. Utskottet påminner även om att Nordiska rådet har rekommenderat de nordiska ländernas regeringar att i samråd ta ställning till reklamens plats i de elektroniska massmedierna (*rek nr 21/1984*).

2.3 *Upphovsrättsliga frågor*

Enligt ministerrådets ställningstagande skall radioföretagen, som genomför försöksverksamheten, även förvärva sändningsrätter för program i samarbetet, genom förhandlingar och med berörda parter. För att säkerställa att ett genomförande av samarbetet inte ytterligare försvåras av upphovsrättsliga orsaker är det emellertid enligt utskottet nödvändigt att de i samarbetet deltagande ländernas regeringar aktivt medverkar till att underlätta de förhandlingar som skall genomföras.

3. **Fortsatt beredning**

Utskottet anser det vara en brist i ministerrådets ställningstagande att frågan om programöverföringen till och från Island inte berörs i detta.

Frågan om hur programservicen till och från Island skall genomföras bör därför avgöras utan ytterligare dröjsmål.

Utskottet upprepar sitt önskemål om dansk medverkan i samarbetet. Utskottet har även tidigare uttalat att man under det fortsatta arbetet bör utreda vilket det grönländska och färöiska intresset för ett satellitutbyte är och hur det kan tillgodoses.

Utskottet konstaterar att televerken i de nordiska länderna har utrett överföringen av program mellan länderna via kommunikationssatellit och kabel (NORDPROG). Utskottet anser att även detta distributionssamarbete bör uppmärksammas i den fortsatta beredningen, som ett möjligt komplement till programsamarbetet via Tele-X. Utskottet förutsätter att Nordiska rådet bereds möjligheter att ta ställning till förslag från ministerrådet som berör ett eventuellt genomförande av NORDPROG-planerna.

Utskottet konstaterar vidare att en försöksverksamhet med överföring via länk av TV-program från Finland har inletts i Stockholms-området och anser att även uppföljningen av detta samarbete och de erfarenheter sändningarna ger bör beaktas i det fortsatta arbetet.

4. Permanent samarbete

Utskottet konstaterar att beredningen av ett nordiskt tv-samarbete via satellit inleddes under en period då man utgick från att den nordiska satelliten skulle vara relativt ensam om att sända program över Norden. Under de år som har gått till beredning av ett nordiskt programsamarbete via satellit har situationen i hög grad förändrats. Ett stort antal utomnordiska satellitprogram sänds redan över Norden, medan planeringen av de nordiska satellitsändningarna fortfarande pågår. När sändningarna via Tele-X påbörjas kommer de att genomföras i konkurrens med uppskattningsvis ett tjugotal andra satellitkanaler. I framtiden är det sannolikt att denna utveckling med ett stort antal internationella kanaler, förmedlade av kommunikationssatelliter, ytterligare förstärks. Bland dessa kan man även vänta sig att det kommer att finnas kanaler med program på nordiska språk.

Utskottet understryker att ett systematiskt samarbete kring produktion av program bör inledas, oberoende hur det framtida samarbetet i övrigt utformas. De nationella radiobolagen har här en avgörande roll. Utskottet uppmanar ministerrådet att genom förhandlingar med de nationella radiobolagen medverka till att det programsamarbete bolagen bedriver kan utvecklas och intensifieras. Vidare bör åtgärder vidtas för att underlätta olika mindre filmgruppers verksamhet i syfte att stimulera en ökad samproduktion av nordisk film.

Utgående från de kulturpolitiska mål utskottet har uttalat bör ett radio- och tv-samarbete i Norden ses som en kontinuerlig verksamhet. Utskottet vidhåller därför sin uppfattning att den inledande försöksverksamhet som

nu planeras bör syfta till ett permanent samarbete. Utskottet anser att ministerrådet i sitt ställningstagande inte har lagt tillräcklig vikt vid denna fråga och understryker därför att överläggningar om målsättningarna och formerna för ett framtida permanent mediesamarbete bör inledas, så att ministerrådet i god tid före försöksperiodens utgång kan avge förslag till Nordiska rådet om ett fortsatt nordiskt radio- och tv-samarbete.

I sin rapport till ministerrådet pekar radioföretagen på att publiken bör göra investeringar i ny mottagarutrustning. Enligt de upplysningar utskottet har fått kommer sådan utrustning att finnas på marknaden när program-sändningarna inleds. Även med hänsyn till att den nordiska publiken bör göra investeringar i utrustning är det av stor betydelse att det på förhand råder klarhet om att nordiska tv-sändningar även kommer att kunna tas emot efter försöksperioden.

Utskottet anser att man i det fortsatta arbetet även bör utreda frågan om samarbetets organisation inom ramen för ett permanent radio- och tv-samarbete mellan länderna. I utredningen bör särskilt uppmärksammas frågan om en koordinering av verksamheten på nordiskt plan. Formerna för samarbetet bör vara sådana att Nordiska rådet har möjligheter att direkt medverka i eventuella nya samarbetsorgan.

5. Utskottets förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att ministerrådet i det fortsatta arbetet för ett ökat radio- och tv-samarbete i Norden

- avsätter anslag för nordisk programproduktion och verkar för en starkt ökad nationell programproduktion,
- aktivt medverkar till att underlätta de förhandlingar som skall genomföras för att förvärva sändningsrättigheter för programmen,
- snabbt klarlägger formerna för programutbytet med Island och anger en nordisk kostnadsram för detta utbyte,
- fortsatt verkar för ett danskt deltagande i samarbetet, och
- snabbt inleder överläggningar om målsättningarna och formerna för ett permanent nordiskt radio- och tv-samarbete.

Meddelande

om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådets presidium anmodar Nordiska ministerrådet

att under en försöksperiod åren 1987–1990 genomföra ett radio- och TV-samarbete via satelliten Tele-X utgående från ministerrådets förslag *B 61/k* och med beaktande av de synpunkter som framförs av kulturutskottet i utskottets betänkande över ministerrådsförslaget,

att verka för ett danskt deltagande i samarbetet,

att i skyndsam ordning fastställa hur programservicen till och från Island skall ske och att ange en nordisk kostnadsram för detta utbyte, och

att i god tid före försöksperiodens utgång till Nordiska rådet avge förslag om ett fortsatt nordiskt radio- och TV-samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 10 december 1986:

Ministerrådet hänvisar i detta sammanhang även till sin verksamhetsberättelse för år 1986 (dokument *C 1*), avsnittet om radio- och TV-samarbete. Eventuellt kan ministerrådet komma att ge ytterligare information inför 1987 års session i ett s. k. tilläggsmeddelande.

1. Allmänt

Ministerrådet har uppdragit till ämbetsmannakommittén för radio- och TV-frågor att svara för den fortsatta ledningen av frågan om ett ökat radio- och TV-samarbete i Norden med angränsande frågor. Ämbetsmannakommittén består av representanter för kultur-, kommunikations- och industridepartementen. Danmark deltar som observatör i samarbetet och har hittills valt att avstå från att delta i besluten. En arbetsgrupp med en representant för varje i samarbetet medverkande land svarar tillsammans med särskild projektansvarig i ministerrådets sekretariat för den kontinuerliga samordningen av radio- och TV-frågorna i Norden.

2. Försöksverksamhet

Ministerrådet har genom beslut den 18 juni 1986 genom respektive regering anmodat de nationellt verkande radioföretagen i de i beslutet den 25 november 1985 om ökat radio- och TV-samarbete i Norden medverkande länderna att planera och genomföra den treåriga försöksverksamheten genom användning av Tele-X-satelliten.

Samarbetet skall ske enligt ministerrådets anvisningar och riktlinjer fastställda i nämnda beslut.

Samarbetet skall ha sin bas i nordiskt producerade program och avse de två tillgängliga Tele-X-kanalerna. Den av ministerrådet skisserade modellen med en nyhets- och aktualitetskanal och en kultur- och underhållningskanal skall tjäna som utgångspunkt. Det står emellertid radioföretagen fritt att pröva andra modeller i syfte att göra programutbudet så attraktivt som möjligt. Härvid skall möjligheten att koncentrera det allmänna programutbudet i huvudsak till den ena av de två kanalerna kunna värderas.

Efter ett haveri vid uppskjutning av Ariane-raketen kommer tidsplanen för uppskjutning av Tele-X-satelliten att försenas. För närvarande beräknas Tele-X kunna skjutas upp i maj eller juni 1988. Detta medför att programsändningarna tidigast kan inledas andra halvåret 1988.

3. Danmarks medverkan

Förhandlingar om en dansk medverkan i samarbetet pågår inom ämbetsmannakommittén. Det är ministerrådets ambition att förhandlingarna skall kunna vara avslutade i början av 1987.

4. Programöverföringar till och från Island

De i samarbetet medverkande länderna är överens om att nordiskt fördela sådana extra kostnader som uppkommer genom programöverföringar till och från Island. Ett arbete har inletts för att lösa de tekniska och programmässiga frågorna. Det är ministerrådets ambition att frågan om programöverföringar till och från Island och en nordisk kostnadsram för detta skall kunna fastställas i början av 1987.

5. Permanent samarbete

Enligt ministerrådets beslut skall, som led i etableringen av ett utökat radio- och TV-samarbete via satellit i Norden, den direktsändande satelliten Tele-X användas. Ministerrådet har anmodat ämbetsmannakommittén för radio- och TV-frågor att vid lämplig tidpunkt, dock senast vid försöksverksamhetens start, att inleda överläggningar om formerna för ett fortsatt och eventuellt permanent nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit efter den treåriga försöksverksamheten.

Mottagarindustrin kommer enligt uppgift att tillhandahålla lämplig mottagningsutrustning på marknaden, när programsändningarna via Tele-X inleds.

Enligt ministerrådets tidigare beslut skall förhandlingarna om ett fortsatt och permanent nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit vara avslutade senast två år efter försöksverksamhetens start, dvs f. n. beräknat till årsskiftet 1990–1991. Vad gäller formerna för ett samarbete efter den treåriga försöksperioden, skall avtal bl. a. ingås om formerna för finansiering av samarbetet, programsamarbetets omfattning och inriktning samt principer för anskaffning och drift av ett satellitsystem för permanent samarbete. I detta sammanhang skall även en fortsatt användning av Tele-X-satelliten värderas.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet

(Meddelandet, se s. 2374)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1986 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet har tillsatt arbetsgrupper för beredningen av handlingsplanen, och att arbetet, trots dröjsmål i inledningsskedet, nu har påbörjats. Ministerrådet avser lägga fram en handlingsplan som innehåller projekt på såväl utbildningsområdet som det allmänkulturella området och forskningsområdet. En sådan uppbyggnad av handlingsplanen motsvarar de synpunkter kulturutskottet tidigare har framfört.

Kulturutskottet har noterat att arbetet med handlingsplanen även omfattar en genomgång av befintliga rekommendationer på kulturområdet, och att hänsyn även tas till medlemsförslag som för närvarande genomgår behandling i utskottet. Utskottet hänvisar därför inte särskilt till dessa rekommendationer eller medlemsförslag.

De riktlinjer för arbetet som har fastslagits av ministerrådet beaktar de grundläggande principer för arbetet som kulturutskottet har uttalat. Kulturutskottet har noterat att ministerrådet även lägger vikt vid aktiviteter som har beröringspunkter med kulturområdet, och ser detta som ett uttryck för ministerrådets strävanden att bygga ut kultursamarbetet till nya sektorer. Utskottet finner det positivt att ministerrådet även beaktar det arbete som utförs på forsknings-, kultur- och utbildningsområdet inom andra internationella organisationer.

Kulturutskottet vill starkt understryka att handlingsplanen bör åtföljas av en finansieringsplan, och att ministerrådet årligen i kulturdelen av den nordiska budgeten bör reservera anslag för att verkställa handlingsplanen. För att nya aktiviteter skall kunna inledas så snabbt som möjligt inom ramen för handlingsplanen är det väsentligt att de första anslagen för planen reserveras redan i budgeten för 1988. Anslagen bör utgöra ett tillskott av nya medel för samarbetet på kulturområdet. Utskottet anser att ministerrådet även bör uppmärksamma möjligheterna att i anslutning till

handlingsplanen i nationella budgetar avsätta anslag som stöder de aktiviteter som genomförs inom ramen för handlingsplanen.

Utskottet understryker att handlingsplanen bör ges ett konkret innehåll och att planen bör leda till nya samarbetsaktiviteter, eller till en förstärkning av pågående verksamhet på vissa områden. Åtgärder som leder till organisatoriska förändringar av samarbetet, eller till att försöksordningar blir permanenta, kan även vara av betydelse i sammanhanget, men sådana initiativ bör ses som en naturlig del av ministerrådets verksamhet på kulturområdet och eventuella anslag för att genomföra förändringar av denna art bör beaktas inom ramen för det normala budgetarbetet.

Utbildning

Kulturutskottet prioriterar på detta område insatser för ett ökat lärar- och elevutbyte i Norden, samt projekt i syfte att öka språkförståelsen i Norden. Vidare anser utskottet att ministerrådet bör vidta nya åtgärder för att öka det nordiska inslaget i skolundervisningen. Dessutom fäster utskottet vikt vid att datasamarbetet på skolområdet förs vidare utgående från de planer som redan finns. Ministerrådet bör även överväga möjligheterna att intensifiera samarbetet på vuxenutbildningens område. Som ett led i realiseringen av handlingsplanen föreslår utskottet att initiativ tas i syfte att förbättra och standardisera stödet till elever som önskar delta i folkhögskolekurser i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Utskottet konstaterar att de samarbetsområden utskottet prioriterar även ingår bland de områden som rubrikmässigt anges i meddelandet. Som konkreta exempel på aktiviteter som ministerrådet bör beakta i det fortsatta arbetet nämner utskottet Nordjobb- och Nordpå-projekten.

Under utbildningsområdet nämns även andra aktiviteter, som t.ex. forskning och utvecklingsarbete på utbildningsområdet. Även detta samarbete är betydelsefullt, men utskottet anser att arbetet med denna typ av frågor bör ses som en del av den verksamhet som kontinuerligt skall föregå på utbildningsområdet.

Allmänkultur

Utskottet anser att den arbetsplan som har gjorts upp bör ge goda möjligheter att få fram underlag för konkreta förslag på det allmänskulturella området. Utskottet pekar särskilt på den kartläggning som har igångsatts angående Norden som kulturell hemmamarknad. Utskottet förutsätter att ministerrådet ger insatser på detta område stor uppmärksamhet. Då kartläggningen bl. a. kommer att klarlägga olika former av blockeringar blir även den nationella uppföljningen av utredningens resultat av stor betydelse.

I den ursprungliga behandlingen av förslaget om en handlingsplan för kultursamarbetet har utskottet uttalat att åtgärder som tryggar bredden i samarbetet och därmed den folkliga förankringen av detta särskilt bör

prioriteras. På det allmänskulturella området ger fram för allt Nordiska kulturfonden och de olika stödordningarna möjligheter till sådana insatser. Vidare anser utskottet att planen bör ge möjligheter att öka insatserna när det gäller kulturförbindelserna med utlandet. Beträffande insatser på medieområdet hänvisar utskottet till sitt betänkande om medlemsförslaget A 762/k om en fond för samproduktion av nordisk film, tv- och videoprogram.

Forskning

Utskottet konstaterar att det i ministerrådets förslag till riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (B 69/k) ingår många förslag till aktiviteter på forskningsområdet som även kan föras vidare inom ramen för handlingsplanen på kulturområdet. I sitt betänkande över medlemsförslaget A 738/k om intensifierat samarbete på universitets- och högskoleområdet har utskottet pekat på behovet av nya insatser på ett antal områden, och även framfört förslag till nya aktiviteter.

Tidsplan

Utskottet anser att den av ministerrådet fastställda tidtabellen för beredningsarbetet ger utskottet möjligheter att inleda behandlingen av förslaget till handlingsplan i god tid före 36:e sessionen 1988. Utskottet förutsätter att ministerrådet fasthåller denna tidtabell, som har uppgjorts på basen av ministerrådets egen planering, och som innebär att förslaget behandlas i ministerrådet i oktober/november 1987. Denna tidsplan utgör redan en förlängning med ett år av den av utskottet ursprungligen angivna tidsfristen för arbetet.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendationen nr 2/1986 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (fp)

Hans Pettersson (s)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1986 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekomendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta en särskild handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet och att förelägga Nordiska rådet en sådan plan i god tid före Nordiska rådets 35:e session 1987.

Nordiska ministerrådet meddelar den 7 januari 1987:

1. Inledning

Ministerrådet nedsatte ved sit møde den 22.–23. maj 1986 to arbejdsgrupper under embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde, som skal udarbejde forslag til handlingsplanens uddannelses- og kulturafsnit. Ministerrådet vedtog endvidere, at overdrage opgaven med udarbejdelsen af forslag til handlingsplanens forskningsafsnit til Nordisk Forskningspolitisk Råd.

Ministerrådet vedtog endelig retningslinjer for arbejdet med handlingsplanen. Det hedder heri bl. a.:

''Formålet med arbejdet er at udarbejde en handlingsplan for samarbejdet på kulturområdet. Handlingsplanen skal udarbejdes inden for de rammer, som er lagt i kulturaftalens artikel 1–7, og skal indeholde aktiviteter inden for såvel forsknings- som kultur- og uddannelsesområdet.

Ved udarbejdelsen af handlingsplanen skal lægges vægt på nationale udviklingstendenser, initiativer og beslutninger, som kan fremmes og styrkes gennem et nordisk samarbejde.

I handlingsplanen skal endvidere redegøres for nationale retsregler, som vil hindre eller vanskeliggøre en realisering af handlingsplanens mål.

I arbejdet med handlingsplanen forudsættes inddraget erfaringerne fra virksomheden efter kulturaftalens ikrafttræden, ligesom der bør lægges vægt på andre ministerområdets aktiviteter, som har berøringsflader med kulturområdet.

Handlingsplanens forslag bør såvidt muligt opstilles i prioritetsorden

inden for hvert af områderne forskning, kultur og uddannelse. Der udarbejdes endvidere overslag over de bevillinger, som handlingsplanens gennemførelse vil kræve på det nordiske budget, ligesom mulige konsekvenser for de nationale budgetter bør oplyses. Der kan i den forbindelse stilles forslag om frigørelse af midler på det nordiske budget ved effektivisering, nedprioritering af igangværende aktiviteter eller særlige finansieringsformer for konkrete aktiviteter.

Det endelige forslag til handlingsplan afgives til Ministerrådet den 1. oktober 1987.

Ved brev af 11. august 1986 blev nordiske institutioner – herunder den rådgivende komité for almenkulturel virksomhed og styringsgrupperne for skolesamarbejdet og voksenundervisningen – opfordret til at indsende forslag til handlingsplanen inden 1. november 1986. De indkomne bidrag behandles nu i ministerrådssekretariatet og arbejdsgrupperne. Arbejdsgrupperne og Nordisk Forskningspolitisk Råd har endnu ikke identificeret konkrete forslag, som de vil stille. Bidragene til handlingsplanen vil imidlertid komme til at omfatte bl. a. følgende:

2. Uddannelse

2.1

Udveksling og studieophold.

Arbejdsgruppen vil i øvrigt tage i betragtning, at EF har drøftet et studentermobilitetsprogram ERASMUS og et ungdomsudvekslingsprogram "Yes for Europe" og prøve disses eventuelle relevans for udveksling i Norden hvad angår metode etc.

2.2

Bedre udnyttelse af de nordiske landes uddannelsesressourcer, især for så vidt angår små og meget specialiserede uddannelser.

2.3

Gensidig anerkendelse af erhvervskompetencegivende eksaminer og prøver.

2.4

Anvendelse af den moderne informationsteknologi i undervisningen i fortsættelse af den nuværende data-handlingsplan.

2.5

Bedre sprogforståelse.

2.6

Styrkelse af den nordiske samfølelse gennem forøgelse af det nordiske stof i læseplaner og undervisningsmaterialer.

2.7

Forskning og udviklingsarbejde på uddannelsesområdet.

2.8

Fornyelse i uddannelserne, herunder hvor inspirationen til disse fornyelser kommer fra.

2.9

Efteruddannelse.

Kommentar:

Vedrørende 2.1-3 er der etableret kontakt med bl. a. Det nordiske Universitetsadministrator Samarbejde.

Arbejdsgruppen vil iøvrigt i sit arbejde med konkrete forslag være opmærksom på, at decentraliseringen af beslutningskompetencen inden for den almene skole må føre til et udvidet, direkte nordisk samarbejde mellem de lokale skolemyndigheder.

3. Almenkultur

Arbejdsgruppen for den kulturelle handlingsplan på almenkulturområdet har på sit møde i december 1986 fastlagt en endelig disposition for den kulturelle handlingsplan på almenkulturområdet.

Handlingsplanen vil indeholde 4 hovedområder:

- Gennemgang og vurdering af de overordnede principper for kultursamarbejdet med henblik på eventuel justering og komplementering
- Kortlægning med henblik på at fremme udviklingen af Norden som kulturelt hjemmemarked
- Gennemgang af den eksisterende virksomhed og nye rekommandationer med henblik på eventuelt justering og udarbejdelse af forslag til ny virksomhed
- udarbejdelse af forslag i prioriteret rækkefølge med budgetmæssige konsekvenser.

3.1 De overordnede principper

Ved gennemgangen af de overordnede principper lægges der bl. a. vægt på at undersøge mulighederne for at indplacere det mediepolitiske samarbejde i det nordiske kultursamarbejde mere permanent bl. a. gennem en komplettering af kulturaftalen og en mere kontinuerlig administrativ tilrettelæggelse.

Endvidere lægges der vægt på at undersøge spørgsmålet om frie/bundne midler i det nordiske kultursamarbejde med henblik på mere fleksible dispositionsmuligheder og øgede ressourcer til nye virksomhedsinitiativer.

I den forbindelse diskuteres bl. a., hvorvidt det er muligt at effektivisere og forenkle den forvaltningsmæssige side af det eksisterende samarbejde samt mulighederne for at tilvejebringe en fleksibel ramme for nye initiativområder, eventuelt gennem indretning af en kulturfondsfunktion som f. eks. indretning af en produktionsfond, politisk initierede temaprojekter og andre nye samarbejdsområder, som der er ønsker om at realisere nordisk. Præliminært diskuteres muligheden for evt. at indplacere disse funktioner i en udvidet, initierende fondsfunktion.

3.2 Norden som kulturelt hjemmemarked

Der er igangsat en kortlægning "Norden uden grænser" med henblik på at fremme et nordisk kulturelt hjemmemarked indenfor teater, billedkunst, litteratur, musik, film, radio/TV, de nye medier og anden kulturel virksomhed.

Kortlægning har til formål at klarlægge de forhold af juridisk, økonomisk og praktisk karakter, som blokerer udviklingen af Norden som kulturelt hjemmemarked.

I kortlægningen indgår ligeledes udarbejdelse af generelle forslag på det juridiske, økonomiske og praktiske område for at fremme Norden som kulturelt hjemmemarked på de forskellige områder.

3.3 Virksomheden

Der indgår bl. a. overvejelser om:

- omstrukturering
- omprioritering
- eventuelt permanentgørelse af forsøgsområder som f. eks. nordisk biblioteks- og børnekultursamarbejde
- indretning af fleksible rammer for nye samarbejdsinitiativer som f. eks. en nordisk produktionsfond, politisk initierede temaprojekter m. m.
- det mediepolitiske samarbejde
- udvikling af kulturforbindelser med udlandet, samt
- aktiviteter med tilknytning til andre områder indenfor det nordiske samarbejde (sprogsamarbejde, uddannelse af kulturarbejdere, kultur i skolen, kulturøkonomi m. m.).

Endvidere foretages der på baggrund af de principielle overvejelser en gennemgang og vurdering af ikke slutbehandlede rekommandationer og medlemsforslag fra Nordisk Råd – herunder først og fremmest medlemsforslaget om en fond for samproduktion af nordiske film, TV- og videoprogrammer.

3.4 Forslag

På baggrund af arbejdet på de ovennævnte områder udarbejdes der forslag i prioriteret rækkefølge til komplettering og fornyelse af det nordiske kultursamarbejde.

Endvidere vil der blive foretaget beregning af de enkelte forslags økonomiske konsekvenser, forslag til finansieringsformer samt en tidsplan for forslagernes igangsættelse og udbygning.

4. Forskning

Efter at Nordisk Forskningspolitisk Råd (FPR) i november 1986 til Ministerrådet har afgivet sit forslag til handlingsprogram for de kommende år (jfr. ministerrådsforslag om riktlinjer for FPR), vil FPR nu ud fra dette handlingsprogram trække nogle linjer for det nordiske forsknings-samarbejde, og på baggrund af forslag fra bl. a. de samnordiske forskningsinstitutioner konkretisere samarbejdsplanerne, som kan indgå i forslaget til kulturhandlingsplanen.

5. Tidsplan

På grund af det meget omfattende arbejde, som er forbundet med opstillingen af en samlet handlingsplan for kultursamarbejdet og den efterfølgende behandling i de officielle samarbejdsorganer, kan et forslag til handlingsplan først foreligge til Nordisk Råds 36. session 1988.

Arbejdet med handlingsplanforslaget omfatter fire faser:

1. fase, der rækker frem til nytår 1987, har omfattet indsamling af forslag fra nordiske institutioner og samarbejdsorganer inden for kulturområdet, vurdering af det hidtidige samarbejde inden for kulturaftalens rammer samt en analyse af det arbejde, som foregår på forsknings- og kulturoddannelsesområdet indenfor internationale organisationer som EF, Europarådet, OECD og UNESCO.

2. fase, der rækker frem til marts-april 1987, vil bestå i en kritisk vurdering af det under 1. fase indsamlede materiale og drøftelser i arbejdsgrupperne af hvilke forslag, der skal stilles, og deres finansielle konsekvenser.

3. fase, der rækker frem til juni 1987, vil omfatte udarbejdelsen af endelige forslag med økonomisk overslag baseret på dels overvejelserne under 2. fase, dels de tilkendegivelser, der kommer under Nordisk Råds 35. session i Helsingfors, og endelig de anvisninger, der kommer fra MR-Kultur, der løbende vil blive holdt orienteret om arbejdet i de to arbejdsgrupper og det forskningspolitiske råd.

4. fase, der rækker frem til oktober-november 1987, vil bestå i minister-rådsskretariatets redigering og sammenskrivning af forslagene fra arbejdsgrupperne og det forskningspolitiske råd samt beregning af forsla-

genes økonomiske konsekvenser for såvel det nordiske budget som de nationale budgetter. Det færdigredigerede forslag fremsendes derefter til MR-Kultur med henblik på behandling i ministerrådet primo oktober 1987. Efter behandling i ministerrådet fremsendes forslaget til Nordisk Råds kulturudvalg.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1986 angående kulturförbindelserna mellan östra och mellersta Finland och övriga Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda hur de kulturella förbindelserna mellan östra och mellersta Finland och det övriga Norden ytterligare kan stärkas, och att lägga fram förslag om åtgärder i detta syfte.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Arbetet för å styrke kontakten og samarbeidet mellom de enspråklige finske delene av Finland og det øvrige Norden må sees både i forhold til de allerede eksisterende ordninger og prosjekter innenfor det nordiske samarbeid, og i forhold til nye initiativer og prosjekter.

Spørsmålet om videre utredning og eventuelle tiltak vil bli vurdert i forbindelse med handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1986 angående intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område i syfte att uppnå en ökad likvärdighet av yrkesutbildningen i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Flera av de nordiska länderna arbetar med ganska omfattande reformer för sina yrkesutbildningar. Reformplanerna bygger i mycket på en gemensam nordisk bedömning om det framtida arbetslivets struktur, vilka kvalifikationer som fordras etc.

Organiserandet av yrkesarbetet skiljer sig åt mellan länderna och de enskilda arbetsgivarna och organisationerna bedömer olika huruvida en yrkesarbetare från annat nordiskt land ska anses ha en utbildning som är likvärdig med den de blivit vana vid. Detta torde vara grundproblemet. Vad skolan kan göra blir väsentligen ett tillskott till skapandet av ökad likvärdighet.

Vissa grunder till reformerna kan göras gemensamma för utbildningsmyndigheterna genom samnordisk forskning och utveckling för yrkesutbildningarna. En särskild arbetsgrupp för yrkespedagogisk FoU har bildats våren 1986, och lade i oktober fram sitt programförslag med långsiktigt verkande aktiviteter.

Utvecklingsstrategierna, som de centrala myndigheterna arbetar med, innefattar engagemang av lokala och regionala instanser i skolsystemen. Nordiska ministerrådet arbetar mycket med s. k. nätverk, där skolor med försök som är intressanta som grund för kommande reformer kopplas samman över nationsgränserna. SKOLARB-projektet, som ett exempel, kopplade år 1986 samman 13 skolor för erfarenhetsutbyte och gemensamt arbete. Grundarbetena kan ges vissa gemensamma drag i första ledet av en reform.

Tankeutbyte om aktuella nationella kommittébetänkanden har vid två tillfällen under 1986 ordnats inom ramen för arbetet med den ekonomiska

handlingsplanen. I maj månad diskuterades ett svenskt arbete (Översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen), i oktober månad det danska arbetet från Steffan-Møller-utskottet om teknikerutbildningen.

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete har i oktober anslagit medel för att kartlägga de försök med internationalisering som görs vid nordiska skolor. Arbetsgruppen för yrkespedagogisk FoU förbereder en konferens på samma tema våren 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1986 angående ökat stöd till den färöiska, grönländska och samiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genom utnyttjande av befintliga nordiska stödordningar öka stödet till den färöiska, grönländska och samiska litteraturen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Støtte til nordisk samarbeid på litteraturens område gis særlig gjennom støtteordningen til oversettelse av nabolandenes litteratur. Komiteen som foretar tildelingen av oversettelsesstøtten, har vært optatt av å sikre at litteratur fra de små språkområdene blir kjent i de nordiske land. Dette skjer både gjennom å sikre slike oversettelser et visst minimum av bevilgningen, og ved at det utdeles årlige stipendier til oversettere fra disse språkområdene. Videre har de færøyske, grønlandske og samiske forfatterforeninger fra 1984 hatt rett til å nominere et verk i tillegg til de nasjonale kvoter til Nordisk Råds litteraturpris.

Når det gjelder den grønlandske litteraturen, vil oppstartingen av Nordens institutt i Grønland høsten 1986 kunne gi økte muligheter for samarbeidsprosjekter mellom Grønland og Norden også på dette området.

Ministerrådets støtte til samiske kulturtiltak har også omfattet støtte til litterære prosjekter. Under det videre oppfølgingsarbeidet av utredningen om samiske kulturtiltak, vil også litteraturens stilling bli vurdert.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1986 angående förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se rek. nr 15/1985/k)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda på vilket sätt de verk som nomineras för Nordiska rådets musikpris kan göras tillgängliga för en större publik i Norden, och att utgående från utredningens förslag vidta behövliga åtgärder för att förbättra distributionen av de nominerade verken.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

Ministerrådet henviser til meddelelsen om *rekommendation nr 15/1985* vedrørende hjemmemarked for fonogram med nordisk musik.

Ministerrådet mener på denne baggrund ikke det er muligt for øjeblikket yderligere at fremme arbejdet på rekommandationen.

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (NORDLEK)

(Meddelandet, se s. 2386)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 35:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1986 angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (Nordlek).

Kulturutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet över dispositionsanslaget i den nordiska budgeten för 1987 har anvisat Nordlek 100 000 DKK för verksamheten i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Kulturutskottet anser, i likhet med ministerrådet, att frågan om bidrag till Nordlek på fast post i budgeten bör avgöras under kommande budgetbehandling.

Utskottet uttalar tillfredsställelse över att syftet med rekommendationen har uppnåtts. Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 7/1986 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 29 januari 1987

Gunnar Björk (c)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Poul Henrik Houe (KF)

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Thea Knutzen (H)

Paavo Lipponen (Sdp)

Barbro Nilsson (s)

Robert Pedersen (S)

Hans Petersson (s)

Hans Pettersson (fp)

Reiulf Steen (A)

Anders Talleraas (H)

Pirkko Turpeinen (Deva)

Kåre Øvregard (A)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1986 angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbeite (NORDLEK)

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anvisa medel på den nordiska budgeten för NORDLEK från och med 1987.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

NORDLEK's virksomhet dekker viktige områder i det nordiske kulturelle samarbeidet, og fanger opp alle aldersgrupper. Nordisk Kulturfond har også gjennom årene gitt støtte til flere arrangementer der folkedans, folkemusikk m. m. har vært hovedsak eller inngått som en viktig del.

Det er for 1987 bevilget 100 000 DKK til NORDLEK's virksomhet over Ministerrådets disposisjonsbevilgning. Spørsmålet om fast tilskudd vil bli vurdert i framtidige budsjettbehandlinger og i forbindelse med handlingsplanen for kulturområdet.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1986 angående plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa en plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet i enlighet med ministerrådsförslag *B 64/s* och med beaktande av de synpunkter som anförts av social- och miljöutskottet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Nordiska ministerrådet fastställde i juni 1986 planen för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet under perioden 1987–1991, i enlighet med ministerrådsförslag *B 64/s*.

Ministerrådet noterade särskilt de synpunkter som framfördes i Nordiska rådets social- och miljöutskotts betänkande över ministerrådsförslaget och beslöt att dessa synpunkter skulle vidarebefordras till Nordiska hälsovårdshögskolans styrelse.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att etablera en gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 november 1986:

Ministerrådet har beslutat inleda ett utredningsarbete i enlighet med rekommendationen. En flersektoriellt sammansatt arbetsgrupp skall först kartlägga vilka lagregler eller andra bestämmelser som hindrar en nordisk medborgare, med kompetens i sitt eget land, att i ett annat nordiskt land etablera sig och verka inom främst följande yrken:

- revisor
- fastighetsmäklare
- arkitekt.

De regelsystem som i första hand skall granskas är följande:

- associations- och etableringsrättsliga regler
- reglerna om auktorisation
- bestämmelser om krav på viss utbildning eller examen
- skattelagstiftningen
- arbetsrättslig lagstiftning.

Arbetsgruppen skall, mot bakgrund av denna kartläggning, därefter visa på vilket eller vilka sätt som man enklast i praktiken skulle kunna öka möjligheterna för personer ur de nämnda yrkesgrupperna att etablera sig och verka i annat nordiskt land.

I utredningsarbetet skall även utvecklingen på motsvarande områden inom de europeiska gemenskaperna (EG) belysas, i synnerhet frågan om i vilken mån där pågående harmoniseringsarbete skulle påverka en ökad nordisk öppenhet.

Utredningsarbetet skall bedrivas i två steg. I en förstudie skall arbetsgruppen närmare analysera det beskrivna utredningsuppdraget. I en kortfattad delrapport skall arbetsgruppen översiktligt beskriva hur det fortsatta utredningsarbetet lämpligen bör bedrivas, hur lång tid det kan ta etc. Därefter kommer ministerrådet att ta ställning till hur det fortsatta arbetet skall bedrivas.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fullfölja utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" genom att

- a) harmonisera reglerna om tillträde till offentliga tjänster i riktning mot likställighet för nordiska medborgare,
- b) utreda möjligheterna att ge nordbor möjlighet att fritt förvärva fast egendom för bostadsändamål i hela Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Samtliga nordiska länder avser att – med utgångspunkt från rapporten "Nordbors rättigheter i Norden" – i nationell regi kartlägga rättsläget för de regelsystem som rekommendationen tar sikte på. Avsikten är att få fram detaljerat underlag för de åtgärder som länderna var för sig kan komma att vidta, för att åstadkomma enklare regler. Kartläggningarna skall kunna vara klara under våren 1987.

Om arbetet i övrigt med projektet "Nordbors rättigheter i Norden" kan framhållas att länderna nu nationellt överväger vilka delfrågor i rapporten som bör behandlas i den fortsatta uppföljningen. Resultatet av dessa överväganden bedöms under våren 1987.

Parallellt härmed har arbete inletts på en informationsskrift i populär form, som skall vända sig till den som flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Skriftens omfattning och inriktning i detalj fastställs under våren 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1986 angående sysselsättning för ungdom inom kultursektorn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i samarbete med amt/fylken/län och berörda organisationer genomföra ett erfarenhetsutbyte om de olika åtgärder och projekt som utförs på lokalt och regionalt plan för att skapa sysselsättning för ungdom inom kultursektorn, samt

2. ta initiativ till och stödja tidsbegränsade nätverksprojekt på lokal och regional nivå syftande till att engagera arbetslös ungdom inom kultursektorn.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

I 1985/86 blev der – med støtte for Nordisk Kulturfond – igangsat et forprojekt, dels med henblik på udarbejdelse af forudsætningerne for iværksættelse af et egentligt projekt for utraditionel sysselsætning af unge inden for kultursektoren og dels et projekt, hvor der blev gjort status for ungdomsåret i Norden.

Det nordiske arbejdsmarkedsudvalg (NAUT) viderefører samarbejdet mellem hovedstadsområdernes kulturchefer med en finansiering af det egentlige operative projekt i 1987. Planlægningen af projektet koordineres med den økonomiske handlingsplans projekt om nye tiltag mod ungdomsarbejdsløsheden.

Målsætningen er at afprøve "et udvidet arbejdsbegreb" i forbindelse med ansættelse af unge arbejdsløse i utraditionelle job inden for kultursektoren i de fem hovedstadsområder.

Evaluering og slutrapportering om projektet vil ske i sammenhæng med rapporteringen om den økonomiske handlingsplans projekter.

Social- och miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsplan mot luftföroreningar

(Meddelandet, se s. 2393)

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1986 angående handlingsplan mot luftföroreningar.

Nordiska ministerrådet har framlagt ett ministerrådsförslag (B 71/s) om en handlingsplan mot luftföroreningar. Utskottet finner att syftet med denna rekommendation kan anses uppfyllt i och med att rådet antagit en ny rekommendation om handlingsplan mot luftföroreningar.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 12/1986 för rådets del är slutbehandlad.

Helsingfors den 22 februari 1987

Jo Benkow (H)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Siri Häggmark (m)

Helge Adam Møller (KF)

Dorte Bennedsen (S)

Lilli Gyldenkilde (SF)

Grethe Lundblad (s)

Fung. förman

Pétur Sigurðsson (Sj.)

Lena Öhrsvik (s)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1986 angående handlingsplan mot luftföroreningar

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa en plan för övervakning och nedskärning av gränsöverskridande luftföroreningar, innefattande ökade resurser för mätning och övervakning, system för rapportering, förstärkt forskning och samnordiska insatser på internationellt plan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

Arbetet mod grænseoverskridende luftforureninger har en høj prioritet i det nordiske samarbejde på luftforureningsområdet. Der henvises til afsnittet om luftforurening i årsberetningens (C1) kapitel om miljøbeskyttelse.

På miljøministerrådsmødet den 22. oktober 1986 blev det besluttet at udarbejde et ministerrådsforslag om luftforurening til sessionen i 1987. Der sigtes mod et handlingsprogram mod luftforureninger, som bl. a. skal kunne udgøre et fast grundlag for de nordiske landes indsats i det internationale samarbejde, især inden for ECE-konventionen om langtransporteret, grænseoverskridende luftforurening. Ministerrådet har herved taget hensyn til resultaterne fra Nordisk Råds internationale luftforureningskonference 8. – 10. september 1986 i Stockholm.

Forslaget vil komme til at omfatte en række nødvendige faglige aktiviteter, særligt vedrørende kvælstofoxiderne, de fotokemiske oxidanter og udstødningsgasser fra bilerne. Det vil endvidere omfatte en udbygning af samarbejdet om miljøkvalitetsovervågning i Norden. Der vil blive tale om en væsentlig udvidelse af ambitionsniveauet for det nordiske samarbejde mod luftforurening.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1986 angående skydd för älvar på Nordkalotten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att låta utföra erforderliga utredningar för att åstadkomma ett gemensamt skydd för Tana-, Torne- m. fl. älvar av gemensamt intresse på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

Finland, Norge og Sverige har i den nordiske arbeidsgruppe for naturværnsspørgsmål drøftet mulighederne for at beskytte grænseelvene på Nordkalotten. Der var enighed om at tilstyrke, at spørgsmålet udredes særskilt. Beskyttelsesformerne og plejeforanstaltninger bør være ensartede, og bifloder bør omfattes af beskyttelsen. Overenskomster mellem landene må være udgangspunkt for det fortsatte arbejde.

I 1987 vil der blive startet et nyt projekt om beskyttelsesværdige nordiske vanddrag/elvsystemer, som skal sigte mod at udpege de mest beskyttelsesværdige vandsystemer i Norden på baggrund af fælles metoder for klassificering og udvalg.

Der blev undertegnet en grænsevanddragsaftale mellem Norge og Finland i 1974. I 1980 blev oprettet en grænsevanddragskommission, som fungerer som et kontakt- og samarbejdsorgan med rådgivende status. Tana er den vigtigste elv under kommissionens arbejdsområde. Det omfatter bl. a. fiskning, forurening, naturværn, friluftsliv og vanddragsregulering i grænsevandområderne.

I juli 1986 lagde denne norsk-finske kommission en plan frem for forberedende arbejde med en plan for Tanaelven. Prioriterede udrednings- og forskningsområder er: planlagt virksomhed i Tanaelven, overvågning af vandkvaliteten, erosionsværn, fælles olieværnberedskabsplan, udredning af fiskeriets betydning og omfang, og hvordan dagens laksebestand kan bevares og eventuelt øges. Det er endvidere foreslået, at Tanaelven oprettes som et referensevanddrag i forskningssammenhæng på grund af sin store værdi for laks.

Det blev den 16. oktober 1986 på en regeringskonference i Norge vedtaget at nedsætte en særlig gruppe som i samarbejde med Finland skal se på praktiske problemer i grænseområderne med Norge og Finland. Det er bl. a. foreslået at grænseelvene bliver underlagt et omfattende værn fra begge sider.

Beskyttelsen af Torneelven er blevet drøftet mellem myndighederne i Sverige og Finland. Man er blevet enige om at udrede mulighederne for at udarbejde en speciel aftale om beskyttelse af naturen i grænseelvsområdet som supplerer til den nugældende grænseelvsaftale for Torneelven fra 1971.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1986 angående åtgärder mot handel med utrotningshotade djur i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra lämpliga åtgärder inom lagstiftning, övervakning och information för att förhindra handel med utrotningshotade djurarter i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

Problemet med handel med udryddelsestruede dyr er af international karakter og har rækkevidde langt uden for Norden. Danmark, Finland, Norge og Sverige har tilsluttet sig Washington-konventionen fra 1973 om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter, og der forekommer et omfattende samarbejde mellem myndighederne i Norden på dette område.

For yderligere at styrke det nordiske samarbejde med hensyn til at modvirke illegal handel med vilde dyr, har Ministerrådets embedsmandskomiteé for miljøbeskyttelsesspørgsmål afsat midler for 1987 til – ved hjælp af den eksisterende uformelle arbejdsgruppe mellem de nordiske lande om Washington-konventionen – at foretage en gennemgang af den gældende lovgivning og samarbejdet mellem myndigheder m. fl. med hensyn til retshåndhævelse, overvågning og information. Det vil herved kunne konstateres, om der skulle være eventuelle mangler.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att inrätta ett nordiskt rehabiliterings-, informations- och forskningscenter för funktionshämmande på Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Det midlertidige styre for det såkaldte Kvænnest-projektet indleverede en projektansøgning til Nordisk Ministerråd på 100 000 NOK i maj 1985. Den nordiske embedsmandskomité for regionalpolitik (NERP) stillede sig principielt positiv til denne ansøgning. Det har dog ikke ført til bevilling fra NERP's side.

Ansøgningen var derefter på Nordisk Socialpolitisk komité's møde i april 1986. Socialpolitisk komité stillede sig tvivlende overfor at undersøge mulighederne for at indrette et nordisk behandlings- og informationscenter for funktionshemmede på Nordkalotten.

Projektansøgning var til ny behandling i september 1986. Her blev den igen behandlet. Man blev enig om, at en væsentlig del af projektet var nationalt, og at man derfor ikke ville yde projektpenge før det var klarlagt, hvad der var nordisk i projektet. Så længe dette ikke var klarlagt, så Nordisk Socialpolitisk komité ingen grund til at tage spørgsmålet op igen.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten

(Se sak E 5, s. 2459)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1986 angående blyfri bensin i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att blyfri bensin snabbt blir tillgänglig i alla delar av de nordiska länderna, samt att överväga att genom prispolitiska åtgärder gynna försäljningen av blyfri bensin.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1986:

De nordiske lande har længe samarbejdet om problemerne med hensyn til luftforurening fra vejtrafik. Siden 1980 har der under embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål (EK-M) været en særlig styringsgruppe for bilavgasser. Gruppen arbejder med tiltag for at reducere udslippene af forurenende stoffer fra køretøjer og for at lægge forholdene til rette for at blyfri benzin kan være til rådighed i de nordiske lande så snart som muligt. Man har endvidere koordineret synspunkter i forbindelse med det internationale samarbejde, bl. a. i den såkaldte "Stockholmsgruppe", som består af Canada, Østrig, Liechtenstein og Schweiz, samt Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Distribution og salg af blyfri benzin sker nu på et stort antal benzinstationer i alle de nordiske lande. I styringsgruppen for bilavgasser drøftes tekniske forskrifter og information med hensyn til blyfri benzin, således at eksisterende viden og ressourcer udnyttes bedst muligt.

Spørgsmålet om at fremme salget af blyfri benzin gennem prispolitiske foranstaltninger er også taget op. Der er gennemført en prisdifferentiering i landene, som medfører at blyfri benzin sælges fra mellem 16 til 32 øre billigere pr. liter end blyet benzin af tilsvarende kvalitet.

På denne baggrund mener ministerrådet, for sin del, at hensigten med rekommendationen er opnået. Fremtidig rapportering om udviklingen på dette område kan gives i ministerrådets årlige beretning (C 1).

Meddelande

om rekommendation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för enhetliga regler beträffande utformning och montering av tilläggsbromsljus på bilar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Säkerhetseffekterna av de högt placerade extra bromsljusen på bilar har diskuterats under ett seminarium, som ordnades av Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning under år 1984. Efter seminariet anmodade Nordiska trafiksäkerhetsrådet Nordisk bilteknisk kommitté att verka för enhetliga bestämmelser i Norden om utformning och montering av tilläggsbromsljus på bilar. Detta arbete beräknas vara avslutat under 1987 och torde resultera i bestämmelser, vilka motsvarar rekommendationens intentioner.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna och konsekvenserna av att i Norden införa låsningsfria bromssystem i bilar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Nordiska trafiksäkerhetsrådet har anmodat Nordisk bilteknisk kommitté (NBK) att under sina möten behandla rekommendationens innehåll. NBK har anmodats belysa lagstiftningen på området, undersöka möjliga positiva och negativa konsekvenser av ett monteringstvång, kartlägga avgifts- och beskattningsfrågor i samband med ett införande av låsningsfria bromssystem i bilar i Norden samt behandla andra centrala frågor kring rekommendationens problematik.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet kommer, om Nordisk bilteknisk kommittés utredningar ger anledning till det, att ta ställning till om krav på låsningsfria bromssystem på bilar skall införas.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklister i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att trafikundervisning i samband med cykling stimuleras i undervisningen i grundskolan och att informationskampanjer arrangeras i skolorna och informationsmedierna inför varje cyklingssäsong i syfte att öka cyklisternas kännedom om trafikreglerna och särskilt för att minska antalet korsningsolyckor samt

2. att stödja utvecklandet av lämpliga cykelhjälmarna samt att främja deras bruk med speciellt hänsyn till de ungas behov.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har sedan slutet av 1970-talet fäst behörig uppmärksamhet i sin forskningspolitik vid de trafiksäkerhetsproblemen, som angår den lätta trafiken och i synnerhet cyklisternas trafiksäkerhetsproblematik. NTR har publicerat ett flertal rapporter i ämnet. Vidare har NTR genom de kanaler som står rådet till buds vänt sig till de trafiksäkerhetsorganisationer, som närmast har hand om barns trafikundervisning och trafiksäkerhetsinformation i de nordiska länderna, för att dessa skulle beakta rekommendationernas tankar i sin aktiva verksamhet. Arbetet med att utveckla en lämplig cykelhjälm pågår för närvarande. Emedan ett tvång att använda godkända cykelhjälmarna knappast är genomförbart inom en överskådlig framtid, behövs propagandaåtgärder även i fråga om rekommendationens senare del. NTR kommer även fortsättningsvis att ha sin uppmärksamhet riktad mot cyklisternas problem i trafiken.

Ministerrådet avser att anvisa särskilda medel från 1987 års ministerrådsreserv till uppföljning av rekommendationen.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1986 angående data- teknologin i regionalpolitiken

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. å intensivere kartleggingsarbeidet av hvilke type virksomheter innen datateknologiområdet som egner seg best for desentralisering. Kartleggingen bør også omfatte en oversikt over aktuelle stimuleringstiltak som kan føre til bedre spredning av virksomheten;

2. – å gjennomføre tiltak som forbedrer koordineringen av utdannings-tilbudene innen Norden på datateknologiområdet. Det er viktig at hele Norden kan få nytte av den spesialkompetanse som finnes ved de enkelte institusjoner;

– å la en eller flere av de eksisterende nordiske institusjoner bygge opp undervisningstilbud innen databruk, spesielt med tanke på de tynnest befolkede distriktene.

Det bør vurderes om slike undervisningstilbud kan kombineres med å gi praktisk hjelp/konsulenthjelp til små bedrifter og institusjoner i distriktene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Ad. p. 1

Nordiska ministerrådets regionalpolitiska Basprojekt utför det ifrågavarande kartläggningsarbetet. Projektet har tidigare publicerat en studie över datateknologins regionala spridning i Norden. Inom ramen för projektet "Datateknologins inverkan på perifera regioner" utgav Basprojektet i början av år 1986 i NORD-serien en litteraturstudie kring ny teknik och regional utveckling. Studien sammanställer information från USA och Europa över vilka erfarenheter man haft av högteknologiska centra och hur tillämpningen av mikroelektronik i tillverkningsprocessen och i själva produkterna ändrat företagets lokaliseringskriterier och därigenom på villkoren för den regionala utvecklingen.

Basprojektet har under år 1986 utarbetat en kartläggning av teknikspridningsåtgärder med regionalpolitisk relevans i Danmark, Finland, Norge

och Sverige. Också denna studie har kommit ut i *NORD*-serien. Studien tar sin utgångspunkt i den snabbt ökande betydelse som kunskaps- och kompetenscentra har fått för den regionala utvecklingen och redovisar för vilka typer av åtgärder som hittills varit aktuella i de olika länderna. Ministerrådet konstaterar att ambitioner och inriktning varierar rätt kraftigt från land till land då det gäller spridningen av ny teknik.

Basprojektets studie över datateknologins inverkan på perifera regioner fortsätter med en serie konkreta fallstudier över dataintroduktion i olika typer av områden. Studien kommer att behandla universitetens, högskolornas och andra utbildnings- och forskningsinstitutioners roll i sammanhanget, olika företagstyper och deras lämplighet för och betydelse i perifera områden samt olika offentliga satsningars inverkan på det nya regionala mönster som så småningom kan komma att bilda ett nytt "teknik-Norden". Arbetet förväntas vara färdigt till Nordiska rådets session 1988.

Ad. p. 2

Rekommandationen er blevet forelagt styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde, som ligeledes har indhentet synspunkter fra Styringsgruppen for "Norden i vækst" – uddannelsessamarbejdet (NIVU).

I regie af skolesamarbejdet foregår for tiden en udredning af juridiske og økonomiske hindringer for fælles udnyttelse af uddannelseskapaaciteten i Norden. Styringsgruppen mener, at det er mest nærliggende som første skridt at tage højde for rekommandationen i dette arbejde. Udredningen vil foreligge i begyndelsen af 1987.

For øvrigt har styringsgruppen udtalt, at den ikke finder at tanken om specialisering ved en eller flere institutioner er helt realistisk, eftersom koordineringsbehovet er mindre centralt end mængden i den totale kapacitet i Norden til at give datauddannelse.

Styringsgruppen for NIVU har givet udtryk for, at den vil i den grad det er muligt indarbejde i enkelte af sine projekter tiltag, som kunne imødekomme ønsker i rekommandationen.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1986 angående nordisk teknologiår 1988

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har følgende lydelse:

Nordiska rådet anbefaler Nordiska ministerrådet å sette opp ein planeringskommitté med nødvendige sekretariatsressursar for å planere gjennomføringa av eit nordisk teknologiår 1988.

Nordiska ministerrådet meddele den 28 november 1986:

Nordisk Ministerråd understreker at det teknologiske området utgjør et viktig samarbeidsområde mellom de nordiske land og viser bl. a. til det tekniske FoU-programmet som ble vedtatt i 1983.

Nordisk Ministerråd besluttet 17 oktober 1986, med henvisning til Nordisk Råds rekommendasjon nr. 21/1986, å gjennomføre et nordisk teknologiår 1988. Siktemålet med det nordiske teknologiåret skal være at

''Øke kunnskapen om teknologi og forbedre forståelsen for teknologin og teknologiutveiklingens betydelse for samhället og den enskilda människan i alla delar av Norden.

Främja nordisk teknologiskt samarbeite mellom företag, forskningsinstitusjoner, undervisningsinstitusjoner og offentliga myndigheter utifrån behovet av eit betre utnyttjande av de samlade nordiska resurserna''.

Ministerrådet opprettet i denne forbindelse en hovedkomité som på nordisk plan får ansvar for å planlegge, samordne og gjennomføre teknologiåret i 1988. I hovudkomiten skal inngå høgst 5 representanter fra hvert land.

En representant fra Nordisk Ministerråds sekretariat vil delta i hovedkomitéen etter behov. Hovedkomitéen kan nedsette et arbeidsutvalg blant sine representanter med 1–2 representanter fra hvert land. Hovedkomitéen har oppnevnt en prosjektsekretær for å koordinere de nordiske forberedelser til teknologiåret 1988.

Hovedkomitéen skal lage et opplegg for gjennomføring av teknologiåret 1988 og utarbeide en oversikt over de nordiske kostnader i forbindelse med arrangementet. Aktivitetene i året skal ha et nordisk preg, men skal også omfatte ulike nasjonale arrangementer. Komitéen skal på grunnlag av de

planlagte aktiviteter klarlegge de finansielle forutsetninger for gjennomføring av teknologiåret.

Finansiering av de ulike tiltakene forutsettes å skje nasjonalt gjennom aktiv støtte fra næringslivet. Kostnadsoverslaget skal også inneholde indikasjoner på finansieringsbehov for oppfølgingstiltak i nordisk og i nasjonal regi. Samordning og gjennomføring av ulike nasjonale aktiviteter skal organiseres av nasjonale komitéer/organisasjoner som er kontaktorganer for hovedkomitéen og arbeidsutvalg.

Hovedkomitéen skal rapportere om opplegget til arrangement av Nordisk teknologiår i 1988 til Nordisk Ministerråd via Nordisk embetsmannskomite for industripolitikk.

Ekonomiska utskottets betänkande 1

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang

(Meddelandet, se s. 2409)

Økonomisk utvalg har mottatt Nordisk Ministerråds melding om rekommandasjon nr. 22/1986/e om nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng for behandling.

Nordisk Råds presidium har vedrørende rek. nr. 22/1986/e drøftet spørsmålet om nedsettelse av en komité om nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng. På møte 12. november 1986 mellom Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og presidiet, ble det klart at det ikke forelå forutsetninger for nedsettelse av en komité bestående av representanter fra ministerrådssiden og rådssiden. Økonomisk utvalg tar dette til etterretning.

Presidiet har forelagt saken for de nasjonale delegasjoner og de nordiske partigrupper.

Presidiet drøftet saken på nytt på sitt møte 29. januar 1987. Et flertall i presidiet ønsker at en komité nedsettes og at denne består av 10 parlamentarikere, to fra hvert land. Disse vil i så fall bli utsett av presidiet. Presidiet vil senere fastsette komitéens mandat. Et enstemmig presidium anser at Økonomisk utvalg bør forelegge denne saken for plenarforsamlingen.

Økonomisk utvalg slutter seg til synspunktene fra presidiets flertall og foreslår under henvisning til Nordisk Råds arbeidsordning § 49 at

Nordisk Råd gir presidiet fullmakt til å nedsette den aktuelle komité om nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng

samt at

Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og at Rådet avskriver rekommandasjonen.

Stockholm 30. januar 1987

Esko Aho (K)

Johan Buttedahl (Sp)

Kjell Furnes (Kr. F.)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Arvo Kempainen (Skdl)

Kjell A. Mattsson (c)

Aase Olesen (RV)

Ylva Annerstedt (fp)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Anker Jørgensen (S)

Preben Lange (Si)

Haraldur Ólafsson (F.)

Oddrunn Pettersen (A)

Páll Pétursson (F.)

Reservasjon

Undertegnede medlemmer viser til at på møtet 12. november 1986 mellom Presidiet og Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) ble det klart at det ikke forelå fortusninger for nedsettelse av en komité med representanter fra ministerrådssiden og rådssiden. Disse medlemmer kan ikke slutte seg til forslaget om at Rådet gir Presidiet fullmakt til å nedsette den aktuelle komité. På denne bakgrunn er det vår oppfatning at det tilbud som er kommet fra Ministerrådet om at Ministerrådet nedsetter en komité bør kunne aksepteres.

Under henvisning til ovenstående foreslås at

Nordisk Råd tar melding om rek. nr. 22/1986/e til etterretning og imøteser ny melding til neste sesjon.

Stockholm 30. januar 1987

Arne Andersson (m)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Ilkka Suominen (Kok)

Jan P. Syse (H)

Formann

Ekonomiska utskottets betänkande 2

över meddelandet om rekommendation angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang

Økonomisk utvalg trekker tilbake sitt forslag, datert 30. januar 1987, vedrørende melding om rekommandasjon 22/1986/e angående nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng.

Økonomisk utvalg foreslår at utforming av mandatet for en komité som skal utrede hvordan det nordiske samarbeid i internasjonal sammenheng kan utvikles, henvises til forhandling i Økonomisk utvalg. Forutsatt enighet gis Presidiet fullmakt til å sluttbehandle saken.

Helsingfors, 25. februar 1987

Johan Buttedahl (Sp)

Einar Førde (A)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Anker Jørgensen (S)

Kjell A. Mattsson (c)

Haraldur Ólafsson (F.)

Oddrunn Pettersen (A)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Harald Synnes (Kr.F.)

Lahja Exner (s)

Arne Gadd (s)

Gunnel Jonäng

Preben Lange

Peter Muurman (Sdp)

Aase Olesen (RV)

Páll Pétursson (F.)

Ilkka Suominen (Kok)

Jan P. Syse (H)

Formann

Henrik Westerlund (Sfp)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1986 angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, i samråd med Nordisk Råd, å tilsette en komité for å utrede hvordan det nordiske samarbeidet i internasjonal sammenheng ytterligere kan utvikles og forsterkes og med utgangspunkt i utredningens resultater legge fram forslag for Nordisk Råds sesjon i 1987.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Spørsmålet om opfølging af denne rekommendation har været indgående behandlet i Ministerrådet, som ligeledes ved flere lejligheder og senest den 26. november 1986 har drøftet sagen med Nordisk Råds Præsidium.

Præsidiets og Ministerrådet er her blevet enige om, at det vil være mest hensigtsmæssigt at Præsidiets nedsætter en komité. Komiteens mandat vil blive nærmere fastlagt af Præsidiets.

Det er i denne forbindelse ligeledes aftalt, at Ministerrådet og Præsidiets deler udgifterne til finansiering af komiteens arbejde med halvdelen til hver.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1986 angående nordisk utvecklingsfond för Västnorden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å opprette et nordisk utviklingsfond for Vestnorden i samsvar med ministerrådsforslag B 62/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 november 1986:

De nordiska ländernas regeringar samt Färöarnas och Grönlands landstyren har den 19 augusti 1986 undertecknat en överenskommelse om Nordisk utvecklingsfond för Västnorden.

Fonden skall starta sin verksamhet den 1 mars 1987.

I övrigt hänvisas till redovisningen i kapitlet om regionalpolitik i Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse för 1986 (C1).

Därmed anser ministerrådet, för sin del, att syftet med rekommendationen uppnåtts.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1986 angående reviderat nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å veda et revidert nordisk samarbeidsprogram for regionalpolitikk, i samsvar med ministerrådsforslag B 63/e og Nordisk Råds synspunkter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 november 1986:

Nordiska ministerrådet har den 16 juni 1986 fastställt ett nytt samarbetsprogram för regionalpolitik. Ministerrådet gav samtidigt ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) i uppdrag att stå för genomförandet av programmet och fortlöpande arbeta med utvecklingen av det regionalpolitiska samarbetet. NÄRP arbetar för närvarande med en konkretisering och uppföljning av programmet. Samarbetet i enlighet med programmet kommer årligen att avrapporteras i ministerrådets verksamhetsberättelse för 1986 (C 1).

Därmed anser ministerrådet, för sin del, att syftet med rekommendationen uppnåtts.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1986 angående handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta en nordisk handlingsplan för ökt sysselsetting innen byggesektoren, i samsvar med ministerrådsforslag B 65/e og Nordisk Råds synspunkter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 januari 1987:

Ministerrådet har under året bearbetat och preciserat planen med beaktande av Nordiska rådets synpunkter. Planen fastställdes den 15 januari 1987; den slutliga texten se *Bilaga*.

I november kallade bostadsministrarna till ett nordiskt byggmöte där handlingsplanens centrala delar blev föremål för en ingående diskussion med ledande folk för byggnäringen i Norden. De ämnen som särskilt behandlades var handelshinder, byggande i utvecklingsländerna, systemexport, byggexportutbildning och exportfinansiering. På byggmötet rådde allmän samstämmighet om att byggbranschen i Norden står inför en internationalisering av näringen som kräver stärkt konkurrensförmåga.

Ministerrådet har valt att i handlingsplanen framhäva nödvändigheten av stabilitet i sysselsättningen samt behovet av ökad produktivitet. Likaledes accentueras betydelsen av arbetet med handelshinderfrågor inom byggsektorn samt Nordens samhandel på tredje land.

Byggsektorns framtida anknötning till det nordiska biståndssamarbetet blir föremål för en gemensam överläggning mellan de nordiska bostadsministrarna på förstkommande bostadsministermöte på basen av rapport från ämbetsmannakommitténs arbetsgrupp angående byggsektorns roll i biståndsarbetet som väntas föreligga i första kvartalet 1987. I den förbindelsen övervägs om det bör tas kontakt med biståndsansvariga myndigheter i de nordiska länderna.

Till planen fogas senare ett projektprogram som anger de huvudområden som arbetet inriktas på under 1987. Detaljerade projektplaner för 1988 och

1989 med direkt anknytning till handlingsplanens intentioner översänds till rådet i enlighet med fastställd budgetprocedur.

Ministerrådet avsatte medel 1986 för förberedande av planens genomförande. Likaledes har Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) intensifierat arbetet med produktregler enligt *Nordiska riktlinjer för ömsesidigt accepterande av centralt godkända byggprodukter och officiell kontrollordning*.

För 1987 har, för projekt under handlingsplanen, beviljats 500.000 DKK över byggsektorns projektbudget, samt ytterligare 200.0000 DKK väntas bli tilldelade över ministerrådets reserv.

Det är bostadsministrarnas ambition att ytterligare höja medelsnivån för 1988 och 1989.

*BILAGA***Nordisk handlingsplan for stabil sysselsättning och ökad produktivitet inom byggsektorn, fastställd av Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) den 15 januari 1987**

Med hänvisning till

- handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggsektorn, fastställd av ministerrådet (bostadsministrarna) den 22 augusti 1983;
- den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, som fastställdes av ministerrådet den 26 mars 1985;
- bostadsministrarnas beslut den 19 mars 1985 om att utarbeta ett ministerrådsförslag om åtgärder som främjar sysselsättningen inom den nordiska byggsektorn.
- Nordiska rådets behandling och rekommendation nr 25/1986.
- Bostadsministrarnas möte med ledande byggfolk på Nordisk byggmöte 17–18 november 1986.

antar Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) följande handlingsplan för stabil sysselsättning och ökad produktivitet inom byggsektorn.

1. Generellt

Ved Nordisk Råds session i 1984 blev det anbefalet Nordisk Ministerråd at fremlægge en handlingsplan for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse ved Nordisk Råds session i 1985. En sådan handlingsplan blev herefter udarbejdet og godkendt af Nordisk Råd ved Rådets 33. session i marts 1985.

For så vidt angår byggesektoren henvises der i handlingsplanen til den centrale betydning, som en tilpasset og effektiv byggeindustri har for de nordiske landes økonomi. Efter Nordisk Råds opfattelse bør byggesektoren have gode udviklingsmuligheder. Det bør være en prioriteret opgave at udnytte mulighederne på eksportmarkederne gennem eksport af både varer og tjenesteydelser.

På nordisk boligministermøde i Danmark i marts 1985 blev ministerrådets handlingsplan taget op til drøftelse. Boligministrene besluttede i denne forbindelse at pålægge den nordiske embedsmandskomité for bygge- og boligsektoren at koncentrere sig om og forcere arbejdet med emner, der kan fremme beskæftigelsen inden for den nordiske byggesektor. Embedsmandskomiteen fik således til opgave snarest at udarbejde en handlingsplan for beskæftigelsesfremmende aktiviteter, der kunne forelægges de nordiske boligministre ved et kommende nordisk boligministermøde. Embedsmandskomiteen skulle i denne forbindelse særlig koncentrere sig om at styrke Norden som hjemmemarked for ydelser inden for byggeriet,

specielt med henblik på at fremme beskæftigelsen inden for byggesektoren. Endvidere skulle embedsmandskomiteen styrke indsatsen for fællesnordiske eksportfremstød på tredjelandsmarkeder og på et fællesnordisk finansieringsgrundlag. Endelig foretage en belysning af mulighederne for at fremme erfaringsudveksling vedrørende nordiske byggemesser og byggeudstillinger samt støtte initiativer inden for det internationale hjemløseår i 1987.

Embedsmandskomiteen for bygge- og boligsektoren har siden på ovennævnte grundlag løbende drøftet og overvejet forslag til fremme af beskæftigelsen inden for den nordiske byggesektor. Embedsmandskomiteens overvejelser blev forelagt et ekspertmøde i Oslo i slutningen af oktober 1985. Ved ekspertmødet deltog en række repræsentanter fra de nordiske landes offentlige myndigheder og private organisationer inden for byggeriet. Herudover deltog repræsentanter fra Nordisk Investeringsbank og Nordisk Projekteksportfond.

Hvad angår et samarbejde om byggeriets internationalisering, det være sig ved fælles medlemskab af internationale officielle organisationer eller ved eksport til tredjelande, har man i embedsmandskomiteen været enige om, at man skulle søge yderligere at styrke et nordisk samarbejde med henblik på at højne et fællesnordisk image på grundlag af en eksisterende høj kvalitet og effektivitet inden for byggeriet.

2. Program för nordiskt samarbete inom bostads- och byggsektorn

Byggsektorns senaste samarbetsprogram fastställdes den 22 augusti 1983. Det drar upp huvudlinjer för samarbetets inriktning och omfång såväl inom byggpolitik, bostadspolitik som beträffande det internationella samarbetet. Ämbetsmannakommittén utarbetar ett projektprogram där man preciserar och prioriterar de projekt som skall genomföras under de närmaste åren.

I samarbetsprogrammet understryks vikten av effektivisering av internationellt harmoniseringsarbete samt att man bör verka för att kvalitetsklassificeringar och tillämpningar av kriterier i Norden får genomslagskraft i internationella organ.

På byggexportområdet påpekas problem av organisatorisk och juridisk karaktär som lämpliga samarbetsuppgifter men även förutsättningar för ökad export av byggmaterial bör ägnas uppmärksamhet.

Slutligen kan nämnas att det pekas på att nordiska biståndsprojekt bör kunna prioritera bygg- och anläggsverksamhet, fysisk planering samt administrerande och finansiering av bostadsbyggande för låginkomstgrupper. I denna förbindelse kan överförande av tekniskt kunnande och teknologi vara av värde för utvecklingsländer.

3. Drøftelser og overvejelser vedrørende Norden som hjemmemarked – øget harmonisering af byggeforskrifter med øget samhandel som følge

Byggesektoren eksporterer tre former for produkter eller ydelser: entreprenørydelser, byggevarer og arkitekt- og ingeniørrådgivning. Efter indhentede oplysninger fra embedsmandskomiteens side findes der ikke egentlige handelshindringer på entreprenør- og rådgivningssiden. Visse formelle hindringer for etableringsmuligheder over grænserne i Norden er blevet løst henad vejen. På byggevarerensiden må det imidlertid konstateres, at der løbende anmeldes handelshindringer. Virksomhederne har i deres eksportbestræbelser ofte svært ved at få godkendt produkter i et andet nordisk land. I de seneste år har særlige embedsmandsudvalg nedsatt direkte under Nordisk Ministerråd og med tilknytning til den nordiske embedsmandskomite for handel mere generelt søgt at kulegrave handelshindringsproblematikken inden for alle eksporterende sektorer. Man har her for byggesektorens vedkommende, som allerede nævnt ovenfor, konstateret, at særligt byggevarerproducenterne i visse tilfælde støder på hindringer hvad angår godkendelse af deres produkter i et andet nordisk land.

Nordisk Ministerråd (boligministrene) vedtog i 1983 "retningslinier for gensidig accept af centralt godkendte byggeprodukter og officiell kontrol-ordning". Disse retningslinier kan betragtes som en rammeaftale, som forudsætter at de tekniske betingelser for godkendelse og kontrol af byggeprodukter harmoniseres i form af produktregler. Dette vil sikre en smidig godkendelse og kontrol af byggeprodukter ved handel over grænserne i Norden.

Det er dog således, at anmeldelser om handelshindringer på byggevarerensiden ikke altid er helt entydige. Visse virksomheder gør gældende, at der næppe findes handelshindringer, og at sådanne, hvis de findes, kan fjernes på baggrund af forståelse og anvendelse af et andet nordisk lands afprøvnings- og godkendelsesregler. Andre virksomheder, og formentlig især mindre virksomheder, gør gældende, at de gang på gang støder på handelshindringer, hvilket eventuelt kan være begrundet med manglende kapacitet til at søge disse hindringer overvundet ved at følge procedurerne i et andet land.

I midten af 1970'erne gennemførte embedsmandskomiteen for bygge- og boligsektoren under Nordisk Ministerråd et kortlægningsarbejde af handelshindringer for byggeri i Norden. Generelt viste denne undersøgelse, at handelshindringerne var af mindre omfang, og at de i mange tilfælde kunne overvindes. Man er dog fra ministerrådets side enige i, at der løbende opstår problemer, specielt for eksport af byggevarer mellem de nordiske lande, således at en betydelig mere radikal og indgående kortlægning af handelshindringerne nu er akuel med henblik på, at disse kan afhjælpes mest hensigtsmæssigt som et led i samarbejdet under den nordiske komité for byggebestemmelser (NKB) og det nordiske standardiserings samarbejde

(INSTA). Ministerrådet er af den opfattelse, at det er helt nødvendigt med et godt nordisk hjemmemarked, men at harmoniseringsbestrebelse, for at nå de optimale resultater i nordisk samhandel, ikke er tilstrækkeligt til at øge byggeaktiviteten i de nordiske lande, men på den anden side tilsikrer en større mobilitet og fleksibilitet hvad angår bevægelse af såvel arbejdskraft som produktion.

4. Byggeriets internationalisering – samnordisk byggeeksport

De nordiske lande har gennem mange år arbejdet tæt sammen i internationale organisationer som FN (ECE) og HABITAT (UNCHS – United Nations Committee on Human Settlements). Inden for det internationale samarbejde i FN (ECE) gennemføres en omfattende udveksling af informationer om byggeforskrifter m. v. samt udarbejdelse af rekommandationer for optagelse af nye principper, standarder og normer i medlemslandenes lovgivning. Man finder, at dette arbejde er nyttigt, da det samtidig giver de nordiske lande en viden om reglerne på eksportmarkederne, dvs. de vest- og østeuropæiske lande, der er tilsluttet ECE. I denne forbindelse har Danmark yderligere en funktion, som man løbende har varetaget, med hensyn til at informere om arbejdet med tekniske og lovmæssige handelshindringer i EF-regie.

Indenfor samarbejdet i HABITAT har man bl. a. etableret en nordisk samarbejdskomité som støttepunkt for de enkelte nordiske landes nedsættelse af nationalkomiteer til gennemførelse af FN's internationale hjemløseår i 1987.

En væsentlig faktor for øgning af byggeaktiviteten i de nordiske lande er øget byggeeksport til tredjelande. Den nordiske embedsmandskomité for bygge- og boligsektoren har tidligere gennemført en undersøgelse af mulighederne for samnordisk byggeeksport ("Samarbejde om byggeeksport" NORD 1981). Hovedkonklusionen af denne undersøgelse var, at man fra interviews med nordiske byggevirksomheder konstaterede, at disse var interesserede i at samarbejde over landegrænserne, men samtidig fandt, at omkostningsniveauet i de nordiske lande betød, at samnordiske projekter hyppigt ikke prismæssigt ville være tilstrækkeligt konkurrencedygtige på det internationale marked. Der har dog været gennemført og gennemføres stadig en række fællesnordiske projekter, men absolut ikke af en ønskelig størrelsesorden. Væsentlige incitament for en øget samnordisk eksport har været etableringen af den Nordiske Investeringsbank og den Nordiske Projekteksportfond. Investeringsbanken har muligheder for ved samnordiske eksportprojekter at yde meget langfristede lån, der er konkurrencedygtige i lande, hvor man eksempelvis ønsker kredittider helt op til 15 år med "grace"-perioder på 3–4 år. Banken har då også været medvirkende til at finansiere en række nordiske projekter til tredjelande. Der kan samtidig konstateres en stadig større interesse for mulighederne i Nordisk

Projekeksportfond. Derudover ønskes for den private byggesektor betydelig mere information ud til de enkelte virksomheder i de nordiske lande om såvel investeringsbankens som projekteksportfondens eksportfinansieringsmuligheder. Ministerrådet støder en mere udviklet form for fuldfinansieringspakker for samnordiske eksportprojekter.

Ministerrådet konstaterer, at eksportkreditordningerne, som er velharmoniserede mellem de nordiske lande, bl. a. på grundlag af internationale bindinger (Bernunionen), ikke altid i tilstrækkeligt omfang er tilpasset byggesektorens krav. Dette gælder specielt for entreprenørvirksomheder og rådgivningsvirksomheder, hvor egenkapitalandelen traditionelt er forholdsvis lav. Herudover påpeges, særligt fra den private sektor, at eksportinstitutionerne generelt ikke er tilstrækkeligt risikovillige og særligt ikke overfor mere usikre markeder.

Det danske byggeeksportråd og det relativt nyetablerede svenske byggeeksportråd (SWEBEX) har indledet et nærmere samarbejde om fælles aktiviteter og udveksling af informationer. Der bør i langt større omfang mellem de nordiske eksportorganer være en udveksling af generelt og ikke direkte kommercielt betonedede informationer, markedsstudier m. v. om eksportmarkederne. For øyeblikket foregår der en overlappning i undersøgelserne af eksportmarkederne, hvilket må karakteriseres som en viss form for ressourcespild. Det ville således være hensigtsmæssigt at styrke koordineringen på nordisk plan på dette område. Der bør også i stigende omfang i overensstemmelse med intentionerne i Nordisk Projekteringsfond etableres fællesnordiske finansielle pakkelsesninger, bl. a. også i samarbejde med bistandsorganerne, ligesom der bør udfindes samarbejdsformler for systemeksport på baggrund af en på mange måder stærkt fællesudviklet nordisk byggesektor af høj kvalitet. Spørgsmålet om samarbejdsformer som joint ventures eller mere permanente former for samarbejde mellem udførende, rådgivende og producerende virksomheder over de nordiske grænser bør overvejes.

5. Særskilte foranstaltninger

5.1 Norden som hjemmemarked – øget samhandel som følge

Ministerrådet vil fortsat øge Nordens muligheder som hjemmemarked for de nordiske landes byggesektorer og tilstræbe en øget harmonisering særligt med henblik på at lette samhandelen med byggevarer.

– I forbindelse med dette arbejde påses en bedre balance i samhandelen med de enkelte nationale regioner i de nordiske lande for at opnå den størst mulige mobilitet og fleksibilitet hvad angår arbejdskraft og produktion.

– Det pålægges embedsmandskomitéen at få etableret effektive ordninger for behandling af løbende handlingshindringer både direkte og indirekte. I denne forbindelse forberedes en arbejdsplan for at fjerne hindringer på volumemæssigt vigtige delområder.

– Det pålægges embedsmandskomiteén at undersøge udviklingsbehov for højteknologi inden for byggeriet og initiere projekt for videreudvikling af sektorens kvalitetsniveau.

5.2 *Byggeriets internationalisering – samnordisk byggeeksport*

– Det nordiske samarbejde om forberedelser til samarbejdet i de internationale organisationer tilstyrkes fortsat, og specielt samarbejdet om gennemførelsen af FN's internationale hjemløseår i 1987. I denne forbindelse søges også udvirket et tættere samarbejde omkring ydelse fra de nordiske bistandsorganer til bolig- og byggeprojekter i udviklingslandene.

– De fællesnordiske finansieringsorganer som Nordisk Investeringsbank og specielt Nordisk Projektekssportfond tilstyrkes i videst muligt omfang af de nordiske lande med henblik på skabelsen af nye former for finanseringspakker, der i bedst muligt omfang tilgodeser de særlige vilkår byggeeksporten er undergivet på tredjelandsmarkeder. I denne forbindelse foreslås nedsat en samarbejdsgruppe under Nordisk embedsmandskomiteé for byggesektoren med deltagelse af repræsentanter for de nordiske landes byggesektorer med henblik på at etablere sådanne finanseringstilbud til samnordiske byggeeksportinitiativer.

– Der tilstræbes et mere omfattende og tættere samarbejde mellem de etablerede samt nye nordiske eksportfremmeorganer inden for byggesektoren som eksempelvis byggeeksportrådene og dokumentationscenterne. Dette gælder også udveksling af erfaringer, markedsinformationer, udstillings- og messearrangementer. Samgående på store markeder kan desuden virke besparende for de enkelte nationer.

– Der indledes et fællesnordisk samarbejde under embedsmandskomiteen for bygge- og boligsektoren under Nordisk Ministerråd med henblik på at skabe nye eksportprodukter i form af projekt- og systemeksportpakker. I denne forbindelse drøftes også mulighederne for samarbejdsformer mellem de enkelte nordiske landes byggevirksomheder. Det er særlig med henblik på offentlig tjensteeksport som nye samarbejdsformer overvejes.

– Der undersøges muligheder for at etablere byggeeksportuddannelse på nordisk basis.

6. **Planens gennemførelse**

For så vidt angår den nærmere opfølgning af planen henvises til et separat projektprogram.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1986 angående samarbete på energiområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta en plan for nordisk samarbeid på energiområdet, i samsvar med ministerrådsforslag B 67/e og Nordisk Råds synspunkter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 november 1986:

En plan för nordiskt samarbete på energiområdet för perioden 1986–1988 fastställdes av Nordiska ministerrådet den 25 augusti 1986. Rapportering av planens förverkligande kommer att fortlöpande ske i ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1).

Meddelande

om rekommendation nr 27/1986 angående höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å øke den nåværende ramme for prosjektinvesteringslån til 700 mill. SDR.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 november 1986:

På grundval av ministerrådsförslag *B 66/e* till Nordiska rådets 34:e session och rådets synpunkter på förslaget, beslöt ministerrådet den 13 maj 1986 att höja beloppsramen för Nordiska investeringsbankens (NIB) projektinvesteringslån från 350 milj. SDR till 700 milj. SDR. Ministerrådet beslöt samtidigt att följdenligt ändra stadgarna för NIB. Ändringarna träder ikraft den 1 januari 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å genomføre et forprosjekt i løpet av 1986 for å belyse hvilke ulike samarbeidsperspektiver som foreligger samt hvilken rolle et eventuelt bioteknisk institutt, med mulig plassering i Island, for utforskning av organismer som lever under nordiske marginalbetingelser vil kunne spille for det nordiske næringslivet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 december 1986:

Bioteknologiske spørsmål har stigende betydning for mange samarbejdssektorer inden for det nordiske samarbejdssystem.

For Nordisk Ministerråd har det særligt i 1986 været vigtigt at bringe klarhed over, hvorledes det nordiske samarbejde bedst kan koordinere og støtte de betydelige nationale satsninger, som gøres i de nordiske lande inden for mange forskellige grene af det bioteknologiske område, jfr. pkt. 3.7 i de foreslåede Retningslinjer for Nordisk Forskningspolitisk Råd. Ministerrådet har endvidere ladet udarbejde en rapport om bioteknologisk samarbejde i Norden (*se Bilaga*).

Rapportens vurderinger og rekommandationer finder ministerrådet yderst værdifulde som elementer til brug for de fortsatte diskussioner om udformningen af et tværsektorielt nordisk samarbejdsprogram på det bioteknologiske område. Ministerrådet planlægger at udarbejde et ministerrådsforslag herom i 1987.

Ministerrådet konstaterer, at mange samarbejdssektorer må inddrages i udformningen af et nordisk samarbejdsprogram, og at en overordnet plan bedst gennemføres med støtte fra særskilte midler på det nordiske budget i tillæg til de midler, som kan anvendes fra bl. a. Nordisk Industrifond.

Ministerrådet vil give dette samarbejde høj prioritet ud fra anerkendelsen af, at en hurtig og betydelig kompetenceopbygning på bioteknologiens område vil være nødvendig, hvis de nordiske lande i årene fremover skal

fastholde et højt udviklingsniveau og samtidig påvirke udviklingen under hensyntagen til miljø, sikkerhed og etiske spørgsmål. Ministerrådet finder desuden, at patentproblemerne omkring bioteknologiske opfindelser bør gøres til genstand for en nordisk udredning herunder særlig afklaring af patenteringsbestemmelserne for levende organismer.

De områder af bioteknologien, hvor de nordiske lande har naturgivne fortrin, bør endvidere i planlægningen gøres til genstand for særlig opmærksomhed, det gælder til eksempel forholdene, som ligger bag forslaget om oprettelse af et eventuelt bioteknologisk institutt med mulig placering i Island.

*BILAGA I***Bioteknologiskt samarbete i Norden****Innehållsförteckning**

- Förord
1. Sammanfattning
 2. Bakgrund
 3. Arbetets bedrivande
 4. Bioteknologisk forskning – förväntningar, möjligheter och begränsningar
 5. Förslag om bioteknologiskt samarbete i Norden
 6. Nordiskt institut för bioteknologi i Island
 7. Kostnader

Rapport till Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS)

På uppdrag av NÄJS får undertecknad härmed lämna synpunkter och förslag som kan främja och stärka det nordiska samarbetet inom det bioteknologiska området. Till grund för utredningsarbetet ligger de av NÄJS fastställda direktiven (*se Bihang*). I direktiven anmodas sammanfattningsvis utredningsmannen

att kartlägga möjliga samarbetsområden inom bioteknologi,

att precisera områden av sådan betydelse att de bör ingå i ett nordiskt samarbetsprogram

att överväga formerna och metoderna för det nordiska samarbetet och

att lämna synpunkter på förslaget om ett nordiskt institut för bioteknologi i Island.

Under arbetet har samråd ägt rum med en referensgrupp vars medlemmar utsetts av respektive land. Referensgruppen har bestått av kontorchef Inga Steen Jensen (DK), kontorchef Ib Skovgaard (DK), professor Helge Gyllenberg (SF), tekn lic Paula Nybergh (SF), ministersekreterare Bjarne Gudmundsson (IS), professor Knut Rønningen (N), jorddirektör Magne Stubsjøen (N), departementssekreterare Anders Bexell (S) och professor Carl-Ivar Brändén (S).

Vid utformningen av rapporten har medverkat avdelningsdirektör Christer Hoel och informationssekreterare Lennart Daléus.

Uppsala den 30 november 1986

Ingmar Månsson

1 Sammanfattning

Sammanfattningsvis konstateras

att det i våra nordiska länder finns ett stort behov av forskningsinsatser inom bioteknologin,

att det i samtliga länder förbereds eller har igångsatts betydande aktiviteter som vittnar om områdets framträdande prioritet,

att goda förutsättningar finns för att forskningen skall bli framgångsrik men att resurserna i jämförelse med dem som tagits fram i USA, Japan och inom EG är små,

att ett nordiskt samarbete inom området är mycket angeläget,

att den bioteknologiska forskningen i Island utvecklats positivt och att de vetenskapliga frågeställningarna har en hög aktualitet,

att forskningen som trots gjorda insatser ännu befinner sig i ett inledande skede är i starkt behov av en grundläggande kunskapsuppbyggnad rörande mikroorganismer, djur- och växtceller som grund för framtida bioteknologiska tillämpningar och slutligen,

att särskilda behov föreligger av kunskapsuppbyggnad rörande växtcellen (jordbruksväxter och skogsträd) och dess funktion på molekylär nivå (se vidare sid. 21).

Med hänsyn till vad som ovan konstaterats rekommenderas ministerrådet

att arbeta fram ett nordiskt samarbetsprogram med tonvikt på forskning och utveckling,

att ministerrådet under en första femårsperiod prioriterar grundläggande forskning och kunskapsuppbyggnad på molekylär nivå,

att detta sker genom att optimera pågående eller planerade insatser i respektive land och att möjligheterna till arbetsfördelning prövas,

att de nordiska insatserna under denna period främst tar sig uttryck i stipendieverksamhet, seminarier etc. och andra sätt att förmedla nordiska och internationella kontakter,

att möjligheterna att utnyttja och finansiera dyrbar vetenskaplig apparatur på nordiskt plan prövas,

att forskning om mikroorganismer som lever under nordiska marginalförhållanden är angelägen och bör behandlas i ett nordiskt samarbetsprogram och slutligen

att den övergripande målsättningen att under denna tidsperiod uppnå aktiva forskargrupper inom olika områden prövas förslagsvis efter fyra år varvid den vetenskapliga kvaliteten bedöms.

Vad är bioteknologi?

Bioteknologi har definierats på ett flertal olika sätt. Gyllenberg har i sin rapport till Forskningspolitiska rådet (FPR, 1986) berört detta. I detta sammanhang skall framhållas ämnets mera vida betydelse dvs. omfattande "all teknologi som brukar mikroorganismer, växter och djur eller delar av

dessa till att framställa eller modifiera produkter, förbättra växter och djur, eller utveckla mikroorganismer för specifik användning". I uttrycket "all teknologi" ingår även sådan teknisk kunskap inom exempelvis mät- och reglerteknik som erfordras i något led av processen från innovation till framställning av färdig produkt i stor skala. Den mer avgränsade definitionen som avser användning av cell- och vävnadskulturer till att förbättra egenskaper hos växter och djur och som i första hand åstadkommes genom genteknik överförd genetisk information från en cell till en annan. Det har visat sig möjligt att överföra gener i princip "från vilken som helst organism (givare) till vilken som helst organism (mottagare) från växtceller till mikroorganismer eller från växt till växt och djur till djur" (Carlberg, 1986). Numera kan detta ske även från djur till växt. Denna något snäva definition är i hög grad baserad på molekylärgenetik och särskilt rekombinant DNA-teknik, som gör det möjligt att överföra väl definierade arvsanlag från givare till mottagare. Tekniken och dess utveckling är ett resultat av de stora genombrotten inom molekylärgenetiken omkring år 1970. Mellan den mer vittomfattande definitionen av bioteknologi och den här senast beskrivna innebärande en begränsning till genteknologi finns ett flertal andra definitioner och tekniker. Arvsmassan kan således påverkas hos djur genom delning av embryon med åtföljande kloning, injektion av genetiskt material i befruktade ägg etc. På växtsidan är utöver rekombinant DNA-teknik, framställning av embryokulturer, protoplastkulturer, somatisk hybridisering metoder av stor betydelse i modern växtförädling.

Bioteknologin öppnar stora möjligheter att påverka, förändra och ta fram nya processtekniker inom medicinsk och farmakologisk industri, jordbruk, skogsbruk, livsmedelsteknologi för finansiering av miljövård, framställning av finkemikalier med mera.

Inom husdjursförädlingen ges möjlighet till specifik kunskap om sådana gener som är av betydelse för djurens sjukdomsresistens, köttkvalitet m. m. vilket tillsammans kommer att utgöra ett synnerligen värdefullt komplement till dagens mer på statistisk basis utarbetade selektionsmetoder. Likartade förhållanden föreligger inom växtförädling, växtskydd, foder och foderkonservering, livsmedelsteknik med mera. Till detta skall också fogas att växtproduktion som biomassa för fytokemisk och annan industri (såsom framställning av organiska och oorganiska kemikalier, produkter av encellsprotein, omvandling av biomassa till etanol och metanol) förutsätter stora forskningsinsatser inom samtliga led i processen dvs. från innovation till färdig produkt. Å andra sidan finns det bland forskarna världen över en mycket stor och välgrundad optimism på den moderna bioteknologiforskningens möjligheter att bidra med nya kunskaper och problemlösningar av helt avgörande framtida betydelse. Det är i detta sammanhang olika samverkansformer bör prövas för att skapa möjligheter till framgångsrik forskning.

Idéskiss – ej utredning

Förslagen skall ej uppfattas som resultatet av ett utredningsarbete i egentlig mening, dvs. där pågående aktiviteter kartlagts, olika problemområden beskrivits och analyserats etc. Av flera skäl, inte minst tidsmässiga, har det inte varit möjligt att förfara på detta sätt. Det har emellertid inte heller utgjort absoluta förutsättningar för det förslag som här framförs. Dokumentationen inom området är omfattande, så omfattande att den ger en relativt allsidig belysning av den rådande situationen. Stor enighet i forskarvärlden synes också råda om föreliggande förslags huvudsakliga inriktning och innehåll. Med hänsyn till vad som nu framhållits bör således rapporten läsas och bedömas i första hand som ett försök att på basis av förefintlig dokumentation, kontakt med ett begränsat antal forskare och forskningsinstitutioner söka bedöma den bioteknologiska forskningens ställning i stort och att föreslå åtgärder i syfte att ge den nödvändiga förstärkningar.

Utvecklingen inom forskningsområdet går mycket snabbt. Det är därför inte möjligt att med önskvärda krav på tillförlitlighet se alltför långt in i framtiden. Det har bedömts lämpligast att begränsa insatserna till närmast föreliggande femårsperiod och att vid lämplig tidpunkt dessförinnan göra en översyn i syfte att studera i vilken mån gjorda målsättningar uppnåtts och på vilket sätt den fortsatta forskningen på lämpligaste sätt bör befrämjas.

2 Bakgrund

Under senare år har bioteknologin tillmätts en allt större betydelse. Biotekniken förväntas i ett längre perspektiv bidra till att nya produkter kan utvecklas eller baseras på miljö- och/eller energisnålare teknik. Biotekniken kan också medverka till att lösa angelägna problem inom lantbrukssektorn (jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring).

I många fall kan industriella produkter baserade på lantbrukets råvaror vara aktuella. Inom bland annat fytokemin kan inom 10–15 år väsentliga framsteg förutses. En industriell utveckling med utnyttjande av bl. a. lantbrukets råvaror skulle utan tvivel stärka de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft samtidigt som en utveckling av basnäringarna medverkar till en inom länderna regionalt balanserad utveckling.

Inom livsmedelssektorn i vid bemärkelse har bioteknologin alltid haft en stor betydelse. Därutöver har bioteknologin en mycket stor betydelse inom medicinen där läkemedel kan framställas och göras tillgängliga i en omfattning som för bara några år sedan ansågs omöjligt.

Nordiska företag konkurrerar idag framgångsrikt inom sina nischer. De nordiska länderna kan emellertid av resursskäl, såväl finansiella som mänskliga, bidra endast med en begränsad insats i forsknings- och ut-

vecklingsarbetet. Utomnordiskt, framför allt i USA och Japan, men även inom EG görs stora ansträngningar att utveckla bioteknologin.

Från politiskt håll är intresset stort och stora förväntningar ställs på bioteknologin att hantera frågor av olika karaktär. En omfattande utrednings- och planläggningsverksamhet har genomförts i de nordiska länderna. I något fall har detta medfört beslut om på regeringsnivå nationella handlingsprogram. I andra fall har program fastställts av berörda forskningsråd (motsv.). I ett par av länderna pågår utredningsarbete. Nuläget vad gäller planläggning och beslut i Norden är väl beskrivet i ett notat om nordiskt FoU-samarbete på bioteknologins område utarbetat inom NMRs sekretariat (1986) som underlag för FPR:s ställningstaganden. I det följande skall endast en kort sammanfattning av läget i länderna redovisas.

I *Danmark* har regeringen lagt fram ett fyraårigt handlingsprogram (1986) omfattande bioteknologisk FoU. Programmet är av särskilt intresse i och med att det har fastställts på regeringsnivå. Därför redovisas programmets huvudsakliga inriktning och omfattning. Programmet omfattar en prioritering av följande områden: Molekylärbiologiska och bioteknologiska metoder och processer, fermentering och konverteringsprocesser, produktion av jordbruksväxter, husdjursproduktion, havsbiologi och vattenbruk, livsmedel, miljöförbättringar och avfallshantering samt förebyggande och bekämpande av djursjukdomar. Avsikten är att tillskapa ett antal forskningscentra, som skall utgöra den yttre ramen för intensifierad FoU-insats. Ett centrum utgörs av ett organiserat samarbete mellan universitetsinstitutioner, andra forskningsinstitutioner och enskilt ägda forskningslaboratorier. Aktiviteten finansieras genom fleråriga ramanslag. Regeringen avser att inom några år ge ett årligt bidrag om 130 milj. DKK. Därutöver har program utarbetats för forskarrekrutering och forskarutbildning samt för information och teknologiöverföring. En särskild koordineringskommitté (koordinationsudvalg) inrättas som skall utarbeta underlag för medelsfördelningar med mera.

I *Finland* pågår inom Finlands akademi ett utredningsarbete. Syftet är att tillsammans med bland andra Tekes utarbeta förslag till en nationell handlingsplan. Den bioteknologiska forskningen i Finland bedrivs vid en rad universitets- och speciallaboratorier samt i industrin. Den offentligt finansierade forskningen (Finlands akademi, TEKES och SITRA) omfattade år 1985 ca 20 milj. FIM. Härtill kommer universitets, högskolors och forskningsinstituts egna finansiella insatser.

I *Island* har intresset riktats mot att utnyttja de enzym som finns i fisk som lever under kalla förhållanden. Studier av bakterier som lever i varma källor är ett annat prioriterat område. Under år 1985 är beviljat ca 15 milj. ISK för dessa projekt.

I *Norge* har Forskningsrådenes samarbetsutvalg utarbetat en nationell handlingsplan för bioteknologi. Handlingsprogrammet förutsätter insatser inom fyra centrala områden, nämligen genteknologi inklusive "protein

engineering", växt- och djurförädling, human- och veterinärmedicin samt teknisk och industriell bioteknologi. Under de kommande tre åren avsätts drygt 70 milj. NOK per år, varav merparten utgör tillkommande medel.

I Sverige har en nationell bioteknikkommitté föreslagit att det satsas 270 milj. SEK per år för uppbyggnad av FoU-verksamhet. Medlen skall i första hand läggas på grundforskning inom prioriterade områden. Till detta kommer program för utbildning, information och teknikspridning. Statsmakternas ställningstagande förväntas ske under våren 1987. I avvaktan på beslut om en nationell satsning har bioteknologisk FoU stötts av berörda forskningsråd och styrelsen för teknisk utveckling. Volymen har under senare år för forskningsrådets vidkommande varit omkring 60 milj. SEK per år. Till detta kommer universitets- och annan statligt finansierad forskning samt industriforskning.

Nordisk samverkan

På nordiskt plan inom lantbrukssektorn har flera organ arbetat med frågan. Förutom Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ) som omnämns i notatet har Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) och Samnordisk planteförädling (SNP) arbetat med frågan. Inom NKJ har utarbetats en Översikt av den bioteknologiska forskningen i Norden med särskilt intresse för lantbrukssektorn (Carlberg, 1986). Insatserna inom berörda organ är emellertid små. Inom lantbrukssektorn finns inte något samlat program för nordiskt bioteknologiskt samarbete.

Inom FPR har man diskuterat konkreta förslag till åtgärder som främst berör forskarutbildning och andra kontaktskapande åtgärder. Såväl inom Nordforsk som Nordisk Industrifond pågår planläggningsaktiviteter samt visst projektstöd.

På det politiska planet har aktiviteten varit intensiv. Förutom nationella aktiviteter som redovisats tidigare skall här nämnas tre:

1. *Nordiska rådet* behandlade vid sin 34:e session ett medlemsförslag (A 714/e) om upprättande av ett nordiskt institut för bioteknik på Island.

Förslaget innebar i korthet att ett institut inrättas i Island med uppgift att vara ett centrum för bioteknologisk forskning av de organismer som lever under nordiska marginalbetingelser. Islands särställning med varma källor tillsammans med andra västnordiska områden där fiskets ställning är stark skulle utgöra en bas för institutet.

Remissinstanserna var i många fall tveksamma. Särskilt från de forskningsinriktade institutionerna utanför Island framfördes tvivel om det fanns underlag för det föreslagna institutet. Framför allt anfördes tveksamhet om den vetenskapliga basen för institutet var tillräckligt stor. Vidare saknades underlag för ekonomiska bedömningar. Många remissinstanser ville sätta in ett eventuellt institut i ett större sammanhang, dvs. i ett nordiskt handlingsprogram för bioteknologiområdet.

Nordiska rådet beslutade rekommendera NMR att genomföra ett

förprojekt under 1986 för att belysa olika samarbetsmöjligheter samt vilken roll ett biotekniskt institut med placering i Island skulle kunna ha.

2. I mars 1986 väcktes i Nordiska rådet ett medlemsförslag (A 760/e) om bioteknologisamarbete. Förslaget syftar till att ett nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete upprättas. Följande punkter angavs som lämpliga samarbetsområden:

- En undersökning av möjligheterna att etablera kombinat för tillverkning av biomassa i Norden. En möjlig start för denna idé skulle vara att utarbeta ett försöksprojekt med ett eller flera raffinaderier.
- Igångsättning av forskningsprogram på mikroorganism- och plantområdet, genom vilka man kan uppnå grundläggande och bred kunskap om organismernas egenskaper. Bristen på kunskap i dag leder till att många jäsnings- och andra bioteknologiska processer äger rum på icke konkurrenskraftiga villkor. Dessutom saknas kunskap om eventuella negativa biverkningar.
- Utveckling av metoder för kvalitetskontroll av bioteknologiska processer och produkter. Detta förutsätter uppbyggnad av offentlig kompetens inom området.
- Utveckling av produktionsmetoder, som innebär att man använder vatten i stället för organiska lösningsmedel. Det skulle gynna miljön och medföra färre problem med avfallshanteringen.
- Ett forsknings- och utvecklingsprogram som utvecklar de produktområden där det redan existerar kompetens i Norden. Det gäller enzymforskning, växtförädling samt en del produkter inom läkemedelsindustrin. Det är viktigt att man utvecklar kunskaperna inom många produktområden och inom områden som inte har en omedelbar kommersiell tillämpning.

Remissinstanserna var övervägande positiva. Man delade i allmänhet förslagsställarnas uppfattning om bioteknologins framtida centrala betydelse. I och med att programarbete pågår/avslutats nationellt är det nu både lämpligt och angeläget att utnyttja möjligheterna till samplanering. Flera remissinstanser påpekar att förslagsställarna tolkat begreppet bioteknologi utomordentligt brett vilket gör medlemsförslaget ambitiöst. Förslaget behandlas inom Nordiska rådets 35:e session, våren 1987.

3. I september 1986 väcktes i Nordiska rådet ett medlemsförslag (A 772/s) om samarbete beträffande etik, säkerhet och regler rörande genteknologi. Förslaget syftar bland annat till att förutsättningarna för en harmonisering av det nordiska regelsystemet utreds. Följande punkter anges därvid som särskilt viktiga:

- En sammanställning av existerande lagstiftning och bestämmelser i länderna bör upprättas.
- Att en huvudprincip bör vara att alla former för produktion, baserad på "gensplejsning" och andra liknande tekniker skall godkännas och varje experiment skall registreras.
- Att ett förslag till gemensamma nordiska etiska regler utarbetas för genteknologin.

3 Arbetets bedrivande

I avsikt att identifiera möjligheterna till och behov av ett ökat nordiskt samarbete har besök gjorts i de olika länderna för överläggningar med medlemmarna i referensgruppen samt andra personer som medverkat i planeringen av nationella bioteknikprogram. Således besöktes Finland den 1 oktober. Ett studiebesök gjordes vid kemiföretaget Kemira. Den 3 oktober besöktes Norge med studiebesök vid Veterinärinstitutet/Norges veterinärhögskole. Den 7 oktober besöktes Danmark med studiebesök vid Den kgl Veterinär- og landbohøjskole samt Forskningscenter Risø. Den 13 oktober har överläggning ägt rum med de svenska medlemmarna i referensgruppen. Den 12 november besöktes Island. Under perioden 3–11 november har en studieresa gjorts till USA för studier av verksamheten vid ett antal amerikanska forskningsinstitut och företag verksamma inom sektorn.

En preliminär version av denna rapport har behandlats vid sammanträde med referensgruppen i Stockholm den 25 november 1986, varvid gruppens synpunkter inhämtades.

4 Bioteknologisk forskning – förväntningar, möjligheter och begränsningar

Bioteknologisk verksamhet är av gammalt datum. Olika tekniker har använts inom ett flertal områden. Modern bioteknologisk forskning bygger till stor del på den molekylärgenetiska revolution vi upplevde under 1950- och 1960-talen. Upptäckten av DNA och klarläggandet av proteinsyntesen (DNA→RNA→protein) innebar stora vetenskapliga genombrott. Den tidigare uppfattningen om arvet gav en viss bild av hur egenskaper var knutna till en tänkt arvs massa men först genom DNA-upptäckten kunde verkliga förhållanden klarläggas. Studierna kom även fortsättningsvis att koncentreras till mikroorganismer (prokaryota celler) och en viss tröghet i viljan att göra även högre organismer (eukaryota celler) till föremål för likartade studier har kunnat iakttagas. Uppnådda resultat samt vid upprepade tillfällen konfirmerade iakttagelser rörande stora grundläggande likheter mellan ett flertal organismer har alltmer stimulerat intresset för studier även av eukaryota celler. Forskningsområdet är emellertid komplext och svårbehandlat.

Många vetenskaper

Bioteknologi är en teknologi och inte en självständig disciplin. Tvärtom görs inom bioteknologisk forskning en syntes av kunskaper från olika grundläggande områden såsom kemi, fysik, mikrobiologi, immunologi, molekylärbiologi, molekylär genetik med flera. Den är alltså till sin natur tillämpad, vilket också framhållits i ett flertal definitioner av ämnet.

Modern bioteknologi bygger till stor del på de revolutionerande veten-

skapliga genombrotten främst under åren 1953–1963. Genombrotten lade en grund för områden som cellbiologi, molekylärbiologi, genetik (hybrid DNA-teknik, hybriddomteknik) och ger möjligheter att studera och klarlägga biologiska skeenden med en icke tidigare känd precision. Ett flertal cellfunktioner har härigenom kunnat påvisas och belysas och studier på molekylär nivå har blivit allt intensivare. Modern bioteknologi är helt beroende av framsteg inom de grundläggande ämnen som nämnts ovan såsom molekylärbiologi, cellbiologi, immunologi, strukturkemi m. fl. Den omfattar dessutom olika typer av teknologier såsom informationsteknologi, mät- och reglerteknik och apparatutveckling.

Proteiner

Utvecklingen inom genteknologin har gått mycket snabbt och en av utvecklingslinjerna har blivit "protein engineering" med inriktning mot att klarlägga strukturer i biologiskt aktiva ämnen som till exempel olika enzym. Först då så skett föreligger stora möjligheter att förstå ett flertal grundläggande enzymreaktioner men också att påverka och ändra enzymstrukturen så att önskvärda förändringar i effekter kan uppnås. Det är lätt att inse vilka möjligheter en sådan forskning bör ha på ett flertal fält. Framgångarna torde med säkerhet ej heller utebli men det krävs en stor förståelse för forskningsområdets komplicerade natur. "Protein engineering" kan nämligen sägas vara ett multidisciplinärt forskningsområde där ingående och grundläggande kunskap i biokemi, molekylärbiologi, mikrobiologi, fysik, kemi samt avancerad kunskap om datorer är nödvändiga. Dyrbar utrustning för sekvensbestämningar, utrustning för datorgrafik, molekylmodeller, modulering, avancerad spektrometri är också mycket väsentlig.

Enzymer

Upptäckten och isoleringen av ligninbrytande enzym har stimulerat forskarna att finna det genetiska underlaget för produktion av ligninaser. Det har också lyckats och vidare pågår försök att införa dem i en bakterie som senare framställer enzymet. Även vitrötesvampar kan utnyttjas för samma ändamål. Stora förväntningar ställs på dylika biologiska metoder.

Ligninaserna utgör endast ett exempel bland många på vilken roll enzymerna spelar och kan förväntas komma att spela om de göres till föremål för mer ingående studier. Klarläggande av deras strukturformler med hjälp av dator (avancerad datorgrafikutrustning erfordras) öppnar möjlighet att specifikt förändra deras egenskaper. Ett flertal bioteknologiska processer är en serie av enzymreaktioner. Forskningen inom detta område blir därför av utomordentligt central betydelse för flertalet bioteknologiska tillämpningar.

Växter

Inom produktionen av *jordbruksväxter* är utvecklingen särskilt intressant. Enligt ett inom EG framtaget dokument torde det framtida jordbruket bli alltmer baserat på bioteknologiska forskningsframgångar. Sådana arter bör tas fram som är lämpliga att odla på våra breddgrader och som innehåller mer protein och fett än dagens och i gengäld mindre stärkelse och socker. Med insatser inom växtgenetik, växtbiokemi, växtbiologi, växtcellbiologi och växtförädling kan en sådan utveckling bli möjlig. Man framhåller vidare att det redan i ett kortsiktigt perspektiv bör bli möjligt att förbättra dagens sädeslag genom att göra deras innehåll mera ändamålsenliga, och att öka sjukdomsresistensen i viss omfattning. Särskilt intresse knyts till cerealier, ärt- och baljväxter. I det längre perspektivet men först efter långsiktiga och betydande satsningar på grundforskning torde det bli möjligt att öka sjukdomsresistensen i väsentlig omfattning.

Sammansättning och innehåll i biomassa från växter kommer att bli av grundläggande betydelse för möjligheterna att använda dem som råvara i kemisk och annan industri. Möjligheterna att i gynnsam riktning påverka växterna och deras innehåll har ökat på ett avgörande sätt genom att nya kompletterande bioteknologiska metoder används som komplement till de nuvarande.

Dagens betydande produktion erhålls till priset av en omfattande kemikalieanvändning. Dess långsiktiga inverkan på jordmikroorganismerna (bakterier, svampar, alger, nematoder och insekter) är oklar. Sådana växter och odlingsmetoder bör tas fram som minskar kemikalieberoendet och bevarar markens långsiktiga produktionsförmåga. Ökade kunskaper rörande kväveomsättningen i marken, jordrotsystemets dynamik är härvidlag nödvändiga. Kväveomsättningen och kvävefixeringen är av särskilt stort intresse. En viss kvävegödning torde alltid bli erforderlig även om dagens användningssätt på sikt ter sig omöjlig. Det föreligger alltför många negativa risker i form av läckage, hög energikostnad, skador på grundvattnet etc. Nya odlingsystem måste tas fram som möjliggör en minskad handelsgödselanvändning.

Skogsbruket kommer att under överblickbar tid vara av mycket central betydelse för den samhällsekonomiska utvecklingen. Det kommer emellertid också att utvecklas mot en alltmer kunskapskrävande näring, därest uppsatta förväntningar skall uppfyllas. En ökad skogsproduktion förmodas ske med hänsynstagande till högt ställda ekologiska krav. Fördjupad kunskap inom ett flertal skogliga discipliner framstår därför som synnerligen angelägen. Nuvarande satsning på fundamentala processer inom skogsforskningen är otillräcklig. Det gäller både med hänsyn tagen till faktiska belopp och föreliggande behov samt till den roll framtida skogsproduktion förväntas ha. Det är i detta perspektiv satsning på bioteknologisk forskning inom den skogliga forskningen bör ses. Tre aktuella områden skall anföras som exempel.

Som tidigare nämnts bör nödvändigheten av en satsning på bioteknologisk forskning inom växtsidan särskilt uppmärksammas. Denna satsning förväntas även komma den skogliga forskningen till del. Omfattande, tillräckligt långsiktiga satsningar på celler från olika trädslag är nödvändig och denna forskning bör ej betraktas som ett komplement till övriga insatser utan bör få utgöra en viktig och integrerad del av den totala insatsen. Även om ett flertal grundläggande värderingar är likartade oavsett växtslag, förekommer trots allt så många grundläggande skillnader att särskilda profileringar av satsningarna är nödvändiga. I praktiken innebär detta att de för framgångsrik bioteknologisk forskning nödvändiga grundläggande ämnena (växtfysiologi, molekylär växtbiologi, genetik på olika nivåer etc.) måste få stå i centrum för satsningarna. Härigenom kommer det bland annat att bli möjligt uppnå ett genetiskt sett bättre plantmaterial. Egenskaper som ökad sjukdomsresistens, nedsatt stresskänslighet, förbättrade fotosyntesegenskaper och ökad denitrifikation är centrala i de vetenskapliga frågeställningarna.

För det andra kommer allt intensivare skötselmetoder att efterfrågas. De förutsätter bättre förädlingsmetoder, bättre beståndsanpassning och en djupare förståelse för ett flertal biologiska skeenden i skogsmark. En bland flera angelägna uppgifter kommer att bli att söka förklara mekanismerna bakom den varierande tidsrymden för tillväxt. Vegetativ förökning av såväl barrträd som lövträd är härvid av intresse. Först när kunskap om dessa mekanismer föreligger kan åtgärder på kortare och längre sikt i syfte att optimera tillväxten sättas in. Produktion, hårdighet och kvalitet är de övergripande målsättningar som förväntas uppnås inte minst med hjälp av bioteknologiska insatser.

Slutligen behövs förbättrade metoder att ta hand om den framtagna skogsråvaran. Det rör metoder att åstadkomma en bättre bearbetning av råvaran, åstadkomma nya eller modifierade produkter, att bättre utnyttja dem genom att minska spill samt åstadkomma mindre skador på miljö och omgivning. De tidigare omnämnda ligninaserna är ett led i detta arbete.

Djur

Inom husdjursområdet torde förväntningarna i första hand finnas inom veterinärmedicin, husdjursförädling och möjligheten att använda nya produkter bland annat till foder. Inom veterinärmedicinen förväntar man sig att kunna framställa vaccin med större säkerhet, av större renhet, med ökad stabilitet och till lägre kostnad. Inom diagnostiken skall endast nämnas möjligheten att genom genom-prober (dvs. en-strängade nukleinsyradelar) påvisa förekomst av virus eller bakterier som har motsvarande nukleinsyradel. Vidare har framställning av monoklonala antikroppar redan visat sig ha mycket stor betydelse. Inom ämnet reproduktion ser man till följd av bioteknologins utveckling stora möjligheter att transplantera befruktade ägg, att dela befruktade ägg och därigenom få fram enäggstvil-

lingar, att med hjälp av monoklonal antikroppsteknik på sikt kunna göra könsbestämningar redan hos embryon samt stora möjligheter att påverka husdjursaveln. Inom räckhåll skymtar likaledes möjligheten att framställa transgenetiska djur genom att i tidigt fosterstadium införa främmande gener. Begränsade men lovande resultat har uppnåtts. Bland tillsatsämnen kan nämnas sådana som förväntas gynnsamt påverka mag- och tarmkanalens mikroflora. Härigenom torde på sikt värdefulla medel mot t. ex. förlustbringande spädgrisdiarréer bli möjliga. Möjligheten att på genteknologisk väg förbättra mjölkprodukter, kött och andra animala livsmedel bedöms också vara stora.

Fisket och vattenbruket

Odling av fisk förekommer i allt större omfattning i våra nordiska länder och är hos ett par av dem av mycket stor ekonomisk betydelse. Stora möjligheter föreligger att på olika sätt förbättra det genetiska materialet. Bioteknologin med dess möjligheter till precisa och strikt avgränsade ingrepp i arvsmassan kommer att utgöra ett värdefullt komplement till mer sedvanliga metoder inom förädlingsarbetet. Även i de efterföljande leden fram till konsumtion förekommer ett flertal processer inom vilka bioteknologin har möjlighet erbjuda eftertraktade och goda lösningar. Betydelsen härav ökar med tanke på användning även på havsfisk.

Livsmedel

Inom livsmedelsindustrin är förväntningarna stora på modern bioteknologi. Inom livsmedelssektorn är man sedan gammalt väl förtrogen med bioteknologisk metodik inom ett flertal områden, fermentationsprocesserna inom jäsningsindustrin är ett exempel bland flera. Man hoppas således på "nya" råvaror och råvaror av förbättrad kvalitet. Man tror även på möjligheterna att framställa ämnen med förmåga att påverka konsistens, smak och utseende samt att på sikt också helt nya livsmedelsprocesser blir möjliga. Det är inte möjligt att nu närmare beskriva dem, men ett utmärkande och gemensamt drag blir sannolikt att fysikaliska och kemiska tekniker utbyts mot mer mikrobiologiska.

För att stimulera industrin att i större utsträckning använda sig av jordbruks- och fiskeprodukter som råvara måste en anpassning göras till efterfrågan samtidigt som det önskas att industrin själv strävar efter en övergång till de råvaror det här är fråga om. Ett bättre samspel mellan industriföreträdare och forskare bör eftersträvas.

Användning

Bioteknologin har uppenbara möjligheter att utvecklas så att resultatet blir användbara produkter. Utvecklandet av sådana produkter är av intresse för många olika industrigrenar. Frågan om produktutveckling ligger till stor del utanför bedömningen av hur forskningen skall finansieras, samord-

nas etc. men kommer naturligtvis att bli av avgörande intresse för samhällets bedömning av biotekniken.

Framgångarna inom bioteknisk forskning har varit betydande och resultaten förväntas bli tillämpliga inom ett flertal områden: jordbruk, skogsbruk, livsmedel, fiske, hälso- och sjukvård, miljövård, fin- och specialkemikalier och apparatutveckling. Numera torde förväntningar på snabba genombrott inom bioteknologin, som på kort tid skulle förändra vår tillvaro, ha övergetts. Övervägandena präglas av större eftertänksamhet och mer realistiska värderingar. Det tar i flertalet fall en lång tid innan tillämpningarna är i sikte. Inom läkemedelsindustrin har dock många produkter nått marknaden.

Förväntningar

Stora förväntningar knyts till den bioteknologiska forskningens möjligheter. En amerikansk expertgrupp inom bioteknologi betecknar genteknologin som 'one of four major scientific revolutions of this century, on par with unlocking the atom, escaping the earth's gravity, and the computer revolution'. Till detta har bidragit uppnådda resultat såsom framställning av insulin, tillväxthormon och interferon. Man förväntar sig en rad nya produkter på olika områden. Andra resultat av bioteknisk forskning förmodas skapa nya möjligheter inom jord- och skogsbruk. Som exempel kan nämnas, att man räknar med produkter av nya, hittills icke existerande proteiner till exempel enzym, som kan få stor betydelse vid framställning av läkemedel, antibiotika och insekticider.

Tron på bioteknologins möjligheter är emellertid stor. Betydande satsningar på forskningsområdet sker i stora delar av världen, främst skall nämnas USA och Japan. Även inom EG är man angelägen om så stora satsningar att inte Europa skall komma efter i utvecklingen. I ett vidare europeiskt perspektiv är EUREKA-samarbetet ett sådant exempel. Det molekylär-biologiska laboratoriet i Heidelberg (EMBL) är ett annat. Norden har i ett internationellt perspektiv små och begränsade resurser. Det innebär emellertid på intet vis att mycket framgångsrik forskning inte skulle kunna göras inom olika sektorer. För att kunna följa utvecklingen internationellt och ta del även av resultat som erhållits i övriga delar av världen fordras en mycket avancerad forskning. Endast en sådan blir nämligen tillräckligt lyhörd för vad som pågår annorstädes och har möjlighet att dra nytta av dess resultat. Det är därför viktigt att vi på ett riktigt sätt uppfattar bioteknologins väsen och på den grunden söker tillgodose dess behov. En nordisk samverkan i ett sådant syfte bör på alla sätt uppmuntras.

Det framtida jordbruket bedöms bli beroende av framgångar inom bioteknologisk forskning. Det är därför angeläget att sådana satsningar görs som hindrar att denna sektor riskerar att komma efter i jämförelse med områden inom läkemedels-, kemisk och teknisk industri. Utvecklingen i

USA, Japan och övriga Europa gör det nödvändigt för de nordiska länderna att utveckla sitt kunnande.

Stor aktivitet

En stor aktivitet inom bioteknologin har kunnat iakttagas i de nordiska länderna under senare år. Det gäller såväl inom industrin som universitetet. Tillgången på kvalificerade forskare har härigenom blivit otillräcklig. Det är ett genomgående drag i de nordiska länderna att behovet av kunskapsuppbyggnad inom bioteknologisk forskning och av tillräckligt antal kvalificerade forskare är mycket stort. Denna brist försvårar både universitetsforskningen och industrins möjlighet att rekrytera personal. Ett nära samarbete har i många fall etablerats mellan industrin och universitetet. Erfarenheten visar att det är angeläget att möjligheter till nära och ömsesidigt utbyte av erfarenhet mellan industri och universitet skapas. Idéerna kan fångas upp av industrin helst redan på innovationsstadiet och universitetsforskarna bör också vara förtrogna med industrins önskemål och behov. De forskarbyar som vuxit fram runt universitetet, tillkomsten av stiftelser och centra är ett uttryck för dylika strävanden.

Avståndet i tid mellan laboratorieupptäckter och utbyggd processteknik är ofta betydande, 5–10 år.

Flera betydelsefulla steg måste tagas från grundforskning över tillämpad forskning via pilotförsök etc. genom uppformeringar och kvalificerade reningsprocesser etc. innan en produkt är färdig. Industrins intresse koncentreras kring den färdiga produkten och därför i första hand till de steg i utvecklingsprocessen som ligger närmast den. Den grundläggande forskningen bör i första hand vara universitetens uppgift. Industrin har som regel ej heller tillräckligt med resurser för att genomföra den oftast mycket omfattande och långsiktiga grundforskningen. Stora internationella företag har under senare år byggt upp forskningsavdelningar med betydande kompetens inom de grundläggande disciplinerna. I flertalet fall är emellertid detta inte möjligt. Det är därför en praktisk nödvändighet att den grundläggande forskningen blir främst en universitets- och därmed en samhällets uppgift.

Det finns även andra skäl som talar för ett engagemang från universitetens sida. Bioteknologisk forskning kräver betydande insatser på flera grundläggande områden. Det är först när denna forskning på de grundläggande områdena avkastat nödvändig kunskap som möjligheter skapats för framgångsrika tillämpningar eller med andra ord för den syntes som är den bioteknologiska forskningens mest utmärkande drag. Vidare erfordras väl utbildade forskare.

Nordisk samverkan ger styrka

Den bioteknologiska forskningen i Norden har visserligen varit framgångsrik men dess omfattning och möjlighet att hålla jämna steg med

övriga världen bör stärkas. En stimulans av forskningen inom de små enheter som utvecklats skulle befrämja framstegstakten och bidra till att uppnå den "kritiska massa" som erfordras. Tillgång till avancerad apparatur och välutvecklade metoder blir alltmer nödvändig. Stöd av grundläggande forskning innebär i första hand en satsning på individer. Det gör detaljerade forskningsprogram mindre nödvändiga.

God grundläggande forskning ger som regel också resultat av sådan kvalitet att en lyhörd industri utan större ansträngningar finner dem och är beredd att använda dem. Det innebär också den bästa skolningen av unga forskare och tillgodoser därför på sikt ett uttalat behov av goda forskare inom området. Den bioteknologiska forskningen som pågår i Norden och som planeras i de nationella forskningsprogrammen bör fullföljas inom samtliga föreslagna områden inom jord- och skogsbruket. Emellertid synes behovet på växtsidan vara särskilt stort vilket motiverar särskilda satsningar inom molekylär växtgenetik, molekylär växtbiologi, växtfysiologi etc. (se vidare sid. 21).

Behov av nordisk samverkan

Genom en nordisk samverkan borde betydande fördelar kunna uppnås. Samverkan bör främst syfta till att optimera de enskilda ländernas insatser. Detta kan göras genom att förstärka deras potential. Vissa satsningar bör ske på nordiskt plan. Dessa skall ske under förutsättning att resurserna blir bättre utnyttjade än om varje land var för sig genomför motsvarande satsning. Om så sker bör också onödigt dubbelarbete kunna undvikas.

Viktigare är dock att härigenom bör det bli möjligt att uppnå en erforderlig "kritisk massa", som är nödvändig för en god forskning. I följande avsnitt redovisas förslag till åtgärder under nästkommande femårsperiod. Effekten av den bör avläsas redan i slutet av perioden och prövning av nya typer av insatser görs för den efterföljande. Redan nu bör det emellertid betonas att NMR i första hand bör stödja kunskapsuppbyggnad och därmed befrämja denna utveckling och samtidigt bereda en adekvat utbildning av kvalificerade forskare. Stimulans av nordiska och internationella kontakter är angelägen liksom tillkomsten av enheter av sådan styrka att en fullgod och effektiv forskningsinsats är möjlig. Kontakt med industrin bör befrämjas så att ett ömsesidigt utbyte kommer till stånd redan i ett tidigt skede av utvecklingsprocessen. NMR bör genom egna insatser och rekommendationer till medlemsländerna söka uppnå dessa resultat.

5 Förslag om bioteknologiskt samarbete i Norden

Samhället – ansvar – forskning

Utvecklingen inom biotekniken kommer att kräva engagemang från samhällets sida. Såväl forskning som teknisk utveckling och produktion måste fylla de krav på säkerhet och etiska värderingar som människor ställer. Man kan erinra om forskningsetiska nämnders verksamhet.

Redan i inledningen till en kraftfull satsning på bioteknologisk forskning bör information om forskningens förutsättningar, möjligheter och begränsningar spridas så att man kan undvika en debatt grundad på oklarheter. Frågor som berör etik, säkerhet och regler har tagits upp i ett medlemsförslag (A 772/s) till Nordiska rådet. De etiska frågorna bör ges ett gemensamt nordiskt regelverk.

Patent – ansvar – produkt

Inför en eventuell produktutveckling inom det bioteknologiska området måste såväl patent- som säkerhetsfrågor lösas. Samnordiskt agerande är i högsta grad angeläget. Den som producerar en bioteknisk "produkt" måste underkasta sig produktansvar. Dessa frågor ligger egentligen utanför en bedömning av forskningsfrågorna men måste diskuteras parallellt med den vetenskapliga utvecklingen.

Den yttre ramen

De nordiska ländernas storlek gör det inte möjligt för dem att var för sig göra ekonomiska och personella satsningar för att uppnå det djup och den bredd som är önskvärd inom ett flertal områden om länderna i framtiden skall säkra en placering i den internationella forskningen. Det är därför ytterst angeläget att länderna efter sina förutsättningar gör en kraftsamling inom valda delar av bioteknologisk FoU-verksamhet.

I olika sammanhang när forskningssamverkan diskuterats har tanken väckts på att inrätta nordiska institut eller andra organ med särskilda resurser för gemensamma projekt. Med hänsyn till svårigheten att skapa tillräckligt stora "nordiska" enheter och möjligheterna att under en längre tid bedriva avancerad forskning i små enheter kan en sådan samverkansform endast i undantagsfall rekommenderas. Det nordiska samarbetet på bioteknologiområdet måste i allt väsentligt baseras på de nationella resurserna. Eftersom nationella satsningar förbereds eller skall genomföras inom kort bör det nordiska samarbetet i första hand inriktas på åtgärder som möjliggör målmedveten koordination och samplanering av resurserna. Formerna för detta bör övervägas inom NMR.

All erfarenhet visar att framgångsrik bioteknologisk forskning görs i forskargrupper med en sådan multidisciplinär sammansättning att olika områden blir belysta och att företrädarna för de olika områdena äger en djup vetenskaplig skolning. Den allt annat övergripande målsättningen bör därför enligt min mening vara att under den närmaste femårsperioden söka få fram ett antal forskargrupper och att förutsättningar skapas för en god bioteknologisk forskning som gör detta möjligt. Detta skulle kunna formuleras i följande punkter:

1. Skapa forskargrupper inom olika bioteknologiska områden med tillräcklig multidisciplinär bredd och med tillräcklig vetenskaplig skolning.

2. Forskargrupperna bör tillkomma på så sätt att forskarna själva finner det angeläget och önskvärt med ett närmare samarbete.
3. Forskargruppernas storlek bör vara sådan att den aktuella frågeställningen får en allsidig belysning, och att den kritiska massan uppnås. Gruppen bör äga förmåga till aktivt samarbete på olika nivå med likartade forskargrupper i Norden och övriga delar av världen samt kunna ge en gedigen forskarutbildning. Storleken på gruppen är av mindre betydelse, 5–10 aktiva forskare synes vara ett minimum.
4. En rumslig närhet mellan forskare som skall ingå i en grupp är önskvärd om än inte ett krav. Goda, lätt etablerade och nära kontakter förutsätts dock kunna äga rum.
5. Gruppen bör bestå av företrädare för grundläggande forskning inom områden som molekylär biologi, molekylär genetik etc. samt av personer som står den praktiska tillämpningen nära och byggs upp runt en forskare av hög klass.

Förslaget innebär att institutions-, fakultets- och universitetsgränser överbryggas och att det i gruppen kan ingå industrianknuten person. Som tidigare framhållits syftar förslaget till att nå sådan kännedom om i första hand växtcellen att dess funktioner på molekylär nivå blir så kända att en god grund för bioteknologiska tillämpningar erhålls. Detta kräver stora, långsiktiga och medvetna satsningar. Det bör ankomma på respektive land att i huvudsak tillgodose de ekonomiska kraven. Förutsättningarna för framgång är emellertid också i hög grad beroende på möjligheterna att stimulera och engagera forskare. För att så skall kunna ske krävs bl. a. tillgång till gedigen handledning och en forskningsmiljö (innefattande utrustning m. m.) som tillgodoser rimliga krav på precision och tillräckligt djup i den molekylära forskningen. Ministerrådet bör koncentrera sina satsningar till att utarbeta ett *stipendieprogram*, anordna *forskarkurser* i första hand rörande bioteknologiska metoder samt stimulera till ökade kontakter genom *seminarier*, *symposier* etc.

Stipendieprogrammet bör innehålla förslag på möjligheter till nordiska och internationella studier samt också att ge stipendier åt kvalificerade utländska forskare att under ett par års tid bedriva forskning i forskargrupper i något av de nordiska länderna och i samband därmed medverka i forskarhandledning. Det förutsätter att i första hand sådana personer får möjlighet erhålla stipendium som finner ett par års post doktor vistelse i någon forskargrupp intressant. Det är viktigt att i detta sammanhang stipendierna görs attraktiva och att våra respektive länders lagstiftningar icke lägger praktiska hinder i vägen för dylika kontakter.

Forskarkurser torde få en central betydelse under den tidsperiod som här avses. Kurserna bör vara nordiska, upprepas regelbundet och kunna där så befinner lämpligt bedrivas exempelvis som sommarskola.

Organisationen räcker

Enligt min bedömning bör man undvika att inrätta nya organ inom det nordiska systemet. Antalet organ är redan nu stort, kanske alltför stort för att på ett effektivt sätt kunna utföra sina arbetsuppgifter. I stället bör Nordiska rådet och NMR genom de nuvarande nordiska organen verka för att en önskvärd samordning kommer till stånd. Innan en större satsning konkretiseras bör det ske en avstämning mot en övergripande nordisk plan. Tanken kan kanske synas orealistisk, men det är en förutsättning för att det nordiska samarbetet skall kunna ges något betydelsefullt reellt innehåll. De nordiska organen bör arbeta aktivt med denna problemställning. En sådan koordination är emellertid endast möjlig och önskvärd när det gäller den grundläggande forskningen. I annat sammanhang i denna rapport har framhållits att förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete är bäst just inom de grundläggande vetenskaperna som utgör grunden för den bioteknologiska utvecklingen.

För tillämpade projekt med omedelbara industriella applikationer är förutsättningarna klart sämre. I sakens natur ligger att företagsekonomiska och marknadsaspekter dominerar. Patentfrågorna utgör därutöver hinder. Det är emellertid ofta inom den tillämpade forskningen politiker och administratörer har de största förväntningarna på snabba framsteg. Att med nordiska medel finansiera tillämpade projekt med kommersiell anknytning vore inte bara svåradministrerat utan också mindre välbetänkt. De nordiska insatserna bör inriktas mot att med all kraft höja kompetensnivån för nordiska universitet och forskningsinstitut. Det bör lämpligen ske genom forskarutbildning samt möjligheter till personligt utbyte mellan nordiska och utomnordiska institutioner.

Med den här föreslagna inriktningen begränsas relativt sett behovet av särskilda nordiska medel. I stället pekas på möjligheterna av en ökad koordinering av de nationella resurserna. Formerna för detta behöver emellertid utvecklas och slås fast i ett nordiskt handlingsprogram. I det följande anges några idéer i vilken riktning det nordiska samarbetet bör utvecklas.

Samarbetets inriktning

I ett tidigare avsnitt har jag försökt att återge olika definitioner av forskningsområdet bioteknologi. Överensstämmelse i uppfattning synes råda om områdets tillämpade natur. En syntes görs av kunskaper från områden som molekylärbiologi, mikrobiologi, biokemi, enzymteknik m. m. Jag ansluter mig i stort till denna definition. Detta får till konsekvens bl. a. att det framstår som helt avgörande för framgång vilka förutsättningar som finns att göra den syntes av kunskapsdelar som här berörs. Jag konstaterar att samtliga nordiska länder ännu befinner sig i början av mer intensiva satsningar på detta omfattande forskningsområde. Det skall självfallet inte bestridas, tvärtom tacksamt noteras, att det på vissa delom-

råden har byggts upp kunskap av internationell klass men att flera angelägna områden trots allt framstår som mindre bearbetade. I förra fallet gäller det att bibehålla och förstärka kompetensen, i det senare att söka uppnå en i ett internationellt perspektiv acceptabel nivå.

Det är angeläget att Nordiska ministerrådet rekommenderar sina medlemsländer att genomföra de framlagda eller planerade förslagen inom bioteknikområdets samtliga delar. Det kan emellertid konstateras att det främsta hindret för snabba och mer omfattande framsteg på växtsidan synes vara det stora behovet av kunskaper på molekylär nivå om växtcellen och dess funktion. Biokemiska iakttagelser och fysiologiska förlopp har ännu ej knutits samman. Forskningen inom humanmedicinen och inom läkemedelsområdet har i icke ringa utsträckning bidragit till att den animala cellen är bättre känd även om fortfarande betydande områden är ofullständigt eller helt okända. På jordbruks- och skogsbruksområdet är det emellertid en tvingande nödvändighet att långsiktiga och omfattande studier på grundläggande nivå görs inom växtbiologin (häri inbegrips även genetik och andra närstående discipliner) och att de genomförs på en molekylär nivå. Som kommer att framgå av det följande blir därför förslagens innebörd en rekommendation till ministerrådet att åtminstone under den närmaste femårsperioden koncentrera sina insatser på att förstärka forskningen på växtsidan.

Samtal med forskare och institutioner har i hög grad bekräftat antagandet att det främsta målet för forskningsinsatserna under de närmaste fem åren är att ta fram ny kunskap inom områden från vilka den bioteknologiska forskningen har att hämta kunskap för sin forskning samt att inom dessa fält såväl som inom den bioteknologiska forskningen söka få fram ett större antal väl kvalificerade forskare. Båda dessa målsättningar synes utomordentligt angelägna och i själva verket så grundläggande för en framgångsrik bioteknologisk forskning att de bör göras till NMR:s främsta uppgift inom bioteknologisk forskning under de närmast framförliggande åren. Det betyder att satsningar skall göras på universitetsforskning, dvs. den forskning som ej – av flera skäl – är eller kommer att bli industrins högst prioriterade område.

Det kan tyckas som om jag härigenom ej beaktat de efterföljande leden i utvecklingskedjan fram till färdig produkt. Detta är emellertid inte avsikten. Företagen är mest lämpade att bedöma och utveckla de idéer som framkommer av den grundläggande forskningen. I den mån företagen behöver samhällets stöd för denna utveckling bör detta ske genom nationella beslut. Det är emellertid värt att understryka att kontakt med våra länders forskare och övriga företrädare för forskningsområdet har givit det entydiga intrycket att vår grundläggande kunskap inom låt oss kalla dem bioteknologins basdiscipliner ännu är så ofullständig att stora och tillräckligt långsiktiga forskningssatsningar är en nödvändighet för en framgångsrik utveckling av bioteknologin.

Jag har tagit del av de nationella program och planer som föreligger. Det nordiska samarbetet måste ha sin grund i dessa program och om möjligt stärka dem. Från nordiskt håll är kanske den främsta uppgiften att stimulera länderna att besluta och med all kraft genomföra dessa föreslagna resp. beslutade program. I detta sammanhang kan följande åtgärder rekommenderas.

- I respektive land kan forskningssituationen eventuellt behöva att närmare klarläggas så att typ av insats bättre kan avgöras. Det är ofta så att det är i den enskilde forskarens laboratorium eller i den lilla gruppens som en innovation eller grunden till den föds. I sådana fall bör med varsam hand samverka med andra forskare eller grupper av forskare befrämjas. Det kan ske genom seminarieverksamhet, mindre symposier, forskarutbyte, studier i utlandet etc.
- Stimulera forskarna att komma i sådan rumslig närhet att närmare kontakter befrämjas. Vidareutveckla detta så att den kritiska massan snarast uppstår. I dessa grupper av forskare bör man klarlägga behov etc. av utrustning, kontakt med omvärld etc. så att optimala miljöer skapas.
- Kontakter mellan universiteten och industrin bör uppmuntras. Den industri, som har en egen FoU-verksamhet torde utan större extra insatser från det allmännas sida nå forskarna och kan redan tidigt, vilket är önskvärt, medverka i olika idéers utveckling. Ett flertal småföretag, som saknar en FoU-organisation riskerar dock att komma efter. Ett sätt att motverka detta kan vara att bilda referensgrupper inom olika projekt för gemensamt, aktivt kunskaps- och informationsutbyte.

På det nordiska planet måste man finna former så att en viss avstämning kan göras mot ett samlat nordiskt program innan planer, beslut etc. skall genomföras. Detta kan konkret innebära att länderna får möjligheter att samtidigt satsa på kompetensuppbyggnad inom bestämda områden, alternativt när behov föreligger satsa på var sitt kompletterande område. En sådan avstämning mot ett övergripande nordiskt program är rimlig, men får inte leda till en byråkratisk hantering med risker för fördröjningar. Ett nordiskt handlingsprogram bör vara ett instrument att optimera pågående och planerade insatser.

Konkreta särskilda nordiska insatser under de närmaste fem åren föreslås vara:

Kompetenshöjande åtgärder

Det är en välgrundad uppfattning att seminarier, större och mindre symposier är värdefulla instrument att förmedla kontakter mellan forskare. Det bör beredas goda möjligheter att anordna sådana gärna med någon eller några inbjudna forskare av hög klass.

Jag utgår från att NMR därest detta förslag godtages låter utarbeta ett nordiskt samarbetsprogram för det bioteknologiska området. I detta bör

behovet av stipendier, forskarkurser och seminarie- symposieverksamhet närmare preciseras. Betydelsen av goda internationella kontakter bör då särskilt understrykas. Ekonomiska medel att befrämja sådana bör ställas till förfogande. Det regelverk som omger t. ex. en gästforskare är ofta svåröverskådligt. De administrativa formerna för verksamheten måste närmare prövas.

Utrustning

Det krävs naturligtvis normalt välutrustade laboratorier. I vissa fall krävs särskilt utrustade laboratorier, s. k. "säkerhetslaboratorier". I några fall där avancerad datateknik eller annan avancerad teknik tas i anspråk kan utrustningsbehoven bli omfattande och därmed svåra att finansiera. Till detta kommer att avancerad vetenskaplig utrustning kräver kvalificerad personal och i regel en hög beläggning för att fungera väl. I första hand försöker man att koncentrera denna till särskilda nationella centra. I framtiden kan det bli aktuellt att i några fall gå längre. De nordiska länderna är var för sig små för att anskaffa utrustningen och utnyttja den rationellt. Apparaturvecklingen går snabbt och medför att behovet av att förnya apparater är stort. Viss dyrbar utrustning bör anskaffas av nordiska medel och placeras ut i de nationella forskningsmiljöerna. Det bör vara möjligt att finna samarbetsformer för gemensamt nordiskt utnyttjande av sådan utrustning.

Projektverksamhet

I tidigare avsnitt har jag rekommenderat att de nationella forskningsresurserna i grundläggande discipliner stärks. Jag har också pekat på svårigheterna att på ett nordiskt plan bedriva tillämpade projekt. Sammantaget innebär detta att behovet av nordiska projektmedel i ett inledande skede är litet. Jag har emellertid också starkt understrukit vikten av en ökad nordisk utbildnings- och kontaktverksamhet. Detta kommer att leda till att i ett senare skede av programperioden behov uppstår av samverkan i konkreta forskningsprojekt. Nordiska medel för att stimulera, initiera och finansiera samverkan i nordiska projekt bör kanaliseras genom de existerande nordiska samarbetsorganen.

6 Nordiskt institut för bioteknologi i Island

Under ett tidigare avsnitt har redovisats beslutade och planerade insatser i länderna. Härefter inbegrips en redogörelse för det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget rörande ett nordiskt institut för bioteknik i Island.

Vid ett besök i Island den 12 november 1986 har jag diskuterat bioteknologisk forskning med företrädare både för forskning, forskningsplanering och industri. Överläggningarna blev mycket klarläggande. Det framkom

att uttrycket "institut" i medlemsförslaget *inte* i första hand avsåg ett institut i den betydelsen flertalet remissinstanser uppfattat det nämligen en byggnad eller en institutionell organisation inrymmande bioteknologiska forskningsaktiviteter.

I medlemsförslaget har anförts som skäl för detta institut två forskningsområden av särskilt intresse nämligen dels de heta källornas mikrobiologi och dels behovet av utvecklad processteknik inom fiskhanteringen. Det framkom att man från isländsk sida i första hand ville fästa uppmärksamheten på dessa båda forskningsområden och först då behoven av insatser närmare klarlagts ta under övervägande de rumsliga och organisatoriska anspråk forskningen erfordrar.

Företrädare för forskning och industri har redovisat skälen till att de båda områdena bör prioriteras och som stöd härför finns en ansenlig skriftlig dokumentation i form av vetenskapliga artiklar med mera. Man har i de heta källorna påvisat förekomst av ett flertal icke tidigare kända termofila bakterier och dokumenterat deras förmåga att producera proteolytiska enzym av stort intresse. Mikrobernas termofila egenskaper förenade med produktion av specifika synbarligen exogena, proteolytiska enzym är en intressant iakttagelse. På samma sätt har man prövat olika enzym i ett antal processer i fisk och dessa har uppenbarligen gett möjligheter att omhänderta fångad fisk på ett bättre sätt än för närvarande. På likartat sätt torde möjligheter föreligga att utnyttja fiskavfall på ett bättre sätt än hittills.

Det har vidare klarlagts att man i Island har lyckats bygga upp en i förhållande till landets storlek imponerande kompetens inom området bioteknologi. För närvarande är ca 130 personer med vetenskaplig skolning engagerade och man räknar med att tillföra ca 10 nya personer per år med PhD eller MSc utbildning. Man har lyckats med detta till följd av målmedvetna satsningar och nära kontakter med forskningsinstitutioner utanför Island. Jag anser att Island erbjuder unika möjligheter inom de båda forskningsområdena och noterar att man generöst vill ställa dem till den nordiska och internationella forskningens förfogande. Slutligen skall konstateras att landets geografiska resurser, den föreliggande dokumentationen och viljan till egna och gemensamma nordiska insatser tillsammans borgar för möjligheten att ta fram både grundläggande och tillämpad kunskap av mycket stort värde. Av tidsskäl har det emellertid inte varit möjligt att i denna rapport i detalj analysera forskningsbehov, resursbehov och organisation.

Min bedömning är att de nu aktuella vetenskapliga frågeställningarna definitivt är av ett sådant intresse att de bör bli föremål för ett positivt ställningstagande. Jag rekommenderar därför att frågan tas upp för behandling i ett kommande nordiskt samarbetsprogram. Den institutionella organisationen och eventuella byggnadsfrågor bör i detta sammanhang bli en följd av den prioritering av forskningsområdena som görs i planen.

7 Ekonomi

Under föregående avsnitt 5 och 6 har jag föreslagit åtgärder som kan stärka den nordiska bioteknologiska forskningen. Förslagen innebär att former utarbetas för att koordinera de nationella resurserna. Därutöver har jag föreslagit ett stipendie- och forskarutbildningsprogram samt nordiska resurser för seminarie- och symposieverksamhet. För att få till stånd en slagkraftig insats som täcker de olika sektorerna krävs en finansiell insats av nordiska medel av 8–10 milj. DKK per år. Jag har därvid räknat vissa medel för en uppbyggnad av den bioteknologiska forskningen om mikroorganismer som lever under nordiska marginalbetingelser.

Jag har även bedömt utrustningsfrågorna som mycket angelägna att lösas på ett nordiskt plan. Enligt min bedömning erfordras ytterligare 10 milj. DKK per år för att placera dyrbar vetenskaplig utrustning vid ländernas forskningsinstitutioner.

Under programperiodens senare del erfordras därutöver ytterligare 10 milj. DKK årligen för att tillgodose viss projektverksamhet. Dessa medel erfordras under åren tre till fem av den femåriga programperioden.

Sammanfattningsvis bör som ett absolut minimum 8–10 milj. DKK ställas till förfogande av nordiska medel för att täcka kostnader för att genom kontaktskapande åtgärder, utbildning med mera höja den vetenskapliga kompetensen. För att därutöver lösa utrustningsfrågorna krävs sammantaget 18–20 milj. DKK per år. Ett fullt utbyggt bioteknologiskt samarbetsprogram inkluderande viss projektsamverkan kräver 28–30 milj. DKK per år.

BIHANG

Uddrag fra beslutningsprotokol
(Endelig pr. 14.8.1986)

Udpegning af udreder og fastlæggelse af mandat for udredning om bioteknologisk samarbejde

På baggrund af beslutning i møde i Nordisk Embedsmandskomité for Jord- og Skovbrugsspørgsmål (NEJS) den 25. juni 1986 og forelæggelse for Nordisk Ministerråd (landbrugsministrene) den 26. juni 1986 træffer NEJS følgende beslutning i skriftlig procedure:

1. NEJS anmoder professor Ingmar Månsson, Sveriges lantbruksuniversitet om senest pr. 1. december 1986 at afgive en udredning, der er udarbejdet efter følgende mandat:

''Udredningen skal kortlægge de mulige samarbejdsområder inden for bioteknologiens områder i de nordiske lande ved

at fremhæve de fagområde, der tyngdemæssigt kan foreslås medtaget i et kommende samarbejdsprogram på bioteknologiens områder og ved

at udrede former og metoder for samarbejde mellem de nordiske lande under hensynstagen til

- de nationale satsninger,
- den pågående planlægning i nordiske organer,
- den internationale, herunder europæiske, udvikling,
- de samfundspolitiske overvejelser, som udvidet anvendelse af bioteknologi kan give anledning til.

På denne baggrund afgives forslag til et nordisk samarbejde om bioteknologisk forskning inden for berørte sektorer, herunder særskilt jord- og skovbrugssektoren med henblik på at højne den forskningsmæssige kompetence til fordel for bl. a. erhvervslivets udnyttelse af bioteknologiens udviklingsmuligheder på kortere og længere sigt.

Der afgives afslutningsvis kommentarer til forslaget om etablering af et nordisk forskningsinstitut for organismer, som lever under nordiske marginalbetingelser.”

2. NEJS nedsætter en referencegruppe, hvis medlemmer udpeges af NEJS-delegationerne med henblik på, at udrederen indhenter rådgivning fra referencegruppen til støtte for sine overvejelser.

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 35:e session angående ett nordiskt institut för bioteknik i Island

(Se sak E 36, s. 2500)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

(Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se C 1)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. i samråd med närt berörte organisationer, och med ivaretagelse av de erfarenheter som er oppnådd innenfor rammen av det forskningsprogram som er etablert innen den landbrukskooperative sektor, å utarbeide et nordisk forskningsprogram for kooperasjonen;

2. snarest, og innefor rammen av tilgjengelig projektmidler, å gi rom for delfinansiering også av samnordiske forskningsprosjekter vedrørende konsumentkooperative spørsmål;

3. å medvirke til at man i de nordiske land fremmer forskning og utdanning vedrørende både produsent- og konsumentkooperativ virksomhet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1986:

En arbetsgrupp, tillsatt av Nordiska Jordbruksforskarföreningen (NJF), formulerade 1980 ett förslag till samnordiska forskningsaktiviteter på området "Jordbrukskooperationen i Norden". Detta skedde i samband med diskussionen om en etablering av ett handlingsprogram för nordiskt samarbete inom kooperativ forskning.

Mot denna bakgrund har ministerrådet under åren 1981–1986 beviljat projektstöd till tre forskningsrapporter, som har täckt centrala teman inom den jordbrukskooperativa sektorn. Stödet har beviljats efter framställningar från de nationella forskningsrådets nordiska samarbetsorgan (NKJ). Den tredje forskningsrapporten kommer att föreligga i början av år 1987; med konkluderande rekommendationer angående formerna för ett nordiskt forskningsprogram för Kooperationen.

Ministerrådet kommer att ta dessa konklusioner i beaktande vid de vidare övervägandena om den kooperativa forskningen i Norden, och om man på nordiskt plan kan främja utbildning för kooperativ verksamhet.

Under 1987 planeras ett kontaktmöte med nordiska forskningsinstanser

och intressegrupper inom det kooperativa området. Avsikten med kontaktmötet är att utforma och dryfta konkreta problemställningar för samnordisk forskning liksom förslag till organisatoriska ramar för en sådan forskning. Man avser också pröva möjligheterna att få fram ett forskningsprogram på det konsumentkooperativa området.

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÄK) avser behandla inkomna projektförslag angående konsumentkooperativa frågor och konklusioner från kontaktmötet samt om möjligt starta arbetet på ett förslag till program för det framtida samarbetet inom det konsumentkooperativa området.

Frågan om beviljning av de särskilda medel, som behövs för uppföljningen, prövas under våren 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1986 angående samarbete inom flyktingpolitiken

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet/De nordiska regeringarna)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer at tage initiativ til et udvidet og fordybet samarbejde om flygtningespørgsmål med henblik på at sikre nordisk samarbejde om initiativer til forebyggelse af flygtningeproblemer, modtagelse og placering af flygtninge i de enkelte nordiske lande, fælles nordisk holdning til behandling af modtagne flygtninge og hjælp til flygtninge, der kan og vil returnere til hjemlandet, samarbejde om informationsvirksomhed om flygtnings vilkår samt fælles indsatser i lande uden for Europa, som er første asylland.

Nordiska ministerrådet/De nordiska regeringarna meddelar den 5 december 1986:

Vid behandlingen av rekommendationen – som formellt är riktad till *regeringarna* – markerades på finsk sida att flyktingpolitiska frågor borde ses som en nationell angelägenhet.

Ett av elementen i rekommendationen gäller åtgärder som har att göra med beredskapen hos resp. land att ta emot flyktingar, storleken av flyktingkvoter, balansen mellan dessa och den s. k. spontaninvandring som resp. land har. Finlands markering av flyktingpolitiken som en nationell fråga kan sägas i särskilt hög grad ha gällt just sådana frågor.

Några av de andra elementen gäller åtgärder som hänger samman med ländernas eventuella gemensamma uppträdande i internationella sammanhang. I så motto kan dessa två element sägas ingå i eller tänga ländernas utrikespolitik. De lämpar sig därför inte så väl för samarbete inom ministerrådsorganisationens ram. De hanteras därför i direkta kontakter mellan de enskilda nordiska regeringarna.

Rekommendationerna om samarbete rörande integration och information, däremot, tangerar de frågor som redan idag ingår i mandatet för den nordiska kontaktgruppen för migrationsfrågor (formellt under NAUT), där också Finland deltar. Dessa delfrågor följs därför upp inom ramen för MR-organisationen, integrerat i det migrationspolitiska samarbete som redan inletts.

Berörda nationella myndigheter har här tillfälle till samråd och samverkan. Bl. a. planeras nu ett samnordiskt informationsprojekt om flyktingars villkor. I en förstudie skall man redogöra för existerande nordiskt samarbete, bl. a. mot bakgrund av erfarenheterna från kampanjen "Flykting 86". Vidare avser man göra en översikt över det material i länderna, som behandlar flyktingars villkor m. m. Samarbete har också inletts inom områdena migrationsforskning och -statistik; (jfr i övrigt kapitlet om arbetsmarknadspolitik i verksamhetsberättelsen för 1986 (CI).

Samarbetet kring frågor om integration och information stod på agendan för det möte som de nordiska migrationsministrarna höll i oktober 1986. Ministrarna uttalade sig då för ett effektivare samarbete och erfarenhetsutbyte ifråga om invandrar- och minoritetsforskning, statistik, gemensamma dokumentationsåtgärder och information om främmande kulturer.

Sedan 1981 hålls årliga konferenser med de praktiskt ansvariga för mottagning och integration av flyktingar och invandrare i de nordiska länderna. Dessa årskonferenser har nu kompletterats med en särskild kontaktgrupp, som träffas två gånger om året, för att koordinera samarbetet på myndighetsnivå.

Här kan även nämnas det samarbete som äger rum i Nordiska utlänningsutskottet, vars uppgift är att samordna utlänningskontrollen och i övrigt diskutera frågor av myndighetsintresse rörande de nordiska passkontrollområdet.

I samband med Nordiska rådets "minisession" i Helsingør (november 1986) enades de nordiska ländernas regeringar om att ytterligare stärka det flyktingpolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna, genom att bilda en särskild nordisk samrådsgrupp för flyktingpolitiska frågor. I gruppen skall ingå företrädare på hög nivå för berörda departement och ministerier i de nordiska länderna. Nordiska ministerrådets sekretariat skall beredas möjlighet att följa arbetet. Gruppen skall kunna mötas vid behov, t. ex. i anslutning till internationella initiativ av intresse för de nordiska länderna eller inför möten som berör flyktingpolitiska frågeställningar. Den svenska regeringen har tagit initiativ till ett första möte, som äger rum i december 1986.

Meddelande

om rekommendation nr 31/1986 angående enhetliga rättsregler angående födsel efter insemination

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiskt Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd att arbejde hen imod at opnå så ensartet en situation som mulig i de nordiske lande i spørgsmålet om formerne for og de retlige virkninger af fødsel efter insemination.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Ministerrådet hänvisar till kapitlet om lagstiftningssamarbetet i verksamhetsberättelsen (C 1) för år 1986.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1986 angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. at undersøge mulighederne for at indføre ensartede regler om forbud mod at drive virksomhed i de nordiske lande, herunder at et forbud i et nordisk land også vil få virkning i de øvrige nordiske lande samt

2. at det overvejes at indføre et system, som gør det muligt at indhente oplysninger om økonomisk kriminalitet fra de andre nordiske lande med henblik på at forhindre, at personer, som er idømt forbud mod at drive virksomhed, udøver forretningsvirksomhed i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

Möjligheterna att tillgodose rekommendationens syften har under året diskuterats inom ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor. Kommittén beslöt att hålla nordiska överläggningar mellan berörda experter, för att närmare kunna bedöma förutsättningarna för större rättslikhet länderna emellan. Sådana överläggningar planeras äga rum i början av 1987.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1986 angående nordisk konvention om folkregistrering

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udarbejde en nordisk konvention om folkeregistrering (til afløsning og udvidelse af overenskomsten af 5. december 1968) med det formål at samordne og forenkle reglerne med hensyn til flytning, midlertidigt ophold og fast bopæl mellem de nordiske lande, således at Norden bliver en helhed i så henseende.

Nordiska ministerrådet meddelar den 26 november 1986:

Det er til opfølgning af denne rekommandation besluttet at nedsætte en ad hoc-gruppe med repræsentanter for de centrale folkeregistreringsmyndigheder. Gruppen skal gennemgå den nuværende overenskomst fra 1968 om folkeregistrering og komme med forslag til en revision heraf på baggrund af de indvundne erfaringer siden da med henblik på at sikre, at alle nordiske borgere får social og kulturel tryghed, juridisk ligestilling og størst mulig frihed i deres daglige liv, uanset hvor i Norden de måtte vælge at bosætte sig.

Det er formålet hermed at samordne og forenkle reglerne om flytning mellem og midlertidigt ophold og fast bopæl i de nordiske lande, således at Norden bliver en helhed i denne henseende.

Meddelande

om rekommendation nr 34/1986 angående nordiska kvinnokonferenser 1988

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium at arrangere en nordisk kvindekongress – Nordisk Forum – i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorganisationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke-officielle foreninger eller sammenslutninger,

2. i fællesskab med Nordisk Råds præsidium at arrangere en officiel kongress samtidig med Nordisk Forum,

3. at afsætte projektmidler til forberedelse og gennemførelse af kongresserne.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1986:

En utförlig redogörelse för uppföljningen av rekommendationen lämnas i kapitel VIII om jämställdhet i ministerrådets verksamhetsberättelse för 1986 (C 1).

Fråga

vid nordiska rådets 35:e session angående stödet till den nordiska textiltiennalen

(Meddelandet om rek. nr 22/1984/k, se s. 2236)

Till Nordiska ministerrådet

Av ministerrådets meddelande om rekommendation nr 22/1984 angående stöd till nordiskt utställningsutbyte framgår att finansieringen av den femte nordiska textiltiennalen, som skall arrangeras 1988–89 kommer att bedömas i anslutning till behandlingen av den nordiska budgeten för 1988 och handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet.

När frågan om textiltiennalens framtid togs upp vid senaste session i Nordiska rådet meddelades från ministerrådets sida att man såväl inom Nordiskt konstcentrum, som svarar för det nordiska utställningsutbytet, som inom ministerrådet har en beredskap att positivt pröva frågan om anslag för vissa planeringsinsatser redan tidigare. Fortfarande råder dock osäkerhet om möjligheterna att säkra finansieringen av nästa nordiska textiltiennial. Klarhet i situationen borde emellertid skapas så fort som möjligt då planeringen av tiennalen nu bör föras vidare. Textiltiennalen är ett omfattande utställningsprojekt, och ett exempel på ett samarbete som har givit goda resultat. Triennalen har blivit en etablerad utställning, och det är därför väsentligt att förutsättningarna för detta utställningssamarbete kan tryggas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts ställer jag följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta för att trygga den nordiska textiltiennialens framtid, och för att i ett tidigt skede säkra de ekonomiska förutsättningarna för planeringen av den femte textiltiennalen?

Stockholm den 27 januari 1987

Eiður Guðnason (A.)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående stärkta internationella insatser i alkoholfrågan

Till Nordiska ministerrådet

Social- och miljöutskottet har ombetts följa ministerrådets behandling av en framställning av Kjetil Bruun, Tómas Helgason, Torben Mork och Jan Ording om alkoholfrågans behandling på internationellt plan.

Medan vi kan konstatera att bekämpningen av narkotika inom FN äger rum genom internationella konventioner och en särskild FN-kommission, har alkoholfrågan definierats som ett medicinskt problem och placerats i WHO's byrå för mental hälsa. Inga permanenta resurser har avdelats för alkoholfrågan. Däremot tas behovet av minskad alkoholkonsumtion upp som en förebyggande hälsopolitisk åtgärd i WHO's program "Hälsa för alla år 2000". Våra erfarenheter i Norden visar entydigt att insatser inom vårdsektorn måste kopplas till alkoholpolitiska åtgärder, som begränsar alkoholens tillgänglighet och strävar till en kontroll av de ekonomiska intressen som är knutna till alkoholen.

Ministerrådet erkänner i sitt svar på framställningen, som avsändes från social- och hälsovårdsministrarnas möte i Reykjavik i juni 1986, att den kraftiga ökningen av alkoholkonsumtionen på många håll i världen ger anledning till djup oro. Alkoholproduktionen, i vilken det finns starka ekonomiska intressen, hotar att delvis tränga ut produktionen av livsmedel.

Vi har med tillfredsställelse noterat att regeringsombud från Norge, Sverige och Finland 1986 inom ILO lade fram ett förslag till resolution om åtgärder mot narkotika- och alkoholmissbruk. På grund av tidsbrist slutbehandlades inte resolutionsförslaget vid ILO-konferensen och ministerrådet anser att det finns skäl att överväga ett liknande initiativ till nästa års konferens.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka initiativ överväger Nordiska ministerrådet på internationell nivå för att minska alkoholkonsumtionen?

Stockholm den 29 januari 1987

Svein Alsaker (Kr.F.)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen**

Til Nordisk Ministerråd

Kystområdene i Norge har de senere år registrert en stadig økende invasjon av sel til kysten både fra Øst-isen, Vest-isen og fra Grønland. Utviklingen har utviklet seg til en kjempkonflikt i forhold til fiskerinæringen. I mange av de norske fjordene er fiskebestanden sterkt desimert og økningen av sel gir store økonomiske tap for fiskerne både i form av ødelagde fiskeredskaper og redusert fangst. Sel-invasjonen er også i ferd med å utvikle seg til en konflikt i forhold til akvakulturområdet.

Hva kan og vil Ministerrådet gjøre for å redusere den økende konflikt mellom sel-invasjonen til kystområdene og fiskerinæringen?

Oslo, 30. januar 1987

Svein Alsaker (Kr.F.)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående ökan-
de bestånd av säl längs den norska kusten**

Til Nordisk Ministerråd

Den meget store invasjon av sel på hele kysten av Nord-Norge indikerer at det er oppstått en alvorlig økologisk ubalanse i de havområder selen naturlig finner næring. I sin søkning etter føde går et stort antall sel i fiskegarnene og lider en langsom, pinefull død samtidig som fiskebestanden beskattes uforsvarlig.

Vil Ministerrådet ta initiativ til at det umiddelbart fremmes tiltak som bremser utviklingen av den truende ubalanse, og derved forhindre en større miljøkatastrofe?

Stockholm, 30. januar 1987

Margit Hansen-Krone (H)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten**

(Meddelandet om rek. nr. 15/1986/s, se s. 2397)

Til Nordisk Ministerråd

Ministerrådet har i sin melding til rek. nr. 15/1986 vist til den sosialpolitiske komité som ikke er villig til å undersøke mulighetene for å innrette et nordisk behandlings- og informasjonssenter for funksjonshemmede på Nordkalotten. Ministerrådet har med andre ord ikke tenkt å følge den vedtatte rekommandasjonen. Jeg vil minne om at da Sosial- og miljøutvalget behandlet saken var det et flertall av høringsinstansene som støttet tanken om å utrede dette spørsmålet.

Sosial- og miljøutvalget understreket spesielt

att lokalisering till Kvennes i Troms fylke borde ställa sig fördelaktig vad gäller möjligheterna att erbjuda service åt finsk- och samisktalande funktionshämmede från hela Nordkalottområdet. Ett nordiskt center för funktionshämmede på Nordkalotten skulle få ett särskilt värde som ett centrum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan lokala och regionala organ och för att initiera forskningsprojekt i samarbete mellan universitet och högskolor i norr.

Hvorfor er Ministerrådet ikke villig til å utrede mulighetene for å opprette et nordisk rehabiliterings-, informasjons- og forsknings-senter for funksjonshemmede på Nordkalotten, slik som plenarforsamlingen i Rådet enstemmig har anbefalt?

Stockholm, 30. januar 1987

Margit Hansen-Krone (H)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående samarbete om handelssjöfarten

Till Nordiska ministerrådet

I rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten hemställdes till ministerrådet bl. a. "att utreda behovet av ett gemensamt nordiskt forum för samordning och utveckling av sjöfartspolitiska frågor."

Grundtanken i denna rekommendation var att mot bakgrunden av den svåra sjöfartskrisen genom åtgärder från ministerrådets sida samla nordisk sjöfartskunskap på hög nivå med företräde såväl från arbetsgivar- som arbetstagsidans till gemensamt forum för samordning och utveckling av de sjöfartspolitiska frågorna så att ett enhetligt åtgärdsprogram kunde uppnås. Mot bakgrunden av sjöfartskrisen framstod frågan som brådskande.

I meddelande den 28 november 1986 är ministerrådet av den uppfattningen att den existerande formen för nordiskt samarbete i sjöfartspolitiska frågor fungerar väl, tillika med betoning på att även arbetstagsidans framdeles skall vara företrädd härvid.

Den verkliga utvecklingen bekräftar dock inte ministerrådets uppfattning som riktig, åtminstone ej i resultativt avseende. Sedan Nordiska rådet fattade beslut om den ifrågasvarande rekommendationen har krissituationen för handelssjöfarten ytterligare katastrofalt förvärrats så svårt att det för närvarande återstår endast cirka en tredjedel av den nordiska handelsflottan jämfört med förhållandet för tio år tillbaka.

Något samlat och enhetligt sjöfartspolitiskt handlingsprogram har dock inte framlagts hittills. Däremot har de olika sjöfartsorganisationerna envar för sig varnat för den katastrofala utvecklingen och framställt olika sjöfartspolitiska åtgärdsprogram, bl. a. de nordiska redarföreningarna i oktober 1983 till de nordiska regeringarna samt Nordisk fartygsbefälskongress och Nordiska maskinbefälsfederationen i november ävensom Nordiska transportarbetarfederationen i december 1986 till Nordiska rådet och ministerrådet. Detta förhållande visar att samarbetet inte fungerat på ett enhetligt och samordnat plan.

Med hänvisning till ovanstående önskar undertecknad ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att underlätta handelsjöfartens krissituation samt när kan dessa åtgärder emotes?

Mariehamn den 2 februari 1987

Olof Jansson (ÅC)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående alkoholproblemen i Norden

Till Nordiska ministerrådet

Alkoholproblemet är troligen Nordens största sociala problem. Också de ekonomiska problem som är knutna till alkoholen är stora. På ett väsentligt område, inom sjuk- och hälsovård, utgör alkoholen en stor belastning. Omfattande vårdreformer får stå tillbaka beroende på de kostnader alkoholen orsakar inom vården.

Världshälsoorganisationen har av folkhälsoskäl uppmanat världens regeringar att arbeta för en minskad alkoholkonsumtion. Enligt WHO är en sänkning av den totala alkoholkonsumtionen med 25 procent fram till år 2000 välmotiverad.

Erfarenheter från bl. a. Sverige visar att om åtgärder mot alkoholen uteblir, leder detta omedelbart till att tidigare nedgång i konsumtionen vänds i en uppgång.

Ställer med anledning av detta följande frågor till ministerrådet:

- A. Hur är utvecklingen av alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna i de olika nordiska länderna?
- B. Vad vill ministerrådet vidta för åtgärder i syfte att uppnå Världshälsoorganisationens målsättning om en 25-procentig nedgång i alkoholkonsumtionen fram till år 2000?

Stockholm den 1 februari 1987

Elver Jonsson (fp)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående erkännandet av en i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet i annat nordiskt land

Till Nordiska ministerrådet

Det nordiska samarbetet syftar till harmonisering på så många områden som möjligt. Vad beträffar motsvarigheten av examina och yrkeskompetens släpar det nordiska samarbetet efter utvecklingen på det praktiska planet. Detta försvårar medborgarnas möjligheter att ta arbete fritt i annat nordiskt land. De befintliga begränsningarna harmonierar inte med avtalet om den fria nordiska arbetsmarknaden.

Skillnaderna på utbildningsnivåerna bör jämnas ut genom fort- och introduktionsutbildning. För några yrkens del har detta mål redan uppnåtts. De nuvarande begränsningarna är omotiverade för flera yrken, eftersom arbetsuppgifterna i annat nordiskt land är helt parallella.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att sådan i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet för vilkens del nordisk motsvarighet ännu saknas, skall kunna erkännas i annat nordiskt land och vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att sådan fortbildning, som de olika yrkeskategorierna eventuellt behöver, skall kunna arrangeras?

Helsingfors den 27 januari 1987

Marjatta Väänänen (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående service på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige

Till Sveriges regering

Omkring 260 000 nordiska medborgare är bosatta i annat nordiskt land inom Norden. Den till antalet största gruppen utgör de 150 000 finska medborgare som lever i andra nordiska länder. De flesta av dem lever i Sverige.

Pensionärernas andel i våra samhällen har avsevärt ökat och kommer att öka vidare. Då behovet av service för pensionärer har dimensionerats, har man långt ifrån alltid fäst tillräcklig uppmärksamhet vid de pensionärens ställning och specialbehov som kommer från annat nordiskt land. Medan språkröskeln är en realitet behöver pensionärerna en möjlighet till service på eget språk. I Sverige står sådan service men tills vidare inte i tillräcklig mån till förfogande för finskspråkiga pensionärer. Därför har bl. a. ett avsevärt antal finländare som är bosatta i Sverige flyttat till Haparanda för att få service på eget språk.

Undersökningarna visar också att en betydande del av de personer som närmar sig pensionsåldern ville vid pensioneringen flytta tillbaka till sitt tidigare hemland Finland från Sverige, där service på eget språk fattas. Hindren för pensionärernas flyttning borde minskas mellan länderna och i synnerhet servicen för pensionärer på eget språk borde utvecklas i de kommuner som de är bosatta i, för att pensionärerna skulle kunna undvika en i flera fall ansträngande flyttning, som möter också andra än språkliga hinder.

Det är möjligt att i Sverige arrangera sådan service på eget språk som pensionärerna behöver genom att de i Sverige bosatta tvåspråkiga eller finskspråkiga unga hänvisas till utbildning på respektive vårdområde.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag till Sveriges regering följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar Sveriges regering vidta för att servicen på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige skall ytterligare kunna förbättras?

Helsingfors den 27 januari 1987

Marjatta Väänänen (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående tryg- gandet av det nordiska tjänstemannautbytets ställning i Finland

Till Nordiska ministerrådet

Det nordiska tjänstemannautbytet inleddes 1979. Tjänstemannautbytet jämte den för ändamålet etablerade stipendieordningen ger alla statsanställda möjligheter att i maximalt 12 månader arbeta med motsvarande uppgifter i något annat nordiskt land.

Denna nordiska samarbetsform, som är till direkt nytta för ämbetsverk och anstalter, väckte från början ett stort intresse. I utbytet deltar årligen 12–15 personer. Antalet sökande är mångfaldigt.

Stadgandena om det nordiska tjänstemannautbytet ingår i den nordiska statsutskottets betänkanden. Nordiska ministerrådet leder utbytesverksamheten och kontrollerar det för ändamålet avsedda anslaget. Förvaltningsuppgifterna i anslutning till utbytet har i varje enskilt land anförtrots ett lämpligt ministerium. I Finland, Danmark och Island handhas uppgifterna i anslutning till utbytesverksamheten av finansministeriet, i Sverige av inrikesdepartementet och i Norge av konsument- och förvaltningsdepartementet. Beslut om deltagande i utbytet fattas t. ex. i Sverige av regeringen. I Finland är avsikten att överföra uppgifterna vid tjänstemannautbytet till Statens utvecklingscentral i samband med att finansministeriets organisationsavdelning omorganiseras.

Vid sidan om det nordiska tjänstemannautbytet har man redan under några år arrangerat ett nordiskt utbyte för personalen inom rusvårdsuppgifterna. Detta personalutbyte berör också dem som är anställda i kommuner eller hos privata arbetsgivare. Nordiska rådets följande session kommer att behandla ett finländskt medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer mellan de nordiska länderna. Detta skulle också gälla dem som är i kommunernas tjänst. Tryck i den riktningen att tjänstemannautbytet bör utsträckas även till de kommunala tjänstemännen kan tydligt ses.

Villkoren för tjänstemannautbytet är i huvuddrag desamma i de olika nordiska länderna. Det finns dock en del nationella skiljaktigheter, varför de som från olika nordiska länder deltar i utbytet har en olika juridisk

ställning. I detta hänseende finns det behov till klarläggning och harmonisering.

Det nordiska tjänstemannautbytet är speciellt för Finland en viktig förbindelse med de övriga nordiska länderna. Dess resultat syns i det dagliga arbetet i form av ökat samarbete och informationsutbyte mellan de nordiska systerämbetsverken. Utbytet ökar kännedomen om de övriga nordiska ländernas lagstiftning och förvaltningsverksamhet och förstärker vår tjänstemannakårs positiva attityder till det nordiska samarbetet.

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att det nordiska tjänstemannautbytets ställning, administration och utveckling skall tryggas i Finland?

Helsingfors den 27 januari 1987

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående överflyttning av polistjänster från Norrbotten till södra Sverige

Till Sveriges regering

Sveriges rikspolisstyrelse har låtit utföra en undersökning om antalet brott i norra Sverige och annorstädes i Sverige, och denna statistik har visat att behovet av polistjänster är större inom huvudstadsregionen än i norra Sverige. Därför har man beslutat överflytta sammanlagt 53 tjänster från Norrbotten till Stockholm eller dess omgivning. Därigenom skulle Haparanda förlora en femtedel av sina poliskrafter, dvs. 10 män. Från Luleå skulle överflyttas 29 polismän och från Boden 14 polismän.

Polisen i Haparanda har hittills varit en länk, genom vilken ärenden skötts från såväl södra Sverige som Finland. Ändringen skulle innebära att exempelvis handräckning som myndigheter lämnat ickeofficiellt borde begäras i normal ordning, via Helsingfors och Stockholm. Ärenden som hittills skötts under ett par dagar skulle ta flera veckor i anspråk.

Enligt Finlands polis och tull skulle planens förverkligande innebära ett slut på samarbetet över gränsen, vilket fungerat utmärkt, samt en markant ökning i finländarnas arbetsmängd. Inte sällan har en person som rymt till Sverige sökts upp med hjälp av polismännen i Haparanda, snabbt och icke officiellt. Vid behov har kontakter kunnat etableras var som helst i landet, inte heller har en bristande språkkunskap förhindrat sakernas skötsel. Inom Norrbottens område sker ett mycket omfattande samarbete mellan Sverige och Finland, något som inte syns i statistiken. Nu är man på den finska sidan bekymrad bl. a. över narkotikaproblemet ifall svenskarnas planer förverkligas.

Med anledning av det ovan anförda ställer jag följande fråga till Sveriges regering:

Ämnar Sveriges regering överflytta ovannämnda polistjänster från Norrbotten till södra Sverige och om detta sker, på vilket sätt ämnar Sveriges regering trygga polisväsendets gränsregionala samarbete i Norrbotten?

Helsingfors den 27 januari 1987

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående enhetligare bestämmelser för husvagnar

Till Nordiska ministerrådet

I Norden varierar bestämmelserna gällande husvagnar på ett flertal punkter, vilket förorsakar olika problem både för husvagnsägarna och -tillverkarna.

Den mest påtagliga olikheten gäller vagnarnas bredd. I Sverige kan vagnarna vara max. 2,60 breda och i Danmark och Norge max. 2,30–2,50 m beroende på dragbilens bredd. Också i Finland kan vagnarna vara max. 2,50 m breda men här gäller de strängaste reglerna beträffande dragbilens bredd, då denna får vara högst 50 cm smalare än husvagnen. Detta förutsätter en mycket stor dragbil närmast av amerikansk typ. De facto krävs en sådan bil för husvagnar ända ner till ca 2,20 m:s bredd, varefter vanliga medelstora europiska bilar blir möjliga och därmed en mera ekonomisk framdrift.

Den alltför begränsande och omotiverade 50 cm:s regeln borde för Finlands del m. a. o. harmoniseras mera i enlighet med motsvarande regler i övriga nordiska länder samtidigt som hela det nordiska regelverket på denna punkt kunde ses över. Redan därigenom skulle en fördelaktigare och flexiblare husvagnstrafik uppnås. Det är skäl att i detta sammanhang påminna om att det i Norden för närvarande finns ca 335 000 husvagnar/husbilar registrerade och att antalet fortgående ökar.

Vid sidan om breddmättet finns en lång rad avvikelser i bestämmelserna där en harmonisering är påkallad.

Med hänvisning till det ovanstående ställer jag följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att åstadkomma enhetligare bestämmelser för husvagnar i Norden?

Helsingfors den 27 februari 1987

Sakari Knuuttila (Sdp)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående kilometerskatt på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik i Norge och Sverige

Till Norges och Sveriges regeringar

I Sverige och Norge uppbäres kilometerskatt på dieseldrivna bilar. Tolkningen av bestämmelserna åtminstone i Sverige varierar dock speciellt i fråga om tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik (husbil), som i en del fall beskattas, i andra inte.

Officiellt gäller i Sverige att kilometerskatt uppbäres på dieseldrivna fordon som överstiger 3 500 kg med 2.00 SEK/10 km. I Norge börjar beskattningen från 2 000 kg uppåt med 14 öre/km. Tolkningssvårigheterna har sin bakgrund i att bestämmelserna överhuvudtaget inte nämner turistfordon utan endast lastbilar och bussar. I denna situation hamnar de tulltjänstemän som klarerar in ifrågavarande fordon långt att stå för tolkningen av reglerna.

I Finland har utländska bilar rätt att använda skattefri brännolja och kilometerskatt uppbäres inte för fordon i privat turisttrafik. Åtminstone svenska bilister kan dessutom avskryva utomlands körda kilometer från den svenska kilometerskatten.

De nordiska länderna är alltså i en olikartad ställning i detta avseende samtidigt som situationen skapar onödig irritation med betydelse bl. a. för den nordiska turismen. Redan uppsökandet av en tullstation, som alltså inte behöver vara i omedelbar närhet av inkomststället, skapar problem. Rent ekonomiskt rör det sig om rätt obetydliga belopp, vars bortfall långt skulle kompenseras av mindre byråkrati och administration.

En korrigerig av saken är i och för sig enkel då det enbart krävs en ändring av tolkningen av bestämmelserna och inte av bestämmelserna som sådana. Detta har, som av ovan framgick, sin grund i att turistfordon av ifrågavarande slag överhuvudtaget inte nämns i bestämmelserna.

Med hänvisning till ovanstående ställer jag följande fråga till regeringarna i Norge och Sverige:

Vad ämnar regeringarna i Norge och Sverige göra för att undanröja kilometerskatten på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik för att på så sätt befrämja smidiga nordiska kommunikationer och nordisk turism?

Helsingfors den 27 februari 1987

Sakari Knuutila (Sdp)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående åtgärder för att uppmuntra danskar och norrmän att tala s. k. skandinaviska i det nordiska samarbetet

Till Danmarks och Norges regeringar

En av de viktigaste motiveringarna för ett gynnsamt nordiskt samarbete är ofta önskemålet om att vi nordbor borde ha ett gemensamt talspråk. Detta språk brukar kallas "skandinaviska". Flertalet nordbor kan antas förstå detta språk.

Erfarenheten har dock påvisat att det i allt högre grad finns personer, vilka inte känner till de ibland t. o. m. oöverkomliga språkproblem som en del nordbor har i det nordiska samarbetet. Detta är vanligt speciellt mellan danskar, norrmän och finnar. Problemet beträffande språkförståelse är dock vanligt också i andra nordiska kretsar än enbart inom Nordiska rådet och dess utskott.

Det är dock besvärligt att rätta till språkproblemen så, att t. ex. finländarna alltid skulle ha dansk- och norskkunniga tolkar med sig på de nordiska mötena. Detta ter sig tämligen frustrerande för den skull, att i regel kan alla tala engelska och det skulle vara lätt att övergå till att använda engelska såväl i det officiella som inofficiella nordiska samarbetet. Därför vore det viktigt att allt större vikt skulle fästas vid grannspråksundervisningens betydelse i de nordiska länderna.

I Finland har man på senaste tid allt oftare hört röster som kräver att den obligatoriska undervisningen i svenska som ännu förekommer på högsta-dienivån skulle slopas eller göras valfri när man inte ens i det nordiska samarbetet kan dra nytta av sina kunskaper i svenska språket. Dylika åsikter har nyligen framförts av bl. a. specialister inom skolsektorn. Dessa röster arbetar kraftigt för att införa engelska som ett allmänt språk i det nordiska samarbetet eftersom alla kunde använda detta språk på ett likvärdigt sätt.

Denna finska åsikt är mycket oroväckande och därför vill jag ställa följande fråga:

Vilka konkreta åtgärder avser den danska respektive norska regeringen göra för att förbättra språkförståelsen i Norden?

Helsingfors den 31 januari 1987

Tytti Isohookana-Asunmaa (K)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska**

Till Nordiska ministerrådet

Som följd av den stora organisationsreformen har de två ministerrådssekreteriater sammanslagits till ett sekretariat, som har sitt säte i Köpenhamn. Ett av huvudsyftena med organisationsreformen var att effektivisera ministerrådets arbete. Nu har vi dock konstaterat att den finskspråkiga servicen ytterligare har försämrats. I år fick vi bara en kort sammanfattning på finska av C 2, vilket är ett viktigt dokument med tanke på framtida samarbetsplaner.

I samband med organisationsreformen har flera platser ledigats av Nordiska ministerrådet i de olika länderna. Annonserna som utgivits i Finland har alla varit antingen på danska, norska eller svenska, vilket har gjort det svårt för en möjlig finskspråkig sökande att ta kontakt med Nordiska ministerrådet i Köpenhamn.

För att ytterligare markera bristen på finskspråkig service vill jag meddela att det mig veterligen förekommer språksvårigheter i flera ämbetsmannakommittéer, där man inte anlitar tolkhjälp. För finländarnas effektiva deltagande i det nordiska samarbetet är det ytterst viktigt att ministerrådet ger ut sina dokument även på finska och anordnar tolkhjälp där det behövs.

Med anledning av det ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar Nordiska ministerrådet vidta för att förbättra översättningen och tolkningen på finska i ministerrådets arbete?

Helsingfors den 2 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående överföring av målsättningar för Stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgetar samt om Nordiska rådets anknnytning till denna stiftelse**

Till Nordiska ministerrådet

I Gyllenhammar-gruppens rapport ställdes som ett mål att en stiftelse för industriell utveckling bör inrättas. Stiftelsen inrättades under våren 1986. Till denna privata stiftelse har anslutit sig banker, privata storföretag, statsbolag och bl. a. Nordens fackliga samorganisation.

Den nordiska samarbetsministern i Finland har meddelat att målsättningar för denna stiftelse redan beaktats i regeringarnas budgeter för i år i såväl Finland som andra länder.

Med anledning av det ovarsagda vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Enligt vilket demokratiskt parlamentariskt system för beslutsfattande har målsättningarna för den privata stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgeter inte mer än två månader efter att stiftelsen inrättades och vad är Nordiska rådets anknnytning till ifrågavarande stiftelse?

Helsingfors den 31 januari 1987

Pirkko Turpeinen (Deva)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående det inflytande som företagsverksamhetens övernationalisering och kapitalkoncentration utövar på demokratin och folkväldet

Till Nordiska ministerrådet

Företagsverksamheten har övernationaliserats. Kapitalrörelserna över nationsgränserna har blivit friare än tidigare. De vinster som arbetarna inbringar för övernationella företag står dock inte under medborgarnas demokratiska kontroll. Den ekonomiska och politiska makten koncentreras. De investeringsobjekt för kapital som önskas inbringa vinster kommer inte nödvändigtvis att öka den mänskliga rättvisan på jordklotet, i synnerhet om investeringsobjekten finns inom den övernationella vapenindustrin.

Med anledning av det ovan sagda vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder har ministerrådet vidtagit för att undersöka det inflytande som företagsverksamhetens övernationalisering, kapitalkoncentration har på demokratin och folkväldet?

Helsingfors den 31 januari 1987

Pirkko Turpeinen (Deva)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående sam-
vid Nordiska rådets 35:e session angående sam-
ordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyl**

Til Nordisk Ministerråd

Kjernekraftulykken i Tsjernobyl førte til at store deler av nordisk territorium ble utsatt for radioaktivt nedfall. Dette fikk umiddelbare virkninger på landbruket i visse deler av de nordiske land.

Særlig skadelidende har store deler av reindriftnæringen vært. Nedfallet var konsentrert om noen av de mest typiske reindriftsområder, også der hvor den samiske befolkning ensidig er avhengig av reindrift.

Situasjonen vil for de samiske kjerneområder ikke endre seg radikalt i løpet av ett år, slik forholdene kan være i landbruket forøvrig. Reinens fôrgrunnlag, reinlaven, er en flerårig vekst med langsom tilvekstevne. Det vil derfor ta år før man er tilbake til forholdene før Tsjernobylulykken.

De berørte nordiske lands myndigheter har etter beste skjønn søkt å gjennomføre tiltak som setter de samiske befolkninger istand til å opprettholde den livsform som har så dype røtter, og er så verdifull for de landsdeler det er tale om.

Den situasjon de samiske bosettinger nå er kommet i, krever en bevisst og planmessig politikk for å samordne og støtte tiltak som gir de samiske befolkninger muligheter til å opprettholde og videreføre de samiske kulturformene. Dette er en spesiell oppgave for de berørte land, men kan med fordel skje innen rammen av de nordiske samarbeidsorganer.

På denne bakgrunn vil jeg stille følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Ministerrådet samordne de tiltak som er nødvendige for fortsatt utvikling av reindriften som et bærende element for samisk kultur?

Oslo, 2. februar 1987

Asbjørn Sjøthun (A)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående möjligheten till en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad

Til Sveriges regering

Nordisk Råd vedtok i 1984 å rekommandere Nordisk Ministerråd å fremme økonomisk og industriell utvikling i Norden gjennom tiltak for friere kapitalbevegelser og valutapolitisk samarbeid, samt initiativ som tar sikte på et friere nordisk aksjemarked.

De ulike regler som idag eksisterer innen de nordiske land på dette område virker sterkt begrensende for industrisamarbeid og investeringer over landegrensene i Norden. Slike ulike regler gjelder bl. a.:

- erverv av aksjer i annet nordisk land,
- vilkår for direkte utgående og inngående investeringer,
- myndighetsbehandling av utenlandsk etablering,
- vilkår for direkte utgående og inngående porteføljeinvesteringer.

Muligheten for tiltak mellom nordiske land antas å være begrenset av OECDs kapitalkode, i den grad bestemmelsene praktiseres diskriminerende overfor tredjeland. Det er likevel delte oppfatninger om disse bestemmelser rammer nordiske tiltak som første skritt på veien mot mer allmenn liberalisering overfor hele OECD-området.

Samtidig er det klart at det er intet til hinder for at hvert enkelt nordisk land selv gjennomfører liberalisering på ikke-diskriminerende basis, slik Danmark og Norge har gjort de senere år, og som i praksis særlig tjener det nordiske samarbeid og integrasjonen mellom de nordiske lands næringsliv. Om andre nordiske land følger den danske og norske linje, vil de nordiske land i fellesskap sterkere kunne påvirke utviklingen innen hele OECD-området i retning av friere kapitalbevegelser.

Med henvisning til ovenstående vil jeg stille følgende spørsmål til Sveriges regering:

Hvilke forutsetninger mener den svenske regering må foreligge for at den skal kunne gi et positivt bidrag til en utvikling i retning av

Norden som hjemmemarked, ved å gå inn for mer liberale regler for industrisamarbeid og porteføljeinvesteringer over landegrensene?

Oslo, 2. februar 1987

Anders Talleraas (H)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående sanktioner mot Sydafrika**

Til Nordisk Ministerråd

De nordiske udenrigsministre vedtog på deres møde i Oslo den 17. – 18. oktober 1985 et nordisk handlingsprogram mod Sydafrika. Det er en opfølgning og udvidelse af et tilsvarende handlingsprogram fra 1978. I afventen af bindende sanktioner vedtaget af FN's Sikkerhedsråd har de nordiske lande besluttet at træffe ensidige foranstaltninger for at reducere deres økonomiske og andre forbindelser med Sydafrika.

Skal de foranstaltninger, der er vedtaget i handlingsprogrammet have nogen effekt, er det nødvendigt, at alle nordiske lande opfylder handlingsplanen. Nogle af landene har indført strengere sanktioner mod Sydafrika.

Under henvisning hertil og til Helsingforsaftalens artikel om, at de nordiske lande, hvor det er muligt, bør rådføre sig med hinanden i spørgsmål af fælles interesse, som behandles i internationale organisationer, ønsker jeg at stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvad vil Ministerrådet gøre for at sikre, at de nordiske lande indfører fælles sanktioner mod Sydafrika?

København, den 2. februar 1987

Jens Steffensen (KrF)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering

(Meddelandet om rek. nr 12/1984/s, se s. 2317)

Til Nordisk Ministerråd

I årets meddelelse om rekommandationen hedder det, at Nordisk Ministerråd deler Nordisk Socialpolitisk Komites opfattelse af, at en nordisk handlingsplan for lægemiddelregistrering ikke vil føre samarbejdet fremad på dette område, og at man derfor ikke vil foretage sig noget i anledning af rekommandationen.

Da Rådet for 3 år siden vedtog rekommandationen, var det fordi vi fandt, at et handlingsprogram for lægemiddelregistrering var en naturlig fortsættelse af samarbejdet inden for rammerne af Nordisk Lægemiddelnævn, som året inden havde ført til vedtagelse af fælles retningslinjer for klinisk prøvning af lægemidler. Allerede i 1977 fik vi nordisk receptgyldighed. Men hvert land har fortsat sin egen lægemiddelkontrol og stiller egne krav til lægemidler. Dette må ofte medføre dobbeltarbejde, og fremgangsmåden forringer mulighederne for at få gode lægemidler frem.

Det nordiske samarbejde har bl. a. til formål at fjerne denne type af hindringer, og et ministerrådsforslag om afvikling af handelshindringer (B 70/e) behandles på denne session. Principperne for gensidig godkendelse af tekniske forskrifter bør efter vor opfattelse også kunne omfatte lægemiddelområdet, hvor vi alle kan være enige om, at vore lande har en sikkerhed og et kontrolniveau, som vi alle bør kunne acceptere.

Hvis man ikke mener at kunne indgå en formel aftale, må det være muligt i praksis gensidigt at kunne godkende afprøvningsresultater foretaget i et andet nordisk land, medens beslutningen om registrering som hidtil tages i hvert enkelt land.

Mulighederne for en sådan model bør i det mindste undersøges. På baggrund heraf vil jeg stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Vil Ministerrådet ændre sin hidtidige opfattelse af et handlingprogram for lægemiddelregistrering i Norden?

København, den 2. februar 1987

Dorte Bennedsen (S)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland

Til Nordisk Ministerråd

De britiske myndigheder planlægger at bygge et større anlæg for genindvinding af atomaffald ved atomkraftværket ved Dounreay. Anlægget er en forudsætning for den storstilede atomkraftudbygning, der er vedtaget af en række EF-lande. Dounreay-anlægget skal kunne genindvinde ca 80 tons uran/plutoniumsbrændsel pr. år. Heraf kan udvindes ca 6 tons rent plutoniumoxyd, der er et af verdens farligste giftstoffer med en halveringstid på 24.000 år. Stoffet kan anvendes til fremstilling af atombomber.

Transporten af affaldsstofferne og af det rensede plutonium skal foregå pr. skib, jernbane og fly. Denne transport samt selve udledningen og dumpningen af radioaktivt affald fra værket udgør en øget trussel mod det nordiske landområde og mod havmiljøet. I betragtning af, at der i de nordiske lande er enighed om at afvikle kernekraften som energikilde, må det være i det samlede Nordens interesse at søge at forhindre opførelsen af dette anlæg, der er placeret længst muligt væk fra de interesserede mellem-europæiske stater (Frankrig, Vesttyskland, Belgien og Storbritanien)

Hvorledes har Nordisk Ministerråd reageret på den engelske regerings planer om at udbygge atomkraftværket i Dounreay i Skotland, og hvilke initiativer agter Nordisk Ministerråd at tage for at forhindre denne udbygning?

København, den 2. februar 1987

Aase Olesen (RV)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående de Sverige-finska barnens dubbelspråkighet**

Till Finlands regering

Förmågan att kunna kommunicera på svenska/skandinaviska både i tal och i skrift är av stor betydelse i det nordiska samarbetet. Även kunskapen i de andra nordiska ländernas kultur, historia och samhällsförhållanden är värdefulla i vår strävan för ett fördjupat samarbete mellan våra länder.

Tiotusentals invandrarbarn, varav många finskspråkiga, erhåller hemspråksundervisning i den svenska grundskolan. Dessa behärskar sitt modersmål finska samtidigt som deras kunskaper i svenska utvecklas till fullgod nivå. En del av dessa barn återflyttar till Finland och fortsätter sin utbildning i den finska skolan.

Med hänvisning till det stora behovet av tvåspråkiga (svenska/finska) nordister vill jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Vilka åtgärder har regeringen i Finland vidtagit för att de återvändande Sverige-finska barnen skall bibehålla och utveckla kunskaperna både i finska och svenska?

Stockholm den 2 februari 1987

Lahja Exner (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående det s. k. Bryt-projektet**

Till Nordiska ministerrådet

År 1985 antog Nordiska rådet en rekommendation om åtgärder för att minska rollbundenheten inom utbildning och yrkesval i de nordiska länderna. Med anledning härav startade ministerrådet ett fyraårigt åtgärdsinriktat projekt vars syfte är att utveckla och pröva metoder som bidrar till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden genom försöksverksamhet i utvalda lokala områden i de fem nordiska länderna.

Detta projekt, som går under benämningen Bryt-projektet, är den hittills största satsningen som ministerrådet gjort på jämställdhetssektorn.

Jag har med stort intresse följt planläggningen och starten av Bryt-projektet, särskilt i den del som rör Västmanlands län, mitt hemlän.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka erfarenheter har Bryt-projektet hittills givit?

Stockholm den 2 februari 1987

Berit Oscarsson (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående avskaffandet av handelshinder på entreprenad- maskinområdet

Till Nordiska ministerrådet

I arbetet med att avskaffa handelshindren i Norden pågår beträffande entreprenadmaskiner ett omfattande arbete.

I augusti 1986 anordnades ett möte med experter för att närmare kartlägga intresse och möjligheter att lösa påvisade problem inom området.

Mötet var enigt om att ett kommande harmoniseringsarbete borde starta med att försöka få till stånd enhetliga klassificeringar och definitioner för gruppen motorredskap. Det beslutades vid mötet att uppmana INSTA (Internordisk Standardisering) att påta sig denna uppgift.

Beträffande trafiksäkerhetsaspekterna pågår ett arbete inom Nordisk Bilteknisk Kommitté (NBK).

Även inom Tillsynsgruppen under ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor pågår ett visst arbete inom området.

Vid det tidigare omtalade mötet ansågs det vara önskvärt att ett arbete utifrån arbetsmiljö- och yttre miljösynpunkter skulle ske liknande det konkreta arbete som sker inom NBK. Mötet beslutade därför att föreslå Nordiska ministerrådet att under ÄK-arbetsmiljö upprätta en ad hoc-grupp med uppgift att parallellt och i samråd med NBK försöka lösa vissa prioriterade problem på entreprenadmaskinområdet.

Mot bakgrund av ovanstående ber jag att få ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

1. Vilket är dagsläget beträffande avskaffandet av handelshindren på entreprenadmaskinområdet?
2. Hur avser ministerrådet att samordna arbetet i alla de grupper och instanser som arbetar med frågorna för att få ett snabbt resultat?

Stockholm den 2 februari 1987

Wiggo Komstedt (m)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående nordiskt stoff i läromedel och läroplaner**

(Meddelande om rek. nr 13/1985/k, se s. 2339)

Till Nordiska ministerrådet

Vid Nordiska rådets 33:e session i Reykjavik år 1985 antogs med överväldigande majoritet en rekommendation om det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner.

En grundläggande förutsättning för att skolorna i Norden skall kunna ge en riktig bild av Nordens samhällen i dag och av bredden i det nordiska samarbetet är att det nordiska stoffet ges större utrymme i läroplaner och läromedel.

Av ministerrådets meddelande framgår att rekommendationen behandlats av ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete. Ledningsgruppen har därvid konstaterat att rekommendationen bör ingå i arbetet med handlingsplanen för kulturellt samarbete. Detta kan enligt min uppfattning knappast vara ett tillfredsställande svar på de utomordentligt konkreta åtgärdsförslag som den år 1985 antagna rådsrekommendationen ställde. Risk föreligger för att realiserandet av denna viktiga fråga kommer att fördröjas.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att påskynda förverkligandet av rekommendationen om det nordiska stoffet i läromedel och läroplaner?

Stockholm den 29 januari 1987

Barbro Nilsson (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående straffet för rattfylleri och rattonykterhet

Till Nordiska ministerrådet

I en rapport från Nordiska Trafiksäkerhetsrådet 1985 "Statistik över spritkörsel i Norden" redovisas bland annat de mycket varierande straffsatserna för rattonykterhet och rattfylleri i Norden. Därav framgår exempelvis att en person som kört bil med 1,6 promille i Danmark och Island får böter, i Finland villkorligt fängelsestraff och i Norge och Sverige ovillkorligt fängelsestraff. Även beträffande körkortsåterkallelsen gäller varierande bestämmelser och praxis i de nordiska länderna.

Att onykterhet i trafiken är ett mycket stort trafiksäkerhetsproblem torde vara ovedersägligt. Det är därför oroande att kunna konstatera att onykterheten i trafiken tenderar att öka.

Det är också otillfredsställande att vi i Norden med ett omfattande trafiksäkerhetssamarbete har så olika syn på trafikonykterheten.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har Nordiska ministerrådet några planer på att försöka samordna straffpåföljderna för onykterhet i trafiken?

Stockholm den 30 januari 1987

Olle Östrand (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående föräldraledighet

Till Nordiska ministerrådet

Föräldraledigheten är en rättighet som bör tillkomma envar förälder oberoende av under vilka förhållanden föräldrarna lever. Verkligheten är emellertid som bekant att många inte har möjlighet att använda sig av föräldraledigheten på åsyftat sätt.

Antalet pappor som kan eller vill ta ut föräldraledighet är mycket begränsat. Attityden till pappaledigheten måste förändras. Många människor har ännu inte vant sig vid pappans engagemang i barnens omvårdnad på lika villkor med mammans. Förutsättningarna på arbetsmarknaden för småbarnsföräldrar måste också förbättras. Bl. a. bör möjligheten till kortare arbetstid utökas. Vidare måste ensamföräldrarnas möjlighet att på lika villkor med andra föräldrar ta del av föräldraledigheten beaktas.

Här pekar jag endast på några av de förutsättningar som måste finnas för att föräldraledigheten skall kunna bli reell och tillgodose sitt syfte.

I ministerrådets berättelse (C 1) till denna session omnämns bl. a. projektet föräldraledighet i Norden, och att man genom detta projekt bör kunna få bättre underlag för det fortsatta arbetet med att utforma dessa rättigheter. Jag finner projektet mycket värdefullt och vill med hänsyn till det ovan anförda ställa följande fråga:

Vad avser Nordiska ministerrådet göra för att ge föräldrar i de nordiska länderna reell möjlighet att utnyttja rätten till föräldraledighet?

Stockholm den 30 januari 1987

Lena Öhrsvik (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående ersättning till barn som skadats i samband med arbetsmiljörisker**

(Meddelandet om rek. nr 18/1980/s, se s. 2244)

Till Nordiska ministerrådet

Med anledning av rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m. har vissa intressanta forskningsinitiativ tagits.

Gällande arbetsmiljölagar och avtal på området reglerar arbetstagarens arbetsmiljöförhållanden. De risker som gravida kvinnor är utsatta för t. ex. vid bildskärmsarbete har särskilt uppmärksammats under senare år.

En aspekt som såvitt jag känner till inte har beaktats i detta sammanhang är ersättningsfrågan till barn som föds med handikapp på grund av skador som de fått i fosterlivet i samband med att modern exponerats för skadliga ämnen i sitt arbete. Arbetstagaren är skyddad, men hur är det med barnet, som kanske fått livsvariga skador?

Jag vill därför ställa följande fråga till ministerrådet:

Pågår det något arbete med frågan om ersättning till barn, som skadats redan som foster i samband med risker i arbetsmiljön?

Stockholm den 30 januari 1987

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående fonogramsamarbete

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet antog vid sin 33:e session en rekommendation (nr 15/1985) som går ut på åtgärder för att samordna inspelningen på fonogram (skiva och kasset) av värdefull nordisk musik, åtgärder för gemensam marknadsföring inom och utom Norden och stöd till export av fonogram med nordisk musik.

Nomus har tillsammans med producenter tack vare anslag från ministerrådet kunnat förbereda initiativ med anledning av rekommendationen.

Sedan rekommendationen antogs har emellertid teknikens utveckling inneburit en snabbare strukturell förändring på detta område än vad som kunnat förutses. Här syftas då på kompaktskivans inträde på fonogrammarknaden, framför allt på den utomnordiska.

Efterfrågan utomlands på nordisk musik är stor, men intresset är inte knutet till inspelningar på konventionell skiva eller kasset utan till inspelningar på kompaktskivor. Detta är en förändring, som medför stora problem för framför allt de mindre skivproducenterna i de nordiska länderna.

Krav ställs härmed på de nordiska producenterna att lagerföra tre olika inspelningstyper. På hemmamarknaden dominerar fortfarande den konventionella skivan och kassetten, medan kompaktskivan tagit överhanden på exportmarknaden.

Framställning av kompaktskivor är komplicerad och dyrbar och förekommer inte i komplett form i något av de nordiska länderna. Vill vi förbättra distributionen av nordisk musik utom Norden, som är ett av rekommendationens syften, måste de åtgärder som planeras från ministerrådets sida också omfatta stöd till inspelning av nordisk musik på kompaktskivor och medel avsättas även för denna produktionsform.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att underlätta producenternas omställning från den nuvarande fonogramtillverkningen till en nordisk produktion av kompaktskivor för exportmarknaden?

Stockholm den 28 januari 1987

Sten Svensson (m)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående svenska språkets ställning i Finland**

Till Finlands regering

För det nordiska samarbetet i sin helhet är språkförståelsen i Norden av största vikt. Genom det nordiska kulturavtalet har också de nordiska länderna förbundit sig att främja undervisningen i de andra ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden.

Enligt uppgifter i svenska massmedia finns det i Finland planer på att avskaffa det nuvarande obligatoriska provet i svenska i studentexamen såvitt gäller de finskspråkiga gymnasieskolorna. Vidare skall förslag ha framförts om att på vissa nivåer minska antalet undervisningstimmar i svenska.

I diskussionen om språkundervisningen i Finland och i många av de inlägg som gjorts i tidningspressen har engelskan fått en mycket framträdande plats. Även om svenskan traditionellt har en stark ställning i Finland är det skäl att med viss oro följa den diskussion som nu förs i Finland. För övriga Norden är det av stor betydelse att Finland aktivt kan delta i det nordiska samarbetet. En ensidig inriktning på engelskan i Finland kan i framtiden begränsa möjligheterna att upprätthålla nordiska kontakter på bred bas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts vill jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Vilka åtgärder avser den finländska regeringen vidta för att stärka det svenska språkets ställning i skolorna i Finland?

Stockholm den 2 februari 1987

Ingrid Sundberg (m)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående enhetliga nordiska bestämmelser rörande cesium i livsmedel

Till Nordiska ministerrådet

I strävan att avveckla de icke-tariffära handelshindren i Norden har ett omfattande utredningsarbete igångsatts också vad gäller olikheter i livsmedelslagstiftningen. Syftet är, mera populärt uttryckt, att livsmedel som godkänns i ett nordiskt land skall kunna konsumeras i ett annat nordiskt land utan ytterligare kontroller.

I årets ministerrådsberättelse, C 1, lämnas en redogörelse för försöken till samordning av gränsvärdena i Norden för radioaktivitet i livsmedel i Tjernobylolyckans efterföljd. I juni 1986 sammanträffade på initiativ från det permanenta nordiska utskottet för livsmedelfrågor berörda myndigheter. Enighet uppnåddes om, att samma regler och gränsvärden borde gälla över hela Norden. Experterna anbefalldes att de nordiska länderna borde följa EG:s och därmed Danmarks gränsvärden för cesium i livsmedel. Slutresultatet av detta nordiska harmoniseringsförsök blev ett totalt misslyckande. Danmark och Norge har anslutit sig till EG's riktvärde på 6000 bequerel/kg livsmedel. I Finland gäller fortsatt ett gränsvärde på 1 000 Bq/kg och i Sverige 300 Bq/kg beträffande cesium 137.

Före Tjernobyl hade Sverige satt riktvärdet för cesium 137 i livsmedel till 2000 Bq/kg. Därefter skedde en sänkning till nuvarande 300 Bq/kg. Inom EG har en expertgrupp föreslagit ett så högt riktvärde som 13 000 Bq/kg för mejeriprodukter och 20 000 Bq/kg för övriga baslivsmedel.

För min personliga del har jag svårt att se och motivera varför riktvärdena för radioaktivitet i livsmedel skall vara helt osamordnade i Norden. Menar vi något med handelspolitiska begrepp som Norden som hemmamarknad så är det en självklarhet att samma gränsvärde skall gälla för innehållet av cesium 137 i hela Norden.

Mot bakgrund av vad som ovan sagts ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder har Nordiska ministerrådet för avsikt att vidtaga för att samma riktvärde skall gälla över hela Norden för cesium 137 i livsmedel?

Stockholm den 28 januari 1987

Elver Jonsson (fp)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående ett fredsinstitut på Åland

Till Finlands regering

År 1984 väcktes i rådet ett medlemsförslag om ett nordiskt fredscentrum i anslutning till planeringen av ett nordiskt institut på Åland. Enligt medlemsförslaget skulle ett sådant fredscentrum anordna kurser, konferenser och symposier samt bedriva forskning i fredsfrågor. Förslaget föranledde ingen åtgärd från rådets sida.

I Norden har intresset för freds- och säkerhetspolitiska frågor under senare år starkt ökat. Dessutom finns ett växande behov av forskning och information om pågående forskning på detta område. För en placering av ett fredsinstitut i Mariehamn talar i hög grad Ålandsöarnas status som demilitariserad zon och självstyrande region och det relativt centrala men ändå lugna och avskilda läget i Norden.

Med hänvisning till ovanstående får jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Vilka förutsättningar anser den finländska regeringen måste föreligga för att det tidigare diskuterade fredsinstitutet på Åland skulle kunna realiseras?

Stockholm den 29 januari 1987

Arne Gadd (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land**

Till Nordiska ministerrådet

I de fall då Nordiska investeringsbanken överväger möjligheten att delta i finansieringen av projekt i utomnordiskt land, bör banken då ta hänsyn till om landet i fråga bryter mot normer som hävdas av de nordiska länderna i internationella sammanhang?

Stockholm den 28 januari 1987

Arne Gadd (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna

Till Nordiska ministerrådet

Det multilaterala skatteavtalet mellan de nordiska länderna för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet trädde i kraft den 19.12.1983 och tillämpades för första gången på beskattningen för år 1984. Genom avtalet har exempelvis rätten till beskattning av pensioner givits den betalande staten. I fråga om sådana inkomster undanröjer Finland, såsom mottagarens boendestat, dubbelbeskattningen genom befrielsemetoden. Inkomsten räknas i Finland till skattepliktig inkomst, men av den skatt som utgår på totalinkomsten lämnas den del odebiterad som härrör från inkomst erhållen i den andra staten. Dessa inkomster, vilka endast beaktas vid den så kallade skattesatsen, inverkar förhöjande på beskattningen av inkomster som förvärvats i Finland.

Tekniken för fastställande av vederbörandes skattepliktiga inkomst i Finland har dessvärre lett till resultat som knappast kan anses skäliga. Den nuvarande tillämpningen av befrielsemetoden har inneburit att vissa pensionärer med pensionsinkomst från exempelvis Sverige har tvingats betala en avsevärd del av sin övriga inkomst i Finland i skatt. På det sättet har avsikten med dubbelbeskattningsavtalet urholkats. Sålunda är pensionsinkomst i Finland överlag skattefri upp till 25 000 mark per år, medan person med pension från Sverige kan tvingas erlagga upp till 4 000 mark i skatt på en inkomst i Finland om endast 10 000 mark.

Med hänvisning till ovan sagda ställer undertecknad högaktingsfullt följande fråga till vederbörande medlem av ministerrådet:

Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidta för att garantera att avtalet om undvikande av dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna av år 1983 förverkligas så att dubbelbeskattning också i den praktiska beskattningen undviks?

Helsingfors den 2 februari 1987

Kaj Bärlund (Sdp)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående ett nordiskt institut för bioteknik i Island

(Meddelandet om rek. nr 28/1986/e, se s. 2421)

Till Nordiska ministerrådet

År 1986 antog Nordiska rådet enhälligt en rekommendation till Nordiska ministerrådet om samarbete inom biotekniken.

Det som Nordiska rådet hemställde om var att det under år 1986 skulle undersökas vilken betydelse ett nordiskt bioteknologiskt institut med eventuell placering i Island och som specialiserade sig i utforskning av bl. a. termofila bakterier, skulle ha för det nordiska näringslivet, och vilka samarbetsperspektiv som förelåg på detta snäva område inom biotekniken.

Den knappa tidsramen sattes med hänsyn till den raska utveckling som för när varande äger rum inom bioteknologin.

Frågan gällde sålunda ett litet institut som skulle befatta sig med grundforskning inom ett avgränsat område vilket vi i Island bevisligen har viktiga kunskapsmässiga och geografiska resurser som kan ställas till förfogande för nordiskt samarbete på området. Meddelandet till 35:e sessionen om rekommendationen innehåller inga konkreta besked i det i rekommendationen framlagda förslaget.

Rapporten som bifogades meddelandet innehåller däremot viktiga uppgifter som utredningsmannen, professor Ingemar Månsson, erhållit vid ett besök i Island hösten 1986. Där bekräftas bl. a. att man i Island byggt upp betydande kompetens inom området bioteknologi och att cirka 130 personer med vetenskaplig skolning för närvarande är verksamma där, samt att cirka 10 unga personer förväntas årligen därtill med Phd eller MSc utbildning. Utredningsmannen noterar i rapporten att Island erbjuder unika möjligheter inom båda de forskningsområden som omfattas av medlemsförslaget och att man i Island vill ställa dem till den nordiska och internationella forskningens förfogande. Slutligen konstaterar utredningsmannen att Islands geografiska resurser, den föreliggande dokumentationen och viljan till egna och gemensamma nordiska insatser tillsammans borgar för möjligheten att ta fram både grundläggande och tillämpad kunskap av mycket stort värde. Utredningsmannen förordar slutligen ett positivt ställningstagande och att frågan tas upp i ett kommande nordiskt samarbetsprogram.

Med hänvisning till detta vill jag ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet:

Kommer Nordiska ministerrådet under innevarande år att ta ställning till förslaget om ett nordiskt institut för bioteknik i Island?

Om Nordiska ministerrådet inte kan ta ställning till förslaget, vilka ytterligare utredningar krävs inför ett ställningstagande?

Reykjavik den 2 februari 1987

Páll Pétursson (F.)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående nedläggning av Samnordisk Dokumentation om Arbejdsmiljø (SDA)

Til Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd besluttede på sit møde den 26. november 1986 med virkning fra 1. september 1987 at standse samarbejdet på dokumentationsområdet for arbejdsmiljø i den form, det har i dag. Denne beslutning indebærer, at Samnordisk Dokumentation om Arbejdsmiljø (SDA) ophører med sin virksomhed fra denne dato.

Ministerrådet henledte på samme møde Embedsmandskomiteen for Arbejdsmiljøspørgsmåls opmærksomhed på, at udviklingen i de enkelte lande kan skabe forudsætninger for nye samarbejdsformer inden for området.

I BRODD-rapporten fra Statens Bibliotekshøgskole i Norge, der udkom i oktober 1986, anbefales på baggrund af en analyse af mulige modeller for nordisk samarbejde inden for arbejdsmiljødokumentation at satse på nationale centre og et fælles nordisk center. Det fælles nordiska center skal yde informationsanalysetjenester og andre informationstjenester samt drive en fælles katalog i maskinlæsbar form.

Også en rapport fra 1985 udarbejdet af embedsmænd fra de nordiske arbejdstilsyn konkluderer, at det nordiske samarbejde på arbejdsmiljøområdet har været og i fremtiden vil være frugtbart og ressourcebesparende. Det anbefales i rapporten, at SDA etableres som en permanent nordisk institution til information og dokumentation på arbejdsmiljøområdet, og at det drives i Ministerrådets regi og finansieres over dettes almene budget.

Det er oplyst, at SDA's virksomhed koster 1,8 mio NOK årligt (1985). Også NFS støtter bevarelsen af SDA.

På baggrund af det ovenanførte stiller jeg følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvorfor går Ministerrådet imod BRODD-rapportens anbefaling og imod flertalsindstillingen i rapporten fra 1985 og nedlægger SDA, og hvordan forestiller Ministerrådet sig samarbejdet på dette område fremover?

København, den 18. februar 1987

Dorte Bennedsen (S)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden

(Meddelandet om rek. nr 24/1985/s, se s. 2358)

Til Nordisk Ministerråd

Nordisk Råd ba i 1985 Ministerrådet gjennom en parlamentarisk forankret komité utrede mulighetene for en mer omfattende harmonisering av de nordiske lands lovgivning på miljøområdet (*rek. nr 24/1985*). Bakgrunnen for denne rekommandasjon er bl. a. Helsingfors-avtalens paragraf 31 som sier at de nordiske land skal søke å harmonisere sine miljøvernregler i den hensikt å oppnå størst mulig overensstemmelse når det gjelder normer og retningslinjer for utslipp av forurensninger, anvendelse av miljøgifter og andre forstyrrelser av miljøet. Gjennom den nordiske miljøvernkonvensjonen har man et regelverk som forankrer konsesjonsbehandling og fastsettelse av emisjonsgrenser for et foretak som sprer forurensninger over grensene til et naboland. I slike tilfeller skal landene konsultere hverandre og fastsette utslippsgrenser under hensyntagen til nabolandets retningslinjer for utslipp. Men noen egentlig harmonisering av landenes miljøvernlovgivning har man ikke foretatt, selv om hvert land har fått betydelige impulser fra grannelandenes lovgivning. Etter min oppfatning burde man prøve å få til en harmonisering av de ulike nasjonale reglene. Det kan f. eks. være store ulikheter i den nasjonale lovgivning spesielt når det gjelder økonomisk støtte til bedrifter som vil foreta miljøverninvesteringer. En felles lovgivning kan bidra til å unngå en vridning av konkurransevilkårene mellom foretak i de ulike nordiske landene.

I sin melding til rek. nr. 24/1985 sier Ministerrådet at embetsmannskomiteen for miljøbeskyttelsesspørsmål i sitt arbeid tar opp harmonisering av lover og regler på slike sentrale samarbeidsområder som luftforurensning, kjemiske stoffer og produkter, spillvann og naturbeskyttelse. Ministerrådet opplyser også at programmet for nordisk samarbeid og miljøbeskyttelse 1983–87 skal revideres i løpet av 1987 med sikte på å framlegge et ministerrådsforslag til sesjonene i 1988 om et nytt samarbeidsprogram for den kommende 5-års periode, og at man i forbindelse med revisjonen vil være oppmerksom på mulighetene for en lovharmonisering på enkelte områder. Jeg vil også peke på at Ministerrådet i sitt møte med sosial- og miljøutvalget i november 1985 ba om å få komme tilbake til spørsmålet om en parlamentarisk forankret komité slik rek. nr 24/1985 ber om.

På denne bakgrunn vil jeg stille følgende spørsmål til Nordisk ministerråd:

Hvordan ser Ministerrådet på mulighetene for å få til en systematisk og omfattende gjennomgang av lovgivningen med sikte på en harmonisering av lover, regler og normer på miljøområdet?

Vil Ministerrådet aktivt arbeide for at revisjonen av samarbeidsprogrammet for miljøbeskyttelse som skal gjennomføres i 1987 kan løfte fram dette saksfeltet i det nordiske samarbeidet og føre til konkrete resultater?

Oslo, 13. februar 1987

Svein Alsaker (Kr. F.)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående den nordiska insatsen i havsföroreningskonventionerna

Til Nordisk Ministerråd

I Londonkonventionen (global dumpningskonvention) og Oslokonventionen (dumpning i Nordsøen og Nordøstatlanten) er det bestemt, at indholdet af konventionernes bilag over stoffer der ikke må dumpes (sorte liste) og bilag over stoffer der må dumpes (grå liste) løbende skal revideres.

Ingen nye stoffer er blevet overført til konventionernes sorte lister nogensinde! Dette er uacceptabelt ikke mindst i betragtning af de tusinder af nye stoffer der er "opfundet" og taget i anvendelse siden konventionens ikrafttræden (10–15 år).

Derimod har Oslo Kommissionen besluttet at flytte organosilikoner fra den sorte og den grå liste. Herefter vil det være yderst vanskeligt at forbyde dumpning af stoffer, mens det er gjort ulig lettere at flytte stoffer

I 1985 vedtog konventionerne nye kriterier for placeringen af stoffer på den sorte og den grå liste. Herefter vil det være yderst vanskeligt at forbyde dumpning af stoffer, mens det er gjort ulig lettere at flytte stoffer ud af konventionernes lister og derved tilladt at dumpe dem i stor stil. Blandt andet skal det nu bevises at stoffer på den sorte liste ved dumpning vil påvirke havet miljømæssigt i stor skala.

Om den nordiske indsats i konventionerne generelt kan det siges, at den ligger langt under det niveau den har i festtalerne. Der har f. eks. på intet tidspunkt udarbejdet om videnskabelig af stoffer til forbudslisten i Londonkonventionen. I løbet af 10 konsultative møder, hvor der ialt har været fremlagt 426 papirer, har de nordiske lande enkeltvis eller sammen i forskellige konstellationer alt i alt fremlagt eller været medforfattere til ialt 17 papirer, hvoraf kun et enkelt var et direkte forslag om dumpningsforbud (radioaktive stoffer).

Generelt må det fastslås, at den nordiske indsats i konventionerne nu må op på et ambitionsniveau, der rummer mere end blot fremlæggelse af principielle synspunkter og smukke hensigter. For de mere industrialiserede lande, der har stærk interesse i at få lov at dumpe, er det ingen sag at afvise den svage nordiske indsats, så konventionerne tværtimod at styrkes

blir ringere. Svækkelsen af kriterierne er et bevis på dårlig nordisk indsats udover at der i sig selv er en skadelig beslutning.

Vil Nordisk Ministerråd arbejde for, at beslutningerne i Oslo Kommissionen og Londonkonventionen om kriterierne for at flytte stoffer ud og ind af forbudlisterne ændres sådan at det gøres sværere at flytte stoffer ud af forbudlisterne, og vil nordisk ministerråd sørge for, at der afsættes ressourcer til veldokumenterede forslag om at flytte stoffer ind på konventionernes sorte lister?

København, den 16. februar 1987

Margrete Auken (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående nordiskt förbud mot förbränning av kemiskt avfall på Nordsjön

Til Nordisk Ministerråd

I forbindelse med sessionen i Reykjavík, marts 1985, udtalte Nordisk Ministerråd, at havafbrænding af kemisk affald må stoppes 1. januar 1990, eller snarest derefter. Man enedes også om, at de nordiske lande samlet skulle kontakte de lande, der endnu ikke havde ratificeret en beslutning fra 1981 i Oslo Kommissionen, om at havafbrænding af kemisk affald er en midlertidig affaldsbortskaffelsesmetode, og der inden 1. januar 1990 skal afholdes et møde med det formål at beslutte en slutdato.

Beslutningen er endnu ikke ratificeret af England, Portugal, Spanien, Belgien og Island.

Nordisk Ministerråd udtalte også i Reykjavík, at Oslo Kommissionens behovsanalyse (gennemgang af alternativet med henblik på at fastsætte slutdato for havafbrænding) skulle færdiggøres hurtigst muligt, og at fremlæggelsen af de nordiske synspunkter m. m. skulle udarbejdes mellem de nordiske lande på embedsmandsniveau.

De nordiske embedsmænd har imidlertid besluttet ikke at bidrage til at der findes landbaserede alternativer til afbrænding af-hovedsagligt – klorerede organiske stoffer, på trods af, at en sådan viden måtte forventes at være veludviklet i de nordiske lande, og iøvrigt prioriteret af ECE's miljøkomite i dens arbejde med at finde alternativer til netop kloreret organisk affald.

Vil Nordisk Ministerråd tage initiativ til, at der på næste møde i Oslo Kommissionen (juni 1987) fremlægges et Nordisk forslag om afvikling af havafbrænding, der indeholder en behovsanalyse (gennemgang af alternative teknologier m. m.) samt en kritik af havafbrændingsteknologien, jfr kommissorium for den fælles arbejdsgruppe nedsat af London- og Oslo Kommissionen?

København, den 16. februar 1987

Margrete Auken (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay

Til Nordisk Ministerråd

I de sidste 30 år har atomoparbejdningsanlægget Windscale/Sellafield dagligt udledt i millioner af liter radioaktivt spildevand til Det irske Hav. Først sidst i 70'erne er udledningen reduceret. Der ligger i dag mere end 250 kg plutonium på bunden af Det irske Hav, der på grund af Windscale er det mest radioaktive hav i verden.

Udledninger fra Windscale kan måles overalt i Nordsøen, og i Nordatlanten fra Barentshavet til Østgrønland. Op imod en tredjedel af det radioaktive cæsium i danskerens føde (før Tjernoby) kommer fra Windscale.

Endnu et britisk anlæg er planlagt i det nordligste Skotland, Dounreay, hvorfra der også vil blive udledt radioaktivt spildevand på trods af vedtagelsen af et nordisk forslag (1984) i Paris Kommissionen (Paris Konventionen dækker landbaseret forurening af Nordsøen og Nordøstatlanten) og stor opstand i især Norge og på Orkney Øerne.

Irland foreslog i 1986 Paris Kommissionen at alle nuklear anlæg skal anvende den bedst tilgængelige teknologi for at nedbringe (minimize) og fjerne (eliminate) radioaktive udledninger. Danmark, Island, Norge, Vesttyskland og Sverige kunne acceptere indholdet af det irske forslag, men ville have formuleringen ændret.

Frankrig, England og EF kunne ikke acceptere det irske forslag, der ikke blev krævet til afstemning – det er således uvist om det ville kunne opnå de fornødne 3/4 flertal.

Irland har nu fremsat forslaget igen. Det skal først behandles ved et teknisk/videnskabeligt møde i marts, og derefter ved Paris Kommissionsmødet i juni.

- Vil Nordisk Ministerråd støtte det irske forslag til Paris Kommissionen om, at Windscale/Sellafield – og Dounreay om dette værk presses igennem – skal nedbringe og fjerne udledning af radioaktive spildevand?

København, den 16. februar 1987

Margrete Auken (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående nordiskt stöd till IUCN och strategi inom Världsbanken

Til Nordisk Ministerråd

Ved sessionen i København, marts 1986, udtalte jordbruksminister Svante Lundkvist på vegne af Nordisk Ministerråd, at de nordiske lande ville udarbejde en fælles konkret instruks til den nordiske repræsentant i Verdensbankens bestyrelse om miljøhensyn i forbindelse med afstemning om lån til udviklingsprojekter m. m.

Instruksen skulle sikre, at de nordiske lande i højere grad end hidtil kan fremtræde med en klar og selvstændig profil, og ville lægge særlig vægt på at Verdensbankens miljøekspertise forstærkes.

I Verdensbankens økologiske kontor er der ansat 1 uddannet økolog og 3 medarbejdere, der skal gennemgå miljøaspekterne i mere end 300 forslag årligt. Verdensbanken anvender derudover IUCN som konsulenter. IUCN's store styrke er arbejdet i den tredje verden. En støtte til IUCN kan betragtes som yderst effektiv støtte til de principper der ligger bag de generelle nordiske holdninger til miljø og udvikling.

IUCN's største problem er økonomien. Støtten fra de enkelte nordiske lande er meget forskellig, og først og fremmest meget lav. Danmark betaler således 200 gange mere til UNEP end til IUCN, mens det svenske SIDA har betalt forholdsvis store beløb til IUCN, bl. a. en post som Tropical Forest Officer inklusiv sekretær og overheads.

Vil Nordisk Ministerråd undersøge mulighederne for at øge den økonomiske støtte fra de enkelte nordiske lande til 2 millioner kr/år fra Norge, Danmark, Sverige, Finland og 500 000 kr. fra Island i en treårig periode, for derved at effektivisere IUCN og derved bl. a. øge Verdensbankens muligheder for miljøekspertbistand, og kan ministerrådet oplyse hvad der er sket på dette område siden sessionen i København?

København, den 16. februar 1987

Margrete Auken (SF)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående den nordiska arbetsmiljökonventionen**

Til Nordisk Ministerråd

Ministerrådet har besluttet at følge en anbefaling fra social- og miljøutskottet om at prioritere udredningsarbejdet på arbejdsmiljøområdet med henblik på at få nedskrevet en nordisk arbejdsmiljøkonvention.

En sådan konvention vil udgøre en stærk platform for at fremføre nordiske synspunkter i international sammenhæng.

Konventionen skal diskuteres i løbet af 1987 på møder mellem social- og miljøutskottet og ministerrådet, og forhåbentligt nedskrives i 1988. Det vil være relevant allerede på nuværende tidspunkt at få oplyst hvilken juridisk status (bindende karakter) konventionen vil få i relation til lovgivningen i de nordiske lande, tidsrammer osv.

Hvad kan ministerrådet oplyse om arbejdet med at få nedskrevet en nordisk arbejdsmiljøkonvention?

København, den 16. februar 1987

Lilli Gyldenkilde (SF)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående det franska visumtvånget**

Till Danmarks regering

Nordiska rådets presidium har i skrivelse den 26 november 1986 till Danmarks regering hemställt att regeringen inom ramen för EG skulle medverka till att visumtvånget till Frankrike skulle upphävas för nordiska medborgare. Presidiet ansåg med hänvisning till bl. a. passfriheten i Norden visumtvånget för nordiska medborgare särskilt olämpligt.

På frågor i Europarådet den 27 januari i år från svenska politiker angående visumtvånget har den franske premiärministern svarat bl. a. att visumtvånget skulle avlägsnas så snart som möjligt och att tidsaspekten avsåg hellre månader än år.

Mot bakgrund av ovanstående får jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

På vilket sätt har Danmarks regering sökt påverka den franska regeringen att avskaffa visumtvånget för nordiska medborgare vid inresa till Frankrike och när kan man räkna med att visumtvånget upphävs?

Stockholm den 17 februari 1987

Lennart Andersson (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående
mervärdesskattefri försäljning på nordiska flyg-
platser**

Till Nordiska ministerrådet

I samband med flyg- och båtresor inom och utom Norden medges sedan lång tid tillbaka rätt till inköp av vissa kvantiteter av alkoholhaltiga drycker och cigaretter. Våren 1985 infördes skattefri försäljning av andra livets glädjemedlen såsom choklad, parfym och kosmetika i samband med båt- och flygresor i Norden. Samtidigt höjdes den generella gränsen för inköp av varor för personligt bruk till 1 000 kronor för svenska resenärer.

Utomnordiska medborgare kan därtill handla momsfrött vid uppehåll i Norden. Återbetalning av erlagd mervärdes- eller annan indirekt skatt sker vid avresan. De butiksägare som däremot har etablerat sig på nordiska flygplatser för att försälja andra varor än alkohol, cigaretter, choklad eller kosmetika åtnjuter inte sälja sina varor momsfrött. Enligt min mening är det inkonsekvent att medge restitution för varor som inköpts utanför flygplatsernas hank och stör samtidigt som samma försäljning på själva flygplatsen inte är momsfrött.

Mot denna bakgrund ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har Nordiska ministerrådet för avsikt att möjliggöra momsfrött försäljning av varor som icke är att betrakta som njutningsmedel på nordiska flygplatser med internationell trafik?

Stockholm den 19 februari 1987

Gunnar Björk (c)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående dioxinutsläpp i södra Norge i Porsgrunn**

Till Norges regering

Forskare har konstaterat alarmerande höga halter av miljögiftet dioxin i fisk och skaldjur. En industri i Porsgrunn-området svarar för Europas största dioxinutsläpp.

Jag vill därför ställa följande fråga till Norges regering:

Vilka åtgärder avser den norska regeringen att vidtaga med anledning av dessa rapporter om de stora dioxinutsläppen i södra Norge?

Stockholm den 19 februari 1987

Gunnar Björk (c)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående flyktingbarns deltagande i korta skolresor till grannländer

Til Nordisk Ministerråd

Ved Nordisk råds 34. session i København i 1986 stillede jeg spørgsmål til Ministerrådet om, hvad man agtede at gøre for at ændre de regler, der i dag bevirker, at flygtningebørn kun med meget stort besvær på grund af grænsekontrol kunne deltage i korte skolerejser til nabolandene.

I det svar, jeg fik, henvistes bl. a. til, at dette spørgsmål var på dagsordenen ved det nordiske udlændingeudvalgs møde i juni måned 1986, hvor man skulle diskutere muligheden for en harmonisering af de regler, som nu gælder internationalt.

Der blev samtidig i svaret givet udtryk for et ønske om, at en løsning på problemet kunne findes i løbet af efteråret 1986.

På baggrund af ovenstående skal jeg derfor stille følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

”Hvad har Ministerrådet gjort i det forløbne år for at ændre de regler, der i dag bevirker, at flygtningebørn, som går i dansk skole, kun med stort besvær på grund af grænsekontrol kan deltage i korte skolerejser til nabolandene?”

Helsingfors, den 23. februar 1987

Kaj Poulsen (S)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående homosexuellas situation

(Meddelandet om rek. nr 17/1984/j, se s. 2318)

Till Finlands och Islands regeringar

Meddelandet om *rekommendation nr 17/1984* angående forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete inom gällande lagar rörande homosexuella saknar närmare upplysningar om Finlands och Islands åtgärder för att förverkliga intentionerna i rekommendationen.

Fortfarande gäller i Finland att det s. k. uppmaningsförbudet, som i praktiken ofta tolkats som att all positiv information om homosexuell kärlek och homosexuell situation i samhället har varit lagstridig.

I Island är frivilliga homosexuella förbindelser förbjudna mellan personer som är 16–17 år och personer som är äldre. Motsvarande begränsning finns inte för heterosexuella förhållanden.

Flera ytterligare diskriminerande omständigheter finns att peka på, men jag inskränker mig här till detta och ställer följande fråga:

Vilka konkreta åtgärder avser Finlands och Islands regeringar vidta i sina respektive länder för att avskaffa den lagstiftning som diskriminerar homosexuella och för att i enlighet med rådets rekommendation nr 17/1984/j främja homosexuellas likaberättigande och skydd mot särbehandling och vilken är i så fall tidsplanen för detta?

Helsingfors den 23 februari 1987

Inga Lantz (vpk)

Fråga**vid Nordiska rådets 35:e session angående betalning av sociala avgifter**

Til Norges regering

Jeg har fået oplyst, at arbejdskraft – typisk til Off-Shore-virksomhed – som udsendes til opgaver i Norge for at opholde sig der i kortere tid end 183 dage inden for et kalenderår på en såkaldt "arbejdsudlejekontrakt", skal betale trygdeafgift til Norge fra den første dag, mens andre personer, som udsendes til Norge men på en anden form for kontrakt og for længere tid, er fritaget for betaling af trygdeafgift under de første 12 måneders ophold i Norge.

I denne anledning vil jeg stille følgende spørgsmål til Norges regering:

Vil Norges regering undersøge muligheden for at undgå forskelsbehandling af dansk arbejdskraft i Norge med eller uden arbejdslejekontrakt i relation til betaling af trygdeafgift?

Helsingfors den 24. februar 1987

Jens Steffensen (KrF)

Fråga

vid Nordiska rådets 35:e session angående handläggningen av koncessionen för Kvarkenflyget

Till Sveriges regering

I oktober 1986 upphörde Finnair med sin flygtrafik på rutterna Vasa-Umeå och Vasa-Sundsvall för att i stället öppna trafik på rutten Vasa-Skellefteå.

I början av samma månad (8/10) 1986 föreslog Kvarkenrådet och de berörda kommunerna att flygbolaget Air Hudik skulle ges koncession på Kvarkenrutterna. I början av december väntades den svenska regeringens beslut efter att samtliga remissinstanser enhälligt gått in för den av Kvarkenrådet föreslagna lösningen.

Berörda myndigheter Luftfartsstyrelsen i Finland och Kommunikationsdepartementet i Sverige utlovade då snabb handläggning av koncessionsärendet så att trafiken snabbt skulle kunna komma igång inför den besvärliga vinterperioden med störningar i Kvarkens fartygstrafik.

Ännu i slutet av februari 1987 har beslut ej fattats och Kommunikationsdepartementet kan inte heller lämna besked om tidtabellen för handläggning och beslut trots att nödvändiga samråd, med Finland enligt luftfartsavtalet och med Norge och Danmark enligt SAS-avtalet, skett.

Eftersom det dröjer minst två månader efter beslut till trafiken kan inledas är det naturligt att befolkning, kommuner, myndigheter och näringsliv är bekymrade och irriterade över en som de anser långsam handläggning.

Handläggningen av koncessionfrågan för Kvarkenflyget visar alldeles tydligt behovet av konkreta insatser för samarbete, smidigare handläggning och beslutsfattande beträffande tvärflyg-frågor i Norden.

Vad avser Sveriges regering göra för att påskynda beslutet om koncession för Kvarkenflyget?

Helsingfors den 26 februari 1987

Ole Norrback (Sfp)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

I överensstämmelse med § 22 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsberättelse från Nordiska rådets presidium till plenarförsamlingen vid Nordiska rådets 35:e session. Rapporten omfattar verksamheten sedan Nordiska rådets 34:e session.

Stockholm i januari 1987

För Nordiska rådets presidium

Anker Jørgensen

President

Kjell Myhre-Jensen

Stf. presidiesekretär

Innehåll

1. Inför 35:e sessionen	sida
1.1. Internationella miljöproblem och Nordiska rådet	2521
1.2. Den europeiska integrationsutvecklingen	2521
1.3. Norden og omverden	2522
1.4. Aktuelle saker	2523
1.5. Rådsarbetets utveckling	2524
2. Plenarförsamlingen	
2.1. Rådets möten och rådets medlemmar	2525
2.2. Rekommendationer och yttranden vid 34:e sessionen	2526
2.3. Rådets ärenden vid 34:e och inför 35:e sessionen	2528
2.4. Valfrågor inför 35:e sessionen	2529
2.5. Granskningsutskott för behandling av Nordiska kulturfondens förvaltning	2530
2.6. Avtals- och arbetsordningsändringar	2530
3. Presidiet	
3.1. Presidiets sammansättning och möten	2531
3.2. Presidiets möten med statsministrarna och samarbetsministrarna	2531
3.3. Rek. 22/1986 om nordiskt samarbete i internationella sammanhang	2533

	sida
3.4. Fullmakt för presidiet att diskutera finansieringen av det nordiska samarbetet	2533
3.5. Ny budgetprocedur	2534
3.6. Rek. 34/1986 angående nordiska kvinnokonferenser	2534
3.7. Rättsställningsavtalet för Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat	2535
4. Utskotten	
4.1. Inledning	2535
4.2. Juridiska utskottet	2536
4.3. Kulturutskottet	2538
4.4. Social- och miljöutskottet	2542
4.5. Kommunikationsutskottet	2543
4.6. Ekonomiska utskottet	2546
4.7. Budget- och kontrollutskottet	2548
5. Kontakt- och seminarieverksamhet	
5.1. Kontakter med internationella organisationer och med intresseorganisationer	2553
5.2. Nordiska rådets internationella konferens om gränsöverskridande luftföroreningar	2555
5.3. Konferenser och seminarier	2556
5.4. Ungdomens Nordiska Råd 1986 och 1987	2558
6. Informations- och publikationsverksamhet	
6.1. Informationsvirksamheten	2558
6.2. Publikationsverksamheten	2564
7. Nordisk Kontakt	
7.1. Förändringarna 1986	2566
7.2. Utvecklingen 1987–88	2567
7.3. Redaktionskommittén	2568
8. Sekretariatsorganisation och budget	
8.1. Presidiesekretariatet och utskottssekreterarna	2569
8.2. Sekreterarkollegiet	2570
8.3. Nordiska rådets budget	2571
9. Delegationerna	
9.1. Danmarks riges delegation	2572
9.2. Færøyernes delegation	2576
9.3. Grønlands delegation	2576
9.4. Finlands delegation	2576

	sida
9.5. Ålands delegation	2579
9.6. Islands delegation	2581
9.7. Norges delegation	2583
9.8. Sveriges delegation	2587
10. Partigrupperna	
10.1. Den konservativa gruppen	2592
10.2. Mittengruppen	2593
10.3. Den socialdemokratiska gruppen	2594
10.4. Den vänstersocialistiska gruppen	2595
10.5. Ekonomiskt stöd till partigrupperna	2596
10.6. Sekretariatskontakter	2597
11. Särskilda verksamhetsformer	
11.1. Nordiska kulturfonden	2597
11.2. Nordiska investeringsbanken	2598
11.3. Nordiska rådets litteraturpris	2598
11.4. Nordiska rådets musikpris	2600
11.5. Nordiska rådets journaliststipendier	2601
Bilagor	
1. Nordiska rådets sammansättning; delegationerna och partier- na representerade i Nordiska rådet	2603
2. Utskottens sammansättning och möten	2608
3. Presidiesekretariatets budget för 1986 och 1987 och prelimi- när budget för 1988 samt förteckning över befattningar vid Nordiska rådets presidiesekretariat	2613
4. NU-serien och NORD-publikationerna	
– Förteckning över utgivna publikationer 1986	2614
– Riktlinjer för utgivning	2618
5. Promemoria upprättad inom Nordiska rådets presidiesekreta- riat om målsättningar i det nordiska samarbetet	2620
6. Slutkommuniké från Nordiska rådets internationella konfe- rens om gränsöverskridande luftföroreningar	2623
7. Riktlinjer för Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets informationsverksamhet	2626
8. Stadgar för Nordiska rådets journaliststipendier	2627
9. Nordisk Kontakts utvecklingsplan	2628
10. Rättsställningsavtal för Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat	2631

1. Inför 35:e sessionen

1.1 *Internationella miljöproblem och Nordiska rådet*

Nordiska rådets internationella konferens om gränsöverskridande luftföroreningar den 8–10 september i Stockholm markerar ett nytt skede i det nordiska parlamentarikersamarbetets utveckling. För första gången stod Nordiska rådet värd för ett internationellt parlamentarikerarrangemang som – utöver att det förde på tal vitala nordiska intressen – blev en konstruktiv dialog mellan Öst och Väst i en av tidens mest brännande frågor, miljöförstörelsen.

Konferensens enhälligt godkända slutkommuniké har under höstens lopp visat sig vara ett nyttigt verktyg som kan komma att underlätta regeringarnas förutsättningar att komma överens om gemensamma åtgärder mot miljöförstörelse i Europa, bl. a. genom krafttag mot svavelutsläpp och kväve- och kolväteföroreningar som föranleds främst av stationära förbränningsanläggningar, industri och trafik. Konferensen, som hölls i skuggan av kärnkraftolyckan i Tjernobyl, blev också ett led i de internationella strävandena att utveckla varningssystem och samarbetet i dylika katastrofsituationer. Slutdokumentet ingår i presidierapporten som Bilaga 6.

Den internationalisering av viktiga problem, som miljöspörsmålen är det kanske klaraste exemplet på, har bekräftat behovet av att vidareutveckla och förstärka arbetsformerna för de nordiska ländernas samverkan i internationella sammanhang.

1.2 *Den europeiska integrationsutvecklingen*

Såväl Nordiska rådet som hela det officiella nordiska samarbetet har traditionellt påverkats av den politiska och ekonomiska utvecklingen i den närmaste omvärlden, i synnerhet av den västeuropeiska integrationsprocessen. Denna utveckling har i vissa fall fungerat som stimulans för det nordiska samarbetet, i vissa fall har den satt hinder på vägen.

Sedan början av sjuttioalet har det europeiska integrationsmönstret varit så gott som oförändrat. Denna konstellation har dock åter kommit i rörelse efter EG:s sydliga utvidgning och genom ändringar i Romtraktaten vilka innebär att unionens interna utveckling kommit in i ett nytt avgörande skede. Frågan om de möjliga konsekvenserna av denna utveckling för det nordiska samarbetets villkor har därför i viss mån präglat rådsdebatten under verksamhetsåret.

Från och med 1986 är också Finland fullvärdig medlem av EFTA, som nu består av fyra nordiska länder plus Schweiz och Österrike. EFTA förväntas spela en aktiv roll i förhandlingarna med EG om vissa tillämpningar av den gemensamma marknaden. Konsekvenserna av denna utveckling kan bli betydande för det nordiska samarbetet.

Rådets presidium är uppmärksam på och har aktualiserat dessa frågor redan i december 1985 med de nordiska statsministrarna. Det nordiska

samarbetets relation till dne pågående integrationsutvekingen har därefter dryftats såväl i presidietts interna diskussioner som i senaste samtal med stats- och samarbetsministrarna, där frågan understruktts.

Nordiska rådets presidium avser att noga följa denna utveckling under kommande år. De nordiska länderna har ett gemensamt ansvar att verka för en så långtgående samordning som möjligt med hänsyn till de olikheter som föreligger mellan länderna.

1.3. Norden og omverden

Høsten 1985 utså presidiet den svenske forfatter Per Wästberg som medlem i en jury som skulle dele ut en pris, innstiftet av Inter Press Service, Rom, til en sydafrikansk journalist som på en særskilt måte hadde bidratt til kampen mot apartheid. Wästberg fikk sitt oppdrag uten direktiv fra, eller bindinger til Nordisk Råd. Prisen ble delt ut av FN's generalsekretær og gitt til Allister Sparks. Presidiet begrunnet denne aktive deltakelse med at de nordiske land har spilt og spiller en fremtredende rolle i kampen mot apartheid. De nordiske lands regjeringer var i 1978 sammen om å fremlegge det første handlingsprogram mot apartheid. De nordiske lands parlament står bak regjeringenes handlinger mot apartheid.

Presidiet har i løpet av høsten 1986 fortsatt sine diskusjoner om de nordiske lands forhold til Syd-Afrika på grunn av dette lands brudd mot de menneskelige rettigheter. Presidiet drøftet denne saken med de nordiske lands statsministre i november 1986 og på dette møtet kom det klart frem at både statsministre og presidium vil nøye følge utviklingen i Forente Nasjoner om mulighetene for å få iverk en internasjonal økonomisk boikott av Syd-Afrika.

Ved 34. sesjon 1986 vedtok Rådet mot 16 stemmer avgitt av finske medlemmer, en rekommandasjon (nr. 30/1986) om et utvidet og fordypet nordisk samarbeid om flyktningsspørsmål. Diskusjonen på sesjonen rettet søkelyset mot de nordiske lands holdninger mot flyktninger samtidig som det kom klart frem at et vidt internasjonalt samarbeid er forutsetning for å kunne bedre situasjonen for disse menneskene. Presidiet har inntrykk av at behandlingen på sesjonen har bidratt til en mer nyansert diskusjon om de nordiske lands hjelp og holdninger til flyktninger. Rådet vil i april 1987 arrangere et seminar om flyktning- og innvandrerpolitikk.

Presidiet kunne på møtene med samarbeidsministrene og statsministrene i november 1986 konstatere at heller ikke til Rådets sesjon i 1987 ville det bli fremlagt et ministerrådsforslag på det bistandspolitiske område. Rådets organer har de siste fem år arbeidet med dette spørsmålet. På sesjonen i 1986 uttalte Ministerrådet at Rådet kunne regne med å få seg forelagt en arbeidsplan på bistandsområdet til sesjonen 1987. Presidiet finner det uheldig at denne sak, som egentlig gjelder å få mer ut av de samlede nordiske ressurser ved samarbeid enn om hvert land opptre for seg selv, er forsinket. Ministrene ansvarlig for bistandsområdet vil drøfte

om å styrke det kulturelle samarbeidet i likhet med den kraftige satsning på det økonomiske og industrielle samarbeidet. På Rådets sesjon i 1986 ble det vedtatt en rekommandasjon (nr. 2/1986) om at det burde utarbeides en særskilt handlingsplan for det nordiske kultursamarbeidet over en femårs periode. I Ministerrådet er arbeidet med planen blitt innledet og fra Rådets side er det understreket at økte innsatser er nødvendig på bl. a. utvekslingsprogram, datasamarbeid på skoleområdet, mediasamarbeidet og forskningsprosjekt. Presidiet har på ulike møter med Ministerrådet pekt på at den nye handlingsplanen også må følges opp med økte bevilgninger for å bli realisert.

Diskusjonene om en nordisk TV-satellit førte til Tele-X prosjektet mellom Finland, Norge og Sverige. Island skal delta i samarbeidet mens forhandlingene pågår om en eventuell dansk deltakelse. Rådets Kulturutvalg har særskilt betonet betydningen av et nordisk programsamarbeid og at dette bør skje i langt sterkere omfang enn hva tilfelle er i dag. Ikke minst er dette viktig for å øke språkforståelsen i Norden og å styrke de nordiske språk mot de utomnordiske språks påvirkning. Et viktig bidrag til økt programsamarbeid er det forslag om et nordisk mediafond for å støtte samproduksjon av nordiske filmer (A 762/k) som Kulturutvalget nå behandler. Et slikt fond – eller en "investeringsbank" – vil kunne være den nødvendige drivkraft til å få frem nordiske kvalitetsprogram som alternativ til kjøp av utomnordiske programserier.

Handlingsplanen på datateknologiområdet som ble vedtatt i 1984, har over en 5-års periode på ministerrådssiden en ramme på 100 millioner NOK under forutsetning av bidrag på minst samme nivå fra andre kilder, særlig industrien. Midlene skal anvendes til industriel forskning og utvikling med datateknologisk sikte. Dette område, som også torde være en hjørnestein i det kommende Industrielle Senter i Oslo, er en viktig sektor for det nordiske samarbeidet. Utviklingen og bruk av datateknologi gjelder meget hvorledes den fremtidige industri skal innrettes. Ministerrådet vil i løpet av 1987 vurdere hvorledes handlingsplanen hittil er gjennomført. Et viktig element i dette arbeidet vil være å få påvist hva resultatene er brukt til eller kan brukes til.

1.5 Rådsarbeidets utvikling

Gjennom årene har behandlingen av Ministerrådets budsjett funnet sitt mønster. Fra og med behandlingen av 1988-budsjettet er behandlingstiden redusert fra 2 år til 1 år. Ved det nyopprettede Budsjett- og kontrollutvalg vil den parlamentariske innflytelse over budsjettet bli videre utviklet. Derimot har det i de årene (1975–86) Budsjettkomiteen var i virksomhet, vært vanskelig å definere kontrollfunksjonen. I Benkow-komiteens rapport (NU 1983:9) pekes særlig på behovet ut fra et effektivitetssynspunkt, å granske og kontrollere Ministerrådets og institusjonenes aktiviteter. Budsjett- og kontrollutvalget har drøftet utvalgets kontrollfunksjon og har konstatert at det synes å foreligge fire muligheter for kontroll: Regnskaps-

saken på nytt i mars 1987, med sikte på å fremlegge en arbeidsplan til Rådets sesjon 1988.

På grunnlag av presidiets besøk ved Europarådet høsten 1985 og kontakter mellom Kulturutvalget og Europarådet, har kontaktene mellom Europarådets sekretariat og presidiesekretariatet blitt forsterket i løpet av 1986.

1.4 Aktuelle saker

Den økonomiske handlingsplan som ble vedtatt i 1985 betraktes, med rette, som en milepel i det nordiske økonomiske samarbeidet. De nordiske landene fikk en plan som ikke bare omfattet et betydelig budsjett for finansiering av investeringer i infrastruktur, men som også innbefattet nære og tette kontakter mellom landenes finansdepartementer. Den økonomiske handlingsplanen er på mange måter blitt symbolet for en ny giv i det nordiske samarbeidet og markerer en vilje til å føre dette fremover. Presidiet har gjentatte ganger understreket nødvendigheten av at denne handlingsplanen blir gjort rullerende, at dette verktøyet for økonomisk samarbeid, kan fortsette også etter utløpet av den nåværende plan i 1989. På bakgrunn av at statsministrene i 1985 ga uttrykk for at man tok sikte på å gjøre planen rullerende, drøftet presidiet saken på nytt med statsministrene i november 1986 og fremholdt at en revidert handlingsplan bør fremlegges i god tid før den nåværende løper ut.

Ved sammenslåingen av Ministerrådets to sekretariater til et sekretariat og etableringen av dette i København, ble samtidig forholdene lagt til rette for en sammenslåing av Nordisk Industrifond og Nordforsk til et Industrielt Senter med plassering i Oslo. Rådets Økonomiske utvalg anså at dette senteret burde utvikles til et viktig instrument i det nordiske industrielle samarbeid med bl. a. satsning innen høyteknologisk område og bioteknikk, og forventet at Ministerrådet ville fremlegge et forslag om både den tekniske sammenslåingen og om senterets arbeidsområde og påtenkte virksomhet.

På møte med samarbeidsministrene i november 1986 kunne presidiet konstatere at sammenslåingen av organenes administrasjoner ville finne sted pr. 1. januar 1987 og at det organisatorisk eksisterer et Industrielt Senter. Derimot sies ingenting om hva dette senteret skal gjøre. En viktig oppgave for Rådets organer i tiden som kommer er å få gitt institusjonen et innhold som svarer til de opprinnelige planer og forventninger om et nordisk industrielt kraftsenter.

Til sesjonen 1986 forelå Ministerrådets utredning "Nordbors rettigheter i Norden" (NU 1985: 6) som er en oppfølging og et ledd i gjennomføringen av det parlamentariske programmet for nordisk medborgerskap. Presidiet og Rådets utvalg har i løpet av 1986 oppfordret Ministerrådet til å gå videre med programmet bl. a. ved ytterligere utredninger og ved en populært utformet rettighetskatalog.

Det store behovet av nye innsatser på kulturområdet førte også til krav

og revisjonskontroll, nøye undersøkelse av en institusjon eller et prosjekt, gjennomsyn av virksomheten innen en sektor og et oversyn av et lands oppnåelse av mål satt for nordisk samarbeid. Budsjett- og kontrollutvalgets virksomhet er tillagt betydelig vekt og er det eneste utvalg som er sammensatt etter partigruppenes styrkeforhold i Rådet.

Sammensetningen av Budsjett- og kontrollutvalget er en bekreftelse på den økende partipolitisering i Rådet. De fire nordiske partigrupper (sosialdemokratene, midten, konservative og venstresosialistene) er nå fast etablert med egne vedtekter og sekretariat.

Utover sesjonen holder gruppene egne møter foran utvalgsmøter og større møtesekvenser som januar- og høstmøtene. Denne økende virksomhet er ikke minst gjort mulig av støtten (800 000 SEK) til partiene og som ble utbetalt for første gang i 1986. Gruppens aktivitet har også ført til langt fler og grundlig forberedte medlemsforslag enn tidligere, og som har sitt utgangspunkt i partigruppenes arbeid. Gruppens betydelse for det nordiske samarbeidet er også bekreftet ved at gruppene får tildelt tid for hvert sitt gruppeanførende tidlig i generaldebatten og ved avslutningsdebatten på sesjonens siste dag.

For å fremme det partipolitiske samarbeidet i Norden og samtidig informere om det pågående arbeid i Nordisk Råd, arrangerte Rådet sommeren 1986 den andre partisekretærkonferansen.

Ved sesjonen 1986 ble presidiet utvidet fra fem til ti medlemmer slik at det bedrer kunne fungere som et politisk representativt sammensatt organ. Presidiet har derved fått et bedre grunnlag til å ta initiativ i ulike spørsmål samt å drive frem og diskutere saker med Ministerrådet. I denne sammenheng har også presidiet vist en større interesse i perspektiv – og målsetningsbetraktninger – for det nordiske samarbeidet.

2. Plenarforsamlingen

2.1 Rådets möten och rådets medlemmar

Nordiska rådets 34:e session hölls i Köpenhamn den 3–7 mars 1987. Sessionen ajournerades en timme måndagen den 3 mars för minnesord över statsminister Olof Palme.

Plenarforsamlingen består av valda medlemmar och regeringsrepresentanter. Vid 34:e sessionen deltog 75 regerings-, landsstyre- och landskapsstyrelserepresentanter. Antalet valda medlemmar är 87 och väljs enligt följande:

Danmark:		Färöarna:		Grönland:	
Folketinget	16	Lagtinget	2	Landstinget	2
Finland:		Åland		Island:	
Riksdagen	18	Landstinget	2	Altinget	7
Norge:		Sverige:			
Stortinget	20	Riksdagen	20		

Två av rådets valda medlemmar ersattes av suppleanter under hela sessionen och tjugotvå av de valda medlemmarna under delar av sessionen. Sammanlagt tjugotvå suppleanter tjänstgjorde som ordinarie medlemmar av rådet.

Regeringarna, landsstyrena, landskapsstyrelsen samt rådets valda medlemmar och suppleanter har av presidiet den 15 maj 1986 kallats till rådets 35:e session, som äger rum i riksdagshuset i Helsingfors den 23–27 februari 1987.

Av Nordiska rådets valda medlemmar i januari 1987 är sextioen män och tjugosex kvinnor. Av suppleanterna är fyrtiofem män och fyrtiotvå kvinnor.

2.2 Framställning, rekommendationer och yttranden vid 34:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående framställning och rekommendationer.

- Nr 1. Ökat radio- och TV-samarbete i Norden*
- Nr 2. Handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet*
- Nr 3. Kulturförbindelserna mellan östra och mellersta Finland och övriga Norden*
- Nr 4. Intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område*
- Nr 5. Ökat stöd till den färöiska, grönländska och samiska litteraturen*
- Nr 6. Förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris*
- Nr 7. Stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (NORDLEK)*
- Nr 8. Plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet*
- Nr 9. Gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare*
- Nr 10. Nordbors rättigheter*
- Nr 11. Sysselsättning för ungdom inom kultursektorn*
- Nr 12. Handlingsplan mot luftföroreningar*
- Nr 13. Skydd för älvar på Nordkalotten*
- Nr 14. Åtgärder mot handel med utrotningshotade djur i Norden*
- Nr 15. Center för handikappade på Nordkalotten*
- Nr 16. Blyfri bensin i Norden*
- Nr 17. Tilläggsbromsljus på bilar*
- Nr 18. Låsningsfria bromssystem i bilar*
- Nr 19. Ökad trygghet för cyklister i Norden*
- Nr 20. Datateknologin i regionalpolitiken*
- Nr 21. Nordiskt teknologitär 1988*
- Nr 22. Nordiskt samarbete i internationella sammanhang*
- Nr 23. Nordisk utvecklingsfond för Västnorden*

- Nr 24. Reviderat nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik*
- Nr 25. Handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn*
- Nr 26. Samarbete på energiområdet*
- Nr 27. Höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån*
- Nr 28. Samarbete inom biotekniken*
- Nr 29. Forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn*
- Nr 30. Samarbete inom flyktingpolitiken*
- Nr 31. Enhetliga rättsregler angående födsel efter insemination*
- Nr 32. Enhetliga regler om förbud att driva rörelse*
- Nr 33. Nordisk konvention om folkregistrering*
- Nr 34. Nordiska kvinnokonferenser 1988*

Rådet antog fem yttranden på förslag av utskotten i anledning av Nordiska ministerrådets berättelse (C 1) och ett yttrande av budgetkommittén i anledning av Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget 1987.

I *yttrande 1* – kulturutskottet – föreslås nordisk programproduktion och utformning av programsamarbetet, utreda underlättandet av samproduktion och förbättra distribution och marknadsföring av nordisk film, förstärka Nordiska forskningspolitiska rådets roll som koordinerande och rådgivande organ och att förslag till nytt program för FPR avseende den verksamhetsperiod som inleds 1987 förelägges Nordiska rådet, ministerrådet bör utreda underlättandet av ett ökat lärar- och elevutbyte, avtal bör ingås om utvidgad arbetsmarknad för lärare i grundskolan och gymnasiet.

I *yttrande 2* – social- och miljöutskottet – föreslås att förhindra en skiktning av arbetsmarknaden och förbättra kvinnans ställning på arbetsmarknaden i Norden, att söka få till stånd en nordisk arbetsmiljökonvention, arbetslivsfrågor bör konkretiseras och inkludera psykosociala arbetsmiljöfrågor, föra utredningen "Nordbors rättigheter" vidare och göra uppgifterna mer heltäckande och jämförbara, förstärka resurserna för samarbete avseende havsföreningar, ministerrådets berättelse bör präglas av en mera konkret redovisning av projekt och resultat och nämnda rapporter bör finnas tillgängliga för utskottet.

I *yttrande 3* – kommunikationsutskottet – föreslås en prioritering av den nordiska handlingsplanen på datateknologiområdet, hemställs att verka för en nordisk handlingsplan för ökad trafiksäkerhet, att ministerrådet verkar för billiga ungdomsresor så att ungdomen motiveras för resor i Norden, att ministerrådet verkar för att alla nordiska länder deltar i turistkampanjen i Västtyskland.

I *yttrande 4* – ekonomiska utskottet – föreslås att ministerrådet framlägger ett ministerrådsförslag för det framtida nordiska exportsamarbetet till Nordiska rådets session 1987, att ministerrådet utreder de nordiska ländernas skatte- och avgiftssystem, att ministerrådet framlägger ett minis-

terrädsförslag om upprättandet av ett industriellt center i Oslo till rådets session 1987, att ministerrådet utvärderar en utvidgning av det nordiska olje- och gassamarbetet att också omfatta Västnorden, att ministerrådet framlägger ett ministerrådsförslag om en plan för det nordiska biståndssamarbetet.

I *yttrande 5* – juridiska utskottet – föreslås att ministerrådet återupptar förhandlingar om ratifikation av konventionerna om bortförande av barn, att ministerrådet med utgångspunkt från EG-direktivet om produktansvar fortsätter samarbetet för att nå likartade regler på området, att ministerrådet vid utvidgat radio- och TV-samarbete i god tid löser upphovsrättsliga problem, i kampen mot arbetslöshet bör ministerrådet söka lösa problemen med unga kvinnor utan utbildning och arbetslivserfarenhet samt för långtidsarbetslösa kvinnor, Nordiska rådet uttrycker tillfredsställelse över projektet "Program for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked" och uppmanar ministerrådet att överföra detta till handlingsplanen för ekonomisk tillväxt och full sysselsättning, att ministerrådet följer upp arbetet med förslag till harmonisering av bestämmelserna om tillsatssämnen i matvaror och att fortsätta arbetet för att nå likartade regler vad gäller läkemedel till livsmedelsproducerande djur.

I *yttrande 6* – budgetkommittén – föreslås en ökning av den framlagda budgeten för 1987 med 15 miljoner DKK.

2.3 Rådets ärenden vid 34:e sessionen och inför 35:e sessionen

De ärenden som Nordiska rådet har på sin saklista benämns enligt följande: A-saker är medlemsförslag (och ändringsförslag), B-saker är ministerrådsförslag eller regeringsförslag, C-saker är berättelser, D-saker är meddelanden med anledning av tidigare rekommendationer/framställningar och E-saker är frågor till ministerrådet eller regeringarna.

Vid rådets 34:e session hade rådet sammanlagt 51 medlemsförslag, 1 ändringsförslag och 7 ministerrådsförslag på saklistan. 36 av medlemsförslagen samt ändringsförslaget och samtliga 7 ministerrådsförslag togs upp till behandling på sessionen. I samband med sessionen väcktes 15 nya medlemsförslag. I perioden fram till årsskiftet 1986/1987 har ytterligare 27 medlemsförslag, 1 ändringsförslag och 6 ministerrådsförslag väckts.

Inför 34:e sessionen hade rådet 108 rekommendationer och 1 framställning på saklistan och efter sessionen 107 rekommendationer och 1 framställning. Vid sessionen antogs 34 nya och slutbehandlades 35 tidigare antagna rekommendationer.

Vid sessionen antogs 6 yttranden med anledning av ministerrådets berättelse (C 1) och ministerrådets budgetförslag för 1987 (C 2).

Vid sessionen ställdes 43 frågor (E-saker) till ministerrådet eller regeringarna. 26 av frågorna hade lämnats inom den ordinarie tidsfristen tre veckor före sessionen och 17 var s. k. snabbfrågor under sessionen.

Årendenas fordeling mellom utskotten, om man bortser fra beretningene, framgår av følgende oppstilling:

	Juridiske utsk.	Kultur-utsk.	Social- o. miljø-utsk.	Kommunikasjons-utsk.	Økonomiske utsk.	Budget- og kontroll-utsk.	Totalt
Medlemsforslag/andringforslag	5	15	19	8	12	1	60
Ministerrådsforslag	—	1	1	—	5	—	7
Rekommendationer/ framstilling inför 34:e sessionen	10	29	28	18	23	—	108
Slutbehandlade rekommendationer vid 34:e sessionen	4	11	6	7	7	—	34
Antagna rekommendationer vid 34:e sessionen	5	7	8	6	8	—	34
Rekommendationer/ framstilling på saklisten inför 35:e sessionen	12	24	29	17	24	1	107

2.4 Valgsørmål foran 35. sesjon

I Helsingforsavtalens artikkel 47 uttales at ved valg skal tilses at ulike politiske meningsretninger blir representert i Rådet. Ifølge Fagerholm-komiteen (NU 1969:20, s. 39) bør dette prinsipp anvendes slik at man streber etter å oppnå en representasjon som så nær som mulig svarer mot styrkeforholdet mellom ulike partier i de nasjonale folkerepresentasjonene.

Ifølge Rådets arbeidsordning utgjør presidiet valgkomitee og skal legge frem forslag til valg av fortroendeposter ved 35. sesjon.

Presidiet anså den 9. november 1986 at sammensetningen av Budsjett- og kontrollutvalget bør følge den partipolitiske styrke i Rådet. Formennene for de 5 fagutvalg skal inngå i denne beregningen.

Siden Rådets 30. sesjon 1982 er valg av fortroendeposter skjedd på basis av partigruppenes forholdsmessige størrelse. Presidiet besluttet 9. november 1986 å godkjenne følgende retningslinjer ved valg av fortroendeposter ved Rådets 35. sesjon 1987:

- Liksom tidligere deles fortroendepostene i en primærgruppe og en sekundærgruppe.
- I primærgruppen inngår de 10 presidiemedlemmer og de 6 utvalgsformenn. De 16 poster fordeles fortløpende etter partipolitisk styrke.
- I sekundærgruppen inngår de 6 nestformenn i utvalgene.
- Formann og nestformann i et utvalg skal fortinnsvis komme fra forskjellig politisk hovedretning.
- Formannspost og nestformannspost i Redaksjonskomiteen henføres ikke til henholdsvis primærgruppen og sekundærgruppen, men fordelingen skal skje i sammenheng med den øvrige fordeling av poster.

Presidiet konstaterte samtidig at ved valg til presidiet bør landenes delegasjoner se på den nordiske helhet når kandidatene pekes ut.

Presidiet besluttet 13. november 1985 om delvis rotasjon mellom landene av formannspostene i utvalgene for perioden frem til Rådets 35. sesjon 1987. Presidiet besluttet 25. november 1986 å opprettholde den eksisterende nasjonale fordeling av formannspostene frem til Rådets 36. sesjon 1988.

2.5 Granskningsutskott for behandling av Nordiska kulturfondens forvaltning

Sedan Nordiska rådets session 1969 har plenarforsamlingen årligen tillatt ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning, dess verksamhet, räkenskaper och revision. Utskottet fick rätt att framlägga förslag direkt till plenarforsamlingen. Orsaken till upprättande av ett särskilt utskott var att flera av kulturutskottets medlemmar traditionellt även varit medlemmar av Nordiska kulturfondens styrelse vilket gjort dem jäviga i behandlingen av ansvarsfrågor. Presidiet har ansett att det efter de senaste ändringarna i arbetsordningen inte längre behövs ett särskilt granskningsutskott utan uppgifterna kan överföras till budget- och kontrollutskottet.

Vid sitt möte den 25 november 1986 fattade presidiet beslut om att uppgifterna överförs till budget- och kontrollutskottet, att presidiet underrettar plenarforsamlingen om beslutet och ber om plenarforsamlingens godkännande.

2.6 Avtals- och arbetsordningsändringar

Ändringarna i Helsingforsavtalet och kulturavtalet, som undertecknades den 6 maj 1985, samt ändringarna i Nordiska rådets arbetsordning antagna av rådet den 7 mars 1985, trädde i kraft den 12 februari 1986. Under sessionen 1986 beslöt plenarforsamlingen om en övergångsordning för genomförande av rådets nya arbetsordning:

- Budgetkommittén som valdes vid 33:e sessionen 1985 fortsatte fram till sessionens avslutning den 7 mars, då budget- och kontrollutskottet trädde i funktion.
- Minskandet av antalet medlemmar i ekonomiska utskottet och i kulturutskottet skedde vid sessionens avslutning den 7 mars.

Om ändringarna kan konstateras att det nya presidium som plenarforsamlingen valde den 3 mars 1986 består av 10 ledamöter, att informationskommittén upphörde den 12 februari och att en redaktionskommitté för tidskriften Nordisk Kontakt tillsattes den 3 mars.

3. Presidiet

3.1 *Presidiets sammansättning och möten*

Vid 34:e sessionen den 3–7 mars 1986 i Köpenhamn valdes Anker Jørgensen (S), Danmark till rådets president. Till övriga medlemmar av presidiet valdes Margrete Auken (SF), Danmark, Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Finland, Peter Muurman (Sdp), Finland, Ólafur G. Einarsson (Sj.), Island, Páll Pétursson (F.), Island, Hallvard Bakke (A), Norge, Jo Benkow (H), Norge, Grethe Lundblad (s), Sverige och Karin Söder (c), Sverige.

Vid val i den norska delegationen den 10 juni 1986 valdes Kjell Magne Fredheim (A) till medlem i presidiet i stället för Hallvard Bakke.

Presidiet har sedan 34:e sessionen hållit följande möten: 2 och 3 mars i Köpenhamn, 7 mars i Köpenhamn, 12 och 13 maj i Köpenhamn, 27 juni i Sigtuna, 8 september i Stockholm, 8 oktober i Köpenhamn, 9 och 10 november i Helsingör, 25 november i Köpenhamn och den 28 och 29 januari 1987 i Stockholm.

Presidiet och ordförandena i rådets utskott höll ett gemensamt möte den 12 maj i Köpenhamn.

Den 10 november höll presidiet och Föreningarna Nordens Förbunds presidium ett gemensamt möte i Köpenhamn.

Presidiet och samarbetsministrarna höll gemensamma möten den 13 maj i Köpenhamn, den 12 november i Helsingør och den 26 november i Köpenhamn.

Presidiet och de nordiska ländernas statsministrar hade gemensamma överläggningar den 26 november i Köpenhamn.

3.2 *Presidiets møter med statsministrene og samarbeidsministrene*

Kontakt med de nordiske statsministrer

Det årlige møtet mellom presidiet og de nordiske statsministrene fant sted i København den 26. november 1986. Presidiet og statsministrene drøftet bl. a. utviklingen av EF og innvirkningen på det nordiske samarbeidet, de nordiske lands forhold til Syd-Afrika, Frankrikes visumtvang, det nordiske bistandssamarbeide, rullering av den økonomiske handlingsplan, behovet for en kulturhandlingsplan og miljøsam arbeidet. Ingen pressemelding ble sendt ut fra møtet. I pressemelding fra møtet mellom samarbeidsministrene og statsministrene som ble holdt samme dag, ble bl. a. utviklingen av handelshindringer mellom de nordiske land drøftet. Statsministrene konstaterte med tilfredshet at fremskritt gjøres på dette område. Statsministrene konstaterte dessuten at den rapporten som Gyllenhammar-Sundqvist-gruppen avga i desember 1985 nå er vurdert av Ministerrådet og at en rekke av gruppens forslag allerede behandles i Ministerrådets organer, men at rapportens forslag kan lede til nye initiativ fra regjeringens side. Statsministrene betonet vekten av å stimulere nordisk pro-

sjekteksport og konstaterte at regjeringene under 1986 hadde kommet overens om å doble Nordisk Investeringsbanks ramme for lån til slike prosjekt. Statsministrene uttrykte tilfredshet at Den nordiske språkkonvensjonen som ble undertegnet i 1981 ville tre i kraft i begynnelsen av 1987.

Kontakter med Nordisk Ministerråd

Presidiet har i 1986 holdt tre møter med Nordisk Ministerråd (Samarbeidsministrene), den 13. mai i København, den 12. november i Helsingør og den 26. november i København. Møtene har omfattet følgende saker:

Erfaringene fra Nordisk Råds 34. sesjon 1986

Nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng (Rek. 22/1986)

Nordiske kvinnekongresser 1988 (Rek. 34/1986)

Handlingsplan på kulturområdet

Den økonomiske handlingsplan

Nordisk varslings- og informasjonssamarbeid ved ulykker ved kjerne-kraftverk

Oppfølging av Rådets luftforurensningskonferanse 8.–10. september 1986

Finansiering av det nordiske samarbeid

Endret budsjettprosedyre

Samarbeid om produksjon av TV-programmer

Rettsstillingsavtalen for de nordiske sekretariater

Nordisk informasjons- og publikasjonsvirksomhet

Forberedelser til Nordisk Råds 35. sesjon 1987

Rådets utvalg har i 1986 hatt i alt 7 møter med Ministerrådet i dets forskjellige sammensetninger. I tillegg har Juridisk utvalg møtt Sveriges innvandrermisiter, Økonomisk utvalg har møtt de nordiske ministrene ansvarlig for EUREKA-samarbeidet og Kulturutvalget har i tilknytning til møtet med Kultur- og undervisningsministrene møtt samarbeidsministrenes formann. Budsjett- og kontrollutvalget har møtt Ministerrådet (Samarbeidsministrene) en gang samt hatt et møte med representanter for Ministerrådet (Samarbeidsministrene). Utvalget møtte samarbeidsministrenes formann i januar 1987.

Presidiet har ved flere anledninger under året gjort henvendelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske lands regjeringer, fremst etter initiativ fra Rådets utvalg som har etterlyst Ministerrådets eller regjeringenes stillingstaken eller for å påskynde utviklingen. For flesteparten av disse spørsmålene redegjøres det i de berørte utvalgs avsnitt i kapittel 4.

3.3 *Rek 22/1986 om nordiskt samarbeite i internationella sammanhang*

I rekommendasjonen anbefales Nordisk Ministerråd, i samråd med Nordisk Råd, å tilsette en komité for å utrede hvordan det nordiske samarbeidet i internasjonal sammenheng ytterligere kan utvikles og forsterkes og med utgangspunkt i utredningens resultater legge frem forslag til Nordisk Råds sesjon i 1987.

Presidiet drøftet gjennomføringen av denne rekommandasjon med Ministerrådet (Samarbeidsministrene) den 13. mai 1986. På møtet ble det betonet at særskilt vekt skulle legges ved de nordiske lands internasjonale miljø- og bistandssamarbeid. Presidiet fremholdt i en uttalelse av 30. juni 1986 til samarbeidsministrene bl. a. at presidiet forutsetter en tilfredsstillende parlamentarisk representasjon i komitéen.

På møte 12. november 1986 mellom Ministerrådet (Samarbeidsministrene) og presidiet, ble det klart at det ikke forelå forutsetninger for nedsettelse av en komité bestående av representanter for ministerrådssiden og Rådssiden. Ministerrådet uttalte at det ville være en fordel om man enten lot Ministerrådet eller Presidiet nedsette en komité.

Presidiet forela saken for de nasjonale delegasjoner og de nordiske partigrupper. Presidiet drøftet saken på nytt på sitt møte 29. januar 1987. Et flertall i presidiet ønsket at en komité nedsettes og at denne består av 10 parlamentarikere, to fra hvert land. Presidiet underrettet økonomisk utvalg om behandlingen.

3.4 *Fullmakt for presidiet å diskutere finansieringen av det nordiske samarbeidet*

På grunnlag av Budsjettkomiteens betenkning over Ministerrådets budsjettforslag for 1987 (C 2) ble presidiet ved sesjonen 1986 pålagt å ta opp drøftelser med Nordisk Ministerråd for å sikre finansieringen av nordiske samarbeidstiltak.

Presidiet drøftet på møtet 26. november 1986 med samarbeidsministrene spørsmålet om finansieringen av det nordiske samarbeidet. Presidiet viste til at på parlamentarikerhold finnes det en uro når det gjelder finansieringen av de tradisjonelle samarbeidsområder. Midler må ikke tas fra etablerte områder for å finansiere nye tiltak. Presidiet refererte i denne forbindelse til statsministrenes uttalelse fra 1981 om at nye prosjekt og innsatser bør sikres finansiering med nye midler. Ministerrådet viste til Katznelson-gruppens rapport (embetsmannsgruppe nedsatt av finansministrene og med Katznelson (dansk) som formann) som ble avgitt høsten 1985, om en form for momsfinansiering av det nordiske samarbeidet. En slik finansieringsmåte ville ikke belaste de nasjonale budsjett. Finansministrene har nedsatt en arbeidsgruppe som studerer hvorledes de nordiske lands omsetningskattesystemer kan harmoniseres.

På rådets 35. sesjon 1987 vil et medlemsforslag A 759/b om finansiering av det nordiske samarbeidet bli behandlet.

3.5 Ny budsjettprosedyre

Nordisk Ministerråd (Samarbeidsministrene) og Budsjettkomiteen kom den 9. juni 1982 overens om den nåværende budsjettprosedyren som første gang ble benyttet i forbindelse med 1984 års budsjettarbeid. Prosedyren er en forsøksordning. Ved Rådets 31. sesjon 1983 ble Ministerrådets budsjett for første gang underkastet plenarforsamlingens granskning.

Presidiet og samarbeidsministrene kom den 18. desember 1985 overens om en endret budsjettprosedyre. Dette innebærer at den nåværende prosedyre tidsmessig forkortes slik at Ministerrådets budsjett fastsettes om høsten etter at Rådets organer har uttalt seg. På møte 26. november 1986 entes presidiet og samarbeidsministrene om en tidsplan for budsjettbehandling. Den endrete prosedyre vil bli benyttet første gang i forbindelse med budsjettforslaget for 1988. Ved at endringene av Helsingforsavtalen og Rådets arbeidsordning trådte i kraft 12. februar 1986, er budsjettbehandling blitt en fast del av samrådet mellom Nordisk Råd og Ministerrådet.

Nærmere opplysninger om den nye budsjettprosedyren finnes i avsnitt 4.7.

3.6 *Rek. 34/1986 angående kvindekonferencer*

I rekommandationen anbefales det, at Nordisk Ministerråd i fællesskab med Nordisk Råds præsidium arrangerer dels en nordisk kvindekonferen- ce – Nordisk Forum – i 1988 for kvinder med tilknytning til kvindeorgani- sationer, faglige organisationer, græsrodsbevægelser og andre ikke-offici- elle foreninger eller sammenslutninger og dels en officiel konferen- ce samtidig med Nordisk Forum.

Til planlægning af Nordisk Forum har Nordisk Ministerråd nedsat en planlægningsgruppe, der skal tage stilling til indholdet og oplægningen af konferencen med udgangspunkt i Nordisk Råds rekommandation samt de indlæg, der blev fremført på rådets 34. session 1986 i København af juridisk udvalgs talsmand, Åsa Solberg Iversen, og den daværende for- mand for Nordisk Ministerråd (ligestillingsministrene) arbejdsminister Grethe Fenger Møller.

Planlægningsgruppen er sammensat af to repræsentanter for kvindeorga- nisationer pr. land, en repræsentant for Nordisk Ministerråds ligestillings- udvalg og en repræsentant for Nordisk Råds præsidium. Grønland, Fær- øerne og Åland har ret til at udpege en observatør hver uden stemmeret.

Planlægningsgruppen holdt sit første møde den 27. januar 1987 i Oslo.

Som repræsentant for Nordisk Råds præsidium er udpeget stortingsrep- ræsentant Åsa Solberg Iversen.

Nordisk Ministerråd har i øvrigt besluttet, at konferencerne skal holdes i Oslo.

3.7. Rättsställningsavtalet för Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat

Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiesekretariat har status som internationella organisationer. Detta regleras i ett särskilt rättsställningsavtal från 1973.

Under 1985 aktualiserades frågan om en översyn av avtalet med syfte att revidera avtalet beträffande de anställdas avdragsmöjligheter, sammansättning av skiljenämnd och i övrigt företa en redaktionell bearbetning. Löne- och personalutskottet har deltagit i översynen. Uppdraget har genomförts under 1986. En teknisk och språklig översyn av avtalet har genomförts där även familjebegreppet för de anställda behandlats. Det reviderade rättsställningsavtalet (Bilaga 12) som är gemensamt för de båda samnordiska sekretariaten godkändes av samarbetsministrarna och presidiet vid gemensamt möte i Köpenhamn den 25 november 1986. Det nya avtalet beräknas träda i kraft under 1987.

4. Utskotten

4.1 Inledning

Sedan avslutningen av 34:e sessionen har Nordiska rådet haft sex utskott. Sammansättningen av utskotten samt uppgift om var och när utskottens sammanträden sedan 34:e sessionen hållits framgår av bilaga 2. Antalet ledamöter är följande:

	Dan- mark	Fin- land	Is- land	Nor- ge	Sve- rige	Totalt
Juridiska utskottet	3	3	1	3	3	13
Kulturutskottet	4	4	1	4	4	17
Social- och miljöutskottet	3	3	1	3	3	13
Kommunikationsutskottet	3	3	1	3	3	13
Ekonomiska utskottet	5	5	2	5	5	22
Budget- och kontroll- utskottet	3	3	2	3	3	14 ¹

¹ Däribland de fem fackutskottsordförandena

Sakområdes- och ärendefördelningen mellan utskotten är följande:

Juridiska utskottet har hand om lagstiftningsfrågor och konstitutionella frågor, jämställdhetsfrågor, livsmedelsfrågor, konsumentfrågor, samefrågor, rådets interna regler.

Kulturutskottet behandlar kultursamarbete, forskning, högre undervisning, skol- och yrkesutbildning, vuxenutbildning, folkrörelser och ungdomsfrågor samt radio- och TV-frågor.

Social- och miljöutskottet har hand om social- och hälsovård, arbetsmarknad, arbetsmiljö, miljövård.

Kommunikationsutskottet ansvarar för transport- och trafiksektorn, trafiksäkerhet, turism, teknik och datateknik, telekommunikation, post, meteorologi.

Ekonomiska utskottet behandlar ekonomi, handelspolitik, industri- och energipolitik, regionalpolitik, biståndsfrågor, jord- och skogsbruksfrågor, bygg- och bostadsfrågor.

Budget- och kontrollutskottet koordinerar fackutskottens behandling av ministerrådets budgetförslag, utövar rådets kontrollfunktioner när det gäller verksamhet finansierad över ministerrådets budget.

Nordiska rådets samtliga utskott håller – utöver i samband med sessionen – sina möten samtidigt vid två tidpunkter under året, i slutet av januari och i mitten av november. Januarimötena den 28–30 januari 1987 hålls i Stockholm. Novembermötena hölls i Helsingør den 10–12 november 1986. Presidiet har beslutat att novembermötena 1987 och 1988 skall hållas i vecka 46 i Finland respektive Danmark.

4.2 Juridisk udvalg

I tiden efter 34. session t. o. m. januar 1987 har udvalget holdt 4 møder, heraf et med Nordisk Ministerråd (justitsministrene og Sveriges indvanderminister).

Udvalgets formand har været Bernhard Tastesen og næstformand Friðjón Thórðarson.

Udvalget har nedsat to arbejdsgrupper, der forbereder henholdsvis et seminar om flygtninge- og indvandrerpolitikken i Norden og et møde med sagkyndige om et nordisk lovgivningsprogram. Arbejdsgrupperne har holdt 2 møder hver.

Vigtige samarbejdsspørgsmål

Udvalget har fortsat interesseret sig for en samordning af de nordiske landes flygtningepolitik. Dette har bl. a. givet sig udtryk i, at udvalget i foråret 1987 planlægger at holde et seminar om flygtninge- og indvandrerpolitik i Norden. Flygtningepolitikken blev ligeledes taget op på det årlige møde med de nordiske justitsministre m. fl.

Et andet interesseområde for udvalget har været samernes rettigheder. Repræsentanter for Nordisk Sameråd og for den svenske samerettsudredningen har haft lejlighed til at mødes med juridisk udvalg og redegøre for deres problemer og synspunkter. Dette førte bl. a. til, at spørgsmålet om grænsepas for samerne blev taget op på udvalgets møde med de nordiske justitsministre.

Endelig kan det nævnes, at juridisk udvalg igen er begyndt at interessere sig for et nordisk lovgivningsprogram og planlægger at holde et ekstraordinært møde med sagkyndige om dette i løbet af 1987.

Medlemsforslag

Efter 34. session er der henvist 5 medlemsforslag til udvalget: A 727/j om beskyttelse af børn i krig, A 747/j om gennemførelse af et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik, A 748/j om

øget behandlingsindsats for narkotikamisbrugere som alternativ til fængselsstraf, A 769/j om nordisk samarbejde i kommunesektoren og A 784/j om levnedsmiddelpolitik og levnedsmiddellovgivning.

Endvidere har udvalget haft lejlighed til at udtale sig over et medlemsforslag og et ministerrådsforslag: A 785/k om et nordisk fredspolitisk udviklingsprogram i anledning af det internationale fredså 1986 og B 61/k om et udvidet radio- og TV-samarbejde i Norden.

I løbet af året har udvalget slutbehandlet 3 medlemsforslag. A 727/j om beskyttelse af børn i krig, A 747/j om gennemførelse af et nordisk komparativt forskningsprojekt om narkotika og kontrolpolitik og A 748/j om øget behandlingsindsats for narkotikamisbrugere som alternativ til fængselsstraf blev slutbehandlet på udvalgets møde den 29. januar 1987 i Stockholm. Udvalget har foreslået, at disse medlemsforslag udmunder i rekommandationer ved rådets 35. session.

Medlemsforslag A 769/j om nordisk samarbejde i kommunesektoren forventes færdigbehandlet på udvalgets møde i forbindelse med sessionen og medtaget på sagslisten for 35. session.

Kontakter med Nordisk Ministerråd

Udvalgets årlige møde med Nordisk Ministerråd/justitsministrene blev holdt den 11. november 1986 i Helsingør. I mødet deltog ligeledes Sveriges indvandrermøder. På mødet blev følgende spørgsmål drøftet: Flygtningepolitik, kortlægning af lovgivningssamarbejdet og dets udvikling, økonomisk kriminalitet og den øgede vold i samfundet. Endvidere gav justitsministrene en kort orientering om følgende sager: Grænsepas for samerne, Nordisk Råds rekommandationer nr. 17 og 18/1984 vedrørende homoseksuelle, Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1985 om samarbejde for de menneskelige rettigheder, Nordisk Råds rekommandation nr. 32/1981 om en sprogkonvention, Nordboers rettigheder i Norden, specielt spørgsmålene om ret til at eje fast ejendom og ret til offentlige tjenester m. v., internationale konventioner om børnebortførelser og visumtvang ved indrejse til Frankrig.

Åsa Solberg Iversen og udvalgets sekretær deltog i de nordiske ligestillingsministres møde i Stockholm i november 1986.

Kontrollerende virksomhed

På forslag af juridisk udvalg blev der under 34. session afskrevet 3 rekommandationer, som udvalget anså for opfyldt.

Udvalgets kontrollerende virksomhed er udøvet gennem arbejdet med de til udvalget henviste meddelelser om rekommandationer samt beretninger fra organer og institutioner under udvalgets virksomhedsområde.

Udvalget har også i 1986 specielt været interesseret i opfølgning af rek. nr. 18/1985 om økonomisk støtte over det nordiske budget til Internationalt Rehabiliterings- og Forskningscenter for torturofre i København (RCT).

Udvalget har ligeledes beskæftiget sig en del med bevillingerne til ligestillingsområdet, dvs. dels bevillingen til det såkaldte BRYT-projekt (projekt for at bryde det kønsopdelte arbejdsmarked) og dels bevilling til forberedelse af nordiske kvindekongresser i 1988.

Øvrigt

Udvalgets formand, Bernhardt Tastesen, Heikki Riihijärvi og udvalgets sekretær deltog i april 1986 i seminaret "Välfärdssamhällets framtid" arrangeret af Nordisk Råds social- og miljøudvalg.

Udvalgets formand og sekretær deltog i 13. Nordiske Samekongress i august 1986 i Åre, Sverige.

4.3 Kulturutskottet

Under tiden sedan föregående session fram till januari 1987 har kulturutskottet hållit sex möten, samt ett möte med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna.) Utskottets ordförande har varit Eiður Guðnason och viceordförande Otto Steenholdt.

Viktiga samarbetsfrågor

Arbetet i kulturutskottet har under året dominerats av mediefrågor, utvecklingen av samarbetet inom den högre utbildningen och arbetet med handlingsplanen på kulturområdet. Utskottet kommer att avge ett betänkande över ministerrådets meddelande med anledning av Nordiska rådets rekommendation om en kulturhandlingsplan.

Vid kulturutskottets möte i maj informerades utskottet om de förslag som ingick i de nordiska rundradiobolagens rapport om programsamarbetets utformning inom Tele-X-projektet. Diskussionerna om utformningen av programsamarbetet inom Tele-X fortsatte under utskottets möte i augusti. Från detta möte avgav utskottet ett yttrande över ministerrådets ställningstagande till rundradioföretagens förslag om programsamarbetet. Utskottet beslöt hemställa att ministerrådet i det fortsatta arbetet för ett ökat radio- och tv-samarbete i Norden avsätter anslag för nordisk programproduktion och verkar för en starkt ökad nationell programproduktion. Vidare underströk utskottet bl. a. att ministerrådet snabbt bör klarlägga formerna för ett programutbyte med Island och fortsatt verka för ett danskt deltagande i samarbetet. Dessutom ansåg utskottet att ministerrådet snabbt bör inleda överläggningarna om målsättningarna och formerna för ett permanent nordiskt radio- och tv-samarbete.

Programsamarbetet i Norden har även varit en viktig fråga i anslutning till utskottets behandling av medlemsförslaget A 762/k om en nordisk fond för att stöda produktionen av filmer, tv-program och videogram i Norden. Utskottet har understrukit de kulturpolitiska motiven för ett mediasamarbete i Norden. Genom samarbete på området kan ett bredare utbud av program ställas till förfogande för distribution såväl via television som i

form av biografilm och videogram. Samarbetet bidrar därmed till att stärka den nordiska identiteten i en tid då det internationella medieutbudet får en allt starkare ställning i Norden. Kulturutskottet har ansett det vara av avgörande betydelse att man ställer höga krav på kvaliteten i programutbytet. Utskottet har föreslagit att den fortsatta beredningen bör ske utgående från ett förslag om att inrätta en investeringsbank på film- och tv-området.

Vid kulturutskottets möte i november avgav utskottet ett betänkande över medlemsförslaget A 738/k om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet. Under behandlingen av förslaget ansåg utskottet det vara angeläget att nya samarbetsinitiativ på området tas. Utskottet ansåg därför att ett förslag till samarbetsprogram för den högre utbildningen i Norden bör utarbetas av ministerrådet och föreläggas Nordiska rådet, för att stöda det samarbete som har etablerats inom den högre utbildningen i Norden, och för att underlätta ett genomförande av de förpliktande bestämmelser på detta samarbetsområde som ingår i de nordiska samarbetsavtalen. Utskottet förutsatte även i sitt betänkande att ministerrådet i förbindelse med arbetet på ett samarbetsprogram utreder vilka organisatoriska lösningar som är nödvändiga för att detta område bäst skall kunna utformas som ett särskilt samarbetsområde inom den nordiska samarbetsorganisationen. När det gäller innehållet i programmet angav utskottet tre områden som bör vara centrala vid ett utbyggt samarbete inom den postgymnasiala utbildningen, nämligen tentamens- och examensgiltigheten, samplaneringen av nya enheter på universitets- och högskoleområdet samt möjligheten att förenhetliga utbildningens inriktning och omfattning. I ett första skede ansåg utskottet att särskild vikt bör ges de frågor som gäller tentamens- och examensgiltigheten i Norden. I anslutning till sistnämnda fråga betonade utskottet särskilt att jämförelser mellan olika utbildningar i ett land bör bygga på ett förtroende för utbildningssystemen i de nordiska grannländerna, och främst avse den allmänna nivån och studietidens längd. Utskottet ansåg inte detaljerade jämförelser av studierna vid olika utbildningslinjer vara ändamålsenlig eller förenlig med tanken om Norden som en gemensam utbildningsmarknad. Utskottet har även fått information om och tagit ställning till ministerrådets förslag om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987-89.

Under kulturutskottets möte i november hörde utskottet representanter för de nordiska riksidrottsförbunden. Utskottet har under året bl. a. behandlat ett medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden (A 753/k). Utskottet uttalade i sitt betänkande över medlemsförslaget att ett nordiskt samarbete på idrottens område, vid sidan av den rent idrottsliga betydelsen, har ett värde genom att samarbetet bidrar till att öka bredden i det nordiska kultursamarbetet och till att främja den nordiska gemenskapen. Utskottet ansåg att förutsättningarna för det nordiska idrottssamarbetet fortsatt bör förbättras utgående från de principer som

ligger till grund för den nuvarande stödordningen, och att man härvid särskilt bör genomföra satsningar på handikappidrott samt på junior- och ungdomsutbyte.

Utskottet har även inlett behandlingen av ett förslag om åtgärder i syfte att bevara kulturhistoriskt värdefulla miljöer samt kulturföremål och kulturminnesmärken i Norden (A 775/k). Förslaget har tillkommit mot bakgrund av förslag som framfördes i slutkommunikén från Nordiska rådets internationella konferens om luftföroreningar i Stockholm i september 1986. Förslaget syftar till en samordning av nordiska insatser på området samt till att de nordiska länderna genom UNESCO och andra internationella organisationer ger arbetet för att bevara kulturföremål och kulturminnesmärken större uppmärksamhet. Behandlingen av förslaget fortsätter efter 35:e session.

Kulturutskottets möte i augusti ägde rum i Alta, Lakselv, Karasjok och Kautokeino. Under mötet sammanträffade utskottet med representanter för Finnmark fylkeskommun och kommuner i området, Nordnorsk kulturråd, olika samiska organisationer samt Nordiska samerådet och Nordiskt samiskt institut. Utskottet erfor bl. a. att de samiska organisationerna önskar insatser på nordiskt plan för att stärka det samiska språket och att man önskar bygga ut den högre utbildningen på samiska. Vidare framfördes önskemål om en fast samisk teater och förbättrade möjligheter till ett kulturutbyte över gränserna på Nordkalotten. Utskottet informerades även om arbetet under den treåriga försöksperiod, som utgick år 1986, och under vilken ett utrednings- och utvecklingsarbete om samiskt kulturliv har genomförts med stöd av anslag från Nordiska ministerrådet. Kulturutskottet följer det fortsatta arbetet utgående från denna försöksverksamhet, och har även uttalat att ministerrådet aktivt bör medverka till att stöda det samiska kulturlivet i fortsättningen.

Kontakter med ministerrådets organ

Den 29 september 1986 fördes gemensamma överläggningar mellan utskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna, samarbetsministrarnas förman) om det nordiska kultursamarbetet under 1987 och 1988. Inför överläggningen hade kulturutskottet på sedvanligt sätt lagt fram en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete (bihang till utskottets betänkande C 1/1987), vartill kom en av ministerrådets sekretariat sommaren 1986 utarbetad lägesrapport om verksamheten på kultursektorn.

Budget- och organisationsfrågorna, mediasamarbetet och handlingsplanen på kulturområdet utgjorde huvudfrågorna vid det gemensamma mötet. Utskottet underströk att ministerrådet aktivt bör följa med uformningen av arbetet inom den nya samarbetsorganisationen för att säkerställa att kultursamarbetet även i fortsättningen får de sekretariatsresurser som är nödvändiga för att upprätthålla en verksamhet på hög nivå. Från utskottets

sida framfördes även kritik mot ministerrådet för att ministerrådets prioritering när det gäller disponeringen av de tilläggsanslag som avsatts för en ökning av budgeten i så liten utsträckning följde den prioritering som Nordiska rådet lagt fast.

Under diskussionen om mediasamarbetets utformning underströk utskottet starkt betydelsen av att kraftiga satsningar genomförs på programproduktion. Vidare efterlystes ytterligare åtgärder för att förbättra distributionen och marknadsföringen av nordiska filmer. Utskottet ansåg att ministerrådet bör lägga fram förslag till en politisk lösning av de upphovsrättsliga och ekonomiska problem som är förknippade med en distribution av videogram i stor skala. Från utskottets sida togs även upp de övriga frågor utskottet fäst uppmärksamhet vid i sitt yttrande över planerna på programsamarbetet via Tele-X.

Utskottet fick även en redogörelse för det arbete ministerrådet hade igångsatt för att utarbeta en handlingsplan för kultursamarbetet. För utskottets del underströks att handlingsplanen även bör beaktas i budgetarbetet, och att budgeten för 1988 redan bör innehålla anslag som ger möjligheter att inleda ett förverkligande av planen.

På inbjudan av utskottet har representanter för ministerrådets sekretariat deltagit i utskottets möten, för att vid behov kunna lämna upplysningar om arbetet inom kulturavtalets organ.

Kontrollerande verksamhet

På förslag av kulturutskottet avskrevs under 34:e sessionen elva rekommendationer på kulturområdet.

Utskottets arbetsgrupp för kontrollfrågor (C- och D-saker), som består av förmannen och viceförmannen genomgick de till 35:e sessionen avgivna och till kulturutskottets hänvisade berättelserna och meddelandena, och lade för utskottet fram förslag till åtgärder med anledning av dessa.

Övrigt

Utskottets förman Eiður Guðnason och utskottets sekreterare besökte Europarådet och dess utskott för kultur och utbildning den 22–23 april 1986.

Besöket utgjorde en direkt uppföljning av de diskussioner som fördes under det besök Nordiska rådets presidium genomförde hos Europarådet i oktober 1985 och de samarbetsinitiativ som man från Europarådets sida då tog. Under besöket höll Eiður Guðnason ett anförande inför utskottet för kultur- och utbildning. I programmet ingick vidare möten med de ledande tjänstemännen på Europarådets kulturavdelning, avdelningen för planering och program, avdelningen för högre utbildning och den politiska avdelningen. I anslutning till besöket ägde även ett möte rum med representanter för European Science Foundation.

Den 23–24 oktober 1986 hölls ett gemensamt möte mellan Nordiska

rådets/ministerrådets och Europarådets sekretariat i Stockholm. Mötet utgjorde en fortsättning på de kontakter som togs mellan kulturutskottet och Europarådet våren 1986. I sekretariatsmötet deltog även kulturutskottets förman Eiður Guðnason. Vid detta första gemensamma möte diskuterades främst aktuella samarbetsfrågor på kulturområdet. Vid mötet överenskomms om gemensamma årliga möten i fortsättningen. Avsikten är att vid dessa kommande möten även ta upp andra aktuella frågor till diskussion.

På sekretariatsplanet har kontakter löpande under året hållits till UNESCO, Europarådet och Europaparlamentet. En representant för UNESCO's sekretariat besökte i december 1986 presidiesekretariatet.

4.4 Social- och miljöutskottet

Under tiden från 34:e sessionen har utskottet hållit 6 möten varav ett med Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna). Utskottets ordförande har varit Marjatta Väänänen och vice ordförande Svein Alsaker.

Viktiga samarbetsfrågor

Utskottet har under tiden efter 34:e sessionen slutbehandlat 14 medlemsförslag och ett ministerrådsförslag. Till 35:e sessionen framlägges 8 förslag till rekommendationer.

Huvudvikten har under årets första del legat vid social- och hälsovårdsfrågorna medan miljövärdfrågor inför sessionen spelat en större roll genom att ett ministerrådsförslag om handlingsplan mot luftförorening framlagts och slutbehandlats jämte medlemsförslag om vatten- och havsförorening.

På grundval av ett medlemsförslag som vilat över 34:e sessionen och en utredning inom ministerrådet som påbörjats om samarbete om högspecialiserad sjukvård (A 712/s) föreslår utskottet en rekommendation till ministerrådet att arbeta för ett samarbete kring högspecialiserad sjukvård i Norden.

WHO:s program "Hälsa för alla år 2000" har spelat en avsevärd roll både vid utskottets överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna och i arbetet med ett medlemsförslag om hälsopolitiskt samarbete (A 740/s). Utskottet föreslår en rekommendation till ministerrådet att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälsopolitiken att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal, samt att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

Vid överläggningarna med social- och hälsovårdsministrarna diskuteras ingående de nordiska ländernas insatser mot AIDS och en rekomen-

dation om ett nordiskt handlingsprogram mot AIDS innefattande forskning och information samt internationella insatser framläggs till sessionen på grundval av ett medlemsförslag (A 744/s).

Även ett annat stort sjukdomsområde behandlas av utskottet, nämligen cancer på grundval av ett medlemsförslag om handlingsprogram mot cancer. Utskottet föreslår en rekommendation till ministerrådet att utarbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyggande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilitering), forskning och utbildning.

Ett annat medlemsförslag, A 737/s om utredande av det psykiatriska missbrukets omfattning och möjligheterna till dess avskaffande, ledde ej till rekommendationsförslag för utskottet. Däremot framläggs förslag till rekommendation enligt ett medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet (A 742/s) omfattande både gemensam nordisk specifikation över de krav som bör ställas på en modern ambulans och utbildning som ger ambulanspersonal en enhetlig kompetens i Norden.

Till sessionen slutbehandlas ett medlemsförslag om ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden, som närmast aktualiserar frågan om återflyttning från Sverige till Finland (A 768/s).

Inom handikappområdet föreslås en utredning om formerna för stöd för handikapporganisationernas nordiska samarbete (A 718/s och A 765/s).

På miljöområdet har utskottet behandlat medlemsförslag om vattenmiljöproblem (A 741/s) och anser bl. a. att åtgärder härvidlag bör samordnas med de internationella insatserna inom luftföroreningsområdet, som numera även avses innefatta kväveutsläpp, då kvävehalten, som även påverkas av närsalterna, är av betydelse för vattenmiljön både i Östersjön och Nordsjön. Utskottets förslag till rekommendation kommer att föreligga till sessionen.

Ett liknande förslag om ett nordiskt åtgärdsprogram för att rädda havsmiljön (A 767/s) slutbehandlas vid sessionen. Ytterligare ett medlemsförslag om inrättande av ett särskilt sekretariat för att stärka det europeiska miljöarbetet (Miljö-Eureka) kommer att slutbehandlas vid sessionen samt ett förslag om genteknologi.

4.5 Kommunikationsutskottet

För den tid som denna rapport avser har kommunikationsutskottet hållit fyra ordinarie möten, ett möte med Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna) och fyra arbetsgruppsmöten.

Vid sitt konstituerande möte den 4 mars valde utskottet till ordförande Elver Jonsson och till vice ordförande Sakari Knuutila.

Viktiga samarbetsfrågor

Kommunikationsutskottets arbete under verksamhetsåret har karakteriserats av allsidig verksamhet.

En intern arbetsgrupp har under året arbetat med att planera ett nordiskt seminarium om datateknologin i Norden. Seminariet skall hållas i Åbo dagarna 20–23 september 1987. Av de ämnesområden som där skall diskuteras kan nämnas "Vad betyder högteknologin för morgondagens samhälle?", "Nordisk handlingsplan på datateknologiområdet" och "Nordisk datapolitik versus nationell datapolitik."

Under verksamhetsåret har utskottet behandlat åtta medlemsförslag som har hänvisats till utskottet. A 728/t om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk, A 729/t om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden, A 739/t om sänkta flygpriser inom Norden, A 743/t om förenkling och harmonisering av tullformaliteterna i posttrafiken mellan de nordiska länderna, A 756/t om förenkling av vägmärkessystemet, A 764/t om införande av ett permanent ungdomsresekort, A 771/t om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden och A 787/t om ett utvidgat samarbete mellan djurparker på Nordkalotten och i Kvarkenområdet i turistfrämjande syfte.

Vidare har utskottet beretts tillfälle att yttra sig över medlemsförslag A 758/e om en ny nordisk näringspolitik, A 782/e om uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden samt ministerrådsförslag B 72/t om underlag för en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden och ministerrådsförslag B71/s om handlingsplan mot luftföroreningar.

Under året slutbehandlade utskottet sju medlemsförslag. I medlemsförslag A 728/t om byggandet av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk. Kommunikationsutskottet instämde med de remissinstanser som ansåg att transporterna på det i förslaget omtalade järnvägsspåret inte är tillräckliga för att ge finansiellt underlag för investeringen. Vidare ansåg utskottet att förslaget var för begränsat för Nordiska rådet att förespråka. Därför beslöt utskottet föreslå Nordiska rådet att inte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

I medlemsförslag A 729/t om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i Norden påskynda ibruktagandet av hastighetsbegränsningar och vägbundna hastighetsbegränsningar vintertid i syfte att minska sådana olyckor som förorsakas av halt väglag. Ett stort flertal av remissvaren var negativa till medlemsförslaget. Till detta ställningstagande medverkade flera faktorer, såsom de halkbekämpningsmedel som används i dag och väglagets beskaffenhet, som varierar länderna emellan. Med hänvisning till bl. a. dessa argument föreslog utskottet att Nordiska rådet inte skulle företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

De andra medlemsförslag som utskottet har slutbehandlat samt minister-rådsförslaget tillstyrks av utskottet.

Samarbete med Nordiska ministerrådet och dess organ

Kommunikationsutskottet och Nordiska ministerrådet (trafik- och trafik-säkerhetsministrarna) möttes i Helsingør den 11 november.

Överläggningarna i Helsingør gällde, förutom ett utkast till ministerrådets verksamhetsberättelse, kapiteln om transport, kommunikation och trafik-säkerhet, följande frågor:

- Harmonisering av transportpolitiken i Norden
- Infrastrukturinvesteringar enligt "Norden i Vekst" samt Öresundsförbindelserna
- Tvärgående flygrutter i Norden samt flygfartspolitiken i Norden
- Ungdomsresekortet
- Enhetliga villkor för reserabatter samt harmonisering av åldersgränsen barn/vuxen inom kollektivtrafiken
- Lastbilsavgifter
- ADB till effektivisering av transporter
- Nordisk handlingsplan på trafik-säkerhetsområdet
- Sjöfartspolitiken i Norden
- Uppföljning av Nordiska rådets internationella konferens om luftföreningar

Representanter från utskottet har samarbetat med Nordiska trafik-säkerhetsrådet vid planläggningen av Nordiska trafik-säkerhetsdagarna 1987 samt utarbetandet av nordisk handlingsplan på trafik-säkerhetsområdet.

Övriga kontakter

Under verksamhetsåret har utskottet haft kontakt med flera nordiska samarbetsorgan, företag och myndigheter. Utskottet anser detta viktigt bl. a. för att utröna på vilka områden som behov föreligger för att förstärka nordiska insatser och för att utöva sin kontrollerande verksamhet.

Utskottet har till sina möten inbjudit sakkunniga, som har redogjort för projekt och ämnesområden inom utskottets verksamhetsområden. Här kan nämnas att representanter från Mittnordenkommittén och Kvarken-området har redogjort för kommunikationssituationen i respektive området. Representanten från Nordkalottkommittén har redogjort för gods-transporter på Nordkalotten, en representant från det danska utrikesministeriet har redogjort för Eureka-samarbetet och en representant från NÅT om harmonisering av trafikpolitiken i Norden.

Bland studiebesök som utskottet har avlagt kan nämnas besöken hos postverket i Stockholm samt hos Braathen Safe i Stavanger och Rogalandsforskning. Vidare deltog utskottets representanter i ekonomiska utskottets besök i Öresundsregionen.

Utskottets medlemmar och sekreteraren har dessutom deltagit i seminarier och konferenser inom utskottets sakområden.

4.6 Økonomisk utvalg

Økonomisk utvalg har avholdt 5 møter i tiden mellom 34. og 35. sesjon. I tillegg har utvalgets 9-mannskomite hatt 1 møte. På utvalgets møter har man ferdigbehandlet 10 medlemsforslag, 3 ministerrådsforslag, saker aktualisert av tidligere rekommandasjoner, beretninger fra nordiske institusjoner, Nordisk Ministerråds dokument "Forslag vedrørende planer for det nordiske samarbeidet" og disponeringsforslaget vedrørende Ministerrådets budsjett for 1987. Utvalget arrangerte et seminar om nordisk skatte- og avgiftspolitik i september 1986. 12. november foretok utvalget en befarings i Øresundregionen. Utvalget har møtt Nordisk Ministerråd (finansministrene), de nordiske lands ministre med ansvar for EUREKA og representanter for Nordisk Investeringsbank. Generalsekretær Per Kleppe fra EFTA og kontorsjef Steffen Smidt fra det danske utenriksministeriet ble invitert til utvalgets møte i januar 1987.

Utvalget valgte på sitt møte 4. mars Jan P. Syse til formann og Arne Gadd til viseformann.

Medlems- og ministerrådsforslag

Medlemsforslag A 730/e om beskatning av fritidseiendom i annet nordisk land enn hjemlandet ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10.–11. november 1986. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede slike endringer i de nordiske lands skatteregler at fritidseiendom, som eies av en nordisk statsborger, bare beskattes i det land den ligger.

Medlemsforslag A 745/e om lettelse i beskatning for ungdom i samband med feriearbeid i annet nordisk land ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10.–11. november 1986. Utvalget besluttet om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å raskt vedta tiltak med sikte på lempninger i beskatningen av feriearbeid av den type som Nordjobb 1985 utgjør eksempel på, slik at ungdom som tar feriearbeid i annet nordisk land skattemessig behandles generøst og likt i Norden.

Medlemsforslag A 750/e om fremme av vandringsfiskbestand i Østersjøen og Bottniske viken ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10.–11. november 1986. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å iverksette et samnordisk prosjekt for fremme av vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniske viken.

Medlemsforslag A 755/e om nordisk samarbeid innen tjenestehandelsens område ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10.–11. november 1986. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å øke mulighetene for nordisk samarbeid på tjenestehandelsens område.

Medlemsforslag A 757/e om eksportsamarbeid ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10.–11. november 1986. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å følge opp det sam-

arbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning å komplettere Nordisk Investeringsbanks internasjonale låneordning med et "mykt vindu" dvs. at visse land kan motta prosjektinvesteringslån med innslag av rentesubsidier eller risikodekning.

Medlemsforslag A 758/e om ny nordisk næringspolitikk ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10. – 11. november 1986. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd som et ledd i oppfølgingen av handlingsplanen "Norden i vekst" til neste sesjon å utarbeide en ny handlingsplan innrettet på næringspolitikk i samsvar med Nordisk Råds synspunkter.

Medlemsforslag A 760/e om bioteknologisamarbeid ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10. – 11. november 1986. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et bioteknologisk samarbeidsprogram.

Medlemsforslag A 761/e om opprettelse av et nordisk materialvalginstitt ble sluttbehandlet på utvalgets møte 10. – 11. november 1986. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede hvordan en kan styrke det nordiske samarbeidet på materialområdet.

Medlemsforslag A 781/e om nordisk skatte- og avgiftspolitik ble sluttbehandlet på utvalgets møte 29. – 30. januar 1987. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å kartlegge i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkningen av eventuelle ulikheter.

Medlemsforslag A 782/e om oppfølging av rapport fra arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid i Norden ble sluttbehandlet på utvalgets møte 29. – 30. januar 1987. Utvalget besluttet å henstille om at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å gjøre en samlet gjennomgang av hvilke forslag fra arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid i Norden og forslag i rapporter og program fra Nordens faglige samorganisasjon, som bør gjennomføres, samt presentere disse forslag for Nordisk Råd i et ministerrådsforslag.

Ved ministerrådsforslag B 68/e om økning av Nordisk Investeringsbanks grunnfond ble det foreslått en fordobling av bankens grunnfond. Utvalget sluttet seg til forslaget. Ministerrådsforslaget ble behandlet på utvalgets møte 29. – 30. januar 1987.

Ministerrådsforslag B 70/e om samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer i Norden ble behandlet på utvalgets møte 29. – 30. januar 1987. Utvalget besluttet å foreslå at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer i Norden i samsvar med ministerrådsforslag B 70/e.

Ministerrådsforslag B 73/e om vedtekter for Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål ble behandlet på utvalgets møte 29.–30. januar 1987. Utvalget besluttet å foreslå at Nordisk råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å fastsette vedtekter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål i samsvar med ministerrådsforslag B 73/e og Økonomisk utvalgs synspunkter.

Utvalgets kontakter utad

Ved utvalgets møte 10.–11. november 1986 møtte utvalget representanter for Nordisk Ministerråd (finansministrene) og de nordiske lands ministre med ansvar for EUREKA.

På møtet med finansministrene ble den økonomiske situasjon, oppfølgingen av handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting, opprettelse av et industrielt senter i Oslo, nordisk skatte- og avgiftspolitikkk samt konsesjonsbehandlingen ved etablering drøftet. De nordiske lands ministre med ansvar for EUREKA orienterte om bakgrunnen for EUREKA-samarbeidet og den utvikling som har funnet sted etter opprettelsen av EUREKA. Deretter fulgte en diskusjon hvor sentrale temaer i samarbeidet innen EUREKA ble løftet fram.

I tilknytning til møtet i november foretok utvalget een befaring i Øresundregionen hvor særlig Øresundforbindelsene sto sentralt. Et besøk på Barsebäck var også inkludert i befaringen.

På møtet 29.–30. januari 1987 var Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) invitert for å orientere om forslaget vedrørende planer for det nordiske samarbeidet. Representanter for Nordisk Investeringsbank gjorde rede for ministerrådsforslaget om økning av bankens grunnfond. Det ble også gitt en orientering om arbeidet med nordiske myke prosjektinvesteringsslån.

Generalsekretær Per Kleppe fra EFTA deltok ved utvalgets møte i januar hvor aktuelle temaer i tilknytning til samarbeidet mellom EFTA og EF ble drøftet.

Utvalget arrangerte et seminar om nordisk skatte- og avgiftspolitikkk 15.–17. september 1986 i Bergen (*Avsnitt 5.3*).

4.7 Budsjett- og kontrollutvalget

1. Innledning

Rådet besluttet ved 33. sesjon 1985 å opprette et Budsjett- og kontrollutvalg. Ved ikrafttreden av endringene av Rådets arbeidsordning den 12. februar 1986 trådte samtidig i kraft de reglene for utvalget som presidiet besluttet om den 7. mai 1985.

Budsjett- og kontrollutvalget konstituerte seg den 6. mars 1986 og trådte i funksjon ved sesjonens avslutning, den 7. mars 1986. Etter forslag fra presidiet, som utgjør Rådets valgkomite, valgte utvalget Ivar Hansen til formann og Hanna Kvanmo til nestformann.

Utvalget har i alt 14 medlemmer inkludert formennene for de fem fagutvalg. Utvalgets formann og nestformann velges blant de ni medlemmer som ikke inngår i annet utvalg.

Ifølge reglene for utvalgets virksomhet (Bilag 6 til presidiets rapport til 34. sesjon) skall utvalget koordinere fagutvalgenes arbeid med budsjettet. Utvalget skal dessuten utøve Rådets kontrollerende oppgaver overfor Ministerrådet og nordiske institusjoner som finansierer sin virksomhet over Ministerrådets budsjett.

Budsjettkomiteen som har vært i virksomhet siden 1975 opphørte ved avslutningen av 34. sesjon 1986. Komiteens formann og nestformann var henholdsvis Bjarne Mørk Eidem og Jens Peter Jensen.

2. *Budsjettsamråd mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd*

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og Budsjettkomiteen kom den 9. juni 1982 overens om en ny budsjettprosedyre som ble benyttet i forbindelse med 1984 års budsjettarbeid. Presidiet godkjente den 22. juni 1982 denne overenskomst. Overenskomsten innebar at den nye prosedyren var å betrakte som en forsøksordning.

Ved at endringene av Helsingforsavtalen og Rådets arbeidsordning trådte i kraft 12. februar 1986, er budsjettbehandlingen blitt en fast del av samrådet mellom Nordisk Råd og Ministerrådet.

Ministerrådets budsjett ble første gang underkastet plenarforsamlingens granskning ved sesjonen 1983.

Til Rådets 34. sesjon 1986 ble Ministerrådets budsjettforslag for 1987 lagt frem i beretningen C 2. Budsjettet for 1987 avløste de enkelte budsjett for henholdsvis kulturområdet som første gang ble vedtatt for 1973 og det allmenne område som første gang ble vedtatt for 1974. På grunnlag av de fem fagutvalgs behandling av budsjettene avga Budsjettkomiteen en betenkning som lå till grunn for plenarforsamlingens stillingstaken. Plenarforsamlingen hadde på sesjonens åpning i henhold til Rådets arbeidsordning § 50, besluttet at komiteen kunne legge frem en slik betenkning. Budsjettdebatten var under 34. sesjon plassert på sesjonens siste dag. Debatten varte i 40 minutter mot 35 minutter og 1 time i henholdsvis 1985 og 1984. For første gang var det en reell budsjettdebatt under generaldebatten og to av de ialt fem replikkordskiftene gjaldt budsjettsaker.

Presidiet og samarbeidsministrene kom 18. desember 1985 overens om en endret budsjettprosedyre. På møtet 13. mai 1986 mellom presidiet og samarbeidsministrene ble det konstatert at visse tekniske sider ved budsjettprosedyren var under vurdering. Samarbeidsministrene bekreftet at det budsjettdokument som skulle foreligge til sesjonen i 1987 ville være et politisk klarert dokument og ikke bare et tjenestemannsprodukt.

Budsjett- og kontrollutvalget hadde den 12. mai 1986 møte med representanter for Nordisk Ministerråd hvor erfaringene fra Rådets 34. sesjon ble drøftet, bl. a. at Ministerrådet ved vedtaket av budsjettet for 1987 ikke
29–16-335 *Nordiska rådet. Del 2*

hadde tatt større hensyn til rådsforsamlingens prioritering for utnyttelsen av den foreslåtte økning. Fra utvalgets side ble det understreket at i fremtiden må Rådets ønsker imøtekommes på en bedre måte og det ble påpekt at det er viktig at det parlamentariske grunnlag som hersker i Nordisk Råd blir overholdt. Ved samme møte ble også den praktiske gjennomføring av den endrede budsjettprosedyre som først vil gjelde budsjettet for 1988, drøftet.

Utvalget hadde den 11. november 1986 diskusjoner med Ministerrådet (samarbeidsministrene) om bl. a. disponeringsforslaget for prosjektbudsjettet for 1987. Fra utvalgets side ble det pekt på at ministerrådets egne organer bør følge de tidsfrister som samarbeidsministrene setter, slik at disponeringsforslag for alle sektorer kan foreligge. Utvalget understrekte nok en gang at ministerrådet burde ta større hensyn til parlamentariskenes prioriteringer enn hva forslaget viste. Tidsplanen for gjennomføringen av behandlingen av 1988-budsjettet ble godkjent av partene.

På møtet 26. november 1986 mellom presidiet og Ministerrådet (samarbeidsministrene) ble tidsplanen for gjennomføringen av budsjettprosedyren bekreftet.

Presidiet besluttet på sitt møte 9. november 1986 at budsjettdebatten under 35. sesjon 1987 skal finne sted på sesjonens siste dag (fredag). Denne debatten er tenkt å bli en form for sluttdebatt og vil bli organisert som generaldebatten med innlegg fra Rådets og Ministerrådets side fulgt av innlegg fra de fire nordiske partigrupper.

3. Endret budsjettprosedyre

Presidiet og samarbeidsministrene kom den 18. desember 1985 overens om en endret budsjettprosedyre. Dette innebærer at den nåværende prosedyre tidsmessig forkortes slik at Ministerrådets budsjett fastsettes om høsten etter at Rådets organer har uttalt seg. Den endrede prosedyre vil bli benyttet første gang i forbindelse med budsjettforslaget for 1988. På møte 26. november 1986 entes presidiet og samarbeidsministrene om en tidsplan for budsjettbehandlingen.

Tidsplanen, for Rådets del, fremgår av nedenstående opstilling:

20. januar:	Ministerrådet (Samarbeidsministrene) avgir budsjettokumentet C 2 til Nordisk Råd
Januarmøtene/første møte under sesjonen:	Utvalgene drøfter C 2
Sesjonen:	Plenarforsamlingen på grunnlag av innstilling fra Budsjettutvalget drøfter C 2
Ultimo april:	Budsjettmateriale fra embetsmannskomiteer og institusjoner gis til Nordisk Råd
Medio mai:	Eventuelle møter mellom utvalg og fagminister-råd

Ultimo mai:	Møte mellom Budsjett- og kontrollutvalg og Samarbeidsministrene
15. september:	Ministerrådets formelle budsjettforslag (B . . .) gis Nordisk Råd
Ultimo september/ primo oktober:	Eventuelle møter i utvalg om budsjettforslaget
Medio november:	Budsjettutvalget avgir betenkning til presidiet over budsjettforslaget. Presidiet avgir i henhold til Helsingforsavtalens artikkel 56 en fremstilling om budsjettforslaget til Ministerrådet
Ultimo november:	Ministerrådet (Samarbeidsministrene) vedtar budsjettet.

I tilknytning til arbeidet med å endre budsjettprosedyren ble det fra ministerrådssiden i første omgang fremført visse forslag om rammebudsjettering. Av tidsplanen fremgår at for Ministerrådets egne planleggingsformål vil Ministerrådet medio mars fastsette ramme for kommende budsjettår og eventuelt rammer for sektorer samt fastsette prelimnære rammer for de to påfølgende år.

Budsjett- og kontrollutvalget fremholdt imidlertid på møtet 11. november 1986 med samarbeidsministrene at rammene ikke må låses så fast at det ikke er mulig under budsjettprosessen og ved den parlamentariske behandling av budsjettforslaget, å endre totalramme og sektorsrammer.

4. *Det nordiske budsjettet for 1987*

Budsjettet for 1987 avløste de enkelte budsjett for henholdsvis kulturområdet og det allmenne område. På grunnlag av Budsjettkomiteens betenkning over Ministerrådets budsjettforslag for 1987 (C 2), uttalte Rådet den 7. mars 1986 følgende:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å øke det fremlagte budsjett for 1987 med 15 millioner DKK i overensstemmelse med Budsjettkomiteens spesifisering samt vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjettkomiteens merknader
2. Nordisk Råd pålegger presidiet å ta opp drøftelser med Nordisk Ministerråd for å sikre finansieringen av nordiske samarbeidstiltak.

Nordisk Ministerråd (Samarbeidsministrene) fastsatte den 20. mars 1986 budsjettet for 1987 og vedtok en økning med 13 millioner DKK i forhold til forslaget fremlagt til Nordisk Råd. Det vedtatte budsjett for 1987 beløp seg til, etter pris- og valutajusteringer, 536 797 000 DKK.

På møtet med representanter for samarbeidsministrene den 12. mai 1986 ble det konstatert at nivået på økningen i budsjettet for 1987 i store trekk svarte til Rådets ønskemål. Derimot avvek sammensetningen av økningen vesentlig fra Rådets prioritering. Av økningen var 5 millioner DKK forbe-

holdt kultursektoren, hvorav 1,7 millioner DKK skulle benyttes til et Ocean drilling program. Ministerrådets behandling av dette prosjektet ble sterkt kritisert, ikke minst da prosjektet gjelder en 5-årig forpliktelse med like store årlige beløp, og som ikke var blitt forelagt Rådet tidligere. På kultursiden ble dessuten etterlyst en sterkere satsning på lærer- og elevutveksling og ungdomssamarbeid. Utvalget anså at på det økonomiske område burde det vært avsatt midler til en eksportsatsning i Japan i forbindelse med den nordiske kulturutstilling der i slutten av 1987 samt til Industrielt senter i Oslo.

På møtet med samarbeidsministrene 11. november 1986 ble disponeringsforslag nr. 1 for 1987 diskutert. Utvalget foreslo bl. a. en bevilgning til et idrettsprosjekt på Færøyene sommeren 1987, reparasjon av Nordens Hus i Reykjavik og at en million DKK av reserven bør avsettes til å vurdere rekommandasjoner og uttalelser vedtatt ved sesjonen 1987 for raskere kunne konstatere mulighetene for gjennomføring av Rådets vedtak. Dessuten gjentok utvalget sine prioriteringsforslag fra sesjonen 1986 samt foreslo en bevilgning til Nordjob-prosjektet.

Kulturutvalget hadde et samrådsmøte med Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) 29. september 1986. På møtet ble det ført en første diskusjon om budsjettet for kulturområdet i 1988.

Presidiet drøftet på møtet 26. november 1986 med samarbeidsministrene spørsmålet om finansieringen av nordiske samarbeidstiltak (se også avsnitt 3.4).

5. Utvalgets behandling av særskilte saker

Utvalget foreslo at Ministerrådet for 1987 bevilger 1 million DKK til internasjonale rehabiliterings- og forskningssenter for torturofre (RCT) i København, men i budsjettforslaget for 1987 ble ingenting nevnt. Utvalget drøftet saken med samarbeidsministrene våren og høsten 1986 og noterte at Ministerrådet i disponeringsforslaget nr. 1 for 1987 ville bevilge 400 000 DKK til senteret. Utvalget anså at dette forslaget innebar et politisk signal om nedprioritering av de menneskelige rettigheter. Etter en diskusjon ble det konkludert med at Ministerrådet vil vurdere på nytt bevilgningens størrelse til RCT.

Utvalget har ved flere tilfelle drøftet den fremtidige finansiering av Foreningen Nordens regionale informasjonskontorer, og utvalget har betonet betydningen av et nordisk finansieringselement. Saken ble drøftet med samarbeidsministrene våren og høsten 1986, og det ser nå ut til at en tilfredsstillende finansieringsmodell er funnet.

I rekommandasjon nr. 34/1986 forutsettes at forberedelsene og gjennomføringen av de nordiske kvinnekongresser i 1988 sikres en tilfredsstillende finansiering. Utvalget har i desember 1986 pekt på at det foreslåtte beløp for 1987 er helt utilstrekkelig til en forsvarlig planlegging av kongressene og foreslår det samme beløp (1,3 millioner DKK) som Likestillingsutvalget har bedt om.

Ministerrådets reglement for budsjett, økonomiforvaltning, regnskaper og revisjon, vedtatt i 1983 er i løpet av høsten 1986 blitt endret grunnet sammenslåingen av Ministerrådets to budsjetter og de to ministerrådssekretariatene. Utvalget noterte at revisjonsberetning over den samlede virksomhet skal gis til Nordisk Råd før 1. september året etter budsjettårets utgang. Denne endring svarer til de krav utvalget tidligere har fremført.

Utvalget har i løpet av 1986 og i januar 1987 behandlet et medlemsforslag (A 759/b) om finansiering av det nordiske samarbeidet.

6. *Kontroll og granskning*

Ifølge Reglene for Budsjett- og kontrollutvalget, pkt. 4, skal utvalget "utøve Rådets kontrollerende oppgaver overfor Ministerrådet og nordiske institusjoner som finansierer sin virksomhet over Ministerrådets budsjett, samt videre kontrollere de godkjente årsregnskaper og revisjonsberetninger, jfr. Ministerrådets budsjettreglement".

I disponeringsforslag nr. 1 for 1987, fremla Ministerrådet et sett kriterier for prosjekt. Utvalget konstaterte på møtet 11. november 1986 med samarbeidsministrene, at kriterier for prosjekt og for prioritering mellom sektorer svarer til de krav utvalget har stillet. Utvalget gikk imidlertid ut fra at det ikke skjer en for ensidig prioritering av de tekniske og økonomiske sektorer.

Utvalget har i 1986 behandlet Årsregnskap for 1985 for Nordisk Ministerråds allmenne budsjett og revisjonsberetningene hertil og tok disse til etterretning. Utvalget bemerket at overskuddet for 1985 (4.9 millioner NOK) burde i likhet med de nærmest foregående års overskudd, anvendes til nordiske formål. Utvalget konstaterte dessuten at vedrørende prosjektbudsjettet var det skjedd en kraftig økning i de overførte midler.

Utvalget har på sine møter i mai og november 1986 samt i januar 1987 drøftet utvalgets kontrollfunksjoner.

5. **Kontakt- og seminarieverksamhet**

5.1 *Kontakter med internasjonale organisasjoner og med interesseorganisasjoner*

Kontakter med internasjonale organisasjoner

Presidiet har konstatert at det er et behov for å øke Nordisk Råds internasjonale kontakter. Økt internasjonal kontaktvirksomhet gir nye impulser for rådsarbeidet. Presidiet anser at det er naturlig med kontakt, besøksvirksomhet og utveksling av synspunkter med andre internasjonale organisasjoner. Som passende måter å øke de internasjonale kontaktene har bl. a. ansetts å være a) holde regelmessige møter med representanter for europeiske institusjoner, b) å innby skandinavisktalende eksperter fra slike institusjoner til utvalgsmøter, c) å la utvalgenes formenn og nestfor-

menn samt sekretær avlegge besøk i internasjonale organisasjoner og d) å opprette kontakter på sekretariatsnivå.

Denne stigende internasjonale interesse kommer også til uttrykk i rek. 22/1986 om økt nordisk samarbeid i internasjonal sammenheng (se også avsnitt 3.3.).

Kulturutvalgets formann Eiður Guðnason og utvalgets sekretær avla et besøk i Europarådet, Strasbourg den 22.–23. april 1986. Besøket var en direkte oppfølging av presidiets besøk i oktober 1985.

Europarådets stedfortredende generalsekretær Gaetano Adinolfi sammen med medarbeidere avla et besøk i presidiesekretariatet 24. oktober 1986. Formålet med møtet var å drøfte mulighetene for samarbeid på det kulturelle området. Kulturutvalgets formann var til stede ved diskusjonene.

Sosial- og miljøutvalgets formann, Marjatta Väänänen og utvalgets sekretær deltok som observatør i ILO's møte i juni 1986 i Genève.

Presidiet holdt en internasjonal konferanse om luftforurensninger i Stockholm, 8.–10. september 1986. Parlamentarikere fra 16 europeiske land og representanter for flere internasjonale organisasjoner deltok.

Rådets president, Anker Jørgensen og stf. presidiesekretær Åke Pettersson deltok 11. november 1986 i møte i Eksekutivkomitéen for konvensjonen om langveis grenseoverskridende luftforurensninger, ECE i Genève. Presidenten redegjorde for resultatene fra Rådets luftforurensningskonferanse.

I Juridisk utvalgs arbeidsgruppe for å forberede seminaret "Flyktning- og invandringspolitikk" i april 1987, deltar også en representant fra det nordiske kontoret (i Stockholm) til FN's Høykommissær for flyktninger.

På Økonomisk utvalgs møte i januar 1987 vil delta EFTA's generalsekretær. Formålet med møtet er å få en redegjørelse om utviklingen i handelen mellom de europeiske land.

Kontakter med interesseorganisasjoner

Rådets presidium møtte under sesjonen 1986 representanter for Nordens faglige samorganisasjon og Ungdommens Nordiske Råd og fikk seg overrakt uttalelser fra disse organisasjoner. Presidiet mottok dessuten uttalelser fra Foreningene Nordens Forbund og Handikapporganisasjonernas Nordiske Råd.

Rådets utvalg har i løpet av 1986 hatt kontakt med samiske organisasjoner og med Nordisk riksidrettsforbund.

Presidiet møtte Foreningene Nordens Forbunds presidium i Helsingør den 10. november 1986 hvor en rekke saker av felles interesse ble diskutert.

Rådet benytter ideelle- og interesseorganisasjoner som remissinstanser ved behandlingen av forslag som er fremmet i Rådet, ifall disse forslag berører organisasjonenes interesseområde.

Øvrige kontakter

Av øvrige kontakter kan nevnes presentasjoner, studiebesøk m. m. som inngår i utvalgenes løpende virksomhet og som nærmere beskrives i kapittel 4. I presidiesekretariatet skjer et økende antall besøk fra myndigheter i de nordiske land samt fra nordiske samarbeidsorganer, representanter for organisasjoner i Norden, utenlandske ambassader, internasjonale organisasjoner, massemedia samt personer med interesse for nordisk samarbeidsspørsmål. Tilsvarende besøksvirksomhet skjer også ved delegasjonenes sekretariat. Rådets parlamentarikere og tjenestemenn holder dessuten ofte foredrag og gir informasjon ved ulike arrangement i Norden.

5.2 Rådets internationella parlamentarikerkonferens om luftföroreningar

Nordiska rådets internationella parlamentarikerkonferens om luftföroreningar som hölls i riksdagshuset i Stockholm den 8–10 september 1986 blev en stor framgång. Samtliga konferensdeltagare, parlamentariker från sexton länder och representanter för internationella organisationer, anslöt sig till slutdokumentet (Bilaga 6).

Syftet med konferensen var att genom expertföredragningar och dokument redovisa allvaret i den europeiska luftföroreningssituationen sett från nordisk utgångspunkt och att uppnå största möjliga enighet om nödvändigheten av långtgående nationella och internationella insatser för att minska problemen. Samtidigt var konferensen ett försök att etablera en dialog mellan öst- och västeuropeiska länder om gemensamma samhällsproblem.

Vid konferensen deltog parlamentariker från Belgien, Frankrike, Holland, Polen, Schweiz, Sovjetunionen, Storbritannien, Tjeckoslovakien, DDR, Tyska Förbundsrepubliken och Österrike samt de fem nordiska länderna. Dessutom deltog företrädare för FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), EG-kommissionen, Europaparlamentet, Europarådet, EFTA, OECD, SEV, FN:s världsmeteorologorganisation (WMO) och FN:s miljöprogram (UNEP).

De nordiska naturskyddsförbunden deltog som observatör vid konferensen. Nordiska ministerrådet hade genom ämbetsmannakommittén för miljöfrågor till konferensen utarbetat en underlagsrapport "Europas luft – Europas miljö" som distribuerats på engelska, franska, svenska och tyska.

Slutdokumentet från konferensen har refererats i flera internationella fackorgan under hösten 1986. Slutdokumentet har också tjänat som underlagsmaterial vid fortsatta internationella överläggningar i luftföroreningsspörsmål. Rådets president inbjöds att referera erfarenheterna från konferensen vid mötet med ECE:s exekutivkommitté för konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, som hölls i Genève den 11–14 november. Vid mötet enades exekutivkommittén och berörda länder att påbörja arbetet med ett protokoll syftande till internationella överenskommelser om reduktion av kväve- och kolväteutsläpp, vilket ingick som slutsats i slutkommunikén från rådets konferens.

Nordiska ministerrådet har för sin del beslutat följa upp resultaten från rådets konferens i ett särskilt ministerrådsförslag till Nordiska rådets 35:e session.

5.3. Övriga konferenser och seminarier

Social- och miljöutskottet arrangerade *ett seminarium* i Uppsala den 2–4 april 1986 på temat "*Välfärdssamhällets framtid i Norden*". Syftet med seminariet var att föra samman politiker och sakkunniga i Norden för att från icke traditionella utgångspunkter diskutera och klarlägga sina tankar om välfärden och de konsekvenser som aktuella tendenser i politik och samhälle kunde få för dessa. Seminariet ägde rum i form av ett antal föredrag av sakkunniga och en avslutande paneldebatt med politiker i panelen. Föredragen täckte ett brett spektrum från människo- och samhällssynen bakom välfärden och utbildning för ett rikare liv till frågor om löne- och tidsaspekter på arbetsbegreppet och banden mellan två kön och tre generationer. I seminariet deltog nära 100 representanter för parlament, organisationer, forskare och massmedia.

Seminarierapporten finns tryckt som en NORD-publikation.

Den 9–16 juni arrangerade Nordiska rådet ett *journalistseminarium/en journalistresa i Grönland*. Journalister i alla nordiska länder hade möjlighet att ansöka om att delta i resan genom att den utannonserades i journalisternas fackorgan i de olika länderna. Urvalet gjordes av respektive lands delegation/sekretariat.

Från Danmark deltog 4, Färöarna 1, Finland 4, Åland 1, Norge 5 och Sverige 5 journalister samt den danske redaktören för Nordisk Kontakt.

Programmet för seminariet hade planerats i samarbete med Grönlands landsstyre och Hjemmestyrets informationsavdelning Tusarliivik och omfattade uppehåll i Kangerlussuaq/Søndre Strømfjord, i Grönlands huvudstad Nuuk/Godthåb och i Ilullisat/Jakobshavn längre norrut vid Grönlands västkust. Reseledare var informationschef Bo Christensen från Hjemmestyrets informationsavdelning.

Genom sammanträffande med landsstyreformand Jonathan Motzfeldt och andra politiker och med tjänstemän och genom besök hos centrala och lokala myndigheter, på skolor och företag, radio och tidningar belystes aktuella frågor i Grönland med anknytning till politik och administration, utbildning, ekonomisk, kulturell och social utveckling. Deltagarna gjorde också en båtutture i Godthåbsfjorden från Nuuk till Qorqut och en helikopterutture från Ilullisat upp till inlandsisen samt en vandring.

Kurs i nordiskt samarbete hölls i Uddevalla, Sverige den 17–20 augusti 1986 med Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och Föreningarna Nordens Förbund som arrangörer. Kursen vände sig främst till nyanställda inom Nordiska rådets och ministerrådets olika sekretariat samt de folkrörelser som verkar för nordiskt samarbete. Kursen hade drygt 50 deltagare från hela Norden.

Kursen innehöll en genomgång av nordiska kultur- och språktraditioner, beskrivningar av samarbetsformer och aktuella frågor och utmaningar i det nordiska samarbetet kombinerat med grupparbeten där gruppdeltagarna själva deltog som resurspersoner.

En motsvarande kurs i Nordiskt samarbete planeras äga rum i Köge, Danmark den 16–19 augusti 1987.

Nordiska rådets andra konferens för de nordiska partisekreterarna anordnades den 10–13 augusti 1986 på Självstyrelsegården i Mariehamn. Vid konferensen deltog 41 partisekreterare för partier representerade i Nordens parlament, de fyra nordiska partigruppsekreterarna, föredragshållare och andra medverkande samt sekretariatspersonal, sammanlagt 81 personer. Syftet med konferensen var att diskutera nya och aktuella nordiska samarbetsfrågor och att ge de nordiska partisekreterarna tillfälle till politiska överläggningar.

Bland aktuella teman diskuterades bl. a. den ekonomiska handlingsplanen, flyktingfrågorna, nordbornas rättigheter samt mediefrågor. Konferensrapporten som finns tryckt som NORD-publikation, återger föredragen och diskussionerna i sin helhet. I rapporten finns också en kortare sammanfattning.

Nordiska rådets första partisekreterarkonferens anordnades 1983 på Färöarna. Önskemål har framförts om att partisekreterarkonferenser anordnas med 3 års mellanrum.

Nordisk Råds Økonomiske udvalg arrangerte 15.–17. september 1986 et seminar om nordisk skatte- og avgiftspolitik på Solstrand fjordhotell utenfor Bergen. Seminarets deltagere var først og fremst medlemmer av Økonomisk utvalg og de nasjonale parlaments finans-/skattekommitéer. I tillegg deltok flere skatteeksperter samt noen representanter for næringslivet og arbeidsmarkedets organisasjoner. I alt var det ca 90 deltakere.

Utvalget ønsket med sitt seminar å få istand en nordisk debatt om skattepolitiske spørsmål slik at en får bedre grunnlag for å løfte fram dette saksområdet i det videre nordiske samarbeid. Gjennom foredrag og debatter ble det lagt særlig vekt på å få belyst

- hvilke samarbeidsproblemer ulike skatte- og avgiftssystemer skaper
- behov og muligheter for harmonisering av skattesystemene i de nordiske land
- skattesystemets utforming i framtiden slik at det kan bidra til mest mulig rettferdig fordeling av inntekt og formue, samt at samfunnets ressurser blir utnyttet mest mulig effektivt og dermed legge grunnlaget for økonomisk vekst og størst mulig velferd.

I samband med forberedelsene til seminaret ble det utarbeidet et informasjonsmateriale til bruk for seminarets deltagere. Dette inneholdt en kortfattet beskrivelse av skatte- og avgiftssystemene i de nordiske lande,

en oversikt over de forskjellige skatteformers betydning og en redegjørelse for de senere års skattepolitiske debatt. Materialet ble utarbeidet av Nordisk Skattevitenskapelig Forskningsråd, nasjonale finansdepartementer og Riksdagens utredningstjänst i Sverige.

Utvalget har under arbeidet med oppfølgingen av seminaret behandlet flere medlemsforslag innen området samt Nordisk Råds ytring nr 4.

Seminarrapporten er publisert som NORD-publikasjon.

5.4 Ungdomens Nordiska råd 1986 och 1987

För 1986 hade Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap sökt bidrag från Nordiska rådet för finansiering av UNR-seminariet i anslutning till 34:e sessionen. Nordiska rådets presidium beslöt bevilja SEK 200.000 till seminariet som hade tre huvudteman Miljö, Nordiska rådets session och SADCC-Sydafrikafrågan. De 80 deltagarna enades om ett omfattande uttalande omkring seminariets huvudteman.

Även för 1987 har presidiet beviljat ett bidrag på SEK 200.000 till UNR-seminariet som äger rum i Mariehamn omedelbart före den 35:e sessionen. Presidiet har också beviljat Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap ett tilläggsbidrag med SEK 50.000 för att täcka ett underskott från UNR-seminariet i Reykjavik 1985.

6. Informations- och publikationsverksamheten

6.1 Informationsverksamheten

Information i et nordisk informationsamfund

Informationsvirksomheden i 1986 blev præget af nyproduktion af film- og videoprogrammer samt en øget udgivelse af trykt basismateriale om Nordisk Råds virksomhed og det nordiske samarbejdes udvikling.

Dermed er der opbygget en praksis, som svarer til Præsidiets ønske om, at audiovisuelt informationsmateriale og brochurer samt bøger udvikles med tidsaktuelt indhold og målrettet distribution.

Dette sker bl. a. i konsekvens af informationsamfundets større uoverskuelighed for den enkelte medborger, hvilket adskillige undersøgelser peger på i disse år. Det moderne samfunds tætte strøm af information fra massemedier samt private og offentlige virksomheder reducerer overskueligheden hos modtageren. Særligt vanskeligt er det, når informationen drejer sig om internationalt samarbejde, således som det nordiske, der skal beskrives såvel alment som specifikt.

De to højst prioriterede målgrupper i informationsarbejdet er af Præsidiets bestemt som

- 1) Massemedier
- 2) Skole-Ungdom

dernæst

Nordiske politikere og politiske partier i Norden

Organisationer

Relevante målgrupper udenfor Norden

Denne rækkefølge svarer til indholdet i Informationskomiteens testamente fra 1985, "Nordisk Råds fremtidige informations- og publikationsvirksomhed", der blev godkendt af Præsidiets 11. november 1985 (se bilag til præsidiets rapport til 1986 års session).

Massemedier

Året var præget af to store begivenheder, Nordisk Råds session i København, marts, og Nordisk Råds internationale konference om grænseoverskridende luftforurening i Stockholm i september.

Omkring 300 pressefolk fra nordiske lande og fra udlandet overværede sessionen, der også mediemæssigt, på sessionens første dag, bar præg af rådets mindehøjtidelighed for den afdøde statsminister Olof Palme.

I den sammenhæng blev der taget initiativ til, og ko-ordineret en nordisk TV-transmission fra mindehøjtideligheden i samarbejde med Nordvisionen. Alle nordiske landes TV-seere fik mulighed for at overvære den stemningsfulde mindehøjtidelighed, også islandske seere, idet Island sendte direkte via satellit.

Som sædvanligt var sessionen præget af en livlig presseaktivitet, som er centreret omkring sessionens mødesal, i dette tilfælde, den danske Folketingsal, pressecentret og dokumentationscentral.

Sammenlignet med sessionen fem år tidligere i København var der større massemedie-omtale, specielt i radio- og TV. I forbindelse med sessionen holdtes en række pressemøder.

Via TV-skærme var det muligt at følge debatten i salen med navneangivelse på talerne samt dagsordenpunkt.

Konferencen om den grænseoverskridende luftforurening i Stockholm i september fulgtes af ca. 150 journalister fra de nordiske lande og fra mange lande uden for Norden. Den bar præg af, at parlamentarikere fra 16 lande og internationale organisationer deltog.

Samtidig var konferencen stærkt medvirkende til den *internationalisering*, som synes at have udviklet sig i forhold til massemediernes interesse – også i de nordiske lande. Konkrete emner og politisk markering med forudgående og løbende debat, skærper interessen hos massemediernes, fordi et sådant udgangspunkt er mere læsevenligt og samtidig giver bedre overblik i envejs-kommunikationsmediernes, radio- og TV. Foruden en intens massemediedækning ved sessionen har der ved høstmødene udviklet sig en øget interesse fra massemediernes på grundlag af ad hoc indkaldte pressemøder. I forbindelse med udvalgmøder i Nordisk Råd udsendes året rundt pressemeddelelser. Annoncer om telefonisk døgnkontakt til Nordisk Råds informationsmedarbejdere bringes månedligt i nordiske journalistfagtidsskrifter.

Studiebesøg og seminarer

Der har været en stigende aktivitet med studiebesøg hos præsidiasekretariatets information i Stockholm, såvel i grupper som individuelt.

Eksempelvis er besøg af danske trafikjournalister hos SAS i Stockholm fulgt op med et lignende hos Nordisk Råd, hvor 25 danske og norske trafikjournalister fik en briefing om aktuelle forhold i "Kommunikationsudvalget" ved udvalgets sekretær samt orientering om aktuelle medlemsforslag. Individuelt har journalister fra Sverige, Norge, Danmark og Finland ønsket indsigt i det nordiske samarbejdes virksomhed og den parlamentariske rolle som baggrund for artikler, radio og TV-udsendelser gennem studiebesøg på præsidiasekretariatet.

Journalistisk Grønlandsrejse og Partisekretærkonference på Åland var blandt seminaremnerne. (Se afsnit 5.3)

Nordisk Journalistkursus og Journaliststipendier

Informationsafdelingen har udbygget samarbejdet med Nordisk Journalistkursus i Århus, Danmark, der efter beslutning ved kulturministermødet i Reykjavik, september 1986, fik ny status som helårsvirksomhed.

Det giver mulighed for, udover NJK's 3 mdrs. årlige grundkursus for 18 nordiske journalister, at arrangere en række fagkurser. Eksempelvis er planlagt i 1987 "Island i det vestnordiske samarbejde!", i samarbejde med Nordisk Råd's informationsvirksomhed, "Flygtninge og flygtningepolitik i Norden", "Kultur- og kulturpolitik i de nordiske lande", "Næringslivet og økonomisk samarbejde i Norden", "De nordiske lande i international politik" og "Nordiske medier i informationsområdet". NR's informationsvirksomhed er i tæt kontakt med Nordisk Journalistkursus om bl. a. forelæsningsvirksomhed og kursus og egen medvirken før sessionen som en forberedelse af sager og medlemsforslag på sessionen, hvor alle kursister deltager. Gennem årene har Nordisk Journalistkursus, der blev oprettet i 1957 på initiativ af Nordisk Råd, uddannet mere end 600 nordiske journalister på 3 mdr's basis kursus foruden flere end 100 på specialkurser.

I forholdet til massemedierne fornemmes det tydeligt, når en journalist har gennemgået Nordisk Journalistkursus, idet indsigt og overblik præger artikler, radio og TV-udsendelser på en særlig måde.

Også i 1986 er der uddelt journaliststipendier. Stipendiaterne udpeges gennem de nationale delelegationer. (Se afsnit 11.5.)

Den internationale presse

Der er skabt øget kontakt til den internationale presse. I forbindelse med topmødet mellem Gorbatsjov og Reagan i Reykjavik udsendte informationsafdelingen en pressemeddelelse til mere end 700 akkrediterede journalister fra topmødet, der alle hørte hjemme uden for Norden. På engelsk, tysk og fransk modtog de en orientering om det nordiske samarbejde samt konsensusdokumentet fra konferencen om den grænseoverskridende luftforurening som eksempel på et konkret initiativ i dette samarbejde.

Orkneyøernes interesse for at blive medlem af Nordisk Råd var en engelsk og nordisk mediebegivenhed, som gav en del omtale af det nordiske samarbejdes rolle i anderledes sammenhænge. På et møde i London med syv skandinaviske og en irsk journalist uddybedes en orientering om det nordiske samarbejde og Nordisk Råd i forbindelse med præsentation af koncensusdokumentet fra luftforureningskonferencen og bogen "Europas luft – Europas miljø".

I samarbejde med PBS (Public Broadcasting Service) og de nordiske landes kultur- og samfundsafdelinger i TV er der indledt en ko-ordination om mulige fem en-times programmer i PBS, der er USA's eneste ikke-kommercielle, nation-wide TV-station, bygget på regionale enheder. De nordiske lande vil herigennem kunne opnå en profil, der, som det foreløbig ser ud, vil beskæftige sig med det særlige nordiske samarbejde og det menneskesyn, som vi kalder nordisk.

NR's informationsafdeling er udset som uformel ko-ordinator af udviklingen af disse programmer mellem PBS og de nordiske landes TV-afdelinger.

Generelt er der øget international kontakt. Der arbejdes stadig på et tidligere præsidiønske om amerikanske journalisters studiebesøg i de nordiske lande, udsat til 1988.

Svensk TV's udlandsafdeling forbereder et internationalt TV-program om Nordisk Råd med udgangspunkt i initiativer omkring den grænseoverskridende luftforurening.

Kontakt med udenlandske ambassader

Øget kontakt fra udenlandske ambassader fra presseattachéer, der ønsker orientering om udviklingen i det nordiske samarbejde, har ligeledes sat sit præg på 1986.

Den journalistiske sessionssammenfatning, der også udkommer på engelsk, er et redskab for denne gruppe af opinionsdannere. Jævnlig telefon-samtaler fra herværende ambassader i Stockholm og fra udlandet præger virksomheden.

Præsidiensekretariatet havde i december besøg af 15 repræsentanter fra 13 ikke-nordiske kulturattachéer fra stockholmske ambassader i et samarbejde med Nordisk Ministerråd. Interessen samlede sig om sikkerhedspolitiske spørgsmål og fremtidsperspektiver, foruden de alment kulturelle.

Produktion af information(smateriale)

Informationsafdelingens produktion af materiale har fordelt sig på 7 trykte brochure-publikationer og 6 film og videoproduktioner.

På brochureområdet har flagskibet været en udvidet brochure om det nordiske samarbejde, udgivet på fem sprog. Syv nye sprog er på vej i 1987, ialt 12 sprog: Dansk, norsk, islandsk, finsk, grønlandsk, færøsk, svensk, samisk, engelsk, tysk, fransk og spansk.

Interessen har i 1986 været så stor internationalt for på denne måde at få en oversigtsklar præsentation af det nordiske samarbejde i tekst og femfarve illustrationer, at uventet, nye store oplag må forudses. Fra Asien, USA og Europa har ambassader kontaktet informationen for at få flere af dem, der via nyt samarbejde med de nordiske landes udenlandske ambassader har fundet anderledes distributionsveje.

En journalistisk sessionssammenfatning på svensk, finsk og engelsk danner grundlag for en overblik over sessionens vigtigste sager, præsentationsbrochurer om Præsidiasekretariatet og Nordisk Råd er udgivet tillige med sessionens portrætartikel "HVEM ER HVEM", med personoplysninger og fotos af deltagerne på sessionen – en håndbog, der bruges året rundt også af journalister. En anden håndbog "Nordisk Råd – en håndbog om regler og arbejdsfomer" er udkommet på svensk og engelsk. En finsk udgave er på vej.

Slutdokumentet (koncensus) fra konferencen (Bilag 6) om den grænseoverskridende luftforurening er udkommer på ni sprog, dansk, norsk, svensk, islandsk, finsk, engelsk, tysk, fransk og russisk. De er i vidt omfang distribueret til massemedier og via nordiske ambassader uden for de nordiske lande.

For første gang benyttede Nordisk Råd biografen til omtale af det nordiske samarbejde. Det skete i 14 dage i samtlige danske 350 biografer i forbindelse med sessionen i København. Via filmede sort-hvide billeder udtryktes det nordiske samarbejde, der bygger på et grundlag af at *bevare* og *udvikle* – samt en opfordring til publikum "Der er session i disse dage – følg med i, hvad der sker". En finsk version vist i Helsingfors biografer, og ved sessionen i Helsingfors 1987 udvikles denne idé til en visning i finsk reklame-TV med bl.a. Nordisk Råds symbol, som en bærende idé.

Følgende videoer er produceret hhv fra tre – seks sprog:

"*Norden mod år 2000*", Nordisk Råds præsidium på europæisk rundrejse med interviews om aktuelle spørgsmål mellem Norden og det øvrige Europa. "*De unge har ordet*", unge fra de nordiske lande og selvstyrende områder uddyber deres ønske til udviklingen i de nordiske lande med udgangspunkt i brochuren "*Unge i Norden foreslår*". Såvel brochure som video er konkrete eksempler på Nordisk Råds ungdomskampagne der sluttede 1985 og med dette informationsmateriale fortsætter ind i 1987.

Litteraturprisen 1986, der blev tildelt færingen Roi Patursson, som læser sine egne digte på færøsk samt interviews og uddrag fra prisoverrækkelsen. Ligeledes er der fremstillet en video om, og med, musikprismodtageren, Hafliði Hallgrímsson, der spiller uddrag af sine kompositioner. Fra Nordisk Råds session i København blev der optaget 14 timers video, som er redigeret til et 35 minutters program om "*Nordens parlament*" – mellem brødre og søstre, der samtidig viser, hvordan en session fungerer som et led i det nordiske samarbejde med hhv. uddrag af debatten og

interviews om emner, der vil være aktuelle en årrække. "*Åland i det nordiske samarbejde*" er både film og video om, hvorledes et autonomt område med repræsentanter i Nordisk Råd udvikler sin rolle med udgangspunkt i Ålands erhverv, økonomiske og kulturelle hverdagsliv. Disse film og videoprogrammen udgør basis i et nyt Nordisk Videotek, som er under opbygning.

NORDPÅ til skolerne

Undervisningshefterne NORDPÅ, der for tre år siden udkom for første gang som et pilotprojekt fra det danske delegationssekretariat med tilskud fra også Nordisk Ministerråd har udviklet sig i samnordisk retning. De nordiske landes ministre på undervisningsområdet og fagkonsulenter har i samråd med delegationssekretariaternes informationsansvarlige anbefalet en samnordisk udgivelse.

Således slutter NORDPÅ i 1986–87 som et pilotprojekt og overgår med udgivelse af en islandsk-sproget og en finsk udgave til et samnordisk anliggende, ko-ordineret af seriens redaktør Erik Ingemann Sørensen, Danmark, i samarbejde med NR's information og delegationssekretariatene. Der er i 1987 sikret midler i en overgangsperiode inden NORPÅ som undervisnings- og oplysningsmateriale forventes at indgå i den kulturelle handlingsplan, finansieret af Ministerrådet. NORDPÅ er det første serieproducerede undervisningsmateriale, udgivet som led i det nordiske informationsamarbejde. Det må betegnes som unikt i den forstand, at det er lykkedes på tværs af nationale, kulturelle og undervisningsmæssige grænser samt sproglige at dække et samnordisk behov.

De informationsansvarlige

Der holdes hvert år mindst fire møder mellem delegationssekretariaternes informationsansvarlige og præsidiensekretariatets informationsafdeling. Her diskuteres løbende den fælles informationsvirksomhed, og rammerne for den nationale og internationale information justeres.

Der er et konstant samspil mellem den nationale information og den, der går over grænserne. I forhold til massemedierne holdes tæt forbindelse med de nordiske korrespondenter på de nordiske landes nyhedsbureauer.

Foreningen Norden

NR's information er med i et samspil med Foreningen Norden, som bl. a. deltager i distributionen af det informationsmateriale, som produceres af Nordisk Råd. Som folkelig organisation, med kontakt til bl. a. ungdommen er dette samarbejde af uvurderlig betydning for helhedsindtrykket af det nordiske samarbejde. Yderligere styrkelse af dette samarbejde forudses.

Nordisk Ministerråd

Foruden Nordisk Råds egen informationsplan fungerer NR's information også i forhold til en fælles informationsplan (Bilag 7) med Nordisk Ministerråds informationsafdeling, som der året rundt er tæt kontakt til. Således er der flere eksempler på fælles informations(sam)arbejde foruden det individuelle, der i skærpet grad afstemmes efter hinanden. Nordisk Råds Præsidium og Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) besluttede i november 1986 også om nye retningslinjer for informationsvirksomheden (Bilag 8).

Fremtidens informationsvirksomhed

I årets løb indledte præsidiet en diskussion om fremtidens informationsvirksomhed, som der blev taget fat om ved to lejligheder. Debatten går i retning af en styrkelse af den nordiske informationsvirksomhed, dels på grund af massemediernes øgede interesse for det nordiske samarbejde, men også fordi flere konkrete sager – nordisk nationalt og internationalt – ser dagens lys. Dertil kommer beslutningen om brug af nye medier, såsom AV-medier foruden brochuremateriale og bøger. I den forbindelse besluttede præsidiet i 1986, at der i fremtiden skal udarbejdes en fælles plan, der også omfatter publikationsvirksomheden, det vil sige Nordisk Råds bogudgivelser. Denne plan benævnes "Informations- og publikationsplanen". I konsekvens heraf justeres strategien for informationsvirksomheden, der i det samnordiske informations(sam)arbejde også omfatter Nordisk Ministerråds – og Foreningen Nordens informationsvirksomhed.

Det overordnede mål vil stadig være at vise betydningen af det nordiske samarbejde og dets rolle for udviklingen af de nordiske samfund gennem at øge kendskabet til dette samarbejde fra idé til resultat.

*6.2 Publikationsverksamheten**Rådsförhandlingarna*

Förhandlingarna vid 34:e sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och byråsekreterare Ingegerd Wahrgren.

34:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band om tillsammans 2848 sidor. Remissyttrandena trycks som supplement till rådsförhandlingarna och finns tillgängliga på sekretariatet.

Rådsförhandlingarna har tryckts av Norstedts Tryckeri, Stockholm. För inbindningen har Hässler Sambok AB, Farsta, svarat. Förhandlingarna har bundits i en upplaga av 1465 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 34:e sessionen ägde rum under första veckan av december 1986.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, olika ämbetsverk, offentliga bibliotek, politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt till vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna

tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

Rådsförhandlingarna innehåller rådets dokumentation på danska, norska eller svenska, beroende på vilket språk dokumentet är författat. Vissa av dokumenten såsom medlems- och ministerrådsförslagen, utskottsbetänkanden, ministerrådsberättelsen samt viss övrig dokumentation föreligger även på finska och kan erhållas genom Nordiska rådets Finlands delegation.

NU-serien och NORD-publikationerna

Utgivningen av NU-serien och NORD-publikationerna har reglerats av en överenskommelse från 1981 mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna. Riktlinjer för denna utgivning finns tryckta i rådsförhandlingarna från 30:e sessionen, s. 2782.

Inför sammanslagningen av de två ministerrådssekretariaten framfördes önskemål att publikationsverksamheten skulle flyttas från presidiesekretariatet till det nya ministerrådssekretariatet.

Ställföreträdarkommittén och sekreterarkollegiet kom 12 november 1985 överens om utkast till riktlinjer för utgivning av NU-serie och NORD-publikationer. Förslagen finns tryckta i rådsförhandlingarna från 34:e sessionen, s. 2608. De nya riktlinjerna för NU-serien och NORD-publikationerna antogs den 13 maj 1986 vid ett möte mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna.

Med tanke på den parlamentariska kontrollfunktionen är det nödvändigt att Nordiska rådet fortsätter att stå som medansvarig utgivare för NU-serien tillsammans med ministerrådet. Detta är angeläget bl. a. för att av rådet förutsatta utredningar även i kontroversiella frågor inte skall kunna undandras offentlighet. I de antagna riktlinjerna för NU-serien har det fastslagits att Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet gemensamt ansvarar för NU-serien.

Redigering och tryckning av rådsförhandlingarna och Nordiska rådets egna publikationer – handböcker, seminarierapporter och debatt- och barnböcker – kommer fortsatt att ske genom Nordiska rådets presidiesekretariat.

Ikraftträdandet av ändringarna sker den 1 januari 1987.

Nordisk statistisk årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Shàrengrad vid Nordisk statistisk sekretariat i Köpenhamn. Årsboken utkommer i februari 1987 (NU 1986: 5) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av Norstedts Tryckeri. Från och med 1972 har årsboken utgivits gemensamt av Nordiska rådet och Nordisk statistisk sekretariat i Köpenhamn. Från och med 1 januari 1987 träder Nordiska ministerrådet in i Nordiska rådets ställe.

Publikationen *Nordiska samarbetsorgan* skall fungera som en nordisk

statskalender. Här har innehållet koncentrerats till att omfatta upplysningar om det offentliga nordiska samarbetet: Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, olika nordiska institutioner och kommittéer m. m. som är permanenta och huvudsakligen finansieras över hela den nordiska budgeten. Nordiska samarbetsorgan (NU 1986: 1) har tryckts i en upplaga av 6500 exemplar.

Porträttmatrikeln (Hvem er hvem) utges numera som NORD-publication. Den presenterar i text och bild de vid sessionen närvarande rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Till 34:e sessionen trycktes porträttmatrikeln i 1400 exemplar. Publikationen har redigerats av informationsassistent Renée Sundberg.

Förteckning över publikationer utgivna i NU-serien och som NORD-publikationer 1986 återfinns i bilaga 4.

Marknadsföring av publikationerna

Som en del av Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets ordinarie informationsverksamhet ingår att även informera om de utredningar, rapporter m. m. som publiceras. En särskild årlig publikationsförteckning ges ut under namnet *Tryckt & Utgivet* i samarbete mellan rådet och ministerrådet. 1986 års utgåva föreligger till Nordiska rådets session 1987.

Försäljningen av NU-serien samt vissa NORD-publikationer sker i Danmark genom Statens informationstjeneste, i Finland genom Statens tryckericentral/Valtion painatuskeskus, i Norge genom Universitetsforlaget och i Sverige genom Liber Förlag.

Under 1986 fanns Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets publikationer med vid den nordiska biblioteksmässan *BIBLIOTEK 86*, som hölls i Göteborg i slutet av augusti. De nordiska samarbetsrapporterna är ofta högt specialiserade och kan ibland vara svåra att lokalisera både för folkbibliotek och specialbibliotek. Genom medverkan i *BIBLIOTEK 86* hoppades man kunna åstadkomma ökad spridning av publikationerna.

7. Nordisk Kontakt

7.1 Förändringarna 1986

1986 har varit en försöksperiod för utgivningen av Nordisk Kontakt i sin nya skepnad. I enlighet med informationskommitténs föreskrifter från 1984 och presidiets beslut under 1985 genomfördes förändringarna av tidskriftens utseende och den nya organisationen av redaktionen i januari 1986. Omläggningen av tidskriften har fått ett gott bemötande och i olika instanser har det uttryckts tillfredsställelse med den nuvarande nivån vad gäller Nordisk Kontakts disposition och innehåll. Huvudlinjerna i den nya redaktionella policyn är i korthet följande: klarare ämnesuppdelning, utökning av den nordiska avdelningen, satsning på gemensamma och jämförande

nordiska reportage, införandet av en särskild avdelning för översiktsartiklar om kulturverksamhet i Norden och satsning på lättläst notismaterial i början och slutet. Samtidigt som tidskriftens spännvidd har ökat är det redaktionens ambition att fortsätta den traditionella bevakningen av det parlamentariska arbetet i Norden. Nordisk Kontakt har från årsskifte 1985/1986 enligt presidiets beslut fått ökade resurser för att kunna genomföra ändringarna och sköta utgivningen av tidskriften på ett professionellt sätt. Genom anställning av chefredaktör på heltid har det öppnats möjligheter för samordning, styrning och samråd inom redaktionen av ett helt annat slag än förut. Chefredaktören har också från hösten 1986 stöd av att presidiesekretariatet har fått ytterligare en assistenttjänst tillsatt.

Nordisk Kontakt kommer ut med 17 nummer per år. Tidskriftens tryckta upplaga är drygt 9 000 exemplar. Därav gick till Danmark i december 1986 2 219 ex, till Finland 1 812, till Island 356, till Norge 1 191 och till Sverige 3 211 exemplar.

Förändringarna 1986 har även inneburit att informationskommittén upphörde och att en redaktionskommitté för Nordisk Kontakt trädde i funktion.

7.2 Utvecklingen 1987–88

Nordiska rådets redaktionskommitté och presidiet godkände en *Arbets- och utvecklingsplan för Nordisk Kontakt 1987/1988* i november 1986. Bland de riktlinjer som fastställs i denna plan kan nämnas att redaktionen bör ha spelrum att pröva ytterligare nya idéer inom den samnordiska avdelningen. Det anses också önskvärt att redaktionen satsar i ökad utsträckning på jämförande journalistik.

Nya principer för distributionen skall diskuteras av de nationella delegationerna och fastställas av redaktionskommittén. Efter en revision av det nuvarande adressregistret skall de nuvarande abonnenterna erhålla tidskriften gratis från och med årsskiftet 1986/1987. Nya intressenter kan få Nordisk Kontakt genom att sätta in SEK 105 på postgiro S-85 12 36-0. Denna abonnemangsavgift är inte tänkt som intäktskälla utan som en viss "spärr" gentemot papperslösare.

En allmän översyn av tidskriftens språkliga utformning skall företas. Ett engelskt index kommer att publiceras i tidskriften för att underlätta bedömning av NKs innehåll bland dess utomnordiska läsare.

Frågan om ny teknik i produktionen av tidskriften skall utredas och ett beslutsunderlag föreläggas redaktionskommittén. Fasta medarbetare för Nordisk Kontakt skall utses på Grönland och på Färöarna. Journalisten Pernilla Cammert är redan utsedd som NKs medarbetare på Åland.

Chefredaktör och ansvarig utgivare för Nordisk Kontakt har under 1986 varit Einar Karl Haraldsson. Nationella redaktörer har varit Kaare R. Skou, Danmark, Larserik Häggman, Finland, Björn Johansson, Island, Einar Aaras, Norge och Åke Mauritzon, Sverige.

7.3 Redaktionskommittén

Regler för Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt, antagna av Nordiska rådets presidium den 7 maj 1985, trädde i kraft den 12 februari 1986 (Presidiets rapport till 34:e sessionen, bilaga 7). Redaktionskommitténs konstituerande möte hölls i Folketingets restaurang, Christiansborg, tisdagen den 4 mars 1986.

Till ordförande valdes Guðrún Helgadóttir (Ab) Island och till vice ordförande Ingrid Sundberg (m) Sverige. Övriga medlemmar i kommittén är Karen Thurøe Hansen (KF), Danmark, Robert Pedersen (S), Danmark, Paavo Lipponen (Sdp), Finland, Henrik Westerlund (Sfp), Finland, Stefán Benediktsson (A.) Island fram till den 20 december 1986, därefter Haraldur Ólafsson (F), Island, Thea Knutzen (H) Norge, Reiulf Steen (A) Norge och Jan Olof Håkansson (s) Sverige.

Det konstituerande mötet beslöt att tillsätta ett arbetsutskott för att utarbeta en rapport om Nordisk Kontakts vidare utveckling. Arbetsutskottet fick även i uppdrag att klarlägga arvodesfrågorna för de nationella redaktörerna, som har krävt att den nya arbetssituationen efter tidskriftens omläggning beaktas i deras arvodering.

Arbetsutskottet som bestod av Guðrún Helgadóttir, Ingrid Sundberg och Paavo Lipponen möttes i Köpenhamn den 11 maj 1986 och enades om förslag som bildade grunden för den utvecklingsplan för 1987/88 som redaktionskommittén och presidiet godkände i november 1986 (*se Bilaga 11*).

8. Sekretariatsorganisation och budget

8.1 Presidiesekretariatet och utskottssekreterarna

Nordiska rådets presidiesekretariat inrättades 1971 och har status som internationell organisation. Detta regleras i ett särskilt avtal om Nordiska ministerrådets sekretariat och dess rättsliga ställning från den 12 april 1973, med tilläggsprotokoll avseende Nordiska rådets presidiesekretariat från den 15 maj 1973. Ett reviderat rättsställningsavtal, gemensamt för ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet har godkänts av samarbetsministrarna och presidiet den 26 november 1986. Avtalet beräknas träda i kraft under 1987. (Bilaga 12).

Sedan den 12 februari 1986 gäller en ny arbetsordning för presidiesekretariatet och sekreterarkollegiet. Tidigare arbetsordning var från 1972 med ändring 1974.

Bland personalen vid presidiesekretariatet finns samtliga fem länder samt, av de självstyrande områdena Grönland och Åland, representerade. Sekretariatets arbetspråk är danska, norska och svenska, men även övriga språk förekommer. Vid sekretariatet tjänstgör i januari 1987 sammanlagt 29 personer.

Presidiesekreterare har sedan september 1982 varit Ilkka-Christian Björklund, Finland. Han slutar sin tjänst i och med utgången av januari månad 1987. Till ny presidiesekreterare har utnämnts Gerhard af Schultén, Finland som tillträder i februari 1987.

Kjell Myhre-Jensen, Norge och Åke Pettersson, Sverige har varit ställföreträdande presidiesekreterare sedan oktober 1982 respektive februari 1983.

Informationschef är Claus Jacobsen, Danmark sedan augusti 1985. Informationssekreterare är sedan samma tid Bitte Bagerstam, Sverige.

Ekonomiska utskottets sekreterare är sedan oktober 1985 Anders Kleppe, Norge, juridiska utskottets sekreterare Hanne Nielsen, Danmark sedan april 1985, kommunikationsutskottets sekreterare Tómas H Sveinsson, Island sedan september 1984, kulturutskottets sekreterare Guy Lindström, Finland sedan maj 1984 och social- och miljöutskottets sekreterare Eric Hultén, Sverige sedan oktober 1984. Som sekreterare åt budget- och kontrollutskottet tjänstgör Kjell Myhre-Jensen.

Under 1986 har Gabanguak Bidstrup, Grönland anställts som assistent vid presidiesekretariatet.

Personalen vid presidiesekretariatet är organiserad i en personalförening som bl. a. företräder personalen i medbestämmandefrågor, löneförhandlingar och vid tillsättande av lediga tjänster. Personalföreningens ordförande fram till juni 1986 var Guy Lindström som efterträddes av Anders Kleppe. Vice ordförande är sedan juni 1985 Tómas H Sveinsson. Stadgar för personalföreningen antogs 1980.

De anställda betalar inte någon nationell statlig eller kommunal skatt på sin inkomst från sekretariatet. I stället uttas en avgift. Avgiftsuttaget regleras i ett avgiftssystem. En granskningsgrupp bestående av skatteexperter från Danmark, Finland, Norge och Sverige bistår presidiet vid tillämpningen av avgiftssystemet. Presidiet har i november 1985 och 1986 beslutat om vissa ändringar i systemet som härigenom blivit lika för ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet. Nuvarande system tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1987.

I löneförhandlingar och i lönefrågor i allmänhet konsulterar presidiet löne- och personalutskottet, ett sakkunnigorgan som är tillsatt av Nordiska ministerrådet. Presidiet har understrukit likvärdigheten av det arbete som utförs vid rådets parlamentariska sekretariat och ministerrådssekretariatet och anser att det föreligger starka principiella skäl för jämförbara löner vid de samnordiska sekretariatet. Under år 1986 har en viss diskussion förts med samlagsministrarna om möjligheterna att på sikt övergå till ett enhetligt samnordiskt lönesystem.

Sekretariatet hyr sina kontorslokaler om ca 900 m² lägenhetsyta i två sammanbyggda fastigheter på Tyrgatan i Lärkstaden i Stockholm. Fastigheterna ägs av Institutet för rättshistorisk forskning och hyrs för presidiesekretariets räkning av den statliga svenska byggnadsstyrelsen. Presidiet

hyr sedan 1971 en tjänstebostad åt presidiesekreteraren på Linnégatan. En lagerlokal för publikationer m. m. hyrs sedan januari 1986 på Rigagatan.

8.2 *Sekreterarkollegiet*

Stadgandena om sekreterarkollegiet ingår i bl. a. §§ 33–34 i Nordiska rådets arbetsordning och i §§ 13–14 i arbetsordningen för Nordiska rådets presidiesekretariat och sekreterarkollegium.

Sekreterarkollegiet har sedan 34:e sessionen bestått av generalsekretär Henrik Hagemann, Danmark, generalsekreterare Håkan Branders, Finland, generalsekreterare Snjólaug Ólafsdóttir, Island, sekretariatsleder Gudvin Låder Ve, Norge, kanslichef Bertil Hökby, Sverige samt presidiesekreterare Ilkka-Christian Björklund. Enligt Nordiska rådets nya arbetsordning övergick ordförandeskapet efter 34:e sessionen till presidiesekreteraren.

Kollegiet har hållit följande möten:

den 13 januari i Stockholm

den 2 mars i Köpenhamn

den 9 april med utskottssekreterarna i Stockholm

den 9–10 april i Stockholm

den 25 april i Stockholm

den 12 juni i Stockholm

den 2 september i Stockholm

den 22 september i Stockholm

den 7 oktober i Köpenhamn

den 7 oktober med ställföreträdarkommittén i Köpenhamn

den 27 oktober i Stockholm

den 10 november i Helsingör

den 8 december i Stockholm

8.3 *Nordiska rådets budget*

De samnordiska kostnaderna för rådets verksamhet framgår av Nordiska rådets gemensamma budget, som fastställs av presidiet årligen. Härtill kommer kostnader för de nationella delegationerna och sekretariatet.

I budgeten för 1987, som fastställdes av presidiet den 10 november 1986, beräknas bruttokostnaderna till SEK 24 661 000. Nettokostnaderna efter intäkter beräknas till SEK 23 061 000.

Bland kostnadsposterna i budgeten kan nämnas kostnaderna för sessionstrycket samt övrig publikationsverksamhet, kostnaderna för informationsverksamheten och tidskriften *Nordisk Kontakt*. Partistödet är för 1987 SEK 850 000.

Vid möte den 2 mars 1986 godkände presidiet bokslutet för 1985 och vid sitt möte den 12 maj 1986 lade presidiet den av riksgäldskontoret i Sverige framlagda revisionsberättelsen för 1985 utan erinran till handlingarna. Revisionsrapporten hade av riksgäldskontoret även tillställts de övriga

parlamentens revisionsorgan i enlighet med arbetsordningens bestämmelser. Nordiska rådets budget- och kontrollutskott lade revisionsrapporten till handlingarna vid sitt möte i Helsingör den 10 november 1986.

Revisionsplan för 1987 fastställdes av presidiet den 25 november 1986.

Presidiesekretariatets budget för 1986 och 1987 samt en preliminär budget för 1988 presenteras i bilaga 3. I bilagan ingår också en förteckning över befattningar vid presidiesekretariatet.

Fördelning av de gemensamma utgifterna

Av Helsingforsavtalets artikel 58, som behandlar fördelningen av rådets gemensamma utgifter framgår, att plenarförsamlingen eller, efter plenarförsamlingens bemyndigande, presidiet för varje budgetår fattar beslut om hur de gemensamma utgifterna skall fördelas mellan delegationerna. Presidiet kan i särskilda fall besluta om att ändra denna fördelning.

Presidiet beslöt den 23 augusti 1982 att samma fördelningsnyckel skall gälla för rådet som för ministerrådet. Ministerrådet beslöt den 10 november 1982 att ländernas bruttonationalprodukt skall ligga till grund för beräkningen av fördelningsnyckeln på basis av två års rullande genomsnitt. Detta innebär att en bestämd fördelningsnyckel fastställs för varje år.

För 1986 och 1987 har presidiet och ministerrådet fastställt följande fördelningsnyckel:

	1986	1987
Danmark	21,4 %	20,5 %
Finland	19,4 %	20,0 %
Island	0,8 %	0,9 %
Norge	21,2 %	21,5 %
Sverige	37,2 %	37,1 %

9. Delegationerna

9.1 Danmarks delegation

Delegationens beretning til Folketinget

Folketingets Udenrigsudvalg afgav betænkning om den danske delegations beretning om Nordisk Råds 33. session i Reykjavik 4.–8. marts 1985 den 11. februar 1986. Udvalget henstillede, at Folketinget tog beretningen til efterretning.

Folketinget behandlede beretningen i 2 møder den 13. og 14. februar 1986. I lighed med sidste år fandt der en længere drøftelse sted af det nordiske samarbejde i forbindelse med 1. behandlingen af beslutningsforslaget.

I Folketingets behandling indgik drøftelse af en række emner dels i form af en stillingtagen til det aktuelle nordiske samarbejde, herunder det øgede

samarbejde mellem partigrupperne i Nordisk Råd, dels i form af en drøftelse af sager i forbindelse med den da forestående session i København. Desuden drøftedes formen for delegationens beretning til Folketinget.

Delegationens formand, fhv. statsminister *Anker Jørgensen* (S) henlede bl. a. opmærksomheden på det nordiske samarbejde omkring miljøspørgsmål og på opgaven med at virkeliggøre handlingsplanen for økonomisk udvikling og fuld beskæftigelse.

Anker Jørgensen sagde afslutningsvis:

''... jeg mener, det nordiske samarbejde fungerer og fungerer godt. Noget nyt er på vej, og det hilser vi velkommen. Vi tror på, at der er behov for det nordiske, ikke mindst i det Europa, vi i dag lever i''.

Ministeren for nordiske anliggender *Christian Christensen* (KrF) henvis-te til ændringerne i den nordiske samarbejdsoverenskomst, Helsingforsaf-talen, og til den nordiske kulturaftale, der netop var trådt i kraft, og sagde, at regeringen så den nye organisation med ét sekretariat inden for Nordisk Ministerråd som et velegnet redskab til ikke alene at effektivisere, men også vitalisere det nordiske samarbejde. Ministeren omtalte endvidere forslaget til ny budgetprocedure for Nordisk Ministerråd og udtrykte glæde over de politiske tilkendegivelser, der under debatten kom til udtryk om det nordiske samarbejde.

Også folketingsmedlemmerne *Karen Thurøe Hansen* (KF), *Ivar Hansen* (V), *Margrete Auken* (SF), *Aase Olesen* (RV), *Frode Nør Christensen* (CD), *Dorte Bennedsen* (S), *Kristen Poulsen* (FP) samt *Keld Albrecht-sen* (VS) deltog i debatten.

Miljøsamarbejde

Det nordiske miljøsamarbejde blev foruden i forbindelse med beretnin-gen drøftet ved flere andre lejligheder bl. a. under 1. behandlingen af et beslutningsforslag om fremme af europæisk samarbejde på miljøområdet i april måned, hvorunder det nordiske miljøsamarbejde i en række interna-tionale sammenhænge blev understreget i flere indlæg under debatten.

Dette forslag til folketingsbeslutning er senere rejst i Nordisk Råd som medlemsforslag A 763/s om en styrkelse af det europæiske samarbejde på miljøområdet (Miljø-Eureka).

Efter Nordisk Råds session i marts i København stillede *Margrete Auken* en række spørgsmål til miljøminister *Chr. Christensen* om bl. a. den norske og islandske hvalfangst og om den bedst tilgængelige teknologi til forhindring af radioaktiv forurening fra oparbejdningsanlæg.

Under henvisning til Nordisk Ministerråds plan for nordisk energisamarbejde (B 67/e) bad *Margrete Auken* energiminister *Svend Erik Hovmand* (V), om at redegøre for Nordisk Kontaktorgans for Atomener-gis spørgsmål (NKA) rolle i OECD's atomenergiorganisation (NEA) og IAEA i spørgsmålet om dumpning af radioaktivt affald i havet. Endvidere blev ministeren spurgt om Udenrigsministeriets rolle i NKA og om udar-

bejdelse af vedtægter for NKA. Om sidstnævnte spørgsmål sagde ministeren, at det, såfremt der udarbejdes vedtægter for NKA, var en selvfølge, at vedtægterne vil være tilgængelige også for Nordisk Råd, men at den nærmere fremgangsmåde må afgøres i overensstemmelse med de almindelige procedureregler for samspillet mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Dorte Bennedsen spurgte under en forespørgselsdebat i november 1986 om forureningstilstanden i de danske vandløb og søer og i de indre danske farvande på baggrund af et forskningsprojekt om Østersøen og et medlemsforslag i Nordisk Råd om havmiljøproblemer (A 741/s), hvor miljøminister Chr. Christensen ønskede et nordisk samarbejde i forbindelse med havforureningen, når Miljøstyrelsen havde sagt nej til begge disse initiativer.

Ministeren henviste i sit svar bl. a. til forsøringsprojektet startet af de 5 nordiske miljøministre, det bilaterale miljøsamarbejde mellem Sverige og Danmark og mellem Norge og Sverige om Nordsøen og det nordiske samarbejde i Østersøkonventionen. Ministeren omtalte endelig Nordisk Ministerråds (miljøministrenes) beslutning om at antage slutkommunikæet fra Nordisk Råds luftforureningskonference i Stockholm i september som ministerrådsforslag.

Også *Niels Ahlmann-Ohlsen* (KF) omtalte luftforureningskonferencen og fandt, at konferencen burde følges op, idet initiativet var et godt skridt i det internationale miljøsamarbejde, hvor Øst og Vest for første gang mødtes om at løse de fælles miljøproblemer.

Endelig omtalte *Dorte Bennedsen* Stockholmskonferencens slutkommunikæens enstemmige understregning af behovet for internationale samarbejdsprojekter med henblik på at bevare og restaurere kulturgenstande og historiske og kulturelle monumenter som følge af luftforureningsproblemer under en forespørgselsdebat i Folketinget i december vedr. bygningsfrednings- og bygningsbevaringsområdet (jfr A 775/k).

Sprogkonventionen

Under debatten om delegationens beretning til Folketinget i februar spurgte *Aase Olesen* om tidspunktet for Danmarks ratifikation af den nordiske sprogkonvention. Ministeren for nordiske anliggender *Chr. Christensen* henviste til ændringer i retsplejeloven og forvaltningslovens ikrafttræden den 1. januar 1987 som forudsætninger for en gennemførelse af sprogkonventionen. Lovændringerne blev vedtaget i maj måned, og en danske ratifikation af konventionen har fundet sted i december 1986.

Et nordisk ungdomsrejsekort

Dorte Bennedsen spurgte i forbindelse med beretningen til Folketinget i februar på baggrund af de nordiske jernbanedirektørers udtalelse om, at det nordiske ungdomsrejsekort ikke var kommercielt interessant, om ministeren for nordiske anliggender *Chr. Christensen* ikke fandt, at det var af

fundamental betydning for nordisk forståelse fremover, at ungdommen fik lejlighed til at opleve Norden.

Ministeren var enig i, at der ikke kun var tale om et økonomisk spørgsmål, men et principielt spørgsmål om det nordiske samarbejde fremover.

Også *Anker Jørgensen*, *Aase Olesen* og *Ivar Hansen* deltog i debatten om ungdomsrejsekortet.

Dorte Bennedsen fulgte sagen op med spørgsmål til ministeren for offentlige arbejder *Arne Melchior* (CD) i februar og maj om initiativer til en oplysnings- og markedsføringskampagne for det nordiske ungdomsrejsekort.

Senere er der i Nordisk Råd på initiativ af en række medlemmer i den danske delegation fremsat medlemsforslag om et permanent nordisk ungdomsrejsekort (A 764/t).

Flytningepolitik

I forbindelse med 1. behandlingen af et forslag til lov om ændring af udlændingeloven i oktober understregede *Bjørn Elmquist* (V), at flytningespørgsmålet må løses i en international sammenhæng, og takkede regeringen for det arbejde, som man bl. a. havde gjort i Nordisk Råd. Også på det parlamentariske plan var der efter *Bjørn Elmquists* opfattelse adskillige folketingsmedlemmer, der havde presset på i det internationale samarbejde for at tingene skulle blive passet ind i en større sammenhæng. Dette gjaldt også de danske medlemmer af Nordisk Råd.

Transportpolitik

Margrete Auken fulgte den redegørelse for trafikpolitikken i de nordiske lande og i forholdet til EF, som Nordisk Ministerråd (trafikministrene) havde givet Kommunikationsudvalget på et møde i Helsingør i november, op med et spørgsmål til ministeren for offentlige arbejder *Frode Nør Christensen*.

Ministeren understregede i sit svar, at Danmark som eneste EF-land indtog en central placering, og at man ud over at fungere som formidler af informationer om EF ville arbejde for det bedst mulige samarbejde mellem EF og Norden. En formaliseret aftale om, at Danmark på forhånd skulle koordinere sin EF-politik på transportområdet med de andre nordiske lande, kunne dog efter ministerens opfattelse ikke komme på tale.

Danmark, Norden og Europa

Om samarbejdet i internationale sammenhænge sagde udenrigsminister *Uffe Ellemann-Jensen* (V) under en forespørgselsdebat i december om samarbejdet mellem de europæiske stater m.v., at det nordiske samarbejde har en meget central betydning for den danske regering, for alle partier i Folketinget, ja, for hele det danske folk. Ministeren understregede, at den danske regering ikke ønskede at deltage i Den Europæiske Fælles Akt

uden at have forvisning om, at dette kunne ske uden at mindske mulighederne for at videreføre det nordiske udenrigspolitiske samarbejde. Fra dansk side stod vi derfor efter ministerens opfattelse i dag rede til et forstærket udenrigspolitisk samarbejde også i den nordiske kreds.

Ivar Nørgaard (S) afsluttede sit indlæg i debatten med at understrege, at arbejdet i Nordisk Råd, specielt med skabelsen af et nordisk enhedsmarked var noget, man var nødt til at opprioritere, hvis man ville fastholde, at det nordiske samarbejde fortsat skulle have denne store vægt i dansk deltagelse i det europæiske samarbejde via Norden. Hvis man ikke gjorde det, ville man efter Ivar Nørgaards mening kunne risikere, at dette arbejde ville blive dirigeret af EF's enhedsmarkedsbestræbelser.

Hagen Hagensen (KF) fandt, at Danmark både ved sin geografiske beliggenhed og på flere andre måder har en naturlig mulighed for at bygge bro mellem grupper af lande og disses ikke ganske ensartede opfattelser af forskelligartede områder.

Det gjaldt vel ikke mindst i forholdet mellem Norden og andre dele af Europa i kraft af vor deltagelse i samtlige kredse inden for det europæiske – især det vesteuropæiske samarbejde.

Også en række af de øvrige deltagere i debatten fremhævede betydningen af det nordiske samarbejde.

Informationsvirksomhed

Nordisk Råds danske delegation har holdt pressemøder i forbindelse med Nordisk Råds præsidie- og udvalgsmøder og forud for sessionen i København.

Desuden har delegationen forestået det praktiske arrangement ved novembermøderne på Hotel Marienlyst i Helsingør. Delegationen har i samarbejde med Nordisk Ministerråds Sekretariat og med Foreningen Norden fortsat forsøgsprojektet Nordpå med undervisningsmateriale om aktuelle emner i Norden over for danske skoleelever i 8. – 10. klasse. Hvert nummer er et afsluttende undervisningsmateriale med henblik på en projektorienteret undervisning. Projektet har i skoleåret 1985/86 omfattet fire temahæfter om emnerne: "Norden ved krigsafslutningen i 1945", "Norden og udviklingslandene", "Norden mod narkotika" og "Norden mellem Øst og Vest". Planen for 1986/87 omfatter: "Norden i vækst", "De nordiske autonome folkesamfund", "Nordisk flygtningepolitik" samt "Ligestilling i Norden".

Forsøgsprojektets videreførelse til også at omfatte de andre nordiske lande er vedtaget, men en endelig afgørelse om at gøre projektet permanent finansieret af Nordisk Ministerråd er endnu ikke besluttet. I beretningsperioden har sekretariatet modtaget besøg af journalistelever, gymnasielærere og andre grupper, som er blevet orienteret om det nordiske samarbejde og om arbejdet i delegationen. Herudover har sekretariatet med foredrag og i artikler i dagspressen fortalt om det nordiske samarbejde

og bistået med oplysninger og dokumentation til undervisningsbrug, møder m.v.

9.2 Færøernes delegation

Færøernes lagting valgte den 31. juli 1985 Erlendur Patursson (Tvfl) og Agnar Nielsen (Sb) til medlemmer af Nordisk Råd. Til deres stedfortrædere valgtes Karin Kjølbro (Tvfl) og Johannes Martin Olsen (Sb).

Erlendur Patursson døde den 16. juni 1986.

Den 29. juli 1986 valgte Færøernes lagting følgende medlemmer af Lagtinget til medlemmer af Nordisk Råd: Jógvan Sundsstein (Fkfl) med Annfinnur Karlsberg (Fkfl) som suppleant og Karin Kjølbro (Tvfl) med Hans Jákup Debes (Tvfl) som suppleant.

9.3 Grønlands delegation

Grønlands Landstings valgte medlemmer af Nordisk Råd er fortsat Preben Lange MF (Siumut) og Otto Steenholdt MF (Atassut). Suppleanter er henholdsvis Henriette Rasmussen (Inuit Ataqatigiit) og Peter Ostermann (Atassut).

Som samarbejdsminister og koordinerende minister fungerer formanden for Grønlands Landsting og Grønlands Landsstyre Jonathan Motzfeldt.

Landstingsformanden påpegede under åbningsdebatten ved landstingets efterårssamling 1986, at der som et positivt resultat af Grønlands deltagelse i det Nordiske samarbejde er blevet etableret et Nordens Institut i Nuuk.

Generelt udtrykte landstingsformanden, at samarbejdet med de øvrige nordiske lande har været præget af en stigende aktivitet, og at der ikke mindst i det Vestnordiske område har været en spændende udvikling f.eks. indenfor erhvervsområdet og i turistsamarbejdet.

På Nordisk Råds 34. session i København deltog de to af landstinget valgte medlemmer af Nordisk Råd, Preben Lange og Otto Steenholdt. Desuden deltog landsstyreformanden, landsstyremedlemmet for fiskeri og industri, landsstyremedlemmet for kultur, kirke og undervisning, landsstyremedlemmet for økonomi og landsstyremedlemmet for sociale anliggender og boliger.

9.4 Finlands delegation

Riksdagens behandling av delegationens berättelse

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 33:e session i Reykjavik överlämnades den 22 januari till riksdagen. I samband med att berättelsen den 11 februari remitterades till utrikesutskottet fördes i riksdagens plenum en diskussion om det nordiska samarbetet. Delegationens ordförande Elsi Hetemäki-Olander betonade därvid kultursamarbetets betydelse och fäste särskild uppmärksamhet vid betydelsen av en ökad språkförståelse. Hon noterade att Tele-X skulle bidra till förbättrade förutsättningar för kulturutbytet och att ett närmare TV-samar-

bete mellan Finland och Sverige var under arbete, också om resultaten låt vänta på sig. I samband med sammanslagningen av de två ministerrädssekreteriater var det viktigt att undvika byråkratisering. Det var vidare viktigt att arbetsplatserna i det sammanslagna sekretariatet fördelades jämnt och rättvist mellan länderna.

Också riksdagsman Mikko Elo betonade betydelsen av en ökad språkförståelse och -utbildning. Riksdagsman Ole Norrback underströk att Tele-X är ett viktigt projekt liksom också den direkta överföringen av TV-program mellan de nordiska länderna. Större satsningar borde enligt Norrback vidare göras på det gränsregionala samarbetet och på ungdomens sysselsättningsprojekt, Nordjobb.

Riksdagsman Heikki Riihijärvi motsatte sig den ökade politiseringen av det nordiska samarbetet samt partiunderstöden till partigrupperingarna i samarbetet. Riksdagsledamot Pirkko Turpeinen varnade för en alltför stark bindning till väst genom det nordiska samarbetet.

Utrikesutskottet avgav sitt betänkande över berättelsen den 25 februari 1986 (UtUb nr 3 rd). I betänkandet uppsummerar utskottet de centralaste punkterna i Nordiska rådets verksamhet. Utskottet anför bl. a. följande:

”Utrikesutskottet konstaterar att det den 16 december i fjol hade förflutit 30 år sedan Finlands riksdag första gången valde representanter till Nordiska rådet. Finland inträdde därmed i det permanenta samarbetsorgan för de nordiska ländernas parlament och regeringar, vars verksamhet de övriga nordiska länderna redan igångsatt tre år tidigare. Resultaten av det samarbete, som har bedrivits inom ramen för Nordiska rådet, är sådana, att den nivå som genom dem har uppnåtts i Norden kan tjäna som exempel även annanstans i världen. Inrättandet av Nordiska ministerrådet 1971 och effektiviseringen av samarbetet mellan regeringarna har på ett anmärkningsvärt sätt ytterligare förbättrat samarbetets förutsättningar. De självstyrda områdena inträdde i Nordiska rådet år 1970 och den ytterligare utbyggnaden av deras medverkan 1984 har möjliggjort en aktiv insats i rådet och inom delegationen även för Ålands del. Utskottet konstaterar sålunda att de mål som uppställdes för 30 år sedan har uppnåtts väl”.

Om budgetförfarandet i det nordiska samarbetet noterar utskottet följande:

”En nyhet vid 33:e sessionen var att budgetförslaget, som numera presenteras i ett eget dokument, även innehöll ministerrådets planer för kommande år. Utrikesutskottet konstaterar att det föreslagna förfarandet kan anses vara lyckat också i fortsättningen, om blott budgetförslaget föreläggs för granskning i tillräckligt god tid och planerna för kommande år också inbegriper annat än enbart sifferuppgifter”.

Beträffande samarbetets organisation framhåller utskottet bl. a. följande:

”Utrikesutskottet anser det vara nödvändigt med nationell balans när tjänster i inrättningarna besätts och speciellt när ministerrådets sekretariat

förnyas. Det är också viktigt att inrättningarna är opartiskt fördelade mellan de nordiska länderna''.

Om miljöskyddslagstiftningen uttrycker utskottet:

''En samordning av de nordiska reglerna skulle också tjäna som en förebild i strävandena att på internationellt plan få till stånd så långtgående ansvarstagande som möjligt på miljöskyddsområdet och ett stöd för hävdande av nordiska ståndpunkter i sådana sammanhang. Med anledning härav borde möjligheterna att i större utsträckning förenhetliga miljöskyddslagstiftningen i de nordiska länderna redas ut''.

I samband med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning noterar utskottet att arbetslöshetens effekt på ungdom särskilt uppmärksammats, men understryker att utbildningsinsatserna för att reducera ungdomsarbetslösheten emellertid i första hand borde sättas in på områden där arbetsmarknaden har behov av speciella kunskaper. Vidare borde de regionalpolitiska konsekvenserna i planen värderas på nytt då de regionalpolitiska insatserna främst riktas mot Västnorden och i någon mån mot Nordkalotten.

Utskottet noterar slutligen att rådets social- och miljöutskott i samband med diskussioner med jämställdhetsministrarna behandlat ett utkast till ett jämställdhetsprogram och godkänt en hemställan om att fler kvinnor än för närvarande bör ingå i tjänstemannakommittéer för att kvinnornas synpunkter skall komma fram.

Betänkandet behandlades vid riksdagens plenum den 28 februari 1986. Riksdagsman Ensio Laine betonade därvid det nordiska samarbetets positiva betydelse men fäste samtidigt uppmärksamhet vid att det kan leda till minskande självbestämmanderätt och tveksamma utländska bindningar. Riksdagsman Heikki Riihijärvi föreslog tre uttalanden i berättelsens motivering dels gällande finskspråkiga immigranternas rätt att i Sverige få undervisning på sitt modersmål, dels att Finlands andel vid besättandet av nordiska tjänster skulle beaktas bättre än hittills och dels att betalandet av understöd till nordiska partigrupper skulle upphöra.

Undervisningsminister Kaarina Suonio framhöll i anledning av Riihijärvis inlägg att Sveriges regering redan beslutat att göra undervisningen i finska permanent i grundskolans låg- och mellanstadium. Största delen av undervisningen för finskspråkiga barn på låg- och mellanstadiet skall dessutom ske på finska.

Vid riksdagens plenum den 4 mars 1986 godkändes utrikesutskottets betänkande oförändrat.

Delegationens verksamhet

Delegationen har under året hållit sju möten och delegationens arbetsutskott sex möten.

Vid sitt möte den 8 maj antog delegationen ett förslag till ändring av lagen om Finlands delegation i Nordiska rådet för att föreläggas regeringen

för avlåtande av proposition i ärendet till riksdagen. Syftet med förslaget var att ändra suppleanternas i delegationen ställning sålunda att dessa efter lagändringen skulle vara gemensamma och inte personliga som hittills. Sedan regeringen den 26 september avlåtitt till riksdagen en proposition i ärendet antog riksdagen ändringen av första paragrafen i lagen om delegationen den 11 november på det föreslagna sättet.

Vid möte med delegationen den 30 maj lämnade konsultative tjänstemannen Risto Laakkonen från arbetskraftsministeriet en redogörelse om frågan om nordiska medborgares rättigheter och redogjorde för åtgärder som vidtagits av delegationen för emigrantärenden för att förbättra den behörighet för tjänst som i andra länder avlagda högskoleexamina ger. Ytterligare avgav han en redogörelse om det s.k. Nordjobbprojektet.

Vid samma möte lämnade generalsekreteraren för det finsk-svenska utbildningsrådet Vesa Leppänen en redogörelse om utbildningsfrågor beträffande de till Sverige inflyttade finländarna.

Vid möte med delegationen den 24 oktober avgav samarbetsminister Björkstrand och trafikminister Luttinen en redogörelse om Nordiska ministerrådets verksamhet samt om det aktuella läget inom Tele-X och Nordprog.

Ett sedvanligt möte om aktuella samarbetsfrågor hölls den 18 februari med kontaktmännen för Nordiska rådets ärenden och de nordiska ämbetsmannakommittéernas finländska medlemmar. Mötet leddes av samarbetsminister Björkstrand.

Delegationen avgav den 9 januari 1987 sin berättelse till riksdagen över rådets 34:e session jämte redogörelse för verksamheten under 1986. Berättelsen torde bli slutbehandlad i riksdagen före 35:e sessionen.

9.5 Ålands delegation

Delegationens berättelse till landstinget

Delegationens berättelse över de för Åland väsentliga frågorna i Nordiska rådet under perioden 1 januari 1985 till 7 mars 1986 överlämnades till landstinget den 23 april 1986. Avsikten är att berättelserna i fortsättningen skall omfatta tiden från föregående års session till och med sessionen för det år berättelsen avges. På grund av denna förändring kom berättelsen att omfatta både 33:e och 34:e sessionerna. Som bilaga bifogades Finlands delegations berättelse.

Berättelsen undergick inte någon utskottsbehandling utan antecknades direkt till kännedom den 30 april 1986. Delegationens ordförande, landstingsman Olof Jansson konstaterade i debatten att det gångna året ur nordisk synvinkel hade varit ett mycket viktigt år för Åland. Nordens institut invigdes under året och i samband härmed hölls både utskotts- och ministerrådsmöten i landskapet. Knappt en månad senare möttes i Mariehamn fler deltagare än någonsin tidigare till höstsamling. Under året hölls ytterligare ett antal ministerrådsmöten på Åland. Landstingsman Olof

Jansson uppehöll sig vidare vid det samarbete som äger rum i den åländska delegationen mellan de av landskapsstyrelsen utsedda representanterna i ministerrådet och medlemmarna i Nordiska rådet. Han konstaterade att olika ärenden härigenom kan genomgå en gemensam beredning inom delegationen. I det sammanhanget framhöll han också den betydelse de ändrade reglerna om de självstyrande områdenas representation i det nordiska samarbetet haft för landsskapsstyrelsen som fått möjlighet att delta i ministerrådets arbete och därmed i själva verkställigheten.

Landstingsman Pekka Tuominen ställde sig kritisk till den sammansättning den åländska delegationen har. Han kallade den "hemvävd" och ansåg att det nuvarande systemet som innebär att regeringssidan har sju röster i delegationen medan parlamentssidan endast har två inte är ändamålsenligt. Slutligen konstaterade han att eftersom de som företräder parlamenten ofta har känslan av att bli överkörda av de nordiska regeringarna så ansåg han det finnas skäl att höja parlamentets profil gentemot regeringssidan.

Framställningar med nordiska avtal

Den 22 december 1986 behandlade landstinget en framställning från republikens president till landstinget angående regeringens till riksdagen överlämnade proposition med förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i den nordiska överenskommelsen om förmåner vid arbetslöshet. Framställningen godkändes till den del den innebär avvikelser från självstyrelselagen.

Delegationens verksamhet

Ålands delegation i nordiska rådet har under år 1986 hållit elva sammanträden.

Redan i början av år 1986 fick de självstyrande områdena rätt att till Nordisk kontakt knyta egna journalister som rapporterade direkt till tidningen. För Ålands del utsågs redaktionschef Pernilla Cammert.

Åland har under de senaste åren varit representerat i trafik-/kommunikationsutskottet och kulturutskottet. Vid delegationens sammanträde den 6 februari meddelade dock landstingsman Pekka Tuominen att han hade för avsikt att om möjligt lämna kulturutskottet och få en plats i budget- och kontrollutskottet, vilket också sedan skedde. Frågan blev föremål för en livlig diskussion.

Vid sitt möte den 11 juni beslöt delegationen att anhålla om en plats vid den internationella luftvårdskonferensen i Stockholm den 8–10 september 1986 samt att inbjuda Nordiska rådet att hålla sin stora höstsamling 1987 i Mariehamn. Båda hänvändelserna lämnades dock utan bifall. Vid samma möte informerades delegationen av regissören Titte Törnroth om hennes arbete med den film som hon producerar åt Nordiska rådet om Åland i det nordiska samarbetet.

Vid flera olika tillfällen informerades delegationen också om planeringen av möten som kommer att äga rum på Åland under år 1987, bland annat ungdomens nordiska rådsseminarium.

Flera nordiska möten har hållits på Åland under det gångna året. Däribland skall särskilt nämnas Nordiska rådets andra partisekreterarkonferens som hölls i Mariehamn den 10–13 augusti 1986. Partisekretärerna från samtliga partier som är representerade i de åtta nordiska parlamenten hade inbjudits och 42 partisekreterare deltog, däribland de fyra politiska sekreterarna från Åland. Själva programmet bestod till stor del av information om aktuella nordiska samarbetsfrågor, dessutom gavs deltagarna möjlighet att delta i en skärgårdsutflykt.

Representanter för delegationen och delegationssekreteraren har vid två tillfällen (i samband med sessionen i Köpenhamn och utskottsmötena i Helsingör) sammanträffat med representanter för Färöarnas och Grönlands delegationer, varvid frågor som särskilt rör de självstyrande områdena behandlats.

9.6 Islands delegation

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och nordiskt samarbete under 1985 behandlades i Alltinget den 15 april 1986 tillsammans med utrikesministerns årsrapport om utrikespolitik.

I årsrapportens kapitel om nordiskt samarbete betonades att samarbetet med de övriga nordiska länderna är en av hörnstenarna i Islands utrikespolitik, fast islänningarna glömmer lätt samarbetets betydelse. Det påmindes i rapporten om vikten av rätten att fritt kunna flytta mellan de nordiska länderna och söka arbete, det påmindes vidare om betydelsen av Nordiska Investeringsbanken, Nordens Hus, Nordiska Vulkanologiska Institutet, Nordjobb m. m.

Det konstaterades att de nordiska länderna i huvudsak har sammanfallande grundsyn i internationella frågor fast deras åsikt i försvarsfrågor varierar. De nordiska länderna uppträder ofta gemensamt i internationella sammanhang, främst inom FN. Ländernas utrikesministrar och utrikesministeriernas tjänstemän möts regelbundet för samråd liksom de nordiska ländernas FN-delegationer. Detta mångfasetterade samråd underlättar arbetet för Islands till omfånget ringa utrikestjänst.

Det framhölls vidare att Nordiska rådets sessioner visat sig vara inflytelserika fast de kanske främst är ett forum för debatter. Den vikt, som förverkligandet av en nordisk institution för bioteknologi i Island skulle ha för det isländska näringslivet betonades i rapporten.

Samarbetet mellan Grönland och Island behandlades i ett särskilt kapitel i utrikesministerns rapport. Där redogjordes bl. a. för den överenskomst som gjordes mellan länderna våren 1985 om att Island skulle åta sig vissa undersökningar av fiskstammar och fiskerimöjligheter på ett område utanför Grönlands sydöstra kust. Vidare redogjordes för en kommitté

som tillsattes av Islands statsminister under 1985 för att främja ekonomiskt samarbete med Grönland samt för ett besök av en grönländsk delegation till Island samma år under ledning av landsstyremand Josef Motzfeldt för att diskutera handel och yrkesutbildning. Det redogjordes slutligen för de förbättringar som skett beträffande flygförbindelserna mellan Island och Grönland.

I *delegationens berättelse* över Nordiska rådets verksamhet redogjordes för diskussionerna vid Nordiska rådets 33:e session och för arbetet som under året ägt rum i presidiet, rådets utskott samt i Islands delegation.

I *diskussionerna i Alltinget om årsrapporten om utrikespolitik och delegationens berättelse om Nordiska rådets verksamhet* omtalade Ólafur G. Einarsson kort delegationens arbete under året och hänvisade för närmare uppgifter till själva berättelsen. Han redogjorde sedan särskilt för den positiva behandling förslaget om nordisk institution för bioteknologi fått under 34:e sessionen och för de skäl som gör det naturligt att den föreslagna institutionen stationeras i Island. Han betonade vikten av medlemsförslaget om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden som först kommer till behandling under 35:e sessionen.

Slutligen betonade han vikten av Västnordenfondens upprättande och fondens betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Grönland, Island och Färöarna.

Páll Pétursson anförde att det nordiska samarbetet är det internationella samarbete som är av största vikt för Island och att de nordiska länderna kan ha stor inflytelse när de framträder samlade på internationellt plan. Han betonade den ökade vikt Nordiska rådet under året lagt vid det internationella samarbetet. Han omtalade de tragiska händelserna som ledde till statsminister Olof Palmes bortgång och de skyldigheter de nordiska politikerna har, att i hans anda fortsätta arbetet för jämlikhet och fred. Han redogjorde för den då planerade konferensen om luftföroreningar i Stockholm och om skatteseminarier i Bergen.

Han anförde att Islands ställning inom Nordiska rådet stärkts under året.

Slutligen redogjorde han för upprättandet av Västnordens parlamentariska samarbetsråd och för Färöarnas, Grönlands och Islands gemensamma intressen som utgör den grund detta samarbete står på.

Eiður Guðnason framhöll i sitt anförande att det vore skäl att hålla en särskild debatt årligen i Alltinget om nordiskt samarbete som skulle inledas med ett anförande av den nordiska samarbetsministern.

Som exempel på aktuella samarbetsfrågor som borde debatteras i Alltinget, nämnde han sedan Tele-X samarbetet som knappast hade berörts där.

Han omtalade behovet av ökade anslag för det nordiska samarbetet samt det medlemsförslag, som framlagts om finansieringen av det nordiska samarbetet, i vilket det föreslås att man borde syfta till att anslagen till det nordiska samarbetet skall uppgå till 0,1 % av de nordiska statsbudgetarna.

Han tog vidare bl. a. upp förslaget om en handlingsplan för kultursamarbetet samt behovet av ökade anslag till Nordiska vulkanologiska institutet.

Kjartan Jóhannsson og *Stefán Benediktsson* kom i sina anföranden bl. a. in på vikten av nordiskt samarbete och de positiva resultat det ständigt ledde till för Island.

Islands delegation har per den 5. januari 1987 hållit tio möten sedan rådets 33:e session. Under sessionen håller delegationen dessutom möte varje morgon.

Tele-X frågan diskuterades med hänsyn till Islands deltagande i projektet dels inom delegationen och dels med kulturminister Sverrir Hermannsson och radiochef Markús Örn Antonsson.

Uppföljningen i Island av luftföroreningskonferensen i Stockholm behandlades dels inom delegationen och dels vid ett möte med samarbetsminister Halldór Ásgrímsson.

Vid ett möte med Sighvatur Björgvinsson, direktör för Foreningen Norden i Island, diskuterades bl. a. *Nordjobb, Föreningarna Nordens informationskontor*, förslaget om Nordens dag och budgetmässiga frågor.

Inom delegationen har sedan under verksamhetsåret följande frågor behandlats:

Medlemsförslagen om ett gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden, om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning, om en nordisk institution för bioteknologi och om nordiskt samarbete i internationella frågor; informationsverksamheten och spridning av de videofilmer som har producerats, rotation av förmansposterna i rådets utskott och budgetmässiga frågor.

9.7 Norges delegasjon

Samtidig med at Regjeringen oversendte Stortinget sin stortingsmelding om nordisk samarbeid, nr. 30 (1985–86), forelå delegasjonens rapport fra 33. sesjon og frem til rapportens avgivelse i januar 1986.

Delegasjonen karakteriserte den nordiske handlingsplan for økonomisk vekst og full sysselsetting som et nordisk gjennombrudd på et særdeles viktig område, og imøteså rapporten fra Ministerrådet om det første av de fire år planen omfatter. Med tanke på de suppleringer som blir aktuelle innenfor en handlingsplan av denne karakter, understreket delegasjonen nødvendigheten av at de berørte parter blir holdt løpende orientert. Den nasjonale forankring vil spille en avgjørende rolle for gjennomføringen av planen.

Delegasjonen minnet om at handlingsplanen ble initiert av tre av partigruppene. I og med at gruppene fra og med inneværende år får en moderat økonomisk støtte til sin virksomhet, regner delegasjonen med at det blir satt bedre i stand til å opptre i rollen som initiativtakere i rådet. Plenarforsamlingens behandling av Ministerrådets budsjett- og plandokument, som nå skal finne sin form, vil gi partigruppene en særlig viktig og nødvendig arbeidsoppgave.

Det er *delegasjonens* vurdering at de reformer som er bygget inn i det nylig ratifiserte regelverk, gir et godt grunnlag for en mer effektiv avvikling av den årlige sesjon, med bedre konsentrasjon om hovedoppgavene.

Men *delegasjonen* understreker at reformene må gjennomføres med bibehold og fortsatt utbygging av parlamentarisk medvirkning og kontroll. Særlig viktig vil dette bli når rådet skal behandle forslaget til Ministerrådets budsjett, og delegasjonen gjentar sitt krav om at forutsetningen for å sløyfe den foreslåtte høstsesjon, har vært at budsjettarbeidet foran og under den *ordinære* sesjon kan skje med en tilfredsstillende parlamentarisk medvirkning.

Endelig tar *delegasjonen* til ordet for at den politiske vilje som ble demonstrert under løsningen av Tele-X-samarbeidet, blir overført til arbeidet med konkrete handlingsprogrammer også på kultursektoren for øvrig.

I stortingsmeldingen redegjorde **Regjeringen** for arbeidet med å etablere et nordisk industrisenter i Oslo og meddelte at Nordisk Industrifond flytter sitt sekretariat til Oslo 1. april 1986. Man diskuterer for tiden de fremtidige samarbeidsformer mellom industrifondet og Nordforsk. Klart er det at Nordforsks hovedkontor flytter til Oslo og muligens blir integrert i industrifondets administrasjon.

Regjeringen gav uttrykk for tro på at den felles satsing av ressurser og omorganiseringer ville gi nordisk industri økte muligheter til å delta i utviklingen av ny teknologi og større konkurransevne på avanserte tekniske områder. Det nordiske Datateknologiprogrammet og deltakelsen i Eureka-initiativet er viktige elementer i regjeringenes bestrebelser på dette området. Regjeringen tillegger at en fortsatt utvikling av det norsk/svenske samarbeide innenfor de inngått bilaterale avtaler om økonomisk samarbeid, blir fulgt opp.

Om mulighetene for det nordiske samarbeid i fremtiden, gir *Regjeringen* uttrykk for at på mange områder vil samarbeidet kunne berede veien for bredere internasjonale løsninger. Det gjelder f. eks. miljøvernsspørsmål, avskaffelse av handelshindre og på de mange felter der internasjonale regler, standarder og andre samordningstiltak er påkrevet.

På andre felter vil det nordiske samarbeid i seg selv være tilstrekkelig. Dette kan gjelde kultur- og undervisningsspørsmål der den kulturelle samhörighet i Norden gir grunnlag for større gevinster enn det vi til i dag har kunnet se.

Regjeringen ser det nye ministerrådsekretariat som et velegnet instrument for de nordiske lands regjeringer under arbeidet med å bedre den totale ressursutnyttelse i Norden.

Regjeringen gir uttrykk for tilfredshet med fremdriften i forberedelsene av et nærmere samarbeid mellom de nordiske land og de 9 land i det sørlige Afrika som i løpet av januar 1986 undertegner en felles deklarasjon, som forløper for et konkret samarbeidsprogram.

Utenriks- og konstitusjonskomiteen i Stortinget hadde som vanlig en

grundig gjennomgåelse av de foreliggende dokumenter, og avga 11. februar 1986 en detaljert innstilling om det nordiske samarbeid i det fortløpte arbeidsår. Utenrikskomiteen delte den vurdering av den økonomiske handlingsplan, som delegasjonen hadde gitt uttrykk for. Skal planen bli det gjennombrudd som alle håper, ville komiteen imidlertid understreke betydningen av at de berørte organer følger opp med konkrete planer og bevilgninger. Det vil også være viktig at erfaringene som gjøres med rullerende planer, blir fortløpende vurdert.

Utenrikskomiteen hadde med interesse notert seg plenarforsamlingens interesse for en handlingsplan for kulturområdet. Komiteen etterlyste imidlertid en samlet fremstilling av de ulike delprogrammer som inngår i datateknologiplanen.

Utenrikskomiteen konstaterte med tilfredshet at de gjennomførte avtalenringer styrker den parlamentariske inflytelse i Nordisk Råd og aktiviserer partigruppenes innsats i arbeidet med å trekke opp retningslinjer for det fremtidige nordiske samarbeid.

Komiteen var tilfreds med Regjeringens rapport om at de to ministerrådssekretariater vil være slått sammen fra 1. april 1986, og at den vanskelige prosess således har fått en positiv utgang. Komiteen bemerker at når ministerrådssekretariatet blir flyttet til København er det av stor viktighet at det bygges opp en annen sentral nordisk institusjon i Oslo, og bemerker at den norske hovedstad vil gi store muligheter for et nytt senter for industriell forskning og utvikling. Komiteen gjentar imidlertid hva den har pekt på tidligere, at skal planene lykkes, må det tilføres betydelige nye økonomiske midler til Nordisk Industrifond. Komiteen gjentar likeledes betydningen av å få etablert den lenge påtenkte nordiske låneordning for mindre og mellomstore bedrifter, til innovasjoner og markedsføring.

Utenrikskomiteen beklaget at den britiske regjering ennå ikke hadde sluttet seg til den bindende protokoll som var undertegnet av 21 land for å redusere de nasjonale utslipp av svovel med 30 pst. innen 1993. Fra norsk og nordisk side må det arbeides aktivt for å påvirke den britiske regjering. Den planlagte konferanse som presidiet inviterer til i løpet av 1986 for å drøfte luftforurensningsproblemer, vil etter komiteens mening være en god anledning til å markere den vekt de nordiske land legger på miljøspørsmålene.

Stortinget drøftet Regjeringens melding og delegasjonsrapporten 27. februar 1986, med utgangspunkt i Utenrikskomiteens innstilling.

Saksordføreren, Johan *Buttedahl* sa at det har vært et viktig poeng at den økonomiske handlingsplan skulle gjøres rullerende slik at den med jevne mellomrom blir ajourført og eventuelt tilført nye aktuelle prosjekter. Han fant også grunn til å minne om at hovedhensikten med planen var å bringe et mer aktivt samordnende element inn i det nordiske samarbeid. Men i tillegg til å utveksle informasjon om hvilke tiltak man hadde tenkt å gjennomføre nasjonalt, fant *Buttedahl* det viktig at følgende spørsmål ble stilt:

Hva kan vi oppnå ved å samordne våre planer, eventuelt omdisponere våre nasjonale ressurser, slik at summen gir større effekt?

Handlingsplanen viser at når slike spørsmål blir stilt systematisk og svarene blir samordnet, blir det mulig å få større slagkraft og bedre resultater. Ikke minst av denne grunn er det viktig å få innført en slik planlegging.

Buttedahl oppsummerte sin redegjørelse med å gi uttrykk for bekymring over det budsjettforslag som Ministerrådet hadde lagt frem til sesjonen. Forslaget vil kunne gi som resultat en stagnasjon av det nordiske samarbeid, fordi en rekke solid underbyggede tiltak, med betydelig interesse for de enkelte land, må legges til side. Reaksjonen innen rådets utvalg er meget sterk, og det kan vise seg nødvendig å sende budsjettforslaget tilbake til Ministerrådet for ny behandling.

I debatten redegjorde Bjarne *Mørk Eidem* nærmere for budsjettsituasjonen, i sin egenskap av formann i Budsjett- og kontrollkomiteen. Han bekreftet at frykten for tilbakesendelse av det fremlagte budsjettforslag, er begrunnet. Jan P. *Syse* hadde tidligere i debatten hatt vanskelig for å tro at budsjettstriden kunne bli særlig langvarig, så lenge det dreide seg om en uenighet mellom 25 og 30 mill. kroner. Bjarne *Mørk Eidem* minnet imidlertid om at det også dreier seg om viktige prinsipper. Det er vanlig skikk i de nordiske lands parlamenter at ministrene er avhengig av støtte i parlamentene.

Kirsti *Kolle Grøndahl* varslet at de sosialdemokratiske partier i Norden kommer til å legge frem et forslag som går ut på at den økonomiske ramme for det nordiske samarbeid, skal utgjøre 0,1 pst. av bruttonasjonalproduktet i de ulike land. Det vil bety en opptrapping over noen år til en fem- til syvdobling av dagens budsjettnivå.

Bjarne *Mørk Eidem* refererte fra premissene for Ministerrådets budsjettforslag at en samnordisk satsing bidrar til å holde tilbake økningstakten i de nasjonale budsjetter. Statsråd Asbjørn *Haugstvedt* bekreftet at dette er et synspunkt Ministerrådet i fremtiden kommer til å legge større vekt på under arbeidet med det nordiske budsjett. Han hadde, foran de endelige forhandlinger om budsjettet for 1987, registrert at Stortinget mener at det foreliggende forslag ikke har imøtekommet de forventninger som var stillet til det.

Saksordføreren, Johan *Buttedahl* kunne ved avslutningen av debatten konstatere at Stortinget på ny hadde manifestert bred enighet om de nordiske spørsmål. Det er enighet om at når Nordisk Råd vedtar konstruktive og fremtidsrettede handlingsplaner, må ikke planene hindres fra å bli gjennomført ved for små bevilgninger.

Buttedahl gav sin tilslutning til det synspunkt Reiulf *Steen* hadde gitt uttrykk for i debatten: Det nordiske samarbeid vil være tjent med at delegatene pålegger seg selvdisiplin når det gjelder å bringe sikkerhetspolitiske spørsmål inn i den politiske debatt i Nordisk Råd. Heller ikke de ulike lands sikkerhetspolitiske interesser og de avspenningsbestrebelsler som de

fleste av oss er opptatt av, vil være tjent med at dette blir sentrale temaer innenfor rammen av de institusjoner vi har skapt i Nordisk Råd.

9.8 Sveriges delegation

Delegationens berättelse till riksdagen

Sveriges delegation överlämnade berättelse till riksdagen den 3 juni 1986 (Redog. 1986/87: 4) angående sin verksamhet från rådets trettiotredje till och med trettiofjärde session.

Utrikesutskottet behandlade berättelsen den 4 november 1986 (UU 1986/87: 2). Utskottet ansåg att berättelsen gav en fyllig och allsidig redovisning av verksamheten samt att skildringen av naturliga skäl dominerades av den trettiofjärde sessionen i Köpenhamn. Utskottet konstaterade att sessionen ägt rum endast ett par dagar efter mordet på statsminister Olof Palme och att detta givetvis hade satt sin prägel på överläggningarna. Utskottet hade särskilt uppmärksammat redovisningen och debatten kring den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning samt det nordiska TV-samarbetet. Vidare fann utskottet att de nordiska ländernas förbindelser och förhållningssätt till omvärlden denna gång spelat en större roll än vid tidigare möten. Här hänvisades bl. a. till de internationella aspekterna på miljöfrågorna, biståndssamarbetet, samarbetet inom ramen för det europeiska högteknologiprogrammet EUREKA samt flyktningpolitiken. Utskottet konstaterade avslutningsvis med tillfredsställelse att många värdefulla nya idéer, initiativ och projekt för närvarande växte fram inom ramen för Nordiska rådets verksamhet. Utskottet tolkade detta som en välkommen utveckling mot väsentligt höjd ambitionsnivå på olika områden i det nordiska samarbetet.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 19 november 1986. Riksdagen beslöt i enlighet med utrikesutskottets förslag att delegationens berättelse skulle läggas till handlingarna.

I riksdagsdebatten om berättelsen deltog Nils T. Svensson (s), Ingrid Sundberg (m) och Grethe Lundblad (s). *Nils T. Svensson*, utrikesutskottets talesman, underströk vikten av att handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning följdes upp på såväl nationell som nordisk nivå samt att handlingsplanen måste bli föremål för en fortlöpande översyn och omprövning vid kommande sessioner. Med hänvisning till utredningen "Nordbors rättigheter" uttryckte han sin förvåning över hur mycket som fortfarande återstod att göra, trots alla betydande framgångar som uppnåtts i det nordiska samarbetet. Detta gällde inte minst de rättsliga och sociala villkor som nordiska medborgare, bosatta i annat nordiskt land, lever under. Målet måste vara att dessa personer skall uppnå största möjliga likställighet med vistelselandets egna medborgare. Han undrade om det nordiska samarbetet möjligen hade en svaghet i att det bedrevs över ett så brett fält. Om insatserna koncentrerades på vissa utvalda och

prioriterade områden hade det kanske varit möjligt att nå snabbare resultat.

Ingrid Sundberg, medlem i Nordiska rådets budget- och kontrollutskott samt vice ordförande i redaktionskommittén för Nordisk Kontakt, framhöll att det hade varit betydelsefullt om utrikesutskottet hade kunnat konstatera en verklig framgång i ansträngningarna att praktiskt verkställa alla de idéer och förslag som kommit till uttryck i rådets arbete. Nordiskt samarbete är dock som allt internationellt samarbete behäftat med svårigheter. Många av de idéer och förslag som väcks i Nordiska rådet och beslutas på dess sessioner blir inte verkställda därför att ministerrådet gör andra prioriteringar eller konstaterar att medel saknas för projektens realiserande.

Ingrid Sundberg aktualiserade även frågan om fasta förbindelser över Öresund och uttryckte sin besvikelse över att socialdemokraterna i Skåne vid en extra kongress anslutit sig till motståndarna till en bro över Öresund. En fast förbindelse över Öresund var inte i första hand en skånsk angelägenhet utan en fråga för hela Norden och den grund på vilken ett förstärkande av det ekonomiska samarbetet måste bygga. Avslutningsvis ansåg Ingrid Sundberg att det var angeläget att de nordiska parlamenten fick ett allmänt och gärna ökat intresse för vad som sker inom det nordiska samarbetet. Den nya utformningen av tidningen Nordisk Kontakt hade tillkommit för att skapa ett ökat läsvärde och tidningen var en god informationskälla för dem som ville ta del av samarbetet inom våra nordiska länder. Hon uttryckte även förhoppningen att alla partier aktivt skulle verka för att den svenska riksdagen nationellt arbetade i den riktning som ambitionerna i Nordiska rådet syftade till.

Grethe Lundblad, medlem i Nordiska rådets presidium och social- och miljöutskottet, anförde att det fanns flera hörnstenar i det nordiska samarbetet som borde kunna förstärkas. Bl. a. pekade hon på TV-samarbetet, sysselsättningsmöjligheter för ungdomar och äldre, näringslivssamarbetet, handelshinder mellan de nordiska länderna och vikten av att hinder och skillnader som finns när vi reser och flyttar inom Norden tas bort. Grethe Lundblad berörde också miljösamarbetet och ansåg att vi måste ställa krav på begränsning av utsläpp i våra länder och samarbeta bättre vid internationella miljövårdsöverläggningar. Som ett gott exempel på ambitionsnivån i det nordiska samarbetet omnämndes Nordiska rådets internationella miljövårdskonferens i september 1986.

Grethe Lundblad ansåg att även om ministerrådet har det slutliga avgörandet har parlamentarikerna i Nordiska rådet lyckats pressa regeringarna till nya inslag i det norska samarbetet. Till sist framfördes förhoppningen att det genom ungdomarnas intresse för det nordiska samarbetet i fortsättningen skulle bli ännu fler supportrar för sådant samarbete i de nordiska länderna.

Nordisk ombudsman

Riksdagen behandlade den 19 november 1986 en motion om inrättandet av en nordisk ombudsman.

I motionen anfördes bl. a. att en rad gränshinder av olika slag fortfarande förelåg mellan de nordiska länderna vilka försvårar arbetsmarknaden och rörelsefriheten över gränserna. I väntan på att skilda nordiska bestämmelser bringas i överensstämmelse borde rådgivningen samordnas genom att en särskild myndighet, en nordisk ombudsman, inrättades. Ärendet hade behandlats i riksdagens utrikesutskott (UU 1987/87: 2) som i sitt betänkande delade den i motionen framförda uppfattningen att alltför många hinder fortfarande fanns i det nordiska umgänget. Utskottet pekade dock på att Nordiska rådet under senare år ägnat stor uppmärksamhet åt dessa frågor. Målet för rådets arbete var att dessa personer skall uppnå största möjliga likställdhet med vistelselandets egna medborgare. Vad gällde frågan om rådgivning och upplysning avseende olika nordiska regler borde ansvaret för detta enligt utskottets mening främst ligga hos redan existerande myndigheter i de olika länderna. *Riksdagen följde utskottets förslag att motionen inte borde föranleda någon särskild åtgärd.*

Nordisk överenskommelse om förmåner vid arbetslöshet

Riksdagen behandlade den 3 april 1986 regeringens proposition 1985/86: 84 om godkännande av en ny nordisk överenskommelse om förmåner vid arbetslöshet. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en den 12 november 1985 undertecknad överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om förmåner vid arbetslöshet. Överenskommelsen är avsedd att ersätta 1976 års överenskommelse om bestämmelser för tillgodoräknande av kvalifikationsperioder m. m. i samband med rätt till ersättning för arbetslöshetsförsäkrade.

Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens arbetsmarknadsutskott (AU 1985/86:11) som i sitt betänkande konstaterade att den nya överenskommelsen var resultatet av ett flerårigt arbete på gemensam nordisk basis och att den borde godkännas av riksdagen. *Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att godkänna överenskommelsen.*

Nordiska ministerrådets budget

Riksdagen behandlade den 19 mars 1986 regeringens proposition om Nordiska ministerrådets budget m. m. (1985/86:100). I propositionen anfördes att för att förenkla den nationella behandlingen av anslaget till Nordiska ministerrådet och anpassa denna till den ordning som gäller för anslag till andra internationella verksamheter borde det fortsättningsvis ankomma på regeringen att godkänna ministerrådets budget och att fastställa den slutliga kostnaden för Sveriges andel i budgeten. Ministerrådets budget föreslogs i propositionen uppgå till 160 miljoner kronor för budgetåret 1986/87. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens utrikesut-

skott (UU 1985/86) som inte hade haft någon erinran mot de i propositionen framlagda förslaget. *Riksdagen beslöt i enlighet härmed.*

Nordiskt kultursamarbete

Enligt en motion ägnas den särpräglade och rika kulturen på Nordkalotten inte tillräcklig uppmärksamhet av den Nordiska kulturfonden. I motionen föreslogs därför inrättandet av en särskild fond för Nordkalotten med uppgift att stimulera och vidareutveckla samarbetet där. I en annan motion behandlades frågan om Centralinstitutet för Nordisk Asienforskning. I motionen anfördes att den framlagda utvärderingsrapporten om institutet inte beretts tillräckligt grundligt. Motionären hemställde därför dels att rapporten blev föremål för en grundlig remissgenomgång innan Nordiska rådet tog slutlig ställning, dels att grundförutsättningen för detta ställningstagande skulle vara att institutet skulle finnas kvar. *Ingen av motionerna föranledde någon åtgärd från riksdagens sida.*

Gemensam nordisk aktiemarknad

I en motion hade hemställts att åtgärder skulle vidtas för att underlätta en gemensam börsnotering av aktier i de nordiska länderna. Målsättning borde vara att etablera en nordisk gemensam aktiemarknad någon gång på 1990-talet. I sin behandling av motionen konstaterade finansutskottet (FiU 1985/86: 28) att de åtaganden Sverige gjort genom att ansluta sig till OECD:s kapitalliberaliseringsstadga gjorde det omöjligt att upphäva restriktioner vad gäller aktiehandel endast de nordiska länderna emellan. *Motionen föranledde ingen åtgärd från riksdagens sida.*

Miljösamarbete

Frågan om ett nordiskt miljövårdssamarbete hade tagits upp i ett antal motioner. I en motion yrkades att riksdagen skulle uttala sig för samnordiskt arbete på miljöområdet, finansierat genom den nordiska investeringsbanken. Bl. a. efterlystes nordiska projekt för att utveckla en miljövänlig teknik som kunde ge arbetstillfällen och dessutom exportmöjligheter på den utomnordiska marknaden. Jordbruksutskottet (JoU 1986/87: 6) erinrade om att det inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet pågår ett brett miljösamarbete mellan de nordiska länderna. År 1983 antog t. ex. miljöministrarna ett nordiskt samarbetsprogram på miljöområdet för åren 1983–87. Utskottet konstaterade vidare att ett omfattande nordiskt miljösamarbete ägde rum på myndighetssidan och att nordiska företagssatsningar på miljöteknik har möjlighet att söka finansiellt stöd i Nordiska investeringsbanken varför någon särskild åtgärd från riksdagens sida inte var påkallad. *Riksdagen beslöt i enlighet härmed.*

Öresundssamarbetet

Frågan om fasta förbindelser över Öresund har ofta diskuterats i den svenska riksdagen. Motioner hade bl. a. väckts om tåg färjeförbindelser till Danmark och kontinenten, om förbättrade färjeförbindelser över Öresund, om fasta förbindelser över Öresund, och om vissa lättnader i den s. k. lex Öresund. *Riksdagen beslöt* i enlighet med trafikutskottets (TU 1986/87: 3) förslag att lämna motionerna utan åtgärd. Utskottet uttalade bl. a. att den komplettering som skett i Öresundstrafiken genom DanLink medfört att önskemålen om en förbättrad service i högre grad än tidigare kan tillgodoses.

Scandinavian Link-projektet

Två motioner hade väckts i vilka föreslogs att riksdagen skulle uttala sig mot genomförandet av ett motorvägssystem i enlighet med de s. k. Scandinavian Link-planerna. Trafikutskottet (TU 1985/86:13) avstyrkte motionerna då utskottet utgick ifrån att vederbörlig hänsyn såvitt gällde de miljöpolitiska aspekterna skulle tas från statsmakternas sida.

Delegationens informationsverksamhet

Nordiska rådets journaliststipendium 1986, för Sveriges del 50 000 kronor, tilldelades redaktörerna Marianne Christensson och Erik Blix, Sveriges riksradio med 20 000 kronor, redaktör Bo Damm, Expressen med 16 000 kronor och redaktör Cajsa Malmström, Reflex-Reportage med 14 000 kronor.

Information till skolor och utbildningsväsendet i stort har ägnats stor uppmärksamhet. Således har svenska delegationen under verksamhetsperioden anordnat två seminarier för lärare i samhällskunskap. Seminarierna, som ägt rum i samarbete med Finlands delegation, ger en bred presentation av det nordiska samarbetets organisation, funktion och resultat samtidigt som de ger deltagarna möjligheter att diskutera med ansvariga politiker i delegationen. För att utvärdera denna seminarieverksamhet anordnades ett möte den 5 december 1986 med samtliga ordföranden i Föreningarna för lärare i samhällskunskap. *Samarbetet med Föreningen Norden* har bl. a. bestått i fortsatt medverkan i Nordens Tidning, där delegationen i varje nummer medverkar på en egen sida. Delegationsmedlemmar och tjänstemän vid kansliet har medverkat med föredrag om nordiskt samarbete vid årsmöten o. dyl. inom Föreningarna Nordens distrikt och lokalavdelningar.

I samarbete med Svenska Institutet har *engelskspråkig information om det nordiska samarbetet* distribuerats till svenska ambassader och konsulat utanför Norden. Vidare levererades, i januari 1986, manuskript till en omarbetad version av Svenska Institutets faktablad om det nordiska samarbetet på engelska, tyska och franska.

Övrig verksamhet

Vid ett möte den 19 februari 1986 informerade ASEA:s VD Percy Barnevik delegationen om den s.k. *Gyllenhammar/Sundqvist-gruppens slutrapport* om utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Den 25 februari 1986 hölls ett möte mellan representanter för delegationen och *kontaktmännen* för nordiska ärenden.

Vid två tillfällen har delegationen hållit möten med representanter för *Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer*. Det första mötet hölls i anslutning till 34:e sessionen och det andra mötet ägde rum den 5 november 1986. Vid det sistnämnda mötet behandlades frågor om utbildnings-samarbetet i Norden, nordiskt ungdomsresekort och Nordjobb-projektet.

Svenska delegationen var representerad av riksdagsledamoten Anita Johansson vid *svenska samernas landsmöte* i Stockholm den 9–11 juni 1986.

Riksdagsledamöterna Grethe Lundblad och Hugo Bergdahl representerade svenska delegationen vid *Nordkalottkonferensen* den 1–3 augusti 1986 i Bodø.

Representanter för *Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och freds forskning* deltog vid svenska delegationens möte den 5 november 1986 för att presentera samarbetskommitténs verksamhet.

10. Partigrupperna

10.1 Den konservativa gruppen

Den konservativa gruppen i Nordiska rådet har under året bestått av ledamöter och suppleanter från:

Danmark:	Det konservative folkeparti (KF)
Färöarna:	Folkeflokken (Fkfl)
Finland:	Samlingspartiet (Kok)
Åland:	Frisinnad samverkan (FS)
Island:	Selvstendighetspartiet (Sj.)
Norge:	Høyre (H)
Sverige:	Moderata samlingspartiet (M)

Den konservativa gruppen möts minst tre gånger per år. Under 1986 har gruppen haft möten den 29 januari i Stockholm, den 3–7 mars under rådets 34:e session i Köpenhamn, samt den 10 november i Helsingör. Därutöver har konservativa medlemmar av Nordiska Rådets olika kommittéer och utskott haft möten i samband med arbetet i dessa organ.

På mötet i Helsingör valdes Jan P. Syse (H) till gruppens ordförande. Gruppens arbete förbereds även av ett arbetsutskott bestående av Jan P. Syse (H) (ordförande), Karen Thurøe Hansen (KF), Jógván Sundstein

(Fkfl), Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Ólafur G. Einarsson (Sj.), samt Ingrid Sundberg (m).

Betydelsefulla frågor har under året bl.a. varit uppföljningen av den nordiska handlingsplanen för ekonomisk tillväxt och full sysselsättning, arbetet för en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad, arbetet med nordbors rättigheter i Norden och handlingsplanen på kulturområdet. Gruppen har genom medlemsförslag tagit viktiga initiativ till en utvidgad debatt om den nordiska skatte- och avgiftspolitikerna samt uppföljning av rapporten från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Medlemmar av den konservativa gruppen är också medförslagsställare till en rad andra förslag.

Sekreterare för den konservativa gruppen har under året varit Anders Kempe, moderata samlingspartiet.

10.2 Mittengruppen

Enligt riktlinjerna för mittengruppen – antagna i februari 1983 och reviderade den 11 november 1985 – består mittengruppen av valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet för följande partier (avser dec. 86):

Danmark:	Det radikale Venstre (RV), Centrum-Demokraterne (CD), Kristeligt Folkeparti (KrF) och Venstre (V)
Färöarna:	— — —
Grönland:	Atassut (At)
Finland:	Centerpartiet (K), Finlands kristliga förbund (Skf) och Svenska folkpartiet (Sfp)
Åland:	Liberalerna på Åland (ÅL) och Åländsk Center (ÅC)
Island:	Fremskridtspartiet-Framsóknarflokkurinn (F.)
Norge:	Kristelig Folkeparti (Kr.F.) och Senterpartiet (Sp)
Sverige:	Centerpartiet (c) och Folkpartiet (fp)

Mittengruppen har under året varit näst största partigrupp med 24 resp. 23 valda medlemmar. Mittengruppen som helhet har hållit möten vid tre tillfällen år 1986: den 29 januari i Stockholm, den 3 och 5 mars i Köpenhamn i anslutning till Nordiska rådets 34:e session samt den 10 november i Helsingör.

Mittengruppens ordförande har under året varit riksdagsledamoten *Karin Söder* (c). Vice ordförande har alltingsmand *Páll Pétursson* (F.) varit. Förutom ordföranden och vice ordföranden har folketingsledamoten *Peder Sønnderby* (V), riksdagsledamoten *Marjatta Väänänen* (K) och stortingsrepresentanten *Johan Buttedahl* (Sp) ingått i mittengruppens arbetsutskott. Arbetsutskottet har sammanträtt den 13 januari i Köpenhamn, den 29 januari i Stockholm och den 2 mars i Köpenhamn (informellt möte).

Mittengruppen, eller medlemmar därav, har under året väckt medlems-

förslag om samnordisk information och forskning om AIDS (A 744/s), om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land (A 745/e), om nordiskt samarbete på tjänstehandels område (A 755/e), om ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön (A 767/s), om integrering av miljöaspekter i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning (A 778/s), om ECE-protokoll rörande reduktion av svavel- och kväveutsläpp (A 779/s) samt om ränteadrag vid innehav av bostadsfastighet i annat nordiskt land (A 780/s).

Mittengruppens partisekreterare höll möte i Mariehamn den 11–12 augusti 1986 i samband med Nordiska rådets partisekreterarkonferens. Mittengruppen har under året inlett ett samarbete med Förbundet Nordisk Vuxenupplysning. Mittengruppens talesman vid generaldebattens inledning under Nordiska rådets 34:e session var folketingsmedlem Ivar Hansen (V). Mittengruppen har fattat beslut om att anordna en nordisk mittkonferens i slutet av sommaren 1987.

Fil.kand. Claes Wiklund arbetar på deltid som mittengruppens gemensamma sekreterare. Gruppsekretariatet är lokalmässigt förlagt till det svenska centerpartiets riksdagskansli.

10.3 Den socialdemokratiska gruppen

Den socialdemokratiska partigruppen i Nordiska rådet bildades år 1972. Den har enligt stadgarna till syfte bl. a. att verka för ett nordiskt samarbete präglat av den samhällssyn som företräds av de socialdemokratiska partierna i de fem berörda länderna samt att samordna gruppmedlemmarnas insatser i rådet och dess organ.

I den socialdemokratiska gruppen har under 1986 ingått parlamentariker och regeringsledamöter tillhörande:

- Danmark: Socialdemokratiet (S)
- Finland: Finlands socialdemokratiska parti (Sdp) (Suomen sosialdemokraattinen puolue)
- Island: Det socialdemokratiske parti (Alþýðuflokkurinn) (A.)
- Norge: Det norske arbeiderparti (A)
- Sverige: Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

I partigruppen har under 1986 även ingått företrädarna i Nordiska rådet för Siumut (Si), Grönland, och Ålands socialdemokrater (ÅSD). Däremot har socialdemokraterna på Färöarna inte under det gångna året varit representerade i Nordiska rådet. En förändring av Färöarnas representation i rådet kan dock ske under 1987 och väntas i så fall komma att innebära att även Färöarnas socialdemokrater ingår i den socialdemokratiska gruppen.

Partigruppen höll under 1986 fyra möten. Dess arbetsutskott var samlat till sammanträde vid fem tillfällen. Också de socialdemokratiska ledamö-

terna i rådets olika utskott har vid flera tillfällen överlagt om gemensamma angelägenheter.

I samband med 1986 års session framlade partigruppen – bl. a. som en uppföljning av den år 1985 antagna handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning – ett antal medlemsförslag på det närings- och industripolitiska området. De diskussioner i dessa frågor som förts inom den nordiska fackföreningsrörelsen har utgjort en viktig del av underlaget för partigruppens förslag.

I samband med 1986 års session pekade partigruppen, i ett annat medlemsförslag, på ett antal angelägna framtidsområden för det nordiska samarbetet och krävde en kraftig höjning av ambitionsnivån för samarbetet. I detta syfte föreslog gruppen att en form för finansieringen av det nordiska samarbetet skulle utarbetas, så att detta samarbete tillförsäkras resurser motsvarande 0,1 % av ländernas BNP.

Även miljöfrågorna har intagit en framträdande plats i partigruppens arbete. Under året har bl. a. ett antal medlemsförslag på detta område lagts fram, t. ex. beträffande samarbete för att skydda vattendrag och havsområden från föroreningar, om miljövänlig avfallshandling samt beträffande åtgärder för en bättre livsmedelskvalitet.

Införandet av partistöd i Nordiska rådet har gjort det möjligt att reorganisera sekretariatsfunktionen så, att Bengt Ohlsson fr. o. m. 1986 års början på heltid fungerat som partigruppens sekreterare. Inga-Lisa Lundin har på deltid fullgjort vissa arbetsuppgifter för partigruppen. Sekretariatet har sina lokaler i anslutning till den socialdemokratiska riksdagsgruppens kansli i Stockholm.

10.4 Den vänstersocialistiska gruppen

Gruppen representeras av följande partier:

- Danmark: Socialistisk Folkeparti (SF)
- Färöarna: Det republikanska partiet (Tjóðveldisflokkurin) (Tvfl)
- Finland: Demokratiska förbundet för Finlands folk (Suomen Kansan Demokraattinen Liitto) (Skdl)
- Island: Folkeförbundet (Alþýðubandalagið) (Ab.)
- Norge: Socialistisk Venstreparti (SV)
- Sverige: Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)

Gruppens ordförande under 1986 har varit Margrete Auken (SF) och viceordförande Guðrún Helgadóttir (Ab.). Pia Keränen (Skdl) har fungerat som sekreterare för gruppen.

Gruppen har sammankommit fem gånger under 1986. Den 30.11 i Stockholm, tre gånger i samband med sessionen i Köpenhamn samt den 10.11 i Helsingör.

Centrala frågor som gruppen har behandlat har varit miljöfrågor, arbets-

tiden, flyktingproblematiken samt verksamhet för en kärnvapenfri zon i Norden. När det gäller miljöfrågor har gruppen bl. a. lämnat ett medlemsförslag där man föreslår att ministerrådet utarbetar ett konkret förslag till en konstruktion (Miljö-Eureka) för befrämjande av ett brett samarbete på miljöområdet. I de flesta nordiska länder har förkortandet av arbetstiden blivit en alltmera aktuell fråga. Gruppen har i olika sammanhang behandlat den och anser att man också inom Nordiska rådets ramar borde skrida till åtgärder för att befrämja frågan. I synnerhet då en förkortning av arbetstiden också skulle vara ett led i att underlätta sysselsättningen i de nordiska länderna. I denna bemärkelse har gruppen lämnat ett ändringsförslag till det tidigare förslaget om en försöksanordning för en 6-timmars arbetsdag. Ändringsförslaget går ut på insamling av nordisk forskning och utredning av arbetstidsförkortningen samt arrangerandet av en konferens om sex timmars arbetsdag.

Utöver detta har medlemmar av gruppen inlämnat eller anslutit sig till olika medlemsförslag. Sådana är bl. a. förslag om utvecklandet av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor, gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden och samarbete beträffande regler och lagstiftning rörande genteknologi.

Verksamhet för att befrämja förverkligandet av en kärnvapenfri zon i Norden är en fråga som gruppen fortsättningsvis anser vara mycket angelägen. På mötena har man behandlat frågan och diskuterat vänstersocialisternas och kommunisternas gemensamma insats i samarbete för zonen.

Gruppen har också behandlat valproceduren av presidiesekreterare och lämnat en skrivelse i frågan till presidiet. I skrivelsen uttrycker gruppen sitt missnöje med behandlingsproceduren och uppmanar presidiet att överväga möjligheterna för en rotation mellan länderna också när det gäller presidiesekreterarposten.

10.5 Ekonomiskt stöd till partigrupperna

Vid rådets 33:e session 1985 beslöt rådet uppdra åt presidiet att införa ett system för ekonomiskt stöd till rådets valda medlemmar. Partistödet är 1987 SEK 850 000.

Stödet beräknas dels som ett grundbidrag som är lika stort för varje bidragsberättigad partigrupp, dels som ett tilläggsbidrag baserat på antalet partigrupsmedlemmar. Valda rådsmedlemmar som inte tillhör någon nordisk partigrupp får var och en ett tilläggsbidrag.

De fyra nordiska partigrupperna får 1987 vardera ett grundbidrag på SEK 31 875 medan tilläggsbidraget per mandat är SEK 8 304.

Partistödet skall användas för att täcka utgifter för sekreterarhjälp och kontorsutgifter samt för att täcka utgifter för resor och möten mellan sekretariatspersonal och partigrupsmedlemmar.

Räkenskaper samt revisionsgranskning skall avges till Nordiska rådets presidium innan juni månads utgång året efter räkenskapsåret.

10.6 Sekretariatskontakter

Under 1986 har de fyra nordiska partigruppernas sekreterare hållit två gemensamma möten med presidiesekreteraren, den 1 april och den 17 oktober 1986. Vid mötet i oktober, då bl. a. remissförfarandet i Nordiska rådet diskuterades, deltog även övriga ledamöter i Nordiska rådets sekreterarkollegium. Sammankomsterna ingår som en naturlig och viktig del i förberedelserna inför råds-sessionerna och som en uppföljning av dem.

På inbjudan av rådspresidiet deltog vid 1986 års session även partisekreterare för de partier som är representerade i Folketinget. Inför 1987 års session har inbjudan sänts till partisekreterarna för de partier, som är representerade i Finlands riksdag.

Den 10–13 augusti 1986 hölls Nordiska rådets andra partisekreterarkonferens i Mariehamn. För konferensen redogörs i avsnitt 5.3.

De fyra nordiska partigruppernas sekreterare inbjöds även till Nordiska rådets internationella konferens om luftföroreningar, till social- och miljöutskottets seminarium om Välfärdssamhällets framtid i Norden och till ekonomiska utskottets seminarium om Skatte- och avgiftspolitik.

11. Särskilda verksamhetsformer

11.1 Nordiska kulturfonden

Nordiska kulturfonden upprättades 1966 genom en överenskommelse mellan de nordiska länderna. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utser vardera fem ledamöter i styrelsen för Nordiska kulturfonden. För varje ledamot utses en suppleant. För verksamhetsperioden 1987–1988 utsågs ledamöterna av plenarförsamlingen vid rådets 34:e session den 3 mars 1986. De av Nordiska rådet valda medlemmarna är följande:

Danmark	Svend Jakobsen med Karen Thurøe Hansen som suppleant
Finland	Elsi Hetemäki-Olander med Pirkko Turpeinen som suppleant
Island	Pétur Sigurðsson med Guðrún Helgadóttir som suppleant
Norge	Kirsti Kolle Grøndahl med Georg Apenes som suppleant (Kjell Magne Fredheim utsågs till ny medlem efter Kirsti Kolle Grøndahl den 26 juni 1986)
Sverige	Barbro Nilsson med Hans Nyhage som suppleant

Nordiska rådet utser även *revisorerna*. Vid 33:e sessionen utsågs Jimmy Stahr och Jørgen Bredsdorff till revisorer med Aase Olesen resp. Ib Gerner Hansen till suppleanter. Vid 34:e sessionen utsågs Jørgen Mohr till ny revisor efter Bredsdorff för åren 1985–1986.

För att behandla fondens och revisorernas berättelser väljer Nordiska rådet årligen ett *granskningsutskott*. Ledamöterna är:

Danmark	Robert Pedersen med Karen Højte Jensen som suppleant
Finland	Tuulikki Petäjaniemi med Tytti Isohookana-Asunmaa som suppleant
Island	Eiður Guðnason med Páll Pétursson som suppleant
Norge	Reiluf Steen med Harald Synnes som suppleant
Sverige	Arne Gadd med Gunnel Jonäng som suppleant

Sekreteraren för rådets kulturutskott är sekreterare i granskningsutskottet. Vid granskningsutskottets möte i januari 1987 informerades utskottet om den evaluering som genomförts av Nordiska kulturfondens verksamhet. Vid 34:e sessionen 1986 beviljades fondstyrelsen ansvarsfrihet för år 1984 (C 5/k). Den berättelse som inlämnats till rådets 35:e session avser verksamheten 1985 (C 5/k).

Nordiska rådets presidium beslöt vid sitt möte den 25 november 1986 att granskningsutskottets uppgifter efter 35:e sessionen överförs till det nya budget- och kontrollutskottet.

Fondens styrelse och dess sekretariat, som finns vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Köpenhamn, har under året löpande hållit Nordiska rådets organ underrättade om aktuella frågor inom fonden.

11.2 Nordiska investeringsbanken

Nordiska investeringsbanken upprättades 1975 genom en överenskommelse mellan de nordiska länderna. Samtidigt fastställdes stadgar för verksamheten. Stadgarna har kompletterats och ändrats 1981/82, 1983 samt 1987. (Se Nordisk statutsamling 1975, 1982 samt 1983.)

I enlighet med stadgarna utser länderna en styrelse bestående av tio ledamöter. Dessutom utses en kontrollkommitté som svarar för revisionen. Av kontrollkommitténs ledamöter utses fem av Nordiska ministerrådet och fem av Nordiska rådet.

De av Nordiska rådet valda medlemmarna i kontrollkommittén för perioden den 1 maj 1985 till den 30 april 1987 valdes den 4 mars 1985:

Jens Steffensen, Danmark
Peter Muurman, Finland
Ólafur G. Einarsson, Island
Håkon Kyllingmark, Norge
Paul Jansson, Sverige

Investeringsbankens verksamhetsberättelse över föregående år inlämnas till Nordiska rådet i februari månad årligen och behandlas av ekonomiska utskottet. Utskottet behandlar även kontrollkommitténs berättelse.

11.3 Nordiska rådets litteraturpris

Nordiska rådets litteraturpris inrättades av de nordiska ländernas rege-

ringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 1/1961. Statuter och konstruktion fastställdes 1961 och ändrades åren 1964 och 1971. Nordiska ministerrådet fastställde nya statuter den 8 maj 1983. Dessa trädde i kraft den 1 juni 1983.

Priset har delats ut årligen sedan 1962 och utdelningen 1987 är därmed den 26:e i ordningen. Prissumman höjdes 1976 från 50 000 till 75 000 danska kronor. Från och med 1987 är prissumman 125 000 danska kronor.

Som en följd av de nya statuterna kan – utöver de tio som nomineras av de nationella delegationerna i bedömningskommittén – även ett verk på färöiska, ett på grönländska och ett på samiska nomineras.

Nordiska rådets litteraturpris för 1986 tilldelades den färöiske författaren Rói Patursson för hans diktsamling "Likasum" och det överlämnades vid Nordiska rådets session i Köpenhamn den 4 mars. Diktsamlingen finns i dansk översättning. Författaren Johannes Hegglands presentation vid prisutdelningen ingår i rådsboken Nordisk Råd, 34:e session 1986.

Bedömningskommittén, som består av tio ledamöter (två från varje land) beslöt den 20 januari 1987 i Stockholm att till pristagare för Nordiska rådets litteraturpris 1987 utse Herbjørg Wassmo, för hennes roman "Hudløs himmel", utgiven 1986 av Gyldendal norsk forlag.

Bedömningskommitténs motivering lyder: "Hudlös himmel är tredje delen i romansviten om 'tyskeungen' Tora, den utnyttjade, som vinner styrka att leva vidare genom andra. Romanen är en osedvanligt nyanserad skildring av en ung kvinna, skriven på ett känsligt språk och samtidigt med drastisk realism."

Priset kommer att överlämnas vid en högtidlighet i Helsingfors den 23 februari i anslutning till Nordiska rådets 35:e session.

Följande övriga verk var nominerade till 1987 års litteraturpris:

<i>Danmark</i>	Peer Hultberg	"Requiem", roman, Gyldendal, 1985
	Dorrit Willumsen	"Suk Hjerte", roman, Vindrose, 1986
<i>Finland</i>	Annika Idström	"Veljeni Sebastian", roman, Werner Söderström, 1985 "Min bror Sebastian", Wahlström & Widstrand (utkommer i januari 1987)
	Solveig von Schoultz	"Vattenhjulet", diktsamling, Holger Schildt, 1986 (Alba, 1986 (S))
<i>Island</i>	Pétur Gunnarsson	"Sagan öll" ("Hele historien" da övers.), roman, 1985
	Einar Kárason	"Gulleyjan" ("Skatteþæn" da övers.), roman, 1985

<i>Norge</i>	Terje Stigen	''Ved foten av kunnskapens tre'', roman, Gyldendal norsk forlag, 1986
<i>Sverige</i>	Lars Forssell	''Sånger'', dikter, Bonniers, 1986
	Lars Gyllensten	''Sju vise mästare om kärlek'', berättelser, Bonniers 1986
<i>Färöarna</i>	Jens Pauli Heinesen	''Leikur tín er som hin ljósi dagu'' (''Din lek är som den ljusa dagen'')
<i>Samiska språk-området</i>	Rauni Magga Lukkari	''Losses Beaivegirji''

11.4 Nordiska rådets musikpris

Nordiska rådets musikpris inrättades 1964 av de nordiska ländernas regeringar i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 25/1964. Statuter och instruktion fastställdes 1965. Priset utdelades första gången 1965 och skulle till en början delas ut vart tredje år. Denna bestämmelse ändrades dock och priset utdelas vartannat år sedan 1969. Prissumman höjdes från 50 000 till 75 000 danska kronor från och med 1978 års pris.

Nordiska rådets musikpris 1986 tilldelades kompositör Hafliði Hallgrímsson från Island för musikverket ''Poemi för soloviolin och stråkorkester''. Beslutet fattades av en enhällig jury med följande motivering: ''Hafliði Hallgrímsson har med sitt verk POEMI för soloviolin och stråkorkester fört konsertformen vackert och fantasifullt in i vår tids klang- och formvärld. Med en för komponisten typisk koloristisk känsla skapas fint tecknade bilder av tre bibliska situationer. En mycket levande, välklingande och organiskt komponerad musik med en virtuos och varm solostäm-ma.''

Musikskriftställaren Ulla-Britt Edbergs presentation av Hafliði Hallgrímssons verk vid prisutdelningen ingår i rådsboken Nordisk Råd, 34:e session 1986.

Följande övriga verk var nominerade till 1986 års pris:

<i>Danmark:</i>	Karl Aage Rasmussen:	A symphony in time
	Svend Nielsen:	Violinkonsert
<i>Finland:</i>	Erik Bergman:	Lemminkäinen, körverk, Op 103 (1984)
	Paavo Heininen:	Silkkirumpu (Damasttrumman), opera (1981–82)
<i>Island:</i>	Jón Nordal:	Choralis för orkester (1983)
<i>Norge:</i>	Lasse Thoresen:	Symfonisk konsert for fiolin og orkester
	Åse Hedstrøm:	Anima

Sverige:	Siegfried Naumann:	Och lärkan slår och Skånes sommar ilar. Op. 41/1985 (Anders Österling ur Ales stenar) Ljudpoem för blandad kör och orkester till invigningen av Malmö konserthus 8.9.85. Beställningsverk av Malmö symfoniorkester.
	Ingvar Lidholm:	Kontaktion for orchestra

Nordiska rådets musikpris utdelas nästa gång 1988.

11.5 Nordiska rådets journaliststipendier

Nordiska rådets journaliststipendier är instiftade för att öka journalister-
nas intresse för och möjligheter att skriva om förhållanden i de andra
nordiska länderna samt om nordiskt samarbete. Stadgarna antogs av Nor-
diska rådets presidium 1980 och reviderades 1983 och 1986. År 1986 fanns i
Nordiska rådets budget anslaget 50 000 svenska kronor per land eller totalt
250 000 svenska kronor.

Nordiska rådets journaliststipendier 1986:

Danmark	<i>Jørgen Hansen</i> , Jyllandsposten, 10 000 kr, til studium af kulturelle emner i Norge, Finland og Sverige <i>Peter Hjort</i> , Tidsskrift for Sygeplejersker, 10 000 kr, til kortlægning af ambulanceområdet i de nordiske lande <i>Torben Lodberg</i> , Grønlandsposten, 10 000 kr, til behandling af Vestnordensamarbejdet <i>Linda Overgaard</i> , TV-Avisen, 10 000 kr, til beskrivelse af teknologifremmeordninger i Norden <i>Lars Bech Nielsen</i> , Fyens Stiftstidende, 10 000 kr, til studium af Færøernes økonomi og fiskeri
Finland	<i>Ulla Antila</i> , <i>Harri Anttila</i> , <i>Marjukka Vakkuri</i> , Kurikka-lehti, 9 300 kr, för att stifta bekantskap med Kurikkas vänorter <i>Jouko Erkkola</i> , Vasama-lehti, 9 300 kr, för att stifta bekantskap med Danmark som en del av det nordiska samarbetet samt en bro mellan Europa och övriga Norden <i>Tapio Honkamaa</i> , Iisalmen Sanomat, 6 500 kr, för att stifta bekantskap med landsbygdens livsvillkor i mellersta Sverige <i>Seppo Kangasniemi</i> , Aamulehti, 6 500 kr, för att stifta bekantskap med naturgasborrningarna i Danmark och Norge samt ländernas sätt att använda utländsk arbetskraft i dessa arbeten <i>Matti Linnanahde</i> , YLENAIKAINEN, 9 300 kr, för att stifta bekantskap med Finlands, Sveriges och Norges lokalradioverksamhet samt TV-gränstittande

- Lauri Oilinki*, Turun Päivälehti, 5 500 kr. för en resa till Spetsbergen
- Marja Salmela*, Helsingin Sanomat, 3 600 kr. för att stifta bekantskap med ersättande samhällstjänst i Danmark och Norge
- Island *Frida Proppé*, Morgunbladid, 18 000 kr. för att undersöka de självstyrande områdenas ställning och problem
- Ögmundur Jónasson*, Islands TV, 12 000 kr. för att bekanta sig med de nordiska samhällen i syfte att förbättra underlaget för utökad nyhetsförmedling från övriga nordiska länder till Island
- Eiríkur St. Eiríksson*, Tidskrifterna Fiskifréttir och Sjárvarfréttir, 10 000 kr. för att studera fiskerinäringen och situationen vad beträffar fiskodling i Nordnorge samt samarbetet mellan Island och Norge på dessa områden.
- Jóhanna Birgisdóttir*, Tidskriften STÍLL, 10 000 kr. för att förbereda artiklar om de nordiska huvudstäderna.
- Norge *Arnulf Grut*, NRK P2, 16 000 kr. til et prosjekt om "det finske språket, og finnesnes problemer med de nordiske språk"
- Oddvar Hellerud*, 10 000 kr. "eldreomsorgen i de nordiske land"
- Turid Heiberg*, Tidskriftet "Hørselvernet", 6 000 kr. "hørselomsorgen i Sverige"
- Kirsten Karlsen*, Klassekampen, 10 000 kr. "flyktningeproblemet i de nordiske land"
- Paul E. Vatne*, Morgenbladet, 8 000 kr. "prosjekt om Færøylene"
- Sverige *Marianne Christensson* och *Erik Blix*, Riksradios Smålandsdistrikt, 20 000 kr. för att i ungdomsprogrammet "Rockdepartementet" spegla den musik som skrivs och spelas av ungdomar i Norden.
- Bo Damm*, Expressens Sundsvallsredaktion, 16 000 kr. för att studera och rapportera om Mittnordenssamarbetet, främst med inriktning på kommunikationsproblem, handelshinder och forskningssamarbete.
- Cajsa Malmström*, Reflex-Reportage, 14 000 kr. för att i Norge studera effekterna av den tvärpolitiska kampanj "Släpp in kvinnorna" som genomfördes inför stortingsvalet 1985.

Nordiska rådets journaliststipendier för 1987 anslås lediga att sökas under våren 1987 bl. a. i tidskriften Nordisk Kontakt. Fördelningen av stipendierna sker senast i maj månad.

BILAGA 1

Nordiska rådets sammansättning. Delegationerna och partierna representerade i Nordiska rådet

DANMARKS RIGES DELEGATION

Valgt af Folketinget den 8. oktober 1986 og senere.

Medlemmer

Auken, Margrete (SF)
 Bennedsen, Dorte (S)
 Gyldenkilde, Lilli (SF)
 Hansen, Flemming (KF)
 Hansen, Ivar (V)
 Hansen, Karen Thurøe (KF)
 næstformand
 Jensen, Jens Peter (V)
 Jørgensen, Anker (S)
 formand
 Melchior, Arne (CD)
 Olesen, Aase (RV)
 Pedersen, Robert (S)
 Poulsen, Kaj (S)
 Steffensen, Jens (KrF)
 Stetter, Ib (KF)
 Sønderby, Peder (V)
 Tastesen, Bernhard (S)

Stedfortrædere

Harms, Inger (SF)
 Jakobsen, Svend (S)
 Jacobsen, Hanne Thanning (SF)
 Houe, Poul Henrik (KF)
 Rasmussen, Anders Fogh (V)
 Brask, Alice (KF)
 Brøndsted, Povl (V)
 Nielson, Poul (S)
 Møller, Helge Adam (KF)
 Bilgrav-Nielsen, Jens (RV)
 Stahr, Jimmy (S)
 Hansen, J.K. (S)
 Pedersen, Inger Stilling (KrF)
 Kirkegaard, Knud E. (KF)
 Nielsen, Bente Moustén (V)
 Hjortnæs, Karl (S)

Partierne

CD Centrum-Demokraterne
 KF Det Konservative Folkeparti
 KrF Kristeligt Folkeparti
 RV Det Radikale Venstre
 S Socialdemokratiet
 SF Socialistisk Folkeparti
 V Venstre

FÆRØERNES DELEGATION

Valgt af Færøernes Lagting den 29. juli 1986

Medlemmer

Kjølbros, Karin (Tvfl)
 Sundstein, Jógvan (Fkfl)

Stedfortrædere

Debes, Hans Jákup (Tvfl)
 Kallsberg, Anfinn (Fkfl)

Partierne

Fkfl	Fólkaflokkurin (Folkeflokken)
Tvfl	Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske Parti)

GRØNLANDS DELEGATION

Valgt af Grønlands Landsting den 26. juni 1984

Medlemmer

Lange, Preben (Si)
Steenholdt, Otto (At)

Stedfortrædere

Rasmussen, Henriette (IA)
Ostermann, Peter (At)

Partierne

At	Atássut
IA	Inuit Atagatiit
Si	Siumut

POHJOISMAIDEN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA

Valittu 7 päivänä helmikuuta 1986

Täydennetty 14 päivänä helmikuuta 1986

FINLANDS DELEGATION I NORDISKA RÅDET

Vald den 7 februari 1986

Kompletterad den 14 februari 1986

*Valitut jäsenet:**Valda medlemmar:*

Aho, Esko
Bärlund, Kaj
Elo, Mikko
Hetemäki-Olander, Elsi *pfj.*
(ordf.)
Isohookana-Asunmaa, Tytti
Jansson, Olof (6.11.86)
Kanerva, Ilkka
Kempainen, Arvo
Kempainen, Hannu
Knuuttila, Sakari
Liikanen, Erkki
Lipponen, Paavo
Muurman, Peter *vpij.*
(viceordf.)
Petäjaniemi, Tuulikki

*Varajäsenet**Suppleanter:*

K	Peltari, Seppo	K
Sdp	Nyby, Mats	Sdp
Sdp	Järvisalo-Kanerva, Riitta	Sdp
Kok	Louvo, Anna-Kaarina	Kok
K	Kietäväinen, Timo	K
ÅC	Jansson, Roger (6.11.86)	FS
Kok	Pesola, Helena	Kok
Skdl	Jokinen, Anna-Liisa	Skdl
K	Almgren, Esko	Skf
Sdp	Paakkinen, Saara-Maria	Sdp
Sdp	Kalliomäki, Antti	Sdp
Sdp	Starast, Pekka	Sdp
Sdp	Lähdesmäki, Martti	Sdp
Kok	Hilpelä, Liisa	Kok

Riihijärvi, Heikki	Smp	Ratu, Martti	Smp
Suominen, Ilkka	Kok	Järvenpää, Heikki	Kok
Tuominen, Pekka (6.11.86)	ÅSD	Fagerholm, Karl-Gunnar (6.11.86)	lib.
Turpeinen, Pirkko	Deva	Söderström, Sten	Deva
Westerlund, Henrik	Sfp	Norrback, Ole	Sfp
Väänänen, Marjatta (14.2.86)	K	Nousiainen, Tellervo (14.2.86)	K

Puolueet/Partierna

K	Centerpartiet (Keskustapuolue)
Deva	Demokratiskt alternativ (Demokraattinen vaihtoehto)
Skdl	Demokratiska förbundet för Finlands folk (Suomen Kansan Demokraattinen Liitto)
Sdp	Finlands socialdemokratiska parti (Suomen sosialidemokraattinen puolue)
Kok	Samlingspartiet (Kansallinen kokoomus)
Skl	Finlands kristliga förbund (Suomen kristillinen Liitto)
Smp	Finlands Landsbygdsparti (Suomen Maaseudun Puolue)
Sfp	Svenska folkpartiet
ÅC, FS, ÅSD, lib; se under Ålands delegation.	

ÅLANDS DELEGATION

Valda av Ålands landsting den 6 november 1986

Medlemmar

Jansson, Olof (ÅC) ordförande
Tuominen, Pekka (ÅSD)

Suppleanter

Jansson, Roger (FS)
Fagerholm, Karl-Gunnar (lib)

I delegationen ingår också de av landskapsstyrelsen den 21 januari 1987 utsedda representanterna.

Partierna

FS	Frisinnad samverkan
lib	Liberalerna på Åland
ÅC	Åländsk center
ÅSD	Ålands socialdemokrater

ISLANDS DELEGATION

Valgt af Altinget den 20 december 1986

Medlemmer

Ólafur G. Einarsson (Sj)

fórman

Páll Pétursson (F)

vice förman

Friðjón Þórðarson (Sj)

Guðrún Helgadóttir (Ab)

Pétur Sigurðsson (Sj)

Eiður Guðnason (A)

Haraldur Ólafsson (F)

Suppleanter (personlige)

Friðrik Sófússon (Sj)

Davíð Aðalsteinsson (F)

Árni Johnsen (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Salome Porkelsdóttir (Sj)

Stefán Benediktsson (A)

Guðmundur Bjarnason (F)

Partierne

A Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti)

Ab Alþýðubandalagið (Folkeforbundet)

F Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet)

Sj Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet)

DEN NORSKE DELEGASJON

Valgt av Stortinget 12. juni 1986 og 30. november 1986

Medlemmer

Einar Førde (A)

Oddrunn Pettersen (A)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Reiulf Steen (A)

Kåre Øvregard (A)

Brit Jørgensen (A)

Kjell Magne Fredheim

(nestleder) (A)

Åsa Solberg Iversen (A)

Asbjørn Sjøthun (A)

Jo Benkow (leder) (H)

Margit Hansen-Krone (H)

Jan P. Syse (H)

Anders Talleraas (H)

Rolf Presthus (H)

Thea Knutzen (H)

Harald Synnes (Kr.F.)

Svein Alsaker (Kr.F.)

Johan Buttedahl (Sp)

Ole Gabriel Ueland (Sp)

Hanna Kvanmo (SV)

Suppleanter (i rekkefølge)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Ernst Wroldsen (A)

Ranveig Frøiland (A)

Haakon Blankenborg (A)

Marit Rotnes (A)

Hans Frette (A)

Roger Gudmundseth (A)

Mary Eide (A)

Berit Brørby Larsen (A)

Arnljot Norwich (H)

Lars Lefdal (H)

Per-Kristian Foss (H)

Ingrid I. Willoch (H)

Hallgrim Berg (H)

Brita Borge (H)

Kjell Furnes (Kr.F.)

Borghild Røyseland (Kr.F.)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Anne Enger Lahnstein (Sp)

Theo Koritzinsky (SV)

Partiene

A	Det norske Arbeiderparti
H	Høyre
KrF	Kristelig Folkeparti
Sp	Senterpartiet
SV	Sosialistisk Venstreparti

SVERIGES DELEGATION

Vald av riksdagen den 9 oktober 1986

Medlemmar

Andersson, Lennart (s)
 Bildt, Carl (m)
 Björk, Gunnar (c)
 Exner, Lahja (s)
 Gadd, Arne (s)
 Håkansson, Per Olof (s)
 Jonsson, Elver (fp)
 Komstedt, Wiggo (m)
 Lundblad, Grethe (s)
 vice ordf.
 Nilsson, Barbro (s)
 Nyhage, Hans (m)
 Oscarsson, Berit (s)
 Petersson, Hans (fp)
 Sundberg, Ingrid (m)
 Svensson, Sten (m)
 Söder, Karin (c) ordf.
 Werner, Lars (vpk)
 Westerberg, Bengt (fp)
 Öhrsvik, Lena (s)
 Östrand, Olle (s)

Suppleanter

Ulander, Lars (s)
 Andersson, Arne (m)
 Mattsson, Kjell A. (c)
 Pettersson, Hans (s)
 Sandberg-Fries, Yvonne (s)
 Svartberg, Karl-Erik (s)
 Bergdahl, Hugo (fp)
 Dahlberg, Rolf (m)
 Johansson, Kurt Ove (s)

 Johansson, Ulla (s)
 Fridolfsson, Filip (m)
 Fransson, Jan (s)
 Andrén, Margareta (fp)
 Häggmark, Siri (m)
 Rydle, Birgitta (m)
 Jonäng, Gunnel (c)
 Lantz, Inga (vpk)
 Annerstedt, Ylva (fp)
 Johansson, Anita (s)
 Sundström, Sten-Ove (s)

Partierna

c	Centerpartiet
fp	Folkpartiet
m	Moderata samlingspartiet
s	Sveriges socialdemokratiska arbetareparti
vpk	Vänsterpartiet kommunisterna

BILAGA 2

Utskottens sammansättning och möten

JURIDISKA UTSKOTTET

Medlemmer ved afslutning af 34. session

Danmark	Flemming Hansen (KF) Jens Steffensen (KrF) Bernhardt Tastesen (S)
Finland	Mikko Elo (Sdp) Tuulikki Petäjänemi (Kok) Heikki Riihijärvi (Smp)
Island	Friðjón Þórðarson (Sj.)
Norge	Åsa Solberg Iversen (A) Arnljot Norwich (H) Asbjørn Sjøthun (A)
Sverige	Lennart Andersson (s) Hans Nyhage (m) Lars Werner (vpk)

Forandringer under året

Den 30. oktober Rolf Presthus (H) i stedet for Arnljot Norwich

Formandskab

Formand	Bernhardt Tastesen
Næstformand	Friðjón Þórðarson
Sekretær	Hanne Nielsen, cand. jur.

Møder

Den 2. og 4. marts i København

Den 27.–28. august i Jokkmokk og Vietas

Den 11. november i Helsingør

Den 11. november med Nordisk Ministerråd/justitsministrene og Sveriges indvandrermister i Helsingør

Den 29.–30. januar i Stockholm

KULTURUTSKOTTET

Medlemmar vid 34:e sessionens afslutning

Danmark	Karen Højte Jensen (KF) Robert Pedersen (S) Erlendur Patursson (Færøerne) (Tvfl) Otto Steenholdt (Grønland) (At)
---------	---

Finland	Elsi Hetemäki-Olander (Kok) Tytti Isohookana-Asunmaa (K) Paavo Lipponen (Sdp) Pirkko Turpeinen (Skdl)
Island	Eiður Guðnason (A.)
Norge	Kirsti Kolle Grøndahl (A) Thea Knutzen (H) Reiulf Steen (A) Anders Talleraas (H)
Sverige	Georg Andersson (s) Rune Gustavsson (c) Barbro Nilsson (s) Hans Petersson (fp)

Förändringar under året

Den 14 mars	Ib Stetter (KF) efter Karen Højte Jensen
Den 12 juni	Kåre Øvregard (A) efter Kirsti Kolle Grøndahl
Den 29 juli	Karin Kjølbrot (Tvf) efter Erlendur Patursson
Den 25 oktober	Gunnar Björck (c) efter Rune Gustavsson Berit Oscarsson (s) efter Georg Andersson

Ordförandeskap

Ordförande	Eiður Guðnason
Viceordförande	Otto Steenholdt
Sekreterare	Guy Lindström, pol. mag.

Möten

Den 2, 3 och 4 mars	i Köpenhamn
Den 13–14 maj	i Helsingfors
Den 4–7 augusti	i Alta, Lakselv, Karasjok och Kautokeino
Den 29 september	i Reykjavik
Den 11 november	i Helsingör
Den 29–30 januari 1987	i Stockholm

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTET

Medlemmar vid 34:e sessionens avslutning

Danmark	Lilli Gyldenkilde (SF) Kaj Poulsen (S) Peder Sønderby (V)
Finland	Olof Jansson (ÅC) Ilkka Kanerva (KoK) Sakari Knuutila (Sdp)
Island	Guðrún Helgadóttir (Ab.)

Norge	Bjarne Mørk-Eidem (A) Margit Hansen-Krone (H) Ole Gabriel Ueland (Sp)
Sverige	Elver Jonsson (fp) Wiggo Komstedt (m) Olle Östrand (s)

Förändringar under året

12 juni	Ragna Berget Jørgensen (A) efter Bjarne Mørk Eidem
14 oktober	Margrete Auken (SF) efter Lilli Gyldenkilde

Ordförandeskap

Ordförande	Elver Jonsson
Vice ordförande	Sakari Knuuttila
Sekreterare	Tómas H. Sveinsson, cand. oecon.

Möten

- Den 2–4 mars i Köpenhamn
- Den 2 april på Arlanda (arbetsgrupp)
- Den 26 maj på Kastrup (arbetsgrupp)
- Den 23–26 juni i Rogaland
- Den 10 november i Helsingør (arbetsgrupp)
- Den 10–11 november i Helsingør
- Den 11 november i Helsingør med Nordiska ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna)
- Den 28 januari 1987 i Stockholm (arbetsgrupp)
- Den 29–30 januari 1987 i Stockholm

SOCIAL- OCH MILJÖUTSKOTTET

Medlemmar vid 34:e sessionens avslutning

Danmark	Margrete Auken (SF) Dorte Bennedsen (S) Frode Nør Christensen (CD)
Finland	Kaj Bärlund (Sdp) Hannu Kemppainen (K) Marjatta Väänänen (K)
Island	Pétur Sigurðsson (Sj.)
Norge	Svein Alsaker (Kr.F.) Jo Benkow (H) Brit Jørgensen (A)
Sverige	Arne Andersson (m) Grethe Lundblad (s) Lena Öhrsvik (s)

Förändringar under året

Den 14 mars	Niels Bollman (CD) efter Frode Nør Christensen
Den 9 oktober	Sten Svensson (m) efter Arne Andersson
Den 14 oktober	Lilli Gyldenkilde (SF) efter Margrete Auken
Den 26 november	Arne Melchior (CD) efter Niels Bollman

Ordförandeskap

Ordförande	Marjatta Väänänen
Vice ordförande	Svein Alsaker
Sekreterare	Eric Hultén, fil. kand.

Möten

Den 2 och 4 mars	i Köpenhamn
Den 2 april	i Uppsala
Den 13 augusti	i Akureyri
Den 11 och 12 november	i Helsingør
Den 12 november	i Helsingør med Nordiska ministerrådet – social- och hälsovårdsministrarna
Den 29 och 30 januari 1987	i Stockholm

EKONOMISKA UTSKOTTET

Medlemmar vid 34:e sessionens avslutning

Danmark	Karen Thurøe Hansen (KF) Anker Jørgensen (S) Preben Lange (Si) Agnar Nielsen (Sb) Aase Olesen (RV)
Finland	Esko Aho (K) Arvo Kempainen (Skdl) Erkki Liikanen (Sdp) Peter Muurman (Sdp) Ilkka Suominen (Kok)
Island	Stefán Benediktsson (A.) Páll Pétursson (F.)
Norge	Hallvard Bakke (A) Gro Harlem Brundtland (A) Johan Buttedahl (Sp) Harald Synnes (Kr. F.) Jan P. Syse (H)
Sverige	Lahja Exner (s) Arne Gadd (s) Sten Svensson (m) Karin Söder (c) Bengt Westerberg (fp)

Förändringar under året

Den 10 juni	Einar Førde (A) och Oddrunn Pettersen (A) efter Hallvard Bakke och Gro Harlem Brundtland
Den 29 juli	Jógvan Sundstein (Fkfl) efter Agnar Nielsen
Den 23 oktober	Carl Bildt (m) efter Sten Svensson
Den 20 december	Haraldur Ólafsson (F.) efter Stefán Benediktsson

Ordförandeskap

Ordförande	Jan P. Syse
Vice ordförande	Arne Gadd
Sekreterare	Anders Kleppe, cand. økon.

Möten

Den 3 och 4 mars	i Köbenhavn
Den 12 maj	i Köbenhavn (niomannakommittén)
Den 11–15 augusti	i Akureyri
Den 17 september	i Bergen
Den 10 och 11 november	i Helsingør
Den 29 och 30 januari 1987	i Stockholm

BUDSJETT- OG KONTROLLUTVALGET

Medlemmer valgt av rådet den 6 mars 1986:

Danmark	Hansen, Ivar (V) Jensen, Jens Peter (V) Tastesen, Bernhardt (S), juridisk udvalg
Finland	Tuominen, Pekka (ÅSD) Westerlund, Henrik (Sfp) Väänänen, Marjatta (K), sosial- og miljøutvalget
Island	Ólafur G. Einarsson (Sj.) Eiður Guðnason (A), kulturutvalget
Norge	Fredheim, Kjell-Magne (A) Kvanmo, Hanna (SV) Syse, Jan P. (H), økonomisk udvalg
Sverige	Håkansson, Per Olof (s) Jonsson, Elver (fp), kommunikasjonsutvalget Sundberg, Ingrid (m)

Formannskap

Formann	Hansen, Ivar
Nestformann	Kvanmo, Hanna
Sekretær	Myhre-Jensen, Kjell, stf. presidiesekretær

Møter

Den 6 mars i København

Den 12 mai i København

Den 12 mai med representanter for Nordisk Ministerråd

Den 10 november i Helsingør

Den 11 november med Nordisk Ministerråd/Samarbeidsministrene

Den 28 januar 1987 i Stockholm

Den 28 januar 1987 med representant for NMR-SAM i Stockholm

Budsjettkomiteen var i virksomhet frem til sesjonens avslutning hvorefter dens oppgaver ble overtatt av Budsjett- og kontrollutvalget. Budsjettkomiteen hadde møter 3. og 6. mars 1986. Komiteens formann og nestformann frem til 34. sesjons avslutning var henholdsvis Bjarne Mørk Eidem og Jens Peter Jensen.

BILAGA 3

Presidiesekretariatets budget for 1986 og 1987 og preliminær budget for 1988 (i 1000-tal SEK) samt förteckning över befattningar vid Nordiska rådets presidiesekretariat

<i>Kostnader</i>	Budget 1986	Budget 1987	Prel. budget 1988
Personalkostnader	8 508	9 250	9 720
Resekostnader	1 450	1 750	1 860
Förvaltningskostnader	3 300	3 700	3 900
Finansiella kostnader	1	1	1
Information	2 078	2 350	2 130
Nordisk Kontakt	1 622	1 800	1 900
Rådets tryck	4 120	3 715	4 430
Till presidiets förfogande	1 650	1 245	1 499
Partistöd	800	850	850
Summa kostnader	23 529	24 661	26 290
<i>Intäkter</i>			
Interna avgiftssystemet	1 000	1 000	1 100
Finansiella intäkter	230	200	210
Rådets tryck m. m.	1 280	800	900
Summa intäkter	2 510	2 000	2 210
Medelsreserv	–	400	1 200
Summa nettokostnader	21 019	23 061	25 280

Förteckning över befattningar (per den 31 december 1986)*Presidiesekretariatet*

Presidiesekreterare
 Stf. presidiesekreterare (2)
 Informationschef
 Redaktör
 Informationssekreterare
 Byrådirektör
 Kamrer
 Byråsekreterare
 Byråassistent (3)
 Assistent (6)
 Expeditionsföreståndare
 Expeditionsassistent (2)
 Lokalvårdare

Utskottssekretariatet

Utskottssekreterare (5)

Nordisk Kontakt

Chefredaktör

BILAGA 4**NU och NORD****NU-serien 1986**

1. Nordiska samarbetsorgan
2. Företagsböter
3. Trafiksäkerhet i Norden – handlingsplan med sikte på 90-talet

NORD-publikationer 1986*Arbetsmarknad*

Arbetslöshetsförsäkring vid permitteringar och korttidsarbete (NAUT-rapport 1985: 11)

Information som arbetsmarknadsservicens redskap (NAUT-rapport 1986: 1)

Ekonomiska bidrags- och ersättningssystem och nordiska ungdomars utbildnings- och arbetsmarknadsval (NAUT-rapport 1986: 2)

Arbetstiden i Norden

Regionale beskäftigelsesprognoser

Arbidsmarknadspolitik och nyskapingsarbete

Arbetsmarknadspolitikens roll vid nyföretagande

Arbetsmiljö

Organic Solvents and the Central Nervous System

Regulering, arbejdsmiljø, virksomheder og økonomiske konsekvenser

Ekonomi

Nordisk økonomisk forskningsråd. Årbok 1985

Ekonomiska utsikter i Norden 1986–1987

The Outlook for the Nordic Economies

Seminar om nordisk skatte- og avgiftspolitik

Energi

Fjernvarme

Bioenergi

Olie og gas i Norden nr 5 – Nordisk raffineringindustri og handel med olieprodukter

Olie og gas i Norden nr 6 – Belysning av sikkerhetsproblematikken på offshore området

NKA-rapporter:

Sjøvannbestandige materialer

Radiological Implications of Coal and Peat Utilization in the Nordic Countries

Risk Analysis Uses and Techniques in the Non-Nuclear Field – A Nordic Perspective

Management of Radioactive Waste Resulting from Nuclear Fuel Damage

Emnesorienterte prosjektkataloger

The Human Component in the Safety of Complex Systems

Nordic Reactor Safety Research

Nordisk radioøkologi. En sammanfattning av 4 års nordiskt samarbeite

Jordbruk

Nordiskt handlingsprogram på jordbruksområdet

Bioteknologisk samarbeite i Norden

Samordnad odlingsvårdsprovning i Norden (SNP-publikation)

Konsumentområdet

Textilreflexers funksjonsegenskaper (NEK-rapport 1985: 12)

Gemensam nordisk provning av kolfilterflåktar (NEK-rapport 1985: 13)

Registrering av ulykkesdata i sykehus/helseinstitusjoner – Situasjonen i Norden (NEK-rapport 1985: 14)

Konsumentfrågor i socialarbetarutbildningen. Etapp 2 (NEK-rapport 1985: 15)

Forbrukerrettslige aspekter på datateknologi og betalingskort i varehandelen (NEK-rapport 1986: 1)

Statisk oppladdning av textila material (NEK-rapport 1986: 2)

Dammsugare. Utvärdering av gemensam nordisk provning (NEK-rapport 1986: 3)

Symboler som informationsmedel. Metodstudie (NEK-rapport 1986: 4)

Konsumentinriktad information om hushållsapparaters buller (NEK-rapport 1986: 5)

Forbrukerinformation i de elektroniske medier (NEK-rapport 1986: 6)

Framtidens konsumentinformation (NEK-rapport 1986: 7)

Vägar till konsumentinflytande (NEK-rapport 1986: 8)

Konsumenten og de nye medier (NEK-rapport 1986: 9)

Kontrollen med markedsføring (NEK-rapport 1986: 10)

Produktsäkerhet – hushållskemikalier (NEK-rapport 1986: 11)

Leksaksprojektiler (NEK-rapport 1986: 12)

Nordisk möbelformation – rapport från ett seminarium (NEK-rapport 1986: 13)

Information vid köp av begagnad bil (NEK-rapport 1986: 14)

Nordisk fortbildningskurs på konsumentområdet 1984–1985 (NEK-rapport 1986: 15)

Nordisk konsumentpolitisk samverkan mot tekniska handelshinder (NEK-rapport 1986: 16)

Kultur

Utbildning:

Datateknologi og spesialundervisning

Uppfostran och informationssamhället

Kundskabsformidling i 1995

Nordiske språk i gymnas og yrkesutdanning

Rapport om Nordpå-projektet

Changes in Working Life – Opportunities for Learning

Brug af datateknologi i undervisning af handikappede elever

Allmäncultur:

Nordisk kulturelt samarbejde 1985

Livsmedelsområdet

Valg av metode ved kostholdsundersøkelser (PNUN-rapport 1986: 1)

Jämförelse av de nordiska ländernas bestämmelser om livsmedelstillatser (PNUN-rapport 1986: 2)

Miljö

Potency Ranking of Carcinogenic Substances (Miljörapport 1985: 4E)

Nordiskt seminarium om riktlinjer för luftkvalitet 1985-05-29–05-30 (Miljörapport 1985: 6)

MIL-1 Miljøeffekter ved energiproduktion. Landdeponering af restprodukter fra forbrændning af kul og tørv. Slutrapport (Miljörapport 1986: 1)

MIL-2 Mutagenic and Carcinogenic Compounds from Energy Generation. Final Report. (Miljörapport 1986: 2)

MIL-3 Slutrapport. Försurningens inverkan på metallupptagning i växter och djur (Miljörapport 1986: 3)

MIL-4 Final Report. The Relative Contribution of Air Pollutants from Various Sources to Man and the Environment (Miljörapport 1986: 4)

Miljökonsekvenser av energiformer baserade på förnybara energikällor (Miljörapport 1986: 5)

Miljöfarligt affald. Seminar den 27.–28. september 1984 (Miljörapport 1986: 6)

Forstår forbrugerne advarselsmærkningen av husholdningskemikalier? (Miljörapport 1986: 7)

Acid Precipitation Literature Review (Miljörapport 1986: 8)

Dieselskvaliteter og avgasemissioner (Miljörapport 1986: 9)

Guinea Pig Sensitization Assays for Evaluation of the Contact Allergenic Potential of Chemicals and Products (Miljörapport 1986: 10)

Critical Loads for Sulphur and Nitrogen (Miljörapport 1986: 11)

Kvalitetskrav til regenerat af returplast (Miljörapport 1986: 12)

Europas luft – Europas miljø

Europe's Air – Europe's Environment

L'atmosphère de l'Europe – L'environnement de l'Europe

Europas Luft – Europas Umwelt

Drift av kommunala reningsverk (VA-projekt)

Pågående och slutförda projekt om kommunala avloppsvatten i Norden (VA-projekt)

Regionalpolitik

Ny teknik och regionalutveckling

Förnyelse och utveckling i skärgården. Nya vägar till utkomst och service i en levande skärgård

Social- och hälsovård

Välfärdssamhällets framtid i Norden

Fritidshem i Norden

Nordiska hälsovårdshögskolans rapporter:

Prevention i primärvården

Management of Primary Health Care

Health Implications of Family Break-down

Epidemiologi i tandvården

Training Course in Social Pediatrics. Part I. Peripregnancy Period

Turism och trafik

Rapport 40: Statistik över spritkørsel i Norden

Trafiksäkerhet och åldrande

Varia

Att förstå varandra i Norden – språkråd till nordbor i nordiskt samarbete
Partierna i Nordens parlament

Nordiska rådet – En handbok om regler och arbetsformer

Pohjoismaiden Neuvosto – Käsikirja, säännöt ja työmuodot

Nordic Council – Rules and Procedures

Nordiska samarbetsavtal

Nordiska rådets 2:a partisekreterarkonferens

Riktlinjer för utgivning av Nordisk utredningsserie (NU-serien)

antagna av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets presidium den 13 maj 1986 och i kraft från den 1 januari 1987.

1. Utgivare

Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet utger och ansvarar gemensamt för Nordisk utredningsserie (NU-serien).

2. Omfattning

Serien skall bestå av centrala nordiska utredningar som kan bilda underlag för politiska beslut.

3. Organisation och finansiering

Tekniskt ansvar för redigering och produktion åvilar Nordiska ministerrådets sekretariat som upprätthåller en redaktion för NU-serien. Kostnader för utgivningen bestrids från ministerrådets budget.

4. Distribution och försäljning

Lagerhållning och försäljning handhas av Nordiska ministerrådets sekretariat. Nordiska ministerrådet träffar avtal med kommissionärer samt tillställer dem erforderlig upplaga för försäljning. NU-serien distribueras genom ministerrådets sekretariat i samarbete med Nordiska rådets delegationssekretariat och presidiesekretariatet i enlighet med en särskild överenskommelse mellan sekretariaten. Nordiska rådets presidiesekretariat och delegationssekretariaten kan beställa upplagor av NU-serien till produktionspris.

5. Registrering

NU-serien registreras centralt av Nordiska ministerrådets sekretariat som sammanställer och distribuerar publikationslistor och före årets slut utger "Tryckt & Utgivet", där den samlade utgivningen redovisas.

6. Uppföljning

Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) låter regelbundet granska att utgivningen av NU-serien motsvarar dessa angivna riktlinjer.

Riktlinjer för utgivning av de nordiska organens rapporter och publikationer (NORD-publikationer)

antagna av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets presidium den 13 maj 1986, och i kraft från den 1 januari 1987.

1. Utgivare

Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet utger och ansvarar för rapporter och publikationer, benämnda NORD-publikationer.

2. Omfattning

NORD-publikationer är ett samlingsbegrepp för enstaka publikationer samt för sektorsvis uppdelade serier.

3. Organisation och finansiering

Tekniskt ansvar för redigering och produktion åvilar det utgivande samnordiska sekretariatet. Kostnaderna för utgivningen bestrids över detta sekretariats budget.

4. Distribution och försäljning

Lagerhållning och försäljning handhas av det utgivande samnordiska sekretariatet. Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska rådets presidiasekretariat träffar avtal med kommissionärerna om försäljning av NORD-publikationer. Det utgivande samnordiska sekretariatet ställer erforderlig upplaga till kommissionärernas förfogande för försäljning. Det andra samnordiska sekretariatet samt Nordiska rådets delegationssekretariat skall utan kostnad erhålla en referensupplaga på 100 exemplar tillsammans. Utöver den fria referensupplagan kan till produktionspris beställas ytterligare exemplar.

5. Registrering

NORD-publikationer registreras centralt av Nordiska ministerrådet som sammanställer och distribuerar publikationslistor och före årets slut utger "Tryckt & Utgivet", där den samlade utgivningen redovisas.

6. Uppföljning

Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) låter regelbundet granska att utgivningen av NORD-publikationer motsvarar dessa angivna riktlinjer.

BILAGA 5

Promemoria upprättad inom Nordiska rådets presidiesekretariat om målsättningar i det nordiska samarbetet

Utdrag ur protokoll fört vid möte med Nordiska rådets presidium i Köpenhamn den 25 november 1986:

§ 11 Målsettinger i det nordiske samarbeidet

Presidiet dröfted 12.–13. mai og 26.–27. juni 1986 på bakgrunn av notat P 169b/1986 "Utvecklingsperspektiv i det nordiska samarbetet" det nordiske samarbeidets målsettinger og utviklingsperspektiv. Presidiesekretæren fikk i oppdrag å fremlegge et notat med konkrete forslag om målsettinger i det nordiske samarbeidet til presidiets møte i november 1986.

Sekretærkollegiet fremførte på sitt møte 27. oktober 1986 visse synspunkter på et utkast til notat og uttrykte tilfredshet over arbeidet.

Presidiet dröfted saken (P 396a/1986) på sitt møte 9. november 1986 og utsatte saken til neste møte.

Presidiet dröfted saken på nytt og *fant* det hensiktsmessig for presidiesekretariatets arbeid, at denne type oversikter over saksområder, emner og idéer forelå.

Presidiet besluttet for sin del å ta notat P 396a/1986 til etterretning uten realitetsdrøftelse.

Nordiska rådets presidium diskuterade den 12–13 maj och den 26–27 juni 1986 det nordiska samarbetets målsättningar och utvecklingsperspektiv. Mot bakgrund av dessa diskussioner beslöt presidiet den 27 juni 1986 att uppdra åt presidiesekreteraren att lägga fram en promemoria med konkreta förslag om målsättningar i det nordiska samarbetet till presidiets möte i november 1986. Som bakgrundspromemoria vid mötena i maj och juni förelåg dokument P169/b/1986 "Utvecklingsperspektiv i det nordiska samarbetet".

Nedanstående dokument är presidiesekreterarens förslag.

Målsättningar i det nordiska samarbetet

Godkända av Nordiska rådets presidium den 1986.

Nordiska rådets presidi

diskussion om det nordiska samarbetets utvecklingsperspektiv. Som ett resultat av diskussionen anges i detta uttalande de mål som presidiet för sin del aktivt kommer att verka för under den närmaste treårsperioden. Presidiet avser att löpande se över möjligheterna att förverkliga målen och kommer att redogöra för detta i sin årliga rapportering till plenarförsamlingen.

Presidiet vill verka för ökad samhörighet i Norden och för ett "nordiskt medborgarskap" bl. a. genom

- att utveckla det parlamentariska programmet för nordiskt medborgarskap genom att låta framställa *rättighetskataloger* (Codex Nordicus) och genom att söka avlägsna olika hinder för medborgarskapet

- att underlätta för *invandrare att leva i de nordiska samhällena* särskilt vad gäller utbildning, bostad, arbete och fritid genom ömsesidig anpassning mellan de inflyttade och befolkningen i varje nordiskt land
- att föreslå att en *nordisk ombudsmannainstitution* upprättas med uppgift att bevaka att de nordiska avtalen inom de olika samhällssektorerna – arbetsmarknad, skatter, sociala rättigheter m. m. – tillämpas i praktiken
- att vidareföra det socialpolitiska samarbetet i Norden i syfte att uppnå en enhetlig nivå inom *det sociala trygghetssystemet*
- att verka för åtgärder i syfte att utveckla *Norden som kulturell hemmarknad* med förbättrade möjligheter för författare, konstnärer, skådespelare, musiker m. fl. att nå ut till en stor publik i Norden
- att utöka lärar- och elevutbytet genom att *etablera utbytes- och informationscentra* och genom att inom utbytesverksamheten utnyttja befintliga nordiska institutioner på skolområdet
- att avskaffa eventuella hinder och utöka möjligheterna för *ungdomar* att få *studie- och arbetslivserfarenheter* i annat nordiskt land
- att det senast 1990 införs ett system som innebär att såväl *flygresor som datakommunikation i Norden* i prissättningen klassas som inrikestrafik.

Presidiet vill verka för *kvalitetshöjningar i den nordiska levnads- miljön* bl. a. genom

- att ett *handlingsprogram mot luftföroreningar* antas före 1988 som en uppföljning av slutkommunikén från Nordiska rådets konferens om luftföroreningar i september 1986
- att den nordiska *miljöskyddslagstiftningen harmoniseras* under medverkan av en kommitté med parlamentariskt deltagande som skall slutföra sitt arbete senast 1989
- att en *nordisk arbetsmiljökonvention* antas före 1988 som en ram för arbetet med harmonisering av arbetsmiljöreglerna
- att bättre följa upp *jämställhetsmålsättningarna* och att de förverkligas i de olika program och projekt, som pågår i Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets regi
- att det i anslutning till arbetet med en handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet upprättas en *nordisk mediefond* före 1990 för samproduktion av film, TV och videoprogram.

Presidiet vill verka för *ekonomisk utveckling och full sysselsättning i Norden och för rationellare och effektivare arbetsresultat* genom att stödja bl. a.

- målsättningen om *rätten till arbete* t. ex. genom olika insatser för att lösa arbetslösheten bland unga kvinnor
- insatser för att snarast utveckla *det nordiska centret för industriell forskning och utveckling i Oslo* till ett resursstarkt nordiskt kraftcentrum inom data- och högteknologin samt bioteknologin
- ökat nordiskt forskarutbyte, systematiserad nordisk forskarutbildning samt nya gemensamma satsningar på *forskning inom smala eller kostnadskrävande sektorer*
- *infrastrukturinvesteringar* för effektiva och miljövänliga transporter och kommunikationer t. ex. moderna järnvägstransporter, katalytisk

avgasrening samt utnyttjande av ADB för effektivisering av transporter-
na

- olika åtgärder för att *underlätta handeln* mellan de nordiska länderna genom att gemensamt förenkla rutinerna inom tulladministrationerna bl. a. med hjälp av ökad datorisering.

Presidiet vill verka för att arbetet i den särskilda kommitté, som skall utreda *det nordiska samarbetet i internationella sammanhang*, leder till konkreta resultat. Presidiet avser för sin del bl. a.

- att arrangera *internationella konferenser* om väsentliga och aktuella ämnen för intresserade europeiska länder och organisationer på motsvarande sätt som luftvårdskonferensen 1986. Nästa konferens planeras äga rum 1989
- att medverka till att ett alleuropeiskt *miljöteknologisekretariat* upprättas med satsningar på såväl nordisk miljöhögteknologi som europeiskt samarbete i miljöfrågor
- att förstärka de *informationsinsatser* som riktar sig *mot utomnordiska länder och organisationer* för att därigenom bidra till att öka de nordiska ländernas inflytande i internationella fora.

Presidiet vill verka för att de nordiska länderna upprätthåller och vidareutvecklar traditionen att värna – såväl nationellt som internationellt – om *mänskliga rättigheter*, genom att bl. a. arbeta för

- en koordinerad nordisk insats i internationella organisationer när det gäller respekten för *mänskliga rättigheter*, bl. a. i Sydafrika
- ett utvidgat och fördjupat samarbete om *flyktingfrågor* inklusive ett utvidgat informationssamarbete om flyktingarnas villkor både i hemlandet och i mottagarlandet
- ett fast årligt ekonomiskt bidrag till det *Internationella Rehabiliterings- och forskningscentret för Tortyroffer i Köpenhamn* (RCT).

Presidiet vill verka för bättre *garantier* för det nordiska samarbetets *arbetsbetingelser* samt för en effektivare *nationell uppföljning* av och information om samarbetets resultat och målsättningar. Därför avser presidiet bl. a. att bidra till

- att *finansieringen av det nordiska samarbetet* säkras genom särskilda överenskommelser mellan länderna
- att stärka det nordiska lagstiftningssamarbetet bl. a. genom upprättande av en särskild *avdelning för rättsligt samarbete* i Nordiska ministerrådets sekretariat
- att *parlamentsutskotten* i ökad utsträckning skall kunna beakta det nordiska samarbetets resultat och målsättningar i lagstiftningsarbetet
- att de nordiska samarbetsorganen har en *effektiv informations- och publikationsverksamhet*. Presidiet avser att för sin del arbeta för ope-

rativa lösningar i varje nordisk huvudstad i form av centra, som garanterar en effektiv informationsverksamhet gemensam för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Detta kan innebära att nya centra upprättas eller att existerande institutioner utvecklas.

BILAGA 6

Slutkommuniké fra Nordisk Råds internationale konference om grænseoverskridende luftforurening, den 8.–10. september 1986*

Parlamentsmedlemmer fra Mellem- og Nordeuropa forsamlet ved Nordisk Råds internationale konference i Stockholm den 8.–10. september 1986 er blevet enige om følgende sluddokument.

På baggrund af

- de skader lokalt, regionalt og globalt, som luftforureningen og den sure nedbør forårsager på økosystemer, jord og vand, skove og anden vegetation, dyreliv, bygninger, maskiner og kulturgenstande, samt sundhedsskader, især hvad angår børn;
- det aktuelle arbejde inden for rammerne af Konventionen om langtrækende grænseoverskridende luftforurening;
- protokollen til ovennævnte konvention underskrevet i Helsingfors i juli 1985 om en reduktion af svovludslip eller deres grænseoverskridende strømninger med mindst 30 % inden 1993;
- behovet for foranstaltninger for ligeledes at reducere udslip af kvælstofoxider, kulbrinter og andre forbindelser;
- de stadig større vanskeligheder og omkostninger ved at udbedre miljøskader, eftersom der ikke tages tilstrækkelige forholdsregler og uoprettelige skader derved kan opstå;
- at der allerede findes teknologi til væsentligt at reducere udslip af svovldioxid, kvælstofoxider og kulbrinter fra såvel stationære som mobile kilder;
- at det internationale samarbejde for miljøbeskyttelse bidrager til at styrke freden og sikkerheden i Europa såvel som i hele verden. Miljø-mæssige problemer kan kun løses i fremtiden;

understreger deltagerne behovet for

- effektive bestræbelser på at reducere udslip af svovl- og kvælstofforbindelser samt kulbrinter ved hjælp af forbedret energi- og produktionsteknik, genbrug og avancerede rensningssystemer såvel som ved en rationel anvendelse af energi; med et helhedssyn på miljø og produktion kan eksisterende miljøproblemer løses, uden at der skabes nye problemer;

* Dansk version. Slutkommunikén antogs på engelska. Den föreligger dessutom på finska, franska, isländska, norska, ryska, svenska och tyska.

- forøget indsats mod udslip af luftforurenende stoffer fra personvogne, andre motorkøretøjer og luftfartøjer, således at der opnås en mere effektiv fjernelse af forurenende stoffer fra udstødning, og ændringer i transportstrukturen;
- effektive måle- og analysesystemer til overvågning af luftstrømme, spredningsformer og virkninger af fysisk og kemisk omdannelse for at få et bedre helhedsbillede af grænseoverskridende luftforurening samt af årsagssammenhænge mellem luftforurenende stoffer og deres skadelige virkninger;
- flere oplysninger og mere forskning, både på nationalt og koordineret internationalt plan, i luftforurenende stoffer og kuldioxid, deres årsager og utilsigtede virkninger på langt såvel som på kort sigt på miljøet samt deres indvirkning på menneskers sundhed;
- særlig opmærksomhed over for og intensiveret forskning for at kortlægge de kemiske omdannelsesprocesser, der kan føre til ozondannelse og andre fotokemiske reaktioner med alvorlig skade på skove og anden vegetation til følge;
- vidtgående bevarings- og restaureringsprogrammer for at beskytte alle de kulturgenstande og historiske og kulturelle monumenter, der udgør en uerstattelig del af Europas kulturarv.

For at opnå dette er det nødvendigt

- at alle konventionsparter tilslutter sig protokollen om reduktion af svovludslip og indleder konsultationer inden for rammerne af konventionen med det formål at hæve ambitionsniveauet for yderligere at begrænse svovludslippene i 1990'erne; disse mål bør fastlægges under hensyntagen til blandt andet de kritiske belastningsværdier for forskellige områder og økosystemer;
- at intensivere bestræbelserne på at reducere udslip af kvælstofoxider og kulbrinter med henblik på at udfærdige bindende protokoller, i hvilke de underskrivende stater forpligter sig til at reducere udslippene inden for en aftalt periode; vor viden om menneskeskabt produktion, transport og omdannelse af kvælstofoxider og kulbrinter samt disses biprodukter i atmosfæren skal øges, og grænseoverskridende strømninger skal udregnes land for land;
- uanset den tid, det tager at fuldføre arbejdet med en internationalt bindende protokol, at alle stater skal træffe effektive foranstaltninger for at kontrollere udslippene af kvælstofoxider fra både stationære og mobile kilder;
- at der fortsat gives høj prioritet til udviklingen af energibesparende og miljøvenlige energi- og industriprocesser med ringe eller slet ingen affaldsproduktion og til udviklingen af effektiv rensningsteknik, både i den nationale teknologiske udvikling og i internationalt økonomisk og teknologisk samarbejde; konferencen opfordrer til internationale samarbejdsprojekter med dette formål;

- for alle lande, når de fastlægger deres nationale energi-, transport- og industripolitik, at lægge større vægt på koordineringen af disse med miljøpolitikken; det anbefales, at der opstilles økologiske budgetter til dette formål, som behandler fordelene og ulemperne ved forskellige former for energiproduktion;
- at fremme forskning i luftforureningens indvirken på sundheden;
- at fremme kulturelt samarbejde med henblik på at bevare og restaurere kulturgjenstande og historiske og kulturelle monumenter, der risikerer hurtig ødelæggelse, såfremt luftforureningen ikke reduceres, samtidig med at der iværksættes omfattende restaureringsforanstaltninger; konferencen opfordrer til internationale samarbejdsprojekter med dette formål;
- at handel med og bistand til udviklingslande sker på en sådan måde, at modtagerne oplyses om de miljømæssige virkninger af produktionsprocesserne og produkterne, og at froholdsregler til sikring af en miljømæssig ansvarlig udvikling i disse lande prioriteres i forbindelse med alle overførsler af bistand og teknologi;
- at udvide overvågningsprogrammet inden for rammerne af EMEP, således at det kommer til at omfatte kvælstofoxider og kulbrinter. I denne forbindelse bør alle konventionsparter yde væsentlig støtte til EMEP og ratificere protokollen om dens langsigtede finansiering snarest muligt;
- at øge det internationale forskningssamarbejde for yderligere at klargøre årsagssammenhænge mellem luftforurenende stoffer, herunder radioaktive stoffer, omdannelser af kemiske forbindelser samt skade på miljøet. Konferencen understreger vigtigheden af at satse særlige ressourcer til forskning i dioxin og dannelse af ozon og andre fotokemiske omdannelsesprocesser;
- at øge internationalt samarbejde, først og fremmest inden for rammerne af IAEA, vedrørende sikkerheden i den nukleare industri og risikoen for radioaktive udslip i miljøet for at opnå en hurtig tilslutning til udkastene til internationale konventioner om hurtig varsling i tilfælde af atomulykker og om bistand i tilfælde af atomulykker eller radiologiske nødsituationer;
- på den ene side at udvikle de internationale varslingsystemer og viden om de forholdsregler, der skal tages i tilfælde af atomulykker, og på den anden side at udvikle referencesystemerne for de beskyttelsesforanstaltninger, der skal tages af hensyn til befolkningen og miljøet i tilfælde af en unormal tilstedeværelse af radioaktive forbindelser i atmosfæren;
- at enhver nation, udover at støtte intensiverede internationale bestræbelser, påtager sig ansvar for indførelsen af effektive rensningsforanstaltninger vedrørende f. eks. personvogne, transportkøretøjer og luftfartøjer og for en reduktion af mængden af forurenende udslip fra stationære kilder, samt for udviklingen af miljøvenlig energi- og produktionsteknik.

Deltagerne opfordrer deres regeringer til, at de forstærker deres indsats på disse områder inden for rammerne af eksisterende konventioner eller andre passende samarbejdsformer.

Parlamentarikere fra følgende lande deltog i konferencen: Belgien, Frankrig, Holland, Polen, Schweiz, Sovjetunionen, Storbritannien, Tjekkoslaviet, Den Tyske Demokratiske Republik, Forbundsrepublikken Tyskland, Østrig, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt repræsentanter fra følgende internationale organisationer: De Forenede Nationers Økonomiske Kommission for Europa (ECE), Europaparlamentet, Europarådet, De Europæiske Fællesskaber (EF), Den Europæiske Frihandelsorganisation (EFTA), Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling (OECD), Rådet for Gensidig Økonomisk Bistand (COMECON), Den Meteorologiske Verdensorganisation (WMO) og De Forenede Nationers Miljøprogram (UNEP).

Slutdokumentet blev enstemmigt vedtaget af alle deltagere.

BILAGA 7

Retningslinjer for informationsvirksomheten

Antagna av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 26 november 1986.

1. Informationsen om det nordiske samarbeide som omfattes av de nordiske samarbeidsavtaler ivaretas av Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i fellesskap. Siktepunktet for den generelle informasjon er å gi et bilde av det nordiske arbeide og resultatene av samarbeidet.

2. Informationsvirksomheten innenfor Nordisk Råds nasjonale delegasjoner og Nordisk Ministerråds stedfortrederkontorer er en integrert del av informationsvirksomheten.

3. Nordisk Råds Presidium og Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) er ansvarlige for informasjonsarbeidet og fastsetter den årlige felles informasjonsplan.

4. Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds sekretariater gjennomfører den felles informasjonsplan. Sekretariatene samarbeider også om sine separate informasjonsplaner, og koordinerer de tiltak som disse planene inneholder.

BILAGA 8

Nordiska rådets journaliststipendier

Stadgar för nordiska rådets journaliststipendier antogs av Nordiska rådets presidium 1980 och trädde i kraft i januari 1981. Stadgarna reviderades den 31 oktober 1983 och den 2 mars 1986.

*Stadgar för Nordiska rådets journaliststipendier***§ 1**

Nordiska rådets årliga journaliststipendium är instiftat för att öka journalisternas intresse för och möjligheter att skriva om förhållandena i de andra nordiska länderna samt om nordiskt samarbete.

§ 2

Journaliststipendiets storlek fastställs varje år i samband med behandlingen av budgeten för den nordiska informationsverksamheten. Det fördelas mellan de fem nordiska länderna så att varje land får en lika stor andel.

§ 3

I varje land kan stipendiet ges till en eller flera journalister från dagstidning, tidskrift, radio eller tv. Även frilansjournalister kommer i fråga.

Vid utdelning ges företräde åt journalist som dokumenterat intresse för nordiskt samarbete och som inte tidigare fått stipendium.

Stipendiet ansågs att söka i Nordisk Kontakt samt genom skriftligt meddelande till de viktigaste journalistorganisationerna i varje land.

Ur ansökan, som riktas till Nordiska rådet, bör framgå hur stipendiet skall användas. Målsättning, arbetsplan och resplan bör bifogas.

§ 4

Stipendiet beviljas nationellt i varje land av landets representanter i Nordiska rådets presidium i samarbete med de nationella sekretariaten och lämplig journalistorganisation.

Nordiska rådets presidium meddelas om hur stipendierna har fördelats nationellt.

Stipendierna utbetalas av Nordiska rådets presidiesekretariat, Stockholm.

§ 5

Stipendiet bör användas inom ett år efter det att det beviljats. Fördelningen av stipendierna sker senast i maj månad varje år.

Inom följande kalenderår efter det stipendiet erhållits skall stipendiaten framlägga en kort rapport om dess användande till Nordiska rådets presidium.

BILAGA 9

Arbets- och utvecklingsplan för Nordisk Kontakt

Godkänd av Nordiska rådets presidium den 25 november 1986

1986 har varit en försöksperiod för utgivningen av Nordisk Kontakt i sin nya skepnad. Det känns därför angeläget att fastställa en arbets- och utvecklingsplan för tidskriften de närmaste åren med tanke på de erfarenheter som redan har inhöstats.

Omläggningen av tidskriften från och med årsskiftet 85/86 har fått ett gott bemötande och i olika instanser har det uttryckts tillfredsställelse med den nuvarande nivån vad gäller Nordisk Kontakts disposition och innehåll. Redaktionen bör ha spelrum att pröva ytterligare nya idéer inom den samnordiska avdelningen. Det har också framförts önskemål om mera jämförande journalistik.

Ändringarna

I enlighet med de föreskrifter som finns i *''Betänkande från arbetsgruppen för Nordisk Kontakt efter möte i informationskommittén den 6 augusti 1984''* (P 211a/84) och i presidiets beslut 1985 genomfördes förändringarna av tidskriftens utseende och den nya organisationen av redaktionen i januari 1986. Huvudlinjerna i den nya redaktionella policyn framgår av följande:

- Tidskriften har fått en ny och klarare ämnesuppdelning, med nya vinjetter som inleder varje avdelning
- Tidskriften gör en speciell satsning på gemensamma och jämförande nordiska reportage och allmän utökning av den nordiska avdelningen
- Tidskriften har infört en särskild avdelning för översiktsartiklar om teater, böcker, film, bildkonst och annan kulturverksamhet i Norden
- Tidskriften satsar på lättläst notismaterial om udda nyheter och personalia i början och slutet för att vara mera bladdervänlig
- Tidskriften har fått en ny lay-out som ytterligare kan finjusteras
- Tidskriften trycks på en annan pappersort än förut; både inlaga och omslag
- Tidskriften har fyrfärgsmöjligheter på omslaget och möjligheter föreligger att trycka färgbilder
- Tidskriften har fått en ny logotyp på sin huvudtitel
- Tidskriften köper arkivbilder eller anlitar pressfotografer för att höja kvalitet och aktualitet på bildmaterial
- Tidskriften köper artiklar och intervjuarbeten av yrkeskunnigt folk till marknadspriser
- Tidskriften håller bättre kontakt mellan redaktörerna genom 3-4 redaktionsmöten per år och däröver genom telefonkonferenser för detaljplanering

- Tidskriften har fått tillstånd att utse fasta medarbetare i de självstyrande områdena. De skall arvoderas pr. bidrag och omnämnas i redaktionsrutan.

Utvecklingen 1987/1988

- Några principer för distributionen bör diskuteras av de nationella delegationerna och fastställas av redaktionskommittén. Efter en revision av det nuvarande adressregistret skall de nuvarande abonnenterna erhålla tidskriften gratis från och med årsskiftet 86/87. Nya intressenter bör beredas möjlighet att erhålla tidskriften genom att sätta in en angiven abonnemangavgift på Nordisk Kontakts postgironummer.
- En allmän översyn av den språkliga utformningen av tidskriften skall företas. Ett förslag föreligger om samarbete med den nordiska språknämnden i detta hänseende.
- Ett engelskt index skall publiceras i tidskriften för att underlätta värdering av Nordisk Kontakts innehåll bland dess utomnordiska läsekrets.
- Frågan om ny teknik i produktionen av tidskriften skall utredas och ett beslutsunderlag föreläggas redaktionskommittén.
- Principiella instruktioner för de nationella redaktörerna och chefredaktören skall utarbetas.
- I de nationella avdelningarna av tidskriften skall det regelbundet införas notiser om riksdagsbeslut.
- Fasta medarbetare för Nordisk Kontakt skall utses på Grönland och Färöarna. Pernilla Cammert är redan utsedd som NK's medarbetare på Åland.

Arbetsfördelningen

Genom anställning av chefredaktör på heltid har det öppnats möjligheter för en samordning, styrning och samråd inom redaktionen av helt annat slag än förut i tidskriftens historia. Chefredaktören har också från hösten 1986 stöd av att presidiesekretariatet har fått ytterligare en assistenttjänst tillsatt. För att åskådliggöra den nya arbetssituation som föreligger från årsskiftet för de nationella redaktörerna, och de arbetsmoment som eventuellt skulle tillkomma om denna plan skulle iverkättas har följande tabell blivit sammansatt:

NK's redaktörer – Arbetsmoment

Förr	Nu	Eventuellt
1	Rapportering från de nationella parlamenten	"
2	Rapportering om västliga politiska händelser	"
3	Ansvar för annat nationellt ämne	"
4	Debattartiklar	"
5	Profil	"
6	Omslagsbild	"
7	Ökad bevakning av den politiska debatten	"
8	Kulturartiklar	"
9	Rapportering om politisk litteratur	"
10	NK-intervjuen	"
11	Reportage och intervjuer för gemensamma nordiska sammanställningar	"
12	Bidrag till Personnytt och Nytt i Norden	"
13	Bildanskaffning	"
14	Uppsökande journalistik	"
15		Mera jämförande nordiska rapporter
16		Nya uppgifter, såsom direkt inskrivning av texter, vid eventuellt införande av ny teknik
17		Extra arbete beroende på ev. nya ämnessatsningar

P.S. Förutom detta gör redaktörerna sammandrag av sin texter för översättning till finska.

Förklaring:

3, 4, 5, 6, 8, 13 och 17 är redaktionella arbetsmoment. I vissa fall skriver redaktörerna själva 5 och 8.

1, 2, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15 och 16 är arbetsmoment som redaktörerna utför på egen hand. I vissa fall anlitar de utomstående för 10 och 11.

För arbetsmoment 4, 5, 8 och 10 betalas nu SEK 1 000 till 1 400 när det gäller en person utanför redaktionen.

En nationell redaktör kan för ett nummer av Nordisk Kontakt exempelvis ha ansvaret för en debattartikel, profilen och ett bidrag till en gemensam nordisk sammanställning. Väljer han att lägga alla dessa uppdrag på utomstående innebär det en kostnad på mellan 3 och 4 tusen kronor för tidskriften. Skriver han själv NK-intervjuen och bidraget till den nordiska sammanställningen får han inget extra men tidskriften betalar endast SEK 1 000 till 1 400 för debattartikeln.

BILAGA 10

Text till nytt avtal om Nordiska ministerrådets sekretariats och Nordiska rådets presidiesekretariats rättsliga ställning

Avtalstexten samt texten i tilläggsprotokoll gemensamt godkända av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (Samarbetsministrarna) den 25 november 1986. Avtalet och tilläggsprotokollet beräknas träda i kraft under 1987.

Aftale om den retlige stilling for Nordisk Ministerråds sekretariat og Nordisk Råds præsidiasekretariat

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer som er enige om at fremme det nordiske samarbejde, som i dette øjemed har oprettet et sekretariat for nordiske samarbejds-spørgsmål i København,

som konstaterer at Nordisk Råds Præsidium i henhold til art. 54 i den nordiske samarbejdsoverenskomst af 1962 (Helsingforsaftalen) har oprettet et sekretariat i Stockholm,

som finder det ønskeligt at fastlægge disse sekretariats retlige stilling samt forhold, der knytter sig hertil, er blevet enige om følgende:

AFTALENS OMRÅDE

Art. 1

Denne aftale omfatter Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Råds Præsidiasekretariat.

SEKRETARIATERNES RETLIGE STILLING

Art. 2

Hvert sekretariat er et selvstændigt retssubjekt med samme retlige hand-leevne som andre juridiske personer i det land, hvor sekretariatet har sit sæde. Således kan det erhverve og afhænde fast ejendom og løsøre og være part i en retssag.

Nordisk Ministerråds Sekretariat repræsenteres af Generalsekretæren eller den eller de personer denne bemyndiger. Nordisk Råds Præsidiasekretariat repræsenteres af Præsidiasekretæren eller den eller de personer denne bemyndiger.

IMMUNITET OG PRIVILEGIER

Art. 3

Sekretariaternes ejendom og andre aktiver kan ikke gøres til genstand for noget indgreb fra administrative eller judicielle myndigheders side uden udtrykkelig tilladelse fra Nordisk Ministerråd eller Nordisk Råds Præsidium i det enkelte tilfælde.

Art. 4

Sekretariaternes lokaler, arkiver samt dokumenter, der tilhører sekretariaterne eller er i deres besiddelse, skal være ukrænkelige, hvor de end befinder sig.

Vedrørende sådanne dokumenters offentlighed skal gælde de regler, som fastsættes af Nordisk Ministerråd, henholdsvis Nordisk Råds Præsidium.

Art. 5

Sekretariaternes korrespondance og andre tjenstlige meddelelser kan ikke underkastes censur og skal med hensyn til deres befordring ligestilles med diplomatpost.

Art. 6

Sekretariaterne, deres indtægter og ejendom, som anvendes i tjenestøjemed skal være fritaget for al direkte beskatning.

For så vidt angår genstande, som indføres eller udføres til tjenstlig brug, skal sekretariaterne endvidere være fritaget for alle toldafgifter og andre afgifter med tilsvarende virkning.

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 omfatter ikke skatter eller afgifter, som alene vedrører betaling for udførte tjenester.

I øvrigt gælder for hvert sekretariat de samme skatte- og afgiftsregler, som for diplomatiske missioner i det land, hvor sekretariatet har sit sæde.

Art. 7

Der kan ikke kræves skat af løn og anden godtgørelse, som sekretariaterne udbetaler til personale, der er ansat i normerede stillinger. Dette gælder også opkrævninger med tilsvarende virkning som direkte skatter. Sekretariaterne har pligt til at sende de berørte myndigheder i aftalelandene en liste over det personale, som hører ind under denne kategori.

Regler om det i stk. 1 omhandlede personales pligt til at betale en afgift til sekretariaterne i stedet for skat fastsættes af Nordisk Ministerråd henholdsvis Nordisk Råds Præsidium.

Afgiftens størrelse fastsættes af henholdsvis Nordisk Ministerråd og Nordisk Råds Præsidium.

Godkendte fradrag, der er foretaget ved fastsættelsen af beregnings-

grundlaget for afgift i henhold til reglerne i denne aftale, kan ikke ligeledes benyttes som fradrag ved national beskatning.

Myndighederne i aftalelandene har ret til at tage det i stk. 1 omhandlede personales løn og anden godtgørelse i betragtning ved beregning af skat, som i henhold til landets lovgivning, under hensyntagen til den nordiske dobbeltbeskatningsaftale, pålægges indtægt fra anden kilde end sekretariatene.

Art. 8

Sekretariaternes personale og familiemedlemmer, der tilhører husstanden, skal i tjenestelandet være fritaget for told og afgifter på ejendele, inklusive motorkøretøjer, bestemt for deres personlige brug, som de medtager for at tiltræde tjenesten ved et af sekretariatene.

Art. 9

Ejendele, som er indført told- og afgiftsfrit i henhold til art. 6 eller 8, kan i det land, i hvilket der opnået told- og afgiftsfrihed, alene overdrages på vilkår, som er godkendt af dette lands regering.

PERSONALETS RETLIGE STILLING

Art. 10

Forretningsorden og løn- og arbejdsvilkår for personalet i sekretariatene fastsættes henholdsvis af Nordisk Ministerråd og Nordisk Råds Præsidium.

Art. 11

Hver af de kontraherende parter forpligter sig til at give statsansat personale, som skal gøre tidsbegrænset tjeneste i et af sekretariatene, tjenestefrihed i den tid tjenesten varer, og til at lade det medregne tjenestetiden dér som tjeneste udført i hjemlandet.

Ved tidsbegrænset tjeneste forstås ansættelse, der ikke overstiger 8 år.

Art. 12

Hvert tjenesteland forpligter sig til at optage ansatte ved sekretariatene som medlemmer i den statslige pensionsordning i tjenestelandet, efter samme vilkår, som gælder for tilsvarende stillinger inden for statens tjeneste i tjenestelandet, såfremt andet ikke er aftalt med den enkelte ansatte.

Overenskomst, som er eller måtte blive indgået mellem de nordiske lande om samordning af rettigheder indtjent i de statslige eller tilsvarende pensionsordninger, skal også gælde for de ansatte ved sekretariatene, der har pensionsrettigheder i de nordiske lande, som har tiltrådt overenskomsten.

De ansattes ret til sociale ydelser reguleres ved Nordisk konvention om social Tryghed af 5. marts 1981.

Art. 13

Om de ansattes retlige stilling gælder i øvrigt, hvad der fremgår af ansættelsesaftalen eller fastsættes af henholdsvis Nordisk Ministerråd og Nordisk Råds Præsidium.

Art. 14

Tvister om fortolkningen eller anvendelsen af en ansættelsesaftale skal afgøres af et voldgiftsnævn.

Nedsættelse af et voldgiftsnævn sker på begæring fra en af de tvistende parter.

Voldgiftsnævnet skal have tre medlemmer, af hvilke hver af de tvistende parter udnævner ét og disse i fælleskab udnævner det tredje, der bliver voldgiftsnævnets formand.

Dersom de tvistende parter ikke kan blive enige om, hvem der skal være det tredje medlem, anmodes formanden for arbejdsretten i tjenestelandet om at udpege denne.

Voldgiftskendelsen skal afgives skriftligt og undertegnes af nævnets medlemmer.

Voldgiftsnævnet fastsætter i øvrigt selv sine procedureregler.

Voldgiftsnævnets honorar fastsættes af Nordisk Ministerråd, henholdsvis Nordisk Råds Præsidium, efter indstilling fra nævnet.

Nævnet bestemmer fordeling mellem parterne af omkostninger ved voldgiftsproceduren.

SLUTBESTEMMELSER

Art. 15

Denne aftale træder i kraft 30 dage efter den dag, da samtlige kontraherende parter har givet det norske udenrigsministerium meddelelse om deres godkendelse af aftalen.

Det norske udenrigsministerium underretter de øvrige kontraherende parter om modtagelsen af disse meddelelser og om tidspunktet for aftalens ikrafttrædelse.

Ved aftalens ikrafttrædelse ophører aftale af 12. april 1973 om Nordisk Ministerråds sekretariat og deres retlige stilling med ændring af 22. november 1984 samt tillægsprotokol af 15. maj 1973 om Nordisk Råds præsidiesekretariat og dets retlige stilling og tillægsprotokol af 22. november 1984 til aftale om ændring i aftale om Det nordiske Ministerråds sekretariat og deres retlige stilling og om aftalens gyldighed for Nordisk Råds præsidiesekretariat og om de ansattes stilling i forbindelse med tilbagegang til ansættelse i hjemlandet.

Art. 16

En kontraherende part kan opsigte aftalen ved skriftlig meddelelse herom til det norske udenrigsministerium, som underretter de øvrige kontraherende parter om modtagelsen af meddelelsen og om dens indhold.

En opsigelse gælder kun den part, som har afgivet den, og den får virkning seks måneder efter den dag da det norske udenrigsministerium modtog meddelelsen om opsigelsen.

Art. 17

Originalteksten til denne aftale deponeres i det norske udenrigsministerium, der tilstiller de øvrige kontraherende parter bekræftede genparter heraf.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne aftale.

Udfærdiget i den 1987 i ét eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, hvilke tekster alle har samme gyldighed.

Tillægsprotokol til

aftale af 1986 om den retlige stilling for Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Råds Præsidiasekretariat

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, som den 1987 har indgået aftale om den retlige stilling for Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Råds Præsidiasekretariat, er blevet enige om følgende:

Art. 1

Aftaleparterne vil ved bedømmelse i forbindelse med statslig ansættelse medregne tjeneste ved sekretariaterne som en særlig kvalifikation således at landene i størst muligt omfang skal kunne drage nytte af den indsigt i og erfaring om nordisk samarbejde, som de ansatte opnår ved at gøre tjeneste i sekretariaterne.

Aftaleparterne er enige om at anbefale andre arbejdsgivere at lade deres ansatte få tjenestefrihed for at gøre tjeneste ved sekretariaterne på tilsvarende vilkår som for statsansatte i henhold til retstillingsaftalen.

Aftaleparterne vil være ansatte, som har afsluttet tjeneste ved et nordisk sekretariat, behjælpelige med inden for rammerne af gældende love og administrative bestemmelser at få statslig eller anden ansættelse i hjemlandet.

Art. 2

Denne tillægsprotokol træder i kraft samme dag som aftalen om den retlige stilling for Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Råds Præsidiasekretariat træder i kraft.

Art. 3

Originalteksten til denne tillægsprotokol deponeres i det norske udenrigsministerium, som vil oversende bekræftede kopier til de øvrige kontraherende parter.

Art. 4

Denne tillægsprotokol kan opsiges efter bestemmelserne i art. 16 i aftalen om den retlige stilling for Nordisk Ministerråds Sekretariat og Nordisk Råds Præsidiasekretariat. Såfremt aftalen opsiges, ophører samtidig automatisk denne tillægsprotokols gyldighed.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, som er behørigt bemyndiget dertil, undertegnet denne protokol.

Udfærdiget i 1987 i ét eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, hvilke tekster alle har samme gyldighed.

BESLUT

Lista över rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 35:e session i Helsingfors, 23–27 februari 1987

Rekommendationer

- Nr 1. Barns skydd i krig*
- Nr 2. Nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik*
- Nr 3. Ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelseuppehåll*
- Nr 4. Nordisk mediefond för produktion av film, TV- och videoprogram*
- Nr 5. Samarbetsprogram för den högre utbildningen*
- Nr 6. Riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet*
- Nr 7. Vänskoleverksamhet med skolor i europeiska grannländer*
- Nr 8. Utveckling av idrottssamarbetet inom Norden*
- Nr 9. Seismologiskt forskningsprojekt i Island*
- Nr 10. Nordiska orkester- och ensemblerävlingar för musikelever i de nordiska länderna*
- Nr 11. Ökad satsning på polarforskningen i Norden*
- Nr 12. Nordisk utbytesordning för tolkar och translatorer*
- Nr 13. Handlingsplan mot luftföroreningar*
- Nr 14. Skydd för vatten- och havsmiljön*
- Nr 15. Erfarenhetsutbyte om arbetstidsfrågor*
- Nr 16. Samarbete kring högspecialiserad sjukvård*
- Nr 17. Handlingsprogram mot AIDS*
- Nr 18. Internationell samverkan mot AIDS*
- Nr 19. Handlingsprogram mot cancer*
- Nr 20. Nordisk ambulansverksamhet*
- Nr 21. Ökat samarbete inom hälsopolitiken*
- Nr 22. Stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete*
- Nr 23. Ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden*
- Nr 24. Samarbete kring genteknologi*
- Nr 25. Ökat grundkapital för Nordiska investeringsbanken*
- Nr 26. Exportsamarbete*
- Nr 27. Stadgar för Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor*
- Nr 28. Beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet*
- Nr 29. Lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land*
- Nr 30. Nordisk skatte- och avgiftspolitik*
- Nr 31. Samnordiskt projekt för främjande av vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken*
- Nr 32. Nordiskt samarbete på tjänstehandels område*
- Nr 33. Handlingsplan för nordisk näringspolitik*

- Nr 34. Uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden och rapporter från Nordens fackliga samorganisation*
- Nr 35. Bioteknologiskt samarbetsprogram*
- Nr 36. Nordiskt samarbete på materialområdet*
- Nr 37. Nordiskt samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden*
- Nr 38. Plan för ökad trafiksäkerhet i Norden*
- Nr 39. Sänkta flygplansavgifter och flygpriser inom Norden*
- Nr 40. Förenkling och harmonisering av tullformalitetserna i posttrafiken mellan de nordiska länderna*
- Nr 41. Förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet i Norden*
- Nr 42. Internationell samverkan för förenkling och harmonisering av vägmärkessystemet*
- Nr 43. Inträttande av ett permanent nordiskt ungdomsresekort*
- Nr 44. Plan för infrastrukturinvesteringar i Norden*
- Nr 45. Finansieringen av det nordiska samarbetet*

Yttranden

- Nr 1. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (juridiska utskottet)*
- Nr 2. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (kulturutskottet)*
- Nr 3. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (social- och miljöutskottet)*
- Nr 4. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (ekonomiska utskottet)*
- Nr 5. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (kommunikationsutskottet)*
- Nr 6. Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet)*

Nordiska rådet har tillstått de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *barns skydd i krig*

REKOMMENDATION nr 1/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 727/j) med 60 röster. 15 medlemmar röstade mot rekommendationen, 2 medlemmar avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer at virke for

1. at arbejdet inden for FN med en konvention om børns rettigheder fremskyndes,
2. at aldersgrænsen for rekruttering af børn til væbnede styrker forhøjes fra 15 til 18 år, og
3. at Genève-konventionerne og specielt tillægsprotokollen fra 1977 i større udstrækning bliver ratificeret.

De 60 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Svein Alsaker

Olof Jansson

Lennart Andersson

Jens Peter Jensen

Margareta Andrén

Anna-Liisa Jokinen

Dorte Bennedsen

Elver Jonsson

Hugo Bergdahl

Gunnel Jonäng

Gunnar Björk

Riitta Järvisalo-Kanerva

Kaj Bärlund

Anker Jørgensen

Lahja Exner

Ragna Berget Jørgensen

Karl-Gunnar Fagerholm

Hannu Kemppainen

Arne Gadd

Knud Kirkegaard

Eiður Guðnason

Thea Knutzen

Thor-Eirik Gulbrandsen

Wiggo Komstedt

Lilli Gyldenkilde

Hanna Kvanmo

Flemming Hansen

Inga Lantz

Ivar Hansen

Jacob Lindenskov

Karen Thurøe Hansen

Grethe Lundblad

Margit Hansen-Krone

Barbro Nilsson

Per Olof Håkansson

Hans Nyhage

Siri Häggmark

Haraldur Ólafsson

<i>Aase Olesen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Berit Oscarsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Seppo Pelttari</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Oddrunn Pettersen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Pirkko Turpeinen</i>
<i>Kaj Poulsen</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Reiulf Steen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Otto Steenholdt</i>	<i>Friðjón Þórðarson</i>
<i>Jens Steffensen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Ingrid Sundberg</i>	<i>Olle Östrand</i>

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: *Jo Benkow, Johan Buttedahl, Ólafur G. Einarsson, Kjell Magne Fredheim, Guðrún Helgadóttir, Åsa Solberg Iversen, Peter Muurman, Helge Adam Møller, Arnljot Norwich, Heikki Riihijärvi, Asbjørn Sjøthun, Jan P. Syse, Anders Talleraas, Ole Gabriel Ueland och Kåre Øvregard.*

Elsi Hetemäki-Olander och Erkki Liikanen avstod från att rösta.

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordiskt komparativt forsknings-
 projekt om narkotika och kontroll-
 politik*

REKOMMENDATION nr 2/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 747/j) med 64 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i samarbete med Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi og Nordisk Nævn for Alkohol- og Drogforskning at gennemføre et nordisk komparativt forskningsprojekt angående narkotika og kontrolpolitik.

De 64 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Jens Peter Jensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Margareta André</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Erkki Liiikanen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Seppo Pelttari</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Oddrunn Pettersen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>

Ashjörn Sjöthun
Otto Steenholdt
Jens Steffensen
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønderby

Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Henrik Westerlund
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februar 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökad behandlingsinsats för
 narkotikamissbrukare som
 alternativ till fängelseuppehåll*

REKOMMENDATION nr 3/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 748/j) med 66 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. at udvide behandlingsindsatsen over for den gruppe kriminelle, der tillige er stofmisbrugere, samt
2. at under frihedsberøvelsen give muligheder for behandling som alternativ til fængselsophold for stofmisbrugere i nordisk lovgivning, hvor muligheden ikke allerede findes.

De 66 medlemmer som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Siri Häggmark</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Hans Nyhage</i>

*Haraldur Ólafsson**Aase Olesen**Berit Oscarsson**Saara-Maria Paakkinen**Seppo Pelttari**Oddrunn Pettersen**Asbjørn Sjøthun**Otto Steenholdt**Jens Steffensen**Ingrid Sundberg**Jógvan Sundstein**Sten Svensson**Harald Synnes**Peder Sønderby**Anders Talleraas**Bernhardt Tastesen**Pirkko Turpeinen**Ole Gabriel Ueland**Marjatta Väänänen**Bengt Westerberg**Henrik Westerlund**Friðjón Þórðarson**Lena Öhrsvik**Kåre Øvregard*

Helsingfors den 25 februar 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordisk mediefond för produktion
 av film, TV- och videoprogram*

REKOMMENDATION nr 4/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 762/k) med 63 röster. 24 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en nordisk mediefond för att främja produktion av film, TV- och videoprogram i Norden.

De 63 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Seppo Pelttari</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Oddrunn Pettersen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>

Jimmy Stahr
Reiulf Steen
Jens Steffensen
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Peder Sponderby
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen

Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Henrik Westerlund
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samarbetsprogram för den högre
 utbildningen*

REKOMMENDATION nr 5/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 738/k) med 57 röster. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utarbeta ett förslag till samarbetsprogram för den högre utbildningen, och att i programmet bl. a. fästa särskild vikt vid en utvidgad tentamens- och examensgiltighet, samt att i anslutning till programarbetet framlägga förslag om hur samarbetet inom den högre utbildningen i Norden kan utformas som ett särskilt område inom den nordiska samarbetsorganisationen,
2. att verka för att högre tjänster vid universitet och högskolor lediganslås i samtliga nordiska länder, att införa förenklade regler för studiestöd vid studier i annat nordiskt land, och att avskaffa diskriminerande avgifter på studieplatser för studerande från annat nordiskt land.

De 57 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker
Lennart Andersson
Margareta Andrén
Jo Benkow
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Johan Buttedahl
Kaj Bärlund
Lahja Exner
Karl-Gunnar Fagerholm
Kjell Magne Fredheim
Einar Førde
Arne Gadd
Eiður Guðnason
Lilli Gyldenkilde

Karen Thurøe Hansen
Margit Hansen-Krone
Guðrún Helgadóttir
Per Olof Håkansson
Siri Häggmark
Åsa Solberg Iversen
Olof Jansson
Anna-Liisa Jokinen
Gunnel Jonäng
Riitta Järvisalo-Kanerva
Ragna Berget Jørgensen
Knud Kirkegaard
Thea Knutzen
Hanna Kvanmo
Inga Lantz

*Jacob Lindenskov
Grethe Lundblad
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Arnljot Norwich
Hans Nyhage
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Heikki Riihijärvi
Asbjørn Sjøthun
Jimmy Stahr
Reiulf Steen
Otto Steenholdt*

*Jens Steffensen
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Henrik Westerlund
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard*

Helsingfors den 25 februar 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*riktlinjer för nordiska forsknings-
 politiska rådet*

REKOMMENDATION nr 6/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*B 69/k*) med 50 röster. 37 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att lägga riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet till grund för arbetet under verksamhetsperioden 1987–1989, i enlighet med ministerrådsförslag *B 69/k* och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet, och
2. att under den verksamhetsperiod riktlinjerna avser
 - vidta åtgärder för att skapa ett nordiskt forskarforum
 - bygga ut en systematiserad nordisk forskarutbildning och genomföra insatser för att möjliggöra ökad rörlighet för forskare och universitetslärare,
 - inleda ett omfattande nordiskt samarbete på bioteknologiområdet,
 - vidta åtgärder för att ytterligare stärka Nordiska forskningspolitiska rådets koordinerande roll inom den nordiska samsamarbetsorganisationen.

De 50 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Karen Thurøe Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Guðrún Helgadóttir</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Siri Häggmark</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>

Knud Kirkegaard
Thea Knutzen
Hanna Kvanmo
Jacob Lindenskov
Grethe Lundblad
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Arnljot Norwich
Hans Nyhage
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson

Heikki Riihijärvi
Jimmy Stahr
Otto Steenholdt
Jens Steffensen
Ingrid Sundberg
Sten Svensson
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Friðjón Þórðarson
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
 vänskoleverksamhet med skolor i
 europeiska grannländer

REKOMMENDATION nr 7/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 749/k och A 749 Ä/k) med 46 röster. 41 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla vänskoleverksamhet mellan skolor i Norden och skolor i europeiska grannländer.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Pirkko Turpeinen</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Ole Gabriel Ueland</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Friðjón Þórðarson</i>
<i>Ilkka Kanerva</i>	<i>Olle Östrand</i>
<i>Hannu Kemppainen</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*utveckling av idrottssamarbetet
 inom Norden*

REKOMMENDATION nr 8/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 753/k) med 51 röster. 36 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att utgående från de principer som ligger till grund för stödet till nordiskt idrottssamarbete fortsatt förbättra förutsättningarna för detta, och att härvid genomföra särskilda satsningar på handikappidrott samt på junior- och ungdomsutbyte, och
2. att verka för ett aktivt nordiskt samarbete vid behandlingen av idrottspolitiska frågor på det internationella planet.

De 51 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Hannu Kempainen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Ilkka Suominen</i>

Sten Svensson
Peder Sønnderby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Marjatta Väänänen

Henrik Westerlund
Friðjón Þórðarson
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
seismologiskt forskningsprojekt
i Island

REKOMMENDATION nr 9/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 754/k) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i Island genomföra ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt på det seismologiska området som syftar till att reducera skadorna vid jordbävning.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Hannu Kemppainen</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Pirkko Turpeinen</i>

Marjatta Väänänen
Henrik Westerlund
Friðjón Þórðarson

Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordiska orkester- och ensemble-
 tävlingar för musikelever i de
 nordiska länderna*

REKOMMENDATION nr 10/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 766/k) med 52 röster. 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att genom nordiska orkester- och ensembletävlingar förbättra förutsättningarna för ökade kontakter mellan musikelever i de nordiska länderna.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

Pirkko Turpeinen
Marjatta Väänänen
Henrik Westerlund

Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökad satsning på polarforskningen
 i Norden*

REKOMMENDATION nr 11/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 770/k) med 55 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för ökade insatser inom och förbättrad koordinering av polarforskningen i Norden, och att härvid särskilt stärka den forskning som avser klimat och miljö.

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ilkka Kanerva</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ashbjørn Sjøthun</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Siri Hägemark</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ása Solberg Iversen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Peder Sønnderby</i>

Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen
Henrik Westerlund

Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 february 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordisk utbytesordning för tolkar
 och translatorer*

REKOMMENDATION nr 12/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 773/k) med 46 röster. 41 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk utbytesordning som ger tolkar och translatorer som arbetar med de nordiska språken möjligheter att under en viss tid arbeta i annat nordiskt land.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Thea Knutzen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Margareta Andréén</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Reiulf Steen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Pirkko Turpeinen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ole Gabriel Ueland</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Riitta Järvisalo-Kanerva</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Friðjón Þórðarson</i>
<i>Hannu Kemppäinen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Knud Kirkegaard</i>	<i>Kåre Øvregard</i>

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
handlingsplan mot luftföroreningar

REKOMMENDATION nr 13/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*B 71/s*) med 62 röster. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta en handlingsplan mot luftföroreningar byggande på framlagt ministerrådsförslag och innehållande förslag om ökad forskning, analyser etc, men även en prioritering av insatserna. Planen bör beakta de synpunkter som framförts av Nordiska rådets kommunikations-, kultur- samt social- och miljöutskott. Planen bör också innehålla förslag till konkreta politiska initiativ inom de område som nämns i slutkommunikén från den internationella luftföroreningskonferensen i september 1986.

De 62 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Siri Häggmark</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Hannu Kempainen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Hans Nyhage</i>

Haraldur Ólafsson
Aase Olesen
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Helena Pesola
Páll Pétursson
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Marit Rotnes
Pétur Sigurðsson
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein

Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønnerby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
skydd av vatten- och havsmiljön

REKOMMENDATION nr 14/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 741/s och A 767/s) med 56 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att sammanställa de viktigaste forskningsresultaten om föroreningar av sjöar, älvar och havsområden i Norden;
2. att göra en översikt avseende åtgärder som vidtagits eller planeras mot dessa föroreningar, däribland från landbaserade föroreningskällor; samt
3. att på grundval av vad som framkommer av kartläggningarna utforma ett handlingsprogram mot vatten- och havsföroreningar innefattande både nationella, nordiska och internationella åtgärder.

De 56 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Svein Alsaker
Lennart Andersson
Margareta Andrén
Margrete Auken
Jo Benkow
Dorte Bennedsen
Gunnar Björk
Johan Buttedahl
Kaj Bärlund
Ólafur G. Einarsson
Mikko Elo
Lahja Exner
Kjell Magne Fredheim
Thor-Eirik Gulbrandsen
Lilli Gyldenkilde
Flemming Hansen
Guðrún Helgadóttir

Per Olof Håkansson
Siri Häggmark
Tytti Isohookana-Asunmaa
Åsa Solberg Iversen
Olof Jansson
Elver Jonsson
Gunnel Jonäng
Antti Kalliomäki
Arvo Kemppainen
Hannu Kemppainen
Wiggo Komstedt
Hanna Kvanmo
Inga Lantz
Grethe Lundblad
Peter Muurman
Barbro Nilsson
Hans Nyhage

Haraldur Ólafsson
Aase Olesen
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Helena Pesola
Páll Pétursson
Heikki Riihijärvi
Marit Rotnes
Pétur Sigurðsson
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg

Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februarí 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*erfarenhetsutbyte om arbetstids-
 frågor*

REKOMMENDATION nr 15/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 708/s och A 708 Å/s) med 59 röster. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta det nordiska erfarenhetsutbytet i arbetstidsfrågor inom ramen för projektprogrammet om arbetslivs- och arbetsrättsfrågor. I detta sammanhang bör småbarnsföräldrarnas behov ägnas särskild uppmärksamhet.

De 59 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Margareta Andréén</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Marit Rotnes</i>

Jimmy Stahr
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen

Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samarbete kring högspecialiserad
 sjukvård*

REKOMMENDATION nr 16/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 712/s) med 58 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för ett samarbete kring högspecialiserad sjukvård i Norden.

De 58 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Hannu Kemppainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margareta André</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Thor-Erik Gulbrandsen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Antti Kalliomäki</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Arvo Kemppainen</i>	<i>Anders Talleraas</i>

Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland

Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
handlingsprogram mot AIDS

REKOMMENDATION nr 17/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 744/s) med 59 röster. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att företa en utvärdering av de nordiska ländernas erfarenheter av hittillsvarande insatser för bekämpning av AIDS;
2. att därefter i skyndsam ordning anta ett nordiskt handlingsprogram på AIDS-bekämpningens område innefattande bl. a. åtgärder beträffande forskning och information, i tillämpliga fall i samarbete med forskningsinstitutioner och frivilliga organisationer.

De 59 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Siri Häggmark</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Margareta André</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hannu Kempainen</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>

Helena Pesola
Páll Pétursson
Heikki Riihijärvi
Marit Rotnes
Pétur Sigurðsson
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes

Jan P. Syse
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *internationell samverkan*
mot AIDS

REKOMMENDATION nr 18/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 744/s) med 58 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella fora såsom Världshälsoorganisationen samfällt verka för att forskningen och informationen om AIDS intensifieras.

De 58 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Hannu Kemppainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Arvo Kemppainen</i>	<i>Jan P. Syse</i>

Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen

Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
handlingsprogram mot cancer

REKOMMENDATION nr 19/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 752/s) med 61 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta ut-
 arbeta ett integrerat handlingsprogram mot cancer i form av en
 åtgärdsplan för förstärkta insatser i Norden beträffande förebyg-
 gande åtgärder, vård (dvs. diagnostik, behandling och rehabilite-
 ring), forskning och utbildning.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Hannu Kempainen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>

Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen

Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordisk ambulansverksamhet

REKOMMENDATION nr 20/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 742/s) med 61 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för en för de nordiska länderna gemensam specifikation över de krav som skall ställas på en modern välutrustad ambulans samt att undersöka möjligheterna för en ambulanspersonalutbildning i de nordiska länderna som ger en så enhetlig kompetens att ambulanspersonal kan infogas som en av de personalkategorier som omfattas av det nordiska avtalet av 1981 om gemensam arbetsmarknad för vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Guðrún Helgadóttir</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Siri Häggmark</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Jens Peter Jensen</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hannu Kempainen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>

Grethe Lundblad
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Arnljot Norwich
Hans Nyhage
Aase Olesen
Saara-Maria Paakkinen
Helena Pesola
Heikki Riihijärvi
Marit Rotnes
Asbjørn Sjøthun
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg

Ilkka Suominen
Sten Svensson
Jan P. Syse
Peder Sønnerby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
ökat samarbete inom hälsopolitiken

REKOMMENDATION nr 21/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (*A 740/s*) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ta initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom hälso-
politiken;
2. att göra en studie av hur Nordiska hälsovårdshögskolans resurser – i samverkan med nationella forsknings- och utbildningsinstitutioner – kan nyttjas för att efterutbilda och vidareutbilda personal, samt
3. att vidta åtgärder för en ökad samverkan mellan de nordiska institutionerna inom sjukvårdsområdet, det socialpolitiska området och miljöområdet med syfte att – utöver rent medicinska uppdrag – initiera forskning kring orsaker till och åtgärder mot ohälsa.

De 53 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Siri Häggmark</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Hannu Kemppainen</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>

Grethe Lundblad
Peter Muurman
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Hans Nyhage
Aase Olesen
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Helena Pesola
Heikki Riihijärvi
Marit Rotnes
Ingrid Sundberg

Sten Svensson
Jan P. Syse
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*stödordning för handikapporganisa-
 tionernas nordiska samarbete*

REKOMMENDATION nr 22/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 718/s och A 765/s) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda formerna för en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Hannu Kempainen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Siri Hügemark</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Jan P. Syse</i>

Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen

Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökade flyttningsmöjligheter för
 pensionärer i Norden*

REKOMMENDATION nr 23/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 768/s) med 61 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att i Norden utveckla pensionärernas flyttningsmöjligheter mellan de enskilda länderna samt service i anslutning därtill.

De 61 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Hannu Kempainen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

Heikki Riihijärvi
Marit Rotnes
Jimmy Stahr
Ingrid Sundberg
Sten Svensson
Jan P. Syse
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen

Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
samarbete kring genteknologi

REKOMMENDATION nr 24/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 772/s) med 48 röster. 39 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

- Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
- a. att utreda hur hänsyn till etik, säkerhet och teknologivärdering rörande genteknologi kan inarbetas i det nordiska samarbetet;
 - b. att undersöka om någon form av förhandsgodkännande eller registrering av genklyvning är möjlig i nordiskt samarbete;
 - c. att verka för fortlöpande samråd mellan de nordiska länderna vid utvecklingen av genteknologi rörande etik, säkerhet och teknologivärdering.

De 48 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margareta Andréén</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Ole Norrback</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

2686

Rekommendation 24/1987

Heikki Riihijärvi

Marit Rotnes

Jimmy Stahr

Jógvan Sundstein

Sten Svensson

Peder Sønderby

Bernhardt Tastesen

Pekka Tuominen

Lars Ulander

Lena Öhrsvik

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökat grundkapital för Nordiska
 investeringsbanken*

REKOMMENDATION nr 25/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*B 68/e*) med 60 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å øke Nordisk
 Investeringsbanks grunnfond i overensstemmelse med minister-
 rådsforslag *B 68/e*.

De 60 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Jens Steffensen</i>

2688

Rekommendation 25/1987

Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sønnderby

Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
exportsamarbete

REKOMMENDATION nr 26/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 757/e) med 58 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

- Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
 å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de
 nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte
 på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risiko-
 tagging og garantigivning;
 å komplettere Nordisk Investeringsbanks internasjonale låneord-
 ning med et "Mykt vindu" dvs. at visse land kan motta prosjekt-
 investeringslån med innslag av rentesubsidier eller risikodekning.

De 58 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Johan Buttendahl</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>

*Aase Olesen
Hans Pettersson
Páll Pétursson
Kaj Poulsen
Marit Rotnes
Asbjørn Sjøthun
Jimmy Stahr
Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson*

*Harald Synnes
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard*

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*stadgar för Nordiska kontaktorganet
 för atomenergifrågor*

REKOMMENDATION nr 27/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*B 73/e*) med 55 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å fastsette ved-
 tekter for Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispmørsmål i sam-
 svar med ministerrådsforslag *B 73/e* og Økonomisk utvalgs syns-
 punkter.

De 55 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Antti Kalliomäki</i>	<i>Harald Synnes</i>

Peder Sønnderby
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander

Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Per Olof Håkansson avstod från att rösta.

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*beskattning av fritidsfastigheter
 i annat nordiskt land än hemlandet*

REKOMMENDATION nr 28/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 730/e) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede slike endringer i de nordiske lands skatteregler at fritidseiendom, som eies av en nordisk statsborger, bare beskattes i det land den ligger.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Harald Synnes</i>

Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen

Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*lättnader i beskattningen för ungdom
 i samband med feriearbeite i annat
 nordiskt land*

REKOMMENDATION nr 29/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 745/e) med 58 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å raskt vedta tiltak med sikte på lempninger i beskatningen av feriearbeite av den type som Nord-jobb 1985 utgjør eksempel på, slik at ungdom som tar feriearbeite i annet nordisk land skattemessig behandles generøst og likt i Norden.

De 58 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

Marit Rotnes
Jimmy Stahr
Ingrid Sundberg
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønnerby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen

Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordisk skatte- och avgiftspolitik

REKOMMENDATION nr 30/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 781/e*) med 62 röster. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å kartlegge i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkningen av eventuelle store ulikheter.

De 62 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>

Marit Rotnes
Ingrid Sundberg
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sjønderby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen

Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samnordiskt projekt för främjande av
 vandringsfiskbestånden i Östersjön
 och Bottniska viken*

REKOMMENDATION nr 31/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 750/e*) med 61 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å iverksette et samnordisk prosjekt for fremme av vandringsfiskbestanden i Østersjøen og Bottniske viken.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ilkka Suominen</i>

*Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sjønderby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen*

*Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard*

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*nordiskt samarbete på tjänste-
 handelns område*

REKOMMENDATION nr 32/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*A 755/e*) med 54 röster. 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å øke mulighe-
 tene for nordisk samarbeid på tjenestehandelens område.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Margareta Andréén</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Antti Kalliomäki</i>	<i>Pekka Tuominen</i>
<i>Arvo Kempainen</i>	<i>Pirkko Turpeinen</i>
<i>Knud Kirkegaard</i>	<i>Ole Gabriel Ueland</i>

2702

Rekommendation 32/1987

Lars Ulander

Lena Öhrsvik

Ernst Wroldsen

Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
handlingsplan för nordisk näringspolitik

REKOMMENDATION nr 33/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 758/e) med 53 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd som et ledd i oppfølgingen av handlingsplanen "Norden i vekst" til neste sesjon å utarbeide en ny handlingsplan innrettet på næringspolitikk i samsvar med Nordisk Råds synspunkter.

De 53 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Antti Kalliomäki</i>	<i>Pekka Tuominen</i>

2704

Rekommendation 33/1987

Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Ernst Wroldsen

Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
uppföljning av rapport från arbets-
gruppen för utvidgat ekonomiskt
samarbete i Norden och rapporter
från Nordens fackliga samorganisation

REKOMMENDATION nr 34/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 782/e) med 54 röster. 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. å gjøre en samlet gjennomgang av hvilke forslag fra arbeidsgruppen for utvidet økonomisk samarbeid i Norden og forslag i rapporter og program fra Nordens faglige samorganisasjon som bør gjennomføres, og
2. deretter presentere disse forslag for Nordisk Råd i et ministerrådsforslag.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Svein Alsaker
Lennart Andersson
Margareta Andrén
Jo Benkow
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Lahja Exner
Kjell Magne Fredheim
Arne Gadd
Eiður Guðnason
Thor-Eirik Gulbrandsen
Karen Thurøe Hansen
Margit Hansen-Krone
Guðrún Helgadóttir
Elsi Hetemäki-Olander
Per Olof Håkansson
Siri Häggmark
Åsa Solberg Iversen

Olof Jansson
Elver Jonsson
Gunnel Jonäng
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Antti Kalliomäki
Arvo Kemppainen
Knud Kirkegaard
Wiggo Komstedt
Preben Lange
Lars Lefdal
Paavo Lipponen
Grethe Lundblad
Kjell A. Mattsson
Peter Muurman
Arnljot Norwich
Hans Nyhage
Haraldur Ólafsson

*Aase Olesen
Hans Pettersson
Kaj Poulsen
Marit Rotnes
Asbjørn Sjøthun
Jimmy Stahr
Ingrid Sundberg
Ilkka Suominen
Sten Svensson*

*Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sønnerby
Bernhardt Tastesen
Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand*

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
bioteknologiskt samarbetsprogram

REKOMMENDATION nr 35/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 760/e) med 56 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et bioteknologisk samarbeidsprogram.

De 56 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Antti Kalliomäki</i>	<i>Pekka Tuominen</i>
<i>Arvo Kempainen</i>	<i>Ole Gabriel Ueland</i>
<i>Knud Kirkegaard</i>	<i>Lars Ulander</i>

2708

Rekommendation 35/1987

Ernst Wroldsen

Lena Öhrsvik

Olle Östrand

Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt **REKOMMENDATION nr 36/1987**
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordiskt samarbete på materialområdet

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 761/e) med 60 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede hvordan en kan styrke det nordiske samarbeidet på materialområdet.

De 60 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margareta André</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Paavo Lipponen</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Jimmy Stahr</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Antti Kalliomäki</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Arvo Kempainen</i>	<i>Anders Talleraas</i>

*Bernhardt Tastesen**Pekka Tuominen**Ole Gabriel Ueland**Lars Ulander**Ernst Wroldsen**Lena Öhrsvik**Olle Östrand**Kåre Øvregard*

Helsingfors den 26 februari 1987

*Elsi Hetemäki-Olander**Gerhard af Schultén*

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
nordiskt samarbetsprogram
för avveckling av handelshinder
i Norden

REKOMMENDATION nr 37/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (*B 70/e*) med 58 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et nordisk samarbeidsprogram for avvikling av handelshindringer i Norden i samsvar med ministerrådsforslag *B 70/e* og Nordisk Råds synspunkter.

De 58 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Hans Pettersson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>

*Ingrid Sundberg**Sten Svensson**Harald Synnes**Jan P. Syse**Peder Sjønderby**Anders Talleraas**Bernhardt Tastesen**Pekka Tuominen**Ole Gabriel Ueland**Lars Ulander**Ernst Wroldsen**Lena Öhrsvik**Olle Östrand**Kåre Øvregard*

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
plan för ökad trafiksäkerhet
i Norden

REKOMMENDATION nr 38/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (*B 72/t*) med 64 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utarbeta en plan för ökad trafiksäkerhet i Norden i enlighet med ministerrådsförslag *B 72/t* och med beaktande av de synpunkter som anförts av Nordiska rådet.

De 64 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Preben Lange</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>

*Kaj Poulsen
Marit Rotnes
Asbjørn Sjøthun
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønderby
Anders Talleraas*

*Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard*

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*sänkta flygplatsavgifter och flyg-
 priser inom Norden*

REKOMMENDATION nr 39/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (*A 739/1*) med 50 röster. 2 medlemmar röstade mot rekommendationen, 2 medlemmar avstod från att rösta och 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. utreda möjligheterna att sänka och samordna de statliga flygplatsavgifterna för internordiska linjer samt
2. utreda möjligheterna till generella sänkningar av priserna på de internordiska flyglinjerna.

De 50 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>

Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønderby
Anders Talleraas

Bernhardt Tastesen
Ole Gabriel Ueland
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

De medlemmar som röstade *mot* rekommendationen var: Ólafur G. Einarsson och Páll Pétursson.

Eiður Guðnason och Haraldur Ólafsson *avstod från att rösta*.

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstått
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*förenkling och harmonisering av tull-
 formaliteterna i posttrafiken mellan
 de nordiska länderna*

REKOMMENDATION nr 40/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 743/t) med 56 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att påskyn-
 da arbetet med att förenkla och harmonisera tullformaliteterna i
 den internordiska posttrafiken.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Margareta André</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Harald Synnes</i>

Jan P. Syse

Peder Sønnerby

Anders Talleraas

Bernhardt Tastesen

Pekka Tuominen

Ole Gabriel Ueland

Ernst Wroldsen

Lena Öhrsvik

Olle Östrand

Kåre Øvregard

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*förenkling av vägmärkessystemet
 i Norden*

REKOMMENDATION nr 41/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 756/t) med 56 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att koordinera pågående forskning och evaluera föreliggande forskningsresultat om trafikanternas (härunder även "mjuka trafikanter") förmåga att uppfatta vägmärken och tillgodogöra sig den information de ger i syfte att ta ställning till om ytterligare forskning behövs och i så fall ta initiativ till detta, samt att utreda vilka förenklingar och harmoniseringar som kan genomföras av vägmärkessystemet i de nordiska länderna inom ramen för gällande internationella konventioner.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Åsa Solberg Iversen</i>
<i>Margareta André</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Gunnel Jonäng</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>

Helena Pesola
Páll Pétursson
Kaj Poulsen
Marit Rotnes
Asbjørn Sjøthun
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Harald Synnes

Jan P. Syse
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt **REKOMMENDATION nr 42/1987**
 de nordiska ländernas regeringar
 nedanstående rekommendation angående
*internationell samverkan för
 förenkling och harmonisering av
 vägmärkessystemet*

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 756/t) med 56 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att gemensamt driva frågor rörande förenklingar och harmonisering av vägmärkessystemet på internationellt plan.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Antti Kalliomäki</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Sakari Knuutila</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Kaj Poulsen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Jan P. Syse</i>

Peder Sønderby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland

Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*inrättande av ett permanent
 nordiskt ungdomsresekort*

REKOMMENDATION nr 43/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (A 764/t) med 55 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att göra det nordiska ungdomsresekortet permanent,
 att kortets pris utgör hälften av priset för Inter-Rail-kortet,
 att kortet kan användas för resor i eget land, samt
 att undersöka möjligheterna för att utvidga kortets användnings-
 område till de delar av Norden där kortet hittills inte har
 kunnat användas.

De 55 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Lennart Andersson

Margareta Andrén

Margrete Auken

Jo Benkow

Dorte Bennedsen

Hugo Bergdahl

Johan Buttedahl

Kaj Bärlund

Lahja Exner

Kjell Magne Fredheim

Arne Gadd

Eiður Guðnason

Ivar Hansen

Margit Hansen-Krone

Guðrún Helgadóttir

Elsi Hetemäki-Olander

Per Olof Håkansson

Siri Häggmark

Tytti Isohookana-Asunmaa

Åsa Solberg Iversen

Olof Jansson

Anna-Liisa Jokinen

Elver Jonsson

Antti Kalliomäki

Knud Kirkegaard

Sakari Knuuttila

Wiggo Komstedt

Inga Lantz

Jacob Lindenskov

Grethe Lundblad

Barbro Nilsson

Hans Nyhage

Aase Olesen

Berit Oscarsson

Saara-Maria Paakkinen

Helena Pesola

Páll Pétursson

Kaj Poulsen

Marit Rotnes

Ingrid Sundberg

Jógván Sundstein

Sten Svensson

Harald Synnes

Jan P. Syse

Peder Sønderby

Bernhardt Tastesen

Pekka Tuominen

Pirkko Turpeinen

Ole Gabriel Ueland

Marjatta Väänänen

Ernst Wroldsen

Friðjón Þórðarson

Lena Öhrsvik

Olle Östrand

Kåre Øvregard

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*plan för infrastrukturinvesteringar
 i Norden*

REKOMMENDATION nr 44/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kommunikationsutskottet (*A 771/t*) med 59 röster. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en utredning som allsidigt belyser de långsiktiga konsekvenserna av olika utvecklingsstrategier beträffande infrastrukturinvesteringarna inom kommunikationssektorn, samt att utifrån resultaten av denna utredning för Nordiska rådet presentera en samlad plan för de fortsatta infrastrukturinvesteringarna i Norden.

De 59 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Lars Lefdal</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Kjell A. Mattsson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Helena Pesola</i>

Páll Pétursson
Marit Rotnes
Jimmy Stahr
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønnerby
Bernhardt Tastesen

Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*finansieringen av det nordiska
 samarbetet*

REKOMMENDATION nr 45/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av budget- och kontrollutskottet (A 759/b) med 61 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide alternative normer for finansieringen av det nordiske samarbeidet som sikrer dette voksende samarbeid nødvendige ressurser.

De 61 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Ragna Berget Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Johan Buttedahl</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kjell Magne Fredheim</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Arnljot Norwich</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Aase Olesen</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Tytti Isohookana-Asunmaa</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Asbjørn Sjøthun</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>

Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland

Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *berättelse*
rörande det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 1/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1*) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 76 medlemmar röstade för yttrandet. 11 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

- Nordisk Råd opfordrer de nordiske justitsministre til at fremskyn-
de de nationale planer om ratifikation af konventionerne om
hørnebortførelser.
- Nordisk Råd opfordrer endnu en gang Nordisk Ministerråd til at
intensivere det nordiske samarbejde med henblik på at opnå
fælles nordiske regler om *erstatning for miljøskader*.
- Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning til
Nordisk Råds session i 1988 på det *konsumentpolitiske område* at
lægge større vægt på de områder og projekter, som Juridisk
Udvalg specielt har udtrykt interesse for.
- Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at arbejde frem
imod fælles nordiske *grænseværdier for radioaktivitet i mad-
varer*.
- Nordisk Råd gentager sin opfordring til Nordisk Ministerråd om
at overføre "*Program for at bryde det kønsopdelte arbejdsmar-
ked*" til finansiering over den nordiske handlingsplan for økono-
misk vækst og fuld beskæftigelse.

De 76 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Svein Alsaker
Lennart Andersson
Margareta Andrén
Jo Benkow
Dorte Bennedsen
Hugo Bergdahl
Gunnar Björk
Johan Buttedahl
Kaj Bärlund
Ólafur G. Einarsson

Lahja Exner
Karl-Gunnar Fagerholm
Kjell Magne Fredheim
Arne Gadd
Eiður Guðnason
Thor-Eirik Gulbrandsen
Lilli Gyldenkilde
Flemming Hansen
Ivar Hansen
Karen Thurøe Hansen

Margit Hansen-Krone
Guðrún Helgadóttir
Elsi Hetemäki-Olander
Per Olof Håkansson
Siri Häggmark
Åsa Solberg Iversen
Olof Jansson
Jens Peter Jensen
Anna-Liisa Jokinen
Elver Jonsson
Gunnel Jonäng
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Ilkka Kanerva
Hannu Kempainen
Knud Kirkegaard
Thea Knutzen
Wiggo Komstedt
Hanna Kvanmo
Inga Lantz
Erkki Liikanen
Jacob Lindenskov
Grethe Lundblad
Peter Muurman
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Arnljot Norwich
Hans Nyhage

Haraldur Ólafsson
Aase Olesen
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Seppo Peltari
Oddrunn Pettersen
Páll Pétursson
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Asbjørn Sjøthun
Otto Steenholdt
Jens Steffensen
Ingrid Sundberg
Jógván Sundstein
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Bernhardt Tastesen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Henrik Westerlund
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *berättelse*
rörande *det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 2/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1987 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1*) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 56 medlemmar röstade för yttrandet. 31 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser

1. att nationella informations- och utbytescentra för lärar- och elevutbyte bör upprättas och att arbetet bör koordineras av ett nordiskt samarbetsorgan på skolområdet,
2. att ministerrådet bör påskynda arbetet med det nordiska data-samarbetet på skolområdet, och genomföra detta i nära samarbete med skolorna i Norden,
3. att ministerrådet aktivt bör verka för ett nära samarbete mellan de nordiska länderna inom det europeiska mediesamarbetet,
4. att ministerrådet i syfte att främja filmkulturen i Norden snabbt bör bygga ut stödordningen för nordisk filmdistribution,
5. att ministerrådet bör vidta åtgärder för att stärka det samiska språket i undervisningen och aktivt medverka till att stödja det samiska kulturlivet,
6. att ministerrådet bör förstärka Nordiska kulturfonden för att nya samarbetsprojekt på kulturområdet skall kunna initieras.

De 56 medlemmar som röstade *för* yttrandet var:

Svein Alsaker

Lennart Andersson

Margareta Andrén

Jo Benkow

Gunnar Björk

Johan Buttedahl

Kaj Bärlund

Ólafur G. Einarsson

Lahja Exner

Karl-Gunnar Fagerholm

Arne Gadd

Eiður Guðnason

Thor-Eirik Gulbrandsen

Lilli Gyldenkilde

Flemming Hansen

Karen Thurøe Hansen

Margit Hansen-Krone

Per Olof Håkansson

Siri Häggmark

Åsa Solberg Iversen

Anna-Liisa Jokinen

Gunnel Jonäng

Riitta Järvisalo-Kanerva
Ilkka Kanerva
Hannu Kemppainen
Knud Kirkegaard
Thea Knutzen
Wiggo Komstedt
Hanna Kvanmo
Inga Lantz
Erkki Liikanen
Jacob Lindenskov
Grethe Lundblad
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Arnljot Norwich
Hans Nyhage
Haraldur Ólafsson
Aase Olesen

Berit Oscarsson
Oddrunn Pettersen
Kaj Poulsen
Heikki Riihijärvi
Reiulf Steen
Otto Steenholdt
Jens Steffensen
Ingrid Sundberg
Jógván Sundstein
Sten Svensson
Peder Sønderby
Anders Talleraas
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Lena Öhrsvik
Kåre Øvregard

Helsingfors den 25 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *berättelse*
rörande det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 3/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 59 medlemmar röstade för yttrandet. 28 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Samarbetet på arbetsmarknadsområdet bör fortsatt inriktas på att förbättra de sämst ställda gruppernas, bl. a. kvinnornas situation.
2. En nordisk arbetsmiljökonvention bör utarbetas med sikte på att antas under 1988.
3. Samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet bör utgå från ett brett perspektiv och förebyggande insatser prioriteras i enlighet med WHO:s målsättning "Hälsa för alla år 2000" och utskottets synpunkter med anledning av medlemsförslag A 740/s om hälso-politiskt samarbete.
4. Rådet uttrycker sin oro över att frågor om barn-, ungdoms- och familjepolitik fått litet utrymme i berättelsen och förväntar att detta område ges en högre prioritering i fortsättningen.
5. De nordiska ländernas regeringar bör arbeta för ett bindande avtal om reduktion av utsläppen av kväveoxid och kolväten inom ramen för ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar.
6. Projektverksamheten inom ramen för handlingsplanen "Norden i växt" bör kompletteras med ytterligare projekt inom miljöområdet vilka är arbetsintensiva och därmed bidrar till högre sysselsättning.
7. Rapporteringen i ministerrådsberättelsen bör i högre grad inriktas på vilka konkreta resultat verksamheten givit, och inte endast att vissa projekt pågår respektive avslutats. Det kan förväntas att den kommande ordningen med förvaltningsrevision bidrar här till.

De 59 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Svein Alsaker</i>	<i>Hannu Kemppainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Knud Kirkegaard</i>
<i>Margareta Andrén</i>	<i>Wiggo Komstedt</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Inga Lantz</i>
<i>Dorte Bennedsen</i>	<i>Jacob Lindenskov</i>
<i>Hugo Bergdahl</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Gunnar Björk</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Helge Adam Møller</i>
<i>Ólafur G. Einarsson</i>	<i>Barbro Nilsson</i>
<i>Mikko Elo</i>	<i>Hans Nyhage</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Haraldur Ólafsson</i>
<i>Arne Gadd</i>	<i>Berit Oscarsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Thor-Eirik Gulbrandsen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Lilli Gyldenkilde</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Flemming Hansen</i>	<i>Heikki Riihijärvi</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Marit Rotnes</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Guðrún Helgadóttir</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ilkka Suominen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Siri Häggmark</i>	<i>Harald Synnes</i>
<i>Åsa Solberg Iversen</i>	<i>Anders Talleraas</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Pirkko Turpeinen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Marjatta Väänänen</i>
<i>Gunnel Jonäng</i>	<i>Ernst Wroldsen</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Lena Öhrsvik</i>
<i>Ragna Berget Jørgensen</i>	<i>Olle Östrand</i>
<i>Antti Kalliomäki</i>	<i>Kåre Øvregard</i>
<i>Arvo Kemppainen</i>	

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivet
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *berättelse*
rörande det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 4/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 26 februari 1987 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C I) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 64 medlemmar röstade för yttrandet. 23 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om en revidert nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting og at en for framtiden reviderer handlingsplanen årlig.
2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd om at det ministerrådsforslag om opprettelse av et industrielt senter i Oslo, som skal foreligge til Nordisk Råds sesjon i 1988, må inneholde konkrete planer for arbeidsoppgaver, oppbygging og ressurser for institusjonen i de kommende år.
3. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å styrke den samnordiske beredskap både på minister- og sekretariatsplan for positivt å kunne bidra til å utvikle det nordiske samarbeid innen EUREKA.
4. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om en plan for det nordiske bistandssamarbeidet til Nordisk Råds sesjon i 1988.
5. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å framlegge et ministerrådsforslag om et samarbeidsprogram for fiskerisektoren.

De 64 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Svein Alsaker
Lennart Andersson
Margareta Andrén
Margrete Auken
Jo Benkow
Dorte Bennedsen
Johan Buttedahl
Kaj Bärlund

Ólafur G. Einarsson
Lahja Exner
Kjell Magne Fredheim
Arne Gadd
Eiður Guðnason
Thor-Eirik Gulbrandsen
Lilli Gyldenkilde
Ivar Hansen

Karen Thurøe Hansen
Margit Hansen-Krone
Guðrún Helgadóttir
Elsi Hetemäki-Olander
Per Olof Håkansson
Siri Häggmark
Åsa Solberg Iversen
Olof Jansson
Elver Jonsson
Gunnel Jonäng
Anker Jørgensen
Ragna Berget Jørgensen
Antti Kalliomäki
Arvo Kemppainen
Knud Kirkegaard
Wiggo Komstedt
Hanna Kvanmo
Inga Lantz
Jacob Lindenskov
Paavo Lipponen
Grethe Lundblad
Kjell A. Mattsson
Peter Muurman
Helge Adam Møller

Hans Nyhage
Haraldur Ólafsson
Aase Olesen
Hans Pettersson
Páll Pétursson
Kaj Poulsen
Marit Rotnes
Asbjørn Sjøthun
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Ilkka Suominen
Sten Svensson
Harald Synnes
Jan P. Syse
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Lars Ulander
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 26 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *berättelse*
rörande *det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 5/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1*) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kommunikationsutskottets betänkande. 55 medlemmar röstade för yttrandet. 32 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att den planerade översynen av den nordiska handlingsplanen på data-teknologiområdet presenteras vid kommunikationsutskottets seminarium den 20–23 september 1987.
2. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att skyndsamt verka för utformning av åtgärder för att styrka den nordiska handelsflottan.
3. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att starta en utredning om hur den moderna högteknologin kan användas för att öka trafiksäkerheten.
4. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att försäkra att förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel förverkligas omedelbart.
5. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att verka för att existerande behov av tvärgående flygtrafik i Norden tillfredsställs.

De 55 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Lennart Andersson

Margareta Andrén

Margrete Auken

Jo Benkow

Hugo Bergdahl

Kaj Bärlund

Ólafur G. Einarsson

Lahja Exner

Kjell Magne Fredheim

Eiður Guðnason

Thor-Eirik Gulbrandsen

Lilli Gyldenkilde

Margit Hansen-Krone

Guðrún Helgadóttir

Elsi Hetemäki-Olander

Per Olof Håkansson

Siri Häggmark

Olof Jansson

Elver Jonsson

Gunnel Jonäng

Anker Jørgensen

Ragna Berget Jørgensen

*Antti Kalliomäki
Knud Kirkegaard
Sakari Knuuttila
Wiggo Komstedt
Hanna Kvanmo
Preben Lange
Inga Lantz
Grethe Lundblad
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Arnljot Norwich
Hans Nyhage
Aase Olesen
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Helena Pesola
Páll Pétursson*

*Kaj Poulsen
Marit Rotnes
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Harald Synnes
Peder Sønnderby
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Pirkko Turpeinen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard*

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Nordiska rådet har avgivitt
yttrande till Nordiska
ministerrådet över
*Nordiska ministerrådets förslag
rörande planer för det nordiska
samarbetet*

YTTRANDE nr 6/1987

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 27 februari 1987 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (C 2) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budget- och kontrollutskottets betänkande. 57 medlemmar röstade för yttrandet. 30 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

- å anvende en gennemsnittlig reell vekstfaktor på 5% for de traditionelle områder i budsjettet for 1988 samt i tillegg
- å satse særskilt på områdene allmenn kultur, utdanning, forskning og utvikling samt miljø og trafikksikkerhet i de nærmeste år,
- å presentere et budsjettprogram for en revidert økonomisk handlingsplan i forbindelse med C 2/1988,
- å anvende dividende fra Den nordiske investeringsbank til finansiering av særskilte nordiske fond for spesielle formål.

De 57 medlemmar som röstade för yttrandet var:

*Lennart Andersson
Margareta Andrén
Margrete Auken
Jo Benkow
Hugo Bergdahl
Gunnar Björk
Johan Buttedahl
Kaj Bärlund
Ólafur G. Einarsson
Lahja Exner
Kjell Magne Fredheim
Arne Gadd
Eiður Guðnason
Ivar Hansen
Margit Hansen-Krone*

*Guðrún Helgadóttir
Elsi Hetemäki-Olander
Per Olof Håkansson
Siri Häggmark
Tytti Isohookana-Asunmaa
Åsa Solberg Iversen
Olof Jansson
Anna-Liisa Jokinen
Elver Jonsson
Ragna Berget Jørgensen
Knud Kirkegaard
Sakari Knuuttila
Wiggo Komstedt
Hanna Kvanmo
Inga Lantz*

Lars Lefdal
Jacob Lindenskov
Grethe Lundblad
Peter Muurman
Helge Adam Møller
Barbro Nilsson
Arnljot Norwich
Hans Nyhage
Haraldur Ólafsson
Aase Olesen
Berit Oscarsson
Saara-Maria Paakkinen
Páll Pétursson
Marit Rotnes

Asbjørn Sjøthun
Ingrid Sundberg
Sten Svensson
Harald Synnes
Bernhardt Tastesen
Pekka Tuominen
Ole Gabriel Ueland
Marjatta Väänänen
Ernst Wroldsen
Friðjón Þórðarson
Lena Öhrsvik
Olle Östrand
Kåre Øvregard

Helsingfors den 27 februari 1987

Elsi Hetemäki-Olander

Gerhard af Schultén

Övriga beslut

A. Beslut att icke företa sig något i anledning av

(25 februari)

1. medlemsförslag om nordiskt samarbete i kommunsektorn (A 769/j)
2. medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna (A 724/k)
3. medlemsförslag om återupptagande av Island i kalottidrottssamarbetet (A 751/k)
4. medlemsförslag om Nordiska ministerrådets budgettillägg till NAR (Nordiska amatörteaterrådet) (A 774/k)

(26 februari)

5. medlemsförslag om utredandet av det psykiatriska missbrukets omfattning och av möjligheterna till dess avskaffande i de nordiska länderna (A 737/s)

(27 februari)

6. medlemsförslag om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk (A 728/t)
7. medlemsförslag om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden (A 729/t)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spörsmål

(25 februari)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1987/1)
2. berättelser tillhörande juridiska utskottets sakområde (C 1987/11/j)
3. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1987/1)
4. berättelse från Nordiska kulturfonden (C 1987/5/k)
5. berättelser tillhörande kulturutskottets sakområde (C 1987/12/k)
6. meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (D 1987/17/1979/k)
7. meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (D 1987/5/1980/k)
8. meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet (D 1987/10/1981/k)
9. meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden (D 1987/5/1982/k)

10. meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden (D 1987/8/1982/k)
11. meddelande om rekommendation nr 11/1983 angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten (D 1987/11/1983/k)
12. meddelande om rekommendation nr 21/1984 angående reklam i de elektroniska massmedierna (D 1987/21/1984/k)
13. meddelande om rekommendation nr 24/1984 angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte (D 1987/24/1984/k)
14. meddelande om rekommendation nr 12/1985 angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet (D 1987/12/1985/k)
15. meddelande om rekommendation nr 7/1986 angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (NORDLEK) (D 1987/7/1986/k)

(26 februari)

16. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1987/1)
17. berättelser tillhörande social- och miljöutskottets sakområde (C 1987/13/s)
18. meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (D 1987/6/1977/s)
19. meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel (D 1987/26/1981/s)
20. meddelande om rekommendation nr 17/1983 angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljövårdsområdet (D 1987/17/1983/s)
21. meddelande om rekommendation nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp (D 1987/19/1983/s)
22. meddelande om rekommendation nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläpp (D 1987/20/1983/s)
23. meddelande om rekommendation nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land (D 1987/21/1983/s)
24. meddelande om rekommendation nr 12/1986 angående handlingsplan mot luftföroreningar (D 1987/12/1986/s)
25. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1987/1)
26. berättelse från Nordiska projektexportfonden (C 1987/4/e)
27. berättelse från Nordiska investeringsbanken (1986) (C 1987/3/e)
28. berättelser tillhörande ekonomiska utskottets sakområde (C 1987/15/e)
29. meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter (D 1987/5/1981/e)

30. meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling (D 1987/6/1981/e)
31. meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring (D 1987/17/1982/e)
32. meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri (D 1987/18/1982/e)
33. meddelande om rekommendation nr 31/1983 angående kartläggning och samordning av utbudet och behovet av u-landsutbildning (D 1987/31/1983/e)
34. meddelande om rekommendation nr 32/1983 angående samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik (D 1987/32/1983/e)
35. meddelande om rekommendation nr 33/1983 angående åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden (D 1987/33/1983/e)
36. meddelande om rekommendation nr 1/1985 angående nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning (D 1987/1/1985/e)
37. meddelande om rekommendation nr 2/1985 angående gemensam nordisk konjunkturbedömning (D 1987/2/1985/e)
38. meddelande om rekommendation nr 5/1985 angående den offentliga sektorns roll i ekonomin (D 1987/5/1985/e)
39. meddelande om rekommendation nr 6/1985 angående handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet (D 1987/6/1985/e)
40. meddelande om rekommendation nr 23/1986 angående nordisk utvecklingsfond för Västnorden (D 1987/23/1986/e)
41. meddelande om rekommendation nr 24/1986 angående reviderat nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik (D 1987/24/1986/e)
42. meddelande om rekommendation nr 25/1986 angående handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn (D 1987/25/1986/e)
43. meddelande om rekommendation nr 26/1986 angående samarbete på energiområdet (D 1987/26/1986/e)
44. meddelande om rekommendation nr 27/1986 angående höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (D 1987/27/1986/e)

(27 februari)

45. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kommunikationsutskottet hänvisade kapitlen (C 1987/1)
46. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1987/28/1973/t)
47. meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter (D 1987/14/1981/t)
48. meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter (D 1987/15/1981/t)

49. meddelande om rekommendation nr 1/1983 angående enhetliga villkor för reserabatter (D 1987/1/1983/t)
50. meddelande om rekommendation nr 2/1983 angående bilbälte i bilens baksäte (D 1987/2/1983/t)
51. meddelande om rekommendation nr 2/1984 angående handlingsplan på datateknologiområdet (D 1987/2/1984/t)
52. meddelande om rekommendation nr 20/1984 angående samarbete rörande turistguider (D 1987/20/1984/t)
53. Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (C 1987/2)

b. i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(25 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention (D 1987/32/1981/j)
2. meddelande om rekommendation nr 18/1985 angående stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn (D 1987/18/1985/j)
3. meddelande om rekommendation nr 19/1985 angående samarbete för de mänskliga rättigheterna (D 1987/19/1985/j)
4. meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden (D 1987/1/1986/k)
5. meddelande om rekommendation nr 15/1985 angående hemmamarknad för fonogram med nordisk musik (D 1987/15/1985/k)
6. meddelande om rekommendation nr 6/1986 angående förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris (D 1987/6/1986/k)

(26 februari)

7. meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem (D 1987/15/1982/s)
8. meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (D 1987/23/1980/e)
9. meddelande om rekommendation nr 3/1984 angående en friare kapitalmarknad (D 1987/3/1984/e)
10. meddelande om rekommendation nr 4/1984 angående nordiska mjuka projektinvesteringsslån (D 1987/4/1984/e)
11. meddelande om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa (D 1987/4/1985/e)
12. meddelande om rekommendation nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken (D 1987/28/1986/e)
13. meddelande om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn (D 1987/29/1986/e)

(27 februari)

14. meddelande om rekommendation nr 9/1985 angående nordiskt samarbete beträffande handelssjöfarten (D 1987/9/1985/t)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling

(25 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 17/1984/j angående genomförande av forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete inom gällande lagar rörande homosexuella (D 1987/17/1984/j)
2. meddelande om rekommendation nr 22/1984 angående stöd till nordiskt utställningsutbyte (D 1987/22/1984/k)
3. meddelande om rekommendation nr 13/1985 angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner (D 1987/13/1985/k)

(26 februari)

4. medlemsförslag om stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka) (A 763/s)
5. ändringsförslag om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå m. m. (A 763 Å/s)
6. medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden (A 790/s)
7. meddelande om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten (D 1987/15/1986/s)
8. meddelande om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering (D 1987/12/1984/s)
9. meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m. (D 1987/18/1980/s)
10. meddelande om rekommendation nr 24/1985 angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden (D 1987/24/1985/s)
11. meddelande om rekommendation nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken (D 1987/28/1986/e)

d. Bemyndigande för utskotten att lägga meddelanden till handlingarna

(23) februari

1. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1987/20/1971/k)
2. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1987/24/1974/j)
3. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1987/3/1976/t)
4. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1987/7/1976/k)

5. meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående nordisk folkhögskola i Västnorge (D 1987/21/1979/k)
6. meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet (D 1987/18/1981/t)
7. meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket (D 1987/22/1981/s)
8. meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga (D 1987/25/1981/s)
9. meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten (D 1987/28/1981/s)
10. meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö (D 1987/10/1982/s)
11. meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter (D 1987/11/1982/s)
12. meddelande om rekommendation nr 3/1983 angående viltolyckor i vägtrafiken (D 1987/3/1983/t)
13. meddelande om rekommendation nr 13/1983 angående videogram med nordiska TV-program och filmer (D 1987/13/1983/k)
14. meddelande om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen (D 1987/23/1983/s)
15. meddelande om rekommendation nr 24/1983 angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården (D 1987/24/1983/s)
16. meddelande om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade (D 1987/25/1983/s)
17. meddelande om rekommendation nr 7/1984 angående kontroll av nordiska projekt (D 1987/7/1984/e)
18. meddelande om rekommendation nr 10/1984 angående beräkning av naturresurser (D 1987/10/1984/s)
19. meddelande om rekommendation nr 18/1984 angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter (D 1987/18/1984/j)
20. meddelande om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden (D 1987/19/1984/t)
21. meddelande om rekommendation nr 14/1985 angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land (D 1987/14/1985/k)
22. meddelande om rekommendation nr 21/1985 angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa (D 1987/21/1985/s)
23. meddelande om rekommendation nr 22/1985 angående åtgärder mot drogmisbruk i trafiken (D 1987/22/1985/s)
24. meddelande om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika (D 1987/23/1985/s)
25. meddelande om rekommendation nr 25/1985 angående minskande av rollbundenhet inom utbildning och yrkesval (D 1987/25/1985/j)

26. meddelande om rekommendation nr 3/1986 angående kulturförbindelserna mellan östra och mellersta Finland och övriga Norden (D 1987/3/1986/k)
27. meddelande om rekommendation nr 4/1986 angående intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område (D 1987/4/1986/k)
28. meddelande om rekommendation nr 5/1986 angående ökat stöd till den färöiska, grönländska och samiska litteraturen (D 1987/5/1986/k)
29. meddelande om rekommendation nr 8/1986 angående plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet (D 1987/8/1986/s)
30. meddelande om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare (D 1987/9/1986/s)
31. meddelande om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter (D 1987/10/1986/s)
32. meddelande om rekommendation nr 11/1986 angående sysselsättning för ungdom inom kultursektorn (D 1987/11/1986/s)
33. meddelande om rekommendation nr 13/1986 angående skydd för älvar på Nordkalotten (D 1987/13/1986/s)
34. meddelande om rekommendation nr 14/1986 angående åtgärder mot handel med utrotningshotade djur i Norden (D 1987/14/1986/s)
35. meddelande om rekommendation nr 16/1986 angående blyfri bensin i Norden (D 1987/16/1986/t)
36. meddelande om rekommendation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar (D 1987/17/1986/t)
37. meddelande om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar (D 1987/18/1986/t)
38. meddelande om rekommendation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklister i Norden (D 1987/19/1986/t)
39. meddelande om rekommendation nr 20/1986 angående datateknologin i regionalpolitiken (D 1987/20/1986/t)
40. meddelande om rekommendation nr 21/1986 angående nordiskt teknologår 1988 (D 1987/21/1986/t)
41. meddelande om rekommendation nr 30/1986 angående samarbete inom flyktingpolitiken (D 1987/30/1986/j)
42. meddelande om rekommendation nr 31/1986 angående enhetliga rättsregler angående födsel efter insemination (D 1987/31/1986/j)
43. meddelande om rekommendation nr 32/1986 angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse (D 1987/32/1986/j)
44. meddelande om rekommendation nr 33/1986 angående nordisk konvention om folkregistrering (D 1987/33/1986/j)
45. meddelande om rekommendation nr 34/1986 angående nordiska kvinnekonferenser 1988 (D 1987/34/1986/j)

C. Beslut i interna spörsmål

(23 februari)

1. bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden till handlingarna som ej upptagits på saklistan för sessionen eller som ej slutbehandlas på sessionen

(24 februari)

2. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(25 februari)

3. bemyndigande för presidiet att avge framställning om medlemsförslag om radio- och TV-samarbetet i Norden (A 794/k)

(26 februari)

4. bemyndigande för ekonomiska utskottet och presidiet angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang (D 1987/22/1986/e)

(27 februari)

5. bemyndigande för presidiet att avge framställning om en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden (B 72/t)
6. bemyndigande för presidiet att avge framställning om Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1988 (C 1987/2)
7. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
8. bemyndigande för presidiet att besluta om fördelningen av gemensamma utgifter mellan delegationerna för 1988
9. fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Val

(23 februari)

1. val av presidium
2. val av redaktionskommitté
3. val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1987–30 april 1989
4. suppleringsval av medlem i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1987–1988
5. val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1987–1988
6. val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

(27 februari)

7. val av förmän och vice förmän i utskotten samt val av förmän och vice förmän i redaktionskommittén

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Elsi Hetemäki-Olander, Finland, president
 Margrete Auken, Danmark
 Anker Jørgensen, Danmark
 Peter Muurman, Finland
 Ólafur G. Einarsson, Ísland
 Páll Pétursson, Ísland
 Jo Benkow, Norge
 Kjell Magne Fredheim, Norge
 Grethe Lundblad, Sverige
 Karin Söder, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Margrete Auken
 Ivar Hansen
 Karen Thurøe Hansen
 Anker Jørgensen

Finland

Elsi Hetemäki-Olander
 Olof Jansson
 Peter Muurman
 Heikki Riihijärvi
 Pirkko Turpeinen
 Henrik Westerlund
 Marjatta Väänänen

Ísland

Stefán Benediktsson
 Ólafur G. Einarsson
 Eiður Guðnason
 Guðrún Helgadóttir
 Páll Pétursson

Norge

Jo Benkow
 Johan Buttedahl
 Kjell Magne Fredheim
 Oddrunn Petterssen
 Harald Synnes

Sverige

Lennart Andersson
 Arne Gadd
 Grethe Lundblad
 Ingrid Sundberg
 Karin Söder

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark

Beierholm, Bente, overassistent
 Friberg, Kaj, betjent
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Hagemann, Henrik, generalsekretær
 Kejlbø, Elsa Rønne, assistent
 Madsen, Grethe, assistent
 Mørkhøj, Johannes, betjent
 Nielsen, Anne, assistent
 Nielsen, Ingrid Sylvest, fuldmægtig
 Svendsen, Annelise, overassistent
 Sørensen, Erik Ingemann, konsulent

Færøerne

Djurhuus, Eydna, sekretær
 Djurhuus, Johan F., kontorchef
 Klett, Julianna, fuldmægtig

Grønland

Christensen, P. Bo, afdelingsleder
 Meyer, Maria, overassistent

Suomi – Finland

Branders, Håkan, pääsihteeri, generalsekretärerare
 Brantberg, Gösta, apul. ylivirastomestari, bitr. vaktmästerichef
 Eriksson, Magnus, apulaissihiteeri, bitr. sekretärerare
 Holopainen, Leena, osastosihteeri, avdelningssekretärerare
 Husman, Paula, osastosihteeri, avdelningssekretärerare
 Ikola, Kirsti, virastoavustaja, expeditiionsassistent
 Kakko, Leea, toimistosihteeri, byråsekretärerare
 Kulju, Liisa, osastosihteeri, avdelningssekretärerare
 Lohiniva, Greta, apulaispääsihteeri, bitr. generalsekretärerare
 Nerdrum, Leif, kielenkääntäjä, translator
 Nieminen, Risto, apulaissihiteeri, bitr. sekretärerare

Pekkola, Anne-Eeva, tiedotussihteeri, informationssekretärerare (press)
 Pimenoff, Berith, osastosihteeri, avdelningssekretärerare
 Poutanen, Pekka, toimittaja, redaktör (dokumentation)
 Salo, Kari, apulaissihiteeri, bitr. sekretärerare
 Rahola, Johanna, sihteeriharjoittelija, sekretärerpraktikant
 Tallqvist, Kristiina, toimistosihteeri, byråsekretärerare
 Talvitie, Ossi, kanslia-avustaja, kansliassistent

Åland

Naucmér, Elisabeth, delegationssekretärerare
 Wahe, Britt-Inger, sekretärerare

Island

Hjaltason, Lene, sekretärerare
 Jónsdóttir, Halldóra, sekretärerare
 Ólafsdóttir, Snjólaug, generalsekretärerare
 Skúladóttir, Áslaug, sekretärerare

Norge

Andersen, Britt, l. kontorfullmektig
 Andreassen, Bjørn, l. konsulent
 Braaten, Else Marie, adm. sekretær
 Flatøy, Liv Marion, adm. sekretær
 Grønneflåta, Alf, l. konsulent
 Haanæs, Anne, betjent
 Solli, Aud Langrusten, betjent
 Trolle, Lisa, l. sekretær
 Balderhaug, Bibbi, kontorsekretær
 Ve, Gudvin Låder, sekretariatsleder
 Vinje, Thorstein, l. betjent

Sverige

Andersson, Eivor, l. byråsekretärerare
 Björklund, Eva, byråassistent
 Edström, Pierre, expeditiionsassistent
 Holm, Lars, byrådirektör
 Hökby, Bertil, kanslichef

Lundell, Lisette byråassistent
 Malmros, Birgitta, byråchef
 Rehnberg, Elisabeth, l. byråsekreterare
 Smekal, Eva, avdelningsdirektör

Stenberg, Marianne, kamrer
 Tjernström, Vanni, informationssekreterare
 Tollin, Ingrid, byråassistent

Presidiesekretariat – Puheenjohtajiston sihteeristö

Andersson, Pia, kamrer
 Bidstrup, Gabangauk, assistent
 Edwall, Åke, redaktör
 Hagen, Gro, byråassistent
 Johanson, Birgitta, byråassistent
 Joneken, Anneli, byrådirektör
 Koumí, Margaretha, byråassistent
 Lindfors, Viveca, l:e byråassistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent

Miskar Lillemor, byråassistent
 Munk Carlsson, Inge, byråassistent
 Myhre-Jensen, Kjell, stf. presidiesekreterare
 Pettersson, Åke, stf. presidiesekreterare
 af Schultén, Gerhard, presidiesekreterare
 Stenberg, Stig, intendent
 Wahrgren, Ingegerd
 Vauhkonen, Sirkku, byråassistent
 Wiklund, Viveca, byråassistent

Utskottssekreterare – Valiokuntasihiteerit

Hultén, Eric, social- och miljöutskottet
 Kleppe, Anders, ekonomiska utskottet
 Lindström, Guy, kulturutskottet

Nielsen, Hanne, juridiska utskottet
 Sveinsson, Tómas H., kommunikationsutskottet

Informationssektionen – Tiedotusjaosto

Bagerstam, Bitte, informationssekreterare
 Jacobsen, Claus, informationschef

Juhlin, Rune, expeditionsassistent
 Sundberg, Renée, byråassistent

Nordiska ministerrådets sekretariat – Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö

Aintila, Soili, konsulent
 Andersen, Poul, konsulent
 Arnstrup, Steen, konsulent
 Bak Jensen, Karen, fuldmægtig
 Björck, Staffan, konsulent
 Clemet, Fridtjov, generalsekretær
 Dahlman, Kerstin, afdelingssekretær
 Duelund, Peter, konsulent
 Edam, Carl Tomas, konsulent
 Einarsson, Ingimar, konsulent
 Emborg, Kerstin, admin.sekretær
 Enggaard, Petter, projektkonsulent
 Erdal, Inger, konsulent
 Frandsen, Ib, konsulent

Gislason, Tryggvi, afdelingschef
 Goldschmidt, Ernst, vice generalsekretær
 Grönblom, Mona, afdelingssekretær
 Guttermann, Harriet, afdelingssekretær
 Gutterød, Jørn, konsulent
 Hallgrimsson, Hrafn, konsulent
 Helgadóttir, Guðný, konsulent
 Holmgren, Peter, konsulent
 Högås, Carl-Göran, konsulent
 Karlsson, Tore, konsulent
 Laudal, Birgit, konsulent
 Lindström, Lennart, konsulent
 Lossius, Harald, konsulent
 Lundberg, Göran, konsulent

Milne, Karen, sekretær
 Milthers, Sven, konsulent
 Mortensen, Kirsten, konsulent
 Nilsson, Alf, afdelingschef
 Pellikka, Rauni, konsulent
 Persson, Margaretha, admin.sekretær
 Pettersen-Hagh, Nils, konsulent
 Potila, Sirkka, konsulent
 Raben, Birgit, afdelingschef
 Sandstedt, Birgitta, informationschef
 Slotte, Kristian, specialrådgiver
 Storgårds, Johan, konsulent
 Stähle, Bertel, specialrådgiver

Suhr, Helena, sekretær
 Suokko, Seppo, afdelingschef
 Tamm-Buckle, Monika, konsulent
 Thompson, Marianne, konsulent
 Tienari, Risto, afdelingschef
 Tivéus, Ylva, konsulent
 Turunen, Juhani, sektionschef
 Tveito, Terje, afdelingschef
 Wallin, Johan, specialrådgiver
 Vestergaard, Mette, konsulent
 Wenström, Anders, konsulent
 Övelius, Pia, konsulent

Stenografer — Pikakirjoittajat

Danmark

Duncan, Jane, assistent
 Hildebrand, Kirsten, assistent
 Holle, Finn, referent
 Jørgensen, Birthe, referent
 Sander, Inger Merete, referent
 Tobiasen, Edith, assistent

Suomi — Finalnd

Filppa, Birgitta, pikakirjoittaja, stenograf
 Karrento, Anita, pikakirjoittaja, stenograf
 Kirstua, Anneli, konekirjoittaja, maskinskri-
 verska
 Krause, Helene-Sophie, konekirjoittaja,
 maskinskriverska
 Niittuinperä, Jari, pikakirjoittaja, stenograf
 Rätty, Unto, pikakirjoittaja, stenograf
 Uggeldahl, Lenita, konekirjoittaja, maskin-
 skriverska

Norge

Hammerstad, Anne Lise, referent
 Hylback, Lisbeth, referent
 Limseth, Synnøve, referent
 Lønset, Klara Marie, referent
 Raanes, Gudrun Strand, referent
 Smiseth, Ingeborg, referentrevisor

Sverige

Carlbom, Majken, förste stenograf
 Djurström, Stig, förste stenograf
 Nilsson, Lars A., förste stenograf

Simultantolkar — Simultaanitulkit

Andersson, Pirkko-Liisa
 Hafrén, Fredrik

Kaljunen, Riitta
 Laakso, Ritva

De nordiska partigruppernas sekretariat – Pohjoismaisten puoluerühmien sihteeristöt

Socialdemokrater
 Dahlin, Sven
 Lundin, Inga-Lisa
 Ohlsson, Bengt
 Wall, Björn

Mittenpartierna
 Wiklund, Claes

Vänstersocialistiska gruppen
 Keränen, Pia

Konservativa
 Kempe, Anders

Partisekreterare – Finland – Puoluesihteerit – Suomi

Samlingspartiet – Kansallinen Kokoomus
 Isotalo, Jussi

*Finlands Kommunistiska Parti – Suomen
 Kommunistinen Puolue*
 Vainionpää, Esko

*Demokratiska Förbundet för Finlands folk –
 Suomen Kansan Demokraattinen Liitto*
 Käkelä, Reijo

*Demokratiskt alternativ – Demokraattinen
 vaihtoehto*
 Timonen, Seppo

Svenska Folkpartiet i Finland
 Stenlund, Peter

*Gröna riksdagsgruppen – Vihreiden edus-
 kuntaryhmä*
 Kaajakari, Maiju

*Konstitutionella högerpartiet r.p. – Perus-
 tuslaillinen oikeistopuolue*
 Toivonen, Panu

Sakkunniga – Asiantuntijat*Nordiska*

Ahlén, Sune, generalsekreterare, NFS
 Aro, Esko T., generalsekreterare, Nordiska
 unionen för arbetsledare, tekniska funktio-
 närer o. a. chefer, Finland
 Arvidsson, Tore, riksgäldskontoret, Sverige
 Gjelsvik, Per, adm.dir., Nordisk industrifond
 Graogaard, Kim, De nordiska arbetsgivarefö-
 reningarna, DA, Danmark
 Hansen, Poul, direktör, Nordiska Investe-
 ringsbanken
 Hemmer, Mona, generalsekreterare, Nordis-
 ka Akademikerrådet, Finland
 Huttunen, Martti, De nordiska arbetsgivare-
 föreningarna, AAC, Finland

Karppinen, Marja-Liisa, direktör, Nordiska
 språk- och informationscentret
 Kinnunen, Matti, NFS, Finland
 Kjærnested, Borgthor S., förbundssekretera-
 re, Föreningarna Nordens Förbund
 Köhler, Lennart, professor, Nordiska hälso-
 vårdshögskolan
 Laurson, Peter, vice verkställande direktör,
 Nordiska Investeringsbanken
 Lindbæk, Jannik, verkställande direktör,
 Nordiska Investeringsbanken
 Löfgren, Monica, informationschef, Nordis-
 ka Investeringsbanken
 Lönnell, Birgitta, intendent, Nordiska konst-
 centret

Lönnerblad, Sara, Nordiska Akademikerrådet, Sverige

Molin, Rune, NFS

Nilsson, Inga-Britt, assistent, NFS

Palmqvist, Gun, riksgäldskontoret, Sverige

Ross, Knud Z., direktör, Nordiska Investeringsbanken

Räihä, Henrik, avdelningschef, de nordiska industriförbundens samorgan, Finland

Römer, Martin, viceordförande, NFS, Danmark

Sará, Máret, Nordiska Samerådet

Smuk, Odd Erling, Nordiska Samerådet

Svenningsen, Levi, utredningssekreterare, NFS

Waltré, Björn, direktör, Nordiska Investeringsbanken

Viinanen, Pertti, NFS, Finland

Danmark

Andersen, Gitte Lykke, overassistent

Andersen, Niels Ole, kontorchef

Baruah, Monica, kontorfuldmægtig

Christensen, Erling, kontorchef

Christensen, Kaj Nørrehede, fuldmægtig

Christensen, Niels, fuldmægtig

Elming, Mogens, ministersekretær

Fischer, Per, fuldmægtig

Halck, Jørgen, L., departementschef

Hugau, Anita, konsulent

Hummeluhr, Niels, afdelingschef

Kristiansen, Axel, fuldmægtig

Lange, Suzan, fuldmægtig

Larsen, Peter Jon, generalsekretær

Lindhard, Lasse, fuldmægtig

Nielsen, Flemming G., ministersekretær

Nielsen, Sven Aage, ambassadør

Nørring, Tom, sekretær

Ovesen, Finn, fuldmægtig

Preisler, Niels, ministersekretær

Rasmussen, Jørgen Harder, departementschef

Reske-Nielsen, Erik, rektor, Nordisk Journalistkursus

Skafte, Søren, ministersekretær

Spanner, Lone, overassistent

Vorre, Poul, kontorchef

Wickmann, Henrik, fuldmægtig

Witsø, Lis, fuldmægtig

Færøerne

Djurhuus, Johan F., kontorchef

Klett, Julianna, fuldmægtig

Mørkøre, Kjartan, sekretær

Olafsson, Arní, konsulent

Grønland

Christensen, Bo, afdelingsleder

Jensen, John E., hjemmestyledirektør

Meyer, Maria, assistent

Petersen, Bent Krogh, afdelingsleder

Steenholdt, Alibak, kontorchef

Suomi – Finland

Arajärvi, Pentti, pol.siht., pol.sekr.

Bergholm, Kari, lähetystöneuvos, legationsråd

Bergman, Gösta, toimistopäällikkö, byråchef von Boguslawsky, Peter, suunnittelija, plane-rare

Bäckman, Matti, vs. toimistopäällikkö, t.f. byråchef

Eriksson, Bo Göran, neuvotteleva virkamies, konsultativ tjänsteman

Filpus, Timo, tutkimusjohtaja, forskningsdi- rektör

Forsberg, Fredrik, vanhempi hallitussihteeri, äldre regeringssekreterare

Gröhn, Inga-Maria, vanh.finanssisihteeri, äldre finanssekreterare

Gustafson, Matti, kulttuuriasiainneuvos, kul- turråd

Gustafsson, Paul, kansliapäällikkö, kansli- chef

Haikala, Olli, ylilääkäri, överläkare

Heikkilä, Taisto, kansliapäällikkö, kanslichef Helminen, Klaus, lainsäädäntöjohtaja, lag- stiftningsdirektör

Hirsto, Jarmo, toimistopäällikkö, byråchef af Hällström, Gustav, toimitusjohtaja, verk- ställande direktör

- Johansson, David, osastopäällikkö, avdelningschef
- Kahiluoto, Matti, osastopäällikkö, avdelningschef
- Kalela, Airia, toimistopäällikkö, byråchef
- Kalha, Heikki, neuvotteleva virkamies, konsultativ tjänsteman
- Kauppila, Aulikki, toimistopäällikkö, kansli-
chef
- Kivimäki, Erkki, neuvotteleva virkamies,
konsultativ tjänsteman
- Koli, Ilse, toimistopäällikkö, byråchef
- Koponen, Timo, toimistopäällikkö, byråchef
- Korpela, Juhani, kansliapäällikkö, kanslichef
- Krokkfors, Karl Johan, kansainvälisten asiain
sihteeri, sekreterare för internationella
ärenden
- Laakkonen, Risto, neuvotteleva virkamies,
konsultativ tjänsteman
- Lamberg, Matti, apulaisosastopäällikkö, bitr.
avdelningschef
- Lampinen, Reino, toimistopäällikkö, byrå-
chef
- Lehtinen, Markku, ylitarkastaja, överinspek-
tör
- Liedes, Jukka, neuvotteleva virkamies, kon-
sultativ tjänsteman
- Lintonen, Kirsti, pääministerin erityisavus-
taja, statsministerns specialrådgivare
- Lujanen, Martti, osastopäällikkö, avdel-
ningschef
- Lönnroth, Juhani, apulaisosastopäällikkö,
bitr. avdelningschef
- Maljonen, Juhani, apulaisosastopäällikkö,
bitr. avdelningschef
- Mattlin, Håkan, neuvotteleva virkamies,
konsultativ tjänsteman
- Mykkänen, Antti, pol.siht., pol.sekr.
- Mäentakainen, Erkki, osastopäällikkö, av-
delningschef
- Mäkipentti, Ilkka, toimistopäällikkö, byrå-
chef
- Numminen, Jaakko, kansliapäällikkö, kansli-
chef
- Nyström, Lars, opetusneuvos, undervis-
ningsråd
- Ojala, Olli, osastopäällikkö, avdelningschef
- Pekkanen, Raimo, kansliapäällikkö, kansli-
chef
- Pesola, Tauno, lähetystöneuvos, lega-
tionsråd
- Puro, Helena, toimistopäällikkö, byråchef
- Pöyhönen, Aulis, osastopäällikkö, avdelnings-
chef
- Rekola, Olli, maatalousneuvos, jordbruksråd
- Rosengren, Jarl-Håkan, ulkoasiainsihteeri,
sekreterare för utrikesärenden
- Ruotsalainen, Pekka, pol.siht., pol.sekr.
- Satuli, Antti, toimistopäällikkö, byråchef
- Sevón, Leif, osastopäällikkö, avdelningschef
- Siikala, Kalervo, osastopäällikkö, avdel-
ningschef
- Slotte, Per-Håkan, ylitarkastaja, överinspek-
tör
- Slotte, Ulf-Erik, alivaltiosihteeri, understats-
sekreterare
- Sorsa, Pertti, ylijohtaja, överdirektör
- Store, Jan, ulkoasiainsihteeri, sekreterare för
utrikesärenden
- Sundbäck, Veli, apulaisosastopäällikkö, bitr.
avdelningschef
- Sundström, Bert, pol.siht., pol.sekr.
- Tallqvist, Anders, tutkija, forskare
- Toppila, Jussi, tarkastaja, inspektör
- Törnudd, Klaus, alivaltiosihteeri, understats-
sekreterare
- Uronen, Reino, kansliapäällikkö, kanslichef
- Vesa, Hannu, ylitarkastaja, överinspektör
- Välimäki, Kari, pol.siht., pol.sekr.
- Westergård, Tom, tiedotuspäällikkö, infor-
mationschef
- Widing, Barbro, toimistopäällikkö, byråchef
- Änkö, Olavi, apulaisosastopäällikkö, bitr.
avdelningschef

Åland

Lindholm, Göran, kanslichef

Island

Árnason, Árni þ., bitr. departementschef

Ásgeirsson, Þórhallur, departementschef

Benediktsson, Guðmundur, departements-
chef
Björgvinsson, Sighvatur, direktör
Dalberg, Hallgrímur, departementschef
Flygenring, Páll, departementschef
Gunnarsson, Árni, bitr. departementschef
Hallgrímsson, Óskar, avdelningschef
Hallsson, Knútur, departementschef
Júliússon, Jón, avdelningschef, samarbetsmi-
nisterns ställföreträdare
Kolbeinsson, Árni, departementschef
Lindal, Páll, avdelningschef
Pétursson, Magnus, budgetchef
Sigurðsson, Ingimar, avdelningschef
Stefánsson, Ólafur W., avdelningschef
Thórdardóttir, Inga Jóna, statssekreterare
Valdimarsson, Ólafur Steinar, departements-
chef

Norge

Andersen, Anne Marie, statsrådets sekretær
Arnesen, Gerhard, direktør
Arbo, Sidsel Aarnæs, konsulent
Bekken, Harald, statssekretær
Birkeland, Eva, ekspedisjonssjef
Bratteli, Tone, personlig sekretær
Cappelen, Frede, statssekretær
Christesen, Tore-Jarl, statssekretær
Grydeland, Bjørn, avdelingsdirektør
Halvorsen, Einfrid, statssekretær
Haraldsen, Odd, statssekretær
Haugen, Eirik, personlig sekretær
Hellstrøm, Aud, førstekonsulent
Helle, Karen M., byråsjef
Jensen, Nils E., førstekonsulent
Josefsen, Øystein, ekspedisjonssjef
Lauvbo, Morten, personlig sekretær
Mauritzen, Thomas, avdelingsdirektør
Moe, Pål, byråsjef
Mork, Torbjørn, helsedirektør
Møllestad, Gro, politisk rådgiver
Nilsen, Per E., byråsjef
Noer, Ragnhild, førstekonsulent
Nyhamar, Olav, byråsjef
Nymo, Synnøve, personlig sekretær
Ribu, Erik, departementsråd

Refsnes, Karin, avdelingsdirektør
Saxrud, Gudmund, spesialrådgiver
Strompland, Kjartan, underdirektør
Sætersdal, Olaf, departementsråd
Søberg, Inger Lill, førstekonsulent
Sønneland, Helge, avdelingsdirektør
Sørbotn, Steinar, ekspedisjonssjef
Vaalund, Hans, departementsråd
Veierød, Tove, statssekretær
Wold, Trond, informasjonssekretær
Waalder, Erling, departementsråd
Øvergaard, Thomas, konsulent
Aanderaa, Johs, ekspedisjonssjef

Sverige

Andersson, Monica, statssekreterare
Annerberg, Rolf, statssekreterare
Bergh, Fredrik, generalsekreterare
Björkbom, Lars, departementsråd
Carlsson, Bernt, statssekreterare
Carlsson, Per, departementssekreterare
Croneberg, Rutger, departementsråd
Dahlgren, Hans, ambassadör
Dahlström, Ulf, statssekreterare
Ekelund, Peter, departementssekreterare
Ettarp, Lars, departementsråd
Ferm, Gunnel, pol. sekreterare
Fridén, Anita, pol. sakkunnig
Frigren, Susanne, departementsråd
Good, Hans, förhandlingsdirektör
Grufberg, Maj-Britt, departementsråd
Göransson, Ulf, statssekreterare
Heckscher, Maj-Britt, departementsråd
Heister, Chris, pol. sakkunnig
Isaksson, Christer, informationssekreterare
Jacobsson, Ranweig, informationssekretera-
re
Karlberg, Lars, departementssekreterare
Karlsson, Jan O., statssekreterare
Landqvist, Åke, direktör
Lerjeryd, Birgitta, departementssekreterare
Lidal, Bengt, departementsråd
Lindberg, Carl, informationssekreterare
Lund, Gunnar, departementsråd
Lönnerberg, Anders, pol. sakkunnig
Lönneroth, Måns, sakkunnig

von Otter, Birgitta, informationssekreterare
Molin, Hans, departementssekreterare
Montelius, J-C., expeditiönschef
Palm, Merike, informationssekreterare
Persson, Ewa, informationssekreterare
Persson, Sture, departementsråd
Richter, Charlotte, departementssekreterare
Rustand, Håkan, hovrättsassessor
Segerström, Eva, pol. sakkunnig
Sjöberg, Tommie, departementssekreterare
Sigfridsson, Sven-Erik, hovrättslagman
Stenqvist, Gunnel, departementssekreterare

Svensson, Gunnar, statssekreterare
Torngren, Jerker, departementssekreterare
Ulvskog, Marita, pressekreterare
Unger, Lisbeth, departementssekreterare
Vestersköld, Agneta, departementssekreterare
Weigelt, Ulla, departementsråd
Westerberg, Ulf, statssekreterare
Zachrisson, Ann, departementssekreterare
Zetterqvist, Urban, departementsråd
Åsbrink, Erik, statssekreterare

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA
RÅDETS LITTERATURPRIS

Finlandia-huset

23 februari 1987

Program*Carl Nielsen*

TVÅ SATSER UR LITEN SVIT

OP. 1

Intermezzo – Allegro moderato

Finale – Andante con moto –

Andante con brio

Avanti!

Dirigent *Esa-Pekka Salonen***HÄLSNINGSANFÖRANDE**

Nordiska rådets president

*Elsi Hetemäki-Olander**Magnus Lindberg*

RITRATTO

Avanti!

Dirigent *Esa-Pekka Salonen***Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris**

Presentation av pristagaren

Lic.phil. *Malan Simonsen*

Utdelning av priset

Nordiska rådets president

Elsi Hetemäki-Olander

Tal av pristagaren

Författaren *Herbjørg Wassmo**Jean Sibelius*

PELLÉAS & MÉLISANDE

Avanti!

Dirigent *Esa-Pekka Salonen*

Vid slottsporten

Mélisande

Vid en källa i parken

Pastorale

Mélisande vid spinnrocken

Mellanaktsmusik

Mélisandes död

Ohjelma*Carl Nielsen*

KAKSI OSAA PIENESTÄ

SARJASTA

OP. 1

Intermezzo – Allegro moderato

Finale – Andante con moto –

Andante con brio

Avanti!

Johtaja *Esa-Pekka Salonen*

TERVEHDYSPUHE

Pohjoismaiden neuvoston
presidentti*Elsi Hetemäki-Olander**Magnus Lindberg*

RITRATTO

Avanti!

Johtaja *Esa-Pekka Salonen***Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinnon luovutus**

Palkinnonsaajan esittely

Lic.phil. *Malan Simonsen*

Palkinnon luovutus

Pohjoismaiden neuvoston
presidentti*Elsi Hetemäki-Olander*

Palkinnonsaajan puhe

Kirjailija *Herbjørg Wassmo**Jean Sibelius*

PELLÉAS & MÉLISANDE

Avanti!

Johtaja *Esa-Pekka Salonen*

Linnan portilla

Mélisande

Puiston lähteellä

Pastorale

Mélisande rukin ääressä

Väliaikamusiikki

Mélisanden kuolema

Nordiska rådets president Elsi Hetemäki-Olander:

Herra Tasavallan Presidentti! Herr republikens president! Kära gäster! Å Nordiska rådets vägnar hälsar jag er alla hjärtligt välkomna. Speciellt glada är vi alla här, att Ni, herr republikens president, hedrar vår fest och samtidigt Nordiska rådets session med Er närvaro. Det visar nordiskt intresse, som uppskattas högt.

On kulunut tasan neljännesvuosisata siitä, kun Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinto jaettiin ensimmäisen kerran. Tämä tapahtui vuonna 1962 ja myös täällä Helsingissä. Sen jälkeen kirjallisuuspalkinto on jaettu vuosittain, ja nyt olemme jakamassa sen 26. kerran.

Det har i dessa dagar förflutit 30 år sedan Nordiska rådet för första gången hade sin sammankomst i Finland. Detta utgjorde en märklig händelse i vårt politiska liv och betraktades som sådant. Nu hade Finland verkligen intagit sin plats i den nordiska gemenskapen. Vi kan minnas, att vårt land några år tidigare hade brutit sig ur den isolering som man kan säga kännetecknade det första orienteringskedet i vår utrikespolitik efter kriget. Det internationella umgänget var över huvud inte alls så livligt som i dag. Detta vill jag konstatera speciellt därför att vi här i Finland firar 70 år av vår självständighet.

Vi skall vara glada och tacksamma över att vi nu över 30 år senare verkligen lever i ett Norden som är integrerat på ett helt annat sätt så att det snarare är fråga om ett regionalt och interregionalt samarbete än vad man vanligen förstår med internationellt samarbete mellan suveräna stater. Dagliga kontakter över gränserna i Norden hör till rutinerna.

Denna integration ställer självfallet ökade krav på oss alla som är med i detta samarbete men även på mycket breda medborgarkretsar som i växlande grad dras med i olika former av samverkan över gränserna. Det är mot denna bakgrund som vi bör se den livliga debatt, som den senaste tiden har förts i Finland om språken i det nordiska samarbetet, särskilt då finskans ställning. Det är inte längre bara deras ensak som har särskilda språkförutsättningar för samarbetet, utan i dag kan praktiskt taget alla vara med. Jag skall inte i detta inlägg gå närmare in på denna fråga. Jag ville blott påpeka det som en positiv lösning och en central förutsättning för vår aktiva medverkan i samarbetet i framtiden. Vi finner vill också ge vår insats i det nordiska samarbetet.

Några år senare var tiden inne för en ny milstolpe i det nordiska samarbetets historia. Det övriga Europas integration blev ett hot mot det nordiska samarbetet genom att de nordiska länderna inte kunde följa samma riktlinjer i förhållande till den europeiska marknadspolitiken. Inom Nordiska rådet insåg man behovet av att samla krafterna för att precisera samarbetets målsättningar. Man kände också ett behov av att utåt gentemot övriga Europa kunna visa vilken omfattning det nordiska samarbetet hade och förklara vad det egentligen innebar. Det enda sättet att göra detta var

att ingå ett bindande samarbetsavtal i form av ett internationellt traktat mellan länderna. Också regeringarna insåg betydelsen av en sådan manifestation både inom och utom Norden av det nordiska samarbetet och dess syfte. Så tillkom den nordiska samarbetsöverenskommelsen, som kunde undertecknas vid en högtidlighet vid riksdagen vid rådets 10:e session i Helsingfors. Den har sedan vanligen populärt kallats Helsingforsavtalet. Jag har inte för avsikt att gå in på vad detta avtal har betytt för samarbetet och för de nordiska länderna både inom och utanför Norden. Dess betydelse har emellertid varit mycket stort. Traktatet är vår Magna Charta. Vi kanske inte längre talar lika mycket om den och inte vädjar lika mycket till den som de första åren, och det behövs inte heller. Enligt min mening är det på sin plats att vi beaktar 25-årsjubileet av Helsingforsavtalets tillkomst. Föreningen Pohjola-Norden skall på 25-årsdagen av avtalets tillkomst den 23 mars anordna ett särskilt seminarium om Helsingforsavtalet här i Finland.

Vi har all anledning att vara medvetna om vilket fundament vi har i avtalet. Vi ser ut att igen befinna oss i en situation där utomstående integrationskrafter gör sig gällande på ett sådant sätt att det påverkar våra länders agerande. Det kan igen vara på sin plats att ty sig till Helsingforsavtalet eller att se närmare på det.

Kära vänner! Dessa prisutdelningsfester har blivit eminenta kulturhändelser under våra arbetsdryga sessionsdagar. I kväll får vi lyssna till unga finska musikers prestationer. Musiken känner inga gränser, varken politiska eller regionala.

Ni är hjärtligt välkomna. Jag hoppas att ni får en fin kväll.

(Orkestern Avanti! spelade härefter under ledning av Esa-Pekka Salonen).

Nordiska rådets president Elsi Hetemäki-Olander:

Det har förflutit ett kvartsekel sedan det nordiska litteraturpriset utdelades för första gången. Det skedde här i Helsingfors vid rådets 10:e session 1962, alltså vid samma historiska session då Helsingforsavtalet undertecknades. Sedan dess har litteraturpriset utdelats årligen och vi står nu i beråd att dela ut det för 26:e gången. Litteraturpriset har utan tvekan befast sin position som en central manifestation till förmån för den nordiska kulturen och har haft en stor betydelse då det gäller att sprida kännedom om den nordiska litteraturen inom Norden. Man kan gott säga, att de medlemmar av den dåvarande nordiska kulturkommissionen och i Nordiska rådet som den gången utarbetade förslag om litteraturpriset ställde målet mycket högt i en tid med långt blygsammare resurser än våra idag. Men deras skapelse lyckades och har betytt mycket för nordiska författare och nordisk litteratur. Det är vår skyldighet, som idag kan påverka tingen, att se till att

litteraturpriset också i fortsättningen förmår uppfylla dessa högt ställda krav och inte tillåts sjunka ner till ett andra rangens pris. Vi i Nordiska rådet försöker aktivt verka för detta och kommer att göra det också i fortsättningen.

Jag hälsar pristagaren välkommen till prisutdelningen och ber Malan Simonsen å kommitténs vägnar presentera årets litteraturpristagare.

Lic. phil. Malan Simonsen, Færøerne:

Hr. præsident! Nordiske venner!

''Alle skulle have en Simon''

Litteraturkomiteen har besluttet, at Nordisk Råds litteraturpris i år skal tildeles Herbjørg Wassmo for romanen ''Hudløs Himmel'', som er tredje del af romansuiten om Tora, den misbrugte.

I de to første bind, ''Huset med den blinde Glasveranda'' og ''Det stumme rum'', fortælles om Toras meget svære barndom på en ø i Nordnorge. Hendes far var tysk soldat i Norge under den anden verdenskrig, men døde før Tora blev født. Moderen har senere giftet sig med Henrik, der er fuld af minderværdesfølelser og drikfædig.

Ingrid arbejder på øens filetfabrik. Henrik arbejder en gang imellem, mest sidder han på knejpen. Af og til går han amok. Stemningen i hjemmet er altid trykket. Man taler meget lidt sammen i Toras familie og på øen. Desto bedre går snakken. Familien bor i en forhenværende herskabsvilla, der er omdøbt til ''Tusindhjemmet'', og som huser de dårligst stillede på øen.

Stedfaderens overgreb mod Tora har ført til, at hun blev gravid, og ''Hudløs Himmel'' begynder med at beskrive Tora på vej hjem til sit værelse, hvor hun bor, mens hun går i realskole inde på fastlandet.

Tora har for et par dage siden født et barn, som døde kort efter fødslen, og hun har nu begravet det. Da hun ikke kommer hjem på weekend hele vinteren, aner moderen og tanten, Rakel, at der er noget galt. I påsken rejser tanten Rakel over til Tora, finder hende ude af sig selv og fisker den forfærdelige historie ud af hende.

Simon og Rakel repræsenterer det gode, kærligheden, omsorgen og humoren. Alligevel har de ingen børn, og Rakel er uhelbredelig syg af kræft. De er det eneste ægtepar på øen, der har et godt forhold til hinanden. De er velstillede, arbejdsomme, hjælpsomme og glade for livet og hinanden. De har sørget for, at Tora kom på realskole og betaler for hendes ophold dér.

Al denne velfærd skaber misundelse i det lille samfund på øen, hvor Tora bliver kaldt ''tyskerunge'', og Henrik sætter ild til Simons fiskebrug.

Tora identificerer sig mere og mere med tanten, Rakel, både som følge af fortroligheden, de har sammen, og fordi Tora ligner Rakel vældig meget, så meget, at Simon undrer sig.

Rakel dør ved en bådulykke. Efter begravelsen tager Tora tantens tøj, bliver Rakel og mener, at hun dermed skal få hendes mand, men Simon går ikke med ind i hendes fantasi. Efterhånden overtager Tora også Rakels livssyn som er, at de enkelte mennesker er små dele af den store menneskekrop. Tora forandrer sig i romanen. Et sted tænker hun: tingene forandrer sig vist, mens man tænker på dem.

Da Tora efter fødslen igen kommer til øen på ferie og træffer Henrik, opdager hun, at hans stemme næsten er smuk. Senere i ferien opsøger hun ham pludselig og lader ham forstå, at Rakel ved, hvad der er sket, og at der er én måde han kan redde sig på: han skal holde op med at drikke og få sig et arbejde:

”Tora lo stille og lod sig overvælde af en mørk følelse af kontrol. Fuldstændig kontrol. Over rædslen. Den forbandede rædsel.”

Til sidst har hun ikke blot en uhyggelig kontrol med sig selv, men også med andre.

Henriks seksuelle overgreb mod Tora forhindrer hende i at give sig hen til en dreng på hendes egen alder, som hun er forelsket i. Henrik har gjort himlen hudløs og blodig for hende:

”Og hun havde ingen at dele sig med. Det var som om det gjorde hende til ingen. Alligevel stod hun under den evige sol, som blødte natten ud i havet. Himlen blev gennemtrukket i kanten. Tung. Som gennemblødt gazebind. En himmel, som ingen hud, ingen hænder havde.”

Romanen slutter på samme sted som andet bind i serien, nemlig dér, hvor Tora begravede sit barn. Det kunne se ud, som om Tora definitivt er flyttet ind i galskaben og har lagt sig til at dø. Nu er hun igen alene med sin viden.

På den anden side har Tora forsonet sig med Henrik. Hun føler, at han er en del af hendes krop, og sammensmeltningen med tanten kan opfattes som hendes ventil.

Ligesom ”Det stumme rum” slutter ”Hudløs Himmel” på et dramatisk højdepunkt.

Jeg er vældig optaget af ”Hudløs Himmel” og de to andre bøger i serien. Det usædvanlige i bøgerne om Tora er efter min opfattelse den særlige blanding af realisme og poesi, der præger hele bogen. Skildringen er autentisk, og læseren identificerer sig med Tora og Rakel. Fortælleren er alvidende. Hun færdes frit ud og ind af personernes bevidsthed, og hun er loyal mod alle sine personer.

I ”Hudløs Himmel” får læseren indblik i Henriks tanker og får bekræftet sin formodning om, at han er en stakkel. Fortællerens varme følelser for romanpersonerne omfatter således alle, de hjælpsomme, de kuede og de onde.

Samtidig er sproget rigt på billeder, der røber det, der ligger uden for realismens område, de ubevidste sindsbevægelser, som peger fremad.

Romanen bevæger sig mest på det indre plan. Tora lever i fantasien og

gør fantasi til virkelighed i identifikationen med tanten. Hun har et kladderhæfte, hvor hun plejede at skrive historier om sin farmor i Berlin. Nu tager hun det frem igen for at skrive om sine følelser og om sin længsel efter en himmel med hud, det vil sige hendes ønske om at blive hel. Vi får ikke at vide, om det lykkes, og hendes kunstneriske evner når ikke at komme til udfoldelse.

Lige så fuld af rædsel Toras historie er, lige så varme er historien om Rakel og Simon, som romanen giver sig god tid til at fortælle. Beskrivelserne af Simon er noget af det smukkeste jeg har læst om en mand. Han er virkelig god og varm, men også plaget af frygt og tvivl. Tora brænder sig på hans solbrændte krop og armmuskler, så hun får en ny skam at bære på. Og Rakel siger til Tora:

''Alle skulle have en Simon''.

Herbjørg Wassmo debuterede i 1976 med digtsamlingen ''Vingeslag'', der blev betegnet som en associationernas rutebåd på sindets hemmelige rejse mellem tingene. Hun har skrevet en bog om de anonyme krigshelte. Hun har f. eks. dramatiseret Hamsuns ''Segelfoss By'' og skrevet hørespil. Herbjørg Wassmo slog for alvor igennem i 1981 med den første roman om Tora, som fik den norske kritikerpris. Hun skriver om de udsatte, de kuede. Handlingen er henlagt til Nordnorge, som hun selv kommer fra.

Med romanerne om Tora har Herbjørg Wassmo skabt værker, som jeg læser med den samme iver, som jeg læser William Heinesens romaner, ''Kristin Lavransdatter'' af Sigrid Undset og Kerstin Ekmans firebindsværk om kvinderne og hekseringene.

Jeg har sjældent læst en roman, der var så grusom i sin realisme og samtidig så varm og poetisk som ''Hudløs Himmel''.

Nordiska rådets president Elsi Hetemäki-Olander:

Jag tackar Malan Simonsen för hennes presentation och ber pristagaren att komma för att ta emot priset.

Nordiska rådets litteraturpris 1987 har tilldelats den norska författarinnan Herbjørg Wassmo för hennes roman ''Hudlös himmel''.

Bedömningskommittén motiverar beslutet på följande sätt:

''Hudlös himmel, är tredje delen i romansviten om tyskeungen Tora, den utnyttjade, som vinner styrka att leva vidare genom andra. Romanen är en osedvanligt nyanserad skildring av en ung kvinna, skriven på ett känsligt språk och samtidigt med drastisk realism.''

Jag är faktiskt glad, att som andra kvinna som president i Nordiska rådet ge litteraturpriset till den andra kvinnan som får det, om en bok som berättar om en liten kvinna. Priset är i dag 125.000 DKR hoppas det kommer att växa med åren. Det är en stor glädje att överrätta det till författarinnan.

Forfatteren Herbjørg Wassmo, Norge:

Republikkens president og alle til stede her i Finlandiahuset – jeg hilser dere!

Tuon terveiset Pohjois-Norjan saarilta Suomen sisämaan metsiin!

Da Første Mosebok ble skrevet ned, der Gud skapte jorda på seks dager og hvilte på den syvende, beskriver de skriftlærde at Han så at "alt var såre godt." Men til og med jeg begriper at idet Gud skapte mennesket i sitt bilde, og ga dem den ypperste av alle guddommelige gaver: FANTASIEN – så visste Han at Han hadde det hele gående. På godt og ondt. Og jeg har en personlig filosofi om at Han ga oss kunsten for at vi skulle kunne leve med – også det onde i vår fantasi.

Fantasien er livets "trollspeil", kunsten setter speilskårene sammen til et mønster – for at vi skal kunne se vårt liv.

En av de første gangene jeg oppdaget min egen fantasi, var på Skogsøya i Nordland, der jeg vokste opp. Jeg kom i krangel med en kamerat om et lånbein. Vi hadde funnet det i et hull i kirkemuren. Jeg påstod at det var mitt, men kameraten mente at det tilhørte en død, og at vi måtte gi det til presten.

Jeg tviholdt på beinet. Og jeg fortalte ei lang historie om at jeg hadde kjent han som eide lånbeinet, at han var en god venn av familien og at jeg hadde lovet å ta vare på beinet hans når han ikke lenger selv var der.

Selvsagt trodde ingen på det, og beinet ble tatt hånd om av andre enn meg. Men det hendte rett som det var at jeg savnet beinet, og følte meg dårlig behandlet.

Men hendelsen førte også til at jeg oppdaget noe ved meg selv: At jeg kunne fortelle historier. Som jeg selv trodde på. Problemet var bare å få de andre til å tro på dem også.

Det hender fremdeles at jeg savner noe – om ikke akkurat lånbeinet, så i alle fall et håndfast bevis på den grensesprengende fantasi. Lenge trodde jeg at den dagen jeg fikk et slikt bevis, var det slutt. Da var det ikke noe mere å strekke seg mot.

Da Nordisk Råd besluttet å gi romanen HUDLØS HIMMEL sin litteraturpris, fikk jeg plutselig holde barndommens enestående lånbein i hånden. Og det var nærmest en lettelse da jeg forstod at gaven slett ikke var personlig ment. Den var til litteraturen – og til fantasien.

For da kan jeg trøstig gå videre på grusveier i et avsides hjørne av verden, på ei øy i Nordland – der himmelen og havet regjerer sammen med årstider og sjøfugl. Der mennesket bare er et lite støvkorn i universets lomme. Gå der og tenke på at fantasien ikke er avhengig av geografisk beliggenhet eller metropoler. Men at den er til for å sette ord på det usigbare. Fantasien er til for å fortelle om at det finnes et og annet som er så stort – eller så smått – at ingen våger å snakke om det. Fortelle om at døden ikke bare er ei grav . . . og at et lånbein er en overlevering som du er den utvalgte til å oppleve – men ikke til å eie.

Noen krever at litteraturen skal fortelle SANNHETEN. Men litteraturen kan ikke fortelle sannheter, den kan bare stille spørsmål om sannhet. I det øyeblikk litteraturen erklærer absolutte sannheter, er den blitt et redskap for maktens fantasi. Og maktens sannhet beveger seg like fort som verdens toppstatsmenn bytter undertøy.

Mennesker bruker store deler av sin velutviklede hjerne på å pine og massakrere hverandre. Den guddommelige fantasien er etter hvert blitt så destruktivt utviklet hos en gruppe mennesker – at de på få sekunder er i stand til å legge hele jorda død.

ORDET er litteraturens våpen. Det skal ikke bare brukes for å glemme maktens livsfarlige fantasi. Det skal brukes til å synliggjøre menneskenes sult etter erkjennelse. Og bevise at kjernefysikken ikke er det eneste spor av fantasi i denne verden.

For et par uker siden var jeg på ei bokmesse for å markere nordisk litteratur. Den foregikk i en stor messehall med lettvegger mellom ulike boder og arrangement.

Over alt var det geskjeftige mennesker, og saker og ting som skulle reklameres for og selges. Høytalere buldret språket ut på en måte som kunne få enhver språkelsker til å gråte.

Da jeg skulle presentere bøkene mine, hadde jeg en hyperaktiv truck på den ene siden, og på andre siden hadde jeg et utmerket folkemusikkensemble. Og ellers var hallen full av menneskestemmer.

Men ettersom jeg fra barnsbein er vant med å rope i storm og uvær, og ettersom jeg også hadde en mikrofon, satte jeg trøstig i vei. Men jeg må innrømme at jeg begynte min tale så banalt at jeg sa: "Kunsten hvisker i en brølende verden, særlig dersom representanter for profitten er til stede".

Jeg vet ikke om jeg ville ha skremt noen til dåd om jeg hadde sagt – med dyp, provoserende stemme tett inntil mikrofonen, noe slikt som: "Men kunsten/ordet kan være farlig, selv om det hviskes. Det stiller tidlige spørsmål om sannhet og truer maktapparatet. Kunsten kan latterliggjøre kommersialismen og avsløre dumheten".

Nordisk Råd har funnet det formålstjenlig å gjøre fantasien synlig i nordisk politikk: En pris for litteratur. En for musikk. På den måten har de markert et pusterom mellom lettveggene i messehallen.

Likevel er det min fordømte plikt å si at det ikke er nok! Kulturen i Norden trenger mye mere politisk fantasi – for å kunne bevare vår kulturarv og skape nytenking og vekst. Kulturens kår i Norge er tiggergangen og "mynten i hatten". Mens den kommersielle underholdningsindustrien inspirerer profittejerne og kveler ungdommen.

Den oppvoksende slekt tror at litteratur bare lages av en og annen som det står om i avisen fordi de får priser. Den vet lite om alle som aldri får priser, fordi de hvisker sine dikt uten mikrofon i videovoldens vrimmel bak lettveggene.

Skal framtidens mennesker tro at videovolden er sannhet? Fordi ingen

voksen ryddet vei. Skal dette også være en av vår tids forbrytelser? Hvor går vi hen – som bygger bankmausoleer og parkeringsplasser for milliarder, og ikke unner barn annet enn fillete skolebøker og detektiven produsert i USA?

Mens vi voksne er så redde at vi bruker hele vår fantasi til å lage bomber, fordi alle andre nasjoner er like redde, og antakelig kan ødelegge jorda to ganger – mens vi bare kan ødelegge den en gang.

Står jeg så her og tror at kunsten kan redde verden? Redde menneskene? At dersom alle land brukte større deler av sine ressurser til billedkunst, teater, musikk, dans og diktning – at det ville redde verden?

Ja! Langt på vei. Særlig dersom vi tok alle millionene vi bruker på å forsvare drap og ødeleggelse og tortur – og satte dem inn nettopp for å styrke konstruktiv fantasi, også for å finne ut hvordan vi best skulle dele brød med dem som ikke hadde. Kanskje hadde dette siste vært den største utfordringen til vår fantasi!

For hva skal vi forsvare med dyre våpen, når vi ikke lenger har noe annet enn ondskap å forsvare? Hvorfor skal vi bruke så mange ressurser på å beseire verdensrommet, når vi ikke lenger har ei jord.

Jeg ser at dere sitter i avmakt og tenker at Norden er en liten flekk på et enormt messegolv. Og at krig og støy fra messehaller har gjort oss apatiske.

Men hva var det den unge gjeterguten David gjorde? Jo, han brukte sin fantasi. Til å lage ei lita slynge. Til å finne en liten stein. Han må ha øvd seg lenge – For Goliat falt!

Det står i ei bok. Bibelen. Den grusomste og skjønneste av alle bøker. Boka som provoserer fram de fleste spørsmål gjennom alle sine svar og påbud. Boka som mennesker har tolket med så lite menneskelighet og fantasi at den er blitt et paradoks for hele vår del av verden. Har vi noen gang gitt akt på dens poetiske og kraftfulle fantasi?

Med dette vil jeg takke Nordisk Råd for det enestående beinet de har gitt HUDLØS HIMMEL! Litteraturpris 1987!

Helt til slutt vil jeg gjerne få lov til å takke noen som ikke er til stede, men som ga meg mine første historier. Og det er MINE SEIGE OG FANTASIFULLE FORMØDRE! Jeg er sikker på at de ville ha gledet seg dersom dere hadde gitt dem en liten applaus.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak	
nr	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 708/s	Medlemsförslag om försöksordning med införande av sex timmars normalarbetsdag
A 708Ä/s	Ändringsförslag om insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning och om arrangerandet av en egen konferens om sex timmars arbetsdag
A 712/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete beträffande högspecialiserad sjukvård
A 718/s	Medlemsförslag om trygghandet av Dövas Nordiska Råds verksamhet
A 724/k	Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna
A 727/j	Medlemsförslag om barns skydd i krig
A 728/t	Medlemsförslag om byggande av ett järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk
A 729/t	Medlemsförslag om ibruktagandet av särskilda hastighetsbegränsningar vintertid i Norden
A 730/e	Medlemsförslag om beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet
A 737/s	Medlemsförslag om utredandet av det psykiatriska missbrukets omfattning och av möjligheterna till dess avskaffande i de nordiska länderna
A 738/k	Medlemsförslag om intensifierat nordiskt samarbete på universitets- och högskoleområdet
A 739/t	Medlemsförslag om sänkta flygpriser inom Norden
A 740/s	Medlemsförslag om ökat hälsopolitiskt samarbete
A 741/s	Medlemsförslag om vattenmiljöproblemen
A 742/s	Medlemsförslag om nordisk ambulansverksamhet
A 743/t	Medlemsförslag om en förenkling och harmonisering av tullformalitetserna i posttrafiken mellan de nordiska länderna
A 744/s	Medlemsförslag om samnordisk information och forskning om AIDS
A 745/e	Medlemsförslag om lättnader i beskattningen för ungdom i samband med feriearbete i annat nordiskt land
A 747/j	Medlemsförslag om genomförande av ett nordiskt komparativt forskningsprojekt angående narkotika och kontrollpolitik
A 748/j	Medlemsförslag om ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff
A 749/k	Medlemsförslag om samnordiskt utvecklande av vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor
A 749Ä/k	Ändringsförslag om vänskoleverksamhet mellan nordiska skolor och skolor utanför Norden
A 750/e	Medlemsförslag om befrämjande av vandringsfiskbestånd i Östersjön och i Bottniska viken
A 751/k	Medlemsförslag om återupptagande av Island i kalottidrottssamarbetet
A 752/s	Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram mot cancer i Norden
A 753/k	Medlemsförslag om utveckling av idrottssamarbetet inom Norden
A 754/k	Medlemsförslag om en gemensam nordisk insats för att minska faran vid jordbävning
A 755/e	Medlemsförslag om nordiskt samarbete på tjänstehandels område
A 756/t	Medlemsförslag om förenklingar av vägmärkessystemet

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
415	277	15	2668		A 708/s
436	277	15	2668		A 708Ä/s
438	279	16	2670		A 712/s
453	288	22	2682		A 718/s
456	231			utan åtgärd	A 724/k
468	185	1	2642		A 727/j
480	378			utan åtgärd	A 728/t
488	378			utan åtgärd	A 729/t
496	339	28	2694		A 730/e
504	284			utan åtgärd	A 737/s
514	227	5	2650		A 738/k
537	379	39	2716		A 739/t
548	286	21	2680		A 740/s
565	273	14	2666		A 741/s
591	285	20	2678		A 742/s
607	382	40	2718		A 743/t
615	280	17, 18	2672; 2674		A 744/s
637	341	29	2696		A 745/e
646	188	2	2644		A 747/j
657	189	3	2646		A 748/j
668	232	7	2654		A 749/k
679	232	7	2654		A 749Ä/k
681	344	31	2700		A 750/e
688	233			utan åtgärd	A 751/k
696	283	19	2676		A 752/s
726	234	8	2655		A 753/k
736	235	9	2657		A 754/k
745	345	32	2702		A 755/e
755	383	41, 42	2720; 2722		A 756/t

Sak	
nr	rubrik
A 757/e	Medlemsförslag om exportsamarbete
A 758/e	Medlemsförslag om en ny nordisk näringspolitik
A 759/b	Medlemsförslag om finansieringen av det nordiska samarbetet
A 760/e	Medlemsförslag om bioteknologisamarbete
A 761/e	Medlemsförslag om inrättande av nordiskt materialvalsinstitut
A 762/k	Medlemsförslag om en fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram
A 763/s	Medlemsförslag om stärkande av europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka)
A 763Ä/s	Ändringsförslag om främjande av det europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå
A 764/t	Medlemsförslag om inrättande av ett permanent ungdomsresekort (NORD-RAIL-kortet)
A 765/s	Medlemsförslag om en stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
A 766/k	Medlemsförslag om arrangerandet av nordiska orkester- och ensemblerävlingar för elever i nordiska musikläroinrättningar
A 767/s	Medlemsförslag om ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att rädda havsmiljön
A 768/s	Medlemsförslag om ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden
A 769/j	Medlemsförslag om nordiskt samarbete i kommunsektorn
A 770/k	Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete om polarforskning och samarbete under Antarktis-traktat-systemet
A 771/t	Medlemsförslag om långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden
A 772/s	Medlemsförslag om samarbete beträffande naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi
A 773/k	Medlemsförslag om nordiskt tjänstemannautbyte för tolkar och translatörer
A 774/k	Medlemsförslag om Nordiska ministerrådets budgettillägg till NAR
A 781/e	Medlemsförslag om nordisk skatte- och avgiftspolitik
A 782/e	Medlemsförslag om uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden
A 790/s	Medlemsförslag om gemensamt handlingsprogram rörande bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden
A 794/k	Medlemsförslag om radio- och TV-samarbetet i Norden
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 68/e	Ministerrådsförslag om höjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital
B 69/k	Ministerrådsförslag om riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet 1987–1989
B 70/e	Ministerrådsförslag om ett nordiskt samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden
B 71/s	Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot luftföroreningar
B 72/t	Ministerrådsförslag om underlag till en handlingsplan för ökad trafiksäkerhet i Norden

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
766	337	26	2690		A 757/e
777	346	33	2704		A 758/e
791	407	45	2728		A 759/b
801	349	35	2708		A 760/e
812	349	36	2710		A 761/e
822	225	4	2648		A 762/k
836	273			fortsatt behandling	A 763/s
849	273			fortsatt behandling	A 763Ä/s
854	385	43	2724		A 764/t
870	288	22	2682		A 765/s
891	236	10	2659		A 766/k
901	273	14	2666		A 767/s
903	289	23	2684		A 768/s
917	191			utan åtgärd	A 769/j
925	237	11	2661		A 770/k
939	387	44	2726		A 771/t
955	291	24	2686		A 772/s
968	239	12	2663		A 773/k
978	240			utan åtgärd	A 774/k
984	342	30	2698		A 781/e
991	347	34	2706		A 782/e
998	273			fortsatt behandling	A 790/s
1004	217			bemyndigande för presidiet	A 794/k
1010	335	25	2688		B 68/e
1031	229	6	2652		B 69/k
1096	350	37	2712		B 70/e
1137	269	13	2664		B 71/s
1183	372	38	2714	bemyndigande för presidiet	B 72/t

Sak	
nr	rubrik
B 73/e	Ministerrådsförslag om stadgar för Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
	<i>C. 1987 Berättelser</i>
C1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
C 2	Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet
C 3/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1986)
C 4/e	Berättelse från Nordiska projektexportfonden (1986)
C 5/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl revisionsberättelse (1985)
C 11/j: 1	Berättelse från Nordiska samsarbetsorganet för samespörmål och renskötselfrågor
2	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
3	Berättelse från Nordiska samsarbetsrådet för kriminologi
4	Berättelse från Nordiska straffrättskommittén
C 12/k: 1	Berättelse från Nordens folkliga akademi
2	Berättelse från Nordisk journalistkursus
3	Berättelse från Nordiska språksekretariatet
4	Berättelse från Nordiska språk- och informationscentret
5	Berättelse från Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
6	Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi
7	Berättelse från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
8	Berättelse från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
9	Berättelse från Nordiska institutet för sjö rätt
10	Berättelse från Nordiska geoexkursioner till Island
11	Berättelse från Nordiskt kollegium för ekologi
12	Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
13	Berättelse från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
14	Berättelse från Nordiska samsarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
15	Berättelse från Nordiska samsarbetskommittén för internationell politik inkl konflikt- och fredsforskning
16	Berättelse från Nordiska samsarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
17	Berättelse från Nordiskt vulkanologiskt institut
18	Berättelse från Nordiska samsarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
19	Berättelse från Nordiskt samsarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
20	Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
21	Berättelse från Nordens Hus i Reykjavik
22	Berättelse från Nordiska teaterkommittén
23	Berättelse från Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
24	Berättelse från Nordiskt samisk institut

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1190	339	27	2692		B 73/e
1196	178	1	2730	(jur.)	C 1
	207	2	2732	(kultur)	
	258	3	2734	(soc. o. miljö)	
	324	4	2736	(ekon.)	
	366	5	2738	(kommunik.)	
1657	395	6	2740	(budget- o. kontroll- utsk.) bemyndigande för presidiet	C 2
1828	335			till handlingarna	C 3/e
1857	335			till handlingarna	C 4/e
1866	227			till handlingarna	C 5/k
1898	195			till handlingarna	C 11/j: 1
1900	195			till handlingarna	2
1902	195			till handlingarna	3
1922	195			till handlingarna	4
1927	241			till handlingarna	C 12/k: 1
1931	241			till handlingarna	2
1934	241			till handlingarna	3
1938	241			till handlingarna	4
1947	241			till handlingarna	5
1949	241			till handlingarna	6
1952	241			till handlingarna	7
1957	241			till handlingarna	8
1964	241			till handlingarna	9
1968	241			till handlingarna	10
1971	241			till handlingarna	11
1974	241			till handlingarna	12
1978	241			till handlingarna	13
1980	241			till handlingarna	14
1982	241			till handlingarna	15
1986	241			till handlingarna	16
1991	241			till handlingarna	17
1995	241			till handlingarna	18
1999	241			till handlingarna	19
2002	241			till handlingarna	20
2007	241			till handlingarna	21
2017	241			till handlingarna	22
2024	241			till handlingarna	23
2028	241			till handlingarna	24

Sak	
nr	rubrik
25	Berättelse från Nordiskt konstcentrum
26	Berättelse från Nordens Hus på Färöarna
27	Berättelse från Nordens institut på Åland
28	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
29	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
30	Berättelse från Nordiska samfundet för latinamerikaforskning
31	Berättelse från Nordiska kommittén för öststatsforskning
32	Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
33	Berättelse från Nordiska konstförbundet
34	Berättelse från Nordkalottmuseet
C 13/s: 1	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
2	Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan
3	Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
4	Berättelse från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
5	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
6	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
7	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
8	Berättelse från Kommittén för Bottniska viken
C 15/e: 1	Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet
2	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
3	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
4	Berättelse från Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling
5	Berättelse från Svensk-norsk industrifond (SNI)
6	Berättelse från Nordtest
7	Berättelse från Nordel
8	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
9	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
10	Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NORD-REFO)
11	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
12	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
13	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
14	Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
15	Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser
	<i>D. 1987 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
*20/1971/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
*3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2056	241			till handlingarna	25
2060	241			till handlingarna	26
2064	241			till handlingarna	27
2066	241			till handlingarna	28
2071	241			till handlingarna	29
2077	241			till handlingarna	30
2081	241			till handlingarna	31
2084	241			till handlingarna	32
2090	241			till handlingarna	33
2095	241			till handlingarna	34
2105	295			till handlingarna	C 13/s: 1
2109	295			till handlingarna	2
2117	295			till handlingarna	3
2121	295			till handlingarna	4
2132	295			till handlingarna	5
2137	295			till handlingarna	6
2142	295			till handlingarna	7
2155	295			till handlingarna	8
2164	354			till handlingarna	C 15/e: 1
2168	354			till handlingarna	2
2170	354			till handlingarna	3
2175	354			till handlingarna	4
2183	354			till handlingarna	5
2195	354			till handlingarna	6
2197	354			till handlingarna	7
2203	354			till handlingarna	8
2206	354			till handlingarna	9
2208	354			till handlingarna	10
2211	354			till handlingarna	11
2213	354			till handlingarna	12
2215	354			till handlingarna	13
2218	354			till handlingarna	14
2222	354			till handlingarna	15
2227	67			(till handlingarna)	*20/1971/k
2230	395			slutbehandlad	28/1973/t
2232	67			(till handlingarna)	*24/1974/j
2235	67			(till handlingarna)	*3/1976/t
2236	67			(till handlingarna)	*7/1976/k

Sak	
nr	rubrik
6/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
17/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
*21/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående nordisk folkhögskola i Västnorge
5/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad
18/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m.
23/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
5/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter
6/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling
10/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet
14/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter
15/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter
*18/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
*22/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket
*25/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga
26/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel
*28/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
32/1981/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention
5/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden
8/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden
*10/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö
*11/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter
15/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem
17/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring
18/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri
1/1983/t	Meddelande om rekommendation nr 1/1983 angående enhetliga villkor för reserabatter

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2 237	322			slutbehandlad	6/1977/s
2 239	254			slutbehandlad	17/1979/k
2 241	67			(till handlingarna)	*21/1979/k
2 242	254			slutbehandlad	5/1980/k
2 244	310			fortsatt behandling	18/1980/s
2 245	324			nya meddelanden	23/1980/e
2 246	362			slutbehandlad	5/1981/e
2 248	362			slutbehandlad	6/1981/e
2 249	254			slutbehandlad	10/1981/k
2 251	395			slutbehandlad	14/1981/t
2 253	395			slutbehandlad	15/1981/t
2 255	67			(till handlingarna)	*18/1981/t
2 256	67			(till handlingarna)	*22/1981/s
2 258	67			(till handlingarna)	*25/1981/s
2 259	322			slutbehandlad	26/1981/s
2 261	67			(till handlingarna)	*28/1981/s
2 262	193			nya meddelanden	32/1981/j
2 265	254			slutbehandlad	5/1982/k
2 268	254			slutbehandlad	8/1982/k
2 271	67			(till handlingarna)	*10/1982/s
2 273	67			(till handlingarna)	*11/1982/s
2 274	294			nya meddelanden	15/1982/s
2 277	362			slutbehandlad	17/1982/e
2 278	362			slutbehandlad	18/1982/e
2 279	395			slutbehandlad	1/1983/t

Sak	
nr	rubrik
2/1983/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1983 angående bilbälte i bilens baksäte
*3/1983/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1983 angående viltolyckor i vägtrafiken
11/1983/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1983 angående ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten
*13/1983/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1983 angående videogram för nordiska TV-program och filmer
17/1983/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1983 angående intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljövårdsområdet
19/1983/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1983 angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp
20/1983/s	Meddelande om rekommendation nr 20/1983 angående intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen
21/1983/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1983 angående program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land
*23/1983/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1983 angående bevarande av naturmiljön i de arktiska farvatten
*24/1983/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1983 angående klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården
*25/1983/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1983 angående samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade
31/1983/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1983 angående kartläggning och samordning av utbudet och behovet av ulandsutbildning
32/1983/e	Meddelande om rekommendation nr 32/1983 angående samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik
33/1983/e	Meddelande om rekommendation nr 33/1983 angående åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden
2/1984/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1984 angående handlingsplan på datateknologiområdet
3/1984/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1984 angående en friare kapitalmarknad
4/1984/e	Meddelande om rekommendation nr 4/1984 angående nordiska mjuka projektinvesteringar
*7/1984/b	Meddelande om rekommendation nr 7/1984 angående kontroll av nordiska projekt
*10/1984/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1984 angående beräkning av naturresurser
12/1984/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1984 angående handlingsprogram för läkemedelsregistrering
17/1984/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1984 angående genomförande av forsknings-, utrednings- och upplysningsarbete inom gällande lagar rörande homosexuella

Tryckt	Behandling	Rekommodation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2281	395			slutbehandlad	2/1983/t
2283	67			(till handlingarna)	*3/1983/t
2284	254			slutbehandlad	11/1983/k
2287	67			(till handlingarna)	*13/1983/k
2289	322			slutbehandlad	17/1983/s
2292	322			slutbehandlad	19/1983/s
2295	322			slutbehandlad	20/1983/s
2297	322			slutbehandlad	21/1983/s
2300	67			(till handlingarna)	*23/1983/s
2303	67			(till handlingarna)	*24/1983/s
2304	67			(till handlingarna)	*25/1983/s
2305	362			slutbehandlad	31/1983/e
2306	362			slutbehandlad	32/1983/e
2308	362			slutbehandlad	33/1983/e
2309	395			slutbehandlad	2/1984/t
2311	324			nya meddelanden	3/1984/e
2313	324			nya meddelanden	4/1984/e
2315	67			(till handlingarna)	*7/1984/b
2316	67			(till handlingarna)	*10/1984/s
2317	303			fortsatt behandling	12/1984/s
2318	206			fortsatt behandling	17/1984/j

Sak

nr	rubrik
*18/1984/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1984 angående samarbete inom FN och andra internationella organ rörande homosexuellas mänskliga rättigheter
*19/1984/t	Meddelande om rekommendation nr 19/1984 angående ökad harmonisering av transportpolitiken i Norden
20/1984/t	Meddelande om rekommendation nr 20/1984 angående samarbete rörande turistguider
21/1984/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1984 angående reklam i de elektroniska massmedierna
22/1984/k	Meddelande om rekommendation nr 22/1984 angående stöd till nordiskt utställningsutbyte
24/1984/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1984 angående ökat stöd till nordiskt idrottsutbyte
1/1985/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1985 angående handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning
2/1985/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1985 angående gemensam nordisk konjunkturbedömning
4/1985/e	Meddelande om rekommendation nr 4/1985 angående höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa
5/1985/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1985 angående den offentliga sektorns roll i ekonomin
6/1985/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1985 angående handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet
9/1985/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1985 angående samarbete om handelssjöfarten
12/1985/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1985 angående permanent stöd till regional nordisk informationsverksamhet
13/1985/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1985 angående nordiska stoffet i läromedel och läroplaner
*14/1985/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1985 angående ersättning för specialutbildning av elever från annat nordiskt land
15/1985/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1985 angående hemmamarknad för fonogram med nordisk musik
18/1985/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1985 angående stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn
19/1985/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1985 angående samarbete för de mänskliga rättigheterna
*21/1985/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1985 angående program för stöd och hjälp till utförsäkrade arbetslösa
*22/1985/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1985 angående åtgärder mot drogmissbruk i trafiken
*23/1985/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1985 angående handlingsplan mot narkotika
24/1985/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1985 angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden
*25/1985/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1985 angående minskande av rollbundenhet inom utbildning och yrkesval

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2320	67			(till handlingarna)	*18/1984/j
2321	67			(till handlingarna)	*19/1984/t
2322	395			slutbehandlad	20/1984/t
2324	254			slutbehandlad	21/1984/k
2326	241			fortsatt behandling	22/1984/k
2327	254			slutbehandlad	24/1984/k
2329	362			slutbehandlad	1/1985/e
2330	362			slutbehandlad	2/1985/e
2331	324			nya meddelanden	4/1985/e
2332	362			slutbehandlad	5/1985/e
2333	362			slutbehandlad	6/1985/e
2334	366			nya meddelanden	9/1985/t
2336	254			slutbehandlad	12/1985/k
2339	248			fortsatt behandling	13/1985/k
2340	67			(till handlingarna)	*14/1985/k
2341	240			nya meddelanden	15/1985/k
2344	193			nya meddelanden	18/1985/j
2347	194			nya meddelanden	19/1985/j
2352	67			(till handlingarna)	*21/1985/s
2353	67			(till handlingarna)	*22/1985/s
2354	67			(till handlingarna)	*23/1985/s
2358	314			fortsatt behandling	24/1985/s
2360	67			(till handlingarna)	*25/1985/j

Sak	
nr	rubrik
1/1986/k	Meddelande om framställning nr 1/1986 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden
2/1986/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1986 angående handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet
*3/1986/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1986 angående kulturförbindelserna mellan östra och mellersta Finland och övriga Norden
*4/1986/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1986 angående intensifierat samarbete på yrkesutbildningens område
*5/1986/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1986 angående ökat stöd till den färöiska, grönländska och samiska litteraturen
6/1986/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1986 angående förbättrad spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris
7/1986/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1986 angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete (NORDLEK)
*8/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1986 angående plan för utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet
*9/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1986 angående gemensam nordisk arbetsmarknad för fria näringsidkare
*10/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1986 angående nordbors rättigheter
*11/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1986 angående sysselsättning för ungdom inom kultursektorn
12/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1986 angående handlingsplan mot luftföroreningar
*13/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1986 angående skydd för älvar på Nordkalotten
*14/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 14/1986 angående åtgärder mot handel med utrotningshotade djur i Norden
15/1986/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1986 angående center för handikappade på Nordkalotten
*16/1986/t	Meddelande om rekommendation nr 16/1986 angående blyfri bensin i Norden
*17/1986/t	Meddelande om rekommendation nr 17/1986 angående tilläggsbromsljus på bilar
*18/1986/t	Meddelande om rekommendation nr 18/1986 angående låsningsfria bromssystem i bilar
*19/1986/t	Meddelande om rekommendation nr 19/1986 angående ökad trygghet för cyklisterna i Norden
*20/1986/t	Meddelande om rekommendation nr 20/1986 angående datateknologin i regionalpolitiken
*21/1986/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1986 angående nordiskt teknologigrupp 1988
22/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1986 angående nordiskt samarbete i internationella sammanhang
23/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1986 angående nordisk utvecklingsfond för Västnorden
24/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1986 angående reviderat nordiskt samarbetsprogram för regionalpolitik

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2361	217			nya meddelanden	1/1986/k
2371	217			nya meddelanden	2/1986/k
2380	67			(till handlingarna)	*3/1986/k
2381	67			(till handlingarna)	*4/1986/k
2383	67			(till handlingarna)	*5/1986/k
2384	240			nya meddelanden	6/1986/k
2385	254			slutbehandlad	7/1986/k
2387	67			(till handlingarna)	*8/1986/s
2388	67			(till handlingarna)	*9/1986/s
2390	67			(till handlingarna)	*10/1986/s
2391	67			(till handlingarna)	*11/1986/s
2392	322			slutbehandlad	12/1986/s
2394	67			(till handlingarna)	*13/1986/s
2396	67			(till handlingarna)	*14/1986/s
2397	299			fortsatt behandling	15/1986/s
2398	67			(till handlingarna)	*16/1986/t
2399	67			(till handlingarna)	*17/1986/t
2400	67			(till handlingarna)	*18/1986/t
2401	67			(till handlingarna)	*19/1986/t
2402	67			(till handlingarna)	*20/1986/t
2404	67			(till handlingarna)	*21/1986/t
2406	354			fullmakt för presidiet	22/1986/e
2410	362			slutbehandlad	23/1986/e
2411	362			slutbehandlad	24/1986/e

Sak	
nr	rubrik
25/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1986 angående handlingsplan för ökad sysselsättning inom byggsektorn
26/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 26/1986 angående samarbete på energiområdet
27/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1986 angående höjd beloppsram för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån
28/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 28/1986 angående samarbete inom biotekniken
29/1986/e	Meddelande om rekommendation nr 29/1986 angående forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn
*30/1986/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1986 angående samarbete inom flyktingpolitiken
*31/1986/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1986 angående enhetliga rättsregler angående födsel efter insemination
*32/1986/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1986 angående enhetliga regler om förbud att driva rörelse
*33/1986/j	Meddelande om rekommendation nr 33/1986 angående nordisk konvention om folkregistrering
*34/1986/j	Meddelande om rekommendation nr 34/1986 angående nordiska kvinnokonferenser 1988

E. Frågor

1	Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödet till den nordiska textiltriennalen (D 1987/22/1984/k)
2	Fråga till Nordiska ministerrådet angående stärkta internationella insatser i alkoholfrågan
3	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen
4	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökande bestånd av säl längs den norska kusten
5	Fråga till Nordiska ministerrådet angående uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten (D 1987/15/1986/s)
6	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om handelssjöfarten
7	Fråga till Nordiska ministerrådet angående alkoholproblem i Norden
8	Fråga till Nordiska ministerrådet angående erkännandet av en i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet i annat nordiskt land
9	Fråga till Sveriges regering angående service på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige
10	Fråga till Nordiska ministerrådet angående tryggandet av det nordiska tjänstemannautbytets ställning i Finland
11	Fråga till Sveriges regering angående överflyttning av polistjänster från Norrbotten till södra Sverige
12	Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetligare bestämmelser för husvagnar
13	Fråga till Norges och Sveriges regeringar angående kilometerskatt på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafik i Norge och Sverige

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2412	362			slutbehandlad	25/1986/e
2420	362			slutbehandlad	26/1986/e
2421	362			slutbehandlad	27/1986/e
2422	324			nya meddelanden	28/1986/e
2448	324			nya meddelanden	29/1986/e
2450	67			(till handlingarna)	*30/1986/j
2452	67			(till handlingarna)	*31/1986/j
2453	67			(till handlingarna)	*32/1986/j
2454	67			(till handlingarna)	*33/1986/j
2455	67			(till handlingarna)	*34/1986/j
2456	241				1
2457	297				2
2458	295				3
2459	295				4
2460	299				5
2461	393				6
2463	300				7
2464	241				8
2465	242				9
2467	244				10
2469	195				11
2471	357				12
2472	394				13

Sak	
nr	rubrik
14	Fråga till Danmarks och Norges regeringar angående åtgärder för att uppmuntra danskar och normän att tala s. k. skandinaviska i det nordiska samarbetet
15	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska
16	Fråga till Nordiska ministerrådet angående överföring av målsättningar för Stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgetar samt om Nordiska rådets ansknytning till denna stiftelse
17	Fråga till Nordiska ministerrådet angående det inflytande som företagsverksamhetens övernationalisering och kapitalkoncentration utövar på demokratin och folkväldet
18	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyli
19	Fråga till Sveriges regering angående möjligheten till en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad
20	Fråga till Nordiska ministerrådet angående sanktioner mot Sydafrika
21	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering (D 1987/12/1984/s)
22	Fråga till Nordiska ministerrådet angående planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland
23	Fråga till Finlands regering angående de Sverige-finska barnens dubbelspråkighet
24	Fråga till Nordiska ministerrådet angående det s. k. Bryt-projektet
25	Fråga till Nordiska ministerrådet angående avskaffandet av handelshinder på entreprenadmaskinområdet
26	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stoff i läromedel och läroplaner (D 1987/13/1985/k)
27	Fråga till Nordiska ministerrådet angående straffet för rattfylleri och rattonykterhet
28	Fråga till Nordiska ministerrådet angående föräldraledighet
29	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ersättning till barn som skadats i samband med arbetsmiljörisker (D 1987/18/1980/s)
30	Fråga till Nordiska ministerrådet angående fonogramsamarbete
31	Fråga till Finlands regering angående svenska språkets ställning i Finland
32	Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetliga nordiska bestämmelser rörande cesium i livsmedel
33	Fråga till Finlands regering angående ett fredsinstitut på Åland
34	Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land
35	Fråga till Nordiska ministerrådet angående dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna
36	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för bioteknik i Island (D 1987/28/1986/e)
37	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nedläggning av Samnordisk Dokumentation om Arbejdsmiljø (SDA)
38	Fråga till Nordiska ministerrådet angående harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden (D 1987/24/1985/s)

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2474	244				14
2475	246				15
2476	359				16
2477	360				17
2478	195				18
2479	354				19
2481	197				20
2482	303				21
2484	304				22
2485	247				23
2486	200				24
2487	358				25
2488	248				26
2489	201				27
2490	309				28
2491	310				29
2492	250				30
2494	252				31
2495	202				32
2497	253				33
2498	360				34
2499	361				35
2500	356				36
2502	311				37
2503	314				38

Sak	
nr	rubrik
39	Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska insatsen i havsföreningenskonventionerna
40	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt förbud mot förbränning av kemiskt avfall på Nordsjön
41	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay
42	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt stöd till IUCN och strategi inom Världsbanken
43	Fråga till Nordiska ministerrådet angående den nordiska arbetsmiljökonventionen
44	Fråga till Danmarks regering angående det franska visumtvånget
45	Fråga till Nordiska ministerrådet angående mervärdeskattefri försäljning på nordiska flygplatser
46	Fråga till Norges regering angående dioxinutsläpp i södra Norge i Porsgrunn
47	Fråga till Nordiska ministerrådet angående flyktningbarns deltagande i korta skolresor till grannländer
48	Fråga till Finlands och Islands regeringar angående homosexuellas situation (D 1987/17/1984/j)
49	Fråga till Norges regering angående betalning av sociala avgifter
50	Fråga till Sveriges regering angående handläggningen av koncessionen för Kvarkenflyget
Dokument 1	<i>Utanför saklistan förelägges för rådet:</i> Rapport från Nordiska rådets presidium

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2505	315				39
2507	317				40
2508	307				41
2509	318				42
2510	319				43
2511	204				44
2512	394				45
2513	320				46
2514	205				47
2515	206				48
2516	321				49
2517	394				50
2518	67				Dokument 1

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Aho, Esko, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk: 480

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken: 681

samarbete på tjänstehandels område: 745

ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden: 903

samarbetet i kommunsektorn: 917

tjänstemannautbyte för tolkar och översättare: 968

Yttrande:

generaldebatt: 74

Almgren, Esko, Finl. del. (SkI)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Alsaker, Svein, Norges del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

sänkta flygpriser inom Norden: 537

inrättande av ett permanent ungdomsreseskort: 854

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 260

nordisk ambulansverksamhet: 286

ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen; ökad bestånd av säl längs den norska kusten (frågor): 295

stärkta internationella insatser i alkoholfrågan (fråga): 297, 298

harmonisering av miljöskyddslagstiftningen i Norden (fråga): 314, 315

Andersson, Arne, Sv. del. (m)

Suppleant

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453

handlingsprogram mot cancer: 696

Andersson, Georg, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

bioteknologisamarbete: 801

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 183

flyktningbarns deltagande i korta skolresor till grannländerna (fråga): 205

Andersson, Lennart, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff: 657

finansieringen av det nordiska samarbetet: 791

Yttranden:

barns skydd i krig: 185

franskt visumtvång (fråga): 204

Andrén, Margareta, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

barns skydd i krig: 185

Annerstedt, Ylva, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

samarbetet på universitets- och högskoleområdet: 514

sänkta flygpriser inom Norden: 537

samnordisk forskning och information om AIDS: 615

lättnader i beskattningen för ungdom vid feriearbete i annat nordiskt land: 637

samarbete på tjänstehandels område: 745

samarbetet i kommunsektorn: 917

Ásgrímsson, Halldór, Isl. del. (F.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 129

ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen; ökad bestånd av säl längs den norska kusten (frågor): 295, 297

nordiskt stöd till IUNC och strategi inom
 Världsbanken (fråga): 318, 319
 berättelse från Nordiska projektexportfonden resp. Nordiska investeringsbanken samt höjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital: 337
 Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land (fråga): 360, 361

Auken, Margrete, Danm. Riges del. (SF)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 sex timmars normalarbetsdag: 415
 insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning samt arrangerandet av en konferens: 415
 nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna: 456
 vänskapsskoleverksamhet med sovjetiska skolor: 668
 handlingsprogram mot cancer: 696
 idrottssamarbetet: 726
 europeiskt samarbete på miljöområdet: 836
 främjande av europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå: 836
 inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854
 nordiska orkester- och ensembletävlingar: 891
 samarbete om polarforskning: 925
 naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivårdning och regler rörande genteknologi: 955
 Nordiska ministerrådets budgettillägg till Nordiska amatörteaterrådet (NAR): 978
 handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttranden:
 generaldebatt: 92, 103, 104, 139, 140, 150, 151
 naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivårdning och regler rörande genteknologi: 292
 nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att ta bort och förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay (fråga): 307, 308
 den nordiska insatsen i havsföreningenskonventionen (fråga): 315, 316, 317
 nordiskt förslag om förbud mot förbränning till havs av kemiskt avfall i Nord-sjön (fråga): 317, 318
 nordiskt stöd till IUNC och strategi inom

Världsbanken (fråga): 318, 319
 handlingsplan för ökad trafiksäkerhet: 378
 långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 387, 390, 391

Bakke, Hallvard, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

handlingsprogram mot cancer: 696

exportsamarbete: 766

ny nordisk näringspolitik: 777

finansieringen av det nordiska samarbetet: 791

nordiskt materialvalsinstitut: 812

Benediktsson, Stefán, Isl. del. (Bj.)

Vald medlem till 20 december 1986

Medlemsförslag:

gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 736

fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822

Nordiska ministerrådets budgettillägg till Nordiska amatörteaterrådet (NAR): 978

Benkow, Jo, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438

handlingsprogram mot cancer: 696

handikapporganisationernas nordiska samarbete: 870

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984

uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

generaldebatt: 87, 141, 143

sanktioner mot Sydafrika (fråga): 198

tidpunkt och plats för nästa session: 409

Bennedsen, Dorte, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat hälsopolitiskt samarbete: 548

vattenmiljöproblemen: 565

nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik: 646

ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff: 657

europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka): 836

främjande av europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå: 836

inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

samarbete om polarforskning: 925

naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivårdning och regler rörande genteknologi: 955

handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden: 998

Yttranden:

handlingsplan mot luftföroreningar: 269

nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering (fråga): 303, 304

nedläggning av Samnordisk Dokumentation om Arbetsmiljö (SDA) (fråga): 311, 312, 313

Bergdahl, Hugo, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

Bildt, Carl, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984

uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

generaldebatt: 76, 78, 79, 160

Björk, Gunnar, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vänskoleverksamhet med skolor utanför Norden: 668

samarbete på tjänstehandels område: 745

Yttranden: generaldebatt: 132

ökat radio- och TV-samarbete i Norden: 220

hemmamarknad för fonogram med nordisk musik samt spridning av verk nominerade till Nordiska rådets musikpris: 240

den nordiska insatsen i havsföroreningkonventionen (fråga): 316

dioxinutsläpp i södra Norge i Porsgrunn (fråga): 320, 321

mervärdesskattefri försäljning på nordiska flygplatser (fråga): 394, 395

Björkstrand, Gustav, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 67

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 210

ökat radio- och TV-samarbete i Norden: 218, 223

överföring av målsättningar för Stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgetar samt om Nordiska rådets anknytning till denna stiftelse (fråga): 359

Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 398

Bodström, Lennart, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 214

godkännande av en i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet i annat nordiskt land (fråga): 241

Bollmann, Niels, Danm. Riges del. (CD)

Vald medlem till 26 november 1986

Medlemsförslag:

samarbete om polarforskning: 925

naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivårdning och regler rörande genteknologi: 955

Borgen, Kjell, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (kommunikationsutskottet) samt samarbete beträffande handelssjöfarten: 368

kilometerskatt på tunga dieseldrivna privatfordon i turisttrafiken i Norge och Sverige (fråga): 394

Brask, Alice, Danm. Riges del. (KF)

Suppleant

Medlemsförslag:

beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet: 496

Brundtland, Gro Harlem, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

exportsamarbete: 766

ny nordisk näringspolitik: 777
 finansieringen av det nordiska samarbetet:
 791
 bioteknologisamarbete: 801
 nordiskt materialvalsinstitut: 812

Buttedahl, Johan, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

sänkta flygpriser inom Norden: 537
 samnordisk information och forskning om
 AIDS: 615
 handlingsprogram mot cancer: 696
 naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärde-
 ring och regler rörande genteknologi: 955

Yttranden:

generaldebatt: 104
 samarbetet på universitets- och högskole-
 området: 228
 planer på att bygga ut atomkraftverket i
 Dounreay i Skottland (fråga): 305
 berättelse från Nordiska ministerrådet
 (ekonomiska utskottet); gemensamma
 industriella projekt; en friare kapital-
 marknad; nordiska mjuka projekt-
 investeringslån; höjda och harmoniserade
 beloppsgränser vid införsel av varor
 för eget bruk vid resa; samarbete inom
 biotekniken samt forskningsinsatser
 inom den kooperativa sektorn: 328

Bärlund, Kaj, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453
 ökat hälsopolitiskt samarbete: 548
 vattenmiljöproblemen: 565
 vänskapsskolverksamhet med sovjetiska
 skolor: 668
 bioteknologisamarbete: 801
 långsiktig planering av infrastrukturinves-
 teringar: 939

Yttranden:

generaldebatt: 131
 ökat radio- och TV-samarbete i Norden:
 221, 223

Carlsson, Ingvar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 84

Christensen, Christian, Danm. Riges del.
 (KrF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 160
 vattenmiljöproblemen: nordiskt åtgärds-
 program för att rädda havsmiljön samt
 handlingsprogram för bekämpning av
 havs- och kustföroreningen i Norden:
 276
 harmonisering av miljöskyddslagstiftning-
 en (fråga): 314, 315
 inflytandet som företagsverksamhetens
 övernationalisering och kapitalkoncent-
 ration utövar på demokratin och folkväl-
 det (fråga): 360

Clausen, Hans Peter, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

franskt visumtvång (fråga): 204
 fonogramsamarbete (fråga): 250

Dahl, Birgitta, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 127
 handlingsplan mot luftföroreningar: 271
 vattenmiljöproblemen; nordiskt åtgärds-
 program för att rädda havsmiljön samt
 handlingsprogram för bekämpning av
 havs- och kustföroreningen i Norden:
 275
 den nordiska insatsen i havsförorenings-
 konventionen (fråga): 315, 316, 317
 nordiskt förslag om förbud mot förbrän-
 ning till havs av kemiskt avfall i Nord-
 sjön (fråga): 317, 318

Dam, Atli, Færøernes del. (Jvfl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 119

Danielsen, Niels Pauli, Færøernes del. (Krf)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 174

Eidem, Bjarne Mørk, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

gemensam insats för att minska faran vid
 jordbävning: 736

Yttranden:

- generaldebatt: 99
 stöd till Internationella rehabiliterings- och forskningscentret för tortyroffer (RCT) i Köpenhamn: 194
 sanktioner mot Sydafrika (fråga): 197, 199
 förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska (fråga): 246

Einarsson, Ólafur G., Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- högspecialiserad sjukvård: 438
 Dövas Nordiska Råd: 453
 beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet: 496
 fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822
 nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
 uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
 radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

- generaldebatt: 97

Elo, Mikko, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- vänkskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668
 Island i kalottidrottssamarbetet: 688
 idrottssamarbetet: 726

Exner, Lahja, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- ny nordisk näringspolitik: 777
 långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 939

Yttranden:

- de Sverige-finska barnens dubbelspråkighet (fråga); 247, 248
 berättelse från Nordiska projektexportfonden resp. Nordiska investeringsbanken samt höjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital: 336

Fagerholm, Karl-Gunnar, Ålands del. (lib)

Suppleant

Medlemsförslag:

- sänkta flygpriser inom Norden: 537

Yttrande:

- samarbetet på universitets- och högskoleområdet: 228

Feldt, Kjell-Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 105, 107

Flodin, May, Ålands del. (FS)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 268

Fredheim, Kjell Magne, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

- generaldebatt: 109
 finansieringen av det nordiska samarbetet: 408

Frydenlund, Knut, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant till 27 februari 1987

Yttrande:

- generaldebatt: 133

Førde, Einar, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

- generaldebatt: 73, 78

Gadd, Arne, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- exportsamarbete: 766
 bioteknologisamarbete: 801

Yttranden:

- generaldebatt: 151
 fredsintitut på Åland (fråga): 253
 berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet); gemensamma industriella projekt; en friare kapitalmarknad; nordiska mjuka projektinvesteringsslån; höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa; samarbete inom biotekniken samt forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn: 334
 bioteknologisamarbete: 349
 Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land (fråga): 360, 361

Gerhardsen, Tove Strand, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- enhetliga nordiska bestämmelser rörande cesium i livsmedel (fråga): 202, 204
- nordiskt handlingsprogram för läkemedelsregistrering (fråga): 303, 304
- planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland (fråga): 307
- föräldraledighet (fråga): 309, 310
- dioxinutsläpp i södra Norge i Porsgrunn (fråga): 321
- betalning av socialavgift (fråga): 321

Gradin, Anita, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- generaldebatt: 145

Grøndahl, Kirsti Kolle, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 12 juni 1986

Medlemsförslag:

- fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822

Yttranden:

- stöd till den nordiska textiltriennalen (fråga): 241
- åtgärder för att uppmuntra danskar och norrmän att tala s. k. skandinaviska i det nordiska samarbetet (fråga): 244, 246
- nordiskt stoff i läroplaner och läroplaner (fråga): 249, 250

Guðnason, Eidur, Isl. del. (A.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- Dövas Nordiska Råd: 453
- ökat hälsopolitiskt samarbete: 548
- vattenmiljöproblemen: 565
- vänkskoleverksamhet med skolor utanför Norden: 668
- gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 736
- exportsamarbete: 766
- ny nordisk näringspolitik: 777
- finansieringen av det nordiska samarbetet: 791
- bioteknologisamarbete: 801
- nordiskt materialvalsinstitutet: 812
- fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822
- inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

nordiska orkester- och ensemblerävlingar: 891

handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttranden:

- generaldebatt: 89
- de homosexuella situation (fråga): 207
- berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 208
- fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 225
- gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 235
- stöd till den nordiska textiltriennalen (fråga): 241
- Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 399

Gulbrandsen, Thor-Eirik, Norges del. (A)

Suppleant

Yttrande:

- Dövas Nordiska Råd samt handikapporganisationernas nordiska samarbete: 288

Gustavsson, Rune, Sv. del. (c)

Vald medlem till 9 oktober 1986

Medlemsförslag:

- samarbetet på universitets- och högskoleområdet: 514
- sänkta flygpriser inom Norden: 537
- nordisk ambulansverksamhet: 591
- samarbete på tjänstehandels område: 745
- fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822

Gyldenkilde, Lilli, Danm. Riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- sex timmars normalarbetsdag: 415
- insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning samt arrangerandet av en konferens: 415
- samnordisk information och forskning om AIDS: 615
- vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668
- europiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka): 836
- främjande av europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå: 836
- inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden: 903
 samarbetet i kommunsektorn: 917
 långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 939
 naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi: 955
 handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden: 998

Yttranden:

sanktioner mot Sydafrika (fråga): 198
 europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka); främjande av europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå: 273
 sex timmars normalarbetsdag samt insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning och arrangerandet av en konferens: 277
 naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi: 291
 den nordiska arbetsmiljökonventionen (fråga): 319, 320

Göransson, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 158, 160
 ökat radio- och TV-samarbete i Norden: 222, 224
 service på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige (fråga): 243

Hansen, Flemming, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

generaldebatt: 135

Hansen, Ivar, Danm. Riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

inrättande av ett permanent ungdomsreskort: 854

Yttranden:

Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 395, 407

Hansen, Karen Thurøe, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438
 handlingsprogram mot cancer: 696
 förenklingar av vägmärkessystemet: 755
 samarbete om polarforskning: 925
 nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
 uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
 radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 342

Hansen-Krone, Margit, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Island i kalottidrottssamarbetet: 688
 gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 736
 förenklingar av vägmärkessystemet: 755
 nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
 uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
 radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

samordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyl (fråga): 196
 ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen; ökande bestånd av säl längs den norska kusten (frågor): 295
 uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten (fråga): 299, 300
 förenkling och harmonisering av tullformaliteterna i posttrafiken: 382

Heilmann, Stephen, Grøn. del. (Si)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 212

Helgadóttir, Guðrún, Isl. del. (Ab.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

sex timmars normalarbetsdag: 415
 insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning samt arrangerandet av en konferens: 415
 Dövas Nordiska Råd: 453
 nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna: 456

förenkling och harmonisering av tullformaliteterna i posttrafiken: 607
 Island i kalottidrottssamarbetet: 688
 handlingsprogram mot cancer: 696
 gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 736
 fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822
 europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö- och Eureka): 836
 främjande av europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå: 836
 inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854
 Nordiska ministerrådets budgettillägg till Nordiska amatörteaterrådet (NAR): 978
 handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttranden:
 generaldebatt: 124
 Bryt- projektet (fråga): 201
 planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland (fråga): 306
 nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att ta bort och förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay (fråga): 308
 Nordiska investeringsbankens finansiering av projekt i utomnordiskt land (fråga): 360
 berättelse från Nordiska ministerrådet (kommunikationsutskottet) samt samarbete beträffande handelssjöfarten: 374

Helgadóttir, Ragnhildur, Isl. del. (Sj.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland (fråga): 304, 305, 307
 nordiskt stöd till ett irländskt förslag om att ta bort och förhindra radioaktiva utsläpp från Windscale/Sellafield och Dounreay (fråga): 307, 308, 309

Hellström, Mats, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 95, 109
 samordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyli (fråga): 195, 196
 en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad (fråga): 354, 356

nordiskt institut för bioteknik i Island (fråga): 356, 357

Hermannsson, Steingrímur, Isl. del. (F.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 90

Hetemäki-Olander, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438
 Dövas Nordiska Råd: 453
 handlingsprogram mot cancer: 696
 förenklingar av vägmärkessystemet: 755
 nordiska orkester- och ensemblerävlingar: 891
 tjänstemannautbyte för tolkar och översättare: 968
 nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
 uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
 radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

inledningsanförande: 64
 generaldebatt: 140
 nordiska orkester- och ensemblerävlingar: 236, 237
 tjänstemannautbyte för tolkar och översättare: 239
 tryggheten av det nordiska tjänstemannautbytets ställning i Finland (fråga): 244
 förbättrad översättnings- och tolkningshjälp på finska (fråga): 246, 247
 minnesord över utrikesminister Knut Frydenlund: 285
 avslutningsanförande: 410

Hilpelä, Liisa, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänkapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Yttrande:

nordisk språkkonvention: 193

Hjelm-Wallén, Lena, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 114

Hulterström, Sven, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

samarbete om handelssjöfarten (fråga): 393

Håkansson, Per Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt materialvalsinstitut: 812

Yttranden:

nordiska orkester- och ensembletävlingar: 236

Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 400, 406

Haarder, Bertel, Danm. Riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 212

åtgärder för att uppmuntra danskar och norrmän att tala s. k. skandinaviska i det nordiska samarbetet (fråga): 244

Hägemark, Siri, Sv. del. (m)

Suppleant

Medlemsförslag:

förenklingar av vägmärkessystemet: 755

Yttrande:

samnordisk information och forskning om AIDS: 281

Isohookana-Asunmaa, Tytti, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken: 681

Island i kalottidrottssamarbetet: 688

fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822

nordiska orkester- och ensembletävlingar: 891

Iversen, Åsa Solberg, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff: 657

Yttrande:

barns skydd i krig: 186

Jansson, Olof, Ålands del. (ÅC)

Vald medlem

Medlemsförslag:

sänkta flygpriser inom Norden: 537

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Yttranden:

generaldebatt: 148

fredsinstitut på Åland (fråga): 254

hastighetsbegränsningar vintertid: 379

samarbete om handelssjöfarten (fråga): 393

Jensen, Jens Peter, Danm. Riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram mot cancer: 696

Jensen, Karen Højte, Danm. Riges del. (KF)

Vald medlem till 14 mars 1986

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438

Jokinen, Anna-Liisa, Finl. del. (Skdl)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Yttrande:

generaldebatt: 172

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbetet på universitets och högskoleområdet: 514

sänkta flygpriser inom Norden: 537

nordisk ambulansverksamhet: 591

samnordisk information och forskning om AIDS: 615

lättnader i beskattningen för ungdom vid feriearbete i annat nordiskt land: 637

handlingsprogram mot cancer: 696

samarbete på tjänstehandelsnans område: 745
handikapporganisationernas nordiska samarbete: 870

Yttranden:

generaldebatt: 100, 107

enhetliga nordiska bestämmelser rörande cesium i livsmedel (fråga): 202, 203, 204

alkoholproblemen i Norden (fråga): 299, 302

berättelse från Nordiska ministerrådet (kommunikationsutskottet) samt samarbete beträffande handelssjöfarten: 366, 370

Jonäng, Gunnel, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barns skydd i krig: 468

Yttranden:

generaldebatt: 108, 109

barns skydd i krig: 186

uropeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka) samt främjande av europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt möte på hög nivå: 273

Jørgensen, Anker, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram mot cancer: 688

exportsamarbete: 766

ny nordisk näringspolitik: 777

finansieringen av det nordiska samarbetet: 791

bioteknologisamarbete: 801

nordiskt materialvalsinstitut: 822

europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka): 836

Yttranden:

öppningsanförande: 61

generaldebatt: 70, 140, 142, 143

sanktioner mot Sydafrika (fråga): 198, 199

berättelse från nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet); gemensamma industriella projekt; en friare kapitalmarknad; nordiska mjuka projektinvesteringar; höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa: samarbete inom biotekniken samt forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn: 326

Jørgensen, Brit, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat hälsopolitiskt samarbete: 548

vattenmiljöproblemen: 565

bioteknologisamarbete: 801

Jørgensen, Ragna Berget, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

sänkta flygpriser inom Norden: 380

Kalliomäki, Antti, Finl. del. (Sdp)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

idrottssamarbetet: 726

Yttranden:

nordiskt materialvalsinstitut: 350

enhetliga bestämmelser för husvagnar (fråga): 357

Kanerva, Ilkka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Island i kalottidrottsamarbetet: 688

idrottssamarbetet: 726

ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden: 903

samarbetet i kommunsektorn: 917

radio- och TV-samarbetet: 1004

Kemppainen, Arvo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

sex timmars normalarbetsdag: 415

insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning samt arrangerandet av en konferens: 415

järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk: 480

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Island i kalottidrottsamarbetet: 688

handlingsprogram mot cancer: 696

gemensamt insats för att minska faran vid jordbävning: 736

ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden: 903

samarbetet i kommunsektorn: 917

långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 939

Yttranden:

generaldebatt: 79

berättelse från Nordiska projektexportfonden resp. Nordiska investeringsbanken samt höjning av Nordiska investeringsbankens grundkapital: 336

vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken: 344

Kemppainen, Hannu, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453
 nordisk ambulansverksamhet: 591
 vandringsfiskbestånden i Östersjön och
 Bottniska viken: 681
 Island i kalottidrottssamarbetet: 688
 idrottssamarbetet: 726
 gemensam insats för att minska faran vid
 jordbävning: 736
 ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer
 i Norden: 903
 samarbetet i kommunsektorn: 917

Yttranden:
 generaldebatt: 166
 åtgärder för att uppmuntra danskar och
 norrmän att tala s. k. skandinaviska i det
 nordiska samarbetet (fråga): 244, 245
 högspecialiserad sjukvård: 279
 psykiatriska missbrukets omfattning och
 dess avskaffande: 284

Kietäväinen, Timo, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska
 skolor: 668
 vandringsfiskbestånden i Östersjön och
 Bottniska viken: 681

Kirkegaard, Knud E., Danm. Riges del. (KF)

Suppleant

Medlemsförslag:

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete i Norden:
 222
 betalning av socialavgift: 321

Kjølbros, Karin, Færøernes del. (Tvfl)

Suppleant till 29 juli 1986

Medlemsförslag:

idrottssamarbetet: 726
 europeiskt samarbete på miljöområdet
 (Miljö-Eureka): 836

Knutzen, Thea, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Island i kalottidrottssamarbetet: 688
 nordiska orkester- och ensemblerävlingar:
 891
 nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
 uppföljning av rapport från arbetsgruppen

för utvidgat ekonomiskt samarbete: 998
 radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska
 rådet: 230

Knuutila, Sakari, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453
 järnvägsspår med svensk spårvidd till Ouatokumpu Oy:s Torneåverk: 480
 hastighetsbegränsningar vintertid: 488
 vänskapsskolverksamhet med sovjetiska
 skolor: 668
 inrättande av ett permanent ungdomsrese-
 kort: 854
 handikapporganisationernas nordiska sam-
 arbete: 870
 tjänstemannautbyte för tolkar och transla-
 torer: 968
 handlingsplan för ökad trafiksäkerhet: 372
 kilometerskatt på tunga dieseldrivna
 privatfordon i turisttrafik i Norge och
 Sverige (fråga): 394

Komstedt, Wiggo, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
 uppföljning av rapport från arbetsgruppen
 för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
 radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

avskaffandet av handelshinder på entrepre-
 nadmaskinområdet (fråga): 358
 förenklingar av vägmärkesystemet: 384
 långsiktig planering av infrastrukturinve-
 steringar: 390, 391

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Bryt-projektet (fråga): 200
 berättelse från Nordiska ministerrådet (so-
 cial- och miljöutskottet): 261
 ersättning till barn som skadats i samband
 med arbetsmiljörisiker (fråga): 310, 311
 nedläggning av Samnordisk Dokumenta-
 tion om Arbetsmiljö (SDA) (fråga): 311,
 313, 314
 den nordiska arbetsmiljökonventionen
 (fråga): 319

Kvanmo, Hanna, Norges del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- sex timmars normalarbetsdag: 415
- insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning samt arrangerandet av en konferens: 415
- handlingsprogram mot cancer: 696
- uropeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka): 836

Yttranden:

- generaldebatt: 154
- barns skydd i krig: 186
- nordisk skatte- och avgiftspolitik: 343
- sänkta flygpriser inom Norden: 381
- Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 401

Laine, Jermu, Finl. del. (Sdp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden: 352

Lange, Preben, Grønl. del. (Si)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- finansieringen av det nordiska samarbetet: 791

Yttrande:

- generaldebatt: 147

Lantz, Inga, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Yttranden:

- samarbete för de mänskliga rättigheterna: 194
- sanktioner mot Sydafrika (fråga): 198
- de homosexuellas situation (fråga): 206, 207
- sex timmars normalarbetsdag samt insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning och arrangerandet av en konferens: 278

Leppänen, Urpo, Finl. del. (Smp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 265

Liikanen, Erkki, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668
- exportsamarbete: 766
- ny nordisk näringspolitik: 777
- nordisk materialvalsinstitut: 812

Lindblom, Seppo, Finl. del. (Sdp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet); gemensamma industriella projekt; en friare kapitalmarknad; nordiska mjuka projektinvesteringsslån; höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa; samarbete inom biotekniken samt forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn: 329

Lindenskov, Jacob, Færøernes del. (Jvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttranden:

- generaldebatt: 169
- nordiskt institut för nordatlantisk kulturforskning på Färöarna: 231

Lipponen, Paavo, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668
- nordiska orkester- och ensemblerövlingar: 891

Yttranden:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 213
- berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet); gemensamma industriella projekt; en friare kapitalmarknad; nordiska mjuka projektinvesteringsslån; höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa; samarbete inom biotekniken samt forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn: 333

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat hälsopolitiskt samarbete: 548

vattenmiljöproblemen: 565

handlingsprogram mot cancer: 696

finansieringen av det nordiska samarbetet:
791

Yttranden:

generaldebatt: 91

vattenmiljöproblemen; nordiskt åtgärds-
program för att rädda havsmiljön samt
handlingsprogram för bekämpning av
havs- och kustföroreningen i Norden:
274

ökat hälsopolitiskt samarbete: 287

Luttinen, Matti, Finl. del. (Sdp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

handlingsplan för ökad trafiksäkerhet: 375

Lähdesmäki, Martti, Finl. del. (Sdp)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska
skolor: 668

Martinsen, Astrid Murberg, Norges del. (A)

Vald medlem till 8 november 1985

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453

Mattsson, Kjell A., Sv. del. (c)

Suppleant

Yttrande:

beskattning av fritidsfastigheter i annat
nordiskt land än hemlandet: 340

Motzfeldt, Jonathan, Grønl. del. (Si)

Regeringsrepresentant:

Yttrande:

generaldebatt: 95

Muurman, Peter, Finl. del. (Sdp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska
skolor: 668

handlingsprogram mot cancer: 696

exportsamarbete: 766

ny nordisk näringspolitik: 777

finansieringen av det nordiska samarbetet:
791

nordiskt materialvalsinstitut: 812

tjänstemannautbyte för tolkar och transla-
torer: 968

Yttranden:

generaldebatt: 94

exportsamarbete: 338

Møller, Helge Adam, Danm. Riges del. (KF)

Suppleant:

Medlemsförslag:

radio- och TV-samarbete: 1004

Yttrande:

ökande konflikt mellan sälinvasion till
kustområdena och fiskerinäringen;
ökande bestånd av säl längs den norska
kusten (frågor): 296

Nielsen, Agnar, Færøernes del. (Sb)

Vald medlem till 29 juli 1986

Medlemsförslag:

handlingsprogram mot cancer: 696

Nielsen, Bente, Danm. Riges del. (V)

Suppleant

Medlemsförslag:

samarbete om polarforskning: 925

naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärde-
ring och regler rörande genteknologi: 955

Nilsson, Barbro, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vänskoleverksamhet med skolor utanför
Norden: 668

nordiskt materialvalsinstitut: 812

fond för samproduktion av nordisk film,
TV- och videoprogram: 822

långsiktig planering av infrastrukturinve-
steringar i Norden: 939

Yttranden:

samarbetet på universitets- och högskole-
området: 227

nordiskt stoff i läromedel och läroplaner
(fråga): 248, 249, 250

Norwich, Arnljot, Norges del. (H)

Suppleant

Medlemsförslag:

beskattning av fritidsfastigheter i annat
nordiskt land än hemlandet: 496

Island i kalottidrottssamarbetet: 688

Nousianen, Tellervo, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänkskapskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken: 681

Island i kalottidrottssamarbetet: 688

Nyhage, Hans, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984

uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

samarbetet i kommunsektorn: 191

Ólafsson, Haraldur, Isl. del. (F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttrande:

generaldebatt: 167

Olesen, Aase, Danm. Riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barns skydd i krig: 468

samarbetet på universitets- och högskoleområdet: 514

lättnader i beskattningen för ungdom vid feriearbete i annat nordiskt land: 637

vänkskapskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

handlingsprogram mot cancer: 696

samarbete på tjänstehandels område: 745

inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi: 955

handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttranden:

planer på att bygga ut atomkraftverket i Dounreay i Skottland (fråga): 304, 305, 307

stadgar för Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor: 339

Ollila, Esko Juhani, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 174

mervärdeskattefri försäljning på nordiska flygplatser (fråga): 395

Olsen, Moses, Grønl. del. (Si)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 165

Oscarsson, Berit, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vänskoleverksamhet med skolor utanför Norden: 668

långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar i Norden: 939

Yttrande:

Bryt-projektet (fråga): 200

Paakkinen, Saara-Maria, Finl. del. (Sdp)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänkskapskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Yttrande:

inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 386

Patursson, Erlendur, Færøernes del. (Tvfl)

Vald medlem till 17 juni 1986

Medlemsförslag:

sex timmars normalarbetsdag: 415

insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning samt arrangerandet av en konferens: 415

nordiskt institut för nordatlantisk kultur-

forskning på Färöarna: 456

handlingsprogram mot cancer: 696

Pelttari, Seppo, Finl. del. (K)

Suppleant

Medlemsförslag:

järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk: 480

vandringsfiskbestånden i Östersjön och Bottniska viken: 681

Island i kalottidrottssamarbetet: 688

ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden: 903
samarbetet i kommunsektorn: 917
Yttranden:
samarbetet i kommunsektorn: 192
överflyttning av polistjänster från Norrbotten till södra Sverige (fråga): 195
berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 216

Pesola, Helena, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

vänskapskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668

Petersson, Hans, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vänskoleverksamhet med skolor utanför Norden: 668
samarbete på tjänstehandels område: 745

Petersson, Per, Sv. del. (m)

Vald medlem till 15 oktober 1985

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438

Pettersen, Oddrunn, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 939

Yttrande:

generaldebatt: 163

Pétursson, Páll, Isl. del. (F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbetet på universitets- och högskoleområdet: 514

samnordisk information och forskning om AIDS: 615

lätnader i beskattningen för ungdom vid feriearbete i annat nordiskt land: 637

Island i kalottidrottssamarbetet: 688

handlingsprogram mot cancer: 696

samarbete på tjänstehandels område: 745

fond för samproduktion av nordisk film.

TV- och videoprogram: 822

handikapporganisationernas nordiska samarbete: 870

nordiskt åtgärdsprogram för att rädda havsmiljön: 901

handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttranden:

generaldebatt: 116, 143

lätnader i beskattningen för ungdom vid feriearbete i annat nordiskt land: 341

nordiskt institut för bioteknik i Island (fråga): 356, 357

Petäjänemi, Tuulikki, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438

beskattning av fritidsfastigheter i annat nordiskt land än hemlandet: 496

förenklingar av vägmärkessystemet: 755

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984

uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991

Poulsen, Kaj, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökat hälsopolitiskt samarbete: 548

vattenmiljöproblemen: 565

exortsamarbete: 766

ny nordisk näringspolitik: 777

bioteknologisamarbete: 801

nordiskt materialvalsinstitut: 812

uropeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka): 836

främjande av europeiska samarbetet på miljöområdet genom ett europeiskt miljömöte på hög nivå: 836

inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

Yttranden:

generaldebatt: 156

flyktningbarns deltagande i korta skolresor till grannländerna (fråga): 205

ökande konflikt mellan sälinvasion till kustområdena och fiskerinäringen; ökad bestånd av säl längs den norska kusten (frågor): 296

nedläggning av Samnordisk Dokumentation av Arbetsmiljö (SDA) (fråga): 313

inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 385

Presthus, Rolf, Norges del. (H)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

generaldebatt: 115

Puhakka, Matti, Finl. del. (Sdp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 263
stärkta internationella insatser i alkoholfrågan (fråga): 297, 298
alkoholproblemen i Norden (fråga): 300, 302

Purkhús, Jóngerð, Færøernes del. (Tvfl)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 164

Riihijärvi, Heikki, Finl. del. (Smp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453
vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668
tjänstemannautbyte för tolkar och översättare: 968

Yttranden:

nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik: 188
naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärdering och regler rörande genteknologi: 293

Rotnes, Marit, Norges del. (A)

Suppleant

Yttrande:

ny nordisk näringspolitik: 346

Schlüter, Poul, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 126

Schnitler, Gunvor, Norges del. (H)

Vald medlem till 8 november 1985

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438

Sigurdson, Gertrud, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

uppföljning av rekommendationen om center för handikappade på Nordkalotten (fråga): 299

Sigurðsson, Pétur, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram mot cancer: 696
fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822
ökade flyttningmöjligheter för pensionärer i Norden: 903
handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998
radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

handlingsprogram mot cancer: 283

Sjøthun, Asbjørn, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff: 657
Island i kalottidrottssamarbetet: 688

Yttranden:

samordnande åtgärder för renskötseln efter Tjernobyl (fråga): 195, 196

Sorsa, Kalevi, Finl. del. (Sdp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 82

Stahr, Jimmy, Danm. Riges del. (S)

Suppleant

Yttrande:

idrottssamarbetet: 234

Steen, Reiulf, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822

Yttranden:

generaldebatt: 78, 142
ökat radio- och TV-samarbete i Norden: 217, 224

Steenholdt, Otto, Grønl. del. (At)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram mot cancer: 696
gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 736

Yttranden:

generaldebatt: 136

ökad behandlingsinsats för narkotika-
missbrukare som alternativ till fängelse-
straff: 190
planer på att bygga ut atomkraftverket i
Dounreay i Skottland (fråga): 306

Steffensen, Jens, Danm. Riges del. (KrF)
Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt institut för nordatlantisk kultur-
forskning på Färöarna: 456
samarbetet på universitets- och högskole-
området: 514
sänkta flygpriser inom Norden: 537
samnordisk information om forskning om
AIDS: 615
handlingsprogram mot cancer: 696
europeiskt samarbete på miljöområdet
(Miljö-Eureka): 836
inrättande av ett permanent ungdomsrese-
kort: 854
samarbete om polarforskning: 925
naturetik, säkerhetsfrågor, teknologivärde-
ring och regler rörande genteknologi: 955

Yttranden:

generaldebatt: 98
stöd till Internationella rehabiliterings- och
forskningscentret för tortyroffer (RCT) i
Köpenhamn: 193
sanktioner mot Sydafrika (fråga): 197

Stetter, Ib, Danm. Riges del. (KF)
Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
uppföljning av rapport från arbetsgruppen
för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991

Sundberg, Ingrid, Sv. del. (m)
Vald medlem

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438
fond för samproduktion av nordisk film,
TV- och videoprogram: 822
nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
uppföljning av rapport från arbetsgruppen
för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

generaldebatt: 112
ökad radio- och TV-samarbete i Norden:
223, 224
svenska språkets ställning i Finland (frå-
ga): 252

Sundstein, Jógvan, Færøernes del. (Fkfl)
Vald medlem

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438
nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
uppföljning av rapport från arbetsgruppen
för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

generaldebatt: 152
nordisk språkkonvention: 193
planer på att bygga ut atomkraftverket i
Dounreay i Skottland (fråga): 306
berättelse från Nordiska projektexportfon-
den; berättelse från Nordiska investe-
ringsbanken samt höjning av Nor di-
ska investeringsbankens grundka pi-
tal: 335

Suominen, Ilkka, Finl. del. (Kok)
Vald medlem

Medlemsförslag:

beskattning av fritidsfastigheter i annat
nordiskt land än hemlandet: 496
vänskapsskolverksamhet med sovjetiska
skolor: 668
förenklningar av vägmärkessystemet: 755
tjänstemannautbyte för tolkar och transla-
torer: 968
nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
uppföljning av rapport från arbetsgruppen
för utvidgat ekonomiskt samarbete i
Norden: 991
radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

generaldebatt: 102, 103, 104
uppföljning av rapport från arbetsgruppen
för utvidgat ekonomiskt samarbete: 348

Svensson, Sten, Sv. del. (m)
Vald medlem

Medlemsförslag:

beskattning av fritidsfastigheter i annat
nordiskt land än hemlandet: 496
förenklningar av vägmärkessystemet: 755
nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984
uppföljning av rapport från arbetsgruppen
för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991
radio- och TV-samarbete: 1004

Yttranden:

generaldebatt: 153
fonogramsamarbete (fråga): 250, 251
ökande konflikt mellan sälinvasion till
kustområdena och fiskerinäringen;

ökande bestånd av säl längs den nordiska kusten (frågor): 296

Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 405, 406

Synnes, Harald, Norges del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samnordisk information och forskning om AIDS: 615

handlingsprogram mot cancer: 696

Yttranden:

generaldebatt: 123

samarbete på tjänstehandeln område: 345

Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 404

Syse, Jan P., Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984

uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttranden:

generaldebatt: 149, 151, 152

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet); gemensamma industriella projekt; en friare kapitalmarknad: nordiska mjuka projektinvesteringar; höjda och harmoniserade beloppsgränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa; samarbete inom biotekniken samt forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn: 324, 334

samarbete i internationella sammanhang: 354

Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 403

Söder, Karin, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

barns skydd i krig: 468

samarbetet på universitets- och högskoleområdet: 514

samnordisk information och forskning om AIDS: 615

lätnader i beskattningen för ungdom vid feriearbete i annat nordiskt land: 637

handlingsprogram mot cancer: 696

samarbetet på tjänstehandeln område: 745
nordiska orkester- och ensemblerövlingar: 891

nordiska åtgärdsprogram för att rädda havsmiljön: 901

Söderström, Sten, Finl. del. (Skdl)

Suppleant

Medlemsförslag:

psykiatriska missbrukets omfattning och dess avskaffande: 504

Sønderby, Peder, Danm. Riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

inrättande av ett permanent ungdomsreskort: 854

Yttrande:

generaldebatt: 162

Talleraas, Anders, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984

uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 1004

Yttranden:

ökat radio- och TV-samarbete i Norden: 220, 224

samarbete om polarforskning: 237

en friare nordisk aktie- och kapitalmarknad (fråga): 354, 355

Tastesen, Bernhardt, Danm. Riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik: 646

ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff: 657

finansieringen av det nordiska samarbetet: 791

fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 822

handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföreningen i Norden: 998

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 178, 184

samordnade åtgärder för renskötseln efter Tjernobyl (fråga): 196

fond för samproduktion av nordisk film, TV- och videoprogram: 226
 Nordiska ministerrådets förslag rörande planer för det nordiska samarbetet (budget- och kontrollutskottet): 406

Taxell, Christoffer, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 122
 berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 181
 straffet för rattfylleri och rattonykterhet (fråga): 201, 202
 de homosexuellas situation (fråga): 206, 207
 trygghandlet av det nordiska tjänstemannautbytetts ställning i Finland (fråga): 244
 de Sverige-finska barnens dubbelspråkighet (fråga): 247, 248
 svenska språkets ställning i Finland (fråga): 252, 253
 fredsinstitut på Åland (fråga): 253, 254
 dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna (fråga): 362

Tuominen, Pekka, Ålands del. (ÅSD)

Vald medlem

Medlemsförslag:

vattenmiljöproblemen: 565
 handlingsprogram mot cancer: 696
 ny nordisk näringspolitik: 777
 finansieringen av det nordiska samarbetet: 791
 bioteknologisamarbete: 801
 inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

Yttrande:

generaldebatt: 170

Turpeinen, Pirkko, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453
 psykiatriska missbrukets omfattning och dess avskaffande: 504
 vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor: 668
 europeiskt samarbete på miljöområdet (Miljö-Eureka): 836

Yttranden:

generaldebatt: 110
 berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 215

vänskapsskolverksamhet med sovjetiska skolor samt vänskoloverksamhet med skolor utanför Norden: 232

psykiatriska missbrukets omfattning och dess avskaffande: 284

överföring av målsättningar för Stiftelsen för industriell utveckling in i nordiska länders budgetar samt om Nordiska rådets anknötning till denna stiftelse (fråga): 359

inflytandet som företagsverksamhetens övernationalisering och kapitalkoncentration utövar på demokratin och folkväldet (fråga): 360

dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna (fråga): 361

Uleland, Ole Gabriel, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

sänkta flygpriser inom Norden: 537
 samarbete på tjänstehandelns område: 745

Yttrande:

långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 391

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

sex timmars normalarbetsdag: 415
 insamling av nordisk forskning och utredning om arbetstidsförkortning samt arrangerandet av en konferens: 415
 gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 736

Westerberg, Bengt, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 121

Westerlund, Henrik, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk: 480
 samnordisk information och forskning om AIDS: 615

handlingsprogram mot cancer: 696
 samarbete på tjänstehandelns område: 745

Yttrande:

generaldebatt: 157

Wickbom, Sten, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

överflyttning av polistjänster från Norrbotten till södra Sverige (fråga): 195

Wilhelm, Niels, Danm. Riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

enhetliga bestämmelser för husvagnar (fråga): 357

avskaffande av handelshinder på entreprenadmaskinområdet (fråga): 358, 359

With, Odd, Norges del. (Kr.F.)

Vald medlem till 8 november 1985

Medlemsförslag:

Dövas Nordiska Råd: 453

Woivalin, Folke, Ålands del.

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 117

Wroldsen, Ernst, Norges del. (A)

Suppleant

Yttrande:

samarbetsprogram för avveckling av handelshinder i Norden: 351

Väyrynen, Paavo, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 138

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk: 480

hastighetsbegränsningar vintertid: 488

samarbetet på universitets- och högskoleområdet: 514

sänkta flygpriser inom Norden: 537

förenkling och harmonisering av tullformaliteterna i posttrafiken: 607

samnordisk information och forskning om AIDS: 615

lättnader i beskattningen för ungdom vid feriearbete i annat nordiskt land: 637

vandringsfiskbestånden i Östersjön och i Bottniska viken: 681

handlingsprogram mot cancer: 696

samarbete på tjänstehandeln område: 745
ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden: 903

samarbetet i kommunsektorn: 917

tjänstemannautbyte för tolkar och translatorer: 968

Yttranden:

generaldebatt: 144

godkännande av en i ett nordiskt land inhämtad yrkesutbildning och arbetserfarenhet i annat nordiskt land (fråga): 241, 242

service på eget språk för finskspråkiga pensionärer i Sverige (fråga): 242, 243

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 258

vattenmiljöproblemen; nordiskt åtgärdsprogram för att rädda havsmiljön samt handlingsprogram för bekämpning av havs- och kustföroreningen i Norden: 276

ökade flyttningsmöjligheter för pensionärer i Norden: 289

Pórðarson, Friðjón, Isl. del. (Sj.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

högspecialiserad sjukvård: 438

nordisk skatte- och avgiftspolitik: 984

uppföljning av rapport från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete: 991

radio- och TV-samarbetet: 1004

Yttrande:

ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff: 189

Yläjärvi, Toivo, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet); gemensamma industriella projekt; en friare kapitalmarknad, nordiska mjuka projektinvesteringsslån; höjda och harmoniserade belpops gränser vid införsel av varor för eget bruk vid resa; samarbete inom biotekniken samt forskningsinsatser inom den kooperativa sektorn: 330

Öhrsvik, Lena, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt komparativt forskningsprojekt om narkotika och kontrollpolitik: 646

ökad behandlingsinsats för narkotikamissbrukare som alternativ till fängelsestraff: 657

exportsamarbete: 766

Yttranden:

samnordisk information och forskning om AIDS: 280

föräldraledighet (fråga): 309, 310

ersättning till barn som skadats i samband med arbetsmiljörisker (fråga): 310, 311

Östrand, Olle, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

gemensam insats för att minska faran vid jordbävning: 736

ny nordisk näringspolitik: 777

inrättande av ett permanent ungdomsresekort: 854

långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 939

Yttranden:

straffet för rattfylleri och rattonykterhet (fråga): 201, 202

berättelse från Nordiska ministerrådet (kommunikationsutskottet) samt samarbete beträffande handelssjöfarten: 370

järnvägsspår med svensk spårvidd till Outokumpu Oy:s Torneåverk: 379

långsiktig planering av infrastrukturinvesteringar: 389, 391

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2775–2797. Övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien – se även förteckning i NU-serien).

- Acceleratorbaserad forskning: *C 12/k:18*,
1995, *D 5/1982/k*, 2265
- ADB: 1286
- AIDS, information och forskning: *A 744/s*,
615
- Akademien, folkliga: 1330, *C 12/k:1*, 1927
- Akvakultur: 1547
- Alkohol
- forskning: se NAD
 - frågor, stärkta internationella insatser:
E 2, 2457
 - införsel av skattefria: *D 26/1981/s*, 2259
 - problem i Norden: *E 7*, 2463
- Allmänkultur: 1314
- Amatörteaterrådet: se NAR
- Ambulansverksamhet: *A 742/s*, 591
- Antarktis-traktatsystemet: *A 770/k*, 925
- Arbetslöshet
- ungdoms-: **D 28/1981/s*, 2261
 - utförsäkrade, stöd till: **D 21/1985/s*, 2352
- Arbetsmarknad: 1235, 1357
- fria näringsidkare: **D 9/1986/s*, 2388
 - utbildningscenter, Nordkalotten: *C 13/s:7*,
2142
- Arbetsmiljö: 1236
- dokumentation, nedläggning av SDA: *E 37*,
2502
 - vid graviditet: *D 18/1980/s*, 2244, *E 29*, 2491
 - konventionen: *E 43*, 2510
 - utbildning: se NIVA
- Arbetstid
- förkortning: *D 6/1977/s*, 2237
 - införande av sex timmars normalarbets-
dag: *A 708/s*, 415
 - utredning om arbetstidsförkortning och an-
ordnande av konferens: *A 708/Ä/s*, 436
- Arktisk(a)
- forskning: 1351
 - medicinsk forskning (NoSAMF):
C 12/k:14, 1980
 - farvatten, naturmiljö: **D 23/1983/s*, 2300
- Asienforskning: se CINA
- Atomenergifrågor, Nordiska kontaktorganet:
se NKA
- Atomfysik, institutet för teoretisk
(NORDITA): *C 12/k:7*, 1952
- Atomkraftverket i Dounreay, utbyggnad av :
E 22, 2484
- Automobiler: se Förare och Körkort
- Avfall, förbränning av kemiskt i Nordsjön:
E 40, 2507
- AV-material, distribution: **D 7/1976/k*, 2236
- Avgiftspolitik: se Skattepolitik
- Avtalsrätt: 1276
- Barn
- ersättning för skada i samband med arbets-
miljörisker: *E 29*, 2491
 - dubbelspråkighet: *E 23*, 2487
 - skolresor för flyktingbarn: *E 47*, 2514
 - och unga, fritidsverksamhet: **D 25/1981/s*,
2258
 - skydd i krig: *A 727/j*, 468
 - och miljön: **D 10/1982/s*, 2271
 - och deras rättigheter: **D 11/1982/s*, 2273
- Bensin, blyfri: **D 16/1986/t*, 2398
- Beskattning av ungdom i samband med ferie-
arbete: *A 745/e*, 637
- Bevakningssystem, epidemiologiskt:
D 15/1982/s, 2274
- Bil(ar): se även Förare och Körkort
- bromsljus: **D 17/1986/t*, 2399
 - bromssystem, låsningsfria: **D 18/1986/t*,
2400
 - bälte i bilens baksäte: *D 2/1983/t*, 2281
 - hastighetsbegränsningar vintertid: *A 729/t*,
488
- Bioteknik i Island: *D 28/1986/e*, 2422, *E 36*,
2499
- Bioteknologisamarbete: *A 760/e*, 801
- Biståndssamarbete: 1225; se även Utveck-
lingsländer
- Bokmarknad: *D 5/1980/k*, 2242
- Bolagsrätt: 1284
- Bostads- och byggsektorn: 1249, 1550
- Bottniska viken
- kommittén för: *C 13/s:8*, 2155
 - vandringsfiskbestånd: *A 750/e*, 681
- BRYT-projektet: 1309, *E 24*, 2486
- Bygg-
- bestämmelser: se NKB

- sektorn, ökad sysselsättning: *D 25/1986/e*, 2412
 Børn: se Barn
- Cancer, handlingsprogram mot: *A 752/s*, 696
 Cesium i livsmedel: *E 32*, 2495
 CINA (Centralinstitutet för nordisk asienforskning): 1350, *C 12/k:12*, 1974
 Cyklisterna, ökad trygghet: **D 9/1986/t*, 2401
- Datasamarbete: *13/1985/t*, 2339, *E 26*, 2487
 Datateknologi
 handlingsplan: 1216, 1349, *D 2/1984/e*, 2309
 i regionalpolitiken: **D 20/1986/t*, 2402
 Dioxinutsläpp i Porsgrunn: *E 46*, 2513
 Djur, handel med utrotningshotade:
 **D 14/1986/s*, 2396
 Domicillandsstöd till kulturinstitutioner:
 D 11/1983/k, 2284
 Drogforskning: se NAD
 Drogmisbruk i trafiken: **D 22/1985/s*, 2353
 Dubbelbeskattning mellan de nordiska länderna: *E 35*, 2499
 Dövas Nordiska Råd, trygghet av verksamheten: *A 718/s*, 453
- Ekologi, kollegium för: *C 12/k:11*, 1971
 Ekonomisk politik: 1241, 1433
 Ekonomisk utveckling, handlingsplan:
 D 1/1985/e, 2329
 Ekonomiskt samarbete: *C 1*, 1196
 uppföljning av rapport: *782/e*, 991
 Eksport: se Export
 Elever: se även Orkestertävlingar
 från annat nordiskt land, specialutbildning:
 **D 14/1985/k*, 2340
 El-samarbejde: se Nordel
 Energi
 forskning: *D 17/1983/s*, 2289
 och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 1243, 1463, *D 32/1983/e*, 2306
 mätning och evaluering av miljöskadliga effekter: *D 21/1983/s*, 2297
 plan för samarbete: 1221, *D 26/1986/e*, 2420
 Ensembletävlingar: se Orkester
 Entreprenadmaskinområdet, avskaffande av handelshinder: *E 25*, 2487
 Epidemiologiskt bevakningssystem:
 D 15/1982/s, 2274
- Export-
 marknadsföring, utbildning: *D 17/1982/e*, 2277
 samarbete: *A 757/e*, 766
 Familjerätt: 1273
 Feriearbete, beskattning för ungdom:
 A 745/e, 637
 Film: se TV- och videoproduktion
 Finansieringen av det nordiska samarbetet:
 A 759/b, 791
 Fiskeri: 1249, 1547
 – forskning: 1548
 – frågor, kontaktorganet för: *C 15/e:11*, 2211
 Fiskodling: *D 6/1981/e*, 2248
 Fjernsyn: se TV
 Flyg-
 priser inom Norden: *A 739/t*, 537
 säkerhet: 1412
 trafik mellan de nordliga delarna av Norden: *D 28/1973/t*, 2230
 Flyktningpolitik: **D 30/1986/j*, 2450
 Flyttningmöjligheter för pensionärer:
 A 768/s, 903
 Flyv: se Flyg
 Folkdikning: se NIF
 Folkhögskola i Västnorge: **D 21/1979/k*, 2241
 Folkkulturellt samarbete (NORDLEK):
 D 7/1986/k, 2385
 Folkliga akademien: *C 12/k:1*, 1927
 Folkregistrering: se Konvention
 Fond för samproduktion av film, TV- och videoprogram: *A 762/k*, 822
 Fonogram
 hemmamarknad med nordisk musik:
 D 15/1985/k, 2341
 samarbete: *E 30*, 2492
 For: se För
 Forbruger: se Konsument
 Forskeruddannelse: 1544
 Forskning: 1234, 1269, 1343
 acceleratorbaserad: *C 12/k:18*, 1995,
 D 5/1982/k, 2265
 AIDS: *A 744/s*, 615
 alkohol: se NAD
 arktisk: 1351
 arktisk medicin, *C 12/k:14*, 1980
 asienforskning: se CINA
 drog: se NAD
 energi- och miljöområdet: *D 17/1983/s*, 2289
 freds- och konflikt-: *C 12/k:15*, 1982

- kooperativa sektorn: *D 29/1986/e*, 2448
 kulturforskning på Färöarna: *A 724/k*, 456
 Latinamerika: se NOSALF
 Massmedia: se NORDICOM
 polar: *A 770/k*, 925
 projekt om narkotika och kontrollpolitik:
A 747/j, 646
 regionalpolitisk: se NordREFO
 skogs-: se SNS
 vetenskaplig: se NORDINFO
 öststatsforskning: *C 12/k:31*, 2081
 Forskningscenter för tortyroffer: *D 18/1985/j*,
 2344
 Forskningspolitiska rådets riktlinjer 1987–
 1989: *B 69/k*, 103, 1343
 Forskningspolitiskt samarbete: 1217
 Forskningsrådet
 ekonomiska: *C 15/e:1*, 2164
 skattevetenskapliga: *C 15/e:3*, 2170
 Fredsinstitut på Åland: *E 33*, 2497
 Fritidsfastigheter i annat nordiskt land:
A 730/e, 496
 Fritidsverksamhet för barn och unga:
 **D 25/1981/s*, 2258
 Funktionshämmande
 center på Nordkalotten: *D 15/1986/s*, 2397,
E 5, 2460
 samarbetsprojekt: **D 25/1983/s*, 2304
 Fællesmarked: se Ekonomiskt samarbete
 Färdsel: se Trafik
 Färöarna
 institut för nordatlantisk kulturforskning:
A 724/k, 456
 litteraturstöd: se Litteratur
 Nordens Hus: *C 12/k:26*, 2060
 Födsel efter insemination, regler:
 **D 31/1986/j*, 2451
 Førerbevis: se Körkort
 Företagsböter: NU 1986: 2
 Föräldraledighet: *E 28*, 2490
- Genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter:
 1546, *C 15/e:14*, 2218
 Genetik, medicinsk: *D 17/1979/k*, 2239
 Genteknologi, regler m. m.: *A 772/s*, 955
 Geoexkursioner till Island: se Island
 Geovidenskabeligt forskningsprogram: 1224
 Gravitet, arbetsmiljörisker: *D 18/1980/s*,
 2244, *E 29*, 2491
 Guider, turist-: *D 20/1984/t*, 2322
 Gymnasiestadiet, litteraturantologi för:
D 10/1981/k, 2249
- Gruvsamhällens svårigheter: *D 5/1981/e*,
 2246
 Gränsregionalt samarbete: 1503
 Grönland, litteraturstöd: se Litteratur
- Handel med tjänster: *A 755/e*, 745
 Handelshinder: 1220, NU 1985: 9, NU
 1985: 10
 avveckling av: *B 70/e*, 1096
 Handelspolitik: 1249, 1488
 Handikapp: se även Dövas Nordiska Råd och
 Funktionshämmande
 center på Nordkalotten: *D 15/1986/s*, 2397,
E 5, 2460
 nämnden för: *C 13/s:5*, 2132
 samarbete: 1384
 Handikapporganisationer, stödordning för:
A 765/s, 870
 Handelssjöfarten: *D 9/1985/t*, 2334, *E 6*, 2460
 Handlingsplan
 mot luftföroreningar: *B 71/s*, 1137,
D 12/1986/s, 2392
 "Norden i vækst": 1216, NU 1985: 1
 för ökad trafiksäkerhet: *B 72/t*, 1188
 Handlingsprogram
 byggsektorn, ökad sysselsättning: 1221
 cancer: *A 752/s*, 696
 dataområdet m. m.: *D 2/1984/e*, 2309
 ekonomisk utveckling och full sysselsätt-
 ning: 1251, *D 1/1985/e*, 2329
 energiområdet: *D 26/1986/e*, 2420
 havs- och kustförorening: *A 790/s*, 998
 jordbruks- och skogsbruksområdet:
D 6/1985/e, 2333
 kultursamarbete: *D 2/1986/k*, 2371
 läkemedelsregistrering: *D 12/1984/s*, 2317,
E 21, 2482
 narkotika: **D 23/1985/s*, 2354
 Hastighetsbegränsningar vintertid: *A 729/t*,
 488
 Havsförorening: 1397; se även Handlings-
 program
 nordisk insats i havsföroreningskonventio-
 nerna: *E 39*, 2505
 Havsmiljön, åtgärdsprogram: *A 767/s*, 901; se
 även Vattenmiljö
 Helsingforsavtalet, ändring: 1663
 Homosexuella, åtgärder mot diskriminering:
D 17/1984/j, 2318, **D 18/1984/j*, 2320, *E 48*,
 2515
 Hushållsvetenskap: se NHH

- Husvagnar, enhetliga bestämmelser: *E 12, 2471*
- Hälsopolitiskt samarbete: *A 749/s, 548*
- Hälsovårdshögskolan: *C 13/s:2, 2109*
utbyggnad: **D 8/1986/k, 2387*
- Högskole- och universitetsområdet, samarbete: *A 738/k, 514*
- Idrott**
Islands deltagande i kalottidrottssamarbetet: *A 751/k, 688*
samarbete inom Norden: *A 753/k, 726*
utbyte: *D 24/1984/k, 2327*
- Immaterialrätt:** 1281
- Industri-**
fond, nordisk: *C 15/e:4, 2175*; se även NORDFORSK
indstrifond, svensk-norsk: se SNIF
politik: 1242, 1453
projekt: *D 23/1980/e, 2245*
- Information, vetenskaplig:** se NORDINFO
- Informationsverksamhet, regional nordisk:**
D 12/1985/k, 2336
- Infrastrukturinvesteringar:** *A 771/t, 939*
- Införsel av varor för eget bruk:** *D 4/1985/e, 2331*
- Insemination:** se Födelse
- Internationell politik, inklusive konflikt- och freds forskning:** *C 12/k:15, 1982*
- Investeringsbank, nordisk:** *C 3/e, 1831*
finansiering av projekt i utomnordiskt land: *E 34, 2498*
grundkapital, förhöjning: *B 68/e, 1010*
projektinvesteringsslån, höjd beloppsram: *D 27/1986/e, 2421*
- Island**
geoexkursioner: *C 12/k:12, 1968*
kalottidrottssamarbete: *A 751/k, 688*
- IUCN, nordiskt stöd till:** *E 42, 2509*
- Jord- och skogsbruk:** 1248, 1536
handlingsprogram: *D 6/1985/e, 2333*
- Jordbruksforskarens förening:** se NJF
- Jordbruksväxter:** se Genbank
- Jordbävning, faran vid:** *A 754/k, 736*
- Journalistkursen:** *C 12/k:2, 1931*
- Jämställdhet:** 1232, 1307
- Järnvägs-**
spår, svensk spårvidd: *A 728/t, 480*
trafik, säkerhet: 1414
- Kapitalkoncentration:** *E 17, 2477*
- Kapitalmarknad, friare:** *D 3/1984/e, 2311, E 19, 2479*
- Kilometerskatt på dieseldrivna privatfordon:**
E 13, 2472
- Kommunsamarbete:** *A 769/j, 917*
- Konfliktforskning:** se Forskning
- Konjunkturbedömning, gemensam:**
D 2/1985/e, 2330
- Konst-**
centrum: *C 12/k:25, 2056*
förbundet: se NKF
- Konsumentpolitik:** 1229, 1295
- Kontrollpolitik och narkotika, forskningsprojekt:** *A 747/j, 646*
- Konvention om**
barnens rättigheter: **D 11/1982/s, 2273*
folkregistrering: **D 33/1986/j, 2453*
social trygghet: 1378
språk: *D 32/1981/j, 2262*
- Kooperativa sektorn, forskningsinsatser:** se Forskning
- Kraftsamarbejde:** se Energi
- Kriminologi, samarbetsrådet:** *C 11/j:3, 1902*
- Kultur-:** 1314
avtalet, ändring: 1663
budgeten, stöd till: *D 11/1983/k, 2284*
fond: se Nordiska kulturfonden
förbindelser med utlandet: 1321
förbindelserna mellan östra och mellersta Finland och övriga Norden: **D 3/1986/k, 2380*
information i utlandet: 1225
och massmedia: 1322, 1678
och media: 1233
samarbete: *D 8/1982/k, 2268*
samarbete, handlingsplan för: *D 2/1986/k, 237*
- Kustförening:** se Handlingsprogram
- Kvarkenflyget, handläggning av koncessionen:** *E 50, 2517*
- Kvinnokonferens, nordisk:** **D 34/1986/j, 2454*
- Körkort, internordisk giltighet:** **D 3/1976/t, 2235*
- Lagstiftningssamarbete:** 1227, 1273
- Landbrug:** se Jordbruk
- Latinamerikaforskning:** se NOSALF
- Levnedsmedler:** se Livsmedel
- Likestilling:** se Jämställdhet

Litteratur

- antologi för gymnasietadiet: *D 10/1981/k*, 2249
 -pris, Nordiska rådets: 2761
 stöd till samisk, färöisk och grönländsk: **D 5/1986/k*, 2383
- Livsmedelsfrågor: 1231, 1301
 Lovgivning: se Lagstiftning
 Luftföreningar: 1223, 1392
 handlingsplan: *B 71/s*, 1137, *D 12/1986/s*, 2392
- Läkemedels-
 nämnden: *C 13/s:1*, 2105
 registrering: *D 12/1984/s*, 2317, *E 21*, 2482
 samarbete: 1381
- Marinbiologi: *C 12/k:6*, 1949
- Massmedia
 – forskning: se NORDICOM
 – frågor: 1219
 reklam i elektroniska: 2324
- Materialprovning, odontologisk: *C 13/s:6*, 2137
- Materialvalsinstitut: *A 761/e*, 812
- Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 2227
- Medicinsk genetik: *D 17/1979/k*, 2339
- Medicinsk undervisning: *C 12/k:28*, 2066
- Mikrobiologiskt samarbete: 1546
- Miljö: se även Havsmiljö och Vattenmiljö för barn: **D 10/1982/s*, 2271
 data: 1404
 och energirelaterad industri- och regionalpolitik: *D 32/1983/s*, 2306
 Eureka: *A 763/s*, 836
 forskning: *D 17/1983/s*, 2289
 havsmiljön, åtgärdsprogram: *A 741/s*, 565
 möte på hög nivå: *A 763 Ä/s*, 849
- Miljöskydd: 1391
 lagstiftning, harmonisering av: *D 24/1985/s*, 2358, *E 38*, 2503
 i samernas kärnområden: **D 24/1974/j*, 2232
- Miljösäkra sjötransporter: *D 14/1981/t*, 2251, *D 15/1981/t*, 2253
- Miljövård: 1238
- Ministerrådet, Nordiska
 berättelse: *C 1*, 1196
 planer för det nordiska samarbetet: *C 2*, 1657
- Missbruk, rusmedels-: **D 22/1981/s*, 2256
- Mjuka projektinvesteringslån: *D 4/1984/e*, 2313
- Momsfri försäljning på nordiska flygresor: *E 45*, 2511
- Musik
 hemmamarknad för nordisk: *D 15/1985/k*, 2341
 pris, Nordiska rådets: *D 6/1986/k*, 2384
 samarbete: se NOMUS
- Mänskliga rättigheter: *D 19/1985/j*, 2347
- Möbelindustri, samarbete: *D 18/1982/e*, 2278
- NAD (Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning): 1389, *C 13/s:3*, 2117
- NAR (Nordiska amatörteaterrådet):
C 12/k:32, 2084
 budgettillägg: *A 774/k*, 978
- Narkotika
 handlingsplan mot: **D 23/1985/s*, 2354
 och kontrollpolitik, forskningsprojekt: *A 747/j*, 646
 missbrukare behandling av: *A 748/j*, 657
- Natur-
 etik: se Genteknologi
 miljö i de arktiska farvattnen: **D 23/1983/s*, 2300
 resurser, modell för beräkning: **D 10/1984/s*, 2316
- NBK (Nordisk bilteknisk kommitté): 1419
- NHH (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap): *C 12/k:5*, 1947
- NHV (Nordiska hälsovårdshögskolan):
C 13/s:2, 2109
- NIB: se Investeringsbank, Nordisk
- NIF (Nordiska institutet för folkdiktning):
C 12/k:8, 1957
- NIOM: se Odontologisk materialprovning
- NIVA (Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet):
C 13/s:4, 2121
- NJF (Nordiska jordbruksforskarens förening):
C 15/e:12, 2213
- NKA (Nordiska kontaktorganet för atome-
 nergifrågor): 1483, *C 15/e:8*, 2203
 stadgar: *B 73/e*, 1190
- NKB (Nordiska kommittén för byggbestäm-
 melser): *C 15/e:15*, 2222
- NKF (Nordiska konstförbundet): *C 12/k:33*, 2090
- NKT (Nordisk kommitté för trafiksäkerhets-
 forskning): 1420

- NKTF (Nordisk kommitté för transportforskning): 1408
- NKV (Nordisk kommitté för vägtrafiklagsstiftning): 1420
- NOMUS (Nämnden för nordiskt musiksamarbete): *C 12/k:23*, 2024
- Nordbors rättigheter: **D 10/1986/s*, 2390
- Nordel: *C 15/e:7*, 2197
- Nordens Hus: 1219
 på Färöarna: *C 12/k:26*, 2060
 i Reykjavík: *C 12/k:21*, 2007
- NORDFORSK och Nordisk Industrifond, sammanslagning: 1222
- NORDICOM (Nordiskt samarbete inom masskommunikationsforskning): 1351,
C 12/k:19, 1999
- NORDINFO (Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information): *C 12/k:16*, 1986
- Nordisk Kontakt: 2566
- Nordisk statistisk årsbok: 2566, NU 1986: 15
- Nordiska industrifonden: se Industrifond
- Nordiska investeringsbanken (NIB): se Investeringsbank
- Nordiska kulturfonden: 2597
 berättelse: *C 5/k*, 1866
 revisorer: 67
 utskottet för granskning av berättelse: 67
 val: 66
- Nordiska rådet
 budget: 2613
 budget- och kontrollutskott: 2548
 budgetprocedur: 2534
 ekonomiska utskottet: 365, 2546
 informationsverksamhet: 2558
 journaliststipendier: 2627
 juridiska utskottet: 364, 2536
 kommunikationsutskottet: 364
 kulturutskottet: 364, 2538
 litteraturpris: 2761
 medlemmar: 9
 nationella delegationerna: 2572
 personregister: 2798
 presidierapport: *Dokument 1*, 2518
 presidiet: 2513, 2752
 sammansättning: 64
 publikationsverksamhet: 2564, 2614
 redaktionskommittén: 66, 2568
 rekommendationer: 2642
 meddelanden om: 2227
 översikt över 1987 års: 2640
 rådsförhandlingarna: 2564
 sekreterarkollegium: 2570
- social- och miljöutskottet: 364, 2543
 yttranden: 2730
- 35:e sessionen
 arrangemang, särskilda: 57
 avslutningsanförande, presidentens: 410
 berättelser till: 1196
 generaldebatt vid: 67–175
 kallelse till: 7
 medlemslista vid: 9
 namnupprop: 62
 presidium vid: 64
 protokoll vid: 59–412
 regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 13
 sakernas fördelning på utskott: 43
 sakkunniga vid: 2756
 saklista vid: 25
 sekretariat vid: 2753
 sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 2828
 utskott: 364
 öppningsanförande, presidentens: 61
 översikt över: 56
 övriga beslut: 2741
- Nordiskt samarbete, i internationella sammanhang: *D 22/1986/e*, 2406
- Nordkalotten
 arbetsmarknadscenter: *C 13/s:7*, 2142
 flygtrafiken inom, utbyggnad: *D 28/1973/t*, 2230
 funktionshämmande, center för:
D 15/1986/s, 2397, *E 5*, 2460
 museum: *C 12/k:34*, 2095
 skydd för älvar: **D 13/1986/s*, 2394
- NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): se Atomfysik
- NORDLEK: se Folkkulturellt samarbete
- NORDPLAN: (Nordiska institutet för samhällsplanering): *C 12/k:20*, 2002
- NORDPOST: 1424
- NORD-RAIL-kortet: *A 764/t*, 854
- NordREFO (Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning): 1524, *C 15/e:10*, 2208
- NORDTEL (Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet): 1424
- Nordtest (Nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet): *C 15/e:6*, 2195
- NOSALF (Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning): *C 12/k:30*, 2077
- NOSAMF (Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning): se Arktisk forskning

NSU (Nordiska sommaruniversitetet):

C 12/k:29, 2071

Näringsidkare, arbetsmarknad för fria: se Arbetsmarknad

Näringslivet, innovationer: *D 33/1983/e, 2308*

Näringsmiddelsspörsmål: se Livsmedelsfrågor

Näringspolitik: *A 758/e, 777*

Oceanografi, fysisk: *C 12/k:13, 1978*

Odontologisk materialprovning (NIOM):
1379, C 13/s:6, 2137

Offentlig rätt: *1294*

Offentliga sektorns roll: *D 5/1985/e, 2332*

Orkester- och ensemblerävlingar: *A 766/k, 891*

Pensionärer

service åt finskspråkiga: *E 9, 2465*

flyttningmöjligheter: *A 768/s, 903*

Planteförädling: *1543*

Polarforskning: se Forskning

Polistjänster, överflyttning: *E 11, 2469*

Porsgrunn, dioxinutsläpp: *E 46, 2513*

Porträttmatrikel: *2566*

Posttrafik, tullformaliteter: *A 743/t, 607*

Processrätt: *1293*

Projekt

exportfond, nordisk: *C 4/e, 1857*

industriella: *D 23/1980/e, 2345*

investeringslån, mjuka: *D 4/1984/e, 2313*

nordiska, kontroll av: **D7/1984/e, 2315*

Provning och kontroll: se Nordtest

Psoriasispatienter, klimatologisk vård:

**D 24/1983/s, 2303*

Psykiatriskt missbruk: *A 737/s, 504*

Publikationsverksamhet, Nordiska rådets:
2564

Radio och TV: se även TV

samarbete: *A 794/k, 1004, 1218, 1325, framst. 1/1986/k, 2361*

Radioaktiv förorening: *1394*

Radioaktiva utsläpp, förhinderande av: *E 42, 2508*

Regionalpolitik: *1245, 1500*

datateknologi: **D 20/1986/t, 2402*

energi- och miljörelaterad: *D 32/1983/e, 2306, D 24/1986/e, 2411*

forskning: se NordREFO

Rehabiliteringscenter för tortyroffer:

D 18/1985/j, 2344

Reklam i de elektroniska massmedierna:

D 21/1984/k, 2324

Resenkötsel: se Samespörsmål och Tjernobyl

Reserabatter: *D 1/11983/t, 2279*

Reykjavík, Nordens Hus: *C 12/k:21, 2007*

Rollbundenhet inom utbildning och yrkesval:

**D 25/1985/j, 2360*

Rusmedel, bekämpning av missbruk: *1389,*

**D 22/1981/s, 2256*

Rattfylleri: *E 27, 2489*

Rådgivningsverksamhet: se Materialvals-institut

Rörelse, förbud att driva: **D 32/1986/j, 2452*

Samarbete, nordiskt

ekonomiskt: *C 1, 1196*

finansieringen av: *A 759/b, 791*

planer: *C 2, 1657*

Samarbetsorgan, nordiska: *NU 1986: 1*

Samerna

institut: *C 12/k:24, 2028*

litteraturstöd: Se Litteratur

miljön, skydd för: **D 24/1974/j, 2232*

och renkötsel: *C 11/j:1, 1898*

Samhällsplanering, institutet för: se
NORDPLAN

Sjukvård, högspecialiserad: *A 712/s, 438*

Sjö-

fart, handels-: *D 9/11985/t, 2334*

rätt, institutet för: *C 12/k:9, 1964*

transporter, miljösäkra: *D 14/1981/t, 2251,*

D 15/1981/t, 2253

Skadeståndsrätt: *1282*

Skatte- och avgiftspolitik: *A 781/e, 984*

Skattefri alkoholförsel: *D 26/1981/s, 2259*

Skattevetenskapliga forskningsrådet:

C 15/e:3, 2170

Skogsbruk: *1536*

handlingsprogram: *D 6/1985/e, 2333*

Skolresor för flyktingbarn: *E 47, 2514*

Skov: se Skog

SNIS (Fonden för svensk-norskt industriellt
samarbete): *C 15/e:5, 2183*

SNS (Samarbetsnämnden för skogsforsk-
ning): *C 15/e:13, 2215*

Social

politik: *1237, 1376*

trygghet, konvention: *1378*

Sociala avgifter, betalning: *E 49, 2516*

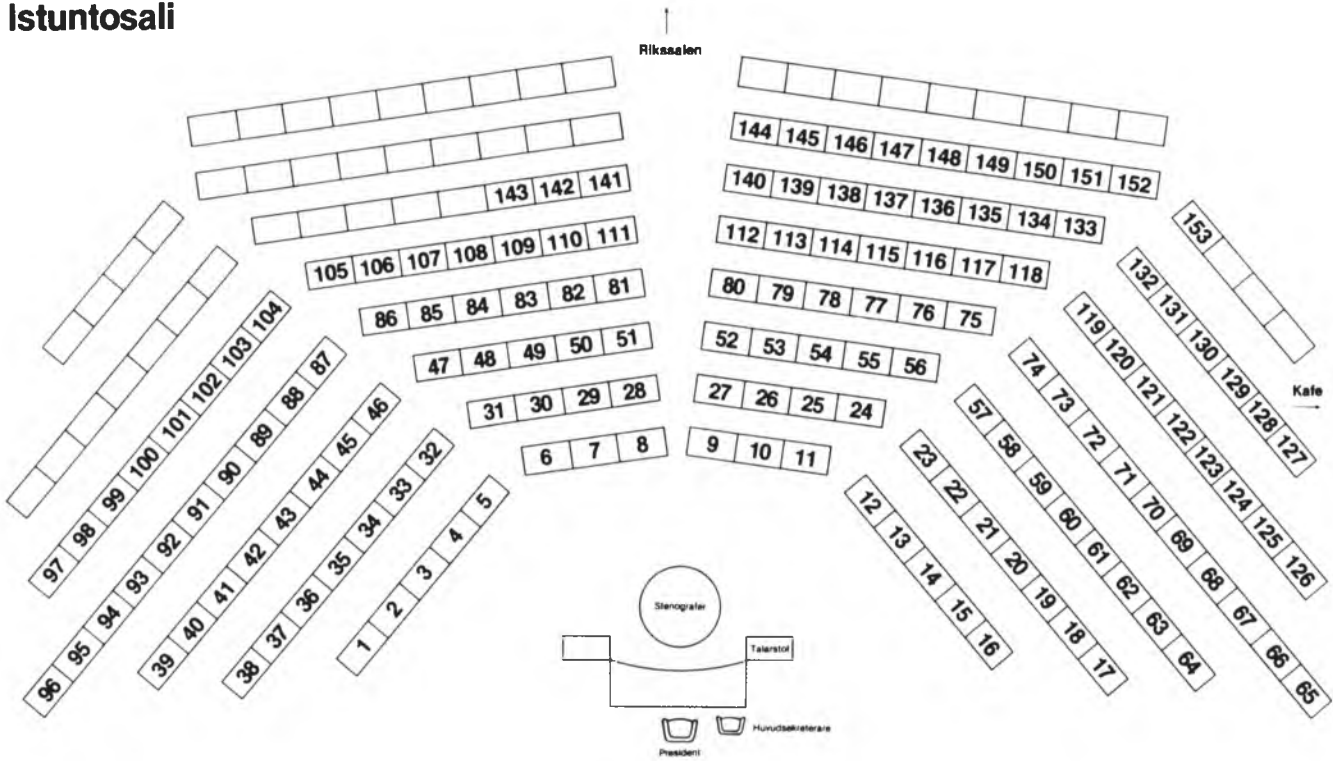
Sommaruniversitet: se NSU

- Sovjet, vänskapsskoleverksamhet: *A 749/k, 668*
- Sprog: Se Språk
- Språk-
 förståelse: *E 14, 2474*
 och informationscentret: *C 12/k:4, 1938*
 konvention, nordisk: *D 32/1981/j, 2262*
 sekretariat: *C 12/k:3, 1934*
- Statistisk årsbok, nordisk: se Nordisk statistisk årsbok
- Statistiskt sekretariat: *C 15/e:2, 2168*
- Straffrätt: 1289
 -kommittén: *C 11/j:4, 1922*
- Sundheds-: se Hälso-
- Svavelutsläpp, normer för: *D 19/1983/s, 2292, D 20/1983/s, 2295*
- Svenska språkets ställning i Finland: *E 49, 2516*
- Sydafrika, sanktioner mot: *E 20, 2481*
- Sysselsättning
 inom byggsektorn: *D 25/1986/e, 2412*
 och ekonomisk politik: *D 1/1985/e, 2329*
- Säl
 invasion, ökande konflikt med fiskerinäringen: *E 3, 2458*
 ökande bestånd: *E 4, 2459*
- Sø: se Sjö
- Teater
 amatörteaterrådet: *C 12/k:32, 2084*
 kommittén: *C 12/k:22, 2017*
- Teknologi
 och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk:
 -år: **D 21/1986/t, 2404*
- Telekommunikationssamarbete: Se NORD-TEL
- Television: se TV
- Textiltiennalen, stöd till: *E 21, 2456*
- Tjernobyls skador på renskötseln: *E 18, 2478*
- Tjänstehandel, samarbete: *A 755/e, 745*
- Tjänstemannautbytetts ställning i Finland:
E 10, 2467
- Tolkar och translatorer, tjänstemannautbyte:
A 773/k, 968
- Tolknings- och översättningshjälp på finska:
E 15, 2475
- Tortyroffer, rehabilitering: *D 18/1985/j, 2344*
- Trafik
 drogmissbruk: **D 22/1985/s, 2353*
 hastighetsbegränsningar vintertid: *A 729/t, 488*
- kort: se Körkort
- säkerhet, handlingsplan: *B 72/t, 1188, 1416, NU 1986: 3*
 viltolyckor: **D 3/1983/t, 2283*
 och vägbeläggning: **D 18/1981/t, 2255*
 se även Vägmärkesystem
- Translatorer: se Tolkar
- Transport: 1240, 1405
 -politiken, harmonisering: **D 19/1984/t, 2321*
- Transporträtt: 1280
- Trädgårdsväxter: se Genbank
- Tulladministrativa rådet: *C 15/e:9, 2206*
- Tullformaliteter i posttrafiken: *A 743/t, 607*
- Turism: 1241, 1427
- Turistguider: *D 20/1984/t, 2322*
- TV: *framst. 1/1986/k, 2361*; se även Video-program
 samarbete mellan Finland och Sverige:
**D 20/1971/k, 2227*
- U-landsutbildning: *D 31/1983/e, 2305*
- U-länderna: se Utvecklingsländerna
- Ud-: se Ut-
- Uddannelse: se Utbildning
- Undervisning, medicinsk: *C 12/k:28, 2066*
- Ungdom
 arbetslöshet: **D 28/1981/s, 2261*
 beskattning av feriearbete: *A 745/e, 637*
 fritidsverksamhet: **D 25/1981/s, 2258*
 resekort: se NORD-RAIL-kortet
 sysselsättning inom kultursektorn:
**D 11/1986/k, 2391*
- Universitets- och högskoleområdet, samarbete: *A 738/k, 514*
- Upphovsrätt: 1281
- Utbildning: se även Vidareutbildning och Yrkesutbildning
 exportmarknadsföring: *D 17/1982/e, 2277*
 rollbundenhet vid val: **D 25/1985/j, 2360*
 specialutbildning av elever från annat nordiskt land: **D 14/1985/k, 2340*
 u-lands-: *D 31/1983/e, 2305*
- Utdannelse: se Utbildning
- Utlänningsutskottet, nordiska *C 11/j:2, 1900*
- Utställningsutbyte: *D 22/1984/k, 2326, E 1, 2456*
- Utvecklingsfond för Västnorden:
D 23/1986/e, 2410
- Utvecklingsländerna, biståndssamarbete:
 1247, 1527

- Vandringsfiskbestånd i Östersjön och Bott-niska viken: *A 750/e*, 681
- Varor, införsel för eget bruk: *D 4/1985/e*, 2331
- Vattenmiljöproblem: *A 741/s*, 565; se även Havsmiljö
- Veg, Vej: se Väg
- Vetenskaplig forskning: se NORDINFO
- Vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet: se NIVA
- Videogram med nordiska TV-program och filmer: **D 13/1983/k*, 2287
- Videoprogram, fond för samproduktion: *A 762/k*, 822
- Viltolyckor i trafiken: **D 3/1983/t*, 2293
- Visumtvång vid inresa till Frankrike: *E 44*, 2511
- Vulkanologiskt institut: *C 12/k:17*, 1991
- Vägbeläggning och trafiksäkerhet: **D 18/1981/t*, 2255
- Vägmärkessystemet, förenkling: *A 756/t*, 755
- Vänskoleverksamhet: *A 749/k*, 668, *A 749 Ä/k*, 679
- Västnorden, utvecklingsfond: *D 23/1986/e*, 2410
- Västnorge, nordisk folkhögskola: **D 21/1979/k*, 2241
- Yrkesutbildning: **D 4/1986/k*, 2381 och arbetserfarenhet från annat nordiskt land: *E 8*, 2464
- Yrkesval, rollbundenhet: **D 25/1985/j*, 2360
- Åland
fredsinstitut: *E 33*, 2497
Nordens institut: *C 12/k:27*, 2064
- Økonomisk: se Ekonomisk
- Öresundsförbindelserna: 1407
- Östersjön, vandringsfiskbestånd: *A 750/e*, 681
- Öststatsforskning: *C 12/k: 31*, 2081
- Övesättningshjälp: se Tolkning

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

**Plenisalen
Istuntosali**

Regeringsrepresentanter

<i>Ahde, Matti, Finland</i>	1	<i>Hjelm-Wallén, Lena, Sverige</i>	82
<i>Andersson, Georg, Sverige</i>	3	<i>Holmberg, Bo, Sverige</i>	83
<i>Ásgrimsson, Halldór, Island</i>	4	<i>Hovmand, Svend Erik, Danmark</i>	84
<i>Bakke, Hallvard, Norge</i>	5	<i>Hulterström, Sven, Sverige</i>	85
<i>Berge, Gunnar, Norge</i>	6	<i>Haarder, Bertel, Danmark</i>	86
<i>Björkstrand, Gustav, Finland</i>	7	<i>Johansson, Bengt K.Å., Sverige</i>	87
<i>Bodström, Lennart, Sverige</i>	8	<i>Kristensen, Finn, Norge</i>	88
<i>Borgen, Kjell, Norge</i>	28	<i>Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, Finland</i>	89
<i>Bøsterud, Helen, Norge</i>	29	<i>Laine, Jermu, Finland</i>	90
<i>Carlsson, Ingvar, Sverige</i>	30	<i>Leppänen, Urpo, Finland</i>	91
<i>Christensen, Christian, Danmark</i>	31	<i>Lindblom, Seppo, Finland</i>	92
<i>Christensen, Frode Nør, Danmark</i>	32	<i>Luttinen, Matti, Finland</i>	93
<i>Clausen, H.P., Danmark</i>	33	<i>Lynge, Aqqaluk, Grönland</i>	94
<i>Dahl, Birgitta, Sverige</i>	34	<i>Motzfeldt, Jonathan, Grönland</i>	95
<i>Dam, Atli P., Färöarna</i>	35	<i>Ollila, Esko, Finland</i>	96
<i>Danielsen, Niels Pauli, Färöarna</i>	36	<i>Peterson, Thage G., Sverige</i>	97
<i>Eidem, Bjarne Mørk, Norge</i>	37	<i>Puhakka, Matti, Finland</i>	98
<i>Enggaard, Knud, Danmark</i>	38	<i>Purkhús, Jóngerð, Färöarna</i>	99
<i>Feldt, Kjell-Olof, Sverige</i>	39	<i>Raatikainen, Kaisa, Finland</i>	100
<i>Flodin, May, Åland</i>	40	<i>Salmén, Olof, Åland</i>	102
<i>Frydenlund, Knut, Norge</i>	41	<i>Schlüter, Poul, Danmark</i>	103
<i>Gerhardsen, Tove Strand, Norge</i>	42	<i>Sigurdson, Gertrud, Sverige</i>	104
<i>Gradin, Anita, Sverige</i>	43	<i>Simonsen, Palle, Danmark</i>	105
<i>Grøndahl, Kirsti Kolle, Norge</i>	44	<i>Sorsa, Kalevi, Finland</i>	106
<i>Gudmundsson, Albert, Island</i>	45	<i>Taxell, Christoffer, Finland</i>	108
<i>Gustafsson, Hans, Sverige</i>	46	<i>Wickbom, Sten, Sverige</i>	109
<i>Göransson, Bengt, Sverige</i>	47	<i>Wiklöf, Lars-Åke, Åland</i>	110
<i>Heilmann, Stephen, Grönland</i>	48	<i>Wilhjelm, Nils, Danmark</i>	111
<i>Helgadóttir, Ragnhildur, Island</i>	49	<i>Woivalin, Folke, Åland</i>	141
<i>Hellström, Mats, Sverige</i>	50	<i>Väyrynen, Paavo, Finland</i>	142
<i>Hermansson, Steingrímur, Island</i>	51	<i>Yläjärvi, Toivo, Finland</i>	143
<i>Hermansson, Sverrir, Island</i>	81		

Valda medlemmar

<i>Aho, Esko, Finland</i>	9	<i>Bennedsen, Dorte, Danmark</i>	14
<i>Alsaker, Svein, Norge</i>	10	<i>Bildt, Carl, Sverige</i>	15
<i>Andersson, Lennart, Sverige</i>	11	<i>Björk, Gunnar, Sverige</i>	16
<i>Andrén, Margareta, Sverige</i>	117	<i>Buttedahl, Johan, Norge</i>	18
<i>Auken, Margrete, Danmark</i>	12	<i>Bärlund, Kaj, Finland</i>	19
<i>Benkow, Jo, Norge</i>	13	<i>Einarsson, Ólafur G., Island</i>	20

<i>Elo, Mikko, Finland</i>	21	<i>Muurman, Peter, Finland</i>	79
<i>Exner, Lahja, Sverige</i>	22	<i>Møller, Helge Adam, Danmark</i>	17
<i>Fredheim, Kjell Magne, Norge</i>	23	<i>Nilsson, Barbro, Sverige</i>	80
<i>Førde, Einar, Norge</i>	24	<i>Nyhage, Hans, Sverige</i>	112
<i>Gadd, Arne, Sverige</i>	25	<i>Ólafsson, Haraldur, Island</i>	113
<i>Guðnason, Eiður, Island</i>	26	<i>Olesen, Aase, Danmark</i>	114
<i>Gulbrandsen Thor-Eirik, Norge</i>	65	<i>Oscarsson, Berit, Sverige</i>	115
<i>Gyldenkilde, Lilli, Danmark</i>	27	<i>Pettersen, Oddrunn, Norge</i>	118
<i>Hansen, Flemming, Danmark</i>	52	<i>Pétursson, Páll, Island</i>	119
<i>Hansen, Ivar, Danmark</i>	53	<i>Poulsen, Kaj, Danmark</i>	121
<i>Hansen, Karen Thurøe, Danmark</i>	54	<i>Presthus, Rolf, Norge</i>	122
<i>Hansen-Krone, Margit, Norge</i>	55	<i>Riihijärvi, Heikki, Finland</i>	123
<i>Helgadóttir, Guðrún, Island</i>	56	<i>Sigurðsson, Pétur, Island</i>	124
<i>Hetemäki-Olander, Elsi, Finland</i>	57	<i>Sjøthun, Asbjørn, Norge</i>	125
<i>Håkansson, Per Olof, Sverige</i>	58	<i>Stahr, Jimmy, Danmark</i>	116
<i>Isohookana-Asunmaa, Tytti, Finland</i>	59	<i>Steen, Reiuulf, Norge</i>	126
<i>Iversen, Åsa Solberg, Norge</i>	60	<i>Steenholdt, Otto, Grönland</i>	127
<i>Jansson, Olof, Åland</i>	61	<i>Steffensen, Jens, Danmark</i>	128
<i>Jensen, Jens Peter, Danmark</i>	62	<i>Sundberg, Ingrid, Sverige</i>	130
<i>Jonsson, Elver, Sverige</i>	63	<i>Sundstein, Jógvan, Färöarna</i>	131
<i>Jonäng, Gunnel, Sverige</i>	136	<i>Suominen, Ilkka, Finland</i>	132
<i>Jørgensen, Anker, Danmark</i>	64	<i>Svensson, Sten, Sverige</i>	133
<i>Jørgensen, Ragna Berget, Norge</i>	66	<i>Synnes, Harald, Norge</i>	134
<i>Kanerva, Ilkka, Finland</i>	67	<i>Syse, Jan P., Norge</i>	135
<i>Kempainen, Arvo, Finland</i>	68	<i>Sønderby, Peder, Danmark</i>	137
<i>Kempainen, Hannu, Finland</i>	69	<i>Talleraas, Anders, Norge</i>	138
<i>Kirkegaard, Knud, Danmark</i>	129	<i>Tastesen, Bernhardt, Danmark</i>	139
<i>Knutzen, Thea, Norge</i>	70	<i>Tuominen, Pekka, Åland</i>	144
<i>Knuuttila, Sakari, Finland</i>	71	<i>Turpeinen, Pirkko, Finland</i>	145
<i>Komstedt, Wiggo, Sverige</i>	72	<i>Ueland, Ole Gabriel, Norge</i>	146
<i>Kvanmo, Hanna, Norge</i>	73	<i>Westerberg, Bengt, Sverige</i>	148
<i>Lange, Preben, Grönland</i>	74	<i>Westerlund, Henrik, Finland</i>	149
<i>Lantz, Inga, Sverige</i>	147	<i>Väänänen, Marjatta, Finland</i>	150
<i>Liikkanen, Erkki, Finland</i>	75	<i>Pórðarson, Friðjón, Island</i>	140
<i>Lindenskov, Jacob, Färöarna</i>	76	<i>Øhrsvik, Lena, Sverige</i>	151
<i>Lipponen, Paavo, Finland</i>	77	<i>Östrand, Olle, Sverige</i>	152
<i>Louvo, Anna-Kaarina, Finland</i>	120	<i>Øvregard, Kåre, Norge</i>	153
<i>Lundblad, Grethe, Sverige</i>	78		